

**IMPRESSION ANASTALTIQUE
CULTURE ET CIVILISATION
115, AVENUE GABRIEL LEBON
BRUXELLES
1969**

PROPYLÆUM

A D

ACTA SANCTORUM
M A I I

IN SUBTITULATAM
UTRIVSQUE MAIESTATIS
ROMANO-PONTIFICIAE
ET
HISPANO-REGIAE
CONIUNCTIONEM

Hendecasyllabon E. V. O. S. J.

Ec nos imperii aut opum **cupido**,
Nec nos invidiae impotentis iræ,
Nec cæcus furor aut superbus error,
Nec mentis dolus impiæ minister,
Nec vis, nec rabies cruenta belli,
Nec tristes furiæ, nec omnis Orcus,
Junctis agminibus furore juncto
Conspiret licet, & licet minetur,
Insurgat licet, omnibusque pugnet
Machinis licet, omnibusque telis,
Ullis dissidiis revellet umquam.
Quos arctè pietas fidesque prisca,
Et sincerus amor Deusque junxit,
QUIS NOS nostraque signa **SEPARABIT?**

PROPYLÆUM

AD ACTA SANCTORUM MAII

SUB FELICISSIMIS AUSPICIIS

INNOCENTII XI

ROMANI PONTIFICIS OPTIMI MAXIMI

E T

C A R O L I II

HISPA NIARVM INDIARVM MQVE REGIS CATHOLICI

IN SEPTEM TOMOS DIGESTA

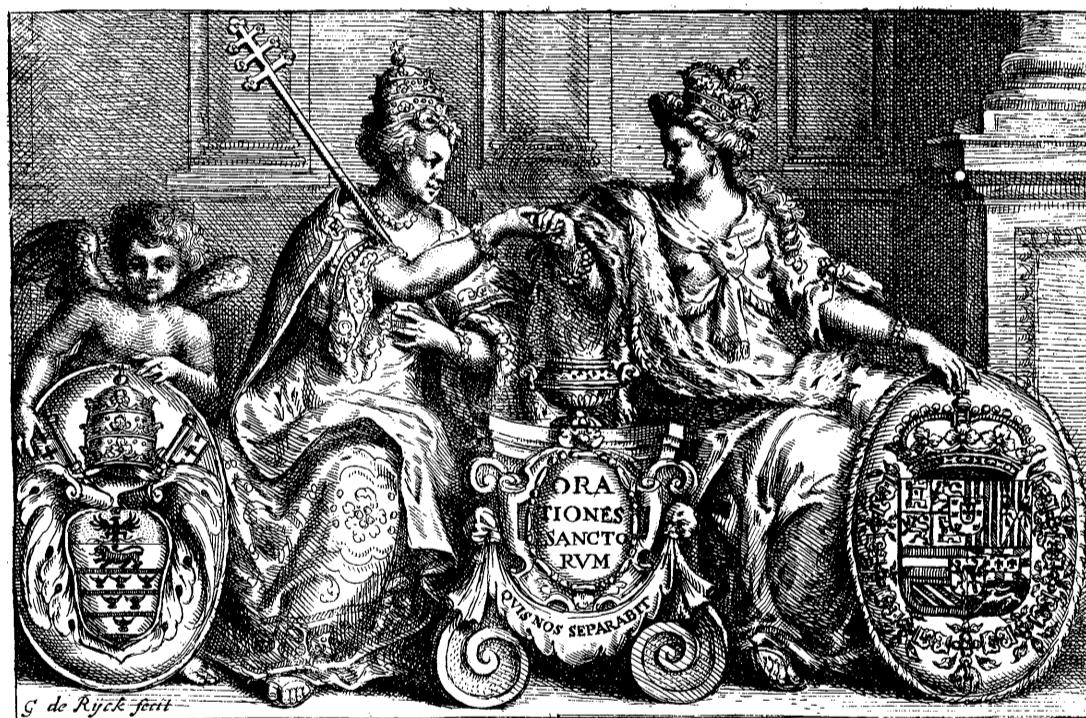
A U C T O R I B U S

Godefrido Henschenio & Daniele Papebrochio,

operam & studium conferentibus

Francisco Baertio & Conrado Janningo,

Societatis IESV Flandro-belgica Presbyteris Theologis

A N T V E R P I Æ,

Apud MICHAELEM KNOBBARUM, sub signo S. Petri.
cum Privilegio & facultate Superiorum.

Propylaeum hoc ante Tomum I religari curretur ab eis, quibus id integrum adhuc est; quibus non est, ii ipsum collocari jubeant ante quemque alium ex septem Tomis. Quod si pro majori commodo suo quispiam voluerit utramque Partem Conatus nostri Chronico-historici ad Catalogum Romanorum Pontificum, cum suo Apparatu suisque Indicibus, separare à Tomis Quarto ac Quinto, quibus ex nostra designatione pramittitur, & in unum volumen compaginare, ante omnes septem Tomos locandum; habebit aptissimum etiam locum, ubi Propylaeum ipsum ponat, in fronte scilicet Tractatus illius.

Philippus Doni Pittore invicere Edit. Antwerp

S A N C T I S S I M O
A C B E A T I S S I M O
P A T R I E T D O M I N O
I N N O C E N T I O
U N D E C I M O
P O N T I F I C I M A X I M O .

Dum facri contra Turcas fœderis
fervet opus, in Apostolicæ Sedis,
cui SANCTITATEM TUAM
præsidere gratulamur, soliditate
fundatum; audemus BEATITU-
DINI TUÆ sistere Acta Sanctorum Mensis Maji,
defuncti nostri Magistri P. Godefridi Henschenii
studio nostroque, Tomis septem collecta, digesta, il-
lustrata. Licet enim priores Menses quatuor, toti-
dem Decessoribus Tuis, URBANO, ALEXAN-
DRO, geminoque CLEMENTI fuerint oblati;
atque adeo velut præscripto jam jure, ceteri ex ordi-
ne videantur ad Apostolicam Sedem deferendi
(nam cui potius, cum ei de Sanctorum meritis judi-
care, & cuique congruos honores decernere unice
competat?) sunt tamen huic Mensi perquam multa
singulariter propria, quæ suadeant eidem Patronum
optare SANCTITATEM TUAM, etiam absq;
istis exemplis. Ut enim omnibus Ecclesiæ Ordinibus
auctoritate & dignitate præpolles, ita cunctis aliis
sacri Anni partibus præcellentior haec tenus est Ma-
jus Mensis, tam Sanctorum in eo explicandorum
Propylæum Maji. † i mul-

multitudine , quam numero duplicato Tomorum , ex quibus integratur : horum autem singuli præfixum habent Tractatum aliquem , Pontificiæ seu curæ seu historiæ propiorem . Siquidem Ephemerides Græco-Moschæ ante Tomū primum , per totius Anni cursum ex notioribus utriusque Nationi Sanctis contextæ , earumdem Gentium reductioni præludunt , sub Tu gloriosissimo Pontificatu sperandæ : Hodoeporicum sacrum Joannis Phocæ & Hierosolymitanorum Patriarcharum Chronologica Series , eo animum vocant , ubi collapsam Religionem Tuis auspiciis resuscitandam ominamur , ex felicissimis sumptorum Te auctore armorum principiis . Ut vero taceamus Archiepiscopos Mediolanenses , Tungrensesque ac Traiectenses Antistites , ante ultimam Maji partem deducendos , quid magis ad PETRI Successorem , INNOCENTIUM XI pertinet , quam omnium , quotquot inter utrumque supremam illam Sedem tenuerunt , ordinata successio ? Atqui ut horum tempora , hactenus multiplici ambage confusa , digerere novo conatu tentarem , magnorum & amicissimorum mihi Virorum suasionibus impulsus , eosdem in limine quarti quintique Tomi , tamquam in Propylæo , compluribus vetustæ artis statuis exornato , disposuimus ; variisque & curiosis Dissertationibus , eodem spectantibus , velut tabulis amœnus pictis , distinximus ; ut in istis , per annorum , dierum , ac mensium calculos , scrupulosius supputatos , deducendis , lassatus Lectoris animus ; ante has tantisper quasi respiraturus subsistat . Quid ? quod uno hoc in Mense , decem omnino

nino Romanorum Pontificum Sanctorum , quot
simul alio in nullo , Acta veniant integre propo-
nenda , Diyorum videlicet ALEXANDRI,
ELEUTHERII, URBANI, JOANNIS, PA-
SCHALIS, qui omnes Primi ea appellatione fue-
runt; LEONIS quoque ac BENEDICTI, tali
nomine Secundorum ; tum GREGORII VII,
CÆLESTINI V, ac PII pariter V, quorum vir-
tutes heroicæ & præclare gesta ac fortiter tolerata
tam magnam habent similitudinem ad eximias eas
dotes, quas in TUA SANCTITATE miramur,
ut singulos seculo nostro in Ipsa revixisse glorie-
mur , nominatim PIUM V. Quamquam etiam
hujus felicitatem, unico navalium ad Echinadas præ-
lio memorabilem posteris , longe supergressa est
Felicitas Tui Pontificatus, quæ victoriarum Chri-
stianarum cursum exorsa solvendo Viennæ obsi-
dionem , & hinc quidem sub Cæsareis Ducibus
per utramque Hungariam , inde sub Invictissimo
Poloniæ Rege per Podoliam atque Ukrainam, Mari
autem Hadriatico atque Jonio toto Socialibus Ve-
netorum classibus hostem terrens & urgens, pergit
triumphos triumphis innectere; nec prius (uti spe-
ramus) conquiescet , quam quidquid cis Hellef-
pontum ac Bosphorum est provinciarum , à Ma-
hometica spurcitie expurgatum , una cum ipsa
Constantinopoli, Cultui atque Imperio Christia-
no restituerit , numquam amplius Unioni Roma-
næ subtrahendum. Quid tamen dico , Conquie-
scet? Pulsos Europa Barbaros persequentur in A-
sia Principes Christiani , Tuis excitati monitis ,
adjuti opibus , benedictione muniti. Dum au-

tem hæc fient , Cælo ac Terra plaudentibus ;
fulminatricem Clavigeræ Tuæ Potentiæ dexte-
ram sentire pergent vitia : quæ Tu, PATER BE-
ATISSIME , penitus exterminanda confide ,
fretus eo , cuius in sanctiori ista militia vices
geris, Duce ac Capite Ecclesiæ CHRISTO ;
cui perennis inde gloria, Tibi merces æterna (sed
ô ! sero) proveniat. Amplius aliquid cum neque
apprecari valeat devotio nostra , neque optare
TUA BEATITUDO, optimorum votorum hic
finem facimus : & , una cum hisce septem Tomis,
nos nostraque scripta ac sensa omnia , edita atque
edenda in lucem , subjicimus censuræ Apostolicæ
A. D. M. DC. LXXXV.

SANCTITATIS TUÆ

Humilime pro volunti ad Pedes

Daniel Papebrochius
Franciscus Baertius & Conradus Janningus.
Societatis Jesu.

AD S.D.N.

INNOCENTIUM XI
PONTIFICEM MAXIMVM,
CHRISTIANÆ REIPUBLICÆ PATREM,
AUSTRIACOS, POLONOS, VENETOS,
ALIOSQUE PRINCIPES CHRISTIANOS,
SOLENNI FOEDERE CONJUNCTOS,
CONCITANTEM IN TURCAS,
ATQUE OPIBUS UNDIQUE CONGESTIS JUVANTEM.

Ecus Pontificum , Paterque Patrum ,
Amor Christiadum , Timor Scytharum ,
Immensi Gregis Altor atque Custos ,
Et Sanctissime Pastor , INNOCENTI ;
Huc aures animumque verte , curis
Oppressum gravibus : juvat levare

Æternos facili Lyrâ labores .

Musa Te mea , Te referre gestit ,
O nostri Pater Orbis INNOCENTI ,
Major Cæsare , Regibusque major .
Audax Musa quidem , tamen fidelis ;
Impar Musa quidem , tamen parata ,
Tamen prompta Tuas per ora laudes
Et transmittere posteris triumphos .
Non hanc syllaba contumax retardat .
Nomen versibus INNOCENTIORVM
His includere , non coacta , novit .

Gaudete Hendecasyllabi : impotentem
Hujus Nominis , hujus incapacem ,
Sit audax licet & licet diserta ,
Invidens Elegia se fatetur .
Heroum numeri , impares ferendo
Succumbunt oneri : nec æmulatrix
Pindari , licet eloquentioris ,
Oda grande valet referre Nomen .

Tu Reges stabili obligare pace ,
Tu dextras sociare Christianas
Ardes , fœdere sanctiore vincas .
Tibi se Venetus , tibi Polonus ,
Tibi se Austria vindicata debet .
Tu classes reparas , jugoque vastum

Propylaeum Maji .

† 3

Durif .

Durisque Oceanum eximis catenis.
Tu pugnas precibus, Deumque nobis
Unus concilias. Viden' fugatos
Tandem, Strigonio valere jussos,
Turcos cedere? Pontifex fugavit.

Turci Te trepidant, Tibi precanti
Feroce acies & arma cedunt:
Tuꝝ plus querimoniae flagrantes,
Et suspicio blanda, mixta votis,
Plus, quam brachia cuncta nostra, possunt.

Nec solis precibus timendus hosti es,
Nec solâ pietate bella vindex
Sacra conficis. Unde quaque longo
Aggestum studio profundis aurum;
Si res dura ferat, paratus Aris
Ipsis detrahere, approbante Cælo.

At, Te Præside, nil timemus Aris:
At, Te Vindice, vasa plura Divis
Dantur fôspitibus; nitentque gemmis,
Quas gestavit Arabs & Indus, Aræ.

Tu stipendia militi ministras:
Tu foves Venetos, foves Polonos,
Foves Aufriacos, foves Cosaccos:
Armas Allobrogem, incitas Etruscum:
Laudas Bavarii fidem Ducatus,
Gallos ad sacra vocibus Paternis
Urges foedera, provocas Iberos,
Impellis Melitamque Januamque.

Tuis auspiciis Vienna moles
Ridet barbaricas, & arcet hostem.
Tuis auspiciis vetus receptum
Gaudet Strigonium, immemor malorum
Quæ sub Odrysii tulit Tyrannis,
Tibi se Vicegrada reddit ultiro:
Tibi Vaccia cedit, atque Pæstum.
Et rogni caput ipsa Buda, tanta
Heu! cur gaudia distulere Divi?
Heu! cur poenitet irriti laboris?
Ah, ne poeniteat. Redite Budam,
Redite Austriadæ: graves phalanges
Pertinacibus admovete muris.
Crebra grandine verberate turres
Tormenti ignivomi; impias, superbæ
Solo sternite, mœnibus revulsis.
Jam Cælum favet, annuitque votis.
Tantum ostendite bella: Buda vestra est.
Anni præteriti novis finistras
Pensabunt Superi moras triumphis.

Vestra est arx Novariniana, vestra est;
Vestra est Agria; Regia Alba, vestra est;

Vestra

Vestra est Hungaria, omnis ora vestra est.
Fugit Tekelius, caput rebelle.
Sed nec, quo fugiat pedemque figat,
Exspes atque ope destitutus omni,
Et nulli miserandus, est azylum.

An vano rapior furore Vates?
An fingunt sibi, quæ volunt, amantes
Ipsi somnia? Ludimurne rursus?
Non vano rapior furore Vates:
Non ludor. Deus incitat furentem,
Et Vatis movet ora concitati,
Et per me populis futura pandit.

Nostra est Podolia, omnis ora nostra est.
Janus agmen agit Scythis tremendum;
Regum maximus ille Janus, ille
Terror Bistonidum, ille victor, illud
Belli fulmen: adest: pavete Turcæ.
Turcæ, Janus adestr: Scythæ, migrate.
Ad Jani fugiunt subacta nomen
Ipsis agmina restitura Divis.

Nostra est Moldavia, omnis ora nostra est:
Nostra est Walachia, omnis ora nostra est.
Solis terrificus minis subactas
Janus dicit Jazygum catervas.
Servit Dacia, servit omnis ora.

Bellis denique Gallicis Iberus
Liber, Christiadum juvare causam
Communem parat arduo labore,
Exhausto Americæ feracis auro,
Conductâ undique militum catervâ.
Junget CAROLVS arma, Cæfarique
Nec terrâ deerit comes, nec alto.
Classis jam Oceanum volat per omnem,
Quâ Crete recipi Cyprusque posuit.

En Cælum favet; ite, Marte freti
Secundo; favet æquor, ite Iberi,
Et Creten reparate: Turca pallent
JOANNIS memor, Actiæque cladis.
Pontifex vocat: ite, Creta vestra est.
Ad primam fugiet tremens carinam,
Jovis Barbarus Insulâ relicta.
Jam stravit Venetus viam, Insulisque
Hinc atque hinc domitis, ovans superbit.
Agnoscat Dominos Rhodus Priores,
Et vicina Cyprus, caputque belli
Longinqui Syria, & superba merces.
Invictis procul hinc abactus armis
Europam fugiat Tyrannus omnem.
Vix tutas Asiatici recessus,
Colchisque ultima præbeant latebras.

Propyleum Maji † 4 *Ite,*

Ite, & Hungaricas referte lauros,
Quaeis terris amor est ciere Martem:
Ite, quo LEOPOLDVS urget: ite.
Hoc interritus auspicante, Divos
Hoc præbente suos, suamque sortem,
Victor CAROLVS arcum ruinis
Insultat. Mora nulla: claustra latam
Pandunt rupta viam; diesque reddit
Una aut altera, quæ negabat annus
Olim, tractus inutili labore.
Dicit CAROLVS agmen, inclytorum
Genus Lotharidum, nec arte belli
Invictis Proavis minor, nec usu.
Sed & Bojica Maximilianus
Trahens agmina, concitatori
Jam Sponsus rapitur per arva cursu
Rursus Hungarica, & relata gestit
Otentare novæ trophæa Sponsæ,
Ac dignus Socero Gener videri,
Augusto Socero Gener propinquus.
Quidquid Sarmata bellicosus armis,
Germanus, Venetusque subjugabit;
Quidquid vincet Iber, tuum INNOCENTI est.
Nil Janus sine te, nec æmulator
Jani CAROLVS, aut uterque possit;
Quamvis Bavanicis uterque turmis
Ad pugnam sociatus augeatur.
Quamvis adsit utriusque Cæsar ipse.
Tuo numine pugnat hic & ille;
Tuo numine vincit hic & ille.
Et soli tibi vincit hic & ille.
Lauros Hungaricas Polonicaisque
Tuis destinat hic & hic capillis,
Posthac non nisi laureatus ibis;
O Patrum Pater! ô Amor bonorum
O nostri Decus Orbis, INNOCENTI!

Accinebat

EMMANUEL VAN OUTERS S.J.

DANIELIS
PAPEBROCHII
CONATUS
CHRONICO-HISTORICUS
AD CATALOGUM
ROMANORUM
PONTIFICVM.
CUM PRÆVIO AD EUMDEM APPARATU
GODEFRIDI HENSCHENII
ATQUE PETRI POSSINI,
A S. PETRO USQUE AD PASCHALEMII
DE DUCTUS ANTE TOMUM QUARTUM
DE ACTIS SANCTORUM
M A I I

ILLVSTRISSIMO
AC
REVERENDISSIMO
DOMINO
D. LAURENTIO CASONO
S.D.N. INNOCENTII PAPÆ XI

A SECRETIORIBVS NOTIS ATQVE LATINIS EPISTOLIS
ET CARDINALIVM COETUI QUEM CONSISTORIALEM APPELLANT

SECRETARIO,

ILLUSTRISS. AC REVERENDISS. D. AUGUSTINI FAVORITI,

Viri auctoritate ac gratia & politiori litteratura
florentissimi, deque Sanctorum Actis quoad
vixit optime meriti,

CONSOBRINO ET IN OFFICIIS SVCESSORI,

Daniel Papebrochius ē Societate IESV.

Illustriſſ. ac Reverendiss. Domine

 Iæris alieni nexus , moriente creditore , non solvunt cœlia Jura ; multo minus patitur gratitudo , beneficiorum memoriam simul cum vita Benefactoris aboleri : fortius enim animorum vincula adstringuntur , quam corporum . Quamdiu igitur in Te , dignissimo Consobrino ac Successore suo , viveat AVGVSTINVS FAVORITVS , & quamdiu CASONA FAMILIA stabit , manebit mea erga Hanc Tuumque Nomen obligatio : quia ipso commendante eidem insertus jure hospitii , adhuc jucunde æque ac gratarter memini caritatis , mihi & P. Henschenio in Domo Tua paterna exhibitæ , cum Roma in
Ante Tomum IV Maji. †† 2 Bel.

Belgium reddituri Heturiam lustraremus, annō Domini MDCLXI. Sed & Tu vicissim, post Neomagensem pro pace conventum regressus ad Urbem, voluisti recordari quantulicumque mei obsequii, Tibi & Ablegato Sabaudico hic Antuerpiæ prestiti: postea etiam dignanter professus, quod amplissimis illis meritissimisque titulis, in quibus FAVORITO successisti, addi quoque eum desideres, quo nos ille sibi obstrinxerat, Patroni; quasi Te non satis crederes ejus ex affe heredem, nisi scribentes SANCTORUM ACTA etiam tibi eodem nomine haberet obligatos. Primit enim ad me litteris mandasti, *ut jure hospitii tecum semper agens, FAVORITUM in Te ab hac viventem agnoscere*. Perfectis deinde eorum Thesibus Libellisque, qui suas origines, mihi non satis probari visas, ægre tulerunt, & silentii tenendi constantiam identidem objiciunt ut contumeliam, sapienter rescripsi; *Minime decere viram gravem, evangelicam quo disciplinam in sanctissimo instituto professum, tam in anibus tricis disputationibusque distineri, quæ conterminis Belgio hæreticis risum excuterent, dam totius Ecclesiæ causâ agitur, expurgando SANCTORUM gesta à f. bulis, quæ in ea irrepserunt priorum temporum credulitate.* Quanti apud me ponderis fuerit istud Tuum prudentissimum consilium, suffragiis Eruditorum ex omni ordine ac natione virorum passim confirmatum, quivis intelliget vel ex hoc præliminari de Pontificibus Romanis Tractatu, animum advertens frequentissimis, quæ in decursu se offerebant, occasionibus refutandi Librariolos obgannientes; si tanti erant faciendi, ut propter eorum vitilitigationes augenda esset Parergis pluribus præsens Lucubratio, etiam absque talibus jam prolixior. Hanc vero cur Tuæ potissimum censuræ subjiciam, Tuo inscribam nomini, causam accipe. Viderat cum adhuc viveret FAVORITVS *i. Maxagritus*, operam à me positam in explicanda Patriarcharum Hierosolymitanorum Chronologica serie, visamque probaverat: cum autem ex Romanorum Pontificum vetustioribus Catalogis, ante Aprilē ab Henschenio productis & quadamtenus illustratis, pridem esset per suis, circa hos quoque haud parum studii utiliter collocandi superesse, ut Sedis cuiusque tempora habeantur accurate definita, indicavit per nostrum P. Petrum Possinum, sibi Romæ familiarem, optare se, ut huc prius stylum verterem, quam Patriarchatum Alexandrini & Antiocheni pene oblitteratam historiam niterer è pulvere suscitare, sicut promisisse videbar. Rem ergo, Eruditioribus non paucis desperatam, illo hortante aggressus; postquam conatu haud prenitendo visus sum eo perduxisse, quo à tenuitate mea adduci posse spem faciebant multa in editorum hactenus' monumentorum, propriarumque per annos sedecim observationum præsidia; cui potuisse prius repræsentare perfectam, quam qui suscipiendo operis suasor præcipuus fuerat? Eodem autem hæc quoque ratio accedere poterat, quod ipso in Limine, sive Apparatu ad hunc Conatum prævio, inducendi erant FAVORITI ipsius dile.

dilectissimi duo, interque se (dum alteri vita manebat) amantissimi, opinionibus tamen diversissimi, *Henschenius* inquam & *Pößnus* prænominati, pro sua cujusque decertantes sententia. *Henschenius* quidem, ex ea quam hic consequi studio mortales possumus ambigua prorsus rerum notitia (jam enim certiorum, ut confidimus, intuetur veritatem) persuadere nitens, ut salutiferæ Crucifixionis annum credere velimus ipsum fuisse, qui *Coff. duobus Geminis* insinuitur, & communem Christianorum Æram annis quinque prævertit; *Pößnus* vero, in contrarium tendens, pro eadem communi Æra manudenda, quasi eam omnino deficiat nihil, quo minus justa sit, qualem totis seculis duodecim credidimus. Neque, duobus istis sic comparatis, formidasset FAVORITUS invidiam periculosi arbitrii, quo vel defuncti laderetur fama, vel gratia periclitaretur viventis. Non erant illi disceptaturi affectibus, rixosis utique disceptatoribus & oppido molestis, sed meritis rationibus; itaque animati comparituri singuli, ut alter alteri optaret victoriam cedere, si salva posset veritate. Quidquid audito utroque Amicus communis judicavisset, grave accidisset nemini. Ad hæc contingit saepe, ut in supputatione temporum, præsenti Conatu instituta, fundetur discrimen, reperiendum inter Decretales Bullasque, Pontificiam auctoritatem nomenque ex vero præfrentes; & alias complures, sub tanti tituli quamvis ementiti reverentia diu impune toleratas, nunc vero passim apud peritos proscriptas à dicendo in historia Ecclesiastica testimonio. Ecquis vero de talibus cognosceret potius, quam cuius proprium munus erat præmeditari epistolas, ad præcipua mundi Capita ab Apostolico Culmine dirigendas, & Actorum Consistorialium scripto consignare tabulas? Verum quod mentis proposito me decuit præstituere, non sic etiam ad effectum deducere licuit, interveniente FAVORITI morte: Amicis tanto acerbiori, quanto longius aberat à grandiori ætate, cuius matritas lenire vulgo solet jacturam decadentium, cum annum vitæ dumtaxat nonum supra quinquagesimum ageret, ipso in flore virilis plenitudinis. Senserunt ergo luxeruntque cum quotquot noverant, seque ei affectibus obli-gaverant. Sed hos luculentius nemo testatus est, quam præcipuus quoad vixit æstimator virtutis ejus, idemque operis nostri Mæcenas munificentissimus, Celsissimus Princeps FERDINANDVS FVRSTENBERGIVS, erecto defuncti exuviis & memorie in Basilica Liberiana Monumento, quod nulli Pontificiorum ibidem monumentorum pretio aut elegantia cederet, cum hujusmodi Epitaphio.

D. O. M.

AUGUSTINO FAVORITO ZARZANENSI,
HVIVS BASILICÆ CANONICO,

Qui illustri ingenio, excellenti doctrina,
augusta & Sedis Apostolicæ majestate digna eloquentia,
& imprimis Latinæ orationis copia, nitore ac gravitare;
Carminum etiam gloria
florentissimis veteris ævi Scriptoribus æmulus;
per octo & viginti annos in Palatio claruit.
ALEXANDRO VII, CLEMENTI IX ET X,
AC INNOCENTIO XI
ab Epistolis,
atque in Cardinalium Cœtu, quem Consistoriale appellant, à Secretis fuit;
ab eodem Innocentio,
nunc Ecclesiam sancte & feliciter administrante,
gravissimis negotiis admotus,
curarum molem invicta constantia,
fortitudine, fide, ac integritate
sustinuit:
præsca sanctimonia,
& honorum ac pecunia, ceterarumque rerum caducarum contemptu,
& omni Christiana virtute,
maxime vero caritate erga pauperes,
quibus vivus & valens quidquid paucis contento supererat assidue distribuebat,
veras divitias, insontem claritudinem, felicitatem & gloriam
invenit.

F E R D I N A N D U S
Dei & Apostolicæ Sedis gratia
Episcopus Paderbornensis & Monasteriensis,
S. R. I. Princeps, &c. Liber Baro de Furstenberg,
Amico intimo,
cui vivo, propter incredibilem ejus abstinentiam nihil unquam largiri potuit,
mortuo cum luctu mœrens hic posuit:
Vixit annos LVIII, menses x, dies x.
Obiit anno MDCLXXXII, die XII Novembris.

Non licuit Principum optimo, Amicorumque fidelissimo, tamdiu saltem
vivere, quoad perfectum opus nuntiaretur: nam & ipsum æque immatura &
acerba mors, anno vitæ LX nobis sustulit, v Kalendas Julii, post septimum à
FAVORITI obitu mensem. Licet Vobis conjunctam utriusque in monumento
pulcherrimo memoriam quotidie intueri, spirantemque muto in marmore
viri præstantissimi vultum recognoscere. Mihi aliud non suppetit in tanta di-
stantia regionum, quam ut eodem mea dirigam pro defuncto vota; dum
meum

meum hunc tenuem Conatum, quem FAVORITO dicandum destitaveram,
ad Te defero, dignissimum ejus Consobrinum, quin etiam in Officiis Succes-
sorem; veluti ea ratione qualemcumque gratiam reddere possim Benefactori
mortuo, quam viventi malueram exhibere. Etenim nomen dumtaxat videtmini
commutasse, non personam; & redivivum in Te habere FAVORITVM, Romanæ
Curiæ, nobisque Amicis ejus gratulamur. Attamen, ut cetera similes sitis, unum
quiddam est in quo (salva utriusque pace) Vos inveniri cupio quam dis-
simillimos. Annos Ille omnino viginti & octo, in eodem gratiæ & au-
toritatis gradu, quatuor ex ordine Romanis Pontificibus adstitit, rara in-
ter Palatinos felicitate, quibus ferme usuvenit cum Dominis mutare fortu-
nam: Tibi vero contingat opto, non modo nullos à mutanda fortuna
suscipere timores (quos facile Tua virtus superaret) aut à mutato Domino
experiri luctus (quos tali eventu etiam optimus quisque debet assumere) sed
uni INNOCENTIO XI, Optimo Maximoque Pontifici, ad tempora etiam
productiora, non minus constanti, quam fidei deservire obsequio. Tan-
tum perge, qua cœpisti benevolentia, nostra respicere ac fovere studia, hono-
rando in suis Sanctis Deo & Veritati vindicandæ consecrata.

PROTESTATIO ET PRÆMONITIO

AD QVARTVM ET QVINTVM TOMVM MAII

Ac præviā de Romanis Pontificibus tractationem; deque Supplemento Generali, ad totū primum sacri Anni Semestre faciendo post Junium absolutum.

RBANIANAM, circa Sanctorum nomenclaturas, Vitas, Miracula, Constitutionem observare professus jam sepius, reque ipsa adeo comprobatus, ut non defint qui me nimia hoc in genere severitatis arguendum putent; idem tamen rursus profiteor, non pro me solum, sed etiam pro Sociis, mibi posthac collaboraturis in hoc studio colligendi & illustrandi Sanctorum Acta; videlicet nolle nos cuipiam, per hec scripta nostra, religiosioris cultus adscriptum amplius, quam per Apostolicæ Sedis Decreta sacrosancta liceat & neque aliam hic collectis fidem petere, quam pure humanam errorique obnoxiam, nisi quibus Autoritas humana major, & ut talis per Ecclesiam Romanam agnita, suffragatur. Quod autem hinc consequens censuerunt Decessores mei, BOLLANDVS atque HENSCHENIVS, ut erroribus quibuscumque & quacumque occasione sibi obrepentibus, in tanta rerum & historiarum tam variarum multitudine, veniam postularent, & instructionem à melius informatis, premitterentque correctionem, suo quamque tempore faciendam; id quam non in speciem dumtaxat, & postulaverim, & promiserim ipse, ii solum possunt ignorare, qui Aprilem & Majum, totos à me recognitos & magna ex parte compositos menses, numquam legerunt. Etenim sepiuscule, tum ibi, tum in his duobus Maji Tomis, anticipavi tempus praestanda correctionis, contra quam faciendum putabant Decessores mei; contenti plerasque ejusmodi excipere adversariis, in spem faciendi aliquando SVPPLEMENTI GENERALIS, vel impressionis novæ totius operis, post medium scilicet aut integrum seculum absolvendi. Ego vero considerans, quantum id excedat angustos vita terminos, uni homini speranda; nec volens totum illud, quod in jam editis addendum, mutandum, corrigendum vel tradiderunt ipsi, vel egomet observavi, vel alii denique suggererunt, committere memoriae, diligentiae, ac fidei posteriorum; censui ejusmodi SVPPLEMENTVM conficiendum, mox atque absoluto Iunio completum fuerit primum sacri Anni Semestre; simulque colligendos INDICES GENERALES pro Tomis omnibus, tunc ultra viginti futuris; & prius etiam quam deni essent, præbentibus usum satis difficultem Indicum, per tot volumina dispersorum. Hoc consilium, etiæ me necdum senilis, & valetudini ab aliquot annis per Dei gratiam satis firme non improportionatum, insuper strenuorum duorum Sociorum fiducia fultum, atque ab HENSCHENIO antequam moreretur vehementer probatum, & ut exequover sedulo commendatum, cum eo mortuo pluribus indicasset; unus inter alios repertus est REV. ADM. D. CLAVDIVS CASTELLANVS, ad Divæ Virginis Parisis Canonicus, qui, non paucorum quorundam Sanctorum Vitas (uti jam fecerant aliqui) sibi sumeret ex causa peculiari recognoscendas; sed totum ab initio opus foliatim revolvet, & quidquid vel correctione vel illustratione egere judicabat, annotaret in chartam nobisque transmitteret, multum ipsi eo nomine obligatis. Evidem vix ausim sperare futuros multos, qui tantum sumere laboris velint; italemque ejus diligentiam exquare, nedum superare contendant: non tamē fuerit improbum votum optantis, ut saltem in singulis Regionibus & Professionibus, Vrbibus atque Cœribus particularibus, inveniantur vel pauci, qui pro Sanctis ad se suosque proprius attinentibus solliciti, suæ erga illos obligationi faciant satis; eoque spectantia current legere; & num quid addendum, demandum, vel mutandum, dispicere; nosque de singulis amanter fidenterque monere; neminem, qui id obsequi nobis prefisterit, absque grati animi professione dimissuros; nedum alicui vizio versuros quod se à nobis dissentire in re quapiam indicaverit; modo eo sit animo, ut ferre posse, quod ipso auditio non in unam semper convenientiam sententiam, neq; id suam interpretetur injuriam. Hoc si obtinuerimus, quanto præstantius ad Dei Sanctorumque honorem, quanto ad historicam veritatem exactius evadet opus universum! Quam multi, aut inter Prætermisso relati, aut nec relati quidem, dignum suis meritis locum recipient; quo nunc carent, quia vel de iis nihil dulum innotuit nobis, vel defuit publici Cultus idonea confirmatio! Talis enim Cultus nisi ostendatur, non solet nobis esse factis, quod scriptor quispiam, aut etiam plures, vel populariter præsumpta ex pietate licentia, indulget cuiquam appellationem SANCTI vel BEATI. Multa etiam errata tali ratione emendabuntur haud dubie, in locis, temporibus, personis, ex incidenti commemoratis; que tot in libris non esse pauca, satis intelligimus ex numero deprehensorum per nos ipsos, jamque in adversaria relatorum. Eos tamen qui de hujusmodi nos dignabuntur instruere, premonitos velim, ne cum accipiendâ statim per litteras gratiarum actione (hanc enim numquam patiemur desiderari) expectent illico responsum ad singula. Fieri enim potest, ut non æque nobis probentur ipsorum omnia: & experientia docuit, ejusmodi ad singula respondendi sedilitatem alio non servire, quam ad emittendum funem contentionis, quem reciprocando magnum semper dispendium quietis & temporis, sape etiam amicitiae fiat.

J. Quellinus del.

In Propyleo Ante Dedicacionem Regis.

Martin Bouche Sculp. Antv.

P O T E N T I S S I M O
M O N A R C H Æ
C A R O L O
S E C U N D O
H I S P A N I A R U M I N D I A R U M Q U E
R E G I C A T H O L I C O.

Lla vere A ustriaca Pietas REGIÆ MAJESTATIS TUÆ , coram Augustissimo , nec ab ipsis quidem Angelis digne satis adorando , EUCHARISTIÆ Sacramento , ad infinita quæque ministeria dimittentis sese ; cuius admiratio totam primum Madritensem civitatem ; tum , diditâ late famâ rei gestæ , Hispaniam universam , atque inde Orbem Christianum implevit stupore ; nos quoque , minimos omnium Vasallorum Tuorum , intimius quam dicere possimus affecit . Itaque relatricem tantæ Virtutis Epistolam , Teutonice reddidisse , Belgisque omnibus legendam proposuisse non contenti ; Chalcographicam quoque & Poëticam advocavimus in subsidium , ut oculis simul & auribus , prosa & versu , subjecta facti præclarissimi notitia , vivaciorem sui speciem imprimeret animis . Opportune autem notitia rei , xx Januarii aetæ , ad nos pervenit , quando jam manu tenebatur calamus , exaratus formam Epistolæ , qua REGIÆ TUÆ CLEMENTIÆ , Acta San-

Propylæum Maii.

†† I

ctorum

Etorum Maji , offerremus , sub Vestris Sanctissimique Domini nostri INNOCENTII Papæ XI auspiciis , hoc septennio edita atque edenda in lucem , donec septimum Tomum impleverint . Et enim id facturos querere non oportuit unde ordiremur : quia ceteræ omnes laudes Tuæ , quantumvis multæ maximæque , quasi nullæ nobis videbantur præ ista . Ut vero præsumeremus laborem hunc nostrum & Magistri defuncti , Godefridi Henschenii , ad SACRÆ MAJESTATIS TUÆ Solium præsentare ; animos Ipsa nobis fecit , quando tam benigno vultu exceptit S. FERDINANDI Regis Castellæ ac Legionis Acta , ex voluntate Decani atque Capituli Hispalensis singulari volumine accurate explicata per unum ex nobis , & in septimo Maji Tomo accuratius de novo proferenda . Quomodo enim non adveniret gratus in comitatu plusquam mille quingentorum Sanctorum nominatorū (quam multorum in Mayo habentur res gestæ , simili fide diligentiaque conquisitæ) qui solus accedens , gratissimus accidit CLEMENTIÆ TUÆ ? Habemus nihilominus hoc ipso in limine , ad Thronum MAJESTATIS TUÆ Introductorem eundem , qui ad SUÆ SANCTITATIS Pedes etiam nos deduxit ; Venerabilem Dei servum , Petrum Georgium Odescalcum , nihilo minori Titulo Tuum , quam Illius . In Tua quippe Insubria & Civitate Comensi natus , in eademque ad Alexandrinam primum Cathedram ex præsentatione PHILIPPI II promotus , deinde ad Viglebanensem Episcopatum translatus nutu PHILIPPI III , Gloriosissimæ utrim-

utrimque memoriæ Avorum Tuorum , ibidem laudatissimam vitam felici morte conclusit , corporisque sui depositum reliquit. Tantis porro tamque multis Patronis subnixi, coram Rege, qui , ipse insigni sanctimonia pollens , Sancta quæcumque digne novit æstimare ; reverenter quidem , sed tamen fidenter , nos nostraque omnia prosternimus ante Thronum Tuum Augustissimum ; orando ac supplicando , ut inter amplissimi Imperii , per orbem utrumque extensi , gravissimas curas , dignetur **SACRA MAJESTAS TUA** etiam cognoscere , quid operis Tuo in Belgio Tuaque in urbe Antverpiensi , ab annis quinquaginta quinque , molitur minima nostra Societas Jesu. Est illud jam fere ad medietatem deductum Tomis sedecim · bene magnis ; paulatimque absolvendum speratur , aliis etiam pluribus futuris , per eos quos ipsa nobis successive substituet , ad Dei Sanctorumque honoremque , & publicam universalis Ecclesiæ utilitatem ; quibus augendis , cunctas maximæ Tuæ Potentiarum vires , omnesque animi devotissimi affectus impendere agnosceris ; nullam pacem volens , nisi quæ illuc serviat ; nec bella detrectans , cum opus fuerit , ad tuendam causam Religionis . Utrumque ut **MAJESTATI TUÆ** vertat bene , votis omnibus optabant , quotquot extabant uspiam fideles subditi Tui ; nunc vero optabunt etiam ardentius , cum viderint Sanctos , Sanctorumque Sanctissimum sic à Rege suo coli ; ut ipsos quoque , exemplo instructos suo , faciat ad veram Sanctitatem conniti , æmulatione laudabili.

RUDOLPHI HAPSPURGII, unde Austriaci

Propylæum Maii.

† † 2

Cæ-

Cæsares, ac deinde Hispani Monarchæ genus du-
cunt, similis Tuæ Pietas erga Eucharisticum Nu-
men, inter silvarum solitudines , procul ab homi-
num conspectu exercita, Romanum illi Imperium
contulit firmavitque in posteris: eadem, in numero
coram populo, patent demonstrata campo, Tuum
Tibi conservet & augeat. Cumque tanta Virtus diu
fulserit terris , completo sanctissimæ vitæ curri-
culo, Sanctis omnibus deducentibus (ut D.FER-
DINANDO illi supra memorato accidisse nar-
rat vitæ historia) transferatur ad cælos , æternum
istic rutilatura. Sed olim ista ; nec prius quam ,
Superis bene faventibus , videas , Augustam do-
mum , Prole valida communitam ; luxata hinc
inde jura Monarchiæ Hispænicæ , restituta in in-
tegrum ; perdomitos fidei Catholicæ hostes, Tur-
cas , Saracenos , Hæreticos , Infideles ; Pacem de-
nique Ecclesiæ universæ constitutam ; uti vovent
M. DC. LXXXV.

SACRÆ MAJESTATIS TUÆ

Clientes & Vasalli omnium minimi

Daniel Papebrochius,
Franciscus Baertius & Conradus Janningus,
Societatis IESV.

RUDOLPHI HABSPURGII

Erga Sanctissimam Eucharistiam Religio

CAROLI SECUNDI

HISPAÑIARUM INDIARUMQUE REGIS CATHOLICI

Novo exemplo repræsentata Madriti,

Anno Domini MDCLXXXV, xiii Kalendas Februarii.

Ex Epistola Hispanica, tertio post die Antverpiam data.

Ctiones quædam tam illustres sunt, ut mihi aurove depingi potius, quam communis tinctura mereantur describi. Talis fuit ea, quæ Hispánicam Aulam in stuporem rapuit nudius tertius, tam eximiæ religiositatis exemplo edita à Rege ac Domino nostro, vere Catholico, prorsus ut videatur Pater æternus, ipsam Filio suo unigenito in strenam anni novi ineuntis reposuisse, ex æterno suo arcanoque consilio, ipsum inter homines identidem novis honoribus extollendi; omnibus quidem sua dignitate inferioribus, ejusmodi tamen, ut nova veteribus semper præcellant, dubiumque faciant, an secuturi post anni majus aliquid digniusque visuros se possint sperare.

Dies xx Februarii, gloriose Martirii S. Sebastiano sacer, tam serenus à nubibus, à ventis quietus, à sole amoenus illuxit Regiæ huic Madritensi urbi, ut cælum videretur compensata velle paucis horis prægressa plurium noctium algidarum frigora. Tam grata æris temperatissimi opportunitas elicuit in campos, ad serenitatem autem captan-dam, quidquid erat Rhedarum Nobiliumque; aliis Pardum versus viam tenentibus, aliis per S. Bernardini portam sine numero sese effundentibus, inter quos fuit etiam Rex ipse. Forte contigit ut eadem hora, à S. Marci Vicariali ecclesia, intra Martiniana Parochiæ terminos constituta, egredetur Sacerdos cum Venerabili Sacramento, Viaticum administraturus pauperi cuidam olitori, graviter ægrotanti, in vico à Micis-calentibus nomen naucto. Ibat ille, superpellicum indutus quidem, sed inje-sto tectum pallio, & Clericello uno dumtaxat ad lumen præferendum comitatus; quemadmodum usus fieri patitur, quoties vel locorum distantia, vel infirmorum urgens necessitas prohibet instructiorem pompam adornari. Ita per S. Bernardini por-tam egressus, compendium simul quærebat viæ pediti aptioris, simul & occursum vitabat equorum hominumque tam multorum, quot ea hora tractum illum occupabant, sola inclinati humiliter capitis reverentia, ex eo quem occupabant loco, fa-lutantium transeuntem, ne quam oblectationis eo tempore quæfitæ moram pate-rentur. Sed omnibus religiosior Rex (cujus Rheda propinquior erat Sacerdos, quando secundum villam Floridam, per consitas ibi cupressos, decussanda ei publica via erat ituro in locum designatam) cognoscensque hunc tali in habitu gestare penes se aliquid Christianorum mysteriorum, quæsivit, Sanctissimumne, an vero sacrum Oleum deportaret. Ut autem ille respondit, Sanctissimum: continuo ejiciens sese è Rheda, humoque stratus, adoravit Dominum suum. Deinde consurgens, &, præ-ter Regiæ suæ Majestatis usum, Mercedis compellatione honorifica Sacerdotem co-honestans (veluti qui se conservum crederet habentis secum communem utriusque Dominum; nec æquum censeret, tali jam fungentem ministerio, eodem quo Va-

† † ;

sallos

fallos loco habere) Sacerdotem , inquam , Rex oravit in suam ut transfet Rhedam , & locum unde cesserat occuparet ; Clerico mandans , infidere portellam , suisque eam manibus cum quanta potuit reverentia claudens. Tum ipse nudo vertice , & gallerum altera manu teñens , altera portellam apprehendens , sequi ex latere Rhed pedes , quoisque veniretur in locum jacentis infirmi. Ibi rursum Rex portellam aperuit , Presbyterumque cum Domino , velut pedissequus , retro affectans , ingressus ad decubitum est : & mansit genuflexus nuda in humo , quoad usque officio suo functus esset Sacerdos ; vix satis sui compos , præ admiratione tam excellentis Religionis , cum in Regio illo vultu legeret , quantâ reverentiâ debet ipse sacris Mysteriis operari. Peracto ministerio , quæsivit sua Majestas , quis status , quæ conditio infirmi esset : & bene instructus de singulis , congruam eo loci eleemosynam reliquit ; spem insuper faciens elocandæ ad matrimonium filiæ , quam pupillam & omni orbâ suffragio morte sua is erat relicturus. Hinc rursum itum ad Rhedam est , Presbyterque eodem quo ante modo intra eam locatus. Rex autem , secundariam alteram (quæ Status dicitur , & Regii corporis latricem solet vacua subsequi) ita concendit & subsequi jussit , quomodo ipsummet foris in Palatio redeuntem affectari solent Nobiles sui. Vulgata hujus novitatis fama eodem contraxit magnam populi rhedarumque multitudinem ; stupentibus cunctis , & ex terreno Rege dissentibus , quomodo deberent Cælestem venerari. Ita omnis istæc pompa , per totam quanta est viam ducta usque in urbem est ; ventumque ad Fontem Leganitorum , ubi Majestas sua in pedes defiliens , rursumque stratoris officio fungens , Rhedam qua Sacerdos vehebatur aperuit ; adoratumque Sacramentum secutus , intra ecclesiam S. Marci deduxit , ea alacritate vultus , reverenti modestiæ admixtâ , quæ Angelica potius quam humana videbatur : & genu flexus non assurrit prius , quam finitâ ceremoniâ Benedictionem Presbyteri exceperat cum ceteris , petens ut is pro se oraret. Tum demum ad suam se Rhedam recepit , inter festivos applausus creberrimi populi , devotis interpolatos lacrymis ; quas spectaculi religiosissimi venustas , per affectum teneræ devotionis , exprimebat. Admiracioni quippe in hoc actu erant ; non solum supereminens tanti Monarchæ dignitas , coram cæli terræque Domino fœse quanta poterat religione humilantis ; sed etiam decor ubique summus , observatus à sua Majestate , neque futuri occursus præsciâ , neque consilio cuiusquam instructâ , nec alio Ceremoniarum magistro uâ quam interno dictamine Catholicissimi cordis sui , assueti spiritualem auditum adhibere suggestionibus certissimæ fidei de veritate nostrorum Sacramentorum. Fieri posthac poterit ut multas magnasque Regis nostri victorias Fama annuntiet ; sed nescio an ultam allatura sit umquam Hispanicæ Nationi , Regi Deoque fidelissimæ , quæ tot benedictiones accumulet super caput illius , atque actus tam Heroici exemplum. Datum Madriti , xxiii Januarii MDCLXXXV.

AU-

AUSTRIACÆ PIETATIS,

prænarrato actu luculentius demonstratæ,

H Y P O T Y P O S I S

ꝝ R. P. Emmanuele van Outers Flandro-belga S. f.
conatu Poetico adornata.

Ustriadum pugnas alii , justosque triumphos ;
(Victores seu terra tulit, seu gurgite vasto ,
Oceanus, Reges alias dum amplectitur Orbis)
Quo decet ore, canant; & quo decet ordine, pandant.
Religio mihi carmen erit: quando hinc sibi laudem
Præcipuam repetunt, & iturum in secula nomen.

Nequidquam fœcunda auri se divite venâ
Ingerit Americe , titulosque affectat inanes .
Nequidquam centum populi , responsa petentes
Austriadum & vultu venerantes supplice nutum ,
Solicitant. Major rerum mihi naſcitur ordo.
CAROLVS hinc dici renuit. Communia magnam
Nil tangunt mentem veterum præconia Regum .

Imperio late populos tenuisse superbo
Fortunæ, casusque fuit. Submittere Sceptræ,
Seque, Suosque Deo , Regalem vincere fastum ,
Hoc Virtutis opus: propria hæc victoria Regis,
Hoc solidum decus. Haud illud decerpere miles
Audeat , & pretium vultu jactare feroci
Sanguinis esse sui. Nil Consiliarius , aut Dux ,
Expertus belli casusque exercitus omni ,
Inde petet. Fortuna tacet, licet invida laudi.

Quid sibi vult populi subitus stupor ? Vnde per urbem
Concursus ? Festo resonat cur Mantua plausu ,
Mantua , magnorum Sedes celeberrima Regum ?
Quo cupidam rapiunt , & quæ spectacula plebem ?

Et me pompa juvat : juvat ire , & discere causas
Lætitiae, atque oculos mentemque explere tuendo.
In medium celeri cursu feror impiger agmen
Vndantis populi: mora nulla retardat cunctem.
Huc oculos, atque huc defigo , & singula lustro
Mente avida. Subito nova res oblata stupentem
Detinet , & pompæ non enarrabilis ordo.
Regali vehitur curu , non divite cultu ,
Nec tanto officio par majestate Sacerdos ,
Arcanum gestans & inobservabile Numen ,
Exigua quod se cereris sub imagine celat .
Fert puer accensam non magno lumine tædam .
Subsequitur Rex ipse pedes (reverentia vultum
Dejecit, sanctusque occulti Numinis horror)

Vertice nudato, lacrymisque fatentibus ignem
Regia quo fervent præcordia. Nullus amantem
Avocet, aut fastu causas obtendat inanes.

Ipsæ Deus, qualis Superis quantusque videtur,
Desertis cœli templis cœtuque beato,
Si nostras talis terras tantusque revisat;
Haud alio cultu testari possit amorem
Rex pius, & præsens supplex agnoscere Numen.

Mirantur populi, proceres mirantur: & omnes,
Exemplo Regis victi, solvuntur honestas
In lacrymas: omnes pompæ pars esse laborant.
Obsedere vias densa vicosque corona,
Spectandi studio, juvenes avidæque puelæ:
Decrepitique senes, facti novitate, trahuntur
Attoniti, gaudentque premi. Res nulla fatigat
Obnixos. Juvat ipse labor. Cognoscere tanti est,
Et Regem spectare pium, exemploque moveri.

Ille, nihil turbam effutam populumque moratus,
Progreditur, funditque preces, & Numen adorat,
Defixis in terram oculis & supplice dextra:
Nil tamen inde minor. Talem Te, CAROLE, malint
Hispani vidisse Tui, quam clade superbum
Hostili, & meritâ redimitum tempora lauro.
Non ita lætetur Tua Gens, si, marte secundo
Elatus, captos traheres in vincula Reges,
Par Proavo, & versis lugeret Gallia fatis.

Hæc est, hæc rari species & causa triumphi
Nobilior: palmæ hæc longe majoris imago.
Non pubes captiva, & tinctoræ sanguine Regum
Exuviae, casique Duces, aut oppida capta
Afficiant animos, aut fractis cornibus amnes,
Æquorâve injectis Neptuno pressa catenis,
Ut victor Rex ipse sui. Reverentia Divum
Si patitur (certe patitur) cerne ora Tuorum,
Et mentes agnosce pias. Quæ gaudia vultu
Significant! quo non animorum certior index.
Cerne, precor: digna hæc est Rege & honesta voluptas.
Omnes, ecce, oculi Te, Rex, figuntur in unum,
Lætitia testes: solus Tu lumina pascis
Omnia, Tu satias. Quia pasceris ipse vicissim?
Quæque Tuis præbes, ingentia gaudia, gustas?

Hoc etiam prohibet rigida obseruantia Divum,
Et nostras audire preces. Immotus eodem
Hæret in obtutu: mortalia negligit ora
Atque oculos, præsente Deo. Gressu inde modesto
Urget iter; parvæ dum ventum ad limina sedis
Stramineamque casam. Custos hic pauperis horrif
Ægram animam jam supremo languore trahebat,
Christiadum posceris avidis Sacra ultima votis,
Æternæ pignus patriæ mortisque levamen.

Sistit equos, sistit lentes auriga quadrigas.

Rex

Rex manibus rhedam , famuli vice funetus , amicis
Pandit , & egreſlum blandè excipit ore Ministrum ,
Deducitque intro , lectoque affunditur ægri ;
Multæ Deum pro se , proque ægro multa precatus ,
Et pro commissis Superum sibi munere Regnis.
Nil casa , nil fordes , nil oris luridus horror ,
Nil fœtor , morbi nil dira pericula terrent
Numinis inflammatum & Religionis amore.

Obstupuit subito aspectu conterritus æger :
Illudique diu vanâ se credidit umbrâ.
Porrigit admiranti Epulum cæleste Sacerdos ,
Et sele indignumque iterum , indignumque vocanti ,
Quem Deus , & quem Rex tanto dignentur honore.

Unde amor & pietas tanta est communis utrique ,
Et Majestatis supremæ oblividiæ , vilem
Ut visant animam , & tanto spem pignore firment ?
Deficiens , ait : & grates Regique Deoque ,
Quo potuit nutu atque incerto murmure , solvit.

C A R O L U S attollentem oculos , lucemque supremam
Quærentem cælo , suspirantemque repertâ ,
Muneribus verbisque bonus solatur amicis ,
Contractis fugiens dum labris spiritus errat :
Et natæ (quoniam afflictum cura illa remordet
Una patrem) tutelam orbandæ suscipit ultiro ,
Et victim & justam dotem promittit egenti.

Fortunata nimis tanto Tutoř , Puella ,
Desine Divorum fata incusare gemendo ,
Et mortem plorare patris. Rex C A R O L U S omnes
Dum partes genitoris agit , feliciter orba es.

Quis voces vulgi interea , quis gaudia fando
Explicit , aut possit plausus æquare canendo ?

Hi pompæ causas scitantibus ordine narrant .
Austriades de more ibat , fruicturus aperto
Prospectu camporum & tempestate ferena.
Numquam intermissæ Regni , solatia , curæ
Debita nempe petunt. Cælestia sacra ferentem
Ut vidit casu procul , agnovitque Ministrum ;
Desiluit curru citus , & mox poplite flexo
Pronus adoravit Numen , palmasque tetendit.
Inde Sacerdotem , pavidum & nil tale putantem ,
Compellans ultiro & summo dignatus honore ,
Compulit invitum Regalem ascendere rhedam.
Ipse humilis , pedes Ipse , Deum comitatus ovantem est
Captivus , mentemque trahens sensusque revinctos ;
Sæpe rebellantes vano conamine sensus ,
Vincula rumpentes , indignantesque teneri.
Quo magis ingenium vinclis effræne repugnat ,
Hoc magis Ille domat ; sua per vestigia monstrans ,
Quo deceat nos Christiadum Mysteria cultu ,
Nos humiles venerari , & Sacra arcana vereri.

Illi , Jessiden supra , memorabile factum

Laudibus

Laudibus extollunt; sacri dum Fœderis Arcam
Ductis concelebrat choreis, & carmina dicit.

Pars clamat, viētum insigni pietate Nepotis
Rudolphum. Generis cedant exordia magni
Ætati robustæ, & jam florentibus annis.
Privato vix major erat Rudolphus, ubi ingens,
Lapsus equo, specimen Divini ostendit amoris.
C A R O L V s Imperio quantuſ terraque marique
Vincit Avum, tantum Pietatem vincit Avitam.

Pars memor Albinii (quem Roma antiqua, sacratum
Fastis, æternâ transmisit ad æthera famâ)
Comparat Albinio Regem, Austriadæque Quiritem.
Quis tamen Albinius? tanto cur nomine dignus?
Romanus civis, media de plebe Quiritum,
Excipit, uxore & natis descendere jussis,
Æternas curru Flamas Vestamque fugatam,
Dum conjurati cingunt Capitolia Galli.

Albinio Regem, Austriadæ conferre Quiritem
Definite, & laudem laude extenuare minori.
Albinius tantum Regi, Romanus Ibero,
Inclytus Heroi cedit, quantum impia vero
Vesta Deo. Pudeat minimis componere summa.

Dum loquor, egreditur, puero præeunte, Sacerdos,
Vix memor offici, lacrymis suffusus honestis,
Attonitus victusque, sui: Reverentia Regis
Moverat insolitâ pietatis imagine mentem.

Agglomerant populi: magis undique & undique vulgus
Densum humeris premit, atque magis: Regemque videre
Primi ardent, primi virtuti applaudere tantæ,
Et coram libare oculis. Arcere satelles
Nititur incassum turbam, & sedare tumultum.

Interclusa via est: dum quisque irrumpere certat,
Et causam præbere moræ. Jam **C A R O L V s** adstat
Ante casam, cunctis manifestâ in luce videndus,
Cælesti similis Genio, se major, & ore
Pulchrior humano. Divinus promicat ignis
Luminibus tacitis, & flamma accensa relucet.
Religio tales oculis afflarat honores;
Majestas tanta est, & dignæ gratia formæ,
Et castigati tam rara modestia vultus.

Omnibus erumpunt lacrymæ, sua gaudia fassis.
Deficiunt voces: oculos pius irrigat imber,
Suspensos tanta specie admonituque supremi
Numinis. Horrorem Rex injicit omnibus, illum
Quo præmitur prior; affectumque inspirat eundem.

Fit via: decedunt: spatiis tantisper iniquis
Rex liber, currum rursus dederit ad aureum
Sæpe recusantem, dejecta fronte, Ministrum:
Et relegens iter omne, Deum comitatus ad alta
Templa triumphantem est, & lætis reddidit aris.

Quis nunc ignavum sistat super æthera Vatem,

Sub

Sub pedibus nubes atque ignea tecta prementem?
Vt valeam Divorum audire & reddere voces,
Gaudiaque, & totum cantu vulgare per Orbem.

Excelsis, intenti omnes, in nubibus hærent,
Despectantque solum, converso ad Regia vultu
Mœnia, & accensam studiis cælestibus Vrbem.
Abreptas inopina tenent spectacula mentes,
Et seculo pietas haud unquam visa priori.
Gratantur Regi, Genti gratantur Iberæ,
Et Stirpem gaudent non degenerare superbam,
Ast dignis cælo magis inclarescere factis.

Ante omnes magni Generis clarissimus Auctor
Exultat Rudolphus, & uno in Rege moratur,
Expenditque suæ Sobolis certissima signa,
Et seclis olim non inficianda futuris:
Quemque sibi præfert, prælatum audire, Nepotem,
Geitir, & antiquis Heroem Heroibus addi.

Austriadum late series pulcherrima Regum
Circumstat, pascitque oculos, sua bella recensens,
Nec frustra exhaustos pro Relligione labores,
Tam sanctâ quos Prole Deus pensat, in unâ
Vt Proavum studia & mores agnosceret omnes.

Immortalem illic videas longo ordine Gentem:
Illic Albertos geminos, dum vita manebat,
Illustres bellis, quæ causa Deusque juvaret:
Illic Fernandos, & magnanimos Leopoldos,
Nulli armis quondam, nulli pietate secundos;
Rudolphumque, parem meritis & nomine Primo;
Matthiamque, Scythis domitis Turcisque ferocem;
Et geminum juxta Fredericum; omnesque Philippos,
Quos Reges Dominosque ultro coluistis, Iberi.

Eminet Heroës inter fortissimus omnes
C A R O L V S, Herculeas ausus superare Columnas,
Et monstra æternis oppugnare omnia bellis.
Nominis hic magni Virtutumque altius effert
Heredem, & Divis & Cælo laudibus æquat.

Adsum & variæ, Generis laus altera, Divæ,
Multiplici partu & felici prole beatæ:
Nec magnos Lucinæ illas tolerasse dolores
Pœnitet, ut posles quondam, labentibus annis,
C A R O L E, Tu nasci, magna spes maxima Gentis.
Suspice (nos melior quoniam, & mortalia major
Omnia fastidis) cælestes suspice sedes,
Et cœlura Tuis olim virtutibus astra.
Illic Majorum chorus ingens, ecce, Tuorum,
Tali Te Genito, tali Te Rege triumphant.
Submittunt tinetas uni Tibi sanguine lauros,
Et signa Imperii, & fasces sudore paratos,
Et Patriæ defensæ & Relligionis honores.
Tota Tibi jam nunc domus omnipotentis Olympi
Panditur: & cæli justâ plus parte, recedit

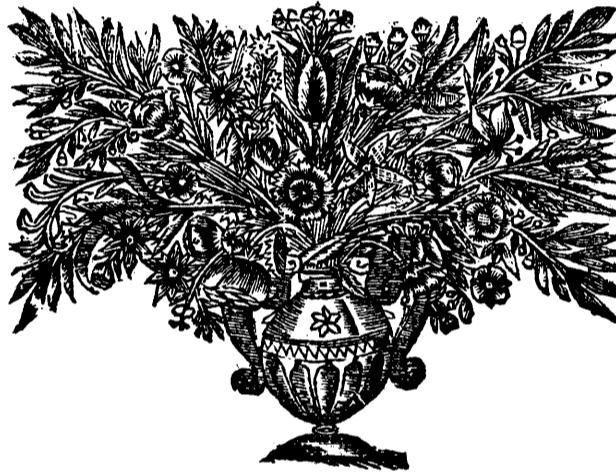
Proxima

Proxima turba Deo. Vixum se quisque fatetur.
Te socium Divi, Te Sidera cuncta reposcunt,
Atque indignantur nostros curare triumphos.
Hoc dignum invidiâ tellus, hoc possidet unum.

Perge tamen: neque nos, quamvis matus Olympo,
Delere: sed terras Clemens miserare jacentes.
Innumeri circum populi Tibi brachia tendunt;
Et, ne tam Iuvenis Superos audire, vocantes
Ad sua regna, velis, concordi voce precantur.

Nec Tu rejicies miseros, quibus omnis in uno
Rege salus & fortuna inclinata recumbit;
Nec Deus, Austriacis æterno fœdere junctus.
Perstabit semper fati inviolabilis ordo
Et series immota Tibi; neque fallere cuiquam est.
Vives, & perges vitiorum exscindere monstra,
Et pulchris late virtutem extendere factis.
Hic finis centum Regnorum, hic terminus esto.

Interea hanc pompam Sanctorum Annalibus addi,
Omniaque inscribi victuris secula Fastis,
Rex, patere; & fidum non deditnare Clientem
C A R O L E, noster Amor, Majorum Gloria, seræ
Posteritatis Honor, Decus immortale Tuorum.

Venerabilis Dei Servus
PETRVS GEORGIVS ODE SCALCVS
Patricius Comen ex Alexandrino Viglebanen. Episc.
oblit Anno MDCXXVII Maij

SANCTÆ AC VENERABILIS MEMORIAE SERVUS DEI
PETRUS GEORGIVS ODESCALCUS

PRIMUM ALEXANDRINUS, TUM VIGLEBANENSIS EPISCOPUS,

Anno MDCXX die vii Maji pientissime defunctus;

I N T R O D U C T O R
AD ACTA SANCTORUM MAIL.

*Primum Italice descriptus à Joanne Baptista Sala; ipsius quondam Secretario,
deinde Ecclesiae Cathedralis Comensis Canonico Pænitentiario,
nunc vero ex ejusdem jam demortui autographo Latine traductus.*

L E C T O R I A U C T O R.

*Iussus à suc-
cessore po-
sita Hy-
druntino
Archiepisc.
scribere,*

*tamquam
defuncto
familiaris.*

C

*batisq; u-
fluis, non
audet recu-
fere:*

Cripsi Vitam D. Petri-Georgii Odescalchi, primum Alexandrini per tredecim annos Episcopi, deinde Viglebanensis ad annos circiter decem. Scripsi autem mandante Illustriss. D. Fr. Gabriele Adarzo, cum is adhuc esset Viglebanensis Antistes, nunc propter insignia sua merita ad Hydruntinum Archiepiscopatum, nutu Catholicæ suæ Majestatis, translatus. Etenim quia ipso Ecclesiam Viglebanensem gubernante, imo & coram intuente, compluribus mirandis signis testari dignatus erat Deus, quam carum in sua gloria habeat verum istum Servum suum; officii proprii esse credidit ille, talis Decessoris memoriam commendare posteritati curando ut exemplares ejus virtuosèque actiones scripto tradarentur, ab idoneo plurium earumdem teste. Talem quærenti, meam aliqui tenuitatem suggesserunt; ut qui extremo sexenio domestica ejus familiaritate usus eram.

Quapropter jam dictus Präfatus Como transiens, ubi tunc agebam, quam potuit instantissime istud operis faciendum injunxit. Evidem non fui ausus recusare obsequiū, tanto tamque dilecto mihi Patrono debitum, recusandoq; incurriere notam ingratitudinis. Quapropter, licet per ætatem aliosque defectus, parum habilem me credebam exhaustiendo istiusmodi mandato; non presumpsi, eidem obniti, detrectando comonstrare reapse, quam vivaciter impressam memoriam servaverim imaginem beneficiorum illius Animæ; attenta præsertim obligatione mea multiplici erga optimum Patrem, præter cetera multa in me collata beneficia, dignati tam amanter excusare juventutis meæ minime levia errata. Patrem dixi: talem enim se jugiter erga me gessit, quin & professus est semper, litteris ad me datis subscribere solitus, tamquam Pater amansimus.

Propyleum Maii.

Cum primum ascitus in familiam ejus, mirari cœpissim, quas oculis videbam in eo, virtutes; atque imprimis diligentia Pa- quare, peri- storialis solicitudinem, in regenda Ecclesia tis etiam aliunde do- sibi commissa, & ardentissimum ejusdem cumentis amorem erga Deiparam Virginem Mariam; cœpi etiam cogitare, ex Dei gloria bonoque publico facturum, quisquis tot insignes dignissimi Prelati actiones prohiberet occultas remanere, efferretque in lucem. Quare cum minus cognitum haberem vitæ totius ab eo actæ cursum, rogavi Doctorem Jacobum Taronom, nunc Valentum ad ripas Padi Canonicum, qui eadem ministraverat, primum Romæ in minori Prelatura, deinde Alexandriae jam Episcopo ordinato; ut mihi scriptum traderet quidquid notatu dignum sciebat. Fecit is promptissime quod rogaveram, & relationem bene longam contexuit; quæ, una cum ceteris à meipso notatis, annorum multorum spatio mihi inter manus mansit, nihil minus quam de ea evulganda cogitanti; donec mandatum supra laudati Antistitis adegit illuc animum applicare. Tum vero curavi ut ad priorem instructionem, mediante eodem Illustrissimo Domino, accederent à Reverendiss. Dominino Scalia, nunc Episcopo Alexandrino, quæcumque aliae indidem possent haberi notitiae informativæ, pro eo tempore quo istic Episcopus fuerat D. Petrus-Georgius. Missæ autem mihi fuerunt hujusmodi instrumenta tria; primum, desumptum ex Annalibus ejusdem civitatis, compositis per Abbatem Hieronymum Ghilini; alterum, subscriptum manu propria Michaelis Colli, Archidiaconi Cathedralis ibidem Ecclesiae, tamquam testis oculati; tertiumque, similiter subsignatum, à Christophoro Ravelli, Canonico S Petri in ecclesia ejus Abbatiali & Collegiata Alexandriæ, unius è primis Clericis in Seminario istic per Odescalcū fundato. Cetera desumpti partim

F

*(quorum
autores non
minat)*

A

ex

EX ITAL. ex scriptis penes me asservatis, partim ego-
LO. BAPT. met vidi, vel ex ipsius ore accepi; ingenue
SALA. aliquando confessi, quod vita sua totius
opus aggre-
ditur: rationem accuratiorem mihi dedisset, quam
 ulli unquam Confessario suo. Atque haec
 dicta sunt ad certiores reddendum Le-
 torem de veritate eorum, quae scripturus
 sum, stylo quam possum purissimo minime-
 que fucato, ne quæsitus curiose verborum
 ornatus obfuscet dignitatem actionum, per
 se & absque illis æstimandarum.

*Hactenus Auctor, antea protestatus de observan-
 tia Urbani VIII Constitutionibus Decretisque de-
 ferenda; proinde nequaquam mentis meæ
 est, inquit, ei de quo scripturus sum aliquam
 Sanctitatis opinionem inducere, vel indu-
 ctam augere; sed rem totam Apostolicæ Se-
 dis iudicio integrum relinquens, aliam nul-
 lam fidem postulo quam pure humanam.
 Quod si quid vel in minimo prescriptos li-*

B mites excesserim, id totum pro non scripto
 haberi volo, ut qui sim ac mori velim ob-
 dentissimus Ecclesiae Romanae & Catholice
 filius, cui soli competit ut appelleatur Magi-
 stra veritatis. Ita ille: *ego vero similis observan-
 tie studio nolui concedere rogantibus Comensibus,
 per quos exemplar Vita accepseram, atq; imprimis
 amantisimo hujus operis nostri Primo Aloystio de
 Tattis, Congregationis Somaschæ Preposito, atque
 Annalium Comensem novissimo Conditori, ut
 ipsa ad diem VII M:ji collocaretur ratione qua-
 cumque; sed jam tum in animo habens praesentem*

*mensem, quandocumque vel totus vel majori par-
 hic factum, te absolutus haberetur, offerre S. D. N. Inno-
 centio XI, Odescalco etiam ipsi, licet ex alia
 familia (septem enim ejusdem nominis eadem
 Comensis civitas numerat, nihil nunc habentes
 commune inter se, prater patriam & personarum
 claritatem atque insignia genitilitia) censi idoneum
 illum fore Introductorem, per quem ad
 Sacratissimos illius Pedes invenirem accessum, &
 in oculis gratiam. Quod si tali modo Romana Cu-
 rie distinctius cognita virtus Prelulis, omni ve-
 neratione dignissimi, sacra Pontificis Summi menti
 cogitationes inspiret altiores, de eodem aliquando
 in Sanctorum numerum referendo; felicem equi-
 dem fortunatumque me credam, qui tanii mo-
 menti negotio promovendo occasionem aliquam
 dare, vel adminiculum quantumvis leve potue-
 rim addere. Vnum moneo, in pauciora capita di-
 visum à nobis hoc opusculum esse quam diviserit
 Auctor, ea numerans usque ad XXVI; quem num-
 erum etiam in margine notatum inveniet Lector.*

C A P V T I.

*Genus, nativitas, & vita Petri Georgii
 usque ad Episcopatum.*

CAP. I. *M* Agni voluminis multæque eruditio-
Patria Co- nis opus foret, antiquitatem & no-
mum. bilitatem familiæ Odescalchæ scribendo
 explicare; quandoetiam nunc eadem habet
 personas tam multas, virtute ac pietate pre-

stantes, ut omnes pro meritis suis laudare
 negotium esset eloquentiae excellentioris. *Aucto-
 rius regis
 Capuccios.*
 Ego initium pono in Bernardo Odescalco,
 avo Domini Petri-Georgii. In isto emicuit
 integritas vitæ, singularis pietas, & zelus ar-
 dens Religionis Catholicae. Primus in civi-
 tatem Comensem induxit Patres Cappuci-
 nos; & collata cum duobus Nobilibus Co-
 mensibus opera, Conventum S. Bonaven-
 turæ eisdem fabricavit, unum ex primis lo-
 cis, quæ predicto Ordini in Statu Mediola-
 nensi obvenerunt. Patribus quoq; Societa-
 tis (teste corumdem historico Sacchino
 libro 5. §. 91, *Domum ad habitandum commo-
 davit primo, deinde donavit Bernardus Odescal-
 cus, è regione scholarum statim.* Beato insuper
 Hieronymo Æmiliani, Congregationis So-
 maschæ Auctori, auxiliata est illius caritas;
 nam in Vita illius, per Augustinum Turtu-
 ram scripta, legitur lib. II cap. XII, quod per
 Hieronymum, Comi morantem, brevi ex-
 citata sint duo patuperum derelictorum lo-
 ca, *adnitente imprimis & opus egregie adjuvan-
 te Bernardo Odescalco, è primaria civitatis nobis-
 litate viro, & Thomæ Odescalchi olim Mediola-
 nensis Senatoris patre, qui Christiana liberalitate
 inter ceteros Hieronymi cœpta firmavit & auxit,*
 tantumq; de spiritu eius haufit, quod se & sua
 denique omnia impensa pauperibus vo-
 luerit, eoque mortuo bona supellestilis
 pars distrahenda fuerit ut creditoribus fie-
 ret satis.

2 Pietati singulari eximum Religionis *ob zelum
 Catholica
 religionis*
 zelum Bernardus junxit, pro qua solite
 vigilans detexit quamdam Hæreticorum
 Vallis Tellinæ machinam, in totius Italæ
 perniciem dolose comparatam. Curave-
 rant illi, in extremo quodam vallis ipsius
 loco, cui nomen Puscianum, libros nonnullos
 hæretica doctrina farto imprimi: eo-
 rumque duodecim cistas impleverant, &
 tamquam alterius generis merces ad varios
 direxerant mercatores. Hujus fraudis indi-
 cium cum ex ipsa Tellina valle delatum
 fuisset Comum ad Bernardum, continuo
 detulit ad Inquisitorem Fr. Michaëlem Gif-
 lerium, postea Papam Pium V. Nec mora,
 in ipsa Comensi Ripa pestiferas merces at-
 tinuit detexitque Inquisitor, & magno cum
 periculo vita opposuit se fœsi hæretibus eas *detegit fran-
 des hereti-
 corum &
 Inquisitore
 juvat,*
 promovere per alias ex ordine civitates,
 nomine sacri Officii libros omnes seque-
 strans. Hoc casu viriliter se Bernardus pro
 defensione Inquisitoris exposuit, propria-
 que in domo occultum & à populari fu-
 rore protectum habuit, quoad palam fa-
 cta est omnibus fraus perduellum hære-
 ticorum. Quapropter Inquisitor præfa-
 tus, postquam ad Cardinalatus dignita-
 tem, ac denique ad Papatum ascendit, Ber-
 nardum semper carum habuit, ejusque fi-
 lium Paulum Ecclesiasticæ dignitati ad-
 movit. Antonius Galutius in Vita Pii V,
 lib. I, Cap. 2 ejusdem rei sic meminit: *Ad
 eam*

E

G

A eam rem opera usus Bernardi Odescalchi, Comensis
eique postea patricii: qui à propinquis suis cas valles inco-
rto V carus. lentiibus de rebus hereticorum omnibus certior
fiebat. Is erat è Sodalitate Crucis ejus civitatis,
vir pius. & apud sancta Inquisitionis Praefectos
valde gratiosus. Fuit autem vir magnæ pru-
dentialia, & propterea electus à civitate sua
Orator ad Carolum V Imperatorem, tum ut
Coronam ei Bononiae acceptam gratulare-
tur, tum ut negotia quædam in publicæ rei
bonum cum eodem tractaret.

Pater Se-
nator Me-
diolan. **3** Bernardo inter alios filios fuit Joannes
Thomas postea Legum Doctor, magna que
æstimationis: qui semper exercuit munera
præcipua in Republica Bononiae Auditorem
Turrionis egit. Mediolani autem, postquam
civitas in dominium transit Hispanorum,
primus ex Comensibus promotus est ad Se-
natoriam in eâ dignitatem. Ibi S. Carolo
Borromaeo. singulariter carus, eximio plane mutere lo-
cupletatus ab eodem est, vase inquam cry-
stallino, in quo sacer Dominicæ Crucifixio-
nis clavus usque ad diem istum servatus
fuerat. Idem Ticini magno in pretio habitus
fuit à Cardinali Friderico Borromæo, studiis
istic vacante, dum ipse eamdem civitatem
regeret cum dignitate Potestatis. Porro,
præter commune seculi istius judicium, de
doctrina & integritate Joannis Thomæ, ha-
bemus luculentissimum Stephani Lanibert-
tenghi testimonium, super Statut. Mediol.
glossa, verbo *Consensus* num. 75 sic scriben-
tis, *Thomus Odescalcius, Regius Senator, dignissi-
mus vir atque integrissimus ac doctissimus.*

CAP. II.
Cremona
natus Pe-
trus-Geor-
gius, **4** Ex prædicto Thoma & Catharina Mi-
glia, natus Cremonæ fuit noster Petrus-
Georgius, cum isticille ageret Potestatem:
atque à sacro fonte levatus fuit per D. E-
manuelem de Luna, Gubernatorem Cre-
monensem; & D. Ludovicam Bergaminam,
Comitissam. Intellexi vero constanter dici,
baptizatum esse à D. Nicolao Sondato,
tunc Cremonensi Episcopo, postea Grego-
rio Papa XIV: quamquam in libro baptis-
mali istorum temporum, nulla baptizatoris
fiat mentio, solumque scribatur: Die quinta
Augusti Petrus Georgius filius III. Domini
Jurisconsulti Thomæ Odescalchi, patrino
III. D. Emanuele de Luna, matrina Comi-
tissa Bergamina. Videtur autem quod eadem
Virgo, quæ diem istum memorabilem red-
didit miraculo nivium, quibus signavit lo-
cum ædificandi sibi Romæ templi in Esqui-
lino; similem tunc gratiam contulerit in-
fantulo, ut non solum mons cordis ejus ipsi
consecraretur; sed vivum etiam templum
efficeretur, in quo semper resplenderet
flamma amoris erga ipsam, & juge caperet
incrementum. Dici non potest quanta cum
solicitudine educaretur à patre filius, non
solum primus, sed etiam unicus, litterisque
& pietate imbueretur.

baptizatur
filio S. Ma-
riae ad Ni-
ves, **5** Ad hanc quod attinet ei tanto cum af-
fectu se applicuit filius, obsequens paternis
Propyleum Maji.

monitis, ut mores ejus demiratus Annibal
Roccamonata, Pedagogus pueri, quiq[ue] mi-
nisterio ejus exinde adhæsit usque dum fa-
sala. **EX ITAL.**
Etus Episcopus est, ipsi etiam Viglebrani
serviens; ut de devotis pueri sibi commissi
actionibus breviculum scriberet; quod cum
in arculam quamdam reposuisset, eo mor-
tu, & nemine quid esset observante, dela-
tum est in domum consanguineorum ip-
sius Annibal: quare nihil aliud referre ex-
inde possum, quam quod Doctor Vincen-
tius Taronus in quodam scripto mihi reli-
cto utatur his verbis. Legi res multas me-
morabiles in scriptura quadam D. Anniba-
lis de Domino suo, ubi continebantur plu-
rimi actus & eventus ejus, à prima juventu-
te usque ad promotionem Episcopalem. In
litteris quoque tantum profecit puer inge-
niosus, quantum demonstrant ejus sermo-
nes & libri quos prælo dedit, elucente ubi-
que doctrina ejus non minus quam pietate.

E **6** Talis cum esset tamque bene institu-
tus puer, omnem successionis spem in eo
collocatam habens pater, non diu cuncta-
tus est requiri eidem parem indole & no-
bilitate uxorem: sed cum experiretur ipsum
alienorem à statu conjugali, non parum
neccesse habuit laborare, ut ipsum ei persua-
deret. Dixit autem mihi Dominus Episco-
pus, quod ipso aliquando dormiente in cu-
biculo vicino cameræ patris sui, hic summo
mene consurgens de strato, illumque vigi-
lare inveniens usque adeo exarserit propter
obstinatem ejus in proposito, ut denique
victas genitori manus dederit. Tunc statim
firmatus est matrimonialis contractus inter
adolescentem & virginem quamdam de
domo Guizzarda ex nobilioribus familiis
Vallis Tellinæ. Cumque ad celebrandas
commodi nuptias transtulissent sese Dō-
masum, Comensi lacui adstitutum oppidum,
in febrem incidit Petrus-Georgius. Voluit
nihilominus pater, ut ad oblectamentum
sponsa agerentur choreæ, similibus in nup-
tiis solitæ celebrari: ipse vero mihi dixit,
quod tripudiantibus aliis, præ febrili rigore
subsiliebat tremebundus in lecto. Mox, au-
tem ut cœpit à febri convalescere, ægrotare
vicissim exorsa est sponsa, & matrimo-
niale vinculum morte sua sub sequente dis-
solvit. Haud diu post, novam filio condi-
tionem querens pater, cum vellet Ticino,
ubi Potestatem agebat, Mediolanum profi-
cisci, ad contrastum stabiliendum; infirma-
tus etiam ipse Deo animam reddidit.

F **7** Illius obitu liber Petrus-Georgius, ad
id effectui mancipandum quo se impelli di-
vinitus sentiebat, & Romam una cum D.
Paulo Odescalco patruo suo profectus,
habitum induit Clericalem. Excellebat
patruus iste rara, non solum integritate
vitæ, sed etiam doctrina, & pruden-
tia tali, ut ejus opera usi Pontifices sum-
mi sint ad maxima quæque munia.

EX ITAL.
IO. BAPT.
SALA.
*sub discipli-
na patrum,
in signis
Prelati.*

Fuit enim Referendarius & Decanus utriusque Signaturæ, & à Paulo IV constitutus Auditor generalis Cameræ Apostolicæ: à Pio similiter IV Visitator generalis Status Ecclesiastici, & Gubernator Piceni: à Pio V creatus Episcopus Pennensis & Atriensis; missusque ad Regem Catholicum Nuntius, sæpius etiam Legatus ad varios Italiæ Principes: quin etiam mandatum eidem ab eodem est, ut suo Pontificis nomine benedictionem impertiretur confederatæ contra Turcas classi; tanto Præfule dignus Nuntius, & cuius aliena licet vice, benedicentis meritis utcumque adscribi possit generositas illa. cunctorum animis inspirata, quæ tam gloriosam peperit Christianis victoriam. Destinatus præterea Genuam fuit, ad pacificandam illius Urbis Nobilitatem, prout magna cum sui commendatione effecit.

8 Sub tanti Prælati disciplina Petrus-Georgius obtulit se Romanæ Curiaæ ministerio:

*creatur Vir.
Sign. Refe-
rendarius,*

cui suam probans virtutē & dexteritatem, primum factus est à Sixto V utriusque Signaturæ Referendarius, Abbreviator Parci majoris, & Protonotarius Participantium. Cujus muneric occasione, fuit, licet omniū Protonotariorum Collegarum junior, assumptus ad formandos processus pro Canonizatione S. Didaci, ab eodem Pontifice celebrata: de cuius Sancti etiam laudibus, corā prædicto Sixto totoque Collegio Cardinalium, pronuntiavit elegantissimam orationem; postea etiam Vitam scriptis, eamdemq; tum ipfi Pontifici obtulit, tum in Hispaniam destinavit ad Regiam istic Majestatem: exinde ipfi Sancto specialiter constanterque devotus. Nec frustra suam illi impendit operam, sed mercedem nimine pœnitendam retulit. Cum enim Episcopus Viglebanensis existens, Mediolani hospitaretur in monasterio S. Angeli Patrum Zocolantium; & compositis ad quietem Patribus ac familiaibus suis, se transtulisset ad ecclesiam visitaturus altaria (prout jam morem sibi fecerat, observatus etiam à Religiosis rigidas sæpe disciplinas orationi conjungere) cumque à Capella S. Francisci transiret ad oppositam capellam S. Didaci, invisibili manu sustentatus fuit, ne præcipitaret in sepulcrum, quod media in ecclesia, quæ transcundū ipfi erat, recens fuerat fabricatum, atque ut opus sicaretur patens relictum, inscio ejus rei Episcopo: quare, cognito deinde periculo, liberatorem quoque suum lætus agnovit, & debitas eidem retulit gratiarum actiones.

*per eum de-
inde serva-
tus à lapsu,*

9 Gubernatorem deinde Firmanum dixit Gregorius XIV: cuius civitatis statum tranquillum conservavit; vigilantia sua & administranda justitiae promptitudine, repurgans provinciam sibi concreditam à relegatis, quos Banditos vocant, universæ Ecclesiæ Patrimonium infestantibus; cladesq; eis notabiles intulit, ipse contra eos progressus sæpius. Quadam etiam vice captum

*Gubernator
Firmini Ban-
ditos exter-
minat.*

Nepotem famosissimi exulum Ducis Marci Schiarrae, fecit in carcere decollari; ne forte in executione sententia tumultus aliquis oriretur in populo, postea vero truncum *repellit mī-
nera,* cadaver per urbis vicos jussit spectandum circumduci in carpento. Eo in regimine contigit ut quidam ejus familiarissimus, oblata grandi pecuniæ summa, solicitare ipsum præsumeret ad relaxandum in aliquo rigorem justitiæ: sed ita exceptus est à Petro Georgio jussusque facescere, ut numquam ei permisum fuerit pedem intro ad ipsum ferre.

10 Nihilominus peracto sui muneric anno, cum successorem accepisset, vocatus est in suspicionem, quasi quosdam equos frumento onustos, qui prætendebantur ad fissuras, cum devenisse, indebitè relaxasset. A qua suspicione dum se purgat, & dies aliquot ultra constitutum discessui suo tempus Firmi subsistit; Marcus Schiarra, qui mortem nepotis vindicaturus infidias ipsi tetenderat, in una per quam transitorum sciebat silva; ratus consilium suum fuisse detectum, & proprio suo capiti metuens, inde recessit, iterque expeditum reliquit: quod suum discrimen, & liberationis causam divinitus præordinatam postea intelligens, gratias Deo egit. Clemens deinde VIII extraordinaire Legatum destinavit Odescalcum ad Dominos Helveticos, pro componenda quædam prætensione notabilis valde summae, *Helvetios
Legatus pa-* causa subsidiorum militarium Gregorio XIV in usum Francicæ confœderationis præstitarum, à Camera Apostolica, ut dicebant, sibi adhuc debitæ. Quare profectus Comum, nec multum in ditionem eorum se inferens, dexterime totam rem composuit; effecitque ut libentissimis animis contentos se fore pollicerentur, soluta quarta parte summae prætensæ, cum maxima satisfactione Pontificis, qui Publico in Consistorio Nuntium suum desuper collaudavit.

E

F

C A P V T II.

*Episcopatus Alexandrinus suscep-
tus, ordinata
familia, Seminarium institutum.*

V Ixdum Romam redierat Odescalcus, quando Cardinalis Octavius Paravicini in ipsum annos ægre triginta natum, *Renuntiatus
Episcopus
Alexandri-* de consensu Pontificis, transtulit Episcopatum Alexandrinum; cuius possessionem *nus,* mox ejus nomine adivit Antonius Arnutius, Cathedralis ecclesiæ Archidiaconus, cum incredibili gaudio totius civitatis, notissimas habentis præclaras hujus Prælati qualitates, conjunctam scilicet cum insigni sanguinis nobilitate integratatem vitæ, & famam doctrinæ minime vulgaris. Ille autem sacris Ordinibus omnibus initiatus, primum Missæ sacrificium obtulit in ecclesia S. Petri de Montorio, ad ipsius Sancti altare:

INTRODUCTOR AD ACTA SANCTORUM MAII. §

A altare : deinde xxix Maji anno MDXCIX, *in itinere ad* Alexandriam versus iter instituit. Ubi *Sekem suā*, Lericem pervenit, concendit navigium Genuam tendens; sed turbato mari coactus terram repetere, exscendit Sestri, ripæ Orientalis oppido.

12 Hic dum malaciam operitur, resumenda navigationi idoneam, & per littus obambulat; vidit piscatorium lembum, à cuius epibatis cum requisivisset quā copiosam fecissent capturam, responderunt illi, propter inclem tam maris nihil se capere potuisse, neque etiamnum sperare. *tempesuo* Ille nihilominus, oblato unius jactus pretio, *mari copio-* suadere cœpit ut fortunam tentarent; *sam pīca-* *tionem facit* æ greque persuasit, cum pis catores & laborem suum & illius pecuniam perditum iri protestarentur. Statuto tamen pretio potius ut præsentem Prælatum recrearent, quā quod aliquid putarent capiendum, tantam mox attraxerunt piscium copiam, ut ei colligendē soli non suffici entes, coacti fuerint lembum alterum in littore stantem vocare auxilio. Ipse vero bonam capturæ partem, una cum pecunia, dimittens utriusque naviculariis; ex altera portionem honestam misit Patribus Dominicanis, vicinum littori monasterium habentibus, Pote stati etiam loci, & vectoribus qui sua in navi erant; præter istud quod ipse cum familia absump fit vel in viaticum reservavit. Res autem illa non solum pis catoribus miraculo fuit & Patribus Dominicanis, sed omnibus etiam usum aliquem istius plagæ habentibus, utpote numquam visa istis in locis, minus autem mari sic agitato.

B *13* Genuam appulsus prohibitus est propter suspicionem pestis in Pedemontio detectæ, terram capere: interveniente tamen D. Archiepiscopo Centurione, impetrata exscendendi licentia fuit. Itaque receptus hospitium sumpsit in ædibus Papirii Ode scachi: opportunus autem istoc in casu (qui dum extricaretur opus erat aliqua mora temporis) accidit piscium captorum commeatus, quem ferebant. Genua deinde Bos cum appulit Antistes, septem passuum mil libus Alexandria diffitum, ubi ad conven tuum Patrum Prædicatorum divertit; & nonnullorum visitationibus quam secretissime admissis, Alexandriam advenit sub vesperam in Vigilia Corporis Domini. Sequenti mane solatus est urbem instituta solennissima processione: proxima vero Dominica gregem suum alloquens bonus Pastor, occasione Indulgentiarum sibi in hanc functionem primam concessarum, & *oratorem &* *per litteras* *gregē suū* *alloquitur:* contagionis haud procul Alexandria Annone detectæ, exhortatus est omnes de suggestu, ut ad eumdem actum fructosius celebrandum quam optime & religiosissime se compararent. Per epistolam deinde Pastoralem absentes totamque diœc esim suam salutavit, & propter pestem immi-

nentem constituit expositionem Sanctissimi EX ITAT. mi per horas quadraginta, in præcipuis omnibus civitatis ecclesiis; ubi ipsi met aderat SALA. Communionem distribuens, faciens etiam adhiberi musicam & conciones in prædictis ecclesiis. Tantus autem fuit supplicantum fervor, novi sui Episcopi exemplo stimulatus; ut exorari se passus Deus, peccati flagellum à tota civitate ac diœcesi Alexandrina abstineret.

14 Porro cum querat Apostolus, *si quis CAP.V domui sue praesse necit, quomodo Ecclesie Dei ordinem do-*

diligentiam habebit? placet narrando expo-

mi sue opti-

nere formam régiminis, qua usus hic Præ-

latus est, tam circa seipsum quam circa do-

mesticam familiam. Surgebat ergo sub au-

roram à somno, & tam mane quam vesperi

signum nola dabatur, convocans omnes in

capellam; ubi una cum ipsomet orationi

vacabant mentali vocalique, secundum

modum ab eo descriptum, deinde etiam

prælo vulgatum, sicuti fuerat in Provinci-

alibus Synodis Mediolani constitutum.

Finita oratione & Missa celebrata, quam

nullo umquam die prætermittebat, au-

diendis causis studioque se dabat. Præter

crebro jeju-

nus: Adventus & Quadragesimæ ac Vi-

giliarum ab Ecclesia præscriptarum, toto

reliquo anno servabat abstinentiam omni-

bus diebus Lunæ, Mercurii, Veneris, &

Sabbati. Carnem insuper macerabat, vege-

ta præfertim ætate, ciliciis ac disciplinis, sed

quam poterat secretissime. Cibis plerum-

que utebatur communibus: quando habe-

bat tractandos hospites, quod sæpe contin-

gebat (amabat enim, post functiones qua-

cumque publicas, aut cantatum solenniter

Sacrum, retinere ad prandium assistentes

sibi Canonicos aliosque) curabat ut serva-

redecor, invitatorum conditioni aptus;

seque & ipsos tractabat aliquanto laetus:

quemadmodum etiam fieri volebat in præ-

cipuis anni festivitatibus, in quibus fami-

liam suam adhibebat mensæ, propriis ma-

nibus distribuens suam cuique portionem.

Potus autem tam erat parcus, ut tertiam bi-

modestiam

appulit

bendi vicem raro excederet: condimen-

turn vero mensæ primarium libri sacri e-

rant, & quidem circa finem vitæ non nisi

de Virgine Deipara tractantes. A vestitu

ejus omnis aberat superfluitas vanitasque,

ex lana communi, nullo addito serico. Et

exterior quidem habitus totus decens erat

nitidusque, uti & cetera quæ dignitatem

eius spectabant omnia: ast subtus utebatur

indumentis tam tritis vilibusque, ut quan-

do mutare ea cum novis cogebatur, nulli

exinde usui possent esse. Addit Taron;

quod numquam eum viderit uten tem ma-

nicis aut chirothecis, neque adjutore ullo

ad induendas exuendasque vestes utebatur.

Parietes etiam conclaveum investes tene-

bantur, duobus exceptis, quæ in hospitium

usum tapetiis satis communibus obduxer-

PETRUS GEORGIIUS O DESCALCUS EPISC.

EX ITAL.
IO. BAPT.
SALA.

rat; quæ autem ipsius propriæ habitationi serviebant, ornabantur aliquot Sanctorum imaginibus, lectumque ac mensam habebant laneo panno levideno instratam.

15 In familiam nemo admittebatur cuius non esset probata virtus quicumque autem in ea erant seculares, mane ac vespera communis intererant orationi, sicut dictum esse supra, Missam quotidie audiebant, idque ordinarie in capella. Prima quaque Dominica mensis & festivitatibus majoribus, de manu ipsiusmet Praelati communicabant: & post orationem vespertinam, faciebat eisdem omni Dominicæ, per domesticum Presbyterum aliquem, coram se exponi doctrinam Christianam; cuius materia ex illius præscripto sumebatur de Catechismo Parochiali, quem sic explicari cupiebat, ut quamvis idiota rem capere posset. Procul à domo ista exulabat sermo omnis vanus, nedum

B obscurus; quod si tale famulorum etiam infimo per inadvertentiam elaberetur satis hoc erat causæ ut dimissionem commeruisse judicaretur.: Quolibet mense singulos accersebat ad examen particulare; & post commendatam cuique animæ suæ curam, interrogabat, numquid bene ei esset in omnibus, quoad viatum vestitumque & cetera; deinde num quid advertisset in domo exempli minus boni, num quæ inimicitia, consuetudo prava, vel simile quidpiam domi glisceret. Hac diligentia efficiebat, ut pax & disciplina domi suæ servaretur, unde ipsi obsequium diligens, civitati exemplum, omnibus ad Episcopum accendentibus satisfactio proveniebat. Felices enimvero Domini, quibus contigit ministrari à famulis, Dei timore præditis! nec minus fortunati famuli, quibus in suis patronis obtigit speculum virtutum Christianarum! Ne qua autem inter domestica ministeria confusio subnasceretur, definivit ea quibusdam à se scriptis regulis: quibus non solum docebat, quid quisque in genere circa seipsum deberet observare, sed etiam cum respectu ad cujusque officium; itaque cognoscentibus distincte universis obligationem suam, ordinate ac plene omnia, & cum pace communi agebantur.

CAP. VI
excitat Se-
minarium
Clericorum

16 Composita, sicut dixi, familia, ad res Ecclesiæ suæ ordinandas applicuit animum, interque primas curas ei fuit, ad Cathedralis ministerium, juxta Concilii Tridentini Decreta, erigere Seminarium Clericorum, eo loco ubi stabat S. Maria ab Ultimo Parochialis, annexa Episcopatus. Ibi jussit ædes fabricari per quam decentes, & octodecim Clericorum capaces, duodecim scilicet ordinariorum & supernumerariorum sex: quibus non solum Rectorem providit idoneum, sed etiam Magistrum bene in Theologicis versatum, nec non in litteris humanioribus omniq[ue] virtute in-

familia eu-
rat Cate-
chismum
exponi,

avertit
scandalos,

regulat di-
sciplinam.

structum. Augustinus Galéa hic fuit Genuensis, Loani natus, postea meritis suis provehentibus factus Theologus Cathedralis. Addidit musicæ artis doctorem, à quo etiam organa pulfare disserent & fidibus ludere, atque ad omnem ecclesiasticam functionem habiles redderentur. Tum etiam bonæ eorumdem educationi prospexit ^{& bonis re-} ^{gibus in-} ^{scriptis ordinacionibus, secundum quas re-} ^{fruit:} gularerent tempora somni orationis, refectionis, recreationis, scholarum & cetera necessaria. Istæ ut observarentur exactius, primum grandi in tabula charactere eleganti describi illas fecit, quam & sui nominis subscriptione firmavit; deinde curavit ut horologium ibidem erigeretur, quod præter horarum indicium etiam fungeretur vice excitatoris, atque ita exercitia singula suo quæque tempore obirentur.

17 Ipse vero Seminarium illud omni hebdomade visitabat, numquam id prætermittens, & alil non paucis vicibus, frequenter per se assistens lectionibus repetitionibusque ordinariis. Postquam autem Dei paræ Lauretanæ ecclesiam ædificavit, voluit ut omni sabbato primo mane, mox ut aperiebatur porta civitatis, eo se convergent omnes, audituri Missam istic sibi à suo Magistro dicendam, ut ita illis instillaretur specialis erga magnam Parentem devotio. Extraordinarius porro affectus ipsius erat erga eosdem, quos non solum consueverat Clericos suos, verum & filios nominare; utque eorum sibi obligaret animos, non raro submittebat eisdem aliquid laetioris edulii, cordis vere paterni indicium, quo suavius excitarentur ad studium virtutum ac litterarum: quo autem à ceteris distinguuerentur, habitum violaceum ipsis praescripsit. Quin etiam aliquando cum illis manducabat familiariter incommuni refectorio: cumque instituebantur horarum quadraginta comprecationes in ista ecclesia, somnum quoque ibidem capiebat; ut certius cognosceret de observatione regularum suarum, ac pietate Clericorum, & bono regimine Seminarii.

C A P U T III.

Cura reformando Cleo & Diœcœsi visitan- *de impensa à Petro Georgio.*

18 **I**NDE conversus ad reformandum Clerum, nihil magis solitus quam ut Ecclesiasticos omnes videret secundum statutum suum vivere, mox à fundato Seminario ita rei isti applicuit animum, ut facile cognoscerent omnes, decretum firmiter ipsi esse, omnes in viam perfectionis reducere. Etenim factus ipse exemplar veri perfectique Episcopi, vel solo aspectu suo cunctos officii admonebat, ut suam ad formam componerentur: statimque ut Alexandria

CAP. VII

Clero refor-
mando in-
tensus to-
tus,

- A** andriam intravit, non aliud propositum sibi esse ostendit, quam Dei gloriam ejusque servitium & animarum salutem. Itaque noluit à D. Laura Colli, cognata Præpositi Plebis Corigenis, recipere capsam linteia veste plenam; à D. Canonicō Cantore Cathedralis suā, vasa quædam argentea; à Capitulo Quargentano, armariola scriptoria Majolicensia duo, quibus Odelschalchæ gentis insignia studiose inserta erant. Quamvis enim acceptaret omnia sibi sic oblata, ut protestaretur se donatoribus eo nomine obligatum; mox tamen ea restituuebat, volens puras manus ab omni munere conservare. Neque solum id servabat ipse, sed etiam observari inviolabiliter voluit ab omni familia sua quoad vixit. Atque pauca hæc sufficient pro mille allis exemplis istiusmodi, satisque sit addere, quod ab Aromataria monasterii S. Claræ Alexandriae recusaverit acceptare ampullam sacramenti, eamdemque abstinentiam tuerit cum ceteris Alexandrinæ & Viglebanensis diocesis Sanctimonialibus.
- B** *exemplique præcis ad Psalmidiā* 19 His aliisque documentis manifeste patuit, quis esset sui regiminis finis, quamque non intenderet sibi vel consanguineis thesaurizare; sed animas dumtaxat lucrari Deo; seque consumere instar lucernæ, posita supra candelabrum gradus Episcopalis, dissipandis tenebris avaritiæ & corruptorum morum, subintroducta Euangelicæ perfectionis luce; indefessus & quasi centimanus in exercitio curæ Pastoralis. Omni Dominica, tam Alexandriæ, quam Viglebani, intererat ipse cum Canonis Matutinæ psalmodiæ, sedens in Sede Episcopali in choro; omnibus autem festivitatibus etiam Officiis ceteris præsens aderat, nec non prædicationibus, tam per festa eadem quam per Quadragesimum. Accidit autem aliquando Prædicatorem, ipso quo pulpitum erat aditus tempore, infirmari; cum ille, ne jejunum verbi divini populum abire oporteret, petita stola concendit Cathedram, dixitque ad concionem, mirantibus omnibus: idque in aliis similibus defectibus plus semel fecit.
- C** *Ex Laudes B. M.* 20 Omni sabbato, vigiliisque & festis Deiparæ, cum esset Alexandriae, accedebat vesperi ad Antiphonam quæ de illa canebatur in ecclesia; & Viglebani ad Salve. Aderat autem istic cum tanta devotione tantoque decore, & cuneta tam majestuose peragebat in ecclesia; ut tamquam res plane singularis ab ipsis etiam secularibus notaretur, omnesque intuentes ad devotionem provocaret. Discebat ab eo Ecclesiastici modum celebrandi religiosius Missam, silentium tenendum in ecclesia, reverentiam compositionemque in choro: in quo si notabat aliquem incuriosum ceremoniæ alicujus, puta in assurgendo de sede, vel inclinando capite; sub digressum è choro moneri eum faciebat, aut etiam multari si culpa gravior videbatur. In ultimo Episcopii Viglebanensis conclavi *EXITAL.* *10. BAPT.* *SALA.*
- fenestra est cancellata, prospectum habens in chorū Canonicorum: ad quam cum sciretur se applicare Episcopus, observaturus qua devotione perageretur Oficium, unus eorum applicavit ipsi istam Hymni sacri Strophen, qua dicitur,
- Speculator adstat desuper, qui nos diebus monibns,*
Actusque nostros prospicit, à prima luce in ve-
speram.
- 21 Factus ergo norma Cleri, ut facilius omnes ad devotionem induceret, studebat exhibere omnibus paternæ viscera affectiones: quatenus facti capaces ejus quam ab ipsis expetebat observantiae religiosioris, eamdem non tam adstricti auctoritate Superioris deferrent, quam filialis affectus vicissitudine spontaneæ exhiberent. Sic dispositis subditis, primo instituit Congregationem specialem Clericorum, cui Spirituales Patres Rectoresque & Officiales delegit bonitatis eximiæ, quos mutabat identidem, secundum cujusque merita metitus & officia. Huic assistebat, exhortationes ipse faciens ad congregatos, aut alios qui facerent idoneos adducens. Quandoque instituebat spirituales cum ipsis conferentias, modumque docebat eliciendi ex Euangeliō currenti motiva opportuna: alacritatem serio id agentium excitans, etiam præmiolis propositis, quibus devotio foveretur. Hinc siebat ut inciperent bene administrari Ecclesiæ, cum eæ jam non committerentur aliis, quam qui disciplina ecclesiastica probe essent imbuti. Utebantur omnes decenti habitu, vivebant recollecti ac modesti, nemo conspiciebatur vagus per fora aut plateas; sed occupati studiis aut Dei servitio, civitatem totam ædificationis bonæ perfundebant odore.
- 22 Huc facit quod Viglebani frequens *observat eō* *rumdem* *mores in* *publico;* esset ad fenestram quamdatm, ultimam in porticu palati; unde, quantumvis eminus, patet tamen prospectus in aream quæ ante Cathedram expanditur, idque præsertim temporibus iis quibus istoc loci solent cives convenire in circulos, aut obambulando tempus fallere. Quod si ibi videbat Ecclesiasticum aliquem, qui se confabulantibus jungeret, moramque cum iisdem traheret; si quidem cognosceret eum, poterat certissimo expectare monendum se ne id amplius faceret; quod si nequibat hominem discernere, mittebat qui quareret diligenter. Nec caruit successu sperato vigilantia talis, quæ omnes reddebat circumspectos persuasosque, minime convenire, ut personæ ecclesiasticæ invenirentur circa officinas aut in plateis otiosi. Curavit etiam extirpare abusum longioris capillitii & cincinnorum. Cumque apud contumaciorem

*EX ITAL.
IO. BAPT.
SALA.
tonsuram
commendat;*

ciorem quempiam minus proficerent paterna monita ut eos sibi tonderi faceret; decretum adhibere potestatem superioris & judicis, cæsariemque ejus prolixam publice resecandam mandare: quo consilio id evicit, ut cognoscerent omnes, vel dimittendum sibi habitum Clericalem, vel ita vivendum sicut decebat ministros Ecclesiæ.

*Instituit
Congrega-
tionem Pa-
rochorum*

23 Instituit præterea Congregationem Parochorum quot mensibus habendam, ubi resloverentur casus conscientiæ, secundum decreta Provincialium Synodorum: & huic volebat etiam intervenire Clericos Seminarii, quotquot erant in Sacris, & alios Presbyteros civitatis. In hac autem Congregatione, aequæ ac in illa Clericorum, exhibebantur testimonia de personis ministerio Ecclesiarum appositis, circa vitam eorum & mores, doctrinæ Christianæ frequentiam, Sacramentorum usum, aliaque similia; multum uringente Episcopo observationem decretorum eò conditorum; & deprehensis negligentibus imponebatur mortificationis aliquid, diligenterores econtra referebant pium quodpiam munusculum. Ibidem etiam legebatur ordinarie aliquid vel ex decretis Tridentinis aut Provincialibus, vel ex Auctore gravi, tractante ex professo ea quæ spectant officium Parochorum ac Clericorum. Et huic lectioni subjungebat plerumque ipse pro zelo suo id, quod judicabat utile, ut penitus comprehendenderent excellentiam dignitatis, ad quam a Deo vocati erant, & obligationis annexæ pondus.

*infirmitat Pra-
dicatores*

24 Ut cognosceret quod quisque talentum haberet ad agendum cum populo de cathedra, jubebat quandoque ab aliquo eorum sermonem institui: & animans eos quos singulariter dotatos inveniebat, non patiebatur ceteros minus excellentes cadere animis, sed stimulabat ut quam

*obit crobro-
Pontifica-
lia,*

C melius possent applicarent se exercitio tam utili; solitus dicere, præsertim gerentibus curam animarum, sufficere ovibus si vocem sui Pastoris audiant. Inde fessus porro in cunctis functionibus Pontificalibus, & tam frequens erat, ut passim diceretur Viglebani, D. Odescalcum plura paramenta solum attrivisse, quam septem ejus decessores Episcopos. Quoties Pontificalem Missam celebrabat, addebat eidem sermonem ad populum, conceptibus rationibusque tam efficacibus fartum, ut mihi aliquando dixerit Prædicator quidam minime vulgaris, expressè adveniens ut D. Odescalcum audiret concionantem; eatenus neminem præter ipsum fuisse, qui sibi persuadere aliquid dicendo potuerit. Quis autem non firmiter statuisset vivere ex officio veri Ecclesiastici, cui ob oculos versabantur quotidiana sui Prælati exempla, gregi suo facti riforma. Denique ad firmius radicandam stabili:ndamque disciplinam, convocabat

*Synodos ce-
lebrat.*

quotannis diœcesanam Synodum: & trienniæ habitarum Acta facit imprimi, cum opusculo quo Parochis præscribatur modus publicandi populo festos dies, & quidquid aliud annuntiandum plebi Concilia præcipiunt aut Pontificum Bullæ.

25 Ab ordinando Clero ad visitandam CAP. VIII

diœcesim se convertit, omnium necessitatibus certius prospecturus, tam intra quam

diœcesis

visitat

extra civitatem, & per se cognitus, quis esset status ecclesiarum singularum. Visitationem cujusque loci præcedebat decretum indiciumque temporis, quo illuc venturus Episcopus esset, siquidem extra civitatem locus erat. Idem si populosior, prima vice intrabat eum vestitus Pontificaliter, vocatamque ad concionem plebem consenso pulpito mox salutabat, exhortans omnes ad Eucharistiae & Chrismati sacramenta suscipienda. Hospitio Parochi dumtaxat utebatur, inviolabiliterque observatum volebat, ut nihil sibi apponetur in mensa præter juscum unum & alias scutellas duas. Somnum capiebat in stramentis, sic tamen ut bonam noctis partem orando traduceret studendove. Cum sacrum Chrisma conferret Castellatii *sacramenta* (qui locus frequens est, atque in duas di- *ministrat*, sicut parochias, quarum alteram Patres Augustiniani, alteram Servitæ adminis- trant) rusticorum præsentium quidam appropians ei qui ungebatur, elata manu impegit alapam, dicens, Recordare, Recordare. Displuit Episcopo actionis illius importuna præsumptio, eamque judicans procedere ex ignorata Sacramenti dignitate, lotis subito manibus ascendit in fugistem, populoque explicuit mysterium percussionis, adhiberi in tali actu solitæ, & quam reverenter ea excipi debeat: quod plurimum plebi isti profuit, nec minus quam poena inficta temerario isti.

26 Ovilium insigne oppidum lustrans, F invenit plebem totam divisam in factio-

pacem re-

formæ,

Archipresbyter trucidatus. Non tamen prius inde recessit, quin compositis odii tam pacatam relinquaret, ac si nihil ibi turbarum fuisset: & mulier quædam, armis potens in centrixque discordiarum, cum flecti numquam potuisset, paucos intra dies miserabiliter obiit. Omni diligentia curabat rescire, utrum in iis quæ visitabat locis essent scandala aliqua, vel publica peccata aut consuetudines perniciose, quæque sedulo frequentarentur Confessio, Communio, Doctrina Christiana; & cunctis curabat opportuno remedio providere. Super omnia autem sollicite inquirebat in vitam moresque Ecclesiasticorum, præsertim animarum Curam habentum; cuiusmodi Beneficium si vacare continget, nihil prætermittebat quo persona eligeretur præsenti necessitati aptior.

*beneficia
curata cura
delectu co-
fert.*

Quam

A Quam in rem satis fuerit retulisse quod de ipso scribit Abbas Ghilini. Numquam, inquit ille, curam animarum divisit cum aliquo, cuius non haberet omnino perspectam integritatem doctrinamque sufficientem: atque hoc ei tam sancte firmiterque propositum erat, ut eo in genere estimaretur inexorabilis; certumque erat, apud eum frustra adhibendam quantumcumque potentis intercessoris commendationem, qui solum intuebatur virtutis doctrinæque meritum in eo cui esset Beneficium conferendum.

CAP. IX.
doctrina
Christianæ
attendit.

27 Dixi supra, Odescalcum imprimis fuisse sollicitum ut Parochi attenderent tradendæ doctrinæ Christianæ; quodque etiam domi propriæ eam curabat explicandam, ne quis ejus remaneret ignarus. Sed quia minus dixi, pro magnitudine sollicitudinis quam adferebat tam sancto exercitio; addo quæ fecerit ad ipsum promovendum. Viglebani constituerat unum ex domesticis suis Sacer-

B dotem, qui in Cathedrali Catechismum expuneret. Hic ut primus in loco præsens esset statim ac domum Missæ celebratâ redierat, illatiq; erant in mensa cibi, ministabant ipsi portionem suam, ut sumpto quantocius prandio de mensa surgeret, atque in ecclesiam posset confessum redire. Tum personaliter visitabat loca, tam Alexandriæ quam Viglebani, ei rei isti destinata: quam ejus sedulitatem ut explicem commodius, utar verbis Archidiaconi Colli. Continuo, inquit, & indefinenter urgebat Doctrinæ Christianæ tractationem, & quatinusq; adibat ecclesiæ in quibus tradebatur, ipsâ exercitii illius horâ; tantaque cum caritate & benevolentia explicationi intererat, ut etiâ neglegentissimos obligaret ad istic comparandum, & fidei Christianæ rudimenta percienda. Ita ille. Fecit præterea ad conservationem incrementumque rei tam salutaris regulas, circa hoc observandas in unaquaq;

patres ma-
tresque fa-
miliæ sui
officii ad-
monet.

C parochia, quarum typis vulgatarum exempla etiamnum Alexandriæ habentur.

28 Quia vero ad officium Patrum familias imprimis attinet filios instruere in fide Christiana, aut co mittere ubi illam deceantur, jubebat Viglebani bis in anno convenire omnes patres matresque familias; & sermonem ad eos de cathedra instituens, explicabat eisdem obligationem circa istud suum etiam ad hoc, ut cum Dei timore viventes ipsi, liberis suis eundem curarent inculcare; caverentque suis illos exemplis pervertere, ludis, incontinentiæ, societati pravæ dediti. Apparebat autem fructus ex ejusmodi adhortationibus multiplex, cum zelantis publicū bonum Pastoris oratio alte descenderet in animos illorum, vivamque obligationis tantæ imaginæ depingeret viua Episcopi vox. Nā suis in actionibus omnibus exinde magis circumspete se habebant, ne quod forte scandalum præberent liberis; & singulari diligentia invigilabant

Propyleum Maii.

eorumdē instructioni & educationi. Alex-
andriæ autem reperit Congregationem, ta-
xiTAL.
lem in finem expresse institutâ ex patribus SALA.
familias, quolibet mense in quaq; parochia
solitis convenire super isto negotio: quorum
convetus visitabat identidé, exhortationes
in iis ipsem habens: singulariter autē præ-
sentia suam exhibebat cœtui, in Cathedra-
lem convenienti ad sacellum S. Josephi: cu-
jus regimini regulas aliquas fecit imprimi.

XO. BAPT.

C A P U T IV.

Publica pietas erga Venerabile, sanctam
Crucem, Sanctorumque Reliquias,
varie aucta à Petro Georgio.

29 **O** Rdinatæ istum in modum Ecclesiæ, CAP. X.
curam subjunxit ejusdem ornandæ Institutæ
particularibus quibusdā devotionibus, velut expositione
totidem pretiosis monilibus. Atq; incipiens
ab eo quod est omnium pretiosissimum, nec
tantum monile, sed thesaurus coacervatarū
gemmarum, gratiarum inquam divinarū,
nobis in hac vita relictus à Christo, Sanctissimum
scilicet Eucharistiæ Sacramentum;
religionem erga ipsum studuit promovere
devota illius expositione. Instituit
(verba sunt Archidiaconi Michaelis Colli)
devotione quadraginta horarum, bis instaurandam
mense quolibet (incunte videlicet
& dimidio mense) per vices in una ecclesiæ
civitatis: & assistebat ipse eidē actioni
tam religiose & constanter, ut numquam se
pateretur desiderari, utraque hora, matutina
vespertinaque, præsens communī ibidē pre-
cationi. Ordinaverat autem ut bis de die ad
concionem populi verba fierent, unum ex
dictis sermonibus sibi servans: ad quē ma-
ximo cum affectu concurrebat omnis po-
pulus, præsertim Nobilitas, tam propter sua-
vem ejus dicendi modum quo auditorem
emolliebat, quam propter opinionem haud
vulgaris ejus sanctitatis apud omnes recep- F

bis que
mensibus in
una ecclæ-
siarū urbis:

tam. Post celebratam ibidem Missam sacra
impartiebatur Communione trecentas autem
quadragesimas personas, divinum istum ci-
bum de manu ejus præstolantium: quod si
deesse contigeret qui aures præberent
confitentibus suas ipse præbebat promptissime.
Ita Archidiaconus, cuius verbis addo,
quod ejusmodi expositionem Sanctissimi
comitabatur ut plurimum musica, apta po-
pulari frequentiæ alliciendæ.

30 Refert etiam Christophorus Rivelli, ino & Do-
quod similiter instituit exponendum San- minicis om-
ctissimum in supradicta civitate cunctis
Dominicis; quodque hujusmodi decretum
inveniatur impressum, hodieque etiam ob-
servetur prædicta devotio, tam Dominicarum
quam quadraginta horarū. Imo in Ad-
ventu, Quadragesima, & Quatuor Tempori-
bus anni, omni etiam Feria quarta, sexta &
Sabbato faciebat vesperi exponi Venerabile
cum musica: quam expositione sequebatur

B præ-

EX ITAL. prædicatio & cantabatur Miserere. In qua-
IO. BAPT. tuor autem Temporibus solebat Præsul ex
SALA. faldistorio, ante altare majus collocato, bre-
& alias viter ad præsentes dicere. Ad hanc autem
Ispe; tam frequentem expositionem mandan-
dam, movebatur singulari illa, qua ipse met-
erga Sanctissimum ferebatur, devotione &
reverentia, ut etiam ipse illud gestaret fre-
quenter. Eadem etiam impellente curabat,
& ipse illud ut ad processiones, in quibus erat circumfe-
circumfert. rendum, præsertim in festo Corporis Do-
mini, instruerentur plateæ omnes quam
speciosime ac sumptuosissime; ipseque tunc
illud portabat discalceatus, per totam quam
longa erat viam; per Octavam vero assiste-
bat omnibus officiis in Cathedrali. Cumq;
idem Sanctissimum tertia quaq; Dominica
expositum staret Viglebani, ad illud se con-
ferebat cum universa familia sua, una hora
ante vesperum, genuflexus assistens. Erat et-
iam tam studiosus servandi nitoris, omni ea
B in re quæ ad usum ecclesiæ, & potissimum
ad Missæ sacrificium, pertinebat; ut saepius
improvisus ingredetur sacriftias; & supel-
lectilem mundam concinnamq; reperiens,
multum lætaretur; negligentiam vero, si
quam deprehendisset, acribus verbis casti-
garet; quandoque etiam, cum defectus gra-
vior erat, ad pœnitentias injungendas pro-
cederet.

Item expo-
sitionem
ligni sanctæ
Crucis;

31 Quia autem in isto divinissimo my-
sterio recolitur memoria Passionis Domini-
nicæ; curavit insuper, ut memoria eadem
gratanter recoleretur, propter sanguinem
nostræ redēptionis, in ista Passione effu-
sum. Propterea tam Alexandriæ quam Vi-
glebani instituit expositionem & adoratio-
nem ligni sanctissimæ Crucis Domini no-
stri cum mox narranda solennitate. Sed

ad quam ut
**secure Vigle-
bani proce-
deret**

C prius quam hoc veniam, docendus mihi le-
ctor est, quod in sacriftia quadam Cathe-
dralis Viglebanensis, cui Thesaurus est no-
men & ubi servantur argentea vasa omnia
& ornamenta Pontificalia, donata à Fran-
cisco II Duce, quando Viglebanense oppi-
dum in civitatem erexit, fundataque ecclie-
sia Cathedrali ornavit; ibi inter alia vasa
sacra & lipsanothecas argenteas, quorum
numerus & modus optime declarant mag-
nanimitatem generosi illius Principis, una
capsula est, mole minima, sed pignore intus
contento pretiosissima; particula, inquam,
ligni, mensuram digitii auricularis æquans.

Hanc esse de vera Christi Cruce, traditione
quidem antiqua tenebatur, & verisimile
faciebat Auctor doni Dux ipse Franciscus;
quia tamen nulla de eo extabat scriptura,
non audebat religiosissimus Præsul publi-
cæ venerationi exponendam permittere,
donec rationem ad id commodam hujus-
modi reperit. Habitabat Viglebani D.
Philippus, Infans Africæ & Princeps Ma-
roccensis, sic dictus, quia ad fidem Chri-
sti conversus, patrinum in baptismo ha-

buerat Philippum II, Hispaniarum Re-
gem. Hic post baptismum Romanum profe-
ctus, ad exhibendam Christi vicario Pau-
lo V. reverentiam, inter alia sacra dona, <sup>aliam cer-
tiorem juri-
gendam im-
petrat,</sup>

etiam Sanctissimæ Dominicæ Crucis par-

tem valde notabilem accepit. Curavit
igitur pius Antistes, tantum ex illa impe-
trare ab eodem Principe, quantum suffi-
ciebat ut, in transversum prioris partis
collocatum, Crucilam efformaret, itaque
securam redderet adorantium religionem.
Tum ordinavit solemnitatem, hoc qui se-
quitur modo peragendam.

32 In diem tertium Maji, publicari
fecit instituendam processionem: deinceps
de apparatis rite, tam plateis qua tran-
seundum erat, quam ecclesia Cathedrali
ipiusque majori altari, post Missarum so-
lemnitas Pontificaliter peracta, pompam du-
xit per civitatem; qua regressa, & san-
cta Cruce super aram principem locata,
subiit in suggestum, & solita sua facun-
dia ac devotione sermonem habuit ad

confertissimum populum. Postea in lo-
cum ecclesiæ secretum se recepit, ubi in
orationem se dedit, jejunus usque ad ve-
speram: interim dum quavis hora à va-
riis Prædicatoribus iterabatur dictio, per
mediam horam continuanda, & oratio-
ne alterius dimidiæ horæ interpolanda.
Fuerunt igitur eo die auditæ sermones
omnino decem, horis sic partitis, ut
unaquaque earum parochiæ singulæ,
mutuo fibi succidentes, assisterent, cum
suis Parochis & numero justo Disciplina-
torum. Vesperi autem cum tota denuo
civitas convenisset, nova instituta per ec-
clesiam processione, dataque benedictio-
ne, repositum sacrum lignum est solenni-
tate finita.

33 Jam supra dixi, quod Alexandriæ ^{idem facerat} similem antea eodemque ritu devotio-
^{Alexandria}

nem instituerat; occasione scilicet parti-
culæ similis, pridem in ea ecclesia afferva-
tæ; cuius custodia, sub novem clavibus,
totidem nobilium civium familiis erat
concredita; sed absque ea veneratione &
cultu, quem ipse judicabat tam pretioso
pignori convenire: ideoque ibidem pa-
rem per omnia ordinaverat festivitatem,
qua ab Alexandrinis solita cum pietate &
promptitudine suscepta, anniversaria reli-
gione tali quoque die peragitur. Ut autem
non solum die ista Crux honoraretur & fa-

^{& variae}
<sup>Crucis con-
gregacione:</sup>
^{instituerat,}

cræ Passionis recoleretur memoria, variae
Sanctæ Crucis Congregationes Alexandriæ
instituit, faciens collocari Cruces ipsas aut
tabulas, expressum coloribus Crucifixum
referentes, in capitibus platearum & loco-
rum frequentiorum, ubi omni vespere con-
gregata vicinia insimul faciebat oratio-
nem, ab ipso ordinatam. Utque ejusmodi
institutio perpetua foret, nec possent Cru-
ces amoveri, fecit emi partem murorum

A in quibus depicti erant; & regulas certas imprimi, à prædictis Congregationibus ob-servandas, quemadmodum videre est in Synodo anni MDCVIII. Dictæ etiam Congregationes omni feria sexta ante Ave Ma-ria procedebant ad visitandam Sanctam Crucem. Deinde ad imprimendam profun-dius animis subditorum recordationem Passionis, voluit ut iisdem sextis feriis, post Ave Maria in meridie, speciale signum da-retur tinnitu campanæ, ad renovandam memoriam Passionis; & majoris instru&tionis causa jussit imprimi libellos precum atque punctorum meditandorum, qui ipsi quoque leguntur libro Synodorum inserti.

*sacras Reliq-
quias ornat,* 34 Nec prætermisit promovere devo-tionem erga Sanctos, eos præsertim quo-rum Reliquiæ aut Corpora habentur Alex-anderiæ. Ad ecclesiam namq; Deiparæ Lau-retanæ, à se fundatam, misit per Clericos Seminarii multas variorum Sanctorum Reliquias, inclusas bustis, brachiis aut cruribus, sculptis & inauratis. Annus autem MDCl, quemadmodum notat in suis Annalibus Abbas Ghilinus, fuit imprimis memoria-bilis Translatione SS. Baudelini & Valerii, Protectorum civitatis Alexandrinæ, facta die nona Septembris. Fuerant eorum cor-pora annis ab hinc quadringentis condita intra ecclesiam ipsimet S. Baudelino con-secratam: quia tamen zelantissimus Pa-stor majorem iis venerationem optabat, extrahi ipsa de priori loco fecit; & so-lennissima instituta processione, cui ex omni circum regione innumeri homines affluxere, per ornatissimas tapetiis au-læisque plateas, circumferri sub Baldachino, quod à Legum Doctoribus porta-batur, sequente ipsomet in Pontificali-bus Episcopo, & Potestate cum Officiali-bus ac Deputatis ad regimen. Sic illa de-mum relata ad eamdem ecclesiam, intra priores suas capsas reclusa separatim fue-runt; corpus scilicet S. Baudelini, in ea capella, quæ Patrum Dominicanorum hac in urbe residentium usibus servit; S. Valerii in altera, quæ hodie spectat ad Dominicum & Joannem Stephanum Ba-lianos, Nobiles Alexandrinos.

*et transfor-
mata corpore SS.
Baudelini
& Valerii.*

B liquias, inclusas bustis, brachiis aut cruribus, sculptis & inauratis. Annus autem MDCl, quemadmodum notat in suis Annalibus Abbas Ghilinus, fuit imprimis memoria-bilis Translatione SS. Baudelini & Valerii, Protectorum civitatis Alexandrinæ, facta die nona Septembris. Fuerant eorum cor-pora annis ab hinc quadringentis condita intra ecclesiam ipsimet S. Baudelino con-secratam: quia tamen zelantissimus Pa-stor majorem iis venerationem optabat, extrahi ipsa de priori loco fecit; & so-lennissima instituta processione, cui ex omni circum regione innumeri homines affluxere, per ornatissimas tapetiis au-læisque plateas, circumferri sub Baldachino, quod à Legum Doctoribus porta-batur, sequente ipsomet in Pontificali-bus Episcopo, & Potestate cum Officiali-bus ac Deputatis ad regimen. Sic illa de-mum relata ad eamdem ecclesiam, intra priores suas capsas reclusa separatim fue-runt; corpus scilicet S. Baudelini, in ea capella, quæ Patrum Dominicanorum hac in urbe residentium usibus servit; S. Valerii in altera, quæ hodie spectat ad Dominicum & Joannem Stephanum Ba-lianos, Nobiles Alexandrinos.

C A P U T V.

*Deiparæ cultus à Petro-Georgio promotus
erectis restaurati ve ecclesiis, peregrina-tione in Cream, libris editis.*

CAP.XIII. 35 **I**ntra alias egregii hujus Prælati vir-tutes eminebat singularis erga be-a-tissimam virginem Mariam devotione, qua-propter hic in unum colligam affectus il-lius demonstrationes illustiores, tam in variis, quæ ejus honori erexit, ædificiis; quam aliis operibus piis, ad illius Propyleum Maji.

honorem dum vixit exercitis. Ad ædi-ficia quod attinet, anno MDCL D. Epi-scopus noster, die xxv Novembris, S. SALA. Catharinæ Virgini ac Martyri sacro, de-^{anno 1602} dit initium sanctæ Domui ad similitudi-nem Lauretanæ, in loco ad medium dum-<sup>fundat Al-
exandria</sup> taxat milliare distanti à civitate, extra portam Astensem, solenni positione pri-mi lapidis marmorei, cui nomen ipsius & numerus anni, mensis atque diei insculp-tus erat quem circa tot voluit poni la-teres, quot erant Canonici sui, inscripto cujusque nomine; nec non alios, pro numero Clericorum, tam Seminarii quam familiæ suæ. Deinde deputavit certos ho-mines qui intenderent operi, lustrans il-lud ipsem quotidie, donec absolvere-tur, secundum mensuram ac formam quam Laureto ipse attulerat, una cum trans-sumpto Virgineæ statuæ exemplo, quod quam simillimum sculpendum curaverat, & anno MDCL die xix Maji, expositum in Cathedrali solenniter benedixerat, postera die designato loco collocandum; quem admodum & factum est, deducentibus sacram imaginem viginti duabus Congre-gationibus Disciplinotorum, cum univer-so Clero, non solum seculari sed etiam regulari.

36 Memini ipsum mihi dixisse, quod in ea processione designati Angelico habitu pueri, bini ac bini deferebant omnem alta-ris supellestilem, crucem, candelabra, libros, pallia, & cetera, quibus subito instructa stetit ara: ad quam sacrum solenne cum ceci-nisset Episcopus, idem insignem mox ser-monem habuit de laudibus Beatae Virginis, exhortans omnes ad conferendas eleemo-synas in usum ecclesiæ circumducendæ, cu-jus jam factum initium habebatur. Fuerant autem ordinati Clerici, qui finito sermone per populum illum quasi infinitum discur-rerent, oblata colligentes; & horum tanta fuit copia, ut facile agnoscere Episcopus posset, hanc sibi mentem inspiratam ab ip-samet Virgine, quæ non esset inchoatum opus dimissura imperfectum. Utebatur ta-men etiam ipse consueta diligentia, quatenus non solum ecclesiam absolveret, sed et iam habitationem designatam Patribus Je-suatis, quibus pium istum locum deinde commendavit. Duos enim ex primaria Nobilitate civitatis delegit, qui oppidatim circumeuntes diœcesim, magnam pecuniæ ac frumenti vim ad istum finem attulerunt. Quin etiam cito illuc allata apparuit calcis, laterum, lignorum vis ingens, quantam vix aliquis credere possit. Decrevit autem Episcopus quotannis instaurandam solennitatē prædictam, cum Indulgentia plenaria eum in finem obtenta, qua occasione larga simili-ter eleemosyna corrogabatur à quatuor Clericis Seminarii, inter populum partitis. Quin etiam messis tempore ad portas urbis

*ex eleemo-
nies sedule
corrogatiæ*

B 2 consti-

EX ITAL. constituerat duos, qui reciperen offerendas
10. BAPT. à redeuntibus ex agro spicas in usum fabri-
SALA. cæ : tantusque erat fervor etiam pauperiorum, ut nullus non aliquid largiretur.

37 *Hunc in modum perductus est pius iste locus ad eum, quem hodie videre est, statum : quem quam gratum Deipara ha- buerit, satis demonstravit numerus gratia- rum, istic miraculose relatarum, de quibus conditi processus habentur. Dicit autem Archidiaconus Colli, quod Episcopus suo cives exemplo moturus ad frequentandam hanc ædem, instituerit omni Sabbatho, qualis cum que demum tempestas foret, illuc egredi. Movit hoc ita paulatim universos, ut prædictis diebus Sabbati, utcumq; permittenti- bus transitum lutofis ibidem viis, magna incolarum accolarumque copia eodem se conferret, desiderantium de manibus Episcopi sanctam ibidem Communionem suscipere. Prius autem quam dicta sancta do- mus extrueretur, fecerat elegantibus pictu- ris ornari fornicem ecclesiæ majoris, omni hebdomade opus per se lustrans, & dirigen- dis pictoribus diligenter intendens. Haec- nus D. Archidiaconus, cuius relationi libens adjunxero, quod post delatam illuc sanctam Statuam, notatus fuerit pluries per noctem illuc, egredi uno solo famulo Annibale co- mitante, cum laternula: qui & referebat, dis- calceatis pedibus iter istud solitum Episco- sum emetiri, totamque noctem ibidem orando traducere.*

CAP. XIV *38 Anno eriam MDCV fundavit Alexan- dria extra portam Marengam ecclesiam al- teram, quæ dicitur S. Mariæ de Bethleem, inter ipsam portam & flumen Bormidam: quæ propter structuræ elegantiam & loci capacitatem multum commendabilis, com- mendabilius tamen redditur representatio- ne Stabuli, ad similitudinem tugurii ejus, in quo Christus nasci dignatus fuit (quemad-*

C modum etiam factum videtur in devotis il- li sacri montis Verallensis capellis) addito intrâ ipsum Stabulum altari ad Missam di- cendam. Solebat Episcopus ipse hanc addu- cere causam ædificatarum talibus locis ec- clesiarium, quod cum frequens populus spa- ziatu consueverit civitate egredi, voluerit illi sic præbere occasionem excursiones i- stas fructuose & meritorie faciendi, extru- ctis iis locis, in quibus recordarentur bene- ficiorum, per Verbi incarnationem ibi re- præsentatam acceptorum divinitus.

39 *Insuper resuscitavit Præful Odescal- cus devotionem, quæ jam elanguerat, er- ga B. Virginem Mariam, à Sanitate cogno- minatam, extra muros Alexandrinos in hortis suburbanis, collocata ibidem pictura pulcherrima, sumptibus Antonii Mariæ Preda; qui etiam pretium imaginis Lauretanæ solverat: quam deinde ecclesiam erexit in Parochiale, quod & fecit in aliis per diœcsem ecclesiæ, simplicem dumtaxat*

Capellaniam habentibus; videlicet ad Portam-novam, septem milliaribus di- stantem ab urbe; nec non in Castello- ferreo, quod novem milliaribus distat. In aliis quoque diœcessis ecclesiæ veterem for- mam simili causa mutavit. Inter cetera autem pia Odescalchi opera prætermittere ^{transfert} conventum nequeo, quin meminerim ejus, quod fecit ^{conventum} *Orphanarū;* pro orphanis pueris S. Martha. Mane- bant hæ in loco, non minus remoto ab ur- be, quam incommodo ad suam ordinariam functionem, quæ erat deducere mortuos ad sepulturam; unde non leve etiam ipsa- rum personis emergebat periculum. Huic malo occursum volens Episcopus, fabrica- vit eis conventulum loco magis securio; quod multam deinde utilitatem paupercu- lis istis attulit. Denique renovavit Alexan- dra Academiam Immobilium, cujus jam ^{restaurat} *Academias* ^{Immobilis} ipsa pene memoria perierat: assignans conventibus Academicorum aulam in proprio suo palatio, quem circum appensa erant Academicorum symbola, dato iis Principe Annibale Guasco, viro litteratissi- mo: deque communè assensu omnium Pro- tector perpetuus lectus est ipsem Episco- pus: post cujus translationem perseveravit Academia ista usque ad tempora belli A- stensis.

40 Non satis habuit Odescalcus, erecta **CAP. XV** *Alexandriæ Lauretanæ ædis similitudine; ^{peregrinatur} ^{ad B. V de} dare etiam exemplum voluit Deiparam honorandi, frequenti ecclesiarum ejus visi- ^{ratio} tatione. Itaque decretum habens peregrina- nationem suscipere ad sanctissimam Domi- nam nostram de Creain Monte-ferrato, iter in hunc modum apparavit. Invitavit An- tonium Amit. ccium, Cathedralis suæ Ar- chidiaconum; & Joannem Albertum Inviti- ati, ejusdem ecclesiæ Canonicum; cum duobus Patribus Canonici Regularibus S. Mariæ de Gastello, & P. Priore S. Stephani de Borgolio Servita ac socio, ut se comita- rentur; additis familiarium aliquot, ut simul omnes essent tredecim. Hi ad iter expediti, sub xxiii horam diei cuiusdam Martis, prece- dentis Quatuor-tempora ante festum Cor- poris Domini, convenientes in sanctam Domum Lauretanam Alexandriæ, post brevem orationem definitamque peregrina- tionis suscipiendæ regulam, ut scilicet exclusa omni vana cogitatione sanctis dumtaxat Meditationibus & laudibus Ma- rianis intenderent, in viam se dederunt, cantantes hymnum Ave Maris stella: iterq; prosequentes semper pedites, inter hymno- rum, letaniarum ac psalmorum modula- tiones, pervenerunt Quirgentum.*

41 Hic recepti à Capitulo & populo, de- *in continuo* *fere jejunio* *& oratione,* ducti in ecclesiam sunt; unde post oratio- nem ante majus altare factam, omnes ad cœnam in domo Curati sumendam allegavit Episcopus; ipse vero in ecclesia remanens, subiit cryptam, salutatus corpora

& aliam
B. M. à Sa-
nitate exor-
nata.

A corpora Sanctorum Dalmatii, Primi & Feliciani, istic reposita. Post cœnam redivit familia ad sui Prelati obsequium, qui eadem dimissâ in suum se cubiculum recepit, ad preparatum sibi stratum; sumptuque panis & aquæ modico, noctem transfegit: mane autem sequenti Missam celebravit, & Vinalalem versus abiit, cum suis, in duos choros partitis, atque Canonicas horas cum Officio de Diva alternatim recitantibus.

*ubi medi-
ationibus
& colloquiis
interpolata:*

B Cum autem ventum esset ad amoenum aliquem locum, & quieti nonnulli captandæ idoneum, proponebat meditandum punctum aliquod de Passione Domini; & post moram temporis interrogabat singulos, quid circa propositum sibi punctum essent meditati. Inter hujusmodi colloquia ventum est Vinalalem, ubi capto apud Patres Servitas hospitio, statim se contulit ad visitandam ecclesiam & altare Virginis: auditaque ibidem Missa, comitatum quidem dimisit ad prandium, ipse vero reductus in cameram pane & aqua contentus fuit. Deinde post modicam quietem, actis pro hospitio gratiis, sub horam xxi diei resumpto itinere, recitarunt Vespertas; atque inter solita exercitia Cream appulerunt. Hujus loci sacram montem cum primum habuerunt in conspectu, dimissi in genua, eum salutarunt per Salve Regina.

*ubi recepus-
noctem pi-
emissione
agit;*

C 42 Fornellum ad pedem montis appulsi, remissis ad talos quas succinxerant vestibus, nudipedes omnes, post primæ capellæ S. Eusebio dicatæ visitationem, cœperunt bini & bini subire collem, cantantes Letanias Hymnosque de Diva; donec pervenientes ad ecclesiæ valvas, ibidem à Patribus recepti fuerunt. Ab adoratione Sanctissimi, itum continuo est ad capellam Deiparæ: ubi facta oratione, sacrum illud simulacrum devote contemplatus, osculatusque

*ut & diem
sequentem.*

*inde regre-
diens exci-
pitur Ca-
zorii,*

pedem S. Margaritæ, valedixit Patribus, & jussa se ad cœnulam recipere familia (erat enim feria quarta Quatuor temporum) ipse mansit in ecclesia, oratione producens coram sacra imagine; ac tandem ad monasterium se recepit; laudataque apparata sibi collatione, & actis gratiis, reduxit sese, solito pane & aqua refocillandus. Noctu deinde, non sine admiratione Patrum, cum iis comparuit ad Matutinas (id quod solitus erat facere quoties hospitabatur in monasteriis) nullo suorum id sentiente. Mane fa-
to Missam dixit, & familiaribus suis sacram

Communionem impertiit; visitatisque omnibus sacris illius montis scällis, reversus ad monasterium, ad consuetam refectiōnem se recepit, non admissis qui sibi fuerant parati cibis, quantumcumque à Patribus & Archidiacono suo rogaretur.

43 Impensus reliquus dies est lustrandis monasterio & ecclesia; postero autem die, post presentiam suam iterum ad matutinale officium exhibitam, atq; post dictam Mis-

sam, devotionemq; finitam, egit debitas Partibus gratias, & inter recitationem horarū Canonicarum versus Viarigium proficisci cœpit. Cazortium advenienti obviam se dederunt multi viri Nobiles, nomine Octavii Castellarii, cum Rectore ecclesiæ aliiq; Sacerdotibus ipsum expectantis extra oppidum, ubi ab omnibus magno cum jubilo fuit exceptus, deductusque ad ecclesiam. Peracta devotione, cum inde egredieretur, secreto admonitus est, inter prædictum Octavium & quemdam ejus fratrem, eodem in oppido commorantem, gravissimas iniurias trahi ab annis jam quatuordecim, magno cum vulgi scandalo totiusque loci notabili damno: quod autem dexterius erat, neque D. Tullius Caretti Episcopus Casalensis, neque Praeses Scotia, neque Senator Murra, neque alia personæ principales ullæ, potuerunt quidquam ad reconciliationem sèpe tentatam proficere. Pluribus opus non fuit ut Odescalcus ad ejus domum invitatus acquiesceret, cum tam singulari multæ hilaritatis satisfactionisque testificatione, ut bonus Octavius totus liqueceret solatio; unde inter agendum gratias, pro exhibito sibi honore, protestabatur facere velle quidquid à se postulasset hospes tam gratus.

*ad Comite
Castellario,*

44 Acceptavit oblationem ille: interrogavit tamen, utrum ex animo, an per ceremoniam id protestaretur. Octavio autem affirmante quod ex animo, idque reapse probatum iri si quid imperare dignaretur; Ergo, inquit Episcopus, hanc unam mihi gratiam, per Dei & Virginis amorem, peto, ut velis reconciliari fratri tuo. Excusabat Octavius gravitatem injuriarum, à fratre receptarum; & dignitatem plurium gravium personarum, quibus id antea negaverat, nec jam poterat iis insciis tale quid facere. Sed non admittens excusationem Episcopus: Ego, inquit, istorum omnium Dominorum personam sustineo, in meque recipio iis facere satis, declarando rem totam ipsorum causa actam esse; tantum impleret ille quod promiserat, facturumque iterato confirmaverat; cum unica ea res esset, ex qua maximam erat capturus voluntatem; quamque non solum ab eo peteret, sed etiam oraret, rem utique licitam & honestam, imo obligationis certæ ex debito hominis Christiani. Igitur, ne fidem semel datam falleret; alias ægre non ferret, si continuo excederet domo ipsius. Serio agi videns Octavius, & emollitus efficacissima oratione supplicantis Präfulis, expandit brachia in amplexum; & potius quam tales hospitem à se expelleret quidlibet paratus agere, acquievit reconciliationi faciendæ, aliud nihil postulans, quam ut frater profiteretur, displicere sibi quæcumque contra ipsum fecerat dixeratque. Hæc autem existimata fuit nova ac singularis Deiparæ gratia: si enim deveniendum fuisset sin-

*& quidquid
peto et face-
re possit,*

F

*jubus cum
fratre in
gratiam redi-*

EXITAL.
IO. BAPT.
SALA.

quo impe-
trato.

hilaris cum
iudicem men-
se accum-
bus.

B

CAP. XVI
Ad licentia
Bacchan-
lium corri-
gendum,

C
instituit de-
votas repre-
sentationes
mysteriorū
Rosarii

gillatim ad ea quæ inter ipsos contigerant,
haud facile fuisset repertus finis

45 Tunc amplexu stringens Octavium
Episcopus, congruas eidem egit gratias :
monitoque de omnibus illius fratre, reconciliatio-
nis cupientissimo, eumdem fecit ac-
cerfiri. Introductus is ad præsentiam fra-
tris, data quam fuerat postulatus satisfactio-
ne, amplexū dedit recipitque, non sine mu-
tuis lacrymis protestantium quod fraterno
deinceps amore inter se victuri essent. Ad-
mirationem adstantibus tenerumque læti-
tia spiritualis sensum movit tam felix tam-
que insperatus successus : tantoque totius
populi gaudio exceptus est pacis restauratae
nuntius, ut quidam ad pulsandas campanas
accurrentes, signum communis exultatio-
nis dederint, quo cunctis innouit reconciliatio
fratrum. Tum itum ad mensam est,
solutumque ab Episcopo jejunium, eatenus
observatum, sedentibus hinc inde fratribus

hilariterque convivantibus. Post prandium
vero & aetas Deo gratias eadem etiam a-
ctæ fuerunt Deiparæ Virginis, cujus inter-
cessioni acceptum ferebatur tantum bo-
num : atque ita Alexandriam hilaris Epi-
scopus rediit.

46 Nihil non machirari diabolum die-
bus antecineralibus, ut per crapulam, in-
continentiam, ludos & jocos ab omni ge-
neraliter populo offendatur Deus, notum
satis est. Ei tamen se opposuit qua valuit
Odescalcus, & cum Alexandrinam ecclesi-
am regeret, & cum deinde Viglebani pre-
sideret ; excogitans spirituales quasdam
conversations, quæ & oblectationi servi-
rent, & animos diverterent ab ejus tempori-
ris periculosa relaxatione. Designavit scilicet
ecclesiæ quindecim, quæ vel Deiparæ
essent dicatae, vel aliquam insignem Imaginem
aut Confraternitatem Ordinemve reli-
giosum haberent. Inter has divisit totidem

Rosarii Mariani mysteria, repræsentanda à
Dominica Sexagesimæ usque ad Dominica-
cam Quinquagesimæ, hoc modo. Procedebat
ad designatam ecclesiam chorus musi-
corum; quo interludente, recitabatur ibi-
dem, ab uno aut pluribus Angelis, poëma
aliquod vulgare, de eo quod repræsentabatur
mysterio. Tum sequebatur eidem appo-
fitus sermo, cui inferebatur inventiva aliqua
contra licentiam Bacchanalium, & invitatio
ad spirituale recreationem ab Episcopo
institutam. Unaquæque autem ecclesia da-
bat operam, ut apparatu numerosi luminis,
aut alia quapiam inventione nova, curio-
fitati faceret satis simul & devotioni servi-
ret. In oppidis ubi copia non est plurium
ecclesiarum & concionatorum, neque mu-
sicæ, Curatus aut alias Sacerdos quispiam
convenienti plebi prelegebat aliquid, perte-
nens ad mysterium, aut ipsum vocaliter
repræsentabatur; tum subdebantur Letaniæ
B. Virginis. Fuitque tam promptis popu-

lorum animis, tantoque concursu recepta
hæc pia institutio ; ut ipsi etiam operarii
diurni partirentur vices inter se, quibus
possent intervenire devotioni Rosarii.

47 Quando deinde Viglebani Odescal- ^{eadem com-}
cus fuit, cupiens magis magisque stabilire ^{ponit discur-}
hunc usum, composuit quindecim discursus ^{fus 15.}

de Beata Virgine ; in quibus legere est
ipsius affectum erga illam, quantumque
desideraret ejus honorem quocumque sibi
possibili modo promovere. Neque frustra-
tus est intento suo : siquidem quicumque
opus istud noverunt, pariter consentiunt,
legi à nemine posse, quin amorem erga Dei
param concipiatur. Facite eo maxime Discur-
sus undecimus, seorsim etiam imprimi cu-
ratus, in eorum gratiam, quibus commo-
dum non est majus opus emere. Hic colle-
cta leguntur sexaginta tres devotiones er-
ga Virginem, & unicuique additur miracu-
lum, quo illa ipsam sibi esse gratam mon-
stravit. Librum deinde dedicavit Paulo V,
sperans à sua Sanctitate obtinere exhor- ^{quorum 11}
tatorium Breve, directum omnibus Episco- ^{colligit 63}
pis, ad sequelam talis instituti cum illico ^{devotiones}
plenariae Indulgentiæ. Quin etiam cogita-
bat de eodem in linguam Latinam verten-
do, ut quam plurimis aliis nationibus devo-
tio illa fieret communis ; atque exemplaria
mittere ad quoscumque Antistites, non so-
lum ut usum illum reciperent, sed etiam ut
sibi mittere dignarentur delineationes atq;
origines omnium miraculosarum in una-
quaque diœcesi Imaginum Deiparæ, ex qui-
bus ari incisis designabat componendum ^{designat}
volumen grande. Sed ipsa Virgo, à qua pe- ^{opus gran-}
tebat præmium hujus sui laboris Paradisum, ^{dius de ejus}
hunc ei prius obtinuit, quam absolveret
necdum imprimi cœptum, prout in fine
hujus Vitæ dicetur. Plura omitto referre de
hoc instituto, cum ipse amplam omnium
rationem reddat in Præfatione ipsius libri,
ac postea ubi præscribit modum ejus exer-
cendæ in urbibus oppidisque. Si quis tamen
de istis plenius cupit cognoscere, legat ulti-
mum quod prælo subjecit opus, cui titulus
Institutum devotionis ad honorandam be-
atissimam Virginem Mariam.

E

quorum 11
colligit 63

erga B. V.

F

C A P V T VI.

Viglebanensis Episcopus factus Diœcesim
ordinat Sacellum Deiparæ aliud fundat,
aliud restaurat, utrumque insigni cum so-
lennitate.

48 C ontit interea Ecclesiam Vigleba- CAP.XVII
nensem, quæ est de jure Patronatus ^{Ad Vigle-}
suæ Catholicae Majestatis, suo viduari Pa- ^{banensem}
store, per mortem D Marsili Landriani. Ad ^{Ecclesiam}
hanc licet aspirarent multi, genere & me- ^{transitus}
ritis insignes; agente tamen Comite de ^{an. 1610,}
Fuentes Gubernatore Mediolanensi, cui
Odescalci

A Odescalchi dotes notissimæ erant, prælatus ille omnibus est à Rege, qui etiam noverat illum, & magni faciebat. Placuit supra modum ejusmodi promotio Viglebanensis omnibus, nec minus displicuit Alexandrinis, tam digno Præfule se privari gravate ferentibus. Anno tamen MDCX, Dominica præcedente festum S. Ambrosii civitatis & Cathedralis Patroni titularis, Pontificaliter Viglebanum ingressus receptusque fuit, maxima cum demonstratione honoris & observantiae. Continuo autem applicuit animum ad acquirendam notitiam illius novæ suæ Diœcesis: & postquam fecisset eadem omnia, quæ notavimus ad ingressum ejus in urbem Alexandriam, mox ad bonum regimen Ecclesiæ ac Diœcesis sequentes Congregationes instituit: primam, super hono regimine Ecclesiæ; secundam, super visitandæ Diœcesis officio; tertiam, super administratione Seminarii; quartam, super Ceremoniis; quintam super regimine Sanctimonialium; sextam, super operibus piis; septimam, super casibus conscientiæ difficultioribus, ad quam deputati serviebant etiam examini Ordinandorum; ultimam denique, super causis civilibus & ecclesiasticis, præsertim criminalibus. Unicuique autem Congregationi assignavit sex personas, virtute & doctrina præstantiores, ut plurimum Canonicos; quibus jungebat Superiores Ordinum Religiosorum, aliosque Doctores ecclesiasticos, prout congruum magis existimabat, & Congregationis ipsius qualitas exigebat, ipse singulis solitus intervenire.

*pro cuius
regimine
8 Congre-
gationes or-
dinatae:*

B 49 Lustrata deinde dicecesi, anno MDCXI die prima Aprilis primam Synodus celebavit; aliam, anno MDCXIII die nona Maji; tertiam, MDCXVII duodecima similiter Maji: in quibus omnibus palam apparuit, quantum haberet experientiam tractandarum animarum, qualisque esset zelus ejus ad pro-

*sros Syno-
dos celebrait,*

C movendam Ecclesiasticam disciplinam, splendorem ac decorum sacrarum ædium, devotionis augmentum, reformationem morum in populo, observantiam sacrorum Canonum & Conciliorum, tam generalium quam provincialium. Nihil diligentia pretermittebat, qua efficere posset, ut quicumque fungebantur officio aliquo ad suum regimen pertinente, sive ii seculares sive ecclesiastici forent, eidem toto studio conatuque incumbenter; atque ut in omnibus unus ipse laboraret, singulis præscribebat modum formamque in officio tenendum. Præterea bis quotannis convocabat omnes Confessarios, tam seculares quam regulares; quibus exponebat obligationem suam, ut in tanto munere quam prudentissime versarentur, ad exterminandos publicorum viatorum pravarumque consuetudinum abusus. Ad concedendā insuper facultatē Confessiones audiendi, fecerat imprimi instrutiones speciales, pro civitate oppidisque;

*quotannis
bis conve-
nit Confes-
sarios:*

& tam hic quam ibi exponendis ad id Sa-
cerdotibus, aliisque omnibus olim admis-
sis, jubebat earum exemplar tradi, ut eos SALA.
EXITAT.
IO. BAPT.

moneret officii sui, & commodi aut necessitatis publicæ.

50 Invenio præterea regulas particulares, eo jubente impressas, alias pro prædicatori- singularis of-
ficiis pro-

prias regu-
lat scribit:

monuissetque intendere emendationi pec-
catorum in genere; distincte explicabantur
ea quæ iis in locis specialiter gliscabant, ad
quæ singuli destinabantur. Sanctimonialiū,
Confraternitatum & Ecclesiarum foren-
sium Capellanis suas quoque composuerat
regulas & circa doctrinam Christianam ob-
servationemque festorum conceperat alias
speciales. Addebat monita pro audiendis
cum fructu Missis atque sermonibus, circa
frequentem usum Sacramentorum, reve-
rentiamque habendam ecclesiis, & potissimum
sanctissimæ Eucharistiæ. Exhortaba-
tur ad quasdam devotiones erga Beatissi-
mam Virginem suscipendas, præsertim Ro-
sarii. Commendabat etiam pietatem erga
Custodem Angelum, Sanctumque Tutela-
rem. Præterea monebat unumquemque,
ut si in executione mandatorum suorum
difficultatis aliquid inveniretur, vel aliud ab
iis diversum magis profuturum judicaretur,
ne omitterent certiorem se facere, quatenus
vel id fieret quod magis ex bono publi-
co erat, vel sublata difficultate commodius
obtineretur intentus fructus. Omni autem
cum suavitate tractabat eos, qui erant in
curanda salute animarum occupati, quo a-
nimarentur ad laborandum alacriter in vi-
nea Domini; & ipse, tamquam omnium
primum mobile, erat omnium norma at-
que exemplum subeundorum ea causa la-
borum.

E

51 Quemadmodum vero Alexandria fecerat, ad promovendum Deiparae cultum; **F** sic & Viglebani varias in ejus honorem ec- C. XVIII.
clesias & altaria vel restaurare vel ædificare Deipara ec-
clesias sum-
dat aus re-
debet Viglebanum, devotum facellum Do-
minæ nostræ, de Vineis dictum, quod inter
vineas haud procul ab urbe situm sit, sub
nomine Virginis Elisabetham cognatanæ
visitantis. Ibi inter columnas altaris locu-
lus inauratus conspicitur, in quem trans-
ferri fecit vetustam statuam magnæ Matris,
parvulum filium amanter pectori adstrin-
gentis, interim dum ille populo videtur be-
nedicere. Steterat hæc olim in quodam Ca-
thedralis ecclesiæ facello, sicut & alia quæ-
dam in pariete picta: cumq; facellum istud
suburbanum, opere prorsus magnifico exæ-
dificatum fuit, primum quidé in pervigilio in quarum
unam tran-
sturans re-
stituamus
Assumptionis solennissima supplicatione facello de-
structo fa-
ciamus.
instituta, prædictam statuam de capella sua
in Cathedram transluit. Postera die ab-
solutis Vesperis, ducta per urbem pompa
est;

EX ITAL.
IO. BAPT.
SALA.

*in signem
pompam in-
fruit.*

B

CAP. XIX
*Ædem Lau-
retanam
tunc deser-
sam,*

*restituere
intendens,*

est, quem numquam alias illa viderat; cum in pulcherrimum theatrum, è regione portæ principalis in area ante ecclesiam erectum, cuius summitas in modum cæli ad ornata Sanctissimæ Trinitatis Personas habebat, in throno majestatis supremæ resistentes, inducti Sanctortim Angelorumque chori, progradienti è templo pompæ occurrerent, & Divam vario carmine salutarent; indeque ordinatim descendantes cum Duce suo Gabriele, Angeli, Patriarchæ vero atque Prophetæ, Adamum Davidemque secuti; Apostoli denique, Martyres, Confessores, Doctores ac Virgines, in suas quique classes distincti, processionem præcederent: quæ plenius esset describenda, cum insigni insolitoque totius actionis apparatu, nisi peculiari libello, ea de re impresso, id fecissem. Mirum autem accidit; primo, quod cum eo tempore vel maxime arderent in regione bella, nihil tamen incommodi tanta in multitudine evenit: deinde, quod cælum, unde primo mane pluvia timebatur, deinceps nebulis obiectum mansit, opportune ad refringendos, qui alias intolerabiles fuissent, mensis Augusti calores. Porro sequenti Dominica, cum jam loco suo aptata staret statua, picta vero imago subtus eam, primam istic Missam cantavit Episcopus: itaque finita solennitas est, incredibili cum satisfactione civium advenarumque, quibus diu nullus festivior dies illuxerat, omnique ex parte ornatior.

52 Similiter effectus Odescalcus ut restauraretur. Ædis Lauretanæ similitudo, quæ jam inde ab anno MDXXIV, ad avertendam pestilentiam erecta, ex revelatione facta cuidam Dominico, Franciscanæ Regulæ Tertiario; deinde post octennium Patribus tradita Cappucinis, & ab iisdem anno MDLXVIII in consuetam Ordini formam redacta; denique, ipsis circa MDCIV alio transgressis, defolata ac pene destruta jacuerat. Pius enim Præful, qui circa annum MDCXVIII curavera, ut in meliorem statum reduceretur ecclesiola quædam alia, septem Deiparae doloribus dicata; etiam Lauretanæ istic restituendæ animum applicuit. Jam fabrica aliquo usque promota erat, & operarii insisterebant labori promovendo; quando me Antistes Mediolanum misit, ad curandam statuam Marianam Lauretanæ similem, de qua deinde sub diem xix Julii anni MDCXIX scripsit in hæc verba: Ne prætermittas curare ut statim sculpturæ adhibeantur manus, necesse est enim quamprimum absolvere sanctam hanc domum. Dicimus necesse esse, propter revelationem ea de re factam hoc modo.

53 Laborantibus coementariis in extriendo illius ædis muro, die Lunæ præterito, quidam octodecim annorum juvenis ex adjutoribus sedebat ante sanctam domum manducans, alii autem duo fabri rediverant

in civitatem. Cum ecce puero adstitit subito persona ignota, in habitu Cappucinorū, *jubatus opus absque mantello, in ueste quæ videbatur propere absolvere,* quæ dependebat Corona; facies autem erat extenuata vehementer, & barba modica atque subrufa. Hic interrogavit puerum, ecquis istic fabricabat. Dominus Episcopus, reposuit puer. Tum alter, Ubi vero est Magister tuus? In civitatem ivit, ait iste, comparatus aliqua huc necessaria. Tandem ille; Dicas, inquit, Magistro tuo, & hic significet Episcopo, curandum esse ut quam primum perficere curet structuram hujus ecclesiæ: quod nisi faciat, sinister aliquis eveniet casus: de quo ne possit postea queri, sciat se fuisse præmonitus: tu vero ne cunctis magistro tuo referre quæ audisti. Conterritus juvenis, tum propter subitam apparationem illius Cappucini, tum propter minacem modum loquendi; eumdem, mox conversum ad latus sinistrum sanctæ domus, sequi coepit; sed neminem prope vel circa reperit, quantumvis diligenter lustraret omnia. Dicit autem quod Cappucino humeros avertente, viderit in dorso ejus grande discoloris panni frustum, quale solent gestare Cappucini: crediturque appariatio vera esse ipsiusmet S. Francisci, volentis hunc suum locum honorari. Cras legitime examinabitur res tota; interim vide an hujusmodi admonitio sit contemnenda: cum dici possit Deus id imperare. Fac igitur quantum potes, ut statua quam primum elaboretur. Haec tenus epistola, tota scripta manu Episcopi propria, quam etiamnum seruo penes me. Ipse vero, cum instantे me intellexit opus finitum haberi, venit personaliter Mediolanum, ut sacram statuam perveheret Viglibanum.

54 Atque hic Lector notet reverentiam, cum qua ardens ille amator Deiparae solebat negotia illius tractare. Voluit ipse in propria rheda conducere statuam ad navim, quæ parata stabat extra portam Ticinensem, itura in Biagrassum. Postquam autem ipsam in media rheda collocari fecisset, eamdem ibi suis manibus tenebat erectam: in navi vero reponi eam fecit supra mensulam, aptatam in modum altaris, cum luminaribus accensis, ante quam decabantur Psalimi, & recitabatur Rosarium aliquæ laudes Virginis, donec veniretur Biagrassum. Hic humeros ipse suos suppedituit imagini, in proximum Zoccolantium conventum deportandas; ubi nocte ea hospitium cepit, imagine Mariana intra ecclesiam decenter collocata cum cereis, usque in diem sequentem arsuris. Sequenti die recepit eamdem in rhedam suam, sicut antea fecerat Mediolani, & Viglebanum devectam collocavit in palatio, cum luminaribus & incenso, ubi frequentissime eamdem salutabat mire gaudens, habere in

D

E

*per appa-
riationem S.
Francisci.*

F

*definiam
eo statuam
ipso adve-
hit Medio-
lane,*

A in propria domo statuam dilectissimæ Matris suæ, cui posset identidem exhibere reverentiam.

55 Jam absoluta erat ædiculæ totius fabrica, restabat altare construendum; cui cum opus sit petris, sabulo, calce, aqua ad comiscendum cæmentum, vide obsecro quantam curam singulis adhibuerit deus Prælatus. Dicebat, cum ipsa Virgo purissima & sanctissima sit, congruum videri, ut nihil nisi sanctum & mundum opere ejus admoveretur. Itaque petras & terram conferri fecit in eam rem, tum quas ex Hierusalem sanctisque ibi locis attulerant Patres Zoccolantes, tum quas ipse fecerat comportari, præsertim Barbassina, ubi sanctus Petrus Martyr cæsus fuit, unde complures terræ cophini allati sunt; & vasa aquæ similiter multa ex fontibus miraculosis, scaturientibus infra altaria Beatæ Virginis Mediolani, Caravaggii, in Rhô, & alibi. Mag-

B num etiam vas aqua plenum adduci fecit Torno, oppido quinque milliarium distante à civitate Comensi, ubi asservatur unus ex clavis Dominicis, & servit aquæ benedicenda; ipse vero eidem sacerdo ferro devotus, religiose asservabat in suo scriptorio armariolo purificatorium, quod adhibitum fuerat illi post intinctionem tergendo. Habebat etiam integrum laterem ex parlete ejus cubiculi in quo natus erat S. Carolus, indeque acceperat, quando fuit conversum in ecclesiæm, invitatus ipse à Cardinale Frederico ad præsentiam consecrationi isti exhibendum. Similiter ex variis altaribus, antehac destruetis, congregaverat lateres aut petras, & quidquid operi recens adhibebatur, id prius benedixerat, Stolam rite indutus. Ad hæc cœpit etiam ipsem, suis manibus & invitatorum ad opus pium Sacerdotum, Canonorum, Cappucinorum, subigere &

C temperare calcem, cæmentumque conficerre; aquas predictas affundens terræ, quam dixi è sacris locis allatae.

56 Cum vero jam omnis materies præparata sic esset, deportataque in locum ubi erat construendum altare, suls ipse manibus primum illius lapidem collocavit, illum scilicet laterem, quem ex natali S. Caroli loco attulerat, itaque Sacerdotes alii consequenter prosecuti sunt reliquam altaris fabricam, magistris cæmentariis non alio fine assistentibus, quam ut laborantes dirigarent: noluerat enim permettere ut aliis quam consecratis manibus fieret altare, supra quod in honorem Deiparae sacrificandum esset corpus & sanguis filii ejus. Finito opere, instituta solennissima processio est, die VIII Septembris, nascenti Virgini dicata; quæ ut ordinatior esset, composuerat Alphabetum encomiorū B. Mariae Italica lingua, hac fere forma, quatenus singula licet Latine reddere. *Allegrezza* (i. Lætitia) *Paradisi*; *Bellezza* (i. Pulchritudo) *Angelo-Propyleum Maji*.

eius primum lapidem religiose posuit,

rum, Contento (i. solatium) Patriarcharum, Desiderium Prophetarum, Exemplar Apostolorum, Fortitudo Martyrum, Gloria Confessorum, Honor Virginum, Indrizzo (i. Directio) per tandemque sonarum Religiosarum, Lux Contemplativorum, tuam cum Majestas Activorum, Norma Viduarum, Ornamentum Conjugatorum, Protectio Iustorum, Quies Tentatorum præfertim Pénitentium, Refugeum Tribulatorum, Securitas Peregrinorum, Tutela Papillorum, Victoria Inferni. Sub hisce encomiis, per pueros personatos prælatis, sequebantur pueri puellæque, in varias & congruas cuique titulo classes Sanctorum Sanctorumque divisi: quibus deducentibus & sequente Episcopo ceterisque, deduta in locum præparatum est statua: & finita est solennitas, cantatâ ibidem Pontificiter Missâ.

CAP V T VII.

Rigor Petri Georgii in urgenda disciplina, & decretis ac iuribus Ecclesiæ vindicandis.

57 **Q** uantu[m]cumque pius ac zelosus Pontifex omnibus omnia fieri niteretur; non tamen ita dextere agere cum singulis potuit, quin aliquorum tam ecclesiasticorum quam secularium contradicções incurreret, sub prætextu majoris boni apparentis, ejus spirituali regimini se opponentium. Ecclesiasticus quidam Viglebanensis, eo colore quod quædam Decreta Synodorum Provincialium Mediolanensis ac nominatim septimæ, cuius executionem Odescalcus urgebat, non essent Viglebani recepta, adversari Prælato suo cœpits, & ut erat vehementioris naturæ, non nullos in eamdem secum sententiam traxit. Itaque deliberavit Romam ire, causam istic contra Episcopum acturus. Verum cum res tota innotuisset Mediolani Cardinali Archiepiscopo Frederico, ipsa hora qua inde in viam daturus se erat, illitus iussu comprehensus atque in carcerem deductus est. Ibi cum culpam suam agnoverisset, liberum quidem recipere optabat Antistes; sed non ita facilis fuit Cardinals, cuius pariter causa agebatur. Necesse ergo fuit, ut, post plures detentionis dies, ipsem Episcopus intercessor accederet pro suo pénitente; qui deinde reversus, non solum amanter habitus est, sed variis etiam favoribus cumulatus. Habebat illum secum ad celebrandum Natalem: si hospites ei esse domi suè peregrinos sciret, mittebat eo vina aliasq; delicias: demum quacumq; occasione monstrabat eidem signa peculiaris affectus, ad stuporem omnium: ex quibus Carolus Restonis, Prepositus & prima Dignitas in Capitulo, dixit aliquando; Qui vu't amanter haberi ab Episcopo, oportet ut ei fuerit

F

& pena emendatus,

ob eodem cumulatus beneficis.

EX ITAL.
IO. BAPT.
SALA.

fuerit quandoque inimicus. Visa est mihi res eidem non reticenda: ille vero respondit: Memento me Episcopum esse, qui debeam in omnibus bono esse cōxemplo, praeferunt in dilectione inimicorum. Atq; hoc satis sit isto in genere, ut persuadeatur lectori, columbam sine felle Odescalcū fuisse.

Paci inter
cives fer-
vande Con-
gregationem
ordinat.

58 Desiderabat autem non solum communem in civitate pacem, sed etiam particularem uniuscujusque in sua familia: quem in finem ordinavit Congregationem specialem, cui in singulis parochiis thes Nobilis præfecit, invigilaturos nūn uspiam subnasceretur aliquid litigii aut controversiæ, sive ex prætensione aliqua reali, sive ex alio capite. Ne autem pacificatio tardaretur defectu arbitrii, cognituri rationem, si quia esset ex alterutra parte, vel quæstio ad conscientiam spectans; unicuique parochiæ deputavit Doctorem ecclesiasticum, præ eo quod rationis erat; & Patrem Superiorem

B Barnabitarum, pro eo quod conscientiam attinebat. Ipse vero litigantibus interponebat se, tam dextere tamque suaviter, ut plerumque sequeretur optata concordia. Adeo id male habuit nonnullos, quibus sola ars erat pescari in turbidâ; ut prætendentes id aliud uon esse, quam falcam mittere in messem alienam, seque constituere judicem causarum, ad Episcopalem jurisdictionem non pertinentium; ad disturbandum opus tam sanctum tamque utile publico, ausi sint etiam ad Regios ministros rem deferre, sed frustra.

59 Quidam ex Disciplinatis, qui præter aliorum consuetudinem assumperant sibi usum recitandi majoris Officii, ut majorem Clericalis quasi professionis speciem præferrent, præsumperant etiam argenteam Crucem fabricandam curare, eamque in publicis processionibus efferre, ut Clerus solet. Cumque primum amice, deinde juridice moniti, nihil ad se spectare monitionem crederent; demum Episcopo necesse fuit excommunicatione in eos, velut contumaces, fulminare. Adeo acriter id pupigit istos, pene dixaram Indisciplinatos, ut ministros Regios ipsumque Gubernatorem contra Episcopum appellarent; ea via sperantes jurisdictioni ecclesiasticae subducere semetipos. Verum Odescalcus & Ministros Regios ipsumq; Præsidem & omnem Senatum de re tota edocuit: ut autem melius cognoscatur & ipsius diligentia, & Disciplinorum male fundata causa, liceat mihi eam ipsam epistolam, quam Senatui scripsit, huic Capitulo inserere.

Laicos fa-
tra quedam
usurpanos
excommu-
nicato

C appellantes
ad Regium
Senatum,

59 Quidam ex Disciplinatis, qui præter aliorum consuetudinem assumperant sibi usum recitandi majoris Officii, ut majorem Clericalis quasi professionis speciem præferrent, præsumperant etiam argenteam Crucem fabricandam curare, eamque in publicis processionibus efferre, ut Clerus solet. Cumque primum amice, deinde juridice moniti, nihil ad se spectare monitionem crederent; demum Episcopo necesse fuit excommunicatione in eos, velut contumaces, fulminare. Adeo acriter id pupigit istos, pene dixaram Indisciplinatos, ut ministros Regios ipsumque Gubernatorem contra Episcopum appellarent; ea via sperantes jurisdictioni ecclesiasticae subducere semetipos. Verum Odescalcus & Ministros Regios ipsumq; Præsidem & omnem Senatum de re tota edocuit: ut autem melius cognoscatur & ipsius diligentia, & Disciplinorum male fundata causa, liceat mihi eam ipsam epistolam, quam Senatui scripsit, huic Capitulo inserere.

60 Cum in Synodo Provinciali septima constitutum habeatur, sitque à S.D.N. Romano Pontifice confirmatum, ne Confratres recitent Officium majus, sed contenti sint recitando minori B. Mariae Virginis: & loco deferendæ Crucis supra hastile, portent imaginem Crucifixi; cumque sua Sanctitas,

sub gravi præcepto & in virtute obediens, mandet Episcopis, ut ejusmodi Synodale Decretum exequantur; conatus sum obligationi meæ facere satis circa Disciplina-
scripta in-
signi episcop-
la confutat.

Postquam autem plures eos rogavi amanter, omnibusq; paternis officiis erga ipsos usus sum frustra, quin potius ipsos indies experirer contumaciores; coactus fui transire ad præcepta, eorumq; executionem sub poenis censurisque mandare. Recurrerunt illi quidem Romanum, sed prohibiti nihilominus fuere cœptæ prosequi, donec illuc citati per suum Procuratorem fecissent satis; causaq; de eorummet consensu levocata ad me, mihiq; remissa est. Verum tamen persistentibus illis & continuantibus usum majoris Officii, cum nuper etiam in quâdam processione comparuisserunt cum Crucibus (id quod vetitum iis fuerat sub poena excommunicationis) necesse habui ea de causa interdictum declarare oratoriū unum, propter recitationem prædictam; & aliquos, qui Cruces extulerant, excommunicare. Nunc intelligitur reos istos solicitare & sperare auxilium protectionemque Excellen-
tissimi Senatus; & sub hac fiducia persistunt in sua inobedientia.

60 Verum nec debeo nec possum timere, ne tribunal tā æquum protegat Confratres istos, in causa tam aliena ab omni ratione. Quantum enim majus Officium attinet, cum illud sit ordinatum pro personis ecclesiasticis, in eoque recitentur Euangelia & Orationes minime congruentia secularibus; non convenit eadem publice ab ipsis in ecclesia proununtiari aut cani. Eo autem minus id convenit, quo plures errores nati sunt ab illis in eo committi: cum recitatio vel cantus majoris Officii multam attentionē intelligentiamque requirat rubricarum, quæ in prædictis personis inveniri non potest, utpote majori ex parte idiotis & rusticis. Certas redi-
obtendens
quam iugis
de causis
Confrater-
nitaribus
inhibeatur,

do Illustrissimas Dominationes vestras, me particulari diligentia usum, ut cognoscerem quomodo in ea recitatione se haberent; multosque ac graves errores, quos commitunt deprehendisse. Quinimo eorū nonnulli, dum se putant convenire ad Deum laudandum, videntur eū deridiculo habere. Et secularis quidam mihi affirmarunt, quod cū aliquando illorum Officiis intervenissent, non potuerint continere risum, propter insulsum modum recitandi quo utebantur. Præterquā quod id repugnet ipsorum Regulariæ præcipienti Officium Deiparæ Virginis; observantiaque universali Confraternitatū omnium aliarum, non solum Mediolani & in tota hac Provincia, sed etiam alibi. Sunt & aliae multæ rationes, propter quas Synodus justæ ac prudenter inhibuit recitare Officium majus; & hic etiam Viglebani Orationis quædam recitant Officium B. Mariae, atque ita deficit conformitas.

61 Ad Cruces quod spectat super hastili, ea
por-

A tantur ab Ecclesiasticis: communis autem usus Disciplinae habet deportare Crucifixos; id quod etiam magis convenit cum habitu humilitatis & poenitentiae, quam profertur; cum econtra Crux super hastili indicium sit potestatis ecclesiasticae. Ob quas causas, itemque ut sit differentia inter ecclesiasticum & secularem, etiam in signis exterioribus, visum est sacro Concilio ejusmodi Cruces prohibere Confraternitatibus. Adeo ut Illustrissima Dominatio sua cum Excellentissimo Senatu (cui, si opus sit, rogo ut hanc communicare dignetur ex mea parte) optime possit cognoscere, utrum mereantur Confratres in tali causa ipsorum protectionem. Quin potius confido de multa ipsorum religiositate & prudenter, quod, intellecta facti veritate, autoritatem suam interposituri sint, ut ipsi ad obedientiam se convertant, & ad im-

B plenda mandata suorum Prælatorum, qui nihil cupiunt quam ipsorummet utilitatem spiritualem. Hinc obligatus manebo vobis, quorum manus deosculans, omnibus veram felicitatem appreco. Petuit nihilominus Gubernator, ad eorum instantiam, ut se conferret Mediolanum: sed loco se non movit Episcopus, nisi post sex menses; quando sibi placuit, propter alia urgentissima negotia, eo ire. Huc ubi appulit, mox, sicut alias solebat facere, ad salutandum Gubernatorem se contulit. Tum vero qui minus bene ipsi volebant, fore existimabant ut male recipetur: sed contrariū omnino accidit. Sua enim Excellentia, præ eo quam alias consueverat, ipsi obviam processit, humanissimeque eum tractans, in digressu deduxit ultra consuetum sibi terminum, ad magnam confusionem æmulorum. Ita prudentes Principes, usū ipso docti qualitates personarum, eos quos constantes etiam contra seipso experiuuntur, pluris postea facere solent, neque patiuntur se à male affectis abduci extra limites decori.

C **62** Non minores ostendit difficultates Mortariae, cum istud oppidum visitaret, in recognoscendis locorum piorum rationibus: quas qui reddere tenebantur, omni industria procrastinabant exhibere ephemeres suas, mille quæstis prætextibus; negantes insuper Episcopo reddere rationem procurationis suæ. Quia autem solent istiusmodi homines, quæsto colore aliquo fallaci, recursum habere ad Regios ministros, reddendo eis ipsos Prælatos suspectos, quasi nitantur suæ jurisdictionis limites, ultra quam par sit, promovere; etiam isti ad Excellentissimum Senatum detulerunt querelas: qui cum desuper scripsisset Episcopo, responsum is in hæc verba dedit. Dum visitarem Mortariense oppidum, oblata mihi est epistola, scripta ab Excellentissimo isto Ordine, ut supersederem processu, contra Communitatem istam instituto, in mate-

ria procurationis, cuius ratio reddi debet tempore visitationis. Quando epistola ista mihi tradita fuit sub vesperam diei lunæ, jam declaraveram excommunicatos Cöf-
fules, necdum tamen affixæ schedulæ erant, quod primum factum est post meum disces-
sum die Mercurii: dixi autem latori episto-
læ, non ultra esse tempus intercessione hu-
jusmodi: Ad id porro motus fui: quia cer-
tum est, Episcopo visitanti exhibendam
Procurationis gestæ rationem, & circa per-
sonas eo obligatas habendam rationem
consuetudinis: hæc autem eo loci obti-
net, ut rationes reddantur à Communitate;
ita enim usitatum ibi fuit, ex quo Vigleba-
num fuit Episcopahs Sedis prærogativâ or-
natum: estque etiam conforme ei quod in
aliis multis locis observatur, quemadmo-
dum ipsem inveni in diœcesi Alexandri-
na, cum ibi esset Episcopus. Talis autem
consuetudo tanto magis valere debet in
oppido Mortariensi, quanto Presbyteri pau-
periores & thercenarii omnes sunt, ubi nul-
lum Beneficium est præter Præposituram
quod unquam venit in partem istiusmodi

E

*post suavi-
ora remedia
frustra ter-
rata:*

63 Nihil prætermis possibilium medio-
rum ad obtinendum ibi quod æquum erat,
adeo ut etiam ea de re egerim cum Do-
mino Senatus Præside bona memoriae, &
cum D. Senatori Taverna, cui cura negotii
istius commissa fuerat ut ipsum cum quiete
terminarem; & ipse videbatur ostendere
quod hujus meæ Ecclesiæ jus satis agnoscet.
Videns tamen duritiam illius populi,
& ulteriore morati omnem conjunctam
esse cum notabili animarum damnatio, atque
gravari conscientiam meam, si diutius dif-
ferrem visitationem, totis sex annis non
factam, qua locus eget quam qui maxime,
non potui non procedere ad resolutionem
istam, sed quanto cum animi mei dolore,
fiovit Deus. Etenim omnes personas ipsius
oppidi amans affectu vere paterno, non
possum non sentire censurarum plagas, in-
flictas dilectissimis filiis. Sed obligatur Epis-
copus jus procurationis cognoscendæ tue-
ri modis quam potest promptissimis & effi-
caciissimis, eo quod materia non patiatur
morari, quemadmodum satis novit pru-
dentia istius Excellentissimi Senatus. De
qua præsumo, quod ubi de conservandis
hujus Ecclesiæ juribus agitur, quæ etiam ip-
sa ad jus Patronatus suæ Majestatis attinet,
semper approbatura sit omnem justam re-
solutionem ea causa sumptam. Atque hic
finiens, & devoto affectu manus vestras
deosculans, precor Dominum, ut semper
vos conservet, & crescere in sua sancta gra-
tia faciat. Quomodo autem prophetia O-
descalchi supra immorigeros, tam Morta-
rienses quam Viglebanenses, implera fue-
rit, dicetur inferius.

F

*fatumque
Senatus ex-
clusus.*

Propyleum Maii.

C 2

C A.

C A P V T VIII.

*Quo loco Petrus-Georgius fuit apud Pra-
latos Ecclesiae, & Regios Ministros.*

CAP. XXI 64 **Q**UAM erat retinens juris sui Odescalcus, tam erat observans alieni. *Arbitr. af- sumitur in Borromaeum & Tavernam.* Quapropter Cardinali Frederico Borromeo sanctæ memoriae maxima erat familiaritate conjunctus, eique plurimum deferebat: & ille vicissim, per litteras & verbotenus, conferebat cum ipso omnia majora sui regiminis negotia: adeo ut arbitrio ejus committeret controversiam, quam habebat cum nepotibus Cardinalis Taverna, super bonis mensæ Archiepiscopalibus. Taverna quoque tantum presumebat de integritate Odescalchi, ut tantumdem fecerit etiam ipse: imo statim atque pervenit ad Episcopatum Novariensem, expedivit à se Nobilem

ab iisque varie hono- ratur: quemdam expresse, qui illum suo nomine salutaret, declararetque singularem animi sui voluptatem ex tali vicinia. Borromaeus insuper simul cum ipso se consolabatur in iis afflictionibus, quas ambo patiebantur, pro tuenda jurisdictione ecclesiastica, dicens ei hæc formalia verba: *Habeamus patientiam, Domine, vult enim Deus ut feramus Crucem hanc usque ad mortem.* Invitavit etiam Odescalcum Aronam, consecratus ibi in ecclesiam cubiculum, ubi natus fuerat S. Carolus: quando autem is aderat Mediolani, impendebat eum faciendis pro se Ordinationibus aliisque functionibus Pontificalibus; frequentius tamen in visitanda parte diœcesis, sciens quam utilis esset ejus præsentia illis quæ visitabat locis.

In Synodo Medioli. ju- betur pri- mus cœcum alloqui, 65 In Mediolanensi Synodo septima celegit eumdem Borromaeus, qui in illo confessus Episcoporum sedecim & Cleri primus verba faceret, corā Senatu, Magistratu & Ministris Regiis totaq; civitate. Auditus vero fuit non solum cum voluptate sed etiam cum admiratione tanta, ut cum deinde res esset relata Gubernatori Comiti de Fuentes, cui optime nota erat facundia Odescalchi multum se excusari voluerit, quod interesse non potuisset; petieritque, ut prius quam Mediolano discederet, coram se diceret vice altera. Visa opportuna occasio huic rei est solennis Translatio sanctorum Reliquiarum, quas Joannes Baptista Castaldi impe- traverat faciebatque in varias ecclesias distribui, portantibus eas processionaliter Episcopis: itaque placuit Sermo tunc habitus, ut Castaldus rogarit quatenus eum imprimi pateretur, tamquam devotionis & eruditioñ plenissimum. Verū ipse, qui rem non habebat ad verbum extensam, sed solum in scheda summam notatam, cetera consuetæ sibi eloquentiæ commiserat, non voluit petenti in hoc morem gerere.

66 Veniente Mediolanum Cardinali O-

doardo Farnesio, voluit idem Borromaeus, ut, qui tunc etiam Mediolani aderat, Odescalcus secum in lectica procederet, ad illum salutandum. *Ecce autem dum veniunt ad palatium, ubi hospitabatur Farnesius;* adest veredarius, nuntians obiisse D. Carolum à Basílica Petri, Episcopum Novariensem; rogansque ut Eminentia sua dignaretur præsentia sua exequias dicti Præsulis cohonestare. Displicuit omnibus mors tanti viri, sed quia Borromaeus non poterat propter præsentem Farnesium Mediolano discedere, unanimiter Cardinals ambo in præsentem pariter Odescalcum verterunt oculos, eumque oraverunt, ut isto caritatis officio pro se fungeretur. Cum ergo idem etiam Farne-

*D
Cardinal.
Borromeo
& Farnesio
impeditus,*

ad epi- quis Epi- scopi Nota- riensis,

sius scorsim rogasset, & pro visitationis labore assumpto egisset gratias, dimisit eum à se sub horam tertiam, & ad suam ipfius rhedam deduxit abeuntem. Qui nihil cunctatus in viam se dedit, ac mane postero mature adfuit: seque solum Episcopum in ista functione videns, competenti hora processit in pulpitum, & suavissimo eloquio funebrem pronuntiavit orationem. Sumperserat thema, *Requiem eternam &c.* demonstravitque curam Pastoralem, Episcopo impositam, unam ex laboriosissimis esse quæ alicui possint in hac vita injungi; quia ex *E
& oratione funebrem pene ex tem- pore habet.*

C *In Synodo Medioli. ju- betur pri- mus cœcum alloqui,* 66 In Medioli. ju- betur pri- mus cœcum alloqui, 67 Quoniam autem mentionem fecimus sepulturæ, Episcopa illi defuncto impensis; ter se im- addamus etiam aliud caritatis opus, viventi datum. Multum ille & frequenter impediebatur podagra, affixus lecto: itaque vice quadam Viglebanum misit cum Canonico Dolci ducentos & amplius ordinandos ex sua diœcesi, quibus omnibus Odescal-

F

Venit Epis- copis liben- ter se im- pendit.

clus

A cur promptissima caritate manus imposuit, addita ad eorum solatium oratione latina ex faldistorio. Fuit etiam invitatus à D. Gambara, Episcopo Dertonenſi cæco, ad solennem Translationem Reliquiarum Corporumque sanctorum, in veteri Cathedrali detectorum, occasione fulminis, quod supra ipsam cadens totam destruxerat: Missamque celebrans, omnem illum populum cum Episcopo suo recreavit eleganti panegyri.

CAP. XXII
in causa
gravi militari agit a-
pud Paulum V.

68 Longissime differebat fama virtutum ejus, quæ etiam movit aliquos, ut ad ipsum notabiles quasdam personas detinarent, opem ejus imploraturos, apud tunc regnantem Paulum V, in negotiis maximis & sanctæ fidei propagationem concernentibus. Audivit eos benevolentissime Odescalcus; & quoad negotium propositum, cum omni diligentia quærens in veritatem rei, prius quam ipsa suæ Sanctitati repræsentaretur, suggessit quidquid

B utile atque opportunum existimabat, ad felicem exitum consequendum. Postea vero misit alium quemdam expresse, licet sub diverso prætextu, ad Pontificem: qui considerata qualitate negotii, pro sua gravitate & prudentia, non solum annuit ut daretur effectui, sed etiam media eodem disposuit. Interim tamen ad meliorem vitam transiit Odescalcus, cum magno optimi Pontificis sensu: qui sicut talenta ejus habebat cognita, ita vehementer doluit non posse tanti momenti negotium ipso mediante perduci ad finem.

Maximi fit
à Cardina-
libus,

69 Jam diximus quantum de eo æstimationem habuerint Cardinales Borromæus atque Taverne: nunc addo, nihilo minorem fusile eam, quam alii quoque Cardinales conceperant; qui post consuetam subscriptionem semper in epistolis propria manu addebat aliquid peculiaris demonstracionis erga ipsum. Satis erit unum ex omnibus retulisse Cardinalem Aldobrandinum, nepotem Clementis VIII, sic subscribentem, Januarii anno MDCXX: Admodum recentis apud me est memoria nostræ antiquæ amicitiae & meritorum vestrorum. Præter Comitem de Fuentes, qui ipsi promotionem ad Episcopatum Viglebanensem curavit, omnes alii Gubernatores Status Mediolanensis similiter eumdem maximi faciebant. Scio autem quod Marchio de Inoyosa eo sit usus, in summae consequentia negotio, pro obsequio suæ Majestatis Catholicæ, nec cuiquam fidendo, nisi maxime familiari. Dux Feriæ ejusque conjux parem semper opinionem de eo præ se tulerunt, & hæc cupiebat quam frequentissime ab Odescalco visitari, quoties Mediolani erat, ut posset cum ipso agere de rebus spirituallibus, cum sua maxima consolatione nec minori fructu. Quapropter Dux ipsum impedit, ut Ducissæ suaderet frequentius egredi de Palatio, unde solum bis integro

Propylæum Maji.

& Guber-
natoribus
Regiis,

anno prodierat, semel ut corpus S. Caroli, alias ut Hospitale majus viseret; insigni certe mulieribus, prefertim istius qualitatis, ex emplo modestiæ.

70 D. Petrus de Toledo, in precando felicia festa gaudebat ipsum aliquando prævertere, cum admiratione Episcopi non exigua. D. Alfonsus de Idiaquez, qui primum fuit Magister equitum generalis in hoc Statu, deinde rediit Castellanus Mediolanensis, atque Magister-Campi generalis cum jure successionis in Gubernationem, tantopere Odescalcum amabat æstimabatque, quod Viglebani residens gaudenter eum identidem visitare, & vicissim ab eo visitari. Regressus autem Mediolanum ad prædicta munia administranda, cum esset in castro, audiretque D. Odescalcum venire ad se, progrediebatur obviam de cubiculo, usquequo ipsi ocurreret propriumque sibi factum stringebat amplexu brachiorum, cum omni testificatione affectus & reverentia. Simili ratione eidem afficiebantur Presides Senatoresque, & primarii quique Officiales, tam togati quam militares. Quadam autem vice, cum copiæ Verellas ducendæ essent, tanta fuit erga illū devotio Dueum militumque, ut non prius in campum vellent prodire, quam ejus benedictionem suscepissent. Quapropter necesse fuit ad mensam cui accumbebat eos intromittere, ut suæ satisfacerent Religioni. Denique officia, quæ habuit in Curia Romana, satis ostendunt, quo loco apud summos Pontifices fuerit.

E

C A P V T I X.

Petri Geogii sanctitas diuinitus varie declarata: ejusdem erga omnes benignitas.

71 **S** Ed & ipse Deus, quanti faceret labores ab Odescalco sua causa toleratos, ostendere volens, dono prophetæ eumdem propheta dono infirmornavit, quo multa futura prædictis nominatim vindictam Viglebanisibus imminentē, propter eorum erga ipsum inobedientiam. Quod ut certius Lectori innotescat, placeat ei accipere ipsamet verba, quæ mihi per epistolam scripsit, manu propria, Illustriss. D. Fr. Gabriel Adarzus, Archiepiscopus Hydruntinus, sub die x Januarii MDCLVIII; ubi post alia quædam, spestantia Vitam D. Odescalchi, & suo loco relata, hæc subjunctione. Nihilo minus explicite scribendum est, quod multi recognoverint D. Odescalcum variis in occasionibus dotatum spiritu prophetæ. Paucis autem mensibus ante mortem suam, quædam die de pulpito dixit, id quod multorum animis in civitate Viglebanensi alte hæret infixum, magnoque cum dolore auditum fuit. Prædicans scilicet de culpa

C 3

in-

EX ITAL. inobedientiæ & contumaciæ, quam often-
IO. BAPT. derant in causa Confraternitatum, ita dixit;
SALA. *Indicatis me esse molestum vobis, qui vere non
immorigeris Viglebanen- sum, nimisque vos premere precipiendo inutilia.
fibus predi- Utilia utique sunt, filii, qua à vobis desidero
cis,*

*diuturnam contra stimulum, quoniam durum est nobis, di-
Sedis vaca- centque Angeli, Numquid adharet vobis sedes
tionem, iniquitatis, qui fingitis laborem in precepto? Si
autem me exhortantem non audieritis, timeo, timeo, imo video vos tradendos in desideria cor-
dis vestri, cariturosque Pastore & ululaturos; &
utinam non verificetur in vobis, Parvuli petie-
runt panem, & non erat qui frangeret eis.*

B *prout con-*
72 Ita autem revera contigit. Mortuo enim sancto Episcopo, annis aliquot vacavit Sedes. Deinde venit D. Franciscus Romerus, Archiepiscopus Lanzianensis; qui paucis annis resedit, & defecitu sanitatis transit Neapolim, ubi mansit mensibus aliquot, intentus curandæ valetudini; postmodum in Hispaniam rediit, actisque ibidem circiter sex annis obiit. Tunc Episcopatus collatus fuit Illustrissimo D. Julio Gutiérrez, Archipresbytero Scalæ & Oeconomico Apostolico atque Regio hujus Status; qui absque culpa sua totis novem annis mansit expers Consecrationis, propter accidentia varia, quæ una supra alia & tam inopinata evenerunt, ut folummodo videantur divinitus præordinata fuisse, ad castigandos Viglebanenses & complendam prophetiam sancti sui Prælati. Consecratus autem Episcopus Guiterius ad suam Ecclesiæ venit, sed novem solum mensibus eam rexit; obiitque, magno sui relicto desiderio & dolore de tam subita ja-

C *variis ele-
ctis sed mox
ablatis,*
73 Ita autem revera contigit. Mortuo enim sancto Episcopo, annis aliquot vacavit Sedes, quiibus exactis nominavit sua Majestas ad eam Cardinalem Dongium: sed prius quam hic consecraretur, occupavit eum Innocentius X, aliamque Ecclesiæ ei commisit; atque ita rursum vacavit Sedes altero biennio, donec ad eam venit an. MDC-LIV mense Aprili Illustrissimus D. Fr. Gabriel Adarzus; in cuius solenni introitu compositi fuerunt multi versus, quibus significabatur commune gaudium, judicantium jam cessasse divinam ultionem, quam prænuntiaverat D. Odescalcus, dicendo ipsis, quod in peccatum suæ inobedientiæ carituri essent Prælato multumque eum desideraturi. **O** utinam jam cessaverit omnino, & non ultra protrahatur flagellum! Nam quem Viglebanenses receperant leti anno LIV, dolent amissum, ad Archepiscopatum Hydrunti translatum; adeo ut à VII Maii anni XX usque ad hunc mensem Aprilis anno LIV, quo in-

travit in ecclesiam istam D. Fr. Gabriel A- **D** darzus, id est annis XXXIII, non habuerit Vi- glebanum in Palatio suo Episcopos residentes, ad summum inter omnes sex annis completis, & caruerunt Prelato plusquam XXVII annis in- terpolatim & discontineae. Et ipsi Viglebanenses recognoscunt hoc malum ab Illustri. Odescalco fuisse comminatum & predictum, & timent ne diutius protrahatur.

73 Potest Dominatio vestra etiam dice- *suscitatur
re, quod hodie auctem æstimetur Sanctus, tam
in civitate quam in tota diœcesi: eo quod* **E**

tanta sint prodigia & mirabilia, quæ Deus operatur per ejus intercessionem. Speciali- ter autem, quod resuscitaverit puerum, vi- ginti septem ab hinc mensibus suffocatum in rivo quodam, ablatumque violentia aquæ decurrentis ad octoginta passus, unde deci- dit sub rotam molendini circumacti: qua- propter D. Episcopus Fr. Gabriel decrevit, ad instantiam Capituli & civitatis, petitio- nemque Fiscalis sumendam informatio- nem, de gratiis quas Deus est operatus inter fideles, implorantes auxilium prædicti Ve- nerabilis D. Odescalchi, ut ea Romam mittatur. Testificatur autem D. Fr. Gabriel, quod cum multi ipsi dixissent, de sepulcro præfati D. Odescalchi procedere odorem suavissimum, quamvis corpus sub terra sit inclusum arcæ, lapidibus & calce obiectæ, ac deinde tabulis ligneis, quibus terra ad sesqui ulnam profunda incumbit; ipse D. Fr. Gabriel ad locum sepulturæ accessit, eo tempore quo nemo in ecclesia aderat, non habens in suo comitatu nisi famulum unum & sacrifastam; jussitque amoeri scama- na supra sepulcrum posita: & prostratus in terram applicuit nares cuidam rimulæ, in una petrarum inventæ, & fragrantiam pla- ne cælestem percepit. Exurgens itaque, mandavit denuò scama sellasque reponi, sicut antea steterant.

74 Hactenus manu propria D. Episco- **F** pus Adarzus, ad quorum illustrationem libenter adjunxerim, tumulum, in quo repositum fuit corpus Odescalchi & etiam- num requiescat, ipsomet dum viveret man- dante effossum fuisse ante altare Deiparae Virginis, intra capellam, quam in Cathedrali fabricandam curavit, pro aliquo cui devotio suggesteret, ut istic vellet sepeliri ante prædictum altare: cumque adhuc va- cuus maneret tempore mortis ejus, ipsi- met sepeliendo electus est. In eodem se- pulcro reposita fuerunt intestina, me præ- sente exempta, collectaque intra urnam testaceam, eorumque loco fartus est ven- ter spongiis & myrra. Quando autem compositurus eram corpus intra capsam, minimum tertio ingressus sum tumulum, thure eum suffumigans, ad dissipandum foetorem, qui ex eo aperto existebat, to- tâque ecclesia se diffuderat: quare dum à multis jam annis dicitur cælestis qui- *odor celestis
percipitur
ex sepulcro,* **G** dam

Adam odor inde existere, judicet quilibet ecqua esse possit illius causa.

CAP. XXIV. 75 Tanta erat apud omnes aestimatio bonitatis ejus, tamque nota univerfis ejusdem affabilitas, nec minus evidens desiderium incensum quoscumque juvandi, ut ad eum in suis necessitatibus nemo non fiderent recurreret consilium vel auxilium requisitus, upote certus haud frustra id sibi futurum. Novi ego magna conditionis personam, cui cum casus perquam mirabilis obvenisset, uno dumtaxat fido solidi comitatus, media nocte, ne cognosceretur, Episcopum adiit, Odescalchi alloquium postulans. Suspecta familiaribus erat ignoti hominis tali hora accessus: quapropter non nisi multa cum cautione introducendum sibi putaverunt. Verum mox ut in Episcopi praesentiam venit, subito ei se manifestavit; & ipse, dato familiaribus signo, innuit ne ultra quererent aliquid;

B auditumque dimisit quam secretissime portuit. Ego vero qui postea cognovi, urgentissimum illum casum extitisse, fiderenter letori assevero, gravissima scandala inde exoritura fuisse, si pro sua singulari prudenter confiliique praesentia promptum remedium ei non tulisset Odescalcus.

76 D. Alphonsus Pimentelius, Magister equitum in Statu Mediolanensi, Eques ipse, qualem cuncti norunt, nobilitate, magnanimitate, & bonitate eximus; cum vice quadam Viglebano transiens festinanter ad exercitum, non posset ejus diuturniori colloquio, uti assueverat, gaudere; noluit tamen eo insalutato sine benedictione discedere. Itaque sciens Episcopum eo ipso matutino tempore occupari supplicatione ducenda, conatus est eum ubi ubi posset reperire: atque obvium in publica quadam platea nactus, coram omni populo se provolvit in genua, neque assurge-

Cre prius consensit, quam benedictionem adeptus foret. Quando autem idem Eques postea revertit plumbea glande vulneratus in obsidione Vercellensi, ex quo vulnera etiam obicit; praesentiam suam jugiter eidem exhibuit, assistens atque consolans, & ad bene moriendum disponens, praebito etiam per se sacro Viatico, quoadusque expiravit.

78 Quid vero de pauperibus dicam, & quam præsens in ejus caritate auxilium haberent consiliumque viri & feminæ, pusilli & magni, infirmi ac sani, tribulati & quacumque necessitate pressi, cujuscumque essent conditionis? Atque hinc extitit universalis ille mæstissimusque planetus per totam Viglebanensem civitatem, cum ad sepulturam efferretur; qui tantam admirationem rapuit Episcopum Casalensem, exequiis ipsius intervenire dignatum, ut diceret, quod civitas ipsa recte posset vocari Civitas flentium. Lacryma-

bantur enim omnes, eo quod viderent mortuum non solum Episcopum, Pastorem, ac Patrem suum, verum etiam refu-

gium universorum. Quin & in ipso justitiae vindicativæ exercitio exercebat se caritas erga proximum. Presbyter quidam, Etiam in scandalosæ omnino vitæ, qui sub protectione cuiusdam Magnatis confidebat im-

pune prosequi effrenem libidinem, post multas frustra adhibitas correctiones ab Episcopo, tandem jubente eo datus in carcere erat. Hic ad extremam mendicatem redacto, ex ipsa domo Episcopali subministrabantur multa gratis: cumque tam ipsa captivitate quam exhortationibus solliciti pro eo Praefulsi ad pœnitentiam rediisset: accersivit Odescalcus quemdam ejus fratrem secularem, pridem ab illo dissidentem, propter propugnacum & ecclesiastico indignam licentiam; voluitque ut reconciliatus ipsum denuo in domum reciperet, sub certa ad viatum pensione:

E quod autem supererat de fructibus Beneficii ejus, mandavit consignari cuidam mercatoris, unde accipi posset quo vestiretur, ne porro cum dedecore status & Ordinis sui, paucosus incedere pergeret: itaque ordinatis omnibus permisit exire de carcere, valde emendatum exterius interiusque. O veram delinquentes puniendi formam! Ex hoc autem casu conjectura potest fieri de aliis similibus infinitis.

79 In Eleemosynas porro particulares domi ejus distribuebatur, quotidie post prandium, certa quantitas panis: si quid autem pecunia ex causa aliqua, inter manus vel in camera ejus, remanserat, totum cedebat egenis primo obviis. Scribit autem Taro, quod cum aliquando non nisi duca-tus unicus domi inveniretur, ejus dimidium dari jussit pauperi peregrino, eleemosynam petenti. Pecuniam vero, quæ inter prædicandum colligebatur, config-nabat Canonicò cuidam, erogandam iis qui schedam à manu sua afferrent: seorsim enim accersitos ad se pauperes interrogabat ipse, quo certius distinctiusque sibi constaret de cujusque indigentia, & quod collecta deerat supplebat de suo. Sed & erga infirmos totus caritas erat, ad quos cum invitabatur pro danda iis benedictio-ne cum Indulgentia in hora mortis, ve-niebat promptissime, quantumcumque forent pauperes, atque ipsos per se consolabatur. Nec solum hoc faciebat, quotidi-e dum quis infirmabatur domi suæ eum adiens; sed vidi aliquot, quos senis octo-nisque vicibus uno die reviseret, propriis quandoque manibus medicinas porrigen-s. Nulli autem expensæ volebat parcitum, qua eis subveniretur. Quod si periculofus morbus erat, conspexi ego ad unius ægroti curam accersiri ab ipso omnes medicos ci-vitatis (tres illi erant) quin & quartum

EX ITAL.
IO. BAPT.
SALA.

aforis advocari, quem domi suæ excipiebat, ut continue assisteret infirmo, præter medicamentorum pretium, etiam mercedem ei solvens de suo. In ipsa autem eorumdem visitatione, tantam monstrabat affectus teneritudinem, reaptando lectos, & variis commoditatibus ipsorum prospiciendo, ut confunderentur ægri & obstru pescerent præsentes ad tantam demissiō nem: quemadmodum ipse ego non solum vidi, sed & in propria persona expertus subinde sum.

C A P U T X.

*Singulæris Petri Georgii devo^{tio erga}
Deiparam.*

AP. XXV

80 **Q**UAMQUAM omnis vita hujus sati-
fi Prælati aliud non esset, quam exercitium continuum variæ erga Christi

B
Praxes. 63
i.e. flos red-
dit familiæ
ress;

Matrem devotionis, & perpetua procura-
tio honoris ejus; restant tamen multa, mi-
nutum notanda in hoc argumento. Cum enim in suo Discursu xi de instituto devo-
tionis istius, eam in rem notaasset sexaginta
tres praxes ipsam exercendi, eas omnes
ipse in usum verterat quatenus erat possi-
ble. Ac primo quoties per Rubricas lice-
bat, Sacrum de Diva faciebat: quoties sermonem habebat ad populum, inferebat
ei quidpiam illuc spectans. Super mensam
plerumque prælegebantur ei libri de ea-
dem materia. In itineribus, post recitatum
Rosarium Officiumque, ordinarius ejus
fermo erat de Maria. Si ex causa aliqua sibi
commissa proveniebat quidpiam sportulæ
nomine, id continuo inferebatur in trun-
cum eleemosynarium, expositum ante al-
tare Deiparæ. Si veniebat in locum ubi
esset ejusdem vel ecclesia, vel facellum,
vel imago aliqua miraculis celebris; ante

C

omnia procedebat ad eam visitandam di-
ctaque Missa honorandam: ut vero inter
visitandum parochias commoditatem ha-
beret in tali quapiam sacrificandi (si ea for-
te distabat longiuscula à loco ubi pernocta-
verat) surgebat ante auroram, eoque se
conferebat, ut ad horam, visitationis fun-
ctionibus designatam, mature adesset; sæpe
prius revertens quam familia tota surre-
xisset.

omnes ecclæ-
sias Virgini
sacras Roma
vistit.

jubet orari
pro se ut in
illo affectu
semper pro-
ficiat.

81 Anno MDCIII quo Romam ivit, sta-
tim atque illuc appulit requisivit, quot ibi
ecclesiæ essent consecratæ in nomen Dei-
paræ: intelligens autem viginti duas nu-
merari, ordinate processit ad singulas, &
in singulis Missæ sacrificium obtulit. Per
nobilem virum, senem ac fidum sibi, cu-
ravit vetulæ cūdām, infirmæ ac pauperi,
cui nomen esset Mariæ de habitatione pro-
videri. Familiari cuiquam suo Ordinem
conferens Presbyteratus, injunxit eidem,
ut, in prima quam dicturus esset Missa,

peteret ipſi gratiam à Deo tam ardenter
amandi ipsius matrem, quantum subinde
alii exardescunt in amorem mulierum: &
quia occasionem habuit scribendi eidem
Sacerdoti forte absenti, subjunxit Episto-
læ hæc fere verba: Nondum sentimus in
nobis inflammatum illum amorem erga
Virginem, quem cuperemus: proinde ne
cesses in vestris Sacrificiis rogare Deum,
ut mihi hanc gratiam faciat: quia ignis,
quantumcumque luculentus, *numquam di-
cit, Sufficit.* Omnibus secum agentibus
commendabat devotionem erga eamdem.
Cum aëris captandi causa egrediebatur
domo, in rheda aut pedes, terminus expati-
anti propositus semper erat aliqua illius
ecclesia, capella, vel oratorium. Habuit
aliquanto tempore in uno conclavium do-
mus suæ statuam illam Marianam, quam
cum descripta superius solennitate postea
curavit collocandam supra altare ipsi dicata-
tum in Cathedrali Viglebani: adistud autem

D

conclave sapientis itabat, noctu præsertim,
quanda familia cubitum se receperat, ibi-
que insistebat orationi & flagellando cor-
pori, quin & cereos sæpe faciebat ardere.

82 Cum absolveret ultimum opus suum; CAE. XXVI
de Instituto devotionis ad honorandam abfolvens
Virginem; in ultimo ejus discursu, eam ultimum
petiit gratiam à Maria, tam ardenter pro
eadem obtainenda supplicavit, tam prom-

ultimum
opus de de-
votione erga
B. V.

pte fuit exauditus; ut res omnino digna
videatur, cui devotus Lector advertat
animum. Ita ergo scribit: Recipe, Benig-
nissima, pusillum hoc munus, quod offer-
tur Tibi: &, ut es gratissima, gratias ac
dona nobis repende. Nos parva Tibi da-
mus, tu reddes nobis grandia, & digna
magnitudine vestra. Si tuis intervenienti-
bus precibus desiderarem impetrare vitam
prolixam, parum id foret; si postularem
honores opesque temporales, quantum-

F
petis per eis
veniam de
liatorum

cumque hæ maximæ, isti primi essent quos
habet mundus, etiam parum; si peterem
quidquid pulchrum, bonum, ac pretio-
sum in creaturis reperitur, etiam parum.
Volo à te petere grandia, & amplitudini
tuæ proportionata. Quæ autem ista? Culpas
nostras exorando excusa. An gratiæ & dona
spiritualia? Veniam peccatorum meorum
impetra. Excusa quod timemus, quia tu es
spes unica peccatorum. Per te speramus peccato-
rum veniam; & in te, Beatissima, est expe-
ctatio nostrorum premiorum. Tu quæ es an-
chora suprema reorum, excusa defectus
meos apud Deum, quorum causa versor in
continuo timore judiciorum ejus magnorum.
Per te spero ejusmodi indulgentiam:

et vitam
eternam

in te, Beatissima, spem repositam habeo
præmiorum æternorum. Sis mihi nomi-
natim advocata fidelis in vita & in morte.

Gratiam mihi impetra in præsenti, & glo-

riam in altera.

83 Effice ut recipiar in paradisum, tecum

gavisurus

A gavisurus in æternum; ut postquam contemplatus gaudia tua, tuisque doloribus fuero compassus in terra, tuæ fiam particeps gloriae in cælo. Devotio proposita in quindecim mysteriis, terminatur in mysterio ipsiusmet gloriae: finis ergo & hujus præsentis & alterius cujuscumque laboris mei sit acquisitio ejusdem gloriae. Desideravi ego ut mediante devotione ista honorareris in terris; nunc autem opto interventu patrocinii tui pervenire ad honores cælestes. Obtuli tibi coronam compositam ex quindecim rosis, tu mihi impetra coronam distinctam cælestibus gemmis. Ad majestatem Reginæ pertinet, habere famulum coronatum. Obtuli tibi brevem imperfectamque laudationem, vellem autem semper perfectius perfectiusque apud Superos te laudare. Prædicavi magnalia tua coram hominibus, nunc cuperem te collaudare coram Angelis ac Beatis omnibus. Hæc summa desideriorum meorum:

Brumali petitione libri finient,

ad hoc premium adspiro, hoc solum ambo, aliam mercedem nullam volo, nullam postulo, ô Mater gratiarum. Evidem indignum me novi qui istud impetrem, sed tu es digna quæ obtineas: concedatur tuo merito, quod justè negaretur demerito meo.

Nil datur, hoc si non datur, licet omnia dentur:

Si datur hoc unum, tunc datur omne bonum.

Hanc talem & tantam gratiam ut consequare, flexis humi genibus, corde sursum elevato, linguam affectui, mentem calamo jungens, quam possum humillime pro eadem tibi supplico. Suscipe ô benignissima, ô dilectissima Domina, orationem meam: præsenta illam dilecto filio tuo: effice ut eidem gratiæ subscrivat, brevi hoc, sed efficaci ac pleno energiæ verbo, Amen.

*dimissio
secretario
solus ipsam
affectione
recitat.*

C 84 Ego, qui, sicut primum totius operis exemplum scripsi, sic illo dictante addidi etiam extremam istam clausulam; cum dimissus ab eo egrederer ex Musæo ejus, audiui illum movere sedem. Ergo curiositate motus, ut viderem quid demum acturus esset; per conniventis ostii rimam observavi, quod in grederetur in cubiculum suum, ubi dormire solebat. Mox autem vidi prostratum in genua, coram imagine Deiparæ marmorea, stante in excavato pariete supra reclinatorium: ibique opus illud manu tenens ac Virgini offerens, de scripto eamdem orationem iteravit; cuius effectum etiam cito obtinuit, per gratiosum & deaderatum, Amen: Siquidem paucos intra dies infirmatus, viræ suæ cursum finivit.

C A P U T X I.

EXITAT.
IO. BAPT.
SALA.

Morbus, Obitus, Sepultura Petri-Georgii.

85 **M** Orbus Godescalchi extremus, fuit *Medicis citio ei morienda dicentibus*

duplex tertiana continua, ex abundantiori pituita, quam studiorum contentio tantam accumulaverat intra stomachum, ut nullis medicamentis evacuari ea potuerit: quantumlibet conniterentur non solum medici civitatis, sed etiam peritissimi qui ex civitate Papiensi: qui cum accersiti ad eum venissent, dixerunt, paucas admodum vitæ horas superesse ægroto. His auditis, continuo apprehendi tabellam Deiparæ, accedensque exhibui, rogans ut jam dignaretur opere ipso exercere, quod docuerat alios in hora mortis faciendum; recurrendo ad Virginis patrocinium, ejusque auxilium implorando, in hoc ultimo & tam periculo transi: indicans etiam medicos judicare conveniens esse, ut se disponeret ad suspicendum Viaticum; atque hoc dicto, cum prosequi ulterius verba non possem supereffundentibus se lacrymis, egressus sum de cubiculo. Ille vero confessus me revocans, interrogavit, num timerem ne cito moreretur. Respondi non *Viaticum suscipit:*

aliū me habere timorem quam medici in-
cuserant, dicendo paucas vitæ horas super-
esse. Ast ille rursum, quod ad Communio-
nem quidem attineret, promptissimum ad eam se esse, inquiebat; de cetero ne solicitus essem, Quia (ipsa ejus verba refero) non moriemur tam cito, sed habebimus tempus ut fruamur solatio. Patris nostri Confessarii. Erat hic quidam Pater Doria, ex Ordine Zoccolantium, qui morabatur Alexandriae: ad quæ licet expeditus esset nuntius velox, non tamen adesse poterat nisi die sequenti. Nihilominus quia medici censuerant ipso

vespere moriturum, festinatum est in præ-
bendo ei sacro Viatico. Ergo non nihil tem-
poris dari sibi petiit, quo se ad tantum Sa-
cramentum suscipiendum appararet, solus
que relinquì. Interim convocatum est Ca-
nonicorum Capitulum, coram quo devo-
tissime Corpus Christi velut morituras sus-
cepit. Eadem occasione habuit ad eosdem
perquam devotum sermonem, cunctisque
affirmavit, quod licet nonnulla sententia-
rum disparitas sibi cum ipsis intercessisset;
numquam tamen omiserit paterno affectu
eosdem uti solebat prosequi. Deinde com-
mendavit ipsis quam instantissime potuit
servitium divinum, & sedulam pro Ecclesie
curam; idque cum verbis tantaæ teneri-
tudinis, ut ex omnium oculis ubertim pro-
rumperent lacrymæ.

86 Non tamen, sicut prædixerant me-
dici, ita evenit, ut ipso die moreretur: quin
potius vesperi notabiliter melius habere
cœpit, nocte autem sequenti tam placide

*Canonicos
suis extre-
mum allo-
quitur:*

C 5 dor-

EX ITAL.
IS. BAPT.
SALA.

*et que in ad-
ventu Confes-
sarii sui:*

*videtur
præsentem
habuisse
Deiparam,*

*& moritur
7 Maij in-
choato jam
festo S. Mi-
chaelis.*

*Licet man-
dasset condi-
in ade Lau-
retana,*

*sepelitur tu-
men in Ca-
thedrali cū
libro suo de
Divis,*

dormivit, ut iidem medici, mane regressi, mutata sententia, cœperint etiam sperare de servanda illi vita. Interim advenit qui desiderabatur Pater Confessarius: ego nihilominus, quia dies iste erat febris recurrentis deterior, rogavi ut in alterum meliorum differret consolationem quam ex eo volebat capere. Non, inquit ille, sed hodie id agamus, dum tempus habemus. Neque vana præsagatio ea fuit: sequenti enim die increvit morbus, & ipse cœpit letargo corripi: à quo cum singulis fere ternis aut quaternis horis expurgiceretur, revocabat semper ad se Confessarium, postulabatque identidem reconciliari, voce semper libera claraque utens: idque fecit ter quaterve. In hoc autem statu me alloquens dixit: Nihil formides, Joannes Baptista: præsentem enim habemus personam, quæ nos vult jicare in hora mortis. Non possum ego nisi pie credere, personam istam fuisse Deiparam sanctissimam, quæ de auxilio suo securum esse jussérat; licet ipse præ humilitate noluisset eam nominare. Invaluit denique tantum sopor letalis, ut numquam ultra expurgiceretur; quare collata eidem est extrema Unctio, præsentibus multis Religiosis, die septima Maji; & circa horam quartam intrantis octavæ reddidit spiritum creatori suo. Fuerat Præsul semper devotissimus erga S. Michaelem, cuius piæ affectionis ego conscientius, dixi non moriturum nisi in ipso sancti Archangeli festo, quemadmodum & evenit. Principio hujus suæ infirmitatis die quadam inventa est lampas, quæ ante Sanctissimum accensa pendebat in Cathedrali, collapsa in terram: id quod habitum fuit citæ mortis prænuntium.

87 Intellecta mors illa à cunctis fuit cum eo doloris sensu, quem merebatur Episcopus, semper creditus non sibi vivere, sed Deo, atque ad honorem Deiparæ, splendorem Ecclesiæ, commodum spirituale ac temporale proximorum. Testamento mandaverat sepeliendum se in ecclesia Virginis Lauretanæ, quam (prout dictum supra est) restaurari fecerat: sed ad extraordinariam Capituli instantiam indulserunt consanguinei, ut in Cathedrali conderetur, justis Canonorum rationibus adverfus extremam voluntatem præalentibus. Ego tamen, ut aliquatenus facrem dispositioni ipsius satis, ad eadem Lauretanam cor detuli, quod, dum corpus aperiretur, in bursam Ormuzini panni violacei condideram: & hanc reposui intra arculam lariccam bipartitam, ponens in altero loco fidem authenticam talis depositi: hæc autem capitula postea fuit condita post altare istius sanctæ domus Lauretanæ. Ad exequias celebrandas fuit rogatus D. Scipio Paschalis Episcopus Casalensis, qui cum omni promptitudine functionem istam explevit. Orationem funebrem, quæ deinde typis mandata pro-

diit, recitavit Pater Fr. Petrus Martyr Minutii ex Ordine Prædicatorum. Quia vero sèpibus mihi vivens dixerat, quod volebat sepeliendo sibi supra peccatum poni librum, quem ultimum composuerat de Instituto devotionis Marianæ ejus, licet needum integrè impressi exemplar, unum aptavi statim, juxta desiderium ejus, posuique intra sandapilam, Auctor contumulandum.

88 Finitis exequiis depositum est cadaver in sepulcro novo, quod vacuum reperiebatur ante aram Deiparæ, quodq; effodi fecerat pro eo qui ex particulari affectu istic voluisset primus sepeliri: & ibidem requiescit etiam nunc, ut supra dictum est. Erat perfectæ staturæ beneque dispositæ, colore vivo, facie tam pulchra, hilari ac dévota, ut raperet animos omnium se intuetum: oculis claris atque modestis, ore subridenti; barba & crine, cum moriebatur, non nihil tendentibus ad canitiem. Anno deinde MDCI. VIII sequentia composui Epitaphia; **E** quorum primum collocatum est in Cathedræ Viglebanensi, supra columnam Presbyterii, vicinam organo, obversamque cappellæ Virginis matris; alterum supra defuncti sepulcrum cum insigniis Odescalcorum, quæ purissimo in marmore exculti fecit D. Doctor Raymundus Odescalcus, ex proximis defuncti consanguineis unus: qui cum viventem semper observasset, etiam mortuum voluit ea devotissimi affectus testificatione prosequi. Porro cum Taro in fine scriptioñis suæ dicat, quod *Multa alia fecit & dicit, que non sunt scripta in libro hoc: faciam & ego locum aliis, scripto meo adjuncturis quidquid deinceps comperietur de hujus sancti Antistitis actis; quamvis nullam pretermiserim diligentiam, ad colligendam omnem possibilem notitiam eorumdem, ad Dei honorem Virginisque sanctissimæ: quibus sit laus & gloria per secula seculorum, Amen.* **F**

EPITAPHIVM

D. O. M.

PETRO GEORGIO ODESCALCO,
PATRITIO NOVOCOMENSI,
THOMÆ REGII SENATORIS FILIO,
ECCLESIAE PATRI ET FAMILIAE LVMINI
HIC
VTRVSQ; SIGNATVRÆ REFERENDARI,
PROTONOTARII PARTICIPANTIVM,
LITTERARVM APOSTOL. CORRECTORIS,
FIRMI GVBERNATORIS,
AD HELVETIOS LEGATI,
MVNERA FELICITER OBIVIT,
EPISCO PVIS ALEXANDRINVS,
POSTMODVM VIGLEVANE NIS,
VBIQUE EXTRVCTIS ARIS. SCRIPTIS CODICIBVS,
PIS.

PIIS QVE INSTITVTIS,
 EX I M I A E P I E T AT I S
 IN D E V M , D E I P A R A M , ET S A N C T O S
 G L O R I O S A E R E X I T M O N U M E N T A .
 P A S T O R E T P A T E R
 S E M P E R V I G I L A N S E T P I V S ,
 I N T E R P I O R V M L A C R Y M A S ,
 N V M Q V A M S A T I S L A C R Y M A T V S ,
 V T C A E L O D I V T I V S V I V E R E T
 C I T I V S T E R R I S O B I I T ,
 N O N I S M A I I , M . D C . X X .
 D E V O T I A N I M I T E S T I M O N I V M
 P A R E N T I O P T I M O
 J . C . R A T M V N D V S O D E S C A L C V S

P.

Supra sepulturam.

M A R I A M V I R G I N E M ,
 Q V A M V I V E N S
 P E T R V S G E O R G I V S E P I S C O P V S
 M I R I F I C E C O L V I T ,
 H I C E I V S O S S A D E P O S I T A
 V E N E R A N T V R .

APPENDIX.

De quibusdam memorabilibus ante & post mortem D. Odescalchi.

Aqua ablationis sacrificialis sanctorum puer confitimus variolis,

Ex his quæ vitæ tempore acciderunt, primo referam id quod Canonicus Ravelius in suis informationibus narrat, ipsius illius verbis, quoniam omni fide mihi digna videntur, utpote viri per quam familiaris in domo Episcopi. Ita autem scribit: Quodam mane in Episcopium venit mulier, dum Antistes ad Missam se parabat, habens in brachiis filium deformatum variolis usque ipsos oculos, quos aperire nequibat; ita ut potius frustum rostræ carnis quam creatura humana videretur. Petebat illa magna cum instantia aquam ablutionis manuum ejus, ante, in medio, & sub finem Missæ, porrigens eo in finem vasculum ex argilla Majoricensi. Hanc cum accepisset, domumque tulisset, nescitur quo instinctu, credi tamen potest quod affectu devotionis, lavit ea oculos, faciem, & corpus infantis: qui continuo aperuit oculos, cœpitque toto reliquo corpore ita melius habere, ut intra paucos dies omnino sanus apparuerit; & ipse scriptor eum vidit annos jam sedecim natum.

trem maleficio impeditus ab ipsu
nziorie:

Auriga quidam Cæsaris Rhó, nepotis ipsius Odescalchi, maleficio impeditur ab actu conjugali: cum autem magnam concepisset de sanctitate Episcopi opinionem, euravit, mediante me, habere aliquid aquæ ab ipso benedictæ; per ipsam, ut mihi asse-

rebat, liberandum se sperans. Ego, licet non sine difficultate, ipsam ei obtinui; & ille eam bibit, bibendamq; uxori porrexit; ex eoque tempore liberos se eo impedimento senserunt. Dederunt etiam ex eabibere cuidam filiæ suæ male habenti: & hæc etiam mutato statim colore, omnis molestia expers mansit.

Statim à morte Odescalchi, narravit mihi Mater Antonia Maria Ribera, Superior monasterii Ascensionis Viglebani, mulier excellentis, non solum nobilitatis, sed etiam spiritus, casum sequentem. Emerat monasterium istud fundum quemdam horsto suo contiguum, quem ea accessione ampliare volebant. Adiverat locum D Odescalcus, visurus an muri essent æque alti ac alii, quantum requirebat clausura: verum quia prius obierat, quam ipsa usæ esset licentia dejiciendi murum intermedium, oretenus dumtaxat sibi factâ, vehementer anxiabatur; eo quod materiâ inde proventurâ valde egeret, dubitaret autem an concessa facultas non expirasset cum concedente: sed nec electus adhuc erat Vicarius Capitularis, ad quem posset recurrere. Ergo ad defunctum se convertens ait: O anima benedicta, quam credere me convenit jam receptam in cælum; tu, quæ tanta cum caritate semper occurristi necessitatibus monasterii hujus, etiam in præsenti perplexitate succurre mihi apud Dominum Deum.

E

per miracula
lum efficit
mortuum.

Hæc cum dixisset, abiit ad Missam audiendam, ac postea in cellam suam sumptuosa quidpiam medicinæ. Interim misit Vicariam suam ad portam carorum, positam in eadem maceria; ut præsens istic adesset nescio cui rei agenda. Quæ mox ut eo appulit, percepit haud procul à se jaci lapidem: dumque attonita circumspicit quis eum jecerit, nemine vel eminus comparente, vidi ultro cadere murum illum totum, remanente sola porta ubi stabat cum modica parte vicina. Maxima autem consideratione dignum fuit, quod ruina facta sit eam in partem, ubi monasterio erat utilior futura, licet in eam non inclinaret, sed nec inclinari quidem facile posset, uti referebant ipsæ Matres.

F

Subiungam hicaliam Epistolam D. Adarzi, qua mihi significat, quid se præsente acciderit, consideratione minime levi dignum. Hanc, inquit, eo scribo Dominationi vestræ ut præbeam occasionem significandi mihi qualiter valeas (opto enim ut plene) & quo in statu sit Vita D. Odescalchi quam scribis. Ut autem majori cum fervore procedas, volo Tibi referre quid Viglebani acciderit, dum adhuc essem Mediolani. In conventu Cappucinorum Viglebaniensium æger maligna febri tenebatur Frater Circator monasterii laicus, dictus Fr. Augustinus, extra spem vitæ; utpote jam munitus Viatico, & mox extremam Unctionem suscepturus.

Ego

Cappucinus
ex Febricu
moribundus,

ITAL.
IO. BAPT.
SALA.
sumpta a-
qua in Ode-
scalchi vo-
mine beno-
dita,

Ego, qui bono isti Religioso haud mediocriter afficiebar, ad eum visitandum ivi, in festo S. Antonii Patavini sub vesperam: eumque aliquamdiu collocutus essem cum P. Guardiano in horto, dixi quod cuperem infirmum videre. Rogavit ille ut ne irem, quia jam moriebatur. Perfitti nihilominus in proposito, voluique ascendere, sicut & feci; atque intravi ad Fr. Augustinum, interrogans qui valeret: ipse vero nihil respondebat & solum fixis oculis me intuebatur. Videns autem eum in summo gradu febrilis æstus vehementer fitire, suggesti P. Guardiano, ut ei potum adferri juberet. Allata ergo ci est aqua, & exhibita infirmo quantitas trium circiter unciarum; quam benedixi dicens: Fr. Augustine, In nomine Dei, & Virginis matris suæ, ac D. Odescalchi, bibe hanc aquam. Bibit Frater, & in terminis mihi dixit: Grande obsequium mihi præstisti. Tum Guardianus pulsum arteriæ exploravit, & dixit, multo melius infirmum habere; idem fecerunt dixeruntque P. Vicarius, & P. Infirmary cum alio Patre, qui fuerat in seculo medicus. Paulo post interrogavi infirmum, utrum placeret ipsi rursus aquam potare. Respondit, Omnino; allataque est media circiter quantitas prioris, cui similiter benedixi, iisdem usus verbis. Statim autem atque eam gustavit æger; Jam, inquit, persanatus sum. Iterum ergo P. Guardianus cum supradictis Patribus tentarunt pulsum ejus, dixeruntque liberatum esse omni febre. Porro cum secunda vice aquam ægro porrigerem, suggestit infirmo Guardianus, promitteret qua primum vice egredetur è conventu, visitare sepulcrum D. Odescalchi, id quod libenter facturum se vovit. Recuperata sanitate surgens de lecto, rogavit instanter P. Guardianum, liceret sibi spatiari foras ad captandam auram. Negabat primum Guardianus

B

subito co-
waleſcit;

facultatem, dicens, quod promiserat primum iter facere ad sepulcrum D. Odescalchi. Verum tanta fuit postulantis importunitas, ut ei fecerit potestatem euandi quo vellet cum assignato socio: ivit autem ad ecclesiam à Domina septem dolorum dictam, modice distantem à monasterio Cappucinorum. Verum cum domum revertetur, tanti mox eum invaserunt dolores, ut cogeretur referri in lectum, seque mor-

tuum diceret. Continuo ad jacentem accurrens P. Guardianus, monuit intelligere quam salubriter ipsi consuluisse, suadens ut prius factum à se votum compleret; formulamque præivit, quam verbatim subsequens veniam à Deo postularet: & cessaverunt una cum verbis dolores. Proximo autem die processit ad visitandum sepulcrum, *iterumque sanatus et laudatissim exortus.*

D

Scripta erat hæc Epistola Mediolani, die xxi Augusti MDCLII; additaque erat altera ad ipsum eundem D. Adarzum, Vigleyano scripta, & sic nuntians. Multi hic sunt infirmi, & moriuntur multi: quotidie etiam videntur quasi infinita miracula fieri interveniente D. Odescalco: Canonicus autem Crux, casum mihi alias narravit per quam rarum. Virum quemdam dicto D. Canonicus notum invaserat febris; cumque ipse Canonicus aliquando esset pescatum egressus extra portam Vallis, factus eidem homini obviā, interrogavit cum quomodo valeret: cui iste respondit, redire sibi febres omni die. Ergo, inquit Canonicus, eamus haud procul hinc ad Dominam nostram de monte Carmeli, suggestique ut recitaret ter Pater-noster & ter Ave-Maria in honorem sanctissimæ Trinitatis, rogado D. Odescalcum, ut sibi impetraret id quod esset ex majori Dei honore & obsequio: imposuit etiam capiti ejus pileolum, quem ipse Canonicus ab eodem D. Odescalco acceperat. Quarto post die iterum viro predicto factus obviā, interrogavit quomodo exinde valuerit; ille vero respondit, quod ex ea hora qua pileolum istum habuit capiti impositum, numquam rediit ad eum febris. Totum vero istud hic retuli, quia scio quod Illustriss. Dominatio sua grataiter eis intellectura de nostro illo Beato.

E

ob dilatum
deinde votū
recepit;

Item alia
ad consultum
pileoli.

MONITIVNCVLA AD LECTOREM

Cum placuissest Michaëli Cnobbaro, suis & typis & sumptibus hos libros imprimenti, Propylæum hoc, sic imprimendum curare, ut seorsim etiam vendi posset; quia nonnullos futuros credebat, qui destituti commoditate aut voluntate totius operis perlegendi vel sibi comparandi, curiosius tamen ea requirerent quæ extra ordinem à Nobis tractantur; necessarium fuit ex Aprili ac Majo nonnulla recudi sub titulo Prævii Apparatus. Hoc cum ita jussisse fieri, ut nonnulla, quæ fuerat Auctor correcturus si vixisset, ipse ex ejus mente mihi nota corrigerem; visum mihi est eadem sic recognita, non ingrata futura etiam illis qui empta haberent volumina nostra omnia: ideoque non curavi ea in communi omnibus exemplis editione auferre, sed nec apte potui. Nihil tamen majoris momenti mutatum vel additum volui, quod, hisce notis [] sejunctum à reliquo contextu, non posset Lector curiosus secerere. Addidi autem, de codem quod Henschenius tractaverat argumento, illius opinioni contrarias Epistolas tres nostri P. Petri Possini; & dissertationem meam unam, ex jam dicti Possini opere quodam acceptam de Christi Genealogia: ut non minus Ecclesiasticæ quam Euangelicæ Historiæ, id est, vitæ ipsius Christi series hic inveniretur ordinata.

PROLOGVS AVCTORIS

De vetustioribus Catalogis MSS.
ROMANORVM PONTIFICVM.

Mense Apri-
prii occur-
runt Na-
tates Pon-
tificum
Sanctorum

Remissimus Actis Sanctorum
mensis Aprilis tractatum de serie
& successione Summorum Pon-
tificum Romanorum, qui pri-
mū aliquot seculis Ecclesiam re-
verunt, eamque martyrio aut vita
suntitate exornarunt. Incitarunt
nos ad illud studium, tum antiqui
Catalogi corundem, quos hic damus; tum potissimum dies
natales plurium, in eum mensē cadentes; quorum etates
ac res gesta non satis liquide definiri & tractari poterant,
absque decessorum successorumq; exacta notitia, quam cum
dictis Catalogis dare intendebamus, ut veritas undeqaque
stabilitas clarius ob oculos poneretur. Ex his, quos dixi, ad
Aprilē spectantibus, primo Christi seculo floruit S. Cle-
tus, à Princepe Apostolorum & primo Pontifice Petro cum
SS. Lino & Clemente ordinatus Episcopus, creditusque
post hos Ecclesiam rexisse: qui à successore suo Anacleto,
contra quam senserunt Eusebius & plures alti, necessario
est cum hīc Catalogis distinguendus. Post hos autem
duos traditur, usque ad tempora S. Euaristi, supersuīse S.
Clemens; sed privatus, aut Apostolicus Episcopus, id est
nulli Cathedra adstrictus. Secundo secundo vixerunt, & jam
dicto mense coluntur, SS. Sixtus I, Anicetus & Soter.
Inter memoriam Euaristam & hunc Sextum, prefuit
Ecclesia S. Alexander: cuius Acta sincerissima videntur
universam decessorum & successorum Pontificum chrono-
taxim posse firmissime stabilire. Eundem corroborant S.
Hermes urbis Romana Praefectus, & Quirinus Tribu-
nus, aliquis ad x Aprilis relati, ab eodem Alexandro
conversi & martyrio coronati sub Aureliano Comite;
qui ab aliis Judex, Princeps, & Imperator compellatur;
& cuius facinora a variis ad Aurelianum Augustum, se-
qui secundus serius imperantem, fuerunt perperam translata.
Successerunt Sexto I Telephorus & Hyginus; de qui-
bus actum est tomo primo Ianuarii, sed quomodo tunc agi
Propylæi Majalis Zona I.

Cleti,

Sixti.

à nobis potuit, qui sanctæ antiquitatis succum necedum im-
biberamus; nunc vero edicti melius, magisque exercitati
ad veri falsique discrimen percipiendum, amota ista vela-
lemus omnia, & qua hic indicabuntur sola eorum loco sub-
stitut.

2 Hygino successorem damus S. Anicetum, cui S. Anicetus
Pius subrogatus, fuit annis aliquot verus Pontifex, ante
per annos circiter septem SS. Hygini & Aniceti Episco-
pus Vicarius quo etiam modo fuerunt Episcopi Vicarii
Libus, S. Petri Apostoli; Sixtus, S. Alexandri,
carceri inclusi; Stephanus, S. Lucii in exilium acti; &
aliorum alii. Imo qui Liberio, sub Constantio Imperatore
in exilium acto, prefuit S. Felix II, inter Pontifices Ro-
manos ab Ecclesia numeratur, quamvis non fuderit post di-
cti Liberii mortem. Seculo autem Christi septimo, cum S.
Martinus Papa esset ab Exarcho Theodosio Calliopa can-
pius & in exilium ablegatus, mandante Constante Impera-
tore, in ejus locum constitutus est S. Eugenius, qui prius
fuit S. Martini Vicarius, ac dein verus Pontifex, & in-
scriptus Martyrologio Romano.

3 Pio Pontifici successit S. Soter: in cuius Actis, xxxi Soteris
Aprilis illustratis, demonstramus cum annos circiter novē
præfuisse, atque anno Christi clxxi vita functum esse.
Cardinalis Baronius, quia alter de annu decessorum senser-
at, coactus tempus Sedis ad non integros quatuor annos
contrahere, ejusq; obitum anno clxxxix assignare; Si quis,
inquit, certiorecm de annis Soteris invenierit chrono-
graphiam, qua tamen Cletus è numero Romanorum
Pontificum non ejiciatur, nec litterarum Martyrum
Lugdunensium sincerum testimoniū contemnatur,
haud inviti assentiemur. Hac Baronius: cuius desiderio
speramus à nobis factum satis solidissima & commodissi-
ma methodo, chronographiam istam petendo ex ip̄s S. So-
teris Actis, nec non ex successione S. Eleutherii, cuius an-
no vii mota est apud Lugdunenses persecutio, cum bu-
jus Pontificis virtus satis ubique innotueret. Imo successio
Propylæi Majalis Zona I.

A

Cleti

APPARATUS P. GO DE FRIDI HENSCHENII

- ² Cleti ab Anacleto distincti, contra nuperos Gracianenses, optime propugnatur. Postea, in persecuzione Diocletiani, passi sunt mense Aprili SS. Cajus & Marcellinus Pontifices.
- ⁴ Eusebius lib. 7 Historia Ecclesiastica cap. 32 asserit, Cajum & Marcellinum sua ex parte vixisse. Sed, quod vehementer obstupescendum est, ita aberrat, ut videatur ultra voluisse à veritatis tramite recedere. Caij decessor Eutychianus sedis annos octo, cui vix decem menses concedit Eusebius: dein inertissima segnitie, SS. Marcellinum & Marcellinum ejus Successorem, in unum eundemque hominem confusat; aut certe, ob nominis similitudinem, Marcellum omisso, successores S. Marcellini statuit in Chronico SS. Eusebium, Melchiah dem & Silvestrum, sub quo suum Chronicon finit. Quare Eusebius cum suis sequacibus amandato, in iis quae sunt Romanæ Ecclesiæ, majorem esse adhibendam fidem ejus alumnis, quam ceteris, censemus cum Baronio, in Notis suis ad xxvi Aprili, quo coluntur SS. Cletus & Marcellinus, quos Eusebius à successoribus Anacleto & Marcelllo non distinxerat.
- ⁵ Latinis igitur potius quam Græcis circa Romanos Pontifices inhæreere cum haberemus constitutum, diuturna ac magna sollicitudine indagavimus quoscumque de Summis Pontificibus tractatus, ab ejusdem Ecclesiæ alumnis antiquioribus conscriptos; & anno MDLX Romam appulsi, hac de re cum viris magis eruditis egimus. Comendabant aliqui Librum Pontificale, ex quo Vita Pontificum editæ sunt ab Aloisio Lipomano tomo tertio Vitrum Sanctorum Priscorum Patrum, usque ad S. Felicem & tempora Constantii Imperatoris, qua & in tomis Conciliorum, saltem usque ad tempora S. Gregorii Magni, allegantur, & postmodum ex Anastasio Bibliothecario aliisque auctoriis continuantur, ac paſsim in Annalibus Ecclesiasticis laudantur. Lucas Holstenius, Bibliotheca Vaticana tunc Custos (quem nobis Alexander VII Pontifex Maximus, ut virum eruditum & hominem pium, commendabat) obtulit Catalogum Summorum Pontificum, ex antiquissimis membranis Palatinis Vaticanae bibliothecæ descriptum. Hunc Catalogum ipsi transcriptissimus deductum usque ad Stephanum III Papam, sive ad tempora Pipini & Caroli Magni Regum Francorum; eumque constitueramus aliquando aliis Catalogis minimo charactere excusum, subiungere. Verum quia ibi non indicantur Consules Romani, vix posse illi alium usum habere, quam ut ex crebris ejus erroribus disceremus, quam parum fidendum sit computui annorum, cui Consules aut anni Imperatorum defunt. Alium Catalogum reperimus in illustri bibliotheca Reginæ Suecæ, contentum in codice membraneo valde magno sub numero 58, quem, usque ad Felicem IV & tempora Iustiniiani Imperatoris deductum, descripsimus, & hic damus; sed loco dumtaxat secundo, quia post studiosam longamque meditationem judicavimus, primum locum & majoris characteris prerogativam deferendam alteri; nota longe optime Catalogo, qui penes nos pridem fuit, deductus usque ad initium Liberii Pontificis & tempora Constantii Imperatoris, sive annum Christi cccliv, ut ex adjuncto ibidem Catalogo Consulum (qui in Constantio Augusto VII & Constantio Cæsare definit) manifestum redditur.
- ⁶ Per placet opusculum, tum ob summam antiquitatem, tum ob methodum scribendi, qua tempora singulorum Pontificum per Consules, qui tum Reipublica Romana præfuerunt, accurate designantur: quam Regiam viam esse docet ex Patribus Baronius, in Prefatione ad Annales suos Ecclesiasticos; & ad annum lxxix num. xxxvii ita concludit: Tempora annumerata per Consules libentioribus sunt accipienda auribus, cum ceteris illa frequentior, liberalior, & verior noscatur esse chronographia, atque in usum frequentiorum accepta, quæ à Fastis deducta est Consulariis. Certe quidem cum vetera monumenta in antiquis scriptoribus interdum invenimus esse Contulibus cognitata, magno afficiunt gaudio, perinde ac si in tenebris oberranti tax aliqua exoptata præfulgeat. Hac Baronius: qui tamen faciem illam pro primis Pontificibus sibi non curavit accendere: quod nos in Vita S. Soteris aliorumque Sanctorum Pontificum Aetatis mense Aprilia, ut supra indicatum est, relatis, facere conati; ad eandem faciem alias quoque controversias dirimirimus, quemadmodum Baronius seculo tertio & sequentibus facit sapientissime: cuius rei exemplum unicum adduxisse satis erit.
- ⁷ Sub Iulio 1 Pontifice, cuius Vitam elucidavimus & per hos xi Aprilis, fuit Synodus centum & sexaginta Episcoporum Roma collecta, imperantibus (ut Acta Synodis & diritia sub initium habent) Constantio & Constante anno manut. quarto, sub die xix Kalendarum Octobrium, Indictione sexta, & sub finem additur, Data Kalendis Novembribus, Feliciano & Maximiano viris clarissimis Consulibus. Baronius anno cccxxxvii num. lxxxi, primo in locum Maximiani substituit Titianum, qui isto anno collega Feliciani fuit: ac deinde sic loquitur. Quod autem spectat ad Synodum dictis Consulibus annotatam, cum triplici & inter se diversa chronographia signetur, mendum in notas numeri irreplisse facile est intelligere. Primus enim anno quarto dictorum Augustorum, rursum Indictione sexta, atque demum nominatis Consulibus ponitur eadem Synodus celebrata. Si igitur moveatur controversia, quænam harum trium chronographia fidelior habenda sit; mea quidem sententia notatis Consulibus potius inhabendum existimaverim, illa potissimum inter alias ratione persuasus, quod facilius sit in notas numeri errores illabi, quam in ipsa nomina, quod omanes puto justissime concessuros. Hinc enim est quod mos inolevit, ut cum vel anni Imperatoris vel Indictionis, in legibus ab Imperatoribus lati, mentio haberetur, Consulum quoque nominæ adderentur: eam nimis rursum ob causam, ut Fastorum soliditate, annorum Imperatorum numerus vel Indictionis semper integer servaretur; vel si librariorum vitio corrumperetur, ex notatis Consulibus restituiri per facile possit. Hac Baronius, qua in dictis Romanorum Pontificum Catalogis necessario sunt observanda: quod subinde ipsa Imperatorum nomina vitio librariorum aut scolarum, qui perversam habebant chronologiam, sint immutata, & restituenda ex Fastis Consulum ibi relictorum, quos deficit imperitia illorum immutare.
- ⁸ His positis progredientes, ad autores dicti jam primarii Catalogi perquirendos, pro numero partium illius diversarum, ipsis quoque censemus distinguendos. Prima compleetur cum S. Urbano Pontifice, anno cxxx martyrum passo. In hac priore parte nulli Consules bis repetuntur, quamvis sub iisdem, sub quibus sedere incepissent, fuerint vita fundi aut martyrio coronati prior deducendi decessores: [sed ejus Pontificatus, qui potiorem annum partem vel incipiens vel finiens tenet, relinquuntur. Exempli causa: S. Alexander dicitur fuisse temporibus Trajanis, à Consulatu Palma & Tullii usque Aeliano & Vetere. Creatus is est & ordinatus anno cvi cum Coss. Gallo & Bradua: sed quia hunc annum decessor Evaristus tenet usque ad xxvi Octobris, huic illi relinquuntur; & in designando initio Alexandri primi nominantur Palma & Tullius]. Deinde Aelianus & Vetus fuerunt. Consules anno cxv, quos ultimos toto anno habuit Alexander, & superfluit usque ad diem iii Maii anni cxvii, quo Consules erant Niger & Apronianus: qui tamen non attribuuntur S. Alexandro, sed soli S. Sixto ejus successori: interim Acta antiqua S. Alexandri habent, post hujus mortem, nutu Dei, eodem anno, defunctum esse

Caij

Marcellini

Pre libro
Pontificale

Ex Cata-
logo Ms.
Palatinæ

probatur
alius ex
Ms. Reginae

In hoc
Consules
designan-
tur:

A esse Trajanum, quod certum est contigisse in Cilicia x die Augusti, Nigro & Aproniano Consulibus. Hujus pars (si non scriptor, scribenda certo auctor) videatur posse statu S. Anterus Papa, qui gesta Martyrum diligenter à Notariis exquisivit, & in ecclesia recondidit. Sedit is solum uno mense in suo Pontificatu, videturque gesta (& quidni potissimum Summorum Pontificum?) exquisivisse nedam Pontifex, sub S. Pontiano successore S. Urbani. Imo Acta SS. Urbani & Callisti hujus successoris videri à S. Antero scripta, dicemus xxv Maii, quo colitur S. Urbanus; & x Maii, quo coluntur SS. Caledonius Presbyter, Palmatius Consul, Simplicius Senator, aliquae Martyres, quorum res gestæ in Actu S. Callisti continentur.

9 Secunda ergo Pars inciperet à dicto Pontiano, & in hac paſim majora Pontificum elogia referuntur, altera pars iidem Consules repetuntur, dies ordinationis & mortes autem Pontificum assignantur. Et hac Pars [quatuor successores haec eis auctores videtur habuisse, nonnulla stylis diversitate dignoscendos; quorum primus cum S. Felice Liberio. finiverit, secundus tres hujus successores adiacerit, Marcellum & Eusebium, quartus à Melchiae de usque ad Liberii initia scriptio[n]em continuauerit, floruerit autem sub hujus successore Julio:] in cuius Elogio, prater morem in prioribus Elogiis servatum, habetur accurata basilicarum ab eo extructarum narratio: ex qua XII Aprilis ad hujus S. Iulii Vitam confirmamus hujus Catalogi eminentem soliditatem. Liberii vero tempore hunc veterem Indiculum Romanorum Pontificum contextum fuisse, etiam assertit Dionysius Petavius lib. 5 Rationarii temporum cap. 5, qui eum penes se habuit. Post obitum Liberii constitutus est Pontifex Romanus S. Damasus, qui rogatus à S. Hieronymo, Gesta Pontificum, quæ potui reperire in luce Sedis studio, ad eum direxit, [si qua fides epistolis, quæ sub utriusque nomine praefixa habentur in nonnullis MSS. Catalogis Pontificis ad Hieronymum continuitatis, ea verba intelligentes plerique, quasi ea tenus saltē auctorem habentes Damasum, fecerunt ut Damasi liber de Romanis Pontificibus paſim allegetur à scriptoribus superiori atatis, ex quibus Ptolomeus Lucensis, usque Damasum, inquit, Chronica summorum Pontificum vigorem recipiunt Damaso scribente. Frequens communio litterarum & librorum inter hunc & Hieronymum faciebat non omnino incredibilem videri, hunc ipsum antiquorem Catalogum petitum ab Hieronymo, eique à Damaso missum fuisse: sed quæ ad hoc probandum proferuntur Epistola, occurunt stylo tam hulco & inculto, ut jam pridem viri aliqui eruditæ, & nuper Clarissimus Schelstrati, in primo suo illustranda Antiquitatis continuo utramque censuerit, auctoriis tam cultis quales ambo isti sancti fuerunt, non convenire, & ipsi etiam (utriusque quod à Damaso Hieronymus requisivisse supponitur ar- enim ea de gumento minus quadrare. Nec vero ante hujus vetusti- re epistola simi Catalogi exemplaria eas epistolas reperit Hensche- putantur nius, sed ante posteriorem Catalogum, qui usque ad supposita Felicem IV pertingit, & non uno loco deprehenditur in- esse)

Nihil quidem tale ad Hieronymum probatur

10 Redeo ad prefatum antiquorem Catalogum, at- nitorum à que indico quod eum habuit Iohannes vir eruditus Cuspi- Cuspi- nianus, & inseruit Commentario suo in Aurelii Cas- no sparsim fidiori Consules, incipiens à Consulatu duorum Ge- edius hic Catalogus minorum, in quo, imperante Tiberio Cæsare, Propylæi Majalis Zona I.

sed inve- que indico quod eum habuit Iohannes vir eruditus Cuspi- Cuspi- nianus, & inseruit Commentario suo in Aurelii Cas- no sparsim fidiori Consules, incipiens à Consulatu duorum Ge- edius hic Catalogus minorum, in quo, imperante Tiberio Cæsare, Propylæi Majalis Zona I.

passus est Dominus noster Jesus Christus (quem totum in Digestione nostra ad idem Proœmium late explicamus) & finitum Pontificata S. Iulii Pontificis, nisi supra indicavimus. Eundem habuit in antiquis membranis Nicolaus Fabricius, Petrus Domini & Senator Aquensis, uti testatur Antonius Capellus de Cœna & Passione Christi cap. 5. Onuphrius Panvinius in ab Ortho- Commentario in librum secundum Fastorum, incipit p[ro]rio sapientia Damastum in Vitis Pontificum à Consulatu Sa- turnini & Scipionis, quando S. Linus creatus est Episcopus & Vicarius S. Petri, & prosequitur usque ad finem dicti libri & Pontificatum S. Iulii fine finem prefati Catalogi. Verum quia immisces Consules, quo- rum in aliis Catalogis, libro Pontificali & apud An- astatum nulla fit mentio, opinamur illos aut ex Catalogo praescripto, quem habuerit, excerptos esse, aut ex Cuspi- niano defunctos. Apographum nostrum communicavit & per olim Iohannes Bollandus noster Aegidio Buchero, qui il Bollandus lud edidit in Commentario suo in Canonem Paschalem Buchero Victorii: sed ita non parum fuliginis ipsi adiicit, dum communis Catalogum illum (quem confusorem & vitiosum iudicabat) non satis estimavit: dixit tamen reliquorum Catalogorum fontem videri, & posse studio industriaque aliorum depurari, atque ad rigandam veteris historiae exactitudinem adhiberi: quod nos hoc tractatu conanur præstare & iudicio eruditorum hominum subjicere, ut quod sincerissimum astimarint, feliant.

11 Alter Catalogus, quem ut dixi, ex Ms. Codice V[er]sa Pon- Regina acceptum secundo loco damus, ex priore Consulatu in les habet defunctos, sed subinde non satis exacte: in altero Ca- hoc tamen est utilis, quod aliquot locis lacuna prioris Catalogi preclare ex eo suppleantur. Ast hic in iis quæ à temporibus S. Damasi ad Felicem IV & tempora Justiniani Imperatoris traduntur, non habet Consules, praterquam in Joanne I & dicto Felice IV, quando vixit auctor [postremus, nam plures fuisse jam diximus] & voluit imitari auctorem primi Catalogi. Postea apud Anastasium ratio Consulatum nulla habetur: ideo in reliquo dirigenda sunt tempora per epistolas Pontificum & Concilia sub iis habita, in quibus Consules indicantur; item per Consules apud Prosperum, Marcellinum Comitem, Victorem Tunnenensem attributos initio Pontificatus variorum Pontificum: in quibus tamen auctoriis major diligentia requiritur [quippe qui inter se non concordant & fibemus in aliquando contradicunt].

12 Porro historia, in dictis Catalogis contenta, latius explicatur non solum in Libro Pontificali, quem codicibus ante indicavimus, sed etiam in aliis codicibus MSS. deinceps. de Vitis Pontificum ad Stephanum III & Pipinum ac Carolum Magnum Reges Francorum deductis: neque illæ in altero codice Marquardi Freheri, & alio perverto Bertiniani monasterii, ac tertio Parisiensi a Philippo Labbeo indicato ulterius deducuntur. Continuavit eam Anastasius Bibliothecarius usque ad Nicolatum Papam sine annum DCCCLXVII; & Guilielmus Bibliothecarius aliquique, usque ad obitum Martini V fine anni MCCCCXXXI; & sic continuatas habemus in illuftri codice nostro. Has, prout inscriptæ sunt, citamus MSS. Gesta Pontificum. Hisce Gestis supra indicatae epistola quorum la SS. Hieronymi & Damasi præponebantur, eodem mo- unus nusque ad do quo ante secundum Catalogum. Post dictas epistolæ hic Martinu inferebatur titulus. In nomine Domini incipit se- quintus ries Pontificum Romanorum, qui in Sede B. Pe- tri Apostoli ab ipso usque ad hoc tempus sede- tunt. Finit autem cum obitu & sepultura Martini V addita has clausula; Cessavitque Episcopatus diebus XI. [Antea tamen in Gregorio XII agens de Gabriele Condelerio addit, qui postea Eugenius Papa modernus dictus est, utique post mortem Martini: quin etiam in Innocentio VI meminit Nicolai V post Eugenium ordinati; idque absq; ulla characteris diver- sitate]

4
stata, ut sub Eugenio scriptus primum liber, sub Nicolao rescriptus videatur, prout nos eum habemus]. Vixit eo tempore Iacobus Zenus, Patriarcha Venetus, vir in rebus agendis clarissimus, & in omnibus scripturis tam humanis quam divinis disertissimus & doctus, qui his temporibus, ad agitandum ingenium, de Vitis omnium Pontificum Romanorum librum eleganti sermone conscripsit. Ita Iacobus Philippus Bergomensis lib. 15 Supplementi Chronicarum Brixiae anno MCCCCCLXXXV excusi. Est dictus Zenus creatus Episcopus Bellunensis & Feltrensis in Provincia Marchia Tarvisina XXVI Aprilis anni MCCCCXLVI, & postea Episcopus Patavinus anno MCCCCXLX renuntiatus. Obiit autem, teste eodem Bergomensi, anno à Natali Christi MCCCCLXXVI, id est annis novem antequam in lucem prodiret Supplementum Bergomensis, quod pas- sim circa Vitas Pontificum à Iacobo Zeno scriptas sequuntur Trithemius, Eysengrenius (afferens optima fide expositas) Gesneras, Possevinus, Vossius & plures alii. [Hujus ergo opus esse Ms. nostrum dix suimus suscipi- cati, subinde etiam asseruimus. Sed conjectura pri- mum diffidere nos docuit præcitatius Martius Milestius Sarazanus, S. Damasi elogium ex Zeno transcriptum exhibens, aliquanto quam nos habeamus contrarius: deinde eidem prorsus renuntiavimus, doch genuinum Ze- ni opus extare in Bibliotheca Vaticana; & compositum qui- dem esse sub Paulo I, adeoque post annum MCCCCXLV quo is creatus est, sed non perduci ultra Clementem V anno MCCCCXIV vita functum.]

PROOEMIUM PRIORIS

CATALOGI.

De anno & die mortis Christi.

Imperante Tiberio Cæsare passus est Dominus noster Jesus Christus, duobus Geminis Consulibus, VIII Kalendas Aprilis: & post ascensum ejus Beatissimus Petrus Episcopatum suscepit. Ex quo tempore per successionem dispositum, quis Episcopus, & quot annis præfuit, vel quo impe- rante.

EXERCITATIO I.

An recte statuatur Christus passus duobus Geminis Consulibus, & VIII Kalendas Aprilis.

IAmirandus plane videtur cum hoc Proœmio consensus vetustiorum Patrum & Scriptorum, attestantium, quod hic dicitur, imperante Tiberio Cæsare, passum esse Dominum nostrum Jesum Christum, duobus Geminis Consulibus, VIII Kalendas Aprilis. Est hic dies xxv Martii, ad quem late deduximus sacram Christi crucifixi memoriam, ex triginta & pluribus antiquis Martyrologiis, quorum Dies 25 vetutissimum S. Hieronymo tribuitur. Vbi etiam ad Martii a- eundem diem referuntur figura Christi crucifixi: ut sunt hli est ex- Michaël Archangelus, de dracone triumphans; aminatus, Adamus creatus, lapsus, mortuus; Abel justus, primus Martyr; Melchisedec, Rex & Sacerdos; Isaac, à Patre Abrahamo immolatus; Israëlitæ,

mare Rubrum transgressi. Imo sanctus Latro, cum Christo crucifixus, ad diem xxv Martii etiam bodier- no Martyrologio Romano est inscriptus. Idem dies ibidem confirmatur ex Tertulliano, Augustino, Bada. Hentius ^{hic de Con-} Philippi, in Quæstiōnibus Chronologicis de Annis natu & minorum ^{sulatu Ge-} passi Christi Salvatoris cap. 19, addit illustres scriptores agitur.

SS. Thomam & Antoninum & alios triginta, as-

serentes Christum xxv Martii passum: imo ait, Ma- rianam sentire temeritati proximum, velle hanc len- tentiam labefactare. Alphonsus Salmeron, tom. I Prolegomeno 38, fere sub finem, ait, inter tractatus Ioannis à Turrecremata manuscriptos unum se invenisse, qui inserbitur, In quinque conclusio- nes Episcopi Abulensis, de mandato Papæ exami- natas. Prima inter eas damnata hæc erat: Do- minum Jesum passum anno ætatis tricessimo ter- tio currente. Secunda, nequaquam vigesimo quinto Martii, sed tertio Aprilis mortuum. Sed his obiter indicatis, placet hoc loco addere aliquot antiqiorum, in variis regionibus degentium, testimonia de Christo crucifixo duabus Geminis Contulibus, dicto xxv Martii & feria sexta, quod aliis pro- ximis annis non congruit: idque eo tantum fine, ut sua huic de Summis Pontificibus Catalogo debita confi- stat auctoritas, relicta aliis libertate ulterius rei verita- tem inquirendi.

2 Primus itaque prodeat antiquus Tertullianus, qui floruit circa annum Christi ducentesimum & sequentes, & quem S. Cyprianus ob miram doctrinam suum Magi- Hunc ad- strum appellare solitus est. Hic libro contra Iudaos ita Tertullia- differit: Christi passio perfecta est sub Tiberio ^{nus in A-} Cæsare, Consulibus Rubello Geminio & Rufino frico, Geminio, mense Martio, temporibus Palæhæ, VIII Kalendarum Aprilium, die prima azymo- rum: quo Agnus ut occident ad vesperam, à Moysè erat præceptum. Hac Tertullianus in sua Severus cum Iudeis concertatione. Succedit Severus Sulpitius, S. Martini discipulus, qui suam historiam usque ad in Gallia, Consulatum Stiliconis sive annum ecce deduxit, tradit- que libro secundo, Dominum crucifixum esse Fusio Geminio & Rebello Geminio.

3 At præ reliquis majoris ponderis testimonium con- fert S. Augustinus, quilib. 2 de Doctrinâ Christij cap. 28 afferit, ignorantiam Consulatus, quo natus est Dominus & quo passus est, nonnullos coegerisse errare. Hunc ergo lib. 18 de Civitate Dei S. Augu- cap. 54 indicat, dum ista scribit, elapsis triginta an- finis in nis post Consulatum Theodori Manlii; adeoque scimus, annum Christi suisse quadragestimum vigesimum no- num, eumque ante obitum ipsius Augustini penultimum, quando dicto Capiti, re bene discussa, ne & ipse aberra- ret, ista inferret: Mortuus est Christus duobus Geminis Consulibus, octauo Kalendas Aprilis: surrexit tercia die, sicut Apostoli suis etiam sensibus probaverunt. Hac ibi S. Augustinus. Vixit Victorius eodem seculo Victorius Aquitanus, qui Canonem Pas- Aquitanus chalem anno quadragestimo quinquagesimo scriptit, eundemque bis verbis auspicatur: Crucifixio Christi, duobus Geminis Russino & Rubello. Habebat Hispania eodem tempore virum eruditum, Idatium in Galicia Episcopum, qui Chronicon deduxit usque ad Idatius annum quadragestimum sexagesimum septimum. Episc. in Hispania, Huic attribuitur Consulum descriptio, accuratius à Philippo Labbe sub initium tomri primi Bibliotheca nova excusa, in qua traduntur ista Rufo & Rubellione Consulibus passus est Christus. Post Idatium se- quitur in eodem tomo Chronicon integrum Prosperi A- quitani, & pag. 44 sub finem in Auctario, ista legen- tur: Usitior traditio habet, Dominum nostrum Aquitanus decimo quinto anno Tiberii Cæsaris, duobus in Gallia, Geminis Consulibus, crucifixum. Similes Cata- logos antiquos Consulum Romanorum allegat Cuspinia- nus

antiqui Catalogi Consulum, nus in Commentario Consulum Cassiodori, in quibus dicitur passus Dominus Iesus Christus Consulibus duobus Geminis. Omittimus Euangelium Nicodemi, quo utebantur Gnostici apud Irenaeum lib. 2 cap. 28, in quo dicebatur passus Christus sub Pontio Pilato; anno quinto decimo Imperii Tiberii Cæsaris, sub Consulatu Rufi & Rubellionis. Concludat Georgius Cedrenus historicus Græcus, qui cum Græcis suis absentiens

Romanis apud Cerdrenum in Gracia, reliquit, ad annum XXI. Tunc pagum eje Christum, sub finem adjunxit: Exactius tempus salutaris istius supplicii à Romanis est notatum; evenisse nimis- rum Geminis Consulibus: innuens apud plurimos Latinos, ad sua usque tempora, hanc perseverasse sententiam, tamquam Ecclesia Romana. Confensus aliorum antiquorum infra proferetur.

¶ Anton. Capellus, cum approbatione Romana. Eamdem sententiam nuper afferuit, ut certiorem & constantem Ecclesiæ Catholicæ traditionem, Antonius Capellus, Franciscanus Conventualis, in libro de Cœnâ Christi supremâ, deque præcipuis Vita ejus capitibus, edito Parisiis anno M DXXXV, cum approbatione Vincentii Martinelli socii Magistri sacri Palatii Apostolici, & Nicolai Riccardii Ordinis etiam Prædicatorum Sacre Theologiae Magistri & Regensis collegii S. Thoma super Minervam; qui, mandante eodem Magistro sacri Palatii Apostolici, legit, & auream dissertationem appellavit, præ singulari eruditione, pietate insigni, robusta etiam ratione agendi pro vindicanda Sanctæ Romanæ Ecclesiæ antiquitate & traditione, dignam quæ communem lucem adspiciat, maximo literariæ Reipublicæ emolumen-
to. In hoc ergo libro cap. 3, plura lector reperiet, qua hanc sententiam confirmant.

Sed, quod in Proœmio propositum est, scilicet passum esse Christum duobus Geminis Consulibus **viii Kalendas Aprilis**, parim probatum **xxv Martii ad Sacram memoriam passionis Christi**, partim cœptum hic confirmari, quod plenius fiet sequentibus Exercitationibus. Feriam hebdomada sextam fuisse, in confessio apud omnes est. Unica ab aliquibus difficultas apprehenditur, quasi non fuerit à iudaïs dies decima quarta mensis Nisan requisita, non concurrente plenilunio astronomico. In hoc autem quantopere aberrent, querentes id quod minime tunc observabatur, docebit nos Ioannes Keplerus praestans Astronomus, in Eclogis Chronicis anno **MDCXV** Francoforti excusis, pag. 90 contra Reusnerum & Calvinum ita loquens: In prima controversia de Paschate hæret uterque in Astronomia, velut nūm quo Christus passus sit, etiam in pice. Mirum fatum. Ipse Astronomus certos non Astronomos abstrahit ab Astronomia in aetatione hujus cause. Probandum est legitime, Judæos tam bene fuisse Astronomice doctos, quantum hodie cognitionem afferunt ad hanc causam. Ego contrarium affirmo, priscos illos Judæos, usque ad Christi fere tempora, in usu Kalendarii nihil ultra vulgi captum sapuisse. Et pag. 64, Valde igitur, inquit decepti sunt nostri Astronomi, his ultimis centum quinquaginta annis, qui, ex sua perfecta Astronomia, pleni-lunia ad Christi tempora; ex Pleni-luniis, festa Judæorum; ex his & concurso Feriæ, annum Passionis ausi sunt determinare alium, quam veteres, ætati Christi proximi, tradiderunt. Si hodie quis, omisso computo Ecclesiastico aberrante, ex Astronomia perfecta, accommodatis decretis Nicænis quæ jactantur, computaret Paschata superiorum seculorum, is celebrime aberraret ab usuali Paschate, & vix unquam justum historiæ annum assequeretur. Ita Keplerus, cum iudeis verissime, & ad propositam difficultatem accommodatis simile. Hinc nostro adhuc tempore, quando Pascha ex precepto Synodi Nicæna celebratur Luna **xv, xvi, xvii**, tunc qui non admiserunt correctionem Gregorianam Kalendarii, anno **MDCCLXXXII** cœptam, celebrant Pascha Luna

astronomica **xxii**, **xxiiii**, **xxiv**, & quandoque integræ
Lunatione, ut vocant, serius. Ita anno **MDCCLXXIV**, quo
hac primum prælo parabantur, quando nos celebravimus
Pascha die **xxv** *Martii*, Luna **xvii**, tunc qui dicitur
correctionem non admiserunt, suum Pascha celebrarunt
mensæ Aprili; non tamen **xxii** Aprilis, quem **xii** ap-
pellarunt, quamvis esset Luna **xvi**, sed hebdomade in-
tegra serius, die **xxix** Aprilis, illis **xix**, & Luna astro-
nomica **xxiiii**, quod absurdum esse ipsi sententur. Quidnisi
etiam, è sententia Kepleri, aliquot diebus post verum
pleni-lunium celebrarint suum Pascha Iudei; & sic
Christum in horo comprehensuri, venerunt cum laternis
& facibus, qua alias minus necessaria fuissent: cui ta-
men argumento minus inhereat volumus.

6 S. Epiphanius, cum Hæsi 70 § 2 dixisset, Pa-
scha ante celebrari non posse, quam æquinoctium
confectum sit, addit, Judæos illud nequaquam ob-
servasse, apud quos depravata ac perturbata erant
omnia. Et Constantinus Magnus, epistola ad Ecclesiæ
ex Synodo Nicæna data, (quaæ refertur pag. 465 editio
nem Luparæ tomo 2 Conciliorum) de Iudaïis ait, quod singera-

ne hac quidem parte veritatem perspiciant: quippe qui ut plurimum aberrantes, non modo errorem non corrigunt, sed in eodem anno alterum Pascha celebrant. Imo Beda, *Paschasinus Episcopus Llybitianus*, *Mariana & Serrarius*, à Bucherio in tractatu de *Paschali Iudeorum cyclo cap. 5* citati, volunt Iudeos veteres *Pascha indixisse*, non ex cursu Luna, sed ex Neomenia cyclo. Addunt alii, apud Moysen nullam pleni-lunii mentionem fieri, sed solum praescribi diem decimam quartam mensis primi. In simili antiquitate multum eruditus est Samuel Petitus, à cuius calamo habemus quatuor tractatus Parisiis excusos, scilicet *Leges Atticas ab eo collectas*, digestas & commentario illustratas; *Miscellaneorum libros novem & observationum libros tres*, in quibus varia veterum loca illustrantur & explicantur; & *Ecclogas Chronologicas*, in quibus de variis anni Iudaorum, Samaritarum, Gracorum, Macedonum, Syromacedonum, Romanorum typis, cyclisque veterum Christianorum Paschalibus disputatur. In his Ecclogis lib. 1 cap. xii scribit, Christum passum duobus Geminis Consulibus anno Aera vulgaris xxix, quo mensis Nisan coepit die xi Martii feria sexta: ergo dies xiv Nisan fuit die xxiv Martii, feria quinta. Eo die Pascha celebravit Dominus, & sequenti die xxv Martii feria sexta passus est, quo ipso die vesperi plerique Judaeorum, certe illorum Primores & Pontifices, Pascha celebrarunt. Hac latius ibidem Petitus explicat. Petitum sequitur & exponit tabulis expansis Ioannes Voßius in Dissertatione de tempore Dominicæ passionis cap. 16. Et hoc modo sciuerunt antiqui Patres & Scriptores, ex similibus tabulis & continua majorum traditione, Christum passum primo die azymorum feria sexta, viii Kalendas Aprilis, & duobus Geminiis Consulibus, & consequenter censuerunt tunc habitam esse Lunam xv civilem, licet Astronomica non esset: quod pasim reliqui in sua sententia debent admittere. Addatur & id quoque, quod palam est, veterum Mathematicorum tabulas à Metone olim suis correctas, Metonis deinde à Calippo, Calippi ab Hipparcho, Hipparchi à Ptolemaeo, & Ptolemaei rursus ab Aſſleganio esse emendatas. Quas, ceu male tornatas, denuo ad incudem vocat Alphonsus Rex Castella; & has, velut mancas & impolitas, Copernicus reddidit lime. Itas demum Copernici Tycho Brahe elimavit: idemque alii bacrenus prestat conantur: ut non temere proverbialis teneat sermo, facilius omnia Horologia, quam Astrologos conciliari posse. Quare propter Mathematicorum calculum aut spacioꝝ ſatimul & velle à doctrina antiquorum Patrum, unanimi consensu tradita, desciscere, non videtur viti sapientis & eloquium mysticum proficiunt; maxime in rebus Iudaicis, quid, ut Petavias lib. 12 de Doctrina temporum cap. 12 obser-

A *vat, Judaicus cyclus haud accurate lunaribus vestigis insisterit, sed nonnumquam longius aberrari.*

EXERCITATIO II.

Quomodo reliqua vita Christi dictæ sententiae sit adaptanda.

A *Controversia de anno mortis Christi totam vitam ab eo inter mortales ductam seriem dependere, nemus est qui non videat. Hinc ab omnibus etiam iis, qui alias ab his proposita sententia opiniones sunt complexi, solicite laboratum, ut Euangelica historia contextum cum sua probarente constiteret. Id quomodo etiam in antiquiori hac sententia praestari posse, aggredimur explicare. Venerabilis Beda, libro de temporum ratione cap.*

*Ob annos
Vita 33
& 3 Menses,
ac morte
relatam
ad an. 29
Æra vul-
garis*

5. Habet, inquit, ni fallor, Ecclesiæ fides, Dominum in carne paulo plus quam tringinta tres annos usque ad suæ tempora Passionis vixisse. Imo Christum manuisse in hac vita annos tringinta tres, ex Apostolorum traditione, testatur codex Ms. Florentinus Bibliotheca Mediceæ tempore Honorii I Pontificis exaratus. Supra laudatus Henricus Philippi profert cap., hujus sententia affectas, præcipuos viros, plures quam triginta. Hos ergo annos & menses eidem tribuimus: & quia Consulatus dñorum Geminorum ex accuratori calculo convenit cum anno Æra vulgaris vigesimo nono, arbitramur ante initium hujus Æra annos omnino quinque adjiciendos esse cum ante citato Capello, quos & Kepplerus innuit addendos. At Deckerius, Petavius, Bucherius, Senecallus, aliisque, annos quatuor adsciscunt. Baronius ad duos annos prævenit: ad unicum Onuphrius: qui tamen postrem duo annum primum Christi natu ab Epochâ Æra vulgaris non separarunt. Ut autem dictos quinque annos probemus clarius, deductionis hujus initium ab anno ante vulgarem Æram octavo sumemus, additis cuiusque anni Consulibus Romanis: sic enim etiam ea intelliguntur, qua ante Incarnationem Verbi & Christi Nativitatem gesta, ad Euangelicam quoque historiam pertinet. Consules ergo erant

M. Marcius Censorinus,
C. Asinius Gallus.

B *8 Vi Rex pacificus venires, cuius vultum desiderabat omnis terra, sublata fuerunt cuncta per orbem Romanum bella. Dicit enim Consulibus afferit Caesiodorus in Chronico, Germanos omnes, inter Albium & Rhenum, deditos Tiberio Neroni: qui, attestante Dion lib. 55 cum Velejo Paterno (hic autem cum Tiberio vixit, militavit, præfectura, quæstura, legatione & pratura functus) omnes Germania partes vicerit peragravit. Tum vero Augustus nomen Imperatoris accepit & Tiberio communicavit, ut ait prædictus Dion. Pace autem constituta terra marique, tani Quirini porta tercia vice fuerunt clausa: quas, ut ex Tacito deducit Paulus Orosius lib. 6 cap. 22 adversus Paganos ad Augustinum, quietissimo iemper obseratas otio ipsa etiam rubigo consignavit.*

Tib. Claudius Nero.
Gn. Calpurnius Piso.

**S. Ioa.
B. concep-
tus,**

Annus hic primus pacis universalis censetur; quando Gabriel Angelus missus ad Zacharium eidem nuntiavit concipiendum S. Ioannem Procurorem Domini.

**D. Lælius Balbus,
C. Antistius Vetus.**

**6 Chri-
stus in-
carna-
tus,**

9 Attulit hic annus tempus acceptabile & diem salutis, diem xxv Martii, quando missus iterum ad terras Gabriele Angelo in civitatem Nazareth ad Virginem Mariam, aternus Dei Filius de Spiritu sancto incarna-

*stella in
Oriente
visa:*

*Bapti-
sta na-
tus:*

*orbis de
scriptus*

*census
& Sen-
tio Sa-
turnini
excep-
tus.*

*quomo-
do de-
scriptio
Cyri-
no
tribua-
tur?*

*Chri-
stus
na-
scitur,*

*ANNVS
ANT. ET
ÆR. CH.*

5 | 1

tus, & homo factus est. Quo tempore, ne illud gaudium apud solam Deiparam Virginem constiteret, arbitramur stellam apparuisse in Oriente, qua excitati & gaudio repleti Magi iter appararunt & suscepserunt. Tempus hoc infra ex infanticio constabit. Impletum dein est tempus Elisabeth pariendi, & peperit die xxiv Iunii Ioannem Baptistam. Quibus mysteriis ab Euangelista Luca narratis, additur exinde editum à Cælare Augusto, ut describeretur universus orbis. Erat tunc & nullo alio anno sequente Syriæ Præses, (uti ex Iosepho lib. 16 Antiquitatibus Iudaicarum cap. 17 liquet) C. Sentius Saturninus, qui ante annos tredecim fuerat cum C. Luceretio Vespellone Consul creatus; & postmodum, ut infra dicetur, iterum Consul fuit. Ab hoc autem actum esse Censum, docet Tertullianus lib. 4 contra Marcionem cap. 19. Sed & cenius, inquit, constat actos sub Augusto tunc in Iudea per Sentium Saturninum, apud quos genus ejus, Christi scilicet Salvatoris, exquirere potuerint Iudei. Idem antea cap. 7 dixerat, esse Censum istum, Dominicæ nativitatis testem fidissimum, quem Romana archiva custodiunt, Hec ibi. At quomodo à Luca datur hæc descriptio prima facta à Præside Cyrino, tangit plane omnes, quocumque anno ipsum dicant contigisse, cum circa hoc tempus non repertatur Cyrius, sive Quirinus, Præses Syriae suis. Verba prefata sic Grace efferuntur: Αὐτὴν ἀπογεωφῆ πρώτην ἐγένετο ἡγεμονεύοντος τῆς Συγίας Κορινθίας, ubi Ioannis Georgius Herwartus in nova Chronologia cap. 241 tradit, positum ὥρατην vim habere comparativi τετέλεσθαι, respectu genitivi ἡγεμονεύοντος: atque hoc saepe in sacra Scriptura & apud S. Lucam fieri ostendit, ut sensus sit hujusmodi: Hæc est descriptio prior, & diversa ab ea, quam postea, ut infra dicetur, instituit Augustus, cum Cyrius esset Syriæ Præses. Hec Herwartus, & cum epulares. Item τὸ πεδῶτα, etiam testimonio S. Hieronymi, pro prioribus dumtaxat accipiuntur: ut cum Luca i. v. 26 de immundo spiritu, qui assumptis septem spiritibus immundioribus se revertitur, ita habetur, καὶ γίνεται τὸ ἔσχατον τοῦ αὐθεντικοῦ ἀληθινοῦ πεδῶτος, que verba etiam habentur Matthei 12 v. 45, & utrobiq; ita transferuntur: Et sunt novissima hominis illius pejora prioribus, cum ad verbum esset, pejora primis. Ita Matthei 21 v. 36 πάλιν απέστειλεν αλλας δέλες πλειόνες τοῦ πεδῶτος, S. Hieronymus ita vertit, Iterum misit alios tertios plures prioribus, cum præcisæ verteretur, plures primis. Alia triginta exempla legi possunt apud Herwartum. Alii vocem ἡγεμονεύοντος latius sumunt, & sic S. Iustini hunc Cyrium appellant Judææ ἐπίτροπον, Procuratorem. Rebellarunt anno precedenti Hamonadenses in Cilicia, ad quos dominos missus Quirinus, eos expugnavit. & ad quatuor millia virorum in vicinis urbibus collocavit. Quid si tunc Legatus aut Procurator missus in Syriam, tulerit mandatum Census exigendi, quod executus fuerit Sentius Saturninus; ipse autem Romanus reversus Æmilianum Lepidam uxorem ab Augusto accepit? Ut ut sit, ob hunc Censum ibant omnes, teste Luca, ut profitentur, singuli in suam civitatem. Ascendit autem & Joseph in civitatem David, quæ vocatur Bethlehem, ibi Jesus CHRISTUS Salvator noster secundum carnem natus est die xxv Decembris. Nam, ut S. Augustinus lib. 4 de Trinitate cap. 5 habet, sicut à majoribus traditum suscipiens Ecclesiæ custodit auctoritas, octavo Kalendas Aprilis conceptus traditur, quo & passus. Natus autem traditur, octavo Kalendas Januarii. Quam traditionem accurate observamus.

Augustus Cæsar xii,
L. Cornelius Sylla.

[Circumcisus est Christus ipsis Kalendis Ianuarii, dein 11 Februario in templum delatus, & à Simeone in ulnas

AD CHRONOLOGIAM PONTIFICIAM.

ANNVS
ANT AT
ÆR. CH

ulnas acceptus; inde (ut recte S. Augustinus & alii sentiunt) Bethleemum relatus, ubi Iosephus jam aliquod domicilium fixerat.... Interim hoc eodem anno Sentio Saturnino Præsidi Syriae successisse Quintilium Varum indicat Iosephus lib. 17 Antiquit. cap. 7: & hoc approbante Antipater filius Herodis in vincula est conjectus. Sub finem dicti anni; Ecce Magi ab Oriente venerunt Hierosolymam; & ab Herode misi in Bethleem, intrantes domum, non stabulum, invenerunt puerum, in sinu matris, non infantem positum in praesepio; sicut Pastores ipsa nocte Natalis Dominici; & procidentes adoraverunt, Natalis ejusdem Anniversario die xxu Decembri. Illos autem per aliam viam regresis, & Christo in Egyptum ablato, videns Rex quia illatus esset a Magis, misit in Bethleem, & occidit pueros a binatu & infra; secundum tempus apparere incipientis Stellæ, quod exquisierat a Magis, elapsis ab ejusdem Stella ortu mensibus xx & uno die xxviii vel xxix Decembri, quorum alterutro cadem illam recolunt,] in suis Fastis antiquis Latini, Graci, Syri, Arabes, Egyptii.

4 | 2

Herodes
moritur:

Arche-
laus re-
gnat;

3 | 3

Christus,
relatus
ex Egypto
dagit
Nazarethi.

2 | 4

M. Plautius Silvanus,

C. Calvisius Sabinus II,
L. Passienus Rufus.

Herodes eger seditiones aliquos Iudeos jussit vivos comburi, uti cap. 8. dicti libri 17 describit Iosephus, addens eclipsin Lunæ eadem nocte contingisse: qua verba Grace sic exprimuntur Kai n̄ Cæluñ d̄ t̄ aūt̄ vux̄l ēzēlīπev. Keplerus afferit, hanc eclipsin Lunæ contingisse tribus horis ante Solis ortum xiiii Martii, & fuisse digitorum pene sex, & annis duobus sequentibus nullam fuisse eclipsin ante Pascha: quo fit ut ab hac eclipsi, mortem Herodis prægressa & tam signanter indicata, maximum robur accedat chronologia ei quam proposuimus. Occiso dein filio Antipatro, superavit Rex Herodes quinque diebus, ante Pascha mortuus. Assentitur cum Kepplerio Petavius, qui hoc eodem anno post dictam eclipsim (cujus exactum epilogisnum exhibet) Herodem vita functione scribit, lib. 2 de doctrina temporum cap. 1, & lib. 13 ad hunc annum & lib. 4 Ratiocinarii temporum cap. 22, Mortuo Herode, Archelaus filius ejus, post sedatam qua in Paschate exorta fuerat seditionem, Romanus est profectus, ut ex patris testamento regnum ab Augusto obtineret. Ibi Cajum Cæarem, Augusti nepotem & filium adoptivum, in concilio primum locum tenentem vidit: uti prosequitur cap. 11 Iosephus. Ante finem autem hujus anni Cajum Cæarem suisse in provincias profectum, neque Romanam reversum, ex Paterculo, Suetonio, & aliis Romanis historicis constat. Interim Archelaus, accepta dimidia parte regni Herodis, Ethnartha ab Augusto constitutus, in Iudeam rediit.

Cn. Cornelius Lentulus,
M. Valerius Messalinus.

Christus monente Angelo in terram Israel relatus est ex Egypto: cuius mysterii memoria inscripta est Martyrologio Romano ad diem vii Ianuarii. Verum quod Archelaus regnaret in Iudea, timuit Iosephus eo ire, & admonitus secessit in partes Galilee (ubi Herodes Antipas, Archelai frater, imperabat Tetracha) habitavitque in civitate Nazareth, & ab educatione Nazarenus cognominatus est.

Augustus Cæsar xiiii.
M. Plautius Silvanus,
suffect. C. Caninius Gallus.

Cossus Cornelius Lentulus,
L. Calpurnius Piso.

ANNVS
ÆR. AT
VVL CH.

11 Ita vocamus Æram, qua etiamnum fluit, & ad initium cuius aptantur passim à Chronologis aliarum quarumvis Ærarum numeri. Et ha quidem qua ab Epochæ passim notiori fluunt, haud ita magnam habent, ut reducantur, difficultatem: difficilius ordinatur Æra annorum à Mundi creatione: hanc tamen & illas, ut ex usu, nunc recepto affiantur, sic percurie, ut anno i Æra vulgaris habeatur.

Annus Æræ Constantinopolitanæ à condito, ut putanti, orbe

5509

Annus Periodi Julianæ, à Scaligero inventa, 4714

Annus Urbis Romæ condita, è computu Varronis, 754

Annus Olympiadis, exxv

I

Annus Julianus, in hac questione ab aliquibus adhibebi solitus, cœptus à quarto Consulatu Iulii Cæsaris Dictatoris.

46

Annus Æræ Hispanicæ

39

Imperii Augusti Cæsaris

44

Regnum Archelai, Herodis Antipæ, & Philippi

5

Ab his annis initio vulgaris Æra sic numeratis facile est & procedendo descendere usque ad hunc nostrum annum Christianæ Æra 1685 & retrocedendo ascenderet, Fluens cum initio dictæ Æra

Etatis Christi annus sextus, quo & aliis tribus sequentibus, Consules erant

C. Iulius Cæsar,
L. Æmilius Paulus.

P. Vinicius Nepos,
P. Alfenius Varus.

L. Ælius Lamia,
M. Servilius Gemma.

Sex. Ælius Carus,
C. Sennius Saturninus II.

Cajus Cæsar ab Augusto ex Syria evocatus, in Lycia moritur. Corpus Romanum revexit Quirinus. Tiberius cum Germanico & Agrippa adoptatur.

L. Valerius Mesalla,
C. Cornelius Cinna.

Æmilius Lepidus,
Aruntius Nepos.

Archelaus supradictis Consulibus & anno principatus decimo, secundum Iosephum cap. ultimo lib. 17, à fratribus accusatus, trans Alpes relegatus est, & Iudea, qua illi parebat, in provincia formam redacta est. Tunc in Syriam missus est Quirinus seu Cyrius Praes, ut iura populis redderet, ac bonorum Censum institueret. Et hac est descriptio à Iosepho lib. 18 cap. I indicata: respectu cuius, descriptio, ob quam SS. Iosephus & Deipara Bethlehemum abierunt, à Luca Evangelista appellatur prima, & ab aliquibus prior hac censetur.

Q. Metellus Creticus,
L. Licinius Nerva

Christus, relegato jam Archelaus, & cessante metu, qui Iosephum & Mariam coegerat in Galileam secedere, ascendit Hierosolymam, & inventus est in templo, sedens in

ANNVS
ÆR. AT
VVL CH.

5 | 10

6 | 11

Archelaus
post Cy-
rinus exi-
git cen-
sus.

Christus
invenitur
inter Do-
tores.

7 | 12

APPARATUS P. GODEFRIDI HENSCHENII

ANNVS ER. AT. VUL. CH.	8	in medio Doctorum, audiens & interrogans eos: & re-versus cum parentibus Nazarethum, erat subditus illis. Luca 2.	ANNUS	13 Augustus in Campaniam profectus, Nola, die xix Augusti, vita & Imperio functus est: cui tunc ex integro subrogatus Tiberius, Imperium solus administravit. Et hinc ducitur initi-uni annorum, secundum quos traditnr Christus ab antiquis Patribus & scriptoribus mortuus anno xv Tiberii Augusti, Geminis Con-sulibus: sic ut hujus secunda Era Tiberiana annos oporteat auspicari a die xix Augusti, & ideo singulos eorum, ut bifariam dividendos, du-plicinotabimus numero.
8	13	M. Furius Camillus, Sex. Nonius Quintilianus.	14 19	1 Tiberii filius cum Augusto et Iulii Christi.
9	14	P. Sulpitius Camerinus, C. Poppaeus Sabinus.	15 20	2
Varo caso Tiberius tueretur li- mites.		12 Tiberius Cæsar bellum Dalmaticum conficerat, sed intra quinque dies hujus belli consummati nuntiatum est de clade in Germania accepta; in qua Quintilius Varus, nuper, cum Herodes moreretur, Praeses Syria, jam Germania Prefectus, cum tribus legionibus ab Arminio Germanorum Duce circumventus & oppressus est. Hinc Tiberius Cæsar de sua victoria triumphum agere non potuit, sed cum novo exercitu ad Rhenum proiectus, limites Imperii Romani firmavit. Ita Dio & alij.	16 21	3
10	15	P. Cornelius Dolabella, C. Iunius Silanus.	17 22	4
incipit etiam Imperiicūm Augusto ad- ministrati		13 Tiberius Cæsar, ob rem Romani Imperii contra Germanos præclare gestam, teste Patrculo perpetuus Romani Imperii Patronus habitus.	18 23	5
11	16	M. AEmilius Lepidus, T. Statilius Taurus.	19 24	6
	1	Lege per Consules lata, provincias cum Augusto communiter administravit Tiberius, teste Suetonio, & ut Tacitus loquitur, filius & collega imperii: & à Germania in Urbem post biennium ingressus, triumphum quem distulerat egit. Dedicavit & Concordiæ ædem, item Polluci & Castroris suo fratreisque nomine de manubiosis. Quæ fere eadem cum indicatis Consulibus referuntur apud Dionem lib. 56. Apud Patrculum vero qui aderat, cap. 121 ista leguntur: Eadem & virtus & fortuna subsequenti tempore ingressa animum Imperatoris Tiberii fuit, quæ initio fuit: qui concussis hostiis viribus, classicis peditumque expeditionibus, cum res Galliarum maximæ molis, accensasque plēbis Viennensem dissensiones, coercitione magis quam poena, mollisset; & Senatus populisque Romanus, postulante patre ejus, ut æquum ei jus in omnibus provinciis exercitibusque esset (etenim absurdum erat non esse sub illo, quæ ab illo vindicabantur; & qui ad opem ferendam erat primus, ad vindicandum honorem non judicari parem) in Urbem re-versus, jam pridem debitum, sed vindicatione hostium delatum, ex Pannoniis Dalmatisque egit triumphum. Hac ibi. Ab hoc ergo anno, saltem labente, sive ad aliquot menses progresso, principium Imperii Tiberii Cæsaris, nondum Augusti, sed simul cum Augusto regnantis, sumendum est: cuius annum xv ab Evangelista Luca cap. 3, prædicatione Ioannis Baptista & baptismo Christi celebrem, infra referemus. De hac prima Tiberii Imperii epocha consulendi Capellus indicato cap. 1, Herwartus cap. 284, & Bacherius lib. 3 Belgii Ronani cap. 3.	20 25	7
12	17	Germanicus Cæsar, C. Fontejus Capito.	21 26	8
13	18	C. Silius Nepos, L. Munatius Plancus.	22 27	9
14	19	Sex. Pompejus, Sex. Apulejus.	23 28	10
			24 29	11
			25 30	12
			26 31	13

Drusus Cæsar fil. Tiberii,
C. Norbanus Flaccus.

T. Statilius Sisen. Taurus.
L. Scribonius Libo.

C. Cælius Rufus,
L. Pompejus Flaccus.

Tiberius Augustus II, Germanicus Cæsar II.

M. Junius Silanus,
L. Norban. Balbus Flaccus

M. Valerius Messala,
M. Aurelius Cotta.

Tiberius Augustus IV,
Drusus Cæsar fil. Tiber. II.

Quirinus seu Cyrus, in Euangeliā memoratus, mortuus est: cuius fôrdidam & præpotentem senectam describit Tacitus lib. 4 Annalium.

C. Sulpitius Galba,
D. Haterius Agrippa.

C. Asinius Apollo,
C. Antistius Vetus.

S. Cornelius Cethagus,
L. Vitellius Varro.

C. Lentulus Isauricus,
M. Asinius Agrippa.

14 Pontius Pilatus succedit Grato Valerio Praes Iudea. Agebant in Principatu suo annum xxix Herodes Antipas, Tetrarcha Galilee (cuius postea iussi S. Ioannes Baptista capite plexus & Christus illusus) & Philippus frater ejus, Tetrarcha Iturea & Trachonitidis regionis; cum Lysanria, Abilina Tetrarcha. Factum est autem verbum Domini super Ioannem Zacharia filium, predicantem baptismum paenitentia &c. Luc. 3, cui est hic Tiberii annus xiv, at Tertulliano XII.

Cn. Cornel. Lentulus Getulicus,
C. Calvisius Sabinus.

Christus baptizatus à Ioanne vi Januarii, De-minica die, annorum etatis quasi triginta, id est, triginta & dierum tridicim. Post jejunium antem quadragesima dierum incepit se impende-re prædicationi.

M. Li.

Christus proficiebat sepientia & astute & grata spuma
Decim & h. mines. Luc. 2:

	M. Licinius Crassus,
	L. Calpurnius Piso.
27 32 17 13	Secundus annus prædicationis Christi.
14	Ap. Junius Silanus,
28 33 18 14	P. Silius Nerva.
15	Tertius annus Prædicationis Christi.
29 34 19 15	C. Rubellius Geminus,
16	C. Fusius Geminus.
17	Lazarum Christus suscitavit. Ingreditur Hierosolymam, Dominica Palmarum xx Martii. Ultimam cum discipulis cœnam sumit feria quinta xxiv Martii, & die xiv mensis Nisan. At die xxv Martii, feria sexta in Parasceve primo die azymorum, natus annos triginta tres & menses tres, pro redemptione generis humani in Cruce mortuus est.
18	[Die autem xxvi victor à mortuis resurrexit, ascensit in calum v. Maji, misit Spiritum sanctum xv ejusdem. Deinde, anno vero similiter ad finem vergente, Iesus est plusquam quingenies Fratribus simul, de quibus i. Cor. 15, 6, fortassis eos animans ad imminentem persecutionem. Deinde vitus est Jacobo, scilicet Fratri-Domini, creans illum equali cum duodecim potestate Apostolum, sicut postea Paulum. Denique xxvi Decembribus lapidatur à Iudeis Stephanus; Iacobus die sequenti xxvi, secundum Hieronymianum Martyrologium, ordinatur Episcopus Hierosolymorum.
19	C. Cassius Longinus.
20 20 16	M. Vinitius Quartinus.
17	Facta à mense Ianuario persecutione, visus est Christus Apostolis omnibus, jubens fortassis Hierosolymis remanere toto adhuc biennio, aut Barnabam in numerum Apostolorum recipi; & xxv ejusdem mensis, apparente in via Christo, convertitur Paulus. Sejano Roma ponuntur statua.]
21 17	Tiberius Augustus v,
18	Aelius Sejanus.
22 18	Tiberius Imp. Christum inter Deos honorandum proponebat. Impedit cum Senatu Sejanus Consul, qui interficitur. Res infra explicatur.
23 19	C. Domitius Ahenobarbus,
19	A. Vitellius Nepos, eīg. Suff. etus.
20	Furius Camillus Scribonius.
21	Ser. Sulpitius Galba,
22	L. Cornelius Sulla.
23	S. Paulus venit Hierosolymam videre Petrum. Deinde hic Cathedram collocat Antiochiae.
24 20	Paulus Fabius Priscus,
21	L. Vitellius Nepos.
25 21	15 Philippus, Herodis Antipas frater, diem suum obiit, anno Tiberii Principatus vigesimo, cum ipse præfuissest triginta septem annis Tachoniti & Gaaladitidi ac Batanæ, vir perpetuo modestus, & amator quietis & otii. Ita Iosephus lib. 18 Antiquit. cap. 6, numerando scilicet annos Praefectura ab obitu patris Herodis Ascalonita, mortui in Paschate anno quarto ante Èram vulgarem. Hinc dicto anno Èra labentis xxxiv, in Paschate, elapsi erant dicti anni triginta septem (in textu Graco ètiam è regiæ novæ) & fluebat adhuc annus Tiberii viceimus usque ad diem xix Augusti: qui Tiberius ditionem ejus attribuit provincia Syria.
26 22	C. Cestius Gaminus,
27	M. Servilius Rufus.
28	Propylæi Majalis Zona II.

	ANNUS
	ÆT. TIBER.
	Imper.
	Prae- Passione Christi
	Vulgaris
	Æra
	Cal- cula-
	1
	2
	3
	4
	5
	6
	7
	8
	9
	10
	11
	12
	13
	14
	15
	16
	17
	18
	19
	20
	21
	22
	23
	24
	25
	26
	27
	28
	29
	30
	31
	32
	33
	34
	35
	36
	37
	38
	39
	40
	41
	42

Herodes Antipas est devictus in bello ab Areta Rege, cuius filiam in uxorem sumptam repudiavat, ut Herodiadem duceret. Iosephus cap. 7.

Q. Plautius Plautianus,

Q. Papinius Galienus.

Cn Aceronius Proculus,

C. Pontius Nigrinus.

Moritur Tiberius Imper. xxv Martii; cum à morte Augusti regnasset anno xxii, menses vi, dies xxviii. Clemens Alexandrinus tribuit illi annos viginti sex, menses sex & dies viginti novem. Consule lib. 1 Stromatum: sed hi anni computantur à tempore, quo simul cum Augusto imperavit, scilicet ab anno Æra vulgaris xi, ut etiam S. Lucas ejus annos computarvit. Tiberio succedit Cajus Caligula, filius Germanici. Hic Herodem Agrippam, filium Aristobulû, captivum Româ, liberavit; donavit illi Tetrarchiam Lysania; & imposito capitî ejus diadema, Regem creavit. Iosephus historicus nascitur.

M. Aquilius Julianus,

P. Nonius Asprenas.

Herodes Antipas spoliatur Tetrarchia Galilee, & cum Herodiade mittitur Lugdunum in exilium; ipsa autem Tetrarchia ejus donatur Herodi Agrippe, Iosephus cap. 9.

Cajus Caligula Cæsar II,

L. Apronius.

Pontius Pilatus in multis incidentis calamitatis, propria se manu interficit. S. Hieronymus in Chronicô.

C. Caligula Cæsar III,

Suff. L. Gelius Poplicola.

M. Cocceius Nerva.

[Hic ponit Hen schenius Divisionem Apostolorum, & initium Petri Roma]

Cajus Caligula Cæsar IV,

C. Sentius Saturninus.

[Hic annus plura paria Consulatum habuit, inter suffectos autem vero similiter primus fuit à seipso nominatus]

Tib. Claudius Aug. I

Hic post Caligulam, occisum xxiv Februarli, Imperator, Herodi regnum paternum auxit, addita ad Galileam Iudeam & Samaria. Iof. lib. 19 cap. 4.

Tib. Claudius Aug. II

C. Cæcina Latlus.

[Hoc anno Romanus venisse Petrum scribit Eusebius; ibique xxv annis sedisse, usque ad ultimum Neronis, sed certum est Neronem anno suo xi, vulgaris Æra lxxv excessisse Roma, nec revertisse ante autumnum an. LXVII; proinde Petrum, qui eo Roma presente crucifixus est. non habuisse sic annos, qui pratenduntur, xxv]

16 Anno Vespasiani secundo, vulgaris Æra anno lxx, excisa Hierosolyma est, annis XLII post Christi Passiōnem, ut passim Patres tradunt & infra fusiū explicatur. Solemne namque fuit antiquis scriptoribus calculos annorum supputare à Christi Passione aut Recurrectione, aut etiam (quod id coincideret) à Consulatu duorum Geminorum Ita Severus Sulpitius à tempore Domini Crucifixi & Consulatu Geminorum usque ad Consulatum Stiliconis, sive annum

Bcccc,

APPARATUS P. GO DE FRIDI HENSCHEN II

cccc, enumerat annos **cccc**, & nostram Chronotaxim confirmat. Similiter in antiqua suppuratione (quam Cambdenus, repertam in nonnullis Nini exemplaribus, edidit ante Britanniam à se illustratam in Apparatu de Anglo-Saxonibus) numerantur anni à duobus Geminis Fulio & Rebellio usque ad Stiliconem, & sic deinceps usque ad Anglo-Saxonum adventum in Britanniam. Eodem modo à S. Gregorio Turonensi, ad caleem Historia Francorum, numerantur anni à transitu maris Rubri usque ad Reiu. rectionem Domini, & à Resurrectione Domini usque ad transitum S. Martini. apud Canarium tomo 2 Antiquarum Lectionum, Anonymus auctor Chronicus, ab Exordio mundi ad **xiiii** Alexandri Imperatoris deducti; lib. I cap. 17, A Passione Christi, inquit, usque ad hunc annum, qui est **xiii** Alexandri, anni **cevi**, quo scilicet à Consulatu duorum Geminorum ad annum **xiiii** Alexandri fluxerunt.

EXERCITATIO III.

Dicta sententia confirmatur è rebus post Christi passionem gestis.

Vides, benevoli Lector, usitatiorem traditionem (ut loquitur Prosper Aquitanus) haberi, Domini nostri, decimo quinto anno Tiberii Cætaris, duabus Geminis Consulibus, crucifixum; quod, indicata duplice epocha Tiberii, ostendimus optime cum sacra Scriptura convenire. Hunc eundem decimum quintum Tiberii annum semel iterumque indicat S. Hieronymus, explicans caput ix Danieli Prophetæ de septuaginta annorum hebdomadis; ubi in questione difficulti antiquiorum Scriptorum sententias profert; ac primo Iulium Africanum, qui septuaginta hebdomadas Danielis finit ad annum quintum decimum Tiberii Cætaris, quando passum esse Christum, & compleri hebdomadas septuaginta, juxta lunarem Hebræorum suppurationem, afferit. Alter auctor à S. Hieronymo citatur Tertullianus, contra Iudaos ita scribens: Imperii Tiberii decimo quinto anno patitur Christus, annos habens quasi triginta tres cum pateretur. Eosdem annos & menses tres Christum natum fuisse, cum pateretur, nos quoque diximus. Simili modo Clemens Alexandrinus lib. I Stromatum, annum decimum quintum Imperii Tiberii cum tempore, quo passus est Christus, componit. Et hi tres intra ducentos annos post passionem Christi vixerunt. Lungatur illus Firmianus Lætaninus, qui sub Constantino Magno floruit, Crispus Caesar filius ejus constitutus Magister. Hic lib. I de Vera sapientia cap. x. Sub Herode, inquit, Judæorum Tetrarcha, anno decimo quinto Imperii Tiberii Cætaris, Iudei Christum cruci affixerunt. Idem caput xv Zacharias, inquit, adolevit Darii & Alexandri ætate, annis quinagesimis ante annum decimum quintum Imperii Tiberii Cætaris, quo Christus crucifixus est. Hac ibi.

Tiberius Imp. Christi passionem. Occurrit primo, quod Tiberius Imperium inter id voluerit Christum inter Deos honorari; sed ab Elio Deo honrandum proponit Sejano ac reliquo Senatu impeditus, ipsum Sejanum cum variis Patriciis interficerit jam tum Consulem anno **xxxii**, cum post Geminos Consules laboretur secundus annus. Totam historiam præclare describit Paulus Orosius adversus Paganos, prefixa ad S. Augustinum prefatione; & libro vii capite xv ista habet: Postquam passus est Dominus Christus atque à mortuis resurrexit, & discipulos suos ad prædicandum dimisit, Pilatus, Praeses Palæstine provincie, ad Tiberium Imperatorem mine ejus atque ad Senatum retulit de passione & resurrectione Christi consequentibusque virtutibus, quæ vel per ipsum palam faciat fuerant, vel per discipulos

ipsius in nomine ejus fiebant; & de eo quod cœptum, erelcente plurimorum file, Deus credereatur. Tiberius cum suffragio magni fayoris retulit ad Senatum, ut Christus Deus haberetur. Senatus, ^{Rome ha-} indignatione motus, cur non sibi prius secundum ^{cum jam} bitarent morem delatum esset, ut de suscipiendo cultu prius ^{Christia-} ipse decerneret, consecrationem Christi recusavit; ^{ni,} editioque constituit exterminando esse Urbe Christianos; præcipue cum & Sejanus, Praefectus Tiberii, suscipienda religioni obstinatissime contradiceret. Tiberius tamen editio accusatoribus Christianorum mortemominatus est... plurimos Senatorum proscriptis, & ad mortem coegerat. Vi- ginti sibi Parcios viros consilii causa elegerat, ho- eosque im- rum vix duos incolumes reliquerat, ceteros diversis pedire ni- cauis necavit: Sejanum Praefectum suum, res no- teretur Se- janus Com- sonant, qua Tertullianus scribit in Apologetico adversus Gentes capite vi: Tiberius, inquit, cuius tempore no- men Christianum in seculum introivit, annuntia- tum sibi ex Syria Palæstina Christum, quod illie veritatem illius divinitatis revelaverat, detulit ad Senatum cum prærogativa suffragii sui: Senatus, quia non ipse probaverat, respuit: Cæsar in sen- tentia manlit, comminatus periculum accusatori- bus Christianorum. Hec ibi, ad qua annotat Pam- melius, eamdem historiam legi apud Eusebium, lib. 2. cap. 2. Nicephorium, Orosium, Cedrenum, posteriores denique historicos omnes: quibus si- dem non adhibere tam probatis scripторibus, va- num foret. Eusebius scribit, à Pilato indicatam Christi resurrectionem, miracula, eumque Deum haberi. His positis, traditur Sejanus suscipienda religioni Chri- sti obstinatissime contradixisse. Porro veritus Tiberius ne Sejanus ad ipsum Imperium aspiraret, curavit illum per Senatum condemnari, & Consulem cum magna ignomi- nia occidi die **xvii** Octobris anni **xxxii**; cum pluribus, nem Christi post passionem apparebat, mensibus ante impedivisset consecrationem Chri. si anno 2- sti à Cæsare propositam, & constituisse Christianos Vrbe propelli. Quibus omnibus ut spatium temporis justum detur, & conversi ab Apostoli Iudei aliquique è Syria Romam ve- nerint, secundum post Ascensionem Christi decurri annum arbitramur, & ex anno dictæ cædis confirmamus, duobus Geminis passum esse Christum: de anno autem illo, consta- re potest ex Cornelio Tacito, Dione Caſio, aliisque paſtim, narrantibus potentissimi hominis subitam eversionem.

Intra vero dum Roma Tiberius Imperator addi-ctus esset Christo Domino & Christianis, eidem in Pa- laestina maxime obeyerant Iudei; à quibus comprehensus Ste- phanus, cum diceret, se Iesum à dexteris Dei stantem vi- dere, lapidibus obrutus obdormivit in Domino Protomar- tyr. Hujus morte in Actis Apostolorum relata, additur cap. viii; Facta est autem in illa die persecutio magna in Ecclesia quæ erat Hierosolymis, & omnes disper- si sunt per regiones Iudeæ, & Samariae, præter A- postolos. Hac ibi: ob qua verba Baronius ad calcem anni **xxxiv** inquit questionem, cur Apostolis, quorum causa turbæ omnes à Iudeis fuerant concitatæ, Hierosolymis manere concessum fuerit: & apte respon- det, id non nisi miraculo & illius tantum virtuti tribuendum, qui statuit mare quasi in utre, & pos- suit terminos ejus arenam exiguum. Opus, inquam, Christi Salvatoris, qui Apostolis dedit implere quod iusslerat, ut inter infenstissimos hostes ad duodecim annos, quemadmodum habet Apollonii traditio, versarentur. Hec pluribus Baronius. Apollonius iste Vrbis Romana Senator fuit, sub Commodo Imperatore circa annum Christi **clxxxv** martyrum passus, cuius Acta da- mus die **xvii** Aprilis. De hoc Eusebius, l. 5 hist. Eccl. c. 18, Apoſtolo- narrat, quomodo Cataphrygas confutaverit: & enumeratis rursus anno- iiis quorum mentionem fecit, sub finem ista habet; Memi- 12 à Chri- nit Thrasæ, qui circa hæc tempora Martyr fuit, si passione

A d

Ad hæc, tamquam ex veterum traditione, refert: Dominum Apostolis suis præcepisse, ne intra duodecim annos Hierosolymis discederent, id est, ne ultra Syriam & vicinas ditiones abirent. Quæ ultima sunt verba ipsius Apollonii, non S. Thraseæ Martyris, ut aliqui censent. Colitur S. Thraseas v. Octobr. Celebratur autem Divisio Apostolorum in pluribus Ecclesiis, & variis Martyrologiis inscribitur ad diem xv Iulii. Apostoli namque ante in Syria & aliis vicinis Palæstina ditionibus Evangelium Christi annuntiabant; & tunc peregre illis per orbem dispersis in omnem terram exivit sonus eorum & in fines orbis terra verba eorum. Facta porro est divisio Apostolorum anno æra vulgaris quadragesimo, cum laberetur tunc post Ascensionem Christi annus duodecimus, quod jam statuta & chronologia magnam addit confirmationem.

^{facta an.} ^{4*} 20 Discessit tunc S. Petrus Apostolorum Princeps ad Cathedram principem orbis urbem Romanam, ibique primam Ecclesiam universa Cathedram collocavit: in qua, testimonio omnium, ut infra ad ejus elogium dicetur, seddit annos quinque annos. que & virginis scilicet usq; ad annum LXV, quo eum martyrio coronatum infra demonstramus. Tunc etiam S. Iacobus Apostolus, filius Zebedai & frater Ioannis Evangelistæ, Hispan. potuit discessisse in Hispanias, ut communis Hispanorum S. Iacobus traditio haberet: ac potuit tam ipse quam S. Petrus, ob occidem Zebedai, currentes causas circa annum XLIII reversus fuisse Hierosolymam, quando Herodes Agrippa, ut affligeret quosdam de Ecclesia, occidit Iacobum fratrem Ioannis gladio: videns autem quia placeret Iudeis, apprehendit & Petrum, an. 45 o^c volens post Pascha producere populo. Hæc anno XLIII contigit infra in elogio S. Petri probamus; cumque sic potuerit S. Iacobus ad tertium usque annum in Hispanias substituisse, sit ut etiam in hac parte, quæ alii tam difficulter probatur, non laboremus. Alter Iacobus, Alphæi filius, ex duodenario Apostolorum numero, ab illis in dicta Divisione se junctus, Gaza, Eleutheropolis, Ostracina, & in vicinis Egypti, Arabia, ac Palestina locis, imo & in Perside, Alphæi Evangelium Christi annuntiavit, ac tandem cruci affixus Crucifixus Ostracina Martyr occubuit. Verum quia tam hujus quam Ostracinae. aliorum Apostolorum tempus martyrii non fuit à scriptoribus cum anno Passionis collatum, non potest inde statuta chronotaxis confirmari vel infirmari. Tertius autem Iacobus, filius Cleopha & Maria frater Domini, & sicut Paulus ita & ipse Apostolus appellatus, à Duodecim die XXVII Decembbris ordinatus est Episcopus Hierosolymitanus, la-
S. Iacobus bente anno æra vulgaris XXIX duobus Geminis Consuli-
Cleopha bus, quo fuerat Christus in cruce passus XXV Martii: ad frater Do-
mini Epi- quem diem martyrium ejus celebratur in perpetuissima Mar-
tyrologii Hieronymiani apographis, item apud Rabanum atq;
Hierosolymis. Notkerum, & in quam plurimis antiquis variarum Eccle-
siarum Fastis sacris. S. Hieronymus, de Scriptoribus Ecclesiasticis, suum de eo Elogium ita concludit: Triginta annos Hierosolymis rexit Ecclesiam, id est usque ad septimum Neronis annum. Apud secundum nostram chronotaxim. Nam annus VIT Neronis, phrasè Romanorum à Ianuario annos incipientium usitatissima, convenit in annum æra vulgaris sexagesimi; dum primus Neronis, licet non integre regnaret, cum anno LIV absolvitur. S. Iacobus autem anno LIX die XVI Decembbris annos Sedis explevit triginta, & superfluerunt circiter tres menses usque ad Pascha sequentis anni sexagesimi, quo Hierosolymis è pinnaculo templi dejectus, sullonus ligno percussus, martyrium complevit. Reliqua de utroque Iacobbo Alphæi, & Iacobo Cleopha filio habentur jam edita ad Kal. Maij. Possunt etiam à curiosis hujus questionis indagatoribus legi laudatio S. Iacobi Alphæi Apostoli auctore Niceta Paphlagone, & Commentarius rerum gestarum S. Iacobi fratris Domini per Simconem Metaphrastem, qui uterque tractatus existat apud Franciscum de Combesis tom. 6 Bibliotheca Patrum concionatoria ad Kal. Maij.

^{occisus an.} ⁶⁰ 21 Plura etiam sunt in Actu SS. Petri & Pauli, quæ chronotaxim de Passione Christi, duobus Geminis Consulibus peracta, confirmant, & infra in elogio S. Petri proferebantur: in primis Synodus Hierosolymitana habita anno Synodus Christi XLII; à conversione S. Pauli (quæ contigit proxi- Hierosolymitana me post passionem Christi) anno XVII, & biennio ante- mis habita quam Roma pellerentur Iudei. Sed vel maxime elucet veritas dicta chronotaxis, dum SS. Petrus & Paulus traduntur, occisi anno post Passionem Christi XXXVII; quia illorum martyrum contigit Consulibus Nerva & Vestino, SS. Petrus anno XII & Christianæ LXV, praesente tunc Roma Nerone & Paulus Imperatore, qui anno sequenti discessit in Graciam, nec re- versus est Romam nisi aliquot ante mortem mensibus, & inde fugiens scipsum IX lunii interfecit, cum necdum XIV Imperii annū absolvisset. Atq; hæc de S. Petro Apostolo, primo Pontifice Romano: quem isti Consulibus obiisse confirmant, quoquo in Sede sua habuit successores, & maxime proximi Linus, Clemens, Cletus, Anacleto, Evaristus, Alexander, & alii: proindeq; stabilitur prælaudata sententia de Christo in cruce passo, duobus Geminis Consulibus anno æra vulgaris XXIX. Ad singulorum autem elogia confirmatur temporum ipsi assignatorum ratio, ex veterissimis Ecclesiæ Romanae monumentis; puta ex Catalogis, Vitis & Gestis Summorum Pontificum, manu exaratis & prælo cisis, ex perpetuissimis generis utriusq; Martyrologiis & Breviariorum variarum Ecclesiastarum & Actis Sanctorum. Porro arbitramur in iis omnibus quæ ad Romanos Pontifices pertinent, fidem majorē adhibendam. Romanae Ecclesiæ alumnis quam ceteris, uti monet ad XXVI Aprilis Baronius, contra Eusebium, qui Cletum & Marcellum Pontifices omisit, aut certe ab Anacleto & Marcellino non distinxit.

22 Excidiū urbis Hierosolymitanae contigit anno secundo Imperii Vespasiani & septuagesimo æra Christianæ: su. Hierosolyma autem atq; dispersio Iudaorum facta est in Sabbato die ma excisa octava Septembri; de quo excidio hisce Exercitationibus an. 70 adadimus, observari à Dionysio Petavio l. 12 de Doctrina temporum c. 12, quod Clemens Alexandrinus, Origenes & alii quicunque ex antiquis, Hierosolymitanæ urbis excidiū collocent anno quadragesimo secundo à Passione Christi, nimirum quod anno Tiberii decimo quinto, secundum posteriorem hujus Bram, Geminis duobus Consulibus passū esse putent Dominū. Inter alios antiquos est S. Hieronymus in Sophonia c. 1 v. 17. Verba Origines contra Celsum l. 4 sunt ista: περιστέραν τα γοργά επη ναὶ δύο οίμαι, αφ' οὗ ἐσανέωσαν τὸν Ἰησόν, γεγονέναι, ἐπὶ τὸν λεγοτολύμων καθαίρεσιν. Nam quadraginta duo anni, ut reor, intercesserunt inter letu Christi crucis & eversionem Hierosolymorum. Et hæc sufficient, ut ostendatur dicta sententia optime cohædere, cū tota serie vita Christi, & rebus post ejus passionem peractis. Advertat porro lector, nullā aliorum sententiā à nobis data opera refutari, sed solā nostra proposuisse consensum antiquorum Patrum & hujus primarii Pontificis Catalogi; quantumque is habeat commoditatē ad Evangelicā historiā universi absq; ulla violenta torsione explicandā. Suam cuique opinionē relinquisimus, quam si probabiliorem possemus arguementando facere, libenter dimittimus disputata hactenus, & majoris certitudinis certiorisq; veritatis lucem undecimque oblatam gratanter excipiimus: in eunque finem pricipias aliorum opiniones paucis suggestimus, ob quas ab receptissima duorum Geminorum Consulium, sub quibus passus tradidit Christus, nomenclatura recesserint, primum Graci deinde etiam Latinū.

23 Eusebius Pamphilus in annum Tiberii Cæsaris XV offendens, neq; Epochā illius duplice supra expositā discer-
nens, & tres solidos annos Christi prædicationi tribuens; Serius passionē ejus assignavit ad annum Tiberii XVIII, Consulibus Perfico & Vitellio. Verum Vitellio in Magistratu passum mortuo suffectus est Furius Catillus Scribonius, quem Eusebius una cum Cn. Domitio Ahenobarbo Consulatū gestis, 3 annis. se tradunt Tacitus & Dio Cassius. At Eusebius unū annū in duos perperā dividebat, Ahenobarbū cum Apruntio in annum sequentem rejicit; eisque ad terrum annum subdit Galbam & Syllam: quos Tacitus, Dio aliique indicant immediate successisse Cn. Domitio & Camillo Propylæi Majalis Zona II.

Scribonianus: unde apparet quam obscuram horum temporum notitiam habuerit Eusebius. Alter è Gracis est S. Epiphanius, qui barefi s. c. 32, nulla habita ratione anni Tiberiani xv, annum etatis Christi trigesimum primum signavit Consulatu duorum Geminorum, & annum sequentem xxxii Contulatu Ruci & Rubellionis, cum magna incertitudo hos à duobus Geminis statuens diversos; & annum xxxii (quo per dies lxxiv inchoato passum afferit Christum xii Kal. Aprilis) signavit Consulatu Vinnicii & Longini Cassii, qui revera duos Geminos immediate sunt secuti. Et sic, Epiphanius attribuit Passioni Christi proximum post Consulatum Geminorum annum, aut ex perverso computu secundum, quem tertium statuerat Eusebius.

Apud Latinos, usque ad tempora Dionysii Exiguus Abbas Romani, videtur sensus omnium fuisse, Christum duobus Geminis Consulibus passum. De hoc auctore, Beda lib. de Ratione temporum c. 45 ista scribit, Primo decimovenalis circuli versu, temporum ordo praefigitur: quem Graeci calculatores à Diocletiani Principis annis observavere. Sed Dionysius venerabilis Abbas Romanæ Urbis, & utriusque linguae, Graecæ videlicet ac Latinæ, non ignobili praeditus scientia, Paschales scribens circulos, noluit eis, sicut ipse testatur, memoriam impii persecutoris innectere, sed magis elegit ab Incarnatione Domini nostri Jesu Christi annorum tempora praenotare: quatenus exordium spesi nostræ noti nobis existaret, & causa reparationis humanæ, id est passio Redemptoris nostri, evidenter elucret. Ita Beda: qui epocham Dionysianam relinquens, Etiam Christianam à Kal. Ianuarii anni sequenti auspiciatur. Hos postmodum ceteri secuti sunt, sed dissimiliter aliquantulum, alij ab Angelica Salutatione five Paschate ipsam sequente, alii ab ejusdem in carne nati die primo, alii cum Beda ab octavo (ut qui idem esset anni Romani initium), alii à Paschate nativitatem sequenti exorsi annos numerare; donec tandem apud omnes prevaluit ultimus hisce seculis modus, qui omnium commodissimus erat, & suauit Christi annos Romani anni initio à Kal. Ianuarii duculo apariere. Paulina c. 6 l. 13 indicat, presidente Eugenio iv Papa, creato anno mcccxxxii, adhortante Blondo Foroliviensi, Pontificii collegi à secretis Notario, in bullis atque rescriptis Pontificalibus scribi primum cœpisse hanc annorum suppurationem, atque à chronographis acceptam usui suo accommodasse, relicta viris eruditis libertate hujus rei veritatem ulterius indagandi. Hanc nos Etiam vulgarem annorum Christi dicimus, licet aliquot ante illam annos Christus

Eodem cum dicto Dionysio seculo vixit Cassiodorus, qui in Chronico ad annum DXX deducto, Tiberio Cæsare v... Consulibus ista scribit: His Consulibus Dominus noster Jesus Christus passus est, viii Kalendas Aprilis: & defectio Solis facta est, qualis ante vel postea nunquam fuit. Geßerunt Consulatum Tiberius Cæsar v & Aelius Sejanus anno Æra vulgaris xxxi. Idem his novissimi temporibus afferuerunt Deckerius, Petavius, Bucherius, Seneschallus, alii que: sed subductis aliter astronomicis calculis, pro viii Kalendas Martii, x Kalendas salutiferae Passioni definirunt. Cuspinianus, mendum in Cassiodoro suspicatus, ad Cn. Domitium & Camillum Scribonianum, à Cassiodoro præteritos Consules, configit; aique his Consulibus anno Æra vulgaris xxxii passum Christum, velut ex ipsius Cassiodori mente, statuens, eum fecit cum Eusebio concordare: quem etiam annum assumpit Cardinalis Baronius, & annum xxxiv statuit Æra vulgaris: sed ne perpetuo diffirenter à communi chronologia, postmodum duos annos pratermisit. Iacobus Grandamicus in Chronologia sacra, & Philippus Labbe in Compendio Chronologico Historia sacra & profana, afferunt Christum Incarnatum & natum Consulibus Cornelio Lentulo & Calpurnio Pilone; & sic annos Christi nati ab annis Æra vulgaris non distinguunt, passumque addunt, cum Tostato (cujus sententiam fuisse damnatam supra insinuavimus) anno etatis & Æra vulgaris trigesimo tertio, die tertio Aprilis, Sulpicio Galba & Cornelio Sulla Consulibus. Favet plenilunium, in feriam sextam conveniens. Verum sic triennio ante Christum natum, ut supra ostendimus, suisset è vita sublatus Herodes: quad nullo modo dici potest: & tamen clara deductio rerum ab Herode gestarum, apud Iosephum, Dionem, aliosque nullo modo permittit ejus interitum initio communis Æra proprius admovevere. Hoc omnia deducta esse eo fine supra diximus, ut Catalogo antiquo, quem per gemu explicare sua constat auctoritas, reliqua aliis libertate, rem ulterius disputandi.

Hanc libertatem, & ab Henschenio & à me cuiilibet oblatam, rogatus assumere utrique amicissimus Petrus Posinus, Societatis pariter nostræ apud Tolosates in Gallia, ternas in contrarium scriptis Epistolas, ad manu tenendam vulgarem Christianorum Etiam: quas in hunc locum conferendas censui, quo certius Lectori constare posset quam partem eligat in questione momenti tanti, totiusque Historia Ecclesiastica basi ac fundamento. Quia autem occasione easdem petierim accepimusque, placeat obsecro prius discere.

AD R P. PETRI POSSINI S. I.

Epistolas Chronologicas tres de anno Nativitatis, Baptismi ac Mortis Christi, diversam ab Henscheniana sententiam adstruentes.

DANIELIS PAPE BROCHII PRÆFATIUNCULA.

*A*nni jam duo propemodum effluxerunt, quod quarti quintique Tomi Majalis impressione necdum vehementer promota, Typographo tamen præsumente se posse & ipsos & reliquos Maji tomos absolvere ante astantem anni MDCLXXXIV, sequentem in hoc Propylao Chronico-historicum Conatum ad Prale detuli Tomo quarto præliminariter adjungendum, ut hactenus à me factum erat in Martio, Aprili, ac tribus prægressis Maji Tomis. Detuli autem illum ad prale eo animo, ut totus habereetur impressus prius quam cogerer à me dimittere ad tertia Probationis consueta inter nos exercitia P. Franciscum Baertium, Collegam meum; cuius præsentiam mibi necessariam rebar, ad felicem in opere tam dif-

ficiili & tot tricis implicato successum obtinendum. Et das tun quidem tali impressioni initium fuit statim à Paschate anni MDCCLXXXIV: sed multis magnisque intervenientibus causis factum est, ut tractatus adeo pridem excudi cœptus, non nisi post utriusque Tomi Acta impressa absolveretur. Adhuc autem sub manibus hypothotarum erat illius Praefatio, qualis infra legitur initio Partis 3 Propylai hujus, cum ad me Parisis perferuntur Eruditi in ordine Prædicatorio viri opera aliquot, quorum priori tomo ventilantur quæstiones hic in titulo propositæ; itemque R. P. Petri Posini Dissertationes duas in Mattheum: ambæ autem primo aspectu persuaserunt, aliquam moram indicere prale, & interim ipsa Sandorum Acta, id est pri-

primarium opus meum promovere, donec utriusque illius scriptoris argumenta cognoscere aliquatenus, atque conferrem cum iis quibus Henscheniana sententia, eatenus certior mihi visa, nitebatur. Nec longa exploratione opus fuit, ut statuerem, Romanum S. Petri Pontificatum, vel nullam vel exiguum habere cum predictis Questionibus connexionem, prout mox ostendi Dissertatione ea, qua nunc in ordine secunda est. Quia tamen videbam predictum Parisiensem ita pro communī sententia stare circa Christi mortem, ut circa ejusdem nativitatem proxime accederet ad sententiam Henschenii, ea in parte ubi ipsa firmior videbatur; nolui statim totam deferruisse videlicet; sed ulta mensuram propositi argumenti egressus in gratiam Magistri tam cari, composui etiam Dissertationem.

nem primam, qua viam sternarem ei cui forte placaret media ista via. Ita resumptra, quam studium istud interpolaverat impressione, porro pergere prala justi, ne tractatio de Pontificibus statim à principio allideretur ad scopulos disputationis interminata minimeque necessaria. Intendebam enim, si progredientes lenius opera (quemadmodum accidit, per supervenientes mox Belgio calamitates communes) spatum mihi justum darent, vel per me ipsum discutere questionem universam; vel si minus id possem, aliis occupatus, ipsum P. Posinum exorare ut id faceret pro me. Hoc postremum cum successisset, recundaque esset alius ex causis pagina 6, quadam in Henscheniana Exercitatione corrigenda indicari, & simul Posinianas Epistolas hic requiri justi.

EPISTOLA I.

Negans alteri anno, quam xxxiii vulgaris æra, posse Christi mortem aptari.

PEtis à me novissimis Litteris, xxx Junii Antwerpia Tolosam datis, ut (quoniam quadam Epistolā, paulò ante ad te scriptā, significasse), haud adhædere me sententiaz ^{τέ} Μαρτίου ^{τέ} Nostri Godefridi Henschenii, in Prologomenis I. Tomi Aprilis vestri propositor, quā Christum affirmat) viii Kal. Aprilis Coss. duobus Geminis passum ne gravarer totum meum circa hoc sensum expone. Facio quod jubes, ita hinc protinus exordiens.

2 Annus quo gessere Consulatum C. Rubellius ^{Annus 29 non con-} Geminus, & C. Fufius Geminus, fuit citra ullam dubitationem Æra Christi vulgaris xxix, annorum qui Juliani dicuntur lxxiv, à morte Augusti & orsi statim ab eā imperare Tiberii xv, per menses quatuor & dies undecim inchoatus; denique Periodi Julianæ MMMMDCCXLII, numerans cyclum solis x cum lit. Dom. B, Cyclum vero Lunæ xi. Talem in annum nego posse conferri (salvâ fide quam Evangelio debemus) Passionem & mortem Christi. Sic sentiendi caulas habeo argumenta tria, quæ singulatim ordine tractabo.

3 I. Quia quintus decimus Tiberii, Luca memoratus, fuit ipse annus notatus consulatu Geminorum: Ergo is idem esse non potuit, quo paetus est Christus: cum manifestè Christi Passio saltem triennio posterior sit prædicatione Baptiste, anno isti à Luca imputata. II. Quia Consulatu Geminorum insignitus annus certissimè caret iis characteribus, quos partim non necessarios aliqui, partim omnino requisitos Evangelista assignant vero anno Passionis. Ergo is talis non fuit. III. Denique quia secessit annus à Consulatu Geminorum longè diversus, qui præterquam quod notas omnes in se luculentiter exhibet, ab Evangelistis anno Passionis inditas, etiam testimonio indubitatissimo signi cælestis, & prophetæ perillustris irrecusibili suffragio, verus & unicrus Passionis annus manifestè ostenditur: Ergo alias ab eo non est quærendus.

4 Primum argumentum sic formatur. Quintus anno fuit decimus annus Tiberii, à Luca memoratus, inscriptus Prædicationem Joannis Baptiste, etiam illiis auctoribus, quos pro se Henschenius allegat, Christi Prædicationē unico anno perperam finientibus, ab Augusti decestu numeratus, incidit in Consulatum Geminorum: Ergo idem esse non potuit ^{I, quia eo} οὐ τοιμήσας, Christi crucifixione insignis: utique cum ex omnium Evangelistarum unanimi affirmatione compertissimum habeatur, à Joannis Baptiste prædicatione, & hanc aliquot intervallo

mensum secuto Christi Baptismo, ad ejusdem Passionem & necem saltem triennium intercedere.

5 Vidi, quin & penitus introspexi, diuque momentis omnibus expendi, quid his opposuerit Henschenius. Ait, Annum Quintum decimum Tiberii, memoratum à S. Lucâ, non anno xxix Æra Christi vulgaris, aut Consulatu Geminorum competere, sed retro in quadriennium submotum stare: quippe qui principium numeri trahat ab anno Æra vulgaris undecimo, quo Coss. fuere M. Amilius Lepidus, & T. Statilius Taurus. Ab hoc enim cœpisse imperare Tiberium, adscilente ipsum in Collegam Augusto: qui quatuor deinceps annis commune Imperium cum eo gesserit, donec anno demum Æra Christi vulgaris xiv Coss. duobus Sextis, Pompejo & Apulejo, Augustus, die mensis cognominis xix moriens, Principatum Tiberio in solidum reliquit: unde idem Tiberius, anno post hunc decimo, Æra vulgaris xxv, respondentे Consulatu Cn. Lentuli Isaurici, & M. Asinii Agrippa, verè quintumdecim numerare anni Imperii cœperit. Cui anno propterea rectè congruit quod Lucas referit: *Fatum est verbum Domini super Ioannem Zachari filium in deserto; & venit in omnem regionem Iordanis prædicans &c.* Paucis post menses, eodem currente Tiberii anno, sed Æra vulgaris inchoato mox sequenti xxvi, & novo ineunte Consulatu Cn. Cornelii Lentuli Getulici, & C. Calvisii Sabini, Christus, annum ætatis xxx à xii diebus iniens, à Joanne baptizatus viii Idus Januarii, post xl dierum jejunium, prædicationem inchoavit. Quā in tertium annum producta, Consulibus denique Geminis, anno Æra vulgaris xxix in crux actus est. Hæc sic speciosè structa, num solida sint, arietatio probabit.

6 Ajo contrà I. Basim, cui ea moles inædifica-
tur, cœducam esse. Quadriennis enim anticipatio honores eis
initii annorum, quibus imperaverit Tiberius, vana ante qua-
ficititiaque est. Pura fuit & singulari semper defixa
capiti Monarchia Romana, ad exemplum Dicta-
turae Sullæ & Julii Cæsaris, à momento saltem Vi-
ctoriae Attiacæ usque ad Adrianum Imperatorem.
Quod autem allegatur ex Suetonio, Tacito, &
Velleio de Honorigbus extraordinariis Tiberio habi-
tis, quadriennio ante obitum Augusti, tantum
probat, designatum tunc fuisse Tiberium in suc-
cessorem Imperii. Ut ergo designati Consules more
Romano Magistratum non inibant nec Fastos si-
gnabant ante Kalendas Januarias sequentes, post
^{non recte} ^{assumi pro} ^{communi-} ^{catione} ^{Imp. iiii.}

redactos in ordinem decessores: sic nec Tiberius putandus est ante Augustum decessorem defunctum, desponsi dudum Imperii ultum & titulum sumptisile. Hinc nullus illorum temporum Grecus aut Latinus, vel Historicus vel Chronographus, Tiberii annos ab aliâ numerat Epochâ quam Augusti morte, ut monstrant qui eos excripserunt Christiani vetustissimi Chronologi Africanus & Eusebius: quibus consentiunt illi ipsi Veteres Tractatores Christianarum rerum, quorum magnopere auctoritate Adversarii confidunt, dum ita Christum passum Coss. Geminis, anno Tiberii xv affirmant, ut simul deferre fateantur, unicum se annum Christi Prædicationi (revera ramen & certò, saltem triennali) concedere. Quare viderint, quam verè Clementem Alexandrinum, Tertullianum, & si quos alios, in suis numerent; quos clarè cernimus, & Consulatum Geminorum cum Tiberii xv (utique non nisi ab Augusti obitu ducto) componere; & eatus tantum Coss. Geminis passum Christum velle, quatenus falsò & contrà manifestam Euangeliorum assertionem sentiunt, Christum eodem quo baptizatus est anno vitam mortalem in Cruce finivisse: quod æquè utrumque cum Henschenius respuit (nam & Tiberii xv quadriennio anticipat; & Christi Prædicationis trcs annos agnoscit) non plus sanè istis gloriari fautoribus, quam Ego ipse possum.

Sed ejus annos solum numerando ab obitu Augusti.

7 Ex his patet, vanum, confictum, nulli veterum notum aut probatum usum istum esse annos Tiberii ab Epochâ, quadriennio præcedente mortem Augusti, ducentem. Fingamus tamen dieis causa, duas olim fuisse usitatas annos Tiberii computandi rationes; priorem à fine Augusti, quam omnes adhibent Chronographi; abstrusorem alteram, quadriennio majorem. An est credibile S. Lucam, adeò prudentem & Dei Spiritu instinetum Historicum, consignanda certè ac clarè Baptista Prædicationi, hanc miram, reconditam & raram, præ illa priore celebri, notissimâ, perillustri delegisse? Dissimulare hic non debeo, vium sibi virum quemdam doctuum meo me posse hoc loco jugulare gladio. Ait nempe: me quoque in dissertatione de Danielis Hebdomadibus, Annum Artaxerxis Longiani vicecum, à Nehemiam cap. ii. Libri sui memoratum, non à morte Patris ejus, sed à quadam assumptione in consortium Regni, quam Xerxes multis ante suam mortem angis filium collegam adsciverit, numerasse. Quidni enim (addit) pari exemplo potuerit Henschenius memoratum à Lucâ quintum decimum Tiberii, non ab Augusti obitu repetrere, sed ab anno retro quarto, quo Augustus Tiberio collatis illustribus titulis usque ad lui æqualitatem videri potuit eum provehere studuisse? Respondeo: inter rem utramque latum & multiplex observari discrimen. Primum enim Augusti xvo nullus apud Romanos erat usus adscirendi successores Collegas Imperii: apud Persas, ubi Xerxes & Artaxerxes regnabant, non usus solum eius rei, sed & lex quædam erat, quam Patres declarare filios Reges ante suum decepsum certis in occasionibus adgebantur. Deinde, cœpisse re ipsa imperare ante Augusti finem Tiberium, nemo illorum temporum dixit Historicus: regnare orsum Artaxerxes longè ante Patris obitum, disertissimè affirmarunt Thucydides & Charon Lampacenus, Historici celebres ejusdem ævi: & ex iis sumptum comprobarunt, Cicero, Nepos, & Philostratus. Denique, si qua fuit Regum Perfidis ætate inter Chronologos discepantia, aliis annos succedentium Filiorum à Parentum decepsu numerantibus, aliis annos insuper quibus una cum Patribus regnassent in summam pariter imputantibus; fuisse

Nehemias causa peculiaris in Artaxerxe, cui erat Minister Domesticus Pincerna, eam partem amplectendi, quam magis & honorificam & placitam Herero suo seiret; commemorandi nimurum decus ejus quasi privatum, assumptionis in Collegam à Patre, sed adhuc vivo & viecturo. Quocirca, si, ut Augusto Phædrus, ut Ciceroni Tiro, ut multò posterius Adriano Imperatori Phlegon, ita & Cesari Tiberia aliquis fuisset Libertus Eruditus, qui libros in lucem emisteret; tali per omnes concedendum arbitratur, ea Heri sui Imperii annorum uteumque non aliis consuetâ numeratione uti, quam decus ejus velut domesticum officio Clientis & Familiaris profiteretur. Num esse ulla similitudine Lucæ potuit existatio, in hoc contra torrentem Historicorum Chronologorumque nitendi? Hæc cuncta, in meâ illa dissertatione certissimis comprobata testimoniis, quisquis æquus Arbitrè legerit, næ illum equidem confido judicaturum, à prolepsi annorum regni Artaxerxis, ad similem Tiberii Principatus anticipatiōnem in Lucæ Historiâ, nullam trahi posse legitimam consequentiam.

8 At quorsum hactenus conjecturis nitore ad suadendum, Lucam xv Tiberii annum ab Augusti obitu numerasse? cum hoc idem ipse S. Evangelista, qui annū 15 Tiberii perè manifestè declarat: dum quam adhibet Æram annorum Tiberii, non qualemeaque, si plures forment, sed eam singulariter se testatur exprimere, in Pilati, quâ ejus annus xv cum Pilati Procurazione Judææ concurrat. Sic enim disertè scribit Evang. Cap. xi. Anno quintodecimo Imperii Tiberii Cesaris, procurante Pontio Pilato Iudeam &c. Age vero, quando cœpit procurare Judæam Pilatus? Plane non ante annum Ærae Christi vulgaris xxvii: scribit siquidem Josephus in hunc modum Antiquitatum lib. xviii cap. v. Vitellius, Marcello amico ad Procurationem Iudeæ missò, Pilatum iugit Romanam proficiſci, responsurum apud Cesarem ad objecta per Iudeos crimina. Ita ille decem annis exactis in suâ Provincia, (græcæ Origines sic habent: δέκα ἔτη διολγίσας ἐπ' Ἰudeᾶ) cum necesse haberet parere vitellio, ad urbem iter suscepit: anno suo 10 vulg. era 37 Romam revocati,

artaxerxis Longiani vicecum, à Nehemiam cap. ii.

Et quia dies obitus Tiberii notatur xvii Kal. Aprilis, apparet discessum è Iudeâ Pilati contigisse Martio ineunte, quando nondum pervenisse in Iudeam potuerat nuntius eventus tam insignis. Ergo non prius quam anno Ærae Christi vulgaris xxvii, per duos jam menses inchoato, cœpessit Pilatus Iudeæ Procurationem. Ac, quod est inde manifestissimè consequens, nondum annis Ærae Christi vulgaris xxv aut xxvi Iudeæ Procurator esse cœperat. Est igitur evidens, quem annum Lucas vocat quintum decimum Tiberii Cesaris, qui fuerit Ærae Christi vulgaris xxv, non fuisse illum, cuius caput adeoque primum prædicatione insignis, in Ærae Christi vulgaris xxv, non fuisse illum, cuius caput 27. numeri duceretur à quadriennio præcedente obitum Augusti: cum non qualemeaque quintum decimum Tiberii annum Lucas memoret, sed talem qui cum Pilati Procuratione Iudeæ concurrat: qualis solus ille est, qui à morte Augusti principium numeri trahit.

9 Alterum Argumentum è tribus prius propo-^{2 Argum.} sitis, quo impugnatur coniunctio Consulatus Gemi-^{contra an-} norum cum Passione Christi, breviter hæc formâ con-^{num 29} facit cha-^{sis} eluditur. Nullus Characterum Chronicorum, quos P. Henschenius partim ex suo sensu, partim ex Eu-^{racter fe-} angelistarum affirmatione concordi, confert in an-^{ria 6, con-} currentis cum 15 num, quo Christus est passus; quadrat in Consu-^{cum 15} latum Nisan,

latum Geminorum. Ergo annus quo *Coff. ambo Gemini* fuere nequit, vel ex ipsis P. Henschenii principiis, fuisse verus Passionis annus. Probatio Antecedentis Mathematica Demonstratione conficitur. Est enim ad calculos evidens, Annū, cui nomen dederunt *Coff. C. Rubellius & C. Fusius*, ambo *Gemini cognominati*, fuisse annum in Periodo Julianā ~~1440~~ ¹⁴⁴¹, quo manifestum est fuisse numeratum Cycli quidem solaris annum x, Cycli vero Lunaris sive aurei numeri annum xi, cum Litterā Dominicarum indice B. Atqui ex comparatione & concursu Cyclorum amborum evidenter patet, isto anno Pascha Iudaicum, sive diem xv mensis Hebraici *Nisan* dicti, quasi oportuit pati Christum ex Euangeliis, fuisse xvī mensis Romani *Aprilis*; feriam autem non sextam, sed septimam, hoc est sabbatum: Igitur ille annus certissime caruit characteribus in eo à P. Henschenio requisitis. En etenim ipsius verba num. 1. Exercitationis 1. pag. v. *Passum esse Dominum nostrum Iesum Christum duobus Geminis Coff. viii Kal. Aprilis, hic est Martii xxv.* Tum sub finem ejusdem Paragraphi, sive numeri 1; Characteres ejus anni ex sua opinione proprios breviū colligens, ponit: *Christum Crucifixum duabus Geminis Coff. die xxv Martii, feria sexta.* Characteres igitur, sive notæ distinctivæ & individuæ anni quo Christus est passus, ex P. Henschenio sunt, dies xxv Martii in xv mensis *Nisan* incidentes, & dies Hebdomadis *Veneris* dictus, sive *Feria sexta*. Cum ergo, ut dixi, mathematicè monstretur, isto anno *Consulatus Geminorum*, nec xv *Nisan* incidisse in xxv Martii, sed in xvi Aprilis; & in feriam, non sextam, sive diem *Veneris*, sed septimam, hoc est sabbatum; clare pater, quod demonstrandum erat, annum quo *Coff. ambo Gemini* fuere, characteribus ab ipso P. Henschenio requisitis earuisse.

*tui frustra obtenditur iuris. per ea tempora Cy-
vittatos fuisse Iu-
deorum cyclos.*

10 Non me latet, quo scuto nostrum hoc te-
lum excipiāt Adversarii. Ajur. t. per ea tempora Cy-
clum, quo Judæi utebantur in suo ritè celebrando
Paschate, fuisse corruptum. Unde hoc habent?
Nam æquales aut affines illius ævi Auctores Judæi
ambo, Iosephus & Philo, planè contrarium affir-
mant: & quam passim notaram in Euangeliis vi-
demus, nimiam etiam & superstitionem, Sacerdotum,
Scribarum & Pharizæorum diligentiam, in mini-
mis etiam ritibus & ceremoniis sacræ fūe discipli-
næ usurpandis & mordicus tenendis, ea idem faci-
lē suader. Intelligitur, inquit, ista Cycli cor-
ruption ex loco quodam Epiphanii. Primum trecentis
annis posterioris scriptoris: loco deinde tam
perplexo, tam ambiguo, ut postquam in eo sanan-
do & ad saltē tolerabilem reducendo sensum, dūt
multumque Kepletus, Petavius, Bicherius sudar-
unt, fateri cogantur, vix se quidquam exsculpere
sunt potuisse. Tali ergo, tam dubio, tot nominib.
recusabili testimonio, creditur res tam inopinata?
Nimirum, eo commodū quo Christus est
passus anno, adeò insuetam, prorsusq. insuspica-
bilem intervenisse perturbationem in rationibus
temporum, quā factum sit, ut nec mensis, nec dies,
nec feria constaret; æquinoctii quoque verni ob-
servatio, proram alioqui (quod ajunt) puppimque
faciens in definitione ac constitutione Paschalis fer-
ti, funditus negligeretur; denique ut xvi Aprilis
dies, totis duobus & viginti retrō diebus, in xxv Martii
regredetur, feria verdū sextā in locum sabbati
succederet. Hæc quæsto si tam enormis labes contra
Dei legem inolevisset, Christus, qui minores
longè defectus lacræ disciplinæ solitus esset repre-
hendere, tacitus transmisisset? Euangelistæ vero e-
tiam approbassent? An non enim, cum scribit Lucas capite xxii, *Venit dies Azymorum*, in quā necesse
erat occidi Pascha, ēv ἦ ἐδεῖ θύσθαι τὸ πάχα, non
tantum rem ita factam; sed rite ac legitime ut opor-
tuit patratam indicat?

11 Hisce igitur, quæ sine fundamento, sine *Chriſtum*
idoneo auctore allegata, eodem jure, eādem facil-
itate quā proferuntur, repelluntur, tamquam futili-
bus omnibus, ad tertium argumentum procedamus. ^{25 Martis}
^{aut saltem eo mense}
Id tamen priusquam tracto, velim observari, è
characteribus anni, mensis, aut diei Passionis, alias
esse arbitrarios, alias necessarios. Arbitrarios voco,
quos aliqui è populari opinione, divinæ Traditio-
nis falsam famam habente, ipsi affigunt: necessarios
autem dico eos solos, quos Euangelistæ diligenter
commemorant. Hujus ultimi generis sunt: *Pascha*
Iudaicum, sive xv *Mensis Nisan*, & feria sexta, *Pa-*
rasceve Sabbati, in eamdem xv *Nisan* diem incurrrens.
Prioris generis arbitrariorum & fallorum est, quod
σαυρωτιμόν iūlēpā Crucifixionis Christi dies,
numerata vere tuerit xxv mensis Romani Martii:
id quod etsi multi veterum, ut tertium, tenuere;
tamen ejus asserti vanitas nunc clare comperta est,
& mathematicè demonstrationibus palam evicta,
ab Alfonso Tostato Episcopo Abulensi, à Paulo ^{non nisi ex}
Middelburgensi, à Petavio, & aliis innumeris. Nec ^{fallaci tradi-}
magis solium est, quod non pauci censem, *Pas-*
sionem, si minus die *Martii xxv* contingit, ^{dictione} ^{præsumpt-}
^{tur.} omni-
nō saltem intra *Martium* mensem evenisse; id enim
irrepsit in opinionem vulgi creduli, ex eo quod
plerique Latinorum Patrum veterum, *Mensem*
Hebræorum *Nisan*, cuius die xv Christum exspira-
sse certum est, quasi latine interpretando *Martium*
vocabant; quia cum Romano Mense *Martio*
iste plerumque mensis Hebraicus concurrit, numquā
tamen (ut scholæ loquuntur) adæquatè. Nam cum
Hebraeus mensis lunaris sit, semper à Novilunio
exodiens, & numquam ad xxxi (quot *Martii* nu-
merat) diem perveniens, non poterit *Nisan* Roma-
no solari mensi integrè exactèque congruere, no-
vilunia vel plenilunia, adulto sāpe alt desinente
orbe menstruo, refententi. Sepotius igitur insuper-
que habitis ejusmodi characteribus arbitratiis, ex-
plorarem cēnso, in quem verdū annum necessarii
duo, diei xv *Mensis Nisan*, & *Feria sexta*, Passio-
nis & Mortis Christi Characteres convenient, ut
eum fine dubitatione ullā *σαυρωτιμον*, hoc est,
Christi nece insignitum agnoscamus.

12 Ad hoc igitur agendum, & operā eādem ad ^{3 Argum.}
tertium simul intorquendum argumentum, contra ^{Quia soli}
conjunctionem anni *Passionis* cum *consulatu Gemini-*
^{anno 33}
rum, hinc protius accingor. Annus numeratus ^{quadrant.}
Æræ Christi vulgaris ^{necessarii} *xxxiiit*, *Consulatu ser. Sulpicii Galba & Lucii Corn.* *Sulla* notatus, qui fuit Perio- ^{Characte-}
^{res;}
di Julianæ ~~1440~~ ¹⁴⁴¹, habens Cycli solaris xiv
cum litera Dominicali D Cycli lunaris xv, ex con-
cursu Cyclorum ostendit diem xv *Nisan* incidentem in
diem xii Aprilis; qui dies ex lit. Dominicali D
deprehendit in *feriam sextam*: possider ergo
notas omnes ab Euangelistis inditas anno
σαυρωτιμον, cui erux Christi & Passio competat
& aliunde solus idem est inter annos octo conti-
nuos, spatiū expletentes intra quod necesse est Pas-
sionem contigisse, qui characteribus hisce sit pre-
dictus. Ergo is ipse annus *Passionis* est, & frusta
queratur alius. Præsertim eum duobus aliis indi-
ciis, nihilominus illustribus, talis ostendatur.

13 Prius est horrenda & planè mirabilis solis E-
clipis, contra omnem naturæ ordinem, in Pleni-
lunio patrata; cuius meminerunt Euangelistæ, scri-
bentes, Christo in cruce sublato, *solem fuisse ob-*
scuratum & *tenebras esse factas super universam terram*. ^{Quibus}
Talem autem solis deflectionem Phlegon Libetus
Adiani Augusti, Chronographus insignis, testa-
^{adstitu-}
^{lanur re-}
^{nebra no-}
^{tate à}
^{Phlegonib}
^{te}

ter accidisse anno 1111 Olympiadis c. 1111, quod tempus exactissimè congruit in mensem Apriliem anni Ærae Christi vulgaris xxxiiii, eujus anni ætate inchoatus est primus annus Olympiadis c. 111. Alterum est vaticinium famosissimum Hebdomadum lxx, prescriptum libri Danielis cap. ix, quod verum esse non posse, nisi anno quarto Hebdomadis septuagesimæ, qui est prorsus idem iste in Æra Christi vulgaris xxxiiii, Christus fuerit occisus, manifestè ostendo in mea de lxx Hebdomadibus Dissertatione, quam habetis. Non fuit igitur Passionis annus, Consulatus Geminorum; sed quintus ab illo Consulatus, Galba & Sulla: veraque est & exacta Æra Christi annorum vulgaris, incipiens à Kalendis Januariis, quibus Christus octiduo ante natus est & circumcisus. Nam tune nasci Christum, trimestri ante obitum Herodis Magoi, debuisse, ut impleretur Jacobi Patriarchæ Prophetia Gen. xl ix edita, sat valide probavi aliâ dissertatione de Genere Iudeo Herodis. Hic desino, confidens, me per

¶ 70
Hebdomadis Danielis.
Tis.

hæ effecisse quæ jussisti. Vale mi Reverende & optime Pater. Scribebam Tolosæ, vi Idus Augusti anno Christi c. 150 CLXXXIIII.

Hactenus prima illa Possini Epistola, qua, sicut præfatus sum, argumentus Natalis Alexandri impulsus jam ante animus, plene concessit in communem sententiam, quod postremam partem de anno mortis, tamquam longe verisimiliorum Henscheniana, tantumque non certam. Cum autem primo adductum pro ea argumentum viderem potissime demonstrari ex Josepho, indicante tempus quo Iudea Procurationem Pilatus gesit; eodemque scribente videretur Herodis obitus Æra communis initium longe prævertere, non potui non favere predicto Alexandro, contra eamdem communem sustinente, citius natum esse Christum; adeoque diutius vixisse inter mortales quam annis xxxiiii. Placuit igitur super hac nova opinione, ejusdem Possini sententiam exquirere: qui conatus est desiderio meo altera Epistola facere satis, in citandis numeris Paginarum Alexandri usus Editione I, non vero 2 auctiori, quod notare oportet:

EPISTOLA II.

Confirmans contra Natalem Alexandrum, Christum anno præcise trigesimo, ut vulgaris Æræ, sic & ætatis suæ baptizatum fuisse.

Possinus,
laudato Alexan-
dro,

Non illibenti mihi, haud operosum, quin & iucundum negotium injungis, Pater, invitans ad legendas Lucubrationes R. P. Natalis Alexandri, Fruditi hominis, & non unâ dote commendabilis scriptoris. Percurri semel, iterum, saepius; penitusque introspxi tres ejus Quæstiones de Annis totidem Christi, Nati, Baptizati, Mortui. Harum alteram & tertiam, quod ad capitale punctum attinet, nempe concursum æræ vulgaris cum Baptismo & morte Christi, pleno suffragio in quantumvis transferibo laudem. Quædam iis duntaxat ad τὸ οὐρανόν injecta sparsim μετρωπα δisplicent. In Prima multum est quod excipiam. Dum horum rationes exequor, ad longiusculam te legendi patientiam compara: Tibique quo interim tentaberis tedium impura, cuius cauſam, jubenda scriptione necessariò prolixâ, volens concivisti. De duabus postremis, rem breviū transfigendam, prius aggrediens, paucis expedio.

sois probat
initio pra-
dicantis
Ioannis &
Christi
baptismo
annum in-
terjici:

Doctè ac eleganter in harum priore demon- strat P. Alexander, baptizatum sine dubio dici debere Christum, aliquando post inchoatam prædi- cationem Joannis Baptistæ: eujus exordium, quod à S. Luca desigitur anno Quintodecimo Tiberii Cæsarii, numeri hujus. initium necessario ducentum à mor- te Augusti, illustribus & ἀναπτύξις evincit ar- gumentis. Hactenùs rectè. Illud non probo, quod pag. 202 obiter inducit, callidè obrepens ad suam adstruendam de Christo, anno ætatis xxxiv bapti- zato, sententiam: solidum intericiendum annum in- ter initium Prædicationis Ioannis & Baptismum Christi. Nego enimvero. Tu ede, unde id conficias? Capessit ex professo probationem istius Propositionis pag. scq. nihil tamen adducens aliud, nisi hoc: Inter vocationem S. Ioannis & baptismum Christi, multa intercessisse quæ spatium saltem unius anni postularent, probabiliter colligitur ex Euangelio Luc. i. 11. Sie ver- bis totidem P. Alexander. Contrà ego. Quid pro- babile, quid non; & inter ipsa probabilitia, quid plus minùs sit verisimile, prudentiæ, opinor, definitur arbitrio. Ad hoc te tribunal vador. Cedo, quid affers, quo tua, quam mea contraria proba- bilior decerni debeat opinio? En verba S. Evan-

gelistar: Anno quintodecimo Imperii Tiberii Cæsarii... factum est verbum Domini super Ioannem Zachariæ filium in deserto: & venit in omnem regionem Iordanis, prædicens baptismum Pænitentia. Mox quibusdam adjectis de concursum populorum ad baptisatum Iohannis, tum de argumentis concionum ejus; versu demum xxi ejusdem 111 Capitis subjungit: Factum est autem cum baptizaretur omnis populus, & Iesu baptizato & orante, apertum est calum. En quæ interpo- nat S. Lucas, inter initium Prædicationis Baptistar, & Baptismum Christi: egressum multorum è Pagis & Urbibus Judææ ad novitatem istam spectandam Joannis prædicantis; eoque auditio, suauum & mi- nistratum à venerabili Oratore baptisatum usurpan- tum; cui se ad extremum turbæ ipse Iesus admis- sevit. Quid, per omnium ex æquo bonoque de rebus æstimantum fidem! quid, inquam, hic est cui non rectè, more humano consummando vel trimestre solummodo spatium judicetur abundè sufficere?

3 Ego tamen alterum tantum supererogo: & ^{sex mensis} indulget
Christum, item ut Joannem, existimans observare studuisse, in suis quemque publicè fungendi com- missio ipsi munere primordiis, tricenariae principiū ætatis, in veteribus Prophetis (prout de Eze- chiele constat) teneri solitum; inchoasse ambos ar- bitror Prædicationes suas anno ineunte trigesimo vitæ ipsorum; ac præterea, Ioanne, qui sex mensibus Christo erat senior, à Kalendis mensis Julii, anno ab ortu ejus ineunte trigesimo, prodire ac dicere ad populum exorto; Iesum pa- riter simili expectatā epochā ætatis propriæ, ubi se principio Januarii sequentis ætatem auspiciari tri- cenariae sensisset, suam exequi palam, baptismum suscepit, Missionem cepisse. Velim audire, quid his plausibile queat opponi: cum nihil proferatur; jure meo concludo, falsam istam & incredibilem Negat
assertionem esse.

4 Lego præterea, nec laudo, in eadem 11 Quæ ^{rè, admis-}
sione pag. 205, P. Alexandrum, dum respondere ^{tore annos}
conatur testimonio S. Lucas, elidenti assertionem, ^{4 supra}
quæ ponit, baptizatum Christum xxxiv etatis anno, ^{30,}
contendere, in Euangelista verbis particulam quasi, græce

AD CHRONOLOGIA M PONTIFICIA M.

A Græcè ὁστι, liberam dare facultatem iectori quantu[m] annos superaccumulandi summæ indicatæ; id que ut evincat, allegare Matthæi locum ex Cap. xxii ubi ait: Christum post sex dies futuram suam Transfigurationem prædictile; cum tamen rem eamdem narrans Lucas scribat, Transfigurationem contigisse μετά τας ἀρχας τέτης ὡραὶ ἡμέρας ὥρα: post hos sermones quasi (sic), ut habet vulgata Editio) fere diebus octo. In quo miror illum non viduisse, per id demonstrari contrarium ejus quod ipse vult: nempe, non ad augmentum, sed ad diminutionem potius, apud Lucam particulam ὡραὶ valere: idque innuentem Vulgaræ auctorem, non quasi, sed fere ibi loci poluisse pro ὡραὶ; quod hoc ultimum adverbium manifestius exprimat quiddam deficiens à plenitudine rotunda summæ. Profecto enim illuc S. Lucas, adjunctione τοῖς ὡραὶ, innuit, de numero completo dierum octo, detractas velle se duas diem-rum geminarum partes, primæ unam, octavæ alteram: quas inter, sex solidi à Matthæo memorati dies fluxerint. Quis enim non vide fore, ut haud vere posset Lucas affirmare ὡραὶ ὥρα ἡμέρας, quasi auctere octo dies, fuisse intetjecto: inter Christi Sermonem & Transfigurationem, si revera tres quatuorve insuper, hoc est undecim aut duodecim interfluissent?

B 5 Debilis etiam mihi videtur & perfunditoria responsio, quam P. Alexander exhibet ibidem pag. 208 ad Canonem xi Concilii Neocæsarensis, in Palæstina celebrati anno Domini cccxv, in hac verba formulatum: Presbyter ante annos triginta non ordinetur: Dominus enim Iesus Christus in anno trigesimo & baptizatus est, & cœpit docere. Haecenus Canon: ad quem P. Natalis: Respondeo, sensum concilii Neocæsarensis esse, quod Christus ante annum trigesimum baptizatus non fuerit, non vero quod anno præcisæ trigesimo adierit ad baptismum, ita ille. Facilis valde sit, qui sibi per hæc satisfactum contrarius Disputator annuat. Enimvero cui non statim appareat, quam inconvenienter decerneretur à Concilio, idcirco quod Christus non ante annum trigesimum baptizatus fuisset, etiam si baptismum suscepisset non nisi quarto demum post annum, tamen ut æquum debere sanctiri, virum quemlibet, simul attigerit annum trigesimum, sine dubitatione promovendum ad Sacerdotium, gratia illi facta annorum quatuor illam summam excedentium; per quos etsi Christus expectaverit, baptizatum differens, tamen quadriennio prius quam Christo par sit meritis hominibus repræsentari apicem Sacerdotalis Ordinis: quasi non potius decuerit, talium differri expectationem ad eum gradum, aliquot annis, aut saltem mensibus post illam vitæ annorum summam, qua Christus, à conceptu primo virtute omni ac divina sapientia prædictus, ad baptismum accessisset. Hæc qui prudens citra præjudicium æqua judicij lance perpendit, næ huic confitio persuassimum fore, Patres Concilii Neocæsarensis, dum ita sanxerunt, sine ulla dubitatione credidisse, non quadriennio post trigesimum; sed, ut silenter exprimunt, in anno ipso trigesimo, Christum & fuisse baptizatum, & cœpisse prædicare.

C 6 Percutit denique me graviter illud, ab eodem P. Alexandro Quæst. 111 pag. 221 in Conclusione secunda positum: Christus mortuus est anno atatis sua xxx. 11 inchoato. Quippe vehementer abhorrens ab omni primorum Ecclesiæ seculorum sensu; in id passim incumbente, ut Christi vitam universam quam minimum ultra trigesimum annum extenderet; adeo ut eam non pauci conati sint intra istam præcisæ meram includere; vi etiam Euangeliis illustrata, dum ad hoc compingunt in annum unicum totam Christi Prædicationem. At errore longe con-

sensumque totius antiquæ Ecclæsiae.

Propylæ Majalis Zona II.

trario ævi nostri homines, quia Josepho & Dioni, illi Judæo, huic Ethnico, ambobus à Christi & Herodis ætate plus uno seculo distantibus, inconstantem loquentibus, & certo corruptis, plus quam Euangeliu deferunt, ultra hos terminos nimium fidenter eruperunt; Christum, cum est mortuus, propriorem fuisse quadragenario ausi fingete. Sed id confutabo mox uberiori. Hic satis erit legi sapientissimam S. Patris Epiphani sententiam, inter ista extrema justum medium indigitantis. Sie is teribit Hæresi 11 Num. xxiiii ἐν ἡρόκολαι ἐν τῷ τελεοῦ τρίτῳ ἔτει τῆς ἑπούλης παραγόντας πάντας ὁ πονογενεὺς. Comperitum est, anno trigesimo tertio Ihesus in carne præsentis, passum Unigenitum. Hæc una, proba, lana, omnibus qui recte sapiant tenenda sententia est: prout magis ex modo dicendis apparebit.

7 Venio enim tandem ad caput Controversiæ, Isti præ-
quæ mihi proprie hic cum P. Natali est, prima e-
missis tractatibus Quæstiōne tractatum: in qua erit agatur, non fit ad caput Quæstiōnis,
de anno quo passus, sed quo natus est Christus:
tamen quia ex constitutione anni Christi vere na-
talis, unice pendet determinatio ævugwætūs; hoc
est, definitio Controversiæ hujus, quarto Chri-
stus ætatis mortalibus anno crucem subierit; non fal-
so autem, nec vane polliscar, tertiam à P. Al-
exandro propositam Quæstiōnem, in primæ quam
idem præmisit discussione decidendam.

8 Antequam autem rem capello, paulisper
hære juvat in Prolegomenis, sive (ut Politicis firmandæ
hodie usitato verbo utar) in Preliminariis, que P. que communi-
Alexander suo huic Tractatui præstruit. Ibi me-
moriter enumeratis variis Patriis Ecclesiæ veterum
de anno Christi Natali sententiis, non omittit or-
dine suo inserere optimam omnium, sic scribens
pag. 162. Epocham nativitatis Christi, fixerunt anno
Iuliano XLVI Æra nostræ vulgaris 1, Iulius Africanus
in Fragmento quod Petavius recitat Lib. 8 Auctarii, Cap.
4; Panodus Monachus Ægyptius, qui Arcadii Imper-
atoris atate floruit, teste Syncello in Chronographia; Dio-
nysius Exiguus, qui ab hoc anno suam Incarnationis
Christi Æram orditum; Beda, Lib. de Temporum ratione
Cap. 45. Ita Natalis; qui & his quatuor quintum
addere potuit S. Epiphanius, propter locum à
me supra num. 6 descriptum. In his mirari subit,
cur eam sic propositam sententiam rejecerit, quæ
& antiquitate & gravitate Auctorum facile cunctis
eteris antistat. Quod non ægre, opinor, fatebitur
qui perspexerit, nullum è tota Ecclesiastica vetera-
te in rebus Chronologicis (quam artem ex protelio
faicit) peritiorem & diligentiore haberi Julio

quatuor te-
stibus in ta-
li argumēto
versatissi-
mis & Epi-
phanio sub-
nixam.

Africano, scriptore secundi seculi. Huic qui con-
sentiunt alii tres, & quem ego adjungo, Epiphanius, an non tales omnipium consensu sunt, qui ma-
xime idonei vel testes vel judices in hac utique eau-
sa censeantur? Panodus in Ægypto nutritus, ubi
rationes temporum aequalius quam alibi uspiam
subducebantur; & ad idipsum otio abundans ob-
professionem vitæ monasticæ: Dionysius Exiguus,
exercitatisim in hac Palæstra disquirendorum &
ordinandorum temporum, & unum id tota fere vi-
ta solum agens. Denique Beda, quo nemo ubi-
rius, diurnius, laboriosus, de rationibus, Æ-
rarum, Epocharum, universaque illa subtilitatis
ærumnosissime Computorum exquisitione commen-
tatus est. An non hinc idoneæ cernuntur eauæ, cur,
in tali dumtaxat argumento, isti quatuor (maxime
adjuncto ipsis quinto S. Epiphanius) cur, inquam, isti
quinque Ecclesiastici Scriptores preferri alii, etiam
Patribus, debeant: idcirco quod SS. Patres, præcipue
intenti dogmatibus declarandis, interpretandis Scrip-
turis, vitiis insestandis, constituendæ disciplinæ,

C Hæc etib[us]

A Hæresibus confutandis, ad Chronologicas quæstiones fere non nisi obiter, interdum & ex occasione descenderint? præsertim cum illorum quinque sententiam universus à mille annis Christianus Orbis eo ipso le amplecti declaraverit, quod Æram sive Incarnationis sive Nativitatis (quæ vel in unam ambae conflantur; vel, si diseretæ sunt, in unam coincidunt, facili detractione vel adjectione novem mensum, quibus solis posterior à priori disjungitur) usu hodie durante fixoque immutabiliter tenet.

*Advofarii-
que concul-
fionem ne-
gans,*

9 Verum, omissis admirationibus, quæ speciem querelarum habent; quod suscepimus, agamus. Disceperimus, inquam, legitimo & probo more cum P. Alexandro, propugnatore tententiae, quæ

Christum natum ponit, quanto retro prius anno, quam ejus natalem Æra vulgaris signet. Inter Leges æqui certaminis una est, ut paribus commissi Æmuli prælientur armis. Cum duæ sint usitatæ hodie altercationum eruditarum formæ; altera preesse ac dialectice argumenta stringentium, altera liberius dilatantum allatum momenta rationum: Ego, et si ex longo insueveram huic posteriori; tamen ad priorem, quam Adversario plus placere video, accommodare me conabor; & non diducta, digitis extensis, manu; sed in pugnum compressa, ut Zeno ajebat; hoc est, conclusionibus & syllogismis nude propositis, singulatim per partes rigore Scholastico probatis, contra irruentem pari modo pugilem excipiam. Est P. Natalis Alexandri in 1 Quæst. Dissertationis 11 unica his verbis formata Conclusio, pag. 163. Christus natus est anno Julianu xli, desinente ante Æram vulgarem v, Imperii Augusti xl, à contracto Exercitu, seu à morte Cleopatra xxvi, Regni Herodis xxiv à morte Antigoni, vel xxxvii à concessione Regno, Viribus Roma conditæ DCCXLIX, Olympiadis cxcii anno iv, à diluvio MMXXIV, à Mundi creatione MMMM, Coss. Augusto Cæsare undecimo, sive duodecimo, & Lucio Sulla secundo. Hanc Conclusionem ego falsam pronuntio. Veram probat P. Natalis hoc Syllogismo.

*distinguit
majorem,*

10 Christi natalis mortem Herodis anno ferme integro antevertit. Atqui Herodes mortuus est anno Julianu xlii ante Æram vulgarem iv. Ergo Christus natus est anno Julianu xli, ante Æram vulgarem quinto. Ita P. Natalis. Ego Majorem propositionem non simpliciter admitto: subest enim ei falsa quidpiam; quatenus affirmat, necessario dicendum, Herodem Christo nato superstitem uno saltem anno, eoque integro fuisse. Id enim nego ex Euangeliis inferi: & demonstrare paratus sum, trimestre, aut ad summum quadrimestre spatium abunde sufficere, ad recte ac verisimilime componenda quæcumque scribunt Euangelista, circa concursum Nativitatis & Infantia Christi, cum adhuc durante Herodis regno.

*negat mino-
rem, qua af-
feritur He-
rodes mor-
tuus qua-
driennio ci-
tius:*

11 Minorem vero plane in solidum totam pernego, falsissimamque esse ajo. Probat eam solicite P. Alexander paginis sex & tringinta, à 64 ad 201, unam admodum adducens, & variis intorquens inachinis auctoritatem Judæi Historici Josephi. Quare si eum aree ista dejecero, & liquido demonstravero, nullum ad fidem certam ponit sat firmum fundamentum posse in testimonio Josephi, una sponsia deleturus mihi videor quidquid tot chartis Adversarius ille ille. Nec tamen nunc dicam, adigi summa necessitate Fideles omnes, ad agnoscendam Flavii Josephi, pessimam fidem, in suppressione Cædis Infantum, Herodis iussu patratæ in Bethlehem & finibus ejus. An enim ignorare potuit rem omnium illo anno celebrissimam & decantatissimam? aut cum illam sciret, cur vel uno versu cursim transfigere omisit? qui exempla crudelitatis Herodis, infinitis partibus minus insignia, diligentissime collecta congestaque passim accumulat. Nec repeatam, quod

manifeste alias ostendi, Dissertatione de Genere Herodis, Josephum in Herodis genere mentitum scientem volentemque: in eo redargutum non solum à coœvis Herodi Scriptoribus summæ fidei; sed etiam à se ipso, vi magna veritatis conseiz, tamquam fidiculis, adacto ad ingenue fatendum quod improbe negarat. Non denique iterabo, quæ multa veris sulta documentis affirmavi pag. illius dudum editæ Dissertationis 34 & 35, de fluxa in universum, merito suspecta, julteq; recusabili Scriptoris illius auctoritate. Hæc, inquam, in præsens cuncta prætermitto: & ad unum id quod hic agitur me restringens, hunc contra Minorem Syllogismi, à P. Alexandro propositi, & ejus probationem Syllogismum formo.

12 Propositio afferens Herodem mortuum anno xlii Juliano, & Christum natum xli, quinquennio ante principium Æra vulgaris, præcipuum fundamentum habens in testimonio Josephi, deberet ut falla rejici, si ostenderetur; primo, contrariam sententiam, ajentem, Herodis mortem anno Juliano xlv accidisse, quam Christi ortus sub anni Juliani xlv finis nati præcesserit, non minus inferri ex testimonio Josephi: secundo, alia testimonia Jolephi ejusdem, quæ P. Alexander pro se allegat, nihil illi prodest.

E At qui utrumque id clarissime demonstrari potest.

Ergo falla & rejicienda est ea sententia. Major est evidens. E partibus Minoris duabus, priorem sic probo.

13 Scribit Josephus lib. xiv Antiquitatum cap. xv, Antipatrum, Herodis patrem, bene meruisse de Julio Cæsare, expeditiōtem in Ægyptum moven- ^{t ex Iosepho, ut cum ipse Alexander munerationem meriti factum à Cæsare Antipatrum der corrigit;} statim post prælium Pharsalicum: & in ejus re-

'Επιτετον, Procuratorem Judææ. Addit cap. xvii, Antipatrum, vi hujus accepta Generalis in Judæam Praefectura, subdelegasse peculiarem gubernationem Galilææ, quæ erat una ex Provinceis Judææ, filio suo Herodi vesp̄ πανταράσιν δύντε γένε αὐλῷ ἐγεγόνε μόνον εἴη; Valde adhuc juveni: nam annorum tan-

vixisse Herodem usque ad an i era vulgaris.

rum quindecim etatis erat. Idem porro Josephus sæpe profitetur, multis locis inculcans, Herodem septuagenarium esse mortuum. Ad calculos jam eamus. Bellum Ægyptium certissime à Julio Cæsare conjectum est, anno Urbis Romæ conditæ DCCVII. Non potuit ergo præfici Herodes Galilææ ante annum Urbis Conditæ DCCVII. Igitur, si anno Urb. Con. DCCVII Herodes quindecim erat annorum, idemque postea septuagenarius obiit, vixerit oportet post initam Galilææ Praefeturam annis LV: qui si addatur anno Urb. Cond. DCCVIII, efficiunt annū à Roma condita DCCLIII. Fuit hic anous Augusti LIV, Julianus LVI, quo dici necesse erit Herodem fuisse mortuum. Res incommoda P. Alexandro, qui mortem Herodis ponit, ut ex ejus supra descripta Conclusio patet, anno xlii Juliano: hoc est, annis totis anterioris quatuordecim. Quare is pag. 189. libenter assentitur Dekero, Keplero, & Petavio, contendentibus, in paulo ante recitatio Josephi loco mendum in notis numerales irreprobuisse: legendumque, non ut Josephi codices hodie habent, t' est, hoc est, quindecim; sed, x' est, hoc est, viginti quinque annorum fuisse Herodem, quando Galilææ à patre præpositus est. Admitto id Ego quoque: & hinc usque ad septuagesimum & ultimum Vitæ Herodis annum, xlv annos expletos numerans, devenio ad annum Urb. Cond. DCCLII, Julianum XLV, quo Christum ponit natum, juxta Æram vulgarem, Herode adhuc ad menses aliquot anni Juliani XVI superstite. Idque suffragante mihi Josepho, prout ab ipso P. Alexander emendatus est: qui tamen Pater, ex aliis testimoniis Josephi, confessisse se putabat; necessario

con-

A conferendarū Herodis mortem in annum retro quin-
tuā; hoc est, Julianā $\text{a } \text{XLII}$. Non minus igitur cai-
hi, immo multo magis, hoc quidē nō loc⁹, mihi, in-
quam, Āram vulgarem tueri; quam P. Alexandro,
eām impugnanti, Josephus faverit.

14 En alterum Josephi testimonium pro nobis
evidens. Scrībit ille lib. Antiq. xiv, cap. viii, cap-
tam à Pompejo fuisse Hierosolymam, Antonio &
Cicerone. Coss. die jejuuii tertii, Olympiade clxxix .
Et post xxvii annos, eadem anniversaria recurrente
jejunii die tertii, captam eandem Urbem à Roma-
nis duce Sosio, Olympiade clxxxv , Agrippa &
Gallo Coss. Tum addit⁹ ejusdem libri cap. xvii,
post secundam hanc Hierosolymā Sosianam clā-
dem, vixisse in regno Herodem annis xxxiv , & tunc
septuagenarium mortuum: quod idem repeat⁹ lib.
 xvii , cap. viii & x. Ex his sic ratiotinor. Natus
est Augustus, ex Suetonio & aliis, anno quo Consu-
les fuere Antonius & Cicero, quo anno Pompejus
Hierosolymā cepit. Igitur anno quo consules fue-
runt Agrippa & Gallus, quando Sosius iterum Hiero-
solymam cepit, numerabat Augustus vitæ annos
 xxvii , quandoquidem, ex Josepho, anni xxvii in-
tercesserunt inter captam primum per Pompejum,
& eamdem iterum per Sosium expugnatam Hiero-
solymam. Arqui, ab hac eadem Sosiana expugna-
tione Hierosolymā, annos xxxiv explevit Herodes
regnando, ut Josephus ait, & tunc est septuagenarius
mortuus. Addantur anni xxxiv ad xxvii æatis Au-
gusti; apparebit, Herodem obiisse, dum Augustus
ageret LXI vitæ annum. Quia vero Augustus anno
æatis xvii Imperium est auspicatus, à necte Avun-
cili Julii Cæsaris; sive, ut P. Alexander loquitur, à
conducto Exercitu: si xvii è LXI deducantur, con-
statib⁹, anno Imperii Augusti XLII defisse Herodem
vivere. At commodum hic ipse annus est Julianus
 XLVI , quo, in hypothēs⁹ nostra & Āræ vulgaris, po-
nitur mortuus Herodes. Ergo Josephus æque saltē
nobis ac Adversariis faveit. Haec enim dicti abunde
probata⁹ confido priorem meā Minoris partem. Al-
teram deinceps non minus luculenter demonstrā-
to.

15 Illa sic habet. Testimonia Josephi, quæ P. A-
lexander affert pro sua sententia, Herodis mortem
anno Julianō XLII defigente (unde sequitur, Chri-
stum esse natum quinquennio ante initium Āræ
vulgaris) nihil ipsi profundit. In hujus probationem
hunc formo Syllogismum.

C Si ex testimoniis Josephi quæ pro sua sententia P.
Alexander allegat, non inferatur Herodem obiisse
anno XLII Julianō, eclipsi Lunæ à Josepho notata
insignito: sed anno XLII Julianō, in quo nulla Ecli-
pēsis Lunaris contigit, ejusmodi testimonia nihil
illi profundit.

Atqui res ita se habet.

Ergo vera & certa est meā Minoris pars altera,
affirmans, Josephi testimonia, quæ pro se P. Alexan-
der allegat, nihil illi prodesse.

Major hujus secundi mei Syllogismi videtur evi-
dens. Minorem in hunc modum probo.

16 Sententia suæ, Herodis mortem anno Julianō
 XLII defigentis, fundamentum profert P. Natalis
Alexander Josephi locum lib. xvii Antiqu. cap. x,
quem sic recitat in fine pag. 164 & inicio sequentis:
Defunctus est Herodes post derratum regno Antigonum an-
no xxxiv , ex quo autem à Romanis Rex declaratus est
anno xxxvii . Ex his Josephi verbis ratiocinans P.
Alexander, ita subjungit pag. 165. Atqui Herodes Rex
salutatus est à Romanis circa autumnū anni Juliani 6...
Et tertio post anno, hoc est anno Julianō nono, devicto in-
fectoque Antigono, rerum potitus est. Igitur ab hoc anno
Propylai Majalis Zona II.

*sec non ex
alii ejus
locis, inter
se collatis;*

Juliano nono 34, vel à sexto illo 37 numerandi sunt anni,
quorum ultimus est, annus Julianus 42. Ita ibi P. Ale-
xander. Experiens autem recte calculos ponat. Addan-
tur anno Julianō sexto anni xxxvii , ultimus collecte
summae sine duob⁹ erit non XLII Julianus, sed XLIII :
similiter adjungantur anno ix Julianō anni xxxiv ex-
extremus patiter erit XLIIII .

17 Non hic tan⁹ patens paralogismus tam oculato
scriptori citra consilium excedit. Videlicet P. Alexander,
annum, quo est Herodes mortuus, à Josepho diser-
tissime affirmari insignem fuisse Eclipsi lunari, lucu-
lenta, in Judæa clare visa. Talis autem nulla prosul *Totius atque
gumenti
summarii
complexi⁹.*
contigit toro anno Julianō XLIIII , ut certissime con-
stat ex Tabulis astronomicis. Fuit autem una lat⁹
conspicua, iisdem Tabulis expressa die xiiii Martii
anno Julianō XLIIII . Quare ad hunc annum detor-
quere, modica vi addita, numeros opportuit, & an-
num XLII mordicus tenere. Sed quid faciat, cum
hunc illi evidētia omnium maxima, nempe Mathe-
matica & numeralis extorqueat, neque ipsum ad
 XLIIII , quo ratio numeri trudit, transire sinat defe-
ctus Deliquii lunaris, trimestri fere spatio ante mor-
tem Herodis signatissime à Josepho positi? An non
hinc restat manifestissime probatum, quod mea Mi-
nor affirmabat: Testimonia, quæ P. Alexander Na-
talis ex Josepho pro se contra Āram vulgarem alle-
gat, nihil illi prodesse?

18 Ex his summatis contrahens sic colligo: eum
Āra Christi vulgaris ab annis mille, consensu Chri-
stianarum omnium gentium in usum publicum re-
cepit, Christum ponens natum anno XLV Julianō
desinente, Circumcidit Kalendis anni Juliani XLVI
(unde caput Āræ procedit) superstite adhuc Herode
ad menses circiter quatuor. Hæc, inquam, Āra cum
habeat Auctores, antiquissimos, gravissimos, sum-
mos artifices putandorum & ordinandorum Tem-
porum, supra num. viii nominatos; ad stipulatorem
quoque Partem sanctissimum & eruditissimum Epi-
phanium, cuius verba sunt descrip̄ia num. 6. Cum
que juxta illam omnia quæ vel scribuntur in Eu-
angelis, vel ex Traditione veteri habentur, egregie
consistant; & inter cetera cum eâ præclaræ constet
Mors Herodis, Christo nato ad quadrimestre super-
stitis, prævia Eclipsi Lunari magna, in Tabulis astro-
nomicis ad xxix Decembrib⁹ anni Juliani XLV conspicue
apparente, cui omnia quæ Josephus notat de Eclipsi
Lunæ mortem Herodis præcedente, & præfigisse
credita, exacte convenient: manifestum videtur,
debet nos eam hodie amplecti ac tueri, præsertim
si contra eam nihil validius afferatur quibusdam te-
stimoniis Josephi, quæ Adversariis nihil prosunt, eum
alia nos ejusdem Auctoris testimonia proferamus,
nobis clare suffragantia. Atqui rem sic se habere hic
à me scripta ineluctabiliter evincunt. Ergo tenenda
eundem est Āra Christi vulgaris. Multa quæ his ad-
derem se sub calamum ingerebant. Sed quia per hæc
exhaustissime propemodū video mandarum litteris tuis
ante hunc mensem datis, x Octobris impositum,
ne obsequio nimio siam importunus, verbum non
addam. Vale Pater optime, mei memor, præsertim
ad aram. Scribebam Tolosæ xii Novembrib⁹ anno
MDCLXXXIIII.

His acceptis solum restare videbatur, ut Henschenianæ
sententia principia quadam munimenta, hactenus Positio
intacta, Āra tamen communī valide in speciem obseruantia,
tollerantur de medio. Quare eundem tertii interpellavi
litteris, quibus rogabatur tria potissimum capita respon-
dendo dissolvere, prout fecit, decimo post secundam Epistolam
mensē: nam nec ego multo citius rogaveram, mo-
ras longiores quam cupiebam trahente in prosequenda
impressione Typographo, propter difficultates temporum,
libra-

C 2

A librario Belgarum cum exteris commercio infestorum superiori anno si unquam per que etiam evictus fuit posteriorum Maij partem dimidiare utpote tanti temporis decursu sic auctam, ut tribus Tomis absolvit non amplius posset. **D** Responsum autem Eruditissimi Viri hujusmodi Epistola explicatum fuit.

EPISTOLA III.

*Respondens tribus, ex Henscheniana Exercitatione assumptis, contra vulgarem
Æram argumentis.*

C irca duas ad Te, volentem posseenteinque, dudum scriptas à me Dissertationes pro veritate Æra Christi vulgaris; quas aīs, non sine successu isthie vitas: scribis x Augusti Anni hujs MDCCLXXXIV, eupere Te, & quosdam tecum; ut, si possim, dilata argumenta tria, quæ nonnullos adhuc non nisi ægri avelli sinunt à complexu contraria sententia, verum Christi naturalem in quinto ante initium Æra vulgaris anno desigentis. Primum horum, ut indieas, ducitur à *Censo Saturnini*. Alterum, à *confessu C. Cesarii* in

B primo loco, cum Romanum venit Archelaus Regnum ex Testamento Paris petitus. Tertium, ex morte Sejanii, anno XXXI, quem tamē Orosius dicit, Edicto constituisse, ut Christiani exterminarentur. His totidem verbis argumenta in tua Epistola propounderuntur.

, 2 Quibus antequam adæquatissimas, ut Scholæ loqui amant, & nupsiā dissimulantes difficultatem, solutiones oppono; placet amoliri à me quamdam irreverentis & inefficiacis audaciæ speciem, ex eo fortasse cuiquam suspicandam, quod jam tertio venire videar contra voluntatem ac tentatiā nostri Henschenii τε μακάριτε, cuius memoriam esse omnibus debere venerabilem & qui pariter & iniqui consentiant. A quo equidem adeo vel negando, vel in dubium vocando remotus sum; ut ultro profitear, in ejus Viri præstantis meritoque laudatissimi, studiis, ingenio, doctrina, industria, religione, admirandis prædicandisque nemini me omnium concedere: sed nego, illum exegisse aut expectasse umquam à lui cultoribus Pythagoræam credulitatem ad quidquid ipse sensisset: quin & eum scio, pro sua insigni modestia, & ingenti veritatis amore, plenam semper

C suis Auditoribus aut Lectoribus fecisse potestatem, seque non nisi data sibi ab eo legitima uferatur, exegitandi contra si quid possent, & ubi satis explorassent, proferendi quidquid suis etiam seitis ac placitis adversum feliciori forte inquisitione reperire potuissent. En quid in Diatriba Præliminari ad Primum Aprilis Tomum, postquam hanc ipsam, de quinquenni anticipatione Natalis Christi supra caput Æra vulgaris opinionem, quam potuit efficacissime probasset, Exercitatione demum tertia, Pag. XI, subiungat: *Suam cuique opinionem relinquimus, quam si probabilem possint argumentando facere, libenter dimittimus disputata hastenus, & majoris certitudinis certiorisque veritatis lucem undecunque oblatam gratariter excipiemus.* Tali ejus, tam diserta, tam ingenua, virumque decente vere magnum, præscriptione velut auctoratus, securior accedam ad agendum quod jubes.

G allatis locis 2 Tertulliani, priorem sibi obesse negat;

3 Primum argumentum, ductum è *Censo Saturnini*, totam suam (si quam habet) vim accipit à duplice Tertulliani testimonio. Utrumque legitur Libro contra Marcionem IV, prius capite VII, his verbis: *De Censo denique Augusti, quem testem fidelissimum Dominica Nativitatis Romana Archiva custodiunt. Alterum extat cap. xix totidem his litteris:*

*Sed & Census constat actos sub Augusto nunc in Iudea per Sentium Saturninum, apud quos genus inquirere potuissent. In priore loco nihil esse quod stabilitate à me sententia incommoder, manifestum arbitratur. Nam Census ibi memoratus Augusti, sine dubio is ipse est, quem, ut S. Lucas doceat, iussu Augusti Cyrus egit in Iudea, quando B. Maria Bethleemi Christum peperit: quod contigisse anno XLV Juliano desinente, die XXV Decembris, qui solo septuaginta præcessit Kalendas Januarias anni XLVI Juliani, primi Æra vulgaris, Dissertationes duæ meæ priores satis, ni fallor, efficaciter adducent: Tertulliano nihil haec tenus dicente quod his quidquam obstat. Nam & Ego *Censem Augusti*, per Cyrinum actum in Iudea, fidelissimum testimoniū Domini Nativitatis agnoleo & admitto.*

E 4 Alter nonnihil præfert insensum mihi, quantum Censem, Augusti iussu actum, non, ut Ego, non admisi, Cyrino, sed Sentio Saturnino videtur tribuere. Quod si revera est, nec vereor, nec cunctor, me illi Adversarium objicere; magno utique suffragatore fretus Luce Euangelista; qui clarissime Censem, sive Ἀπογένων Descriptionem, Edicto Augusti præscriptam, eius occasione Josephus cum Maria uxore prægnante Nazaretho Bethleënum migravit, sicut ait primam sub Praefide Syriae Cyrino, ηγεμονευοντος Συρίας Κυρηνία, Euang. Luc. cap. 2. Omnia noetas est quemquam dubitare Christianum, quin, si quando Auctor Canonicus, cum scriptore quantavis alioqui dignitatis, non tamē Canonico, committitur; ei palmam auctoritatis deferriri oporteat, qui Spiritu instinctus sancto ac Deo dictante scripsit, præ alio qui humani solum ingenii sensa litteris expressit. Quin ajo, ne ipsum quidem, si revivisceret, Tertullianum recusaturum Euangelistæ credere, Centum, cuius occasione Christus Bethleëni natus est, à Quirinio, sive, uti scribit, Κυρηνίᾳ Cyrenio, actum affirmanti.

F 5 Plus dicam, & dicto fidem adstruam. Existimo Tertullianum, cum id posterius comma ex cap. xix libri IV contra Marcionem chartæ illevit, de Censi ad negat; à Luce memorato, de quo egerat priori sententia è libri ejusdem capite VII, minime cogitasse; quod hisce indicis affirmo. Cap. VII de Censi agit singulari: Cap. xix Censis pluraliter exprimit. Cap. viii Saturnini non meminit. Cap. xix hunc memorat Censem Actorem sub Augusto. Cap. vii Censem vocat eum de quo loquitur, fidelissimum testimoniū Dominica Nativitatis. Nihil tale de *Saturnini Censibus* Cap. xix memoratis affirmat. Nec sane ad ejus tunc propoli- tum Cyrenianus ille census faciebat. Non enim de Christi Natali erat illie ipsi cum Marcionitis lis; sed de Matre ac Fratribus Christi, quos ait Lucas cap. VIII, 20. *Stetisse foris quarentes eum videre. At Iesum loco enim 2 agi de cen- respondisse nuntiantibus id ubi: qua est Mater fibus, quibus mea? aut qui sunt Fratres mei?* Marcion ex eo in- censi Mater ferebat: *Christum non esse natum.* Reddo Tertul- liani verba id demonstrantia: *Venimus ad con- Christi; stantissimum argumentum omnium qui Domini Na- tivi-*

A vivitatem in Controversiam deferunt. Ipse, inquit, contestatur se non esse natum, dicendo: Quo mibi Mater; aut qui mibi Fratres? Ut istam Hereticorum argutiam elidat, subiungit mox Nos contrario dicimus: Primo, non potuisse illi annuntiari, quod mater & fratres ejus foris parent, quarentes videre eum, si nulla ei mater, & fratres nulli fuisse: quos uirque norat qui annuntiaret, vel retro notos, vel tunc ibidem compertos, dum eum videre desiderant, vel dum ipse nuntium mandant. Subiicit deinde ac refellit cavillationem Hæreticorum, qua vim infringere istius argumenti conabantur, illos qui nuntiuarunt Christo prædicanti, matrem ejus ac fratres foris esse, non hoc ex vero, aut ex sensu proprio fecisse: sed totum id finxisse tentandi gratia. Contra istud effagium Tertullianus excepit. Primo, solere Euangelistas, cum quid tentandi causa Christo dictum referunt, id ipsum annotare: quod adductis testimoniosis evineat. Deinde fragmentum istud exvertit, negans ullam habere potuisse, qui talia Christo dixissent, ejus per hæc tentandi causam, sic continuo subdens: Et tamen ex re possit vere abundantia causas temptationis expoſtolo: cui re tentaverint hominē nam illum per nominationem Matris aut Frarum? Si ut scirent, tū qui iflos natusne esset, an non; quando de hoc fuit quæſtio, quam habuerit,

B ex temptatione disseruerunt? quis autem dubitaret natum, quem videret hominem? quem audisset, se filium hominis professum? quem de confectu omnis humana qualitas dubitarent Deum aut filium Dei credere, Propheten facilius existimantes, licet magnum aliquem, utique iamen natum. Etiam in exploratione nativitatis tentandus, quodcumque aliud argumentum temptationi competit, quam per eum personarum mentionem quas potuit etiam natus non habere. Dic mibi, omnibus natis mater adivit? omnibus natis adgenerantur & fratres? non licet patres magis & sores habere, vel & neminem? sed & Census constat actos nunc in Iudea per Sentium Saturninum, apud quos genus ejus inquirere potuissent. Adeo nulla constituit ratio temptationis istius. Hæc tam multa ideo deterripi, quia ex his confido & equum & prudentem Lectorem evidenter agnitorum, in secundo Tertulliani loco, non agi de illo Censu, quem in priori vocaverat fidelissimum testem Dominica nativitatis quo nimurum Christus ipse recens natus Bethleemi descriptus sit: sed de aliis anterioribus per Sentium Saturninum actis, quibus Genus ejus: hoc est, mater & fratres ipsius majores natu censeri potuissent, de quorum statu & qualitate tunc disceptabatur: prout mibi quidem, sp. ro & aliis quoque satis attentis, indubitanter persuadent verba, praecedentia mentionem istam Centum in Iudea per Sentium Saturninum actorum.

C 6 Non me fugit, nostrum Petavium τὸν πάνταν, cap. viii libri xii de Doctrina Temporum, ut suam nostramque sententiam de Extraordinario censu Quirinii, à tribus Ordinatis & celeribus, quot ab Augusto habitos Suetonius scribit, diverso, sententiam cum Tertulliani auctoritate conciliet, existimasse, Quirinii Censum iudeo Saturnino tribui, quod dum is Praeses esset Syriæ, à misso in Iudeam peculiari jussu Augusti Quirinio sit actus; unde contigerit functionem Extraordinarii Ministri, Ordinario & majori assignari Magistrarii. Verum præter quam superflua ista cautio deprehenditur ex eo, quod alios quidam Centus anteriores Tertullianus Saturnino imputet, minime autem quem Cyrius, Luca teste, fecit, ob quem editus in lucem Bethleemi Christus est, prout superiorius evicisse me confido: etiam existimo, quando is Census est actus, jam desesse Saturninum praefisse Syriæ. Cur ita opineretur, quod apud Jolephum lego, libr. Ant. xvii habere cum cap. viii, quando Antipater filius Herodis Roma rediit, evocatum ab Herode adfuisse Hierosolymis

Quintilium Varum, successorem iam paulo ante Saturnino missum ab Augusto: ἐπίγχαιεν δὲ ἐπίγοσσόν μεις μὲν τέτον τὸν πάτερνον Οὐαρεος Κυντίλιος, διαδόχος μὲν Σωτηρίων τῆς ἐν Συρίᾳ σφράγης ἐπεσαλμένος, ὑπωνιδὲ αὐτὸς τε σύμβολος Ἡρώδης περὶ τῶν ἐνεργητῶν αὐτῷ δεηθεντι. Forte adiunxit Hierosolymis per hoc ipsum tempus Varus Quintilius, successor quidem Saturnino in Syria Praefectura missus, proiectus autem eo ipse rogatu Herodis, ut ei esset arbiter in consilio super instantibus tunc rebus. Nec vero prius ille fuit in Provincia ingressus Vari: quasi Roma priuatum Antiochiam (quæ fides erat Syriæ Præsidis) tendens, Hierosolyma ex itinere tunc primum diverterit. jam sua 59-
ria Praef-
fectura defin-
itio,

Nam clare indicat Josephus, oratum eum ab Herode, caulam Antipatri jam tractari cœptam decidere volente, ut ne gravaretur ad se venire Antiochia, ubi paulo ante Syriae Præsidis à Saturnino decedente acceptum Magistratum cepisset exercere. At enim infra eodem capite Josephus, Varum arbitrio perfundit, confessum le recepisse Antiochiam; ubi scilicet residere conuenerat. Quod in inicio est, cum aliquanto ante posse sionem illuc Praefecturæ Syriae decedente Saturnino iniisse. En Jolephi verba: τότε δὲ ξαράσας αὐτῇ τῇ συνεδρίᾳ ἡ τῇ ἔξης ἐπ' Αντοχεῖας ἐπειδὴ δὴ καὶ τὸ πλεῖστον ἡσαν αὐτῷ αἰδιατελεῖσατ. **E** & preſiden-
te eidem
Quintilio,
Varo.

διὰ τὸ Σύριος τέτον βασιλεοῦ εἴναι. Tunc (convictio, ut putabat per ventum intercepti vim probatam, cogitatice parieidii Antipatro) statim egressus ē Synedrio, post stridie Antiochiam proiectus est: ubi scilicet plerunque morabatur, quod illuc esset Syrorum Regia. Ex serie rerum gestarum, quam inde digerit illo & sequenti capite Josephus, manifeste patet, intercessisse ab hoc de Antipatro iudicio usque ad Herodis obitum, mensis saltu sex. Cum autem Herodes obierit circa Patcha, hoc est, mense Martio aut Aprili, necesse est iudicium de Antipatro fuisse habitum manie circiter Octobri anni praecedentis mortem Herodis, qui fuit Julianus xlv. Oportuit ergo Quintilium Varum, uno saltu aut altero prius mense, nempe Septembri vel Augusto, Saturnino lucefuisse. Cum autem ex Euangelio adjuncta Ecclesiæ Traditione certum sit, Censum Iudeæ à Cyrino actum, eius occasione Christus in Bethleem natus est, mensē Decembri celebratum; evidenter constat, hunc extraordinarium Cyri Censem, Sentio Saturnino, tamquam tunc Syriae Præsidij, imputari nequivisse.

7 Non erit abs re hic obiter occurrere opinioni, facile primo aspectu Lectori oboritur ex verbis Euangelii, de Cyrino, quasi jam tunc Syriae Præsidij: Addit hunc de, quod Lucas ἀπογεγραφὴν descriptionem illam factam dicat ἡγεμονούσης τῆς Συρίας Κυρηνίας Praefide sum à Cyriaco. Quamquam non respuo quod viri E. potestate ruditি probabiliter disputant, & idoneis testimoniosis extraordinariis fulciunt, tam Latinam Præsidij, quam Græcam naria, ἡγεμόνος appellationem Extraordinarii quoque nec supremis comunicari Præfectis: puto tamen ad præsentem usum sufficere observationem vocis πρεσβύτη prima. Non enim Lucas absolute ac simpliciter dicit: ἀντὶ τοῦ ἀπογεγραφή ἐγένετο ἡγεμονούσης τῆς Συρίας τῆς Κυρηνίας, Hæc descripſio facta est Praefide Syriae Cyrino: sed πρεσβύτη, prima facta est. Vox prima respetum figurat ad secundā, cum iam is esset ordinarius & supremus Syriæ Pres. s. actam En quid Josephus cap. i lib. xvi Antiq. post narratam Archelai depositionem, & exiliu in Galliam de hac secunda Quirinii descriptione scribat: Quirinius Senator Romanus, per ordinaria omnes honorum gradus ad consulatum usque proiectus, vero alium & in primis clarus à Casare (Augusto) mittitus in Syriam ut iura Populis redderet, facultate que censeret omnium. Paulo post: Ipse Quirinius in Iudeam venit juri contributam Provincia Syriæ, ut percerferet facultates ejus

A Regimen Civium. Vides secundum Censum à Cyri-
nio actum in Iudea, non ut priorem, extraordina-
riam & quasi iubaliternam potestate, sed auctoritate
ordinariae supremi, qualis tunc fuit ab Augusto con-
stitutus, ἡγεμόνος τῆς Συρίας, Praefidis Syriae. Re-
spectu Censis hujus secundi, ab eo Praefide Syriae
acti, denominatur ille, decennio anterius actus;
Primus: & nihilominus idem dicitur actus à Prae-
fide Syriae: non quod is, cum primum Censem egit,
esset Praefidē Syriae: sed quia talis fuit quando secun-
dum fecit: & quia hinc absolutam appellationem
traxit Syriae Praefidis, etiam primus ab eo Praefide
Syriae actus vere dicitur, more loquendi probō &
vulgato: quali (exempli causa) Historici Rerum
Persicarum dicunt, Daio Histaspis Regi Persae
duos suisse filios; priorem Artobazanem, al-
terum Xerxes; nullo illos ideo culpante, quod
Patrem Artebazanis absolute Regem Persarum vo-
cent; cum tamen Darius illum genuerit antequam
Rex Persarum esset. Hactenus dictis eocchio me
abunde Quæsito tuo primo satisficerem, demonstrando,
Ex mentione per Tertullianum facta Censum
Saturnini, nihil contra meam sententiam, quæ
Christus ponit vere natum sub finem anni XLV Ju-
lianī, & circumcidit Kalendis Iacuatis anni
XLVI, unde Caput Aerae Vulgaris ducitur, præju-
dicii trahi.

8 Secundi Quæsti solutione, ad quam me hinc
*Negat Ar-
chelaū ante
an. 33 reg-
num patris
petuisse:*
accingo, perfungar, si possim, brevius; &, ut
spero, dilucidius. Id nascitur ex eo quod Josephus
scribit Lib. xvii Ant. Cap. xi, profectum Romanum
paulo post mortem Herodis patris Archelaum, ut
ab Augusto impetraret confirmationem Testamen-
ti paterni, quo ipsi Regnum Iudeæ legabatur,
obstantibus quibusdam; auditum, dum pro se in
tali negotio diceret, in cœtu Amicorum convocato ab
Augusto, in quibus erat Caius Agrippa & Iulia Au-
gusti filia filius, ab ipso adoptatus, designatusque suc-
cessor, primum in concessu locum tenens. Verba Jo-
sephi sunt: οὐνῆς (οἱ Στέφανοι) ἐπὶ παρεχούσῃ
γνωμῶν τῆς φίλων σὺν δισὶ καὶ Γάιοι, τὸν Ἀγεππτε
μὲν καὶ Ιελίας τῆς αὐτῆς θύγατρος ήν; πιητὸν δὲ
αὐτῆς μεράνων, πρώτον δὲ καθεδρίου παρελαβε. Hoc
quæsto in quem annum conferri comodiū
potest, quam in XLVI Julianum, primum Aera
Communis, quo consularum idem Caius gerebat.
Nam eo anno ab Urbe Roma condita DCCLIV
Consules in Fastis notantur, hic idem C. Julius Caesar,

C & L. Emilie Paulus. Hos eodem anno mortuus
est Herodes mense Martio; Aprili, sequente Ar-
chelaus ivit Romanum; ibique dato sibi ad causæ
cognitionem concessu selecto, primam in eo post
Augustum tenere sedem Cajum, ejus anni Consul-
lem, & destinatum Augusti successorem vidit. Quid
ibi contrarium asserta à me sententia est? quid non
etiam illi favens illamque adstruens?

9 Video quo nitantur qui hæc nobis objiciunt.
*Id quidem
ex Dionē
videri fate-
tur,*
Magnopere ostentant testimonium Dionis, Lib.
LV res gestas anno retro sexto, Juliano XL, Urbis
Conditæ DCCLVIII, quo Coss. fuere C. Antistius Ve-
tus & D. Lelius Balbus, ita memorantis, ut iis
accensere videatur C. Cæsar's profectionem in Ar-
meniam; unde cum numquam redierit Romanum,
non posuisse Romanæ ab Archelao reperiiri post
mortem Herodis anno Juliano XLVI. Qui sic dispu-
tant; errori manifesto Dionis suum inexcusabi-
liorem accumulant. Quomodo enim non men-
dum evidens in Chronologia sit, ponere missum
in Orientem Cajum Cæarem, sex tois prius an-
nis, quam is Consularum Romanæ iniret, quod ac-
cidisse anno Juliano XLVI, Urb. Cond. DCCLIV.

Fæsi publici testantur? cum ex censu Histori-
corum constet, eundem C. Cæarem, quinto tunc
in Oriente comitiorum anno, dicium tuum in Ci-
licia obiisse. Unde consequens fore, cum non
solum absentem creatum fuisse Consulem, sed
etiam mortuum. Ac Diuini forte indulgere veniam
quis possit, suspicando, aut per injurias tempo-
rum, quales multas ejus Historia passim lacuens
hians perpetua cerolunt, aut per extribendum
incuriam, vel imperitiam, vel audaciam, in ejus
librum irrepliſſe laborem istam: excusare tamen
ab imprudenter palmati vix quicquam illos pote-
rit, qui maluerint, adhærendo sic labenti Dionis
aut corruptio concidere; quam aliorum, veterum
& ipsorum, ac gravium, moritu exemplaque,
lapsum ejus indicantium & vitantium, in recta
via stare.

10 Vellejus Paternulus; Historicus fidei & ac-
curationis passionis laudatæ; idemque Dione to-
quis con-
stat ex Vel-
lis saltē ducentis annis antiquior (edidit enim leio Pater-
Historiam suam sub Tiberio: & quæ scriptis de Cajum Cæ-
Augusti actis, spectasse dum gererentur, oculis suis cora
potuit) diserte consignat Consulatu Augnti Cæ-
saris XIIII, cum Collega suffecto Caninio Gallo;

quæ multa de Argusto Dion in Consularum Anti-
stii & Balbi quinquennio priorem congerit. Nem-
pe, Magnifica spectacula edita Gladiatorii mu-
neris, Naumachiae, Dedicationis splendidissimæ
Templi Martis; tum detectam Juliam Augusti filiæ
libidine effigiem: post quod deinde C. Cæ-
sar Consul in Orientem missus est. Fuit is annus;

ut idem Vellejus exerte notat, ante Vinitii Con-
sulatum, cui opus istud suum, copiæ anno edidit;

dicabat, trigesimus: qui Vinitii Consulatus cum
anno Juliano XXXV, Urb. Cond. DCCLXXXIIII, fa-
tis publicis hodieque extantibus signetur, manife-

stum est, ignominiam Domus Augustæ, per ad-
ulteria Juliam vulgata, pertinere ad annum XLIV

Julianum, & quidem desinentem; cujus partem
potiorem antecedentem spectacula quæ dixi occu-
passent. Inde, cum id negotium lente tractum sit,

multis & longis habitiis inquisitionibus & quæstio-
nibus adversus adulteros filiæ Cæsaris; plerisque
horum morte tandem vel exilio multatis; de

pœna quoque ipsius Juliam, ex sententia Senatus à
Cæsare rogata; non videtur Juliam relegatio in In-
sulam ante postremos menses anni Juliani XLV con-
tingere potuisse. En alterum ejus rei probatum

quoque ac satis antiquum testem. Macrobius, vir
& ipse, non minus quam Dion, Consularis, Theo-
dosii Majoris ævo Romæ scribens, Saturnalium

Lib. II Cap. viii: Julianam, antequam Augusti pa-
tris gratiam perderet, ætatis annum XXXVIIII atti-

gisse: quare, cum eam ipse Dion Lib. XLVIII clare
doceat eisdem in lucem esse Coss. Lucio Martio &
C. Sabino, An. Urb. Cond. DCCLIX, adjunctis

XXXVIIII annis, fit annus Urb. Cond. DCCLIII,
qui Julianus XL est. Non igitur ante hunc rea per-
acta Iulia est: atque adeo aberravit à vero late Dion,

dum Julianus ignominiam ac pœnam sex retro annis
anticipat.

11 Vides profecto, Pater, quam mihi reformi-
danda non sit affirmatio Iosephi de reperto ab Ar-
chelao Romæ Cajo Cæsare, primum in selecto

Confilio Avi Augusti confessus locum tenente: cicer & Ro-
cum è contrario illa, ut dixi, præcipuam meæ len-
titutis probabilitatem adjungat. Deportationem igi-
tur Iuliam in Insulam, auctoribus Velleio & Macro-
bio, in postremos menses anni Juliani XLV confero.

Ægritudinem animi, ex isto ipsi molestissimo nego-
tio contractam, consolari statim Augustus studuit,
designatione

- A** designatione in anni mox secuturi Consulem, Nepotis Caii, in filium & Imperii successorem adoptati: Sub idem tempus die xxv Decembri natus est Christus, & Kalendis inde novi Anni Iuliani xlvi, qui idem primus est Aër vulgaris, circumcisus Iesu non men accepit: qua eadem die possessionem Consulatus iniit Caius: in eaque illum nova dignitate Romæ fulgere aliquot mensibus Pater voluit, magnifice ostentare postea illum Orientalibus Imperii Romani partibus parans. Defunctus interim Herodes est, mense circiter Martio ejusdem anni xlvi Iuliani, & Archelaus Herodis filius, testamento ejus Regni heres scriptus, cum conditione, si Augustus annueret, quam primum expedire se potuit, ad tam necessarium Cæsaris assensum imperrandum, Romanam summa velocitate navigavit. Appulus eo sub initium Maji, auditusque in consilio, primum ibi occupantem sub Augusto locum Cajum vidit: quippe & declaratum à quatuor iam mensibus Consulem, & filium ex nepote adoptatum ab Augusto, prætereaque successorem Imperii ab eodem designatum. Quid in eo, non dicam fons meæ sententiae; sed, non usquequa accommodatissimum ad rationes meas cernitur?
- B** 12 Nisi forte quis caueretur, non esse verisimile, destinatum ab Augusto Cajum ad expeditionem in Parthos, ultra quatuor à Consulatu inito menses Romæ defedisse. Quid ita vero inverisimile id sit, cum in universa Romana Historia passim occurrant exempla prosectorum etiam serius Consulum, ad expeditiones momenti vel maximi? Certe nefas erat eos exire paludatos, nisi peractis Latinis seriis, quæ plenumque mense Martio, aut Aprili celebrabantur. Quid quod, non sola, nec forasse vera causa itineris Cajo fuit, ex mente Augusti Bellum Parthicum. Augustus anno Imperii xliv, in senium jam vergens, eoque simuletus. Ilicitudine successionis tam opimæ Imperii terrarum in heredes sui sanguinis transmittendæ, id agebat omni arte ac conatu contra non ignoratam Livia uxoris voluntatem, quae cum tamquam vivere concordissime volebat, ut sensim problem ex se natum iis ad prærogativam successionis in Imperio, honorum rerumque gestarum ac famæ præsidii muniret, quibus haec aliquando posset prevalere privigis Neroibus, dudum bello claris & ætate adultis. Hoc animo excogitavit hunc Consulatum Caii, duorum è Iulia natorum majoris, destinationemque ejus in bellum Parthicum, omnium apud Romanos famosissimum: ex quo, quicumque successus, prout sperari fas erat, prosperi, facile auctoratur ac superatur esset Germanicorum & Druorum adeptam victoriis illustribus gloriam. Tali proposito intentus prudens senex, existimandus utique est, quam plausibilissimam lui filii, tunc incipientis produci, speciem Italie primum totique Occiduæ parti Imperii, aliquot mensium mora Romæ in splendida functione Magistratus amplissimi ostentare voluisse: ut sic eumdem quasi solem in aliud velut Hemisphærium, Asiam, emitteret: quem & illic expectari, præmissa venturi fama curarat, eo legato aliquanto anterius Quirinio, viro spectatissimo & Familia Cæsarum fido, quem & Censum in Iudea extraordinarium agere iussicerat, qui Cajo posteriorius in Orientem appulsiro, moderator & consiliorum auctor destinatus ab Augusto fuerat. His, ni fallor, in sumum exhalata vanescit exceptio ultimo producta.
- 13 Supermetior jam dictis in cumulum considerationem, in quo quidem tensu, sapientem atque laudabilem, Iacob Grandamici nostri, Auctoris harum rerum optimi, è ejus vulgaris scriptis, si quis has meas tres Dissertationes profecisse plurimum autu-
- met, nœ is me idipsum ultro fatentem ac grate praedicantem habeat velim. Is ergo divinae Providentiae ductum illustrem in quadam hic eminente compatriatione votorum & actuum Cælestis & Terrestris Imperatorum observat. Uterque sub tempus idem propriam prolem promovere in Orbis Imperium studebat: Deus Pater suum ab æterno genitum Verbum, ex integrissima natum Virgine octavo Kal. Ianuarii, ipsius inde Kalendis nomine leto insignitum, Mondo imperaturum ostendit. Eodem die Consultum auspiciatus Caius Cæsar, Augusti ex nepote adoptivus filius, matre progenitus adulterii infami, omni designari tetrarum Imperatoris tulit (falsum quidem & mendax, nam quadriennio extinctus inglorius periit) interim dum Iesus, tacitis nec interruptis uspiis annib[us], ad supremum, quod hodie que duraturum æterno ævo possidet, rerum omnium Regnum profecit.
- 14 Procedo ad tertium Argumentum, quo probari Christum passum ante Aër vulgaris xxxi 11, 3. Negat quidam putant; inde viu trahente, quod Tertullianus, & ex eo Eusebius, Paulus Orosius, Cedrenus, quod Sejanus & Nicephorus scriperunt: Tiberium, Pilati litteris comperta Christi Resurrectione à mortuis, referen
- Item quam
apte ejus
adoptatio
cum Christi
nativitate
concurrat.
- E
- rum suo nomine ad Senatum curas de divinis ei honoribus decernendis. Id senatu aspernato, consiliis maxime Sejanus tunc Consulis, ob talē repulsa inflammatum ita vehementi Tiberium, Sejanus necem Senatoribusque permultis decrevisse. Haec narratio, quæ fabulane sit, an vera historia, disquiri jure posset. Tertullianus, qui unus fundus est (nam Eusebius, Orosius, aliique ex eo hausere) jaçatur in vulgo rumorem qualemeumque, melioribus pro causa, quam Apologeticæ tractabat, inferere argumentis, è Rhetorum arte, ad cumulum potuit. Erant primis Ecclesiæ seculis Christiani, qui fingere ac inventiri pro Religione pium crederent. Hi multos libros, magnis veterum nominibus insignes à se suppositos, sparserunt; ut magna hodieque, nec injusta, querela multorum est. Talium aliquis forte superstruxit memoræ vulgaræ interitus tragicæ Sejanis laetitiaque in Senatores Tiberii, figmentum istud, à facile credulis cupide arreptum; cuius qualiscumque usum in suam rem præsentem Tertullianus non neglexerit. Nam aliqui, quomodo credibile sit, statim à Resurrectione Christi adeo persuasum eis Divinitate fuisse Pilatum, ut repente scriptis ad Tiberium litteris, seni ei, cauto, callido, nec nimium religioso, fidem fecerit mysterii quod ipsi Apostoli, ipsi Discipuli, visis etiam signis ingentibus, non nisi ægre ac tarde crediderunt; fidemque tam plenam, ut is confessum ad Senatum de eo Divis aggregando retulerit. Quam vero causam habere potuit Sejanus in re tali adversandi Principi, cuius è natus pendebant ejus omnes status ambitionisque rationes? quæ nihil sane connexum cum Christi consecratione habebant. Crederem (& in hoc mihi sperarem nonnullos assenturos, ex iis qui morum Sejani eam informassent ideam, quæ ex Historico-rum huic æqualium, Taciti præsertim ac Suetonii, scriptis exhibet se) si ei Tiberius significasset, eupere se, ut Crocodilus, cultus ab Aegyptiis, à Senatu Romano, jure Romanæ divinitatis donaretur; privilegio pari ei quo serpens Epidaurius, Senatus consulto accessitus è Phrygia, cultum, sedem, & templum in Tiberis Insula jam pridem obtineret; Sejanum, quo erat animo & genio, libenter obsecutum studio Cæsarum, spe fundanda temper magis stabilendæque potentia, unico innixa fulcro Tiberii gratia; cuius, utpote morosi & irritabilis hominis, perdendæ aleam se jacere, ista desiderii ejus ac studii frustratione, non poterat nescire. Quale præterea est,
- volenti
Christum
inter Deos
referre.
- F

A est; quamque, ut lenissime dieam, non proutum cre-
ditu, quod ex Orolio refers, Edicto constituisse Seja-
num, ut Christiani exterminarentur? Mira res! Chri-
stiani Roma fuerunt uno statim aut altero à Christi Re-
surrectione anno: cum in Iudea ipsa & Syria (ubi
duodecim Apostoli & septuaginta Discipuli Chri-
stum prædicabant, mirabilibus prodigiis passim e-
dendis fidem à se dictis adstruentes) non nisi multis
posterioris annis esse cœperunt; quando nimisru, ut
ait Lucas, Act. xi, 26. Primum cognominati sunt An-
tiocia Christiani. Iam ergo fallo tribuitur S. Petro
gloria, Christianissimi Romam importati sub Clau-
dio: qui jam illie nomine ac numero stabilitus, mul-
tis annis ante fuem Tiberii, fuisset. Iam ergo errant
& fallunt memorie omnes receptissimæ, ac pro in-
dubitatis habita tot seculis, Tabularum Ecclesiasti-
carum, dum primam à Romanis Idololatria Perse-
cutionem Christianismi Neronianam numerant:
quam tamen plus annis triginta præcessisset anterior
Sejani Edicto indicta; Sejana ideo, vel Sejaniana no-
minanda. Sed eur, quælo, nec Suetonius, nec Ta-
citus, nec Dion, in cauſis, quas late differunt, necis
Sejani, odiique in eum Tiberii, memorant offend-
tionem è reculata Christi relatione in numerum
deorum Romæ cultorum? Evidem, qua sunt illi
tres diligentia, in sensibus, motibus, affectibus, verbis
quoque & actis minimis Tiberii notandis, credetem
nec istud ejus pro Christi gloria incepit, aut late-
re iplos, aut ab iis dissimulari potuisse, si umquam
fuisset: præsertim eum ex his duo, maxime priores,
quod è scriptis eorum constat, infensissimo in Reli-
gionem Christianam animo fuerint. Quare ambos,
in perscrutandis & infamandis Tiberii vitiis attente
curiosos & acerbe disertos, credibile non est ne-
glecturos occasionem culpandi Principis, populo
excoli; super cetera crudelitatis, rapacitatis, infandæ
libidinis, quæ late persequuntur, crimina, etiam
impunitatis & sacrilegi, consiciti quodammodo,
violandæ, quantum in ipso fuit, Romanâ Religio-
ne, per conatum admiscenti ei acceritatem procul
barbarem, ipsorum judicio vanissimam, supersti-
tionem.

ea de cauſa fuerit à Tiberio necari jussus.

B 15 Placet tamen, ne videar astu declinare quod
ista dentur, frangere nequeam telum, ulti id factum pro vero
occisum esse transmittere. Sit sane, ut volunt. Statim à Christi
Resurrectione motus Pilati litteris Tiberius apo-
theosis ei decerni à Senatu Romano eupierit ne-
quidquam (quippe Sejano in contrarium nitente)
unde in Sejanum & Senatores multos gravis ab ir-
ritato tali repulsa Tiberio ultricis iræ procella in-
gruerit: quid tum postea? Ergone propterea opor-
tuerit ante annum xxxi Ærae vulgaris mori Chri-
stum & resurgere? Minime gentium. Nec enim au-
diendos qui dicunt, Sejani catastrophen illo anno
contigisse, ex ipsis qui pro hoc citantur testibus,
comprobo. Fuit annus Ærae Christi trigesimus
primus, in Julianorum ordine lxxvi. Urb. Cond.

Vt tamen ista dentur, non anno 31;

C 15 Placet tamen, ne videar astu declinare quod
ista dentur, frangere nequeam telum, ulti id factum pro vero
occisum esse transmittere. Sit sane, ut volunt. Statim à Christi
Resurrectione motus Pilati litteris Tiberius apo-
theosis ei decerni à Senatu Romano eupierit ne-
quidquam (quippe Sejano in contrarium nitente)
unde in Sejanum & Senatores multos gravis ab ir-
ritato tali repulsa Tiberio ultricis iræ procella in-
gruerit: quid tum postea? Ergone propterea opor-
tuerit ante annum xxxi Ærae vulgaris mori Chri-
stum & resurgere? Minime gentium. Nec enim au-
diendos qui dicunt, Sejani catastrophen illo anno
contigisse, ex ipsis qui pro hoc citantur testibus,
comprobo. Fuit annus Ærae Christi trigesimus
primus, in Julianorum ordine lxxvi. Urb. Cond.

DCCXXXIV, quo Coss. fuere Tiberius Augustus v. &
Cælius Sejanus. Non erupisse tali anno in Sejanum
Tiberii odium, clarissime docet Dion Cassius lib.
LVI duobus locis. Primo pag. 717 (utebat editio-
ne Henrici Stephani anni 1592) ubi ait: Sejanum
jam Exconsulē, adhuc incolumem, & specie pœ-
cipui favoris apud Tiberium solita cum maxime
florentem, parituisse quod non in Consulatu aliquid
tentasset. Hoc est, non conatum exprimplisset in-
vadendi Imperii, quod jam dudum machinabatur.
Verba Dionis sunt: μετηγγνωσκεν ὅπι μηδὲν ἐν τῇ
ὑπαρτίᾳ ἐνεώχμωσεν. Deinde pag. sequenti atens,
Nævium Sætorium Macroneum, Piætorianis cohortibus
Præfectum, à Tiberio clam missum ad per-
dendum Sejanum, arcana mandata communicasse cum
Memmio Regulo, tunc Consule: nam Collega ejus Sejano ^{sed Memmio} Regulo Co-
favebat: τὸ ἐπεισάλμενα ὅι (é Μάκρων) Μεμμιώ Ρύγε ^{non quidem} λῷ οὐτε ὑπατένοντι (ό γδ Κυνάρχων ἀντε τὸ Σηταρῆ ordinario,
ἴφενε) ἐπεκοινώνετε. Ex his manifeste patet, non
fuisse illo anno Consulem Sejanum. Quæramus
quo anno fuerit consul Memmius Regulus. Frustra
id quidem in Fastis fiet: ubi totis annis circa hæc
triginta, nec retro, nec prolorum, in dyade Consulum
reperitur id nomen. Non enim fuit iste Regulus
Consul ordinarius, sed suffætus. Quando autem
& cui? Opinor Servio Sulpitio Galbae: qui anno à
Sejani Consulatu tertio, Ærae Christi vulgaris XXXII
Iuliano LXXVII, Urb. Cond. DCCXXXVI, Consul-
latum ordinarium gessisse signatur in Fastis ^{verum Suf-}
Luc. Cornelio Sulla. Non toto autem anno peristi-
fisse Galbam in Consulatu, sed sex tantum mensi-
bus, docet nos Suetonius in ejusdem Galbae postea
Imperatoris Vita, sic scribens de illo cap. vi. Con-
sulatum per sex menses ordinarium gessit: suffecto ei
videlicet in posterius semestre Memmio Regulo.
Nec abhorret ab hac conjectura, quod L. Cornelius ^{verum Suf-}
Sulla, quem collegam ultimis anni ^{fæcto pro} suis mensibus ha-
buit in Consulatu Memmius Regulus, hic à Dione ^{Sulp. Galba}
indicatur, fuisse Tiberio suspectus favoris in Seja-
num. Nam præterquam, Familia Corneliorum &
Cætarum numquam bona & fida concordia coaue-
runt, ex quo Iulius Cæsar, auctor claritatis domus
Cælareæ, ægre Sullæ Proscriptoris gladium effugit,
uti Suetonius narrat in Vita Iulii cap. i; etiam hic
ipse Galba primo Collega Cornelius Sulla, bis re-
reperitur fuisse accusatus conjurationis adversus Cæ-
sares; & cum prius periculum propitia sorte decli-
nasset, secundo succubuisse, jussu Neronis occisum.
Vide Tacitum hæc testantem Annal. xxi & xiv.
Indigitant hæc nobis veram Epocham exitii Sejani,
ultimos menses anni Ærae vulgaris XXXII, quo
paullum nos Christum indubitanter eredimus, & re-
surrexisse mense Aprili. Qua de re à Pilato scriptæ
litteræ ad Tiberium pervenire potuerunt mense
Majo aut Iunio. Indeque cuncta cetera facile
sequi, quæ nobis objiciuntur immerito, cum no-
stræ sententiaz novum firmamentum adjiciant.

E

F

CON-

CONSULTATORIA EPISTOLA

Ad eumdem R. P. Petrum Possinum,

Super anno Christi trigesimo apud Lucam, & Euangelicæ Historiæ principio exinde ordinando.

Quoniam ad me dedisti, Pater amantissime & eruditissime, Epistolam ultimam, licet ineunte Octobri scriptam, vix ante Februario hujus anni MDCCLXXXV accipere merui, variis ex causis inter Parisiensium amicorum manus retentam diutius; adeo ut jam fere inciperem formidare, ne non satis mature adveniret properanti ad finem partis primæ Chronologici hujus mei conatus, cui adjunctam cupiebam una cum prioribus duabus. Nam licet istis Epistolis plenissime exhaustis quidquid litterarii laboris tibi injuxeram, ea quam ipse dederas fiducia usus; doluisse tamen deesse tam illustre Corollarium, quale postrema ista Dissertatione sperabam. Tanto igitur ea advenit gravior, quanto longior expectatio magis a cenderat desiderium. Nulla proinde mora interposta, tuum istum vere triplicem funiculum, quo Communis Aëris Christianæ auctoritas firmissime adstringitur ne vacillet, adnexui operi jam metam spectanti. Hoc dum ago, nonnulla adhuc mihi occurrit ratio, qua, salvis fere iis omnibus quæ annus 30, solidissimo ratiocinio affirmasti, videor posse, falsum ut probabilem, sustinere sententiam, pridem mihi placitam, secundum quam in meis ad Ephemerides Graecos eas observationibus statui, nati in terris Christi Anniversari diem ipsum esse, quo eundem Bethleem adoraverunt Magi due Stella, jam inde à mensibus viginti & uno, aut etiam tribus, videri ipsi in Oriente cepera; secundum quod tempus, ab iisdem Magis intellectum, occidi Herodes infantes jussit à bimatu & infra, ipse peracta eaudi vix totis tribus mensibus superstes: juxta quem calculum baptismus Christi contigerit anno ætatis ejus XXX expleso, mors vero ætatis ejusdem XXXIV per tres menses inchoato. Qua de re obsevero, ut, velut Discipulum consultabundum eum Magistro, Tecum aliquantis per discurrentem audiatis; & si aliud nihil, occasionem saltem accipiatis, Euangelicam Christi nascientis historiam par felicitate illustrandi, qua apud me affirmasti communem sententiam de anno ejusdem morieatis: eaque elucidandi, quæ possint in ultima Maji parte legi, quando angustiis temporis ad hanc editionem reliqui nunc prohibeo responsum expetare.

Bestia Graeca id lus, definire potest id de quo dubito: *Et ipse Iesus, cuius baptismum jam retulerat Euangelista, erat incipiens quasi annorum triginta*. Καὶ ἀντὸν ἡνὸς Ἰησοῦς ὥραι ἡταν τριάκοντα ἀρχόμενος. Ea verba, absque commate ante ἀρχόμενος sumpta, quomodo videntur sumpisse vulgaris Aëris auctores, ut intelligatur Iesus tunc annum ætatis trigesimum ingressus, haud dubie rem conficerent: quamvis enim particula ὥρα (ut tu optime nosti) sit ut plurimum dubitativa (affirmative enim diceretur ὥς unde istud Ioannis, δέξαρτον πονογένες, gloriam quasi unigeniti) adeoque idem valeat quod circiter, sive plus minus; satis tamen illius indifferentiam videretur determinasse Euangelista, ad defectum potius, quam ad excessum, si verè τὸ Incipiens, ἀρχόμενος, ad annorum numerum retulit. Quæro

ANTE TOMUM IV MAIJS

ergo utrum omnino dicendus sit eo retulisse. Non ita existimat Martyr Ignatius, vel quisquis sub eius nomine compoluit Epistolam ad Trallianos, ubi ait, *Christum exploris tribus annorum decadibus esse baptizatum*. Sed nolo auctoritate incerta nisi, ideoque abstineo etiam verbis Iustini Martyris, in Dialogo cum Tryphone dicentis, quod Iesu triginta plus minus annis mansit, priusquam veniret præaco ejus Iannes. Ipsis me verbis adstringo, & Graecæ linguae scientissimum interrogo; satisne Graecæ construunt potius sed potius suadentes

E

etio sit ἀρχόμενος ἡταν τριάκοντα, incipiens annos triginta pro ἡτε τριάκοντα annum trigesimum; mihi nec Latine sic loqui placeret, nendum dicere incipiens annorum triginta. Ast vero utrāque in lingua clara constitutio fit absque voce ista, *Erat annorum quasi triginta*. Quo igitur istud ἀρχόμενος, Incipiens? Fallor, si non ipse se explicat Euangelista, primo Actorum ubi ait de Iesu, *Intravit & exiit inter nos Iesus incipiens (ἀρχόμενος) à baptimate Iannis usque in diem qua assumptus est: & rurum cap. x Verbum ... incipiens (ἀρχόμενος) à Galilaea post baptismum quod prædicavit Iannes*. Quid autem incipiens? Utique intrare & exire inter discipulos suos, sive (quod initio dixerat, & forsitan magis aperi eodem agitur loco intelligetur) facere & docere. Ad hunc autem sensum obtinendum, ut idem valeat quod, *Erat Iesus, cum inciperet (facere scilicet & docere) quasi annorum triginta*, aprius in Graeco textu postponitur li ἀρχόμενος, quam præponitur in Latino τὸ incipiens, cum id eo loco uteumque dubium sensum faciat, non item quoad postponitur.

C3 Hæc mihi si concederis, & τὸ incipiens permisisti; comodius semper leponi ē textu, velut ad nostram questionem impertinens; haud difficulter concordum etiam Te confido, quod indecisa locutionem deceat quam minime opus est ampliare: proinde de eo qui trigesimum annum ætatis suæ diebus dumtaxat tredecim excessit, rectius intelligi quod dicatur annorum quasi triginta; quam de alio, cui inreger pene annus deest ad ætatem istam, quamdiu scilicet nihil magnopere in contrarium obsistit multo autem magis quando per talem explicacionem & sensum laxatur spatiū, intra quod, non item in multo contractiori, ea omnia commode & circa perturbationem ullam digerantur, quæ vel Euangelista de Christo, vel Historici de Herode narrant. Videamus ergo an ultimum præstare possit acceptio prior; sic enim suavius enervabitur vis præjudicij, quo alias præpotet opinio communior quam defendis; non facile flexendus in contrarium, si eam porro velis sustinere, insuper habitis difficultatibus, quæ (quantumcumque magnæ mihi videantur) non sunt tamen etiam ne judice prorsus insuperables; & omnino forent tolerandæ, quando certum esset, spatium amplius concedi non posse, quocumque etiam proposito commendo. Quia autem jam pridem tibi consilium est Euangelicum textum doctis suis Dissertationibus illustrare, patere ut etiam ad reliqua eo conserva mysteria excurrat oratio, oboritum ex chronologicis tricis fastidium pia nec inutilis meditationis lapore conditura.

F

P. 1

A 4 Ponamus igitur anno Juliano XLIV, ante Epocham Aëris Communis secundo, die xxv Martii, quando missus est Angelus Gabriel ad Mariam, vel videri in xxii Ianuarii, quando Iosephi & Mariæ desponsationem nuper accepimus recolendam, potius ex anno, an. 44 Iu-

aliqua congruentia temporis, ab Annuntiationis die nec remoti nimium, neque justo propinquioris, quam alia aliqua auctoritate: Ponamus, inquam, ceptam à Magis conspecti in Oriente Stellam, aut juxta Henschenium xxv Martii, aut potius die xxiiii præcedentis Ianuarii, siquidem per suam desponsationem Virginis jus acquirebatur, ad Regnum Iudaicum, in patrui simul ac mariti sui caput devolutum, transferendum in eum, quem ipsi paritura erat filium, si non naturalem, certe legitimum; quemadmodum ex tuo, Pater Reve-

ende, eruditissimo Dialactico Theogenealogico

Martio Virgo visiterat Elisabetam, alias dedici docuique.

Dum autem eam Stellam,

sic ut infra dicam, obseruant illi, Hierosolymis Nazarethum ducta Virgo, post duos continentis matrimonii menses, conceperit Verbum ex se caro factum die xxv Martii. Tum invitante Paichalis festi proxime celebrandi religione, cum Iosepho regressa Hierosolymam, cum bona illius venia, in comitatu notarum sibi è Zachariæ familia perso-

narum, ad idem festum advectarum, excurrerit

mensa Iu-

nio redu-

ta sit à

Iosepho in eam, quo usque ad Pentecosten revertens Iosephus,

Nazareth

veniret ipsam reduceturus domum; ignarus interim

arcani ineffabilis, quod fuerat Spiritus sanctus in

sponsa sua operatus. Ut vero revertit, arque

etiam ipse venit in domum Zachariæ; credibile

est Elisabetham, quæ divinorum magnalium pri-

dem conscientia erat, eoque nomine in ipso Mariæ in-

gressu fuerat ei gratulata, non absimili gaudio ho-

spitem suum perfusum voluisse, aut saltem subob-

scure dixisse aliqua, ex quibus paulatim veniret

ille in concepiræ prolixi notitiam, quam virgineus

pudor cunctabatur ei communicare. Quare is, suæ

continentiæ conscientia, nec facile mysterium capiens,

quod omnem humnanum superabat intellectum, etiam,

elegere diutius ibi manere; specie quidem fruen-

dæ hospitalitatis suavissimæ, revera autem vi-

surus quo res evaderet, & animo aneeps quid

confititi caperet, si vere prægnantem sponsam com-

perisset. Ad hoc porro nequaquam opus est cum

Hieronymo concipere, quod licentia pene maritali

futura uxoris noverat; paulatim enim intume-

scens sacro pondere fetus uterus, proditus ultro

erat eam, quam primo suo ingressu fuisse à cognati

matrem Domini salutaram, poterat inaudisse.

C Jamque tertius mensis graviditatis certiore illum reddebat de veritate conceptus, quem credere eatus formidarat: quapropter, cum pater haberet nollet ejus quam non genuerat prolis, nec sponsam trahucere, de ejus sanctitate, comperta sibi, nihil au-

debat nisi honestum præsumere; cogitavit occulte

dimittere eam, id est, in scia illa Nazarethum redire,

indeque clam mittere libellum repudii. Sed ne face-

ret prohibuit Angelus, monens ne timeret acci-
re Mariam conjugem suam: quia de Spiritu sancto era-

rat, quod conceperat.

5 Tum vero, priusquam impleretur Elisabeth tempus pariendi, ad quod non decebat manere ibi Virginem, cum hac redierit Nazarethum circa

Decembri xx Junii; ubi nati paulo post Joannis, & mirabi-

veneris in Bethleem, lium eam nativitatem secutorum nuntium lætus ac-

ubi peperit, ac reliquum fere annum manserit, donec

Christum exiit editum à Cesare Augusto, per quod Bethleemum

cogeretur proficisci. Hic xxv Decembri Deipara

Unigenitum suum peperit, & pannis involvtum re-

clinavit in præsepio, quoniam deerat locus in diver-

torio. Sed hunc fecisse cito debuit adventus Pasto-

ruo, Angelico inonitu ad visendum infante in re-

cens natum acurrentium, & quæ viderant audie-

rantque annuntiantium. Quomodo enim pateretur

Bethleemici cives diutius in stabulari antro perma-

nere pueroram, de qua tanta sibi prædicabantur

magnalia? Utur sis, novo anno in eunte circumci-

sus ibi Puer est; & postquam, ibidem etiau, imple-

ti sunt dies purgationis Mariæ, quadraginta videlicet, an. Iul. 45

secundum Legem, tulerunt illum in Hierusalem ut siste-

rent cum Domino.... Et ut perfecerunt omnia, reversi sum in

funt in Galilæam, in civitatem Nazareth. His deinde templo.

verbis Tatianus, seculi 2 scriptor insignis, Har-

moniaæ Euangelicæ Auctoꝝ & in omni historia ver-

satissimus, subrexit narrationem de adventu Ma-

gorum, ex Matthæo hinc ordiente, prætermis-

sis omnibus iis quæ usque ad annum XI retine-

rat Lucas; siue hic è converso prætermittit quid-

quid deinde sequitur ex Matthæo, uisque ad redi-

tum ex Ægypto. Sed quoniam idem Lucas Cap.

xv, narrato Christi baptismo & jejunio, simili fe-

re qua supra phrasū utitur, dicens, Et consummata inde pa-

omni tentatione....regressus est Iesus in virtute spiritus in rentes ejus

Galilæam; cum tamen ex Ioannis 1 constet, multe regi s̄l

& magna intercessisse, quæ ille omittit; dubium sim Nazar.

hoc loco nascitur, utrum revera Hierosolymis in rethum,

Nazareth immediate sit itum, an vero solumento

do post redditum ex Ægypto; maxime cum oport-

eat Bethleem reducere matrem & puerum ante

fugam.

6 Evidem eo propendo, ut tamdiu textus

Evangelicos secundum rigorem verborum accepia,

quamdiu aliis clarius textus non cogit contrariū

facere: & satis cause invenio, cur Parentes Christi,

propositi habentes sedem capere Bethleemi (quem-

admodum inde colligo, quod rediens ex Ægypto

Josephus, propter regnante in Iudea Archelaum ut fami-

timuit eo ire; iturus alias, utique ad domicilium liolam

transfor-

bi jam ante fixum) ea ut, inquam, satis invenio, cur rent in

convenierit, immo oportuerit eos prius reverti Nazar-

ethum. Nempe ut Iosephus, à sua istie domo &

possessiuncula verosimiliter aliqua raptim cum

sponsa egressus, urgente Edicto ut Bethleemi pro-

fisterentur; longius posthac & forte in perpetuum

absuturus, disponeret omnia ad migrationem, di-

stractâ quæ transvehi non poterat supellestile, do-

moque & agellis elocatis. Causam quoque Bethleemum

commigrandi non unam concipio: nam

persuadeo mihi, non tam pauperem fuisse Mariam

ut passim Concionatores meditauerint, utpote hone-

sta in fortuna natam; si verum est, quod paren-

tes ejus, annuorū proveniūto partem tertiam sibi

servare contenti, alias duas partiri fuerint soliti in-

ter templum & egenos; item, quod Anna mater

ejus, Joachimi conjux, fuerit filia Sacerdotis, unde

& domum Hierosolymis ipsa habuisse, & agros

maritus ac pœna dicuntur; Iosephum autem Mariam

credo versatos satis in Scripturis, Messiam spectan-

tibus & vulgo decantatissimis, ut scirent illum è ubi credi

Bethleem exiturum apud Iuliam promitti. Cum possint nō

ergo viderent, Deo sic mirabiliter ordinante, fa-

cū esse ut is ibi nasceretur, quin & agnosci utcumque

cōp̄isser, Pastoribus annuntiantibus; ipsique

Bethleemici vicini, tum amabili hospitum suo

rum conversatione, tum spe futuræ aliquando

amplitudinis suæ capti, multis verosimiliter insti-

tissent ut stabile apud se domicilium figerent; eum-

que in finem forsitan offerent eæ ipsæ ædes, quæ

olim fuerant Joachimi & Heli plurimumque proge-

nitorum, quas & contingere potuit necdum ven-

ditas, sed solum elocatas aliis esse; quare non po-

tuissent.

tuissent commoveri, ad Nazarenam commemorationem, familiæ suæ peregrinam, commutandam cum Bethleemita, tanto commodiori ad omne tam spirituale quam corporale solatium, prope Hierosolymam & Templum, ubi & Simeonem justum & Annam Prophetissam habituri essent, mysterii grandis conscos. Et hæc quidem illi cogitare poterant, humano modo res soliti astimare & gerere, nisi cum diviniori impulso aliò agebantur. Deus autem eo hæc disposuerit, ut ibi haberet eos, ubi adoraretur puer Iesus à Magis, requirereturque ab Herode, & unde foret in Aegyptū brevior transitus.

certe nihil suadet omnia ab dicasse

7 Neque absonum videatur, quod familiæ Christi facultatas aliquas (licet non magis, nec tanto generi pares) presumam fuisse. Nulla indecentiam, sed congiuntiam multam in hoc repertiet, quisquis, sepositis præjudiciis, ad sacram Christi Historiam adverterit animum: & fabrilis professio non excludit omnes omnino facultates; præsertim cum apud Iudeos tunc temporis nemo non aliquid opificium disseret, sicut patet in Pau- lo, artem schenopegiae tractante, licet aliás littera- rato & non ignobili. Præterea nulla necessitas co- git, Euangeliæ paupertatis exemplum, in Chri- sto aut parentibus ejus, statuere ante illius Baptismum; post quem primum etepit facere & docere, tum alia multa, Iudeis nova, tum vendere omnia & dare pauperibus, ad habendum thesaurum in cælis. Hoe primam fecisse Deiparam, mortuo Iosepho jam viduam, libenter dixerim; nec enim pars est ratio pro abdicatione bonorum in prima juventute facienda, quæ pro voto virginitatis, cuius illa vexillum creditur etiam ante pubertatem erexisse; uti facile quivis per se intelligeret.

B *ante Christi predicationem.*

8 Ceterum prima agnoscendi prædicandiisque Messia, velut jam nati, initia, per Pastores in Bethleem, pérque Simeonem & Annam in Templo, dixerim non magnum strepitum fecisse, sicuti non magnum dabant de se fulgorem; propter plebejam conditionem personarum, ad quarum notitiam pertinebant istiusmodi dicta factaque. Quid si eoru quidpiam in aures oculosque venit potentiorum ac superborum Principum populi, Ministerorum templi, Herodianæ aulae affectuarum, pro somniis ea doliramentisque habuerint dormitantium rusticorum & seruum fatuorum, nec digna putave-

runt de quibus ad Herodem Regem referret aliquis, aliunde satis ægrum animi, seque rideri credituram tam insultis humana estimatione futilibusque narrationibus, quales in superstitione plebecula Iudæorum, ut spargebantur quotidie, sic facile contemnebantur, & contemptæ evanescebant citius, quamdiu nullum tiebant notabilem motum. Ast vero cum Magi ab Oriente venerant Hierosolymam, dicentes, Vbi est qui natus est Rex Iudeorum? vidimus enim Stellam ejus in Oriente, & venimus adorare eum; audiens id Herodes Rex, turbatus est, & omnis Hierosolyma cum illo: & congregans omnes Pri- vipes Sacerdotum & Scribas Populi, scitabatur ab eis, ubi Christus nasceretur. Quando autem venerant illi? Cum natus esset, Iesus in Bethlehem Iuda in diebus Herodis Regis, inquit Matthæus. Tantumdem dicere potuisset, si vel decennis jam puer fuisset. Nil ergo hinc habetur præsidii ad sustinendum, quod vel xiiii die à Christi Nativitate, vel mox à Præsentatione in Templo, Magi venerant. Dixi ego, & (siquidem ligat) pergam libenter dicere, ipso anniversario Natalis die factam Adorationem Magorum; quia tali die recolit eam universus fere Oriens, nocturna diurnaque officia inter duo ista mysteria sic dispertiens, ut nox nascenti, dies ado- rato Christo in solidum tribuatur.

& prius adorarint die anni- verfarior nativitatis sua,

9 Proinde rem hoc modo factam concipio. An- no xlvi Juliano execunte, die autem xxii vel xxiii Decembris, advenerint Magi Hierosolymam; tum unus alterve dies transferit ipsis in aula Herodis, dum examinantur studiose ipsi, consulunturque Sacerdotes & Scribæ; die autem xxv Bethlehemum dimiserit eos Herodes, non sine comitatu aliquo, specie quidem honoris & ducatus, revera autem explorandi causa & explorata mox referendi. Ibi inventus sit, non jam infans pannis involutus, sed puer anniculus, in gremio matris ludens, adeoque pro captu illius ætate aptus ad hospites peregrinos blando risu excipiendo, oblataque munera parvularum manuum injectu jucunde palpanda; non in Stabulo, sed in Domo, ut expresse habet saec Textus. Hanc ætatis differentiam etiam Græcorum libri rituales, præcipuorum mysteriorum figuris æque ac nostrates insigniti, ipsi exprimunt imaginibus, quales, ex Menœis jam semel producas, iterum repræsentare non fuerit importunum.

C

10 Quia & Occidentalis Ecclesia, primi moris teneat retinens, in tertia Missa legit Euange- lium de Magis; de quibus tamen solemnius agens
Ante Temum IV Maji

dum instituit in diē Epiphaniæ; sicut & de primo miraculo in Cana; quamvis una cum ecclesia Orientali tecolar mysterium Manifestationis præ-
D 2 puz

A pux, in baptismo factæ & antonomastice Epiphania nominatae. Non tamen quasi uno die omnia tria facta sint: appareat enim ex S. Maximo, nullam ejuſmodi traditionem in Ecclesia fuisse, quantumcumque id nunc vulgo pro traditione habeatur; & certum est, Nuptias in Cana Galilææ factas esse, tertio quatuor post baptismum mense. Itaque, sicut ex usu Occidentalis Ecclesie, unicus cultus tria mysteria confundente, nihil certi haberi in nostram rem potest; ita rectissimo iudicio sequemur in istis Ecclesiis Orientalium consensum: quem eatenus etiam probare Occidentales videntur, quatenus in recolenda paulo post Natalem memoria puerorum, ab Herode interfectorum, cum iisdem consentit.

*edq; blen-
nio ap-
parten-
tia ſte-
re comple-
to,*

11 Convenit porro genio Herodis, politice prudenter non minus quam sanguinarii, talis qualem supra dixi sollicitudo, custodia Magis adjungentia jam federe: nec verisimile mihi est, satis habuisse humanitatem voluntatem inventum Regem etiam per ieradonandi. Sed quantumvis cautum fecellit Dei providentia, misso Angelo, qui in somnis & Magos moneret per aliam viam reverti in regionem suam, & Josephum tollere puerum ac matrem ejus, & fugere in Egyptum: quod utruque eadem ipsa nocte factum est, ut adveniente die speluncarum latibus se turati sint, frustraque exploratores, ortox mox mane ad insequendum egredios. Ex his ad se reversis die xxvi Decembris illuum se Herodes intelligens, cepit crudele consilium: furoritamen fraudem admisitens more suo, verosimiliter simulaverit, quasi nihil dubius & valde laetus de nato iam Bethleem Messia, honorem ei haberi veller, curareque omnes ejusdem fere statim ibi natos, pueros huius lument regio educandos; & ideo adiuxerit occidi pueros à bimatu & infra, secundum tempus apparentis Stellæ quod exquirierat à Magis; neque illos tantum sed & ceteros ex omnibus finibus Bethleem. Quos tamen fines non magnos debemus nobis fingere, sic ut ipia Hierosolymam imo, & Montana Iudeæ complectantur, si ut faciunt qui numerum occisorum augere volunt, ipsumque Ioannem Baptistam vocant in consortiu periculi, à quo eum mater Elizabeth in speluncam fugiens liberarit: sed debemus eos ab ortu & leptemtrione perquam exiguo concipere, qua scilicet fines Benjaminæ tribus oppidum respicit, laxiores autem versus meridiem & oceasum, atque ad unam circiter leucam extensos. Ea res facile diem xxvii & viii occupavit; ut verosimilius sit collectorum ea fraude unum in locum parvolorum cædem primum patraram fuisse die xxix, secundum Orientales; licet Occidentales, Natalis Dominici celebritatorem augustiore facturi continuatione festorum, diem xxviii prælegerint. Favet huic explicationi, quod Eusebius quidam, in tractatu de distantiis sacerorum locorum, inter Symmicta Alsatiana secundo, sub annum mxc scripto, ex incolarum traditione dicat, Innocentium, jussu Herodis occisorum, partem maximam, contra meridiem secundo milliariorum à Bethleem, secundo à Theba, sepultam quiescere.

*Herodes
iussit occi-
di pueros
à bimatu
& infra,*

12 Nunc vero quod ad bimatuum attinet, ejus definiendi causam, ex tempore apparentis Stellæ sumptam, adeo manifeste dicit Euangelista; ut, nisi præjudicio occupatus animus ad tempus contrahendum adstringi se existimet, dubitare non queat, quin ab initio cœpiæ conspici in Oriente Stellæ, usque ad cædem infantium, biennium circiter elapsum sit. Et hoc in Palæstina tam certum habebatur, ut S. Hieronymus, Chronicon Eusebii

istic vertens & interpolando augens, atque indidem natu ibique educatus Epiphanius, Salaminæ in Cypro Episcopus, non satis exploratum habentes quam non longo post oculos infantes tempore vixerit Herodes, integro post natum Christum biennio differant adventum Magorum. Qui vero annum, quem eidem Christo nostra addit opinatio, recularet admittere; magnas inter angustias temporis hæreat necesse est, non solum ex hoc capite, quod fateri debebit, longe magis tempus, quam erat opus, determinatum ab *sitque a-
prior ad* Herode fuisse; sed etiam gravibus illis *historiam* morbis, ante mortem extremo circiter Martio *Herodis*, obitam, vix quatuor aut sex hebdomadarum tempus inveniet; siquidem non poterit ante Februarium proximum à Christi nativitate cædem prædictam patraram conceipere.

13 Josephum de istis audiamus lib. i de bello Iudaico. Hie cum cap. xx prolixè scripsisset, de accusato, convicto, & vinculis tradito Antipatro, ac mutato testamento. (Quæ omnia ratione quam optima centes, Pater, acta fuisse per autumnum extremi istius anni) caput sequens sic *morborum* exorditur: *Morbus autem ingrauebat*, *quod passi ante* cum senectus pariter ac mœror urgebat, & *an-* *mortem*, nos jam septuaginta natus erat, & filiorum cladi bus animum adeo habebat afflictum ut nec bona quidem valeridine quidquam jucunditatis admitteret. Acriorem autem faciebat agitudinem, quod Antipater viveret: hunc enim, non obiter aut aliud agens, sed cum convalescisset, cogitabat occidere. Ad has etiam calamitates accidit ei populi quidam tumulus quo Rex commoratus, magnitudine quidem iracundia morbum superavit; argue in concionem procedens, leditiosos compescuit, ægre exoratus ut iulos audores excruciare sati haberet Hinc tam totum eus corpus, mox occupatum, variis doloribus differebatur. Nam febris quidem non medioris erat: prurigo autem intollerabilis habebat omnem corporis superficiem: astiduis quoque vexabatur coli tormentis, & pedes velut ex intercutis vittio tumuerant. Quin & inflatio ventriculi, putredoque virilis membra vermiculos generans, ac praeterea creber anhelitus & interruptus, nec non membrorum omnium contractio cum fatigabant; ut qui *F* hec ad Divinitatem referrent, ultionem esse di quibus de- cepterent Sophistarum (quos scilicet, ob seditionem *nique ex-* concitaram in Aquilæ aureæ dejectione, vivos *tinctus suis ex-* conciderat) rectius meo iudicio facturi, si *eunte Martio,* tot innocentium Puerorum dixissent eam fuisse *anno Iu-* se vindictam. Denique cum narrasset Josephus, *lanno 46;* quomodo, tentatis frustra per Calirrhœs aquas remediis, corpus ejus iisdem ita dissolutum sit, ut etiam lumina quasi mortuus revoluta torqueret; & quomodo Hierichunte decumbens, ibidem Salomæ sorori mandatum dederit de mactandis quam primum expirasset omnibus Iudeæ Præmoribus, seque ipsum frustra esset conatus cultello occidere, & legatos receperisset afferentes Roma potestatem pro arbitrio de Antipatro statuendi, (quod & mox fecit, novo ejus ad evadendum è vinculis coratu irritatus) ac rursus testamentum murasset; concludit dicens, quod, post interitum filii quinque diebus exactis, moritur.

14 Hæc ideo placuit referre fuisse, ut clarius appareret, quam difficile creditu sit, ea omnia (quæ tamen adventu Magorum oportet dicere posteriora fuisse) concludi posse inita quinque aut sex hebdomadas, quot scilicet superessent, si solum hi venissent in Februario. At vero

A vero in nostra opinione, quæ **xxix** Decembris
an^m sic necatos Infantes suggestit, longe commodius se-
agorare i^{ps}o die in-
luna defectus, solito grandior, mortem ei vi-
Luna ecli-
p^sis pa-
tientia.
in tyrannum, ut agere eum Magis tam com-
posite tamque ordinate, quemadmodum egis-
se narratur, non potuisset; nisi ante venissent,
nee enim ex Euangelio apparentia ulla est, vel
eos ad decumbentem sic Regem admissos, vel
consultationem cum Sacerdotibus ante lectum
institutam. Denique ex eo quod suggesto Stel-
lae apparentis initio, non nisi **xxv** dies super-
erant ad complendum biennium, quod requiri-
tur, ne vis Euangelio inferatur alieniori ac-
ceptione verborum, præter genuinum & cuili-
bet obvium eortum sensum.

Augusti 15 Macrobius fortassis mihi objicies, libro
de illo jo- 11 Saturnium Cap. iv narrantem, quod cum
cuss, audisset Augustus, inter pueros, quos in Syria Rex
Iudorum intra bimatum iusserit interfici, filium quo-
que ejus occisum, ait; Melius est Herodis porcum
esse, quam filium. Hinc enim aliquis sic posset
arguere: Nullus hic alias quam Antipater signari
potest: neque enim filium binum aut bimo minorem,

B Bethleemi aut in ejus finibus natum, Herodes tunc
habuit: sed ha^m amba tragedia, quod in idem tem-
pus insiderint, in unius fama præconium mixta,
occasione dicitur Angusto dederunt. Si ergo nul-
la ratione Antipatri cades potest ultra quinque dies
mortem Herodis prævertisse, & Herodes obiit ex-
euente Martio, nec poterit pariter cades Infantium
nisi mense Martio imperata fuisse. Si te ita acci-
derit cogitare, oblectro, animum reflectas ad
Sejanum, cui Orosius, ex fama nequaquam to-
lerabiliter meadaci, causam mortis fuisse feri-
psit, impeditum Christi cultum, indicatamque
Christianis persecutionem. Nam Tertullianus,
qui primus Orosianæ narrationis fons est, haud diu
post annum ducentesimum scribens, minus differt
ab ætate Sejani, quam ab ætate Herodis Macro-
bius, seculo iv exeunte florens. Nec tam diapa-
rata inter se sunt, Sejanus solitus adulari Tibe-
rio, eidemque in una re quapiam contradicens,
quam infans bimus, & grandis jam ætatis vir,
qualis erat Antipater. Ut nihil dicam de iam pro-
bata (ut quidem videtur) temporis differentia;

C speclarit nec illa-
tam filii
duobus, &
terto in-
ferendam.

aut etiam de loci diversitate, in qua facile ignoscetur famæ, de longinquò advenienti. Per-
mitte igitur, ut tibi respondeam; fabulatorum
quempiam in duas tragedias supradictas contu-
isse Augusti dictum; aptius ut ego quidem ex-
istimo prolatum ab eo (si prolatum est) quando idem Imperator, qui Herodi postulanti fa-
cultatem capitale supplicium statuendi in præstan-
tissimos ipsique Cæsari carissimos adolescentes,
filios suos, Alexandrum & Aristobulum, tam-
quam tentati parcidii reos, eamdem invitissimus
concesserat; rursum postulabatur ipsam dare,
contra eorum accusatorem Antipatrum, æque
filium Herodis, ab ipsoque Augusto similiter de-
claratum successorem Regni: tunc autem istud Au-
gusti dictum, non solum Antipatri, sed & Infantium cædem præcessisset.

**Huic de-
ductioni
nihil ma-
gnipere
obstat:**

16 Nihil porro ex sacra profanaque historia
occurrit mihi, quod ejusmodi opinioni adver-
satur. Nam quod sancti Patres, nusquam ex pro-
fesso in curam explicandæ Chronologiaz intenti,
solumque ut casus ferebat oblitera Euangelii loca
hinc inde attingentes, & verosimiliori, ut poterant,

seculi perfunctorio prorsus ratiochinio conciliantes,
in eis n^m modi cogitationes, quales prout, num-
quam venerint; non magis eis obesse debet, quam
id obet. Te velis tu^m isti præstantissimo Commenta-
rio, quo Christi Genealogiam nobis explicuisti, non Heb-
domadibus omnibus, quibus innotuit, tradidisti. Danielis,
Constat etiam tibi tua de septuaginta Hebdomadi-
bus Dissertatio & tota enim illa Prophetia spectat
annum; tum eu^m in quo Prædicationem exorsurus,
tum eum quo occidens esset Christus; non eum
quo erat nasciturus. De oraculo vero morientis Ia-
cobi, promittentisq^m non defectum Sceptrum
de Juda neque Duxem de femore ejus, donec
veniret qui mittendus era^m; non diffiteberis, cre-
do, id æque fuisse adimple^m adum, si vel decem an-
nis citius natus fuisset Christus quam obiit Hero-
des. Dici etiam potest, iam i^m deber, istam Sce-
ptri Ducisque ablationem, intelligendam esse pau-
latim factam, initiumque habere anno Juliani
XLII, ante Æram vulgarem **IV**, in morte prædi-
ctorum Alexandri atque Aristobuli, legitimo-
rum Heredum tam ipsius Herodis quam Assomo-
næorum Regum; quemadmodum firmam habuit in
Archelao, anno eiusdem vulgaris Æra **VI**, quan-
do is à fratribus aeculatus & regno privatus, Re-
gium quoque titulum secum extulit è Juclæa. De-
nique pulcherrima illa cogitatio Bonaventuri
(quem virum & ego maximi facio) nihil de suo
splendore perdet. Si enim non est natus Christus
Rex Iudæorum & cælestis monarca futurus, co-
dem tempore quo Caius Cæsar ab Augusto avo de-
signatus est Consul Romanorum & terreni suc-
cessor Imperii; eodem tamen tempore ut talis
agnitus est & adoratus à Magis, totisque Hiero-
soliæ proclamatus; quin & annuntiatus re-
gnis Orientis per eosdem Magos in propria re-
versos; & quemque patebat Romanorum Im-
perium dissimilatus, per tot Infantium crudelem
stragam. Hanc tamen supra modum exaggerans
jam superius monui, quasi ad plura millia nu-
merus occisorum exereverit; non considerantibus
iis, qui s^m loquuntur & sentiunt, quam
exiguum oppidum Bethleem fuerit. Neque pro-
dest quod non in sola Bethleem, sed & in om-
nibus finibus saevissile dicatur persecutoris gladius;
hi enim aliud mihi non videntur significare,
quam distictum seu territorium Bethleemiticum,
extra muros ejus ad unum alterumque milliare
extensum & non amplius; in spatio autem tam
exiguo, nonne multum fuerit, si centeni ali-
quot infra biennium nati reperti sint? Exiguum
certe exigu oppidi convenit fuisse territorium,
paucos scilicet circum vicos, in quibus nati censerí
poterant ad Bethleemum spectare, & crudeli
mandato esse obnoxii.

17 Exspectabit nunc à me forsitan aliquis, ut,
quando ante Nativitatem Christi integro pene
anno apparuisse Stellam dixi; nec nisi vertente
se rursus anno, Magos Hierosolymam adveni-
se; reddam tam longæ moræ rationem congruam,
Quid enim? An ex regione adeo remota vene-
rint, vel ex tam difficilis locis se se aggregant a^m
invicem, vel tantus erat faciendus apparatus iti-
neris, aut denique tanta tarditas inerat ad obser-
quendum vocationi divinae, ut fere biennio opus
fuerit? Nihil horum. Ex una Chaldæa (in qua pre-
cipue vigebant astrologæ studia, & quæ respectu
Hierosolymæ Orientalior est, nec nisi dæcentis leu-
cis dissipata, ut eas hebdomadis quatuor comode e-
metiri quis pedes, paucioribus etiam possit vectus ca-
melo vel dromedario) omnes reor advenisse: quonia
E 3

A in regionem suam reversos singulariter ait Texrus sa-
cer; neque magno comitatu vel apparatu instructos
michi imaginor, quidquid alii dicant, Scripturarum
oracula de Gentium plena conversione litteraliter
intelligentes de Magis; ideo hifae illarum pri-
mitiis aptari solita in sensu accommodatatio, de iis-
dem primario dicta prælumentes; nec animadver-
tentes, id falsi argui ex ipso Magorum tam occulto
recessu, ut nec vestigia quidem deprehendere Her-
dis emissarii potuerint, ipsius totum diem in spelun-
& notitia ea, quæ etiamnum monstratur, latentibus.

prophetia Balaam, Nihil
igitur prædictorum pro causa allegaverim. Satis
mibi ad solutionem quæstoris est, quod neque
Stellæ isti inscriptum legerint, cuius rei index esset,
neque sciat ipsos id statim, revelante intus Deo,
didicisse; sed permissi sint velut Astrologi ejus mo-
rum & cursuum diutius observare, quo denique su-
perveniens revelatio acris stimularet ad requiren-
dum eum, cuius tam singularem nuntium tam diu
fuerant cum admiratione contemplati. Nam quod
dicuntur Balaami Madianitæ fuisse posteri, qui pro-
cul à Syria in Chaldaam delati, illuc secum derulè-
rint aliquam notitiam oraculi ab eo editi de Stella
ex Jacob oritura; cuius intellectus per tot secula
tam certus inter Magos servatus sit, ut ad primum
novæ Stellæ aspectum seiverint eam esse de qua iste
prophetaverat, & quidem indicem nati Regis Ju-
dæorum, id totum speciose magis quam vere dici
existimo, ut & alia multa de ipsis, plenissima fabu-
lis, quas apud Hermannum Crombachium nostram
legat qui voleat.

B 18 Opinor ego, opinionem meam libenter
victentur diu occu- pati fuisse observan- do stellæ motus, cessurus alteri, & que aut magis verisimilem profe-
renti, in sublunari æris regione per modum come-
tae incensum phænomenon, quod omni nocte com-
muni motu cum Lunæ cælo oriens occidensque,
proprio quodam motu deferri videbatur, nunc in
hanc, nunc in illam partem, & semper imminere
verticaliter loco, aut directo in illum procurrente
radio ipsum notare, ubi contingebat agere Virgi-
nem, aut paritaram Christum aut jam enixam: quo
in motu proprio, ab omnibus alias obserbatis phæ-
nomenis diverso, cum aliquid præter naturam agi
videretur, curiosus in eum cœperint intendere
Chaldaici Astrologi, per varia suæ professionis col-
legia sparsi, & per deputatos eam in rem aliquos,
meriri & describere sibi cæli loca, ex quibus Stella
illa despiciebat terrâ, cum esset in punto elevatio-
nis suæ. His autem observationibus ultra citroque
conferendis & communicandis cum multum tem-
poris absumeretur, itidem ut inter nos tres solet Astrologos fieri; tota regione illa magna haud du-
bie movebarur expectatio videndi fidis, ac tandem
etiam cognoscendi, quid illâ veluti lingua cæli in-
dicatum Deus vellet, quod esset ipso exitu decla-
randum. Interim Judæi, credo, nihil ista curabant;
curvæ in terras animæ, & cælestium phænon ob-
servandarum tunc eo minus curiosi, quo magis ab
idolatria abhorrebant, à qua non esse satis re-
motum istud Chaldaeorum studium eo facilius op-
nabantur, quod omnis præter cœlestæ Cælestis
Militiæ superstitione inde ortum haberet. Sic, cum
ad petitionem ægrotantis Fzechiae Isaias reduxisset
umbram, per lineas quibus jam descendebat in horologio
Achaz, retrosum decem lineis, sole utique retroacto;
non legimus ea re magnopere commotos Iudeos,
qui soli causam nosse poterant: legimus autem
Paralip. 11 cap. xxxi, advenisse mox legationem
Principum Babylonis, ut interrogarent de portento quod
acciderat super terram, an scilicet vere, sicut fama
serebat, id factum esset ad preces Isaiæ.

C 19 Sic præparatis ex longa observatione animis,
pro suo in- fritu ac more, & parentibus Christi tandem Bethleemum regre-
sis, cum proposto ibidem commorandi, mense
circiter Novembri desierit apparere Stella; Deoque
placerit Archimagorum uni aut tribus, per som-
num revelare (sicut pœstea quoque in reditu
fecit, forte solitis jam pridem consilia ex som-
niis capere) vel alia quapiam ratione declarare,
quid eo signo voluisse indicatum; simulque signi-
ficare voluntatis suæ esse, ut novum Regem suis
illi muneribus honorarent. Tali autem motui con-
tinuo obtemperantes illi, vel soli tres, vel paucis
aliis in societatem assumpsis, cum omni diligen-
tia venerint Hierosolymam civitatem Regiam, su-
pra quam ouïverint ultimo visam Stellam: nec
enim in tanta locorum duorum vicinia, distingui
præcise poterat è tam longinquò respectus ad urbe-
culam modicam exterisque ignotam. Cum vero di-
discissent ubi invenire deberent id de quo interro-
gabant, Bethleemumque procederent; ecce Stella,
quam viderant in Oriente, antecedebat eos; non jam
evecta altius, sed infra nubes de lapta; usque dum
veniens staret supra ubi erat puer. Hoc autem non soli
illi viderint, sed etiam omnes circum accolæ, ac
nominatum viæ ducæ & comites Herodiani: qui
deinde quod viderant Regi suo renuntiantes, rem
minime dubiam fecerunt videri tyranno: cumque
nec Puer nec Magi invenirentur amplius, ad fe-
rale decretum contra infantes suaerunt profiliere.
Scio vulgariter diei, & multorum Sanctorum Pa-
trum fuisse opinionem, quod usque Hierusalem
comitata Magos Stella, ibi primum præcedere
ipos desierit: sed nihil simile indicant ipsi, cum
ajunt, vidimus Stellam tuis in Oriente; qui, si fuisse
aliud istud, dicere potius debuissent, deduxit nos
Stella ejus ex Oriente hic: & rursus digressis ab He-
rode dicenda fuisse apparuisse Stella, qua deduxerat
eos ex Oriente.

D 20 Occasione hujus tam mirabilis Stellæ, pla-
cat simile quidpiam referre ex Vita sanctæ Princi-
pis Ioannæ, filia Alfonsi V Lusitanæ Regis, in re stellæ
Averieni Ordinis Prædicatorii Cœnobio mortuæ
anno Mccccxc, prout ex publica oculataque totius
oppidi fide illud scripsit ipsius coœva & domestica,
Soror Margarita Pineria, in hunc modum: Anno
Dominii Mccccxxxi, mense Martio, cœpit supra
hoc monasterium Averiense apparere cœlesti si-
gnum, perquam evidens ac manifestum; videli-
et quod, postquam sol oœubuerat, monstrabat
se ingens Cometa, per modum stellæ, quæ etiam
turbato aëre, cæloque obscurato ac pleno nubibus,
ceteris stellis nusquam apparentibus, semper tan-
men conspiciebatur, luce integra resurgens usque
ad auroram, fixaque continuo supra Conventum,
nee umquam inde moveri solita, ubi sub noctis
principium videndum se dederat; videlicet supra
domitorium, aut potius supra locum in quo po-
stea D. Infanta ædes fabricandas curavit; speciali-
ter vero supra eam partem, quæ hodie manuum
labori destinata, nomen inde retinet; alias autem
supra partem, quæ modo servit pro sacrificiis. A
prædicto autem Cometa five Stella tendebatur
grandis & clarus radius, ac bene largus, nisi quod
sub finem nonnihil restringebatur: qui radius egre-
diens ex ipso Stellæ centro, & totius cæli spatium
permeans, pertinebat usque ad crateres monasterii,
absque ulla sui diminutione vel accretione affixus
& lucidus. Quandoque vero, cum supra sacrificiæ
locum apparebat Stella, radius inde progrediens
circuibat per cælum à crateribus usque ad dormito-
rium; alias autem ipsa quidem Stella manebat su-
pra prædictum dormitorium, radius vero circum-
ducebatur usque ad sacrificiæ: arque ita semper
cerned

indeque in
Bethleem.

E

in re stellæ

an: 1472

visa in

Lusitanæ.

cernebatur, modo ab una, modo ab altera parte, ne una quidem nocte deficiens à Completorio usque ad Auroram, quando subito disparesbat, quemadmodum noctu etiam subito solebat apparere. Magnam admirationem cunctis intuentibus adferrebat tam admirabile & inusitatum prodigium, erantque variae variorum de illo opiniones: cum enim tale nihil nostris temporibus utrumquam esset conspectum, credebatur effectus causa omnino miraculosa esse; notabaturque ab omnibus hora, qua videri incipiebat ac desinebat; nec non mutatio, quam faciebat de nocte in noctem, modo ad unam, modo ad alteram monasterii partem sese offerens oculis... Ipsa nocte diem xxx Julii sequente, quæ adventum Dominæ in oppidumcepit; Stella illa non comparuit, aut tunc aut postea, ut neque radiusab illa procedens; unde cunctis certo datum est intelligere, lucem illam fuisse divinitus destinatam, ad præsignandum mentis puritatem bonique exempli splendorem, quo perfusura locum Domina erat.

B 21 Hactenus Vita, ex veteri Lusitano Latine redditæ, & pro supplemento diei xii ubi prætermissa fuit, ad aliquem ultimorum Tomorum danda. Hinc concepere aliquis possit formam Stellæ, qua-

lis ultimum apparuit Magis Bethleemum euntibus, cum non suo quem tunc jaciebat radio attingere visa locum, nulla ta- in quo puer erat; caput autem eo versus promove- men diffi- re tantum, quantum illi procedentes appropinqua- rebus bant oppido. Alias dilpar valde ratio fuit Stella utriusq; sicut etiam dispar erat finis. Averiensis enim, solis incolis data pro signo, ideoque modice elevata, extra oppidum vix aut ne vix quidē videtur confipi ei potuisse: Christi vero nuntia, vocandis procul positis Magis destinata, sublime proorsus erigi debuit; ut curiosis oculis cognitu facilis esset, tamquam nova nec alias apparens, & nubilo celo subduci oculis æque ac aliæ. Hæc habui, Pater optime, quæ tenis Tuis eruditissimis reponerem; non tam quid ipso actu fuerit, quam quid poruisset fuisse explicans: neque Chronologiam, recte constitutam à te, mutatam cupiens; sed dumtaxat consultans, teque interrogans, utrum Ἀρχαὶ Θεοῦ Euangelica non possit commodius obtineri, intellegendo Lucam de anno trigesimo, ante tredecim dies recens completo, quam solum per dies totidem inchoato. Antverpiæ, Pridie Kalendas Maii MDCLXXXV.

Totus tuus in Christo

Daniel Papebrochius.

B

DANIELIS PAPEBROCHII

DISSERTATIO THEOGENEALOGICA

De Christi Parentumque ejus & Consanguineorum atq; Affinium stemmatum
Ex Tomo 3 De Actis Sanctorum Martii Pag. 9 & seqq.

Proptera anno-
rum Chri-
sti Chro-
nologiam
examina-
tam

Si opera pretium fuit, in progressis tribus Hensche-
ni exercitationibus tosideremque Possini Epistolis,
seorsim exhibere Lectori cognoscenda fundamenta,
quibus antiquior de anno Dominicæ Passionis & (quod
consequens erat) Nativitatis sententia firmari vel infir-
mari potest; non poterit non esse hominibus pie curiosis
gratum intelligere, & ulterius promotam cognoscere ra-
tionem, quam in Martio tenui, ad Evangelistas Lucam
& Matthæum in Genealogia Christi conciliandois inter-
se, nec id videbitur à suscepto arguendo alienum. Et
enim iidem Catalogi Veteres Romanorum Ponti-
cum, qui cuiusque principia exitusque definiunt, etiam
hoc passim docere noscuntur quo quisque patre natus sit.
Pertinet igitur ad eū qui exposuit Chronologiam summi
Æternique Pontificis Christi, etiam Genealogiam

upte exhibe-
bitur e-
jusdem
Genealo-
gia,

ejusdem illustratam exhibere, quatenus per Iosephum,
virum Mariæ, potius quam per hujus patrem Ioachimū,
in illum fluit Regale Sacerdotium, velut in promis-
sum Patribus Mefsiām. Igitur ex Commentarii meis de
S. Iosepho, Patre Christi, non solum Putattio, sed
etiam Legalis (quod præ carnali generatione apud Iudeos
valer) ad diem xii Martii initio tertii Tomi deductus,
ea excerpam & recudi faciam, qua inter prima horum
meorum studiorum rudimenta de illius Genealogia deduxi,
approbatione eruditorum maxima: quorum unus noster
R.P. Guilielmus Beccanu p. m. in Academia Lovanieni-
ensis publicus sacra Scripturæ per annos plurimos expla-
nator, tanti doctrinam illam, sibi novam, fecit; ut
non dubitaverit eamdem mihi, suo olim discipulo, accep-
ptam referre, & successoribus sequendam relinquere.

juxta me-
tem Ioan.
Bessoni,

2. Non eram tamen ego appellandus Auctor inventi
illius, quod num. 23 expressis verbis prefatus fueram, non
esse meum, sed R. P. Ioannis Bessoni, in lucebra-
tionibus super Cantica ad Versum 13 Cap. 1; cuius
primas ea de re cogitationes latius deduxit exposuit
que R. P. Petrus Possinus, in Dialactico Theoge-
nealogico, post primam Græcorum Patrum in

Matthæum Catenam: quod ne semel dictum cuicunque
excederet, iterum num. 41 Id ipsum inculcaram. Facile
est, etiam impari valde discipulo, Magistrorum inven-
tis addere probationis aliquid aut claritatis; hoc an fe-
cerim alii astimem, brevitatem verte argumento isti
dedi, refectis curiosissimis questionibus multis, quas
idem Possinus eruditissime tractat, partim principali do-
ctrina confirmanda adductas, partim spectantes prosa-
pium peculiarium nonnullorum, inter Christi proavos nu-
meratorum. Addidi quin etiam, ut suis cuique in isto ² Petro
argumento bonos constaret; quod omnes & singulas ^{Possino ex}
resolutiones prædicti Dialactici amplexus est atq;
in synopsm tegebit R. P. Ioannes Baptista Cancel-
lotus, S. D. N. Alexandri VII quoad vixit Con-
fessarius, in Apparatu ad suos Annales Marianos.
Porto ne Lectorem confundat numerorum diversitas, nolo
hic (quod alias res exigere videretur) novos illos inducere,
sed usurpabo eosdem, qui servantur in Martio; eam-
dem item Paragraphorum partitionem, secundum positos
istic titulos. Omisis ergo tribus primis Paragraphis, ^{accepta ex}
quorum uno continentur Acta Vitæ S. Iosephi, ex fratre
Euangelistis Matthæo & Luca, atque honorum
tituli in iis fundati; secundo illustrantur ejusdem
Cultus & festum, inter Græcos & alias Orientis
Ecclesiæ; Tertio, Festum & officia propria in Ec-
clesia Latina; istis, inquam omisis, sit nobis hic pri-
mus, qui ibi est,

§ IV. Iosephi & Mariæ Matrimonium ex
Lege necessarium, quo in gradu con-
sanguinitatis contractum?

22 Spiritus sancti economia est, inspergere res creden-
das dubitandi causis, ut trans obtentum velum ni- ^{fidei de}
tens penetrasque credulitas, non ignorâ victoriâ pra- ^{Chresto}
obscura ^{obscura} mium auferat. Id cùm in loco ac tempore nasci ex divinâ punctâ

quod

A promissione Messiae, tum maximè in ejus Genealogia licet cernere: quem quidem ex Abrahami semine & Davidis stirpe descensum nota erat paup' & ubique prædictio; sed huic quomodo sua sufficeret veritas, tum maximè obscurum fecerant Euangelista Lucas atque Matthaeus, cum expansè generationum serie & quasi tabularum fide, eamdem videbantur clare demonstratam voluntu proponere. Nam praterquam quod alter naturalem, logia à legalem alter Genealogiam texat, cum unus à Davide Iosepho discenda Iosephum descendit per Salomonem, alius generationes ad caput reducit per Nathanum: quid est hoc, quod genus nobis Iosephi explicent? cum Iosephus, abstrahendo à lege & præcisè spectatus ut Maria sponsus, erga Christum, solius Mariae filium, habuerit sese sicut vitricus ad privignum. Quād autem certum est, avos proavosque vitricorum nullo prorsus modo ad Genealogias privignorum pertinere, tam certum esse debet eos, qui vel à Lucia vel à Mattheo numerarentur solius Iosephi, non etiam Mariæ progenitores, ad id quod ipso titulo Mattheu manifeste, Lucas implicitè totius operis institutio per eamde promittit, generationem videlicet Iesu Christi, factu ipsius & Mariae tripli omnino nihil: adeoque occasionem præberi adversarium non riis veritatis, aut Euangeliæ mendacii, aut fidem noscituram falsitatis arguendi. Occurrere quidem paup' applicanda, tres unā fermè oratione omnes; ex eadem tribu Mariam cum Iosepho fuisse, indeque constare communem esse Genealogiam amborum: à justitiâ enim laudari Iosephum, quam minimè tenuisset si contra præceptum Legis, aliunde quam è tribu patris sui uxorem duxisset. Hic autem non alia lex potest adferri, quād qua occasione filiarum Salphaad lata, intelligenda est de solis pueris, hereditates paternas in solidum cernentibus; & reciprocè ad eos solos se viros extendit, qui talibus pueris proximâ agnatione jungabantur, ut ex Scripturarum historiis pluribus manifestum est.

nisi in gradu proximo.

23 Quare nihil è responsione Sancti Patres effecere, nisi velut res ex veteri traditione certa haberetur, casum Legis prædictæ in B. Maria contigisse: quia unica Ioaichi-
mi proles atque heres debita fuerit Iosepho, agnato tam propinquo, ut idem omnino esset, & esse intelligeretur, Mariæ vel Josephi genealogiam texere. Quā
autem ratione idem? Hot vero, tamquam vulgo tunc
notum, in populari conscientiâ relinquentes, scriptis
fuisse Iosephum intexere divinitus prohibuit Euangeliæ sunt, in quo
scrutando posteriorum conflictaretur diligentia, fides ex-
erceretur. Variis variam inveniuntibus viam, quos unusquisque legere apud Interpretes ac videre poterit, præ ceteris
nobis placet viri è nostra Societate doctissimi, Petri in-
quam Posini opinio, minimè vulgaris habentus: quam ab R. P. Ioanne Bessono in Lucubrationibus super Canti-
ca ad Versum 13 capitul 1 breviter propositam, latius deduxit exposuitque in Dialactico, post primam Gracorum Patrum in Matthaeum Catenam: ubi omnibus unde-
quaque expensis perpenitusque, concludit, utrumque Eu-
angeliæ Genealogiam Christi per Iosephum non aliter
texuisse, nisi quatenus idem prorsus omnes qui Josepho,
Mariæ quoque majores fuerunt: unde Patres legitimam
consequentiam à genealogia Josephi ad Mariæ genealo-
giæ, adeoque ipsius Iesu, duci voluerunt. Id autem
aliter fieri non potuit, quād si vel eodem uterque fuerit
patre prognatus (quod cogitare vetat initum inter utro-
que matrimonium) vel hac illius ex fratre neptis, ipse
patruus ejus. Quemcumque enim alium cognationis gra-
dum fingas, unam aut plures personas induces, ad Ge-
nealogiam Christi nihil pertinentes, qui non ex Iole-
pho, sed ex sola virginie carnem traxit. Ex quo justissimè
conficitur Posinus, Santos Patres eā, quam diximus, re-
sponsione sibi præjuisse ad dicendum, B. Mariam ex Iole-
pho fratre natam esse, et si id nemo explicaverit.

24 Sanè ex attenta meditatione Scripturarum probatur (verba Posini sunt totam disputationem concludentis) &
ex usu antiquæ politiæ Judaici populi, comperisse mihi
Hebraorū,

videor; fuisse in usu Hebræorum genus quoddam singulare tutelæ legitimæ aut adoptionis conjugalis; quā officiū euquidam, estimatione communi constituti, vinculo adstringebatur quisque patruus, pupillam neprem, præmaturā morte patris orbam relictam, domum suam ducere, sibiique aut filio suo despondere; interim dum adulta postmodum ætate celebrari posserent nupriæ. Longè repeti moris hujus exempla poterant, inde usque ab Abraham, Hebræorum generis auctore, fratréque ejus Nachore; qui pupillas virginēs, à fratre ipso Arane relictas, lescham, alio nomine Sarai, & Melcham, curandas suscepserunt. Verum habemus recentius efficaciusque argumentum simul & exemplum instituti hujus, libro Estheris perscriptum cap. xi his verbis: Erat vir Iudæus in Sultanitate, vocabulo Mardochæus... qui fuit nutritius filiæ fratris suæ Edislae, quæ altero nomine emplo. vocabatur Esther, & utrumque parentem amiserat, pulcra nimis & decora facie, mortuisque patre ejus ac matre, Mardochæus eam fibi adoptavit in filiam: quod ex Hebræo acceptum verbotenus, sed à Rabbinis in nostro intellectum & explicatum sensu, LXXII Interpretæ venerabilis ac sacrosancta auctoritatibus sic Græcè reddiderunt: ἐν τῷ μεταπλάσχειν τοῖς τέσσερεσ τοῦτον ἔστιν εἰς γυναικας; defunctis autem ejus parentibus, eruditivit eam fibi in uxorem.

25 Ut eximiâ planè ac singulari ratione, sicut Esther ut non ob-
Mariæ, qua ab humano conjugio ad divinas traducta sancte ea
nuptiæ vitam & libertatem generi suo contulit; ita Mar-
dochæus figura fuerit Iosephi, qui non nisi duplice necesse
sitatem atque officio, tum obedientia tum caritatis adduc-
tus, viru attulit quamdam concepto prius ac religione
voti firmato proposito, virginitatis ad extremum spiritum
non solum servandæ, sed etiam profunda; eatenac scilicet,
ut Virginem in domum suam susciperet accipere,
sponsaliaque & nuptias cum eâ celebrare, ad conjunctio-
nem carnalem, nisi expressius jubaret Deus, numquam
processuras, ob simile Beata Virginis votum, eidem fortasse
divinitus revelatum. Dici certe nihil plausibilius potest,
ad conjugium tali voto posterius excusandum, quam ut
ex tempore emisi voti necessitas inciderit improvisa con-
jugii iueundi, quād ex aquo utrumque obstringeret, si Le-
gem vellent, ut profecto volebant, observatam. Eademi ra-
fuerintio majorem Iosephi, hactenq; cælibis statem, ab omni trimque
reditam antiquitate, ponit extra suspicitionem quancumque
que incontinentia, alias in vulgi animos facile descensus.
F

26 Qua in aliorum sententiis non ita se habent. Nam quorū al-
qui gratis Heli volunt esse Heliachim, & utrumvis i-
terstrum dem cum Ioaichimi nomine, hunc autem Iacobi Fratrem, deficit in
ut ex iis prognati sponsi patruelæ inter se fuerint: ii que-
sentientiis cumque eorum, Iosepho assignent patrem, extraneum
unum in Christi Genealogiam inducunt: plures autem si
altius nos velint ascendere, ut ad communem consanguini-
tatis radicem perveniatur. Cornelius à Lapide super
Lucam, rem omnem expedire se credit, si Iosephi pa-
trein, & matrem Mariæ Annam germanos fecerit:
ita ut Lucas paternum Mariæ genus deduxerit: mater-
num Matthæus, quod ipsi fuerit cum Iosepho commune.
Magnum nobis Cornelii nomen est ac merito venerabile:
quod tamen pace illius dictum sit, ut ratio abhorret cre-
dere, quod Lucas naturalem in aliis omnibus generatio-
nem secutus, in ipso principio pro filio filiaye posuerit
gen-

generum: sic inanis iactantia merito argueretur Matthaeus qui vanam regiorum nominum pompam, ex qua Christo nihil juris ad regium Davidis stemma esset, proulerit Iudeus, Meßiam Davidicaram benedictionum heredem, secundum legitimam successionem expectantibus & postularis. Quis enim ignorat Iudaicas mulieres, quas, nisi patera substantia essent sine fratre heredes, nulla lex verabat in alienam familiam enubere, omni prorsus jure paterno eo ipso cedere quo sic enuebant? Adeò ut Anna nupta Ioachimo, orta ex familiâ, ut supponitur, non regia, non potuerit natam ex conjugio filiam in paris sui inferre familiam, nisi ea ex Ioachimi domo emissa: ad quod faciendum nulla sanè, quod oportet, lex cogebat. Nam qua potest proferri lex, qua pupillas heredes proximo materni avi consanguineo obligabat? cum inde manifesta possessionum confusio deberet enasci, quam vitatam omni ratione leges volebant.

§ V. Josephi Genealogia duplex apud Matthæum & Lucam, & Christi ex utraque processio.

*Non Matthæus In-
dais scri-
bens.*

A 27 *Lier hic nodus, est, à jam dicto Poſſino non infelici conjecturâ solutus: cui quidem plurimi Sanctorum Patrum Interpretumque præivere, dicentes, ab Euangelistarum altero carnalis generationis servari ordinem, ab altero legalis successionis rationem haberi. Sed plerique eorum temere Africanum secuti (à quo alioqui in utriusque linea conjunctione desciscunt) nec rationi nec Scripturis satis conformiter videntur adscriptisse Matthæo, ejus qua secundum naturam est generationis seriem, Luca vero alterius qua secundum legem successionis. Etenim Matthæum, qui Iudeis Hebraicè scribebat, omnia jura ex legis prescripto metentibus, equius erat hoc facere quam Lucam, cuius Euangelium Græce conscriptum, ad Gentes potius instruendas dirigebatur, Iudaicarum ceremoniarum legumque non adeò curiosas, aut prorsus ignaras. Verum ne Spiritui sancto præscribere hac in parte videamus, potius quid factum sit, quam quid fieri convenerit inquiramus; utrumque autem comodè affequemur, utriusque seriei generationes cum Poſſino expendentes, easque cum irrefragibili Scripturum testimonio conferentes.*

*earnamē
Christige-
nealgiām
Ioseph;*

C 28 *Quid igitur Lucas? Cum in principio seriei carnalem sua, à Christo sursum ascensurus, filium eum dixisset Oſias; exp̄s addidit, ut putabatur, ne naturalem quis generationem suspicaretur. Putabatur autem, proper conjugium Iosephi cum Mariâ; quod esse neptis cum patro suo, velut vulgo notum supponens, atque idē nihil dubitari quin hujus avus esset, qui pater illius generatione carnali; absque ullâ deinde restrictione sic porro ad ceteros ex ordine recensendos absolútè progreditur; qui fuit Heli, qui fuit Mathat: atque ita de reliquis. Nisi enim hi carnaliter fuerunt ex invicem p. recreati, ultra Christum extendas oportet istud, w̄s ēvoq̄ū ēlo; & porro eodem pede concipiā Euangelistam pergere, quoties alicui majorum Christi duplex est pater; legalis alias, alias naturalis. Hoc autem non facit Lucas, sed omnino contrarium, in Obedo; cuius tamen patrem Boozum, libri Ruth cap. 5, audimus palam in concione profidentem: Testes vobis estis hodie, quod Ruth Moabitidem, uxorem Mahalon, in conjugem sumperim, ut suscitarem nomen defuncti in hereditate suâ, ne vocabulum ejus de familiâ & fratribus & populo deleatur. Obed ergo, ex eo conjugio prognatus, Mahalon, imputandus fuisset secundum legem; nisi natura ordinem tenuisset Lucas, & tam verè Josephum filium Heli dicere voluisse, quam verè Obed fuit Boozi, quamvis legaliter filius Mahalon: nec potest alias ullus gradus assignari, in quo legis, non natura rationem habuerit Lucas.*

Ante Tomum IV Maji.

D 29 *Econtrà verò Euangelista Matthæus, ubicumque series naturalis deficere, juru sequitur successionem: & Matthæus rebris poteſt exemplu offendere, nō genuit ab eo veſtim⁹ ſequi re- pliciter vel metaphorice accipi, ut ſit idem quod, babuit nisſeriem, in Davidicæ familiæ principatu, & benedictionibus, in ordine ad Meſſiam Davidi atque ante ipſum Abrahāno datis, ſuccellorem. Hoc enim videtur innuere ſolennis illa propositio: Liber generationis Iesu Christi, filii David, filii Abraham. Quā de re vide accuratè diſputanem Poſſinum, cap. 10, ubi offendit, videri conceſſum Abrahāmo jūs habendi unum ſemper in terris, uisque ad Christum natum, qui ſe repræſentaret, repremifionis de Meſſiā ex ſe naſcitur heres. Qui quidem universim is fuerit, qui erat inter fratres ordine neſcendi primus (niſi revelatio particularis interveniret; ut in Iacobō, Iudā, Da- vide, & Salomone accidit) idemque rectâ lineâ per naturalem generationem propagatus; uisque dum Salomo per legales & Salomonidarum peccatis exigentibus factum eſt, ſucceſſionis ut hic ab initio ſic proviſus ordo turbaretur: ſtantem & ſuum finem per viam legali ſucceſſionis obtinente, primario Dei proposito & promiſſionis fide, ut in ſequentiis declarabitur. Ex quibus hoc quoque conſequetur, aut Euangelistarum reminem naturalem proſuſ tenere ordinem quod eſt absurdum; aut tenere Lucam: qui propterē ad Adamum uisque provehatur, cum in Abrahāmo ſit illa Matthæus, ut primo capite repremifionis divina, ſecundūm quam natus Meſſias prædicabatur Iudeus, parū curantibus Abrahāmi antecessores, qui ipſis erant cum multa aliis gentibus, ac demum cum hominibus omnibus communes.*

E 30 *Ad probandum porr̄ id quod jam diximus de Matthæo, ipsum ſc̄ilicet ſerie naturali deficiente, ad lega- lem recurrere, primò quidem demonſtrat Poſſinus, ſan- in Eze- chias, etiſimum Regem Ezechiam non fuiffe impiissimi Achaz naturalem filium: demonſtrat, inquam; evidenter ex Scriptura docens cap. 53 & 54, omnibus evaſionibus oc- clufis, filium Achazi dici non poſſe Ezechiam, niſi credatur natus fuiffe ex novenni pueri petulantia ſupra a- tam libidine, & quidem fornicatâ: quis enim illi atatula legitimam uxorem junxerit? Achazo autem re- granti non niſi unicum fuiffe filium, eumdemque per Achaz ſin- ſacrilegum furorem in honorem idoli Moloch holocausto liberis conſumptum eſſe, ex eisdem Scripturis haud diſculter mortui ſuccellere, colligitur. Vi proinde apud Iſaiam cap. 14 merito latari Philisthæa potuerit, quoniam ſine liberis moriente A- chazo, communia tuit virga percuſſorū ſui, Oſia videlicet, qui ex Regibus Iudeæ primus cooperat Philisthæos affligere, & cuius nunc poſteritas in Achaz deficiebat. Sed eam latitudinem temperat Propheta: quia de radice colubri egrediens regulus, id eſt, de eadem ſtripe regia ex quā Oſias proceſſit (velut coluber per terram repens, & in deſtruendis extruendisque munitionibus omnem vicio- riarum ſuctum conſumens) egressurus eſſet Ezechias; qui velut alatus ſerpens celeritate maximâ longè latèque per- niiciem ſpargeret per omnes Philisthæas ditiones. Iple enim, ut dicitur 4 Regum 18, percuſſit Philisthæos uisque ad Gazam & omnes terminos corum, à turre cu- ex proxi- ſtudum uisque ad civitatem munitam. Cuius autem mā agna- filius? Id quidem in obſcuro eſt, ſatis tamen Scriptura ſtione. indicat, Oſia, conſenſu ac ſtudio populi euenito in regnum, plures fuiffe fratres: niſi enim fuiffent, ut quid ita ex- preſſe & præter morem popularis favoris ſacra meminiſſent historia? Sin autem altius adſcendendum, toſupha- tum ſaltē omnino conſtat altos ſex filios, nominatim 2 Paralip. 21 exprefſos, genuiſſe. Demum undecimque natus, ſi filius non fuit Achaz, quod non fuiffe iſtendit- tur; dubitari non debet quin jure ſucceſſionis, parte re- gie ſtrips extinctâ, ſuccellit Ezechias, per cognati- num gradus ſeptimo vicinior: quod ſatis eſt ad intentum noſtrum.*

F 31 *Alterum legalis ſucceſſionis à Matthæo relata exem- plum.*

^{a in Iechoniam legaliter fratre} plum, sed naturali admixtum, habemus versu 11, ubi dicitur: Iosias autem genuit Iechoniam & fratres ejus in transmigratione Babylonis. Nempe Ioachimo, Iosia post Iobanan prae mortuum primogenito, Babylonie extincto, filius ejus Iechonias in cernenda avi Iosia hereditate, patruis suis Sedecia & Sellum siebat equalis: qui proinde hic fratres Iechoniæ videntur dici: nisi latius nomen fratrum accipere malis, pro proximis quibusque ex communia avo Iosia consanguineis, qui onnes in transmigratione Babylonis extinti sunt: videlicet eò jam partim abducti partim, dum abducentur, cum filiis Sedeciae, qui fuerat fratri suo Ioachim substitutus in regnum à Nabuchodonosore, occisi sunt in Rebblatha. Post transmigrationem verò Babylonis, id est, postquam jam omnis populus eum Principibus suis abductus esset in Babylonem, ibidem Iechonias genuit Salathiel.

^{b in calarodach, ipso anno quo regnare coepit, captivum Rehobole solū gem levavit de carcere, & posuit thronum ejus legali filio super thronum Regum qui erant cum eo: quis tam men negare audeat impletam terribilem istam Dei comminationem, de Iechoniæ Hieremias 22 pronuntiatam?}

B Hæc dicit Dominus: Scribe virum istum sterilem: non quia nullus genererit filios (paulo enim saperis propagari ab eo seminis & in captivitate morituri fit mentio) sed quia non erit de temine ejus vir, qui sedeat super solium David, & potestatem habeat ultrà in Iudâ: quod profectè minimè suisset impletum, si Iechonia ex filio nepos suisset Zorobabel, diuturnus & felix genitus Iudaica, in sedes patrias restituta, Princeps; multoque minus si per hunc Christus ipse, cuius regni non erit finis, omnium priorū premissionum optatissimum complementum, ex Iechoniæ semine per naturalis generationis seriem suisset propagatus, ut volunt ii, qui Mattheum faciunt talis seriei auctorem.

§ VI Repromissiones divinæ à Salomonis ad Nathanitas translatæ: ex his Christi parentes secundum utramque lineam.

C ^{A Salomo-} **33** E xtincto sine liberis, ut dictum est Iechoniæ, Salomonidarum postremo, in vanam brevemque ^{Nathani-} spem Iudeis Babylonie captivis paulo ante mortem suam ras transit rursus ostensio, prorsus Salomonica stirps exaruit, & re promis- quemadmodum S. Brigitta revelatum fuit, non est completa in Salomone promissio; sed ab illius po-

steris transit ad posteros Fratris ejus Nathan, ex ea dem Bethsabæ nati post Salomonem: à quo Nathanae carinalis generationis lineam ad Salathielem usque deducitam pete sis ex Luchi: & conclude, Matthæum in eo e- jusque posteris legalem dumtaxat successionem spectasse. Atque hoc facit totus Psalmus LXXXVIII, in quo Prophetico spiritu David istam Principatus, a Salomonidis ad Nathanitas unâ cum promissione sibi de nascituro ex se Messiâ factâ translati, commutationem miserabiliter deploras; postquam ita magnifice extulisses, Mi- quâ de re sericordias David fideles, hoc est, Davidi absolutè est Psal- mus 88 & irrevocabiliter addictas; quales cùm sperasset eas quoque fore, qua fuerant in Salomonem traductæ, nec sibi persuasisset paterna indignationis flagella, filiis peccantibus intentata, usque ad commutationem Christi processura; rursum sibi facta juramenta repetit: & quasi non intellexisset, Deum de se Davide uno dixisse Misericordiam autem meam non dispergam ab eo; sed eam in aliquo filiorum ejus implebo, nulli nominatim obstrictus, & pro cuiusque meritis erga singulos me habiturus; ita dolenter exclamat: Tu verò repulisti & despexit, regiam scilicet stirpem, ea-

tenus à Salomone deductam: Distulisti Christum tuum, sive aliò transfusti. Deinde cetera persequens, Christi qua sunt in urbis excidio & Salomonidarum interitu la- commuta- mentabilia: Ubi sunt, inquit, milericordia tua?... antiquæ Domine?.. Memor esto opprobrii ser- vorum tuorum... quod exprobaverunt inimici tui... commutationem Christi tui.

D 34 Gentiles videlicet insultabant post mortem Je- choniæ Iudeis, eatenus arbitratis spem suam in Sa- ita Iacobi lominidis completum iri, nunc eam demum apparere filius lega- vanam: sed minimè vanam fuisse, quamvis aliter atque ipsi crediderant accipiendam, & in Nathanidarum successione complendam agnoscerit, divine voluntati in fine psalmi acquiescens Propheta, dicendo: Fiat, fiat. Exinde tamen difficulter fuit Iudeis certa illa atque infallibilis Messia ex Davide expectatio: quæ difficul- tas obscuritasque tunc etiam crevit, quando in morte Jacobi, qui S. Josepho atque ad eum Mariæ Vir- ginis pater legalis assignatur, defecit principalis illa per Abiud ducta Zorobabelidarum propago; & ut ad veros re promissionis heredes perveniretur, per carnaliae generations à Rezâ, altero Zorobabelis filio, de- scendendum fuit ad posteritatem Heli: idque præmor- Christus tuo Ioachimo, ut proinde eo omisso post Iacob imme- fuit, dñate fuerit Ioseph nominandus, vir Mariæ, non qualiscumque; sed, ut Attici dicunt, ἐμδικαζόμενος cognationis proxima jure sumptus ex prescripto Legis: quo sensu viri nome videri non potest a genealogia alienum, ut potè gradum unum constitutere idoneum. Eo enim fuisse, ut vice patris Christo Iosephus esset, in eumque, etiam nullum cum Virgine matre fuisse mar- trimonium, solius agnationis jure, tamquam in lega- lem filium, omne ius sibi acquisitum refunderet. Quia Christus, mediante matre ex Spiritu sancto fecundata, adeoque nihil peregrini sanguinis in genus suum inferente, tam verè fuit filius legalis Iosephi, quam verè me- diente eadem matre & Ioachimo carnis erat filius & beres Heli, qui idem & Mariæ avus & Iosephi ge- nitor fuit.

E 35 Ita fere Positus, à quo relicta Iudeis diffi- cultatem in perquirendo herede Jacobi, Abiuditarum autem iste ultimi, videor mihi posse levigare, adducendo relicta primus ejus uxori Bethlehemitam Heli, patrem Joachimi; ex maritus e- quo altero ipsius Heli matrimonio procreandi filii, non ius mulie- censerentur esse ipsius, sed Iacobi; hujus, non illius, fu- riis turi heredes. Qui quidem Heli, priori suo filio Joa- chimo, jam forsitan conjugato aut certe familiam per se ducere apto, relinquens quas habebat in Iudea facul- tates; intellecta Jacobi morte, per quam offerebatur sibi tamquam proximo, non tam hereditas quam bene- dictio amplior, proprieorque spes suscitandi ex ejus relicta Messia, transfere festinaverit in Galilæam, accepta ta- men prius ex Templi archivis juris sui proximitatisque probatione; cum qua receptus Nazarethi, defuncti unde pro- viduam, adhuc iuvenculam, desponsarit sibi; manens ximus il- in ipsius Iacobi domo, cum istic sibi natis liberis, Heli, pater lius heres quorum primus Iosephus fuerit, Mariæ Virginis Ioachimi, sponsus divinitus destinatus. Hoc posito Nazarethanis, genuit ip- & ceteris qui rem vellent examinare Iudeis, minime ig- sum Ioseph notum esse poterat, quo titulo prætenderet Christus se esse, qualem per miracula probabat, filium Da- vid, non qualemcumque, sed istum quem expecta- re iuspi erant. Quare nihil obest quo minus Natha- nel, Legis peritus, sciensque in Nazareth haberi ta- les Jacobi (ut dicebantur) filios & familiam, non du- que res bitanter interrogaverit, sed positive afferuerit, quod potuit & ex Nazareth potest aliquod boni esse. Si au- debuit tem dubitavit, ideo solum dubitaverit, quia nove- fuisse no- rat in Michea scriptum; Et tu Bethlehem terra dei, Iuda, nequaquam minima es in principibus lu- da, ex te enim exicit Dux qui regat populum meum

de Iesu tamen re- meum Israël; & tamen paſtim credebatur & dicebatur Iesu Nazarenus aut Iesu de Nazareth; ſolum au- tem domesticis paucis notum erat eum fuſſe natum in cipiendo Bethleem Iuda. Nec alſimile vero mihi videtur, duo- duis quia ipſis denneſt Iefum, quando invenerunt eum parentes ſui annuntia- batur a illos; inter alia que ipſos interrogando potius quam a Nazareth liquid affirmando docuit, etiam iſum ſcrupulum ipſis exemptum voluſſe, querendo num properiter iſiud apud Mi- cheam oraculum, Meſias neceſſario eſſet expectandus ex Bethleem, eo tempore quo familiæ Iacobij Adiutoria tota in Galilea erat. & tamen aliunde conſtabat M. Si in vel adveniſſe, vel mox ad futurum; eaque interrogatione effeciſſe, ut cognoverent, ſatisfactum oraculo fore, ſi quoquo modo natus in Bethleem Meſias, aliunde fortal- ficiſſe quam ex Bethleem annuntiaretur, ſicut poſtea fa- cium eſt pradicantibus Apoſtolis leum à Nazareth.

Itaq; na- 36 Quidquid horum ſit (neque enim noſtra magni re- ferri, quam certo notum Iudeis fuerit, ex Iacobi iſius po- ſturo ex ſteris expeſtantum Meſiam) dico ex pramisſis conſequi, Maria Iofeph cum Maria nuptiæ, non fuſſe abſolute neceſſariæ inſerend in ſuſceſſione regni Iudaici Chriſto, niſi quatenus Meſiaſ opus erat, ut legitimus Neſos Iacobi eſſet & credereetur.

B Dico, eſſet & credereetur; quia licet propter nuptias iſas neceſſariæ erat Iefus filius, ut putabatur, Iofeph, ſecundum Iofeph con- fuit illius carnem, & hic illius Pater vocaretur, non tamen revera- ſic erat, utpote non ex voluntate eamnis, neque ex vo- luntate vici, led ex Deo conceptus; ideoque Maria quidem filius, legitimus ſimil ac naturalis (illegitimum enim dumtaxat facit copula illegitima) non men idem Iofeph filius fieri legitimus ſive legatis poterat, niſi per legiti- mas matris ſua cum illo nuptias, qua mater per eadem nu- pias ſiebat quia filia Iofephi apta heredem illi preceare. Quod niſi fieret, Iofeph nullum filium neque naturalem neque legalem relinqueret, & ſic debuifſet iuri pramogeni- tura legatis ex Iacobio, in eaque fundata ſpes procrean- di Meſiam, devolpi ad germanum Iofephi fratrem ſi quis erat; erat autem, ut inſta. apparebit, germanus Cleophas, tum alios aliunde liberos habens, tum ex Maria, Maria Christipare. Conſobrina & nepte toachimi, Iacobini Fratrem Domini, cuius cauſa hac tractatio inſtituitur. Fuerunt in ſuper eadem nuptias euam ob alias ur- biter etiam gentes cauſas ordinatae a Deo; quarum capitales dua ha- aliis de ut extra ſuſpicionem fornicaria copula virginis conceputus cauſis pro- myſterium poneretur, interim dum miracula comproba- rent, Dei filium Meſiam citra virilem concubitum & po- tiniffe gigni, & reaſe abſque eo genitum fuſſe. Deinde ut ſervaretur lex de conjugiis τῶν περιχλεπτῶν paternas hereditates in ſolidum adeuntium, qualis erat Ioa- chimo Maria. Quam legem uque ad conſcientiam valuiſſe, ac ejus neglectum culpa imputandum, ſatiſ indicant, ex libro Tobiae cap. 3 juxta LXX Interpretum editionem Graciam, illa ſeptimum vidua & adhuc virginis Saræ verba: Unigenita ſum patri meo, filium præter me non habenti qui poſſit ei ſuccedere; neque fratrem aut ex fratre natum nepotem, cui me uxorem fer- vem: quia ſubinferens, culpa ſibi verti non poſſe, quod nullam ejusmodi habens, alii nubere conſenſiſſet, adeo- que nec imputandam ſibi tot virorum cadem, quia propter legi prævaricationem occiſorum, ad avertendam in- juriam, proximo, cui ſe ſervare obligaverunt, cognato ta- libus nuptiis irrogandam.

Fundamē- 37 Porro, ut unde digreſſa eſt ed revertatur oratio, tum filia- fundamentalum adſtruenda filiationis iſiū ſegalis Chriſti tionis le- ad Iofephum eſt jus quoddam, ut vocant, repreſen- galis, tationis, in Iudaicā republica conſtitutum, & etiam nunc inter diſperſionis reliquias perfeverans: ob quod Hebraici Iuris periti, communi effato ſeu axiomatice ne- gant fieri poſſe, ut in ſuā gente aliquis abſque certo he- zede moriatur: quia fieri non poſteſt, quin ſurſum aſcen- dendo, perveniatur ad unum quemdam, qui habeat in viuis aliquem ex ſe rellā generationis carnalis lineaē de-

Apoſtoles Tomo IV Maji

ſcendentem, à quo poſſit repreſentari in ordine ad heredi- cundam hereditatem: qua ſi defectu propaginis natura- lis provolvi porrò nequeat, non habens in quo conſiftat, neceſſariò in caput revolvitur, uſque diu inveniat ali- quem quadam iuris ſi tione ſuperſitem, qualis in preſen- ti cauſa fuſit Chriſtus, per Mariam & Iofephum aſcen- dens ad Iacobij patrem Iofephī legalē, per Mariam vero & toachimum ad Heli, ipſius etiam Iofephī patrem car- nalem. Et hoc eſt cur dicat Iofephus Historicus libro ad- versus Appionem, Iudeos tam diligentes religioſosque curi Lu- fuſſe hac in parte, quod non Sacerdotibus quibul- deis Ge- libet per varia loca & tana dispersi, ut Aegypti mealogia- Chaldaeique ſed uni generi, uni templo, defixa Hierosolymis, ministrantibus Aaronis posteris, ipſisque aedē principi eorum, ſummo Pontifici eu- ram ſingularem divino iuſtitio praefiſperunt, cuſtodiendæ in arcanis litteris memorie rerum, cum publicè geſtarum, cum privatæ quideſt familiæ ac perſonæ attinentiū, ſed quarum luſſeſſiones noſte- re intereſſet publicè. Quas literis ne everso à Chaldeis templo interiſſe quis exiſtimet, lib. 1. Eſtra caput x 1 le- gat, ubi Sacerdotum quorūdam quorū de genere dubita- batur, Genealogia quaſta dicitur (utique in arario aut chartophylacio ſacro, Babylonem cum reliquā captivitate traducto, indeque remigrantibus Iudeis relatio) eaque non inventa, ejeclit uunt de Sacerdotio: a gumento inquit Peſinus, manifesto, omnium familiarium ceuam ibi diligenter eſſe tolere, ſaltē ſacerdo- tialium & Regiarum: eamdemque adhuc durare diligen- tiam norunt omnes, qui gentem norunt.

38 Taliū ergo tabularum fide probaturuſ Matthæus, ex quibus Ch istum, qui ſe Meſiam dixiſſet probaſſetque tam à signorum evidentiā id iſum habere, quod illi potiſt ostendit.

Chriſtum Matthæus spectavint & requirebant, veram ac legitimam & Davide ſuſceſſionem; id quod intendebat eſt perfectiſi- mè affeſcus, omnes Iudaici juris apices Spiriſtu ſancto dirigeſt obſervans. Ideoque vix dubitamus, quin O- chotiae, loali & Amaliæ R̄igum nomina ideo prater- miserit, quia in dictis tabulis ea deſtauerabantur, per quamdam velut excommunicationis, quam viventes in- curerant, ſententiam ex iſidem Sacerdotali expuncta judicio ignominia cauſā; quomodo deinde eſt in Eccleſiā usurpatuſ mos nomina Epifcoporum mortuorum, qui ma- culā graviori notati fuiffent, e ſacris Dipychis expungen- di: quod etiam in toachimo lechonia patre, & aliis for- tē nonnullis valuebit. Cur autem iſtos potius quam alios eque ac magis impios eraſerint eſt faſtu Sacerdotes, docte ſolideque diſcurrit Peſinus cap. 39, & 43. Cujus doctri- na ut facilius capiatur, ecce tibi Genealogicum ſche- ma à Dayide ad Iofephum, binc ſecundum legem ex Salomone, inde ſecundum naturam ex Natharie duellū, donec ſeries utraque, in Zalathiele & Zorobabele concurrens atque ab hiſ rufum diuſa ad invicem redat in Davide. Nam qui volunt duos prænomina Zalathie- lem inquam & Zorobabelem, alios apud Mattheum eſſe quam qui ſunt apud Lucam, nullo id probant argu- mento: nec dubitamus quin Zorobabel naturā filius Za- latheiliſſuerit, licet 1 Paralip. 3 dicatur filius Pha- daiae, patrui fontis ſui aut fratriſ nata majoris, abſ- que heredibus ex ſe prognatis mortui, cui proinde Zoro- babel filius legaliſ ſuerit: cuiuſmodi ſuſceſſiones, qua- tenus ad ſupplendum naturalis ſeriei defectum fuerunt auſſump- tæ a Mattheo, notare voluimus * aſteriſ: & ceteras rectā | lineolā ſignavimus.

A aut natione ii vel assumpti vel intrusi essent. Horum autem postremus fuit Archelaus, statim post mortem patris multatus a Romanis dimidiâ parte regni, quod ipso aenide pulso, in Tetrarchias sectum est quadrifariam: & reliqua est extra fortem Iudeam, Romanis Prostribus reservata. Atque hoc dictum sit in communi hactenus opinione, qua Herodes, dicitur Alcolonita, postremo regnantis in Iudea stirpis auctor, creditur, ut cognomento, sic etiam genere Alienigena & Idumaeus fuisse; nihil ad Jacob, nihil ad Judam pertinuisse. Nam sive laudatus Positus noster, edita super Dissertatione erudita, demonstravit contrarium; allegans ex Iosepho Nicolaum Damascenum, Antipatrum Herodis patri familiarissimum, diserte affirmantem, quod predictus Antipater fuit generi Judaeus, ex primis ortus Judaeorum, qui e Babylone in Iudeam venerunt. Nec vero appetet quae veris specie tueri se potuisse Herodianorum haeresis, credi voluntum ipsum esse promissum Iudeis Messiam, licet nequaquam natum ex Davide, si neque ad tribum Iudea, neque ad aliam aliquam Israeliticam ille spectabat: cum Deuteron. xviiij expresse dixerit Moses, Prophetam de gente tua & de fratribus tuis, sicut me, suscitabit tibi Dominus Deus tuus. Addit & alia argumenta, nequaquam futilia; ut quod Costobarus, Iudea Princeps & Herodis levir ipsique carissimus, clam id agens per Cleopatram apud Antonium, ut liceret Iudeis excutere Iudaica Legis jugum, quod Assomonia Principes imposuerant, atque ad ritus avitos redire, passus repulsum sit: excusante Antonio, haud se posse fideliissimo sibi Herodi tantum dolorem inurere, indicio satisclaro, quod tam Antonio quam Costobaro constaret, Herodem vere Iudeum esse, atque adeo agerrime laturum istam Iudaica Legis imminutionem. Infest ergo Positus, quod Herodes & a Patribus & ab Historicis solum Idumaeus dicatur, quia in Idumaea, dum istuc pater suus Antipater Proregerem ageret, natus & educatus fuerit, sicut Paulus Tarensis, Barnabas Cyprus appellantur, veri nihilominus Iudei: deinde palmarum Iosephi testimonio contra ipsummet Iosephum, alibi aliter loqui visum, rem conficit ex lib. 20 Antiqu. cap. 6, ubi narrat, quomodo ex*lacet à loco* Cæfaream inhabitantium Iudeorum aeris, contra Syros ibidem degentes, contentio, de æquitate in jure civitatis. Siquidem Iudei primarij in hac parte sibi arrogabant, ea freti ratione, quod Urbis Conditor Herodes Rex de ipsorum fuisse genere. Id porro Syri de Herode quidem ita esse fatebantur, ceterum allegabant, quæ nunc Cærea vocaretur, antea Turrim Stratonis fuisse dictam, quo tempore nullus ejus civis Iudeus erat.

B 40 Non igitur ablatum fuit Sceptrum de Iudea, quamdiu Herodes ipse vixit; ablatum est autem ipso post Christi nativitatem extincto & filio Archelao non nisi in partem succidente, ac deinde proflus abdicato. **C** **D** **E** **F** **G** **H** **I** **J** **K** **L** **M** **N** **O** **P** **Q** **R** **S** **T** **U** **V** **W** **X** **Y** **Z**

Non etiam ablatus fuit (sic supra ostendimus) usque terminatus ad natum Messiam, Dux de timore Iudea, id est Trium Christos, bùs à Iudea deducta caput, Principatum illum Israeliticum populi hereditarium transmissurus ad successorem, eumque suum, si non & naturalem, saltem legalem filium; ablatus est autem temporalis iste Principatus nato eo, qui aeternus possideret eundem. Quod ut certius constaret Iudeis, scirentque se alium à Christo frustra expectatores; primum quidem effectus Deus ut primaria dux Davidica Domus familie in Christo terminarentur, omnibus earumdem familiarum proximis ipsi Christo heredibus in ipsum ut Messiam creditibus, nec alium expectantibus. Supererant quidem ex Davidis domo familia plures aliae, una cum Christo nascitur recentia Bethleemi; sed ex multis atque desperatis in Hierosolymitanæ urbis templique excidio Genealogie iisis tabulis, ex quibus jus unius præ altera probari debuisset, incerta erat omnis eorum inter se de primatu contentio. Hanc vero etiam majori ex parte Vespasianus diffractuit, si vera est fama, apud alios vero ex multis à Vespasiano

Eusebium lib. 3 cap. 12 relata, quod post expugnatam civitatem, eos qui a Davide genus ducerent, perquiri jussit (facile autem erat ex ipsis Census facti sub Augusto libris familiæ singulæ invenire) ne quisquam apud Judæos ex regia stirpe superesset; eaque ex causa gravissima ruris persecutio Judæis illata fuit: quam præfatos Cleophae ex Iudea filio posteros, cum majore illius filio Simeone, credo non aliter evasisse, quam merito & titulum professionis sua, omniem venturi Regis spem mentionemque abominantis Iterum tandem sub Trajano nova persecutio suscitata, nec ipsi quidem Simeoni est parcitum, licet Episcopo Christianorum & centum viginti annos nato.

41 Neque dicas, quod per representationem jam explicitam, quamdiu Iudei erunt ex Iudea carnaliter pro-
pagati tamdiu necessario inveniendum sit aliquis, qui à etiam du-
Iudeis, Christi Resurrectionem & perpetuitatem in ea catus Tri-
fundatam noventibus credere, habeatur Dux & caput in adductus
familia Iudea: & Davidis, quamvis proflus extincti, Davidis
eodem jure heres fit, quo Christus Salomonis: quia
tais non effet futurus de semine David, adeoque non
eodem cum Christo, sed simili dumtaxat jure tueretur
causam suam. Nec de qualicunque Ducatu intelligenda
est Patriarchal benedictio, sed de eo qui simul cum re-
gno effet sumptus exordium in Davide, & aeternandus
in Messia, ex ipsis Davidis semine toties tamque solen-
niter promisso. Quod nisi jam factum credere velint per-
vicaces, ne falso quidem nunc possint faciendum sperare,
si vera est opinatio nostra de extinctâ penitus Davidis
Domo & familiâ singulis inde deducatur. Pertinuit certe
ad divinam providentiam, tollere Iudeis omni ratione
spem illam, quam potuissent in alio quocumque Davidi-
e stirpis ramo collocare. Quod si forte ex hodie dum vi-
venibus alii (nemo enim est in illa toto orbe dispersa gen-
te, qui non nominet tribum ex duodecim unam, for-
cujus certas etiam & familiam certam, ex iis quas olim fuisse
nobiles tenet ipsorum traditio) si forte, inquam, hodie-
dum aliqui pretendant genus ducere ex Davide, illis num
quam Iudeus sapiens certam fidem habebit; cum non pos-
sit ignorare, quam impossibile talibus sit, demonstrando
evincere prætentam originem; & ut eam possint demon-
strare, numquam tamen poterunt definire, ut antea,
quis sit successori proximior: tam multis toto orbe spar-
sis, qui similiter se jacent à Davide descendere.

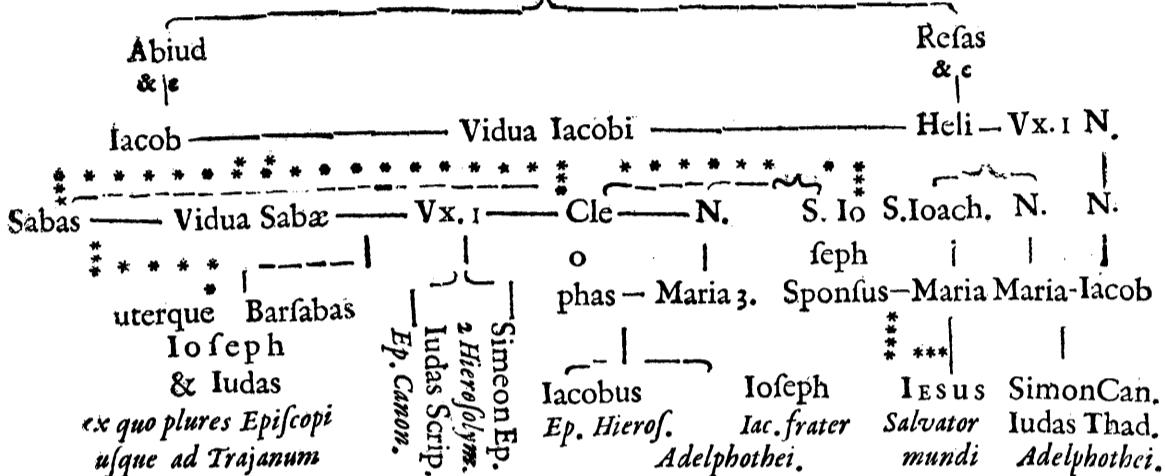
§ VII. Eorum qui Fratres Domini vo-
cantur in Euangeliis, Sanctique Præcur-
foris cum eodem Domino consanguini-
tatis vel affinitatis.

42 **N**azarethani cives, nati apud se Christi doctri-
na & miraculis increduli, invidentia sua & Fratres ac
pericacia colorum aliquem daturi, ita inter se contem-
ptim querunt Matthæi xiiij, Unde huic sapientia hæc
& virtutes? Nonne hic est fabri filius? Nonne
mater ejus dicitur Maria, & fratres ejus Jacobus, rii varie
& Joseph, & Simon, & Judas, & Iohannes ejus explicant,
nonne omnes apud nos sunt? unde huic ergo om-
nia ista? & scandalizantur in eo. Eadem omnia
quoad substantiam, sed brevius nonnihil, habet Marcii vi.
Hinc varia apud varios extiterunt sententia. Et impius
quidem Helvidius blasphemando presumpsit detrahere
Deiparae titulum semper Virginis, ac si post Christum,
de Spiritu sancto conceptum & salvis pudicitia claustris
effusum in lucem, suo cum Iosepho matrimonio usq; iſtos
ei liberos genuit. Paulo tolerabilius insanierunt nu-
ptuentes Graculi, qui Iohannem Mariæ coniunxerunt
jam viduum, & plurimum ex priori thoro liberorum pa-
rentem. Nonnulli denique apud Latinos omnia expedita
sibi fore existimarent, si S. Anna, Christi avia, plus
res maritos junnissent, ex quibus nata sint illæ qua pas-

sim Sorores Matri Jesu vocantur; unde factum ut eorum filii, consueta Hebraic phras, vocentur Fratres: quorum etiam numerum liberaliter augent, addendo eis Iohannem & Iacobum filios Zebedæi, ex matre, ut volunt, Salome. Ne autem incertum maneret, qua ratione ad Christum suus Prodomus spectaret, ignorantes quid de eo traderent Graci (quibus tamen ipsis magna fides habenda non erat, congrua verustatis auctoritate destitutu) Emerentianam quandam commenti sunt, qua Stolano nupta, Annam Mariæ & Ismeriam Elisabethæ matres pepererit: quod cum securi illi essent qui S. Augustino Sermones ad Fratres de eremo, & S. Cyrillo Alexandro nescio quid de ortu S. Annae supposuerunt; tot passim sectatores ex neotericiis habuerunt, ut pudeat pigeat recensere cruditos alias viros, clausis veluti oculis eidem fabella adharescentes. Sed de his alias, malim ego nomina ignorare, quam fingere, aut sine idoneo teste obtrusa acceptare.

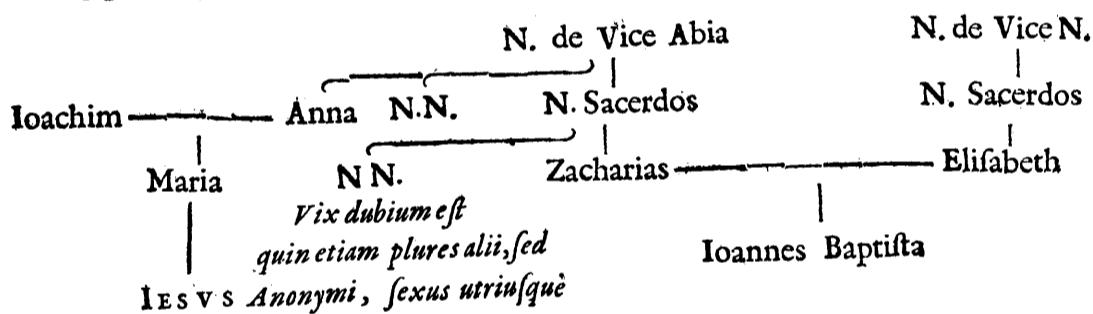
43 Virginem vixisse Iosephum ac mortuum esse, Systema tota post Hieronymum tenet Ecclesia Latina: Virginem nuncumbic autem vixisse, non quomodocumque, sed deliberato animi proponi- in omnem vitam proposito, voti quoque religione firmato, tunc, quale etiam ante matrimonium conceperat ipsa et Dei- para, satis probari videtur ex hujus tam plena assevera- tionis certissima interrogatione, Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco? minus utique vali- tur, si integrum Iosepho fuisset matrimonio legitime contracto nisi, & sponsa sua qualemcumque votum irritum facere jure suo contrario. Agit hac de se plenius noster de Iosepho Commentarius § vii, quo tractantur San-ctorum Christi parentum despensario & continen- tiæ votum; pro quo, istic satis legendo & minus ad nostrum nunc argumentum faciente, supposui hic Para- graphum alium, reique, mox fufius explicanda, premi- tio Genealogicum Systema.

SYSTEMA CONSANGVINEORVM CHRISTI,
PRINCIPALE EX PARTE IOACHIM SEU POTIUS IOSEPHI.
ZOROBABEL

Ex his conjugiis filiæ aliquot, Sorores Iesu dictæ à Nazarenis.

SYSTEMA SACERDOTALE EX PARTE ANNÆ

44 Phænomenorum cælestium rationem reddituri, & cursus siderum descripturi Astrologi, varii varia constituant systemata; non quasi præsumant definire quomodo naturam condiderit Deus; (sciant enim hunc eudem, qui à nobis cernitur, motum superæcereorum corporum, ab omnipotentiissima Dei sapientia modis diversis, licet à nobis necdum intellectis, condi potuisse) sed quod, in eo quem ipsi excogitarunt statu rerum, potent se posse explicare omnia, quacumque in isto suo argumento ob- jiciuntur difficultas: creduntq; se verum Systema reperisse, saliè quoad nos; licet aliud forte Deus constituerit, eosdem omnes effectus habens, quod illi ex & in suo Systemate se putant apprehendere. Idem ego hic iento, dum constat quod nexus affinitatis vel consanguinitatis possit inter duas personas repertiri ex variis capitibus variis, ut de singulis statuamus aliquid, in quo Euangelii loca omnia vel tius ad omnia concordia, verificantur et ipsa; vel verificata fuissent, si is quem cilianda, concipio nascendi ordo obtigisset personis, de quibus est quæstio; non repudiaturus, si quid alteri aque vero simile occurserit; & hac ipsa etiam retractaturus, mox atque offensum fuerit esse in his aliquid, quod historia Eu- angelia minus congruat.

A vel ...
fratribus ...
aut sorori- statuendo virginem obiisse, restat ut illi fuerint progra-
bus nati. ti ex aliquo Josephi & Joachimi, vel etiam Annæ,
Fraire aut Scrore, ne in requirendis consanguinitatis ti-
tulis longius abeamus quam ipsa verba necessario impor-
tant. Ipsiis suppositis, primum statuo, Iacobum, Hierosolymorum Episcopum primum ejusque fratrem Joseph, cuius alias in Euangelii nulla notitia. Fratres Domini cognominatos, praeteris, ex eodem patre Cleopha quomodoq; genitis, habuisse aliquid, quo proprius Dominum contingenter quam illi; non à patre (sic enim omnes & confobrina quales fuissent) sed à matre, qua fuerit proxima soror Desparæ, seu confobrina Deiparæ, nata ex hujus Patruo vel Ami-
ta, cuius nomen Scriptura non expresserit, à nobis autem ut alia similia signatur per litteram N. Cur autem non dico Avunculum vel Materteram, Anna fratrem aut sòrorem? Idem sane foret... Sed quia Aaronici generis, non Davidici, fuisse existimo Annam; nolle Cleopha Da-
vidica familiæ viro, ex alia familia uxorem jungere, nulla causa ad hoc cogente. Ut autem Iacobum & Ioseph nominarunt Nazarethani blasphematores; ita similiiter ab iis nominatos Simonem & Iudam, alias Thaddeum, statuo ex alia simili Deiparæ Sorore, Maria Iacobi à marito cognominata, processisse, diversof-
à quibus per sua co- gnomenta distingue- di Simon. & Indus Apostoli que ab ejusdem nominis aliis filiis Cleophae. Istorum u-
num, si ideo Cananæum cognominatum velis, quod fuerit ille sponsus in Cana, ad cuius nuptias invitatus cum matre & discipulis Christus, aquam vertit in vinum; no-
lim equidem repugnare. Ambos autem à Cleopha filii jam dictis diversos esse, suadent diversissima cognomenta; quorum accurata apud Euangelistam obseruatio, non asti-
mari debet fortuito, sed studiose adhibita, ad personas distinguendas, sicut alibi in mulieribus quoque Euangeliis observamus. Vbi pro regula observo, nomen genitiivi casus, alteri masculino nominativi casus absolute additum in Scripturis, specificare filium; feminino vero, uxorem vel filium; numquam matrem, fratrem, aut sòrorem. Ita numquam inuenies Mariam Iesu; sed bene, Mariam Ioseph; numquam Iacobum Ioannis; sed bene, Iacobum Zebedæi. Igitur juxta banc regulam recte distingueretur Maria Iacobi, tamquam hujus uxor, à Matre Iacobi & Ioseph; & Iudas Iacobi, à Iuda fratre Iacobi. Quod autem Euangelistæ attinet, ii in nominandis ad crucem & sepulcrum presentib; alii aliorum defectus supplent; & singuli nominant certo mulierem aliquam, ab altero præteritam: ut consequens minime sit, eam qua dicitur Maria Cleopha, alias Iacobi & Ioseph Mater, eadem esse qua alteri est Maria Iacobi, & sic habentur Mariæ dua, ex diversa matre aut parte Matris Iesu confobrina, & diversi ex iis liberi, utrumque in gradu propinquiore Fratres Domini per matres.

^{Et ex Iosephi fratre Cleopha}

^{& aliis Cleopha auxoribus alii,}

46 Statuo II, ex Hegesippo antiquissimo & Apostoli-
cis temporibus proximo scripture apud Eusebium, Cleo-
pham ipsum fuisse fratrem Iosephi, adeoque & Ioa-
chimi; & quod consequens est, uxor etiam sua, ex qua Iacobum Adelphotheum genuit, patruum vel avunculum. Quia tamen Cleophas aque ac ipse Ioseph natus era, ex ea qua fuerat Iacob, ut supra diximus, sine liberis mortui, ideoque secundum legem estimabatur & appellabatur filius, non Heli, sed Iacob; & quia mos est Iudeis, legalis potius quam carnalis propagationis ratione habere, ideo fit, ut liberi ejusdem Cleophae, aliunde quam ex Maria suscepit, puta Symeon sive Simon Hierosolymorum secundus Episcopus; tum Iudas, qui se fratrem Iacobi nominat, velut dignitate, tunc non aitate potioris; denique Cleophas junior, Christi redivivi consoritio versus Emmaunem dignatus in specie peregrini; & plures aliae forsan eorum sorores, ex priori aliquo Cleophae matrimoniis; fit, inquam ut isti omnes, affines Christi potius quam consanguinei fuerint habiti, nec nisi ratione com-
munis sui fratri Iacobi;

47 Statuo III eundem Cleopham (antequam du-
ceret Mariam, Deipara Sororem, ex eaque Iacobum ex prima
& Iosephum juniores gigneret, duas habuisse uxores, ex Symeon Sy-
quatum prima generis Symeonem, alias Simonem, res. 2.
successorem quidem fratri sui Iacobi Adelphothei, eo
tamen (ut infra apparebit) annis minimum tredecim se-
niorem natu; & Iudam, scriptorem Canonica Epis-
tola, diversum a Iuda Iacobi, scilicet filio, ex duo-
decim Apostolis uno. Istam porro Epistolam si velimus ope-
nari directam ad fideles Iudeos, Hierosolymis sub Iaco-
bo Episcopo manentes, inter quos subintroierant ex con-
tribubibus plures Euangelium adulterantes (quod sane con-
textus totus credibile reddit) facile intelligimus, quomo-
do scriptoris frater Iacobus, eamdem epistolam in Ec-
clesia suis prælegere solitus. occasionem dederit eam in-
ter scripta Canonica recipiendi, esti Auctor Apostolus non
fuerit, sicut nec fuerunt Lucas & Marcus, quorum ta-
men Euangelia in Canonem Scripturarum divinitus inspi-
ratrarum Ecclesia recepit. Altera Cleophae uxor, vi.
venti forsan priori superinducta, non ex libidine, sed le-
ge cogente, fuerit mater Iude & Iosephi Barsabarum,
id est, filiorum Sabæ, non natura, sed lege; siquidem
Sabam statuere velis (quod statuere nihil omnino vetat)
fratrem germanum ipsius Cleophae; qui illi absque li-
beris defuncto fuerit coactus suscitare ex viaua relicta fi-
lios, in nomen patrui, tamquam parris, ituros, secun-
dum consuetudinem Iudeorum.

48 Hoc modo habetur Systema Domus & familie

David, Christum concernentis, suis commode & absque tempro-
ulla personarum confusione dispositum, ut mihi quidem batur ex

videtur. Restat ut alterum Systema componamus Do-

mus & familie Aaron; quatenus Christus, qui erat

futurus secundum legem filius Ioseph, eoque Davidici regni verus successor; secundum carnem ex Maria

sumptam, genus etiam ducere ex Sacerdotibus; non per

Avum (sic enim oportebat eum, non solum legaliter, sed & carnaliter esse filium David) ergo per aviam, filiam Sa-

cerdotis alicuius Aaronici, & quidem præcipua unius

Vicis: per Vices enim ministerii distinguebantur familie

Sacerdotales. Non mea hac sed D Augustini ratiocinatio

est, lib. 2 de Consensu Euangelistarum cap. 1, Mariae

genus Sacerdotale probans ex Luca, insinuante quod

cognata ejus esset Elisabeth, quam dicit de filiabus

Aaron. Nihil namque hoc argumentum efficeret, si sola

affinitas, & non etiam consanguinitas matrem ejus Annam

Sacerdotali generi innexisset. Igitur, si, prout

idem Augustinus ait, firmissime tenendum est, car-

nem Christi ex utroque genere propagatam, &

Regum scilicet & Sacerdotum, in quibus personis

apud populum Hebreorum etiam mystica unio

figurabatur, id est Christus, unde Christi nomen

eluet; eadem firmitudine tenendum erit, etiam Annam

fuisse de filiabus Aaron, Sororem unius Sacerdotis de

Vice Abiae, & Zachariae Sacerdotis amitam. Neque

objiciatur Iustitia Joachim, qua eum veriusse aliunde

quam ex tribu sua & familia uxorem ducere: jam enim

ostensum est, talem nullam legem Iudeis fuisse;

& Levitica tribui, nullam sortem in terra promissionis habent;

liberum fuisse nuptiū dare & accipere ex & in quacum-

que tribu, modo nulla inde timenda esset possessionum

confusio, ut non erat ex matrimonio Annæ.

49 Cur autem Zachariae amita Anna potius quam ipsius

Elisabeth? cum hac Mariæ vocetur Cognata, non autem

Cognati uxor. Respondeo quod, licet vocabula Co-

gnatus & Cognata, quodque eis in Graco textu re-

spondet ὁντὶς οὐγγεῖν, ex vi prima institutionis, at-

que secundum purioris latinitatis proprietatem, debeat

uxor s. & hujus significare ex eodem genere natos, atque adeo non

affines, sed vere ac strikte consanguineos: tamen ex usu

vulgari, usque modo in Italia perdurante, cognata dici-

tur, non qua alia vocatur consobrina; sed qua traxis

seu consobrini uxor est aut Mariti soror, Gloreum

^{Latini}

A Latini dicunt; cui in masculino genere responderet Le-
di cognata, tam Ma-
uxoris frater. Hinc in Actis S. Cecilia Virginis ac Mar-
tiri quia tyris, legitur illa sponsi sui Valeriani fratrem Tiburtium
nuptiæ eius sic allocuta: Hodie te fateor meum esse cognatum,
cognobrino. quia amor Dei te fecit esse contemptorem idolo-
rum. Quod autem Lucas, in hac, non alia significa-
tione utatur voce οὐγγένης, eamque sic intellexerit inter-
pres, reddens eam Latine Cognata; videtur ex eo sa-
sis probari, quod idem Euangelista de consobrinis agens
Fratres & Sorores appelleret, non Cognatos aut Co-
gnatas; & sic Jacobus Episcopus dicitur Frater, non
Cognatus Christi. Porro, examinata tandem & om-
inem in partem versata hac materia, correctum relim;
si quid alibi ante dictum à nobis minus conforme præ-
missis Systematis: quibus, licet multa nova & nemini
priorum distincte exposita continentur; nullum tamen
timeo à novitate doctrinae præjudicium apud aequos
lectores; quando æque nova est, & nihilominus pro-
bata illa, quæ Mariæ patrum credit Josephum fecit.

*Ad neu-
tram tri-
bum spe-
ctu-
se vi-
denter filii
Zebedei.*

B Ad filios Zebedæi, Ioannem & Iacobum, quod attinet, nullum vel eminus reperio apud Euange-
listas vestigium alicujus affinitatis vel consangninitatis; &
Theodoreus Episcopus Cyri, explicans illud Psalmi
lxvij, Principes Iuda Duces eorum, Principes Zabu-
lon & Principes Nephathalim; illud inquam, ad
litteram explicans; Ex his inquit tribubus ceteri A-
postoli originem traxerunt: & illi qui vocantur
Fratres-Domini ex tribu Iudeæ: Petrus autem &
Andreas & Iacobus & Ioannes & Philippus ex
Bethsaida fuerint; Matthæus & Iacobus dicti sunt
habitasse Capharnaum; Simon Zelotes Cananæus
appellatus est: omnia autem hæc loca Galilææ sunt,
Zabulon autem & Nephathalim ibi suam habuerunt
sortem. Non est quidem prorsus efficax ea argumentatio,
quia paucim dicuntur Iudei; è captivitate Babylonica re-
versi, promiscue habitasse, non solum sue, sed etiam
aliarum Tribuum sories, pridem abductis Israëliticis de-
cem, nec ita solenniter regressis, vacuas. Sic ipsi Fra-
tres Domini, aque ac parentes Iesu, dicuntur habitasse
Nazarethi; neque quia Simon Apostolus à Cana Gali-

*Sed ad Za-
bulon vel
Nephitha-
lim;*

lea originem traxit, putamus cum ab illorum numero
sequstrandum: aliquid tamen causa est, ut, cum ipsis
omnes dederimus tribui Iuda, ceteros, de quibus id non
constat, neque positiva aliqua ratione redditur verisimile,
duabus aliis tribubus in Psalmo nominatis relinqua-
mus.

D

50 Adde quod Zebedeus pauper omnino pescator erat,
cui præter naviculam & retia nihil possessionis sancti Pa-
fueruntq;
tres relinquunt: Maria autem, in utriusque parentis
multo te-
fortuna, si non amplissima, honestiori tamen nata dota-
taque venerit in manus Iosephi; fabri quidem, sed usu
potius quam absoluta necessitate: siquidem Iudeis, uti
constat ex Paulo, etiam nobilissimis & satis alias opu-
lentis, moris erat opificium aliquod & discere & exer-
tere. Ut autem ex fundis hereditariis legalis sui patris
Iacobi, divisis inter ipsum & eterinos fratres Cleopham
Sabamque, nihil ad Iosephum pervenisset quam do-
mus Nazarethana; credendus est tamen, non omnino quam Iose-
phus inferior, adeoque humana estimatione non indignus sponsa seph, licet
sua fuisse. Hac autem patris ac matris unica ex aße faber;
heres, non potuit non mediocriter dives fuisse; si ve-
rum est, quod de iis traditur, consueisse ipsos proven-
tuum annorum pariem unam dicare templo, alteram
largiri pauperibus, tertia sufficiente ipsis ad sustinenda
familia onera; unde & horios & pacuas possedisse re-
feruntur, & Anna etiam domum Hierosolymis, qua in
templum conversa hodieque permanet; in qua domo for-
san & nata & educata Maria fuit, mater saltem tunc
habitaverit, quando filia in templo oblata vivebat. Ejus-
dem etiam Virginis honestiori præ vulgo fortuna favebat,
quod inter sacras Deo virgines recepta fuerit; quas om-
nes nonni generæ ac fortuna præstantes fuisse par est & Maria,
credere. Itaque divino potius consilio; quam parentum satis am-
pauperiate, natus in stabulo Christi, receptum mox pluteo do-
tata, aliqua in domo Bethleemi reperit, ubi inveniretur à Ma-
gis; dicique potest ipsummet Christum Euangelicam
paupertatem tam primum professum opere, quando eam
cœpit docere verbo; & à vocatis ad suum discipulatum quoad fi-
exigere, ut venderent quæ habebant omnia darentque lius docuit
pauperibus: quod consilium mox amplexa Deipara sit, dimittere
oblatis ultro eleemosynis deinceps pictura cum Filio. omnia.

E

PONTIFICES ROMANI

I. S. PETRVS APOSTOLVS.

F

§ I Elogium ex Catalogo priore, absoluto Liberii Papæ tempore.

PETRUS annis viginti quinque, mense uno, diebus novem. Fuit tem-
poribus Tiberii Cæsar, & Caij, & Tiberii Claudi, & Neronis, à Con-
sulatu Vinicii & Longini, usque Nervæ & Vestini. Passus autem cum Paulo
die tertia Kalendas Iulias, Consulibus supradictis, imperante Nerone.

§ II Elogium ex altero Catalogo, tempore Iustiniani Imperatoris conscriptio.

BEATISSIMUS PETRUS, Antiochenus, filius Joannis, provinciae Galatæ, vice Bethsaida, frater
Andreas, & Princeps Apostolorum. Primum sedidit Cathedram Episcopatus in Antiochia annis
decem. Hic Petrus ingressus in urbem Roman Nerone Cæsare, ibique sedidit Cathedram Episcopatus
annos viginti quinque, menses duos, dies tres. Fuit Temporibus Tiberii Cæsaris & Caij, & Tiberii
Claudi & Neronis. Hic scriptit duas epistolas, quæ Canonicae nominantur & Euangelium Marcii,
qua Marcus auditor ejus fuit, & filius ejus de baptismo. * Post omnem quatuor Euangeliorum fon-
tem, quæ ad interrogationem Petri firmata sunt, dum alius Græce, alius Hebraice, alius Latine
confonent. Hie martyrio cum Paulo coronatur. Hie fecit ordinationes tres, Presbyteros decem, E-
piscopos trius, Diaconos septem, per mensem Decembrem: qui & sepultus est via Aurelia in templo
Apollini, juxta palatium Neronianum in Vaticano, inter * Zetarium triumphale, tertio Kalendas Iulii.

** lege tri-
um*

EXER.

EXERCITATIO IV.

De tempore Sedis & præminentia S. Petri, ab Ascensione Christi usque ad diem martyrii.

Post Christi 26 I N Proæmio hujus Catalogi relatum est, paßlum passionē & Ascensionē anno æra das Aprilis. Cujus rei certitudo stabilitas est Exercitatione vulgaris 29 tripliæ jam proposita: in qua diximus, ex principiis p̄sistis, videri Christum pro redēptione generis humani incarnationem, & in utero virginē sacratissimam Mariam Conceptiū esse xxv Martii; die autem Decembri pariter xxv natum, D. Lælio Balbo & C. Antistite V etere Consulibus; & consequenter quinque integris annis Æram vulgarem prævenimus. Deinde quia Christus annos triginta tres ac menses tres in hac vita manst̄, statuimus cum antiquis Patribus, eundem (ut jam diximus) duobus Geminis Consulibus, xxv Martii, Feria sexta in Parasceve, in cruce mortuum fuisse; & die xxv i ejusdem Martii, Feria prima, jam Dominica dicta, resurrexisse. Annu u est

S. Petrus Episcopatus suscepit 4 annis in Oriente.

ui Consules nni 30 re- buntur:

an. 23 cum Paulo agit Hierosolymis,

& Cathedram Antiochiae collo- cat,

in Rome anno 40

tuisse Dominum nostrum Jesum Christum duobus Geminis Consulibus, viii Kalen- annis 25 bujus. Et hi viginti quinque anni habentur in altero mox proferendo Catalogo, ut & in Ms. Palatino; sed à nobis omisso, item in Pontificali Romano, & apud Anastasium Bibliothecarium in manu exaratis & prelo cūsis codicibus, nec non apud Luisprandum, Abbonem & alios rerum Pontificiarum scriptores, ac tandem in Ms. gesris Pontificium ad Martinum V deductis. His autem anni viginti quinque deducuntur à dicto anno vulgari Æra quadragesimo, usque ad sexagesimum quintum, & Consulatum Nervæ & Vestini, quo etiam obiisse hunc primum Pontificem cum hoc Catalogo ostendemus. Memoria Cathedra Romana solenni quotannis cultu renovatur ad diem xviii Ianuarii: quam cum tenuit, non manst̄ aīdiu Roma aut in ejus distictu, sed totam sibi ut supremo Pontifici subjectam Ecclesiā per totum Romanum Imperium diffusa, assump- E

tit curandam; ejusque præcipuas regiones, atque inter eas etiam Palastinam, & potissimum Hierosolymam subinde visitavit. Interim Cajo Caligula Imperator, qui anno xxxvii Tiberio successerat, à Chærea & aliis conjuratis, Sub Herode Agrippa ix Kalendas Februarii anni xli interempto; subrogatus est patruus ejus, Tiberius Claudius: qui Herodi Agrippa, filio Aristoboli, regnum ampliavit, addita Samaria & Iudea. Hic cum tertio anno Iudeam obtineret, ab Angelo percussus interiit, anno xl i i i aus initio sequentis.

29 Hujus Herodii & Claudi Imperatoris tempore, in-

gens fames, ab Agabo Propheta predicta, invalusit, anno

vulgaris Æra xl i i; quando SS. Paulus & Barnabas

scip̄em collectam portarunt Hierosolymam. Qua re in Acti-

bis Apostolorum Cap. xi relata, additur Capite sequenti, Angelo lib-

quomodo Herodes Agrippa, ut affligeret quosdam de Eccle-

sia, occiderit Iacobum fratrem Ioannis gladio. Videns au-

tem quia placeret Iudeis, apprehendit & Petrum, volens

post Pascha producere eum populo: sed is Angelico eductus

est auxilio. Quod arbitramur factum anno xl i i. At,

prout Cap. xv in iisdem Apostolorum Actibus narratur, orta

Antiochiae seditione, propter Iudeos ad Christum conversos,

iterum inqui volebant Gentes itidem conversas circumcidere; Paulus ter est Syno-

& Barnabas Hierosolymam profecti sunt; ubi facta con-

quistione, post auditâ SS. Petri & Iacobi suffragia, com-

muni decreto statuerunt, Gentes conversas non obligari lege

Moyis. F

30 Tempus hujus Synodi optime potest colligi ex Epi-

stola S. Pauli ad Galatas, ubi primo, ut supra diximus,

scripsit se post annostres, scilicet à sua conversione, ve-

nisse Hierosolymam videre Petrum, anno scilicet Æra

vulgaris xxxxi. Deinde post annos quatuordecim

iterum ascendit Hierosolymam cum Barnaba, ut

cum Petro & aliis Apostolis de suborta dissensione ageret.

Quod proinde contigit anno xl i i: & sic, teste S. Hiero-

nymo in Capit. 2 Pauli ad Galatas, à prima hujus con-

versione, qua contigit anno Æra vulgaris xxx, numeran-

ti annos septuaginta. Sentient quidam cum Barnabio plu-

res, illud Concilium habitam, cum Iudei essent Roma-

pulsi: sed ex ipsiis Apostolorum Actibus & peregrinationi-

bus Pauli interpositis, qua adhuc Capite xv & tribus se-

quentibus narrantur, contrarium colligitur. Fuerunt au-

tem teste Orosio lib. 7 c. 6 anno Claudi IX, Christi XLIX, biennio an-

expulsi per Claudium Româ Iudei. Sed num simul expulsi te, quare Roma pelle-

fuerint Christiani, dubitat Orosius. Fueritne tunc Roma rentur Im-

S. Petrus; & si fuit, manseritne in Urbe; aut si discessit, dei.

quoniam versus iter instituerit, plane latet. Paulus sesqui-

anno Corinthi substitit.

- A** 31 Postmodum cum S. Petrus videret Romam Ecclesiam recte constitutam, velleque majori cum libertate alias quoque regiones lumine fidei illustrare; S. Linum, quem à morte habuit successorem, ordinavit Episcopum & constituit sibi Vicarium. Tempus indicat idem antiquus Catalogus, infra in Lino proferendus, dum assignat Consulatum Q. Volulii Saturnini & P. Cornelii Scipionis, qui illam dignitatem gesserunt anno LVI. Hujus Ordinationis meminerunt etiam Acta SS. Petri & Pauli ex Gracis translata, & à Lipomano & Surio ad xxix Junii edita peregrinatus huic verbū. Cum Petrus non diu apud Romanos mansisset, & sancto baptismate multos regenerasset, & Ecclesiam constitueret, & Linum Episcopum ordinasset, venit Tarracinam, in qua Epaphroditum Episcopum ordinavit. *Hoc in dictis Actis, ex quibus solia S. Epaphroditus Terracinenibus vindicatur, Martyrologio Romano ad diem xxii Martii inscriptus.* Indicantur deinde in iisdem Actis varia S. Petri peregrinationes per Aegyptum, Africam, Hispaniam, Britanniam. Advertit autem Eusebius, lib. 2 Historia Ecclesiastica cap. 22, Nerone sub initium benigno, circa initia Imperii, clementius se gefisse, & defensionem profide nostra benigne fulcepisse: adeo ut tunc per totum Imperium videatur Christiana religio ac vera fides fuisse late diffusa & propagata.
- B** 32 Eusebius deinde loco paulo ante citato subjungit; postea sequente in Christiā nos. Cum Nero postea ad terrina quæque tacinora prorupisset, Apostolos quoque cum ceteris levitatem ejus expertos. Varia hujus persecutionis causa profervuntur, quarum primaria fuit Urbs Romana, anno LXIV Consulibus C. Lecanio & M. Licinio incensa; ac videbatur, teste Tacito lib. 13 Annalium, Nero condensæ urbis novæ, & cognomento suo appellandæ, gloriam querere, & sic jussum incendium credebatur. Ergo abolendo rumori subdidit reos, & quæstissimis penitatis affectis, quos, per flagitia invisos, vulgus Christianos appellabat. Pereuntibus addita Romam anno 64 cœpta persecutiōne interirent; aut crucibus affixi, aut flammandi in usum nocturni luminis uerentur. *Hac aliaque Tacitus. Suetonio cap. 16 dicuntur afflicti suppliciis Christiani;* genus hominum superstitionis novæ ac maleficæ. En tempus coepit persecutionis anno sexagesimo ob Simonem quartu, ejusque mota primam causam. Accedit in Apostolum altera, ob Simonem Magum devictum, atque è volatu extintum. à S. Petro in terram dejectum & extinctum. Additur & tertia causa in Actis Gracis ante indicatis. Imbuerat S. Petrus fide Christiana duas feminas, Imperatoris Neronis pellices, qua deinceps pudice vivere statuerant (similia ibidem ex S. Chrysostomo, de aliqua ejus pellice ad fidem à S. Paulo conversa, narrantur) quapropter impudicissimus Nero uerbat adversus omnem Ecclesiam, & maxime hos Apostolos, utpote autores pudicii propositi, quod ha' feminae, in Christum credentes, conceperant ac tenebant.
- C** 33 Habemus igitur annum persecutionis, in Christianos cœpta, fuisse Imperii Neronis x, Æra vulgaris LXIV, quo plurimi Christiani martyrio coronati meruerunt memoriam, Martyrologio Romano inscriptam, ad diem xxix Junii. S. Leo Papa sermone primo in Natali S. Petri & Pauli, videtur dictis Martyribus Apostolorum Principes proponere aut saltem adjungere, dum ita scribit: Duo ita præclara divini germina feminis in quantum solum germinarint, beatorum millia Martyrum protestantur, qui Apostolicorum æmuli triumphorum, urbem nostram purpuratis & longe lateque rutilantibus populis ambierunt, & quasi ex multarum honore gemmarum conserto uno diademate coronauntur. *Hoc ibi. Verum anno persecutionis secundo Apóstolos coronatos, expresse docet Catalogus supra relatus his passus cum S. Paulo 29 Junii an. 65 veribus: Paetus est Petrus cum Paulo die tertia Kalendas Julias, Consulibus supra dictis, Nerva & Vestino, imperante Nerone. Is est annus Æra vulgaris sexagesimus quintus, & à Passione Christi trigesimus septimus:* quo, ob detractionem in ipsam Neronom confirationem, plurimi occisi fuerunt; inter quos C. Pisu conjurationis caput, Lucretius poëta, Seneca philosophus, & Vestinus Consul, pro quo substitutus fuit Cerealis Anicius.
- 34 Omnia hac late prosequitur, dicto lib. 15 Annalium Cornelius Tacitus, qui postea lib. 16 hoc epiphonemate totam istam tragœdiam concludit: Tot facinoribus foedum annum etiam Dii tempestatibus & morbis insignire: dein post indicatos anni sequentis LXVIII, Consules C. Suetonium & L. Telestinum, atque post pauculas res narratas, finit Annales; ut cogamur ex Dione & Ioanne Xiphilino reliquas Neronom actiones cognoscere. Ex ipsis neque potuit autem liquido constat, illum à dicto anno usque ad ultimum postea, ab non s menses vita sua, Roma absuisse, neque potuisse maritum Nerone in Gracia, tyrio SS. Petri & Pauli adesse, si, quod alii volunt, occisi fuerint anno XIII aut XIV Imperii, & die XXIX Junii. Xiphilinus ergo in epitome Disnis, post nominatos dictos Consules Suetonium & Telestinum, describit adventum Tiridatis, qui ex Oriente advenerat, petiturus regnum Armeniae. Subiungit dein iter Neronom in Graciā, qui flagrans cupiditate ludorum eo profectus est cum citharœdis & militibus, citharas & theatralia instrumenta ferentibus. Annum vero sequentem insumpit Nero in magna insania, & quascumque personas etiam muliebri ornatu assumptis, in Olympico certamine currum agitavit, & in ombibus urbibus, in quibus ludi agerentur, certavit. Volutuit etiam Isthmum Peloponnesi perfodere, & evocavit eos & Isthmit ex omnibus provinciis multa hominum millia. Vespasianus, perfodere qui cepto tunc Iudaico bello praeerat, post partam contra Taricheas victoriam die VIII Octobris, anno Neronis XIII, ad Isthmum sex millia lechismorum juvenum submisit, ut Josephus, qui contra Vespasianum pugnarat, scribit lib. 3 Belli Iudei cap. 19. Consulito etiam Delphis oraculo Appollinis, ut Suetonium scribit, senectam Nero sibi & miram felicitatem speravit. Interim cum multa Roma conspirationes contra eum exgerent, Helius Praefectus Urbis, frustra per litteras monitum ultra addivit, & ut bieme sequente rediret procuravit. Neapolis, cum esset Romam revertens, audivit defensionem Galliarum XXI Martii, ac dein submotis Consulibus Silio Italico & Galerio Turpiliano, seipse Consulem creavit, quasi hac ratione Gallias debellatur; imo omnem Senatum veneno tollere proposuit; se & Junii sed desperans de successu, & ab omnibus desertum se vi interfecit dens, fugit, atque scipsum ix Junii interfecit.
- 35 Pasi ergo recte indicantur SS. Petrus & Paulus, Nerone Rome presente, Nerva & Vestino Consulibus, anno Æra Christianæ LXV; Neronis, si spectetur tempus Imperii capti, anno XI, qui XII solet haberi, licet solum proximo Octobri esset inchoatus. [Præterea habetur annus post passionem Christi trigesimus septimus, quem requirit S. Hieronymus de Scriptoribus Ecclesiasticis in elogio S. Pauli, nec non, Honorius, Iustorus, Nicephorus & alii: sed ut supra ex S. Augustino monuimus, ob ignorantiam Consulatus, quo Christus passus est, coacti fuere aberrare aliqui. Dum enim serius Christum dixissent passum, & vellent S. Petrum in vivis retinere usque ad dictum annum XXXVIII, etiam hujus mortem serius posse debuerunt. Nos autem, quia cum S. Augustino & aliis dicimus, passum Christum duobus Geminis Consulibus, id est anno Æra vulgaris vigesimo nono, annum ab hinc trigesimum septimum inchoatum invenimus, dum S. Petrum passum dicimus Nerva & Vestino Consulibus, sive anno LXV Æra vulgaris.] Atque hoc modo, posuit Petrus tenuisse Cathedram in Oriente annis quæ-

A quatuor, Antiochiae septem, ac Romæ viginti quinque, ut supra ex Ms. Mazarinico diximus. Hunc martyri annum confirmant successores in Pontificatu, Linus, Clemens, Cletus, Anacletus, Evaristus, Alexander, aliqui de quibus deinceps acturi sumus; & ex quibus omnibus (ut supra in primo Prologo diximus) constat Eusebium de tempore, quo quisque Pontifex sedet, fidem non mereri: qui duos, scilicet Cletum & Marcellum, magna cum fide etiam omisit, & alii ex mera conjectura ordinarunt tempus Sedis: ut merito ab eo dissentiat Baronius in morte S. Petri, & deinceps fere per trecentos annos.

[Hactenus Henschenius, qui deinde singulorum Pontificum elogis suas Annotationes subiungit. Haec in Aprili legi possunt: nobis, certiora jam natus principia, ad cuiusque Pontificatus primum ultimumque diem definiendum, nihil opus est eas nunc repetere: sed viriusque Catalogi verba consequenter exhibemus, profundamento futura ei quam probare conabimur Chronologia. Dabimus nihilominus adhuc duas Exercitationes, Henschenii eisdem Annotationibus permixtas, nobisque valde necessarias, ne eadem cogamus repeter: unam de S. Clemente, alteram de S. Alexandro, servatis iisdem quibus in Diatriba preliminari ante Aprilem distinguuntur numeris, ne horum discrimen confusionem adferat alterutram impressionem forsitan citaturis. Quin unam etiam eamq; ultimum desumemus ex Commentariis, ad dies xxii Aprilis initium positis.]

SS. LINUS ET CLEMENS.

II LINUS annis duodecim, mensibus quatuor, diebus decem. Fuit temporibus Neronis, à Consulatu Saturnini & Scipionis usque Capitone & Rufo.

LINUS natione Italus, regionis Tusciae, patre Erculano, sedet annos undecim, menses tres, dies duodecim. Fuit autem temporibus Neronis, à Consulatu Saturnini & Scipionis, usque Capitone & Rufo Consulibus. Martyrio coronatus. Hie ex pracepto B. Petri constituit, ut mulier in ecclesiam velato capite introiret. Qui & sepultus est juxta corpus B. Petri in Vaticano, ix Kalendas Octobris.

III CLEMENS annis novem, mensibus undecim, diebus duodecim. Fuit temporibus Galbae & Vespasiani, à Consulatu Trachali & Italici, usque Vespasiano vii & Tito.

CLEMENS natione Romanus, de regione Cælio monte, ex patre Faustino, sedet annos novem, menses duos, dies decem. Fuit temporibus Galbae & Vespasiani, à Consulatu Trachali & Italici, usque Vespasiano vii & Tito. . . . Hie fecit septem Regiones dividi Notariis fidelibus Ecclesiæ, qui gesta Martyrum solicie & curiose unusquisque per Regionem suam diligenter perquirerent, & fecit duas Epistolæ. Hie fecit Ordinationes tres, Presbyteros decem, Diaconos duos, Episcopos per diversa loca quinque, per mensem Decembrim. Obiit Martyr tertio Trajanæ, qui sepultus est in Græcia viii Kalendas Decembris.

Ante Tomum IV Maij.

EXERCITATIO V.

De Ordinatione, Pontificatu, Abdicatione & tempore obitus S. Clementis.

39 **C**ARDINALIS BARONIUS, cum in suis Annalibus ad S. Clemens annum lxxix late de S. Clementis Pontificatu disseruerit, ista num. xliii sub finem habet: Si in ordine & S. Pauli,

tempore primorum Romanorum Pontificum quempiam errare contigerit, in multis aliis errores terribilis omnino cogetur. Prudenter ergo hac exercitationis causa proposita volumus, atque, ut cum discretione à benevolentia lectoris excipiatur, rogamus. S. Paulus in sua ad Philipenses Epistola, è vinculis Romanis scripta, capite iv commendat Clementem cum ceteris adjutoribus, qui secum laboraverunt in Euangelio. Eum etiam nonnulla Acta S. Petri, quæ sub Lini nomine feruntur, comitem hujus Apostoli fidelem fuisse, ac veritatem totius prædicationis agnoscisse, tradunt, proptereaque ab eo Episcopum ordinatum. Confirmantur ista ex Actis Gracis SS. Petri & Pauli supra indicatis, in quibus hac de S. Petro habentur. Romam reveritus ordinavit Clementem ἀποστόλου, ἦν τοιούτῳ πρεσβυτερῷ, reculantem & illam præminentiam non admittentem: quem idoneis rationibus persuasum ac confidere admonitum, in Cathedram divinorum eloquiorum sublimavit. Qua id formula S. Petrus fecerit, tradunt MSS. codices Anastasi Bibliothecarii, Regius, Mazarinicus & alter Freheri cum MSS. Gestis Pontificum in elogio S. Petri his verbis: Petrus vero sentiens diem mortis sibi immixtum, Clementem Episcopum consecravit, eique Cathedram & Ecclesiæ omnem disponendam commisit, dicens: Sicut mihi ligandi & solvendi tradita est à Domino meo Iesu Christo potestas, ita & ego tibi committo. Adiunctum dicta Acta Gratæ: Cum fureret adversus Christianos Nero Imperator, & variis comprehendenderentur, parcitum fuisse Clementi, ut qui esset de cognatione Cæsariorum.

40 **S.** Hieronymus, lib. 14 Commentariorum in Isaiam non posset prophetam, etatis & corporis imbecillitate confessus, uti testatur in Proemio ad lib. 10, ad caput lxi sub finem, ista de Christo & Clemente scribit: Qui cum dives esset, pro nobis pauper factus est, & credentibus dixit: Discite à me quia misericordia sum & humiliis corde. De quo & Clemens, vir Apostolicus, qui post Petrum Romanam rexit Ecclesiæ, scribit ad Corinthios; Scepstrum Dei Dominus Iesus Christus non venit in jactantia superbiz, cum possit omnia, sed in humilitate, &c. Hunc ergo Petri successorem Clementem, non solum virum Apostolicum, sed etiam Apostolum appellat Clemens Alexandrinus lib. 4 Stromatum, ejusdem verba ex citata ad Corinthios Epistola allegans. Idem Hieronymus, canit olim junior, in Chronico & libro de Scriptoribus Ecclesiasticis, ex sententia Eusebii, & S. Clerum sed successore inter Pontifices non recensuerit, & secundum indicasset Linum, tertium Anacletum, & post hunc quartum Clementem; seipsum corrigit, dicens, plerosque Latinorum secundum post Petrum putare fuisse Clementem. Vbi per Latinos videtur potuisse intelligere ipsam vetustiorum Catalogum Pontificum quem hic damus. Quia autem S. Linus anno Neronis Martyr occubuit, & hunc annum perperam alii martyrio SS. Petri & Pauli adscribent, non astinxerunt illi qui hec credebant, rationem habendam exigui temporis, quo S. Petrus superfluerat Linus: immo in Actis Gracis, S. Linus ante mortuus scribitur fuisse, quam S. Clemens à S. Petro ordinaretur Episcopus. Verum inter Pontifices, cum universa Ecclesia, retinemus S. Linum;

F 2 justa

- A** juxta cuius certissimam traditionem, Optatus Milevitanus lib. 2 retexens Romanorum Pontificum Catalogum, sic exorditur: Cathedrā unicā, quæ est prima de dotibus, sedis prior Petrus, cui successit Linus, Lino successor Clemens &c. Eodem modo enumeratas Pontifices Romanos S. Augustinus epistola 165.
- anno 67 octo-
simo,
- 41 Mortuo ergo S. Lino xxii Septembri anni
LXXVII, S. Clemens, jam ante à S. Petro ordinatus Episcopus, suscepit administrationem Ecclesiae, & proximum annum integrum habuit in suo Pontificatu, Consulibus supra designatis, C. Silio Italico & M. Galero Trachalo Turpiliano, & gubernavit Ecclesiam annos
ix, menses xii, dies xii, usque ad annum LXXVII, cu-
jus tamen anni Consules tribuuntur successori Cleto, qui
tunc fuit in Pontificem assumptus; & Consules supra
notantur, Imperator Vespasianus VII & Titus Caesar
v, qui anno LXXVI Rempublicam administrarunt.
Imperatores in Catalogis assignantur Galba & Vespasianus, ubi sub nomine Galba censentur etiam Otho &
Vitellius; quod hi tres solum sequianno regnarint. Quo
etiam modo Eusebius lib. 3. Histor. Eccl. cap. 5, Cum
Galba atque Otho, inquit, anno dumtaxat & lex
mensibus regnassent, Vespasianus Imperator re-
nuntiatur: omissi Vitellio, qui Vespasianum præcessit.
Memorati in ueroque Catalogo Consules, cum Galba &
Vespasiano Imperatoribus, nominantur etiam apud Ana-
stasiūm Bibliothecariorum, in omnibus editis & ineditis co-
dicibus; item in libro Pontificali & MSS. Gestis Pontifi-
cum; apud Luitprandum etiam, & in antiquis Ecclesiis
Romanae Breviariis supra allegatis.
- 42 Collocavimus in secundo elogio aliquot puncta,
quia videntur hæc verba [martyrio coronatus] ibi loco
non suo perperam intrusa, & temere ab aliis descripta,
& melius absunt à MSS. Gestis Summorum Pontificum ad
Martinum V deducitis: quandoquidem sub finem elogii
iterum dicatur, tertio anno Trajanī Martyr obiisse
viii Kalendas Decembris. Annus is est Christi cen-
testimus. Quid ergo de viginti & tribus annis interposi-
tu dicendum? Afferunt varii S. Clementem, à S. Petro
Episcopum ordinatum, recusat Pontificatu Romano, ip-
sum non suscepisse nisi post obitum SS. Lini & Clelii.
Quidni potius dicamus; S. Clementem anno LXXVII ab-
dicasse Pontificatum, & Episcopum Apostolicum, nulli
Sedi affixum, reliquo vita tempore vixisse? Godefridus
Vendelinus, in suo Commentario ad S. Clementem Episo-
pus, hanc controversiam ita dirimit: Anno LXXVII,
eum Romæ inter fideles orta esset (qualis postea
Corinthi) magna dissensio super honore Pontifica-
tus; Clemens, ne qua ex testamento Petri suc-
cessisse videretur, ac ne posteris hæc Principatus
ambitio perniciosa exempli haberetur, ulro se
Pontificatu abdicavit. Porro videtur illud ipse Clemens
innuere in epistola ad Corinthios, supra à Clemente Ale-
xandrinō & S. Hieronymo laudata, ubi in posteriori par-
te epistola ista habet: Si propter me sedition, conten-
tio, & schismata orta sunt, emigrabo, abibo quo-
cumque volueritis. Certe S. Epiphanius Hæsi 27, qua
est Carpocratianorum, afferit à nonnullis tradi, S. Cle-
mentem ab omni administratione vacasse, & eum
in quadam epistola scripisse, Reedeo, exeo, be-
ne stabilitur populus Dei, nonnullis hoc modo
consulens; nam in quibusdam Commentariis ita
scriptum reperimus. Hec Epiphanius. Hoc ergo modo
S. Clemens, relicta Ecclesia universalis administratione,
reliquam vitam peregit, dum successive Pontifices Ro-
mani præerant SS. Cletus, Anacletus, & Euarius: cu-
jus tempore, jam plenus dierum & meritorum, Cle-
mens obiisse Martyr, anno (ut diximus) Trajanī tercio,
& a vulgaris centesimo. Interim epistolam (ut afferit
Eusebius lib. 3. cap. 16) ab omnibus uno consensu
receptam, eximiā proorsus & mirabilem, nomi-
ne Ecclesiæ Romanæ ad Corinthiorum Ecclesiæ
- scripsit, sum apud eos gravis exorta esset dissen-
sio.
- 43 Videntur etiam asserta opinioni favere premeno-
rata Acta antiqua SS. Nerei, Achillei & Domitilla, in
quibus isti duo Clementem invitant, ut S. Domitilla, sue
consanguineæ, velum virginitatis imponat. Licet, in-
quiunt, gloria tua tota in Domino nostro Jesu sita
Missus in
exilium a.
litt. dicitur
glorieris, quasi tunc ab omni administratione abstra-
ctus sibi viveret. Ablegata est non diu post in exilium S. no, aliis à
Domitilla, cum dictus Eunuchis, ad insulam Pontiam jussu Trajanos,
Domitianis, hujus anno xv, Christi xciv, quo S. Anacle-
tum Martyrem obiisse, constabit ex infra dicendis in ejus
elogio. An tunc etiam S. Clemens in exilium actus sit à
Domitiano, dubitari posse, quia id Graci in Menologio
Basilii Imperatoris & magnis Menaïis adstruunt, idemque
Trajanus adscribitur in Ms. Synaxario Greco Collegi
Ludoviciani Societatis Iesu Parisis; cui consentiunt Acta
Latina, ex quibus Beda in Martyrologium suum ista
transfert, ix Kalendas Decembris; Romæ natale
S. Clementis Episcopi, qui jubente Trajanus, mis-
sus est in exilium trans Pontum maris. Ubi multis
ad fidem vocatis per miracula & doctrinam ejus, Sub hoc
precipitatus est in mare, alligata ad collum ejus
anchoris. Sed recessit mare orantibus discipulis per
tria millia, & invenerunt corpus ejus in arca faxea
in templo marmoreo, & anchoram juxta. Hac ibi.
At locus trans Pontum maris est Taurica Chersonesus, de ad Tauri-
qua egimus vxi Martii, ad Acta SS. Ephram, Basilei
& Sociorum Episcoporum, ibidem martyrio coronatorum.
Corpus S. Clementis inde Romam transfertur S. Cyrilus
Slavorum Apostolus, uti ad hujus & S. Methodii fratris
Acta à nobis memoratur ix Martii. Demum hac laus
S. Clementis est, quod is primus gesta Martyrum, per
Notarios, ad id à se constitutos, solicite & curiose perquiri
jussit, sicuti post eum SS. Anterus & Fabianus Papa
etiam præfiterunt.
- B** abdicato
Pontificatus
vivit Epi-
scopus Apo-
stolicus, usq;
ad an. 100:
- C** epistola
nomine Ec-
clesie scribit
ad Corin-
thios:
- D**
- E**
- F**
- G**
- H**
- I**
- J**
- K**
- L**
- M**
- N**
- O**
- P**
- Q**
- R**
- S**
- T**
- U**
- V**
- W**
- X**
- Y**
- Z**

ALII PONTIFICES IV.

C LETUS annis sex, mensibus duobus, diebus septem. Fuit tem-
poribus Vespasiani & Titi & initio
Domitiani, à Consulibus Vespasiano
viii & Domitiano vi, usque Domi-
tiano ix & Rufo.

C LETUS natione Romanus, de regione Vico
Patricii, patre Æmiliano, sedis annos duo-
decim, mensem unum, dies undecim. Fuit au-
tem temporibus Vespasiani & Titi & Domitia-
ni, à Consulatu Vespasiani viii & Domitiani vi,
usque Domitiano ix & Rufo Consulibus. Mar-
tyrio coronatur. Hic ex præcepto B. Petri vi-
ginti quinque Presbyteros ordinavit in Urbe Ro-
ma mense Decembri: qui etiam sepultus est jux-
ta corpus B. Petri in Vaticano, vi Kalendas Majas.

A NACLETUS annis duodecim,
mensibus decem, diebus tri-
bus. Fuit temporibus Domitiani, à
Consulibus Domitiano x & Sabino,
usque Domitiano xvii & Clemente.

- A** NACERUS, natione Græcus de Athenis ex patre Antiocho, sedet annos duodecim, menses decem, dies tres. Fuit autem temporibus Domitiani, à Consulatu Domitiani & Sabini, usque Domitiano **xvi** & Clemente Consulibus. Hic memoriam B. Petri construxit & composuit (dum Presbyter factus fuisset à B. Petro) ubi Episcopi reconderentur: ubi tandem & ipse sepultus est. Hic fecit Ordinationes duas, Presbyteros quinque, Diaconos tres, Episcopos per diversa loca septem: & cessavit Episcopatus dies quindecim.
- VI** **E** VARISTUS annis tredecim, mensibus septem, diebus duobus. Fuit temporibus novissimis Domitia- ni & Nervæ & Trajani, à Consulatu Valentis & Veri usque Gallo & Bradua.
- B** **E** VARISTUS, natione Græcus, Antiochenus, ex patre Juda de civitate Bethleem, sedet annos novem, menses decem, dies duos. Fuit autem temporibus Domitiani & Nervæ & Trajani, à Consulatu Valentis & Veteris, usque Gallo & Bradua Consulibus. Hic Titulos in urbe Roma divisit Presbyteris, & septem Diaconos ordinavit, qui custodirent Episcopum prædicantem propter stylum veritatis: Hic fecit Ordinationes quatuor, Presbyteros septendecim, Diaconos novem, Episcopos per diversa loca quindecim. Qui & sepultus est juxta corpus B. Petri id Vaticano vix Kalendas Novembbris, & cessavit Episcopatus dies novemdecim.
- VII** **A** LEXANDER annis octo, mensibus duobus, die uno. Fuit temporibus Trajani, à Consulatu Palmæ & Tulli, usque Æliano & Veturæ.
- C** **A** LEXANDER, natione Romanus, ex patre Alexandro, de regione Caput-Tauri, sedet annos decem, menses septem, dies duos. Fuit autem temporibus Trajani ... usque Æliano & Veturæ. Hic passionem Domini misericorditer in prædicione Sacerdotum. Martyrio coronatur cum eo Euentius Presbyter & Theodosius Diaconus. Hic constituit Aquam sparionis eum sale benedici in habitaculis hominum. Hic fecit Ordinationes tres, Presbyteros sex, Diaconos duos, Episcopos per diversa loca quinque, per mensem Decembribus: qui & sepultus est via Nomentana, ubi decollatus est, ab urbe Roma millario septimo, v Nonas Maji, & cessavit Episcopatus dies tringinta septem.
- E X E R C I T A T I O VI**
- Confirmatio Chronologiæ, in hisce Catalogis fundatæ, ex Actis S. Alexandri Papæ.
- A** D illuſtrandum SS. Lini, Clei, Anacleti & Eu- aristi memoriam, in subjunctis cuiusque Elogio Annotatis, progressi sumus ex Vitis Pontificum, per Ana- stasium, Luitprandum, aliosque collectis, & ad anti- quæ Breviaria collatis, quod propria eorum Pontificum ri S. Ale- xandri, illuſtria & ob suam antiquitatem pen- danda. Edidit ea Surius, sed stylo, ut præfatur, modice mutato. Extant ea primæ stylo in bibliotheca Vaticana in membranis, optima manu, litteris grandiusculis, ante annos, quantum apparet, facile sexcentos exarata; & codice numero 1191 insignitur. Nos eadem habemus, ex variis & admodum præclaris codicibus MSS. desumpta, edituri ad diem terrium Maji, scilicet ex Trevirensi Imperiali monasterii S. Maximini, Rebordensi Canonico- rum Regularium in diœcesi Eystertensi, Audomarense Ecclæsia Cathedralis, duobus codicibus nostris, ac tribus Serenissima Christina Regina Suecia: eademque passim extant in aliis MSS, qua omnia non lubuit annotare. Extant etiam à Ionino Mombrizio, ante annos circiter ducentes, ex MSS. Italicis edita; & ex aliis MSS. Germanicis, inseruntur Historiis Sanctorum, anno 1485 Colonia, & anno 1487 Lovanii excusis, sed hinc inde contracta. Hæc placuit præmonere, quod in Annalibus Ecclesiasticis ad annum **xxvii** dicuntur suæ antiquitate mendosa: quia in dictis Annalibus erat Pontificatus S. Alexandri a tempore per Acta signato valde remotus, quasi anno se- cundo Hadriani Imperatoris esset creatus, & anno ejus decimotertio martyrium passus. Verum sub Trajano & creatus & passus est.
- 48** Consules, teste Baronio in Praefatione nostra ci- tato, optime controversias dirimunt. Et hi in creatione Tempus Se- Alexandri erant A. Cornelius Palma & C. Calvius dis, Tullius, anno Christi **cix**, Trajani Imperatoris **xii**. Ast ultimo integro anno ejusdem S. Alexandri, erant Conlu- es Catalogo **Æmilius Ælianuſ (aliquibus Velianus, seu He- gis ac Vitellianus)** & L. Antistius Vetus, anno Christi **cxvi**, Pontificum. Trajani **xix**, post quem annum vixit S. Alexander, & fere carceri inclusus, usque ad diem **iii** Maji anni se- quentis; & sic ab anno **cix** & die **ii** Martii, præfuit Ecclesia annos octo, menses duos, diem unum, recte in priore Catalogo indicatos iam, quia cardo totius controversia vertitur in ultimo pari Consulatum, obser- vandum est, illud in ueroque hic dato Catalogo reperiuntur, item apud Luitprandum & Anastasium, in omnibus co- dicibus editis & ineditis, in libro Pontificali, in MSS. propriis. **Acta** Gefis Pontificum. Hinc ergo ad predicta Acta S. Alexan- dri transimus: in quibus dicitur eodem anno, post mortem S. Alexandri, nutu Dei defunctus Trajanus Imperator, scilicet elapsis tribus mensibus & se- ptem diebus, cum ex Oriente reditus in Italiæ, vive- re desit in Cilicia.
- 49** Verum ulterius ipsa Acta consideremus: in quibus, oculis sus- relata plurimorum ad Christum conversione, additur: Un- si Aurelia- de cum hæc ejus opera ad Trajanum Priueipem ve- ni missi & nient, misit, ex Asia quo profectus erat, Aurelia- Trajanuſ. **E** num Comitem utriusque militie, de Seleucia Isau- riæ, ad interfictionem omnium Christianorum. Et sub finem, Aurelianus jussit Eventium & Theo- dolum decollari, Alexandrum punctum per tota membra transfigi. Hæc ibi in omnibus supra citatis co- dicibus Actorum, quibus adstipulantur antiqua Brevia- ria Romana MSS. & excusa anno 1479, 1490, 1522 & 1524, que penes nos habemus. Consentit genuinum Mar- tyrologium Bedæ (quod remur in Ecclesia Romana olim recitatum, prout auctum reperitur in codice Vaticanæ ec- clesiæ S. Petri) ubi legitur: Alexander punctis cre- berrimis per tota membra pereemptus, sub Aurelia- no Judice, tempore Trajani Principis. Eadem suo Martyrologio inscripsit Rabanus, & latius deducunt ex citatis Actis, tum Ado, qui afferit passum sub Trajano Principe, Judice Aureliano; tum Noferus, qui jubente Trajano Principe ab Aureliano Comite utriusque militie. Vſuardi exempla variant. Aliqua e- nem illuſtria MSS. habent sub Aureliano Principe, & eadem verba leguntur apud Bellinum, anno 1498 excu- sum secundum morem Romana curia; itemque apud Mo- lanum in secunda & tertia editione Vſuardi. Maurolycus tradit, passum Trajani tempore sub Aureliano Co- mite.

A mite. In Breviario Romano ius^u Piⁱ v edito , dicitur Trajano Imperatore rexisse Ecclesiam.

*Aureliani
Comitis di-
gnitas &
titulus:*

So Eisdem S. Alexandri Actis , unis & solis , debent notitiam sui Martyris , S. Quirinus , Vrbis Romanae Tribunus ; S. Hermes , Praefectus ; & hujus soror , S. Theodora ; tunc passi sub Trajano Cælare Augusto , & Aureliano , Comite utriusque militia in Iauria , ad intersectionem omnium Christianorum missio , cui omnis Senatus ita famulatus est , ut ipsum Principem crederent esse Trajanum . Erat utriusque militia Comitiatus , summus honoris & dignitatis titulus , qui ad tempora Arcadii & Honorii duravit : & sic in Notitia Imperii tunc facta recensentur duo viri spectabiles , Comites rei militaris per Aegyptum & Isauriam , sub quorum dispositione erant varia legiones & ministri Imperatorum . Hanc ob causam videtur dictus Comes Aurelianu variis titulis honoratus ; & appellatus Judex , Praefectus , Præles , Princeps , Imperator . In Lexico Hesychii , Kōμης est , ἄρχων , ἡγεμών , Comes idem , qui Princeps & Dux : & apud Suidam , Kōμης ὁ λαβὴ ἄρχων , Comes est Princeps populi . Erant olim Imperatores dicti , qui alii , Praefecti copiarum & Duces exercituum habebantur : & Appianus (qui eodem quo hic Aurelianu Comes tempore vixit , testatur lib . 2 Bellorum civilium , Imperatoris nomine suo tempore dari solitum Dueibus exercitu) , post victoriā cæsis hostibus reportata , Hinc commoda jam explicandi ratio datur , quomodo supra apud Vuardum legatur . S. Alexander cum sociis sub Aureliano Princepe passus ; & xxx Martii , S. Quirinus sub Aureliano Imperatore martyrii coronam consummasset . Qua verba aliquibus interpositis sic explicit Molanus in 2 & 3 editione : Sub Aureliano [Comite utriusque militia & Trajano] Imperatore . At simplius Quirinum passum sub Trajano Imperatore scribunt Ado & Notkerus ; Petrus vero de Natalibus , in persecutione Trajani , sub Aureliano Comite utriusque militia : Maurolycus , Felicius , Canisius , Trajanus imperante , sub Aureliano Praefecto . Eodem modo sunt explicandi Ado & Notkerus , dum afferunt S. Hermetem à S. Alexandro Papa conversum , & sub Aureliano Imperatore passum . verum melius Comes scribitur , in Martyrologio anno 1490 Colonia & Lubeca excuso ; & à Canisio , sub Trajano Imperatore passus . Simili modo ad Kalendas Aprilis intelligendi Vuardus , Ado , Notkerus , Bellinus & alii , afferentes , S. Theodoram ; sororem S. Hermetis , martyrizatam sub Aureliano Princepe aut Imperatore . Verum item melius , in Martyrologio Colonia & Lubeca dicto anno 1490 excuso , Aurelianu Comes appellatur .

*sub eo tunc
passi S.
Quirinus:

Hermes,

¶ Theodo-
ra hujus so-
ror.*

B sub eo tunc passi S. Quirinus .

C sub eo tunc passi S. Quirinus .

ALII PONTIFICES VII

VIII **S**IXTUS annis decem , mensibus tribus , diebus viginti uno . Fuit temporibus Hadriani , à Consulatu Nigri & Apronian , usque Vero III & Ambibulo .

** Corri-
gisi cum
Formata
salutatio-
nis plebi
per S. A.
directa :
quid autem
fint For-
matæ , ali-
bi quare .*

SIXTUS natione Romanus , ex patre Pastore , de regione Via-lata , sedit annos decem , menses duos , diem unum . Fuit autem temporibus Adriani ... usque Vero & Angulo , martyrio coronatur . Hic constituit ut ministeria sacrata non tangenterentur , nisi à ministris . Hie constituit ut quemque Episcopus evocatus fuerit ad Sedem Romanam Apostolicam ; rediens ad parochia m^uniam non susciperetur , * nisi confirmata salutationis plebe ad Sedem Apostolicam . Hie constituit , ut infra actionem Sacerdotis , incipiens populus hymnum

decantaret Sanctus , Sanctus , Sanctus Dominus Deus Sabaoth &c . Hic fecit Ordinationes tres , Presbyteros undecim , Diaconos tres , Episcopos per diversa loca quatuor . Qui etiam sepultus est juxta corpus B. Petri in Vaticano ¹¹¹ Nonas Aprilis , & cessavit Episcopatus menses duos .

TELESPHORUS annis undecim , IX mensibus tribus , diebus tribus . Fuit temporibus Hadriani , à Consulatu Titiani & Gallicani usque Cælare & Balbino

TELESPOR , natione Græcus , ex anachoreta , sedit annos undecimum , menses sex , dies viginti unum . Fuit autem temporibus Antonini & Marci . Hic Constituit ut septem hebdomadas jejunium celebraretur Paschæ : martyrio coronatur . Hie fecit ut Natali Domini nostri Jesu Christi noctu Missæ celebarentur , & in ingressu sacrificii hymnus diceretur Angelicus , Gloria in excelsis Deo &c . tantum noctu Natalis Domini . Hic fecit Ordinationes quatuor , Presbyteros duodecim , Diaconos octo , Episcopos per diversa loca quatuordecim , per mensem Decembri : qui etiam sepultus est juxta corpus B. Petri in Vaticano , iv Nonas Januarii : & cessavit Episcopatus dies sex .

HYGINUS annis duodecim , mensibus X tribus , diebus sex . Fuit temporibus

YGINUS natione Græcus , ex Philosopho de Athenis , sedit annos quatuor , dies tres , menses sex . Fuit autem à Consulatu Magni & Camerini , usque Orfito & Prisco . Hic Clerum composuit , & constituit Gradus , & fecit Ordinationes tres per mentem Decemb . Presbyteros quindécim , Diaconos quinque , Episcopos per diversa loca sex : qui etiam sepultus est juxta corpus B. Petri in Vaticano , iii Kalend. Januarii , & cessavit Episcopatus dies tres .

ANICETUS annis :... à Consulatu Gallicani & Veteris , usque Præsente & Rufino .

ANICETUS , natione Syrus , ex Patre Joanne , de vico Amisa , sedit annos undecim , menses quatuor , dies tres . Fuit autem à Consulatu Gallicani & Veteris , usque Præsente & Rufino . Hic constituit , ut Clericus comam non nutritret . Hic fecit Ordinationes quinque per mensem Decemb . Presbyteros octo , Diaconos quatuor , Episcopos per diversa loca octo , qui etiam sepultus est juxta corpus B. Petri in Vaticano , xii Kalend. Maji : & cessavit Episcopatus dies vi .

Pius

XII **P**IUS annis xv, mensibus iv, diebus xx. Fuit temporibus Antonini Pii, à Consulatu Clari & Severi usque duobus Augustis. Sub hujus Episcopatu frater ejus Hermes librum scripsit, in quo mandatur contineturque, quod ei præcepit Angelus, cum venit ad eum in habitu Pastoris.

PIUS, natione Italus, ex patre Rufino, frater Pastoris, de civitate Aquileia, sedet annos octodecim, menses quatuor, dies tres. Fuit autem temporibus Antonini Pii, à Consulatu Clari & Severi . . . Sub hujus Episcopatu frater ipsius Hermes librum scripsit, in quo mandatum continetur, quod præcepit Angelus Domini, eum venit ad eum in habitu Pastoris, & præcepit ei, ut sanctum Pascha die Dominica celebraretur. Hic fecit Ordinationes quinque per mensem Decembrem, Presbyteros octodecim, Diaconos undecim, Episcopos per diversa loca duodecim: qui etiam sepultus est juxta corpus B. Petri, B v Idus Julii. Cessavit Episcopatus dies quattuordecim.

XIII **S**OTER annis novem, mensibus tri- bus, diebus duobus. Fuit tempo- ribus

SOTER, natione Romanus, ex patre Concordio, de civitate Fundis, sedet annos novem, menses sex, dies viginti unum. Fuit temporibus Severi, à Consulatu Rustici & Aquilini usque Cethego & Claro. Hic constituit ut nulla Monacha pallam sacratam contingere, nec incensum poneret intra sanctam Ecclesiam. Hic fecit Ordinationes tres per mentem Decembrem, Presbyteros septemdecim, Diaconos octo, Episcopos per diversa loca undecim, qui sepultus est juxta corpus B. Petri, x Kalendas Maji. Cessavit Episcopatus dies undecim.

XIV **E**LEUTHERIUS annis Fuit tem- poribus Antonini Commodi, à Consulatu Veri & Erenniani, usque Paterno & Bradua.

ELEUTHER, natione Græcus, ex patre Abundantio, de oppido Nitopoli, sedet annos quindecim, menses tres, dies duos. Fuit temporibus Antonini & Commodi usque Paterno & Bradua. Hie accepit epistolam à Lucio Britanniæ Rege, ut Christianus efficeretur per ejus mandatum; & hoc obtinuit, ut nullus [cibus] repudiaretur à Christianis, maxime fidelibus, quem Deus creavit, qui tamen rationabilis sit. Hic fecit Ordinationes tres per mensem Decembrem, Presbyteros undecim, Diaconos septem, Episcopos per diversa loca quindecim; qui sepultus est juxta corpus B. Petri, vii Kalendas Junii. Cessavit Episcopatus dies septendecim.

EXERCITATIO VI.

De legatione Martyrum Lugdunen- sium ad Eleutherium Papam, cum annis novem Soteris concilianda.

EVSEBIUS, libr. 5 *Historia Ecclesiastica*, persecutio- nem sub Antonino vero in Gallia motam descriptu- Mortis So- rius, indicat tempus primo per Pontifices Romanos, *sere*, & sic incipit Proæmium dicti libri: Igitur Sotere, Romanæ urbis Episcopo, post octavum Episcopatu annum, vita funto; duodecimus (imo, decimus tertius) ab Apostolis Eleutherus in ejus locum succedit. Deinde idem tempus certiori vulgo nota describitur *bis verbis*: Quo tempore agebatur annus decimus septimus Imperii Antonini Veri, tunc violentior mota est persecutio, & potissimum, ut Cap. i prosequitur, in Gallia, in qua duæ præ ceteris insignes præstantes que urbium matres celebrantur, Lugdunum & Vienna. Annus xvi Imperii Antonini Veri insidit in E annum Christi clxxvii, quando pax sunt Lugduni se- excitatur cunda Iunii, SS. Photinus Epileopus, Sanctus Dia- anno 177 coeus, Sancti alii quamplurimi, cum illustri heroina Bal- persecutio Lugduni: bina, quorum mox Acta martyrii ad Ecclesias Asia ac Phrygia fuerunt transmissa Eusebio, & ab hoc sua historia ineria, latius ad dictum diem secundum Iunii illustranda. Nota erant his Martyribus virtutes S. Eleutherii Papæ, & ideo ilorum aliqui S. Irenæum, tunc temporis adhuc Presbyterum Ecclesia Lugdunensis, commendarunt memo- rato Pontifici per epistolam, & catalogum priorum Mart- tyrum exprefserunt: de qua epistola agit Eusebius cap. 4. *qua coegerit* Baronium 2. Hic barebat aqua Cardinali Baronio, ut initio in- abbreviare finauimus. Videbat Photino mortuus Episcopum suffectum tempus So- esse Irenæum, & ut multum differret eam successionem, teris, non tamē ultra annum clxxix audebat procedere: So- teris autem initium non potuerat in suo calculo invenire ante annum clxxv. Si ergo ei annos viii cum Eusebio tribueret, videbat fieri non posse ut ad Eleutherium I- renæus fuerit destinatus: quippe qui, eo calculo posito, solam capisset Ecclesiam regere anno clxxxiiii. Ergo coactum se videns ad annos solum quatuor, minus diebus duodecim, Soteri reiinquentos, ut hic potuisset obiisse saltem anno clxxix, & Eleutherii substituti fama in Gallias penetrasse; Si quis, inquit, certiorem **F** de annis Soteris invenerit Chronographiam, qua ut locum tamen Cletus è numero Romanorum Pontificum facetas Elan- non ejiciatur, nec litterarum Martyrum Lugdu- nensis sacerdotum testimonium contemnatur; aud inviti assentiemur. Retinemus nos Cletum in numero Romanorum Pontificum, & ab Anacleto alium dicimus, uti ad ejus Acta xxvi Aprilis illustrata, appareat; idque facimus secuti eosdem auctores, ex quibus tempus Sedis S. Soteris jam stabiliemus. Praterea litterarum Martyrum Lugdunensium testimonium cum omni veneratione admittimus. Imo hoc testimonio nixi, arbitramur necessario S. Eleutherium, à morte S. Soteris, ante motam in Gal- lis persecutionem, aliquamdiu prefuisse Ecclesia, ut po- tuerint ejus virtutes innotuisse Christianis Lugdunensibus; qui deinde ob fidem in carcere conjecti, ad eum epistolam miserunt, rogantes ut pax & concordia Ecclesia conservaretur, Τὸν τῶν ἐκκλησιῶν ἔγενος ἑνεκα πρεσβευτὲς, uti legitur apud Eusebium lib. 5 *Historia Ecclesiastica* cap. 3 sub finem; & cap. 4 indicatur, litteras hasce Romam fuisse delatas à S. Irenæo.

3 Nihilominus relinquimus Soteri, non solum octo, in quo non sed ipsos integros novem annos, menses tres, duos laboramus, dies; quia cum Catalogo nostro tenemus, decessorem ejus obiisse

A obiisse anno CLXI, Duobus Augustis Consulibus; quibus successerunt anno CLXII illi, quos primos Soteri idem Catalogus tribuit, Q. Junius Rusticus & Vertius Aquilinus. Sedisse autem Soter dicitur usque ad Cethegum & Claram, qui fuerunt anno Christi CLXX: & sic suffecit Soter Eleutherius, jam septimum in Pontificatu annum agebat, quando moia est supradicta in Galliis persecutio. Porro illa duo paria Consulatum memorari quia ab anno 162 ad suo in librum 2 Fastorum, ad annum Urbis conditae 915 170 plenos & 923. Videtur autem S. Soter, ultra hos Consules, vixisse ad diem XXI Aprilis anni sequentis CLXXI quarto Consules fuerunt Septimius Verus, sive Severus, & Herennianus, quibus Consulibus adscribitur initium Pontificatus S. Eleutherii successoris. Sedit ergo in suo Pontificatu S. Soter annis novem, ab anno Christi CLXII usque ad XXI aut XXII Aprilis, anni CLXXI. Item novem anni referuntur in altero Catalogo, qui seculo Christi sexto confectus est; nec non in tertio, qui est seculo vero concinatus, atque ad Stephanum III Papam deductus: neque interius Vita Romanorum Pontificum in altero Ms. Fieheri, & Ms. peretus Bertiniani monasterii continentur. Postea Anastasius Bibliothecarius ad Nicolaum Papam sive annum DCCCLXVII prosecutus est Vitas Pontificum, easdemque Guilielmus Bibliothecarius & alii auxerunt usque ad Martinum V Papam sive annum MCCCCXXXI: ab omnibus autem anni novem Pontifici Soter assignantur, ut etiam magno consensu fit apud Luisprandum de Vita Pontificum Romanorum, item in libro Pontificali, & antiquis Breviariis Romanis manuscriptis & excusis anno 1479, 1490, 1522, & 1524, qua penes nos habemus: ac demum in Breviario iussu Pii V edito, in quo omissa paria Consulatum, sub quibus Soter Pontificatum incepit & absolvit; qua in aliis Breviariis & reliquis tractatibus, maximo iterum consensa, memorantur bisce verbis: Fuit à Consulatu Rustici & Aquilino, usque ad Cethegum & Claram. Haec enim in Aprili Henschenius, ad XXII diem istius mensis, verbis partim inisdem, partim ex eadem sententia scriptis; immutandus enim nonnihil eorum ordo fuit, supplenda quadam, refecunda plura, ut ex duobus ibidem Commentariis, de S. Sotere deque SS. Epipodio & Alexandro, Martyribus etiam Lugdunensibus, anno CLXXVI passis, commodus unus in rem praesentem contextus haberetur.

RELIQUI PONTIFICES IV.

In prima parte vetustioris Catalogi.

xv **V**ICTOR annis novem, mensibus duobus, diebus decem....

VICTOR, natione Afer, ex patre Felice, sedet annos decem, menses duos, dies decem. Fuit temporibus [Commodi, Pertinacis, & Severi] Cæsar, à Consulatu Commodi v & Glabronis, usque Laterano & Rufino. Hie constituit, ut Pascha die Dominica celebraretur, sicut Pius. Hie fecit sequentes Cleros: martyrio coronatur. Constituit ut necessitate faciente, ubi inventus fuisset, sive in flumine, sive in mari, sive in fonte aut stagno (tamen Christiana confessione declarata credulitatis) efficeretur integer Christianus, quicumque hominum ex gentilicio veniens ut baptizareretur. Fecit concilium, & interrogatio facta est de Pascha, vel de die prima cum Theophilo Episcopo [Cæsaræ] de luna. Hic fecit Ordinationes duas, Presbyteros quatuor, Diaconos quinque, Episcopos per loca duodecim: qui sepultus est juxta corpus B. Petri, v. Kalend. Augusti: & cessavit Episcopatus dies undecim.

ZEPHYRINUS annis.... à Consulatu XVI latu Saturnini & Galli, usque Præcente & Extricato.

ZEPHYRINUS, natiōne Romanus, ex patre Abundatio, sedet annos septemdecim, menses sex, dies decem. Fuit temporibus Severi & Antonini, à Consulatu Saturnini & Gallicani usque Præcente & Stricato Consulibus. Hie constituit præsentiam omnibus Clericis & laicis fidelibus, sive Clericus, sive Levita, sive Sacerdos ordinaretur. Et fecit constitutum de Ecclesia, ut patenas vitreas ante Sacerdotes in Ecclesia ministri portarent: dum Episcopus Missam celebraret, ante se haberet Sacerdotes omnes adstantes; si Missæ celebrentur; excepto cum ius Episcopi interest, ut tantum Clerus sustinet: omnibus præsentibus, ex ea consecratione, de manu Episcopi, jam coronam consecratam acciperet Presbyter, tradendam populo. Hie fecit ordinationes quatuor per mensem Decembris, Presbyteros quatuordecim, Diaconos septem, Episcopos per loca tredecim: qui sepultus est in cœmeterio suo, juxta cœmeterium Calixti, via Appia: & cessavit Episcopatus ejus dies quinque.

CALLISTUS, annos quinque, menses duos, dies decem. Fuit temporibus Macrini & Heliogabali, à Consulatu Antonini & Adventi, usque Antonino III & Alexandro.

CALLISTUS, natiōne Romanus, ex pātre Domitio, de regione Urbe Ravennatum, sedet annos quinque, menses duos, dies undecim. Fuit temporibus Macrini & Heliogabali, à Consulatu Antonini. & Alexandri. Hie martyrio coronatur. Hie constituit jezuīum die Sabbati ter in anno fieri, frumenti, vini & olēi, secundum Prophetam, quarti mensis, septimi & decimi. Qui sepultus est in cœmeterio Calepodii, via Aurelia, milliaro tertio, pridie Idus Octobris. Hic fecit Ordinationes quinque per mensem Decembris, Presbyteros quindecim, Diaconos quatuor, Episcopos per loca septem. Quievit Episcopatus dies quinque.

RBANUS annos octo, menses un- XVIII decim, dies duodecim. Fuit temporibus Alexandri, à Consulatu Maximi & Æliani usque Agricola & Clementino.

RBANUS, natiōne Romanus, ex patre Poniano, sedet annos octo, menses decem, dies duodecim. Hie ministeria sacrata argentea constituit, & patenas argenteas viginti quinque; posuitque etiam Clericos. Hic sua traditione multos convertit ad baptismum, etiam Valerianum sponsum S. Cæciliæ: & multi martyrio coronati sunt per ejus doctrinam. Hic fecit Ordinationes quinque per mensem Decembris, Presbyteros octodecim, Diaconos sex, Episcopos per loca septem. Qui sepultus est in cœmeterio Prætextati via Appia, quem sepelivit B. Tiburtius xiv Kalendas Junii, & cessavit Episcopatus dies triginta.

A I CATALOGI PARS II.

De hac divisione egimus in Prologo nostro; & continuo ex stylo ac modo procedendi, apparebit, non solum manifesta partis utriusque diversitas; sed etiam singularum, in quas ipsam dividimus, sectionum.

S E C T I O I.

XIX

PONTIANUS annos quinque, menses duos, dies septem. Fuit temporibus Alexandri, à Consulatu Pompejani & Peligniani. Eo tempore Pontianus Episcopus & Hippolytus Presbyter exiles sunt deportati in insulā nocivam Sardiniam, Severo & Quintiano Consulibus. In eadem insula disinctus est iv Kalend. Octobris, & loco ejus ordinatus est Anteros xi Kalend. Decemb. Consulibus supra scriptis.

PONTIANUS, natione Romanus, ex patre Calpurnio, sedit annos octo, menses quinque, dies duos, martyrio coronatur temporibus Alexandri, [sedir] à Consulatu Pompejani & Peligniani. Eodem tempore Pontianus Episcopus & Hippolytus Presbyter exilio sunt deportati ab Alexandro iū Sardiniam insulam Bucinam, Severo & Quintiano Consulibus. In eadem insula maeeratus, & afflatus fustibus, defunctus est tertio Kalend. Novemb. Hic fecit Ordinationes duas, Presbyteros quinque, Diaconos quinque, Episcopos per loca sex: quem B. Fabianus adduxit navigio, & sepelivit in cœmeterio Calisti via Appia, die depositionis ejus ix Kalend. Decemb.

XX

ANTEROS mense uno, diebus decem Dormit iii Nonas Januarii, Maximino & Africano Consulibus.

C

ANTERIUS, natione Græcus, ex patre Romolo sedit annos undecim, menses i, dies xii, martyrio coronatur temporibus Maximini & Africani Consulum. Hic gesta Martyrum diligenter à Notariis exquisivit, & in ecclesia recondidit, proper quod à Maximo Praefecto Martyr effectus est. Hic ordinavit unum Episcopum: qui sepultus est in cœmeterio Calisti via Appia iv Nonas Januarii, & cessavit Episcopatus dies duos.

XXI

FABIANUS annos quatuordecim, menses undecim, dies decem. Fuit temporibus Maximini & Gordiani & Philippi, à Consulatu Maximini & Africani, usque Decio ii & Grato. Passus xiii Kalend. Februarii. Hic regiones divisit Diaconibus, & multas fabricas per cœmeteria fieri jussit. Post passionem ejus Moyles & Maximus Presbyteri & Nicostratus Diaconus com-

Ante Tomum IV Maii.

prehensi sunt, & in carcerem missi. Eo tempore supervenit Novatus ex Africa, et separavit de Ecclesia Novatianum et quoddam Confessores, postquam Moyles in carcere defunctus est: qui fuit ibi menses undecim, dies undecim.

D

FABIANUS, natione Romanus, ex patre Fabio; fedit annos quatuordecim, mensem unum, dies undecim, martyrio coronatur. Fuit autem temporibus Maximini & Africani usque Decio ii & Quadrato, & passus est xii Kalend. Februarii. Hic regiones divisit Diaconibus, & fecit sex Subdiaconos, qui septem Notariis imminenter, ut gesta Martyrum fideliter colligerent. Post passionem ejus Moyles & Maximinus Presbyteri & Nicostratus Diaconus comprehensli sunt. Eodem tempore Moyles in carcere defunctus est, qui fuit ibi menses undecim, & sic multi Christiani fugerunt. Hic fecit Ordinationes quinque per meitem Decemb. Presbyteros virginis duos, Diaconos septem, Episcopos per loca quatuordecim, qui sepultus est in cœmeterio Calisti via Appia, xiiii Kalend. Febr. & cessavit Episcopatus dies sex.

al. Grato

B

CORNELIUS annos duos, menses XXII tres, dies decem, à Consulibus Decio ii et Decio, usq; Gallo et Volusiano. Sub Episcopatu ejus Novatus extra Ecclesiam ordinavit Novatianum in urbe Roma, et Nicostratum in Africa. Hoc facto, Confessores, qui se separaverunt a Cornelio, cum Maximo Presbytero, qui cum Moyse fuit, ad Ecclesiam sunt reversi. Post hoc Centumcellis expulsus, ibi cum gloria dormitionem accepit.

E

CORNELIUS, natione Romanus, sedit annum unum, menses duos, dies tres, martyrio coronatur. Hic temporibus suis, rogatus à quadam matrona, corpora Apostolorum Petri & Pauli de Catacumbis levavit nocte: primum quidem corpus B. Pauli acceptum, B. Luciana posuit in praedium suo via Ostiensis, juxta locum ubi decollatus est. B. Petri Apostoli accepit corpus B. Cornelius Episcopus, & posuit juxta locum ubi crucifixus est, inter corpora Sanctorum, in templo Apollinis, in monte aureo, in Vaticano Palatio Neronis, ii Kalendas Julii. Post hoc factum fecit Ordinationem unam, Presbyteros septem. [Qui etiam decollatus est ad templum Martis: cuius corpus nocte collegit B. Luciana, & sepellit in crypta juxta cœmeterium Calisti, via Appia, in praedium suo, xvii Kal. Octob.] & cessavit Episcopatus dies sexaginta sex.

LVCIUS annos tres, menses octo, XXIII dies decem. Fuit temporibus Galli & Volusiani, usque Valeriano iii & Gallieno ii. Hic exul fuit & postea natus Dei ad Ecclesiā reversus. [Decessit]

G tertio

tertio Nonas Martii, Consulibus supra scriptis.

LUCIUS, natione Romanus, ex patre Porfirio, seddit annos tres, menses tres, dies tres. Fuit temporibus Galli & Volusiani usque ad Valerianum 111 & Gallicanum. Hic in exilio fuit: postea rūtu Dei incolumis ad Ecclesiam reversus est. Hic præcepit, ut duo Presbyteri & tres Diaconi in omni loco Episcopum non deserenter, propter testimonium Ecclesiasticum: qui etiam à Valeriano capite truncatus est 11 Nonas Martii. Hic fecit Ordinationes duas per mensem Decemb. Presbyteros quatuor, Diaconos quatuor, Episcopos per loca sex: qui etiam sepultus est in cœmeterio Callisti, via Appia. *Cessavit Episcopatus dies triginta.*

XXIV. **S**TEPHANVS annos quatuor, menses duos, dies viginti unum. Fuit temporibus Valeriani & Gallieni, à Consulatu Volusiani & Maximini usque

B Valeriano III & Gallieno II.

STEPHANVS, natione Romanus, ex patre Julio, seddit annos quinque, menses quinque, dies duos: martyrio coronatur. Fuit temporibus Valeriani & Gallieni & Maximi, usque ad Valerianum 111 & Gallienum 11. Hic constituit Sacerdotes & Levitas vestes sacratas in usum quotidianum non uti, nisi in ecclesia. Hic fecit Ordinationes duas per mensem Decemb. Presbyteros quinque, Diaconos quinque, Episcopos per loca duos; sepultus in cœmeterio Callisti, via Appia, 111 Nonas Augusti. *Cessavit Episcopatus dies viginti duos.*

XXV. **S**IXTVS annis duobus, mensibus undecim, diebus sex. Coepit à Consulatu Maximi & Glabronis, usque Tusco & Bassi, & passus est viii Idus Augusti. [Et Presbyteri præfuerunt] à Consulatu Tusci & Bassi usque in diem XII Kalendas Augusti, Aemiliano & Bassi Consulibus.

XISTUS, natione Græcus, ex Philosopho, seddit annum unum, menses decem, dies viginti quatuor. Martyrio coronatur. Fuit temporibus Valeriani & Decii. Truncati sunt capite cum B. Xisto vi Diaconi, Felicissimus, Agapitus, Januarius, Magnus, Vincentius, Stephanus viii Idus Augusti: & [Presbyteri] præfuerunt à Consulatu Maximi & Gravionis, usque ad Consulatum Tusci & Gravionis XII Kalend. Augusti. Quo tempore fuit magna persecutio sub Decio [cœpta] & post tres dies passi sunt Laurentius ejus Archidiaconus, & Claudius [Subdiaconus], Severus Presbyter, & Romanus Oftarius, & Crescens Lector. Hic fecit Ordinationes duas, Presbyteros quatuor, Diaconos sex, Episcopos per loca duo. Sepultus est in cœmeterio Callisti, via Appia. Nam vi Diaconi ejus, in cœmeterio Prætextati, via Appia, viii Idus Augusti. Beatus vero Laurentius, via Tiburtina, in crypta, in agro Verano, iv Idus Augusti: *& cessavit Episcopatus annos duos.*

DIONYSIUS annis octo, mensibus duobus, diebus quatuor. Fuit temporibus Gallieni ex die undecimo Kalendarum Augusti Aemiliano & Bassi Consulibus, usque in diem septimum Kalendas Januarii, Consulibus Claudio & Paterno:

DIONYSIUS, ex monacho, enjus generationem reperire non potuimus, seddit annos quinque, menses duos, dies quatuor. Fuit temporibus Gallieni, ex die undecimo Kalendas Augusti, Aemiliano & Bassi Coss. usque in die vi Kalend. Januarii, & Consulatu Claudio & Paterni. Hic Presbyteris Ecclesiæ dedit & cœmeteria; & parochias & dioceses constituit. Hic fecit Ordinationes duas per mensem Decemb. Presbyteros octo, Diaconos tres, Episcopos per loca undecim. Sepultus est in cœmeterio Callisti via Appia, quinto Kalendas Januarii: *& cessavit Episcopatus dies quinque.*

FELIX annis quinque, mensibus undecim, diebus viginti quinque. Fuit temporibus Claudi & Aureliani, à Consulatu Claudio & Paterni, usque in Consulatum Aureliani II & Capitolini.

FELIX, natione Romanus, ex patre Constantio, seddit annos quatuor, menses tres, dies xxv; martyrio coronatur. Fuit temporibus Claudi & Aureliani, à Consulatu Claudio & Paterni, usque ad Consulatum Aureliani & Capitolini. Hic constituit super sepulera Martyrum Misras celebrari. Hic fecit Ordinationes duas per mensem Decemb. Presbyteros octo, Diaconos tres, Episcopos per loca undecim. Sepultus est in cœmeterio suo, via Aurelia, milliaro secundo, vii Kalend. Iunii: *& cessavit Episcopatus dies quinque.*

PARTIS II, SECTIO II.

EUTYCHANVS annis octo, mensibus undecim, diebus tribus. Fuit temporibus Aureliani, à Consulatu Aureliani III & Marcellini, usque in diem vii Idus Decemb. Caro II & Cari Consulibus.

EUTYCHANVS, natione Tuscanus, ex patre Marino, seddit annum i, mensem i, diem i. Fuit temporibus Aureliani, à Consulatu Aureliani III, & Marcellini, usque in diem Idus Decemb. Caro II & Cari Coss. Hic constituit fruges super altario benedici. Hic per loca trecentos sexaginta duos Martyres sepelivit. Hic fecit ordinationes quinque per mensem Decemb. Presbyteros quatuordecim, Diaconos quinque, Episcopos per novem: qui & sepultus est in cœmeterio Callisti, via Appia, vi Kalend. Augusti, *& cessavit Episcopatus dies octo.*

CAJUS annos duodecim, mensibus quatuor, diebus septem. Fuit temporibus Cari & Carini, ex die xvi Kalendas Januarii, Consulibus Caro II & Carino

A **C**arino, usque in x Kalendas Maji, Diocletiano vi & Constantio ii Consulibus.

Cajus, natione Dalmata, & ex genere Diocletiani Imperatoris, ex patre Gajo, sedet annos undecim, menses quatuor, dies duodecim. Fuit temporibus Cari & Carini, ex die xv Kalend. Ianuarii, à Consulatu Cari i... Hic fugit persecutio nem Diocletiani, in erylatis habitans, & Confessor quievit. Hic fecit Ordinationes quatuor, per mensem Decemb. Presbyteros sedecim, Diaconos septem, Episcopos per loca quinque: sepultus est in cœmeterio Callisti, via Appia, x Kalend. Maji. Cessavit Episcopatus dies undecim.

xxx. **M**ARCELLINVS annis octo, mensibus tribus, diebus viginti quinque. Fuit temporibus Diocletiani & Maximiani, ex die pridie Kalendas Julias, à Consulibus Diocletiano vi & Constantio ii, usque in Consulatum Diocletiani ix & Maximiani viii. Quo tempore fuit persecutio, & cessavit Episcopatus annos iv, mensibus sex, diebus viginti quinque.

MARCELLINVS, natione Romanus, ex parte Projecto, sedet annos octo, menses quatuor, dies quindecim. Fuit temporibus Diocletiani & Maximiani, ex die Kalend. Iunii, à Consulatu Diocletiani v & Constantii ii, usque Diocletiani viii & Maximiani viii; quo tempore fuit persecutio magna, ita ut, infra triginta dies, quindecim millia hominum promiscui sexus, per diversas provincias, martyrio coronarentur.^{*[De qua re ipse Marcellinus ad sacrificium deductus est ut thurificaret, quod & fecit: & post paucos dies pœnitentia ductus, ab eodem Diocletiano, propter fidem Christi, cum Claudio & Quirino & Antonino capite sunt truncati & martyrio coronantur. Iacuerunt corpora sancta in platea dies viginti quinque, jussu Diocletiani, ubi Marcellus Presbyter noctu collegit corpora Sanctorum, & sepelivit via Salaria in cœmeterio Priscillæ, in cubiculo quod patet usque in hodiernum diem; quod ipse præceperat pœnitens, dum traheatur ad occisionem, in erylata juxta corpus S. Crescentionis, vi Kalend. Maji.] Hic fecit Ordinationes duas per mensem Decemb. Presbyteros quatuor, Diaconos duos, Episcopos per loca quinque: & cessavit Episcopatus annos sex, menses sex, dies viginti quinque, persequente Diocletiano Christianos.}

PARTIS II, SECTIO III.

xxxI. **M**ARCELLINVS, anno uno, mensibus septem, dies viginti. Fuit temporibus Maxentii à Consulatu [Maximiani Herculei] x & Maximiani [Galerii] vii, usque post Consulatum x & vii.

Ante Ternum IV Maji.

MARCELLINVS, natione Romanus, ex patre Marcelllo, sedet annos quatuor. Fuit temporibus Maxentii, à Consulatu Maxentii xv & Maximi usque post Consulatum. Hic fecit Ordinationes per mensem Decemb. Presbyteros viginti quinque, Diaconos duos, Episcopos per loca viginti unum. Sepultus est in cœmeterio Priscillæ, via Salaria, xvi Kalend. Februarii. Cessavit Episcopatus dies viginti.

PARTIS II, SECTIO IV.

EVSEBIVS, menses quatuor, dies se- XXXII. decim, à xiv Kalend. Majas usque in diem xv Kalendas Septembbris.

EUSEBIVS, natione Græcus, ex Medico, sedet annos vi, mensem unum, dies tres. Fuit tempo- "Fabulosa" ribus Constantini*. [Sub bujus tempora inventa est interpolatio sancta Crux Domini nostri Iesu Christi v Nonas refutatur Maji. Hie baptizatus est Iudas Quiriacus.] Hic fecit 3 Maji. ordinationes tres, Presbyteros tredecim, Diaconos tres, Episcopos per loca quatuordecim. Hic Sepultus est in cœmeterio Callisti, via Appia, vi Nonas Octobris. Cessavit Episcopatus dies sex.

PARTIS II, SECTIO V.

MILTIADES annis tribus, mensibus XXXIII sex, diebus * novem, ex die sexto Nonas Julias, à Consulatu Maximiano viii solo, quod fuit mense Septembri, Volusiano & Rufino, usque in iii Idus Januarii Volusiano & Aniano Coss.

MILTIADES, natione Afer, sedet annos tres, menses sex, dies septem, ex die Non. Iulii à Consulatu Maximini viii usque ad Maxentium ii, qui fuit mense Septembri Volusiano & Rufino Coss. Hie constituit nulla ratione die Dominica aut quinta jejuniū quis de fidelibus ageret, quia eos dies Pagani, quasi sacramentum jejuniū, celebrabant. Et Manichæi inventi sunt in urbe ab eodem die. Hie fecit ut oblationes consecratæ per Ecclesiæ ex consecrato Episcopi dirigerentur, quod declaratur fermentum. Hic fecit Ordinationem unam per mensem Decemb. Presbyteros quatuor, Diaconos tres, Episcopos per loca undecim: & cessavit Episcopatus dies quindecim.

SILVESTER annis viginti uno, mensibus XXXIV undecim. Fuit temporibus Constantini, à Consulatu Volusiani & Anniani, ex die pridie Kalendas Februarii, usque in diem [pridie] Kalendarum Januariarum, Constantino & Albino Coss.

SILVESTER, natione Romanus, ex patre Rufino, sedet annos viginti tres, menses decem, dies undecim, temporibus Constantini... & Volusiani; ex die Kalendarum Februarii, usque in diem Kalend. Ianuarii, Constantio & Volusiano Consulibus. [Hic in exilio fuit, in montem Soractem persecutio etiam hoc videtur ab Constantini concussus: & postmodum rediens Interpolatum gloria baptizavit Constantinum Augustum, re adjecta, quem

A quem curavit Dominus pro baptismo à lepra.] Hic fecit constitutum de omni Ecclesia. Hujus temporibus factum Concilium cum ejus consensu in Nicæa Bityniæ, & congregati sunt Sacerdotes, trecenti septuaginta Episcopi Catholici, & quorum chirigraphus cucurrit; alii imbecilles ducenti octo: qui exposuerunt fidem integrum, sanctam, catholicam & immaculatam; & damnaverunt Arium, Photinum, & Sabellium vel sequaces eorum. Et in urbe Roma congregavit Episcopos ducentos septuaginta septem, & damnavit Calustum & Arium & Photinum: & constituit ut Presbyterum Arianum non susciperet, nisi Episcopus loci designatus & chrisma ab Episcopo confici, & privilegium Episcopis [dedit] ut baptizatum consignent propter hæreticam suationem. Hic constituit, ut nullus laicus crimen Clerico inferret. Hic constituit, ut Diaconi Dalmatica uterentur, palia linostima læræ eorum tegerentur. Hic constituit, ut nullus Clericus propter causam quamlibet in curiam introiret, nec ante Judicem cinctum causam diceret, nisi in ecclesia. Hic constituit, ut sacrificium altaris non in ferico, neque in panno tincto celebraretur, nisi tantum in linea: sicut corpus Domini nostri Jesu Christi in sindone linea sepultum est, sic Missa celebraretur. Hic constituit, ut si quis desideraret in Ecclesia militare aut proficere, ut esset Lector ad annos triginta, Exorcista dies triginta, Acolythus annos quinque, Subdiaconus annos quinque, Custos Martyrum annos quinque, Diaconus annos quinque, Presbyter tres, probatus ex omni parte, etiam foris qui sunt, testimonium habere bonum, & sic ad Ordinem Episcopatus ascendere, nullum majoris vel prioris locum invadere, nisi ordinem temporum cum pudore cognosceret, omnia Clericorum votiva gratia, nullo omnino Clerico vel fidelis contradicente. Hic fecit Ordinationes sex per mensim Decembribus, Presbyteros quadraginta quatuor, Diaconos trigesita sex, Episcopos per loca sexaginta quinque. Eodem tempore fecit Constantinus Augustus basilicam in palatio Sessoriano, ubi etiam de ligno sanctæ Crucis Domini nostri Jesu Christi aurum & gemmis conculcit. Eodem tempore fecit basilicam S. Laurentii. Eodem tempore fecit basilicam sanctorum Martyrum Marcellini Presbyteri & Petri Exorcistæ. Sepultus est B. Silvester via Salaria, in cœmeterio Priscillæ, millario tertio ab urbe Roma, pridie Kalend. Januarii. Cessavit Episcopatus dies octo.

XXXV **M**ARCUS menses VIII, dies XX. Fuit temporibus Constantini, Nepotiano & Facundo Consulibus, ex die xv Kalendas Februarii, usque in diem Nonarum Octobrium, Consulibus supradictis.

MARCUS, natione Romanus, ex patre Prisco, seddit annos duos. Fuit temporibus Constantini, Nepotiano & Secundo Consulibus, ex die Kalendarum Februarii, usque in diem Kalendarum Octobris. Hic constituit ut Episcopus Ostiensis, qui consecrat Episcopum Urbis, pallio uteretur, vel ab eodem Episcopo Urbis Romæ consecraretur. Hic fecit Ordinationes duas per Decembrem, Presbyteros quindecim, Diaconos sex, Episcopos per loca septuaginta. Sepultus est in cœmeterio Balbinæ, via Ardeatina, pridie Nonas Octobris: & cessavit Episcopatus dies viginti.

XXXVI **J**ULIUS, annos quindecim, menses duos, dies sex. Fuit temporibus

Constantis, à Consulatu Feliciani & Titiani, ex die VIII Idus Februarii, in diem pridie Idus Aprilis, Constantio v & Constantio Cæsare Consulibus. Hic multas fabricas fecit, basilicam in via Portuensi, millario III, basilicam in via Flaminia millario II, quæ vocatur Valentini; basilicam Julianam, quæ est regione VII, juxta forum Divi Trajani; basilicam trans Tiberim, regione XIV, juxta Callistum; basilicam in via Aurelia, millario III ad Callistum.

JULIUS, natione Romanus, ex patre Rusticio, seddit annos quindecim, mensim unum. Fuit temporibus Constantini, [à Consulatu] Feliciani & Maximiani. Hic fecit Ordinationes tres per mensim Decembribus, Presbyteros octodecim, Diaconos octo, Episcopos per loca octo: sepultus est in via Aurelia, in cœmeterio Calipodii, millario III, pridie Idus Aprilis. Cessavit Episcopatus dies viginti quinque.

E

IBERIUS fuit temporibus Constantii, ex die XI Kalendas Junias, in diem . . . à Consulibus Constantio v & Constantio Cæsare.

FINIS CATALOGI PRIMI, PROSECUTIO ALTERIUS.

IBERIUS, natione Romanus, ex patre Augusto, seddit annos quinque, mentes tres, dies tres. Fuit temporibus Constantii usque ad Constantium Augustum vii. Hic exilio detraditur à Constantio, eo quod noluit hæresi Ariana consentire, & fecit annos tres. Et congregati Sacerdotes, & cum consilio eorum Liberius, ordinaverunt in loco ejus Felicem Presbyterum Episcopum, venerabilem virum. [Et fecit Concilium Felix, & invenit duos Presbyteros consentientes Constantio Augusto Ariano, nomine Ursatium & Valentem, & damnavit eos in Concilio quadragiota octo Episcoporum.] Post paucos dies zelo ducti Ursatius & Valens, rogaverunt Constantium Augustum, ut revocaret Liberium de exilio, [ut unam tantum communionem participaret excepto rebaptizare.] Qui Liberius consensit praecerto Augusti, ut unam participationem conveniret communionis. Tunc revocaverunt Liberium de exilio. Eodem tempore Constantius una cum Ursatio & Valente convocaverunt aliquos, qui ex fæce Ariana erant, & misit & revocavit Liberium de cœmeterio S. Agnæ, ubi sedebat. Et ingressus Romam in ipsa hora Constantius, fecit Concilium cum hæreticis, simul Ursatius & Valens: & ejecit Felicem de Episcopatu, qui erat Catholicus, & revocavit Liberium. Ab eodem die fuit persecutio in Clero, ita ut intra Ecclesiam Presbyteri & Clerici necarentur. Qui Felix depositus de Episcopatu, habitavit in prædiolo suo à die III Kalendas Augusti. Ingressus Liberius in Urbem IV Nonas Augusti, consensit Constantio hæretico; [non tamen rebaptizatus est, sed consensum præbuit.] Fecit Ordinationes duas, Presbyteros novendecim, Diaconos quinque, Episcopos per loca octo. Sepultus est in cœmeterio Priscillæ via Salaria v Idus Septembribus. Cessavit Episcopatus dies quinque.

Felix

A **XXXIX** **F**ELIX natione Romanus, ex patre Anastasio, seddit annos tres [Hic declaravit Constantium haereticum; & rebaptizatum secundum. Hic martyrio coronatur.] Hic fecit basilicam in via Aurelia, milliariorum ab Urbe secundo, ubi & requievit. [Hic fecit Ordinationem per mensem Decemb. Presbyteros xxii, Diaconos quinque, Episcopos per loca xviii. Qui etiam capite truncatur; cum multis Clericis & fidelibus, occulte juxta muros Urbis, ad latus formae Trajani, iiii Idus Novembris: & exinde rapuerunt corpus ejus nocte Christiani cum Damaso Presbytero, & sepelierunt in basilica supradicta xvi Kalend. Decemb. Cessavit Episcopatus dies xxxviii.]

¶ Verba omnia qua in Elogiis Liberii & Felicis videlicet [] reclusa, non esse genuina sed ab Interpolatori adjecta, demonstrabit. Dissertatio nostra x, qua Felix hujus martyrium merum esse figmentum probabit, ex libello Faustini & Marcellini Presbyterorum schismaticorum: affert enim, quod Felix totis septem annis post regnum Libertini vixerit suo in praediolo, haud omnissimi, ad constantiam Catholico Clero, à quo per schisma se se abjunxerant, exaggerare crudelitatem adversus Felicem exercitam, si quid simile revera accidisset. ¶

B **XL** **D**AMASUS, natione Hispanus, ex patre Antonio, seddit annos septemdecim, menses duos, dies undecim . . . Fecit basilicas duas, unam ad viam Ardeatinam, ubi requiescit. Hic accusatus in criminis de adulterio, facta Synodo purificatur à quadraginta quatuor Episcopis, qui damnaverunt Concordium & Callistum Diaconos accusatores, & iactaverunt de Ecclesia. Hic fecit Ordinationes quinque per mensem Decemb. Presbyteros xxxi, Diaconos xi, Episcopos per loca li. Sepultus est in Basilica sua iiii Idus Decembris, cum matre sua & germana. Cessavit Episcopatus dies xxxvi.

C **XLI** **S**IRICIUS, natione Romanus, ex patre Tiburio, seddit annos xv, dies xxxv. Hic constitutum fecit de Ecclesia, & direxit per provincias. Constituit, ut sine consecrato Episcopi loci cuilibet Presbytero non liceret consecrare. Hic constituit haereticos sub manus impositione reconciliari. Hic fecit Ordinationes quinque, Presbyteros xxxi, Diaconos xv, Episcopos per loca xxxii. Sepultus est in coemeterio Priscillæ, via Salaria, viii Kalendas Martii. Cessavit Episcopatus dies xx.

D **XLII** **A**NASTASIUS, natione Romanus, ex patre Maximino, seddit annos * iiii, dies x. Hic constituit, quoties Euangelia recitabantur, Sacerdotes non federent. Hic fecit Ordinationes duas, Presbyteros quinque, Diaconos quinque, Episcopos per loca undecim. Sepultus est ad Ursum Pileatum, v Kalendas Maji. Cessavit Episcopatus dies xxi.

E **XLIII** **I**NNOCENTIUS, natione Albanensis, ex patre Innocentio, seddit annos quindecim, mensem unum, dies xxi. Hic constituit Sabbato jejuniū celebrari, ideo quia Sabbato Dominus in sepulcro positus est, & discipuli jejunaverunt. Hic fecit Ordinationes quatuor per Decembrem, Presbyteros xxx, Diaconos xii, Episcopos per loca lii. Sepultus est ad Ursum pileatum v Kalendas Augusti. Cessavit Episcopatus dies xxi.

F **XLIV** **Z**OIMUS, natione Graecus, ex patre Apronio, seddit annum i, menses ii, dies ii. Hic constituit ut Diaconi levam tectam haberent de palliis linostimis, & ut per Parochias cereus benedicatur. Hic fecit ordinationem unam per mensem Decem-

bris, Presbyteros x, Diaconos iii, Episcopos per loca viii. Sepultus est juxta corpus B. Laurentii, via Tiburtina, vi Kalendas Januarii. Cessavit Episcopatus dies xxii.

G **ONIFACIUS**, natione Romanus, ex patre Jo-
cundo Presbytero seddit annos * iiii, menses * iiii, dies v. Hic sub contentione cum Eulalio ordinatur: & fuit dissensio in Clero menses vi dies xv. Et facta Synodo deponitur Eulalius sub aliis Episcopis, quia juste non fuerat ordinatus: & ex consensu omnium seddit Bonifacius Praeful, & constitutus Eulalius in civitate Neptina Episcopus. Hic constituit ut nulla mulier vel monacha pallam sacratam contingere aut lavaret, aut incensum ponearet in ecclesia, nisi Minister, nec servum Clericum fieri. Hic fecit Ordinationem unam per mensem Decemb. Presbyteros xiii, Diaconos iv, Episcopos per loca xxxv. Sepultus est in coemeterio S. Felicitatis via Salaria, viii Kalendas Novembris. Cessavit Episcopatus dies ix.

H **ÆLESTINUS**, patria Campanus, ex patre Pri-
sculo, seddit annos viii, menses x, dies xvi. Hic fecit ut Psalmi centum quinquaginta deberent ante sacrificium psalli, quod ante non siebat, nisi tantum Epistola Pauli Apostoli & sanctum Euange-
lium, & sic Missæ celebrabantur. Hic fecit ordi-
nationes tres per mensem Decemb. Presbyteros
xxxii, Diaconos xi, Episcopos per loca xlvi. Se-
pultus est in coemeterio Priscillæ via Salaria, viii
Idus Aprilis. Cessavit Episcopatus dies xxi.

I **ISTRUS**, natione Romanus, ex patre Xisto, se-
dit annos vii, dies xviii. Hic à quodam Basso
incriminatus, accusatur. Ex præcepto Valentini-
ni Augusti, cum magna examinatione facta Syno-
do, purgatur à lii Episcopis, & ejicit Bassum
à communione. Hic fecit Ordinationes, Pres-
byteros xxviii, Diaconos xxii, Episcopos per lo-
ca lii. Sepultus est via Tiburtina, in crypta ad
S. Laurentium. Cessavit Episcopatus dies xxi.

LEO, natione Tauricus, ex patre Quintiano, seddit annos xxxi, mensem i, dies xiiii. Hic fe-
cit constitutum de Ecclesia. Hic inventit duas ha-
refes, Eutychem & Nestorium, & per rogatum
Marciani Augusti, orthodoxi Principis, ex hujus
præcepto factum est Concilium sanctorum Episco-
porum in Chalcedone Orientis, in basilica sanctæ
Martyris Euphemiaz; & congregati cclxvi Sacer-
dotes; & aliorum chirographus eucurrit cccc Epis-
coporum: qui condemnaverunt Eutychem & Ne-
storium. Et post dies xlii iterum in unum con-
gregati chirographis, qui præsentes fuerunt,
exponentes fidem cc Episcopi, cum Augusto Mar-
ciano piissimo, qui fidem suam uno cum Augusta
Placidia * publice ante conspectum sanctorum Sacer-
dotum Episcoporum declaravit, ubi iterum damna. Pulcheria
tus est Eutyches. Et postmodum rogat Imperator
Marcianus, simul cum Episcopis xlvi, & misit Sa-
cerdotem, rogans Leonem Papam, ut fidem expositam
fidei Catholicæ & Apostolicæ ei dirigeret. Beatus
vero Leo direxit tomum, & firmavit Synodus
sanctam. Hic fecit epistolam multas, exponentes
fidem Catholicam rectam, quæ hodie in archivio
Ecclesiæ Romanæ tenentur, & decretalem quam
per universum mundum spargens seminaravit. Hic
fecit ordinationes quatuor per mensem Decem-
brem, Presbyteros octoginta unum, Diaconos
triginta unum, Episcopos per loca centrum septua-
ginta quinque. Hic constituit ut monacha non ac-
ciperet velaminis capititis benedictionem, nisi pro-

A bata fuerit in virginitate sexaginta annorum. Sepultus est in basilica B. Petri tertio Idus Aprilis. Cessavit Episcopatus dies vi.

XLVIII **H** ILARUS, natione Sardus, ex patre Crispiniano, sedit annos quinque, menses tres, dies decem. Hic fecit decretalem & per universum Orientem dixit, & Epistolas de fide Catholica. Hic fecit Ordinationem unam per mensem Decembrem, Presbyteros quindecim, Diaconos quinque, Episcopos per loca viginti duos. Sepultus ad S. Laurentium in crypta, juxta corpus B. Xisti. Cessavit Episcopatus dies decem.

XLIX **S** IMPLICIUS, natione Tiburtinus, ex patre Castino, sedit annos quindecim, mensem unum, dies sex. Hic constituit ad S. Petrum & ad S. Paulum & ad S. Laurentium hebdomadas, ut Presbyteri manerent, propter baptismum & poenitentiam perennibus: de regione prima, ad S. Paulum; de regione tertia, ad S. Laurentium; de regione septima, ad S. Petrum. Sub hujus Episcopatus venit relatio de Græcia ab Acacio, qui fuit Episcopus Constantopolitanus, & adfirmabat Petrum Alexandrinum Eutychiahum hæreticum facta petitione ab Acacio. Tunc fuit Ecclesia exequens. Tunc Simplicius Præsul damnavit Petrum Alexandrinum, de quo Acacius innumerabilia crimina adfirmabat. Eodem tempore rescriptis Timotheus Catholicus & Acacius, dicentes, Quia vere in mortem * Presbyteri Catholicæ Petrus esse mixtus. Tunc Papa Simplicius dissimulans, numquam scripsit Acaciu[m], sed damnavit Petrum. Hic fecit Ordinationes per mensem Decembrem tres, Presbyteros quinquaginta septem, Diaconos undecim, Episcopos per loca octoginta duos. Sepultus est ad B. Petrum v Nonas Martii, & cessavit Episcopatus dies quinque.

* Anaf. Proterii, idque ve-
tins

L **F** ELIX, natione Romanus, ex patre Felice Presbytero, sedit annos viii, menses xi, dies xv. Sub hujus Episcopatus iterum venit relatio à Patribus Græciarum, Petrum Alexandrinum revocatum ad communionem ab Acacio. Tunc venerabilis Papa Felix, mitrens Defensores ex constituta Synodo Sedis suæ, damnavit Acacium cum Petro. Post annos tres, iterum venit relatio ab Imperatore Zenone, ut penitus rediret Acacius. Tunc Papa Felix fecit Concilium, ex [cuius] consensu misit duos Episcopos Misenum & Vitalem, ut si invenirent complicitem Petri Acacium, iterum damnarent; si non, offerret libellum poenitentie. Qui dum introissent in civitatem Constantinopolim, corrupti pecunia data, supradictis Episcopis non fecerunt secundum præceptum Sedis Apostolicæ. Venientes vero Romanum ad Sedem Apostolicam, fecit Papa Felix Concilium, & excommunicatione facta in Concilio, invenit eos reos, & ejecit Misenum & Vitalem Episcopos à communione. Tunc Misenus Episcopus non se tacuit corruptum per pecuniam: cui Concilium concessit tempus poenitentie. Hoe vero factum temporibus Odoaci Regis. Hic fecit Ordinationes duas per mensem Decembrem, Presbyteros viginti octo, Diaconos quindecim, Episcopos per loca triginta unum. Sepultus est apud B. Paulum. Cessavit Episcopatus dies quinque:

LI **G** ELASIUS, natione Afer, ex patre Valerio, sedit annos quatuor, menses septem, dies septem. Fuit temporibus Theoderici Regis & Zenonis Augusti. Hic suggestu Synodi, cum fletu sub satisfatione libelli purgatum, Misenum Episcopum revocavit. Hic fecit Sacramentorum Præfationes canto

sermone, & Epistolas fidei elimato sermone. Hic fecit Ordinationes per mensem Decembrem, Presbyteros triginta duos, Diaconos duos, Episcopos per loca sexaginta septem. Sepultus est apud B. Petrum xi Kalendas Decembres. Cessavit Episcopatus dies sex.

A NASTASIUS, natione Romanus, ex patre Pe- **LII** tro, sedit annum unum, menses undecim, dies viginti quatuor. Hic fecit ordinationem unam per mensem Decembrem, Presbyteros duodecim, Episcopos per loca octo. Sepultus est apud B. Petrum in Vaticano, xii Kalendas Decembres, & cessavit Episcopatus dies quinque.

S YMMACHUS, natione Sardus, ex patre Fortuna- **LIII** o, sedit annos quindecim, menses sex, dies vi- ginti quinque. Hic fuit temporibus Theoderici hæretici & Anastasi Eutychiani Augusti. Hic amavit Clerum & pauperes, bonus, prudens, humanus, gratiosus: & cum eo ordinatur Laurentius, sub *intentione Episcopi. Ex qua causa separata est aliqua pars Clericorum vel Senatorum, alii cum Symmacho, alii cum Laurentio: & facta * intentione hoc constituerunt pariter, ut ambo Ravennam perecent scipi. ad judicium Regis Theoderici. Qui dum perversi- **E** tent, hoc iudicatum æquitatis invenit, ut qui prior ordinatus fuisset, vel ubi pars maxima consentiret, ipse federet in Sede Apostolica: quod tunc æquitas in Symmacho invenit & cognitio veritatis: & fuit Præsul beatus. Et eodem tempore Papa Symmachus fecit Synodus, & constituit Laurentium in Nocturna civitate Episcopum, intuitu misericordia. Post annos vero quatuor, zelo & dolo ducti aliqui ex Clero & aliqui ex Senatu, incriminant Symmachum, & subornant testes falsos, quos miserunt Ravennam ad Regem Theodoricum hæreticum; accusantes B. Symmachum; & occulte revocant Laurentium Romam, & fecerunt schisma, & separaverunt se ab invicem, & pars aliqua à communione Symmachi, mittentes relationes Regi; & petunt à Rege Theoderico Visitatorem Sedis Apostolicæ Petrum Altinateum. Eodem tempore B. Symmachus congregavit Episcopos centum viginti quinque: & facta Synodo purgatur à crimen fallio, & damnatur Petrus Altinas invasor Sedis Apostolicæ, & Laurentius Nocerinus. Tunc ab omnibus Episcopis & Presbyteris & Diaconis & Clero redintegratur Sedi Apostolicæ B. Symmachus, cum gloria, apud B. Petrum sedere Præsul. Fecit Ordinationes in urbe Roma quatuor mense Decembri, Presbyteros quadraginta septem, Diaconos quindecim, Episcopos per loca centum quinquaginta septem. Sepultus est apud B. Petrum, sub die xii Kalendas Augusti, in pace. Cessavit Episcopatus dies tres.

H ORMISDA, natione Campanus, ex patre Justo, **LIV** de civitate * Fritione, sedit annos viii, dies * Anaf. x. i. Hic Episcopatus auctoritate, ex constituto Fritione Synodi, misit in Græciam secundum humanitatem videtur legi. Sedi Apostolicæ: & reconciliavit Græcos, qui ob- gendū Fru- ligati erant sub anathemate, propter Petrum Alexan- latione in drinum & Acacium Constantinopolitanum. Hic Papa perrexit ad Regem Theodoricum Ravennam; & ex Concilio Regis direxit Ennodium Episcopum Ticinensem, & Fortunatum Episcopum Catanensem, & Euantum Presbyterum Urbis, & Vitalem Diaconum Urbis, euntes ad Anastasium Augustum, ut sub libelli satisfactione [Græci] revocarentur: [sed] nihil egerunt. Item secundo misit Hormisda Ennodium & Peregrinum Episcopos, & Polionem Subdiaconum Urbis: & portaverunt Epistolas fidei, &

A & contestationes secretas numero xix, & libellum per quem redirent. Quod si noluerint epistolas suscipere, contestationes per civitates spargerent; in quo noluit contentire Anastasius Augustus, eo quod erat in heresi Eutychi consentiens. Voluit itaque eos per remunerationem corrumperem. Illi autem, contemptu Princeps, nullatenus consenserunt accipere pecunias. Furore accessus Imperator ejecit eos per locum * periculosum, & imposuit eos in navi sub periculo mortis, cum Magistrano & Perfectiano, Heliodoro & Demetrio; & hoc dedit in mandatis Imperator, ut nullam civitatem ingredierentur. Illi vero secretius supra scriptas epistolas fidei xix, per manus Monachorum Catholicorum, posuerunt per omnes civitates. Quæ tamē epistolæ suscepitæ (non sunt) ab Episcopis civitatum; qui consentientes Anastasio Augusto heretico, timore eas Constantinopolim direxerunt in manus Anastasi. Furia ductus Anastasius, Papæ Hormisdas inter alia sacra, hæc scripsit dicens: Nos jubere volumus, non nobis juberi. Percussus di vino istu Anastasius interiit. Sumpit itaque Imperium Iustinus orthodoxus, & mittens ad Sedem Apostolicam * [petuit ut redintegraretur pax Ecclesiæ]. Tunc Hormisdas, cum consilio Regis Theodorici, direxit Germanum Episcopum Capuanum, & Ioannem Episcopum, & Blandum Presbyterum, & Felicem Diaconum Sedis Apostolicæ, & Discorum Diaconum. Quos is suscepit, munitos ex omni parte fidei, una cum libello, quomodo redirent Græci ad communionem Sedis Apostolicæ. Qui venientes juxta Constantinopolim occurrit illis multitudo Monachorum & Illustrum virorum, in quibus Iustinus Imperator & Vitalianus Magister militum, simul à Castello Rotundo quod dicitur, usque in civitatem Constantinopolim, cum gloria & laude, ingressi sunt, una cū Grato illustri. Ingressi itaq; in civitatē, suscepti sunt à Iustino Augusto orthodoxo cum gloria. Omnis itaq; Clerus Constantinopolitanus; una cum Ioanne Episcopo sentientes eo quod gratia suscepit sunt, incluserunt se intra ecclesiam majorem, quæ vocatur sancta Sophia, & Concilio facto mandaverunt Imperatori, dicentes; Nisi nobis redditæ fuerit ratio quare damnatus est Episcopus civitatis nostræ Acacius, nullatenus consentimus sedi Apostolicæ. Et facto Concilio, simul cum Justino Augusto, in conspectu omnium illustrium, tunc Legati sedis Apostolicæ elegerunt ex suis Discorum Diaconum ad reddendam rationem. Qui ita exposuit culpas Acacii, ut etiam omnes, simul cum Justino Augusto, acclamarent dicentes: Et hic & in æternum damnetur Acacius. Eodem tempore iussis Iustinus Augustus, accepta veritate, ut sine aliqua dilatatione facerent libellum ad omnes qui in Regno Justini erant, ut redeant ad communionem sedis Apostolicæ: quod etiam factum est, & concordaverunt ab Oriente usque ad Occidentem, & eucurrivit pax Ecclesiæ: qui textus libelli hodie archivio reconditus retinetur. Hic inventit Manichæos, quos etiam discussit examine plagarum, quorum codices incendio consumpti ante fores basilicæ Constantinianæ. Hujus temporibus Episcopatus Africæ reordinatur, post annos septua-

Anast. per posteru-
lam al. per posticu-
lum.

*Bac supple-
ta ex Ana-
stasio.*

B & Ioannem Episcopum, & Blandum Presbyterum, & Felicem Diaconum Sedis Apostolicæ, & Discorum Diaconum. Quos is suscepit, munitos ex omni parte fidei, una cum libello, quomodo redirent Græci ad communionem Sedis Apostolicæ. Qui venientes juxta Constantinopolim occurrit illis multitudo Monachorum & Illustrum virorum, in quibus Iustinus Imperator & Vitalianus Magister militum, simul à Castello Rotundo quod dicitur, usque in civitatem Constantinopolim, cum gloria & laude, ingressi sunt, una cū Grato illustri. Ingressi itaq; in civitatē, suscepti sunt à Iustino Augusto orthodoxo cum gloria. Omnis itaq; Clerus Constantinopolitanus; una cum Ioanne Episcopo sentientes eo quod gratia suscepit sunt, incluserunt se intra ecclesiam majorem, quæ vocatur sancta Sophia, & Concilio facto mandaverunt Imperatori, dicentes; Nisi nobis redditæ fuerit ratio quare damnatus est Episcopus civitatis nostræ Acacius, nullatenus consentimus sedi Apostolicæ. Et facto Concilio, simul cum Justino Augusto, in conspectu omnium illustrium, tunc Legati sedis Apostolicæ elegerunt ex suis Discorum Diaconum ad reddendam rationem. Qui ita exposuit culpas Acacii, ut etiam omnes, simul cum Justino Augusto, acclamarent dicentes:

Et hic & in æternum damnetur Acacius. Eodem tempore iussis Iustinus Augustus, accepta veritate, ut sine aliqua dilatatione facerent libellum ad omnes qui in Regno Justini erant, ut redeant ad communionem sedis Apostolicæ: quod etiam factum est, & concordaverunt ab Oriente usque ad Occidentem, & eucurrivit pax Ecclesiæ: qui textus libelli hodie archivio reconditus retinetur. Hic inventit Manichæos, quos etiam discussit examine plagarum, quorum codices incendio consumpti ante fores basilicæ Constantinianæ. Hujus temporibus Episcopatus Africæ reordinatur, post annos septua-

ginta quatuor quod ab hereticis fuerat exterminatus tempore persecutionis. Eodem tempore venit Corona aurea, cum geminis pretiosissimis, donum à Rege Francorum. Hic fecit Ordinationes, Presbyteros Episcopos per loca sepultus est apud B. Petrum v i Idus Augusti. Cessavit Episcopatus dies vi

IOANNES, natione Tuscus, ex patre Constantio, fudit annos duos, mensis octo, dies quindecim, à Consulatu Maximi usque ad Consulatum Olibrii. Hic vocatus est à Rege Theodorio Ravennam: quem Rex rogans misit in legatione Constantinopolim ad Justinum Augustum, virum religiosum, qui summo amore religionis Christianæ hereticos extricavit; nam summo fervore ecclesiæ Arianorum in Catholicas dedicavit. Exinde voluit [Rex] totam Italiam gladio perdere. Tunc Joannes venerabilis Papa egressus cum fletu & mugitu ambulavit, & viri religiosi Exconsulibus & Patriciis, Theodorus, Importunus, Agapitus, & alius Agapitus, hoc accipientes in mandatum legationis, ut redirent ecclesiæ hereticis in parte Græiarum; quod si non fuerit factum omnem Italiam gradio perderet. Iustinus autem Augustus cum ei, simul & Senatoribus tantis & talibus Exconsulibus & Patriciis Urbis Romæ [occurrisse], omnem concessit petitionem, & propter sanguinem Romanorum reddidit hereticis ecclesiæ, secundum voluntatem Theodorici Regis heretici, ne Christiani; maxime Sacerdotes, ad gladium mittearentur. Tunc vero, beatissimo Ioanne Pontifice sed & viris illustribus positis Constantinopoli, Rex Theodoricus tenuit duos Senatores, Exconsules & Patricios, gladioque interfecit Boëthium & Symmachum, quorum etiam corpora abscondi præcepit. Venientes vero supradicti viri cum Ioanne Episcopo, post omnia per ordinem acta (Agapito Patricio defuncto in Græcia) suscepti sunt à Rege Theodorio cum dolore & grandi odio: quos gladio voluit punire; sed metuens indignationem Iustini Augusti orthodoxi non fecit, tamen omnes in custodia maceravit. Ita ut B. Ioannes Papa, in custodia afflitione maceratus, deficiens moreretur: qui defunctus est Ravennæ cum gloria xv Kalendas Iunii, in custodia Regis Theodorici. Post hoc nutu Dei omnipotentis, quadragesimo octavo die postquam defunctus est Ioannes Episcopus in custodia, subito Theodoricus Rex interiit, à Divinitate percussus. Hic Ordinationes fecit per loca. Cessavit Episcopatus dies decem.

FELIX, natione Samnita ex patre Caetorio, fudit annos quatuor, dies quatuordecim, à Consulatu Mavortii usque ad Consulatum Lampadii & Orestis, à die iv Iduum Octobris. Hie fecit basilicam SS. Cosmæ & Damiani in urbe Roma, juxta templum Urbis Romæ. Obiit temporibus Athalarici Regis: qui sub die ixi Iduum Octobris sepultus est apud S. Petrum. Hie fecit Ordinationes duas, Presbyteros quinquaginta duos, Diaconos quatuor, Episcopos per loca viginti novem. Cessavit Episcopatus per dies ixi.

D A N I E L I S
P A P E B R O C H I I
E S O C I E T A T E I E S V
C O N A T V S
CHRONICO-HISTORICVS
AD CATALOGVM
R O M A N O R U M
P O N T I F I C U M
P A R S P R I O R
A S A N C T O P E T R O
V S Q V E A D G E L A S I V M I I

Continet prior hæc Pars Pontifices omnino centum sexaginta, ita ut Parti poste-
riori solum octoginta duo relinquantur. Causa divisionis, tali potius loco quam
alibi facienda, patebit ex Præfatione ad eamdem Partem posteriorem: Indicem vero
Pontificalem ordine Alphabetico digestum, utriusque Parti communem Indicemque Materia-
rum atque Dissertationum, huic operi sparsum interpositarum, require post alios Indices
quinti Tomi, unde eos accipere poteris quicumque totum hoc argumentum seorsim ab Actis
voles in unum volumen coordinatum habere.

P R A E-

P R A E F A T I O

De hujus tractationis occasione ac scopo, servanda Baronio reverentia,
& quorumdam jurgiis silentio prætereundis.

*Ex funda-
mentis in
Diatriba
Henschenia-
na positis,*

B

*orsus dedu-
cere perfe-
ctam Ponti-
bam. Sed utroque praconcepta opinione falsum me tunc
primum cognovi, cum aliquo usque progressus in opere, co-
graphiā, etum me vidi revolvi ad caput, viamque relegere, plus una
vice; propter nova qua interdum se offerabant rerum tem-
porumque criteria, neque Henschenio neque ulli priorum
animadversa. Qua dum exploror, & crebra ad opus appli-
catione fidelia esse cognosco, oportuit refingere identidem
quidquid absque iis, velut absque amissi anteas construxer-
am. Res enim Chronologica sic fere se habent, sicut cate-
negotium o-
ne; quarum si annulum unum moveris, proximos etiam &
pinione dis-
quandoque omnes commoveri necesse est; ac sepe, propter
scilicet re-
unum alterumve diem, deficiemt abundantemve, longam
peri,*

C

*quodque ne-
rando crediderunt vel apud Anastasium Bibliothecarium
quiret recte reperiebat; securus, quam ea commode harerent inter se. vel
veragi;*

Vm ante hos circiter decem annos, Preliminarem suā ante Acta Sanctorum mensis Aprilis Diatribam ad veteres Pontificum Romanorum Catalogos, recognoscendam preloque aptandam, mihi traderet pia mem. Magister meu, R.P. Go-

defridus Henschenius: Accipe, inquietabat, Testamentum hocce meum quod tibi tuisque post Diatriba me adjutoribus facultatem praebeat de Romanis Pontificibus, Henschenia-jiu qui ante sextum seculum vixere, certius expeditiusque statuendi, quo quisque tempore sedere coepit desirerique, subsidio antiquiorum Catalogorum, quos paucis visos, nemini vero digne & limatos, hac mea, extrema fortas, opera tibi tradò illustratos. Accepi ego, à tanto tamque diuturna in sacra historiā experientia viro commendatum mne mos non, velut talentum, non datum, sed creditum, & fidei mea cominissum. Oculo autem in id semper fui exinde intentus, ut ejus usum mibi aliisque expeditiorem redderem;

unque ea, qua ille indefinita reliquerat plurima, determinare accuratis, ex verosimiliori singulorum Epochā du- cendo etiam mensum ac dierum numerum, & quis cuique Natalis seu primus in Cathedra, quis Funebris extremusque dies fuerit

*2. Rebar equidem, semel per illum posito tam bono Pon-
tificia Chronologia fundamento, posse & antiquas ejus rui-
nas malimine non magno reparari, & ipsas coagmentari cū
succedentium seculorum serie, quam in Annalibus Baro-
nianis stare satis solidam, neque nova cura egere existimatam*

E

*primum cognovi, cum aliquo usque progressus in opere, co-
graphiā, etum me vidi revolvi ad caput, viamque relegere, plus una
vice; propter nova qua interdum se offerabant rerum tem-
porumque criteria, neque Henschenio neque ulli priorum
animadversa. Qua dum exploror, & crebra ad opus appli-*

*catione fidelia esse cognosco, oportuit refingere identidem
quidquid absque iis, velut absque amissi anteas construxer-*

am. Res enim Chronologica sic fere se habent, sicut cate-

negotium o-

ne; quarum si annulum unum moveris, proximos etiam &

pinione dis-

quandoque omnes commoveri necesse est; ac sepe, propter

scilicet re-

unum alterumve diem, deficiemt abundantemve, longam

peri,

*priorum sequentiumque seriem revocari ad examen. Ad ul-
teriora deinde progrediens secula, ubi prona mibi promis-
tebam omnia, propter eruditissimi Annalium ecclesiastico-
rum Conditoris progressam diligentiam; deprehendi majoris
momenti rebus historijsque ita fere impensam ab eo operam
totam, ut, quamvis istic etiam multa optime solideque con-
stituta haberentur ad Chronologiam pertinentia, sicuti ta-
men illius ordinanda instrumenta idonea deficiebant, ea
baud admodum sollicite perquisiverit Author; de ingressu
exitusque plurimorum contentus simpliciter retulisse, que
vel apud libri Pontificalis scriptorem (Damasum multi ex-
rando crediderunt) vel apud Anastasium Bibliothecarium*

*recedendo à
Baronio.*

*potius desperans reperire viam, eorum agnitos errores cor-
rigendi, vel ad concordiam revocandi diffon nimum testi-
monia.*

*3. Hic vero, quod ex Diatriba Henscheniana nosse jam
ceperam, certius quotidie clariusque agnovi, fieri scilicet
nequaquam posse, ut hanc historiā Ecclesiastica partem per-
tractaret aliquis, quin ubique fere subduceret calculos à
Baronianis diversos; quod ingentia Scriptoris plane eximii
merita nota habentibus ut tolerabile videretur, verebar equi-
dem. Memineram etenim Ioannis nostri Deckerii Velifica-
tionem seu Theoremata, de anno ortus ac mortis Domini,*

Maji Tomus IV.

*Gracii edita anno MDCV, usque adeo displicuisse nostra
tunc Societatis Generali Præposito R.P. Claudio Aquariva, Hoc autem
quod de illis longe aliter quam Baronius statuerent, ut nec facere for-
ipse, nec qui successit ei Mutius Vitellescus, pauci sint un-*

*quam in lucem venire tre eruditissimos ejusdem Autoris
de eodem argumento Tomos Theologicarum mixtim &
Chronologicarum Dissertationum, in Christi Thranthropi*

*Natalis, seu de primario ac palmar divina at humana
Chronographia vinculo, idemque etiam hodie apud nos de-
litescunt. Quamvis autem multis post annis Dionysias Pe-*

*tavius in Gallia, in Belgio Iacobus Tirinus & Egidius Bu-
cherius, ex disciplina Deckerii fuerint permisi suis quique*

*in operibus Chronologiam Euangelicam ordinare, factum id
est, cum jam inter Eruditos satis ubique conveniret de insuf-
ficientia Baroniana sententiae. Non idem adhuc evenerat*

successioni Pontificia ab eo tradita, & doctissimi illi quos

*dixi viri vix usi fuerant eam delibare. Quia autem cona-
tui meo viam stravisse videbatur Diatriba Henscheniana,*

*cum ultra medietatem sexti seculi se non extenderet, ac nu-
dum fere Catalogorum veterum conspectum præberet; ut-
cumque cum plausu excepta etiam Roma fuerit, non tam
securum me readere poterat, aque feliciter id mibi cessa-
rum, per omnes pariter duodecim scriptoris Illustrissimi To-*

*metum exec-
mos circumlaturo sententiam. Hoc etiam animi anxius, mit P. Pos.
nec satis poteram apud me ipsum constitueret, expedirene sinus,
vel coepia prosequi, vel producta ad finem in lucem emit-
tere; donec R. P. Petrus Posinus, Societatis nostra post*

*Orlandinum atque Sacchinum Historiographus, vir ab om-
nigena eruditione Romana Vibi toti notissimus, cognita so-
licitudine istac mea, & exploratis doctiorum virorum sen-
tentias, metum per epistolam non unas excusit, commemo-
rans quid cum principia doctrina hominibus hac super re*

*trahasset: quarum epistolarum unum alterumne specimen
hic quoque ut liceat exhibere.*

*4. Rusticabatur ille Tusculi per autumnum anni MDCLXXXVII, cum meas forte acciperet excusatorias, quo mi-
nus fidenter id agerem quod posse videbar; quando eodem ex sententia*

*appalit purioris, aeris captandi causa, Illustriss. Michael Card. Ric-
Angelus Riccius, tum quidem Consultor Congregationum citi, affir-
S. Officij, Rituū, & Inditīs, Secretariusque Congregatio-
nis de Indulgētī, atque Pontifici estimatus Imprimis,*

*nuper vero ab Innocentio Papa XI sacro Cardinalium ad-
scriptus Collegi, sed eo in gradu, quem invitissimus fas-
perat, non diu superstet. Hunc conveniens Posinus, cum*

*meo nomine ageret gratias, pro variis monumentis ad Acta
Sanctorum instruenda ultra communicatis; & is quadam*

*alia reperire dicere, ipsi tradenda cum simul Romanam re-
divisset; Inde prono cursu ad opus (ut crebro sole-
bat) commendandum progressus, cum multa per ho-
norifica congereret. Ecquid, inquit Posinus, etiam*

*probas, quod Patres, dum Vitas Sanctorum illu-
strant, plerumque proferunt aliqua historiæ emen-
dandæ accommodata? Ut de ceteris taceam, circa*

*obitus ingressusque Pontificum multa illi annotant, haud parum ab hac tenus creditis diversa, qualium
specimen jam videris in quadam ad Aprilem Praefati-
one: habereque ipsos audio longe plura ejus gene-
ris, adeoque posse confidere integrum ad hunc diem*

*Pontificum Catalogum, cum veris & bene probatis
decessionis successionisque eujsusque eorum Epochis; sed retardari à tali opere vulgando, metu ne*

*quoldam offendat erubrior à Baronii sententia disces-
sio. Ille vero ad ea: Atqui vana quidem, meo judi-
cio, & nihil nisi panica formido talis est. Satis illi*

sæpe testati sunt, quanti Baronium faciant; nec justa

a unquam

*id omnes
Rome Erib
ditos optare*

*& salvo
Baronii ho-
nore fuit*

rum.

A unquam ulli oborietur suspicio, invidere ipsos illius gloriae: quin & proferre quae ipsum fugerint, imitari potius sit diligentiam illius & votis obsecundare, quam ulla ex parte debitae ipsi a cunctis reverentiae deesse. Audeant igitur, me quidem auctore, & quidquid collectum habent eismodi argumenti quamprimum in lucem publicam effundant; magnam inituri ab Eruditis gratiam, sine admixtione ullius à quamlibet piis invidia.

D. Io. Lucium,
Idem urgere amque perscriptis, in Vrbem Posinus redit; ubi mox eum convenit D. Joannes Lutius, editis de Regno Dalmatiae atque Croatia libris aliisque eo spectantibus monumentis celebris. vita jam functus etiam ipse. Qui cum causa confundi Henschenium de sua quadam conjectura scriptum aliquod obtulisset, quod nobis destinaretur, Venerandus ille Senex, inquit idem Posinus, & assida cum Eruditis Urbis conversatione sensus publici apprime conscientius, extremo mecum sermone tam ardenter incubuit, ut qua nova lumina circa orbis successionalique Pontificum Romanorum monumentis non ante vilius haustis, quam primum ederetis, ut sibi videri diceret, ad id vos officio quodam & conscientiae obligatione eogi. Cumque metum qui vos moraretur

B exponerem, dejerabat terrorem esse panicum, modo id fiat cum congrua significatione venerationis erga Baronii memoriam. Respondi ego; Ista amanter prudenterque fugget, optimo seni nostro Henschenio etenim dumtaxat probari posse, quatenus properanti ad pralum Maji mora nulla injiceretur. Quod ipsum in occasionem eadem rursus suadendi trahens jam saepe dictus Posinus, penultima Decembribus caput amica curiositate interrogate, equid splendidi plausibilisque argumenti. Praefationum loco, paratum haberemus in Tomos Maji singulos, ut factum in Martio atque Aprili, & digitum in id quod cupiebat intendens, Video, inquit, in lumine Aprilis vestri marmor idoneum struenda magnifice Portæ speciosæ Maji vestro. Exstat ibi delibatio chronologæ Romanorum Pontificum, è monumentis seriis repertis emendata: delibatio, inquam, & specimen quasi merum. Nam præcipua scribentis opera consumuntur tribus Exercitationibus, pereruditis quidem, sed parum admodum ad veram seriem successionalique Pontificum facientibus, utramlibet tandem in partem definiantur spinosa ista & horribilibus obseptæ difficultatibus quæstiones, de anno nascentis ac morientis Christi. At Pontificum vel ineuntium vel definitum versus Epochæ, certioribus & nondum visis ad

& optissime fieri ante Maji posse,
C indubitabilia monumenta testimonii aut indicis defixa, res essent quam Summatæ (qui fere primas volumina paginas nuncupatorum sibi voluminum legere solent, intima ne cognoscant curis negotiisque prohibiti) in Prolegomenis perlitter decurrent, quam Eruditæ eupide serutarentur, quam omnes avide spectarent. Ergo quod potestis, ne gravemini promere, integrum plenamque illustrationem historiæ Pontificiæ, à mendis quibus scatet innumeris repurgatum.

tura nullius offendere periculum,
At enim periculum est, ne, Romæ præsertim, multi os offendat crebra, nec evitabilis hoc agentibus, dilectione à sententia Baronii. Cur hoc metuant, si hec in re nec in hominum opinione talis formidinis umbra ulla residet? Quis non vider nullam esse culpam Eminentissimi Historiæ ecclæsticæ Patris, non vidisse, quæ nondum extabant dum ipse viveret, monumenta? Quod sensum spectat Romæ degentium, scripsi alias quid Illustriss. Michael Angelus Riccius, quid D. Joannes Lutius mihi de hoc dixerint, non ex sua ipsorum solum, sed & omnium qui hic degunt Eruditorum, quibus sunt familiarissimi, sententia. Patrum Oratori Romani, inter quos vixit scripsitq; Baronius, non alia, pro ipsorum sapientia & æqui-

tate dispositio mentis. Id heri mihi diserte confirmavit R.P. Leander Coloredus, cui novissime Congregatio sua partes imposuit provehendæ ulterius continuationis Baronianæ, post Odoricum tè Maxæmuv. Equidem arbitror adeo non ita re maculandam Baronii memoriam, ut potius expetendum ejus causa volentibus sit, si quid ei defuerit postea repertum, non ab hæreticis vel aliter intensis insultabunde ostentari (quod, si à vobis omittatur, fieri) sed à benevolis & impense furentibus, cum ejus defensione ac laudum prædicatione, produci.

D *Ita tunc quidem instabat Posinus; sed Henichenius, jam fere octogenarius, cum intelligeret eorum quæ postulabantur nihil ita paratum haberi à me, ut cœptis per Mortuo H. scieniis limandisque quantum necesse erat non requirere schenio qui tur adhuc multum temporis studiique; adeo non assensit ad Junium differri iō- suadenti, ut nec ad aures quidem ulterius admittere veller lebat. sermonem de re, qua supra vires gravandum me credebat, si curanda impressioni tum vel maxime ferventi intentus, & simul supplendis illustrandisque trium ultimorum tomo- rum Actis occupatus, eo insuper onere gravarer, cui ipse per atatem jam parum admodum posset succurrere; quodque ut bene sustineretur, requirere judicabat hominem totum, & quidem non unum. Cum autem non desperaret fieri posse, ut ante obitum suum videret totos sex Maji tomos absolvatos à prelo, si modo unum id ego curarem, omnino mandavit deponerem è manibus Tractatum istum, commodius mensi Junio reservandum, ante cujus tres Tomos (hec enim plures futuros apparebat, licet ad sex excirebat Majus) dividi ille per quam apte posset, & solus totidem Propylæa consti- tuere.*

E *8 Interim amicis, præsertim Parisinis suadentibus, emissa in lucem est Maji pars prima, sive per quam feliciter. Vix enim effluerat mensis unus ab editione, accelerata to- & parte 2. Maii lxxv. tis meis ac typographi nisibus, (etiam cum exclusione diei viii pro- xvii, qui ad quinque priores dies additus tertium Tomum deunte, fakturus erat parem secundo ac primo) cum hominem, alias adhuc vegetum in eunte autumno anni MDCLXXX paralysis corripuit prostravitque, & simul aperuit quam utile fuerit dimidii Maji emitendi consilium. Factum porro eadem ex causa est, ut nec illis quibus supervixit undecim mensibus, nec etiam altero dimidio anno deduci commode ad pralum potuerit pars secunda Maji, cui restabant etiamnum perficienda prolixiora pleraque, ex Graeca & aliis linguis non Latinis, Acta. Ut autem iisdem absolutis mature resumere- datum est tem anni LXXXIIII, sicut fuerat cogitatum; adeo multa tempus ab nec opinata Typographo supervenerunt impedimenta, que solvendo o- eum coegerunt properare lentius. Licuit per has quasi in- peri, ducias cogitare de audiendis iterum eorum precibus, qui Pontificiam Chronologiam postulabant quantocius, uti se- cisse se profiteretur Eruditissimus Pater Antonius Pagi, Ordini Minorum Conventualium in Provincia antehac Provin- cialis, in Prolegom. num. 2 ante Dissertationem suam Hy- paticam, quam hisce jam prelo paratis accepi, anno MDC- LXXXII Lugduni editam. Ergo denuo eam in manus sumpsi; ac propter oblatæ noviter, ut dixi, criteria quadam, totum à capite redorsus negotium, ad hanc quam vides molem opus adduxi, per limina posteriorum trium Tomorum Maji divi- dendum, nisi hoc etiam amici dissuassent, & simul totum legere ante unum eorum maluissent.*

F *9 Ceterum libens fateor, quod illud ne nunc quidem commissurus luci fuerim, si non P. Franciscus Baertius, à morte P. Henschenii adjunctus mihi socius, dum Conra- dum Lanningum, P. Danieli Cardono suffitum ad tempus, Roma detinent Theologica studia, suscepisset in se omnes & edendoq; in singulos annorum, dierum, ac mensium numeros, litterarum item Dominicalium, ac Paschalium circulorum charac- teres, identidem recurrentes, revocare ad scrutinium dili- gens & accuratum; sine quo sperare humanitus non pote- ram, quod exerrans calamus aut memoria fallens non sub- inde peccaret aliquid, etiam iis in locis ubi alienos errores nitoy*

A nitor corrigere. Quantamcumque enim à se gratiam sperare me jubebant homines cordati & eruditii; videbam tamen, nihil minus quam accidisse sibi testatur Baronius in Appendice ad Tomum x, etiam mihi paratos esse non solum monitores (quos tamquam insignes benefactores colendos mihi censeo; sed etiam alios, qui (ut ait ille) se ipsos adversariorum loco constituant, dum nostra infenso animo carpunt, &c. Nam quomodo me alicui errori parcerent, qui etiam menda manifeste typographical sine quibus liber nullus editur, quantamcumque vigilantiam correctioni impendas) tamquam mala sana mentis argumenta exigitant? En tibi unum alterumve exemplum in temperantis istius dicacatis.

B omnes carpendi annsam captantium.

10 In Appendice ad primum Tomum Maji reperitur annus MCLIV, male compositus cum rebus gestis circa Ansedanum in Lusitania conventum, à Canonicis Regularibus ad Pradicatores translatum, Commandam loci tenente D. Emanuele de Sousa, regnum administrante D. Catharina pro nepote Sebastiano, Provincialatum vero suorum gerente Vener. P. Ludovico Granateni. Singula nomina lectorum, in historia seculi superioris non omnino rudem, monere poterant, in anni numero Iphalma esse typographicum, atque pro C substituendum D. fuit tamen cui cavillari laberet, & velut cum somniente agere, ac quarere, quomodo filius fuerit ante patrem, & ordo Dominicinus ante S. Dominicum. S. Prochori, unus ex LXX Di scipulis Christi, cultus apud Coptos, notatus in margine fuerat ad eam Appendiculam, qua de ipso est Tomo I Aprilis pag. 910. Contigit ut post ultimam à me factam ejusdem folii recognitionem, jubente Henschenio ponenteretur ad Appendiculam precedentem linea pauca; quarum causā ut sequentia omnia loco mota non nihil sunt, sic etiam moveri eodem debebat, qua textui respondebat marginalis synopsis: mota autem per secundam hypotheta non est: & sic verba illa, Cultus apud Coptos, spectantia ad S. Prochorum, inveniuntur nunc apposta loco quicum nullam habent connectionem. Hoc primo intuitu notare quis non cacus poterat, & tantillum dimittens oculos videre paulo inferius locum quo ista spectabant. Sed oculos passio nulla habet. Unus quidam eorum quos dixi, satis & abunde habere se creditit, quo augeret Elenchum errorum & falsatum Papebrochii (mirare religiosi scriptoris modestiam) & quoniam volebat dictum interpretari ad sui consumeliam cuiusdam Sancti, tota quidem pagina illa nusquam, sed tamen in precedente nominari, An non scomma? inquit, An idoli loco habet? Infamia Copti colebant idola, canum, felium &c. an hoc vult? Sic autem temere jactum semel convitum, mox in aliorum nibilo moderiorum libellos transit pagina que implevit. Quid igitur, si S. Petrum cultum habere apud Romanos dicam, scomma id fuerit, quia nempe Romani, adhuc gentiles, infamia Bacchi ac Veneris idola colebant? Com miserationem ista, non iracundiam homini sensato moveant, sequamur nos prelaudati Baronii citato supra loco consilium prudens; convertamus in nostrum lucrum aliena dispensia, & si quid vane objectum, confutemus; si quid ostendatur erratum, corrigamus; si quid obscurum, elucidemus; insuper & si quid addendum deve nerit in manus, pariter adjiciamus.

11 Fiet hoc à nobis (nisi aliis magis proprius locus citius aliquid retractandum suadeat) in copioso totius semistrū primi Supplemento, quod post Iunium absolutum paramus. Interim revertor ad Baronium, & quod ante Tomum I Martii in Vita Bollandi num. 41 scripsi, hic iterum dico: Fidenter sēpē, sed semper reverenter, à sententia magni illius Auctoris recedimus, idque absque ulla ipsius nota vel injuria factum accipi volumus. Fatemur enim fieri posse, ut magni alicujus gigantis humeris insidens quantumvis pumilus, prospiciat longius aliquanto, & quæ ipsum latent intueatur: idque nunc etiam fieri facilius, propter tot antiquorum monumentorum millia, partim à nobis recens in Maji Tomus IV.

venta collectaq; partim ab aliis in lucem eruta, postquam Baronius desit Ecclesiasticam historiam per Annales digerere; quæ ille si videre potuisset, rectius utique certiusque judicasset. Etenim sapissime accedit, ut in historia aliqua seu quæstione facti occurrant nodi quidam diu inexplicabiles, qui eruderato aliquo veteri testimonio facilissime postea resolvantur. Quod cum Catholicæ Religiosi scriptores verecunde faciunt, ipsi quoque quos sic refutant honoris suus manet, & heterodoxis occasio tollitur seipso tumide extollendi, velut super alienorum errorum à se factas ruinas, si quod Chronologicum σφάλμα deprehenderent. Sic ego ante hos sedecim annos sic item bodie intelligi volo nomen Baronii usurpare velut viri omni encorio majoris, nec unquam sine honoris pafatione nominandi, nisi id affectationis superstitionis plusculum haberet, necessitatis vero nihil, præmonito semel (ut hic fecimus) Lectore; per quem deinceps nobis liceat simpliciter in decursu appellare Baronium, sic ut nominasse laudasse sit, etiam istuc ubi corrigitur; cogitando semper quod, at ait ipse, Nihil cum oritur statim perfectum est, neque in longa ac perdifficili via illæso semper pede conceditur incedere. Nusquam autem ei usuvénit offendere sapientiam, quam in Pontificum successionib; ordinandis.

12 Annos ille quidem minime paucos, totumque primi sui Tomi labore in, statuendis Christianæ Chronologia principiis impenderat, & omnes difficultates perrupisse credebat, initium vulgaris Etia; trahendo ad diuos retro Consulatus, praterquam eatenus factum erat; ast eo successu, cui Chronologi Eruditiores omnes postea indoluerunt, nemine qui sequendum id sibi putaret invento, omnibus autem ad annos vel duplo plures prævertendam etiam communem censem, vel omnino nullos adscendos: quin etiam ipsem, ubi ad Imperium Probi Soterisq; Pontificatum per venit, ne continuo pergeret à sensu communi dissidere, utrumque contrahore plus aquo coactus, nec obscure professus est, euicunque alteri chronotaxi haud difficulter se subscripturum, salvo quas ponebat, quasque Henschenius postea servavit, conditionibus. Tum vero tamquam irrito conabatur fatigatus, languidius cepit Pontificie successionis fundatam contexere, ut supra dixi. Postquam autem etiam Anastasius Bibliothecarius quo præcipue nitus fuerat, ipsum destituit, ante finem seculi noni subsistens; magnas ubique tenebras reperit, quaram dilucere tentavit alias, alias nec tentavit quidem; optavit tamen consurgere aliquem qui omnes dispergit. Id præstiffit me non auctor præsumere, quin potius alius supereesse adhuc reor multam materiam glorijs non minus quam fructuosi laboris: ideoque huic tractatu, pro titulo Chronographiæ Pontificiæ, qui primus se offerebat quarent, nomen feci Conatus Chro nico-historici. In hoc sc̄opum non attigo, alterque libenter felicior id faciens successu, meos, si quos invenerit, errores corrigat; adeo non feram id agere, ut cum animi gratula ratione sincera cessurus ei palmarum sim; eademque promptius illi assurrecturus, quia eruditissimi Patris Ioannis Mabillonii de re Diplomatice opus excepti, & postquam legaram approbavi, licet in non paucis contrarium eius, qua in argumento eatenus intacto, optimâ quidem voluntate, sed impari ad rem tantam instrumenti neversarii copia, obiter delibavi, occasione Trevirensis cuiusdam figuranti. Quamvis enim istud satis eversum sit luxuriantula prædicta, assidente ipsomet Mabillonio ad lucem tamen digniori istius justique operis illa sic mibi ipsi viluit, ut in ea nihil sere amplius inveniam quod placeat, quam quod ex dubiis istic à me fortuito mota tam insignis Commentarius nasci potuerit, ab eo qui rem ex professâ pertractavit. Equidem sic existimo, neminem turpiter vinci, ubi gloriosum fuit certare; itamen certasse dici possint tum alio, quam cum ipsius argumenti obscuritate originaliumque diplomatum defecit; nemine tum adhuc invento qui spherare inveniri aliquam methodum posse, ad veris falsisq; discrimen faciendus.

A inter diplomata vetera, eis constares multa esse inter ea subiecta fidei, saltem quoad historiam, pro qua sola satagbam. Libenter interim restitu San Dionysiano archivio, quam lefisse inconsultius videor, reverentiam; sub ea quam Mabillonus offert cautela ut quadam iſic inveniri non negentur vel omnino falsa, vel interpolata, vel dubia, tum primæ tum secundæ stirpis; quia, bonus ac simplex erat Dubletus, qui quodlibet ineedit in manus, sine dolo malo in publicos oculos producit.

Tenenda 13 Nunc Regulas, quibus Conatum istum meum constringendum putavi, ne per incertum vagaretur, paucis acci- quendam re- gule circa diem mortis temporum notas ac minus facile à librariis vitiabilis, quam à sepultura qua per Consules Romanos definiuntur, quales pro primis distinguendis tribus seculis suggesterit apud eumdem antiquior Catalogus, usque ad Liberium Papam deductus. Statui deinde dies illos, quos cujusque Pontificis Sepultura adscribit posterior seculi vi Catalogus ac deinde Anastasius Bibliothecarius, non esse dies Obitus, ino nec Sepultura uno altero post obitum die facta, nisi pro tredecim primis, in ceteris vero ante Silvestrum aut etiam aliquamdiu post, esse dies Elevati solennius corporis in aliqua Romanarū cryptarum; in reliquis vero Translationis, a Basilica Lateranensi ad Vaticana, saepe diu post Obitum successorisq; Electionem & Ordinationem celebratae: quamvis tales dies, quibus scilicet erant Diptycho Vaticano adscripti illi, nulla habita ratione diei vere obitualis, assumpserint postea Martyrologi medii avi, cum singulos adscripsire Sanctorum Fastis. Interim veram diē Mortis, pro antiquioribus quidem existimavi certius peti non posse quam ex verutissimo Martyrologo, quod S. Hieronymi esse credimus, aut saltem ejus estate collectum; pro cetero vero, indicia historica alia studiose observamus, prout ex decursu apparebit. Porro à die Mortis sic definito, per assignata cuique annorum, mensum ac dierum spatia, natus ad initia Pontificatum singulorū pertingere, in magna saepe numerorum discrepancia pro codicim MSS. varietate, eos numeros aliis prestuli, per quos retrogradiens perveniebam ad Dominicam diem, qua fuerit Pontificalis Ordinatio, coram collecta quanta potuit fidelium plebe, ipsis etiam in persecutionibus, celebrata. Persuasus enim eram, talis diei ad istum actum observantiam ab Apostolica traditione fluxisse; & in ista persuasione confirmabar Symmachii Vrbis Praefecti testimonio, de electo Pontifice Bonifacio sribentis, quod eo in Patriarchium Lateranense inducto, expectatus fuit dies consuetus quo posset ordinari. Ordinatus namque fuit ipso quo Symmachus scribebat die 1111 Kal. Januarii seu xxu 1111 Decembris anno ccccxi 111: & hic dies tunc Dominicus erat. Vidi deinde Constantium Pseudo-papam, per vim intrusum in Patriarchiū ipsa qua Paulus Papa ejus nominis primus obierat Dominicā, factumq; Clericum, feria autē sequenti Subdiaconum atque Diaconum, non ausum tamen Ordinationi Episcopali suscipienda ingere se, nisi in Dominicā proxima: & alia similia loca plura in Anastasio subinde notavi, cui succedens in vītis Pontificum sribendis Guilielmus, Bibliothecarius etiam ipse, cum ordinationem Hadriani II peractam in Dominicā afferit, factum id ait secundum morem.

C 14 Atqui ab Ordinationis Episcopalis die numerandum tempus cuiusque Pontificatus, non à die Electionis; neque ab hac, non hunc, sed illum habitum esse Natalem; tam multis in decurso electionis su operis demonstrabitur exemplis, ut certius nihil haberi die Pontificis posse. Tantum enim aberat ut ante characterem Episcopatus inchoatus inchoatus, lumen cum Ordinatione suscepimus, primis duodecim cum diuidio seculis, Pontificem faceret sola electio, & in Patriarchium Lateranense ipso electionis die facta introductio (quod credens Baronius, verorum Pontificum numerum Stephano uno post Zachariam electo, sed numquam consecrato, ideoque ab aliis omnibus praterito, auxit) ut nequidem primum in Clero Romano locum is teneret, si erat ex gradu inferiori assumptus. Patet hoc ex Epistola, quam post Severini Papa mortem & Joannis IV electionem anno

DCXL Episcopis, Presbyteris, Doctoribusque seu Abbatibus Scotia scripterunt, Hilarius Archipresbyter & servans locum Apostolicæ Sedis, Joannes Diaconus & in Dei nomine Electus, item Joannes Primicerius & servans locum Apostolicæ Sedis, & Joannes servus Dei Consiliarius ejusdem Apostolicæ Sedis, velut penes quos, Sede Vacante, jus vicarium resideret secundum gradus sui ordinem. Tempus ergo cessantis Episcopatus (ut Catalogi loquuntur) sive (ut nunc loquimur) Observando vacantis Sedis, à Morte unius ad Ordinationem alterius interim supputabit, quisquis ex usu illorum temporum, quibus scripti Catalogi sunt, loqui voler, eosque recte intelligere. Nihil interim horum observandum sibi Baronius sciens, quid mirum si male semper exorsus est, & quid mirum, si inter scriptos diversimode numeros, definiendis Pontificatum atque Interpretationis spatiis, nequiperit discernere quosnam recipere ut verosimiliores, quosnam rejiceret ut alteratos librariorum socioria, quam nimis quam facile intercurrere alioqui notissimum ipsi etiam erat; unde nec solet ius multum fidere, quoruscumque aliunde affulget spes aliqua certioris criterii. Alia ejusmodi plura, à nobis per decursum hujus scriptoris observata, inveniet Lector; agnoscatque, non edem stylo continuatos semper fuisse Catalogos; sed, prout variis auctores prosecuti eos sunt, sic & stylum in non-variatum nullis mutari: cuius varietatis haud obscura vestigia etiam subinde stylum in Anastasio Bibliothecario videre est, sunt autem accurate lumen Catalogo, ne in multis labaris. Hinc cum initio XIIII seculi, logorum veterum, quo cuperunt electi Pontifices ab ipso sua Electionis die numerare annos Pontificatus sui, mutavi etiam ipse stylum, atque eam stylo phrasim, indigendo tempus Sedis vacantis: quia cessante usque ad diem Ordinationis seu Coronationis Episcopatu, Sedes tamen censetur impleri per installationem factam ipso die electionis: qua de re pluribus agitur ante Pontificatum Gelasii II sub annum MCCCXIIII.

15 Multas quoque Epistolas, Romanorum Pontificum falsa inscriptis nominibus, doctrinā aliqui & sententiā veraces ideoque non agnitas; diu illasque credulitati Christiani orbis, ipsisque ecclesiastici Iuris compilatoribus, quis etiam Nicolao Papa I ejusque deinceps Successoribus, nec non Conciliis tam generalibus quam particularibus, successore simul & distincte docuit Ecclesia nostra Antuerpienam Decretales quae decus, nuperque ad Praefecturā Bibliotheca Vaticana, pabulsdem tria plaudente, Romana urbe mirante evocatus, D. Emmanuel à Schelstraten, Antiquitatis illustrata parte 2 affitas, Dissert. 3, cap. 5, ubi videre liebit, quanta ea in veneratione omnibus olim fuerint, quam autem nunc viles historias habeantur, & quibus ex causis. Qua causa licet apud Baronium & Bellarminum Cardinales, Antonium Augustinum Tarragonensem & Petrum à Marca Parisensem Archiepiscopos, Philippum Labbaum, & Gabrielem Cossartum novissime compilatorum Conciliorum editores, videri possint; juvat tamen earamdem Epistolarum convictiones, quatenus Chronologia a nobis consituenda repugnant, intexerere hanc Tractatui; in quo subinde necepsa erit alias quasdam fictiones, historia Ecclesiastica nos- & si qui strique operis perturbativas, notare: propriea quod his sus- forte iis obtinendum ita subinde Pontificum quorundam prætexatur reperunt auctoritas, quasi ipsis totique Ecclesia injurius sit, qui quis eas audet in dubium revocare.

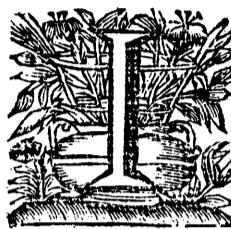
16 Non ita sensit Illusterrimus Augustinus Favortius, quatuor successive Pontificum in scribendis ad viros Principes arcianis litteris & Consistorialibus Dominorum Cardinalium Actis Secretariis, nuper quidem mortuus, sed adhuc in dignissimo nepos & successore suo Laurentio Calono superest; cui cum anno MDLXXII scripsisset, quantu eo nomine esset in Belgio concitata tempestas contra tum editos à me libros, imo contra Societatem nostram unitam in cause versam mei unius causa, non sine minis querelarum ad puri facti usque summum Pontificis tribunal deferendarum; ipse XIII subiectu historicō Decembris, visa jam prima parte Maii, nostrisq; ad Hierodolico, solymitanos Patriarchas Patergis prolixe apud P. Positum laudatis, in hunc modum rescripsit: Gratulor tibi,

AD CATALOGUM PONTIFICUM ROMANORUM. *5

- A** quin imo Ecclesiæ universæ successus prosperos operis de Vitis Sanctorum, in quo sane juvando ac promovendo debent boni omnes pro viribus allaborare. Ego non deero occasionibus illi suffragandi : arque interim significavi Sanctitati fuæ, quam inuste de vobis querantur Religiosi nonnulli viri : qui si ad Pontificem querelas detulerint, ne illi rem sibi esse sentient cum Principe, acri hominum & negotiorum estimatore. Potes Patri Possino mandare, ut, ubi res tulerit, mibi significet quid factò opus sit: omnia enim curabo diligenter, percupidus bene merendi tam præclaro opere.
- 17** Erat tunc Pontifex, idem qui nunc est, eritq; (si va-
certus hoc leant bonorum preces) in annos multos, S. D. N. Innocen-
tius Papa XI, optime intelligens, in iis qua fidè aut mores non spectant, nec à Theologis vel Canonistis, sed ab His-
toricis sumi discenda, nihil sibi facultatis competere humana majori, nec indignabitur, si quibusdam Decessorum suorum. Brevibus subinde dicatur contineri quidpiam, non alia quam qua suggestum à supplicantibus est accipendum fide. Vt-
nam illi, qui pro auctoritate Pontificiorum quorūcumque verborum tantum praferunt zelum, eamque trahunt quo ipsa trahi nec potest nec vult; quam ab aliis præpostere exi-
gunt deferendam illis reverentiam, deferēt ipsi in iis rebus,
- B** in quibus statuere aliquid, & fidiles omnes etiam sub gravi-
bus pœnis obligare, non solum potest, sed etiam vult! Reli-
giofius obseruaretur Urbani VIII Constitutio, circa for-
man & habitum sacrarum imaginum, qua incipit, Sa-
crofæcta Tridentina Synodus, severissime prohibens die
xv Martii MDCXXXII, ne quis cuiuscumque gradus, quali-
tatis, ordinis &c. auſt, imagines D.N. Iesu Christi, &
Deiparae Virginis Mariæ, & Angelorum, Apostolo-
rum, Euangelistarum, aliorumque Sanctorum & San-
ctarum (atque adeo etiam Prophetarum) quorūcumque,
sculpere aut pingere, aut antæcæ sculptas aut pi-
etas & aliæ quomodolibet effigias tenere seu publico
aspeclui exponere, aut vestire cum alio habitu & for-
ma, quam in Catholica & A postolica Ecclesia ab an-
tiquo tempore consuevit, nec etiam cum habitu par-
ticularis alicujus Ordinis Regularis. Sed missa ista fa-
cio: & securus de aequitate judicis, nihil gratis cuiusquam
contra veritatem aequitatemque cessuri, pergo tum defunctorum amicorū eruditissimorum votis tum aliorum haud impars doctrina Curiæ plurius etiam viventium desideriis facere sati, & qualem Illustriſimus Favoritus optare se postea significavit, Romanorum Pontifici seriem texere.
Haud tamen (quod fortasse quidam vellet, satis autem su-
perque est in Hierosolymitanis fecisse semel, nullo idoneo ad ea hactenus comparente responso) Non inquam etiam hic intexam in antisamarum objectionum refutationes. Suavius enim, & fortassis ad animos componēdos efficacius erit, alio in argomento, nihilq; ad querulos istos spectante, legendum offerre quam multis, omnium aut pluriū judicio nunc falsis, rudiori autem seculo creditis ut veris, assentiri & mordicus inhærere neceſſe nos foret, si eodem quo ipsi ratiocinandi modo uti, seu potius abuti deberemus. Habet nihilominus etiam hic Tractatus digressiones quasdam prolixiores, sed tales omnes, qua cum ipso quod conor elucidare argumento Chronologico sic connexæ sint, ut vel ex eo sponte fluant, vel illud sine ipsis satis nequeat videri explicatum.
- 18** Et primo quidem consilium fuerat Corvatum hunc meum in Martino V terminare, quousque scilicet exten-
debant se in nostro sepius laudato Codice manuscrip-
tæ Pontificum Romanorum Vita. Animadvertens deinde easdem
Vitas haud infeliciter continuatas à Ioanne Stella, Presby-
tero Veneto, sed continuationem hanc jam pene haberi &
videri desisse, opus cum illo protracti usque ad Julium II:
eoque consilio ad prælum detuleram juxta inde ab anni prioris Augusto. Cum ecce, post impressos duodecim primos ad
Soterem Pontifices, causis quibusdam supervenientibus co-
gor citius quam constitueram dimittere à me ad tempus
Socium, consuetis Societati nostra probationibus præparan-
- D** dum ultimæ solennium apud nos votorum quatuor Profes-
sionis: qui licet fuerit intra non multos menses mihi reddi-
tus, Atq; tamen S. Ferdinandi Regis Castellæ ac Legionis, suggerendo
varia, in
rogatu Hispalensis Capitali seorsim imprimi cœpia. Et prop-
ter præterita bienniis insuetum diuturnumque rigorem len-
tius promota, sic occupabant prælum, ut non nisi post Pa-
pam Clemens Schaeflerum Chronologia hujus impressio potuerit. Interim
venit mihi in mentem cogitare, quod cum Observations
noſtra & intexta eidem Dissertatione, Annalibus Ecclæ-
ſasticis, opera eruditissimorum virorum Cæsarib; Baronib;
atque Oderici Raynaldi usque ad obitum Septimi Cle-
mentis deductis, sic aptari possent, ut qui illis recognoscendis
supplendisque dare vellent operam (quod sciebam nonnullos
meditari) noſtro hoc quasi ſpécilegio instruções redde-
rentur, gratum iisdem facturum me quoad singulorum Pon-
tificatum epochas, si & ipse eodem usque progrederetur;
ubique suggerendo aliqua, magnis illis viris & in tam co-
piosa ſegete metenda occupatis, inobſervata. Sic autem pro-
gresso viſum denique eſt non convenire, ut dimiſis qui fu-
pererant Pontificibus viginti ultimis, non integrum om-
niū ſeriem dare.
- 19** Quid igitur? An ſaltem mittem in meſsem alie-
nam; & amicissimi mei R. P. Leandri Coloredi, in conti-
nuandis prædictis Annalibus defudantis, deflorarem argu-
mentum, quaſi non ſatis habens quod laborem in proprio Pon-
tificium, definiendo, Nolui profecto, neque debui, imo nec potui. Nudum darem
nomenclaturam, notato cujusque principio ac fine? Exile id
nimium nimisque jejunum; & jam cooperam obſervare, ſa-
pias variæ ſum Curia, ad hec noſtra tempora, in ſignan-
dis Bullis Brevibusque Papalibus, quorum ingens copia of-
ſerebatur in Bullariis. Hec ergo diversitas, ſicut uiliter
fuerat notata in Pontificibus ſeculo xvi prioribus, ſic
non videbatur negligenda in iis qui ſupererant tam paucis;
cum ea res commoditatē habere quotidianaq; poſſet, & à
me cepta, ab aliis porro continuari ac perfici, etiam iſic
ubi idonei instrumenti defecta defixire non potui (ut potui
in plerisque) utrum à die Ordinationis ac Coronationis
ſuæ Pontificis anni innovandi regulam tenerit aliquis,
an vero a die prima Electionis. Vnum id igitur, velut ad
Chronologiam Pontificium, etiam modernam, præcipue fa-
ciens (Et tamen a nemine hactenus obſervatum) addere ad
Nomenclaturam vltui, itaque ſinem ſacere ſucepta extra
ordinem operi, ſed non proſuſo alieno à cura illuſtrandi Acta
Sanctorum: qua cum ad omnia pertineant tempora, etiam
proxime lapsa, omnis quoque pendens ex Pontificiā Chro-
nologiā, tamquam filo ipſa inter ſe coniuncta. Tali porro
biſariam di-
ratione prolixior jam Commentarius, quam ut in limine videntio.
- F** Tomi unius compōnde poſſit explicari totus, biſariā dividitur:
ſic ut pars eius prior, qua veteri ſtylo Catalogorum anti-
quiorum inherens, Pontificatum ſpatia metitur à die
Ordinationis ſeu Coronationis, occupet frontem hujus Tomi
quarti; altera, diem Electionis pro Epochâ Chronologia
Pontificis habens, juxta receptiorem exinde in Catalogis
Epitaphiisque uſum, ponatur ante Tomum quinuum ſe-
quentem.
- 20** His prænotatis, incipio cum P. Henſchenio à primo
ac præcipuo Ecclesiæ Capite Christo Iesu, cuius Vicarii Qua ratio-
ne Romani Pontifices, Petri ſucessores. Sed ecce, ipſo ne hic ali-
tempore, quo utriusque Tomi imprefione jam ferme abſolu-
gati ſint li-
ta, pagina hæc, in duobus ultimis numeris mutanda, iterato bre P. Na-
dellinatur ad prælum; perſertur Roma gravissimum San-
ctissimi Domini Noſtri Decretum, publicatum iſic an. MDC-
LXXXIV die x Iulii, quo Libri quidam, Auctore Natali
Alexandro, Fratre Ordinis Prædicatorum, in ſedecim
volumina diſtributi (prater alios in quaerunt opuſcula di-
rifosi) & à primo uisque ad duodecimum ſeculum in-
clutive editi, ſub titulo, Selecta Historiæ ecclæſasticæ
ex Capita, à S. D. N. Innocentio PP. XI motu proprio
& ex certa scientia ac matura deliberatione, deque
A postolica potestatis ſplendididine, damnantur ac
reprobantur, ac legi ſeu retineri prohibentur; ipſorumq; librorum omnium & ſingulorum imprefio,

A *descriptio, lectio, retentio, & usus sub gravissimis pen-
nis in decreto contentis, omnia interdicuntur. Ne quis
igitur, duos hos Tomos in lucem venire videns post hujus-
modi Decretum, & nihilominus in eis dictos libros subinde
absque scrupulo allegatos reperiens, observantiam Apostoli-
corum mandatorum, quam ante singulos Tomos profremuit,
eo in casu desideret; monitum lectorem velim id prius quam
tale Decretum condiceretur Roma, procul inde in Belgio esse
absque malo dolo factum; & quidem in iis dumtaxat ar-
gumentis, qua sola si Auctor ille tractasset, non putamus
incursum fuisse Sanctæ Sedis indignationem tam gra-
uem. Interim etiam sic impressa pro non impressis haberet
cupio; & Pontificia voluntati in omnibus atque per omnia
morem gestum desiderans, è sexto septimoque Maij Tomis,
jam jam ad prælum postulandis, expurgo quæcumque
alia loca, dictorum librorum mentionem facientia.*

JESUS CHRISTUS PONTIFEX IN AETERNUM.

 Esus CHRISTUS, conceptus de Spiritu sancto, xxu Martii, natus de Maria Virgine xxu Decembris, anno ante vulgarem Æram à Kal. Januarii inchoandam sexto; expletis vitæ annis xxxiiii, mensibus iii, crucifigitur sub Pontio Pilato Præside Iudææ, Romano Imperatore Tiberio, Duobus Geminis Consulibus, xxu Martii, anno xxix vulgaris: Æræ tertio die resurgit à mortuis, & quadragesimo post ascendit in cælum u[erbi] Maji, relieto in terris Vicario Petro ejusque successoribus: à quo in Apostolica Romana Sede fluit series summorum universalis Ecclesiæ Pontificum. Alii volunt immediate ante communem Æram natum, ipso autem ætatis suæ an. xxxiiii, per tres menses dumtaxat inchoato, mortuum iii Aprilis, & xiiii Maji assumptum in cælos quod, præ priori veterum plurium sententia, nobis quoque verisimilius est.

Priorem
sententiam
conatus de-
monstrare
Hensche-
nius,

Quam recepta tertio quartoque Christi seculo
opinione, sere per omnem Ecclesiam Occiden-
talem (sub ea etiam comprehendendo Africam)
creditum fuerit dicto Geminorum Consulatu, menē ac die,
passum esse Christum, & quam commode exinde retroceda-
tur per universam illius vitam, usque ad humanae salutis
initium, diem inquam Incarnationis Dominicā, aliaque il-
lam praegressa historia etiam secularis puncta, conatus fuit
explicare, & nonnullorum virorum eruditorum judicio visus
est demonstrare P. Godesfridus Henschenius, Exercitatione
prima & secunda ante Catalogos veteres antiquorum Pon-
tificum, quos Lector consulat. Sed pag. x velim benigne corri-
gat errorem hypothetā, qui ubi expansam in margine anno-
rum singulorum tabulam, prout occasio ferebat dividere de-
buit, atque eam à prima ad secundam columnam transfer-
re, easdem in capite secunda columnā notas eodemque ordi-
ne posuit, quo posuerat in capite prima columnā: quas ta-
men oportuisset prosequi, sicuti circa medium primā colum-
nā jam quadam tenus fuerant mutata, hoc modo:

*In sua ante
Aprilem
Diariba;*

*in eadem
voluit deinde
de mistari
aliquid,
circa ador-
tionem Ma-
gorum.*

D

absque malo dolo factum; & quidem in iis dumtaxat argumentis, qua sola si Auctor ille tractasset, non putamus incursum fuisse Sanctæ Sedis indignationem tam gravem. Interim etiam sic impressa pro non impremissis habet cupio; & Pontificia voluntati in omnibus atque per omnia morem gestum desiderans, è sexto septimoque Maij Tomis, jam juri ad pralum postulandis, expurgo qualcumque alia loca, dictorum librorum mentionem facientia.

四

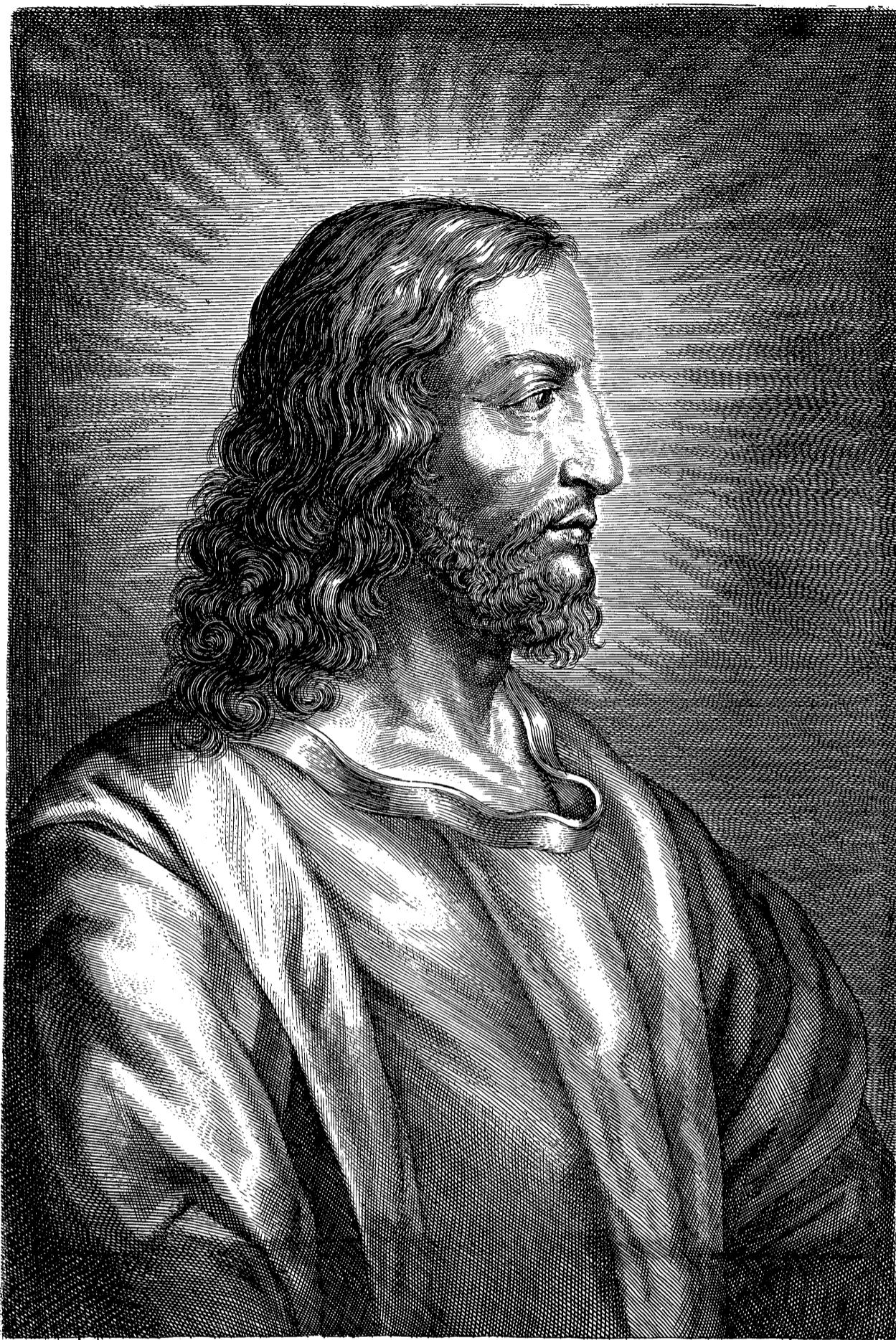
in Egyptum. Itaque ante annum primum etatis Christi, & quintum ante aram vulgarem omnia hæc refer, velut sub finem ejusdem primi anni facta, cum Christus esset secundum etatis annum recente ingressus.

3 Visis etiam quæ in Chronologia Patriarcharum Hierosolymitariorum dixi, circa apparitionem Christi. Jacobo mas Christi Adelphotheo factam, & commemorationem i Cor. 15, 6; apparitionem post Ascensionem Domini ad celos, iiso post Pentecenes.

reliat populi aperiacionem Domini ad eas, immo post Ascensionem
in eandem mecum venit sententiam, ut verosimilium
esse crederet, eas omnes quas ibi Paulus commemorat Ap-
paritiones, exceptis fortasse duabus primis, ejusdem posterio-
ris temporis esse; adeoq; diversissimas ab iis, quas memorant
Euangelista, factas per dies xl post Resurrectionem. Certe
illi plusquam quingenti fratres, quorum iste fit mentio,
incommode dicuntur simul convenisse ad Dominum viden-
dum in Monte Galilea: quo solos undecim adducit Mat-
thaeus: neque etiam dixerim fuisse eos in Monte Oliveti,
ubi rursum soli undecim, cum Maria tamen & mulieribus,
videtur adfuisse. Et vero quomodo illi iste plusquam
quingenti fuissent, qui post Ascensionem, collectis quot-
quot poterant aliis, ad subrogandum unum loco Iudea, solum
erant turba hominum, virorum scilicet & mulierum, fere
centum viginti? Ergo sub Consulatu duorum Geminorum
expunges tres ultimas lineas, & postea anni sequentis hi-
storiam isti sententia aptabis.

4. Sequens dissertatione procedit ex hypothesi, de anno
XXXIIII Era vulgaris, quo Christus obierit; utrum autem ex hinc sequatur cumdem fuisse etiam XXXIIII ab Incarnatione & Nativitate Domini, indecimum relinquit. Illa pistola ad autem jam impressa, geminam ab eruditissimo Rosino nostro finem requie-
accepi Epistolam, oppositam conciliationi per ipsam Differ-
tationem tentatae; quam una cum alia priori, cuius hic ali-
qua facta mentio, inveniet Lector post Pontificatum Pascha-
lis II. cum quo pars prima nostri huius Catalogi terminatur.

DIS-

IESVS CHRISTVS
PONTIFEX IN AETERNUM

DISSESTITO I.

De annis ante vulgarem æram quinque, componendis cum verosimiliori
sententia de anno^oxxiiii mortis.

Xercitatio Henscheniana iiii ante Aprilem, duas præcedentes confirmat à rebus, post Passionem gestis, ostenditque antiquos plures, qui numeratis ab ea annis rerum illustrium memorias quasdam consignarunt, à

Non obstantibus Hen-schenii ar-gumentis, se stare. Hac ille cum sic esset commentatus, ita sua ac-quievit sententia, ut crederet eam, saltem ex auctoritate, firmissimam esse, quidquid alii paulo antea in Gallia (quo-rum tamen lucubrations non viderat) pro communis Æra rectitudine afferenda cœperant disputare. Cum vero unius eorum Iacobi Grandamici opus accepit, sub titulo Chronologia Christiana recusum Parisiis anno 1668; viditque eum, omnibus auctoritatibus illis susdeque habitis, etiam Iosephum, Dionem, & alios à dicenda circa Herodis mor-tem sententia excludere, tamquam pluries à vera temporum ratione exerrantes, viciūm non magni faciendum sibi cre-didit, quod Grandamicus opponebat ex astronomicis ratio-nibus: cum ipse Henschenius earum esset minus peritus, & jam semel ex Epiphanio persuasus, Iudeos illas nonnisi per-turbatas habuisse. Interim quotquot nunc fere habet Gallia istiusmodi disciplinarum scientes viros (habet autem plu-mos) judicant, convinentes esse Grandamici demonstratio-nes; qui autem eas minus capiunt, in eamdem tamen sen-tentiam haud difficulter coguntur ratione historica, petita ex Phlegonte, Hadriani Cæsaris Liberto, circa annum ex scribente, & apud Philoponum dicente, quarto anno O-

passum esse Christum vulgaris an. 33 aera vulgaris 3 Aprilis. lympiadis ducentesimæ secundæ (quem esse annum aera vulgaris xxxiiii apud omnes in confesso est) factam solis deflectionem, omnium quæ ante innotuerint maxi-mam; & noctem hora diei sexta talem, ut stellæ in exculo apparuerint: quem locum ex ipsomet Phlegonte al-legant etiam Eusebius, Hieronymus, aliquique contra Gentiles, pro Christi divinitate in morte ejus ostensa; nihil dubitan-tes, quin is agas de tenebris, tunc prater ordinem naturæ factis in plenilunio per horas omnino tres, cum naturales eclipses fiant in coniunctione solis ac luna, neq; diu darent, neque totum prorsus diem auferant, &c.

2 Huc accedere volunt aliqui profondioris speculatio-nis ac studii demonstrationem illiam ex hebdomadibus Danielis;

C secundum quas annum vulgaris aera xxxiiii ipsum esse, quo Quod licet ibi, tamquam septuagesima hebdomadis medio id est quar-to, predicitur Christus occidentus, succedente sacrificio digniori nova Legis, defectura figurata hostia veteris Testa-menti. Hoc novissime conatus est demonstrare, Dissertatione erudita super Matthæi xxiv p. 15, P. Petri Poſtinus. Sed non video quomodo ea ratione demonstrari quidquam effica-citer posse pro vel contra alterutram sententiam; dum ipse Dissertationis illius auctor denique fatetur, ex anno quo mortuus est Christus definendum esse, unde sumendum sit hebdomadum istarum initium. Licet enim ex Prophe-ta constet, numerandas illas ab exitu sermonis ut iterum ædificetur Jerusalem, & licet ipse demonstret, hunc ser-monem, à tribus diversorum Regum editis pro restauratio-ne solius templi valde diversum, esse litteras quas Nehe-mias (uti scribitur lib. 2 Esdræ cap. 2) anno vigesimo Artaxerxis Regis obtinuit ad Ducez Regionis trans flumen, ut traducerent eum donec veniret in Judæ-am; & ad Asaph Custodem saltus, ut daret ipsi ligna quibus tegere posset portas Templi, turres Domus, & muros Civitatis; constat tamen àque certo, annum istum vigesimum non esse numerandum, ut pasim historici profani numerant, ab anno 1111 Olympiadis LXXIII, quando mortuo patre Xerxe solus regnare Artaxerxes cœpit, an-no ante aera vulgarem cccclu; quia sic Christi mors de-

beret differri ad annos octo ultra xxxiiii; sea querendum propter in-aliud regni principium, ejus scilicet quod communiter cum certum ini-patre gesit. Nam autem hoc constat, nec constat quoto

tum Artaxerxes cum anno ante obitum patris Artaxerxes iste regnare si cœpit; patre reg-

nihil preter incertam conjecturam. Poſtino restat, qua des-ſtantis;

niat fuisse Regem à patre dictum, octavo potius, quam duode-cimo ante dictum obitum anno; quod tamen necesse est, ut sciamus, mortem Christi, qua prædicta futura anno abinde cccclxxxviii (hic enim est medius hebdomadis lxx) anno potius xxxiit quam xxix vulgaris aera conti-gisse. Nam quod pro priori numero assumitur, Artaxer-xem solum natum patre jam in Regem coronato, & etatis annum saltem xii regisse quando assumptus in regni confor-tatem est; utrumque per solam conjecturam dicitur, proinde nequit certam ullam conclusionem fundare, cum & prius esse natus idem Artaxerxes potuerit, & duodennis etiam coronari. Quandonam ergo coronatus sit scire debe-remus, retrogradiendo à morte Christi ad initium hebdoma-dum septuaginta, & ab hoc initio per annos viginti ad ini-tium Artaxerxis, non illud vulgo notum externis scriptori-bus, sed magis domesticum, eoq; Nehemias atque Esdra Ar-taxerxis domesticis, aliisq; in Perside natis familiaribus. Ce-teram ut ista via conficiatur nihil; ea tamen qua supra no-tavi, queaque alia aliunde adduntur multa, talia sunt, ut pervicacem esse oporteat, qui non fateatur ius se moveri; praefidentem, qui omnia dissolvere posse creditat.

E

3 Natalis Alexander, inter Selecta historia Ecclesia-stica capita, qua suscepit Dissertationibus eruditis illustran-da, videns hinc sese constrictum teneri, ne ante annum vul-

garis Æra xxxiiii Christum mortuum fateretur, inde ne dam conci-

Herodem statueret obiisse nisi anno ante aera vulgarem liare.

quarto; novam & nemini auditam hactenus sententiam adduxit in medium, ut Christum diceret obiisse, anno etatis sua xxxiiii inchoato; annum xxixi i i numeraturus, si

cum Henschenio posuisset Christum natum, integro anno

ac tribus mensibus prius quam moreretur Herodes, quod afferendo

congruentius videatur dicturus fuisse. Sed quid faciet illis dem arte

verbis Luce, afferentis, quod Christus, quando incepit se aera vulg-

manifestare, post susceptum à Ioanne Baptismum, erat quasi Christum,

annorum triconta; si is anno xxix aera vulgares jam erat sed an. 33;

ingressus atvis sua annum xxxiiii, aut etiam xxxiiii?

E

Respondet particulam &c. Quasi, idem valere, quod

Circiter, seu Plus minusve, & utrimque habere latitu-

dinem, majorem minoremve, pro ratione numeri cui addi-

tur majoris vel minoris: Christum autem, extremo vita sua

anno, quadragesto quam trigesimo propriorem videri de-

bere, cui Iudei dixerint, quinquaginta annos nondum

habes. Idem observat, persuationem illam, quod Christus

mortuus esset mensē Martio, ex eo ortam videri; quod Apo-

stoli primisque Christiani, primum Pascha anno vertente

3 Aprilis, qui proximo anno fuerit

celebraverint xxu Martii, cum biduo ante, ipsa Parascye

Pascha Iudeorum, recoluiscent memoriam Passionis Chri-

sti; hujus autem anniversarii Paschalis memoriam Gracos

in suis Menais usque hodie conservare, idemque in Occi-

dente nostro Hispanos ac Gallos plures antiquitus tenuisse.

Ast alii, considerantes Christum esse mortuum feria ui, &

annum Duorum Geminorum habuisse litteram Dominica-

lem B, assumpisse videntur diem xxu, tunc cum dicta

feria concurrentem, idque eo libentius, quod tunc quoque

incarnatum Christum fuisse scirent; nihil interim solicii,

quam id bene vel male cum Iudaico ejusdem anni Paschate

conveniret.

4 Ceterum non fuit mens Henschenii (nec porro mea

est) in hanc questionum multiplicium perplexitatem altius

præ quo alii

elegerint

ejusdem

fe

I E S U S C H R I S T.
Nobis satis
est si anno
65 mor-
tus sit
Petrus.

se inferre; satis habuit magnam primi Catalogi antiquitatem & auctoritatem lectoribus suis proponere, & ostendere quam apte inter se cohæreat proposita istic Chronologia; qua si forte à vero deviet, in primo anno Petri per Consules Geminis proximos designando, non potuerit tamen errasse in ultimo, aliunde certius demonstrabili. Acturus igitur de S. Petri Pontificatu, postquam ejus Chronologiam utrique sententia de anno mortis Christi aptavero, in Dissertatione subjungenda de exordio constituta, primum apud Antiochenos, deinde apud Romanos Cathedra; tale ponam Pontifica Chronologia reliqua fundementum, ut quamcumque circa Christum sententiam teneas, in Petro tamen mecum & cum Henichenio debeas convenire; nec altera repugnet alteri quæ ad Cathedram Romanam, quomodocumque de Antiocheno statueris. Tota enim differencia in eo constet, quod prout serius citiusve passum Christum dices, ita plures paucioresve habiturus sis annos, medios inter dimissionem unius & assumptionem alterius Cathedra, quos annos prædicando Euangelio Ecclesiisque ordinantis Apostolus impenderit.

Fatetur
tamen ve-
ro similia
annum 15
Tiberii à
morte Au-
gusti nu-
merari,

5 Interim non disimulaverim, Grandainici sententiam, quoad annum Crucifixionis, pra altera longe vero similiorem mibi videri. Quantumcumque enim ad hanc tuendam apta sit duplex annorum Tiberii Epocha, ab Henichenio exposita; dum tamen constat, priorem illam, neque Romanis scriptoribus neque externis fuisse usurpatam in designandis temporibus, omnes autem Fastos Imperium illius solum ordini ab obitu Augusti; agre mibi passum persuadere, quod Lucas Euangelista, bortatu Apostoli Gentium Pauli, pro Gentilibus, Gracis potissimum ac Romanis, Euangelium scribens, volensque initium Prædicationis Iohannis chronicò charactere insigne, notando annum xii Tiberii; pro anno, quem primo auditu omnes erant intellecti cadere in Consulatum Duorum Geminorum, voluerit notare alium, quadriennio anteriorem, sub Consulatu Lentuli & Alini, de quo nemo esset cogitaturus, nisi expresse moneretur, aliter quam vulgo soleant annos numerari, scilicet à tempore per patrem communicati Imperii. Hoc enī quid fuisse aliud, quam lectors inducere in periculum præsens id ignorandi, quod Euangelista videbatur velle notissimum esse, toriusque historia à se scribenda basim?

(et si non de-
sit prætex-
tus ad
eundem à
communi-
cato Impe-
rio dedu-
cendum)

6 Posset quidem pretendere aliquis, quod sicut Hispanica Provincia semel apud se inducto usu Æra propria, in honorem Augusti assump̄ta, xxxix annis ante vulgatam nostram, eamdemque constantissime retinuerunt per quatuordecim saecula: ita Iudei, post depositionem Archelai, proprio jam Rege destituti cuius annos numerarent, ad nuntium communicati ab Augusto cum Tiberio Imperio, per adulacionis excessum, propriam Æram sibi constituerint, sōlique usurparient cum Lucas scriberet. Sed hoc facilius diceretur quam probaretur, nullo talis consuetudinis Iudei vestigio apud scriptores extante; attento insuper quod Lucas non scriperit Iudeis. Alioqui buc faceret, tum Persarum exemplum, quibus illa gens diu servivit; tum alia quadam in Scriptura sacra: puta de Ieroboam Rege Israel & Ioachin Rege Iuda, quorum anni ex duplice epoche fluunt, dum 2 Paralip. 25 & 4 Regum 14 dicitur Amias Rex Iuda obiisse anno xii Ieroboami, & mox sequenti capite 15 filius ejus Azarias successisse anno xxiiij ejusdem Ieroboami; Ioachin vero affirmatur 4 Regum 24, decem & octoannorum fuisse cum regnare ceperit: 2 autem Paralip. 36, annorum dumtaxat octo: quam discrepantiam explicant Interpretes, Cajetanus, Salianus, Cornelius, & alii, per annos quos idem Reges communes habuerint cum patribus suis.

7 Tali autem explicationi, etiam Tiberio aptanda, fortassis favet, quod Lucas non designet annum Βασιλείας (qua voce plerunque utuntur scriptores Graci, quando agunt de Imperatoribus Romanis, Augusti successoribus) sed ηγεμονίας; estque ea vox, aque ac vox ηγεμών, in indifferens ad qualecumque imperium, & de Provincia

rum Präsidibus ordinarie dicitur, quemadmodum mox idem Lucas subjungit, ηγεμονίας τε Ποντίας Πιλάτου & Ιαδαῖας, Procurante Pontio Pilato iudicem: vel iudicæ Presidente: & in hoc sensu etiam apud Tacitum dicitur, quod Tiberius, lege per Consules lata, provincias cū Augusto communiter administravit quod Graece, ηγεμονία diceretur: adeo ut ex vi verborum non necessario debeat locus intelligi de summa absolutoque Imperio.

8 Mallem tamen (sicut iam dixi) credere, quod Euangelista voluerit uti annorum numero, per totum Romanum Imperium aequaliter & uniformiter intelligendo, sicut intellectus Interpretis vulgaris, quando absolute veritatem percepit. Quod si posito sic anno, minime obscurum dubioque, etiam licet annos

maxime si
tenere etiā
licet annos
5, era vulg.

ceat nihilominus mortem Herodis eo anno relinquere, quo prævios. relinquendam suadent omnes historici, quibus sententia altera nescitur, facile apparebit, quomodo alii circa natum annum Christi, alii circa mortualem etraverint; quae est nova Natalis Alexandri sententia, sed paribus conciliandis per quam commoda. Hi enim, quibus notum erat, quo anno mortuus esset Herodes, in cujus diebus Christum natum adoratumque à Magis Matthæus asserebat: cum legerent Christum manifestari capisse dum esset annorum quasi triginta, consequens esse censuerunt, ut mortuus fuerit in Consulatu duorum Geminorum, parum cunctantes de annis Tiberii. Ipsi vero, quibus hic erant notiores magisque in oculis, inde retro gradientes per annos triginta, eo natum dixerint, quem modo numeramus. Era Christiana primum, nihil curantes de Herode. Error autem hic tanto excusabilior fuerit, quanto de annis ab Incarnatione numerandis minus cogitatum erat usque ad Dionysii Exigui tempora, id est ad medietatem seculi ui, cum omnes ubique Christiani satu haberent moribus ac religione à Gentilibus discerni, reliquè vero convictus civilis mediis nequaquam affectarent sequestrari; ideoque sicut legibus, ponderibus, mensuris eisdem, sic & notis temporum uterentur, quia contrarium facere factiositas possit quam pietatis fuisse.

9 Post Nicenum nihilominus Concilium, quo Pascha-
lum Circulorum ordinandorum atque Romano Pontifici Anno 33, mittendorum cura Alexandrinis in Ægypto Episcopis com-
missa fuit; incertum quando, diu tamen ante Dionysium cereos à
Exiguum, videri potest publice introductus in Ecclesia u-
sus annorum à Passione numerandorum. Testatur enim Be-

Christi;

da lib. de ratione temporum cap. 45, Fratres, qui Romæ fuerunt anno juxta Dionysium dccc, in Natali Domini, in cereis S. Mariæ scriptum vidisse, & inde descripsisse hoc modo; A Passione Domini nostri Iesu Christi anni sunt dccc xiii. Quod licet ipse eo adducat, ut probet Romanam Ecclesiam, ubi tempus Do-
minicæ Passionis populis in memoriam revocat an-
F
nuatim, semper adnotare numerum annorum, tri-
bus & triginta annis minorem, quam ab ejus Incar-
natione Dionysius posuit (in quo decipitur, quia Dio-
nysius ab Incarnatione incipiens, totis xxxix annis pre-
verit tempus Passionis) videtur tamen id probare quod in-
tendant ii, qui anno vulgaris Æra xxxix passum Chri-
stum suffinent. Etenim inscriptio cerei, quam Fratres isti
viderunt, non pro eo Dionysiano anno, quem tunc nume-
rabant, fuisse videtur, sed pro sequenti, quem nos à pro-
ximis Ianuarii Kalendis aufficiamur; quique retrogradendo
diem ad menses tres, tunc vere secundum istam senten-
tiam numerari poterat dccc à Passione; siquidem con-
gruum erat, ut ante initium anni explicaretur ratio fe-
storum pro anno sequente, qui proinde inscribebatur cereo,
toto isto anno legendus.

10 Cum igitur Dionysius, in sua de Paschatis ratione Epistola, sic loquitur: Quia vero S. Cyrillus primum adeoque anti-
Cyclum ab anno Diocletiani cliiicepit (est hic nobis tiquior illus
ccccxvii) & ultimum in ecclii terminavit (qui no-
bis est dxxxii) nos à ccccliii anno ejusdem Tyranni
potius quam Principis (id est dxxxii) inchoantes no-
luimus circulis nostris memoriam impii & persecu-
toris

A toris innectere; sed magis elegimus ab Incarnatione Domini nostri Jesu Christi annorum tempora praenotare. Cum, inquam, sic loquitur Dionysius, nec à Passione Domini, sed ab Incarnatione tempora pranotare intendit; apparet eos, qui annum à Passione Monachis Anglis visum, cerei S. Maria inscriperunt, ipso ecclesiastici anni exordio, id est in Natali Dominico, pro proxime inchoando anno civili; non fuisse in hoc secutos ritum & calculum, quem Dionysius fuerat conatus inducere; sed quem accepserant à majoribus, adeoque eum diu anteū usum sicut Romæ receptiorem fuisse: quidni ab aetate Cyrilli, aut etiam multo citius cœptum? Nam Cyrus (ut apparet ex verbi Bedæ) annis Diocletiani Circulos suos adaptaverat; illi autem accepserant à majoribus inscribere eisdem annos, numeratos à Passione, id est Redemptione humani generis, credo ob eamdem causam, ob quam postea elegit Dionysius ab Incarnatione, tamquam à saluto nostra principio, exordiri. Ab ipsis porro cereis, quibus ita quotannis inscribatur vel appendebatur index festorum cuiusque anni, à Dominica Septuagesima procedentium & leges Paschæ sequentium, existimo processisse ritum eorumdem in Paschate consecrandorum. Licet enim eum Prudentii Poëta aetate, id est seculo v, notum fuisse negent heretici, nolentes de eo intelligere ipsius Hymnam, cui iustius, Ad incensum cerei Paschalis; quia alia MSS. solum habent, Ad incensum lucernæ: ipsum tamen Hymnum legenti appetit, non de quocumque cereo vel lucerna agi, sed de eo qui propriis ceremoniis consecratus Christum, & perfectus ab eo redemptoris humana mysteria, eorumdemque in veteri lege figuræ representat. Etsi enim ei hodie non videatur competere, ut dicatur tinctus pacifici chrisimatis unguine, sicut canit Poëta, insiguntur tamen eidem adhuc quinque grana Incenti benedicti, in titulo nominati. Quidni autem in ejus benedictione olim etiam fuerit adhibitum Chrisma, sicut hodieque adhibetur in benedictione Fontis baptismalis? idque tunc primum cessarit, cum Cerei benedicendi jus, quod primitus à Matribus ecclesiis seu Cathedralibus usurpatum Zozimus Papa ad omnes Parochiales extenderat, communicatum fuit aliis quibuscumque ecclesiis non parochialibus, & jus usurpandi Chrysostomus non habentibus.

B sicut &c cōfervatio Cer-
rei Pascha-
lia.

ix Atque hac dicta sunt occasione Cereorum, quibus inscribebantur antiquitus anni à Passione Domini, à qua

per triennium & tres fere menses retrocedendo, venitur ad IESUS initium prædicari à Iohanne Baptismi, descriptum à Luca. CHRIST. Et eatenus quidem recte se habuerit illa qualiscumque traditio ecclesiastica, in supplicatione antorum; vacillare autem primum cœperit, cum Dionysius eam voluit usque ad Christi incarnationem extendere, per solos triginta annos, quam quasi Lucas absolute dixisset, totidem & non plures habuisse norum prædictum, cum baptizaretur. Plures autem eum habuisse cise 30, (quod nos libenter diceremus cum P. Natali, quando in anno mortis oportet omnino recedere ab Henschenii sententia) confirmat etiam S. Irenaeus, scribens lib. 2 contra heres. cap. 39 quod jam in ætatem seniorem declinabat Christus quando docebat, sicut inquit, omnes Seniores testantur, qui in Asia apud Joannem discipulum dominis convenerunt, id ipsum tradidisse eis Joannem Quidam autem non solum Joannem, sed & alios Apostolos viderunt, & hæc ab eis audierunt, & testantur de hujusmodi relatione. Ipse quidem Irenaeus, qui cum Senioribus ipsis egisse junior potuit, indicatum sibi ab illis declivium in ætatem seniorem pro suo interpretatus arbitrio, eique aptans verba Iudeorum, Quinquaginta annos nondum habes (quod, inquit, de eo dicitur qui jam quadraginta annos excessit, quinquaginta autem nondum attigit, non tamen multum à quinquagimo abstatit) illud à quadragesimo aut quinquagesimo anno orditum, talemque ætatem habuisse Christum sensit, quod recipere non possumus. Sed si hominis ætatem, quam ille dividit quadrifariam, bifariam partiaris, in juvenem senioremque; cum eam septuaginta annis Regius Psalmes circumscribat, profecto qui annum xxxxi agens aut superans prædicabat, & anno xxxviii moriebatur rebe dicebatur jam in ætatem seniorem declinare: nec plus potuerunt illi Ioannis discipuli significatum voluisse. Sic autem non erit opus dicere, quod Apostoli (quos omnes aut plerisque oportet concipere suo magistro juniores) omnes etiam aut plerique infra trigesimum annum vocati sint ad munus Euangelicum, prout consequens esset si tricenarius dumtaxat erat Christus quando eos vocavit.

12 Nunc quoniam Effigies quoque eorum, de quibus agimus, Pontificum Typographo placuit exhibere, sicut eas primus ari incidi curavit Iohannes Baptista de Cavalleriis, bujus ad illas Prefationem hic accipe, simulque consilium disce quo collecta editaque fuerunt.

AD PONTIFICVM EFFIGIES

PRÆFATIO

IOANNIS BAPTISTÆ DE CAVALLERIIS.

Romanorū
Pontificum
continua se-
ries,

validum
adversus
hereticos te-
lum,

D confirmandam Catholicæ & Apostolicæ fidei veritatem, quantum momenti adferat legitima Romanorum Pontificum successio, ab ipso Divo Petro Apostolo, cui gregis sui pascendi curam Christus Dominus concredidit, ad hæc usque tempora nostra continua, vel inde, Christiane Lector, animadvertere potes, quod hostis generis humani diabolus, per membra sua schismaticos & hereticos, in hoc unum, omne studium suum conferit, ut fundamentum hoc, in quo Christus Ecclesiam suam edificavit, subruere & ex animis fidelium penitus extirpare possit. Scit enim serpens ille callidus, se tum demum circa Ecclesias naufragia atrocis gravaturum, si quando gubernatorem sublatum, & pulcherrimum ordinem Ecclesias coeturbatum animadvertisit. Ceterum divina illa bonitas & sapientia, quæ præsidio suo nunquam Ecclesiam destituere solet, inter tot labentium temporum varietates & difficultates, id sanctorum Patrum vigili cura studioque per-

Maji Tomus IV.

fecit, ut veluti per manus traditam, integrum eorum seriem haberemus, qui post Divum Petrum Apostolorum Principem, Ecclesias Dei, ductore Spiritu sancto, ita præsuerunt, ut & sanam à Christo Apostolisque traditam doctrinam illibatam conservarent, & fratres suos in fide confirmantes, hereticorum errores, quibus plurimorum mentes fascinare diabolus numquam intermittit, everterent ac condeinarent. Qua quidem in re singularem Salvatoris nostri prævidentiam, & in promissione Petro Apostolo facta veritatem manifeste exhibitam admirari licet; quod cum in plerisque Ecclesiis, quæ ab Apostolis erant fundatae, Episcoporum continua series sibi interrupta defecerit, sola Romana Ecclesia tam excellenti divinæ gratiæ privilegio dorata videatur, ut in tantis tyrannorum persecutionibus portæ inferi adversus eam prævalere non potuerint; & fides Petri, pro qua Christus ut ne deficeret oravit, in successoribus Petri, perpetuo salva & nullius erroris labe contaminata, viguerit. Hinc videre licet prisco illos sanctos

b

P.

A Patres, cum pro veritate contra falsas hæreticorum opiniones decertarent, ab ipsis Apostolis deductam Romanorum Episcoporum successionem, tamquam validissimum arictem, destruendis illorum erroribus admovisse; & hanc demum certissimam fidei regulam eos judicasse, quæ cum visibili Pastore & Christi in terris Vicario per omnia consentiret.

*ad instru-
tionem ru-
diorum et
iam colori-
bus expref-
sa,*

2 Quoniam autem quod sunt hominibus in literis versatis Scripturæ, hoc sunt idiotis picturæ, non modo per illas, sed & per istas, pii majores nostri ruidoribus insinuare voluerunt, quos vere fidei duces & magistros sequi, quorumque vestigiis insistere potissimum deberent. Atque hac maxime de causa, in templis Deo dicatis, quæ in hac alma Urbe venerandæ antiquitatis memoriam retinent, sanctorum Pontificum seriem, multis in locis, coloribus expressam reliquerunt; ut vel hac etiam ratione populos in fide confirmarent, & quam doctrinam illis tradarent, nimurum eam quæ ab Apostolis eorumque successoribus ubique diffunderetur, omnibus palam facerent. Hæc ego mecum expendens, & quorum impietatis devenerint perditæ quidam homines, qui à patre suo diabolo edocti, omnes machinas, ad obnubilandam hanc præclaram in Ecclesia Dei lucem, adhibent, diligentius considerans, ut & ipse pro modulo meo aliquid adferrem, ac in Ecclesiæ gazophylacium, tot clarorum virorum, qui perpetuam hanc Pontificum Romanorum successionem scriptis suis egregie defenderunt, thesauris refertum, cum illa paupere vidua, duo minuta immitterem; Pontificum imagines conquirere, & conquilitas in lucem proferre constitui: rem sane arduam & cum primis difficultem aggressus: quæ tamen, per Dei gratiam, adeo non infelicititer cessit, ut licet magnum laborem suscepisset, non tamen nisi re plane perfecta conquisci potuerim.

*ex vetustis
monumen-
tis studiose
collectas,*

3 Multas enim Pontificum effigies, post eas quæ pridem opera F. Onuphrii Panvinii in publicum prodierunt, studiose conquilitas, partim ex sepulturis, picturis, & musivis antiquis, partim ex numismatibus excerptis, in unum collegi; reliquas autem ex Basilicis sanctorum Petri & Pauli, diversisque in Urbe Ecclesiis depromendas curavi; ea potissimum ratione ductus, ut cum tibi, Christiane Lector, vivas imagines representare non possem; saltem eas exhibere, quas à multis retro seculis, in antiquioribus urbis Romæ Ecclesiis depictas cernere licet, ut sic antiquitatis nihilominus speciem aliquam, vel in ipsa habitus ratione videre, & ea te oblectare posses. Probabile enim est, quamvis seculum illud politioris pieturæ fuerit expers, in effingendis tamen ejus generis imaginibus, Romæ præsertim, traditionem quamdam secutum fuisse. Nam absurdum videri non debet, in ipso crescentis Ecclesiæ initio, non desuisse multos, qui quod studium in colendis dæmonum idolis antea nefarie ponebant, hi postmodum sacro Baptismatis fonte abluti, illud ad propagandum verum Dei cultum, qui in Sanctis suis pie colitur & honoratur, laudabiliter converterint; & ad devotionem excitandam, eorum imagines, qui pro Christo gloriosam mortem oppetrere non dubitarunt, apud se religiose asservaverint: illorum autem maxime, quos vel dignitate Ecclesiastica, vel virtute sanctimonia, vel miraculorum magnitudine, ceteros superare videbant. Imaginum certe in Ecclesia Dei usum antiquissimum, & ab ipsis Apostolorum temporibus deductum fuisse conitat: quo tempore, cum artes iste passim in urbe floruerint, haud obscure conjectari possumus, eos qui Sanctorum Martyrum aut Pontificum imaginibus asservandis studebant, naturalibus potius lincamentis expressâ, quam fictitiâ aliquâ eorum effigie, fuisse delectatos. Hæc & id genus alia,

ubi diligentius tecum, benigne Lector, consideraveris, bona spe sum, quod diligentiam hanc nostram non improbabis, qui venerandæ antiquitatis memoria, quantum sicut, edito hoc libello conservare, omnibusque palam facere studuimus, Romanorum Pontificum successionem, quam nostri temporis hæretici impudenter oppugnant, ita apud nos integrum vigeat, ut non modo nomina, genus, & patriam singularum, sed etiam effigies ipsorum, ad vivum expressas ostendere possimus. Bene vale, & labore hoc nostro felix fruere.

D

4 Hactenus Auctor, qui utinam etiam curavisset docere posteros, quibus in locis ac monumentis singulae effigies spe- ideoq; fidem
etari potuerint, addito de cuiusq; vetustate judicio. Inter m aliquam
pro eo, proque iis quos est secutus pictoribus vel sculptori merentur
bus, istius seriei, meane equidem nolim obligare fidem, effigies singulas aque certa referre lineamenta eorum, quo-
rum inscribuntur nominibus quin potius suspicor, tum ante S. Silvestrum, tum postea fuisse non paucos, quorum va-
ris ex causis abolita memoria nequiviter in tabulas aliter
referri, quam per usurpatam permisquamque pictoribus simili-
cauſa licentiam. Quamdiu tamen discernere nequimus inter
veras fictasque, siat hac gratia antiquitati, ut quales acce-
pus tales tradamus. De Onuphrio autem, viro religioso,
Ordinisque Augustiniani professore ac sacra antiquitatis re-
verentissimo; deque Ioanne Baptista (cujus etiam antiqua-
rum Vrbis Roma statuarum libri duo habentur excusi Venetiis anno 1579) qui Serenissimo Principi D. Andreae S. R. E.
Card. de Austria Pontifices suos dedicans, commemorat Io-
annem & Antonium Cavallerios, suos consanguineos, quo-
rum alter ipsi Cardinali, alter ejus Serenissimo Parenti
Ferdinando Archiduci, Maximiliani Cesaris Nepoti, à Con-
fessionibus sacris fuit; de Onuphrio, inquam & Ioanne Ba-
ptista presumamus, fide optima edidisse quas invenerunt
imagines. Displacet tamen, quod ibi post Zachariam Pa- *Si paucas*
ordinatus, adeoque solus fuerit in numerum Pontificum re-
latus. Primus Baronius utrumque posuit, & contra totius
antiquitatis fidem nominavit Tertium, qui aliis Secundus
est; itaque ceteros consequenter numero uno auxit. Hujs fugientem secutus Thomas Treterus, Canonicus S. Marie
Trans-tiberim, in Compendiariis gestis Romanorum Pon-
tificum (quibus, velut Onuphrii supplemento, usus Cavalle-
rius fuisse intelligitur ex Bulla Privilegii, ipsi à Gregorio
XIII concepi) necessitatem Baptista imposuit ejus imagi-
nem aliquam comminiscendi, quæ in antiquis nulla erat.
Idem suspicari poterimus de nonnullis, eodem expressis ba-
bitu, quo antiquiores ante Silvestrum: id enim prater mo-
rem mediæ avii erat, quo omnes pingebantur indui Plan-
tam sacrificalem id est Casulam, vel Cappam choralem,
quam Pluviale appellant.

E

5 Causa autem cur Typographo, effigies illas, magno
sumptu à se curatas, huic tractatu inserendas offerenti, & merentur
consensum præbuerim, potissimum fuit; quod animadver- tur in hoc
terem easdem, tum Roma tum alibi identidem sculptas opere con-
seruantur, atque resculptas, à primi illius Cavalleriani prototypi li-
neamentis magis magisque deflectere; confundique ab ig-
nariis hominibus insignia quadam Pontificalia, & ad ho-
dierni temporis formas aptari, preter historiarum fidem; ac
nominationem circa tiaras. Cum enim haec constet simplici co-
ronamento omnes instructas fuisse usque ad Bonifacium VIII, qui ipsum duplicavit, primum vero Urbanum V, prototype
addidisse tertium circulum, sicuti eruditus notavit Nicolaus sunt:
Alemanni, in Dissertatione Historica de Parietinis Late-
ranensibus à Francisco Card. Barberino restitutis pag. 129;
cumque Cavallerius, id satis accurate observaverit: in iis
tamen quas nuper accepimus Pontificum figuris, Roma ex-
cūsis anno MDCLXXI, nullas duplicitis coronamenti tiaras spe-
ctar; triplici vero jam inde à tempore Alexandri III, annis fere ducentis citius quam conveniat: & periculum
est, ne progressu temporis longius serpat depravatio, cui
fideliori hac imitatione prototypi consultum volui. Abstineri
autem

A autem ius à tesseris gentilitiis, quas satis liberaliter & audacter addunt aliqui, etiam multis seculis prius, quam ea essent excogitata, sumptas ab hodierno usū antiquiorum in Italia familiarium, inter quas Pontifices pene singulos dividunt. Expludit hanc vanitatem merito scriptor Italus R.D. Aloysius de Tattis in suis Annalibus Novocomensis, cuius verba legi possunt ad xxii nostri Maji, ubi de Eusebio Episcopo Comensi pag. 166. Primus ejusmodi tesseris usus fuisse scitur predictus Bonifacius VIII, gente Cajetanus: secuti subinde, sed inconstanter, alii, qui quidem nobilissimi nati erant: ceteri denique omnes easdem sibi delegerunt: qua tunc exprimi potuerint pro ultimis hisce seculis, notui tamen subire aleam invidiōsī delectus.

*scuta gentilitia cur nulki addita
sed monumenta se pulcralia adhuc inedita*

6 Præterea animadvertisens nostrum P. Augustinum Oldoinum monumenta sepulchralia quorundam Pontificum, qua quidem etiamnam Roma supersant integræ, vel ob renovandam Basilikam Vaticanam destructa in parietibus Vaticanarum cryptarum exhibentur depicta, satis accurate studioseque collegisse, novissime Ciacconium edendo; eorum

vero quo in reliqua Italia, Gallia, atque Germania, istis ubi Pontifices quidam mortui sepultique sunt locis, inventiuntur, exiguae habuisse rationem; dedi operam per interpositos amicos, ut ea vel omnia vel pleraque nancicerer, & ari similiter incidenta curavi, prateritis que jam Oldoinus ediderat.

7 Ecce autem, dum hec Praefatio imprimitur, monento temporis, indicatur & promittitur mihi Leodio, à Partibus nostris Anglis, Italice impressa Chronologia summorum Pontificum, continens eorum effigies, nomina, patrias, annos & dies quibus electi fuerunt, cum eorumdem virtutis, ac tempore vacantis Sedis, & quid sub unoquoque Pontificatu memoria dignius gestum sit, à S. Petro usque ad Urbanum VIII, recognita & expurgata à R. P. Joanne Brandi de Salome, Doctore Theologo tertii Ordinis S. Francisci, Romæ apud Franciscum Corbelletti MDCXXVII, ex qua si quid forte in decursu profecerim, non omissam Lectori indicare.

PRIMUS PONTIFEX ROMANUS S. PETRUS APOSTOLUS.

B

ETRUS, ante vocationem Simon, ex patre Jona seu Joanne, de Bethsaida Galileus, à Christi Ascensione in cælum dicitur Maji, anno xxix; vel die xiiii Maji, anno xxxiii, Vniversalis Ecclesiæ primus Pontifex, eamdem rexit usque ad annum lxu; crucifixus Romæ sub Nerone, xxviii Junii, expletis in supremo illo gradu annis xxxii, mense i, diebus xxu; vel annis xxxii, mense i, diebus xii: Romæ vero, saltem ab anno l, annos xii, menes u, dies xii.

E

*Anni extre-
mi defini-
tio certa,*

Irimo indicatos Pontificiū universalis terminos Henschenio definitiū Consules anni xxx, Vinitius & Longinus, atque anni lxu, Nerva & Vespianus. Postremi ex Casarea historia tam certi redundunt, ut nihil haberi certius posse: multos tamen decepit Eusebius, sedisse Petrum affirmans usque ad annum ultimum Neronis, quia sic fortassis legerat apud aliquem, qui annum, cum intelligebat, quem Roma ultimum Nero egit, postea digressus in Graciam, nec amplius reversus in Urbe; sed in Campania manu propria interemptus die viii Iunii anno vulgaris era lxviii, Imperii sui xiiii, inchoato à xiii die Octobris; Quod autem non potuerit Nero, aut isto, aut sequenti anno, Apostolum crucifigendum mandasse, patet, quia hic antea ipso inspectante Simonem Magum ex aere in terram præcipitavit; & Paulus, abstractis ab hominis impuri contubernio mulieribus aliquot illustribus, iram ejus in Christianos vehementius incendit; qua omnia Neronis in urbe presentiam requirunt.

2 Quod Pontificatus universalis initium attinet, ne primus pomo est qui dubitare posse, quin illud à Christi in celos A. det ex anno scensu peti debeat; ejus autem durationem, uti ex notatis mortis Consulatibus satis notam, non curavit Author primi Catalogi definire. Hoc deinde facientes posteriorum Catalogorum autores ex Eusebii sententia, sed cum respectu ad solane Romanam Cathedram, omnisque Consulibus, addiderunt assignatis ab illo ejusdem Sedis annis xxu menses ii, dies Spatiū Romanā 111, sane per quam insulse: cum à die xiiii Ianuarii, quo Sedis imfētū Romanę Cathedræ Ecclesia recolit, usq; ad xxviii perite ex Iunii, fluxerint menses u dies x. Annū autom xxu prægressi presumunt vere reperiri, nisi anno xl Romanam adducas Petrum: quod non convenit cum sententia ipsius Eusebii, dicens anno xi Claudii (qui est vulgaris xlxi) Romanam primum abiisse, dum sic loquitur: Petrus secundo Claudii anno, ad expugnandum Simonem Magum Romanam pergit, ibique viginti quinque annis Cathedram Sacerdotalem tenuit, usque ad ultimum annum Neronis.

E

DISSESTITO II.

De Sede S. Petri Antiochenæ & Romana, ac utriusque initio.

C

*Verba Ca-
logi & Ep-*
1 Vam certum est, utramque Sedem constituisse ac tenuisse Petrum; tam difficile est certo definire, Anafastasi quo anno utramque occupare coepisse, & quot annis tenuerit. Neutrū, ut jam dixi, indicat antiquus Catalogus: solumq; dicit, quod Petrus fuit temporibus Tiberii Cæsar, & Caii, & Tiberii, Claudii & Neronis. Secundus, defecitum illum suppleturus, Primum, inquit, sedit Cathedram Episcopatus in Antiochia annis decem. Hic Petrus ingressus in urbem Romam, Nerone Cæsare; ibique sedit Cathedram Episcopa-

tus annos viginti quinque. Fuit temporibus Tiberii &c. eademque transcribit sic verbotenus Anastasius, nisi quod pro decem annis Antiochenæ Sedis, habeat constanter in omnibus exemplaribus annos septem. In uno ac Ms. Mazzantem ejus exemplari, quod fuit Cardinalis Mazarini, hac de quadri- in margine scripsit aliquis, quasi Anastasi defecit super anno am- plere vellet: Dominus noster Iesus Christus, i sum- bas pra- gresso, Annis xxxii, mensibus i in hoc * numero * an mun. vixit. Trigesimo anno baptizatus, reliquum tem- do?

b 3**pus**

PETRUS

pus prædicavit. Post eis Passionem anno sequenti, tenuit Petrus Apostolus in partibus Orientis Cathedram annis 1111; deinde anno Domini xxxviii venit Antiochiam, ubi sedet annos 1111, dies 1111: deinde venit Romanum, ubi sedet annis xxii, menses 1111, dies 1111. Hac describere volui, non quia magna auctoritatis sint (manifestum enim est vitium in anno Augusti, qui ex mente Auctoris notari debuerat 1111, & vita Petri protrahitur usque ad annum Domini LXXI) sed quia occasionem dederunt Henschenio quatuor annos vagi per Palæstinam Episcopatus adducendi in suam chronologiam. Nec sane paucioribus annis videtur in Palæstina relinqui posse Petrus, quando Paulus dicit se post tres annos à sua conversione venisse Hierosolymam illum videre, tamquam ibi commorantem. Non tamen aut hos quatuor, aut illos sepem plenos sumptis Henschenius: quia Petrum Romanum adduxit anno XL, utique ineunte (nam Cathedræ Romanae instituto recolitur xiiii Ianuarii) & à Mayo anni XXIX, usque ad Ianuarium anni XL, solum habentur anni X. menses 1111.

non item
quod divisio
Apostolo-
rum facta
est an. 12 &
Passione,

B

2. Mirum est autem quomodo putaverit, in eodem spatio temporis inveniri posse annos illos 1111, saltem inchoatos, ane quo ex actos, ex Apollonii Martyris testimonio, tamquam veterum traditioni innixo, scribit Eusebius lib. 5 cap. 18, Dominum Apostolis præcepisse, ne Hierosolymis excederent. Vi enim ad salvandam traditionem iheram frustare torcit Henschenius. pro Hierosolymis totam Palæstinam substituens; ita frustra sunt, qui codem nituntur, ad negandam S. Iacobi prædicationem in Hispania, quia is occisus fuerit Hierosolymis anno XXXXIIII, quando à Christi morte, obita anno XXXIIII vel XXXIIII solum effluxerant anni X vel 1111: Si enim auctoritate illa subsisteret, corruerent etiam anni XXII, qui ex eodem Eusebio adscribuntur Romani Petri Pontificatus. Est ergo vel Apollonii vel ipsius Eusebii error hic evidens, annos duodecim pro duobus scribentium quia non multo pluribus videntur Apostoli substituisse Hierosolymis, quando Paulus Apostolus, post tres annos à sua conversione, id est post annos quatuor à morte Christi, venisse se Hierosolymam ait videre Petrum, & mansisse apud eum diebus quindecim, aliorum autem Apostolorum vidisse neminem, præter Jacobum Fratrem Domini. Est ergo hic aliquid quod in Diatriba sua correctum Henschenius vellet, si viveret.

Nonproban-
tur etiam
anni 25
Sedit Ro-
mane,

C

3. Ipsum autem XXII annorum spatium Romani Pontificatus, pro quo stabiliendo istic impedit Henschenius, quamvis passim & ubique legatur in Catalogo, primo & versu posterioribus, ac velut pro traditione habeatur in vulgo; nullum tamen aliud videtur habere fundatum, quam hallucinationem Eusebii circa annum mortis Christi; & nescio unde sumptam notiam de anno 11 Claudii, quo Romanus prefectus Petrus: inter hunc enim & ultimum annum Neronis videbantur tot anni posse interjici. Porro subverso semel fundamento auctoritatis Eusebiana circa hoc punctum, quid supererit causa ex Scriptura vel Patribus, quo prohibeamur isti exorbitanti numero etiam integrum decennium subtrahere? At forte obstat putabitur prima S. Petri Epistola, quam constat Roma scriptam esse presente Marco & quia hunc Eusebius dicit 111 Claudii anno directum esse Alexandriam; & quia hujus discipulos afferit Hieronymus, in libro de Scriptoribus, ideo laudatos à Philone fuisse, quod hic sub Imperatore Claudio legatione altera pro Iudeu fungens sicut ante sub Cajo, Romæ (ut dicitur) est locutus cum Apostolo Petro, ejusque ibi amicitias habuit? Ut hac omnia demus ad secundum Claudii annum pertinere, solum tamen conficient, quod revera Petrus isto anno (ut scribit Hieronymus) Romam excurrerit, & inde Epistolam istam scripsit; non autem quod ibi jam tunc habuerit Cathedram constitutam. Imo eam ibi tunc nondum habuisse, verosimile mihi facit ejus praesentia Hierosolymis sequenti mox anno, ubi circa Pascha captus ab Herode, & in vincula

ab Eusebio
male defi-
nitii,

sumpto ini-
tio ab an.
2 Claudii:

est conjectus: item quod Paulus, post annos à sua conversione quatuordecim (ita enim intelligere malim, quam à primo ejus post triennium Hierosolymam adveniu) cum Petro, Ioanne, Barnaba, & Iacobo in concilium veniens, adhuc in Syria Petrum repererit, cu[m] eoque venerit Antiochiam.

L

4. Dicam igitur, Petrum quidem Romanum venisse 11 quo si anno Claudi (qua res Eusebium decepit) sed prava-^{mam} Petrus, lente apud Imperatorem gratia Simonis Magi, qui ejus jufsu jam etiam ut Deum Roma colebat, erecta inter duos portas area SIMONI DEO SANCTO; mox rediisse in Syriam; ibique mansisse, quod divino admonitu (si Metaphrasti credimus) vel sua propria sponte, iterum Romanum revertit. Causa autem illuc revertendi eadem esse poterat, qua Iudeis ceteris exeundi; Edictum scilicet Claudi, contra eos anno XXXXIX promulgatum. Licer enim dubitet Orosius, an cum Iudei expulsi quoque ab Urbe fuerint conversi ad Christum ex Romanis Gentiles; nulla tamen ratio id suscipit credere. Iustum autem fuit, ut ii qui palam noti erant non tam Christiani indigenae, advenarum magistrorum jam destituti Cathedram præsidio, alicuius apostolici viri, sed Gentilibus minus posuisse annos quique latere posset, praesentia confirmarentur. Hoc se an. 50, vero periculum ceteris animos ac principalior Petrus in se suscepit eo libentius, quod congruum videbatur, ut mundi caput Roma etiam primam Cathedram Episcopalem haberet; satis autem tutum se credere poterat divino munimine, adversus Claudiun, quantumcumque Iudei infensum. Itaque opinati volo, sub initium anni quinquagesimi Romanum advolasse Apostolum, & mense Ianuario ibidem Cathedram sibi & successoribus suis confituisse.

5. Placez vero hic annus vel ideo magis, quod litteram quando diez Dominicalem habens D, habuerit xiiii Ianuarii in Do-^{18 Ianuarii} minica. Quia enim mox infra apparebit, ex consuetudine minicam; plurium conuentus secularium, Ordinationes Episcoporum, praesertim Romanorum, semper in Dominica aut saltem in festo solenniori celebrari; hujusmodi observantia, cuius initium nullum ostenditur, credi potest ab Apostolica institutione fluxisse, ipsumque Petrum ejus in se metipso fecisse exemplum. Et sane cum Ordinationes illæ in Ordinationis primis seculis, etiam inter persecutiones factæ, ex Clerico electione & Populi acceptatione penderent; rectissime ad forum pœnæ designabarur dies, quo populus ab opere feriatus & obser-^{vata} confueverat ad sacra, vel in cryptis peragenda, convenire. Hac porro res, nemini hacten (quod sciam) animadversa, mirum quam utilis in hoc Tractatu futura sit, ad exercitantes identem numeros revocando in viam; & ex pluribus, quos varia MSS. varios offerunt, eligendos unos præ aliis. Nec grave erit, etiam pro Cathedræ Antiochenæ initio, annum simili nota commodum invenire. Si enim per litterarum Dominicalem seriem retrogradari, habebu annum XXXIX, quo eadem littera D fecit ut XXII Februarii, Cathedra istius festo insignis, etiam Dominica fuerit. Hinc vero progrediens per septem annos, à Catalogo & S. Gregorio Magno assertos; pervenies ad annum XXXXII, habentem litteram Dominicalem B, quo fuerit ordinatus successor Euodius; fortassis die XXIX Maii; ut sicut & 22 Apostolus supra septem annos, etiam tres menses & dies Febr. an. 39 octo ibidem federis. Provincia autem, quas dicitur obijis-^{pro initio} se Apostolus, Ecclesiæ ordinando iisque Episcopos conse-^{Cathedra} crando (sicut habet Commentarius de peregrinationibus Antiochæ Apostolorum apud Surium) facile triennium istud requirunt; nemo autem nos cogit illum intra sex septem menses An-^{an. 33.} tiochia Romanam adducere.

6. Hac vero Chronologia istud quoque habebit commodi, & 29 De quod sic non solum invenientur anni duo, quibus Hierosolymis manserint Apostoli ali priusquam in diversas regiones ordinatus dispergerentur (etiam in ea sententia que Christum pas-^{Iacobus pre sum dicit anno XXXXII) sed insuper anni 1111, nescio} unde accepti, & adscripti vago S. Petri per Orientem Episcopatui. Nec enim necesse erat manere ipsum constantem Hierosolymis, licet illic frequens esset; quandoquidem ibi, jam

AD CATALOGVM PONTIFICVM ROMANORVM. *13

jam inde à xxviii Decembri, ejusdem quo Christus crucifixus est anni, proprius Episcopus habebatur Iacobus. Dies autem prædictus, in eadem pro anno xxxii sententia, similiter Dominicus fuit; non item in sententia Henrichii, Consulatu duorum Geminorum Ordinationem Iacobi adscribentis. Sed levia haec sunt, pra eo commodo quod præbet talis Chronologia de initio utriusque Cathedrae, ad librum de Actibus Apostolorum aliasque affines historias aperte ordinandum, quocumque demum anno mortuus Christus dicatur. Si enim cum Ordinatione Iacobi omnia retrotraheremur que Antiochenam Cathedram spectant, sic ut hac constituta fuerit anno xxxii; solum amittes Dominicam, qua fuerit ejus initium (quod pro hac Sede minus curandum, quam pro Romana) & inter utramque habebis longius intervallum temporis, prædicationi Euangelica ordinandisque Ecclesiis per eas omnes regiones impensum, quae deinde Romano Patriarchatui & hinc sumpto Constantino-politano fuerunt succensis.

7 His ita deductis, videtur opera pretium fore, si tabula Chronologica, inserta Exercitat. 2 Henrichiana, pro parte ultima nonnihil augentur corrigaturque hoc modo:

TIBER	A IMPER	A PASS.	ERA VULG	
19	23	5	33	+
20		1		Ser. Sulpitius Galba. L. Cornelius Sulla.
23	27	9	37	S. Paulus venit Hierosolymam videre Petrum. Alii hoc annu Christum passum dicunt. Cn. Accronius Proculus. C. Pontius Nigrinus.
CALI- GULÆ	1	5		Moritur Tiberius &c. Iosephus historicas nascitur. Petrus Antiochiae Cathedram collocat. 22 Fe- bruarii.
4				C. Caligula Cæsar i <i>t</i> . Suff. L. Gellius Poplicola. M. Cocceius Nerva. Petrus relicto Antiochia Euodio Romanam migra- set, si vere ibi annis xxu sedid: quod non probatur. C. Caligula Cæsar iv. C. Sennius Saturninus.
CLAV- DII	1	13	41	Interfecto Caligala vi <i>iiii</i> Kal. Februarii, successit Calendis ipmis Tiberius Claudio, qui translatio in se ejusdem anni Consulatu, primum se Consulem dixit; morem secutis postea etiam aliis, ut proximi- mis Kalendis à sua assumptione Consulatum ordi- narum assumentes, secundum numerarent. Quin etiam idem Claudio instituit, ut bimonthes solum Consulatus essent, sicut in sua Dissertatione Hypa- istica cap. i num. 2 docet P. Antonius Pagi. Hoc an- no Claudio Herodi Agrippa amplificavit paternum regnum, additis ad Galileam Iudeam & Samaria. Quidni & S. Iacobus frater Ioannes fuerit tunc profectus in Hispaniam?
2	14	42		. Tib. Claudio Aug. ii. C. Cæcina Largus.
				Orta fame, quam Agabus prædixerat Act. xi, Paulus & Barnabas collectam stipem Hierosolymam portant, nisi id potius factum sit anno xxxvi i <i>iiii</i> . Petrus (si Eusebio creditur) Romanum tendit contra Simonem Magum; sed ei, summam Claudii grati- am adepto, prævalere pro tunc nequiens Apostolus, in Syriam redit; à plerisque creditus Cathedram Roma collocatam reliquisse, quod nobis modo non probatur.
3	15	43		Tib. Claudio Aug. iii. L. Vitellius ii.
				Herodes occidit Iacobum Fratrem Ioannis gladio, videns autem quia placaret Iudeis apposuit ut ap- prehenderet & Petrum, volens post Pascha produc- tere eum populo. Act. x <i>ii</i> .
7	19	47		Tib. Claudio Imp. iv. L. Vitellius iii.
				Petrus, commodiori calculo, Antiochiae Episcopum

Eudium instituit; & eo onere expeditus, tradit se totum prædicatione Euangelica atque Ecclesiarum per Asiam Europamque ordinationi.

A. Vitellius postea Imp.
L. Vipsanius Poplicola.
Q. Pompejus Longinus Gallus.
Q. Verannius.
Edicto Claudi Roma pelluntur Iudei, teste Orosio.
C. Antistius Vetus.
M. Suillius Rufus Nervilianus.
Petrus ad confirmandos Christianos ex Gentilibus,
qui Roma erant destituti Magistris, illuc se con-
fert, nihil veritus edictum; ibique Cathedram su-
premi Pontificii collocat 18 Ianuarii.

C. Asinius Marcellus.
M. Aciolus Aviola.

Moritur Claudio: sacerdit ei adoptivus Nero i*iiii* Octobris.

Nero Claudio Imp. Aug.
L. Antistius Vetus.

Q. Volusius Saturninus.
P. Cornelius Scipio.

Linus à S. Petro, ad visitandas Ecclesiæ egresso,
ordinatur Vicarius, juxta Catalogum Pontificium.

C. Lecanius Bassus.
M. Licinius Crassus.

Nero, post incensam urbem, persecutionem suscitat
in Christianos: reddit ad famam nuntii atrocis Pe-
trus.

P. Silius Nerva.
C. Julius Atticus Vestinus.

Petrus cruce, Paulus gladio consummavit marty-
rium, jussu Neronis tunc Roma presentis xxviii*iiii*

Iunii.

C. Suetonius Paulinus.

L. Pontius Teleinus.

Nero, post multum sanguinem, etiam domestico-
rum, sūsum abit in Graciam; vivus Romanum non

restiturus.

C. Silius Italicus.

M. Galerius Turpilianus.

Nero, Roman revertens, suorum defectionem in-

tellegit Neapoli, atque in fuga seipsum intermitit

viii*iiii* Junii. +

6 Hactenus satis fuerit suppleuisse tabulam, ab Henrichio propon-
itam in fine Exercitationis 2: qua porro ibidem sequuntur num. 16
sic immuta.

+

Ser. Sulpitius Galba Imp. ii.

Titus Vinius Rufus.

Occisi Galba & Vitellio, Imperium assumit Ve-

spasianus i Julii, relicto in obsidione Hierosolyma-

na filio Tito.

F. Vespasianus Imp. ii.

Titus Cæsar Vespasianus.

Hierosolyma excinditur, anno post Christi passionem secundum com-

muniem xxxii*iiii*; secundum Catalogos xxxxi*iiii*, ut plures numerant.

Solenne autem fuit antiquis scriptoribus calculos annorum suppeditare à

Christi Passione aut Resurrectione &c. ut pag. xi ante iomum i

Aprilis col. i.

Pag. xii sub finem, corrigi sphaalma memoriale: & ubi SS. Petrus

& Paulus dicuntur occisi post Passionem Christi elapsis annis

xxxii*iiii*, lege, anno post Passionem Christi xxxii*iiii*.

Et pag. xii num. 35 linea 6, ubi consequenter continuatur ident-

sphaalma, post verbum inchoaturus, sic prosequere:

+

Præterea habetur annus post Christi Passionem trigesimus sep-

timus, quem requirunt S. Hieronymus & Honorius in scriptoribus ec-

clesiasticis ad elogium Pauli; Isidorus item in libro de Vita & morte Iu-

storum novi Testamenti, & Nicephorus Callistus lib. i cap. 36, aliisque:

PETRUS

sed ut supra ex S. Augustino monuimus, ob ignorantiam Consulatus, quo Christus passus est, coacti fuere aberrare aliqui. Cum enim Christum serius dixissent passum, & vellent S. Petrum in vivis retinere usque ad annum postea xxxii i, etiam hujus mortem serius ponere debuerunt. Qui autem, cum S. Augustino & aliis dicant passum Christum Geminius duobus Consulibus, id est anno vulgaris era vigesimo uno, annum abbine trigesimum septimum inchoatum inveniunt, dum S. Petrus passus dicitur Nerva & Vestino Consulibus, sive anno sexagesimo quinto vulgaris era.

Rem. Ponti-
ficis sedes,
pluriū bre-
vius,

8 Hac habebam retractanda in Henschenianis lucubrationibus, quoad Chronologiam S. Petri, cuius Romanæ initium qualecumque posueris, non magni refert ad ea qua prosequimur; modo circa annum mortis, de quo dubium ultra moveri posse non videtur, post hac convenientius. Quod ad confirmationem vulgaris opinionis de annis xxu dicitur

B nullius ul-
tra annos
Petri produ-
cta.

Romanæ Pontifici accini in die Coronationis sua. Non futurum annos Petri, non docet quidem Ordo Romanus in ritibus ea occasione servari solitus, qualem habemus impressionem Venetiis anno MDLXII; sed neque hodierna praxis, aut aliquis quem legerim auctor: verum tamen esse hactenus probavit experientia, siquidem de supremo Ecclesia universalis Pontificatu est questio. Tantum enim abest, ut annos XXXII vel XXXIII in eo excesserit aliquis, at in toto numero quem hactenus numeramus ducentorum quadraginta quatuor Romanorum Antifitum, non nisi septendecim inveniantur excessisse annos xu, Romanæ Petri Cathedræ assignatos à nobis: ex iisque soli quatuor annum xx superarunt, scilicet Silvester & Hadrianus sui nominis primi, Alexander III & Urbanus VIII: qui autem xxu superaverit, unicus hactenus repertus est Benedictus XIII, à verorum Pontifici Catalogo expunctus à plerisque: contra quem hoc etiam nonnulli observant, quod ab assumpto Papali titulo vixerit ultra annos XXUXXI, prater eorum consuetudinem in quibus ea dignitas citra controversiam fuit. Pridem vero Auctor antiquus Vita S. Monæ Episcopi Mediolanensis, mortui anno circiter CCXXXVII, & tamen crediti quatuor dumtaxat ante se habuisse successores, quando Ecclesiam Romanam regebat S. Fabianus, qui post Apostolos vigesimus numerabatur; pridem, inquam, antiquus iste Auctor mones, pensandum occultum & investigabile Dei judicium, qui . . . illis prolixiora vita currucula contulerit, lumen vero primates & duces spiritualis certaminis, quanto fortius in procinctu Christianæ fidei dimicantes, tanto ad cœli palatium ocius properantes, victrici laurea redimitos, secum perenniter regnare concesserit. Neque enim aliter, inquit, decuit, quam ut in tam præcellentib[us] Pontificis gratia throno, vicissim continuatimque sibi succedentes Ec-

clesiae totius Rectores, universum suis orbem monumentis replerent; è quibus & certādi audaciam, & prædicandi constantiam, triumphi quoque reportandi fiduciam ceteri sumerent Ecclesiæ Princeps & Magistri.

9 Licit autem Romani Pontifices, ab annis pluribus idem quo quā octingentis, in more haberint, Petri & Pauli auctoritatem in iis omnibus allegare, quo faciunt ex Pontificalis potestatis plenitudine: licet etiam Paulus recte dici Pauli Auctoritate posset Episcopus Romanus cum Petro fuisse, sicuti eruditus ostendit Petrus de Marca in singulari Exercitatione, de singulare Primatu Petri, nuper in lucem data; eorum tamen nomina hic non temposuimus: quia utriusque auctoritas non ex æquo (sicuti recentior quidam somnauit, aut potius blasphemavit) neque eodem modo in eorum successores Romanos Pontifices fluxit: sed Episcopalis quidem, ab utroque; à Petro autem singulariter Apostolica, conjuncta cum prerogativa supremi Capitis. Et hoc quidem jure divino penes unum solum necessariū statui, Catholicum omnium est consensus: plures autem unius Ecclesia Episcopos esse, ita tamen sit unus aliis præmineat, ades non est veteris Ecclesia disciplina contrarium, ut usque ad Nicani Concilii tempora, quibus abrogatum id est, duravisse videatur. Certe ad Ephesios scribens Paulus, non unū, sed plures eoram Episcopos alloquitur, dicens: Attende vobis & universo gregi, in quo vos Spiritus sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei. Ad quem locum apte sic scribit de Marca: Antiquum illud

Act. 20.
28,

Presbyterium ex pluribus Episcopis constitutum erat, juxta sensum omnium est consensus: plures autem unius Ecclesia Episcopos esse, ita tamen sit unus aliis præmineat, ades non est veteris Ecclesia disciplina contrarium, ut usque ad Nicani Concilii tempora, quibus abrogatum id est, duravisse videatur. Certe ad Ephesios scribens Paulus, non unū, sed plures eoram Episcopos alloquitur, dicens: Attende vobis & universo gregi, in quo vos Spiritus sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei. Ad quem locum apte sic scribit de Marca: Antiquum illud

Act. 20.
28,

Presbyterium ex pluribus Episcopis constitutum erat, juxta sensum omnium est consensus: plures autem unius Ecclesia Episcopos esse, ita tamen sit unus aliis præmineat, ades non est veteris Ecclesia disciplina contrarium, ut usque ad Nicani Concilii tempora, quibus abrogatum id est, duravisse videatur. Certe ad Ephesios scribens Paulus, non unū, sed plures eoram Episcopos alloquitur, dicens: Attende vobis & universo gregi, in quo vos Spiritus sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei. Ad quem locum apte sic scribit de Marca: Antiquum illud

Act. 20.
28,

Presbyterium ex pluribus Episcopis constitutum erat, juxta sensum omnium est consensus: plures autem unius Ecclesia Episcopos esse, ita tamen sit unus aliis præmineat, ades non est veteris Ecclesia disciplina contrarium, ut usque ad Nicani Concilii tempora, quibus abrogatum id est, duravisse videatur. Certe ad Ephesios scribens Paulus, non unū, sed plures eoram Episcopos alloquitur, dicens: Attende vobis & universo gregi, in quo vos Spiritus sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei. Ad quem locum apte sic scribit de Marca: Antiquum illud

Act. 20.
28,

Presbyterium ex pluribus Episcopis constitutum erat, juxta sensum omnium est consensus: plures autem unius Ecclesia Episcopos esse, ita tamen sit unus aliis præmineat, ades non est veteris Ecclesia disciplina contrarium, ut usque ad Nicani Concilii tempora, quibus abrogatum id est, duravisse videatur. Certe ad Ephesios scribens Paulus, non unū, sed plures eoram Episcopos alloquitur, dicens: Attende vobis & universo gregi, in quo vos Spiritus sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei. Ad quem locum apte sic scribit de Marca: Antiquum illud

Act. 20.
28,

Presbyterium ex pluribus Episcopis constitutum erat, juxta sensum omnium est consensus: plures autem unius Ecclesia Episcopos esse, ita tamen sit unus aliis præmineat, ades non est veteris Ecclesia disciplina contrarium, ut usque ad Nicani Concilii tempora, quibus abrogatum id est, duravisse videatur. Certe ad Ephesios scribens Paulus, non unū, sed plures eoram Episcopos alloquitur, dicens: Attende vobis & universo gregi, in quo vos Spiritus sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei. Ad quem locum apte sic scribit de Marca: Antiquum illud

Act. 20.
28,

Presbyterium ex pluribus Episcopis constitutum erat, juxta sensum omnium est consensus: plures autem unius Ecclesia Episcopos esse, ita tamen sit unus aliis præmineat, ades non est veteris Ecclesia disciplina contrarium, ut usque ad Nicani Concilii tempora, quibus abrogatum id est, duravisse videatur. Certe ad Ephesios scribens Paulus, non unū, sed plures eoram Episcopos alloquitur, dicens: Attende vobis & universo gregi, in quo vos Spiritus sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei. Ad quem locum apte sic scribit de Marca: Antiquum illud

Act. 20.
28,

Presbyterium ex pluribus Episcopis constitutum erat, juxta sensum omnium est consensus: plures autem unius Ecclesia Episcopos esse, ita tamen sit unus aliis præmineat, ades non est veteris Ecclesia disciplina contrarium, ut usque ad Nicani Concilii tempora, quibus abrogatum id est, duravisse videatur. Certe ad Ephesios scribens Paulus, non unū, sed plures eoram Episcopos alloquitur, dicens: Attende vobis & universo gregi, in quo vos Spiritus sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei. Ad quem locum apte sic scribit de Marca: Antiquum illud

Act. 20.
28,

Presbyterium ex pluribus Episcopis constitutum erat, juxta sensum omnium est consensus: plures autem unius Ecclesia Episcopos esse, ita tamen sit unus aliis præmineat, ades non est veteris Ecclesia disciplina contrarium, ut usque ad Nicani Concilii tempora, quibus abrogatum id est, duravisse videatur. Certe ad Ephesios scribens Paulus, non unū, sed plures eoram Episcopos alloquitur, dicens: Attende vobis & universo gregi, in quo vos Spiritus sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei. Ad quem locum apte sic scribit de Marca: Antiquum illud

Act. 20.
28,

Presbyterium ex pluribus Episcopis constitutum erat, juxta sensum omnium est consensus: plures autem unius Ecclesia Episcopos esse, ita tamen sit unus aliis præmineat, ades non est veteris Ecclesia disciplina contrarium, ut usque ad Nicani Concilii tempora, quibus abrogatum id est, duravisse videatur. Certe ad Ephesios scribens Paulus, non unū, sed plures eoram Episcopos alloquitur, dicens: Attende vobis & universo gregi, in quo vos Spiritus sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei. Ad quem locum apte sic scribit de Marca: Antiquum illud

Act. 20.
28,

Presbyterium ex pluribus Episcopis constitutum erat, juxta sensum omnium est consensus: plures autem unius Ecclesia Episcopos esse, ita tamen sit unus aliis præmineat, ades non est veteris Ecclesia disciplina contrarium, ut usque ad Nicani Concilii tempora, quibus abrogatum id est, duravisse videatur. Certe ad Ephesios scribens Paulus, non unū, sed plures eoram Episcopos alloquitur, dicens: Attende vobis & universo gregi, in quo vos Spiritus sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei. Ad quem locum apte sic scribit de Marca: Antiquum illud

Act. 20.
28,

Presbyterium ex pluribus Episcopis constitutum erat, juxta sensum omnium est consensus: plures autem unius Ecclesia Episcopos esse, ita tamen sit unus aliis præmineat, ades non est veteris Ecclesia disciplina contrarium, ut usque ad Nicani Concilii tempora, quibus abrogatum id est, duravisse videatur. Certe ad Ephesios scribens Paulus, non unū, sed plures eoram Episcopos alloquitur, dicens: Attende vobis & universo gregi, in quo vos Spiritus sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei. Ad quem locum apte sic scribit de Marca: Antiquum illud

Act. 20.
28,

Presbyterium ex pluribus Episcopis constitutum erat, juxta sensum omnium est consensus: plures autem unius Ecclesia Episcopos esse, ita tamen sit unus aliis præmineat, ades non est veteris Ecclesia disciplina contrarium, ut usque ad Nicani Concilii tempora, quibus abrogatum id est, duravisse videatur. Certe ad Ephesios scribens Paulus, non unū, sed plures eoram Episcopos alloquitur, dicens: Attende vobis & universo gregi, in quo vos Spiritus sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei. Ad quem locum apte sic scribit de Marca: Antiquum illud

Act. 20.
28,

Presbyterium ex pluribus Episcopis constitutum erat, juxta sensum omnium est consensus: plures autem unius Ecclesia Episcopos esse, ita tamen sit unus aliis præmineat, ades non est veteris Ecclesia disciplina contrarium, ut usque ad Nicani Concilii tempora, quibus abrogatum id est, duravisse videatur. Certe ad Ephesios scribens Paulus, non unū, sed plures eoram Episcopos alloquitur, dicens: Attende vobis & universo gregi, in quo vos Spiritus sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei. Ad quem locum apte sic scribit de Marca: Antiquum illud

Act. 20.
28,

Presbyterium ex pluribus Episcopis constitutum erat, juxta sensum omnium est consensus: plures autem unius Ecclesia Episcopos esse, ita tamen sit unus aliis præmineat, ades non est veteris Ecclesia disciplina contrarium, ut usque ad Nicani Concilii tempora, quibus abrogatum id est, duravisse videatur. Certe ad Ephesios scribens Paulus, non unū, sed plures eoram Episcopos alloquitur, dicens: Attende vobis & universo gregi, in quo vos Spiritus sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei. Ad quem locum apte sic scribit de Marca: Antiquum illud

Act. 20.
28,

Presbyterium ex pluribus Episcopis constitutum erat, juxta sensum omnium est consensus: plures autem unius Ecclesia Episcopos esse, ita tamen sit unus aliis præmineat, ades non est veteris Ecclesia disciplina contrarium, ut usque ad Nicani Concilii tempora, quibus abrogatum id est, duravisse videatur. Certe ad Ephesios scribens Paulus, non unū, sed plures eoram Episcopos alloquitur, dicens: Attende vobis & universo gregi, in quo vos Spiritus sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei. Ad quem locum apte sic scribit de Marca: Antiquum illud

Act. 20.
28,

Presbyterium ex pluribus Episcopis constitutum erat, juxta sensum omnium est consensus: plures autem unius Ecclesia Episcopos esse, ita tamen sit unus aliis præmineat, ades non est veteris Ecclesia disciplina contrarium, ut usque ad Nicani Concilii tempora, quibus abrogatum id est, duravisse videatur. Certe ad Ephesios scribens Paulus, non unū, sed plures eoram Episcopos alloquitur, dicens: Attende vobis & universo gregi, in quo vos Spiritus sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei. Ad quem locum apte sic scribit de Marca: Antiquum illud

Act. 20.
28,

Presbyterium ex pluribus Episcopis constitutum erat, juxta sensum omnium est consensus: plures autem unius Ecclesia Episcopos esse, ita tamen sit unus aliis præmineat, ades non est veteris Ecclesia disciplina contrarium, ut usque ad Nicani Concilii tempora, quibus abrogatum id est, duravisse videatur. Certe ad Ephesios scribens Paulus, non unū, sed plures eoram Episcopos alloquitur, dicens: Attende vobis & universo gregi, in quo vos Spiritus sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei. Ad quem locum apte sic scribit de Marca: Antiquum illud

Act. 20.
28,

Presbyterium ex pluribus Episcopis constitutum erat, juxta sensum omnium est consensus: plures autem unius Ecclesia Episcopos esse, ita tamen sit unus aliis præmineat, ades non est veteris Ecclesia disciplina contrarium, ut usque ad Nicani Concilii tempora, quibus abrogatum id est, duravisse videatur. Certe ad Ephesios scribens Paulus, non unū, sed plures eoram Episcopos alloquitur, dicens: Attende vobis & universo gregi, in quo vos Spiritus sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei. Ad quem locum apte sic scribit de Marca: Antiquum illud

Act. 20.
28,

Presbyterium ex pluribus Episcopis constitutum erat, juxta sensum omnium est consensus: plures autem unius Ecclesia Episcopos esse, ita tamen sit unus aliis præmineat, ades non est veteris Ecclesia disciplina contrarium, ut usque ad Nicani Concilii tempora, quibus abrogatum id est, duravisse videatur. Certe ad Ephesios scribens Paulus, non unū, sed plures eoram Episcopos alloquitur, dicens: Attende vobis & universo gregi, in quo vos Spiritus sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei. Ad quem locum apte sic scribit de Marca: Antiquum illud

Act. 20.
28,

Presbyterium ex pluribus Episcopis constitutum erat, juxta sensum omnium est consensus: plures autem unius Ecclesia Episcopos esse, ita tamen sit unus aliis præmineat, ades non est veteris Ecclesia disciplina contrarium, ut usque ad Nicani Concilii tempora, quibus abrogatum id est, duravisse videatur. Certe ad Ephesios scribens Paulus, non unū, sed plures eoram Episcopos alloquitur, dicens: Attende vobis & universo gregi, in quo vos Spiritus sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei. Ad quem locum apte sic scribit de Marca: Antiquum illud

Act. 20.
28,

Presbyterium ex pluribus Episcopis constitutum erat, juxta sensum omnium est consensus: plures autem unius Ecclesia Episcopos esse, ita tamen sit unus aliis præmineat, ades non est veteris Ecclesia disciplina contrarium, ut usque ad Nicani Concilii tempora, quibus abrogatum id est, duravisse videatur. Certe ad Ephesios scribens Paulus, non unū, sed plures eoram Episcopos alloquitur, dicens: Attende vobis & universo gregi, in quo vos Spiritus sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei. Ad quem locum apte sic scribit de Marca: Antiquum illud

Act. 20.
28,

Presbyterium ex pluribus Episcopis constitutum erat, juxta sensum omnium est consensus: plures autem unius Ecclesia Episcopos esse, ita tamen sit unus aliis præmineat, ades non est veteris Ecclesia disciplina contrarium, ut usque ad Nicani Concilii tempora, quibus abrogatum id est, duravisse videatur. Certe ad Ephesios scribens Paulus, non unū, sed plures eoram Episcopos alloquitur, dicens: Attende vobis & universo gregi, in quo vos Spiritus sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei. Ad quem locum apte sic scribit de Marca: Antiquum illud

Act. 20.
28,

Presbyterium ex pluribus Episcopis constitutum erat, juxta sensum omnium est consensus: plures autem unius Ecclesia Episcopos esse, ita tamen sit unus aliis præmineat, ades non est veteris Ecclesia disciplina contrarium, ut usque ad Nicani Concilii tempora, quibus abrogatum id est, duravisse videatur. Certe ad Ephesios scribens Paulus, non unū, sed plures eoram Episcopos alloquitur, dicens: Attende vobis & universo gregi, in quo vos Spiritus sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei. Ad quem locum apte sic scribit de Marca: Antiquum illud

Act. 20.
28,

Presbyterium ex pluribus Episcopis constitutum erat, juxta sensum omnium est consensus: plures autem unius Ecclesia Episcopos esse, ita tamen sit unus aliis præmineat, ades non est veteris Ecclesia disciplina contrarium, ut usque ad Nicani Concilii tempora, quibus abrogatum id est, duravisse videatur. Certe ad Ephesios scribens Paulus, non unū, sed plures eoram Episcopos alloquitur, dicens: Attende vobis & universo gregi, in quo vos Spiritus sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei. Ad quem locum apte sic scribit de Marca: Antiquum illud

Act. 20.
28,

Presbyterium ex pluribus Episcopis constitutum erat, juxta sensum omnium est consensus: plures autem unius Ecclesia Episcopos esse, ita tamen sit unus aliis præmineat, ades non est veteris Ecclesia disciplina contrarium, ut usque ad Nicani Concilii tempora, quibus abrogatum id est, duravisse videatur. Certe ad Ephesios scribens Paulus, non unū, sed plures eoram Episcopos alloquitur, dicens: Attende vobis & universo gregi, in quo vos Spiritus sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei. Ad quem locum apte sic scribit de Marca: Antiquum illud

Act. 20.
28,

Presbyterium ex pluribus Episcopis constitutum erat, juxta sensum omnium est consensus: plures autem unius Ecclesia Episcopos esse, ita tamen sit unus aliis præmineat, ades non est veteris Ecclesia disciplina contrarium, ut usque ad Nicani Concilii tempora, quibus abrogatum id est, duravisse videatur. Certe ad Ephesios scribens Paulus, non unū, sed plures eoram Episcopos alloquitur, dicens: Attende vobis & universo gregi, in quo vos Spiritus sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei. Ad quem locum apte sic scribit de Marca: Antiquum illud

Act. 20.
28,

Presbyterium ex pluribus Episcopis constitutum erat, juxta sensum omnium est consensus: plures autem unius Ecclesia Episcopos esse, ita tamen sit unus aliis præmineat, ades non est veteris Ecclesia disciplina contrarium, ut usque ad Nicani Concilii tempora, quibus abrogatum id est, duravisse videatur. Certe ad Ephesios scribens Paulus, non unū, sed plures eoram Episcopos alloquitur, dicens: Attende vobis & universo gregi, in quo vos Spiritus sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei. Ad quem locum apte sic scribit de Marca: Antiquum illud

Act. 20.
28,

Presbyterium ex pluribus Episcopis constitutum erat, juxta sensum omnium est consensus: plures autem unius Ecclesia Episcopos esse, ita tamen sit unus aliis præmineat, ades non est veteris Ecclesia disciplina contrarium, ut usque ad Nicani Concilii tempora, quibus abrogatum id est, duravisse videatur. Certe ad Ephesios scribens Paulus, non unū, sed plures eoram Episcopos alloquitur, dicens: Attende vobis & universo gregi, in quo vos Spiritus sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei. Ad quem locum apte sic scribit de Marca: Antiquum illud

Act. 20.
28,

Presbyterium ex pluribus Episcopis constitutum erat, juxta sensum omnium est consensus: plures autem unius Ecclesia Episcopos esse, ita tamen sit unus aliis præmineat, ades non est veteris Ecclesia disciplina contrarium, ut usque ad Nicani Concilii tempora, quibus abrogatum id est, duravisse videatur. Certe ad Ephesios scribens Paulus, non unū, sed plures eoram Episcopos alloquitur, dicens: Attende vobis & universo gregi, in quo vos Spiritus sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei. Ad quem locum apte sic scribit de Marca: Antiquum illud

Act. 20.
28,

Presbyterium ex pluribus Episcopis constitutum erat, juxta sensum omnium est consensus: plures autem unius Ecclesia Episcopos esse, ita tamen sit unus aliis præmineat, ades non est veteris Ecclesia disciplina contrarium, ut usque ad Nicani Concilii tempora, quibus abrogatum id est, duravisse videatur. Certe ad Ephesios scribens Paulus, non unū, sed plures eoram Episcopos alloquitur, dicens: Attende vobis & universo gregi, in quo vos Spiritus sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei. Ad quem locum apte sic scribit de Marca: Antiquum illud

Act. 20.
28,

Presbyterium ex pluribus Episcopis constitutum erat, juxta sensum omnium est consensus: plures autem unius Ecclesia Episcopos esse, ita tamen sit

A *tui assignatis; unde provenit, quod Henschenio frequenter recurrentum sit ad Vicariatum, ut quo tempore predecessor adhuc sedebat verus Pontifex, ibi & successori assignatur Vicariatus. Hunc vero modum explicandi prædictam difficultatem, licet fateatur Schelstratius esse valde aptum ad justificandos Catalogorum defectus, seu veros seu apparentes; putat tamen in S. Stephano, quem S. Lucii Vicarium aliquamdiu fuisse Henschenius statuit, nullo modo valitrum; manifestam autem perversitatem esse in eo, quod Clemens Cleto, Anicetus Pio in ipso ordine preponantur.*

2. Equidem fateor, etiam in hac, quam primus Henschenius calcare docuit, via, nonnulla occurrere offendicula, sed ea tam insuperabilita esse non credo, ut rem omnino faciane desiderata: confidoque futuram, ut cum hunc ab Henschenio obserua-

autem & Cleto afferit idem Schelstratius, vel à Petro omnino ordinatos non esse, vel ordinatos esse pro aliis civitatibus. Verum tñi Sedi ordinatum Episcopum, ad alteram, etiam supremam traduci, adeo primis octo seculis insolens Romanis fuit, ut cum sub finem seculi ix gravissima ex causa Ostiensis Episcopus Formolus ad Pontificatum fuisse electus, maligni homines satis causa se habere crediderint, non tantum ut persequerentur vivum, sed etiam ut defunctum, veluti Apostolica Sedis invasorem, indignissime tractarent. Non presumamus igitur tale exemplum datum fuisse in ipsis Matris Ecclesia incanabulis. Alterum non modo gratis negatur factum, sed multimodis ostendi potest

PETRUS.

quod etiam conveniens, ut tanta urbi non sufficiens solus per se valde fuit:

Petrus, & quidem longiori tempore in predicando nationibus Euangelio abfuturus subinde (uti persuadebunt quae de illius excusib[us] vulgo tradita ex antiquis scriptoribus ad xxviiii Iunii colligemus) institueret relinquenter que pro se Vicarios, Episcopali charactere insignes. Tandem nec sequitur, scititiam esse Ordinationem Clementis à Petro factam, quia fictitia est quæ illius Ordinationis meminit epistola; cum vera & aliande certa Ordinatio potuerit occasionem præbere ejusmodi Epistolæ consingenda, sicut alias sape factum docent tot supposititia Decretales, quibus veri Canones inferuntur.

E

3. Quare, non dixerim quidem cum Henschenio, Linum & Cletum ideo ordinatos à S. Petro, ut sibi successi & multas ve succederent in Pontificatu; sed primò quidem, ut vicariā operā intra extraque civitatem sublevarent ipsum, ordinandis per varia loca Episcopis, & per ipsam Romanam dioecesim omnis gradus Clericis, deinde ut sua, cum res exigere, absentis vice exhiberent populo ministerium omne Sacerdotale, id est Episcopale; tercio, ut si mortuo non haberet opus Romana Ecclesia, ei quem Pontificem sibi elegisset, Ordinatores peregrinos querere; quod quanti esset periculi post Marcellini Papæ excessum præcipue apparuit; quando, propter persecutionis immanitatem, non potuit successor ordinari nisi post annos quatuor Sedis vacantis. Adeo ut non solum utiliter, sed pene etiam necessario provisa fuerit, & exemplo S. Petri, tempore persecutionis præsertim, usurpara Ordinatio Episcorum Vicariorum, qui quatenus nulli Sedi adhuc adscripti erant, sed aliis ad Euangelii prædicandi usum subordinati, vocantur ab Henschenio Episcopi Apostolici: sed, quia Apostolici titulus, summo Pontifici Romano magis est proprius, rectius fortassis vocarentur Episcopi Euangelici;

Erant illi
primum E.
Episcopi E.
uangelici;

4. Tales ergo per mensem Decembrem (quo mensē Ordinationes faciendas videntur ex Apostolica traditione Romani Pontifices accepisse) per triduanum istius mensis jejunium, conveniente ad communem compunctionem populo, tres ordinaverit Petrus; non simul, sed successive, prout crescentis paulatim fidelium in urbe ac suburbis numerus suadebat angeri eorum aque ac Presbyterorum & Diaconorum numerum. Postea vero idem Petrus digressus ab urbe, & forte numquam reversurus ad eam amplius, proposuerit populo, ut eligeret futurum non solum Vicarium, sed (quo modo nunc appellamus) Coadjutorem ex quibus cum iure successionis; adeo ut sic electus Linus jam tunc electus à Clero & incepit censeri & vere esse Romanus Episcopus, non populo Vicaramen supremus nisi per inthronizationem, mortuo Petro rius Linus, faciendam: unde factum sit ut Vicariatu solius Lini sub Petro cum Pontificatu confusus notetur in Catalogo, non item aliorum duorum; quia scilicet ad hoc non fuerunt viente Petro à Clero populoque recepti. Cum autem postea Petrus, spectata præsentiori Ecclesia necessitate, Clementem præferens Lino, ei tradidisset successionem, uti fertur; merito id recusavit, & juri cuicunque hinc fibi nato renuntiavit Clemens, ob eam quam infra dicemus causam; sicque Clero ac populo libertas manst̄ ejus, quem ante ad hoc elegerat, collocandi in Apostolicam Sedem. Ita- & huic à que in Lino (quod & de aliis proportionate intelligo) tres Petro posset prælatus quasi Ordinationes contipio: primam Episcopi Euangelici, Clemens, pro urbe Roma, que illum faciebat ex principalioribus Lino cessit, membris

B *una cum Vicariis, faciente desiderata: confidoque futuram, ut cum hunc meum Conatum viderit vir illuftrissimus idemque modestissimus, non parum promotum esse cognoscat, ipsique aut alteri, eamdem post me viam remetiri volenti multo faciliorē redditam, & omnino spem esse, ut viri eruditī paulatim amoliantur ac lavigent quidquid ego reliquero difficultatis afferitatisve. Fatoe præterea, afferitorum ab Henschenio Vicariatum nullum esse indicium apud antiquos, nisi quoad Sanctos Linum, Clementem & Clemum; nec deesse qui hos à Petro ordinatos, aut saltem Vicarios fuisse negent. Sed si utrumque probare potuero, saltem ut perquam simile vero; yix dubito quin verosimilia futura sint cetera inde deducta. Cāmque tali verosimilitudini accesserit, distinctius cognita Consulatum congruentia singularum, & quam non incommode ii plerumque applicentur annorum, mensum ac dierum numeris in primo Catalogo notatis, multo magis crescit verosimilitudo quaestia, coque pertinet spero, ut moderata ingenia, nec summam certitudinem requirentia ubi sciunt haberi talem non posse (præsertim in argumento ab aliis desperato) velint & valeant acquiescere.*

3. S. Petri Elogium in secundo Catalogo Henscheniano sic habet. Hic fecit ordinationes tres, Presbyteros decem, Episcopos tres, Diaconos septem, per mensem Decembrim. Omnes hi pro urbe Roma intelliguntur consecrati: nam quod ad vocem Episcopos auctor libri Pontificalis addit, per diversa loca, merito contemnitur: quis enim ignoret, ab Apostolo Petro longe plurimos per diversa loca, id est, pro diversis locis, ordinatos Episcopos. Sciolus probant tres Episcopi à S. Petro or. P. 483m usurpatam, hic quoque crediderit applicandā. Scinduntur est interim, in neutra Catalogi i parte ullam fieri mentionem Ordinationum: unde autem eas acceperit Auctor fere sesquicentū prioribus posterior, quem deinde alii descripserit, incertum est. Verosimile tamen puto, earundem anteriorem aliquam notitiam extitisse, & forte ante finem seculi i scribi cœptam. Ut ut sit, de tribus Episcopis à Petro ordinatis, pervulgatus extitit antiquitus sermo, teste Epiphanio hæresi 27 cap. 6; quamvis id ille opinando potius quam asseverando dicere maluerit, Auctor libri Pontificalis, nihil habens, ita scripsit: Hic, scilicet Petrus, ordinavit duos Episcopos Linum & Clemum, qui præsentialiter omne ministerium Sacerdotale in urbe Roma populo vel ad se venientibus exhiberent; Beatus autem Petrus orationi populum erudiens vacabat . . . Hic B. Clementem Episcopum consecravit, cui & Cathedram vel Ecclesiam omnem disponendum commisit, dicens: Sicut mihi tradita est à Domino meo Jesu Christo potestas ligandi solvendi que, ita & ego tibi committo . . . Post hanc dispositionem martyrio eum Paulo coronatur.

4. Miratur Schelstratius, hanc quæsiōnem ventilans, quonodo præfantiū viri hoc de Clemente credere potuerint, haustum ex epistola iijstis nomine velut ad S. Iacobum Fratrem-Domini scripta, quam nemo dubitare posse supposititiam esse, tum aliis ex capitibus tum evidenter ex eo, quod S. Iacobus anno Neronis vii juxta Eusebium (qui hic saltem credendum) mortem obierit ante Petrum, & tamē epistola post mortem hujus scripta fungatur. De Lino

Linus, Cle-
mens: Cle-
mens:

ex perva-
ructa opi-
nione,

PETRUS. membris primi in illa ecclesia Presbyterii, quod etiam fuerunt, post similem Ordinationem, Cletus & Clemens; secundam, in Vicarium cum jure successionis, quae ipsum faciebat totius Presbyterii caput post Petrum, etiam supra Clerum atque Clementem, anno LVI die 11 Maii (et hujus solius ratio à Catalogis habetur, nec siebat nisi urgenze aliqua necessitate, puta ob Pontificis absentiam longiorrem, captivitatem, morbum vel exilium) tertiam Pontificalem, prahabito novo Cleri populi consensu, quam à secunda non distinxerunt Catalogi veteres. Tali porro distinctione bene intellecta, facile intelligi videtur, cur plerique ex consequentibus Pontificibus, solum inventantur extremis vita annis aut mensibus accepisse Vicarios, tales scilicet qui eo ipso censerentur Romani Episcopi & futuri Pontifices, licet iidem ante diu forsitan fuerint ordinati Episcopi ad opus Euangelii, aut criam Vicarii, sed mutabiles ad nutum ejus qui ippos assumpserat Pontificis.

D 7 Pars bona omnium hac tenus dictorum lucis & confirmationis non parum accipient ex practicato Epiphani loco Hæresi 27 cap. 6, quem vel ideo totū juvavt b[ea]t[us] transcribere:

Romæ primum omnium Petrus & Paulus Apostoli pariter & Episcopi fuerunt: inde Linus, tum Cletus, post hunc Clemens Petri & Pauli synchronus. Ne-

que vero miretur aliquis, quod ante ipsum, qui Petri & Pauli æqualis erat, aliquis in Pontificiam dignita-

tem successerit: iisdem enim & ille temporibus vixit. Utrum autem adhuc superstibus Apostolis à Petro

Ordinationem Episcopalem suscepit, & sese abdi-

cans ab administratione cessaverit (ita enim in qua-

dam Epistola scripsit; Recedo, exeo, instet populus

Dei: nonnullis hoc videlicet suadens, quibusdam

Commentariis id scriptum habentibus) an potius se-

condum Apostolos ab Episcopo Cleto sit constitu-

tus, liquido non constat. Quamquam vel hac quidem

ratione poterant, viventibus adhuc Apostolis, Petro

scilicet ac Paulo, Episcopi alii surrogari, quod iidem

illi prædicandi Euangeli gratia in alias urbes regio-

nique profectionem susciperent, carere autem E-

piscopo Roma non posset: siquidem Paulus in Hi-

spaniam pervenit, Petrus vero Pontum & Bithyniam

sæpe numero peragravit. Ac fieri sane potuit, ut

primum Clemente constituto, cum is defugeret (si

ita tamen contigit, quod ego opinando potius quam

asseverando dixerim) postea Lino Cletoque mortuis

(qui duodecim annorum spatio sigillatum Episcopatu-

m obtinuerunt, post Apostolorum Petri Paulique

necem, quæ in duodecimum annum Neronis incur-

rit) tum demum Episcopatum capessere fit eo-

actus.

B 8 Ad hunc porro locum annotanda sunt quadam. 1. V-

erumque Apostolum pariter Romanum Episcopum,

expensis & nominari. 11 Clementem ab Epiphani ordinatum dici

ante Linum & Cletum, sed hoc opinando potius

quam asseverando. Neque nos de eo statuere quidquam,

solum dicere, si prius Episcopus fuit à Petro ordinatus

Clemens, non tamen nisi circa finem vite ab eo fuit desig-

natus Pontifex futurus. 111. Ut verosimilius & quasi ne-

cessarium ab eo statui, quod discedentes alio Apostoli Epi-

scopum Vicarium unum aut plures Roma relinquenter. iv.

Non liquido ipsi constare, an eorum unus fuerit Cle-

mens: de quo forte non dubitasset, si primum antiquissi-

musque Catalogum potius quam Eusebii Chronicon pra-

oculis positum habuisset. v. Ex hoc capite ignoscendum ei

esse, quod Clementi præponat Cletum; sicuti ex eodem

capite factum ignoscimus, quod Cletum ab Anacleto, non

distinxerit. vi. Neronis annum xii, ipso quidem quo

Apostoli casi sunt anno initium sumere mense Octobri, sed reūius scribendum fuisse xi: interim tamen censuisse Epiphanium, eam cadem non posse ad annum xiiii differi. vii. Ignoram Epiphani fuisse suppositam Clementi epistolam ad Iacobum, alioqui ex ea potius argumentum sumisset quam ex alia ad Corinthios, obtorto ut dicitur collo hoc protractum. viii. Eundem Epiphani, allegando precipita illius ad tumultuanes Corinthios verba, solum indicarum voluisse, quam verosimiliter credi posset, Clementem pro majori Ecclesiæ bono id fecisse, quod sua sit postea Cur Cle- statu[m] Vendelinus, magnam inter fideles super Pontificatu[m] mens cessa- rit Lino?

9 Observo denique Epiphani agere de sola illa cesso- ne, quam post Petri mortem Clemens fecerit, de qua sic egregie Natalis Alexander Hist. eccl. Dissert. 13: Licet Clementem à B. Petro ordinatum tradant quam plu- rimi, non sequitur quod Romanam Sedem imme- diate post illum consecderit. Designatus quidem fuerat à S. Petro Romanæ & universalis Ecclesiæ E- piscopus, sed ad exempli perniciem devitandam, Clero (ut credere par est) consentiente, singulari Spiritus sancti afflato jure suo cessit. . . . Enimvero pessimum exemplum præberi animadvertebat, si ex vi ordinationis & designationis de se facta à S. Petro (quantumvis justa esset) exerceret Pontificium, quia futurum prævidebat, ut si Pontifici liceret sibi designare successorem, plures in Cathedram Petri subve- etti, sed Petri vestigia non secuti, revelationem carnis & sanguinis, non sancti Spiritus afflatum attenderent . . . sive summum Ecclesiæ Sacerdotium ab ordine cur pre hoc eum Petrus Melchisedech in ordinem Aaronis descenderet; nec successorem dignatio cælestis gratiæ faceret Antistitem, sed carna- optarit

lis successio generaret Sacerdotem. Sufpicor autem cau- sam ob quam Petrus, praterito Lino, suo iam pridem Vi- cario in spem successionis lesto, ipse auctoritate propria successorum designarit Clementem, non solum fuisse præcipua ejus merita, sed etiam, quod Romani generis nobilitate sublimis, plus gratia & auctoritatis collaturus vide- retur, ad compescendos Gentilium contra Christianos furor nuper excitatum; Clementem econtra vel ideo magis ab eo gradu abstinentem tunc sibi credidisse, quod cum Nero nec intimis amicis neque summis capitibus parceret, ipse eo facilius esset in tyranni ac ministrorum ejus oculos odiumque incursum, quo majori esset inter Christianos nomine conspicuus.

14 Porro ut hujus lucubrationis facilior usus sit, exhibeo tam nostram quam Baronianam Chronographiam expan- tam in tabula, ubi Baronianus numeris additis * aste- Synopsis Chronogra- riscus, significat eos inter se non convenire, spatiumque Pon- phica, tificatus istius minus esse quam patiantur notati in Annalibus dies primi ultimique. Talis erroris palpabile profus exemplum est in Vitaliano Papa, qui dicitur crea- tus ultima Augusti DCLU, mortuus xxii Ianuarii DC- LXIII, sedisse tamen annos quatuordecim & menses quinque minus diebus quatuor, qui ad Ianuarium anni DCLXX ducerent. Notaturus vero in Margine numeros an- norum, mensum atque dierum, quibus unusquisque Pon- Tempus Pontifica- tis ex sedit; non eos notabo quales in contextu Synopseos tuum qua- noto, & notando Catalogi proponunt, sic ut tempus Pon- liter hic no- tificatum confundatur cum tempore Vicariatum, sed il- tandum in lud seorsim suppatabo à tempore summa potestatis suscep- ceu die Institutionis Pontificalis, quem nunc Coronatio- nis nominaremus; usque ad diem mortis seu abdicationis, si quando ea ante mortem facta est, uti factam puamus. & SS. Clemente, Fabiano, & paucis aliis.

SYNOPSIS CHRONOGRAPHICA ROMAN. PONTIFICUM

Secundum Catalogos.

Secundum Baronium.

ord do	Pontificis	Ordination.		Sedis		Obitus		Vac.		Electionis		Sedis		Obitus		Vac.		
	Nomen	An	Men.	D	A	M	D	An	Men.	D	M	D	An.	Men.	D	M	D	
1	Petrus	50	Ianuarii	18	15	5	12	65	Iunii	29	0	9	45	Ianuarii	18	24	5	11
2	Linus	65	Iulii	7	2	2	17	67	Septembr.	23	0	17	69	Iulii	1	11	2	23
3	Clemens.	67	Oktobris	11	9	2	12	76	Dicembr.	22	4	24
4	Cletus.	77	Februarii	16	7	2	11	84	Aprilis	26	0	12
5	Anacletus.	84	Maji	9	11	2	5	95	Iulii	13	0	12
ali- 28	Cletus.	67	Septembr.	27	6	2	7	73	a Decemb.	3	0	1	80	Septemb.	25	12	7	2
4	Clemens.	73	Decembris	5	9	2	12	83	a Novem.	16	0	0	93	Maji	18	9	6	6
It.	Cletus.	83	Novembr.	16	12	2	3	96	14. & Sep.	12	0	9	103	Aprilis	3	9	3	10
6	Euaristus.	95	Iulii	26	13	3	1	108	Oktobris	26	0	9	112	Iulii	26	9	3	0
7	Alexander.	108	Novembris	5	8	5	29	117	Maji	3	0	27	121	Novembr.	13	10	5	20
8	Sixtus.	117	Maji	31	9	10	4	127	Aprilis	3	1	29	132	Maji	28	9	10	8
9	Telesphorus.	127	Iunii	2	10	7	4	138	Ianuarii	5	0	7	142	Aprilis	9	11	8	28
10	Hyginus.	138	Ianuarii	13	11	11	30	150	Ianuarii	11	0	7	154	Ianuarii	13	3	11	29
11	Anicetus.	150	Ianuarii	19	4	3	0	154	Aprilis	17	0	18
12	Pius.	154	Maji	6	7	1	6	161	Iulii	11	0	14
ali- 11	Pius.	150	Ianuarii	19	3	5	21	154	Iulii	11	0	4	158	Ianuarii	15	9	5	27
as	Anicetus.	153	Iulii	16	8	9	2	162	Aprilis	17	0	18	167	Iulii	25	8	8	25
13	Soter.	162	Aprilis	26	8	11	28	171	Aprilis	22	1	11	175	Maji	4	3	11	19
14	Eleutherius.	171	Iunii	3	14	3	4	185	Septembr.	6	12	4	179	Maji	3	15	0	23
15	Victor.	186	Septembr.	11	10	7	10	196	Aprilis	20	13	21	194	Iunii	1	9	1	28
16	Zephyrinus.	198	Iunii	11	19	6	10	217	Decembr.	20	0	5	203	Augusti	8	18	0	18
17	Callixtus.	217	Decembr.	26	4	9	3	222	Septembr.	28	0	21	221	Septembr.	2	5	1	12
18	Urbanus.	222	Oktobris	20	8	7	5	231	Maji	24	0	30	226	Oktobris	21	6	7	4
19	Pontianus.	231	Iunii	24	4	3	5	235	Septembr.	28	1	24	233	Iunii	24	4	4	27
20	Anteros.	235	Novembr.	22	0	1	13	236	Ianuarii	3	11	7	237	Decembr.	3	0	1	0
21	Fabianus.	236	Decembr.	11	13	1	10	250	Ianuarii	2	15	6	238	Ianuarii	16	15	0	4
22	Cornelius.	251	Aprilis	27	1	3	10	252	Augusti	5	0	66	254	255
23	Lucius.	252	Oktobris	10	2	4	23	255	Martii	4	1	10	255	Oktobris	19	1	4	17
24	Stephanus.	255	Aprilis	15	2	3	18	257	Augusti	2	0	26	257	Aprilis	9	3	3	24
25	Sixtus 2.	257	Augusti	23	0	11	15	258	Augusti	6	11	17	260	Augusti	24	0	11	14
26	Dionyfius.	259	Iulii	24	10	5	3	269	Decembr.	26	0	5	261	Septembr.	12	11	3	14
27	Felix.	270	Ianuarii	1	3	11	22	274	Decembr.	22	0	15	272	Decembr.	31	2	5	3
28	Eutychianus.	275	Ianuarii	6	8	11	3	283	Decembris	8	0	7	275	Iunii	4	8	6	4
29	Cajus.	283	Decembr.	16	12	4	7	296	Aprilis	22	2	7	283	Decembr.	17	12	4	5
30	Marcellinus.	296	Iunii	30	8	3	25	304	Oktobris	24	42	23	296	Maji	3	7	11	23
31	Marcellus.	308	Maji	18	1	6	30	310	Ianuarii	18	3	0	304	Novembr.	21	5	1	25
32	Eusebius.	310	Aprilis	16	0	5	11	310	Septemb.	26	0	11	309	Februarii	5	2	7	16
33	Melchiades.	310	Oktobris	8	3	3	3	314	Ianuarii	10	0	20	311	Oktobris	3	2	2	7
34	Silvester.	314	Ianuarii	31	21	11	1	335	Decembr.	31	0	17	314	Februarii	1	21	10	1
35	Marcus.	336	Ianuarii	18	0	8	20	336	Oktobris	7	3	29	336	Februarii	14	0	7	22
36	Julius.	337	Februarii	6	15	2	7	352	Aprilis	12	1	11	336	Oktobris	26	15	5	17
37	Liberius.	352	Maji	23	14	4	0	366	Septemb.	23	0	7	352	Maji	8	15	4	1
38	Felix 2.	355	3	358	a Iulii	29	355	...	2	356
39	Damasus.	366	Oktobris	1	18	2	10	384	Decembr.	10	0	25	367	Septembr.	15	17	2	27
40	Siricius.	385	Ianuarii	5	13	10	22	398	Novembr.	26	0	8	385	Ianuarii	12	13	1	14
41	Anastasius.	398	Decembr.	5	3	0	10	401	Decembr.	14	0	17	398	Martii	14	4	1	13
42	Innocentius.	402	Ianuarii	1	14	11	21	416	Decembr.	21	0	15	402	Maji	17	15	1	10
43	Zosimus.	417	Ianuarii	6	1	11	12	418	Decembr.	17	0	11	417	Augusti	19	1	4	7
44	Bonifacius.	418	Decembr.	29	4	8	7	423	Septembr.	4	0	11	418	Decembr.	28	4	9	27
45	Cælestinus.	423	Septembr.	16	8	10	17	432	Augusti	1	0	5	423	Novembr.	3	8	5	3
46	Sixtus 3.	432	Augusti	7	7	11	18	440	Iulii	24	1	14	432	Aprilis	27	7	1	

CONATUS CHRONICO-HISTORICUS

SYNOPSIS CHRONOGRAPHICA ROMAN. PONTIFICVM

Secundum Catalogos.

Secundum Baronium.

or- do.	Pontificis Ordination. Nomen	Sedis An.	Sedis Men.D.	Obitus A	Obitus M	Obitus D	Vac. An.	Vac. M	Vac. D	Electionis Sedis An.	Sedis Men.D.	Sedis A	Sedis M	Sedis D	Obitus An.	Obitus Men.D.	Vac. M	Vac. D
59	Agapetus.	535	April. 29	0	11	20	536	Aprilis 17	1	19	535	536
60	Silverius.	536	Iunii 6	1	5	11	537	Novemb. 16	0	5	536	4	6	540	Iunii 20	0	6
61	Vigilius.	537	Novemb. 22	17	5	26	555	Maji 17	10	26	540	16	555
62	Pelagius.	556	April. 13	4	10	18	561	Martii 2	5	18	555	4	559	Martii 2	4	25
63	Joannes 3.	561	Augusti 21	12	11	23	574	Augu. 12	10	3	559	Iulii 27	12	11	572	Iulii 13	10	3
64	Benedictus.	575	Iunii 16	4	1	28	579	Augu. 12	3	13	573	Maji 16	4	2	577	Iulii 31	3	10
65	Pelagius 2.	579	Novemb. 26	10	2	10	590	Febr. 4	6	29	577	Novemb. 11	12	2	590	Febru. 8	6	24
66	Gregorius.	590	Septemb. 3	15	6	10	604	Martii 12	5	17	590	Septem. 3	13	6	604	Martii 12	5	19
67	Sabinianus.	604	Augusti 30	1	5	9	606	Febru. 7	11	21	604	Septem. 1	0	5	605	Februa. 19	11	26
68	Bonifacius 3.	607	Ianuar. 29	0	8	22	607	Oktob. 20	10	4	606	Febru. 15	0	8	606	Norem. 12	10	6
69	Bonifacius 4.	608	Augusti 25	6	8	14	615	Maji 8	7	26	607	Septem. 18	6	8	614	Maji 31	5	12
70	Deusdedit	616	Ianuar. 4	3	0	23	619	Ianuar. 26	15	0	614	Novem. 13	2	11	617	Novem. 8	1	16
71	Bonifacius 5.	620	April. 27	5	10	13	626	Martii 11	6	16	617	Decem. 24	7	10	625	Oktob. 25	6	18
72	Honorius.	626	Septemb. 28	11	11	17	638	Septem. 13	19	17	626	Maji 13	12	5	638	Oktob. 12	19	7
73	Severinus.	640	Maji 1	0	2	4	640	Iulii 4	4	28	639	639	Augusti 2	4	29
74	Joannes 4.	640	Decemb. 3	1	9	18	642	Septem. 20	1	13	639	Decem. 31	1	9	641	*Oktob. 12	1	13
75	Theodosius.	642	Novemb. 3	6	5	18	649	April. 20	1	24	641	Novem. 25	7	5	649	Maji 14	1	16
76	Martinus.	649	Iunii 14	6	1	24	654	a Aug. 6	1	1	649	Iulii 1	5	4	654	Novem. 12
77	Eugenius.	654	Septemb. 7	2	8	25	657	Maji 31	1	29	654	655	Iunii 2	1	29
78	Vitalianus.	657	Iulii 30	4	5	2	671	Decem. 31	1	13	655	Augu. 31	14	4	669*	Ianu. 27	2	13
79	Adeodatus.	672	Martii 14	5	2	1	677	Maji 18	4	15	669	April. 9	7	2	676	Iunii 26	4	6
80	Donus.	677	Oktob. 4	1	5	10	679	Martii 13	2	15	676	Novem. 1
81	Agatho.	679	Maji 29	2	6	3	681	Decemb. 1	10	17	677	3	682	* Ianu. 10	19	5
82	Leo 2.	682	Oktob. 19	1	7	5	684	Maji 23	11	20	683	Augu. 15	0	10	684	Iunii 28	1	22
83	Benedict. 2.	685	Maji 14	0	10	12	686	Martii 25	2	15	684	Augu. 2	0	8	685	Maji 8	2	15
84	Joannes 5.	686	Iunii 10	1	0	11	687	Iunii 20	2	18	685	Iulii 22	1	0	686	Augu. 2	2	18
85	Conon.	687	Septemb. 8	0	11	23	688	Augu. 30	2	21	686	Oktob. 20	0	11	687	* Oktob. 13	2	13
86	Sergius.	688	Novemb. 22	13	8	24	702	Augu. 14	1	23	687	Decem. 27	13	8	701	Septem. 9	1	20
87	Joannes 6.	702	Oktob. 8	2	2	14	704	Decem. 21	1	17	701	Oktob. 29	3	2	705	Ianu. 10	1	20
88	Joannes 7.	705	Februar. 8	2	7	17	707	Septem. 24	3	0	705	Martii 1	2	7	707	Oktob. 18	3	0
89	Silennius.	707	Decemb. 25	0	0	20	708	Ianu. 13	1	19	708	Ianu. 18	0	0	708	Febru. 7	0	27
90	Constantin.	708	Martii 4	7	0	15	715	Martii 18	0	40	708	Martii 1	6	1	714	April. 9	11	12
91	Gregorius 2.	715	April. 28	15	8	21	731	Ianu. 17	0	35	714	Maji 22	16	8	720	Febru. 11	0	4
92	Gregorius 3.	731	Februar. 22	10	8	20	741	Novem. 10	0	8	731	Febru. 16	10	9	741	Novem. 28	0	7
93	Zacharias.	741	Novem. 19	10	3	14	752	Martii 7	0	15	741	Decem. 6	10	3	752	Martii 15	0	12
El.	Stephanus.	752	Martii 6	0	0	5	752	Martii 10	0	..	752	Martii 27	0	0	752	Martii 29	0	0
94	Stephanus 2.	752	Martii 19	5	0	29	757	April. 16	1	5	752	Martii 30	5	0	757	April. 26	1	1
95	Paulus.	757	Maji 22	10	1	0	767	Iunii 21	13	16	757	Maji 28	10	1	767	Iunii 21	13	16
A	Constantin. 2	767	Iunii 28	1	1	2	768	Iulii 29	0	8	767	1	1	768
96	Stephanus 3	768	Augusti 7	3	5	28	772	Febru. 3	0	5	768	Augu. 5	3	5	772	Febru. 1	0	7
97	Hadrianus.	772	Februar. 9	23	10	15	795	Decem. 25	0	1	772	Febru. 9	23	10	795	Decem. 26	0	0
98	Leo 3.	795	Decem. 27	20	5	16	816	Iunii 11	0	10	795	Decem. 27	20	5	816	Iunii 11	0	10
99	Stephanus 4.	816	Iunii 22	0	7	1	817	Ianuar. 22	0	2	816	Iunii 22	0	7	817	Ianu. 25	0	2
100	Pachalis.	817	Ianuar. 25	7	3	17	824	Maji 11	0	24	817	Ianu. 28	7	3	824	Maji 14	0	4
101	Eugenius 2.	824	Iunii 5	3	2	23	827	Augu. 27	0	4	824	Maji 19	3	2	827	Augu. 11	0	3
102	Valentinus.	827	Septemb. 1	0	0	40	827	Oktob. 10	2	25	827	Augu. 11	0	1	827	Septem. 20	0	3
103	Gregorius 4	828	Ianuar. 5	16	0	7	844	Ianu. 11	0	15	827	Septem. 24	16	0	843	Septem. 24	4	16
104	Sergius 2.	844	Ianuar. 27	3	0	1	847	Ianu. 27	2	15	844	Febru. 10	3	2	847	April. 12	0	0
105	Leo 4.	847	Aprilis 12	8	3	6	855	Iulii 17	1	15	847	April. 12	8	3	855	Iulii 17	0	20
106	Benedictus 3	855	Septemb. 1	2	6	10	858	Martii 10	0	14	855	Augu. 6	2	6	858	Febru. 16	1	7
107	Nicolaus	858	Martii 25	9	7	19	867	Novem. 12	1	1	858	April. 24	9	6	867	Novem. 13	1	9
108	Hadrianus 2.	867	Decemb. 14	4	11	12	872	Novem. 25	0	18	867	Decem. 23	4	10	872	Novem. 1	1	15
109	Joannes 8.	872	Decemb. 14	10	0	2	882	Decem. 15	0	7	872	Decem. 15	10	0	882	Decem. 15	0	17
110	Marthinus 2.	882	Decemb. 23	1	2	1	884	Februa. 23	0	6	882	Decem. 28	1	0	884	Ianua. 18	0	1
111	Hadrianus 3.	884	Martii 1	1	4	8	885	Iulii 8	0	16	884	Ianua. 20	1	3	885	Maji 9
112	Stephanus 5.	885	Iulii 25	6	0	14	891	August. 7	1	1	885	6	891
113	Formosus	891	Septemb. 19	4	6	17	896	April. 4	0	6	891	4	6	896	Decem. 14
114	Bonifacius 6	896	Aprilis 11	0	0	15	896	April. 25	0	6	896
115	Stephanus 6.	896	Maji 2	1	3	0	897	August. 27	1	..	896	900
116	Romanus.	897	Septemb. 17	0	4	23	898	Febr. 1	0	..	898
117	Theodor. 2.	898	Febr. 12	0	0	20	898	Martii 3	0	8	901
118	Joannes 9.	898	Martii 12	2	0	15	900	Martii 26	0	10	901	3	0	901
119	Benedictus 4	900	Aprilis 6	4	6	15	904	Oktobr. 20	0	7	905	907

AD CATALOGUM PONTIFICUM ROMANORUM.

SYNOPSIS CHRONOGRAPHICA ROMAN. PONTIFICUM

Secundum Catalogos.

Secundum Baronium.

or-	Pontificis	Ordination.	Sedis	Obitus	Vac.	Electionis	Sedis	Obitus	Vac.		
do	Nomen	An	Men.D	A M D	An	Men.D	M D	An. Men.D	A M D	An. Men.D	M D
120	Leo 5.	904	Octobris 28	0 0 40	904	Decembris 6	0 2	907	...	1 10	907
121	Christophor.	904	Decembris 9	0 6 0	905	a Iunii ...	0 ...	907	...	7 ...	908
122	Sergius 3.	905	Iunii 9	7 3 16	912	Decembris 6	0 9	907	...	3 ...	910
123	Anastasius 3.	912	Octobris 4	2 1 22	914	Novembr 25	0 8	910	...	2 2 ...	912
124	Lando.	914	Decembris 4	0 4 22	915	Aprilis 25	0 4	912	912
125	Joannes 10.	915	Aprilis 30	13 2 3	928	a Iulii 2	0 3	912	...	16 ...	928
126	Leo 6.	928	Iulii 6	0 6 15	929	Ianuarii 20	0 11	928	...	6 15	929
127	Stephanus 7.	929	Februarii 31	0 1 12	931	Martii 12	0 7	929	...	2 1 15	931
128	Joannes 11.	931	Martii 20	4 10 15	936	Februarii 3	0 16	931	...	5 ...	936
129	Leo 7.	936	Februarii 14	3 6 10	939	Augusti 23	0 8	936	...	3 6 0	939
130	Stephanus 8.	939	Septembris 1	3 4 15	943	Ianuarii 15	0 6	940	...	3 4 5	943
131	Martinus 5.	943	Ianuarii 22	3 6 14	946	Augusti 4	0 4	943	...	3 6 13	946
132	Agapetus 2.	946	Augusti 9	9 7 10	956	Martii 18	0 4	946	...	9 10 10	955
133	Joannes 12.	956	Martii 23	7 8 13	963	a Decemb. 5	0 0	955	...	9 ...	964
134	Leo 8.	953	Decembris 6	0 2 ...	964	a Februa.
Iter.	Joannes 12.	964	Februarii ...	0 2 0	964	Majii 14	0 14
135	Benedictus 5	964	Majii 19	0 1 ...	964	a Iunii
Iter.	Leo 8.	964	Iunii ...	0 9 ...	965	Aprilis
Iter.	Benedictus 5	965	Majii ...	0 1 ...	965	Iulii 5	2 25	965	...	965	Iulii 4
136	Joannes 13.	965	Octobris 1	6 11 6	972	Septembr. 6	0 15	965	Octobris 2	6 11 5	972 Septemb. 6
137	Benedictus 6	972	Septembr. 22	1 6 ...	974	Martii	973	...	1 3 ...	974
A	Bonifacius 7.	974	Martii 1	0 1 0	974	2
138	Donus 2.	974	Aprilis ...	1 6 ...	975	Octobris	972	Octobris ...	0 3 ...	973 Ianuarii ...
139	Benedictus 7	975	Decembr. 19	8 6 22	984	Iulii 10	3 8	975	...	9 ...	984 Iulii 10
140	Joannes 14.	984	Octobris 19	0 8 ...	985	Iunii ...	0 ...	984	...	1 ...	985 Augusti 20
141	Bonitacius 7.	985	Ianuarii ...	0 11 0	985	Decembris ...	4 ...	985	Augusti 20	0 4 ...	985 Decemb. ...
Elec.	Jo. F. Rober.	985	Decembris ..	0 4 0	986	Aprilis ...	0 0
142	Jo. 15 al. 16	985	Aprilis 25	10 0 6	996	Aprilis 30	0 16	985	Decembris..	10 0 12	996 Maji 7 1 6
143	Gregorius 5.	996	Majii 17	2 9 2	999	Februarii 18	1 14	996	Iunii 14	2 8 4	999 Februarii 18
A	Jo. 16, al. 17	997	Majii ...	0 10 ...	998	Martii ...	0 0	996
144	Silvester 2.	999	Aprilis 2	4 1 11	1003	Majii 12	0 24	999	...	4 ...	1003
145	Jo. 17, al. 18.	1003	Iunii 6	0 4 26	1003	Octobris 3	4 18	1003	1003
146	Jo. 18, al. 19.	1004	Martii 19	5 4 0	1009	Iulii 18	2 13	1003	Novembr. 10	5 8 8	1009 Iulii 18 1 23
147	Sergius 4.	1009	Octobris 2	2 9 12	1012	Iulii 13	0 6	1009	Augusti 31	2 8 13	1012 Maji 13
148	Benedictus 8	1012	Iulii 20	11 11 21	1024	Iulii 10	0 8	1012	...	11 ...	1024 Februarii 28
149	Jo. 19, al. 20.	1024	Iulii 19	9 3 19	1033	Novembris 6	1 2	1024	Martii ...	9 8 ...	1033 Novembris 8
150	Benedictus 9	1033	Decembris 9	11 ...	1044	a Decemb...	0 ...	1033	...	10 ...	1044
A	Silvester.	1044	Decembr. 30	0 0 69	1045	a Martii 8	0 0	1044	1044
Iter.	Benedictus 9	1045	Martii 8	0 1 21	1045	a Aprilis 28	0 0	1044	1044
151	Grégorius 6.	1045	Aprilis 28	1 7 20	1046	a Decem. 17	0 7	1044	...	2 8 ...	1046 Decembris..
152	Clemens 2.	1046	Decembr. 25	0 9 16	1047	Octobris 9	0 29	1046	...	0 9 16	1047 Octobris 9
Iter.	Benedictus 9	1047	Novembris 8	0 8 10	1048	a Iulii 17	0 0	1047	...	0 8 ...	1048
153	Damalus 2.	1048	Iulii 17	0 0 23	1048	Augusti 8	6 3	1048	...	0 0 23	1048
154	Leo 9.	1049	Februarii 12	5 2 8	1054	Aprilis 19	11 24	1049	Februarii 12	5 2 8	1054 Aprilis 19 11 24
155	Victor 2.	1055	Aprilis 13	2 3 16	1057	Iulii 28	0 5	1055	Aprilis 13	2 3 16	1057 Iulii 28 0 5
156	Stephanus 9.	1057	Augusti 3	0 7 27	1058	Martii 29	0 6	1057	Augusti 3	0 7 27	1058 Martii 29
A	Benedict. 10.	1058	Aprilis 5	0 9 20	1059	a Ianuar. 24	0 6	1058	1059
157	Nicolaus 2.	1059	Ianuarii 1	2 4 25	1061	Iunii 25	3 5	1059	...	2 ...	1061 Iunii ...
158	Alexander 2.	1061	Septembr. 30	11 6 22	1073	Aprilis 20	2 9	1061	Octobris 1	11 6 22	1073 Aprilis 22 0 0
159	Gregorius 7.	1073	Iunii 30	11 10 26	1085	Majii 25	23 13	1073	Aprilis 22	12 1 3	1085 Maji 24 12 0
160	Victor 3.	1087	Majii 11	0 4 7	1087	Septembr. 15	5 25	1086	Majii 24	1 3 24	1087 Septembr. 16 5 24
161	Urbanus 2.	1088	Martii 12	11 4 18	1099	Iulii 29	0 15	1088	Martii 12	11 4 18	1099 Iulii 29 0 13
162	Pashalis 2.	1099	Augusti 14	18 5 5	1118	Ianuarii 18	0 12	1099	Augusti 12	18 5 4	1118 Ianuarii 18 0 ...

INSTRUCTIO BIBLIOPEGI

Circa ordinem Tabularum Partis primæ.

245.6	Jesus Christus Pontifex æternus.	81	Agatho	81	Leo II
10	1 Petrus	2 Linus	106	83 Benedictus II	84 Joannes V
3	3 Clemens	4 Clerus	85	Conon	86 Sergius
16	6 Euaristus	8 Sixtus	110	87 Joannes VI	88 Joannes VII
20	5 Anacletus	10 Hyginus	116	89 Sisinius	90 Constantinus
7	7 Alexander	12 Anicetus	91	91 Gregorius II	92 Gregorius III
22	9 Telesphorus	14 Eleutherius	93	Zacharias	94 Stephanus II
11	11 Pius	16 Zephyrinus	120	95 Paulus	96 Stephanus III
26	13 Soter	18 Urbanus	97	Hadrianus	98 Leo III
15	15 Victor	20 Anteros	124	99 Stephanus IV	100 Paschalis
28	17 Calixtus	22 Cornelius	101	Eugenius II	102 Valentinus
19	Pontianus	24 Stephanus	128	193 Gregorius IV	104 Sergius II
21	Fabianus	26 Dionyius	105	Leô IV	106 Benedictus III
23	Lucius	28 Eutychianus	136	107 Nicolaus	108 Hadrianus II
25	Sixtus II	30 Marcellinus	140	109 Joannes VIII	110 Martinus II
27	Felix	32 Eusebius	111	Hadrianus III	112 Stephanus V
29	Cajus	34 Silvester	144	115 Stephanus VI	114 Bonifacius VI
31	Marcellus	36 Julius	117	Theodorus II	116 Romanus
33	Melchiades	38 Felix II	141	119 Benedictus IV	118 Joannes IX
35	Marcus	40 Siricius	121	Christophorus	120 Leo V
37	Liberius	42 Innocentius	150	123 Anastasius HI	122 Sergius III
39	Damasus	44 Bonifacius	125	Joannes X	124 Lando
41	Anastasius	46 Sixtus III	158	127 Stephanus VII	126 Leo VI
43	Zosimus	48 Hilarus	160	129 Leo VII	128 Joannes XI
45	Cælestinus	50 Felix III	131	Martinus III	130 Stephanus VII
47	Leo	52 Anastasius II	162	133 Joannes XII	132 Agapetus II
49	Simplicius	54 Hormisdas	135	Benedictus V	134 Leo VIII
51	Gelatius	56 Felix IV	168	237 Benedictus VI	136 Joannes XIII
53	Symmachus	48 Joannes II	139	Benedictus VII	138 Donus II
55	Joannes	60 Silverius	170	141 Bonifacius VII	140 Joannes XIV
57	Bonifacius II	62 Pelagius	143	Gregorius V	142 Joannes XV
59	Agapetus	64 Benedictus	178	145 Joannes XVII	144 Silvester II
61	Vigilius	66 Gregorius	147	Sergius IV	146 Joannes XVIII
63	Joannes III	68 Bonifacius	182	149 Joannes XIX	148 Benedictus VIII
65	Effigies S. Gregorii Magni ejusque parentium Gordiani & Silviae.	70 Deusdedit	153	Damasus II	150 Benedictus IX
67	Sabinianus	72 Honorius	155	Victor II	152 Clemens II
69	Bonifacius IV	74 Joannes IV	156	157 Nicolaus II	154 Leo IX
71	Bonifacius V	76 Martinus	159	Gregorius VII	156 Stephanus IX
73	Severinus	78 Vitalianus	200	161 Urbanus II	158 Alexander II
75	Theodorus	80 Donus	161	Constantinus	160 Victor III
77	Eugenius		208	Absistoriarum S. Nicolai.	162 Paschalis II
79	Adeodatus		210	Pallii, Consularis, Imp. & Pont. specimina.	Helena

EMPTORI TYPGRAPHUS

Habes ordinem Tabularum ad Operis ornatum à me designatarum, similemque distributionem invenies ante alteram hujus Conatus partem: quod si earum accessione, non omnino necessaria, nolit aliquis aggravari sibi librorum ipsorum vel molem vel pretium, licebit eodem emere absque imaginibus Pontificum à Cavalero olim editis, & jam etiam in novo Ciacconio novoque Bullario extantibus. Rem insuper totam sic ordinavi, ut is cui magis placuerit Pontificalia h.ec à Sanctorum Actis abjungere, & distractam ante duos Tomos Chronologiam in unum volumen compaginare, facere sed non incommode posse, itaque tres Tomos minus spissos pro grandioribus duobus habere.

LECTORI AUCTOR

De Appendice Addendorum & Corrigendorum requirenda post Appendix secundam hujus Primæ Partis.

CVM impossibile fuerit ut in tanta multitudine numerorum, hunc Conatum Chronicum historicum implentum, non aliquando vel Nobis vel Hypothetis obreperet unus pro aliis, & falso etiam attentissimos, nedium aliquando ad alia distractos; à numeris autem tota pendeat Chronologiae probatio; Lectorem hic instantius rogatum velim, ut si in hujus Tractatus usu numquam velit decipi, laborem sumat sua ipsius manu corrigendi numeros, quos corrigendos partim in Appendice secunda Partis hujus primæ monebimus, partim post Indicem Alphabeticum Nominum Pontificalium ad calcem Tomi V; vel saltem cum dubium quid aut erroneum animadverterit, non præjudicet, sed requirat an id forte non sit ibi adnotatum: alius benigne ignoscat, nosque admonemus, ut emenlemus, saltrem in primi Semestris promisso alias supplemento.

II S. LINUS.

LINUS, natione Tuscus, Patre Herculano, ordinatus à Petro Episcopus anno Lui, in Dominica vii Iuli, ejusdem per annos novem Vicarius, summus vero Pontifex post illius Martyrium anno LXU peractum, à die forsan viii Julii eademque Dominica, fuit temporibus Neronis, & post annos 11, menses 11, d. xiiii, obiit anno LXIII, xxiiii Septembri, cum Ecclesiam qua Vicarius qua Pontifex rexisset annis xi, menses iiii, dies xii: & vacavit Episcopatus dies xii.

Ab an. 65
ad 67, an-
ni 2, m. 2,
dies 17.

Bar à 69
ad 80 an.
11, m. 2,
dies 23.

A Num Ordinationis seu Institutionis prioris, & annum mortis, signant Consules Saturninus & Scipio, Capito & Rufus: inter quos primus Catalogus vetustiorque recte partitur tempus gesti quoniamq; Romani Episcopatu, modo juxta secundum Catalogum anni undecim sumuntur, non recte in primo scripti duo. Interim apparet occasio erroris, quo Eusebius Epiphaniusque & alii abduci annos xi vel xii Lino, post mortem Apostolorum, adscriperunt.

B 2. Cessantis Episcopatu, statia nū quam primas Cath-
logus notavit: inventiuntur illa in secundo & deinceps in aliis, incipiendo ab Anaeleto. Anastasius Bibliothecarius incipit ea signare in ipsius Lini successoribus. Credibile est hoc caput fieri seculum saltem quartum: & Catalogorum

illa notantium auctores cum ipsa non invenirent expressa monumentis litterarum, presertim pro primo & secundo seculo, eadem ex sua calculatione definivisse: sed hi, corrupti plures numeri, eisque in variis exemplaribus varii, non possunt certum preberere dictum. Aliunde igitur ii melius definiti, videlicet ex vero similiter constituto mortis & ordinationis die, uti jam capimus. Ergo hic notavi dies xii, quibus opus fuerit ad inducendum successorem Clementem ut Pontificatum susciperet, quod fecerit secunda Dominica Octobris post Linii mortem Feria iiii obitum. Plus temporis interjicere si vis, licet: longior post Clementis Abdicationem Vacatio facile se patietur, non tantum hodie una alterare, sed etiam mense integro & amplius decurtari.

B

III S. CLEMENS.

CLEMENS, natione Romanus ex patre Faustino, ordinatus à S. Petro Episcopus, & ante mortem designatus successor, tum quidem prudenter recusavit onus, deinde vero suffectus est Lino anno LXII, in Dominica xi Octobris. Fuit temporibus Galbae & Vespasiani annos ix, menses 11, dies xii: post quos abdicavit Pontificatum anno LXXI, xxii Decembris: & cessavit Episcopatus mensem 1, dies xxiiii: ipse vero supervixit Episcopus euangelicus, prædicationi soli intentus, usque ad finem primi seculi, factus sub Trajano Martyr in Chersoneso xxii Novembri; indeque post plura secula Romani relatus ad ecclesiam sui nominis.

Ab an. 67
ad 76, ab-
dic an 9,
m. 2, d. 10.

Bar à 93
ad 102,
an. 9, m. 6
dies 6.

Cataogi veteres relinquunt Lino, Consules anni LXII, utpote maiorem ejus anni partem occupanti; & primus postea novos Consules anni LXIII assignant Clementi, quamvis jam inde à praecedenti Octobri Pontificatum exorso: qui porro progrediens, per annos viii, menses 11, ac dies xii, pervenit usque ad Decembre anni LXXI, quo Consules fuerint, ibidem pro ultimo Clementis anno notati, Vespasianus & Titus. Verum pro xii menses, quos habet primus Catalogus, accepi ex secundo menses 11, & retinui dies xii a priori assignatos.

Quomodo
postea Cle-
mens Cleto
postpositus
in Canone
Missa?

Consules
hunc Ponti-
ficatum no-
tantes.

Ataogi veteres relinquunt Lino, Consules anni LXII, utpote maiorem ejus anni partem occupanti; & primus postea novos Consules anni LXIII assignant Clementi, quamvis jam inde à praecedenti Octobri Pontificatum exorso: qui porro progrediens, per annos viii, menses 11, ac dies xii, pervenit usque ad Decembre anni LXXI, quo Consules fuerint, ibidem pro ultimo Clementis anno notati, Vespasianus & Titus. Verum pro xii menses, quos habet primus Catalogus, accepi ex secundo menses 11, & retinui dies xii a priori assignatos.

Successionis ordo idem tenetur à S. Augustino & Opato Milevitano: Hieronymus autem, qui junior Eusebium in Chronico erat secutus, tertiumque à S. Petro Clementem fecerat; senior drinde, agens de eodem in libro de Scriptoribus, fatetur quod plerique Latinorum secundum post Petrum putent fuisse Clemensem. Nondum ergo in Canone Missa ad Commemorantes nominabatur Clemens post Clerum; adeoque nullum est hinc sumptum argumentum: sed solum sequitur, commemorationis istius auctorem vel amplificatorem Damasum vel Gregorium, fuisse Hieronymi vivi aut mortui auctoritate inductum, ut sequeretur Eusebium cum Orientalibus; hac fortassis sola causa motis, ut Clementem postponerent Cleto; quia non videbant, quomodo hic alias potuisse ad Trajani tempora per Maji Tomus IV.

venisse, sub quo Martyrium pertulisse omnis antiquitas te-
statur.

F

3. Abdicandi causam Vendelinus conjectat aliquem in Ecclesia diffensionem, similem Corinthiaca, cuius causa illuc scribens Clemens, suadebat, ut si quis eslet inter eos Clemens strenuus, misericors, & caritate plenus, diceret. Si propter me seditio, contentio & schisma orta sunt, emigrabo; abibo, quocumque volueritis; & quæ à plebe mandantur faciam; solum Christi ovile, cum constitutis supra se Presbyteris, in pace degat. Qua verba videtur Epiphanius accepisse tamquam prolatæ in persona propria heresi 27 cap. 6; cum recte intellecta, non hanc, sed priorem à morte Petri cessionem confirmat; ut qui idem fecerit ipse, quod alii, videlicet Corinthiis, postea sagit. Quod ad ultimam Cessionem attinet, licet ejus nullum clarum ac distinctum extet in antiquitate testimonium, satis certa tamen nobis videtur, ex communione auctorum omnium veterum consensu, de morte sub Trajano obita, quæ absque ejusmodi cessione nequit cum Catalogis conciliari. Ipsa autem secunda Cessio facile persuadetur ei, qui satis fuerit persuasus de prima; indicat enim animum alienum à summo gradu, & unice cupientem Euangelio prædicando vacare.

Affigere
Mercatoris (aliu legant Peccatoris) sanctum Hispanen-
sem Antistitem intelligi volentes, more plurium Episco-

c porum

CLEMENS. porum usitato in Conciliis humili istuc titulo usum, consarcinatis Decretales Epistolæ, veteribus ante Siricium Pontificibus nonnullisque post eam supponendas, quales Ricubus Episcopus Moguntinus ex Hispania atque Galliisque communicavit, tandem auctore Bino inferendas Collectionibus Conciliorum Generalium, sed ultima Labbeana non sine censuris quas merentur; qui, inquam, Decretales istas consarcinavit, veritus ne forte Linus obiisset ante S. Petrum, nullas ei affingere ausus est, sicut nec postea Clero, eumdem ab Anacleto non distinguens; initium vero in Clemente fecit; & ex quinque quas eidem jam Romanæ Ecclesiæ Præsuli affinxit, duas primas inscripsit Jacobo Fratri Domini, & Episcopo Episcoporum, regenti Hebræorum sanctam Ecclesiam Hierosolymis, qui tamen ante Petrum obierat, ut supra dictum est.

S. Sunt qui existimant, quod Hincmaro Remensi Episcopo, iisdem Epistolis tandem acquiescere coacto, primus, qui de illis dubium postea movit, fuerit Wicelius, baristaracheturpissimus, inter cujus Propositiones à Concilio Constantiensi damnatas hæc xxxviii fuit; Decretales Epistolæ sunt apocryphæ, & seducunt à Christi fide: & Clerici sunt stulti, qui student illis. Ast v. rosimile est, cum de omniis; o. num. 5 stomachabundus. Eanti, inquit, procul à fideliūm cœū, qui in Ecclesiast., non habentē maculam neque rugam, ejusmodi conantur inferre quiquiliās; longeq; longius à Catholico orbe, qui, quæ corruevidentur, mendacis suffulcere dituntur; nam super solidum fundamentum firmamque peiram structa est, semper manens, numquam casura sincera fides.

D

IV. CLETUS.

*Ab ann. 77
ad 84, annis 7, m. 2,
dieb. 11.*

* Baron. à
80, ad 93,
an. 12, m.
7, d. 2.

LETUS, natione Romanus, Pâtre Æmiliano, dudum à S. Petro Episcopus Euangelicus ordinatus, vacantem Clementis cessione Cathedram ascendit anno LXXIIII, die xii Februarii, in Dominica: eamque tenuit temporibus Vespasiani & Titi, nec non initio Domitiani, per annos IIII, menses II, dies XI, usque ad xxii Aprilis, anni LXXXIII, quo Martyr obiit: & cessavit Episcopatus diebus XII.

Cur ordinatio ejus tam diu dilata post cessionem Clementis. Post mortem Clementis vacasse Sedem mensibus 10, diebus x, ponit Baronius, nulla verosimili tanta mora allata causa: cum nuntius mortis ex Chersoneso Roman perferriri potuerit duplo breviore tempore. Quin igitur liceat nobis, inter ejusdem quæ tenemus abdicationem & institutionem Cleti, menses fere duos interjecere: quibus disceptat̄ sit, validâne & acceptanda esset renuntiatio Clementis; nihil forsitan sollicitus eidem se opponente Cleto, quam ille humilius petebat in simplici Episcopi Euangelici, quem antea tenuerat gradum reponi. Spatum autem istud tanto fiet brevius, quanto serius post Linu facies Clementem succedere, habito semper respectu ad Dominicam, quibus & institutionem & renuntiationem congruit coram populo factas fuisse.

2. Hactenus autem non solum primus, sed etiam secundus Catalogus abstinet Interpontifici tempus notare; notavit tamen Anastasius, non quale apud antiquos reperit, sed quale videtur ex suo sibi calculo formavisse: ut scrupulo nobis nulli ducamus ab eo recedere, & procedere ex nostro. Itaque inter Cletum & Anacleto ponimus dies XII, quia bi commode nos adducunt ad Dominicam. Non tamen prohibemus vacationem restringi ad dies u, ut proxima à Cleti obitu Dominica assumptus sit Anacleetus, jam antea, ut mox dicetur, ordinatus Vicarius. Porro pro annis ui vel XII, quos habent Catalogi, posui vii, Consulibus id exigentibus: & ad menses XI, primi Catalogi, addidi dies XI, ex Catalogo secundo. Ipsi autem annis XII, quos habet secundus Catalogus, videntur accepti ab iis, qui Cletum ab Anacleto non distinxerunt, & alterutri attribuerunt annos XII, uti eos tribuit Cleto Epiphanius, Anacleto Eusebius. Porro primus Catalogus Cleti Pontificatum circumscrivit Consulibus Vespasiano VIII & Domitiano VII, qui notant annum LXXVII; eumdem autem finit cum Consulatu Domitiani & Rufi: quia, qua ultra illum Cletus vixit, longe minor pars fuit sequentis anni; & ideo istius anni Consules potius adscribendi erant successori, quandoquidem propositum erat non iterare nomina Consulatum. Dicitur autem in Catalogo 2, quod Cletus ex præcepto

Vnde aliqui
dent Cleo
annos 128

Petri virginis quinque Presbyteros ordinavit in urbe Roma, id est, urbem in totidem parochias distinxit, cum scilicet adhuc esse, Petri Vicarius, eo quo supra diximus modo, absque jure successionis.

3. Fertur S. Cletus, in Epistolis suis, primus omnium usus illis verbis, Salutem & Apostolicam bene dictio- Non insi-
nem: quod absque ulti veteris auctoris testimonio scri- tuit ut littera-
ptum à Martino Polono in Chronico, & à Ioanne Stella in tur Salus &
Vitis Pontificum; indeque transcriptum à Polydoro Virgi- Apost. Be-
lio ac Genebrardo & Bernardo Ferrario, hactenus in Bre- nati, addere-
vriario Romano, sicut illud Pius V edi jussit, legitur pa-
tienter, sed non ideo probatur. Non probantibus autem haud-
quaquam indignatur Romana Curia, sed audit eos gratoe; &
laudat studium bene merendi de re Christiana, detegendis,
si qui videntur obrepisse, erroribus; & licet non statim (nec
enim convenit) admovat correctioni ab iis optata manum.
Quam moderationem utinam particulares etiam Ecclesia
& Religiosorum cœterus tenerent; neque mox atque in suis
Breviariis, ab Ecclesia similiter approbat ut pratendunt,
seu verius toleratis, aliquid notatur correctione dignum, qui-
ritarentur, tum sibi tum Romanis Pontificibus sacreque
Congregationi Rituum intolerabilem fieri injuriam: quod
sane faciunt, tanto majori cum indignitate, quanto minori
cum rigore expenduntur Roma sic oblata Officia, atque ad
unius dumtaxat Cardinalis relationem permituntur seu
approbantur, quam quæ pro totius orbis Catholicæ usu ex-
cludi jubentur, nec tamen eruditorum censura subtrahuntur,
velut ambiguitati nulli obnoxia. Existimant eruditii
hac estate viri, Gregorium VII induxisse in morem,
qui postea obtinuit, ut salutem & Apostolicam bene-
dictionem impertiretur, quibus litteras daret. Ego in
Propyleo ante 2 Tomum Aprilis num. 105. dixi, Leonem IX, annis XX priorem fuisse, in eo more stabiliter assi- sed hoc pri-
mo ceptum
sti sub Leo-
mendo. Sed & Joannem XII I reperi, qui modo talu- ne 9, aut
tem in Christo & venerationem modo Christianam sa- Joanne 19.
luteam & Apostolicam benedictionem, modo Aposto-
licam benedictionem & salutem impertiens, mihi tunc
vide-

F

A videbatur initium aliquod tali formula dedisse seculo Christi decimo, quo ultra medietatem producto sedet. Ast nunc me docet Mabillonus, in suo illo de re Diplomatica praeclaro opere, quo tenuem conatum meum longe superavit, multoque certiora veri falsaque in ea dignoscendi principia dedit, etiam Joannem V, & Sergium I, quorum originarias minime suspectabiles Bullas profert, seculo XII, salutem & Apostolicam benedictionem, quandoque praemissae. Antiquiora exempla si quis invenerit, haud dif-

ficulter recipiam; modo maneat, quod ante Leonem IX vel saltem Gregorium VII formula ista non fuerit stabili usq; recepta. Cleto autem tate quid potuisse affungi eo est mirabile magis, quod litterarum ab eo scriptarum nupsiam ullum vestigium extet, nemus ejusmodi formula ab eo instituta; quam mos ab hominum memoria exolevisse, & multis demum scutis post resuscitata, credat qui potest de rebus ante annos MDC gestis aliquid credere absque idonea veteratis teste.

D

V S. ANACLETUS.

NACLETVS, natione Græcus de Athenis, ex patre Antiocho, fuit temporibus Domitiani, jam inde ab anno LXXXII, die XI Maji, in Dominica ordinatus, Cleti, fortassis jam tum captivi, Vicarius; eique suffectus Pontifex, anno LXXXIII in Dominica, die VIII mensis similiter Maji; rex Ecclesiam universam, qua Vicarius qua Pontifex, annos XII, menses II dies III, usque ad XIII Julii Feria II, anni LXXXX. Et cessavit Episcopatus dies XII.

A Nacleti Vicariatum exigit annorum XI numerus inter Consulatus Domitiani X & Sabinus, atque Domitiani XII & Clementis IV, probatur eius Vicariatus sub Cle- comprehensuq; ipsi, ut utroq; Catalogo, imo etiam aliis omnibus affixatus; cui ex Anastasio alii que, menses II, proxib; exp̄s, substitui Henschenius maluit: quod ideo libentius tenuit, quia ad alios VIII menses retrotrahendo Anacleti Ordinationem, veniretur ad XI Septembri anni LXXXII, qua Feria IIII hebdomada fuit, non Dominica. Tali die ut etiam posset Successor dici ordinatus, notatos in Catalogo dies Vacationis XII, mutavi in XI; quoniam facillime a sociis libriis committantur u & XI. Posui tamen prædictum Vicariatum sub dubio, eo quod primi qui Anacleto tribuuntur Consules, Domitianus X & Sabinus, solum denotent annum, quo ille successit Cleto, sicuti annum quo obiit, signant Consules Domitianus XVII & F. Flavius Clemens, Clementis, olim Papa & ad-

huc viventis, frater fortassis aut alter consanguineus, quod spectabile nobilitate ejus, superius a nobis asserta, confirmat. 2. Ceterum Anacleti Vicariatum vel ideo teneremus libentius, quod eo positio minus mirum sit, ipsum non fuisse, indeq; nota distinctum a Ceto, non solum apud Gracos, sed etiam confusione apud SS. Irenium, Augustinum, Optatum Milevitanum. Ceterum distinctionem tam hi Catalogi quam alibi a nobis producta antiquissima Martyrologia tam certam videntur facere, ut ubio locus superesse agre poscit. Dubitat tamen, imo absolute negat distinguendos Natalis Alexander, peritorum, ut ait, iudicio subnixus. In his Hadrianus Valesius est, Eusebii illustrator, eoque in ejus omnes sententias, Alii Anacletus iusto proclivior: qui etiam ad cap. I lib. 3 observat, clementum scripsit. Gracis omnibus Ανέγκλητον, Irenao Anencletum dici, qui pasim Latinis alias Anacletus est. Plura in eamdem sententiam habet noster Halloix, ubi de S. Irenao, quem consulari cui id opera pretium erit.

VI S. EVARISTUS.

VARISTVS, natione Græcus Antiochenus, ex patre Juda de civitate Bethleem, fuit temporibus novissimis Domitiani, & Nervæ, & Trajani, anno LXXXX, primum Anacleti creatus VI carius XXU Martii, in festo Annuntiationis Dominicæ, tunc Fe- ria IIII, ante Dominicam Passionis; deinde eidem subrogatus successor die XXVI Julii in Dominica, præfuit, qua Vicarius qua Pontifex, annos XIIII, menses XI, dies XI usque ad XXVI Octobris anni CUII: & cessavit Episcopatus UIII diebus.

Relicitis Anacleto Consulibus anni LXXXX, quia majorem ejus partem vixit, affixantur Evaristo primi Consules anni sequentis Valens & Verus, ultimi autem Gallus & Bradua. Interponitiam dierum XIIII, ex secundo Catalogo ab Anastasio alisque transcriptum, restrinximus ad UIII, ut Successoris ordinatio caderet in Dominicam; neque sane circa jam pridem ordinatum Vicarium debebat plerumque longa esse deliberatio.

2. Quod attinet Decretales Evaristo suppositas, Prima quidem ad omnes Episcopos Africæ, data UIII Kal-

lendas Aprilis, Valente & Vetere Viris Clariss. Coss. falsitatis convincitur ex loco bene longo Itbacil seu Idacii Clari ad Warimaram Arianum, huic epistola intexto; cum Decretales Idacius iste anno CCCLXXXVI floruerit: secunda vero, omnibus per Aegyptum Dominis conglutinatis Fratribus, data Kalend. Novembris, Gallo & Bradua Viris Clariss. Coss. in simili deprehenditur plagio, dum tacito auctoris nomine proponit prolixum altum locum ex Epist. Clementis Papæ, juxta Latinam ejus interpretationem à Rufino editam, annis circiter trecentis post mortem Evaritti, cuius nomine inscribitur.

Consules ei
affixantur,

dies Vac.
sedis.

Maji Tomus IV.

C 2

S. A L E.

VII S. ALEXANDER.

*Ab an. 108
ad 117. an-
nis 8 m. 5.
d. 29.*

** Baron. à
121 ad 132
an. 10, m.
5, d. 20.*

ALEXANDER, natione Romanus, ex patre Alexandro, fuit temporibus Trajani, primum Evaristi Vicarius ordinatus anno Cuius, die 1 Octobris in Dominica; deinde ejusdem successor die v Novembris, quæ similiter Dominica erat; & ita qua Vicarius, qua summus Pontifex sedis annos VIII, menses VIII, dies II, non computando diem mortis * martyrio obitæ III & cessavit Episcopatus XXII diebus.

*Tempus Se-
dis,*

*& vacan-
tia.*

*Acta since-
rta.*

** Baron. à
132 ad
142 an. 9
m. 10, d. 8.*

C

*Ab an. 117
ad 127. an-
nis 9 m. 10.
d. 4.*

Vicarius.

3 Apr.

Relicet, ut antea, successor Evaristo Consulibus anni Cuius, Alexandri initio assignantur Consules anni sequentis Palma & Tullus; accipimus autem ex secundo Catalogo menses VIII, dies II, potius quam ex primo menses XI, diem I, ne cogamur Sedem vacantem relinquere inter Evaristum & Alexandrum plus quam quatuor integris mensibus. Facillime autem potuit librario numerus unus excidere, quem in alio accuratori egrapho magis integre scriptum invenerit Author secundi Catalogi, in eo solum exorbitans, quod (ut suum nescio quem calculum impleret) ex VIII annis fecerit X. Verum quidem est quod, pro mensibus II numerando Vicarius, menses VIII, oporteat Alexandrum fuisse Vicarium institutum ante obitum Evaristi: sed persecutionis tempore quale tunc erat, adeo non potest id mirum videri, quin econtra debet convenientissimum judicari: ideoque idem mox iterum faciemus, sic optime numeros Catalogorum cum die Obitus & Consulium nominibus conciliantes. Consules autem functi magistratu anni ex XI fuerunt Ælianus & Vetus: post quos in alterum annum, cuius Consules Successori relinquuntur, vixit Alexander adhuc quatuor mensibus, id est minori parte anni. Interponficium quod Catalogus ex eoque Anastasius ad dies XXXII extendunt, denario uno decartavi, ut Successor posset in Dominica ordinatus fuisse.

2 Quia hujus Pontificis extabant antiquitus descripta Acta, in quibus dicitur, quod ejus ac sociorum Natalitia celebrantur quinto Nonas Maji; ideo absqueulla diversitate idem dies notatur, tam in Hieronymiano Martyrologio, quam in Pontificali Catalogo 2, & aliis hunc scutis; quod iterum in S. Sixto, de cuius Natali constabat

E ex Actis S. Laurentii, ob eamdem causam notare poteris. Atta quidem illa Baronio ad an. 132 videntur sua antiquitate mendosa, mirumq; est tanto antiquitatis astimatori hoc potuisse excidere, cum menda, non libraria, sed historica indicum esse soleant etatis longius remota à tempore quo actum est aliquid. Sed causam tam iniqua censura imo necessitatem ei fecerant illa ipsa Actorum verba, quibus nostra Chronologia nititur, diciturque, sub Trajano Imperatore & Aureliano Comite utriusque militiae Alexander punctim per tota membra transfixus, & eodem anno mortuus Trajanus esse. Nempe anno decimo Hadriani, qui Trajano succedit, mortuum credebat Interponficium Alexandrum: non potuit igitur ea ut sincera recipere, qua sciam, tam enormi intervallo distabant à calculo suorum Annalium. Omne aduersam suspicionem satiis amolitus est Henschenius suo ad illa Acta Commentario: sed corrigi debet, quod ille ex meo tunc sensu, numeris primi Catalogi inhabente, sumpsit Interponficium quadrimestre; pro eoque substituendus, juxta numeros secundi Catalogi, Vicarius Alexandri, probabilior mibi nunc visus.

3 Ex Decretalibus eidem Alexandro suppositis, priores duas redarguant Consules Trajanus & Ælianus, Decretales nusquam totis Consularibus Fastis conjuncti, ut impudentis plagiarii furtu dissimulem: tertia vero, omnibus divino Sacerdotio fungentibus data Kal. Maji, Æliano & Vetere Cossi, eti contra fastos & Chronogiam non pecet, seipsum tamen prodit in loco Michea, ex Hieronymi versione accepto: quod vitium omnibus illis figuratis commune est, aque ac stylus ubique idem, & valde alienus à pura adhuc primorum seculorum aureoque proximorum Latinitate.

E

F

VIII S. SIXTUS.

*Ab an. 117
ad 127. an-
nis 9 m. 10.
d. 4.*

** Baron. à
132 ad
142 an. 9
m. 10, d. 8.*

3 Apr.

Vicarius.

**Patrum regiminis, à primo Catalogo signati, non nisi
per Vicariatum servari poterat, & servatur commode,
si cum secundo Catalogo Anastasioque & aliis
eum secutis, nec non cum Martyrologio Flori, dicatur mor-
tuus & sepultus Sextus III Nonas Aprilis. Vnde autem
liber Pontificalis cum Vfardo, Adone, aliisque posterioribus
Martyrologis, accepert vxi Idus Aprilis, fateor me
non 6, sed ignorare: quia tamen tali die eum habet etiam Romanum
Martyrologium, ideo de ipso ibi egimus, nihil in alterutram
partem prajudicando, sed utrumque testimonia preferendo**

2 Cum autem Pontifex factus est Sextus, Consules erant assignati in Catalogis Niger & Apronianus: & quoniam non nisi minorem partem anni exxuit percurrit; ultimi Consules ejus nominantur, qui præcedentem annum nota- bant, Verus IIII atque Ambibulus.

3 Decretales duæ Sexto suppositæ notantur Hadriano & Vero Cossi, per summam eas fabricantis temeritatem, Decretales fictæ, qui nec Fastos quidem inspicere curavit, ut saltem par aliquod Consulum inde acciperet, quod inventari posset, & colorem aliquem dare infelici figmento.

S.T.E.

IX S. TELESPHORVS.

ELESPHORVS, natione Græcus, ex Anachoreta, fuit tempore Hadriani, primum ordinatus Sixti Vicarius ^{Ab an. 137 ad 138, an.} Octobris, ^{10, m. 7,} Feria ^{d. 4.} anno cxxxi, deinde illius successor ^{*Baron. à} Junii die Penecostes anno cxxvii: ^{142, ad} rex Ecclesiam, qua Vicarius ^{154, an. 11} Pontifex, ^{m. 8, d. 18,} annos xi, menses ^{111, dies 111;} defunctus anno cxxxviii ^{154, an. 11} u Januarii: & cessavit Episcopatus dies ^{m. 8, d. 18,} uii.

Annum cxxxi indicant nobis Consules Titianus & Gallicanus: annum vero cxxxviii (post quem solum uero dies Telephorus vixit) Cæsar & Balbinus. Quomodo autem in primum Catalogum loco Hadriani trigesimus nomen Antonini Maerini, pro quo in secundo Catalogo legitur Antonini & Martini (quod secutus Anastasis aliique) ignorare me fateor. Nam Hadrianus vixit post Telephorum usque ad xii Julii; Antoninus vero, adoptatus ab Hadriano xxu Februarii ejusdem anni, neque Martini cognomen habuit, neque Collegam Imperii Marcum sed hunc & ejus fratrem Verum adoptavit cum titulo Cæsarum.

B2. Quod autem ex prescripto annorum, mensum ac diem numeru sequatur, Telephorum ordinatum esse Episcopum Vicarium Feria ¹¹¹¹, argumento nobis est, Ordinationem illam factam esse in carcere à Sixto jam captivo, & supponere possumus ad hoc electum à populo propositumq; suisse Dominica præcedenti: quod idem valere potest in aliis Vicariis, à Pontifice captivo similiiter in carcere ordinatis, jis potissimum quorum Ordinatio non diu præcessit Ordinatoris martyrium, sicut accidit in mox sequentibus Hygino, Callisto, Alexandro.

falsa Decree- 3. Afficta Telephoro epistola eadem peccat, qua duæ illæ superius sub successoris Sixti nomine notata: subscribitur autem Antonina & Marco Coll. qui non fuerunt ante annum cxxxx; & ex Epistola Damasi ad Illyricos non pauca mutuarunt, sicut videre licet in novissima earumdem editione Labbeana ad marginem notatum.

Vita quo- 4. Vitam ejus a Zegero Paulo conscriptam ab Actis Sanctorum Januarii abesse cur optaverit Bollandus, facile aparet eamdem legenti: in Elogio autem Henschenii expli- ^{Vita quo-} cabio, quomodo & quatenus mensis ille imprimi caperit, in Janua- prius quam hic socius accederet operi, cum nempe Bollandus aliud non habebat propositum, quam collectas undecimque Vitas dare; nihil minus tunc cogitans quam illam accuratoris studii diligentiam & operosum singula examinandi laborem, qualem deinde post socii predicti ac-cessum, eo suadente & viam praæunte, statuit adhibere, faciendis Notis Commentariisque, à quibus eidem auctoritas omnis apud Eruditos venit, haud agre ignoscentes tanta rei principio rudiori, veraque à falsis, verosimilla à magis dubiis non satis discernenti. Hoc vero non debui (sicut op-^Rtant aliqui) disimulasse; quia totius operis interest id sciri, ne (quem admodum vulgo solerit) præjudicium ei creet im-
perfectione illa priorum dierum, que in progressu fuit tam egregie compensata. Neque miraris si in appendice Addi-
tionum, Retractionum & Annotationum suum istum de
Vita illa sensum disimulavit Bollandus: quando hoc aliud non fuisset quam tenero adhuc novelloque operi concitare
tempestatem, initii illis nequam tolerabilem futuram.
Satis habuit de eo, quod corrigi absque strepitu jam am-
plius non poterat, tenere silentium, cautiusque in talibus
postea agere; sicut fecit & ipse & Henschenius, & fa-
cere etiam volui ego; secundumque, si licuisset per eos, quo-
rum maxime intererat non moveri hunc lapidem offendis,
neque publice neque privatim utilis.

X S. H Y G I N V S.

HYGINVS, natione Græcus, ex Philosopho de Athenis, fuit temporibus Antonini Pii, primum ordinatus Telephori Vicarius, anno cxxxvi, ui Octobris, Feria ui; deinde successor anno cxxxviii, xiiii Januarii in Dominica, rex Ecclesiam, qua Vicarius qua Pontifex * annos xiiii, menses 111, dies ui, quorum forte ultimos octo in carcere captivus egit, & vixit usque ad xi Januarii anni CL: cessavitque Episcopatus dies ui.

vicarius **ejus.** **C**onsules, anni cxxxviii, qui primi Hygino adscribuntur, sunt Magetus & Camerinus; ultimi, quorum Consulatui solum xi diebus super- vixit, Orfitus & Prileus. Et hi satis certos nos faciunt de xiiii annis ipsi attribuendis, licet Catalogus secundus & alii deinceps, atque etiam Græci post Eusebium, solum quatuor annos ei relinquunt. Quod autem tam pauci ipsius anni ab istis numerentur, existimamus propter captivitatem octennalem factum; cuius calamitatis initio Vicarium jam ante ordinatum forsitan haberit; & huic circa annum cxxxxvi sublatu, substituerit alium. Sed de priori illo Vicario cum plus quam conjectura haberi nequeat, nolim aliquid asseverare; de Pio, vel (si mavis) Aniceto, ad Vicariatum Pontificalem assumpto, mox agemus.

2 Vacantis Episcopatus dies 111, pasim notatos in Ca- **talogis, produxi ad ui, ut institutioni Pontificali Successo-**

Maji Tomus IV.

ris Dominicam invenirem. Suppono enim coram populo, saitem in cryptis collecto, factam: de quo sollicitus non fui **Vacatio Se-** in Ordinatione Hygini ipsius, quem supposui, in Dominica dñs, quidē postulatum a populo in ecclesia collecto, sed consecra- tum privatum in carcere à Telephoro, ut primum potuit accessus impetrari iis quo interesse oportebat, & libertas ab interpellatione Gentilium pretio custodibus præbito obtineri.

3 Porro supposta Hygino Epistola, ut aliis vitiis mal- tis laborent, non peccant tamen in Chronologiam, sub- **Epistola fi-** scriptum exhibentes Consulatum Magni & Camerini; hi enim (ut vidimus) primum illius annum signant. Ridiculum tamen se præbet Auctor, quod volens factas a se Epistolas Consulatum nominibus adnotatis quasi authenticare; eos ut plurimum accepit ex Catalogis, in quibus tamen notantur factum primi & ultimi, quasi Pontifices neciverint scribere nisi primis ultimisque sua Sediis annis.

ANAMNESIS

De Cleto & Anacleto, in multorum opinione eodem; & de tertio post
S. Petrum loco, dando S. Clementi.

Cur adam ex causa recudenda hæc pagina sit; eadem occasione monitum Lectio-
rem velim, sub isto quem proposui titulo justam Dissertationem dari ad calcem hujus
prime Partis.

NODVS HISTORICVS

Circa duos proximos Hygini Successores.

*Implexa
questio an-
Aniceto pri-
or Pius vel
contra.*

Necesse est ut adducatur etiam inoffenso pede processisse videmur, ductum sequentes Consulum, in Catalogis Pontificiū concorditer ubique notatorum: hic vero nodus prorsus difficultus ac pene inexplicabilis occurrit. Si enim Catalogos sequimus, siisque inherentes Hieronymum Augustinum, Optatum Milevitanum, dimitendum erit nobis auctorum coavorum, atque adeo hac in parte irrefragabilem, SS. scilicet Irenai & Hegeissipi testimonium, ut Pium postponamus Aniceto: si illos cum Eusebio ducem recipimus, amittimus filium

Confutare. In tanta perplexitate ambiguus es, fateor, diu multumque, & me in omnem partem torfi. Tamen tamen incidit auctoribus conslitit Divinatio, quæ nodum non solvere, sed scindere videatur; bis gemino Consulum pari inter duos Pontifices alter digesto, sic tamen ut eoramdem nomina serventur intacta, & Pius preponatur Aniceto, levi facta mutatione in antiquissimo omnium Catalogo, unde confuso in ceteros omnes velut ex fonte profluxisse potuit. Prius tamen quam illam proponam, placet Magistri mei Henschenii, nihil temere ausi, sententiam explicare enucleari.

X I S. ANICETVS.

Iuxta Catalogos & Anastasium.

*Ab an. 150
ad 154.
an. 4. m. 3.*

NICETVS, natione Syrus, ex patre Joanne, de vico Amisa; fuit temporibus Antonini Pii; ordinatus die xiiii Januarii, in Dominica anno cl, usque ad xiiii Aprilis, anni cliv: ad eoque sedis annis iiii, mensibus iii, & cessavit Episcopatus dies xiiii.

*Hujus ordi-
nis auto-
res,*

Crimus antiquissimumque Catalogus, jam loco non uno corosus, ab Hygino Pontifice x, usque ad xiiii Callistum, sicut in Hygino, Soter, Vito, amisit nomen Imperatoru, sub quo quisque eorum sedis, quod tamen facile est suppleri, sic in Aniceto, & Leutherio, & Zephyrino amisit spatium temporis quo sedegunt, haud paulo majori cum incommodo, nec aque facile ex aliis reparando. Ergo Aniceto juxta Henschenium definitrem eum numerum annorum ac mensum, qui ab altera Dominica post Obitum Hygini, in sabbato mortui, exurgere potuit usque ad diem Mortu propriæ. Hunc vero licet secundus Catalogus notet xii Kalendas Maii, scribendum tamen esse uti scribunt Anastasius aliisque xii Kalendas, persuademur ex die Cultus.

*& secundū
bos tempus
Sedis.*

2 Sed quid esse dicemus, quod secundus Catalogus annos xi, mentes iii vel iiii, dies iiii eidem assignat? An fortassis ita olim scriptum, etiam in antiquiori anni iiii af Catalogo erat? Si non erat, dicam cum Henschenio, quod signatis, iidem qui Hygino octo annos detraxerant, ipsos in suo calculo invenientes deficere, addiderint successori. Sin antiquior iste numerus est, à die xiiii Aprilis anni clvii retrocedam per annos xi, mentes iii, dies iiii, ad xiiii Ianuarii, anno cxxxxxi cadentem in Dominicam, qua fuerit Anicetus creatus Hygini Vicarius, triennio citius quam id etiam creetur Pius: atque hanc dicam suisse

causam, cur mortuo Hygino, cum ad Pontificis Electionem procederetur, fuerit praalatus Pio, id ipsum forsitan enixius roganti.

3 Quod autem post ordinatum Anicetum, etiam Pium ordinaverit idem Papa Hyginus; causam sufficabor siuisse illius etiam captivitatem, exilium vel fugam, à qua tamen & cur p̄ ante mortem Hygini rediverit: vix enim poteris assignare latus Pio ante ipsum orainato vi- aliam causam preferendi; Pio jam ordinato alterum nec- dum ordinatum. De Pii Ordinatione, anno cxxxxxi: facta, max dabimus testes Consules cum antiquo Catalogo: cur similis probatio non habeatur pro Aniceto requirenti, nihil forte commodius occurret quod opineris, quam id minus necessarium visum esse in immedio, quam mediato Hygini successore.

4 Interponit dies xiiii post mortem Aniceti ex Ms. nostro nonnullisque exemplaribus Anastasianis excepti; Consules Aniceto attributi, cum alibi solum iiii, uii, vel xii legerentur. Consules, buti, qui primum ejus in Pontificatu annum signant, fuerunt Vetus & Gallicanus; qui ultimum. Praetens & Ruffinus: & his magistratu defunctis supervixisset ille usque ad Aprilē. Epistolam autem Decretalem fingere quidam volens sub ejusdem nomine, quasi directam universis Ecclesiis per Galliae provincias constitutis, in subsignandis Consulibus Gallicanum & Ruffinum con- junxit, errore satis ridiculo.

S. PIUS

IX. S. TELESPHORVS

X. S. HYGINVS

XI. S. ANICETVS

XII. S. PIUS

XII S. PIUS.

PIUS, natione Italus, ex patre Rufino, frater Pastoris, de civitate Aquileia, fuit temporibus Antonini Pii, anno cxxxxxi, xxii Februarii in Dominica Sexagesimæ, Hygini Vicarius ordinatus: ^{Ab an. 154 ad 161. annis mis 7, m. 1.} eodemque in munere etiam sub Aniceto ministrans, hoc defuncto, summus Pontifex factus est, anno cliii, die ut Maji, in Dominica: & sedet, qua Vicarius qua Pontifex, annos xii, menses iii, dies xxii, usque ad xi Julii quo colitur, mortuus, anno clxi: & cessavit Episcopatus, menses viii, & dies xiiii.

Consules
Pio attributi.

Non dubito quin magnum Lectori scrupulum injiciet hæc tam diuturna vacatio Sedis, quam refiere tamen possit in persecutionis fervorem & defectum ordinati mature Vicarii. Hac autem response tantisper admissa, circa Consules, quibus hæc nititur chronologia, observo, quod prima Ordinationis annum in Cata-

logis signent Clarus & Severus; ultimum vero duo Augusti, per quos sic conjunctos nullo modo liceret Pium præponere Aniceto. Sub prioribus autem singitur Decretales alias edidisse Pius, tamquam Apostolicæ Sedis Archiepiscopus, vel hinc arguendas falsi, si id non satis facerent loca transcripta ex Codice Theodosiano.

B

DIVINATIO

E

Ad Pium sic præponendum Aniceto, ut notati à Catalogis Consules quadamtenus serventur.

HEGESIPPUS, hujus omnino temporis scriptor, quem Hieronymus in libro de Scriptoribus cap. 22 ait, omnes à Passione Domini usque ad suam ætatem ecclesiasticorum actuum historias composuisse, ab Eusebio allegatus lib. 4, cap. 21, sic loquitur: Cum essem Romæ, mansi ibi usque ad Pontificis Aniceti tempora, cuius tum quidem Eleutherius Diaconus erat: huic successit Soter, quo morte extinto, Eleutherius munus & piskopale capescit: ubi, quo modo inter Anicetum interseri Pius posset, vix appareat, nisi fatearis, Hegesippum, vivente adhuc Aniceto regressum in Orientem, illius Successores obscurum solum relatu cognovisse; quod agre quisquam obtinebit ab homine, qualem me profiteor, reverentissimo auctoritatis coævæ, in tali præsertim argumento, cuius notitia vix ullo terrarum intervallo videtur posse obscurari, quamdiu adhuc recens est factum. Clarius tamen adhuc loquitur S. Irenæus, Episcopus Lugdunensis in Gallia, Italia tam vicina, ibidem anno ccx martyrio coronatus, cuius in lib. 3, cap. 3 hac sunt verba: Hyginus, post Pius, post quem

Id facien-
dum sua-
gent coævi-
dus Hege-
sippus &
Irenæus.

C

Pro his auctoribus tentandum est aliquid, quod an-
ditione prius divinando mihi successerit, eruditus Lectoris judicio relin-
simplicem, quitur. Peto igitur ut mihi liceat veteris ac primi Catalogi verba, quæ nunc ita leguntur,

ANICETVS à Consulatu Gallicani & Veteris, usque Præsente & Rufino;
Pivs à Consulatu Clari & Severi usque Duobus Augustis.
Peto, inquam ut hac verba liceat hoc modo invertere:
Pivs à Consulatu Clari & Severi, usque Præsente & Rufino.

ANICETVS à Consulatu Gallicani & Veteris, usque Duobus Augustis.

Hac mutatione permitta, videor mihi posse sic ordinare omnia, ut continuata successione Pontificum Vicariorumque, etiam in his duobus & consequenti Sotere, eo loco ubi alias requireretur Interpontificium plus quam semestre, pauci dies sufficient, quibus Sedes vacaverit.

3 Quod si interroges, quā fieri potuerit ut in Catalogis Pontificiis omnibus sic inverteretur ordo, non solum Pon-
tificatum, sed etiam Consulatum hoc in loco; & tantos, que quomodo
quos supra nominavi, Doctores ducere in errorem; licet dif-
ficle sit singulorum in similibus sphalmatum causam induci in
Catalogum, & plerumque sufficere debeat veritatem eis oppositam
nosse: quia tamen (ut supra dictum est) librariorum soci-
dæ facilius numeros turbat quam verba, præsertim nomi-
num propriorum; excogitanda est ratio quæ difficultatem
hanc minuat.

4 Concipiamus ergo Catalogum, qui bipartitus est, sic
fuisse constitutum, ut, qui parti priori usque ad xiiii
Pontificem Pontianum, partis alterius primam sectionem
subjunxit usque ad Eutychianum xxiiii, invenerit per
librarii negligientiam Pii & Aniceti Pontificatus simpli-
citer commutatos; adscriptis tamen utrique Consulibus iis,

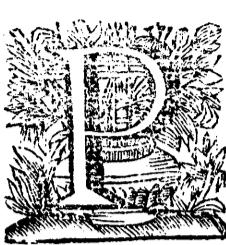
ab auctore
partis 2,
divinandi
proponitur.
F
quos Divinatio nostra nobis suggestit. Inde nihil dubitave-
rit, quin vere post Anicetum sedisset Pius; cumque vi-
deret sic non posse consistere, quod Anicetus, Duobus
Augustis, Pius, Præsente & Rufino Coss. vivere de-
sierint; putaverit Consulibus ultimis utrimque mutatis
(nam de prioribus non debuit laborare, conscius stylis vete-
ris, quo Vicariatum tempus adjungitur tempori Pontifica-
tus) putaverit, inquam, salva futura omnia, ultimis
utrimque Consulibus mutatis. Meliorem explicationem
conciliationemque partium, usque adeo discrepantium, si
quis suggestat; prompte eam sequar: nunc ex jam præsum-
pta, & quadamtenus probata correctione, duos in contro-
versiam adductos Pontificatus, sic digero.

S. PIUS

XI S. PIUS.

Juxta Hegesippum, Irenaeum, & alios.

*Ab an. 150
ad 153. an-
nis 3. m. 5.
d. 21.*

** Baron. à
158 ad 167
an. 9. m. 5.
d. 28.*

Ivs, natione Italus, ex patre Rufino, frater Pastoris, de civitate Aquileia, fuit temporibus Antonini Pii, ordinatus S. Hygini Vicarius anno cxxxxxi, xxi Februarii in Dominica, successor vero anno cl, proximo vel octavo post mortem illius die, puta xii vel xiii Januarii, similiter in Dominica, sedit temporibus Antonini Pii, qua Vicarius qua Pontifex, annos viii, menses iiiii, dies xx, usque ad xi Julii anno cliii, & cessavit Episcopatus diebus iiiii.

*Vnde an-
ni 15?*

Qui mortem Pii jam retulerat ad Consulatum duorum Augustorum, non poterat non numerare annos xii (nam xx scriptos errore amanuensium fuisse, monstrat utriusque Consulatus intervallum) menses autem diesque invariatos reliquit, sicut inve-

nerat. Cur autem secundi Catalogi Auctor dederit Pio annos xiiii, menses iiiii, dies iii, & Vacanti Se- di dies xiiii, non est opus disquirere: quando licet priori Catalogo, ut majoris antiquitatis sic & fidei, inbarere, non computato extremo die.

XII S. ANICE TUS.

*Ab an. 153
ad 162. an-
nis 8. m. 9.
d. 2.*

** Baron. à
167 ad
175. an. 8
m. 8. d. 24.*

Nicetus, natione Syrus, ex patre Joanne, de Vico Amisa, fuit temporibus Antonini Pii, anno cxxxxxi iiii, xii Decembri in Dominica, capto aut aliter impedito Vicario Pio, factus & ipse pro eodem Vicarius Hygini; quo in munere ministrans, etiam sub Hygini successore Pio, factus est successor anno cliii xii Julii etiam in Dominica: atq; ita qua Vicarius qua Pontifex, rexit annos XII, menses iiiii, dies iii, usque xiiii Aprilis anni clxii: & cessavit Episcopatus diebus viii.

*Chronologia
turbatis Cō-
fūbus tur-
bata.*

Quo annos attribuerit Aniceto primi Catalogi Auctor, ne legere possumus, erasi numeri fecerunt; sed apparet, quod positis semel aliis quam oportuerit Consulibus ultimis, reliquiasque ut erant mensibus fulibus turbatis Cōfūbus turbata, diebus iiii, non plures quam iiii anni numerari potuerint, qui alias fuerant numerandi xi, finiendo post Consulatum Duorum Augustorum: cui quia solum superfluit Anicetus usque ad xiiii Aprilis, minori scilicet anni clxii parte, bujus anni Consules, non Aniceto, sed Successori Soteri adscribuntur.

C

Secundus Catalogus, cuius jam saepe meminimus, tempore Iustiniani Imperatoris seculo vi consecutus, non solum notat, quo die quisque obiit, sed etiam quo loco sepultus fuerit. Dicit autem de S. Anacleto, quod cum Presbyter factus fuisset a Petro, volens utique gratam beneficio

vicem jam Pontifex reddere, memoriam B. Petri con- struxit & composuit, ubi Episcopi sepelirentur (sub tur rete di- terra videlicet, in Vaticano, ubi jam antea sepulti fuerant ci sepultus Linus & Cletus) ac postea dicuntur Anacleti Successo- res decem proximi, praeter Alexandrum, sepulti juxta cor- pus S. Petri in Vaticano. Sed vereor ut hoc satis certum sit; nam corpus unius eorum, scilicet hujus Aniceti, in cœ- meterio Callisti depositum fuisse, non solum tradunt Florus, Rabanus, Anastasius; sed etiam ibidem repertum fuit anno MDCCLII sub Clemente VIII, donatumque Duci Al- empio, in cuius doméstico sacello Roma nunc honoratur. Videri igitur posit auctor Catalogi istius. ex sua conje- cture, eos omnes juxta S. Petrum conditos credidisse, quo- rum sepulturam non reperiebat alteri loci adscriptam, qua conjectura eum aliquando fefellerit.

F

DISSE R TAT I O IV.

De die Natalis seu Depositionis veterum Pontificum, notata in Hieronymiano Martyrologio, distinguenda à die Elevationis, seu Cultus, seu Translationis, sub nomine Sepulturæ notata in secundo Catalogo, & apud Analtasium.

Petierat à Magno Gregorio Eulogius Alexan- drinus Cunctorum Martyrum gesta, quæ pia memoriam Constantini temporibus ab Eusebio Cæsariensi collecta erant. Hec sanctus Pontifex, dum in Romanis Bibliothecis diligenter perquisita ignorare fatetur, Nos in- quirit, pene ex omnium Martyrum per dies singulos passionibus collecta in uno Codice nomina habe- mus, atque quotidianis diebus in eorum veneratione

Missarum solennia agimus: non tamen in eodem vo- Ex Marty- lumine, quis, qualiter sit passus indicatur; sed tan- rologio Ro- tummodo nomen, locus, & dies passionis ponitur; unde fit, ut multi, ex diversis terris atque provinciis, per mano cuius S. Gregorius dies, ut prædicti, singulos cognoscantur martyrio co- meminit, ronati. Est hoc Hieronymianum Martyrologium, cuius antiquissimo exemplari Epitomacensi plurimum usi decessores mei in Ianuario ac Februario, in reliquis deinde mensibus fidentius eo nixi sunt, postquam illud cum aliis quatuor exemplis.

A exemplaribus MSS. collatum, Annotationibus & Dissertationibus eruditis illustratum prodit Luce, opera amicissimi hospitis nostri Francisci Mariae Florentinii. Auctorem hic requirens, neminem invenit cui tale opus cum majori verosimilitudine tribueret, quam ipsum, cuius nominis adscribitur, Hieronymum, Eusebii copiosissimis collectaneis ad ejusmodi lucubrations usum. Idem etiam verosimile ex eo redditur, quod ultimus Romanorum Pontificum in eodem commemo-ratus sit S. Bonifacius, plane coetus Hieronymo, cuius non solum Depositio, sed etiam Ordinatio hic exprimitur.

2 Interim plerique eorum, quoru*n*i non fuit celebrius martyrium festivumq; in populo, aliis probus diebus in isto Martyrologio notantur depositi, alio dicuntur sepulti in se-cundo nostro Catalogo: qui supra nomina Consulum atque Principum (qua primus expedit) & annorum, mensum ac dierum numerum (quem suo arbitrio non raro refinxit Au-tor secundi) post quadam etiam singulorum acta, Ordina-tionumque à singulis celebratarum calculum, designat locum ac diem Sepultura, in quo etiam haud raro contingit ipsum differre à Martyrologio, alium locum indicante, qui prima Sepultura procul dubio fuerit. Cum igitur viderem haud dif-ficiliter posse Chronogiam cujusque Pontificatus ordinari, habito anno ac die mortis singulorum; & annum certum reddenter Consules, ex primo Catalogo in omnes post scriptos fideliter translati, solum restabat dispiciendum de die, stan-dumne esset veteriori Martyrologio, an recentiori usui, fundato in auctoritate secundi Catalogi, tanto post S. Hieronymum scripti. Fecerunt hoc ultimum, non solum Cardinalis Baronius, cui Hieronymianum istud opus ignotum fuit, sed etiam Henschenius; multum proiectum esse existi-mans, quod primos ultimosque annos opera sua haberet le-ttor definitos, neque magnopere sollicitus de minoribus cir-cumstantiis, ad dirigenda recte tempora plurimum nihilominus facientibus: quare ejus capta, etenus imperfecta, porro nisus extendere, coactus nonnumquam fui ab ejus qua-tunc erat sententia leviter discedere, ipso non solum id non egre ferente, sed etiam applaudente hortanteque ut per-gerem.

3 Quamvis autem vetustatis gratia Hieronymianum Martyrologium pra Catalogo secundo commendaret; non illa tamen sola causa me movit, cur huic illud præferrem: sed etiam convictio multiplex ex aliorum coetorum auctoritate. Ita S. Innocentiu mense Martio, non Augusto obiisse constabat ex Paschafini Lilybatani epistola ad S. Leonem; Liberium, exente, non ineunte Septembri defunctum, monstrabant coevi Marcellinus atque Faustinus. Qui autem quia ex ea-
tis melius confirmantur:

Martyrologium pra Catalogo secundo commendaret; non illa tamen sola causa me movit, cur huic illud præferrem: sed etiam convictio multiplex ex aliorum coetorum auctoritate. Ita S. Innocentiu mense Martio, non Augusto obiisse constabat ex Paschafini Lilybatani epistola ad S. Leonem; Liberium, exente, non ineunte Septembri defunctum, monstrabant coevi Marcellinus atque Faustinus. Qui autem

hic vero pri-
mum insti-
tutum sunt in
elevata honestius, vel alio translatam sunt, specialiori memo-
riam digni visi fuerint, & sacris ecclesiarum fastis adscripti. E

Hos vero, ut notatos reperit, sic transcripterit prædicti se-cundi Catalogi auctor; unde eos accepit libri Pontificalis, Baroniū p̄fām laudati, collector; ex hoc vero collectores in-novatoresque Martyrologiorum post Bedam; ac deniq; Roma-ni Breviarii ante secula non multa ordinatores; itaque in bodiernū tempus, exceptis (ut dixi) paucis, veteres fere om-nes Romani Episcopi alio coluntur die, quam dicendi sunt obiisse, si præcipuum Hieronymo fidem qualē meretur con-cedimus. Atq; utinam priorum tredecim Pontificum nomina in ejus Martyrologio reperiuntur; vix enim ambigo, quin ad sic tran-slatorum eadem ratione qua ceteri illorum quoque dies mutati habe-annuum antur, præterquam SS. Petri, Clementis & Alexandri, cultum, quorum extabant Acta, nequaquam permittentia verum eorum Natalem venire in oblivionem, aut in prædicta Mar-tirialium nominum surragine delitescere inobservata, et si Martyrologium i stud vetus quotidie recitatetur. Quia tamē aliud nunc non possum, eorum Chronologiam illis quos Ca-talogus secundus expedit diebus alligata reliqui; ex nunc vero aliā viam ingredior, Hieronymum sequens.

XIII S. S O T E R.

OTER, natione Campanus, ex patre Concordio, de civitate Fun-dis, anno CLXII, XIIII Januarii in Dominica, ordinatus Vicarius Aniceti, Successor vero XXII Aprilis, similiter in Dominica; fuit temporibus Antonini & Veri, regens Ecclesiam qua Vicarius qua Pontifex annos XIIII, menses IIII, dies u, usque ad XXII Ap-rilis anni CLXXI, * quando in cœmeterio Callisti via Appia se-pultus est; postea vero à Sergio II ad ecclesiam SS. Silvestri & Martini in mon-tibus translatus: & cessavit Episcopatus, mensem I, dies XI.

Consules Soteri assignantur (non quidem in antiquiori Catalogo, unde abrasi, sed in secundo, quo translati ex primo) priores, Rusticus & Aquili-nus, posteriores vero, quorum magistrati usque ad Aprilem ille supervixit, Cethagus & Clarus; exacteque habentur anni IX, menses IIII: sed dies u, non III pono, ut potue-rit prima ejus Ordinatio in Dominicam cadere. Interpon-tificii etiam diebus XI notatis à secundo Catalogo, mensem I, prepono; quia sic commodius pervenitur ad initium sequentis Pontificatus in Dominica collocandum.

2 Baronius, aquam hic sibi harere agnosces (ut in vi-Maji Tomus IV.

Ab an. 162
ad 171. an.
8. m. XI.
d. 28.

*Baron. 2.
175. ad
179. an. 3.
m. 1. d. 19.

am quadamtenus redar unde longius abierat) Soteri solū Ad innova- tribuit annos IIII, minus dies XI, eumque mortuum dam chro- statuit anno M. Aurelii Antonini XIIII, vulgaris Era nologiam postea à Ba-
CLXXI XIIII: haud invitum tamen se afflentur ei pro-ronio condi- fitterur, qui certiore de annis Soteris invenerit chro-nographiam, qua tamen Cletus è numero Romano-tiones. im- rum Pontificum non ejiciatur, nec litterarum Mar-tyrum Lugdunensium sinecerum testimonium con-temnatur. Vtrumque Henschenius præstis in Aprili, eoque sibi libertatem paravit, recedendi à Baronio, omnī omni respectu & reverentia, tam in præceden-tibus

d. tibus

Henschenius.

SOTER.

tibus quam consequentibus Sotereum Pontificibus.

³ Antiquorum Catalogorum partem habuisse p̄e oculis debuit, qui hujus & sequentium aliquor Pontificum Decretales commentus, tam apte legit Consules, quos ipsis subscriberet: at eos non habuerunt, qui ipsas ideo accusarunt falsi, quia notabantur Consulibus in annum CLXII & CLXX congruentibus. Non desunt tamen alia, propter qua iis salvandis parum juvare posse in Consulatu signando non delirasse, puta SS. Leonis & Martini Pontificum verba istic a usurpata.

D

XIV S. ELEUTHERUS.

Ab an. 171,
ad 185. an.
14. m. 3.
d. 4.

* Baron. à
179. ad
194. an.
15. d. 23.

LEVTHERVS, natione Græcus, ex patre Abundantio, de oppido Nicopoli, anno CLXXI ordinatus Episcopus III Junii in Dominica; fuit temporibus Antonini & Commodi; & sedit annos XIII, menses III, dies III, usque ad annum CLXXU *; mortuus ui Septembri, depositus Via Salaria, & postea translatus juxta S. Petrum in Vaticano, die XXI Maji, quando colitur: & cessavit Episcopatus annum I, dies III.

B

Extritis in primo catalogo numeris annorum, per Consules primos (Severum & Erenianum) ultimosque (Paternum & Braduanum) non inventimus nisi annos XXI. Ilicet paucim Catalogi alii habeant annos XU: & servatis quos Catalogi secundi egraphum habent mensibus III, addimus dies, non I, vel u, ut Anastasius vel Catalogus, sed dies III, ut ordinatus Eleutherus hic fuerit etiam in Dominica. Inter pontifici autem spatium metimur ex die qua Romæ via Salaria, natale S. Eleutheri, Episcopi notat Hieronymianum Martyrologium, usque in diem, qua indidem & sic notatis Consulibus colligimus Victorem successorem ordinatum.

E

XV S. VICTOR.

Ab an. 186
ad 197. an.
10. m. 5.
d. 10.

* Baron. à
194. ad
203. an.
19. m. 1.
d. 21.

ICTOR, natione Afer, ex patre Felice, fuit temporibus Commodi, Pertinacis & Severi; ordinatus XI Septembri, in Dominica anno CLXXXUI; sedit annos X, menses III, dies X; depositus XX Aprilis, anni CLXXXIXII *, translatus ad corpus S. Petri in Vaticano XXI Julii: & cessavit Episcopatus menses XIII, dies XXI.

C

Annorum prescriptum numerum, & in Catalogo secundo atque ab Anastasio notatum (licet egraphum primi Catalogi solum habeat annos XIIII) exigunt Consules primi, Commodus V & Glabrio, secundi Lateranus & Rufinus: menses autem XI, muto in XII, ut minus Inter pontificum praecepsit, & in Dominicam Ordinatio ceciderit. Depositionis diem Hieronymus sic notat: Romæ Depositio Victoris Episcopi.

² Causa tam diurna ante & post Vacationis, non po-

test alia concipi, quam quod nullus datus fuerit Eleutherus & Victor viventibus Vicarius, cum Ecclesia tunc Causa diu-
alta pace fruieretur, adeoque illius creandi causa nulla ur-
genget. Interim (ut sit) cessante persecutione refrixerat vero-
similiter fervor caritatis inter Romanos si teles, succreve-
runtq; nonnulla zizania ambitionis amulationisque Chri-
stiana plebe jam minus patienter externos Pontifices se-
rente & Romanum poscente; Clero econtra liberam sibi
electionem permitti volente, aut etiam ipse Clerus inter se
discors super hoc punto erat.

F

XVI S. ZEPHYRINVS.

Ab an. 198
ad 217. an.
19. m. 6.
d. 10.

* Baron. à
203. ad
221. an.
18. d. 18.

ZEPHYRINVS natione Romanus, ex patre Abundantio, fuit temporibus Severi & Antonini; ordinatus anno CLXXXIXII, XI Junii in Dominica, sedit annos XIII, menses II, dies X, usq; ad XX Decembris anni CCXII *, sepultus postea vel elevatus in coemeterio Calixti via Appia XXI Augusti quando colitur: & cessavit Episcopatus dies II

Ratio tem-
poris.

Consules qui ante ordinatum Zephyrinum magistratum inerant, Saturninus & Gallus; quiq; eundem tenebant cum obiit, Præsens & Extricatus; certos nos reddunt de annis Pontificatus XIIII; liceat secundus Catalogus (nam primum hic corrossus est) scribat solum annos XIII. Hieronymianum Martyrologium ad XIIII Kal. Januarii sic habet, Romæ Zephyriti Episcopi: quem supponens proprium esse Mortis diem, Augustum mensem facta postea Translationi adscribo.

² In secundo Catalogo legitur, & ab Anastasio aliisque transcribitur, quod Zephyrinus fecit Constitutum de ecclesiæ, ut patenes vitreas ante Sacerdotes in ecclesiæ Confitu-
ministri portarent: dum Episcopus Missam celebra- tum Zephy-
ret, ante se haberet Sacerdotes omnes adstantes, Presby-
teri Missam celebrarentur; excepto cum jus Episco-
pi interest, ut tantum Clerus sustineret, omni-
bus præsentibus: ex ea consecratione de manu
Episcopi jam consecratam coronam acciperet
Presby-

XIII S. SOTER

XIV S. ELEVHERIUS

XV S VICTOR

XVI S. ZEPHYRINUS

A Presbyter, tradendam populo. *Omnia hæc obscura sa-*
tis sunt: videntur tamen explicari quadam tenus sic posse;
 explicatum
quod Pa-
tenus vi-
tres,
posituram
altaris,
 1. *Vi patenæ vitreæ, quæ jubentur in ecclesia pre-*
ferri Sacerdoti, vel Eulogias contineant, vel etiam particu-
las ad populi Communionem consecrandas, quales paulo
post à S. Urbano Papa factæ argenteæ, ab aliis etiam
aureæ; ad eum scilicet usum, ad quem nunc serviant nostra
qua vocamus Ciboria. Quare non recte Binius ad vitreos
calices hoc loco nos revocat.
 11. *Sic componatur altare, ut sacrificans Episcopus*
Clerum ante se habeat circum altare populum à tergo, nisi
ubi & quando ex speciali jure contrarium fieri debet. Ad
quem duplicum usum sic composita videmus Baflicarum
Romanarum altaria, inter chorum & navim templi, ut si
ex una parte quis celebret, populo dorsum vertat; si ex alte-
ra (quod solum Pontifici licere nunc dicitur) facie semper
versus ad populum, necesse non habeat se convertere cum di-
cit, Dominus vobiscum, habeatque Clerum sibi à tergo
quasi ministrantem totum.
 111. *Vi de manu consecrantis Episcopi, non Diaconus*

aliquis, sed Presbyter acciperet tradendam populo conse-
ZEPHYRUS
cratam coronam: quo loco agi de ipsa Eucharistia populo NUS.

exhibenda persussum mibi est. Panis enim, qui ante con-
siderationem nominabatur Corona oblationis, post eandem & Coronæ
consecrata, vocatur hic Corona consecrata. Prioris Appellationis re-
stimonium habemus apud S. Gregorium lib. 4 Dialog. cap.
 5, ubi Presbyter obsequenti sibi in balneo animæ istuc
purganda, vivum qualis esse videbatur hominæ ratus, duas
oblationum coronas quas secum attulerat, obtulisse di-
citur gratitudinis ergo: illa vero negans sibi licitum vesco-
ve pane qui Sanctus erat, petuisse ut ipsum panem pro se
omnipotenti Deo offerret, eum scilicet in Missa con-
*secrando, ita se à peccatis solvendam piaculari illo sacri-
*cio: cur autem vocetur Corona divinet alius.**

Ejusdem
 3 Mirum est porro, quomodo Tertullianus, in Monta-
*nistarum prolapsus heresim; presumperit laudare Zephy-
*rinum, ut eorum approbatorem. Sed consuetam hereti-
corum fraudem, Romanorum Pontificum approbationes
mentientium, etiam in hoc retigit confutatque Natalis A-
*lexander sec. 3 Differt. 1.***

XVII. S. CALLISTUS.

ALLISTVS, natione Romanus, ex patre Dometio, fuit tem-
 poribus Macrini & Heliogabali, & initio Alexandri, ordina-
 tus à S Zephyrino in carcere xiiii Julii, in Sabbato, anno cc-
 xiii, successor autem ejusdem institutus xxui Decembbris in fe-
 sto S Stephani, feria ui: fedit qua Vicarius, qua Pontifex, an-
 nos u, menses ii, dies x, usq; in xxviii Septembbris anno ccxxii:
 * sepultus in cœmeterio Calepodii via Aurelia xiiii Octobris, quando colitur:
 & cessavit Episcopatus dies xxi.

Ab an. 217
ad 222. an.
4, m. 9, d. 3

* Baron. a
 221, ad
 226, an. 5,
 m. 1, d. 12.

Dies mortis affumitur ex Actis, quæ habentur, &
 dicunt, quod corpore Sancti in puteum precipi-
 tato, & superinjectis ruderibus cumulato, post
 dies decem & septem veniens Asterius eum Clericis
 noctu ad puteum, levavit corpus B. Calisti Epis-
 copi, & sepelivit in cœmeterio Calepodii via Aure-
 lia pridie Idus Octobris: quæ causa est ipsum tali die
 colendi, & inscribendi Hieronymiano Martyrologio his
 verbis: Romæ via Aurelia in cœmeterio Calepodii

Calesti Episcopi: Propter hoc tamen non debemus for-
 midare, ne aliorum etiam, quorum Acta non extant, dies
 notati in dicto Martyrologio, non sint vere eorum mortua-
 les, sicut hic supponimus. Tempore porro supra indicatum
 notant Consules novi primo ipsum anno, Christi vero anno
 ccxiiii, Antoninus & Adventus; nec non; ultimi,
 sub quibus martyrum pertulit, Antoninus, non 111, sed
 111 Consul, & Alexander.

XVIII. S. URBANUS.

URBANVS, natione Romanus, ex patre Pontiano anno ccxxii,
 xiii Junii, Feria u, ordinatus in carcere à Callisto Vicarius, ei-
 demque suffectus Pontifex in Dominica xx Octobris, tempori-
 bus Alexandri, rexit qua Vicarius, qua Pontifex, annos uii, men-
 ses xi, dies xii, martyrio coronatus * xxviii Maji, sepelitur in cœ-
 meterio praetextati Via Appia xxu, ejusdem mensis, anno ccxxxii,
 & cessavit Episcopatus dies xxx.

Ab an. 222
ad 231. an.
8, m. 7, d. 5.

* Baron. a
 226, ad
 233, an. 6,
 m. 7, d. 4.

Novi quos Urbanus post Callisti mortem habuit
 Consules anni ccxxiiii, assignantur à Cata-
 logis Maximus & Aelianus: & cum Consu-
 libus anni ccxxx, quibus usque in Majum supervixit, con-
 firmant tempus tam Vicariatus, quam Pontificatus supra
 definitum. Acta diem Martyrii indicant, tertium post
 xii Kalendas, id est ix Kalendas Junii, ac sepulturam
 uii Kalendas: idque in Cœmeterio Praetextati via
 Appia. Verum hinc postea in oppositam prorsus Virbis
 partem translatum corpus fuisse videtur, cum in Hierony-
 miano Martyrologio ad uii Kalen. Junii sic legatur
 Maii Tomus IV.

Via Nomentana milliario octavo Natalis Urbani E-
 piscopi. Est autem ibi locus, ubi Petrus baptizabat, ad
 Nymphas dictus, ubi etiam SS. Papiam & Maurum se-
 pulcros in eorum Actis legimus, agitque de eo Cœmeterio A-
 ringus Roma subterranea lib. 4, cap. 20.

Hic finitur antiquioris Catalogi Pars I.

Hactenus sumus secuti ductum primi antiquissimique
 Catalogi, sic contexti ut numquam iidem Consules
 bis nominentur; Pontificumque annos ex eo sic digessimus,

d 2 us

URBANUS. ut si prior in suo ultimo anno transcendisset mensem Iuliani, intelligeremus successori ejus solum adscribi primos stylus in nomine Consules, proximo anno Magistratum ingressos; sin autem tandem Consules infra Iulium esset mortuus, tunc anni praecedentis Consules claudere censeremus Pontificatum istum, ut sequentis initium notari posset Consulum illorum nominibus, sub quorum magistratu major anni primi pars erat cursus. Post hac in eodem Catalogo manifeste mutatur stylus, tum aliis in rebus (quas facile primo intuitu est observare) tum maxime in forma notandorum Consulum: sub quibus dum prior Pontificatus finitur & inchoatur subsequens, tam distinctione in fine unius quam in principio alterius, eadem nomina repetuntur. Prior Pars, finita in Pontiano, merito creditur sub eodem fuisse conscripta, adeoq; haud temere maximam ei autoritatem concessimus, quiscumque demur eis fuerit Author: qui si non fuit S. Anterus, postea Papa, (sicue

Henschenio visum est posse per verosimilem conjecturam dicunt) fuit saltem illius aequalis. Quod sequitur à Pontiano usque ad Liberium, uno secunda Partis nomine comprehendit Henschenius: sed ego ejusdem vestigia relegens, uti facile est alienis inventis addere aliquid accusationis majoris, sic haud magno superaddito studio reprehendi varios hanc res. Successive Auctores etiam reliquorum; & hanc, quam secunda Partis Sectionem 1 voco, solum usque ad Eutychianum per annos xxxxi pertexi; ut ejus major etiam quam prioris auctoritas esse videatur, tamquam à teste prorsus coarctataque per omnia oculato descripta. Parebit hoc, quando in Eutychiano videbimus novam novi Auctoris diligentiam, notantis primum ultimumque diem cuiusque Pontificatus. Interim beneficio hujus secunda Partis, quiscumque eam composuerit, ex hinc progredimur tanto certius, quanto distinctius inventimus Consules nominatos.

D

PARTIS II, SECTIO I.

XVIII S. PONTIANUS.

Ab an. 231
ad 235. an-
nus 4. m. 3.
dieb. 5.

* Baron. a
233, ad
237. an. 4,
m. 4. d. 27.

ONTIANVS, natione Romanus, ex patre Calpurnio, fuit temporibus Alexandri ordinatus Urbani Vicarius xxu Julii, in Dominica, anno ccxxx; eidemque suffectus Pontifex, anno sequenti xxiii Junii, Feria quidem ui, sed Natali Joannis Baptiste solenni: & exul in Sardinia insula se abdicavit, xxviii Septembris, anno ccxxxu, * cum rexisset Ecclesiam qua Vicarius, qua Pontificatus, sex annos u, menses 11, dies 111: & cessavit Episcopatus mensem 1, dies xxiii: ipsius vero corpus, martyrio coronati xxx Octobris, fuit Romam relatum à S. Fabiano, ibique colitur die depositionis suæ posterioris in cœmterio Callisti via Appia, xiii Novembris.

Tempus se-
dis per Con-
sules:

Tempora hac ultro fluunt ex designatis in Catalogo Consulibus, primis quidem Pompejano & Peligniano, Magistratum aūficiatis initio anni ccxxx (quos adhuc scripsisse potuit more suo Author prima Partis) secundis vero, cum reliqua historia post additis à Continuator, Severo & Quintiano. Solum pro diebus ui, quos notat Catalogus, ponimus iiii, numeris pro similitudine characterum facilissime inter scribendum alterabilibus, ut fuerit in Dominica Pontianus ordinatus.

Renuntiatio
ex Catalo-
go & proba:

C2 Renuntiationem Pontificatus nobis indicant hac verba: In eadem insula discinctus est iiii Kalendas Octobris, & loco ejus ordinatus est Anteros: nec enim nunc amplius placet conjectura, prò discinctus suggenerens legendum defunctus; cum secundus Catalogus expresse Pontianum dicat defunctum iii Kalendas Novembris. An autem eodem anno? Nihil est quod contrarium cogat dicere, sed nec quod magnopere suadeat id af-

firmare. Ut ut sit, ordinatus fuerit Anteros, non xi, sed x Kalendas, si id in Dominica factum est: & Depositio Pontiani Roma debuit celebrata fuisse, non uiiii, sed xiiii Kalendas Decembris. Corrigendi sunt igitur errores numerorum istorum in Catalogis. Anastasius non asseret diem Mortis Sepulturaque distinguere (quod tamen post hac sapienter faciendum erit) Obitus quidem diem eumdem non tacuit, sed tacuit diem Depositionis: quod autem in illius exemplaribus editis eidem preponatur, Anteros, manifestum est vitium Librariorum: cum hic, ibi aque ac alibi, legatur loco Pontiani ordinatus.

E

3 Hieronymianum Martyrologium nusquam distincte meminit hujus Pontificis, utpote peregre mortui, solum ad xiiii Augusti ibi legitur, Romæ natale SS. Ypoliti Martyris, Pontiani Episcopi, Luciani, Cornelii, Caius, Calesti, cum locis eorum, quod nullo modo videretur hoc spectare.

DISSERTATIO V.

An inter SS. Pontianum & Anterum locus esse possit Cyriaco Ursulano?
deque argumenti negativi in ejusmodi quæstionibus efficacia.

Non sola Hierosolymitanorum Episcoporum Series perturbata reperitur intra fabulosum quodam Cyriaco, Crucis Dominica monstratore, tempore Eusebii Papæ, ac deniq; sub Julianu martyrium passo, qui hac ratione toti quinquaginta annis Sedem illam tenuisset, superius tot alii quos interim istic scimus presulisse: sed etiam Romanorum Pontificum Chronologia, ejusdem nominis aliquis inter Pontianum & Anterum immiscetur, qui fere biennio federit. Inter utrumque hoc solum discrimen est,

quod Hierosolymitanus ille vetus seculi quinti figuratum sit, annis fortasse vix centum post Iuliani mortem natum; Romanus primum nominari cœperit nongentis & pluribus annis post aetatem SS. Pontiani & Anteri, quando S. Elisabetha Schonaugiensis anno Incarnati Verbi mclvi divinitus (sicut pretenditur) meruit edo celi, non solum quo tempore passæ sint undecim mil. gienſe attributa, le Virgines, verum etiam qui pater S. Ursulæ, quæ cognatio ejus, quantis religiosis tam laicis quam ecclasticis personis Collegium Virginum fretum fuerit;

&

Ex revela-
tionibus B.
Elisabetha
Schonaugien-
sis attribu-
ta.

XVII. S. CALLISTVS

XVIII. S. VRBANVS

XIX. S. PONTIANVS

XX. S. ANTERVS

A & qui & quomodo etiam ipsi cum sacris Virginibus Martyrium pertulerunt. Dicit enim quod quidam Papa Urbis Romæ, Cyriacus nomine, decimus nonus post Petrum, passus sit. Fuit siquidem iste Pontianus Papæ successor, & rexit Ecclesiam anno 1, mensibus x: & sic in loco suo virum Sanctum, qui Anteros dictus est, ordinavit: & cum undecim milibus Virginum discedens Sedem suam reliquit. Nam & ipse de Britannia natus plures consanguineas in sanctarum Virginum numero asseritur habuisse: & quia Sedem Apostolicam invito Clero reliquit, nonen ipsius de Catalogo Romanorum Pontificum idem Clerus erat. Ipse tamen secure hoc fecit: quia divinitus sibi fuerat revelatum, cum eisdem Virginibus martyrii palmam se percepturum. Passum est autem sanctum Virginum collegium, juxta prefatam Narrationem, circa annum incarnati Verbi ccxxxvi.

2 Hactenus Robertus Autissiodorensis in Chronico, usque ad annum Mcc perducto: & his conformia ex eadem Narratione consequenter lego apud scriptores seculi xiiii, videlicet Albericum Abbatem trium Fontium in simili chronicō ad annum ccxxxvii & uiii (nisi quod pro x mensibus, ponat hebdomadas xi) Vincentium Bellorumensem, lib. 20 Speculi historialis cap. 40; Thomam Cantipratanum, lib. 2 de Apibus cap. 53 parte 6; Martinum Polonum in Chronicā, & Iacobum de Voragine in Legenda; quibus & aliis paſſim, citra scrupulum talia tunc recipientibus, nec dubiis tantibus quin ea ſic forent ut prætendebantur iſi sancta Virginis divinitus revelata, ſumma denique autoritatis pondus & cuiusdam veluti canonizationis prærogativam addidisse viſus est. Autor Glossa ordinaria, in 6 Decretarium lib. 1, Tit. 7, de renuntiatione; quem Baldus appellans Carocium veritatis; eique adhærendum esse docens, promittit quod secundum eum procedendo, in æternum non errabitur. Glossator iſte (Ioannem Andrew fuisse dicunt) Addit. 2 ad Titulum prædictum, volens irrefragabili, ut opinabatur, exemplo demonstrare, licet ac valide fieri poſſe renuntiationem Papatus. Datur autem, inquit, certum exemplum de Cyriaco Papa, de quo legitur, quod cum Ursula & undecim milibus Virginum martyrizatus eſt. Scribitur enim de ipso, quod ſibi quondam revelatum eſt, quod eſſet cum illis Virginibus palmam martyrii recepturus. Tunc congregatis Clero ex Cardinalibus, coram ipsis renuntiavit dignitati & officio. Sed iſte Cyriacus in Catalogo Romanorum Pontificum non denominatur, quia creditum fuit per Cardinales, quod non propter devotionem, sed propter obiectamenta Virginum Papatum dimisſileſt. Ita meis ipſe oculis legi in editione Parifiensi anni MDLXII, eademque allegantur ab alio ex editione Lugdanensi anni MDLIII.

C 3 Talia cum iam inde ab anno MCCXXX in omnibus studiorum Universitatibus prælegerent Magistri, audirent discipuli, inter certissima Iuris Canonici decreta; quid atinet nominare celebres omnis professionis conditionis que scriptores, etiam Archiepiscopali & Cardinalitia dignitate præcellentis, qui seculis immediate sequentibus, cum colligendis undecimque Sanctorum historiis multa opera cœperit impendi, ſecernendis vero per quam exigua, certum iſtud (ut Glossator appellabat) exemplum incundanter protulerunt laudaveruntque? Et quoniam partitis quaquam versum Ursulanarum Virginum reliquiis, longe lateque propagatus etiam fuerat earum cultus, ſimil cum earumdem Legenda, ecclesiastis Legendariorum inserta; poſtquam bis, propter prolixitatem ſepofitum, ſuccederunt quæ appellantur Breviaria; antiquiora hujus generis pleraque nihil nec non in Breviariis, etiam Romanis.

Scholique omnibus, nec non in Breviariis, etiam Romanis. Quidem habent de Cyriaco, quia veteris Legenda priorē dumtaxat particulam exhibent, quantum uni tribus Lectionibus ſatis erat; ubi vero ſolemnior cultus vel plures vel proliiores lectiones adhibendas fuerint, etiam de illo refurerunt præcitatā. Sic Romanum apud nos Breviarium, anno MDXXI excusum Venetiis, cum totis novem de ipſa

Pafione Lectionibus ac reliquo Officio proprio in eamdem PONTIA Lectionum sexta, narrato Virginum Romanum appulſu, ait: Nus. cit, quod ad eam adventum Papa Cyriacus valde lastatus, cum ipſe eſſet de Britannia oriundus, eas ſummo cum honore ſucepit, cum omni Clero & Populo. Angelus autem Domini apparet Papæ in ipsa nocte, monens eum ut cum eis iret & palmam perciperet Martyrii. Quod apud ſe celans, coram omnibus Cardinalibus, ipſis licet reclamantibus, & dicentibus non decere Papam poſt quafdam mulierulas abire, Papatui resignavit... & Lectione vii... Secutus eſt autem ipsum Vincentius Cardinalis, & Jacobus de Britannia Patriarcha Antiochenus &c. Allegatur etiam aliud anni MDL Breviarium, paulo aliter ordinatum, ubi ſimilibus fere verbis res eadem dicitur; quodque renuntiavit, cum anno uno rexiffet Ecclesiā & mensibus circiter tribus, nonus decimus poſt Petrum Apostolum.

4 Verumtamen videtur Romanis ea narratio perquam dubia atque ſucepta ſemper fuſſe: nam Bonifacius Papa VIII, auctor ſexti Decretalium; cuius (utpote Cæleſti) no V renuntiante promoti) maximū intererat, rem adeo inuſitata, multumque an licita eſſet diſputatam, exemplis pluribus confirmare; neminem invenit quem nominare vellet, praeter S. Clementem, licet alioqui (ſicut vidimus) nominatiſima tunc eſſent quæ prætendantur revelationes. Cum autem Venetum illud, quod dixi, Breviarium Roma comparuit, licet in eo nihil haberetur de expuncto Cyriaci nomine (res proficto incredibilis & exemplo carrens, ſi non etiā impoſſibilis) adeo narratio universa diſplicuit, ut mox expungit jufsum ſit totum S. Ursulæ Officium, pro eoque retus S. Hilarionis reſtituit ad xxii Octobris; uti appetat in eo quod habemus, ſumma cum diligenti emendatum & eaſtigatum, & in alma Venetiarum urbe expensis D. Lucae Antonii Juncta Florentini (ejusdem qui eſcuderat primum illud anni MDXXII) impreſsum anno MDXXIV. Hic tamen in Kalendario adhuc inueniebatur primo loco notatum nomen Undecim milium Virginum: aſt in eo quod Joannes Soter excedebat Coloniam, anno MDXXXVII, omnibus Clericis atque Presbyteris, juxta exquisitam arque laudabilem ſacrosanctæ Sedis Apostolicæ ordinationem, per totam Christianitatem indiferenter commune, ubi Lectiones tam de tempore quam de Sanctis, vel ē facris dumtaxat litteris vel ex probatissimis iuri deſumptæ auctoriibus, nec mentionem quidem Virginum inuenias. Quomodo autem in Breviario præcitatō anni MDL (quod non vidi) rufus compareat etiam Cyriacus, ſe, eodem nescio: hoc ſcio non diu ſic comparuiffe, ſolamque S. Ursulæ ac Sociarum Virginum Commemorationem, abſque illa propria Lectione deinceps fuſſe retentam. Glossam quoque veterem, quæ uſque ad annum MDLIII Cyriaci renuntiationem ſervaverat, Gregorii XIII iuſſu correccam evanuiffe.

5 Quid autem mirum, ſi sagacioribus Romanis, adeo peregrina & primis decem ſeculis ignota hiftaria, ſucepta nee ipſiſmet plurimum fuerit? quando inter ipſos met Colonenses, ſe- Colonensi- positi præjudiciis paternisque traditionibus verum animi bus omnibus ſenſum proferre auſos, non defuerunt, qui ſaltem Cyriacum Papam expungendum iudicarent? Vnus pro omnibus fit, Coloniae Agrippina natus, Wernerus Rollevinck, ibidemq; mortuus annis MDXX. Hic in Fasiculo temporum, quem uſque ad annum MCCCCXCI perduxit, poſtquam egiftet de S. Pontiano: Nota, inquit, quod in quibusdam Historiis habetur, quod Cyriacus immediate ſuccellit Pontiano, & Papatum dimiſit ut cum Virginibus martyrio coronaretur: ſed temporis ratio hoc non permittit. Ita ille, ex ſolis quæ tunc habere poterat Catalogorum Pontificiorum monumentis. Quid vero dictum ſuiffe putamus, ſi antiquum hunc nostrum Catalogum habuiffet, & recte digeftos Consulares Fastos, & in illo ab hujus ipſius temporis auctore ſcriptum legiſſet, quod

PONTIA-
NUS.

Pontianus Episcopatus in Sardiniam deportatus est Severo & Quintiano Consulibus, ibique discinctus i^v Kal. Octobris, & loco ejus ordinatus Anteros xi Kal. Decembris, utique intra unum eundemque annum cxxxii, quibus illi Consulatum gererunt? Prudenius profecto fecerunt Breviariorum Coloniensem tam veterum quam recentium collectores, quod Ursulae historia epitomen, satis agere fidem obtinere natam, non putaverint inuenta Cyriaci mentione gravandam apud Ecclesiastica Historia vel leviter peritos.

Baronii de
solem feni-
tentia,

6 Baronius, licet in sua chronotaxi, citra Consulare filium ducta, Pontiani mortem differat usque in annum cxxxii; Cyriacum tamen velut monstrum eliminat ab Historia Ecclesiastica, hisce verbis: Non audiendi penitus recentiores quidam, qui post Pontianum introducunt Cyriacum quemdam Pontificem, cuius nulla prorsus extat mentio in serie Romanorum Pontificum, vel apud Optatum Milevitani, vel Augustinum, vel Cresconium, aliove Indices Vaticanos; nec apud Græcos, ut Eusebium, Niephorum, vel alios; adeo ut ne digna quidem sit, quæ pluribus confutetur, sententia; quippe quæ nulla penitus natur ratione vel testimonio antiquorum. Hoc modo cum aliis infinitis locis argumentetur eruditissimus Annalium pars, velim scire quibus oculis ista legent, qui quoties eo ratiocinationis genere minus ingeri se sentiunt, difficultatem omnem se devorasse putant, si per contemptum dixerint, Argumenta ista negativa esse quibus concludatur nihil, straminea, infantilia, sagittas parvulorum, idque sine delectu, sine discrimine, quo cumque casu; præcipiendo eruditis hominibus certissimum quod haberi potest ratiocinium, ad veritatem secernendam à falsitate in rebus antiquis, ubi de facto vel traditione queritur.

7 Stramineus ergo secundum istos argumentatorum Baronius, infantes Patres, Concilia, Doctores, quotquot, etiam in causis fidei, nedum in historicis questionibus, sic fuerunt ratiocinati. Specimen ex infinitis unum detur al-

quidi etiam Patres ut
convincuntur, terunve. Gregorius Nyssenus Orat. I contra Eunomium.

Unde hanc affirmandi audaciam quis habet ut dicat, ipsum Dominum, qui est omnis creaturæ opifex & conditor, non esse increatum? Ex qua divinitus inspirata vox? Quis Apostolus, quis Euangelista talem emisit vocem? Quis Propheta, quis Legislator, vel Patriarcha, vel quis alius eorum qui à Spiritu sancto afflati & instruti fuerunt? Catholici Presules, in Collatione cum Severianis & Acephalis, Constantinopoli habita anno DXXXII, oppositos sibi ab illis Dionysii Areopagitæ nomine codices hoc repudiant argumento: Illa testimonia, quæ vos Dionysii Areopagitæ dicitis, unde potestis ostendere vera esse, sicut suspicamini? Si enim ejus erant, non potuerint latere B. Cyrilum. Quid autem de B. Cyrillo dicimus? quando & B. Athanasius, si pro certo sciisserit ejus fuisse, ante omnia in Nicæno Concilio de consubstantiali Trinitate, eadem testimonia protulisset adversus Arii diversa substantiae blasphemiam? Si autem nullus ex antiquis recordatus est ea, unde nunc potestis ostendere, quia illius sint, nescimus.

8 Plura exempla qui volet collecta videre, adeat Ioannis Launoyi Parisiensis Theologi Dissertationem de vi ne-
gotiorum usi invi-
eniuntur;

us extrema
infensibili-
taris sit eo
numquam
moverit,

utique evidens est sensato cuivis, ut is, qui istam Lau-
noyi scriptiunculam excutiendam suscepit magistellus Car-
nuntensis, ipso statim initio & ante omnia obseruet, rejici-

endas non esse quilibet argumentationes negativas, neque temere cum aliqua opponitur exclamandum, ex negativis nihil concludi: quia Scriptores sacros, ipsa Concilia, & Ecclesie Doctores bene multos, qua antiquioris, qua medii, qua recentioris ætatis, infidelibus argumentis usos fuisse, satis superque compertum habemus, cum eæ præsertim res agitantur, quæ in facto, uero, & traditione consistunt. Itaque Cyriaci Pontificatum etiam ipse inter fabulas reputat, juxta regalam quam statuit sibi his verbis: Tunc in rebus historicis alicujus erit momenti negativa ratio, cum ex generali gravium, litterariorum, diligentium que scriptorum, qui ingenii severitati quamdam prudentiam adjunxerint & ad eligendum & ad judicandum, quique sese invicem per multa secula (si de rebus valde antiquis agatur) subsecuti sunt, reticentia formatur: & alibi. Tunc in materia fidei firmissimum est infocale argumentum, quando ex generali Scripturæ sacræ, Divinæ aut Apostolicæ traditionis, sacerorum Conciliorum & Ecclesie Docto- tur firmissi- rum silentio deponitur. Non existimo hominem, haud satis aliqui constantem sibi; nec raro contrarium, adeo ex- cidiisse sibi, ut voluerit negativo argumento plus roboris in

D

quod cum generale est alius vide-
tur firmissi-
mum,

quaſe fidei quam historia inesse. Nihil ergo in hoc discrepat à Launoy, mentem suam brevius illo, nec minus clare sic explicantem in Dedicatoria: Ut res ex seipso spectetur, nec admittenda nec rejicienda est quævis abutiva ratiocinatio: in iis autem quæ ex conditione facti, ex uero & traditione pendent, si quadret in omnem penitus subjectam materiam, firmissima judicari debet; si non quadret (quia potest magis & minus quadrare) aliquando probabilitatis habet aliquid, aliquando nihil, idque sèpius: quo in discri-
mine regula nulla possit certa constitui, sed quidquid est totum viri sapientis & aquanimi iudicio relinquatur, ex quo recte & apposite ratiocinandi leges omnes manuantur.

9 Quamvis enim in rigore Dialectico non sequatur: Non est teriptum vel dictum, ergo non est rectum: & saltem (nec enim minus fuisse à Christo suscitatus Lazarus, licet valet ad si-
hoc Iohannes aque ac alii tres Euangelistæ tacuerint, ta-
dem suspen-
sionem in
questione
facti,
cuicunque
omnes) recte tamen sequitur: Hoc vel illud caret con-
gruaæ antiquitatis & auctoritatis testimonio, ergo factum esse non est prudenter credibile; sicut non effet credibilis resuscitatio Lazari in universali omnium eorum silentio, qui rei gesta vel intersuissent ipsi vel ex presentibus accepissent, post centum, ducentos, nedum post septingentes aut mille annos simpliciter asserta; tunc enim locum habet illud Baronii: Quod à recentiori auctore de rebus antiquis sine alicujus vetustioris auctoritate absque con-
profertur, contemnitur. Tanto autem fit certior & eyi grue anti-
denter ex argumento negativo demonstratio, quanto noti-
tia facti, de cuius credibilitate controvertitur, ad plures pertingere & à pluribus scripto consignari debuit; propter insignem sui claritatem: qualis est Romani Pontificatus assumptio, resignatio, vel mutatio; ut est in casu nostro, ubi & scriptor habetur, ipso quo Pontianus discinctus est. Ante-
teriusque ordinatus anno, Catalogum ab alio collectum pro-
sequi incipiens pro proximis quadraginta annis; eumque secuti tot alii; quos non est credibile non rescituros aliquid de Cyriaco fuisse, etiam illo tacentes, si umquam in rerum natura extitisset.

E

9 Accedit, quod qui eum primi extulerunt in lucem, eas junxerint circumstantias, quæ facienda fidei adeo nihil profundit, ut potius obsint vehementer. Tale est, quod Roma-
na Vitis ac Europa pene totius Curiaque Pontificia is pro-
ponatur sub Pontificatu Cyriaci status, qualis fere est ho-
die, plenus Regibus, Principibus, Ducibus Christianis; &
quidem cum titulis Angliae, Burgundia, Brabantia, Con-
stantinopolis; liberrimoque per loca sacra discursu, Cardi-
nalibus quoque & Patriarchis; quorum unus Jacobus,

natione

- A** natione Britannus septem annis ecclesiam Antiochenam rexerit; visendique gentilis sui Cyriaci causa Romam adveitus, factus sit itineris Colonensis socius; & tumulandis cœsorum per Hunnos corporibus sic operam dederit, eo quo post ceteros vixit triduo, ut precipua quaque nomina faxo insculpsérat, prout à Gerlaco Abate Tuitensi ad B. Elisabeth prescripta fuisse prætenduntur; de Cyriaco autem nominatim sic. S. Cyriacus Papa Romanus, qui cum gaudio suscepit sacras Virgines, & cum eisdem reversus martyrium suscepit. Ecqua obsecro hic umbra antiquioris stylī, & ad seculum Christi tertium referibilius? Quis autem Jacobus iste, ignotus Antiochenorum Episcoporum Catalogis, aque ac Cyriacus Romanorum? Idem, inquis, qui Eusebīo aliisque Zebennus, vel Zebinus, cui Nicephorus sex annos tribuit. Audio: sed idem Nicephorus, successori ejus Babyle Martyri sub Decio solum aſsignat annos tredecim, proinde ſuccēſſet iſi Zebennō pŕimum anno Christi cccx, Zebennus vero ordinatus Modesto & Probo Coss. id est anno Christi cccxiiii, ſed ifſet annos duodecim integros. Incerta igitur ea ratiocinatio eſt, & incertior longe conjectura, qua in unam personam conflantur gemina tam diversa nomina: & quidem ut in Antiochenam Cathedram inducatur homo Britannus, ex alieno Patriarchatu advena, abſque ullo vetusti exempli ſuſfragio.
- B** quam pro eodem ſumitur Anterus & Hilarius.
- Nibilo certius idem creditur eſſe Zebennus,
- C** Non auiſim ego talia B. Elisabetha adſcribere.
- D** qualis non eſt ſepulcrum titulus S. Cyriaci,
- E** 13 Interim placet illud Augustini lib. I de mendacio PONTIA- ad Consentium cap. I. Quæſitionem iſtam tam ſollicite NUS. tractabimus, ut quæramus cum quarentibus; utrum autem aliquid inveniamus, nihil nobis temere affi- mantibus, lectori bene attendentis ſatis indicabit ipſa tractatio . . . in qua ſi illus errore eſt, cum ab omni errore veritas liberet, atq; in omni errore falſitas im- plieet, numquam errari tutius exiſtimo, quāto eum in amore nimio veritatis & rejectione nimia falſitatis erratur: qui enim ſevere reprehendunt, hoc nimium dicunt eſſe: ipſa autem veritas fortiaſte adhuc dicat, Non eſt ſatis. Sanctus quoque Martinus, ad altare à superioribus Episcopis constitutum cuidam (ut crede- batur) Martyri, de quo tamen nihil certi conſtant ſibi majorum memoria tradidifſeret, grandi ſe ſerupulo permoveri oſtentat; & aliquamdiu à loco illo ſe abſtinuit; nec derogauſ religioni, quia incertus erat; nec auſtoritatem ſuam vñiglo accommodans, ne ſuper- ſtitio convaleſceret, ſicut in ejus Vita cap. 8 narrat ſe- verus Sulpitius. Ipſe Crombachius, modeſtior, quam ut evidentiam argumenti negativi contra Papatum Cyriaci auſit vñiglo contemnere; licet fateatur eosdem omnes qui pro illo ſtant, ſic loqui ac fiſi verum ſupremumque Ponti- ſicatum geſiſſet; ſolum petit, ut ſaltem Pontiani in exi- lium relegati Vicarium fuſſe patiamur. Sed neque hoc poſſamus, conſtricti auſtoritate Catalogi, ipſo tempore coepi continuari, affirmantisque, quod Severo & Quintiano Coss. id est anno cccxii, Pontianus & deporta- tus in iſulam, & in eadem xii Kal. Octobris diſ- cintus eſt; & loco ejus ordinatus Anteros Contuli- bus ſupraſcriptis, xii Kal. Decembris. Idem de Antero poſtea dicit, quod ſedit mense uno diebus x, & dormit xii Nonas, Maximino & Africano Coss. id eſt ce- xxii: ſucceſſitque iſiſdem Confulibus Fabianus.
- 14 Satis autem videtur ridiculum, quod Maximinus (aliis Maximus) & Africanus, Confules anni prefati, trahantur ad annum aliquem poſteriorē, ſi non ut Ordinarii (nam alii nominantur in Fastis) ſaltē ut Suffici- quin ne- que credere poſſam Pormi- tiani Vicarii Cyriaci fuſſe, aut Maxi- minus Imp. ejus ac Vir- ginum ne- cem.
- Post hos ſuccedit, Papatus in arce locatus, (NUS. Hinc PONTIANUS, hinc ANTERUS, hinc FABIA-
- 12 Porro tam multis iſiſmodi reſponsis ſcater opus Crombachii, ut verear ne quam tuendam ſuſcepit cauſam, diſſiciliorem longe reddiderit, de qua licet nibildum valeam velim reſerve, rem integrā ſuſſoribus ſervans in Octobrim; de iſipſis tamen qui prætenduntur revelationum libris, non poſſim non judicare, mera eſſe ſegmenta; à qui buſ ſum B. Hermanno Steinfelden ſem liberare, ad diem vii Aprilis; nunc autem obſervo Anonymum prefatum, pro avi ſui confuetudine, nomen proprium exprimere, per initiale litteram N. non H. adeoque ab Hermanno eſſe diverſissimum, fortiaſte Nicolaum. An autem etiam B. Elisabetha, quam Frater N. ſecutum ſe profiteretur, poſſit credi falsa aliena fictionis invia gravari, videbimus ad xiiii Iunii. Certe cum reſor- dor Auctorū S. Suiberti in Caſatīs- iſula non procul Colonia per tantam ſingendi licentiam conſarcinatorum, quan- tam horroſit vel leviter deſignatam à Bollando noſtro illa reſuſtante videre ad diem Martii; cogor vereri, ne Suiberti- nis ac Tuitiensibus monachis certamen fuerit, utri plura fingerent, bi ſub nomine B. Elisabetha divinitus inspirata, iſi ſub titulo S. Marcellini coevi ac diſcipuli: quidlibet profeſto toleraverim potius, quam pro caleſtib⁹ reſer- nibus talia ſuſcipiam.
- 15 Non eſt tamen culpandus Hermanni Crombachii, viri omnino optimi & mihi quoad vixit amicissimi, zelus; quo etiam illa, qua de Breviario Glosſaque expuncta circa Cyriacum diximus, defendere ut vera conatus eſt. Reſe enim ac vere ſentiebat, ex iſiſmodi Eccleſia diſpoſitione nequaquam ſequi, erroneam eſſe opinionem qua Colonia retinebatur; & qua ſubversa, ridebat vacillare fidem ſe- pulchritudinem.

PONTIA-

NUS.

non repre-

bendo tamē

quod ex

punctam

Glosā tue-

ri velis ali-

ienium, & pag.

121 integre ab eo productum in hac ver-

qua:

pulcrarium; de quibus egimus titulorum. & revelationum earum quas desuper putabatur habuisse B. Elisabetha. Ne tamen vel in hoc argui posset, consulendum sibi creditit Petrum Marionum, Iurisprudentia titulo inter Romana Viris Advocatos ab annis nunc quinquaginta celebrissimum; unde etiam responsum accepit, à nostro scopo non vi velis alienum, & pag. 121 integre ab eo productum in hac verba: Non crederem Glosam Joannis Andréæ idcirco minime allegari posse, quod è corpore Juris Canonici eraſa fuerit, eum minime appareat lummi Pontificis auctoritate fuisse improbatam. Nam Gregorius XIII, in priori constitutione, quæ in ipso Decreti à Gratiano compilati vestibulo occurrit, verbis utitur ex quibus apparet, non fuisse intentionem summi Pontificis, ut Glosæ Catholicon virorum, quamvis erroneum aliquid contineentes, de medio tollerentur; cum satis esset, brevi aliqua nota apposita, lectorum de recta sententia admonere; id quod videmus in pluribus locis Decreti, tam respectu Glosæ quam ipsius Gratiani, factum fuisse. Verum ut concedamus ab illa sententia appellari posse, & Joannem Andream in locum, unde fortassis nimis tigide tejetus fuerat, esse repandum, non habebit tamen ejus Glosa (de Cyriaco Silicet) eamdem vim & efficaciam, quam reliqua ejus scripta obtinent, quæ de Juris Pontificii questione tractant, maximam felicitatem apud omnes . . . sed eam quam habent Jurisconsulti, de aliena professione tractantes, qualis est historiarum cognitio, quæ, pro temporum conditione, non potuit ad Joannem Andréæ, nec ad ceteros ejus ætatis, exacta pervenire.

B 16 Non poterat ipsam Iurisprudentia aptius respondere in Historicorum favorem, qui non existimani Pontifices sustineri via auctoritate se constringi, ad habendum pro canonizatio que jussis quidquid quomodocumque probatum improbatumve Roma expungi è Breviario;

sane, sed in qua non satis equus Adversario suo, nec considerans quo de argumento disputetur, accusat eū irreverentia in Apostolicam Sedem, quod illam damnati Canonici anastasim, nunc quidem expunctam, olim tamen in Romano Breviario lectam probatamque, subinde auctor appellare Fabulam. Quasi vero Breviariorum collectoribus & recognitoribus historicarum illis contentarum quidquam detrahatur, quod ut homines humanis opinionibus ducti, potuerint aliquid ut verum recipere, quod posterior atque eruditior atque plane ut fabulosum explodit.

D 17 Neque adeo peregrinum videri cuiquam debet, si magnis rationibus adductus aliquis (uti adducti fuerunt illi qui predictam anastasim primi vocarunt in controvèrsiam) contra totius unius Ordinis sensum veniam circa ejus originem. Numquid enim (ut alios praterē) Sanctus ille Cyriacus, initio hujus Dissertationis nominatus, definit esse modis omnibus fabulosissimus, quia Crucigeri per seculorum priorum ignorantiam cœperunt dicere, aut econtra eum fuisse Fundatorem sui Ordinis; licet certum aliis vi quando in eo debeat, eos primum venisse in censum religiosorum Ordinum, sub imperio Latinorum in Syria; & vere Sanctus beri pro fæ Hierosolymorum Episcopus Cyriacus, longe antiquior bulis.

Crucis inventione demonstretur? Satis igitur fecisset, Columbus si animo & calamo temperans rem suam egisset; E offendissetque predictam anastasim non primum audiri & credi cœptam (uti Adversarius dixerat) tribus fere seculis post mortem S. Brunonis, quando ipsam scripto consignavit Ioannes Gerson anno MCCCCXX, sed testes habere, quos in prima appellat pagina, ex Ordine Carthusiano ab anno MCCCCI, LXXXIIII & XIII, imo MCCCXIIII & MCL, sic ut ultimus solum XLIIII annis distet à morte Sancti Fundatoris, obita anno MCL. Ita agendum aliis quibuscumque, cupientibus in historica quæstione movere veritatis amatorem ad prudentem assensum: non advocandus Deus è machina; nec si quid forte erravit Pontifex aliquis fastuose jactandum, maxime in ea re qua notitiam ejus enormi excedit temporis intervallo; multo minus exigendum ut Papalia omnia verba in summo quem aliquis forte pretendere potest intelligentur rigore; sed gratia habenda iis quæ tolerabiliter aliquo sensu eorum conantur salvare veritatem, quando rigor ille teneri nequit; hac enim summa est quæ illis tali casu debetur reverentia.

XX S. ANTEROS.

Ab an. 235

22 Novem-

bris. ad 3

Ian. 236.

* Baron. à

3 Dec. ad

3. Ianuar.

238.

ANTEROS, natione Græcus, ex Patre Romulo, fuit tempore Maximi, ordinatus anno CCXXXU, XXII Novembris in Dominica: sedit mensem I, dies XLI, usque IIII Januarii, anni CCXXXUI*, sepultus in cœmeterio Callisti via Appia: & cessavit Episcopatus menses XI, dies IIII.

Causa lon-

gioris Va-

ctionis.

Tum diutinam Vacationem fecerit persecutio, qua savissima fuerat excitata, Alexandro Imperatore à militibus occiso, circa medium mensis Martii anno CCXXXU; tum enim quasi sublato obice (nam ipse post mortem Urbani faverait Christianis) crudelitas Genitium sese exeruit, præsertim Roma sub Præfato Maximo, novi Imperatoris Maximini edictis stimulato: cui etiam Praefecto potius quam absenti Alexandro, adscripterim Pontiani exilium, si hic illo vivente fuerit in Sardiniam deportatus, ut vero simile facit Catalogus, dum Alexander tribuit relegationem istam. Sed & hic, quantumvis alio benignus in nos, motus tamen fuisse potuit calumniosis Praefecti delationibus, suggestis quod plebs Romana Christianorum incrementis ac libertate pene publica vehementius irritata, in seditionem effet converzenda, nisi alegato saltu illorum capite placaretur.

2 Deditus ad XIU Maji, Acta S. Pontii Senatoris Romani, circa annum CCLVII, Cimella in Alpibus mari-

timis martyrizati, descripta ab ejus alumno & comite Valerio, omnium oculato teste, prout ea ab exceptoribus pecunia redemisse se sit; nec etiam mentiri persuadet accurata Pontificum Imperatorumque notitia, qualis in non coavis pasim solet deficere. Ibi num. 6 dicitur, quod in ipsius diebus, quibus in Senatum cooptatus fuit Pontius, sanctus Papa Pontianus gloriosa morte migravit ad Dominum: post quem Anteros præfuit Ecclesie mente non amplius uno. Catalogus quoque notans initium Anteri sub iisdem Consulibus, sub quibus in Sardiniam deportatus est Pontianus; martyrium vero, sub Consulatu Maximini & Africani; Chronologiam stabilit, certosque nos reddit, annos XI vel XII, qui ei à secundo Catalogo & Anastasio tribuuntur, esse expungendos, ut temere adjectos. Nisi opinari quis velit, Anterum jam olim fuisse ordinatum Episcopum Vicarium Urbani Papa, sed prius quam hic caperetur captiuum etiam aut relegatum fuisse, unde famum sit, ut ejus loco ordinaretur Pontianus, primum Vi-

Pontificatus

brevitas:

carlus,

A

carius, deinde Pontifex. Anteri autem nusquam meminit Hieronymianum Martyrologium, nomine fortassis per librariorum socordiam corrupto aut omisso: quapropter cogimur dien sepulture notatum à Catalogo pro die mortis accipere, quæ fortassis eodem die contigit, si Martyr, ut possum credi, ille obiit.

Decretalis
confita.

3 Inter pseudepigraphas Isidori Mercatoris consarcinationes, sub nomine Anteri, habetur Decretalis Epistola, ad Episcopos Provinciarum Baeticæ & Toletanæ, de mutatione Episcoporum, data xi Kal. Aprilis, Maximiano & Africano viris clarissimis Consulibus, id est secundum post mortem ipsius Anteri, sicut ex dictis constat. Neque ad illam à convictione impostura eximendum juvare potest Auxilius, qui Formosi Papa ordinacionem defensurus seculo ix exeunte, in capite libri i ponit auctoritatem inde acceptam, qua dicitur, non transire de civitate in civitatem, neque de minori civitate ad minorem; qui hoc non suo libitu, non ambitu, non

propria voluntate facit; sed aut vi à propria S-de ANTEROS pullus, aut necessitate coactus, aut electione aut exhortatione Sacerdotum aut populorum ad aliam civitatem transfertur & inthronizatur. Etenim à viris eruditis ostensum est, compilationem illam, quamvis falsum nomen Isidori praferat, fratris scilicet S. Eulogii, qui Munguntia aliquamdiu peregrinus sive exul vixit; esse tamen verum seculi ejusdem factum, circa annum Dece, sub Riculfo Episcopo Moguntinensi ex Hispanis allatum, & per Germanos Romanorum captantes gratiam studiose vagatum; cui dissidere nesciens Auxilius iste, ante omnia usus est tam opportuno in rem suam loco, exemplisque ibi producitis Eusebii & Felicis; quorum primus, de quadam parva civitate, Apostolica auctoritate, Alexandriam; secundus, de civitate ad quam ordinatus erat, communis Episcoporum & reliquorum Sacerdotum ac populum consilio, translatus sit Ephesum, ambo ignoti antiquioribus.

XXI S. FABIANVS.

ABIANVS, natione Romanus, patre Fabio, fuit temporibus Maximini & Gordiani & Philippi, ordinatus anno ccxxxxxi, d. 10. xi Decembris in Dominica; seditque annos xiii, mensem i, dies x; martyrio coronatus xx Januarii anno ccl*: & cessavit Episcopatus annum i, menses iii, dies ui.

^{Ab an. 236}
^{ad 250.}
^{an. 13, m. 1}
^{d. 10.}
^{* Baron. à}
^{238, ad}
^{253, an.}
^{15, d. 4.}

Cultus cum
S. Sebastia-
no.

S Epultus est, inquit secundus Catalogus, in Cœmetrio Callisti via Appia xiiii Kal. Februarii, nec ab hac die alia mortuus dies requirenda videtur: quandoquidem ad eamdem Hieronymianum martyrologium ipsum sic habeat, & quidem primo loco Romæ in cœmetrio, Fabiani Episcopi & Sebastiani: cuius posterioris, eodem die anni xxxi post Fabianum sub Diocletiano martyrizati, tanta fuit celebritas, ut licet sancti hujus Pontificis nulla extarent Acta, conjuncta tamen utriusque commemoratione & forte etiam aliquando corpora, utriusque parem venerationem reddiderit. Postea tamen à Sergio Papa II translatum corpus, sive pars ejus est ad ecclesiam SS. Silvestri & Martini in montibus.

Tempus Se-
dis.

2 Antiquior Catalogus annos Sedis xiiii, menses xi, dies x numerat: sed annum unum detrahendum docent Consules; idemque jubent ut pro xi mensibus sumamus unum, qui solus habetur in 2 Catalogo. Fuerunt autem priores, & eodem quo Fabianum ordinatum diximus Decembri magistratum finiverunt, Maximinus & Africanus; posteriores, Decius II & Gratus, eundem iniverunt ipso Ianuari quo ille ad palmarum venit. Neque suspecti bi esse possunt aque ac numeri, cum sicut jam sepe notavimus in numeris facile sit errores obrepere scribentibus, in nominibus non item.

3 Henschenius, quo mensum numerum utcumque sal-
vacatio plus varet, censuit successorem Cornelium ordinatum circa
quam anni 1111 Junii anni ccl, cum post martyrium S. Fabia-
ni Sedes vacasset mensibus 1111, diebus xu. Sed 1111
Junii in feriam 1111, non in Dominicam eo anno convenit:
& sicut recte observat Schelstratus, in gravi illa sub De-
cio persecuzione, cuius initio passum Fabianum tene-

mus, Sedem ultra quatuor menses vacasse indicant litteræ Cypriani ad Clerum Romanum & hujus ad illum responsa, utique nuntius ultra citroque ter quaterque missis, in quibus aliisque à Clero Romano actis annus facile totus elapsus esse potuit, sicut etiam Card. Baronius censuit ad an. 253 num. 87. Nihil tamen istam diuturnitatem cessantis Episcopatus efficacius probat, quam ipse primus Catalogus, quando dicit, quod post passionem Fabiani Moyles & Maximus Presbyteri & Nicostratus Diaconus comprehensi sunt, & in carcere missi: quo tempore supervenit Novatus ex Africa, & separavit de Ecclesia Novatianum & quosdam Confessores, postquam Moyles in carcere defunctus est, qui fuit ibi menses undecim, dies undecim. Atqui Epistola Cypriani 16, ad eosdem ne cum schismate divisos scripta est ante creationem Cornelii, & quidem, cum eorum patientia revertentis anni volubilem circumul victricis gloriae dignitate transgressa esset; unde idem Baronius num. 28 etiam notat, eatenus pace & unitate concordes, in creatione Cornelii primum schismate fuisse divisos causa Novatiani. Est porro loco Annalium jam citato opera pretium legere, quam multa eo tempore egerit, scriperit, decreverit Clerus, pro incumbente tunc fibi Ecclesie universalis cura: miraberis enim tam multa uno anno fieri potuisse, adeoque non longum videbitur tempus huic vacationi constitutum.

4 Quod Epistolæ Fabiano suppositas astinet, una Kal. Julii, Maximino & Africano Consulibus data, Decretales ordinationem ipsius quinque mensibus prævenit; altera, Africanum & Decium Consules nominat, nusquam simul inveniendos in veris Consularibus Fastis.

F

XXII S. CORNELIUS.

*Ab an. 251
ad 252. an.
1. m. 3. d.
10.*

* Baron. à
254. ad
255.

ORNELIVS, natione Romanus, fuit temporibus Decii & Volusiani cum Gallo regnantis, ordinatus xxvii Aprilis, in Dominica anno CCCL; atque cum vixisset in Pontificatu annum 1, menses III, dies x, Centum-cellis gloriosam dormitionem accepit u Augulti, anno CCCLII^{*}; indeque relatus, sepultus est juxta cœmeterium Calisti IIII Septembris quando colitur: & ceilavit Episcopatus dies LXU.

Dies cultus.

Primi Consules Decius II & Decius, cum secundis Gallo & Volusiano satis probant, recte etiam hic ex fide Catalogi 2, sumptum annum I pro II, quos notabat Catalogus prior: quod diem, locum, & modum Mortis attinet mox plenius declarabitur.

Bautem peregre mortuus Cornelius erat, ideo Romana Ecclesia Depositionis apud se facta diem pro Natali semper habuit, & sic inscriptus reperitur Cornelius Hieronymiano Martyrologio, & quidem primo loco post Exaltationem S. Crucis, postea fortassis adjunctam, Romæ in Coemiterio via Appia Natalis Cornelii Episcopi.

Interponit- **2** Inter pontifici tempus ex secundo Catalogo acceptum **ficii spatiū.** die uno imminuimus, quia ejus auctor videtur extremum

Cornelii voluisse comprehendere; nec volumus ipsum strictius intelligendo amittere Dominicam pro institutione successoris. Observo etiam ab eodem auctore, in definitiis vacationibus, eidem plerumque ad numeratum videri ipsum mortis diem; & hoc etiam ut plurimum fecisse Baronium, quoties institutionem successoris ordinat secundum dies aerationis notatos in libro Pontificali, quem sibi pra oculis praeceps ponit post Anastasium.

3 Restat ut notes, neutros ex predictis Consulibus, nec ullum quod in fastis reperiatur par Consulium subnotari. *Decretales* Epistolis Cornelio mendaciter attributis, quando finguntur a Decio & Maximo Consulibus, quorū ultimus non nisi secundo post Decii morem anno Magistratum initus.

E

F

DISSERTATIO VI.

De loco, modo, ac tempore, quo obiit S. Cornelius.

*Fingitur
Rome casus
sub Decio,*

Casim quidem creditur sanctus Pontifex,

Romæ ante templum Martis, una cum Cereali ejusque familia sustibus occisus: &

quia constat Centum-cellas relegatum

fuisse, putatur inde ob communicationem

litterarum cum S. Cypriano retractus ad Imperatorem

Romanum esse, & Cereali ad custodiam traditus. Sed quan-

tumvis antiqua ea persuasio fuerit, ex auctoritate 2 Cata-

logi, quem Beda, Ado, Anastasius sunt secuti; videatur

tamen prevalere ius omnibus debere auctoritas antiquioris

Catalogi.

2 Nec obsunt S. Cornelii quacunque Acta; hac enim tum aliis multis laborant vitiis, tum eo imprimis, quod

& exiliis imperati & mortis Cornelio irrogata auctorem

faciant Decium: à quo nihil omnino passum Sanctum,

Dei ipsum tuentis potentia adscribit S. Cyprianus in Epist.

52, occisis Deciis & superflite adhuc Cornelio scripta

ad Antonianum: ubi illum laudans, Quanta, inquit,

in suscepso Episcopatu virtus? quantum robur a-

nimi? quanta firmitas fidei? Sedisse intrepidum

Romæ in Sacerdotali cathedra eo tempore, cum

tyrannus infestus, Sacerdotibus Dei fanda & in-

fanda comminaretur; cum multo patientius & to-

lerabilius audiret levari adversus se æmulum Princi-

peum, quam constitui Romæ æmulum Sacerdo-

tem Etiam si majestas Domini protegentis

& bonitas Sacerdotem, quem fieri voluit, factum

quoque protexit: tamen Cornelius, quantum ad

ejus devotionem pertinet, paclus est quidquid pa-

ti potuit: & tyrannum, armis & bello postmodum

victum, prior Sacerdotio suo vicit.

3 Addit quod postquam ab urbe discessit Decius, con-

tra Gothos pugnaturus, quo bello sub finem anni CCCL perit; & postquam in carcere Moyses obiisset, die xxu Novembris, quando colitur; Cornelius, quasi ac tandem respirante per mortem tyranni Ecclesia, factus audacior. *Centum-* Synodus plusquam sexaginta Episcoporum Roma cele- *cellas.*

brare non timuit. Hac porro ejus fiducia, aque ac litterarum ex Africa venientium frequentia, ad Gallum Imperatorem deferri potuit; eique, ut suspicax est omnis nova potentia, seditionem minari visa, causam deinde dare comprehendendi Cornelii; & casis quos baptizarat militibus, relegandi Centum-cellas; ubi consolatorias Cypriani accepit ante mortem, arumnis in carcere Romano toleratis verosimiliter accelerata.

4 Quia autem corpus Romanum relatum, eodem loco conditum fuit, ubi Cerealem & socios antea tumularerat B. Lucina; factum videretur ut quorum fuit conjuncta confessio ac deinde sepultura, eorum unus fuisse crederetur exitus, per martyrium uno die ac loco toleratum. Videtur autem & illorum passio & Cornelii expulso ad initium Martii pertinere: hoc enim suadet dies III Nonas Martii, apud Anastasium, quo dicitur Cornelius omnia bona ecclesia tradidisse Stephano Archidiaco, quasi jam ad mortem damnatus, quatenus ipse sit in exilium commutata. Ex his autem liquet correctione aliqua egere S. Hieronymum, primo in Vita Pauli Eremitæ, ubi ait, quod sub Decio & Valeriano persecutoribus Cornelius Roma & Cyprianus Carthagine felici cruento damnati sunt: & rursum in libro de Scriptoribus, ubi dicit de Cypriano, quod Passus est sub Valeriano & Gallieno Principibus, eodem die quo Roma Cornelius, sed non eodem anno.

S. In-

*enit eum su-
perfluisse di-
cet Cypri-
anus.*

*Fuit tamen
sub eo ad
quidvis fe-
rendum pa-
ratius,*

XXI. S. FABIANVS

XXII. S. CORNELIUS

XXIII. S. LUCIUS

XXIV. S. STEPHANVS

A *5 Initium hujus Pontificatus ad mensem Apriliem pertinere. Baronius censet: quia Paschali tempore posteriore fuisse electionem, Mayo autem priorem, suadent ante & post acta. Fuit anni CCCLI Pascha celebratum xxiiii Martii; ab hoc die quantum removenda sit Cornelii electio, non potest nisi per conjecturam definiri: quam in debili Catalogi 2 auctoritate debilem plane, donec alia melior ratio occurrat, possumus quomodocumque collcare. Dicitur ibi inter Fabianum & Cornelium cessuisse Episcopatus dies xi. Hunc numerum si retineas, & defectum suppleas additione unius anni ac trium mensium, ut faciendum ostendimus; à die xx Ianuarii, quo passus est anno cccl Fabianus; pervesies ad xxiiii Aprilis, quo creatus sit anno sequenti Cornelius. Hinc porro per ann. 1, menses 111, dies x, quibus is sedi progrediens, pervesies ad diem v Augusti, quo Centum-cellis idem*

obierit.

6 Aft xii Septembri colendum Cornelium antiquiora omnia Martyrologia prescribunt. Fateor: Sed dies hic acceptus est ex Actis, unde & secundus Catalogus accipit, ubi dicitur sepultus S. Cornelius in Crypta juxta Coemeterium Callisti, Via Appia, xiiii Kalendas Octobris. Hoc autem omnino verum existimo. Cum enim extra Vrbem obierit Cornelius, consequens fuisset (scilicet supra dixi) ut Corporis juxta urbem depositi dies magis solennis ad posteros haberetur, & fastis adscriberetur. Fuerit igitur facta a sancti Corporis Translatio, Centum-cellus Romanus, quadragesimo post Sancti mortem die; & nihil obstat, quo minus censeri posset S. Cornelius ordinatus die xxiiii Aprilis. Atque ita probata nostraque chronographia aptata manet Baronii sententia, quoad mensem initii Pontificatus.

CORNE-
LIUS.
depositus
Rome 14
Septemb.

XXIII S. LUCIUS.

LUCIUS, natione Romanus, ex patre Porphyrio, fuit temporibus Galli & Volusiani, ordinatus Cornelii relegati Vicarius, fortasse Centumcellis anno CCCLII, xxiiii Junii, feria quidem tunc 1111, sed in carcere vel exilio, ubi Dominicæ ratio habenda non erat: eidem vero successor suffectus x Octobris in Dominicæ, rexit Ecclesiam, qua Pontifex, qua Vicarius, annos 11, menses 1111, dies x, usque ad 1111 Martii, quando obiit anno CCCLII, & sepultus est in coemeterio Callisti Via Appia: cessavit Episcopatus diebus XXXXI.

Ab an. 252
ad 255.

an. 2, m. 4.
a. 23.

* Baron. à
255, ad
257. an. 1
m. 4, d. 14.

TRes quidem annos, prater iam dictos dies ac menses, habent omnes Catalogi: sed evidens, quamvis Antiquum & ideo universale mendum, redargunt pari ubique consensu notati nec tertium annum Lucio dari permittentes, Consules, primi, Volusianus & Gallus, secundi, Valerianus III & Gallienus II. Interim suppositionis convincitur qua extat sub nomine ejus Decretalis, data Kal. Aprilis Gallo & Volusiano Cosl. quia tunc necdum erat ipse ordinatus, ne quidem ad Vicariatum. MSS. quedam Anastasiana apud Florentinum, Natione Tuscum de civitate Luca ex patre Lucino scribunt; unde is factum putat, ut postea Vmbaldus Allucius Lucensis anno MCLXXXI creatus Pontifex, Lucii III non men optaverit.

Tempus se-
dis:

Decretalis
ficta:

ratorum & nomini Consulum biennio retardans, usque dum ad Probi tempora veniens, illam duorum annorum ex crescentiam corrigat duorum Consulatum extinctione. Sed ut ipse non credit Eusebio de octo mensibus, ita nec nos eidem Eusebio credimus de tempore occisi Lucii.

5 Quod autem Baronius irrefragabile putat testimoniunum Dionysii, & revera tale esset, si inveniretur; id ego sam inde ab apud Eusebium lib. 7, cap. 9, ubi Dionysii verba referuntur, non invenio; sed solum quod Valerianus, quamdiu erga Sanctos Dei mansuetus erat animo, nemo fuerit ipso benevolentior: postquam autem se in cuiusdam magorum Principis tradidit potestate, nemo etiam crudelior extiterit. Quamdiu autem mansuetudo Valeriani duraverit cum nec minus quidem indicet Dionysius, non recte Baronius de permultis Imperii annis, id intellexit, quod nec de primis quidem Imperii diebus necessario debet intelligi: potest enim ille in illius Magi potestate se tradisse sub Imperio Decii aut etiam ciuius, eique ad perseguendos Christianos operam haud vulgarem navasse, ut ideo, teste ipsomet Baronio ad finem anni 253, utriusque nomine dicta sepius sit Decii & Valeriani persecutio.

vivente ad
Cumque Decius in procinto adversus Gothos Senatu huic Dacio.

arbitrium detulisset eligendi Censoris, omnium suffragiis electus Valerianus sit, tamquam amicus bonorum, inimicus tyrannorum, hostis criminum, hostis vitiorum (inter qua vel principium censebatur fidei Christianæ professio) dici potest Valerianus regressus Romanum ad munus illud quam severissime exercendum. Quinimo ad x Maij & Acta SS. Alphii, Philadelphi & Cyrini diximus eum jam inde ab initio Decianæ persecutionis, id est ab anno CCCLII, fuisse illius incentorem & ministrum principium. Non itaque nos premit iste Dionysii locus, qui Valerianum, una cum ipsome Illusterrimo Baronio, agnoscimus honestum Christianorum ante mortem Doctorum, id est ab anno saltet CCCLII, sub cuius finem hos imperfectos dicimus; biennio autem post Valerianum exorsum imperare, id est in fine anni CCCLII, qui & Consulatu ejus primo adscribitur, adeo ut Lucius tertio denum ejus Consulatu, Christi anno CCCLV fuerit Martyr factus, & satis sit temporis quo Valeriani mens mutari potuerit, etiam si conce-

e 2 deretur

C secutus in suo Martyrologio Hieronymus ad 1111 Nonas Martii, post Natalem Martyrum CCC vel CCCLII, Romæ, inquit, depositio Julii Episcopi. Verum librarium esse errorem, & legendum Lucii, ex Vfuardo & certis probari potest, nec non ex antiquissimo ad Bedam genuinum supplemento Divisionensi.

3 Inter pontificum autem diérum XXX, quod habet secundus Catalogus; undecim diebus augendum docet tempus sequentis Pontificatus, sic & non alias recte ordinabile.

Martyrium sub Valeriano, quomodo sub Valeriano ac Gallieno martyrio affectus S. Lucius dicatur: De tempore enim indubitatem fidem facit Dionysius, inquit, Episcopus Alexandrinus: qui cum his ipsis temporibus vixerit, ad rerum gestarum veritatem probandam, instar omnium esse debet; imo unum eum ceteris prætermis auscultare debemus. Hic autem absque aliqua ambiguitate testatur, Valerianum permultis ab exordio Imperii sui annis de Christianis optime meritum. Quamobrem nihil est quod ad Valeriani Imperium Lucii Martyrium, quod furente persecutione Cypriano auctore factum esse constat, referre jure possimus: praesertim si Eusebium assertiam dicenti, ipsum vix octo mensibus sedisse. Hac Baronius ad annum 257, more suo & annos Imperii Maji Tomus IV.

Martyrium
sub Valeriano,

F

LUCIUS. deretur (quod nec à Baronio quidem concedi potest) initio Imperii sui benignus erga Christianos fuisse.
6 Quae vero obiecti possent ex Baronio, ad serius inchoandum Valerianum Imperium, de anno tertio & quarto Galli ac Volusiani, quibus biennium dumtaxat tribui solet, nituntur inscriptionibus manifeste corruptis. Nam si secundus Tribunatia eorum Potestatis annus in aliquibus eorum recte compicitur cum secundo Consulatu; necessario fallere dicenda sunt inscriptiones aliae, qua cum eodem secundo Consulatu complicantur & i o annum dicta Potestatis, ut recte observavit Labbaus noster in Epitome chronologica.

XXIIII S. STEPHANVS.

Ab an. 255
ad 257 an.
2.m.3, d.
19.

* Baron. à
257, ad
260, an. 3,
m.3, d.22.

TEPHANVS, natione Romanus, ex patre Julio, S Lucio in exilium ejecto, Vicarius ejus ordinatus XIIII Februarii in Dominica anno CCLIII successor vero ejusdem institutus anno CCLU, die u Aprilis similiter in Dominica, temporibus Valeriani & Gallieni, rexit Ecclesiam qua Vicarius qua Pontifex, annos IIII, menses u, dies XXI, usque ad II Augusti, quando Martyrio coronatus est anno CCLII*, sepultus in cœmeterio Callisti via Appia, postea autem à Paulo I, translatus ad ecclesiam SS. Stephani & Sylvesteri nunc dictam S. Silvestri de Capite. Cessavit Episcopatus dies XX.

Ratio alte-
rata circa
Stephanum:
sententia:

Primi Consules Volusianus & Maximus recte signant annum, quo Vicarium Lucii ordinatum statuimus Stephanum; sed quia secundi notabantur Valerianus III & Gallienus II, atque adeo idem annus quo mortuus fuit Lucius, censuit Henschenius, vix quinque integros menses Pontificem fuisse Stephanum; & pro eo quod in primo Catalogo ei tribuebantur anni IIII menses II, dies XXI, creditis invertendo numeros dicensque annos II, menses LXXXI. Verum (ut recte observat Schelstrati) S. Stephanum ultra quinq; menses contra rebaptizantes egisse ut verum Pontificem, clamat Cypriani auctoritas, dum hac in re eum egisse insinuat tamquam Episcoporum Episcopum; uic & Firmiliani testimonium, de Petra Ecclesie fundamentali, in qua eum gloriari solitum manifeste declarat. Addo, ejusdem Firmiliani Epistolam, datam esse, cum fere vigesimalis secundus annus esset à morte

Alexandri Imperatoris, ut notat Baronius ad an. 258 num. 46: ea autem accedit anno CCXXXI; & post istam Epistolam caput inter Stephanum & Cyprianum Cartaginem, Dionysium Alexandrinum, aliosque vehementius agitari controversia de valore Baptismi ab hereticis collati; non potuit itaque anno CCLU extinctus fuisse Stephanus.

C 2 Quid ergo? An desperabimus, cum eruditissimo Schelstrati hujus Pontificatus chronologiam obtinere per Consules? Neutquam profecto; sed servatis eorum nominibus, mutabo numeros facilime exerrantes, & ubi Acta S. Stephanus ex iisque Catalogi notant Valerianum III & Gallienum II, scribam Valerianum III & Gallienum III; & habebo annum, quo martyr coronatus sit Stephanus, CCLII: habebo etiam prater annos IIII primi Catalogi, pro mensibus II, menses u, in secundo Catalogo rectius notatos, quam in primo; & additum ex primo diebus XXI, constitutam habebo Chronologiam, tempusque sufficiens ius omnibus rebus, qua à Stephano ut summo Pontifice acta esse Historia ecclastica docet. Hac porro ratione conveniremus cum Baronio, annum quo occisus est Stephanus assignante Consulatu predicto, si recte is Consules ordinatos habuisset, & per suam exerrantem Chronotaxim non distulisset Valerianum III & Gallienum III usque ad annum CCLX. De die Mortis controversia nulla est, quin idem sit qui Sepultura Stephano data in Cœmeterio Callisti via Appia: unde etiam Hierony-

En mutati
in Catalogis
numeri Cō-
fularis.

mus in Martyrologio ad IIII Nonas Augusti primo loco, Romæ S. Stephani Martyris: ubi credo ex Auctoris mente legi debere, Episcopi & Martyris.

3 Ejusdem Stephani, primum Vicarii, deinde Pontifici summi gradum, in eius epistola, nisi supposititia essent, liceret observare: dicitur enim quod earum unam ad Hilaryum scriperit, u Kalend. M.ii, Valeriano & Gallieno Consulibus, solum ut simplex Epileopus (utique anno CCLU) Nonis autem Aprilis, iisdem Valeriano & Galieno, sed Consulibus illo IIII, hoc IIII tamquam jam sanctæ Apostolicæ & universalis Romanæ Ecclesiæ Epileopus, omnibus per diversas provincias constitutus Epileopis. Verum chronologia nostra non debet istiusmodi fragmentis probari, quorum exordia, è S. Leonis Papa epistolis sumpta, satis sunt deregenda impostura. Inter pontificum porro invariatum servamus, sicut illud in Catalogo 2 notatur.

4 De Translatione corporis supra notata agit in libello, quem de ipsa ecclesia edidit, Ioannes Giachetti Serranus; ipsiusque Pauli I Bullam allegat datam Indictione XI, que fuit anno ejus u. Christi DCCCLXII, ubi dicit se dictam ecclesiam in utriusque Sancti honorem noviter construere, in domo quo libi parentali successione obvenientibus, & corpora ex neglectu per Longobardorum impugnationes cœmeteriu transtulisse; S. Silvestri quidem XIIII Iunii, & S. Stephani XI. Augusti: eorumque postea partem Sergius II transtulisse potuit in ecclesiam SS. Silvestri & Martini de montibus. Interim ex iis qua publice imprimuntur novelli's (gazettas vocant) anno MDLXXXII cum admiratione didicimus, tritemes Magni Ducis mense Julio ad nundinas Messanenses soluisse cum multa nobilitate, eo consilio ut in redditu Tranum Apulia urbem appellebentes, secum advehant predicti S. Stephani Pontificis corpus; quod & factum esse, postea intelligimus, atque ex voluntate ejusdem Magni Ducis Pisces delatum, ad ecclesiam ejus. Hanc ibi jam inde ab anno MDLXI, instituto à se Ordini Equestri ejusdem S. Stephani extrui fecit Dux Cosmus, peculiariter Sancto isti devotus, postquam anno MDXXXVII die ejus festo XI Augusti, in ipso sui regiminis principio, ad Montem-murulum rebelles subjugaverat. Hattenus divinare nequeo, quomodo vel quando corpus istud Tranensem accepérint sed hac occasione spero de utraq; Translatione pleniora nos accepiuros monumenta, tum etiam quibus argumentis putetur ipsum Stephani I esse.

F Translatio-
nes corporis.

XXV S. SIXTUS II.

Ixtvs, natione Græcus, ex Philosopho, temporibus Valeriani & Gallieni primum ordinatus Vicarius S. Stephani, anno ccxlii, in Dominica, xxxi Augusti; eidemque iusfectus Pontifex anno cclvii, die xxiiii Augusti, similiter in Dominica; sed ita Vicarius, qua Pontifex, annum i, menses xi, dies uii; martyrio coronatus anno cclvii, ui Augusti; sepultusq; in coemeterio Callisti via Appia: & cessavit Episcopatus menses xi, dies xiiii.

<sup>Ab an. 257
ad 258. m.
ii, d. 15.</sup>

<sup>* Baron. à
260, ad
261, m. ii,
d. 13.</sup>

*Ratio tem-
poris:*

B

Acta & dies habentur ex Actis S. Laurentii, post triduum x Augusti, sicut Sixtus prædixerat, martyrio celebrissimo coronati. ex quibus eumdem ante omnes sumpsit Hieronymus, scribens in suo Martyrologio, & quidem primo loco, Romæ in coemeterio Calisti via Appia natalis Xisti Episcopi. Annum vero vulgaris æra, pro hujus Pontificatus initio ac fine supra expressum, accuratissime notant Consules primi, Maximus & Glabrio; secundi, Tuscius & Bassus; & ideo pro annis ii, quos habebat primus Catalogus, ex secundo sumpsi annum i, ne contra hujus secunda partis stylum cogar assignatum ejus regimini tempus inchoare ante Consules nominatos, sicut faciendum fuisse ex styllo prima partis, numquam bis nominantis eodem Consules.

*Successoris
legendi di-
lato longa*

B2 Singulariter autem hoc loco notanda primi Catalogi verba sequentia; Et Presbyteri præfuerunt à Constituto longa, lato Tutei & Bassi usque in diem xi Kal. Augusti, Æmiliano & Basso Consulibus anni cclvii, quando scilicet xxii Iulii electus Episcopus est S. Dionysius, & vel statim vel proxima Dominica, tunc in xxiiii Iulii cadente, consecratus.

*& dilatio-
nis tanta
causa.*

C3 Quares autem cur idem non notetur, accidisse post martyrium SS. Anteri, Fabiani, Felicis & Marcellini; cum etiam tunc totis ii, xi, & xu, ac denique xxxxii mensibus Sedes vacarit. Responso aptior non occurrit, quam, semper quidem moris fuisse, ut, si nullus esset electus consecratusque Vicarius, Presbyteri regerent, usque dum celebraretur novi Pontificis electio, qui postea cum esset opportunum consecraretur: sed hac vice singulariter contigisse, ut propter rabiem persecutionis istius, qua sub Decio capta continuabatur a Valeriano, totis undecim mensibus nequiviverit Clerus in Coemeteriis vel alibi ad electionem convenire post Sixti mortem, sicut haud diu post mortem Anteri, Fabiani, Felicis & Marcellini convenisse presumitur.

*Elekti pote-
stus ante
Consecratio-
nem.*

C4 Ex tunc autem non dicebantur soli Presbyteri regere, sed Elektus cum Presbyteris, sicut in S. Gregorio Magno aliisque deinde pluribus certa auctoritate comprobatur, quorum etiam habentur Epistola cum titulo Elekti Romanæ Ecclesiæ Episcopi, usque ad diem

Consecrationis; qua sicut Gregorio propter alias causas totis uii fere mensibus post Electionem est dilata, sic causa persecutionis, ideoque defientium qui Electum consecrarent Episcoporum, factum hic credi debet, ut Anteri, Fabiani, Felicis & Marcellini decessores, licet pridem Electi fuerint, tam sero tamen sint consecrati.

E5 Ridiculus porro hic esset fabricator Sextina inter Decretales Epistola, dum eam datam scribit Valeriano & Decio Coss. nisi appareret deceptum fuisse ab auctore secundi Catalogi, sicut ab eodem deceptus est Anastasius, ut Decretales scriberet Sextum rexisse Ecclesiam temporibus Valeriani & Decii, quo tempore fuit magna persecutio. Ipsum vero Catalogi Auctorem decepit, preposterus quidem, sed usitatus loquendi modus, quo vocabatur persecutio Valeriano & Decii, qua sub Valeriano capta, fuerat à Decio continuata. Porro duo illi numquam simul fuerunt Consules, nisi fortassis Decius anno cclii Consul cum filio Decio juniori movens in Gothos, in gratiam Valeriani, rogatu Senatus instituti Censoris ad persequendos Christianos, Magistratus cesserit eumque in Valerianum transstulerit, jussiterque scribi Valeriano & Decio Coss.

<sup>unde in eis
Valeriano
junctus Dea-
cibus</sup>

F

6 Hoc autem vel inde credibile fit, quod in Fastis ac curatioribus annus notetur Coss. Valeriano, & Galieno, atque ita deinceps, usque tamen inveniatur Consulatus Valeriani primus; utique querendus inter Suffraganos per anni decursum, quales frequentissimi fuerunt, altero vel utroque Consulum (qui Kalendis Ianuarii magistratum inierant notabanturque soli in fastis) moriente vel abdicare jussi. Notat autem vir eruditissimus Antonius Pagi in sua Dissertat. Hypothica part. i cap. i, num. 2, tria Nundina suffragorum Consulum fuisse usitata, imo jam inde à Claudio Augusto sex Nundinis creati bimestres Consules Verum à solo primo Consulum Nundino seu Collegio qui & Consules Ordinarii appellantur, annus accipiebat titulum in Fastis aliisque scripturis publicis, saltem ordinarie Ceterum errorem commissum ab Auctore Catalogi, in Decii tempore adnotando Pontificatus Sixti agnoscent Baronius & ceteri omnes, ut non sit opus eum pluribus refutare.

XXVI S. DIONYSIUS.

DIONYSIUS, ex Monacho, cuius generatio non reperitur, fuit temporibus Gallieni solius & Claudi, anno cclvii, à die xxiiii Julii in Dominica, usque in xxii Decembris anni cclxvii, * sepultus biduo post in coemeterio Callisti via Appia, cum sedisset annos x, menses u, dies iii: & cessavit Episcopatus dies u. Corpus S Paulus Papa videtur transtulisse ad ecclesiam, à SS. Stephano ac Silvestro primum deinde & Dionysio nuncupatam, vulgo S. Silvestri de capite.

<sup>Ab an. 259
ad 269. an.
10, m. 5, d.
3.</sup>

<sup>* Baron. à
261, ad
272, an. 11
m. 3, d. 14.</sup>

DIONY-
SIUS.

Primus Catalogus initium ac finem hujus Pontificatus tam accurate determinat, sicut & alias precedentes, ex die xi Kalendarum Augusti usque in diem ui Kalendas Januarii, ut dubitari nequeat quin mense Decembri sanctus Pontifex obierit, licet in Hieronymiano Martyrologio xiiii Septembris, post relatos Romæ S. Cornelium Episcopum & Saturum, addatur. Et depositio S. Dionysii Epilcopi & Confessoris. Puto autem, quia mors incidenter in festa Nativitatis, institutum fuisse, quando corpus elevatum fuit, ut Elevationis seu nova Depositionis tali die facta annua memoria porius, quam obita Mortis, dies proprius inscriberetur Romani istius antiquissimi Martyrologii tabulis. Diem tamen Ordinationis rescribo, non xi, sed ix Kal. Augusti, ut habeatur Dominica qua facta sit: & ex diebus iiii solum retineo dies iiii; nisi quis malit pro uii Kalendas Januarii legere ui, ut Sanctus obierit xxii Decembribus.

Tempus se-
dis:

B

2 Pro tempore Pontificatus annos quidem octo solum habet Catalogus prior, posterior u dumtaxat; Ms. nostrum ui, Anastasiana pleraque exemplaria iiii: sed numerorum errorem certe corrugunt Contules, per quos non alii quam indicati anni notantur; primi, Aemilianus & Basilius; secundi, Claudius & Paternus; tunc vero iam numerabatur Claudi hujus annus 3, cœptus à xxii Martii: & hujus successor Aurelianus solum sumpsit Imperium Maratio sequenti. Similiter ubi scribabantur menes iiii, rep-

sui u, quia hoc requirunt Kalenda Augusti & Januarii, inter quas Pontificatus hic clauditur.

D3 Putat tamen Baronius, Aureliani Imperio adscribendam mortem Dionysii, propter Epistolam Antiochenæ Ecclesiæ, tempore Aureliani datum ad illum, mors male ut censet Eusebius. Sed ipsa Epistola Aureliani non minit; poterit ergo etiam hac conjectura de tempore Aureliani, ceteris Eusebii circa res Romanas hallucinatibus absque scrupulo adnumerari. 2

4 Multo minus Baroniana opinioni suffragari potest, iuæ sub Dionysii nomine conscripta est Decretalis Epistola, Decretales tum quia ipsa nullius est fidei, tum quia notatur data Au- afficit Dio-
reliano & Basso Coss. u Nonas Februarii, qualis nyso,
Consulatus nusquam inventur. Licet vero auctor pro Va-
leriano scriptisset Aemilianum; mensis tamen Aprilis qui adscribitur ordinationem ipsius Dionysii du precepit, ut vidimus. Huic autem Epistola similis est alia, nisi quod felicior fuerit fictio. in notanda data iu Idus Septem-
bris Claudio & Paterno Coss. Verum eosdem Consules & successores
initio sequentis Felicis adscriptos inveniens idem Com- Felici:
pilator, nihil referre censuit, quo anni mense dandas sub ejusdem Felicis nomine Epistolæ comminisceretur, sed, ut fors tult, primam Nonis Junii, tertiam Nonis Februarii ejusdem Consulatus adscripta, cum ille dum-
taxat postriue Nonas Junii dici possit ordinatus, &
quidem solum Vicarius.

E

XXVII S. FELIX.

Ab an. 270
ad 274. an.
3, m. 11,
d. 22.

* Baron. à
272, ad
275, an. 2,
m. 4, d. 30.

ELIX, natione Romanus, ex patre Constantio, temporibus Claudi & Aureliani primum ordinatus Vicarius exeunte anno cclxviii, die xxiiii Decembribus; deinde ipsis Kalendis Januarii anno cclxx succcessor Dionysii, fedit qua Vicarius, qua Pontifex annos u; menes xi, dies xxu, usque ad xxii Decembribus anni cclxxxiiii *: sepultus in cœmeterio suo via Aurelia, ac postea à Felice Papa II elevatus in ecclesia, ipsius nomini ibidem erecta xxx Maii, quando colitur: & cessavit Episcopatus dies xu.

Ecclesia S.
Felicitatis Via
Portuensis,
quomodo ab
alii adscri-
batur **Via**
Aurelia?

C

Sepultum in cœmeterio via Aurelia milliaro ii, iii Kalendas Junii, habet Catalogus secundus, eodem modo quo idem in Felice II postea scribit, quod fecit Basilicam via Aurelia, milliaro ab urbe secundo, in qua & sepultus sit; cum constet hanc Ecclesiastiam ab aliis ponit via Portuensi, ad quam etiam ducens Porta habebat nomen S. Felicis. Non aliter autem potest hac contradicitione explicari, quam quod Via Aurelia, concurrens cum Via Portuensi, isti ubi stabat S. Felicis ecclesia, ut ea nunc buic, nunc illi adscribatur. Nec enim concipi possunt errasse Romani scriptores, quales fuerunt Auctores Catalogorum & Anastasius ex una, ex altera parte S. Hieronymus & mox infra allegandus Ethicus, viarum Romanarum peritisimi. Sed ex diversis portis dueta. Via sic ut altera, scilicet Aurelia Centum cellas, altera Portuensis eo tendat unde nomen accipit, quomodo concurrens uspiam potuerint, explicatu impossibile fore, consideranti tabulam quam suo Lario illustrato Kircherus noster prefixit; nisi succurreret Raphael Fabretti, in nuper editis Dissertationibus de Aquis & Aqueductibus veteris Roma. Hic enim Dissertationi 3, præmittit chartam topographicam, qua Vrbs & pagi circumpositi continentur: in eaque distinguit viam Aureliam duplcam, Novam unam, qua in Portuensem nusquam poruit incurrisse; alteram, simpliciter dictam Aureliam, qua ab alio longe principio, ad eundem tamen Centum-cellaram terminum ducta, ab Ortu in Occasum Viam Portuensem, qua à Borea in Meridiem procurrit, interficiare debuit, si hujus principium duxeris ab ea porta qua olim S. Felicis nunc S. Pancratii dicitur, sicut & ipsam Ecclesiam, juxta quam-

Fabretti facit vias istas decussari. Quod autem suburbana S. Pancratii Ecclesia, supra cœmeterium S. Calepodii sita, eadem fuerit qua olim S. Felicis dicebatur, censet Octavius Pancirolius, in ejus descriptione, nusquam illam quidem appellans nomine S. Felicis, sed ex Anastasio eam laudans ut à Felice I conditam, à II amplificatam: quod de alia quam de qua agimus nequit intelligi: est autem milliaro ab Urbe secundo. Sed hæc antiquitatum Romanarum scrutatoribus ulterius relinquendo discutienda.

2 Ad tempora hic notata venio: ac primo xxx diem Maii appello diem elevati corporis, vel si mavis dedicata Basilicæ: qui deinde pra die Mortis seu Depositionis prima Tempus Vi- cariatus & caperit populo festivus haberi, sub Imperatoribus Christiani. Dies Episcopatus xxu sic sumo ex primo præcipuoque Catalogo, ut cum iis componam annos quos ille habet quinque, menses undecim: qui cum haberet nequeant post obitum Dionysii, propter ultimo notatos Consules anni cclxxiiii Aurelianum ii & Capitolinum; restat ut Felix illius fuerit integro uno anno Vicarius, eumque annum habuerit cum decessore communem, atque insuper dies quatuor ultimos anni cclxuii: cuius tamen anni Consules non exprimantur, quia tantillum spatium non merebatur ut ideo alii Consules nominarentur. Hac autem ratione recte post obitum Dionysii, adscriptum xxui Decembribus, & dies u Sedis vacantis, repertos in secundo Catalogo, ipsis Kalendis Januarii anni cclxx, suffectus Pontifex Felix, rexerit Ecclesiam adhuc annos iiii, menses x., dies xxii. Successio autem ista tam accelerata credibile magis facit prædictum Vicariatum.

3 Henschenius noster, simile quid de Vicariatu suspi-

catus,

A catius, putavit annos u, menses xi, dies xxu, sic inventus anno 274. niesdos, si Vicarius ordinatus Felix u1 Iunii, vixisset usque ad xxx Maii anni cclxxu, post ultimo illi assignatos Confules. Sed neque hoc patitur stylus Catalogi in hac secunda sui parte, non reformidans eosdem nominare Consules in fine unius Pontificatus, quos habebit primos initio sequentia, ut appareat in ultinis Dionysii iisdemque primis Felicis Consulibus: & magis etiam tali conjectura obstat mors Imperatoris Valeriani, obita post ipsius Felicis mortem mense Martio, anni jam dicti cclxxu. Quod autem animum hac non reflexerimus, nec ipse, nec ego illius luctuationem recognoscens, fecit cura servandi diem xxx Maii pro vero Natali. Sed neque placet anno cclxxiiii ita mortuum Felicem dicere, ut post ejus obitum vacasset Sedes totis uixi mensibus. Verum neutrum erat necessarium, si tunc scivissimus, veros antiquorum Pontificum Natales non esse ex Catalogo secundo vel die annui culta sumendos, sed ex Hieronymiano id est veteri Romano Martyrologio, ubi ad xxii Decembris ita legitur: Romæ via Portuensi depositio S. Felicis Epiloci.

B die 22 Decembris, Ecclesia predicta cur ab aliis quibus attributa Fe- lixi 2, suis Ecclesiastis testatur Ethicus perverstus Auctor, in sua Cosmographia Tiberis cursum describens, apud Aringam lib. 2 cap. 18, & sic de eo loquens: Ingressus per Divi Apostoli Petri Portam, juxta Ostiensem quæ est Divi Pauli, & viam Portuensem quæ est Felicis Martyris, urbem egreditur. Celebrem profecto oportet suisse Ecclesiam, quæ etiam nomen dedit uni Portarum Romanarum: ideoque merito dolerent Bosius & Aringus nullum ejus vestigium reperiri, nisi S. Pancratii ecclesia eisdem in aedificata videretur, locusque nomen dumtaxat mutasse. At mihi neutiquam videtur credibile, quod illi sentiant, hac intelligi posse de Felice II, cuius & fiditum Martyrium esse infra docebo, & satis debebo laborare ut sancte probem obiisse, ab Arianis electum & consecratum contra Liberium; mortem vero ejus in diem xxiiii Julii incidisse, auctores plane coavi Faustinus & Marcellinus testantur.

Paque ac gen- minu nunc Rome cor- pus? ovum posthac deprehendo Auctorem, qui Catalogum Pontificium inveniens pertextum usq; ad Eurychiani initium, istud uti repererat ita reliquit, nihil addens: sed eundem conclusurus, non fuit contentus solos exprimere Consules. sub quibus is obiit, verum mortis quoque signavit diem. Nam post nomina Consulum Aureliani & Marcellini, hac quidem vice tantum subiungit, usque in diem uixi Idus Decembris, Caro ii & Carino Coll. deinde sic progreditur, primum ultimumque diem nominans hac formula, ex die... usque in... donec

dubitari, an tale corpus non sit potius hujus primi, atque indubitabiliter Sancti Felicis Papæ & Martyris. Credit autem ratio dubitandi ex eo, quod ex tempore Gregorii Papæ VII, quando Benedictus Cardinalis restauravit ecclesiam S. Pudentianæ, ibidem cum aliis Reliquiis positum esse legatur corpus:

Martyris & Papæ Felicis, honore secundi, sicut habet marmorea vetus tabula, apud Onuphrium Panvinium in libello de Ecclesiis pag. 268.

6 Alterutrum certe primi Felicis esse debet, ejus cuius Portuensi Via depositum corpus, erecta desuper ecclesia honoratum, verosimiliter à Felice II, prius quam in Roma quorum alium Episcopatum ab Arianis intruderetur, cum adhuc terum fuit Diaconus esset: in quam ecclesiam postea etiam hujus Secundi, in vicino suo prædiolo mortui, corpus collocatum à Damaso, ambiguam fecit appellationem, cum & Patroni & Conditoris idem nomen esset. Quia autem Primi atque indubitabiliter Sancti & Pontificis, & Martyris Felicis nulla extabant Acta, extabat autem Pasio Secundi (fabulosa illa quidem, sed tamen seculo vi verissima credita) ecclesia quæ binc factum dixerim (quod in pluralitate corporum unicundus, Sancto attributorum dici solum potest) ut quisquis ex eadem ecclesia corpus alicuius Felicis accipiebat, potius Secundi, utpote per sua Acta famosioris, quam Primi habere se crederet: ex ipsis enim sepulcris titulis satis appareret, illorum auctores Actis inherentes ita scripsisse. Quia tamen voluit Deus, ut eo præcise tempore, quo maxime etiam ipse agebatur de Felice II è numero Pontificum, imo & San. ibi tumularum expungendo, reperiretur corpus, quod illius, non ius. Primi, notam qualen cumque habebat; pie presumi potest hoc esse revera Secundi corpus, Primi autem id quod translatum est ad S. Pudentianam.

7 Idem qui istius Inventionis ad annum cclxxui i numer. 50 meminit Baronius, videns quod sequentis Pontificatus initium ultra jam dictum annum cclxxu differre chronologia non posset; necesse habuit Felicis Episcopatum restringere circa hunc ad annos ii, menses u, uno minus die; & hoc nulla cuiusquam auctoris exemplo, nulla alterius generis probatione allata faciens, nisi quam habuit ad Dionysium in tempus Aureliani protrahendum; tacite scilicet nobis annuens, quod palam fecerat in Sotere, ut si salva auctoritate epistola Antiochenæ ad illum scripta, possumus plus temporis Felici relinquere, id fidenter faciamus, ut facimus, adnumerato etiam tempore Vicarius juxta stylum Catalogorum.

PARTIS II SECTIO II.

Sectionum reliquarum Auctores tres vel quatuor coavi.

Novum posthac deprehendo Auctorem, qui Catalogum Pontificium inveniens pertextum usq; ad Eurychiani initium, istud uti repererat ita reliquit, nihil addens: sed eundem conclusurus, non fuit contentus solos exprimere Consules. sub quibus is obiit, verum mortis quoque signavit diem. Nam post nomina Consulum Aureliani & Marcellini, hac quidem vice tantum subiungit, usque in diem uixi Idus Decembris, Caro ii & Carino Coll. deinde sic progreditur, primum ultimumque diem nominans hac formula, ex die... usque in... donec

veniatur ad gravem illam persecutionem, in qua vel captus Auctor, vel in exilium relegatus, aut fugia dilapsus usque ad tempora Melchiadis Papa, aliis quibuscumque, volentibus Catalogum Pontificium pertexere, libertatem reliquit, id quo vellent modo faciendi; & sic alius, in Marcellio, alias in Eusebio stylus invenitur: post quem iterum, vel idem qui tertiam partem caperat, vel alius sed stylum eundem tenens, perrexit scribere usque ad Liberium: & sic rursus habemus annos LXXVIIII ab auctoriis plane eorum pertextos.

XXVIII S. EUTYCHIANUS.

*Ab an. 275
ad 283. an.
8. m. 11. d.
3.
* Baron. à
275, ad
283.*

EUTYCHIANVS, natione Tuscus, de civitate Lunæ, ex patre Martino, die vii Januarii feria IIII, in festo Epiphaniæ ordinatus, anno CCLXXU, fuit temporibus Aureliani & Probi & Cari: sedit annos IIII, menses XI, dies III, martyrio coronatus IIII Decembris anni CCLXXXIII*: & sepultus in cœmeterio Callisti via Appia, unde postmodum osla Lunam, ac denique Sarzana sunt translata: & cessavit Episcopatus diebus III.

*Tempus Se-
dis.*

Annos hic signatos pulcherrime firmant, qui tunc magistratum gessere, Consules primi, Aurelianu III & Marellinus; secundi, Carus II & Carinus: pro die autem uII Idus Decembris (quem habet primus Catalogus, ut Eutychiani martyrio illustratum) notavi uI Idus; correctionem sumens ab usu Ecclesiæ, commemorationem ejus anniversariam celebrantis; idque eo libentius, quod sic retrogradiendo ad Ordinationem ipsius, veniatur ad festum Epiphania, solitum devotione maxima fiducium etiam sub cryptis degentium celebrari. Correctionem probat Hieronymianum Martyrologium, ubi similiter ad uI Idus Decembris primo loco scribitur Roma Euticiani, & incuriosis librariis excidisse videatur titulus Episcopi, alias addi solitus.

*Translatio
Corporis.*

2 Catalogus 2, & hunc secutus Anastasius aliisque, nō tant uI vel uIII Kalend. Augusti, quasi tunc primum sepultus in cœmeterio Calixti fuisset Eutychianus. Occasionem dederit Elevatio vel Translatio aliqua ibidem facta tali die, seculo v, sub Innocentio I, cum is eo loci edificavit insignem S. Sebastiani Basilicam ad Catacumbas, super platoniam sub qua SS. Petri & Pauli corpora diu jacuerant: interim tali exemplo confirmatur, quod dixi, de die Natali aliunde querendo. ipsum corpus olim in patriam Lunam relatum, nunc invenitur atque à nobis honoratum & anno MDCLXII inspectum fuit Sarzanæ, urbe vicina, qua Lunæ penitus desolata destruttaque in honore Cathedrae succedit.

3 Quia tamen Tuscus dicitur Eutychianus, Strabo

autem lib. 4 & Pomponius Mela lib. 2, hic Claudi, iste Augusti aetate sribentes, Lunam non attribuunt Tuscæ sed Liguriæ; ideo Francottus, in suo de Sanctis Lucen-sibus opere, agens de martyrio S. Romani, cuius corpus S. Eutychianus creditur Lucensibus donasse; suggesterit, in nominanda urbe patria antiquum subesse mendum, cuius beneficio Lunenses hujus Sancti Pontificis corpus obtinuerint, quod potius Lucensibus, unica solum litterula diversis, debebatur. Quin etiam ait extare in Lucensi Archivio antiquum instrumentum (quod sane probatum oportuerat, ut de antiquitate iudicium fieret) quo Pontifex hic dicitur natus in Castello Montis-magni prope Sclavam, quod intra territorium, non Lunense, sed Lucense est, solis x. p. m. distans ab urbe. Ego neutrui urbi prajudicatum volo: maximi tamen apud me momenti est, ut esse debet, divisio Provinciarum, à Strabone & Pomponio indicata: nec puto absque testimonio recipiendam mutationem limitum, qua facta sit ante hoc tempus.

4 Hic porro in viam nobis redit Illustrissimus Annalium Patens Baronius; utque redire posse, annos Probi Baronii re-Imperatoris uII ad uI restringit, eo securius, quod videbat gressus ad circa eodem annos variari ab auctoribus; simul etiam erat veram chro-nologiam. ex fastis anni CCLXXII & uIII Consules, Probum & Paulinum, atque Probum II & Rufum; pro quibus retinendu certat Bucherius in Canonem Paschalem Viatorini, cap. 31 finiente. Sed de Faistorum (ut nunc habentur) sinceritate, nemo Eruditorum hodie dubitat.

E

2

*Tempus Se-
dis.*

XXVIII S. CAIUS.

*Ab an. 283
ad 296. an.
12. m. 4. d.
7.
* Baron. à
283, ad
296. an. 12
m. 4. d. 5.*

CAIUS, natione Dalmata, ex genere Diocletiani Imperatoris, ex patre Caio, fuit temporibus Cari & Carini, Diocletiani & Maximiani, ordinatus Pontifex in Dominica xii Decembris anno CCLXXXIII; seditque annos XII, menses IIII, dies III, usque ad XXII Aprilis; quando obiit in cryptis latitans, anno CCLXXXVII*; & sepultus est in cœmeterio Callisti via Appia, cessavitq; Episcopatus menses II, dies III.

Dies mortis

*& ordina-
tionis. Bap-
tizati The-
bai.*

Deinceps Kalendas Maji, quo Caij Pontificium finit primus Catalogus, etiam in Hieronymiano Martyrologio, post Natalem S. Philippi in Hierapolis, sic legitur: Romæ in cœmeterio Callisti S. Gai, vel Gagi Papæ. Quod autem secundus Catalogus alium nullum diem notet, indicio mibi est Elevationem corporis vel Dedicationem Ecclesiæ propria (quales dies in isto Catalogo fere observantur) anniversario Paschionis die factam fuisse; istius vero Ecclesia restauranda nostro hoc saculo occasionem præbuit corpus inventum anno MDCCXII.

2 Initium Pontificatus in eodem primo Catalogo notio. Bap-tizatur à xii Kalendas Januarii. Sed vel hic erratum à librario est, detractione unitatis, vel ejusdem additione, in numero dierum uII preter annos XII & menses IIII,

Sedi Caij attributorum, Hi enim à x Kalendas Maji, retroacti perveniunt usque ad xii Kal. Ianuarii: qui dies cum anno CCLXXXIII Dominicus fuerit, patet ratio cur priori numero potius quam posteriori correctionem adhibendam esse statuerimus. Interim ex die mortis indubitate, videtur satis certo progredi posse ad sequentes Pontificatus.

3 Ad Acta ab Henichenio in Aprili collecta addi velim, quod S. Caius Thebaos, ex Oriente accersitos, cum Duce suo S. Mauricio Romæ baptizari, quamvis eorum martyrio, per Eucherium Lugdunensem Episcopum descripto sub medium sequentis seculi, Marcellini Papa non enifarserit aliquis; quod multam perplexitatem historicis attulit, scientibus, Maximianum Diocletiani Collegam

anne

A anno CCLXXXVII triumphasse de Bagaudibus, contra quos evocati Thebæ fuerant. Fortassis autem in dicto Martyrio, ad XXII Septembri illustrando, aliud nihil peccatum sit, quam quod Pontificis titulus per anticipationem addatur Marcellino, qui illos revera baptizarit, sed iussu Caij, & adhuc Romana Ecclesia Presbyter in aliquo Virbi Titulo.
4 Quæ Cajo & decessori ejus Eutychiano adscribuntur Decretales, Consulibus quidem hinc sumptis satis apte CAUSA, subscribuntur: sed communè eo laborant inter se virtio, quod ex Leonis Papa Epistolis loca integra, in iisque etiam unum habeant ex libris Hilarii de Trinitate, ab ipso Leone Epistole nominatim allegati, ibi vero consueto silentio dissimulati. huic & sue cessori affi- Sic etiam suppositas Marcellino epistolæ meridiana luce clarius coarguit epistola 65 Hormida, pro exordio assumpia.

XXX S. MARCELLINVS.

MARCELLINVS, natione Romanus, ex patre Projecto, fuit tempore Diocletiani & Maximiani ordinatus Pontifex, anno CC. LXXXVII, die XXX Junii, Feria III propter persecutionem; sedit annos VIII, menses IIII, dies XXI, usque ad XXII Octobris * anni CCCIII; colitur XXII Aprilis, quando forte elevatum est corpus ejus in cœmterio Priscillæ, ubi fuerat sepultum; & cessavit ab an. 296 ad 304.

Episcopatus annos III, menses VI, dies XXII.

Hvus sancti Pontificis Natalis nupsiam invenitus in antiquissimo omnium, cuius jam sepe meminimus, Martyrologio; atque ex hoc defectu magis confirmatur sententia Florentini, afferentis ipsum esse genuinum S. Hieronymi factum, Eusebiana collectanea secuti. Si enim illud Roma scriptum ab initio fuisset, aut ex alio forte quam Eusebiano, non deesse iste: sed cum Eusebius nescivisset distinguere Marcellinum, à successore Marcellio, hujus solius etiam meminit; & Hieronymo, in Palestina scribenti, occasionem dedit eundem similiiter prætereundi.

2 Porro in Catalogo primo clare descriptum hujus Pontificatus initium ex die pridie Kalendas Julias, Diocleriano VI & Constantio II Coss. per numeros annorum, mensium atque dierum ibidem expressos, adeo certo dicit ad diem mortis à nobis indicatum, Diocleriano VIII & Maximiano VIII Coss. & ab hoc rursus die, per Vacationis prescripta tempus, tam commode pervenit ad initium Successoris Marcelli, ut secure omnino progressuri videamur, licet S. Marcellinus, tamquam sepultus XXII Aprilis, adeoque ut vel tunc vel paulo ante mortuus, colatur ab Ecclesia, utpote tali die inscriptus Martyrologiis Beda ipsumque sequentium, alium (uti credimus) fontem non habentibus, nam illum textum, de quo ipse Baronius, ipsum alias propugnans quoad lapsū pænitentiamque Marcellini, fatetur num. 23, non esse in eo ubi quis tuto pede consistat, quod in multis vehementer depravatus esse videatur.

3 Ex die autem quo obiit Marcellinus usque eum quo Marcellus cœpit, inharenendo annis per Consules notatis, confidimus, Episcopatum cessuisse, annos non Iu, ut scribitur in egrapho Catalogi 1; non etiam VI, ut habet Catalogus 2; vel VII, ut Liber Pontificalis; sed III annis: & facile fuit transribentibus inter se variare numeros, III in VI, vel fersan rotunde scriptos annos IIII in VII. At si cœti jam sape monui, non facile fuit, nisi dedita opera, nomina Consulium alterari. Interim insolita, & nusquam alibi usurpata Auctoribus primi Catalogi diligentia, in notando annos, menses, ac dies cessantis Episcopatus; arguit hic plane insolitum quid accidisse, quo tempore fuit persecutio, ab eodem Catalogo indicata. Soli autem menses VI, dies XXI, quos expunctis annis retinuit Baronius, quid obsecro habent in Ecclesiastica historia, ab ipso hactenus delecta. tam insolens, ut ita studiose notari meruerint?

4 Varia ille congerit ex suo computu argumenta, quæ Constantius nihil attinet hic attingere, cum satis sit nostram stabilire in Britaniam, ut illa ultra evanescent. Quarit porro ad annum Christianum, 304 num. 26, quæ tam diurnæ cessationis causa esse potuit, cum Maximiano persecutore se abdi-

Maji Tomus IV.

tur Decretales, Consulibus quidem hinc sumptis satis apte CAUSA, subscribuntur: sed communè eo laborant inter se virtio, quod ex Leonis Papa Epistolis loca integra, in iisque etiam unum habeant ex libris Hilarii de Trinitate, ab ipso Leone Epistole nominatim allegati, ibi vero consueto silentio dissimulati. huic & sue cessori affi- Sic etiam suppositas Marcellino epistolæ meridiana luce clarius coarguit epistola 65 Hormida, pro exordio assumpia.

ab an. 296
ad 304.
an. 8, m. 3.
d. 25.

* Baron. à
296, ad
304, an. 7.
m. 11, d.
23.

Rome typ
rannidem
exercebant
Galerius &
Maxentius.

E

5 Quia tamen non dubitamus, quin haud adeo diu post Marcelli mortem electus Marcellus fuerit: & Baronius Pontificatus quoque auspicatur à die Electionis, non autem à die Ordinationis Episcopalis (à quo tamen annos suos usque in hodiernum diem plerique Pontifices in signatione litteris bullisque auspicantur) videri possamus hac in parte non nisi quoad modum loquendi dispare. Libenter enim ei concessero, etiam posita illa quam dixi savissima persecutionis diuturnitate, convenire alicubi Clerum saltem semel sub terra potuisse ad celebrandam electionem, neque multis mensibus ad id opus fuisse: ideoq; puto nihil hic notari de diurno Presbyterorum regimine, sicuti, tamquam de re insolita, notatur post mortem Sixti II, cum totis undecim mensibus fuisse Ecclesia etiam usque Electro. Restat ergo solum reddere rationem, cur Interpontificie dies XXI, qui prater annos & menses jam dictos notantur

Sola tamen
Ordinatio
Marcelli
non Elec-
tio
dilata vi-
detur.

f in

MARCELLINUS. in Catalogis, contraxerimus ad xxiiii: Ratio autem est, quod ab initio Marcellini usque initium Marcelli, numeratis annis, mensibus, ac diebus, inveniebantur duo dies abundare; quo malui detrahere ex Interponiticii spatio, circa numerum annorum manifeste vitato, quodque similius in numero dierum posset vitiatum fuisse; quam ex tempore, Pontificatui Marcellini attributo, nec aliunde vitii suspecto. Denique observandum restat in successore Marcellio mutari stylum antiquioris Catalogi, eumque resumti qui fuerat ante Euthychianum: in merito hac censeri debeat nova Partis secunda Sectio.

6 Porro qua de Marcellini lapsu apud anticos inve-

neramus, dedimus xxv i Aprilis: & quoniam ea valde specta esse eruditis multis viris sciabantur, gavisus sum in Retractatione appendice ad Tomum 3 inventisse probabilem aliquam ea. de lapsu defendendi rationem, quam istuc proposui, ab rebus Marcellini prejudicio quod adserebat tot seculorum prescriptio, quibus tradita illa & contra sentiente nemine credita fuerunt. Postea vero ad eiusdem opinionis prima initia ac fundamenta examinanda progressus, talia esse deprehendi, & contradicitionibus tam manifestis implicita, ut vehementer debeat vacillare fides ejus quo illis nititur opinionis, quantumvis antiqua & inolita. Sit igitur, ad ante dictorum correctionem, sequens Dissertatio, viris eruditis ad examen proposita.

DISSERTATIO VII.

De S. Marcellini Papæ lapsu & pœnitentiâ, unde orta & an vera opinio?

Pso quo Marcellinus Pontifex creatus est anno, reverso ex Africa Maximiano, & in honorem Diocletiani Thermas abeo nominandas extruere aggrego, recruduit contra Christianos persecutio, militibus praesertim ad opus mancipis. Pro quibus aliusque cum fidenter & publice Imperatorem interpellasset Marcellinus, postquam SS. Papias & Maurus ab eo baptizati, ideoque plumbatis casti, spiritum emisissent xxix Ianuarii; & S. Apronianus, Praefectus carceris, decollatus esset 11 Februarii anni ccccvi; iratus Maximianus precepit, ut fustibus cederetur & expelleretur Marcellinus Episcopus. Bella deinde alia atque alia in diversis orbis partibus emersere: quibus dum occupati Imperatores Roma absunt frequentius, relanguit subinde persecutio, numquam plane intermissa; potueruntq; liberiorius aliquanto Christiani Roma agere, & Marcellinus officio suo, saltem in latebris & cryptis fungi: adeo ut etiam Ordinationes duas ibidem eum celebrasse dicat 2 Catalogus.

B **Marcellinus** anno 297 fuisse
acribus casibus ca-
sus
renovata
acribus an.
303 perse-
cutione,

2 Hoc in statu Romæ res manserunt usque ad annum ccccii, quando Diocletianus & Maximianus, felicem rerum suarum progressum & bellorum successum adscipientes Deorum suorum favori, Christianum nomen penitus abolendum decrevero, persecutionique instantium per seip-
sos; Orientem Diocletianum sibi purgandum assumente, Ma-
ximiano Occidentem. Publicata ergo sunt adversus Chris-
tianos editica, die xxii Februarii, sicuti (contra quā alias statueram in S. Georgio) clare docuit Stephanus Baluzius, in chronologia Diocletiana, edita post tom. 2 Miscellan. occasione librorum Lactanti Firmiani de Mortibus perse-
cutorum. Paulus post promulgatum est edictum aliud, ut omnes ubique Ecclesiarum Antistites vinciti in carceres truderentur. Cumque ii jam capienda multitudini, facrorum praesertim Ministrorum, Presbyterorum, & Episcoporum, nimium essent angusti; subsecutum rursum est edictum aliud, quo praciebatur, ut carceribus inclusi, siquidem sacrificassent, libero abire sinerentur; si vero id renuerent, tormentis gravissimis cruciarentur. Hinc jam vix initri numerus eorum potuit, qui in diversis Provinciis Martyrium subierunt. Secundus Catalogus afferit, infra triginta dies quindecim millia hominum promiscui sexus coronata fuisse.

C **contra Ec-
clesiarum
Antistites
& mini-
stros,**
**quando in-
finiti fero
Martyres
facti;**

3 Rei gestæ indignitatem & acerbitatem, prout Eusebius eam lib. 8 cap. 3 describit, ad clarorem post dicendorum intellectum, lutes hic transcribere: sic ergo loquitur: Tum vero quam plurimi Ecclesiarum Rectores, gravissima supplicia alaci animo perpeti, illustrium certaminum spectacula exhibuerunt: alii non pauci, fracti animis ac debilitati, primo statim impetu prætimore conciderunt: ex reliquis varia quaque tormentorum genera expertus est. Hic flagellis concisus, ille tormentis intolerabilibus & ungulis excru-

ciantur, quibus in suppliciis nonnulli etiam miserimo mortis genere interierunt: alii item alio modo certamen suum peregerunt. Hie, contrudentibus eum quibusdam, & ad impura ac nefaria sacrificia admoventibus, quasi sacrificasset, dimicabantur, tameris revera minime id fecisset. Alius vero, cum neque proflus ad aram accessisset, neque profanum quidem attigisset, nonnullis tamen ipsum sacrificiasse dicentibus, hanc calumniam silentio dissimulans, abscedebat. Hi semivivi correpti atque humeris genstantium sublati, projiciebantur ut mortui: illi humi jacentes per longissimum spatium pedibus trahebantur, & inter eos qui sacrificaverant computabantur. Alius vero clamabat, & contenta voce testabatur, se sacrificia repudiare; alius Christianum se esse vociferabatur, salutaris hujus nominis confessionem multi defensionis falsa præferens; alius item, se nec sacrificasse, nec sacrificaturum unquam, affirmabat. Sed & hi à numerosa militum manu, pugnis in os cæli ac silere coacti, genis omnique facie verberibus concusa, violenter expellebantur. Adeo pietatis hostes permagno utique aestimabant, si id quod voluerant, perfecisse saltum viderentur.

D **ne** Inter hac Marcellinum, qui caput erat omnium, semper latere potuisse, vix est credibile: superfluisse tamen debuit (si huic parti Catalogi credimus, statim post Marcellini mortem scriptæ: quis autem discredere ei sine scrupulo possit?) debuit, inquam superfluisse saltem usque ad xxiiii Octobris anni ccciv (quando jam pridem ex Italia discesserat Diocletianus, numquam redditurus) esto solum colatur S. Marcellinus xxv i Aprilis, quando forsitan anno sequenti translatus est, ad eum quem vivens elegerat sua sepulture locum in crypta juxta corpus S. Crescentii: interim p̄sū legitur Martyr obiisse jubente Diocletiano, Romæ præsente. Solum hoc per se potest sufficere, ut suspectum reddatur præsumptum Marcellini martyrium. Ait pro Diocletiano substituendum Maximianum ait Cardinalis Baronius. Fatoeque equidem, in Passionibus plurium Martyrum saepe legi Diocletiani nomen scriptū, dicitur à ubi Maximianus scribi debuisset: sed addo vel hoc ipso ad lapsum indubitabiliter constare, ejusmodi Passiones diu post rem protractae, gestam esse descriptas, ex traditione non satis fida potius quam certis monumentis: & talem dico fuisse istam S. Marcellini passionem, cui occasionem dedisse potuit aliqua ejus aut vero aut falso jactata imbecillitas, qualis alii obrepisse Eusebius scribit, aliis calumnioso affectu fuisse. Nam si accepta fuisse ab oculatis testibus vel ex publicis judiciorum Actis, in quibus Maximiani nomen legi infallibiliter debuisset, nemo tam socors librarius est, qui illud in nomen Diocletiani commisisset, & hunc pro illo loqui fecisset.

E

F

Ex

A Ea eadem tam male fidei Passione accepta est alia ejusdem lapsus & paenitentia circumstantia, quam in 2 Catalogo brevius descriptam invenio, sed plenius in Ms. nostris Vitis Pontificum, his verbis: Et ipse Marcellinus ad sacrificium ductus est, ut thurifacaret: quod & fecit. Et post paucos dies Synodo facta in provincia Campania, in civitate quae vocatur Sinuessa, se ore suo paenituit coram clxxx Episcopis, cum cinere in capite suo & cibicio vestitus, paenitentiam agens, & dicens se peccasse. Tunc iratus Diocletianus tenuit eum, compellens ad sacrificium: ille autem clamabat dicens, Paeniteo cum lacrymis de priore ignorantia, quia graviter deliqui. Et cœpit blasphemare Diocletianum & idola demoniorum manuæ. Tunc ab eodem Diocletiano pro fide Christi cum Claudio, Cyrino, & Antonio capite sunt truncati & martyrio sunt coronati. Conjuraverat autem Marellinus Marcellum Presbyterum, dum pergeret ad passionem suam, ut praœcepta Diocletiani non impleret. Post hoc factum jacuerunt corpora sancta in platea, ad exemplum Christianorum, diebus xxxvi, ex jussu Diocletiani. Exinde Marcellus Presbyter collegit noctu corpora, cum Presbyteris & Diaconis, cum hymnis; & sepelivit via Salaria, in coemeterio Priscillæ, in cubiculoclaro, quod patet ulque in hodiernum diem, quod ipse præceperat dum traheretur ad occisionem, in crypta juxta corpus S. Cræscensionis, vi Kalendarum Majarum.

B epite ple-
xus, atq; 26
Aprilis se-
pultus.

6 Hactenus verba, ut ex ampliori aliquo Vitarum Pontificiarum, quam Anastasius habuit, contexta transcripta, hoc solum dempto, quod pro Sinuessa, ex Platina Actisque Conciliorum restituta, legatur Felanua, inauditum hactenus nomen: quo omisso, Luitprandus satis habuit Synodum in civitate Campaniæ actam dicere. Sed scriptum perpetram nomen facile imputari librariis potest: nescio an & numerus Episcoporum ibidem collectorum, pro tali tempore prorsus incredibilis. Si enim in plena Ecclesia pace, Constantino Imperatore commeatum & sumptus nefarios præbente, multum fuit, ad Nicanum Concilium colligi, potuisse Episcopos ccccvi; quis credet in tam sava persecutione, tam prope urbem Romanam, convenisse Episcopos clxxx: ubi si sex vel octo adfuerint, cum aliquo Presbyterorum numero, multum sane debuisse censi. Si autem propter Marcellini vulgatum, ut supponitur, lapsus conseruat Synodus; quantum quasi intercedere debebat temere, ut res ubique innoscere, conspirare ad Synodum contra Pontificem lapsus cogendam Clerus Romanus, Episcopi ipsi possent undequaque convenire? Et credet aliquis fragilitatis istius lapsus, si quis fuit, non prius quam ista fierent reparatum à Marcellino? Ego sane existimo hunc, si, ut homo, peccavit aliquid; coram proprio Clero & uno altero ex vicinis aut forte tunc Romæ presentibus Episcopis, confessum culpam ejusque paenitentiam esse professum, in cryptis Rome; Synodum, foris conventuram, expectatam ad unum vel amplius annum (quod sane consequens foret, pro tanto congregatorum & majori convocatorum numero) non facile credam.

C ab Episcopis
180. nume-
ro pro tunc
incredibili,

qui ad 300 sit de Actis, sub nomine Concilii Sinuessani vulgaris, ubi ad aug. m. in Acto Synodi st.ne fa-
buloſis,

7 Atque hinc estimabit Lector, quid judicii ferendum

summaravit Marcellinus, qua ratione id potuit ignorasse. Quomodo Augustinus de tali persona, cuius lapsus (¶ is forsitan per autem, si calumniam confitit) si totam, ut debuit, conturbavit Ecclesiam; aquum fuit diligentia quam potuit maxima vulgari martyris effet Marcelli- tam; ut communi omnibus scandalo communiter opponeretur, majoris adificationis exemplum. Tale autem nihil factum supponit Augustinus, cum in libro de unico Baptismate cap. 16 sic respondeat Petilianus: Quid jam opus est ut Episcoporum Romanæ Ecclesiæ, quos incredibilius calumniis infectatus est, objecta ab eo crimina diluamus: Marcellinus, & Presbyteri ejus Melchias & Marcellus & Silvester, traditionis codicum divinorum & thurificationis ab eo criminis arguntur. Sed numquid ideo convincuntur aut convicii aliqua documentorum firmitate monstrantur? Ipse, sceleratos & sacrilegos fuisse dicit; ego, innocentes fuisse respondeo. Quid labore probare defensionem meam, cum ille nec tenuiter probare conatus sit accusationem tuam.

F

10 Verum quidem est quod Augustinus, peculiariter descendens ad defensionem Melchiadis, qui potissimum impetrabatur, ostendat id ei numquam antea, cum maxime opus fuisset, a Donatistis exprobratum, de ceteris autem riteat: manet tamen, quod ut minimum de iis ignoraverit; & manet difficultas quomodo ignorare potuerit lapsus summi Pastoris, tam memorabilis paenitentia reparatum: manet etiam quod Augustini tempore post Carthaginem tamen Collationem, in qua altum silentium de lapsu illo; rumor aliquis primus à Petiliiano temere jactatus fuerit, non tam Marcellini, quam Melchiadis accusandi ergo; deinde ampliatus ab ejus partiariis Donatistis, omni modo satagentibus, ut hujus contra se latam sententiam elevarent, & nullius ponderis esse suaderent. Quemrum ut falsus in

Maji Tomus IV.

MARCELLINUS.

in Melchiade & Compresbyteris ejus fuerit, afferente id Augustino; verum fuisse in Marcellino, eodem Augustino id non expesse negante, credere non debeo, nisi fortiori aliqua autoritate convincat quam sit eorum, quos, Acta procul dulio commentitia secutos, secuta deinceps est posteritas reliqua, nulla discussione eorumdem Actorum praemissa. In his fuisse Auctorem Catalogi & crederem, nisi alius quoque manifestissimus fabulus interpolatum cum inventire, quibus omnibus fidem adhibuisse agre mihi persuado: cum videam exemptis interpolamenti istis contextum totum optime sibi coherere, itaque auctorem excusari posse.

11 Hactenus fueram de hoc argumento commentatus jam inde ab anno MDCLXXIIII: cum suspenso Tractatus bujus tunc edendi consilio, tempus mili dedi secundis tertiiisque curis eundem climandi, qui jam ultra seculum XII proceperat; & ex Romanis archivis expectandi subsidia quaedam, infra suo loco preferenda. Interim prodierunt Parisiis Fratris Natalis Alexandri in selecta Historia ecclesiastica Capita Dissertationes, quarum viginti sunt pro seculo XII, ubi Conclusionem i., qua Marcellini lapsum commentitius esse definitur, constituit, querens Cur Donatistarum, qui omnem verterunt lapidem in tot Conciliis & Collationibus, ut unum Cæcilianum traditionis arguerent, Marcellini Pontificis lapsum ac thurificationem tamen non prodiderunt ac probaverunt & subiungit: Certe in celeberrima illa mandato Pontificis tacta Collatione Carthaginæ, Catholicos inter & Donatistas, etiam se paratos jaicitarent hæretici ad convinceendum traditionis Melchiadæ Romanum Pontificem, & prolixa admodum acta legi petivissent, nihil in eis quo reus probaretur penitus inventum est, ut refert Augustinus in Breviculo Collationis diei tertiae cap. 18, & libro post Collationem edito cap. 12 & 13. At, si vere lapsum esset Marcellinus, ibi lapsum ejus objicere non omisissent, ad faciliendum negotium Melchiadi, qui ejus Presbyter fuerat; sicut ex persona Felicis Apungitani Cæciliiano moverant questionem, quod ab eo fuisset ordinatus, qui fuerat factorum librorum traditor.

12 Hinc ad secundam conclusionem suam transiens Alexander, ut probet Concilium Sinuesianum suppositum ac plane fictum esse, varias illius expendit circumstantias, à nobis disimulatas, quarum XII est, quod in Actis istius Concilii Marcellinus dicitur introduitus à Diocletiano in templum Jovis, Vestæ & Iridis, sacrificasse Herculi, Jovi, & Saturno. Istud porro verosimile non est, cum uniuersus Numini proprio in templo nuncupata fuisse vota & oblata sacrificia, omnia Antiquitatis monumenta habeant.

13 Ferunt illiusmodi Acta, Marcellini condemnationem ad Diocletianum esse perlata, cum esset in bello Persarum; quod aperte convincitur falsitatis, cum biennio antequam se Imperio abdicare Diocletianus (abdicavit autem uti demonstrat Baluzius, Kalendis Maii anni cccc) de Persis profigatis cum Maximiano Collega suo Romæ triumphum egerit.

v. In Actis illis habetur, multitudinem Christianorum ad templum Idolorum perrexisse, ut de rumore qui sparsus erat contra Marcellinum certiores fierent, & testimonium contra ipsum ferre posset, si eum viderent idolis sacrificantem. At in ista narratione multa sunt quæ veri speciem nullam habent. 1, quod tempore persecutionis, quo fidei Christianæ profeflores delitescebant, tot Christiani catervatim prodierint in publicum. 11, quod ad templum idolorum accesserint, sacrificii aut thurificationis sacrilegæ futuri testes, quibus sacrificia & quosvis impia superstitionis ritus spectare nullatenus licebat, ut constat ex Tertulliano passim in libro de Spectaculis, sed maxime cap. 13: ubi postquam premisit Christianos abstinere ab idolothytis ex horrore idolatriæ, hec addit: Si ergo gulam & ventrem ab inquinamentis devita-

mus, quanto magis angustiora nostra oculos & aures, ab idolothytis voluptatibus abstinemus, quæ non intestinis trahuntur, sed in ipso spiritu & anima digeruntur, quorum munditia magis ad Deum pertinet quam intestinorum. Quod si Ipse & acula adire Christianis non licebat, quia ex idolatria confabat universa eorum paratura, ut ait Tertullianus, quanto magis ipsis erat illicitum sacrificia ipsa, falsis exhibita numinibus, spectare?

vi. Acta illa referunt LXXII testes adductos fuisse in mediâ Synodum, qui Marcellinum sacrilegæ fuerint 72, thurificationis convincerent, & nihilominus dixisse ipsi universam Synodum, Tu eris judex: ex te enim damnaberis & ex te justificaberis, tamen in nostra presentia. Et post depositionem dicitur, Ore suo condemnatus: Nemo enim, inquit aliquis ex fictitiis istis Patribus, unquam judicavit Pontificem, nec Praeful Sacerdotem suum; quoniam prima Sedes non judicatur à quoqnam. Quæ si vera essent, quam ob causam tot prolatæ essent adversus Marcellinum testimonia & quorū necessarii testes ad convictionem rei, qui judicari à nemine mortalium potest, & cuius standum judicio sit etiam in propria causa?

vii. Ad quid mysticus ille LXXII testium numerus?

viii. Quam bella libræ occidua, LXXII solidis constantis, ad LXXII testium numerum allusio! quam nitida elocutio, Quoniam in septuaginta duorum libræ occidua in reparationem resurgit annus! Enigma ecce quod nullus Oedipus solveret.

vixi. Quam congruum primæ Ecclesiæ mortibus, ut ad testimonium ferendum contra Pontificem admittatur publicus adulteri quod tamen factum in Actis prædictis legitur.

x. Verosimile non est, quod Marcellinus, qui palam in templo tanta spectante multitudine thus adolevisse fingitur Herculi, Jovi, Saturno, admisum à re torius Romanæ civitatis luce facinus inficiari auius esset: quod tamen Acta præfata testantur.

xii. Pontificem Romanum illo anno purpura fuisse induitum, nemo sibi facile persuadet. Porro id supponunt Acta Sinuesiana, in quibus unus testium quærenti Marcellino, quo die ipsum thurificantem vidiisse, respondisse fertur; Quo die exuisti purporam & induisti coccum, & gaudebat super te Diocletianus; & quos paulo ante negabas, eis ante ejus tribunal thurificabas.

xiii. Addit deinde adhuc alia Alexander, ac denique sibi objicit auctoritatem Nicolai Papa I, ad Michaelem Imperatorem scribenis, & Breviarium Romani eadem respondere que ille de lapsu Marcellini ac responso Synodi. Et Nicolaus de Breviario quidem respondet, non censi reprobatur obiectio, ni ex auctoritate Breviariorum & inconcussæ auctoritatis quæcumque ei sunt inserta: quod illius tot locis antehac facta correctiones sic probant, ut spem faciant non displicitur sacra Rituum Congregationis Praefidibus, quisquis bona ductus ratione alias subinde adhuc suggeret. Ad Nicolaum quod attinet, eum bona fide allegantem quæ suo tempore referebant ut certo vera, nunc tamen repudiavit ab Eudeditis ut certo falsa, non putat commisisse aliquid quod Pontificie dignitati probro verti magnopere possit: alioquin enim tandem justius eidem objiceretur Marcellini thurificationem, quanto gravius foret Pontificem aliquem thus obtulisse, cum idolatriæ; quam in alicujus rei narratione erravisse, cum vulgo hominum ceterorum, etiam optimorum. Quid autem cunctabimur fateri, in recipiendis Sinuesiani Concilii suppositiis Actis, errare potuisse Nicolaum? cum in eadem epistola ad Michaelem paulo ante, inveniamus similiter allegata Acta cuiusdam pseudo-Concilii Romani, sub Sixto II, in causa Polychronii Hierosolymitani Episcopis, quem nullum umquam in rerum natura fuisse ad annum 433 agnoscat demonstraque Baronius, & ex nostro de ilius Sedis Episcopis Tractatu liquet. Is tamen post suam restitutionem sedisse dicitur adhuc annos septem & men-

D

E

F

Natalis Alexander in-
lexalis in-
super expen-
dit,B
Domatista-
rum Car-
thaginæ ea
de re silen-
tium;& in Actis
pretensi
Concilii Si-
nueffani,C
inter alias
orum in-
epias,arguit quod
Christiani
dicantur
turmatim
accurrit
ad lapsum
Marcellini
spectandū,

A fes sex; auditus autem in judicio fuisse, Valentianino septimum & Avieno Consulibus, id est anno x post mortem Sixti. Hac aliaque cum expendisset Cardinalis Baronius, & quasi obiecisset sibi, Acta ea ut legitima citata à Nicolao Romano Pontifici, & à Petro Damiani, atque ab aliis postea recentioribus, de illis minime dubitantibus; tandem concludens, Libenter euidem audirem, inquit, si quis esset (quod idem de Sinuensis Actis à me dici existimat) qui eadem Acta veritati in omnibus redderet consentanea, aut saltem aliqua ex parte verisimilia. Licet enim in his plurimum laboris insumperim, nihil præterea sum consecutus, nisi ut impossibile esse repererim, ad veritatem lineam eadem revocari aliquo modo posse. Ait, inquires, idem Baronius, qui & ipse Sinuensis Acta in priori sua editione Romana habuerat de suspicione suspecta, in secunda Antverpiensi conatus est suspicionem detergere, eaque verosimilia facere: non autem id fecit in causa Polychronii. Fateor, sed eatenam tantum id conatus est (ut apparet ex Appendice ad annum 302 post x Tomum) quatenus utcumque satisfaciat vehementissimis virorum doctissimorum querelis, de Martyrologio atque Breviario Romano, quod ista in Ecclesiâ recitanda contineant; suadeatque Ecclesiam Romanam, quæ ante octingentos annos ita publice lecta reperit, quamvis sibi valde molesta, haud adeo vane leviterque ista hactenus legenda reliquistæ. Atqui in hoc libenter Baronius subscribitur: qua tamen hactenus abolita non sunt, aliquando abolenda non dissimilimus, cum scilicet inter omnes convenerit de eorum saltitate. Dicimus autem Baronium, non nisi paucas ex multis objectionibus solvendas suscepimus, idque languide sat & parum efficaciter per disimillima valde exempla. Quod autem ait de tempore octingentorum annorum, quibus ita lecta in Ecclesia fuerint, id neque certo aliquo documento probat; nec ut probaret, sufficeret posset fidei indubitate. Actus Sinuensis afferenda: cum similiter aut etiam diutius tolerata in Actis S. Silvestris, aliorumque nonnullorum, nunc sine scrupulo examinatur, & fide indigna judicentur. Virum autem Romana Ecclesia morem assumpserit legendi Sanctorum Acta sub Matutinum Officium, ante annos plures quam quadragesimos aut quingentos, equidem dubito vehementer; adeoque privati solum usus, non publici, erant si qua antea extabant in Romanis Basilicis Paschalia vel Legendaria.

MARCEL.
LINUS.

PARTIS II, SECTIO III.

XXXI S. MARCELLUS.

ARCELLVS, natione Romanus, ex patre Marcello, fuit tem-

^{ab an. 308}
^{ad 310 an.}
^{1 men. 7,}
^{dies 30,}

poribus Maxentii, ordinatus Pontifex anno cccuIII, die xuii Maji, Feria IIII Pentecostali, sedit annum I, menses uiri, dies xxx, usque ad xii Januarii anni cccx*: & cessavit Episcopatus

^{*Baron a}
^{304, ad}
^{309, an 5}
^{m. 2, d. 25,}

menses III: ipse vero sepultus fuit in cœmeterio Priscillæ via Salaria.

Dies mortis. **P**rimo Catalogo inherens S. Hieronymus in suo Martynologio, vel ante ipsum Eusebius in Collectaneis, diem xii Januarii sic exorditur: Romæ via Salaria in cœmeterio Priscillæ, depositio Marcelli Episcopi & Confessoris. Adeoque celebris manu Romæ bujus diei memoria, ut cum erecta postmodum esset sub ejus nomine nova Roma ecclesia, in ipsa Lucina quam dedicaverat domo, eoque illatum ejus corpus, illius anniversario id factum esse videatur; quo fiat ut idem dies etiam in secundo Catalogo notatus inveniatur.

C **Ratio temporis.** **2** Vterque annus, primus scilicet & ultimus Marcelli, ex primo Catalogo, suppletis defectibus, habentur notati à Consulatu [Maximiani Herculei] x & Maximiani [Galerii] vii usque [iterum] post Consulatum x & vii: ubi m iterum necessario addendum, ut habeatur annus cccx. Est autem, ut supra dixi, alias hic stylus, dum dies primus ultimusque tacetur.

3 Secundus Catalogus eidem annos xv assignat: Anastasius & Autor Ms. nostri annos u, menses ui, dies xxii, & credi possent voluisse Marcelli Pontificatum ordini à die, quo eum Clerus Romanus elegit in locum defunctorum absque vicario Marcellini, nisi simili exorbitantia Eusebio Marcelli Successori iidem tribuerent annos ui, mense i, dies xi, cuius tamen Pontificatum constat fuisse brevissimum. Nihilo levius iidem Autores in signandis Consulibus errarunt, dum scripserunt à Consulatu Maxentii xv & Maximi, usq; ad vel usque post Consulatum. Maxentius enim se IV Consulem solum sine Collega dixit an. cccxi, quo alii nominabant Coss. Constantinum ii & Licinium ii: primum autem Consulatum cum Romulo usurpavit eodem anno, qui fuerat utriusque Maximiani Consulatu x & vii cæptus notari, id est eodem quo nos Marcelli Ordinationem posuimus cccuII.

4 Interim Consulatus Maxentii & Maximi (usur-

patur autem nomen Maximi pro nomine Maximiani, uti Decretales in Consulibus Victorii sape est videre) subscribitur. Decretales suppositæ. talibus sub nomine Marcellini fabricatis: sed frequentia earum plaga, in margine à nostro Labbeo notata, manifestius detegunt imposturam, cui aliquin satis essent Consulares Fasti, tali Consulatu nusquam notati.

5 Epitaphium Marcelli scriptum à S. Damaso Papa, Epitaphium atque ex Andrea da Chesne relatum, sed non satis intellexit à Bollando in lanuario. videtur hic regnus audum.

Veridicus Reator, *lapsus quia criminis flere
Prædictis misericordiis, fuit omnibus hostiis amatus. * lapsos
Hinc furor, hinc odium sequitur, discordia, lites,
Seditio, cædes: solvuntur foedera pacis
Crimen ob alterius, Christum qui in pace negavit
Finibus expulsi patriæ, *feritate tyrannus,
Hæc breviter DAMASUS voluit comperta referre,
MARCELLI ut populus meritum cognoscere posset.

Hic notat Bollandus: Nulla alibi (quod sciám) mentio exilio Marcelli. Sed nec hic etiam ullæ, quia Marcellus hic non dicitur, Finibus expulsi patriæ. Quis ergo? Idem qui Christum in pace negavit, ob eujuſ crimen soluta pacis foedera, qui deniq; feritate tyrannus fuit; quod non intelligens imperitus librarius, commodiore sensum facturum se credit, si scriberet, Tyranni. Voluit ergo Damasus significare, quod quia Marcelli ad penitentiam hortantis, & mala reipublicæ alioqui incubitura prænuntiantis predicatione odium commune ipsi attulit. secuti sint ii quos narrat effectus, ac denique bellum civile inter Constantium & Licinium: quem Licinium primo quidem cum Constantino Christianum videri voluisse, demonstrat ex Eusebio Baronius ad an. 314 num. 12; & sepius videntur a Constantino tandem in Gallias relegatum, ex Ioanne Nicomediensi Presbytero coævo, discimus in Vita S. Basilei Episcopi Amaseni, à nobis data ad xxii Aprilis.

f 3 PAR.

PARTIS II, SECTIO IV.

XXXII S. EUSEBIUS.

*Anno 310,**m. 5, d. 11.***Baron. à**309, ad**311, an. 2,**m. 7, d. 16.*

EUSEBIUS, natione Græcus, ex parte Medico, fuit tempore Maxentii, ordinatus anno CCCX, xii Aprilis in Dominica: sedit menses u, dies xi, defunctus xxui Septembris *: sepultus vel elevatus in cœmeterio Callisti via Appia ii Octobris: & cessavit Episcopatus dies xi.

*Errores cor-**reli.*

Habet quidem antiquus Catalogus, prout est transscriptus à nobis, menses quatuor, dies sedecim, à xii Kalend. Majas usque in diem xii Kal. Septembris. Sed cum manifestum hic appareat vitium numerorum, legendum credidi mentes quinque, dies duodecim, à xii Kalend. Majas usque in diem xii Kal. Octobris. Hunc enim verum esse Depositionis diei, persuadet Hieronymianum Martyrologium his verbis ipsum exordiens: Romæ via Appia in cœmeterio Callisti, depositio S. Eusebii Episcopi. Quod igitur in secundo Catalogo legitur sepultus ui Nouas Octobris, de die Sepulture aut Translationis intellige, pra qua tam festivus manferit dies Mortis. Et hic etiam invenitur in tribus pervetustis Romanis Martyrologiis, Beda contextum supplantibus (Vaticano scilicet, Barberino, & S. Cyriaca) ubi ad ui Kal. Octobris dicitur Romæ depositio S. Eusebii Episcopi & Confessoris, & idem etiam Ado habet. Fabulam de inventa hujus Pontificis tempore Cruce, elogio secundi Catalogi insertam, refutatam inventies in Actis nostris die 111 Maii.

*Mutatus**Auctor.*

2 Quia autem, ut supra, loco expuncti Maxentii non additur Post Consulatum, ideo opinor nec Maxentium quidem hic à primo Auctore scriptum fuisse, adeoque diversum hunc esse ab eo qui de Marcello scriperat: itemq. ab eo, qui resumens accuratam secundae Sectionis diligentiam, eamdem continuavit usque ad Liberum, primum ultimumque diem definiendo. Denique vacantis Sedis dies ui notatos in secundo Catalogo, converti in xi, ut haberem Domi-

niam, qua insitius fuerit Successor Melchiades.

3 Baronius facit Eusebium historiographum, cui qua potest inhæret, solum ui menses huic Pontificatui dare: florigraphi ipse tamen mavult Anastasium sequi, & scribens annos 11 negligenter. menses ui, dies xii usque ad xii Septembris, quia id magis conveniebat rationibus suis: cum nos putemus potius inhærendum Consulatum notis, tamquam characteri temporum omnium certissimo & receptissimo. Quod ad Eusebium Cœfariensem attinet, effet ei, utpote hoc tempore viventi, deferendum pra ceteris, saltem quoad hosce Pontifices; nisi etiam in his tam negligenter versatum constaret, ut Marcellinum à Marcello non distingueat, in unam duas personas conflaverit: quod omnino stupendum, & vir credibile foret ab eo fieri potuisse, nisi oculis ipsis tenetur, simulque everteret omnem ejus in historia Pontificia auctoritatem.

4 Porro quod Eusebii Pontificati Consulatum nullum adscribant Catalogi, eo sit, quia præter tyrannum Maxentium, qui sibi soli 111 Consulatum arrogat, anno Epistole CCCX nullus Consul fuit, sed scribebatur, iterum post spuria. Consulatum x & vii, ne tamen spuria agnoscerentur epistola, quas sub Eusebii nomine habemus, placuit eas subscribere Constantino Consule. Sed hic primum Consulatum gesit anno CCCVI, secundum vero dumtaxat iniit CCCXI: quorum neuter annus Eusebio congruit. Nihil melius exempla alia pro Constantino habent ejus patrem Constantium, quia hic sextum & ultimum Consulatum suum gesit anno CCCVI.

E

PARTIS II, SECTIO V.

XXXIII S. MELCHIADES.

*Ab an. 310**ad 314.**an. 3. m. 4.**dies 9.***Baron. à**311, ad**313, an. 2,**m. 2, d. 7.*

MELCHIADES, natione Afer, fuit temporibus Maxentii & Constantini, primum Eusebii Vicarius, à die 11 Julii anni prædicti CCCX, quæ fuit Dominica; eique mortuo suffectus est post dies xi, viii Octobris, similiter in Dominica: sedit qua Vicarius qua Pontifex annos 111, menses ui, dies ui, usque ad x Januarii anni CCCXIII*, elevatus in cœmeterio Callisti via Appia, die x Decembbris, quando colitur: & cessavit Episcopatus dies xx.

Dies mortis.

Hieronymianum Martyrologium die 11 Julii, post relatos alios Romæ, subiungit; & depositio Miltiades Papæ: sed librarioram vitio factum credimus, ut pro voce Ordinatio, legatur Depositio: nam antea die x Januarii in eodem Martyrologio scriptum fuerat. Et depositio Miltiadi Episcopi. Atque hinc corrixi egraphum nostri Catalogi, in quo legebatur Miltiades supra annos 111 menses ui, sedisse dies ui, usque in diem 11 Idus Januarias, & pro 11 Idus substitui 111. Secundus Catalogus nec locum nec diem sepulturae, notari ab eo alias solita, habet; quod non Auctori sed transcribenti imputandum credo, cum Anastasius

clare dicat, quod Melchiades (sic enim scribunt recentiores) sepultus est in cœmeterio Calixti via Appia, in erypta, 111 Idus Decembbris, quo die bodie que colitur; neque dubitandum quin ea sit dies Elevationis vel Translationis, forte ad ecclesiam S. Silvestri in Campo-Mario, ubi bodie esse corpus dicitur.

2 Annum Obitus clare notant Volusianus & Amianus Coss. non æque clare etiam initium signat Maximus annus ui solus, qui Magistratum istum initit anno CCCXI. Causa tamen hunc nominandi fuit, quod eratis jubente Constantino tribus Consulibus Maxentii, tamquam tyranni; annus, quo primum ordinatus Melchiades

Ratio tem-

poris,

A chia des est, vacare videretur; ob quam etiam causam ad nomen decessorū Eusebii nullus notatur Consulatus: ne-
dum enim usū cōperat frequentari, quod exoleſcente Con-
ſulum majeſtate pōſtea frequentissimum fuit, ut nominato
ulimo Consulatu, vacantes post eum anni ſcriberentur,
iterum, tertio, quarto &c. post Consularum N.N.
Apparet autem quod Eusebius Pontifex, in ſeipſo expertus
longioris cēſſationis periculum, & gravius antea incommo-
dum ex rācātione tot annorum ac mensū post obitum
Marcellini, optimum cēſſuerit in uſum revocare Ante-
ceſſorum mōrem, jam fere exoletum ab annis quinqua-
ginta ordinandi ſibi adhuc viventi, ex Cleri ac populi voto,
Vicarium ſuccēſſorem, propter pēfēctionem Maxentii.
Apparet etiam idem vel ſimilis qui in Eutychiano cōpe-
rat ſtylus, cum reſumuntur nomina Consulū, & ad-
ditur, ex die vi Nōtas Julias uſque in III Idū Ja-
nuarii.

*Decretales
afficta.*

2 Cēſſavit Episcopatus xx dies poſt Melchiadis mor-
tem, qua x Ianuarii adſcribitur. Interim Decretalibus
Pontificis, à Pseudo-Iſiaoro confarcinatis, miſcetur una
ſub illius nomine ad omnes Hispaniæ Episcopos, data
Kalendis Martii, Volusiano & Rufino Viris Clarissi-
mis Consulibus, quando ſcīcet à diebus fere quinqua-
ginta Melchiades obierat: ut vel hinc impostaſta pateat,
non minus quam ex Scripturā juxta Hieronymi versionem
allegatis, & prolīxo fragmento ſumpto ex Eucherii homilia
de Pentecoste, Eusebīo Emisseno paſſim, ſed falſo tributa;
cujus auctor à quibusdam perhibetur Faſtus, orator certe
antiquus & Gallica eloquentia pollens, ſed Melchiade
multo junior: qui tamen locus Labbeum movit in nova
Conciliorum editione, ut lectorum doceret, aurum latere
plurimum in ſarcinis Mercatoris, iſignia ſcīcet ve-
terum Patrum teſtimonia, tacito auctōrum nomine trans-
ſcripta.

*Non omnes
Pontifices
uſque ad
Hyginum,*

3 Priuſquam tranſeo ad S. Silveſtrum, finem impo-
nens prima ataq̄ Christiana Ecclesia, quam ſub Ethnicis
Imperatorib⁹ egit; placet hic, ex Onuphrii Panvinii Ad-
ditionib⁹ ad Platīnam, Annotationem haud inidoneam
noſtro argumențo ſubjugere; & ſimil causam ieddere cur
Martyrii titulū non dederim variū, quib⁹ posteriores
E

E

*ſuere Ma-
tyres.*

XXXIII. S. SILVESTER.

SILVESTER, natione Romanus, ex patre Rufino, ordinatus Pon-
tifex xxxi Januarii, quaē fuit Dominica, anno cccxiiii, ſedit
annos xx, menses xi, diem i, uſque ad xxxi Decembris, an-
no cccxxxu*: ſepultus in cōmēterio Priscillæ via Salaria, indeq;
à Paulo Papa I, translatus ad ecclesiam S. Silvestri de Capite
nunc dictam: Cēſſavit Episcopatus dies xii.

*Ab an. 314
ad 335.
an. 21, m.
xi, d. 1.
* Baron.
ab an. 314
ad 335,
an. 21, m,
x, d. 1.*

*Ratio tem-
poris.*

T Empora definiunt utrimque nominati Consules,
Volusianus & Annianus, atque Constanti-
nus & Albinus, ex die pridie Kalendas Fe-
bruarii uſq; in diem pridie Kalendarum Januariarū,
ſicut expreſſe notat primus Catalogus, non ſatis feliciter
transcriptus ab aliis. Nullum autem alium ſepultur a diem
prater diem Mortu aſſignat auctor ſecundi Catalogi: ſemper
enim pravaluit iſte, qui & in Martyrologio Hieronymiano
poſt Martyres Cartaginenses atque Romanos, ſic legitur,
Et depositio S. Silvestri Epifcopi.

*Acta apo-
crypha.*

2 Quod in eodem ſecundo Catalogo dicitur, in exilio
in montem Soractem in pēfēctione Constantini
pereuſſus, & poſtea rediens eum gloria baptizatſe
Constantinum Augustum, quem curavit Dominus
pro baptismo à lepra, examinavimus & reprobavimus
ad diem xx Maii quo colitur Constantinus. Sed & ipſe
Baronius, qui iſta propugnat, Acta S. Silvestri depravata
eſſe agnoscit. Natalis Alexander ſeculo 4 pag. 18 Apocry-

pha, ut revera ſunt, ſine ſcrupulo appellat, & totam illam
fabulam ſtrictim refutat: cui ſi quis hic iterum objiceret
Nicolai I Epifolam & Breviarii Romani Lectiones, reſpon-
deret Alexander eadem, quaē ſupra ad fabulam de laſpu &
pēnitentia Marcellini.

3 Inter pontifici dies nec eſt, nec erit diſſicile definire. Interponi-
(quicquidem numerus in Catalogo 2. aliſque, vel ſicium.
apud Anafatium notetur) quamdiu definitum tam certo
habebimus, ut nunc habemus, diem quo quicquid ordinatus
atque defunctus eſt. Translatio pradicta certa nobis eſt ex Translatio
bulla ipſius Papæ Pauli ſuperius in S. Stephano allegata:
neque credibile eſt Sergium Papam II, restaurata ecclesia
SS. Silvestri & Martini in montibus, plusquam partem eo
detuliffe.

4 Quoad imaginem Silvestri hic notaverim, ab antiquo
illam pingi cum tiara in capite, quod decessores ejus omnes
nudum prefuerunt. Causam ex opinione vulgi refert Ia-
cobus S. Georgii ad velum aureum Cardinalis, xix Maii
lib. 2

*Cur primus
cum tiara
pingatur
Silvester?*

SILVES-
TER.

lib. 2 de Coronat. Bonifacii VIII, v. 150 sic canens:
Hoc Romana tenens quondam fastigia Cæsar,
Imperitans mundo, magnus pietate monarca,
Constantinus Apex stauit, dum primus in orbe
Fonte sacro purgatus Heros, proprium sibi regnum,
Seu phrygium, manibus Silvestri in vertice pressit,
Officiumque humilis gessit stratoris, ab ipso
Mundatus leprâ, monitus per somnia Princeps.
Sunt hac (uti apparet) sumpta ex famoso, quod extat sub
nomine Constantini editio, cuius textum suppositum
esse nec ipse quidem negat Baronius, qui donationum eo
contentarum substantiam nititur veram probare: numquam
autem magis conspicuum se exhibet stylî, Constantiniano
avo indigni, barbaries, quam hac in parte, ubi de Phry-
gio Papali agitur. De autore fragmenti istius variant con-
jectura, nibi nulla propior vero videtur quam Natalis
Alexandri, censensis, suppositum esse ab Isidoro Mer-
catore cum aliis Epistolis pseudopigraphis veterum
Pontificum. Coenit squidem rationi temporis
quo primum venumdari cœperunt Isidori merces.
Laudat illud eodem tempore Hincmarus; stylum

denique & characterem plane squallidum scribendi,
quo Isidorus iste usus est, ad amissim refert. Interim
sicut Leo IX, Ivo, Gratianus, quia auctoritatibus inde
sumptis in rem suam usi sunt, fictionis ignari, impostores
judicantur à nemine; ita calumnia mera est, viris erudi-
tis impingere, quod Romanos Pontifices faciant Imposto-
res, quoties quid arguant impostora, quod illorum aliquis
quomodo cumque videtur in suis Bullis Brevibusve lau-
dasse.

D

5 Omisis fabulis dici posse videtur, quod constituta
per Constantium ecclesiastica pace, Silvester vel pro-
pria electione, vel ipsius mandato, Pileum sumperit Ro-
mano more, symbolum libertatis; eumque auro phrygio adeptus
seu diademate ornatum inferne, qua caput tangit; ad signi-
ficandum Regale Sacerdotium, Sacerdotum omnium Prin-
cipi collatum à Christo: cui predictus Bonifacius VIII
alteram coronam imposuit, exprimi eo volens utriusque
regni corporalis ac spiritualis prerogativam, Pontifici com-
petentem. Triplicis denique coronamenti tiaram, ante annos
circiter trecentos, assumptissime legitur Urbanus V, numeri
mystici forsitan causa.

DISSERTATIO VIII.

De magna tabula Basilicæ Lateranensis in Urbe, & adscriptis in ea S. Silvestro Indulgentiis aliisque similibus.

Tabula

Quid Silvester Papa ad ornatum Basilicarum Ro-
 manarum, suo tempore & sua structarum, con-
 tulerit, fusissime prosequitur Anastasius; sed nec
 hic nec alius file dignus historicus, antiquus aut novus,
 meminit plenariae Indulgentiae quam omnibus ad Late-
 ranensem Basilicam venientibus largitus ille sit, per hac
 verba dicta ad Constantium, ibi (ut pretenditur) bapti-
 zatum: Dominus meus Jesus Christus, qui te mun-
 davit à lepra & purifieavit te fontis baptismō, per
 suam misericordiam mundet & purificet omnes huc
 venientes sine peccato mortali, & auctoritate Apo-
 stolorum Petri & Pauli atque nostra fit eis remissio
 omnium peccatorum, quo cumque tempore anni.
I Allegatur quidem magna tabula, pendens ex columna
 secunda à latero dextero Basilicæ, sed etiam dicitur,
 immediate in eadem subjungi, Item S. Gregorius, qui
 hanc ecclesiam consecravit, post destructionem ejus-
 dem factam per haereticos, confirmavit Indulgen-
 tiam positam per Silvestrum Papam ante dictum. Si
 quid historicæ criseos haberent, qui, ut suas quasdam opi-
 niones confirmant, nituntur hominibus etiam eruditis sus-
 dere, quod formula Indulgentiarum, certas ecclesias visi-
 tantibus concedi solitarum jam inde à seculo XII, eo longe
 fuerint antiquiores; & fidenter dicunt, quod istæ &
 aliæ similes formæ, de anno uno aut pluribus & to-
 tidem Quadragenis, incepint à temporibus Apo-
 stolorum, eoque Tabulam istam allegant, si tales in qua
 historicæ criseos haberent aliquid, Appendicem saltem istam
 suppresserent silentio, quando nihil potest efficacius esse ad
 demonstrandam temerariam simplicitatem ejus, qui ipsam
 Tabulam describendam curavit, quam adeo abnormis ab
 omni veri specie fabula. Nam quinam unquam fuerunt
 haeretici, qui basilicam Lateranensem defrixerunt? aut
 quis Gregorius eamdem legitur consecravisse?

Indulgen-
tie, quam
in Laterano
Silvester
concessisse,C
ep. S. Gre-
gorius dici-
tur confir-
misse,in consecra-
tione Basili-
ca illius à
restitu-
ente;

2 Iuliu Caesar Rasponus, Basilica istius Canonicus,
 de ipsa & Patriarchio eidem adjuncto quatuor libros scri-
 psit, atque Alexandro VII dedicatos edidit anno MDLVI.
 Hic libro i cap. 5 docturus, Quinam aut restuerint
 Lateranensem Basilicam aut aliquid in eo adifica-
 verint; ipsum Caput sic orditur: Post Constantium
 primus S. Leo senior in Basilica Constantiniana, uti
 habetur ex Anastasio Bibliothecario, Cameram fe-
 cit, quam Onuphrius, Panvinius existimat esse por-

ticum eam rotundam, quæ extat hodieque post ab-
 sidam Canoniconum. Ceterum à Leonis primi Pon-
 tificatu, usque ad tempus Hadriani primi, nihil ego
 apud scriptores reperi de Lateranensi ecclesiæ stru-
 ctura, deque ruina ejus aut reparacione: ipse autem
 Hadrianus, ut idem Anastasius auctor est, pene col-
 lapsam una cum porticibus ac fontibus restituit, tra-
 belque majores ad quindecim, veteribus amotis, no-
 vas reposuit. Sic ille, fusæ deinde & authenticæ docens,
 quinam & quid praefliterint post Hadrianum alii; nec inter
 eos comparet Gregorius nullus, usque dum veniatur ad
 Gregorium XI, aliis pafim & merito dictum XII,
 anno MCCCCC assumptum, qui antequam Pontifex ere-
 aretur hujus Basilicæ Archipresbyter fuerat, & por-
 tam ejus quæ est versus septentrionem extruxit ele-
 gantissimis marmoribus, postquam ex Gallia in Ut-
 bem Curiam Pontificiam reduxerat.

3 Ab eodem Raspono cap. 4 recensentur ea quæ ex
 antiquis monumentis, inscriptionibus, & diplomati-
 bus de dignitate hujus Basilicæ habentur, ubi etiam
 Leonini versus inveniuntur verbetenus, qui Constantinæ quare nec
 lepra & baptismatis meminerunt; fidei licet & antiquita-
 tabule veris non magna: non tamen allegatur bac Tabula. Quid ita? ba allegat
 Animadverterat vir prudens si integræ exhiberetur, ut cetera
 illius Capitis documenta, mox incursum in oculos mani-
 festam fictionem. Cautius ergo agendum sibi sentiens lib. 2
 cap. 14. De Indulgentiis ecclesiæ Lateranensis, ipso
 verba quidem Sancto Silvestro superius adscripta recitat;
 de facto autem Gregorii locuturus, non dicit quod eccle-
 siam consecravit post destructionem ejusdem factam
 per haereticos (uti legebatur in Tabula quam allegat)
 sed propriis verbis rem emolliens ait, quod violatam &
 foedatam ab haereticis denuo consecravit. Deinde
 verosimilitudinem aliquam rei tam inauditæ circumdatu-
 rus, addit; Existimo autem hunc fuisse Gregorium nec eidem,
 secundum. Etenim Anastasius Bibliothecarius à de Grego-
 rius 2. à se
 Leone Iaurico Imperatore sive ab ejus ministris intellexit,
 ecclesiæ Romanas fuisse pollutas tradit, & abolitas
 sacras imagines missæ non semel in urbem tam Pau-
 lo Patricio quam Eutychio, ut Gregorium Pontifi-
 cem adversantem eorum actionibus interficerent.
 Legò & relego Anastasium in Gregorio II, & multas
 Cesareanorum fraudulentas contracum molitiones invenio;
 invenio

F

A invenio etiam mandatum, ut vel imagines tolleret, vel gradu dimoveretur: sed nihil invenio quo vel per umbram verosimile fiat laterci unum, nedium imaginem sacram, loco motam fuisse, non solum Roma, sed vel in tota Italia, excepto fortassis Exarchatu Ravennati. Cognita enim Imperatoris heresi, ita ad omnia invigilabant tam Romani quam ceteri per circuitum populi, ipsique Longobardi, ut deprehensi insidiatores identidem periclitati de vita fuerint; populi autem novum voluerint Imperatorem, loco haereticorum manifesti, creare, nisi Ponzipex obstatisset, contentus Vibem suam Italianamque puram ab haereticorum sordibus praservare.

4 Porro ipse Raffonus, relatus verba Silvestri adscripta, satis insinuat, ambiguam admodum eorum apud se esse fidem; solaque fragmenti vetustate moveri se, ut illud, alibi preteritum, hic non omnino praterendum censeat. Non enim ea refert, nisi sub hac cautela: Si quid fidei antiquissimo Archivii nostri Codice ac Tabulæ, quam Magnam appellamus, pari antiquitate venerabilis habendum sit. Atqui nihil fidei habendum esse utrique, tam manifeste mendaci, mecum credo sentiet, quisquis hac qua proposui consideraverit, fortassis nec antiquitatem utriusque, tam speciose exaggravatam, ultra seculum unum credet extendi. Ut nihil de

B hypothesis dicam, id est, de Constantiniano baptismo, cuius vacillantem hoc tempore inter Eruditos fidem, non opus est hic magis concutere; cum id ab uno factum sit & vera nullum ad diem xxij Maji. Opus etiam non est hic tangere generalem illam thesim, qua quidam magni nominis, mihi imprimis venerandi Scriptores sustinent, eum quem alibi negavimus, usum & formam Indulgenciarum, ex more fuisse veteris ante seculum xi Ecclesia. Fiet hoc aptius Dissertat. xvi. Hic, ad levandos piorum animorum scrupulos, dico; tam diuturnam tolerantiam Apostolica Sedis, sub cuius oculis tum in Lateranensi tum in aliis nonnullis antiquissimis Ecclesiis manent exposita monumenta Indulgenciarum, velut à S. Silvestro eas visitantibus concessarum, sufficientem videri, ad supplementum quemcumque juris ac facti defectum. Quamvis enim nequeat iuricere Pontifix, ut à Silvestro data sint, qua data non fuerunt; facere tamen potest, ut ea revera istuc nunc obtineantur, aque ac si ab ipso Silvestro promanassen.

5 Idem intellige de Indulgencie que in Basilica S. Sebastiani extra muros sic inveniuntur in lapide positura atque sculpi recentis nostramq; etiam non excedentis, his verbis expressa: In hoc loco, qui dicitur ad Catacumbas, corpora SS. Apostolorum Petri & Pauli ali-

C quamdiu jacuerunt: ob quorum venerationem eadem singulis diebus concessa est Indulgencia, quam S. Silvester Papa, in ecclesiis ipsorum Apostolorum est elargitus: eamdemque successores ejus in festis Duplicibus & in Quadragesima duplicarunt. Romanus Basilica Vaticana Canonicus, sub Eugenio III & circa medietatem seculi xii ipsam describens, exorditur ab ejusdem & Basilica Paulina adificatione, sua Silvestri Papa facta a Constantino Augusto, & Caput illud primum sic concludit: Quas itaque Basilicas B. Silvester Papa una die, ad honorem Jesu Christi filii Dei & ejus Genitricis & beatorum Princeps Apostolorum Petri & Pauli, quia una die coronati sunt, solemniter consecravit, convocatis Epileopis & Sacerdotibus & turbis fidelium per universum orbem. Nihil simile apud Anastasium aut antiquiorem aliquem legimus, ideoque non credimus istam convolutionem per universum orbem vere factam esse; prodest tamen bac ab eo premitti, ut intelligamus minime parcum futurum Auctorem in exaggerandis Basilica sua magnalibus, quae cumque corraderet poterit. Cum autem de Indulgencie ab eodem Silvestro istuc concessis nihil dicat, numquid non merito concludere possumus, nihil de iis adhuc cuiquam tunc in mente remaneat?

M. Tercius IV.

Supponente
Indulgen-
tias in Vati-
cana conce-
sus à Silve-
stro,

6 Agit tamen ille Cap. 2 de Remissione dedicationis hujus Basiliæ, sed ita ut indicet primam, eo loco pro SILVESTRI tali die concessam Indulgenciam, datam esse, cum jam T. B. R. Italia partem Lombardi tenerent; quorum felicet nomen quia quicquid non nisi aliquam multis post S. Silvestrum seculis ROMA ma summe innovuit, ac ne Anastasii quidem tempore sic usurpabatur, minerunt tunc enim adhuc dicebantur Langobardi vel Longobardi, anno primum DLXVI in Italiam Duce Alboino rum.

transgressi. Sed Canonicum ipsum metu audiamus. Quia solennitas (Dedicationis scilicet) maxima est, maximam remissionem Apostolica providentia omnibus ad eam devote venientibus condonavit. Quæ videlicet remissio Apostolica providentiæ sic tripartito distinguitur, ut Romanis & circumadjacentibus, anni anni; Tuscis, Lombardis, & Apulius, & ceteris mare non transiuntibus, duorum annorum; sed & his qui maria transire noscuntur, trium annorum inaneat remissio peccatorum.

Similis eademque remissio facta probatur in hac B. Petri Basiliæ in Cœna Domini, quando consecratur ibi Sanctum Chrismam; in Ascensione Domini similiter. Auctorem talis Indulgencia Pontificem

utinam nominare potuisse! interim nihil est quod sua deat xi seculo anteriorem fuisse. Coepit autem semel tali principio gratia, magnis paulatim accessibus aucta fuit:

nam (si verum est quod apud Baronium ait seculi xvi scriptor Masseus Vegius, in antiquis monumentis Basiliæ S. Petri) beatæ recordationis Calixtus Papa II (ordinatus hic fuit anno ccxix) altare B. Petri, quod nimia vetustate & lapidum pereussionibus quodammodo violatum videbatur, optimis marmoribus vestivit & decoravit: & in festo Annun-

tiationis B. Mariæ cum toto Concilio lapidem altaris satis honorifice & devote consecravit: in qua videlicet consecratione (ut invenimus in libris no-

stris (scriptum) fecit remissionem trium annorum annualiter ad eam venientibus.

7 Et hactenus quidem pauci habebantur dies, ejusmodi Pontificalia largitate commendati; procedentibus annis & crescente facilitate concedenda Indulgencia, tan-

tum crevit dierum numerus, ut nullus omnino dies re-

linqueretur, quo non aliquam Remissionem obtinere pos-

sent Basilicam Vaticanam visitantes: quarum summam

circa annum ccxc colligens Nicolaus IV, apud O-

nuphrium Panvinium in libello de vii ecclesiis pag. 55, suam de iis Bullam sic orditur: Sicut ad nos, tam ex

scriptis antiquis in Basilica ipsa repertis, quam ex Seniorum Canonorum ejusdem Basilicæ relatio-

ne pervenit, Prædecessores nostri omnibus vere penitentibus & confessis, ad præstatam ecclesiam ve-

nientibus reverenter, videlicet in nativitate Domini septem annorum & septem quadra-

genarum: & ab Octavis Pentecostes hinc ad festum

ipius B. Petri die quolibet trium annorum & trium quadragenarum à princi-

pio Quadragesimæ usque ad festum Paschæ, quolibet die, nec non & in festivitatibus Nativitatis B.

M. unitus anni & quadraginta dierum; & reliquis singulis anni diebus, quadraginta dierum remissio-

nes suorum peccaminum concederunt: quas Remissio-

nes, sic per partes, perque dies sigillatim enumeratas, Ni-

colaus ipse ratas & gratas habens, easdem auctoritate A-

postolica approbat; & ut Christi fideles, ad ipsam ba-

silicam venientes, reddantur de acquirendis tali-

bus remissionibus certiores de novo, inquit,

remissiones hujusmodi misericorditer elargimur. Has autem teste praecitato Panvinio, Bonifacius VIII, Cle-

mens VI, Urbanus VI, Nicolaus V, & alii Papæ confirmarunt & auxerunt. Ad Panvinium refert sepe,

qui postea idem argumentum tractavit Paulus de Angelis, in notis ad Romanum Canonicum: atque hoc omnia eo col-

ligere placuit, ut appareat eminentem antiquorum fuisse, qui

Has non-
nihil auxi-
se dicitur
Calixtus II.

magis de-
de auxit
Nicolaus 4.

sed nemo co-
rum Silve-
stri memi-
nit.

E

g

Indul-

SILVES-

TER.

De Basilica S. Sebastiani
Etat de eadem prælaudatus Panvinius, & pag. 99 sic ex-

nib[us] tale
sciebat Onu-
phrius, circa
an. 1566
scribens,

8 Ut autem ad ecclesiam S. Sebastiani reveriar, tra-

Sunt in hac Basilica maximæ Indul-

gentiæ & remissiones peccatorum, ut ex scriptis

tabellis appareat: harum deinde duas profert, unam ad

altare S. Sebastiani, alteram super ostium cœmeterii Callisti, absque ulla utrobique mentione S. Silve-

stri: aliam vero istic tabellam nullam novit, ex qua pra-

sumi posse sculptus esse lapis, qui nunc ibi spectatur. Cum

autem Onuphrius ista scripsit circa annum MDLXVIII,

plura scripturus de Indulgentiæ loci si plura scivisset, pra-

sumere possumus, novitum istud esse figmentum, aut certe

non multo antiquius ipso in quo nunc versamur seculo.

uti nec de

tabula La-

teranensi.

9 Idem porro argumentum formari potest etiam contra

præsumptam Codicis ac Tabula Lateranensis vetustatem:

siquidem nec bujus meminit Panvinius, alias eam non pra-

termisserus, qui non omisit tabulam ligneam, aræ maxi-

mæ appensam recentisque conscriptam, in qua de-

scripta sunt nomina Sanctorum Reliquiarum; neque

rigidus censor futurus, qui pag. 108 non dubitavit sic

scribere, In Basilicæ Lateranensis anniversario dedi-

cationis die, ex Romanorum Pontificum conce-

sione, magnæ Indulgentiæ concessæ sunt, Roma-

nis quidem & finitimiis annorum M, Tusciis &

Transpadanis MM, Transalpinis MMM, quæ indul-

gentia eadem ibidem est Fer. v in Coena Domini.

Eas omnes Indulgentias Basilicæ Lateranensi con-

firmarunt & auxerunt Alexander IV anno MCCLX

& Bonifacius VIII Papa anno MCC.

Confer hoc

cum verbis Romani Canonici; cumque ad instar Vatica-

ne Indulgentia istam Lateranensem distingui videris, ju-

dica utrum verosimile sit, ea atate, qua summa in Va-

tico Indulgentia erat annorum VII (sicut patet ex bul-

la Nicolai IV, annis XXVII post Alexandrum IV creati)

pro Laterano fuisse auctam illam millecuplum; & utrum

hoc sibi persuaderi sivisset Panvinius, si rigidius singula

examinassem; vir sane eruditus, sed defunctus etatis sua

anno XLII; adeoque, si vixisset diutius, adhuc multum ad-

jecturus ad veri falsique discernendi facultatem, quæ longo

dabitandi usu acquiritur.

10 His ita positis, ut dubitari non posse an lapis

& tabula, de quibus hic egimus, multo sint antiquiores. ^{Idem lapis}

annis centum; frustraneum videtur monere Lettorem, ^{etiam me-}

quod appellatio duplicium festorum primum videatur rum Dupli-

seculo XI incepisse. Quotquot enim de Officiis ecclesia-^{cum,}

sticis scriperunt, & ante annos centum simul impresi

habentur Colonia, videlicet Ordo Romanus, Isidorus His-

palensis, Albinus Flacus, Aihalarius, Rabanus Maurus,

Walafridus Strabo, Berno Augiensis, Ivo Carnotensis,

ataque Micrologus (ultimi autem duo florebant anno M-

LXXX) ejusmodi appellationem ignorant; solumque sciunt

Solemnitates, Dominicaliaque & Ferialia testa di- ^{appellatione}

stinguere; festa autem Sanctorum, quæ quidem sunt ¹⁸ antiquiori-^{bus ignota.}

Letcionum, ad modum Officii Dominicalis; quæ vero trium,

ad modum Ferialis jubent ordinari. Primus qui hactenus

invenitur Duplex appellasse, fuit Bonifacius VIII in ⁶ E

Decret. lib. 3, tit. 22 nonnullos Prædecessorum suo-

rum, qui aliquorum festa Sanctorum sub duplice

ordinaverunt Officio celebranda, imitari intendens.

Vnde hoc saltem habetur, à Silvestri atate longissime,

remotos intelligi debere, qui affectas ei Indulgentias pra-

terenderent pro Duplicibus duplicavisse: quod nec Ni-

colao quidem IV in mentem venit facere, Vaticanas In-

dulgentias confirmanti.

XXXV S. MARCUS.

An. 336,
m. 8, d. 20.* Bar. m. 7
d. 21.

ARCUS, natione Romanus, ex Patre Prisco, fuit tempo-

ribus Constantini, ordinatus XIIII Januarii anno CCCXXXI,

in Dominica & festo Cathedræ S. Petri Romæ, sedit men-

ses IIII, dies XX, usque in diem III Octobris, * quo etiam

colitur, elevatus die III Octobris, in cœmeterio S. Balbinæ

via Ardeatina; inde vero translatus Florentiam ad ecclesiam

S. Laurentii. Cessavit Episcopatus menses IIII, dies XXIIII.

Causa Va-

cationis diu-

turna post

obitum Marci.

Dies mortis.

P *Rimus Catalogus tempus notat bis verbis, que*

nostra probant: Fuit Nepotiano & Faundo

Coff. ex die xu Kalendas Februarii usque in

diem Nonarum O>obrium iisdem Coff. Causam

diuturnioris Vacationis hanc facile aliam excusataveris,

quam quod Constantino Imperatori, tam bene de universa

Ecclesia merito, & tunc Constantinopoli in adiunctione Apo-

stolorum Basilicæ occupato, deferendam Romanus Clerus

censuerit factam à se Electionem, ejusque super ea expe-

ctandum consensum, priusquam ad Electi Ordinationem

procederetur: Et hoc forte exemplum etiam valuerit in fa-

vorem posteriorum, nisi hi in heresim Arianam prolapsi, eo

se præbuissent ipso statim principio indignos. Postea certe,

cum usu invaluit ut Constantinopoli peteretur Electo-

rum confirmatio, pluribus mensibus vacasse Sedem Apo-

stolicam inveniemus.

3 Marco Papæ affectam ad S. Athanasium Epistolam,

in qua de LXX capitulis Concilii Nicani ad Silvestrum Epistole fi-

misit (ne Silvestri quoque Pontificatus absque figmento esse,

ejusmodi transiretur) refutavimus in Vita S. Athanasii

num. 138. Hic solum indico, eam Epistolam veros qui-

dem habere Consules, sub quibus sedet Marcus, sed da-

tam scribi VIIII Kalendas Novemboris, id est XVIIII

diebus post ipsius mortem.

F *sunt nomina (quod vehementer suspicor) videri potest in-*

dicari aliqua S. Marcelli Translatio, neicum aliunde no-

ta, ob causam supra relatam. Secundi Catalogi Auctor,

ex eoque Anastasius & alii, cum dicunt de S. Marco,

quod sepultus est in cœmeterio Balbinæ via Ar-

deatina, pridie Nonas Octobris; videtur notare

aliquam corporis elevationem, eo loco factam pridie re-

currentis Natalis. Post hunc plus quam xx diebus, ab

eodem secundo Catalogo assignatis, vacasse Sedem, li-

ques ex initio sequentis Pontificatus accuratissime no-

tato.

JULIUS

XXXVI S. IULIUS.

ULIUS, natione Romanus, ex patre Rusticio, fuit temporibus Constantii, ordinatus vi Februarii, in Dominica, anno CCCXXXVII; sedit annos xxi, menses ii, dies iii, usque in xii Aprilis, quo colitur; defunctus anno CCCLIII, * sepultus via Aurelia in cœmterio Ca-lepodii, indeque postea translatus ad Basilicam tui nomine sive S. Mariæ trans-Tiberim. Cessavit Episcopatus menem i, dies x.

Ab an. 337
ad 353 an.
15, m. 2,
dies 7.

* Bar. 2
336 ad
352 an. 15
m. 5, d. 17.

Dies mortis.

Sic etiam Hieronymianum Martyrologium, post Martires Pergamenos, Carpum Episcopum & sacerdos, Romæ, inquit, in cœmterio Calepodii tertio miliario depositio Julii Episcopi; cum quo convenit secundus Catalogus, tunc sepultum more suo scribens; nec aliud dies ejusdemque alterius cultus inventur: forte quia corpus illud non ita cito motum fuerit. Postea tamen ad ecclesiam S. Maria trans Tiberim, una cum corporibus SS. Callisti & Cornelii Pontificum atque Calepodii Presbyteri translatum illud fuisse scimus; tempore vero similiter Innocentii Papæ II, circa annum MCXXXX: hoc enim testari videtur ab his, musivo opere picta, jussu ejusdem Innocentii, ecclesiam istam restaurantis, quod musivum vide sis in ipso Innocentio II.

Ratio temporis.

2 Confuses supra notati, primi, Felicianus & Titianus; secundi, Constantius V & Constantius Cæsar, omnino exigunt ut augeatur annorum numerus, qui

solum xii notabantur in egrapho nostro: similiter ex viii Idus Februarii, in diem pridie Idus Aprilis (assumptis utrumque extremis) prater menses ii, numerantur dies, non vii, sed viii, quod hic sequimur.

3 Extant in operibus Athanasi, inde ad Concilia traductæ, genuina Julii pro S. Athanasio Epistola, Consule nullo signata, quia id forte Romanis Pontificibus nondum in usu erat. Eas cum ignoraret fabricator Decretarium, de quibus sapius, nefas duxit tam illustre argumentum, quale Athanasi historia suggerebat, pretermittere quin ei manum injiceret: consarcinavit igitur ex variis Latinorum scriptorum aut Latine redditorum fragmentis epistolas duas, ad Orientales, tamquam Kalendis Octobris & Novembri datas, Feliciano & Maximiano Coss. ex vitato Anastasio acceptis, ejusdem autem farina est Epistola Orientalium ad ipsum Julianum, quæ inter utrasque media collocatur.

E

XXXVII S. LIBERIUS.

LIBERIUS, naticne Romanus, ex patre Augusto, ordinatus xxiii Maii, anno CCCLIII, in Dominica, Ecclesiæ præfuit usque in diem xxiii Septembris, anno CCCLXVII, temporibus Constantii, Juliani, & Joviniani; comple-xusque universim annos xiiii, menses iiiii, diem 1; * & * Bar. 2 ad 366 an.
13 m. 4.
diem 1.

cessavit Episcopatus dies iii: ipse vero sepultus in cœmterio Priscillæ via Salaria, inde translatus fuit XXIIII A-

prilis, fortassis in Basilicam Liberianam.

Catalogo i
hic deficien-
ti.

Hec nos destituit primus optimusque Catalogus, post quam Liberii initium notasset, à Consulibus Constantio u & Constantio Cæsare, ex die x Kalendas Junias in diem spatio scilicet vacuo relitto, ad diei numerum notandum, quando Pontifex morevetur. Vbi lego x Kalendas Junias, pro xi, quod nostrum egraphum habet: quia eis de primo secundo seculo dubitare vellet aliquis, aut etiam de tertio, utrum Ordinationes Episcopales & Institutiones Pontificales fuerint semper factæ in Dominica, aut aliqua primarum Solennitatum; dubitari id non potest de seculo in quo versamur xiiii, quando videmus eas omnes Ordinationes, quibus expresse suus dies in Catalogo additur, planissime in Dominicis cadere; quod est magnum firmamentum Chronologia, fundata in Consulatibus à Catalogo predicto notatis; cum in alia omni supputatione nihil ejusmodi valeat inveniri.

Succurrunt
Marcellinus
& Fausti-
nus Presb.

2 Quod porro ad finem Liberii attinet, deficientis principalis Catalogi vicem abunde supplent coavi scriptores, schismati licet, in suo precum libello; mendacissimo quidem in iis qua schisma ipsorum spectant; quoad tempora vero, quorum virtutio nihil poterat male causa prodeesse, omni acceptance dignissimo; Faustinus, inquam,

Maii Tercius IV.

& Marcellinus, Presbyteri partis Vrfini adversus Damnum, inter alia præstantes; Octavo Kalendas Octobris, Gratiano & Daglaifo Coss. (hic est ipse annus CCCLXVII) Liberius humanis rebus eximitur, qui deinde, non v Idus Septembris (ut habeat secundus Catalogus) sed v Idus Octobris, id est xi die, credi potest solennibus exequiis tumulatus in cœmterio Priscillæ via Salaria, post expulsum Vrfinum seu Vrscinum Antipapam, quia id citius fieri non potuerat.

3 S. Hieronymus in suo Martyrologio, ad diem viii Kalendas Octobris supra notatum, ultimo loco, Romæ, inquit, depositio S. Liberi Episcopi: expresse addens titulum Sancti, quod alias ei in Pontificum Natalibus ramum, posthac tamen frequentius, pro usu scilicet illius temporis, quo omnes Episcopi, etiam viventes, dicebantur Sancti, sicut nunc Pontifices vocantur Sanctissimi. Sequuntur Wandelbertus in suo Martyrologio metrico, & eamdem lectionem confirmant vetera ad genuinum Bedæ Martyrologium additam ex Mss. Vaticano & S. Cyriaco. Quare non solum in Suppositio Beda, sed in ipso Cultus in etiam Marcellini & Faustini libello, auderem nono pro Marcellinis, octavo Kalendas legendum substituere. Iterum vero refertur nomen ejusdem S. Liberi in veteri Ms. Barberino,

g 2 picioque

LIBERIUS. pictoque Aventini montis Kalendario ad uiiii Kalendas Maji, una cum S. Benedicto Papa II; verosimiliter occasione communis utriusque Translationis, curata à Sergio Papa II circa annum DCC.

Nemq; apud Gracos & Coptos. 4 Graci in suis Synaxariis MSS. nec non in Menais excusis, recolunt eundem Liberium, ut Sanctum, xxui Augsti, cum honesto elogio, in quo, laudata ejus constantia atque exilio, diffimulatur ejus lapsus; solumque dicitur Romanorum precibus victus Constantius, Throno suo eum restituisse, ἐν τῷ γενόμενος καὶ τῷ λειπόμενον τῷ ζωῆς αὐτοῦ καθώς ἡ θεαγέσως Βιώσας, ἐν Κυρίῳ ἀνεπάνευτο, in quo resiliens, & vite reliquum laudabiliter tecundum bene placitum Dei transfigens, obdormivit in Domino. Denique Liberii nomen etiam Martyrologio cuidam Coptico, ad vi Octobris, inscriptione reperitur.

Hic finitur primus Catalogus, & pro-greditur secundus ad annos CLXXVI.

Catalogus 2 1 **C**um primo Catalogo extinguitur nobis quasi lu-men solare, illo praece tempore, quo velut ad hinc omittit plenam chronologia meridiem proiectum erat, preter Con-notare Consules, cuique Pontificati ineunti exequuntque assignatos, etiam diem definiens, à quo & in quem unusquisque duravit; unde facillimum fuit prægressis centum annis, non solum Interpontificiorum singulorum spatia numerare, sed etiam corrigerem quidquid forte in numeris annorum, mensium, ac dierum peccavit oscitania librariorum. Ex tanta luce prolapsuris in tenebras pene nocturnas, relinquitur solus secundus Catalogus, ultra primum per annos CLXXVII ductus ab auctore, tam fidelis, ut non fuerit ausus ex proprio calculo adscribere Consulatus, solis contentus annorum, mensium, ac dierum numeris, quales repererat ab antiquis notatis, qualesque à librariis facilime depravari jam sape inculcatum à nobis est.

B 2. Huic incommode accedit, quod cum satis vicina sua etati scribenti, magna valde fides haberi potuisset; sciolus aliquis presumperit interpolare textum, ex apocryphis Si-nuesianæ Synodi, inventæ Crucis, atque SS. Silvestri & Felicis mox nominandi Actis: qua interpolamenta nesciens à contextu genuina discernere Anastasius, ceterique post eum Pontificia & historia scriptores, fecerunt, ut turpisima & aniles fabula fere in veritates indubitabiles transferint ante non multa secula; quando, abolitis diffusa prolixitatis Legendaris & Homiliaris, composita ordinataque primum fuerunt Lectionum de Sanctis & de Tempore ad Matutinum recitandarum Breviaria; eunque usum que inde in amplexa etiam Romana Ecclesia, Breviarium queque componi sibi fecit; quod, propter commendationem Tridentini Concilii & præli multiformis commoditatatem, factum est omnibus ferme Ecclesiis multisque Religiosis Ordinibus commune, abrogatis, qua dieceses pete singula sigillatim sibi scribi & imprimi fecerant, Breviariis aliis.

C 3. Sed difficile fuit, in tanta veterum historiarum & apocryphorum multitudine, Breviarium istud sic ordinare, ut non multa per quam incerta irreperent, ex male jam vulgatis receptisque opinionibus; quadam etiam successu temporis communi Eruditorum consensu proclamarentur falsa. Quapropter variorum Pontificum cura in id incubuit, ut ea saltē tollerentur mutarentur, qua maxime in oculos incurrebat, reliquis tamdiu relictis Eruditorum disputationi & examini, donec Apostolicae Sedi videtur iterum mutare aliquid; sicut in particularibus quibusdam casibus etiam hoc seculo nonnulla mutata scimus; plura mutanda credimus, præsertim circa Santos, quando totum hoc opus, non absolutum dumtaxat per omnes menses, sed etiam iterato studio fuerit recognitum. Nemia profecto non ideo dis-simplicitate peccant, qui scandalizantur, quoties audiunt simulanda, aliquid ex iam olim creditis, & juxta Breviarii præscrip-tum bodiedum recitandis, in disputationem adduci. Id quia adhuc enim si male nunc fuerit, factum etiam male fuisse ante hoc, in iis quo postea mutata expunctaque fuerunt: nec via patuerit ad veritatem, stante irrefragabili quam tales Breviario tribuant auctoritate. Nec minus nimia morositas sunt arguendi, qui cum aliquid audiunt passim ab Eruditioribus reprobari, indignantur id non statim auferri de medio; nec animadvertisunt, ad mutations, quantumcumque justas, non nisi lentissim procedere Ecclesiam.

D 4. Quod ad Lectiones de vita Antiquorum Pontificum Lectiones de attinet, ea, saltem usque ad Felicem IV (qui cœpit anno Sanctis Pons dxxii) sumuntur ex Libro Pontificali, quem identidem tificibus allegat Baronius; deinde vero ex Anastasio Bibliothecario, in multis dictum librum seculo. Postquam vero idem E Cardinalis Baronius, Annalium Ecclesiasticorum opus, plurimis fidelium communitatis utilissimum & adversus heres præsertim laudatissimum, ultra medietatem perdu-xerat sub fel. record. Clemente Papa VIII, à quo fuerat donatus Purpura; idem Congregationi Sacrorum Rituum præsidere cum Collegis jussus, facile persuasit, Breviarium, anno MDLXVIIII jussu Pii V. recognitum, nova Chronologiam ad Baronii correctione egere. Hac, ut in multis felix atque utilis quomodo fuerit, minus id fuisse videtur circa veteres Romanos Pon-tifices Sanctos, dum antiquæ de ipsis Lectiones ad novam ipsius Baronii chronologiam aptantur, qua melius ut erant relictæ suffissent: quemadmodum liquere potest ex Bollandi Hennebennique Commentariis ad eorum Vitas, qui in pri-mos quinque anni Menses cadunt: cum ea tamen qua de-cuit erga Illustrissimum Auctorem reverentia; quam & ego ubique salvam cupio; non ideo magnum quid me esse existimans, quia ipsius aliorumque doctissimorum bra-chiis humerisque sublatis, paulo ulterioris fortassis quam ipse proficiam.

E 5. Porro (ut ad propositum à satis longa digressione vnde pos-redam) pro ablata nobis meridiana claritate, modicam hac sumen-faculam accendere conati sunt, nobiles sexto seculo Chrono-graphi duo, Marcellinus Comes & Prosper Aqui-tanus; qui ambo Eusebiani Chronicæ continuatorem Hieronymum, in anno Christi CCCCLXXVIIII desinentem, prosecuti sunt simili fere stylo, Prosper usque ad annum CCCCXXXU, Marcellinus usque ad DXXXVIIII, & cu-raverunt Consulum nomina cuique novo Pontificati as-signare. His accedit lucerna fidelior, nota, inquam, ejus diei quo obiit quisque sequentium sex Liberi successorum, non adnumerando iis Felicem, cuius qualis-cumque Episcopatus, totus sub Liberii Pontificatu clau-ditur. Lucerna, inquam, sub modio Hieronymiani Mart-yrologii hactenus abscondita, qua utinam posset ad plu-ri secula prorogari!

S: FELIX

XXXVIII S. FELIX II.

FELIX, natione Romanus, ex patre Anastasio, Archidiaconus ^{ab an. 355} Liberii, hoc in exilium deportato Episcopus ordinatus ab A- ^{ad 358} rianis, anno CCCLU; deinde, cum consilio Liberii, vero aut fiēto, suscep̄tus à Clero Romano, fedit annos plus minus tres, usque in diem XXVII Julii, anni CCCLUII, mortuus & sepulchritus in prædiolo suo xx Novembris, anno CCCLXU: corpus vero ^{obit an.} 365, 20 Novembris. translatum postea in ecclesiam, ab ipsomet conditam sub nomine Felicis I, translatum postea intra urbem, repertum denique est in ecclesia Sanctorum Cosmæ & Damiani.

*Abdicatus
30 Iulii.*

Rationem temporis certam nobis reddunt idem qui supra Marcellinus & Faustinus in Praefatione, cum narrata gemina Felicis expulsione ab Urbe, subjungunt. Post annos octo, Valentianino & Valente Coss. x Kalendarum Decembrium, defunctus est Felix. Diem vero Abdicationis ejus acci-

Bpere, sine magno scrupulo, licet ex Catalogo, quamvis turpiter interpolato, qui in Liberio ait, quod Felix, depositus de Episcopatu, habitavit in prædiolo suo, à die IIII Kalendas Augusti.

2 Quod neque Optatus Milevitanus, neque Augustinus, Romanorum Pontificum successionem hæreticis obje-

ctantes, Felicis meminerint, sed immediate faciant Iulio Liberium, Liberio Damatum succedere, ad quae Augustino stionem mox examinandam nihil in alterutram partem Optato (meo quidem iudicio) facit: cum in Liberii Pontificatu cur preterita, Felicis qualiscumque Episcopatus includatur, sicut iam dixi. Et hoc animadvertis auctor Catalogi, post primi defectum nunc antiquissimi, videtur Liberio annos x, menses IIII, dies III dedisse, annos IIII Felici relietus; sed librariorum errore factum esse, ut vitium irrepererit in numeros nostri egraphi, quos magis integre descriptos invenerit Anastasius, nisi quod faciliter lapsu pro mensibus IIII legerit IIII.

DISSERTATIO IX.

De S. Felicis Episcopatu Romano.

*Marcellinus
& Fausti-
nus Presb.*

Dissertationi huic certissimum fundamentum praestruere videntur, mendacissimi alias contra Damatum Presbyteri, Marcellinus & Fausticus, ea narrantes, que in conspectu Verbis totius gesta non potuerint, vel si voluerint, mentiendo corrumperem. Mendacissimos tamen eos dico, quatenus Cleri Romani consilium in suspicio Felice, perjurium scelusissimum sunt interpretati, eosdem deinceps non alio quam perjuriorum notantes vocabulo; in odium Damasi, ab eodem Clero electi, qui antea Felicem suscepserat; cum ipse pauvique alii, post Liberi redditum verosimiliter ordinati (unde nec cum Felice quidquam commune se habuisse jačabant, nec hereticorum communione umquam se fuisse pollutos) Ursinum elegissent. Infelices, quod ambitione excusat non proficerent, communionem cum Arianis etiam à Liberio suscepserant, in eoque partes ambas fuisse aquales. Quod si Liberius culpam postea pénitentia eluit, eluisse etiam supponendum est Felix, cum summa quiete, totis octo quibus supervixit annis, se continens in prædiolo suo. Sub hac cautela relationem ipsorum legendarum exhibeo, qua sic incipit.

*afferunt Li-
berii abducti
non suspe-
ctabiles,*

2 Temporibus Constantii Imperatoris, filii Constantini, durior orta est persecutio Christianorum ab impiis hæreticis Ariani, annuentे Constantio, qui & Athanasiū resistenter hæreticis persecutus est, & ut damnaretur ab omnibus Episcopis impetravit: quod etiam metu Principis facere tentaverunt omnes ubique Pontifices, inauditos innocentioresque damnantes. Sed Liberius Romanus Episcopus; & Eusebius Vercellensis, & Lucifer Catavitanus, & Hilarius Pitavensis dare sententiam voluerunt: hi ergo mittuntur in exilium pro fide servanda. Cum Liberio Damatus Diaconus ejus, se simulat proficiisci, unde fugiens de itinere Romam re-

dit, ambitione corruptus. Sed eo die, quo Liberius ad exilium proficiebatur, Clerus omnis, id ^{ex itinere} regressum est, Presbyteri, & Archidiaconus Felix, & ipse ^{ante ab A-} Damatus Diaconus, & cuncta Ecclesiæ Officia, omnes pariter, præsente populo Romano, sub jurejuringando firmaverunt, se vivente Liberio Pontificem alterum nullatenus habituros. Sed Clerus, contra fas, quod minime decebat, cum summo perjurii feelere, Felicem Archidiaconum, ordinatum in locum Libérii, receperunt.

3 Hactenus illi, ubi involuta quedam videntur posse explicari, & antiquorum omnium diversissima in speciem sententia circa Felicis Ordinationem sic componi, ut gradus ante ab A- vissimo illi quod impingitur sceleri Clerus ac Damatus rianis sacra eximantur. Dico ergo & suppono verissimum esse, quod lego ordinatio (sicut in Epistola ad Solitarios scriptis S. Athanasius) ^{E-} tum, pietate ministro utens Constantius, pro abducto Liberio subrogatus alterum, in locum Ecclesiæ Palatium suum succedere voluerit, & pro conventu populi ac jure comitiorum tres Eunochos præsentes esse jussit, tresque item ^{* καλασθόντες} (non enim tres ^{*} explorati Episcopos dixeris) ut ipsi Felicem quemdam Episcopos copum in Palatio crearent, dignum profecto talibus suffragatoribus. Ceterum populi omnes, cognita hæreticorum pravitate, non permisere eos ecclesiam intrare, proculque ab iis recesserunt.

4 Non attinet querere, diene Dominica facta hoc Ordinatio sit: mirum enim, si hujus habendam sibi rationem valide tamen credidissent, qui Canonum omnium iura perverterunt. Tamen sic collatus ab hereticis Baptismus validus est, ita quin valida quoque sit Ordinatio, etiam Episcopalis, in qua essentialia Sacramenti servantur, pro nunc quidem nefas sit dubitare; dubitant pro primis seculis, imo & negant, ex recentioribus Morinus & Cabassutus; contra quos R. P. Ioannes Pollenter, S. I. sacra Theologia Pro-

§ 3 fessor

CONATUS CHRONICO-HISTORICUS

54*

FELIX II.

sessor emeritus, in MSS. suis publice dictatis conclusionem probat.

quia Concilia & Canonones id in speciem negotia, explicari possunt per fictionem jures,

1 Quod, licet per varia Conciliorum decreta in contrario allegata, ducatur quod ordinati ab hereticis nihil acceperint, non sunt Episcopi, non Presbiteri, sed Laici, ito jubeantur reordinari; plerique tamen sic possunt intelligi, ut fictione quadam furi jubeantur id non censeri, cuius officio & privilegio fungi & frui videntur. Rationes autem ita intelligendi sunt: 1, quia non liquet quid illa Sacra menta reddidisset irrita, nullo concorrente defectu ex parte materia aut forma: 2, quod Ordines, quorum exercere munus non licet, quodammodo nulli sunt; & qui privilegio Clericali privatur, quodammodo laicus manet: 3, quia moris erat in Ecclesia, ut non rite ordinati, quamvis valide, haberentur quoad honorem & exercitium Ordinis tamquam non ordinati, ut patet ex Innocentio I Epist. 18, ipsoque Concilio Nicano & aliis apud Morinum: 4, quia nonnulli ex illis quorum Ordines erant declarati irrii, deinde ab Ecclesia permisisti sunt Ordines exercere, nulla facta Sacramenti iteratione: ita praecepunt recipiendos, ordinatos licet ab hereticis Nestorianis, Gregorius; à Monothelitis & Iconoclastis, Synodus VII; factumque scimus cum iis quos ordinarerant Donatisti in Africa, & alibi alii. Photius, exempli causa à Synodo VIII declaratur nec esse nec fuisse Episcopus, declarantur non esse Sacerdotes hereticis Ordines pro nullis haberi jubentis,

B collatos ob praeceptis recipiendos, ordinatos licet ab hereticis Nestorianis, Gregorius; à Monothelitis & Iconoclastis, Synodus VII; factumque scimus cum iis quos ordinarerant Donatisti in Africa, & alibi alii. Photius, exempli causa à Synodo VIII declaratur nec esse nec fuisse Episcopus, declarantur non esse Sacerdotes hereticis Ordines pro nullis haberi jubentis,

nec reordinationem praecepunt nisi ceremoniale, nec reordinationem praecepunt nisi ceremoniale,

2 Cum jubeantur reordinari, qui servata quidem debita materia & forma, sed contra prescripta Canonum, ordinati fuerint; videri potest praecepi Ordinatio, non formalis & sacramentalis, sed ceremonialis dumtaxat, qualem prescribit Toleratum IV capitulo 28. Episcopus Presbyter aut Diaconus, si a gradu suo injuste dejectus in secunda Synodo innocens reperiatur, non potest esse quod fuerat, nisi gradus amissos recipiat coram Altario, de manu Episcopi; Orarium, Annulum & Baculum; si Presbyter, Orarium & Planetam; si Diaconus, Orarium & Albam; si Subdiaconus, Patenam & Calicem, &c. Concilia autem atque Pontifices, cum plus praecepisse aut exiguisse videntur, & repetitionem formalem ordinationis sacramentalis; dici possunt, non definitiye supposuisse priores ordinationes ab hereticis fuisse invalidas; sed an essent valida dubitavisse, & quod securius erat in hoc Sacramento servari voluisse. Et hoc nemini mirum videri debet, quandoquidem de ipsius baptismi ab hereticis collati valore tanta fuerit inter Catholicos dubitatio, sub Pontificatu SS. Stephani & Cornelii.

Sic reordinationem praecepunt nisi ceremoniale, & quidem de consilio Liberii

3 His postis revertor ad historiam nostram: ac primum noto, haud satis certum videri, utrum, cum Felicem, ordinatum in locum Liberii, à Clero receptum, dicunt Marcellinus & Faustinus, intelligent primam illius ab Arianis factam ordinationem, vereque Catholicis merito execrata veluti nullam, eti alioqui validam; an vero de nova ac saltem ceremoniali ordinatione loquantur. Postremum suadet secundus Catalogus, in Liberio sic loquens. Et congregati Sacerdotes, & cum consilio eorum Liberius, ordinaverunt in loco eius Felicem, venerabilem virum, Presbyterum & Episcopum; sic enim legendum puto, non autem ordinaverunt Felicem Presbyterum, Episcopum, venerabilem

virum: nec enim antequam ordinaretur Felix Presbyter erat, sed solum Diaconus; adeoque (nisi persaltum promotum quis intelligat) successore eum ordinari oportuit, primo Presbyterum, deinde Episcopum, sicut etiam nunc sit in ordinatione Pontificum, incipiendo ab eo gradu qui primus Electo deficit. Quod autem attinet ad Liberii circa hujusmodi ordinationem consilium, id in variis exemplaribus varie exprimitur. Codices, unde sumpta editio Regia Anastasi, omnes sic habent, Et congregantes se Sacerdotes cum consilio Liberii: Ms. nostrum & Codex Regius ad calcem dicta editionis, Congregatis itaque Sacerdotibus cum consilio ejus, utique Liberii: duplex Codex Frickerianus, ibidem ad calcem; Congregans Sacerdotes cum consilio ejus, vel, eorum Liberius. Sed ultima hac lectio omnino non placet: significat enim ipsummet Liberium, priusquam Roma excederet, ordinasse Felicem, atque adeo prius quam hic ab Arianis sacrilegam ordinationem acciperet, ut ejus loco Pontifex esset

6 Ceterum libens f. teor. quod totus ille de Liberio & indicato per Felice locus in secundo Catalogo, & ex hoc translatus ab Damasum, Anastasio aliisque, parum me commoveret; nisi refugeret Romanum reanimus, totum Clerum Romanum, cum iisque summum, & summum virum Damasum, execrabilis accusare perjurii, sicut impostaes impudentissimi Marcellinus & Faustinus E faciunt: ex quorum ipsi metu verbis, ubi calumniantur quod Damasus fugiens de itinere quo cum Liberio profici simulabat, Romanum redit ambitione corruptus, idoneam perplexo huic modo solutionem video mibi posse elicere. Ivisse enim Damasum cum Liberio credo; credo etiam ex itinere Romanum redisse; sed redisse inscio invitoque Liberio, redisse ambitione corruptum, non credo. Quid ergo? Censio Liberium ipsummet, videlicet serio ab Imperatore & Arianis agi, neque ullam sibi relinqui spem reditus quamdiu persistaret in proposito, in quo persistere usque ad mortem elegerat; mandasse Damasco, ut rediret, congregatisque Sacerdotibus propriece Ecclesia, luporum furori exposita per absentiam suam; idque vel designando expresse Vicarium Felicem (quod vix crediderim, magis tamen sonant verba Catalogorum) vel liberam Clero electionem persona remittendo; Clerus vero considerans presentis confusionis miserabilem statum, nihil invenerit expediens, quam dissimulata Felicis communione cum Arianis, eundem ipsum assumere quem illi ordinaverant; quia publice constabat ipsum esse Nicana & fidei etiam in illa communione tenacem; quod tamen Liberius agere tulerit.

7 Tale autem consilium duplicit modo proficiens à Liberio potuit, scilicet, vel ita ut ultra abdicante illo, alias Pontificem eligeretur; vel more majorum, in persecutionibus frequentissimo, jubente, ut pro se ordinaretur Episcopus Vicarius cum jure successionis, si mori ipsum in exilio contingenter. Ex his duobus modis minus placet primus, quia sic non fuisse amplius Pontifex Liberius, nec nisi sacrelege potuisse sedem suam repetrere, invito qui sufficiens erat Felicis; quin etiam hoc mortuo opus habuisset per novam electionem Clerique consensum in pristinam restitu dignitate. Secundus modus istud commodi haberet, quod, licet solum ad non faciat ut Felix Pontifex fuerit indubitate ac certus, Vicarium pro toto eo quo Liberius absuit tempore; facit tamen ut valde excusabiliter & apparenter poruerit à Clero ipsi adhuc tali haberi, post lapsum Liberii Roma nuntiatum. Post hunc enim poterat is civiliter mortuus censi, quando etiam Pontificem à fide devium judicio Ecclesia subjacente ipsa tenet, ut supra vidimus. Numquam tamen in quæ, Romanus populus persuaderi potuit, ut vel approbare electionem Felicis, quem noverat communicare cum Aria, reclamante, nisi; vel Liberium crederet excidisse à fide: à qua revera cum non excidisse conatur probare Alexander Natalis, distinguens duplitem fideli formulam Sirmii propositam, quarum prima & à Liberio subscripta, fuerit in terminis Catholica, non item secunda.

8 Nolim

- A** 8 Nolim hic de lapsu Liberii disputare, quatenus ille processerit. Lapsum quadamtenus sicutem esse dubitat ne-
mo, & lapsum testificatur epistola ad omnes Orientales, crediderit
Clerus, post
lapsum Li-
berii,

Papatum devolutum fuisse.
- quaesacterur, quoad Athanatum, quem iuste ab illis damnatum cognoverit, eorum tententis commo-
davisse consensum suum; & eoque semoto, cum om-
nibus ipsis pacem & unitatem habere; & libenti a-
nimо suscepisse fidem, à pluribus Fratribus tracta-
tam, expositam, & suscepitam Sirmii, in nullo con-
tradicendo; qua profecto, satis esse potuerunt Romano
Clero, scienti omnia Sirmii ad Arianorum voluntatem agi,
ut, absque scrupulo/a distinctione prima secundaque for-
mula Sirmii exposta, lapsum in heresim Liberium ju-
dicaret, sicut forte judicavit Hieronymus in Chronico, affer-
rens, quod radio vixit exilio in hereticam pravitatem
subterris. Econtra de Felice possimum opinari, eum,
proposita sibi à Damaso Clerico conditione, quod eum
essent Episcopum Vicarium assumpturi, si polliceretur, A-
thanasi condemnationi non subscripturum se (quod fortassis ab eo postulatum non fuit) & Nicenam fidem inte-
gram inviolatamque servaturum, conditionem esse am-
plexum, itaque ab iis reordinatus; cum autem à fide
defecisse nuntiaretur Liberius, pro summo legitimoque
Pontifice agnatum fuisse. Iure an injurya, viderint alti,
quando indecisam causam reliquit Ecclesia, suum Felici
locum inter Romanos Episcopos relinquens. Nec video
quid aptius concipi posse ad excusationem, hinc quidem
ipsius Felicis & Cleri totius Romanorum ipsi adhaerentis, inde
vero populi Romani illius communionem aversantis, quod
neque de Liberii ad ordinandum Vicarium mandato aut
consensu satis in principio constaret, neque postea de causa
sufficienti ad Pontificatum illi abrogandum, quo vivente
alium neminem suscepuros se omnes promiserant.
- 9 Narrat porro Theodoretus lib. 2. cap. 17, quomodo
elapsō biennio Romanū profectus Constantius, rogatusque
à matronis Romanis Liberium restituere, ipsis primum
responderit, urbem alio Pastore non egere, habere
enim Antistitem idoneum qui illius curam gererer,
Felicem videlicet. Sed cum illa exponerent, quod nemo
ex civibus Romanis ecclesiam ingrediebatur dum
ille intus esset, eo quod libere communicabat cum
iis qui fidem à Nicenis Patribus expositam labefac-
tabant; flexus Imperator, Liberium redire ab exi-
lio jussit; ambos vero, ipsum scilicet & Felicem, in
commune Ecclesiam administrare. Hac vero Im-
peratoris Epistola in Circō recitata, inquit idem Theo-
doretus, cum eam idonea similitudine explosissent; om-
nes una voce acclamarunt, unus Deus, unus Christus,
unus Episcopus; itaque reversus est admirans
dus ille Liberius, Felix vero recedens ad aliam ur-
bem se contulit. Marcellinus & Faustinus eadem de re-
ficio loquuntur. Post annos duos venit Romanum Con-
stantium, pro Liberio rogatur à populo, qui mox
annuens ait; Habetis Liberium, qui qualis à vobis
profectus est melior revertetur; hoc autem de con-
fensi ejus, quo manus perfidiæ dederat, indicabat.
Tertio anno redit Liberius, cui obvians cum gau-
dio populus Romanus exivit; Felix notatus à Sena-
tu & populo de Urbe propellitur; & post parum
temporis, impulsu Clericorum qui perjuraverant,
irrupit in Urbem, & Stationem in Juli Basilica
dare præsumit; quem omnis multitudo fidelium &
Proceres de Urbe iterum eum magno dedecore
projecterunt. Post annos octo defunctus est

*Episcopatum simul gestu-
rus cum Fe-
lice:*

*sed is à po-
pulo bis ex-
pellitur,*
- B** 10 Hactenus ego Felici adhaerant idem qui ipsum Clerum ta-
assumpserunt, neque Liberio se adjungere curaverant, men sibi ad-
properea quod Felicem crederent verum Pontificem, herentem
lapsō Liberio rite suffictum, deponi de Sede non posse, retinet,
quod vivere, nisi ultra cederet. Non ceſſe autem, ex
hoc Clericorum ejus ad extreum usque perseverantia ap-
paret. Ait quidem Philostorgius lib. 4. num. 3, quod ipse
reducto Liberio ad sua se recepit, Epilcoli quidem
dignitatem retinens, nulli tamen praesidens Eccle-
siæ: sed hoc, de actuali praesidencia intellectum, non
facit, ut censi debet jure etiam suo, seu vero seu putatio,
se abdicasse. Talis porro Clericorum cum Felice perseve-
rantia, sicut laudem Damasi non obfuscavit; sic neque
detrahit quidquam Sanctitati Felicis, quod se pro Pon-
tifice perrexerit gerere; commendationi vero ejus multum eo mortuo
addit, quod tam longo tempore nihil moverit, ad recuper-
ad Liberiu
randam Sedem, quamvis occasio ad hoc non decesset, modo redit,
veller iterum communicare cum Arianis; tunc scilicet,
cum anno CCCLIIII, concepta Ariminii ab Ursacio &
Valente fidei formulæ subscribere recusantes Episcopos ec-
clesiis suis exturbavit Valens, ac primum omnium
Liberium Episcopum Urbis Romæ. Ita scribit So-
zomenus lib. 14. cap. 19, hanc ultimam Liberii vexatio-
nem accurate distingue à prima, quam fusa narraverat pridem ab-
cap. 11; simul etiam securos nos faciens, quod haud ita stratum à
diu post redditum Liberius, scens aliter Romana plebi communione
Ariana.
Quod si hoc fecit Liberius, ipsorum Arianorum beneficio
obstrictus, quanto promptius id fecisse credendus est Felix,
tanta ab iisdem affectus injurya.
- 11 Liberio mortuo recruduit schisma, quod per Fe-
licis obitum extinctum videbatur. Num (uti malitiosè in
mortem Lib-
sua factio[n]is favorem referunt Marcellinus & Faustinus) berii schis-
Presbyteri & Diacones, Ursinus, Amantius & Lu-
ma, pus, cum plebe sancta quæ Liberio fidem servave-
rat in exilio constituto, exeperunt in Basilica Julii
procedere; & sibi Ursinum Diaconum Pontificem,
in locum Liberii, ordinari deposeunt: perjuri ve-
ro in Lucinis Damasum sibi Episcopum, in loco
Felicis, expostrulant. Ursinum Paulus Tiburtinus
Episcopus benedicit: Damasus post dies sep-
tem Lateranensem basilicam tenuit, & ibi
ordinatus Episcopus id egit ut Ursinus, vir
venerabilis, qui prius Pontifex fuerat ordinatus,
cum Amantio & Lupo Diaconibus in exilium mit-
teretur Presbyteros quoque numero sep-
tem detentos, per Officium nititur ab Urbe pro-
pellere. Difſimulant vase à se primis factum schisma, & schisma
qui quos in loca propria receperat Liberius, perrexerunt
seculi IV difſinxerat Vrbem; prater Diaconos, quos aque
pro excommunicatis habere; & decem dumtaxat num-
des in eo
ro, longe majori partis alterius numero se opponere; in
quibus ut minimum erant Presbyteri octodecim, ex vi-
ginti quinque Titulis, in quos Marcellus Papa initio
feculi IV difſinxerat Vrbem; prater Diaconos, quos aque
convenit numero superiores tribus Virginianis fuisse; nec
dubito quin pro uno Episcopo Tiburtino, cui nullatenus
competebat Pontificem ordinare, ex parte Damasi conve-
nerint Ostiensis, Portuensis, Sabinensis, Praenestinus,
Tusculanus & Albanensis. Mendaciter quoque fingi ex-
stimo, quod ii qui cum vivente Liberio redierant in
gratiam, ejus jam mortui Pontificatum abnegantes, non
ipsi, sed Felici, successorem eligere, profesi sint.

DISSERTATIO X.

Martyrium S. Felicis II, quam parum verosimiliter narretur credaturque.

*Acta apo-
crypha anti-
qua.*

Vob ad mortem S. Felicis attinet, nullum ei certum annum assignant qualiacunque Acta apud Mombritium, cui ineptus quispiam videtur. B. Bonifacii Papæ & Martyris (qualis nullus umquam fuit) nomen ut auctoris appinxisse: sic enim is reperit, qui ipsa in magnam insulam que extendit prolixitatem, sub ejusdem Bonifacii Papæ & Martyris titulo, qualia ex Archivio Basilicae S. Petri jam olim nobis communicaverat Iacobus Strondus, & nuper denuo transcribi fecit aque noster Petrus Posinus. Sum ea proorsus luce indigna, non solum quia Liberium proscindunt ut invasorem, eternaque idcirco morte damnatum; sed quia prates insulam bato-giam nihil habent substantia, quod apud Boninum non reperiatur. Nec mirum: tantum enim abest ut auctor fuerit, quem praefit titulus, Papa aliquis Bonifacius (quo nomine primus si scripsisset aliquid, eis fide dignissimus,

*B
Et ab aucto-
re sec. 1
amplificata
sùs nomine
Bonifacii
P. M.*

utpote annis dumtaxat lu post Liberium ordinariu) ut omnino videatur longe posterioris temporis auctor, & Hieronymo, Orofio, Gregorio quos allegat tanto posterior, quanto posterior iis est expressa mentio Angeli Custodis, vix soliti sic antiquitus nominari, ante omnes Sanctos occurserint ad excipiendam Felicis animam. Ceterum ex Epilogi satis intelligitur, quod auctor, qui se Cacondolum vocat, id est Servum-inutilem, oratque pro Archipresbytero, fortassis ecclesia instauratore Benedicto, Ecclesiaeque Presbytero, qui scribere jusserat & scripta flammis abolere prohibuerat; non aliter usurpet in titulo nomen Bonifacii Papæ, quam ut sua opinione primi Auctoris apocryphorum qua dixi Auctorum: hac vero quam fidem mereantur, circa vulgo jam creditum S. Felicis II Martyrium, restat examinandum.

*contra fidem
testium co-
vorum*

2 In pace sepultum Felicem dicit ejus Vita apud Anastasium. Octavo anno post dejectionem suam x Kalendas Decembrium defunctum, simpliciter scribunt Marcellinus & Faustinus. Hi autem sicuti non omiserunt narrare, & forte non sine calunniosa exaggeratione, quomodo Felix post parum temporis à sua ejectione, impulsu Clericorum qui pejuraverant (ut scilicet ipsi calumniantur) irrupit in Urbe, & stationem in Julii Basilica trans Tiberim dare presumpsit, iterumque cum

*Sunt illa
conficta à
Luciferianis*

C magno dedecore projici meruit: sicut, inquam, id non omiserunt Marcellinus & Faustinus; multo magis, ad invidiam Damaso qui Felici fayerat conciliandam, voluntate exponere, quomodo idem Felix; etiam post annos octo, profecto in Gallias Valentiniano Augusto, novas res moliri aggressus fuerit, seque & Clerum ac populum sibi adhaerentem Imperialium ministrorum gladiis mactandos objecrit, reus tentata seditionis. Atqui nihil tale dicunt illi: nihil etiam istius aut sequentis scriptores, Theodoreus, Philostorgius, Sozomenus, aliique, ubi depositi Felicis meminerunt. Vnde igitur antiqua penitusque inolita de Felicis Martyrio opinatio? Si mihi dicere licet quod sentio, ex simili, unde Marcellini Martyrium, officina. Illud fabricaverunt Donatisti heretici, Melchiadis Papa famam confuscatu per infamacionem Marcellini, hoc imputare velim Luciferianis schismatis. per Liberii infamacionem Romanorum omnium Pontificum eversam auctoritatem cupientium. Quia enim in hujus reditu persecutionem aliquam Clero motam constabat, ita ut intra ecclesiam Presbyteri & Clerici nearentur, sicuti habetur in Vita Liberii; visum est illis augere persecutionis atrocitatem cæde ipsiusmet Felicis: sed quam infelici commento tunc intelliges, cum ejus Synopsis ex Anastasio cognoveris. Sic ergo ille in Felice.

3 Hic declaravit Constantium [filium Constantini] (quorum est lege Constantium [filium Constantii] nam epitome aude hoc appareat esse sermonem) hereticum & secundo pud Anastasi rebaptizatum [ab Eusebio Nicomedensi juxta Ni-sum & in comediam in Aquilone villa:] & [propter hoc declaratum, ejusdem Constantii Augusti, filii Constantii, pracepto] Martyrio coronatur, [& capite trunca-tur]. Hic fecit Basilicam via Aurelia, [cum Presbyterii honore fungeretur: & in eadem Basili-ca emit agrum circa locum, quem obrulit Ecclesiæ quam fecit,] milliariorum ab urbe [Romana] secundo. Qui etiam passus est [in civitate Corana] cum multis Clericis & fidelibus, juxta muros urbis, ad latum formæ Trajanæ, 111 Idus Novemboris: & exinde rapturn est corpus ejus noctu à Presbyteris & Clericis cum Damaso Presbytero, & sepultum est in basilica supradicta, xxi Kalendas Decembribus. Eadem iisdem verbis, sed istic ubi [] signavi decuratis (ut appearant ex uno eodemque antiquiori fonte accepta) leguntur in 2 Catalogo, nisi quod ultima sic leviter mutentur: & exinde rapturn est corpus ejus noctu à Presbyteris & Clericis cum Damaso Presbytero, & sepultum est in supradicta ejus Basilica, xvii Kalendas Decembribus.

4 Vides, Constantio (quem constat vita fundum Julianu IV & Salustio Coss. anno CCCLXIIII) impu-tari Martyrium Felicis, usque annum CCCLXV supersti-tis, juxta irrefragabile testimonium scriptorum coavorum, & quidem Romanorum Presbyterorum, ad Romanos Imperatores scribentium: Habet igitur fictionis totius aque ma-nifestum elenchum, quam habueras contra Marcellini Passionem, ex persona Diocletiani, ut Roma existentis eo tempore, quo certum erat absuisse. Satis hoc unum fo-ret: persecutum tamen etiam cetera. Hie declaravit Constantium, seu potius Constantium, hereticum & secundo rebaptizatum ab Eusebio Nicomedensi. *& eadē Feli-cis Constantio adscri-
buntur.*

Iam negavimus ad xxii Maii, agentes de Constantino Imperatore ut Sandio, eum ante finem vita baptizatum un-quam fuisse: negavimus etiam baptizatum ab Eusebio, negavimus rebaptizationem Arianis tunc fuisse usurpatam; Constantium denique, loco patris hic substitutum à librariis, ab Eusebio quidem Arianum baptizatum esse. *quasi Con-stantium declararit hereticum.* F

constat, sed Antiochia, primum & immediate ante mor-tem, anno CCCLXI, quarto anno post depositionem Felicis. Demus autem ab Eusebio, neclum se Arianum pro-fesso, baptizatum fuisse Constantium; demus etiam tam indiscretum fuisse Felicem, ut eum baptisatum prop-terea putaverit improbandum, quia postea manife-ste patuit Eusebii illius heresis: quis tamen prudens credit, huic suum sensum ausum fuisse aperire contra defundum, de tota Ecclesia optime meritum, honoratumque ab ea pa-sim ut Sanctum, & ejusmodi declarationem palam evul-gare, ea in urbe, quam ille fecerat Christianam, & tot Basilicis constructis exornaverat? Quia autem fuisse hu-jusmodi declarationis utilitas? Si simplius dixisset au-tor, quod Felix declaravit Constantium ipsummet hereticum, quia scilicet Arianus palam studebat, dixis-set aliquid vix credibile, respectu ejus temporis quo Roma Constantius cum suis Arianis poterat omnia. Nunc ve-ro omnem speciem tolerabilis mendacia exedit fabula.

5 Similis alia apud Anastasium & in Catalogo 2, ex *& in Concilio 48 Episcoporum* eiusdem Passioris Feliciana Actis, Elogio Liberii ipsius in-latio 48 Epis-feritur, ab eadem (ut credimus) manu: Et fecit conci-dam, & invenit duos Presbyteros consentien-tes Constantio Angusto Ariano, nomine Ursacium Valentem,

&

A & Valentem: & damnavit eos in Concilio quadragesta octo Episcoporum. Primum Ursacius & Valens non fuerunt Presbyteri Romani, ut hic supponi videtur, sed Episcopi Pannonii, hic Mursiae, iste Singidonus; similis vero error erratur in ipsis Felice ac Damaso, qui Presbyteri hic vocantur, cum fuerint dumtaxat Diaconi, ut ex Marcellino & Faustino nec non ex Theodore constat. Deinde vigilabatur intentissime in omnes Catholicorum Episcoporum, damnationi Athanasi subscrivere recusantium, actiones: ac forte vix unus aliere in Italia supererat, ceteris in exiliis actis, qui impia sententia non subscripti sunt: quomodo igitur ad Concilium contra Arianos habendum convenissent Romanum Episcopi quadragesta octo? Quomodo etiam Constantius, ad Episcoporum, etiam Romanorum, captivitates jam exercitatus, distulit usque in annum saltem LVIIT istius seculi ultionem injuria tam publice suis Arianis illata? qui tamen Roma fuerat mense Mayo precedenter anni.

locum aucte
martyrii sa-
tis remotum
notant;

B

Corpus an.
1582 in-
venientum;

plura secula translatum fuit in Urbem corpus ad Diaconiam FELIX SS. Cosma & Damiani, repositorumque sub altari sub quo deinde anno MDLXXXII, pridie quo festum ejus annuum recurrit, inventum est. Verosimiliter enim dicitur ipius conditoris esse, quod ibidem, ut supra ait Baronius, quasi miraculo revelatum fuit, in arca marmorea, cum hoc titulo. CORPVS S. FELICIS PAPÆ ET MARTYRIS, QVI DAMNAVIT CONSTANTIVM. 7 Verum Titulus iste haud dubie acceptus est ex Catalogo Pontificali, qualē jam inde à seculi V initio, cum ipsis figuris, mentorum laetitiae descriptum fatetur: quemadmodum ex cum titulo eodem, bona similiter fide, accepit Vñuardus hoc elogium: sed ex Actis Romæ via Aurelia natalis B. Felicis Papæ, qui à sumpto. Constantio Augusto ob Catholicæ fidei defensionem à Sede sua dejectus & gladio necatus, gloriose occubuit. Dicatur sane & Sanctus, & Papa, & Martyr Felix; sed dicatur eo sensu quo alii plures Antecessores ejus in carcere vel exilio mortui: ita enim dici persuaderet ejus cultus, in Martyrologio Vñuardi non eorum dierum aliquo, quo vel mortuus vel sepultus fuisse scribitur; sed quo S. Damaso aliisque sibi adherentibus visus est praepuam passus injuriam, privatione ejus Sedis quam triennio obtinuerat. Dicatur, inquam Sanctus Papa & Martyr Felix: singulari enim ipsius ad obitum usque per annos plusquam octo modestia, qua sece continuit in humili recessu, oblatis quas dixi recuperandas Sedi occasionibus numquam usus, postquam id sine fidei Catholicæ periculo fieri non posse cognovit, omnem à grata posteritate veneracionem commeruit. Nec est quod istam ei laudem quisquam vereatur adscribere, cum nec in tempore quo obiit falli potuerint Marcellinus & Faustinus, neq; causa appareat cur fallere voluerint. Constituto autem firmiter moris istius anno, ruit omnis verosimilitudo martyrii undecimq; & quantacumque facta. Regnante enim Valentiniiano nulla excoxitari potest honesta causa mortis, quæ Martyrem fecisset; sed ut initio diximus, credi deberet ex mera ambitione Roman regressus, & in ipso rerum novandarum conatu oppressus justissimam paenam incuruisse; quod omnem, quam pro eo servavit Ecclesia, venerationem subverteret.

E

XXXVIII S. DAMASUS.

DAMASVS, natione Hispanus, ex patre Antonio, fuit temporibus Valentini & Valentis, Gratianique cum Theodosio magno imperantibus, à die & Dominica Octobris anni CCCLXII, usque ad x Decembris anni CCCLXXXIIII*, per annos xiii, mensis 11, dies x, sepultus in Basilica sua cum matre & sorore die xi sequenti, quo colitur, & cessavit Episcopatus dies xxu.

Ab an. 366
ad 384 an.
18, m. 2,
dies 10.
* Baron, à
367, ad
384, an. 17
m. 2, d. 27.

Quomodo
Damasus
Hieronymo
dicatur 35
à S. Petro.

H Hieronymus in Chronico, ubi Cletū ab Anaeleto, Marcellinum à Marcello Eusebii exemplo non distinxerat; & primum à Petro nominans Linnum, ceteros consequenter numero eo designarat in quo Petrus non comprehenditur, Felicem autem ut intrusum pretermittebat; Damasus, inquit, xxxu videlicet à Petro, Romæ Ecclesiæ Ordinatur Episcopus, qui nobis, Petrum atque alios tres adnumerantibus, est xxxu. Marcellinus autem Comes, non satis Hieronymi mentem hic capiens, Mense, inquit Octobri Damasus Romanæ Ecclesiæ (exceptis Liberio & Felice) xxxu Episcopus, anno Pontificatus sui xiiii in Domino requievit: quo ostendit se Cletum ab Anaeleto non distinguere; & ut Marcellum à Marcellino distinguat, ac nihilominus numerum in quo Hieronymus deferat servet, Liberum presumit expungere e Catalogo, quod alias nemo tentavit. Hac porro notare oportuit, propter Martyrologia & sanctos Patres, ad nomina Pontificum quandoque juxta Eusebii & Hieronymi calculum, in Romanorum Pontificum

appellatione, definientes, quotus quisque post B. Petrum Romanam rexit Ecclesiam.

2 Ceterum neque dubitare, quin erraverit Marcelli. Dies mornus aut librarius ejus, mortuum Damasum scribendo in tis, mense Octobri, quo fortassis Ordinatio ejus alicubi notata legebatur: nam familiarissimus, Damaso Hieronymus in suo Martyrologio, post plures Martyres x Decembris relatos, Romæ, inquit, depositio S. Damasi Episcopi. Nec refert quod in eodem Martyrologio etiam dies 11 Iulii inchoetur ab his verbis, Romæ Damasi: legendum enim esse Romæ [in cœmeterio] Damasi, Processi & Martiniani, ex Adonis auctoritate & ex aliis rationibus demonstrat Florentinius.

3 Inter pontifici dies, qui xxxu numerabantur in secundo Catalogo ad xxu restrinxerunt; quia sic optime digeruntur videbatur iniitum & finis sequentis Pontificatus, alioqui sicum satis conurbati, propter variantes in exemplaribus numeros, nec in ullo satis sanos.

DISSERTATIO XI.

De anno mortis S. Damasi, & quibusdam ei attributis epistolis.

Marcellinus Comes, Chronicon suum digestum per Consules, dum hū aptare nūtū finē Damasi, initium ejus invenerat à Hieronymo adscriptum, anno 11 Valentiniā & Valentī, quem cōperant numerare, senior à xxu Februario, jūnior ab exitu Martii anni ccclxu, uno utique anno citius quam obiit Liberius. Non animadvertis autem librariorum id culpa factum esse, haud satis accurate distinguendū marginalē annorum Imperialium numeros, & numerū 111 ponentiam ē regiō nominis Imperialis Valens, qui debuerat poni ē regiō tertiā linea hanc præcedētiā, qua incipit, Romanae ecclesiæ Episcopus ordinatus. Annos ergo Damasi, quos cum ceteris xiiii numerat jam dicitur Marcellinu, finit in Consulatu Antonii & Siagri anno ccclxxxii, & utrumque extreūmū eidem pro anno imputat. Ad hoc porro faciendum videtur motus Marcellinu alio Catalogorum modo, quo adscribantur successori Siricio anni xu pro xiiii, additiis xi mensib⁹ & diebus aliquot, finiendo Hororio iiii & Eutychiano Coss. anno ccclxxxviiii. Contra Prosp̄er, Siricii Successoris Pontificatum cōptum in Ianuario, Damasi mortem secuto, inchoat cum Consulatu Ricermeris & Clearchi anno ccclxxxviiii, & finit in eodem quo Marcellinu Magistratu. Neque hoc prorsus bene, cum fere totus hic annus fuerit relinquendus Damasi, si is annos xiiii sedet, & initium Siricii sequenti anno pendum.

Bnit inherētus cum Baronio: 2. In hac controvērsia Marcellinum sequi elegit Henschenius, & Damaso solum annos xiiii reliquit: ego, ut xiiii annos retineam, nos tam movear argumentis Baronii (quamvis & his movear, ac ceteris parib⁹ eum sequar libentius) quam quod videam Marcellinum herere perplexum, dum neque annos xiiii diminuere audet, neque eos plenos potest invenire, quos tamen aliquot mensib⁹ excessus sibi fuisse omnes fere Catalogi concorditer afferunt: quodque et non satis iam sic manifeste hallucinatum videam in Damasi Elecione, uno anno citius quam par erat collocanda. Dixi, Fere, quia egrap̄bum nostri secundi Catalogi solum habet annos xiiii.

C3. Baronii argumentum primum sumitur ex Symmacho Prefecti Epist. 34 lib. 10, scripta Divis Augustis, Valentiniā, Theodosio & Arcadio, qui Arcadiu solum factus est consors paterni Imperii anno ccclxxxviiii.

Alioqui putantur ad Symmachus, de male tractatis Christianis accusatus, innocentia sua testim appellat Damasum Christianorum Episcopum, utique adhuc vivencem. Sed incerta mihi est ejusmodi inscriptio: & editio festuram Iureti, emissu Valentiniā (quem, upote Mediolani rem Symmachi quanternum primum ac potissimum oportuerat appellare) solum habet Divis Theodosio & Arcadio tempore Augustis. Interim ipse Symmachus satis manifeste indicat alloqui se vel Gratianum vel Valentiniā juniores, sub quorum Patre Valentiniā seniori Virbis Praefectura functus erat annis ccclxxxviiii & lxi: ita namque ex Ammiani Marcellini libro 27, docet Gotobosius in Natitia dignitatum substantia Codici Theodosiano nam is, sic per ipsum illustrato. Dicit enim: Jam dudum Divus genitor Numinis tui præcipuo me honore dignatus, ille meritorum arbiter singularis, cuius Imperium cum moribus recepisti. Paternum sequere, tuum tuere judicium: qui Praefectorum sine ambitu meruimus, sine offensiā ponamus. Cum autem ex Indiculo Praefectorum virbis apud Bucherium, à temporibus Gallieni usque ad annum ccclv prostracto, intelligamus, seculo xv aera Christiana, uno eodemque anno plures successive solitos Praefectos creari, qui anno ccclvi quinque

omnino diversi nominantur; quis nos securos faciet, non ante annum ccclxxxiiii eodem munere semel aut sepius potest eo-functum Symmachum? Nec refert quod aliarum vicium ēst etiam non meminerit agens de Symmacho Ammianus: haud qua- an. 375 vel quam enim profitetur omnes Virbis Praefectos enumerare, sed 382. prout occasio fert eorum facit mentionem. Nihil igitur probabit etiam circa annum ccclxxii mortuo Valentiniā Juniore, vel annum ccclxxxii mortuo etiam Gratiano, & solo Valentiniā Juniore in Italia dominante Praefectum fuisse Symmachum. Ad Theodosium & Arcadiū nihil pertinebat cognitio administrati à Symmacho munieris: & ideo dubium non est, quin titulæ epistles præcitatæ spuriæ, vel additamento peregrino adulteriū sit.

B4. Minus etiam premit secundum Baronii argumentum, Minus eodē sumptum ex Epist. 99 S. Hieronymi ad Asellam, ubi is cogit trienniū, vixisse se Roma pene triennium, priusquam Hieronimū Rome solymam proficiscerentur Paula atque Melania; & quam actum ab ibi irreprehensibiliter imo laudabiliter vixerit indicans, Hieronymo, Beatæ, inquit, memorie Damasus sermo meus erat. Dabo hoc de toto triennio intelligi: sed non dabo quod supponit Baronius, non ante annum ccclxxxiiii Romam advenisse Hieronymum: quin imo biennio viii Paulam appulisse in Palastinam, anno saltem ccclxxxiiii, demonstravi in Chronologia Patriarcharum Hierosolymitanorum; ut Damasus mortuus fuerit Decembri eum annum p̄gresso, paucis post eam mortem mensib⁹ Roma cum Paula discesserit Hieronymus, jam pene triennium ibi versatus, atque adeo à Quadragesima anni ccclxxx.

C5. Fortius stringere videtur argumentum Baronii tertium, sumptum ex Siricii successoris Epistola ad Hieronimū Tarraconensem Episcopum, data 111 Idus Februarii, Arcadio & Bautone Viris Clarissimis Coss. id est anno ccclxxxviiii, sic enim incipit: Directa ad decembris successores nostrum sanctæ recordationis Damasum.

Fraternitatis tuæ relatio, me jam in Sede ipsius constitutum inventit... & quia necesse erat nos in ejus laboribus curisque succedere, cui per Dei gratiam successimus in honore, facto, ut oportebat, p̄imitus meæ promotionis indicio, ad singula consultatioi responsum competens non negamus. Gravis sane Epistola est tota, veteris Scriptura loca septuaginta Interpretes allegat, & plagiis, quibus Mercatoris alia mercescantur, nullus cuiquam suspecta redditur: suspecta ramen est subscriptio ex duplice capite. 1, quia alia bujus Pontifici Epistola, aliunde eruta, carent Consule; nec in pregebris aliorum Pontificum germanis Epistolis, neque in iis quas Episcopi alii ad Romanos Pontifices imo & ad hunc Siriciū dedere, notatus habenus data diei vel Consulatus; ut omnino videatur necdum usus iste in signandis epistolis obtinuisse. 11 suspectus merito est communis utriusque Consuli titulus: nemo enim ea atate sic scriperit, sed bene: Arcadio Aug. & Bautone Viro Clar. Coss.

D6. Quidquid tamen de his sit, malo credere, revera usque ad Decembrem anni à Prospero indicati vixisse Damasum, ob causam initio propositam, & suam Baronianis argumentis quantam habere possunt, salva certiori aliunde veritate, vim relinquere.

E7. Venio ad Epistolas, tamquam Hieronymi ad Damasum, Damasi ad Hieronymum, ab Henschenio praemissa antiquiori ac primo Pontificum Romanorum Cata- sum & huius ad verosimile faciendum, quod ipsum à Damaso acceptum ad illum suppositum perit Hieronymus. De his, cum bona Magistri mei venia, ante Catiliberter subscribo eruditissimo Schelstratio, afferenti, ne logum Ponque in iis utriusque Scriptoris stylum appareat, sed metuimus eam barbariem, transcribentium fōcordia hand facile p̄ibita:

A nputabilem; neque hujusmodi Catalogum respondere potuisse desiderio petentis Actus gestorum, à B. Petri principatu usque ad Damasi tempora, quatenus eos sentiens, recognoscet, quis meruerit de Episcopis supradictæ Sedis martyrio coronari, vel si quis contra Canones Apostolorum excessisse cognoscatur. Sed neque Catalogus iste (ut palam est consideranti) implet fidem responsi, cum quo Damasus mittere fingitur Gestæ Pontificum, quæ potuit reperire in suæ Secis studio. Nihil enim minus hic habemus quam gesta: & talia ut sumnum exhibet Catalogus secundus, cui, ut est in libro Pontificali descriptus, auctoritatem addere volens. ineptus quispiam, epistolas istas fabricavit, infeliciamento. Manet interim Catalogo primo, prout à nobis est explicatus in suæque distributus partes, nihil minus preuum, quam si à Damaso missus Hieronymo fuisset.

B Porro qui S. Damasi opera collegit & edidit *Marius Milesius Zarazanius*, inter Epistolæ ostavam ponit, quam is dederit Stephano Archiepiscopo Concilii Mauritaniae & universis Episcopis Africanæ provinciæ, sub hisce titulis, nulli alteri ejus Epistola prænotatis, Damasus, servus servorum Dei atque per gratiam ejus Episcopus sanctæ Catholice Ecclesiæ Urbis Romæ: in quibus vobis facile deprehendet, qui nove-

rit ante Martinum I vix semel iterumve inveniri aliquem DISSE-
qui servum servorum Dei se scriperit: magis vero ip- TATIO XI
sam arguit, Data Flavio & Stilicone. VV. CC. Coll.
cum Flavius Stilico unus vir sit, qui anno ecce cum An-
reliano, & ecce cum Anthemio Consulatum gesit,
annis xxii & xxxii post mortem Damasi.

9 Restat liber Pontificalis, seu Pontificale, quod Damaso ut auctori pridem fuit adscriptum, dicente Pto- ut & liber
lomo Lucensi apud Milesum pag. 21 Uique Damalum Pontificalis,
Chronica summorum Pontificum vigorem recipi-
unt, Damaso scribente. Hanc opinionem secuti Sabel-
licus, Panvinius, aliique, sub ejus nomine passim citant
elogia, quæ nunc tomis Conciliorum inserta, ad cujusque
locum leguntur: sed eorum continuatio, usque ad Sabi-
nianum, successorem S. Gregorii, ejusdem cum priori
parte styli, clamat ejusdem quoque esse auctoris; sive hic
Anastasio Bibliothecarii primus conatus fuerit, quem de-
inde accurationi resumens studio ad sua usque tempora in
majus opus produxerit; sive alius ab eo seculi uii scrip-
tor, Anastasio antiquior. Damasi certe non esse uno con-
senstu viri omnes eruditæ nunc sentiunt: nec puto opinionis
ejus, qua illi adscripta fuerunt Pontificum Chronica, aliud
esse fundamentum, quam commentitias ac supra rejectas

E

XL S. SIRICIUS.

SIRICIVS, natione Romanus, ex patre Tiburtio, fuit temporibus Valentiniani Junioris, Theodosii, Arcadii & Honori, à Vigi- Ab an. 385,
ad 398, an.
13, men. 10
dies 22.
* Baron.
1, d. 14.
lia Epiphaniæ eademq; Dominica, u Januarii, anno ccclxxxv; usque ad xxii Novembris anni ccclxxxvii; per annos xiiii, an. 13, m. menes x, dies xxii*, sepultus in cœmeterio Priscillæ via Sala-
ria xxii Februarii: & cessavit Episcopatus dies uiii.

A Num hujus Pontificatus primum, Consulatu Arcadii & Bantonis insignem, correctis Prospere & Marcellini calculis, sumo ex jam defini- F
Ratio tem- to ultimo anno Damasi; & Siricii annos, passim notatos xu, muto in xiiii, quibus additos in Catalogo nostro dies xxxii, conflatos puto ex numero mensium & dierum, omisso per secundam librarii verbo mensis, male autorum: atque illos x relinques, quos Anastasius sumpserat xii; & pro xxu residuis legens xxii, pervenio, præcise ad diem Depositionis, signatum in Martyrologio Hieronymiano.

C 2 Dies hic juxta antiquissimum Epternacense exemplar sic inchoatur, Romæ depositio Siricii Episcopi. Ad quem diem Martyrologii illius illustrator Florentinus insignem habet Exercitationem, qua Sanctitatem Siricii asserit contra Baronium; qui licet illum invenerit in veteri S. Cyriaci Martyrologio, unde hodiernum Romanum pluribus Sanctis auxit; neglexit tamen, multa in ipso non laudanda suggestere, qua Florentinus accurate discutit, & ad extreum adducit epistolam 8, lib. 10 S. Ambrosii, blanditi nescientis, qua respondet perscripta sibi ab illo Ioviniani damnationi, & ait: Recognovimus litteris Sanctitatis tuae boni Pastoris excubias, qui fideliter commissiam tibi januam serves, & pia solicitudine Christi ovile custodias, dignum quem oves Domini audiant & sequantur.

Dies mortis 3 Annum porro Siricii ultimum Prosper & Marcellinus, jam pariter gradientes, faciunt Successoris primum: cuius creationi licet Catalogus noster dies xxxii, Anastasius xx præmittant, invenio tamen uiii sufficere. Denique in varietate codicum, adscribentium sepulturæ Siricii uii; vel uiii Kalendas Martii, elegi uiii; qui tali die de eo inter Pratermissos prolixe egit Bollandus noster; si Translatio
bus, conjectura fieri potest ex Anastasio, affidente hanc eccl. corporis ad
clesiam, ex parte ruuentem, ab Adriano Papa renovatam, eccl. S.
& à Patchali Papa, cum mitura prævideretur, in alium Praxedis.
translatam locum, & in meliorem quam dudum fuerat statum erectamuisse. Ab alterutro igitur factam Translatio-
nem, seculo uiii vergente ad finem aut i x adolescentem,
verosimile est: eamdemque etatem aut etiam maiorem sa-
pit hoc ejus Epitaphium, à Ludovico Jacob in Biblioteca
Pontifica descriptum.

**Dies sepul-
ture,** Maji Tomus IV.

autem uiii Kalendas malis, fuerit sepultura hac facta in Dominica, quod minus proba.

4 Vi autem promptius credas, facilime fieri potuisse, ut Pontificum solennes exequæ in Vaticano, non tantum ejusq; di-
scut hic ad unum mensim, sed etiam ad plures differen- renda cau-
tia; observatum velim, quod Romani Pontificet, jam inde sa-
ex quo Constantius Basilikam Lateranensem fundavit,
habitare soliti sint in Patriarchio (ut vocant) Lateranen-
si: ubi tamen eorum nemo sepulturam habuit ante Leo-
nem V anno Dcccxxi. Quoties porro accidebat (quod par-
erat pompa, statim effere defuncti Pontificis corpus, aa
Vaticanicum aut alibi, in tumulum, saepe primum a morte
parari corpum; neque congruum tamdiu corpora retinere
extra locum, sacrificiis pro defuncto offerendis aptum; pro-
ximum fuit ut in Lateranensi Basiliæ, Palatio contigua,
tantisper illa deponerentur, cum temporaria aliqua cere-
monia, usque dum iis in locum designatum transferendis
Successori Pontifici otium tempisque suppeteret, commoda
aliqua die, qua pro sua maxima solennitate ad memoriam
posteriorum deinceps adnotatur (ut credimus) in hoc Ponti-
ficum Catalogo.

5 De seculo quo facta Translatio corporis. ex cœmete-
rio Priscilla via Salaria ad ecclesiam S. Praxedis in monte-
Translatio
bus, conjectura fieri potest ex Anastasio, affidente hanc eccl. corporis ad
clesiam, ex parte ruuentem, ab Adriano Papa renovatam, eccl. S.
& à Patchali Papa, cum mitura prævideretur, in alium Praxedis.
translatam locum, & in meliorem quam dudum fuerat statum erectamuisse. Ab alterutro igitur factam Translatio-
nem, seculo uiii vergente ad finem aut i x adolescentem,
verosimile est: eamdemque etatem aut etiam maiorem sa-
pit hoc ejus Epitaphium, à Ludovico Jacob in Biblioteca
Pontifica descriptum.

h 2

LIBR-

*& vera
sanctitas.*

SIRICIUS. LIBERIVM Lector, mox & Levita secutus,
Post DAMASVM, clarus totos quos vixit in annos,
Ponte sacro magnus meruit sedere Sacerdos,
Cunctis ut populis pacem tutam * solidaret.
Hic pius, hic justus felicia tempora fecit:
Multos horribiles defensor magnus ut ausus
Regi subtraheret, defendens Ecclesiae * aulam
Misericors, largus meruit per secula nomen,
Ter quinos populum in annos qui rexit amore:
Nunc requiem sentit cælestia regna potitus.

Vnde in eo
anno 15
Pontificia-
tus

B

Libertas
ecclesiastica
à Siricio
defensa.

6 Annos regiminis ter quinos, ex vulgari tunc Cat-
alogi secundi exemplaribus sumptos esse presumimus; si
enim posset aliquis persuadere ipso Sepultura prima tem-
pore compositos esse versus, eadem opera persuaderet nobis
veram esse Marcellini Comitis de Damalo sententiam; de-
que numero annorum, ejus Pontificatus ab illo tributorum,
detrahendos esse annos duos, & Siricio relinquendos. Ce-
terum corruptum misere versum 4, in cuius fine legebatur
apud Ludovicum, pacem tunc solidam dare, in genui-
nam (ut reor) formam restitu levii correctione. Versus etia
6, 7 & 9, redditus in ordinem metro congruum verbis, re-
formavi, unde eos librarius sic detorserat, ut nulla species
versuum esset, ita legi faciens.

Defensor magnus multos ut horribiles ausus,
Regi subtraheret Ecclesiae aulam defendens

Ter quinos populum qui rexit in annos amore.

7 Ausus vero illos, Siricii auctoritate repressos, credo
spectare ad immunitatem ecclesiasticam, per Stiliconem
Honori Imperatoris tutorem anno ccclxxxvii Medio-
lani graviter lasam, uii ad annum istum num. i narrat
Baroniū ex Paulino in Vita Ambrosii. Licet enim injuriam
tentatam tunc, vindicaverit Deus, immisus in sacrilegos
bestias amphitheatri ad preces Ambrosii; credibile tamen
est ab hoc admonitum de re tota Siricum, apud Stilico-
nem jam pœnitentem facti institisse, ut Honorium in-
duceret ad azylū ecclesiastici jura Decretis Imperialibus
confirmanda; qua tamen in Codicem Theodosianum relata
non sint, cum sufficeret Lex jam ante lata ab Imperatorum
parente Theodosio, Arcadio ii & Rufino Coss. anno
ccclxxxii. Sed Siricio mortuo, ipso quo obiit anno, insti-
gante Eutropio Eunucio, die xv Kal. Augosti, Hono-
rio iii & Eutychiano Coll. atrocior multo sanctio
prodiit ab Arcadio Constantinopoli, jubens ad ecclesiam

confugientes extrabi, quam ejus condenda suorum mox in D
se ipso expertus est anno sequenti.

8 Ad Epistolas Siricii Papa quod attinet, de earum
una supra egimus, diximusque expressione Consulatum au- Epistola ipse
ctam videri. Ut autem tali expressione, que ab originali falso ad-
credi potest omnino absuisse, amittit Epistola illa, alioquin scripta,
proba, laudem integræ undequaque sinceritatis; sic eadem
laude novo titulo justius privatur ultima, ad Episcopos A-
fricæ, data Romæ in concilio Episcoporum octoginta,
sub die viii Idus Januarii, post Consulatum Arca-
dii Augusti & Bantonis Vitorum Clarissimum
Consulatum id est anno ccclxxxvii. Insolens enimvero for-
mula, eoque difficultius recipienda, quod annus per priorem
Consulatum signetur, quo tamen anno Magistratum illum
inivisse sciebantur Honorus N. P. (Nobilissimus Puer,
Theodosii Imperatoris secundo-genitus anno ccclxxxviii
natus) & Fl. Euodius: quanto enim major fuit hujus
Consulatus latitia per Imperium, tanto minus debuerunt
hac nomina siliari. Neque dubites utrum Roma sciri tam
cito potuerit, quinam Constantinopolis declarari fuerint
Consules; cum saliti fuerint pluribus mensibus antea no-
minari & publicari, qui erant cum novo anno Magistra-
tum inituri; ex eoque die glorioso Designati Consulis
titulo honestari. Accedit quod ultima hujus Epistola locus E
non unus inveniatur postea in epistola Innocentii Papa: & ut alia
quod articulus viii plane videatur suppositius, utpote ad Episcopos
præter formam præcedentium octo articulorum, qui brevis-
simi sunt. longo sententiarum ambitu descriptus, in hunc
modum. Præterea quod dignum est & pudicum luan-
demus, ut Sacerdotes & Levitæ cum uxoribus suis
non coëant, quia in ministerio divino quotidiani
decessitatibus occupantur. Concepto in hunc modum de-
creto, quod plusquam satis esse debuerat, accumulantur &
expenduntur Scriptura, quin & refelluntur qua possent
contra objici: interim vero iteratur obsecratio his verbis:
Qua de re hortor, moneo, rogo, tollatur hoc oppro-
brium, quod potest jure etiam geotilitas accusare.
Numquam arbitraria fuit in Romano Patriarchatu, ad
quem etiam Africa pertinebat, continentia Sacerdotalis, ut
abortione, monitione, supplicatione fuerit impetranda;
quare Epistolam illam non modo in subscriptione, sed in
ipso etiam textu interpolatam esse censeo per ejusmodi laci-
nias, veris fortis Siricii Papa responsis annexas.

XLI S. ANASTASIVS.

Ab an. 398
ad 401.an.
3, d. 10.
* Baron. à
398, ad
402, an. 4,
m. 1, d. 13.

Dies mortis
14 Decemb. antiquus Catalogus,

ducentes ad eundem diem, quo Mar-

NASTASIVS, natione Romanus, ex patre Maximo, fuit tempo-
ribus Arcadii & Honori, à die u Decembris & Dominica ii
Adventus anni ccclxxxvii usque in xiiii Decembris anni
ccccii*, per annos IIII, dies x: & sepultus ad Vrsum-Pileatum
otq; à Sergio II translatus ad ecclesiam SS. Silvestri & Marti-
ni in montibus, colitur xxiiii Aprilis: cessavitque Episco-
patus diebus xiiii.

tyrologium Hieronymianum, post relatios Antiochenos Mar-

tyres, nunc quidem sola hac verba habet; Et S. Anastasi
sed olim plus habuisse, legique potuisse, Et Romæ S. A-
nastasii Episcopi, tanto certius mihi persuadeo, quo ex
pluribus Anastasis ibidem relatis nemo est alias, in quem
suspicio cadere poscit, quod fuerit Romanus Episcopus; nec
tamen ullatenus verosimile est, omisum hunc ab Hierony-
mo suo coavo fuisse.

2 Si porro sequenti Pontifici, præter annos & dies in
ratio inter- quibus omnes convenient, dandi solum essent mensis i, aut
ponifici: 11; opertoret vacuan. Sedem relinquere totis x. aut ulii i

mensibus; cuius rei cum nulla appareat justa causa, muta-
vi & auxi numerum dictorum mensum; atque ita satis
mibi est Interpontificium dierum xiiii.

3 Extat hujus Pontificis germana Epistola una, ad Jo-
annem Hierosolymitanum Episcopum, sed sine Con-
sule, ut hactenus censemus in usu fuisse: quam, inquit
Labbeus noster, compone cum duabus præcedentibus, epistola con-
sub ejusdem Anastasi nomine in tomis Conciliorum, &
sentis aliter olere catulos. Stylus certe diversissimus
est, & ut eas excusare conetur Binius, aut saltem non totas
reprobare audet; fatetur tamen adulterinam esse Datam,
qua prima subnotantur Arcadius & Bauto Viri clariss.
Coss. ii anno ccclxxxv, annis scilicet tribus antequam
Anastasius Pontifex fieret; secunda Theodosius vii &
Palladius Viri Clariss. Coss., qui fuerunt anno ccxcxi, annis

A carius nempe **xxxx** post Anastasi mortem. Adde quod prima Epistola pro magna parte sumpta sit ex Leonis Papa Epistola 2: & quod cunctis Germaniae & Burgundiae Regionis Episcopis data illa fingatur, tot scilicet annis eis, quam Burgundia suum habere nomen à Burgundionibus, de quibus Hieronymus in Chronico ait, quod anno Valentiniani **ix** (est is Christi **ccccxxxiiii**) eorum octoginta ferme millia, quo nuncquam antea ad Rhenum descenderunt, Regem habentes Gundicarium; unde intelligas eos qui teste Prospero, Lucio Consule, id est anno **ccccxiiii**, partem Galliae propinquam Rheno obtinuerunt, non adeo numero satis, ut nomen Regno facere potuerint, quod accessu plurium paulatim Provinciarum, per dicti Gundicarii successores acquisitarum, factum fuit Amplissimum, & Burgundiae nomen accepit; ut di-

ctum ad Acta S. Sigismundi, primi inter eos Regis Christiani, anno **DXXIIII** Maii.

SIVS.

4. Ludovicus Jacob in Bibliotheca Pontificia aliquod Translatio ejusdem Anastasi Epistaphium habet, unde intelligitur, & Epitaphium de crypta cemeterii predicti sublatum translatumque fuisse ad vestibulum alicuius ecclesie: quam fuisse ecclesiam S. Silvestri in montibus indicat Bibliothecarius in Sergio II: ipsum vero est hujusmodi:

Limina nunc servo, tenui qui culmina Sedis,

Hic merui tumulum Praeful ANASTASIUS.

Presbytero genitus, delegi dogmata vita;

Militiaeque Dei natus in officiis;

Pontificum casto famulatus pectori jussis,

Obtinui magnum nomen Apostolicum

XLI S. INNOCENTIUS.

INNOCENTIUS, natione Albanensis, ex patre Innocentio, fuit temporibus Arcadii & Honorii & Theodosii Junioris, à Kalendis Januarii festo Circumcisionis anno **ccccii**, usque ad **xxi** Decembris anni **ccccxiiii**, per annos **xxxx**, menses **xii**, dies **xxi**; sepultus ad Vrsum Pileatum **xxiiii** Julii, quando colitur, translatus autem à Sergio II ad ecclesiam SS. Silvestri & Martini in montibus & cessavit Episcopatus dies **xu**.

Ab an. 402
ad 416 an.
ii, m. **xi**,
d. **21**,

* Baron d
a 402, ad
417, an. **ii**,
m. **i**, d. **10**.

Reficitur
data episco-
la pro anno
sequenti.

Ratio tem-
poris &
obitu
tus an. **416**

Initiū hujus Pontificatus, apud Marcellinum & Prosperum signant anni supranotati Consules, Arcadius V & Honorius V. Finem accipio ex die **xii** Kal. Ianuarias, qua in Hieronymiano Martyrologio notatur, Romæ depositio S. Innocentii Episcopi. Cum autem consuet Successorem creatum fuisse saltem ante finitum Martii anni **ccccxiiii**; neceſſe est ut præcedenti anno obierit Innocentius, adeoque Episcopatus ejus non fuerit annorum **xu** & mensium aliquot, sed **xxxx**. Quia tamen ad complendum alterum annum solum deerant dies **x**, plerique videntur rotundo numero scripſisse annos **xu**; quos servatos cupientes Catalogorum Auctores, ex **xii** mensib⁹, unum solum p̄tayerint retinendum.

2. Nec obſtat, quia pretenditur, Epistola Innocentii ad Concilium Mileyanum, quatenus illa dicitur data vii Kal.

lend. Februarii Honorio Aug. & Constantio V. C. Coss. id est anno **ccccxiiii**; quia ejusmodi Data, preter reliquarum Innocentii Epistolaram morem, quibusdam ejus Epistolis addita eo tempore, quo cetera ad ipsum etiam ex Concilio directa inveniuntur scripta sine Consule, multum nobis de suppositione suspecta sunt, et si ipsa Epistola proba aliaqui viderentur & germana. Talis certe est nota temporis addita rescripto præcedenti ad Concilium Carthaginense, seu **i**, seu **ii**, habitum anno **ccccxiiii** & **ccccxvi** quasi datu⁹ foret **vii** Kalend. Februarii post Consulatum Honorii Aug. **ii** & Junii Quarti V. C. Theodosius enim Iunior Consulatum **ii** gesit anno **ccccvii** & Junium Quartum, neque tunc, neque alias unquam Collegam habuit. Non video igitur, quod ex sic temere & mala fide adjectis Consulatibus statui aliquid in Chronologia posſit.

XLI S. ZOSIMUS.

ZOSIMVS, natione Græcus, ex patre Apronio, vel Abramio, fuit temporibus Honorii & Theodosii Junioris, à die **vii** Januarii in Sabbato festo Epiphaniæ anni **ccccxiiii**, usque in diem **xiiii** Decembris * anno **ccccxiiii**: per annum **i**, menses **xii**, dies **xiiii**, sepultus juxta corpus B. Laurentii via Tiburtina, **xxii** vel **xxiiii** Decembris: & cessavit Episcopatus dies **xiiii**.

Ab an. 417
ad 418 an.
i, m. **xi**,
d. **12**,

* Baron d
a 402, ad
417, an. **ii**,
m. **4**, d. **7**

Ratio tem-
poris,

Primum Pontificatus hujus annum ponit Marcellinus, sub Consulatu Honorii **xiiii** & Constantini **iiii**, qui cum Chronologia nostra melius convenit, quam Consulatus præcedens; sub cuius exitu mortuum forfatus Anastasium inveniens Prosper, consequens credidit, ut sub eodem ordinatum Successorem statueret. Nescio autem quomodo Marcellinus Zosimo dederit annos **xxxx**: ceteri omnes in anno **i** convenient, eique addunt menses & dies aliquot. Ecgraphum quidem nostrum menſem **i**, dies **iiii**; Prosper, menses **xxxx**, dies **iiii**; Anastasius, in unis exemplaribus, menses **xxxx**, dies **xxiiii**; in aliis, menses **xxxx**, dies **xiiii**; Ms. nostrum menses **xxxx**, dies **xiiii**. In hac tanta diversitate nihil est quod eligas, quando nec maximus quidem ex assignatis numerus mensum sufficit; dum inveniuntur epistola illius, hactenus à nemine vocata in controversiam, una quidem data **xii** Kal. Apries, Honorio **xi** & Constantio **iiii** Coss. universis Episcopis per Gallias & septem Provincias constitutis, ^{quoad nu-} ultima vero ad Episcopos per Byzantium constitutos, **xiiii** ^{meros corre-} Kalendas Decembris, Honorio **xiiii** & Theodosio **iiii** Coss. Itaque ex omnibus prefatis calculis nihil mihi videtur commodius, quam secundi Catalogi numeros librariorum sociordia defectuosos supplere, addito utrobique denario. Sic à certissime noto ordinati successoris Natali **xxiiii** Decembris, per dies vacationis **xiiii** ab Anastasio & Auctore Ms. nostri descriptos, veniemus ad **xiiii** Decembris, quo Zosimus obierit; indeque ad festum sacerdotissimum Epiphania, quo fuerit ordinatus. Ceterum mirandum & dolendum est, quod Zosimi Episcopi nomen excederit ex Hieronymiano Martyrologio: omissum enim ab

h 3 ipso mez

EOSIMUS.

ipso met collectore non est credibile; & quos alias Zolimmos hic plures nominat, omnes fuerunt Martyres, nec ullus eorum Roma adscribitur. Noster quidem Catalogus dies vacationis numerat xxii, sed merito suspectus viii est numerus, post sex continuos Pontificatus quinque idem recurrrens. Locum & diem Depositionis seu Sepultura solemnis Anastasius suggestit hic & deinceps, quem sicut in Sandis Martyrologi sunt: quod parvo dictum puta in simili casu cum Author aiis non allegabatur.

*correctionis
necessitas ex
Epistola Pa-
schalis.*

2 Quantum vero aberraverit Baronius, Zolimi initium differens usque ad xiiii Augusti ejus anni, cuius principio creatum nos dicimus; demonstratur ex Epistola Paschalis Litebytani Episcopi, s. Leonem sic alloquitur: Tempore recordationis Domini mei prædecessoris vestri Zolimi, anno Consulatus Honorii Augusti x & Constantii ii, cum declinaretur ne x Kal. Maii dies Pascha teneretur, celebratum est die viii Kalendas Aprilis. Epistolam hanc accuratissimo studio emaculavit notisque illustravit Paschalis Quæstiel, in nova operum s. Leonis editione; descriptus autem supra

locus, verbis non nihil diversus, sensu tamen idem, lectus à Baronio in Chronico Mariani Scotti aut alibi, quomodo non incurrevit in oculos ipsius ad talia attentissimi, & mentionem illius Epistola simili occasione facientis, satis mirum est.

D

3 Idem Baronius, consuetus Sedi Vacationem in novi Interponit Episcopi Electione terminare, cum Romani Pontifices (ut scilicet probabant alibi dixi) solerent à sua Ordinationis die exordiri annos ^{10.} Pontificatus, non amplius una die, non undecim, sedem vacasse ait, idque ex Symmachii Epistola demonstrari patet. Sed haec tantum dicit, Eulalium, de exequis prioris Episcopi adductum ad ecclesiam Literansensem, electum esse; ibique per biduum substitisse, ut excedaretur dies conlectus quo posset soleoniter ordinari. Que verba, uti ad illius sententiam parum aut nihil faciunt, ita diei Dominica vel aliter festiva expedita confuetudinem, quis nobis pro regula fuit hac tenus eritque deinceps, egregie confirmat; quod & facient similares aut etiam clariores auctoritates nonnullae, ex Anastasio Bibliotecario suo loco observanda.

XLIV S. BONIFACIUS.

*Ab an. 418
ad 423 an.
4 m. 8 d. 7.*

**Bar an. 4
m. 9 d. 27.*

ONIFACIUS, natione Romanus, ex patre Secundo Presbytero, fuit Temporibus Honorii & Theodosii Junioris, à die xxvii Decembris, Dominica ultima anni ccccxxiiii, contra quem ordinato eadem die ab aliis Eulalio, fuit schisma per menses vii die xv, usque ad xii Augusti sequentis, quando reprobata Synodaliter ordinatione Eulalii, confirmatus Bonifacius, fuit indubitatus Pontifex, usque ad iiiii Septembris, ccccxxiiii, * per annos universim iiii, menses viii, dies viii; sepultus in Cemeterio S. Felicitatis via Salaria xxu Octobris: & cessavit Episcopatus dies xi.

Ornauerat scilicet ipse vivens sepulcrum s. Felicitatis, in ejusque cœmeterio oratorium fecerat: quare credibile est ibidem & sepeliri voluisse, exindeque tali die colitur: & ibi hactenus videtur requiescere: nam qui in Vaticano quiescit Bonifacius, est potius, hujus nominis secundus. Epitaphium ejus hoc recitat.

Epitaphiu.

Sedis Apostolicæ primævis miles ab annis, Post etiam totu Præful in orbe sacer, Membra beata senex Bonifacius hic sua clausit, Certus in adventu glorificanda Dei. Mitis adunavit divisum Pastor ovile, Vexatos refovens hoste eadente greges. Iram supplicibus miti de corde remisit, Debellans cunctos simplicitate dolos. Egit ne sterilis Romanum consumeret annus, Nunc orando fugans, nunc miserando, famem. Quis te, sancte Pater, cum Christo nesciat esse, Splendida quem Rectum vita fuisse probat?

*Certa dies
ordinatio-
nis, 29 Dec.*

2 Est autem undeque certissima hujus Pontificatus Chronologia: nam ipso gemina Ordinationis die, iiii Kal. Januarii, reperitur signata Epistola Symmachii, absque mora informare Imperatorem studentis de eo quod actum fuerat, idque in favorem Eulalii; & eodem die in Martyrologio Hieronymianum, inconsueta alias diligenter scribitur ultimo loco. Et Romæ Felicis & Bonifacii Episcoporum die ordinationis eorum. Nam & s. Felicem Papam I tali die ordinatum fuisse vidimus; & quia felicissimi omnis erat eadem ordinari Bonifacium, propterea singulariter id creditum est perpetua dignum memoria.

*confirmatio-
ne, 12 Au-
gusti;*

3 Similiter certa satis est dies confirmati Bonifacio Pontificatus à Synodo, quandoquidem supplicatio Papæ Bonifacii ad Honorum Augustum, jam inde à x

Kal. Iulii Ravenna agentem, pro extinguendo per ejus providentiam schismate (quod Eulalii, licet pridem extit, causa adhuc vigebat) Kalendis Iulii invenitur data: nec multum est, si post rescriptum Imperatoris mensis unus insumpitus fuerit, antequam evocati ad Synodus Episcopi Italici convenirent. Quapropter ubi nostrum egraphum antiqui Catalogi solum habet ut mensis schismatis, ex Anastazio & Ms nostro fidenter rescripti iiii. Annū vero ccccxxiiii indubitate nobis reddit proximus Consulatus Monaxii viri clarissimi subscriptus ipsius Bonifacii Epistola ad Episcopos Gallia: cui Consulatu Bonifacii Ordinationem etiam Prospere p̄misit; ut curandum nobis non sit, quod Marcellinus ad postsequentem Consulatum eam differat.

4 Quoad annum denique & diem mortis, convenienter obitus ⁴ in assignatum à nobis annum, qui in eundem Cælestini ^{September} successoris initium conferunt Marcellinus & Prospere, nominatis Consulibus Asclepiodoto & Mariniano: diem vero definit Hieronymianum Martyrologium, & simul Romanorum Pontificum nominandorum finem facit, ii Nonas Septembris, his verbis, Romæ, in cœmeterio Maximi, via Salaria, depositio Bonifacii Episcopi. Atque ita extinguitur nobis etiam fax ista meridiani jam solis amula, dum primum ultimumque diem suggestit ejus de quo tractandum erat Pontificis. Palpanum igitur post bac aliquamdiu erit, viam querendo inter Consularia nomina, à Marcellino & Prospere signata, p̄a PP. firmantiaque Pontificatum & Interpontificorum notata ab auxiliis Catalogorum; dum neque incertis nimium numeris fidere omnia audemus; & diem Sepultura, cui inherendum Baronius Henscheniusque crediderant, comprehendimus nihil habere cum Mortis die commune. Auxiliu tamen aliquod dare incipient Pontificum Epistola, post bac satis certa, suisque Consulibus ac die mensis notata.

*Chronologis
ex Epistolis
P. firmantia
auxiliis*

S. CÆ-

XLV. S. CÆLESTINVS

XLVI. S. SIXTVS III

XLVII. S. LEO

XLVIII. S. HILARVS

XLV S. CÆLESTINUS.

AÆLESTINUS, patria Campanus, ex patre Prisco, fuit temporibus Theodosii Junioris & Valentiniani III, à die xii ep. tembris, eademque Dominica, anno ccccxxxiii. Sedit annos ui, menses x, dies xiiii, usque in diem i Augosti anno ccccxxxii*; sepultus in cœmeterio Priscillæ via Salaria ui vel uii Aprilis, quibus diebus notatur in Martyrologiis; postmodum à Paschali Papa, post annum dccccxiiii, translatus ad ecclesiam S. Petri ad Vincula: & cessavit Episcopatus dies ii.

Tempus
Sedis.

Creas post dies ix Sedis vacantis omnes Catalogi & Codices consentiunt (excepto libro Pontificali qui habet dies xx) Neuter autem numerus in Dominicam ducit, ideoque pro ix posui xi. Quinque etiam Anastasi exemplaria MSS. & nostrum conveniunt in numero annorum, mensium, atque dierum; à quibus Catalogus noster unus solum diem derivabit. Post mortem vero ipsius Cælestini solum u dies Vacantia pono, quia ad ordinandam chronologiam iidem abunde sufficiunt,

ut Successor (quod necessarium esse mos apparebit) obierts ante finem tulit. Illius annum primum signant Consules, communiter notati à Marcellino & Prospero, Asclepiodotus & Marinianus; ultimum, quem habuit communem cum Successore, Valerius & Actius; sub quibus etiam ultima Cælestini Epistola data legitur Idibus Martii; ulteriores alia desiderantur, dum prima Successoris littera notatur date x Kal. Octobris, iisdem Consulibus.

XLVI S. SIXTUS III.

IXTUS, natione Romanus, ex patre Sixto, temporibus Theodosii Junioris & Valentiniani III, ordinatus uii Augusti anni ccccxxxii in Dominicâ, Sedit annos ui, menses xi, dies xiiii vel xuiii; usque ad xxiiii vel xxu Julii, anni ccccxix*; sepultus via Tiburtina in crypta ad S. Laurentium ui Martii, quando inscribitur Martyrologiis, & cessavit Episcopatus diebus xxxxiu vel xxxxu.

Dies sepul-
ture 28
Martii:

Dicim Sepultura, deficientem in Catalogo nostro & Anastasianis plerisque ac Ms. nostri exemplariis, unus Card. Barberini Codex suggestit, sed non sine antiquo teste, videlicet Adone: qui, scut & interpolatores Vſuardi, eum debuerunt in Pontificalibus Catalogis vel Anastasio reperisse; & hoc sequitur in hodierno Romano Baronius: in Annalibus vero Tom. 6 Allegat Prosperum, quasi id dicat in Chronico Kalendis Aprilis obiisse Sextum. At nihil tale reperit Pontacus Episcopus Vazatenensis, ejusdem Chronicus illustrator. Ego, ut apte cuncta digererem, videns Sexto solum annos ui attribui à Catalogo nostro, à Prospero vero & Marcellino annos ui; pro ultimo anno sumpsi xi menses, eodemque quo Catalogus & Prosper notabant dies xiiii, vel secundum plura Anastasi exemplaria xiiii: itaque potui ipsum perducere usque ad exeuntem Iulium; & ordinationem Leonis in Septembrem differre; quod omnino necessarium esse ex tempore Mortis, aliunde certius quam ex Sepultura die definendo, probabimus.

& tempus
Sedis.

Interponi-
scium

Acta Synodi
Rom. Coss.
adscriptis
vitiatis

tus, juxta nostrum calculum dies circiter xii prius vita functus. Ista namque Acta additis temere Consulatum nominibus esse obscurata, cogimur ex Anastasianorum omnium exemplariorum consensu judicare; quia illa dicunt litens & calumniam, à Basso Exconsule anni cccxxxi & Mariano, suisse Pontifici intentatam, post annum primum & menses ui à suscepso munere; adeoque in fine anni cccxxxi vel initio sequentis. Sed hac difficultas substitutis veris eorum annorum Consulibus, ac mensis nomine mutato, quadamtenus tolli posset ab eo qui dicta Acta vellet pro legitimis habere.

4 Minus excusabili mendo laborant Acta, de Synodali accusatione & expurgatione Polychronii, Hierosolymitani Episcopi, Romæ habita sub Pontificatu Sixti III, qua extant, ut ab Archidamo Presbytero collecta. Nam, praterquam quod notent Consules anni ccccc, quando jam a decennio Sextus obierat, non potest excusari ipsius Polychronii persona, qui ab oculo Apostolice Sedi Legatis reductus Hierosolymam, ibidem federit an ui & men. u: cum in toto Hierosolymitanorum Episcoporum apud antiquos Catalogos tale nomen nusquam inveniatur: ac ne in posterioribus quidem, quos nos undique collegimus: ut nihil dicam de obsidione urbis Hierosolymitana, in qua bona Ecclesia distribuens pauperibus Polychronius, nova contra se accusationi apud Pontificem locum dedisset, quamvis nulla talis obsidionis uspiciatur. Fortasse quæ postmodum simili in necessitate fecit S. Sophronius, cuius nomen aliquatenus accedit ad Polychronium, commenti illius occasionem dederunt.

5 Nonnulla Anastasi exemplaria, à Sexto III ad mox sequentem Leonem transitum sic faciunt: A mor-

Ab an. 423
ad 432 an.
8 mon. 10
dies 17.

*Bar. an. 7
m. 5, d. 3.

SIXTUS III.
tempus à
Silvestro ad
Leonom.

te Silvestri usque ad hunc primum Leonem sunt anni nonaginta novem, mentes quinque, dies vi-

ginti sex: qua certo Anastasii verba non sunt, sed inep-

tum alicuius libelli interpolamentum. Quidquid enim sit

de iis quos Anastasius ipse scriptis numeris, quoque ob co-

dicum diversitatem difficile est ex ejus certamente colligere;

constat obiisse Silvestrum anno cccxxxu, xxxi Decem-

bris: nec est qui dubitet de Leone quin ordinatus sit anno

cccxxxx; habemus ergo annos sex, supra eos quos Cal-

culator iste subduxit, ut de mensibus ac diebus taceam.

D

XLVII S. L E O.

Ab an. 440
ad 461 an.
21, men. I,
dies 23.

* Bar. an.
20, m. II.

Eo, natione Tuscus, ex patre Quintiano S. R. E. Diaconus, fuit temporibus Theodosii Junioris, Marcianni & Leonis in Oriente, in Occidente vero Valeriani II, Aviti & Majoriani; electus xxiiii Julii, sedit à die Ordinationis suæ, viii Septembris, eademque Dominica & Nativitati B. V. M. sacra, anno ccccxl, usque ad xxx Octobris, anni cccclxi per annos xxii, mensem I, dies xxiiii; sepultus in * Basilica S. Petri xi Aprilis, quando colitur; ad alium vero locum in eadem Basilica translatus xxiiii Junii, quando antiquius colebatur, prius tamen in Octobri; & cessavit Episcopatus dies XII.

B
Ex i Serm.
ejus

Ipsa Ordinationis die, non autem in ejusdem Anniversario, habitum esse primum Sancti Pontifici Sermonem, nuper observavit Vir eruditus; nec dubitare potest, quisquis hoc ejus initium consideraverit; Laudem Domini loquatur os meum: quia non verecundus, sed ingratæ mentis indicium est, beneficia tacere divina; & satis dignum est, à sacrificiis Dominicæ laudis obsequium consecrati Pontificis inchoari: quia in humilitate nostra memor fuit nostri Dominus, & benedixit nobis: quia fecit mirabilia magna solus, ut præsentem me cerneret vestra sanctitatis affectio, quem fecit necessitas longæ peregrinatio- nis absentem. Ago igitur Deo gratias, & semper acturus sum, pro omnibus quæ retribuit mihi. Vestri quoque favoris arbitrium debita gratiarum actione concelebro, evidenter intelligens, quantum mibi possint, reverentia, amoris, & fiduci studia vestra dilectionis impendere.... qui tam sanctum de me.... judicium protulisti.... Honorablem igitur mihi hodiernum diem fecit divina dignatio, quæ dum humilitatem meam in summum gradum provehit, quod neminem suorum sperneret demonstravit.... qui mihi oneris est auctor, ipse mihi fiet administrationis adjutor: & ne sub magnitudine gratiæ succumbat infirmus, dabit virutem, qui contulit dignitatem.

habito ipso
die Ordina-
tionis;

C
non autem
ejus Anniver-
sario,

2 Non convenit Anniversario ut dicatur in eo obsequium consecrati Pontificis ineboari: illa autem longa peregrinatio, quæ alia potest hic intelligi, quam qua absuit in Galliis, missus à Sixto decessore ad Actium & Albinum Romanos Duces reconciliando: Tum gratiarum actio pro sua electione, & imploratio divini auxilii, cum verbo presentis temporis provehit; quid aliud quam recentem Ordinationem indicant? Vi quid ergo, inquires, dicit; recurrente per suum ordinem die, quo me Dominus Episcopalis officii voluit habere principium? Nonne hoc Anniversarium notat, sicut & titulus Sermoni illi praefixus? Titulum nihil moratur Auctor observationis predicere, cujuscumque alterius manu praefixum, qui verbis istis inductus fuerit, ut Anniversarium putaret indicari: recurrente autem die à sua electione dicit, quia scilicet ordinatus sit eadem hebdomada die, qua ante hebdomas septem electus fuerat. Hinc vero colligimus, diem istam fuisse Dominicam, post mortem decessoris elapsa triduo, atque adeo xxiiii Julii. Auctor quidem Observationis predicere, tam Electionem quam Ordinationem facta censet Feria v: sed non animadverterat Dominicæ diei ad Ordinationes Episcopales constantem ea etate observationem: causa autem definiendi Feriam v: eidem fuit, quia

intelligitur
electus in
Dominica
28 Iuli.

xxiiii Martii, diem Sepultura Sixti adscriptam ab Anastasio eam creditit quæ primum funebre officium Electione que mox secutam præcepit, nec de solenni in Vaticano Sepulatura (Translationem alii dicunt) diu post facta, & iam ab Anastasio notari solita non cogitavit, ut nec de Dominicæ, ad Ordinationes consueta expectari. Interim ex jam dictis manet, quod idem Auctor etiam alibi statuit, Electiones Pontificias plerasque, excepto casu schismatis, intra triduum aut quartiduum à morte prioris fuisse peractas; convenientibus ad eadem, statim ob officio funebri ad S. Ioannem Lateranensem persoluto, iis penes quos jus erat eligendi.

3 Idem vir eruditus observat, quod & sequentibus exemplis pluribus post hac patet (nam de præcedentibus cur ex Dia- cura non fuit Auctori Catalogorum notare, ex quo cono potius Cléri gradu quisque ad Pontificatum assumptus fuerit) quam Pres- pluries accidisse ut Diaconi, quælibet Leo fuit, quam ut Presbyteri ad Ecclesiæ supremum regimen assumerentur. Primo, quia Diaconi Ecclesiæ res, non temporales tantum, sed etiam spirituales penitus noverant: est enim Diaconus Episcopi oculus & adjutor. Deinde, notiores erant omnibus civitatis ordinibus. Postea, cum haberent omnia in potestate, devinciebant sibi facile Clericorum animos. Denique ut plurimum plus dignitatis afferebant quam alii: siquidem Archidiaconi (qui nomine Diaconorum hic intelli- gendi) si bene se gessissent, ostenderant, omnibus se animi dotibus, ad animorum regimen utilibus, exellere.

4 Diem mortis (quem aliqui ab initio Novembri non longe posse removeri, nobis probabat initium Successoris, 30 Octob. ex ejus Epistola certo cognitum) primus ex Kalendario; reperto in tom. i o spicilegii Acheriani, & ante annos o- dingtonos scripto, eruit Pajcibus Quenel, in Dissertatione de Vita ac rebus gestis S. Leonis Magni, ubi sic legitur 111 Kal. Novembri depositio S. Leonis Pa- px: idemque fuse probat, incipiendo à veteri Romano Transtacio-Kalendario, sub medium seculi viii scripto, quod nis secunda Transtacio corporis B. Leonis 1111 Kalendas Julii, 28 Iunii à posteris quam pluribus scriptoribus perperam dicta Na- talis, hujus primi Leonis sit non secundi (quamvis hic eodem die mortuus, nunc eodem solus colatur) quodque an- nua veneratio Primi ab initio affixa fuerit mensi Octobris, postmodum tamen translata ad mensem Aprilem: cuius diem xi quia multi Natalern Sancti vocant, putat ipse Ordinationis diem esse; eo modo quo is Pontificum Na- prime 11 talis paſtim vocatur. Ego secunda in Vaticano depositio Aprilis, nis, ut etiam ſepe vocatur, diem esse censeo, ideo sepul- tura adscriptum ab Anastasio ex antiquioribus Catalogis.

Cur

E

F

G

A Cur Leonem hunc Graci colendum suscepint xiiii
apud Grecos Februarii causam invenio, quod tali die signaverit sanctus
18 Februa- Pontifex Epistolam, qua Chalcedonensem Synodum appro-
rii. bavit, Opilio V.G. Col. id est anno cccliiii.

Ratio tem- 4 In numero annorum unoque mense omnes consen-
poris. tiant: & Consules Valentianus v & Anatolius,
& Prospero & Marcellino concorditer nominati, annum
primum distincte signant: sicut ultimum Dagalaifus &
Severinus, ad successoris Hilari ingressum nominati a
jam dicto Marcellino. Codices plerique numerant dies
xiiii, cum Anastasiiani multi etiam habeant xxiiii, facile
in xxiiii commutabiles. Hos paelegi, ut habere Domini-
ram, in qua de more facta sit Leonis Ordinatio. Deni-
que Interpontifici dies uii, quos habet liber Pontificalis,
facile judicabis ex imperfecte scriptis xii nasci potuisse.

Deficiente Chronicus Prossperi, 6 Hic nos desstituit Prosperi Chronicorum nec suis ido-
neus est, qui solus nos dirigat. Marcellinus Comes, est ad
centum annos ulterius progrediens. Cum enim Felici, post
S Leonem tertio, cui ceteri non integros novem annos
concedunt, undecim ipse dedisset, itaque cum eo longius
quam par erat proiectus esset; coactus fuit exercitare in ce-
teris, ac denique paulatim aliquid iis detrahendo redire
in viam. Marius, Episcopus Lausanensis sive Aventicensis
in Gallia, Prossperi Chronicorum sic prosequitur, ut successionis
Pontificia nullam habeat rationem, itaque is nos juvare
non potest.

eius con- 7 Alter Prospere Continuator in Africa, Victor Episco-
nuator Vi- pus Tununensis, usque ad annum DLXU, secundum Con-
gov Tunnu- sulares Fastos procedit quidem, circa Romanos tamen Pon-
nensis paru tifices mire perplexus, eos non studiose digerere, sed te-
proesse po- mere in chartam videtur accumulare, haud satis servata
temporum ratione. Sic ad Consulatum Leonis vi &
Probini, qui aliis est Leonis llll & Probiani, anno
ccccxxxi, nulla facta mentione de morte Leonis aut
Hilari successione, scribit quod Romanæ Ecclesiæ E-
piscopus, post Hilarum, Simplicius ordinatur, post
Hilarum Felix. Rursum tamen Anastasio & Rufo Col-
anno cccclxxxii dixisset, quod Felici succedit Gela-
sus, Gelasius Anastasius; hujus Pontificatus finit in
Consulatu Anastasii Augusti filius anno ccccxvi,
uno anno citius quam par fuerat; dicens, quod Ana-
stasio Romano Episcopo mortuo succedit Symma-
chus, & ex alia parte Laurentius ordinatur. Rur-
sumque sub Consulatu Justini Augusti & Apionis,
anno DXXIIII ponit, quod Romanæ Ecclesiæ in Episcopatu,
mortuo Symmacho, succedit Hormilda, quando
jam ipse Hormilda octenni Pontificatus defunctus pridem
erat. Magis deinde exerrat ad annum DXXXVII, Joanne
V. Cl. Col. scribens, Romanæ Ecclesiæ post Hor-
mildam Ioannes, post Felicem Bonifacius, post
Bonifacium alias Ioannes, & post Ioannem Aga-
pitum Episcopos ordinatur.

etiam Pon- 8 Ex his liquet, quod, qualescumque habuerit Consu-
tificum sibi- lates Fastos Victor iste (qui anno post Consulatum Basili-
tiorum. lii xv, Christi DLVI, variis exitiis pro defensione trium
Capitulorum se multatum narrat, adeoque hoc tempore vi-
vebat) non tamen valde distinctam habuerit rationem
Romanorum Episcoporum, qui eodem vero precesserant, ut
cuiusque initia secundum annorum numeros posset sub pro-
prio Consulatu notare. Sed, quod stupendum est, etiam Sil-
verii, Vigilii ac Pelagi historiam (qua sibi, proprie fidei
causam cui implicitus erat, debuisset fuisse notissima) per-
coevorum.

omnino mihi attendendum videtur, numeros annorum P. C.
Basilii, & Justiniani Imperatoris ab ipsorum auctore L. B. O.
prætermisso, ab alio perperam prænoratos fuisse.

9 Romanus Canonicus, tempore Eugenii Papa III Basili-
flicam Vaticanam describens, postquam egit de oratorio S. Leonis
S. Mauritii, in quo Imperatores & Imperatrices unq' con-
sueverunt; num. xi, Ante altare S. Mauritii, inquit, altari cum
juxta aditum qui vadit ad S. Martinum, post S. Pe-
trum, est oratorium S. Leonis Papæ IV: in quo possum &
(sicut saepe à nostris majoribus acceperimus, videlicet
à D. Presbytero Centio Priore & D. Christiano)
laetitia recordationis D. Paschalii Papa II, corpus
B. Leonis Papæ I, & II, & III, & IV recondidit,
sicut etiam multi nostrorum viderunt. Refert deinde
dona, Vulcana Basilica à Leone I facta, rursumque ait:
Hujus sanctissimum corpus requielet in altari suo,

quod est juxta aditum ut supra diximus, & iterum
meminit aliorum trium sub eodem altari quiescentium.
Sed prius quam hi istuc componerentur, jacuerat S. Leo I ante a Ser-
ad ingressum Basilica, loco paulatim fere occultato inter latum,
aliorum Pontificum ibidem postea magnificenter colloca-
torum speciosiora sepulcrorum quod indignum estimans Sergius
Papa, secundum Anastasium primus, translatus corpus ad
alium magis liberum locum, ubi solus coli posset; etumdem
verosimiliter qui postea etiam aliorum duorum Leonum
corpora exceptit. Translationis istius à Sergio facta testi-
monium habemus in Epitaphio, primum quidem apud Giu-
terum & in Appendice Baroniana ad Tom. 12, deinde vero
haud paullo correttius ex Ms. Oxoniensi apud Quesnellum
Tom. 2 pag. 351 hoc tenore.

10 Hujus Apostolici primum est hic corpus hu-
matum,

Quod foret & tumulo dignus in arce Petri.
Hinc Vatum Procerumque cohors, quos cernis
adefle,

Membra sub egregia sunt adoperta domo. de congerie
Sed dudu, ut Pastor magnus L. & septa gregemq; plurium a-
Christicola servans, janitor arcis erat, liorum se-
Commonet è tumulo quod gesserat ipse superstes,
Ne lupus insidians vastet ovile Dei.

Testantur missi pro reddito tramite libri,
Quos pia corda colunt, quos mala turba timet.

Rugitur, & pavida stupuerunt corda ferarum,

Pastorisque sui iusta sequuntur oves.
Hic iam ex remo jacuit sub marmore templi, ab ingressu
Quem jam Pontificum plura sepulera tegunt. ad caput
Sergius Antistes, divino impulsu amore,
Hunc in fronte sacrae translatus inde Domus,

Ex ornans rutilam specioso marmore tumbam,
In quo poscentes mira stupenda vident.

Et quia præmierunt miris virtutibus olim,
Ultima Pontificis gloria major erit.

11 Joannes Mabillonus idem Epitaphium reperit in
quodam Codice Viriduenensi monasterii S. Vitoni, continente idque non
historiam Eusebii, in quo post versus Damasi referuntur anno 703,
quodam Epitaphio sub hoc titulo: Ita Epitaphia inventa
fuit in ecclesia S. Petri, primum autem S. Leonis Ma-
gni est, jam relatum; & quidem cum additamento quodam
Chronico, alibi non expresso: quod in Tom. 3 Analectorum
ejus pag. 431 sic proponitur: Sedit in Episcopatu annos
xxi, mensem i dies xiii. Depositus est iii Idus...
& iterum translatus hoc à Beato Sergio i v Kal. Jul.
Indic. i. Si stylum Epitaphii totius considero, ipsumque
confero cum aliis similibus à Sergio II compositis, hunc
quoque illius auctorem dixerim; non tamen ipsius Transla-
tionis, sed Sergium I; tum qui huic ipsam adscribit A-
nastasius, utique ex monumentis Ecclesiæ Vaticanae sic e-
doctus; tum quia Beati titulus nomini additus, defini-
tum potius quam viventem indicare videtur. Sed diffi-
cultas est in numero Indictionis i: talem enim in toto
suo quatuordecim fere annorum Pontificatu non habuit
Sergius Primus in nostra Chronologia, Sergius vero

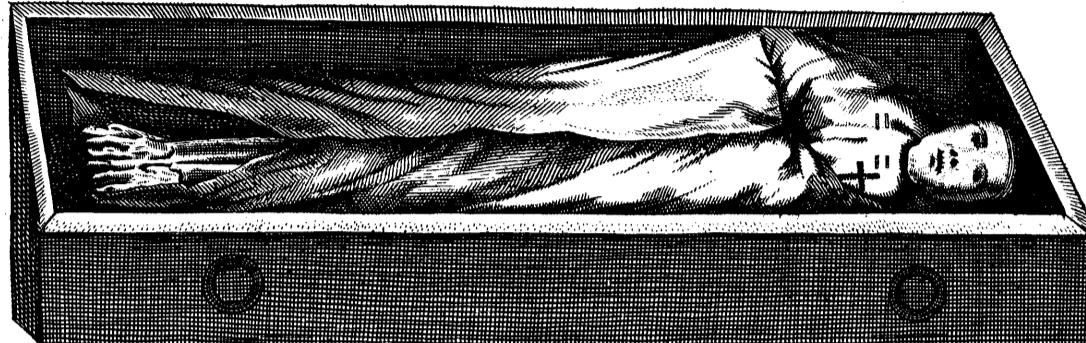
i Secundus

L E O. Secundus ex calculo neminiſ. Mabillonus vult annum DCC IIII intelligi: qui sane Indictione I notatus fuit: sed sed 689 vel huius anni Iunium Sergius I non attigit, defunctus anno 698. præcedenti: annus autem DCLXXXIIII notabatur quidem Indictione I etiam ipse, & anno isto sedere idem Sergius caput; sed in nostra sententia cepit sollem XXII Novembri, inchoata jam Indictione II, cuius mensis Iunius pertinebat ad annum DCLXXXIIII. Sicut igitur extitum in Codice Vitoniano fuit nomen mensis, quo Depositio seu prior Translatio facta fuerat; & in numero dierum, quibus Leo sedet, videtur omisſus denarius unus; sic judicari potest extitum vel omisſa littera in numero Indictionis, & reponendum II, vel potius XI, ut habeatur annus DCLXXXIIII. Interim haud otioſe dictum accipio, iterum translatus, ut ex Auctoriſ ſenſu intelligatur ſecunda iſta fuifſe Trans-

latio, diſta tamen ex ſtylo Vaticani Necrologii Depoſitio.

12 Deditus ad diem XI Aprilis biftoriam aliquam reſerati altaris ſupramemorati, ſub Gregorio Papa XIII reſectū anno MDLXXX; & trāſlationis prædictorum corporum, fa- no 1580 & ña sub Julio II anno MDCCII; eaque occaſione tranſlatum 1607,

ſcripſimus ex Vaticana Eccleſia monumentis iſpam for- matam, qua repertum eſt intra arcam adhuc integrum, ſed exuſcum corpus: addita etiam, qualis tunc curata fuit, delineatione ejusdem. Sed chalcographus, dum eleganția maiorem gerit curam quam aſimilandi prototypi, diverſum proſus à vero expreſſit vultum; pedum etiam Palliique reliquias magis integras quam erant: quare opera preium censui eatenus correctam lamellam iterum adhibere. Cete- ra iſtic legi poſſunt.

XLVIII S. HILARUS.

Ab an. 461
ad 467, an.
5, men. 3,
dies 10.

* Bar. an. 6
m. 9, d. 29.

HILARVS, natione Sardus, ex patre Crispiniano, fuit tempori- bus Leonis in Oriente, Severi in Occidente imperantium, à die XII Novembriſ, in Dominica anno CCCCLXI, uſque in XXI Februarii CCCCLXVII, per annos u, menses IIII, dies x; ſe- pultus ad S. Laurentium in crypta, juxta corpus B. Sixti, x Septembriſ, quo colitur: & ceſſavit Episcopatus dies XI.

*Cur elim-
rati ordina-
rum Hilarii
17 Novem-
bris.*

A Gentes de S. Leone XI Aprilis, credidimus Natalem Hilari Successoris diem, id eſt Ordinationis Episcopalis Anniversarium, fuiffe XIIII Novembriſ; eo quod tali die celebratum fit anno CCCCLXU Concilium quadraginta octo Episcoporum ipſo presidente, qui etiam in epiftola uillu data IIII No- das Decembris, ad Epifcopos diversayum Provinciarum Gallia, mentionem facit ſententia à ſe lata contra Her- mem Narbonensis Eccleſia Epifcopum, cum inquit: Præſidente Fratrum noſtrorum numeroſo Conci-ilio, & ex diversis Provinciis ad diem Natalis noſtri in honorem B. Petri Apoſtoli per Dei gra- tiam congregato, præſidentibus Fratribus & Co-epifcopis noſtris Fausto & Auxanio id à nobis eſt pacis cauſa conſtitutum. Vbi, nihil dubi- tantes, quin verba, Præſidente & Præſidentibus; pro Præſente & Præſentibus obrepiffent, quia ap- parebat præſediffe iſpum S. Hilariuſ; eamdemque epiftolam (nam Consules nulli aderant in editione Binii, qua ſola tunc ad manum erat) datam rati eodem tem- pore quo & Epiftola XI, ad Ascanium & universos Epifcopos Terraconenſis Provincia, data IIII Kalendas Ja- nuarii, Baſiliſeo & Hermenirico Viris Clarissimis Consulibus, id eſt anno CCCCLXU, in qua ſimiliter dice- batur, leotis in conuentu Fratrum, quos Natalis mei festivitas congregauit litteris vestris: hac, inquam, omnia inter ſe conuerentes, omnino peruaſimus nobis, & de Concilio, die XIIII Novembriſ celebrato, in his epiftolis agi; & eumdem diem indicari fuiffe iſpi Pontifici Natalem.

2 Neque vero etiam nunc ab hac ſententia multum diſcedendum putamus, ſed eatenus nobis illuſtrandum, nunc po- quatenus opus eſt. Nam primum non dicitur iſpo Nata- lis die factam eſſe Synodus, ſed ab iis factam qui ad Natalē convenerant. Præceſſerit ergo hilarietas diei iſtius ſeriam de negotiis ecclieſiaſticis conſultationem, & ſic dicatur hac ſecuta, ut non in feriam XI cadat Ordina- tio Epifcopalis, ſed in Dominicam. Praterea ex nova Conciliorum editione Labbei noſtri diſco, Epiftolam VIII datam eſſe GL. P. (id eſt Glorioſiſimo Princeps) Seve- ro Auguſto Consule, id eſt anno CCCCLXII, quando Conſularum in Oriente gerebat Imperator Leo II, in Occidente Imperator Severus ſolus ideo hic nominatus. Reſpicit ergo Epiftola illa non ad iam dictam Synodus, cu- juſ extant Canones, tamquam biennio poſt habita; ſed ad alium ſimilem conuentum, ſimiſi occaſione & tempore ante celebrauit. Neque exiſtimet aliquis non ideo ſequi, quod etiam Synodus iſpa, cujus Canones extant, habita ſit occaſione Natalis; eo quod poſit illa eſſe diuerſa à conuentu Nataliſio cujus meminit Epiftola VIII, & hic il- lum pluribus mensibus præceſſe. Continet enim ſen- tentiam, in Nataliſio conuentu latam, ſicut & prior Epiftola: & cum ſint amba data mense Decembris, con- sequens eſt conuentum, in quo utraque late ſententia eſt, recenter fuiffe habitum; adeoque Natalem Hilarii apte re- ferri in XII Novembriſ.

3 Confirmans hoc idem Marianus Scotus in Chronico, Baronii en- dius Novembriſ ordinatū Hilarium Papam ſcribit, ror corre- auctor alias in tam antiquis fidei non magna: ſed hanc ei ſtue ſe bic commodant Acta, quibus etiam motus Baronius fuit,

F

ut

A ut Marianū teneret sententiam. Sed dum cæpta semel via progreditur, pergitque diem Cultus pro Mortuali accipere, primum quidem Catalogos arguit quod inter Leonem (quem XI Aprili defunctum credit) & Hilarum solum vi dies Sedū vacantis notent: deinde statuit Hilarom obiisse x Septembri, adeoque sedisse annos XI, menses X, minus II diebus; calculo utique proprio. Anastasi- ni quidem Codices in numeris variant, & annos XI, menses IIII numerant: sed in annis convincuntur errare per designationem Consulū.

4 Inter pontificium mensum utrū admittere Baronius ^{HILARUS.} Cogitatur, ne discedat à certius noto Hilarii Natali, cum pontificium tanta cessationis neque necessitas, neque causa illa vero contractum simili occurrat. Hinc apparet quanto aptius chronologia nostra quam illius procedat, quibus XI dies sufficient, temere à Catalogi transcriptore conversi in VI vel VII (sic habet Ms. nostrum & quedam Anastasi exemplaria) in libro Pontificali rectius notati X.

XLIX S. SIMPLICIUS.

IMPLICIUS, natione Tiburtinus, ex patre Castino, fuit temporibus Anthemii & successorum in Occidente, atque Odoa-^{ab an. 467}
cris Regis, Leonis item & Zenonis Augustorum in Oriente,^{ad 483 an.}
à die u Martii Dominica II Quadragesimæ anni CCCCLXVII usque ad X Februarii anni CCCCLXXXIII, per annos Xu, menses XI, dies XI*, sepultus ad B. Petrum II Martii, quando colitur: & cessavit Episcopatus dies XI.^{Bar. an. 15 m. 5, d. 10.}

B Ratio temporis.

M Arcellinus Comes hæc tenus recte hujus quoque Pontificis initium signat Puseo & Joanne Cosl. sed rotundis dumtaxat numeris utens, & solum Xu annos Simplicio adscribens, Successorem ei dat uno anno citius, quam id patienter ipsius Epistola, data Idibus Julii C UIII Idus Novembris, Severino V. C. Consule, id est anno CCCCLXXXII: quod fieri non potuisset, si supra annos Xu solum sedisset ille, ut

Anastasiana exemplaria excusa habent paucos dies; ut vero manuscripta & codex noster cum nostro Catalogo, mensem I. Ergo praefixo, qui excidiſſe videtur, denario, usque in sequentem annum prorogo ei Pontificatum, nihil quo id retetur (quod quidem videam) obſtrante: & Interponiticii dies uero in XI, ut pro Successoris ordinatione Dominica habeatur: quod iterum post sequentem Pontificatum judico faciendum.

E

L S. FELIX III.

FELIX, natione Romanus, ex patre Felice Presbytero, Odoa-^{ab an. 483}
cris Regis temporibus & Zenonis Augusti, à Dominica Sexta-^{ad 492 an.}
gesimæ anni CCCCLXXXIII, XIII Februarii; usque ad XXX dies 18.
Januarii anni CCCCLXXXIII, per annos IIII, menses XI, dies
XIII, sepultus ad B. Paulum xxu Februarii: & cessavit E-
piscopatus dies XI.

Dias obitui.
30 Ianuar.

Dies obitui.
30 Ianuar.

C legebatur, die XXXI Ianuarii, Roma S. Felicis Papæ, qui pro fide Catholica plurimum laboravit, quodque Felici III applicavat Baronius, indicans iterum de eodem agi XXU Februarii, omnino putamus retainimus fuisse; nec ejus loco substituendum Felicem IV, & alterum illum diem Sepultura vel Translationis esse. Nam Felicem IV obiisse XXU Septembri, & sepultum XI Octobris infra docebimus. Nec me movet, quod in notis ad dictum diem dubitet Baronius, satisne certo ibi de Felici III agatur, cum iterum de eo agatur in Februario: utrumque vero ex antiquis Romana Ecclesiæ aut etiam Paulina Basilica monumentis in Martyrologium, quo illa ante Baronium utebantur, venisse reor.

Martyrolo-
gio ad 25 Feb. inseritus fuit &c. sed hoc recte Baronius correxit, scribens, tertius:
non facit autem ut diversos esse credam, aut aliquid in
ianuario mutandum fuisse, ibique intelligendum Quartum, cui melius dies suus proprius assignatus in Septem-
bri fuisse. Veterem in Februario errorem causaverat error
Ioannis Diaconi, dicentis in Vita Gregorii, quod ejus ata-
vus fuit quartus Felix, Apostolicæ Sedis Pontifex.
Lapsus utique hic est memoria aut calami: nam (ut recte in
notis ad Februarium prædictum observat Baronius) neque
Maji Tomus IV.

genus, neque atas ferunt, ut Quartus Felix fuerit atavus Gregorii, ipso Pontificatum gerente nati, aut etiam ante, cum econtra anni LXXXVII, qui inter mortem Territi Felicis & obitum Gregorii intercesserunt, non sint nisi mis longum tempus generationibus quinque explicandis. Et propter errorum qui natione Romanus fuisse scitur, uti scitur fuisse rem Ioannis Felix III, congruentius dicitur ejus Gregorii atavus, in Gregorii quem constat spectabili Senatorum (utique Romanorum) abnepotio, prosapia duxisse originem, quam Felix IV qui natio- ne Samnis, fuisse dicitur, ex Urbe Beneventana natus.

3 Porro quad spatium hujus Pontificatus, in numerandis VIII annis, mensibus XI, omnes conveniunt; varians in diebus. Et in hac varietate sumptus dies XII à Ms. no- stro & Anastasi MSS. exemplaribus quinque oblatis, eisque addidi ipsum diem mortis ut sint XIII.

4 Sub hoc Pontifice Odoacer, Herulorum Rex, A-
rianus quidem, sed Catholicus non modo non molestus, verū Pontificum etiam benivolus atque beneficus, priores omnes suas laudes quomodo ad obscuravit condita lege, prætextu pacis ecclesiastica conferre, Reges devo- vanda, que Pontificis Romani electio sine consensu Regis lata, rata esse vetabatur. Sed qui Ecclesiam subjugavit servitu- ti, sub qua deinde diutius gemuit, suam ipse libertatem ad- mistit, obfessus Ravennæ, regnumque etenus gloriouſum. Et à mari Hadriatico usque ad Baliticum patens, cum Theodorico Gothorum Rege partiti in Italia coactus est; ac paulo post ab eodem occisus, Italiam Gothis re- nendam reliquit: quorum Reges id, quod ipse sibi fecerat,

i 2 in

FELIX III.

in Pontifices juris usurparunt. Hoc tamen non obstat, quo minus, Pontifice mortuo, conveniret Clerus & populus statim ad Electionem, & Episcopum ordinaret, quam cito poterat; ne scilicet à Rege prævenirentur: quod haud diu post, mortuis Felicis successoribus Gelasio & Anastasio, schismati formando occasionem dedit; dum

confasceret in Regis manu esse Ordinationem: sic factum irritare. Hoc tamen ne faceret, prohibuit singularis Dei providentia, Rege barbaro, pro posteriori parte suffragiorum & prioritate Ordinationis Roma facta, delatam ad se causam decidens in favorem Symmachi, sic ordinatus à Romanis.

D

LI S. GELASIUS.

Ab an. 492
ad 496 an.
4, m. 7, d. 7.* Bar. an.
4 m. 8 d. 9.

ELASIUS, natione Afer, ex patre Valerio, fuit temporibus Theodorici Regis & Anastasii Augusti, à die 11 Februarii, festo Purificationis eademque Dominica, anni CCCCLXXXII; usque ad 1111 Septembris, natæ Virgini sacram, anno CCCCLXXXII; per annos 1111, * menses 111, dies 111, sepultus xx1 Novembris, apud B. Petrum, quo die inscriptus est Martyrologiis, & Præsentationem B. M. V. in templo Orientalis Ecclesia ab antiquo celebrabat. Cessavit Episcopatus dies 111.

B
Ordinatus,
mortuus, se-
pultus festo
D. Virginis.

Non est otiose prætermittendum, quod tam generosus Deiparae propugnator contra Nestorium, quique eidem invenitur apud Anastasium edificasse Basilicam, in fundo Crispini via Laurentina, milliariorum ab urbe Roma xx, sic ultro ferente Chronologia, inveniatur ordinatus Episcopus, defunctus, & tumulatus tribus Deipara ejusdem festis. Hoc autem

quia non puto casu, sed consilio divino accidisse; ideo magis confirmor in ea quam teneo ratione ordinandorum temporum: quod utinam ipsa Theodorico favente porro pergit succedere. Eximias ipsis Gelasii laudes vide in epistola Dionysii exigu ad Julianum Presbyterum, edita in Collectione Romana Holstenii ad calcem partis I pag. 268.

E

LII S. ANASTASIUS.

Ab an. 496
ad 498 an.
1, m. 11,
dies 25.

* Bar. d. 23

NASTASIUS, natione Romanus, ex patre Petro, fuit temporibus Theodorici Regis & Anastasii Imperatoris, à die xu Septembris, in Dominica eademque octava Natae Virginis, anni CCCCLXXXII; usque in ipsum diem Natalem Deiparae, 1111 Septembris, anno CCCCLXXXII, per annum 1, menses xi, * dies xxu: & cessavit Episcopatus dies 1111: ipse vero sepultus fuit ad S. Petrum xiiii Novembris.

Baptismus
Clodovei.

C

Interpontificii dies 1111 (ex quibus Auctor Ms. no-
stri fecit 111 & liber Pontificalis xx) habemus ex
Anastasio Bibliothecario, per eosque ducimus ad Do-
minicam, commodam ordinando Successori. Baronius ad se-
quentem Pontificatum rerum baptisnum Chlodovæ, pri-
mi inter Francorum Reges Christiani; non id facturus, si
tunc in manibus fuisset ipsiusmei Anastasii ad eundem E-
pistola, ea super re gratulatoria; que nunc in Labbeana

Conciliorum editione habetur inscripta Clodoecho Ana-
stasius, usque erit ad 1 Octobris illustranda Vita S. Re-
magii, geniti Apostoli, à quo baptismus iste peractus
fuit.

2 Porro idem Marianorum festorum concursus in hoc F
quoque Pontifice, verosimile nobis reddit, ipsum etiam Concursus
festerum fuisse Gelasio supparem in affectu erga cultum Deipara D. V.
Virginis.

Ab an. 498
ad 514 an.
15, m. 6,
dies 25.* Bar. m.
7, d. 27.

YMMACHUS, natione Sardus, ex patre Fortunato, fuit temporibus Theodorici Regis & Anastasii Augusti, à die xiiii Septembris, anno CCCCLXXXII, secunda Do-
minica mensis; usque ad ui Aprilis, anni DXIII; per annos xu, menses ui, * dies xxu; sepultus apud B. Pe-
trum xiiii Julii: & cessavit Episcopatus dies ui.

Interpon-
tificii defini-
di ratio

Hos ui dies facile fuit à transribente Catalo-
gum veterem converti in 1111, eosque male A-
nastasius aliisque auxcrunt ad 1111; cum pra-
cise ui dies successorem Symmachi ducent ad Domini-
cam. Facile nihilominus potuit unius diei differentia ipsis
etiam auctoribus obrepere, tum maxime, cum nocte mo-

riens Pontifex, ipsam quoque in sequentem diem videtur
vacuum reliquise, & Interpontificii spatis adnumerabi-
lem: quod tamen faciendum nobis non putamus, ut uni-
formiter progrediamur, sed quacumque hora diei aliquipus
naturalis, nocturna seu diurna, obierit Pontifex (de hoc
autem constare nihil nobis potest in silentio antiquorum)
in hoc tra-
ctatu for-
vata.
ipsum

A ipsam diem Pontificatus ejus relinquimus. Inter pontificium à die sequenti inchoantes, & terminantes ante diem qua Successor est ordinatus.
Dies mortis per perpetam notitiam. 2 Nescio quis in libro Pontificali ex suo calculo hic presumpsit inferere, quod Symmachus sedit à die x Kal. Decembris, usque in xiiii Kal. Augusti, hoc ipso indicans diem Sepultura à se confundi cum die Mortis. Spurium hoc vitulamen esse adeoque nullius auctoritatis, SYMMACHUS prodit uniformis totius libri stylus, ab initio usque S. Gregorium & finem seculi ui inclusive; ubi nubiam definuntur dies Pontificatum terminantes, nec aliis quam Sepulture dies exprimitur.

LIV S. HORMISDAS.

ORMISDAS, natione Campanus, ex parte Justo, de civitate Frusinone, fuit temporibus Theodorici Regis, Augustorum que Anastasi & Justini, à die xiii Aprilis, Dominica ii post Pascha anni DXXIII, usque xxx Aprilis DXXIII, per annos viii, dies xiiii*, sepultus ad Beatum Petrum uiii Augusti: & cessavit Episcopatus dies ui.

Novennium Sedis. **C**atalogi nostri seu potius topographi errorum, qui etiam libro Pontificali obrepit, ut corrigendum esse juxta concordem Anastasiorum omnium exemplarium consensum cum Marcellino Comite, & scribendos uiui, luculenter probat Auctore Ms. nostri, nescio qua felicitate accuratius exemplar nactus ubi non minus quam in duobus sequentibus, Joanne & Felice, nominantur Consules ab Auctore coave, hic tandem redeunte ad stylum prime vetustissimae partis Catalogi primi in S. Urbano definentis non repetendo scilicet nomina Consulum, sub quibus desit unus, alter caput; sed semel dumtaxat singulos nominando. Sic autem scribit, Sedis Hormisdas annis uiui, dies xiiii. Fuit temporibus Theodorici Regis & Anastasii Augusti, à Consulatu Senatoris, id est ab anno DXXIIII, ad Consulatum Symmachi & Boëii, id est annum DXXII: post quem sequenti anno adhuc vixerit Hormisdas, siquidem idem Ms. nostrum initium successoris ponit à Consulatu Maximi, id est anno DXXIIII, usque ad Consulatum Olibrii, anno DXXII; & Felicis IV à Consulatu Mavortii anno DXXII usque ad Consulatum Lampionii & Orestis anno DXXX. Qui Consulatus, à coave Auctore sic scripti, certissimum Chronologia fundamentum substernere videntur.

Anni notatii per Consulas. **2** Quod ad Hormisdas Epistolas attinet, hic notatum velim, ram quidem que xl in ordine est, ad Germanum & socios Constantinopolim legatos, jubens inter alia scribere, ubi aut sub qua festivitate Resurrectionis Dominicæ egerint diem (erat autem hoc Eutharico V. CL. Cosi id est anno DXXIIII, celebranda xxxi Martii) non recte signatam scribi ui Kalendas Majas; sed neque sequenti, qua miratur non venire responsum

Mendum in epistola indicatum. circa litteras à se directas Constantinopolim, quod creditur se posse suscipere ante diem Ascensionis Dominicæ, occurrentis die uiui Maii, bene subnotatur dies iiii Kalendas Maii. Prior enim ante Pascha data fuit, altera post Ascensionem, justumque intercedere debuit spatium, quo ire Constantinopolim littera & responsum ad eas venisse posuerit. Sub prima censeo legendum ui Kalendas Martias; sub secundis vero, iiii Idus Maii.

3 Hincmarus in Vita S. Remigii, composita annis circiter CCCIX post mortem Hormisdæ, ex libro Pontificali, eadem qua Anastasius Bibliothecarius credulitate, transcriptis, quod eodem tempore (Hormida scilicet) venit Regnum, id est Tiara Pontificis, unius aetate illâ coronamen, cum gemmis pretiis, à Rege Francorum Clodovæo Christiano, donum B. Petro Apostolo: & nihil dubitanus idem Hincmarus de hujus textus sinceritate, eidem consequenter subnecrit epistolam, veluti ab Hormilda Papa scriptam ad S. Remigium, Clodovai (quem Ludovicum vocat) baptizatorem, qua is Sedis Apostolica Vicarius constitutus per universum illius regnum. Verum obiit Clodovæus anno DIX, quinquennio citius quam Hormisdas Pontifex crearetur: & veteris Catalogi Auctore solum hac verba habet: Eodem tempore venit corona aurea, cum gemmis pretiosissimis, donum à Rege Francorum: non addens quo. Regnum autem Francorum quadripartitum tunc erat in totidem Clodovæi filios, Theodoricum, Chlodomerum, Childebertum & Clotharium: qui cum omnes Hormisdæ supervixerint, non est facile istius doni auctorem nominare. Igitur Clodovæi nomen per perpetam intrusum est textui illi; & ipsa epistola, si non tota, eatenus falso suspecta manet, quatenus Hormisdæ attribuiteur.

E

Alia ad S. Remigium confitita.

F

LV S. IOANNES.

OANNES, natione Tuscus, ex patre Constantio, fuit temporibus Theodorici Regis & Justini Augusti, à die ui Kalendas Maji, dominica iii post Pascha anni DXXIIII: sedit annos ii, menses uiui, dies circiter xii, usque ad diem circiter xxii Februarii anno DXXII; quando Constantinopoli redux, à Theodosio Rege conjectus est in carcerem Ravennensem; ejusque ærumnis maceratus, ibidem extinctus est die xiii Maii, & sepultus Romæ in Basilica S. Petri xxii * Maii: itaque dicendus esset post suam Ordinationem vixisse, annos iii, dies xii: & cessavit Episcopatus à die mortis ejus mensem i dies xxii; mortuusque est interim Theodosius, die xxxviii post obitum Joannis, id est ui Julii.

IOANNES:
Tempus Se-
dis cur fi-
niatur cum
die captivi-
tatis

Hac ratione existimo optime conciliari tempora cum verbis antiqui Catalogi maximaque fide digni, sed non satis intellecti ab iis, qui tempus captivitatis Abdicationisque injuste non distinxerunt à die Mortis, & hanc considerant cum die Sepultura Romana, verosimilias non nisi post obitum successoris facta. Si enim anno, immediate mortem Joannis secuto, facta fuisset faci corporis translatio; non omisisset Auctor, eo tempore scribens, diem locumque annotare, sicuti postea cum notavit Auctor Libri Pontificalis, atque post eum Anastasius, unde ceteri diem cultu anni resuuerunt. Quia tamen cur transla- nibil obest quo minus, intra decem dies, Ravenna Romanum deferriri corpus potuerit, indulgente id Theodorico, quia etiam fieri potuit, ut verba hoc: Cujus corpus transla- tum de Ravenna sepultum est in Basilica S. Petri Apostoli vi Kal. Junii Olybrio Consule, id est ipso anno obitus DXXII. Quia inquam fieri potuit ut hoc verba ipsius veteris Auctoris sint, & solum per secundam librarii exciderint; ex eo quod unicum dumtaxat vidimus Ms. ideo non ausim certo affirmare longiorum transferendi corporis moram, licet non levem congruentiam videam in Bonifacio Papa II, origine Gotho, ac proinde apud Gothos gratio, ut ipse fuerit auctor ejusmodi Translationis.

B

2 Credibile est autem, quod Rex Barbarus, posuisse in vinculis Joannem Pontificatum abdicare se coegerit, vel ipsem pro tyrannico imperio illum eo privatum denun- tiaverit, ac Romano Clero scriperit, mandans ut eligerent alium, nominatimque illis designaret Felicem: quod cum illi facere constanter, recusasset, quod vivere Joannes, ac ne deinde quidem vellent agere, sed prætenderent Elec- tionem liberam esse debere; ortum sit schisma inter par-

tes, quarum una diurnioris vacationis studio Regi obe- diendum sustinebat, quando jam licite pareri ipsi poterat. nec nisi posset Cum vero etiam Theodoricus excessisset è vivis, eaque Theodorici mortem suam Roma efficiuntur; & appareret, Regios ministros scipius Fe- nepotem successorem facile impulsuros, ut paternum judicium lice- tueretur; tum vero omnes, facta ex necessitate virtute, in Felicem, alias tanto gradu dignissimum, conspirasse. Hec autem ut sic esse gesta appareat, lumen ipsam Athalarici Regis Epistolam, super ea re urbis Roma Senatu dire- ctum, hic apponere.

3 Gratissimo nostro profitemur [acepisse] ani- mo, quod gloriissimi Domini avi nostri respondi gratanter id stis in Episcopatus electione judicio. Oportebat ejus nepote enim arbitrio boni Principis obediri, qui sapienti Athalarico. deliberatione pertractans, quamvis in aliena religio- ne, tales virtus est Pontificem delegisse, ut nulli me- ritu debeat displicere: ut agnoscatis illum hoc op- tasse præcipue, quatenus bonis Sacerdotibus Eccle- siarum omnium religio pullularet. Recepisti igitur virum, & divina gratia probabiliter institutum, & Re- gali examinatione laudatum. Nullus adhuc pristina contentione teneatur: pudorem non habet vieti, cuius votum contigit à Principe superari: ille quinimo suum efficit, qui eum sub puritate dile- xerit: nam qua sit causa doloris, quando hoc & in isto reperit, quod alteri in partem ductus opta- verit? Civica sunt ista certamina, pugna sine fer- ro, rixa sine odio: clamoribus non doloribus res ista peragitur: nam etsi persona submota sit, nihil tamen à fidelibus amittitur, cum optatum Sacerdo- tium possidetur.

E

DISSERTATIO XII.

De quibusdam huic Joanni Papæ minus verosimiliter affictis.

Titulus in
Vaticano
cuius Joan-
nus sit non
constat;

C

Decretalis
ipsi affixa,
neque quod
quam Secundi, vel alterius posterioris Joannis Titulus
iste munificientiam commendet. Aque incertum esse pos-
tum Jugurta Tomasi lib. I Hist. Senensis, Macea-
brinus de Laudibus Herruriæ, Petrus Castruccius
Florentinus in Hebdomade historica, aliquique ab Au-
toribus Fastorum Senensem allegati, Joannem hunc Pa-
pam faciunt Senensem, ejusque natales in vico Fon-
tis-blaudi statuunt. Viderint ipsi quomodo suam istam
seu traditionem seniorum, seu juniorum inventionem vero-
similem reddant.

Decretalis
ipsi affixa,
hic fuerit
natus Se-
nensis:

2 Idem porro qui pluribus aliis Romanis Pontificibus
antiquis temere consarcinatas Decretales supposuit Isidorus
Mercator sive Peccator, etiam huic Sancto ausus est affi-
gere unam, cum omni temporum ratione, & certiorum Au-
torum relationibus pugnantem. Etenim datam finxit
111 Idus Junii, Maximo & Olybrio Consulibus: cum
seorsim singuli Consules fuerint. Maximus anno DXXII, ^{cum potius}
quando 111 Idus Junii adhuc vivebat Hormildas Papa;
Olybrius anno DXXI, quando Joannes XIIII Maii
obiit, adeoque ad 111 Idus Junii vivendo non pervenit.

Sed leve est istud; posset enim interpolatori alicui imperito adscribi tam male notatus Consulatus & dies: substantiam ipsum videamus. Fingitur ergo, ut alia præterea, Episco- pos adhortari Joannes, ut armatur gladio Spiritus san- fias Asia- Et contra Ariorum perfidiam: & Ecclesiæ, inquit norum con- Ariorum ubicumque inveneritis, Catholicas eas dicis enim Constanti- nopolis ecclæ- sacras Cæ- tholicas,

divinis precibus & operibus absque ullâ morâ con- secrate. Quia & nos, quando fuimus Constantino-

poli, tam pro religione Catholica, quam & pro Re- gis Theodorici causa negotii, suadente atque hortante, Arianoque extirpante, piissimo atque Christia-

nissimo Justino orthodoxo Imperatore, qualcumq;

illis in partibus eorū ecclesiæ reperi potuimus, Ca-

tholicas eas, Domino opem ferente, consecravimus.

F

3 Et quamquam prædictus Theodericus Rex, eorum peste tristis intrinsecus, & obvolutus extrin- secus, nos & omnem regionem nostram perdere, & faceris us gladio & igne consumere minetur, nolite tamen illis redde- propterea deficere, sed viriliter in agro Dominico elaborare stude. Hac ibi. At in Catalogo dicitur Ju- stinus Augustus Joanni omnem concessisse petitio- nem, & propter sanguinem Romanorum reddidisse hæreticis ecclesiæ, secundum voluntatem Theodo- rici Regis hæretici, ne Christiani, maxime Sacerdo- tes, ad gladium mitterentur. Quæ paucis apud Ana- gustum & in antiquis Breviaris ita leguntur: Joannes Papa & Senatores omnia meruerunt, & liberata est Italia à Theodoricō Rege hæretico. Theophanes, ne Ariani ab hæreti sua per vim abducerentur. Paulus Diaconus lib. 15 Historia Miscella videtur hanc rem cum ista moderatione exponere. Postulant, inquit, ut Augu- stus suæ legationis seriem, quamvis esset injusta, li- benter exciperet, Italiæque periturae consuleret. Quorum fletibus Justinus permotus, eis quod pote- bant

Abant concessit, Arianosque sui juris reliquit. Ioannes vero Pontifex revertens à Constantinopoli, cum quibus erat protectus, cum ad Theodosium Ravennam venisset, Theodosius malitia commotus, quod eum Justini Catholicae pietatis defensor honorifice suscepisset, eum simul cum sociis carceris afflictione peregit.

*Gregorius
Turon. de
eodem rela-
tio.*

4. Aliquid quidem fabulatori isti fundamentum praebuisse videtur Gregorius Turonensis; eodem seculo sexto, quo fuerat S. Joannes, extinctus, librum de Miraculis & gloria Martyrum scribens; dum cap. 40 de Joanne Episcopo sic loquitur: Multi quidem sunt Martyres apud urbem Romanam, quorum historiae passionis nobis integræ non sunt delatae. De Joanne tamen Episcopo, quoniam ager eius ad eos usque non accessit scriptus, quæ à fidelibus comperti, tacere nequivi. Hie cum ad Episcopatum venisset, summo studio hereticos execravit, Ecclesias eorum in Catholicas dedicavit. Quod cum Theodosius Rex compertisset, furore succensus, quia esset lector Arianæ datus, jussit gladiatores per Italiam dirigi, qui univer-

sum quotquot invenisseut Catholicum populum, DISSERTA-
jugarent. Ita Gregorius, sed etiam fateatur, solo relatu TIO XII.
ita se audiisse, apparuit eum accepisse Iustini Imperatoris
factum, perpetuam confusum cum plane contrario facto Io-
annis. Hinc, nulla etiam facta Constantinopolitana lega-
tionis mentione, narrationem suam sic prosequitur:

5. Hæc audiens B. Ioannes, ad Regem ne hæc fierient, deprecaturus accedit. A quo cum dolo su- minus ac-
ceptum alligavit eum, & posuit in carcere, di- curata.
cens; Ego te faciam ne audeas contra sectam no-
stram amplius missicare. Positus vero sanctus Dei in
carcere, tantis atritus est injuriis, ut non post mul-
tu tempus spiritum exhalaret, obiitque in carcere
cum gloria apud urbem Ravennam. Domini autem
misericordia statim ultionem super Regem impro-
bum interrogavit: nam subito à Deo percussus, plati-
gis magnis exinanitus interit, suscepitque protinus
perpetuum gehennæ flammantem incendium. Sed
etiam hoc ex S. Gregorio Magno accuratius inveniet Le-
ctor deductus ab Henichenio ad diem xxiiij Maji, quo
Acta ejus dantur.

LVI S. FELIX IV.

ELIX, natione Samnita, ex patre Castorio, fuit tempore Atha- *Ab an. 526*
larici Regis, à die xii Julii Dominica u post Pentecosten anni *ad 530 an.*
4. men. 2,
DXXI, usque ad xxu Septembris anni DXXX; per annos IIII, *dies 14.*
menses II, dies XIU; sepultus XII Octobris, verosimiliter ad * Baron, d.
S. Petrum: & cessavit Episcopatus dies III.

*Erratum
à transcri-
bente Cata-
logum,*

In hoc Pontifice finit secundus ille Catalogus, quem ante tomum I Aprilis Henichenius edidit, & qua- tenus tunc potuit cum priore antiquiorique illustravit, numeros in originalibus per litteras Romanas scriptos ad longum exprimens: quod nobis hic non putavimus fa- ciendum, ut citius apparet quid & quam facile in iis alterari potuerit vito transribentium, videlicet u pro II & contra. Et sane libreriorum sociorum magna factum oportet agnoscere, ut in hoc ultimo Pontifice, in quo accuratio summa videbatur promitti, notatis non solum no- minibus Consulatum, sed etiam primo ultimoque die, plus turbatum fuerit in transribendo. Nam primo solum scri- buntur anni IIII, dies XIU; ubi interponendos menses II, clamat consensus Anastasiorum omnium ex- exemplarium, Anastasium autem aque ac Autorem Ms. nostri multum hoc Catalogo usum scimus. Eodem menses XI etiam habet Catalogus III, de quo infra, Anastasio antiquior. Eodem denique requirunt termini utrinque notati à die XIU Iduum Iulii, usque ad XIU Iduum Octobris.

*omissione
mensium 2,
designando
diē mortis,*

2. Sed & hic novus se detegit transribentium lapsus, cum constet à XI Iulii ad XI Octobris non perva- niri per menses II, dies XIU. Ergo pro XIU Iduum Octobris, legendum suggero XI Kalendas Octobris: & sic interjecto triduo vacantis Episcopatus, quod idem Catalogus assignat, veniet ad diem XXU Septembris, qua anno DXXX Dominica fuit. Verum dum atten- tius considero singula, existimo ultimorum trium elogio- rum scriptori id omnino accidisse in Felice, quod auctori primi Catalogi accidit in Liberio, ut solum scripsit: Felix, natione Samnita, ex patre Castorio, sed it do que au- annos à Consulatu Mavortii usque ad dor vacua à die XIU Iduum Iulii usque in Hic fecit Basilicam SS. Cosmæ & Damiani in urbe Roma juxta templum urbis Romæ. Suppleturus cetera Auctor erat quando Pontifex obiisset.

*& supple-
ndo que au-
tor vacua
dimiserat
spatia,*

3. Hoc autem fecerit is qui deinde addidit Pontificum

duodecim sequentium nomina, numerumque annorum, mensum, ac dicnum quibus unusquisque sedet, usque ad conjecturæ S. Gregorii Decessorem Pelagium, id est usque ad ex- factâ ex die tremos annos seculi XI; sed fecerit perquam infelicer, sepultura. scribendu usque in diem XIU Idus Octobris, quia hunc reperiebat Depositio assignatum, & pro sepultura no- rando XIU Idus. Id vero non attendentes Anastasius a- liisque, utrobique scripserunt XIU Idus Octobris. In- terim notaverit ille annos XIU, menses II, dies XIU, sicuti antiquitus notatos reperit, nec attenderit, quam id parum effet ad terminum ex die Sepultura ac- ceptum.

4. Porro ex prædicta Regis Athalarici Epistola haberi- videtur, quod Romani Cleri ac populi pars constantior, intellecta S. Joannis morte, elegerit alium, pro quo obi- nendo frustra apud Theodosium institerit, aliis Regi obe- diendum censemib; unde civica illa extiterint certami- na, pugna sine ferro, rixa sine odio, clamoribus non doloribus peracta. Vnde quis ille Electus fuerit nulla pos- sumus conjectura assequi: solum de Felice ait Catalogus 3, Ipse ordinatus est in quietem, id est, ad quietem Ec- cleſia obtinendam. Nominatur vero sequentis anni Consul Mavortius: quia (uti apparet) auctori hujus ultime partis consilium fuit, juxta stylum primi catalogi, eosdem cur Col. Consules non iterare: qui ergo Pontificatum Joannis fi- niverat cum Consule anni DXXI Olybrio, necesse nota- habuit primum sub ejus successore Consulem nominare anni DXXII Mavortium.

5. Fueritne hic Quartus Felix ullis Sanctorum Fastis unquam adscriptus, aliter quam sub errore Iohannis Diaconi, quo creditit S. Gregorius atavum ipsum fuisse, vehe- mente dubito; jam enim vidimus quam merito in Romanis Martyrologiis, post annum MDCLII excusis, ad xxu Fe- bruario mutatum id sit, substituto numero XI. Quod autem non in solo numero, sed in ipsa persona quoque erraverit Iohannes, monstrat ipse dum addit, eundem esse, qui Ba- silicam SS. Cosmæ & Damiani Martyrum via sacra juxta

F

FELIX IV.

An hic Pontifex Sanctis adscriptis aliis quam ex errore? juxta templum Romuli venustissime fabricavit. Ad diem autem xxx Ianuarii, quo de Quarto agere elegit Bollandus, in antiquioribus quidem usque ad editionem Gregorianam anni MDLXXXVII inclusivae nullus nominabatur Felix: postea Baronius simpliciter addidit (non indicato sive ubi id habuit) quod usque hodie legitur, Romæ S. Felicis Papæ, qui pro fide Catholica plurimum laboravit: in Notis autem propendet ille, ut elogium istud Tertii Felicis (littere iterum in Februario recurrentis) potius esse credat quam Quarti: jam autem vidimus hunc esse diem quo obiit Tertius. Quod vero Panciroius, in Thesauris abscinditis urbis Roma, opinetur hujus esse Reliquias in ecclesiis S. Thomæ & S. Sixti, mera est conjectura, adeoque ad cultum ejus probandum non sufficit; ut is in Ianuarii nostri recognitione fortassis sit ad Pratermissos amandandus, nisi interim certius aliquid Roma adferatur. Manet tamen illius virtuti hoc adscriptum Epitaphium, à Bollandio relatum ex Appendice antiquarum inscriptionum du Cheyne; nec non à Baronio post tom. XI appositum addendis anno 530.

Certa fides justis cœlestia regna patere,
Antistes Felix quæ modo latus habet.
Prælatus multis, humili pietate, superbis,
Promeruit celum simplicitate locum.
Pauperibus largus, miseris solatia præstans,

B

Sedis Apostolicæ crescere fecit opes. 6 Quæ sub nomine hujus Pontificis circumferuntur epistola, earum primam & secundam videlicet vitio labore merito censuit Labbeus noster: data enim utraq; fingitur Lampadio & Oreste Coll. prima Kal. Martii, quando confite. Decretales in vivis adhuc Felix fuit, secunda vero, XI Kal. Novemboris, quando jam sedebat Bonifacius, & quidem mortuo Diocoro certus Pontifex, ut constat ex Anastasio. Tertiam epistolam, quæ vulgo notabatur P. C. M. Ieu Bœtii V. C., vindicari à nota falsitatis putavit Sirmundus, ex suo Arelatensti Codice solum legi jubens, Post Consulatum Mavortii: quo facto notaretur annus DXXVII, qui XI Nonas Februario Felicis adhuc secundus erat.

7 Post Felicem alii IIII Pontifices inveniuntur, ab eo qui secundum Catalogum circa annum DLX transcripsit continuati hoc modo

BONIFACIVS sedit an. XI, dies XXI.
IOANNES sedit an. XI, men. XI, dies II.
AGAPITVS sedit menses XI, dies XII.
SILVERIVS sedit an. I, men. II, dies XI.
VIGILIVS sedit an. XI, men. II, dies XXI.
PELAGIVS sedit an. IIII, m. X, dies XIII.
IOANNES sedit an. XII, men. XI, dies XII.
BENEDICTVS sedit annos IIII.
PELAGIVS sedit an. X, men. II, dies XI.

Proximi
successores,

E

CATALOGVS III.

Ex antiquissimis membranis Palatinis Bibliothecæ Vaticanæ Cod. XXXIX
Armario I ante Psalmos Pœnitentiales.

Vandoquidem eruditissimus Schelstratus observarit, Anastasium Bibliothecarium ex primo Catalogo ita sumpsisse nomina Consulum, & ex secundo acta Pontificum ut numeros annorum, mensum, dierum atque ordinationum fere sumpscerit ex tertio, cuius meminit Henschenius in Prolegomenis ad Aprilium num. 535: eoque dignum censuerit, quem, licet ab Henschenio ibidem rejectum, Seriei Chronologice, usque ad Silvestrum deductæ, insereret; ipsum hic integrum exhibere placet, priusquam transeam ad alios XXXVI Pontifices, ex Anastasio ad hunc Catalogum collato describendos: in margine autem notabo varietatem Lectionis Anastasianorum Codicum, de quibus infra agendum distinctius; tunc scilicet quando omnes omnino alium numerum habent, non vero cum aliqui ex ipsis Catalogo huic consintunt; quos ea parte sinceriiores vulgatis esse censemus, propter hanc convenientiam.

BEATVS PETRVS Apostolus & Princeps Apolorum, Antiochenus, filius Joannis, provinciæ Galileæ vico Bethsaidæ, frater Andreæ, primum sedit cathedram Episcopatus in Antiochia annos XI, & in Romanam ingressus sub Nerone Cæsare, ibique sedit annos XX, menses XI, dies XI. Hic scriptis duas epistolas, quæ Canonice nominantur, & Evangelium Marci: & ordinavit Episcopos IIII, Linum, & Cletum, & Clementem; & Presbyteros X, & Diaconos VIII.

LINVS, natione Italus, regionis Tusciae, patre Herculano, sedit annos XI*, menses IIII, dies XI*. Hic ordinavit Episcopos XI, Presbyteros XIIII.

CLETVS, natione Romanus, de regione Vico-Patricii, patre Emiliano, sedit an. XI, mens. I, dies XI. Hic ex B. Petri præcepto XXU Presbyteros ordinavit in Roma.

CLEMENS, natione Romanus de regione Cœlio monte, ex patre Faustino, sedit annos XI, menses XI*, dies X. Hic ordinavit Episcopos XI, Presbyteros X, Diaconos XI.

ANACLETVS, natione Græcus de Athenis ex patre Antiocho, sedit an. XI, menses XI, dies X. Hic ordinavit Episcopos XI, Presb. u, Diaconos XI.

EVARISTVS, natione Græcus, ex patre Judæo, nomine Juda, de civitate Bethlehem, sedit an. XI, menses X, dies XI. Hic ordinavit Episcopos u, Pres-

byteros XI, Diaconos XI.

ALEXANDER, natione Romanus, ex Patre Alejandro, de regione Caput-Tauri, sedit an. X, * mer. XI, dies XI. Hic constituit aquam Sparionis cum * m. XI, Sale benedici. Hic ordinavit Ep. u, Presb. XI, Diaconos XI.

XISTVS, natione Romanus, ex patre Pastore, de regione Via-lata, sedit an. X, * mer. XI, diem XI. Hic * m. XI, d. constituit ut ministeria sacra non tangerentur, nisi XXI. à ministris. Hic ordinavit Episcopos XI, Presbyteros XI, Diaconos XI.

TLESPHORVS, natione Græcus, ex Anachorita sedi * an. XXI, mens. XI, * d. XXII. Hic constituit ut septem hebdomadas ante Pascha jejunium celebraretur, & in natale Domini in nocte ut Missæ celebrarentur, & Gloria in excelsis Deo caneretur. Hic ordinavit Presb. XI, Diaconos XI.

TGINVS, natione Græcus, ex Philosopho de Athene, cuius genealogiam non invisi, sedit an. XI, m. XI, * dies XI. Hic Clerum composuit & divisit gradus Ecclesiasticos. Hic ordinavit Episcopos XI, Presbyteros XI, Diaconos XI.

PIVS, natione Italus, ex patre Rufino, frater Pauli, de civitate Aquilea, sedit * an. XXIII, mens. XI, dies XI. Hic Angelo admonente præcepit Pascha die Dominico celebrari. Hic ordinavit Episc. XII, Presb. XIX, Diaconos XXI.

ANICETVS, natione Syrus, ex patre Joanne, de Vico-

- A**
- *a. ix. *Vico-Umisa, sedit an. *x, men. iiii, dies xii. Hic constituit ut Clericus comam non nutritret. Hie ordinavit Episcopos x, Presbyteros xiiii, Diaconos xiiii.*
- *m. iii. d. xxii. *SOTER, natione Campanus, ex patre Concordio, de civitate Fundis, sedit an. ix, *men. vii, dies xii. Hic constituit, ut nulla monacha pallam sacratam tangeret, nec incensum poneret in sanctam Ecclesiam. Hic ordinavit Episc. xi, Presb. viii, Dia. ix.*
- ELEVTHER, natione Graecus, ex patre Abundio, de oppido Nicopoli, sedit an. xii, men. iii, dies ii. Hic constituit ut nulla elea à Christianis repudiatur, quæ rationabilis humanaque esset. Hic ordinavit Episcopos xii, Presbyteros xii, Diaconos viii.*
- VICTOR, natione Afer, ex patre Felice, sedit an. x, mens. ii, dies x. Hic constituit ut Pascha die Dominico celebraretur, sicut & Pius. Hic ordinavit Episcopos xii, Presbyteros xiiii, Diaconos viii.*
- *P. xiiii. vel xv. *ZEPHERINVS, natione Romanus, ex parte Abundio, sedit an. iiii, mens. viii, dies x. Hic ordinavit Episcopos xii, Presbyteros xiiii, Diaconos viii.*
- CALLISTVS, natione Romanus ex patre Domitio, de regione Ravennatum, sedit an. vii, men. ii, dies x. Hic ordinavit Episc. viii, Presb. xii. *Diac. xii.*
- VRBANVS, natione Romanus, ex patre Pontiano, sedit an. xiiii, menses x, *dies xii. Hic ordinavit Episcopos viii, Presbyteros xiiii, Diaconos viii.*
- *d. xii. *P. ix. *PONTIANVS, natione Romanus, ex patre Calpurnio, sedit an. ix, mens. vi, dies ii. Hic ordinavit Episcopos viii, *Diac. viii.*
- *P. vii. *FABIANVS, natione Romanus, ex patre Fabio, sedit an. xiiii, *mens. xi, dies xi. Hic ordinavit Episcopos viii, *Presbyteros xii, Diaconos viii.*
- *a. iii. d. x. *CORNELIVS, natione Romanus, ex patre Castino, sedit *an. ii, men. ii, *dies ii. Hie levavit corpora Apostolorum Petri & Pauli de Catacumbis. Hic ordinavit Episcopos viii, Presb. xiiii, Dia. xiiii.*
- LVCIVS, natione Romanus, ex patre Porphyrio, sedit an. iii, mens. iii, dies iii. Hic præcepit ut duo Presbyteri & tres Diaconi Episcopum in omni loco non deserenter. Hic ordinavit Episcopos viii, Presbyteros viii, Diaconos viii.*
- *a. iv, m. ii, d. x. *STEPHANVS, natione Romanus, ex patre Jobio, sedit *an. iii, mens. vi, dies ii. Hic constituit Sacerdotes & Levitas vestes sacratas in usu quotidiano non uti, nisi in ecclesia tantum. Hic ordinavit Episcopos viii, *Presbyteros viii, Diaconos viii.*
- XSTVS, natione Graecus, ex Philosopho, sedit *an. i, mens. x, dies xxii. Hic ordinavit *Episcopos viii, Presbyteros viii, Diaconos viii.*
- *a. ii. *E. ii. *DIONYSIVS, ex monacho, cuius generationem non potuimus reperire, sedit an. vii, mens. ii, dies viii. Hic Presbyteris ecclesiis dedit, & parochias & dioceces constituit. Hic ordinavit Episcopos viii, Presbyteros viii, Diaconos vii.*
- *P. ix. *FELIX, natione Romanus, ex patre Constantio, sedit an. iiiii, mens. iiiii, dies xxii. Hic constituit supra memorias Martyrum Missas celebrari. Hic ordinavit Episcopos viii, *Presbyteros viii, Diaconos vii.*
- *m. iiu. *EVTITIANVS, natione Tuscus, ex patre Marino, de civitate Lunis. Sedit an. i, mens. i, diem i. Hic constituit fruges super altare, & uva benedicentur. Hic ordinavit Episc. ix, Presb. xiiii, Dia. vi.*
- *P. xxii, *CAIVS, natione Dalmata, ex genere Diocletiani, ex patre Gagio, sedit an. xi, *men. iii, dies xii. Hie Ordines Ecclesiasticos disposuit. Hie ordinavit Episcopos viii, *Presbyteros xxiiii, Diaconos viii.*
- *m. ii, d. *MARCELLINVS, natione Romanus, ex patre Projecto, sedit an. ix, *men. iiiii, dies vi. Hic ordinavit Episcopos viii, Presbyteros viii, Diaconos vii.*
- Maji Tomus IV.*
- B**
- *D. xiiii. *MARCELLVS, natione Romanus, ex patre Benedicto, de regione Via-lata, sedit an. vi, men. vii, dies xxi. Hic constituit titulos in Urbe Roma propter baptismum & pœnitentiam. Hic ordinavit *Presb. *E. xxi. Diaconos vii.*
- EVSEBIVS, natione Graecus, ex Medico, sedit an. ii, men. i, dies xii. Hujus tempore inventa est Crux Domini nostri Iesu Christi, & Judas baptizatus est. Hic ordinavit Episc. xiiii, *Presb. xiiii, Dia. viii.*
- MELCHIADES, natione Afer, sedit an. xiiii*. Hic constituit ut nulla ratione die Dominicu aut u seria, d. viii. jejuniis quis de fidibus ageret. Hic ordinavit Episcopos viii, Presbyteros viii, Diaconos vii.*
- SILVESTER, natione Romanus, ex patre Rufino, sedit an. xxi, men. x, *diem i. Hic congregavit E- *d. xii. pisces & exposuerunt fidem Catholica, & Chrisma ab Episcopo confici, & baptizatum confirmari. Hic Dalmaticas præcepit indui, hie Sacrifidum totum in lineum pannum involvi. Hic ordinavit Epileopos lxu, Presb. xliii, Diaconos xxii.*
- MARCVS, natione Romanus, ex patre Prisco, sedit an. ii, men. viii, *dies xxii. Hic constituit ut Epileopus civitatis Ostia, qui consecratur [Episcopum Urbis] E Pallio utegetur. Hic ordinavit Episcopos xxii, Presbyteros xxii, Diaconos vii.*
- IVLIVS, natione Romanus, ex patre Rustico, sedit an. xii, men. ii, dies vi. Hic constituit ut nullus Clericus causam in publico ageret, nisi in ecclesia. Hic ordinavit Episc. ix, *Presb. xxii, Dia. viii.*
- LIBERIVS, natione Romanus, ex patre Augustino, sedit an. vii, men. viii, dies viii. Hic ordinavit Episcopos viii, Presbyteros xiiii, Diaconos vii.*
- FELIX, natione Romanus, ex patre Anastasio, sedit an. i, men. iii, dies ii. Hic ordinavit Episcopos viii, Presbyteros viii, Diaconos vii.*
- DAMASVS, natione Hispanus, ex patre Antonio, sedit an. xiiii, men. viii, dies xi. Hic accusatus invidioso de adulterio, purgatus est à xlvi Episcopis. Hic constituit ut Psalmi die nocte in ecclesia canentur. Hic ordinavit Episc. lxii, Presb. xxxi, Dia. xi.*
- STRITIVS, natione Romanus, ex patre Tiburtio, sedit an. xii*. Hic ordinavit Episcopos xxxii, Presb. *m. xi d. xxxii, Dia. xii. Hic præcepit pœnitentibus ultimum xxu. Viaticum non negare.*
- ANASTASIVS, natione Romanus, ex patre Maximo, sedit an. xiiii*, dies x. Hic constituit, ut quando *m. ii. Euangelium recitatur, Sacerdotes non se erigerent, sed curvi starent. Hic ordinavit Episcopos viii, Presbyteros viii, Diaconos vii.*
- INNOCENTIVS, natione Albanensis, ex patre Innocentio, sedit an. xii, men. ii, dies xxi. Hic constituit ut qui natus fuerit de Christianâ denuo nasci per baptismum [debeat]. Hie constituit Sabbatho jejunare, quia Dominus Sabbatho in sepulchro jacuit, & discipuli Sabbatho jejunaverunt. Hic ordinavit Episcopos liii, Presbyteros xxx, Diaconos vii.*
- ZOSIMVS, natione Graecus, ex patre Abramio, sedit an. i, men. iii, *dies xi. Hic multa constituit in *d. xii, Ecclesia. Hic ordinavit Episcopos viii, Presbyteros x, Diaconos viii.*
- BONIFACIVS, natione Romanus, ex patre Jocundio Presbytero, sedit an. iii, men. viii, *dies vii. Hic constituit ut nulla mulier aut monacha pallam sacratam lavaret, aut incensum in ecclesia poneret, nisi minister. Hic ordinavit Episcopos xxxii, Presbyteros xiii, Diaconos viii.*
- CÆLESTINVS, natione Romanus, ex patre Prisco, sedit an. viii, men. x, dies xiiii. Hic constituit ut Antiphona ante Sacrificium caneretur, quod non ante fiebat, nisi tantum epistola B. Pauli recitabatur, & sanctam Euangelium. Hic ordinavit Episcopos xlvi, Presbyteros xxii, Diaconos xii.*
- C**
- XYSTVS, natione Graecus, sedit an. viii, mens. viii, dies viii. Hic multa constituit in Ecclesia. Hic ordinavit Episcopos viii, Presbyteros viii, Diaconos vii.*

74* C O N A T U S C H R O N I C O - H I S T O R I C U S

- A** *XYSTVS*, natione Romanus, ex patre Xysto, sedit an. uiiii, dies xix. Hie incriminatus est post annum & menses uiii à quodam Bassio, & eum cui Episcopis purgavit se, & Bassus est damnatus. Hie ordinavit Episcopos lii, Presb. xxuuii, Diaconos xi.
- LEO*, natus Tuscius, ex patre Quintiano, sedit an. xxi, men. i, dies xiii. Hie congregavit Episcopos milie ducentos, qui exposuerunt fidem Catholiceā, duas naturas in Christo, Deum & hominem. Hic ordinavit Episc. clxxxu, Presbyteros lxxxi, Diaconos xxxi.
- HILARIUS*, natione Sardus, ex patre Crispino, sedit an. vi, mens. iii, dies x. Hie sparit Epistolā de fide Catholiceā per orbem Orientalem, & confirmavit tres Synodos, Nicēnam, Ephesinam & Chalcedonensem. Hic ordinavit Episc. xxii, Presb. xxi, Diaconos u.
- * d. vii. *SIMPLICIVS*, natione Tiburtinus, ex patre Castino, sedit an. xu, men. i, *dies uiui. Hie constituit ut ad S. Petrum, & S. Paulum, Sanctumque Laurentium Presbyteri manerent propter, penitentes & baptismum. Hic ordinavit Episcopos xxxuii, Presbyteros luuii, Diaconos xi.
- * d. xvii. *FELIX*, natione Romanus, ex patre Felice Presbtero de titulo Faschiola, sedit an. uiiii, men. xi, *dies xix. Hie ordinavit Episc. xxxi, Presb. xuii, Diacon. u.
- B** *GELASIVS*, natione Afer, ex patre Valerio, sedit an. xiiii, men. uiiii, dies xix. Hie liberavit à periculo famis civitatem Romæ. Hie fecit tractatus & hymnos, sicut B. Ambrosius. Hic ordinavit Episcopos lxuuii, Presbyteros xxxii, Diaconos ii.
- * P. xii. *ANASTASIVS*, natione Romanus, ex patre Petro, de regione quinta Caput-Tauri. Sedit an. i, mens. xi, dies xxiiii. Hic ordinavit Episc. xii, *Presb. xiuii.
- *m. ii vel *SYMMACHVS*, natione Sardus, ex patre Fortunato, sedit an. xu, *mens. iii, dies xxuui. Hie & Laurentius sub contentione uno die ordinati sunt, & Symmachus in Lateranis & Laurentius in Ecclesia B. Mariæ: & Symmachus confirmatus est in Sede secundum judicium Theoderici Regis: & Symmachus postea incriminatus cum lxx Episcopis se purgavit. Hic constituit ut omni die natalitiis Sanctorum Gloria in excelsis Deo, caneretur. Hic ordinavit Episcopos cxii, Presbyteros xcii, Diaconos xii.
- *d. xiiii. *HORMISDA*, natione Campanus, ex patre Justo, de civitate Frisinone, sedit an. ix, *dies xiiii. Hic constituit Clerum & Psalmis eruditivit. Hic ordinavit Episcopos lv, Presbyteros xii.
- *d. xxii. *JOANNES*, natione Tuscius, ex patre Constantio, sedit an. ii, men. uiiii, *dies xii. Hie in custodia afflictus moritur. Hic ordinavit Episcopos xu.
- C** *FELIX*, natione Samnis, ex patre Castorio, sedit an. xiiii, men. ii, dies xiiii. Ipse ordinatus est in quietem. Hic ordinavit *Episcopos xix, Presbyteros lu, Diaconos iiiii.
- *E. xxix. *BONIFACIVS*, natione Romanus, ex patre Sigibaldo, sedit an. ii, dies xxii. Hie & Dioecorus sub contentione ordinati sunt, sed Dioecorus eodem tempore defunctus, Bonifacius Sedem tenuit.
- MERCVRIVS*, qui & *JOANNES*, natione Romanus, ex patre Proiecto, de Cælio monte, sedit annos ii, men. iiiii, dies ui. Hie ordinavit Episc. xii, Presb. xu.
- *d. xiiii. *AGAPIVS*, natione Romanus, ex patre Gordiano Presbtero, sedit men. xi, *dies xix. Hic ordinavit Episcopos xi, Diaconos iiiii.
- *E. xiiii, P. xiu. *SILVERIVS*, natione Campanus, ex patre Horatia Episcopo Romæ, sedit an. i, men. u, dies xi. Hic ordinavit *Episc. lxxxi, Presb. xlvi, Diacon. xii.
- D. u. *VIGILIVS*
- PELAGIVS*, natione Romanus, ex patre Joanne Vicariano, sedit an. xi, men. x, dies xiiii. Hie est ordinatus à duobus Episcopis & uno Presbtero. Hie ordinavit Episcopos xlxi, Presb. xxii, Diacon. ix.
- JOANNES*, natione Romanus, ex patre Anastasio, sedit an. xii, men. xi, dies xxii. Hic ognavit & restau-
- ravit cœmeteria sanctorum Martyrum, & constituit per singulas Domicas oblationes & luminaria ibidem agere. Hic ordinavit Episcopos lxi, *Presb. xxii, Diacon. xiiii. **D** *P. xxix.
- BENEDICTVS*, natione Romanus, de patre Bonifacio, sedit an. iiuii, men. i, dies xxuui. Hic ordinavit Episcopos xii, Presbyteros xii, Diaconos iiiii.
- PELAGIVS*, natione Romanus, de patre Ungildo, sedit an. x, men. ii, dies x. Eodem tempore tantæ pluviae fuerunt, ut omnes dicerent, quia aquæ diluvii superinundarent; ac tales clades, quales à saeculo nullus meminit fuisse. Hic ordinavit Episcopos xluii, Presbyteros xxuuii, Diaconos uiiii.
- GREGORIVS*, natione Romanus, ex patre Gordiano, sedit annos xiiii, men. ui, dies x. Hic expoliuit homines xl, & Moralia Job, & super Ezechiel, Pastoralemq; & Dialogos, & multa alia fecit. Hic augmentavit in Canone, Dielque nostros, usque in finem Missæ; Angloisq; convertit ad Dominum nostrum. Hic fecit ut Missa super corpus B. Petri caneretur. Hic ordinavit Episcopos lxii, Presb. xxxix, Diacon. u.
- SABINIANVS*, natione Thuseus, de civit. Blera, de patre Bono, sedit an. i, men. u, dies uiui. Hic addidit luminaria in ecclesia B. Petri. Hic ordinavit Ep. xxii.
- BONIFACIVS*, natione Romanus, de patre Joanne, E sedit men. uiui, dies xxuuii. Hic ordinavit Episc. xxi.
- BONIFACIVS*, natione Marsorum de civitate Valaria, ex patre Joanne Medico, sedit an. ii, mens. uiui, dies xiiii. Hic ordinavit Episc. xxxu, Diacon. uiui.
- DEVSDEDIT*, natione Romanus, ex patre Stephano Subdiacono, sedit an. iiuii, dies xxxii. Hic dilexit Clerum multum. Hic ordinavit Episcopos xxix, *P. xiu. *Presbyteros xii, Diaconos u.
- BONIFACIVS*, natione Campanus, de civitate Neapoli, ex patre Joanne, sedit an. u*. Hic constituit ut nullus traheretur de ecclesia. Hic ordinavit *Episco- *d. xiiii. *E. xxix. P. xxii.
- HONORIVS*, natione Romanus, ex patre Petronio Consule, sedit an. xiiii, men. xi, *dies xiiii hujus *d. xiiii. temporibus levata est trabes in ecclesia B. Petri. Hic ordinavit. Episc. lxxxuuii*, Presb. xiiii, Diacon. xi. *E. xxxi.
- SEVERINVS*, natione Romanus, ex patre Avieno, sedit men. ii, dies iiui. Hic ordinavit Episc. xiiii.
- IOANNES*, natione Dalmata, ex patre Venantio, sedit an. i, men. ix, dies xiiii. Hic per omnem Dalmatiam & Istriam multam pecuniā misit ad redemptiōnem captivorum qui prædati erant. Hic ordinavit *Episcopos xiiii. **E. xiiii.**
- MARTINV*, de civitate Tudertina provinciæ Tusciae, sedit an. ii, mens. i, dies xxii. Hic congregavit Synodus Episcoporum eu, & condemnavit Cyrum Alexandrinum & Sergium Pyrrhum & Paulum Patriarcham C. P. qui contra immaculatam fidem novitatis innectere præsumperent, & sextam Synodus, conscribens confirmavit. Hic ordinavit Episcopos *D. u., xxiiii, Presbyteros xi*.
- THEODORIVS*, natione Græcus, ex patre Theodoro Episcopo, de civitate Ierusalē, sedit an. ii, men. u, dies xiiii. Hic ordinavit Episc. xlui, Presb. xxii, Diacon. iiii.
- EVGENIVS*, natione Romanus, ex Patre Rufiano, sedit an. ii, men. ix, dies xxii. Hic ordinavit Ep. xii.
- VITALIANVS*, natione Signensis provinciæ Campaniæ, ex patre Anastasio, sedit annos xii, mens. ui. Hic regulā ecclesiasticā atque vigorem ut mos erat omnino conservavit. Hic ordinavit Episcopos *E. xciiii, xxiiii, Presbyteros xxii, Diaconos i.
- ADEODATVS*, natione Romanus, ex Monachis, de patre Iobiano, sedit an. xiiii, men. ii, dies u. Hic ordinavit *Episc. xluii, Presb. xxii, Diacon. u. **E. xlii.**
- DONVS*, natione Romanus, ex patre Mauricino, D. u. sedit ann. i, mens. u, dies x. Hic ordinavit Episcopos ui, Presbyteros x, Diaconos u.
- AGATO*, natione Sicula, sedit ann. ii, menses ui, dies

- A dies iv. Hic ordinavit Episc. xxi, * Presb. ix, Diaconos iii.
 * P. x.
 LEO IVNIOR, natione Sicula, de patre Paulo, sedit menses x, dies xii. Hie constitutum fecit ut qui ordinatus fuerit Archiepiscopus nulla consuetudine, pro ulo Pallii aut diversi officii, Ecclesiae per solvere debeat. Hic ordinavit * Episc. xxi, Presb. xi, Dia. iii.
 BENEDICTVS IVNIOR, natione Romanus, sedit mens. x, dies xii. Hic ordinavit Episc. xii.
 IOANNES, natione Syrus, de provincia Antiochia, ex patre Cyriano, sedit an. i, dies ix. Hic ordinavit Episcopos xii.
 CONON deest.
 SERGIVS, natione Syrus, Antiochiae regionis, ortus ex patre Tiberio in Panormo Sicilia. Hic statuit ut tempore confraktionis Dominici Corporis, Agnus Dei a clero & populo de cantaretur. Hic constituit ut diebus Annuntiationis Domini, & S. Mariæ, & S. Simeonis, quod Hypapante græce dicitur, Litanie, exeat. Hic ordinavit Episcopos xvi, Presb. xiiii.
 * m. viii. Diac. ii. Sedit annos xiiii, mens. ii, dies xxiiii.
 IOANNES, natione Græcus, de patre Platone, sedit * E. xviii. an. i, mens. ii, dies xii. Hic ordinavit Episc. xix.
 B SISTINNIVS, natione Syrus, de patre Joanne, se- * solu d. xx dit * an. ii, dies xii. Hic ordinavit * Episcopos lxii, Episc. i.

Presbyteros x, Diaconos ii.
 D CONSTANTINVS, natione Syrus, de patre Joanne, sedit annis ii, dies x. Hic ordinavit Episcopos lxxii, * Presbyteros x, Diaconos ii.
 * E. xiv.
 GREGORIVS, natione Romanus, ex patre Marcello, sedit an. ii, mens. ix, dies xi. Hic constituit ut in quadragesimali tempore quinta feria jejuniunum arque missarum celebrationes fierent, quod ante non agebatur. Hic ordinavit Episcopos cl, Presbyteros xxu, * Diaconos iiiii.

GREGORIVS, natione Syrus, ex patre Joanne sedit an. x, mens. ii, dies xxu. Hic Graeca Latinaque lingua eruditus fuit; Psalmos omnes per ordinem memoriter retinens, & in eorum sensibus subtilissima excitacione limatus. Hic ordinavit Episcopos lxxx, * P. xxiv. Presbyteros xxii, Diaconos iii.

ZACHARIAS, natione Græcus, ex patre Policro- no, sedit an. x, mens. ii, dies xiiii. Hic ordinavit Episcopos lxxxu, Presbyteros xxx, Diaconos u.

STEPHANVS, natione Romanus, ex parte Con- stantino, sedit an. ii, dies xxii. Ordinavit Episco- pos xii, Presbyteros ii, Diaconos ii.

PAVLVS.

STEPHANVS deest.

ADRIANVS.

LEO.

STEPHANVS.

PASCALIS.

E

Ne quid porro subtraham suppelætis antiquaria, unde illustrari Pontificum historia posset; addo membranam, ante annos (ut appareat) sexcentos descriptam ex alia vetustiori, si nem cum Vigilio Papa accipiente, id est in anno DLII; ubi etiam finem accipiunt Nomina Apostolicorum, inter Analecta Mabillonii tom. 3 pag. 426 descripta, & inventa post collectionem quamdam Decretalium Canonumque, ultra annum DLXXI non extensam. Sed ut multa nomina vitijs istic scripta, sic & numeri valde diversi habentur à nostra membranae numeris. Nec minor diversitas occurrit in altera Corbejeni membrana, qua in eodem Analectorum tomo pag. 429 incipit de Episcopis Romanæ Ecclesiæ, & protrahitur usque ad Joannem VI; in eo sic finiens, ut ejusdecessoriusque Sergii I annos diesque omiserit annotare. Diversitatem utrobique repertam, sub indicio litterarum BC, quibus prior posteriorque membrana Corbejensis significetur; subitus apponemus; si forte alicui usui sit alius, nosfer enim labor jam longius progressus erat, cum adferebantur, quam ut ex ipsis juvari nunc quidem posset.

NOMINA APOSTOLICORVM

ex Veteri membrana nostra, collata cum gemino Ms. Corbejensi.

B Eatus Petrus præfuit R. an. xxv, m. ii, d. vii.
 B sedit annos xx mens. ii, dies iii.
 C deest Petrus.
 Linus an. xi, m. iii, d. xii. vi Kal. Dec.
 C sedit annos xii, mens. v, dies xii.
 Cletus an. vii, m. i, d. x. vi Kal. Maji.
 B an. xii, m. i, d. ii. C an. viii, m. ii, d. v.
 Clemens an. viii, m. ii, d. x. viii Kal. Dec.
 B an. viii, m. x, d. i. C an. vi, m. i, d. xiv.
 Anacletus an. xii, m. i, d. viii. xvi Kal. Maji.
 Deest B & C.
 Evaristus an. xii, m. vii, d. ii.
 B an. viii, m. x, d. ii. C an. xiv, m. iii, d. xii.
 Alexander an. x, m. viii, d. ii, v Non. Maji.
 B an. xii, m. viii, d. ii. C an. viii, m. vi, d. vi.
 Sixtus an. x, m. xii, d. xxii, viii Id. Apr.
 B an. x, m. ii, d. i. C an. xxv, m. ii, d. i.
 Telesphorus an. xi, m. iii, d. xxii. Non. Jan.
 B an. xi, m. i, d. xxii. C an. xi, m. iii, d. xxvi.
 * Yginus an. xiiii, m. iii, d. vii. iii Id. Jan.
 B an. xiiii, m. iii, d. i. C an. vi, m. iii, d. iv.
 Anicetus an. viii, m. iii, d. ii.
 B an. xi, m. iii, d. ii. C an. xi, m. iv, d. iii.
 Maji Temm IV.

Vtrobique autem preponitur Aniceto Pias.
 Pius an. xi, m. iii, d. xxii. iii Id. Iulii.
 B an. xviii, m. d. i. C an. xviii, m. iv, d. iii.
 Soter an. viii, m. iii, d. xx. xi Kal. Maji.
 B an. viii, m. ii, d. xxii. C an. xiv, m. v, d. ix.
 Eleuther an. xv, m. iii, d. viii Kal. Jun.
 B an. xv, m. iii, d. ii. C an. v, m. x, d. xxii.
 Victor an. x, m. i, d. x. xii Kal. Maji.
 B & C an. xv, m. iii, d. x.
 Zepherinus an. xvi, m. ii, d. x. viii Kal. Sept.
 B an. xviii, m. viii, d. x. C an. xviii, m. vi, d. v.
 Calistus an. v, m. ii, d. x. ii Id. Octob.
 B an. v, m. x, d. x. C an. v, m. ii, d. x.
 Urbanus an. viii, m. xi, d. xii. viii Kal. Jun.
 B & C an. xiiii, m. i, d. ii.
 Antheros an. xii, m. i, d. xx. ii Non. Ian.
 B an. . . . m. i, d. xi. C an. xi, m. i, d. x.
 Pontianus an. v, m. ii, d. ii. xii Kal. Dec.
 B an. viii, m. x, d. xxii. C an. ix, m. v, d. ii.
 & utrobique preponitur Pontianus Anthero.
 Fabianus an. xiiii, m. ii, d. x. xii Kal. Feb.
 B concordat. C an. xiv, m. i, d. x.
 Cornelius an. iii, m. ii, d. x. xviii Kal. Oct.

k 2 B an.

- A** B an.ii, m.iiii, d. . . . C an.ii, m.ii, d.iii.
 Lucius an.iii, m.iii, d.iii. iiiii Non. Mart.
 C concordat. B an.iii, m.vii, d. . . .
 Stephanus an.iii, m.ii, d.xv. iiiii Non. Aug.
 B an.vi, m.i, d. . . . C an. . . .
 Sixtus an.ii, m.xi, d.vi, viii Id. Aug.
 B an.i, m.i, d. . . . C an. i, m.x, d.xxvi.
 Dionysius an.ii, m.iii, d.vii. viii Kal. Jan.
 B an.viii, m.v, d. . . . C an.vi, m.v, d.i.
 Felix an.ii, m.x, d.xxv. iii Kal. Jun.
 B an.iiii, m.i, d.x. C an.iii, m.i, d.xxv.
 Euthicianus an.viii, m. x, d.iii. Id. Dec.
 B & C an.i, m.i, d. . . .
 Gajus an.xi, m.iii, d.viii. x Kal. Maji.
 B defunt dies. C d.xii.
- xxx** Marcellinus an.viiii, m. ii, d.xxv. vi Kal. Maji.
 Hie persecutione Diocletiani ductus est ut thuri-
 fiearet, quod & fecit: & post paucos dies pœni-
 tens, ab eodem Diocletiano pro fide Christi
 Martyrio coronatus est, vi Kal. Maji. & cessa-
 vit Episcopatus an.vi i, m.v, d.xxv.
 Melius hac absunt ab utroque Corbejenſi.
 Marcellus an.v, m.vi, d.xxi, xvii Kal. Febr.
 B an.i, m.iii, d. . . . C an. ix, m.iv, d.xvi.
- B** Eusebius annis i i, m.ii, d.xxv.
 B . . . m. . . . C an.vi, m.i, d.iii.
 Melciades an.iii, m.vii, d.xxii. iiiii Id. Jan.
 B & C an.iiii, m. . . .
 Silvester annis xxii li, m.x, d.xi.
 B & C concordant, nisi quod in B defunt dies & ad-
 datur Postilio ejus Kalendas Januarias, pro Pridie
 Kalendas.
 Marcus an.ii, m.viii, d.xx. Non. Octobr.
 B an.ii, m.i, d.xx. C an.ii, . . . d.x.
 Julius annis xi, m.ii, d.vi.
 B an.xv, m.ii, d.viii. C an.xv, m.ii, d.x.
 Felix an. i m.iiii, d.ii, alibi postponitur Libero.
 B . . . d.i. C Felix sedit. . . .
 Liberius annis x, m.iiii, d.iii.
 B an.vi, m.iv, d.viii. C an.vi, m.vi, d.iv.
 Damafus annis xvii i, m.ii, d.x. iiii Id. Decemb.
 B an.xvii, m.iii, d.xi. C an.xviii, m.iii, d.xii.
- xl** Siricius annis xv, m.xi, d.xxv.
 B & C omittunt menses ac dies.
 Anastasius annis i i . . . d.xxv.
 B an.iii, d.xxi. C an.iii, d.x.
 Innocentius annis xv, m.ii, d.xxi.
 Concordat B & C, nisi quod C habeat, m.i.
C Zosimus anno i, m.iiii, d.xxv.
 B an.vii, m.ix, d.ix. C an. i, m.iii, d.xi.
 Bonifacius annis i i i, m.viiii, d.xiiii.
 Concordat B & C, nisi quoad d.vi.
 Cælestinus annis viii i, m.i, d.viiii.
 B an. ix, m.x, d.xvii. C an.viii, m.x, d.xvi.
 Sixtus annis viii diebus xviiii.
 Convenit B: sed C habet d.xvii.
 Leo annis xxi, m.i, d.xxviiii.
 B an.xx, m.i, d.xiii. C an.xxi, m.i, d.xiii.
 Hilarius annis vi, m.iiii, d.x.
 Convenit B: aſt C an.vi, m.ii, d.xii.
 Simplicius an.xv, m.i, d.vii. Kal. Mart.
 Mensis deſt in B, in C ſolum ſunt d.vi.
- L** Felix annis viii, m.xi, d.xvii.
 B an.viii, m.v, d.xvii. C an.viii, m.x, d.xviii.
 Gelasius annis iiiii, m.viii, d.vii.
 B & C conveniunt, ſed habent d.xviii.
 Anastasius an.ii, m.xi, d.xxiuii.
 B & C an. i, m.xi, & C ſolum d.xxi.
 Symmachus annis xv, m.viii, d.xviii,
 B & C an.xv, m.vii, d.xvii.
 Hormisdas annis viii . . . d.viii.
 B d.xvii. C d.xvi.
- Joannes annis ii, m.viiii, d.xviiii.
 B an.ii tantum. C an.ii, m.ix, d.xvi.
 Felix annis ii, m.ii, d.xvi.
 B an.iiii tantum. C an.iv, m.ii, d.xii.
 Bonifacius annis ii, diebus xxvii.
 B tantum annos ii. C d.xvii.
 Joannes annis ii, m.iiii, d.vi.
 Convenit C: ſed B ſolum habet an.ii.
 Agapitus anno i, m.xi, d.xviii.
 B ſolum habet an. i. C an.iv, m.xi, d.xviii.
 Silverius anno i, m.viiii, d.xi.
 B ſolum habet an. i. C an.ii, m.v, d.xxvi.
 Vigilius annis xviiii, m.vi, d.xxvi.
 B an.xiiii tantum. C an.xvii, m.vii.
- Hactenus membrana noſtra cum utroque Corbejenſi Ms. quorum primum hic definens bac ſubjugit. Ab Aposto-lica Sede Petri Apoſtoli uisque Ordinationem Sancti Silvestri anni ccclvi: ubi videtur auctoſ ſcripſiſe, vel ſcribere voluiffe annos ccxlvii; idque ex ſententia qua mortem Apoſtoli refert anno Neronis penultimo Chriſti lxvii cum ordinatus Silvester fit anno cccxlii. Membrana Porro Corbejenſi posterior, ſic ulterius con-tinuitur.*

CONTINUATIO MS. C.

- P** Elagius an. . . . m.x, d.xix.
 Johannes an.xii, m.xi, d.xxvi.
 Benedictus an.iv, m.i, d.xxvii.
 Pelagius an.x, m.ii, d.x.
 Gregorius an.xiii, m.ii, d.x.
 Fiunt uisque hic lxiiii.
ſcilicet non numerato Petro, omiſſisque Cleto & Mar- cellino.
 Savinianus ſed. an.i, m.v, d.ix.
 Bonifatius ſed. an. . . . m.viii, d.xxii.
 Item Bonifatius an. . . . m.viii, d. . . .
 Deus-dedit an.iii, d.xx.
 Bonifatius an.v, m.x.
 Honorius an.xii, m.xi, d.xvii.
 Severinus an. . . . m.ii, d.iv.
 Johannes an.i, m.viii, d.vi.
 Theodorus an.vi, m.v, d.xviii.
 Martinus an.ii, m.i, d.xxvi.
 Eugenius an.ii, m.ix, d.xix.
 Vitalianus an.xiv, m.vi.
 Adeodatus an.iv, m.ii, d.v.
 Donus an.i, m.v, d.x.
 Agatho an.ii, m.vi, d.xiv.
 Leo ſed. an. . . . m.x, d.xvii.
 Benedictus ſed. mens. x, d.xiu.
 Johannes ſed. an. . . . d.x.
 Conon ſed. mens. xi.
 Sergius ſed. an. . . .
 Johannes ſed. . . .

*Porro ex tribus jam indicatis membranis ſola prima, ſili-
 cet noſtra, ob cauſam prænoratam, una cum præcedenti Anafatianis
 tertio Catalogo uſi nobis erit, ad dijudicandos numeros, Codices ua-
 per quam diverſe in diversis Anafatianis Codicibus ſignatos. iii.
 Viemur autem Anafatianis editionis Regia Parifina, ex
 ſide Codicis Velleiani, cum variis in margine lectioni-
 bus, ex Mss. Caſſinensi & Barberino, notatis per litteras C. B. Ad calcem adduntur ſimiles lectionum varieta-
 tes, 1 ex duobus Codicibus Freherianis, notatis A. B.
 2 ex Codicibus Mazarino, Thuanio, Regio, notatis
 M. D. R. 3 denique ex alio Codice Thuanio: quibus
 omnibus additum velim noſtrum Ms. eographum de Vi-
 tis Pontificum, uſque ad Pontificatum Martini V. In-
 telligi etiam cupio, quod, cum aſignatis cuique Ponti-
 ficatu vel Interponſicio terminis, nullus in ſubsequenti
 com-*

LVII. S. BONIFACIUS II

LVIII. S. IOANNES II

LIX. S. AGAPETVS

LX. S. SILVERIVS.

A commentariolo Auctōr apponit, extra controversiam sīt numeri annorum, mensum ac dierum, quia in omnibus vel plerisque exemplarib⁹ concorditer inveniēndi, nec aliunde suppetit confirmatio ponderis certioris.

D

LVII BONIFACIUS II.

BONIFACIUS, natione Romanus, ex patre Sigibaldo, fuit temporibus Athalarici Regis & Justiniani Augulti, anno DXXX, ab an. 530 ad 532 an. xxiiii Septembris, in Dominica sub contentionē ordinatus cum Diocoro, & hoc xiiii Octobris defuncto, communiter receptus xxiiii Octobris in Dominica, confirmatus à Rege die x Novembris in Dominica. Sedit à die Ordinationis suae annos 11, * dies xxii, usque ad xxiiii Octobris, anni DXXXII; se- pultus anno aliquo sequenti in Basilica S. Petri xiiii Octobris: & cessavit Episcopatus mensem 1, dies xxiiii.

Ecclesiæ libertas circa Pontificis assumptionem,

B

Borrius ad annum 526 num. 74 prudenter notat, quod sub Theodoricā Rege ostendit ego quod sub Athalarico nepote illius) Romanus Clerus populusque coactus fuerit, designatum pridem a Theodoricō Felicem suscipiendo, subire duram conditionem non habendi Pontificem, nisi quem Reges, itaque Arriani, probassent. Acepsisse tamen, inquit, tanta præsumptio nolcitur moderationem illam, ut ex pristino usū Clericū eligere Romanum Pontificem, quem tamē Rex suo assensu confirmaret: quam quidem ab Arianis Italiae Regibus vendicatam sioi tyrannie auctoritatem, iis de medio sublatis, Orientalis orbis Imperatores sibi pariter arrogacunt: quod S. Gregorius valde ingens ilicit. Addo ego occasione hujus schismatis aggravatam fuisse Ecclesiæ servitutem: initio enim liberum fuit Clero, electum à se Episcopum statim curare ordinandum. Sicut ut Episcopum Vicarium, donec advenisset confirmatio; ut vel ex hac ipsa duplice Ordinatione Bonifacii appareret, facta haud dubie ante allatum aut etiam requisitum pro alienutra parte consensum: quandoquidem Diocorus, jam aliquamdiu ordinatus, obierit xiiii Octobris, & etiam post mortem ejus schisma duraverit, iis qui ipsum ordinaverant adhuc decem dies suspensumque diu mansisset negotium, si fuisset de jure

Copiori discepundum in Synodo, sicut factum Symmacho in quo Elefī & Laurentio contendebus: sed nuntiata citius Dio- ordinati an- Icori morte, nihil mora dixerim fuisse in Rege, Ecclesiæ te consensum pacem unice curante, quin confirmaret alterum, idque à Rege da- etiam prius quam in eum consensisse, partem adversariam cognovisset; quod id expedientissimum esset ad terminandum schisma, si illud Romani vellent in longum protrahere, quodque à Gotthis genus duxisse Bonifacium verosimile faciat Gotthicum patris nomen. Dies igitur IIII vacantis Episcopatus ante predictam Ordinationem, ex veteri Catalogo adhuc sumos quos etiam habent Anastasi- ni codices quatuor, sicut & Ms. nostrum. Alii autem An- astasiani Codices vacationem ponunt mensis 1, dierum xv, quos putamus inter Felicis mortem & Bonifacii confirmationem fluxisse. Atque hac ratione sortitus posse sent vacatio Episcopatus & vacatio Pontificatus distingui, si ea res consequentiam habuisset. Non habuisse autem, cogor credere ex Pontificata Agapeti, qui recte ordinari nequit, nisi Successorem ejus eundemque Successorem Bonifacii, serius consecratum statuamus quam post dies vii, quos habent Codices aliqui. In Ms. Casinensi, Thuanio, duplice Freheriano ac nostro, inveniuntur expressi, mensis 11, dies xv: sed nimis id est, & sufficienter mensis 1, dies xxiiii: que non admōdum magna mutatio

est, nosque ad exitum desideratum cum Agapeto per- ducet.

3 Qua contra initium hujus Pontificatus, à nobis constitutum, obiici posset Epistola ad Caſarium arelatensem, vitiatam judicavit Labbeus, adjecto perperam die viii Kalendas Februarias, Lampadiō & Oreste Coll. Epistola Bonifacii quando usque ad Septembrim adhuc vivebat Felix, jubetur que legi Post Consulatum Lampadii & Orestis. Sed interpolate Epistolam ipsam admittimus, prout admittendam suadet Cyprianus in Vita S. Caſarii lib. 1 sub fine; præstabit credere, eam repertam abque die & Consule; ne enim verosimile est, quod ad Epistolam Successori suo missam diffulerit respondere Bonifacius totis tribus mensibus. Idem ergo & diem & Consulatum temere adjecterit, qui sub Bonifacii nomine etiam confinxit Preces ejus & Justiniani Principis, signans eas viii Kalendas Octobris, Justiniano III & Oreste Coll. Nec enim cum Oreste, sed solum Consulatum IIII Justinianus gesit, idque anno DXXXII, mortuo jam Bonifacio: cuius & alia Epistola, quasi ad Eulalium Alexandrinum scripta, fine mensis ac Consule, eis ex chronologia falsi convinci nequeat; convincitur tamen impostura, collata cum vera Horæ Epistola LXIV ad Ioannem Miletanum de simili argomento quam ita transcribit, ut sola commutet nomina, quo deridendum se præbet Auctōr; exercibilem vero, cum sanctissimo viro Aurelio Carthaginensi Episcopo, ea impingit, qua sunt fallissima.

4 Idem Pontifex anno DXXXI post Consulatum Lampadii & Orestis VV. CC. sub die viii Iduum Decembrium, in consistorio B. Andreæ Apostoli, præsedit Synodo ei, cuius Acta à præcitat⁹ verbis exordientia Lucas Holsteinus primus eruit; eorumque veritatem, chronologica deductione præcedentium aliquot subsequentiumque Pontificum, confirmavit: non eamdem plane viam insistens nobiscum, eodem tamen tendens ac pertinens: quem sequeremur, nisi reminendos esse antiquorum Catalogorum numeros crederemus, qualiter; & in ordiendis Episcopatibus, quantum per eosdem numeros licet, habendam rationem diei Dominicæ, ad quorum neutrum ille advertit.

5 Porro tam similis Primi ac Secundi Bonifacii fortuna, in eo quod uterque sub contentionē una die curo alio ordinatus sit, dubium mihi facit, utrius credi debeat Epitaphium, quo defunctus laudatur, quod

Mitis adunavit divitium Pastoris ovile &c.

Interim sub hac cautela relinquentes ipsum Primo, Secundo aptabimus alterum, à Romano Presbytero, tempore Eu- genii IIII, repertum in Porticu dicta Pontificum:

Atria magnifici sunt membris plena sepulcri Sedis Apostolicæ BONIFACI PRÆLULIS ALMI.

Corrigendum porro Anastasius est, cum scribit, quod se-

Correcti A-

pultus est Bonifacius sub die xxi Kal. Novembris Anastasius,

k 3 con-

BONIFACIUS II.
& Baronius
in anno
mortis.

consulatu Lampadii: & legendum Iterum Post Consulatum Lampadii, ut habeatur DXXXII. Correctio-
nem hanc verosimilem nobis facit Epitaphium à Mabillon
tom. 3 Analectorum pag. 435 repertum in quodam Codice
monasterii S. Vitoni, licet ita mutum atque exsum ut
quoad versus quidem vix aliquid sani elici poterit (uti-
nam tamen vel fragmenta dedisset, dubium supra proposi-
tum explicatura) quoad clausulam vero chronicam sic ut-
cumque legibile vijum, Sedit annos 111, dies xxii, de-
positus in pace xii Kalendas Novembris, imper.
Proconsul. Lampadio & Oreste virtis clarissimis: ubi
cum ro Imper. Proconsul. nullum sanum sensum faciat,
rationabili valde conjectura presumitur, compendarias, no-
tas ITER. P. CONSVL. LAMP. ET OR. VV. CLAR.
(quas notas Vitonianus librarius imperite extendit atque pro
ITER, credidit haberi IPER) sic suisse extendendas;
Iterum post Consulatum Lampadii & Orestis viro-
rum clarissimorum.

6 In biennio Pontificatus ita consentiunt omnes Co-
dices, ut nihil dubitem triennium Codicis Vitonianii ad-
scribere ceteris librariis oscitantis erratis. Baronius uocum
annum dumtaxat & dies 11 huic Bonifacio relinquunt,
à xii uspius Octobris ad xii alterius Octobris numeran-
dos, ut mox eum faciat anno DXXXI: hoc enim se cogi cre-
dit quia in titulo Eudoxia invenitur inscriptio, qua con-
stare putat, eum hoc anno, videlicet post Consulatum Pal-
ladii & Orestis, succesorem habuisse Joannem. Ergo
solum tenet sub finem anni ordinatum Joannem, & po-
sitam inscriptionem: de die autem Ordinationis negat
aliquid certi definiri posse. In haec angustias eum cogunt
non animadversa littera IT. que proposita litteris P.
C. faciunt, ut IT. P. C. LAMPADII ET ORES-
TIS VV. CC. quomodo ipse scribit Baronius, legi de-
beant; Iterum post Consulatum &c. alias in-
venisset notari sibi annum DXXXI, qui ei angustias
omnes taxasset, ad integrum biennium Bonifacio relin-
quendum.

D

LVIII IOANNES II.

Ab an. 532
ad 535 an.
2 m. 4 d. 3.

*Bar. à 531
ad 535 an.
4 m. 6 d...

OANNES, qui & MERCURIUS, natione Romanus, ex patre Pro-
jecto, Presbyter tit. S. Clementis, fuit temporibus Athalarici
ac Theodati Regum & Justiniani Augusti, ordinatus anno
DXXXII, xiiii Decembris in Dominica, sedit annos 11,
mensis 1111, dies III, usque ad annum DXXXU*, xxi Aprilis:
& cessavit Episcopatus dies VIII: ipse autem sepultus est in
Basilica S. Petri xxii Maii.

Corridentis hic rursum Anastasius, sepultum
Initium hu-
bus Pontifi-
catus, Joannem scribens post Consulatum iterum
Lampadii, qui solum esset annus DXXXII, quo-
is caput; & legendum Post Consulatum Paulini. Ce-
terum, ut à nobis notata sunt, ita concorditer habentur ubi-
que: nisi quod pro 111 diebus vacatis post obitum Jo-
annis Pontificatus, pasim ligantur dies 11; quos oportuit uno addito augeri, ut successoris Ordinatio habeatur
& breve in-
xi tempus, verosimile mihi facit nullam omnino habitam
fuisse rationem Regis, idque quia sperabantur pellendi
totu Italia Gotthi per felicia Belizarii Dicis arma, Fran-
corumque ex alia parte in ditiones Gothicas irruptionem,
contra quos occupatisimus & longe à Roma postus Rex
Thedahatus, agreque se defendens, coactus fuit hoc
ipso anno iis cedere totam Provinciam, & quidquid intra
Alpes ac Rhodanum possidebat: adeo ut credi posset ceptum
excuti ab Ecclesia jugum, quod mox Imperatores Graci-
durius tenaciusque adstringerent.

Eiusdem
Pontificatus
monumen-
tum pro an.
532.

2 Baroniū, nihil certi inveniens quod dicere possit
de initio, adeoque & de duratione hujus Pontificatus
(quem putat ab Anastasio usque xxii Iulii extendi) satis
habet ostendisse, non ante annum DXXXV obiisse Joannem,
& saltem ante finem anni DXXXI sedere capuisse:
quod ultimum jam refutavimus. Ipsa autem inscriptio,
qua Baroniū fecerit, talu hodieque visitur in Basilica S.
Petri ad vincula, teste Luca Holstenio, & hoc mire facit:
† SALBO. PAPA. N. JOHANNE. COGNOMENTO.

MERCVRIO. EX. SCE. ECCL. ROM. PRESBTTE-
RIS. ORDINATO. EX. TIT. SCI. CLEMENTIS. AD.

GLORIAM. PONTIFICALEM. PROMOTO. BEATO.
PETRO. AP. PATRONO. SVO. A. VINCULIS. EIVS.
SEVERVS. PB. OFRT. ET. IT. P. C. LAMPADI. ET.
ORESTIS. VV. CC. VRBICVLVS. CEDRINVS. EST.
Vbi Urbiculum, explico Orbiculum; & conjectio, sig-
nificari mensam cedrinam, ibidem oblatam à Severo,
Presbytero S. Petri ad vincula. Congruentiorum conje-
cturam, si aliud suggerat, libenter amplectat. Ms. nostrum
Mercurium simpliciter nominat, antiquus Catalogus
Mercurium qui & Joannes; Anastasius, Joannem
qui & Mercurius: & hoc magis placet. Vix autem du-
bitem quin more Romano, tunc needum exoleto, utrum-
que ei nomen fuerit antequam Pontifex crearetur; sed prius,
ut ipote Christianum, libentius usurparit.

3 Baronius, ex Appendix antiquarum inscriptionum
Duchesne ejusdem Joannis hoc Epitaphium à successore
Agapeto compositum, habet in Addendo ad an. 535.
Mente pia vivens, Christi nutritus in aula,
Et sola gaudens simplicitate boni;
Blandus in obsequiis, & puro plenus amore,
Pontificum vitam jure quietis agens;
Qui gratus populis & celo dignus honore,
Sumpsiisti meritis Pontificale decus:
Commisumque tibi paucis bonitate magistra,
Servasti eundem sub bonitate gregem:
Pro quo rite tuum venerans Agapetus honorem,
Præstitit hæc tumulo munera grata tuo:
Qui nunc Antistes Romana celsus in arce,
Sedis Apostolicæ culmina sacra tenet.

S. AGA-

LIX S. AGAPETUS.

Agapetus, natione Romanus, ex patre Gordiano Presbytero, Clericus ad S. Joannem & Paulum, ordinatus anno D^{ab an. 535} xxxii, xxviii Aprilis in Dominica terra post Pascha; fuit ^{ad 536 m.} temporibus Theodahati Regis & Justiniani Augusti, per menses xi, dies xx; usque ad xii Aprilis, quo obiit Constantinopoli anno DXXXVII; & corpus Romam relatum in loculo, sepultum est ad S. Petrum xx Septembris, quo colitur: cessavit autem post ejus mortem Episcopatus mensē i, dies xiiii.

Obitus 17
Maii,

Graci S. Agapetum colunt xii Aprilis, quem esse verum mortis diem multo securius ipsi, qui praesentes notaverunt, credimus, quam Anastasio, x Kalendas Maii, Constantinopolim progressum, & ibidem eodem die mortuum Sanctum scribenti. Narrat autem contentionem cum Justiniano, propter Anthimum Patriarcham hereticum, quem & coram Imperatore convicit, & eodem annuente expulit excommunicatum, &

B
profectio
CP. 20 Feb.

omnia obtinuit quorum causa directus fuerat Constantinopolim à Theodato Rege; post dies vero aliquantos a gritudine corruptus defunctus est, non x, sed xii Kalendas Maii. Cum autem antea dicitur quod ambulavit Constantinopolim x Kalendas Maii, legere velim Martii: neque enim mensis i, dies xxu (quot inter xx Februarii & xii Aprilis comprehenduntur) eiusmodi itineri, atque pre memoratis, & quantumvis brevis, alicuius tamen temporis agititudini nimis aut pauci aut multi sunt.

2 Ista autem correctione Anastasio adhibita, salva manent omnia. Sic etiam vacante adhuc Sede, celebrata

Synodus Constantinopolitana optime convenit cum nostra Synodus ibi chronologiā, siquidem ea cœpta notatur Post Consulatum Flavii Bellilarii Indictione xiiii id est anno tuo celebratum xlii, uii Nonas Maii id est, xiiii die post obitum Agapeti: à dextera confidentibus & simul audentibus, secundum iussum piiissimi Imperatoris Justiniani NN. Episcopis ex Italiae regionibus: prius quidem ab Apostolica Sede missis, postea vero astantibus sanctæ memorie Agapeto, qui fuit Papa antiquæ Romæ huc advenienti. . . . & simul audentibus Theophane & Pelagio Diaconis Apostolicæ Sedis, Mena & Petro Notariis, & quibusdam Diaconis Apostolicæ Sedis, qui comitati sunt Agapetum Papam antiquæ Romæ huc advenientem.

3 Baronius sicuti affirmare non audet, quo die creatus Agapetus fit, ita nec de tempore, quo sedet aut obiit, ea tempus quidquam certi statuit; solum pro certo ponit, initio anni habitationis dxxv creatum, ultra annum in eo Pontificatu vixisse, & ante mensem Majum obiisse.

E

LX S. SILVERIUS.

Silverius, natione Romanus, ex patre Hormisda Episcopo Romano, fuit temporibus Theodati ac Witigis Regum & Justiniani Augusti, per vim obtrusus & ordinatus anno D^{ab an. 536} xxxvii, uii Junii, Feria u; deinde pacis causa Dominica proxima acceptatus à Clero, sedet annum i, menses u, dies xi, usque in xii Novembris, anni DXXXVII*, quando de Pouti- ficiatu depositus est detrususque in monasterium, ac postea missus in Pontiam insulam; ubi exilii æruminis confectus, obiit & sepultus est die xx Junii, quando etiam colitur. Cessavit autem, post Silverii Depositionem, Episcopatus Romanus dies u.

Dies erdin.
6 Junii.

Dies solum xxiiii, inter Agapeti mortem & ordinationem Silverii, interponunt edita Anastasi exemplaria: sed hi non videntur sofficeri Constantinopoli Romanam perferretur talis nuntius. Igitur cum Codicibus Casinensi, Regio, atque Thuvano, nec non cum Ms. nostro, mensē i pono, eique addo dies, non xxiiii (ut iidem) neque xxvii, ut alii plures, sed xiiii, qui facilime in xxvii converti potuerunt. Non venitur sic quidem in Dominicam, qua potuerit ordinatus fuisse Silverius, sed in Feriam vi. Verum, in Ordinatione tam irregulari ac violenta, qualis Silverii fuit, nullam habitam rationem diei nemo mirabitur, proxima tamen Dominicā die uii Junii dici poterit consensisse in eum Clerus ac populus, ut ex tunc verus Pontifex fuerit: sic autem inter Depositionem illius referendam ad xiiii Novembris, & Vigiliū Ordinationem habebuntur dies u magno Codicū omnīm consensu definiti.

2 In nostra membrana & unico Freheriano Codice, Vnde aliqui pro mensibus u numerantur uiiii. Sed hi, si fundatur in mentum habent aliquod, istud habent; quod, licet Silverius depositus fuerit quatuor mensibus vitiis, ordinatus que Vigilius (uti constat ex die Ordinationis sua xxiiii Novembris, inferius probando) urbe tamen adhuc obfissa à barbaris, quibus illam tradere fingebat voluisse Silverius, tutum non fuit ipsum inde educere & exportare in exilium, itaque retentus ibi sit in monasterio, ubi monachum induere coactus fuerat; donec soluta obfitione, Vigilius, qui eum quasi in fide sua suscepserat, eduxit misitque in exilium, mense Martio sequentis anni, ad quod usque tempus aliqui ejus Pontificatum numerandum censuerint. Quia in tragedia explicanda quoniam Annalium parentes Baroni diversimode vacillavit, reficiens ubi pedem figeret, & quod Silverio principium daret (quia nusquam plus quam annum i, menses u, dies x, invenerat

*Baron. à 536 ad 540 an. 4, men. 6.

SILVERIUS invenerat numeratos, & Pontificatum ejus usque ad xx Junii, anni DXXXX putabat extendendum) totam quoque Anastasii relationem per se ruere creditit. Placet igitur **D** bac aliquanto tractare fuisus.

DISSERTATIO XIII.

De Ordinatione & Abdicatione S. Silverii, atque Vigilii Subrogatione.

Promoto à
Gothis Sil-
verio,

Vm Roma nuntiata mors Agapeti fuit, pro eo Silverius levatus est, à tyranno Theodaharo sine deliberatione Decreti: qui Theodaharus corruptus pecunia, talem timorem induxit Cle-ro, ut qui non consentiret in ejus ordinationem gladio puniretur. Evidem Sacerdotes non subscripterunt secundum morem antiquum, neque decretum confirmaverunt ante Ordinationem. Jam autem ordinato sub vi & metu Silverio, prōpter adiunctionem Ecclesiae & religionis, se subscripterunt Presbyteri. Ita Anastasius Biblioth. veram tamen causam violentia, tam prcipitis & non ante usitate, Theodahato fuisse existimo, non datam ei à Silverio pecuniam, licet id forte rumor p̄arserit; sed metu à Justiniano Imperatore, quem graviter offenderat, invadendo regnum Gothorum, contra ejus legitimū posse fore & Imperatoris clientem. Quia enim Siciliam jam occupaverat Belisarius, & timebat proxime in Italiam cum exercitu trajecturus; cavidum sibi putavit Rex barbarus, ne Imperatoria partis studiosus aliquis ad Pontificatum elevaretur. Et ipse quidem post duos menses divino nutu, ab insurgentibus contra se subditis, una cum Regno, quod tam malis artibus conabatur stabilitate, ipsilatus etiam vita est, mense scilicet Augusto circiter medio, ac Vitiges Rex constitutus: Silverius vero culpam, si quam in aditu Pontificatus admisit, abunde eluit per arumnas exilii, usque ad mortem causa fidei toleratas.

B 2 Etenim (ut scribit Liberatus Carthaginensis Diaconus, hujus omnino temporis Auctor) Agapeto Constanti-nopolis mortuo, Theodora Augusta, vocans Vigilium Agapeti Diaconum, profiteri sibi secreto ab eo flagitavit, ut, si Papa fieret, tolleret Synodus, paulo ante sub Menna celebratam, & scriberet Theodosio, Anthimo & Severo, de heresi damnatis, & per epis-tolam suam eorum firmaret fidem, promittens ei dare praeceptum ad Belisarium ut Papa ordinaretur, & dari centenaria septem. Lubenter ergo suscepit Vigilius promissum ejus, amore Episcopatus & amore auri; & facta professione Romam profectus est: ubi veniens, invenit Silverium Papam ordinatum: quin & Ravennæ reperit Belisarium, in eadem urbe sedentem eamque obtinentem.

C 3 Verum hic ante omnia corrigendus est error, quem non Liberati, sed librariorum ejus esse persuadeor, qui Ravennam pro Neapoli scripserint: illa enim tunc vel maxime Gothorum regia erat, & illuc se contulerat Vitiges, occiso post captam à Belisario Neapolim Theodahato, diffidens scilicet se Romā posse tueri, confidens vero quod eamdem, auctus Francorum viribus, facile recuperaret: quemadmodum re ipsa sequenti anno ad illam cum numero-so exercitu rediit. Et ille quidem abiens, ut scribit Pro-copius, Silverium urbis Antistitem Senatumque & populum . . . ut fidem in Gothos servarent, etiam juris-jurandi Sanctimonia obligavit . . . Romani vero, metu, ne quæ Neapolitanis evenerant pateren-tur, melius duxere Imperatoris militem intra urbem admittere, prcipuo ad id suadendum Silverio urbis Antistite . . . Receptraque est Roma sexagesimo anno, mense eodem, postquam à barbaris in-sessa fuerat, cum undecimum imperandi annum a-geret Justinianus, id est ipso anno DXXXII mense Au-gusto: tali enim mense anno CCCCLXXII Vibem occu-

Hoc autem
à Belisario
recepit

paverat Odoacer Rex Herulorum. Tum vero Belisarius, licet ea qua diximus mandata pro Vigilio accepisset, tam recenti tamen Silverii erga Imperiales beneficio obstritus, noluit, vel non ausus est quidquam contra eum mortali, quem sciebat tam gratiosum populo esse. Multo etiam minus oportet eum id ausum fuisse, cum anno DXXXII, die XXI Februarii, Vrbs capta est à Vitige obfideri. Sed quoniam ea obfido non fuit tam arcta, majori hujus anni rursumque parte, quin (usque dum portus etiam obfideretur) liberum à barbaris obfessis est, teste Procopio, & quæ vellent emittere, obfessa, & quorum indigerent terra marique importata nancisci, supervenientibus (ut par est credere) novis i-dentidem Augusta mandatis, facile fuit inveniri testes, qui Belisario accusarent Silverium, sumpta occasione ex re praesenti, quasi cum barbaris conspirasset de tradenda iis Vrbe: qui ob banc causam, mense Novembri, depositus & in monasterium retrusus est. **E**

4 Verum Anastasius ea narrans, qua abdicationem Silverii praeceperunt, dum eadem ex duobus auctoribus bis describit, videtur afferere prius captam Neapolim fuisse, receptioneque Romanam, & IV Idus Decembris novis muris muniram, XI Kal. Martii, sequenti obfideri captam, atque post annum liberatam, quam reversus Neapoli Romam Belisarius (quasi is Roma recepta eo revertisset) à Silverio suscipereatur v Idus Maii Indictione XV. Tum vero sic loquitur, ac si tunc primum Romanum venerit Vi-gilius cum litteris Augusta. Sed ipsa Indictione XV, adven-tui Vigili adscripta, & annum notans DXXXII, quo ursa currente ad-Roma obfessa manxit usque in Marsium anni sequentis; manifestum facit, eodem tempore (ut loquitur) bac esse acta, quo illa, qua prius distinctius narrarat; nec eatenus nisi semel Neapoli fuisse Belisarium; tunc scilicet, cum urbem caput, & post repressam militarem licentiam res ibi optime ordinavit; quemadmodum ex Procopio clara habe-tur, contra longe diversam narrationem Anastasii, scelera in urbis occupatione commissa à milite imputantis ipsi Duci. Itaque rem oportet sic gestam intelligas, ut post quartam Actionem Synodi Constantinopolitanae, qua ite-rum confirmata est damnatio Anthimi XXI Maii, Augu-sta cum Vigilio coepit agere de illo restituendo, irritan-daque sententia Synodi. Hic vero mox, non expectato fine, festinaverit reverti Romanum, Pontificis ambiturus, me-diente quam secum ferebat pecunia; eo etiam titulo, quod Bonifacius jam olim ipsum constituisset successorem, sui subscriptione chirographi ante Confessionem B. Apostoli Petri, uti in Bonifacij illius Vita narrat An-stasius: qua de re, ut contra Canones facta, licet reum se fuit confessus Bonifacius, ac ipsum Con-stitutum, in praesentia omnium Sacerdotum & Cle-ri & Senatus, incendio absumpit; mortuis tamen intra quinquennium Bonifacio, Ioanne, Agapeto, Vigilius facile in spem venit id obtainendi, quod vivente Boni-facio aspiraverat. Et verosimiliter obtainisset, si liber-tati sua relicitus Clerus potuisset differre Electionem Pon-tificis Agapeto substituendi, usque in redditum eorum qui fuerant cum illo profecti Constantinopolim, ibique eo jam mortuo celebrabant Synodum. Sed omnem Vigili dili-gentiam preverit festinata Ordinatio Silverii; quod ille videns, disimulata propter quod venerat, curaverit se remittendum Constantinopolim cum titulo Apocrisiarii, & in itinere egerit cum Belisario Neapoli.

F 5 Tum vero recepta Roma fit; ejusque receptionis nun-tio Constantinopolim allato à Vigili reditu, Augusta, consilio

A consilio usi cum Vigilio Diacono, misit epistolas suas Romam Silverio Papæ, rogans & obsecrans, Ne pigreris ad nos venire, aut certe revoca Anthimum in locum suum. Qui dum legisset literas, ingemuit, & dixit: Modo scio, quia hæc cœla finem vitæ meæ adduxit: sed fiduciam habens in Deo rescripsit; Domina Augusta, ego rem istam taciturnum quamcum sum, ut revocem hominem hereticum, in sua nequitia damnatum. Interim obessa urbs, Roma est; sed ita, ut Belisarius eam tuenit fortuna haud vane speraretur omnem Gothorum potentiam ibi contritura: & et obcessam ipse Belisarius Idibus Maii Indictione xii, id est, anno remissus vii. Dxxxu i in Palatium Pincianum migravit, tamquam opportunius rebus agendis. Reversus Constantinopoli Vigilius ibi eum reperit, renitentemque primo paulatim induxit ad implendam Augustæ voluntatem. Hæc enim indignata generoso responso Silverii, misit iussiones ad Belisarium Patricium per Vigilium Diaconum, ita continentes: Vide aliquas occasiones [invenias] in Silverium Papam, & depone eum ab Episcopatu, aut certe festinus transmite eum ad nos: ecce ibi habes Vigilium, Archidiaconum & Apocrisiarium nostrum carissimum, qui nobis pollicitus est revocare Anthimum Patriarcham. Et tunc suscepit iussionem Belisarius Patricius, dicens: Ego quidem iussionem facio, sed ille qui intercedit in necem Silverii Papæ, ipse rationem reddet de factis suis D. N. Iesu Christo. Et urgente iussione exierunt quidam falsi testes, qui & dixerunt, quia nos multis vicibus invenimus Silverium Papam, scripta mittentes ad Regem Gothorum; Veni ad portam quem appellatur Asinaria juxta Lateranas, & civitatem tibi trado & Belisarius Patricium. Vides credo hec durante obfisione concinnata: sed audiamus cetera.

B Audiens id Belisarius, non credebat: sciebat enim quod per invidiam hæc dicebantur: sed dum multi in eadem accusatione persisterent, timuit. Tunc fecit B. Silverium ad se venire in palatium Pineii, & ad primum & secundum velum retinuit omnem Clerum: quo ingresso Silverio cum Vigilio solis, Antonina Patricia jacebat in lecto, & Belisarius sedebat ad pedes ejus. Et dum eum vidisset Antonina Patricia, dixit ad eum: Die, Domine Silveri Papa, quid fecimus tibi & Romanis, ut tu velis nos in manus Gothorum tradere? Adhuc ea loquente ingressus Joannes, Subdiaconus Regionarius primæ Regionis, tulit Pallium de collo ejus, & duxit in cubiculum; & expolians eum, induit eum veste monachica, & abscondit eum. Tunc Sixtus, Subdiaconus Regionarius Regionis sextæ, videns eum jam Monachum, egressus foras nuntiavit ad Clerum, dicens; Quia Dominus Papa depositus est, & factus est Monachus: qui etiam audientes fugerunt omnes. Atque hæc facta esse oportet mensi Novembri anni prefati: talis enim machinatio facile astem totam partemque autumni potuit occupare, dum eunt & redeunt Constantinopoli litteræ, commeatus nequaquam per obdidentes intercluso.

C Vigilius autem Archidiaconus suscepit Silverium in suam quasi fidem: & mox pro eo ordinatus Pontifex xxii Novembri, misit eum in exilium in Pontias, & sustentavit eum pane tribulationis & aqua angustiæ: qui deficiens mortuus est, & Confessor factus est. Hac sic oportuit deducta exhibere, ut appareat, non bene à Cardinali Baronio induci posteriorem aliquem Belisarii excusam Neapolim, unde regressus anno retruditur in monasterium.

Dxxxu i Silverium loco suo moverit & Vigilium substituerit. Porro sicut Anastasi contextus non cogit Silverium retainere Romæ usque post solutam obfisionem, ita nec in ea retainere diu post Ordinationem Vigili. **TAT. XIII.** Vix ta. & in Pon-
men vero simile videri potest, quod in emittinge Silverio **tiam relega-**
sic fuerit settinatum. Si enim hic causa aliquo intercipetur
à Gotis, apparet magna assumptionis prærogativam
eorum armis acceſſum apud Italicos populos fuisse, cum
in ipsorum castris liber consiperetur Pontifex, quem Impe-
ratoris à sua Sede indigne ejecerant, menentes eum Ma-
nachum sponte factum esse, quia convictus erat urbem
Gothis tradere voluisse. Illum autem Fame coactum anno vero
morti, servit Liberatus; & miraculis claruit ejusdem militer. **537**
tumulus, quem hoc dictio inscriptum fuisse invenio apud
Andream Duchesne, in Vitis Pontificum Gallice editis
anno 1616.

Romanæ supremus apex SILVERIUS ædis,
Offa sub hoc retinet mortuus extraneo.

8 Existimat Cardinalis Baronius, Vigilium, nuntiata Silverii morte & seculis eam miraculis, paenitentia du-
ctum renuntiæ male usurpati Pontificatus, & post dies u-
tibus qui ip-
libera Cleri electione denuo assumptum. Sed gratis afferitur sum illuc
renuntiatio minime necessaria ei, cui causa non deerant, in miserans,
speciem justæ, ob quas poterat judicare ordinationem Sil-
verii nullam fuisse; utpote contra Canones factam, nec per
subsecutum Cleri consensum satis certo purgatam, cum ne-
que hic totus liber videretur, sed metu extortus. Verosimilis
tamen est paenitentia de tam dure habito viro alias sancto,
& huic paenitentia socium habere poruit Belisarium,
hominem minime malum ac solo metu adactum ad
ea que contra Silverium perpetravit: unde & creditur &
dificasse ecclesiam, cui leonis versibus (adeoque post plura
secula) hic inscriptus titulus fuisse dicitur.

Hanc vir Patricius VILISARIUS, urbis amicus,
Ob culpæ veniam condidit ecclesiam.
Hanc idcirco pedem sacram qui ponis in ædem,
Ut miseretur eum, sape precare Deum.

9 Idem Baronius, integrum quadrienniū faciens durare
Pontificatum Silverii, differt ejus mortem usque in annum & Vigilio
DXL & xx Ianuarii; cui nos ut summum daremus annos **xxi** pro Papa
dies **xlii**. Sed malum, juxta modum loquendi Cata-
logorum veterum, iam alibi observatum plus una vice, solum
illud tempus numerare, quo Roma sedet, licet per injuriam
sibi irrogatam revera non deserit esse Pontifex. Quod au-
tem eam injuriam non sit passus anno **DXXXVII**, patet ex
Vigilius Ordinatione facta mense Novembri, idque ante da-
tam ab eo Epistolam, ad Cesarium Episcopum Arlatensem,
circa eum qui fratri uxorem sibi matrimonio copularat,
pridie Nonas Martias Flavio Joanne viro Clarissi-
mo Consule, id est anno **DXXXU**.

10 Affitæ autem eidem Silverio Epistola adversus Silverio
Vigilium, servire ad Chronologiam non possunt; neque contra Vigili-
udem facere prætensa Synodo quatuor Episcoporum, qui lumen affitæ
sententia à Silverio lata subscripserint. Proinde nullius Epistola.
momenti est, quod Silverius in ea fingatur dicere, scilicet,
Domino favente, tribus jam jugiter emensis tem-
poribus Apostolicæ Sedi præsidere, in eamque Vigili-
um data pecunia invasisse. Fictionem vero argunt
etiam subscriptiones, quarum una notatur Principe Basili-
lio, præter stylum notandorum tunc annorum, quod ineptus
sarcinat sumpfit ex subscriptionibus annum **DXL** securis,
cum cœpisset scribi P. C. Basili V. C. Altera signata Ju-
stiniano v & Belisario VV.CC. Coss. aque monstrosa
est: quia Justinianus, post **Iv** Consulatum anno **DXXXIV**,
nullum amplius gesit; & Belisarius semel dumtaxat
Consul fuit, scilicet **DXXXV**.

LXI VIGILIUS.

*Ab an. 537
ad 555 an.
17. mens.
dici 16.*

** Baron. à
540 ad
555, an. 16*

VIGILIUS, Silverii Archidiaconus, patria Romanus, ex patre Joanne, Consule, anni verosimiliter CCCCCXCVIII, temporibus Justiniani Augusti & Vitigis Regis, loco Silverii injuste depositi ordinatus XXII Novembris, in Dominica die, anno DXXXVII, sed annos XLI; mensis u, dies XXVI; usque ad

XII Maii, anni DLVI*, quando ex calculi doloribus obiit in Sicilia, postea sepultus Romæ ad S. Marcellum via Salaria, nunc in Vaticano quiescit: & cessavit Episcopatus menses X, dies XXI.

*Ejus ordi-
natio, illegi-
tima,*

In gressum ejus fuisse illegitimum dubitari non potest sed vitium correxit seria emendatio culpa: nihil enim minus fecit quam se facturum impia Regina promiserat, fortiterque imbasit decessorum exempli, qui Anthimum hereticum restituere noluerant, sic rescribens: Absit hoc à me, Domina Augusta: prius locurus sum male & insipienter: modo autem nullo modo tibi consentio, ut revocem hominem hereticum & anathematizatum. Etsi indignus, Vicarius sum B. Petri Apostoli, quomodo fuerunt Sanctissimi Agapitus & Silverius, qui eum anathematizarunt. Vide seriam penitentiam pro commissu contra religionem & Silverium. Ad hanc autem motum crediderim audita fama miraculorum, quibus Silverii mortem pretiosam in suo conspectu fuisse declarabat Deus & nec dubium quin Romanus Clerus, ex necessitate consilium sumens, cognita Vigilius firmitate in rejicendo Anthimo, Ordinationem ejus ratam habuerit.

*sed postea
ratificata,*

*contigit 22
Novembris.*

2 Hanc factam fuisse XXII Novembris, magno consensu omnium exemplarum, scribit Anastasius, cum asserit, Augustam, satis superque stimulatam indignatione non praesiti à Vigilio promisi, & accendentibus Romanorum contra ipsum delationibus, misisse Antheum Scribonem cum iussionibus, ut ubicumque inventum, praterquam in Basilica S. Petri, comprehendenderet, comprehensumque imponeret navi, atque Constantinopolim perduceret; inventum autem esse in ecclesia S. Caci-

lia x Kalendas Decembris tradentem populo munera, erat enim, inquit ille, Natalis ejus dies. Quia tamen neque depositus tunc fuit, neque alius in ejus locum ordinatus (sicut Joanni I & Silverio factum) continuatur illius Pontificatus usque finem Vitæ, in Sicilia terminata post annos suscepit muneris fere septendecim cum diuino.

3 Ad corpus quod attinet, cum Cœmeteria suburbana à Longobardis vastata desolataque jacerent, eundem Paulum Papam I, qui corpus S. Silvestri in urbem Vaticano, attulit, inde etiam accepisse Vigilius depositum, atque in Vaticana Basilica tamquam Sancti & Confessoris honorifice condidisse, verosimile est; eis nullus ecclesiasticus cultus acceperit per celebritatem anni alicujus festi: quare nec titulum Sancti hactenus ei tributum invenio, vel nomen in aliquibus Martyrologiis. Ipsius translationis, à quo cumque ea facta sit, documentum habemus apud Basilica prædictæ scriptorem Romanum Canonicum, tempore Eugenii III num. 19, sic loquente: Juxta sepulcrum D. Adriani IV est altare S. Silvestri Papæ, in quo, sicut accepimus, brachium ejus est reconditum. Requiescit etiam ibi Vigilius Papa, sicut à majoribus nostris accepimus, & etiam in pariete invenimus scriptum. Similiter in veteri ejusdem Basilica vestigio legisse se scribit Paulus de Angelis, in Annotatione super textum prædictum, Altare S. Silvestri Papæ, ubi Vigilius & Adriani IV sepulera.

DISSERTATIO XIV.

De dupli Vigili vexatione & Schismate Romani Cleri adversus eumdem.

*Divine re-
tributionis
exemplum
fuit Vigilius,
eadem que
fecerat pas-
sus.*

Divina justitia regula ex fundamentalibus una est, ut qua mensura mensus quis fuerit, remetiatur ei. Hujus rigorem regula duplum in se experta est Vigilius Papa, non tam in ultionem, quam in expiationem delitorum suorum. In exilium ejus causa deportatus est Silverius, maleque habitus à ministris Imperialibus coactus & ipse est bis peregre proficiens, semel carcerem, bis alia multa indigna pertulit. Ordinari se contra Silverium permisit: elevatus contra ipsum (si non fallor) Pelagius est, licet non ordinatus. Denique Silverium, in insulam delectum, fame & arumnis confici iussit; & ipse in alia insula, si non est veneno sublatuus de medio, quod multis persuasum; cruciatibus saltet gravissimis calculorum confessus obiit. In hoc tamen dissimilis fuit ab eo Pelagius, quod neque causam schismati dedit, neque mortui Decessoris cadaver in extraneo solo dimisit; sed defuncti corpus duci curavit Romam, ubi fuit sepultum ad S. Marcellum in via Salaria in cœmeterio Priscillæ, ut testatur Anastasius: ex quo &

cetera jam indicata, aggredior verosimilia reddere; salvo semper aliorum meliori de his iudicio, cui hac non à me definita, sed ulteriori discussione præcedente definenda propono per conjecturam, dissimillimas de Vigilio narrationes conciliaturam.

2 Narrat Anastasius, quod Vigilius, postquam adeo generose responderat Augusta, promissum de restituendo *Hic nolens* Anthimo retractans, fuerit apud ipsam, per se satis *Anthimum*, ut pollicitus perque commotam, de gravibus criminibus accusatus. *erat, refi-* Hoc autem nemo mirabitur, qui considerabit quam carus tuere, populo Romano Silverius, adeoque ingrata eidem fuerit Vigilius subrogatio, auctoris ut credebatur malorum omnium. De Augusta autem, animi ferocis muliere, nec patienter ferre repulsam solita, mirum & profus incredibile foret, si Vigilio, a quo tam turpiter se videbat delufam, diceretur pepercisse illa, que non abstinuit à Silverio manus, nihil absq; Imperatoris consensu & Synodi Oecumenica sententia operato contra Anthimum. Vtrinq; igitur, & ex parte Romana, & ex parte Augusta verosimilium mihi est, nū multum, quod ad comprehendendum Vigiliū missus ab hac Romana accusans *Anthemius*

A. *Ad. scilicet. Scilo sit, & ab illo ad facinus perficiendum rogatus. Quamvis autem addas Anastasius, quod commis-
i hensum deductumque ad navim plebs tequebatur, acclamans ut orationem ab eo acciperent, dataque oratione respondit, Amen: hoc tamen per amaram rotius irrisiōnem, quam devoutam religionem factum videtur. Mox enim ut viderunt Romani quia mo-
ra est navis, in qua sedebat Vigilius; cœpit omnis populus iactare post eum lapides, fuit, ca-
cavos, & dicere: Fames tecum, mortalitas te-
cum: male fecisti Romanis, male invenies ubi vadis. Et quidam amatores ejus fecerūt eum lunt de ecclesia.*

*3 His in hunc modum Roma actis, secura jam Imperatrix quod volentem nolentem habitura Constantinopolis Vigilium esset; nec diffidens impetrare à praesente blanditiis vel terroribus, quod nequiverat persuadere absenti; videtur mitius agendum censuisse per nova ad Anthemium iussa. Itaque ingressus Siciliam Vigilius in civitatem Catanensem, permisus est facere Ordinationem per mensem Decembrem, Presbyteros & Diaconos: remisitque Romanum Ampliatum, Presbyterum & Vice-Dominum suum, & Valentini Episcopum ad S. Rufinam, alias Sil-
vae candidæ dictum, ad custodiendum Lateranas & gubernandum Clerum: & valefaciens omnibus pervenit Constantinopolis in Vigilia Natalis Domini. Tunc obvius ei venit Imperator, & oculantes se cœperunt fieri: plebs vero universa cum Clero psallebat ante eum, usque ad ecclesiam S. Sophiæ, Ecce advenit dominator Dominus &c. Per biennium autem fuerunt contentiones de Anthimo Patriarcha, quomodo promisisset eum in locum suum restituere; & cautionem manus sue ei ostendebant, per quam promiserat eum in Ordinem suum revocare. Vigilius autem nullatenus voluit eis consentire: sed tota virtute magis desiderabat mori quam vivere. Tunc Vigilius Papa dixit, Ut video, non me fecerunt ad te venire Justinianus & Theodora, piissimi Augusti: sed Diocletianum & Eleutheriam inveni. Facite ut vulpis: digna enim factis recipio.*

*4 Ex his Anastasiis verbis Eleutheriam Diocletiani uxorem nobis sumpsit Hadrianus Valesius; sed Balzius, reperto edito quo libro Lactantii de mortibus persecutorum, ad cap. ejus 15, evidenter convicit nullam Diocletiano conjugem preter Priscam fuisse; reperit autem in Colbertino Codice ita scriptum, sed Diocletianum & Decium vel Leuterium inveni. Quid autem si originaliter scriptum fuerit alterutrum, unde Leuterium aliquis fecerit aut Eleutherium: alias vero, ut aptior esset comparatio, virum in feminam com-
mutarit? Sed ad Vigilium revertor: qui cum genero-
tandem car-
ceri includi-
tur
anno 540.
que hac capta inuenie secundo anno Vigili, Christi
DXXXIIII circa finem vergente, ad tantos excessus per-
venierint (si vera sunt, ut omnino nobis vera videntur)
ante finem anni DXXXI; nec ullam habuerunt con-
nexione cum iis, qua ibidem Constantinopoli cum Vi-
gilio gesta esse sciuntur, anno post istam Iuui & ex alia causa.*

*5 Scio Cardinalem Baronium, & alios eum secuto-
ros, paucim mendacii arguere in predictis Anastasiis.
Maji Tomus IV.*

*Sed omnis eorum ratio nititur silentio Procopii & Libe-
rati, nihil tale scribentium, & tamen accuratissime res illius temporis persequentium. Verum ea ratio si subsiste-
ret, consequens foret, mendacium esse quidquid de Sil-
verii abdicatione & exilio, non aliunde quam ex eodem pio-
Anastasio, habemus, nihil simile iisdem Auctoribus com-
memorantibus. Cum bona ergo tanti viri venia, nequa-
quam mirum mihi videtur dico silentium eorum, de rebus ad suum argumentum non spectantibus. Nam ad bellum quidem Gothicum, in quo Silverii Procopius me-
minit solum quatenus opus erat, nihil spectabat can-
sa Ambimi, cum eaque connexa depositio Silverii, &
hac quam descripsimus vexatio Vigili: ad Liberati ve-
ro argumentum, de condemnatione trium Capitulorum,*

Theophanes

*DISSER-
TAT. XIV
Cur nihil de
iſis Proco-
pīus.*

multo minus faciebat utraque, sed bene illa qua poste-

rius gesta mox dicēmus. Iustius de Theophane mirare-

tur aliquis, Chronologiam scribenti talia non occurri-

se: & occurriſſent credo, si Anthimi restitutio succe-

sum habuiffet: sed ea non succedente, non adeo spe-

ctabat ad Constantinopolitanam historiam, qua illi po-

pertissimum cura fuit, quid frustra pro eo tentatum ab

Augusta sit; quemadmodum neque narrare nobis i-

dem Theophanes curavit, quem exitum & quando ha-

buerit infelix Anthimus, satis habens ejus depositionem

attigisse paucis pro sui instituti brevitate.

E

*5 Si quid ergo in alicujus scriptoris silentio circa Vi-
gilium est mirandum, unum, & quidem valde miran-
dum est, quomodo Anastasius, tam operose prosecutus
res à Vigilio factas & toleratas in causa particulari
Constantinopolitana Ecclesia, tacere potuerit gesta & naſtasias i
tolerata occasione trium Capitulorum, que universalem
Ecclesiam atque imprimis Romanam difficili schismate
conturbarunt. Quod autem magis etiam mirabile ac
potentissimum est, prima ultimaque Vigili. Acta sic in
unam historiam conflavit Anastasius, ac si utraque &
qualiter solum spectarent Anthimum. Hinc vereor ne
quod de honorifica Vigili. susceptione supra dixit, ad po-
steriora spectet tempora; sicuti vix dubito, quin illuc
spectet quod ibidem omisit de fuga ejusdem in ecclesiam S.
Euphemia, ubi tenuit columnam altaris, à qua &
abstractus est: hoc enim proorsus geminum ei est, quod
postea factum scribit Theophanes, eodem Vigilio
Constantinopoli ad eadem SS. Sergii & Bacchi fugiente,
que aequo ac illa S. Euphemia vicina Palatio erat,
& forsan huic sic coherens, ut nomina mutuo confun-
derentur. Ad ultima certe tempora spectat, quod Nar-
ses, vicit barbaris & Roma recuperata, dicitur pro
Vigili. Comitumque reditu intercessisse apud Imperato-
rem: licet ad priora spectet exilium, à quo restitui po-
stulantur.*

F

*7 Rebus autem temporibusque apud Anastasiū sic
confusis, non facile est ex ipsis verbis eruere, quomo-
do & quando restitutus in libertatem Vigilius, ac Ro-
rim colligi-
mam remissus sit. Si quid liceat divinare, dixerim, An-
thimum divino iudicio sublatum fuisse de medio, tria-
que factum esse, ut componeretur res tota, subeunte Au-
gustam facti paenitentia; praesertim intercedente S.
Menina Constantinopoli Patriarcha, haud parum gra-
tioso apud Iustinianum, ipsique Augusta jam minus in-
viso, quando non poterat amplius Anthimo suo illa pro-
desse. Imprimis vero juvissé credo supplicem Romani post Anthimo
puli legationem, rogantis, ut si adhuc viveret Vigilius
mortuo &
lius Papa, aut Presbyteri seu Diaconi vel Clerus, pro Vigilio
qui cum eo fuerant in exilium deportati, rever-
terentur. Huc enim omnino spectare puto, quod apud hunc ipfis
Anastasiū sequitur, tamquam ad Nasensis intercessio-
remissum, nem factum: Et mox misit iussiones suas Impera-
tor per diversa loca, ubi fuerant in exilium de-
portati in Gypso (Iego, Egypto) & adduxit eos an-
te se dicens; Vultis recipere Vigilium, ut fuit
Papa vester? gratias agimus: si autem, hic habe-
tis Petrum & Archidiaconum vestrum Pelagium,*

DISSERTA-
TIO XIV.

pro quibus manus mea erit vobis. Responde-
runt omnes, Imperet Deus Pietati tuæ, ut resticias
nobis Vigilium: & quando voluerit eum Deus
transire de hoc seculo, tunc cum vestris præceptio-
nibus donetur nobis Pelagius Archidiaconus noster.
Ex quibus verbis merito inferas, vel illius legationis caput
sum fratu' fuisse Pelagium, vel jam ante missum Constantinopo-
lensis Con-
lum, ut Sede per exilium Vigilius quasi vacante, Romana
Ecclesia Apocrisiariam ageret: quo in munere ibidem vi-
deatur perseverasse saltem usque ad annum DXXXI
quando ipso suadente promulgatum fuit Imperatorium, de
quo mox, Editum contra errores Originis. Ita hec om-
nis tempestas in non exiguum cesserit Vigilius utilitatem,
quem cum antea exosum haberent Romani, propter me-
moriā expulsi Silverii; nunc tamquam glorioſissimum
Confessorem receperunt reduxeruntque in Vrbem, ac magno
habuerunt in honore per annos quinque vel sex; usque dum
nova causa ipsum iterum abstulit, & subsequens denique
schisma omnium animos denuo alienavit, sicut nunc ag-
gredior explicare.

Cū an. 545 8 Conclamata fuerat anno DXXXI Origenis cons-
Iustinianus demnatio; quod agre ferens Theodorus Cæsariensis Episco-
Edicto suo 3 pvs, & Pelagio, Romana Ecclesia Diacono atque Apri-
Capitula
proscriptis-
set,

B Synodus apud Imperatorem, Synodique Chalcedonensis
propugnatori acerrimo, atque præcipuo auctori condemna-
tionis istius, agre facturus; persuasit Imperatori, Ace-
phalos Synodo adversantes posse revocari ad concordiam,
si tria dumtaxat Capitula corrigerentur, per qua Ibas,
cum epistola sua & Theodori Mopsuesteni commendatio-
ne, receptus fuerat, ipseque Theodoreus Cyri Episcopus
sua Sedi restitui permisus, modo anathema diceret Ne-
storio, intactis scriptis que idem Theodoreus ediderat
contra S. Cyrilli Anathematismos. Hac spe electus Iu-
stinianus, Editum adversus illa Capitula evulgaverat
anno DXXXU; quod quia Chalcedonensis Synodi auctori-
tati detrahere videbatur, recipere recusantes Occidentales
Africanique Episcopi, rogavunt Vigilium ne sua sub-
scriptione firmaret, sicut Orientales Patriarchæ jam fecer-
Synodus in tant. Medium autem viam elegit Vigilius, scilicet
Siulia coa-
quastionis per Synodum terminanda: eique idoneam Si-
ciulam arbitratus, quo ex Oriente aque ac Occidente
lius ex tran-
possent Episcopi convenire, illuc se contulit; sed Impera-
tori persuadere non potuit, quin Synodum vellit haberi
Constantinopoli. Annum igitur integrum moratus in in-
deinde CP.

anno 547. etiam ipse ea damnat: 9 Anno DXXXU ad Regiam navigans, illuc appulit xxu
Januarii: suaque ibi auctoritate usus, primum Acephalos, quibus favebat Imperatrix, damnavit; deinde Men-
nam Patriarcham, quod subscripti auctor Episcopis fuis-
set, à communione suspendit; post menses tamen quinque, regante Imperatrice, ad eamdem recepit.

9 Anno DXXXU idem Vigilius permisit Syno-
dum Orientalium convenire Constantinopoli: in qua cum
effet discussa causa, ipse examinatis seorsim suffragiis,
Iudicatum edidit xi Aprilis, quo tria Capitula, catenùs
à se propugnata, damnavit; contestatus id se facere lalva
in omnibus Synodi Chalcedonensis auctoritatē, speransque se posse probare Occidentalibus, quod unionis
servanda causa fecerat, in quastione, quam apparebat
non prorsus fidei esse. Sed contrarium omnino accidit:
Orientem vacillantem conservare volens ne caderet, Oc-
cidentem pene precipitavit in lapsum. Siquidem ex de-
cumque ideo sensoribus dictorum Capitulorum Africani duo, Felix &
ab eo sepa-
ratius effet
Clerus suis, non modo ipsi à Vigilius communione absti-
nuerunt; sed sub praetextu tuenda Synodi Chalcedonen-
sis, abstraxerunt ab eodem Diaconos etiam ejus, Sebastia-
num & Rusticum; itemque Subdiaconos ejusdem &
Notarios, Joannem, Gerontium, Severinum, Im-
portunum, Joannem alium, atque Deodatum: qui
dati quaquaversum litteris, Vigilium, ut hereticum
& cum hereticis communicantem, ubique diffamarunt: eo
magis, quod etiam librum conscripsisset Vigilius adversus

tria Capitula: tandemque eo progressa res est, ut excom-
municationis sententiam contra Diaconos suos & adhæren-
tem iis Clerum proferre coactus Vigilius sit.

10 His Romanam perlatis, ubi animatissimi omnes
erant pro tribus Capitulis, quasi iis subversis Chalcedonensis tamquam
Synodus stare non posset facile est cogitatione metiri, quan-
topere omnium incensa sit ira. Itaque vero simile mihi est,
quamvis id nemo expresse afferat, quod Romani, longius
quam par erat abiepti, cum in eundem articulum res ad-
ducta riederetur, quo fuerat, Libero hereticorum com-
munionem recipiente; censuerint Ecclesiam carere Ponti-
fice, per excommunicationem, quam ipso facto incurrisse
Vigilium judicabant, & liberum esse Clero eligere alte-
rum; idque etiam re ipsa fecerint, electo Pelagio, non
tamen ordinato, quod scirent absque Imperatoris consensu
irritam habendam Ordinationem, vellentque Vigilio pe-
nitentia locum relinqui; sicut etiam anno DL cavere vo-
luerunt Africani Episcopi, ipsum excommunicantes. Ms. videtur con-
veor ad hoc opinandum, quod videam in antiquiori Cata- tra eum Ro-
logo atque variis Anastasi exemplaribus, puta Cæsaren- me an. 549
electus Pe-
li, Freheriano & Thuan uno, nec non in Ms. nostro, Logius;

Pelagio attribui, annos xi, præter menses x, dies
xviii, qui illi cum solis annis 1111 ab aliis exempla-
ribus Anastasi tribuantur. Istos autem xi annos si retro
numeris ab anno DLXI, quo obiisse Pelagium probable
facient sequentium Pontificatum atque Interpontifica-
tum tempora, usque ad ordinationem Gregorii Magni. ^{et} eius prefatis
subducta; fuerit Electio schismatica Pelagi facta anno se annis 11.
DXXXU 1111 vel sequenti, quando Vigilius Africani
(ut dixi) excommunicarunt.

11 Quin etiam videntur eo tempore Romani expan-
xit Vigilius nomen ex serie Pontificum: unde & factum ^{expandit}
dipychis Vi-
fit, ut illud etiam nunc desit in vetustis aliquibus Catalo- gili nomi-
nis, qualis est Palatinus bibliotheca Vaticana: & ideo quo-
que post mortem Vigilius, vigente adhuc Roma schismate,
nemini cura fuisse videtur Depositionis ejus seu Sepultura
diem ecclesia Vaticana registro inscribere, postquam illuc
illatam est corpus. Hac tamen per simplicem conjecturam
Lector accipiat velim, ad explicandum, qua ratione vi-
deatur factum, ut Pelagio adscriberetur annorum pene
duodecim tempus; cum certum sit multo paucioribus fuisse
Pontificem. Hactenus quidem in hisce Catalogis insolens ^à pertinaci-
est alicujus Pontificatus adscribi tempus, quod inter Ele- bus 3 Capi-
tionem & Ordinationem fluxit, quodque effet in Pela- tulorum de-
gio (quem ordinatum dicemus anno DLXI, xv Aprilis) sensibilia.

annorum ui, mensum 111, & dierum 1111: sed insolens etiam bastans fuit, alicui sic abrogari Pontificatum
(quod Vigilio factum conjectura nostra supponit) ut ejus
loco non ordinaretur alius; id tamen cur factum non sit nec
fieri potuerit, congrua (ut mihi quidem videtur) est redi-
ta ratio. Ceterum perquam pertinaces trium Capitulo-
rum defensores fuisse oportet eos, qui Vigilius nomen perpe-
tuò voluerunt manere expunctum: ceteri enim non dubita-
runt recensere eum (ut profecto oportuit) non solum pro
tempore ante schisma elapo, verum etiam usque ad mor-
tem: qui cum numerarent Pontificatus Pelagi annos
dumtaxat 1111, menses x, dies xiiii (sicut scripsisse
ipsummet Anastasium reor) erratum alii credentes in solo
annorum numero, ex fide aliorum pro 1111 supposuerint
xi, relictis ut invenerant numeris dierum ac mensum,
quos alibi credo non fuisse expressos. Sed de his infra:
nunc quomodo Vigilius Clerum Romanum ipsumque Pe-
lagium revocaverit ad suam communionem, in eaque sal-
tem usque ad annum DLIX servaverit, restat explican-
dum.

12 Intellecta ergo ille tanta Romani Cleri totisque
Occidentis perturbatione, primo quidem utrique parti in-
dixit silentium de tribus Capitulis, usque ad futurum uni-
versale Concilium; deinde mandatum transgressos Orien-
tales, novisque decretis editis exorbitantes à norma, &
Pontificem cum toto Occidente in sententiam suam non
duncere sed trahere satagentes, caput generofissime confutare.

Tum

- A** Tum vero ea ex causa multa patiens toleransque, facile effecit, ut innocentiam suam Romanus Clerus & Pelagius cognoscerent: unde eidem deinceps inherentes priora adta omnia recidisse videntur, atque ad Vigiliū communionem una cum ipso Pelagio redisse; adeo ut hic, subjectionis (ut credibile est) suo & Cleri nomine testanda causa, etiam ad Vigiliū in Orientem profectus sit: Pelagius certe internuntio postea apud Imperatorem est usus Vigiliū, cum is postularet importunam sententiam ejus super causa trium Capitulorum, in Concilio ad id ex Oriente & Occidente convocato tractanda: deinde mansit Constantinopoli idem Pelagius, usque ad redditum Vigiliū in Siciliam.
- Ille Imperator diu velletatus, sed hoc postea Vigiliū interim ab irato Imperatore, quod suum Edictum suscipientes à communione removeret, custodia tradi jussus est. Qui ad S. Petri in Hormisda ecclesiam confugiens, & ne inde per vim exita heretur defensus à populo; accepta securitatis fide, tum quidem ad assignata hospitio suo ades Placidianas reddit, paulo post tamen, duobus scilicet ante Domini natalem diebus, Chalcedonem se recepit in adem S. Euphemia; nec inde redire consensit anno mox sequenti DLII, sive ad honorificam legationem Imperatoris XXVII Ianuarii ad se directam, sive ad expostulationes Petri Referendarii: sed die u Februarii, expeditiv Encyclicam de suis calamitatibus; tantumque constantia sua efficit, ut Edictum tandem suum Iustinianus aboleretur, & tam Mennas Patriarcha quam ceteri factiosi Episcopi penitentia sua libellos obtulerint. Interim mortuo Mennae suspectus Eutychius à Vigilio Synodum postulavit, qua finirentur controversiae: quod ea conditione Vigiliū annuit, ut Graecorum ac Latinorum Constantinopolim congregandorum numerus aquaretur. Cum vero moris impatiens Imperator, initio Maii iussisset convenire qui aderant Orientales; invitatus ut præsidere vellet Vigiliū, constanter abnuit; permisit tamen ut causa trium Capitulorum tractaretur, prout factum per integrum mensum illum & initium Iunii. Actis autem ad se perlatis matureque expensis, considerans Vigiliū, damnatis tribus Capitulis salvam nihilominus undequaque manere fidem in Chalcedonensi constitutam; non quidem explicite approbavit Synodum illam, quia non expectatis Occidentalibus acta fuerat; sed veluti proprio motu Constitutionem ad Eucyphium scriptit, quia Augustini exemplo propria super tribus Capitulis scripta retractat, ipsaque tria Capitula anathematizataque condemnat: unde factum ut Synodus illa, quam appellant Quintam, tamquam ab universali Ecclesia recepta & approbata, passim habeatur pro Occumenica.
- B** annuit Synodum cogi ad cause decisionis: cuius ex aminatio sus- fragiis,
- ipso denique eam approbat scripta Decretalis. Hinc recra- de se schif- ma,
- 13 Sed hac postea Vigiliū interim ab irato Imperatore, quod suum Edictum suscipientes à communione removeret, custodia tradi jussus est. Qui ad S. Petri in Hormisda ecclesiam confugiens, & ne inde per vim exita heretur defensus à populo; accepta securitatis fide, tum quidem ad assignata hospitio suo ades Placidianas reddit, paulo post tamen, duobus scilicet ante Domini natalem diebus, Chalcedonem se recepit in adem S. Euphemia; nec inde redire consensit anno mox sequenti DLII, sive ad honorificam legationem Imperatoris XXVII Ianuarii ad se directam, sive ad expostulationes Petri Referendarii: sed die u Februarii, expeditiv Encyclicam de suis calamitatibus; tantumque constantia sua efficit, ut Edictum tandem suum Iustinianus aboleretur, & tam Mennas Patriarcha quam ceteri factiosi Episcopi penitentia sua libellos obtulerint. Interim mortuo Mennae suspectus Eutychius à Vigilio Synodum postulavit, qua finirentur controversiae: quod ea conditione Vigiliū annuit, ut Graecorum ac Latinorum Constantinopolim congregandorum numerus aquaretur. Cum vero moris impatiens Imperator, initio Maii iussisset convenire qui aderant Orientales; invitatus ut præsidere vellet Vigiliū, constanter abnuit; permisit tamen ut causa trium Capitulorum tractaretur, prout factum per integrum mensum illum & initium Iunii. Actis autem ad se perlatis matureque expensis, considerans Vigiliū, damnatis tribus Capitulis salvam nihilominus undequaque manere fidem in Chalcedonensi constitutam; non quidem explicite approbavit Synodum illam, quia non expectatis Occidentalibus acta fuerat; sed veluti proprio motu Constitutionem ad Eucyphium scriptit, quia Augustini exemplo propria super tribus Capitulis scripta retractat, ipsaque tria Capitula anathematizataque condemnat: unde factum ut Synodus illa, quam appellant Quintam, tamquam ab universali Ecclesia recepta & approbata, passim habeatur pro Occumenica.
- 14 Constitutionem illam seu Decretalem, hactenus ignoram Latinis, primus è Graco verit & egregia Dissertatione defendit (prout in nova Conciliorum editione utraque nunc habet) Petrus à Marca, postea Archiepiscopus Parisinus. Eamdem contra quorundam dubitationem succincte afferuit Natalis Alexander, ostendere conatus, quod u Idus Decembris, quando illa Decretalis signata est, id est, sexto post Synodum quintam mense, vere dici potuerit, universum Orbem & Ecclesiam ad pacem revocatum fuisse, quasi hac verba in dicta Decretali legerentur & justificatione egerent. Sed ipsam legens ac relegens, ea verba non reperio, proinde nec necesse habeo contra omnem versimilitudinem divinando afferere, Illyrici & Africæ Epitropos, prioris iententiaz poenituisse, & communicatis cum Vigilio consuliis Orientalium communionem esse amplexos; eamque retinentibus Francis & Hispanis, partem tantum Italæ Episcoporum ab ea delcivisse. Quin potius censore retrudisse in Italia schisma multo quam antea vehementius, statim atque innotuit trium Capitulorum condemnationi iterum subscriptisse Vigiliū. Ipsum vero Pelagium illius condemnationis nequaquam fuisse complicem, sed eidem qua potuit restitisse cum sociis, persuaderet diuinior Vigiliū apud Constantinopolim morsa. Profecto si sperasset ille, Romanis gratum futurum adventum suum, prima navigandi opportunitate usus fuisset: non est autem usus (nam abduc anno DLII auctor dicitur fuisse Iustinianno promulgandi XII) Augusti Pragmaticam suam, ut notat Labbeus in Epitome Chrœnologica nec nisi anno DLII in Siciliam renavigavit cum Pelagio & sociis. Hos autem ne tunc quidem omnes consenserit, praesertim Pelagium, probat suspicio veneni, Vigilio per eam in Sicilia prabiti; ipsiusque Pelagii exilium, in quod fuit ab Imperatore relegatus, teste Victore Tunnunensi, paria sub idem tempus ob eamdem causam cum multis Africani passo. Denique ex eo ipso, quod predicta Vigiliū Decretalis hactenus reperta non fuerit in ulla Latina Decreta- lium compilatione aut Pontificalium Epistolarum registro, certum mihi redditur, neutiquam receptam fuisse, sed rejectam ut hereticam; ita nec Romanu quidem umquam missam, nisi forte accusandi causa.
- 15 Ex hactenus deductis porro liquet, quantum aber- raverint à vero scriptores Latini, qui, Dectetali illa non Tantum ab visa, secuti ambiguam Anastasi relationem, crediderunt causa exilii hac vice relegatum cum Clero suo Vigiliū, quia sub passus Vigiliū scribere Synodo noluit, nec nisi ad preces Narsetis revoca- lus sit, sum redditumque Romanis. Poterant certe intelligere, non remittentium fuisse Vigiliū, nisi trium Capitulo- rum damnationi subscriptisset; hoc autem impetrato, nullum quo minus salva dignitate rediret impedimentum ob- jiciendum ei ab Imperatore fuisse, nemus electioni Roma- norum relinquendum, ipsumne habere Pontificem mallent, an Pelagium Imperatoris voluntatis contrarium. Non poterat ergo talis oblatio Legatis facta ad hoc tempus spectare, cui ab Anastasio jungitur: & si pro maturando Vigiliū reditu adunatus Romæ Clerus rogaverunt Nar- setem, ut una cum ejus suggestione rogarent Prince- tunc Rom- pem; non potuerunt addidisse, si adhuc viveret, quem nisi Pe- vivere ex rot acti publicis noverant: adeoque hac conditio, gius: addita dumtaxat fuit prima vice, quando de incarcerated vel exule dubium erat an viveret. Hac autem secunda vi- ce, Narsetis (ut dixi) intercessio solum haberi potuit ad maturandum ejus reditum, qui nonum jam annum Roma aberat, cum maximo Urbis Ecclesiæ incommmodo. Nar- ses enim primum in Italiā venit, atque eam à Barbaricō jugo liberavit victo Totila, anno DLII. Suscepta au- tem relatione Narsetis vel cuncti Cleri Romani, laetus quidem hand dubie effectus est Imperator, & omnes Incliti ejus, eo quod requiem donasset Deus Romanis. Si tamen ea relatione motus remisit Vigiliū (forte quia Romani, longioris orbitatis pertuli, ipsum qualemcumque optabant recipere, sperantes quod sua redi- ditus libertati iterum retractaretur qua videbatur coactus F fecisse) differenda illa erit usque in annum DLII, quando primum Imperator dimisit omnes cum Vigiliū: & ve- qui mortuo nerunt in Siciliam in civitatem Syracusanam, & ex in Sicilia multa afflictione caleuli defunctus est Vigiliū, ut Vigiliū anni ait Anastasius; translati quidem Romam corporis mentio- 555, nem faciens, depositionis tamen diem nullum exprimens: pra quo tamen maluissemus signanter expressum inveniri diem mortis: hoc autem deficiente, initio ducto à XXII Novembris, per assignatos Vigiliū annos XLI, menses u, dies XXI, pervenimus ad diem XI Maii, anni DLII.
- 16 Vacasse deinde Pontificatum menses IIII, dies u, cum Ms. nostro habent quinque Anastasiana MSS. alia so- lum XXII dies numerant: sed neutrum probare possumus, cum Victor Tunnunensis, tunc vivens & scribens, diversis annis referat mortem Vigiliū & ordinationem Pelagii, sic autem habet: Post Consulatum Basili V. C. anno subrogatus XIII, Vigilius Romanus in insula Sicilia moritur... est an. 556 Post Consulatum Basili V. C. anno XIIII Pelagius Romanus Archidiaconus, trium præfatorum defensor Capitulorum, Justiniani Principis persuasione de exilio redit: & condemnans ea qua du- dum constantissime defendebat, Romanæ Ecclesiæ

DISSE- Episcopus à prævaricatoribus ordinatur: qui sicut an-
TAT. XIV nis uero, numero scilicet vixit, ut paxim idem Auctor; quoniam
post longio- quem in numerandis annis post Consulatum Basiliis sic er-
rem mori- ravisse, ut significaret mortuorum Vigilium anno DLXIIII,
post & DLXIIII ordinatum Pelagium, non magis credo, quam quod idem, anno post quinto, ubi referenda mors
longiori Pelagii erat, scribere potuerit anno XXVII Imperii
rem mori- Justiniani (qui esset annus Christi DLXIIII) Pelagius
Romanus Episcopus ordinatus præfuit annos XI.
Scripterit ille, non ordinatur, sed moritur & indicatum
voluerit eum Ecclesia prefuisse ex tempore excommunicati
à Romanis Afrisque Vigilii. Quo modo autem factum sit
ut anni post Consulatum ipsiusque Imperatoris apud Victo-
rem tam perverse notari non inveniantur, equidem non
capiro: ab ipso metu Victore peccatum hoc esse, videretur mihi
impossibile. Itaque, is ad debita tempora retrotractis,
Vigilium obiisse dixerim post Consulatum Basiliis anno
XIIII; deinde Pelagium, ordinatum anno XII, mor-
tuum anno XXXIIII Justiniani, inchoando à mense Apri-
lis vel Augusti anni DXXIIII. Moram etiam ordinando
Pelagio attulisse debuit, quod (sicut Anastasius ait) tunc
non erant in Clero qui poterant eum promovere:
quia & monasteria & multitudo religiosorum & sa-

pientium nobilium subduxerunt se à communione
Pelagii, dicentes, quia in morte Vigilii Papæ se im-
miserunt ut tantis poenis affligeretur. Dum ergo non
est Episcopus Ostiensis videlicet, qui eum de more communio-
ordinaret; inventi sunt duo Episcopi, Joannes de nem populo,
Perusia & Bonus de Ferentino, & Andreas Presby-
ter de Ostia: & ordinaverunt eum Pontificem. Atque
hoc est quod veterior Catalogus ita explicat. Hic est or-
dinatus à duobus Episcopis & uno Presbytero. Ad
diluendam autem infamiam predictam, Narses & Pela-
gius, consilio inito, data Litania à S. Pancratio, cum
hymnis & cantibus spiritualibus venerunt ad S. Pe-
trum Apostolum: ubi Pelagius, tenens Euangelia &
Crucem Domini super caput suum, in ambonem ad-
scendit, & satisfecit cuncto populo & plebi, quia nul-
lum malum peregrisset contra Vigiliū. Hoc autem
facto nemo fuit qui dubitaret eum pro legitimo Ecclesia dōnece sese
capite habere; nisi forte adhuc aliqui supererant in urbe, de morte
Vigilii ju-
quales extra urbem erant plurimi, etiam Episcopi, qui ramento ex-
defensioni trium Capitulorum pertinaciter inharentes, ab purgasse.
unione ipsius Pelagii & totius fere Romana Ecclesiæ, Syno-
dum quintam tandem cum illo recipientis, subtrahere sese
maluerunt, quam Capitulorum abrogationi consentire.

LXII PELAGIUS.

Ab an. 556
ad 561, an.
2, m. 10,
dies 18.

* Bar. à
555 ad
an. 359.

ELAGIVS, Vigilii Archidiaconus, natione Romanus, ex patre
Vicariano, tempore Justiani Augusti, electus in schismate
anno DXXXXXIIII, & legitimus Pontifex consecratus anno D-
LXI, XIII Aprilis in Cœna Domini; sedit annos IIII, menses x,
dies XIIII; mortuus anno DLXI*, die II Martii, à prima qual-
cumque Electione anno XI, sepultus in Basilica S. Petri IIII
Martii: & cessavit Episcopatus menses u, dies XIIII.

Dies obiit
notatus vul-
gari nome-
ro.

C

Annos XI quomodo numerare potuerint aliqui,
jam diximus: quoad spatiū Pontificatus supra
nominatum consentiunt exemplaria cetera omni-
nia. Initium ejus, retrogradiendo à die Obitus, in Cœnam
Domini cadit; qua ordinationem fieri Episcopalem potius
quam ipso Paschatis festo, magis congruum fuit. Diem De-
positionis XI Nonas Martii solum expressum inveni-
mus sub Epitaphio de quo infra: diem vero Mortis, &
quidem in usitata hactenus phrasē, scribit Anastasius in o-
mnibus exemplaribus, preserquam in Ms. nostro sic: qui
etiam obiit XI mensis Martii; antebac in signando die
mensis semper usus divisione Romana, & pro XI Martii,
dicturus uero Nonas Martias. Cum autem deinceps sepius contingat vulgariori isto & commodiori modo
tempora notari in Anastasio, opera pretium fuerit animad-
vertere, hoc potissimum seculo, etiam apud Latine scriben-
tes, variari cœpisse phrasim. Interim dies Obitus tam ex-
presse notatus, securos nos reddit de veritate chronologia,
per numeros in Catalogis assignatos.

2 Porro ingentia Pelagiī elegia continet ejus epitaphium, cuius intuitu ab aliquibus credo Sanctum vocari, et si nullum cultus ecclesiastici ei aliquando exhibiti repe-
riatur vestigium. Vero filius ex illo Epitaphio inferas, posteriori aliquo seculo, puta XI, sub Sergio Papa III, hujus & aliorum variorum Pontificum, in Vaticano tu-
mulatorum, sepulcro marmoribus & titulis ornata fuisse. Sergii certe istius etatem ac stylum referunt versus, ut
patebit eos cum aliis istius Pontificis conferenti: itaque ip-
sum hic accipe.

Terrenum corpus claudant hæc forte sepulera,
Nil sancti meritis derogatura viri.
Vivit in arce poli cœlesti luce beatus,
Vivit & hic cunctis per pia facta locis.

Titulus
sanctis

Surgere judicio certus, dextramque tenentem,
Angeliam, partem, se rapiente manu.

Virtutum numeret titulos Ecclesia Dei.

fundatus

Quos ventura utinam secula ferre queant.

epitaphio.

Rector Apostolicæ fidei, veneranda retexit

Dogmata, quæ clare constituere Patres,

Eloquio curans errorum schismate lapsos,

Ut veram teneant corda placata fidem,

Sacrat multos divina lege Ministros,

Nil pretio faxiens immaculata manus.

Captivos redimens, miseris succurrere promptus;

Pauperibus numquam parca, negare sibi.

Tristia participans, læti moderator optimus,

Alterius genitus ereditus esse suos.

Hic requiescit Papa Pelagius, qui sedit annos IIII
menses x, dies x & XIIII, depositus uero Nonas Martii: juxta qua verba sepultum dixi uero Nonas Martii. Vereor an in eodem
expressus tamen ut hoc verum sit, & suspicor Epitaphii auctorem vel dies sepul-
transcriptorem uero invenisse vel leguisse loco uero. Etenim de-
ture?

3 Baronius mensem & diem, quo creatus est Pela-
gius ignorari professus, satis habuit initium Pontificatus ejus
ponere anno DLIX: sed ejusdem morte relata ad annum Baronii be-
DLIX, annum istum ipsius quintum numerat: hoc enim
suadebat Epitaphii clausula supra posita, quam etiam ipse
recitat: disimulavit autem annotare, quod juxta nume-
ros ibi expressos debuisset cœpisse Pelagius anno DLIX,
xu Aprilis, nam id sue Chronologia repugnare satis vi-
debat. Ceterum quando jam sapa contigit sepiusque con-
tinget,

A tingit, aut eruditissimi viri nec unquam satis laudandi Baronii chronogiam à me proponi confutandam, sine prefatione reverentia; aut ipsius nomen absque alio honoris titulo compellari; iterum moneo, hoc brevitas duma-

ctat causa fieri. Absit enim ut contumeliam ei facere ve- PELAGIUS
lim, cuius doctrina Ecclesiam totam tantum credo debere,
quantum alteri fortasse nemini.

LXIII IOANNES III.

OANNES, natione Romanus, ex patre Anastasio viro illustri, ab an. 581 tempore Justiniani Augusti ordinatus xxii Augusti, in Domi ad 574. an.
nica, anno DLXI*, sedit annos XII, menses XI, dies XXIIII; obiit dies 23.

anno DLXXIIII; die XII Augusti; sepultus ad S. Petrum XIII Ju-

lii; & cessavit Episcopatus menses X, dies III.

Ratio tem-
poris.

Spatium Pontificatus idem hic quod in omnibus MSS. nisi quod pro XXII vel XXIIII diebus, notatis in Anastasio, scriferim XXIIII, quia id aptius est, ut per assignatum Interpontificium veniatur ad Ordinationem Successoris, in Dominica faciendam. Ratio autem longioris Vacationis, quam mensum XII dierum XXII vel XXIIII, passim notatorum ab Anastasio, patet ex precedentibus & consequentibus.

2 Baronius ab anno DLXIIII ad DLXII, hunc Pon-

tificatum sumens, licet Pelagium obiisse dixisset II Martii, & vacans Sedis menses XIIII damtaxat, dies XXII non merasset; tamen ac si legisset menses XIIII, Joannis hujus 559, ad initium retulit ad XXIIII Iulii loco Junii: Et huic spha- 572, an. mati (quod alias mendo typographicō adscribi potuisset) d. 17. consequenter inhārens, dum ejusdem Iulii diem XIIII, se- pultura adscriptum, intellexit de morte, non inventit totum tempus Sedis, ab Anastasio notatū, sed annos XIIII minus diebus XII, id est annos XIIII, menses XI, dies XIIII.

Báron, à

559, ad

572, an.

12, m. 11,

d. 17.

E

LXIV BENEDICTUS.

ENEDICTVS, nuncupatus à Græcis BONOSVS, natione Roma- ab an. 575
nus, ex patre Bonifacio, tempore Justini Junioris, ordinatus ad 579, an.
anno DLXXII, XIXI Junii, eademque Dominica XI post Pente- 4, men. 1,
costen; sedit annos IX, menses I, dies XXIIII; obiit XIII Augu- dies 28.

sti anno DLXXIIII, sepultus in Basilica B. Petri in secretario,

sub die XXXI mensis Julii: Cessavit Episcopatus menses III,

dies XIIII.

Ratio tem-
poris.

Causam ante Benediceti Ordinationem vacantis ultra X menses Sedis, in Barbarorum, Italiā un- dique incursantium, frequentiam referas licet. An- nos Pontificatus Iu suggestur Appendix ad Catalogum Regiae, & Catalogus Palatinus in Vaticana, atque cum Ms. nostro Anastasi Codices, Cassinensis, Barberinianus, utroque Freiberianus, Regius, Mazarinianus, Thuanus; contra excusa exempla, solum tres annos numerantia. Si militer pro diebus XIIII, quos hac ponunt, XXIIII sug- geruntur in Catalogo Palatino, Ms. nostro, Freiberiano u-

troque codice, ceterisque prænominate, & hi bonam nobis chronologiam faciunt, ut successus docebit. Si tamen pro diebus XIIII, post Benedictum Episcopatus, quos nu- merant Anastasi Codices omnes, & Author codicis nostri, liceat mihi scribere dies XIIII, ut in Dominicam cadat Baron. à Ordinatione Successoris. Baronius à XIXI Maii anni DLXXIIII 572, ad orditur, propter obitum Joannis XIIII Iulii attributum & an. 577, ad ultimam Iulii DLXXIIII, usque numerans, invenisse etiam ipse putat an. Iu, menses I, dies XXIIII; sed hic me- moria lapsus est, excusatū faciliter essent enim men. II, d. XI.

F

an. 577,

ad ultimam Iulii

DLXXIIII,

usque numerans,

invenisse

etiam ipse putat an. Iu,

menses I,

dies XXIIII;

sed hic me-

moria lapsus est,

excusatū faciliter essent enim men. II, d. XI.

LXV PELAGIUS II.

ELAGIVS, natione Romanus, ex patre Winigildo, temporibus ab an. 579
Tiberii Constantini & Mauriti: ordinatus XXII Novembris, ad 590, an.
anno DLXXIIII in Dominica, sedit annos X*, menses II, dies X
Obiit anno DLXXX, II Februarii; sepultus ad S. Petrum die
uii ejusdem mensis, & cessavit Episcopatus menses XI, dies
XXIIII.

10, m. 23

dies 10.

* Bar, ab

an. 577,

ad an. 590

an. 12, m.

2, d. 27.

Notat Anastasi ordinatum esse absque iussione Principis, eo quod Longobardi obliterarent civitatem Romanam, & multa vastatio ab eis in Italia fieret. Cum igitur iusso talis non soleret nisi post duorum ut minimum mensum spatium adferri, quid minus poterant Romani quam alterum fere tantum experire priusquam ad ordinandum Electum suum procederent? Nescimus porro quamdiu duraverit Romana urbis obſidio, aut quando fuerit inchoata; hoc scimus, Longo- Interpon- bards anno DLXXII iterato repulso à Gallia fuisse, nec sicum lon- ultra eam illis tentatam legi; adeo ut videantur ab illa ex gius. Italiam peditione abducti per feliciores suos contra Italiā succes- vestantibus Longobar- sus, quos potuerunt jam inde ab anno DLXXII Romam dū. usque promovisse, & tota vagantes Italia usque ad annum DLXXX.

PELAGIUS DLXXX infesta omnia habuisse, atque imprimis cavisse ne

II. Constantinopolim tuto commearent nantii, suppetias militares acceleratur.

Causa ac-
celerate
Depositio-
nis.

2 Quod sepulturam ad S. Petrum attinet, hac Pela-
gio fuerit prater morem accelerata, intra tertium ab obitu
diē, quod minime liceret corpus peste extinti inhumatum
servare, in ecclesia Lateranensi depositum; quoad usque,
celebrata Electione vel etiam Ordinatione successoris, id
facere liceret majori cum otio & digna Pontifice pompa.
Quamvis autem fas sit credere, instauratas eidem postea
fuisse exequias solemnores: is tamen dies, quo fuerat ad Va-
ticanam Basilicam corpus delatum, maneat inscriptus istius
Ecclesie & Ephemeridibus seu Anniversariis, indeque in Ca-
talogos translatus est.

Salut 10
non 12 an-
nos dandos
Pelagio,

B
probat istius
omnino tē-
poris scri-
ptum.

3 Baronius, qui Successores Vigilii justo citius Indu-
cendo in Apostolicam Sedem annos duos amiserat, videbat
que Pelagium hunc omnino vixisse usque ad annum D-
LXXXX, ipso eisdem adjunxit, repugnantibus omnibus ex-
emplaribus Anastasianis cum nostro Ms. Repugnat etiam
antiquior illus Palatinus Catalogus, atque hoc ipso Catalogo
multo vetustior Appendix XII Pontificum post Catalogum secundum, in hoc codem Pelagio definit, expre-
que notans, quod Pelagius sedit annos X, mentes XI,
dies X. Ne autem dubitari posse, quin sub S. Gregorio, Pe-
lagii hujus Successore, scripta sit Appendix ista, facit hac
post nomen Pelagi clausula: A B. Petro usque nunc
fiunt anni CCCCXLIIU & mensis I, dies XI excepto
intervallo Episcopatus. Finis. Si hōc numeros ita
subduxit collector, sicuti in suo Catalogo sigillatim ad sin-
gulos Pontifices scripsisset; sua eum vobementer felicit
supputatione: nam saltem juxta ecgraphum nostrum collige-
rentur anni DCLII, prater menses & dies Interponiticiis
asignatos. Melius in Anastasio excuso post hunc Pelagi-
um similis additur clausula. A morte S. Silvestri, usque
ad hunc primum Gregorium, fuerunt anni CCLXII, hoc enim verissimum est, cum obierit Silvester anno CCC-
XXXU excente, & Gregorius sit ordinatus anno DCC, longe
ultra dimidium proposito.

4 Ex talibus autem clausulis potest confici, nullam tunc
adhuc certam fuisse Aram Christianam in usu, quamvis
eam, quae à Christi Incarnatione appellatur, jam ab annis
quinquaginta fuisse exigitata à Dionysio exiguo Abbe
Romanio: alias enim non volueret Auctor annorum calcu-
los à morte S. Petri subducere: Quare merito censuit Lab-
bāus noster, in novissima Conciliorum editione, de ea qua
nunc habetur Pelagi II ad Ioannem Constantinopolita-
num Epistola, quod nefas sit eam separare à subdolis
Isidori mercibus, quo nomine & alia quadam sub ejus-
dem Pontificis nomine reprobantur. Nam preter stylum,
qui in alterius desperata locum conficitam ipsam esse do-
cet, idem convincitur hoc ipso, quod dicatur data Kalen-
dis Martii anno Domini DLXXXII, Indictione u: hoc
enim in tali Epistola eo absurdius est, quo scribatur Con-
stantinopolim, ubi nemini adhuc cogitatio inciderat (quan-

D
tum quidem scimus) de annis Dominice Incarnationis
numerandis. Cum autem id ibi ceptum est fieri, ceptum
est cum norabili à Latinis diversitate; ut nova scilicet Chri-
stiana era, cum alia ab Orbe condito usitatori quadam tenus
in numeris extremis concordaret.

5 Datam qui tunc subscribent Epistolis, solum ex-
primebant Indictionis & Imperii annos, qualis est illa Pe-
sto diver-
lagii ad Aunarium Autiiodorensem, à Labbo nostro ex genninus.
sua MSS. Bibliotheca inserta Conciliis, & data pridie Ka-
lend. Novembrium, imperante domino Mauricio
Tiberio Imp. Augusto, anno u, Indictione u, id est
anno DLXXXII. Qua autem antea extabat ad eundem
Epistola alia, data XIIII Nonas Octobris, imperante
domino Tiberio Constantinopoli Augusto anno
uII, videtur esse quoad hanc clausulam mutila, itaque le-
genda, Imperante domino Mauricio Tiberio (nam
decessor, qui simpliciter Tiberius dicebatur, solum regna-
vit annis u) Constantinopoli Augusto anno uII,
Indictione uII, ut intelligatur annus vulgaris era D-
LXXXVIII, quando XIIII Augusti & XXII Septembribus
initium accepit annus tam Imperii quam Indictionis
septimus. Sed de Epochā annorum Mauritiū, qui volet
accurate cognoscere, adeat Caput V, Exegesis nostra I
Præliminari ante tommum 3 Martii, ubi disces duplēcē
aram Mauritianam distinguere, Imperii scilicet & Con-
clusus, initi anno II Imperii, prout appareat manifeste in
Chronico Constantinopolitanō; quod vulgo, sed perperam,
Alexandrinum nunc appellant post Grecorum, & Fastos
Siculorum Scaliger vocaverat. Eadem autem distinctionem
agnoscit & sequitur etiam Antonius Pagi, in eruditissima
sua Dissertatione Hypatrica, alias etiam nobis laudata. Can-
cellius noster in mox laudando libro Part. 2 Differt. 1, cap. 8
putat hunc Pelagium primum fuisse qui Imperatoris no-
men & annos epistoli suis adscriperit: quod non vacat nunc
examinare operis.

E
6 Baronius Pelagi II Pontificatum exorsus XI No-
vembri anni DLXXXII, defunctum eum statuit uII Fe-
bruarii, quo scilicet non mortuus, sed sepultus est. Certe
Gregorius Turonensis ait, quod medio mense undecimo
(ianuarius iserat, sicut Leo in Sermone de lejuniis decimi
mensis eo nomine Decembrem intelligit) adveniens
clades, quam inguinariam vocant, primum omnium
Pelagium Papam perculit: qua cum intra paucos dies
correptos extingueret, sati est si ad initium Februarii vi-
Tempus
vum, juxta numerorum in Catalogis designatorum ductum, mortis &
retineamus. Natalis Alexander duo disticha recitat, tam- Sepulture.
quam ei pro Epitaphio posita, allegans Romam subterrane-
am Aringhi lib. 2 cap. 8: ubi ista quidem disticha leguntur,
sed Epitaphio Pelagi I inserta, ut divinare nequeam, quo
errone hic sit abruptus Natalis. Prater menses uI Inter-
poniticii, dies XXIIII numerant Codex Mazarinianus &
Ms. nostrum; quos aliis, xxu dumtaxat numerantibus, pre-
ferendos, ex initio S. Gregorii patet, imo addito die uno
augendos.

F

LXVI S. GREGORIUS.

Ab an. 590
ad 604,
an. 13, men.
6, dies 10.

Bar. d. 9.

REGORIVS S. R. E. Diaconus septimus & Constantinoli Apocrisiarius, natione Romanus, ex patre Gordiano, tempore Mauritiū Imperatoris, ordinatus IIII Septembris Dominica die anno DLXXXII, sedit annos XIII, menses XI, dies X, defunctus XII Martii anni DCIU, sepultus in basilica B. Petri Apostoli ante secretarium: & cessavit Episcopatus menses u, dies XIIII.

Cultus an-

tiqüissimus.

Nihil hic notandum occurrit, quod non sit à nobis plene explicatum in Martio: & Baroniana Chronologia, certissimis utriusque festi, quo Ordinatio & Mors Gregorii annue colitur, inclusa terminis, nec

ad unum quidem diem potuit exerrare. Solum noto prædictum cultum jam statim à morte Sancti frequentatum fuisse, non item occasione alicuius Translationis (uti in plerisque factum initio vidimus) institutum. Coluntur enim nunc

A nunc plerique non ipso quo mortui fuerunt die, sed quo ex tali occasione in libro Pontificali legebantur depositi. Ast vero SS. Petrus, Clemens, Alexander, Urbanus, Sixtus II, Marcellus, Silvester, & si qui alii quorum & existabant Acta & memoria festiva ab initio & semper habita fuit, illo die depositi ab Anastasio dicuntur, non quo sepulti, sed quo mortui fuerunt: & hoc etiam huic S. Gregorio contigit.

2 Cavallerius effigiem hujus sanctissimi Pontificis, uti invenit in illa quam pro oculis habuit picturarum serie, sic exhibuit, mento raso, vultuq; rotundo: utrumque contra certiorem ejus descriptionem, quam ex picturis antiquis habemus in Vita scripta per Ioannem Diaconum lib. 4 cap. 83, 84, & 85, ubi etiam Patris ac Matris forma his verbis exprimitur: In Gregoriani monasterii atrio, jussu Gregorii, iuxta nymphænum, duæ iconæ veterimæ artificiales depictæ usque hæc tenus videntur: in quarum altera beatus Apostolus Petrus sedens conspicitur, stantem Gordianum Regionarium, videlicet parrem Gregorii, manu dextera per dexteram nihilominus suscepisse. Cujus Gordiani habitus, castanei coloris planeta est, sub planeta dalmatæa, in pedibus caligas habens: statura longa, facies deducta, virides oculi, barba modica, capilli condensi, vultus gravis. In altera vero mater Gregorii sedens depicta est Silvia, candido velamine à dextero humero taliter contra sinistram revoluta contexta, ut sub eo manus tamquam de planeta subdueat, & circa pectus sub gula inferior tunica pseudolactinei coloris appareat, quæ magno sinuamine super pedes defluat, iuabus zonis ad similitudinem dalmaticarum, sed latioribus omnino distinctæ: statura plena, facies rotunda quidem & candida, sed senio jam rugola, quam ipsa quoque senectus pulcherrimæ fuisse significat: oculis glaucis & grandibus, superciliis modicis, labellis venustis, vultu hilaris, ferens in capite matronalē mitram, candidis brandeis raritate nimbatâ, duobus dexteræ digitis signaculo Crucis se munire velle pretendens: in sinistra vero patens psalterium retinens, in quo hoc scriptum est: Vivet anima mea, & laudabit te, & iudicia tua adjuvabunt me. A dextero vero cubitu, usque ad finistrum circa scapulas, Versus ascensio reflectitur, qui ita se habet: GREGORIVS SILVIA MATER FECIT.

*Ex antiquis picturis datur forma patris Gor-
diani,*

*matri Sil-
viae,*

*ipiusque
Gregorii:*

3 Sed & in absidicula post Fratrum cellarium, Gregorius, eisdem artificis magisterio, in rota gypsea pictus ostenditur. Statura justa & bene formata, facie de paternæ faciei longitudine & maternæ rotunditate ita media temperata, ut cum rotunditate quadam decentissime videatur esse deducta: barba paterno more subfusua & modica: ita calvaster, ut in media fronte gemellos eincinnos rariusculos habeat, & dextrorum deflexos: corona rotunda & spatiose capillo subnigro & decenter intorto, sub auricula medium pendente: fronte speciosa: elatis & longis, sed exilibus superciliis: oculis pupillas furvis, non quidem magnis sed patulis: subocularibus plenis: naso à radice vergentium superciliorum subtiliter directo, circa medium latiore, deinde paulò recurvo, & in extremo patulis naribus præminentem: ore rubro, eratis & subdividuis labiis, genis compositis, mento à confinio maxillarum decibiliter prominente. Colore aquilino & vivo, nondum, sicut ei postea contingit, cardiaco. Vultu mitis, manibus pulchris, teretibus digitis, & habilibus ad scribendum. Præterea planeta super dalmaticam castanea, Euangelium in finistra, modus Crucis in dextera, pallio medioeri, à dextro videlicet humero sub pectore super stomachum circulatum deducto, deinde sursum per finistrum humerum post tergum deposito: cuius pars altera super eundem humerum veniens, propria rectitudine non

Maj. Tomus IV.

per medium corporis, sed ex latere pendet: circa verGrego-ticem vero, tabulæ similitudinem, quod viventis in-
signe est, præferens, non coronam. Ex quo manifestissime declaratur, quia Gregorius, dum adhuc viveret, suam similitudinem depingi salubriter voluit, in quo posset à suis monachis, non pro elationis gloria, sed pro cognitæ distinctionis cautela frequentius intueri, ubi hujusmodi distichon ipse dictavit:

Christe potens Domine, nostri largitor honoris,
Indultum officium solita pietate gubernata.

Ibi etiam tempore jam Petri Archidiaconi & Joannis Oeconomi, Saturninus monachus dextra iævaq; B. Gregorii effigies sanctorum Apostolorum, quemadmodum modo videntur, depinxit. Quo scilicet loco nonnumquam divinitus cædela succeditur, & in ejusdem similitudinis effigie pro regimine sui monasterii sæpe B. Gregorius præsentatur.

4 Hactenus Ioannis Diaconi verba: que ut commodius intelligerentur, placuit a Clarissimo & Ornatisimo viro Balthasar Moreto, Balthasar filio, accipere communio- Ex istis ve-
datam aream lamellam, in qua sculptas habebat Gregorii resimile sit,
Parentumque effigies, sumptus a supra memoratis vetustis exemplaribus. Quamquam enim ille ipsa sit usus in excu-
dendo Annalibus Baronianis inter omnium manus versan-
tibus; sunt tamen circa habitum mihi votanda aliqua. An-
naliū Conditoris minus observata. Ac primo quidem non
dispicet conjectura ejus de Giordano Pare, quem Re-
gionarium appellat Ioannes, non ita accipiendum, ut intel- non solum
ligatur Prefectus Regionis aliquis Vibana fuisse, quæ erat se Diaconi
dignitas secularis, Capo-Rione nunc vulgo dicta: sed esse Regionari-
titulum Ecclesiasticum, atque adeo Gorianum, de con-
sensu uxoris, Clero adscriptum, fuisse unum ex septem
primi Ordinis Diaconis, qui Regionarii appellantur.
Id sane suadet Dalmatica, quam & que ac filius indutus vi-
detur forma. Sed huius Baroniana conjectura similem additam
velim de Mater, quæ & ipsa credi poscit in ordinem recepta sed & Ma-
Diaconissarum, quarum Dalmatica in hæc fuerint à Dal- trem Dia-
maticis Diaconorū diversæ, quod hæc ad latera aperte, ista, conissam.
nodi adstrictæ fuerint, uti ad dexterum Silvia genu appa-
ret. Ceteræ & illa (ut Ioannes appellat) matronalis mitra,
nullam similitudinem habet cum secularium matronarum
cultu, in vetustis Romanæ antiquitatis nummis sæpe occur-
rente sicut nec mitra Episcopalis; ut mirum censeri non de-
beat, si usus eam dumtaxat fuerit pro Ordine ecclesiasti-
co utriusque sexus ad inventus, eique proprius.

5 A Dalmaticis transeo ad Planetas. Hanc in sua ef-
figie Gregorius manifeste cernitur esse indutus. Vides au- F
tem eam, nullos uspiam angulos habentem, ut habet A planeta
suprema vestis patris sub manu dextra; sed rotundam to-
tam, & ab humeris ad genua per rectas plicas perpendiculari-
lariter desuam, nisi quatenus id impediatur manus, ad ex-
ercitium sui officii extensa, extra vel subitus eam. Ast nul-
las eisdem plicas rectas in amictu parentum videtur est,
sed ab ipso initio transversales, uti in veterum Romanorum
toga, ab humero ad humerum superne ductis, videtur est.
Accuratus igitur credo locuturum fuisse Ioannem, si Gor-
dianum & Silviam, non Planeta sed Toga indutus de-
scripsisset. Planetas enim Sacerdotibus privative proprias renuntio-
esse, nemo est qui dubiaverit hactenus; multo minus, qui Est
eam Diaconis communicaverit. Quod si Silvia Plane-
tam indutam non est, multo minus eam indutus est Gor-
dianus, cuius superior amictus si explicaretur, videtur
in quatuor angulos extendendas fuisse, licet unus eorum
dumtaxat appareat, sicut iam monui; in ceteris simili-
mus est amictu Silvia, nisi quod hic minus laxior quam
iste videri poscit. De Caligarum & Calciorum disci-
mine nihil est quod dicam: hos enim appetat sua pelle-
totum: pedem involvere, ut faciunt ii quibus bude-
que utimur, supra pedem adstricti; cum ista lois
quibusdam adstringerentur ad calcum, unde eadens
lora superne per tibiam circumvoluta ad usque

m poplites.

GREGO-
RIUS.

poplites ducebantur, totamque tibiam obtegebant: unde istud
Angeli ad Petrum Act. 12 Caleea te caligas tuas.

6 Carolus Macer in auctiori fratrī sui Dominici Hierolexico, ad vocem Baculus Episcopalis, haud multum
absimilem S. Gregorii effigiem proponit hac forma:

Hanc se Macer accepisse proficitur ex monumento: Alfonsi Ciacconii, sed cuius antiquitatis ea sit non dijudicat. Ex picta ad aurem columba facile est intelligere, non esse Sancto vivente expressam imaginem; & ex tabula nihilominus ad verticem expressa, datur causa opinandi, ex originali retulsi acceptam ab eo qui non intelligeret, predictam tabulā signum esse personā tunc cum ipsa pingebatur viventis. Sitne tamen Scriptore Vita Ioanne antiquior, non ausim desinire, ipse enim lib. 4 cap. 70 testatur, quod, jam ante sua tempora, id est ante seculum x, consuetudinaliter Spiritus sanctus in specie columbae super scribentis Gregorii caput depingitur; sicut scilicet illum viderat

C sancti ipsius Diaconus Petrus, eq; mortuo predicaverat. Interim arctior etiam quam in Baroniana imagine Pallii forma hic apparet, Planetæ, strictior; ex Crucis vero Patriarchalis seu Pontificalis norma haud absurde colligas, illam eatenus & forte diu post adhuc simplicem fuisse. Ceterum ex hactenus deductis appetit, quam non immerito formidaverim, post Praefationem ad Effigies Pontificum num. 4, ne sapientis ingenium suum secuti pictores fuerint, quam certum ullum monumentum. Nam & Pallium, quo S. Silvestrus & multis exinde successores ejus, amicit Cavallerius preter usum antiquitatis est, nec alia ejus forma quam quali hic induxit Gregorius facile invenietur ante seculum xii; uti nec ejus quaes. Anafastum à S. Silvestro septimus ac plures deinde ex antiquis videmus indutos apud eundem Cavallerium, scilicet ramosa instar Y, quemadmodum plenius explicabitur in Appendice ad hanc primam partem. Similiter dixerim radendarum barbarum usum non fuisse à Pontificibus receptum, nisi admodum sero; primusq; in Oldoini Ciacconio sic raus in veteri suo monumento spectatur Innocentius IV anno MCLIII defunctus. Si tamen satis antiquum monumentum illud est: ut non esse docet triplex coronamentum, nisi hoc dixeris postea additum. Eodem tamen seculo etiam Honorius IV rasa barba exprimitur, & longe antea Leo III in Triclinio Lateranensi.

7 Casinense Bullarium, Venetiis editum anno 1650, ini-

rium sumit ab insigni figmento, quod ait in Sublacensi archivio haberit. Ibi scribere dicitur Gregorius Episcopus, servus servorum Dei, reverentissimo ac prudentissimo Honoro, Presbytero & Monacho atque Abbatii venerabilis monasterii sancti Confessoris ac Patris Benedicti & sanctæ Virginis Sororis ejus Scholasticæ, quod ponitur in Sublacos omittuntur que huic scripti Gregorius: sed ipse sic concludens inducit: Ego Gregorius, sancta Romana ecclesia Præsul, scripsi Vitam B. Benedicti, & legi Regulam quam ipse Sanctus manu propria scripsit; laudavi eam & confirmavi in sancta Synodo, & per diversas partes Italiz; & ubique Latinæ litteræ legerentur, præcepi ut diligenter observarent, quicunque ad conversionis gratiam accessuri essent usque ad finem mundi. Et confirmo duodecim monasteria, quæ ipse Sanctus construxit &c. cur istud &c. nonne primum hoc adeoque insigne privilegium totum legi merebatur? Scriptum per manum Benedicti Scrinarii S. R. E. mense Mayo Indict. 12, Pontificatus Domini Gregorii in sacrafissima Sede B. Petri Apostoli anno quarto. Rette se habent Indictio & annus Pontificatus: sed initium & vero ejus finis quam longe distant à stylo Gregorii! Hunc quidem stylo. Regestorum collector nobis invidit, omib; formalitatibus solam epistolarum substantiam describens, sub ejus ad quem diriguntur nomine; habemus tamen eundem fideliter expressum à Venerabili Beda lib. I Hist. cap. 28 & 29 in epistolis, quas Reverendissimo & sanctissimo Fratri Virgilio Arelatensi, & Augustino Cantuariensi Coepiscopo Gregorius, servus servorum Dei scripsit, sub Data die decimo Kalendarum Julianum imperante Domino nostro Mauricio Tiberio piissimo Augusto anno decimo nono, post Consulatum ejusdem Domini nostri anno decimo octavo, Indictione quarta. Et similiter subfigurabatur, qua cap. 23, premittebatur, absque initiali formula; ad Augustini socios, Data die decima Kalendarum, Augustarum, imperante anno xii, post Consulatum . . . xii, Indict. xii.

8 Notat autem vir eruditus, totis octo primis seculis, nulli Romanorum Pontificum in usu fuisse ut nomen suum præponeret ejus nomini cui scribebat. Cæptum ait id variari seculo primum ix, sub Gregorio II, III, IV, & Leonem IV fecisse exemplo suo ut posteris idem usus stabilis maneret. Id si verum esset, falsi argueret etiam illas constitutiones, qua ibidem habentur consequenter sub nominibus Theodori & Zachariæ Pontificum. Verum dum hac imprimenda essent, accipio nostri Petri Iosephi Cantelii tomum de Historia Metropolitanarum urbium, ubi pluribus exemplis demonstratum invenio, parte 2 Bifert. 3, cap. 1, jam inde à tempore S. Leonis I apparere, pro in differenti habuisse Pontificum veteres, præponerentne an postponerent nomen suum ejus cui scriberant nomini. Quin etiam observat; Ciceronem, sive Tironi sive Cesari Pompeio scriberet, nomen suum quasi certa lege semper præposuisse ejus nomini cui scribebat; ne soli majori olim credas licuisse nomen suum primo loco scribere. Itaque hac ex parte nihil detrahatur Constitutionibus prædictis, si aliud peccent nihil, quod expendum relinquo Francis, S. Benedicti corpus sibi arrogantibus, contra quam ibi dicitur. Manet interim, quod antea dixi, ab insigni uno, si non & pluribus, initium sumere Bullarium istud.

9 Vedit hoc doctissimus Angelus de Nuce Abbas Casinensis: ideoque in suis ad S. Benedicti Vitam & Chronicon Casinense notis cavit illius mentionem facere, cum agit de Sublaco, de Vita Benedicti, deque ejus Regula. Contempst illud etiam, nec nominare dignatus est Mabillonus, ante Acta Sanctorum Benedictorum eadem trattans, in prolixia ad opus præclarum Praefatione. Nempe certis verisque testimoniis, ipsius quoque S. Gregorii, commendatissimam Regulam, sciebant viri sapientissimi, non egere ficta ejusmodi laude, quos utinam omnes ii imitarentur, quibus subinde detrahuntur falsa & Eruditis hominibus stomachū moventia, ut

D
Affixa Gr.
gerio Enk.

E

E

A *ut vera decora apparent in luce majori. Id si facerent, non ita, velut pro aris ac foci, inveherentur in nostros co-
natus; nec tam per vacaciter sibi putarent propagandum,
quidquid nimia majorum simplicitas quo cumque modo in
lucem protulit de sua origine; non etiam talia ponerent in
capite Priviliegiorum suorum, neque canonizata omnia esse
putarent. si aliqui Pontificum, benigne inclinato ad illa sibi
confirmanda, cura non fuit quam severissime excutere singu-
la: quod imprimu probare potest Indulgentiarum Sta-
tionarum confirmatio, facta a Bonifacio VIII, ac si
earum auctor fuisset noster S. Gregorius: idque hic et-
iam foret refutandum, nisi commodius fieret Dissertatio-
ne xiiii, occasione Indulgentiarum Sergio II affi-
carum.*

10 In Breviario, secundum usum Romana Ecclesia impresso Venetis, inter pravias ad ipsum Rubricas, & quae Item oratio dam pro juvenum Clericorum instructione parerga, prae- de 5 vulne- parioriasque ad Sacrum dicendum orationes, etiam hu- ribus Chri- justusmodi una habetur, velut composita à S. Gregorio. sti.

Ave Manus dextra Christi,
Perforata plaga tristi,
Nos ad dextram jube sisti,
Quos per dextram redemisti.

Ave Palma Iesu læva,
Sie confixa plagâ sœvâ;
Nos ab ævo mortis leva,
Quam produxit mater Eva.

Ave vulnus dextri Pedis,
Ædem mentis læpe lœdis,
Dum ad eam sœpe redis,
Esto nobis spes mercedis.

Ave plaga læræ Plantæ
Qua virtutum crescunt plantæ
Nos ab hoste supplantante
Contuere, post & ante.

Ave Latus lanceatum,
Unde fluxit flumen gratum;
Præbe nobis conduceatum,
Ad æternæ vitæ statum.

Singulis strophis subjungitur, ex voluntate Auctoris (ut praeferatur) dicendum Pater noster, additurque &c. Vulneratus est propter iniurias nostras; &c. Be. Attiratus est propter scelera nostra; atque Collecta, Concede quæsumus, omnipotens Deus, ut dignissima vulnera dilectissimi Filii tui Domini nostri Jesu Christi cordibus nostris imprimantur, menteque nostras illustrent, &c in tuo sancto servitio faciant amore ferventes. Per eundem &c.

11 *Quam pie ac devote composita sunt hæc omnia, tam certum nunc erit vel modice versatis, nihil in iis esse quod effe concedere debet.* Etiamque *stylum Gregoriani ari sapiat, & potius ad seculum xii vel xiu referendum non sit.* Ut tamen quis sustinere vellet, propter *Breviarii, qualiscumque reverentiam, Gregorio, si non Primo, saltem Septimo, Sancto etiā dicto, & seculo xi ea posse adscribi; nemini tamē probaret, quod fertur Autor, eas preces devote legentibus quingentos annos dedisse.* Iam enim *Dissertatione 8 num. 7* vidimus, quam primis illis ejusmodi largitatis seculis parci fuerint Romani Pontifices, & quod Nicolaus IV, ducentis & amplius annis post Gregorium VII, Basilica Vaticana attributas à suis *Decessoribus Indulgentias* quam latissime extendens, septem annos septemque quadragenas non excesserit: nec scio an vel tempore Gregorii XII, initio seculi xu, eo usque excreverit Pontificum liberalitas. *Quod si in istis quingentis annis excessus est, quanto grandior excessus erit in aliis, quæ ibidem promittuntur, septem orationibus?* Legitur enim de iisdem, quod quicunque eas in statu gratiæ existens dixerit devote, ante imaginem Pietatis, cum septem Pater noster & septem Ave Maria, lucrabitur quinquaginta sex

millia annorum indulgentiarum, quæ à tribus summis Pontificibus datæ fuerunt; videlicet, primo à R. GREGORIO,

B. Gregorio, quatuordecim millia; secundo, à Papa Nicolao V, quatuordecim millia, anno Domini mccccxlix; tertio, à Papa Sixto IV, qui has Indulgentias duplicavit anno Domini mcccclxix. Et sic sunt in summa quinquaginta millia annorum. Nec adhuc latet, quia (si fas est credere) Innocentius

Nec adiuv satis, quia (si fas est credere) Innocentius ^{imo fictilia} VIII (mortuus est hic annis xxx ante impressionem Bre-

III (notius) et in anno xxx una imprestita Breviariorum addentibus duas ibidem sequentes orationes duplicavit Indulgencias antedictas. Sentiant, de his quidquid velint aliis: ego nihil dubito quin mera impossibilitas sint omnia, primum in volanti aliqua incertis auctoris charta miserrimo isto seculo xvi ad quantum protrusa, deinde in hunc Breviariorum apparatum absque legitima auctoritate vel Romanae Curiae conscientia adjecta, proindeque consultissime à Romanis Pontificibus factum esse post Tridentinum Concilium, ut facultas imprimendorum Breviariorum restingeretur ad exemplar quod Romae tati daranno excusum foret. Interim dolendum, res optimas atque ad se, sovendam pietatem aptissimas, una cum memoria fictitiarum istarum Indulgenciarum, fuisse abolitas: tollendus enim abusus fuerat, sed usus relinquendus, neque propter adjuncta zizania eradicandum triticum. Iuverit interim hac notasse, contra eos qui ferre nequeunt, quod aliquis subinde examinandum sibi putet, quam vere data sint, que antiquitus data presumuntur Indulgencias, nec tamen originaliter proferuntur. Non promovent ista, sed destruunt pietatem; eaque intentione existimo dampnum talia suggerere hominibus, alias non malis, zelumque habentibus sed non secundum scientiam: & ideo divino prorsus consilio instituta sacra Rituum Congregatio, istiusmodi spurie pietatis abortivis abolendis intendit.

12 Ceterum ad convinceendum eos, qui sumpta ex sic
impresso Breviario occasione, prædictos Pontifices, præ-
fertim ultimos Sixtum & Innocentium tam indiscretæ citati,
profusionis vellent reos teneri; sufficere possunt, quæ ha-
bentur in Missalibus anno MDXI, per Jacobum Mareschal
in Belgio (nisi fallor) & anno MDIX Cæsaraugusti in
Hispania excusis, ubi proponitur Trentenarium Mis-
sarum S. Gregorii, secundum usum Romanum, in
S. Sebastiano celebrari solitarum, quod quicunque
dixerit vel dici fecerit obtinebit tres annos & tres
quadragenas Indulgenciarum, per Dominum Inno-
centium Papam datarum, utique Innocentium VIII,
tam recenti tunc adhuc memoria, ut qui ipso verosimili-
ter adhuc vivente Româ impressit exemplar, quod alii
secuti sunt, neesse non putaverit nominis numerum adde-
re. Exigitur autem pro Indulgentia tam moderata, non
solum ut dicantur Missa triginta mox specificanda: sed,
primo debet Sacerdos, qualibet die, qua ipse est
celebraturus, invocare gratiam Spiritus sancti, &
deinde dicere Nocturnum illius dici: deinde septem
Psalmos pœnitentiales, cum precibus & sequenti-
bus orationibus: postea vero quam celebraverit, di-
cat Vigilias mortuorum: & hoc omni die cum ma-
gna devotione & suorum peccatorum confessione:
aliqui vero dicunt totum Psalterium (prout scilicet
per ferias ordinatum jacet in Breviario) usque ad Psalmum,
Dixit Dominus, in Vesperis de Dominica, &
jejunant omni die. Et in omnibus prædictis Missis
fit secunda oratio pro defuncto vel pro defuncta. De-
nique sequuntur orationes tres dicendæ omni die
celebrata Missa Trentenarii, secundum usum prædi-
cta Romanæ Ecclesiæ.

13. *Dicuntur autem Missæ illæ, S. Gregorii; nos
quia ipse tali ritu ac ordine, quo prescribuntur, dicendas
instituerit, cum penultima notetur de ipsomet S. Gregorio:
sed quia exemplum dedit defunctos juvandi sub isto Missa-
rum numero, secundum quod in Vita per Ioannem Diaconum*

GREGORIUS.
à posteris
institutum
eius exem-
pli.

desfunctum
Frarem sic
liberantis è
purgatorio.

B

descripta legitur nam. 16 lib. 1, de Fratre proprietario, cui impendenda à ceteris suffragia per triginta dies suspendi jussat Sancas: quibus clapsis, cœpit Gregorius mitem recorditer ei compati, ejusque cum gravi mætore supplicia pensare, & si quod esset erectionis ejus medium, inquirere. Tunc evocato ad se eodem Specioso, monasterii sui Præposito, tristis dixit: Diu est, quod Frater ille Justus, qui defunctus est, in igne cruciatur. Debemus ei aliquid caritatis impendere, & ei in quantum possumus, ut eripiatur, adjutorium nostrum accommodare. Vade itaque, & ab hodierna die continuo triginta diebus offerre pro eo. Sacrificium stude, ut nullus omnino prætermittatur dies, quo pro absolutione illius salutaris Hostia non manetur. Qui protinus abscessit & paruit. Gregorio autem alia curante, atque evolutos dies minime numerante, idem Frater, qui defunctus fuerat, nocte quadam fratri suo Copioso per vium apparuit. Quem ille cum vidisset, inquisivit, dicens: Quid est frater? Quomodo es? Cui ille respondit: Nunc usque male fui, sed jam modo bene sum, quia hodie communionem recepi. Quod idem Copiosus pergens, protinus indicavit in monasterio Fratribus. Frates vero solite computaverunt dies, & ipsum diem invenerunt fuisse, quo pro eo tricelima oblatio fuerat impleta: cum & Copiosus nesciret, quid pro eo Fratres auctore Gregorio agerent: & Fratres ignorarent, quid de eo Copiosus vidisset. Uno igitur eodemq; tempore dum agnoscit ille oblationem, isti audiunt somnum, trigesimumq; diem cognoscunt: concordante simul visione & sacrificio res aperte claruit, quia Frater, quem sub animadversionis sententia Gregorius mori per miserat, per salutarem Hostiam à supplicio liberatus esset.

14. Abest hodie à Missali Romano ritus iste, non ideo tamen improbus creditur: multique Fideles, præsertim in partibus inferioris ac superioris Germaniae, ejusmodi tricenarium, cum propria vel aliena præsertim defunctorum causa anguntur, curandum sibi petunt vel testamento

legant. Cum autem aliquoties jam contigerit varios Sacerdotes ex me requirere, quomodo talibus possent ac debent facere satis; placet earumdem Missarum designationem, quamquam ejus Auctorem nequeam indicare, ex antiquis ijs Missalibus hic apponere.

D

- Prima debet esse de Dominica prima Adventus. illius ordo ex antiquo Missali.
- 11 de Nativitate Domini.
 - 111 de S. Stephano Protomartyre.
 - 1v de S. Joanne Euanglista.
 - v de Innocentibus.
 - vi de Epiphania.
 - vii de Octava Regum.
 - viii de Purificatione B. Mariæ.
 - ix de Septuagesima.
 - x de Dominica 1 Quadragesimæ.
 - x1 de Dominica 11 Quadragesimæ.
 - x11 de Dominica xv Quadragesimæ.
 - x111 de Annuntiatione B. Mariæ.
 - xiv de Dominica Palmarum.
 - xv de Cœna Domini.
 - xvi de Resurrectione Domini.
 - xvii de Ascensione Domini.
 - xviii de Festo Pentecostes.
 - xix de Festo Trinitatis.
 - xx de Dominica 1 post Pentecosten.
 - xxi de Dominica 11 post Pentecosten.
 - xxii de S. Joanne Baptista.
 - xxii1 de SS. Petro & Paulo.
 - xxiv de S. Maria Magdalena.
 - xxv de S. Laurentio.
 - xxvi de Assumptione B. Mariæ.
 - xxvii de sancta Cruce.
 - xxviii de sancto Michaële.
 - xxix de S. Gregorio vel de omnibus Sanctis.
 - xxx de Mortuis.

Vtrum autem Innocentiana Indulgentia hunc Ritum observantibus etiamnum posse obtineri, definit S. Congregatio Rituum; an vero in Basilica S. Sebastiani perseveret eadem consuetudo, non vacat modo examinare.

E

LXVII SABINIANUS.

Ab an. 604
ad 606, an.
1, men. 5,
dies 9.

Bar. ad
605, m. 5,
d. 19.

Explicantur
ejus virtu-
tes.

ABINIANVS, S. R. E. Diaconus & Constantinopoli Apocrisiarius, natione Thuscus, ex patre Bono, tempore Phocæ Imperatoris, ordinatus xxx Augusti Dominica die, anno DCIIV; sedit annum 1, menses u, dies uuuu, usque ad ui Februarii anni DCUI, sepultus ad S. Petrum die xxii Februarii: & cessavit Episcopatus menses xi, dies xxi.

Mirum est quomodo hic Baronius dicat, Sabinianum, eodem quo creatus est anno defunctus: quodque in hoc continentur omnes veteres atque etiam Græci. Omnia certe Anastasi exemplaria, ut & Catalogus Palatinus ex Vaticana illo antiquior, præter mensis & dies annum notant; nec Græcos si qui sunt, quos quærere non vacat, hic pulamus audiendos, cum juxta ipsiusmet Baronii præceptum, in iis quæ sunt Ecclesiæ Romanæ, major sit adhibenda fides ejus alumnis quam ceteris: quod & ipse successus probabit, modo mibi licet pro diebus xxii vel xxu. Sedis vacantis, quos post Sabiniani mortem Catalogi habent, dies xx1 scribere: tunc enim habebimus commodum sequentibus Pontificatus ordinandis initium.

2 Laudat Sabinianum Anastasius, quod Ecclesiæ de Clero implevit; quod in ecclesia B. Petri Apostoli luminaria dedit; quod, cum esset in civitate Romana famis gravis, facta pace cum gente Longobardorum iussit aperire horrea Ecclesiæ, & venuadri frumentum populo, pro solidi uno (vel tredecim, ut

habent alia exemplaria) modio trigesici triginta: denique, ut ex Manlio in epitaphiis Vaticanis refert Aringus, Roma subterranea lib. 2 cap. 8:

Hic hominum virtus blando sermone removit;
Nec culpis judex, sed medicina fuit.
Verum quia nonnulla exemplaria Anastasi videntur de figmento pretio frumenti habuisse, quod Sabinianus pro modio lo- quodam ob- lidos triginta exigeret, fabulam aliquis excogitavit, qua scurata. propter tenacitatem à suo Decessore S. Gregorio per no- ctem apparente increpatus, percussusque in capite, non multo post obiisse singitur. Nihil tale quisquam antiquorum, de Vita & miraculis S. Gregorii scribentium, nequidem Ioannes Diaconus, qui tamen finem lib. 4 ejusmodi vindictæ exemplis, per 12 capita deductis, implevit. Mirum proinde est fabula isti, à Sigeberto temere relate, fidem adhibuisse Baronium: qui etiam eo trahit, quod Sabiniano defuncto, ut ait Anastasius, funus ejus evectum est per portam S. Joannis, & ductum est foras muros civitatis per pontem Silvium, ad ecclesiam Vaticanam: quod ille

A ille preter morem factum esse putat, ad avertendam a corpore injuriam, ab irato populo metuendam, si per medianam urbem funus duceretur: cum alia multa causa hujus novitatis, eaque cum aliqua Sabiniani laude conjuncta, possent a benigno conjectatore exceptari.

3 Hic gradum tantisper siste, Lector, & mecum incipe considerare, nova cujusdam lucis, in Pontificia chronologica utilitatem, ex hinc efferre sece incipientis radium; & judica, an eo indice nequeamus discernere quo fere tempore quisque Pontificum electus sit, licet diu post Electionem ordinatus, idque pro toto hoc septimo ac sequenti seculo. Quamvis enim ejus temporis nulla inveniatur ratio à Scriptoribus habita, sed Catalogorum Auctores eosque secutus Anastasius, in dimetiendis Pontificatum spatiis, folius Natalis, id est, Consecrationis habuerint rationem:

cogor tamen non omnino diffidere de tempore illo, saltem per verosimilem conjecturam, prater propter inveniendum: postquam scilicet animadvertis, defunctorum Pontificum Sepulturas seu Depositiones solennes, quales designantur in Catalogis, ab ultimo cujusque die diversissimi, non jam amplius differi ultra dies ordinatorum successorum prout ante hac saepe; sed fere constanter eosdem prævertere. Sic Sabinianus premoratus, & (sicut dixi)

B mortuus uix Februarii, invenitur sepultus xxii totis xx mensibus citius quam ordinaretur Successor Bonifacius, non propter tarditatem electionis à Clero Romano facta (quis enim id credit) sed propter necessitatem expectandæ confirmationis ab Imperatore Constantinopolitano. Ita etiam factum deinceps video usque finem Anastasiiani Catalogi, indicantis nobis Depositionum istarum solennium dies: soli duo (videlicet Bonifacius V & Gregorius

III) habent sepultura sua assignatum diem post diem ordinatorum successorum, ex causa quam non sit facile divinando asequi.

4 Ista animadversione premissa, si queras, cur ita ordinaria dilata fuerit solennis ista Pontificum Sepultura ad videtur unum, duos, aut plures menses; nihil verosimiliter mihi nobis colligitur quod respondam, quam quod Clerus Romanus, Pontifice mortuo statim defunctus extemporanea depositio- immediateis Officio in Basilica Lateranensi; hoc circiter tempore prægressæ consuetudinem fibi fecerit, mox inde procedendi ad tractandam futuri Pontificis Electionem; qua citius seriusve peracta, citius etiam seriusve curata fuerit à jam Electo mortui Decessoris solennis Depositio, interim dum ab Imperatore expectatur responsum super illius Ordinationem. Nostro in Belgio usus monasticus habet, ut novus Abbas, proxima post Benedictiensem suscepit idoneam Feria, solennes exequias peragat defuncti Decessoris usque eo dilatas. Idem fortassis in aliis etiam Provinciis pluribus usurpat: certe aquissimum est, ut prima cura Successorum sit Decessoribus reddere quod debebatur. Quidni autem simile quidpiam in mores Ecclesiæ inductum fuerit, seculo in quo versamus septimo & scilicet ut noviter Electus Episcopus mox curaret exequias Decessoris celebrandas; non tamen per se, qui saepe necdum Presbyter erat; sed per Ostiensem Episcopum aut alium similem, ad quos tunc pertinebat Electionem, non quidem facere suffragando, verum dirigere suffragia colligendo. Cum ergo post hac sciimus, quis dies Sepultura cujusque Pontificis apud Anastasium definitur; videtur nobis habituri diem, circa quem facta sit Electio Successoris, idque peto ut mihi post hac liceat in Chronogiam referre, non ut certum, sed ut verosimillima conjectura subinxim.

E

LXVIII BONIFACIUS III.

ONIFACIUS, natione Romanus, ex patre Joanne S. R. E. Diaconus, Constantinopoli antea munere Apocrisiarii functus, electus circa xx Februarii, anno DCUI, tempore Phocæ Imperatoris, ordinatus anno DCUUI, die xxuuiii Januarii in Dominica; sed menses VIII, dies XXII, usque ad xx Octobris, anni DCUUI*, sepultus XII Novembris, in ecclesia B. Petri: & cessavit Episcopatus menses X, dies IIII.

An. 607 &
29 Ian. ad
10 Octob.

*Bar. an.
606 a 15
Febr. ad
12 Nov.

C **V**arii varie scribunt cognomen Patris, Cataaudicem, Cataaudiacem, Cataadiocem, Cataadiocem; Ms. nostrum etiam Cataadicem vel Adiocem: sed, licet vox Graeca videatur, veram tam lectionem ex hujus lingua radicibus nemo facile elicuerit: quare mihi aliquando incidit suspicari, Joannem istum suisse Cappadocem, quod olim ab aliquo depravatum, nesciverit Anastasius restituere. Verusq; eo Catalogus omni abstinet argumento. Apposite autem notas Baronius, eo quod ab Imperatoribus penderet successus electionis, tales plerumque designatos hoc tempore, qui Apocrisiariorum munere aliquando perfunditi, gratijs sperabantur approbadandi.

eius decretū circa modū & tempus eligendi Episcopi. munus Apocrisiarii, Notabile est hujus Pontificis decretum in Synodo Episcoporum LXXII, coram Presbyteris Romanis XXXIV, Diaconis & omni Clero in ecclesia S. Petri editum, sub anathemate, ut nullus, Pontifice vivente aut Episcopo civitatis lux, præsumat loqui de Successore aut partes sibi facere, nisi tertio die depositionis ejus, adunato Clero & filiis Ecclesiæ: tunc Electio fiat, & quem quisque voluerit habebit licentiam eligendi. Id quin à longo tempore ita fere in Romana Ecclesia observaretur vix dubito: & Depositionis nomine intellico ex hujus temporis usu ipsum diem mortis, post quam mox corpus defuncti ponebatur in palatina ecclesia Later-

nensi, & ibi tertio die celebrabantur exequie; non solennes, ut in Vaticano, quando ad sepulturam perpetuam funus efferebatur (hoc enim saepe siebat post plures menses aut etiam annos) sed prima ac fere extemporales, à quibus immediate procedebatur ad locum in quo facienda erat electio Successoris, quam denique, post allatum Imperatoris assentientis aut Exarchi Ravennatis decretum, sequebatur Electi Ordinatio. Hac autem voce uis malum, quam Creationis, utpote nimis ambigua, cum Eligii & Creati idem esse videantur.

3 Ejusdem Bonifacii crediderim esse Epitaphium, in Appendix ad Annales Baronii atque alibi minus recte tri- Epitaphium, butum Primo, nec fere alteri quam huic Tertio applicabile, propter brevitatem Pontificatus, quam indicare videntur ultima verba: quare tria postrema disticha hic accipe:

Hoc sita sunt Papæ BONIFACI membra sepulcro Pontificale lacrum qui bene gessit opus; Justitia custos, rectus, patiensque, benignus, Cultus in eloquii, & pietate placens.

Flete ergo mecum Pastoris funera cuncti, Quo tæder citius his caruisse bonis. Idem arbitror invenisse Mabillonum in alibi jam citato annus mor Codice Vitoniano, cuius meminit Tom. 3. Analectorum pag. iis, 431; sed scripturā ita exelā ac mutillā, ut vix quidquam sani inde confici potuerit. Eras autem ibi, m 3 præter

BONIFACIUS III.

prater versus Epitaphii, hujusmodi etiam clausula Chronica. Hic requievit Bonifacius, qui sedit menses uiii dies xxxii (ubi fortasse legendum requiescit: in diebus saltet abundat denarius) Depositus pridie Idus Novembris, imperante domino pp. anno uii, Indictione xi. Videtur scribi aut legi debuisse ph., ut haberetur nomen Phocæ Imperatoris, cuius annus sextus in fine erat, & inchoata Indictione xi anno nostro vulgari uixit.

4 Rotundo numero usi aliqui, videntur Bonifacio o-

&to menses Pontificatus dedisse; quod cum in Catalogos plerosque transfigeret, & nihilominus dies xx, xxii vel Tempus Se- etiam xxii numerarentur, excrevit justo major nu- dū. merus. Nobis placet prædicto Epitaphio imberere, licet propterea necesse sit Interponitisci tempus, ubique uni- formiter definitum mentibus x diebus uii, biduo im- minuere & lege menses iv. Baronius à xu Fe- bruario, ad xii Novembris, Pontificatum hunc pro- tendit.

LXIX S. BONIFACIUS IV.

Ab an. 608
ad 615 en.
6, meo. 8,
dies 14.

*Baron. à
607 ad
614 d. 13.

ONIFACIUS, natione Marsorum, de civitate Valeria, ex patre Joanne Medico, electus paulo post initium Novembris DCUII, tempore Phocæ Imperatoris, ordinatus anno DCUII, xxii Augusti in Dominica; sedit annos uii, menses uiii, dies xiiii, usque ad uiii Maji, anni DCXU*, sepultus ad B Petrum xxii Maji, quando colitur: & cessavit Epilcopatus menses uii, dies xxii.

Electio ejus
male ad-
scripta 29
Augusti.

B Aronius, exorsus initium Pontificatus hujus nu- merare à die xiiii Septembris anni DCUII, extendit eum usque ad ultimam Maji, anni DC- XLI; cum sedisset, inquit, annos ui, menses uiii, dies xiiii. Aringhus lib. 2 cap. 8 ad ejusmodi initium constitendum motum Baronium credit, quodam Bonifa- cii hujus Epitaphio, per Manlium relato; ubi post alia de Pantheo Christianis ritibus consecrato, legitur:

Cujus natalis solemnia cu[m] celebratis, Primis Septembribus fert hæc lux quarta Kalendis. His autem relatis eumdem Baronium Aringus laudat, quod oculatus historicarum rerum arbiter, ac lynceus veritatis perserutator, caute admodum lectorem monet, ex eo quod mensis September sepulrali titulo inseritur, non ad obitum ejusdem, sed ad diem qua summus Pontifex renuntiatus est referen- dum esse, quæ Natalis utique dies antiquitus dici ac celebrari consuevit. Habet ista Baronius post Tom. 9 suorum Annalium in Addendis & emendandis Tomo suo 7, secundum quæ Bonifacius hic electus fuisse xxiiii Au- gusti: cum tamen ipse ad annum DCUII die decima o- Etava Septembribus creatus eum dixerit, hac autem di- ño anno cedebat in Feriam iij hebdomadae.

C 2 Ego perturbatum duorum ultinorum distichorum ordinem in eum quem primitus habuisse credo statum re- ducens, neque Bonifacii Quarti, neque Octavi, ordi- nati die xxiiii Ianuarii, Natalem hic intelligo, non etiam diem consecrata ritu Christiano Basiliæ (hac enim recolitur annue xiiii Maji) sed ipsiusmet Aræ, quam po- sterior Bonifacius dedicavit, prior pro tumulo accepit, ex male in- sive, ut appellamus usitatus, Dedicationem Altaris. tellesto alta- Totum autem Epitaphium seu potius Titulum ita lego rū titulo.

Gregorio QUARTUS jace hic BONIFACIUS almus, Hujus qui Sedis fuit æquus Rector & A[di]dis: Tempore qui Phocæ cernens templu fore Romæ, Delubra cunctorum fuerant quæ dæmoniorum, Hoe expurgavit, Sanctis eundisque diecavit.

Octavus titulo hoc BONIFACIUS ossa repetta,

Hæ locat, ereat à BONIFACI nominis aræ:

Cujus Natalis solemnia qui celebratis,

Primis Septembribus fert hæc lux quarta Kalendis.

3 Verum Epitaphium (quod ex eodem Manlio ibidem Baronius. & ex Paronio Aringus recitant) damus ad diem xxii Maji. quo colitur: Ejus extremam clausulam accipe: Hic requiecit Bonifacius junior, qui sedit annos

ut, menses uii, dies xiiii. Depositus est uii Idus Maji, imperante Domino Heraclio, anno ejus u. Vbi facilis lapsu, ex semitrito lapide, sumptum esse xiiii pro xiiii mibi persuadeo: & simili aliquo er- ore factum esse, quod in vetustiori Catalogo, quem Ana- stasius fecerit, solum inveniuntur dies xiiii, qui re- trocedendo à die uii Maji, numquam adducuntur ad Dominicam, adeoque suspecti debent esse mendositatis. Interim ex hoc Epitaphio noto, quam certum fit, diem Sepulturæ ab Anastasio pa[ri]sim notatum (præterito Depo- sitionis, id est, Obitus die, secundum hujus etatis phra- sim) perperam à Baronio assumi pro regula terminandorum Pontificatum, quam tamen hic non tenuit, sed usque ad finem Maji Bonifaciū IV vivere fecit.

4 Interponitisci tempus, quod pa[ri]sim in impressis Ana- stasi exemplaribus deest, invenitur in tribus ejusdem MSS. cium. Regio, Mazarino, atque Thuanio, nec non apud Autorem Ms. nostrum, sed pro xxii diebus pa[ri]sim notatis, addo unum, & numero dies xxii ex uno codice Freheriano, ubi addito denario legebantur perperam xxxii: sic enim commode venitur ad sequentem Pontificatum, 1111 Ianuarii in Dominicā inchoandum.

5 Franciscus Hallerius Parisiensis D. Theologus, quod- dam Bonifaciū IV decretum, qua parte renuntiatio- nem Episcopatus tangit apud S. Petrum Damianum, F nescio quo ejus loco, dicitur refellere his negativis argu- Decretum mentis: Quod illius Decreti non meminerint in De- ejus scilicet cretorum suorum libris Ivo Carnotensis & Ansel- mus Lucensis; quod non meminerint Gregorius Presbyter in Polycarpo suo: quod non meminerint Baronius & Binius eum Bonifaciū IV decreta refe- runt: quod ipse Damianus decretum istud non lau- daventer, cum vel maxime laudare debuerit, quando seculiter renuentibus Nicolao II & Alexandro II, ab- dicare se Episcopatu, & penitentiam acturus ere- murum repetere voluit: quod ab ætate Bonifaciū aliena fuit, quæ in ista Decreti plagula tanguntur. Por- terunt hoc fuisse legi ab iis qui habent librum ejus seu vin- dicatis censura Facultatis Theologica Parisiensis, mihi non visas: putavi tamen opera pretiosa vel ex alto talia indi- care, quoniam Doctor iste de Institutionibus Dialecticiis etiam elucubrasset librum dicitur, proinde optime no- rifice debuit, quantum vim in questionibus facti habeat argumentum negativum, cum allegatur eorum silentium, qui loqui si potuissent, voluissent.

S. DEVSE

LXIX. S. BONIFACIUS. IV

LXX. S. DEUSDEDIT

LXXI. S. BONIFACIUS. V

LXXII. S. HONORIUS

LXX S. DEUS DEDIT.

EUSDEDIT, natione Romanus, ex patre Stephano Subdiaco- ^{Ab an. 618}
no, Presbyter Cardinalis SS. Joannis & Pauli in titulo ^{ad 19 an. 3}
Pammachii, electus circa xx Maii, anno DXU, tempore He-
raclii Imperatoris, ordinatus anno DCXUI, IIII Januarii in
Dominica, sedit annos IIII, dies XXIII; obiit XXVI Janua-
rii, *anno DCXVII: & cessavit Episcopatus menses xu: ipse ^{*Baron ab}
autem sepultus est ad S. Petrum VIII Novembbris, quo recentiori instituto ^{614 ad}
à Romana Ecclesia colitur. ^{617 an. 2,}
^{men. 11,}
^{dies 27.}

- B**aronius, posito inter Bonifacium & Deus-
dedit mensum v, dierum XII Interpontificio, or-
ditur hunc Episcopatum à XII Novembrio, an-
ni DCXIU: & tribus ejus annis non modo dies nullos ad-
dit, sed detrabit quinque, ut finire posset IIII Novem-
bris, anni DCXVII. Deinde post mensem unum, dies
XII, eodem abhuc anno, XI Decembrio, substituit Bo-
nifacium V: coque allegat Bedam, quasi is lib. 2 cap. 7
- B**dicat, Iste Bonifacius post Deusdedit Ecclesiae præ-
fuit, anno Incarnationis Dominicæ sexcentesimo
decimo octavo. Ita scilicet habet Colonensis editio,
qua Baronum torsit, scitque ut integrum annum Sabi-
niano auferret. Sed accuratiores editiones, ac nomina-
tim Cantabrigiensis anni 1643, ex tribus MSS. Anglicanis,
juncta versioni Saxonica Alfredi Regis, & novissima
Parisensi anni 1681 ex vetustissimo Ms. S. Maximini
Trevirensis & aliis pluribus Gallicanis, expresse habent,
sexcentesimo decimo nono. Sciens autem Beda anno
istò obiisse Deusdedit, & huic successisse Bonifacium V,
facile aut disimulare aut etiam ignorare potuit longius so-
lito Interpontificium: cuius tamen statuendi necessitatem
ipsem nobis facit, cum ad finem usque anni DCXXU &
ultra profert scriptas à Bonifacio Epistolas, quem tamen
non integro sexennio sedisse constat.
- 2** Dies XXII supra annos IIII accipimus ex MSS.
Casinensi, Regio, Mazarino, Thusano & nostro, licet
in editis Anastasii exemplaribus XXXIIII notentur,
quia id commodius est ad inveniendos Interpontificii men-
ses xu. Interpontificium autem mensis unius, die-
rum Xu aut XII, quod paßim notatur, nimis arctum esse,
non ideo tantum credes, quia Constantinopoli petenda erat
iustitia Principis, qua plures menses paßim requirebat (uti
ex prægressis & post securis Ordinationibus patet atque
patebit) sed maxime, quia anno DCXIX (uti narrat Theo-
phanes) Chaganus Rex Abarum, ingenti cum exercitu
progressus in Thraciam parum absuit quin Imperatorem
Heraclium, spe pacis compонenda extra muros Constan-
tinopolos cum magnifice comitatu elicitum, in suam re-
digeret potestatem; hoc autem dimisit omnibus trepide in
urbem refugiente, pleraque Thracia oppida circum Con-
- C**stantinopolim subegit idem barbarus, & diripuit, nec nisi
sequenti anno pacem humiliter rogatus Imperio concepsit.
Interim tanta calamitatis & perturbationis fama in Ita-
liam perlata, facile potuit suspendere negotium deferendi
ad Cesarem decreti de Electione facta à Clero, aut missos
cum eo remorari in via, aut denique perductos Constanti-
nopolim ibi sustinere, donec absoluta essent urgentiora A-
barica pacis & Persica expeditionis negotia, gravissime
Heraclium prementia. Concipi autem fatis commode E
potest, quomodo socors librarius quispiam ex antiquioribus,
pro mensibus xu, dies XII scriperit, quibus alii deinde
saltē mensem unum preponendum putaverint. Ea-
dem autem ordinandi Successori dilatio causa esse potuit,
tur sepultura defuncti solennis in Vaticano usque in No-
vembribus protracta fuerit, & tunc demum facta, cum
cito adserendi à Regia Decreti spes omnis recisa esset, nisi
forte etiam ultra annum est dilata.
- 3** Quod extat apud Gratianum decretum hujus Ponti-
ficis, ex illo Baronius recitat; meritoque rejicit alia ad- ^{Ficta sub e-}
dicta, quae habentur in Epistola cuiusdam fragmento. Sed ius nomine
ea Epistola, si penitus inspicatur, saltē pro majori ^{Gordianum}
parte & quoad inscriptionem, inveniatur esse consita; ^{Hispalen.}
scribitur enim ad Gordianum Hispalensem Episco-
pum; & clarum est quod S. Isidorus, qui ara de-
XLVII, five anno vulgaris era DCX, subscripsit de-
creto Gundemari Regis, tamquam Hispalensis Eccle-
siæ Provinciæ Bœticæ Metropolitanus Episcopus,
abduc in vivis fuerit era DCXXXIIII, quando Concilio IV Toletano subscripsit primus, Isido-
rus in Christi nomine Ecclesiæ Spalensis Epileopus
Metropolitanus: adeoque nullus est locus Gordiano,
qui tempore Deusdedit Papa Hispali federit. Gonsalusus
Davila, in suo Tomo 2 Theatri Ecclesiastarum utriusque F
Castella; communis situr aliquod S. Isidori exilium,
quo durante Gordianus intrusus Sedem occupavit. Nu-
ge. Nihil tale in Vita Sancti (quam IV Aprilis dedi-
mus) Lucas Tadensis, vel Mariana, vel alias bonus Au-
tor. Gratianum ficta inscriptione decepit, non hic tantum,
sed quories ei usū venit Pontificum veterum Decretales
allegare, Pseudo-Isidori imposturas cognitas non habeni.

LXXI BONIFACIUS V.

BONIFACIUS, natione Campanus, de civitate Neapoli, ex ^{Ab an. 620}
patre Joanne, Archipresbyter in titulo S. Xysti, tempore ^{ad 626 an.}
Heraclii Imperatoris ordinatus anno DCXX, in Dominica, ^{5, men. 10,}
xxii Aprilis, sedit annos u, menses x, dies XIII, obiit an- ^{dies 13.}
no DCXXII, XI Martii, sepultus ad S. Petrum XXII Octobris, ^{*Baron ab}
& cessavit Episcopatus menses ui, dies XIII. ^{617 ad}
^{625 an. 7,}
^{m. 10, d. 1.}

Menses

BONIFACIUS V.
Epitaphium
vetus probat ejus
mensis 10.

Menses x, in omnibus Anastasi exemplaribus omisso, restitui, ne tantum chronologiae causa, de qua mox: sed etiam & necessario propter expressum auctoritatem Epitaphii: quod ne compotum forte credas longo post tempore, ideoque errori obnoxium; facit ipsum ejus initium, a recenti adhuc luctu sumptum, cuius alia serius posita meminisse non solent: sic enim recitatur in Appendix antiqua. Inscriptio pag. 1165 num. 20:

Da mecum gemitus, singulti Roma, doloris
Plena, Sacerdotis luctibus egregii.
Cur? quoniam * flere solet mens acta periclis,
Pleisque orbata prius insuper offi iis.
Hic vir inaccessis tenuit contraria factis
Hæc documenta, bonis moribus apia sois,
Mitis in adversis politus rebusque secundis,
Omnia grata ferens, altera pressa tenens.
Prævenit, ne nota forent, delicta viritim,
Orta tamen fecit cum pietate gravi.
In commune bonus, BONIFACIUS inde vocatus,
Propria lucra putans publica iubidia.
Munificus, sapiens, castus, sincerus, & æquus,
Ita beatorum sunt pia suffragia.
Nam vidualis apex, pupillorumque phalanges,
Cæcorumque chorus dux tibi lucis erit.
Infremuit post fata suis mors faucia tellis,
Respiciens meritum vivere posse virum.
Culmen Apostolicum quinque & bis mensibus
annis
Rexit, & ad magni culmen honoris abit.

Id est, Rexit quinque annis & bis quinque mensibus.

2 Alterum Epitaphium, ab Honorio successore positum, testatur quod vixerit annis LXXXIIII, & ex bis in Presbyteratu egerit annos XL, solempnes autem ad Vaticum exequias diu dilatas fuisse, forte ad an. DCXXVII I anti ultra: sic enim orditur in jam dicta Appendix loco citato

* an? dilata Cur * titulata diu torpuerunt jura sepulcri,
Et populi nullus perstrepuit gemitus?
Segnites non culpa fuit, si forte requiris:
Nam dolor inclitus plus lacerare solet.
Pande dolor gemitum, meritisque quiesce beatis,
Ut libeat summi gesta referre Patris.
Hic vir ab exortu Petri est nutritus olivo,
Sic meruit Sancti Pastor adesse gregis.
Simplicitas, sapiens, vivax: solertia, simplex,
Serpentina, fuit simplicitate vigens.

C Cumque quater denos completeret Presbyter annos,
Sera senectus mens tamen alma fuit:

Culmen Apostolicum coluit, tres ferme per annos

Perfectum * numerum terque quaterque gerens.

Hoc sibi pro meritis successor HONORIUS amplius Marmore construxit munus epitaphii.

3 Baronius, qui in Sabiniano annum unum amiserat, & Pontificatum hunc anno DCXVII, XXIV Decem-

Alius ex
quo de 73
annis vita
confat.

* id est de-
narium ut
simil fuit
an. LXXXIIII

bris exorsus erat; obiisse Bonifacium V statuit anno DCCXXV, xxv Octobris, cum sedisset annos viii, menses x, Baronius ab diem 1. Mover Baronium Beda auctoritas: qui cum lib. anno 617. 2 cap. 9, adhuc de conversione genit. Nordhumbro incipiens, occasione matrimonii inter Eduinum eorum Regem hunc Ponti- rum Paganum, & Ethelburgam Cantuariorum Regis filiam sicutum,

Christianam, de gentis illius Apostolo S. Paulino Ebora- an recte ex-
ensi Episcopo dicit: Ordinatus est autem à Justo Ar- Beda collis-
chepiscopo, tub die xxi Kalendarum Augustarum, gat finiendæ
anno ab Incarnatione Domini DCXXV: & sic eum anno 624, præfata Virgine ad Regem Eduinum, quasi comes copulæ carnalis, venit; sed ipse potius roto animo intendens, ut gentem, quam adibat, ad agnitionem veritatis advocans, iuxta vocem Apostoli, univiro virginem castam exhiberet Christo. Pergit deinde, ex eodem Beda & Bonifacii Papa epistolis, ostendere Baronius, quomodo his rebus cognitis Bonifacius eidem conversioni adlaboravit; indeque colligit, saltet usque in Octobrem anni DCXXV eum vixisse.

4 Sed profecto, si rem consideres, mensum IIII spatiū, quod inter Paulini ordinationem & obitum Boni- tius ex eo

facii juxta Baronii sententiam intercessisset, angustum sequatur ymisi est rebus ante litteras scriptas gefis. Nam cum annus 626 misi ad Pontificem ex Anglia nuntiassent, non tantum Athelwaldum Anglorum Orientalium Regem esse factum E
Christianum; sed etiam ejus sororem Ethelburgam, conversionis sociam, Regi Edgino matrimonio junctam, serio instare promovenda conversioni sua gentis; deque Eduino ipso requirens Pontifex, hunc nihilominus in cultura idolorum persistere intellexisset, Regi & Regina scriptis, quas Beda recitat & Baronius ex eo transcribit litteras, hanc laudans & adhortans, istum invitans & terrens. Quis autem non videat post ordinationem Paulini peractam XXI Iulii in Dominica, facile elapsum mensem Augustum, prius quam ducta in Northumbriam virgo, solennia nuptialis celebrata, eaque omnia essent peracta, quae novas sequuntur nuptias, queque importunum fuisse seruit de Religione mutanda solicitationibus interpolare. Tum vero aliquamdiu frustra Paulinus & Ethelburga apud Eduinum laboravit, priusquam de Regis pertinacia, deque Regina incessibili opera in fidei causa recte potuerit Pontifex informari. Quare, sicut nullo modo verosimile est ante Novembrem anni DCXXU scriptas esse Epistolas, ita nihil est quod eas cogat scriptas dicere diu ante Quadragesimam anni DCXXU quando Pascha fuit XX Aprilis: quo die prolem enixa est Regina, Rex autem vulneratus, paulatim effectus est capax audiendi sermonis, in quem demum circa Pentecosten consensit, cum magno suo totiusque gentis sua bono: baptizatus deinde anno DCXXU in Paschate quod fuit XI Aprilis.

5 Inter pontifici mensis ui habent Anastasi Co- dices omnes preter Ms. nostrum, ubi solum ponuntur dies xxi; pro quibus in Anastasiis tribus leguntur XIIII, faciliter ut appareat lapsu: dies autem xxi magis probo quam XIIII, quos alia habent exemplaria, quia faciunt Successoris Ordinationem cadere in Dominicam: quam ad ejusmodi actus solitam observari, ad Romanæ Ecclesiæ exemplum, etiam alibi; jam vidimus in Pandino Eboracenſi, ex Beda.

LXXII HONORIVS.

ONORIUS, natione Campanus, ex patre Petronio Consule, ordinatus tempore Heraclii Imperatoris anno DCXXVII, xxviii Septembris in Dominica, fedit annos XI, menses XI, dies XII: obiit XIII Septembris, anni DCXXXVIII, se- pultus ad S. Petrum die XII Octobris: & cessavit Episcopatus annum I, menses VIII, dies XII.

Ab an. 626
ad 638 an.
II, men. II
dies 17.

Baron. an.
12, m. 5.

Ratio unius
anni detra-
cti.

IN hanc Interpontificii longioris moram (cujus mox ad initium Successoris rationem dabimus) omnes codices consentiant; nec minus in numerum annorum XII, oportet tamen alterutro loco abundare annum: neque enim ultra DCXL potest differri Electio Successoris. Consultius igitur esse existimo, annum istum detrahere Pontificatus Honorii; facilime enim fieri potuit, ut rotundo numero plurimi scriperint annis XII ipsum sedisse, quando ad eorum integratatem solum deerant dies XI: quibus nihilominus alii additos voluntates menses XI, dies XII, annum istum superfluum chronologiae induxerint.

BARONIUS à XIIII Maji, exorsus hunc Pontificatum, & finiens XIIII Octobris, iisdem quibus nos annis; annos quidem XII reperit, sed menses XI invenire non valens, iis solum addieos voluit menses quinque minus tribus diebus (uno dicere debuerat) idque patere ait ex Synodalibus Actis Romani Concilii sub Martino Papa: quæ quomodo pro ista Chronologia starent videantur, ne cum prolixius. Interim tam ipsi quam nobis adversatur Epistola, inserta Romana Collectioni data Ind. Luca Holstenii pag. 248, ex Collectione Canonum Carr. non 14. dinalis Deudedit facta seculo XI, circa tempora GREGORII Pape VII. Hac enim Epistola ad Episcopos Epi-

Epiſtola ejus
ad Epp. Epi-
ri data Ind. Luca Holstenii pag. 248, ex Collectione Canonum Car-
ri non 14.

fertur data Idibus Decembribus Indictione XI, qua caput mense Septembri, anni DCXXU. Sed observo, in eadem Collectione dicti Cardinalis, cui Epistola ista facit libri 3 caput 188, pro capite 189 ponit epistolam aliam ad Sergium Subdiaconum, quæ legitur data XI Idus Junias Indictione XI. Suspicio igitur sciolli altius, dictam Canonum Collectionem transribentis, culpa factum, ut in prima Epistola non legatur etiam Indictione XI, cuius Decembrem habuit Honorius mensem sui Pontificatus tertium; cum Junius, in eadem Indictione sequens eidem esset mensis nonus. Iste vero in anno communis solitus nominare prius Iunium quam Decembrem, crediderit consequens esse ut Epistola data mense Decembri, ante Iunium Indictionis XI, data esset Indictione precedenti XI; quia existimat Indictiones æque ac civilem annum à Ianuario inchoandas, cuius contrarium certissimo constat ex Registro Epistolarum S. Gregorii.

C3 Notabile ad commendationem Honorii est Epitaphium, quod in Appendice antiqua Inscriptorum pag. 1165 num. XI tale legitur; ostenditque eum fuisse S. Gregorii Papa discipulum: sicut vicissim Honorii alumnus fuit, qui hoc ei scripsit.

Epitaphium
ab alumno
positum.

Pastorem magnum laudis pia præmia lustrant;
Qui functus Petri hic vice, summa tenet.
Effulgit tumulis nam Præfus Honorius istis,
Cujus magnanimum nomen honorque manet.
Sedis Apostolicæ meritis nam jura gubernans,
Dispersos revocat, optima luera refert:
Maji Tomus IV.

Utque sagax animo divino in carmine pollens,
Ad vitam Pastor dutere novit oves.
Istria nam, dudum sævo sub schismate fessa,
Ad statuta Patruu teque monente redit.
Judaicæ gentis sub te est perfidia vieta,
Sic unum Domini reddis ovile pium.
Atronitum patriæ solers sic cura monebat,
Optata ut populis esset ubique quies.
Quem doctrina potens, quem sacra regula vita
Pontificum pariter sensit habere deus.
Sanctiloqui semper in te commenta Magistri
Emicuere, tua tamquam animata manu.
Nam qui Gregorii sancti vestigia inisti,
Dum lequeris eupiens &c meritumque geris;
Æternæ lucis, Christo dignante, perennem
Cum Patribus sanctis posside jamque diem. fortassis Do-
no Papa.

Quod Patris eximii sim Bonus ipse memor.

E

Hactenus ille; an Bonus nomine? an vero Donus?
qui anno DCLXXVI factus Romanus Pontifex, hoc ei
carmen panxit: quemadmodum Honorius ante dece-
fisi suo Bonifacio?

F4 Tanta Honorii Papæ laus haud parum obscurata
postmodum est, quando ad calcem Actorum Synodi XI Oe-
cumenicæ, inter damnatos hereticos Monothelitas, ap-
paruit Honorii Papæ nomen: quod genuinis Actis tas-
ambitiofraudulenter attextum à Gracorum Conciliabulo quodam,
post solutam Synodus Attaque ab Agathone Papa ap-
probata habito, probare nititur amicus noster Franciscus
Marchesius, Romani Oratorii Presbyter, in Vindictis
ejusdem Honorii, quas appellavit Clypeum fortium,
editas anno 1680. Alii econtra, damnatum à Concilio
illum fuisse contendunt. Omnes tamen (qui quidem or-
thodoxi sunt) negant ejus Epistolam, quæ in crimen voca-
tur, quasi nascenti Monothelismo fomentum præbuerit,
ulla heresēs labi maculatam fuisse; solum culpant
lentitudinem ejus ac timiditatem in Sergii Constantino-
politani errore, mox atque innovit, palam ac manifeste
damnando. Exemplum certe securis post se Pontifici-
bus reliquit, quo disserent, neque honori suo neque ec-
clesiastica tranquillitatì recte consulere, qui sperant na-
scientes heresēs indicto partibus utrumque silentio posse com-
pesci. Silentium enim, quod à Catholicis servatum cu-
piunt heretici, ipsi minime tenent: tantoque tunc nocen-
tius, quanto tectius virus suum spargunt, quasi ipsius-
met Apostolicæ Sedis tolerantia tantum non approba-
tum id sit.

GHujus Papæ Honorii Epistola, ad Honorum An usus
Cantuariensem Episcopum, extat apud Bedam lib. 2 annis ab
cap. 18, tamquam Data XI Idus Junias, imperan- Incarnationis
tibus piissimis Dominis nostris Heraclio anno ne?
XXIIII & Consulatus ejus anno III; sed & He-
raclio felicissimo Cæsare, id est filio ejus, anno
III, Indictione VI, id est anno Dominicæ In-
carnationis DCXXXVII. Sed recte obseruat Mabillon,
n lib. 2

HONORIUS

lib. 2 de re Diplomatica cap. 25 num. 5, particulam id est, utrobique notare, ea verba explicacionis solum causa fuisse à Beda addita; adeoque auctoritatē hanc esse ineffacem, ad probandum quod Romani Pontifices ea estate usi fuerint annis Incarnationis; eoque minus, quod (sicut ait) nulla Pontificum Romanorum rescripta hanc notam habent, nisi longo post Honorium tempore. Et ille quidem usque ad Leonem IX, quadragesimā annū posteriorem Honorio, usum hunc differt: sed recte observat Cantellius noster P. 2 Differt. 1 Cap. 8 seculo saltēm uīii cōceptum induci: quandoquidem

*Ri saltēm
sec. 8 cōcepti
adhiberi.*

Pelagii II Bulla quadam singatur data Kalendas Martii, anno Domini DXXXII; atque hac fidio auctorem habeat Mercatorem illum, qui plurimas alias confinxisse arguitur: hic vero Adriano I sit suppar aut major; nec potuerit de anno Domini notando cogitasse, nisi ejus rei usus jam aliquis in nonnullorum Pontificum litteris fuisse. Senior etiam Leone IX est Joannes XIII, cuius Epistola ad Landulfum Beneventanum data notatur Anno Dominicæ Incarnationis DCCCLXIX, & Privilegium pro Virdunensi Episcopatu anno ab Incarnatione Domini DCCCLXXI.

LXXIII SEVERINUS.

*An. 640 à
1 Maii ad
4 Iulii.*

EVERINUS, natione Romanus, ex patre Labieno, Electus ante XII Octobris, anni DCXXXIIII, aut sequentis, tempore Heraclii Imperatoris; ordinatus 1 Maii, anno DCXL, Feria quidem II, sed festo S. Philippi & Jacobi sacra; Sedit menses II, dies IV: proinde obiit 1u Julii, ejusdem anni, sepultus ad S. Petrum II Augusti, & cessavit Episcopatus menses IIII, dies XXIIII.

*Ejus ordi-
natio prop-
ter Ecclēsiā
Heraclii ad
19 menses
dilata.*

Causam vacantis tam diu Sedis, ante Ordinationem Severini, facile est intelligere ex epistola Cyri Monothelita Episcopi Alexandrini ad Sergium Patriarcham Constantinopolitanum, ejusdem heresēs consortem, qua significatur Heraclii Imperoris Ecclēsis, per Isacium Patricium & Exarchum Italia destinata, quam profiteri deberet Severinus sanctissimus, qui Deo adjuvante ordinatur Romae. Non enim dicit, qui ordinatus est; sed, qui ordinatur; differente scilicet decreto suum Imperatore, donec confessum Severini elicisset. Sed hoc excusante nihil se posse pro summa potestate agere, permisit tandem Ordinatio est; qua facta, ceciderunt à Ipe sua impii, mentiti in caput proprium. Nec enim sūcepta est omnino aut admissa secundum vanam eorum spem: magis autem condemnata est & anathematizata ab Apostolica auctoritate, huc transmissa pessimæ & præsumptæ novitatis Ecclēsis, inquit Martinus Papa in Concilio Lateranensi.

*eam Baro-
nius anno
639 adscri-
bit.*

C2 Baroniis quia ex Actis constat, Ecclēsim illam sub nomine Imperatoris à Cyro conscriptam fuisse per

*successor
imo & mortuus;
successor Ecclēsim illam & simul Monothelitarum heresi collecta Synodo anathematizavit, sicut putat apud Theophanem legi. Ignoscendus error; quoniam enim veru Theophanes nondum prodierat in lucem, ejus ipissima verba credidit haberi in Historia Miscella Pauli Diaconi. Sed nihil de hac re verus Theophanes: Theophani; nisi ad annum Heraclii XXI Christi DCXXX totam Mo-*

nothelismi historiam sub unum asperatum ponens; quam alio transferens Paulus Diaconus, annum ipsius Ecclēsios nihil magis exprimit; sed solum post narratam Heraclii mortem, liberorum ejus successionem, consecrationem Pauli loco Pyrrhi (quarum rerum initium Theophanes ad Indictionem XIV finem ad XV referit) subdit de Joanne Romano Prætule, quem proinde non oportet ante Indict. XIV, sive ante Septembrem anni DCXL, ducere in Pontificatum. Ecclēsis autem quam iste Joannes dannavit, scripta eo qui dicitur anno, exente XI Indictione; potuit solum missa fuisse cum iam Constantinopolim perlatuus esset nuntius de electione Severini, facta ejusdem anni mense Septembri, inchoante Indictione XI, & sic tota nostra Chronologia cum allatis à Baronio fundamentis concordatur. Nescio autem in quo Anastasi exempla legerit ille, Severino tribui menses XI: consentiunt enim in eo quem notavimus mensium ad dicerum numero Codices omnes MSS. & quotquot impressos vidimus: cum quibus definimus Severini Pontificatum, cui Baronius nullum certum initium ponit.

3 Quod ad diem Ordinationis attinet, ipsas scilicet Festum SS. Kalendas Maii, eum jam tunc Romanis fuisse festi-
*Philippi &
Iacobi.*
vum, non temere præsumpi; sed didici ex veteri Ro-
mano Kalendario, quod Ioannes Fronto illustravit, ante nongentos annos scriptum, nec non ex libris Sacra-
torum, Kalendario illo vetustioribus & nuper Roma-
vulgatis. Nec mirum: jam enim integrum fere se-
cundum effuxerat, quod Pelagius Papa I SS. Philippo &
Jacobo caperat Basilicam struere, quam successor Jo-
annes III consummavit, usi ex Anastasio scimus.

JOAN-

LXXIV IOANNES IV.

*Ab an. 640
ad 642. an.
l. m. 9. d. 18*

OANNES, natione Dalmata, ex patre Venantio Scholastico, electus ante 11 Augusti, post mortem Heraclii sub ejus filii, ordinatus 11 Decembris, anni DCXL, Dominica die; sedit annum I, mensis IX, dies XIIII; obiit proinde xx Septembris, DCXLII; Sepultus ad B. Petrum XII Octobris: & cestavit Episcopatus menses I, dies XIII.

HVJUS Joannis confirmatio pronior & expeditior fuisse potuit sub novo Constanti Iunioris Imperio, cui satis negotiorum fuit in eo stabiliendo contra Novaram Martinam, ut se non immisceret ecclesiasticis rebus ultra quam par erat. Quia tamen agre fieri potuisse videtur, ut tantillo tempore iretur redireturque

Confirmatio Imperialis an peti tandem tisper descessit;

Baliam de causa dilatam aliquandiu ordinationem Electi, quam ut certius Ecclesia prospiceretur contra imminentem à Monothelitis tempestatem: qua etiam causa ipsammet electionem impediorem potuerit lentoremque fecisse. Brevia enim Interpontifia fere omnia usque ad Oecumenicam sextam Synodum, in qua Monothelita damnati, & Orientalis Occidentalisque Ecclesia, propter Etchesim Heraclii divisae, rursum unita fuerunt, verosimile mihi faciebant orthodoxos Ecclesiae filios tantisper excusisse jugum Principum hereticorum.

Caut potius cilius sit im- petrata,

2. Ita ego olim: sed postea incidi in viri eruditii Commentarium, ubi alia longe causa expeditioris posthac Confirmationis traditur, scilicet quod penes Exarchos Ravennate ejus rei potest esse experit hoc tempore, qui sub annum DLXVII à Justino Juniore instituti, ut Italianam qualitercumque in obedientia Imperatoris contra Barbaros retinerent, tantam paulatim acquisiverint potentiam, ut omnia pro Imperatoribus agerent, etiam Pontifices confirmando: id quod post Heraclii mortem, turbatis Constantinopoli quam maxime rebus inter ejus filios, facilime potuerunt evincere, & quasi proprium sibi facere, praetextu incommodorum Ecclesiae Romanae obvenientium ex longiori mora viduitati ejus proficiendi. Antiqua certa formula, quae vidimus, annis non pluribus quam quadraginta post

Cjoannis Pontificatum collectas, nullam nisi obscuram faciunt mentionem Imperatoris, sed Decretum de Electo Pontifice cum libello precum pro consensione ita deferunt ad Exarchum, ac si res tota ex ipius unius nra penideret, inquit ille, totaque in ipsum Imperialis potestas traducta esset, rogantur etiam Archiepiscopus Ravennas, Iudicesque; & Apocrisiarius Pontificius, ibidem velut in Curia ipsa Imperiali residens, ut operam suam, non apud Imperatorem, sed apud Exarchum interponant pro celeri expeditione negotii. Exarchorum autem potestas, seu verius tyrannus, qua freti Archiepiscopi Ravennates tandem etiam Romano Pontifici pares se facere presumperunt, duravit usque ad annum DCCLII (quando Eutychius, eorum postremus, ab Aistulpho Longobardorum Rege pulsus fuit) eisque, velut Imperatoriam potestatem representantibus, tam Roma quam reliqua parebat Italia, quatenus per barbaros, potiorem ejus partem obtinentes, licebat. Eorumdem quoque Exarchorum industria factum existimo, vel etiam Imperatorum Gracorum, minus jam Roma se posse dolentium, ut ex Syria, Gracia, ac Thracia multi Romanum dirigerentur, doctrina atque prudentia excellentes, eosque in Romanum Clerum adscribi facerent, qui Pontificatum

quandoque consecuti vacillantem in Italia dominationem Gracorum sustentare niterentur. Et illi quidem intentum suum ut Cantellius noster observat quadamtempus consecuti sunt, ut ex Italii pauci, plurimi ex aliis per hac tempora electi sint (nam Joannes V Syrus fuit, Conon Thraci, Sergius Syrus, Joannes VI & VII ambo Graeci, Sisinius & Gregorius III Syrus uterque, Gracius etiam Zacharias, unus Gregorius II Romanus) potiori tamen fine suo frustrati sunt; siquidem iis omnibus quos numeravit exterrit nihil fuit antiquus, quam & tueri Sedis Romana jura, & Gracorum Imperatorum Exarchorumque consilia ac fraudes illudere.

3. Prius autem quam ordinaretur Joannes, rescripsit ad questionem Scotorum de Paschate, deceffori suo Severino directam, ut testatur Beda lib. 2 cap. 19 nullum annum exprimens: proinde Baronius cum dicit eum scribere, an. 1. m. 9. id factum anno DCXXXIX, procedit in sua jam refutata dies 6.

Bar. à 639 ad 641 Io-
anmē ponit.

hypothesi de morte Severini: ex qua etiam Joanneus statuit obiisse anno DCXLI, cum sedisset annum I, mensis

XI, dies VI, XII Octobris, ita ex Anastasio se scribere

professus; apud quem ubique annales IX, dies XIIII leguntur.

4. Ejusdem Joannis IV ac deinde Sergii I Privilegia vidisse se ait Mabillonus, lib. 2 de re Diplomatica cap. 14, & cuique extare tuam plumbeam bullam, in Divionensi S. Benigni canobio: eoque refellit Polydorum Virginium, Bullarum plumbi signatarum initia referentia ad Stephanum III & Hadrianum I. Addit tamen, quod Dominicus Raynaldus, Bibliotheca Vaticana Custos, longe antiquorem eam institutionem facere nitatur, allegando S. Silvestri Bullam plumbeam, in archivo Aretino reperiendam; & Leonis I atque Gregorii Magni consilia diplomata, affervata in archivo Castri S. Angelii, vetustissima in papyro ex frutice confecta; pro quibus ipse Mabillonus respondere non audet, sed examini testium oculorum affirmanda relinquit. Sane, ut de Gregorio verum id sit (nempe hunc etati propinquum) de Silvestro & Leone, tanto antiquioribus, merito quis dubitaverit. Testantur autem pariter Raynaldus & Mabillonus, in vetustioribus illis usque ad Joannem XIII, aliud nihil impressum plumbo cerni, quam Pontificis nomen in antica, & in postica Papæ vocabulum.

5. Tandem in imagine bujus Joannis apud Cavallarium, non debet inanimadversum prateriri singulare illud, ne dicam monstrosum, capitum ornamentum, quod nescio quis pictor primus excogitavit, in unum compaginans Tiara in imagine monstrosa

Mirram Episcopalem bicornem, fere similem hodiernam; nisi quod inferne circumeat eam Regale Phrygium seu Diademam, de quorum singularum veteri forma atque origine dicitur aliiquid in Appendice ad hanc primam Partem, quo Lectorem remitto: atque dico, Joannem IV, si usus aliquando Tiara est, eadem pura ac simplicissima usum fuisse, qualis in Cavallerii imaginibus nulla, plurima in absidiis musivis operis, seculo XII ac XIII etsi, infraque representandis.

LXXV THEODORUS.

Ab an. 642
ad 649 an.
6 m. 5 d. 18

Baron.
ab an. 641
ad 149 an.
7. men. 5,
dies 20.

HEODORUS, natione Græcus, ex patre Theodoro Episcopo, de civitate Hierosolyma, electus ante **III Novembris**, impe- rante Constante, Heraclii ex filio Constantino nepote, or- dinatus **III Novembris** in Dominica, anno **DCXXXII**, sedit annos **VI**, menses **U**, dies **XIIII**, mortuus anno **DCXXXVIIII**, **xx Aprilis**, sepultus est ad S. Petrum **XIIII Maji**: cessavit autem Episcopatus dies **LIII**.

Episcopatus
patris incer-
tus,

Inter Sanctos refertur hic Pontifex in dupli-
ci Ms. Martyrologio Florentino, tertioque impresto, uti
dicitur inter Prætermis ad **XIIII Maji**. Cujus-
nam vero civitatis Episcopus pater ejus fuerit, non posse-
mus divinare: nam qui hoc seculo Hierosolyma nomina-
tur Theodorus, non sicut Episcopus, sed Presbyter
dumtaxat, obtinens locum ejusdem honorabilissi-
mæ Sedis; quemadmodum ante eum Stephanus Do-
rensis, & Sergius Joppensis Episcopi, arrogantes
Bsibi Locum-tenantiam Throni Hierosolymitani,
non Episcopatum, jam inde à S. Sophronio morte vacan-
tem. Accedit quod iste Theodorus floruerit anno **DC-**
XXX, atque adeo Theodoro Papæ diu superstes fuerit.

2 Interponitcum eo mortuo **LII** dierum statuunt **Interponitj.**
Anastasiana omnia exemplaria, quos malim **LU** primitus ciuit.
scriptos credere; & quidem sic, ut ipse dies, cujus initio
mortuus ille fuerit, adnumeretur, atque ita solum placet
scribere **LIII**; sic enim, & non aliter, venitur ad Do-
minicam, qua sit successor ordinatus.

3 Baronius, supponens Joannem obiisse **xi Oktō-**
bris, ex tempore designati ab Anastasio Interponitici con-
cludit consequens esse, ut Theodorus ei subrogatus sit
Pontifex **xxv Novembris**: & rursum ex eo quod sepultus
dicatur pridie Idus Maji (quasi hoc idem sit quod ex vita
tunc migrasse) ultra dictos annos & menses, dies **xx** as-
tribuit ejus Pontificatu.

Baronius
Chronolo-
gia,

Ordinatus
anno 649.

avectus an-

no 653.

exul obiit
anno 655.

MARTINUS, de civitate Tudertina Provinciae Tuscæ, electus
ante **XIIII Maji**, ordinatus **XIIII Junii**, in Dominica tertia post
Pentecosten, anno **DCXLIX**. Ad hunc sub calunnia tentata
prodictionis ejiciendum missus à Constante Juniore Theodo-
rus Calliope, iussionem Principis exhibuit **XVII Junii**, ip-
sumque captivum cepit **XIX** ejusdem mensis Feria **u**, adeoque
anno **DCLIII**. Tum ductus in Græciam, variis moratus est locis, ac nominatim
Naxi annum integrum: ubi videtur Depositionis suæ excepisse sententiam die
ui Augusti, anno **DCLIII**, & consensisse ut Eugenius Vicarius ordinaretur:
eodemque anno Constantinopolim appulit **xii Septembris**, & in carcerem
raptus, die **LXXXIIII** captivitatis, Feria **u**, adeoque **xix Decembris** ejusdem
anni, adductusque in judicium; in alio rursum carcere fuit diebus **LXXXI**,
proinde ad **xiii Martii**, anni **DCLV**. Inde translatus est in domum Sagolabæ
Scribæ, post biduum deportandus in exilium, sic ut in Cœna Domini, adeo-
que die **xxii Martii**, præternavigat Pharum, & **xu Maji**, pervenerit Cher-
sonem: ibique in magnis ærumnis vivens, uti gemina ejus Epistola inde da-
ta testatur, obiit Confessor in die S. Euphemiae **xii Septembris**, Indictione
xii* recenter inchoata, adeoque anno **DCLV**. Sedit igitur usque in tempus
dati pro Eugenii Ordinatione consensus annos **u**, mensem **i**, & dies ali-
quot: universim vero à die Ordinationis suæ usque ad diem mortis numera-
vit annos **u**, menses **III**, dies **III**. Colitur à Græcis ipso quo obiit die, so-
lennius tamen in Aprili die **xiii** aut **xii**, quod eo mense deportatus in Cher-
sonem sit, ubi & depositus dicitur **xii Septembris**. Ejusdeni relatio Constan-
tinopolim & Depositio in Blachernis commemoratur **xx Septembris**, Ro-
mæ autem, quo postea delatum est corpus ad ecclesiam sui nominis, SS.
Silvestri & Martini in Montibus, **xii Novembris**.

Habentur

A **H**abentur hac omnia, usque ad signum * partim ex Epistola ipsius Sancti, partim ex Commemoratione eorum, quae tæviter & sine Dei respectu acta sunt à veritatis adversariis, in Sanctum & Apostolicum, novum revera Confessorem & Martyrem, Martinum Papam Romæ, per epistolam cuiusdam Christianissimi, directam his qui sunt in Occidente, seu Romæ & in Africa, orthodoxis Patribus, ex quibus cum expresse constet de anno mortis, per mensem & Indictionem; de anno autem comprehensionis Rome facta, per concursum diei & feria, de tempore item quo decessus in exilium, per diem Cœna Domini, biduo post dies gemina captivitatis simul sumptæ clxxiiii recurrentem; mirum est quomodo Baronius comprehensionem quidem ad scripsit anno DCLI, exilium autem annod CLII, & mortem DCLII; Pontificatus ejus ab ignans annos ut, men. iiii, dies xii, quia, propter mortem Theodori cum die sepulture confusam, orsus erat ejus tempus à die i Iulii.

* Catalogus Palatinus in Bibliotheca Vaticana, omniaq; Anastasi exemplaria Pontificatus Martini definunt annis

ui, mense i, diebus xxii, quos ego non dubito esse sic scripsit ab illis qui depositionem Martini fecerunt fuisse invanuus. lidant id tamen fecerunt illi contra usum antiquorum Catalogorum, qui ultra qualemcumque depositionem nullius gesti statim. Pontificatus tempus notabant; & Ordinationes qualescumque, etiam vivente vero Pontifice factas, ascriberebant ejus tempori qui sic erat ordinatus. Sed factum bene, quod patriter non mutaverint numerum mensis unius qui additus ad u. annos (quos solos credam scriptisse eos qui runc Roma vivebant, & Pontificum Catalogos continuabant) & diebus xxii in xxii mutatis dedit nos in die ut Augusti anni se tamstati anni DCLIII, quo presumere placet indicatam Martini abdicationem, insula Naxo adhuc existentem fuisse abdicationem suam, cui tamen non consenserit nam ipsum vel sponte vel coacte abdicasse Pontificatum presumere vix potuit historia eorum qua passus Constantinopolis est, ubi post alias contumelias, luscipientes eum carnices, exuerunt exterritus ejus Pallium Sacerdotalis stolæ: quod videatur intelligendum de Pallio Pontificali, eatenus reservato. Postea tamen verosimiliter abdicavit.

LXXVII EUGENIUS.

EUGENIUS, natione Romanus, de regione prima Aventina, Clericus à cunabulis, ex patre Rustiniano, tempore Constantii Imperatoris, ab invito verosimiliter Clero, declaratus pro Ab an. 654
Electo, vel potius pro absentis Martini Vicario, anno DCLII, ad 657,
mense Junio, die circiter xxiiii; postea, eodem ex insula Na an. 2. men. 8
xo verosimiliter annuente, anno DCLIII, uii Septembris in dies 25.
Dominica, ac tandem ex verosimili ejusdem Martini cessione, facta anno
DCLII, circa Pascha verus Pontifex, sedit universim annos ii, mentes uiii, dies
xxu; defunctus anno DCLII, xxxi Maji, sepultus est ad S. Petrum ii Junii: &
cessavit Episcopatus mensem i, dies xxu.

Martino vivente & consenteiente ordinatur,

Ipsa S. Martinus in epistola ii, quam mense Septembris paulo ante mortem ex Chersono dedit, ad quemdam sibi carissimum de exilio sui calamitate, mirans se ita negligi à Romanis, ut ne de viitu quidem ipsi curando solliciti sint, incertusque odione an timori id debet imputare; Verum tamen, inquit, Deus, qui omnes vult salvos fieri & ad agnitionem veritatis venire, per intercessiones S. Petri stabiliat corda eorum in orthodoxa fide, & confirmet contra omnem hæreticam & adversariam Ecclesiæ nostræ personam, & immobiles custodiat; præcipue Pastorem, qui eis nunc præesse monstratur: quo in nullo prorsus deviantes vel declinantes aut dimittentes eorum, quæ in conspectu Domini & Sanctorum Angelorum ejus in scriptis professi sunt, usque ad pusillum quidpiam, una cum humilitate mea coronam perecipiant justitiam orthodoxæ fidei, de manu Domini & Salvatoris nostri Iesu Christi. Non lupum, sed Pastorem, non invasorem Sedis alienæ, sed legitime præsidentem, & precum suarum communione dignum estimat Eugenium Martinus.

2. Hinc nobis verosimile fit, quod in Insula Naxo commorans Sanctus, libellum Romanorum accepit, quo se constare in orthodoxa fide profitebantur, & quidquid tol-

randum foret, numquam pro eo se ordinaturos quemquam nisi ipse annueret. Quod cum annuisset ille, priusquam Constantinopolim veheretur, libera Cleri suffragatione, fuerit Eugenius ordinatus Episcopus Vicarius die uii Septembris in Dominica, anno DCLII: eoque respectu in quibusdam Anastasi MSS. exemplaribus atque apud Ms. nostri auctorem cestavisse Episcopatum an. i, men. ii, dies xx, computandos à xiiii Junii quo primum declarata fuit depositio Martini per Theodorum Calliopam: exemplaria alia dicant cestavisse solam dies xxu: quia forte post Martini discessum ex Italia, coactus Clerus ad electionem procedere, invitum invitum in Sede Petri & Lateranensi Palatio collocari: qui tamen constanter renuerit Ordinationem illicitam consummare, sed Martini consensum expectaverit.

3. Baronius existimans obiisse Eugenium die ii Junii anno DCLII, & credens quod non nisi post Martini mortem, priori anno obitum ex ejus sententia, potuerit sedisse legitime, accedente Cleri consensu; affirmat eum meritis dumtaxat ii, dies xxu Romanæ Ecclesiæ Pontificem presuisse. Ego post Sedis annos i i mensies uiii, acceptos ex Anastasio, dies xxu scripsi pro xxii i: quia sic commodius sequuntur cetera, extremum diem computando quem alii videntur neglexisse.

LXXVIII S. VITALIANUS.

*Ab an. 657
ad 671, an.
14, men. 5,
diem 1.*

VITALIANVS, natione Signiensis Provinciae Campaniae, de patre Anastasio, electus ante 11 Junii, oculi, tempore Constantini Imperatoris, ordinatus xxx Julii in Dominica, seddit annos xii, menses u, dies 1, obiit anno DCLXVI, xxx Decemb. is: sepultus ad S. Petrum xxiii Januarii quo colitur: & cessavit Episcopatus menses 11, dies xiiii.

*Tempus fe-
dūs,
dies 5.*

Pafsim quidem Catalogi præter annos xiiii, menses ui, nullos dies numerant qui ad finem Januarii mortem Vitaliani differant. Sed errorem ex eo obrepisse existimo, quod initio scriptum fuerit m u, d. 1, extitique dñfuerint conjuncte littera u & 1,

factumque sit ui. 2 Baronius Pontificatum Vitaliani exorsus anno De-
ceni, ultima Augusti, & obiisse credens xxii Januarii anni Bar. à 659
DCLIX; definit eidem annos xii, men. u, minus ad 669, an.
14, men. 4, dies 26.

LXXIX ADEODATVS.

*Ab an. 672
ad 677, an.
5, men. 2.
dies 5.*

DEODATVS, natione Romanus, ex monachis, de patre Jobiano, electus ante xxiiii Januarii, DCLXXII, imperante Constantino Pogonato, & ordinatus xii Martii in Dominica, seddit annos u, menses 11, dies u, obiit anno DCLXXII, xiiii Maji, sepultus ad S. Petrum xxii Junii: & cessavit Episcopatus menses iu, dies xu.

*Anni qua-
tuor apud
Anastasiū,*

Omnia quidem Anastasiū exemplaria, & Auctores Anastasiū secuti, Adeodati Pontificatus annos dumtaxat quatuor assegnant: hoc autem credibile est fecisse Anastasiū, quia sic reperit in Catalogo veteri, quem supra dedimus descriptum, annu circiter LXXX post mortem Adeodati. Optinet tamen, ut vel hic, vel in alterutro duoram subsequentium Pontificum, annis notandis irreperitur error, dum constat Dono solum sequitur annum, Agathoni biennium & semis dari, & hunc tamen vixisse fere usque ad finem anni DCLXXXI. Hoc animadverens Baronius, qui in Martini morte & Eugenii successione annos duos perdiderat: non dubitavit Adeodato annos uii & Agathoni nibilominus adhuc unum dare: quem quoad Adeodatum secutus etiam ipse aliquando sum, in commentario antehac à me scripto ad usum nostri P. Cornelii Hazart, vernacula Belgaram lingua

*C*ontrafieri, non ad se-
rem,

vulgatur primam partem Triumphi Pontificii. 2 Movebat me, quod Eugenium statim à captivitate Martini per vim ordinatum crederem cum Baronio, consequenter crederem Eugenium Martino supervixisse anno non multum plus quam medio. Sic autem motum me facile in Baronianam correctionem inclinavit auctoritas Anastasiū ab eo allegata, cuius vadem videbatur praestare Sigebertum in chronicō. Sed rem proprius inspiciens, & percurrentis tot undique conquista Anastasiana exemplaria, ad qua exacta est ultima editio Regia; ac neque in veteribus editionibus, neque in illa variantium editionis istius novissima lectionum, numerum annorum uii reperiens: considerans autem quod Sigebertus, Pontificum sibi succedentium nomina referendo, non addat quanto quisque sederit tempore: sed in margine tam hic quam alibi dumtaxas habeat notatos timere annos Christi (juxta quos tam alia multa circa Pontifices varios turbantur, tam Vitalianus solum sedisset annos decem) non magni faciendum credo, quod videatur Pontificatum Adeodati extendere ad septuennium.

*sed ad quin-
que exten-
dendi.*

3 Nobis satius est quinquennium Adeodato dari, ea lege, ut si successorum ejus alteri poscit annus unus addi, supra numerum annorum qui eisdem in ipsomet Anastasio assegnantur, Vitaliano scilicet tredecim & duo Eugenio,

posset Adeodatus annis 111 manere contentus; & tunc ordinatus hic fuisse anno DCLXXXII, viii Martii, Dominica 111 Quadragesima, obiisseque xiiii Maii, & cessavisse Episcopatus menses 111, dies xiiii. Interim ut, jum dixi, apparet necessitas evidens hoc circiter tempore addendi annum saltem unum per conjecturam, quod alias bād libenter sic facio; ut salva habeatur reliqua ex Catalogis & Anastasio proficiens Chronologia.

4 Exstat inter Concilia Gallia, à nostro Iacobo Sirmondo edita, tom. 1 pag. 507 Rescriptum Pontificale, quo Adeodati dilectissimis Fratribus, universis Episcopis in Galia pro Turpartibus, Adeodatus declarat, quod, licet mos atque traditio S. R. Ecclesie plus non suppetat à regimine monasterio, Episcopalis providentia religiosa loca secertere, exemptionem tamen quam Aegertius, religiosus Presbyter & Abbas monasterii S. Martini Turonensis, pro eodem suo monasterio petuit, concedendam duxerit, postquam Crotberti Turonensis Ecclesie Præsulis libertatem, hoc est liberam dispensandi licentiam scripto concessam comperit, ... & aliorum, per Gallicanam provinciam constitutorum Antistitum, ad id consensum præbentium, subscriptiones super annexas insperxit. Hujus Rescripti partem dumtaxat legens apud Baronium, nec satis certus adeo antiquas esse monasteriorum exemptiones à visitatione Episcopali &c, quam hic indicatur, cum dicitur, id plus non suppetere, hoc est, in usu amplius non esse, & in eodem fragmento identidem inveniens titulum Religiosi Abbatis; opinatus sum, eum titulo Abbatis Secularis opponi, atque adeo figuratum Privilegium sacerdotum, aliquod recentius istud esse, ad ea tempora referibile, quibus res monastica Abbatibus non monachis commendari cœpit. Verum eo nunc integre viso, animadvero, Religiosi hic non aliter dici, ac nunc diceremus Reverendum; & apud Mabillonum de re diplomatica lib. 1 cap. 4 dubitationem omnem de exemptionum vetustate pluribus exemplis dissolutam inveniens, eidem Turonensi monasterio libenter gratulor tam vetustum Privilegium, & quidquid in contrarium definitissime videor in Propyleo Aprilis num. 127 cupio retractatum; non solitus cuiquam rationabili objectioni negare justitiam, quam sinceritas atque veracitas postulant

F

LXXVII. S. EVGENIVS

LXXVIII. S. VITALIANVS

LXXIX. ADEODATVS

LXXX. DONVS

A postulant ab eo, qui se posco alio quocumque respectu solam veritatem sectari proficiuntur, etiam contra qualemcumque suam priorem sententiam; sicut sapenumero non solum professus sum, sed re ipsa feci, ac porro faciam, animo aequo disere ac docere parato.

S Quod in editio Anastasi exemplaribus post hunc Pontificatum additur, nec invenitur in Mss. A tempore ordinatiois Gregorii, id est à XIII Septembri anni

dxc, usque huc, id est usque ad sepulturam Adeodati, **ADEODA-**
funt anni xeu menses u, dies xiu; ab imperita proffus **TUS.**
manu est: cum ultra aliorum terminos progreſſi cum hoc **Anni ab or-**
Pontifice (quem Baronius anno DCLXIX subrogatum Vi- **dinatione S.**
taliano IX Aprili, facit sedisse annos ui i, menses ii, dies **Gregorii**
xxui, ut perveniat ad xxui Iunii anni DCLXXUI quando **usque huc**
mortuum credit) non tamen plus inventamus, quam annos **erronee sub-**
LXXXUI, menses ix, dies xiiii.

LXXX D O N V S.

ONVS, natione Romanus, ex patre Mauricio, electus ante **xxui** Junii, DCLXXUI imperante Constantino Pogonato, ordinatus **iiii Octobris** die Dominica; sedet annū i, menses u, dies x; obiit **DCLXXIX**, **xiii Martii**; sepultus ad B. Petrum xi Aprilis: & cessavit Episcopatus menses ii, dies xu.

**Ab an. 677
ad 679,
an. 1, m. 5,
dies 10.
Baron. ab
an. 676,
ad 678.**

B **H**ec dum electus esset, inquit Anastasius, ne-
dum scilicet ordinatus, apparuit stella à parte
orientis, à galli canto usque mane per men-
ses tres: cuius radii cælum penetrabant: in cuius sur-
gentis visione omnes provinciae & gentes miraban-
tur: quæ post in semetipsum reversa disparuit: pro
quo & maxima mors à parte Orientis subsecuta est.
Convenit hujus stellæ ortus in tempus Interpontificii quod
signavimus à xiiii Maji ad iii Octobris.

**Divalis ad
Donū scrip-
ta, & Aga-
thoni tra-
dita;**
2 Sed difficultas est, quomodo mors Doni conveniat in
annum DCLXXIX, quandoquidem Divalis sacra, initio
Concilii vi Oecumenici posita, directa ad Donum san-
ctissimum Papam senioris Romæ, contradicta vero
Agathoni Papæ sanctissimo ac beatissimo ejusdem
antiqua Romæ, eo quod idem Donus de præsenti
vita decessisset; scribatur data pridie Idus Augusti
Constantinopolis indictione vi, id est anno DCLXXVII.
Movit ea res Baronium, movit & me quandam, ut cum eo
ad unum annum anticiparem prædictam successionem,
quamvis in nomine mensis apparet vitium: quocumque
enim die anni mors statuatur, præcesserit tamen Idus Au-
gusti mensibus ut minimum iu, per quos eam ignoratam
suisse Constantinopolitam est impossibile; quam incredi-

bile quod Agatho, absque iuſione & ſcitu Exarchi Impe-
rialis, fuerit ordinatus.

3 Aſt nunc animadverto Appendicem iſtam, data &c.
Subjunctam inscriptioni, nec haberi in Graeco, nec in veteri
Latina versione, juxta editionem Parisinam anni MD-
xxiu, ſumptam ex Codice Bellovacensi, cui ad calcem Con-
ciliū prædicti additur: Scriptus est hic codex temporibus
Domini Sergii, sanctissimi ac beatissimi Papæ,
& in Patriarchio sanctæ Ecclesiæ Romanæ recon-
ditus. Quod igitur nec in Graeco nec in vetusta Latina
versione legitur, quomodo poſtea acceſſerit, nescio; neque
videtur metiri fidem, & veluti incepitum glossema alicuius
ſcoli à margine transiſſe ad textum credi potest. Mibi
certe jam amplius non obſt, quo minus Divalem iſtam cen-
ſeam scriptam effe anno DCLXXIX Indictione ui i, in
confinio Februarii Martique, & perlata in urbem poſt
Doni mortem, electoque mox Successori traditam. Qui
ſtatiū atque ordinatus est, direſſis in omnes Occidentis ſibi
ſubiecti provincias litteris, ſuper negotio ſidei, quod tra-
ctandum proponelatur, iuſit celebrari Synodos Provincia-
les, earumque ſententias perſcribi in urbem; ubi etiam ipſe
iſdem acceptis habiturus eſſet, quam cito licuifet, Synodus
Episcoporum Italicoru, prout anno ſequenti feceſſe docebimus.

E

LXXXI S. AGATHO.

GATHO, natione Siculus, ex Monachis, electus ante xi Aprilis
anno DCLXXIX, & ordinatus die xxix Maji, in Dominica, im-
perante Constantino Pogonato; sedet annos ii, menses ui, dies
iii; obiit anno DCLXXXI, die i Decembris, sepultus ad S. Pe-
trum x Januarii feria ui ſequentis anni, quo die colitur. Vene-
rantur eum Græci cum titulo Thaumaturgi xx Februarii: ceſla-
vit autem Episcopatus menses x, dies ui.

**Ab an. 679
ad 681,
an. 2, m. 6,
dies 3.**

**Cur ea mors
in an. 682,
dilata ab
alio?**
B Aronius, initio Agathonis ad annū DCLXXVIII
relato, nullum certum ſtatuens mensim aut diem,
nullum quoque certum tempus durationis Pontifi-
catus ejus definit. Mortuum autem illum credens x Ia-
nuarii, idque videns non poſſe quadrare in annum DE-
LXXXI, quo toto uſque ad Septembrem duravit Synodus
Oecumenica vi, Agathone vivente terminata, cogit
hujus mortem diſſerre uſque in annum DCLXXXI; adeo
ut ſecundam ipsum ſederit Agatho, prater annos iiii,
menses ut minimum iu: & deinde vacaverit ſedes uſque

ad xu Auguſti anni DCLXXXI iu; de qua ſuſceſſione in-
fra. Nunc quod Agathonem ſheitat, id agamus: prius ta-
men notari velim, ex longioribus poſt Agathonis & Leo-
nis obitus Interpontificis, haud vane colligi, quod Con-
stantinus Imperator, haud paulo ad rem attentior quam
Deceſſores ſui, Exarchis ademerit ad ſequē retraxerit po-
teſtatem Eleclos Roma Pontifices conſirmandi; quam ta-
men ante mortem iterum remiſit, in infia dicetur in Be-
nedicto II.

DIS.

DISSERTATIO XV.

De Pontificatu Agathonis, & Synodo oecumenica VI sub eo celebrata,
fraudulenterque relato inter damnatos nomine Honorii Papæ.

*P. S. Syno-
dum Rome
celebratam
principio
anno 680,*

G Vjus Pontificatus anno primo adhuc curren-
te, Christi vero DCLXXX, celebrata videtur
Romæ cxxi Episcoporum Italicorum Syno-
dus, pro negotio Legationis Constantinopoli-
lin dirigenda: cuius post Doni mortem, ad quem Diva-
lis Epistola fuerat directa, integræ fere anno tardantis,
justa proponitur excusatio, quod numerosa nostrorum
Occidentalium multitudo usque ad Oceanis regions
extenditur . . . dum in medio gentium tam Lon-
gobardorum quam Scelavorum, nec non Francorum,
Gallorum, & Gotthorum atque Britannorum plu-
rimi esse noseuntur: quorum tententias synodaliter
audiendas expectare oportuit, ut à generalitate to-
tius Concilii nostra Occidentalium suggestio fieret; ne
si tantum pars quod agebatur cognosceret, partem
lateret; ut scribit Romana Synodus. Et his similia indi-
cans Pontifex in Epistola sua, ad alias tam diuturna pro-
telationis causas, adjicit corporales ægritudines suas,
in quibus vivere nec libet nec licet assiduis ægrimo-
niis laborantem; quibus omnibus factum sit, quod non
parvus temporum cursus elapsus est, priusquam Imper-
iali mandato fieri possit satis: nec enim parvus tem-
porum cursus, in tam optati executione præcepit, videri
debet annus circiter integer, qui à scripta Constantino-
poli Divali usque ad Legatorum appulsum videbatur elap-
surus.

B 2 Opportune autem electos à Synodo & Pontifice Le-
gatos, & congruis utrimque litteris instructos, horiatus est
Agathus ad piissimæ Tranquillitatis vestigia properare;
quia ineunte mox estate, ipsa jam nominata Indictione
uiri, ut scribit Anastasius, mense Junii die xiiii non
xxviii (quod librariorū incuria irrepisse monet Calvius)
luna eclipsim passa est, & mortalitas major atque gra-
vissima subsecuta mense supralteri, Julio, Augusto
& Septembri in urbe Roma. Sed hac dum intus fo-
risque grastatur, jam pridem Constantinopolis versabantur
Legati, eadem Indictione uiri, die x Martii, illuc appul-
si. Siquidem proxime subsequens Dominica, qua eos Impera-
tor in Blachernas solennissima pompa deduxit, fuit dies
xuuii mensis teste Anastasio: id autem, toto tempore Sy-
nodi inchoationem progrezzo, non contigit nisi mense Mar-
tio. Erravit igitur Anastasius, quando adventum Legato-
rum adscriptis diei x Novembribus Indictionis Nonæ,
quo mense & Indictione satis constat, die istius mensis uiri,
celebratam primam Synodi Actionem, iisdem Legatis praesi-
dibus.

C 3 Nibilo tamen minus erravit, quisquis alteri Imper-
atoris pronominati Divali, post Legatorum adventum da-
ta ad Georgium Archiepiscopum Constantinopolitanum, im-
perando ei ut congreget omnes, qui ad ejus sanctissimam Sedem pertinent, sanctissimos Metropolitas &
Episcopos, ad Regiam urbem: erravit, inquam, quisquis
Divali isti, prater quam in Graeco veterique Latina edi-
tione habetur, adjectis hoc verba: Data quarto Idus Sep-
tembris Constantinopolis, imperante Domino piissi-
mo perpetuo Augusto Constantino Imperatore, an-
no xxuuii & post Consulatum ejus xii. Cum enim
Synodus capta sit, Imperantibus à Deo coronatis sere-
nissimis Dominis Flavis, Constantino quidem piissi-
mo & à Deo decreto magno Princeps, perpetuo
Augusto Imperatore, anno xxuuii, & post Consula-
tum ejus à Deo instructæ mansuetudinis anno xiiii, Heracio vero & Tiberio à Deo conservandis ejus
fratribus anno xxii, die uiri Memphis Novembribus, In-
dict. ix; & hac ratione consequenter notentur omnes Syn-
odi Actiones; necesse est, ei qui Divali prædictæ addidit

datum, errorem obrepisse, in componendis annis Imperii
& post Consulatum.

D 4 Deinde ex tam male conjunctis characteribus male
infertur annus Data Divalis, ab anno DCLXXX diversus; ut
properea dicantur anno uno citius Constantinopolim appu-
lisse Legati. Denique si hi jam appulerant à Martio mense
prefati anni; incongrue differtur indictio Concilii ad menses
fere ui; meritoque creditur indictum illud esse mense A-
prilis; ut qui undique erant conventuri, menses saltem uiri sed Aprilis
haberent ad disponenda in suis Ecclesiis omnia, longiori ab-
data, sentia necessaria. Capta enim Actiones uiri Novembribus
Indictionis ix, ut dixi, continua sunt usque xiiii

duravit à
7 Novem-
bris ad 17
September
alterius,

September Indictionis x: universum autem numeratur Actiones xiiii, que admodum perturbate attinguntur ab Anastasio: quod satis est hic indicasse, cum verus ea-
rum ordo certius ex ipsis Concilii Actis habeatur.
E 5 Solum noto, quod toto Concilii tam diuturni tem-
pore nihil mutetur in conjunctione totarum; pri-
mam autem & secundam earum esse Imperii, per Con-
stantem patrem Constantino primogenito sub annum
DCLIX, & quinquennio post duobus aliis filiis communica-
ti; tertiam vero sumi post Consulatum perpetuum, depositum
patre moriente, xu Iulii anno DCLXIIII: adeo ut videa-
tur Imperator, commodi majoris causa, ad unam commu-
nem epocham, mensi Octobri affixam, revocasse omnes il-
las etas, ne multiplicitas pareret confusione in Actis pu-
blicis. Cur autem Octobrim elegerit, non alia mihi occur-
rit causa, quam quod eo mense cœperint ex decreto paterno
Imperii ejus anni scribi omnis annis Consulatus. Versio
quidem Latina, actione ix die uiri Martii, incipit no-
tare annum Constantini xxuuii, & sic deinceps profe-
quitur: sed nihil in Imperio statrum, nihil in anno Post Consulatum notando mutans, suspectam nobis reddit dili-
gentiam interpretis, in sola prima era differentiam facien-
tis, ne non satis certo fundamento id fecerit; cum annus
post Consulatum similiter videatur mutari debuisse in A-
ctione xii, quæ fuit die x Augusti celebrata. Sed factum bene,
quod cum distinctior notitia trium istarum èraru non sup-
petat, accurate fuerit à transribentibus tam Grace quam
Latine observata mutatio Indictionis ix in x, Actione
xiiii, die xi Septembri: quo fu ut prioribus illis non e-
geamus.

F 6 Finita Synodo, & plerisque Episcoporum ad sus di-
gresis, qui superfuerunt quinquaginta quinque Patres, velut
totam Synodum adhuc representantes, cum Georgio Patri-
archa Constantinopolano dictarunt Synodicam ad Aga-
thonem epistolam, quæ tamen in veteri Latino codice, cu-
bitur episto-
la ad Aga-
thonem;

Deinde scri-
bitur episo-
la ad Aga-
thonem;

Romam non est quia priusquam expediri possent Legati ad
reditum, nuntiata Constantinopoli fuit mors Agathonis,
die 1 Decembribus Romæ obita: cui testimonium novum sanc-
ta per Oecumenicam Synodum fidei additur ab Epitaphio,
quod in Appendice antiqua. Inscriptionum pag. 1266, nu. 3
tale legitur:

Pontificalis apex virtutum pondere fultus
Ut jubar irradiat, personat ut tonitru,
Quæ mox hic peragit doctrinæ fomes & auctor,
Format enim gestis, quæ docet eloquiis,
Dum simul æquiparet virtus & culmen honoris,
Officium decorat moribus, arte gerit.
Præditus his meritis Antistes summus AGATHO,
Sedis Apostolicae fœdera firma tenet.
En pietas, en prisca fides: Insignia patrum
Intemerata manent nisiibus, Alme, tuis.
Quis vero numeret morum documenta tuorum,
Formula virtutum cum tua vita foret?

Præter

*per litteras,
non in Sep-
tembre,*

*quo mox
convocata
Synodus,*

A 7 Prater eam quæ fuerat ad Agathonem scripta Epistola, quæque Constantinopoli remansit, compotum conservatur etiam editio fidei cum epistola ad Synodum Rom.

ex quibus prior supra p. 7. Data x Kalendas Januarias Constantinopoli Imperiali Domo, piissimo perpetuo Augusto Constantino anno xxix . . . Indict. x, deest in Graco; ab interprete vero additum videtur & à transribente vitiatum. Indictio enim x à Septembri anni DELXXXI inchoata male pressa proposita componitur cum anno Imperii XXIX, qui solum debuissest ter mortem scribi XXUII. Plane enim exstimo scriptam esse hanc Agathoniam. Inscriptum eodem tempore, quo scripta Epistola ad Agathonem; ut quemadmodum Legati non solum à Pontifice, sed etiam à Romana Synodo attulerant litteras distinctas; sic ad utrosque distinctas referunt: prout factum fuisset, nisi nuntiata mors Agathonis eas quæ ad ipsum erant suassisset supprimere, commutandas cum aliis ad Successorem dandis, quamprimum ille ordinatus esset: qua de re mox infra.

8 Quod autem ad Electionem Successoris pertinet, eam credibile est non fuisse dilatam; sed terio mox die post

B temporariam Agathonis in Laterano depositionem (quem Pro eo electi admodum universim faciendum Bonifacius III decreverat) convenisse Clerum, & electo Leone, suum de eadem Ordinatio, Electione Decretum mississe Constantinopolim: quod eo potuit appulisse mense Ianuarii. Id cur statim approbatum non sit, nullam antiqui scriptores rationem indicant: verosimillima tamen est Baronii conjectura, suggestum Imperatori fuisse, ut non prius Electum Romanum confirmaret, quam Romana Ecclesia, cuius exemplum totus Occidens secururus esset, Synodum v. i. approbasset. Dum autem colliguntur Acta & transribuntur, alia quædam videtur injicta remora, quidquid pro unione Ecclesiastarum factum erat, subversura, nisi epikria tandem usus L. o. cum suis, de summo jure potius cedendum aliquid censuisset, quam rigide contranitendum pro re, fidei integritatem non concernente: quemadmodum in causa trium Capitulorum simili epikria usam Ecclesiam Romanam in confessu est. Res à nemine testata, sed ex post factis colligenda, ideoq; variis variorum sententiis agitata, mihi videatur sic se habuisse.

9 Silentium de una aut dupli Christi voluntate tenentem proprie quæ dum edixerat Papa Honorius, & cum Sergio Constantionem de Monothelito Patriarcha Monothelita communicarat per litteras; in quorum utroque quam fuerit excusabilis, Baronius explicat, neque Catholicus quisquam est bonus qui dubiter, quin extra culpam eum fuisse crediderint sui successores.

C Mala tamen in Oriente opinio de eo invalescerat, ubi Monothelite ipsius nomine, quamvis falso, tutabantur: adeo ut Patriarcha Theodus Constantinopolitanus & Marcius Patriarcha Antiochenus, eorum hoc tempore Coryphai, Constantino Imperatori, pro unione satagenti, multam instantiam fecerint, ut ejiceretur Vitalianus Beatusimus de diptychis (qui scilicet Monothelismo palam adversari coepit) afferentes Honorium memorari in illis: se autem non acquirevere ut memorentur qui postmodum fuerunt Patriarchæ in sancta Romana Ecclesia, donec conquisitio & fatisfactio fiat verborum, de quibus contenditur inter utrasque Sedes, uti Constantinus sibi in Epistola ad Agathonem exponit, certus interim utroque babere pro Orthodoxi, nec Vitalianum expungendum concedere, donec quæstio controversa de fide fuerit definita, ad quod submitti Legatos petit.

10 Ad hac prudenter Agatho cum Romana Synodo, Legatos quid m misit, tractaturos de fide, juxta instructionem iis datam; de Honorio autem & Vitaliano, clam fortasse monuit tenerendum silentium; palam autem satis inuit, de alterutro nihil male sentiendum, cum in Epistola ad Imperatores data exponens Romana Ecclesia fidem, concludat, quod hæc est vera fidei regula, quam in prosperis & in adversis tenuit ac defendit Apostolica Christi

Nam licet
ea mota non
sit in Syno-
do,

Maj. Tomus IV.

Ecclesia: quæ per Dei omnipotentis gratiam à tramite Apostolicæ traditionis numquam errasse probatur, TAT. xv. nec hereticis novitatibus depravata succubuit: sed ut ab exordio fidei Christianæ perceptis ab auctoribus suis, Apostolorum Christi principibus, illibata fide tenus permanet, secundum ipsius Domini Salvatoris divinam pollicitationem.

11 Cum tali instructione talibusque litteris Constanti. postea transpolim advenientes Legatos, ad communionem recipere nomen Honoriæ luit Patriarcha Theodosius, ideoque dejectus de Sede sua dulenter inest; & pro eo constitutus Georgius. Sub hoc Synodus rite fuit, ac quiete celebrata, probata Agathonis fides & epistola, Monothelitarum heresis cum suis auctoribus & propagatoribus nominatim damnata, & ceteræ Actiones continuata sunt, sine ulla Honoriæ aut Vitaliani mentione, ac sic fortassis etiam terminata. Nam quid inter Anathematismos finales Actionis XIIII nunc legatur, Honorio hereticio anathema; & Actione XIIII in Sermone Propheticō, dicatur Concilium, una cum aliis superfluarum vocum ad inventoribus, ab eccl. hæticis septis procul abjicere & anathemati merito subjecere Honorum, qui fuit Romæ Praeful, utpote qui eos in his fecerit est; id postea mala fide locis iis intrusum fuisse eo minus dubitari potest, quo certius constat Romanos Legatos Actionibus istis omnibus & singulis subscriptis: qui sane non permisissent, indicta vel indiscussa causa, Honorum hereticis admisceri.

12 Fraudis Honorio injuria, auctorem, credibile est eumdem illum fuisse, qui antea solum illum ex hujus seculi autore ThePontificibus probabat, Theodosium. Hic scilicet damnatus odoro ex Patriarcha: Monothelitas videns, redditumq; in Seden simulata pœnitentia captans, Imperatori suggestis, serendum non esse, ut tot Constantinopolitanis Patriarchis damnatis, Honorio parceretur: ita scilicet probare voluit quam serio heresim dimisisset, ejus damnationem solicitando, quem ante tantis efferebat laudibus; revera autem in Romanam Ecclesiam regestum volens dedecus, quod per ejus Legatos sibi suisque olim complicibus impactum dolebat.

13 Cum igitur describenda essent Acta, non potuit quidē Honoriū damnationem ita eis inservere, quemadmodum de qui deinde ceteris ea istuc habebatur, quorum causa fuerat ventilata: in effectu ut in collectione tamen nominum execratorum, facile potuit Ho. epistola Syn. odica & E. odica ad Agathonem, inter Sevgium & Cyrum collo- riali, cando Honoriū. Et hac quidem claram facta Legatos latere potuerunt: sed non potuit latere & dictum Imperiale, dum ibi quoque inter damnatos Graci scripsierunt Honoriū, qui fuit antiquæ Romæ Papa, horum heretico in omnibus fautorum, concurrens, atque confirmatorem. Ea namque verba sic edita & publicata esse, in A. sic etiam & isque Romam transmissis descripta, dubitari non finit ve scriberetur: tuis ille Bellocensis codex, qui vel ipse Sergii Papa tempore descriptus fuit, vel ex illo transcriptus, alisque Epistola que Constantinopoli manu inscripta Agathoni; & altera, que diu post allata est inscripta Leoni.

14 De his autem moniti Romani per suos Legatos, non quod recipie- mirum si cunctati fuerint recipere Synodum: sed hoc mirum re cunctati ac mirissimum, quod nullum uspiam extet indicium aliud Romani, justi ex hac causa doloris, quam dilata Leonis Ordinatio, non tantum usque ad mensem Iulium & redditum Legato- rum (quorum unus ex parte Synodi Romana erat Ioannes Episcopus Portuenis, de jure ad ordinandum Pontificem requisitus) sed etiam usque ad anni ejusdem Octobrim (Baronius diceret, Usq; ad Augustum tequentis anni) intra quod tempus apparuit ultra citroque agi adhuc semel aut bis potuisse, pro confirmatione expedienda. Hac vero si aliter impetrari non potuit, quam disimulando tandem injuriam Romana Ecclesia in Honorio factamne illa dete-rior longe fuit servitus, à Constantino, pia alias Imperatore, imposta, quam qua secundum postulationem Agathonis ab eodem relevata est, pecunaria scilicet quantitas, quæ solita erat dari pro Ordinatione Pontificis facienda.

DISSENER-
TAT.XV.

*tandem pa-
cē causa
diffimula-
runt,*

15 Prae amore tamen ecclesiastica pacis etiam illum ser-
vitutem toleratam fuisse, non tantum suadet ipsa Actorum
sic corruptorum facta in Latinum traductio promulgatioq;
(nullo ad Honorii excusationem addito verbo) ipsiusque
Leonis Pontificale rescriptum, quo post Sergium, Pyr-
rhūm, Paulum, Petrum, Constantinopolitanæ Eccle-
siae subfessores magis quam Præsules, etiam anathematizati
& abominatur Honorium, qui Apostolicam Ec-
clesiam, non Apostolicæ traditionis doctrina lustra-
vit, sed profana producioe immaculatam fidem sub-
Vertere conatus est. Quomodo autem conatus? An falsa
dissentia?

docendo? Absit: sed ut summum vera non foriter sustinendo,
neque summo quo poterat rigore uiendo. Culpa hac erat
mire personalis: quia sicut non potuit Sedem apostolicam velas ad fa-
miliare, ita quia etiam sic exaggerata Orientales, ut abs dem non
que ejus castigatione non videbatur unio ultra successura, dici spectans.
potest non iuste damnata, pro eo statu rerum, qui tunc erat
cum judicati Monotheilæ sunt, licet pro eo tempore, quo
vivebat Honorius, reprehensione careret. Si aliam quis in-
veniat viam, qua neque Latina versio prima, sic edita, neq;
Leonis rescriptū sic de Honorio locutum doceatur, eum
tanto libenter sequar, quanto studiosius exquisivi.

D

LXXXII S. L E O II.

*ab an. 682
ad 648,
an. 1, m. 7,
dies 5.*

Eo, natione Siculus, ex patre Paulo, electus ante x Januarii
anno DCLXXXII, sub Imperio Constantini Pogonati, xix Octo-
bris in Dominica ordinatus; sedit annum 1, menses IIII, dies u;
obiit xxiiij Maji anni DCLXXXIu, sepultus ad S. Petrum xxuui
Junii, quando colitur; cessavit Episcopatus menses xi, dies xx.

*Conversis
Interpon-
tificiis & Pon-
tificiis sp-
tiis,*

A Nastasiani codices omnes, contra quam nobis, no-
tant post mortem Agathonis Interponiticii
annū 1, menses IIII, dies u, Leonis vero Pon-
tificiis adscribunt solum menses x, dies xiiii; eaque ra-
tione in tota Pontificium Romanorum serie vix quid-
quam, in prisclis recentisque memoriarum scriptoribus,
occurrit intricatus, initio, gestis, atque obitu Leonis
Papæ II, usi in novissima Conciliorum editione, post hujus
Leonis vitam, animadverit eruditissimus noster Philippus
Labbe: à quo præmonstratam viam, sed non usquequam
complanatam inveniens (neque enim huius scriptori contigit
observare diem Obitus à die notata Sepulturæ diversum)
deprehendo, quod simplici duarum chronotaxearum
conversione, omnia liquida fiant & expedita.

2 Nam primo Divalis ad Leonem, missa (ut habetur
Graco-latina in fine Actionis Synodica xiiii) menses
Decembris xiiii, Indictione xii (sic enim legendum, non
x, evdextris, non dextris) adeoque anno DCLXXXI ex-
eunte, missa fuerit Leoni, jam vere (uti habet titulus)
sanctissimo & Beatissimo Archiepiscopo veteris &
clarissimæ urbis Romæ & Oecumenico Papæ: quad
factum esse non paruisse, si vacasset Sedes post mortem A-
gathonis mensibus xix. Secundo, sic vere hujus Papa Le-
onis temporibus, die xii menses Aprilis (uti scribit A-
nastasius, & probant Astrologi Calvius aliquique) Indictione
eadem x, sed jam Christi anno DCLXXXIIII, Luna
ecliplism percutit, post Coenam Domini, qua in predi-
ctam diem tunc occurrit, & nocte pene tora in sanguineo
vultu laboravit, nec nisi post Galli cantum cœpit
paulatim dilimpidari, & in suum reverti aspectum.
Hac autem eclipsis similiter excluderetur à Pontificatu Le-
onis, si hic solum fuisse ordinatus in estate anni jam di-
cti ipsa autem circumstantia dici xii Aprilis, cum Coena

Domini concurrentis, probant evidenter alium hic annum
intelligi non posse, & Astrologica rationes idem confir-
man.

E

3 Vix dicere possum quantum haec duas difficultates, po-
sito xix mensium Interponiticio, prorsus ineluctabiles, me-
torserint, priusquam de Interponiticii & Pontificiis spatiis
commutandis incidisset cogitatio. Baronius, Leonem anno
DCLXXXIIII, xii Augusti ordinatum decernent, anno se-
quenti xxuui Iunii obiisse concludit: qua sententia, quibus
laboreret difficultatis, quibus nostra nitatur fundamentis, &
qua via salvari bac, istas explicari posse credamus, nihil
magnope in chronologia variando, docebit sequens Pon-
tificatus.

4 Pia memoria Lucas Holstenius, Bibliotheca Vaticana
Custos, cui anno MDLX oculos religiose clausimus, extre-
ma Catholicæ Sacerdotis erga mortuentem officia implente P.
Godefrido Henschenio, inter cetera qua in nostrum adven-
tum paraverat operi instruendo subsidia, ex variis MSS. de-
sumpta, tradidit etiam nobis Sermonem, quem ab hoc san-
cto Pontifice habitum die sua Coronationis existimabat, ob
causas infra explicandas; quique, si recte expendatur non
parum ad hujus temporis historiæ faciet positum. Quare eum,
in nova Patrum Bibliotheca (quo alias spectaret potius) non
inveniendum, hic dandum putamus: premitendam tamen,
quam hic quoque spectare opinamus, Relationem, de eque-
dam concordi Electione, quam inter antiquas Formalas MSS;
idem Holstenius ajebat reperi; viderique directam ad
Constantinum Imperatorem ejusque conregnantes fra-
tres Tiberium atque Heraclium, quorum nominibus omnes
Synodi sextæ Actiones prænotantur. Cui viri eruditissi-
mi iudicio inharentes, pro litteris Ill. Ill. scriptis in for-
mula, ut aliis ea posset applicari, substituam nomina Aga-
thonis & Leonis.

RELATIO DE ELECTIO AD PRINCIPES.

*Indicatur
concors om-
nium ele-
gio,*

C Um non sine divinæ misericordia nutu sit,
ita post mortem summi Pontificis, in unius
electionem omnium vota concurrere & con-
venire consensum, ut nullus penitus inveniretur qui
distors posset existeret necessarium est ut serenissimis
ac piissimis Dominis petitionis unitæ famulanter
debeamus preces effundere, quos certum est & de
subjectorum suorum gaudere concordia, & clemen-
ter unitati postulata concedere. Obeunte itaq; beatissimæ recordationis Papa nostro [Agathone], in
electionem [Leonis], venerabilis Apostolicæ Sedis
Archidiaconi, omnium Deo volente declinavit assen-

sus propterea quod ita ab ineunte ætate sanctæ idem
Ecclesie militavit, atque sic se in omnibus solerter
exhibuit, ut Ecclesiastico regimini non immerito, di-
vina suffragante gratia, sit præponendus. Præsertim cu[m]
talis olim fuerit instituti, ut etiam prædicti beatissimi
[Agathonis] Pontificis assidua conversatione sua, ad
tantorum meritorum insignia, quibus idem sancte reor-
propter sui-
missæ Elec-
tione
dores,
Antistes fuisse cognoscitur adornatus, fecerit
Christo adjuvante profectu, ut verbis suis desiderantes
ad superna gaudia animos semper accedet in; & quid-
quid boni in illo amissimus, in hoc nos invenire indu-
bitabiliter cōfidamus. Ideoq; lacrymabiliter cuncti fa-
muli sup-

A supplicamus, ut L'ominorum pietas servorum suorum obsecrations dignanter exaudiat; & concessa pietatis suæ iussione, potentium desideria, pro mercere Imperii sui, ad effectum de Ordinatione ipsius præcipiat pervenire: quaterus per sacros Clementiæ suæ apices tub Pastore eodem constituti, pro vita Imperioque serenissimorum Dominorum nostrorum, omnipotentem Dominum & beatorum Apostolorum Principem, ejus Ecclesiæ dignum ordinari Gubernatorem conceditis, jugiter exoremus.

2 Qui hac in Formularium à se collectum transcripsit sub titulo, Relationis de Electione ad Principem, ut ei consequenter aptaret contextus, initio ac fine numerum pluralem in singularem mutaverat; initio quidem scribens, serenissimo & piissimo Domino... quem certum est; sub finem vero, ordinari Gubernatorem concedis; sed in medio bīs relinquens Dominorum suorum, satis indicat onnia originaliter in plurali scripta extitisse.

Fuisse quidem Leonem hunc, Archidiaconum, ut præ **LEO II.** fertur, nec afferit nec negat **Anastasius**; uti nec concordem omnium in ejus Electione consensum sed prius præsumere Vnde presudet frequentior usus, quem supra indicavi, quando con sumatur is trarium non habetur; posterior, eximia Leonis virtus.

Quamquam autem subsequens ejus in sua Ordinatione Sermo, indicet discordias minime leves eamdem progressas, gratis eas quis traxerit ad ipsam Electionem, in eaque refuderis causam diuturnioris Interponifcii: cum alia longe verosimiliores & hujus & illarum causa peti possint ex Honoriī damnatione, post factam Electionem nuntiatā; siquidem ad Electionem processum ex more fuerit, tertio post mortem Agathonis die. Putanti tamen pro hoc tempore invenisse se alium, quem præmissa Relatio potius spectet, nolim pro conjectura cuiuscumque pertinacius obliuisci: de sequenti vero Sermone fidentius consenserim afferenti, eum Leonis omnino esse.

SERMO IN DIE ORDINATIONIS.

B **H** Odiernæ diei festi jucunditas invitat nos, dilectissimi, vestram in Christo fraternali humili voce exhortari concordiam: quatenus tam alacer vestræ devotionis concursus, non ad favorem hominum, sed ad laudem potestissimi proficiat Creatoris: qui dum votis vota ubertum accumulat, gaudiis cælestibus nostræ humilitatis gaudia amplificare dignabitur. Quis namque, ut ait Propheta, loquetur potentias Domini? vel, **Quis digne poterit magna & mirabilia ejus opera enarrare?** Neque hoc mea merita, carissimi, quæ nulla sunt, ed vestræ Christianitatis vota apud Altissimum promeruerunt, quod in me indignum desuper [fluxisse] cernitis exultantes; ut nimirum Omnipotens de terra inopem & de stercore pauperem sublimaret, prærogativam Sacerdotii concederet, dispensatoremque lxx con stitueret familiæ. Quapropter, carissimi, hujus diei præclara solennitas, geminam, apud vestram Deo placitam caritatem, per hunc meæ mediocritatis sermonem, compulit persolvere functionem.

C **2** Et primum omnium quidem condebet paterno affectu meos dulces depolcere natos, ut præ meæ fragilitatis inopia Chrlstum Dominum convenienter de precemini, ut hoc officium pietatis, quod largiente Domino vestris precibus indepius sum, suorum intercessionibus Apostolorum concedat inculpabiliter adimplere; quatenus non de culmine Præsulatus temeritatis pœna condemner, sed de fidelis officio ac sedulo pietatis ministerio, in die adventus Domini, mereat, una cum animabus mihi creditis, immarecessibilem gloriæ percipere coronam. Deinde alia mihi, dilectissimi, pro vobis est amplissima caritatis adhortatio; quatenus quis vestrum adversus aliquem habuit vel haberet hue usque querelam, meæ obsecrationis interventu, propter eum scilicet qui auctor pacis & caritatis est, invicem relaxetis; dominantes vobis met ipsi, secundum Apostolicam exhortationem, sicut Deus in Christo donavit nobis, ut non, quod absit, quolibet argumento à satana, inimico pacis diffensionisque auctore, circumveniamur. Finiantur, quæso, similitates & discordia, ut non regnet in vestro casto corpore odii fomes, sed pax & caritas quam diligit Deus, ut sitis obedientes filii Patri vestri qui est in cælis. Scriptum quippe est, Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur: & iterum, Pacem sequimini & iustimoniam, sine qua nemo videbit Deum. Dimitrite, inquit Dominus in Evangelio, & dimittetur vobis. In hoc ait, cognoscant omnes quia mei estis discipuli, si dilectio-

E **3** Quibus præmissis, carissimi, ad illud singularē sp̄i nostræ remedium, meæ humilitatis alloquium, inde ad fidic summopere currit, ad quod vestrum desiderium, professionē per afflatum Spiritus sancti, indesinenter esse solidum atque attentum in meis oculis habeo conspēctum: illaque meæ humilitatis professione, ad vestrum ædificationem, libenter invitor depromere, quæ à me inhibitor, suspensis auribus fervore catholicæ atque orthodoxæ fidei, Christiana religioni dedita vestra devotio, per meæ ministerium lingue, convenienter cupit audire. Propterea Christianæ Smul & Evangelicæ doctrinæ discipuli, paternæque traditionis per Dei gratiam simulatores, & orthodoxæ fidei sectatores existentes, ea, quæ per sanctos Apostolos hujusque Apostolicæ Sedis Præsules prædicanda suscepimus, ita nos condebet, ad vestræ salutis ædificationem, mente devota, proprie ac veraciter, in conspectu totius Ecclesiæ, libera profiteri voce.

4 Credimus in unum Deum, Patrem & Filium & Spiritum sanctum, Trinitatem inseparabilem. Patrem scilicet, ex quo omnia; Filium, per quem omnia; Spiritum sanctum, in quo omnia. Patrem quidem ingenitum, Filium autem ex Patre Deum unū genitum, Spiritum vero sanctum nec genitum nec trinum, ingenitum, sed de Patre Filioque procedentem. Unam sanctæ Trinitatis essentiam, unam virtutem, unam dominationem, unam naturalem voluntatem atque operationem. Trinitatis nomine credentes, baptizati sumus: credendam fideliter prædicamus. Unum igitur sanctæ Trinitatis, hoc est Deum-Verbum, qui natus est de Patre ante omnia secula, eumdem in ultimis temporibus descendisse credimus, in caroatum esse de Spiritu sancto, & de semper virgine beata Dei genitrici Maria inhumanatum: consubstantiale Patri secundum

*& unam
Christi in
duplici na-
tura perfo-
nam,*

dum deitatem, & consubstantiam eundem nobis secundum humanitatem: de Patre quidem natum sine tempore & æterne, de matre autem ab aliquo semine in tempore: unde & duas ejus nativitates prædicamus, & unum eundemque Dei filium eundemque hominis filium, ex duabus & in duabus naturis, hoc est divina & humana, incondita & condita, impossibili & passibili, in unam personam atque substantiam concurrentibus, & in sua proprietate inconfusis & immutabiliter iisdem naturis manentibus, ex quibus incessibilis adunatio facta est, & Deus unitus, mediante rationali anima, carni, quam de sancta & immaculata Virgine assumpti. Quare vere ac proprie *Θεότοκον*, id est Dei genitricem, sanctam temperque Virginem prædicamus, eo quod unum eundemque Deum & Dominum nostrum Jesum Christum genuit, non in duas personas duos filios partitum, sed eundem, deitate quidem impassibilem, passum autem carne, crucifixum & sepultum carne, resurrexisse & ascensisse in celos earne, unde numquam divinitate dissestit ledentem ad dexteram Patris in eadem carne, & ita venturum judicare vivos & mortuos, & sic semper in eadem carne mansurum. Propterea dereliquerunt eos atque condemnamus, quicumque ante adunctionem duas naturas & post adunctionem unam Christi naturam errantes asseverant, nec non eos qui, in duas personas vel duos filios unum Christum Dominum dividentes, blasphemant. Nos igitur in omnibus sequentes sanctatum quinque Synodorum instituta, nec non & probabilium Catholicæ Ecclesiæ Patrum atque Doctorum traditiones, confitemur atque prædicamus unitas duarum Christi naturarum proprietates; ita nihilominus, ut duas naturales voluntates atque operationes unius ejusdemque Domini nostri Iesu Christi fateamur.

*Justipit de-
creta Mar-
tinus Papa
aliorumque
Pontificum,*

5 Ad hæc quoque profitemur etiam eundem Decretum Pontificum Apostolicae Sedis prædecessorum meorum, prælertim quæ à sanctæ memorie Martino universali Papa, ad confirmationem prædictationis, suscepimus & confirmavimus. Quod in omnibus custodiore, maxime quæ adversus novas promulgata sunt quæstiones, quibus zizaniorum scandala hue atque illuc disseminata sunt. Quorum sanctorum Patrum & Apostolicae Sedis Pontificum auctoritate muniti & freti, quæ vel synodice suscepimus vel prædicaverunt, sive aliqua diminutione, suscipimus & prædicamus: simili modo quæcumque damnaverunt, cum suis auctoribus & sectatoribus, sub anathemate damnamus. Profitemur etiam nos, secundum illa quæ à prædecessoribus nostris statuta sunt, numquam aliquid novi contra Catholicam & Apostolicam fidem suscepimus, nec talia temerarie præsumentibus, si opportunum fuerit etiam mori, Dei gratia nos corroborante, consensum præbituros. Ad hæc vero suscipio & veneror definitionem, quam Deo auspice fecit nuper in regia Constantinopoli urbe, in qua & A-

postolicæ Sedis Legatos præsidere manifestum est, D quæ & per decretem Christianissimi ac piissimi à *et novissimo* Deoque coronati Constantini Principis congregata *mem Syno* dum 6, est: & quæ suscepit, suscipio; & quæ vel quos abjecit, abjicio; similiter & quos anathematavit atque damnavit, anathematizo & damno. Et hanc denique, dilectissimi, orthodoxæ atque Apostolicæ fidei normam in omnibus tenentes, atque spiritualium Patronum, lucidissimis veluti seculi lumenibus, sacris inhærentes doctrinis oportet nostræ humilitatis religiosam devotionem, quæ eorum magisterio, illustrante superna gratia, corde concepimus, ore etiam libere confiteri: ut in die adventus Domini & Salvatoris nostri Iesu Christi à dexteris consistentes, illam desiderabilem de Euangelio mereamur vocem audire dicentem; *Venite, be- 34.* nediti Parris mei, percipite regnum, quod vobis paratum est ab origine mundi.

6 His igitur prælibatis, oportet nos, dilectissimi, ad hoc sacratissimum ac venerabile beati Apostolo- *oras pro Im- peratore,* rum Principis corpus fixis genibus, Dominum Je- sum Christum impensis exorare, ut fidelissimum ac Christianissimum Romanum à Deo constitutum Principem, cum vita & victoria, Religionis cultu pollentem, longævæ ætatis cutriculis in suo sancto timore custodiare & conservare, longe lateque regnante pacifice, dignetur; una cum fidelissimis atque fortissimis Romanæ reipublicæ Italæ exercitiis, rebelles inimicos imperii, præviantibus beatissimis Apostolorum Principibus, subjugare ac prostertere; non muerore ferti, sed prudentiæ consiliis suis & absque dispendiis florentissimi exercitus, sua virtute dignetur: [quatenus] de eorum feritate, tam in Regiam urbem quam circumquaque adversantium, laudabiles decurrant triumphi: ut omnis sexus & dignitas de ejusmodi victoriis exultantes, uno ore Deo nostro & Domino Iesu Christo dignas invitentur laudes & gratias persolvere; cum quo est Deo Patri Spirituque sancto gloria per omnia secula seculorum. Amen.

7 Hacenus sermo ille: quem quidem manifestum est, habitu esse post absolutam anno DCLXXXI die xxi Septembri sextam Synodus; prius autem quam moretetur Constantinus Imperator, defunctus anno DCLXXXU mense etiam Septembri; sed utrum Leoni, an Benedicto successori eius potius conveniat, difficile est divinare: utriusque enim Ordinationem aque fere diurnum præcessit Interponitum: nec magnum est fundamentum dijudicandi, quod discordia, quæ ad concordiam revocandas suadet novus Pontifex, Leonis Pontificatum præcesserint potius quam fecutæ sint. Suspicionis tamen aliquanto fortioris ansam pro Leone facit, quod damnatio Honorii, Synodi Actis ut dixi infra & Rome nuntiata, non potuerit non magnam turbationem causare, dum alii recipiendam suaderent, negarent alii; Imperator autem nollet Electum confirmare nisi Synodus, sicut mittebatur, recipiet: post mortem vero Leonis minor est apparentia aliqui disfidi.

*Cur Leonis
potius quam
Benedicti
hac esse opere-
natur?*

C

F

BE.

LXXXIII S. BENEDICTUS II.

BENEDICTUS, natione Romanus, ex patre Joanne, sub Imperio Constantini Pogonati, electus ante xxiiii Junii, anno DCLXXXIII; ordinatus xii Maii in Dominica, DCLXXXI; fedit menses x, dies XII; obiit anno DCLXXXII, xxii Martii: & cessavit Episcopatus menses II, dies xii: ipse vero sepultus est ad S. Petrum uiii vel xii Maii.

Ab an. 685
ad 686 m.
10, dies 12.

Baron. ad
an. 684 ad
685 m. 8,
dies 10.

Baronius, quia uiiii Maii, de morte intellexit, & antea statuerat creatum esse xx Augusti; Pontificatus ejus mensis solum uiiii, dies x adscriptus: finivit autem, sicut exorsus erat, uno anno citius quam nos: quia pro Interpellatione mensibus xii, ante initium Benedicti, dumtaxat unum numeravit; & quidem Anastasio, in cuius nullis exemplaribus id reperitur, allegato.

B 2 Causam tam longa mora aliam non invenio, quam gravem ac diutinam fortassis Imperatoris grandavit infirmitatem, qua publicis negotiis expediendis minus habilem reddebat; & eundem anno demum DCLXXXII mense Septembri, Indictionis xii inchoata, è vivis suscitata.

Recipit Di- 3 Porro prius quam moreretur Constantinus, ab eo valorem pro libertate ordinatio- Benedictus Papa Divales iussiones, ad venerabilem Clerum & Populum atque felicissimum exercitum Romanæ civitatis, per quas concessit, ut persona qui electus fuerit ad Sedem Apostolicam è vestigio absque tarditate Pontifex ordinetur. Verum hujus privilegii usu frustrata videtur fuisse Romana Ecclesia, quamdiu sub Gracis Imperatoribus fuit: nam usque ad regnum Longobardorum in Italia & Zachariam Papam, quarto postdecessoris obitum die ordinatum, nemo fuit eius Ordinationem non processerit sex hebdomadarum ut minimum Interpellationum, plerumque autem mensum duorum & amplius: ut videatur Justinianus Junior, patri succedens, nullam habere voluisse talis privilegii rationem; sed in hisse ei, quod idem Constantinus pater suis sub Leone dederat, ut relevaretur quantitas, quæ

solita erat dati pro Ordinatione Pontificis facienda: sic tamen ut si contingat electione fieri, non debet Eleitus ordinari, nisi prius generale decretum introducatur in urbem Regiam, secundum antiquam consuetudinem, & cum Imperatoris conscientia & iustitione debet Ordinatione provenire. Idem tamen etiam caruisse videtur & providisse, ut quæ fuerat petendi posterioris privilegii causa, scilicet annua fere Sedis vacatio post obitum Agathonis & Leonis, tolleretur de medio; statuens (quod ex post factis colligitur) ut decretum Electionis, mox ut facta fuisse, Imperatoris nomine Exarchus Italiæ subsignaret: unde alia haud leviora prioribus emerentur incommoda; licet deinceps usque ad Zachariam prædictum, infra tertium ab obitu Pontificis mensem Successoris Ordinatione facta semper sit.

E 4 Interim Benedicto, brevis temporis Pontifici, Ejus Epitaphium est, quod in Append. antiqu. In. phium. scriptum pag. 1168 num. 4 sic legitur:

Magnatus, Benedictus Pater, monumēta relinquis,
Virutum titulos, & deus atque dolor!
Fulguris in speciem mentis splendore coruleas,
Plura sed exiguo tempore cepta fluunt.
Cuncta Sacerdotum præstantia munia compleas,
Et quo quisque bono claruit, unus habes.
Quippe quod à parvo meritis radiantibus auctus,
Jure Patrum, solium Pontificale foves;
Non hoc ambitio rapit tibi præstat honoris,
Indolis est fructus, quam comitatur honos.
Et quia solerter Christi regis agmina Pastor,
Percipe salvati præmia cœlia gregis.

LXXXIV IOANNES V.

JOANNES, natione Syrus, ex provincia Antiochia, ex patre Cyriaco, S. R. E. Diaconus, sub Imperio Justiniani Junioris, electus initio Maii, & ordinatus x Junii die Dominica, anno DCLXXXII; fedit anno I, dies XI; obiit anno DCLXXXIII, Bar. ab an. XX Junii; sepultus ad S. Petrum II Augusti, & cessavit Episcopatus menses II, dies XIII.

Ab an. 686
ad 687 an.
1, dies 11.

Bar. ab an.
685 ad
686.

Ratio tem- 1 A d hunc Divalis à Justiniano Imperatore data xiiii Kalendas Martias, anno ejus II & post Consulatum an. II, Indictione XV, certum facit non obiisse illum anno, us Baronius statuit, DCLXXXII, sed usque ad uii superfuisse: alioquin in duratione Sedis cum Anastasio & nobiscum pene facit. Observatio illa doctissimum Baronium latuit; eque ac illa qua probamus, Obitus diem à die notata apud Anastasiū Sepultura distinguendum: binc autem fit quod Joannem hunc die II Augusti mortuum statuens, xxii Iulii ordinatum dicat. Quod ad dies quibus ultra annum Joannes, plerique Anastasiū exemplaria dies IX, Mazarinianum II, Barberinianum XI notat, in qua diversitate majorem sumpsi numerum, quia sequentis Pontificatus ordinando aptiorem.

2 Divalis prædicta nuntiabat Joanni, quod cognoscens Imperator quomodo Synodalia Acta, eorumque definitione, quam & instituere noscitur sanctum lexum Concilium, in Regia urbe apud quoddam Judices remanserunt, adduxit Sanctissimos ac Beatissimos Patriarchas, cum suæ Beatitudinis Apocrisiario, & Palatium sacerdissimum Senatum ac Deo amabiles Metropolitas & Episcopos, qui in Regia urbe commorantur &c. & jussit præfatas Synodalium gestorum chartas in medium adduci, & eorum supradictis omnibus lectionem eorum fieri, omnèque diligenter audientes signate eas fecit: & quomodo auditorum universitas in ipsis Imperatoris manus eas præbuit chartas tenendas, ut debeat ipsas inviolatas conservare, ut non sit licentia in quolibet tempore his,

93 qui

JOANNES V

qui timorem Dei nolunt habere, aliquid corrumpere aut submutare, ab his quæ inserta sunt pœnaminatis synodalibus gestis. Nova hec versipellis Theodori fraus fuit: qui ejus Monothelitismi obtenu reducere in gratiam Imperatoris defundit, ab eoque post mortem Georgii Patriarche, sub quo celebrata Synodus fuit, in Thronum Archiepiscopalem restitutus; cum inaudisset queri Romanos de Honorii damnatione, præter synodi mentem Actis insarta, conatus est depravatum à se contextum hac ratione quasi canonizare, prætexens sollicitudinem, ne quis aliquid forte impostorum depravaret, quasi vero id jam non esset factum. Ceterum Divalis ista non nisi Joanne mortuo Romam perlata, ejusque successori Elelio tradita fuit sicut testatur Anastasius.

Bulla ejus
scripta
in papiro
Ægyptia,

3 Hujus Joannis V, & paulo post Sergii I Privilegia, San-Dionysiano monasterio concessa, in dubium revocaveram; quia in cortice arboris scripta haberis, tum ea tum alias plures aiebat Dubletus; arborum autem cortices adeo diu desitas usurpari credebam, ut scriptorum in iis monumentorum vix alias tenuerem extare reliquias, singulari studio avertiscas; maxime cum adeo tunc parabilis simul & commode ad usum, nec non ad durabilitatem factæ essent membranae, ex pellicibus ovinis vel hænidinis. Verum sicuti nec per somnum quidem mihi venit in mente cogitare, Papyrum Ægyptiam (non utique derram ex arboribus, sed arundinibus adnascentem) nominari à Dubleto Cortices arborum: sic neque intendi umquam quam aliqui illius usum ad exoleta istac tempora allegare. Quinimo in ea semper opinione fui; chartam qua nunc uitur libeum, ideo à Germanis, Belgis, Gallis, Papier, ab Hispanis Papel vocari, quod in Ægyptia papyri locu usumque successisset, idque non adeo pridem, quan-

doquidem linea inveniendum non adeo vetustam esse opinabatur. D

4 Quia tamen Ægyptiam numquam videram, texturam ejus longe subtiliter esse credebam, quam quæ posset etarem ferre; ideoque non putabam exhibitam ad usum scribendorum diplomatum, sicut ob eamdem causam nec hodie exhibetur charta linea ad majoris momenti scripturas publicas. Nunc vero cum ex Mabillono intelligo, San-Dionysiano istac Privilegia, in Ægyptia papyro esse scripta; et que texturam nibilo magis subtilem fuisse, quam fuerit textura ex libro arboreo (quo nomine intelligitur membranula tenuis inter truncum & corticem) facile ignoso Dubleto & Francis, appellations illas confundentibus; & mirari desino tam multas allegari antiquas chartas usque ad seculum xi, quæ papyrea cum sint, tamen vocentur Cortices arborum. Quamquam nec has (ex quibus hodie videlicet flores haud inveniuntur confici, scilicet ex lino vel serico) adeo cito ac putabam à scriptura abdicatas fuisse oporteat, si vere corticea charta est, in qua descriptam Nicolai I Bullam haberet, inter Bibliotheca Vaticana monumenta, mibi affectu Illustriss. Schelstrati, ejusdem Bibliotheca nunc Prefectus. Ceterum his in Figmentum gratiam San-Dionysiani Archivii sic retractatis, quia id se. Atrebaten.

LXXXV CONON.

Ab an. 687
ad 688 m.
11, d. 23.

ONON oriundus, ex patre Thracefio, educatus apud Siciliam, postmodum Romam veniens, ad Presbyterii honorem devenit, electus ante 11 Augusti, anno DCLXXXIII, sub Imperio Justiniani Junioris, ordinatus est autem Pontifex VIII Septembris in Dominica, & festo natæ Virginis. Sedit menses XI, dies XXIIII; obiit XXX Augusti, anno DCLXXXVIII, sepultus ad B. Petrum XXXI Septembris, vel XXII Octobris: & cessavit Episcopus menses II, dies XXI.

Interpontificium.

D Ies Interpontificii XXI habent Codices tres, Regius, Mazarinianus & Thuanus; alii vero notant dies XXIIII; præ quibus XXI amplector, ad initium sequentis Pontificatus in Dominica statuendum.

Baronii calendarius.

2 Baronius XXII Octobris, anno DCLXXXVII (cum nondum scilicet scripta esset Divalis, de qua, anno primum DCLXXXVII destinata, jam egi) creatum Cononem statuens, anno DCLXXXVII, XIII Octobris eum scribit obiisse; quo die notatam Sepulturam ejus (quam ipse pro die Mortis sumere solet) hactenus non reperi; sed bene XXII Octobris, in Ms. Barberiniano, Freheriano minori atque Thuano.

Cononis Apocrypharum
CP. quid passit

3 Nicolaus Papa I in Epist. VIII ad Michaelem, exprobrates Imperatoribus Gracis, quod diversarum hæc morbis languentes, medicinam ab Apostolica Sede porrectam projecterint, dum tantæ salutis obligatae ministros aut spiritualiter occiderunt, participes tui erroris effectos, sicut tempore reverendæ memorie Cononis Papæ contigit, qui post sextam Synodum exitit; aut corporaliter occiderunt illos, sibi non consentientes, sicut sub venerabili Papa Gregorio factum est, qui post sextam Synodum et-

iam fuit. Unde intelligitur aliquid tunc inuovatum à Justiniano, agente vero inquit Theodoro restituto Patriarcha, & conceptum contra Romanam Sedem odium propter damnatos Monothelitum exerente, quacumque data occasione: quod tamen quid fuerit distincte non inventur notatum. Nisi forte memoria lapsus est Nicolaus, eique Conon obrepsti pro Sergio: quod mihi admodum verisimile est, ex iis qua sub eo facta sciuntur.

4 Hujus Cononis vel sequentis Sergii Professionem fidei ipso Electionis die editam esse, putabat Lucas Holste-Hujus rationis prælaudatus, quam ipse nobis similiter ut illam Leonis II tradidit, descriptam ex vetustissimo eodem Formulario, quamque Cardinalis Baronius ad annum 869, non nisi multipliciter interpolatam & usui seculi IX accommodatam, edidit. Ut autem hoc quoque talis amici beneficium nobis collatum posset perennare, si nequum alibi inventatur, ipsu hic propono, Omissum ibi est nomen profidentis, & nomen mensis ac numerus Indictionis, quia scilicet debebat servire pro formula, eorumque loco substituta littera III, sicut modo pro talibus solemus substituere litteram N, qua etiam Baronius utitur. Ipse contextus hujusmodi est.

5 In nomine Domini Dei Salvatoris nostri Jesu Christi, Indictione III, mense III. Ego III. (si Conon fuit,

A fuit, erat Indictio xu, mensis Junius, dies verosimiliter
mensis xxii: si Sergius fuit, erat Indictio i, mensis
September, dies verosimiliter xxi) misericordia Dei
Presbyter & Electus, futurusque per Dei gratiam
humilis Apostolicæ Sedis Antistes, tibi profiteor
beate Petre, Apostolorum Princeps (cui claves regi-
ni cælorum, ad ligandum atque solvendum in cælo
& in terra, creator atque redemptor omnium! Do-
minus Iesus Christus tradidit, inquiens; Quæcumque
ligaveris super terram erunt ligata & in cælo, &
quæcumque solveris super terram erunt soluta & in
cælis) sanctæque tuae Ecclesiæ, quam hodie tuo
præsidio regendam suscepisti; hanc veræ fidei rectitudinem
(quam Christo auctore trahente, per suc-
cessores tuos atque discipulos, usque ad exiguitatem
meam perlatam in tua sancta Ecclesia reperi) totis
conatibus meis ulque ad animam & sanguinem eu-
stodire; temporumque adversitates cum tuo adjuto-
rio toleranter sufferre; tam de sanctæ & individuæ
Trinitatis mysterio, quæ unus est Deus; quam de
dispensatione, quæ secundum carnem facta, unigeniti
Filii Dei, Domini nostri Iesu Christi; & de
ceteris Ecclesiæ dogmatibus, sicut in universalibus
Conciliorum, & Constitutis Apostolicorum Pontifi-
cum probatissinorum, atque Doctorum Ecclesiæ
scriptis sunt commendata; item, quæcumque ad
rectitudinem v. sive nostræque orthodoxæ fidei, à
te traditæ, respiciunt, conservare; Sancta quoque u-
niversalia Concilia, Nicænum, Constantinopolitanum,
Ephesinum primum, Chalcedonense, &
secundum Constantinopolitanum, quod Justiniani
piæ memorie Principi temporibus celebratum, us-
que ad unum apicem, intumulata servare; & una
cum eis pari honore & veneratione sanctum sextum
Concilium, quod nuper, Constantino piæ memo-
riæ Principe, Agathone Apostolico prædecessore
meo convenit, medullitus & plenus conservare;
quæque vero prædicaverunt, prædicare; quæque
condemnarunt, ore & corde damnare; diligentius
autem & vivacius omnia decreta prædecessorum A-
postolicorum nostrorum Pontificum, quæque syn-
odaliter statuerunt & probata sunt confirmare &

CONON.
disciplina
ritus
antiquis

B secundum &
Concilia ge-
neralia,

de servanda
fide orthodo-
xæ,

E

redditorum me seiens, de omnibus quæ profiteor,
districtam in divino iudicio rationem, cuius lo-
cum divina dignatione perago, & vice in interces-
sionibus tuis adjutus implico. Si præter haec alii
quid agere præsumpero, vel ut præsumatur per-
misso, eris mihi in illa terribili die divini iudicii
depropitius. Hæc conanti & diligenter servare
curanti, in hac vita corruptibili constituto, adju-
torum quoque ut præbeas obsecro, ut irrepreben-
tias ut qui de
fabilis appaream ante conspectum Judicis omnium,
omnibus rea-
tionem redi-
dot,

Subscriptio. Ego qui supra III. indignus Presby-
ter, Dei gratia Electus hujus Apostolicæ Sedis Ro-
maria & Ecclesiæ Episcopus, hanc professionem
meam, ut supra continetur per III. Notarium & Scri-
prium me mandante confcriptam, propria manu
sub crishi: & tibi, beate Petre Apostole & Aposto-
lorum omnium Princeps, pura mente & conscientia
devota, corporali jurejurando sinecriter obtuli.

LXXXVI S. SERGIUS.

Ab ab. 688
ad 702 an.
13, men. 8,
dies 24.

ERGIUS, natione Syrus, Antiochiae regionis, ortus ex patre
Tiberio in Panormo Siciliæ, S. R. E. Presbyter titulo S. Su-
fannæ, Justiniano Juniore regnante, electus anno DCLXXXVII
circa xx Septembris vel Octobris, ordinatus xxii Novem-
bris in Dominica; sed sit annos xiii, menses viii, dies xxiiii;
obiit anno DCCII, xiiii Augusti; sepultus ad B. Petrum viii
Septembris, quo colitur, Indictione xu sub Tiberio Augusto: & cessavit
Episcopatus mensem i, dies xxiiii.

Hinc incipit
novus Ana-
stasio au-
tor.

Indictionis annus tam expresse notatus egregie no-
stram Chronologiam confirmat: cum enim hunc La-
tini mutent xxiu Septembris (uti expresse docet Au-
tor, Chronicæ Centulensis Tom. 4 Spicilegii Achériani
pag. 476, & Binius in Notis ad Concilium Romanum sub
Iulio; constatque ex nonnullorum Pontificum Epistolis,
paulo ante vel post dictam diem notantibus exeuntem vel
novam Indictionem) apparet, quod viii Septembris
Indictionis xu ad annum DCCII, non vero ad sequen-
tem pertineat. Simili autem modo prosequitur novus
hic Author, quem Anastasius transcribit, post Joannem
VI, annorare diem Indictionem, & nomen Imperatoris: &
continuantur hoc stylo Vita Pontificum per quatuor succe-
ssiones, usque ad Gregorium III: à quo aliis deinceps

aliique easdem vitas prosequuntur, usque ad eas quæ ipse
per se scriptit Anastasius, incipiens in Stephano V.
2 Baronius, xxii Decembri creatum Sergium, Baronii vnde
constare ait ex Anastasio: ita scilicet ille colligit ex die cultus.
Sepultura, post Sedis Romana annos xiiii, menses viii, dies xii, quos solos habet Baronius, nescio ex quo
scriptio acceptos: nam si à die viii Septembris, per de-
signatum tempus retroendas, pervenies ad xxii Decem-
bris. Quoad annum, hic quoque necesse est a nobis dissen-
tiat, qui inter Leonem & Benedictum decem menses
amiserat; in viam & ultra redditurus per annos iiiii,
quos proximo Pontifici dabit.

3 Corrigendus interim Anastasi textus, quo dicitur
Sergius Electus, post septennium quam fuerat à
sanctæ

SERGIUS. sanctæ memoriarum Leone Pontifice in titulo S. S. Post annos fannæ, qui ad duas domos dicitur, Presbyter ordinatus; legendumque Post quinquennium. Ordinatio Presbyterii nem enim unicam, uti ex ipso Anastasio constat, fecit factus Pon- Leo xxii Iunii, anni scilicet DCLXXXIIII, unde sex, progredivo per annos, menses ac dies, Pontificis Inter-

poniticiisque medius ab eodem Anastasio designatos, non nisi quinquennium confidere poteris.

4 Hujus temporibus Justianus Imperator recusat sub Concilium in Regia urbe jussi fieri, inquit Anastasius, scribere Ca- stus, anno scilicet DCCXII, quod recentiores quidam, à nonibus loco in quo habitum fuit Trullente (scilicet à rotunda Trullensis Palatii aula) alii Quinio-lex um vocant, quia Canones seu Quinti- sexti, in eo conditae prætenduntur, quos Quinta ac Sexta Synodus condere prætermisserant, questionibus fidei decernendis intuta. In eo & Legati S. dis Apostolicæ con-

B

venerant, & decepiti subterplerant, inquit Anastasius: compellebatur autem & ipse Sergius subcribere: in quem finem Capitula Synodaliter definita, & in lex Tomis descripta, atque à tribus Patriarchis & ceteris Præfulibus qui convenerant subscripta, manuque Imperiali confirmata, in locellum, quod Graeco latine voce [Σεβον] Sebum-chartale (non Sebrum carnale, aut nescio quid, secundum depravatos codices) vocatur, in Urhem ad confirmandum, vel in Superiori loco subscribendum Sergio Pontifici, utpote capiti omnium Sacerdotum, direxit Imperator: sed nullatenus acquieavit Sergius; pro eo quod quedam Capitula extra ritum ecclesiasticum fuerant annexa.

Extant Canones illi cum suis subscriptionibus: quarum initio, post subscriptionem Imperatoris per cinnabarum (quod Coccinum colorem interpretatur Hesychius) vacat Locus Sanctissimi Papæ Ronani. Nusquam autem apparent subscriptiones Apostolicorum legiorum, quos properea Baronius censuit Orientales Episcopos suis esse Læsi seu Vicarii Apostolici titulo, sedibus suis quasi heresitarie adnexo, ornatos. Sed cur hi non addidissent se in tali qualitate subscribere, uti p̄s̄im Legati Apostolici silent?

5 Dixerim igitur, subscripte quidem Aprocisiarios secissent A- Sergii, Roma Constantinopolim ad synodum directos; porciarii sed eorum subscriptiones, ipsis id postulantibus, tantisper

supressas fuisse in exemplaribus, ad usum Ecclesiastum quarumcumque descriptis, donec Sergius subscriptisset. Forte etiam, quia Concilio non præsiderant, uti sibi alias competebat; indignum sunt rati sua nomina ad calcem spectari, ubi dumtaxat scripta suisse videntur; aut denique deceptio, quam notat Anatolius, in eo sita fuit, quod promiserint Graci subscriptiones, quas solius Imperatoris reverentia vel metus extorqueret, nequaquam vulgandas, & in hoc fidem eis non servaverint Graeci. Ad hos Canones spectat, quod sub initium tasciniani sic scribit Theophanes, Scindum, quod iuxta hominum delirantium nugentur aliqui, post quartum ab hisce annum factos esse Synodi quos celebrant sextæ Capitulares Typos: ut enim in plerisque mendacia effutire deprehenduntur, ita & in istis nihil sanz verique assertare. Accurara quippe temporum ratio & designatio sanctorum universale sextum Concilium, verum Monothelitarum excidium, Imperatoris Constantini, pronepotis Heraclii, anno XII celebratum affirmat, anno à Mundi conditu sexies millesimo CLXXII; ipsumque Constantimum annos postea quinque imperasse: hoc vero è vivis sublato, Justinianum ejus filium monarchiam tenuisse annis decem: ejusdem Justiniano, Leontium tyrannide potius annos tres: post hunc Tiberium, qui etiam Absimarus, annos septem regnasse: ejusque prius Justinianum, deinceps restitutum, annos lex: adeo ut ex ipsis editis Concilii Typis comperiamus, editos eos esse anno secundo Justiniani Rhinotmeti, altera vice regnantis, Id est anno Christianæ era DCCXIIII, quod pergit Theophanes ex ipso Canonis IIII argumento probare.

6 Interponitici tempus (quod in omnibus Anastasiis exemplaribus reperi circumscriptum mensē I, diebus XX fiscum mens- additis tribus, ad dies XXI et extendi, ne nulla causa ap- sis I, d. 22. parente, discederetur à Dominica in Ordinatione successoriis; & astimans hanc licentiam supplendi aliquoties reverisilem defecit, concedendam mihi in serie tam prolixa, cuius auctori Anastasio aliquem errorem aliquando obrepisse tam non est mirum ut potius mirandum si non multo plures id reprehendi. Correctionem autem hic faciam confirmabunt sequentes Pontificatus.

E

illi autem
primum e-
dicti sunt ann.
708.

LXXXVII IOANNES VI.

Ab an. 702
ad 704 an
z m. 2 d. 14

OANNES, natione Græcus, electus ante VIII Septembri, anni DCCI vel DCII, & hoc ultimo, ordinatus VIII Octobris in Dominica, sedet annos XI, menses XI, dies XIII, fuit autem temporibus Tiberii Augusti; obiit XXI Decembris, anno DCCIU; & sepultus est ad B. Petrum Apostolum... & cessavit Episcopatus mensē I, dies XIIII.

Ex tribus annis ejus

T Res annos habent omnia Anastasi exemplaria; cumque euudem numerum inveniam etiam in nostro egrapho Palatini Catalogi, usque ad hoc adscriptis, seculum producti; nihil dubito, quin ipsum sic invenerit cur tollatur Anastasius, in eo quo usus est exemplari. Vnum tamen unus? annum abundare, per antiqui librarii incogitantiam, probat sepultura successoris, VIII Septembri Indictione XII exeunte facta, id est, anno DCCII; aliaque successoris, cui dies XIIII Novembri cum Indictione VI, id est anno DCCII, adscriptur. Nam, inter hanc Indictionem inchoatam & istam pene finitam, dumtaxat interjici posunt Indictiones integrae quinque: quas abunde explet hujus & sequentis Joannis biennium duplex, cum mensibus atque diebus utrique Pontificio & antecedenti Interponiticio adscriptis. Damus autem huic Joanni, prater annos XI, menses XI, non solum dies XIIII (ut habent excusa

Anastasia exemplaria nonnullaque MSS) aut XIIII (ut habent Codices Regius, Mazarinus atque Thuanus) sed XIIII; ut & ipse fuerit in Dominica ordinatus, & ceterorum consequenter Pontificum plurium Ordinatio à Dominica non recedat.

2 Non mireris autem, quod Anastasius, transcribens & cur in Auctorem novum continuandarum Vitarum, tam bene ex Anastasio orsum in praecedenti Sergio, præter sepultura diem, notare prætermissem Indictionem & Imperatorem; idemque continue facientem tempus Se- in sequentibus quatuor Pontificibus; quin etiam nova ad- pulture & dita in hoc Joanne diligentia, ad imitationem primi antiquissime Catalogi, in principio audentem, quod fuit temporibus Tiberii Augusti; non, inquam, mireris quod Anastasius non etiam descripsit consequenter Sepul- tura diem, Indictionem & Imperatorem, sicut ea addidisse Auctorem istum omnino credo. Videbat nempe Anastasius ea

A ea non convenire cum perperam scriptis tribus annis Pontificatus, de quibus tamen non audebat dubitare. Itaque eo loco ubi puncta notavi, censeo scriptum fuisse antiquitus, Indictione 111, Tiberio Augusto: Sepultura autem diem omnissum divinando supplere neque licet neque libet; solum dico, eam videri factam in Ianuario vel Februario anni 1000.

Baronii cal- 3 Baronius, cœpta semel via progrediens; & anno rum trium quem invenit numero simpliciter adhærens; absque ullo ad jam memoratas Indictiones respectu, anno

IOANNES
VI.

LXXXVIII IOANNES VII.

OANNES, natione Græcus, patre Platone, ordinatus anno DCCV, 111 Februarii, in Dominica; sedit annos 11, menses 111, dies xiiii: fuit autem temporibus Tiberii Augusti & Justiniani dudum Imperatoris: obiit xxii Septembris, anni DCCU; sepultus ad B. Petrum, ante altare oratorii sanctæ Dei Genitricis quod ipse construxit, xiiii Octobris Indictione ui, Justiniano Romanam rempublicam gubernante: & cessavit Episcopatus menses 111

Hujus in re futandis Canonibus Trullen. pū-
llanimitas,

Ecce ut ut Indictio, xx u Septembris, anni DCCU. i inchoata, & per sequentem annum cur-
sura probet nostram chronologiam; itemque manta-
rio imperii facta sub hoc Pontifice anno DCCU ipsi Kalen-
dis Martii. Restitutus autem in pristinam dignitatem Ju-
stinianus, à praefatis dum ejiceretur naribus postea Rhi-
nometus dictus, Tomos, quos area sub domino Sergio Apostolicæ memoria Pontifice Romanum di-
rexerat, in quibus diversa Capitula Romanæ Ecclesie contraria scripta erant, per duos Metropoli-
tanos Episcopos demandavit; diligens per eos &
Sacram, per quam denominatum Pontificem con-
juravit, ut Apostolicæ Ecclesiæ Concilium aggrega-
ret, & quæque ei visa essent stabiliret, & quæ ad-
vertia renuendo excluderet. Sed hic, humana fragi-
litate timidus, hos nequaquam Tomos emendans,
per supradictos Metropolitanos direxit ad Principe-
m: post quæ non diu in hac vita duravit. Ita an occasionē
Anastasius, Quid autem si illius hac pusillanimitas, viro de Ioanna
indigna Apostolico, dicacibus Romanis occasionem dederit Papissus
eum feminice Joannæ Papissæ appellatione debonestandi?
Alii Joanni VIII contra Photium præsum Patriar-
cham Constantinopolitanum Schismatisque auctorem
segnis agenti, notam illam inuocare malunt; & hanc esse
occasionem falsam, infra latius perstringenda post nomen
Benedicti III.

2 Baronius, per triennium Joanni VI concessum,
quod annos Christi tandem nobisum conveniens; cum
1 Martii, hunc Joannem VIII creatum dixisset, mor-
tuum asserit xiiii 1 Octobris.

Ab an. 705
ad 707 an.
2, m. 7, d. 17

LXXXIX SISINNIUS.

SISINNIUS, natione Syrus, ex patre Joanne, electus ante xiiii Octobris, anno DCCU; ordinatus xxu Decembris, 115 Dec.
ipso Natalis Dominici die eademque Dominica; sedit die- an. 707 ad
bus xx, temporibus Justiniani Imperatoris Augusti: & re- 13 Januar.
pentina morte defunctus, obiit xiii Januarii, anno DCCU; lepultus ad B. Petrum uii Februarii Indictione ui: & cessavit
Episcopatus mensem 1, dies xix.

Interponti-
ficii dies 19.

Hos Interpontifici dies xix, habent tria exem-
plaria Mss. Anastasi. scilicet Regium, Maz-
arinum & Thuanum, uti & Ms. nostrum: qui
cum nos recta perducant ad Dominicam, sequenti Ponti-
ficatu ordiendo opportunam, hoc anno DCCU biffex-
tili, preferendum hanc letctionem censeo ei, qua alibi dies
xiiii vel xxiiii aut xxxix inveniuntur numerati.

Baronii cal-
culus.

2 Baronius, de more retro numerans, à die uii Fe-
bruarii anni DCCU (quem putat mortualem Sisinni-
us fuisse) exordium ejus ponit xiiii Ianuarii.

3 Pancirolius libro de Ecclesiis Romanis afferit, corpus
S. Sisinnii, quod in ecclesia SS. Silvestri & Martini in Corpua ubi
montibus haberi putatur, esse S. Sisinnii Diaconi &
Martyris: cum S. Saturnino Rome paſt xxiiii No-
vembribus. Sed juxta tabulam ea de re sculptam, de qua in-
fra pluribus, effet illud Sisinnii Papæ, à Sergio Iuniore
istuc allatum: quem tamen alibi nusquam invenimus pro
Sancto habitum.

XC CONSTANTINUS.

*Ab an. 708
ad 715 an.
7. dies 15.*

ONSTANTINUS, natiōne Syrus, ex patre Joanne, electus ante unū Februarii, anno DCCVIII, ordinatus in Dominica iū Martii, sedit annos XIIII, dies xu: fuit temporibus Justiniani, Philippici & Anastasii Imperatorum: obiit xiiii Martii, anni DCCXU: sepultus ad S. Petrum ix Aprilis, Indictione XIII, Anastasio Augusto: & cessavit Episcopatus dies XL.

*Sedit annis
7. successor
solum annis
15.*

Baronius à XII Martii, quō creatum Constantinum credit, ad ix Aprilis, quo putat mortuum anno DCCXU, numerat Pontificatus ejus annos XI, mensem I, diem I. Huic quoad annorum numerum aliquando affensus sum. Cum enim vel Constantino vel ejus successor Gregorio appareret annum unum detribendum, ex iis quos exprimunt edita Anastasi exemplaria; malebam Baronii auctoritati cedere liberam eligendi facultatem: maxime cum pro Gregorio allegaret quadam, quorum tunc non ita prompta mihi erat solutio. Nunc non modo tria exempla Anastasi reperi, Freberianum videlicet Majus & Thuanum cum Ms. nostro, ubi non xii anni sed solum xii Gregorio tribuantur; sed etiam evidenter pro Constantino rationem; & contrarii argumenti solutionem: nihil igitur cunctabor mutare sententiam.

*vixit enim
post dejectū
Bardam
anno 714*

2 Ratio est, quod in nova Conciliorum editione nostri Labbi inveniatur Graeco-Latina Epistola Sanctissimi Archiepiscopi Constantinopolitani Joannis, ad Constantium Sandissimum Papam Romanum Apologetica, propter ea quae tempore tyrannidis Bardae mota sunt adversus sanctam & Oecumenicam sextam Synodus. Atqui Tyrannus Bardas, qui se Philippicum dici voluit, secundum Theophanem occisus dumtaxat est pridie Pentecostes, anno Æra Alexandrina DCCU: & in exegesi praliminari, ad 3 Tomum Martii, cap. 3 toto, demonstravi (propter quintum annum Phoca, in Theophanis Chronographia prateritum, ac demum in Constantino Copronymo per additionem unius anni supernumerarii superplenum) plerosque inter medios annos sic esse componendos cum annis vulgaris Æra, ut bac, pro spatio illo, novem annos numeret supra Alexandrinam; ut proinde, qui ibi est annus DCCU, nobis sit DCCXU; et si alias solum censendus esset DCCXIIII.

3 Hac cum effent à nemine observata, mirum non

fuit Baronium, qui verum Theophanem numquam vidiisse potuit, sed solum excerpta ejus in Historia Miscella Pauli Diaconi; cum crederet, non nisi consuetam 715 ante oculo annorum differentiam hoc loco accipendam, existi depositione Ioannis CP. masse quod primus annus Artemii, qui Anastasius dictus est, inchoaretur à Pentecoste anni DCCXIIII. Hoc interim posito, sequebatur, Constantium Papam anno DCCXU obiisse; quandoquidem constet ex Anastasio, ipsius successorem Gregorium etiam à jam dicto E Joanne Constantinopolitano synodicas accepisse: qui tamen Joantines anno XI Anastasi Sede sua electus, successorem accepit S. Germanum. Sed si ipse Theophanes publici juris fuisset, quando scripsit Baronius, vidisset hic Germani translationem ē Cyzicena Metropoli Constantinopolim adscribi Indictioni XIII (qua utique fuit anno DCCXU) & diei x Augusti, quando Anastasius à XXII Maij (tali enim die fuerat anno priori in Pentecoste coronatus) jam numerabat anni sui secundi, mensem IIII.

4 Quod porro Joannis Constantinopolitani litteras ejus littera ad Gregorium II missas attinet; vehementer ambigo ad Constantiam illa sint diverse ab iis, quas habemus directas ad finem, reddita Constantium: dici autem Gregorio missas, quia Successori Constantino defuncto die XIIII Martii, eas suscepit Gregorius, post dies XL ordinatus anno DCCXU. In Propylao antiquario ante 2 Tom. Aprilis, parte I num. 131, expenditur & supposititia esse convincitur, qua sub nomine Constantini in Vita S. Egwini apud Capgravium extat Epistola, in favorem monasterii Eveshamensis in Anglia condendi, ex voluntate duorum Regum Kenredi & Offa, pro anno DCCIX: quod hic satis est indicasse, ne quem, eam forte in Conciliis lecturum, offendat insolens atati isti stylus & anistoria frequentes, F tum in ipsa epistola tum in diplomate, sub dictorum Regum nominibus, per summam quoque fingendi licentiam, fabricato.

*Bar. ab an.
714 ad
731 an.
16 m. 8.
d. 20. rii,*

REGORIUS, S. R. E. Diaconus, natiōne Romanus, ex patre Marcello, electus anno DCCXU, ante XIIII Aprilis, ordinatus XXIIII ejusdem in Dominica, sedit annos XI, menses XIIII, dies XXI. Fuit autem temporibus Anastasii, Theodosii, Leonis, atque Constantini Augustorum: obiit XIIII Januarii, anno DCCXXXI; sepultus ad S. Petrum XI Februarii, vel potius XIIII, quando colitur, Indictione XIU, Leone & Constantino Imperatoribus. Cessavit Episcopatus dies XXXU.

Annos

*Ratio temp-
oris.*

A Nnos xii accepi ex Ms. nostro, nec non ex Ms. Thuano ac Freberiano Majori, ut dixi: eos probat utraque Indictio, qua tam ipse quam Dicteffor mortuus scribitur. Menses porro uiuii, dies xx, ex editis Anastasii exemplaribus sumere malui, quam duobus vel quatuor additis secundum Manuscripta augere dierum numerum, nedum ex aliquibus accipere menses uiuii, dies xi; quia cum his, per assignatum ubique conformiter Interponitum dierum xxxu, venitur ad diem idoneum Ordinationi sequenti, & sic omnia recte progrediuntur.

*Capitulare
à Gregorio
signatū an.
3 Anastasiū:*

2. Exstat in Conciliis generalibus Pontificis hujus Capitulare quoddam, datum Idibus Martii, imperante Dominio Angusto Anastasio, à Deo coronato magno Imperatore, anno tertio eius, scilicet Imperii, pro quo ineptrus quidam scripti Pontificatus: nam ut bene observas Mabillonus lib. 2 de re Diplomatica cap. 25, seculo primum nono cœperunt Pontifices, omnis Imperatorum annis, eatenus semper notatis, Pontificatus sui annos subfatuere (maxime cum illi erant propter investituræ excommunicati) sicut constantissime fecit Gregorius VIII, quem ceteri deinceps omnes secutisunt. Quid? quod Anastasius Imperator ad annum Gregorii II tertium non pervenit, exauktoratus & monasterium ingressus anno

*bujus tem-
pore defini-
tur.*

B DCCXII? Alii anno uno citius exauktoratum ponunt, & Labbaeus in Synopsi Chronologica anno 11 Anastasiū signatum Capitulare statuit. Verum istius anni mense Martio, neendum in nostro calculo Pontifex erat Gregorius. Interim corrigendas ex seipso Theophanes: qui cum mortem Philippii successionemque Anastasii posuisset in Pentecoste, narrat quomodo anno ejus secundo Indictione XIIII mense Augusto, id est anno Christi DCCXU, ab Ecclesia Cyzicena ad Constantinopolitanum Patriarchatum traductus fuerit S Germanus: & tamen eodem anno exauktorationem Anastasiū describens dicit, quod solus imperavit annum unum & menses tres. Hic ego libenter numeros converterim, ut legatur imperasse annos tres mensum unum, à die. XIIII Iunii, anni DCCXIIII; usque Iulium anni DCCXII, quando ei successus Theodosius: & huic similiter exauktorato, anno DCCXIIII, Martii xxu Leo Isauricus. Certe nihil est in toto contextu Theophanis, nec etiam alibi, quod isti Theodosio plus quam dimidium annum cogat relinquere: salva autem manet Capitularis predicti Data. Utinam aque facile salvare posset veritas Privilegii quod San-maximiano Abbatii dicitur Gregorius hic concessisse apud Zyllesium, in mense Januario Indictione XII: puta anno Christi DCCXXIIII: sed plura ejus Privilegia sunt vitia quam ut sincerum credi possit, licet in Chronologiam non pectet: qua de re vide Propylaeum Aprilis num. 106.

*Bulla Grē-
gorio officia.*

C D DCCXXIIII: sed plura ejus Privilegia sunt vitia quam ut sincerum credi possit, licet in Chronologiam non pectet: qua de re vide Propylaeum Aprilis num. 106.

3. Hic Gregorius, inquit Anastasius, Quadragesimali tempore, ut in quinta feria jejuniū atque Feria 5 per Quadragesimam

fecunditū jejunandum instituit. Ita pravam consuetudinem, quae alicubi invaluerat tali die non jejunandi, abrogatam censuit Joannes Bollandus noster; cuius sunt Nota ad Vitam. Sed Reinoldus Dehniius, etiam noster, ex Austria me monuit, litteris Vienna dato xii Iulii MDCLXII, non pravam consuetudinem istud fuisse, sed optimam pro tempore praegetto Legem, cuius auctor fuerit Melchiades Papa, tam ista feria quam Dominica die jejuniū prohibens; ut inter jejuniū Christianorum & Gentilium, veraciter creditum, atque infidelium & hereticorum, vera & non falsa discre-

tio habeatur. Equidem jam monui supra in Melchiade, ex Isidori Mercatoris adulterinus mercibus Decretalem istam esse: ea tamen lex Melchiadis fuisse putatur: antiqua certe fuit. Confirmavit enim eam, inquit Dehniius, S. Gregorius I, dum Romane Ecclie votari Melchiestie ceremonias ordinans, singulu Quadragesimā fechiadis diebus Officia sua & Missas peculiares tribuit, solam creto abeo autem feriam quintam Dominicali Officio celebrari gato, iusit.

GREGORIUS II.

4. Insignis Walafredi Strabi locus, & Anastasium cum toto hoc arguento valde illustrans, habetur Cap. 20 libri de Rebus Ecclesiast. Quia vero Melchiades, trigesimus tertius ordine Romæ Praefulatum agens, statuit ut nulla ratione Dominico aut quinta feria jejuniū quis fidelium ageret (Paganī enim his diebus quasi jejunia frequentabant) ideo B. Gregorius, in dispositione Officiorum anni, infra Quadragesimam, quintam feriam vacantem dimisit: ut, quia festiva erat veluti Dominicā, etiam Officio diei Dominicæ celebris haberetur. Quæ quinta feria, quotiam postmodum cœpit ut et teræ jejuniis applicari; Gregorius junior statuit eam Missis & orationibus esse solennem (id est suas sibi soli habere proprias Missas, ut ceteræ per Quadragesimam Feriae habent) & undecimque colligens ejusdem diei augmentavit Officia.

ob quam hic
cam iussere
haberi ut
Dominicæ:

5. Video, inquit ad hac Dehniius, verba Walafredi, quintam feriam vacantem dimisit, negotium faciliere Allatio de Missa Prælaticatorum num. 13, sed sine causa. Sensus enim non est nisi iste, Gregorium primum jussisse, ut quinta Feria vacaret, id est, ut proprio Officio & Missa carceret; cumque Feria ceteræ suo singulæ Officio instruētæ essent, ipsa celebriori illis præcedentis dief Dominicæ Missa fieret. Ceterum colligo hinc in Sacramentario Gregorii Magni, Orationes ad Ferias quintas Quadragesimæ, ut certo Gregorii I non esse, sic forte Gregorii Junioris esse: de quibus tamen Angelus Roeca, in suis ad eum librum scholiis, eum alia Gregorium Magnum auctorem non agnolcentia diligenter annotaret, monere nos omisit. Verum ista fusius prosequor in variis Lectionibus nondum editis, Treugam Domini, in Gallia olim feris quintis sexta & Sabbato celebrari solitam, defendens contra Baronium, qui Annalium Tom. xi ad annum 1034 eam oppugnat. Hactenus Epistola Dehnii pia mem. ut amicitia & doctrina illius istud hic extet monumentum, dum liber variarum Lectionum, ab eo paratus luci, expectat manum obstericantem, à qua post mortem Auctori sui producatur in publicum: sed hoc ut siat aliquando sperare vix austim, eo quod R. P. Nicolaus Avancinus, biennio post Dehnii mortem Rector Graciensis olim institutus, in relicta ab eo litteraria monumenta diligenter inquisiverit, nihilque invenerit nisi mera schediæmata, nullum inter se ordinem habentia, & solum ad institutiones lingua Graca atque pridem ab eo cogitatum Lexicon novum pertinentia: ut idem Provincialis Austria anno MDCLXXXIIII ad me scripti, qui nunc Assistentis Germania manet Roma, sub Generali P. Carolo de Noyelle feliciter electo die u. Iunii MDCLXXXII.

F

6. Baronius credens Gregorium II, die XXII Maji anni DCCXIIII creatum, xii Februarii mortuum, anno DCCXXXI; Pontificatum ejus definit annis XIII, mensibus uiii diebus xx.

DISSERTATIO XVI.

D

De Jussione Exarchi Italiæ, ad Electi Ordinationem hoc Interpontificio ultimum postulata.

*A morte
Constantini
Bogenati,*

*Ex archis
Italia ma-
xima pot-
estas man-
fest,*

*etiam ad E-
lectorum
confirmatio-
nem.*

*Horum ulti-
mo Euty-
chio,*

Per Constantini Pogonati mortem acceleratas magis fuisse Ordinationes Pontificias, ut verbis parcam, probant ipsa Interponitiorum patia, in Synopsi ad caput hujus tractatus explicata: que enim vix peragebantur pluribus mensibus, quando Constantinopoli expectanda erat Imperatoris Iusso confirmatione. Electionis Decretum exinde minori quam bimestrī mora invenientur expedite. Causam attigi, datam ab Imperatoribus, vel ultra usurpatam ab Exarchis Ravennatisbus potestatem res etiam maximas disponunt per se: ad quam confirmandam multum etiam faciebat diuturnitas istius Magistratus. Ut enim vir eruditus observavit, spatio centum & triginta annorum quo Exarchatus extitit, non plures quam decem & octo fundi eo munere sunt, quorum ultimus Isaac, aravii Ecclesiasticus sub Honorio Papa direktor, viginti quinque annos dominatus est; Theodorus Calliopas, S. Martini persecutor, triginta quinque aut etiam sex. Adde quod Exarchi copiosum contra barbaros exercitum habebant in potestate, quodque facile poterant contra ipsum Imperatorem, si quid ab eo timebant, initio cum istis sedere se rueri. Hoc argumentum fuit aliquando sermonis inter supra laudatum Holstenium nostrumque Henschenium, dum huic, Romæ, isti, inter mortales esse licuit: placuisse Holstenio ad eorum, qua invicem dixerant confirmationem, adducere sua quadam excerpta è veteri Ms. per modum Formularii digesto, intra seculum quidem nonum ac decimum, sed exemplis tis instructo, quæ ex usu octavi seculi, in quo versamus, petita pleraque videri possent. Talia certe erant illa, quibus ostendebatur, quid & quibus, mortuo Pontifice & electo Successore, scribendum erat: omnia autem (si unicum excipias paradigma Relationis Principi facienda, quod ad Leonis secundi Ponificalium restulimus) dirigebantur Ravennam, eo modo ac stylo, ac si ex unius Exarchi potestate res illa pependisset. Petimus ergo, & ab humanissimo viro facile impetravimus eorum describendorum facultatem.

2. Primum cui titulus, Nuntius ad Exarchum de transitu Pontificis, hanc habebat inscriptionem: Domino excellentissimo atque præcellentissimo, & à Deo nobis longæviter in Principalibus ministeriis feliciter conservando, III. Exconsuli, Patricio, & Exarcho Italia, III. Archipresbyter, III. Archidiaconus, III. Primicerius Notariorum, servantes locum Sanctæ Sedis Apostolice. Vbi nota litteras III. in Sacramentario Gelasiano, apud Francos exarato ante annos nongentos nuperque excuso Roma, integre scribi per Ille, Illius, Illum &c. unde videoas. Pronomen generale supponi pro nomine cuiusque proprio, eo modo quo nunc scribimus litteram N pro genericâ voce Nonen; ad hoc ut qui legit substituat singulare illius nomen de quo est sermo. Ita S. Bernardus Serm. I de S. Victore Antiqui in epistolis suis sic scriberabant, ILLE ILLI salutem. Quapropter (si vera sunt qua infra dicturi sumus ad probandum quod sequentia spectent ad mortem Gregorii II & Electionem Gregorii III annumque DCEXXXI) Exarchus supra ad III. nominandus, fuit ipse ille Eutychius, qui post Exarchi Pauli cedem directus in Italiam, ad Imperatoris Copronymi heresim, quam iste inducere nequaverat, stabilendam; non solum sibi sua frustratus est, sed tandem etiam imperio exudit, anno DCLII ab Aistulpho Longobardorum Rege tota Italia pulsus. At quomodo Exconsul? Docet enim in Dissertatione sua Hypatia Pagius,

quod Flavius Basilius Junior, anno DCLII, ultimus privatorum fuit, qui Consulatum Ordinarium gessit *Ex consuli* annoque nomen dedit; idque constat ex Fastis, non nisi annos P.C. id est, Post Consulatum Basillii numerantibus usq; ad annum DLXII. Deinde scribi coepit Justino Juniore Augusto primum solo Consule, ac deinde anni post Consulatum ejus; itaque de ceteris Imperatoribus usq; ad Constantinum Pogonatum, qui hoc etiam addidit, ut annos Imperii numerans à tempore quo illud secum pater suus communicarbat, quemadmodum etiam postea communicavit fratribus ejus Tiberio & Heraclio; cum titulus Imperatoris jam tribus communis viiior ei videtur, & capi à morte patris numerare annos Consulatus sui, quasi cuiusdam supremæ Dictaturæ; quod secui exinde posteri ejus sunt. Dicendum autem videtur, quod abrogato Consulatu ordinario, qui anno nomen dabat, non plane distierit usus creandorum quandoque extra illum ordinem Constantinopolis Consulum, quemadmodum etiam Romæ videtur quotannis creatus Consul, pro sola dumtaxat Vrbe: talis enim infra numeratur inter deputatos ad Exarchum, pro deferendo Electionis Decreto; & alibi leguntur Consules civitatum etiam aliarum. Constantinopolis ergo Urbanus Consul, non universalis pro toto Imperio, fuerit Eutychius, prius quam in Italiam remitteretur, ad resumendum, quo tantisper cesserat, Exarchi officium. Ad hunc autem quomodo mors Pontificis scripta fuerit nunc legamus.

3. Quamvis non sine gravi voce & vere flebili gemitu, à Deo servata Excellentia Domini nostri, per has nostras innotescimus humiles syllabas, Dei *nuntiatum* *mors Gregorii* *rii 23* judicio, ejus dispensatione universus regitur orbis, ab hac luce fuisse subtrahitum Dominum [Gregorium] Sanctissimum nostrum Pontificem, cuius cunctæ vere, & (si dicendum est) etiam lapides ipsi fleverunt exitum. Die enim [decima septima] instantis mensis [Januarii] obiit. Pro ejus consternati, ut diximus, funere, omnes grandi tristitia premitur mole, ad solam Christi Dei nostri cordis oculos miserationem attollentes, ut ipse dignatur subvenire desperatis, & suæ providere dignum Rectorem Ecclesæ, à quo fundata est, qui etiam est *Mar. 16, 18* *F* pollicitus non ei prævalere portas inferni. Post divinum auxilium ad vestram Excellentiam, Domine excellentissime, & à Deo nobis multis temporibus concedende, omnes habemus fiduciam. Ecce eventum lugubrem indicavimus, quia ad nostram consolationem humanum alibi non habemus confugium. Ex hinc die tertio, id est xx Januarii, sub funebri officio quod defuncto sollevabatur, subita conspiratione omnes elegerunt Gregorium alterum, conditumque mox est ipsius Electionis Decretum, in Lateranensi archivore ponendum, hoc tenore.

4. Inter cetera quæ summa Divinitatis confilio & *decretem* disponuntur, Pontificalis promotionis sublimitas, *nove Elec-* *tione* ipso, à quo procedit omne quod bonum est, prædestinante ac largiente conceditur. Nimicrum novit humanis rebus providentia divina succurrers, & mœrentium fletus ac gemitus in exultationem convertere; ut qui super consternabantur afflitti, postmodum appareant nimium consolati. Canentes enim sunt dicta, quæ sanctus Spiritus de templo Prophetalis cordis insonuit; Ad vesperum demorabitur fletus, & ad matutinum lætitia. Qui & iterum *Pf. 29, 6 &c.* gratias referens Deo, beneficiorum ejus magnificen- *II.* *tiam*

LXXXIX. SISINNIVS.

XC. CONSTANTINVS.

XCI. S. GREGORIVS. II.

XCII. S. GREGORIVS. III.

- A** tiam canit, & dicit; Convertisti planctum meum in gaudium mihi, confidisti faciem meum, & præcinxisti me lætitia; ut cante tibi gloria mea, & non compungar. Ipsi enim est cura de nobis, ut Vas^{*} electionis & veræ fidei monet integritas: quippe quæ sunt tristitia ad gaudia miserando perducit. Quod & nobis exiguis & peccatoribus, opem de ejus misericordia præstolantibus, dignatio cælestis exhibuit. Etenim Pontificalis memoræ [Gregorio] de præsentibus euris ad æternam requiem evocato, ut affloret humanis rebus accidere, magna nos tristiarum moles obstrinxerat, proprio dispensatore frustratos. Sed non diu in afflictione persistere consueta Dei nostri benignitas sperantes in se dereliquit: triduo enim nobis exiguis in oratione manentibus, ut omnium mentibus cælestis dignatio demonstraret, quem dignum ad successionem Apostolicæ vicis jubeat eligendum; ejus gratia suffragante & omnium animis inspirante, in uno convenientibus nobis, id est cunctis Sacerdotibus, Proceribus Ecclesiæ & universo Clero, atque Optimatibus & universa Militari præfentia, seu Civibus honestis, & cuncta generalitate Populi istius à Deo servatae Urbis, si dici est, à parvo usque ad magnum, in personam
- B** [Gregorii], Sanctissimi hujus sanctæ Apostolicæ Sedis Romanæ Ecclesiæ Presbyteri, Deo cooperante & beatorum Apostolorum annisu, concurrit atque ^{de Gregorio} consensu electio. Cujus Deo amabilis virtus tantum meruit apud omnium conscientias bonæ & pudicæ conversationis perfectio, ut nullus in ejus electione dissideret, ac nullus abesset, nullusque seipsum subtraheret: quem nempe ad hoc Apostolicæ vicis officium incomparabilis atque indeficiens Dei nostri providentia destinatum habuerat. Quomodo [enim non & humanis mentibus unanimis] consonantia conveniret in id, quod procul dubio in Dei præfentia tenebatur affixum?
- ^{In scriptis archivio,} 5 Cujus & Decretum solensiter facientes, & desideria cordium circa ejus electionem manuum subscriptionibus confirmantes, profitemur, ipsum Deo amabilem nostrum Electum, castum, pudicum, sobrium, ac benignum, & in omnibus piis operibus esse perfectum, atque orthodoxæ fidei & Sanctorum Patrum traditionis defensorem & fortissimum observatorem. Hunc omnes, ut profecto mitissimum virum, pro ejus suavissima ac bonæ voluntatis constantia, unanimiter nobis elegimus Pæstorem atque Pontificem. Unde, ob ejus piæ con-
- C** verationis integratatem, immensas Redemptori Ps. 148, 5 nostro laudes referimus, consona cum Propheta Ps. 105, 2 canentes voce: Magnus es, Domine Deus noster, & magna virtus tua. Quis enim loquetur potentias tuas, Domine, & auditas faciet omnes laudes elementarum tuarum? Quoniam vota petentium te exaudiens, pium nobis contulisti Pastorem, qui sanctam tuam universalem Ecclesiam, & cunctas Dominicæ ac rationales sibi commissas oves regere atque gubernare, te Domino Deo & Salvatore nostro protegente, valeat. Hoc vero Decretum à nobis factum subter, ut prefatū est, manibus propriis roborantes, in archivo Dominico nostræ sanctæ Romanæ Ecclesiæ, scilicet in sacro Lateranensi scriorio, pro futurorum temporum cautela, recondi fecimus, in mense [Januario] Indictione [decima quarta.]
- ^{Signatum ab omnibus,} 6 Ill. Humilis Presbyter sanctæ Romanæ Ecclesiæ, huic decreto, à nobis facto in [Gregorium] Sanctissimum Presbyterum, consensu & subscripsi. Addit autem qui non diu post talia collegisse videtur: Similiter torus Clerus, Optimates, & Milites seu Cives subscribunt. Hi autem quomodo? cum Laici essent? Profecto, ex illius temporis usu, jam ab olim durante, secundum quod Leo Magnus Epist. 89 statuerat:
- Qui præfuturus est omnibus, ab omnibus eligatur. Non ergo solius assensus præbendi causa, ferendique de DISSEVER. TAT. XVI.
- Electi probitate testimonii, sed ut vere eligerent censendi sunt convenisse, qui pari qua Clerici formula subscribebant, ut patet ex subscriptione ejusdem Decreti ad Exarchum mittendi, cui eisdem omnino verbis, primum Clerici, tum Laici subscribunt singuli, Huic Decreto à nobis facto, subscripti.
- 7 Quod autem Gregorium III hac spectent, ex Presbytero, unanimi omnium voluntate, Electum, & iis que isti laudantur virtutibus præditum, facile intelliges, si Anastasius legas, sic ejus laudes ordinentem, & modum quo Electus est desirabentem, iisdem fere quibus Decretum conceptum erat verbis: Gregorius vir mitissimus & valde sapiens, in divinis Scripturis sufficienter instrutus, Græca Latinaque lingua eruditus, Psalmos omnes per ordinem memoriter recitans, & in eorum sensibus subtilissima exercitatione limatus; lingua quoque in lectione polita exhorrator omnium bonorum operum, plebique florentissime salutaria prædicens, orthodoxæ fidei simulacrorum ac defensor fortissimus; paupertatis amator, & erga inopum provisionem, non solum mentis pietate, sed etiam studii labore solicitus; captivorum etiam redemptor, orphanis quoque ac viduis largiter necessaria tribuens. Deo favente pervenit ad factum ordinem Presbyteratus. Quem virum Romani, seu omnis populus à magno usque ad parvum, divina inspiratione permoti, subito eum, dum ejus Decessor de hoc seculo migrasset, dum ante fereretur in obsequio sui Antecessoris effet intentus, vi attollentes in Pontificatus ordinem elegerunt. Nescio quid clarius haberi posse.
- 8 Verum qui Decretum, pro formula posteris futurum, in Codicem retulit; illud signavit quasi invenit Novembris, Indictione quinti scriptum: mensem credo & Novembris annum notans quo codicem scriptit; puta DCCXXXII I. cum Editione Nam prater ipsos quibus hac applicamus, Gregorius II ne an. 737, & III, toto octavo seculo nullus Pontifex mortuus mensē Novembri est, nullus concorditer electus est, nullus etiam quinta Indictione, preter Silinium anno DCCXII, in quo tamen nihil reperias quod hic trahi posse. Simili ejusdem scriptoris licentia factum velim credere, et in consequentibus epistolis, post bujus ejusdem Gregorii III electionem scriptis, & ut paradigmatis loco serviant in codicem transcriptis, pro Presbytero legatur Archidiaconus Electus, ex voto forsitan ipsius scribentis, Archidiacono alicunde obnoxii, eique Pontificatum tali modo conferendum optantis. Quamvis enim Gregorius II F Archidiaconus ante Electionem suam fuerit, & ideo Vir & postea eruditus crediderit, illas litteras ad ipsum, non vero ad Archidiaconus successorum spectare, dum tamen illa Imperatorum simul nus pro Presbytero. plurium meminerunt (qui unicus dumtaxat Anastasius fuit cum eligerebatur iste) apparet ipsas rectius traduci ad Gregorium III, Electum quando Constantinus & Leo, pater ac filius, communiter imperabant. Ad hanc miraculum tam citæ & extraordinarie in electoribus concordia, ita quadrat Tertio; ut Secundo nulla verisimilitudine applicetur. Itaque ipsas epistolas proferamus, & loco, Ill. Archidiaconi ponamus nomen Georgii Presbyteri.
- 9 Primam, cuius causa hæc potissimum attingimus, Exarcho, iisdem quibus supra titulis, scribunt Presbyteri, Diaconi & famularis universi Clerus, Axiomatici etiam, id est, in dignitate civili constituti, seu Exercitus & Populus Romanæ urbis supplices, ipsiusque Decretum, ut supra jacet, transcribentes hoc modo: Novit humanis rebus providentia divina succurrere; iisdem quibus supra verbis, usque ad num. 5, unde sic prosequuntur atque concludunt: Cujus & Decretum solemniter facientes, & desideria cordium circa ejus electionem manuum subscriptionibus confirmantes, per barum

**DISSE-
TAT. XVI.** latores, III. sanctissimum Episcopum, III. venerabilem Presbyterum, III. Notarium Regionarium, III. ad- æque Subdiaconum Regionarium, III. & III. viros honestos, cives & de florentissimo atque felicissimo Romano Exercitu, III. Eminentissimum Contulem, seu III. & III. viros magnificos, Tribanos militia, confamulos nostros, direximus; supplicantes atque communiter impensissime exorantes, à Deo conter- vandæ præcellentia vestra confuetam bonitatem, piis votis concurrens: quia talis à nostro famulatu concorditer electus est, in quo (quantum ad homi- num scientiam respicit) nullius macula reprehensi- nis apparebit. Et ideo supplicantes quæsumus, ut, inspirante Deo celæ ejus Dominationi, nos famulos voti compotes celeriter fieri præcipiat: præsertim cum plura sint capitula, & alia ex aliis quotidie pro- creentur, quæ curæ sollicitudinem & Pontificalis fa- voris exspectant remedium. Provinciales vero curæ, vel quæcumque subinde fuit caularum utilitates, perit etiam auctoritatis censuram expectant. Propin- quantum quoque inimicorum ferocitas (quam nisi sola Dei atque Apostolorum Principis per suum Vi- carium, hoc est Romanæ urbis Pontificiem, virtus a- liquando vero flectit & morigerat hortatu) singu- lari interventu indigeret: cum hujus solius Pontifica- libus monitis, ob reverentiam Apostolorum Principis, parentiam offerant voluntariam: & quos non virtus armorum humiliat, Pontificalis increpatio em observatione inclinat.

B *ut cito ju-
beat ordina-
ri Electum,* 10 Cum hæc ita sint, iterum atque iterum impen- sius, præcelle & à Deo servate Domine, supplicamus, ut celerius, Deo operante vestrisque præcordiis in- spirante, Apostolicam Sedem de perfecta ejusdem Patris atque Pastoris nostri Ordinatione adornari præcipiat, utpote per gratiam Christi ministrum Imperialis fastigii feliciter atque fideliter perag- entes: quatenus & nos exigui tamen, desiderium no- strum maturius impleri cernentes, incessabiles Deo & Imperiali Clementia, atque eximia àe Deo placita Dominationi vestra gratiarum actiones valea- mus exolvere; & cum promoto Apostolicæ Sedis Pontifice, spirituali nostro Pastore, juges preces ef- fundere, pro vita atque incolumitate perstetique vi- toris tranquillissimorum atque Christianorum Do- minorum nostrorum [Constantini] & [Leonis] magnorum, viatorum, Imperatorum; ut Regalibus eorum virtutibus omnipotens Deus inhiplices concedat victorias, & de subiectione omnium gen- tium Christianam rempublicam faciat triumphare; deque restituta plenus Romani Imperii præfca de- votione latitudinem cordis impertiat. Scimus enim, quod oratio ejus, quem ad Pontificalis dignitatem culmen Dei nutu eligimus, divinam omnipotentiam suis precibus flectet & complacabit, & optatæ felici- tatis incrementa Romano Imperio præparabit, ve- stramque à Deo custodiendam Potestatem ad di- spensationem hujus servilis Italicae Provinciæ, no- strumque omnium famulorum præsidium & subven- tum, longævis armorum actis conservabit.

C *pro Imper-
atoribus
& ipso ora-
tum,* 11 Hinc sequebantur Clericorum & Laicorum sub- scriptiones ut in Decreto, nihil differente uirorumque for- mula. In quibus forsitan mirabitur aliquis quod cum sermo- sis de Constantino Copronymo, ejusque filio, Iconomachis; Romani, qui sub Gregorio II. recens (ut presumitur) defuncto, fuerant maxime animati contra illos & subnixi Pentapolensi ac Venetiarum exercitibus, propter illorum barefim contra Exarchum suum Paulum insurgentibus, cum omni Italia (sicut narrat Anastasius) consilium inierant, ut sibi eligerent Imperatorem & Constantinopolim ducerent; fecissentque nisi compescuisse tale consilium Pontifex, sperans conversionem Principis: mi- rabitur quis, inquam, quomodo zelo filii pro Ecclesia &

fide orthodoxa, tam honoris nunc compellent, turn impensis Præcipes, tum ipsorum Exarchum nihil illis me- dia tamen liorem, seque iisdem tam humiliter subjiciant. Civilis patienter scilicet urbanitas hæc fuerunt officia, a quibus ne quidem toleratis: post celebratam sub Gregorio III contra Iconomachos Syn- odum cessatum est: dum etiam hic aequo ac Prædecessor suis, misericordia commonitoris fatigebat, si qua via rueret in exitum Præcipes revocare posset, & conculca- tam ab iis sacrarum imaginum venerationem restituere. His porro cum nihil proficeretur, & præalentibus ubique Longobardis Exarchi Eu'ychii penitus eviliusset aucto- ritas; contempta ea prius fuit, in electo post Gregorii obitum Zacharia consecrando statim ac Dominica illuxit, absque ullo ad Exarchum recursu. Et hæc est causa cur nullo modo posset præcedens Epistola trahi ad Zachariæ Ordinationem, quamvis hunc ab eo opere effecto laudet An- astasius, quod sibi de Electo Gregorio promiserant Ro- mani, quodque hic magnanimitter conatus fuerat, reducen- dis ad officium Longobardis immortuus.

D 12 Sed redeo ad Gregorii III Electores, qui dum Ex- archo sribentes optant ut sibi Deus, noviter Electi Ponti- quis optant fiscis precibus exoratus, de restituta plenus Romani modeſta cor- Imperii præfca devotione latitudinem impertiat, satis

indican aliquid in ea collapsum à se lugeri: tanto autem

submisus sibi agendum censuerunt, quanto minus aquas aures precibus suis praebendas sciebant. Quapropter super

eadem causa etiam ad Archiepiscopum Ravennæ (Joannes hic erat, zelo Catholica religionis satis fervens) scripsierunt Archipresbyter, Archidiacus & Primicerius No- tariorum, servantes locum Apostolicæ Sedis, ab ipsis

Decreti sui verbis ita exordientes. Inter cetera, quæ um- mæ Divinitatis consilio disponuntur, Pontificalis promotionis sublimitas, ab ipso, à quo procedit

onne bonum, prædestinante ac largiente concedi- tur. Quod quia ita dubium non est, sanctæ & pa- ternæ Beatitudini vestra indicare curavimus, quod

Pontificalis memorie Domino [Gregorio] de præ- sentibus curis ad æternam requiem evocato, confue- ta Dei benignitas tristitiarum molem, quæ nos de

præteriti dispensatoris frustratu ad paululum ob- strinxerat, abtersit atque inlinivit. Etenim ne diu

iustus afflictionis nos sauciaret, providum ac Deo placitum Apostolicæ vicis successorem condonare dignata est. In unum quippe post triodium, ut moris est, convenientibus nobis... in personam ama- toris vestri ac oratoris, Domini [Gregorii] sanctissimi

[Presbyteri], electionis vota contulimus: in cuius

Deo debita electionis [successu] nullus, gratia sancti Spiritus illustrante, defuit, sed omnipotens vota concor- diter convenerunt: inque ejus Sanctitatis personâ decreta solenniter facientes, per harum portidores Sanctissimum Episcopum III. &c. ... ad præcelsi & à Deo servati filii vestri Exarchi vestigia demanda- vimus; impensis obsecrantes, ut celerius, Deo hu- jus animam inspirante, hanc Apostolorum Principis Sedem (præsertim pro diversis imminentibus, & ad subuentum Provinciæ exigentibus, simul & ad Im- periale servitium respicientibus) de perfecta Ordina- natione Electi Apostolicam Sedem adornet: quatenus insit in Apostolicæ Sedis specula, qui & Christi regat Ecclesiam, gregemque rationabilium salubri- ter dispensem ovium, & pro stabilitate à Deo decreti Romani Imperii, longæaque lospitate ac temporua prosperitate prædicti eximii Domini Exarchi indesi- nenti pree exoret.

E 13 Elabora itaque quæsumus, sanctissime ac be- tissime Pater, ut cum harum portitoribus, venerato- bus & filiis vestris, apud præfatum Dominum Ex- archum impigris intervenias; vicem gratiæ propriæ beato Petro factori tuo reddens, totique nisibus im- minens, ut operatæ Ordinationis, Deo jubente, acce- leretur negotium, quatenus de Particularibus paternæ

*Rogatur et-
iam Ravenna-
na Episco-
pus,*

F
*(cui simili-
ter mors &
electio indi-
cantur)*

*ut Legatis
apud Exar-
chii faveat.*

A vestræ Beatitudinis administris, & hæc Apostolica lætitur & exultet Ecclesia, & nos gratiarum actiones agamus, & caritas denominati Domini nostri Electi futurique Apostoli Pontificis opulentius erga vestram Præsularem Sanctitatem dilatetur. **H**is adjiciuntur etiam ad Judices Ravennæ singulos eisdem formulæ insertæ litteræ, cum inscriptione, Dominō ex inen-
tissimo & nobis in Christo Fratri, Ill. Consuli, aliaeque inscriptæ. **D**ilectissimo Fratri Ill. Presbytero & Apocrisiario; ut sollicitudinis in re tanti momenti apparet exuberantia, qua simul etiam disceremus, nihil à Constantinopoli minus habuisse Ravennam, quantum quidem ex parte Sedi Romana attinebat, qui ibi suum etiam Apocrisiarium tenebat; idque jam tanto opportunius ad conservandos fideles, Exarchatus subditos, in fide orthodoxa, quanto id jam minus licebat Constantiopolis, absolutum istuc dominatum tenente heresi. Litterarum ad Consules sigillatim singulos, sed eodem exemplo datarum, hic tenor erat.

*Consules
Ravennæ-
tes,*

B 14. Si benefacta peculiaribus impensa negotiis digna minime vicissitudine defraudantur, nullus profecto est qui dubitet, quin ea quæ pio intuitu peraguntur, æternæ vita remuneratione rependantur. Quæcum ita sint, licet inclitæ Eminentia vestræ propositum documentis pluribus agnoscamus, totis nisibus spirituali Matri huic sacro-fanctæ Apostolicæ Dei Ecclesiæ utilitatibus ad concurrendum suffragari; fraterna tamen dulcedine hortari atque posse congruum duximus, ut convenientibus harum portitoribus Ill. & Ill. quos cum decretalibus paginis & cum impensa supplicatione, pro celeri promotione oratoris vestri ac amatoris Domini nostri [Gregorii Presbyteri] & Electi, apud præcelsum & à Deo servatum Dominum Exarchum destinavimus, cum eis conveniat, & ad precanum de optatis apud prænominatum Dominum Exarchum subveniat. Ut cum effectu, Deo propitio, eis qui missi sunt remenantibus, & de vestra à Deo servata Eminentia bonitate præfato Domino nostro Electro nuntiantibus, non solum affectiorem ejus Sanctitatem erga Eminentiam vestram efficiant, verum & boni ministerii merces atque vicissitudo ab ipso Apostolorum Principe, cui specialiter concurredit, & in praesenti vita multiplicetur, & in regnis cœlestibus rependatur.

15. Apocrisiarium quod attinet, fuerat ille quidem, aque ac Exarchis, statim atque obierat Pontifex, per expeditos publici cursus ministros monitus de re tota; fortassis etiam fama præcurrente personam Electi cognoverat (neq; enim solennis tot personarum illustrium Legatio ita celebriter expediti & profici poterat, ut non infumerentur ei dua saltem hebdomada, ex diebus xxxu quos inter unius Gregorii mortem & alterius ordinationem scimus intercessisse) conveniens tamen erat ad ipsum quoque aliquid litterarum ferri. Tales ergo, breviori quam potuit fieri forma, ad eumdem ab iisdem data & inveniuntur: Dudum dilectissimam Fraternitatem vestram obitum sanctæ memorie Domni [Gregorii] Pontificis agnovisse satis scimus: cui post transiit, ut moris est, die tertia convenientibus nobis, id est Clero, Axiomaticis etiam, & generali Militiæ ac civium Universitate, in personam Domini [Gregorii] tanquam [Presbyteri] Dei gratia suffragante, electionis vota contulisse nos, indicamus. Cujus & solenne Decretum facientes, subscriptione omnium roboratum, apud eximium & à Deo servatum Dominum Exarchum, per harum portatores Ill. & Ill. direximus: cum quibus

*& S. R. E.
Apocrisi-
arius RA-
venna.*

dilectissima Fraternitas vestra conveniat, & pro celeri DISSEB-
promotione Pontificalis Ordinationis deposcenda, TAT. XVI.
apud devonimatum Dominum Exarchum interve-
niat: ut valeant ii qui missi sunt, Christo comite,
cum eff. Et ad nos repedare; & de prosperis nuntiis
Apostolicam Christi Ecclesiam omniumque nostro-
rum animos magnanimittere relevate.

16. *Vinam nunc extare vel inventari aliquando for-*
mula iussionis, qua Electum ordinari Exarchus præcepit; *Sic impe-*
au: alicujus earum qua Constantinopoli mittebantur, sive, *trata iuf-*
quando illa inde expectanda erat! Ea dum adhuc queritur,
relegat qui volet Athalaïci Gotthorum Regis rescrip-
tum, supra propositum ad Pontificatum Joannis I: quod *tamen non est mandatum de Felice successore ordinando,*
sed congratulatio de eodem feliciter ordinato, & per hoc
reddita spe concordia ac pacis. Nunc beneficium Holste-
nianum absolvamus, explicato ex formulæ iisdem rito Or-
ditionis Pontificalis, post allatum iussionem exoptaram:
qui talis describitur. Piallunt secundum consuetudi-
nam. Procedit Electus de Secretario cum cereo sta. ordinatur
ritu septem, (credo ad significanda septem spiritus dona *ritu confue-*
Electo mox conferenda) & venit ad Confessionem S.
Petri. Tunc Episcopus Albanensis dat Orationem
primam (fuit hic in ordinatione Gregorii III vero simili-
ter Andreas, pro anno DCCXXI subscriptus Romana Syn-
odo; vel Tiberius, notus anno DCCXXXII) deinde E-
piscopus Portuerus (puta Georgius, prænominati And-
rea in subscribendo sibi) dat orationem secundam.
Postmodum adducunt Euangelia & aperiuntur, &
tenentur super caput Electi à Diaconibus. Tunc
Episcopus Ostiensis (fortassis Theodorus dictus, & à tribus *E.* *apud Vgellum notus ex actis synodalibus pro anno DCC. pscopis,*
xxxv) consecrat eum Pontificem. Post hæc Archi-
diaconus annectit ei Pallium: deinde ait ad
Sedem, & dat Pacem omnibus Sacerdotibus, & dicit,
Gloria in excelsis Deo.

17. Servant bodiedum omnes iisdem ritus, sed multipli-
citer aucti; de quibus vide Commemoria nostra in opus
Iacobi Cardinalis S. Georgii ad Velum aureum, lib. 2 de
Coronatione Bonifacii VIII, facta sub finem seculi XIX,
post vitam S. Calestini Papæ V, ab eodem Iacobo versibus
constrictam, die xii Maji. Predictas vero tres Orationes
ex Pontificali, Venetiis sub annum MDLXI excuso, accipe.

1. Deus qui adesse non designaris, ubicumque *tres super*
devota mente invocaris; adesto quæcumus invocatione *eum Ora-*
nibus nostris & huic famulo tuo N. quem ad cul-*tiones recti-*
men Apostolicum commune judicium tuæ plebis *tantibus.*

2. Supplicationibus nostris, omnipotens Deus,
efficiens confuetæ pietatis impende, & gratia Spir-
itus sancti famulum tuum N. perfundet ut qui in ca-
pite Ecclesiæ universitatis ministro, con-
stituitur, tuæ virtutis soliditate roboretur.

3. Deus qui Apostolum tuum Petrum inter ce-
teros Apostolos primatum tenere voluisti, eique
universæ Christianitatis molem super humeros im-
posuisti; respice quæcumus propitijs hunc famulum
tuum N. quem de humili cathedra violenter subli-
matum, in thronum ejusdem Apostolorum Principis
sublimamus: ut siue profectibus tantæ dignitatis
augetur, ita virtutum meritis cumuletur: quatenus
Ecclesiasticæ universitatis onus, te adjuvante, digne-
ferat; & à te, qui es beatitudo tuorum, vicem me-
ritam recipiat. Per Christum Dominum nostrum.
Amen.

XCII S. GREGORIUS III.

*Ab an. 731,
ad 741, an.
10. m. 8,
dies 20.*

REGORIVS, S. R. E. Presbyter, natione Syrus, ex patre Joanne, electus ante XIIII Februarii anni DCCXXXI, & ordinatus XXII ejusdem feria quidem v, sed festo Cathedræ S. Petri idonea huic actui: fuit temporibus Leonis I sauri & Constantini Copronymi Imperatorum annos x, menses XI, dies XX: obiit x Novembris anni DCCXL, sepultus in Basilica B. Petri XXIIII ejusdem mensis, quando colitur: & cessavit Episcopatus dies XI.

*Ratio tem-
poris.*

Pleraque Anastasii exemplaria eosdem dies XX Pontificatus habent, prater annos ac menses, ubique se re concorditer numeratos; & nonnulla, Interponiti dies dumtaxat quatuor, quos Codices duo, Thuanus ac Mazarinianus, octo faciunt: qui aptius nos ducunt ad sequentem Pontificatum; quam dies XI, aut alias quiscumque aliorum numerus.

2 Baronius, à XIX Februarii exorsu hunc Pontificatum, eumque extendens usque in XXII Novembris fuisse annorum x, menses IX, dies XI: & hic numerus in Barberino Codice invenitur, ceteris omnibus repugnabiles.

3 Ad hujus Gregorii res gestas pertinet, quod Romanus Presbyter habet in descriptione Basiliæ Vaticanae. In Altare S. Gabinii eri-

choro Canonicorum est altare seu porticus oratorium B. Mariæ matris D. N. Iesu Christi, in quo oratorio beatæ recordationis Gregorius Papa III recondidit . . . Reliquias . . . inter quas, ut à nostris majoribus accepimus, recondidit corpus S. Gabinii Presbyteri, cuius altare mansit ibidem usque ad nostra tempora. Nam tempore D. Eugenii Papæ III quando ejus præceptor erexit istud altare ibi, duo altaria ibi erant: altare videlicet S. Gabinii, ad quod Sardinia & Corsica tributum annualiter mitrebant; & altare B. Mariæ semper Virginis, quod prænomiatus Gregorius Papa III fecerat & consecraverat.

4 Deinde de sepultura ejusdem sic loquitur idem Romanus Canonicus: Hic igitur summus Papa Gregorius III, requiecit in loco illo, ubi nunc felicis recordationis B. Eugenius Papa III requiecit: ubi etiam

ad honorem ejusdem Gregorii Papæ fuit eretus ar-
eus, optimo musibō depictus. & permanxit arēus ille
usque ad tempora Domini Eugenii III Papæ: de quo
habemus in Epitaphio ejusdem Gregorii hunc versū:

Tertius hic Papa GREGORIVS est tumulatus.

Requiecit etiam in eodem sepulcro, ut audivimus,
Petrus, Diaconus B. Gregorii II Papæ, ad quem fecit
librum Dialogorum.

5 In Breviario Romano veteri, quod habemus Venetiis
excusum anno MDXXII, inter prolegomena, numquam (at
ego quidem censeo) Roma probata, invenitus quadam satis

*E
Affixa ei
Indulgen-
tie.*

devota Oratio ad Christum crucifixum, sub hujusmodi Rubrica. Scribitur quod Gregorius III dedit devote dicentibus, post Corporis Christi elevationem, vel alicubi eoram Crucifixi effigie, sequentem Orationem, tot annos Indulgenteriorum, quot fuerunt vulnera in corpore Christi, ad instantiam Reginæ Angliae. Et Sextus Papa IV scribitur anno MCCCCXIIII die XI Julii, Pontificatus iei 11, istam Orationem multum privilegiasse. Aliquis forsitan, excusare hac ro-
lens, diceret, errorem irrexisse in numero Nominis, & pro Gregorio III accipendum XIIII, annis LXII dumtaxat seniorem Sixto IV. Sed hunc ostendens ab ea largitate, que in eodem Breviario plane enormis ei tribuitur, tantum absuisse, ut intra quinque ac septem annos Indulgentia fere se continuerit, etiam in gravissimis occasionibus: quomodo igitur potuisse approbasse & multum privilegiasse sive au-
xisse illam indefiniti numeri remissionem, Gregorio cui-
cumque adscriptam?

XCIII S. ZACHARIAS.

*Ab an 741
ad 752, an.
10. m. 3,
dies 14.*

ZACHARIAS, natione Græcus, ex patre Polychronio, ordinatus tempore Constantini Copronymi & Leonis filii ejus anno DCCXL, die XI Novembris in Dominica, sedit annos x, menses III, dies XI, defunctus anno Bissextili DCCLII, Indictione V, die III Martii; sepultus in Basilica S. Petri xu ejusdem mensis, quando etiam colitur: & cessavit Episcopatus dies XI.

*Ratio tem-
poris.*

Dies XIII Pontificatus habent pleraque Anastasii exemplaria, que sequi malamus, quam ubi dies XX vel nulli habentur. Pro diebus autem Interponiticii, mortem Zachariæ secuti, qui pasim XI numerantur, scribo xu, quia sic commodissime ducor ad sequentem Pontificatum, & facilime convertuntur XI ac u.

2 Baronius, octavo die ab obitu Gregorii III ordinatum Zachariam existimans, adeoque in ejus calculo die VI Decembrii, cum eodem quem nos designamus annorum ac mensium, sed dierum dumtaxat x numero, pervenit usque ad xu Martii, quem nos tenemus non mortualem, sed sepulcralem diem (uti ab Anastasio appellatur) fuisse.

3 Extant hujus Pontificis indubitables sincera & integra epistola plures ad S. Bonifacium Moguntinensem Episcopum, ex quarum stylo optime quia judicabit, solitum fuisse,

eius ad quem scribatur nomine suum postponere, tem-
pus autem data epistola uno eodemque modo signare, hoc Discremen-
tum videlicet: Reverentissimo & sanctissimo Fratri Bonifa-
cio Coepiscopo Zacharias servus servorum Dei . . . Epistolarum
Dara Kal. Aprilis, imperante Domino piissimo Au-
gusto Constantino à Deo coronato magno Impera-
tore anno XXIIII, Imperii ejus anno XI Indictione XI,
uti legitur sub Epistola I, & sic consequenter sub aliis pro-
ratione data. Pauca quadam, in quibus preponitur nomen,
plerumque etiam mutila sunt in formula data, aut ea ca-
rent, ut appareat collectores vel transcriptores suo istuc libitu
variasi aliquid, neque ex talibus credibile fiat variasi
aliquando Zachariam, & nomen suum primo loco posuisse.
Hoc tamen sit in duplice Bulla, que sub ejus nomine habe-
tur in Bullario Casinensi, Omnibus Ecclesiæ Catholicæ
filii,

XCIII. S. ZACHARIAS I.

XCIV. STEPHANVS II.

XCV. S. PAVLVS I.

XCVI. STEPHANVS III.

A filii, & Omibus in Christi languine redemptis: subnotantur autem amba modo tunc prorsus insolito sic: Scriptum per manus Leonis Notarii Regionarii atque sciniarii S.R. E. in mense Februarii, per Indictionem subscriptam x, & mensie Januario per Indictionem subscriptam I. Quantamcumque igitur veritas tam praeseferant que in Casinensi Archivo monstrantur originalia, agre fidem facient eorum, qua istuc afferuntur, historiam Casinensem spectantia, de Dedicatione ecclesiae per ipsummet Pontificem facta, inspectis corporibus SS. Benedicti & Scholastica, ac festivitatibus eorumdem aliorumque ibi tunc institutis. Mirum est autem quomodo Angelus de Nuce afferat, primum Privilegium datum esse A quin, cum id in ipso non legatur: qui autem legerit Vitam Zacharia apud Anastasiū prima eus acta per x & xi Indictionem, & credet quod ordinatus sit xxii Februarii ejusdem Indictionis x; multo magis laborabit ut credat, statim à sua Ordinatione excurrisse in Campaniam, & ante finem mensis ea egisse quorum Bulla meminit, quando ei in Piceno, Umbria & Toscana tandem negotii fuit cum Rege Longobardorum ejusque Ducibus, in ipsis sui Pontificatus initiis prosequenti ea que fuerat ante Electionem exorsus, momenti longe gravissimi omnia, pro recuperatione tot oppidorū, Ecclesia Romanae reparatorum.

B

Eidem per scripta Canonizatio S. Kiliani & sociorum, 4 Lucas Castellinus, in opere de certitudine gloria Sanctorum Canonizatorum, datus sub finem Catalogum eorumdem. Præludio 3, Ritum solennis Canonizationis, quo, licet aucto, utitur Ecclesia Romana, non contentus ex vulgato errore plurium, recipientium pro vera epistolam adscriptā S. Luidgero de Canonizatione S. Suiberti, banc imputasse Leoni III; multo etiam antiquorem illum conatur ostendere. Quia, inquit, S. Burcardus Herbipolensis Episcopus, qui sedere coepit anno DCCL, anno sequenti impetravit à Summo Pontifice Zacharia canonizationē B. Kiliani Episcopi, & Colomani Presbyteri, & Totoniani Diaconi, qui pro justitia sanguinem feliciter fuderunt anno DCLXXXIIII. Sed in libris de Vita S. Burcardi quos allegat, nulla Canonizationis alicuius petita aut impetrata fit mentio; solum dicitur Pontifex, locum sepulture eorum, quem intellexerat continuis coruscare miraculis, dignum censuisse quem Episcopali dignitate ornaret. Qualis autem & à quibus sit facta eorumdem Canonizatio indicant in Epitaphio eorum hi versus, rudi minerva sic descripsi:

Septingenteno quinquagesimoque secundo

A Bonifacio, Burkardo consociato,

Hi sunt sublati, rite quoque canonizati.

Illa auctor seculi XI aut XII, usitata quidem evo suo

phras canonizatos dicit, sed non ab ultiis quam à sanctis ZACHARIIS duabus Episcopis Bonifacio Moguntino & Butchardo RIAS. Wirtzeburgensi; idque per elevationem corporis de tumulo, ad quam epus tunc fuisse licentia Romani Pontificis gratis presumetur: nec alia ejus temporis Canonizatio fuit, immo neque sequentis etiam post annum millesimum, quando tamen iam incepserat Sedes Apostolica pro talibus consuli, ut infra videbimus.

5 Nihilo plus facere ad intentum Castellini potest praeterea Caanonizatio Trudperi Martyris, ex tumula S. Ruperti Episcopi Ratopolitanis, accepta ex hujus historia apud Canisium, tamquam facta anno DCCLXX a Stephano Papa III, qui Baronio dicitur IV. Quam enim fabulosa tota ea historia sit, & indigna in aliquam confederationem venire, ostendi ad xxvii Martii, inter prima mea hujus studii conamina, sub nomine Bollandi laudata à D. Phæbæo Tharsensi Archiepiscopo, in quadam tractatu M. cuius pars transcribitur post Acta Canonizationis SS. Petri de Alcantara & Maria Magdalene de Pazzu Roma edita pag. 357. Qui tamen D. Phæbæus, nostra auctoritate Castellinum refutans, ejusque Catalogum (revera plurimis erroribus plenum) haud magni faciens, recipit Canonizatiōnem S. Suiberti prænotatam, quæ etiam hanc non refutasset Bollandus, in codem Martio ad S. Swiberti vitam die XXVII

§ 7, & 8 prævi Commentarii, vere ab ipso elaborati. Excusabilior hic fuit summus Bollandi estimator Alexander S. Swiberti Leo VII, qui pro Canonizatione S. Thomas de Villa-nova, à se n. 3. facienda anno MDCLVIII (utique decennio citius quam mensis iste, Bollando ipsoque jam mortuus, Clementi IX dedicatus publicaretur) perorans in Consistorio semipublico ad Cardinales & Episcopos, afferunt (sic ut idem Phæbæus restatur pag. 340) Primam Canonizationem majori cum solennitate peractam fuisse à Leone III, instantibus Carolo Magno & Hildebaldo Archiepiscopo Colonensi, salutis anno DCCCIII, præviis Misericordiis solenniis per præfatum Archiepiscopum peractis, ac narratione eorum quæ de vita & miraculis beati Swiberti eorum expresa fuerant, pronuntiatione Pontificis, & subsecutis cantu Hymni Te Deum laudamus, & elatione corporis Canonizati. Evidem nihil dubito, quin si Epistolam, unde hac sumpta apud alios invenerat sapientissimus Pontifex, ipse postea legere potuisse ut est à Bollando, examinata, optavisset ista numquam à se dicta; haud tamen credidisset, refutatione istu quidquam detractum sue Pontificia auctoritati: neque enim bac uti se putabat, cum in argomento pure historicō ea protulit, quæ plurimi ante ipsum alii in tali occasione.

E

STEPHANVS ELECTVS.

STEPHANVS Presbyter anno DCLII, die vi Martii electus à cuncto populo, & in Patriarchium Lateranense immisus Feria II post Dominicam II Quadragesimæ, ibi biduo mansit tertio autem postquam à suo surgeret: somno, & sedens familiares causas disponeret, subito dum federet alienatus obmutuit, & sequenti die defunctus est, Feria vi, id est x Martii.

Hactenus Anastasius, Stephanum hunc, utpote numquam ordinatum, inter Pontifices non numerans; sicut nec alius quisquam ante Baronium. Primus hic ceteros ejusdem nominis uno deinceps gradu submovit, & quem alii omnes appellant Secundum, ipse facit Tertium & sic consequenter. Moris quidem erat Electum statim à sua electione induci in possessionem Patriarchii, prout ex Vita Stephanii III & Benedicti III ab Anastasio descripsi liquet: sed quod is non prius esset aut vocaretur Ponti-

fex quam ordinaretur, liquet ex electione Archipresbyteri Petri post mortem Joannis V, quæ sine dubio le quia namgitima fuit, quippe à Clero præcipue pendens neque quam fuit per militarem tumultum irritabilis. Nusquam tamen ille ordinatus inter Pontifices numeratur, quia scilicet numquam processum est ad ejus Ordinationem. Similiter nec ad Stephani Presbyteri Ordinationem processum esse ex Anastasio intelligitur; non debet igitur numerum Pontificum augere.

XCIV STEPHANVS II.

*Ab an. 752
ad 757.
an. 5, d. 28.*

STEPHANVS, S. R. E. Diaconus, natione Romanus, ex patre Constantino, tempore Copronymi & Leonis, anno DCCLII electus ante xu Martii, ordinatus xiiii ejusdem, in Dominica iv Quadragesimæ, sedit annos u, dies xxiiii; mortuus anno DCCLII die xii Aprilis; sepultus ad S. Petrum xxii ejusdem: & cessavit Episcopatus mensem i, dies u.

UNICUS Freherianus Codex dñes Pontificatus habet xxiiii, a iis unum minus scribentibus: unicum tamen illum sequimur, quia apte dicit ad sequentis Pontificatus exordium, compositus cum altero Freheriano & Thuano Ms. mensem unum, dies u Inter pontificio assignantibus, ubi alii codices solum habent dies xxxii.

BARONII cal-
culus. 2 Baronius, ejus Episcopatum cum die sepultura xxii Aprilis terminans, nec plures quam nos annos ac dies numerans, supponit fuisse electum die xxx Martii, cum alter ille Stephanus ex ipsius calculo & opinione factus esset

BPontifex die xxii ejusdem; existimatque propter brevitatem temporis, quo sedit, dumtaxat factum esse, ut à pluribus dimitteretur in serie Romanorum Pontificum. Dicere debuisset ab omnibus, aut alias nominare qui illum in ea collocarunt; exempla etiam querere aliorum ex simili causa dimissorum; nec enim desunt quibus pau-

cissimorum dierum Pontificatus fuit, quorum tamen neminem prateritum scimus.

3 Illius porro, quem nos cum tota antiquitate Secundū, Epitaphiis non Tertiu vocamus, Stephani Epitaphium est, non autem alterius prius Electi, quod Romanus Canonicus in Vaticana Basilia descriptione refert sic scriptum.

Subjaceret hic STEPHANUS, Romanus Papa, SECUNDUS.

Inter pontificis post ejus mortem dies solum xxxii numerant *Sedis vac.*
d. 35.
varia Anastasi exemplaria & cum iis Ms. nostrum, melius xxxii scripsissent, & sic distincte habet Ms. Barberinianum mensem i, dies u. Hi enim ad Dominicam ducunt. Causa tam longi prater necessitatem ullam Inter pontifici, schisma fuisse dicam, ab iis conflatum, qui, agrotante adhuc Stephano, secessionem fecerant cum Theophylacto S. R. E. Archidiacono. Hi tamen, aliorum numero & constantia vieti, dissipati sunt denique, sicut Anastasius narrat; ac tum primum videtur ad Electionem processum esse.

E

XCV S. PAVLVS.

*Ab an. 757
ad 767,
an. 10, m. 1.*

AVLVS, S. R. E. Diaconus, frater Stephani Papæ II, natione Romanus, ex patre Constantino, anno DCCLII, electus ante xxii Aprilis, ordinatus xxii Maii, tempore Copronymi & Leonis, in Dominica post Ascensionem; sedit annos x, mensem i, mortuus xxii Junii, anno DCCLXII: translatus ab ecclesia S. Pauli ubi obierat ad basilicam S. Petri mense Septembri, colitur nunc

xxiiii Junii: & cessavit Episcopatus anno i, mense i, diebus xii.

Dies mor-
tis. 1 Baronius, qui ordinationem Pauli contulit in diem xxiiii Maii, quia volebat ejus mortem in xxiiii Junii culus,

C differre: videns illum à Petro de Natalibus inter Sanctos numeratum, quasi sepultum uix Kalend. Februarii, videtur existimasse, quod ex quadam hallucinatione Petri bodiernus sumptus sit mensis Januarius loco Junii: & sic absque 28 Junii. Paulum inscripsit bodierno Romano Martyrologio.

2 Porro trium fere mensium spatio ejus funus inhumatum permanuisse scribit Anastasius, adeoque facta fuerit Translatio mense Septembri; post quam miraculis eum claruisse scribit Petrus de Natalibus lib. 3 cap. 30: eravat autem quando credidit xxiiii Ianuarii, primo sepulcrum illum fuisse in S. Pauli Errandi occasionem dedere antiqua nonnulla Martyrologia, quibus adscriptum est ejus nomen tali die: sed error convincitur ex Anastasio. Potuit autem talis cultus occasionem habuisse; quia cibrescentibus miraculis ad sepulcrum (de quibus tamen alibi nihil legi) & sedatis tumultibus, successor ejus Stephanus III, tali die celebraverit ejus exequias, eatenus neglectas. Qui enim Translationem Sepulcrumq; curaverant omnes Romani cives & aliae nationes, quamvis cum Psalmodie honore id fecerint, officia tamen Cleri tum vel maxime tumultuantis explere non potuerant. Fuerat autem collocatum corpus juxta altare B. Mariæ, ubi illud jacere scribit Romanus Presbyter; qui antea de ipso B. Maria oratorio, per Paulum extructo, agens, super ejus sepulcrum scripta ait hac verba: Hic requiescit Paulus Papa. Ita ille sub Eugenio III, id est, circa annum MCL opus illud suum con-

texens; quod habemus tempore Innocentii X annotationibus Pauli de Angelis illustratum, ac dicitur novo titulo descriptio Basilicæ Vaticanae veteris & novæ

3 Baronius, qui ordinationem Pauli contulit in diem xxiiii Maii, quia volebat ejus mortem in xxiiii Junii culus, differre: videns illum à Petro de Natalibus inter Sanctos numeratum, quasi sepultum uix Kalend. Februarii, videtur existimasse, quod ex quadam hallucinatione Petri bodiernus sumptus sit mensis Januarius loco Junii: & sic absque 28 Junii. Paulum inscripsit bodierno Romano Martyrologio.

4 Scripsit hic Paulus varias ad varios epistolæ, quarum decem in Collectione Conciliorum omni temporis nota carent; duæ, eo ipso quod illam habeant, sed diversam à vera, tota reddiuntur suspecta de suppositione; scilicet Privilegium expeditum in favorem Ecclesiæ Ravennatenſis, cuius subiectio-
Quadam
Pauli episto-
la suspecta
ni restitutur S. Hilari Galeatense monasterium, Non. Fe-
br. Imp. Domno Piiss. Augusto Constantino à Dœo
coronato Imperatore an. XL & Pacis (imo P. C. id est
post Consulatum) ejus anno XX, sed & Leone ma-
jore Imp. ejus filio anno XI Ind. XI; alterum scriptum
Leontio seu Leontio Abbatii monasterii SS. Stephani atq;
Silvestri, quod se fundasse Papa dicit, Datum iu Novas
Junii, Imperante Domino Constantino Augusto, à
Dœo coronato magno Imperatore, anno XI, ex quo
cum patre regnare coepit, & post Consulatum ejus an-
no XXI, Indictione XIV. Etenim Indictiones istae no-
tant annos DCCLIX & DCCLXI: & cum his annis fe-
re concurredit duplex Constantini Copronymi era: sed
Paulus

A Paulus biennio antequam prior, & quadriennio ante quam posterior Bulla data scribitur, è vivis abierat. Quod si di xeris litteras quidem sinceras esse, sed numeros Indictionis vitiatos à transribentibus, nolim porro contendere: teque ad Mabillonum remittens, solum moneo meam circa ta-

lia censuram non ultra se extendere, quam ut sic cor **PPAULUS** ruptas Bullas nemo citra cantelam recipiat; maxime si justa supposito sit, non casu sed de industria corruptionem factam studiosa aliquis chronotactici characteris emisio- ne vel additione.

CONSTANTINVS II PSEVDO-PAPA.

Nepesini Ducus filius, ex Laico Pseudo pontifex, vitio ordinatus anno **Ab an. 767
ad 768, an.
1. men. 1,
dies 2,** Junii in Dominica, sedit annum 1, mensem 1, dies 11; expulsus xxix Julii, anno **768** Ponficalibus exutus ui Augusti, & post aliquantos dies excæcatus.

Constanti hæc omnia ex Anastasio, & simul appetit quod schismæ hoc non fuerit tale, quale Cononis Electionem præcepit, quando Petrum Archipresbyterum Clerus; Exercitus vero Theodorum Presbyterum volebat Pontificem; aut quale mox secutum fuit, discordante inter se Clero, utrum Paschalis Archidiaconus, an Archipresbyter Theodorus esset ordinandus; nec denique quale nuper extiterat, divisus contra alterutrum factionibus, quarum alia pro Paulo stabant, alia pro Theophylacto Archidiacono (Hæc enim turbæ, quia non profecerunt ad schismatricam Ordinationem, vix debent schismatis nomine appellari) sed fuisse verum ac perfectum schisma, propter violentam Ordinationem Pseudo-pape Constantini, factam proxima post Pauli mortem Dominica, uti testatur Anastasius.

Dominicam expectavisse **Estatim schis-
maticæ ordi-
nandus.** **B** Hæc porro Dominicæ expectatio, in tam præcipiti violencia, fundamentum Chronologiae hujus nostræ solidissime confirmat. Sequitur autem mox novum ad idem stabilendum exemplum, post Constantini expulsionem. Cum enim alia die Dominicæ Waldipertus Presbyter, aliquantos Romanos congregans, Philippum Presbyterum Papam acclamandum curasset; electionemque hanc irritam fecissent alii, eadem die, expulso Philippo; & Stephanum tituli S. Cæciliæ Presbyterum rite curavissent eligendum; non ordinarunt eum sequenti die aut alia feria, sed totam hebdomadam expectaverunt, ne quid non rite ageretur:

Sicque alia die Dominicæ antedictus beatissimus Stephanus consecrationem accepit Pontificatus, ut scribit Anastasius.

3 Placuit ei, quem Anastasius secutus est, Auctori, pro Interponitatem vacantis Sedis notare annum 1, mensem 1, qui fieri ratio- bus scilicet Sedem tenuit in crux Pseudo-papa, neglectis diebus que inter mortem Pauli & schismatricam Constantini Ordinationem; nec non inter ejectionem hujus, & canoniam Ordinationem Stephani III intercesserunt: & hoc in omnibus Anastasi exemplaribus nec non in Ms. nostro invenitur observatum. Interim ex ipsomet Anastasio appareat dierum à nobis additorum ratio, qui simul sumpti fuerunt dies xxi.

4 Expulso autem seu fuga dil. ipso Constantino xxix Iulii, sequenti mor Dominica eademque ultima dicti mensis die, seditionis aliquot ablatum ex S. Vito monasterio Philippum Presbyterum proclamarunt Pontificem, atque in merordine Palatum Lateranense induxerunt; sed eodem die inde expulsi etiam ipsi, & cum magna reverentia ad suuus reversus monasterium, non auget numerum Pseudo-papærum, quia numquam Ordinationem suscepit. Altera autem die id est 1 Augusti, electus quidem Stephanus legitime est, sed non nisi die Dominicæ sequenti Consecratio- nem suscepit Pontificatus, ut ait Anastasius: tanta erat hujus diei observantia, etiam tali tamque perturbatio tempore.

E

XCVI STEPHANUS III.

TEPHANVS, natione Sicus, Presbyter S. Cæciliæ, ex patre Olivo, tempore Constantini Copronymi & Leonis, electus anno **768** vel sequenti ante **772** Junii, ordinatus autem **772** Augosti anno **768** in Dominica, sedit annos **III**, menses **u**, dies **xxiiii**; obiit **772**, iii Februarii, sepultus ad B. Pe- trum: & cessavit Episcopatus dies **u**.

**Ab an. 768,
ad 772,
an. 3, m. 5,
dies 28.**

**Baronii cal-
culus.** **B**aronius ex suo calculo statuens creatum Stephanum nonis Augulti five u die mensis (qui tamen non altera dies post Dominicam, sed Feria vi fuit) Defunctum ait Kalendis Februarii, post dies octo à nece Sergii, per quem expulsus Constantinus & Stephanus præcipue fuerat promotus. Sed neutrum legitur in Anastasio, nec mortis nec sepultura diem rotante, expresse autem afferente, quod Sergius in monasterium Clivi-Seacuro deportatus, & postmodum in cellarium Lateranense deductus, illuc ulque ad transitum prænominati Pontificis exitit.

Donatio **Constantini** **fætitia.** **2** Cantelius noster Part. 2 Dissert. 2 cap. 2, studiose agens de Supposititia Constantini Magni Donatione, tam ambiguis eruditorum judicis agitate; cuius auctorem hominem Graecum recentiorem Baronius fuisse censuit; alii Ioannem Diaconum, & quidem ex consensu tum Pauli Pontificis, tum Pipini Regis; utrorumque sententiis verosimili ratiocinio confutatis, suam denique conjecturam hanc profert, non absimilem vero: Aistulphus Longobardorū Rex Ravenna ceterisq; exarchatus urbibus potitus, in Pontificiā Maji Tomus IV.

ditionem irruptit anno **768**, extrema quoq; Romanis minitans, nisi sive suaq; dedant. Missi à Stephano semel arq; iterum de pace ineunda legari, sed conditiones pacis ab eo aut non admissæ aut violatae. Misit Constantinopolim Pontifex ad Imperatorem Græcum, ut cladem ab urbe exiunq; prohiberet, sed frustra; nihil à Græcis auxiliu datum. Hoc in Urbem ut allatum est, omnia plena erant timoris & metus. Tū aut Joannes Diaconus, qui paulo post ad Pipinum est missus, aut aliud nescio quis Donationem illam præcedidit. Fingendæ vero duplex causa potissimum fuit: altera, ut populum, qui & officii specie & pietatis faci- le ducebat, ad refutandos Aistulphi impetus erigeret; altera, ne quis è Proceribus Romanis augendæ potentiæ studio cieret in Urbe tumultus tyrannidemq; afficeret: ipsi enim è publica re fore visum est, & summa rerum penes unum esset Romanum Antistitem. Minimum tamen esse præsidii in Supposititia Donatione ratus Pontifex, ad Pipinum contendit in Galliam: Aistulphus à Pipino acie vicitus est: Ra-

**qua occasio-
ne & quo
autore,**

q. 2 venna

STEPHANO-
NUS III.
*zusa hoc
tempore.*
venna ceteraque Exarchatus oppida tradita Stephano-
no. Hæc opinio veræ sit an secus, tuum esto lector
judicium. Belle sane eum omnibus quæ ad eam do-
nationem pertinent consonant omnia, nec iis quibus
aliæ laborat vitiis. Nec Adrianus in Capitulo Angli-
ramo datis, nec Nicolaus in Epistola ad Michælem
Imperatorem hujus Donationis meminerunt; pu-
duit scilicet sanctissimos Pontifices hujusmodi com-
mentis tueri jura sua, quæ tot Francorum Regum
edictis sacra esse & rata noverant. Potuit tamen illius
meminisse Hinemarus, potuit & Leo IX, quorum
uterque Constantini esse falso puravit; quod ille pro-
cul abesset ab Urbe, hic multo post vixerit; potuit &
aliquanto post inter collectas à Mecatoro Epistolas
inseri. Nulla inde sive malæ fraudis nota aut Stephano-
no Pontifici, aut Pipino inuritur, quibus iniiciis con-
ficta est: unde quidquid in ea vitiis est, non Romanis
Præsulibus, sed Joanni Diacono adscribit Otto III.

Præterea stylus ip'se quo contexta est, totiusque scri-
ptionis color, an non prodit eam, quam dixi, etatem,
qua nationum exterarum colluvies, voces, ab usu Ro-
mano abhorrentes, in Latium invexerat? Hactenus Can-
tellius, pauca & levia quæ possent objici rationabiliter dilæctas.

3 Interponitio, Stephani hujus obitum secuto, ple-
raque Anastasi exemplaria dies uii, Ms. nostrum etiam *Interponitio:
cii ratio.*
uii adserit. Et interim ipsi Pontificatus illius, supra
annos & menses prænotatos, tribuunt dies xxu i i vel sal-
tem xx i i. Cum ergo alteruter numerus minui debeat, ut
successoris Ordinatio in Dominicanam cadat, quam hac etate
a deo sanæ vidimus observatam, vacantis Sedis solum dies
u pofai, liberum tamen unicuique relinquo detrahere aliquot
dies ipsi Stephano, ut longius Interponitium habeatur,
modo ne ultra proximam Dominicanam differatur sequens
Ordinatio; quod si Stephanus obiisse dicatur xxx Ia-
nuarii, & mensis in quanto suo anno sexti die xxu i i, pro
quo facile xxu i i obrepuisse potuit.

XCVII HADRIANUS I.

*Ab an. 772
ad 795, an.
23, m. 10,
dies 17.*

ADRIANVS, S. R. E. Diaconus, natione Romanus, ex patre
Theodoro, Constantino Copronymo & Leone imperantibus,
ordinatus anno DCCLXXII, die uii Februarii in Dominica; se-
dit annos xxii, menses x, dies xii; obiit imperante Constan-
tino Irene filio anno DCCLXXXV, xxu Decembris, Indictione
iii; fortassis uii Januarii, sepultus in Basilica B. Petri Apostoli:
& vacavit Sedes dumtaxat die 1.

*Ratio tem-
poris,*

Hic jam fere nobis convenit cum Baronio, qui
xxui Decembris mortuum Hadrianum credit,
quia pleraq; Anastasi exemplaria sepultum eum
dicunt uii Kalendas Januarii, & ip'se sepultum intelli-
git mortuum. Evidem mox dicam vocis illius sensum
apud Anastasium mutari post hunc Pontificatum; ut post hac
intelligi morruis Pontifex debeat, quo dicetur sepultus: id
tamen hic etiam factum non potest sustineri, nisi pro xii i
diebus Pontificatus legas xii i i, quod nuspian invenitur;
velisque Leonem festo S. Stephani, electum esse, eodem quo
Hadrianus obiit die, quod non videntur disimulaturi au-
tores Catalogorum suisse. Ergo in festo Nativitatis mortuum
Hadrianum, in die S. Stephani electum Leonem, & se-
quenti S. Isannis (qua Dominica erat) ordinatum dicimus;
adeoque ne cum agnoscimus eo die quemquam mortuum,
quo sepultum Anastasius dicit. Non disimulaverim tamen
sepulturam tam solennem, ut pra die mortis ex antiquo usu

*Interponi-
ficii & se-
pulture.*

fueris consignata litteris, agre factam riederi postridie obi-
tus: quapropter non omnino negligendum censeo, quod Co-
dex Thuanus unus Hadriani sepulturam conferat non in
uii Kal. Januarii, sed uii Idus Junii; ubi si legas uii
Idus Januarii (facile enim Jan. in Jun. converti potuit,
non item Kal. in Id.) habebis congruam sepulturam solenni-
diem uii Januarii, xii i i à morte, & proximam post fe-
stum Epiphaniae nulloque majori Officio impeditam, quod
mibi vehementer placaret: Quamquam nec ipsa dilatio so-
lennis sepultura usque in sextum mensem multum habeat
incredibilitatis.

*Sepulcrum
in Vaticano,*

2 Romanus Canonicus in Basiliæ Vaticana descriptio,
qualis erat tempore Eugenii III, postquam descripsi orato-
rium S. Leonis Papæ IV num. 12 sic progrederit, Juxta
hoc est oratorium & fuit altare S. Hadriani Martyris:
& est sepulcrum beatæ recordationis D. Hadriani Pa-
pæ primi: de quo habetur hoc Epitaphium:
Hic Pater Ecclesiæ, Romæ decus, inelitus auctor,
HADRIANUS requiem, Papa beatus, habet.

*cum Epita-
phio:*

Vir, cui vita decus, pietas lux, gloria Christus;
Pastor Apostolicus, promptus ad omne bonum.
Nobilis ex magna genitrix nam gente parentum,
Sed sacris longe nobilior meritis;
Exornare studens devoto pectoro Pastor

Semper ubique suo templo sacerata Deo;
Ecclesiæ donis, populos & dogmate sancto

Imbuit, & cunctis pandit ad astra viam.

Pauperibus largus, nulli pietate secundus,

Et pro plebe sacræ peregrinat in precibus.

Doctrinis, opibus, muris, erexerat arees,

Urbs, caput orbis, honor, inclita Roma, tuas.

3 Eadem sepulcro exornando, ip'se etiam Carolus Ma-
gnus, tamquam filius patri, insigne coi posuit Epitaphium:
quod procul dubio ibidem aliquando pependit, Romani au-
tem Canonici etate non legebatur amplius: quare, licet
etiam relatum à Baronio, juvat hic attrox.

Mors cui nil nocuit, Christi quæ morte perempta est, *Caroline*
Janua sed vitæ mox melioris erat; *Magnus,*

Post patrē lacrymans CAROLUS hæc carmina scripsit:

Tu mihi dulcis amor, te modo plango, Pater.

Tu memor esto mei: sequitur te mens mea semper:

Cum Christo teneat regna beata poli.

Te Clerus, populus, magno dilexit amore:

Omnibus unus amor, optime Præsul, eras.

Nomina jungo limul titulis, clarissime, nostra:

HADRIANUS, CAROLUS, Rex ego, tuque Pater.

Quisque legas versus, devoto pectoro luppen;

Amborum, mitis, dic, miserere, Deus.

Hæc tua nunc teneat requies, carissime, membra,

Cum Sanctis anima, gaudet alma Dei.

Ultima quippe tuas donec tuba clamet in aures,

Principe cum Petro surge videre Deum;

Auditurus eris vocem, scio, Judicis alman,

Intra nunc Domini gaudia magna tui;

Tum memor esto tui nati, te, Pater optime, posco:

Cum patre, dic, natus perget & iste meus.

O pote regna, Pater felix, cœlestia Christi,

Inde tuum precibus auxiliare gregem:

Dum sol igneomo rutilus splendescit ab aree,

Laus tua, sancte Pater, semper in orbe manet.

4 Huic Epitaphio, sicut à Baronio refertur, additur,
qua ad rem nostram potissimum facit, hac Chronologica
clausula: Sedit beatæ memorie Hadrianus Papa annos
xxii, menses x, dies xii: obiit uii Kal. Jan. que verba
Roma addita credo; ubi, quin mortuus sit adeoque

F
aliud pan-
git, tamque
filius patri,

*optans eum
in judicio
extremo fz-
qui.*

XCVII. HADRIANVS I.

XCVIII. LEO III.

XCIX. STEPHANVS IV.

C. PASCALIS I.

A & sepulchri dubitari non potest, quia constat altero quo obiit die Electum successorem & tertio ordinatum esse. Errarunt ergo nominis identitate decepti Nonantulani illi monachi, qui Hadriani Papæ, in suo monasterio sepulti, mortem & miracula describentes, ei aptarunt Vitam & gesta Hadriani I, tam prosa quam carmine, in iis qua extant apud Vgbellum monumentis, dandis ad uixit iulii: quem errorum corrigentes posteri venerantur sub altari suo majori cœlecatum corpus, tamquam corpus Hadriani Papæ III, quem certo constat in Aemilia peregre mortuum esse & sepultum.

S Extat in Appendice antiqu. Lett. pag. 1163 Hadriani simul & Caroli insignis memoria, anno ut videatur DCLXXII scripta, cum prima vice Romanam venit Carolus; quea quia disquisitione historicæ suggesta aliquid, hanc tenus a nomine animadversum, ipsam hic placet transcribere.

Vorum ejus pro Carolo Rego,

Cælorum Dominus, qui cum Patre condidit orbem,
Disponit terras, Virgine natus homo:
Urquæ Sacerdotum Regumque est stirpe creatus,
Providus huic mundo, eurat utrumque geri.
Tradit oves fidei Petro Pastore regendas,
Quas vice HADRIANO crederet ille sua:
Quin & Romanum largitur in urbe fidelis
*Imperium famulis, qui placuere sibi:
Quod CAROLUS mire præcellerissimus hic Rex
Suscepit, dextra glorieante Petri:
Pro eius vita triumphique haec numera regia
Obtulit Antistes, congrua rite sibi.
Pontificatum istuc, ubi *Imperium posui, legit Colle-

ctor antiquarum lectionum. Ast hoc neque cum veritate HADRIANUS constituit, neque Grammaticæ leges (ut de Poëticis taceam) componere sinunt cum relatio pronomine quo. Substi-^{NUS 1.} tuenda igitur vox alia est, qua salvet utrasque: alia autem non occurrit apriori, quam vos Imperium: non quasi destinati, vel prophetaverit Poëta, de re post sexennium dumtaxat futura, aut prophetare se fingens post annum Dece ista prium scriperit: sed quia revera actum ab Hadriano fuerit, de resuscitando Occidentali Imperio in persona Caroli; neque actum tantum, sed & decretum ac publice notum, licet ex cassis supervenientibus eo vivente peractum nihil sit.

¶ Porro ex eo quod absque ullo intervallo temporis, Figmentum moriū Hadriano suspectus statim Leo fit, evidenter de investiture concludes, falsissimum esse Sigeberti assertum ad an. 773. turis Caroli ex eodemque vel simili fonte per coavum Sigeberto Gratia concessum, relatum in Decreto dist. 63 cap. Hadrianus, iisdem fere verbis, scilicet quod Hadrianus cum universa Synodo tradiderunt Carolus & potestate eligendi summum Pontificem & ordinandi Apostolicam Sedem insuper Archiepiscopos & Episcopos per singulas Provincias ab eo investiturum accipere definit, & ut nisi à Rege laudetur & investitur Episcopus à nomine confacretur; & quicumque contra hoc decretum ageret anathematis vinculo innodavit. Apparet cuius furfuris ea sint: quem qui plenus voluerit excussum videre, Natalem Alexandrum legat in Hadriano sec. 8 pag. 51 & seqq. ubi ex ipiusmet Hadriani ad Carolum litteris, anno DCLXXII datis dicit, in speciali causa Ravennatis Archiepiscopi tale quid petenti Regi negatum esse.

XCVIII LEO III.

Eo, S. R. E. Presbyter, natione Romanus, ex patre Azupo, imperante Constantino filio Irenes, ordinatus **xxvii** Decembri, festo S. Joannis Evangelistæ & Dominico die, anno DCCXCI; sedit annos xx, mentes u, dies xii; obiit **xii** Junii, Indictione ix, anno DCCXCI, sepultus in ecclesia S. Petri: & cessavit Episcopatus dies x.

Leonis ¹⁰
Caroli imago
expressa
in triclinio
Lateranen.

Ranfaldi à Leone in Carolum Magnum Imperii monumentum insigne, ad ea quæ Bellarminius collegit testimonia, addidisse se credit Nicolaus Alemanni, libro de Parietinis Lateranen. à Francisco Card. Barbarino restitutis, quod in triclinio Leoniano, musivo (ut vocant) seu tessellato opere expressum cernitur F ut hic vides. Ego vero existimo, hanc picturam aliquantum prioris esse temporis; factamque occasione splendidissimorum munierum, qua misit Leonii gratulabundus Carolus anno DCCXCI, per Angilbertum dictum Ab vexilli an-^{non Imperii} baseum suum, uia Annales Francorum referunt, præquam rea donati ab eo, suam Ordinationem missa legatione significante, monumen-^{collati, sed} tum: accepit Claves confessionis S. Petri & vexillum Romanæ urbis: hanc enim solam vexilli missionem actio illa exprimit. & titulus Regis, non Augusti vel Imperatoris. Cetera quibus idem Alemanni in festis Natalitiis anni DCCXIX & coronatum à Leone & unicum Carolum probat, apud eum legi possunt. Ex iis ad nostram rem & ad suspectanda falsi nonnulla diplomata, in quibus vel Pippinus Rex, vel alii ante eum Francorum Reges, appellantur Imperatores, facit, quod Ludovicus Junior, Caroli præ nepos. scribit ad Batilium Grecorum Imperatorem his verbis: Francorum Principes primo Reges, deinde Imperatores dicti sunt: ii dumtaxat, qui à Romano Pontifice ad hoc oleo sancto perfusi sunt: in qua etiam Carolus Magnus abbas noster, unione ejusmodi per summum Pontificem delibutus primus & Christus Domini factus est.

2 Reliquas dicti emblematis partes, accurate expli-
q. 3 catas

LEO III.

casas & scriptorum antiquorum locis illustratas, vide apud predictum Auctorem. Vnum in similibus veterum picturis observandum noto, videlicet S. Petro, tamquam in calix jam eternum Beato, diadema circum caput pingi rotundum quo nota est enim circulus eternitatis symbolum: Leonem arietem & Carolo, post caput poni quadratam pilam, tamquam adhuc viventibus, adeoque mutationi obnoxii; sed & quatenus in petra qua Christus est firmatus, ad constantem fidei virtutisque tenorem exprimentem. Lubet autem in hujus observationis jam ante in S. Gregorio delibata maiorem confirmationem exemplum addere, ex vetustissimo codice Cassinensi, ante annos saltem septingentes descripto, ubi hac miniata invenitur imago, representans Joannem Abbatem, cum cuius jussu codex ipse descriptus est, ut adhuc viventem, ante S. Benedictum, Levito seu Diaconali schemate expressum, cum rotundo diademate, aeterna felicitatis, mortuo pridem acquisita, symbolo.

mutatio sinistra in dexteram us honoriorē facta sub Leone,

3 Quoniam autem ad picturas deflexit oratio, non possum, utpote rem ad haec tempora pertinentem, omittere, quod vir eruditissimus mihiq; dum vixit amicissimus Joannes Lucius, communicavit observatum à se: scilicet in ecclesiis antiquis Romæ superstitibus, ante annum Domini DCCC confectis, inter imagines sacras operis musivi digniorem locum obtinere eas, quæ ad finitam sita sunt: quæ autem tempore Leonis Papæ tertii confectæ fuerant è contrario dextram pro digniori habere: posteriores autem denuo antiquo more pro digniori sinistram: sive continuatum esse usque ad Pontificatum Nicolai Quarti, anno MCLXXXVII electi, eius tempore iterum locus dignior dextræ delatus sit, & ab inde continuatus

C

4 Eruditis earumdem regionum viris id libenter hic constans esse proposui disquirendum, ut hunc conatum curiosum amici cœpit ab officiissimi etiam post mortem ejus promoveam, quando no 1088. ipse nihil huc faciens hactenus reperi, præter eruditam unam observationem Caroli Macri in additionibus ad Hierolexicon Dominicani fratris verbo Bulla, ubi ille notat Capita SS. Petri & Pauli, in ciborio Basílica Lateranensis, etiamnum sic affervari, sicut ea impressa exhibebimus ad Pontificatum Urbani V qui ea sub annum MCLXXI reperit & argento includenda curavit, videlicet Paulum à dextris Petri. Quod tamen ad tempus Nicolai IV pertinet, quo honorior locus, dextra primum datus à Leone III, & à successoribus ablatus, denuo sit eidem dextra redditus; id non ita verum est quin verum sit quod etiam multo citius in sigilli Pontificii plumblo coperit denudo apparere, vel nomen, vel imago S. Petri à dextris. Etenim Ciacconius in Vitis Pontificum, ab Urbano II sic exordit eorumdem sigilla representare: fuit autem Urbanus iste creatus anno MCLXXXVII, ducentis annis ante Nicolaum IV; nec postea quidquam mutatum reperio. Leo vero ipse non tam videtur instituisse ut Petrus à dextris collocaretur, quam ejus solius, clavem humero gestantis, imaginem impressisse sigillo; pro quo alii aliud signum accepere, plerique tamen (usque ad Alexandrum II inclusive qui obiit anno MCLXXII) usurparunt ejusdem S. Petri effigiem, clavem à cœlesti manu porrectam accipientis.

XCIX STEPHANUS IV.

Ab an. 816
ad 817 m. 7
diem 1.

STEPHANUS, S. R. E. Diaconus, natione Romanus, ex patre Marino, imperante Ludovico Pio in Occidente, Leone Armeno in Oriente, ordinatus xxii Junii in Dominica, anno DCCCXI; sed menses viii, diem 1; obiit xxii Januarii, anno DCCCXIII, sepultus in ecclesia S. Petri: & ceslavit Episcopatus Romanus dies II.

Nulla,

usque ad hodiernum diem. Cuinque Leonem Territum antiquum morem perperam mutasse credendum non sit, neque causam vel occasionem aliquis referat, duæ afferuntur conjecturæ; inquit Lucius. Prima: Quod sicuti Leo, à Græcis animo alienatus, Imperium, ipsis inconsultis, Francos derulit; ita quoque locum dignorem suum communem cum Græcis (quem hodie usque servant) mutare voluerit. Secunda: Quod cum idem Leo ad Carolum Magnum in Germaniam progressus fuerit, ejusque ope in Sedeam suam restitutus sit, hunc morem, dextræ dignorem locum deferendi, apud Francos reperit; ipsisque gratificaturus, ut Ecclesiam Romanam cum Occidentalibus sibi obsequientibus conformaret, mutaverit antiquum morem. In qua re imaginibus fixis notata,

E

quia non est attendendus mos, qui in incessu vel

congressibus inter viventes pro diversitate temporum & nationum observatus ab auctoribus refertur;

vel imaginum mobilium, quæ pro arbitrio disponi possunt; sed sculptarum vel pictarum, quæ fixæ

semper eodem ordine conspiciuntur; ideo petebat

predictus Ioannes Lucas informari, an aliquis Auctor

describat quo ordine sacrae imagines in Ecclesiis

Gallia, Germania, vel Hispania circa tempora Ca-

roli Magni dispositæ erant; vel an Ecclesiæ aliquæ

illorum temporum reliquæ sint; in quibus, si sacrae

imagines non extant, Regum saltæ vel Principum

sculptarum vel pictarum reperiantur, ex quarum disposi-

tione dignosci queat, qualis mos fuerit dictarum

regionum.

F

4 Eruditis earumdem regionum viris id libenter hic constans esse

proposui disquirendum, ut hunc conatum curiosum amici cœpit ab an-

officiofissimi etiam post mortem ejus promoveam, quando no 1088.

ipse nihil huc faciens hactenus reperi, præter eruditam

unam observationem Caroli Macri in additionibus ad Hie-

rolexicon Dominicani fratris verbo Bulla, ubi ille notat Ca-

pita SS. Petri & Pauli, in ciborio Basílica Lateranensis,

etiamnum sic affervari, sicut ea impressa exhibebimus ad

Pontificatum Urbani V qui ea sub annum MCLXXI reperit

& argento includenda curavit, videlicet Paulum

à dextris Petri. Quod tamen ad tempus Nicolai IV

pertinet, quo honorior locus, dextra primum datus à

Leone III, & à successoribus ablatus, denuo sit eidem

dextra redditus; id non ita verum est quin verum sit quod

etiam multo citius in sigilli Pontificii plumblo coperit de-

nudo apparere, vel nomen, vel imago S. Petri à dextris.

Etenim Ciacconius in Vitis Pontificum, ab Urbano II

sic exordit eorumdem sigilla representare: fuit autem

Urbanus iste creatus anno MCLXXXVII, ducentis annis

ante Nicolaum IV; nec postea quidquam mutatum re-

perio. Leo vero ipse non tam videtur instituisse ut Petrus

à dextris collocaretur, quam ejus solius, clavem humero

gestantis, imaginem impressisse sigillo; pro quo alii aliud

signum accepere, plerique tamen (usque ad Alexan-

drum II inclusive qui obiit anno MCLXXII) usurparunt

ejusdem S. Petri effigiem, clavem à cœlesti manu porrectam

accipientis.

A *Villa, quæ prodierint hactenus, vidimus exemplaria Anastasi, in quibus notetur dies mortis: Non obiit 24 vel 25, diem tamen uii vel ix Kalendas Februarii, sub ejus nomine definit Baronius, quasi sic diversimode legerit; veremur autem ne fallente memoria, putaverit legisse apud Anastasium, quod in quibusdam Francorum Annalibus, Amoini Chronicon continuantibus, legit. Tales nos habuimus præ ceteris accusatores, ex Monasterio Beriniano transcriptos, qui Andrea du Cheyne, Historia Francorum Scriptores edere volenti, submissi à Bollando, à filio ejus Francisco sunt inserti Tomo 3 istius operis. In his solum dicitur, quod Stephanus Papa, tertio postquam Romanam venerat menœ (scilicet reversus è Gallia) circiter uiii Kalendas Februarii diem obiit: cui Paschalis Papa Successor Electus, post completam soleoniter Ordinationem suam, munera & excusatoriam Imperatori misit epistolam; scilicet insluans (ut est in Vita ipsius Ludovici) non se voluntate ac ambitione, sed electione & populi voluntate huic succubuisse potius quam insluisse dignitati.*

sed 22 Ianuarii. Itaque non constamus solos duos Interponitii dies recipere, ad quos omnia Anastasi exemplaria illud restringunt, & ut in Dominica fuerit ordinatus successor Stephanum mortuum cedere xxii Januarii, sive xi Kalendas Februarii, ut solos uix menses integre expleverit, non computato die quo obiit, quemque hic solemus computare. Iffit un mensibus dum quadam Anastasiana exemplaria prepo-

B *contentione peractæ; necesse hic judicarit, filium unum Lotharium Romanam missere ad res componendas; atque electionum Pontificiarum tranquillitatem imponerum statuendam.*

3 Quod ad sepulturam attinet, hanc ei in ecclesia S. Petri datam, legimus quidem in Anastasio: sed Romanus Paschalis ad Presbyter, in illius ecclesiæ descriptione, inter Pontifices Praxedem, ibi sepultos, Paschalem non numerat: & Ludovicus Jacob in Bibliotheca Pontificia afferit, quod in ecclesia S. Praxedis, apud monachos Vallis umbrosæ, legit sequentem inscriptionem, supra magnam tumbam ad ingressum facilli sacræ columnæ D. N. Jesu Christi appositam.

C *ASCHALIS, natione Romanus, ex patre Bonoso, sub eiusdem quibus decessor Imperatoribus, ordinatus anno DCCCXIIII, die xxu Januarii in Dominica; sedit annos uii, menses IIII, dies xii: obiit anno DCCCXXIUI, die xi Maii: sepultus in ecclesia S. Praxedis: & ceplavit Episcopatus ejus dies IIII, in mense Junio, Indictione II, id est usque ad u diem mensis Junii.*

P ASCHALIS, natione Romanus, ex patre Bonoso, sub eiusdem quibus decessor Imperatoribus, ordinatus anno DCCCXIIII, die xxu Januarii in Dominica; sedit annos uii, menses IIII, dies xii: obiit anno DCCCXXIUI, die xi Maii: sepultus in ecclesia S. Praxedis: & ceplavit Episcopatus ejus dies IIII, in mense Junio, Indictione II, id est usque ad u diem mensis Junii.

*ab ab. 814
ad 824 an.
7, m. 3, d. 14*

M *enses & dies predictos habet Ms. nostrum, cum Barberiniano, Regio, Thuano, ac Mazeriano MSS. cum alibi menses u, dies xii legendur: qui non ita commodum habent exitum. Baronius priorem lectionem fecutus, quia credit Stephanum obiisse ix vel uiiii Kalend. Februarii, ut earamdem*

C *Kalendarum creatum facit Paschalem, & mortuum pridie Idus, id est xiu Maii.*

2 Idem Baronius, xiu Kalendas Junias sive xix Maii, creatum Successorem putat, nulla habita ratione verborum à nobis ex Anastasio relatorum, fortassis propter menda quibus illa vitiarunt antiquiores librarii, dum forte descripsérunt, dies quatuor in mense Jan. Indict.

Diffensio sua per eligendo successore, 1. Sed facile fuit pro Jun. obrepere Jan. & i pro II: phrasis autem ipsa non ita facile potuit alterari, qua clare videtur significari usque ad quintum alicujus sequentis mensis diem dilatam successoris Ordinationem. Hoc etiam facile persuadebunt turba, suborta ex discordia factiōnum, per quas, sicut scribitur in gestis Ludovici Imperatoris, duo per contentionem electi fuerunt: Eugenius tamen Presbyter, vincente Nobilium parte, subrogatus est & ordinatus. Non meminit contentionis hujus auctor Vita ab Anastasio transcripta; eoque ipso satis probat, non fuisse hoc veri nominis schismata, quamvis etiam post Ordinationem unius è duobus Electis dissensiones duraverint, adversa parte recusante Pontificem agnoscere Paschalem; adeo ut cum xxiu Iunii, Quirinus Subdiaconus, unus ex Paschalis defuncti ad Imperatorem legatis, attulisset Imperatori nuntium Ordinationis cum dicta

contentione peractæ; necesse hic judicarit, filium unum Lotharium Romanam missere ad res componendas; atque electionum Pontificiarum tranquillitatem imponerum statuendam.

3 Quod ad sepulturam attinet, hanc ei in ecclesia S. Petri datam, legimus quidem in Anastasio: sed Romanus Paschalis ad Presbyter, in illius ecclesiæ descriptione, inter Pontifices Praxedem, ibi sepultos, Paschalem non numerat: & Ludovicus Jacob in Bibliotheca Pontificia afferit, quod in ecclesia S. Praxedis, apud monachos Vallis umbrosæ, legit sequentem inscriptionem, supra magnam tumbam ad ingressum facilli sacræ columnæ D. N. Jesu Christi appositam.

S. PASCHALIS PP. I.

Et ea fortasse temporis longe posterioris inscriptio; & hodie non invenitur amplius (uti post diligens examen compiri) fidem tamen facile traditioni dabit de corpore istic non tantum jam quiescente, sed ab initio ibidem, & quidem de suprema ejus voluntate deposito, qui legerit apud Anastasium, quomodo dictam ecclesiam jamjam casuram à fundamentis renovavit, multis Sanctorum corporibus à se requisitis inventisque ditarit, fundatoque ad eam Graecorum Monachorum monasteria auxerit, plurima ei conservens prædia, & possessionum loca, urbana vel rusticana. Dici autem potest, vel Anastasium vel ejus transcriptores, abreptos diuturna consuetudine adscribendi Pontificum sepulcras ecclesia S. Petri, hic aberrassæ, plus scribendo quam legerant apud antiquiores.

EUGE.

C I E U G E N I U S II.

Ab an. 824
ad 827 an.
3, men. 2,
dies 23.

EUGENIUS, natione Romanus, ex patre Boemundo, S. R. E. Archipresbyter, tituli S. Sabinæ, imperantibus Ludovico Pio & Michaele Balbo, ordinatus anno DCCCXXIIU, die u Junii in Dominica; sedit annos III, menses II, dies XXIII; obiit xxii Augusti, anno DCCCXXIIII: & cessavit Episcopatus dies IIII: ipse ad S. Sabinam sepultus videtur.

Mos venien-
di ad Elec-
tionem ne-
vi, 3 die post
mortem de-
functi,

B Aronius, qui Pontificatum ejus inchoarat xix Maji, non potuit eum extendere ultra xi Au- gulti; & nullum vacantis Episcopatus inveniens annotatum tempus, existimavit vix una die dilatam Suc- cessoris creationem: qua argumentandi ratio si subsisteret, idem esset de omnibus deinceps consequentibus dicendum, post quorum mortem nulla determinatur vacatio, negli- gentibus eam notare ii, qui Pontificum Catalogum prose- cuti sunt. Quia igitur Lotharius Ludovici filius, Roma existens, sub exilio pena edixit (sicut Constitutionis ejus verba refert Sigonius) ut ad electionem Pontificis ne- mo audeat venire, neque liber neque servus, qui aliquod impedimentum inferant, exceptis illis tan- tum Romanis, quibus antiqua fuit consuetudo con-cessa per Constitutionem Sanctorum Patrum eligendi Pontificem; existimo ex vi hujus decreti, legitimo tem- pore, id est statim ab exequiis temporariis tertio post mortem Eugenii die celebratis convenisse ad novi Pontificis elec- tionem eos quorum id jus erat; proximaque Dominica or- dinatum qui fuerat electus.

proxima de-
inde Domi-
nica con-
cerandi Elec-
tum.

C 2 Moram certe aliquam innuit Anastasius, cum ait, quod omnibus quæ circa Electum explenda erant rite ac veneranter peractis, magnâ sobrietate, magna in totius sexus & ætatis populo laetitia mansit (utique per dies aliquot Electionem secutos) ejusque Confera- tionis die sereno jam illucescente, cum lumine, iam dictum Antistitem ad B. Petri Apostolorum Prin- cipis ecclesiam à Palatio deducentes omnes pariter Romani, majestate divina auxiliante, in alto throno summum consecrare Pontificem. Hanc porro for- man tertia post mortem Pontificis die peractisque exequiis conveniendi ad novi Electionem, & proxima post hanc Dominicâ procedendi ad Electi Consecrationem, deinceps credemus observatam, quoad usque magna aliqua ratio cogat longius Interponitum definire: ubi enim per con-jecturam agendum est, non video regulam aptiorem ullam, cui possumus chronologiam aptare.

Affidat Eu-
genio ut In-
stitutori ex-
amem per
frigidam.

C 3 Ritum seu verius superstitionem Probationis per aquam habet Mabillonus Tom. I. Analect. ex Remigianis membranis, seculo IX exaratis, ex iisdemque crediti insti- tutorem ejus fuisse hunc Eugenium II. Sed Alexandro Natali videtur jure merito incredibile, quod ille id insti- tuerit, ut sic probandi communicentur dicendo, Corpus hic & Sanguis D. N. Jesu Christi sit vobis ad pro- bationem hodie, idemque in institutione hujusmodi cavere voluerit, ut in posterum nulli lieeat super Sanctum altare manum ponere, neque super Reliquias vel Sanctorum corpora jurare. Sed neque crediderim verum esse, quod hoc judicium atque examinationem Dom- nus Apostolicus, quiscumque demum, misit in Franciam, ut non violarentur sacra altaria Sanctorum, licet id

habeat Codex aliquis Antisiodorensis; tum ob causam jam dictam, tum quia credibile non est ullum Romanum Pontificem hoc in genere minus circumspectum fuisse, ne dicam minus religiosum, quam fuit Imperator, qui anno DCCXXXIX à Missis suis interdicti mandavit, ne ulterius fiat examen aquæ frigidæ, quod haecenus faciebant.

D 4 Non numeratur hic Pontifex à Romano Presbytero inter eos, qui Vaticanicam Basilicam sui corporis deposito ejus abud. S. honestantur; neque id si fuisse, tacuisse Anastasius, qui Sabinius? sua fere videtur ex ejusdem ecclesia monumentis compilasse. Itaque conjectura ducor hanc parum verisimili, quod B qui tempore sui Presbyteratus tenuit ecclesiam S. Sabinæ Martyris, positam in Aventino monte, eamque dispensante Deo post Pontificalem sibi at- tributam gratiam ad meliorem cultum perduxit, & picturis undique decoravit, atque ibidem ciborium (id est ingens tabernaculum supra altare & corpus Sanctæ Martyris) ex argento purissimo obrulit; ibidem etiam voluerit tumulati, exemplo decefforis in ade S. Praxedis similiter sepulti. Esto utrumque Vaticano adscribat A- ringus lib. 2 Roma subterranea cap. 8.

E 5 Pleraque Anastasi exemplaria, unico Barberiniano excepto, pro tribus, quatuor annos astringunt huic Pon- Tempus Se-
tificati: sed errorem recte notavit Baronius, quem dicere dis.
posis ex alio fluxisse errore, quo mors Paschalis adscripta
fuerat Indictioni I, id est anno DCCXXXIIII. Verum prater
Anastasi mentem mendum istud irrepisse in ejus Catalogum, non tantum persuader ex annorum numero, quos
ipse attribuit eidem Paschalis: sed etiam ex Vita Sergii
II, ubi illius deceffores omnes, sub quibus adolevit flo-
risset, commemorantur: & expresse dicitur, quod Eu-
genius, cum in Pontificio tribus perdurasset annis,
Valentinus Sedis ipsius Pontifex consecratur. Quod
autem Augusto mense deceperit Eugenius, attestan-
tur etiam Bertiniani Annales, hoc tempore scribi copti, & F
anno DCCCLXXXII absolti.

F 6 Hic demum certo occurrit illa notabilis mutatio stylis apud Anastasium, quam supra insinuavi, ut intelligi de- Mutatio
beat vere dies mortis qui nominatur ab illo; licet, copta stylis.
semel phrasis insitens, pergit appellare diem sepulture.
Etenim cum dixisset Leonem ordinatum in festo S. Ioan-
nis, id est xxii Decembris, sedisse autem annos xx,
mensis u, dies xii; non potuit post memoratam se-
pulturam, eidem in Basilica S. Petri datam, subjungere
ut solebat, pridie Idus Junii, id est diem ipsum xii
Junii, quo Pontificatus finem accepit, nisi hic fuerit
dies mortis. Ergo sine scrupulo mortuos Pontifices se-
quentes dicemus eo die, quo sepultos dicere Anasta-
sius videtur: ipsum autem Sepultura diem, tam-
quam post hac annotari desitum, taciti etiam prater-
bimus.

CII VALENTINUS I.

ALENTINUS, natione Romanus, ex patre Petro, de Regione Via-lata, S. R. E. Archidiaconus, Pontifex ordinatus <sup>Anno 827
dies 40.</sup> i Septembris in Dominica, anno DCCXXVIII; iisdem quibus supra nominantur imperantibus, sedet dies XL, mortuus x Octobris: & cessavit Episcopatus mensem II, dies XXU.

Ratio temporis.

Eandem hujus Pontificatus brevitatem confirmante praeclati Annales Bertiniani his verbis: In Eugenii locum Valentinus Diaconus à Romanis Electus via unum (id est vix amplius quam unum) mensem in Pontificatu complevit: quod defuncto, Gregorius Presbyter Tituli *S. Marcelli Electus, sed non prius ordinatus est, quam Legatus Imperatoris Romanum venit, & Electionem populi, qualis esset, examinavit.

2 Degebat tum temporis Imperator, ut ex iisdem Annalibus constat, in Gallia, circa Compendium, Carissimum, ceteraque his vicina Palatia usque ad hiberni temporis initium conversatus: non est igitur credibile mandatum istud ab eo profectum post intellectam Valentini Electionem; prius enim quam ipse eam intelligeret, poterat Consecratio Roma facta fuisse. Dixerim potius, Valentimum, haud diu post Consecrationem, et ipsa mortaliter agrotare, ita ut valetudinis desperata nuntius ad Imperatorem perlatus fuerit illo adhuc vivente; qui continuo suis Romæ ministris mandauit, ut ille moriente & successore Elelto, intimarent Clero ac populo Romano, voluntatem suam de suspendenda Consecratione, quod per Legatum ad hoc missum eam examinasset: atq; ita, quamvis cessantis Pontificii tempus apud Anastasium non exprimitur, facile credi poterit, tempus vacationis designatum a nebris cum respectu ad

sequentem Pontificatum, quem incipendum putamus u Januarii sequentis anni.

3 Porro novus Auctor, qui vitam Successorum duorum scripti, ut sunt apud Anastasium, annos damazat integros numeravit, nulla habita paucorum qui eos excedebant dies, rum ratione (quis enim credat, precise in suis Annalibus recursum mortuum Pontificem non unum, sed geminum, & hoc consequenter?) Stylo etiam à prioribus Vitis diverso usus, non videtur dictos annos notasse in principio (ubi tamen Anastasius eos etiam posuit, ut eadem qua ceteros Pontificatus formula etiam hos ordiretur) sed in fine, hac pbrafi. Qui beatissimus Pontifex, postquam Sedem Romanam & Apostolicam annos sexdecim glorioissime rexit, ex hac luce substractus ad æternam migravit requiem, Gregorius scilicet; Sergius vero, postquam . . . annos tres. Non dubitabimus igitur eos dies ipsi addere, quos verosimili conjectura, ex certo Leonis IV initio ducta, cum respectu ad Dominicis quibus utramque consecratum astimamus, omisso opinamur.

4 Baronius x Augst creatum Valentimum existimans, mortuum credit xx Septembris, & nescio ex quo <sup>Sepultura
incerta.</sup> Autore sumptus vacantis Sedis dies solum 111. Quo autem loco sepultus fuerit nullo haec tenus indicio compertum est: nec datur facultas conjectandi, quamdiu etiam ignoratus Titulus, quem Archidiaconus tenuit.

CIII GREGORIUS IV.

REGORIUS, natione Romanus, ex patre Joanne, S.R.E. Presbyter tit. S. Marci Confessoris atque Pontificis, imperantibus Ludovico Pio & Michaele Balbo; ordinatus anno DCCXXVIII, die u Januarii, in Vigilia Epiphaniæ eademque Dominica; sedet annos XVI, dies III: obiit anno DCCXLIII, xi Januarii, sepultus in Basilica B. Petri: & cessavit Episcopatus dies XI.

*Brevis interponitio*ratio*,*

Hunc vacationis terminum licet Anastasiana exemplaria edita retineant, habemus tamen in duplice Freheriano duplicique Thuano Ms. nec non Regio ac Mazariniano atque in Ms. nostro: cumq; idem nos commode deducat ad sequentis Pontificatus, initium alium de certum, eum sine cunctatione recipimus; putamusque Romanos accelerata Ordinatione Sergii, post Gregorium Elelto, cavere veluisse, ne in consequentiā traheretur ab Imperatore Lothario, quod pater ejus fecerat post mortem Valentini Papæ, suspendendo Ordinationem hujus Gregorii, donec examinasset ipse per Missos suos quam rite fuisse Elelto. Factum autem displicuisse Imperatori, idemque mandatum severius fuisse renovatum, infra dicimus post mortem Sergii.

2 Baronius, qui praecedentes Pontificatus omnes nimis acceleraverat, & Gregorium mox sufficerat Valentino, & quidem die XXIII Septembris, anno DCCXXVII; eodem quique die revertente, post annos XVI, mori eum facit, sedemque vacare usque ad x Februarii sequentis, id est permanentes 1111, dies XVI, nullo tanta dilationis auctore vel argumento allato. Quare hic ab ejus sententia sine scrupulo

discidimus. Interim annum successionis mox secuta confirmant Annales Bertiniani, dum scribunt an. BCCXXXIII; quod Gregorius Romanæ Ecclesiæ Pontifex decelit, cui succedens Sergius in eadem Sede constituitur.

3 Quod hic Gregorius anno DCCXXXIII montes transierit, pacificatus Ludovicum Piuq; Imperatorem Iter Gregorii trans filios ejus, cum eoque egerit in campo magno, qui est inter Alpes. Argentariam & Basileam, ex Thegano coævo novimus; & quomodo post breve colloquium, Imperatorem quidē Pontifex honoravit magnis & intumbris donis; postquam vero uterque rediit ad tabernaculum suum, misit ei Imperator Regalia dona; mox autem narratur quomodo patrem filii captivavint; ut nulla sit apparentia quod in hoc tempus quadrent verba cujusdam historici Fragmenti Tom. i Analectorum Mabillonii pag. 52 que sic habent. Tempore Ludoviei Pii de Roma ad Palatium Aquitigranense venit Gregorius IV, habuitque ibi concilium de fete omnibus Prælatis Orientalibus & omnibus Occidentalibus. Itaque veritatem hujusmodi Concilii valde incertam esse existimat Mabillonus, nec est facile illam aliunde stabilire, pro alio tempore.

SER-

Maj. Tong. IV.

*à Baronio
ad m. 4, d.
16 gratias
protracti.*

CIV SERGIUS II.

*Ab an. 844
ad 847 an.
3, diem 1.*

ERGIUS, natione Romanus, ex patre Sergio Regionis quartæ, S. R. E. Archipresbyter, ejecto ex Lateranensi Palatio ejus invasore Joanne Diacono, imperantibus Michaele Theophili & Lothario Ludovici filiis, ordinatus xxiiii Januarii, anno DCCCXLII, in Dominica: sedit annos IIII, diem 1, defunctus xxiiii Januarii, anno DCCCXLIII: sepultus ad S. Petrum & cessavit Episcopatus menses II, dies xu.

*Male fingi-
tur hic nomē
mutasse..*

Godefridus Viterbiensis de hoc ait: Iste Papa fuit primus qui nomen suum mutavit, & sequentes omnes idem fecerunt: sed fallitur. Primus enim fuit Oaxianus, qui nomen Joannis XII assumpsit, integrō post hunc Sergium seculo. Baronius primum exemplum datum ait à Sergio III, qui reverentia causa abstinuerit à proprio Petri nomine: sed de Sergio IV verius id dicitur, ante quem tamen sub finem saeculi x mos ille invaluerat.

B
*Probatur
obisse 27
Januarii,*

2 Diem mortis, à nobis notatum, confirmant Annales Bertiniani, cum ajunt ad jam dictum annum: Sergius Romanus Pontifex vi Kalendas Februarii detungitur, & Leo in ejus locum eligitur. Inter pontificis tempus, in editis Anastasi exemplaribus deest: sed in duplice Freberiano, Ms. Thuanio uno, atque in codice nostro, inveniuntur menses II, dies xu: quos tenemus, ut perveniamus; ad diem xii Aprilis, quo fuit ordinatus Leo ista que hic, juxta adscriptos ejus Pontificatus annorum, mensum ac dierum numeros, obierit xii Kalendas Augusti, quemadmodum de eo scribit, non jam aliis, sed ipsomet tunc Roma florens Anastasius.

Epitaphiu.

3 Cardinalis Baronius hoc ejus Epitaphium profert, jam olim inventum in altari S. Xysti, quod erat ante ecclesiam S. Martini in introitu Basiliæ B. Petri juxta ferram, ornatum à Pasehali Papa I, post depraedationem cemeterii S. Calixti.

Sergius en junior Præsul & plebis amator
Hoc regitur tumulo, qui bene pavit oves.
Spes patriæ mundique decus, moderator opimus,
Divinis monitis non fuit ille piger;
Romanos Proceres non tantum famine verbi,
Rebus ac humanis, nocte dieque, fovens.
Utique Leo sanctus, Damasus quoque Papa be-
nignus,

Hic ritum tenuit institutique gregem.
Egentem semper studuit recreare catervam,
Proque poli ut eaperet cælica regna libens.
Jam jam pro tanto tundamus pectora palmis
Pastore amissò, vivat ut axe poli.

Nec titur ecce piis Fabiano & compare Xysto
Præsulibus, quorum spiritus astra teneri.

**rejicitur Ba-
ronii calen-
tus.**

4 Idem Baronius, diei x Februarii, ut dixit, adscribit initium hujus Sergii; utque eum perducat ad xiiii annos lxxviii, immediate suffectorus ei Leonem, supra annos tres, mensem ei unum addit (menses II, dies IIII, dicere debuisset) & quidem citato Anastasio, in cuius tam nonnullo exemplari ejusmodi mensis nobis comparet, sed bene Inter pontificium quod diximus: Leonem autem xiiii Aprilis ordinatum fatemur, sed pridem electum.

**Interpon-
tificium m. 2,
dies 15,**

5 Dicit quidem Anastasius, quod needum is, qui subito obierat, Pontifex ad sepulturam debitam fuerat deportatus, & ecce omnes à novissimo usque ad primum, una voce unaque concordia, Leonem ve-

nerabilem Presbyterum sibi futurum Pontificem flagitarunt, & in Lateranense palatum cum solitis ceremoniis deduxerunt. Item, quod de novi electione Pontificis congaudentes, cœperunt iterum non mediocriter contristari, eo quod sine Imperiali auctoritate non audebant futurum consecrare Pontificem: periculumque Romanæ urbis maxime metuebant, ne iterum, ut olim, alii ab hostibus obessa fuisset; & licet urbs premeretur à Saracenis, quod hoc timore & futuro casu eum sine permisso à Saracenis, Principis Præfulem consecraverunt. Sed addit idem, E hoc eos fecisse, fidem illius, id est Principis, sive honorem post Deum, per omnia & in omnibus, conservantes. Nempe uno altero mense post recessum Saracenorū, qui Sanctorum Petri & Pauli ecclesiæ funditus fuerant deprudati, sub extremos Sergii Papa dies, alii Mauri ac Saraceni (ut habent Annales Bertiniani) Beneventum invaserant, & uique ad Romana confinia populabantur; & sub idem tempus ex Galliis nuntiabantur continua clades, eisdem per Danos Aquitaniam infestantes illata. Fieri igitur facilissime potuit, ut dum vel expectatur itineris tui opportunitas, vel nuntii ad Imperatorem misi aut ab hoc remisi Legati; mutu, capititate, aliisve casibus in itu vel redditu impediuntur, effluxerint isti duo menses; quibus cum diebus xii clapsi, crescentie indies periculo nova obsidionis, ad consecrationem Electi procedendum sibi pataverint Romani, sub protectione, quod ea re in nullo laſam vellent fidem & honorem Imperatori debitum.

6 Vnde autem ejus offendendi metus hic, si eodem usi fuissent jure quo ad consecrationem Sergii processerant, propter retra intra paucos ab ejus electione dies? Quia scilicet (ut Annales Bertiniani expresse dicunt) Sergio in Sede Apostolica ordinato, Lotbarius filium suum Ludovicum mandatum. Romam cum Drogone Mediomaticorum Episcopo direxit, asturos ne deinceps, decadente Apostolico, quisquam illie præter sui iussionem, Missorumque suorum præsentiam ordinetur Antistes: quod & peregrisse dicuntur. Non est itaque valde impudentis mendacii reus Sigebertus (uti putat Baronius) quod Ludovicum Romam missum ait ad confirmandam Sergii Electionem; licet Ado aliam causam alleget, ut Rex Italiae creatus à patre, Imperatori nomen sortiretur. Vt rāque enim ratio confitere potest, ut vere secundum Adonem iam tune Pontifex fuerit Sergius, quando coronati impo- suit Ludovicum, utpote prius à Romanis Imperatore incon- fulto ordinatus; & tamen Lotbarius eum suo nomine confirmare prætenderit, ne videretur cessisse juri, quod senior Ludovicus pater suus fecisse videbatur, & novo mandato assertum ipse volebat: quod mandatum mortuo Sergio, nisi omnino fuissent contempnisse Romani, nisi saltem tanto expectarent tempore, quanto alias ante Gregorii Ordinationem ex simili mandato expectaverant.

DIS-

DISSERTATIO XVII.

De corporibus seu reliquiis Sanctorum, in ecclesia SS. Silvestri & Martini à
Sergio II Romæ collocatis, & Indulgentiis ab eodem (ut prætenditur)
ibidem concessis; itemque de Stationariis, S. Gregorio attributis.

Drogonem
Ep. Metens.
trans Alpes
Vicarium
scum facit
Sergius.

Xtat unica, sed perquam insignis hujus
Pontificis epistola, quam i Pontificatus
anno datam esse probat Labbaus noster.

In hac consultum cupiens quieti & bono
regimini Ecclesiarum, per trium Regum

Caroli Magni Nepotum simulantes mirum in modum labefactatis, ipsorumque inter se concordiam restaurare; eo
rum patrum, Drogonem, Metensem Episcopum, con-

stituit Apostolicum trans Alpes Vicarium, & causas omnes justit ad eum primitus atque immediate deferri, priusquam ad se recurratur: neque est in tota epistola

quidquam quod suspectam eam cuiquam reddere queat.

Que in ec-
clesia SS.
Silvestri &
Martini est
tabula,

B Utinam possemus idem affirmare de quadam Marmore, quod in adiuncta quandam ab eodem Pontifice ecclesiæ SS. Silvestri & Martini in montibus licet vide-
re, in hemicyclo absidiis è latere dextero; quodque ad
annum 847 num. 3 laudat Baronius, tamquam contineat verba eo tempore scripta, quo nihil certius haberi posset, si verum esset. De eo lapide interrogatus Eruditissimus Schefferratus, eundem & alia similia veteris scrip-
tura atque sculptura monumenta studiosius anno MDCC
vel 3, LXXXI scrutatus, mihi afferuit xxii Iulii, omnino antiquum esse, quippe cuius inscriptio, non pedibus attrita (nec enim lapis humi jacuit unquam), sed sub altari ere-
ctis stetit, priusquam eo ubi nunc est transferretur) sed di-
turnitate sola temporis excessa sit, ut patet intuenti, con-
texta litteris Latino-gothicis, quales videre est in quodam
lapide ad S. Balbinam, ante annos circiter CCL, aliusque duobus in Capitolio positis tempore Bonificii VIII
ante annos plures quam trecentos: qualesque fere ii sunt
quibus est inscriptus Boppardensis lapis, semel iterumque propositus in opere nostro ante Tomum 2 Aprilis, & 3
Maii: proinde censuit fieri posse ut marmor istud sculptum sit ibique positum. Saltem ex eo tempore, quo ecclesiæ, olim à Græcis monachis possesta, & anno MCC
LXXXIIII tradita RR. PP. Carmelitis, novum cul-
tum recepit, horum studio restaurata innovataque. Pro
majori antiquitate illius qui judicaret, nullo quidem id
fundamento facturum aiebat, agre tamen convincendum
falsitatis, propriea quod certum sit ejusmodi characteres
etiam prius in usu fuisse. Quid autem si presumere vellet aliquis, eo lapide, ante annos cc vel ccc sculpto, in-
novatum fuisse vetustiorem alium, ipsius Papa Sergii II
estate positum?

2. Id cum ex ipso lapide, quamvis coram adest, diju-
dicari nequeat, aliunde petendum disserimen est: & hoc
opportune suggestus Anastasius in Vita hujus Pontificis,
quoad Sanctorum corpora, fere eadem habens qua sunt
in lapide; sic ut vel hic ex illo, vel ille ex ipso ea sum-
serit, utram autem factum sit utriusque inter se colla-
tio doceat est necesse. Lapis sic habet. Temporibus
Domini Sergii Junioris Papæ, recondita sunt in
hoc sacro altari corpora Beati Silvestri & Martini
Pontificum. Item corpora Beatissimorum Fabiani,
Stephani & Soteris Martyrum ac Præsulum.
Adsum eriam corpora Asterii & Sanctissimæ filiae
eius. Nec non corpora Sanctorum Ciriaci, Pa-
pæ, Mauri, Largi, Smaragdi & Sociorum. Item
corpora Sisinnii, Anastasi, & Innocentii
Pontificum; una cum Sanctis Episcopis Quirino
& Leone; pariterque Artemio, Sisiano, Pollio-
ne, Theodoro, Nicandro, Crescentianoque,
Martyribus. Cum quibus adhuc reposita fuerunt
Maji Tomus IV.

de corpori-
bus illuc
translatis à
Sergio

corpora Beatarum Soteris, Paulinæ, Memiae,
Julianæ, Quirillæ, Theopistis ac Sophiæ Virgi-
num & Martyrum: nec non Beatæ Quiriacæ vi-
duæ, Beatæque Justæ, cum aliis multis utriusque Indulgen-
tius, quorum nomina Deo soli sunt cognita: tisque con-
sensus, quorum corpora sacro altari, illud ipsis dedicans,
collocavit. * Sunt autem hæc Sanctorum corpo-
ra translata de cœmterio Priscillæ via Salaria:
& dictus Pontifex concessit singulis, ad hanc ee-
clesiam venientibus, in festivitatibus istorum
Sanctorum tres annos & tres quadragesas de vera
Indulgentia. Hactenus lapis iste: nunc Anastasium
Bibliothecarium audiamus, de illis ipsis Sanctorum corpori-
bus seu corporum partibus loquentem: sic autem habet.

3. Igitur beatissimus Papa, pia devo-
tione solitus, pro desiderabili dilectione SS. Sil- F
vestri & Martini, ecclesiam, quæ Sancto eorum pro prima
fuerat nomini consecrata in meliorem parte cum
pulehorioremque statum à fundamentis perfecit Anastasio
& ad honorem omnipotentis Dei, ejusdem beatissimi Silvestri Præsidis corpus, cum Beatissimo Fabiano, atque Stephano, & Sotere Martyribus ac Pontificibus, simulque Asterio Martyre, cum sacratissima filia ejus, Sanctoque Cyriaco & Mauro, Largo & Smaragdo, atque Anastasio & Innocentio Pontificibus; una cum Sancto Quirino ac Leone Episcopis, pariter Artemio [Sisiano, Pollio-
ne, Theodoro] Nicandro, Crescentiano Mar-
tyribus; cum quibus Beata Sotere, atque Paulina nec non Memmia, Julianæ & Quirilla, Theo-
phiste, Sophia, virginibus atque Martyribus; &c.
Beata Quiriacæ vidua, cum aliis multis, quorum
nomina Deo soli sunt cognita, utrosque sub sacro
altari dedicans consecravit. Eadem eodem modo haben-
tur in plurisque tam excisis quam MSS. exemplaribus;
sed horum tria, puta Regium, Mazarinum, Thuanum
cum Ms. nostro, initio multum contracta, sic legun-
tur. Ipse itaque Beatissimus Pontifex ecclesiæ quam
plurimis innumerabilia contulit bona. Ecclesiam F
denique Sanctorum Silvestri & Martini, quæ ve-
tustate emarcuerat, à novo refecit: atque ibi cum
corporibus Sanctorum Pontificum Silvestri & Martini multa alia recondidit, videlicet Fabianum at-
que Stephanum Martyres & Pontifices, simulque Asterium Martyrem cum sacratissima filia ejus &c.
.... quorum nomina Deo soli sunt cognita: ibique
multa obculit dona post consecrationem ipsius ec-
clesiæ.

4. Prior textus, ut magis initio integer est (utpote
lineas duodecim implens, prius quam ad Sanctorum enu-
merationem veniatur) ita etiam sincerior mihi esse videtur;
utrumque tamen profiri oportuit, ut libertas lectori relin-
queretur per se statuendi: primo, uer textus sincerior atque
integrior sit; secundo, utrum Anastasius præ oculis habuerit
antiquiorem aliquam scripturam vel sculpturam (uti debuit
habuisse, si eadem sit ea, saltem quo ad verborum inva-
riatum contextum, cum ista que nunc in lapide legitur)
an: non. Hac autem scriptura ab Anastasio, uti clausum est, differt in sequentibus punctis. i Pontificibus imo illo vi-
non Martyribus preponit Sisinnium, quem Panizolius integror
dicit solum fuisse Diaconum, quemque non habet A- sincer.orq;
nastasius. ii Ad nomen Quiriacæ viduæ additum habet
nomen Beatæ Justæ, quam fuisse matrem S. Silvestri

DISSERETAT. XVII. credit Antonius Philippinus ibidem Prior in libello de ipsa ecclesia, quia ita legitur in ejusdem Sacrae Legenda apocrypha, que habetur sub falso nomine Eusebii Cæsariensis. Ioannes autem Zonaras, auctor (ut certi et Allatius) Vita, quæ apud Lipomanum & Surium habetur ex Graeco sub nomine Metaphrastis, fatetur, quod quinam fuerint magni illius viri parentes, & à quibus sit in lucem editus, veteri libro de eo tractante, in quem ipse incidit, non fuit declaratum, qui liber prius admundum & simpliciter est compositus: fons tamen (ut apparet) etiam Latina Legenda fuit, aque ac illa luteulenta. Sed quidquid de Jotta illa sit, falem istuc posita tamquam Sancta; cum facilius sit ut transcribendo omitatur aliquid ab officiis libri, quam addatur, presertim in congerie nominum propriorum; hactenus videtur posse in favorem ipsius laicus judicare. ex ipso vel ex ipsius posteriori potius sumptum esse Anastasi contextum, quam contra; sicut enim in hujus exemplaribus multis desiderantur nomina Siliani, Pollioque Theodori, sic in istis, & ceteris omnibus ad quæ fuit editio regia excusa, potuerunt omissa fuisse, per similem librarii antiquiori vel ipsiusmet Anastasi festinationem, nomina Silvianii atque Iustinianae.

B 5 Verum qua post* sequitur pars altera inscriptionis, non potest cum Anastasi contextu de antiquitate contendere; nec etiam presumi desumpta esse ex antiquiori scriptura, quam Anastasius transcripterit. quamque auctores ejus qui nunc extat lapidis voluerint innovatam, dato quod eam ex Anastasio non acceperint: utpote repugnans toti Anastasiæ historia, & aliunde certius cognita veritati. Dicit enim hoc Additamentum, quod prænomina sunt corpora, torum Sanctorum corpora sunt triplata de cœmeterio Præcellæ via Salaria. Atqui afferit Anastasius corpora SS. Fabiani, Stephani, Soteris via Appia in cœmeterio Callixti fuisse sepulta; Sisinnii, ad B. Petrum Apostolum; Anastasi & Innocentii in cœmeterio ad Ursum pileatum. Præterea quod SS. Cyriaci Largi & Smaragdi corpora, via Salaria sepulta, S. Marcellus Papa in præsum Lucinæ via Ostiensi transtulit die VIII Augusti, Rōmano Martyrologio attestante, idque translatione tam solenni, ut licet eadem postea in Urbe delata, in Diaconia S. Mariae in via lata recondita fuerint; iste tamen dies hodieque festivus perseveret, præ ipso die Martirii eorum. Papas & Maurus via Nomentana in cœmeterio ad Nympheas primum conditi sunt, ut dictum a Bollando XXIX Ianuarii: de ceteris quarere supervacaneum arbitror, quando de SS. Silvestro & Stephano, quorum solus prior Via Salaria in cœmeterio Præcellæ vere primum sepultus fuit, uno fere ante hunc Sergium seculo, scribit Paulus I, quod ex cœmeteriis suburbanis, per Longobardos funditus demolitis, assumpta inde eorum corpora collocavit in ecclesia, quam noviter in eorum honorem & nomina construxit intra incœnia: ubi anno MDLXXXVII etiam subrups confessionem altaris majoris reperta est una capsula terræ coctæ, desuper cooperata duabus tabulis marmoreis, ac etiam sub dicta arca, inter duas tabulas pariter marmoreas, in quibus locis subius altare indicatur fuisse reposita corpora SS. Silvestri, Stephani & Dionysii Pontificum & Martyrum.

6 Sunt istac monumenta non prima translationis, facta & Sergius ad. à Paulo, sed secunda alicujus, cum, illuc illato etiam dens corpus corpore S. Dionysii, novum fortassis & magnificentius S. Dionysii, altare constitutum ipsis tribus est. Id autem fuit ante tempus Nicolai primi, ibidem in inferiori Sanctoque Dionysio proprie dicata ecclesia Electi Pontificis, decem annis post Sergii Junioris mortem: adeo ut verosimiliter conjectare quis posset, ipsummet Sergium secunda translationis auctorem fuisse; eaque occasione (sicut etiam nunc facere Episcopi assolent) segregasse sibi partes aliquas notabiles dictorum Silvestri & Stephani, quas collocaret in vetustiori illius ecclesia, sub titulo Equitii primitus

consecrata, & à se ex fundamentis restaurari copta. De S. Martini Paſæ corpore aliud nihil possum conjectare, illorum ceterorum illud Constantinopolis fuisse allatum à Greco mo. quas Reliquias, Iconachororum Imperatorum fugientibus servitiam, quas accubuerunt, & in his Caput S. Ioannis Baptiste; unde postea contigit ut ecclesia S. Silvestri, Catapaulum ante jungendas dicta, successa temporis vocata sit S. Silvestri de capite corpori S. Duravit autem persecutio illa toto fere octavo seculo; quo Martini CP. tempore etiam corpus S. Gregorii Nazianzeni similis allato, à ratione Romam allatum fuit ad ecclesiam S. Marie in nachis, Campo Martio, unde ex secundum suum nomen traxit: idemque accidisset ut puto veteri S. Silvestri titulo, si in ipsum illatum fuisse S. Martini Paſæ corpus. Sed quia & in novâ ecclesiastam juxta erat ecclesia B. Martini, ab Hadriano I nuper ut transferenda. cumque restaurata, hec potius visa est convenire advenis, Sancti Synonymi corpus ferentibus. Cum autem istud ibi mansisset usque dum Sergius post annos LXX, pro gemina minori, maiorem unam ecclesiam à fundamentis struxit sub utroque nomine; eorum nominum secundum, veteri noroque Patrono commune, ambiguum apud aliquos fecit, utri Martino esset ecclesia primario dicata.

7 His de cœmeterio, quoad primam aucta infelicititer Indulgentiæ inscriptionis partem, præmissis, haud agre obtentur me tiarum etiâ, erederem, etiam alteram ejusdem inscriptionis partem de quales ibi Indulgentiæ pari infelicitate fuisse conditam, nisi nosfer uisum Sforzia Pallavicinus, S.R.E. Cardinalis, dignam censuerit, qua Indulgentiarum talium antiquitatem (si verum fateri volumus) justo majorem, tueretur lib. 2 cap. 5 Historia Concilii Tridentini. Sed cum omni quam scriptori eximio deferre reverentia, ingenuæ fateor, nihil solidioris probationis in isto lapide me videre, quam in epistola Leonis II de Canonizazione S. Siberti pariter ab eodem Cardinali allegata, cuius supra meminimus, laudantes judicium S. Petelici Apostolici Nuntii de eadem; qui vel inde potissimum ipsam arguit falsitatis, quod commemorat plures Indulgentias, à Leone concessas formula secundum diem coelentibus aut eccl. siam S. Siberti visi. culo 11 videntibus. Quandoquidem, inquit, Indulgentiarum tuftorem utrum, hodie in ecclesia frequentem, non comporio ante Urbanum II, qui anno MXXXXXI proficicentibus ad expeditionem Hierosolymitanam Indulgentias, seu poenitentiarum alterius speciei relaxationem concessit: licet harum institutum (diversimode tamen) ab ipsis Ecclesiæ incunabulis viguerit; nempe per libellos Martyrum durante Ecclesiæ persecutione, deinde per redemptionem poenitentiarum, iuxta antiques Canones Burchardi, Yonis, & Romanum Poenitentiale. Similia habet Alexander F. Natalis sec. 9 parte 1 cap. 1.

8 Praevisse tamen Urbano videntur, quoad Indulgentias sacra quadam loca visitantibus concedendas, Ponentes aliqui; sed non multo antiquiores, eodemque XI seculo. Nam in Codice Ms. Lucensis Ecclesia, inter Vaticanæ Bibliotheca libros servato, invenio quod Alexander II, anno MXXX, peracta ejusdem ecclesia solennissima dedicatione, concessit, ut octo dierum spatio dedicatio ipsam vero formulam memoria perageretur annis singulis, concessa vix ante Indulgentia poenitentiae. Nihil tam antiquum reperi sec. 12. potuit (si predictam fictitiam inscriptionem excipimus & quasdam SS. Silvestri atque Gregorio similiter affitatas Indulgentias) Cardinalis Baronius; licet eo animo scrutatus omnia, ut ecclesiasticorum rituum vetustatem probaret contra hereticos. Deest tamen adhuc auctoritati præfata, specificatio ipsius Indulgentia: & hanc primum invenio apud ipsum Baronium ad annum 1030, ubi Honorii Papa II Bulla recitat de consecratione ecclesia Casmarii, data ipsis Abbatii Rainierio, III Nonas Februarii Pontificatus anno 11, qui fuit annus Christi MCXXI, ubi inquit; ut ipsius ecclesiæ dedicatio veneranda singulis annis devotius celebretur, universis qui ad celebritatem consecrationis ejusdem infra novem

- A** novem dies devote convenerint, de illius pietate confisi qui est peccatorum remissio, de injunctis pietatis auctoribus unum misericorditer relaxamus. Hac tunc erat Indulgencie maxima: posse ceperunt alii, ad annorum numerum ampliorum, etiam adjungere Quadragesimas, quarum meminit prefata inscriptio
- 9 Cum ergo S. Thomas, in 4 Sententiarum dist. 20 qu. I art. 3 agens de Indulgencie post hac verba, sicut quando Papa dat, ut qui vadit ad unam ecclesiam habeat septem annos de Indulgencie, addit; cuiusmodi etiam Indulgencie à B. Gregorio in Stationibus Romæ concessæ sunt; & ante ipsum Guilielmus Antiochenensis, postea Parisiensis Episcopus, lib. 4 Summa tract. 6 cap. 9; dicendi sunt absque historico examine secuti errorem vulgi, ideo attribuentis S. Gregorio (utique primo ejus nominis) Indulgencias Stationum, multis post seculis institutas; quia ipse, teste Ioanne Diacono in Vita ejus lib. 2 cap. 18, Stationes per Basilicas vel beatorum Martyrum coemeteria, secundum quod hactenus, id est usque annum DCCCLXX circiter, Plebs Romana quasi eo vivente certatum discurrit, sollicitate ordinavit, five suos cuique definivit dies. Atque in hoc, eodem plane processum est modo à populo rudi, quo processerunt illi, qui, quod suo ayo fieri videbant, cum altaria à Pontifice consecrarentur, etiam crediderunt aut credi ab aliis voluerunt factum à sua ecclesia conditore Sergio, lapidem istum seculo forsan XIIII sculpentes. De quibus judicium nostrum cum bono fundamento auctoritateque sincere proferentes, ad illorum qui talibus praesertim informationem, parati Ecclesia judicio stare; non putamus nos à viris cordatis cum Wicelio & Paulo Suavi condemnandos suspectosve habendos de heresi. Sed neque D. Thomæ quidquam nos creditus detrahebisse, dicendo, ipsum cum suo duce Guilielmo Autiostorense, absque historico examine, in talibus secutum esse vulgi errorem. Cur enim id nobis & que non liceat ac P. Natali Alexandro Dominicano? qui Selectorum historia Ecclesiastica Capitum Tom. I Dissert. 2 Conclus. 1 agens de argumento similiter historico, id est de anno Nativitatis Christi; cum sententiæ sua contrariam S. Thomæ auctoritatem sibi objecisset, pag. 219 respondet, quod S. Thomæ institutum non fuit expendere quæstiones chronologicas & historicas, unde primum fuit ut à vera temporum & historiæ ratione recederet.
- ab antiquis 10 Idem responderim obijcentibus quandoque nobis Scholasticis Suarem aliosque Societatis nostræ, nominis quidem receptum, si ximi Theologos, sed Historicos saepe infelices; quoties occasio aliqua illos in tale argumentum impedit, contentos C referre quidquid querentibus primum se obtulit: quapropter nec allegavit eos Henschenius, cum ad Vitam S. Guilielmi XIU Februarii ageret de origine & Ordine Guilielmitarum; nec ego in talibus soleo ejusmodi scriptorum auctoritate meam confirmare sententiam, vel contra sententium pondus sollicite elevare; sed ipsos require & examino assumenda vel rejicienda opinione fontes, ex quibus illi huiusmodi debuerunt quidquid in alteriram partem dixerunt. Cur autem in Historicis quæstionibus adstringere nos velit aliquis ad Theologorum. & summi inter eos semper venerandi D. Thomæ sententiam; quando Thomæ Cardinalis Cajetanus, alterum illud Thomistica Schola column, in Theologiæ quæstionibus ex facto pendentibus Doctores sacros pro regula habendos, sibi non existimat? Nam in opusculo de Indulgencie, definitus quid sint; loquitur cap. 7. Non parva præterea intelligentia opus est ad evidentiam habendam de penitentia, à qua absolvit Indulgencie; dum Sacri Canones non nisi de injuncta mentionem faciunt, Doctores autem ad injunctas & non injunctas extendunt. Et licet Doctorum opinio, quam esse secutum se dicit D. Thomas, magni facienda sit: quia tamen hujus rei veritas ex facto penderet, & in facto consistit, & Sacri Canones solum de injuncta faciunt mentio-
- nem; ideo tenendo certum, & dimittendo incertum, definita est Indulgencie, quod est Absolutio à poena DISSE-
injuncta. Vbi Cajetanus, argumentum formans ex silen- TAT. XVI:
tio Canonum contra ipsum met. D. Thomam & progressos
cum Doctores, evidenter demonstrat, quam vim inesse
credat argumento negativo universalis, quod nonnulli, as-
sumptis male quorundam auctorum locis, de negatione
partiali intelligendis, explodunt ut framincum neque
pili faciendum.
- 11 Plus ponderis habet, quod Cardinalis Bellarmi-
nus (qui cum hereticis disputatione, ad insignem Theologi carum rerum scientiam minime vulgarem addidit anti-
quitatis Ecclesiastice cognitionem, & que ac Baroniu contrariis
vulgari tunc opinioni subscripti erat ipse, in tractatu de Indulgencie, earum in hac de qua agimus forma dan-
darum antiquitatem probans cap. 3, iis omnibus auctorita-
tibus, quas ut insufficientes rejiciunt alii. In illis autem est etiam hic, de quo agimus, lapis, tamquam si proper
antiquitatem litterarum in eo nulla fingi possit supificio
fraudis. Libro autem 2 cap. 6 ab Alexandro III enu-
merans Pontifices, quos constat Indulgenciam taliter elar-
gitos, sic loquitur: neque mirum videri debet, si
auctores antiquiores non multos habemus, qui har-
rum rerum mentionem faciant, quoniam plurima
sunt in Ecclesia quæ solo usu sine litteris conservan-
tur. Hoc quidem nemo dubitat, uti nec de ipsa remissione
paenarum peccatis debitaram, quin eas ex thesauro meri-
torum Christi atque Sanctorum solvendi potestatem ha-
buerit, variisque modis exercuerit Ecclesia: sed quod eam Bellarmi-
potestatem sub ista exercuerit forma, in favorem piorum fundamen-
locorum quorundam, à fidelibus juvandorum aut visitan-
dorum, negamus exemplis ullis stabiliri posse, quæ sint
seculo XI antiquiora.
- 12 Memoria Romana, quibus id constare Bellarmi-
nus ait, facile probantur omnes non solum posterioris esse
temporis; sed etiam falsitatis convincuntur in iis quas
continent circumstantiis. De Lateranensi Tabula, cuius
fidei sit jam explicavimus Dissertat. VI; nec fideliores
censeri possunt alia quæcumque Indulgenciarum à S. Sil-
vestro institutarum memoria adeo obscuræ, ut hactenus
eas collegaverit nemo. S. Gregorium agnoscimus Sta-
tionum auctorem; sed qui hoc nos docuit Anastasius, de
Indulgencie tacuit. Cetera omnia antiquitate sua vincere
videtur lapis Sergio II imputatus; sed ultimæ quibus
inscribitur linea, quam temere ad memoriam translatorum
corporum sint adjectæ, vidimus. Subseruantem Vitam, quanta
est, fabulam esse, ostendit Bollandus: nec quidquam adfer-
tur aliud, quod non sit longe posterioris avi. Manet igitur,
cum bona Bellarmi semper mihi honorandi venia, F
comprobatum, quod is de quo agimus usus doceri nequeat
seculo XI prior fuisse; sine litteris autem propagatum per
tot secula, quot à S. Silvestro ad seculum jam dictum XI
fluxerunt gratis assumuntur, & absque ulla pietatis jactura
historice negatur. Non autem etiam negatur & que gratis, Expenditur
atque afferitur. Anastasius enim Bibliothecarius, Silentium
omnia Romanarum ecclesiastarum archiva scrutatus, ut, Anastasi,
quid quisque Pontifex cuique earum suo tempore contule-
rit beneficium, quam minutissime explicaret, etiam quoad
colorem donariorum, numerum, pondus, formam; po-
testne presumi rationibliter fuisse silentio præteritus sa-
crarum Indulgenciarum, tanto quam alia quæcumque
donaria preiosiorem thesaurem, tantoque utiliorem fidelib-
us & temporum hominumque injuriis nullis obnoxium,
eternaque memoria auctoris dignorem? Profecto si earum
ulla uspiciam indicia reperiisset, non dicam grandibus con-
signata saxis omniumque affectu exposita, sed vel occul-
tissimis archiviorum angulis delitescentia auxisset ea in-
signiter opus, talia ex proposito præcipue tractans. Vixer-
unt autem Anastasius, quiq; ei succedit Guilielmus,
Bibliothecarius etiam ipse, fere usque ad finem secu-
li IX.
- 13 Aliud argumentum & que negativum, sed nibila-
minus

DISSEB- minus adstringens, & quemcumque non pertinacem intel-
TAT. XVII lectum convincens, peteretur ex Cancellaria Pontificia For-
mularius, si qua frequenti ejus direptioni incendoque
& antiqua. Supereffent: invenientur enim pro omni quidem alterius
rum formu- tuiscumque gratia expeditione prescriptas habere formu-
arum: las, nullas autem pro Indulgentiis. Sed ejusmodi Formu-
lariorum (qua quidem publicam auctoritatem habuerint,
videturque ab Ivone Carnotensi parte q Decreti cap. I 22
Libellus Diurnus appellati) nullum hactenus est inven-
tum seculo XI antiquius: si tamen etiam illius & proxime
sequentium seculorum inveniatur aliquod. Ait Lucas Hol-
steinius, ut supra vidimus, unum, privata saltem diligentia
collectum, nec usquequaque contemnendum, reperit; unde
tum alia quedam, tum Dissertationis XV argumentum
sumpsumus; vidimus autem Caput VI idemque ultimum
continere, sicut habebat titulus. Diverla privilegia Apo-
stolicæ auctoritatis, concessa Monasteriis, Diaconiis
& Xenodochiis: erant vero formulae diverse XXI,
de privile- quarum penultima sic exorditur: Dum magna nobis
giis locorum cura intituit pro stabilitate omnium locorum san-
ctorum, &orum cogitare, ut eorum devotissimæ commodi-
tatis proficiat integritas; convenit certe Nos pro ec-
clesia III. maximam gerere solicitudinem, ne minus
illuc luminariorum concinnatio habere videatur.

B Confirmantur deinde fundi ad lumina aëlenda constituti.
Quod autem hoc spectare etiam posset, & seculo XU maxi-
me in usu fuit, ut ad sarta recta, luminaria, supellecilem,
manus porrigentibus adjutrices Indulgencias aliquas lar-
giretur Pontifex, quodque maxime ad intentum finem
fecisset, si aliqui eatenus venisset in mentem, ejus in farra-
gine tanta nulla invenitur formula. Similiter Caput ibi-
dem v. De præceptis lumini Pontificis ad Episcopos
dedicationi- suæ ordinationis, de locis sacris atque reliquiis, horum
bus eorundem petitiones, & illius responsa continet, de dedicandis eccl-
& Reliquiis esia, oratorio, altari, baptisterio, vel eisdem cum post ruinam
vel incendium restaurantur, deque recondendis vel transfe-
rendis Sanctorum corporibus vel reliquiis. Apparet autem
quod cum formula eo spectantes colligerentur, nulli Episco-
po vel Abbat. aut alteri talis loci Rectori in mentem vene-
tione indul- rit, ad promovendum tam plium opus, vel ad augendum con-
sideriarum. cursum fidelium pro tam solenni actione, Indulgencias po-
stulare aut Pontifici concedere; si enim venisset, fieri vix
poterat, ut tali occasione non pterent & impetrarent; si
autem hoc fieret, in ipsis formulis id haberetur, habetur
autem ejusmodi nihil.

C *Nec obest quod vul-*
garem de Stationariis
Bonifacius VIII
confirmavit, Quod porro ad Indulgencias Stationarias attinet
(ab his enim hic digressi sumus) has, nescio à quo, sed non
ante seculum XI primo institutas, cum vulgo cœpisset
(sicut dixi) ad ipsarum Stationum auctorem S. Gregorium
Magnum referre; eumque errorem ut certam veritatem
arripuerint Scholastici veteres, ad tradendam methodice
opinionem, Theologiam magno cum Ecclesia commido felici intenden-
tes conatu, magnamque ex eo laudem jure optimo consecuti;
quid mirum, si disciplinis ipsorum informatos Pontifices,
etiam in eo punto (quod aliqui non Theologicum, sed
Historicum erat) sua auctoritate pertraxerint, eo tempore,
quo nemo adhuc applicabat animum eruderandis antiqui-
tibus ecclesiasticis, sacrarumq; ceremoniarum originibus
illustrandis. Ergo Bonifacius Papa VIII, Ponifcatus
sui anno III Christi mcccxi, non dubitavit in hunc
modum scribere: Frequenti considerationis indagine
perlustramus, & intra claustra pectoris solicita medita-
tione discutimus, qualiter Doctor optimus Eccle-
siae sanctæ lumen B. Gregorius, dum adhuc in
terris gereret vicem Christi, Patriarchalibus &
aliis ejusdem urbis ecclesiis primo (prout tradit
antiquitas) & aliis postmodum Romani Pontifices.... de Apostolicæ Sedis liberalitate munifi-
ca, diversorum tenorum Stationarias Indulgencias
concesserunt. Ita ille, nullas quidem in particulari spe-
cificans (ut ait Pompeius Vgonius in Discursu suo generali
prævio ad Historiam Stationum Romanarum) sed omnes

generaliter confirmans, tub quacumq; forma aut teno-
re datas, novasque addens pro tota Quadragesima; confirmat
autem (sicut appetet) ut primo concedi cœptas à B. Gre-
gorio, sicut tradit antiquitas: qua tamen (ut vidimus) aliud
non tradit, quam Sanctum illum ordinasse ipsas Stationes;
nisi Antiquitatis nomine intelligamus, ut nunc pasim in-
telligit Curia, spatium circiter centum vel ducentorum an-
norum, quo errorem istum Roma cœpisse facile conce-
demus.

D 15 Interim ex Confirmatione illa Bonifacii, errorem
quoad factum Gregorii involente, discimus, Pontifici, sed probat
etiam frequenti considerationis indagine aliquid per-
in talibus
lustranti, & intra claustra pectoris solicita medita- posse errare
tione dileudenti, in iis qua pure historicæ sunt, obrepere Pontificem,
posse quidpam, cuius falsitas non oblit principali ipsius
intento, quod in casu nostro est, fideles certos reddere de
obtinendis Indulgentiis Stationariis, qualitercumque propo-
fitis, supplendo scilicet (quod facere proculdubio potest)
omnem juris factique defectum. Atque ita cassum manet,
quod nonnulli adversum me totis nisibus intorquent, selum,
ad manu tenendam antiquitatem quarundam Indulgen-
tiarum, Ordinis sui Ecclesiæ (ut prætendent; concessa-
rum, & per consequens earundem Ecclesiæ veram in
Europa existentiam, pro eo tempore, quo neque si solitas
dari Indulgencias, neque tales Ecclesiæ extitisse, ut mini-
mum, verosimilius est. Quod enim eas, quomodo prætende-
bantur haberi, confirmaverint etatis nostre Pontifices qui-
dam, Gregorius XIII & Clemens X, approbantes
Summarium Indulgenciarum, à diversis summi frustrari
Pontificibus concessiarum fidelibus visitantibus Ecclæ
intento suo
clesias predicas; non facit, ut omnes illæ sic vere, ut principali
prætenditur, antiquitus sint concessæ; & extiterint que
extitisse negantur ecclesiæ; sed ut vere nunc habeantur,
qua antea non habebantur quidem, haberi tamen crede-
bantur, Indulgencia. Neque mirum est quod Pontifices in
hujusmodi sic agere potuerint, imo & voluerint; quia
omnes illæ gratia, quarum confirmatio petebatur, respectu
hodierna largitatis, exigua omnino erant neminique invi-
dia, utpote cum nullius præjudicio conjunctæ. Talibus
autem contingere solet ut nemo facile contradicat; nisi
tunc forte, quando in consequentiam adducuntur ad con-
troversias historicas decidendas, cum præjudicio verosi-
lorum aliunde opiniosis.

E 16 Ceterum non obstantibus iis, que supra disputavi-
mus de Ponifcium in rebus historicis fallibilitate, manet
manebitque, quod, ubi cetera paria sunt, Bullis, Brevi-
bus, Constitutionibus, Decretis eorundem summorum
Pontificum, & cum proportione etiam Eminentissi-
morum Dominorum S.R.E. Cardinalium &c. etiam
extra easum & materiam fidei aut morum salutarium
emanatis, maximam, saltem intra lineam auctoritatis
humanæ, universi Catholicæ debent deferentiam, fi-
dem, ac observantiam. Et hanc servant, qui nihil eorum
qua istic dicuntur, aut vera esse supponuntur, in dubium
revocant, nisi moti magnis & quemcumque rationabiliter
movere natis, antea autem minus consideratis aut eatenus
prositus ignoratis rationibus & auctoritatibus. Magis au-
tem eamdem reverentiam servant, cum id quod dixi faci-
entes carent, iis, quibus nihil opus est, creare invidiam vel singularum
notam apud simpliciores, atque disimulando qui & quanti-
ta exami-
fuerint aliquando, in eo quod controvertitur puncto, vul-
nando,
gari errore abducti; ipsam talis erroris originem scrutantur
ac refellunt; cum id abunde satis sit. Hoc autem nos fecisse
probant ipsæ objectiones, nobis identidem factæ, quia ad
auctoritates istas nusquam directe respondebamus, judi-
cantes id nec conveniens nec necessarium esse.

F 17 Dum vero definitionibus prænotatis proxime sub-
jungit quidam, de Historiis, qua à summis Pontifici-
bus aut sacra Rituum Congregatione in divino Offi-
cio post ejusdem recognitionem proponuntur, quod
eo ipso tamquam canonizatæ habendæ sint; maxime
si antiquæ fuerint, id est ultra centum annorum:
quodque

A quodque Nullus in Breviariis error modo reperitur, hec an & quatenus vera sint, viderint ii qui afferunt. Non afferuerit id sane Baronius, ex præcipuis Breviarii correlativebus unus, quique omnes de veteribus Sanctis Ponitificibus Lectiones ei, quam verosimiliorem arbitrabatur ipse que instituerat, Chronologie aptavit, licet de illius soliditate non valde certus, sicut in Sotere ostendit. Quia autem eo respectu mutavit, rursum erunt in antiquum reducenda statum, si nostra ab illius diversa Chronologia recipiatur. Quod si in iis, qua proxime Ecclesiam Romanam spectabant, potuerunt ex Baronii unius auctoritate, errores qui ante non erant induci, quanto facilius potuerant antiqui, nequid sufficienter convicti, remanere incorrecti? Quid autem? Numquid divini Officii parte non esse dicenmus, aque ac Breviarium est, Romanum Martyrologium, quale post Primam legendum in choro prescribitur? Numquid posthac.

CV S. LEO IV.

Eo, natione Romanus, ex patre Rodoaldo, Presbyter tit. Sanctorum quatuor Coronatorum, Imperantibus Lothario & Michaële prædictis, ordinatus XII Aprilis, Feria III Paschali, DCCXLVII; sed annos VIII, menses III, dies XI: obiit XIII Julii anno DCCCLU, sepultus in ecclesia B. Petri Apostoli, & Romano Martyrologio ad dictam mortis diem inscriptus: & vacavit Episcopatus mensem I, dies XII.

Ab an. 847
ad 855, an.
8, men. 3,
dies 6.

Interponi-
ficii ratio.

Nihil hic ambiguum vel apud aliquem controversum occurrit, præter tempus vacantis post Leonem Sedis, pro quo Ms. nostrum suggester dies XI, Regius autem, Mazarinianus atq; Thuanus codex (ceteris nihil habentibus) insuper habet menses II. Horum unicum sufficere probatur ex Anastasio, quando initium Januarii sequenti anni, quo Tiberis exundavit, & die ejus sexto pervenit ad perticu M. Marci, vocatur ab eo mensis quintus consecrationis Benedicti. Bertiniani Annales, cum dicunt quod mense Augusto Leo Apostolicæ Sedis Antonistis defunctus est, eique Benedictus successit, non

præcise loqui, sed eum solum mensem videntur indicare voluisse, quo toto vacavit Apostolica Sedes.

2 Romanus Presbyter tempore Eugenii Papa III desribit Basilicam S. Petri, & in ea agens de Oratorio S. Leonis IV Papæ: in quo, inquit, sicut saepe à nostris majoribus accepimus, videlicet à D. Cencio Priore & D. Christiano, sanctæ recordationis D. Paschalisi Papa II corpus, B. Leonis Papæ Primi, & Secundi, & Terti, & Quarti recondidit: sicut etiam multi nostrorum viderunt. Hactenus ille, in talibus fidissimus ac certissimus Auctor.

Sepultura
Leonum 4.

CVI BENEDICTUS III.

BENEDICTVS, natione Romanus, ex patre Petro, Presbyter tit. S. Calixti, dejecto tandem invasore & tyranno Anastasio, imperantibus Ludovico Juniore & Michaële III, ordinatus I Septembris in Dominica, anno DCCLU; sed annos XI, menses ut, dies X, obiit X Martii DCCLIV; sepultus ante fores Basilicæ B. Petri: & cessavit Episcopatus dies XIV.

Ab an. 855
ad 858, an.
2, men. 6,
dies 10.

Temporis
ratio ex A-
nastasio,

Dominicò die in diluculo, in basilicam B. Petri Apostoli, ab Episcopis, Clero, Proceribus deductus est, & in conspectu omnium, Imperialibus Missis cernentibus, in Apostolica Sede, ut mos & antiqua traditio dicit, consecratus ordinatusque est Pontifex. Ita Anastasius, postea addens, quod in mense quinto Consecrationis hujus præclarri Pontificis, id est, mense Januario, fluvius qui appellatur Tiberis alveum egressus est suum: & in hac lectione concordant omnia MSS. ad qua editio Regia procula vel collata est, nec in eorum ullo legi potuit numerus diei, quo predicta inundatio contigit. Solumque ponitur die . . . Baronius alicubi die XI legit, indeque conclusi ut Augusti consecratum Benedictum, atque aeo post annos XI, menses XI, dies X, obiisse die XII Februarii: male utique supponens, non currentem, sed exactum mensem quintum censi ab Anastasio; nec exa-

minans an dies XI Augusti eo anno Dominicus fuerit, quod si examinasset invenisset Feriam III fuisse. Quod autem alii, inquit idem Baronius, Consecrationis ejus tempus, ex quo incipiunt anni Pontificatus numerari, rejiciunt ad IIII Kal. Octobris, non invenimus; cum prorsus his, quæ ex Anastasio hujus temporis scriptore recitavimus, adverbentur. Miror sane, cum hoc lego, dicere Baronium à die Consecrationis numerari annos hujus Pontificatus: nec cogitasse idem equaliter valere in omnibus Pontificatibus: prout Registræ omnia Pontificalia testari possunt. Si enim id cogitasset unquam, longe aliam Chronologiam instituendam sibi intellectisset. Nibilo etiam minus miror, eumdem non cogitasse, quod tam multa quæ acta Anastasius narrat, fieri non potuerunt angusto xx dierum spatio, quot inter Leonis mortem & Benedicti Consecrationem in ipsius calculo solum fluxissent.

male colle-
cta à Baro-
nio.

2 De hoc porro Pontifice agens Romanus Presbyter, ita

dicitur

BENEDIC-
TUS III. descriptione Basilica Vaticana qualis sub Eugenio III
ad huc erat. Hic, inquit, requiecit juxta portam ar-
genteam deforis, cuius hoc est epitaphium, modestia
singularis indicium.

Epitaphiu. Quisquis hue properas, Christū pro criminē poscēs,
Quam lacrymis dignus sit, rogo, disce locus.
Hac gelida Præful BENEDICTUS membra quiete
TERTIUS en claudit, quæ sibi reddat humus,
Quodque fores tectus servat sub tegmine saxi,
Indignum sanxit se sociare piis.

Rabula Pa-
fricta. 3 Joannæ Papissæ fabulam, qua nonnullis Anastasi
exemplaribus, etiam in Ms. nostro infarta legitur, explo-
sam qui volet videre, habet inter Catholicos, Leonem Al-
latum, Philippum Labbeum, aliosque; inter heterodoxos,
Davidem Blondellam: Similiter rem eandem tractavit,
atque etiam ad vulgi captum dilucide explicavit, nostra
Teutonica lingua, P. Cornelius Hazart, ad calcem Trium-
phi Romanorum Pontificum de imposturis & calumniis
hereticorum: novissimus vero omnium Alexander Natalis,

eleganter aque ac breviter. Nobis vel folius Anastasi textus
sufficit: sic enim apud eum legitur. Ubi hac luce sub-
tractus Leo occubuit, inox omnis Clerus cunctus
que Senatus ac populus . . . Calisti titulo properan-
tes . . . & Benedictum ex eodem abstrahentes . . .
in Patriarchium Lateranense perducentes, Pontifi-
cili folio, ut mos est . . . posuerunt . . . hisque pera-
ctis deeretur componentes . . . invictissimis Lotha-
rio ac Ludovico destinarunt Augustis. Fuerunt autem
res quiete, dum Imperatorum expectatur responsum totis
quinque hebdomadis; sed adventivibus Legatis, & Ana-
stasiūm obrudentibus, turbata ad dies paucos; rursumque
desertentibus à conatu Legatis, composita ante finem hebdo-
mada sexta, & legitima desiderataque Consecrationis la-
titia proximo Dominico terminata: ut ne vel unicus qui-
dem dies inveniatur vacuus illi femineo monstro, quod im-
pudens fabricavit scurrilitas, effranis mentiendi adornavit
libido, suscepit ignorantia, pervicacia defendit, contra evi-
tiones innumeras & luce meridiana clariores.

D

CVII NICOLAUS I.

Ab an. 858
ad 867, an.
9, men. 7,
dies 19.

Bar. m. 6,
d. 20.

ICOLAVS, natione Romanus, ex patre Theodoro Regionario,
S. R. E. Diaconus, Imperantibus Ludovico Juniore & Micha-
éle III ordinatus, xxu Martii festo Annuntiationis Dominicæ,
feria ut ante Dominicam Palmarum anno DCCCLUIII: sedit an-
nos IX, menses VIII, dies XIX: obiit XII Novembris, Indictione I,
anno DCCCLXVII, sepultus ante fores Basilicæ B. Petri: & cessa-
vit Episcopatus mensem I, & diem I.

Circa Ordina-
tionis
causa.

Tempus
Pontifica-
tus.

C

& Epita-
phium.

Priusquam moreretur Benedictus, Roma Ludo-
vicus Cæsar discesserat, inquit Anastasius: &
ejus transitum cum cognovisset, concitus
ad eam reversus est. Cum igitur Ms. nostrum, solum hac
parte correctius exprimat tempus vacantis ante novam Or-
derationem Sedis, idque dierum xii dumtaxat, annumerato
etiam die quo obiit Deceffor; probat (quod alioqui ex ipso
Anastasi contextu videtur consequens) subitam fuisse Be-
nedicti mortem, nec patrimonii Apostolici fines egressum
fuisse Casarem, qui potuerit redire tam cito; & hanc ipsam
itineris remetiendi brevitatem in causa fuisse, quod redire
dignatus sit, alias per Legatum interfuturus Consecrationi.

2. Sicut autem in nostro Ms. reperimus Inter pontificii
dies, sic definitionem ipsius Pontificatus, in nullis exem-
plaribus ad initium Vitæ sine aliquo errore descriptum, ac-
curate notatum ad finem vitæ exhibent tria MSS. Parisina,
Regium scilicet, Mazarinianum, Thuanum, sub hac clau-
sula: Et cessavit Episcopatus ejus, annorum IX mensem
uti, dierum XIX. Pro quo tempore Baronius, ex
yulgo editis ad initium notis, habet, an. IX, menses XI,
dies XX; alti menses XI, alti annos XI: ipsa denique
prædicta MSS. uti & Ms. nostrum, in principio ponunt annos XI, menses IX, dics XII. Marianus Scotus annos VIII,
dies XI: quæ ingens confusio & depravatio numerorum, ex
ista clausula ipsorumque rerum ordine apte corrigitur.

3. Epitaphium, Nicolao Secundo male attributum,
& huic Primo magis conveniens, ejusmodi nobis Baronius
exhibit.

Conditur hoc antro sacræ substantia carnis
Præsul egregii NICOLAI, dogmate sancto
Qui fulsi cunctis, Mundumq; replevit & Urbem.
Intactis nixuit membris, castoque pudore:
Quæ docuit verbis actisque peregit opime:
Sidereæ plenus manit doctusque Sophiæ,
Cælorum claris quæ servat regna triumphis,
Ut regnet solis Procerum per secula notus.

4. Decretales epistolas, quas Beatissimi Papæ di-
versis temporibus ab urbe Romana pro diversorum
Patrum consultatione dederunt, venerabiliter susci-
piendas, mandaverat alii Gelasius Papa I; eas scilicet

intelligens, quas dumtaxat & antiquitus sancta Ro-
mana Ecclesia conservans (uti loquitur Nicolaus hic I
in Epistola 47 ad Gallia Episcopos) nobis quoque eu-
stodiendas mandavit, & penes ic in suis archivis & cretales o-
verustis rite monumentis reconditas veneratur. Tales
haud dubie erant quas Dionysius Exiguus collegit, à litteris ferenter sua
Siriæ Papa incipiens. Sed plus videtur voluisse Nicolaus, colaus,
& veris illis indubitateque Decretalibus etiam accensuisse
omnes illas anteriorum Pontificum, quas véluti Roma de-
perditas & in Hispania reportas, Istudiorum collectio insu-
per habet, seculo VIII exante vel ingrediente IX primum
nominari & legi cœptas: sic enim pergit. Absit ut scripta
eorum quoquo modo parvi pendenda ducamus,
quorum videmus Deo auctore sanctam Ecclesiam,
aut roseo cruce floridam, aut rorifuis sudoribus &
salutaribus eloquii adornatam. Nam quos alios habuit
Romana Ecclesia Pontifices Martyres, nisi eos sub quorum non potuit
nominibus tunc circumferebantur, & paſsim ab omnibus
fuscipiebantur ut veræ, Decretales Epistola, nunc autem
post annos 600 cano-
convicta tenentur suppositionis certissima? Quis interim nizare?
hoc sciens dicere audeat, Decretales illas indifferenter om-
nes habendas pro canonizatis, quia omnes indifferenter lau-
davit Nicolaus; & quia easdem postea in Decretum
Gratiani receptas, paſsim laudarunt allegaruntque non so-
lum Canonicæ juris Magistri in scholiis, sed etiam Pontifices
Romani in suis rescriptis & definitionibus; nihil quidem
approbantes à fide aut moribus Ecclesia abhorrens, in eo
tamen quod facti erat & historia omnino errantes? sed
citra culpam. Quis enim à Romanis Pontificibus, in quan-
ticumque momenti negotio, majorem exigat distinctiorem
que rerum præteritarum scientiam, quam sua cujusque se-
rebant temporæ aut cur debuerunt illi dubitare de factis, de
quibus tunc nemo dubitat? Talia vero erant Baptismus
Constantini à Silvestro susceptus, Thurificatio Marcellini
Papæ cum responso Concilii Sinnessani, ac denique absolutio
Polychronii Hierosolymitani Episcopi, de quibus alibi exi-
mus, quaque similiter à Nicolao allegantur, contra Pho-
tium abdicationemque Ignatii, & pro afferenda suprema
Romana Ecclesia auctoritate, fidelibus orthodoxis aliunde
certissima. Quare non magnopere peccaverit, quisquis alteri

F

non potuit
eas nequidem
post annos
600 cano-

-

CV. S. LEO IV.

CVI. BENEDICTVS III.

CVII. NICOLAVS I.

CVIII. HADRIANVS II.

A cuicunque Pontifici simile quid accidisse dixerit, non di-
judicando factum decretumve Pontificis; sed, examinando
veritatem exempli, quo factum statutumque aliquid affe-
riuntur.

B multo mi-
nuus propter
indulgen-
tias,
alio tempore
per con-
niventiam
adscriptas,
C canonizabi-
tur historia
ipsius immi-
nia:
D Anastasiis
Catalogum
hic finitus,

5 Profecto si Sardicense Coneilium, ipsis etiam Gra-
ciū irrefragabile, & sanctorum Pontificum Cælestini, Leonis seu Gelafii instituta, in S. R. E. archivis indu-
bitanter recondita, adversus Ordinationem Photii non alle-
gasset Nicolaus; sed eorum loco usus solum esset auctorita-
tibus Sanctorum Martyrum atque Pontificum Evaristi, Alexandri atque Xysti, quatenus eorum Decretalia
scripta vere haberi tunc credebantur, nihil egisse nunc cen-
seretur, gratisque Photio ac partiariis ejus intonuisse hac
verba. Si Decreta Romanorum Pontificum non ha-
betis, de neglectu atque incuria estis arguendi; si
vero habetis & non observatis, de temeritate estis
corripiendi & arguendi. Proinde aque aut magis gratis
eadem ostentantur in fronte cuiusdam Appendixis, ad ter-
rorum incutiendum iis, quibus nuda nomina Stephani V, Leonis IV, Adriani II, Sergii III, Alexandri II, quo-
rum scripta nec falsa umquam exhibita fuerunt, nec vera
exhiberi potuerunt, nequaquam sufficiunt, ut quas præten-
dunt dedisse Indulgentias recipiam velut certissimas, &
humana saltem fide, quanta potest optare, subnixas, pro-
pter meram conniventiam Clementis X, Pauli V, Gre-
gorii XIII, aut ipsius etiam (si credere laber) Sixti IV;
ideo solum, quia illis non venit in mentem nomina istac
expungere, vel dubitare de certa satis scientia suggesterentium
ipsa. Non potest sex vel septem seculorum inconcussa cre-
dulitas nunc canonizare laudatas ante annum DCCCLXII
a Nicolao I Decretales, nec efficere ut Eruditii pro cano-
nizatis eas habeant, eorumque esse auctorum credant, qui-
bus adscribuntur, licet ad disciplina ecclesiastice causam
tantopere faciant; & dicemus, quod alicuius Ordinis anti-
quitas seu historia, quia nititur Indulgentiis nullius con-
sequentiæ & iam inverosimiliter allegatis, pro canonizi-
zata habenda sit? quodque Catholici universi eidem,
saltem intra limites humanæ historiæ, parilem pro-
portionaliter debent deferentiam, fidem, observan-
tiam, quam Bullis, Brevibus, Constitutionibus, De-
cretis &c. Summorum Pontificum &c? Ut quid autem
additur, Saltem intra limites humanæ historiæ? Num-
quid hoc non est evertere totum, quod prima fronte strui vi-
deatur? Cum enim nulla humana historia, etiam quatenus
in Bullis Brevibusque attingitur plus habeat auctoritatis ac
fidei, quam ea sint unde habentur primum testimonia ac
fundamenta, si hac probentur aut falsa esse, aut jure suspe-
cta, vel aliunde insufficientia, quid illam juvant Bullæ ac
Brevia; maxime qua mere recitative procedunt? Quid iis
prodest simplex temporis longioris credulitas, quando pro-
ficitur contra veritatem nulla datur praescriptio?

6 Sed redeo ad Catalogum Pontificium, qui quatenus
ab Anastasio Bibliothecario continuatus habetur, in
Nicolao deficit ex judicio Onuphrii Panvinit, licet ille
adhuc dicatur floruisse usque ad annum DCCCLXXII.
Dimissum vero ab eo opus ad suum usq; tempus continuavit
Guilielmus, itidem Bibliothecarius. Sed hac continuatio
utinam extaret integra! Nunc ex ea supersunt dumtaxat

illustria duo fragmenta, de Vitis Hadriani II & Stepha NICOLA-
ni V bonam partem continentia. Defectum supplebit no- us 1.

bis insigne Ms. in nostro Musæo assertum, cuju auctoꝝ continuan-
scriptis nobis reliquit Pontificum vitas usque ad Marti. Guilielmus,
num V, sive annum Christi MCCXXXI: non sicut Plat-
na, qui proprio stylo ac mente Pontificalem historiam con-
texuit usque ad annum MCCCLXXII; prout etiam fecit
Ioannes Stella, Sacerdos Venetus, usque ad Julianum II &
annum MDIII pregressus: sed invariato stilo antiquorum,
Anastasiis opus continuantium, quorum primus nobis igno-
tus sequentium duorum Pontificum vitas descripsit; reliquas
post annos trecentos addidit quidam Petrus Bibliotheca dulphus,
ius, in Patchalis II Pontificatu, post annum Mxcix, ea
narrans, quæ vidit & quorum pars magna fuit, idque in
prima persona: ex quo apparer ejus labore a Martino II
usque ad prefatum Patchalem II, multis sincerius tran-
scriptum haberi in Ms. nostro, quam fuerit transcriptus, ab alter Pe-
tro quem habuit Baronius in Vaticana Biblioth. ca Ponifi manus:
ca historia continuatorem; unde iisdem quidem verbis
pleraque, sed tamen in tercia persona habet: ut ex eo non
posit iam certo cognosci Auctoꝝ, quam ex Ms. nostro, cui et-
iam subseruit continuatio Pandulphi Pisani usque ad
Innocentium III circa initium seculi XIII, atque alias
Petrus. Continuator Pandulphi, usque ad Urbanum V
five annum MCCCLXXII. E

7 Est autem Petrus in plerisque tam siccus & jejunus, bujus sy-
donec ad sua perveniat tempora; ut saepe aliud nibil habeat, ius.
quam nomen & patriam ac durationem Pontificatus; diem
autem Mortis atque Interponitici spatiis nec semel qui-
dem nominet. Atque utinam saltem numeros annorum,
mensum, & dierum, quibus unusquisque Apostolica Ca-
thedra presedit, ita fideliter transcriptos vel invenisset ipse
vel Auctoꝝ Ms. nostri tradidisset, ut hos saltem tenere sem-
per & sequi possemus! Sed quemadmodum vitiatos numeros
quandoque potuit invenisse, sic & ipse in eisdem fuisse à
posteriori vitiatus, prius quam ad Auctoꝝ Ms. nostri manus
veniret.

8 Adhibebimus igitur etiam alios aliquando in subsi-
diis, eos scilicet qui Pontificum nominibus, spatium quoq; res Catalo-
regiminis adscripserunt, quales sunt Hermannus Con-
tractus, Marianus Scotus, Gotfridus Viterbiensis, tenus hic
Primus anno MLIV floruit, secundus obiit anno MLXXXVI,
tertius integro seculo post secundum superfuit. Idem fece-
runt, Anonymus auctoꝝ Compilationis Chronologicæ
usque ad annum MCCCLXXIV deductæ, Illustrium veterū
scriptorum tomo insertus à Ioanne Pistorio; & Wernerus
Rollewinck in Fasciculo temporum, usque ad annum
MCCCLXIV protracto. Qui omnes aliique Chronicarum
scriptores usui nobis erunt; ut quando procedendum ex con-
jectura erit, inter differentes numeros, feligamus eos unde
commodior chronotaxis exurget, conformiorque certioribus
monumentis, quo hinc inde se se offerent; & intra qua,
tamquam terminos à majoribus constitutos, & nulla ex
causa revellendos, contineri debebunt conjectura nostra;
tanto majorem verosimilitudinem habitura, quanto & pra-
scriptos ab aliis numeros servabunt melius, & ad predi-
cios terminos attinent felicius. Interim liceat tantisper
hic, juvandi amici causa, respicere.

DISSESTITO XVIII.

De lingua Slavonica in Sacris, apud Bulgaros Moravosque recepta hoc
tempore, & Apostolicæ Sedis ea de re judicio.

Ocasione
novi Mis-
falis Sinen-
sis,

D Iffertationis hujus occasionem & argumen-
tum prabuit mibi expectatissimus Societati
nostra, præsertim Belgica adventus R. P.
Philippi Couplet, mei quondam in Theo-
logia Lovaniensi condiscipuli, ex Sinis in
Vrbem Procuratoris pro nova ibidem Christianitate; inter
alia istic conducibilia futura, etiam persuasam sacra Rि-
Maji Tomus IV.

tuum Congregationi cupiente approbationem Missalis Ro-
mani, litteris Sinensibus eo fine excusi, ut quotquot iisdem
litteris utuntur gentes, tam intra quam extra Chinam,
puta Iapones, Coreani, Cocincinenses, Siamenses, aliique
sua quique lingua Missas ex eo possint celebrare, sublata
necessitate, illic pene insuperabilis, addiscenda primitus
lingua Latina. Etenim id intelligens, recordatus con-
tinuo

DISSE- *tinuo sum, simili in causa actorum Romæ sub Nicotao
TAT. XVIII præmisso, qui Slavonia apostolos Cyri etum atque Me-
thodium ad se venire jussiferat, allatumque ab iisdem
explicatur S. Clementis Papa corpus accepit. Recordatus sum
quomodo etiam, quomodo ejusdem Nicotai successori Hadriano &
sub Pontifice 2 Cardinalibus ejus peregrinum accicerat, quod intellige-
rent prædictos Apostolicos viros præsumpsisse licentiam Ca-
nonicarum Horarum Missarumque Officia proprio conver-
sarium a se nationum iuivit, celebrandi. Referuntur ea
ad IX Martii, in eorumdem Sanctorum istic editis Actis
secundis, & pro anno DCCLXVII sic narrantur pag. 22,
Tom. 2, dicti Mensis.*

2 Apostolicus & reliqui Rectores Ecclesiæ cor-
ripiebant B. Cyri etum, cur videlicet autus fuisset in
*actum sit de Psalterio & Slavonica lingua Horas Canonicas statuere. At ille
Missali Sla- humiliter respondens dixit: Attendite vos, fratres
vonicus,*

B Cum autem propter hujusmodi institutionem plus
& plus apud eos cresceret altercatio; B. Cyri etum dic-
tum Davidicum protulit in medium dicens: Scri-
ptum est enim: Omnis lingua laudet Dominum: &
si omnis spiritus laudando magnificat Dominum,
cur me prohibetis sacrarum Missarum solennia &
Horarum Slavonice modulari? Si quidem si quivil-
femus illi populo aliter aliquando cum ceteris na-
tionibus subvenire in lingua Græca vel Latina, om-
nino quæ reprehendit non sanxisse: sed quia
idiotas viarum Dei totaliter eas reperi & ignaros, lo-
lum hoc ingenium almiflua sancti Spiritus gratia
cordi meo inspiravit, per quod etiam innumerum
populum Deo acquisivi. Quapropter, Patres & Do-
mini, cogitate coniunctius, si institutionis meæ nor-
mam hanc expedit immutare. At illi audientes, &
admirantes tanti viri industiam & fidem, studioſa
deliberatione præhabita, statuerunt, supradicto or-
dine & sermone, in illis partibus quas B. Cyri etum
Deo acquisierat, sicut statuerat, Canonicas horas
cum Missarum solenniis ita debere deinceps celebra-
ri. *Hacdenus Vita illa: nec alia conditione ordinati fue-
runt, quos secum adduxerat ex discipulis suis S. Cyri-
lus, & dignos esse ad honorem Episcopatus suscipi-
endum censuerat (uti dicitur in alia eorumdem Vita)*

C quam ut Slavonice sacra facerent ipsi, & alii deinde ordi-
nandis Presbyteris facienda traderent. Eadem omnia qua-
supra, ac pene iisdem verbis, leguntur in Lectionibus veteris
Breviarii Olomucensis, in festo prædictorum San-
ctorum.

3 Joannes Papa VIII, anno DCCLXXX, Epistola 247
ad Szentopulchrum, gloriosum Comitem Moraviae,
scribens, inter alia sic ait... Nec sanæ fidei vel doctri-
næ aliquid obstat, five Missas in Slavonica lingua
canere, five sacram Euangelium vel Lectiones divi-
nas novi & veteris Testamenti, bene translatas &
interpretatas, legere, aut alia horarum Officia omnia
psallere: quoniam qui fecit tres linguas principales,
Hebræam scilicet, Græcam & Latinam, ipse creavit
& alias omnes, ad laudem & gloriam suam. Confe-
quenter autem apud Baronii Continuatorem Odoricum
Raynaldum, ad annum Christi MCCCXLII num. 52, existat

**¶ Innocen-
tius 4 con-
firmarunt.** Episcopum, data Lugduni IV Kal. Aprilis anno Pon-
tificatus v. hisce verbis: Porrecta nobis tua petitio
continebat, quod in Selavonia est littera specialis,
quam illius terræ Clerici se habere à B. Hieronymo
asscrent, eam obseruant in divinis Officiis cele-
brandis. Unde ut illis officiaris conformis, & terræ
confuetudinem, in qua existit Episcopus, imite-

ris, celebrandi divina secundum prædictam litteram
à nobis licentiam postulaſti. Nos igitur, atcen-
dentes quod ferino rei, & non est res sermoni sub-
jecta; licentiam tibi, in illis dumtaxat partibus
ubi de confuetudine observantur præmissa, (dum-
modo sententia ex iplius varietate litteræ non læ-
datur) auctoritate præsentium concedimus postu-
latam.

4 Apparet litteræ nomine, non solos characteres
intelligi, sed insuper & præcipue linguam characteri
bus talibus expressam, scilicet Slavonicam; agi autem
de textus Latini in ipsam versione. Hanc quod à S.
Hieronymo habere se afferent Clerici Slavonici, effe,
ex ignorantia temporum manifesta natum errorem in-
dicat. Ut enim non dicam, quod aliunde jam habeau-
mus, institutionis talis auctorem fuisse Cyri etum præ-
nominatum, quadringentis quadraginta annis Hierony-
mo posteriorem, ipse S. Hieronymus, licet in Dal-
matia natus sub annum CCCLVI, puer tamen ad stu-
dia Romam missus, numquam amplius in patriam rediit:
atque ut rediisset, & in civium suorum gra-
tiam facere aliquid voluisse, non potuisse Slavoni-
cam versionem condere, istic inutile futuram. Si
quidem Slavi, quoad vixit Hieronymus, in intima latue-
runt Scythia, primum inde egressi, Dalmatique error quidē
Illyrico & Pannoniis infusi sub Imperio Iustiniani se fuit,
nioris, annis circiter triginta aut quadriginta post
mortem Hieronymi, anno CCCXX vita functi. Excu-
sabilis tamen Clericorum istorum error, inde natus vide-
tur; quod Cyri etum versio, facta esset secundum vulga-
tam probatamque in Patriarchatu Romano Hieronymi
versionem Latinam. Licer enim Græcus esset Cyri etum,
Slavoniam tamen, in qua prædicabat, sciebat antiqui-
tus juris esse Romani; adeoque Ecclesia Romana aptare
sed ad causam imperiū voluit quatenus poterat, eidem redditurus gesti a se tinens.

E F

Si quidem Slavi, quoad vixit Hieronymus, in intima latue-
runt Scythia, primum inde egressi, Dalmatique error quidē
Illyrico & Pannoniis infusi sub Imperio Iustiniani se fuit,
nioris, annis circiter triginta aut quadriginta post
mortem Hieronymi, anno CCCXX vita functi. Excu-
sabilis tamen Clericorum istorum error, inde natus vide-
tur; quod Cyri etum versio, facta esset secundum vulga-
tam probatamque in Patriarchatu Romano Hieronymi
versionem Latinam. Licer enim Græcus esset Cyri etum,
Slavoniam tamen, in qua prædicabat, sciebat antiqui-
tus juris esse Romani; adeoque Ecclesia Romana aptare
sed ad causam imperiū voluit quatenus poterat, eidem redditurus gesti a se tinens.

5 Eadem epikidusa erga Ruthenos est Ecclesia Gre-
ca, postquam eis per missos Constantinopolis prædicatores
Christi fidem tradidit cum Greco ritibus exercendam: Greci etiam
quod factum esse sub annum millesimum, quando Con- Ruthenus
stantinopolitana Ecclesia optime unita erat Romana, indulſerunt
ante tomum I Maii ad Ephemerides Græco-moscas docui. lingue sue
Sua enim ut littera sic & lingua propria (qua ipsa quo- usum,
que Slavonica est) agere permisi sunt, atque etiam nunc
sic agunt omnia, non tantum schismatici sub Moscorum
Dominatu, sed etiam Catholici sub Rege Polonia. Neque
dubito quin si Reges Danie ac Suecia aliquique Principes
Septentrionales, apud quos cum heresi Lutherana usus
invaluit Missam patria lingua celebrandi; subjecta sibi
regna & provincias vellent ad Catholicam unionem re-
ducere, salva licentia hacdenus usurpata; bac eis re-
linquenda esset ab Apostolica Sede, pro tanto bono li-
benter toleratura conditione longe etiam graviores,
modo ea non officiant integritati ac puritati vera
fidei.

6 Quod si istis in partibus, ubi olim Latinâ in lingua
Sacra fiebant, eademque lingua etiam nobilitati ac clero idemque vi-
notissima, est permitti posset usus Teutonica, propter fa- detur si-
ciliorem reductionem vulgi; quanto id potius videbitur diligendum,
indulgendum Sinis, Iaponiis, aliisq; cultissimis nationibus,
Latinam penitus ignorantibus, nec eam nisi difficultime do-
cendus iudicium plurimorum virorum sapientium est, nullas
tyrannorum persecutioſas sufficietas in Iaponia fuisse, si
fundata istic felicissime Ecclesia per se subsistere potuiffet,
nec

A nec egisset Episcopis Sacerdotibusque ex Europa adveniens, interim autem sic advenit diu nequibant latere, & ne de novo invenirentur alii haud difficienter prohibebatur. Aver-
tutus Deus, ne idem aliquando contingat in China! Ne con-
tingat autem videtur tamen posse, si Latina lingua, prius
morose operosaeque difendenda, necessitate sublata, & incerti
post annos plures successus diffidat, ad Episcopalia ac
Sacerdotalia munia assumantur indigenae, atiae proiecti,
virtute probati, prudentia consummati, & congiuam in
communi provinciis omnibus lingua litteraturam adepti,
tradita sibi sacra pario idiome celebraturi, alisque a se
institutis successoribus ita celebranda transmissari, sicut
fecerunt prædicti Discipuli Sanctorum Slavoniae Apostolo-
rum, Slavi ipsi & Latinarum Gracarumque linguarum
ignari.

E exemplis qua pars est subjectione proponere, quid Romanis Pontifi-
Apostolorum cibus olim ea in re probatum fuerit; quidque plurimum ma-
ximorumque regionum albarum ad messem vota postulent,
explicare. Hoc ergo etiam dictis addiderim, annuntiandi
Euangelii exemplum præstansimum datum ab Apostolis
videri, quibus in totum mundum dispergendi, non hoc con-
cessit Deus, ut sua Galilaea lingua loquentes intellegentur
ab in ad quos venirent populus, sed econtra audiebat unus-
quisque eos loquentes lingua sua in qua nati erant.
Illi vero eccliarum a se constitutarum regimen deinde
partientes inter discipulos, quos unaquaq; in provincia stu-
dio singulariori informarant, alio arque alio proficiscabantur
prout se dabat occasio; tantumdem etiam ibi facientes, neque
neceesse habentes expectare sibi ex Palastina successores. Pro-
viderat quidem Divina Sapientia, ut potissimum duobus
Imperiis Gracorum Latinorumque in unam coactis Mo-
narchiam Ecclesia Christiana, intra hujus terminos primum
quamvis in Imperio Ro-
mano Latini-
na & Gra-
ca fere-
ficerent. sub externo dominatu recinetioribus, earumdem usus re-
linqueretur in sacris, qualis hodiecum perseverat. Iis autem
qui extra Monarchia Romana fines per Asiam arque Afri-
cam latissime diffundebantur populis, multo magis oportuit
similem usum relinquiri, sicut & factum esse constat a S.
Thoma & ab aliis, qui forte inter ipsos fidem predicave-
runt, Apostolicis viris, quod in nostram usque atatem te-
stantur Christianismi reliquia, apud Abyssinos in Ethio-
pia, & Thomae ad Meliaporem in India, idiomate patrio
sacra facientes.

B 7 Non est meum prescribere Sacra Congregationi de
Fide propaganda, quibus mediis uti debeat ad Gentium con-
versionem; licet tamen in commune consulere, & cum omni
xiiii. suis
usus Gracae linguae. Latinis nequaquam ignota, quod minus
inter se & à sede Romana identidem discederent. Quin quod nec ri-
nega in diversitatem rituum, quæ Christi sponsa, varietas suum quida-
tibus amicta, velut polymita vête refulget, infelicitatis imputanda.
istius invidiam conjecterim cum aliquibus; censeo tamen ut
ad rituum mutationem, ratione non sunt, qui ab olim af-
sueverunt diversis ac propriis, nec minus sanctis; sic iis qui
noviter ad nos accedunt non alios ritus esse proponen-
dos quam quibus Romana Ecclesia utitur, modo si ad illorum
mores prudenter aptentur, modica alteratione permitta iis
in rebus, a quibus non dependet valor & forma Sacramen-
torum. & offendiculum nasi poffet.

9 Quare hic forsitan ex me aliquid qui fieri potuerit. ut

Pisti Hibernique primum, deinde Anglo-Saxones in Bri-

tannicis insulis, tum plurimæ ad Septentrionem nationes, Qui factis

fuerint ad fidem Christianam instituta ab hominibus La-

ui in Occi-
sina solum lingua utentibus, non potuerint autem vel Graci dente Lat-
inorum inter Syros, Persas, Egyptios aliosque iam sibi subditos, vel na lingua

Romani inter Gracos ceterosque cum ipsis devictis populos, rit ad sa-

fere sufficiens stabilitate suam ipsi linguam. Respondeo, causam mihi cra,

viceri, quod primo nominata gentes nullum vel exiguum E

omnino studium ponebant in liberalibus artibus linguaque

expolienda, tota intenta exercitio armorum. Dignitatis

bus ergo Romanis eorumdem sermonem addiscere, nec nisi

Latine agentibus publice privatimque, barbaris vero Roma-

nas elegantias è contrario affectantibus, prævalebat etiam

gentis dominatricis lingua; verba autem postmodum fortuna,

Romanorum Imperio per Gothos, Francos, Vandales,

Saxonos, Longobardos, aliosque id genus barbaros diviso, vi-

tores ipsi in devictorum mores cultiores non detrectabant

quadam tenus transire (unde nata sunt hodierna ex Lati-

na depravata in Italia, Hispania, Gallia vulgares linguae)

quem admodum olim Gracis quoque sub Alexandro Magno

evenisse novimus, ut puriorum morum simplicitate dimisisti

in Persarum habitum sistumque ac linguam declinarent,

quotquot in Persie sedes fixerant: idemque etiam nunc

evenit Tartaris, Sinici Imperii occupatoribus.

10 Ast longe alter actum in altera versus Orientem

Monarchia Romana parte: ut enim à Gracis ad Romanos; in Oriente

non è converso, descenderant artes; sic ipsius Romanorum pluribus

Grecam linguam stimabant pra sua, quare nec conati sunt opus fuerit:

ea abolita Latinam inducere: sed Graciam ipsiusmet discebant

studiosius, & Alexandriam, Antiochiam vel Athenas, littera-

rum Gracanicarum studiis celebres urbes, mittebant li-

beros erudiendos. Graci similiiter, licet Syriam, Persidem

& Egyptum imperio obtinerent suo, tamen quia Gentes illa

prioris ipsis fuerant in artibus litterisque excolendis, ideo

ipsas non potuerunt totas traducere in linguam suam; sed

sub ipsis, que ac postea sub Romanis, lingua illarum natio-

num fuerunt saltem à vulgo conservata, non solum in poli-

ticis rebus sed etiam in sacris: hac enim sua queque lingua

perrexerunt facere, & quatenus Christiana fides adhuc ma-

net pergit Syria in Palastina, Armenia in Armenia, Coptica

lingua in Egypto uti. Multo autem magis id fecerunt

alii cultiores versus Orientem, quando ad eas transit Christi fides,

ut supra dixi. Hac porro tota ratiocinatio etiam

nunc pro Sinenibus, Iaponiis &c. militat: utpote ingeniosissi-

mis, nec unquam persuadendis ut exteram aliquam lin-

guam sua existimant præponi debere.

A

CVIII HADRIANVS II.

*Ab an. 867
ad 872, an.
4. men. 11,
dies 12.
Bar. m. 10,
dies 17.*

ADRIANVS, natione Romanus, ex patre Talaro post-Episcopo, Regionis tertiae, Presbyter tit. S. Marci, Imperantibus Ludovico Juniore & Basilio Macedone, ordinatus xii Decembris in Dominica, anno DCCCLXVII; sedit annos iu, menses xi, dies xii, obiit xxu Novembris, DCCCLXXII: & vacavit Episcopatus dies xiii.

*Ratio tem-
poris.*

B

*Libertas E-
lectos suos
conferandi
Ecclesie con-
firmata,*

Guilielmus quidem rotundo numero scribit sediffe Hadrianum annos quinque: *quos etiam Marianus Scotus per numeralem litteram scriptos reperiens, pro u legit 11, satis faciliter exerratione. Sic in Marino I, ubi alii solum habent menses 11, ipse legit u, & in Christophero convertens numeros, pro mensibus 1 u, legit u1. Ms. autem nostrum, accuratius inveniens notatum tempus in breviori ejusdem Hadriani Vita, in uno dumtaxat corrigendum nobis fuit, quod pro annis 1 u notaverit u, additis mensibus diebusque predictis: in quo librarium esse mendum, convincitur ex Annalibus Bertinianis, prænotatum annum sic concludentibus, Adrianus Papa moritur, & Joannes Archidiaconus Romanæ Ecclesie xix Kal. Januarii in ejus locum substitutus: atque ita habetur tempus cessantis post Hadriani mortem Episcopatus: quod breve fuisse non miraberis, si in iisdem Annalibus legas, Ludovicum Imperatorem tunc fuisse in Campania; juramento adstrictum non recedendi inde, priusquam Adelgizum Beneventanum Ducem deviceret.*

2. Idem Imperator, teste Guilielmo, cum de Electione Hadriani letus, ejus consecrationem ardentissime cuperet provenire; amare se dixit, reddi quæ ablata fuerant, non auferri ab ecclesia Romana vel deperire quidam. Nec plus dixisse videtur quam fecisset Ludovicus: obseruo enim, anno xii post hujus Hadriani mortem, in Stephani V Vita legi, quod nulla interposta mora, proximo post suam Electionem die Dominicino fuerit consecratus; præsente quidem tam Electioni quam Consecrationi Joanne Ticinensi Episcopo, ut Missio Caroli Imperatoris; sed honoris portius quam juris causa: nec enim alter Consecrationi quam Electioni interfuit; ad hanc autem Missis seu Legatos Imperatorios, quamvis forte in urbe escent, jus nullum habere ut vocarentur, ipso facto in Hadriani Electione professus est Clerus; quando dolenis ad

eam se non invitatos respondit, quod non Augusti causa contemptus, sed futuri temporis hoc omissum fuerit omnino respectu; ne videlicet Legatos Principum in Electione Romanorum Præsulum mos expectandi per hujusmodi formitem inoleceret. Qua ratione accepta, illi omnem suæ mentis indignationem medullitus sedavere.

3. Quidquid tamen sit de Ludovico, certum est ex Singtonio, quod sub ejus filio Carolo Crasso, difficultibus bellis occupato, Hadrianus ultimo sui Pontificatus anno, impellentibus Romanis, insignia duo decreta fecit, unum pro libertate eorum, ut Pontifex designatus consecrari sine praesentia Regis aut Legatorum ejus possit: alterum pro dignitate Italie. Ut moriente Rege Crasso sine filiis, regnum Italicis Principibus, una cum titulo Imperii, traduceretur. Libetam ergo deinceps, non tantum Electionem, sed & Consecrationem Pontificum aliquamdiu habituri, credemus, tertia ab obitu prioris Pontificis die ad novi Electionem convenisse eos, quibus jus suffragii erat; nec ultra proximam Dominicam expectasse, ut Electum suum consecrandum ad S. Petri ecclesiam adducerent. Quæres in prænotata Catalogorum brevitate mirificam facilitatem conferet ordinanda imposterum Chronologie.

*Chronologiq
hic dirigit.*

E

4. Baronius, nescio unde accipiens Pontificatus annos iu, menses x, dies x, Kalendis Novembris mortuum Hadrianum scribit: alii alios habent mensum ac dierum numeros, quibus non vacat immorari: cum ea diversitas prolixius dumtaxat Interpontificium reddere posset, nulla ad id cogente necessitate. Qui gesta hujus Pontificis scribenda suscepereat Continuator Anastasi Guilielmus Bibliothecarius, videatur ea fine mutila reliquisse: quo fit ut nulla sepultura ejus habeatur notitia. Solum opinari possumus, alibi quam intra vel juxta Basilicam S. Petri humatum; cum Romanus Canonicus nullam istuc invenerit ejus memoriam.

CIX IOANNES VIII.

*Ab an. 872,
ad 882,
an. 10,
dies 2.*

OANNES, natione Romanus, ex patre Gundo, S. R. E. Archidiaconus, imperantibus Ludovico Juniore & Basilio Macedone, ordinatus xii Decembris in Dominica, anno DCCGLXXII; sedit annos x, dies 11; defunctus anno DCCCLXXXII, xu Decembris sepultus ante ecclesiam Vaticanam juxta portam judicii: & ceſtavit Episcopatus dies utri.

Vita ex Ms.

Hujus Pontificis gesta in collectione nostra Manucripta sic habentur, ab auctore verisimiliter coevo descripta. Hie beatissimus Papa, pro utilitate omnium Ecclesiarum, & præcipue Gallicanæ, Arelatæ maritimæ itinere devectus est: ubi Leo Abbas in præsentiam ejus veniens, contra Guilbertum Nemaensem Episcopum conquestus est. Monasteriū enim S. Petri, in quo quiescit corpus B. Egidii in finibus Gothiæ, in valle Flaviana, quam vallem Flavius quondam Rex B. Egidio donavit, & S. Egidius exinde donationem integrater Romanæ Ecclesiæ & D. Papæ Benedicto fecerat, & ubi in ve-

nationem Principum Apostolorum Petri & Pauli monasterium ædificaverat; præfatus Guilbertus Nemensis Antistes prædictum monasterium quadam temeritate invadens, eidem Leoni Abbatì abstulerat: deinde præceptum ex Rege Francorum exceperat, in quo ut firmitate credens, Romanū Pontificem adiit, & super hoc auctoritatem Apostolicā, quasi de suis, sursum exquisivit. Sed sanctæ recordationis D. Nicolaus Papa, licet hujus fraudis esset ignarus, divino tamen Spiritu plenus, omnes de hoc legem quærentes excusare satagit. Sed D. Joannes Papa, cù monumenta chartarum ejusdem monasterii requireret, Privilegiū quod

*In Provin-
cia exami-
nans privi-
legium mo-
nasterii S.
Egidii,*

CIX. IOANNES VIII.

CX. MARTINUS II.

CXL. S. HADRIANVS III.

CXII. STEPHANVS V.

A quod Romæ venerabilis Papa Benedictus S. Aegidio corporaliter tradiderat, ei oblatum est. Tunc D. Papa Joannes per Ducem Ravennatem, Adocatum suum, contrâ Guilbertum Nemaensem Episcopum ipsum monasterium quæsivit.

monasteri illud, Guilberto Nemaensem abjudicatu-

2 Tunc ambarum partium Advocatis per fiduciorem ligatis, executore dumtaxat Georgio Sciniario & dicto Duece agente, voluit idem Guilbertus Epileopus per præceptum D. Nicolai piaz memoriaribz ibi relectum, quod furtim quasi de suis ex Apostolica Sede fraudaverat, & præceptum quod ex quodam Rege Francorum falsum excepérat, in quo nec ulla firmitas subfistebat, defendere. Sed Dominus Papa omnes Episcopos & Judices Romæ vel Provinciales sub excommunicationis anathemate adhortauit, de hoc rectam legem dicturos & faēturos. Tunc Rostagius Arelatensis Archiepiscopus, & Aribertus Ebredunensis Archiepiscopus, Walbertus Portuensis Episcopus, Paschalis Amerinus Episcopus, Radbertus Valentia Episcopus, Liuduinus Massiliensis Episcopus, Ictarius Vivariensis Episcopus, & alii Episcopi Provincez; & Judices, Joannes Dux & Dominus Ravennæ, Ardus, Aderthus, Guisfredus, Arderadus, Godulfus, & alii nonnulli Provinciales Judices, ut præceptum lectum audierunt, mox cognoverunt Apostolicam D. Nicolai censuram executare de hoc legem querentes; & dixerunt per illud præceptum hoc monasterium non posse defendi: judicantes statim ut præfatum monasterium Guilbertus Episcopus Domno Papæ redderet, & poenam invasionis sibi componeret. Tunc ipsum Advocatum, Dominum & Duecem Ravennatem, Dominus Papa illuc transmisit, qui super hoc corporalem traditionem de omnibus rebus prædicti monasterii, tam intus quam extra, à præfato Guilberto Episcopo recepit.

Ecclesia Roma vindi- cavit:

3 Deinde in Galliam transiit faciens, anno Incarnationis Dominicæ DCCCLXXIIII, xu Kalend. Septembri, Indictione XI, anno Pontificatus sui in sacratissima Sede B. Petri sexto, apud Trecas civitatem, in provincia D. Ludovici Serenissimi Regis, Concilium per maximum celebravit. Hujus etiam temporibus floruit Anastasius, Romanæ Ecclesiæ Bibliothecarius, qui tam Græco quam Latino eloquio pollens, septimam universalem Synodus de Græco in Latinum ipso jubente translulit. Translulit etiam de Græco in Latinum Passionem S. Petri Alexandrini Archiepiscopi, & Passionem S. Acei sacerdotumque ejus, & Vitam S. Joannis Eleemosynarii.

etiam aliis tribus aucta addi debet adhuc ex Tomo 3 Spicilegii Acheriani pag. 463 Privilegium, Eudoni Venerabili Abbatii Vizeliacensis coenobii omniue Congregationi ejusdem monasterii, ad confirmationem immunitatum ejus, datum per manum Walperti, humillimi Episcopi Sanctæ Portuensis Ecclesiæ, III Kalendas Octobris, anno xi ejusdem Domini Joannis Papæ V IIII, Indict. XI; scriptum vero per manum Georgii, Notarii Regionarii & Scrinarii S. R. E. Quæ Indictio, incepta mense Septembri, anni DCCCLXXIIII, & composita cum anno Pontificatus adhuc ut, probat non nisi anno ad finem vergente Natalem ipsius Joannis recurrere: sicut re ipsa eum Decembri adscripsimus.

& Ludovi- cum Balbum Regem coro- nat non Im- peratorem: Pippini abavi sui, quem à Bonifacio Archiepiscopo primum, deinde iterum à Stephano Papa Regem coronatum meminerat. Sunt autem qui Ludovicum à Joanne coronatum hoc loco, non Regni, sed Imperii suscepisse putent: inde enim Ludovicum Balbum inter Imperatores plerique numerant, tum nostri tum externi scriptores: quod mirum certe mihi falliturque semper visum est: cum Joannes ipse Papa, in epistola 47 & in aliis quas ad Ludovicum postea scripsit, ipsum Regem, non Imperatorem vocet: in epistola 71 ad Ludovicum & Carolomad-

num, Ludovicus Balbi filios Caroli Calvi nepotes, Carolo eorum avo Imperatoris nomen tribuat; **JOANNES VI.** Ludovicus patri nomen Regis; Imperatorem haud dubie appellatur, si Imperator fuisset: eodemque modo Hinemarus, in epistolis quarum meminit Flodoardus, fratres istos Reges, Ludovicus Regis, non Imperatoris, filios nominet. Quid quod Ludovicus ipsius Balbi, ut alia omittam, Diploma extet pro Ecclesia Nivernensi iu Idus Septembbris, hoc est ridiculus post coronationem istam, Trecis datum, in quo non alium se quam Régem vocat his verbis, Ludovicus MISERICORDIA DEI REX. Rex ergo fuit, non Imperator: Imperatoris vero titulum, antiquis signatum, alii postea temere affinxerunt. *Sic ille.*

5 *Quæ de causa Guilberti in eodem nostro Ms. dictum an. 889 itetur ad Festum S. Aegidii 1 Septembri illustranda venient: rum agit hic solum noto, quod prædictus Guilbertus haud diu se contra unita continuerit in officio, sed dimissa repetendo causam dederit: Joanni scribendi Epistolam 191, xxi Kalendas Ju- lias Indictione XI, datam Rostagno Archiepiscopo Arelatenzi, Sigibodo Archiepiscopo Narbonensi, Roberto Archiepiscopo Aquensi, conquerens de Giberto (sic enim ibi vocatur) quod monasterium super eumdem à Papa acquisitum temere invaserit, omnisque res ipsius monasterii per suos homines distribuerit, & ipsius monachos inde contra sacras regulas omnino expulerit: quare eum synodaliter conveniri, & si monita contempserit excommunicari jubet. Alia quadam ejusdem Joannis V IIII acta lege sis in Labbeana Con- ciliarium editione, ex nescio quo Levita, cuius librum Se- rarius ediderit nequam mihi visum; sed qui (ut legen- apparer) nihil de tempore Ordinationis aut Mortis habent, adeoque nihil conferat ad Chronologiam, quam hic positi- sum tractamus, solum autem quadam Joannis decreta colligit.*

6 *Plurimis hujus Pontificis epistolis, quæ ad ducentas triginta proferuntur in corpore Conciliorum, novissime ejus epistole etiam aliis tribus aucta addi debet adhuc ex Tomo 3 Spicilegii Acheriani pag. 463 Privilegium, Eudoni Venerabili Abbatii Vizeliacensis coenobii omniue Congregationi ejusdem monasterii, ad confirmationem immunitatum ejus, datum per manum Walperti, humillimi Episcopi Sanctæ Portuensis Ecclesiæ, III Kalendas Octobris, anno xi ejusdem Domini Joannis Papæ V IIII, Indict. XI; scriptum vero per manum Georgii, Notarii Regionarii & Scrinarii S. R. E. Quæ Indictio, incepta mense Septembri, anni DCCCLXXIIII, & composita cum anno Pontificatus adhuc ut, probat non nisi anno ad finem vergente Natalem ipsius Joannis recurrere: sicut re ipsa eum Decembri adscripsimus.*

7 *Epitaphium ejusdem tale legitur apud Baronium: Epitaphium Prælulis Octavi requiescent membra JOANNIS, Tegmine sub gelido mortuore tumuli: Moribus (ut patet) fulsit; quia nempe beatus, Comptusque altisonis actibus & meritis, Judicii eustos mansit, pietatis amicus, Dogmatis & vestigi plurima verba docens. De segete ac Christi pepulit zizania saxe, Multaque per mundum semina fudit ovans. Prudens & doctus verbo, linguaque peritus, Solerter seseque omnibus exhibuit. Et nunc cælicolas earnit super astra phalanges;*

8 *Baronius, cum xu Decembri mortuum Joannem nobiscum statuisse, tertio post die electum ait successorem Tempus in- Marinum u Kalendas Januarii. Debuerat xu Kalendas ter pontifici. scripsisse, idque postea satis animadvertisit; sed videns corrigi id non posse immota sequentium Pontificatum serie, per meram ut apparet conjecturam deinceps à se ordinata; jubet in Appendix, pro tribus diebus, quibus Sedes va- cassit, legi tredecim. Ego in his tenebris nihil certius invenio*

JOANNES
VIII.

invenio quod sequar, nam ut Electio saltem facta non sit ante tertium à morte Dece^roris diem; suppositio autem ardentis populi contra Photum studio, quo properatum ad Martini Electionem vult Baronius, credere possum mox secundum Electionem; adeoque non vacasse Episcopatum nisi ad proximam Dominicam, juxta ea qua supra diximus.

CX MARINUS I SEU MARTINUS I.

Ab an. 882
ad 884 an.
1. men. 2.
diem 1.
Bar. d. 20.

MARINUS, natione Gallianus, ex patre Palumbo Presbytero, S. R. E. Diaconus & pro novella Slavorum Ecclesia, per S. Methodii mortem Pastoris egente, ordinatus Episcopus Apostolicus, nullius adhuc certae Sedis, forsitan in Septembri, anni DCCCLXXXII; mortuo Joanne assumitur & inchoatur Pontifex Romanus, xxii Decembris in Dominica, Imperantibus Carolo Crasso & Basilio Macedone: sedit annum I, menses II, diem I, defunctus circa xxii Februarii, anno bissextili DCCCLXXXI: & cessavit Episcopatus dies ui.

Prior ejus
Episcopatus
nulli Sedi
adstrictus;

Dubitas Baronius eius Sedis Episcopus fuerit: ego vero existimo nullius fuisse: alias eadem omnes difficultates, que Formoli ordinationem aliquibus fecerunt videri nullam, eo quod fuerit ante Porcius Episcopus, etiam Acta Marini suspecta reddidissent si dem, quod aeterni nisi schismaticus Gracis venit in mentem disputatione. Postulaverant eum sibi Archiepiscopum Bulgari ab Hadriano Papa II, sed non obtinuerant: mortuo autem apud Moravos S. Methodio, ejus nationis Apostolo, qui post predicationem Slavonicæ genti Christianam fidem anno DCCCLXUII Romanu[m] advenerat cum corpore S. Clementis, & Episcopus ordinatus illuc regressus fuerat; credibile est de alio Episcopo prospiciendum novella plantationi fuisse Joanni Papæ. Hic ergo, cui in causa Photii remissius agenti gravis haud dubie erat fervens Marini zelus, visum fuerit convenientissimum in eam expeditionem ordinare virum, jam pridem inter Bulgarios probatum: Marinus autem minime durum putaverit, ab ingratius in Curia contentionibus, ad fructuiores in Slavorum seu Moravorum gente labores demigrare.

utpote Apo-
stolicus ad
partes Gen-
tilium,

Sed Ad hanc igitur missionem consecratus, nec tamen continuo illuc proiectus; propriea sorte quod Graci, qui Bulgariam sibi subjecerant, etiam idem in Slavoniam tentarent, aut ab aliis ex causa, connotatus sit Roma usque ad obitum Joannis post quem Clerus populisque Romanus, contra Photium animatisimus, eundem ejus adversarium precipuum, tamquam ad hoc divinitus jam ordinatum Episcopum, voluerit habere Pontificem: sicut & habuit, utpote nulli Sedi adstrictum eatenus: quemadmodum moris erat ad munus Apostolicum ordinare Episcopos pro gentibus Barbaris, multo prius quam Ecclesiis ibidem ordinatis beneque constitutis, certi apud eas Episcopatus designarentur; ut apud Anglos seculo uix, sub Gregorio Magno; seculo autem uiii, sub Carolo item Magno, inter Saxones factum constat.

forte tri-
me-
lii Catalogis,
stria precessit

3 Apud Luitprandum ac Ms. nostri Auctorem & in forte trime- aliis Catalogis, passim tribuuntur Marino prater annum electionem. cestioribus spatiis, in morte Formosi iu Aprilis, anno DCCXCUI terminandis, invenire non possumus integros; cogor credere, errorem antiquitus obrepisse numero, sic ut scriptum sit pro 11; vel certe Marinum Papam dici sedisse menses quinque, quis sui Episcopatus tempus exorsus sit à die Ordinationis sua, quamvis ad nullam certam Sedem adstricta & ideo posui ordinatum forsitan in Septembri, praecedente suam ad Pontificatum Romanum Electionem & Coronationem.

post quam
anno 883
data bulla
Solemnia-
censis.

4 Vi ut sumas, in primum ejus annum cadit Privilegium, solenniensi in Lemovicibus monasterio datum, unicum hactenus quod extat monumentum regiminis ejus, cum bac in fine clausula, Scriptum per manum Za-

chariae Serinarii S. R. E. mensis Mayo Indict. I. Bene valete. Pridie Idus Junias per manum Valentini Episcopi Portuensis, regnante in perpetuum Domino Deo nostro, anno Pontificatus Domini Marini universalis Papæ primo, Indictione I. Annum enim hic fuit Christi DCCCLXXXIIII. Quod autem clausula illa fuerit secundum usum istius aëi, adeoque ipsum Privilegium non debeat ex hoc capite videri dubium, probari potest alii hujus aëi exemplis, nominatim vero per epistolam xii Hadriani II, ad Actardum Namnetensem Episcopum, datam anno DCCCLXUIII; & aliam Joannis VI, datam anno DCCXCII; hanc quidem per manus Stephani Serinarii Sacri Palatii, & Joannis Episcopi Neapolitani Ecclesie & Bibliothecarii Sanctæ Sedis Apostolicæ; illam per manus Zchariae Serinarii S. R. E. prenominati, & Anastasi Bibliothecarii Sanctæ Suvoræ Sedis Apostolicæ: interposita utriusque subsignationi, tamquam à Notariis & Cancellariis respective facta, formula superius etiam sic posita, Bene valete.

5 Verum nomen hujus Pontificis Marinus fuit, ut alterius qui centum post hunc annos Sedem Apostolicam tenuit, Marinus II: quia tam in Martinos eos appellaverunt posteri; & eum, qui Secundus hujus nominis erat, seculo XI exeunte dixerunt Quartum, & sic deinde Quintum, placuit morem eumdem saltem notare in titulo.

6 Baronius, cum initium Marini affixisset XXUII F Decembri, Pontificatum hunc sic restrinxit, nescio quo Electio vero auctore nisi propria conjectura, ut supra annum unum, non est facta menses nullos, sed solum addat xx dies, finiens cum nisi die 3 & XXUII Ianuarii; post quem diem biduo dumtaxat vacatio mortis decedit. In quo videtur non recordatus Constituti, quod ad an 606 sub nomine Bonifacii III ipse edidit, prohibens sub anathemate, ut nullus vivente Pontifice aut Episcopo civitatis lux, presumat loqui de successore aut partes sibi facere, nisi tertio die depositionis ejus, adunato Clero & filiis Ecclesie: tunc Electio fiat. Et sic videmus Anastasium loco non uno clare testari, quod Romani redeentes ab exequiis defuncti Pontificis, utique tertio die mortis celebratis, receperint se ad locum facienda Electioni destinatum: qua saepe eodem die facta, induitoque in Lateranense Palatium & solium ibidem Pontificium Electo; expectata juerit proxima Dominica ad Ordinationem faciendam, & Ordinatum collocandum in Sede S. Petri. Cum igitur nulla hic ratio sit, qua persuadeat ordinem illum non fuisse observatum, neque Pontificatus inchoari debeat à die Electionis, sed Consecrationis; equum est ut dicamus, non nisi circa XXU Februarii conventum esse ad Electionem successoris, nec ante I Martij Ordinationem peractam.

7 Marianus

A 7 *Marianus Scotus*, Leonis IV Pontificatum bienio citius quam par erat finiens, & successoris Benedicti III nibilominus inchoans biennio serius; vacanti apud se quadriennio explendo opportunam credidit fabulam *Papissae*, scriptaque ad annum DCCCLIU, quod Leoni successit Joannes, mulier, annis XI mensibus u, d. iv. Ita autem progrediens, & Marini Pontificatum protractans in annum DCCCLXXXUII, porro precipitat Chronologiam, subiungens Marino Agapetum, qui anno I sederit: & sequacem invenit Sigebertum Gemblacensem,

qui tamen notavit, hunc in aliquibus libris non inventari. An autem invenitur vel in paucis? Unus ex antiquioribus hactenus nobis Marianus apparuit, in tota Chronologia tam supine negligens, ut in aptandis ad Christi annos Pontificatus saepe non adverterit ad annorum numeros, cuique Pontificati a se attributos; quare ad hoc solum eo utimur, ut videamus, quanto tempore invenitur ipse unumquemque sedisse, non vero ad quem era Christiana annum singulorum initia finesque retulerit.

MARINUS

14

CXI S. HADRIANUS III.

ADRIANUS, natione Romanus, ex patre Benedicto, imperantibus Carolo Crasso & Basilio Macedone, ordinatus ^{ab an 884 ad 885 an.} I Martii in Dominica, anno DCCCLXXXIU; sedit annum I, ^{I, m. 4, d. 8} menses IIII, dies VIII; obiit anno DCCCLXXXU, VIII Julii; quo colitur Nonantulae, ubi sepultus est: & cessavit Episcopatus dies XIX.

B ^{Ratio temporis} Item mortis notavit Baronius IX Martii, postquam, nullo Auctore citato, dedisset Hadriano annum I, menses IIII, dies XIX, exorsus à die XX Ianuarii, que anno DCCCXCIU etiam Dominica fuerat. Equidem quoad diem standum puto traditioni Nonantulanæ Abbatia, sub cuius altari corpus quiescit colliturque usq; Sancti, VIII Julii. Menses certe quatuor habet Luisprandus, atati illi vicinissimus; Marianus item Scottus & Ms. nostrum, negleto dierum excedentium numero; quos facile quivis admiserit octo adjici posse; nisi forte quis crederet malit, initio mensis mortuum tali die coli, quia tunc fuerit corpus in ecclesiam istam illatum. Quod si urgens aliqua ratio suaderet, menses, non Iu, sed IIII tantum superaddendos anno (uti alii plerique Catalogi habent post Gotfridum Viterbiensem) tunc dicerem Hadrianum ordinatum u Aprilis, solum dies Iu habuisse supra annum & tres menses; possetque Marianus dici, duobus dumtaxat mensibus, ante suam elevationem ad Romanam Sedem, fuisse Episcopus ordinatus, & obiisse circa finem Martii, atque ita Sedisse ultra annum unum, menses tres & dies aliquot.

C ^{& Inter-} 2 Quod ad Interpontifici tempus attinet, nullum notavit Baronius: sed cum haud procul ab urbe Mutina constet obiisse Hadrianum, facile appetet octo vel decem dies abs summi potuisse ad debuisse, priusquam mortis hujus nuntius perferretur Romam per aestivos calores. Hinc vero, ut mox itum ad suffragia sit, puta die XIXI Julii aut etiam serius, appetet Ordinationem Electi fieri non potuisse ante XXI Julii, ut ex more Dominica expectaretur.

Locus mortis 3 Guilelmus Bibliothecarius locum, in quo obiit Hadrianus, vocat Villa Vuilsachara, super fluvium Scutium: & hunc in Aemilia esse notat Baronius. Strabo Scutanam nominat: & hoc nomen fluvius ille bodieque retinet teste Blondo: Leander Panaram vocari ait. Vrumque nomen habent chorographica tabula Ioannis Antonii Magini, Scutenna o vero Panara f, ad cuius finis ripam, parifere à Mutina atque Bononia intervallo, sed Mutina proprius intraque Mutinensis districtum, jacet oppidum Spina Lamberti vulgo Spilamberti dictum, fortassis a Lamberto Italia Rege atque Imperatore, annis post Hadriani obitum pluribus quam centum, cum antea Longobardica voce diceretur Vuilzachara id est Willæ vel Willonis ager; infra quem, ad ejusdem fluvii ripam dexteram, ad x m. p sita est Nonantula, ubi sepultum diximus. Causa autem discedendi ab Urbe Pontifici huic fuisse videtur ingens à Saracenis metus, contra quos auxilia petita per seipsum maturatus, iter suscepit in Germaniam; sed morte prævenitus in via fit. Illi vero sequenti mox anno vastaverunt Campaniam, & Casinense Monasterium S. Benedicti die IIII Septembris exaserunt.

4 Quin autem Nonantula sepultus hic Hadrianus sit, Sepultura dubitari non debet, licet antiquiores ibidem Monachi exti. Nonantula, statim se habere corpus Hadriani I, ejusque Actis ubi habeatur (ut supra notavimus) carmine ac prosa subtexuerint pro Hadriana qua siebant de obitu & miraculis sui Sancti. Condondum enim est mediorum seculorum ignorantia, quod ex pluribus Hadrianis elegerit eum, qui fuit primus & celeberrimus. Boni siquidem viri, cum meminissent legi sententie, Hadrianum suum obiisse cum iret ad Regem, F nemo eis occurrit prius quam Carolus Magnus, Rex Francorum & Longobardorum, Hadriani I amantissimus.

5 Idem qui supra Marianus, Hadriani Pontificatum finiens anno DCCXC, succedere ipsi facit Basilium quem Successor fit, etiam annos IIII, & sic sequens Stephanus dissertur usque annum DCCXCI IUI, novem annis serius quam oportet: de quo, ut & de Agapito, post Marinum intruso apud eundem Marianum, ut diximus, ejusque sequacem Sigebertum, recte notari Onuphrius, quod iis, stante historia veritate & temporum, locus in hac serie esse non potest.

CXII STEPHANUS V.

*Ab an. 885
ad 891 an.
6, dies 14.*

STEPHANUS, natione Romanus, de Regione Via lata, titulo SS. Quatuor Coronatorum Presbyter, Imperantibus Carolo Crasso & Basilio Macedone ordinatus, anno DCCC-LXXXI, xxu Julii in Dominica; sedit annos ui, dies xiiii; defunctus DCCCLXXXI, viii Augusti: & vacavit Episcopatus mensem i, dies xi.

*Ratio tem-
poris.*

Annos illos ui Pontificatus h[ab]aud dubie scripsit auctor Vitæ, quam utinam integrum habere mus! & de eisdem certum nos facit Epitaphium, cum Ms. nostro & MSS. Regio, Thuano ac Mazarino, licet alia quadam perveris litteris numerilibus solum iu scripserint; que ipsa tamen cum Ms. nostro concordant quoad dies xiiii, ubi predicta tria MSS. mutata litera, habent viii. Menses ui interponunt exemplaria Anastasii excusa: sed eos non possumus recipere. Inter pontificii vero tempus ex conjectura determinamus, quantum nobis satis fuit ad successorem in thronizandum eo die, quem exigit dies mortis aliunde certius cognitus, de quo infra.

B Epitaphium reliquit nobis Romanus Canonicus; qui describens atrium vetus ecclesia S. Petri, ubi est altare SS. Simonis & Iudea Apostolorum; inter aliorum Pontificum sepulcra, suo adhuc tempore extantia, etiam hujus Stephani monumentum posuit, sic inscriptum:

Accedit qui quis magni suffragia Petri
Cælestis regni poscere Clavigeri;
Intentis oculis, compuncto corde, locellum
Confspice perspicuum, quo pia membra jacent.
Hic tumulus QUINTI sacratos continet artus,
Præfus eximii, Pontificis STEPHANI:
Bis ternis annis populum qui rexit & urbem,
Et gessit Domino quæ fuerant placita.

Succipit tellus consumptum pulvere corpus,
Æthera led scandit spiritus almus ovans.

Unde peto cunctis venientes dicite fratres,
Arbiter omnipotens, da veniam STEPHANO.

3 Nescio quid sapiat, qui non judicat hoc Epitaphium à eo vero statim à morte compositum fuisse: & huic accedit Ms. scriptum nostrum, quod ut intelligas fideliter Auctorem ejus transcripsisse, ut reperit apud illius avi Scriptorem, addit quod ille addiderat, ut solent ii qui seriem quampiam ad sua usque tempora perduxerunt. A morte S. Gregorii Papæ usque ad hunc Stephanum sunt anni **CCLXIIII** E menses ii. *Vitiosus quidem calculus, cum numerandi fuerint anni celxxx, menses uii: sed tamen hic error auctoris fuerit, perperam tempora supputantis, juxta annorum numeros, quos antea in nonnullis Pontificibus repererat vitiose notatos; tamen eiusdemque, eum transcribentis) index tamen manifestus est etatis, qua vivit is, qui Pontificatum Stephanii V Anastasio Catalogo apud Auctorem Ms. nostri subtexuit.*

4 Baronijs, quoad sex annos Episcopatus, nobis **Baronijs cal-** cum consentit: sed uti nullum inveniebat modum de- **culus.**
terminandi hujus Pontificatus initium, ita nec fini mensem vel diem assignat; contentus agere de eo & de successione Formosi in fronte anni **Dececeri:** eodemque deinceps stylo usus toto hoc seculo & usque ad finem fere seculi sequentis, nullius initio aut fini diem aliquem determinat, satisque habet annum utcumque definitum.

CXIII FORMOSUS.

*Ab an. 891
ad 896 an.
4, m. 6, d. 17
Bar. an. 5.*

ORMOSUS, ex patre Leone, Episcopus Portuensis, tempore Arnulphi ac Widonis Regum Germaniæ atque Italiae, & Leonis Sapientis in Oriente imperantis, ad Romanam Ecclesiam regendam translatus, & in thronizatus anno DCCCLXXXI, xiiii Septembris in Dominica; sedit annos iii, menses ui, dies xiiii; obiit iii Aprilis die Paschæ, anno DCCCLXXXVII: & cessavit Episcopatus dies ui.

*Formosum,
olim à Io-
anne Papa
depositum,*

De hoc Formoso, in Vita Hadriani II, narrat Guilielmus Bibliothecarius, quod, tempore Nicolai Papæ, una cum aliis directus ad Bulgaros, iisdem Apostolica Sedi subjectis Romam redierit cum Regio Legato: quo Archiepiscopum sibi ordinari Marinum Diaconum postulante, aut alium è Cardinalibus; cum Marinus Constantinopolitanam Legationem suscepisset, Bulgaris missus Silvester quidam, ab iisdem magna sub velocitate remissus, detulit litteras, pro Formolo Portuensi Episcopo remittendo importunissime depentes. Poterat ea res Apostolico Formosi zelo testimoniū dedisse posteris, si non apud Joannem Papam vocatus in suspicionem gravissimum criminum, sententia hujusmodi fuisse subiectus. Formosum, Portuensem Episcopum, qui à beatæ memorie Domino præ-

decessore nostro Papa Nicolao in Bulgarorum patria destinatus, noviter in Christo regenerati Regis animo suis calligritatibus virtuavit, ut terribilibus juramentis eum sibi obstrinxisse testatus sit, ne se vivo quemlibet Episcopum à Sede Apostolica superpisset; seque eidem terribilibus nihilominus iuramentis, ut ad eum quartocius reverti debuisset obstrictum fuisse professus sit; quique à nobis proficiendi istuc licentiam, litteras, & necessaria adjutoria impetravit: quoniam jam dudum per ambitionem à minori Ecclesia in maiorem, videlicet sanctam Sedem Apostolicam, profiliare conatus plurimos sibi consolatores effecit: & nunc per retinaculum hypocritam retrosum rediens, sine licentia vel conscientia nostra, propriam parœciā deservit, Urbe

CXIII. FORMOSUS I.

CXIV. BONIFACIUS VI.

CXV. STEPHANVS VI.

CXVI. ROMANVS I.

A Urbe discessit; & contra salutem rei publicæ dilectique filii nostri Caroli, à nobis electi & ordinati Principis, cum suis auctoribus conspiravit: nisi amodo intra decimum diem, id est 111 Kal. Maji præsentis nonæ Indictionis (anno DCCCLXXI) præsentiam suam nobis satisfaciendo monstraverit.... oonni ecclesiastica Communione privatum esse decernimus.

a *adjuratum que ad suā ecclesiā aut Romanam non reuere.* 2 Quid egerit tanto rigore constrictus Formosus, ut cumque intelligitur ex cap. 20 libri 2, quem de ejus Ordinatione scriptis Auxiliis, ad Leonem Nolanum Ecclesie Episcopum, questum le violentas pati oppressiones, ut Episcopale Sacerdotium, quod olim à Papa Formoso suscepserat, quasi nihil sit, irritum faceret. *Hos libros anno 1655 inseruit suo de Ordinationibus operi Ioannes Morinus, & opera pretium fuerit ab Historia Pontificia studiois legi. In dicto ergo cap. 20 libri 2, dialogico schemate inter Infenorem & Defensorem scripti, Infenor obicit, quod Formosus se coram Episcopis proprio ore damnavit, & idcirco depositus fuit. Respondet autem Defensor..... quia cum se proprio ore damnavit, non veraci professione, sed magno timore perterritus; interroganti se, quamvis non inculpabiliter, satisfecit. Ita tamen quod, sicut ibidem*

B Infenor premiserat, quando depositus est, mediantribus sacrofancis Euangeliis jurejurando concluſit, ut Romuleam urbem nullatenus ingredetur, suumque Episcopatum nullo modo recipere. Sed respondebat Defensor dicendo, Vx illis, qui tale iuramentum ab eo extorserunt. Revera enim nihil aliud in eo deprehendi, nisi ut limina Apostolorum Petri & Pauli numquam adoraret, numquam ad reconciliationem accederet, suumque Episcopatum numquam recipere. Proinde concludit, obligari eum non potuisse tali iuramento, quod fuerit cruentum & nefarium: & sicuti verum est quod Apostolica auctoritate depositus fuerit, ita verum est quod Apostolica auctoritate reconciliatus extiterit, atque in integrum restitutus, per Marinum scilicet, Bulgarica quondam Legationis socium, tum alia Joannis Papæ in favorem Photii acta resincidentem, tum etiam hac, qua contra Formosum erant; sive quod revera innocentem eum compriisset in quibus fuerat accusatus, sive quod justo severiore pœnam ei impositam existimaret; & quidquid fuerat culpa sexennali suspensione & exilio humiliter tolerato, abunde expiatum ab eo, qui juxta propriæ manus testcriptum (ut scribit Siegeberus) tamdiu in laicali Communione perleverarat.

C 3 Ut ut sit, reversus Romanam Formosus magna ibidem in auctoritate fuit, sub Marino, Adriano & Stephano Pontificibus, & his denique suffectus est: arguitur usque quidem nonnullis quod (ut dicit Infenor apud Auxilium cap. 22) humanæ laudis cupidus, propriam relinquens uxorem, alienam abstulit; videlicet relicto Episcopatu, his qui ordinandi erant Apostolicam abstulit Sedem: sed Defensore econtra reponente; Utrumnam humanæ laudis cupidus Apostolicum Thronum concenderit, incertum est, ideoque solius Dei iudicio relinquentum: attamen universa Romana civitas & omnes circumpositæ regiones præcipue sanctitatis eum fuisse commemorant, exceptis admodum paucis, qui eum infamare non erubescunt. Ceterum quod in ejusmodi translatione alienam uxorem non abstulerit, probabilibus exemplis (qua usque ad sedecim ex antiquitate petit Auxilius) claretere ait. Idem deinde cap. 26 evidenter probat, quod quando Formosus inthronizatus est, non id quo Episcopus erat iterum accepit; sed augmentum Apostolica dignitatis, quod non habebat, suscepit. Cum enim respondisset ad argumentum adversarii, à manum impositione, quasi numquam iterabili, acceptum; ostendissetque idem valere in eo, qui Presbyter cum sit per manum im-

positionem factus, rursum accepit manus impositionem, ut ceteris præponatur & Episcopus appelletur; eoque FORMOSUS non ordinari non iterum Presbyter consecratur, sed potius in e- sed inthrono- jidem manus impositione augmentum Episcopalis nizari solū ministerii, quod non habet, accepit: tandem conclu- debuit; dens; Interrogavimus, inquit, qui præentes fuerunt, quando Formosus inthronizatus est: sed dixerunt, falsissimum esse quod in illa translatione Formosus manuum impositionem accepit: sed quemadmo- dum in itinere ambulantes precibus effusis Deum exorant; ita & nos, Gubernatorem omnium exo- rantes, deduximus eum ad Apostolicam Sedem, ibi- que inthronizavimus eum, dantes congruam Ora- tionem.

4 Aique hac de Formosi initis dicta sunt. De anno ac tempore mortis habemus certissimum testimonium Anna- quod ex die listæ Fuldensis, hoc ipso anno scribentis nec ultra DCCCC obitus, in pertingentis. Hic post relatum Arnulphi Imperatoris à anni 896, Formolo coronati recessum ab Vibe (mense ut videtur

Mario anni DCCCLXXXII, nouu, sicut propter inversam unius anni historiam, deficiente folio, perperam nunc le- gitur) atque post redditum ejusdem Arnulphi festinatum in Bavariam, quo appulit in Majo; cetera ejus anni gesta describens, subiicit quomodo interim Roma Formosus Papa defunctus est, die Sancto Paschæ, in cuius lo- cum consecratus Bonifacius, vix xu dies lupervixisse reperitur. Eadem verba transcribuntur ab Interpolatore & Continuatori Hermanni Contracti, usque ad annum MLXVI pertingente, nisi malimus credere cum Christiano Vrtisio libri editore, ipsu[m]met Hermannum, relambendo suum istud Chronicon, auxisse & correxisse. Huic ergo tam certo testi- monio videtur recte adaptasse nostram Chronologiam. Pon- fæcum, tificauit Formosi assignando annos Iu, sicuti hos ei assignauit Hermannus Contractus, Gotfridus Viterbiensis & Compilatio Chronologica. Nam si cum Ms. nostro, Mariano Scoto, Stella, Platina annos uero posse ei dare, deberemus unum annum Marino detrahere; & sic Marinus non multo plus quam bimestris fuisse Pontifex, nec potuisse dedisse Privilegium, quod monasterio Solenniacensi datum nemo haclenus dubitavit.

5 Quod etiam predictus Formosus non potuerit vixisse non menſe usque ad XIIII Decembres, ut vult Baronius, nescio Decembri, unde talem diem mutuatus, manifeste demonstratur, ex epistola Stephani VI, eodem ipso anno DCCCLXII data ad Arnulfum Episcopum Narbonensem, sub bac clausula: Scriptum per manum Nicolai Serinarii S. R. E. in mente Augusto Indict: XIV. Bene valete. Datum XIIII Kal. Septembres, per manum Stephani Episcopi san- Etæ Ecclesiæ Nepelinæ, A rearii sanctæ Sedis Apo- stolicæ, imperante Domino piissimo Augusto Ar- nulfo, à Deo coronato magno Imperatore, anno primo: quæ omnia annum prenotatum Æra vulgaris no- riant. Neque ad producendam longius Formosu[m] vitam ju- rare potest Adami Bremenensis auctoritas, collata cum tem- pore Synodi Triburienſis, anno DCCCLXII mense Maji ce- lebrata: qui enim dicit secundo post eam anno obiisse For- motum, etiam dicit celebratam fuisse Synodum anno uir Adelgari Archiepiscopi, quæ tamen celebrata est anno ejus uii adhuc currente, quippe qui solum factus Archiepiscopus est, secundum ipsu[m]met Adamum, anno DCCCLXXXIIII post mensem Iunii, quo obiit S. Remigius successor ejus, cuius Acta ad diem XIIII Februarii dedimus. Non est au- tem Adami (qui uno post hac seculo scriptis) in sua histo- ria initio tanta auctoritas, ut Annalibus Fuldensibus oppo- ni posset.

6 Porro à die XIIII Aprilis anni DCCCLXXXII re- verum Sep- trocedendo per annos XIIII, menses ut, à Mariano Scoto tembris anno Ms. nostro, Stella, Platina, assignatos, & dies XIIII; 801, venitur ad Dominicam à nobis designatam: qualis non ha- beretur, si cum Hermanno Contracto, Gotfrido Viterbiensi & Compilatione Chronologica menses uii numerarentur: sed veniretur in Feriam u, & breve dierum paucorum

Inter-

FORMOSUS Interponficium defineretur. Atqui obſervatam conſuetam diem eſſe, & eas praeſiſſe turbas quaſe facile potuerint menſem unum abſumere, perſuaderet teſtis pene oculatus Luitprandus; cum cauſam ſimultatiſ inter Formolum Papam & Romanos hanc fuſſe ait, quod Formoli prædeceſſore deſuncto, Sergius quidam Romanæ ecclie Diaconus erat, quem Romanorum pars quædam Papam ſibi elegerat: quædam vero pars non iñſima nominatum Formolum Portuentem Episcopum, pro vera religione diuinariuſque Scripturaruſ & doctrinaruſ Scientia, Papam ſibi fieri anhelabat. Dum ergo in eo eſſet ut Sergius Apoſtolorum Vicarius ordinari debuiffet (utique conſueto & Dominico die) ea quæ Formoli partibus facebat pars, cum non mediori tumultu & injuria Sergium ab altari expulit, & Formolum Papam conſtituit. Ob eamdem vero ſervanda Dominica cauſam ab xu i ii diebus, qui paſſim notantur, abſtulimus unum. Quod ſiquis malit Interponficio praediſio unam aleramne hebdomadam derrahere, priori Interponficio eis addat licet, & tantumdem retrahat Stephanii præcedentis Ordinationem ac mortem: aut tale quid faciat in Marino, inter quem & Joannem ſolum notare dies ui nulla auſtoritas cogit.

7 In Tomis Conciliorum extat Epifola, quam Fratribus & filiis in Christo omnibus Episcopis Angliae

B Formolus ſcripſiſſet, quaſi audito nefando ritu Paganorum partibus iſſis repullulaffe, ipſoſque tenuiſſe silentium, ut canes mutos non valentes latrare; gladio separationis à corpore Dei Eccleſia eos ferire deli-beraverit; niſi Pleimundus Dorobernensis Archiepiscopus, intiuiuiffet tandem evigilaffe, & ſemina verbi Dei olim venerabiliter jacta in terra Anglorum ceppiſſe renovare: in quibus horatatur habere perseverantiam; jubet abſque mora ſubſtitui aliud, cum quilibet Sa-cerdotum ex hac vita migraverit: &, ſicut ex ſcriptis B. Gregorii in Dorobernia civitate Metro-polim Sedemque primam Epifcopalem conſtat eſſe regni Anglorum; ſic Pleimundo prænominate, Doro-berniz ſive Canterburyz Archi-piſcopo, ejusque successoribus legitimiſ, eamdein dignitatē conſi-
D mat. Hac Epifola, accepta ex Cantuarienſis ecclie Ta-bulario, ſequitur ad hiſtoriam conuentus Synodalis Epifo-porum, habiti ſub Edwardo Rege, quem mox ſecuta ſit ſcripta, regno perpe-ram ad-Septem novorum Epifcoporum Ordinatio anno DCCCU: inde autem accepit Malmesburienſis qua ad priorem annum habet lib. 2 cap. 5. Polydorus Virgilius, videns non reſte componi tempora Formoli & Eduardi, quorum hic pri-mum regnare caput anno DCCCI, annis utique ui i post illius mortem; loco Formoli ſubſtituit Joannem IX. Sed & bic noſtro calculo obiit ipſo anno ſeculari; Leonem ergo V ſubſtitui malle Spelmannus, qui ex noſtro quo-que calculo tunc revera ſedebat. Econtra Cofartius, ſi mutandum eſt aliiquid, ſuggerit eque aut magis in nomine Regis inducendam mutationem, & pro Edwardo ſubſti-tuendum Altredum, potius quam in nomine Pontificis, quod ſupponit ipſi Epifola praefitali. Ego hoc omnino tenendum putarem, niſi veheſtius ſuſpicarer, Epiflo-videatur effe lam illam merum eſſe figmentum ſeculi xi, quo inter merum fig-Cantuarienſem & Eboracenſem archiepifcopos fuit de hujuſ ſumentum. ad illum ſubjeſtione contentio, nolente Eboracenſi Can-tuarienſis Primatum agnoscere, ſed ei aqualem per omnia ſe ferente, ut videre eſt ad Vitam S. Landfranci xxu i ii E Maji. Interpolatam ſaltem Epifolam eam eſſe ostendit Canteberia ſi nomen, velut vulgarius & cauſa explicatio-nis additum vetuſtiori nomini Doroberniz: atate enim Formoli iſtud neclum in uſu erat, uti nec nomen Can-tuariaz; ſed dicebatur Cantuaraburga, uti videre eſt apud ipſummet Alfredum Regem, in eius Saxonica veriſione Beda. Quis autem zelus iſte fuifſet, ne dicam fu-ror, proprieſ ſimplicem officii cuiuſcumque negleſſum, tempore bellicis tumultibus inquieto facile excuſabilem, omnes integri unius regni Epifcopos, ne ſemel quidem mo-nitos, excommunicatos velle, uti voluiffe ſingitur ipſo ex-ordio Epifola Formosus?

CXIV BONIFACIUS VI.

An. 896 ab
xi Apr. ad
25 Aprilis.

Baria. 897

ONIFACIUS, natione Romanus, ex patre Adriano, Presby-ter depositus, manu populari intruſus, ſub tempore Arnulfi & Leonis Imperatorum, ordinatus xi Aprilis, Dominica in Albis; ſedit dies xu; mortuus vel depositus xxu Aprilis: & ceſſavit Epifcopatus dies ui anno DCCXCUI.

Per vim or-dinatus,

Annales Fuldenſes, hoc tempore ſcriptos, jam teſtes iſtius brevitatis audiuiſimus. Synodus quoque Romana ſub Joanne IX, ana-be-mate feriens eos, qui de gradu ecclieſtico Syno-dice ejeſtum & non canonice reſtitutum ad altio-ra proviſiere preſumerent, prout, inquit, de Boniſacio, primo de Subdiaconatu, poſtmodum de Presbyteratu de poſto, popularis manus agere preſumpti; niſi promotionem improbes ut illegitiuſam: non tamē negat factam promotionem aliquam, adeoque & Ordinationem, per Epifcopos, ſcilicet vi coactos. Si-cut iigitur non exclusimus à numero Pontificum qualiu-er-cumque ordinatos, ita nec poſſamus probare quod eum ex-cluſerit Baronius, nec etiam credere, quod non ſit ordi-natus in Dominica.

2 Quod enim Platina dicat biduo dumtaxat vacaffe incertum an ſedem, ex propria dicit conjectura: ſicut & ſingularis mortuus, an eft in eo, quod dies ei xxu i assignet. Quod autem xi i anniſ ſuperuiffe poſtea dicat, non ab ipſo ſolum, ſed etiam Gotfrido Viterbiensi videtur afferi: niſi forte in hoc per librarium ſphalma anni pro diebus ſcripti ſunt. Luitpran-dus Ticinenſis, proximi ſeculi ſcriptor, lib. 1 cap. 8 is qui poſt Formoli mortem conſtitutus eſt, expellitur, inquit. Expulſum Annales Fuldenſes non negant: diu tamē poſtea vixiſſe vix crediderim, tum quia podagrico morbo correptus erat, tum quia nulla eujus poſtea inveniuitur memoria: ſi autem adhuc anni xi i vixit, oportet fateamur ipſummet ratam habuisse dejectionem ſuam, poindē eujus vitam non impediare, quo minus ſuccelfores eujus veri Pontifices fuerint.

STE.

CXV STEPHANVS VI.

STEPHANUS, natione Romanus, ex patre Joanne Presbytero, ordinatus tempore Arnulfi & Leonis Imperatorum anno DCCXCUI, ii Maii, Dominica quarta post Pascha, sedet annum I, menses II; defunctus circa initium Augusti anno DCCXCI: & vacavit Episcopatus usque ad XI Septembris: & ipse sepultus fuit ante ecclesiam S. Petri.

*Ab an. 896
aa 897 an.
I, m 3, d. 11*

*Patio tem-
poris.*

Hermannus Contractus & Gotfridus Viterbiensis, supra annum dumtaxat numerant mensem unum, & huic addunt dies, prior xix, posterior xxi: pluralitatem tamen sequimur, assignando menses tres, prout faciunt, Rollemansk, Ms. nostrum, Stella, Platina. Tempus autem hic assignatum stabilitur privilegium hujus Stephani, confirmans aliud Joannis V. II, de quo supra, in favorem Abbatis & monasterii Vezzeliacensis: invenitur enim Tomo 3 Spicilegii Acheriani pag. 463, scriptum per manus Samuelis Notarii & Scriniarii S. R. E. mense

B Januario Indiæ. xv; & Datum x Kal. Februarias, per manum Samuelis Notarii & Scriniarii S. R. E. Imperante Domino nostro Landeberto, piissimo Augusto à Deo coronato magno Imperatore, Indiæ. xvi, id est anno DCCXCI.

C *Non vere
dicitur ante
fuisse Epi-
scopus Ana-
gninus,*

2. Addit Ms. nostrum, quod Hujus tempore ecclesia Lateranensis ab altari usque ad portas cecidit. Sigibertus Gemblacensis in Chronico afferit, quod Stephanus fuerit priorum à Formoso Papa Episcopus Anagnine ecclesiæ ordinatus: quod & Stella & Platina tenent: sed præter omnem veri similitudinem. Quam enim juris speciem contra defunctum Formolum, in his qua egit, praetexere potuisset; qui non alio titulo eum damnavit, quam quod Episcopus Portuensis cum esset, ambitionis spiritu Romanam universalem Sedem usurpavit? ut ipsum exprobasse defuncto, extumulato, & in judicium protracto, scribit Luitprandus; perperam liceat Sergiu[m] pro Stephano nominans. Injuria autem id objectum fuisse exusat Synodus sub Joanne IX, quia necessitatis causa de Portuensi ecclesia Formulos, pro vita merito, ad Apostolicam Sedem proiectus est. Itaque irritans acta priori Synodi, in quo propriea fuerat damnatus Formolus, celebratam tamen fuisse dicens, tempore pia memoriarum exti Stephani Papæ, satis indicat, de hujus Stephani vero Pontificatu non fuisse dubitatum.

C *non usque
ad an. 900
vixisse.*

3. Baronius, cum eodem anno DCCXCI exorsus Stephani Pontificatum, eundem protrahit usque ad postrema tempora anni DCCC, nimirum auctoritate Privilegij cuiusdam, concessi monasterio S. Vincentii ad fontes Vulturii, ad cuius finem haec verba leguntur, Scriptum per manum Andreæ Scriniarii S. R. E. mense Septembri, Indiæ. iv. Datum per manum Stephani Primiticerii, anno Pontificatus Domni Stephani sexti quinto. Quam sint depravata istius monasterii monumenta, saltem quoad numeros in subscriptionibus expressos, pluribus exemplis in progressu patebit: quare nequit in his chronologia illa fundari adversus confessum antiquorum. Ac primo, plane dubito an in originali, si qua olim existit, Bulla exprimatur nomen Stephani Papæ cum addito exti: hoc enim non fit in certiori ejus bulla, Vezzelaciensi monasterio data, cuius modo meminimus; nec primis novem seculis ullus Pontifex scitur suo nomini addidisse numerum: quod autem Leonii IV id affinxerint aliqui, non meretur amplius considerari. Deinde, quantam subsequentium hujus appellationis Pontificum omnino nullus pervenit ad quintum sui Pontificatus annum, exstimo obrepuisse auctori Chronicæ, ut inventaret aut legeret uero pro XI. Is vero Stephanus, cuius annus XI concurredit cum XI Indictione, finienda cum XXXII

Maji Tomus IV.

Septembris anni DCCXXXI, Stephanus VIII, non VI fuit. Ut autem Privilegium istud vere Stephani Sexti fuisset, deberet pro IV Indictione sublitiæ XIV, & annus Pontificatus primus pro quinto: ita datum esset anno Christi DCCXXXI.

4. Certior hujus Pontificis memoria invenitur inter Monimenta Vaticana, à Romano Presbytero descripta sub Eugenio III nonnihil correctius, quam ea post sub Alexander pariter III transcriptis quidam Manlius, à Baronio probata, laudatus. Est autem Epitaphium post decimum à morte annum ei possum a Sergio Papaâ III, in quo, ab ejusdem secum genii & sententia successore, circa causam Formoli ea laudatur fecisse, qua melior sententia sub Joanne IX irrita declararat & fecerat; & ob qua Fulgentes Annales sic de eo scribunt, in Bonifacii locum successit Apostolicus, nomine Stephanus, vir fama infamandus, qui antecessorem suum Formolum, inaudito more de sepulcro ejectum, & per advocationem suæ responsionis depositum, foras extra solitum sepulturæ Apostolicæ locum sepeliti præcepit.

5. Laudem ergo non erat hic Stephanus, nisi à simili laudata in accepturus: acceptus autem, sicut dixi, à Sergio III sub Epitaphio à bac forma.

SergioPapâ

Hoc STEPHANI Papæ requiescentia membra se- pulcro,

Sextus dictus erat ordine quippe Patrum.

Hic primum repulit Formosi spuria superbi,

Culmina qui invaserat Sedis Apostolicæ:

Concilium instituit, præedit Pastor, & ipse

Lege satis fessis iura dedit famulis:

Cumque Pater multum certaret dogmate sancto,

Captus, & à Sede pulsus in Imo fuit.

Careceris interea vinclis constrictus in Imo,

Strangulatus nervo exiit & hominem;

Post decimumque Deo regnantis transtulit ah-

num

SERGIUS huc Papa, funera satra colens.

Romanus legerat, diem regnanti; Manlius, à Baronio forsan ex sola conjectura correctus, Post decimumque regens Sedem cum transtulit annum.

6. Clariorem sensum dedisse me puto mutatione leviori: quod autem præcipue inde assumo, est confirmatio terum stabitis communis sententia adversus Baronium: qui cum in finem littorū chronicæ anni DCCC protrahat Pontificatum Stephani, & Secundum cogatur mortuum scribere initio anni DCCCEX, nemo in ejus sententia invenire poterit annos deceam à morte Stephani, post quos ejus ossa Sergius idem transulerit: cum in nostra chronologia liquida sit & expedita calculatio, & Sergius anno Christi DCCCI, sui Pontificatus secundum nos III vel IIII, eam translationem celebraverit. Non caret autem viriusque culpa, quecumque contra Formosum commissa, excusatione aliqua, pro illo tempore non prouersus rejicienda, ut infra ad Sergii Pontificatum videbimus. Ex eodem Epitaphio corrigitur Caesar Rasponius, Stephanum hunc cum titulo S. primi, juxta Baronium, adnumerans Pontificibus in Laterano sepulstis, & quidem in eadem qua ipse Sergius urna.

I 2

RO

CXVI ROMANVS.

*Ab an 857
ad 898 m.
4, dies 23.*

OMANUS, natione Gallianus, ex patre Constantino, imperantibus Berengario & Leone, ordinatus xi Septembbris in Dominica, anno DCCXCIV; sed menses xii, dies XXIII: obiit initio Februarii, anno DCCXCIV: & vacavit Sedes usque ad XII Februarii.

*Tempus Se-
dis.*

Mense solum IIII habent Rollewick, Stella & Platina: sed antiquitatis prærogativâ valent, qui scribunt quatuor, scilicet Marianus Scotus, Hermannus Contractus, & Godfridus Viterbiensis (manifestum enim sphalmus est, cum apud hunc anni leguntur pro mensibus) ac denique Ms. nostrum. In numero dierum Auctores iidem differunt, cum xx, xxii, xxxi scribunt: ego, numerum exprimens quem reperi in Ms. nostro, dico initio Februarii obiisse, non tamen ita

cito, ut credam Successorem ei ordinatum prima ejus mensis Dominica, qua erat dies ii; sed secunda, qua tunc cadebat in diem XI.

2 Baronius de hoc Pontificatu nihil omnino habet: folium ex errore prænotato ad initium anni DCECI, dicit, *Baronii cal-
culis,* quod defuncto Romano Pontifice, subrogatus est Theodorus II: *qua chronologia ex jam dictis & infra* dicendis satis refutatur.

CXVII THEODORUS II.

*An. 898 à
12. Februa-
rii dies 20.*

HEODORUS, natione Romanus, ex patre Photio, imperantibus Berengario & Leone, ordinatus XII Februarii, anno DCCXCIV, in Dominica; sed menses xx; obiit IIII Martii, & cessavit Episcopatus usque ad XII ejusdem mensis.

*Tempus Se-
dis.*

Dierum viginti numerum habent Marianus Scotus, Hermannus Contractus, Rollewick, Ms. nostrum, Stella, & Platina, atque cum his Baronius: quare in tanto ceterorum consensu non audiendum Viterbiensis, qui annum unum; multo thinus compilationis Chronologica Auctor, qui annos octo eidem adscribunt.

2 De ejus Actis nihil habemus, nisi hoc solum apud Formosi A- Auxilium lib. 2 cap. 4, quod eos, quos Stephanus Papa secum in ecclesia vestiri prohibuit (quia scilicet fuerant ordinati a Formolo, quem ipse damnarat, velut si

reviveret in Laicorum ordinem per suam depositionem re- dactus, non nisi sacrilege Ordinationes quascumque ce- corpus in lebasse) Papa Theodorus, qui utique de Formo- Basilicum officium præcepit: ejusque corpusculum, quod pertinaciter ejectum fuerat, cum exultatione ad Apostolicam tumbam reduxit. Hac autem Apostolica tumba, qua potest intelligi alia, quam Basilica Vaticana crypta, in quam moris etat defunctorum Apostolicorum, id est Pontificum Romanorum deferri corpora, nisi ipsi aliter extrema voluntate ordinassen?

*Vatic. rela-
tum,*

CXVIII IOANNES IX.

*Ab an 898
ad 900 an.
2, dies 5.*

OANNES, natione Romanus Tiburtinensis, ex patre Rampaldo, Lamberto & Leone imperantibus, ordinatus anno DCCXCIV, Dominica XI Quadragesimæ, XII Martii; sed menses XI, dies xii: obiit XXII Martii, anno DCCC: & cessavit Episcopatus usque ad ui Aprilis: ipse vero sepultus est ante ecclesiam S. Petri ante portam Guidaneam.

*B. ab an.
901 ad
905 an. 3,
dies 45.*

*Absque de-
cessoris in-
firia*

Notabilis valde est hujus Pontificis modestia, & erga Stephanum decessorem, qui multa minime probanda egisse videbatur, reverenter. Cum enim in ea qua novissime prodiit epistola ad Clerum & Populum Lingonensem, iphis redderet Argrinum Episcopum, quem unanimiter expetierant, & pro quo, per subreptitiam auctoritatem prædicti Stephani, ab Anschario Comite obtulsum sibi quemdam Theobaldum querebantur; restituimus eum vobis Canonice, inquit, non tentantium prædecessoris nostri Stephani Papæ & prehendentes, sed utilitatis ac necessitatis causa

Canonice in melius commutantes, quemadmo- dum prædecessores nostros de multis egisse in promptu habemus. Idem profitetur in epistola ad Ca- Lingonensi rolum Regem Francorum, videlicet Simplicem. Scripta scribit anni 899. est autem epistola utraque per manum Samuel Notarii & Serinarii S. R. E. in mense Mayo Indictione XI, id est anno DCCXCIX: atque ita ineluctabiliter probatur chronologia nostra contra Baronium, qui solum anno DCCCI capisse Joannem putavit, & usque in annum DCCCI per annos XI, dies xii sedisse: quos tuis annos alibi nusquam notatos reperio.

2 Epita-

A
Epitaphium
indicat tres
ejus Syno-
dos,

2 Epitaphium hujus Joannis tale adseritur.
Ecclesiae specimen, clarissima gemma bonorum,
Et mundi Dominus; hic jacet eximius
JOANNES, meritis qui fulsis in ordine NONUS,
Inter Apostolicos quem vehit Altitonans.
Concilii docuit ternis qui dogma salutis
Observare, Ne munera sacra ferens,
Temporibus cuius novitas ablata maligni est,
Et firmata fides quam statuere Patres.
Qui moritur eris, lector, Dic: Papa JOANNES
Cum Sanctis capiat regna beatae Dei.

quarū una
recedit a-
&a contra
Formosum

3 Ex tribus Conciliis, à quorum celebratiōne laudatur
in isto Epitaphio, duo solum ad nostram transferunt noti-
tiam; unum Romā, in quo penitus abdicavit Synodus, IOANNES
tempore pī recordationis sexti Stephani Papae
celebratam, in qua venerabile corpus Formosi vene-
randi Papae, de sepultura violata, per terram tractum
est; & quasi ad judicium dūctum, judicari & damnari
præsumptum est. Alterum fuit habitum Ravenna co-
rum Lamberto Imperatore: quem cum infia probatur
simus intra primum Joannis IX annum ē vivis esse sub-
latum; consequens est ut vel anno DCCCLXIIII vel sal-
tem primis mensibus anni sequentis habita fuerit etiam
postrema Synodus. Baronius interim ab eorum numero
videtur numerum annorum accepisse.

B
Tranquilli-
tati Pontifi-
ciarum or-
dinationum
consulitur.

4 Consideratione porro dignus est x Canon Romani
Conciliis, & mulum ad Pontificiam historiam faciens:
ostendit enim quomodo fieri potuerit, ut adeo cito, scilicet
diximus, processerint successiones decem precedentes; &
quam merito dixerimus in Hadriano II, sub ipso resti-
tutam Ecclesia fuisse libertatem celebranda Ordinationis;
proxima post Electionem Dominica. Sic autem Joannes
loquitur, tali libertati renuntians, velut pro eo tempore
noxia & portam aperienti multis violentis. Quia San-
cta Romana Ecclesia, cui Deo auctore præsidemus;

plurimas patitur violentias Pontifice obeunte: quae
ob hoc inferuntur quia absque Imperatoris notitia IX.
& suorum Legatorum prætentia Pontificis fit Con-
sideratio, nec Canonico ritu & consuetudine ab Imperatore directi intersunt Nuntii, qui violentiam &
scandala in ejus Consecratione non permittant fieri;
volumus ut id deinceps abdicetur; & constituendus
Pontifex convenientibus Episcopis & universo
Clero eligatur, expetente Senatu & populo eum
qui ordinandus est: & sic in contemptu omnium ce-
lebrissime electus ab omnibus, præsentibus Legatis
Imperialibus, consecretur.

5 Vtile consilium pro ista temporum corruptela, qua Sed frusta
ii qui factionibus & clientelis potentiores Roma erant, propter tur-
potiores quoque se credebat debere esse in Electione Pon- bas Imperii.
tificum. Sed brevi sublatus ē vivis Laotberrus, ut jam
insinuavimus, ad futuri Pontificis Consecrationem au-
toritate sua concurrere non potuit; nec ante ultimos
mensē annī DCCC habuit Italia Imperatorem, cui tale
jus posset competere. Qui autem tunc coronatus fuit
Ludovicus Bosonis filius, haud du gradum tantum
tantum tenuit: & sic lex, alias utilis, numquam re-
ducta in opus, evanuit conticuitque usque ad Ottonis
primi Imperium. Igitur Romanis, nec obligatis Missum
Imperatoris expectare, qui nullus erat (obierat enim pra-
cedentis anni fine etiam in Germania Arnulfus, qui con-
tra Widonem olim coronam obtinuerat) multumque soli-
citis ne occuparentur impedirentur à Serigo, in vicina
Tuscia exultante, & Adelberti Marchionis favore sub-
nixo; nulla causa fuit, quo minus statu die ad Elec-
tionem, & proxima post hanc Dominica ad Electi sui
Ordinationem procederent. Accedit quod Interpontifi-
cia brevia statuenda nobis sint, ne Sergium in suo de-
tineamus exilio, notabili ultra septennium numero men-
sium vel dierum.

E

CXIX BENE DICTVS IV.

ENEDICTUS, natione Romanus, ex patre Mammolo, im- Ab an. 904
ad 904 an.
4 m. 6, d. 15
perantibus Berengario iterum & Leone, ordinatus uia A-
prilis in Dominica Passionis, anno DCCC; sedit annos iu,
mensē ui, dies xu: obiit xx Octobris, anno DCCCIU: &
cessavit Episcopatus usque ad xxutii ejusdem mensis.

C
Ratio tem-
poris,

Librarius, à quo habemus Ms. nostrum, cum scrip-
sisset vocem Annos, oblitus fuit addere nume-
rū: quinque scriptis Marianus Scotus; Rollē-
winck, Stella, & Platina solum tres: medium tenentes
Hermannus Contractus & Gofridus Viterbiensis quatuor
numerant: & hoc exigit ratio sequentium Pontificatum.
Menses & dies ubique fere iidem numerantur.

probata ex
Epistola.

2 Baronius, nihil præcise definiens, Benedicti ini-
tium ponit anno DCECU, & finem anno DCECU I; at
deinde subjungit Epitaphium infra dandum ex Manlio.
Nunc insuper habentur dua ejus Epistola, confirmantes
sententiam Decessoris in causa Angrini Electi Lingōensis
quarum prima dicitur scripta per manum Sergii S.R.E.
Scriniarii, in mense Augusto Indictione III; &
data II Kalendas Septembbris, per manum Leonis
Dei pietate Primicerii Sanctæ Sedi Apostolice,
anno Domini Benedicti Papæ I. Similiter & se-
cunda, scripta dicitur II Kalendas Septembbris, Indi-

cione III: atque ita egregie confirmatur Chronologia F
nostra, qua primus September, quem in suo Pontificatu
habuit Benedictus, confertur in annum DCEC.

3 Epitaphium Romanus Canonicus, & ex eo Manlius, Epitaphi-

ta recitat.

Membra BENEDICTI hic QUARTI sacrata quie-
scunt,

Pontificis magni, Præfulis eximii:

Qui merito dignus BENEDICTUS nomine dictus,

Cum fuerit largus omnibus atque bonus.

Hic generis decus, ac pietatis splendor opimus,

Ornat opus cunctum, jussa Dei meditans.

Prætulit hie generale bonum lucro speciali:

Mercatus cælum cuncta sua tribuit,

Despectas viduas nec non inopesque pupillos,

Ut natos proprios, assidue refovens.

Inspecto tumuli, compuncto dicio corde:

Cum Christo regnes, ô BENEDICTA, Deo:

CXX LEO V.

Anno 904,
d. 40.Bar. an.
907.Sepultura
in Laterano.B
Tempus
Sedis:

LEO, Forensis fuit, natione Ardeatinus, de loco qui appellatur Priapi, imperantibus Ludovico Bozonis & Leone, ordinatus DCCCXIU, XXVII Octobris in Dominica, sedit dies XL; defunctus ui Decembris: sepultus in ecclesia Lateranensi: & cessavit Episcopatus tantum biduo.

Primus hic Romanorum Pontificum sepulcrum sibi legisse in Lateranensi Basilica dicitur à Casare postea Cardinali Raphone, ejusdem ecclesia tunc cum scriberet Canonico, in opere de Basílica & Patriarchio Lateranensi sub Alexandro Papa VII. At in ruinis tunc jacebat illa, sub Stephano VI collapsa, ut diximus. Credibile est igitur Leonem, quia in Patriarchii Lateranensis carcere mortem obierat, non tam istuc legisse quam acceptisse sepulturam iussu Christophori successoris, communis Pontificum sepultura illum non dignans: locus autem sepultura nominatur, in dextero hujus basilicæ latere, ad initium navis minoris, prope murum.

2 Hermannus Contractus & Gotfridus Viterbiensis, ob temporis brevitatem, Leonem V nec nominant quidem, fuisse tamen satis indicant, quando postea Leonem VI, appellant. In isto autem XL dierum numero ceteri omnes consentiunt, prater Marianum Scotum, qui dies LVII numeravit, & Ms. nostrum, in quo diebus XL auctor annuum I

propositus: sed refellitur prior, aliorum consensu; posterior eo quod sequeatur encomio Sergii III, quo hic dicitur, electo Joanne IX anno DCCCLXXXI 11 septennio exula esse antequam fieret Pontifex, quod proinde factum est anno DCCCCU.

3 Stella, secutus auctorem, qui Leonis patriam ignorabat, ita loquitur: Sed sit tantummodo diebus XL quo dejectus quidem die ab ejus Presbytero Christophoro, familiari, dominandi cupiditate allecto, cum maxima seditione captivus & in vincula conjectur: qui videns se honore spoliatum, & à maxime familiaris, cui multa contulerat beneficia, dolore animi paulo post obiit. Hinc est quod nihil dubitem, quin eadem violentia coacti Episcopi fuerint, nulla pravia Electionis forma, consecrare eundem Christophorum, proxima, qua captivitatem Leonis sequebatur Dominica: captivitas autem illa in nostro calculo cadebat in Feriam v. hebdomada. & ideo dixi, cessasse Episcopatum solum biduo.

B

An. 904,
men. 6, ad
905.Bar. 907,
men. 7.

CHISTOPHORVS, natione Romanus, ex patre Leone, imperantibus praedictis Ludovico Bozonis & Leone, qualitercumque ordinatus, IX Decembris in Dominica, anno DCCCXIU, sedit menses ui: hic de Pontificatu dejectus est, & monachus effecitus, initio Junii anno DCCCCU.

C
Sepultura
in Vaticano.

-

Neque hunc nominant Hermannus & Gotfridus præcitat, fortassis quia verum Papam non crediderunt: tolerantia tamen Cleri potest defensum Eleccionis libera supplevisse, & sic inter Pontifices reineri Christophorus: qui vero similiter in monasterio expiavit culpam, violenta Pontificatus invasione contrahit. Certe corpus ejus in Vaticana ecclesia sepultum fuisse Romanus Presbyter & Manlius crediderunt, ambo hoc referentes Epitaphium, tamquam illius fore, sic scriptum:

Hic pia CHRISTOPHORI requiescent membra sepulti.

2 Unicum hujus Papatus qualicumque monumentum extat apud Lucam Acherium, tomo 6 Spicilegii pag. 45, universis Episcopis Galliarum directum, in favorem

monasterii Corbejensis & confirmationem privilegiorum ejus, Scriptum per manum Sergii Scriniarii S.R.E. in mense Decembri, Indict. vii, imo viii, imperante domino nostro piissimo Augusto Ludovico, à Deo Epistola firs coronato Imperatore. Correctionem in numero Indictionis adhibitam, à nobis necessariam, probat ratio tem- notaxim. poris fundata in epitaphio Sergii: quo solidius nitimur, quam opinione Baronii, Christophori Pontificatum producentis usque in annum DCCCCU 11. Hinc tamen factum est, ut qui Corbejense istud Privilegium è præcato Spicilegio transcripsit inferendum novæ editioni Concilio- rum, illud Labbae nostro tradiderit in numero Indictionis mutatum, sic ut pro uii legatur xi. in quo sane fidelitas transcribentis requiritur.

F

DISSENTATIO XIX.

Successio & Chronologia Regum & Imperatorum Italicorum, post mortem Caroli Crassi seculo ix & x.

Ex autoris
bus coavis
& Regum
diplomaticis
scimus,

GUDOVICI Imperatoris nomen, à Christophoro Papa prefata ejus epistola subscripsum, occasionem nobis, imo necessitatem offert, de Successoribus Successoribusque ejus agendi accurrius: quoniam qua de hoc argumento in Annalibus suis tradit Cardinalis Baronius,

longissime abducunt ab ea via, quam in Pontifica Chronologia tenendam nobis proposuimus. Historiam ipsam eleganter deducit Luitprandus Ticinensis Diaconus, postea Cremonensis Episcopus, qui anno DCCCLXX, id est proximo rebus ipsiis quas tractas, imo eodem seculo, in Lombardia floruit: sed absque annorum distinctione Chronologica.

CXXI. CRISTOPHORVS I.

CXXII. SERGIUS III.

CXXIII. ANASTASIVS III.

CXXIV. LANDO I.

A

gica. Hunc eis defectum quadamtenus supplevit Regino, monachus Prumiensis in Germania inferiori, eodem plane tempore quo res gerebantur vivens ac scribens usque ad annum Dcccxi. Sit ergo ex utroque & ipsorummet Principium diplomatis contexta hac Exercitatio, tamquam Pharus fluctuanti per incertas auctorum conjecturas Chronologiam proposita.

2. Obiit Imperator idemque Francorum Rex Carolus Crassus anno Dcccxxxiiii, die xii aut xiii Ianuarii, tempore Stephani Papae V. Huic successurus Wido mortem Ca- seu Guido, Lamberti Ducis Spoletini filius, ad capessendum Francia Regnum proficiuntur; cum Berengario, Foro-julii Duce, pactus de relinquendo ei Italia Regno. Sed à Francis, qui Odonem Regem sibi constituerant, non receptus, haud creditis sese obligari pacto, quod inierat cum Berengario, quin potius qua ratione eum expelleret ab Italia modis omnibus satagebat. Mortuo interim Stephano Papa VI, Romanoque & Theodoro Successoribus ejus intra menses circiter sex sublati de medio, cum Sergium quendam electum ipso quo ordinandus erat die expulisset adversa factio, ab eadem assumpitus Formolus est. Hic Widonem coronavit Imperatorem Indictione x, scilicet ineunte, idest post xxii Septembri anni Dcccxi, uti scriptis ipse Formosus Fulconi Remensi Archiepiscopo,

à Formoso
coronati Im-
peratores
sint an. 891

B Widonis consanguineo, teste Flodoardo hist. Rem. lib. 4 cap. 2; Lantbertum quoque filium Widonis, anno secundo Patris ipsius, novum Imperatorem factum esse designans.

3. Cum igitur apud Vghellum tomo 2 Italia sacra col. 122 legis Diploma, D. Vidonis Sereniss. Imperat. in favorem Mutinensis Ecclesie Datum x Kal. Decembris, Lantbertus Indictione decima, anno Incarnationis Dcccxi, ejus filius, regnante Domino Vidone in Italia anno Regni ejus quarto, Imperii primo, intelligas annum censeri Italico seu Pisano more, id est non à Kalendis Ianuarii (sic enim adhuc dicendus fuisset annus lxxxix) sed à festo Incarnationis Dominica præcedenti. Item cum apud Sigoniuum legis à Lantberto Imperatore datum ecclesia Mutinensi prædicta diploma, pridie Kalendas Octobris, anno Dcccxi, anno sui Regni septimo; intellige pariter Widonem, prius etiam quam Imperator ficeret, Regis titulum communicasse cum filio; sicuti post biennium cum eo communicandum curavit titulum Imperatoris. Ac denique cum apud Reginonem invenies, quod Guido, qui Italianum regebat & Imperatoris tenebat nomen, moritur: & quod, Lantbertus filius ejus Regnum obtinuit, & Romanum veniens, Diadema Imperii à Prætule Sedis Rex à patre datus ante biennium.

C deinde Arnulfus, non an. 894,

Apostolicæ imponi ubi fecit: aut apud Luitprandum lib. i cap. 10, quod Widonis fideles, eo defuncto Berengarium metuentes, ejus filium Lantbertum Regem constituunt: ea sic intellige, ut qui vivente patre nudum gesserat titulum, eo mortuo rem ipsam habere cœperit; & Romanum profectus se fecerit denuo coronari à tunc adhuc viante Formoso, vel saltē confirmari.

4. Dum ista in Italia agebantur regnabat, in Germania Arnulfus Rex, de quo Regino scribit ad annum Dcccxi, quod valido cum exercitu Longobardorum terminos intravit... pervenit autem usque Placentiam: inde conversus per Alpes Penninas Galliam intravit, graviterque attrita regione inter Juram & Montem Jovis, Wormatiā venit. Quia autem intellexerat Regino, Widonem Imperatorem, dum ex Italia abeuntis Arnulfi vestigia carpit, mortem obiisse, relata jam Arnulphi expeditioni mortem ejus subjunxit: & post alteram expeditionem longe clariorem ac famosiorem anni Dcccxxxii, mortem Lantberti, & ingressum Ludovici, ejus qui Bosonis filius dictus, postea factus est Imperator. Sed posito semel male principio, necesse fuit singula ad biennium integrum precipitari.

5. Etenim obiit Wido anno solum Dcccxi; quando (ut ait idem Regino) Arnulfus secundo Italianum ingressus Romanum venit, & urbem Romanam armis cœpit. sed 896.

Tunc enim Berengarius, videns se, copiis longe inferiorem, Widoni non posse resistere: Arnulphum qui sua TAT. xix. eminus arma ante biennium ostentando toti Italia formidabilem se reddiderat, multis pollicitationibus contra Widonem evocarat. Hic autem dum se fuga latebrisque & artibus paucis tueretur, toto pene exutus regno; Romani illi Proceres, qui Formosum jam inde à tempore Ordinationis sua, proper ejectionem Sergii, haud aquis viderant oculis; contra eum suis privatum patronis, Widone facilius arque Lambertum, cœperunt agere insolentius contumeliosusque; quo factum, ut aliande non sperandum auxilium petierit ab Arnulfo, dicit enim Regino, quod hic cum contentu summi Pontificis urbem cœperit, quodque civitatem ingressus, à Formoso Apostolicae Sedis Praetule cum magno honore suscepimus est, & ante Confessionem sancti Petri coronatus, Imperator creature.

6. Hujus rei monumentum, quo certior Reginoni fides hic constet de anno, extat apud Vghellum tom. 3, Italia sacra col. 706; Privilegium scilicet, quod Amizino prope Arnulfo Clusum monasterio dedit Arnulfus, divina favente ele- Italianam de- & mortuo Guidone, mentia Imperator Augustus . . . Kal. Martii, anno Incarnationis Domini Dcccxi Indict. xii, anno Regini in Francia (id est Germania Francia) nono, in Italia tertio; addere potuisse & Imperii primo. Dum autem victoria arma, sed sacrilegiis infamia, ideoque Divis hominibusque execrata, circumfert per omnia Widonis exaultorati oppida & castella, ejusque uxorem Firmi obserdet; hujus opera veneno potatus, tantum non extinguitur, mortuo jam Roma Formoso: iterque retro relegens, non sine contemptu & ignominia, maxime postquam ipsi à quo fuerat promotus Berengario necem eum moliri com- pertum fuit, ad sua redit, vestigia ejus premente Widone, cum viribus animisque auctiore. Hoc vero in ipso se- quendi conatu ad Tarum fluvium mortuo (uti refert Luit- prandus) resurgere cœpit Berengarii Regnum.

7. Cum enim Lantbertus, cui jam juris factus, Magifredum, Mediolanensem Comitem, qui sibi quinquennio rebellis extiterat, non solum urbem, in qua erat, Mediolanum scilicet, defendens; verum etiam Imperii ex- vicina loca, Lantberto servientia, depopulans, . . . post paulo, jussisset capitis damnari lententia, per rengarius: sœpe antea auditus illud Psalmographicum ruminare, Cum accepero tempus ego justicias judicabo; terrore cunctis Italiensibus non minimum incus- sit; unde & Legatos Veronam dirigunt, & Regem Berengarium ad se venire, Lantbertum expellere pétunt. Venit igitur ille, seque Imperatorem coronari fecit, si non à Stephano VI, qui omnia Formosu alia residerat, in quibus ipsa etiam Lantberti Coronatio; certe ab ejus Successore Romano. Verum elationem ejus cito reprobavit Lantbertus, relata insigni victoria de ejusdem genero Adalberto Tuscia Marchione & Hildebrando Comite, præcipuis adversa partis Ducibus, Joanne IX Romanam jam Sedem obtinente.

8. Hic porro sicut in Synodo Roma habita, Formosi acta restituit, Stephani nulla esse decrevit: sic artic. 6 de Imperio disponens, Unionem, inquit, sacri Christi matis in spiritualem filium nostrum, Dominum vi- delicit Lantbertum, excellentissimum Imperatorem actam, perpetua stabilitate dignitatibus decoratum, firmam & in æternum stabiliter esse, sancto suffra- gante spiritu decernimus. Illam vero barbaricam Be- rengarii, quæ per subreptionem extorta est, omni- modis abdicamus. Talis sententia contra Berengarium pro Lantberto lata, novis & maximis turbis involvit Ec- clesiasticum statum, quorum causa, ad Synodum Ravenna coram ipso Lantberto celebrandam, eodem anno vel se- quentis initio egressus Pontifex, in ea petuit tum alia que- dam, tum ut impictatis, quas per territoria sua viderat in tractationibus, deprædationibus, incendiis, rapi- nis, & violentiis ab eo diligentissime inquistitur & lega-

DISSERTA- legaliter emendentur; itemque ut Augustali Decreto TOXIX. omnimodis & synodaliter prohibeantur illicet conjunctiones, quas Romani & Longobardi simul & Franci, contra Apostolicam & Imperialem voluntatem facere presumptere in territoriis B. Petri. Quibus omnibus praetextum dare potuit violenta ejusdem Sergii, post Theodori Papae mortem electi, ordinato in eius locum Joanne: cuius proinde Pontificatus in controversiam trahi poterat; ipsaque Lanberti Coronatio, ut à non legitimo Papa facta, reputari nulla.

9 Sed nihil horum facere Lanbertus potuit: etenim anno Dcccxcix non valde proiecto sublatus è vivis est, quemadmodum probatur evidenter ex supradicta Benedictum an. dicti IV Bulla, in causa Angrini Lingonensis, data 11 899, Kal. Septembri Indictione IIII, id est anno Christi Dcccce, anno II post obitum Lanberti Imperatoris Augusti. Vivebat quidē post Lanbertū adhuc Arnulfus, & Imperatoris titulo utebatur; utpote dumtaxat mortuus anno Dcccxeix, IIII Kal Decembri. uti scribit Regino, sed postquam ab Italia excessit dislocatus paralysi, qua & contabuit, nulla amplius ratio ejus habebatur apud Italos & Francos. Berengarius vero, quo machinante (uti postea ipse confessus est) Hugo Magistridi Mediolanensis filius, in ultionem moris paterna, Lanbertum, in venatione solitarij fuisse capiti impacto mactarat, ut mortem credi posset ex equo lapsus obiisse; Berengarius, inquam, Regis titulo contentus vivebat. & hujus etiam amulum mox habuit Ludovicum, Bosonis filium, tamquam juri Regni Italici propinquorem, evocatum ab Italos, ipsoque Berengarii genere Adalberto. Bosonis enim soror Carolo Seniori sive Crasso nupserat, unde Marianus Scotus ad annum Dccclxxx vocat eum fratrem Caroli; & ipse Bolo, ducta conjugi Ermengarda, Ludovici olim in Italia regnantis filia, post Ludovicum Balbi excessum Rex Provinciae coronatus, ex ea hunc Ludovicum generat: qui vocantibus temere credulus, in ipso Italia ingressu obvium sibi habuit reconciliatum cum Adalberto Berengarium, à quo in summas redactus angustias, eidem jure-jurando provocatis, quod si se dimitteret, quibuscumque pollicitationibus accitus, amplius in Italiam non veniret.

Ludovicus Bosonis F. an. 900 coronatur.

10 Ipo quo Lanbertus obiit anno capiam hanc contentionem scribit Regino, multaque deinceps certaminum discrimina successisse, reverso contra fidem datam in Italianam Ludovico: qui demum vitor Berengarium fugavit, & Romanum ingressus, ibique à summō Pontifice coronatus, Imperator appellatus est. Factum id sub Benedicte IV, post Augustum quidem anni Dcccce, quo data est ejus Bulla superius allegata, cum nullus adhuc in Italia haberetur Imperator; ante finem tamen ejusdem anni, quemadmodum probat monumentum duplex ex monasterio Nonantulano; unum apud Sigonius, solo tempore tenus sic indicatum, Anno adhuc in Italia primo, Papiz Kalendis Junii anno nonagesimo primo; alterum integre productum ab Vghello, romo 3 Italia sacra col. 602, ex Bergomensis Ecclesia tabulario, cui subjungitur signum Domini Hludovici serenissimi Imperatoris Augusti: & post recognitionem Arnulfi Notarii, factam ad vicem Liutardi Episcopi & Archicancellarii, additur; Datum x Kal. Junii anno Incarnationis Dominicæ Dccccci, Indict. iv, imperante domino Hludovico Serenissimo Imperatore in Italia. Actum Verecellensi civitate.

11 Iamque sub imperio Ludovici, totum Berengarii regnum obtinens, jactata tot mutationibus Italia videbatur quietura; cum ille, cernens nullum esse aut posse nocere, ultra quam oportebat de securitate præsumens, ea quæ pacis & quietis sunt coepit cogitare; absoluendo exercitu cum per paucis Veronam ingressus est, adhortante Adelardo praefatæ urbis Episcopo. Cives autem hoc Berengario, summa cum festinatione, notum fecerunt, qui eo tempore in Bojaria exulabat. Ille nil moratus, contractis undique

copiis Veronam pervenit, atque improvidum virum dolo coepit, & captiuum luminibus privavit. Siquidem cives, qui partibus ejus favebant, portas civitatis ei aperientes, eum nocturno tempore intra muros repperunt; & sic insperate & ablique premeditatione, Ludovicus, non solum regno, sed etiam oculis privatus est. Huius Regino ad annum Dcccciu, cum premisset, quod eo anno Ludovicus Berengarium de Italia expulerat, atque omne illud regnum sibi subegerat. Cum autem non insolutum sit Reginoni sub uno contextu unoque anno referre res inter se connexas, quamvis in alterum annum protractas; non absurdè quis fecerit, neque contra mentem Reginonis, si catastrophen Ludovici differat in annum Dccccu; atque ita supra memorata Christophori Papa Epistola, in causa Angrini Lingonensis (quam occasione hanc Dissertationem instituimus) scriptamente Decembri Indictionis, non ut i (tunc enim nondum Sedem occupaverat Christophorus, in eaque adhuc sedebat Benedictus IV) sed viii; id est anno Dcccciu exēante, præcessisse totis octo mensibus Ludovici ruinam. Si tamen etiam posteriorum annorum adferrentur exempla, quibus Sergius IV in suis epistolis usus fuerit nomine Ludovici Imperatoris, dicendum fore; bunc, quamvis regno oculisque privatum, à Romanis tamen non fuisse abdicatum; & sic nihil causa haberetur, ob quam ejus infortunium differri deberet ultra annum Dcccciu. Accedit quod propter errorē in numero Indictionis commissum, non satis certa sit epistolarum Christophori finitas.

12 Berengarius, porro, Principibus Italicis ad officium redeunibus, satis quieto potitus est regno; putatque Sigonius, & ob navas, haud exiguum Ecclesia operam navasse in expugnando tam Ecclesia Gariliano, munitissimo Saracenorū castro; ipsiusque inde operam anno profugis & ad pugnam compulsi, mense Augusto anni 915 denuo coronatur. Dccccxu, ad internecionem cadendis. Ut ut sit, haud levibus officiis promeruisse videtur, ut (mortuo forsitan Ludovico caco) ipse, cui solus deerat Imperatoris titulus, protestas vero pridem obtigerat, jam dicto anno per Joannem Papam IX Xungeretur & coronaretur Imperator. Annos ergo Imperii ab hoc principio numerans, & proximo anno Papia agens, signabat diplomata (quorum unum allegat Sigonius) sub anno Regni seu xxix, Imperii vero adhuc primo Kalendis Decembri, in gratiam ecclesie Cremonensis. Idem allegat alterum, Modoëtia scriptum, sub anno Regni sui xxxi, Imperii vero iu, ui. Kal. Octobris.

13 Berengario autem intra annum xxxui Regni sui, Christi Dccccxxii moriente, Imperatorum nomen in Italia desit; cum biennio ante mobiles Itali, ac Berengarium fastidientes, & (ut ait Luitprandus alia occasione lib. 1 cap. 10) geminis semper uti Dominis volentes, Post Berengarium Regem Veronam invitaverunt, & schismatis damna in regnum Italicum induxerunt. Anno deinde Dccccxu accesserunt è Provincia Hugonem Comitem Arelatensem, natum ex Bertha, & fratrem uterum Widonis Tusciae Marchionis, ex eadem Bertha & Adelberto postea procreati; eumque dixerunt Regem: quo titulo & filius Lotharius usus est usque ad annum Dccccxl ix. Tum Berengarius II, ex Berengarii I filia Gisila & Adelberto Eporegia Marchione procreatus, cum filio suo Adelberto regnavit: contra quos denique, dira tyrannide usque ad coronationem, Ottho primus in Italiū invitatius à Joanne Papa XIII, tyrannis subattis & Saracenis Fraxineti pulsis, Imperii nomen ac titulum in suo capite feliciter restaurari commeruit, Natalitiis festis anni 962.

14 Hac ad confirmandam prægressorum Pontificum successionem, & sequentium ordinandam, necessario deducenda fuere, atque ex authenticis singulorum Imperatorum instrumentis probanda, ne in perpetuis tenebris hujus etatis (quam seculum ignorantia appellant Eruditii) cogatur palpando oberrare cum Baronio, fallacibus quibus-

quem Berengarius Verona interceptum oculis privat,

D

E

F

A quibusdam luminibus abducto à recta Chronologia transmis-
te. Etenim Lantberti Imperium, per Coronationem Ar-
nulphi pro extinto & abrogato habens, primum exordi-
tur ab anno, quo Ludovicum excavavit Berengarius :
obitii Lant- quasi hic tum denum à Joanne Papa IX declaratus
berni differre tyranus fuerit in Synodo Romana, & Lambertus, in
in an. 910, quem libera vota Romanj Pontificis confirassent, legi-
timus judicatus Imperator : qui etiam in ipsis senten-
tia usque ad annum DCCCX vixerit. Id autem sequi pu-
rat ex Luitprando, cum ait, quinquennio illi adver-
atum fuisse Maginfredum Mediolanensem Comitem,
cum antea idem Imperator aliquantis per pulso Be-
rengario imperasset. Sed hac omnia ex clarioribus Ro-
manorum Pontificum Epistolis refutantur, satisque appareat
Luitprandum accuratius legenti, Berengarium sapientius
fugatum fuisse ; ac primum à Widone ante annum D-
CCCXII : qui prius etiam quam esset Imperator, Regni
consortem adoptaverit filium, Lombardiam ei administran-
dam committens ; quo in regimine juvenis Rex, ac deinde
cum patre Imperator, passus adversarium Maginfre-
dum, de eodemque sumptu ultiōem, mox ut tempus
& potestatem habuit mortuo patre ; & hac severitate
avertit à se animos Italorum, atque ad Berengarium
revercavit.

B 15 Iam quod idem Baronius ad annum DCCCXII, quo constat Imperatorem factum esse Widonem, addat, ipsum quindecim annis prius Imperiali titulo in signan-
dis Diplomatis uti solitum ; et si eo adferat exemplum
peitum ex Chronicis monasterii S. Vincentii ad fontes
Vulturni, non tamen fidem nobis facit. Iam enim supra
in Stephano VI animadvertisimus, quam male transcri-
pta & collecta fuerint Diplomata illa ; quod idem huic
factum esse potuerit. Cum enim notaretur charta, data

Idus Novembri Indictione x, que eadem Indictione DISSE-
currebat ipso anno quo Wido Imperator coronatus est, TAT.XIX.
sed finiebatur mense Septembri ; prouis nihil fuit, quam
ut scriptor, audax aque ac imperitus vera Chrono-
logia, titulum Imperatoris Augusti divina Clementia,
supponeret pro titulo Ducis seu viri illustris. Hic tamen
titulus, anno DCCCLXXVI exeunte & Indictione x in- & Widoni
choata, filium comperebat Widoni, quando ei credi po- titulum Im-
pedit natus filius Lantbertus, cujus causa tertio post pueri peratoris
nativitatem die facta est Leoni Abbatu donatio ibi ex- dare ab an-
presso. Parum uique fuit solicitus ille scriptor, ut qua-
reret, an saltem in Novembri Indictionis x Imperator
fuerit Wido, quod non fuit : aut, an jam Imperatori
primum natus sit filius, quod verum nec est, nec esse
potuit. Alias enim hic moriente patre solum fuisse an-
norum quinque, qui tamen dicitur tunc fuisse apud Luit-
prandum lib. 1, cap. 10. Elegans juvenis, adhuc ephē-
bus, minusque bellicosus ; hac autem de viginti sal-
tem annorum homine debent intelligi : qui nequum con-
jugatus quidem sit, ideoque dicatur adhuc ephēbus ;
habuerit tamen etatem bello aptam, sed exiguum ad il-
lud propensionem in ipsis occasionibus monstrarit, ut po-
tuerit minus bellicosus judicari. Atque his motum credo
Baronium, ut annis xv citius, quam Chronicus Colle-
ctor videatur estimasse. Diploma illud diceret à Widone
signatum : sed in hoc recte sentiens, debuisset conse-
quenter titulum Imperatoris, adeo præpropere usurpa-
tum, de vitio suspectum habere. Quanta enim & quam
certa auctoritate opus foret, ut prudenter crederetur ali-
quis in Italia, viventibus Carolo Calvo, Ludovico Bal-
bo & Carolo Crasso, coronatis à Pontifice Imperatori-
bus, se se scripsisse Imperatorem per totos quindecim an-
nos, sine corona, sine unctione.

E

CXXII SERGIUS III.

ERGIVS, natione Romanus ex patre Benedicto, S.R.E. Pres-
biter, deposito Christophoro tempore Berengarii Regis & Le-
onis Imperatoris, ordinatus anno DCCCCU, IX Junii in Domi-
nica, post III annos, menses III ab Electione facta anno DCC-
XCUII, ui Martii ; sedit annos III, menses III, dies xii : obiit
xxiu Septembri, sepultus in restaurata à se Lateranensi Basilica,
anno DCCCXII : & cessavit Episcopatus usque ad iu Octobris.

*Ab an. 909
ad 912, an.
7, men. 3,
dies 16.*

F

C **G**hellus tom. i Italia Sacra col. 106 ex registro
Gregorii IX profert Privilegium ab hoc Ser-
gio, datum Hildebrando Episcopo Silva & candida,
Initium ejus Scriptum per manus Melchisedech, Protonotarii Se-
male alicuius Apostolicæ, in mense Mayo Indict. IIII : datum
bi anticipa- Kal. Junii, per manus Theophylacti Cancellarii Sedis
tum: Apostolicæ. Anno Deo proprio Pontificatus Do-
mini Sergii summi Pontificis & Universalis Tertiæ
Papæ in sacratissima Sede B. Petri Apostoli tertio, in
mense & Indictione supradicta. Indictio ista IIII no-
taret annum DCCCCU, cuius mense Mayo currente nequum
Pontifex erat Sergius, nedum agebat annum in Sede Petri
tertium. Sed subreptitum vel saltē interpolatum additione
istius clausula esse Privilegium hoc, persuadent tituli
Protonotarii & Cancellarii, Romana Curia, hoc seculo
non usitat ad ejusmodi subscriptiones, & perperam notatus
annus Pontificatus tertius, loco priori, quem Indictio IIII
manifeste signat.

Quantum autem hic peccatur anticipando initium hujus
Pontificatus; tantum exerravit Baronius differendo, dum
extra metam abruptus cum Pontificibus precedentibus, ini-
tium Sergii hujus in annum DCCCCU III contulit, exemplo
postea Sigeberi, qui illud composuit cum anno DCCCCU.
Hoc tamen idem postea Baronius improbarit in Appendice
ad Tomum ro. Cum enim ad annum Christi DCCCCU aliud
Maji Tomus IV.

nihil dixisset, quam quod is annus rerum gestarum nulla
face perspicuus, penitus remansit obscurus, hoc addi-
jubet, quod ex post additis monumentis haud medio-
crem lucem accepit, quatenus offusam caliginem,
qua irrepererat ex antiquorū scriptorum inopia,
procul expellat, & manifestetur Sergium IIII hoc an-
no sedisse Pontificem, non autem Benedictum, quem
tamen usque sequentem annum sedisse dixerat, alterum de-
inde annum Leoni Christophoroque adscribens, prius
quam Sergium Pontificem faceret.

3 Vetus inscriptio in Append. antiqu. inscriptionum
pag. 1162 num. 2, unde hanc insperatam lucem accipere se
putavit Baronius, ita habet. Hic S. Primi Martyris cor-
pus venerandum in Christo humatum quiescit: quod ex veteri
Deo dignus Sergius Papa Junior, Eremberto illustri inscriptione.
viro concessit ab urbe Roma. Cum hymnis ac laudi-
bus, spiritualibusque canticis dum esset translatum;
quem inter Sanctos ejus spiritus teneat principatum,
in multis virtutibus & signis est declaratum. Recon-
ditum est corpus B. Primi Martyris cum Reliquiis S.
Feliciani, anno Incarnationis Domini nostri Jesu
Christi DCCCCU, Kal. Augusti Indictione IIII, or-
dinante Domino Angilberto Archiepiscopo an. xxiii.
Passio Sanctorū * ut Id. Jun. Gratias agimus Baronio, * an. v id.
qui nobis tamē lucē indicavit, magis tamen quod nobis hac
erroris

V

erroris

SERGIUS

III. erroris confessione ingenua declaraverit, velle se sua quaecumque asserta exigi ad fidem antiquorum monumentorum: quibus si inventantur adversari, cupiat ipse primus esse ad inducenda qua scriperit, quamvis propterea oportere inverttere totum Chronologia a se quomodocumque constituta ordinem, uti hic praecepit faciendum in Sergio & Decessoribus ejus. Nemo igitur nos arguat ut injurios Baronio, dum aliquid in ejus laudatissimis Annalibus corrigendum monemus, sed ex ejus mente ac voluntate fieri id intelligat, cum omni qua scripiori vere Eminentissimo debetur reverentia.

4 Quandoque bonus dormitat Homerus, inquit ille: idem Baronio, etiam dum evigilare videtur, hic accidit: neque enim pro Sergii III Pontificatus tanta luce illa est, quanta ei visa. Nam Sergii Junioris nomine semper intelligitur Sergius II, cuius etiam notum est insigne studium circa cultum sacrarum Reliquiarum, quarum plurimas ex coemeteriis produxit decentissimeque collacavit. Sergio 2, von 3.

B

5 Simili transcribentia errore factum etiam videtur, ut pro Angelberti Archiepiscopi anno XIIII, qui usque ad Iulium predicti anni & Indictionis extendebat, quemadmodum demonstrabimus in Chronologica Archiepiscoporum Mediolanensem serie, inveniatur notatus annus XXIIII, facili uniuslittera u in x conversione. Plenius id explicabitur ad diem IX Junii, quando predicti Sancti Primus & Felicianus coluntur: nunc satis est demonstrasse, eorum translationem ad Sergii III tempora nequam pertinere: quod variis Mediolanenses Scriptores intelligentes, vitiosa illi transcriptioni centenarium unum detraherunt, & legi jubent DCCU, tantum peccantes deflu, quantum prior descriptor excessu.

6 Is qui antea Baronium à transepto vero abduxit Siegbertus, ad annum DCCCCU Sergii III initium ponens, confusa cum in eo quem is ad Pontificatum attrulit Ordine nominando, Actis Stephani 6,

C

7 Acta male gerbentur, ad annum DCCCCU Sergii III initium ponens, confusa cum in eo quem is ad Pontificatum attrulit Ordine nominando, Actis Stephani 6,

8 Et nihil exerravit levius, quando scripta, à Formoso Episcopum arte factum, quem Acta Synodalia dicunt solum fuisse Presbyterum. Et vero quomodo alias potuisse Formosi promotionem judicasse nullam, quia ab Episcopatu Portuensi fuerat assumptus, si ipsem etiam Episcopus erat cum assuebatur? Porro ex his qua dicit, sequitur Luitprandum memoria lapsum lib. 1, cap. 7 totamque hic Pontificum confusione historiam, quando scribit Sergiu[m] ante Formosum fuisse electum, sed repulsum; eamdemque ejecto Formosi successore invasisse Sedem, & defuncti corpori in iudicium adducto ea fecisse, que constat facta esse à Stephano, ex ipso quod huic Sergius posuit Epitaphio.

9 Prima autem Sergii & unica electio atque ejusdictio (nec enim audiendi qui proprie[re] Luitprandum easdem duplicit) clarissime describitur in eo titulo, qui ipse est positus paulo post celebratam synodum, qua Stephani VI adversus Formosum Acta restituta, Joannis vero IX abrogata sunt. Titulus autem in Vaticano positus, & à Romano Presbitero, tamquam Sergii I Epitaphium foret, sub eius nomine perperam descriptus, hujusmodi est.

10 Limina quisquis adis Papæ metuenda Beati, Cerne pii SERGI excubiasque Petri:

Culmen Apostolica Sedis is, jure paterno

Electus, tenuit, ut THEODORUS obit.

Pellitur urbe Pater, pervadit sacra JOANNES,

Romuleosque greges dissipat ipse lupus:

Exul erat patria septem volventibus annis,

Post populi multis Urbe redit precibus.

Suscepitur; Papa faceratur: Sede recepta

Gaudet: amat Pastor agmina cuncta simul.

Hic invasores, Sanctorum fulce, subegit,

Romanæ Ecclesæ, judiciisque Patrum.

post Theodo-
dorum ele-
ctus 7 annis
exulasse,

ac denique
ordinatus
esse Ponti-
fex:

Exultulo
ipse posse
scitur,

D 7 Luitprandus, de ejusdem expulsione agens: descendit, inquit, Sergius in Tusciam, quatenus Adelberti potentissimi Marchionis auxilio juvaretur, quod & exularat factum est. Siegeberus dicit quod ad Francos se contulit. Et revera videntur ipsi Tuscæ eo tempore vocitati suisse Franci, forte quia Adelbertus & alii ejus terra Proceres omnes à Francis genus ducentur. Sic Joannes Papa Nonus, apud Lantberium Imperatorem, Ravennæ in Synodo quæsus videtur, quod illicitas conjunctiones Romani & Longobardi simul & Franci contra Apostolicam & Imperiale voluntatem facere presubmebant; in quibus verosimiliter agebatur de ipsius Joannis depositione & Sergii restituione: Romanos autem ad eum revocandum motus credo indignitate gravissimi sceleris, contra innocentem Leodem ab ingratissimo doméstico perpetrati. Cum igitur & prima Sergii ad Pontificatum E- Pontifex ab lectio verosimiliter legitima fuerit, certe minus violenta incontinentiam Promotio & Consecratio Joannis; & Christophorus manifestus invasor alienæ Sedis, ejusque crudelitate coactus esset Leo in carcere mori (si enim vixisset, pro eo restituendo haud dubie laborassent Romani, potius quam pro Sergio recipiendo) non sunt tam mala Sergii hujus principia quam creditur Baronius; nec pudendifuerint progressus, si non eos infamasset Maurozio nobilis scorti amor, ex qua jam ipse Papa (sic enim fertur) filium genuit, Ioannem, postea ejus nominis Papam Undecimum.

E 8 Cetera Sergii acta aut excusabilia, aut etiam laudabilia sunt. Tam enim excusari potest laus ab eo impensa Stephano, in iis qua contra Formosum egit; quam ipse Stephanus severitati illi sua, omnium posteriorum justicia cum laudavit dicio nñm, prætexere potuit zelum in speciem justum pro Stephanu[m] 6, ppter novitatem exempli, à Formoso in Romanam Ecclesiæ induiti, præter, immo contra Canonum prescripta. Nam Ecclesiæ Orientalis exempli, quibus Formosi defensores utuntur, Romana probata non fuerunt cum fierent; & Gregorii Nazianzeni inthronizationem, propterea quod aliam videretur Episcopatum gesuisse, improbans S. Damasus, substitutum eidem deposito Acacium pro vero habuit Patriarcha. Auxilius quoque ille, qui Ordinationes a Formo factas scriptis libris defendit, etiæ ex oblique conatur quia Formo simile reddere ejus, quantumvis à Ioanne VI depositi non erat & ad laicorum Communione redacti absolutionem, ac deinde Electionem ex alio Episcopatu ad Romanum legitimam bitabilis, suis, unum tamen & præcipue intendit, ut probet, Ordinationes à quocumque vere ordinato Episcopo, quamvis deposito, quamvis etiam heretico factas, validas esse, neque magis ordinari denuo ejusmodi debere, quam denus baptizari, eos qui sic forent baptizati, sed solamillis reconciliacionem sufficere. In hoc ergo excedens Stephanus zelus, non secundum scientiam, sed secundum conscientiam esse potuit in re tum primum controverti cœpta, & apud viros etiam probos ambigua. Denique ipse Ioannes, excusans Formosi promotionem titulo necessitatis, & Ordinationes ab eo factas ratas haberi jubens, atque in suum gradum restitui, qui eo motu fuerant tamquam laici à laico ordinati; decernit tamen statuisse, ut in exemplum id nullus assumeret, præterim cum sacri Canones id penitus interdicant, & præsumentes tanta feriant ultione, ut etiam in fine laicam eis prohibeant Communione: & addit: quippe quod necessitate aliquoties induitum est, necessitate cessante in auctoritatem sumi non est permisum.

F 9 Iam quod Invasores Romanæ Ecclesæ, puta Ioannem IX, Benedictum IV, Leonem V atq; Christophorum, Sanctorum Patrum falce judicisique successores Synodice subegit, sive resecuit Sergius, atque extra Ponitum legitimorum numerum haberi iustit (id enim videtur verba tituli supra positi sonare) in eo erravisse: potuit, peccasse non item: quippe qui mortuo Theodore crederet se legitime electum, atque adeo aliorum se vivente factas in Sedem inductiones nullas & irritas esse. Quod vero Platina scribit, Christophorum è monaste-

rio

Alio tractum, in vincula conjectum esse à Sergio, aequo fine fundamento scribit, quam quod idem Sergius, rebus confirmatis Gallias protrectus, Lotharii gratia fultus, qui tum regnabat, in Italiā tederit, & Christophorum arctiore custodia revinxerit: quodque ea, quae iam temere contra Formolum egisse dicitur, non sine errore, à Lothario facere sit compellus, quia Formosi opera à Gallis in alienigenas translatum Imperium erat. Nullus enim hoc aeo in Gallis Germanissive regnavit Lotharius: nec est qui ejusmodi profectus in Gallias meminisset, sed quos Francos Regino vocavit, eos debere Tuscos intelligi, jam supra ostendimus.

B *Laudari post saltem à restaurazione ecclesie Lateran.* Porro sicut nullum certum est crimen quod obiici Sergio posuit, prater incontinentiam, ita certa ejus laus est, quod Basilicam S. Joannis, quæ appellatur Constantiana, quæ temporibus Domini Stephanī VI cederat; à solo reedificavit, & diversis donis & ornamentis ditavit; sicut ex utraque parte parietum ligatus exaratum usque hodie legi potest (inquit Petrus Bibliothecarius in nostro Ms.) ante columnas æreas quæ sunt coram altari. Primo Pontificatus ejus anno hanc reparationem factam putat Casar Rassonus, ejusque monumentum aliud ait extare hodieque, in carminibus opere musivo descriptis, intra absidem seu frontem ejusdem ecclesiae, que sic subjicit lib. 1, cap. 5.

Augustus Cæsar, totum cum ducet Orbem, Condidit hanc aulam Silvestri Chriſtiane sacram: Jamque salutifera lepræ cuncta ab unda, Ecclesiæ hic sedem construxit primus in orbem Salvatori Deo, qui cuncta salubriter egit, Custodemque loci paudit te, Ianus Joannes. Inclinata ruit senio volventibus annis. Spes dum nulla foret vestigia priea recondi, SERGIUS ad culmen perduxit TERTIUS ima, Celsipedeque ornavit ingens hæc aenaria Papa. Supra fores in parte ecclesie interiori, inquit idem Rassonus, itē ex opere musivo hæc carmina legebantur: SERGIUS ipse Pius Papa, hanc quicepit ab imis, TERTIUS complevit istam, quam conspiciebat, aulam.

11 Hoc facto in eamdem ecclesiam transluisse videtur Stephani à se laudati ossa, in eodemque tumulo sepeliri voluisse: sic enim de eo Rassonus loquitur, in Laterano sibi sepulturam elegit, cum Basilicam hanc instauasset, terræ motu concussam & labefactatam tem-

pore Stephani Papæ VII (imo VI) & juxta Leonis SERGIUS (scilicet V) tumulum humatus creditur, in cuius urna III; etiam ossa ejusdem Stephani sepulta sunt: commentarij honorata Epitaphio, quod modo non extat, imo pridem extare defit.

12 Ad ejusdem Sergii commendationem & Pastoralis curæ testandam sollicitudinem addi potest, quod cum anno Dececcix Troleum prope Augus tam Suefforum, sub Remensi Archiepiscopo Herivao convenienter Episcopi Provin. & à zelotis undecim; curaverit eis significari, in partibus Ori. contra erratas Phoebis.

entes adhuc errores blasphemiosaque cajuldam vigere Photii in Spiritum sanctum, quod non à Filio nisi à Patre tantum procedat blasphemantis, & ideo inquit Herivæns, hortamus vestram Fraternitatem, ut secundum admonitionem Domini Romanæ Sedis, singuli nostrum, perspectis Patrum Catholicorum sententiis, de divina Scriptura pharetris acutas proferamus sagittas potentis, ad confodiendam belluam monstri nascientis, & ad contetendum caput nequissimi serpentis. Quæ verba verisimiliter accepta sunt ex ipsa epistola Sergii, enijs exempla crediderim non tantum ad hanc Synodus, sed passim ad alias Ecclesiæ omnes fuisse directas ut si ea sola qua extant Sergii monumenta considerentur, non modo non debeat Pseudo-papa vocari, sed inter Pontifices de Ecclesia bene meritos numerari, estu suam ipse famam incontinentia macula inquinari.

13 Sedi ejus annos ui i, menses iii cum Hermanno Contracto, Rollewinck, Ms. nostro & Stella assignavimus: dies xxi Ms. nostrum, & Rollewinck habent, Stella solum Temporis xx: sed Hermannus xxii, idque etiam fecuti Gotfridus ratio. Viterbiensis & Platina, rotundo numero quatuor menses posuerunt: prater quos solus Gotfridus annos sex dumtaxat ei adscribit: Baronius vero tantum tres, quia ejus initiam adscripterat anno Dececcu III, & mortem ejus assignabat anno Dececcex, id manifeste consequi ratus ex iis quæ de Joanne X dicenda habebat. Nihil autem pro isto anno habuit, nisi auctoritatem Chronicæ Cassinensis, quo dicitur triennio ante quam Saraceni ad Gariglianum deterretur anno Dececcxu, Sedem fuisse à Joanne invasam, id est anno Dececcxii. Nos autem auctoritate Chronicæ, post ducentos primum annos scripti, non movemur ad eventum Catalogorum fidem, & Joanni isti (quem ipse Baronius, ex Floredo coaco, faktur, depositum anno Dececcxu III) plures annos quam xi tribuendos.

E

CXXIII ANASTASIUS III.

NASTASIUS, natione Romanus, ex patre Luciano, tempore Berengarii Regis & sub initium Constantini Porphyrogene-
tæ Imperatoris ordinatus anno Dccccxii, iiii Octobris. Do- Ab an. 912
ad 914, an.
2, men. 15
dies 22.
minica die, sedet annos ii, mensem i, dies xxii: obiit anno
Dccccxiu, xxu Novembris, sepultus in Basilica S. Petri: & va-
cavit Episcopatus usque ad iu Decembri.

*Ratio tem-
poris.*

Marianus quidem, Ms. nostrum, Rollewinck, & Stella rotundo numero menses duos signant, sed Hermanni Contracti antiquior & accuratior calculus, nobis visus est preferendus: nec audiendus Gotfridus Viterbiensis, cum solum numerat mensem i, omnissu diebus; aut Platina, qui dicit secundo anno sui Pontificatus mortuum Anastasiu. Baronius anno Dcccc exordiens Anastasiu Pontificatum, tandem finit, ubi nos incipiimus anno Dececcxii, eademque annos ii, menses xi tribuit.

2 Hunc minime penitendum Pontificem, reperimus

laudatum in Epitaphio suo, quod Romanus Canonicus re-
cit, & ex Manlio suo Baronius, his verbis:

Vatis ANASTASIU requiescant membra sepulcro,
Sed numquam meritum parvula claudit humius:
Rexit Apostolicam blando moderamine Sedem,
TERTIUS existens ordine Pontificium. Epitaphiu.
Ad Christum pergens, peccati vineula sperat
Omnia clementer solvete posse sibi.
Unique currentes hujus ad limina templi,
Ut praestet requiem poscite corde Deum.

CXXIV LANDO.

Ab an. 914

ad 915,

m. 4, d. 22.

Bar. ab

912.

Fermisſe
dicitur,ut Joannes
Theodore
amatus Ar-
chiepiscopus
Ravennas
fuerit:

B

quem illa
mox cura-
vit Papam
eligidum.

C

LANDO, natione Romanus Sabinensis, ex patre Tamo, sub Beringario Rege & Constantino Porphyrogeneta imperante, ordinatus anno DCCCCXIU, IIII Decembris in Dominica: sedit menses II, dies XXII, obiit XX Aprilis anni DCCCCXU: & vacavit Episcopatus usque in XXX ejusdem mensis.

etiam libentius dixi.

3 Apud Ferdinandum Vghellum mirabilis hoc loco in Episcopis, tam Bononieſibus quam Ravennatibus, Bononienſium est confuso. Nam in Bononienſi Sede ait floruisse Petrum, anno DCCCCIX, indeque translatum ad Ravennatum Ecclesiam anno DCCCCXXII: in Ravennatibus autem ait, Petrum (eum scilicet de quo tacito nomine Luitprandus) electum anno DCCCCIU, annum fere integrum sedisse, eique suffectum Joannem, antea Bononienſem Episcopum (quem & confundens cum Joanne XI, Maurozio ac Sergii filium facit) cui successerit anno DCCCCXU Constantinus, & huic Petrus Bononienſis item Episcopus anno DCCCCXXIII.

4 Dixerim ego Alambertum, anno DCCCCXI creatum Bononienſem Episcopum, usque ad Anastasiū III hic expiata Pontificatum supersuiffe: cui decadenti suffectus fit Joannes Theodora amatus; qui dum Ravenna expectat Ordinationis sua diem, obierit is à quo ordinari debebat Archiepiscopus nomine Petrus; non Bononia adactus, sed ex ipso Ravennate Clero sub annum DCCCCIU suffectus Joanni Fraversario. Tum vero Joannes, nondum Bononienſi Ecclesia consecratus, ambiverit in Ravennatem Archiepiscopum eligi, & Romanum consecrandus discesserit. Dum autem ibi moras apud amicam trahit, etiam post Consecrationem acceptam, mortuus fit Lando; eique substitutus Joannes, curaverit loco suo Bononienſibus quidem Petrum alium substituendum, Ravennatibus vero Constantinum: quo mortuo circa annum DCCCCXIIII vel XXIIII, accersitus fit à Bononienſi Ecclesia predictus Petrus. Hic vero si abduc in vivis fuit, sequere Episcopatu ultra abdicavit post annum DCCCCLXX, & Synodus Ferrarie celebratam; oportebit dicere, eum in Episcopali gradu perseverasse plusquam annos LXI, priusquam ei succederet Honestus, celebratus in Vita S. Romualdi.

E

F

CXXV IOANNES X.

Ab an. 915
ad 928,
an. 13, m. 2
dies 3
Bar. ab
an. 912,
ad 928.

IOANNES, natione Ravennas, ex patre Joanne, primum Bononiensis Episcopus electus, tum Archiepiscopus Ravennas consecratus, & mox Romanus Papa inthronizatus, regnante Beringario & imperante Constantino Porphyrogeneta, anno DCCCCXU, XXX Aprilis, Dominica IIII post Pascha, sedit annos XIII, menses II, dies IIII; depositus & conjectus in carcerem, II Julii anno DCCCCXXIIII: sepultus in basilica Lateranensi: & cessavit Episcopatus usque ad UI Julii.

Leonis Ostiensis error
circa Joannico, sub annum DCCCLUI finito. Initium ejusdem Chronicon, Baronie dubium fecit Leo Mariscanus, Chronicus Cassinensis auctor; qui deinde factus Ostiensis Episcopus vixisse probatur ab Vghello usque ad annum MEXU: sed ea auctoritas magna non est prosecuta de quo agimus x, cre-

dique potest Leo vitiatos hic fecutus calculos, ut alibi non raro, in recentiorum aque ac vetustiorum Pontificum temporibus ad historiam suam applicandis: quemadmodum non uno loco notat Abbas Cassinensis Angelus de Nuce, postea Archiepiscopus Rossanensis in suis ad istud Chronicon Commentariis; ac nominatim ad caput 3, ubi de Bonifacio Papa, & tuisun cap. 54, ubi Adelpertum Abbatem, anno DCCCCXXXIU ordinatum, fuisse

CXXV. IOANNES X.

CXXVI. LEO VI.

CXXVII. STEPHANVS VII.

CXXVIII. IOANNES XI.

A fuisse dicit temporibus Stephani septimi , ante quinquennium mortui . Sumpserit igitur Leo tres annos pro tribus mensibus , quibus Garilianensis de Saracenis victoria obtenta est , post ingressum Joannis in Se- dem Romanam , ipso anno DCCCCXU Indict . IIX , mense Augusto .

*Ratio tem-
poris.*

2 Numerum annorum , mensum & dierum , à nobis assignatum , concorditer notant Gofridus Viterbiensis , Wernerus Rollewinck , Stella & Platinus : qui quia aperte nos ducunt ad Pontificatum Marini II , ex ejus bullâ certo cognoscendi ; non possumus adhuc Hermanno Con- tracto atque Ms. nostro , auctiori numero annos XI I I I , menses XI , dies XU notantibus .

Depositionis auctores & causa.

3 Deponendi Joannis auctor fuit Wido Tuscus Mar- chio , impellente conjuge sua Marozia , Sergii Papæ quoniam scito , Theodora aque impudenti mulieris filia : que sorori itidem Theodora succedens in principatu Vrbis , ejus amasium non poterat non odisse . Stimulos utrique addebat insolentia cuiusdam Petri , apud Pontificem fratrem omnia moderantur , & Romanis Principibus per quam invisi : quam occasionem natus Wido , post mortem Alberici patris sui , qui Theodora causa Joannem foverat , non caruit gratio apud doctos indoctosque pretextu ex- auctorandi ipsis Joannis : quippe qui ex Ravennati

B Archiepiscopatu assumptus , eodem jure poterat censi- capax Romani Pontificatus , quo Formosum , quia Por- tuensis Episcopus antea fuerat , ad summam Sedem pro-

moveri valide potuisse negaverant Stephanus VI & Ser- gius III ; cuius postremi acta omnia pro suo affectu salva volebat Marozia , fortassis & pro affectu filium suum eve- hendi ad Papatum , quod tamen hac vice ei non succe- fit , nec etiam sequenti . Prius autem quam in vincula coniceretur Joannes , sub oculis ejus occisus Petrus fra- ter fuit .

JOANNES.

x.

4 Ipse vero presunsi potest non malum habuisse exi- tum , sicuti nec male suum administravit Episcopatum . finis ab Nam & primis Sedis sue annis , cum ex pluribus de- malus lictis conscientia sauciatus , animi dolore langue- sceret ; inter alia salutis suæ remedia illud excogi- tavit , ut nomine suo legatum mitteret Compo- stellam , ad venerandum eotpus Jacobi Apostoli : cui & litteras dedit ad Silenandum loci illius Epi- scopum ; ut iuges preces pro se funderet apud eundem Sanctum Apostolum , ut propitius sibi esset in hac vita & in hora exitus sui : pro qua , si- quid purgandum adhuc superflueret , arumna carceris & degradationis ignominia abunde potuerunt sufficiere ; accedente præsternit etiam crudeli morte . Dicebatur enim Sepultura ut ait Luitprandus , quod non multo post sui fratri eadem cervical super os ejus posuerint , sicque eum pessime suffocarint . Hujus corpus ut ait Casar Rassonus , in portico ante foras Basilicæ jacuit , intra duas por- tas priores versus meridiem , nemine scilicet curante illud transferre in Vaticanam Basilicam .

E

CXXVI LEO VI.

Eo , natione Romanus , ex patre Christophoro Primi- cerio , sub Hugone Italiæ Rege & imperante apud Gra- cos Constantino Porphyrogeneta , ordinatus anno DCCCCXXIII , proxima post Joannis depositionem Do- minica ui Julii : sedit menses ui , dies XU , defunctus xx Januarii , & sepultus ad S. Petrum DCCCCXXIX : & ces- favit Episcopatus usque ad I Februarii .

Ab an. 923
ad 929 m.
6, dies 15.

*Tempus Se-
dū :*

S Olius Marianus Scotus menses ui , dies XU nu- meravit . Hermannus Contractus invertens ordinem , & Leonem faciens Landoni succedere , mensem I , dies XXU ei adnotavit . apud Gotfridum vero Viterbiensem , etiam sacerdior error obrepit , ut rotundo numero anni XI I , pro totidem mensibus , signati inven- tiantur . Ceteri cum Ms. nostro , accuratis notant menses & dies .

C 2 Nescio porro unde accepert Baronius , quod etiam ipse , ut Decessor Joannes , detrusus in carcerem de- fuitatus est . Flodoardus , in margine citatus , non nisi folius Joannis , hanc calamitatem passi , meminit . Stella de vita ejus ac morte sic loquitur : Vir bonus fuit , qui

nihil tyrannicum in vita præ se tulit ; imo revocare ad concordiam cives , temeritate ac stultitia priorum Pontificum adhuc tumultuantes , componere que res Italicas , pacare externum hostem , pro- pulsare barbaros ab Italiæ cervicibus conatus est . Sed dum in his laudabilibus operibus versaretur , sexto Pontificatus sui mense moritur , & in B. Petri F Basilia sepelitur .

3 De hoc tamen nihil in ejusdem Basilica descrip- tione Romanus Presbyter ; unde colligitur , nullum ei ibi- dem positum fuisse monumentum , cujus adhuc memoria extaret tempore Eugenii III , sed humili ac communi Se- pultura mandatum terra esse .

CXXVII STEPHANUS VII.

TEPHANUS , natione Romanus , ex patre Teudemun- do , Hugone regnante & Constantino imperante , Ab an. 929 ad 931 an. anno DCCCCXXXIX , I Februarii in Dominica ; sedit an- nos II , mensem I , dies XII : obiit XIII Martii , sepul- tus ad S. Petrum DCCCCXXXI : & cessavit Episcopatus usque ad XX ejusdem Martii .

2. men. I,
dies 12.

STEPHANUS VII.
Ratio temporis.

Acta ejus.

IN Ms. nostro notantur dies xu, sed merito pravalet consensus plurium, Hermanni Contracti, Stella & Platina: quibus annumerandas videtur Rollewinck, eo quod apud eum dies xi, pro xii videantur per oscitantiam scripti. Ceteri dierum numerum neglexerunt exprimere.

2 Vita Stephani, inquit Stella, mansuetudinis ac religionis plena fuit: moriens autem in B. Petri Basilica sepelitur, sed nullo quod ad poste-

ros duraverit monumento. Si vera sunt, quae ex Ioanne Majoris monasterii monacho sumpta male applicantur Stephano, successori Leonis V II, quod projectus in Franciam apud Turonam in dicto monasterio Abbatem Hugonem consecravit, & patrem ejus Eudem sive Odonem monastico habitu donarit, ipsique loco contulerit varia Privilegia; deberent ea de hoc Stephano intelligi, cum ad Hugonem illum, ut Abbatem, extet Breve Leonis VII infra allegandum.

CXXVIII IOANNES XI.

Ab an. 931
ad 936 an.
4, menses 10,
dies 15.

OANNES, natione Romanus, ex patre Sergio Papa, Hugone regnante & Constantino imperante, ordinatus xx Martii, anno DCCCCXXXI, Dominica Lætare; sedit annos iu, menses x, dies xu, obiit in carcere anno DCCCCXXXVI, iii Februarii, sepultus in ecclesia Lateranensi: & cellavit Episcopatus usque ad xiujusdem.

B
Tempus.

Dies hosc xu, ab aliis neglectos, accepi ex Rollewinck & Platina: Stella xx posuerat. Sepulturam indicat Cesar Raspous, ubi ait ejus ossa in eadem urna, qua pater Sergius, ecclesia ipsius restaurator, condita credi.

Fuit hic
Pontifex a-
lieni semper
arbitrii.

2 Preter juventutem annorum circiter xxu, tanto immaturam muneri, & natalium infamiam, nullo alio notabilis probro videtur fuisse, sed nec aliquid gesisse laude dignum: quippe qui numquam sui juris fuit, sed partim in matris vitricaque potestate, partim in custodia fratris Alberici. Mortuo enim Widone, senioris Alberici filio, cui Maurozia juniores Albericum pepererat; cum illa Hugoni Regi, Widonis defuncti uterino fratri, nupsisset, doremque incestus attulisset Dominum Romanam urbem; & uero vitrico minus commode aquam infudisset magnanimus juvenis; impulsa sibi ab eo alata contumelia provocatus, excitata in populo seditione, Hugonem ab urbe expulit, Joannem Papam fratrem suum sub custodia detinuit, matrem quoque suam Mauroziam clausam servans, & Romam contra Hugonem Regem tenens, sicuti Missi Remenses, apud Flodoardum, Roma redeuntes & Pallium Artaldo Præfuli suo deterentes, narraverunt anno DCCCCXXXIII. Imago ejus inter Pontifices Cavalerii alia invenitur in editione anni 1580; alia in posteriori anni 1587 per Ciccarellum accurata, cum Italico historia Papalis compendio: credo id Ciccarellum sine causa non mutasse: tantam eam tamen fuisse non credimus, ut propterea mutanda sculp-

tura sit, prius curata quam istam alteram editionem acciperemus.

3 Ejusdem Pontificatus monumentum aliquod inventum, à Stephano VI renovatum Abbat & Monasterid Vizeliacensi indicavimus supra; Amoni Abbatii scriputum, per manum Andreæ Serinarii S. R. E. in mense Januario, Indictione ui: datum vero ut Idus Januarii, per manum Gregorii, Deo amabilis Sacellarii Sanctæ Sedis Apostolicæ, anno 111 Deo proprio, Pontificatus Domini nostri Joannis summi Pontificis & universalis XI Papæ in sacratissima Sede beatorum Apostolorum. Sed aliquis hic obrepit error vitio transribentis: ut enim cum antecedentium & consequentium Pontificum Ballis, ex ejusdem monasterii archivo productis, non pugnet hac Bulla (nam de nostra chronologia, qua idem exigit, nihil dico) vel legi debet Indictio ui, ut habeatur annus Pontificatus III, vel notari annus Pontificatus XI, ut retineatur Indictio ui.

4 Addit Petrus Bibliothecarius in Ms. nostro quod hujus Joannis tempore, primo anno, fons sanguinis Germæ. tanguinis largissime fluxit in civitate Januensi, forte demonstrans ejus eladem imminentem: Nam eodem anno Saracenis ex Africa venientibus capta fuit, & hominibus ac thesauris evagauata.

C

anno 1580; alia in posteriori anni 1587 per Ciccarellum accurata, cum Italico historia Papalis compendio: credo id Ciccarellum sine causa non mutasse: tantam eam tamen fuisse non credimus, ut propterea mutanda sculp-

CXXIX LEO VII.

Ab an. 936
ad 939 an.
3, m. 6, d. 10

Eo, natione Romanus, Hugone regnante & Constantino imperante, ordinatus anno DCCCCXXXVI, xi Februarii, in Dominica Septuagesimæ; sedit annos iii, menses vi, dies x: obiit xxiii Augusti, anno DCCCCXXXIX; sepultus in Basilica B. Petri: & vacavit Episcopatus usque ad i Septembbris.

Tempus.

Epistola,

Decem istos Pontificatus dies, prætermisso ab aliis, Marianus Scorus, Wernerus Rollewinck, Stella & Platina suggererunt: postremi etiam duo, sepultura locum.

2 Profertur autem in Spicilegii Acheriani Tomo 3 pag. 375 hujus Papa epistola, ad Hugonem Franco-

rum Principem & monasterii Turonensis Abbatem, ac nova Conciliorum editioni inseritur, per manus Theodori Notarii & Serinarii S. R. E. in mense Januario Indict. xi, Ludovico Francorum Rege: id est anno Christi DCCCCXXXIIII.

3 Eadem Epistola docet, quam insigni zelo curaret his

CXXIX. LEO VII.

CXXX. STEPHANVS VIII.

CXXXI. MARTINVS III.

CXXXII. AGAPETVS II.

A plena zeli religioſe, his Pontifex ſacrorum locorum cultum & reverentiam. Siquidem intelligens, quod nollī unquam femina in ambitu monasterii, etiam ſub tempore Paganoꝝ, permittetur accessus; idque tranſlato illo in urbem jam non obſervari; negligentiam in hoc coarguit Hugonis, obſerans ut curam adhibeat, quatenus per totum veteris muri ambitum, uisque ad viam quā juxta laetus Baſilicæ Aquilonare vergit, nulla deinceps femina licentiam habeat commorandi, ſed nec intrandi quidem: ſiquis vero de ministris hoc Apoſtolicum interdictum neglexerit, aut aliqua femina intrare präsumperit, tamdiu excommunicatus vel excommunicata ſit, quoique promiſſa emendatione abſolvi mēreatur.

E Decreta-
lia.

4 Bruta etiam rechter eſt & Concilio addito, egregia illius Decretalia circa varijs abuſus, quos adverſu veterum rituum puritatem obrepiffe apud Gallos & Germanos, ex Gerardo Laureacensi Archiepiscopo Pallii accipendi caſa Romam proſecto, intellexerat; ipſa vero ſic incipit: Si iſtituta ecclieſta, ut ſunt ab Apoſtolicō tradita, integra vellent fervare Domini Sacerdotes, nulla diuerſitas in iſpis Ordinibꝫ & Conſecrationibꝫ haberetur. Sed dum uulnusque non quod tradi-

tum, ſed quod ſibi viſum fuerit, hoc existimat eſſe tenendum; inde diuersa in diuersis Ecclesiis auertereri aut celebraſti videntur, & fit ſcandalum populiſ.

5 Difcrete igitur & benigna cum interpretatione intelligentium, quod ſcribi de Leone hoc Stella, cum effet uti & alia remiſſus vir, nihil memoria dignum poſt ſe reli. ejus acta. quife. Nam, ut cetera præſerem, ad non parvam commendationem ejus facit, quod Otto Imperatoris Bulla aurea, de qua inſta, ad Pontificum iſrationabiles erga populum tibi ſubiectum asperitates retundendas, ſtatuit, ut is qui deinceps Canonice electus fuerit, priuſquam conſecratur, tamē faciat promissionem, pro omnium ſatiſfactione arque futura conservatione, qualem, inquit Otto, Dominus ac vegerandus spiritualis Pater noster Leo ſponte feciſſe dignoſcitur: quod non de alio quam hoc Septimo intelligi potest: quem Flodeardus Dei ſeruum appellat: ejusque interventu factum eſt, quod Hugo Rex fruſtra Romam capere niſus, pacē tandem pace cum Alberico, datus ei filiam ſuam coniugem, ab obſidione deſtitit, ut ſcribit idem Flodeardus.

CXXX STEPHANUS VIII.

STEPHANUS, natione Germanus, Hugone regnante & Conſtantino imperante, ordinatus i Septembris in Dominica, anno DCCCCXXXIX; ſedit annos XI, menses Iu, dies Xu; obiit xu Januarii, anno DCCCCXLIII; & ceſſavit Epifcopatus uisque XXI ejusdem mensis.

*Non fuit
Cittine ad-
nitente E-
lectus.*

Hic eum Pontificatum uſcepifſet, ita Romanorum ſeditionibus vexatus eſt, ut nūl memoria dignum ab eo geri potuerit: quia ab eis tam turpiter mutilatus tamque ignominioſe mulieratus fuit, ut quoad vixit in publicum prodire non fuerit oſus. Ita Stella, ex antiquiori (ut mihi quidem videtur) Auctore, quomque pra oculis forte habuit ſcriptor Pontificalis libri à Baronio laudati. Quod tamen hic velut eodem ex libro ſcribit, Ottonis Regis opera Electum Stephanum, nationis autem extera odio permifſe Albericum, ut ita ab impiis laniaretur; id uisquequaque

probare non poſſum; cum Otto Rex Germania eatenus nihil juris habuerit in Italia, neque ei electioni ſe immobile potuerit, bellis domeſticis occupatiſſimus, & longius abſens quam uir nuntium de morte Leonis acciperet ante Electionem ſuccelforis: niſi fingeret uelimus duobus vel tribus mensibꝫ vacaſſe ſedem.

2 Marianus Scotus pro IIII mensibꝫ, ſolum I II habet: ſed vincitur conſenſu reteroram, uti & Baroniū, qui ex ſuo Codice Vaticano pro diebus xu ſolos u transcribit: alioqui in annis ſucceſſionis plane nobis cum convenient.

CXXXI MARINVS II alias MARTINVS III.

MARINUS, natione Romanus, Hugone regnante & Conſtantino imperante, ordinatus xxii Januarii, anno DCCCCXLIII, in Dominica; ſedit annos III, menses ui, dies XIII: obiit IIII Augufti, ſepultus ad S. Petrum DCCCCXLII: & vacavit Epifcopatus uisque ad IX ejusdem mensis.

Ejus virtus.

Vir, inquit Stella, mansuetiſſimus atque placabilis, qui, omiſſis bellorum contentioſibus, totum ſe religioni dedit, templa restaurans pauperesque mira pietate fovens, & tandem moriens in B. Petri Baſilica ſepelitur.

Initiū an. 2 Extat in Tomo 3 Spicilegiū jam ſepe citati, Widoni 943 ex epi- Vezzeliacenſi Abbatи conceſſum ab hoc Pontifice teſtimonia ſola propria niuum, chronologiam hanc noſtrum conſirmans; & probans, ſequi nos debuiſſe antiores, qui Joanni X annos ſolum XIIII affiſtabant, Ipsiſum enim eſt ſcriptum per manus Azzonis, Scrinarii S. R. E. in mense Fe-

briario Indiſtione i: datuū II Nonas Februarii per manum Benediſti, Epifcopi & Bibliothecarii S. Sediſ Apoſtolicæ: anno Deo proprio Pontificatus Domini noſtri Marini, ſummi Pontificis & universalis Papæ, in ſacratissima Sede B. Petri Apoſtoli anno I, mense Februarii, Indiſt. I. Simile Privilegium, Danieli Solenniatenſi Abbatи conceſſum, ab Vgello Tom. I col. 133 refertur cum hac clauſula, Scriptum per manum Zachariæ Scrinarii S. R. E. mense Mayo, Indiſtione I, bene valete. Datum pridię Idus Junias, per manum Valentini Portueniſi Epifcopi.

Regnante

M A R I N U S
II.

Regnante in perpetuum Domino Deo nostro, anno Pontificatus Domini Marini universalis Papae I, Indictione I.

3 Tenebant tunc quidem Italia regnum Hugo & filius ejus Lotharius: coronam tamen Imperii numquam

obtinuerant, ideoque nullam eorum rationem hic habitam vides, sed formulam Christo regnante adhibitam: de cuius formulâ antiquitate majori quam putent aliqui, videri potest eruditus tractatus Ioannis Bestii, post Historiam Comitum Pictavensium & Ducum Aquitanie pag. 123 & seqq.

D
Christo reg-
nante signa-
tis.

CXXXII AGAPETUS II.

Ab an. 946
ad 956 an.
9, men 7.
dies 10.Spatum Se-
dis.

Mensuram Pontificatus hujus accipimus ex consensu plurium, Hermanni Contracti, Gotfridi Viterbiensis, Ms. nostri, Stella, Platina; nam quod in Ms. nostro, x anni leguntur, ex eodem fonte profectum credo, unde & Marianus Scotus eos accepit, alius cuius scilicet librarii errore: in mensibus enim & diebus convenit Ms. nostrum cum aliis: nec quoad menses disfusat Gotfridus, rotundo numero menses uixi scribens. In diebus major differentia est, dum apud Hermannum in exemplari uno dies xxiiii legitur. Sed cum aliud ejus exemplarum rotundiori numero exprimat annos ferme x, non constat satis de Hermanni sententia. Placet itaque etiam quoad x dies, plures sequi. Baronius anno eodem quo nos creatum & uno anno citius mortuum Agapetum statuens, nescio quo modo numeret illius annos decem, menses & dies decem, & opinor errore calamis annos

decem pro novem obrepisse.

2 Stella in Basilica B. Petri sepultum, ait: contra Cesare Raffponus lib. I cap. 18 Pontificibus in Laterano tumulatis eum annumerat, tanto fide dignior quanto signantius exprimit situm tumuli, pone sepulcrum Lucii II, qui inter hunc Agapetum & Sergium III E medijs jacuerit.

3 Ioannes Giacchetti Serranus, describens ecclesiam S Silvestri de Capite, scilicet Ioannis Baptista, iustic (ut & successo creditur) servato, pag. 10 indicat, ibidem haberi hujus rite. Bulla ejus Pontificis Bullam, datam anno Pontificatus uixi Indictione xiiii, quod cum chronologa bene convenit: non item quod addit de alia successoris Joannis XII, quasi ea data sit anno Pontificatus uixi Indictionis xu: numquam enim is talem Indictionem numeravit, nisi Pontificatus sui anno I.

CXXXIII IOANNES XII.

Ab an. 956
ad 963 an.
7, men 8.
dies 13.

OANNES, natione Romanus, antea Octavianus, urbis Patricius & Clericus, ex patre Alberico Patricio, Ottone I regnante & Constantino imperante, ordinatus anno DCCCC-LUI, xxiiii Martii, Dominica Passionis: sedit annos uiii, menses uiii, dies xiiii, usque ad u Decembris, anni DCCCC-LXIII: & post bimestre exilium revocatus, ante finem Februarii, anno DCCCCCLXIII, non longo vixit tempore, mortuus xiiu Maji: sepultusque est in Basilica Lateranensi, & cessavit Episcopatus usque ad xxix Maji.

Ordinatio
precipitata.

De hoc Flodoardus ad annum DCCCCLI sic loquitur: Albérico Patricio Romanorum defuncto, filius ejus Octavianus, cum eslet Clericus, Principatum adeptus est: qui etiam postea, defuncto Agapito, suggerentibusque fibi Romanis, Papa urbis efficitur. In quo cum precipiti ardore actum credam, precipitatam quoque Ordinationem credens, proxima ab obitu Agapeti Dominica eam à Clero extortam censui, vix quinque diebus interjectis. Hinc porro Pontificatus ejus spatium mensus sum usque ad eum diem, quo ipse in Synodo, post redditum celebrata, xxii Februarii Indict. uixi, id est anno DCCCCCLXII, latam fateatur sua depositionis sententiam, & Leobem Electum qui suo loco ordinaretur.

Tempus Se-
dis,

scripturam Stella pra oculis habuisse debuit. In dierum aut mensum numero diversa scribunt singuli, ut eorum ratio haberet non potuerit. Hermannus Contractus annos uixi, menses iuu; Ms. nostrum annos uixi, menses iuu habet, & bis addit Platina dies u: qua eo factus: dies obit. cere possent, ut intelligeretur vixisse Joannes post redditum suum usque in Iunium vel Iulium anni DCCCCCLXII aut LXII. De anno mortis dubium foret, si non expresse affereret Regino, quod Joannes obiit ii Idus Maji. Nunc Vitam ejus, ut à Petro Bibliothecario in Ms. nostro descripta legitur, hic accipe.

3 Hie fuit tempore primi Ottonis, Imperatoris primi Germanorum. (deesse hic porro videntur multa, circa promotionem ejus & varia in Pontificatu acta, sic scripta enim, quas in narrationem concludens, prosequitur auctor) Iste denique infelicissimus, quod sibi peius est, totam vitam suam in adulterio & vanitate duxit. Cuius temporibus Otto Imperator Romanum veniens, ab eo honorifice suscepit est. Cum quo ipse Imperator

Vita à Petro
Bibliothecario
scripta.

A Imperator multum decertans, ab errore & nequitate sua nequit eum revocare. Consilio itaque cum suis fidelibus inito, iterum Romanum venit, quatenus eumdem protervum & sceleratum Pontificem, cum suis Archiepiscopis atq; Episcopis recordaret, ut à tali & tanto scelere resipisceret. Sed ipse iniquus, statim ut de Imperatoris adventu audivit, Campaniā fugiens, ibi in silvis & montibus more bestie latuit. Tunc omnes Romani, uno consensu unaq; voluntate, Clerici atque laici, rogaverunt Imperatorem ut Sancte Matri ecclesiae dignum Pontificem & pium Rectorem tribueret. Factaque postulatione atq; petitione, universus populus tale à Domino Imperatore accepit responsum: Eligite qui dignus sit, & ego libentissi ne eum vobis concedam. Statimque à cunctis tam Clericis quam laicis electus & expeditus est Leo vir venerabilis, Protoscrinius summæ Sedis Apostolicæ ex patre Joanne item Protoscrinio summæ Sedis Apostolicæ, natione Romanus, de Regione quæ vocatur Clivo-argentarii, vir strenuus & omni honestate preclarus, & consecraverunt eum Romanum Pontificem, mense Decembri in Lateranensi Palatio: qui fecit Ordinationem in eodem mense, Presbyteros uiu Diacenos ii: & sedit annum i, menses iii.

B 4 Ipsò deniq; vivente iniquum consilium à Romano populo expertum est, quemadmodum Dominum Leonem foras ejicerent, & sceleratum illum, qui in Campaniæ partibus latitabat, reducerent: quod & factum est: unde maxima famæ & ingens perfecutio in hac civitate Romana devenit. Dei itaque opitulanente clementia, prædictus Dominus Leo Janus & illæsus [evasit] ab hac civitate: & ubi Dominus Imperator cum suo exercitu in partibus Spoletanae civitatis erat, advenit. Qui honorifice à Domino Imperatore suscepitus est, statimque armavit milites, munivit custodes, & contra Romanorum nuntios maximas infidias præparavit. Qui cum venisset in Reatinā civitatem, Romani nuntii ante suam præsentiam venerunt, qui ei mortem sceleratissimi Joannis nuntiaverunt, & de electione Benedicti Diaconi rogaverunt. Sed nihil ab eo obtinere potuerunt, taleq; ab eo responsum acceperunt. Quando dimisero ensem meum, tunc dimittam ut Dominum Leonem Papam in cathedra S. Petri non restitquam.

5 Nuntii vero reversi, sine consensu & voluntate Imperatoris, eumdem Benedictum Diaconum in Romanum Pontificem [ordinaverunt]. Quod audiens

Ordinatio
Leonis,

Ioannis obi-
tus,

Benedicti
ordinatio

Dominus Imperator magis in futuro & ira exarsit: un-dique circumvallavit civitatem Romanam, per di-versas civitates & oppida cœpit deprædari, incendere atque vastare & funditus dissipare; & in tantam penuria & captivitatem eam adduxit, ut modius fur-furis venundaretur triginta denarii. Coangustati au-tem & afflitti Romani, & tam pessimum malum sus-ferre non valentes, innocentem Benedictum Im-pe-ratori tradiderunt, & Dominum Leonem in Roma-nam & Apollolicum Sedem suscepserunt, spöndentes ei obedientiam & Domino Imperatori, super corpus B. Petri Apostoli: dimisit enim eis quanta & qualia perperclus est, & ita Dominus Imperator ab hac civi-tate Romana in partibus Galliarum regessit.

JOANNES
XII.

6 Primus Ottonis, adhuc Regis dumtaxat, adventus Ottoñis I in Italiam incidit in annum Christi Dcccclxi i, teste Re-coronatio à ginone, & quidem, uti fuse descripsit Luitprandus, Joanne Ioanne fa-Papa per Legatos supplicante, quatenus per eum eximere-
tur à tyrannide Bereagarii II; Legatus autem illa missa
fuerat ante biennium. Pre-iūm via atq; opera in debellan-dis Ecclesiæ adversariis suis Coronis Imperii, Ottoni collata
à Joanne, cui vicissim novus Imperator per Bullam auream
Romana Ecclesiæ jura omnia confirmavit, & libertati Pon-tificia Electionis sic consuluit, ut simul etiam profixerit in-
demnitati subditorum, vetans Electum consecrari priusquam
promissionem fecerit, qualem Leo (videlicet V H) sponte
fecerat. Autographum ipsum, aureis litteris exaratum,
affervatur Romæ in castello S. Angeli: & additur in ejusdem Bul-
fine, Anno Dominicæ Incarnationis Dcccclxi i, Indi-
ctione v, mense Februario, xiii die ejusdem mensis,
anno vero Domini Ottonis invicissimi Imperatoris
Imperii [i Regni] xxiiii, facta est hæc pactio felici-
ter: Vbi verba duo supplevi, verosimiliter ex transcribentis
inadvertentiâ hic omissa: neq; enim credibile est Imperii &
Regni annos in hoc principio confusos fuisse, cum in aliis
Ottonianis bullis, quarum unam in Propylæo ad 2 Tomum
Aprilis exhibuimus, ii anni accurate distinguantur.

E

7 Aliud insigne Joannis XII monumentum extat
in Lateranensi olim Secretario, per ipsum extructo; & nunc Secretarii
in facillum S. Thoma Cantuariensis convertso, supra portam; ab ipso stru-
ubi scilicet ipse cum Cardinalibus & Clerico sacris se induit.
Ali monu-
bat vestibus, post per solutas Horæ sexta preces processurus ad
mentum in
aram: quo simul & annus Dcccclx continetur, quando fa-
brica illa absolutionem accepit, & sacrificari. Casula for-
ma, habitusque Diaconalis & Clericalis pulchre exprimi-
tur: quare opera pretium visum est, ipsum ex Raspone
turus ari incisum hic exhibere.

JOHANNES PP. XII. ANNO. DNI. DCCCCCLX.

Maj. Tomus IV.

IOANNES
xii.
*Indulgentia
à Joanne 12
concessa
quales.*

8 Idem Caesar Rasponus lib. 2 caput 14 sic exorditur.
Innumerabilis propemodum est spiritualium thesau-
rorum omnis generis omnisque præstantiae copia,
quibus hanc Ecclesiam eximia summorum Pontifi-
cum liberalitas ac indulgentia locupletavit; nè quid
à fidelibus ejus cultus venerationisque studiosis, eo-
rum quæ ad promerendam peccatorum suorum ve-
niām expiationisq; post obitum subeundæ remissio-
nem pertinent, aliunde sit requirendum. Quidquid
enim insignis atque præcipui, vel ad mercedem ju-
storum vel ad solarium penitentium, Apostolica di-
spensatione umquam obtinuit, aut longinqua S. Ja-
cobi Compostellani peregrinatio, aut periculosa
Hierosolymorum Sepulcrique Dominici adoratio,
seu quid alius usquam sanctimonia ac religione vi-
endum adorandumque est, id omne veteres Romani
Pontifices ad augendam hujus Basilicæ veneratio ē
certatim ei detulere; præcipueque Joannes XII, col-
labantis ejusdem ædificii restaurator, ac Bonifacius
VIII. Quibus quidem adeo multa visa sunt Indul-
gentiarum reliquorumque spiritualium privilegio-
rum hic attributa beneficia, ut numerum inire opus
humana virtute sublimius judicarint. Verum hæc
omnia generatim & sine ulla dierum & operum ad
hujusmodi gratias spectantium mentione. Opera pre-
mium profecto effet ipsa Bullarum verba videre, si placuisse

Raspono ea dare legenda: quod autem non dederit ut alias
solet, haud caret aliqua suspicione ambigui sensus, in ipsis si
exhiberentur facile notandi. Interim observo ista communica-
tionem privilegiorum, peregrinationibus Hierosolymitanis
aut Compostellana attributorum, non posse nisi à Bonifacio
VIII esse, cum primum seculo XII innoverint Indulgentia
eas obeuntibus additæ. Ad Joannem omnino spectare debet,
quod ejus Bulla nullam mentionem faciat dierum o-
perum, unde confirmatur (quod alibi diximus) ne cum
tunc usitatæ fuisse determinatas certorum dierum ac care-
narum Indulgentias; et autem generales termini tales sint,
ut in iis deprehendi possit rudimentum aliquod ejus qui se-
quenti seculo magis explicare se cœpit usus Indulgentia-
rum, docere nos ipsa deberet Bulla, quam vel ideo plurimum
optavi videre, sed obtinere needum potuit exemplar.

D

9 Porro sepultum Joannem ait Rasponus, in ipsa por-
tico juxta fores Basiliæ Lateranensis: quod facile credidero:
non item ejus esse Epitaphium quod recitat, multis magna
virtutis laudibus plenum, præsertim ab unitate ecclesiastica
pulso schismate reformata quapropter etiæ Augustis carus
exitierit. Certius de eo credemus Canonico Romano, dicenti
esse ipsum Joannis VIII, in Vaticano sepulti; quod &
Epitaphii istius verba innuant, & Augustorum pluralis nu-
merus. Duodecimo non conveniens; cujus tempore solus im-
perabat Constantinus Porphyrogenita, ex auctorato
jam pridem cum filii Romano sacerdo & Imperii collega.

E

CXXXIV LEO VIII.

Ab an. 963
ad 965 an.
1, men. 4.

Eo, natione Romanus, S. R. E. Protoscriniarius, regnan-
te Otthono I & imperante Nicephoro Phoca, ordina-
tus proxima post Synodum habitam contra Joannem Do-
minica, ui Decembris, anni DCCCCLXIII: expulsus ante
xxii Februarii, anno DCCCCLXII; receptus à Romanis fa-
me subactis, post xxii Junii; Pontificatus titulum par-
tim Romæ, partim in castris apud Imperatorem, atque iterum Romæ
geslit, annum 1, menses iu: defunctus anno DCCCCLXII, initio Aprilis.

Tempus Se-
dis,

Pater annum 1 Pontificatus, menses iiii retineo
cum Mariano Scoto, Werner Rollewinck, Stella &
Platina; quamvis Hermannus Contractus, Gofridus
Viterbiensis, & Ms. nostrum solum iii numerent. Idem Vi-
terbiensis annos ii habet, quod errori librarii imputandum
dixerunt.

Successionis
ordo.

C 2 Gerbertus Remensis Archiepiscopatus invasor, in Actis
Remensis Synodi à se vel suo iussu scriptis, Leonem iden-
tidem appellat Neophyrum, credo quod sacrorum Ordinū
expers vixisset usque ad suam intrusionem. Ita certe Neo-
phyti nomen acceptum fuisse, jam inde à tempore S. Grego-
rii Magni docet ejus Epistola, iii libro 7. Sic ut, id est
in primitiva Ecclesia, Neophytus dicebatur qui initio
in Sanctæ fidei erat conversatione plantatus: sic modo
Neophytus habendus est, qui repente in Religio-
nis habitu planatus, ad ambiendos honores sacros ir-
reperit: & Hincmarus Remensis, Nemisem ex laicis
Neophyrum, id est, noviter attorsum & sine disciplina,
vel non per tempora constituta ad Ecclesiasticos
gradus proiectum, Episcopum eligatis. Cumque hoc
vixit eque ac simonia & concubinatus, paulatim invaluisse-
set, laudat Gregorium VII Hugo Flaviniacensis, quia de
Sanctuario Dei Simoniacam & Neophytorum hæ-
resim, & secundum libidinosæ contagionis pollutionem,
volebat expellere. Neque vero absconum est, si Protoscri-
niarii dignitas, non multum à Cancellarii dignitate diversa,
penes personas laicas eo tempore fuerit, quales erant etiam
ipsi Scriniarii sive Notarii Apostolici, quibus ille pre-
ceps. Placet autem Gerbertum audire, ubi infelicem Ecclesia
hoc tempore conditionem, & qualiumcumque Pontificum

succeſſionem describens sic loquitur. Vidimus Joannem,
cognomento Octavianum, in voluntario libidinum,
etiam contra eum Ottone, quem Augustum crea-
verat, conspirasse: quo fugato, Leo Neophytus in Pon-
tificem creatur: sed Ottone Cesare Roma discedente,
Octavianus Romanum reddit, Leonem fugat, multaque
eæde Primorum in Urbe debaechatus cito moritur.

F

Cui Benedictum Diaconū, cognomento Gramma-
ticum, Romani substituunt. Eum quoq; Leo Neo-
phytus, cum suo Cesare non multo post aggreditur,
obsidet, capit, deponit, perpetuoque exilio in Germa-
niā dirigit. Ita ille, inquirori quidē in Romanam Sedi ani-
mo, cui causam suā probare nequierat, veraci tamē catenus
calamo, quatenus ordinem succeſſionis modumque declarat.
3 Baronius, aliiq; recentiores, paſſim excludunt Leo-
netum hunc à numero legitimorum Pontificum: neque sane id
esse potuit, quo ad yixit Joannes. Sed cur non possumus cre-
dere, Benedictum, virum utique humilem & sanctum, in
Romana synodo depositionis sua sententiam, licet injustam,
ratam tamen habuisse, ne contranitendo nihil nisi malum
sibi, Ecclesia vero scandalum acciseret? Sentiatis unusquisq;
de Leone ut volet: nobis consultius videatur ejus saltē no-
men eo ordine ponere, quo antiqui omnes ponendum cen-
suere, suoque uisu comprobavere sequentes ejusdem nominis
Pontifices. Et si enim fortassis versus Pontifex non fuit, sub
ejus tamen nomine & numero confecta extabant Acta, qua-
ne cū alterius Actis confunderentur, debuit sese alius Leo-
nen IX dicere: quod & alios paſſim fecisse videbimus. Qui
autem id facere noluerunt scriptores, in iis qui postea nomen
Joannis habuerunt, mirum quantum conturbant Lettorem
suum

An fuerit
versus Pon-
tifex?

CXXXIII. IOANNES XII.

CXXXIV. LEO VII.

CXXXV. BENEDICTVS V.

CXXXVI. IOANNES XIII.

A sciam aut nescientem aut non recordantem, quod alias nominis numerus in Pontificis brevibus & veterum scriptis usurpetur, alias ex recentium quorundam calculo; unius Baronii iudicio se aptantium, invenit sit. Extat per Leo-
nis VIII. prater alia alibi apud Vgheleum Tom. 5. vol. 45, Privilegium Rodaldo Sancta Aquilejenis Ecclesie Patriarchae, datum, in sacratissima aede Petri Apostoli Iudib[us] Decembrib[us], anno Pontificatus Leonis primo; Imperante Orthone anno 11, id est, octavo suscepit ordinationis Pontificalis die.

Aquitani in schismate, pro Papa notant Salomonem regnante.

4. Est autem hoc loco notatu digna observatio eruditissimi viri Iovannis Bestii, post Historiam supra citatam Pictavensem Comitum & Ducum Aquitanie pag. 136, suggestius, Aquitanos cum vellent anno Regni conjungere annum Pontificatus, in hujus temporis perplexitate, cum tres pariter viventer Papam didi, scribere maluisse nomen Salomonis, sive ut significarent, Deum esse cuius supra sapientia Ecclesia regat & Apostolicam Sedem conservet, sive alia qualcumque ex causa, movente Aquitania Ducum Cancellarium ad hujusmodi formulam usurpandam. Ita in chartulario S. Hilarii

Majoris Pictavis reperiit ait diploma, Datum mense Martio Feria 111, luna xxii, Lothario Rege, Salomone LEO VIII. regnante, anno DCCCXIX. Cum autem post hac Benedictus & Bonifacius, uterque VII, unitatem Ecclesia interram distraxissent, aliud legi, Datum mense Junio, regnante Lothario Rege, anno D. N. Iesu Christi DCCCCLXXI, Salomone Papa, ac deniq; contendentibus de Papatu Gregorio V & Joanne XVI, tertium quoque haberi. Datum mense Februario, regnante Hugone Rege, anno ab Incarnatione Domini Iesu Christi DCCCXCI, Salomone Papa. Vbi nota Aquitanos, qui primum seculo x sub Guillermo III cuperunt annos aera Christiana ad publicorum instrumentorum subsignationes adhibere, id fecisse more Gallico, & tale est inter Probationes praetaudata historia productum pag. 284, Datum mense Januarii, regnante Lothario Rege anno DCCCCLIX, Indictione XIIII, quando nos DCCCCLXX numeraremus; unde intelligas tertium diploma ex prætatis spectare ad annum DCCCXCI, à Ianuario incependum.

CXXXV BENEDICTUS V.

BENEDICTUS, natione Romanus, S. R. E. Diaconus, regnante Ottone & imperante Nicephoro anno DCCCLXIII, ordinatus XXIX Maji in Dominica 1 post Pentecosten, saltem ultra diem XXIIII Junii verus Pontifex: & rursus, postquam in Saxonia exulantis restitutionem Otto decrevit uno fere anno post: atque ita sedisse dicitur universim menses II, usque ad u Julii, quo obiit Hamburgi in Saxonia, anno DCCCLXU, translatus Rotam sub Ottone III anno DCCXCIX. Post ejus obitum vacavit Episcopatus usque ad 1 Octobris.

Bimesstre eius quomodo numero randum?

P Latina inter Joannem & Benedictum tantum XII dies numerat: sed potuit suisse deceptu ab aliquo, qui 11 descriperat pro u: nimis enim expresse Regino dicit, quod Joannes in Idus Maji rebus humanis excessit, nec credibile est ante Dominicum ordinatum esse Benedictum. Ab hoc autem die, usque diem depositionis sua, non est integer mensis: est ergo vero simile, bimester etiam adscriptum completi per mensam & amplius, quo vixit anno sequenti, post redditum ei ab Ottone decretum. Quod confirmat opinionem nostram de assensu per eum præstito in suam depositionem, quando sine Imperatoris consensu factam Ordinationem Synodus invalidam judicavit. Potuit certe vir Sanctus, ut dixi, quamvis inuste depositus, noluisse ut sua causa schisma fieret; ideoque abdicasse, quod contra gravius malum non poterat retinere. Nullam ei imaginem dederat Cavallerius, quem verum Pontificem suisse non existimabat: sed dederat unam Stephano. Electio post Zachariam, quem ad numerum facere non rabitramur, totius antiquitatis exemplum potius quam Baronum aliter facientem secutus. Typographus ergo, nesciens quomodo Benedictum V exprimeret, & habens supernumerariam Eleæti istius imaginem sculptam, hanc illius loco substituit ne nullam poneret; quod ei indulgendum censui.

Exilium & mors Ham-

C ap. 2 Adamus Bremensis in chronica sic de eo scribit lib. 3 cap. 5: Reversus in patriam Adaldagus, Archiepiscopus Hammaburgensis, duxit in comitatu suo Benedictum Papam ordinatum, sed ab Ottone Imperatore depulsum: quem ille in Hammaburg custodia mancipari præcepit: Archiepiscopus vero magno cum honore usque ad obitum eum detinuit. Nam vir Sanctus literatusq; sive dicitur: qui & dignus Apostolica Sede videretur a populo Romano, nisi quod per tumultu electus est, expulso eo quem ordinari præceperebat Imperator. Igitur apud nos in Sancta conversatione vivens, aliosq; sancte vivere docens, cum jam Romanis Maji Tomus IV.

postentibus ab Cesare restitui debuisset, apud Hammaburg in pace quievit: eius transitus 111 Nonas Julii contigisse describitur. Ita editio Francofurtensis anni 1609, per Erpoldum Lindbergum curata. Baronius in alia editione quarto Nonas legit. Regino, quamvis in Benedictum iniquior, non dissimulat tamen, quod Imperator, celebrata B. Joannis Baptista nativitate, in cuius depositione Vigilia urbem cooperat, & Sanctorum Apostolorum festivitate, Roma revertens, intellicior quam speraverat omne in redeundo est fructus: nam tanta exercitum ejus pestis & mortalitas invaserit, ut vix vel sanus quis à mane usque in vesperam se vietetur speraverit. Dithmarus vero Episcopus Merspurgensis in chronico, quod usque ad annum MXIIII perduxit, agnoscit pœna sive violentia, contra Domum Apostolicum Benedictum exercita; quem nullus absque Deo judicare potuit. Id dicere de Joanne XII potuisse, quamvis scelesto:

3 Postea vero ad annum DCCXCIX hec rursum de Corpus Rossibus jam citatus Dithmarus: Raco, Eleætus Bremensis manu Archiepiscopus, Romam proficiens ordinandus, iussu dilecti Senioris sui, Ottonis videlicet III, ossa Papæ Benedicti (sicut ipse prælocutus est) de Hamburg Romanum reduxit. Namque Pater venerabilis, Dominus inquam Apostolicus, dum in exilio esset in Christi servitio studiosus, & adhuc Aquilonaris hæc pars optata pace gauderet: Hic, inquit, fragile corpus meum debet resolvi: & post hæc omnis ista regio hostili gladio desolanda, ferisque inhabitanda relinquetur, & ante translationem meam non videbit ihdigena pacem firmam: quandocumque vero domi resideo, Apostolica intercessione Paganos quiescere spero. Mirum est igitur nullam ejus uspiam Roma superesse memoriam, vel saltem ex scripto alicujus sciri, in quam ecclesiam delata sacra ossa fuerint: quod tamen non officit certitudini testis, loco & tempore tam propinquis:

x 2

G

BENEDIC-
TUS V.

& dum alia ecclesia, nulla exprimitur, supponere possum ad Decefforum suorum communem sepulturam, id est, in Apostolicam tumbam esse depositum, sicuti supra de Theodoro II legimus.

Martyrium
eidem affi-
ctum,

4 Translationem prædictam ignoravit Albertus Krantz in sua metropoli, lib. 2 cap. 4 & lib. 3 cap. 20 ac sequentibus, refutans fabulam de Benedicto Papa IV, una cum aliis multis in urbe Hamburgensi Martyrium passum à Wandalis, tempore Ludovici Pii. Hanc enim fabulam natam ostendens occasione tumulari ibidem Benedicti V, lib. 2 ait, ipsum in choro majoris ecclesie tumulo eminenti conquieferet, & lib. 3 dicit, quod in choro Hamburgensis ecclesie cernitur tumulus, extructo postea eminenti sarcophago: allegat etiam sèpe inscriptionem sepulcri, qua testatur animi dolore confectum in pace quievisse, cum Imperatore placato revocandus in patriam ad Pontificatum duceretur. Hoc indicio admonitus, rogavi nostrum ibidem nunc Sacerdotem, R. P. Henricum Isaac, zeli Apostolici Missionarium, ut ipsum tumulum mibi delineandum, & Epitaphium similem exanimendum curaret. Fecit is benigne quod rogabatur, misitque imaginem hic apposita, ubi exprimitur

à Krantzio
refutatum

Pedes Hamburgenses.

asaroti: seu levigati: operis tumulus, paulo plus quam pedem unum communis extans pavimento, neque multo latior quam pedes tres; septem vero cum dimidio longus: in cuius superficie spectatur effigies Episcopi, in actu benedictinis baculoque Pastorali prementis caput draconis sub pedibus strati; in limbo subitus currente, ad caput quidem pedesque visuntur à Benedicto prædicti tumulus belluci, ex uno vero latere mysteria Annuntiati, Prædicantis, Crucifixi & Iudicantis Christi; e altero ejus duodecim

Apostoli. Constat universum lateribus coctis. ea materia inducta nitentibus, quam Tacitus, libro de Mortibus Germanorum, Gladium ab iis vocari ait (unde hodie Gleyfetenen, Gleyfe poter, Gleyfeschotels dicuntur) qualibus laterculis nobis & parietes & pavimenta ut splendent obducere moris est. Figuris color albus, fundo viridis: duodecim autem ejusmodi lateres totam cœnotaphii superficiem componunt. Epitaphium charactere vetusto, sed optime distincteque, spectabiliter totius asaroti limbum circumiens, hoc legitur. Benedictus Papa, qui de Sede Apostolica per violentiam amotus, & post eum revocaretur, obiit Hamburgi anno Domini dece quadragesimo primo, quinto Nonas Julii, & sepultus est hic.

D

5 Ceterum ex erroribus chronologicis, quibus scatet hoc Epitaphium, non diem, non annum, aut denique seculum cuius occasione vero referens, sed ad Ludovici Pii tempora assurgens, si sumpta satis appareat, non prius constructum sive hunc tumulum, ex cœnotaphio ex eo quod exoleta jam memoria translati Romam corporis tem. phio hic exponisque, quo vere obiit Benedictus Hamburgi exul. Error autem sic temere commissus in tempore, fundamentum sed plurimum dedisse potuit prædicta fabula ex Quinto Benedicto facieculis recentis Quartum, & ex Conflore Martyrem, oportet probato. casione plurimum Martyrum ibi olim casorum ab infidelibus, in quorum comitatu fuisse Benedictus, ad eos convertendos buc Romanum cum multa societate profectus. Volavit, inquit Krantzus næxum in patentes, pictoris commissa; efferuntur statuæ, de ligno excisæ, velut Martyris pro Christo cœli. Petrus Lambecius vir clarissimus, postea Casareus Vienna Bibliothecarius, secundo Originum Hamburgensem libro, qui necrum ad nostras manus pervenit, dicitur figuram ejusdem cœnotaphii representare sub finem: in primo autem libro quem habemus pag. 37 & sequentibus, numerum annorum, suis ut profitetur oculis visum, corrigendum esse prolixè probat: & dubium, inquit, nullum est quin legendum ibi sit deccclxxv deinde censet ab annis trecentis vel quadringentis, vel extructum vel renovatum esse, sive negligenter live avisoq; istis seculis familiari: mox autem ad fabulam predictam de Benedicti Martyrio confutandam transit. E

ante 3
vel 4 secula
facto.

Eudem lapidem versandum sibi etiam sumpfit Otto Spelling erudita (ut intelligo) Dissertatione, anno 1673 Kilianii edita, quam similiter necrum vidimus, sub hoc titulo, Monitum Hamburgense-Benedictinum, seu de inscriptione & tumulo Benedicti V Pontificis Romani.

6 Baronius videtur existimare, Benedictum, statim ab ipso obitu suo cœpisse ab Hamburgensis coli velut Martyrem, propter ea qua passus est dira & contumeliosa; F ut sancti Martyres iidemque Pontifices, Pontianus atque Martinus, in exilio vita fundi: tradunt enim commode nonnulli, inquit Krantzus, euodem, priusquam intellectum Imperatori dederetur, à Leone execratum & omnibus ecclesiasticis ministeriis solenniter degradatum & exordinatum fuisse. Quia autem vera exilii historia notam aliquam videbatur inutere Ottoni, ideo putat idem Baronius datam esse occasionem alias causam Martyrii fingendi. Et hoc fortassis conferri potest, quod Asculana Cathedralis Ecclesia in Piceno habeat statuam pectoralem argenteam veteris operis, cui litteris antiquis inscriptum legitur: Caput S. Benedicti Martyris & PP. de quo tamen nullum ibi officium sit, non appareat autem cuius Papæ id esse posse, nisi bujus. Quidquid sit, dum apud Chrysostomum Henriquez, in Fasciculo Sanctorum Ordinis Cisterciensis lib. 2 pag. 59, fatetur R. P. Gaspar Rinckens, Carmelitarum Antverpiensium Prior, Eadem teste vidisse antiquam Benedicti Martyris imaginem, ubi idem Pontifex in habitu Carmelitarum & pectorale transfoissus aspicitur, dum inquam id ille fatetur Chrysostomo; facetur etiam nobis, Ordinem suum eodem fundamento, quo Sanctos Dionysium atque Telephorū Pontifices

Fuit in
intellectum
à Baronio.mere infe-
ctus habitus
Carmeliti-
cus,

A Pontifices sibi adscivit, id est nullo; adscivisse sibi illum, de quo Hamburgi narrabatur fabula; in eoque errore perseverasse, usque dum Joannes Palaeonodus priori figmento subiuruit aliud, nihil minus paradoxum (quod tamen etiam nunc mordicus tenent Carmelitani Speculi recudendi autores, quia Possevinum nostrum aliosque nonnullos ei viident ad stipulatos) & de Benedicto XII credi voluit, quod fuit primo Doctor Theologiae Ordinis Carmelitarum, deinde assumptus in Abbatem in ordine S. Benedicti anno MCCCCXXXI V. Sed a mente amentior sim, si non potius credo ipsimet Benedicto XII, de se sic scribenti: Hujus quoque Ordinis (de Cisterciensi loquitur) ab adolescentia nostra perseveranter jugum sustulimus, & in eo alumni effecti, per temporum curricula diurna crevimus, tam in illo quam extra illum, successivis Praelectionis honoribus.

7 Bonus Henriquez, unum curans ut suis Cisterciensibus totum vindicet Benedictum XII, pacandu Carmelitum offam (ut sic loquar) obicit, usque Benedictum V relinquit, de eo intelligi patiens hoc epitaphium, à Possevino relatum; & Duodecimo, Avenione coronato ac sepulso, Ordinemque Cisterciensem à juventute professo, neutiquam applicabile: Hic jacet Benedictus, quem Carmelus protulit, Casinus aluit, Vaticanus coronavit. Recitat illud Possevinus nosler, tamquam in æde Divi Petri atate sua legeretur. De quo cum nihil habeat Canonicus Romanus, antiquas Basilicæ Vaticanae inscriptiones seculo XII colligens, neque Appendix Antiquarum inscriptionum necio quo Manlio auctore identidem allegata à Baronio, veluti sub hujus seculi XU initium primùm edita in lucem; verosimile fit vel tale nihil in Vaticano unquam lectum fuisse, sed Possevino id esse ab aliquo impositum, vel eatenus fuisse neminem, qui crediderit Epitaphium istud esse alicujus Romani Pontificis. Si in rerum natura fuit ali-

quando Benedictus quidam, professione Carmelita arte BENEDIC poëta, huic dixerim à Pontifice quopiam, bonarum artium TUS V. fauore, annuam super Casinense monasterium pensionem nihil ad Pontifices assignatam, ac tandem lauream Poëticam in Vaticano datum, Et sic esset facilis intellectus Epitaphii istiusmodi, si vere ullum aliquando exstitit: nobis satis est ostendisse, nihil ipsum facere ad historiam Romanorum Pontificum, reliqua Carmelitis libertate divinandi de eo, quem Autor Epitaphii, si non ex cerebro suo finxit, vere potuit significasse.

8 Quod ad Interpontificium attinet, vacasse Sedem post Benedictum dicit Platina dies XX vel XXX: quod cum dici nequeat cum respectu ad abdicationem Benedicti, Interponit post hanc enim ne ad unum quidem diem vacavit Sedes.

sed intelligi debeat per respectum ad mortem; presumere liber, excidisse Platina numerum mensum duorum, cui addi debuerint dies, non XXX, sed XXV, atque ita pervenietur ad I Octobris, qua Dominica fuerit: & habebitur congruum tempus quatuor mensum omnibus rebus digerendis, qua inter Leonis VIII obitum & Joannis XIII ordinationem intercessisse constat. Tota autem ratio temporis confirmabitur in obitu ipsius Joannis, qui non sinit eum ante Octobrem fuisse ordinatum. Nunc solum adverto, eo tempore quo nondum ordinata erat, ut nunc, verediariorum per dispositos equos commeantum opportunitas, omnia suis se per missos expressos peragenda: hi autem primum Roma in Germaniam ad Otthonem debuerunt venire, tum ab hoc mitti Hamburgum ad revocandum Benedictum, indeque reverti ut mortuum nuntiarent, ac demum cum Legatis Cesareis redire Romam; quo per astivos calores non datur accessus nisi cum praesenti mortis discrimine. Quid ergo abs re dicimus, cum putamus non potuisse ad Conferationem novi Pontificis procedi ante Septembrem fuisse?

E

CXXXVI IOANNES XIII.

OANNES, natione Romanus, ex patre Joanne Episcopo, ipse Episcopus Narniensis, coronatus I Octobris in Dominica imperantibus Otthono & Constantino, anno DCCCCLXU; sedit annos VI, menses XI, dies XI: obiit VI Septembris anni DCCCCLXXII, depositus in Basilica S. Pauli à dextris ingressus: & celsavit Episcopatus usque ad XXII Septembris.

Ab an: 965
ad 972,
an. 6. m. 11
dies 6.

C Chronologia, sub Epitaphio signata, ratio, Pitaphium etiamnum legi in predicta S. Pauli Basílica, cum subiecto eis die atque anno Depositionis seu Obitus, restatur Baronius ipsumque sic recitat:

Pontificis summi hic clauduntur membra JOANNIS: Qui prudens Pastor persolvens debita mortis, Iste premonuit moriens sua membra locari; Quo pietate Dei resolutus nexibus atris, Inter Apostolicos caelorum gaudia metat, Plaudat, & exultet sociatus cœtibus almis. Dicite corde pio relegentes carmina cuncti, Christe, cui famili misertus scellera purga, Sanguine qui sancto redemisti criminè mundum. Hic vero summus Pontifex Joannes in Apostolica Sede sedit annos leptem: depositionis ejus dies VIII Idus Septembris, ab incarnatione Domini anno DCCCCLXXII.

2 Vides hic annos rotundo signari numero: ad confirmandam autem Chronogiam nostram facit instrumentum de erectione Beneventani Episcopatus, per hunc Papam facta, prout ex originali ipsum accuratissime edidit Vghellus tom. 8 col. 92, Scriptum per manum Stephani Scribani S. R. E. in mense Maii I. Post ipsius vero Joannis Sanctæ Catholicæ & Apostolicæ Ko-

manæ Ecclesæ XIII Papæ, manu propria factam subscriptionem, & signum Domini Ottonis piissimi Imperatoris, atque subscriptiones viginti trium Episcoporum, ac septem S. R. E. Cardinalium additur: Datuna VI Kalen. Iunii per manum Guidonis Episcopi sanctæ Silvæ candidæ Ecclesæ & Bibliothecarii san. &æ Sedis Apostolicæ, anno Pontificatus Domini nostri Joannis XIII Papæ quarto, Imperatoris Ottonis Majoris VI & Minoris XI, Indictione supra dicta XII, anno Dominicæ Incarnationis DCCCCLXIX.

3 Acta ejus in compilatione Ms. nostri sic enarrantur: Acta ex Hie comprehensus est à Rofredo Campaniano Comite, cum Petro Prefecto & adjutorio vulgi populi, confirmata, qui vocantur *Decarones: recluleruntque eum in *an. De castello S. Angeli; & exinde eum extrahentes mandacarchones verunt eum in Campaniam in exilium: mansitque in I. Decau exilio menses x & dies XXIIII. Opitulanæ autem riones, misericordia Dei interfecit Rofredus Comes, à quodam Joanne, cum filio: & reversus est Joannes Papa Romam in suum honorem. At ubi deveniens Romam Otto Imperator audivit quanta fecerant Romani predicto Joanni Papæ, comprehendit Romanorum Consules, & ultra montes direxit in exilium: de vulgi populo, qui vocantur Decarones, x 3 duodecim

JOANNES duodecim suspendit in patibulis: Petrum autem Pre-
fectum, per quem omnia mala perpetrata sunt, in
potestatem Papæ dedit. Qui prædictus Joannes Papa
eius hosti-
bus sumptu-
* imo An-
tonini.

XIII. Pena de
ejus hosti-
bus sumptu-
* imo An-
tonini.

duolectum, & per quod omnia mala perpetrata sunt, in
potestatem Papæ dedit. Qui prædictus Joannes Papa
fecit ei abscondi barbam, & per capillos capitum sui
eum suspendit in caballum *Constantini, ad exem-
plum omnium, ut videntes deinceps metuerent talia
facere. Expoliatum autem miserunt eum super aspi-
num, ex adverso, caput ejus ad caudam asini, & po-
suerunt utrem in capite ejus pennatum: similiter &
in coxis ejus duos utres, & tintinnabulum ad collum
asini. Et sic per totam Romanum flagellatus & ludi-
brio habitus, missusque in carcere, per multa tem-
pora maceratus est: & postea ad Imperatorem dede-
runt, & ultra montes direxerunt. De Roffredo vero
Comite & Stephano Vestiario, quia mortui erant,
jussit Imperator effodere sepulera eorum; & ossa eorū
foras projici.

4 Auctōr Appendicis ad Reginonem exilium Ioannis ad
annum DCCCLXII, ad sequentem vero refert rerum sup-

plicium. Fortassis contra hunc quoque assumpitus praetextus
fuerit, quod, cum Episcopus Narrienſis esset, causarentur
perduelles fieri non posuisse Pontificem Romanum. Inſig-
nem vero Pontificiū hujus memoriam quotannis Ecclesia
facit in Lect. u. pro S. Petri ad Vincula Kal. Auguſti, nar-
rans miraculum anno DCCCLXIX patratum interventum lo-
annis Papa, sacra Vincula applicantis Comiti cuidam, ex
familia Ottonis Imperatoris, ab hoc ad illum misso, ut li-
beraretur a spiritu qui eum misere divexabat.

D
Rebellionis
causa.

5 Stella & Platina paulatim incipiunt notare dies v. Interponi-
tantiis Sedis, & hic quidem notarum dies tantum XIIII: sicum die-
sed cum de die conſet, quo mortuus Ioannes, nec veroſt-
rum 15.
mille fit mutatum aliquid in observatione Dominica, quam
postbac etiam plurima certissima exempla probabant; velim
credere, antiquioris Catalogi, non auctori, sed transcriptori
accidisse, at pro xii legeret ac scriberet XIII, his inclu-
dendo ipsam diem quo mortuus est Papa, quemadmodum
deinceps sapienter usum veniet. Itaque ad XII Septembri Se-
dis vacationem extendo.

CXXXVII BENEDICTUS VI.

Ab an. 972
ad 974: an.
1, men. 6,
d....

BENEDICTVS, natione Romanus, ex patre Ildebrando, imperan-
tibus Otthonē I & Joanne Tzemisce, ordinatus XXII Septem-
bris in Dominica, DCCCLXXII: fudit annum I, menses ux-
obiit circa finem Martii, anno DCCCLXXI: & cessavit Epi-
scopatus diebus paucis usque in Aprilem.

**Benedicti
captivitas.**

Continuator Catalogi in Ms. nostro: Ille comprehen-
sus est, inquit, à quadam Cencio, Theo-
dore filio, & in castellum S. Angeli retrulus,
ibique strangulatus, propter Bonifacium, quem mi-
serant vivente eo Papa, forte Papam. Centius autem
sic compendio dictus, videtur esse Crescentius ille, cuius
Epitaphium à Baronio profertur ad an. 996 num. 11, ubi
dicitur,

Eximus civis Romanus, Dux quoque magnus,
Ex magnis magna proles generatus & alta,

Iōanne patre, Theodora matre niteſſens.

Hic in pœnam sacrilegi iſtius facinoris immisso divinitus
morbo castigatus, ad S. Bonifacii ſactus est monachus: The-
odoram autem & Ioannem haud immerit eos hic intel-
ligit Baronus, quorum ſupra turpem amorem vidimus in
Apostolica deum ſedis erupiffe infamiam, Ioanne ad
ſummum Pontificatum proverbo nec enim natalium talium
dedecus Crescentio, eorum filio, viam præcludere poterat
ad ſummos in Romana Urbe gradus, opibus maternis pa-
ternaque dignitate ſufflito.

**Quis au-
diatur inju-
ria?**

C 2. Hermannus Contractus, in correctioni & locuple-
tiori operi ſui exemplari, quod post recognitionem & e-
mendationem ab Auctore factam repertum est in monasterio
S. Georgii in Hercinia ſilva, indeque cum prioris operis te-
xtu ex Sangallenſibus M. s. ante vulgato ſimil editum,
inter alios Germanica biftoria Scriptores illuftris an. 1585
Francofurti; Hermannus, inquam Contractus ad annum
DCCCLXXII ita habet: Romæ Benedictus Papa, à
Romanis criminatus, strangulatur; & eo vivente Bo-
nifacius Papa ordinatur: sed post annum & mensem
expulſus Constantinopolim petuit: & Benedictus

VII, Sutrix Episcopus, Papa cxxxiij, fudit an-
nis IX.

3 Neuter scriptor uſpiam meminit Doni: quem tā-
men inter Benedictum VI & predictum Bonifacium
VII colloquunt Marianus Scotus, Gorfridus Viterbiensis,
Wernerus Rollewinck, Compilatio Chronologica, Stella &
Platina. Onuphrius autem Panvinius, nolens illum pra-
terire, nec tamen audens eum poſt Bonifacii ejectionem
inducere in Sedem, prapositum eum Benedicto VI: & hoc
ſecutus est Baronus aliquis poſt eum. Vitinam ipſius Do-
ni extaret epiftola aliqua, certa Indictione & die ſignata!
explicaret illa difficultatem omnem. Ego existimo pau-
ciorem silentium non poſſe plurimum assertioni offere: Ideo-
que tenere malo ordinem quem ompes ii tenuerunt, qui
Donum inter Pontifices numerarunt: & credo Bonifa-
cium ordinatum esse I Martii, hac enim eo anno Domini-
nica erat. Atque hoc respectu fortassis Viterbiensis Bene-
dicto ſupra annum ſolum dat menses quinque, non com-
putatu eo quem egit in carcere.

F

4 Postquam vero de hujus morte conſtituit, censeo colle-
ctos bonos, quibus diſplicuerat viſ ei illata, quique intelli-
gebant Pontifici viventi aliū legitime ſuperordinari non num 2.
poſſuſe, animis viribusque reſumptis ejeciff Bonifa-
ciū, atque ad Canonica legitiimi Pontificis electionem
ordinationemque Doni II proceſſiſe, initio Aprilis. Cur
autem hic omiſſus fuerit à duobus initio nominatis Scripto-
ribus, qui diuinabit? Fortassis, poſto jam in ordine Boni-
facio, ſuperfluum judicaverint ponere Donum, qui contra
eum fuit ordinatus. Nos tempus, quo etiam Bonifacius
iſte verus Papa fuit, inſtra reperturi, hic, cum tantisper ut
Antipapam ponimus, deinde Donum.

BONI.

BONIFACIVS VII ANTIPAPA.

BONIFACIUS, antea Franco, hac vice dumtaxat sedit mense uno, quo vixit in carcere Benedictus VI, sacrilege ordinatus i Martii anno DCCCC-LXXIIII in Dominica; mortuo autem Benedicto mox expulsus, fugit Constantinopolim: de quo plenius post sequentes Pontifices tres.

Porro sicut Octavianus electus, in ordine Pontificum utrumque nomen prouersus gentile non satis convenire videt, cxxxiiii, assumpit nomen Joannis, ita hic proprium deretur Vicario Christi: quod tamen Latine vel Grace redit, Franconis nomen, convertit in Bonifacium: credo quod di potuisse Liberius vel Eleutherius.

CXXXVIII DONVS II.

DONVS, natione Romanus, imperantibus Otthono II & Joanne Tzemisce, anno DCCCCLXXIIII, ordinatus initio Aprilis, puta die u, Dominica Palmarum, sedit annum i, menses ui, defunctus mense Octobri anni DCCCCLXXU, & sepultus ad S. Petrum: & cessavit Episcopatus usque ad xix Decembris.

Eius inus.

Hic, inquit Stella, & iisdem fere verbis Platina, Benedicto Pontifici suffecitus, multæ modestiæ & integritatis vir fuit: & propterea nulla injuria affectus, neque ignominia notatus: qui tandem moriens in B. Petri Basilica sepultus est.

Eo mortuo, 2 Imperium Romanum hoc tempore tenebat Otto II, anno DCCCLXU in festis natalitiis à Joanne XIII coronatus Imperator coram patre: à cuius morte, anno DCCCLXXIIII, uii Maii obita, annus aegebatur tertius, quando obiit Donus. Hoc autem defuncto videntur Romanii, factionibus variis implicati circa electionem successoris, Bonifacianis sat agentibus pro ejus reductione, legendi Pontificis arbitrium detulisse Imperatori; sed potius ab eo petivisse Legatos, qui Electioni facienda presentes, turbas, qua futura istimabantur, impediunt. Tali igitur occasione factum fuerit, ut S. Majolum ex Burgundia ad se venire petierint Otto Iunior ejusque mater S. Adaleidis, deque eo ad Pontificatum promovendo studiose consultarint; ut in ejus vita ad xi Maii ex Ms. data narrat Nalgoldus. Cum autem hic excusari se petisset impetrassetque, Mihi

Romam Legati cum mandatis sunt, ut quem dignissimum unde longias libera electione censuisset Clerus, eum quiete ordinandum interponunt: quibus in istionibus reditionibusque & Legato, cium factum & S. Majoli, facile potuit impendi spatium decem hebdomadarum, quale inter Doni mortem & Successoris Ordinationem fluxisse arbitramur.

3 Baronius, nullo sententia sua allegato auctore (hunc autem scimus primum ac solum eatenus fuisse Onuphriū) Ordo successus post Joannis XIII mortem collocat trimestrem Doni sonis turbatus ab nuarii (ut putat) defuncto, substituit Benedictum VI, cui strangulato successerit anno DCCCLXXI Bonifacius invaserit. Sedemque tenuerit annum unum ac mensem unum; verum uii tyrannus non nominetur ab antiquioribus, anno antem sequenti LXXXU fuerit expulsus à Benedicto VII. Nobis hac probari non possunt, propter contrarias antiquiorum assertiones, probatas ac proferendas: quinam autem sint illi qui Bonifacium excluderint à numero Pontificum, hactenus ignoramus: tantum enim abest ut fecerint aliqui eorum quos novimus, ut contra quidam Donum emiserint, sicut vidimus.

CXXXIX BENEDICTUS VII.

BENEDICTVS, natione Romanus, Sutrinus Episcopus, ex patre David, propinquus Alberici Romani Consulis, imperantibus Otthono II & Basilio ac Constantino Fratribus, inthronizatus xiiii Decembris in Dominica, anno DCCCCLXXU; sedit annos ui, menses ui, dies xxii: obiit x Julii anno DCCCCLXXXIU: sepultus in ecclesia, sanctæ Crucis in Hierusalem dicta: & cessavit Episcopatus mensem i, dies ui, vel menses iii, dies ui.

Tempus sedis.

Epitaphio ejus mox dando hac nota subditur: D. X. M. id est die decimo mensis, IVLII IN APOST. SEDE RESIDENS IX AN. ABIIT AD CHRISTVM INDICT. XII. Hinc Gotfridus Viterbiensis & Ms. nostrum annos viiiii sedisse Benedictum scribunt, numero scilicet rotundo, cum verba Epitaphii legi posint, Residens anno nono: quibus ex Mariano Scoto, Wernerio Rollewinck, atque Platina addo menses ui, rursum que notatos à Mariano dies xx, suppleo ad xxii, ut coronatio facta sit in Dominica. Sicuti autem justum annorum numerum excedentes Marianus & Wernerus, numerant,

prater dictos menses, annos x; sic defectu peccat Hermannus Contractus, solum ui annos scribens. Res tota clares ex Indictione xii, que cum anno Christi DCCCCXXXIU concurrit. Effigies Benedicti VII & Benedicti IX tales & eo ordine vide, quales & quo Ordine Cavallerius dedit: quamvis enim ordinem mutaverit posterior editio Ciccarella, apparel tamen sculptoris incuria aliqua id potius esse factum, quam deliberato & fundato Ciccarella judicio.

2 Epitaphium qui compositum, insulsum & egenus Poëta, ex Sergii III & Stephani VI epitaphiis mutuatus aliquot versu, ita illud exorsus est, ut refert Baronius, quomodo sumque

BENEDIC^t cumque potuit illud transcribens ex lapide corroso, posito in
TUS III. ade sancta Crucis in Hierusalem.
HOC BENEDICTI Papæ requiescunt mēbra sepulcro,
SEPTIMUS existens ordine quippe Patrum.
Hic primus repulit FRANCONIS t'purea superbi,
Culmina qui invasit Sedis Apostolicæ.
Cumque Pater (Benedictus) multum certaret dog-
mate Patrum
... declarat in Synodo nullam faisse ordinationem
... sacrilegi Franconis, quod forte Donus nō fecerat: unde
Gaudet Pastor ovans, agmina cuncta simul.
Hicce monasterium statuit, Monachosque locavit,
Qui laudes Domino nocte dieque canunt.
Confovens viduas, nec non inopeisque pupillos
Ut natos proprios assidue refovens.
Inspector tumuli compuncto dicitur corde,
Cum Christo regnes, ô BENEDICTE, Deo.

3 Erit fortassis qui, ex reliquis vestigiisque abraforum
vel extritorum versuum quadam tenus suppleat hiatum
relictum à Baronio; sensum interim supplevi ut potui, à Bonifacio
qualem res exigere videbatur. Et sic quidem, ut jam retali, 7 ab olītū,
videtur Epitaphium istud primitus sculptum fuisse, sed à re-
gresso Romam Francone, omniaque ut volebat disponente
(deposito, ut mox dicetur, Benedicti successore Joanne
XIV.) erasum abolitumque totum. Postea vero, cum illud
restituendum mandaret Joannes XV, idem Poeta judica-
verit vel alius nibilo cultior illo, post duo priora disticha, ad-
denda alia duo disticha, qua etiam continerent injuriam
Joanni XIV factam hoc modo, sicut legere Baronius
potuit.
Qui Dominumq; suum captivum in castro habebat: *sub Ioanne*
.....
Carcis interea vincis constrictus in imo, *Et restitutū*
Strangulatus ubi exuerat hominem. *& auctum;*

CXL IOANNES XIV.

Ab an. 984
ad 985,
men. 8.

OANNES, antea Petrus Episcopus Papiensis, defuncti Otthonis
II Imperatoris Archicancellarius, Otthono III regnante, impe-
rantibus Basilio ac Constantino Frattibus, coronatur xiii Au-
gusti vel xiiii Octobris utrovis Dominico, anno DCCC-
LXXXIII capitulare à Romanis & castro S. Angeli includitur men-
se Novembri, vel circa finem anni aut initio sequentis; exau-
ctoratur vero, cum sedisset menses ui, anno DCCCLXXXU, circa xiiii Aprilis,
ante Dominicam in Albis, vel post medium Junium: & quadrimestri ærumna
fameque maceratus, moritur xx Augusti ejusdem anni DCCCLXXXU: in proxima
Vaticana Basilica verosimiliter sepultus, absque titulo & honore.

Hac ratione videntur mihi posse conciliari, que-
cumque à variis perquam varie de Joanne, &
successore ejus seu tyranno Bonifacio, dicta in-
veniuntur. Nam Joannes quidem sic fuerit, quod ait Stella,
post assumptum Pontificatum mense tertio captus à
Romanis, & in castello S. Angeli diligenter custodiæ
mancipatus. Sic (quod ait idem, & consentiunt fere om-
nes) Benedicto VII fuerit immediate subrogatus, nec
nisi mensis i dierum u spatio Sedes vacaverit, alias vaca-
tura toto dimidio anno. Sic (quod nemine discrepant
habent omnes) federit solum menses ui. Sic (quod ait
Ms. nostrum) famis inopiam sustinuerit per iii menses:

C & intelligetur primum simpliciter in custodia habitus; post
Pontificatum vero ei abrogatum, curante qui suspectus erat
Bonifacio, fame mori coactus, aut denique occisus xx
Augusti. Quod autem ad Bonifacium pertinet, eadem
ratione verum fuerit (quod Hermannus contractus ait, ut
estate proximus, ita auctoritate primus) quod Romanum re-
versus undecim mensibus invasam Sedem occupa-
vit, partim scilicet ut Vicarius, partim ut Pontifex: quod
Joannem, non comprehendenter quidem ipse, sicut Ms. no-
strum habet; sed ante à sua factionis hominibus compre-
hensum (accepto de ea re nuntio regressus Constantinopolis)
post aliquot menses in negotio disponendo consumptos, de-
nique deposuerit, coacta forsitan ad id pseudo-Synodo Epi-
scoporum vicinorum, idque eodem pretextu quo Formo-
sus & Joannes XIII judicati fuerunt Pontificatum Ro-
manum tenere non potuisse, quia fuerant alterius Ecclesiæ
Episcopi, hic Narniensis, iste Portuensis. Sic denique Boni-
facius solum mensibus ui supervixerit Joanni,
quod in Ms. Vaticano legiſſe ait Baronius.

2 Quia autem in antegressis legebatur Bonifacius
mensem i sedisse, dejecto scilicet Benedicto VI; id alii
conjungentes cum mensibus xi, ab Hermanno Contracto
indicatis, converterint in annum i: alii vero non sic intel-
ligentes (uti auctor Ms. nostri) scriperint Annum i, men-
ses xi: quos menses Martinus Polonus contraxit ad quin-
que, Goſfridus vero Viterbiensis & Wernerus Rollewinck
aut altero modo definiunt.

ataque Joannes Stella, expuncto anno, pro xi mensibus
scriperunt ui, additis diebus x vel xi. Hi tamen soli
mensis ui, cum aliquot diebus, sic etiam salvare possent, si
posito inter Benedictum VII & Joannem XIV Inter-
ponitio mensium ii & dierum ui, hic inthronizatus
fuerit xiiii Octobris in Dominica, captus in De-
cembris absente adhuc Bonifacio, vel eo jam præsente in
Januario; artius haberi cœptus mense Aprili, depositus
vero primum mense Junio, eique absolute substitutus Bo-
nifacius xi Junii in Dominica, federit menses ui, dies x
vel xi, usque ad xiiii vel xxu Decembri.

3 Ejus olim extabat Epitaphium in Basilica S. Petri, *F*
juxta sepulcrum Joannis VIII, quod primus in lucem Ba- *Epitaphium*.
ronius sic protulit, nescio ex quibus membranis acceptum:
nam Romanus Canonicus illud suo tempore non invenit.
Præsulis eximiis hic requiescunt membra JOANNIS,

Exiterat dictus qui antea quippe PETRUS :

Sedem Papæ blando moderamine rexit.

.....

Imperatori duleis fuit atque præcharus.

.....

Commissum populum Romanum moribus ornans

dies mortis,

Eloquio eundem præsertim dulcis amicis,

Subjectis populis pauperibusque piis.

Defunctus est Joannes Papa mense Augusti die xx.

Porro mutandi nominis, non ea causa fuit qua Octaviano
& Franconi paulo ante prægressis, sed alia, plena reveren-
tia erga Apostolorum Principem: ob quam etiam successorū Mutatione-

nemo, postquam mutandorum Pontificibus nominum con- minis.

suetudo invaluit, Petri nomen sibi arrogare presumpsit. Est

autem res omnino admiratione & consideratione digna,
quod cum Petri nomen, jam inde à Constantini Magni
estate, fuerit Roma frequentatum (ut constat ex Romana-
rum Synodorum subscriptionibus) ad hac tamē usque tem-
pore nemini contigerit, cui Petri nomen obtigisset, etiam
Petri successorē fieri in Apostolica Sede; quod nescio an
mero casui possit adscribi.

BONI-

CXXXVII BENEDICTVS VI.

CXXXVIII. DONVS II.

CXXXIX BENEDICTVS VII.

CXL IOANNES XIV.

CXLI BONIFACIUS VII.

BONIFACIUS; natione Romanus, antea dictus Franco, ex patre Ferrutio, S. R. E. Diaconus, dejecto Benedicto VI sacrilege ordinatus, anno DCCCCLXXIII, i die Martii Dominica Qua- dragesimæ, post primum mensem Sedis invasæ pulsus, fugit Constantinopolim: indeque rediens, Sedem denuo invasit an- no DCCCCLXXXU mense Januario, sedique ex tunc menses XI, partim ut invasor, partim ut successor Joannis XIV in carcere mortui, usque ad finem fere anni, quando obiit; post mortem sœde concisus raptatusque, & sepultus in Basilica Lateranensi: cessavitque Episcopatus usque ad XX Aprilis anni sequentis DCCCCLXXXVII.

*primum
Antipapa
an. 974,*

*B
post Ioannem 14 ve-
rus Papa.*

*Mors infe-
ris,*

Auctor Collectionis in Ms. nostro nomen Bonifacii hujus in ordine Pontificum collocavit post Benedictum VI, ratione Ordinationis tunc qualitercumque usurpatæ: Gotfridus Viterbiensis, Wernerus Rollenwinck, Compilatio Chronologica, Stella & Platina, post Donum. Nemo tamen omnium quidquam addit, & quo intelligatur, quod moriente Dono non fuerit ille maneritque Constantinopolis, usque post mortem Benedicti VII, quando fretus pecunia, ex distracto ibidem ecclesia S. Petri thesauro collecta, ad res novandas reddit in Italiam. Itaque Hermannus Contractus eum dicto Benedicto VII sub- jungit: nos vero Joanni XIV: nec eum à serie Pontificum putamus expungendum. Eisi enim vi prima Ordinationis sua non fuerit verus Pontifex, potest id tamen factus censi post mortem Joannis, per tolerantiam Cleri, qua pro consensu habita sufficerit ad valorem Actorum, ab eo ut Romano Pontifice celebratorum.

2 De ejus exitu in Ms. nostro hac legantur: Repentina morte interiit: & in tanto odio eum habuerunt sui, ut post mortem ejus caderent eum, & lanceis vulnerarent, atque per pedes traherent, nudato corpore usque in campum ante Caballum Constantini: ibique projecerunt eum atque dimiserunt: ubi mane venientes Clerici, & videntes eum ita turpiter & cum dedecore jacentem, cœsum, & laceratum, collegerunt & sepelierunt. Caesar Raphonus de Basilica La- teran. lib. I, cap. 18, in eadem jacere inquit, Bonifacium

septimum: sed incerto loco, quia tumulus vel in ædis incendio consumptus vel alio translatus sit: di- camus potius, quia nullus ei erectus fuit.

3 Gerbertus, Remensis Archiepiscopatus, sicut dixi, invasor, quasi persona indignitas dignitatem Pontificiam ex- inanire, & ceteros tuto orbe Episcopos ejus jurisdictioni & dignæ posset subtrahere, Bonifacii hujus indignissimam revera gemini pâ- intrusione, non ipsi Ecclesia, sed tyrannus Christi sponsam rictum in- opprimentibus imputandam, sic explicat: Succeedit Ottone, Cæsari Cæsar Otto, sucedit Roma in Pontificatu horribilium monstrum (scilicet Benedicto VI) Malefacius, cunctos mortales nequitia superans, & jam prioris Pontificis sanguine eruentus. Sed etiam hic fugatus, & in magna Synodo damnatus est. En- tibi confirmationem Synodi à Benedicto VII celebrata, & ex Epitaphio superioris indicata, nec aliunde nota. Porro Bonifacius, sive (ut eum Gerbertus appellat) Malefacius, post obitum Divi Ottonis II qui contigerat uxori Decembris DCCCCLXXXII, imo & post obitum Benedicti VII intra octo menses secutum (ut Donum prætermisum non mireris) insignem virum Apostolicum Petrum, Papensis Ecclesiæ prius Antistitem, dictum Joannem XIV, data sacramentorum fide, ab æte urbis dejeicit, deponit, squallote careeris affectum perimit, bis jam particida, & eo quem vidimus exita dignus, non tamen pro ultimis quibus sedit mensibus necessario expun- gendum est Pontificum numero.

IOANNES, F. ROBERTI, ELECTVS.

IOANNES, filius Roberti, natione Romanus, post mortem Bonifacii VII electus, & in Palatium Lateranense inductus, ante finem anni DCCCCLXXU, regnante Ottone III, imperantibus Basilio ac Constantino fratribus, il- lud absque Consecratione Episcopali tenuit mensibus IIII, defunctus vel exauktoratus post diem XX Aprilis, anno DCCCCLXXXVII.

*Qui eum
referant?*

*Qui eum
videau-
tur nunquā
ordinatus
fuisse*

Hunc Joannem, cum suis IIII mensibus, for- tasse non integris, nobis suggestum Marianus Scotus, Gotfridus Viterbiensis, Wernerus Rollenwinck, Auctor Compilationis Chronologica. atque Martinus Polonus: Romanum autem omnes faciunt, & post Joannem XIV, ac Bonifacium VII, ab eorum aliquibus prætermisum, nominant. Quod autem Hermannus Con- tractus, Ms. nostrum ac Stella, eum non noverint; & qui post hoc sequitur Joannes alias, nulla illius habita ratione numeretur in Bullis suis Decimus-quintus, pla- zur videau- tur nunquā ordinatus fuisse ad Chronologiam spectat. Onuphrius Panvinius, qui Maji Tomus IV.

anno MDLII Platinam recognovit, eique addidit Chro- nicon Pontificum Romanorum; & Joannes Ciacconius, initio hujus seculi scriben; Robetti filium nominant, eosque sequitur Claudio Robertus, in Catalogo Pontificum; Gallia ejus Christianæ prefijo. Idem mibi quoque sequi, libet, eisi unde acceptum sit nesciam. Ciacconius ipsum ponit post Joannem XV, & qui huic acciderunt casus, sub tyrannie Crescentii, illi attribuit. Ecce contra Joannes de Columna apud S. Antoninum tit. 16, cap. 1 art. 17, il- lum IIII mensium (ut estimat) Pontificem dicto Joani- ni XV preponit, & vocat decimum quartum.

2 Quam autem est certum, Joannem vetere XIV, eum Male con- esse qui obiit in carcere, mensum ULIX ut minimum Pon- funditur cit- tifex; tam etiam est certum, quod Joannes XV annis Ioanne I & aut 152 fere

IOANNES fere & sederit, quodque inter hunc & successorem ejus
XIII. Gregorium V. interjici nequeant menses **1111**. Restat
 igitur, ut inter Bonitacum VII & Joannem XV, quos
 inter spatum u1 mensum fluxit, Ioannes iste fuerit;
 non compiandus in numero Pontificum, quia non erat
 (sicut dixi) ordinatus, toto fortassis Clero se ei oppo-
 nente.

3 Hic vero licet interim agere ut Pontifex non potue-
 rit, egerit ut Electus, & quidem avare atque acerbe: unde
 ro. de eo (non autem de Ioanne XV) velim intelligere, quod
 huic perperam ad scriptum in Ms. nostro legitur, iste exo-
 sos habuit Clericos, & Clerici eum odio habuerunt:
 & merito: quia omnia, quae habere & acquirere po-
 terat, parentibus suis distribuebat. Stella certe hac
 adscribit illi, qui solum **1111** mensibus rexit, et si eum et-

iam ipse Decimum quintum vocet, & que male ac Platina
 illum, qui vere est Decimus quartus, assumptus ex Episco-
 patu Papiensi.

4 Nam quis vere dicendus sit Decimus quintus dubi-
 tare non possumus, cum habeamus apud Vgellum tom. I,
 col. 134. privilegium ejus, scriptum in favorem Ecclesie, fuerit Ioan-
 Portuenis, per manus Stephani Scriniarii sacri Palatii nes 15.
 mense Junio: cui subscriptitur, Datum u1 x Kal. Iulii,
 per manus Ioannis Episcopi Nepesinæ Ecclesie, &
 Bibliothecarii S. Sedis Apostolicæ anno Pontificatus
 Domini Nostri Ioannis, Sanctissimi decimi quinti
 Papæ II, Indictione u1 id est anno Christi **Deccccxci**,
 idem ergo hic dicitur Decimus quintus, cuius hic nume-
 ratur annus **111**: proinde nequit ponи alius Decimus
 quintus, qui solum quatuor menses sederit.

D

CXLII IOANNES XV.

*Ab an. 986
ad 996. an.
10. d. 6.*

OANNES, natione Romanus, ex patre Leone Presbytero, de
 regione Gallinæ Albæ, sedit annos x, dies u1, regnante **Ottho-**
ne III, imperantibus Basilio & Constantino fratribus, à die
 xxu Aprilis anni **Dcccclxxxii**, quando fuit in Dominica co-
 ronatus, usque ad xxx Aprilis, quo obiit anno **Dcccclxxxii**,
 forsan sepultus in Vaticano: & cessavit Episcopatus usque ad
 diem **xiii** Maji.

In numero annorum & Scriptores omnes convenient; Tempus Se-
 diis, sed mentes u1 adiunt Gotfridus Viterbiensis, stella
 & Platina; u1 Hermannus Contractus, Ms. nostrum,
 & Martinus Polonus; Wernerus autem Rollewinck menses x, ac dies u11. Expungendos menses, solumque dies
 u1 vel u11 retinendos, evidentem convincit certius aliunde
 cognitus dies quo obiit Ioannes XIV: cuius mortem
 saltem quarto post mense secuta est mors Bonifacii VII,
 sub finem anni, & initium Gregorii V, mense Mayo, ante
 festum Pentecostes, quo Otthonem III (ut infra con-
 statibit) coronavit Imperatorem: adeo ut impossibile sit in-
 venire menses u1, ne dicam plures, quos supra annos x
 habuerit Ioannes hic, etiam si expungerentur ex Chrono-
 logia **1111** Menses Ioannis Roberti, quos interfieri de-
 bere, cum possint, probavimus.

C Baronius, incertus quot menses Ioanni huic tribue-
 ret, aliquos tamen ei concedendos putans, ejus Pontificatum
 exorsus est anno **Decccclxxvii**, & dies xii addidit, fini-
 endos cum die **u11** Maji, quo moriuum notari in suo Epitaphio
 credidit Manlio illud describenti ex monumentu Ec-
 clesia S. Petri, ubi in Oratorio S. Marie sepulcrum Joannis
 habeatur. Sed fidelius atque antiquior Manlio testu Ro-
 manus Canonicus, in illius Oratorii descriptione nos docet,
 in Oratorio isto sepultum jacere, non Joannem Pontifi-
 cem, sed Joannem Cardinalem Presbyterum tit. S. Ana-
 stasiæ: qui integro post hunc Pontificem seculo floruit. Hoc,
 ut cetera tacent, probaret stylus Epitaphii rhythmicus, hoc
 Card. est. seculo necdum ad talia usurpari cœptus, paulo autem post
 secutis temporibus fere ordinarius. Idem inibi expressa
 probaret Burgundia patria, que Joanni Pontifici Roma
 fuit. Sed Manlius pro Burgundia, legit bene gaudia,
 absque ullo sensu: quod ut Baronium decepit, ita nos docet,
 Manlio isti, in iis ubi à Canonicis Romano differt, nihil aut
 parum credere, utpote conjecturis suis nimium indulgenti
 cum antiquitatis injuria. Ipsum vide.

Clauditur hoc tumulo venerabilis ille Joannes,
 Qui legis saeræ diffundere noverat amnes,
 Egregius docttor: verbis quæcumque docebat,
 Moribus & vita, tribuens exempla, gerebat.
 Hunc à Canonicis districto jure rigoris
 Non timor aut luerum, non gratia flexit amoris.

Det Deus æternum cælorum lumine pasti,
 Cui dat Roma mori, dederat Burgundia nasci.
 Quando vir iste obiit, si vis cognoscere verum,
 Septima lux Maji fuit isti meta dierum.

3 Hac dum nihil faciunt ad eum de quo agimus Ioan-
 nem Papam XV, relinquuntur nobis libertas de die mortis
 ejus aliter statuendi. Necesse est porro, ut fateamur, Epita-
 phium quidem nullum haberi, sepulturam autem verosimili-
 lius datum Ioanni esse, ubi Decessorum plerisque, videlicet
 in basilica Vaticana S. Petri. Vita epitomen hanc recitat
 Stella, utique ex antiquis monumentis: Fuit vir tanto *eius fuga*
& reditus. magistratu dignissimus: utpote imprimis in re mili-
 tari exercitatiissimus, & insigni doctrina clarissimus,
 quique & nonnulla edidit librorum volumina. Attra-
 men à Crescencio, urbis Romæ Consule, sibi impe-
 riū vindicare conante, & seditionibus & aliis per-
 turbationibus agitatus, in Etruriam, ut ejus cupiditi-
 ati cederet, exularum abiit. Sed Crescencius cognita
 Pontificis indignatione, qua iratus Ottomem Cæsa-
 rem contra se eum exercitu in Italiam vocavit; ipsius
 Pontificis cognatos atque amicos, qui in urbe reman-
 serant, ad Pontificem rogatum intitit, ut omissa ac-
 cerfendi Ottonis eura, ad Urbem cum potestate redeat.
 Precibus suorum itaque permotus Joannes, ad
 Urbem, procedente obviā Crescencio cum univer-
 so populo, venit: & Pontifice introducto Crescencius
 cum universis seditionis Pontificis pedibus provoluī
 veniam petiere; atque ita ad concordiam redacti vi-
 tam simili quiete usque in finem perduxere.

4 Hac Stella: sed vereor, ne ambigua aliqua scriptio-
 nis compendiaria notā deceptus, pro re litterariā, in qua
 exercitatiissimus fuerit Joannes legere se crediderit & *Ioannis ex-*
commendari in eo experientiam rei militaris, nihil magni-
pere conferant ad dignum Pontificem faciendum; sed neq; *cellens littera-*
natura, expectando à filio Presbyteri, quem scilicet, etiam ante
 suscepitos sacros Ordines cum in matrimonio viveret,
 & filium istum gigneret, presumere debemus in toga potius
 litteratum, quam in fago armatum egisse. Insignem autem
 Joannis doctrinam, qua fuerit tanto Magistratu dignis-
 simus; negat quidē Gerbertus, jam bis nominatus, Remensis
 Ecclesia invaser, ausus blasphemando contra eū, à quo fuerat
 deponi

F

CXLIII. GREGORIUS V.

CXLIV. SILVESTER II.

CXLI. BONIFACIUS VII.

CXLII. IOANNES XV.

A deponi jussus, sic interrogare praesentes in Concilio Remensi Episcopos; Hunc in sublimi solio residente, veste purpurea & auro radiantem, quid esse censem? Nimirum, si caritate destituitur, solaque scientia inflatur & extollitur, Antichristus est in templo Dei sedens; si autem nec caritate fundatur, nec scientia erigitur, in templo Dei tamquam statua, tamquam idolum est; à quo responsa petere, marmora consulere sit. Negat, inquam, Ioanni scientiam Gerbertus; & ignorantia inquit, in aliis Sacerdotibus utecumque tolerabilis, in Romano, cui de fide, vita, moribus, disciplina Sacerdotum, deque universalis Ecclesia judicandum est, intollerabilis videri potest. Sed qua certitudine illam neget, satis declarat inquietus; cum hoc tempore Romae nullus pene sit (ut fama est) qui litteras didicerit. Quam enim falsa ea fama esset, si qua erat, praelare S. Abbo Floriacensis Abbas, Gerbertum confutando demonstravit, sic eum aggressus.

B De hoc te ipsum appello, Gerberte, quod, venis nolis, fateri cogaris, id quod Synodo posteriori Remensi actum est, ubi Leo Apostolicæ Sedis Legatus, Abbas monasterii S. Bonifacii in Urbe, tecum disserens, quantumlibet propriam causam agente,

viro disser-
tissimo,
C Archiepiscopatus Remensis, quem possidebas injuste, ferventissimus disputator existens; te reddidit prorsus elinguens, & vinculis fortissimorum entymematum vincitum, etiam te Sacerdotalibus vestibus, quas male indueras, spoliavit. Tuo didicisti tunc damno, si, qui sunt Romæ, litteras leirent. Quanta illum oportuit imbutum fuisse scientia, cum non adversus te solum dimicans, sed adversum omnes Episcopos qui huic priori Remensi Synodo interfuerunt, & Canonum plaustra in eamdem Synodum invexerunt, disputans, omnes confutaret? Qua dicendi eum oportet præditum esse arte, qui tot Episcopos palinodiam cogere recantare, à tentatione Regis ducere. Sane quidem haud erat viri non doctissimi tanta præstare. *Hac S. Abbo, non solum eo facientia, ut credatur haud dissimilem ministro suo fuisse Pontificem; sed etiam ut noverimus, quemnam paret epistola ejusdem Abbonis, extans lib. Miscellaneorum Baluzii pag. 409, scripta L. sancti Bonifacii carissimo carissimorum Abboti: At enim quod cum ambos Remis positos, in ista scilicet Synodo, caritas conglutinaret labii privatæ collocationis, tot oratorios rivos, tantos sanctæ Scripturæ favos, bono zelo fulminea lingua ejus erubavit, coram & secreto, ut exclamans compellar, inquit, dicere, Diffusa est gratia in labiis tuis, propterea benedixit te Deus in æternum. Et prosequitur: Ergo ad talia rutilantium verborum fulmina, coactus sum deinceps ubique confiteri, vos tonitruum esse Spiritus sancti, qui super Apostolos in linguis igneis descendit; qui etiam vos ardenter romperem, ad secundos improbos de templo suo, septem donis gratiarum decenter elimavit.*

6 Non est ergo hic Abbas L., ut in Præfatione sensit IOANNES vir alias eruditissimus, Fuldenensis in Germania monasterii, xii. ubi S. Bonifacius Episcopus & Martyr requiescit, ab Leone S. Bonifacii debas, multo minus Lambertus, ejusdem monasterii Came. Vnde Abba ratus (quem aliquando factum Abbatem nulla istuc monu-^{te,} mentsa probant,) sed S. Bonifacii Martyris Roma; uti vel ex ipsa patet Abbonis epistola, grata mea commemorans; quomodo ejus incomparabilis bonitas ad cetera officia etiam hoc adjicit, quod si ipsum Abbonem urgeret super aliqua re domestica voluntas, corroborare privilegia Floriacensis monasterii per Romanæ auctoritatis stylū Apostolicum, fore se in omnibus & per omnia fidelissimum collaboratorem. *Roma commorari solitum cre-^{ad quem,} das qui hec promiserit: magis autem si legas explicantem non ad Ab. Abbonem quomodo illuc veniens affectus sit absentia ejus, Fuldensem quo intercedente predicta se conjecturum fuisse sperabat: est epistola quemque eo postea rediisse intelligens, eidem p. S. P. Benedicti monachos (utique Cassinenses, Roma transitum habentes) scribit, rogans ut perficeret quia coram promiserat. Non etiam possum id quod ait Abbo, quando magnifica Principis Apostolorum membra supplex adii, Romanam ecclesiam digno viduaram Pastore, heu pro dolori inveni; non possum, inquam, cum pralaudato Baluzio id sic intelligere, quasi auctor non voluerit indicatus, se Romanum venisse vacante per Ioannus mortem Sede; sed Joannem, suo iudicio, non fuisse ea dignum. Qui enim, nem male primum nosse Leonem cœperat anno Dcccxcv, in Synodis intellecta à habitis iu Nonas Junii & Kalendis Julii; quid mirum Baluzio, est, si Romanum iter (cujus causa præcipua fuisse videtur Arnulfi restitutio, aliquamdiu frustra solicitata, apud Regem) distulerit usque in Aprilem anni subsequentis itaque mortuum revera Joannem invenerit, nec expectandam successoris electionem putaverit, urbe per Crescentii factiones turbata, absenteque Leone, fortassis proprie eadem turbas?*

E 7 Notabile est autem, ad commendationem sequentis Pontificis, quod subiungitur. Nuper autem audivi nuntium, qui me laetificavat super aurum & topazium, erectum esse Apostolicum deus: per quemdam Imperialis sanguinis virum, totum virtutibus & sapientia præditum, . . . Ipse autem, idem Spiritus, inquit ad Leonem Abbo, qui inspiravit omnis eloquentia florrem Gregorium, scilicet Magnum; inspirat hujus suæ sanctæ Romanæ Ecclesiæ venerabilem Apostolicum Gregorium V; vobisque concedat ut sitis eidem ipsi dilectissimus à Secretis, ad consolidandam dejectiōnem Apostolicæ auctoritatis. *Idem quod Gregorio tunc erat, verosimiliter etiam Joanni fuerat ipse Leo; ea-^F que occasione factum sit, ut S. Adalbertus, Pragensis Episcopus ac postea Martyr, cuius Acta illustravimus xxiiij eiusdem Aprilis, Romam adiectus anno Dcccclxxxix, & à Joan- Secretarius Leo iste ne Pontifice permisus monasticam ibi vitam amplecti, fuit. predictum S. Bonifacii monasterium fit ingressus, insigni tunc disciplina florens sub istiusmodi Abbate: quem suspicari possit etiam ex Saxonia aut saltem ex Germania fuisse oriundum, eoq; & cariorem tunc Gregorio, & antea ad susceptionem Adalberti priorem.*

DISSERTATIO XX.

De solennium Canonizationum initiis atque progressibus.

Prima de
qua constet
fuit S. Vdal-
rico an. 983
cessori Stephano II; non est nobis prætereundum hoc loco,
M. J. Tomus IV.

licet tum in Baronii Annalibus, tum in Conciliorum tomis obvium, exemplū Canonizationis solennis à Romano Pon-
tifice celebrata, quia primum de quo nequeat dubitari; San-
cti scilicet Vdalrici Augustani Episcopi vita hac mortali fun-
eri anno Dcccclxxxiii die 11 Ianuarii. Hujus actionis tota solen-
nitatis in eo constituit, uti ex ipso Canonizationis Decreto habe-
tur, quod anno Dcccclxxxiii Conventus est factus in
in Palatio Lateranensi pridie Kalendas Februarii,

DISSER- residente Joanne sanctissimo Papa cum Episcopo
TAT. xx. & Presbyteris, adstantibus Diaconibus & cuncto
in Synodo Clero: quod surgens reverendissimus Luidolphus Au-
gustæ Epileopus petit, ut omnibus Episcopis &
Presbyteris ibi residentibus legeretur libellus, quem
præ manibus habebat, de vita & miraculis venerabilis
Udalrici, sanctæ Augustanæ Ecclesiæ dudum Episco-
pi; & quod libitum fuerit decerneretur: quod, eisdem
perlebris & receptis, communis consilio decreverint
omnes memoriam illius affectu piissimo, devotione
fidelissima venerandam, anathemati subiecta iis qui de-
crito refugari presumperint, observatoribus vero ejusdem
benedictione cumulatis; quod decretum ipsum, omnibus
Archiepiscopis Episcopis & Abbatibus in Gallia &
Germania commorantibus mittendum, scriptum est
per manus Stephani Notarii Regionarii & Scriniarii
S.R. E. in mensa Februario Indictione sexta, anno
DCCCCLXXXIII: quod subscripterint primum Pontifex hoc
modo: Ego Joannes, sanctæ Romanæ Catholice &
Apostolica Ecclesiæ Episcopus, huic decreto à nobis
promulgato consensi & subscripsi; tum Joannes, E-
piscopus sanctæ Anagninæ Ecclesiæ subsciri, & sic
alii tres Episcopi: deinde Bonizo Archipresbyter & Car-
dinalis S. Lucia consensi, itaque octo alii Presbyteri Car-
dinales; denique Benedictus Archidiaconus, & alii tres
Diaconi: additoq; quod Hi omnes consenserunt & sub-
scriperunt, signantur omnia, hac solenni formula, Data
tertio [Nonas] Februario, per manum Joannis Epi-
scopi sanctæ Nepelinæ Ecclesiæ & Bibliothecarii san-
ctæ Sedis Apostolice, anno Pontificatus Domini
nostrri Joannis sanctissimi Papæ XV octavo, & In-
dictione sexta.

B Si quis attulerit antiquius exemplum & aque certum
Nempe eo postulata per extraneos Pontificia ditioni Episcopos ab A-
seculo cœperit, postolica Sede canonizationis alicujus, libenter suscipiam:
runt pro tamen neque enim existimo nullum extitisse: puto tamen hujus
libus etiam rei initium non esse à seculo, de quo agimus, decimo valde
externi Romanorum apparere non esse rejiciendum quod
lare. tom. 2 Monastici Anglicani pag. 125 legitur post Passio-
nem SS. Wulfadi & Ruffini, licet alioqui fabulosissi-
mam, quomodo Edgaro Principante atque Pontifican-
tibus SS. Dunstano Cantuariensi Archipræfule &
Erechewaldo (imo Ethelwaldo) Westoniensi Episco-
po . . . studebant plures religiosa devotione patriæ
sue Sanctos exaltare, pia sollicitudine vitas illorum
investigare, summiq; Pontificis auctoritate ipsos
canonizare. Quamvis autem non fuerit locorum Ordina-
tionis, praesertim Archiepiscopis & Primatis, dioceses
suis visitantibus aut in Synodo propria residentibus, sub-
lata libertas, qua fuerant usi jam inde ab initio Christia-
nitas, primum Martyribus, deinde etiam Confessoribus
impendendi honorem Canonizationis, nomina eorum re-
cipiendo in Diptycha, sub eorumque invocatione ecclesiæ vel
oratoria sum altaribus ad sacrificandum erigendi; corpo-
ra de prioribus sepulcris elevandi, aliaque similia, in
quibus tunc censebatur Canonizatio consistere, faciendi;
vehementer tamen suspicor ejusmodi facultatem, si ali-
quando fuit penes eos Episcopos qui erant Ordinationis
Pontificiæ, sive suburbicarios (ut alii appellant, quia
sunt Vicario Pontificio constituti, suam ordinationem
immediate suscipiebant ex Pontificia auctoritate & gratia)
suspicor, inquam ejusmodi potestatem, si penes eos ali-
quando fuit, pridem ademptam ipsis fuisse.

C ad quod am-
ten viden-
tur obligati
fuisse soli
Episcopi
suburbica-
rii,

3 Causam ita suspicandi bubeo, quod licet inter for-
mulas Diurni Pontificii ista atate collectas, nulla reperi-
tur quæ buc faciat; doceatque illos quid agendum sit,
in rebus quando in eorum diocesibus contingere aliquem ex vita
multo mino- functis, cum magna in vulgo opinione Sanctitatis, divinis
ribus recur- illustrari miraculis, quibus ostenderetur dignus Sanctorum
tere, cultu: ex iisdem tamen formulis patet, nequidem circa
veteres probatosque à majoribus Sanctos eorumve Reliquias

aliquid ipsos innovare potuisse absque licentia Apostolica.
Etenim Capite 5 de sacris locis & Sanctorum Reli-
quiis, titulo xvi de recondendo corpora Sanctorum,
indicanti suis in partibus corpus alicujus Beati (utique
veteris) noviter tuisse repertum, quodque genitor
ejus in basilica quam noviter & iificavit idem corpus
statuit collendum, potenti autem ut eadem eccle-
sia solenniter debeat consecrari, respondet Pontifex,
ex ordinaria in talibus formula; Si in tua, Frater ca-
rissime, parochia memorata constructio jure consi-
dit, nullumque corpus ibi constat humatum, per-
cepta primitus à præfato viro donatione legitima,
qua in luminatis ejusdem basilicæ digne possit sus-
ficere, eamdem ecclesiam convocatis aliis Contra-
tribus & Coepiscopis nostris tibi vicinibus, stu-
de solenniter dedicare; quatenus devotionis suæ,
in consecratione quam postular, potitur effectu.
Ex duabus additis conditionibus patet ratio prima; ne
scilicet alieno juri, si quod habet alius, creetur præjudicium: & ex Dis-
similiter sentiendum de secunda, ideo nempe adje- no Pontificio
ctam esse, ne præjudicetur Sancto cuiquam alteri, ibidem responsum
antiquitus humato, in cujus nomine potius consecranda accipere:
ecclesia fit, divinet qui potest. Sequenti porro titulo
XIIII, de Basilica N. martyris, quæ post ruinam al-
terius juxta ipsam constructa est, Episcopo potenti
facultatem ejusdem dedicandæ, & ut de prædictis
ruinis ad novam basilicam, in honorem ejusdem
Martyris dedicatam, ipse ejus Reliquiæ transferan-
tur; Pontifex concedit dedicandi locum prædictum
licentiam: sed & Reliquias cum honore debito
transferendi, atque in ea quæ noviter constructa est
Basilica consecrandi. Atque haec sufficere reor ut creda-
mus, eos quorum potestas, in rebus tanto minoribus
quam est Canonizatio novi Sancti, tantopere restricta
fuerit, ut sicut ex aliis formulis constat, etiam ad cujuscum-
que oratoriæ vel baptisterii consecrationem egerent licentia
petita ab Viba; nihil circa illam facere potuisse per
se, sine tali licentia.

D 4 Interim mirum manet nullas inveniri formulas,
quibus eis, saltem in ordine ad faciendam ab ipso Pon- in quo tam
tifice novi alicujus Sancti Canonizationem committitur Diurno ni-
informatio sumenda de sanctitate & miraculis, vel quibus bil inveni-
eandem ultra offerentibus respondet; cum tales occasiones tur de San-
defuisse non potuerint. Mirum etiam, in toto Anastasiæ Etis canoni-
zandis,

no opere; ubi non rara fit mentio antiquorum Martyrum,
per Romanos Pontifices ad varias urbis ecclesiæ translato-
rum; nullum apparere vestigium cultus cujuscumque de-
creti alicui Confessorum, ex tam multis qui ab initio ec-
clesiafricta pacis, sub Constantino Magno, per proxima
quinque secula, venerationem publicam fidelium merue-
runt, tam Roma quam alibi intra Ordinationis Pontificia
limites, & re ipsa etiam obtinuerunt ac possident usque
in hodiernum diem. Libera hic cuique manet conjectandi
libertas: ego quod Clarissimus Marcus Velerus, in suis ad Monuments Augstanæ observationibus, inculcat, ve- ui nec apud
lim meo quoque Lectori occurrere, Nos hujus generis Anastasiæ,
suspiciones, ut cogitantibus in mentem venere, quia id agi
solebat in Synodis,

F 5 Tegitur Anastasiæ de talibus silentiis, donec alia verosimilior adducatur, ratio fuisse po- mult; quia ejusmodi causarum definitio siebat in Synodis, quas annue unam aut plures Romani Pontifices celebrari coram se faciebant (nam nec harum ulla etiam habita fuit ratio ab eodem Anastasio) & quia ejusmodi Synodorum Acta vix scriberantur; sed, ut in iis sola voce decernebantur nec erat ex quorunq; auctoritate Synodo sanctitas & miracula fuerant. quotidie ac- cidentibus. Cum autem vel supra eorumdem tumulos excitanda essent oratoria, vel ipsa corpora levanda de sepultura priori & sub altari collocanda, verosimile est id intra predictos Pontifi- cia Ordinationis limites factum non fuisse absque rescriptis, qualia

A qualia jam vidimus in usu fuisse circa Reliquias Sanctorum veterum; quod autem eorum formula nulla modo inventantur, ideo acciderit, quia res ista non fuerit ex ordinaria & quotidie occurribus certaque recurrentibus, quas Diurna ratio solas fere postulabat; unde factum sit, ut haec, non illa, fuerint per ejusmodi collectiones servata.

5 Vt autem in Romana Provincia Suburbicarii quo Alibi res an- dixi Episcopi à Romano Pontifice, sic alibi alii minores rea fiebat in Antistites à suis Primitibus & Archiepiscopis censeri Synodis pro- possunt, in eodem negotio dependisse; & his vel visitantibus vcialibus: subordinatas sibi ecclesias, vel Synodos Provinciales cele- brantibus, vel etiam Regium Comitatum pro illius avi- more seellantibus simul pluribus, decretas aut etiam per- actas fuisse plures Sanctorum corporum elevationes deposi- tionesque sub altari; quarum decreta nulla nunc inveniuntur, quia nulla forsitan scribi solita; memoria tamen ab Actorum auctoribus conservata fuit; sive etiam, in demo- liendis restaurandisque altaribus istiusmodi actio, inventa est lapidi, plumbo vel pergamo insculpta inscriptare. Hoc autem tandem duraverit, donec magis magisque invalidit usus, etiam apud extraneas Italiae nationes, recurrendi pro talibus ad Sedem Romanam: ad quam denique solam hujusmodi declarationes vel assensum pertinere jure optimo sanctum est: eo quod jubere ut quis à tota Ecclesia pro Sancto habeatur, ad eum tantummodo spectat, qui jus habet proponendi toti Ecclesia quid credendum agendum que sit in iis qua sunt religionis, uti procul dubio est Sanctorum Canonizatio.

B 6 Quandonam porro vel à quo sanctum id primo fuit deputatum ad Sedē Apostolū, re- stricta video tur esse,

non aliquo Decreto Al- exandri 3.

C sed antiquiori con- fessione vīm legis habente;

Quod ergo? Quibusdam diabolica fraude inductis, ad venerationem hominis, in portatione & ebrietate occisi, more infidelium frequentandam ut Sancti, præcipit, ut illum non praesumant de cetero colere: & rationem addit, Cum etiamsi per eum miracula fierent, non licet ipsum pro Sancto absque au- toritate Romana Ecclesia venerari. Hac vero lo- quendi forma decretum non facit, sed factum & vulgo notum supponit. Quid autem si pro decreto fuerit sola seculorum duorum triumve consuetudo, ut maxime ratio- nabilis, sic facillime recepta; vimque legis obtinens? Hu- jusmodi conjectura, si vera est, multas evaderet difficultates, altoqui subnascitur ab exemplis seculi x vel xi celebatarum à solis Episcopis prout antea Canonizationum: nec enim consuetudo aliqua, & quidem tam universaliter recepta, ut esse pro lege censeatur, paucis annis induci- tur. Erat autem absolute inducta ante Alexandrum III, ut jam notavimus, seculo Christi xxi; idque expressius etiam agnoscunt Archiepiscopus Viennensis in Gallia & suffraganei ejus anni mcccxxi, postulantes à Gregorio IX Canonizationem Stephani Diensis Episcopi, anno mcccxi i i defuncti; quia nemo, quantcumque meritorum prærogativa pollet, ab Ecclesia Dei pro Sancto, ut ajunt, habendus aut venerandus est, nisi prius per Sedem Apostolicam ejus sanctitas fuerit approbata.

7 Quod ad Ceremonias in Canonizationibus observan- das attinet, haec quoque successive accesserunt actui judi- ciali, ab Ecclesia in talibus exercendo. Prima & anti- rem tractari quāsima est, quam supra insinuavi & indicat Alexander in Concilio, Papa III, anno MCLXI, in decreto de Canonizatione S. Eduardi Regis Angliae, excusans quod Anagnia existens, ipsum solus per se expedit, quamvis negotium, tam arduum & sublime, non frequenter soleat nisi in Conciliis solennibus de more concedi. Pronuntiabitur autem sententia ab ipso Pontifice alta voce, hac vel simili formulā. Ad laudem & gloriam omnipotentis

Dei Patris & Filii & Spiritus sancti, & gloriose virginis Mariæ, & beatorum Apostolorum Petri & Pauli, & ad honorem Ecclesie Romanæ, Beatissimum N. quem Dominus glorificavit in celis, ve- nerantes in terris, de consilio Fratrum nostrorum & aliorum Prelatorum, in Catalogo decrevimus Sanctorum annotandum, & festum in die obitus sui celebrari. Hac formula in Canonizatione S. Francisci coram magis Seraphici ordinis Patriarcha anno mcccxxiiii usum dñe Gregorium IX testatus Krantz lib.7 Metrop. cap.45 & lib.8 Saxonia cap.4. Acta est autem res Aſſisi, in conspectu maximæ multitudinis, quæ de diversis regionibus confluxerat; & statim Cardinales, inquit ille, Te Deum laudamus incipiunt, & populi in laudes voces depromunt. Papa de solio descendit, & cum Cardinalibus Sanctum corpus levavit de tumba, mira omnium alacritate. Quando vero hoc fieri non poterat, ut plerumque non poterat, scribebatur Pra- lato ejus loci ubi corpus erat: sicut Alexander III pro S. Thoma Cantuariensi, scrisit Priori & Monachis Can- tuariensis Ecclesia, Discretioni vestrae Apostolica au- thoritate mandamus, quatenus corpus ejus devote & reverenter, facta solenni processione, aliquo so- lenni die, congregato Clero & populo, in altari honorifice recondatis; aut ipsum in aliqua decenti capsa ponentes, prout convenit, elevetis in altum.

8 Primum autem in aula Concilii, tali ex causa cele- brati, solebat sententia pronuntiari; deinde ad majorem ac tandem in ecclesia, solennitatem inductum est, ut vel in area ante ecclesiæ patenti id fieret, vel intra ipsam ecclesiæ. Istud habemus ex Vita S. Petri Martyris, data xxix Aprilis, ubi num. 42 legitur, quod eum Innocentius IV. anno Domini mccciiii, ix Kalend. Aprilis apud Perusium in platea ecclesiæ Fratrum Prædicatorum, adstante sibi Cleri Populique ac Religioso- rum Nobiliumque ac Magnatum frequentia..... cum solennitate non modica & mirabili cereorum ardentium multitudine, & eximio sacrarum vestium apparatu, Sanctorum Martyrum Catalogo statuit adlerendum. Alterum, videlicet ut in ecclesiæ ipsa pronuntiaretur sententia, ideo potuit placuisse, ut eodem statim loco inchoari posset Te Deum laudamus: unde de Canonizatione S. Stanislai Episcopi Martyris, ab eodem Pontifice eodemque anno uiii Septembri Aſſisi celebra- ta, in Aſſisi à Longino conscriptis lib.3 num.13 dicitur ea facta, omnibus lætantibus, ardentesque cereos, ut ecclesiæ continentis incendio ardore putares, ge- stantibus; dum scilicet Missam celebrabat Pontifex, qua expleta ambonem ascendens pronuntiavit sententiam. Om- nibus autem rite perfectis, Cantico Te Deum lau- damus à summo Pontifice inchoato, & à Clero universo ad finem expleto, facta est generalis cande- larum in homines utriusque sexus distributio.

9 Qui Epistolam de Canonizatione S. Suiberti com- posuit, finxit etiam quod Leo Papa III obtulit ecclesiæ Werdensi spirituales Indulgencias cunctis fide- ciem Hono- libus, celebrantibus festum S. Swiberti Episcopi & rius 3 In- ad divina confluentibus. Ita scilicet in usu erat cum dierum ali- ist ac comminisceretur impostor audax: qui autem tali o- casione vere largitus fit alias Indulgencias, hactenus nullus invenitur à D. Phæbæo ante Honorium III, qui in litteris Canonizationis S. Laurentii Archiepiscopi Du- blinenſi, datis Reate anno mcccxxi, omnibus vere poenitentibus & confessis, qui ad ecclesiæ S. Mariæ de Augo, ubi corpus ejus feliciter requiescit, in die solennitatis ejusdem glorioſissimi Confessoris vel infra Octavas, cum devotione accesserint, ejus orationum suffragia petituri, viginti dies de injunctis sibi poenitentis misericorditer relaxat. Gregorius IX, in Canonizationibus S. Antonii de Padua, Spoleti anno mcccxxiiii, & S. Dominici anno xxxiu, ecclesiæ ubi quiescunt similiter visitantibus annum unum induxit: &

DISSE-
TAT XX.
Gregorius 9
in*l*u*f*u*an-*****

mox anno MCCCXXXU , s. Elisabeth adscribens Sanctorum Catalogo , annum unum & quadraginta dies. Deinde Innocentius IV , infra quindenam sequentem festum S. Petri Martyris , visitantes ecclesiam ejus voluit quadraginta dies lucrari anno MCCLIII ; sed Clemens IV , rursum tempus restrinxit ad dies infra Octavam, Indulgentiam vero ampliavit . Et statuit dies centum , intuitu plures alii . S. Hedwigis à se Canonizata . Magis eamdem gratiam extendit Calixtus III , in litteris de S. Vincentii Ferrerii Canonizatione à Pio II expeditis anno MCCCCLIIII , quando in die festo tunc est septem annos & to idem Quadragesimas : quibus Sextus IV , in Canonizatione S. Bonaventura anno MCCCCCLXXXII , adjicit Dominicis singulis per annum dies centum . Cæpto sic semel angeri annorum numero , Leo X , ad corpus S. Francisci de Paula , anno MDXIX assignavit quadraginta annos & to idem quadragesimas ; ac denique Hadrianus VI , in Canonizatione S. Benonis , anno MDXXIIII , solennitati ejus presentibus Indulgentiam plenariam dedit .

B Ritus sacri in Canonizatione SS. observandi

C 10 Ceremonia sacra , in ejusmodi actionibus observari solita , primum descripta reperiuntur , teste Phœbus , in Ceremoniali antiquo , quod vetustissimo Ordini Romano succedens in usu fuit usque ad Leonem X ; sub quo Marcellus , Electus Archiepiscopus Corcyrensis , modernum Ceremoniale edidit . In illo autem assignatur Rubrica , De modo qui communiter servari consuevit in Canonizatione Sanctorum . Quarens autem , quo tempore ordinatum Ceremoniale istud fuerit , verius putat , quod sub Clemente VI , anno circiter MCCCXLIIII ;

quia in Bibliotheca Vaticana reperitur Ms. Codex , sub eodem Pontifice exaratus , signatus num. 4757 , unde futuræ cetera postmodum exemplaria accepta esse . Si perro cur absint ab Ordine quatas , cur ea antea non faciunt etiam Ordini Romano Rom. vettis inserta ; dicam , existimare me , quia prius quam Sancto- stissimo

rum Canonizatio expisset inter sacrorum solennia fieri (qua ante a se fuit in aula Concilii ad ipsam collecti) nihil ea res spectabat ad Ordinem sacrorum . Postquam autem spectare coepit , auctore sororitate Alexandro III (qui primum omnium dicitur inter Missarum solennia peregrisse Canonizationem S. Thome Cantuariensis) scripto quidem earum ordo mandatus fuisse debuit , sed scripto particulari tamdiu servari potuit , quoadusque abolito Ordinario antiquiori , succederet Ceremoniale , quod dixi .

11 Denique observat Phœbus , Canonizationem S. Rochi , anno MCCCCXIIII factam à Patribus Constantia congregatis , universalisque Concilii (quod tamen tunc in Canononendum erant) nomen sibi auctoritatemque arrogantibus , zationibus dum adhuc in tres partes scissa Ecclesia erat ; observat , origo , inquam , ex Notis Baronii ad Martyrologium Romanum Phœbus , predictam Canonizationem hoc peculiare habuisse , quod Sancti noviter canonizati imaginem , solenni pompa , omni comitate populo , per urbem detulerunt Patres . Putat autem , quod inde vexillorum processio , initium sumpsit ; quamvis tunc id factum fuisse constet ad arcendam pestiferam luem , qua per totam urbem grassabatur , impetrata à Deo S. Rochi intercessione , non sine insigni miraculo , sanitate , votis omnium expetita .

CXLIII GREGORIUS V.

Ab an. 996
ad 999 an.
2, m. 9, d. 2.

REGORIUS , antea Bruno , natione Saxo , ex patre Ottone Marchione Veronensi , ordinatus xiii Maji , in Dominica anno DCCCCXCUI , regnante ac mox coronato Imperatore Ottone III , Constantinopoli vero Basilio & Constantino fratribus ; sedit annos II , menses VIII , dies II ; defunctus xiii Februarii , anno DCCCCXCIX ; sepultus in Vaticana S. Petri Basilica : & cessavit Episcopatus usque ad II Aprilis .

Oordinatus
17 Maii :

B Aronius , cum eo , quod refutavimus , arguento , mortuum Joannem hunc statuisset die vii Maji ; post mensim , inquit , unum dies sex , in locum ipsum , mente Junii , tubrogatur Gregorius V , adeoque die XIIII lunii . Sed nimis serum id esse cognovisset vir studiosissimus , si tunc extitisset , quod annis XXX post ejus mortem , primum in lucem prodit Tomo 3 Francicorum inscritum Chronicon Hildesheimense , uno post hac seculo scribi cæptum , nec perdutum ultra annum MCCCCXIIII . Ibi namque legisset , Ottotonem II Imperium corona Imperii à Gregorio , redimitum proximo solenni Pentecostes (quod eo anno , habente Pascha XII Aprilis , fuit XXXI Maji) adeoque Gregorium ipsum coronatum fuisse , Dominica aliqua precedenti ejusdem mensis Maji . Idem certissime probaret , si in notis chirographicis ad longum expressis effet usquequa sinecerum Decretum Gregorii ejusdem ad Herluinum Cameracensem in favorem Arnulfi , contra Remensis Cathedra invasorem Gerbertum , ab ipso me Gregorio ordinati , quasi Scriptum per manus Petri , V Regionis Notarii & scriptoris S. R. E. mense Mayo & Indictione nona anno i. Pontificatus Domini Gregorii summum Pontificis & universalis Ecclesiæ Papæ , Imperii vero Domini Ottonis Tertii Imperatoris anno undecimo . Sed hoc decretum in ipsa numerorum extensione vitiatum fuisse à transcribentibus apparet ex anno Imperatoris undecimo , loco primi perpet-

ram scripto & Indictione , ix loco x .

F 2 Omissa itaque probatione non prorsus secuta , prædicti Chronicorum verba audiamus . Anno DCCCCXCUI Indict . x Joannes Papa obiit . Unde Imperator in Italia positus , rumore incitatus , præmissis quibusdam Principibus , publico consensu & electione , fecit in Apostolicam Sedem ordinari suum nepotem , Do- minum Brunonem Ottonis filium , qui Marchiam Veronensem servabat , imposito nomine Gregorii : à quo & ipse proximo solenni Pentecostes Imperator & Patricius consecratur . Habitoque cum Romanis placito , quemdam Crescentium , quia priorum Papam injuriis sæpe laceravit , exilio statuit deportari . Sed ad preces novi Apostolici Imperator omnia remisit . Sed non multo post Imperatore Urbe excedente , idem Crescentius Dominum Apostoli- cum , nudum omnium , Romana Urbe expulit . in Franco- Imperator in Francia hieavit . Hodie Franconiam niam fugit . dicimus . & Pontificem eo accessisse indicat Stella , cum ait , quod in Etruscam primum , deinde in Germaniam confugit ad Ottонem . Prius tamen (ut habet idem Chronicon) Anno DCCCCXIIII Papa Ticini , adunato complurium Episcoporum Concilio , præfatum Crescentium anathemate perculit . Contra quem sibi prospectum Crescentius volens , sicut Stella narrat , Urbis portas ac mœnia quam diligenter obfirmare fecit , ac molem Adriani minivit , quod deinceps ea

deinde à Ro- manis pul- sus , ad cum in Franco- niam fugit .

A moles non Adriani, sed Crescentii arx, appellata est.

Vita ejus Epitaphio ex- 3 Epitaphium, unde de die obitus nobis constat, tale recitat Romanus Canonicus, ipsumque ex Manlio suo plicata, etiam habet Baronius:

Hic quem tegit humus, oculis vultuque decorum,

Papa fuit QUINTUS nomine GREGORIUS:

Ante tamen BRUNO Francorum regia proles,

Filius OTTONIS de genitrice Judith.

Lingua Theutonicus, Wangia doctus in urbe:

Sed juvenis cathedram sedit Apostolicam,

Ad binos annos & menes circiter octo,

Ter senos Februio connumerante dies.

Pauperibus dives, per singula sabbata, vestes

Distribuit, numero cautus Apostolico.

Ufus Francisea, vulgari, & voce Latina,

Instituit populos eloquio triplici.

Tertius Otto sibi Petri commisit ovile;

Cognatis manibus unctus in Imperium:

Exxit & postquam terrena vincula carnis,

Æquivoci dextro constituit lateri.

Decessit xii Kal. Martii.

Equivocum ejus intellige S. Gregorium Magnum, qui

B fuit Sepultus ante Secretarium, inter columnas Porticualium, inquit Romanus Presbyter: alibi autem de hoc

Gregorio V agens, Requiescit ante Secretarium, inquit, juxta Pelagium Papam, scilicet ejus nominis Primum, de quo similiter dixerat; sepultus est ante Secretarium B. Petri.

Tempus Sedis. 4' Ceterum, quando ex dictis jam constat, totis novem mensibus supra annos duos sedisse Gregorium; appetet quo sensu Poëta, versu suo serviens, scripsit mentes circiter octo, quatenus scilicet octo est medium inter septem & novem: non autem sic ut solum intelligentur pauci dies octavo mensi vel defuisse vel superfluisse, qui

tamen maxime obvius & familiaris talis locutionis sensus fuisset. Hinc igitur merito excusandi veniunt audtores GREGORE omnes, qui simpliciter Gregorio adscriperunt mens. RIUS V. fcs octo; quemadmodum post illos etiam faciens Baroniūs, credit se illius Ordinationem recte differre in mensem Iunium. Gravius errarunt Gotfridus Viterbiensis & Wernerus Rollewinck, qui solum mensis ui; Stolaque & Platina, qui mentes u scripserunt. Accuratissimus autem hoc loco Hermannus Contractus; Venerabilis, inquit, Papa Canonicam disciplinam separare satagens, sed annis 11, mensibus 11111.

5 Huic Pontificatus adscribunt aliqui institutionem Electorum 7

Collegii septemviralis Electorum Germanicorum, & institutio ab quidem quasi ejus rei auctor fuisset Otto II I, desferans illo non est,

prolem, in quam Germania regnum, jusque obtainenda à

Romanu Pontifice corona Imperialis, transferret. Sed erat

bis (ut recte notat Alexander Natalis Dissert. 17 ad hoc x

seculum) annos dumtaxat sex supra viginti natus, uxo-

remque duxerat ex qua sperare liberos poterat. Electores

autem post eundem agnoscuntur paſim omnes Imperii

Principes populique, uti in eadem Dissertatione per or-

dinem probatur in secutis postea electionibus usque ad se-

culum xiiii; quando Septem Electorum notitia prima

invenitur apud Albertum Stadensem ad annum MCCXL.

Vnde rursus refelluntur, qui ad Lugdunense Concilium, E

anno MCCLXIU celebratum, referunt illam numeri restri-

ctionem. Manet tamen quod Innocentius III & Gle-

mens V docuerunt, ipsique Electores Nicolao III 13 pertinet.

scribentes anno MCCLXXIX agnoverunt, scilicet quod

jus eligendi Imperatorem, à Sede Apostolica quodammodo

emanarit, quatenus illa, usu potius quam constitu-

tione aliqua, se obligavit ad eum coronandum Impe-

rаторem, qui fuerit rite Electus Germania Rex, per

quam Coronationem primum inter Principes Christianos

locum teneat, atque Ecclesia Defensor ex officio sit &

agnoscatur.

IOANNES XVI ANTI PAPA.

IOANNES, antea Philagathus, natione Græcus ex Calabria, patria Rosfanensis, ex Cassineni Monacho, & forsan Abbe Nonantulano, sub annum DCCCCLXXXII factus Placentinus Episcopus, seu (ut ipse scribebat) Archiepiscopus; corrupto pecunia Crescentio Romano, qui anno DCCCCLXXXUI Gregorium Papam, mox à recessu Imperatoris ab Italia, urbe expulerat, in ejus locum substitutus anno LXXXVII mense Majo, sequenti autem mense Martio, occupata sedis decimo, tempore Quadragesimæ, oculis, lingua, naso truncatus, deprecante pro eo S. Nilo ægre vitam servavit, haud diu post mortuus, & in Laterano sepultus.

*Ab an 997
ad 998
men. 10.*

Post bapti- **C** onstant hac partim ex Chronico Hildenheimen-
zatos anno si, partim ex Vita S. Nili, patria Roffanensis:
973 Ottonem qui inter causas deprecandi pro eo allegavit, quod
& Gre- iste Philagathus, tam Imperatorem Ottonem III,
gorium 5, quam Gregorium Papam V ex fonte baptismatis suscepit. Quarendum est nobis, quomodo & quando. Legi igitur in dicto Chronico, quod anno DeccccLXXXII, xiiii Kalendas Maji Octava Pascha, Ottoni Imperatori juniori venit Imperatrix Romam de Constantinopoli & eodem anno Otto Junior cum Seniore venit de Italia, ac sequenti anno DeccccLXXXIII Quidelingaburg, ibique celebraverunt Pascha x Kalendas Aprilis: & illuc venerunt ad eos Legati Græcorum, Beneventanorum, Ungariorum, Bulgariorum, Slavorum, Danorum cum Regiis munieribus; gratulaturi credo de nato illis nepote ac filio, Ottonem III, quem etiam in eo tot Legatorum contentu baptizatum verosimile est.

2 Illorum Legatorum unum fuisse Philagathum non crediderim; sed ab Imperatrice, Græca, & Monachis cum illius pro Gracorum Principum more plurimum uti solita, Casi. matre vene- no transiunt cognitum, adamatumque propter lingua maniam, rat in Ger- Græca peritiam, patris spiritualis loco esse eidem capisse, Abbatia No- atque deductum in Germaniam, cum titulo Abbatis No- nantulani. Nec enim appetit quo alio jure potuerit sibi donatus: jam Episcopus Placentinus Abbatiam istam, in alia dia- cesi id est Mutinensi statim, Romanaque Sedi immediate subjectam, vindicare, uti Vgbellus assertum fecisse, ex instrumento (ut videtur) anni DeccccLXXXVIIII. Sic ergo Imperatorum Comptator, & Imperatricis ac Principis filii Pater spiritualis promotus fuit ad Ecclesiam Placentinæ Cathedram; sed non ideo minus frequens in Aula auli- cisque negotiis, in quibus missum Constantinopolim suspi- cor, quando predicto anno LXXXVIIII Theophanu Imperatrix, mater Regis, Romam perrexit, ibique Natalem Domini celebravit, uti dicitur in Chronico præcitate.

D JOANNES præcitat. Porro Roma Constantinopolim ab eadem missus, XVI ANTI. cum titulo Legati Regii, ibidem adhuc videtur fuisse cum ium Episco- Pontifex crearetur alter ejus filius spiritualis Bruno, pus Placen- Ottonis Veronensis filius & Imperatoris cognatus, dictus tinus & C.P. Gregorius. Hujus autem juventute (annum enim Legatus Ro- xxiiii forte necdum compleverat) despiciens Crescen- tius, & contra Canones intrusum prætexens, facile eum nudum omnium urbe Romana expulit. Expulsus autem Gregorius, sequenti anno, Ticini, adunato complurium Episcoporum consilio, præfatum Cre- centium anarhemate perculit. Interea Joannes Pla- centinus Episcopus, Constantinopoli remans, & Romam intromissus, Apostolicam Sedem factio- nes Crescentii invaserat (Stella ait, quod grandi pecunia Constantinopoli allata corruperat illum) unde ab universis Episcopis Italiz, Germaniz, Franciz & Galliz excommunicatur. Imperator quoque ut Ro- manorum sentinam purgaret, Italiam perrexit. Anno vero deccccxxxiiii predictus in valor Joannes, ab Imperatore cæcatus & truncatus deponitur, & Crescentius decollatus cum duodecim suis ante urbem suspenditur. Hactenus Chronicum istud, que in sua ad Cadalauni similiter Antipapam epistola 2. sequenti seculo confirmans S. Petrus Damiani, & ad illum terren- dum exaggerans; postquam Joannem etiam ex eo gra- vasset, quod cum Imperatrice, quæ tunc erat, obseceni negotii dieebatur habere mysterium; addit quod vulgus Romanum, jam pœnitens defœctionis sua, & zelo ulti- onis actum, oculis, auribus, naribusque præci- derunt eum (licet alii id ipsi Imperatori tribuant) mox autem ante & retro conversum in asello gloriolum equitem posuerunt, tenentemque sui vectoris cau- dam in manibus, per publicam urbis viam, hæc ut caneret impulerunt: Tale supplicium patitur, qui Romanum Papam de sua Sede pellere nititur.

B 4. Auctor Vita S. Nili, ex parte Imperatorem excus- (quod tamè sans, magis gravas) Gregorium, tamquam traductionis non impune illius auctorem, postquam adducto ante se Sacerdotes vestes lacerasset suis manibus: deinde subiungit pœnam, à Sancto sene illis prædictam, quod quem Deus ipsorum tradiderat manibus, adeo inclementer habuissent; & pœ- nituisse quidem Imperatorem facti, ejusque expiandi causa in montem Garganum peregrinatum; de Pontifice vero audivisse se ait Auctor, quod etiam ipse non multos post dies è numero vivorum exturbatus sit quasi tyran- dus, & effossis sibi oculis, quos pendentés ad genas ferebat, ea pompa sepultura mandatus. Falsum hanc de Gregorio V rumorum fuisse, merito per marginalem notam indicavit, qui Gracolatine Vitam istam edidit, interpres lo: Matthæus Caryophilus Archiepiscopus Ivo- niensis; putatque ex eo natum, quod Pseudopapa ipsi accidit: Reversa tamen cito ille vita atque Papatu exedit; & Im- peratori, intra triennium quo supervixit, multa evene-

meritoque supplicio pœctitur

C Ab an. 999 ad 1003 an. 4, m. 1, dies 11.

runt adversa, ac mors denique sine liberis obtigit; ut in iis impletum fuerit istud Psalmi 110, Viri sanguinum non dimidiabunt dies suos: quod eis, aliqui bonis, speramus ad purgationem profuisse. Interim licet Joannem in Germania mortuum Vgbellus dicat, magis opinor intra dies paucos Roma ex vulnerum dolore extinctum, ibique tumulatum.

5. Vbi autem? Existimo quod in Laterano, & quidem & sepelitur in Laterano hoc addito Epitaphio:

Hic tumulus, [falso] qui Præfatis dicitur esse Summi: JOANNES hic quoque dictus erat.

Refert illud, pede uno matilum (quem per conjecturam supplevi) Cæsar Rasponus, tamquam ex schedis archivi Lateranensis acceptum; atque multos putare quod sit Joannis XIV, sed hunc in Vaticano sepultum fuisse vi- dimus: idemque verosimilius estimamus de Joanne XV. Quis autem credat laudatissimum istum, & ab iniquo Crescentio tantopere vexatum Papam, post decennem Pon- tificatum ideo simplicem duorum versuum Epitaphium ha- buisse, quodcumque demum verbum adjicias ad integrum metrum? Econtra, addita voce falso, convenientissi- mum illud est Pseudopapa, neglectum humato nec majori honore digno. Tempus autem quo Sedem occupavit desi- nimus fuisse mensium x, secundo Gotfridum Viter- biensem, Martinum Polonum, Wernerum Rollewinck. E

6. Martinus Polonus, Rollewinck, & Stella, propter numerum Joannem filium Roberti quem numeraverant nominis in ordine sui Decimum quintum, eum qui revera talis fuit & Joannes 16° dicitur, appellantes Decimum sextum, hunc nominarunt Decimum septimum. Platina vero, qui Joannem XII, post Leonis VIII Antipapam bimestrem Sedem, gradui pristino restitutum, tamquam a seipso diversum, nominaverat Decimum tertium, reliquos numerans consequenter, Antipapam Joannem censuit Decimum octavum, itaque progressus est. Sed quam certo constat decessorem immediatum Gregorii Decimum quintum in suis Bullis subscribi; tam certo scimus, quod qui Gre- gorio post Silvestrum succedit (uti infra videbimus) Decimus septimus numeretur in Bulla Vaticana ec- clisia data, & sic deinceps; idque optima ratione. Licet enim non fuerit umquam verus Pontifex hic Joannes XVI, tamen extabant sub eo nominis numero sparsa toto orbe, pro occasionum diversitate, epistole ac bullæ: qua ne cum veri deinde Pontificis Actis confunderentur, si hic quoque diceretur XVI, necesse habuit Silvestri successor permittere, ut vocaretur Joannes XVII. Hoc vero etiam nos sequemur, ne si cum Baronio & recentioribus passim velimus, expundo Pseudopapa, imminuere nume- rum, perpetuo nos contingat adversari publicis ac privatis eorumdem ac sequentium temporum Actis Romanisque Curia Stylo, propter prædictam causam non excludentis à numero eos qui falso nomen Papa gerserunt.

F

CXLIV SILVESTER II.

ILVESTER, natione Aquitanus, antea Gerbertus, à Remensi Archiepiscopatu, ut male occupato, auctoritate Joannis XV depositus, & anno DCCCCXCUII mense Aprili, ad Archi- episcopatum Ravennensem per Gregorium V receptus; denique Romarius Pontifex coronatur, Imperantibus Ot- thone III & Basilio ac Constantino fratribus, uno post anno, qui fuit Christi DCCCCXCIX, 11 Aprilis in Dominica Palmarum; fudit annos IIII, mensem I, dies XI; defunctus anno MIII, XII Maii: sepultus in Basilica Lateranensi: & cessavit Episcopatus dies XXI.

Aqui-

A Quitanum dixit Ms. nostrum, Gallicum Stela & Platina, Francigenam Epitaphium. Est autem notabilis imprimitus locus Chronicorum Mabillonii pag. 241. Curat studiendum Gerlentium, adolescentem obscurum loco natum: & quia ingenio erat vafer, praelatus in litteris evasit. Hic impetrata licentia, properat aviditatem scientiae, multa circumibat regna, & ad notitiam Imperatoris pervenit: qui eum Remis studuit Episcopum, deinde Ravennæ, postea in tumulum Pontificis evexit ubi nomen Gerlentii pro Gerberto positum variis conjecturis campum aperit, quibus non lubet immorari. Mox ad rem nostram momenti est Epitaphium practitatum, ipsi à Sergio IV successore positum; quod licet jam relatum à Baronto, lubet tamen hic integrum transferre.

Epitaphii: Iste locus mundi SILVESTRI membra sepulti Veneratio Domino conteret ad sonitum.

Quem dederat mundo celebré doctissima virgo *

* Dictione hoc explicet qui potest.

B

Atque caput mundi, culmina Romulea.

Primum Gerbertus meruit Francigena Sedem

Remensis populi, metropolim patriæ:

Inde Ravennatis meruit concendere summum

Ecclesiæ regnum nobile, si que potens:

Post annum Romanum mutato nomine suaplit,

Ut toto Pastor fieret orbe novus.

Cui nimium placuit, sociali mente fidelis,

Obluit hoc Cæsar TERTIUS OTTHO sibi.

Tempus uterque comit clara virtute Sophiæ,

Gaudet & oanne seclum, frangitur omne reum.

Clavigeri instar erat cælorum, Sede potitus

Terna, sufficitus cui vice Pastor erat,

Iste vicem Petri postquam suscepit, abegit

Lustrali spatio spicula. Morte sui

Obrigit mundus; discussa pace, triumphus

Ecclesia nutans dedidicit requiem.

SERGIUS hunc loculum miti pietate Sacerdos,

Successorque suus complit amore sui.

Quisquis ad hunc tumulum devixa lumina vertis,

Omnipotens Domine, dic, Miserere sui.

Obiit anno Dominicæ Incarnationis M 111, Indict. 1, M. Maji. D. XII.

Ipse, Helga de Floriacensi coavo teste in vita Roberti Francorum Regis, in triplicem suam promotionem hoc versu lusserat:

Scandit ab eR Gerbertus ad eR, post Papa viget eR.

2 De sepultura illius apud Casarem Rasponum hac leguntur pag. 75. In portico ante fores Basilicæ conditus fuit Silvester secundus, ex cuius marmoreo sepulcro, cum non esset humido loco situm, nihilominus sereno etiam cælo aquæ guttatum manabant, non sine plurium admiratione. Hujus postea sepulcri tabula marmorea, tumulo effosso, intra Basilicam, circa minorem ejus portam, ubi nuper erat effigies sanctissimi Crucifixi, collocata fuerat. Recitat deinde Rasponus jam expositum Epitaphium, eidem tabula inscriptum, excepta linea ultima chronographica, inter illam loco aptandâ forsttan sublatâ ac denique addit, quod anno MDCLUIIII, dum pro ecclesiæ reparazione nova jacerentur fundameta, repertum fuit Silvestri ejusdem cadaver in marmorea capla, palmis duodecim sub terram defossum, integrum, Pontificis vestibus amictum, brachiis in crucis modum conformatis, capite sacro tiara obtecto: sed confessum loco motum, aëre permeante, in cineres resolutum fuit: è quibus tamen, fortassis ob aromata quibus corpus conditum fuerat, suavis odor fragravit: neque præter argenteam crucem & Pontificalem annulum, aliud incorruptum remansit.

3 Tempus Sedis fuisse lustrale spatium, id est quinquennium, dicit Epitaphium: & sic etiam Hermannus Contractus rotundo numero annos quinq; script: alii annos Maii Tomus IV.

sepulta
a quām fil.
lans;

corpus anno
1648 re-
pertum:

tempus Se-
die.

III solum scribunt, quibus addit Ms. nostrum menses vi, SILVESTER
u Goifridus Viterbiensis. Sed xiii Februarii, quo Decessor; II.
& xxi Maii, quo ipse Silvester noscuntur obiisse ex Epita-
phiis ejusmodi numerum omnino respuant, & ultra qua-
drinum non nisi unum quensem relinquunt. Necesse est
igitur, ut ex Epitaphii sensu dicamus, xix menses anni
decccxcix pro anno numerari, & u menses anni M 111
similiter pro anno. Accuratus autem notatam tempus inve-
nerint Marianus, Ritterwinck, Stella & Platina, unum so-
lum mensem addentes quadriennio pleno, cum diebus ali-
quot. Dies Ms. nostri auctor xii, Platina x scriptere, alii
solum u 111; nos autem maluimus dies x i notare, quia li-
ceret pridem ante ordinatum Episcopum non eportuerit de-
novo ordinari, non tamen ad Coronationis in Vaticana Basi-
lica facienda solennitatem crediderim præteritam fuisse Do-
minicam, ex antiquo circa talia usu. Sedis post ejus morie
vacantis tempus accipimus ex Giacconio: Baroniū suppo-
nit Gregorio absque mora substitutum Silvestrum, & in
obitu solum generice notat Pontificatus annum quintum
inchoatum ei fuisse.

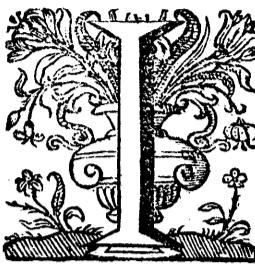
4 Calumniam Silvestro II impactam ab hominum mendacissimo Bennone, centum annis ab obitu. & à Martino Polono improvide renovatam, aique ab hodiernis here-
ticis Pontificii nominis hostibus saepe decantatam. Gretzerus
noster argumento negativo, sed efficaci, sic refutat in Exa-
mine Mysterii Pleſſeani cap. 43. Silvester I, ante Ponti-
ficatum Gerberus, erat ille nimurum qui ejecto Arnulfo Remensem Archiepiscopatum occupaverat, vir
Pleſſao valde bonus & pietate conspicuus, quamdiu renidente Apostolica Sede alienam. Sedem occupa-
vit. At ubi tandem mortuo Gregorio V, Gerbertus
ad Cathedram Petri evectus est, jam magus & nec-
romanticus esse cogitur, velit nolit, eamque in rem
citantur scriptores, Silvestro omnes posteriores: quo-
rum (ut in fabula de Joanne Papa) ita & in commen-
to de magia Silvestri, dux & antesignanus est Mar-
tinus Polonus in Chronicō. Bennonem enim, qui si-
gnem hujus primus auctor est nec S. Antoninus, nec
Vincentius, nec Platina, nec Erfordiensis viderunt
(ut equidem mihi persuadeo) ex Bennone autem
forsitan & Malmesburiensis illud hausit, de quo ni-
hil prorsus verius: annalium Scriptores, Dith-
marus, Rodulfus Glaber, Helgaldus, Lambertus,
Marianus Scotus, & alii. Hac Gretzerus: cui quis credat
negativum omne argumentum stramineum viderit? unu hic
pro multis sit, qui pari fide allegantur contra argumentum
negativum efficaciam: expendantur loca singula & invenien-
tur alio prorsus in casu illud rejicere.

5 Mabillonus practitato Tom. 2 Analect. pag. 215 agit F
de variis illius scriptis, post ejusdem Epistolam de sphera Sermo ejus
constructione ad Constantium Monachum Floriacensem, ad Episcopos.
sub titulo Gerberti Scholastici: Deinde ex Ms. Thua-
nae producit sermonem Girberti Philosophi, Papæ
urbis Romæ, qui cognominatus est Silvester, de
informatione Episcoporum; ubi qualitates, ab Apostolo
requisita in Episcopis, pulcherrime exponuntur; majo-
ritique cum energia, quam idem fecerit Auctor prolinox-
ris Vita S. Richardi Episcopi Cicestrensis, edita a nobis
ad diem 111 Aprilis; quod pro isto mense juverit nota-
se. Hic vero satis sit indicasse, statim in principio ap-
parere, quod Sermo iste sit alicujus, saltem ad Archi-
episcopalem gradum electi: nam profetatur, prædicandi
necessitatem sibi impositam, qui Gregem Christi aen-
dum nutriendumque suscepit; metuendumque sibi
vix, si claustra humanæ imperitiae per claves illas
regni cælorum, quas, inquit, in beato Petro Aposto-
lo cuncti suscepimus. Sacerdotes, minime referaverit:
unde (pergit) non jam ad subditum loquar
vulgum, quos jugiter monere soleo, sed ad ipsos
jam prædicatores vulgi mea convertam verba; &
meis conservis, velut obediens servus, id est Epi-
scopus Sacerdotibus, audaciter prædicare salutis
munia

SILVESTER
11. munia non retardabo. Audite me beatissimi Patres, & si dignum ducitis, sanctissimi Fratres. Hac tamen omnia non voce, sed scripto tradita fuisse, liquet ex eo, quod libelli prolixitate coarctari se dicat, alloquens Episcopos à sua Archiepiscopo simoniace ordinatos: nihil tamen addit, quo eum cum scriberet plus quam Archiepiscopum extitisse certum fiat, et si verosimile videri id aliquatenus posset, pro assumptione omnes Episcopos alloquendi auctoritate. Ceterum oportet eum, qui hac scribere ausus est, ipsummet à Simonia labe mundissimum se credidisse.

D

CXLV IOANNES XVII.

An. 1003
m. 4, d. 26.

OANNES, qui dicebatur Sicco, natione Romanus, de Regione Viveretica seu Biberatica, anno MIII, regnante S. Henrico & Imperantibus Basilio ac Constantino, ordinatus vii Junii in Dominica, sed menses iu, dies XXII, defunctus MIII, XXXI Octobris: sepultus in monasterio S. Sabæ: & cessavit Episcopatus usque XIX Martii, anni MII.

Ratio tem-
poris.

A Nno MII Pridie Kalend. Novembris, obiisse hunc Pontificem scribit Ciacconius, quod credimus in ipsa S. Sabæ ecclesia aut monasterii monumento quoplum sic scriptum reperisse; indeque melius definitum tempus Sedis, quamvis Stella & Gotfridus Viterbiensis rotundo numero menses u numerarint, Hermannus vero Contractus annum unum: eo scilicet modo, quo successori (quem nemo ultra quinque annos & semis, sedisse ait) annos sex tribuit Baronius; huic Joanni concedens, menses u & dies aliquot, eidem xii Kal. Decembris eodem anno creatum successorem ait: cuius chronologia nullam hactenus invenire potuimus rationem.

B 2 Vghellus Tom. I Italia sacra col. 72 allegat Bullam, quā Joannes XVII ecclesiæ Vaticanae indulxit an. MII ubi Joannem dici XVII, non ex arbitrio Vghelli, sed ex styllo Curia, probat mox integre ab eo prolatâ subscriptio se-

Qua turba
ejus morte
fecuta.

E

quentis Joannis, cū expresse addito numero Decimi octavi, uti tunc moris erat ad langum istum numerū scribi. Utinam tamen eamē Bullam aut ejus saltē sub signationē integrę protulisset. Tamen & plura extarent alia quibus hujus temporis caliga discutaretur, & intelligeretur, que & quanta turba, Silvulari Papæ obitum secutæ fecerint, ut Ecclesia, eatenus in pace triumphans, requie dederent, ut in ejus Epitaphio indicat Successor Sergius. Existimandum est, Ottone III mortuo initio anni MII, cum ejus successori S. Henrico Bavariae Duci, per integrō XII annos, non vacaret Romam venire, ad suscipiendam Imperii coronam; difficillimas extitisse factiones in electione Pontificum, maxime post mortem Joannes XVII, Godefrido Hugonis Tuscia Marctionis filio ex una, Comitiis Tuscanis ex alia parte sese immiscientibus Electioni facienda; ita ut hac ratione facile dilata esse potuerit Ordinatio ultra XI menses.

CXLVI IOANNES XVIII.

Ab anno
1004 ad
1009 an. 5
men. 4.

OANNES, qui dicebatur Fasanus, natione Romanus, de regione secus Portam Metroni, Regnante S. Henrico & Imperantibus Basilio ac Constantino, ordinatus Dominica II Quodagesimæ XIIII Martii, anno MIV, sed annos u, menses iu; defunctus XIIII Julii, anno MIV: sepultus in Vaticano: & vacavit Episcopatus usque ad II Octobris.

Initium,
tempus
Sedis,

Q uod non multo serius, quā jam diximus, patuerit fuisse ordinatus hic Joannes, liquet ex Privilagio ejus, concessio ecclesia SS. Cosma & Damiani ad Micam-auream, quod allegat Vghellus Tom. I col. 72 Datum iu Kal. Aprilis, per manus Gregorii Bibliothecarii S. R. E. atque Episcopi sanctæ Ostiensis Ecclesiæ, anno Deo propitio Pontificatus Domini Joannis summi Pontificis & universalis octavi decimi Papæ in sacratissima Sede B. Petri Apostoli II, in mense & Indictione supradicta III, id est anno Christi M.

2. Hermannus Contractus, uti jam dixi, inchoatos annos pro integris sumens, vi annos ei adscribit: & sola littera numeralis obscuritate factū videtur, ut Gotfridus Viterbiensis, aut ejus librarius, III pro u. videre se putarit. Marianus Scotus & Wernerus Rollewinck, rotundo similiter numero annos u scripsérunt: inter quos medianam viam viderentur ostendisse Stella & Platina, menses iu exprimendo, nisi solū annos iu scripsissent. Dum aliud tamen nibil certius occurrit quod sequamur, admittimus illos menses iu, eosque componentes cum annis u, Pontificatum hunc extendimus cum Baronio & Ciacconio usque ad xii Kalendas Augu-

sti anni MIV, quo obiisse scribunt Joannem, utinam & ex antiquiori auctore probarent.

3. Potuit tamē ea notitia jam olim bausta fuisse ex Epitaphio, cum illud adhuc integrum esset ante tempora Eu- genii III: nam sub hoc Papa inventum est primis duabus versibus mutillum, ac verosimiliter etiam linea ultima, tempus Sedis mortisque notante. Sic autem à Romano Presbytero describitur, ut cum ipse eusdem Joannis Papæ esse dicat, verosimiliter ex indiciis nominis, in primo versu neandum integre exiristi, & ex unione Graecæ Latinæque ecclesiæ per ipsum curata, intelligatur effo hic XVIII.

4. Versus, qui legi tunc integre arque describi potuerunt, fortassis ex inter Portam argenteam & Portam Romanam, vide Epitaphio. licet in Porticali, sive hujusmodi.

.....
Quam solers Domino placuit, quam mente fidelis,
Præful Apostolicus, orbis & omne decus:
Hic statuit tumulo claudi sua membra sub isto,
Hæ eadem sperans ut sibi reddat humus.

Ardua

CXLV. IOANNES XVII.

CXLVI. IOANNES XVIII.

CXLVII. SERGIUS IV.

CXLVIII. BENEDICTVS VIII.

A Ardua qui fulsi cunctis per sidera cœli,
Augustis carus, gentibus, & tribubus :
Doctrinis compitus laeris & dogmate claro,
Per patrias sancta semina fudit ovans,
Nam Graios superans Eois partibus, unam,
Schismata pellendo, reddidit Ecclesiam.
Principis hinc Petri sed quisquis tendis ad aulam,
Die supplex, idem regnet ut arce poli.

Grecum schisma sublatum. Augusti hic indicati erant Constantinopolitani Imperatores, Basilius & Constantinus fratres: sub quibus unitam se invenisse cum Romanis Constantinopolitanam Ecclesiam anno M IX, testatur apud Baronium Petrus Episcopus Antiochenus, in epistola quam anno M L I U scripsit ad Michaelem Carularium, sic loquens: Cum Constantinopolim quadraginta quinque ab hinc annis venissem, inveni tempore beatæ memorie Patriarchæ Domini Sergii, prædictum Papam Joannem in sacra Missa, una cum aliis Patriarchis sanctissimis, relatum.

S Annos istos XL si præcise sumas, oportet ut anno M IX, quemadmodum statuimus, adhuc in vivis fuerit IOANNES XVIII. Joannes: post cujus mortem mensibus ferme tribus vacasse Episcopatum saceri cogit initium sequentis Pontificis, citius cium fere vix invenibile. Dilatioris autem causa videtur fuisse penes trimestre, Romanos. Tusculanorum Comitum jugum pertinos, atque ad libertatem recuperandam adspirantes; quod videbatur fieri non posse, quamdiu haberetur Pontifex, ex eorum vel familia vel nutu electus. Illis vero sic contendentibus, tercia factio Regiorum (in Italia potentissimorum, ex quo Longobardici Regni Coronam anno M UI Papiæ suscepere at S. Henricus Germania Rex) obtinuisse videtur, ut non invitum Tusculanis Romanus civis eligeretur, qui esset factionis nullius, sed solitus boni publici studiosus.

6 Baronius vacationem non agnoscit longiorem quam unius mensis & XII dierum, post quos pridie Kal. Septembres fuerit creatus successor: licet ultima dies Augusti, non Dominica, sed feria XII eo anno fuerit.

CXLVII SERGIUS IV.

ERGIUS, natione Romanus, ex patre Martino, antea Peterus Episcopus Albanensis, coronatus II Octobris in Dominicana, anno M UIII, regnante S. Henrico, imperantibus Basilio & Constantino, sedit annos II, menses IX, dies XII; defunctus XIVI Julii, anni MXII, sepultus in ecclesia Lateranensi: & celavit Episcopatus dies XI.

Varii variorum calculi: **P** Resignatum tempus Pontificatus suggestum Ms. nostrum & Ciacconius, quod rotundo numero annorum IIII fuisse dicit Gotfridus Viterbiensis; Hermannus vero Contractus (per enormem excessum, librarium errori imputandum) annorum ferme XI aut annorum XI, dierum XII. Placet prior sententia, potius quam Ioannis Columna apud S. Antoninum, menses XI dumtaxat numerantis, cum Martino Polono; aut Stelle, ponentes menses XI; aut Platina, omisis mensibus, solum numerantis dies XI supra annos XI. Placet autem ea sententia, ne cogamus longum Interpontificium hoc loco ponere, nulla id suadente necessitate, & propter rationes max deducendas.

2 Casar Rasponus, de Basilica Lateranensi lib. I cap. 18, Non longe ab introitu, inquit, & ab oratorio S. Thomæ, quiescebat Sergius Papa quartus, cum hoc elogio.

C **Epitaphium.** Quiquis ad hæc tendis sublimia limina, lector,
Et caperis tantæ nobilitate domus;
Intentis oculis aulae percurrere raras
Desine materias, arte juvante manus.
Lumina cum gressu pendente arguta coërcens,
Respicere sollicitus, quid velit hic titulus.
Hic tumulata jacent Pastoris membra sereni,
Quem decus Ecclesiæ contulit Omnipotens:
Pauperibus panis, nudorum vestis opima,
Doctor & egregius qui fui in populo.
Jura Sacerdoti, lætas dum videt aristas,
Coetibus æquavit niger Angelicus.
Albanum regimen lustro venerabilis uno
Rexit: post summum ducitur ad Solium:
In quo mutato permanxit nomine, Praeful
SERGIUS ex PETRO: sic vocatus erat.
Ductus mente pia, Jesu, dic, paree Redemptor:
Utque vicem capiat, dic, Deus, hunc habeas.

Tempus Sedis vero definiens. Ciaccionum, Rasponum descripta tam diversimode: nunc omnes in plerisque numeris variant, quare non possumus ex ipsa formare chronologiam: sed ex chronologia aliunde stabilienda, putamus eam sic legi debuisse.
Maij Tomus IV.

Qui sedit annos XI, & menses XIIII, & dies XII, obiit mensis Julii die XIII, Indictione X, anno Dominicæ Incarnationis MXII.

4 Vbi corrigitur primo Rasponus, legens annos XI, qui manifestissimus error est. Deinde ex Ms. nostri & Ciacconii Obitus & Rasponi consensu corrigitur Baronii lectio, qua solum se Julio, non habet menses XIIII. Tertio corriguntur dies XIII, quos Mayo, anno solus habet Baronius. Quarto pro mense Mayo (quem Baronius omisit, quia suo tempore ex residuis litterarum vestigiis nemo potuit eruere; quemque proinde fateri oportet per meram conjecturam postea descriptum ab aliis fuisse) ponere mensem Julii, quia video facilmente fieri potuisse, ut tres prima hujus nominis litteræ, quadantenus apparentes, scilicet IV, speciem aliquam facerent litteræ M, indeque factum sit M A II pro JULII. Pro numero diei XII, qui ponitur à Raspono, sed similiter Baronii tempore non legebatur clare, ideoque omisso fuit, lego diem XIII, ut Coronatio Sergii cadere potuerit in Dominicam. Quinto F retineo Indictionem X cum Baronio, qua autem ratione alias postea putaverit se videre XIIII, non intelligo; nam tunc certo Pontifex erat Benedictus, imo & per totam Indictionem XI. Denique pro anno MXIIII, licet apud Baronium, Rasponum, Ciaccionum descripto, ponere MXIIII, Indictioni X convenientem, tam enim facile potuerunt illi omnes accipere finale pandum, pro nota unitatis, non integræ compararentis; quam id in numero dierum XIII, loco XIIII, fecit Baronius supra.

5 Non placet autem quod hic ad componendam Indictionem X cum anno MXIIII suggestum fuisse eo tempore, qui probatur ex annos à festo Incarnationis inchoarent, novem scilicet mensibus citius quam nos soleamus, ut scriptus in Mayo annus MXIIII nobis tantum sit MXII. Valere hoc posset si in Entruria juxta Stylum Pisanum positum fuisse hoc Epitaphium: nunc eum morem valuisse Romæ non modo non probat Baronius: sed ipsem suggestum contrarii moris exempla, cum describit Epitaphium Silvestri II ab hoc Sergio positum: & Ioannis Canapartii, ex viro nobilissimo & opulentissimo ad SS. Alexium & Bonifacium monachi facti, titulum sepulchralem cum hac clausula. Ab Incarnatione D. N. Jesu Christi anni sunt mille XIIII, obiit mense Octobri, die XII, Indictione XIIII: ex quibus patet annos Z Z sic

SERGIUS

IV.

eiusque &
successoris
Bullis.

sic Roma solitos numerari, ut cum Mayo vel Martio anni
MX. II non posset alia Indictione quam XI componi. Quid
quod ipsomet anno MXII, cuius mense Mayo monuum
Sergium Baronius statuit, invenerit ipse inter Bibliotheca
Vaticana monumenta, & integrum extat apud Vgheillum
Tom. 7 col. 528 ejusdem Sergii diploma de Pallio,
concessu Michaeli Archiepiscopo Salernitanu sub
hac clausa, Scriptum per manus Joannis Scrinarii
S. R. E. in mente Junio Indictione X — Datum
xu Kalendas Julii per manum Gregorii, Episcopi
& Bibliothecarii Sanctæ Sedis Apostolæ, anno

Domino proprio, Pontificatus Domini Setgii
quarti Papæ in sacratissima Sede B. Petri Apostoli
tertio, Indictione decimæ. Ob hanc ergo auctoritatem
censuit Baronius certum esse, quod anno MXII non vero
XI (uti habent Marianus Scotus, Hermannus, &
Siebertus) monuisset Sergius; idemque potest confirmari
ex successoris Bulla, ab eodem allegata, qua o-
ctavus annus Ponificatus mense Decembri componi-
tur cum Indictione III, adeoque cum fine anni MXIX,
ut oporteat, Benedictum sedere cœpisse ante Decembrem
anni XI.

D

CXLVIII BENEDICTUS VIII.

Ab an. 1012
ad 1024
an. XI, men.
1st, dies 21.

BENEDICTUS, natione Tusculanus, ex patre Gregorio Comite Tusculano, antea dictus Joannes Episcopus Portuensis, coronatus anno MXII, xx Julii in Dominica, Imperantibus Basilio & Constantino, & mox etiam S. Henrico coronato, sedet annos XI, menses XI, dies XXI: obiit x Julii, anno MXII, sepultus in Basilica B. Petri: & cessavit Episcopatus dies VIII.

Eius pater
Comes Tu-
sculanus.

Quod ad parentem Benedicti Gregorium attinet, eum fuisse Comitem Tusculanum satis convenit inter auctores; quando Albericum hujus nostri Benedicti & successoris Joannis XIX fratrem, Romanum Consulem, appellari etiam Comitem Tusculanum: proinde frater fuit Alberici, eundem Comitatum mortuo patre tenentis. Ipsem Episcopum Portuensem fuit, ut scribit Platina; priori vero nomine Joannes, ut docet Vgheillum Tom. I col. 135; adeoque primas tenebat inter Episcopos Pontificali electioni presidentes Nihiligitur mirum, si tanta auctoritate pollens, & tam potenti fultus auxilio, nec non favore factiosus Regia Tusculanu à Sergio conciliata subnixus, prævaluit alteri, quem Romani Electum maluissent: quod ramen prodeesse ei non potuit, quo minus eodem quo ordinatus fuit anno coactu fit cedare factio populari, sequere recipere in Germaniam.

Profectus
ipse in Ger-
maniam

Constitutus &
sunt in Imp.
S. Henrici,

adducit &
an. 1014:

2. Ditzmarus in fine lib. 6, facta memoria Joannis cognomento Phalani: huic, inquit, succedebant Ser-
gius atque benedictus, ambo præclarci & consolida-
tores nostri. Papa Benedictus Gregorio euidam
in Electione prævaluit: ob hoc iste ad nativitatem
Dominicam ad Regem in Palithi venit, cum omni
paratu Apostolico, expulsionem quam omnibus la-
mentando innotescens. Librum deinde sic orditur:
Decursis à Dominica Incarnatione post milenarii
plenitudinem numeri annis XI; & in sublequentे
anno, secundo mense ac hebdomada tercia, anno
autem regni ejus tertio decimo & die Dominica ac
ui Kalendas Martii, Henricus Dei gratia Rex in-
elitus, à Senatoribus duodecim vallatus, quorum sex
rasi barba, ali prolixa mystacea cum baculis, cum
dilecta suimet conjuge Cunigunda, ad ecclesiam S.
Petri, Papa exspectante, venit: & antequam intro-
duceatur ab eodem interrogatus, si fidelis vellet
Romanæ patronus esse & defensor Ecclesiæ, sibi
autem iisque su cessoribus per ownia fidelis, de-
vota professione respondit: & iunc ab eodem in-
unctionem & coronam cum contulisti sua accepit.
Natalem Domini, à quo annos auspicantur Chronica
Germanorum, ante nostri anni MXII initium, in Palidi-
egerat S. Henricus, ut scribit Chronicon Hildenshei-
mense: totum autem illum annum in apparatu itineris
Romani, expediensque que illud hactenus fuerant re-
morata negotiis, impensum intelligo; premiso interim
cum auxiliis congruis Papa: quem haud difficulter recep-
sum à Romans existimo, ex adfuturi mox Regis metu ad

pænitentiam versis. Quia autem Benedicti amulus Gre-
gorius verorum hoc nomine Pontificum seriem non inter-
polavit, sicuti fecit Joannes XVI de quo supra; ideo
non existimo auctos factiosos, absente Benedicto, ad
schismaticam Electi sui Ordinationem procedere, vel cerne
à Regiis generose id prohibentibus fuisse impeditos: quare
nullum etiam hic schisma agnosco.

3. Interim ex Ditzmaro confirmatur Chronologia, qua cœpisse aut
statuimus anno MXII ordinatum fuisse Benedictum. an. 1012
Idem, probat diploma in Bibliotheca Vaticana monumen- probatur ex
tis repertum à Baronio, ad Amatum Iuniorem Salernitanæ
Ecclesia Archiepiscopum, Scriptum per manus Stephani
Notarii regionarii & Serinarii S. R. E. mense
Decembri, Indict. III. Datum ui Kalendas Ja-
nuarii, per manus Benedicti Episcopi Portuensis
& Bibliothecarii S. A. S. anno, Deo proprio,
Pontificatus Domini Benedicti Sanctissimi VIII

F

Papæ octavo, Imperante Domino piissimo Impe-
ratore Augusto Henrico VI, Indict. III, mense
Decembri die XXII. Hoc diploma cum spectet ad an-
num MXIX, oportet eodem anno ante biensem mutatum
fuisse annum Benedicti septimum in octavum: sic enim
conciliari debet cum eo prius aliud, quo Amati decessori
Benedicto anno MXII Pallium missum Baronius indicat,
estque Scriptum per manus Benedicti Notarii re-
gionarii & Serinarii S. R. E. mense Aprili Indict.
XII, & Datum ui Kalendas Maji, per manus Pe-
tri Epi copi Ecclesie Prænestinæ & Bibliothecarii
S. R. E. Indict. XII, anno, Deo proprio, Ponti-
ficatus Domini nostri Benedicti summi Pontificis
& universalis VIII Papæ in sacratissima Sede B.
Petri Apostoli quarto, Imperii Domini Henrici
Imperatoris Augusti anno III, Indict. XII, mense
jam dicto Aprilis die ui.

4. Marianus Scotus annos XI rotundo numero signat Benedicto huic: Hermannus cum quadam restri-
ctione habet annos ferme XII: Gotfridus Viterbiensis,
& Joannes Stella annos XI menses XI ponunt: omnibus
autem illis accuratiores Wernerus Rollewinck, & auctor
Ms. nostri insuper addunt dies XXI: atque ita obitus Be-
nedicti (quem sine auctore scribit Baronius obiisse III
Kalendas Martii, nos vero usque ad x Julii superfluisse
tenemus) præcessit mortem S. Henrici Imperatoris, de-
functi XIIII Iulii, solo triduo. Hoc ipsum vero (scilicet
quod Pontifex ante Imperatorem obierit) videntur suppo-
nere Hermannus Contractus & Marianus Scotus, eodem
quo

Obiit triduo
ante S. Hen-
ricum Imp.

A quo nos ordine utriusque abitum referentes. Errat igitur insigniter Stella. & Stellam secutus Platina, cum scripserunt, quod Benedictus, defuncto Henrico Cælare; eius in omnibus defensione utebatur, & Sede sua pulsus est; verum postea inita cum iniuricis concordia, pulsoque adulterino Pontifice, in urbem cum dignitate regressus est, pauloque post mortuus. Videntur autem illi prima ultimaque Benedicti hujus tempora inter se confidisse.

S Mirum est qua ratione Baronio, afferenti, obiisse BENEDICTUM XXIIII Maji, excedere dicere de successore BEATUS IIII. Benedictus ad annum 1024, eum non annos XI, ut habet Hermannus, sed XII sedisse, usque ad penultimum Februarii; cum inter Majum anni sexi & Martium anni MXXIIII solum posset intercessisse anni XI menses VIII. Proprius nos ad XI annos acceamus: quippe quibus ad eum numerum explendum solum defunt dies X.

CXLIX IOANNES XIX.

OANNES, natione Tusculanus, ex patre Gregorio Tusculano Comite, frater Benedicti VIII, haec tenus laicus regnante Conrado II & imperante Constantino Porphyrogenneta solo, ordinatus XIX Julii in Dominica, anno MXXI; sedit annos IX, menses III, dies xix: obiit ut Novembris MXXXIII: & cessavit Episcopatus mense I, dies II.

*Ab anno
1024, ad
1033, an. 9
m. 3, d. 19*

B *Eius, licet ante Papam laici, laus.*
Q Vamvis de eo dicat Hermannus Contractus. quod ex Laico Papa factus sit; & Stella, quod nullus initiatus Sacramentis, id est Ordinibus sarcis, Pontificium munus suscepit; exemplo in Romana Ecclesia neicum viso, ut eligeretur aliquis, qui nec Clericus quidem esset; id tamen, si cetera virtutes eo gradu dignae non defuerint, haud magis vesti eidem in vituperium debet, quam S. Ambroso, quem adhuc Catechumenum, ex Praefecto urbis Imperiali, Deus ipse Episcopum eligi & ordinari iussit, aperto miraculo infantuli ore ad Ambrosum Episcopum enuntiandum. Attestatur autem eidem Stella, quod vita ejus mirifice ab omnibus laudata fuit. Hoc tamen ei non profuit, quo minus cum Romani seditionibus & apertis præliis plurimum vexaverint: à quibus tandem Conradi Cæsarialis auctoritate & potentia liberatus fuit.

C *Coronatus ab eodem Conradi Imperato.*
2 Hunc ille Roma Imperatore coronavit anno MXXIIII in festo Pascha coram Canuto, Dania, Norwagia, Angliaque, nec non Rudolfo, Burgundia, Regibus: liberatu autem ab eo fuit anno MXXXIIII. Cum enim, ut scribit Roldolphus Glaber, die IIII Kalendarum Julii sexta teria, luna vigima octava, facta esset eclipsis seu deliquium solis, ab hora ejusdem diei sexta usque in octavam nimum terribilis . . . eadem die, videlicet Natali Apostolorum in ecclesia B. Petri, quidam de Principibus Romanorum conpirarunt in Papam Romanum, cupientes illum interimeres, sed minime valentes, à Sede tamen propria expulerunt: sed tam pro hac re quam pro aliis insolenter patris Imperator illuc proficiens, propriæ Sedi restitutus. Quares cum moram aliquam temporis requirat, cogimur fateri, Joannem, ultra novem annos, sedisse mensibus minimum tribus (quos forte auctor Ms. nostri reperit, sed pro 111 perperam scripsit ut) his autem si addamus dies xix, loco IX, quos suggerit Stella, veniet ad IIII Novembris seu ut Idus, quo dicti obiisse liquet Baronio: qui deinde, supponens ipso die creatum successorem num. 6 appellat antiquas Vaticanas series Romanorum Pontificum, que id doceant Utinam earum ipsamet verba nobis dedisset. Interim ex talium Catalogorum usu supponere libert, solum Joannis diem mortualem ibi notatum inveniri, & hunc tememus ut certum, quamdiu certius aliunde nihil offereatur.

3 Exstant varia hujus Pontificis & nominis monumenta, quibus probari posit XIX hunc Joannem dictum fuisse, propter adnumeratum ceteris Pseudo-papam Joannem XVI; itemque confirmari quod ejusdem respectu deceffores

proximi appellati sint Decimus septimus, & octavus; sed minime audiendos qui propter Joannem Roberti numerum adhuc augent, & hunc de quo agimus appellant Vigiliatum. Istorum monumentorum unum valde notabile extat apud Vghellum tomo I col. 108, privilegium scilicet Petro Silve Candido Episcopo, scriptum per manum Georgii Notarii Regionarii atque Scriptoris S.R.E. in mense Decembri, Indictione x; atque post subscriptionem Presulum & Cardinalium nominatorum viginti, datum xii Kal. Januarii per manus Benedicti Episcopi Portuenis & vice Peregrini Coloniensis Archiepiscopi, Bibliothecarii sanctæ Apostolicæ Sedis, anno Pontificatus Domini nostri Ioannis, summi Pontificis & universalis XIX Papæ in sacratissima Sede B. Petri Apostoli tertio, mense Decembri, Indictione x, Christi scilicet anno MXXI exeuntes. Nec minus notabile est etiam alterum Privilegium, initio Septembribus ad eamdem Indictionem, sed ad annum Christi sequentem pertinentis tom. 5 col. 48 Popponi Patriarchæ Aquilejensi concessum, in præjudicium Patriarchatus Gradenfis, terripitum per manus Ioannis Cardinalis & Cancellarii vice Petri Diaconi, mense Septembri Indictione decima. Datum per manus Bostonis Episcopi & Bibliothecarii S. R. E. in mense & indictione supra scripta, in Sacratissima Sede B. Petri Apostoli anno quarto, Deo proprio Pontificatus Domini Ioannis summi Pontificis & universalis noni decimi Papæ. Ab quod idem Vghellus habet tom. I col. 140, datum Benedicto Episcopo Portueni, quatenus notatur Indictione IIII, corrigit debet quia talem in suo Pontificatu numquam numeravit Ioannes, sed bene XIII, respondentem anno XXX.

4 Defunctio Joanni suffictum Theophylactum ne potem, extra controversiam est. Absque ulla dilatione id factum, plerique supponunt. Ego non dubito, quin saltem Dominica proxima fuerit ad consecrationem ejus expectata: bac autem fuisse XI Novembris. Quia tamen Ms. nostrum annis, quos tribuit Benedicto IX, quosque finiendos docemus XXIX Aprilis anni MXXI, adnumerat menses II, dies XX; puto Sedis vacationem prorogari posse ad integrum mensem & dies XI; qui facile effluxerunt, priusquam defuncti Pontificis frater electorum animos etenac expugnaret largitionibus suis, quatenus opus fuit ut coempta per nefas suffragia in favorem filii, omnimodo ad tale munus inepit, superarent justam refractionem meliorum & saniorum.

E

F

*Interponit
ficium unius
mensis.*

CL BENEDICTUS IX.

*Ab anno
1033, ad
an. 1045,
an. 11, m. 4
dies 20.*

BENEDICTVS, natione Tusculanus, [filius Alberici Comitis, antea dictus Theophylactus], supradictorum Benedicti & Joannis Pontificum nepos, imperantibus in Occidente Conrado II, in Oriente Romano & Zoë, ordinatus ix Decembris in Dominicana anno MXXXI, post undecimum suæ sedis annum] expulsus est de Pontificatu [circa Natalem Domini anni MXLIV, propter spurcissimam & scandalo sisimam vitam]; & constitutus est in Apostolicam Sedem [III Kalend. Januarii in Dominical] Joannes Sabinensis Episcopus, cui imposuerunt nomen Silvester: qui injuste tenuit Cathedram Pontificalem dies LXIX, usque ad VIII Martii MXXXXV]; & ejectus inde prædictus Benedictus recuperavit & tenuit Pontificatum mensem I, dies XXI: & ille ipse [cum sedisset annos XI, menses Iu, dies XX] eum dedit Joanni, Archi-canonicu S. Joannis ante portam Latinam, patrino suo, IIII Kal. Majar cui imposuerunt nomen Gregorius: qui etiam Pontificatum tenuit annum I, & menses VIII, præter dies XI; & per Imperatorem legaliter eum perdidit, & ductus extitit in Transalpinis partibus anno MXLVI.

*Tempus
Sedis,*

Ita verbosenus fere auctor nostri Ms. exceptis verbis qua [] inclusa vides, Chronologia explicanda ergo fere adjecta, paucisque mutatis, quorum reddenda hic ratio. Ac primum quidem, quia à B nedicto IX immediate progrederi volebat Auctor transcriptus in nostro codice, ad Clementem II, non annumeratis seorsim Silvestro atque Gregorio, eorum totum tempus inclusit Pontificatui Benedicti; quia hic, etiam post resignationem istam ultroneam, non desit identidem resumere nomen, & partem saltem bonorum ecclesiasticorum ut Pontifex retinere; ut colligitur ex Dialogis Desiderii Abbatis, postea Victoris Papæ III, narrantis quomodo Rex Henricus sollicitus fuerit pro statu Ecclesia componendo, quæ tres signa Pontifices habere videbatur. Hinc factum ut loco XI annorum, quos usque ad voluntariam abdicationem definire oportuerat, anni XII notarentur in Ms. nostro: & sic videntur etiam antiqui plures Catalogi annos XII dedisse Benedicto, quos Leo Ostiensis & alii reperientes in principio post nomen ex more scriptos, etiam exactos crediderunt ante intrusionem Pseudo-silvestri.

C 2 Hunc autem cum idem Desiderius dicat, quod tribus non amplius mensibus Romæ usus est Cathedrae sessione, quando cum dedecore pulsus ad suum Episcopatum reversus est, dies XLIX in Ms. nostro repertos verti in LXIX. Cur autem maluerint auctores, quos auctor codicis nostri cum hoc errore transcripti, numerare dies LXIIII, quam menses duos & dies aliquot, causa afignari potest ratio peculiaris Februarii mensis, solum XXIIII dies numerantia, quando Bissextilis non est, uti non fuit

anno MXLU. Sic autem per mensem I, dies XXI, quos reductus in Sedem Benedictus habuit, usque ad voluntariam cessionem, venitur ad IIII Kal. Majar. sed hoc non satis distincte scriptum inveniens Ms. nostri librarius, exprefit III Januar. Cum hac autem correctione per annum I, menses VIII, minus dies XI, quos Gregorio adscribit idem Ms. nostrum, venietur ad tempus Sutrina Synodi, in qua ipse se abdicavit, vel saltem in sui abdicationem consensit, ut mox apparebit.

3 Glaber Rodulfus, hoc ipso tempore vivens ac scribens, de hoc Pontifice agens, intercedente thesaurorum pecunia, puer ferme decennis electus exitit, inquit: *An fuerit puer ordinatus tuus?* lib. 4, cap. 5, ac mox, Fuerat, inquit, ordinatus quidam puer annorum circiter duodecim contra jus fasque, quem scilicet sola pecunia auri & argenti plus commendavit, quam ætas aut sanctitas. Dubitat nibilominus de hac tum exigua aetate Baronius, tum quia ex Adamo Bremeri lib. 2, cap. 50, constat cum hoc ipso anno Pallium concessisse Hermanno Archiepiscopo Hammaburgensi; tum quia S. Petrus Damiani testatur, ab exordio suæ creationis usque ad finem semper luxurias inquinatum, quod non videtur impuberi adhuc puero convenire. sed ut nihil cogit initium creationis apud S. Petrum Damiani accipere in summo verborum rigore; sic nec opus est credere, quod per se exercuerit Pontificalia munia. Existimo certe clariori opus esse contradictione, ut auctor, rem scribens suo tempore notissimam, propter exempli abominabilis novitatem, notabiliter exerravisse credatur in aetate Benedicti definienda.

F

& exilio.

SILVESTER III ANTIPAPA.

*A 30 Dec.
ad 8 Mar-
tii 1045.*

SILVESTER, antea Joannes Episcopus Sabinensis, Laurentii filius, Imperantibus Henrico II & Constantino Monomacho, expulsoque Benedicto IX illegitime coronatus, anno MXXXXIIII in Dominica XXX Decembris; sed sit dies LXIIII, ejectus à Benedicto præfato, die VIII Martii anno MXXXX; ac deinde in Sutrina Synodo absolute depositus circa finem anni MXXXXI.

Ad

D

AD hunc, in suam regressum Ecclesiam, omnino videur pectare id quod Vghellus in Episcopis Sabinensis tom. I Italia Sacra col. 182 habet ex Ms. Farsensi Chronico, ad annum MLI. Temporibus Leonis Papae, scilicet IIII, Joannes Sabinensis Episcopus, qui insidiabatur monasterio Farsensi, pro decimis & oblationibus mortuorum, maxime pro ecclesia S. Angelii in Toscia, de qua olim fecerat iniquam conventionem cum Domino Ugone Abate, qui eamdem ecclesiam S. Angelii tenuit & possedit in dominium hujus monasterii: quam conventionem ideo diximus iniquam, quia temporibus Domini Hadriani I Pontificis Ildebrandus Dux per suum Preceptum monasterio concessit. Hæc ommnia ignorabat praestans Ugo Abbas, utpote alienigena, & prædictam concordiam ab Episcopo suscepit nesciens. Itaque prædictus Episcopus inturrexit post hoc, & ad eamdem ecclesiam S. Angelii armata manu perrexit, & altare amovens destruxit, & Reliquias ex illo abstrahens secum asportavit. Sed cum inde ad Episcopatum reverteretur, subito, cælo optime serenato, ora est aquæ, grandinis & fulguris maxima tempestas. Quo vilo Episcopus fecessit à via in quendam locum, ubi dicitur Arca, & moram aliquantam ibidem cum Reliquiis fecit. Accidit tunc grande miraculum: in ipso loco, ubi Reliquiæ manebant, nihil pluvia vel grandinis cecidisse. Cessante vero tempestate redit ad Episcopatum cum magno pavore. Altera autem die cum hoc audiret Dominus Bernardus Abbas Ortanus, elegit quendam Episcopum, qui tunc forte hospitabatur in hoc monasterio de ultramontanis partibus, & collectis Abbatæ viris & fidelibus militibus,

Hic regressus ad suis vexat Farsensem Monasterium an. 1052,
Ex destruendo altari quodam auferit Reliquias,

B

cum maximo honore redificare studuit ipsum al- SILVESTER tare, magnis & præcipuis ibi conditis Reliquiis. Su- III ANTIP. per quam rem prædictus Episcopus Sabinaensis Ec- clesiæ valde condoluit: & quia altare ipsum destru- ob quod ca- xerat & Reliquias asportaverat, ipsa nocte percussus fatus eas- est, & unum totius corporis latus obstupescens quo- dem refert. ad vixit perit. Post hoc veritus & pavens super hoc, & nimis dolens pro ædificatione quam Dominus Ab- bas noster fieri studuerat, ad eundem locum perrexit: & abstractis inde novis quas invenit Reliquis, priores illie honorifice recondidit. De ipsis vero no- vis Reliquis in suo Episcopio altariolum construens, consecravit: & denuo in Dominum Abbatem in Syn- odo proclamationem fecit.

2 Existimat quidem Vghellus, hunc Joannem à Leo- ne suffictum ipsi quondam Silvestro, ab eoque diversum esse: sed qui ab olim prædictam fecerat iniquam conven- tionem, in favorem Ecclesie Sabinensis; utique ejus jam Episcopus erat, etiam ab olim, quod longius omnino tem- pus significat, quam annorum duorum. Porro ex dictis col- ligio, vel maiores illos quinque Episcopos, qui nunc consti- tuunt primum ordinem Cardinalium, magis absoluto jure quam alios Suburbicarios usos fuisse, circa loca sacra suarum diaecson & Reliquiarum translationem; vel rigorem ob- servantia veteris, quam formula in Diurno præscripta sup- ponunt, langidum omnino fuisse, cum ista Joannes face- ret. In eo autem quod hic sibi duxerit scrupulo, occasionem dedisse, ut eo ubi alia Reliquia jacuerant loci nova substi- tuerentur, subolfacio aliquid usui ecclesiastico contrarium, cui cautum in Diurno voluerit Pontificia formula, ita permit- tens loco aliquo reponi corpus sanctum nuper inventum, si nul- lum corpus ibi constat humatum; ut supra notavi.

An ab eo
distinguendus alias
Joannes Sa-
binensis?

E

CLI GREGORIUS VI.

REGORIVS, antea Joannes Gratianus dictus, Archipresbyter S. Joannis ad portam Latinam, imperantibus Henrico II & Constantino Monomacho, ultro cedente Benedicto, ordi- natus XXVII Aprilis in Dominicæ anno MXLVI; sedit annum I, menses IIII, dies XX; abdicavit ultro sese anno MXLVI in Sutrina Synodo, XIIII Decembri: & cessavit Episcopatus dies III.

Ab anno
1045, ad
46, an. I,
m. 7, d. 20.

Tempus Se-
dis ex Bul-
la probatur, 80,

E Xprese Auctor Ms. nostri tempus definit, ut diximus, annum I, menses IIII, minus dies XI: neque quad mensis dissentit Desiderius in Dia- logo, rotundo numero menses IIII definiens, omissa scili- cet restrictione. Sed quod apud eundem Desiderium lege- retur, abdicatio Gregorii facta, cum annis duebus men- sisbus octo Sacerdotium administrasset, id propter au- toris vetustatem diu me folicitum atque perplexum habuit: donec apud Vghellum tom. 3, col. 84 inventi ipsius Gregorii Privilegium, Rolando Florentio Canonice Præpo- sito indultum cum his clausulis: Scriptum per manum Joannis Scrinarii & Notarii nostri Lateranensis Palatii. Bene valete. Datum XII Kalendas Martii, per manus Petri Diaconi Bibliothecarii & Cancelleri Sanc- tæ Apostolicæ Sedis, anno Pontificatus Domini Gregorii Papæ Sexti primo, Indict. XIU, id est anno Christi MXLVI.

2 Ex tali clausula Privilegii jam indicati tres eruun- tur in rem nostram veritates. Prima, quod Gregorius hic Sextum se, non leptimum scripsit, quo Otthonis Frisianensis vel librariorum ejus infra notandus error corrigitur: Secunda, quod recte posuerim eum non XIII Januariar. sed IIII Kal. Majar. auspicatum esse Pontificatum suum: tertia, ea que præcipua, quod in Februario anni MXLVI ad- bui ei currit et annus ejusdem Pontificatus primus: adeoque omnes pariter erravisse, qui sedisse Gregoriu[m] scriperunt

non multo
longius se-
qui anno
fuisse,

annis II, mensibus u, ui vel uII, & solos Hermannum Contractum & Gotfridum Viterbiensem, annum I recte adscripsisse illi cum aliquot mensibus.

F

3 Ex borum mensium diversis numeris numerum amplio- rem sumo à Martino Polono & Platina; dies autem, ab aliis omnibus prætermis propter illius temporis confusio- nem, addo de meo; quia Sutrinam synodum non puto ad Gregorii depositionem processisse ante XII Decembri, dicit enim Leo Ostiensis, quod hoc facto Imperator ex- ultans, Romanum cum omnibus ipsius Concilii Epis- copis venit, non nisi XXII P. M. distantem, & in ecclasia B. Petri Apostoli congregato Clero popu- loque Romano, quid Sutri gestum esset exposuit: de hinc de ordinando Romana Ecclesiæ Pontifice tractari communiter coepit. In quibus, urgente ad finem intentum Rege, non multi dies ponи potuerunt; cum ad ordinationem mox Electi non fuerit Dominica expectata, sed ipsa Dominica nativitatis die, tunc in feriam v calente, celebrata sit Coronatio Clementis II. Quod autem addit idem Leo, hunc de gente Saxonum Episcopum Babenbergense esse electum, eo quod Romæ non reperiretur idoneus: hoc, inquit Baronius, velamentum fuit fraudis & ad inventus prætextus, quo eligeretur peregrinus: nam quis magis idoneus ipso Gregorio, quem viri sanctissimi atque doctissimi ejus temporis summis laudibus prædicarunt?

DIS-

DISSERTATIO XXI.

Qua ostenditur legitimum Papam, nec ullo modo Simoniacum, fuisse
Gregorium; neque potuisse deponi, nisi ultro cessisset.

Verum Pontificem fuisse vix quisquam nunc dubitatur; & S. Petrus Damiani, litteris gratulatoriis ad eum datum, maximam suam de ejus promotione latitiam testatur, quia de Apostolica Sede bona semper audire avidis desiderii faucibus sicuti largum præconii ejus poculum multis propinanibus biberat; sperabatque, cessante commercio perverba negotiationis, Ordinationes Episcoporum deinceps Canonice & citra simoniam processuras. Desiderius sive Victor Papa laudat eum verbis mox referendis. Hermannus Contractus in accusatori sui operis exemplari, è regione antiquioris editionis espresso in altera editione anni 1585, cum ad annum MCLIV scripsisset, Romani Benedictum Papam pro sceleribus suis expellunt, & quemdam Silvestrum Papam ex temere constituunt: quem tamen Benedictus Papa postmodum quorundam auxilio expellit: ipseque suæ Sedi redditus, sponte à Papatu dicitur, & Gratianum nomine, Gregorium Papam Eli pro se ordinari permisit; ad annum deinde MCLVI sic scribit: Henrico Regi cum expeditione in Italiam venienti, Gratianus Papa, quem Romani expulsis prioribus statuerant, Placentiae obvians, honorifice suscepitur: qui tamen postmodum apud Sutriam in Synodo non invitus Pastorale officium depositus. Pro quo Suidgerus Babenbergensis Episcopus, nimium reluctans, omnium consensu eligitur. In tempore hujus Apostolici innumerabiles terræ motus & maxi in Italia sunt facti: & hoc fortassis ideo, quia idem Apostolicus non canonice subrogatus est Antecessori suo, non canonice deposito: videlicet quem nulla culpa depositus, sed simplex humilitas ab officio cessare persuasit.

B2 Alt Desiderius seu Victor in Dialogis, narrato Benedicti post Silvestri expulsionem regressu: Cum, inquit, Benedictus se à Clerico simul & populo propter nequitas suas contemni consiperet, & famam suorum facinorum omnium aures impleri cerneret; tandem reperto eotius (quia voluntatis deditus, ut Epicurus magis quam ut Pontifex vivere volebat) euidam Joannis Archipresbytero, qui tunc in Urbe religiosior ceteris Clericis videbatur, non parva ab eo accepta pecunia (Ms. nostrum in Leone IX mille libras denariorum Papiensium fuisse ait, Benno mille quingentas numerat) luminum Sacerdotium relinquens tradidit: ipse vero in propriis se castellis recipiens urbe cessit. Interea Joannes, cui Gregorius nomen induitum est, cum duobus annis & octo mensibus Sacerdotium administrasset, Henricus Rex, qui tunc Germaniae, Pannoniae & Italiae imperabat, ad lucticiendam de manu Pontificis Imperiale Coronam, quatenus deinceps Augustus appellari posset, Italiam ingressus, Romam adiit urbem.

C3 Sed antequam Urbem ingrediceretur, plurimorum Episcoporum, nec non Abbatum, Clericorum quoque ac religiosorum monachorum in Sutrina Urbe Concilio congregato, Joannem, qui Gregorius dictus est, missis ad eum Episcopis, ut de Ecclesiasticis negotiis maximeque de Romana Ecclesia, quæ tres simul tunc Pontifices habere videbatur, ipso presidente tractaretur, venire rogavit. Sed haec de industria agebantur: jam enim dudum Regio animo infederat, ut tres illos, qui iniuste Catholicam Sedem invaserant, cum consilio & auctoritate totius Concilii justè depelleret; & unus, qui juxta Sancto-

rum statuta Parrum Dominico gregi sollicitè praefter, Clero & populo eligente, ordinaretur. Prædictus igitur Pontifex, exoratus à Rege ceterisque Pontificibus, Sutrium, ubi Synodus congregata erat, alleatus spe quod aliis depositis sibi soli Pontificatus confirmaretur, gratauerit perrexit. Sed postquam evenum est, & res agitari ac discuti à Synodo coepit est, agnoscens se non posse juste honorem tanti Sacerdotii administrare, ex Pontificia Sella exiliens, ac semetipsum Pontificalia indumenta exuens, postulata venia, Summi Sacerdotii dignitatem depositum.

E4 Cur autem nobis juste? An quia consentiente & verosimiliter urgente Romano Clero, pecuniam Benedicto veluti Simoniacus, dederat? Bona certe fide id egit, tum ipse tum Clerus, esto E Simoniam commiserit Benedictus. Videri enim iis potuit, injury Ecclesia justè redimi quantovis impendio; ut cedente, qui per vim dejici non poterat, indignissimo homine, dignum illa haberet Pontificem. Quod autem aliter censuerit Synodus, solum facit, ut ingressus Gregorii in Pontificatum, principio indubitatus Romanis, exteris pluribus, ipso humiliante post contrarium sentientibus, factus sit dubius, atque ter cedente, ipsius etiam Gregorios qui proinde maximam est laudem commeritus ultronea cessione, per quam factum, ut omnino indubitatus suspectus sit Pontifex; et si nonnullis (in quibus Hermannus Contractus) non satis justa fuerit via sententia Synodi: quod enim huic defuit, supplevit consensus Gregorii, non ignoratus Hermanno.

F5 Otto Frisingensis, Hermanno, usque ad annum MCLIV scribente, proinde in his quæ dicta sunt potiori longe teste, Frisingensis junior annis circiter centum, quia usque ad annum MC minus solidam XLV suum Chronicon perduxit, predicta omnia sic exponit de his rebus latio, lib. 6 cap. 23. Circa idem tempus pudenda contusio Ecclesie Dei in urbe Roma fuit: tribus ibi invatoriis, quorum unus Benedictus dicebatur, Sedem illum simul occupantibus, atque ad majoris misericordie cumulum divitis simul cum redditibus Patriarchis, uno ad S. Petrum, altero ad S. Mariam maiorem, tertio id est Benedicto in Palatio Lateranensi sedente, flagitiosam & turpem vitam (ut egomet in Urbe Romanis tradentibus audivi) duxere. Hunc miserimum statum Ecclesie religiosus quidam Presbyter, Gratianus nomine, videns, zeloque pietatis matris suæ compatiendo animadvertis, præfatos viros adiit, eisque à Sede sancta cedere pecunia persuasit, Benedicto redditibus Angliae, quia majoris videbatur auctoritatis, relictis. Ob ea civis præfatum Presbyterum, tamquam Ecclesie Dei liberatorem, in summum Pontificem elegerunt, eumque mutato nomine Gregorium * septimum vocaverunt. Quod audiens Rex procinetum movit in Italiam. Porro Gratianus, Regi apud Surrium occurrentis, ad lentiendum ipsius animum diadema pretiolum obculisse dicitur.

Quem Rex primo, ut decuit, honorifice suscepit: postmodum autem collecto Episcoporum conventu, à Pontificatu pro nota Simonia cedere persuasit: eique Suidgerum Babenbergensem Episcopum, qui & Clemens, consensu Romanæ Ecclesie substatuit. Hunc Gratianum Alpes transcedentem, secundum fuisse tradunt Hildebrandum, qui postmodum summus Pontifex factus, ob ejus amorem (quia de Catalogo Pontificum semotus fuerat) se Gregorium VII vocari voluit, & sicut in Lucano habes:

Ita

à Sutrina
quog; Syno-
cio repro-
batur,

* imo sex.
tum.

A Ita & huic Hildebrando, qui semper in ecclesiastico rigore constantissimus fuit, causa ista, in qua sententia Principis & Episcoporum prævaluit, semper displicuit.

*immerito
coevi scri-
poribus
pralata.*

6 Hactenus Otto, non ex iis quæ apud coevos scriptores legerat, sed quæ post annos centum narrantibus Romanis audiverat; proinde non existimo quod Baronius, si verba Hermanni Contracti et que coavi Desiderii Abbatis legere majori cum attentione potuisset, prelatus eis fuerit auctoritatem Ottonis, errorisque redarguturum eos qui ante Gregorium VI alium non agnoscunt quam Benedictum, & qui ejus Pontificatum mensibus tribus non integris interpolavit Silvestrum; Joannem autem Archipresbyterum non distinguant ab eo, quem Benno ejusdem avi scriptor appellat Joannem Gratianum. Hoc tamen ejus cognomen, quo solo usi sunt S. Petrus Damiani & Hermannus Contractus, occasionem quibusdam dedit confundendi eum cum Gratiano monacho, qui centum post hac annis Bononia in monasterio SS. Felicis & Naboris composuit Deeretum, in quo, sicut Labbaus noster habet, discordantes invicem Canones in concordiam studuit revocare ex sanctorum Patrum scriptis, Romanorum Pontificum sanctionibus & epistolis, legibus etiam secularibus non omissis, ipsum opus per Distinctiones, Caulas, Quæstionesque disponens; apte omnia, nisi quod fictitious Decretales à veris nescivit distinguere, tisque locum dedit in jure Canonico. Hoc tamen ex earum reprobatione nihil patitur: quia Pontifices, Gratiani istius Decretū eatenus necdum corrigentes, reliquerunt omnia in eodē quo paſtim habebantur auctoritatis gradu.

*Non emisse
sed redemis-
ſe Ecclesiam
dicendus,*

7 Daturus ad xxv Maii Vitam prafati Ildebrandi dicti in Pontificatu Gregorii VII, explicabò quomodo is ab hoc suo Decessore ex monasterio ad Clerum Romanum translatus, eundem postea deduxerit ad ipsum, in quo religiosorem disciplinam junior hauserat, Cluniacense monasterium: ubi etiam verosimile nobis esse diximus, quod pro eodem, post substituti Clementis mortem, in Romanam Sedem restituendo solitus Ildebrandus, jam Prior Cluniacensis, Wermatiam ad Cesarem se contulerit; itaque ei & noviter electo Leoni IX notum factum, jussus sit sequi Romanam, relicto Cluniaci Gregorio VI, jam iterum Joanne Gratiano: cuius ibidem paulo post sepulti miramur nullum supereesse monumentum. Interim valde erravit qui Leonis istius elogium texens, quale in Ms. nostro legitur, ad laudem ei tribuit, quod p̄fatum Gregorium, qui

*S. Petro
Damiani
gratulans;*

Archieonicus ecclesiae S. Joannis portæ Latinæ fuit, & Papatum Romanum pecuniam dando (videbile mille libras denariorum Papientium) à Benedicō nepote Benedicō Tusculani emit, de Papatu Romano ejecit. Non enim dejectus est, sed ipse se ultro abdicavit Gregorius; & Papatum non tam emit quam redemit pecuniam dando: nec alium per Italiam de eossum fuisse usque ad tempus Sutrina Synodi, pater ex gratulatione S. Petri Damiani: qui si audiisset simoniace ingressum in Sedem Romanam fuisse Gregorium, aut aliter quam per Canonicam electionem, genuisset potius quam jubilando scriptisset, Lætentur cæli,

exultet terra, & antiquum sui juris privilegium Desser-
recepisse sancta gratuletur Ecclesia. Conteratur TAT. xxi.
jam mille forme caput venenati serpentis, cœlest
commercium perversæ negotiationis: nullam jam
monetam saltarius Simon in Ecclesia fabricet; nulla
Giezi, præsente providi doctoris absencia, fur-
tiva dona reportet... reprimatur avaritia ad Epi-
scopales infulas anhelantium, evertantur eahedræ
columbas vendentium nummulariorum.

8 Extra Italiam tamen alia longe fama sparsa fuerat,
& hoc verosimiliter nō ovit Brunonem Episcopum Tullen- Nec videtur
sem postea Leonem quem dixi IX p̄cipua apud Henri: reprobadus
cum Regem auctoritatis, ut eanti in Italianum comes hoc fa-
ciendum suaderet, quod Sutrina Synodo convocanda pro-
positum habuisse videtur; idemque Bruno verosimiliter
fuit caput eorum, qui negabant Papatum à Gregorio
juste posse retineri. Nempe sic comparatum à natura est,
ut homines probi, quo longius abesse nituntur à vitio, in
oppositam partem ferantur vehementius, quandoque etiam
ultra equitatu limites, tum maxime cum illi necdum de-
finiti habentur; quemadmodum eo tempore, quo Simonia-
ca pestis libere & sine fratre vagabatur, per omnes condi-
tiones ac status, nemo solicitus fuerat anxie querere quis
vere Simoniacus esset contractus, quis non. Mibi Grego-
rii factum videtur & potuisse & debuisse extra culpam ha-
beri: sic enim rem actam existimo. Videntis Joannes-
Gordianus quod Benedictum, factiōnis Urbana &
dignitatis nimium sibi gravis taderet; eundem impulerit,
ut sub pacto presentis alicuius pecunie, vel certa pensionis
annua, veteriam utriusque, ex bonis ecclesiasticis per-
cipienda, cum Romano Clero transigeret de Papatu in eo-
rum manus consignando in ordine ad liberam Electionem:
a qui ita nihil suo privatum nomine, nihil sibi egredit Joa-
nes-Gratianus. Dixerim autem non nisi illa pactio
jam constituta, electum esse eum ipsum qui tam salutari
consiliis auctor fuerat: atque ita dici, quod Benedictus
in Gregorium transulerit summum Sacerdotium, &
ipsum suo loco ordinari permisit.

9 Quia autem mille libræ Papienses, ut Ms. nostrum;
aut etiam mille quingenæ, ut Benno, homini, qualis attenta ex-
Benedictus erat, potenti & Comitis Tusculani filio, ex quitate pen-
guia fuit summa; censeo annuam fuisse, & ex proventi- sionis Bene-
bus Angliae solvi decretam, uti habet idem Friisingensis, dicto con-
Quidquid autem tunc alium cum Henrico judicarint; nunc tesse.
certe, constituto liquidius Canonico jure, nemo est qui Si-
monia arguat eum qui ex justa causa suadet resignationem
Beneficii, faciendam sub pacto pensionis annua, ex ipsius
Beneficii fructibus præstanta, ad sustentationem ejus
qui Beneficium resignat in manus Episcopi sive Ecclesiae.
Alii tamen aliter factum acceperint, & parati fuerint in
Sutrina Synodo contra Gregorium judicare: contra
quem nisi hoc titulo actum esset, nihil vel per umbram
fuit ob quod de alio substituendo cogitaretur. Quare qui
Gregorium excusare nituntur, faciendo eum diversum, à
Joanne, qui à Benedicō dicebatur Pontificatum emisse,
evertunt totum novæ Electionis fundamentum, ideoque
non videntur audiendi.

E

F

CLII CLEMENS II.

Ab anno
1046, ad
47, m. 9,
dies 16.

LEMENS, natione Saxo, antea Babenbergenis Episcopus Suidigerus dictus, tempore Henrici III & Constantini Monomachi anno MXLUI [in ipso Natalis Domini die, Apostolicæ Sedis CLII ex more consecratus est: qui mox ipsa die Henricum Regem, cum conjugi sua Agneta, Imperiali benedictione sublimavit] Sedit mensibus IX, diebus XU, vel XI, obiit anno MXLUII, IX vel X Octobris, & [ad Episcopatum suum Babenbergam reportatus tumulatur]: vacavitque Sedes usque ad VIII Novemboris.

Tempus Se-
diæ,

LEo Officij post novem menses defunctum ait, cuius etsipon cum vidisset dictus Pater, valde abludens à vero (quia figurarum ductus obscuros longe aliter sculptor accepit quam erant) aliam novam accuratioremq; submisit, quam hic spectandam per omnia quatuor latera exhibet.

B
Anniver-
sarium 9 O-
ctobr.

Leo Officij post novem menses defunctum ait, sed ultra montes: quod alius nemo: imo Hermannus Contractus (cujus ex posteriori & meliori exemplo verba transcriptissimū [] inclusa) expresse dicit, Clemens qui & Suidigerus Papa, in Romanis partibus, nono mense promotionis suæ diem obiit, ad Episcopatum Babenbergam reportatus tumulatur. Prius autem sic scriperat: Clemens, qui & Suidigerus, Papa, vii Idus Octobris obiit. Ob hanc porro auctoritatem factum puto, quod (sic ut ait Ioannes Cygnæus, Episcopi Bambergensis Consilii aulici Actuarius) Anniversarius ipsius in festo S. Dionysii (quo die quotannis ex privilegio Leonis IX Bambergensis nundinas celebrare permisum est) solennis habetur. Accepi à Gamanio nostro ipsius Bulla partem, dignam ad memoriam Clementis Papa hoc referri, sic enim habet: Leo Episcopus, servus servorum Dei, Hartwico Babenbergenis Ecclesiæ venerabili Episcopo, perpetuam in Domino Iesu Christo salutem..... Pallium itaque ad Missarum solennia celebranda Fraternitati tuæ transmitimus; & quod Antecessoribus tuis numquam ante concessum, Tibi primo concedimus, rogatu filii dilectissimi nostri Imperatoris Henrici, & pro veneratione Antecessoris nostri piæ memorie Domini Papæ Clementis, primum ejusdem Sedis Episcopi, ibidem in Christo quiescentis; & pro memoria Henrici Imperatoris primi, præstata Ecclesiæ constructoris benignissimi; quo tibi ter in anno uti permittimus, talva auctoritate Dominae Metropolitanæ Moguntinæ Ecclesiæ, scilicet in die sanctæ Resurrectionis, & in Natalitiis Apostolorum Petri & Pauli, & in solennitate S. Dionysii; eo quod tunc anniversarius dies celebratur Domini Papæ Clementis supra memorati: hancque diem Apostolica auctoritate statuimus celebrem esse per totum Episcopatum &c. Data.... Januarii, anno D. Leonis Papæ quarto Indictione XV.

Hac autem ratione Clementi dandi essent supra menses IX, non solum dies XI (quos habent Rollevinck, Stella, & Platina) sed omnino XV. Nostrum vero Ms. dies XI habet, qui ad X. Octobri pertingerent; quo etiam die obiisse legitur in hoc ejus Epitaphio R. mus in Christo Pater & Dñus D. Suiderus à Mayendorf, Saxon, 2 Episcopus Bamb. postea fummus Pont. Clemens 2^{ds} dīctg, obiit Romæ 10 Octob. Ao. 1047. Potior sine dubio auctoritas hac esset, si antiqua & certa: sed quia nova est, non audeo contra antiquorem antiquitatem definire quidquam, diemque indecisum relinquere malo.

2 Ceterum basisse me fateor, cum ex una parte vetus esse monumentum intelligerem, ex altera legerem Epitaphium nullis antiquitatibus notis insignitum. Scripsi ergo ad R. P. Augustinum Boyler, Collegii nostri Bambergensis, anno MDLXXVIII Rectorem, ut ipsius tumuli lapidisque impostui delineationem mihi curaret. Misit ille primo quam Pontificio suo triumpho P. Cornelius Hazart inseruit:

sepulcrum
vetus, sed
inscriptio
nova.

Idem vero Pater per Epistolam suam insuper me docuit, tumulum quidem antiquum esse (quod ipsa ruditas sculptura etiam in delineatione monstrat) sed lapidem novum, prout ex Romanarū litterarū forma, eo aeo non solum apud Germanos, sed & apud Romanos exoleta, nec multo plus quam ab annis centum restitui paulatim cœpta cognosci potest. Recentiora etiam sunt Suiderus pro Suidigero, Bambergensis pro Babenbergensi, zyfra in numeris, aliaq; similia, sed imprimis familia additum nomen, & nescio unde sumptum, quandoquidem cognominum usus tunc vix dum ullus Germanis erat in publicis scripturis; adeoque ex sola traditione haberi post tot secula potuerit. Mayendorfian familiam ad Suidigeri Episcopi majores genus suum referre. Addebat Epistola, ex seniorum narratione haberi, hereticos hostes, cum rerum Bambergæ potirentur, spe inventiendi thesauri alicujus, referasse tumbam, ossa dissipasse, lapidem quo claudebatur fregisse vel averuisse: sed non im-

A impune; omnes enim, qui sceleris participes fuerant, actos in rabiem esse: hoc autem seculo repositum lapidem novum ex simili marmore, sed cuius integritas atque color diversus diversam etatem satu indicent.

*explicatio
figurarum
in ea sculp-
tarum,*

3 Dolendum profecto, quod cum ipso lapide perierit versus Epitaphium, versibus fortassis circum oram descripsum; neque ipsum dumtaxat, sed etiam effigies tanti viri, quam eidem insculptam fuisse verosimile mihi est. Placuit tamen ad aliquod jactur solatium, ipsius umbra celaturam ari incidere, servandam memoria posteriorum: cuius quidem latus dexterum gemina habet ex veteri ac novo Testamento Victoria finalis Symbola, priscorum Christianorum monumentis haud inusitata; Sampsonis videlicet leoninus rictus divellentis, & Malieris Apocalyptic. Draconi fauces elidentis. Alterum latus habet tres principias Pontificis ibidem conditi virtutes, Iustitiam, Temperantiam, Largitatem: quibus & de duplice morte victoriam, in priore latere expressam retulerit, & Christum judicem meruerit invenire placatum: qui ad caput cum rompeha exprimitur, terrarum orbem, vincente per crucem Agno salvatum, stnifra complexus. Ad pedes videre videor Angelicam revelationem, factam alicui Saracenorum Principi (quantum quidem ex capitulis integumento colligitur) fortassis de viro ejus morte, cuius jam in calo gloriofi meritis ac precibus movendi essent Christiani Principes, quadragesima post annos, ad Terram sanctam de manibus infidelium eruendam. Alia si cui occurrat felicior conjectura, huic ego meam libens cedam; multoque libertius certiori explicationi, ex historiis sacris aut profanis petita. Interim quod superest mensuram umbra hujus accipe, quae talis est, ut paulo plus quam dimidium pedem elevata a

pavimento, longitudine septem cum dimidio pedes, altitudo CLEMENS
dine duos cum quadrante, latitudine ternos quadrante uno minus, extimus limbis suis complectatur; adeo ut interior cavitas corporis unius tantum, sed proceri, fit capax.

4 Prædictus Cygneus, ait, quod Suidigerus Bambergensem Ecclesiam ab omni jugo Archiepiscopali exeruit, & multis præclaris privilegiis & immunitatibus adauxit, quorum instrumenta adhuc servari, & Bulla dat.

B in Annalibus, si quis eos condat, producenda credo: alibi interim duo extant Pontificatus hujus monumenta; unum in favorem Archiepiscopi Ravennatis apud Vghellum tom. 2, alterum continens Salernitanus Episcopatus in Archiepiscopatum elevationem, apud Baronium & Binium: utrumque, teste Oldino, aut saltem postremum, Scriptum per manus Joannis scribentis & Notarii sacri Lateranensis Palatii, & datum xii Kalendas Martii per manus Petri, Diaconi & Bibliothecarii & Cancellarii sanctæ Apostolicæ Sedis, anno Domini Clementis secundi Papæ primo, indictione decima quinta. Ad hujus quoque Pontificis Acta attinet, quod 11 Maij ante Vitam S. Wiboradæ num. 1 notavit Henschenius ex Burchardo Sangallensi, seculi xii scriptore, quod Notpertus Abbas S. Galli, adminiculante etiam Henrico Imperatore & conjugi ejus Agnere, obtinuit apud Domnum Apostolicum Clementem II, recitata Vita B. Wiboradæ ejusque miraculis, de tamdiu neglecta re ab ipso Papa redargutus; quatenus ipsam, præsente Theodorico Constantiensi Episcopo canonizaret, & pro Sancta habenda præciperet, & anniversarium ipsius dici solennizandum institueret.

E

BENEDICTVS IX ITERVM.

B ENEDICTVS, tertio reversus in Pontificatum, tenuit eum menses viii, dies x, id est à festivitate Sanctorum quatuor Coronatorum [viii No-^{Abdicat}
vembbris Dominica die anno MXLII] usque ad festum S. Alexii, [xiii Julii anni MXLIII].

F

H Ecce ad verbum, præter pauca [] inclusa Ms. no-
strum, tam accurate, ut ab Auctore ejus evi sic esse
scripta vix possit ambigere: qui tamen alterum
extremorum non computans, solum numeravit dies ix, alias
x habiturus, Baronius & Ciacconius aliisque Benedictum
hoc loco non aliter describunt, quam violentum Apostolica
Sedis inyaforem. Quod minus certum mihi videtur: alios
enim absque Imperatoris consensu nihil agere voluntibus &
uno circiter mense in ea contentione acto, potuit absque
alia vi prevaluisse eorum factio, qui, reformationis à Gre-
gorio & Clemente cœpta metu, Benedictum restitu-
tum cupiebant; itaque is receptus fuisse ab universo Clero,
Imperatore factum saltem ad tempus, disimulante, cum ejus
causa nosset exercitum in Italiam ducere, domesticis impli-
catius turbis, à Theodoro Marchione sibi rebellante, &
Gotifredo Lotharingia Ducatum armis vindicante, ut apud
Hermannum Contractum videre est.

spectum anima sue, salvanda per dimissionem Pontificatus:
sic enim in illius Vita, ad 11 Novembris danda, à Pancratio
discipulo & Cripta ferrata preposito scripta, legitur:

3 Qui tunc temporis, quo scilicet egregia Bartholo-
lomai sanctitas clarescere manifestus capi, Apostolicæ
Sedi præterat, cum juvenis esset (quod utinam Deus
avertisset) voluptatibus deditus, humanæ fragilitati
se dedit. Sed cum tandem ab hoc malo resipisset, & impre-
batus S.
Bartholo-
& male gestorum solutionem & veniam sibi quæ-
reret, B. Bartholomæus sibi fore mediatorem ag-
ta-Cryp-
Abbatis:
novit, & intercessore illum sibi futurum decre-
vit. Quapropter advoçavit illum, majori qua poterat
veneratione & honore: huic rem totam aperit, & op-
portuum remedii quærerit. Bartholomæus vero non
est Throni celstitudinem veritus, non dignitatis præ-
stantiam respexit, neque munera & honores (quod
plerique spiritualium medieorum facere solent) sed
mali gravitatem: & propterea opportunam mali ab-
scissionem illi tradens, ita inquit: Non licet tibi
saera facere, sed potius abstinere, & Deum pla-
cate, quem peccando irritasti. Ille vero neque
tardans, neque procrastinans, sed quam primum
deposita Sede instar privati hominis se habebat. Hi
consonans auctor Canonis sacri, in die festo recitandi, sic
canit, Ode ix, Præsidem Romæ Episcopum, Pater,
ut cognovisti supplantatum, sapientissimis tuis ver-
bis induxit, ut renuntiaret throno, & eum cum vie-
ta solitaria commutaret.

4 Veriorem sincerioremque conversionem hac indicant,
quam in abdicatione apparuit, qua Pontificatum antea

aa 2

Gre-

*Eius regre-
sus, sicut for-
te non vio-
lentus,*

cum creditus
allegitimus;
evicit, Simoniacorum aut Simoniacis faventium fere-
fuit, nec sine largitionibus res verosimiliter peracta est;
merito à plerisque creditus fuit regressus Benedicti non
fuisse legitimus. Neque velim contrarium sustineret dico ta-
men posse alicui videri eum hac quoq; vice, aque ac priori,
verum Papam fuisse, & pro tali ab Italii habitum. Putem
etiam magnam morum emendationem promisisse, sub
eaque spe receptum à Romanis; sed cum affuetus vitiis
in eadem revolvetur, excitatum zelum S. Bartholomæi
Crypto-ferratenis, ut hominem manifeste Simoniacum &
luxuriosum, & quem Pontificium curarum fastidium
haud leve preferre appareat, induceret ad aliquem re-
Maji Tomus IV.

BENEDI-
CTUS IX.
cuius suau-
ferio pœni-
tens.

Gregorio cœfit. Hac enim ex motivo minus laudabili pro-
venit, quantum quidem ex Auctoriis eam describentibus
scimus. Itaque de secunda hac abdicacione poterit tota res
commodius intelligi, quam secuta sit emendatio, & (quan-
tum ex Canone appetet) etiam secessus ad solitariam vi-
tam, in proprio aliquo juxta Cryptam ferratam castello a-
gendum, sub directione sancti sui preceptoris. Felix ille si
in bene copio pœnitentia cursu perseverasset! Sed ex post
secutis intelligitur, mutabilitate sibi consueta rediisse ad
ingenium, mortuo verosimiliter Bartholomæo, ejusque
Vita jam descripta. Nam & Glaber dicit, quod, intercede-
nente thefaurorum pecunia, primùm electus exitit à
Romanis: à quibus exinde frequenter ejus ac in-
honeste receptus, nulla potestate viguit: & Benno,
qualiscumque fidei, hujus tamen temporis Auctor, afferit
eum perturbasse, post Leonis obitum, Romanam Ec-
clesiam, id est post dimidiatum Aprilium anni MLI, utique regressum tentando. In hoc autem conatu infelici-
ter mortuum possumus credere cum Baronio, quandoquidem
nulla ejus post annum predictum mentio fiat amplius: cui
re o damnationi fuerit subjectus post mortem, legi potest a-
pud S. Petrum Damiani, & ex hoc apud Baronium, aliosque.

*Ricet postea
reversus ad
vomitum,*

Quod porro Benedictus non fucrit à Sede suâ vio-

lenter expulsus hac vice, sed volenter cœserit; verosimile
etiam fieri potest ex eo, quod idem dies, qui ei dicitur nunc
fuisse in Pontificatu ultimus, à Ciacconio & aliis dicatur
fuisse primus successor, scilicet XVI Iulii idemque Do-
minicus: ut omnino videatur legitime ac simul facta esse
& Benedicti abdicatio & installatio Gelastii. Neque ubi successor per
sunt practata verba, quibus dicitur, quod Benedictus, missus Papa
neque tardans neque procrastinans, quam primum sum config-
deposta Sede instar privati hominis se habebat. In-
telligentum enim est quam primum voluntatem relinquen-
da Sedis indicasse Clero populoque, sed ex hujus voluntate
tamai in ea persistisse, donec ab Imperatore (cujus arbitrio
rem deferre placuerat ad turbas evitandas) submitteretur
alius rite eligendus & consecrandus: qua res cœpta agi ve-
rosimiliter circa Pascha, V Aprilis celebratum (quo tem-
pore peccatores non proorsus desperati facilius solent ad pœ-
nitentiam commoveri) protribi potuit usque in Iulium: si-
quidem Imperator, post Pentecosten, XXIX Maji Soloduri in
Helvetia celebratam, per Franconiam abiverat in Saxoniam,
unde ex suo comitatu misit Episcopum Brixensem, de
quo mox. Interim nulla extant Benedicti hujus Acta, ex
quibus possimus discere, quomodo sui Pontificatus tempus
tunc numeraverit.

D

An. 1048.
dies 23.

AMASVS, natione Noricus, antea Poppo Episcopus Brixinen-
sis seu Sabionensis, imperantibus Henrico III & Constantino
Monomacho, coronatus XIII Julii in Dominica MXLIIII; se-
dit dies XXIII, defunctus VIII Augusti, sepultus in ecclesia S.
Laurentii extra mutos: & cessavit Episcopatus usque ad XII
Februarii anni MXLIX.

*Missus ab
Imperatore,*

*moritur
Preneste;*

*an cogno-
mento Ba-
gnarius?*

Hermannus Contractus de eo sic loquitur: Sequen-
te Julio (post lunum scilicet anni MXLIIII
quo obierat Hermanni Abbas Bernhardus) Pop-
po Brixensis Episcopus, ab Imperatore electus, Ro-
manum mitituit: & honorifice suscepitus, Apostolicæ
Sedis Papa CLIII ordinatur: sed paucis diebus exactis
defunctus, & ad S. Laurentium extra urbem sepultus
est. Leo Ostiensis similiter ait lib. 2, cap. 81, Benedictus,
iterum in Pontificatum revertitus, per octo circiter
menses illum retinuit, donec ab Imperatore trans-
missus ex Germania Damasus, Brixenorum Epi-
scopus, illi in Papatu successit: qui etiam post viginti
tres dies apud Preneste vita decepsit. Ciacconius, animi
causa & ad fugiendos urbanos æstus illuc eum se con-
tulisse bariolatur: quidni potius causa ecclesiasticorum ju-
rium restaurandorum, vel certe, quia per ipsos Iulii mensis
calores advectus in urbem, mox cœperit habere male; judi-
catumque sit mutationem aëris necessariam esse periclitanti
de vita.

2. Ms. nostrum in Catalogo, cum dixisset, natione No-
ricus, addit, qui alio vocabulo Bagnarius dicitur; ex
quo vel alio simili textu Platina, cognomento Bagnia-
rius fecit. Astimo, aliam antiquorum ita scribentium
mentem fuisse, & intelligi voluisse, quod qui antiquiori vo-
ce & Italico notiori Noricus, Germanis dicatur Bajoarius,
qui nunc Bavarus: sic enim idem auctor agens de Nicolao
II, fuit, inquit natione Allobrogus, quod alio nomine
Burgundion dicitur. Baronius ex Brixenensi, fecit Epi-

scopum Brixensem, qua valde diversa sunt. Invenit etiam
qui Aquilejensem Patriarcham fecerint, & hos secutus est
Wiguleius Hundius in Metropoli Salisburgensi atque Ciac-
conius: sed manifestissimo errore, nato ex sola homonymia.
Nam Poppo Aquilejensis Patriarcha, quod videre est
apud Vghellum, obiit anno MXLII, Pontificatus sui XXIII, Aquilejen-
Epitaphium, quod recitat idem Vghellus: eidem autem
suffectus frater suus Eberardus, anno MXLII Romano
Concilio interfuit, sub Clemente II. Refutari porro non
merentur, qui Martinum Polonum secuti, jam dictum
Clementem, & hunc Damalum traducunt ut invatores
Apostolicæ Sedis, ideoque cito morte sublatos volunt.

3. Sunt etiam qui veneni, à Benediceto IX propinati,
suspicionem admisceant. Et hunc iterum Romana Sedi in-
cubuisse, donec mitteretur Tullensis Episcopus Bruno, con-
fir Baroni. Sed cum id nullus antiquorum dicat, non Sedem in-
debet ex tam levi fundamento revocari in dubium, quod de uaseris
illius pœnitentia ad tempus diximus ex vita B. Bartholo-
mai. Potuit tamen tam cito duorum ex Germanis Ponti-
ficium mors, Imperatorem, peius aliquid fortassis de Romanis
suscipiatum, lentiorem reddidisse ad nominandum successo-
rem, accidentibus praesertim negotiis aliis: atque ita res esse
dilata usque ad mensem fere Decembrem, & in Worma-
tiensibus demum Comitiis peracta. In quo sane magis fe-
ctinandum fuisse credo, si vere extitissent ea Roma turba,
quas Benedicti regressum violentum procedere & subse-
qui oportuisset.

*an antea
Patriarcha
Aquilejena-
sis?*

*an Benedic-
etus 9 iterum*

LEO

CLIV S. LEO IX.

Eo natione Theotonicus, ex patre Hugone, Imperatoris
Conradi consobrino, antea dictus Brunus, Tullenensis Episco-
pus, Wormatiæ anno MXLIII Papa designatus, iterum-
que Romæ electus liberrime anno MXLIX, II Februarii,
consecratus XII, prima Dominica Quadragesimæ; sedit an-
nos u, menses II, dies VIII, obiit & colitur XIX Aprilis,
MLI: sepultus in ecclesia S Petri: & cessavit Episcopatus usque ad XIII
Aprilis anni sequentis.

*Ab an 1049
ad 1054
an. 3, m. 2,
dies 8.*

Eius Elección

Ad fabulas, quibus, annis post hac ducentis &
pluribus, Pontificiam historiam aspersit Marti-
nus Polonus, referas licet quod dicat Imper-
ratorem, cum Romani ex quadam prava consuetu-
dine petiissent ab eo Pontificem sibi dari, & nullum
Theutonicorum ad hoc ut recipere posset in-
ducere, Episcopum Tullensem, virum simplicem,
ad hoc inclinavisse. Neque enim de alio potius vide-
tur cogitasse Imperator quam de Brunone, tanta nobili-
tatis, prudentia & sanctitatis viro: neque credibile est
Theutonicos Episcopos omnes, cito Clementis & Damasi
morte sic fuisse confernatos, ut inter eos nemo inventus
fuerit, qui, si eligeretur, Romanus Pontifex fieri vellet.
Quam autem arguit pravam consuetudinem, si prava fuit
(quod tali rerum statu fuisse non videtur sed ad magnum
Ecclesia communum spectasse, ideoque & Romani a Ciac-
conio putantur juramento tunc obstricti fuisse, ne sine Im-
peratoris consensu Pontificem ordinarent, si prava inquam
fuit, consuetudo non fuit; solum enim praeceperant ex-
empla duo, ad consuetudinis appellationem nequaquam
sufficientia.

Vita scripta,

2. Vitam scripsit Wibertus ejus Archidiaconus, quam
una cum Appendice miraculorum, à coævo etiam auctore
& Desiderio Abate Casinensi scriptorum, illustratam vide
in nostro Aprili; cui hoc solum addo. sententiam à Leo-
ne in favorem Dominici Gradensis latam, qua ei Prima-
tus relinquitur supra Episcopos Istræ & Foro Julii (quam
Dandulus in historia Veneta ex eaque Baronius referunt
ad annum ML, Vghellus ad Synodus Vercellensem eodem
anno habitam) spectare posui ad Synodus Romanam,
anni MLII, Indictionis XI, idque ex ipsis Leonis
verbis liquere. Adde etiam prædictis, quod ex supra alle-
gata ejus Bulla in favorem Hartwici Babenbergensis Epi-
scopi pro Clementis decefforis memoria, data mensi Ja-
nuario Indictionis X, Pontificatus anno quarto,
id est anno Christi MLII, appareat, non ante Februarium
inchoari annum Pontificatus, aliqui qui fuisse numerandus
annus quintus, si is citius capisset.

mors.

3. Hermannus Contractus, qui paucis solum mensibus
Leoni supervixit, aut ejus Continuator usque ad annum
MLXI, ita de Leonis morte scribit: Dominus Papa,
cum apud Benedictum divino intentus servitus diu
demoratus, Romanæ ægrotans reversus eslet; inva-
lescente indies languore, gloriolo exitu, cunctis
prius benedicens & admonitus valedicens, sancto-
que Petro peccata sua confessus, & devote se illi
commendans, XI (mo XIIII) Kalendas Majas
obiit, & in Basilica S. Petri, juxta sepulcrum San-
cti Papæ Gregorii sepultus, miraculis claruissime me-
moratur.

*encomium
ex Mss.*

4. Continuator Catalogi in Ms. nostro sic eum laudat.
Hic à Deo Electus Pontifex, ex Tullensi Ecclesia
assumptus, ad urbem devenit Romanam, secum
deducens Hildebrandum, qui cum Papa Gregorio
ad partes illas jerat. Hic ejusdem Hilde-
brandi consilio omnia in itinere & in hac civitate

fecit: cui postea ad regendum ecclesiam S. Pauli
Apostoli tradidit, pro quadam visione quam vide-
rat; videlicet quia B. Petrum in prædicta visione
hilarem videbat, Beatum quoque Paulum tristem
& turbulentum erga le propriebebat. Prædictus quo-
que Pontifex largus, pius, innocens, benignus,
amator iustitiae, & plebis servens, istimus guberna-
tor, divinarumque Scripturarum indeficiens per-
scrutator, vigilis & orationibus semper intentus
fuit. Qui etiam sua admonitione & prædicatione
omnes Normannos & Franeigenas [excitavit] ad
destruendam eorum superbiæ, qui in partibus Apulie
commorabantur: quoniam superbia eorum
in tantum exereverat, quod totam terram in suo
posuerant dominio, & B. Petri Vicarii nihil ibi
juris aut dominii retinebant. Qua denique victo-
ria facta & terra suo dominio reddita, ad ur-
bem rediens Christi Confessor, XIIII Kalendas Ma-
jas migravit ad Christum.

5. Coœrus auctor, qui morti præsens etiam miracula à Zelus contra
se visa describit, uti ea dedimus ex variis MSS. inter ex-
trema verba sic præcatum Leonem ait: Magne Deus,
huiani generis redemptor, qui per Apostolos tuos
Petrum & Paulum Simonis perfidiam de alto [ca-
dere] præcepisti, invocato tuo nomine: sicut eos
exaudire dignatus es, ita exaudire dignare me fer-
uum tuum: & ad te converte Theophylactum, &
Gregorium, & Petrum, qui in toto mundo Si-
moniacam hæresim solidaverunt; & ita fac eos cognoscere
viam veritatis, ut derelinquant etrem
suum, & ad te, mitissime Deus, revertantur. Cœ-
perat ergo iam tum novas iterum res moliri Theophyla-
ctus (neque enim modeste agente eo tali deprecatione
fuisse opus) & qua perperam egerat Pontifex, eadem
rursum acturus si gradum pristinum recuperasset, hanc
minime vanam solicitudinem incusserat Leoni; socios
(ut videtur) pravorum consiliorum habens Gregorium
& Petrum, quos crediderim & olim in Curia Benedi-
cti IX præcipios fuisse, omnisque Simoniacæ nundina-
tionis auctores; & à Gradu suo per Gregorium VI aut
ipsum Leonem depositos, non desisse sua facta tueri, ut
divino iuri nequaquam adversantia.

6. Sacrum corpus primo juxta sepulcrum S. Gre-
gorii Papæ conditum, deinde propter miracula sub pro-
prio altari; postea, inquit Aringus lib. 2 Roma Subter-
ranea cap. 8, in Vaticanæ Basilicæ demolitione re-
pertum, erat mira proceritatis, à capite nimis
ad pedes longitudine novem palmorum constans:
quod quidem in novam Basilicam translatum est,
& sub altari ab aliis, quæ ad meridiem respicit, in
plumbæ quadam area, altera pariter cypressina cir-
cumdata, conditum fuit, hac ad perennem sanctissimi
virii memoriam addita inscriptione: Corpus S.
Leonis Papæ Noni, virtutum & miraculorum glo-
ria insignis, sub altari Mortuorum, situ in Basilica
Vaticana, inter portas Argenteam & Ravenna-

nam,

223

*Translatum
corpus anno
1606, 18
Januarii.*

LEO IX.

nam, die xi mensis & anni infra scripti, intra marmoream aream repertum; cum ea pars ecclesiae rueret, Pauli V Pont. Max. jussu in novum templum processionali pompa delatum, hac sub ara rito solenni collocavit Euangelista Palliotus, tit. S. Laurentii in Lucina Cardinalis Cusentinus, dictæ Basilicæ Archipresbyter, anno Domini MDCVII, ejusdem Pauli Pontificatus primo, die xiiii Januarii, festo Romanæ Cathedræ S. Petri.

Sub eo inductus in Bullas annis Incarnationis,

7 Mabillonus lib. 2 de re Diplomatica Cap. 24, quarens, quis Pontificum primus incepit Bullis suis adnotare annum Incarnationis, censet Leonem hunc IX fauisse: certe nullum Pontificium diploma sibi visum ait, ante id tempus tali calculo notatum, quod sincerum videatur, quidquid dicat Aventinus, usum illum à Pala-chili deducens. Si autem verum est, Leonem eo in generè primum fauisse, id inde factum putar, quod tum ipse esset ex genere Imperatorum Germanie, qui annos Incarnationis usurabant; tum Tulli faisset Episcopus, ibique eo calculo frequenter in litteris usus; tum denique Cancellarium haberet Tullensem Primicerium, etdem calculo asserendum. Sic ergo sub autographa Bulla, pro Metteni S. Arnulphi cœnobio, scriptum legi testatur Mabillonus. Data v Id. Octob. per manus Udois, Sanctæ A-

B postolicæ Sedis Cancellarii & Bibliothecarii & Indictio, Tullenus Primicerii, anno Domini Leonis IX Panincipiantes à p. 1, Indict. II, anno vero Dominicæ Incarnationis Natali Domini M XLIIII. Vbi etiam notat tò Incarnationis, min.

idem valere quod Nativitatis: alias enim incipientibus annum à xxv Martii precedentius, jam numerabatur annus ML: & Indictionem non innovari mense Septembri, ut precedentibus seculis omnibus factum fuerat (sic enim scribi debuisse Indictio I II) sed una cum anno prorabi usque ad Dominicum Natalem: unde hic etiam videtur constitui posse initium Indictionum, quas vocant, Pontificalium, una cum anno Ecclesiastico incipientium, quidquid dicat Ciacconius in Isagoge, afferens, in Concilio Constantiensi primum observari cœptum commune istud annorum Indictionumque initium.

8 At, inquires, si istac ita se habent, & Leo IX aliisque post illum Incarnationis annos suis Bullis apponi faciebant; quid Paulo Middelburgio Episcopo Forosem non autem sub Eugenio pronensi, sub initium seculi precedentis scribenti, in mentem venit, ut lib. 13 Paulina sua cap. 6 affirmaret, presidente Eugenio IV, adhortante Blondio Forolivensi, Pontificii Collegii à secretis Notario, in Bullis atque Rescriptis Pontificalibus annorum à Christi Incarnatione suppurationem scribi primum

C eccepsisse? Movit hac autoritas Ciacconium in Isagoge sui operis, movit etiam me in Propylao Aprilis, suspectaque fecit interpolationis omnes ante Eugenium Bullas sic notatas, quia non credebam viro tali obrepisse, ut id ita scriberet afferanter, nisi ex ipsis Blondi certissimo testimonio id habuisset. Malo tamen banc Regulam abdicare ut falsam, quam fidem abrogare Mabillono, tot autographarum Bullarum à se conspectarum, nullaque ex parte suspectabilium testimoniis moto ad aliter statuendum. Id vero eo libentius facio, quod post Aprilē editum qui ut sum- cognoverim omnium fere nationum historicos, qui Pontifi- mum exten- cit eum u- genio longe antiquiores: durum autem esset opinari, na- ad Brevia. tiones illas universim conspirasse in istud additamentum, sinceris alias & genuinis Privilegiis subjungendum, cum periculo eorumdem in suspicionem falsi inducendorum. Notatu porro dignum est, quod observavit Mabillonus; Bullas seu Constitutiones Pontificias, Bullatas sigillo Papali, qua preferunt voces in perpetuum, expressas ut plurimum Monogrammaticæ. colligatis inferne duabus litteris

PP hoc modo: IN. P. P. M. pro qui- bus seculorum posteriorum usus habet verba Ad perpe- tuam rei memoriam, paſim subnotata inveniri anno

Incarnationis; Epistolas vero, & quacumque in forma Brevis ut loquuntur sub anno Piscatoris expedita, rarius cumdem calculam habere. Cum autem nunc ha- beant eum indifferentem tam Bulla quam Brevia, quid ni dicamus hoc esse quod Blondus suadente Eugenius in- duxit, quodque etenus non semper fiebat? Certe hic Pon- an. 1445.

tifax in Constitutione sua anno Dominicæ Incarnationis M C C C X X X X, sepiusmo Idus Junii, Pontificatus

anno quinto decimo signata, qua incipit, Sieur pru- dens paer familias, cujusque copiam se nocturnum Mabillonus ait, informans Notarios, hoc solum eis videretur in- cultare, ut hinc diligentes in scribendo litteras in bo- na forma, & virgulent, & leuantur & studeant stylum Cancellariæ, antiquum & laudabilem in omni- bus servate; tantum abest ut aliquid novi atque ante propositus inusitati insinuerit.

9 Fuerit porro opera pretium videre apud Meurissium in Episcopis Mettenibus pag. 354, ipsum quod supra allegavimus Privilegium, Warino ejusque successoribus scribentorū in Abbatia S. Arnulphi datum, postquam Leo Mona- initum.

sterium istud, rogatu praefati Abbatis Warini, in memoriā B. Joannis Euangelistæ ac prænominati S. Arnulfi Confessoris Christi, quinto Idus Octobris

Christo conservaverat. Nihil istic omittitur, quod ad augendam vel Abbatis dignitatem, vel loci majestatem, comodumque, vel festivitatem Dedicacionis annue cele- branda possit conducere, prater Indulgencias, quarum scilicet istiusmodi occasionibus tunc adhuc nullus usus erat.

In eodem privilegio Lectur inveniet initium quoddam subscribendorum Pontificis litteris testium, quod superioribus seculis solum siebat quando ejusmodi littera in Synodo Episcoporum signabantur: hoc tamen in ista Dedicacione factum est occasione saltem Synodi, paulo ante Mertis celebra, unde remanserant Episcopi aliquot qui subsignare etiam possent. Simili etiam occasione Romane alicujus Synodi, sub Benedicto V IIII, possumus factum credere, ut apud Diagum in historia Comitum Parcianensem pag. 152 inveniatur Fundatio Bisuldunensis Episcopatus, Bul- lata in mense Januario Indictione decimaquinta, id est anno M X U I I, cīque ab octo Episcopis signata VII Kalendas Februarii. Teste autem Mabillono lib. 2 cap. 20 maxime hic usus invaluit (qui etiam bodie in Bullis solen- niter signatis obtinet) à Pontificatu Urbani II, ex quo tempore, quod antea non siebat, subscribere cepit etiam ipse Pontifex, hac formula: Ego N. Catholicæ Ecclesiæ Episcopus subscripsi: tum Cardinales ex ordine sic: Ego N. Basiliæ duodecim Apostolorum Pres- byter Cardinalis subscripsi, & ita consequenter alii.

10 Denique notabile est, quod hic idem Pontifex, illam clausulam Bene valete, à Romanis Pontificibus usurpatam Bene valete saltem à tempore Caroli Magni, in Monogramma redegerit, additum prout illud exhibet Mabillonus tab. L ex autographo Remi- signo Papa- giano ad Herimaram Abbatem, Dat. III Non. Octobr. per manus Petri Bibliothecarii ac Cancellarii Sanctæ Apostolicæ Ecclesiæ, anno Domini Leonis Noni Papa I Indict. IIII, in Septembri annis XXXXIX inchoata. Ipsos temporis illius ac Palaclalis II characteres opera pre- tum fuerit in predicta Tabella contemplari: hic sigillum Leonis cum ipso monogrammate accipe, forma tamen duplo contractiori quam est in originali membrana.

VICTOR

CLV VICTOR II.

VICTOR, natione Noricus, antea Gebehardus dictus, Episcopus Aistettensis, Imperatoris Henrici III consiliarius in timus & proximus consanguineus, Constantinopoli imperante Theodora Constantini Perphyrogenetæ filia, coronatus Romæ anno MLIU in Cœna Domini, XIIII Aprilis; sedit annos XI, menses XI, dies XIX: obiit XXIIII Julii MLII, in Tuscia, fortassis sepultus Florentiæ in Cathedrali: & cessavit Episcopatus dies u.

*Ab invito
Imperatore*

Martius Polonus ad alias suas fabulas adjicit de Victore, quod etiam hic timore Imperiali factus est Papa. Multum, & forte nimicum dixisset, si dixisset arbitrio. Audi Leonem Ostiensem lib. 2 cap. 90. Defuncto sanctæ memorie Papa Leone, Hildebrandus tunc Romanæ ecclesiæ Subdiaconus, ad Imperatorem à Romanis transmissus est; ut, quoniam in Romana Ecclesia persona ad tantum officium idonea reperi non poterat, de paribus illis, quem tamen ipse vice Cleri populi Romani in Pontificem elegisset, adduceret. Quod cum Imperator fuisse assensus, & Gebehardus Aistettensem Episcopum Hildebrandus, ex industria & consilio Romanorum, expetivisset, tristis super hoc valde Imperator effectus est: nimis enim illum eum habebat. Et cum eumdem sibi omnimodis necessarium Imperator afferret, & alium atque alium huic officio magis idoneum indicaret: Hildebrando tamen, ut alterum recuperet, persuaderi nullatenus potuit. Erat enim idem Episcopus, super id quod prudentia multa callebat, post Imperatorem potentior ac dicitur cunctis in regno. Hunc ergo Hildebrandus, invito licet Imperatore, invito etiam eodem ipso Episcopo (propter quod utique postea dictus est monachos non amasse) Romanum secum adduxit: eique Victoris nomen imponens, Romanum Papam cunctorum assensu constituit, cum jam ferme à transitu Papæ Leonis annus elaberetur. Ex quibus etiam intelligitur qua fuerit causam dia vacantis Sedis, cuius partem in Tusculanorum Comitum, pro Theophylacti restitutione satagentium liberisque Electionem Roma faciendam impeditum, haud agre retulerit prudens lector. Ille vero finem vivendi fecit, prius forte quam Stephanus eligeretur, aeternum damnandus juxta ipsiusmet revelationem à S. Petro Da-

miani descriptam, sicut jam supra indicavimus.

2 Hermanni continuator primus de Electione hac Tempus habet anno MLIU. Conventus ab Imperatore Mo- dū. guinitæ factus est (credo circa Natalem Domini, ex mo- re Regibus Germania pridem usitato) in quo Gebehardus, Eistettensem Episcopum, ab Episcopis electus Romanisque missus, ibique honorifice suscep- tus, in coena Domini Papa ordinatus, Victoris II no- men accepit. De obitu vero Lambertus Schafnaburgen- sis sic loquitur ad annum MLII, Rex natalem Domini, Ianuarium anni predicti progressum, Ratipona celebavit, praetente adhuc Victore Papa: qui exinde, confessis mediocriter, prout tunc copia erat, regni negotiis in Italianam regressus, u Kalendas Au- gusti migravit ad Dominum. Chronogiam, nemini haec tenui dubiam, confirmat ejusdem Papa Privilegium, Humberto Silva Candida Episcopo scriptum, per manus Gregorii Notarii & Scrutarii S. R. E. in mense Maii, Indictione x, & datum uii Idus Maii, per manus Aribonis Diaconi anno XIIII Domini Papa Victoris II Indict. xi, id est anno Christi MLII.

3 Leo Ostiensis lib. 3 Chronici Cassin. cap. 8 citatur mortis & à Baronio, quasi dicat defunctum Florentiæ & sepul- tum Victorem; nihil autem simile habet Leo; sed hoc locus. dicit de ejus successore Stephano; & Victoris nullum monumentum invenitur Florentiæ, memoria apud Scrip- tores nulla. Pro Baronii tamen opinione argumentum haud leve sumi posse videtur, ex prefatis Leonis Ostiensis lib. 2 cap. 97, ubi dicitur, quod Bonifacius Albanen- sis Episcopus, festinus à Tuscia rediens, obitum Romani Pontificis, Victor scilicet, Urbi nun- tiavit: in Tuscia autem si obiit Victor, quid ni Flo- rentiæ, saltem sepultus? ubi vero potius quam in Cathe- drali?

E

F

*contra mo-
litiones de-
positis pride
Benedicti.*

C

CLVI STEPHANUS IX.

STEPHANUS, natione Lotharingus, antea Junianus Fridericus Cardinalis S. Chrylogoni, Electus in festo S. Stephani Papæ, & postridie festo inventionis S. Stephani Protomartyris IIII Augusti, eodemque Dominico die anno MLII consecratus Pontifex, sedit menses IIII, dies XXIIII; defunctusque Florentiæ MLIII, XXIX Martii, in ecclesia Cathedrali juxta tombam S. Zenobii sepultus est; & post dies XI sacrilege ordinatus est Benedictus X: cessavit autem revera Episcopatus menses X, dies I.

*Occasio fe-
sina succe-
sionis.*

Mors Henrici, Imperatoris II, Regis Germania III, obita Augusto præcedenti, libertatem Romanum præbuit vacante Imperio, matu-

randæ & suo arbitrio facienda Electionis & Consecratio- nis: cuius modum ac tempus prolixè describit Leo Ostiensis lib. 2 cap. 97 & ex Leone Baronius; exequiarum autem eidem

STEPHANUS IX.
funus Florentiae curatum à Mo-
nachis:

eidem à sui Ordinis monachis Florentia privatim curata-
rum. inventur hujusmodi monumentū, nunc ad palatium
Magni Hettruria Ducis translatum. D. O. M. Stephanus
Lotharingiae Ducis filio, Apostolice Sedis Caecel-
lario, monacho & Abbatii Casinaensi, Cardinali tit.
S. Chrysogoni, Pontifici Opt. Max. Pio, Felici,
sanctitatem & miraculorum gloria illustri, Gothifredus
Hetrulorum Dux, ut defuncto fratri domi luce
& inter proprios amplexus, quas potest caritatis
suæ vices rependat, non sine lacrymis parentat. Mo-
nachi Abbatia Florentiae in aedibus ad Divi Joa-
nis Baptiste effertunt, & justa solvunt. In Kalendas
Aprilis, MLI 111. Ita Placidus Puccinelli in Chronica
Abbatia Florentina, ubi credit singulariter actas exequias,
quarum in hac inscriptione mentito.

corpus in-
corruptum
an. 1357

2. Ego vero dubitare vix possum, quin ha exequia, licet
à monachis curata, facta sint in ecclesia Cathedrali tertio
post XXIIII Martii die, ibique positus lapis iste. Cum
autem vetus S. Ioannis Baptista ecclesia destrueretur, &
nova S. Reparatæ quam hodie S. Maria florida vocant
conderetur, alio translatus lapis iste sit, anno scilicet
MCCXCIU aut saltem anno MCCCLII, quando refe-
rata tumba, corpus inventum est incorruptum eum

nunc ubi sit
ignoratur.

B suis ornamentis Pontificalibus, uii testatur in jam
citate opere Placidus pag. 17. De hac inventione Mat-
thaeus Villani, frater Ioannis, plenius tractat lib. 7 Chro-
nica cap. 21; additque, repertum esse mente Augusto,
juxta altare S. Zenobii, cum unius ex majoribus
pilis iacienda essent fundamenta: repertum autem
esse in monumento proprio versus Boream, agni-
tumque attestantibus litteris urnæ ioscultis ea esse
Ossa Stephani Papæ IX natione Lotaringi. Quæ
reverenter collecta, conservata fuerint apud Calonac-
ios, donec iis fieret honorifica sepultura. Sed hac
an unquam facta sit ignoratur, aut quid deinde sacris
ostibis factum sit. Nam quod hodie ostenditur Monumen-
tum, & ipsius esse vulgo creditur, esse D. Antonii Vrsi
Episcopi Florentini, anno MCCCXXI mense Iulio vita fun-
sti, docuit me Illustriss. Antonius Magliabechius, testante
id Vrsi familia insigni super tumulum expresso: cui tu-
mulo per heredem curato nullam additam inscriptionem
testatur Vgballus, unde pronus fuit circa ipsum errari.
Exstat apud eundem D. Magliabechium Ms. Chronica,
in qua confirmatur quod Stephanus hic ante Pontifica-
tum fuerit Benedictinus monachus & Abbas Casinensis;
expressius autem Antonius Scipio Placentinus inter elogia
Abbatum Casinensis, querum is fuerit XXXXI, addit,
quod à Leone IX creatus Cardinalis, eo mortuo pileum
cucullo mutaverit, & post biennium, scilicet anno M-
LII, abdicanti Prelaturam Petro suffectus, dum con-

firmandus se confert Florentiam, à Victore non solum
Abbas sed Cardinalis etiam denuo esse jussus fit, dumque ad
fuos reverti festinas è Tuscia, retractam ex itinere ut
Victori succederet: atque ita solum decem mensibus Ab-
batem fuisse. Petrus Bonifacius, Historia sua Flo-
rentina lib. I natum Bramante ait, Brabantiam for-
te scribere voluit, que veteris Lotharingia pars aliqua
est.

3. De die mortis quinque in xxix Martii, nemo du-
bitaret, tam ita dicat Leo Ostiensis; & eum exigat nu-
merus dierum XXIIII, qui apud Wernerum Rollewinck
Martii.

E in Ms. nostro Stephano tribunus supra menses IIII;
nisi scrupulum in fieri verba Epitaphii, ambigua quo
referenda, & prima fronte potius intelligenda de die sa-
lennium exequiarum, tertio ut minimum die post mor-
tem. Verum Ordinatio Pseudo Papa, paucis post Ste-
phao mortem diebus facta, nec tamen citius quam u Aprilis,
cogit fateri, Epitaphii auctorem voluisse in fine,
absque ullo ad priora respectu, indicatum verum diem
mortis, non sepultura. Certe miraculorum, quibus de-
functus claruit, mentio patitur, aut etiam exigit, ut
scriptura ista sculpta sit aliquamdiu post diem mortis;
imo & sepultura: dies autem notatus is, qui anniversa-
ri facienda debet memoriam renovare; solebat enim eo

E avo, atque etiam nunc solet, anniversarium recoli ejus
diti quo quis obiit, non quo sepultus fuit. Porro miracu-
lis brevi cestaniibus, videtur etiam cessasse apud Floren-
tinus veneratio Stephani, eoque factum ut non nomine-
tur inter Santos Ecclesia Florentina Patronos. Ceterum

non possum disimulare scrupulum mihi subortum circa S. Stephani Papæ corpus, quod Tranio Apulia urbe nuper
translatum in Hetruriam & Pisis collocatum diximus; ne
scilicet istud non sit Primi istius nominis, quod se habere
ad huc Romani credant, sed hujus Noni. Cum enim anno
proximo ab inventione predicta, teste Scipione Ammirato,
Capitanio Florentini, ecclesiastici zeli pretextu, legem
tulissent, ut si quis aliquam publici muneri partem ges-
siceret qui Gibellinus fuisse probaretur, capite aut grandi
multaretur pecunia (uia multis istuc nominatis accidit,
cum vel levissima accusatio sufficeret) potuerunt in his
fuisse Calonacii predicti, & cum nuper invento corpore,
nec adhuc relato ad ecclesiam in Apuliam aufugisse; id-
que cum S. Stephani Papæ dici audirent Tranenses, co-
operint paulatim credere esse Primi, quem solum ejus nomi-
nis Sanctum noverant. Atque ita nunc relatus Florentiam
Nonus, sub alieno nominis numero recuperaverit cultum,
in Hetrura amissum sub numero proprio: quod divina
dispensationis opus profecto censeri posset, nec minori felici-
tati imputandum, quam si Stephani vere Primi corpus F
istud esset. Sed hac ulteriori discussioni relinquo, nihil
asserens.

DISSESSATIO XXII.

De Legatione Stephani ad Imperatricem, & reconciliatione Mediolanensis Ecclesiæ schismaticaæ ei tributa.

Legatio ad
Imperatricem
missa,

Pius VIII. Riusquam Florentiam proficisciatur Pon-
tifex, ex quodam imminentis fibi mortis
presagio, congregatis intra ecclesiam
Episcopis civibusque Romanis, Cle-
ro & populo, hoc sub dicti ana-
thematis excommunicatione statuerat, ut si eum de
hoc seculo migrare contigeret, antequam Hilde-
brandus Romanæ Ecclesiæ Subdiaconus, qui cum
communi omnium consensu mittebatur, ab Imper-
atrice rediret, Papam nullus eligeret, sed Sedes
Apostolica usque ad illius redditum iacta vacaret.
Ita Petrus Damiani, ad Henricum Episcopum Ravenna-
tem scribens de schismatica successoris electione. Legatio-

nis mittenda ad Agnetem, Henrici tertii vidaam, quarti
matrem causam Cardinalis Baronius num. 17 hanc asig-
nat, quod iugis aegritudine conjectus ac moribon-
dus Pontifex, sciret haud posse diu vivere; post
mortem autem suam Ecclesia Romanæ optavit
esse consultum, mittendo Hildebrandum. Non
defuit Baronio argumentum in quo hanc suam conjectu-
ram fundaret: dicit enim Leo Ostiensis lib. 2 cap. 95, bando.
quod Stephanus, post quatuor mentes quam in Augu-
sto anni MLI Casini fuerat, id est circa initium anni
MLII, gravi languore detentus & ad extrema fere
deductus, potestatem fecerit Casinensis abbatis eli-
gendi.

2. Sed

- A** 2 Sed contra conjecturam illam idem Ostiensis mox facit, cap. 99 haud obscure indicans, quod idem Stephanus, post suum istum morbum, & post tam praesens periculum vita, restitutus fuerit integræ sanitati. Narrat enim, *sed bene ut-* quomodo Florentiam sit profectus, eo quod disponebat trahtri suo Duci Gotifredo apud Luticiam in colloquium jungi, eique, ut ferbarū, Imperialem coronam largiri, demum vero ad Normannos Italia expellendos, qui maximo illi odio erant, una cum illo reverti: eumque in finem mandarat Praeposito Casinensi, ut omnem Ecclesiæ ejus loci thesaurum, in auro dumtaxat atque argento, festinanter sibi & quam posset latenter per seipsum deferret, multo potiora in brevi se retralmissurum promittens. Non sunt hac hominis moribundi consilia: qui licet thesaurum mox intactum remiserit, divinitus terrefactus priusquam Roma excederet, dehinc tamen in Thulciam properans, non multo post subito languore depresso, Dei iudicio apud urbem Florentiam obiit. Ecce ut hic non iugi ægritudine, sed subito languore, corruptum existentumque dicat Ostiensis; Dei autem iudicio, quia thesaurum S. Benedicti vel cogitaverit ad usus profanos transferre, licet alias vir Sandus, & ad cuius sacratissimum corpus, meritis ejus intervenientibus, plurima Christus signa ostendit.
- B** 3 Non igitur, ad degenerandam totius Ecclesiæ nomine & voluntate legationem istiusmodi, Pontificem movit prælectio*non causa-* proxima sua mortis. Addo quod nec voluntas efficiendi, ut quieti futura post eam Electionis libertatique consuleretur. Non certe hanc probat misera post mortem ejus altera legatio, qua, ut Lambertus Schaffnaburgensis ait, Romani Principes ad Regem miserunt satistationem, se scilicet fidem, quam patri dixissent, circa Pontificum Electionem consecrationemque, filio quoad possente servatores; eo autem animo vacanti Romanæ Ecclesiæ Pontificem usque ad id tempus non subrogasse, sed ejus magis super hoc expectare sententiam; orantes sedulo, ut quem ipse velit, transmittatis: nihil ejus ordinationi obstat, si quis non per legitimæ ordinationis ostium, sed aliunde, ascendisset in ovile ovium. Quibus verbis Benedictum invasorem Sedis Apostolica notantes, verofimile quidem nobis faciunt, ejusmodi satisfactionem respondere querela, de Stephano citra recursum ad Regiam consecrato, quod suum filii contemptum Imperatricis vidua interpretata fuerit: sed ex nullo capite apparet, quod ea querela Romanam allata fuerit vivente Stephano; multo minus quod hic voluerit, nascituris à regia indignatione incommodis occurere intendo Hildebrandum, & futura Electionis arbitrium offerre mulieri puerisque.
- C** 4 Econtra jam vidimus longe alia consilia Stephanum agitasse animo, quanto statim post missum Hildebrandum Tuscam petiti. Nec vero erat quod amicum ullum factum responsumve ab iis expectaret, quorum consiliarii Henricum Imperatorem defunctum, tanto inflammaverant odio contra ejus fratrem Gothifredum, ducta in uxorem Beatrice Tuscia Comitissa jam tota Italia precipuum effectum, ut nimiam ejus invidiosamque potentiam modis omnibus subversam volens, etiam fratrem S. R. E. Cancellarium & Archidiaconum, postea Stephanum Papam, à Víctorie Papa tradi sibi in mortem petierit, quam ille agre evadere tunc potuit factus Casini monachus. Proinde credibile fit, nihil gravius sensisse Agnetem, quam quod is potissimum fuisse factus Papa, quem illa familia Cesarea credebat offensissimum. Stephanus è contra, quanto minus sibi à Regiis metuebat, fraterina fretus potentia; quanto liberior erat ab eo nexus, quo illis obtringeantur, quotquot Romanum Pontificatum illorum favori retulerant acceptum; tanto etiam credi potest fidentius liberiusque Ecclesia jura tuenda suscepisse, verumque esse quod in elogio ejus in Ms. nostro solum precipuumque notatur, Stephanus, quia primus propter Investituram coepit declarare hereticum Imperatorem Henricum.
- & propter investitu-*
ras, quae
damnavat

Maj. Tomus IV.

3 Hoc ergo cum Romæ in Suffraganorum Episcoporum Cardinaliumque conventu mature discussum, & DISSE-
firmiter constitutum haberetur; crediderim precipuum TAT. XXV Legationis predictæ argumentum fuisse Investituras, ut barum usurpatum jus cum heresi conjunctum esse declaras-
ret Hildebrandus; denunciaretque Imperatrici, quod filius
ejus numquam esset à raja suscepturus coronam Imperia-
lem, nisi ei juri renunciasse ipse eus nomine. Quin inno-
presentiens eo non cessuros Germanos, Regisque sui pupil-
larem statem excusaturos, cogitarit de Imperio transferen-
do in fratrem, cuius potentia nunc contra Normannos, de-
inde contra Teutonicos uteretur, si pertinaciter recusata In-
vestituram dimisiōne, coronam vellent vi extorquere. que volebat.
Cum ergo res tanta ageretur (qua tamen tota posset eva-
nescere, si eo qui cuperat Pontificis morte, sufficeretur
aliquis, animo minus forti constantique præditus) magna
fuit prudentia Legati redditum expectandum decernere,
neve ante eum ad Electionem procederetur: ut ex re-
sponsu quod is afferret, sumi possent consilia centiora.
Quid autem putas retulisse Hildebrandum, nisi quirelas
adversum Cardinales S. R. Ecclesiæ & civitatis Princi-
pes, non sine minis? His ergo moti plerique, mortuo
Stephano jam languidores, placandam sibi putaverint
Regiam, ea quam Schaffnaburgensis refert fidei conte-
statione, & humili subjectione, in ipsius Electionis ne-
gorio, in quo jus suum negligi præcipue queri videbatur
Majestas Regia, & quod vacante Sede pra aliis omnibus
curandum erat.

6 Addit ad Stephanii Commendationem Stella, quod statim ubi Pontificatum init, curavit ut Mediola-
nensem Ecclesiæ, quæ à Romana ducentis ferme
annis se subtraxerat, prima inter alias eam majo-
rem superiorumque cognoscere: quæ etiam nunc per tributa,
usque maxima cum obedientia perleverat. Sed er-
rat, non solum cum Mediolanensem id ait facisse primam,
quod certissimum est ab omnibus in Occidente Ecclesiæ
semper factum fuisse, si paucas excipias, quæ sepe ad
modicum tempus subtraxerunt temporibus variis: verum
etiam quia id quod ab aliquo antiquiori scriptore, com-
modiori verosimiliter phrasè, scriptum repererat de Jo-
anne IX, applicari Stephano IX. Etenim sub illo
Mediolanensem ecclesiastam tenuit Heribertus seu Aribertus,
vir omnino sanctissimus, consecratus anno MXXI,
& mortuus anno XLVI; cuius corpus post decem
menses integrum, cum summo vigore, ferulam
dextra portante, oculis aperiens, videntibus uni-
versis repertum fuit: & ejus effigies parva & anti-
qua ex ære ducta, ad pedes positæ imaginis Salvato-
ris cruci affixi, inter utriusque pedis clavos, repre-
sentatur ab Vgello Tom. 4 col. 146 amicta Pallio Archiepi-
scopali. Hoc autem mihi argumentum est, primum hunc
fuisse, qui usum petendi Roma Pallii, in signum sub-
jectionis, per annos fere ducentos prætermisum, renova-
rit anno X Episcopatus sui, Christi MXXX.

7 Etenim rebellionis istius auctorem Signius, Blon-
dus, Ripamontius, aliique faciunt Engelbertum, an-
no DCCXXII creatum Archiepiscopum mense Junii, quando Pal-
lium, quoa
Engelbertus
tempus lo-
annus 19;

Engelbertus quando Augusti obiit & Ugenius II; & quando post petere ne-
Valentinum, unius solum mensis Pontificem, sufficitus glexerat,
Gregorius IV, perpetuum fere adversarium passus est
Lotharium, Lombardia & Italia Regem, propterea quod
ejus patri Ludovico Pio, contra rebelles filios impense
faveret. Hic ergo fiducia neglexerit Pallium petere à
Romano Pontifice Engelbertus, primum Imperatoris
Patris, deinde Regis filii auctoritate suffultus, inju-
riam dissimulante Gregorio, ne Lotharium gravius
irritaret. Cumque ea pervicacia, longo viginti octo annorum
quibus præfuit tractu, velut in jus præscriptum transfe-
set; videntur successores Episcopi simili modo potius ab-
stинuisse à Pallio, quam illud cum subjectionis professio-
ne peterent. Nec enim verofimile mihi est eo usus
esse auctoritate propria: hæc enim manifestior suffit cul-
pæ,

DISSE- pa, quam potuisset à Romanis Pontificibus tacite ferri. Co-
TAT. XXII. natur quidem Puricellus ejusmodi defectionem Angelber-
post an. 200 ti totque successorum explodere ut commentitiam: sed
iterum petiti ejus rationes aliud non evincent, quam eam non fuisse
Heribertus. positivam, ut aiunt, qua vere schismaticos constitueret;
sed mere negativam, sitam in omissione nuda petendi
Pallii: & hac ipsa post annos circiter ducentos cor-

recta ab Heriberto, permanxit obedientia Mediola-
ni, saltem quoad eam populi partem, qua in fide &
unione Romana constans permanxit post Heriberti mor-
tem, contra Simoniacos quosdam, subinde intru-
sos ab Henrico Rege, ac deinde Imperatore schismati-
co, per quos in ipsa Mediolanensi Ecclesia factum est
schisma.

BENEDICTUS X PSEUDOPAPA.

*Ab anno
1058 ad
59 men. 9,
dies 20.*

BENEDICTUS, natione Romanus, ex patre Guidone, antea Joannes Episcopus Veliternensis, regnante Henrico IV, Isaacio Comneno imperante ab Archipresbytero Ostiensi sacrilege coronatus, u Aprilis in Dominica Passionis, anno MLI, sedit menses IX, dies xx; depositus XXI Januarii, anno MLIX, & impetrata presumptionis venia iussus est apud S. Mariam Majorem manere, Sacerdotali privatus officio, Mincius exinde cognominatus.

B *V*idendus Leo Ostiensis lib. 2 cap. 101 & lib. 3 cap. 13, ex eoque rem gestam transcribens Baroniū: quibus praemissis, noto tempus usurpata Sedis, sic ut descripsi, definitum reperiri in Ms. nostro, eoque nos à prima post Stephani obitum Dominicā deduci ad XXI Ianuarii: quo Sutrii in Synodo ad id collecta Benedictus illegitimus declaratus fit, Nicolaus ad Pontificatum Electus. Et quidem, statim ab audita Roma Stephani morte, promotum esse qualitercumque Benedictus, patet ex eo, quod monachi, qui priorem fuerant Florentiam comitati, hoc defuncto & tumulato ibi auditam, recituri Casinum, per Romanam regredi formidarunt, utique propter famam promoti jam Benedicti: & admittentibus ac dedueentibus Florentiniensibus per Marchias revertendo, ut dicit Leo cap. 100 lib. 2, juxta ejusdem lib. 3 cap. 9, appulerint Casinum, ipso die quo istuc pervenit nuntius Desiderii Abbatis, Constantiopolim legati, significans eum tempestate prohibitum apud Barium morari: ad quem proinde missi de communi consilio nuntiū, ipso Palmarum Dominico, id est xxi Aprilis, circa vesperam advenerunt Barium; ubi jam stabat in proximitate Desiderius, afferentes defunctum Apostolicum, seque ad revocandum illum festinanter transmissos ab universis Fratribus.

C *2 Coavus uti videtur auctor, continuans Pontificum Vitam in Ms. nostro, de Benedicto sic loquitur. Hic expulsus & depositus tuit ab Archidiacono, qui vocabatur Hildebrandus, de Papatu suo: quoniam eo tempore, quo Stephanus praedictus Papa migravit ad Christum, Romæ non erat, sed ipse extra urbem ierat, præcepto Episcoporum & Cardinalium; omnes ei dantes pacem & fidem, quod si Papa, antequam ipse rediret, ex hac luce subtractus esset, ipsi nullo modo se de Electione intromitterent, donec ipse ad Urbem remeasset. Cum vero in partibus Tusciae apud Florentiam esset, audivit de morte Papæ, secumque deduxit ejusdem civitatis Episcopum qui vocabatur Gerardus. Regressus itaque Romam invenit sicut libi relatum fuerat, cœpitque quærere ab Episcopis & Cardinalibus, si bene promissionem quam fecerant observassent. Quidam se non defendantes dicebant: Non benefactum est; & nostro consilio, quod factum est, non fecerunt: quidam vero quod fecerant defendebant, quoniam bonus, sapiens, humilis, castus, benignus, & quidquid boni in aliquo reperitur monstratur in illo: & ideo quod fecimus bene eredimus fecisse. Sic denique contentione inter illos diu persistente, nullo modo animum Archidiaconi ad hoc quod fecerant, propter sacramentum, fle-*

E & ter quiverunt: sed quando major pars Clericorum & laitorum cum Archidiacono erat, depo-
suerunt & ejecerunt prædictum Benedictum de Pa-
pato suo, & elegerunt Papam Gerardum Floren-
tinum Episcopum, cui imposuerunt nomen Ni-
colaus.

*3 H*unc porro sic leviter nominatum transiliens noster Auctor, velut intrusum; solo spatio temporis quo in Pa-
pato vixit definito, progreditur ad Alexandrum II Ni-
colai successorem; hoc ipso & studiosa veritatū obum-
bratione satis indicans, se ex eorum parte stetisse, qui
Benedictum suscepserant, & velut legitimum tutati
erant. Etenim constat ex S. Petro Damiani, qui sacrile-
ga Ordinationis suum Portuenis Episcopi officium negarat, *E* bus Senas
imo à suo Presbytero ordinatum cum adherentibus omnibus excommunicatum declararat; quod Ioannes iste, Car-
dinibus Episcopis reclamantibus, obtulitibus,
& terribiliter anathematizantibus, nocturno tem-
pore cum armatorum turbis undique tumultuantibus
bus inthronizatus est. . . . ita stolidus, deses, ac
nullius ingenii, quod credi potuerit nescisse pro se
pervadi Petri venerabilis aream, indeque acceptam pe-
cuniā per regiones, andronas vel angiportus in
populum erogari, ad eum in obedientia Benedicti
retinendum. Constat ex eodem, ordinatore Benedicti,
non solum hominem fuisse indoctum, sed quia sibi mei sui
Episcopi privilegium usurpavit, juxta Canones à gradu
Presbyterii deponendum. Constat denique Episcopos &
Cardinales plerosque ab urbe in diversa fugisse celebrandi
Paschatis causa; deinde convocatos ab Hildebrando Senas
convenisse, ad faciendam Electionem Canonicam, quam
Henrico Regi confirmandam offerrent. Preterea, non
est creditibile, Hildebrandum tunc primū cognovisse de
Pontifici morte, cum apud Florentiam fuit, aut intel-
lecta Benedicti intrusionē mox Romam advolasse cum
Gerardo.

*4 Q*uid ergo? Cum Cardinalibus Roma degentibus per epistolas misso/que occulios egit Hildebrandus, donec tan-
DEM plerisque in suas partes prudenter inducitis, aditen-
tente potissimum S. Petro Damiani, & adjuvante commi-
natoria Regis Henrici epistola, convenerunt Senas, ubi
conspirantibus in Gerardum suffragiis, expedita in Ger-
maniam est legatio excusatoria, de qua supra egimus ex
Schaffnburgensi; qua accepta, & habita cum Primo-
ribus deliberatione, Rex Gerardum, Florentinum
Episcopum, in quem & Romanorum & Teutoni-
corum studia consenserant, Pontificem designat. Ro-
mamque per Godefridum Marchionem transmitit.
Ita Benedicto, qui sine Regis & Principiū jussu Sa-
cerdotium usurpaverat, reprobato, Gerardus, qui &
Nicolaus,

A Nicolaus, Pontificatum obtinuit. *Hac Lambertus, non obscure significans, per Stephani mortem majori ex parte sibi fuisse controversias, quia inter Romanam Regiamque Curiam vertebarunt; cum illinc cura amolendi schismatis, inde pupillarum atas Regis suaderent pacem utrimque servandam, admisso etiam in eam Gotfrido Duce, jam potentiore, quam ut contra eum prevalere se posse sperarent Regii: nam & hunc reconciliatum fuisse persuaderet cura instituendi Pontificis eidem demandata. Eodem fere modo quo Lambertus, narrans rem gestam Leo Ostiensis, ait lib. 3 cap. 13, quod Hildebrandus, ab Imperatrici reveritus, cum invasam à pessimis hominibus Ecclesiam compresisset, Florentiae substituit, usque litteris super hoc Romanorum meliores conveniens, eorumque ad omnia consensum recipiens, mox admittente Gotfrido Duce, Gerardum Florentinum Episcopum in Papam elegit, simulque eum ipso & Duce Romanum mensie Januario venit, ubi praefatus Electus à Romano Clero & populo Apostolica Sede. inthronizatus & Nicolai nomen adeptus est.*

B *Nicolaus Aragonensis Cardinalis apud Baronum, in gestis Pontificis a se collectis; Celebrata, inquit, in pace Electione Senis die forsan ix Maii, quando S. Nicolai Barium in Apuliam translatio recolitur (nam ab hoc eventu factum credo, ut Nicolai nomen Electus optaverit) & a sensu Regis allato circa autumnum (hoc enim suadet ratio temporis & nuntiorum ultra citroque missorum mōrē) datus Pontifex cum Archidiacono & Cardinalibus consilium habuit, ut pro caula jam dicti Vellitrensis intrusi apud Sutrium Synodū celebraret; ad quam non solum Episcopos Tusciae & Lombardiae, sed & Magnum Gōdīsidū & Guiberium Cancellarium convocare deberet. Quod absque dilatione factum est. Prædictus autem Minicius, ubi Nicolaum Papam, eum Personis quæ apud Sutrium convenerant, in Synodo residere cognovit; Sedem, quam invaserat, conscientia remordente, reliquit (puta xx iu Januarii in Dominica, quo magis publica & ad scandali remedium*

notior effecatio) & in domum propriam remeavit. Quod factum postquam Nicolaus Pontifex rei veritate cognovit, contilio cum Fratribus habito ad Urbeum una cum eis, non cum potentia, sed tamquam bonus & humilis Pastor accessit. Unde auctore Dominino factum est, quod à populo & Clero digno honore suscepimus, juxta consuetum ordinem à Cardinalibus in Sede Apostolica positus est. Transactis autem paucis diebus, memoratus Mincius ad presentiam Nicolai Papæ veniam petiturus accessit, & ad ejus vestigium procidens, violentiam se fuisse perpetuum afferuit, sed invasionis crimen & perjurii reatum non negavit. Ex propria igitur confessione digna factis recipiens, Episcopalis & Sacerdotalis officii depositionem incurreto meruit.

6 Quoniam autem ad S. Maria Majoris Basilicam, & ad S. quae ex quinque Patriarchalibus Roma ecclesiis una est, Mariam permisus fuit habitare Benedictus iste X (ubi & sepulchrum jaceret in terra, inter altaria Præsepis & D. Hinc peronymi, restatur ex veteri Ms. Sirletus Cardinalis, apud misso.

Paulum de Angelis in istius Basilica descriptione pag. 157) hinc fortasse natum est, ut cum in ore vulgi versaretur aliquid de tribus qui simili titulum Pontificis hoc anno gerabant, scilicet Benedicto IX, Silvestro II & Gregorio VI, dictus fuerit eorum unus suum ibi habuisse Patriarchium, prout post centum annos audivit narrari Otto Frisingensis. Vulgus enim facillime confundit nomina, & cum nominibus tempora. Istum porto de Benedicto X locum Nicolai Aragonensis, in quo Gerardus, etiam ante suam ordinationem identidem vocatur Nicolaus Papa & Pontifex, per prototypum haud inusitatam scriptoribus, integrum hic placuit transcribere ex Baronio, ut specimen præberem anchoris sane accurati, & coevorum scriptorum monumenta vero similiter secuti, cuius opus integrum Roma in Vaticana extat bibliotheca. Floruit autem seculo xi uero medietatem prope sub annum MCCCCL ex Ordine Prædicatorum & Provincialatu Aragonie ad Cardinalatum assupstus, à quo ad xxu Maji, dubius Acta S. Gregorii VII.

E

CLVII NICOLAUS II.

ICOLAUS, natione Burgundus, antea Gerardus Episcopus Florentinus, Electus Senis, & annuente Rege Pontifex declaratus ix Decembribus MLUTII; Romæ deinde inthronizatus regnante Henrico IV, Maacio Commodo imperante, xxxi Januarii anno MLIX, in Dominica; sedit annos 11, menses iu, dies xxu; defunctus Florentiae xxviii Junii MLXI, & sepultus ibidem in ecclesia S. Reparatæ: celavit autem Episcopatus menses III, dies u.

Ab an 1059
ad 61 an. 2
m. 4, d. 26.

*Tempus Se-
dis varie
definitum
ex vario re-
spectu;* **S**patium Pontificatus definiti cum respectu ad diem Coronationis seu Intronizationis Roma factæ, ipsiusmet Nicolai stylum in hoc fecutus, prout infra apparet: eos autem qui propter annos duos & femis, quos in Pontificatu peractos à Nicolao scribit Leo Ostiensis lib. 3 cap. 20, numerant annos i i menses ui, dies xii, uti faciunt Auctor Ms. nostri & Rollewinck (quibus accensi possent Stella & Platina, correcto erore quo annos tres pro duobus scripsere) credo sic loqui cum respectu ad diem quo sua electionis confirmatione accepta à Rege, caput Pontificale munus exercere, Italia Lombardieque Episcopos convocando ad Synodum, quem diem videtur posse statuere ix Decembribus MLUTII, ita ut mortuus fuerit xxiu Junii. Hunc enim diem, non sua propria, sed antiqua vetusti auctoris phrasa indicat in Episcopis Florentinis Vghellus, dicens col. 93, quod Gerardus, tam eti ad summum Pontificatum, Maji Tomus IV.

Obiit die
25 Junii,

ascendisset, dum tamen vixit Ecclesiam Florentiam gubernare perrexit; decessit vero Florentiae, se convolvente Junio die uii, anno MLXI.

2 Vbi nota stylum Notarialem Hetruscorum, menses bifariam dividentiam, sic ut primi quindecim dies nuper convolventia merentur ab initio mensis, quem vocant intrantis; alii die 7. retrogado ordine à fine mensis quem vocant excentis, sive ut hic scribunt se convolventis: convolvitur enim quodammodo mensis, dum numerandi initium sumitur à fine, sic ut dies trigesimus mensis sit primus excentis seu convolventis se mensis, vigintinas nam secundus & sic consequenter. Utinam Vghellus, ut alibi solet, ita quoque notitia istius auctorem nominasset. Interim habemus eidem sententia faventem Brothium, cum mense Iunii in fine ipsius obiisse Nicolauum scribit.

3 Diximus supra, Synodum Sutri videti collectam

bb 2

adulto

NICOLAUS Januario, ad ejusque famam motum Pseudopapam seipsum abdicasse xxiiu Januarii: ut autem ex Italia Lombardiaque justus Episcoporum numerus conveniret, uno ut minimum mense praecepsisse debuit Synodi indicatio; neque numerare bac facta prasumi debet nisi post allatum ab aula consensum Regis. Merito ergo censui videri hunc allatum x Decembribus, ut ab eo potuerint scriptores praefati annos 11; men. ui, dies xii numerasse. Nos tamen eos non sequimur, certi quod ipse Nicolaus annos Pontificatus sui foliū caperit numerare à die sua Inthronizationis Romæ xxxi Januarii. Etenim habemus apud Baronium & Vghelum privilegium, monasterio S. Felicitatis datum Florentiae ut Idus Januarii anno ab Incarnatione D.N. Iesu Christi MLEI 1111 (ex stylo scilicet Florentino quo annus ultra Januarium protenditur usque xxu Martii) per manus Humberti, Sanctæ Ecclesiæ Silvæ-candidæ Episcopi & Apostolice Sedis Bibliothecarii, anno primo Domini Papæ Nicolai II Iadictione decimatercia, qui fuit vulgaris aera MLX, quando, si die ui i Januarii adhuc numerabatur annus primus, consequens fit, ejus initium non posse haberi ante ix Januarii præcedentis.

Ius Electio- 4 Putat vir eruditus, occasione Electionis hujus, à solis Cardinalibus facta Senis, abrogatum fuisse jus, quod Clero Populoque Romano universim eatenus fuerat ad illam concurrendi & suffragia conferendi; eamque potestatem sic contractam deinceps remansisse; confirmantibus id postea & in perpetuum valere jubentibus. Alexandro III, Gregorio X, & Clemente V. Quomodo igitur in Chronico Casinensi lib. 3 cap. 13 dicitur, quod Hildebrandus reversus ab Imperatrice, cum comperisset invalam à pestis hominibus Ecclesiam, Florentiae substitit, suilque litteris super hoc Romanorum meliores conveniens, eorumque ad omnia consensum recipiens, mox, annidente Gottredo Duce, Gerardu Florentinum Episcopum in Romanum Papam elegit, simul que cum ipso & Duce Romanam mensē Januario venit; ubi præfatus Electus à Romano Clero & Po- ficiam ut ea esset consensu populi pulo Apostolica Sede inthronizatus est? Numquid firmanda: vero jus Cleri & Populi adhuc integrum exprimitur etiam clarius ab ejusdem Chronicæ auctore Petro Casinensi lib. 4 cap. 2, ubi dicitur quod Episcopi, dispersi post Victoris III mortem, tandem rurum undique coadanati, misserunt litteras Romanis Clericis & Laicis S. Petri

B fidelibus, ut quorquot ex eis possent prima hebdomade Quadagesimæ Terracinam venirent; quotquot vero non possent, assentum suum in persona quam ipsi concordi voto eligerent, propriis litteris reprobarentur. Respondere videtur Angelus de Nuce, in Notis ad hunc ultimum locum, id ideo factum, quia peritulum schismatis suberat; & ideo hoc ultimo casu scriptum similiter fuisse universis circumspaque per Campaniam, Princeps atque Abbatibus, quos tale jus habuisse nemo dixerit. Quod autem ad Cardinales solos (quorum etiam aliqui tunc fuerint minorum Ordinum, cum nunc ut minimum sint Diaconi) quod, inquam, ad Cardinales pertinuerit Eleccio hoc tempore, ad Populum nuda Electi approbatio, probat Decretum de Electo Gregorio VII conceptum hoc modo: Nos Sanctæ Romanae Catholice & Apostolice Ecclesiæ Cardinales, Clerici, Acolyti, Subdiaconi, Diaconi, Presbyteri, presentibus venerabilibus Episcopis, Abbatibus, Clericis & Monachis consentientibus eligimus &c. Sed & ab hoc jure Clerus Cardinalibus inferior, Populusque deinde exclusus fuit, oca- paulatim ei- casione sua contra Innocentium II contumacia, in Elec- ablau eß.

C tione Cælestini II: sed rursum admissus, si non in Elec- tione mox secuti Lu: 11, saltem in proxima Eugenii III: nam & hunc Ottobu Friesingensis Communi voto Cleri & Populi electum ait. Quid autem postea Al- exander III in contrarium statuerit, vellem ipsi ejus verbi discere. Certum tamen esse puto, quod circa hoc tempus vel paulo post, desierit omnino Clerus inferior Populusque audiri: nam qui postea nominantur Gregorius X & Clemens V, non tam ordinasse videntur ut soli eligerent Cardinales, quam supposuisse id juris ipsi: solis esse, quando ordinaverunt leges Conclavis, in quo illi soli ad Electionem faciendam clauderentur.

D 5 Vacantis Sedi tempus, post mortem Nicolai, ex- Interpon- plicans Leo Ostiensis lib. 3 cap. 21, post tres circiter me- ficium tri- fices creatum Successorem ait. In hoc autem secutus est S. meſtre. Petrum Damiani, afferentem, tres plus minus menses intercurrisse, ex quo sanctæ memoriae Papa Nicolaus oceubuit, usque ad Kalendas Octobris, cum iste successit. Causam moræ, & necessitatem Ordinationis, cum ea protraheretur, absque Regis consensu fa- cienda, legere quilibet apud Baronium poterit ex S. Pe- tro Damiani & aliis.

CLVIII ALEXANDER II.

Ab an. 1061
ad 73 an. 11
m. 6, d. 22.

LEXANDER, natione Mediolanensis, ex patre Anselmo, dictus ipse Anselmus & Lucensis Episcopus, in Sede S. Petri coronatus in Dominica, xxx Septembris MLXI, regnante Henrico IV, Constantino Duca imperante, sedit annos xi, menses ui, dies xxii; defunctus anno MLXXIII, xx Aprilis; sepultus xxii ejusdem in ecclesia B. Petri Apostoli: & cessavit Episcopatus menses ii, dies uiii.

Ratio tem-
poris,

Catalogi, passim metientes tempus vacationis à morte successoris ad Electionem successoris, plerumque hoc loco tres dies numerant, sed comprehenso utroq; extremo: nam ex Decreto, quo Electus successor Gregorius V II declaratur ipse xxii Aprilis, constat eum fuisse diem tertium à morte Alexandri; & ex ejusdem Gregorii, dum solum Electus esset, Epistola ad Guilielmum Papensem Episcopum, data iii Kal. Julii (quam sequitur alia jam ordinati cum salute & Apostolica Benedictione ad Manassem Remensem Archiepiscopum, alieque Deinceps Pontificaliter inscripta) concluditur, Interponitum fuisse, quale dixi, mensem 11 & diem ix.

Ansus, 2 Laudatur hic Pontifex à Proscutore Catalogi in

Ms. nostro, quod à primævo juventutis suæ castus, humilius, largus, benignus, mansuetus fuit. Plures ejus laudes legere qui volet, habet Annales Ecclesiasticos. Stella & Platina in Lateranensi eccl. sepultum ait, & hos sequitur R. Ponius, nullo adducto quo id confirmet Epitaphio vel monumento.

Mabillonus lib. 2 de re diplomatica cap. 24; cum docuisset (uti jam diximus) ceptos hac etate a Romanis Pontificibus numerari annos Incarnationis, opera pretium esse judicavit etiam monere, quod anni isti communiter iniici sumerent à Kal. Januarii, atque adeo confundi solerent cum annis à Nativitate Christi, quamvis it non nominarentur: quare res quoniam majoris momenti est, ipsam exemplis sequentibus

CLVII. NICOLAVS II.

CLVIII. ALEXANDER II.

CLIIX. S. GREGORIVS VII.

CLX. VICTOR III.

A
Anni Incar.
Dominica &
Kal. Ianua-
rii cœpti.

quentibus confirmat. In Metropoli inquit, Salisburgensi legitur Bulla Alexandri II, his Chronicis affecta nota, Data Lateranis xix Kal. April. . . anno ab Incarnatione Domini MLXX, Pontificatus vero Domini Alexandri Pape II nono, Ind. viii. Data est quatri duo ante Annuntiationem, & tamen more nostro vulgari comparat annum ab Annuntiatione MLXX cum Indictione viii; cum dicendus fuisse annus MLXIX, si anni initium ab Annuntiatione trimestri spatio dilatum esset; aut annus MLXXI, & mensibus novem Nativitatem Pisaniorum ritu, prævenisset. Idem calculus servatur in diplomate Urbani II apud Chiffletum; Datum Turonis . . . xiiii Kal. April. Ind. iii, Incarnationis Dominicæ anno mxcvi, Pontificatus autem Domini Urbani secundi Papæ viii: & in alio Paschalis II, Datum Laterani . . . ix Kal. April. Ind. ix, Inc. Dominicæ anno mxcvi, Pontificatus Domini Paschalis secundi Papæ anno xvii. Ad hac Bulla Callisti II habetur Data xv Kal. Martii, Ind. xiii, Inc. Dominicæ anno mccc, Pontificatus autem Domini Callisti secundi Papæ anno ii. Item ejusdem

aliud diploma spectat, Datum Laterani xiiii Kal. April. Ind. xu. Inc. Dominicæ anno mcccii Pontificatus, . . . anno iiii. Denique (ut alia aliorum Pontificum diplomata omittantur) sic legitur in litteris Innocentii II apud Perardum: Datum Cluniaci vi Id. Febr. Ind. x, Incarnationis Dominicæ anno mcccxi, Pontificatus vero Domini Innocentii Papæ secundi anno ii.

ALEXANDER II.

4 Observat nihilominus idem eruditissimus Mabillo-nus, prælaudati Callixti Papæ quasdam inveniri Bullas, quarum annus more Pisano novem mensibus præveniat Christi Nativitatem, Kalendasque Ianuarii annum nostrum vulgarem inchoantes; quasdam etiam Paschalis II, qua (quod mirum) integro anno easdem Kalendas prævertunt, dum scribuntur data xii Kalendas Martii. Indict. x, Incarnationis Dominicæ anno mci, Pontificatus autem Domini Paschalis Papæ secundi anno iii, qua non nisi in annum nostrum mci possunt cadere: quas & alias multas curiositates hoc spectantes in præclaro isto opere lector inveniet.

HONORIUS ANTI PAPA.

*Affiliatus
1061,*

C ADVLVS, cum nomine HONORII II ex Episcopatu Parmensi assumptus à Schismatis die xxviii Octobris MLXI, Romanam Urbem & Sedem anno MLXII, xiiii Aprilis invadere frustra natus, & condemnatus in Synodo Osboriae sive Osnabrigi celebrata per S. Annonem Archiepiscopum Coloniensem MLXII, xxviii Octobris; deinde in duobus Conciliis Romanis, hoc & sequenti anno factis, & potissimum in Synodo Mantuana; Vaticanam nihilominus Basilicam occupavit anno MLXIV: sed ut ibi se coronari faceret tempus non habuit, mox expullus à populo; ægreque in castello S. Angeli salvatus, & inde fugam pecunia redimens, perseveravit fœse pro vero Pontifice gerere, licet à nemine fere reciperetur: quoad sub annum MLXU, aut serius, vi-tam infeliciter terminavit.

C sed num-
quam coro-
natus.

H Istoriam hujus imperfecti schismatis sic proficitur Continuator in Ms. nostro: Non multis evolutis diebus, postquam (Alexander) hujus Cathedræ gubernationem suscepit, Romani, quorum malitia consuetudo semper fuit, eum odio habere cœperunt. In tantum denique crevit malitia eorum, quod apud potentiam Teutonici Imperatoris, five Regis, obtinuerunt quod ipse per nuntios suos Cadulum Parmensem Episcopum Romanum super Alexandrum misit. Qui Cadulus mense Aprilis die xiu, Romæ cum suo apparatu appropinquans, magnam cœdem de prædictis Romanis, tam de amicis quam de inimicis fecit: hoc vero factum fuit anno Domini

nice Incarnationis MLXII Indictione xu. Qua dicti Imperatores & Romanorum malitia non diu persistente, Alexander in suo permanxit Episcopatu eum gloria, laude & honore. Infelix vero Cadulus cum magno dedecore repedavit ad propria. His vero peractis, multo post vivens tempore, Christi Confessor, universæ viam carnis ingrediens, quievit in pace, & x Kal. Maii sepultus est in ecclesia B. Petri.

F 2 Nulla uspiam Pseudo-papa hujus Acta vidi; nec si Acta ejus extarent aliqua eorum ratio habenda fuisse sequentibus nulla. sub eodem Honori nomine Pontificibus; cum satis ubique constaret Cadulus, nec per vim quidem, in sede Petri collocatum fuisse.

CLIX GREGORIUS VII.

REGORIUS, antea Hildebrandus S.R. E. Archidiaconus, natione Thuscus ex Patre Bonizo, regnante Domino nostro Jesu Christo anno clementissimæ Incarnationis MLXXXIII, Indictione & Luna xi, x Kal. Maji, Feria ii, die iii sepulturæ Domini Alexandri bonæ memoriarum electus, consecratus est xxx Junii: sed annos xi, menses x, dies xxvi, anno MLXXXU, xxu Maji defunctus Salerni, & in ecclesia S. Matthæi ibidem sepultus, ubi & colitur. Cessavit autem Episcopatus annum i, menses xi, dies xii.

*Ab anno
1073, ad
1085, an.
ii, m. 10,
dies 26.*

GREGO-

RIUS VII.

DIES ELE-

CTIONIS,

TUMULUS,

VENERATIO

CORPORIS

Tempus Electionis notavi ipsis quibus Decretum inchoatur verbis, quod eque ac totam sancti hujus Pontificis Vitam, a Bernardo Bernriedensi conscriptam, tomo 6 Maij illustratam invenies, cum notitia incorrupti corporis & presentis venerationis in eadem Ecclesia, quae duplex ejus festum solennissime celebrat die 10 & xxu Maij, Prior sacer est Translationi Reliquiarum ejus ad Sacellum S. Michaelis Archangeli, in novum sub arce ipsa sacra monumentum. Ipsius vero rei gesta memoria hujusmodi sculpta legitur in marmore: Gregorio VII Soanensi Pont. Opt. Max. Ecclesiastice libertatis vindici acerrimo, assertori constantissimo: qui dum Romani Pontificatus auctoritatem adversus Henrici perfidiam strenue tutatur, Salerni sancte decubuit A. D. MXXCV, vii Kal. Junii, Marcus Antonius Columna Marsilius, Bononensis, Archiepiscopus Salernitanus, cum illius corpus, post quingentos circiter annos, sacris amictum ac fere integrum reperisset, ne tanti Pontificis sepulcrum memoria diutius tareret.

M. P.

Factum id esse anno MDLXXXVII aliunde didicimus, pleniusque docemus ad ipsa Acta, ubi & Officium dabimus sub initium hujus seculi à Ioanne Beltraminio Archiepiscopo compositum, & agemus de Capite ac Brachio inclusò elegantibus Hierothecis, deq; alio offe, de licentia Gregorii XII Soanensis confessio.

2 Leo Ostiensis lib. 3 cap. 65 in Chronico Casinensi & alii, qui proper electionem, III die post obitum Alexandri factam, tres solum dies vacantis Episcopatus scripsere; huic Pontificatus consequenter dederunt annos XI, mensim I, dies III. & hunc stylam in aliquot antecedentibus consequentibusque Pontificibus observant autores Catalogorum, ex quo scilicet jam usitatius esse cœperat, ut ad Romanum Pontificatum assumerentur, qui ante alibi Epi-

scopi fuerant, & Ordinatione nova non egebant, sed solum Coronatione.

3 Ceterum non existimo bunc Pontificem in ordiendis sui Pontificatus annis aliud initium habuisse quam maiores sui, eis ad manum non sint Bulla Maij & Iunio mensie una cum anno Pontificatus signata, quibus id patere debet: nam in registro Epistolarum anni quidem Indictionis, sed non Pontificatus notantur. De die interim Ordinationis

Dies Ordinationis

confare satis certo potest, ex Epistola XII & XIII inter collatis. Nam qui primam scriperat IIII Kal. Julii, tanquam in Pontificem Romanum Electus, secundam

nationis

datam II Kal. Julii ordinatur. velut jam Episcopus, servus fervorum Dei. Dies denique mortis notatur in Vita

num. 102 idem esse, qui Urbani prædecessoris sui festivitas exxit, id est xxu Maij, quando ipsa S. Urbani

Papæ & Martyris Acta explicuimus. Mabillonus lib. 2 & mortis

cap. 25 notat, præcipuum ac fere primum fuisse Gregorianum bunc, qui Pontificatus sui Indictionisque annus notare contentus, omiserit notare annos Imperatorum, quorum

nomen ob Investitures cœperat esse invisum, cum antiquiores prius quidem solum annum Indictionis & Imperii notare sint soliti, cui medio anno alii annum sui Pontificatus

aut etiam Incarnationis apponere cœperint. Sed Cantelius noster pag. 177 multa multorum anteriorum Pontificum

diplomata extare ait, in quibus nulla sine Imperatoris sine Imperii si mentio. Nec enim, inquit, ea apposita est nota à Clemente II in Privilégio Ecclesiæ Salernitanæ, nec à Leone IX in diplomatis de corpore S.

Dionysii, deque privilegiis monasteriorum tum Corbejenis tum Cluniacensis. Omessa etiam est à Vito Storo II. Stephano IX, & Alexandro II. Ex his tameam

amplius non sequitur, quam annis XXX ante bunc Gregorium

id cæptum usurpari, quod an huiusdicto haud parum juve-

nit ad veri falsique discrimen faciendum, maxime cum alia

quoque criteria accesserint.

E

CLEMENS ANTI PAPA.

Intrusus
anno 1080.

GLIBERTVS, unde Ghibellinorum perniciosa factio nomen traxit, ex Henrici Regis Cancellario, Archiepiscopus Ravennæ ordinatus ab ipsomet Gregorio Papa, schisma contra eumdem excitat: atque in pseudo-Synodo Brixieni eidem illegitime deposito sacrilege substitutus sub nomine CLEMENTIS, anno MLXXX, xxu Julii, coronationem execrabilem suscipit Romæ in basilica S. Petri anno MLXXXIII, ut volunt aliqui, Feria VI ante Pentecosten die xxu Maij; secundum alios vero anno MLXXXIII, Feria VI ante Dominicam Palmarum xxxi Martii, quando in ipso Ascensionis festo, vicissim Henricum IV Imperatorem coronavit, & à variis Pontificibus successive anathematizatus, pervicax in scelere obiit anno MCX.

quomodo
annis 23
Ecclesiam
turbarit.

Plura de eo videri posunt in Annalibus ecclesiasticis, quorum auctor Card. Baronius, explicans quomodo Dominizo coauis Poëta in Vita Matildæ de eo dicat, quod per viginti tres annos denique, Christi Ecclesiam nullo toto turbarat iniquus;

monet, non esse hujus temporis initium ponendum in anno, quo est electus pseudo-Pontifex; sed sumendum ab eo tempore, quo caput Gregorio se se opponere anno MLXXVIII, ad Romanam citatus Synodus & obedientia jugum excutientis, scilicet biennio prius schismaticus quam Antipapa.

ALBERTVS ANTI PAPA.

ALBERTVS, Guiberto suffectus, ipso electionis suæ die captus, & reclusus apud S. Laurentium.

THEODORICVS ANTI PAPA.

THEODORICVS, sacrilegum titulum tenuit diebus centum & quinque: captus deinde, & in Cavense monasterium retrusus.

MAGI-

MAGINULFUS ANTIPOPAPA.

MAGINULFVS, Præstigiis magicis siustra confidens, exul moritur, eodem anno quo Gibertus aut proxime sequenti.

Sola eorum nomina recitat Baronius: quod autem de iis scimus amplius, id debetur ei, qui Paschalis II vitam scriptit, infra ex Ms. nostro dandam: interim credibile est eos consueto jam pridem more nomen mutavisse, ipsu die assumptionis sua, quamvis ignoretur quale sibi assumptione rint: sed nec magni refert id nesciri.

CLX VICTOR III.

VICTOR, ex Principibus Beneventanis primum Monachus, deinde Abbas Casinensis & S.R.E. Presbyter Card. nomine Desiderius, diu multumque reluctatus, electus tamen anno M^{m. 4, d. 7.} LXXXVI, in die Pentecostes xxiv Maii, & tandem ordinatus anno MLXXXVII, ix Maii Dominica post Ascensionem Domini, imperantibus Henrico IV & Alexio Comneno, sedit mensis IV, dies VII, defunctus Casini xv Septembbris anni ejusdem MLXXXVII, tumulatus in Capitulo: & cessavit Episcopatus usque ad XII Martii MLXXXVIII.

Totam vitam ejus seriem eleganti Epitaphio complexi sunt monachi Casinenses, quod, quia Chronologia multum continet, hic atexo:

Epitaphium. Quis fuerim, vel quid, qualis, quantisque, doceri Si quis forte velit, aurea scripta docent. Stirps mihi Magnatum, Beneventus patria, nomen Est Desiderius, tuque Casine deus. In tactam sponsam, matrem, patriamque, propinquos Spernens, hue proprio, monachus efficior. Abbas debine factus, studi pro tempore totum, Ut nunc alpicitur, hunc renovare locum. Inter ea fueram Romana clarus in urbe Presbyter ecclesiae, Petre Beate, tuæ. Hoc senis lustris minus anno iunctus honore, VICTOR Apostolicum scandi debine solium. Quatuor & semis vix mensibus inde peractis, Bis sex lustra gerens, mortuus hic tumulor. Solis Virgineo stabat lux ultima Signo, Cum me sol verus hinc tulit ipse Deus.

C 2 Triduo ante mortem suam, consultantibus de futura electione Cardinalibus, tres Gregorius VII proposuerat: **Hugonis** **Lugd. contra** **quorum** primus Desiderius, alter Hugo Lugdunensis Archiepiscopus: qui quo magis serio constanterque reluctari à suscipiendo Pontificatu nitebatur Desiderius, eo proprio rem se tanto spei esse existimans, cum præter opinionem intellectu quod Desiderius Pontificatu acceptasset, vehementissime commotus est animo, atque Comitissa Mathildi scripsit epistolam, qua in Labbaana editione Conciliorum prodit, excepta ex Chronicis Virdunensi. Ejus epistola absurditates nonnullas Triumphi Pontificio P. Cornelii Hazart inferendas suggesimus, & plures facile reperiunt quibus, in historia ecclesiastica vel mediocriter versatus. Notabilis autem imprimis est objectio sumpta à laude, quam mortuo Athoni Mediolanensem Archiepiscopo dederit Victor, quamvis per Gregorium VII excommunicato, sententiam subscribente ipso met Desiderio. Confunditur enim Atho, vir vere sanctus, cum Theobaldo schismatico & Simoniano: quem Rex Henricus Archiepiscopum fecerat loco Gotifredi aque schismatici, & populi orthodoxi odium diutius sufferre non valentis. Sed ipsum Hugonem tam intemperantis scripti haud diu post pœnituit, uti apparet ex Epistola ad eamdem Comitissam scripta, qua ibidem ex-

tat, queaque protestatur, sè, utcumque fuerit erga Victorum affectus, quod sere disimulat, non tamen ab ejus & Ecclesia Catholicæ communione descivisse.

2 Eamdem epistolam Hugonis Chronicus suo Verdunensi Flaviniacensis Abbas Hugo inseruit: ac deinde gentili suo nimium favens & credulus, ex rumusculis post mortem & fabula de ejus morte sparsa per Gallias. S. Petrum diceret, infra Actionem judicio Dei percussus est: & quamvis tarde, cognoscens se errasse, seipsum depositus: & accitis Fratribus de monte Casino qui secum aderant, præcepit se illo deferri, & in Capitulo, non ut Papam, sed ut Abbatem sepeliri. Interim constat ex Leone Ostiensi lib. 3 cap. 73, quod non sit Roma aut infirmatus aut mortuus: sed concilium Beneventi celebrans, in eodem graviter infirmatus, post actum per tres dies concilium, festinante Casinum rediit . . . atque post diem tertium feliciter emigravit ad Dominum XVI Kal. Octobris, anno Dominicæ Incarnationis MLXXXVII, cum præfuisse in monasterii regimine annis XXIX, mensis IV, dies XVII. F Sede vero Apostolica, ab ipso sua electionis exordio, anno uno, iacationis mensis IV, dies V. Quia autem sub Missa disebaratur corruptus morbo, atrocior quoque alias sparsus est rumor, quem S. Antoninus, Stella, Caranza, aliquique nonnulli arripuerunt, quasi obiisset præbito sibi in calice veneno per Henrici Imperatoris ministros; quod non audens afferere Platina, satis habet suspicionem veneni agnoscere.

3 Sacrum tanti viri corpus ab antiquo sepulcro ad lacellum D. Bertharii translatum est anno MDXV. Instaurata scilicet nuper veteri basilica, novoque sancto in honorem ejusdem sancti Martyris eretto & augustius adornato, magnifica molitione atque pietate Reverendiss. Hippolyti Saltarelli, deposita ibidem fuerunt ad dexteram Lipsiana Desiderii seu Victoris, ad sinistram vero sancti Abbatis Apollinaris, impolitis super tumulos onychinos utriusque placieis signis, opere inchoato sub regimine Ampliss. Abbatis Anastasi Perroni, anno vero MDCLXVI ad umbilicum perducto quarto Nonas Februarii: quo die, convenientibus undiq; populis, sacerorum pignorum translatio solenni pompa rite est celebrata. Ita Angelus de Nu.e, in suis super Leonis Chronicis Notis.

Translatio corporis 1666.

VR-

CLXI URBANUS II.

*Ab ann.
1088 ad
29, an. 11,
m. 4, d. 15.*

BANVS, natione Gallus, ex oppido Castellionis quod est supra Marnam in Archiepiscopatu Remensi, antea Otho Episcopus Ostiensis, Ponifex creatus Terracinae anno MLXXXVIII, xii Martii, festo S. Gregorii Papae & Dominica ii Quadragesimæ, imperantibus Henrico IV & Alexio Comneno, sedit annos xi, menses iv, dies xviii; defunctus xxix Julii Mxcix: sepultus in Basiliea S. Petri; & cessavit Episcopatus dies xv.

Parentes,

IN Necrologio Abbatie Molismensis notantur Nonis Junii, Eucherius & Isabellus, pater & mater D. Papæ Urbani. Elogium in Ms. nostro, ex auctore perquam antiquo, multa alibi non legenda continens, hoc accipe.

*Elogium ex
Ms.*

*Expeditio
transmar-
na sub eo
cepta,*

2 Vir strenuus fuit, & divinis scripturis eruditus atque ecclæsticis traditionibus imbutus, & in eorum observationibus constantissimus pertevorat: ob quas virtutes inter tres, quos Gregorius VII sua in morte dignos Pontificatu nominarat, unus hic fuit; & Victor Papa moriens Episcopos & Cardinales adstantes tantum non adjurarat, ut eum Pontificem electum vellent, prout maxima cum concordia factum, quam primum dispersis vacavit ad Electionem convenire Terracine. Audierat ille præclarus Pontifex, prædecessorem suum Gregorium Papam prædicasse Ultramontanis, Hierosolymam pro defensione fidei Christiæ pergere, & Domini sepulturam è manibus inimicorum liberare: quod facere minime potuit, quia persecutio Henrici Regis nimium eum undique urgebat. Quod vero prædecessor ejus facere non potuit, ideo à Deo electus, Dei gratia fratus, implevit; ad partes illas videlicet Ultramontanas properans, quatenus ad liberandum sepulcrum Domini venirent, ipseque cum eis esset properatus. Reversus itaque Romam, concursumque populi eum sequens, penitus dictum Pontificem secum ducere non potuerunt, quoniam tota Dei Ecclesia pergere illum cum eis non permettebat. Sed aucti benedictione ejus atque abolitione peccatorum suorum accepta, sub eo Principe & B. Petro militaverint. Victoria itaque facta, [ad Nicæam Bithyniæ], D. o & B. Petro ejusque Vicario totus mundus laudes reddere cœpit.

*Ioannes Pa-
ganus pu-
nitus,*

3 Eodem vero anno [scilicet Mxcv], quo iter ad eripiendum sepulcrum gens illa arripuit, bellæ vitæ sunt de cælo cecidisse: atque Joannes Paganus [de quo alibi nihil] qui multa mala Romanis fecerat, de collatus est, caputque suum Romæ deductum: ita miserabiliter ille intelix in sterquilinio & sepultura asinorum est sepultus. Temporibus istius Pontificis A. [Arnulphus] qui ab uno tantum Catholicæ Episcopo fuerat consecratus, assentientibus quibusdam aliis Episcopis, sed manu non imponentibus, quod schismarici essent & à Romano Antistite excommunicati; & post electionem Canoniam à Rege baculum sumperata [anno Mxciiii], per Legatum Sedis Apostolicæ ponte depositus est. Cumque mox mutato habitu in ecclæsio vixisset sanctissime, necessitate cogente, per D. Urbanum Papam ad Episcopatum redire præceptus & compulsus, ei atque Romanæ Ecclesiæ Sacramentum pro more Episcoporum juravit [anno Mxcv]. Cui post Pallium supplièter petenti à Domino Urbano Papa, cum his verbis, per Herimannum Presbyterum Cardinalem transmittitur: Pallium Fraternitati tuæ, præter consuetudinem Romanæ Ecclesiæ, quæ nulli hoc dignitatis genus nisi præsentí concedit, tuis litteris exorati, ex Apostolicæ Sedis benedictione transmittimus.

*investitura
correpta,*

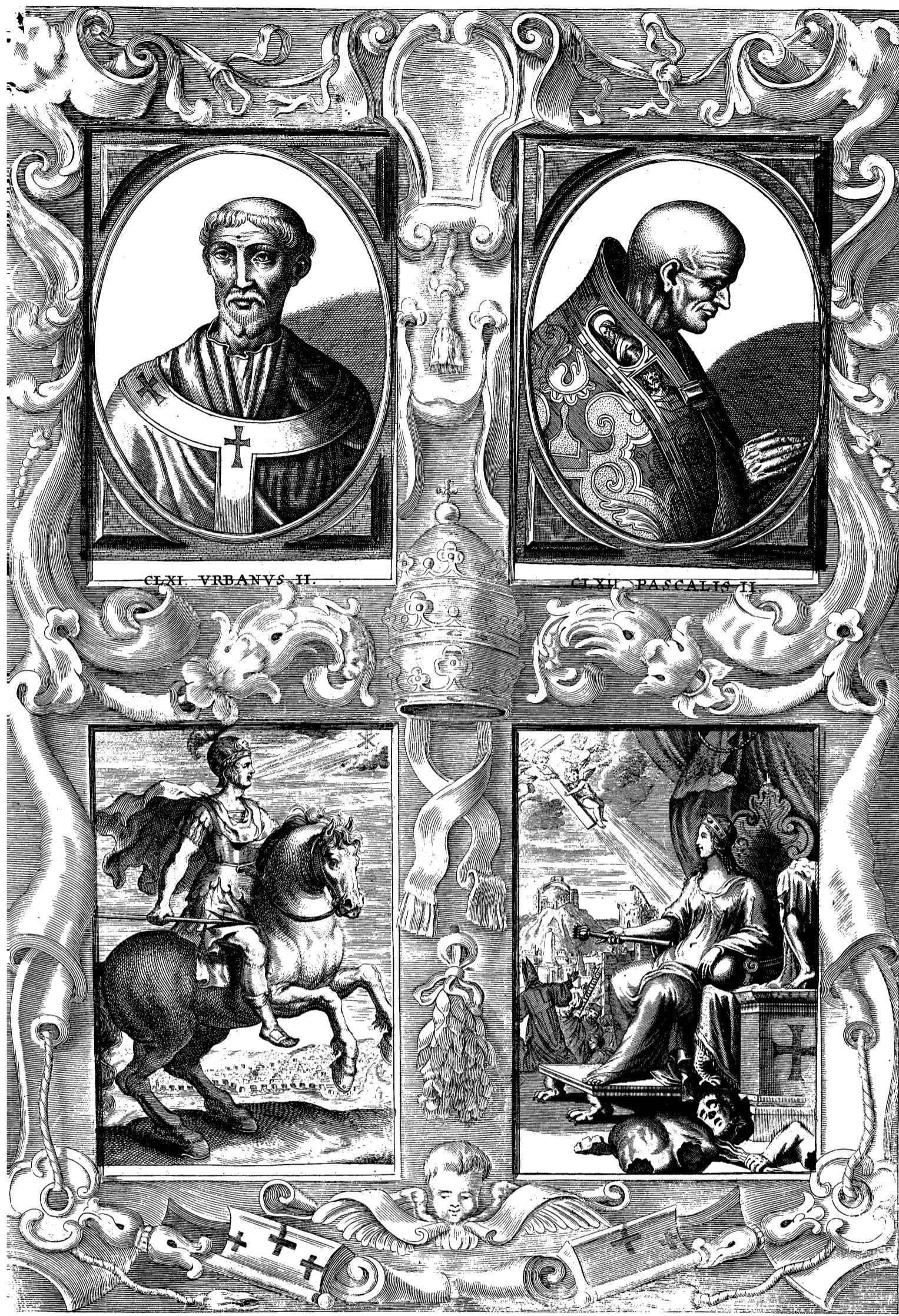
4 Hoc tempore Tolletanus Archiepiscopus Bernardus Romam ad D. Urbanum Papam venit, eique pro Episcoporum more juravit, Palliumque & Privilium accepit, regnisque Hispaniarum Primas *Primas His-
pania in-
stitutus,* Tune etiam in Galicia omnis diecece *Spania in-
stitutus,* s. Jacobi ab omni officio est excommunicata, eo quod s. Jacobi Episcopus in Regis carcere positus fuerat. Hoc tempore Henricus Suecianensis Episcopus Romam sponte veniens, qui à Rege Francorum Philippo investituram accepit, judicio Domini Papæ Episcoporum in ipsius manibus refutavit: cui postea necessitate cogente nolenti atque recusanti idem Episcopatus per D. Urbanum restitutus est, & pro Episcoporum more juravit, & Episcoporum præter solitum istud adjectit: Excommunicatis ab hac Sede, & me sciente, communicabo minime. Consecrationibus eorum, qui investituram accipiunt Episcopatum vel Abbatiarum de laica manu, me sciente, non interero. Sie me Deus adjuvet. Tune etiam de Beluacensi Episcopo idem actum est.

5 Iste almus Pontifex quendam factum Diaconum à Guilberto, reordinavit: quod videns se minime bene fræsile, damnavit ne aliquis deinceps faceret: illi autem cui manum imposuerat sub intermediatione præcepit, ne ad lacrum Ordinem aëcenderet, quod & factum est. Qui lex Concilia celebravit, unum apud Clarum-montem [anno Mxcv, cui ex tota Hispania, utpote Schismatica, interfuit unicus s. Oldagius, Episcopus Barcinonensis, in cuius Vita num. 40 ex Concilia ce-
Diago indicavimus, summam Actorum in Concilio per ip-
sum delatam Barcinonæ servari in utroque Archivio, Regia
scilicet & Capitulari; quod hic iterum noto, quia opera
præsumptum facturum cœfio, qui istuc servata conferre dignabitur cum editis in Labbaana Conciliorum collectione, &
qua infuper invenerit publici juris facere.] Alterum apud Guard-stallum Longobardæ [ignotum Conciliorum editoribus], in quo fecit Præstationem B. Mariæ Virginis, aliud vero apud Melfiam, & alterum Romæ in piis obiis, ecclesia B. Petri; aliud apud Trojam in Apulia, & aliud apud Placentiam [Et hoc quidem ultimum, Claro-
montano supranominato prius, eodem anno habitum est, cetera anno Lxxxix adscribuntur, secundumque est illa Trojanum alterum, & alia Romana duo] In quibus Conciliis quidquid prædecessor suus Gregorius de stabilimento Ecclæsiae fecerat, & ipse firmavit. Qui fecit ordinationes quam plurimas, Diaconos, Presbyteros, Episcopos per diversa loca.

6 Iste præclarus Pontifex, beatam vitam dueens, suo tempore bene regendo, contra hæreticorum dogma suas opponendo doctrinas, multas sustinuit persecutiones: & ad ultimum satis hanc Romanam Ecclesiam deliberayit, quoad Christi Confessor & athleta apud S. Nicolaum in carcere, in domo Petri Leonis, iu Kalend. Augusti arimam Deo reddidit: atque per trans-Tiberinum, propter insidias inimicorum, in ecclæsia B. Petri, ut moris est, corpus ejus delatum est, & ibi honorifice humatum. Meminit hujus sepulchri Romanus Canonicus, ut quod possum sit juxta

E

F

A juxta Oratorium S. Adriani, & sua adhuc etate fuerit satis pulchrum.

Quis au-
dor vita a-
pus Baro-
nium?

7 Horum aliquid indicat Baronius ad an. 1099 num. 24, allegans Vita auctorem coevum ex Codice Vaticano. Sed in eo codice vel non prorsus primigenia phrasē habentur omnia, vel si idem est textus (necdū enim eum invenire potuerunt, qui quarendum sibi nostri causa suscepserant) Auctoris illius verba, dum suis Annalibus apud Baronius mutavit; uti apparet in Vita sequentia Pontificis, ubi in tertia persona haudentur, que noster Auctor de se dicit in prima; ut hoc quoque titulo nostram Ms. faciendam sit plura, omninoque opera pretium videatur plara ex illo deinceps transcribere integre, quando ad clariorem historię lucem accendentibus nobis minus jun erit in Chronologia laborandum.

Sepulcrum. 8 Romanus Canonicus, agens de oratorio S. Hadriani, ait juxta esse sepulcrum Domini Urbani Papæ secundi satis pulchrum: nulla facta alicuius Epitaphii mentione, quod rebus adhuc turbatis omissum, postea neglectum fuisse videtur: potentes enim in arte erant qui factiōem Guibertinam sustinebant, adeo ut etiam non dubitaverint Synodum ibidem celebrare schismaticam, anno fere anno ante mortem Urbani, qui deinde plures ipsis munitiones eripuit ac nominatum Castrum S. Angeli. Tandem tamen aliquis eidem sepulcro, sito in transversa navi ad dexteram absidis, uti refert Aringus, inscripsit breve, sed nobile hoc elegium, Urbanus II, auctor expeditionis in iudeas.

Ejus apud
Casinensis
Bulla,

9 In Bullario Casinensi extant hujus Pontificis Bullæ duas pro Cavenisi monasterio, quibus subscribiuntur, Datum Salerni, per manus Joannis S. R. E. Diaconi Cardinalis xix Kal. Februarii Indictione quinta, & octavo decimo Kalendas Octobris quinque decima Indictione; atrobiisque autem, anno Dominicæ Incarnationis millesimo nonagesimo secundo, Pontificatus Domini Urbani Papæ secundi anno quinto. In posteriori recte se habent omnia; in priori excusare posse libriisque imputare errorem quinque Indictionis, posita pro quinta decima: sed non convenit annos Pontificatus quintus, qui anno MXXXXII primum caput numerari mensē Martio, ut vel mutandus mensis Januarius sit, vel dicendus annus quartus. Quæ ibidem sequitur tertia ejusdem Urbani Bulla, narrat prolixè, quo modo de existentia corporis S. Benedicti in monasterio Casinensi certificatus fuerit Pontifex, tum miraculosa sui curatione, tum apparitione ipsius Sancti; ea deinde sic progrederit: Ob quam rogavimus & obsecramus in Domino Iesu, qui pro nostra salute incarnari & mori dignatus est, & ex auctoritate B. Petri Apostolorum Principis, cuius vice Romanæ Ecclesiæ præsidemus, & in virtute Spiritus sancti expresse præcipimus, ne quis ulterius falsam Patris Benedicti Translationem celebrare præsumat. Contradictoribus hujus nostri Apostoli constituti divinum judicium intantantes, & anathematis vineculo ianodantes. Bulla hac. ubi aut quando data fit, studiose reticetur in Bullario, solumque ponitur Dat. &c. Baronius ad an. 1088 num. 7 accepit ecographum, sic finitum: Dat. Capua Kal. Aprilis per manus Joannis Cardinalis, Indictione decima tertia, anno Domini millesimo nonagesimo tertio, Pontificatus Domini Urbani Papæ secundi anno nono: in

iiisque verbis non levia de impostura signa contineri URBANUS judicat; tum quia constat Urbanum anno nono sui Pontificatus fuisse in Galliis, immoratum concilis celebrandis, suspecta Barum quia nulla est coherentia in appositis temporum notis, roncus paulo post bac ediderit Hymnum, canendum in Translatione S. Benedicti in Gallias. Lauretus, in proprio de hac questione libello, ut à discordantibus temporis notis se expiat, primum negat in originali Bulla legi, que habet Baronius; sed datum ait esse, anno MXXXXII, Urbani IV, Indictione xv; deinde utrumque numerum posteriorem jubet corrigi, & legi annum v Urbani, Indictionem xv. Qui puer Lauretum credere, quod Bulla ista originalis sit, quam ipse me fatetur correctionis egere?

10 Mabillonus, cui ex adverso non deerant quas opponeret pro Floriacensibus, corpus S. Benedicti sibi ariogant. & contrab. Bullæ, primum Alexandri II, scribentis Guilhelmo Venerabili Abbati Floriacensis monasterij, ubi venerabile corpus B. Benedicti requiecit; deinde Eu-

riis aliorum
Bullis refuta-
bilis,

genii III, scribentis Macario Abbati Floriacensis monasterij . . . in quo, sicut Romanorum Pontificum testantur Privilégia, glorioſi confessoris Benedicti corpus requiescere creditur: & Clementis II, cunctum dierum indulgentias largientis iis, qui ecclesiam istiis monasteriis in honore S. Benedicti dedicataam, in die Natalis ejusdem Sancti & Translationis ipsius visitaverint (pro quibus centum diebus novissime plenariam indulgentiam concepit Clemens VIII) ac denique Vibani V, pro loco Montis pessulanii, in quo Monachus fuerat, jubantis sibi mitti partem vel circa capitum, & unum os brachii dextri ejusdem Sancti, cuius corpus in isto Floriacensi monasterio requiescere dicitur: bac, inquam omnia Brevia pro se habens Mabillonus, que & ipsa originalia esse pretenduntur, & nihil adjunctum habent unde merito possint suspecta reddi, sicut habet Casinensis ista prudenter Urbani II; in Dissertatione tamen prævia ad historiam Mabillono, Translationis præfata. Sec. 2 Benedict. pag. 338, prudenter supercedendum sibi judicavit argumentis inde pendens; sed agendum ex solis antiquorum scriptorium domesticorum exterorumque testimoniosis, inter se collatis: quod, inquit facimus, non litterarum nostrarum robori diffisi, sed ab odiis falsi nominis elogiis abhorrentes. Huc autem venire cogit is, qui in materia historica, aut aliâ simili exemplo ad judicium Pontificium non spectante, omnia & singula Pontificum verba valere vult. Quamvis enim nemo ignoret Catholicus, quam firma sint quæ ex illorum Bullis pertinent, modo, sicut ait, Mabillonus, ex certa Scientia datae ac legitima sint: quamdiu tamen alterutrum dubitari potest (sicut in talibus questionibus, præsentim circa res antiquas, quarum certa probatio nulla suppetere potuit post fluxum plurium seculorum, ejusmodi probationes necessarium, dubitari semper potest) prudentius ea non allegantur. Si enim allegentur, necesse est, ut qui aliunde certam causam dissentendi babere se credit, vel legitimas esse negere ejusmodi Bullas, & sape evincat, cum confusione eas allegantium; vel demonstret non esse ex satis certa scientia profectas, quod maluisser non dicere, nisi coactus fuisset: quorum alterutrum si alterationem generat, penes eum est culpa qui coegerit.

E

F

C
definiens
existentiam
Corporis S.
Benedicti
ibidem,

datæ ac legitima sint: quamdiu tamen alterutrum dubitari potest (sicut in talibus questionibus, præsentim circa res antiquas, quarum certa probatio nulla suppetere potuit post fluxum plurium seculorum, ejusmodi probationes necessarium, dubitari semper potest) prudentius ea non allegantur. Si enim allegentur, necesse est, ut qui aliunde certam causam dissentendi babere se credit, vel legitimas esse negere ejusmodi Bullas, & sape evincat, cum confusione eas allegantium; vel demonstret non esse ex satis certa scientia profectas, quod maluisser non dicere, nisi coactus fuisset: quorum alterutrum si alterationem generat, penes eum est culpa qui coegerit.

CLXII PASCHALIS II.

*Ab anno
1099 ad
1118, an. 18
m. 5, d. 5.*

ASCHALIS, natione Flaminiae Provinciae, patriæ Bledæ, ex patre Crescentio, matre Alfatia, Ragingerius sive Rainerus dictus, Presbyter Cardinalis tit. S. Clementis, ordinatus M XCIX, XIV Augusti in Dominica, imperantibus Henrico IV & Alexio Comneno, sedit annos XVIII, menses V, dies V: mortuus XVIII Januarii, MCXVIII: sepultus in Basilica Lateranensi XX Januarii, & vacavit sedes dies XI.

*Ratio tem-
poris,*

B

Patria,

C

*Presbyter
Cardin. S.
Clementis,*

*invitus ele-
ctus ad Pō-
tificatum,*

Hermannus Contracti Continuator, finiens cum pri-
mo hujus Pontificis anno, precedenti quo creatus
est, sic scribit: Romæ venerabilis Papa Ur-
banus, hujus nominis secundus, postquam sedem Ro-
manam XI annos, menses V gubernavit, post multas
tribulationes, tandem IV Kal. Augusti de hac luce mi-
gravit. Post cujus obitum Dominus Paschalis, qui &
Ragingerius, in ordine CLXII Papa, ordinatur: & hoc
ex divina revelatione factum ubique divulgabatur.
Ordinatus est autem à Clero & populo, post dece-
sum sui prædecessoris die XVI: & Nativitatem Do-
mini Romæ cum magna pœc celebravit. Dicitur au-
tem hic Pontifex Provincia Flaminia, quatenus Tuscia
Suburbicaria, in qua proculdubio Bleda est, antiquis Ble-
da, 24 P. M. Roma distans, ad sinistram via Flaminia
jacet. Historiam ejus, quamvis prolixam, ut à coævo au-
tore P. scripta extat in Ms. nostro, legere placeat.

V I T A

Auctore Petro Pisano coævo ex Ms.

Hic puer monachus factus [Cluniaci], philoso-
phantium artibus eruditus, pro monasterii sui
caulis agendis, ab Abbe sibi injunctis, vigesimo
suæ ætatis anno Romanam venit: quem & monastici
ordinis sui gravitas, & morum honestas, & soleris
ingenii circa commissum prudentia, Domino Gre-
gorio, qui summi Pontificatus monarchiam Catholi-
ca soliditate tunc regebat, notum fecit: & vidit eum,
& expertus est: placuit, retinuit certis temporibus,
in templo S. Clementis in Urbe Presbyterum con-
secravit. Quanta huic postmodum bona successerint,
in sequentibus audietis.

2. Domino Urbano Papa magnanimo defuncto,
Ecclesia quæ erat in urbe Pastorem sibi dari expetiit.
Ob hoc Patres Cardinales, Episcopi, Diaconi, Pri-
moresque urbis, Primiceriorum & Scribae Regionarii, in
ecclesia S. Clementis convenient. Hic cum de mul-
tis agitur, subito de hoc commodius placuit. Quod
comperit viro bono displicuit, volensque vitare
fugit, latuitque. Sed non diu potuit invitus humano
latere consilio, quem in multorum salutem divini
Numinis gratia revelare dispositus. Invenitur, trahitur
in conventum, & convenientur, de fuga arguitur à Pa-
tribus. Fugere, inquit ille, me magis oportuit, Patres,
quam inæqualis sarcinæ pondus immoderata animi
præsumptione subire: nec decebat me Sacerdotem
illius honoris cingulo accingere, cuius oneris vincu-
lo involutus succumberem. Non sic, ajunt Patres,
non sic facias oportet: sed illuc tua se debet cohibere
intentio, quo divini intuitus cognoveris se infigere
sapientiam. Ecce te in Pastorem sibi elegit dari po-
pulus Urbis, te eligit Clerus, te collaudant Patres,
denique in te solo totius Ecclesiæ quievit examina-
tio. Divinitus ista proveniunt: divinitus hic congrega-

gati in nomine Domini, te ad summi Pontificatus a-
picem & eligimus & confirmamus.

3. Sic eo diu renente à Primiceriorum & Scribis
Regionariis mutato nomine ter acclamatum est, re-
sponsumque: Paschalem Papam S. Petrus elegit. His
alitique laudibus tolenniter peractis, chlamyde coc-
cinea induitur à Patribus (Nempe violaceus sive ceru-
leus color sunt adhuc solum cernebatur in habitu Cardina-
lium: uti ex vetustis monasteriis sui Casinensis picturis do-
cet Angelus de Nuce, in notis ad Leonis Chronicon lib. 3,
cap. 66, ubi Desiderius electus in Pontificem, cappam ruben-
am inducere consensit: atque hoc est qua hic) Chlamys
coccinea dicitur) & thiara capiti ejus imposita, comi-
stante turba cum cantu Lateranum vectus, ante eam
portam quæ est ab Australi plaga ad Basilicam Sal-
vatoris, quam Constantianam dicunt, adducitur:
equo descendit, locaturque in Sede quæ ibidem est.
Deinde in Patriarchale ascendentes palatum, ad
duas curules devenit. Hie baltheo succingitur, cum
septem ex eo pendentibus clavibus & septem sigillis:
ex quo seiat se secundum septiformem Spiritus san-
cti gratiam Sanctorum Ecclesiarum, quibus Deo au-
to preest, regimini, in claudendo aperiendoque,
tantam rationem providere debere, quanta solenni-
tate id quod intenditur operatur. Et locatus in utri-
que currubus (Sedes Eburnea esse explicationis causa
additur in Ms. Vaticano, quarum ut usum intelligas me-
litis, juverit legere eruditum Valerii Chimentelli commen-
tarium de Honore Biselli. Romanis usurpato) data sibi
furula in manu, per cetera Palatii loca, solis Pontifi-
cibus Romanis destinata, solus jam Dominus, vel se-
dens vel transiens, electionis modum implevit, die
altero, mensis sexti XIV, die primo (id est Dominico)
consecrandus in Pontificem.

*& ordina-
tur.*

4. Consecraturi Pontificem Pontifices, cum fre-
quentia populi plebisque Basilicam B. Petri adeunt,
quorum nomina sunt, Odo Ostiensis, Mauritius
Portuensis, Galterius Albanensis, Bozo Lavicanus,
Milo Prenestinus, Otto Nepelinus: & inter Missa-
rum solennia, loco & termino quo detinet, manum
sibi imponunt. Primus in consecratione Odo O-
stiensis, qui ad hoc utitur Pallio, & benedixit &
linivit eum Christmate. Catholice igitur à Catholi-
cis & orthodoxis Episcopis in Pontificem conse-
cratus, translato in se Pallio, expletisque quæ restau-
bant Missarum soleonii, cum plenitudine laudum,
cum ingenti applausu populi plebisque, cum alacri-
tate Patrum ac devotione, Dominus Paschalis Papa
II coronatus in urbem rediit, à Basilica scilicet Vati-
canica S. Petri: quia quia cum tota Leonina civitate trans-
Tiberim in Hetruria est, ne nunc quidem urbi accenseretur,
sed ad eam ex Burgo S. Petri ituri, dicunt se ire Romanum,
uti sepe ipsem audiri.

5. Dum hæc Romæ agerentur Albertus Episco-
pus Aletrinus, quidquid affuturum esset per ora-
culum vidit. Religioso cultu quadam persona si-
bi

E

F

Abi apparuit, quæ, interroganti quis Domino Urbano succederet, respondit, Rainierius. Ut quid? inquit. Propter fidem & constantiam, ait ille, elegit eum Dominus. Et iterum, Putasne, inquit ille, vivet?

Grannis 19
jeffurus
predicitur.

Vivet ait, sedebitque (& ostendit id scriptum) quartus quaterni ternique. Episcopus, securus rem, Romanam venit: quem ut vidit inthronizatum & Papam, Qnod vidi, inquit, Deo gratias, video: & tu quantum vives, videas. Et ait, Quater quaterni ternique. Hoc numero decem & novem annorum tempus exprimitur: nam cum tot dies, hebdomades, & menses eo supersite jam transierint, vitam ejus ad totidem annos perduci per Dei gratiam expectamus. Robur autem & successus ejus, in his quæ Dei sunt hominumque, multiplicabatur atque excedebat devotione solenni, spe meliori, gratia certa. Cuncta prospera, cuncta salubria in urbe inveniebantur: quies pro tumultu, pax pro bello, pro seditionibus concordia grata indissociabileisque connectebantur. Omnes gaudebant, & cælius cum advenisse clamabant, & merito dominari dicebant debere, qui statum urbis, mores hominum, copias egerratesque cognoverit. Is multorum hominum saluti publice privatumque providere coepit: omnibus erat amabilis, ab omnibus dilegebatur, ut tanto affectu in Pontificio quisque sibi applauderer, quanta familiaritate in Sacerdotio cuique fuerat coniunctus.

Omnibus
eum contra
Antipapam
Invanitibus,

6 Jamque instabant causæ, multiplicantur con-silia, deßtoribus turbis hinc inde plebs populisque ad eum confluere coepit, in aurem loqui, nova asserre nunc certa, certiora undique nuntiare. Provvidendum sibi nunc quisque commodius coepit existimare: turpe sibi nunc merito videri debere dicebant, hæresiarcham Guibertum, ab ecclesia toties in capite damnatum, gloriose memoriam Domino Gregorio, Urbano magnanimo, & Viquori religioso, prædecessoribus suis, miræ virtutis Pontificibus, diu acriterque adversatum, machinari: atque pati eum se non posse clamabant omnes. Et Patres, Si pecunia, inquiunt, desunt, auro argentoq; subveniemus. Dumque hujus depositio acriter urgenter utrimque, Legati Rogerii Comitis in urbē veniunt, curiam intrant, & more Domini ex parte Comitis officiosissime Papam salutant; inclinatique ad pedes ejus posuerunt auri uncias mille. Id tam devote luseptum est, quam opportune mandatum. His auxiliis ad expugnandum prædictum hæresiarcham de superioribus collatis, audaciā adeptus Dominus Pontifex; Operari, inquit, jam, Deo gratias, magis quam consulari possumus. Alba erat Guibertus: dedit operam: expulit eum ab Alba. Defectio Alba exterminavit eū ab Urbe, suosq; Obstit homo dū potuit, prevaluit Deus cum voluit, Miser Guibertus, jam non Papa, quin nunquā Papa, dimissa Urbe, nec adhuc securus, in castellū se proripuit: & hic minus [cetus], & merito. Nam dum superbe Deum, quæ in Lervis suis offendebat, fugere nimirum, infelix subita morte prävenitus, diabolum, cui consumaciter servivit, invenit. Transitus, imo mortis illius diem scire existimo indignum fore mortalibus, ejusque memoriam in terris scribere, cujus nomen Deus in celis de libro vita delevit. Hæresiarcha fuit: hie sibi sit titulus.

cujusque tres
successores.

7 Divino igitur judicio de medio sublatō Guiberto, & Ravennas superbia eecidit, & Romana respicavit Ecclesia: nec tamen inceptor malorum diabolo defuit materia, qua & unitatem divideret & turbaret Ecclesiam. Duo statim eliguntur Papæ, alter post alterum. Et unus quidem eodem, alter vero post certissimum quintum electionis sua diem à fidelibus captus; qui Albertus vocabatur, apud S. Laurentium retrudi; & qui Theodericus, apud sanctam Trinitat-

tem in Cava eremiticam vitam addiscere, Patrum ju-
dicio adjudicati sunt: siue dejecit eos Dominus PASCHA
dum allevarentur. Eligitur & tertius, Magindulus nomine. Hic quia nigromantie fabulis simplicem populum, illos maxime qui conscientia scelerum vel ambitu futuri successus ad eum refugium fecerant, al-lucuerat, gravem in Ecclesiam calcem impressit. Sed dum auguriis filius, Pontificium adipisci ntititur; quod ex diabolo dari non potuit, divinis destitutus auxiliis merito amisit: & Sacerdotium, quod sine Deo arri-puit, tenere non licuit misero: amisit & urbem, ut exul gravi inopia miseriisque afflatus (corroso, ut aiunt, lingua) vitam cum * carne finiret. Sic uno, al-

* an. crimi-ne?

recuperat
locæ Ecclesiæ
adempta,

parum post obtinuit & Beneventum. His diebus Petrus de Columna Cavas, oppidum de jure B. Petri, invaserat: sed dum aliena contumaciter retine-re ntititur, turpiter amisit & propria. Egressus Urbe Dominus Papa Cavas recepit: Columna & Zagaronum, oppida juris illius, sapienter expugnata, pru-denter sunt capta. Ajunt & prodigia his annis tuisse. Mare locis quibusdam passibus viginti plus lo-lito litus occupasse, quibusdam passibus plus minus centum in altum tumuisse: Cælum, papilionis in modum, zonis rubeis subrubeisque à superiori ad in-ferius insignitum apparuisse: Iris totum fere id comprehendit.

9 In meridie per dies xxix cometa apparuit, miræ potentiaz longitudinique, ut quod superesset cæli quartam partem occuparet, & ante occasum solis cum sole apparet. Sed & adhuc sumigat sceleratorum Aethna, Paschalicis superata virtutibus tantoque frequentius interius aestuat, quanto solidius exterius compilatur: quoniam Corforum [vici], videlicet Stephani & filiorum & fratum ejus jam per Domi-num Papam Paschalem omnes destructi erant. Qui Stephanus nimis in ira exarsit, Ecclesiam B. Pauli cum omnibus bonis apprehendit; omnesque reos sibi consociabat, siue civitatem confundebat: nihil in Urbe turum, nihil extra securum; fasque nefasque simul. His stimulis Primores Curia instigati, ecclesiam B. Pauli & oppidum quod Stephanus occupabat, clavibus Ulyssicè expressis in ceram, & ad earum exemplar de ferro constat, noctu dispositis infidiliis, caute aggrediuntur: dumque illi interius negligunt, quod exterior timent; nostri exterior singunt, quod interior machinatur; capta turri, patentibus portis, copiis introductis, sentiunt subito quod non supiebantur. Utimque pugnatum est acriter: illis interior turris & ardua porticus servabat vires, istis facilis in-gressus & certa auxilia augebant audaciam. Mane Dominus Papa cum plenitudine civium oppidum aggressus, cepit quoque, & Stephanum sacrilegum e-jecit: quem, quia monachus videbatur, illæsum abire dimisit.

10 Hostibus Ecclesiæ sic exterritis, & urbe sedata ex parte, eo anno Dominus Papa in Tusciam apud Florentiam Concilium celebravit: in quo cum Epi-scopo loci de Antiehristo, quia eum natum dicebat, Conclia ce-lebrat, satis disputatum est: sed ob frequentiam populi, qui ob rei novitatē audiendā hinc inde confertim tumultumq; confluxerat, nec Concilium finem, nec dispu-tatio deliberationem habuit. In Longobardia etiam apud Guardastallum celebravit Concilium, in quo quidem de investituris, de hominiis & sacramentis Episcoporum, laicis exhibitis exhibendisque, ccc certis

- PASCHA-** certis capitulis statutum est. Sic pertransivit usque in Franciam, & Trebis Concilium celebravit: in quo multa quæ ordinanda erant, ordinavit; & quæ abroganda erant, bona fide destruxit.
- LIS II.** In Reverus itaque Dominus Papa, ut solet esse in absentiâ Princeps, Ubibem turbatam invenit: superiorem [scilicet] Maritimam per eum quem dimisit Stephanum defecisse, & in sui ditionem attractam occupari. Crevit indulgentiâ malus: quia pietatis affectu mulceri [non] potest quo sit bonus, qui numquam desinit esse maius. Superbe scilicet armavit exterritus, quæ turpiter intus perdiderat: Ponteclém & Montem-altum, oppida de jure B. Petri, copiis munivit & armis. Hæc Dominus Papa aggressus, alterum quidem cepit; alterum, ob impatientem in locis [istis] autumnum, depopulatis quæ extra erant, dimisit. His pavoribus simplices populi nonque in Apuliam abit: vas seditiones oriri, antiqua bella resuscitari, alterum in nece alterius paci existimantes; eum nihil eis timendum foret, ob latrocinia factionesque eo deficiente. Hæc æquo animo ferebat Dominus Papa, tum quia inæqualitas temporis tunc eum prohibebat, tum quia in Apuliam transire disposuerat. Ob hoc accitis fidelibus, Lavicanum Episcopo, ecclesiarum curam; Petro Leonis & Leoni Frangipani, Urbem & urbana; Ptolomæo, cetera quæ extra Urbem erant B. Petri patrimonia & Principem Militiæ nepotem suum Galfredum, tuenda commisi: ipse dispositionis suæ articulo usus, transivit: moratuisque ut debuit, quod decuit fecit, cum debuit rediit.
- B** 12 In itinere era, [quando] audivit in Urbe seditiones innumeræ terribilique connecti: extra, inde regres Anagniam, Prenestem, Tusculanum, ipsas etiam suis, Albam Sabinas defecisse: hujus defectionis caput roburque obdictione libera, Ptolomæum fore: alcivile sibi Petrum de Columna, Abbatem Farfensem: Romanorum copiam, Albam Maritimamque fidem servantum, hostilibus irruptionibus depopularam: ipsum Ptolomæum submurmuras [occupandam Albam] ne inde aditus pateret Domino Papæ redeuouit ad urbem. Sed Dominus, qui B. Petri fide Ecclesiæ solet tueri, redditum dedit prosperum. Accito Gajetano Duce Ricardo de Aquila, ut hujus itineris dux sibi foret, injunxit. Triduo post in Maritimis nos assecutus est, atque sic Dei & B. Petri auxilio [Albam] usque pervenit. Albæ vero Dominus Papa tanta devotio ne suscepit est, quanto desiderio expectatus: & solito donativo, quod hereditarii militibus debebatur, Romam venit. Quos hic hostes, quos fideles sociosque invenit, plebe cognosci non potuit: dum vero cum suis confidere coepit, omnes B. Petri possessiones recepit: inter quas cum magno labore & multa nece hominum Tyburninum suscepit. Parum post Capitolium ascendit: Hie, inquit, Montalto & cetera B. Petri patrimonia de Stephani Abbatis manibus evelenda sunt: & ob pertinacem ejus superbiam, in propriam personam vindictam sine misericordia dignum est irrogare. Parvo igitur prælio, sed horrendo fatis, captis domibus subversisque turribus adeo sunt exterriti, ut & patrimonia B. Petri & ceterarum ecclesiarum, quæ injuste usurpaverant, redderent; & obsides, tactis lacrimalis & Euangelis, darent, se de perpessis nec vindictam sumere, nec ultra turpibus conditionibus Ecclesiæ afficeret. Victor igitur in toto Dominus Papa co-provincialibus pacem dedit, fidam fatis solidamque: & ius erat quicq; contentus.
- C** 13 Viguit autem pax, quoadunque exterminatorem terræ Henricum, Henrici filium, divinæ ultioris ira in Italiam traxit. Quid vero prædictus hostis Ecclesiæ in itinere operatus est, longum est per singula ambulare atque enuntiare: tamen in quantum pacem habuit usque ad Henrici R. advenit,
- possimus sub brevitate posteris significare curamus. Civitates multas & castra in itinere, dolo pacem ostendendo, subvertit; ecclesiæ destruere non cessavit; religiosos ac catholicos viros capere, quos invenerit poterat; quos vero habere non poterat, à propriis sedibus expellere non desistebat. Sic impie a-gendo per Longobardiam & Tusciam usque pervenit. Cum vero Romam pervenit, quid mali in ea, ^{& quo fratre} quæ caput est totius mundi, operatus est; res ipsa dulenter occidate demonstrat. Prius juravit, sed pejerare deinde ^{cupante ecclesiis s.} minime dubitavit: quod facere potuit, non renuit: Petri, quod facere non potuit, non pro Deo sed hominum timore dimisit. Ut dictum est, cum cœpit civitati appropinquare, ubi admoniti erant Majores Urbis, ut moris erat, & Clerici à porta civitatis, quæ juxta Castrum S. Angeli sita est, usque ad Ecclesiæ B. Petri, ownes planetis, cappis atque damaticis induiti, eum ad processionem suscepserunt. Majores vero, videlicet Cardinales, Episcopi & Presbyteri, cum Diaconis atque Subdiaconis certe risque Ordinibus, cum Domino Papa Pachali, intra ecclesiæ B. Petri expectaverunt. Proceres vero, videlicet Judices, Advocati, Scrinarii, omnes cum eo in comitatu venerunt, eamdem laudem ei ut alii ferebant referentes, atque dicentes, Henricum Regem S. Petrus elegit.
- 14 Suceptus itaque à summo Pontifice non prius ecclœ intrare voluit, quam eam suo jure suoq; dominio à suis fidelibus detineret vidisset. Deliberata est itaq; ei ecclœ, & ownes munitiones circumquaque sitæ: & in hac deliberatione obsides dedit, videlicet nepotem suum & alios Barones, ostendendo fidem servaturum, quam penitus male servavit. Dominum Papam Pasebalem dolo & fraude, cum Episcopis & ^{captivis} Cardinalibus ceterisque ordinibus, & cum Proceribus quam multis, apprehendit: de aliis vero maximis ^{cum suis &} strages fecit: Clericos vero, Archipresbyteros, Presbyteros expoliavit, planetas & thymiamata eis auferendo: & proprias vestes, ex quibus vestiti erant, minime dimittebat, nec etiam sublataria atque femoralia eis habere permisit. Hæc vero acta lunt mense Februarii 11 Idus, anno Dominicæ Incarnationis mxi Indictione 111. Eodem namque die Dominica qua legebatur Euangeliū, Assumptus Jesus duodecima &c. & ait illis, Ecce ascendimus Hierosolymam & consummabuntur omnia quæ scripta sunt per Prophetas de Filio hominis, quoniam tradetur gentibus, & illudetur, & flagellabitur, & conspuetur. Ascensio ista descendens fuit: quoniam ut Dominus à malignis perpessus est inuria, & iste à barbaris malitia capitus est Consummata sunt in Christo, quia à Prophetis prænuntiatum est eum pauperum Hierosolymis: in isto, quoniam jam multis vicibus dictum erat, non iturum; si vero ivisset, non prius redditur quam omnia quæ vellet faceret. Traditus fuit videlicet à suis, & non ab extraneis: flagella multaq; opprobria diu ab eis perpessus est. A predicto namque die, videlicet à 11 Idus Februarii usq; in v Kal. Maii, devotus Dei Pontifex multis affectus est cruciatibus: tamen ad ultimum, pro deliberatione Ecclesiæ & multorum captivorum qui cum eo detenti erant, quamdam cum p. q. iecto exterminatore pacem composuit: sed [non] diu duravit.
- 15 Discedente igitur eo, videlicet Henrico, Roma pax rediit: non illa quam insimul composuerant, quoniam minus boni continens erat: sed terræ pax est redditæ, quia omnes possessiones B. Petri, quas abstulerat, B. Petro sunt collatae. Viguit autem pax annis plus ^{gaudet de-} minus novem, posteris vix credenda: quā profecto vi- ^{nde novem-} dit tantam, quantam & timidus bubuleus exoptat, & audax perhorrebit latro, ut quisque locus depositum tueretur. Quid autem egregia Pisanorum industria & admirabilis pertinacia per eundem Domi-

A Dominum Papam Balearibus insulis & filiis & Majoricæ contulerit; quem apparatum; quas copias supplementumque, quemve Legatum ipsi habuerint, quo Consulé, sub quo Imperatore militaverint, cuius vexilli indicia fecuti fuerint; quisve eorum fortiter fecerit, quot navibus & quomodo ierint, quid naufragii quidve laboris in reficiendis ratibus passi sint; illud etiam gloriosum admirandumque subsidium quod non desperaverint; quomodo etiam evulsis captivis, direptis Ipoliis, subversis urbibus, viatores redierint, quia digno volume comprehendere disposui, suo loco & suo tempori distuli.

16 Hujus temporis Prodigia. Apud Mamistrum terræmotus muros omnes domosque subverit; majoremque partem hominum spina involvit; quam dum miles quidam fugere nititur ad Antiochiam properans, subito hiatu terræ cum e quo aborptus, prius est sepultus quam mortuus. Ibidem alio hiatu terræ bos intercepitus, dum corpore inferius fluxit, cornibus superius hæfit. Romæ in Basilica Lateranis fulmen sacram turrim percussit, partem culminis & gallum æneum vento versatile campanasque dejectit; & quassato angulo ejusdem Basiliæ, sepulcrum Papæ quod erat inferius ornatio destruxit. Ædem S. Pauli ex tribunali, igne de cælo tactam, destruxit, ut & testi plumbum conflaretur; & trabes visibiliter arderent; profecto arderet tota, nisi aqua & auxilio Apostolorum confluentes populi Urbis obstante: monstrant indicia trabes. Beneventi bicipitem sine pedibus natum [audivi]. Romæ in porticu Gallæ vidi id quoque prodigium, Gloriosam nomine & virtute, Bonum filium, juvenem audacissimum, tunc gladium ferente & hastam, in armo dextro cepisse: suscipiensque eum, Tunc es ille, ait, nequam, qui virum meum interfecisti & abstracto cultro de supparo, quem renuit, eviceravit: volentibusque sumere vindictam, Ut quid ille, inquit, virum meum interfecit? Sic pro pœna gloriose [lumpa] gloria manxit.

17 Anno xxi Pontificatus dicti Domini Papæ, anno pacis x, mense primo xxii die mensis, die transitus Domini, ira Dei de manu calicis ejus de terra ascendit. Petro Urbis Præfecto defuncto, homines seelerati, seditioni, proni ad malum, pratis negotiis male, publicis pessime providentes, inconsutis Patribus Primoribus, puerum adolescentem in Urbis Præfectum eligunt: cuius modus, imo excessus hic est. Dum domi in cilicio pater Præfectus moritur, extra in gradibus filius Præfectus eligitur: patris cadaver ad eccliam ducitur, filii fastus ad loca Præfectoria destinatur: patri ex quæ funeris in ecclia, filio laudes Præfectoriae in atrio applaudunt: illi patrem Deo rationem redditurum in sepulcro deponunt, isti filium juratum populo in ambonem ponunt & sublevant. Misérabilis casus terrorumque! Et tu exequias funeris pro comitiis filii perdisisti, pater & tu comitorum applausum pro patris exequiis amisisti, fili. Concludat igitur qui vult, dicatque, malo patrem terminasse exitu, cuius in morte uxor gaudeat, lætitetur filius, domus tota exultet filium principis inchoasse nequam, cuius in comitiis mater laceratis crinibus plangat, filius scissis vestibus gemat, tota domus tristeatur.

18 Turbat Dominum Papam totamque Curiam simul & patris mors, & excessus filii. Initioque consilio, Quia nostra, inquit, ante tempus occupauit, merito & non sua in tempore perdunt. Vade P. * & Constantine, & ex omnibus quæ ad Præfectorum pertinet, ad Curia commodum, in te-

stimonium hujus nostri venerabilis Diaconi, te investias. Parui jussis: in reditu tumultum insidiatus in Domini Papæ necem persensi: providi auxiliis in subsidii politis, loco ac tempore egregie facturus: deinde sic sibi ad futurum fore denunciavi.

Jamque ille, cum tumultu populi plebisque, Constantianæ basileæ limen pede terigerat; cum subito oleum conserandum in Christo, jam infatum balsamo conserendumque, fracto vase diffusum est. Turbari Patres, mirari Dominus: nec credebant prodigium, eo quod in prosperitate positi, nullius periculi easum affuturum timebant. Ac iterum alio oculo confecto, Dominus Pontifex, ad exequendum tantæ solennitatis mysterium, ad altare ascendit.

Jamque ex tribunalis sede Orationem, Deus à quo *Papa inter* & Judas reatus sui pœnam & latro confessionis luce *sacra pueri* præmium sumptus, incepérat; cum illi puerum scissis offert, *confundandum* vestibus, inter altare & tribunal, sibi opponunt, *in officio*: confirmari cum in Urbis Præfectum petunt. Cumque, ut ejus Domini moris erat, ob inceptum Officium respondere differret, irasci illi, magnis acclamare vocibus, Deum sibi testem facere, in vota jurare, ni responderit; aliterque si senserit, atrocis fati miseras eo die visurum. Tandem Dominus: Quid, inquit, confirmari eum in Præfectum petitis, quem **E** nec nos digne dare, nec vos hodie honeste petere potestis? cum vos hodierni funeris exequiæ à comitiis merito subtrahant, & nos solennis diei charis meta ab hujusmodi juste removeantur quibus peractis respondebitur dignæ. Et illi: Pro velle nostro nos dispositis utemur: tumultuantesque discedunt: feccissentque dispositis viam, nisi eorum, quæ irâ tuerat, nostrarum copiarum timore enervaretur audacia.

19 Die altero, die Parasceve, cum omnium ciuitatum hujus Urbis, maxime vetusti moris sacra *qui iis tan-* *tibet dilatis* devoteo per loca sancta, per Martyrum cemeteria, *videns su-* per votiva solennia, pedibus discalceatis in urbe multum *mulus* suburbisque confertim diffunderetur, illi simplicem cresceret: *populum plebemque in factionis luce charibidim sub* armis jurare compellunt: iridem die magni Sabbari: die Paschatis gravius. Secunda feria eunti Domino ad Basilicam B. Petri, juxta radicem pontis Trajanæ, cum tumultu se puer ille oppoluit, confirmari petuit. Quod quia adeptus non est, sequentis familiæ alios cepit, alios affectit injuriis. In reditu, coronato Domino Papa, ut ejus diei mos est, & Patribus solenniter procedentibus in curiam, ex Capitolio, strepitu, clamore, lapidibus eos prosequuntur. Nec adhuc satius delegant post eum: nec antea vestes sacras eum exui licuit, quam respondere oportuit, sequenti Feria vi de confirmatione communis consilio deliberandum. At ille non contentus termino, eo die quæ restabat Præfactualia, à quibus potuit, in se complevi fecit. Feria vi in tantam exarct audaciam, ut eorum domos subverteret, *Albam fere-* *quorum religio fidei in Dominum Papam perfide* *dit:* agere noluisset. Providens autem Dominus huic ruinæ absque multa cæde resisti non posse, in Albam fecerit. Furor illius fautorumque in ecclesiam & domum Petri Leonis, quæ illam tueri videbatur, omnino conversus; nec posse pati nisi reverso eo suorum fulciretur auxilio. Reversus tanto copiose Principibus Curia largitus est munera, quanto laboriosius suis bellicis sudoribus pro se subjiciendos fore cognoverat; Ptolomæo Ariciam, ceteris aurum, argentum, alterius supelleculis copiam.

20 Hac spe boni auxilii, nostri securi, ad congregendum eis Tiberim copias exponunt: præsto *Interim 2* *jus copie* fit prælium; & quasi Urbis totius milites cum no- *primum uia-* stris hereditariis paucis bellum fortunam fortiri de- *trices vint-* buissent, magno aula, sed subito nostri viatores, *cuntur*, illorum

* id est
Martio

mortuo Pe-
tro Prefecto
Vrbis,

pro filio ejus
substituendo

* Petre

PASCHA-
LIS II.

illorum alios ad jusjurandi religionem in receptionem Domini reverturos adstringunt, alios & ipsum puerum secum captivos ducunt. Jam nostri ad Forum eum properantes Albam transierant, jam terram Ptolomæi uti securi, molles, dissoluti, inermes intraverant; Algidum jam devenerant: eum Ptolomæus veniens in eos, & captos abstulit, & capientes cepit, non veritus Dominum Papam, ob noviter suscepimus beneficium triplicata jurisperendum religione. Hae Ptolomæi perfidia in exemplum suscepta, perjurii contagium omnes fere infecit, adeo ut ob participationem confortibus sceleris, in urbe & ceteris hinc inde, perjurium nec infamia nec crimen haberetur. Execrabilis dictu! horribile auditu! Hoc ausu, hac indulgentia criminis Sarminetum, Nymphae, Tiberiam, & omnem Maritimam enormitas defectionis involvit, simul & totam Urbem: vix unus in multis, quem factionis reum vel dicta vel facta verosimilibus indicis non demonstrarent. Ebullire tota machinis & tormentis, ea parte qua Capitolii rupes ædibus Petri-Leonis imminet contigue; ordinans quidquid armis, igne, manu inferri poterat: invidia magis quam ratio moliebatur: factumque ut solus ex parte pateretur in toto, B quidquid undique ab omnibus poterat conferri in unum. Hujus tamen impetus fluctuscepit tandem detumescere, vel divinis operibus, vel rusticis, pro maturitate illius temporis, omnibus fere instantibus; ipsa etiam Curia, ob impatientem in locis istis æstatem, in Campaniam Maritimamque cessit.

21 Altero namque anno Rex Henricus in Italiā rediit, manifestus hostis Ecclesiæ, tantoque infestior bonis ac religiosis, quanto benignior malis seditionib[us]que. Hujus consiliarii familiareisque, Abbas Farfensis, qui ob sacrilegium factionemq[ue] ab Ecclesiæ bister in capite damnatus; Joannes maledictus, Ptolomæus, horumque fautores. Tunc simul atque Latium intravit, B. Petri fidelibus bellum incepit. Magna conatus est, famosa fecit, sed parva. Ob hujus victoriae gloriam quam fecerat, videlicet quia apprehenderat quædam castra, populus plebsve Romana triumphum sibi instituit. Coronata Urbe, Rex & Regina per medium: magnus apparatus, parva gloria. Huic nullus Patrius, nullus Episcoporum, nullus Catholicus Sacerdos occurrit: fit ei processio, empta potius quam induta. Iturus ad basilicam S. Petri navi transivit, non ponte. Trajetus coronari petuit: respondetur, in ea basilica à Papa vel Patribus coronandus coronari debet, aliter nequit: quod si velis, ab eis fore petendum. Fit consultum: delegat in hunc modum.

22 Si diuinus datum fuisset, Patres conscripti, rerum publicarum statum digno moderamine gubernari, dignaque reverentia earum Rectores alter ab altero prævenirentur, pax foret, nec Pontificibus obesset orbis. Imperator, sed alter alterius gloria fulciretur, gloria alterius gloria utriusque foret; & robur utrorumque, amorque utrorumque, timor omnium: totaque le converteret civitas: nos Patres, nos Consules, nos Primores, nos omnes boni urb[is] & orbis intuerentur; Goths, Galli, Hispani, Afri, Græci & Latini, Parthus & Indus & Arabs aut timerent nos aut diligenter. Nunc autem, cum secus agitur, fit aliter: dimissis ceteris, invicem angimus, invicem angimur; ab omnibus merito hæc patimur, maledicimur, exterminamur. Convertimini igitur, & mei, licet peccantis, votum correctionemque suscipite: ne, dum per vos in me rigefiet justitia; multiplicatis sceleribus in aliis, fine me qualiter rigefeat non habeat. Ecce à patre Romanæ Ecclesiæ Domino Papa è Galliis in urbem

coronandus adveni: eum abesse in infortuniis meis depuso: nunc autem à vobis id exposto. Tantoque id recipienti fiet gratius, quanto ut id mihi fieret gravius elaboravi. Solent accurati excolere homines, quod diuturnis quæstum periculis adiumentur. Sit Pax. Et quidem erit, si velitis. Sine crimine loquor. Profecto sedatis ventis, quiescent maria. Hæc Rex.

23 Ad hæc Ecclesia, quæ erat in Urbe: In honestum satis arbitramur ac indignum, Rex, ut alii quando nos duleibus dictis convenias, quos felitis actibus indies circumvenire [non cessas]. Credimus credamus, Rex, te ad potentendum satisfactumque advenisse; per quem acerbâ irâ continuâque irruptiones barbaricas, rapinas sacrilegas, ordinationes execrabilis, exordinationes impias, seditionesque assiduas confari fierique certimus? Simul ac Latium intrasti, Rex, B. Petri fidelibus bellum incepisti: si non successit voto, id[em] debemus] Deo, non Regi. Age, qui sunt pro quibus agitur? Abbas Farfensis & Ptolomæus, uterque anathematizatus. Qui sunt contra quos agitur? B. Petrus & Paulus. Quibus locis agitur? In eorum patrimonio, in domo propria. Oblitus horum, Rex, illis ducibus audax audacter ecclesiam B. Petri intrasti: quibus Clericis [comitatus], quibus Patribus, cum quibus Episcopis? Quomodo silendum, quomodo agendum est? Adde, qui sunt, qui dunc ante ejus fores excubant: nonne seditionis, nonne haereticorum? Heu! heu! Expulsis Catholicis reverendam eum & eis populis B. Petri ecclesiam per te haereticorum occupant. Hæcine est via illa, Rex, qua poteris veniam merearis? satisfactio, qua Ecclesiæ conformeris? pax, qua bella quiescant, seditiones cessent, venti sedentur, mare detumescat? Profecto nisi conversus, immemor mali, aliter cum Deo senseris Rex, aliter Rex Regum cum Rege sentiet Deus. Comitiari cum excommunicatis, Rex, nosti nos nec debere nec posse; eo maxime cum contremiscat comitiis tuis interesse secundis, quicumque nostrum interfuit primis.

24 Diffusus hinc Rex, accito Mauritio Bracharense Archiepiscopo, qui ob superbam levitatem curialis effectus, per biennium, extra Ecclesiam propriam, opulentissimo cultu & regio, hac & illac molliter & dissolute vagabatur, ante corpus B. Gregorii coronati se fecit, sieque ab Urbe comitiatus abscessit. In itinere erat: æque distabat ab Urbe & Surrio: audivit Principem Apulæ cum expeditis equitibus Campaniam intrasse, Pillumque ob defensionem ab illis depopulari. Fit consilium eos vel amoveri posse, si ante diem à regio exercitu inadvertis subveniatur. Nec mora: totum robur bellum cum agilitate eo destinat. Et quidem succederet voto, ni quædam nobilis matrona ex Plumbinaria, dum sic properantem exercitum vidit, periculum quod timebat accito veredario affuturum Principi annuntiaret: sieque dum cavit uni, providit utriusque, ut duo tam feroes exercitus, jam fere contigui, alter in vicum Mauritii, in Aeuæ arcem in demnis se alter conferrent.

25 Dominus Papa celebrato Concilio, quod in partibus Apulæ congregaverat, rediens in Campaniam, Pillum Pillanumque in maritimis, & opculo repidum S. Silvestri in sujditionem convertit. Jamque pente sanas autumnus instabat, cuius calore vel astu exteriorius tuis, constipatus, interius dissolutus, uti senex & qui erat in castris debilior, in Anagniam se convertit: hieque adeo infirmitas eum oppressit, ut qui aderant medici morti eum magis quam vitæ adjudicarent. Sed auctor vitæ Deus vitam ejus produxit in longum: & dum dissolutis interius membris com-

passim omnes

D

E

F

G

H

I

J

K

L

M

N

O

P

Q

R

S

T

U

V

W

X

Y

Z

A paginis soliditatem injecit, exustis exterius fomenti robur diffudit: factumque est ut qui ante in lecto alterius auxilio suspenitus vix sedere poterat, postmodum ante altare per se erectus Missarum solennia celebraret. Hac valetudine venit in Preneste, & B. Agapiti ecclesiam ibidem dedicavit. Nativitatis Domini vigilias Romæ, Ordinis Missas, & Matutinum post Missam, & iterum Missam Processionemque, cum omni voto & solennitate ei diei debita, Octavas etiam & Epiphanius devotissime celebravit: & data licentia legis Constantinopolitani Imperatoris, quos ibidem receperat, deliberatus B. Petri Basilicam, in tantis hostibus, Romam in subitumque, tantus terror Ptolomæum & Præfatum invaserat, ut ante alter quam noller Dominus Papa pacem dare, pareret quod desperans de gratia, dimisiss penatibus, in urbe latitare pareret.

* id est Le- * portica venit. Ob eius inopinatum adventum ibidemque suum parari fecerat. Vicisse eum [porius] diceres sito mortuus quam victum. Sed dum quod voluit fecit, Dominus vitam ejus, quam ob gratiam distulit, ob debitum terminavit. Biduo post redditum tanto artius ob laborem itineris populique frequentiam infirmitas convaluit, quanto remissius ob quietem assiduitatis amœnitatemque obsequi ante detecterat. Vir Sanctus moriebatur & operabatur. Convocatis Patribus, ut in constantia fidei & sinceritate veri eum sequerentur, injunxit: in cautela dolib his qui intus forent & extra, in execuzione Gibertinorum & enormitatis Teutonicæ: ut invicem te diligenter & invicem idem dicerent, & ipsum verum quem diligenter Deum in omnibus tenerent. Post hoc unctus Oleo sacro, facta Confessione, peractis in eo omnibus prout decuit Sanctum, plallendo cum psallentibus, nocte media, ut qui de tenebris properabat ad lucem, tenex honestus, imo ipsa honestas, carnis debitum solvit xii Kalendas Februarii.

B 27 Corpus ejus balsamo infectum, & ut ordo habet saeris induitum vestibus, cum obsequiis debitis & honore digno, cum frequentia Cleri & populi, non cuiilibet tanta gleba deportanda imposita est, sed ab ipsis Patribus honorifice est deportata in Battilem Salvatoris, in Sede propria, in Patriarchio, in dextro latere templi, in mausoleo purissimi marmoris mirifico opere sculpto, xii Kalendas Februarii collocatus. Qui beatissimus quam plures fecit ordinationes per diversos menses, Presbyteros L, Diaconos xxx, Episcopos numero centum, consecravit ecclesiæ xx. Romæ ecclesiæ S. Hadriani in Tribus fatis, xi anno sui Pontificatus, dedicavit: & ecclesiæ S. Mariæ in regione Areolæ, in loco qui vocatur Monticelli, similiter consecravit. Verum etiam ecclesiæ SS. Quatuor Coronatorum, quæ tempore Roberti Guichardi Saientiani Principis destrutta erat, à fundamentis refecit atque consecravit, anno Pontificatus sui xiiii, mente Januario die xx. Celebravit Concilium apud Guardastallum in Longobardia, aliud apud Trecas civitatem in Francia. Postea defuncto eo consolavit Epileopatus dies xiiii. Sepulcri in Laterano positi meminit Casas Raspous, eique locum assignat virtus oratorium S. Thomæ.

C 28 Auctorem Vitæ, cuius nomen initiali dumtaxat Author Vita littera P. scriptum invenimus, Petrum vocat Baronius: Petrus: *C*est verosimile fuisse Petrum Pilatum quem Ciacconius appellat Papæ Scriptorem: pro cuius reconciliacione, eo quod Anacleto Antipapæ contra Innocentium Papam adhæserit schismaticus, laborandum S. Bernardo fuit. Hic Pisanius, uti dixi, de Pisanorum gestis scribere proposuerit, postea quidem Presbyter, tunc autem PASCHÆ- solam Cardinalis Diaconus; cum forte necdum Clericus LIS LI, esset Pandulfus, à cuius styllo multum alias differenti, habebimus duorum sequentiam Pontificum Vitas. Differt autem in hoc etiam a jam memorato Petro Pisano (cum quo aliqui habet initiale nomini litteram P. communem) etiam patria, siquidem hanc eamdem verosimiliter habuit cum suo avunculo Hugone de Alatio, sicut in altera hujus incubrationis parte videbimus.

29 Quod Bullas hujus Pontificis attinet, Doubletus in Historia Sandioniana pag. 475, primum Paschalem Bullis addit cæpta Ca-fuisse ait, qui plumbeis Bullis, solo Pontificis nomine an-pita Aposto-tea notari solitis, in parte adversa imprimi fecerit SS. lorum. Perri & Pauli capita, cum media inter utrumque Crucem, sicut originaliter videre est apud Mabillonum pag. 447; quod tamen non statim secuti sunt posteri, cum Dominicus Raynaldus, Bibliotheca Vaticana Custos, apud Can-gium in Glosario, similia curiose scrutatus, neget se taliter signatas bullas antiquiores vidisse Hadriano IV, qui primum anno MCLII sedere cœpit. Cur vero in iisdem Bullis imago Petri sinistram, Pauli dextram partem o-cupet, pluribus differit Leo Ablatius lib. I de Consensu utriusque Ecclesia cap. 6.

30 His ita observatis, licet denique ad hujus Pontificis memoriam addere quoddam ejus Breve, de canoniza- Canoniza-tione S. Petri Episcopi Anagnini, veluti ad Sanctorum iio S. Petri historiam plurimum in commune faciens, datum Vene- Ep. Anag-rabilibus Fratribus Episcopis Anagniæ & aliis per nis. Campaniam constitutis *hoc tenore*. Dominum excel-sum habentes præ oculis, qui in amicis suis laudatur & benedicitur, & considerantes propterea strenuæ probatæque virtutæ merita, quibus vir Sanctus, Pe-trius quondam Anagniæ Episcopus, de Regula mo-nachorum assumptus, in Pastorali officio pure, simpliciter, solerti vigilantia & exemplo Deo deservi-vit; admittentes etiam miraculorum insignia, quibus Sanctum tuum ante & post obitum Deus decoravit, prout per Brunonem Episcopum Signientem fideli-ter annotatur, & usque ad nostra tempora decorare non definit: auctoritate præsentium vobis licere volumus & mandamus, quatenus terrio Nonas Au-gusti, diem Natalem ejusdem Confessoris & Præsu-lis memorandi, Sanctorum Catalogo congrue cele-brem, recolatis; quatenus in prælenti gratiam, & in futuro, opitulante divina clementia, piis ejus intercessionibus, mereamur gloriam sempiternam. Datum Signiæ xii Nonas Maji, Pontificatus nostri anno x, Christi mcx: nec ulla alia hac tenus, major F solennitas, præ simplici ejusmodi declaratione, post auscul-tationem attentam vita & miraculorum fide digna relatio-ne collectorum, scitur fuisse adhibita.

31 Brevis porro illius egraphum, sicut vel Anagnia missum est vel alibi ex originali transcriptum, sic intitu lat Baronius ad an. 1105 num. 14. Patchalis servus ter-vorum Dei. An ideo credam in originali deesse vocem Episcopus, omnibus ante Pontificibus usitatam? Non credam; sed librario vel hypothetico vitio elapsam opinabor. Quod si aliquis, omisso etiam Servus servorum ei, explicatio-cause egraphum Baronio dandum sic fuisse exorsus; Patchalis Papa secundus; sicut apud Cherubinum Laerium in Bullario Tom 1 inventantur, Urbanus Papa quartus, Clemens Papa quartus, Bonifacius Papa Octavus prætitulati Bullis Canonizationum S. Richardi, S. Hedwigis, & S. Ludovici, itemque Gregorius Papa X epistolis ad Michaelem Palæologum ejusque Primogenitum Andronicum; an ideo aliquis sapienter credet. ullum Romanum Pontificem seculis illis, nomen suum scripsisse, cum addito, Papa Secundus, Tertius, Quar tus &c. & omisso usitatos alias sibi titulos, Episcopi & servi servorum Dei? Non existimo. Frustra hac ergo mihi objicit Quidam; etiam in eo cavillans, quod

sepelitur in
Laterano.

Petrus:

PASCHA-
LIS II.

quod interrogem, Quis eo tempore sic exorsus est Pontifex? Nam de initialis salutationis formula quarenti, impertinenter reponit exordia Bullatum Breuiumque, in singulis pene varia. Quis enim ignorat, propria quod Caria & Scholarum stylus soleat ea indigitarer per initialia verba, ut hic, Dominum excelsum, studiosiss dicta initia variari? Vel igitur ostendi debet aliquis Pontifice, hujusmodi usus Salutationis formula, Leo Papa quartus omnibus fidelibus, vel si conceditur hac non esse formula originalis, dicasque (quod oiam dici video, & recte dici posse admitto) non haberi ipsiusmet Bulla originalem contextum, sed solum ejus epitomen, cuius auctor claritatis tantum causa, ad nomen Leo, addiderit Papa quartus, sapererit adhuc questione de substantia facti, ex eo resolvenda, atrum credibile sit, quod Leonis istius etate fuerint ea forma solita concedi indulgentia, quales ibi notantur. Cujus contrarium cum satis clare jam alibi ostensum sit, probatum manet, quod caput erat questionis, videlicet falso eidem adscribi talem Bullam, sive in praesento originali legatur, Leo Papa quartus, sive non.

2. Hic finitus nobis Conatus Chronico-historici Pars prima: causam divisionis, & quidem in hoc Pontifice facienda, indicabit Praefatio ad Partem alteram. Interim exhibendo Pontificum imagines quaternas & quaternas,

cogimus sistere in binario, sicut vides. Ne ergo loculi duacent, placet eos implere imaginibus SS. Constantini & Helenae, à quibus amplitudo Pontificia Majestatis, Cur hic potius SS. Constantini & Helenae? sive imagines SS. Constantini & Helenae?

& Helenae, à quibus amplitudo Pontificia Majestatis, sive imagines SS. Constantini & Helenae?

quoad exterram & secularem potentiam, suum accepit sive imagines SS. Constantini & Helenae?

principium; tum antea, sub Gentilibus Imperatoribus ac Constantini & Helenae?

fere tyrannis, duram servitutem servivisset Ecclesia, obnoxia eorum saepe iniqüissimis legibus. Auctor libertatis fuit Imperator iste; non quidem primus Christianus (nam Philippus fuisse Christianos, sub S. Fabiano Papa, alibi est demonstratum) sed primus, qui publice Christum professus, idolatriam iustitiae fiduci cadere, Martyrum corpora honorifice condì, & super iis Basiliicas atque Ecclesias erigi, datator ipse earumdem munificentissimus: quia in re adiutoriæ habuit matrem Helenam, Dominicam Crucis inventricem. Ab huc initio aucta paulatim potestate Pontificium, ad iurisdictionem sacram etiam secularis accepit. in ipsam Urlem Romam & plures per Italiæ provincias, post extinctum Regnum Longobardum & abdicatum Græcis in Occidente Imperium: quod speciali Dei providentia & consilio factum, sibi negant, qui invident, heretici. Curavi ergo ut utriusque tales effigerentur vultus & habitus, qualem viventibus suis se probatam est ex eorum nummis ad xxii Maii area laetella explicatis.

APPENDIX.

De forma Pallii aliorumque Pontificalium ornamentorum, medio ævo mutata.

Forma Pal-
lii usque ad
seculum XI
eadem,

Johannes R. E. Diaconus, qui circa annum DCCCC-LXXX quinque libris complexus est Vitam S. Gregorii Papæ I, lib. 4 cap. 84, indutum ex vetustis picturis representat (ut supra vidimus) Pallio mediocri, à dextro videlicet humero sub pectore super stomachum circumlatum deducto, deinde sursum per finistrum humerum post tergum deposito: ejus pars altera super eundem humerum versans, propria rectitudine, non per medium corporis, sed ex latere pendet. Ex his verbis haud obscurè colligitur, Pallium Pontificale seculi decimi, quo is scribebat, & latius fuisse quam istud Gregorii, & sua rectitudine, non ex latere, sed per medium corporis pendere solitum. Hujusmodi Pallium videre est in Lateranensis triclinii Musivo (quod ad Pontificatum Leonis Papa III expressum habes) ita ut jam per medium corporis pendeat Petro pars illa, qua Gregorio pendebat ex latere: aliud nihil magnopere mutantum seculo IX invenitur. Formam prorsus aliam video seculo XII, quando anterior tenia, non à tergo per humerum circumducta, nec posterior similiter per humerum circumducta à pectori pendebat, in modum longioris tenia ante ac retro innodata: sed eadem tenia utrinque bifida, sive duplex, in duas utrobique veluti assutas tenias definiebat.

ex iuncitu
tari cœpta,

2. Specimen habes in alio Transiberina, quam vide in ex Musis ad Pontificatum Innocentii Papæ III anno MCCCXII ordinati, in parte 2: hic vero imaginem accipe alterius ab fidis, ab Anastasio IV circa annum MCLIII exornata, quod opus ipse vivens absolverat, sicut istud vivens inchoaverat sextus ante illum Callixtus II sub annum MXX: quod utrumque demonstrat quadrata tabula, capiti apposita. Cum autem non dubitaverit Anastasius iste, sex predilecti Callisti Decessores immediatos, honestare titulo Sancti. eorumque caput circulo cingere radioso, aque ac antiquiores & indubitanter pro Sanctis habitos, Silveticum, Anastasium, Leonem, Gregorium, ipsumque S. Nicolaum; Sacra Rituum Congrationi considerandum relinquo, utrum id satis argumenti sit ad Alexandrum II, Victorem III, Urbanum II, Palaalem II, & Gelasium II, nostro de sanctis operis inferendos sicuti eidem inferimus Gregorium V II, medium inter Alexandrum II,

& Victorem predictos; ita suadente ejus presenti apud Salernitanos cultu.

3. Quari autem posset, Mitramne Episcopalem hic in capite ferat S. Nicolaus, & talis etiam sit qua spectatur qualis XI in capite S. Silvestri aliorumque Pontificum; an vero seculo forma Tiaram Pontificalem, qua ideo sit etiam S. Nicolao im- scopalis?

Respondeo, postremum mihi videri. Mirra enim Episcopales eo tempore humiliiores longe erant, uti videre est in omnibus iis qua in sacrariis ecclesiarum variarum assertantur,

viii

Abſis Oratoriū S. Nicolai In Urbe ab Anſtasio Papa IV exornat a

A vel in antiquis picturis, ante secula tria vel quatuor, inveniuntur expressa. Idem certe Abbas Cisjetanus, qui nobis predictam absidem delineatam exhibuit; ante vitam Gelasii II, à Pandulpho Pisano ejus familiariter conscriptam, ejusdem Gelasii effigiem suprapositam, lignea forma expressam ibidem dedit, qualem in Codice Vaticano illius temporis ante predictam Vitam reperit; quoniam hic etiam juverit forma paulum contractiori dedisse, quoniam jam pridem impressa habetur pars tota secunda, ad quam potius ista spectabat. Ecce confirmatam Mitram veteris genuinam humilitatem; ejusque cornua, sed multo quam, nunc obtusa ac fere nulla: quin & in fluitantibus post cervicem Infusis agnoscet earum veram originem, omnino talem quallem indicat Festus, Infusis definiens filamenta lana, quibus Sacerdotes . . . velabantur: cui consonans, remque distinctius explicans Isidorus, lib. 19 cap. 30, Infusa, inquit, est fasciola Sacerdotalis capitis, alba, in modum diadematis, à quo vittæ ab utraque parte dependent, quæ Infusam (sive Mitram) vineant capite attingant. Quoniam vero Mitra non Tiara, utitur Romanus Pontifex dum sacrificat, sacrificioque peracto populum benedit de faldistorio seu sella Pontificali; & eo in actu nostro Gelasius sua in imagine exprimitur; oportet ut manus

B altera id etiam teneat, quod tali in actu apprehendere solent Episcopi, Pontificale scilicet Pedum, cuius sola pars inferior & recta hic cernatur, potius quam Crucem, quæ preferri Pontifici, non ab eodem gestari solet. Formam autem veteris Cambuæ (sic enim appellabatur) optimè experimentum mox subjicienda S. Disibodi imagines. Quamquam opereiore quoque Romæ ea aetate subinde fuisse supremam curvaturam, demonstratur ex S. Nicolai Anastasiæ imagine; nisi hanc aliquis velut subinde innovatam fuisse, itaque factum, ut Mitra & Pedum quibus olim humilioribus Sanctus insigniebatur, induerint formam recentiorem.

C itemque in Germania. 4 Alexander Wilhemius noster pia memoria, is qui Consolatrix facillum, à suo fratre Ioanne Wilhelmo (nisi fallor) nostra item Societatis Sacerdote, in conspectu Luxemburgensium mænorum extrectum anno MDCXXVII; mortuo intra novennium conditore porro curandum atque amplificandum suscepit; in eamque celebritatem adduxit, sedulitate & zelo suo, in qua illud superiori anno repenerant Franci, urbem obsecrati; quique mæroris sui, ex illius & patria destructione bausti, hoc solitum habuisti octogenarius senex, & ab annis aliquot paralyticus; quod ipso Assumptæ Deipara festo translatus eo sit, uti confidimus, ubi neque luctus, neque clamor, neque dolor erit ultra: Pater, inquam noster Alexander Wilhemius, saepe in hoc opere laudatus, laudandus sapius, inter alia antiquitatis sacra monimenta insigne quoddam ex ære inaurato, habuit sibi commodatum, quo liber de Vita S. Disibodi à S. Hildegarde conscriptus, eadem curante fuerat exornatus sub anno MCCLXX. Ibi Sanctus iste, sexies exprimitur, cum humili valde Mitra, nec non cum Pallio archiepiscopal, quamvis Hibernia, unde creditur seculo VI advenisse, nullos ea aetate habuerit Archiepiscopos. Itud porro Pallium est plane ex usu seculi XI, sed rudi expressum arte, sicut in triplici specimine appetit quod in sequenti columna conspicitur.

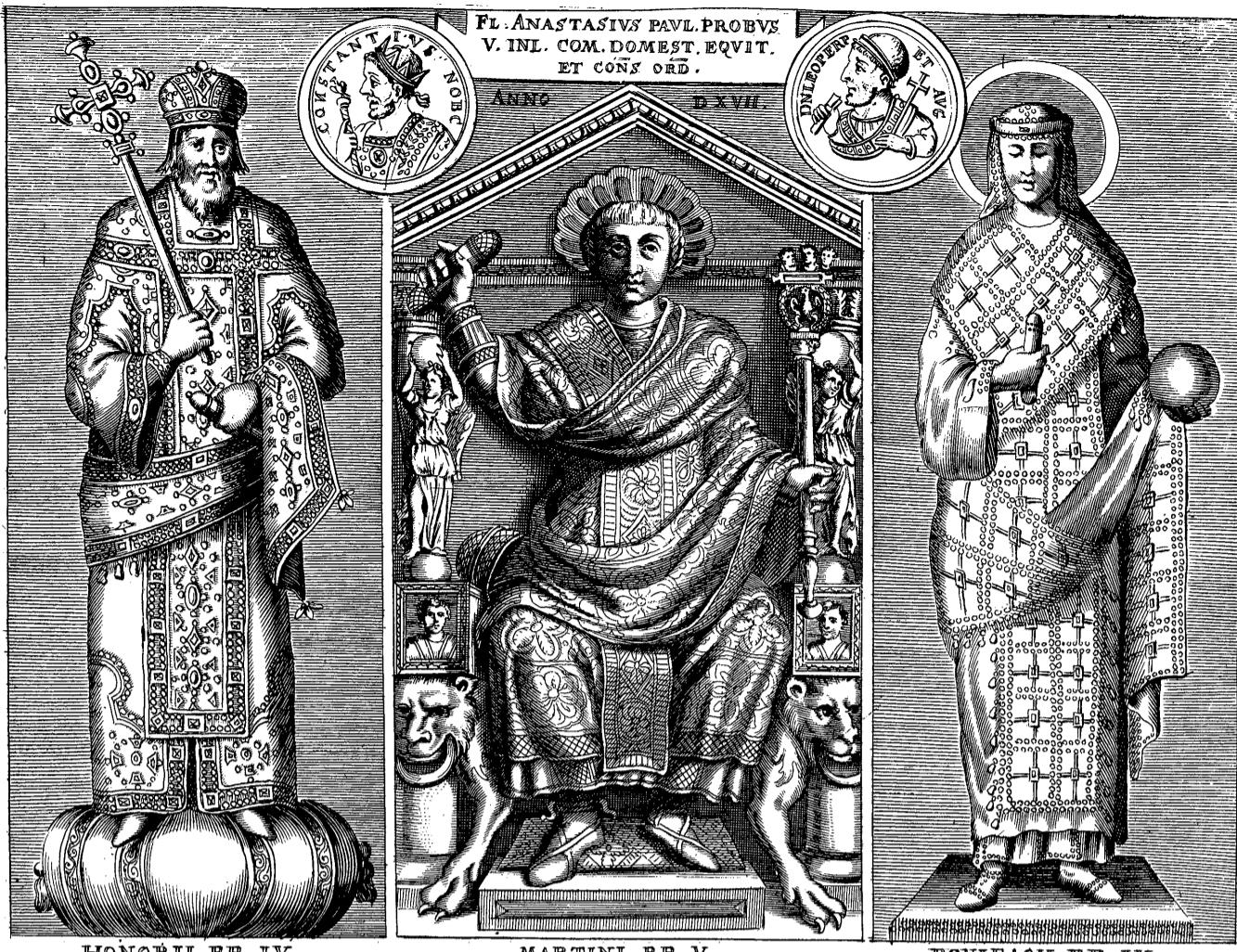
5 Vides autem ut Archiepiscopale Pallium, quod olim aut lunatum, aut ad modum V vel Y surcatum supra pectoribus ab humeris descendebat, iis incumbens; nunc affixum gestabatur. Planeta, atque infra scapulas reductum in brachia, ambiat Præfulem per modum positi in plano circuli, eo fere modo, quo uno post seculo ipsum conformatum cernitur in sepulchrali statua Honorii IV anno MCCLXXXVI sculpta, & jussu Pauli III ex ruinis Basilica Vaticana ad Basilicam Ara-cali translata: quæ quia egregie iotum illius temporis habitum Pontificium representat, apponenda hoc loco visa est, inter figuræ, ad hujus Appendixis Maji Tomus IV.

illustrationem unam in tabulam coadunatas. Et tunc quidem retinebatur forma divaricata supra transversam lineam tenia: quæ etiam cernitur in juxta positâ statua Bonifacii IX, anno MCCCCIV tumulati. Sed & istud paulatim observari desit; ut probat positum in Basilica Lateranensi, areum monumenum Martini Papæ V, anno MCCCCXXXI sublati è vivis, & inter duos istos representari. Talem quoque formam reperiò observatam in Palliis Pontificalibus, usque ad initium seculi XVI, in eo monumento quod Julius II sibi met ipsi viventi posuit circa annum MDX, in ade S. Petri ad Vincula. Exinde vero Pontifices omnes, in suis tam nummis quam F statuis, videas Sacerdotalem dumtaxat stolam sub Cappâ sec. 16 mœsu Pluviali indutos, quos interim crediderim inter Misericordiarum solennia, ejusdem forma Pallio uti coepisse, cunctives in jusmodi aliis per Orbem Archiepiscopis mittebant, tenui pluviali scilicet fascia lana humeros ambiente, cum modica ante pectus & post vergum lacinia, loco ejus qua ante ultra genua propendebat latior multo ornatoque. Nescio autem quis Pontificum fecerit initium procedendi in publicum in solâ stola, cum larga Stola supra Mozeliam sive Mantellum. Primus certe Alexander V II & post eum Clemens IX, atque Innocentius XI, omisso alio omni Pontificio ornato, sic picti in nummis, sculpti in statuis, expressi imaginibus conficiuntur.

6 Ut autem ad absidem Anastasianam reflectam oculos, ex eadem observo; ipsius auctorem, primum inter omnes Barbirashū sive seculi Pontifices, mento raso expressum conspicere, ex quibus secundum sequentibus ex ordine pluribus, quorum extantum monumenta usque ad Julium II qui barbam aluit, & varios exinde habuit imitatores. Non tamen Anastasius IV radenda barba primus fecit exemplum: nam & Leo-benū II vidimus anno DCCXCVII barba rasa expressum, in Musivo triclinii Lateranensis à se constructi; quando jam abdicato penitus Gracorum in Italia Imperio, Barbirashū ratiuita

- A** rasum (sic Petrus Damiani appellat) Occidentalii Clero Monachis que tunc commune, videtur Pontifici ipsi placuisse, pra intonsa barba, quam hodieque tam studiose nutriti Episcopi omnes & Monachi Graci. At Joannes XII, pro anno DCCCCCLX, iursum barbatum offertur nobis; idque sortitus inductum fuit, quando Imperatores Germanicos respicere & venerari Roma cœpit, cui nationi cariores quam Francie ab antiquo Barba sua fuere, tamquam virilis capitu præcipuum ornamentum.
- Simplici** 7 De Pontificia quoque Tiara retractandum hic quidam initio Tiara piam, postquam in S. Silvestro dixi, fieri potuisse, ut in signum libertatis, quam Ecclesia datam gratulabatur, Pileum assumpserit libertatis insigne; eique Phrygium siue Diadema inferne appinxerit; quod placuit pictoribus convertere in Coronam; licet Diadematum & Corona magna si differentia, tam quoad formam quam quoad materiam. Errare eos, qui Constantini, Rome baptizati, illudque suo capiti detrahentis, donum istud fuisse existimabant, jam alibi dixi: satis autem constat, nec ipsum quidem Constantiū Diadematē usum quādū substituit Romæ, ubi Regium tam nōmēn quam insigne minus gratum erat. Edificata Constantinopoli, primum cœpit secundum motem Orientalium uī diademate, etiam Coronam, Phrygiū seu gemmato. Quisquis autem Pontificum primus Tiaram assumpserit, sive S. Silvester, sive posterior aliis; simplicem omnino, nec ullō Phrygio praetextam assumpserit. Nicolaus I anno circiter DCCCLX, circulum aureum; civilis potestatis insigne addidisse creditur ab aliquibus, cum jam Roma, Ravenna, aliisque ium Romanī Dūtatiū tum Exarchatus civitates summo Pontifici ut Domino parenter, ante Nicōlaum I ad- dicūm suūfōrēt. Ioannis Diaconi ipsam effigiem, cum is floruerit integro ante Nicolaum seculū, eaque & Phrygiū & Coronā meminerit, fateamur neceſſe est, illa quo istic indicantur, ut à Constantino concessa, pro majori saltem parte usitata Pontificibus fuisse seculo VIII: sic enim ibi dicitur; Sanctis Apostolis, Dominis meis beatissimis, Petro & Paulo, & per eos etiam Beato Silvestro Patri nostro, summo Pontifici & universalis Urbis Romæ Papæ, & omnibus ejus successoribus Pontificibus..... contradimus Palatum Imperii nostri Lateranense: deinde Diadema, videlicet Coronam capitū nostri; simulque Phrygium, id est Mitram; nec non & Superhumeralē, videlicet Lorum quod Imperiale circumdare assolet collum; verum etiam & Chlamydem purpuream atque Tunicam coecineam, & omnia Imperialia indumenta.
- B** Palliū vestitus per modum lori circumductum collo. Hic mihi nota audaciam hominis, non solum Diadematis sive Coronæ Papalis initia referentis ad Constantiū; qui illis, non tunc quidem, sed tamen postea aliquando est usus; verum etiam Superhumeralē Lorū, id est, Pallium, quo quis unquam vel Constantiū vel aliquem ex vetustis Imperatoribus usum somniavit: Excute omnes Antiquiorum officinas, evolve Familias Byzantinas Cangii, omnis atatis numismatibus jam inde à Constantini aro illustratas. Primus ibi pag. 77 cum Loro (ut appellat Cangius) circum collum, id est in habitu Consulari sui temporis, occurrit Leo Magnus, anno ECCLVI, seculo plusquam integro post Constantiū, exorsus imperare: tum paulatim alii aliisque, forma tam semper à Pontificalibus Palliis diversissima, ut videlicet in integrō habitu Consulari, quem refert Ordinarius Dipyclo Consulari, anni DXXVI Consul in Oriente Anastasius, non Augustus (uti male sibi persuasit Bacherius noster in fastis Consularibus ad Victorii Canonem Paschalem) sed Comes Domesticorum Equitum. Habetur ejusmodi titulus integer ex Dipyclo sui inscriptione, cuius universam cœlaturam ejusque explicationem, sub titulo Dipyclo L. codicis, Alexander Wilhemius prælaudatus p̄dēm
- C** edidit, omnibus antiquaria rei amantibus estimatissimum opusculum, unde faciem unam in hac nostram laminationem transfero.
- 9 Et ut omnes partes ornatus tam spectabilis intelligas distinctius, quidque in eo fuerit cum Pallio Pontificio exprimente communè, quid diversum; audi Valerianum Augustum, filius novi in vita Aureliani Imperatoris à Fl. Vopisco descripta, dicit ornatum centem ipsi Aureliano, cum moturus in Persidem anno CCCLIX Consulē designaret (quod tamen Valeriano à Persis capto, & Galieno patrias ordinationes parum currente successu curvit) audi, inquam sic loquentem Aureliano postea Imperatori Valerianum. Cape Tunicam palmatam, Togam pictam, Subarmalem profundum, Sellam eboratam: nam te Consulem hodie designo, scripturus ad Senatum ut tibi députet Scipionem; députet etiam Fasces: hæc enim Imperator non sollet dare, sed à Senatu, quando fit, Consul accipere. Fasibus, quas Lictore p̄ferebant Consuli, locutus in hac tabella non erat: Sellam eboratam satis eleganter expressam vides & vides & Scipionem; jam non simplici instructum Aquila, ut in vetustioribus Consularibus nummis, sed coronata, seu (ut est in formulis) Victoria, Theodosique ac Filiorum Honorii & Arcadii contímprantium imaginibus instructum: quod autem altera manus effert est Mappula, qua explicata Circensib⁹ in thoandis signum dabit novus Consul, unde & invenies primam aut secundam Mappulam dici p̄r primo aut secundo Consulatu.
- 10 Prætereo Calceos, seu verius Caligas, ut pote ad talces religatas, de quibus alibi: ad vestes venio; ex quibus qua infima appetet, omnibus communis, atque ad corporis & brachia adstricta Penula, non erat Consuli singularis singulatis erat Toga, palmata antiquis, hic variegato opere floridoque adornata, largis, ut ad dextrum brachium appetet, manicis: cui Togæ, ejusdem materia atque textura adhærens à tergo Subarmalis profundus, de sub axilla dextra emergit; primeque sinu trans humeram sinistrum circumvolvulus per terga, & plicas suas paulatim explicans (Paludamentum antiquitas appellasset) dextrum per latius adducitur; & postquam amplior sinu gremium implitur, extrema denique sui parte excipitur à sinistro brachio, deque eo pendet. Supra Tunicam & infra Subarmalem, supra Tunicam & inquit quod ex humero dextro ante pectus recto angustiorique tra- cam & in mite defluit, per modum Scapularis, credibile est similiter fra subar- ex humero sinistro descendere, ut faciat formam Y quam modum X etiam à tergo latere, ut sit Y caputque transmittat, vero similiter judicat Wilhemus X; atque adeo per quam simile esse Pontificali Pallio, Y quale seculo XI in usu fuisse Absides prænotata Y docent. Graci Omophorium, id est Superhumeralē, vocabant; Monachi Scapulare appellant; ab Omophorio autem, per consuetudinem deficientis Gracis Omophorium, Maphorium & Mafortium ac Mafortem dici haud absurdē credas.
- 11 Ita varia nomina rem pro diversitate personarum variam, sed origine & quadam tenus etiam forma eam- que fuit de- dem significant: originem autem sumptam dico à veteri forme Palli inde etiam; Romanorum Toga: que licet antiquioribus vestis rotunda fuerit, unico in ictu totum corpus ambiens, ut olim Pla- netæ seu Catulæ Sacerdotales; sicut tamen haec ad commodiorem usum explicandorum brachiorum, paulatim excisa ad latera, in hodiernam denique formam prorsus dissimilem abierant, priori non sine remanente; sic & Consularis Toga, tandem ad formam Scapularis transferit, Togæ tamen nomen retinuerit, sive Toga picta, quam supra Aurelianum medianum numerat inter Tunicam & Subarmalem. Hanc certe non nisi paulatim restrictam fuisse, aque ac ipsa ut Donationis Constantini figulus Lorum appellare Toga olim ex sui temporis usu potuerit, patet ex nummis Consularibus anteriorum seculorum, tum Constantini paulatim Magni ac filii Crispi tum patris ejus Constantii Chlori, quem ultimum hic etiam apposuimus, cum altero simili numero, qui Leonis Magni Consulatu aliquo cœsus fuit;

HONORII PP. IV. MARTINI PP. V. BONIFACII PP. IX.

Gaspard Boultat sculp:

A fuit; primo fortassis, quem in anno CCCCLVII gestit. Quomodo autem idem habitus, inter Constantiopolitanos Imperatores, fuerit sub aliqua mutatione conservatus (postquam enim Imperatores, suppressis Consulibus Ordinariis; perpetuum cuperunt genere Consulatum, indumenta quoque Consularia perpetuo gestanda assumptive) vide in imagine Leonis Despotæ, imperante adhuc patre Basilio Macedone effecta, qui anno DCCCLXX factus est Imperator, & cognomentum Philophili tulit, ob singularem in litteras humaniores & Philosophica studia propensionem: item in altera Michaelis Palæologi Comneni, qui anno MCCLXXXII obiit.

Ex illa defluens atergo Subarmalis, 12. Vitramque in lucem produxit Eruditissimus Can- gius; ego autem in Leonina considerans Subarmalem si- nuosum, ejusdem cum Superhumerali contextus ac pene etiam latitudinis, diversi autem à contextu Tunice, induc ut credam, contra quem sentit Wilhemius, Subar- malam ipsum, seculo saltem V IIII, sūisse postremam & dorsalem ipsius Togæ Consularis partem: quæ ne longo firmate post vestigia trahatur, retracta in partem anterio- rem per dextram latus brachio sinistro excipitur: in quo quidem servata sit similitudo cum Palliis Patriarchalibus, Gracorum, nisi quod ea serpere permetterentur, unde fa- ctum, ut S. Germani Patriarcha Omophorion pone-

B incedens Anastasius calcare potuerit, sicut apud Zonaram in Cepronymo legitur. Quāvis autem Subarmalis idem in Wilhemiano Consule ejusdem sit cum Tuonica textus; & diversi ab Omophotio; adeoque verosimile fiat, quod videtur ip- suismer Togæ huic ille pars non fuerit, sed solam eidem à tergo affixus, Sirma dor- suale sūisse: quia multo latior & in principio sui corrugatus: nihil ta- men video, cur, sicut postea, ita etiam tunc, non supple- veris vicem illius tentia, qua jam inde ab exordio disjecta in laciniis angustiores Togæ seu Pallii, retro corpus de- fluebat usque in terram.

C 13. Aique ita apparet, ejus, quod in civili Magistratu & ad imi- ratione Toga, in ecclesiastico Pallium dicitur, unam eamdemque Consularis sūisse originem, progressum ac mutationem, in forma ali- sumptum quantum dissimili. Nec absurde à Consulibus, in Republi- Pallium Pa- ca Romana primis, praeclarentem istum habitum mūnati trinchele, Episcopi sunt, præsertim Romani, qui id in Republica eccl- esistica erant, quod isti in civili. Recte etiam concipiatur, quod, sicut Episcopale Pallium, unico olim loro constans, ita circum scapulas obvolvebatur, ut pars una longior antropum, altera retrorsum deflueret: sic & factum sit in To- ga Consulari, qua fuerit Constantino aeo similis longo targoque baltheo, & circumducebatur per corpus, defluentibus hinc inde extremitatibus; cum hac tamen differentia, quod Pallium utriusque scapula circumduceretur; Toga, ab humero sinistro sub axillam dexteram adduceretur, in eundem sinistram hamerum redditu: item quod Consules defluentes à tergo partem colligerent antropum, non item Pontifices & Patriarchæ. Aique hoc facit Ioannes Diaconi, in Vita S. Gregorii Magni lib. 4 cap. 8, animadver- tent, quod, cum annis post obitum CXXV corpus ejus effodere- tur, integris adhuc vestibus, pallium ejus, bysslo can- dente contextum, nullis sūisse cernebatur acubus perforatum; sicque dignoseebatur circa scapulas ob- volutum sūisse, non autem confixum, sicut verutissi- quod foliis simpliciter obvolvi

simis picturis vel musivis ostenditur. Proinde multo serius in Pallium quam Togam Consularem, dimissa unus simplici lori seu panni forma, per sectionem inducta est alia, qua buic denique forma responderet: nec ante XI seculum **X** admittenda in Pontificalum imaginibus sunt Pallia. **Y** bifurcata. De usu Acicularum dubitate posse etiam possit aliquis. **Y** an non fuerit Gregoriana etate antiquior, Planeta, eo quod supra corpus S. Leonis Papæ I, qui Gregorium præcessit plus quam integrō seculo, cum anno MDCLXI aperiretur arca, in medio peccoris conspiciebatur aurea una Spinula Pallii, iofixa Planeta. Verum hoc potius mihi est indicium alicujus anterioris translationis, nobis in- cognite, qua veteribus indumentis consumptis, novis indumentis sit corpus mirabiliter integrum, Pallioque ad normam seculi X efformato indutum, quando acus adhiberi solitas indicat Ioannes.

14. Restat ut de Cappa seu Pluviali, quo Cavallerius complures Pontifices induit, inciens ab Innocentio I; Pluviale sub annum CCCXI ordinato, dicamus paucā. Fuit illud seu Cappa, (uti ipsam demonstrant nomina) ex necessitate, non ad magnificientiam, receptum ab Ecclesia; quando cepta insti- tui Procesiones alieque functiones subdivales, in quibus Sanctorum Reliquia ab Episcopis Parochisque gestanda erant, opportunitaque videbatur hujusmodi vestis, contra plu- viam qua paterat obvenire, unde etiam habebat retro affixū capucium, capitū obregendo comparatum: ut hodieque ceriminiis in bardocullis nautarum, rusticorum & excubi- torum militarium. Hoc vero capucium, in veteribus & à Carolo Magno Aquitanensi ecclesia donatis Cappis, pro modulo capitū dimensum acuminatumque erat. Nec nunc habeat formam tesserae parma, bene ample inferiusque rotunda; manente adhuc, qui capucii acumen terminabat, floco. Proinde, licet in Pontificum Romanorum electioni-

nusquam in bus post seculum XI inveniamus, moris sūisse, ut Electus vetustiori- Cappa rubea indueretur, sicut adoraretur ab Electoribus bus Pontifi- sū; numquam tamen invenies ullius veteris Pontificis i- cum monu- maginem, in Cappa expressam, nedum in tali qualē ex- mentis ap- primit pāsim Cavallerius. Cum ergo is profiteatur omnes dare, partim ex sepulcris, picturis & musivis anti- quis, partim ex numismatibus excerptis; reliquas autem, quas ad vivum representare non poterat, saltem eas exhibere, quas à multis retro seculis in antiquio- ribus Urbis Ecclesiis depicas cernere licet, ut sic antiquitatis nihilominus speciem aliquam vel in ipsa habitus ratione videre, in eaque te oblectare, Lector, posses; consequens sit, non adeo multa secula numerari posse, pro iis saltem picturis, qua hodierni usus Cappis Pontifices amiciunt. Ratio autem cur recens Electum Cappa, potius quam alio quovis vestimento ecclesiastico, F induendum Romani censuerint, bac sūisse videtur; quod, ea cur in- cum Pontifex ex quovis Cleri gradu deligi posset, nec con- duatur Ele- venire adorationem Electi differri usque dum ad eos, qui sūs. forte desicerent, Gradus successive ascendisset; opportunis- ma omnium videbatur Cappa, commune Gradibus omni- bus etiam inferioribus indumentum, sicut videmus sape in Procesionibus, etiam Cantores & Symphoniacos ecclesie, Cappas induitos procedere: rubea autem sive purpurea decebat Pontifices Electos, ob præcellentia dignitatem.

APPENDIX II.

Addenda, Mutanda, Corrigenda in hac Prima Parte.

Quamvis Conatus hic Chronico-historicus, singulari cura & iteratis vicibus a nobis recognitus, & inter imprimendam studiosius etiam relectus fuerit, nulla tamen diligentia tam certa & constans esse potuit, ut subinde aliter occupatis distractisve non obrepseru sphahma aliquod, praesertim in numeris tam multiplicibus, quod postmodum impressa relegendibus ad Indices Tabulasque formandas, & singula denuo revocantibus ad calculos, in conspectum venit. Contigit etiam variis occasionibus nova quedam afferri lumina, argumento illustrando idonea, & a sumpto magis confirmando opportuna, ac digna que non negligenter: ea igitur hic consequenter habe.

Pag. 9 post num. 10 adde —
Interim, ad probandam ceremonia prenotata antiquitatem, libenter etiam Lectorem monuero, ipsam illam Paschalis Cerei Benedictionem, quam hodieque Diaconus canit in Sabato sancto. Exultet jam Angelica turba cælorum &c. in Missali Gothicō alteroque Gallicano, ante annos nongentos exaratis nuperque Roma impressis, verbottenus reperiri sub hoc titulo: Benedicō Cerei B. Augustini Episcopi, quam adhuc Diaconus cum esset, edidit & cecinīt; estque solum productio longa Apis matris commendatione, nunc omissa; finit autem in solius Papa Romani commemoratione, ad quam modo additur supplicatio pro Episcopo loci & Imperatore.
Pag. 13 Neronis tres ultimos annos sic scribe.

C. Luccius Telesius
C. Suetonius Paulinus *Aera Chr. 66*

Nero post multum sanguinem etiam domesticorum fusum abit in Graciam, non ante sequentis anni autumnum rediturus in Italiam.

L. Fonteius Capito *Aera Chr. 67*
C. Julius Rufus

CNero reversus è Græcia (ut ait Suetonius) Neapolim albis equis introiit, ut mos est Hieronicarum: simili modo Antium, inde Romanum: sed & Romanum eocurru quo Augustus olim triumphaverat, scenicas coronas 1800 reportans.

C. Silius Italicus
M. Galerius Turpilianus *Aera Chr. 68*

Graciam repetitus Nero Neapolim abit, inde urgentibus aliis super alios nuntiis Romanam pertrepidus reddit, Consules ante tempus privat honore, atque in utriusque locum solus ipse Consulatum init; idque (ut ait Plinius in Paneg.) in Principatus sui fine, denique in fuga Neapolim versus extinguitur viii iulii.

Pag. 26 In S. Eleutherio, lin. 4 pro, clxxv, scribe (sicut scriendum monet Marginalis Synopsis) clxxxv.

Ibid. In S. Victore lin. 5 post — xxiiii Julii adde — quando colitur.

Pag. 33 In S. Fabiano lin. 2 pro cxxxxxi (exrito denario superfluo juxta Synopsm Marginalem) lege, ccxxxvi.

Pag. 34 In S. Cornelio lin. 6 pro, xiij Septembris, scribe, xii Septembribus.

pag. 36 in S. Stephano lin. 4 — die u Aprilis
lege, xii.

Pag. 38 In S. Felice lin. ult. — die xii —

lege, xii. B

Pag. 46 in Synopsis Marg. ad S. Melchiadem —

m. 4, d. 9 — lege — m. 3 d. 3.

Pag. 47 De S. Silvestro num. 2 lin. 6 post —

Constantinus — adde — Additum dumtaxat

istic deductis velim: judicium Eminentissimi Cardinalis Bona de toto hoc argumento, sicut ipsum accipi ab eruditissimo viro Claudio Castellano Canonico Parisiensi, superiori anno istis jam impressis sic mihi scribente: Si D. Cardinalis Bona vixisset, jam forte haberemus Breviarium Romanum in multis reformatum: hoc enim maxime cordi habebat; & aliquando mecum deambulans per hortum monasterii S. Bernardi ad Thermas dixit, insupportabiles sibi esse Lectiones pro festo S. Silvestri: cumque repunerem, si Constantinus Romæ baptizatus non est, eur appellatur communiter Baptisterium Constantini & respondit, Quia ipsiū construi fecit; quemadmodum ob eamdem causam Basilica Lateranensis Constantiniana dicitur. Neque hoc nostro primū seculo in dubium revocatur fides Actorum S. Silvestri: inventi enim etiam inter Latinos ab olim sunt, quibus saltem lepra Constantini suspecta fuerit de fabulostate. Certe Goffridus Viterbiensis, sepius nobis in hoc Conatu allegandus, qui seculo xi floruit, in Chronico parte 16 ita loquitur:

Quod autem de lepra legitur, videtur apocryphum;

quia in nullis libris authenticis neque in Chronicis legitur. Melchior etiam Canus Libro xi cap. 5 Lepra

Constantinum laborasse, apud idoneos autores

nusquam legi, inquit: & paucis interjectis de suo Ca-

jetano, qui hoc ipsum negat: Habet hic, inquit, scrip-

tores omnes veteris ejus aetatis, qui tacuerunt, non

omissi si scivissent; scituri omnino rem, si fuisset.

Adeo nihil uterque fecit S. Silvestri Legendam,

indeque sumptas Breviariorum Lectiones, quas unique

non ignorabant usurpari in Ecclesia, & Legendam qui-

dem etiam esse vetustam, ac Gelasio Papa notam. Verum

sic etiam nota ei fuerunt Scripta de inventione Cru-

cis Dominicæ, & ideo solum, sicut & Actus Beati

Silvestri, non omnino repudiata à Gelasio, quia non

nulli ea Catholicæ legebant. Inde tamen nemo recte

intulerit, sinceriora ea tunc, quam nunc inveniantur,

fuisse; sicut Actus Silvestri vult fuisse Baronius, eo fo-

lum argumento, quia, teste Gelasio, à multis in Ur-

be Romana Catholicis eos legi constabat. Neque

plus efficit argumentum petitorum à brevitate temporis,

quod inter Silvestrum & Gelasium intercessit, non

ampius

- A** amplius utique quam sesquicentum: si enim valeret, deberet etiam pro scriptis de Crucis Inventione valere, quod Baronius non admiserit. Estemur ergo cum Posino nostro Epist. 3 in Apparatu Henscheniano supra num. 14, quod erant primis Ecclesiæ seculis Christiani, qui fingere ac mentiri pro religione pium crederent, ut magna hodieque nec injusta querela multorum est: & a talibus putamus tam Actus quam Scripta predicta emanasse; sed quia non officiebant pietati, indulgentiorem censuram talis à Gelatio.
- Pag. 50 in S. Marco lin. 4 — menses VIII — lege — mentes VIII: I — & in margine pro m. 8 — pone — m. 9.
- Pag. 53 post S. Felicem col. 2 lin. 8 — annos IIII, lege — annos III coque amplius.
- Pag. 58 col. 1, num. 1 lin. 5 à fine — Consulari Ricimeris & Clearchi anno CCCLXXXII — lege — CCCLXXXIII.
- Ibid. Ad S. Anastasium col. 2 lin. 3 à fine — annis scilicet tribus — lege — tredecim.
- Pag. 60 col. 2 ad Commentarium de Siricio, addit ex observatione Cantellii nostri p. 2 differt. 1 cap. 2.
- 9 Hadenus Romani Pontifices Episcopos se simplier scriperant, in genuinis qua quidem inveniuntur epistolis: primus (quod quidem siatur) Papæ nomen sibi tribuit Siricius Papa, Orthodoxis per diversas Provincias scribens; illiusque exemplum fecutus Leo Papa, universis per Siciliam constitutus in Domino laudem.
- Pag. 61 Ad S. Zosimum, col. 1 lin. 2 — Honori & Constantini — lege — Honori & Constantii.
- Pag. 62 col. 2 ad Commentarium de Zosimo addit ex præcitate Cantellio loco eodem —
- 4 Nomen Urbis ad titulum Episcopi seu Papæ primus addidit Zosimus, Episcopus Urbis Romæ Helychius Episcopo Salonitano salutem scribens, & post eum Bonifacius, Leo & alii: hic autem & Catholicæ Ecclesiæ titulum adjunxit: Cælari Theodosio, religiosissimo & piissimo Augusto, Leo Papa Ecclesiæ Catholicæ Ubis Romæ.
- Pag. 63 Ad S. Cælestinum col. 2 lin. 5 — Aëtius — lege — Aëtius.
- Pag. 68 col. 2 post lin. 6 addit —
- 5 Sanctus quidem Leo Imperatricem filiam appellaverat, scribens Gloriosissimæ & Clementissimæ filiæ Pulcheriæ, quod videri poterat arrogasse sibi intuita sexus sequioris; sed Felix hic etiam Imperatorem ita compellasse invenitur, scribens Gloriosissimo & Serenissimo filio Zenoni. Exemplum fecutus max. Anastasio Imperatori scribens, Anastasius Papa: ac porro placuit ea, dilectionis plena & spirituali ipsorum etiam Imperatorum Patri convenientissima vox, absque ullius contradictione: ab Imperatoribus vero ad Reges in Occidente Christianos, eadem affectus teneri appellatio transiit, manetque in hodiernum diem.
- Ibidem Pag. 68 Ad nomen S. Anastasi ad numerum II.
- Pag. 69 Ad S. Hormildam col. 1 num. 1 lin. 15 — id est ab annos DXIIII — lege — DXIIII. D
- Ibid. In S. Joanne lin. ult. — ut Julii — lege — ut Julii.
- Pag. 82 Ad Vigilium in marg. — dies 16 — scribe — 26.
- Pag. 84 col. 2 ante num. 15 post hæc verba — nisi forte accusandi causa — adde — Certe Jacobus Garnerius noster, vir dum vixit eruditissimus, omnino negabat Vigilii esse. Josephus Cantelius item noster recusat inter Garnerium Socium suum & Archiepiscopum Parisensem à Marca sedere arbitrii, merito tamen ait: videi mirum, si Vigilii est, nec Pelagium Pontificem, nec Gregorium Magnum illius umquam meminisse argumento quidem negativo, sed in talibus perquam pregnanti.
- Pag. 86 col. 1 lin. 19 — anno XXXIIII Iustini, inchoando à mense Aprilis, vel Augusti anni DXXIIII — adde omissa duo verba & lege — inchoando ejus Imperium à mense &c. — vel muta numerum anni & scribe, — DLUIII.
- Pag. 87 ante Joannem III Commentario de Pelagio addit ut sequitur —
- 4 Epistolarum ejus, prout in Conciliis editæ habentur, prima, velut ad Vigilium Epilecopum nescio quem E data, sed ex epistolis S. Leonis libacisque fragmentis con- Epistola una futa, impostura sua tam evidentem prefert notam, dum afficta Pelagi fingitur data quinto Nonas Maji, Joanne & Nar- gio; tete Viris Clarissimis Consulibus; ut nec ipse Bi- nius, Mercatoris sui alias reverentissimus, id ausus sit disimulare, jam ex Baronio doctus, quod vetera quoque hujus temporis monumenta ubique signata reperiuntur post Consulatum Basilii, qui usque vi- cies reperitur apud Cassiodorum repetitus. Quod si Narses vel aliorum Consularius Fastis interpo- latus iussit, certe non ab illo ultimo Consulatu Basilii tot anni post ejus Consulatum inscripti reperientur: sed post Consulatum Narses & Joannis. Verum hoc notasse minoris nostra refert, quam corri- gere numerum sub Epistola 6, vitiouse redditum per zy- fras, dum ea legitur data 15 Kalendas Mar. anno 15 post Consulatum Basilii viri Clarissimi: hoc enim duorum cō- nostra Chronologia repugnat, qua censemus, non ante rigenda da- Apriliem anni istius (qui nobis est DLUI) ordinatum Pe- legium. Observa igitur similem errorem repertum sub E- pistola illa, qua Sapaudo Arelatense Pelagius suas in Gallias vices delegat, ac si esset data III Nonas Fe- bruario anno xv post Consulatum &c. quod ex Pi- thœano & Lirinensi Codicibus corrigenis Sirmondus noster, F & legi faciens anno XVI, ultimam eam collocat inter datas ad ipsum Sapaudum; itaque prima inter easdem fit data IV Nonarum Julianarum anno XV post Consulat incipiens: Quæ nobiscum Omnipotens Dei gratia tuerit operata ad Caritatem tuam credimus fuisse perlatum nos tamen præsentium portitorum occasione reperta. Quibus non aliud vide- tur attungi, velut jam nota res, quam ipsius Pelagii ad Apostolicam Sedem promoto, ante menses omnino pau- cos.

INDEX RERUM MEMORABILIUM

Parti utrique communis, requiratur post Indices Tomi quinti; ubi etiam supplebimus, si quid in hac prima Parte occurrerit addendum, mutandum, corrigendum ultra paginam 87, in qua Appendix hæc definit, ne prælis mora injiciatur.

APPENDIX III.

De usu annorum Incarnationis in Cancellaria Pontificia diu vario,
nostra etate primum firmato, diversoque ab usu signaturæ
Brevium.

Bulla stricte dictæ & salem **H**is qua ad correctionem pertinent expeditis, sol-
vendum est debitum, ad finem Partis posterioris
nunc inchoatum, cum fui admonitus quod i. Can-
tanti annos à cancellaria vel Camera Apostolica annus non incipit à
25 Martii, Kalendas Januarii, sed à xxv Martii, quo mysterium

Incarnationis celebratur. Id quomodo cum Bullarii To-
mis ultimis conciliarem, eisdem non inventebam; nunc
autem iterum admonitus disco, Stylum istum, esse earum
dumtaxat Constitutionum, qua eduntur per Bullam, uti
dicitur; non item earum, qua in forma Brevis dantur,
sub Annulo Piscatoris, ad supplicantium preces; vel
alias Motu proprio, sine consuetis Bullarum solemnita-
tibus: expediuntur: nam in his annum inchoari constanter

B à Kalendas Januarii. Interim necesse habeo excusare,
quod nomine Bullæ. indifferenter, & more vulgi, usus
sum in Decretis Rescriptisque Pontificis appellandis.
Quamvis enim non ignorarem, in rigore verborum aliud
esse Bullam, aliud Breve, aliud Motum proprium,
arque notabilem & multiplicem intercedere inter ea diffe-
rentiam; banc tamen nesciebam aliquo modo spectare ad
rationem temporum ineundam, & ideo non putavi mibi
distinctionem aliquam hic faciendam, sicut nec in Bulla-
rio fecerunt ejus Compilatores; sic illud appellantes,
quamvis in ea collectione multo plura Brevia sint quam
Bullæ strictæ dictæ. Ad objectionem porro à me ex Bul-
lario factam, sic mibi respondeatur. Fieri poterit quod
in Bullario appareat aliqua discrepantia quoad da-
tas: & sic distinguendus erit Annus Cancellariae
Apostolice, qui (saltet moderno tempore) incipit
à xxv Martii, & Annus Secretariorum Brevium, qui cum
anno politico incipit à Kalendas Januarii.

2 Evidem de moderno tempore, ipsis qui scire
possunt ac debent nolim movere ulteriore quæstionem: li-
benter tamen scirem, quam olim ita resumptus sit anti-
quis ille usus, ut sciatur, quo præcisè tempore is debeat
haberi pro regula. Ac primo noto Romanos Pontifices,
postquam prætitulare sese cœperunt stabiliter. Servos ser-
vorum Dei, & cum eo titulo nomen suum suis scriptis

C præponere hoc modo, N. Episcopus, Servus servorum
Dei, eundem modum tenuisse usque ad initium seculi xiv,
quando Clemens V, Joannes XXII, Martinus V,
Eugenius IV, Clemens VI, Paulus III, Brevibus
nonnullis seu scriptis minus solennibus cœperunt præpone-
re Nomen suum, cum titulo Papæ & numero nominis,
hoc modo, Clemens Papa V. Quod quidem initio raro
sub Annulo & infrequens (uti colligitur ex Bullario) superiori seculo
Piscatoris. Et hoc datur valde cœpit; cum hoc tamen discriminem, us-
que in hodiernum diem durante, quod Bullas non incipiunt
Pontifex, nisi sub nomine suo cum titulis Episcopi &
Servi servorum Dei; Brevibus vero ac Motibus propriis,
à tempore Julii III, addatur ad nomen titulus Papæ
cum numero nominis. Annis ante Iulium sexaginta, pri-
mus, quod equidem inveniam, Alexander VI cœpit litteras suas aliquas signare sub Annulo Piscatoris, ab insculpto
Petri piscantis signaculo. Hunc Annulum fixus paula-
tim usus, & sub Iulio III plane constans addixit so-
lis Brevibus. Alexandri exempla ac porro aliorum extant
apud Waddingum Tomi. 8 nec non in Bullario Lateranensi.
Ab illo ergo tempore conveniet Bullas Breviaque distingue-
re secundum istud principium. Bullarum autem rursus
duo sunt genera, alia quidem à Pontifice & Cardinali-
bus solenniter subscripta; alia non item: de utrisque

autem indifferenter procedit quæstio, quandonam eis ca-
perit Cancellaria Romana adscribere annum Incarnationis Styles Can-
producendum ultra Kalendas Februarii ad xxv Martii. sic cellaria pro-
ut id pro regula fuerit. Ordior autem post medium secu-
dicens annos usque ad
lum xvi præteritum. 25 Martii,

3 Invenio ergo Pauli IV Brevia aliqua annum
ad Incarnationis diem protrahere; invenio nihilominus,
quod ejusdem Pauli Constitutio 19, qua utique Bullata
habetur, & ab ipsomet Pontifice ac triginta Cardinali-
bus propria manu subscriptione firmata, data dicatur an-
no Incarnationis Dominicæ 1559, quindecimo
Kalendas Martii, Pontificatus anno quarto; adeo-
que annum istuc inchoari à Januario, qui alias dicendus
fuerit, Pontificii annus quintus. Pii IV Constitutio
73, similiter Bullata similibusque subscriptionibus fir-
mata, eundem tenet stylum, ut habeatur impressa,
tamquam data anno Incarnationis Dominicæ millesi-
mo quinq. millesexagesimo * quarto septimo
Kalendas Februarii, Pontificatus anno quinto.
Sed Cherubinus, dum notat in margine * tertio, nescio an
significat voluerit ita, in egrapho suo haberi, aut ex usu
Cancellaria haberi debuisse; adeoque facultatem nobis
aufert ex ea quidpam discernendi. Posteriori tamen Le-
ctioni faveat successor Pius V, qui licet solum Electus sit
in Januario anni MDLXVI, primo Pontificatus sui anno
& mensè dedit nostra Societati Bullam contra Apostatas,
anno, ut scribitur, Incarnationis Dominicæ mil-
lesimo quingentesimo sexagesimo quinto sexto de-
cimo Kalendas Februarii: & similiter in Bullario superiori se-
culo secundum fixus erat.

Constitutio 119 ad Ordinis Humiliatorum ex-
tinctionem Bullata, ab ipsomet & quadraginta tri-
bus Cardinalibus subsignatur, Anno Incarnationis
Dominicæ millesimo quingentesimo septuagesimo,
septimo Idus Februarii, Pontificatus anno sexto:
quem annum non possumus habere, nisi eum protrahendo
ultra mensem Februarium. Sed hujus Pontificis tam
multa sunt alia Bullæ, saltet minus solennes, pra-
titulata tamen Pius Episcopus servus servorum Dei,
neque sub annulo Piscatoris expedita, in quibus inchoa-
tur annus à Kalendas Januarii, ut primum exemplum
adbasarum sub eo videatur fuisse; & tales sunt Bullæ
29, 30, 33, 118 & 122, inter quas ultimas ponitur
unica illa de Humiliatis, annum protrahens; cui addi posset
Constitutio 31, data Anno Incarnationis Dominicæ
millesimo quingentesimo sexagesimo septimo, se-
ptimo Idus Februarii, Pontificatus anno tertio, nu-
meris omnibus ita ad longum scriptis; nisi id dubium fa-
ceret Cherubinus in margine notans D. P. an. 2, id est,
Data Pontificatus anno secundo, inter cujus anni
Bullas etiam ipsam ponit.

4 Similiter Gregorium XIII Bullam, qua Ba-
janos articulos damnavit, dedisse quartu Kalendas Fe-
bruarii, anno Incarnationis Dominicæ millesi-
mo quingentesimo septuagesimo nono, Pontifi-
catus sui anno octavo, afferuit Urbanus VIII, in
sua famosissima Constitutione, damnante eosdem arti-
culos & simul prohibente librum cui titulus, Angusti-
nus Cornelii lanciani olim Irenensis Episcopi. Cum-
que periculacores ejusdem libri defensores pratexerent er-
rorē Data, in ista Constitutione allegata; atque ita
ipsamnet Vibani Constitutionem niterentur reddere de
suppositione suspectam; responsum continuo iisdem est
a pe-

imo factis
rarus sub
Gregorio 13

- A** à perito stylis Curialis, Cancellaria Pontificia proxime annum producere usque ad festum Incarnationis, itaq; annū MDLXX, in Bulla Gregoriana, cum Pontificatus anno VIII componi, qui alias fuisse notandus MDLXXI. Verumtamen aliud simile exemplum in toto hujus sat longi Pontificatus Bullario nullum quidem occurrit, sed in corpore Instituti Societatis nostra habetur unum longe certissimum; confirmatio scilicet ipsius Instituti ac Constitutionum ejus facta anno Incarnationis Dominicæ MDCCLXXXII, Kalendas Februarii. Pontificatus anno XI. In ipso nihilominus Bullario ejusdem Bulla; 26, 42, 8, annum à Kalenda Ianuarii ordiuntur.
- 5 Sixtus V, similiter plurimū edidit Bullas, sic annum notantes: & quidem primo suo anno Bullam 17, 18, 22, 13 & 24, quarum penultima etiam solennis est, ab ipsomet & Cardinalibus vigineti octo signata, anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo octogesimo sexto, Id. Februarii, Pontificatus anno I: similis etiam ejus annis inveniuntur, puta 75 & 101, ut quasdam minus solennes taceant. Nihilominus Tomo 3 Bullarii in Appendice Pag. 38 invenio Solennem valde Bullam, probabentem alienationes officiorū seu iurium & emolumenorum officiis S. R. E. annexorum, idem Sixtus dederit anno Incarnationis Dominicæ 1589, 18 Kal. Februarii Pontificatus anno 3; publicatio autem facta post dies tredicim, adscribitur anno à Nativitate Domini 1590 Idiæ, 3, die vero 28 mensis Ianuarii, Pontificatus anno V. Habet etiam Societas nostra ab eodem Sixto V facultatem, aggregandi primaria Romana Sodalitati Scholarium Sodalitatis alias per nostrum Generalem, cum communicatione Indulgientiarum illi concessuram, datum anno Incarnationis Dominicæ MDCCLXXXVI, utique ultra Kalendas Ianuarias protracto, Nonis Ianuarii, upone Pontificatus anno secundo Eodemque modo Bullarii Casinense nu. 239 profert Constitutionem Gregorii XI, velut datum anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo nonagesimo primo, Idibus Martii, Pontificatus anno primo Huius dum consonant ejusdem Bulla 3 & 4 in Bullario, eodem Incarnationis & Pontificatus anno notata, Idibus etiam Martii & duodecimo Kal. Aprilis; nec aliunde quidquam adseritur quod probet Cancellaria usum non fuisse annos prorihendi usq; ad festum Incarnationis; videbemur nobis posse statuere quod extunc experit ea regula observari; nisi rursus sequeretur usus plane contrarius ejusdem Cancellaria sub Clemente VIII; cuius cum plures inveniantur Bulla, intra Kalendas Ianuarii & diem Incarnationis data, puta 18, 19, 20, 26, 39, 40, 55, 58 & 66 omnes tamen (prater unam 40, adscriptam anno millesimo quingentesimo nonagesimo quinto, pridie Kalendas Martii, Pontificatus anno quinto, sed Bullis ac Brevibus anni xcvi permixtam) omnes, inquam, auſpicantur annum a prædictis Kalendis.
- 6 Leo X nullas Kalendas Ianuarias vidit, in brevi suo dierum paucorum Papatu. Pontificatus etiam Pauli V, nihil suggerit quod hue faciat, ante Pontificatus annum xv, qui in tomo 4 Bullarii Constitutione 17, data Idibus Ianuarii, suum istum annum componit cum anno Incarnationis Dominicæ 1619: sed cum manifesto vitio in nominando mense: nisi enim legatur Junii loco Ianuarii, adhuc currebat annus Pontificatus decimus quartus, cum Paulus solus electus sit anno MDCCV mense Mayo. Ita nobis ingressis seculum XVI etenus nemo occurrit, qui dici possit
- in Cancellaria firmasse usum, cuius firmati initium quaremus, quod annum ultra Kalendas Ianuarias prorihendum: donec veniamus ad Gregorium XV. Huius quidem Primus Gregorius omnia annum inchoant à Kalendas Ianuarii; ejus gorius 15 tamen, anno MDCXXI mense Februarii electi, prima Bulla Bullis suis de Privilegiis Conclavijarum data legitur anno Incarnationis Dominicæ MDCXX, utique sicut dictum est protracto, Idibus Martii, Pontificatus anno primo: eodemque stilo procedit Bulla 18, & qua ordine temporis priores sunt hac, 19 atque 20, una ordinans Ceremonias Electionis Pontificiae, altera sanctorum Canonis adscribens & Teresum, ambæ adhuc adscriptæ anno seculi hujus XXI, quanto Idus Martii, Pontificatus autem anno secundo. His additæ ex eodem Bullario Constitutionem 47. ac denique conclude, nunc saltem fixum suisse usum, quem sub prægratissimis Pontificibus toto seculo XVI instabilem suisse ostendimus.
- 7 Placet tamen etiam subsequentium Bullas strucari: sic autem inveniuntur Urbani VIII Constitutiones 10 quam & 14, signata undecimo Kalendas & pridie Idus Februarii, anno ejus 1, adhuc adscribi anno Dominicæ Incarnationis millesimo sexcentesimo vigesimo tertio, quo alias ipse creatus fuit v. 1 Augusti. Sic rursus insignis Bulla confirmans, Gregorianam de Electione summi Pontificis, quinto Kal. Februarii, Pontificatus anno Tertio, nihilut adhuc anno Incarnationis Dominicæ millesimo sexcentesimo vigesimo quinto. Similiter in Tomo 7 Bullarii inveniuntur Constitutiones 7, signata anno Dominicæ Incarnationis MDCCLXXXVI, undecimo Kalendas Februarii, Pontificatus anno primo. Et Constitutione 160, indicens sex decimas super omnibus fructibus Ecclesiasticis Italia bullatar ac subsignatur anno Incarnationis Dominicæ 1631, 14 Kal. Februarii, Pontificatus anno IX. Eodemque stilo procedunt alia ejus solennes Bullæ; ut de minus solennibus nihil dicam. Hac si observare scivissent continuatores Bullarii, & ordinem temporis tenere, sicut conveniens erat; debuissent ejusmodi Bullas ponere post Brevia, toto illo anno vulgariter data; quæ nunc inveniuntur male permixta Brevibus Ianuarii ac Februarii, eundem annum vulgarem inchoantum.
- 8 Innocentius X. Pontificatus, ut est in Bullario, nihil & Alexander VII, eautum volens dicitur, nequa loca Ecclesiastici statutus vendi aut gravari contingere, anno Pontificatus sexto, 17 Kal. Februarii; & sex Decimas indicens super fructibus Ecclesiasticis in Italia & Insulis adjacentibus, Nonis Kal. Martii, stylum jam fixum sequitur, & annum Incarnationis Dominicæ MDLX vocat, qui in publicatione, post secuta, vocatur MDCLXI: inter cuius anni Brevia Tomo 6 Bullarii, jam sapientiores Collectores ejus, prædictas Bullas repudierunt. Sequens Clementis IX Pontificatus, nihil habet in Bullario quod hic referri mereatur: nam B. Rosa Limana Beatificatio, facta Pridie Kalendas Martii, Pontificatus anno primo, Dominicæ Incarnationis 668, facta est per Breve, & subsignatur Placit. Motu proprio. Et Clemens X, eamdem Canonizavit pridie Idus Aprilis, de quo tempore nobis quæstio non est. Solummodo in Appendice ad Tomum 6 Bullarii, istius Pontificis Constitutione 1 quæ data legitur anno Incarnationis Dominicæ 1670, Nonis Martii; Pontificatus anno primo evidenter probat continuationem anni præmonstratam, cum certum sit ipsum exente Aprili anni civilis 1670 primum esse creatum.

APPENDIX IV.

De ætate & auctoribus Prophetiarum B. Joachimo Abbati & S. Malachiæ
Episcopo imputatarum circa successiones Romanorum Pontificum.

*Prophetia
sub nomine
Abbatis lo-
achimi con-
fite,*

Utra nihil haleo quod de Romanis Pontificibus doceam, nisi forte miretur aliquis, nec semel quidem nominatas à me, tantopere jactatas vulgo, de eorum successionibus Prophetias, sub nomine B. Joachimi Abbatis Calabriæ, & S. Malachiæ Episcopi Hilerni. Primas, ut habentur ex variis Mss. saepius impressæ per imagines symbolicas subjectaque singulis lemmata, operose defendere est conatus Gregorius de Laude Abbas Sagittariensis, in opere ingenti, cui titulum fecit, B. Joachim, & locutus Ordinis Institutoris, Ergosiarum Alethia apologetica, sive mirabilium veritas defensa. Evidenter non existimo quod opus istud ob ipsum, quod tradandum assumpit, argumentum id est ob defensam Joachimi sanctitatem Ecclesiæ Romanae & pluvierit; sed ob ali-

*forstam ab
Anselmo
Ep. Maris-
cano,*

quam aliam questionem ex occasione dumtaxat ibi tractatam alter, quæ tractari eam huic temporis conveniebat. Puto tamen sub sancti illius Abbatis nomine plurima circumferuntur scititia, in quibus nihil dubitem etiam numerare illas. quindecim quasi præfigitationes, a Nicolao III, qui electus fuit anno MCCCLXXXVIIII, usque ad Urbanum VI anno MCCCLXXVIIII ordinatum; cuius severitas fortasse nimia, occasionem dedit ei Schismati, quod totis xx. & amplius annis tantopere Ecclesiam conturbavit, electo contra eum Clemente, qui se dicebat Septimum ejus nominis.

2. Pingitur ergo horribilis & alatus draco igni incubans, humano capite asininis auribus, coronatam tiaram (qualis est Veneti Dux) gestans; cuius cauda in serpente ensivorum desinens, novem stellas implicat, quasi detractus de celo; dum circa unam ita adhuc oculo splendent: & subiicitur. Hæc est terra ultima, alpestru terribilis, quæ detrahet stellas. Tuoc fugient aves, & repilia tantummodo remanebunt. Fera crudelis, universi consumens, internus te expèctat. Pluribus opus non esse reor, ut judices auctorem ex Schismaticis unum fuisse, qui Urbano voluerit odium invidiamque tali figmento auctam apud Italos, Fandani Comitis vel Ioanna Napolitana ad Antipapam transcessisse partiarius; nec forte vanum est nomen Anselmi Episcopi Mariscani, quod exemplaria quadam referunt ut auctoris. Quisquis autem fuit,

Capparet eum memoria Bonifacii VIII per quam infestum fuisse. Et illi quidem non fuerit difficile, ex iis qua cuique prospera adversaque acciderunt, quæque vulgo probata aut improbata egerunt, aliquid comminisci ad plausum; seipsum tamen turpiter prodidit, cum Joachimi nomen assument, omnes Pontifices triplici coronamento ornavit, etiam duodecim illos qui Urbanum V, tatis coronamenti inventorem, praecesserunt. Cur autem à Nicolao III incepit, non vero à proximo aliquo post annum MCCIII, quo Joachimus obiit, Pontifice, puta ab Honorio III? Vereor profecto ut notam satis ejus etatem habuerit, cuius nomine abutebatur.

3. Quæ deinde sequuntur quindecim alia ejusmodi Schemata, usque ad Innocentium VIII similis rursum farina sunt; eique sub quo fuerunt adinventa non parum continuata usq; ad Innocentium VIII. blandiuntur ob compostam denique inter Virginos & Columnenses pacem suscepimusque Zizimum, Bajazethi Turcarum Imperatoris fratrem, expressum sub figura Leonis coronati, sed fugitiivi, ideoque comibis cervinis instructi: cui protegendo & restituendo ut omnes Pontifices potestatis vires offerre Pontifices significetur, pingitur capitellus sui tiaram dextera apprehensam tenere elatam supra illius caput; initia autem ipsius Innocentii & factiones in urbe cruenta, illiusque ad eas compescendas conatus, tandem effectum fortius quidem, sed quod ille viveret dumtaxat; sic indica-

tur. Bonam vitam invenisti ab ingloriatione (junior enim ab incontinentia notatus fuit, Pontifex autem castissime vixit) à virtute autem accepisti plus quam à fortuna: sed nequaquam virtuosam gratiam lucaberis: invidiâ enim contingent judicia libi nocentia: non privaberis à sorte deluper. Veh! civitas sanguinum, univerla mendacii dilaceratione plena: non recedet à te rapina, vox impetus rotæ & equi frementis. Ita mortalium nucucissimus, obscuritate affectata imponere rationis mundo, etiam obvientura Vrbi Romana mala nifus est prophetare; non omnino falsus in successore Alexandro VI, cuius filius Caesar Borgia Dux Valentinus, bellis gerendis & regulis Italicas opprimendis, tantum non totius Italia regnum obtinuit.

4. Minus operose nugatus est is, qui S. Malachiæ nomen **E** assumpit, sed plus operis reliquit futuris post se Oedipis: Infusor videtur autem scripsisse de præteritis usque ad Sixtum V, aliis tempore quem designat hoc symbolo: Axis in medietate signi: quia re Sixti S. scilicet Leone, unum ex Signis Zodiaci, pro insigni habet, trabe transversa velut axe transactum per medium: & sic cum aliqua allusione ad insigniam, nomen, patrem, familiam professionem procedunt Sixti illius decessores, incipiendo à Cælestino II, qui creatus est anno MCXLIIII; & qui Tipherno natus, quod est castrum ad ripam Tiberis situm, designatur hoc symbolo. Ex castro Tiberis. Rectius autem fautoribus bius mensus est tempora, quam iste prior: cœpit enim ab aliquo Pontifice, cuius electio cecidit in aitatem S. Malachiæ, defuncti primi anno MCXLVIII, ut babet in ejus Vita S. Bernardus: sed absque ulla alicuius ab illo relicta prophætia mentione. An autem vel alias quispiam ejus meminit ante Urbani VII Pontificatum? Omnino nullus

5. Arnoldus Wion Benedictinus, in opere quod Lignum Vita appellat, hoc portissimum sagans, ne quid undecum que accepit præteriret, quod ad Ordinis sui laudem trahi qualitercumque posset; lib. 2 inter Episcopos ad litteram D peritentes nominans S. Malachiæ, scripsisse fertur, inquit, & nonnulla opuicula, de quibus nihil haecenus vidi, præter quamdam prophetiam de summis Pontificibus: quæ quia brevis est, & nondum (quod sciäm) exculta, & à multis desiderata hic à me apposita est. **F** Incipit ergo eam proponere Wion hoc modo.

Ex castro Tiberis. Cælestinus II. Typhernas. Inimicus expullus. Lucius II. de familia Cæcianemica.

& sic consequenter usque ad Sextum V, post quem ultimus, cum addita symboli explicatio, refertur:

De rore caeli Urbanus II, qui fuit Archiepiscopus Rossianensis in Calabria, ubi manna colligitur. Tam additis dumtaxat à Wione nominibus aliis tres,

Ex antiquitate urbis. Gregorius XIII.

Pia civitas in bello. Innocentius IX.

Crux Romulea. Clemens VIII.

Denique triginta quatuor reliqui futuri indicantur sine nominibus & additur: In persecuzione ultima S. R. E. sedebit Petrus Romanus qui paret oves in multis tribulationibus: quibus transactis civitas septi-collis diruetur, & Judge tremendum judicabit populum suum. Finis

6. Subjungit Wion: quæ ad Pontifices, id est ad velut accep- symbola Pontificum, adjecta, non sunt ipsius Malachiæ: tum à Fr. sed R. P. F. Alphonsi Ciaconis Ord. Prædicatorum, Alphonso Ciaconio, hujus Prophetæ Interpretis. Vnde is illam habuit? ex quo Manuscripto? quam antiquo? ubi inveniendo? qua fide transcripto?

A transcripto? Nihil horum querere curavit Wion, nihil ali post eum illius pseudo-prophetia assertores. Quis autem iste Fr. Alphonsus Ciaconis? Vtique idem ille, qui Patriam sui, ejusdem secum nominis & Ordinis, sed Magistri sibi in eodem preminentis, opus insigne de Vitis summorum Pontificum & S. R. E. Cardinalium Roma anno 1601 evulgavit, sex annis post editum Lignum Vita, & decem post obitum Urbani VII, qui ultimus explicatur. Quomodo quae posse non est autem hic talis neque patruo suo persuaderet unquam posse fidem tuit, ut illius veller meminisse in suo opere, nec ipse est auctor inventi suis saltem ad calcem libri rem à Wione vulgari coptam facere. & variis ubique sermonibus exceptam propagnare aut stabilire? cum sine dubio fides ejus appellaretur à multis, eamque liberare moneretur. Nempe ad presagium

Urbani VII, torquens se ingenium Ciaconis agre aliquid explicationis invenerat, tribus vero aliis nullā dabatur vel per umbram tolerabilis explicatio: quod idem reperies in iis qui hactenus fecuti sunt. Si quis tanten singula velit expensa videre, adeat Francisci Carriere Chronologiam Pontificiam, ad cuius calcem, breviter quidem, sed in re tam fuli satis abunde, id agitur. Puto autem quod si quis de securis quinque vel sex Pontificibus, experimenti causa, velit penes se comminisci aliquid, ex cogitatu- r us ea sit, qua multo commodius valeant electis quandoque applicari, quam applicari possint ea qua haber- tur de Urbani VII successoribus usque modo, tanta opus est ad id violentia, quemadmodum curiosus exami- nanti parabit.

ANAMNESIS DE CLETO ET ANACLETO

In multorum opinione uno atque eodem, & tertio post S. Petrum loco dando
S. Clementi.

Inter cetera antiquaria Monumenta, qua in suos Ana-lectorum libros contulit eruditissimus ac diligentissi-
mus Ioannes Mabillonus, duæ sunt antiquæ Romanorū Pontificum Nomenclaturæ, seculo vi conscrip-
ta, cum quibus similem nostram Nomenclaturam contulimus post S. Felicis IV Pontifikatum. In his cum tertius ab
Apostolis numeretur Clemens (sicut eundem etiam nu-
merant, S. Irenæus, vix uno post eosdem seculo elapsos scri-
bens, Eusebius & Epiphanius) & mox subiungatur Evaristi-
tus, vehementer confirmata Parisis, fuit opinio afferen-
tium, non esse à Cleto distinguendum Anacletum, sed
duobus nominibus unum eundemque Pontificem designari;
quem Irenæus Aneneletum, Vetus Missale Gallicanum
Anacletum, Eusebius & Optatus Milevitanus Anacletum,
Epiphanius & Canon Missæ Cletum nominant.
Adeo autem jam invaluit ea inter hodiernos isti Eruditos
sententia, ut ex sola duplice unius nominis scriptione flu-
xisse putetur distinctione personarum, supposita ab Hierony-
mo, dum in libro de Scriptor. Quartum à Petro Clemē-
tem numerat, licet eamdem distinctionem teneant veteris-
res duo Pontificum Romanorum Catalogi, indeque sumpta
Martyrologia sed recentia; nam vetera omnia solum Clerū
vel Anacletum habent, ad diem scilicet xxvii Aprilis. E-
quidem libens fateor, etiam primum antiquissimumque
Catalogum, in hisce principiis, non ita certum esse, ut posse
minibus in-
fidem facere indubitatum, post animadversam in Aniceto
telligenz, & Pio difficultatem; sive id ex ignorantia Auctoris con-
tingit (quod vix credibile mihi in istis est) sive ex teme-
ritate transribentis. In Cleto autem & Anacleto dis-
tinguendis, nescio an non habaverit Auctor, unusne an
duo fuerint, ideoque nominibus istis adscriptos Pontificatus
continuarit, proximum à Lino locum relinquentes Clementi;
quod etiam Optatus Milevitanus fecit, quo modo & ple-
rique Latinorum secundum post Petrum putabant,
fuisse Clementem, teste S. Hieronymo, ubi supra, licet
ipse (ut dixi) contrarium teneat; solum aut forte Dacem
habens, Auctorem Carminum adversus Marcionem, qui si
ipse Tertullianus non est, est saltem eidem atate suppar;
Cletumque & Anacletum ut diversos proponit Cle-
menti. Hac vero secunda sententia, elis: primâ, tandem
tenuit, quoad usque prevalentibus rursum auctoritatibus
eorum, qui Lino Cletum, Cleto Clementem substi-
tuebant; placuit Auctori Catalogorum secundi, tertique, &
quarti, quos secutus est Anastasius ceterique, viam inire
medium; & Cletum quidem Clementi proponere, post-
ponere autem Anacletum. Inter has tam diversas senten-

tias si licet interponere conjecturam quamdam, numeran-
do inter S. Petrum & S. Evaristum tres dumtaxat Pon-
tifices cum majori ac potiori auctoritate; ita autem ponere
unicum Cletum vel Anacletum, ut ejus unius geminus
statuatur Episcopatus, quem suo novennio interpolaverit
Clemens; numquid non dedero rationem, cur hujus rei Clemens
notitia, citius obscurata inter duriora istuc Ecclesia princi-
pia, fecerit at mox posteritas dubitaret, secundusne, an
quaratus, an vero tertius à Petro numerandus esset Cle-
mens? Tunc scilicet, quando plerisque jam convenerat
Cletum & Anacletum dividere in personas duas; cum
forte satis fuisset personam unam in duos distingueret Pon-
tificatus, quorum alter Clementis Sedem præcesserit, alter detur posse
sit secutus. Rem, non firmiter à me afferendam, sed Eru-
ditorum judicis porro ventilandam, luet distinctiu expli-
care; atque, supposita tantisper, non affirmata, Cleti & Anacleti
identitate, ex sacra profanaque ejus temporis
historia verosimilem reddere. Pono ergo

1. Quod S. Lino per martyrium coronato, die xxiiii
Septembris, anno LXVII, eodemque Neronis tunc Roma ab-
sentiis penultimo, suspecte revera Cletus sit: qui sub paci-
fico proflus Imperio Vespasiani ac Titi, cessante penitus tu-
persecutione priori, egregie multiplicans commissum fibi
gregem, eundem rexerit (sicut in primo Catalogo dicitur)
annis sex, mensibus duobus, diebus septem, id est, à
die Septembris xxvii (labet namque accipere primam à
Lini morte Dominicam, nulla jam apparente causa ulte-
rioris dilationis) usque ad iiiii Decembris anni LXXIII,
à Consulatu Saturnini & Scipionis usque Domitia-
no ii & Messalino: neque enim hoc loca me puto obli-
gari ad eos Consules tenendos, quos Cleto Clementique,
assignant Pontificales Catalogi, quorum primum auctorem
seculo III incunre, credibile est Consules pro primo seculo
non invenisse antiquitus cujusque auctari adscriptos; sed ex
annorum cuique attributorum, calculo, & eo quem tenen-
dum proposuerat ordine Pontificum, ipsis adaptasse.

2. Lego apud Dionem Xiphilinum, quod, cum thulti
excitatæ ex Stoica disciplina, multa ignominiose pu-
blice differerent, prætextu Philosophia, atque ita cum Philo-
sophis co-
multos occulæ in varias sententias traherent; Mu-
tianus Vespasiano persuasit, ut omnes qui essent ejus re,
sectæ ex urbe expelleret; multa contra eos, per iram
magis quam Philosophiam, effutiens. Itaque Vespasianus statim Philosophos, præter Musonium, ex
urbe expulit. Factum id ipso anno LXXIII cœteri in E-
pitome Chronologica Labbeus noster, estque ex Diono
Vetore

Connam per-
sonam duo-
bus istis no-
minibus in-
telligens, &
Pio difficultatem; sive id ex ignorantia Auctoris con-
tingit (quod vix credibile mihi in istis est) sive ex teme-
ritate transribentis. In Cleto autem & Anacleto dis-
tinguendis, nescio an non habaverit Auctor, unusne an
duo fuerint, ideoque nominibus istis adscriptos Pontificatus
continuarit, proximum à Lino locum relinquentes Clementi;
quod etiam Optatus Milevitanus fecit, quo modo & ple-
rique Latinorum secundum post Petrum putabant,
fuisse Clementem, teste S. Hieronymo, ubi supra, licet
ipse (ut dixi) contrarium teneat; solum aut forte Dacem
habens, Auctorem Carminum adversus Marcionem, qui si
ipse Tertullianus non est, est saltem eidem atate suppar;
Cletumque & Anacletum ut diversos proponit Cle-
menti. Hac vero secunda sententia, elis: primâ, tandem
tenuit, quoad usque prevalentibus rursum auctoritatibus
eorum, qui Lino Cletum, Cleto Clementem substi-
tuebant; placuit Auctori Catalogorum secundi, tertique, &
quarti, quos secutus est Anastasius ceterique, viam inire
medium; & Cletum quidem Clementi proponere, post-
ponere autem Anacletum. Inter has tam diversas senten-

A verosimile, & commode venit in rem nostram, ut eo anno Cletum ponamus, non quidem occisum (hoc enim à Vespasiani mansuetudine longissime aberat) sed Urbe pulsum, ut qui caput erat totius Christianismi. Hunc enim ceteris Philosophorum sectis ea etate adnumerabant Gentiles; ob morum gravitatem observata in Fidelibus, contemptumque voluptatum ac virtutis cultum, non distinguentes eumdem à Stoicorum disciplina. Neque refert, quod dici nequeant Christiani omnes isto editio & expulsi: nam neque omnes Philosophos sic expulsi dixerim, ut ea sententia ipsorum etiam discipulos auditoresque Romanos complectetur. Solos sectarum Magistros significari à Dion intelligi, & sic ad unum Cletum & paucos fortassis alias Christianorum doctores exteriores pertinuerit tempus, contra Philosophos excitata.

B se abdicavit 111. Pronulgato de Philosophis pellendis editio, non Pontificatus, audens in Urbe subsisteret Cletus, ex suggestione per Christianorum adversarios Principi facta verosimiliter nominati jussus egredi; neque committendum sibi putans, ut Ecclesia tanta, quanta Roma jam erat, maneret supremi Capitis providentia destituta; maluerit se abdicare Pontificatu, & jussit alium pro se eligi. Quis autem potius eligetur, quam Clemens, jam pridem in talen necessitatem ordinatus à S. Petro?

C quem Cle- proxima post dictam cessionem Dominica, die u Decembri; mens facta- factaque fuerit eo fidentius, quod ille, prima inter Romanos ptum gesse- rit usque ad nobilitate insignis, & Imperatoribus affinitate conjunctus, annum 83, sperari merito poterat fuisse extra invidiam suspicionemque turbarum concitandarum, & sua auctoritate facile effetur, ut Christianorum Religio, ab illis Philosophorum secta credetur quam diversissima esse, itaque Pax Ecclesia imperiata maneret; prout revera mansit, quamdiu in vivis Vespasianus ac deinde filius eius Titus fuerunt. Vix etiam dubitaverim, quin mortuus Vespasiano Titoque, Principe longe optimo, jam solo Imperium moderante, afferit Cletus fidem clam regredi in Urbe; & obiecta deinde manendi licentia, id Clementi fuerit, quod ipse Clemens ante Cleto. Ita Clemens Ecclesiam rexerit (sicut habet primus Catalogus) annis novem, mensibus undecim, diebus duodecim, à u Decembri anni LXXIIII usque ad xii Novembri anni LXXXIIII, id est à Consulatu Vespasiani v & Titi IIII, usque Domitiano ix & Rufo.

D quando tufo viidi Prisci laudes edidisset, appellassetque eos sanctissimos viros, Philosophos omnes urbe Italiaque submovit. Idem vero, designatus in vilia favore capita, Completes Senatores, & in his aliquot Consulares intererit, ac nominatum Flavium Sabinum, alterum è Patruelibus, quod eum Comitorum Consularium die desideratum, perperam praeco, non Consulem, sed Imperatorem pronuntiasset. Geferat is Consulatum anno LXXXXIIII, una cum ipsomet Domitiano, qui eum sequenti rursum anno secundum Consulem designari fecerit pro anno LXXXIII; sed eo successa, ut ipso Nundini Consularis die, id est Kalendis Novembribus, quibus ex more nominabantur anni futuri Consules, occidi jussit.

E patrus SS. Clemens & Domi- zilla, vii xvi Maii illustratis, Sandi isti duo Eunuchi Clementi Episcopo dicunt, Scimus Clementem Consullem (sunt hic alter Domitiani patruelis, frater Sabini, Consul anno LXXXII) patris tui fuisse Germanum. Frater ergo Sabini & Clementis fuit etiam Faustinus, pater Clementis Episcopi, utroque etiam multo senior, sed forsitan Neronem mortuus ante imperium Vespasianus affinis sui, ideoque nullo gesto Magistrata in historia notus. Quin ergo licebit opinari, occiso Sabino, datam Christianorum hostibus occasionem, Imperatori, ex quacumque le-

visima suspicione prorumpenti ad cedes, suggestendi aliquid contra Sabini nepotem, Clementem Episcopum, qui pro ipso Clemens pereat vel in exilium actus sit, vel ultronea fuga prever etiam se abdicavit; ideoque necessarium duxerit Pontificatum Cleto, à quo accepérat, resignare; & hunc mutato ex eventu nomine, Christiani cuperint appellare Anencletum vel Anacleto, id est, Revocatum in Sedium: pro eo quod alias diuturni fuisse, Iterum Cleto.

F vii. Sic restitutus ille, ipso, in quo Clementis Pontificatum finiendum diximus, die xxi Novembri, anno & Sedem LXXXIIII, in Dominica; rexerit Ecclesiam annos XII, resumperit Cletus jam mentes II, dies IIII, usque ad XVIIII Ianuarii anno Anacleto, LXXXVI, id est (ut phras Catalogorum utitur) à Consulibus Domitiano x & Sabino, usque Domitiano XIII

& Clemente, Consulibus exacti anni LXXXV. Cuperat eodem anno Christianos persequi Domitianus, ad exemplum Neronis; apud Sueviam autem Cap. xv sic legitur de illo. Flavium Clementem, patrualem suum, contemptissime inertię repente; ex tenuissima suspicione, tantum non ipso ejus Consulatu intermit. Dion, Fabium Clementem Consulem, eti pa-truelis ejus erat, & Flaviam Domitillam (alliam utique à Sancta virgine, aequa tamen Domitiani con-languineam) uxorem habebat, morte affecit, illato ambobus criminis impunitatis: cuius rei causa multi, iniicio persequi in mores Judæorum transferant, damnati sunt, cationis ex-quorum pars occisa est, pars Ipolita facultatibus titute à Domitilla solum in Pandateriam relegata. Habet mitiano annū 95.

G v. Hic quamdiu ex causis variis, nihil ad fidem spectantibus, in primarios quoque viros, etiam conjunctos sanguine, crudelitatem exerebat Domitianus, patienter Ordinatoq; ruerat abstineri ab Urbe. Ast ubi de Religione agi vidit, Euariſto, spemque offerri pro ea morienti, secutus magistri sui Petri exemplum, eodem reverti festinaverit, Evaristo latrurus auxilium; & si quid huic quoque simile contingere, vi-duat a Pastore Ecclesia sua consulturus presentia, aut fidem sanguine consignaturus. Fuerit fortassis ad resumendum Pontificatum, ab ipsomet Evaristo invitatus; sed nequaquam consenserit; ita ut hoc etiam trahi possint illa SS. Nerei & Achillei ad ipsum verba (de dignitate nobilitatis secularis alias primario intelligenda) cum dicunt; Licet gloria tua tota in Domino nostro Iesu Christi sit velatam polita, & non de humana, sed divina dignitate glo- Domitillam rieris. Provide autem cavit Clemens, ne Pontificatum iterum pul- refumeret: mox enim à reditu suo invitatus à Sanctis pre-sus, dicitis fuit, nomine Domitilla Neptis Consulam Clemens ac Sabini ex sorore Plautilla, cupientis votum virginitatis suæ ejus manibus velamento sacrari; unde pe-riculum suum propiciens, iisdem respondit; Tempus est, ut video, in quo & mea & vestra & ipsius vocatio hac occasione ad martyrii palmarum attingat.

H ix. Et in ipsis quidem atque Domitilla completa ipso tande Mar-pragatio fuit; Clemens autem, novo solum exilio vel car-tyr obierit cere multatus, in vivis mani usque ad tempora Trajani, sub Trajano anno LXXXVIIII primum ad Imperium promoti, annoque an. 107, cvi persecuti Christianos exori; quando ipse Clemens inter primos delatns (ut qui latere neutquam posset) relegatusque in Cibsonem est, ubi & martyrium possea consummavit, necdum forte octogenarius. Quod ad Domitillam attinet, has (ut ex dictis superius liquet) fuit consobrina Clementis,

A Clementis, una cum matre & Eunuchis suis baptizata à S. Petro adhuc parvula; deinde ab Eunuchis eisdem persuasa, repudiato sponso Aureliano, virginitatem servare Deo; ac denique, cum propositi sui constantiam per decem aut plures annos probasset, effecit annum trigesimum supergressa, à reduce in Vrbem Clemente anno LXXXV postulaverit, votum virginitatis suæ ejus manibus velamento sacrari. Neque obest huius Chronologia, quod ex ea sequatur, Aurelianum, Titi Aurelii Fulvii, post annos tres designati Consulis, fortasse filiam aut ex fratre nepotem, etiam post tot annos & grandevia jam Virgine, tam importune institisse, ad concludendas appromissas fibi nuptias, interposita etiam Imperatoris auctoritate. Neque enim à Romanis ea etate moribus discrepat, vagis amoribus indulisse istiusmodi juvenem, etiam per decennium & amplius, sovendo interim spem conjugii, non exsatianda libidinis, sed statim amplificandi causa concupisti, ac perinac contentione solicita esse ad nuptias, superadultam quidem, sed pranobilem Virginem, cui Casarea affinitas & opulentia hereditas lenocinabantur. Atque hoc obiter dictum sit, vellut ad ipsius Domirillæ Acta jam excusa pratermissum, ne cum Erycio Puteano, ejus Virginitatem revocante in dubium, ipsamque faciente uxorem Clementis Consulis, Attorum illorum fidem subverti patiamur.

B x. Iffis ita positis, haud est difficile conceptu, quomodo Cletum alii posteriorem Clemente, alii priorem eo numeraverint. Sed contra est:

1. Quod S. Ignatius, in Epistola ad Mariam Cassobolitem dicat, de ea se audivisse, cum ipsa Romæ apud beatum Anacletum Papam esset, cui nunc (cum scriberat scilicet Ignatius, paulo ante Passionem, id est anno CVII) successit beatissimus Clemens Petri & Pauli auditor. Ad Trallianos autem, cum Sacerdotes laudasset, Diaconosque dixisset esse, qui purum & inculpatum ministerium illis exhibent; addit, ut Sanctus Stephanus B. Jacobo, Timotheus & Linus Paulo, Anacletus & Clemens Petro. Nolim hic de Ignatianarum Epistolarum fide auctoritateq; disputare. Henschenius nosse, qui eas tristariam divisit, & quasdam earum certo veras, alias certo suppositias esse statuit; istam quidem ad Trallenses prima clausi accenxit, alteram vero ad Mariam Cassobolitem reliquit in medio ad i Februarii, nihil certi inveniens quo eam vel affirmaret vel infirmaret. Ad diem autem XXV Aprilis, agens de S. Cleto, ut Clementem pragresso, sed ab Anacleti persona distingendo, idem Henschenius; cum num. 7 istac ignatii loca fibi objecisset, responderet, ea verba à posteris inserta dictis Epistolis, & deesse in genuinis MSS. Græcis, quæ nos repemus Florentiæ in Biblioteca Medicæa, quasque Epistolas indidem transcripas edidit Isaacus Voilius, collatas cum antiqua versione, quam in tribus Codicibus MSS. repertam vulgaverat Oxoniæ Jacobus Usserius. Idem fortassis S. Irenei contextui accidit; nisi opinari malimus, tam hanc quam Ignatianarum Epistolarum Interpolatorem, scientes Anacletum vel Anicetum vocari à multis eum ipsum qui Lino successerat, nec intelligentes quia occasione nomen istud sic crevisset; existimasse, solius brevitatibus causa fieri, quod Lini successor vocabatur etiam simpliciter Clerus. Hoc interim solam nomen mansit in Canone: quia jam semel possum non debet mutari; non conveniebat autem canidem personam ibi nominari, sicuti in Pontificiis quibus prosequimur Catalogis, nec Joannes XII, nec Leo VIII, nec Benedictus V aut IX, bis nominantur; licet gestos ab iis Pontificatus interpolaverint alii, ipsis ad tempus violenter exactoratis aut sponte cedentibus, eque veri Pontifices.

C 11. Qui secundo loco objici posset auctor Carminum adversus Marcionem, si non Tertullianus ipse, certe coetus Marcionis, adeoque seculi tertii scriptor; ut fidem magnam mercatur, ad Anicetum Pio postponendum, ut potest Pontifices atati sua tam vicinos; non tamen probabit à Cletu distinguendum Anacletum, & utique postponen dum Clemenatem, nisi bunc faciat quartum à Petro, quod alius seculi XI aut IIII nemo. Deceperit ergo eum, quod, cum antiquitus scriptum inveniretur, Cletus seu Anacletus, postea dici coperit Cletus & Anacletus, factis jā ex uno duabus nominibus per eos, qui amplius capere non poterant, quomodo non essent diversi numero, quorum tempora suffit Clementis Pontificatu interpolata; interim dum alii, in medio relinquentes questionem illam, malebant secundum à Petro locum Clementi dare; ut scopulum illum declinarent, eo quod videbantur fibi non posse dubitare, quin saltem Anacletus post Clementem sedisset; nec auderent ab hoc secernere Cletum. Nos vero, non personas distingendo sed tempora, videbam illa utique nominis haud incongrue aptavisse; & ex primorum Sanctorum Patrum mente, successore Petri, usque ad Euariostum, intra numerum tertiarium recte conclusisse.

11. Ad ipsam nihilominus personarum distinctionem tenendam, etiam hoc argumento movebatur Henschenius, quod in Catalogo posteriori, circa medietatem seculi VI ex diverso arato, & ceteris post illum, Cletus quidem dicatur Natione Romanus, de Regione Vico-patriciæ, parte Æmiliano; postea vero Anacletus, natione Græcus, de Athenis, ex parte Antiochii. Non tamen ignoravit Henschenius idem, istum secundum Catalogum longe inferioris fidei esse, nec purum à fragmentis etiam patentissimis; proindeque merito ei fuit timendum, ne qua isti quoque loco fraus subfasset; nisi maluisset cedere prejudicio, quod apud ipsum ficerant Martyrologia & Breviaria, licet recentiora omnia. Ego autem, seposito prejudicio, noto tam Cleti quam Anacleti nomen Græcum esse, inusitatumque Romanis proprio dictis: sed uti Paulus, Tharsi in Cilicia natus, civem Romanum se dicebat proprie commune sua patria privilegium; ita quisquis natus Athenis erat, eodem Romanæ civilitatis privilegio gaudentibus, Romanus dici poterat. Nec etiam repugnat ei qui patrio nomine dicebatur Antiochus, additum suisse Romano more secundum nomen Æmiliani; maxime si is, S. Paulum apostolum Romanum secutus cum filio, domum habuit in Vico-Patriciæ. Nunc quod ad diem Sepultura attinet, qui, in decem ex tredecim primis Pontificibus, eatenus solum accipitur quasi esset dies ipsius mortis, quatenus contrarium nequit probari, neque aliis verosimilior suggeri) de Cleto quidem, in eodem secundo Catalogo dicitur, sepultus est juxta S. Petrum in Vaticano, vi Kalendas Majas; in Anaceto autem, Hic memoriam B. Petri construxit & compoluit, . . . ubi Episcopi recondenterunt, ubi tandem & ipse sepultus est. Diem hinc pratermissum (forte quia ejus ut à Cleto diversi corpus nusquam inventebatur, diverso die adeoq; nec notari dies potuerat) Diem, inquam, ibi fortassis studiose, non casu, pratermissum; supplent quidem exemplaria Anastasiana, notantque III Idus Julii; sed incertum manet, qua fide id factum sit; & relinquuntur locus suspicandi, id appositum ab iis, qui volebant eum à Cleto distinguere, nec solum illum abque die certo relinquere. Quod autem corpus secundi post Petram Episcopi inventum fuerit sub nomine Cleti, potius quam Anacleti, eo retulerim; quod prius istud fuerit gentianum nomen, ideoque in sepulta notatum, potius quam posterius, sola vulgi usurpa- dicta Elotione assumptum. Hactenus deducta si probaveris, Lector, giis, fuisse jam saepe dictorum Pontificum Elogia mutabiles ut sequitur, & huic mutationi confirmandos subjectos Commentarioles intelliges.

III S. CLETUS SEV ANACLETUS.

C LETVS, natione Græcus, de Athenis, postea etiam dictus ANACLETVS, ex patre Antiochii, dudum à S. Petro ordinatus Episcopus, suffectus est sublato per martyrium Lino anno LXVI, proxima Dominica à morte illius, id est XXVII Septembrii; Fuit temporibus Galbae & Vespasiani annos XI, menses XI, dies XI, usque ad III Decembrii anni

ex auctore
Carminum
contra Mar-
cionem,

A anni LXXXIIII, quando ex decreto Vespasiani contra Philotophos exiturus ab Urbe, renuntiavit Papatui.

IV S. CLEMENS.

CLEMENS, natione Romanus de Regione Cælio-monte, ex Patre Faustino, ordinatus à Petro Episcopus, paulo ante Passionem, anno circiter LXI; renuntiante Cleto, factus Pontifex u Decembribus in Dominica anni LXXXIIII, fuerit temporibus Vespasiani & Titi, atque initio Domitiani, annos XIII; mentes XI, dies XI, usque ad annum LXXXIIII, & diem XIX Novembris; quando elegit etiam ipse Pontificatus renuntiari, in carcere vel exilium aetius à consanguineo Domitiano, qui patruellem suum, & Clementis patrum, Sabinum Contulem occidi recens jusserrat. Rediit quidem, cælo altero patruo Clemente Consule, in Urbem Clemens anno LXXXII, sed Pontificatum non resumpsit, occasione autem Consobrinæ Domitiliæ à le velata, rursus in exilium vel carcere actus, supervixit Episcopus Apostolicus, usque ad tempora Trajanæ; atque in persecutione, ab hoc moxa anno cui, relegatus est in Cherloneum; tibi religata ad collum anchora præcipitatus in pelagus; Martyr obiit XXIIII Novembris, corpus autem ejus, inde post plura secula relatum Romam est, ad ecclesiam sui nominis:

B

IT. S. CLETUS SEV ANACLETUS.

CLETVS, jam ANACLETVS, id est, REVOCATVS, cedente Clemente, anno LXXXIIII, xii Novembris, in Dominica, Pontificatum resumpsit, tenuisque tempore Domitiani adhuc annos XI, mentes XI, vel X, dies XI, usque ad XIIII Januarii vel Septembris anni LXXXII; Domitiano Christianos persequente factus Martyr: & translato postmodum corpore ad S. Petrum, colitur XXII Aprilis sub nomine CLETI: cui alii sub nomine ANACLETI adscriperunt diem XIIII Julii, forte ob novam Translationem. Cessavit Episcopatus post eius mortem dies ultem quinque, vel duos, usque ad proximam Dominicam.

V ALIAS VI S. EVARISTUS.

EVARISTVS, natione Græcus Antiochenus, ex patre Iuda de civitate Bethleem, fuit novissimus temporibus Domitiani & Nervæ & Trajani, primum anno LXXXIIU creatus Anacleti Vicarius, xxu Martii in festo Annuntiationis, tunc Feria XIIII, ante Dominicam Passionis; deinde sequenti anno XIIII Januarii, vel XIIII Septembris, in Dominica, subrogatus Successor; sedit universum, qua Vicarius qua Pontifex, annos XIIII, mentes XI, dies XI, usque ad XXII Octobris, quo colitur: & obiit, verosimiliter Martyr factus, anno euIIII, persequente Ecclesiam Trajano; quando & S. Ignatius Antiochenus Martyrium tulit, laceratus à bestiis XIIII Decembribus. Cessavit Episcopatus diebus XIIII.

Ad hac in nostra Chronologia sic mutanda, & quatenus congruentiora verisimilitudini videbantur, etiam probanda, magis poterit moveri Lector, si consideres vetustis-

sima optimaque S. Alexandri AEtia, in quibus pafus seb Trajano dicitur; adeoque ante Augustum anni exuti quo is obiit. Videbit enim, per assignata ei & Evaristo successor tempora, ascendi usque ad annos novissimos Domitiani; prouide effici nullatenus posse, ut Clemens, quandocunque demum sedet; in supremo Pontificatu perseveraverit usque ad tempora Trajanæ, sub quo tamen pafum esse constat, persecutione ab eo mota ad annum cui. Non est igitur (sicus nonnulli videtur) Abdicatio Clementis ab Heschenio excitata ideo dumtaxat, ut praesumpta Cleti & Anacleti distinctio stabilatur fiatque verosimilior. Nam nisi Cletum seu Anacletum, post XI annos Lini, totis XX annis (quod nemo hactenus cogitavit) in Pontificatu relinquis, numquam adduces Clementem ad initium tercia persecutionis: tunc autem Evaristum & Alexanderum, contra certam fidem Adlocutum, suo loco movebis; tandemque cogēris cum Baronio, unde omnis protixum Soletis Pontificatum, brevissimum facere. Multo minus cum Clemente ad Trajanum pervenies in cæsaria. calculo Eusebii, Ceto solum annos duodecim adnumerantis, & inde, usque ad Evaristum, Clementis dumtaxat novem. Sic enim solum pervenitur ad annum primi seculi XCII; & novennium integrum deficit ut initium persecutionis attingas. Neque proderit, cum eodem Eusebio, Apostolorum Passionem usque ad ultimum annum Neronis distulisse, quamvis execente Iunio ipsum Romæ tunc non fuisse demonstretur.

Nunc vero etiam pro Vicariatibus, Dissertatione III indicatis, & hic quoque nominatis, respondeatur Eruditissimo cuidam Amico, objicienti iis Concilii Nicani decreta, tamquam rem absurdam caveri volentu, "Iva μη ἐν τῷ πόδε δύο Επίσκοποι ὦσιν, ne in civitate duo sint Episcopi, vel (sicut verit Dionysius Exiguus) ne in una civitate duo esse Episcopi probentur. Hoc, inquietabat, ille, quonodo tam solum videri potuit, si ejus rei adeo frequenter erant ipsam primâ in Sede exempla? Verum si Canonem istum paulo altius resumpseris, invenies de iis solum Episcopi agi, qui forent ordine & potestate aquales. Loquitur enim de Catharis, ad Ecclesiam recipi petentibus: ac primum quidem statuit, ut premissa communis fidei professione, & promissa decretarum circa lapsos & digamos observantia; isti ubi soli ipsi inveniuntur, maneat in suo quaque Ordine, post acceptiam in Ecclesia Catholicâ manuum impositionem: si autem Catholice Ecclesiæ fidem non Episcopo vel Presbytero alicubi existente, accendant derogat Caecorum aliqui; clarum est, inquit Concilium, quod Ecclæsiæ quidem Episcopus Episcopi dignitatem habebit: qui autem apud eos qui Cathari dicuntur, nominatur Episcopus, Presbyteri honorem habebit, nisi forte placuerit Episcopo ipsum nominis honore censeri: si vero hoc ei minime placuerit, providebit ei aut Chotepiscopatus aut Presbyterii locum, ut in Clero proslus esse videatur, ne in civitate duo sint Episcopi. Vbi clarum est solum caveri, ne duo sint potestate aquales: cum nominis Episcopalis usum, si Episcopo probaretur, etiam Catharis relinqui posse Concilium definit. Erant autem Cathari, qui ita se, id est Puros, dicebant, numquam in persecutione lapsi & à secundis nuptiis abstinentes; unde elati in superbiam, seipso à lapsorum & digavorum communione sequestraverant, sibique seorsim conventus & Episcopos instituerant: sed jam incipiebat eos facti schismatis pœnitere, optabantque recipi in Catholicam communionem, salvo cujusque Gradu, licet alioqui eum à Catholicœ Episcopo non receperisset.

D

Abdicatio Clementis non ponitur gratis ad salvandam Cleti & Anacleti distinctionem,

E

sed est alii omni-satis protixum Soletis Pontificatum, brevissimum facere. modis ne-
Multi minus cum Clemente ad Trajanum pervenies in cæsaria.

F

CONATUS
CHRONICI-HISTORICI
AD CATALOGUM
ROMANORUM
PONTIFICUM
PARS SECUNDA,
A GELASIO PAPA II
AD S. D. N.
INNOCENTIUM XI.

Majii Tomus V.

ante a

APPROBATIO ORDINARII.

EQuidem hunc Chronico-historicum Conatum R. P. Danielis Papebrochii Soeietatis Jesu Theologi, cum prævio & alias probato Apparatu, comprehensum volui ea laude, quam dedi ipsi Continuationi Actorum Maji, legendâ ante ejus Tomum IV, cui Pars Conatus istius prior præfigenda designabatur, & pars Posterior Tomo V Actorum eorumdem. Nunc autem intelligo, & istorum & illius sic excreuisse molem, ut verosimiliter plures futuri sint, qui grandiorum voluminum molem usu incommodam aversati, Præliminaria istæc volent seorsim ab Actis, satis per se spissis, in unum Tomum colligere, distinctum ab illis, & toti Mensi præponendum. Faveo sane istiusmodi consilio, licet præter Auctorum primam intentionem suscepto. Ne igitur prædictis ita separandis Tractatibus propria & specialis mea Approbatio desit; hisce declaro, in Propylæo quidem inveniendam perfectissimam Prælati Ecclesiastici Ideam, Venerab. Petri-Georgii Odescalchi virtutibus, ut lineamentis, expressam; inter tricas autem Chronologicas istas reperienda multa, scitu utilia ac lectu jucunda; nihil vero quod sanæ fidei ac bonis moribus adversetur. Dabam Antverpiæ MDCLXXXV, xxviii Maji.

ANTONIUS HOEFSLACH
Eccl. Cathedr. Canonicus Grad. Libr. Censor.

FACULTAS
R. P. PRÆPOSITI PROVINCIALIS
SOCIETATIS JESV,
FLANDRO-BELGICÆ
ET SUMMA PRIVILEGII CÆSAREI.

Cum Acta Sanctorum, ad diem vigesimum & quatuor sequentes mensis Maii pertinentia, cura ac studio Godefridi Henschenii & Danielis Papebrochii, è Societate IESV, collecta, digesta, atque illustrata, tres dictæ Societatis Theologi legerint, Opusque laboriosum, eruditum, ac luce publica dignum judicarint. Ego infra-scriptus Societatis pafata per Flando-Belgicam Præpositus Provincialis, potestate ad id mihi facta ab Adm. Reverendo Patre nostro Carolo de Noyelle Præposito Generali, concedo Michaeli Knobbaert, Typographo Antwerpensi, facultatem eadem Acta excudendi.

Cumque Sacra Casarea Majestatis decreto cattum sit, ne qui libri, à Societate IESV conscripti, in Provinciis Romano Imperio subjectis excudantur aut venales proponantur absque ejusdem Societatis consensu; hisce declaro, eundem Typographum isto priuilegio legitime frui. In quorum fidem hisce, officii mei sigillo munitis, manu mea subscripsi. Actum Antwerpia mense Ianuario MDCLXXXV.

ÆGIDIUS ESTRIX.

Maii Tomus V.

a

SVMMA PRIVILEGI

R E G I S
C A T H O L I C I.

CAROLVS, Dei gratia Hispaniarum, Indiarumque, &c. Rex Catholicus, Archidux Austriæ, Dux Burgundiæ, Brabantiae, &c. Serenissimus Belgarum Princeps, diplomate suo sanxit, ne quis Acta Sanctorum mensis Maji, auctoribus Godefrido Henschenio, & Daniele Papebrochio Societatis JESV Sacerdotibus edita, præter voluntatem Michaëlis Knobbari proximis novem annis ullo modo imprimat, aut alibi terrarum impressa in has nostræ Germaniæ Inferioris ditiones importet, venaliae habeat: qui secus faxit, confiscatione librorum & alia gravi pœna multabitur, uti latius patet in litteris datis Bruxellæ xxiiij Junii MDCLXXIII.

Signat

LOYENS.

3

CONATUS CHRONICO-HISTORICI
AD CATALOGVM
ROMANORVM PONTIFICUM,
P A R S S E C U N D A
A GELASIO PAPA II,
AD S. D. N. INNOCENTIUM XI,
HODIE FELICITER PRÆSIDENTEM,
PRÆVIA AD TOMVM QVINTVM
DE ACTIS SANCTORUM
M A I I.

*Lariſſimo atque Eximio Domino, D.
Emanueli à Schelſtrate, S.T.D. Bibli-
otheca Vaticana Praefecto, &c. Daniel
Papebrochius Societatis Iesu, optimorum
ſtudiorum, bono publico eccleſia Catholice ſuſcep-
rum, progressum felicem & fructum copioſum wo-
vet, precatur.*

Patere, Clarissime atque Eximie Domine, ut inter Vaticanae
Bibliothecæ ſcrinia occupatum Te appellat hæc pars altera Co-
natus mei Chronico-historici, post priorum centum ſexaginta
duorum Romanorum Pontificum ſucceſſionem decurſam ante
quartum Tomum Maji, in limine quinti principium ſumens à
Gelaſio II. Non ut Te doceat aliiquid, quod vel neſcias, vel ex co-
acervatis eam in rem manuscriptis ſcire melius nequeas: ſed
ut ibi ſub oculis Tuis veretur aliquando, ubi defectus ejus no-
tare commodius poſſis, & ex monumentis ad manus tuas iden-
tidem recurrentibus ſupplere facilius. Hanc mihi fiduciam dat

Maji Tomus V.

a 2

amicis

amicitia nostra, in communi patria interque communia studia fir-
miter coalita, antequam Te Romanum evocaret S. D. N. Inno-
centii PP. XI modis omnibus observanda voluntas; eruditionis
Tuæ fama, & Eminentissimorum Patronorum judicio, ac denique
Scientia propria moti, ad Bibliothecæ, toto orbe facerrimæ atque
instructissimæ, Præfecturam conferendam in Te, non minus inde
profecturum ad elucubrationes proprias, quam collaturum ad co-
natus alienos. Licuit hoc mihi jam nunc aliquoties feliciter ex-
periri: vita autem utriusque comite, licebit porro in vasto nostro de
Actis Sanctorum opere frequentius ostentare beneficia, quæ pro-
pensam Tuam ergo omne bonorum studiorum genus humanita-
tem rebus magis testentur quam verbis. Plura dicerem, præcla-
rosque ingenii Tui fœtus, & quid ex iis profecerim ipse comme-
morarem: sed laudes, quas mereri maximas satis habes, audire
cum nolis, parcam modestiæ Tuæ; tantumque rogabo, ut pergas
facere, quod facis impense, fovens atque adjuvans studia nostra,
illustrandis Sanctorum, uti cœpimus, Actis nonnihil conferen-
tia ad explanationem Historiæ Ecclesiasticae antiquioris recentio-
risque, cui tantum luminis Ipse attulisti; eo majus nihilominus
de Tua diligentia sperare nos jubens, quo instructiorem ad
abdita quæque indaganda Te facit Præfectura istæc; quam ut
diutissime geras, non mei unius, sed Eruditorum ubique omnium
commune est votum.

SYNOP-

SYNOPSIS CHRONOGRAPHICA ROMAN. PONTIFICUM

secundum normam à die Electionis Epocham, hactenus durantem:

ubi * notat, hujusne, an Coronationis Anniversario innovetur in Bullis annus Pontificatus.

Nº.	Pontificis ord.	Electionis & Coron.		Sedis			Mortis & Sepulturæ		Vacat					
		Nomeia.	An.	Mens. d.	Mens. d.	A	M.	D	An.	Mens. d.	Locus & Ecclesia	M	D	
163	Gelasius 2.	1118	Ianuarii 31	Februarii 24	o	11	29	1119	Ianuarii 29	Cluniaci	in ecclesia monasterii	o	15	
A	Gregorius.	1118	Martii 14	eiusdem 17	3	1	15	1121	Aprilis 28	in C. Fumonis	incertum quo anno	o	0	
164	Callistus 2.	1119	* Febru. 4	Martii 30	5	10	9	1124	Decemb. 12	Roma	in Basil. Lateranen.	o	3	
165	Honorius 2.	1124	Decemb. 16	eiusdem 28	5	1	30	1130	Februar. 14	Roma	in Basil. Lateranen.	o	2	
166	Innocentius 2.	1130	Februarii 17	eiusdem 23	13	7	8	1143	Septem. 24	Roma	in Basil. Lateranen.	o	1	
A	Anacletus.	1130	Februarii 17	eiusdem 23	7	11	22	1138	Februarii 7	Roma	in Laterano	1	8	
A	Victor.	1138	Martii 16	eiusdem 20	o	2	14	1138	a Maij 29	o	0	
167	Cælestinus 2.	1143	Septemb. 26	Octobr. 3	o	5	13	1144	Martii 9	Roma	in Basil. Lateranen.	o	0	
168	Lucius 2.	1144	Martii 10	eiusdem 12	o	11	4	1145	Februar. 13	Roma	in Basil. Lateranen.	o	0	
169	Eugenius 3.	1145	Februarii 14	eiusdem 18	8	4	25	1153	Iulii 8	Roma	in Basilica S. Petri	o	0	
170	Anastasius 4.	1153	Iulii 9.	eiusdem 12	1	4	4	1154	Decem. 2	Roma	in Basilica Lateran.	o	1	
171	Hadrianus 4.	1154	Decemb. 4	eiusdem 5	4	8	28	1159	Septem. 1	Roma	in Basilica S. Petri	o	5	
172	Alexander 3.	1159	Septemb. 7	eiusdem 20	21	11	19	1181	August. 25	Roma	in Basil. Lateranen.	o	3	
A	Victor.	1159	Septemb. 7	Octobr. 4	4	6	...	1164	circa Pascha	Luca	in monast. Suburbano	o	...	
A	Pascalis.	1164	April...	Eiusdem...	3	4	...	1167	August...	Roma	loco ignoto & obscuro	o	...	
A	Calixtus.	1167	Augusti...	10	0	...	1178	a Aug. 29	o	0	
A	Innocentius.	1178	Augusti...	Sept.	o	0	...	1178	a Sept.	o	0	
173	Lucius 3.	1181	Augusti 29	eiusdem 30	4	2	28	1185	Novem. 25	Verona	in eccles. Cathedrali	o	0	
174	Urbanus 3.	1185	Novemb. 26	Decemb. 8	1	10	25	1187	Octob. 20	Ferraria	in eccles. Cathedrali	o	0	
175	Gregorius 8.	1187	Octob. 21	eiusdem 25	o	1	27	1187	Detem. 17	Pisis	in eccles. Cathedrali	o	1	
176	Clemens 3.	1187	Decemb. 19	Ianuarii 6	3	3	18	1191	Aprilis 5	Roma	in Basil. Lateranen.	o	6	
177	Cælestinus 3.	1191	Aprilis 12	eiusdem 14	6	8	28	1198	Ianuarii 8	Roma	in Basilica Lateran.	o	0	
178	Innocentius 3.	1198	Ianuar. 8	* Februar. 22	18	6	9	1216	Iulii 16	Perusii	in eccles. Cathedrali	o	1	
179	Honorius 3.	1216	Iulii 18	* Iulii 24	10	8	0	1227	Martii 18	Roma	ad S. Mariam Major.	o	2	
180	Gregorius 9.	1227	Martii 19	Martii 21	14	5	3	1241	Augusti 21	Roma	ad S. Petrum in Vatic.	2	5	
181	Cælestinus 4.	1241	Octobr. 27	Novemb. 3	o	0	17	1241	Novemb. 12	Roma	ad S. Petrum in Vatic.	19	11	
182	Innocentius 4.	1243	Iunii 24	Iunii 29	11	5	14	1254	Decemb. 7	Neapoli	in eccles. Cathedrali	o	17	
183	Alexander 4.	1254	Decemb. 25	Decemb. 27	6	5	0	1261	Majj 25	Viterbit	in eccles. Cathedrali	3	4	
184	Urbanus 4.	1261	Augusti 29	Septemb. 4	3	1	4	1264	Octobris 2	Perusii	in eccles. Cathedrali.	4	3	
185	Clemens 4.	1265	Februar. 6	Februar. 22	3	9	24	1268	Novemb. 29	Viterbi	in eccles. Predicator.	34	27	
186	Gregorius 10.	1271	Octobr. 27	72 Mart. 27	4	2	15	1276	Ianuarii 10	Aretii	in eccles. Cathedrali	o	10	
187	Innocentius 5.	1276	Ianuarii 21	Februar. 23	o	5	2	1276	Iunii 22	Roma	in Basilica Lateranen.	o	17	
188	Hadrianus 5.	1276	Iulii 10	o	1	9	1276	Augusti 18	Viterbi	in eccles. Minorum	o	28	
El.	Vicedominus.	1276	Septembr. 5.	o	0	1	1276	Septemb. 6	Viterbi	in eccles. Minorum	o	0	
189	Joannes 21.	1276	Septemb. 16	Septemb. 20	o	8	1	1277	Majj 16	Viterbi	in eccles. Cathedrali	6	8	
190	Nicolaus 3.	1277	* Novemb. 25	1278 Ian. 9	2	8	30	1280	Augusti 23	Suriani	in eccles. Cathedrali	5	29	
191	Martinus 4.	1281	Februarii 22	* Martii 23	4	1	7	1285	Martii 28	Perusii	Roma ad S. Petrum	o	4	
192	Honorius 4.	1285	Aprilis 2	Majj 20	2	0	2	1287	Aprilis 3	Roma	in eccles. Cathedrali	10	8	
193	Nicolaus 4.	1288	Februarii 22	Februar. 25	4	1	14	1292	Aprilis 14	Roma	ad Aram-cali ex Vat.	ad S. Mariam Major.	27	2
194	Cælestinus 5.	1294	Iulii 5	Augusti 29	o	5	0	1294	a Decem. 12	in C. Fumonis	Aquila apud Cælestinos	o	11	
195	Bonifacius 8.	1294	Decemb. 24	1295* Ia. 23	8	9	18	1303	Octobris 11	Roma	ad S. Petrum in Vatic.	o	10	
196	Benedictus 11.	1303	Octobr. 22	Octobr. 27	o	8	15	1304	Iulii 6	Perusii	in eccles. Predicator.	10	29	
197	Clemens 5.	1305	Iunii 5	* Novem. 14	8	10	16	1314	Aprilis 20	in Roccia Mau.	Vzest & in Collegiata	27	17	
198	Joannes 22.	1316	Augusti 7	* Septem. 5	18	3	28	1334	Decemb. 4	Avenione	in eccles. Cathedrali	o	15	
A	Nicolaus.	1328	Majj	2	4	...	1330	a Aug. 25	Avenione	in eccles. Minorum	o	0	
199	Benedictus 12.	1334	Decemb. 20	1335* Ian. 8	7	4	6	1342	Aprilis 25	Avenione	in eccles. Cathedrali	o	11	
200	Clemens 6.	1342	Majj 7	Majj 19	10	6	30	1352	Decemb. 6	Avenione	in monast. Casa Dei	o	11	
201	Innocentius 6.	1352	Decemb. 18	Decemb. 30	9	8	26	1362	Septemb. 12	Avenione	Villa-nova apud Cart.	1	18	
202	Urbanus 5.	1362	Octobr. 31	Novemb. 6	8	1	19	1370	Decemb. 19	Massilia	in eccl. Mon. S. Victoris	o	10	
203	Gregorius 11.	1370	Decemb. 30	1371 Ian. 5	7	2	27	1378	Martii 27	Rome	in eccl. S. Marie nova	o	11	
204	Urbanus 6.	1378	Aprilis 8	Aprilis 18	11	6	8	1389	Octobris 15	Rome	ad S. Petrum in Vat.	o	17	
A	Clemens.	1378	Septemb. 20	Octobris 31	15	11	28	1394	Septemb. 16	Avenione	in eccles. Cælestino-um	o	11	
205	Bonifacius 9.	1389	Novemb. 2	Novemb. 14	14	11	0	1404	Octobris 1	Rome	ad S. Petrum in Vatic.	o	15	
A	Benedictus.	1394	Septemb. 28	Octobris 11	28	7	26	1423	Majj 23	Paniscola	in eccles. loci Paroch.	o	0	
206	Innocentius 7.	1404	Octobris 17	Novemb. 2	2	0	21	1426	Novemb. 6	Rome	ad S. Petrum in Vatic.	o	23	
207	Gregorius 12.	1406	Novemb. 30	Decemb. 5	8	7	5	1415	a Iulii 4	Recineti	in eccl. Cathedrali	o	0	
208	Alexander 5.	1409	Iunii 26	Iulii 7	o	10	8	1410	Majj 3	Bononia	in eccles. Minorum	o	13	
209	Joannes 23.	1410	Majj 17	Majj 25	5	0	15	1415	a Maji 31	Florentia	in eccl. Cathedrali	29		

6*
SYNOPSIS CHRONOGRAPHICA ROMAN. PONTIFICUM

secundum novam à die Electionis Epocham, hactenus durantem:

ubi * notat, hujusne, an Coronationis Anniversario innovetur in Bullis annus Pontificatus.

N. ^o .	Pontificis ord.	Electionis & Coron.			Sedi			Mortis & Sepulturæ			Vacat			
		Nomen.	An.	Mens.d.	Men.d.	A	M.	D	An.	Mens.d.	Locus & Ecclesia	M	D	
	A	Clemens	1424	Maji 14	1425	Maji 17	4	2	10	1429	a Iulii 26	0 0
211	Eugenius 4.		1431	Martii 5	* Martii 11	15	11	13	1447	Februar. 18	Roma	ad S. Petrum in Vatic.	0 15	
A	Felix.		1439	Decemb. 17	1440	Au. 24	8	7	15	1449	a Aprilis 7	Geneva	Ripalia, nunc Taurini	0 0
212	Nicolaus 5.		1447	Martii 6	* Martii 19	8	0	19	1455	Martii 24	Roma	ad S. Petrum in Vatic.	0 14	
213	Calixtus 3.		1455	Aprilis 8	* Aprilis 20	3	3	30	1458	Augusti 6	Roma	ad S. Petrum in Vatic.	0 12	
214	Pius 2.		1458	Augusti 19	* Septemb. 3	5	11	27	1464	Augusti 14	Ancona	ad S. Andr. deValli ex V.	0 16	
215	Paulus 2.		1464	Augusti 31	* Septemb. 9	6	10	27	1471	Iulii 26	Roma	ad S. Petrum in Vatic.	0 13	
216	Sixtus 4.		1471	* Augusti 9	* Augusti 25	13	0	4	1484	Augusti 12	Roma	ad S. Petrum in Vatic.	0 16	
217	Innocentius 8.		1484	* Augusti 29	Septemb. 12	7	10	28	1492	Iulii 25	Roma	ad S. Petrum in Vatic.	0 16	
218	Alexander 6.		1492	* Augusti 11	Augusti 26	11	0	8	1503	Augusti 18	Roma	ad S. Petrum in Vatic.	1 3	
219	Pius 3.		1503	Septemb. 22	Octobris 8	0	0	27	1503	Octobris 18	Roma	ad S. And. deValle ex V.	0 12	
220	Julius 2.		1503	Octob. 31	Novemb. 26	9	8	22	1513	Februar. 21	Roma	in Basilica S. Petri	0 17	
221	Leo 10.		1513	* Martii 11	* ejusd. 19	8	8	21	1521	Decemb. 1	Roma	S. M. ad Minervam	2 14	
222	Adrianus 6.		1522	Februarii 16	* Augusti 31	1	6	30	1523	Septem. 14	Roma	in S. M. de anima Teut.	2 4	
223	Clemens 7.		1523	Novemb. 19	ejusdem 26	10	10	7	1534	Septem. 25	Roma	S. M. ad Minervam	0 16	
224	Paulus 3.		1534	* Octob. 12	Novemb. 3	15	0	29	1549	Novem. 10	Roma	in Basilica S. Petri	2 28	
225	Julius 3.		1550	Februarii 8	ejusdem 22	5	1	16	1555	Martii 23	Roma	in Basilica S. Petri	0 16	
226	Marcellus 2.		1555	Aprilis 9	ejusdem 10	0	0	22	1555	Maji 1	Roma	in Basilica S. Petri	0 22	
227	Paulus 4.		1555	Maji 23	ejusdem 26	4	2	27	1559	August. 18	Roma	in S. M. ad Minervam	4 7	
228	Pius 4.		1559	* Decemb. 26	1560 Ian. 6	5	11	1+	1565	Decem. 9	Roma	in S. M. Angelorum	0 28	
229	Pius 5.		1566	* Ianuarii 7	ejusdem 17	6	3	25	1572	Maji 1	Roma	ad S. Mar. Majorem	0 11	
230	Gregorius 13.		1572	* Maji 13	ejusdem 25	13	10	29	1585	April. 10	Roma	in Basilica S. Petri	0 13	
231	Sixtus 5.		1585	* Aprilis 24	Maji 1	5	4	4	1590	August. 27	Roma	ad S. M. Majorem	0 18	
232	Urbanus 7.		1590	Septemb. 15	0	0	13	1590	Septem. 27	Roma	in Basilica S. Petri	2 19	
233	Gregorius 14.		1590	Decemb. 5	ejusdem 8	0	10	16	1591	Octob. 15	Roma	in Basilica S. Petri	0 14	
234	Innocentius 9.		1591	Octobris 30	Novemb. 3	0	2	0	1591	Decem. 30	Roma	in Basilica S. Petri	1 0	
235	Clemens 8.		1592	* Ianuarii 30	Februarii 9	13	1	3	1605	Martii 3	Roma	in Basilica S. Petri	0 29	
236	Leo 11.		1605	Aprilis 2	ejusdem 10	0	0	26	1605	April. 27	Roma	in Basilica S. Petri	0 18	
237	Paulus 5.		1605	* Maji 16	ejusdem 29	15	8	13	1621	Ianuarii 28	Roma	ad S. M. Majorem	0 11	
238	Gregorius 15.		1621	Februarii 9	ejusdem 14	2	4	29	1623	Iulii 7	Roma	in Basilica S. Petri	0 30	
239	Urbanus 8.		1623	* Augusti 6	Septemb. 29	20	11	24	1644	Iulii 29	Roma	in Basilica S. Petri	1 16	
240	Innocent. 10.		1644	Septemb. 15	* Octob. 4	10	3	4	1655	Ianuarii 7	Roma	ad S. Agn. in Agonali	3 0	
241	Alexander 7.		1655	* Aprilis 7	ejusdem 18	12	1	16	1667	Maji 20	Roma	in Basilica S. Petri	1 0	
242	Clemens 9.		1667	Iunii 20	* ejusd. 26	2	5	20	1669	Decem. 9	Roma	ad S. M. Majorem	4 1	
243	Clemens 10.		1670	Aprilis 29	* Maji 11	6	1	25	1676	Iunii 22	Roma	in Basilica S. Petri	1 29	
244	Innocent. 11.		1676	Septemb. 21	* Octob. 4							Vitam in annos plurimos.		

Errata quædam corrigenda inveniet Lector ad calcem paginæ * 168:
quibus addat velim, & benigne corrigat etiam hæc.

Pag. * 168 in Felice Antip. lin. 6. dies x111, lege, dies xv.

Ibid. in Margine — dies 3. scribe, — dies 15.

Pag. * 127 ad Calixtum 3 in marg. — dies 3. scribe — dies 30.

Pag. * 160 ad Pium 5 in marg. — ad 71. scribe — ad 72.

Pag. * 162 in Clemente 10, lin. 6. Julii, lege, Junii.

PRÆFATIO

De mutatione styli, in hac altera Parte, circa mensuram possessæ
& vacantis Sedis.

Notanda mutatio circa successum Pontificum,

Ibil adeo in humanis constans est ac firmum, quod non aliquam subinde patiatur mutationem; idque non solum in politico & ab hominibus instituto regimine, sed etiam ecclesiastico experimur. Siquidem etiam hoc, licet à Christo Dei filio ordinatum, pro varietate tamen temporum aliquam formæ sua varietatem accepit, circa ipsos ejus Vicarios, manente tamen indualsa semper Capitu[m] supremi unitate. Etenim initio nascentis Ecclesiæ, primus Romanus Pontifex Petrus non incongruum, immo necessarium duxit, plures pro sola urbe Roma consecrare

qui tempore persecutio[nis] prius fere ordinati Episcopi Vicarii,

B Episcopos; qui ipso vivente, sed ad prædicationem Evangelii diutius abfuturo, Episcopalia obirens munia intra exraq[ue] Vrbem; mortuo autem sibi succederent, accidente tamen novo Cleri Romani populique consensu. Non transiit quidem ad posteros exemplum plures simul ejusmodi

postea non nisi defunctio[nis] priori electi,

2 Sublatis persecutorib[us] facta sui juris Ecclesia, credandorum Vicariorum istiusmodi usum, jam minime necessarium, abolevit, quo liberior electio foret. Et quamquam subinde sic Ele[cto] primas deferebat, etiam antequam ordinaretur, in Ecclesiasticis negotiis, scit in S. Gregorio Magno aliisque nonnullis fecit extraordinaaria aliqua de causa; Pontificem tamen non credebat se habere, prius quam ille ordinatus esset Episcopus. Et hunc secuti stylum hactenus, quantumcumque diu ante Ele[ctum], non adnumeravimus Pontificibus, priusquam ordinaretur: ita ab horum numero exclusimus Stephanum illum, qui Ele[ctus] post Zachariam, tertio post die neendum consecratus obiit; noluimusque cum Baronio ejusdem nominis sufficuum mox alterum vocare Stephanum Tertium, sed Secundum, ut omnis retro antiquitas fecerat. In confiniis porro quinti sextique seculi, iudeo Barbari, qui Imperium Romanum in Occidente conculcaverant, etiam Ecclesiasticam libertatem violarunt, auctore Odoacro Rege; quia hic Confirmationem facta à Clero Electionis sibi posterisque Regibus arrogavit. Ac primo quidem ad sui Ele[cti] Ordinationem procedebant Romani, deinde offerebant Regi confirmandum quod fecerant, ita ut rursus prius viderentur Episcopi, quam Pontifices esse: sed cum semel iterumque, duobus simul sub contentione electis ordinatisque, schisma constatum in Ecclesia fuisse;

nec absque consensu Regio soliti ordinari.

utiliter constitutum est, ut Ordinatio differretur, donec Rex causam cognovisset. Hac occasione habere cœpimus Inter pontificia longiora, maxime cum Decretum confirmatorum expectandum erat Constantinopolis: quod deinde Ius, à Constantinopolitanis remissum, denuo arriuerunt Imperatores Occidentales post Carolum Magnum; & rursus antiquatum renovavit Otto Primus.

3 Denique mortuo Henrico III, & filio Henrico IV per Antipapa suscitationem scindente Ecclesiæ, ne illo

extra communionem piorum facto, certoque non agnoscere quemcumque pars sana elegisset S. Petri successorem legi-
timum, ipsa vero orthodoxaque Capite careret; afferuit sese requiri de-
in libertatem, capiteque simul eligere, simul creare Pontifi-
ces; ab eoque die astimare, quanto quisq[ue] tempore fuderit,
& (quod consequens) quanto post cujusque obitum tempo-
re Sedes Pontifica vacaverit. Quod cum Auctores tum Catalogorum tum Epitaphiorum Pontificiorum se-
cutos inveniamus, congruum censemus, iisdem nostram cœpit initium
quoque aptari Chronologiam. Ideo qui antea veteri Pontificatus
phras[is] constanter diximus, quanto tempore cessavit Epi-
scopatus; posthac utemur phras[is] nova, dicemusque quam-
diu vacavit Sedes. Cum enim ante ordinationem E-
piscopalem nemo vere ac proprie sit Episcopus, esto ju-
risdictionem Episcopalem exerceat, merito cœfetur
cessare Episcopatus, quoad ordinatus fuerit is qui Ele-
ctus erat. Et hoc secuti videntur Pontifices multi, quos
invenimus, non obstante novo illo usu, diem Ordinationis
sua pra die Electionis pro suo Natali habuisse, eoque
solitos transiit facere ab anno Pontificatus, primo v.g.
ad secundum, uti ex eorum Registris docebimus.

E 4 Novi porro, quem dixi, styli initium aliquod invenio in Ms. nostro, jani inde à morte Stephani IX, quem in-
consulto Rege electum 11 die Augusti, & postridie ordina-
tum, ac xxix Martii mortuum, sedisse dicit Ms. nostrum
Menses vii, dies viii, utique ipsum diem Electionis ad-
numerando. Alexandrum II possea, sub quo cœpit Ec-
clesia Henricus IV rebellare, dicit sedisse annos xi, men-
ses vi, dies xxii: qui tamen haberi nequeunt incipi-
do à die Coronationis, facta in Dominica xxx Septem-
bris, cum ipse obierit xix Aprilis; nisi electum seu potius
creatum dicamus die xxix dicti mensis, ab indeque
exordianur ejus Pontificatum. Similiter & Alexandi
successor Gregorius VII, creatus xxiiii Aprilis, licet
primum ordinatus xxx Junii & mortuus xxv Maii, se-
diffe tamen dicitur annos xi, mensem i, dies xxxi,
aut potius xv, cui ab Ordinatione incipiendo solum dandi
fuerint annos xi, menses xi, dies xxvi. Post hunc Vi-
ctor II, multo quidem citius electus fuit quam ordinatus:
sed quia electioni sua toto fere anno assentiri distulit, non
potuit Pontificatus ejus inchoari nisi à die quo consentiens
ordinatus fuit. Idem vero fuit electi & in sedem locati
Urbani II dies: sed Terracina res acta est, adeoque ab-
que ceremoniis, in plena perfectaque Pontificis installatione
soltis usurpari. Has autem servatas invenimus quidem in
Pashali II, die xiiii Augusti in Sabbatho, sed mox alte-
ro die eoque hebdomada primo, id est Dominico, secuta
Ordinatio facit, ut non sit opera pretium unius diei causa
quidquam mutare.

F 5 Ast in Pashali II successore Gelasio etiam II
discrimen notabile, inter diem Electionis Coronationis
que, conjunctum cum evidenti auctoritate Epitaphii, Pon-
tificatus spatiu[m] metientis à die Ele[ctio]sis, novum sy-
lum suadet in usum adducere. Etenim in Epitaphio, in-
fra integre dando, expresse legitur, quod

--- Rapuit mors atra vitum, cum Pontificatus
Vix ageret primum Pastor venerabilis annum:
cui scilicet adhuc bina dies restabat, ut plenus haberetur.
Creatus nempe xxxi Ianuarii unius, obiit xxix Ianuarii
alterius. Quod si ejus Pontificatus estimandus esset à die
Ordinationis facta xxiv Februarii, non solum bina
dies, sed mensis fere totus, integrati unius anni desuf-
fent. Secundum priorem ergo calculum dicitur Gelasius

tum

tum in nostro Ms. tum paſtim ab aliis, ſediffe annum I.

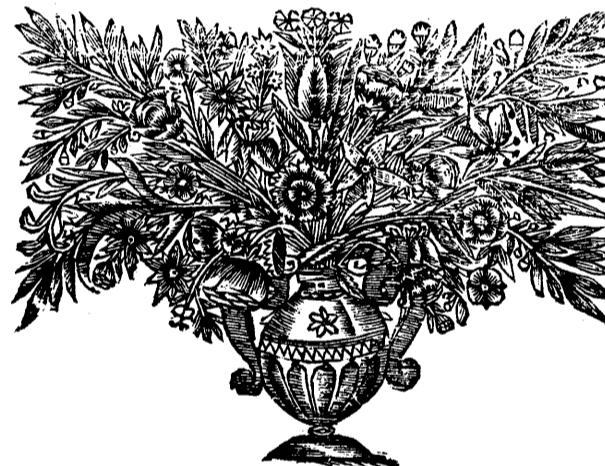
6. Ea perto, quām nunc explicui ſtyle poſt hac tenendi mutatio, occaſionem mihi dedit partiendi hic operis; quod, ante quartum tomum Mæji ponendum grandius jam eraſerat, quam ut conſideret totum commode poffet in illius

limine, quamvis is effet tribus diebus abſolvendus. Neque eam diuīſionem puto improbabis, quando conſideraveris diſimili nonnihil formā à priori procedere iſam Chro- nographicam; qua praecepit, Synopſim. Nunc ſuam Bi- bliopegus Inſtructionem accipiat.

INSTRVCTIO BIBLIOPEGI

cū ca ordinem Tabularum Partis ſecundæ.

Pag. 14	{ 163 Gelasius II 165 Honorius II }	{ 164 Callistus II 166 Innocentius II }	{ 203 Gregorius XI 205 Bonifacius IX }	204 Urbanus VI 206 Innocent. VII	Pag. 94
20	{ 167 Cæleſtinus II 169 Eugenius III }	{ 168 Lucius II 170 Anafatius IV }	{ 207 Gregorius XII 209 Joannes XXIII }	208 Alexander V 210 Martinus V	108
24	{ 171 Hadrianus IV 173 Lucius III }	{ 172 Alexander VIII 174 Urbanus III }	{ 211 Eugenius IV 213 Calixtus III }	212 Nicolaus V 214 Pius II	118
30	{ 175 Gregorius VIII 177 Cæleſtinus III }	{ 176 Clemens III 178 Innocentius III }	{ 215 Paulus II 217 Innocent. VIII }	216 Sixtus IV 218 Alexander VI	134
36	{ 179 Honorius III 181 Cæleſtinus IV }	{ 180 Gregorius IX 182 Innocentius IV }	{ 219 Pius III 221 Leo X }	220 Julius II 222 Adrianus VI	146
48	{ 183 Alexander IV 185 Clemens IV }	{ 184 Urbanus IV 186 Gregorius X }	{ 223 Clemens VII 225 Julius III }	224 Paulus III 226 Marcellus II	156
56	{ 187 Innocentius V 189 Joannes XXI }	{ 188 Hadrianus V 190 Nicolaus III }	{ 227 Paulus IV 229 Pius V }	228 Pius IV 230 Gregorius XIII	158
60	{ 191 Martinus IV 193 Nicolaus IV }	{ 192 Honorius IV 194 Cæleſtinus V }	{ 231 Sixtus V 233 Gregorius XIV }	232 Urbanus VII 234 Innocentius IX	160
68	{ 195 Bonifac. VIII 197 Clemens V }	{ 196 Benedictus XI 198 Joannes XXII }	{ 235 Clemens VIII 237 Paulus V }	236 Leo XI 238 Gregorius XV	161
86	{ 199 Benedictus XII 201 Innocentius VI }	{ 200 Clemens VI 202 Urbanus V }	{ 239 Urbanus VIII 241 Alexander VII }	240 Innocentius X 242 Clemens IX	162
		243 Clemens X	—	244 INNOCENTIVS XI.	
					162

GELA.

CLXIII GELASIUS II.

ELASIVS, natione Campanus, antea Joannes Cajetanus, S. R. E. Archidiaconus anno MCXVIII, imperantibus Henrico V & Joanne Comneno, xxxi Januarii creatus Romæ, & xxiv Februarii ordinatus Cajetæ, sed menses xi, dies xxix; defunctus Cluniaci xxix Januarii anno MCXIX, ibique sepultus: & vacavit Sedes dies xv.

*Ab an. 1118
ad 19, m.
11, d. 29.*

*Ratio tem-
poris.*

Diem mortis habemus ex Chronico Beneventano au^toris coavi, scilicet iv Kal. Februarii: cumque in Epitaphio mox dando dicitur bina dumtaxat dies defuisse integrum Pontificatus ejus anno, consequens sit electum fuisse ultimo Ianuarii precedentis anni. Denique quia Vita auctor, præsens vidensque, ordinatum dicit infra Kalendas Martias, qua anno isto occupabant Feriam v; intelligo eam ceremoniam factam Dominica precedentem, id est xxiv Februarii, eademque S. Matthia Apostoli sacra.

2. Ex Chronico Cluniacensi habemus, quod Gelasius Papa Cluniaci sepultus sit, inter Crucem & altare, quod post crucem magnæ basilicæ est. Ejus hoc Epitaphium,

*Epitaphium
recessus.*

veluti ex eodem chronicō acceptum, recitat Oldoinus noster hisce verbis. D.O.M. Gelasius II Pontifex maximus, Henrici IV Imperatoris, clades plurimas Italiam infendentis, & Mauritium Bracharensem Pontificem esse contendentis, furorem timens, in Galliam cum meliori S. R. E. Cardinalium parte ad Ludovicum VI fugiens, cum Plagoniam appulisset, valetudinatus ex pleuriti factus, properante illi obviam Ludovico, Cluniaci moritur: & ibidem hoc in loco sepelitur, circa annum Christi mœxix, & Pontificatus sui primo: cui mox Guido, Viennensis Antistes, Burgundorum Dux filius, in Pontificem Romanum, sub Callisti II nomine, à sacro Cardinalium cetero, suffectus est.

3. Sed Epitaphium hoc nova prorsus compositionis, neq; hoc seculo antiquioris esse, nemo non videt. Pluris igitur satiendum, quod ibidem fortassis antiquitus legebatur, & etiamnum habetur sub nomine auctoris Petri Piclavienensis monachi, hoc tenore.

*antiquum
alium.*

Vir gravis & sapiens actu verboque, Joannes; Cum prius ex Monacho pro multa strenuitate Archilevita foret & Cancellarius urbis; Praefule Paschali meritis ad sidera rapto, Promeruit tandem saeculam consendere Sedem, Dignus post primum GELASIVS esse SECUNDVS. Sed quia Rege fuit non præcipiente levatus, Horrendum fremuit Princeps: & filia dulcis, More suo, profugum suscepit Gallia Patrem. Si lieuisset ei (pro certo credo) sub ipso Virtus, & pietas, & honestas creseret omnis, Et pax Ecclesiæ toto floreret in orbe. Jam rapuit mors atra virum, cum Pontificatus Vix ageret primum Pastor venerabilis annum. Bina dies jam restabat, cum Cluniacensi Dormiit in proprio Romani juris asylo. Hic igitur positus, dilectos inter alumnos, Cum Paribus sanctis requiecit: & optat, ut orbis Conditor & Judex veniat quandoque potenter, Et cineres lapsos sub pristina membra reformati. Felix inde nimis semper, Cluniace, manebis, Quod Pater orbis Apostolicus, summusque Sacerdos Ecclesiæ, Matrisque tuæ specialis, apud te Tranxit ad Superos, in te requiescit humatus. Nec minus hinc etiam felicem credimus illum, Cui dedi ipsé pius magno pro munere Christus, Ut monachi monachum patrem quoq; pignora cara Jugiter aspicerent, lacrymisque rigando sepulcrum, Sacris in precibus speciale semper haberent.

4. Miror porro, quomodo Martinus Polonus & Wernerus Maji Tomus V.

Rollevink Gelasio adscriperint, annos 11, dies v; Gotfridus Viterbiensis, annum 1, dies vi; Stella, annum 1, mentes v. Vitam illius accurate descripti pralaudatus Pandulfus, Hugo de Alato, Cardinalis Presbyteri SS. Apostolorum nepos, tunc apud Pontificem vivens, & omnibus præsens: quam Baronius quidem pene integrum Annalibus suis inseruit, sed (prout Annalium ratio exigebat) sapienter interrumpere debuit, quare opere pretium censui eam continua serie hic integrum dare ex nostro Ms.

VITA

A Pandulfo Aletrino familiaris composita.

Gelasius, qui & Joannes, natione Gajetanus, sedit anno uno. Hic à nobilibus juxta seculi dignitas In Casino tem parentibus feliciter educatus, litterarum studiis educatus in pura mentis intentione est traditus: in quo parvo sa- stitutus in tempore quæque sunt puerorum addiseens, ultra coævos suos omnia memoræ commendavat. Hinc à sanctæ recordationis D. Oderisio Abbatे petitus ad serviendum iοibi, tamquam in monasterio rum omnium capite ac principe, est assignatus de- vote, & devotius à jam dicto Abbatē suscep- tus, ac cum non paucis aliis regulariter conversatus. Ubi vi- ris ad omnia peritissimis, quorum in monasterio non parva copia inerat, ad liberales artes addicendas ad- junctus; & ipsas, præ omnibus fere aliis diversarum regionum præclaræ indolis pueris, artes in brevi, & mona- chus factus monasticum ordinem plenè addicuit; & per aliquan- tum tempus in monasterio Patris Benedicti sancti- simi irreprehensibiliter conversari curavit. Hoe Guibertini, tempore Romana Ecclesia non modicum consuetis tergiversationibus fatigata, fluctu plurimo laborabat. Siquidem Guibertus quidam, olim Ravennatum dictus Archiepiscopus, homo litteratus & nobilis, & qui Deo forsitan placuisse nisi hoc paculum fieret, ab Imperatore Teutonico Henrico Majore, contra Papam Gregorium, in ipsa Petri Cathedra & violen- ta est intrusione locatus, & non parvis temporibus tyrannice incubavit: qui præter innumera prava quæ gessit, quamdam suæ fæcis plantam adeo temerariam & sub vulpe quodammodo latenter reliquit, ut totus mundus hodie ejus poma mortifera mandere cogatur. Destruat illam ergo Omnipotens: de quo atta- men invasore ingestis Papæ Patchalis est aliquatenus præhabitum.

2. In diebus illis, non (sicut credo) absque Spiritus consolatoris oraculo, Fr. Joannes Gajetanus, jam a- Urbano 2, dolescens, monachus Casinensis, ab omni simul Ca- adhuc Epis- scopo Poma- tarum perturbationum auxilium ac consilium par- tenuisca- temque solicitudinis est evocatus; ut sic tandem ali- quando in summa plenitudinem potestatis, divina suffragante elementia prout manifestabunt sequentia, leveretur. Gratia sit B. Petrus, Apostolo Iesu Christi, qui tam probum juvenem, in primis quidem filium, sibiique dignum postea adoptavit Vicarium. Ecce Dominus Urbanus, primum Ostiensis Episcopus.

b postea

F

GELASIUS postea Papa Romanus (qui, veluti iam dictum est,
 1. Joannem Gajetanum accivit) irruente persecutione
eiusdem de- Alamannica in tantum misericordia per Gibertum est
in Papa Cancellarius, adstrictus, quod, prætermis sibi, à quondam fa-
 mosissimo viro atque illustri Petro Leonis in insula
 Lyæonia, inter duos egregii Tibérii pontes, vix ab
 inimicorum insidiis sustentatus, matronarum Roma-
 narum & aliquando mulierularum pauperum elæ-
 molynis regebatur. Tunc Papa litteratissimus & fa-
 cundus Fr. Joannem, virum utique sapientem ac
 providū sentiens, ordinavit, admovit [Curiæ], sum-
 que Cancellarium ex intima deliberatione instituit;
 ut per eloquentiam sibi à Domino traditam, antiqui
 leporis & eloquentiæ stylum, in Sede Apostolica jam
 pene omnem deperditum, sancto dictante Spiritu,
 Joannes Dei gratia reformaret; ac Leoninum cursum
 lucida velocitate reduceret.

3 Decedente itaque Papa de hæ vita, successit illi
ac postea Pafcalis: cui Cancellarius ipse individua semper in in-
 etiam Paf- finis adversitatibus caritatem cohaerit, ejusq; fœnestratis
cali 2 baculus in omnibus & per omnia perduravit. A quo
 sane Pontifice, inter alia sancta quæ fecit, Gregorium
 de Ciccano, Aldonem de Ferentino, Petrum Pilanū,
 Chrylogonum & Hugonem Pilanos, Hugonem de
 Alatro, Crescentium atq; Dominum Saxonem de A-
 nagnia, Gregorium Gajetanum, Scriptores suos om-
 nes ac Capellanos, Presbyteros, Diaconos & Car-
 dinales, cum non paucis aliis, in his & Ordinibus mini-
 mis, fecit certis temporibus promoveri. Romanos
 omnes Clericos, majores atque minores, Abbates &
 Abbatissas, sanctimoniales & Monachos, omnesq; in-
 simil pauperes, & dulcibus rœfœvabat sermonibus, &
 necessaria corporis, ipsis & multis aliis, de his quæ
 honeste acquirere poterat, ministrare studebat. Quan-
 ta vero in captivitate Teutonica, ab impio compatre
 suo Henrico tyranno pertulerit; qualiter eidem pater
 viduarum & orphanorum, nervo constrictus, in facie
 ipsam restiterit, ex benefactis aliis quilibet studiosus
 advertat; cumq; Petrum alterum contra novum Simo-
 nem nominet. Diaconiam Romæ, quam S. Mariam in
 Cosmedin vulgariter nuncupant, sibi Cardinali Dia-
 cono à D. Pafchali commissam, [quomodo] in auro
 vel argento, in libris seu paramentis, in dominibus in-
 numeris, in fundis atque casalibus, in religione pre-
 cipue, in quantum Roma patitur, super omnes alias in-
 altaverit, requirenti flagaciter luce clarius eniteat.
 Casinensi cœnobio, tum ob B.P. Benedicti ecclesiam
 & meritam reverentiam, tum quia in ipso monastice
 religionis habitum sumpserat, conversionis suæ pri-
 mordia reducens ad animum, sanctamq; vitam Patriū
 inibi Domino servientium sedula mentis cogitatione
 pertractans, non tantum in his quæ ad Deum perte-
 nent irremissius gubernare, verum etiam extra, contra
 repugnantes infidias malignantium, turrim inexpug-
 nabilem semetipsum exponere omni conamine &
 omni nisi curabat.

4 Interim autem Pafchali Papa defuncto, Venerabilis Pater D. Petrus Portuenis Episcopus, qui Pri-
 matum post Papam per longa jam diutius tempora de-
 tinuerat; cumque eo omnes Presbyteri ac Diaconi &
 Cardinales, de eligendo Pontifice & in communione
 communiter & singulariter singuli pertractare coepi-
 runt de D. Cancellario, in monasterio Casinensi com-
 manenti. De his sic gestis modis omnibus in scio nuntius comparuit, qui Cancellarium ipsum, juxta quod
 acceperat in mandatis, ad Cardinales Romanum cum
 omni faceret celeritate redire. Qui mora? Tristis Fr.
 Joannes, mortemq; tanti Patris voce porrectori re-
 memoratus, prout erat obedientiæ filius, paruit, mulâ
 aseendit, maturatōq; itinere Urbem intravit, Fratres
 ac Filios commonuit, adjuravit. In crastinum vero,
 secundum quod condixerant, convenerunt] Honora-
 bilis Pater D. Portuenis, Centius Sabinensis, Vita-

lis Albanensis, Lambertus Ostiensis Episcopi, Diviso
 S. Martini, Bonifacius S. Marci, Desiderius S. Praxe-
 dis, Petrus Pisanus S. Susanæ, Joannes de * Crema
 S. Chrylogoni, Saxo de Anagnia S. Stephani in Cœlio
 monte, Amicus S. Crucis, Sigizo S. Sixti, Amicus SS.
 Nerei & Achillei, * Joannes S. Cæciliae, Deusdedit S. * Bar. L.
 Laurentii in Damaso, Anastasius S. Clementis, Rane-
 riis SS. Marellini & Petri, Benedictus S. Petri ad vin-
 cula, Chunradus S. Pudentianæ, N. SS. Joannis & Pau-
 li, Theobaldus S. Anastasiae, * Guitardus S. Priseæ, * B. Gerar-
 Guido S. Balbinæ, Gregorius S. Laurentii in Lucina, dus,
 & sex alii Presbyteri Cardinales (nam Hugo de Ala-
 tro, Presbyter Cardinalis vigesimus * octavus, arcem
 Circum pro Papa Paschali tenuerat, qui paulo post
 excidit alii rediit) item Gregorius S. Eustachii, qui & Abbas S. quis.
 Andreæ, Odericius * Sangretanus S. Agathæ, qui po-
 stea Abbas Casinensis est effectus; Rosemannus S. Sangro B.
 Georgii; Henricus S. Theodori, qui & Mazariensis
 Decanus; Aldus SS. Sergii & Bacchi, Petrus Leonis
 SS. Cosmæ & Damiani, Comes S. Mariæ in Aquiro, omib[us]que
 Chrylogonus S. Nicolai in Carcere Tulliano, Stepha-
 nus S. Luciae de Silice, Gregorius S. Angeli & octo
 alii Diaconi Cardinales; Nicolaus Primicerius cum
 schola Cantorum, Subdiaconi Palatii omnes, Archie-
 piscopi complures, sed & alii minoris Ordinis Clerici
 multi, Romani de Senatoribus ac Consulibus ali-
 qui, præter familiam nostram.

5 Hi omnes, viventes scandalum, quod in hujusmo-
 di electionibus pro peccatis nostris accidere (etsi se-
 cus, sicut postea probavit eventus, ac tunc omnes rati,
 provenerit) credentes locum tutissimum, veluti qui
 Curiæ [vix] edit, in monasterio quodam quod Palladio
 dicitur, infra Domos Leonis & Centii Fraja-
 pane pariter convenerunt, ut juxta scita Canonum de
 electione tractarent. In quo loco videlicet, post disce-
 ptationem diutinam ac voluntates diversas, nunc hæc *invitus eli-*
nunc illa petentes, tandem aliquando communicato
consilio, illo etiam mediante qui fecit utraq; unum,
pari voto ac desiderio in hoc unu[n]i unanimiter concor-
darunt, uti D. Joannes Cancellarium in Papam eli-
gerent & haberent. Nec mora: caprus ab omnibus,
laudatur ab omnibus, approbatur nec non & ab Epis-
copis: quoru[n] prorsus nulla est alia in electione Ro-
manii Pontificis potestas, nisi approbandi vel contra, &
ad communem omnium, Cardinalium primu[m] [deinde]
& aliorum petitione Electo manus solummodo imponendi. Sie invitus ac renitens D. Joannes Gaje-
tanus hodie est in Papam, ut Gelasius, Spiritus sancti
gratia mediante, electus, & ab omnibus communiter
in summa Sede locatus, cunctis Dei magnalia col-
laurantibus.

6 Hoc audiens, inimicus pacis atq; turbator, præ-
 fatus Centius Frajapane, more draconis immanissimi *superveni-*
sibilans, & ab imis pectoribus trahens longa suspiria, *ente Centio*
*accinctus tetro gladio, sine mora cœurrit, valvas ac *tractus in**

vincula, *fores confregit, ecclesiam furibundus introit: inde*

pugnis calcibusq; percutit, & tamquam brutum ani-

mal intra limen ecclesiae acriter calcaribus cruentavit;

& latro tantum Dominum per capillos & brachia, Je-

su bono interim dormiente, detraxit, ad domum usq;

deduxit, inibi catenavit & clausit. Tunc præfati B-

episcopi, Cardinales omnes ac Clerici, & multi de

populo qui convenerant, ab apparitoribus Centii

modo simili vincuntur, de caballis ac mulis capite

verso præcipitantur, expoliantur, & inauditis undiq; *accursu pro-*

miseriis affliguntur, donec aliqui semivivi ad domum populi libe-

tandæ propriæ remearunt. Malo suo venit, qui fugere ratur,

non potuit. Facta autem haec vox convenit multitu-

do Romana, Petrus Praefectus urbis, Petrus Leonis

cum suis, Stephanus Normannus cum suis, Stephanus de Petro cum suis, Stephanus de Theobaldo cum

suis, Stephanus de Berizone cum suis, Stephanus

Quatral

- A** Quatralē cum suis, Bucca Pecorini cum suis, Bonesci cum suis, Berizasi cum suis; Regiones XII Romanæ civitatis, Transiberini & Insulani, arma arripiunt, cum ingenti strepitu Capitolium scandunt, nuntios ad Frajapanes iterato remandant, Papam captum repetunt. Nil moræ territi Frajapanes, præfertim Dominus Leo, impietate subdola pius, Papam illico redidit, pedes ejus amplexans clamat irremissius, Domine miserere: & sic peccatis nimis exigentibus, ut iterum Ecclesiam elatis cornibus ventilaret, evasit.
- 7** Tunc sanctus Papa levatur, niveum ascendit, equum; coronatur, & tota civitas coronatur: per viam sacram gradiens Lateranum ascendit, bannis insignibusque aliis eum præcedentibus pariter & sequentibus, juxta Romanum ritum moremque. Sedit itaque Papa, sicut videbatur, in pace: frequentabant eum Comites & Barones: & qui pro respōsū aliquibus veniebant, recipiebantur benigne; & donec finito negotio pro quo cuncti convenerant accepta benedictione redirent, tamquam à patre filii benigne per omnia tractabantur: itaque Curia tota in pace habebat omnia, quæ per Dei gratiam possidebat. Rediere omnes illinc arque istine extra Urbem morantes: redit inter alios Hugo magnus ac nimium honorabilis à Circæa arce, quam ei, ob rabiem Teutonicam iterū præcavendam, ad omnia providus quondam Pascalis Papa homini nobili & illustri noviter commendaverat: quamquā Papa novus (quod utinam non fecisset!) nam paulo post ultra modum pœnituit) reddi Terracinenibus per nuntios apicesque mandavit.
- 8** Omnibus igitur undique congregatis, conferebatur ab omnibus, quando certis temporibus Papa & promoveri pariter & consecrari deberet: equidē Diaconus, non Presbyter erat. Sed antiquus hostis, ceu fecit olim in cælo, pacem tantam in longum nulla durare penitus ratione permisit. Nam dum hæc agerentur, quidam intempesta noctis silentio ad dictum D. Hugonē Cardinalem directus est (ab uno videlicet, cui exinde non parva copia inerat, amicorū) qui & Henricum, dictum Imperatorem Romanū, armatum contra Papam in S. Petri Portum diceret adventalse. Quid morer? nec opus est. Papa per Cardinalem prelevit: & (sicut, jam pene senio & infirmitate confessus, fugere tam repente non poterat) manibus adducitur famulorum: & sic caballo subiectus, ad domum Bulgarni nocte ipsa configiens, latuit.
- 9** Fugimus & omnes cum eo. Mane autem facta turbati omnes arque stupefacti (quia nec tute remanere in Urbe, neq; per terram, via undique spinis septata, fugere poteramus) fuit nempe consilium ut fugam caperemus per mare, quod & factum est: siquidem flumen Tiberim maturato intravimus, & per galeas duas ad portum usque descendimus. Cælum & terra & mare ubique, & pene omnia quæ in eis sunt, adversum nos conjurarunt: nam cælum gravem pluviam, grandines & tonitrua, coruscationes ac fulgura frequentabat: mare ac Tiberis tam duris tempestatibus Petri Vicario rebellabant, ut vix in portu vivi remanere possemus, nedum mare intrare. Sæva insuper jam per ripam Alamanorum barbaries tela contra nos mixto toxicō jaciebant: minitabantur etiā nos intra aquas natantes * pinnaci igne cremare, nisi Papam & nos in eorum manibus redderemus: &, credo, capti essemus, si nox & ira fulminis illos non impedisset. Quid ad hæc, quid miserrimi facerent? Ceperunt, imo cepit D. Hugo Cardinalis & Presbyter Papam nostrum in collo, & ad castrum S. Pauli Ardeam de nocte sic portavit. Die vero altero in aurora redire Teutonici, prædam de nobis facere gestientes. Juratum est eis tandem quia Papa fugisset, &, Deo tibi gratias, recesserunt à nobis.
- Terracina:** 10 Interim retentavimus si mare adhuc valeremus intrare: Papam de nocte reduximus, cum eo non sine
- periculo marinos fluctus attigimus, & die tertio ripæ Terracinenſi vivi vix applicuimus, & in quarto portū Gajetanum intravimus: ubi ab illis hominibus nimis honorifice & suscepit fuius & benigne tractati. Discurrit fama per terram & per vicinas illas. Convenierunt Archiepiscopi, Sennæ Capuanus, Landulfus Beneventanus, Altanus Salernitanus, Maximus Neapolitanus, Riso Barisanus, Hubaldus Tranensis, Balardus Brundisiensis, & quam plures alii de Apulia & Calabria, cum Guilermo Trajano & diversarum regionum Episcopis, Gibaldus Abbas Casinensis, & Sigenulfus de Caveis cum Abbatis aliis. In p[ro]cen[tia] solennitate quorum idem Dominus Papa, per manus Lamberti Ostiensis, Petri Portuenis, Vitalis Albanensis Episcoporum, cooperantibus Archiepiscopis & Episcopis multis, assistentibus aliis viris religiosis, & cum eis Guillermo Duece Apulæ, Roberto Principe Capuano, Roberto de Aquila, aliisque Baronibus pluribus, qui tunc ei omnes fidelitatem fecerunt, existente Clero ac populo infinito, sancto dictante Spiritu, & effectus est Presbyter, & in Papam Gelasiū infra Kalendas Martii consecratus: ubi Petrum Rufum Diaconum Cardinalem, Baronem Subdiaconum, & me Pandulfum Hostiarium (qui hæc scripsi) in Lectorem & Exorcistam promovit, & plures alios in minoribus gradibus ordinavit: Lætum nomine, Venerulanum Epiteopum, à D. Pæseale Papa factum atq; depositum, suæ dignitati restitutus; Chrysogonum Diaconum, Cancellarium fecit: ibique per totam Quadragesimam demorantes, festivitatē Patchalem Capua solenniter celebravimus.
- 11** Nobis vero sic jam quomodolibet respirantibus, supervenere qui dicerebant, quod Gajetæ per lufurum primum senseramus, Henricum illum barbarem, quemdam Mauritium nomine Bracharensem Episcopum, quasi novum simulacrum, in loco Papæ struxisse: & sic illum intrusum Papam suum Gregorium nominasse. Eece de recidivo vulnere recidimus in typum antiquum. Addidit nuntius inde, quod castrum prope turriculam, à Fratribus S. Andreæ detinutum, idem barbarus ob sideret. Relapsus Papa vires: Duci Guillermo ac Principi Capuano Roberto aliisque Baronibus dedit firmiter in mandatis, ut omnes contra barbarum arma cito pararent. Dixit, & factum est. Paratur Papa ad redditum: redeunt Barones cum eo. Inde ad S. Germanum, videlicet Casinense cœnobium, devenimus: ubi Guillermum Ducem per dies aliquot expectavimus. Interim Laudo Dominus de Turricula, Oddo, Coetus ac Gilolphus fratres ejus cum eo, acriter eum Regem pugnabant: faciunt contra machinas, vimina balistas & areus. Ibi primum rete contra perrarias ab asturo illo tyranno, ad turres operiendas, damnum plurimorum & proficuum multis ingenium, exquisitum & inventum est. Ibi, mirabile dictu! canis, fidele animal, armico euidam ipsorum Dominorum Castellulo, breves suspensas à collo, modo Turriculam intrans, modo de eadem ad Runam festinato regrediens, alternatim illis Dominis, extrema multotiens quæcumq; sibi dictaverant utens quodammodo ratione, fideliter quotidie reportabat.
- 12** Venit Dux ad Papam interea: tum coeperunt redditū maturare. Quod Henricus persentiens, infecto negotio ab Castello remotus est, & via ipsa qua venerat, irato sibi Domino, Alamaniam rediit, idolo quod plasmaverat in urbe relieto. Tunc Papa vellet multum, quam reddi nimis inconsulto precepit, Circæam aream habere. Igitur Dux & Princeps cum Baronibus redire: Papa in propria, scilicet in Campaniam, veniente, sibi eum non sine pretio receperunt: & ita pedentem, magis peregrini quam domini, Romanam, sicut Deus novit, intravimus. Latuit Dominus Papa, melius quam hospitatus est in ecclesiola quadam, quæ S. Maria in Secundo cereo dicitur,

Maij Tomus V.

b 2

GELASIUS

II.

ubi solenniter ordinatus,

ipse Ordines varios confert:

E

intelligit Rome creatum Antiquum papam,

F

Et castrum Turricula obfessum,

Digressus deinde Henrico Romam claram reditis;

- GELASIVS** dicitur, inter domos illustrum virorum Stephani
II. Normanni, Pandolfi fratris ejus, & Perri Latronis
subi temere se exponens ad festum S. Praxedis, Cororum: ibique de imminentibus periculis, præ-
fertim de intrusione Burdini, cum tota felicitate Ecclesiæ diligentius conferebat. Cui quidam de Cardinalibus, Desiderius S. Praxedis, prope etenim erat festivitas (quod utinam non cogitasset!) ad cantandum in ipsam ecclesiæ Missam simpliciter eum quodam vespere invitavit, sed nimium simplicius à Papa est concessum. Die autem crastina, etiæ disdiscuerit multis, quia ecclesia esset in fortis Frajapanum; freti tamen Stephani Normanni & Crescentii Gajetani, ejusdem Papæ nepotis, antiquis strenuitatibus, itum est & cantatum.
- 13** *Neendum adhuc celebratis Officiis, ecce cum non parva manu militum & pedirum & aliorum procacium impii Frajapanes apparent, irruunt, lapides & spicula mittunt, nostros affligunt, multi pauculos atterunt. Resistit miles Normaonus & Crescentius gloriatus cum eo: resistunt undique nostri. Jacula manda remandant, ensis atteritur ense, lanœa retusa retunditur;*
- B** *Hinc pedites, illinc miles cedit undique stratis: Undique pugna gravis, Papam cupit iste tenere, Iste tuetur eum; miles utrumque cedit.*
- Turba ruunt, pedites saliunt muros, capiuntur ex nostris aliqui, non tamen eximii. O quantus luctus omnium! quanta præcipue lamenta matronarum! quæ Papam solum, tamquam seurram, per campos, sacris pro parte vestibus restitutum, quantum equus poterat, fugientem viderunt. Hunc Crucifer sequitur: eccecidit: muliercula quem tunc invenit, abscondit, sospitatem Cruemque recondit, & in fero redixit.*
- 14** Jam quota parte diei acriter est ab utrisque pugnatum! Cum Stephanus Normannus, credens Papam in tuta fugisse, taliter Frajapanes alloquitur: *Quid, inquir, facitis? quo ruitis? Papa, quem quæritis, jam recessit, jam fuga elapsus est: numquid & nos perdere cupitis?* Et quidem Romani sumus, similes vobis, & si dici liceat, consanguinei vestri. Recedite, rogo, recedite: ut & fessi pariter recedamus. Ad hanc itaque vocem nepos ejus Leo Frajapane gemebundus, audiens Papam liberatum, eum infano fratre Centio aliisque recessit: redierunt & nostri, non omnes. Interim Papa, utrobique peritus, demum intra campos, S. Pauli ecclesiæ adjacentes, fessus, tristis, & ejulans inventus est & reductus. Die illo prandium cum cena fit unum: inter spem & metum animi cunctorum nutabant dolentes. Et quantum ad diem, per longa tempora memorabilem, consilium est: nox confilium dirimit.
- 15** Sane die altero quique secundum libitum haec & illa audentes, Papa post omnium sententias dixit: *decernit secedendum in Galliam.* Viri fratres & filii, sicut non longe malum est, ita non longo opus est nec novo sermone: sequimini patres nostros, quoniam valde bonum est antiquos sequi parentes: sequamur nihilominus Euangeliū; quandoquidem vivere in ista civitate non possumus, fugiamus in aliam: fugiamus Sodomam, fugiamus Ægyptum. Veniet, erede mihi, veniet aliquando tempus, cum vel omnes pariter, vel quos Deus permiserit, flante Austro, redibimus, & tempora meliora redibunt. Ego coram Deo & Ecclesia dico, si unquam possibile esset, mallem unum Imperatorem quam tot: ubi unus nequam, saltē perderet nequiores, donec quoque de illo evidentem justitiam faceret Imperatorum omnium Imperator. Ad hoc omnes pariter una voce clamaverunt, Fiat sic; Fiat, jungentes tertio, Fiat. Singula itaque singulis, juxta modum omnium ac mensuram, omni tarditate seposita, Ecclesiæ ministeria personis assignata sunt &
- concessa. Venerabilis D. Petrus Portuensis Episcopus loco Papæ Vicarius constitutus: Cardinales aliquos qui ei sunt in auxilio sociati. Viro reverendissimo in suam ab sagaci, Domino & avunculo meo, Hugoni Car. ordinari Apostolorum, Beneventanæ Urbis custodia, prout postea videbimus, non sine Spiritu sancti oraculo, est commendata. Nam paulo post deficiente Papa, nisi ipse resisteret & mille modis sagaciter obviasset, Normanni illam hodie, & non Papa, tenebrent. Nicolao seni Cantorum Schola conceditur; Petro dicto Praefecto, per quem Domino nostro sanctæ memoriae Papæ Paschali plurima mala provenierunt, occasione ista (etenim aliter vix fecisset). Praefectura Urbis, nequam & indignissimo homini, stabilitur. Princeps & clypeus omnium pariter Curialium, Stephanus Normannus, collaudantibus omnibus Protector ac Vexillifer, in Dei Patris nomine, nimis efficaciter ordinatur, & ad Urbis custodiam cum iam dictis aptatur.
- 16** Navibus interea pluribus & aliis pro tempore præparatis, quia per terram non poterat, nobis Beneventum jungentibus, Papa mare intravit, * atque post dies aliquot Pisces prospere applicuit. Ex Septembr. ierunt cum eo Dominus Joannes Cremonensis, Guido Romanicon S. Balbinæ, & de Diaconis Cardinalibus Domnus Benevent. Petrus Leonis, Gregorius S. Angeli, Rosmannus atque Chrysogonus. Sed & de Romanis Nobilibus Petrus Latro & Joannes Bellus, frater Petri Praefecti, & quidam minores alii Clerici sive laici, præter ipsorum domesticos & custodes. Hi omnes cum Papa simul, honorifice satis atque solenniter ab innumera Cleri ac populi multitudine Pisces recepti sunt & tractati. Ubi idem Papa inter alia multa super verbo Psalmista, Dixi pronuntiabo aduersus me injusticias meas Domino, & tu remisisti impietatem cordis mei, sermonem talem habuit, qualem certe vix facebat Origenes in carne. Ibidem igitur aliquamdiu commorans, quæque sui officii libertate plenaria tractans, mare iterum introivit, & sic ducente Dominu portum S. Ägidii sanus cum suis omnibus & incolamis attigit: ubi à venerabili Abbatे Hugone inde in Provinciam, ac illius monasterii Fratribus undeviisque confluentibus cum maxima laude est & honore suscepimus. Qualiter quoque inibi, quam bene, quam largissime ab eis fuerit diutius pertractatus, satis manifestum est. Illic omnes Episcopi atque monachi, nobiles atque ignobiles cuiuscumque ordinis, pari modo conveniunt, quique pro suo modulo deservire parati. Abbas Cluniacensis D. Pontius adveniens, cum munus aliis, triginta equituras præparavit, decem vero Abbas S. Ägidii cum donariis aliis: cum quibus & cum aliis equitavit Dominus Papa per terram illam. In viciniis quoque illis, cooperantibus urbium vicinarum plurimis Episcopis, ecclesiæ S. Cæciliae de Stagello, ecclesiæ S. Silvestri de Fillavo, S. Stephanii de Tornaco dedicavit; & terminos lapideos infixit, quos absque maledictione perpetua, nulli unquam ad damnum vel loci vel alicujus rei transgredi quandoque licebit.
- 17** Inde Papa ingrediens absque mora, per Podium in Franciam properavit: & inter villas alias, ubi fuit vice B. Petri suscepimus, Cluniacense adiit monasterium: in quo, juxta tanti loci potentiam & secundum quod Apostolicum virum condecoruit [receptus est] omnesque bene & optime intrarunt cum eo: Archiepiscopi & Episcopi terræ, sed & Reges & Principes, tamquam si Petrum viserent, tam per se quam per nuntios, eum non parvis muneribus sedule eum frequentabant. Qui omnes unanimiter à tanto Parre ac Domino plenioribus brachii caritatis amplexi, de lartis qui veniebant lartiores effecti, demum cælestibus ferculis medullitus epulati, redibant Tractabat.

A Tractabat vir sanctissimus; qualiter & his quos secum duxerat, & quos in urbe reliquerat, in omnibus & per omnia provideret. Et quidem multa jam ad libitum Domino juvante peregerat; cum jam quasi in portum fere se deducendum congaudens, subita passio ne correptus, quam à costa Græci pleuresin appellari jussérunt, suis ac multis Fratribus undique convocatis, facta Confessione ac sumpto Corpore cum Sanguine Redemptoris, & juxta formam monasticam strato terræ corpuseculo, sancta illa anima carne soluta est, hinc ad cælum Petro duci concendens. Corpus honorabiliter intra limen Cluniacensis cœnobii requiescit in pace. Amen. Quem Romani, qui aderant & qui Romæ remanserant, Clerus omnis ac populus, & defleverunt tunc, & quasi patrem justitiæ nolentes consolari deflebant: & cessavit Episcopatus dies xv, scilicet usque ad Creationem successoris: nam ejus Ordinatio non prius facta est, quam Roma rediit, qui electionem illuc approbadam eo pertulerant.

B Ratio anni & Indict. in bullis. 18 Porro ex duabus hujus Papæ Epistolis apud Baronium, quarum altera pridie quam discederet ab Urbe, Pisæ indeque in Galliam navigaturus, data legitur Romæ, per manum Chryzogoni S.R.E. Diaconi Cardinalis, Kalendas Septembres, Indictione duodecima, anno Dominice Incarnationis mcxix, Pontificatus autem Domini Gelasii Secundi Papæ anno Primo; altera apud Sanctum Aegidium vii Idus Novembres, iisdem Indictione & anno, intelligitur stylo Curiali tunc usitatum fuisse ut Indictio ab ipsis Kalendas Septembres inchoaretur, & annus more Pisano novem mensibus præverteret Kalendas Ianuarii. Ait ejusdem Epistola 1, post Antipapa promotionem data Cajetæ ad Episcopos Gallia, mensæ subscrubitur decima septima Kalendas Febrariorum, quando adhuc vivebat decessor Paschalis; ideoque recte

corrigitur à Baronio, substituente mensem Aprilis.

19 Alphonsus Ciacconius, Cardinalium quotquot potuit nomina primus aggressus colligere sub suo quaque Pontificatu; incipit in hoc Gelasio, distincte enumerare eos, qui cujusque Pontificis electioni interfuerunt, eo quo à Decefforum aliquo creari sunt ordine; primum Episcopos, deinde Presbyteros, tertio Diaconos. Sed per prolepsim intelligentus est hic auctor Episcopis concedere jus electio-
s. R. E. suffraganei E-

Sedis iisdem fere, quibus hic Petrus, verbis explicat, cum pisco quo-

ait: Nec vestrum, sicuti nec meum, fuit eligere: sed modo Car-

dinalibus accens.

probare. Atque ita in epistola quam ad sui justificationem direxerunt Lothario Romanorum Regi Fratres qui Romæ sunt, primum nomina sua scribunt Cardinales Presbyteri & Diacones universim vigintiquinque, deinde Petrus Senex Portuensis Episcopus . . . cum reliquis Romanæ Ecclesiæ suffraganeis, Subdiaconi omnes, Primicerius cum omni Schola Cantorum, Petrus Basilicæ Salvatoris quæ appellatur Constantiniana Archipresbyter, . . . cum reliquis Romanæ Ecclesiæ Archipresbyteris, & cum omni Clero Romano, Anastasius Abbas S. Pauli . . . cum reliquis Abbatibus. Vbi videt accurate servatum, cuiusque ordinem, quoad Electiones: nam in subscriptionibus Synodalibus, & Pontificiorum Privilegiorum subsignationibus, videoas semper priori loco nomina Episcoporum ipsis in sublimiori gradu positorum, deinde Cardinalium: & hunc ordinem etiam tenet Petrus eos recensens, qui ad hanc Elec-
E
tionem convenerunt.

GREGORIUS ANTI PAPA.

M AVRITIVS BVRDINVS, natione Gallus, Episcopus Bracharensis in Lusitania, ab Henrico V, Germaniæ Rege, contra Gelasium II elevatus sub nomine GREGORII, anno MCXVIII, XIV Martii, feria IV, & verosimiliter coronatus XVII in Dominica, anno sequenti ad famam venientis Callisti Sutrii se recepit, unde post usurpatæ Sedis annos IIII mensem unum, dies XV, anno MCXXI relegatus in monasterium Cavense ad pœnitentiam, denique in castro Fumonis obiit, ignobili sepultura conditus.

Intrusus
an. MCXXI,

T Empus, quo intrusus est, indicat Gelasius Papa Ep. I sic scribens: Ille, scilicet Henricus, die post electionem nostram quadragesimo quarto, Mauritium Bracarensem Episcopum, anno præterito à Domino prædecessore nostro Pascali Papa excommunicatum, in matris Ecclesiæ gremium ingefit. Qui etiam cum per nostras manus Pallium accepisset, eidem Domino nostro & Catholicis successoribus, quorum primus ego sum, fidelitatem juravit. Cetera in sequentis Pontificis vita aliquanto prolixius explicitur: unde hic addo, ex Chronicæ Beneventani aucto-
re coeve, diem quo Romam super Camelum captivus per-
ductus Burdinus est, fuisse ix Kalendas Majas.

2 Stephanus Baluzius Miscellanorum suorum tomum 3 finit cum ejusdem Burdinii vita, ex variis auctoribus eru-
Vita à Ba-
ta. lizio scrip-
ta. dite prolixèque collecta; ubi primo Mauritium nomine, familia cognomento Burdinum, censem dictum; priori dumtaxat usum ex more Episcoporum, mox atque Episco-
pus factus est; posterioris Romani magis arrisſe, quia in eorum lingua joculari aliquid significabat. Verosimile etiam putat Ut erat modico oppido in Lemovicibus, natum, ibidem monachum Benedictinum fuisse; unde nihil prius

curarit quam monasterio illi confirmare & augere privilegia sua, statim ac Sedem Pontificiam & auctoritatem cœpit usurpare. Docet virum doctrina virtutibus & auctoritate apud Paschalem Papam insignem fuisse, priusquam schismati consenseret. Objecta etiam crimina satis efficaciter diluit; imo & in ipso Papatu, ex auctoritate Imperatoris suscipiendo, quadamtenus eum nititur excusare: certe inter scriptores antiquos nonnihil dubitatum fuisse de causa ejus demonstrat. Baronii atque Roderici Toletani varios circa eumdem errores chronologice solideque refutat, ac denique tragicam ejus dejectionem exponit, quam Callistus II in antiqua Camera Lateranensis palatii depingi curavit: ubi inquit Suggerius, ad tantæ ultiōnis memoriarum conservationem, sub pesibus Domini Papæ conculcatum depinxerunt: omnibus autem per encyclicas suas significavit datas ipso die Sutrii v Kal. Maji. Negat parro in monasterio Cavensi obiisse, sed ab Honorio II eductum anno MCXXXIV; in arcem Fumonis translatum ait (eadem in qua postea S. Petrus de Murrone post depositum cum Cælettini V nomine Pontificatum, à Bonifacio VIII clausus vitam finivit) & esse ex recentioribus, qui sed absque ullo veterum testimonio) scribunt, usque

b 3

ad

GREGOR.
ANTIPAPA

ad Eugenii III tempora vixisse. Ita ille de viro quem multum quilibet revereri (ut ait Malmesburiensis lib. 5) & pene adorare pro viva & magna industria specie debuisset, nisi tam famoso facinore enitecere maluisset.

Ratio tem-
poris.

³ Idem Baluzius ex Pandulfo aliisque haberi putat, quod Gelasius electus fuerit v*iii* Kal. Februarii, id est, v*ii* die post obitum Paschalii; adeoque intrusum pro eo Burdinum fuisse v*ii* Idus Martias in sabbato. Septem dies videntur quidem sufficere potuisse, ut audita Casini

Paschalii morte Romam accederet Ioannes: sed cum con- D
fret, non nisi post disceptationem diutinam, nunc hæc
nunc illa petentes Cardinales, tandem aliquando
concordasse ut D. Cancellarium Papam eligerent &
haberent, standum auctoritati Epitaphii, collati cum
Chronico Beneventano, unde sequitur, sub ipsas Kalendas
facta a electio Gelasii, atque adeo intrusio Burdini diffe-
renda ad x*v* Martii, quam si Dominicâ proximâ secura est
(uti secuta videtur) Coronatio sacrilega, non potest ea fa-
cta fuisse nisi die x*vii*, Dominica i*iiii* Quadragesima.

CLXIV CALLISTUS II.

Ab an. i*iiii*
ad i*iiii* 24,
an. 5, m. 10,
d. 9.

ALLISTVS, natione Francus, antea Guido Archiepiscopus Vi-
ennensis, imperantibus Henrico V & Joanne Comneno, cre-
atus Cluniaci anno MCXIX, *iv Februarii; coronatus ibidem,
post redditum nuntiorum Roma, adulto Martio aut fortassis ip-
so die Paschatis, xxx ejusdem; præfuit Ecclesiæ annos v, men-
ses x, dies ix; defunctus xii Decembris MCXXIV; sepultus in La-
terano x*iiii* ejusdem mensis: & vacavit Sedes dies i*iiii*, seu verius xi vel etiam xv.

Conditio sub qua Calixtus acceptavit Pontificatum
die iv Februarii, fecit ut is qui ordinatione Epi-
scopali non egebat, vere ac plene ab illa die Epi-
scopum Romanum se crediderit: quare in scribendis Bul-
lis, hujus potius quam Coronationis diu post secura habuit
rationem; sicut persuadent ea qua inter Epistolæ ejus
sunt, 3, 13 & 22, data, xv, vi*iiii* & v Kalendas Martii,
omnes convenientes in eo quod sint expedita Indictio
ne x*iiii*, Incarnationis Dominicæ anno MCXX, Ponti-
ficatus autem Domini Calixti II Papæ anno secun-
do: qui adhuc primus debuisset nominari, si circa finem
Martii praecedentis solum inchoatus censeretur Pontificatus.
Sunt quidem inter easdem epistolæ dua qua ambiguum id alicui facere possent, scilicet 17 & 12, quia data
notantur anno Incarnationis MCXX Pontificatus i*iiii*; idq;
vi Idus Maji & 11 Kal. Julii: sed utrobique annotata
Indictio x*iiii*, conveniens anno MCXIX, non xx, probat,
non hunc, sed istum originaliter scriptum fuisse, qui erat
Pontificatus primus, quomodocumque is inchoetur. Hoc ta-
men quia non sunt secuti ceteri deinceps omnes, ex Ordine
Episcopali assumpsi, sed plerique majorum more annos sui
Pontificatus protrahebant usque ad anniversarium ordina-
tionis sue; ideo, quoties ex ipsorum Bullis demonstrare po-
tero ab utro die quis duxerit initium annorum suorum,
decrevi in Synopsi Chronologica, cuiusquonamini subjecta,
diem talem signare asterisco *, atque hic incipio. Vitam
Pandulfus (uti sese ipse hic nominat) scripti sed quantum
ex transcriptis apud Baronium possumus intelligere, copio-
sus quam extet in nostro Ms. eam tamen, uti apud nos est,
ita hic damus, donec plenior contextus integer prodeat.

VITA

Auctore Pandulpho coævo.

Electus in
Gallia,

Calixtus II, qui & Guido, natione Francus,
consanguinitatis lineam à Regibus Alemaniæ
Franciæ atque Angliæ ducens, præfuit Ecclesiæ an-
nos v, menses Hic à Cardinalibus, qui cum
Papa Gelasio, jam Cluniaci sepulto, in Franciam ve-
nerant, dum esset Archiepiscopus Viennensis, in
Papam Calixtum est electus. Qui se indignum ite-
rato reclamans, idcirco modis omnibus resistebat,
quia incertum habebatur à multis utrum Romæ ra-
tum, factum hujusmodi teneretur. Propter quod
vix capa rubea amiciri sustinuit, donec nuntii re-

deuntes à Roma per D. Petrum Leonis (nam iste ni-
mium laboravit in verbo, propter Diaconum filium
suum Petrum Leonis, qui potissimum Franciæ [ad Rome con-
eundæ] peregerat eautam) per Præfectum & Con-
sules, per Clerum atque populum, una voce ac litte-
ris electionem ipsam canonice vereque firmarent.
Hoc igitur omnium subscriptionibus optime robo-
rato, tunc Papa solenniter à Lamberto Epitopo
Ostiensi & aliis quamplurimis in Dei nomine confe-
cratus, simul cum omnibus Romanum iter incepit.
Ventum est in Provinciam, in qua S. Juliani eccl- illuc redit,
fiam, cellam Psalmодientis cœnobii, idem Papa ni-
mium celebriter dedicavit. Inde per S. Ägidium
Romam non multo post sanus & incolmis redit.
2 Ubi à dicto Petro Portuensi eius Vicario, Car-
dinalibus Clero ac toto populo, cum tanta gloria est & pace fa-
& honore suscepimus, quanta diebus nostris nullus da cum
unquam fuit Præsul de Roma tractatus. Ibi aliquam
diu commorans, Hugonem Cardinalem à Beneven-
to vocavit. Idem D. Hugo Beneventum tenebat.
Cum quo simul & aliis pariter per Campaniam &
Casinense cœnobium ipsum adiit Beneventum, ubi
fere ac Romæ fuisse gloriose receptus fuit. Vene-
runt ad eum illio Guillermus Apuliæ Dux, Princeps Capuanæ urbis Jordanus Comes, Rodulfus de
Areola, Jordanus Comes de Ariano, Robertus Co-
mes de Locotello, & innumeri alii, qui eidem ibi
hominum fidelitatemque fecerunt. His ita dispositis
paulo post Romanum per Maritimam rediit. Tunc à
Spiritu sancto admonitus, Lambertum Ostiensem
Episcopum, D. Saxonem Cardinalem Presbyterum
S. Stephani in Cælio-monte, & Gregorium Diaconum
S. Angelii, ut pacem in Regno & Ecclesia re-
formarent, ad Henricum Imperatorem in Alamianam
delegavit. Sed quid plus? Imo totum volo dicere
verbo. Legati missi in scriptis pacem offerunt: &
quemadmodum in Lateranensi palatio tabula privi-
legio repræsentat, pax ad velle Papæ ab Imperatore
simul & recepta est, & perpetuo annuente Domino
stabilita.

3 Inde in Apuliam, legatis jam ad Urbem regres-
sis, iterato descendit. Nam Comes Rogerius de Si- ad Apuliam
cilia tunc, nunc autem Italiæ Rex (ab anno scilicet tuendam
MCXXX, quo titulum hunc ei Anacletus Antipapa concessit) infelicit
Calabriam & Apuliam ideo licenter intraverat, quoniam Guillermus Apuliæ Dux, ut acciperet Alexii
quondam Imperatoris Constantinopolitani filiam,
quæ postea

CLXIII. GELASIVS II.

CLXIV. CALLISTVS II.

CLXV. HONORIVS II.

CLXVI. INNOCENTIVS II.

A postea ea data non est) in uxorem, Constantinopolim iverat, & terram quæ ei competit Domino Papæ in eundo commiserat. Cumque jam dictus Comes areem de Calabria, quæ * Miceforis dicitur, obsidebat; Dominus Papa ad eum, ut ab obsidione cessaret, Domnum Hugonem Cardinalem direxit. Ivit Cardinalis, & infecto negotio rediit: Papa autem in Comitem tali omni surgit, quali & Barenses post eum, sicuti ipse vidimus, erant insurrecti: nam fere omnes Cardinales meliores quos habuit in temporibus illis, sed & magnum Hugonem Cardinalem nobilem & industrium, mortuos cum non paucis ex domesticis perdidit: & demum quidquid voluit ipse Comes Rogerius cum Papa semivivo peregit. Rediit ad Urbem in lecto: evasit: & illo anno nongentorum nonaginta septem Episcoporum five Abbatum numero Lateranum Concilium celebravit: in quo vir Regali stirpe progenitus, fere jam deperditam mundo pacem restituit.

B 4. Fecit ordinationes in Urbe Cardinalium & Episcoporum quamplures. Primo in Dominum Petrum Leonis, Cardinalem S. Mariæ in Transtiberim, oleum fluxit; Dominum Crescentium SS. Marcellini & Petri, Amicum sanctæ Crucis, Guidonem, S. Balbinæ, Theobaldum S. Anastasiæ, Robertum S. Clementis, cum aliis Presbyteris Cardinalibus: sed & Diaconos Cardinales, Jonatham SS. Cosmæ & Damiani, Matthæum S. Adriani, Amerieum S. Mariæ novæ, Angelum S. Mariæ in Dominica, Georgium qui & Tarquinus S. Sergii; Joannem Danferii, virum nobilem de Salerno, S. Nicolai de carcere Tulliano: Subdiaconos aliquot, meque Pandulphum usque ad ecclesiastis ordinatus. Nemo hunc unquam vidit B. Petri Basilicam absque donis intrare, nec Missam inibi nisi primitus assignato dono cantare. Hic pro servanda pace tress Centii, domus [tyrannidis] & iniquitatis, dirui, & ibidem non reparari præcepit. Saxa optimæ fortitiae à Mortaldo Comite emit, & honori S. Petri adjunxit. Cortinas multas & pallia, candelabra de argento, * campanas & pavimenta, fundos atque easalia B. Petro donavit, & multa per ecclesiastis alia beneficia contulit. Aquam ad Urbem reduxit: molendina cum vineis juxta lucum

* id est foliaria, testa plana,

aptavit: ecclesiam S. Nicolai in Palatio fecit: Cameram ampliari & pingi, sicut hodie appetet, miro modo præcepit.

5. Interea Burdinus in Sutrio prope Romanam Ecclesiam perfecit, peregrinos prædari, in Papam & in alios maledicta congerere, quæque alia hujuscemodi poterat tam per se quam per alios facere non cessabat. Tunc Papa, fretus abunde, jamque ab omni parte securus, parat magnum exercitum: Joannem Cremonsem Cardinalem S. Chrysogoni Sutrium contra Burdinum præmisit: ipse eum è vestigio sequitur. Demum Sutrii convenitur, pugnatur attenuatus: vincitur, capitur Burdinus: adducitur camelio subiectus. Ivit cum victoria Papa contra Gofredum, Landum & Raynaldum, Comites de Ceccano rebelles: & nisi Ranulfi Comitis de Airola intercessisset proditio, fecisset inde Papa qualam justitiam debuisset. Non tamen sine pace custos pacis abscessit: Burdinum in Cavensi cœnobio trudi præcepit: Romanum rediit, & in alta pace rediit & resedit.

Gaudebat mundus fieret dum Papa Secundus.

6. Sed nulla potentia longa: nam fere antiqua Oæviani tempora redundabant. Jam Christus continue in mentibus fideliis * nascebatur, dum febris inopina proveniens Papam repente consumit, & caput nobis omnibus in solo Papa cecidit. Nec mora, confessus & ordinatus, omnibus ululantibus, obdormivit in Domino: & sic pacis pater cum ipsa pace recedit. Sepultus est Lateranoi juxta Dominum Paschalem in festivitate S. Luciæ, **xiiii Decembris**: adeoque saltem **xiiii ejusdem mensis mortuus**. Quare tanta auctoritatis teste, qualis hic est Pandulfus, id scribente, nequaquam audiendus est, quisquis apud Baronium scriptit quod Callixtus II moritur **xiv Kalendas Januarii**.

7. Pandulfo testis accedit coœvus auctor Chronicus Beneventani, cum ait, quod Papa Callixtus duodecimo die stante mensis Decembris migravit ad Dominum, ubi id est dies mortis eius. id est Ad ventus erat inchoatus.

E Pandulfo testis accedit coœvus auctor Chronicus Beneventani, cum ait, quod Papa Callixtus duodecimo die stante mensis Decembris migravit ad Dominum, ubi id est dies mortis eius. id est quod alias intrante, opponiturque ei quod supra in Nicolao II dicitur se convolente. Nec mirius, si **xiiii die mortuus, xiiii dicatur sepultus**; properter periculum quod tunc temporis esse videbatur in mora facienda Electionis; ad quam tamen non solebat procedi nisi post defuncti sepulturam.

CLXV HONORIVS II.

ONORIVS, patria Bononiensis, antea Lambertus Episcopus Ostiensis, imperantibus Henrico V & Joanne Comneno, intrusus in Sedem **xvi Decembris mcxxiv**, in eadem deinde rite confirmatus post **vii vel xii dies**, & coronatus proxima Dominica à dicta confirmatione, **xxviii Decembris vel iv Januarii** sequentis; sedit universim annos **v**, mensem **i**, dies **xxx**; defunctus **xiv Februarii mcxxx**, sepultus in Basilica Lateranensi, & vacavit Sedes dumtaxat dies **ii**.

C hronici Beneventani auctor synchronus; juxta usum à Normannis è Gallia adiectum in Italianam, annum **mcxxix** protrahens usque Martium sequentis anni: Eodem, inquit, anno Dominus Papa Honorius, medio mense Februarii viam universæ carnis ingressus est ad Dominum: quod (nescio an ex seipso, an vero ex aliquo veteri Ms.) **xvi Kal. Martii** interpretatur Baronius, & convenienter cum successione sequenti. Interim hujus Pontificatus historiam à Pandulfo descripsit habeat Lector ex Ms. nostro; ubi eadem forsitan, aque at superioris Pontificis Vita, contrahitur in epitomen.

2. Hic de mediocri plebe Comitus Bononiensis genitus, bene tamen literatus, à D. Paſchali receptus est, & in Episcopum Velletrensem promovit. Religiosæ autem memoriarum Calixto Papa defunctus, omnes Patres de Curia, Cardinales & alii, prætutam electioni diem, fertim Petrus Leonis & Leo Frajapane, pariter considerunt, ut usque ad tertium diem, una simul exinde secundum feita Canonum pertractarent, interim nulla de electione mentio haberetur. Hoe idecirco potissimum Leo Frajapane statuerat, ut infra datum spatum, quod de Lamberto diutius cogitaverat, aliquando quietius perfiniret: nam totus ab hoc populus Saxonem Anagninum S. Stephani in monte Celio

Dies obitus.

HONO-
RIUS II.

Celio Cardinalem, futurum Papam petebant : quos ut deciperet apius Leo Frajpane, idem simulabat. In fero autem presenti idem Leo per nuntios unum- quemque seorsum de Capellulis Cardinalium præmonet, ut mane summo, cum pluviali rubro sub cappa nigra retento, venirent; & ita, non ignorante Dominio, eumdem suum Dominum inducerent. Istud vero ingenium propter hoc adinvenerat, quatenus singulos pro accipiendo de manibus ejus Papatu attentiores reddebat, & saltē ab illo timore venirent. Etenim quidam factum Papæ Gelasio recordantes, convenire timebant.

3 Tandem in crastinum ita ille &ti, Papam facturi
conveniunt; & intra B. Joannis Basilicam, in ecce-
siam quæ S. Pancratii dicitur, Episcopi & Cardinales
intrarunt; ibique post verba aliquot, Jonathas, SS.
Colimæ & Damiani Diaconus, collaudantibus om-
nibus, ipso etiam D. Lamberto Episcopo, Theo-
baldum Cardinalem Presbyterum S. Anastasiæ, in
papam Cœlestinum cappa rubea cœlitus induit. Sed
patitur Cœlestinus: ego nescio, eur aliquando no-
luerit. Incepimus est ie Deum laudamus gaudendo,
Lamberto pariter nobiscum alta voce cantante in
ecclesia. Non tamen dimidiato adhue, Robertus im-
pius Frajapanè verti fecit in luctuosa eitharam. Ete-
niam ipse, cum aliquibus consentaneis suis & aliqui-

B

*ultraque se
abdicans, li-
bere affit-
mitur.*

C

*eius mors
et sepul-
tura.*

Celio Cardinalem, futurum Papam petebant : quos ut deciperet apius Leo Frajpane, idem simulabat. In sero autem presenti idem Leo per nuntios unumquemque seorsum de Capellulis Cardinalium præmonet, ut mane summo, cum pluviali rubro sub cappa nigra retento, venirent; & ita, non ignorante Domino, eumdem suum Dominum inducerent. Istud vero ingenium propter hoc adinvenerat, quatenus singulos pro accipiendo de manibus ejus Papatu attentiores redderet, & saltem ablique timore venirent. Etenim quidam factum Papæ Gelasio recordantes, convenire timebant.

3 Tandem in crastinum ita ille & i, Papam facturi convenient; & intra B. Joannis Basilicam, in ecclesiam quæ S. Pancratii dicitur, Episcopi & Cardinales intrarunt: ibique post verba aliquot, Jonathas, SS. Colomæ & Damiani Diaconus, collaudantibus omnibus, ipso etiam D. Lamberto Episcopo, Theobaldum Cardinalem Presbyterum S. Anastasiæ, in & Episcopos aliquot extra vel infra urbem. Hujus temporibus Pontius quidam Cluniacensis Abbas, ab eo Romæ retentus, ibi defunctus est & in monasterio S. Andreæ sepultus. Non post multum tempus idem Papa, Laterani infirmatus ad mortem, ad dictum monasterij S. Andreæ te deferrri jussit, ibique in pace defunctus est. *Caesar Rastponus in descriptione Lateran. Basilica lib. I cap. 18 addit, quod in Basilica Lateranensi intra urnam marmoream voluit tumulari: ibidem etiam eum sepultum aiunt Stella & Platina: hic vero subjungit, Nescio ego quid sibi velit marmor illud, suo nomine inscriptum, quod ante ædes S. Praxedis adhuc extat. Rem Platina ignoratam discere volui ex Tiberio Petraccio, Ordinis Vallumbrosani Abbe Pistorii, qui ejusdem sibi Ordinis Procurator Generalis pluribus annis ad S. Praxedis commoratus fuerat: eoque digresso quæsivi etiam ex aliis, sed nemo hactenus ad S. Praxedem ejusmodi marmor inventire potuit, nèdum ejus sensum explicare.*

6 Martinus Polonus, Domini Papæ, Innocentii IV,
ut quidam dicunt, alicujus certe ex successoribus, Pœnitentiarius & Capellanus, ex Ordine Prædicatorum, non risticum à Cisterciensium; ad Archiepscopatum, non Cufentinum in Calabria (ubi aliquem tunc hujus nominis fuisse nulla probant indicia) sed Gnesnensem in Polonia delectus à Nicolao Papa III; dum eo proficiscitur, Bononia in sui Ordinis Gestæ Pontificatus Martino Polono seri- pta, E

conventu mortuus sepultusque est anno MCELI X sub bu-
jusmodi epitaphio : S. (id est Sepulcrum) Fratris Martini
Archiepiscopi Provinciae Poloniæ. Hic Romana suæ
commorationis monumentum minime contemnendum reli-
quit, Opuseulum ex diversis gestis & Chronicis lum-
morum Pontificum & Imperatorum, per annos In-
carnationis Domini, ab ipso Pontifice Iesu Christo
& ab Octaviano primo Augusto sive Imperatore,
per Pontifices & Imperatores descendendo usque ad
Joannem XXI Papam inclusive ; in una pagina po-
nendo Pontifices eo anno quo creati fuerint ; in alia
pagina econtra sub eisdem annis, eo anno quo quis-
que creatus fuit, ponendo Imperatores. Idem in Pra-
fatione enumerat Auctores XI, quibus potissimum usus est,
in quibus præter vulgo notos, & Gotfridum Viterbiensem
sepius citatum, prorsusque ignota Methodii & Gilberti
Chronica, laudat Chronicon Richardi Monachi Clu-
niacensis, qui in Vita Venerabilis Petri Abbatis, hujus
tempore dicitur floruisse, & scripsisse ab Adam usque ad
tempora Frederici, scilicet Anobbari, id est ultra annum abhinc in-
MCELI. Laudat item Chronicon cuiusdam Gervasii ; sed certa Ms.
hunc ignotum mihi esse eaque ac alias priores duos fateri.

Gesta Pon-
tificum à
Martino
Polono scri-
pta,
E

4 Baronius, ex quodam Codice Vaticano, quem optaremus inventum, rem sic explicat distinctius: Sed quia electio Honorii minus canonice processerat, post septem dies in conspectu Fratrum, sponte mitram & mantum refutavit atque depositus; Fratres, tam Episcopi quam Presbyteri & Diaconi Cardinales, vi-dentes ipsius humilitatem, & propiciantes in poste-rius, ne in Romanam Ecclesiam aliquam inducerent novitatem; quod perperam factum fuerat in melius reformarunt: & eundem denuo advocantes, ad ejus vestigia prociderunt; & tamquam Pastori suo & uni-versali Papæ, consuetam obedientiam exhibuerunt. Eadem iisdem verbis referens Wilhelmus Tyrius lib. 13, cap. 15, pro vix diebus legit xii: & ita solum fuisse confirmatus Honorius xxix Decembris, quo ipso die seu xv Kalendas Januarii anno Pontificatus v, invenitur data Epistola ad Regem Dania. Cum autem saltem ab hac die, si non ab alio anteriori, annos sui Pontificatus numerasse Honorius dicendus sit, apparet distam epistolam ad finem anni mcccvi scriptam esse; & minus recte fecisse Baronium, cum eam ad annum sequentem distulit.

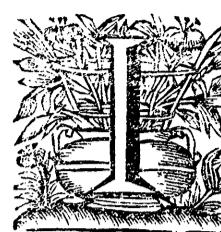
*S. Honorii porro in Pontificatu acta paucis sic absolvit
Pandulfus: Hic fecit ordinationes in urbe quamplu-
res plurimorum Diaconorum & minorum Ordin-
um. Petrum S. Anastasiæ, Comitem S. Sabinæ,
Gregorium S. Balbinæ, Matthæum S. Adriani, Hugo-
nem S. Theodori, Guidonem S. Mariæ in Via-lata,*

F

malim, quam eundem facere cum Ricobaldo Ravennate, de cuius Pomerio (sic enim appellat) usq; ad annum mecc perducto, pluribus agit Vossius in libro de Historicis Latinis. Etenim chronicon, quo Martinus est usus, multo prius editum legebatur. Utinam vero, tam hoc Gervafii, quam istud Richardi haberetur, & quid ex iis Martinus sumpserit scire possumus! Nam ipsius Martini Chronicon, paucis mutatis, additis, omisiis, incipiendo ab Innocentio III, qui sequitur, totum fere in suum Ms. transstulit auctor codicis nostri. Fuerit tamen opera pretium Ms. nostri contextum integrum dare, alias fortassis usui futurum accurriat Martini Poloni editioni. Hoc ergo deinceps fiet, non ut ex Martino, sed ut ex eodem Codice.

CC

CLXVI INNOCENTIUS II.

N^oNCENTIVS, natione Romanus, ex Patre Joanne de regione Transtiberim, antea Gregorius Cardinalis S. Angeli, regnante Lothario per ipsum deinde coronato Imperatore, Constanti- nopolis vero Comneno, creatus anno MCXXX, XVII Februarii, & sequenti Dominica XXII mensis ejusdem ordinatus coronatus que, sedit annos XIII, menses VII, dies VIII, defunctus anno MCXLIII, XXIV Septembris, sepultusque in Laterano: & vacavit Sedes diem I.

Ratio tem-
poris,

B

transfatio
corporis an.
1148.non satis
certo proba-
tur ex Epi-
taphio olim
interpolato,

Otto Friisingensis lib. 7 cap. 27 narrat, quomodo Innocentius aduersus Romanos, Senatum restituere satagentes, laboravit usque ad mortem, sed invalescere populo, dum proficere nihil posset, leto cubans, iuxta quosdam de futuris visione sibi monstrata, in pace quievit; eique Cælestinus, vir religione & litterarum scientia præditus, cum magna unanimitate electus, successit. Ita ille absque ullius diei expressione, quem tamen ab eo accepisse videtur indicare Baronius, ambigua nimium phrasis utens: indicat autem, nescio unde acceptum VII Kal. Octobris: quo si vere obiit Innocentius, & eo præcise sedet spacio quod ex nostro Ms. accepimus, Episcopatum inivisse debuit XVII Februarii, sicut diximus tertio die post obitum Honorii elec- tus, & proxima Dominica fuisse consecratus. Neque con- trarium habetur ex Chronico Beneventano, unius mortem & alterius electionem medio Februario adscribente: huc enim phrasis aliquam latitudinem admittit, & ut minimus tres dies complectitur, ante ac post diem VII; quorum uno, sub noctem videlicet diei XIX, obiisse prior, & altero, die scilicet XVII, eligi posterior potuit summo mane, prius quam extra Palatium sciretur vacare Sedem, sicut infra dicitur factum esse, eoque occasio data conflandi schismati, electis uno eodemque XVIII die, hinc Innocentio, inde Anacleto, tandem habitu pro Antipapa Melius igitur Ciacconius, cum quo facimus, statuit XII Kalendas Martii creatum Innocentium, sed erravit cum X Kal. Martii Dominico die consecratum ait: littera enim Dominicalis eo anno fuit E, atque adeo Dominica primum habereri potuit VII Kal. Martii.

C2 His premisis retinemus diem mortis à Baronio & Ciacconio indicatum, olim fortassis lectum sub Epitaphio, quod in ade S. Maria trans Tiberim ab illo instaurari copta, & à fratre eius Petro Episcopo Albanensi absoluta legebatur, postquam illuc ex Laterano illata ossa sunt: cuius quod legi potuit Epitaphii initium sic recitat Floravantes Martinelli. Hic requiecent venerabilia ossa sanctissimæ memoriarum D. Innocentii Papæ II de domo Paparescorum, qui præsentem ecclesiam ad honorem Dei genitricis Mariae, tunc est, à fundamentis sumptibus propriis renovavit . . . S. A. D. MCLII, ET AN. D. MCXLVIII: post qua, aliqua nonnulla hic deficientia verba, vero similiter addebatur spatium sedis, & dies obitus. Verum ne, si adessent quidem hec, & omnia integre legerentur, auderem Epitaphio tali indubitatem habere fidem; nam ut litteras s. A. D. MCLII benigne corrigas, scriptum que fuisse putes. Sepultus anno Domini MCXLIII, ut etiam translationem ossium factam intelligere velis, Anno Domini MCXLVIII, quo possint trahi numeri ultimi; cui non merito suspecta sint verba illa. De Domo Paparescorum cum in nullius hactenus Episcopi, nedum Romani Pontificis Epitaphio inveniatur cognomentum familiæ? Quantumcumque igitur Martinello antiquus visus is lapis sit, vereor tamen ut probari posse minus quam ducentis annis post Innocentii mortem possum, loco alterius vetustioris, & ex hoc cum isto additamento transsumpus, numeris etiam per ignorantiam corruptis.

Maji Tomus V.

3 Extat ille lapis etiamnum bodie, sed propter uituperem suus, ac loci obscuritatem, characterumque vauastrem, nemini legibilis, qui sealas non admovevit. Neque id necessarium sibi credidit meo rogatu illuc ingressus Ianninus: nuperque nosser: invenit: quippe sub exiguo illo ac vetustior, mar-

An. 1130
ad 1143.An. 13, m. 7.
d. 8.

renovato amplum, candidum quadratum, cui an iquius Epitaphium, quatenus legi potuit, inseritur; numerus anni obitualis non integre legitur, S. A. D. MCXL; multiplicantur Elogia; tempus Sedis, quoad annorum, mensum ac diernum numerum, idem ponitur quod à nobis, dicunturque Capitulum & Canonicæ, accepi beneficij memores, Parenti benemerentissimo, cultæ in Virginea pietatis monumentum r. staurasse an. sal. MDLVII.

4 Certius quam istud sit, & undequaque sincerum Pontificis hujus monumentum habemus in abside predictæ Basilicæ, opere misivo expressum, quod licet jam semel comparuerit x Maii ad Augusti S. Calepodii Presbyteri eodem translati; placet tamen paginâ versâ iterum exhibere, propter adjunctam memoriam tum Calixti Papæ I, cuius primū etiam nomine dicebatur tum Cornelii Papæ, ibidem conditi, & Julii Papæ, à quo velut ab instauratore appellata quoque fuit Basilica Julia. Cur autem iisdem addatur S. Laurentius, haud facile causam assignavero aliam à speciali Innocentii Papæ erga hunc Sanctum devotione: neq; enim ejus ibi Reliquia sum, aut major quam alibi cultus.

5 Porro continuatorum ex Martino Polono in Ms. nostro Elogiorum novum hic continuo notamus stylum novumque auctorem: quia tempus cessantis post cujusque mortem Episcopatus, hactenus Elogiis seu Actis subiectum ipso in fine, ponitur sub initium st. atque post numeratos annos, menses ac dies Sedis: illoque indicato de ipso Innocentio II hac adduntur: Hie perrexit ad Rogerium Duem Apuliae cum exercitu Romanorum: sed cum suis, cum quibus fugam cepit, captus est ab eo. Hie condemnavit totam partem Petri Leonis cum ordinatione sua. Antipapa Iste Petrus, Petri Leonis filius, à Cardinalibus paucioribus est electus. & Anacleto est dictus; hostiliter fecit aggredi castra & loca, in quibus se Innocentius cum Cardinalibus receperat. Sed quia sic nihil profecit, cum manu armata ecclesiam B. Petri adiit, & per violentiam habitam aureum crucifixum pendentesque coronas, cum toto thesauro auri & argenti & lapidibus pretiosis, spoliavist. Ciborium quoque, quod S. Leo Papa construxerat, destruxit. Hoc idein ad S. Mariam majorem, magno thesauro ditarum, & aliis Urbis ecclesiis fecit. Cum quo thesauro cogit Innocentium fure in Fratres iam,

F

G

tra.

Ex abside Basilicae S. Mariae trans-Tiberim.

*hujus Ro-
mam re-
verfi sepul-
tura.*

traverunt Apuliam : & fugato Rogerio Siculo, qui
Domino Papæ rebellis erat, Lotherius Christianissi-
mus rediit Theotoniam ; Papa Romanum : ubi solen-
ni celebrato Concilio, sepultus est Laterani in con-
cha porphyretica, miro opere sculpta. Rasponus, loco
jam sepe citato : Post Cælestini sepulcrum, inquit,
erat altare dicatum sanctis Quadraginta Martyribus,
juxta quod sepultus est Innocentius II, in urna Por-
phyretica, olim in Adriani mausoleo collocata : quæ
deinde urna, corruptâ incendio basilicâ, extra ejus-
dem vestibulum posita est.

*6 Quod in Bibliotheca Cluniacensi col. 1196 extat
hujus Pontificis Privilegium, ss. Facundi & Germani*

monasterio in Hispania datum Bononiæ , per manum
Aymerici S.R.E. Card. Diaconi Cancellerii, Idibus & bullæ.
Decembris, Indict. x, Incarnationis Dominicæ anno
mcxxxiiii, Pontificatus Domini Innocentii Papæ II
anno iiii, vitiatum à transcribente fuit in numero Indi-
ctionis, qua xi numeranda erat. Patet correctionis hujus
necessitas ex altero ibidem Privilegio, quod scribitur Petro
Cluniacensi, datum in monte Tiburtino, per manum
Gerardi S. R. E. Presbyteri Cardinalis ac Bibliothecarii,
xiv Kal. Junii, Indictione v, Incarnationis Do-
minicæ anno mcxlii , Pontificatus vero Domini
Innocentii Papæ II anno xiiii.

ANA-

ANACLETUS ANTIPAPA.

PETRVS, natione Romanus, filius Petri Leonis, Cardinalis SS Cosmæ & Damiani electus à paucioribus anno MCXXX, xvii Februarii, & xxiii in <sup>Occupavit
sedem an. 7.
m. 11, d. 22.</sup> Dominica assumpto ANACLETI nomine consecratus; sedit annos vii, menses xi, dies xxii: obiit vii mensis Februarii anno MCCXXXVIII, in latebris sine pompa sepultus.

Occasio
schismatis
nisi anno
1139, 17
Februarii,

B

Occasionem schismatis nemo clarius quā Sugerius Abbas his verbis explicat: Venerandæ memorie summo Pontifice & universalı Papa Honorio viā universæ carnis ingresso, cū Ecclesiæ Romanæ majores & sapientiores ad removendū tumultū, consensissent, apud S. Marcum & non alibi, & non nisi communiter more Romano, celebrem fieri electionem: qui & assiduitate & familiaritate propinquiores Apostolici fuere, timore tumultuantium Romanorum illuc convenire non audentes, antequam publicaretur Domini Papæ decessus, personam venerabilem, Cardinalem de S. Angelo Diaconum Gregorium, summum eligunt Pontificem. Qui autem Petri Leonis parti favebant, ad S. Marcum, pro pasto alios invitantes, convenerunt: Dominique Papæ morte serius comperta, ipsum cumdem Petrum Cardinalem Presbyterum, multorum & Episcoporum & Cardinalium & Clericorum Romanorum nobilium consensu, votive elegerunt.

Auctor vero Chronicus Beneventani successum schismatis sit desribit: Post Innocentium electum, die ipso ad horam tertiam Petrus Portuenensis Episcopus, Petrum, filium Petri Leonis elegit pro Ana-

cleto. Deinde Innocentii illius electionem dannantes, Anacleti Pontificis electionem confirmabant. Cumque Leo Frangens panem qui partem ejusque Innocentii sequebatur, cœpit Romanos, cives & fi- deles suos & amicos, horrari, ut ejus faverent auxilio. Inde Leo, germanus præfati Anacleti, æratio aperto, totum ferè populum Romanum rogavit, ut juxta vires fratris electionem tueretur: quod & factum est. Sieque ab utraque parte graviter civile bellum (ævissum inceptum est). Cetera huc spectantia apud Baroniū lege solum ad chronologię probationem, ex predicto Chronico, accipe, quod anno MCXXXVII, stylo scilicet Normannorum, Anacletus, qui sub nomine Pontificatus advixit, septimo die stante mensis Januarii mortuus est: qui sedet annis vii, & mensibus xi & diebus xxi i. Qua verba dum allegat Baronius, pro nobis probat electionem Anacleti non esse factam xiv Februarii (ut ait ipse) sed xvi: totoque biduo celata fuisse Innocentii mortem, donec scilicet in eligendum Successorem convenissent suffragia presentium in Palatio Cardinalium, & tamquam vivo adhuc Pontifice, sed in horas moribundo, cuncta agentium, ad rem occultandam eis qui foris erant.

E

VICTOR ANTIPAPA.

GREGORIVS, natione Romanus, Presbyter Cardinalis Sanctorum Apo- finis an.
stolorum, mortuo Anacleto suffectus à schismaticis anno MCXXXVIII, ^{1138, 29} Maji. circa xvi Martii, & verosimiliter ordinatus Dominica proxima Passio- nis, die xx ejusdem mensis, sub nomine VICTORIS; post duos menses, die xxix Maji, subjecit sese Innocentio cum sibi adhærentibus Cardinalibus.

Claconius, existimans Anacleto aīque mora suffictum Victorem, ait eum sedisse menses v & diebus aliquot; sed Beneventanū Chronicō, anno proximo finitum, dicit, quod schismatici petiti & accepta à Rogerio Rege potestate successorem Anacleto subrogandi, medio mense Martio Gregorium Cardinalem Presbyterum, sibi Papam, imo invasorem constituerunt. Cui loco si addatur S. Bernardi Epistola 120, nuntiantis Gotifredo Lengonensi Episcopo, quomodo in Octavis Pen- tecostes, que tunc fuerunt xxix Maji, complevit Deus desiderium suum, Ecclesiæ unitatem, urbi dando pacem; apparebit quod Victor iste duos ut summum menses cum dimidio federit. In Chronicō præfato solum dicitur quod hæres illa & invasio paucō tempore regnavit. Diebus autem non multis evolutis, fratres prædicti Anacleti, tantam cognoscentes turbationem, in se re-

versi, Domino favente, cum prædicto Domino Innocentio Papa pacis firmamentum composuerunt; & ipsi & omnes Innocentii adversarii ad ejus fidem conversi sunt; & sceleratus ille, qui sub Victoris nomine apparuit, vestem & mitram depositus, & ad voluntatem Pontificis Innocentii pervenit. Auctor Vita S. Bernardi, Antipapam constitutum ait, non tam ex pertinacia schismatis, quam ut opportunius per alias quam temporis moram Papæ Innocentio reconciliarentur: quod sine mora per manum servi sui Bernardi Christus effecit: nam & ipse ridiculus Pontifex, Petri Leonis hæres, ad eundem virum Dei, nocte se contutit: & ille eum, nudatum usurpatis insignibus, ad Domini Innocentii pedes adduxit. Quamdiu autem postea hic Gregorius vixerit, quomodo, quando & ubi mortuus vel sepultus sit, nusquam legi.

CLXVII CÆLESTINUS II.

Ab anno
1143, ad
44, m. 5,
d. 13.

CÆLESTINVS, antea Guido dictus, natione Tuscus de castro S. Felicitatis, ex Presbytero Cardinali S. Marci, regnante Conrado III & imperante Manuele Comneno, electus an. MCXI III, xxvi Septembris in Dominica, & verosimiliter proxima Dominica die III Octobris ordinatus coronatusque; sedit menses V, dies XIV; defunctus anno MCXLIV Bissextili, die IX Martii, & sepultus in Laterano Vacavit Sedes ad sequentem dumtaxat diem.

Vnde hec
sumpta.

Continuator Catalogi in Ms. nostro, præter numerum annorum (scriendum erat mensum) & dierum supra assignatum, patriamque & sepultura locum, nihil dicit: cetera habentur ex Ciacconio. Vaticanus Codex a Baronio laudatus dicit, quod defunctus est apud Palladium (an istuc ubi nunc tupa Minervam dicitur?) octavo Idus Martii.

B

Male dici-
tur creatus
sive populi
suffragio,

2 Nescio autem quid in mentem veneris Casari Raspino, ut indicans quod sepulcrum ejus in Laterano fuerit, ante altare dicatur Quadragesima Martyribus, velui pro insigne elogio adderet. quod primus absque populi Romani conventu atque suffragio Pontificatum adeptus est. Non hoc in eo laudat eique gratulatur Petrus Abbas Cluniacensis; sed quod Pontificem eum, non humanus fastus, non sibi providens humana cupiditas, non Romanus turbo, sære auditus, orbemque terrarum suo impulso sære concutere solitus, effecit; sed adversa pacificans, diversa uniens, discissa redintegrans Spiritus . . . Quis autem inquit, non miretur à tempore Alexandri II Papæ, per Gregorium, Urbanum, Paschalem, Gelasium, Callistum, Honorium, Innocentium, summos Ecclesiæ Dei ac præclaros Pontifices, ecclesiasticam pacem pertransisse: sed in nullo præter vos quievisse. Agnoscit tamen eum, sine cuius nutu nec passus ad terram, nec folium cadit arboris, non sine certo inexhaustæ sapientiae consilio, hanc pacem eorum primordiis subtraxisse, ipsius contulisse. Non est igitur credibile, huic tam quietæ pacataque electioni, ex parte populi defuisse id quod ad eam conferre

ipse poterat aut solebat.

3 Quid autem hoc esset quod conferebat Populus. explicitat Petrus Damiani in epistola ad Cadolam Pseudopam, dum sua creationis vitium, qua nullum habuit electio nis speciem, illi demonstrat, eo quod electio illa per Episcopum & Cardinalium fieri debet principale ^{quod in solo} ^{confitebat} ^{applausu,} judicium; secundum loco, jure præbeat Clerus alienum; tertio popularis favor attollat applausum: neque suspendenda est causa, utque dum Regiae Celsi uinis consulatur auctoritas, nisi periculum fortassis immineat, quod rem quantocius accelerare compellat. Vbi nemo intelliget comitialiter convocatum ad suffragia populum, id enim infiniti ambitus incertique fuisse; sed hunc Electionis fuisse ordinem, ut ea principaliter & Cardinalibus fieret, confirmaretur ab Episcopis (quos properea Petrus, utpote Episcopus, præponit Cardinalibus, quamvis jam viderimus horum secundas dumtaxat fuisse partes ordine temporis) tum aperto Secretario, prodibant cum Electo Electores ad Clerum inferiorem in ecclesia præstolantem, inde populo turmatim expectanti ante atrium denunciabatur Electus. nec unquam vidimus factum suffice, ut Electioni cuicunque non assentiretur Clerus, non applauderet populus. ipso quo enuntiabatur momento temporis. Tota difficultas erat circa consensum Regis: quem ipsum tamen non esse absolute necessarium ostendit Petrus; & si quid ad eum juris olim fuerat, ex mera Ecclesia indulgentia, id etate Cælestini prorsus abolitum erat, per ipsorum Regum culpam, ea indulgentia contra ipsam Ecclesiam abutentium.

E

CLXVIII LUCIUS II.

Ab anno
1144, ad
45, m. 11,
d. 4.

LUCIUS, antea Gerardus, Presbyter Cardinalis, patria Bononiensis, ex patre Alberto, regnante Conrado III & imperante Manuele Comneno creatus x Martii, & consecratus XII ejusdem in Dominica Passionis, anno MCXLIV, sedit menses XI dies IV; defunctus XIII Februarii anno MCXLV, sepultus in Laterano, & vacavit Sedes ad sequentem dumtaxat diem.

Ratio tem-
poris,

Continuator Catalogi Martinus Polonus in Ms. nostro, post numerum mensum ac dierum, addit: Hic ante Presbyter Cardinalis sanctæ Crucis, totam illam ecclesiam & claustrum à fundamentis renovavit. Stella præterea subdit, Et initio Pontificatus nihil prætermisit quod ad expeditionem Hierosolymitanam putabat necessarium. Rasponus locum sepulcri in Laterano assignat, inter sepulcra Joannis XI & Agapiti II.

2 Baroni, quia alicubi legerat dies XIV supra menses XI, Pontificatum hunc extendit usq; ad XXV Februarii, eoque cogitur sequentem Pontificatum ad dies pauciores restringere. Nobis vero juxta Continuatorem in Ms. nostro liquida erit progreßio. Dies autem Lucii quatuor notan-

tur etiam in Fasiculo temporum Rollewinck, nec non apud Platinam. Stella, solus diversus a ceteris, dies IX scripsit pro IV, facili unius litteræ exerratione.

3 Sub hoc aut præcedenti Pontificatu Romana Curia usq; receptionem fuisse ut anni numerarentur à XXV Martii Kalendas Ianuarii subsequenti, suaderi potest ex privilegio, quod in Bibliotheca Cluniacensi datum legiur R. E. lus mutatus Subdiaconi XIV Kal. Februarii Indict. V: 11, In carnationis Dominicæ anno MCXLIV, Pontificatus vero Domni Lucii Pape XI anno primo: quando à Kalendas Ianuarii annum inchoantibus, numerandus fuisse annus MCXLV. Et hic usus mox aliis successoris exemplis confirmabitur.

B U-

CLXVII. CÆLESTINVS II.

CLXVIII. LVCIVS II.

CLXIX. EVGENIVS III.

CLXX. ANASTASIVS IV.

CLXIX EVGENIVS III.

EUGENIVS, natione Pisanus, antea Bernardus Abbas S. Anastasii, Ordinis Cisterciensis, Romæ creatus Pontifex anno MCXLV, ^{Ab anno} 1145, ad 53, an. 8, m. 4, d. 25. XIV Februarii, Rege & Imperatore predictis ordinatus in monasterio Farsensi in Dominica sexagesimæ XVIII Februarii, MCXLV, sedit annos VIII, menses IV, dies XXV; obiit Tibure VIII Julii, MCLII: sepultus in Basilica S. Petri, & non vacavit Sedes nisi in diem sequentem.

Mortuo Lculo repente fuisse successorem electum, ob periculum imminentem, testatur S. Bernardus: de ejus autem Ordinatione ex suo codice Vaticano, quem optaremus integrum videre, ita scribit Baronius: Electus, deductus est ad Lateranense palatum, & in Apostolica Sede secundum morem positus est, & nominatus Eugenius Papa III. Qui cum proxima die Dominica Consecrationis munus apud S. Petrum, sicut consuetudinis ordo poscebat & dispositum fuerat, deberet suscipere, præcognito Senatorum perverso consilio, quo ejus electionem violenter retractare disposuerant, nisi eorum voluntatem faceret, & usurpatum Senatum eis Apostolica auctoritate confirmaret; noctis silentio urbem cum paucis Fratribus exiit, & ad arcam Monticelli se in tutum recepit. Congregatis vero alia die cunctis Patribus, qui dispersi fuerant propter metum furentis populi, processit ad Farsense monasterium, in Sabiniis positum, cum domestica familia: & Consecrationis gratiam in sequente Dominica, pro plenitudine sui Apostolatus, secundum morem Ecclesiæ, Domino auctore suscepit.

2. In continuatione Martini Poloni apud auctorem codicis nostri, eadem res brevius, & reliqua Acta vite sic perstringuntur: Hic cum Abbas S. Anastasii esset, ex insperato apud Ecclesiam S. Cæsarii est electus à Cardinalibus; & propter metum Senatorum, qui contra voluntatem prædecessorum fuerant electi à populo, ad Farsense monasterium se transtulit; ibique vocatis ad se Cardinalibus & Praelatis munus Consecrationis accepit. Hunc, cum simplex fuerit, Deus mirabiliter gratia perfudit & eloquentia. Huic redeunti ad urbem Clerus & populus Romanus cum magna lætitia occurrit, canans Benedictus qui venit in nomine Domini. Hie à Rege Ludovico in Franciam vocatus, cum ipsum transmarina Crucem signasset, & Concilium celebrasset, Romam rediit. Hic obiit Tiburi, & per medium urbem fere cum totius Cleri & populi turba, cum maximo luctu, ad ecclesiam B. Petri deductus, contra altare sepukus est.

3. Scilicet in choro Canonorum, intra oratorium B. Mariae, ubi & Gregorius Papa III ejusdem Oratorii fundator sepulcrum habuit: in quo etiam sepulero, inquit Romanus Canonicus S. Petri, defuper recondidimus venerabile corpus D. Eugenii Papæ III, octavo Idus Julii: & fecimus ei sepulcrum ex diversis lapidibus. Ex dicto autem die, quem potius mortis quam sepulturam dicere oportuerat, ut claret ex epistola Hugonis Episcopi Ostiensis, plane consequitur ad numerum dierum xx (quos supra annos VIIII, menses IV transcriptos habemus in Ms. nostro) addi debere adhuc alias v. Epistola vero, cuius modo memini, Abbatibus & Capitulo Cisterciensi scripta, ex Ms. Morimundensi in dioecesi Mediolanensi excepta, tota profertur à nostro Oldoino in suis ad Ciacconium Additionibus, atque inter alia habet hæc notabilia verba: Decus Ecclesiæ, pater justitiae, amator religionis & patronus, qui superborum & humilium corda propriâ

virtute caleaverat, qui super solium David & super regnum ejus sedebat, ut Ecclesiam sibi commissam, quam ad sublimem statum reduxerat, confirmaret & corroboraret: Pater, inquam, noster ac defensor, felicis memorie Papa Eugenius, trabea carnis exutus, octavo Idus Julii, carne immaculatus migravit ad Christum . . . Cujus exequæ præter spem omnium (jam enim fere Senatum annihilaverat) præter morem consuetum, ita per biduum sunt à Clero & populo celebratae, ut jam crederetis regnarem in cælis, qui mortuus in terris colebatur.

4. Hac Epistola accepta, scriperunt Cistercienses Epitaphium, cuiusmodi variis forsan locis composta sunt varia (nam sepulcro ejus aliquod revera in sculptum fuisse, prohibet credere silentium Romani Canonici) reperitur autem apud Angelum Manrique parte 2 Cisterciensium Annalium pag. 224 ex auctore Chronicis Belgici transcriptum his verbis.

Hic jacet EUGENIUS defunctus (cerne sepulcrum)

*Epitaphiæ
ex Chran.
Belg. quale*

Cui pia cum Christo vivere vita fuit.

Pisa virum genuit, quem Claræ vallis alumnum

Exhibuit, sacræ Religionis opus.

Hinc ad Anastasi translatus Martyris ædem,

Ex Abate, Pater summus in orbe fuit.

Eripuit solenne jubar mundique decorem

Julius, octavum sole ferente jubar.

Aliud haud paulo elegantius, & forsitan Romæ compositum, ac deinde cum miraculis in Galliam missum, mox proposuimus.

5. Prædicto Romano Presbytero, Felicis memorie

B. Eugenius Papa III appellatur: & mox de Auctibus

ejus hec adduntur. Hic sanctissimus Praeful Eugenius III Papa, quando celebravit primam Missam in B. Petri ecclesia, obtulit super venerabili altari ejus optimum Serantalmum (an ab Ante & Serico formatum vocabulum?) ad altaris ornatum: & semper cum liberalitas ergo ecclesiæ S. Petri.

veniebat celebrare solennia Missiarum in hac sancta Dei & B. Petri Basilica, non vacua manu veniebat: sed fatis devote offerebat, vel vestem super altare, vel optimam Casulam, vel aliud Papale donum. Condidit quoque privilegium, in quo concessit Canonicis hujus Basilicæ, quartam partem oblationis quæ venit in ecclesia B. Petri, præter oblationem S. Leonis IX Papæ. Ipsum Privilegium, in Annotationibus ad textum Romani, subiungit Paulus de Angelis: apud quem legi potest, inscriptum Dilectis filiis Bernardo Presbytero Cardinali S. Clementis & ecclesiæ B. Petri Archipresbytero, atque ceteris ejusdem ecclesiæ Canonicis, tam præsentibus quam futuris, canonice substituendis in perpetuum: subscriptum, Ego Eugenius Catholicæ ecclesiæ Episcopus subscriptus, & ita consequenter Conradus Sabiniensis, Ignatius Tusculanus, Hugo Ostiensis, Episcopi, nec dum addito titulo Cardinalis, sed tamen ante Cardinales: hi vero similiter etiam forma subscribunt Presbyteri Cardinales sedecim, Diaconi Cardinales septem; ac denique additum. Datum Romæ apud S. Petrum, per ma-

EUGENI-
US III.

num Bosonis S. R. E. scriptoris, quarto Idus Aprilis, Indictione I, incarnationis Dominicæ anno MCLIIII, Pontificatus vero Domini Eugenii III Papæ anno bono.

Anni ratio
sub hoc Pon-
tifice:

6 Dies IV Idus Aprilis, Indictione & anno Incarnationis prænotatis tadebat in Feriam V, ente Dominicæ Palmarum: non igitur præcedentem annum protrahebant usque ad Pascha, quia sic numerabant: protrahebant tamen usque ad XXV Martii seu Incarnationis Dominicæ festum. Hoc enim demonstratur gemino inter Epistolas Eugenii hujus Papa exemplo: quorum alterum continetur Epistola IO, datum Signoꝝ per manus Bosonis S. R. E. Scriptoris VI Idus Januarii, Indict. XV, Incarnationis Dominicæ anno MCLII, Pontificatus vero Domini Eugenii III anno septimo; alterum Epistola VII Romæ Idibus Februarii, Indict. I, Incarnationis Dominicæ anno MCLII, Pontificatus . . . octavo: ubi nolandi fuissent priori loco annus MCLII, posteriori annus MCLIII, nisi ultra Kalendas Ianuarii deberent anni, more jam supra notato, protrahi.

7 Gofridus monachus, in Vita S. Bernardi Clarevallen-
sis, lib. 5 cap. 2 circa finem, relata ipsius Sancti obitu & se-
pultura, Facta sunt hæc, inquit, eodem anno quo bea-
tus Papa noster Eugenius III, ejusdem Patris sancti

ejusdem mi-
racula ex
Mss.

in sancta conversatione filius, ab hac luce, vel magis ab caligine, migravit ad lucem: cuius merita in ipsa, cui tam insigniter præfuit, urbe, miraculis pluribus illustrata corulcant. Hinc Kalendariis Cisterciensibus primum ad VIII Julii inscriptus est, cum titulo Beati; ac deinde etiam à Bucelino, sed ad dæm 1X, Menologio Bene-
dictino: à nobis ad utrumque diem Prætermis apponendus, propterea quod publicus ejus cultus neque nunc superfit ullus, neque olim fuisse probetur, sed initia privatam ve-
nerationem res tota stetisse. Itaque quod in opere nostro non licebit, ejus hic miracula damus, qualia Chrysostomus Henriquez in Fasciculo primus vulgavit ex Ms. Dunensi, & nos in Codice Regina 1644, post fibros S. Bernardi de consideratione scripta reperimus, rursumque accepimus ex codice parvo sed antiquo monasterii Visconti in Picardia; ubi eisdem premititur Epitaphium Eugenii III Papæ Romani, compositum à Gerardo de Lege; in cuius auctoris cognomine suspicor Leodium intelligi, quod medio evo Legia, & vulgo Liege dicitur.

8 Urbis & orbis honor, sed jam dolor urbis & orbis;
Rektor in orbe potens, pulvis in urbe jacet.

Hoc in vase sacro pia pleni gratia fontis
Infudit gratis munera grata polo.

Magne Deus, dare magna potens, per te fuit illi
Lingua docere fidem, rem dare docta manus.

Mores Angelici, devotio, finis honestus

Hunc tibi dant famulum: da requiem famulo.

Deinde sub hoc titulo, Incipit de miraculis ad sepul-
crum Domini Eugenii III Papæ Romani, notantur
miracula septem; prefixa semper ad nomen appellatione
Beati, cum praefaciuncta, præsentem ac videntem Auctorem
declarante. Pauca de pluribus, quæ Dei operatione &
virtute diebus istis facta vidimus, & visa vera proba-
mus, sicut memorie sic & scribi digna judicamus.
Dei enim virtutes quas audivimus, quas vidimus,
non loqui non possumus, qui virtutibus laudem, qui
laudi confessionem debemus.

sanatur con-
tractus tri-
ennio,

1. Joannes quidam nomine, cognomine Ritiné, na-
tione autem & civitate Castellanus, manus & bra-
chia, pedes cum cruribus, contractus fuit. Qui cum
fide & devotione plenus ad sepulcrum Domini Eu-
genii III Papæ Dominum pro infirmitate sua fletibus
& luspiriis multis precaretur; subito compunctionem
fletus, gaudium; & infirmantis precem, sanitas
experita subsecuta est. Hoc Canonicus Vespertinam
horam canentibus publice factum & visum est ab
omnibus. Hic passus erat tribus annis.

1. Alius quidam, Petrus nomine, de Castello

Formello, manum sinistram debilem habebat & ri-
giditate extensis, ita ut ad nullum usum curvare eam
vel flectere posset. Sed & brachium dextrum sic con-
tractum habuit, quod nec erigere nec movere illud
valuit ad usum aliquem. Huic eodem die, & hora
eadem, scilicet dum Vespertina laus agebatur, ante
præfati Domini Eugenii sepulcrum, Dei misericordia
ad integrum membra debilia restituta sunt. Hic
passus fuerat; mensibus quinque, & sanatus est in
Vigilia B. Apollinaris.

D
item aliis
mensum 5.

111 In secunda die post hoc, puella quedam, no-
mine Romana, annorum ferme duodecim, cuius pa-
ter Retius, matet vero Clara nominata est; cum ad
sepulcrum memoria Eugenii decubaret, plorans &
ejulans & orans, sanitatem brachii contracti, & ma-
nus dextræ penitus inutilis curationem, erunt ut erat
& maxime tibiarum quas amiserat, & pedum simili-
ter, non fraudatur a desiderio suo. In Matutinis
namque, in festo sancti Apollinaris; operatione &
virtute Spiritus sancti, ab infirmitate sua curata est, &
officiis suis membra sunt redditæ: ita ut & ambu-
laret, & omnia quæ necessaria sunt faceret. Hæ
nativitate fuit de Reviano.

114 In eadem die puer quidam nomine Roma-
nus, filius Saxonis & Beatæ matris ejus, de Regione
quæ vocatur pons S. Petri, ante sepulcrum Patris
prædicti recubans, sanatus est. Infirmitas autem qua
detinebatur hæc fuit. Sinistrum latus & manum si-
nistram maxime, quæ fere arida fuerat, amiserat, &
sinistro pede claudicabat: à qua omnino modicum
ante horam matutinalem sanatus est.

E
ac puer si-
nistro latero
captus

115 Quadam autem die quidam Romanus genere,
nomine Stabilis, cum jaceret in Choro nostro,appa-
ruit in somnis Dominus Eugenius, dicens: Stabilis.
At ille: Domine. Cui beatus Eugenius: Cognoscis
me? Et respondit, Optime, Domine. Tu es Dominus
meus Eugenius. Qui ille. Quare non visitasti me?
Et respondit: Ubi possum visitare te, cum dicatur
quod mortuus sis? Et ille apprehendens eum per
manum, adducit eum ad sepulcrum suum, dicens: Si
hic me quæheris sine gratia non redibis. Qui mox,
cum pulsaretur signum ad Nonam, surgens ad sepul-
crum festivus accessit: promissamque à supra dicto
Domino Eugenio gratiam cum lachrymis & suspi-
riis multis postulans, meruit per misericordiam Dei
impetrare. Nam brachium sinistrum & manus, quæ
per multos annos arida habuerat, quod ad nullum
usum & utilitatem ea movere poterat, misericordia
Dei & meritis Beati Eugenii, ita ex integro sanitati
restituta sunt, quod ad omnem usum & utilitatem
moveri possent, quasi nihil infirmitatis in brachio &
manu aliquando passus fuisset. Et quod per multas
expensas à medicis consequi non potuit, à Domino
Iesu Christo, per merita supradicti sanctissimi Euge-
nii, consecutus est.

manu &
brachio artic-
dus,

116 Quidam Romanus, Todinus nomine, cum
territas febres acriter pateretur; timens de morte, fabricans
cum fiducia maxima ad sepulcrum prædicti Pontifi-
cis accedens, misericordia Dei & meritis beatissimi
Eugenii sanitati integræ restitutus est.

F

117 Quidam de quodam Castro quod vocatur
Casa-Marni, per viginti annos à dæmonio crudeli-
ter vexatus, ita quod nullatenus aliquam ecclesiastam
sine maximo sui miserrimi corporis detimento &
tribulatione intrare poterat, cum ecclesiastam A postol-
orum Principis intraret, cœpit clamare. Quo ducitis
me? Qui tandem adduxetus est ad sepulcrum memo-
rati viri Dei, licet invitus: & protinus liberatus est.

item aliis

118 His septem miraculis in duplice MSS. repertis, ex

suo Ms. Dunensi addit Henriquez lib. I dist. 6 cap. XI e-
stavum: Romæ quidam Presbyter erat, qui vitam

reprehensione dignam agebat. Hunc ergo beatus

Papa

A Papa Eugenius, ut pravitatem suam desereret, admonere solebat: & aliquando etiam, culpis suis exigentibus, aerius corripiebat. Ille vero infastus non solum monitis Sancti non acquecebat, verum etiam malum pro bono reddens, quantum valebat Sancto Dei detrahebat, convitia ei ingerendo, & semper eum hujus rei causa odio habendo. Contigit ergo quadam die ut ad sepulcrum viri Dei, praे fama sanctitatis ac venerationis, præque miraculis, quæ per eum Dominus ibidem operatus est, multitudine magna populi cum pia devotione accureret: inter quos & præfatus Presbyter, pellibus amictus novis, advenisse perhibetur. Cumque omnes Sanctum Dei, praे sanctitate vita sua & miraculis quæ siebant, glorificarent & vocibus extollerent; indignatus Presbyter

ille furibundus, omnibus dixit: Putatis quod mira-
cula Eugenius faciat? Non haec facit Eugenius, sed Petrus Diaconus. Erat enim Petrus beatæ memorie S. Gregorii Papæ Diaconus: nam cum eo in situ conditus est Papa Eugenius sarcophago. Vix ille verba finierat: & ecce ultio divina repente blasphemum subsecuta est: nam lampas desuper pendens super eum eecidit; & effuso oleo super pelles, quas secum novas detulerat, vindicè Deo, oculis omnium qui aderant confusibilem reddidit. Ille vero vindictam, Deo retrubente, super eum venisse sentiens, nimio pudore suffusus, subsannationem & derisum populi insultantis sibi non ferens, cum magna confusione latenter aufugit. Hæc tenus MSS. si quid amplius eruatur alias addi poterit.

EUGENIUS

III.

CLXX ANASTASIVS IV.

NASTASIVS, antea Conradus Episcopus Sabinensis, natione Romanus de regione Saburæ, ex patre Benedicto, regnante ^{Ab anno} ^{1153, ad} Frederico Aenobarbo & Manuele Comneno imperante, creatus ^{1154, an. t} ^{m. 4, d. 24.} MCLIII, IX Julii; & coronatus XI ejusdem in Dominica; sedit annum I, menses IV, dies IV; defunctus MCLIV, II Decembris; sepultus in Basilica Lateranensi: & vacavit Sedes diem I.

I Dem apud omnes annorum ac mensium numerus est: dies XXIV concorditer notant Rølevinck, Stella & Platina, quos tenemus potius quam XXVII notatos in Ms. nostro: quia à die electionis IX Iulii, post menses IV, auctum ad IV Nonas Decembris, quo obiisse Anastasium reperit in Ms. Vaticano Baronius. Quod autem in deceffore Eugenio scribit auctor codicis nostri, vacasse Episcopatum eo mortuo dies XI, correctionis eger, effinitque numerandi dies XII usque ad diem Coronationis, qui fuit XI Iulii. Cujus intervallum cum rationem non habuerit qui Anastasii Pontificatus adscriptis Catalogo, sed eum exorsus sit à die Creationis, patet diversorum auctorum manus Catalogo eidem pertexendo successive accessisse. Simili modo cum in eodem Ms. nostro legitur, quod post Anastasi mortem cessavit Episcopatus dies XX, corrigendum & legendum est dies XI.

C Hic fecit apud S. Mariam Rotundam novum Palatium: hic dedit ecclesiæ Lateranensi Calicem pulchri operis, ponderantem XX marchas, & plura alia; & ibidem in tomba porphyretica sepultus est. Hac nec plura Continuator Catalogi in Ms. nostro: Ottonis Frisingensis Continuator ab anno MCLVI ad MCCIX, aliud non dicit, quam quod Eugenius Papa, vir justus & religione insignis, ab hac luce transiens, Anastasio, homini veterano, & in consuetudine illius Curia exercitato, Sedem reliquit.

3 De sepulcro ejus Cesar Raffonus sic loquitur, in descriptione Basilica Lateranensis pag. 77, Ad laevam, prope portam sanctam juxta altare, quod erat S. Anto-

nini Martyris, in tumulo porphyretico præclarati admodum operis, jacebat Anastasius quartus Pontifex, qui eum tumulum, tempore Innocentii II à latronibus violatum expilatumque, & cineribus Divæ credita olim Helenæ Augustæ, quibus asservandis initio extructus fuisse S. Helena; orbarum; ex ejus antiqua extra urbem Basilica hue transtulerat ubique paraverat. . . sed hoc ejus sepulcrum, incendio depravatum, illud est quod jam post absidem & eborum Canonicorum spectatur: exuvia autem D. Helena in alia elegantissima porphyretica arca apud Franciscanos ad Aram-cali nunc creduntur servari; alii in Galliam translatas volunt ab Ecclesia SS. Petri & Marcellini, ubi eas Constantinus locaverit (quod tamen negare videtur Eusebius, & Constantinopolis tumulatam dicere) circa annum DCCXXX ad Altum-villare, Ordinis Benedictini monasterium in ditione Remensi.

4 Ex ejus epistolis, duodecim, qua nova Conciliorum editioni inseruntur, sola ultima plenam exhibet qua hic observari mereatur subsignationem; estque privilegium Raimundo Magistro Xenodochii civitatis Hierosolymitanæ expeditum quo Fratres S. Joannis Hierosolymitani, id est Hospitalarii, recipiuntur in tutelam Apostolica Sedis, datum Laterani per manum Rolandi S. R. E. Presbyteri Cardinalis & Cancellarii, XI Kalendas Novembris, Indictione IV, Incarnationis Dominicæ MCLIV, Pontificatus Domni Anastasi IV anno XI, ubi, sicut vides, ut cum anno Pontificatus & Incarnationis conveniat Indictione, non IV sed XI legi debet.

Epistole.

F

CLXXI HADRIANUS IV.

ADRIANVS, natione Anglicus, antea Nicolaus Episcopus Alba-nensis, electus IV Decembris anno MCLIV, coronatus V ejusdem in Dominica, sedit tempore Friderici Aenobarbei & Manuels Comneni, annos IV, menses VIII, dies XXVIII; defunctus I Septembris, anno MCLIX, sepultus in Vaticano in Basilica B. Petri, juxta sepulcrum Eugenii Papæ Tertii in optima concha; & vacavit Sedes dies V.

Roller.

HADRIANUS IV.
Ratio temporis.

R Ollevinck rotundo numero annos v; Stella annos iv, menses x Ms. nostrum; menses ix habent: sed tempus praeceps notant Kalendæ Septembbris, quas morti ejus assignat auctor Vita prolixioris a Baronio lecta in Ms. Vaticano: ex quo etiam habemus, conveniente Cardinales in secundo die post mortem Eugenti, quando non sine divini dispensatione consilii factum est, ut in ejus personam unanimiter concordarent; &, Papam Hadrianum à Deo electum tam Clerici quam laici pariter conclamantes, eum invitum & tenitem in sedem B. Petri inthronizarent, non quarto Novembris Decembbris (ut perperam transcriptum, cum ibidem antea legatur tali die mortuus Anastasius) sed Nonis Decembbris, Dominicæ Incarnationis anno MCLIV Indictione IIII. Continuatores, quos antiquissimos habuit auctor Ms. nostrum usque ad Gregorium X & annum Christi MCLXXI ab æra Christiana anno in Pontificum electione expimendis absint. Quare mibi persuadeo, illum Vaticani auctorem, à quo Baronius habuit Vitam Pontificum ab Honorio II usque ad praedictum Gregorium & deinceps continuatas, seculo XIIX excēente aut etiam XIV floruisse. Est autem & stylo cultior, & verbis prolixior, & in iis qua vitam Hadriani priorem concernunt, ipsique actis ejus in Pontificatu describindis multo accuratior, quam antiquior in codice nostro continuator: cuius tamen verba ex Baronio non transcribam, ne actum agam: solum ergo accipe que Ms. nostrum habet.

B
Acta ex
Ms.

*. i. am-
bitū mu-
rorum.

Data in
quibusdam
ejus Bullis
corrigenda.

R Ollelinck rotundo numero annos v; Stella annos iv, menses x Ms. nostrum; menses ix habent: sed tempus praeceps notant Kalendæ Septembbris, quas morti ejus assignat auctor Vita prolixioris a Baronio lecta in Ms. Vaticano: ex quo etiam habemus, conveniente Cardinales in secundo die post mortem Eugenti, quando non sine divini dispensatione consilii factum est, ut in ejus personam unanimiter concordarent; &, Papam Hadrianum à Deo electum tam Clerici quam laici pariter conclamantes, eum invitum & tenitem in sedem B. Petri inthronizarent, non quarto Novembris Decembbris (ut perperam transcriptum, cum ibidem antea legatur tali die mortuus Anastasius) sed Nonis Decembbris, Dominicæ Incarnationis anno MCLIV Indictione IIII. Continuatores, quos antiquissimos habuit auctor Ms. nostrum usque ad Gregorium X & annum Christi MCLXXI ab æra Christiana anno in Pontificum electione expimendis absint. Quare mibi persuadeo, illum Vaticani auctorem, à quo Baronius habuit Vitam Pontificum ab Honorio II usque ad praedictum Gregorium & deinceps continuatas, seculo XIIX excēente aut etiam XIV floruisse. Est autem & stylo cultior, & verbis prolixior, & in iis qua vitam Hadriani priorem concernunt, ipsique actis ejus in Pontificatu describindis multo accuratior, quam antiquior in codice nostro continuator: cuius tamen verba ex Baronio non transcribam, ne actum agam: solum ergo accipe que Ms. nostrum habet.

2 Hic primum Episcopus Albanensis, in legatione Norwegiam est missus pro verbi Dei prædicione. Ipse vero gentem illam barbarem in lege Dei diligenter instruxit: post redditum, defuncto Anastasio est in Papam electus. Hic propter vulnerationem unius Cardinalium toram urbem, usque ad condignam satisfactionem, potuit sub interdicto. Hic Guillermum Regem Scilicet, tamquam rebellem, excommunicavit: qui post absolutionis, homagium Domino Papæ faciens, terram ab ipso suscepit. [Hic primus dicitur Papa suisse, qui in Utbe veteri cum sua Curia morari traxit]. Hic fecit gyronem * in Radicofano, & turribus munivit. Hic Castrum & multas possessiones circa lacum S. Christinae à Comitibus comparavit. Haec tenus Ms. nostrum, in quo verba de commutatione Vibevetana, propter additam particulam dicitur, censui [] includenda, ut verbis coevo auctoris verosimiliter ab alio adjecta, & ex margine fortassis translata in textum.

3 Pleraque hujus Pontificis Epistola solo mensis die notata inveniuntur, omittentibus formulæ alias librariis qui Regestum collegunt, ut fere solent: que tamen in ordine est XXX ad Ioannem Toletanum Archiepiscopum, Primatem illum constitutum universæ Hispaniae, quo firmius Privilegium sit, solennius quoque subnotatur, datum Beneventi per manum Rolandi S.R.E. Presbyteri Cardinalis, & Cancellarii, xiv Kal. Martii, Indictione IV, Incarnationis Dominicæ anno MCLIV, Pontificatus vero Domni Hadriani Papæ IV anno II. Sed annus II Pontificatus indicat transribentem erravisse in notando Incarnationis anno, ac legi debere annum MCLV (nam huic respondet Indictione IV) & quidem more Florentino ultra Kalendas Ianuarias protensum, cum bodierno usu legeretur MCLVI: & sic alia ad Henricum Gradiensem Patriarcham, epistola scilicet XXXIX, subsignatur Data Laterani per manum Rolandi S.R.E. Cardinalis Cancellarii, Idibus Junii, Indictione V, Incarnationis Dominicæ

anno MCLVII, Pontificatus Domni Hadriani D Papæ IV anno III. Privilegium etiam concessum Leonati Abbatij monasterij S. Clementis de Insula Piscaria, quæ Casæ-aurea vocatur, ejusque Fratribus tam presentibus quam futuris, regularem Vitam professis, in perpetuum, quod extat to. 5 Spicilegii Acheriani, datum Laterani, per manum Rolandi S.R.E. Presbyteri Cardinalis, xxi Idus Martii, Indictione VI, Incarnationis Dominicæ anno MCLVIII, Pontificatus vero Domni Hadriani Papæ IV anno V: hoc inquam Privilegium, vitio aliquo non caret in numero: si enim recte scriptus est annus Pontificatus V, legi debebit Indictione VI, ut annus Christi numeretur styllo Florentino sitq; nobis MCLIX: quam anni rationem etiamnum duravisse probabant exempla sub Urbano III proponenda.

4 Afferit Ciacconius, Hubaldum Cardinalem Presbyterum S. Praxedis, ab hoc Pontifice factum esse Episcopum Ostiensis, eum scilicet qui postea fuit Lucius Papa III. Ita qui in appendice Labicana ad tom. IO Concillior. col. 1852 epistola Anastati Papæ IV, ad Episcopos & Abbatess Provincia Burdigalenſis, anno MCLIV subscriptus in-

Episcopi
Cardinali-
bus adnu-
merati.

venitur post Episcopos, secundus inter Presbyteros, Hubaldus Presbyt. Card. tit. . . Praxedis, anno MCLVIII, sub epistola Hadriani IV practicata ad Leonatem Abbatem Casauriensem post Pontificem, loco inter Episcopos secundo, signat Hubaldus Hostiensis Episcopus. Posset ergo credi Hadrianus suffraganeus Episcopos, quibus ex officio competit ordinare Pontificem, aggregasse Cardinalibus, atque sic factum; ut qui tempore Innocentii II & Anaeleti Antipape, non nisi post Cardinales omnes subscrivebant Electioni, ut supra vidimus, jam ante illos subscrivebire inciperent, constituerentque novam & dignitate primam Cardinalium classem, quemadmodum apparet ex subscriptionibus epistole, de Alexandri III electione scripta, apud Radicum lib. 2 cap. 53, summatim dumtaxat recentis, in quibus Hubaldus Ostiensis: quem tamen ut ab ordine Cardinalium non exivisse credam, certius optarem documentum. Et aliquam istius temporis subsignationem, ubi jundim appellenter Episcopi Cardinalis, sicut pasim scribitur Presbyter Cardinalis, Diaconus Cardinalis. Interim vix dubitari potest, quin saltem ante finem hujus seculi ceperint Cardinales promoveri ad dictos Episcopatus, retento Cardinalis titulo. Ita in Supplemento gestorum B. Mariae Ogniacensis, Venerabilis Jacobus dudum Acconensis Episcopus, nunc vero Tufulanus Presul & Romanæ Curiae Cardinalis, circa annum MECXL, vocatur à coevo Canonico Canipratensi; ut videbimus ad prefata Maria diem natalem XXII Junii, & longe antea pro anno MCLXXXII in veteri marmore Mutina invenitur ecclesia consecrata, Cum sanctus Papa Lucius III Mutinam veniret cum decem Card. Theod. Portuen. Theobal. Ostien. Episc. Jo. S. Marci &c. ubi circa controversiam duo jam dicti Episcopi Cardinalibus annuntiantur; saltem ex usurparione vulgi. Sciendum porro est titulum Cardinalis, qui primum seculo XII cepit adhiberi ad significandam præcellentiam dignitatis in Clero Romano; antea communem fuisse cuicunque Presbytero vel Diacono, titulum aliquem sive ecclesiastum ut proprie sibi addictam curanti, qui dicebatur eidem ecclesia incardinatus. Quin etiam si quem Episcopum contingebat ecclesia sua barbaris invadentibus spoliari, huic moris erat aliarn proxime vacantem commendari tamquam ejus proprio Sacerdoti; qui ei etiam dicebatur Incardinari.

F

CLXXI. HADRIANVS IV.

CLXXII. ALEXANDER III.

CLXXIII. LVCIVS III.

CLXXIV. URBANVS III.

CLXXII ALEXANDER III.

ALEXANDER, natione Tuscus, patria Soanensis, ex patre Rainuto, antea Rolandus Presbyter Cardinalis S. Marci & S. R. E. ^{Ab anno 1159, ad 81. an. 216} Cancellarius, imperantibus Frederico & Manuele creatus ^{m. 11, d. 19} vii Septembris, Feria ii, pridie Nativitatis B. Mariæ Virginis; ordinatus ad Nymphas, in Vigilia S. Matthæi Dominica die xx ejusdem, anno MCLIX; sedit annos xxii, menses xi, dies xix, defunctus xxv Augusti MCLXXXI; sepultus in Lateranensi Basilica: & vacavit Sedes dies iii.

Ratio tem-
poris,

Die Creationis & Ordinationis hic assignato constat ex Ms. Vaticano apud Baronium, quem consules accuratissimam enim continent gesta rei historiam. Tempus Sedis ex Ms. nostro accepimus; in numero dierum (qui solum ix scripti erant) supplentes defidum ex consensu ceterorum, scilicet Werner Rollevinck, Martini Poloni, Stella, ac Platina. Hinc vero, itemque ex initio successoris, refelluntur, qui apud Baronium scripti sunt, xxi Kalendas Octobris mortuum esse Alexandrum; neque rectius apud eundem supputasse eos, qui vi Kalen. Septembris obiisse dixerunt. Quo tamen dato consistere nequit, quod absolute videtur afferere Baronius, sedisse Alexandrum annos xxii minus dies vii: sic enim debuisse capuisse die xix Augusti, quod omnino nequit sustineri. Duo ejusdem Privilegia extant in Bullario Casinensi, quorum data tertio Kal. Februarii Indictione secunda Incarnationis Dominicæ MCLXVIII Pontificatus x, demonstrant annum protractionem esse usque ad ipsum diem Incarnationis.

Sepultura.

2 De Sepultura ejusdem lego apud Cesarem Rasponum pag. 77, quod Aliquanto superiori portam, qua ibatur ad aulam Concilii, haud longe à veteri pulpito, ubi Epistola legebatur, in marmoreo tumulo jacuit Alexander III.

Antipapa
quatuor ex-
tincti,

3 Hic vicit quatuor schismaticos, Octavianum, Guidonem Cremensem, Joannem Strumentsem, & Landonem. Primus fecit se vocari Victorem, secundus Paschalem, tertius Calixtum, quartus Innocentium: quorum tres Presbyteri Cardinales erant, qui per Papam excommunicati mala morte perirent. Iste tempore maximum fuit schisma, & ejus fuit Conventus S. Anastasi: & Abbas S. Pauli eundem locum sibi [obtinuit] per Regem schismati-

C

tum, qui locus per eundem Alexandrum est restitutus.

Acta Alex-
andri:

4 Hic Fridericum Imperatorem ad concordiam Ecclesiæ revocavit: qui tunc illos schismaticos, qui ejusdem Papæ invasores erant, manu mittebat. Hic duo Concilia ordinavit, unum Turonis, aliud Romæ. Fridericum Imperatorem, Emanuel Constantino-politanum, Guillelmum Siculum, atque Lombardos ad concordiam revocavit per xv annos. Sub ejus temporibus terræ motus magni fuerunt per loca, ita quod civitas Antiochena cum Tripoli cecidit, atque Damascus cum multis aliis civitatibus. Tunc Cartaginensis civitas penitus everta est, & plus quam xx millia hominum mortui sunt, & mare retrogradum versum est, & v millia hominum in Sicilia submersi sunt.

Res ejus
tempore mo-
rabilis,

5 Hujus tempore Mediolanenses cum Cremona & Placentia contra Papienses civitatem unam construxerunt, quam, ut famosior fieret, ab Alexandro Papa Alexandriam vocaverunt: & post petitionem Longobardorum dedit eis Episcopum, Papensem vero Crucis & Pallii dignitate privavit, eo quod Friderico Imperatori tunc, [&] ab antiquo Regibus persecutoribus Ecclesiæ adhæsisset. Hic cum Rome patrimonium S. Petri, præter Urbevetanam civitatem, Terracinam, Anagniam, & Aquapendente usque Cepanum, per Imperium & Schismaticos occupatum fuisset, in Franciam transiit: ibique celebrato Turonis Concilio per mare ad urbem rediens, cum Messanæ applicuisset, Rex Guillelmus, non solum quia Papam, sed etiam quia Dominum à quo regnum tenebat recognosens, eum debito honore prosecutus est. Ita Ms. nostrum.

P

VICTOR ANTI PAPA.

VICTOR, alias Octavianus natione Romanus, Presbyter Cardinalis S. Ceciliæ, schismatico ordinatus Romæ prima Dominica Octobris, id est die iv mensis, MCLIX, sedit annos iv, menses vi, & dies aliquot: defunctus Lucæ circa Pascha anni MCLXIV, quod xii Aprilis celebratum fuit: sepultus in monasterio extra civitatem, eo quod Canonici, tam majoris ecclesiæ quam Regulares S. Fridiani, elegerint potius sedibus suis expelli, quam schismatici cadaver apud se recipere.

Memoria
sepultura
extra urbē,

Oldoinus in Necrologio Pontificio, ad xiii Aprilis, mortem ejusdem refert: & addit, quod Alexander Pontifex, alter David, persecutorem suum deflevit extinctum, & Cardinales de morte illius exultantes durius increpavit. Porro interrogatus de memoria aut loco sepultura, vir operis nostri amansimus, Marius Florentinus Francisci Maria filius, ita rescriptit: Octavianum seu Victorem IV Antipapam apud nos extra civitatem sepultum, omnes nostri Maji Tomus V.

Chronologi & Historiographi afferunt, sed neque locum neque ecclesiam indicant. Nullum hodie extat monumentum, neque de ulla sepulchrali epigraephæ apud nos & patres nostros memoria. Ego tamen conjicerem humatum in ecclesia SS. Philippi & Iacobi Apostolorum & S. Pontiani Martyris, extra muros civitatis, quæ tunc temporis erat Monachorum S. Benedicti; & postmodum, iisdem auctoritate Apostolica expulsis, concessa fuit Monachis Montis Oliveti,

d

Oliveti,

VICTOR Oliveri. Ad hoc opinandum ducor, & quod eccl^a-
ANTIPAPA sia illa extra civitatem esset, sed proximior mœnibus
cum ipso ejusdem; & quod Monachus fortasse ipsius Ordinis
SS. Iacobi auct^o auct^o fuerit, schismaticus Papa. Ecclesia tamen illa
Philippi & Pomiani olim diruta fuit, cum civitas nostra novis mœnibus &
cœfia extin aggeribus muniretur & ampliaretur; aliqua ejus vice
d^a videtur.

publicis sumptibus ædificata in urbe, quæ nunc S.
Pontiani dicitur, atque ab Oliverianis Monachis reli-
giose tenetur. Inter istas ergo mutationes perierit, si
quod unquam extitit, infelici Octaviani monumen-
tum; nec mirum est tot inter mutationes etiam perisse
memoriam.

D

PASCALIS ANTIPAPA.

Ab anno
1164, ad
1167.

PASCHALIS alias Guido, Patria Cremensis, Presbyter Cardinalis S. Mariæ Trans-Tiberim, tit. S Calisti, ordinatus circa Pascha anni MCLXIV; sedit annos III, menses IV plus minus: cancro extinctus anno MCLXVII mense Augusto, Romæ.

Tempus
mortis.

Bronius, qui mortem Paschalis usque in annum MCLXX differt, videtur nisi Vita Ms. Alexandri Papa. Verum hæc aliud nihil dicit, quam eodem tempore obiisse Paschalem quo venerat Legatio Constantinopoli ad Alexandrum: hujus autem legationis annum non videtur ex illa Vita accepisse, neque aliunde, sed ex mera conjectura: nullius enim auctoris allegat testimonium. Interim habemus Otthonus Fribingenis continuatore, Ottobonem scilicet à S. Blasio atatus huic suppatis scriptorem (quippe qui scribere desit anno MECX) sic autem orditur

Caput 21: Anno Dominicæ Incarnationis MCLXVII Paschali Papa defuncto (loquitur ex sensu Imperialium Alexandro adversantium) Calixtus ab his, à quibus prius Paschalis & Victor, substituitur, Alexandro in potestate sui usque adhuc consistente: & huic testi- monio videtur stare securius posse. Oldoinus noster in prefato Necrologio, xxiv Augusti mortuum Paschalem ponit, non indicans unde hunc diem sumperit; quare non audemus ei fidere: & malumus diem nullum mortis, quam incertum ex gratuita conjectura ponere.

E

CALIXTUS ANTIPAPA.

Ab anno
1167, ad
1178.

CALIXTVS alias Joannes, ex Abate Strumenti creatus Presbyter Cardinalis, Guidoni suffectus mense Augusto, anni MCLXVII; sedit annos X, & dies aliquot: & ab ipsomet Imperatore Friderico, Venetiis ad Alexandri Papæ gratiam recepto, desertus, ad ejusdem obedientiam Tusculi rediit anno MCLXXVIII, XXIX Augusti, & eodem anno infeliciter obiit.

An ex Car-
dinale Epi-
scopus?

Svnt qui à Victore Antipapa Episcopum creatum dicant, alii Albanum, alii Tusulanum: mallem scire quis & cuius tituli Cardinalem Presbyterum eum crearit: si tamen hoc ipsum probari posit, probabitur eadem opera, jam tum in usu fuisse ut Cardinales Presbyteri ad Episcopatus S. R. E. suffraganeos promoverentur,

retento titulo Cardinalium. Pænitentiam illius nec minus chronologiam certissimam nobis facit apud Baronium Ro- ejus seria mualdus Archiepiscopus Salernitanus, tunc temporis vivens pænitentia. ac scribens. Marius Vipera non tantum in gratiam receptu ait, sed Archiepiscopum Beneventanum & illius urbis Praefatum constitutum, eodem tamen anno in hac dignitate obiisse.

INNOCENTIUS ANTIPAPA.

Anno 1187

INNOCENTIVS antea Lando dictus, quis fuerit qualisvè incertum est, brevis admodum temporis Speudo-papa.

Diebus bau-
ctis.

Hic nomine quidem tenus notus scriptoribus aliis, videtur à paucis quibusdam schismaticis, qui in monte Albano substituerant, quando ad Alexandri obedientiam Tusculum regressus est Guido, Clericis suis non-

nullis comitatus, ex desperatione grata ordinatus anno MCLXXVIII; assumptaque male insignia Pontificia cito defuisse, ut propriea non meruerit alibi nominari: quare nec Oldoinus ejus in Necrologio meminit.

NICO.

NICOLAI MANIACV TII

Canonici Regularis Lateranensis, Ordinis S. Augustini Versus,
de Romanis Pontificibus ad Alexandrum III.

ex Veteri Ms. Archivii Lateranensis eruti ab Onuphrio Panvinio.

S vis Pontifices Romanæ noscere Sedis, Carminibus nostris perfectis scire valeoſi.	Cui ZACHARIAS, STEPHANVS, PAULVSque decenter His CONSTANTINVS i STEPHANVS quoq; connumeretur.
1. P.imo Papatus PETRVS est in Sede locatus. Qui confederunt, LINVS, CLETVSque fuerunt.	Post HADRIANVM LEO tertius esse videtur.
His CLEMENS junctus, simili fuit ordine functus: Hinc nutat mundus, sit quartus, sitne secundus.	Post STEPHANVM quartum t PASCHALIS Præſul habetur.
Hinc ANACLETVS præſedit, hinc EVARISTVS: Hinc ALEXANDRO succedit in ordine XYSTVS.	E GENIVS vero Papa subscriptur isti,
10. Hos juxta positus TELESPHORVS est & HYGINVS. Additur ANICETVS, seu Præſul ordine PIUS.	Cujus successor tu, VALENTINE, fuisti.
SOTER & ELEVTER, quibus est VICTOR quoq; junctus, Quos ZEPHERINVS habet comites Martyrꝝ; CALISTVS.	GREGORIVS quartus, & SERGIVS, & LEO quartus:
URBANVS, turbæ Christi prælatus in Urbe, a Post hos succedit, Papatus a in aere locatus.	Pontificem dictum post quos legimus BENEDICTVM.
20. Hinc PONTIANVS, hinc ANTERVS t, hinc FABIANVS, CORNELIVS, LVCIVS, STEPHANVS, XYSTVSq; secundus. Hoc rutilas juxta DIONYSI, Sede veluta;	Hinc, NICOLAE, tuo tua gaudet Roma decore,
FELIX Romanus, cui jungitur EVTYCHANVS.	Cujus HADRIANVS post mortem fulsit honore.
30. His Comites CAIUS seu MARCELLINVS t habentur: MARCELLVS nec non EVSEBIUS enumerentur:	OCTAVI viguit post hoc doctrina JOANNIS,
MILTHIADES etiam: post quem, SILVESTER, haberit Te Dominus Papam decrevit in ordine Cleri.	A quo MARINVS t per paucis praefuit annis.
MARCVS, cui JVLIVS succedit, LIBERIVSque, FELIX & DAMASVS. Cleri speculumque decusque.	Post k tantos Præſul subiectur hic HADRIANVS,
Exule Liberio Felix in Sede locatur, Martyriumque subit cum Liberius revocatur:	Et STEPHANVS quintus genuit pater hunc Hadrianus.
Quare Liberii Damasus successor habetur, Sicut Hieronymi Chronica narrante docetur.	Postea FORMOSVM Cathedram legimus tenuisse,
40. Postea SIRICIVM t numeramus ANASTASIVMque, Hinc, INNOCENTI, re, qui comitaris utrumque.	Inde BONIFACIVM Papatum promeruisse.
Post ZOSINVM vero BONIFACIVS enumeretur: Hinc CÆLESTINVS cum XYSTO consocietur.	Post STEPHANVM sextum, ROMANVM perlege tandem:
Hinc CÆLESTINVS cum XYSTO consocietur. Hos autem juxta LEO vir doctissimus extat,	Et post THEODORVM, nonum subiecte JOANNEM:
Eloquium cuius quantus fuerit manifestat.	Cui, BENEDICTVS Pater, LEO t tecum connumeretur:
50. HILARVS hunc, & SIMPLICIVS, FELIXq; t sequuntur, b Postea SIRICIVM t numeramus ANASTASIVMque,	120 De titulo Damasi CHRISTOPHORVS associetur.
b Post quos GELASIVS & ANASTASIVSque leguntur.	SERGIVS hinc rutilans ANASTASIO copulatur,
SYMMACHVS, HORMIDAS rutilant, Præſulq; JOANNES,	Et LANDO vivens modice t super astra levatur.
[Et FELIX quartus, BONIFACIVS atque JOANNES.] c	1 Omnibus his tandem decimum conjungo JOANNEM.
60. AGAPITVM cum SILVERIO t, tecumque VIGILI, PELAGIVM legimus Papali Sede potiri:	Te LEO cum STEPHANO præcedit, Papa JOANNES
Hos meriti magni Papæ præmitto JOANNI.	Cui LEO, post m STEPHANVS t succedit dogmate grādes,
Papam post istum [Christi] numero BENEDICTVM.	130 Nec non MARINVS, AGAPITVS atque JOANNES.
PELAGIVM Romæ Prælatum postea prome.	Præſulibus quintus conjungitur hic BENEDICTVS:
Hinc tu, GREGORI, confortans cuncta, decori Ecclesiæ Christi, sal atque lucerna fuisti.	Cui LEO jungatur, JOANNES n, & BENEDICTVS:
d Post te Bleranum eivem lego SABINIANVM	Et DOMINVS, nec non BONIFACIVS, & BENEDICTVS, t
Hinc BONIFACIVS & BONIFACIVS annumerentur;	140 Et decimum quartum post istos scribe JOANNEM
e DEVSDEDIT t & quintus BONIFACIVS his socientur.	Et decimam quintam post istos scribe JOANNEM, p
HONORIVM cum SEVERINO, teque JOANNES	Et decimum sextum post istos scribe JOANNEM.
Inter prædictos Cælestes e scribimus omnes.	GREGORIVM quintum prius, & post scribe JOANNEM.
f Post hos THEODOROF MARTINV M consociemus,	Post quem SILVESTRVM prius, & post scribe JOANNEM.
De quo quod fuerit per Græcos passus, habemus.	Huic etiam nonum decimum subscrive JOANNEM.
Additur EVGENIVS, Præſul quoque VITALIANVS,	SERGIVS hinc quartus subiectur & BENEDICTVS:
80. ADEO que DATVM cum DOMNO t suscipiamus.	Restat viceimus JOANNES & BENEDICTVS:
g h Scribitur h hinc AGATHO, Siculæ regionis alumnus;	Hunc nonum decimum depromunt scripta JOANNEM:
Et copulatus ei, prudens LEO PAPA secundus.	Quod eur evenerit, dabit hoc cognoscere carmen.
His adjungantur BENEDICTVS atque JOANNES:	Quemdam JOANNEM & MERVRIVM vocitamus,
Et CONON tecum, SERGI, sextusque JOANNES.	Iustum q viceimum, nonum decimum numeramus.
Hinc alio Papâ gavita est Roma JOANNE,	SILVESTERT t cum GREGORIO, CLEMENSq; secundus,
Et te, SISINNI, genite genitore Joanne.	150 Cum DAMASO rutilant: LEO s post, VICTORq; secundus, r s
90. Post t CONSTANTINVM GREGORIVS alter habetur:	STEPHANVS hinc nonus, nec non decimus BENEDICTVS;
Tertius hic etiam GREGORIVS associetur:	Et succedit eis NICOLAVS in ordine mixtus.
	Alter ALEXANDER, & GREGORIVS copulantur t,
	VICTOR t & URBANVS cum PASCHALI comitantur.
	160 GELASIVM mundo concessit postea Christus,
	Cui decadenti successi Papa CALISTVS.
	HONORIVS Cathedram post omnes hos decoravit:
	Hinc, INNOCENTI [re] Papam Roma vocavit.
	Post CÆLESTINVS, cœlesti dogmate tuncsus,
	Chrismate lœtitia fit præ confortibus unctus.
	LVCIVS hinc mundi cupiens resistere morbis,
	Ast raptus statim, quia dignus non erat orbis.
	Tertius EVGENIVS, qui nunc præclarus habetur,
	Donec vult vivar; deum super astra feretur. u
	Sunt centum quinque nee non & septuaginta. x
	Quartus ANASTASIVS t mox Ecclesiæ viduavit:
	Quam sibi mox copulans HADRIANVS clarificavit.
	Hinc licet invictum Papali Sede potitum
	Scimus ALEXANDRVM, per secula commemorandum.

Sunt omnes centum, sunt octo & septuaginta.

A N N O T A T A.

HVnc Pontificum Catalogum, Eugenii Papa III tempore exaratum, moxque continuatum usque ad Alexandrum III, publicandum sibi Onuphrius creditit; tamquam ad incorrupta nomina Pontificum rectamque seriem conservandam maxime facientem; & ad plura, de quibus supra, confirmanda aptissimum. Eget tamen correctione nonnulla, saltem, ut recus Colonia est anno 1626, quod subsequentia Annotata monstrabunt, & simul illustrabunt siquid in eo obscurum passet letorem offendere:

- a Onuphrius Marce, ac si Pontificis nomen foret.
- b Idem Pelagius.
- c Hic versus exciderat, ideoque alium ex propria conjectura supplevi.

d Et hic abundabat, quem expunximus:

Hinc BONIFACIVM civem numero Sabinianum, supponens errore librarii inductum ex geminatione prioris. e Haec tamen neminem reperi qui Honorium adnumeravit Sanctu;mo ex Pontificib; viginti quatuor, qui inter Santos Gelasium & Martinum sedevant, solum inventiuntur octo, qui ut Sancti colantur.

f Onaphrio. Post hos THEODORVM Romæ MARTINVM; ubi apparet, geminata perperam ultima ac prima duorum nominum syllaba, natum esse versum superfluum Romæ.

g Coniunctio hac, interjecta ad sensum versumq; supplex, deest eidem Onuphrio.

h Idem, Describitur, ubi redundat prima syllaba.

i Constantiū nemo aliis seriei Pontificia inseruit, nisi violenter occupatam Sedem aliquamdiu tenuerit: metri autem ratio exigit, ut pro Enumerentur (quod habet Onuphrius) legatur Connoverentur; uti in paulo post sequentium duorum versuum fine atque initio pro, illis,

cui, legendum est, isti ejus.
k Idem Onuphrius Præstantibus P. s. his: quæ verum non faciunt. l Idem sub.
m Idem post Stephanum. n Confundit hic Auctor duos Joannes xii & xiii.
o Ego Bonifacium proponendum Domino censeo.
p Annoverat hic Auctor Joannem filium Roberti, quem à Pontificum numero excludimus; & ideo sequentem vocat xv, & sic consequenter usque ad xix, quem ipse appellat Vigesimum: & hanc numeri discrepantiam ortam putat, quia Joannem II aliqui vocant Mercurium: sed sic fateri debet jam inde ab initio variatum fuisse in numerandis istius nominis Pontificibus: nos vero discrimini causam in eo collocamus, quod dictus Joannes Roberti ab aliis fuerit, ab aliis non fuerit Pontificibus adnuntiatus.

q Onuphrius Justum.

r Nos pro Silvestro, quem Antipapam fuisse credimus, ponimus Benedictum IX, in hisce versibus præteritum.

s Onuphrius Rutilat Leo VICTORque.

t Idem Copulatur, Comitatur. u Idem tenetur.

x Non potest inveniri talis numerus per nomina hic notata, nec tamē dubitari quin scriptus ex mente Auctoris sit, post tres denuo adjunctos Pontifices rursus calculos subducant, & numerantis centū leptuaginta octo: Fortassis sicut Constantiū Pontificibus adnumeraverit, sic etiam adnumeraverat iisdē, sub contentione simul cum aliis ordinatos, Eulalium contra Bonifacium I; Laurentium contra Symmachum; Diolcorum contra Bonifacium II, Theodororum vel Theodoretum contra Cononem; Theophylactum contra Paulum: quorum nomina hisce quoque versibus illigata una cum suis versibus expunxerit is qui Codicem describendum curavit. Verum si ita actum est, cur omisi fuerunt anteriores duo, videlicet Novitianus contra Cornelium, & Ursicinus contra Damasum, & Schismatisca aque ordinati?

E

CLXXIII LV CIVS III.

Ab anno
1181, ad
85, an. 4,
m. 2, d. 28.

UCIVS, natione Tuscus, patria Lucensis, antea Hubaldus Episcopus Ostiensis, imperantibus Frederico Aenobarbo & Alexio Comneno, creatus xxix Augusti, & postridie in Dominica coronatus anno MCLXXXI, sededit annos iv, menses ii, dies xxviii, obiit Veronæ MCLXXXV, xxv Novembris: ibique sepultus est: & non vacavit Sedes nisi in diem sequentem.

Tempus Se-
dis.

Nescio ubi invenerit Baronius, quod Lucius creatus est Pontifex v Kalendas Septembbris, & postridie ordinatus, nihil enim tale legitur apud Wilhelmmum Tyrium vel Robertum de Monte quos allegat: quia tamen ex Epitaphio constat de die mortis, & auctor Ms. nostri supra annos iv numeras menses ii, dies xxviii, itaque præcise habebut initium à Baroniū notatum, huic astimamus stari posse. Appares autem corrigendos esse Rollervinkium, & Platinam, qui solum xviii dies numerant, & multo magis Stellam qui dies omisit ad numerare.

2 Ioannes Franciscus Tinctus, lib. 5 de Nobilitate Veronensi cap. 2, sepultum ait Lucium in ecclesia Cathedrali, ante majus altare, in sepulcro marmoreo cum hujusmodi epitaphio, quod etiam in auctiori Giacconio legitur, & quidem addita chronologica clausula quam Tinctus omiserat.

Luci, Luca tibi dedit ortum, Pontificatum
Orta, Papatum Roma, Verona mori.

Sepulcrum
Verone,

Imo Verona dedit verum tibi vivere, Roma
Exilium, curas Ostia, Luca mori.
Obiit. S. Pater. D. D. Lucius. Papa. III:
a. MCLXXXV. die. xxv. Novembris.

3 Addit idem Tinctus (& similia habet ejusdem temporis scriptor Hieronymus de la Corte, Historia Veronensis & translatib. 6) ante annos aliquantos curatum esse à Mattheo Giberto Episcopo Veronensi (hic autem ab anno MDXXVII monumen- ibidem resedit usque ad MDXLIII) ut cum monumentum istud pro nova ecclesia & chori fabrica movendum loco suo esset, exuvia Pontificia in aliud monumentum infra terram ante idem altare maius collocarentur, cum hac inscrip- tione

OSSA LUCII III. PONT. MAX.

cui Roma ob invidiam pulso, Verona tutissimum ac gratissimum refugium fuit, ubi conventu Christianorum aucto, dum præclara multa molitur, è vita excessit.

UR-

CLXXIV VRBANVS III.

VRBANVS, natione Lombardus, antea Vbertus Presbyter Cardinalis S.Laurentii in Damaso, imperantibus Friderico Aenobarbo & Isaacio Angelo, creatus xxvi Novembris, coronatus VIII Decembris in Dominica MCLXXXV; sedit annum i, menses x, dies xxv; defunctus Ferrariae xx Octobris, anno MCLXXXVII, & non vacavit Sedes nisi in diem sequentem.

*Ab anno
1185, ad
87. an. I,
m. 10, d. 25*

*Ratio tem-
poris.*

Martinus Polonus in Ms. nostro Lucii & quatuor successorum Pontificum seriem sic decurrit, ut singulis vix quatuor linea concedat; indicato autem spatio quo sedet Lucius, addit, Et cessavit Episcopatus dies XIIII; eo ipso significans, non prima, sed secunda post suam electionem Dominica consecratum fuisse Gregorium: cuius tamen intervalli rationem nullam habendam judicavit, dum hujus Pontificatus initium sumpit a die Creationis. Ipsius de ea epistola ex Rogerio Hovedeno recitat Baronius; in qua dum lego, quod defuncto Lucio & reverendissimo corpore ejus honorifice tumulato, habitus est a Fratribus de successoris electione tractatus; hinc quidem intelligo, hujus astatis Pontifices sequenti mos obitum suum die tumulari solitos, ut sine mora posset ad electionem procedi; inde vero, attento cessantis Episcopatus tempore in Ms. nostro signato, dignum animadversione puto, quod Electione facta (qua absoluta cum esset, verum absolutumque crebat Pontificem, statim ac facta) minus quam antea, dum hoc non esset, fuerit festinatum ad Ordinationem, si ea adhuc deerat, vel ad Coronationem solennem; sed apparatu faciendo tempus indulsum.

*Causa mor-
tis.*

2 Addunt Continuatores præcitat: Hujus tempore capta est Hierusalem a Saracenis: qui cum de transmarinis partibus tam fæbilem rem audivisset, præ nimio dolore obiit. Sepultus est Ferrariae. Eamdem mortis causam assignant Rogerius & Neubrigensis apud Baronium, & diem nominant XIIII Kalendas Novembris; cum tristis nuntium perlatum ad Curiam dicant XV Kalendas, in die S.Lucæ Euangelistar. Sed corrigendum Neubrigensis, à libriis corruptus, sicut ut scribere videatur Urbanum, paulo ante quam tristis nuntius afferretur, ex hac vita substratum, & legendum paulo post.

*Epitaphium
Ferrarie.*

3 Sepultus fuit hic Pontifex in nova, qua Ferraria anno MCXXXII primum absolute fuerat Cathedrali: ubi post CXXVII annos repertus, accepit ad dextram altaris majoris & egressum chori monumentum ex rubro marmore, quatuor columnis itidem marmoreis sustentatum, ut scribit in Compendio Historico illius civitatis Marcus Antonius Guarinus, & testatur Epitaphium tumulo tunc inscriptum. Hic jacet bona memoria Urbanus Papa Tertius, natione Mediolanensis ex gente Cribellorum, sepultus MCXXXVI (imo VI) & revelatus MCCC, die VIIII mensis Augusti Indictione tertia, temporibus Fratris Guidonis Ferrariensis Episcopi, Joannis Archipresbyteri & Bonagrati Præpositi. Ecce autem ipsam monumenti Pontificalis ex rubro marmore constructi, ex eoq; atque ex medio templo ad eum ubi 1305 possumus est parietem translatis formam, qualem mihi delineandam curavit nostri Ferrariae Collegii per hos annos Rector R.P. Constantius Aymus, docens insuper, Epitaphium predictum veteri & Gothicō, ut appellant, charactere circumduci per supremum ipsius arca limbū; in quadam autem recentiori ejusdem reparatione (quando etiam potuit tertium coronamentum tiara accessisse) placuit scripturam, nec conspicuam satis, nec amplius legibilem in eo quod parieti nunc adharet latere, nova forma characteribus inscri-

bere arca ipsius fronti, ut hic factum vides. Similiter dum repoluntur columnæ, placuit supra inclusas sub laterculo albo Reliquias, quānam hā essent Latinis notioribusq; jām litteris scribere, hoc modo: ad latus Euangelii, RELIQVIE SCTOR. GEORGII MRIS ET MAVRELII EP. ET MRIS: ad latus Epistole, RELIQVIE SCTOR. LAVRENTII MRIS ET GREGORII PP. ET CF. Est autem longitudo arca pedum v & digitorum XI, profunditas pedum XI ac digitorum XIII, altitudo uno altero dito major: columnæ vero cum basibus & capitellis à pavimento usque ad arcā pedum emnino V.

FER RARIAE
in ecclesia cathed

Præda s. podium reverenter.

4 Quod de Romana Curia nū, in annis protractis usque ad XXV Martii, supra jam sape diximus, confirmatum accipit sub hoc Pontifice, ex ejus Bulla, qua expeditus Stylus data Privilegium Guillermo Moremundensis cœnobii apud Mediolanum Abbati, datum Veronæ, per manum Alberti S.R.E. Presbyteri Cardinalis & Cancellarii, VII Idus Januarii, Indict. v, Incarnationis Dominicæ anno MCLXXXVI, Pontificatus vero Domini Urbani Papæ Tertii anno II, ubi annus tam Pontificatus quam Indictionis, more nostro scribentibus inferunt annū MCCLXXXVII. Ne autem, quia Verona signatum est Privilegium, idcirco dubites utrum proprio Romana Curia stylo sic scriptum fuerit: adeo ecce eodem tomo 4 Vgelli, ubi hoc allegatur col. 237, precedenti col. 235 Mediolani in Palatio ipsius Pontificis, tunc adhuc Cardinalis & Apostolica Sedis Legati, coram eo & ab eo subscripta sententia Anno Domini Incarnationis MCCLXXXIV Indict. 11 die Mercurii, VIII mensis Februarii: ex qua liquet Lombardos, in quibus tunc etiam Veronenses, eo tempore inchoasse annos à Kalendis Ianuarii, uti nos modo facimus, quod etiam non Lom bardicu probari

VR^BANUS probari potest ex privilegiis ibidem productis col. 223 sub anno MCLXXI, II die mensis Novembris, Indict. III. VII & sequentibus; addito alio, quod finitur col. 231 cum hac clausula, Acta sunt hæc anno Dominice incarnationis MCLXXXIV Indict. VII, regnante Friderico Imperatore Romanorum glorioissimo, anno Regni ejusdem XXIIII, Imperii vero XXI: datum in Episcopatu Papiensi in obsidione Roboreti, XIV Januarii, feliciter. Amen.

Vrbanus hic 5 Ceterum de hoc eodem Pontifice certant Vercellenses non fuit ante Mediolanenses, utrorum Episcopis accensendus sit; te Vercellenses aliquod ejus apud se monumentum producentibus, quod Episcopus fecerit aut subfiguravit. Sed inter Vercellenses nullum esse alicui Uberto vel Lamberto locum, ex ipsorum deductione satis demonstrat Vghellus. De Mediolanensis dici potest, quod, si inter Algizium Archiepiscopum (quem anno MCLXXXIV adhuc in vivis fuisse

confiat) & Milonem, eidem Ecclesia anno MCLXXXVIII D à Clemente III confirmatum, intercessit aliquis Lambertus de Crivellis, non appareat quo fundamento hic dicatur idem, qui Ubertus Cardinalis & Legatus: cum non repugnet duos ex eadem familia simul Mediolani fuisse, alterum Lambertum Archiepiscopum, alterum Ubertum sed neque Legatum Apostolicum, qui & deinde Pontifex factus sit; Mediolasque ob affinitatem nominis & identitatem cognominis ulius ex eacum priori confusus à nonnullis. Parum certe verosimilitudinem famini dinis habet, toto tempore quo is Pontifex fuit vacasse Sedem sua. Mediolanensem, ipso semper se gerente pro Archiepiscopo. Scio id dicti contigisse Florentina, cum ejus Episcopus Gerardus factus esset Romanus Pontifex Nicolaus II: sed hic, etiam Romæ degens, propinquus erat Florentia, & sepe ac diutius in hac commorabatur: nec debet extraordinarium unius Pontificis factum in exemplum trahi absque certa & evidenti auctoritate.

CLXXV GREGORIUS VIII.

An. 1187,
m. I, d. 27.

REGORIUS, natione Beneventanus, antea Albertus, Presbyter Cardinalis S. Laurentii in Lucina, & S.R.E. Cancellarius, imperantibus Frederico Aenobarbo & Isaacio Angelo, creatus XXI Octobris, & XXV ejusdem in Dominica anno MCLXXXVII ordinatus Ferrariae, sedis mensem I, dies XXVII, defunctus Pisces XVII Decembri: & vacavit Sedes diem I.

Obitus.

Auctor Brevis Chronicus Pisani apud Vghellum to. 3 col. 889. Gregorius Papa VIII ingressus Urbem Pisianam, receptus est ab eisdem Pisaniis cum magno honore IV Idus Decembri, & mortuus est Pisces XVI Kal. Januarii. In Ms. nostro hoc de eo legitur: Hie zelando pro terra sancta ad diversas provincias mittit litteras; & facta pace inter Januas & Pisas, Pisas mortuus sepelitur, utique in ecclesia Cathedrali.

Sepulchra,

2 Franciscus Maria Cessinius, Eques S. Stephani & in Academia Pisana primarius Iuris civilis Professor, cuius beneficio ad XXIX Maii damus Vitam. Bona Pisana, requisitus num quod istuc hujus Pontificis monumentum superesse, nihil vetustum reperiri ait, prater brevem in antiquo Ms. notitiam quam ex Italico sic Latinam facio. Anno MCLXXXVII assumpitus fuit ad Pontificatum Gregorius VIII, qui cum Pisas venisset ut pacem conciliaret inter hanc civitatem & Genuensem, secundo mense Pontificatus sui animam Deo reddidit in hac eadem civitate Pisana: & fuit sepultus in Cathedrali, intra grandem ex candido marmore arcam, iis temporibus satis pulehram, in capella Deiparæ Incoronatae, cum funebri pompa, qualem conveniebat mortuo Pontifici instrui à civitate, tunc potentissima: quæ arca, seu malis appellare tumba, hodie spectatur ad manum dexteram majoris ecclesiæ intrantibus per portam Regiam.

*Incendio an.
1600 abo.*

3 Verum etiam hac videri desit, cum anno MDCC flagrasset templum: nec ulla nunc ipsius, vel intus positi corporis notitia remanet. Sed ante hos XXIV annos Fabrica Prefectus Campilia (Operarium vocant) Valerium Chimentiellum, in jam dicta Academia Professorem, etiam de nostro opere sunc bene meritum, exoravit, Titulum ut con-

ciperet, pro tempore inscribendum umbratili extola & tabulis monumento, donec marmoreum quod designabat conficeretur opus: manetque etiam nunc eodem in situ, quamvis Cajetanus, qui Fabrica nunc praefest, eadem consilia valvar animo, nec stimuli quotidiani defint à Cessinio aliisque, dolentibus adeo segniter curari rem, civitati magno decori futuram.

4 Titulus ille talis est: D.O.M. Gregorius VIII Pont. Max. de sancta urbe Jerusalem recuperanda novo titulo sollicitus, summis viribus bellum adornat adversus perduelles. Pisanos Genuenses conciliaturus Fer. an. 1658. raria hue migrat, ut cives, maritimis copiis florentissimos Ecclesiæque fidelissimos, in sacram expeditionem mox sibi conjungat. Magnum facinus invidente morte, Pisces obiit XVI I Kal. Ian. A.S. MCLXXXI, ingenti cum dolore Christianæ Reip. cui tantam gloriam prospiciens, dies solum præfuit LVII. Residua mortalitatis pignora, hoc ipso loco sepulta, Camillus Campilia Aeditus, ad redivivam memoriam functo posito lapide veneratur, A.D. MDCLXIII. Ita ibi, diem mortis in Chronico notatus prævertendo ad diem unum.

5 Oldoinus in Necrologio Pontificis etiam ad alterum pravenit, & XVI I Kal. Ian. eligit, fortassis autem unius dies mori numeri omissione accidit ut apud Panvinium inveniatur, VIII Kalendas. Sed quid fiet Ottoni à S. Blasio, cuius hoc tempore viventis. Cap. 30 Appendix ad Frisingensem hæc sunt verba: Eodem anno, scilicet MCLXXXVII, Urbano Papa mortuo Gregorius succedit, quo infra dies quasi decem defuncto Clemens substituitur? Respondeo, duarum vocum mutilatione locum corruptum videli, itaque legendum: quo infra medium quasi Decembrem defuncto, scilicet XVII die mensis ut dictum paulo ante est.

F

CLE-

CLXXV. GREGORIVS VIII.

CLXXVI. CLEMENS III.

CLXXVII. CÆLESTINVS III.

CLXXVIII. INNOCENTIVS III.

CLXXVI CLEMENS III.

LEMENS, natione Romanus, antea Paulus Prænestinus Episcopus, creatus Pisces xix Decembris, coronatus ibidem iisdem Imperatoribus, vi Januarii, in solenni festo Epiphaniæ, Feria iv, anno MCLXXXVIII, sedit annos IIII, menses IIII, dies XVIII; obiit v Aprilis, anno MCXCI, sepultus in basilica Lateranensi: & vacavit Sedes dies VI.

*Ab anno
1187, ad
91. an. 3,
m. 3, d. 18.*

*Eius electio
& coronatio
Pisces:*

DE hac successione ait Pisani Chronici præcitatius auctor: xiv Kalendas ejusdem (Januarii) Dominus Paulus Prænestinus Episcopus, in ecclesia S. Mariæ Pisarum, majoris Ecclesiæ Pontificalem cathedralm est adeptus, levatus ab hospitio S. Pauli de Ripa-Arni, & largiente Domino vocatus est Clemens Papa III. Quia autem notat auctor Ms. nostri, quod etiam scribit Baronius, cessasse Episcopatum dies XX, causam differenda Coronationis Clementi fuisse credere, quod eam voluerit in urbe Romana suscipere. Sed si voluit, impeditum alicunde fuisse oportet: constat enim Pisces cum substituisse ultra xvii Kalendas Februarii ex pluribus ejus Epistolis: prima autem quam Roma dedisse invenitur, notata est III Idus Martii. Quid autem Roma egerit in Ms. nostro ex Martino sic notatur. Hic ex patre Joanne Scholari, claustrum S. Laurentii extra muros ordinavit, & Laterani Palatium fecit altius, & putatum ante equum æreum fieri fecit.

B2. De die mortis certos nos reddit Rogerius Hovedenus, bujus præcise temporis scriptor, cum ait: Mense Aprilis, .iv Idus ejusdem mensis, Feria quarta, obiit Clemens Papa III: ubi quia dies mensis & feria hebdomada optime convenient, non moveor auctoritate Ottobonis à S. Blasio annum MCXC huic morti assignantis. De Sepultura apud Rassponum hæc verba leguntur: Clemens III in medio Basilicae Lateranensis tumulatus erat, in marmorea urna, sigillis ornata, ante chorum antiquum Canonorum, versus aulam Concilii.

3. Notat hic Oldoinus noster, in suis ad Ciacconium Ad-

ditionibus novis, quod licet Guibertus Ravennas, in nomen & sedem Apostolicam à schismatiko Imperatore intrusus, cum magno totius Ecclesiæ scandalo, Clementis III titulus *Titulus Territorum usurpaverit*; nulla tamen illius ratio sit habita, quippe vero viventique Pontifici Gregorio VII sacrilege solverintur; ideoque hic de quo agimas dictus fuerit indubitanter Tertius. Quod, secus quam alias, fieri commode potuit; quia numquam à Clero Romano suscepitus Guibertus iste, nulla nominis sui monumenta in archivio Ecclesiastico aut apud Apostolicos Notarios reliquit, quorum causa, ad vietandam confusionem, neceesse esset Tertii nomen eidem quavis Pseudo-papa relinquiri, hunc vero de quo nunc agimus Quartum vocari: omnibus enim ubique orthodoxis constabat, vivente Gregorio nullum esse, nisi nomine falso, Clementem Papam. Hoc autem ita esse, ut diximus, patet ex his Clementis Bullis, quarum unam exhibet Vghellus tom. 4 col. 673, ita subscriptam: Datum Laterani per manum Moyi S.R.E. Subdiaconi, Vicemagentis Cancellarii, ix Kal. Julii Indict. VIII, Incatationis Dominicæ MCXC, Pontificatus vero Domini Clementis Papæ III anno IIII. Cum autem Guibertus nihil in schismate pie egerit, merito idem Oldoinus eidem abjudicavit sigillum plumbum, CLEMENTIS PAPAE THERCII nomine ex una parte circumscripsum, ex altera vero verbis Christi, Petram Pontificem insituentis, deque officiis sui partibus insituentis hoc versu:

CORRIGE, PARCE, FERI, PETRE, PANDE, MEMENTO MEDERI.

E

*in epistolis
& sigillo.*

*obitus &
sepultura
Rome.*

3. Notat hic Oldoinus noster, in suis ad Ciacconium Ad-

CLXXVII CÆLESTINVS III.

ÆLESTINVS, natione Romanus, ex patre Petro Bobonis, antea Hyacinthus Diaconus Cardinalis S. Mariæ in Cosmedin, creatus XII Aprilis, consecratus die Resurrectionis, XIV ejusdem anno MCXCI; sedit annos VI, menses VIII, dies XXVIII, tempore Henrici VI & Isaacii Angeli Imperatorum. Obiit die VIII Januarii MCXVIII, sepultus in basilica Lateranensi: & paucis solum horis vacavit Sedes.

*Ab anno
1191, ad
98, an. 6,
m. 9, d. 28.*

*Ratio tem-
poris,*

DE ejus ordinatione Rogerius Hovedenus ait: Clementi III succedit Hyacinthus Diaconus Cardinalis S. Mariæ in Cosmedin, & in ipsa Vigilia Paschæ ordinatus est in Sacerdotem: & in die Paschæ, quæ in xvii Kal. Maii evenit, in Romanum Pontificem consecratus est ab Octaviano Ostiensi Episcopo, & vocatus est Cælestinus Tertius. Addit auctor Ms. nostri: Hic secundo die Pontificatus sui, coronavit Henricum Imperatorem, bujus nominis V, Regem vero Germanie VI: & fecit Palatium apud S. Petrum. De morte ejus hæc Rogerius: Senio & gravi morbo confectus obiit Romæ mente Januarii, vi Idus ejusdem mensis, feria vi, VII anno Papatus sui: & Laterani sepultus est. Ita Rogerius, in hoc tamen corrigendum, quod anno MCXVIII componat vi Idus Ja-

nuary cum Feria vi, que solum fuit v. Multo autem magis corrigendi alii, qui huic Pontificatu præter annos locus sepulture adscribunt menses IX, dies XI. Auctor vero, Ms. nostri cum die XI Pontificatus coronatum Imperatorem ait, (quod omnes dicunt factum Feria XI Pascha) satis ostendit se ad antiquum stylum reverti, inchoando Pontificatum à die Ordinationis Episcopalis, non à die Electionis: sed nos capto semel stylo recentiori insistimus: satisque habebimus sigillatum notasse, cum vel altius aliter supputasse invenerimus, vel ipsos Pontifices in Bullis suis annum in die Ordinationis mutasse, in quo fortassis pauci recesserunt ab antiquo usu.

2. Utiusque actionis formam prolixè hic describit Baronius ex libro Centii Camerarii, unde ipsam transcriptam damus inter Acta S. Cælestini Papæ IV ad cap. 2 lib. 2

62

EXCELESTI- de Coronatione Bonifacii Papa VIII; modo sufficiunt prima
NUS III- ejus linea, que ad presentem rem faciunt; uaderat enim
Ordo ele- hoc tempore, & fortassis jam tum Camerarius erat Centius
tionis &
Ordinatio- iste, postea Honorius Papa III. Sic ergo incipit: Mor-
nis Pontifi- tuo Romano Pontifice & sepulcro, id est in Lateranensi
cia ex oculato teste. Basilica temporarie deposito, quod ipso die mortis plerumque
factam ex precedentibus intelligitur; omnes Cardinales
ad propria revertuntur secundum antiquam consue-
tudinem. Secunda vero die, id est sequenti ipsum mor-
tis diem, conueniunt in ecclesia Lateranensi; & Missa
mortuorum cantata, omnes similiter secundum con-
suetudinem antiquam recidunt. Tertia autem die,
iterum omnes in ecclesia congregati, & Missa sancti
Spiritus ibidem primitus celebrata, tractant de Ele-
ctione; & perseruata omnium Cardinalium volun-
tate ab aliquibus de ipsis, in quem major & melior
pars convernerit Cardinalium, ipsum Prior Diacono-
rum de pluviali rubeo immanat: idem Electio no-
men imponit. Deinde describuntur ceremonia reliqua,
atque deductio & installatio in Laterano. Post hæc au-
tem, ait idem Centius, in proxima die Dominica Elec-
tus . . . vadit ad ecclesiam B. Petri, & ante altare
majus consecratur. Secundum hunc antiquissimum (ut
vides) ordinem, intelligitur, unum ut minimum diem inter
ponendum Decessoris morti & Successoris electioni, nisi ex-
traordinario aliquo casu fuerit hac præcipitanda: deinde
expectandam fuisse pro Consecratione, aut saltem pro Co-
ronatione (quando Consecratione non egebatur Electus, jam
ante Episcopum) Dominicam diem; neque circa evidentem
auctoritatem quidquam esse statuendum in colligenda ra-
tione temporum, quod huic ordini adversetur.

B 3 Iam quod ad sepulturam Cælestini attinet, locum
indicat his verbis Raspous: A porta sancta versus aram
maximam & S. Mariam del Riposo quam vocant, erat
sepulcrum Cælestini Papæ III, quamquam alii put-
tant eum sepultum fuisse prope aram S. Salonini. Sed
quis hic S. Saloninus, non solum Romani Martyrologio
ignotus, verum aliis quoque veterisioribus fastis omnibus?
Libenter hoc doccebimus, & diem quo cultus in suo illo al-
tari fuit. Quid si S. Domnioni & sociis Martyribus Salo-
nitanis, quorum corpora circa Baptisterium Lateranense
reposita diximus xii Aprilis, intra ipsam Basilicam dicata-
rum altare commune hoc ab eis nomen habuerit, sed à vul-
go corruptum, ut S. Salonini dictum fuerit, quod erat SS.
Salonianorum.

C 4 Cum hoc Pontificatu finivit Ementissimus Cardinalis
Baronius Annalium suorum tomum duodecimum, &
Herculei plane laboris metam cum numero attigit; nono
Kal. Junii anno MDCVII ipsum offerens Paulo V, Pon-
tifici tunc Maximo, & mox pridie Kalendas Iulii vita
functus. Estimationem ejus tantum abest ut apud me ali-
quatenus imminuerit infelior quem habuit in ordinanda
chronologia successus, quemque hic sui conatus supplere;
ut plurimum auxerit tali proposito conjuncta necessitas, to-
ram ejus duodecadem (quod antea facere mihi numquam
licuerat) cursum saltem evolvendi, simulque cognoscendi
quadam tenus in estimabilem præclarissimi scriptoris meritum
de re historica Christianaque universa. Omnino enim mihi
evenit, quod Ianus Nicias Erythraeus prima parte Py-
nacotheca fateretur sibi contigisse, sic loquens. Cum in
Baronii scripta mentem & cogitationem conjicio,
plane vehementer exhorreo, neque satis assequi in-
telligentia possum; unde homini, in excipiendis con-
fessionibus, in sermonibus habendis, in sacrosancto
Missæ sacrificio faciendo, in Horariis precibus reci-
tandis, in rebus suis naturæ ac necessitati tradendis
occupato, tantum spatiu contigerit, ut infinitam vim
rerum ac varietatem, per infinitos pene libros dissipa-
tam atque dispersam, colligeret, intelligentia
comprehenderet, de unaquaque earum judicaret, ac
denique litteris docte accurateque mandaret. Equi-
dem quocumque cogitatione me flecto, nihil aliud
comperio, nisi opus, Ecclesiæ imprimis necessarium,
non potuisse nisi præcipuo divini Numinis instanter,
auxilio, atque adeo miraculo suscipi, expoliri atque
ad absolutionem perfectionemque perduci. Multa
partim levia, partim nugatoria, partim à veritate
prositus aliena, sive hominum injuria, sive ethnico-
rum perfidia, sive hereticorum fraude, in Ecclesiasti-
cam historiam irreperant; quæ ille, sua illa mirifica
ad refellendum consuetudine usus, inicitæ, fraudis,
ac falsitatis coarctat & convicit.

D 5 Ast sappiatatio temporum, inquires, quæ basis quadam
historia est, certior rectiorque haberi potest. Potest nunc
quidem (ut ego puto) postquam scilicet ejus melius ordinan- etiam
etiam
da subdia undique se aperuerunt, integro ex quo ille scri- chronologia
bere cepit seculo; sed hac si tunc habuisset ille, nescio an nomihil
vacilleret: quivis alias hanc historia partem felicius tractare valueret.

Quid autem ad eleganter sculpiam ex marmore pretioso
statuam, aut are argento & solido fusam attinet, si artifex
suus eam impostrit basi pro tempore lateritiae; cui aliis terra
viscera scrutando profundius, inventam faxeam postea sub-
stitueret; aut quis contemnat margaritas, quia linea min-
nus durabili quam sericea, sunt inducta? Vnum est, in quo
præstantissimi operis fortunam doleo; quod cum Auctor fin-
gulis pene tomis Roma excusis multa addenda, corrigenda,
mutanda successive subjecerit, quæ optabat in nova eorum-
dem editione suis quaque locis aptari atque inseri; tantum premium fo-
rēt recudi,
in iisdem revindendis properaverint Antuerpienses Colonien- ex auctori
seque typographi, ut spatium sibi nullum indulserint cu mente corre-
randa rei tam necessaria: tripli autem illa impre-
fatos & sup-
ficatione sic multiplicata exemplaria sint, ut spes nulla efful pletos;
geat quarta, in qua suppleri defectus ille possit, auctorem-
que eximere censuris multorum. Multi enim, cum in con-
textu Annalium forte inveniant aliquid, correctionem aut
lucis plenioris indignum; non semper cogitant in Appendix
cibus id forsitan requirendum. Et in hoc utinam nec ipse
ali quando hic defecerim! Ignoscit certe mihi peto si factum
est. Nostro enim operi tale quid evenit haud infrequenter,
non solum apud malevolos (qui ut carpant liberius, vel
nolunt videre correcta posterius, vel ydiffe dissimulant) sed
etiam apud amicos Lectores, nec tempore & otio tanto ab-
undantes, ut tota volumina pervolvere possint in-
tegre, nec tam felici semper memoria præditos, ut quæ forte
uno loco legerint, statim referre ad alterum valeant.

E 6 Vitam & virtutes eruditissimi viri simul ac sanctissimi
prolixo volumine prosecutus est idem, à quo Magistri
& Institutoris ejus S. Philippi descriptam historiam da-
mus, R.P. Hieronymus Barnabæus, Congregationis Roma-
nae cum vixit Propositus: ex qua aliisque domesticis Pa-
trum Oratorij monumentis excepta est brevis illa Notitia,
qua præteritis annis Italice prodit, de primis ac præcipuis
S. Philippi Sociis. Hoc inter Baronius tertium locum te-
net, scilicet post Iuvenalem de Ancina Episcopum Salu-
tientem, pro cuius canonizatione haud pauca Romæ acta rii scribens
sunt, & Franciscum Mariam Taurisium Cardinalem. Quo-
modo autem ad scribendos Annales ecclesiasticos sit admotus
imperio S. Philippi, cuius precibus pridem in vivis servatus
fuerat; invenies Lector in Vita ipsius Sancti, num. 61 &
483. Porro quod de Notis ad Romanum Martyrologium
refpondit, à Praefale quodam Vliramontano rogatus, quam
multos eo in opere adjutores habuisset, Torcular calcavi
solus; de Annalibus quoque intelligi posse testabuntur ejus
autographa volumina, etiamnum asserta in Biblioteca
Vaticana; neminem certe post se reliquit, qui viventi labo-
rum particeps, eosdem mortuo illo prosequeretur. Illi autem,
quantocumque dum viveret piorum plausu approbationeq;
exciperentur, mansit tamen solida semper humilitas viro,
inter studia solito identidem dicere, Domine ne auferas
ab ore meo verbum veritatis.

F 7 Veritatem enimvero (ut brevis Notitia Auctor lo- carissimam
quistur) sincere constanterque amabat, etiam sibi semper ha-
contrariam: & euicunque eam retegenti volebat buit verita- tem,
bene; animo ad eamdem amplectendam & profiten-
dam

A dam semper parato. Quotiescumque vel novo adhuc studio, vel alio suggerente cognoscebat ab ea se deviasse, retractabat continuo asserta priora, quemadmodum pluribus Annalium ejus locis videre est. In mente quippe habebat illa verba Ambrosii, qua etiam Sixto V scripsit, Unumquemque fallunt sua scripta & auctorem prætereunt: atque ut filii etiam deformes delectant, sic etiam scriptorē indecoros sermones sui palpant. Talis promptitudo nascetur ei ex profunda animi demissione, qua proprio semper diffidebat iudicio; sua autem pauperis Presbyteri conditione adeo vivebat contentus, ut cum præciso obedientia severioris mandato Clemens VIII eum cœgisset Cardinalitiam dignitatem admittere, iis quorum consilio id factum fuerat auctor & quasi suboffensus manserit; seque mox vero obligaverit, nihil unquam agendi, quo sibi aditus posset ad Papatum patari. Id quod post Leonis XI mortem re ipsa declaravit, cum gravi contra illius scripta à Ministeri Catholici Regis excitata tempestate, huic distulit se excusare per literas, Ne videret, inquit, Pontificia Sede vacante, auram caprire Regiam ejusmodi internuntio litterarum, & ita sternere mihi viam ad gradus sublimioris concensionem. Sed procul absit, ut me Regum favor, & non potius Regis Regum Christi gratia in thronum provehat altiorem. Domini est assumptio nostra, & Sancti Israël Regis nostri, à quo tantum expecto (ipse scit) sedem illam perennem, quam promisit sequentibus se discipulis. Adeo ut ex illa parte

in quo felicior ipso fuerit.

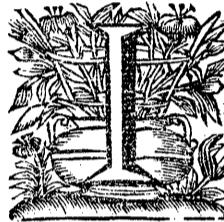
B ab alioris gradus aperte alie- nissimus.

compendii loco duxerimus, sentire de illa dispendi- CÆLESTI- um, ad quam excludendam esse etiam ipse debeam NUS III. adjumento, ne hujus sententiæ detrimentum; & gratias agere & bene precari magis iis qui obseruant, quam qui favent. Ita illius epistola exordium, cuius egraphum Ms. servo, inter cariora P. Bollandi manuscripta repertum.

8 Atque hoc, ex infinita pauca, honori & amori Baronii danda putavi, ubi Annalibus ejus valere iustis ad Sacerdotes Continuatorem faciendum est transitus, quem anno MDCLX Raynaldus, senem juvenis Rome cognovi, eadem qua præsignaverat ille vestigia religiose tenentem, & resumpia jam inde ab anno MDCLXVI impressione, Annalium Tomum vigesimum, octavum vero Continuationis novæ, usque ad annum MDXXXIV, habentem sub praolo; nec non sub manibus Continuationis ejusdem accuratissimam Epitomen. His ego ad Julium usque II utens, deprehendi Auctorem, non solum Decessore suo eatenus fuisse feliciorum, quod tractanda ha- in quo felicior ipso bucrit tempora, quibus Epistolaris Pontificum historia, cui potissimum inherere statuerat, integra magis ex Regestis haberi poterat; præter innumera interim edita librorum omnigenorum monumenta: sed etiam quod Chirologiam tenere potuerit usquequa rectam; ut nostrar hac parte labor futurus inutilis fuisse, nisi opera pretium estimassæ pertexi seriem inchoatam, propter Ms. Codicem nostrum quo ille curauit, & varia quæ ad ipsius manum non pervenerunt rei utiliter agenda instru- menta.

E

CLXXIII INNOCENTIUS III.

NNOCENTIVS, Natione Campanus, patria Anagninus, ex patre Trasimundo de Comitibus Signiæ, matre Clarina, antea Lo-
tharius, SS. Sergii & Bacchi Diaconus Cardinalis, imperante
Alexio Angelo, Occidentali vero Imperio vacante, creatus VIII
Januarii MCXCVIII, consecratus est in festo Cathedræ S. Petri
Antiochenæ XXII Februarii, in Dominica II Quadragesimæ,
sed annos XVIII, menses VI, dies IX, defunctus XVI Julii anno MCCXVI Perusii,
ibidemq; in ecclesia Cathedrali S. Laurentii sepultus: & vacavit Sedes diem
dumtaxat unum.

Ab anno
1198, ad
1216. an.
18, men. 6.
dies 9.

C Ratio tem-
poris.

Dies ele-
ctionis.

Qui res ejus gestas ipso adhuc vivente conscripsit, quomodo eas ex Veteri Collegii Fuxensis Ms. Bosquetus edidit: Celebrata est, inquit, ejus electio VI Idus Januarii, anno Incarnationis Dominiæ MCXCVI (ubi vides confirmatum usum Curie annos tunc numerandi more Florentino) & quia tunc Diaconus erat, dilata est ejus ordinatio in Presbyterium, usque ad sabbatum quatuor Temporum IX Kal. Martii: & sequenti Dominica, in qua tunc occurrit festum Cathedræ S. Petri, fuit apud S. Petrum in Episcopum consecratus, & in ejusdem Apostoli Cathedra constitutus. Hactenus ille, qui si recte Electionem ejus adscripsit sexto Idus Januarii, de quo vix possimus dubitare, oportet uno omnia die acta esse, quibus secundum antiquam consuetudinem triduum impendendum fuisse supra docebat Centius; ita ut noctu mortuus Cælestinus sit, mane celebrata exequia, eodemque mane ad Electionem progressum, quod eadem Acta sic explicant: Defuncto igitur Cælestino, cum quidam Cardinalium se conculsissent ad Septemtalis, ut liberius ibi possent & securius de successoris electione tractare; ipse cum quibusdam aliis ad Basilicam Constantinianam voluit decessoris obsequiis interesse: quibus honorifice celebratis, ipse cum illis ad præfatum locum accessit: Missarumque solenniis in honorem sancti Spiritus à solis ibidem Cardinalibus celebratis... omnes tan-

Maii Tomus V.

dem consenserunt in ipsum. Similia fere habet ipse met in Epistolis de sua electione, qua quaversum postridie datis signatisque quinto Idus Januarii, in quibus praefatur, quod Cælestino, vix Idus Januarii viam universæ carnis ingresso, & in Lateranensi Basilica (sicut moris est) honorifice tumulato, Cardinales & ipse in unum secesserint, de substitutione Pontificis tractatur: ut appareat, nec unius quidem dicti moram fuisse interiectam: cum sequenti mox die, rei gesta nuntia litteræ ab ipsomet signatae posuerint expediti.

2 Quod autem hic Pontifex, non ab Electionis, sed ab Ordinationis die orsus sit numerare sui Pontificatus annos, tunc, patet ex Registro Epistolarum ejus, nuper per Stephanum Baluzium duobus tomis edito, ubi primi anni epistolæ per tingunt usque ad XII Kalendas Martii; imo earum una ad Regem Anglie, perperam adscripta Nonis Martii, adscribenda nono Kalendas Martii: prima vero earum, quæ invenitur data anno secundo Pontificatus, signatur VI Kalendas Martii, & sic consequenter, et si non semper suo ordine singula: cum prima in secundi anni Registrum relata, subnotetur VIII Kalendas Aprilis. Vrbergensis XVI Kalendas Augusti mortuum Innocentium scribit: Richardus à S. Germano XVII Kalendas: & hoc affirmat successor ejus Honorius prima sua Epistola, data VIII Kal. Augusti; idque præcise convenit cum spatio Sedis supra tis. dies mor. notato. Idem fere exprimit ex Martino Auctore Ms. nostri,

F

sed

INNOCEN- sed videtur diem mortis non connumerasse, ideoque solum
TIUS III. dies xxiv scriptisse. Interim hoc suo computu iterum &
manifestissim nobis declarat, rediisse se in viam antiquam,
Pontificatum Innocentii à die Ordinationis, non Electio-
nis, auspicando. Nunc, ex eisdem Martino & Ms. nostro, a-
liquod rerum ab illo gestarum summarium accipe.

*Aetorum
Synopsis ex Cod. Ms.*

3 Hic quantum fuit gloriosus, testimonium ejus
opera perhibent veritati: fecit enim hospitale sancti
Spiritus, & renovavit ecclesiam S. Sixti. Composuit
decretales, sermones, & libros de miseria & condi-
tione humani generis, & multa alia gloria. Dedit
universis ecclesiis Romæ unam libram argenti, pro
singulis calicibus earum, non habentibus calices ar-
genteos, tali pacto, quod vendere eos non possint.
Hie etiam coronavit Ottomem, & depositum, quia non
servavit fidelitatem. Hujus tempore à Francis &
Venetis capta est Constantinopolis, urbs de mundi
majoribus, ac in magnificientia prima: cuius captio-
nem etiam post plures dies plerique civitatis incolæ
non credebant, tum propter civitatis fortitudinem,
tum etiam propter antiquam quam habebant pro-
phetiam: prophetatum siquidem erat, quod debebat

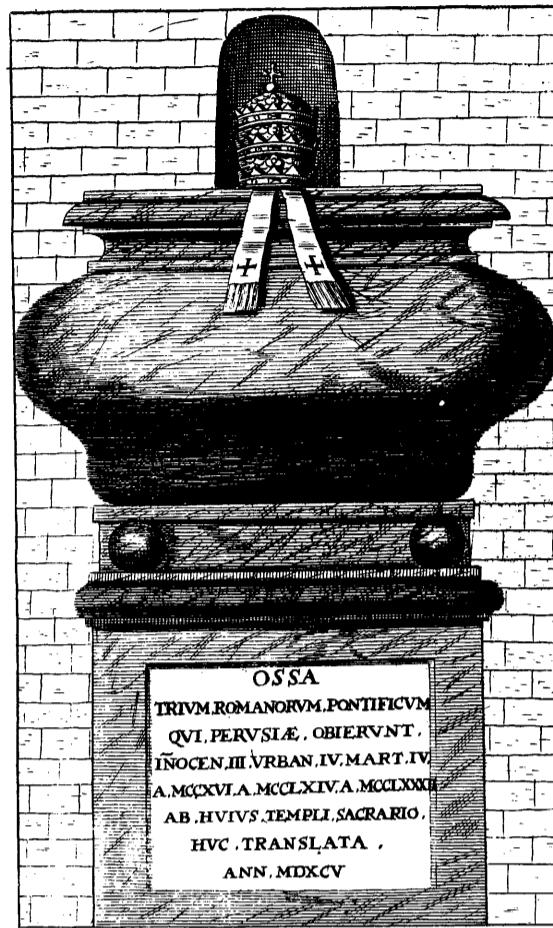
B capi per Angelum, & ita eam capi per hominem non
credebant. Sed hostibus, per murum ubi erat depi-
ctus Angelus, intrantibus, te deceptos incole per æ-
quificationem Angeli cognoverunt. Hujus temporibus, Livonia pro parte conversa est ad fidem. Anno
Pontificatus sui XVII, mense Novembri, in Basilica
Lateranensi, quæ Constantiniana vocatur, celebratū
est Conciliū generale pro subficio Terræ-sanctæ,
& statu universalis Ecclesiæ: in quo fuit eum Patri-
archis, Archiepiscopis, Episcopis & aliis Prælatis
summa MCCCXV. Tempore hujus Concilii confecra-
verunt ecclesiam S. Mariæ trans-Tiberim. Demum,
cum propter subventionem Terræ-sanctæ, inter Pi-
fanos & Januenses ac Lombardos pacem facere in-
tenderet, in itinere ad hoc constitutus, Perusii est
defunctus, ibique in ecclesia S. Laurentii tumulatus.
Et cessavit Papatus per unum diem.

Sepultura
Perusii.

4 Cesar Crispolti, in libro cui titulus Perugia augusta p.
96, agens de Romanis Pontificibus in Cathedrali Perusina
sepultis, scilicet Innocentio III, Urbano IV, & Mar-
tino IV, ita loquitur: Horum trium corpora intra u-
ipsius & a-
ubi corpora
ubri corpora
ipsius & a-
nam capsam hodie requiescent, supra ornatum ar-
liorum duo marium ipsius sacrificiæ: quæ capsæ cum esset ali-
rum, quando aperta, vidi sepius corpora duo cum suis Mi-
tris atque Planetis aliisque paramentis sacrificiis
antiqui moris, eorumq; digitos etiam nunc ornatos
annulis suis. Et hæc quidem duo satis bene conser-
vata erant: seorsum autem vidi alia multa ossa, intra
linteum convoluta. Cumq; nulla adesset quæ dileri-
men doceret scriptura, videbatur relinquï locus con-
jeckandi, quod hæc ossa forent Innocentii III, ut po-
elevata an.
1345. te omnium primi. Fuerint autem tria hæc corpora vero
similiter elevata, de suis in quibus primum jacuere sepul-
cris, anno MCECXLV; quando vetus Cathedralis destructa
est, ut ejus loco exurget nova illa augustaque basilica,
qua hodie cernitur. Librum illum suum Crispoltus com-
posuerat initio hujus seculi, cuius anno VI moriens inedi-
tum heredibus suis reliquerat: qui vero evulgari eum anno
MDCXLIX jussit, cognominis avo nepos, Cesar Crispoltus
junior, nihil in eo sibi mutandum putavit: quod sane hoc
loco faciendum fuisset Oldoinus nosfer nos docuit, tum pri-
vatim per litteras, tum in suis Additionibus ad Ciacconium,
ubi de nova predicta arca translatione, novem annis post
mortem senioris Crispolti facta, sic loquitur: Nostris hisce
& transla-
temporibus Napoleo Comitolus, Episcopus Peru-
ta an. 1615 annus, Innocentii III sepulcro & aliorum duorum
Pontificum, quorum ossa ex uno in alium locum
translatis, hanc apposuit inscriptionem. + OSSA +
trium Romanorum Pontificum, qui Perusia obie-

runt, Innocentii III, Urbani IV, & Martini IV, an.
MCEXVI, an. MCCLXIV, an. MCCLXXXI, ab hujus tem-
pli sacrario hue translata an. MDXCV. Exarata est in-
scriptio illa litteris aureis, supra tabulam politam ex nigro
marmore, quod limbus rubei marmoris includit, servitque
pro basi marmorea similiterque rubentis urna, tria corpora
continentis; quemadmodum monumentum hoc transmisit,
cura sua delineatum, R. P. Andreas Asclepi, Rector nostri
Perusini collegii anno MDCLXXXIII, significans hoc monu-
mentum inveniri in capeilla sanctissimi Crucifixi.

D

5 Hic est ille Innocentius, qui anno Pontificatus sui
VI exeunte, Christi MCEIV, Albertum Episcopum Ver-
cellensem, Carmelitani Ordinis Legislatorem futurum,
Patriarcham Hierosolymitanum nominavit, totis XXXII I Sub eo data
Regula ab
annis serius quam Regulam sibi traditam credi voluerunt
antiqiores Carmelita, usque ad annum MDCCXXXIV in
hoc errore defixi, sicut alibi ostendimus, productis ip-
fusis metu Stratii Generalis ad Aubertum Mireum litteris.
Dum autem in re non adeo veteri, summiq; ad Ordinis
statum momenti, qualis est Regula, sic erratum videmus,
unius fortassis hominis culpa, qui ex sua conjectura
primus subscripsit Regulæ annum MCLXXI, quo ipsam
facaret multo antiquiorem aliorum Ordinum Mendican-
tium Regulam (quod quia sua favebat prætentio, ceteri
tandis nesciverunt habere suspectum, donec super ipsum
Alberti cultu iis relinquendo cœptum est Roma disceptari)
Dum inquam, circa Regulam ipsam, tamdiu tamque con-
stanter errasse illi se fatentur; cur obsecro tantopere indig-
natur nobis, non nisi timide sibi fidem adhuc tibibus in re-
bus multo antiquioris memoria, quas diu apud se firmiter
creditas fuisse prætendunt?

6 Habentur modo, sicut supra dixi, non solum Inno-
centii Papa Alta & trium annorum Epistolæ à Bosqueto tamen inter
editæ, sed annorum omnino undecim Registra edita à Ba- plus quam
luzio, ab anno scilicet Pontificatus I, usque ad VI & à 2500 epi-
x anno usque ad ultimum; qui quidem annus x fuit Al- stolas ejus-
berto, in Terram-sanctam appulso, ut sumnum ter- dem,
tius; quando necdum credimus ab eo datam prefatam
Regulæ

Carmelitis
Regula ab
Alberto Hie-
rofolymita-
no:

F

A Regulam, sed potius circa annum ab adventu sextum. In illis epistolis, quarum numerus ultra bis mille quingentos evadit, quam plurima sunt in Orientem datae, ad Principes Ecclesiasticos & Seculares, ipsumque etiam Albertum, de minutissimis quandoque negotiis, ad omnis conditionis professionisque homines spectantibus: nec tamen ulla ibi nulla occurrit ipsorum mentio.

dientia, fusos tunc fuisse (ut de anteriori etate taceam, de INNOCENTIUS que Syrogræcis schismaticis monachis atque à Latinorum TIUS IIII. communione alienissimis) fuisse, inquam, tam late fusos in Palaestina Carmelitas, quam volunt, qui circa predicta canendam palinodiam tanto cum strenuitu à me exigunt, nescio cui cordato homini amplius probare se posse confidant; maxime si qui consideraverint, quam multis difficultibus implicita esse solcata Ordinum quorumcumque vel condendorum vel reformandorum principia; quantosque libros implent, quæ ejusmodi occasionibus eodemque anno scripta atque inveniuntur apud alios.

CLXXIX HONORIVS III.

HONORIVS, antea Cencius, Diaconus Cardinalis S. Luciæ, & Cœlestini Papæ III Camerarius, natione Romanus, patre Haymerico, postea sub Innocentio III Presbyter Cardinalis SS. Pauli & Joannis tit. Pammachii, electus Perusii anno MCCXVI, XVIII 10. m. 8. Julii, regnante, quem ipse postea Imperatorem coronavit, Friderico II, consecratus xxiv Julii in Dominica ibidem in ecclesia S. Petri; obiit anno MCCXXVII, xviii Martii, Pontificatus sui exacto anno x, mense viii, sepultus ad S. Mariæ majoris ante aram Præsepii: & non vacavit Sedes nisi in diem sequentem.

*Ab anno
1216, ad
1227. an.*

Bernardus Guidonis, uno post hac seculo scribens, apud Odoricum Raynaldum num. 18, an. 1216, ait quod vacavit Sedes per unam tantummodo diem, Perusinis causa electionis Papæ Cardinales coarctantibus. Sed ejusmodi dies, constituta ex horis xxiv aut pluribus, inter unius mortem & alterius electionem interjectis, in nostro calculo non constituit diem particularem, distinctum à diebus mortis & electionis predictæ, atque inter illos medium. Ms. nostrum, & Romanum aliud quo usus Raynaldus, mensibus vxi perperam adjungunt dies xxii, occasione (ut videtur) sumpta ab iis, qui, sicut ipse Pontifex in Bullis suis, ita Sedem veteri stilo ordiebantur à die Ordinationis; sed tunc solum debuissent scribi menses vii. Quod autem ipse Honorius in suis Epistolis (quarum Registræ utinam aliquis vulgaret ex MSS. Romanis, sicut jam olim vulgatum habetur Registrum S. Gregorii, & nuper Innocentii III ut dixi, quod & de aliorum Pontificum Registris, quæ quidem in Camera hastenus asservantur, grande proculdubio votum est omnium studiosorum historicæ veritatis) quod, inquam, in suis Epistolis Honorius majorum stylum tenuerit, à die Ordinationis Episcopalis annos sui Pontificatus exordiens, inter alias probat lib. 7, epist. 37 apud Rainaldum an. MCCXXI n. 38, Dat. Later. xiv Kal. Augusti anno vi, qui fuisse dicendus annus vii, si pridie, id est anniversario die sua Electionis, cœpisset novum annum numerare. Et hunc stylum tenuisse Successores, debemus presumere, quamdiu contrarium non probatur contrariis stylis diversi exemplis. Eset autem ea res dijudicata facilior, si in Registris horum temporum inveniretur adscriptus cuique Pontificatus anno etiam numerus Indictionis: sic enim promptum cuique fuisse conjungere iustum Christi annum Quantum autem ex relatis apud Waddingum & Rainaldum Brevibus intelligere possumus, neglecta hoc tempore à Registrorum Collectoribus Indictiones fuerunt: quas tamen invenire est in Privilegiis solenniter datis per manus Cancelliorum aut Vice-cancelliorum: ut est una sequentis Gregorii apud Vghellum tom. i col. 157, & alia Alexandri apud Rainaldum an. 1255 num. 56 &c.

Concordia his verbis inscriptis, INCARNACIO DNI CELESTINI PP. III ANNO VI, CENCIO CAMERARIO MINISTRANTE, HOC OPVS FACTVM EST; & valva capella S. Ioannis Evangelista in fonte, cum his verbis insculptis, ANNO V PONTIF. DNI CELESTINI PP. III. CENCIO CARD. S. LVCIAE EI DEM DNI PP. CAMERARIO IVBENTE, OPVS ISTVD FACTVM EST. quibus priores ejus tituli innotescunt.

3 De die mortis obitæ xv Kal. Apriles, ut tacerent historici alii, tam certos nos reddit successor Gregorius prima sua epistola apud Rainaldum, ut certiores fieri non possemus. Inter pontificium quale fuerit ex initio sequentis Pontificatus definitum est. Rerum porro sub Honorio gestarum hujusmodi synopsis Auctor Ms. nostri ex Martino exhibet: Hie apud S. Laurentium foris muros, Petrum Antisiodorensem Comitem in Imperatorem Constantinopolitanum coronavit. Hie etiam ecclesia S. Laurentii extra muros, & basilicam quæ dicuntur Sancta sanctorum, renovavit. Decretales compositi. Hie in basilica S. Petri Fredericum, Regem Siciliæ, Imperatorem Romanorum coronavit. Hujus tempore Christiani Damiatam ceperunt: sed Saraceni, casu fortuito contingente, eam postea recuperaverunt. Hie Honorius Papa Fredericum, sibi rebellem & Romanæ Ecclesiæ adversarium compiriens, anathematizavit, atque Barones ab ejus fidelitate absolvit. Honorius Papa moritur, & Romæ in ecclesia S. Mariæ Majoris sepelitur: & D. Ugolius Ostiensis Episcopus, in Papam electus, Gregorius est vocatus. Honorius primo anno sui Pontificatus

Synopsis Annorum.

Pontificatus à die Ordinationis numeratus in epistolis ejus.

Monumenta ejusdem. exhibet Oldoinus in novo Ciacconio; Absidem scilicet in Basiliæ S. Pauli, opere musivo ornatam, ubi superior majorque figurarum ordo Christum habet sedentem in solio, prostrato ad pedum oscula Honorio, hinc Petro & Andrea Maij Tomus V.

HONORI-
catus Ordinem Prædicatorum confirmavit, B. Domi-
nico, natione Hispano, procurante & illius inventore.
Nam Innocentius Papa, qui durus in hoc fuerat, vi-
sione habita quod B. Dominicus Lateranensem Ba-
silicam ecclesiam carentem humeris suis sustentasset,
confirmare deliberaverat, sed morte præventus non
potuit.

CLXXX GREGORIUS IX.

*Ab anno
1227, ad
1241, an. 14
m. 5, d. 3,*

REGORIUS, antea Ugolinus Cardinalis Episcopus Ostiensis, na-
tione Campanus, anno MCCXXVII, tempore Friderici II, ele-
ctus xix Martii, coronatus xxii ejusdem in Dominica iv Qua-
dragesimæ, sedit annos xiv, menses v, dies III; defunctus anno
MCCXLII, die xxii Augusti; sepultus in basilica Vaticana: & vaca-
vit Sedes fortassis menses II, dies v.

*Dies electio-
nis & corona-
tionis.*

B

Gregorius ipse, de sua Electione scribens, Hono-
rio, inquit, Papa prædecessore nostro, xv Kalend. Aprilis, soluto debito earnis, & de præ-
senti seculo nequam erexit, & in crastino juxta mo-
rem celebratis exequiis, & ipsius corpore ad tumu-
lum deportato, una cum Fratribus nostris ad eligen-
dum convenientius Successorem; & Misla, ut moris
est, in honorem sancti Spiritus devote ac solenniter
celebrata, post aliquantulum tractatum de substitu-
tione Pontificis, omnes pariter ad imbecillitatem no-
stram quasi divinitus inspirati oculos directerunt.
Diem notat auctor Vita apud Rainaldum hoc modo: Defun-
cto pia mem. Honorio III, sexta feria, hebdomade
vero majoris Quadragesimæ quinta in domo
B. Gregorii, Gregorius ejus imitator assumitur. In-
cidit autem anno MCCXXVII, habente litteram Dominica-
lem C, dies xix Martii in Ferian v, hebdomada tamen
non quintæ (ut perperam transcripsiſſe videtur Raynal-
dus) sed tertia. Porro signatur prefata Gregorii Epistola,
Laterani x Kal. Aprilis Pontificatus anno I: ex qua
clausula habetur coronatum Gregorium non esse vel v Kal.
Aprilis (quod fortasse typographicum mendum prima editionis Ciacconii, ad omnes postea editiones transit inobser-
vatum) vel in die Paschæ, ut idem Ciacconius habet, in
hoc sibi etiam contradicens, quod electum dicit, altero post
Honori obitum, die & postea diem hunc vocat postridie
S. Benedicti: dies enim XXII Martii, à morte Honori
quartus, & in feriam 11 hebdomada cadens, neque in Ele-
ctionem neque in Coronationem Gregorii quadrat. Manet
interim quod, sicut Martinus Polonus scriptit, iste Grego-
rius fuit electus, seu potius coronatus mense Martio, die
ix post festum S. Gregorii, id est XXI, ipso festo S. Be-
nedicti.

*Afforum
synopsis.*

2. De Actis ejus Martinus Polonus in codice nostro sic
scribit: Hie S. Elisabeth, filiam Regis Ungarie, reli-
cta Lantgravii Thuringiæ canonizavit. Hie lente-
tiam, quam Honorius prædecessor suus contra Fre-
dericum Imperatorem fulminaverat, roboravit. Hic,
cum Concilium Romæ celebrare nititur, & ab Im-
peratore viæ per mare & per terram arctarentur, duo
Cardinales, & multi Prælati, Abbates, & Clerici, per
mare ad Concilium venientes, per Pisanos Impera-
toris fautores capiuntur. Hic Papa per Fr. Raymundum
Ordinis Prædicatorum, Pœnitentiarium & Ca-
pellanum suum, ex pluribus voluminibus Decreta-
lium compilavit volumen unum, mandavitque Do-
ctoribus ubique eo uti. Hie Gregorius, cum ab Im-
peratore, qui tunc magna ex parte patrimonium Ec-
clesiæ occupaverat, in Urbe ob sideretur, videns etiam
pene omnes Romanos per pecuniam corruptos esse,
excipiens Capita Apostolorum, & processionem à
Laterano usque ad S. Petrum faciens, animos Ro-
manorum sic revocavit, ut contra Imperatorem pene
omnes Cruce signarentur. Quod Imperator, qui jam
credebat se intraturum Romanum, audiens timensque,

longe ab Urbe recessit. Hic B. Dominicum, inven-
torem Ordinis Prædicatorum, Bononiæ sepultum
& miraculis innumeris coruscantem, canonizavit.

3. Hujus Pontificis gesta quedam ac monumenta Graco-
latinæ vulgavit Roma, anno MDLXXXVI I. Gerardus Voſſius,
Præpositus Tungrensis ac S. Theol. Doctor Romanus: sed
qua nihil nisi aliud quam Apostolica littera, videlicet I, de
Primatu Pontificis Romani & unione Græcorum Epistolæ
cuius ecclesia Latina. II, de duplice Gladio Pontificis Graco-la-
Romani, deque legatione Apocrisiariorum Gregorii tina.

F

4. Gregorius Episcopus, servus servorum Dei, ve-

nerabili Fratri Episcopo Alatrino salutem & Apo-
stolicam benedictionem. Fraternitatis tuæ litteras
recepimus, continentes, quod cum virgo quadam,
ad suggestionem pravam eujusdam maleficæ mulie-
ris, laetissimum corpus Christi de manu suscipiens.
Sacerdotis, illud tamdiu tenuisset in ore, donec op-
portunitate captata, clam in panno ligasset; tandem
post triduum, Corpus ipsum, quod in forma panis
accepterat, in specie carnis invenit, sicut adhuc appa-
ret insipientibus manifeste. Unde cum utraque hoc
tibi humiliiter sit confessa, quæ sit eis pœnitentia in-
jungenda, responsio nostro postulas edoceri. Illi ergo
primum gratiarum referimus, quas possumus, actiones,
qui etiæ omnia mirabiliter operetur, nonnum-
quam tamen innovat signa & immutat mirabilia, ut
roborans fidem Catholicæ veritatis, spem erigens, &
caritatem accendens, revocet peccatores, convertat
perfidos, & confundat hæreticam pravitatem. Ideoq;
Fra-

CLXXIX. HONORIVS III.

CLXXX. GREGORIVS IX.

CLXXXI. CÆLESTINVS IV.

CLXXXII. INNOCENTIVS IV.

*Rescriptum
circa abusas
sacra Ho-
stia.*

A. Fraternitati tua per Apostolica scripta mandamus, quatenus virginis, quae potius ex simplicitate quam ex malitia creditur delinquisse (præserim cum credatur satis in confessione confusa) injungat poenitentiam mitiorem: alteri vero, quae sui nequitia induxit alteram ad peccandum, præter alia (quae tuo duximus arbitrio relinquenda) injungas, ut vicinorum Episcoporum præsentiam adiens, suum eis confiteatur in humilitate reatum, veniam humiliter flagitando. Datum Laterani, tertio Idus Martii. Pontificatus nostri anno primo.

*In plumbō pendente legitur ex una parte:
G R E G O R I U S
V I I I I*

*Ex altera nomina Principum Apostolorum initialibus in-
teris sic expressa.*

GREGORIUS

RIVS IX.

SA. PA. SA. PE.

*5 Annos civiles huic etiam Pontifici usque ad festum Incarnationis ultra Kalendas Ianuarias protractus fuisse, Anni rati-
pat ex Constat. 30 Bullarii Casinensis: cuius autographum
datum legitur Viterbii, per manum Guilielmi S.R.E.
Vicecancellarii v. Kal. Martii Indictione V III, In-
carnationis Dominicæ anno M CXXXVI Gregorii IX
Papæ nono: quæ nostrum annum M CXXXVII jam in-
choatum notant.*

CLXXXI CÆLESTINUS IV.

ÆLESTINVS, antea Gaufridus, Cardinalis Episcopus Sabinensis, natione Mediolanensis, Friderico II Ecclesiam persequente, electus fortassis xxvii Octobris, anno M CXL I, & coronatus III Novembris in Dominica; sedit diebus XVII; & obiit eodem mense, die forsitan XII, sepultus in Basilica S. Petri: & vacavit Sedes usque ad XXIV Junii, anni M CXL III.

Anno 1248
ab Oct. ad
Novemb.

dies 17.

*Mors &
tempus ele-
ctionis,
sternebat*

Richardus, hujus temporis scriptor Italus, apud Raynaldum, de hac Electione ait, quod Fridericus in Crypta-ferrata prope Romanam positus, pro certo accepit de Gregorio Papa, quod obierat Romæ xxi Augusti: de cuius licentia. Cardinales omnes, qui extra Urbem fuerant, pro electione Papæ facienda ad Urbem rediverunt. Et postea, Mensis, inquit Octobri Goffridus Mediolanensis in Cælestini num Papam eligitur. Matthæus Paris, scriptor & ipse ejusdem temporis, fasius prosequitur, quonodo Cardinales universum decem, primum in duas partes discedendo, quinq; ex iis Gaufreduum elegerint, tres Romanum, quem similiter coavus Albertus Stadenus vocat Episcopum Portuensem, & Ciacconius atque Vghellus agnoscunt, allegatis pluribus ejus Actis. Verum quia Decretalis Alexandrina requirit, ut is solum debeat haberi Papa. & acclamari, cuius Electioni duas partes consenserint Electorum, mentibus & corporibus Cardinales dispersos fuisse dicit, infecto negotio. Illis deinde iterum convenientibus, ambo, inquit Albertus, cesserunt: & iterum Cardinales elegi- runt unum, sed non de suo collegio; Romanisque requirentibus quis esset, nomen illius exprimere noluerunt. Sed hoc postremum fabulosum videtur, nisi forte id aliquando fuerit simulatum ab illis, ne faterentur alium esse nihil, arctiusque à populo adstringerentur. Tandem tamen, sicut habet Matthæus, post multas dilceptiones & diversa schismata (inter qua facile potuerunt sex vel septem hebdomada effluxisse) Cardinales jam pauci facti (id est animis defecti) à tribulatione & dolore, Magistrum Galfridum Mediolanensem in Papam elegi- runt, virum moribus præditum & scientia, sed in ætatem senilem jam declinantem & debilitatum. Unde cum jam vix sexdecim diebus sedisset, præmatura morte prævenitus, naturæ debita persolvens, utinam non (ut dicitur) potionatus! Sedem Papalem, imo universam Ecclesiam reliquit desolatam.

prima Eleccióne prædicta die facta fuisse, sed ab hac (atque voluntaria cessione irritata) non debet inchoari Pontifica-
tus; verum a secunda, quam ipso Octobri factam scimus,
& quidem ultra dimidium proposito, ut obitus possit cadere
in Novembris. Nolo per meram conjecturam mutare
nomina mensum, servatoque dierum numero VIIA No-
vembris mortuum dicere Cælestinum; electum autem
die XXIII Octobris, & Dominica sequenti coronatum non Octo-
bris XXIV: libenter tamen explicarem, quomodo Mat-
thæus Paris dicat, post Gregorii mortem vacasse Sedem
per annum & novem menses; Ms. vero nostrum menses
XX dies XIV, utique usque ad creationem Innocentii
IV, quasi hunc Cælestinum à Pontificum numero exclu-
dentes. Quod tamen tempus ut perfectum habeatur, oportet tempori ab illis expresso, non solum addi XVII dies
Cælestini, sed integrum insuper mensum, qui fluxerit in-
ter primam secundamque Electionem Cælestini ejus-
dem. Etenim à XXI Augusli quo Gregorius obiit, & Interponi-
xxiv Iunii quo electus fuit Innocentius, menses omnino fici præviū
XXI fluxerunt, & dies XI, vel etiam V, si usque ad In-
nocentii coronationem, XXIX Iunii factam, protrahat F
spatium. Quod igitur Parisius & Aucto[r] codicis nostri scri-
pserunt, videor mihi sic posse intelligere, ut qui supereft
mensis integer cum diebus XX vel XXV, dicatur fluxisse inter
primam Cælestini Electionem factam post initium Octo-
bris, & mortem fecutam proposito ultra medietatem Novem-
bri, quo toto tempore Auctores illi non censuerint vacasse
Sedem, quam Cælestinus implebat. Hunc vero si dicamus,
compositu schismate, ab omnibus qui aderant Cardinalibus
confirmatum excute Octobri. & à Dominica Novembris
ejusdemque mensis XI die fuisse coronatum; obierit ille
circa XI Novembris. Et sic commode conciliabuntur om-
nia, quæ hac tenus allegavimus, antiquorum Aucto[r]um di-
cta: cesserit vero Sedes ante ejus electionem menses II,
& dies V; post obitum autem annum I, menses VII,
dies XI.

3 Contra facit quod afferat Ciacconius (sed quantum
hactenus potui scire, primus) exceptissime Cælestinum è Obiisse eum
vivis ante Coronationem: & huic assertioni favere
posset quod Matthæus Paris dicat, Vacasse Sedem per
ante coro-
nationem
volunt alt-
annum & novem mensibus. Aucto[r] Ms. nostri menses qui.
XX, dies XXIV numerat: utique ab obitu Gregorii IX
usque ad electionem vel Consecrationem Innocentii IV,
plane ac si eorum medius Cælestinus non esset Pontificibus

e 3 adnu-

*& citus o-
bitus mense
Novembris,*

Cælestinus Papa Romæ apud S. Petrum obiit: & de Cardinalibus quidam eo insepulco de Urbe fuge- runt, & Anagniam se contulerunt. Interim Onuphrius Panvinius, eumque secuti Ciacconius & interpolatores sui, IX vel X Kalendas ita scribunt electum Cælestinum, ut consequens patent defundat VIII Octobris, quod etiam in Necrologio suo Pontificio fecit Oldoinus. Potuit sane

CÆLESTI- adnumerandus. Neque vero ulli ipsius invenitur epistola, **NVS IV.** de sua Electione data ad Principes & Prelatos, qualem priores posterioresque hoc seculo dedisse conperintur proximo aut tertio post suam Coronationem die, unde suum auctoribus saepe usum venit) admissetur aliquid falsitatis, certiorum auctorum testimonii, postea præter opinionem vententibus in lucem, repugnantis.

*sed minus
verosimili-
ser.*

B *Accedit quod annis post hac quadraginta electus Pontifex S. Petrus de Morono, illius respectu dictus sit Cælestinus V.*

Sepultura in Vaticano, *4. Ms. nostrum de hoc Cælestino ait, quod in ecclesia S. Petri sepelitur; utique sepultura temporaria & se- finata, qualem ratio temporis permittebat; unde neque Paulus de Angelis, in descriptione veteris ac nova Basilica, neque Paulus Aringus Roma subterranea lib. 2 cap. 8 enumerans Pontifices in Vaticano sepultos, ullam ejus iſtac memoriam invenerunt. Vghellus tamen in suis ad Ciacconium Additionibus, ex Antonii Nigrini libro elogiorum familia Castellionea, profert Epitaphium, ad sepulcrum ejus in Vaticana Basilica tunc (ut arbitratur ipse) exaratum, quod ne injuria temporum deperderent Proceres Castellionenses in archiviis conservandum curarunt. Nempe, gente nobili Castiliona natum Cælestinus scriperat Ioannes Stella, initio seculi xxi, & ante Stellam Platina: eo scilicet tempore quo nobilitatem Lombardicam fere omnem insaniam quadam occuparat, ab adulatione sciolorum quorundam nata, & in alias deinde cui singitur additum Epitaphium; Italia provincias propagata, illustribus quibusque familiis adscribendi antiquiores Episcopos, quibus eatenus nemo sciverat cognomina dare. Hoc vero ne gratis omnino fieri videretur, inventi sunt etiam qui firmanda ejusmodi opinioni supponerent instrumenta, ut quidem ipsi credi vole-*

bant, antiqua; sed novitatem suam ipso styllo, plerumque tam aperte preferentia, ut facile agnosciri impositura posset; maxime cum per ignorantiam vera historia (uti talium auctoribus saepe usum venit) admissetur aliquid falsitatis, certiorum auctorum testimonii, postea præter opinionem vententibus in lucem, repugnantis.

5 Omnia hæc in co quod diximus Epitaphio tam manifeste eluent, ut mirum sit Vghellum & Oldoinum, ad ea sed detegi agnoscenda refutandaque non advertisse animum. Ipsum tur impo- interim accipe, & si talium usum habes aliquem, seposito stura, respectu affectuque nationali, sincere dijudica, vetusne an novum hoc fit:

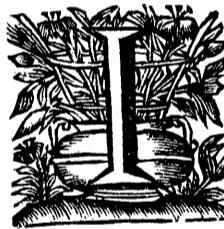
D. O. M.

Cælestino IV Castilionæ, Mediolanen. Pontifici Opt. Max. prudentia, doctrina, eloquentia, morum gravitate vitæque integritate insignis: qui cum multis legationibus sub Gregorio IX egregiam pro S.R.E. operam navasset, summo totius Reipublicæ Christianæ gaudio, Cardinalium omnium suffragiis, Pont. Opt. Max. pronuntiatus est: sed conceptam ex ejus Pontificatu lætitiam importuna mors publico moerore desiderioque mox immutavit. Obiit viii Id. Octob. ann. Salutis mcccxi. Quam non concordes in ejus electione fuerint Cardinales, quamque ægre ad eum inclinari potuerint, tot saltem quot necessaria erant ad constitutendum Pontificem vota, supra ex istius temporis scriptoribus antiquis, contraria, vidimus. Horum præcipuus Richardus, isque in Italia scribens, electionem Octobri, mortem Novembri ad scribit: neque vero minus temporis requirunt illa qua inter Gregorii mortem & Cælestini Electionem intercesserunt, quod secundum Epitaphium jam relatum unius solum mensis fuisse.

6 Paulus Morigia ex Ordine Iesuitorum, Mediolanensis natu, unus ex præcipuis earum opinionum promotoribus, qua Italica, hodie tam sunt cara, non sine risu exteterum; anno MDXCV opus edidit de Nobilitate Mediolanensi: & lib. 2 cap. 1 agens de Pontificibus, patria Mediolanensis, tertium inter eos Cælestimum LV, Castilionæ quidem familia, cum Stella Platinaque adscribit (cui cum ego detractum nolim, cum id verum esse posse) sed diem mortis (sicut de aliis duabus fecerat, de aliis sequentibus idem facturis) hic tacuit, quia ignoravit. Primus Ciacconius, attentâ die Electionis à Panyinio errabundo norat, quatuor post Morigia librum editum anni, eam inventus sic determinasse, ut merito suspicari possumus, Epitaphii auctore solum illum habuisse pœ oculis, adeoq; illud compositum esse post initium hujus seculi: quod etiam facile stylus suadebit.

CLXXXII INNOCENTIUS IV.

*Ab anno
1243, ad
1254. an.
11. m. 5,
d. 14.*

INNOCENTIVS, antea Sinibaldus, Cardinalis Presbyter S. Laurentii in Lucina, natione Januensis de Comitibus Lavaniæ, imperante Frederico II excommunicato electus Anagniæ, anno mcccxliv, die Nativitatis S. Joannis Baptiste xxiv Junii; & die Apostolorum Petri & Pauli, xxix ejusdem, Feria II, ibi- dem ordinatus; sedit annos xi, menses v, dies xiv; mortuus vii Decembris anno mcliv, & sepultus Neapoli in ecclesia Cathedrali: & vacavit Sedes dies xvii.

D E diebus Electionis & Ordinationis testis omni exceptione major, iis quibus supra usi sumus verbis, producitur à Rainaldo Richardus. Neque Dies ordinationis & ad dubium movendum circa diem Electionis sufficit Bullæ Casinensis Conf. 35, continens privilegium Sublacensi monasterio datum Assisi, Incarnationis Dominicæ anno 1152, decimo Kalendas Julii Pontificatus an-

no decimo. Suspecta enim & merito est eorum accuratio, qui pro Romanis numeris zyfras assumperunt in transcribendo, quamquam & hypotheticis possit imputari error. Præterea difficultate non caret, quod, ut concederetur biduo vel triduo citius, quam scribit Richardus, electum Innocentium; deberet tamen supponi à die Electionis inchoasse annos Pontificatus sui, quod in eo qui solum Presbyter

A Presbyter erat cum eligebarat, ne cum satis certū exemplis probatur. De die mortis, qui pafim dicitur fuisse festum S. Luciae, dubitari non patitur idem Raynaldus, in fine tomī xiiii Annalium verba successoris Pontificis, nuntiantis quōmodo ipsemet sit electus, sic transcribens. Innocentio Papa prædecessore viii Idus Decembris, in regno Siciliæ in civitate Neapolis, de angusto & tetro carnis carcere, vocato ad spatiolum & lucidum cœli palatum, ut de multis laboribus, quoꝝ pro Ecclesiæ honore ac libertate constanter pertulit, mercedem quietis percipiat sempiternæ; ac deinde ipsius solenniter celebratis exequiis, ejusque corpore honorifice prout decūtum tulato, &c.

bac unde credita accidisse 13 Decembris **2** Nescio quid exploratus haberi vel optari posſit circa aliquius Pontificis initium ac finem. Cum igitur Auctor Ms. nostri, Rollevinck, & Martinus Polonus, mentes vi numerant; intelligendi sunt dicere, quod obierit Innocentius sexto sui Pontificatus mense, supra annum xi inchoato. Confonat huic Chronicon Cavense Ms. apud Rainaldum his verbis: MCCLIV, viii Nonas Decembris (lege Idus: nec enim tot Nonas December habet) Obiit Innocentius Papa IV in civitate Neapoli: & secundo die obiit ibidem Stephanus Cardinalis: quorum corpora tumulata sunt in majori ecclesia prædictæ civitatis. Vi-

B detur tamen morbus, imo & mors Pontificis, à domesticis studiis occultata fuisse; ac primum emanavisse, quasi tunc contigisset, die xiiii Decembris: unde variorum scriptis traditum sit, obiisse eum in festo S. Luciae. Hoc enim in errorem traxit Auctorem recentioris, de quo infra agemus, Epitaphii, & consequenter Ciacconium ejusque Interpolatores, & Oldoinum in Necrologio; nec eos tantum, sed etiam tunc viventem, D. Matthäum Spinellum, scribentemque Iuvenati, non nisi centum millibus passuum à Neapoli disto oppido, in Chronica mox preferenda: qui scribit quod morbus Papa istic primum fuerit intellectus die x, & xiiii allatum sit desperari de ejus Vita. Matthäus Parisius, tunc similiter in Anglia vivens & scribens, ex litteris successoris certius diem dicit, nisi quod pro viii Idus (quem etiam Stero habet) notarit viii.

3 Epigramma vetus, quod se restituisse merito gloriatur Archiepiscopus Annibal, annis post mortem Innocentii non multo pluribus quam quinquaginta vel sexaginta sculptum, tale fuit:

Epitaphium vetus Vm- bertus Ar- chiep. posuit circa an. 1310. C Hic Superis dignus requiescit Papa benignus, Lazarus de Flisco, sepultus tempore priſco. Vir ſacer & rectus, ſancto velamine teſtus, Ut jam collapſo mundo temeraria paſſo Sancta ministrari, Urbs quoque poſſet rectificari, Concilium fecit, veteraque iuſta refecit. Hærefis elia tunc extitit atque reciſa. Mœnia direxit, recte ſibi credita rexit, Stratuit inimicum Christi, colubrum Fridericum. Janua de nato gaudet, ſic clarificato Laudibus immensis: urbs tu quoq; Parthenopenis, Pulera decore ſatis: dedit hie ſibi plurima gratis. Hoc titulavit ita Umbertus Metropolita.

enī ſub an. 1578 in- novato, 4 Praefuit Ecclesia Neapolitana Umbertus ab anno MCCVIII ad MCCCXX: à quo poſitum titulum, ſuper antiquum fortaffe ſepulcrum, ſed adhuc epigrammate vacuum, ita restaurovit praedictus Annibal (qui ab anno MDLXXXVII ad MDXCV prænominate Ecclesia praefuit) ut monumentum totum novum feciffe videatur, quale in novo Oldoini nostri Ciacconio cernitur are expreſſum. Nam in eodem videtur eſt Pontificia triplicis coronamenti tiaras, numisma etiam, in adjuncto aliunde numismatis typo, quale ſi uſpiam extat, ſicutiū haud dubie eſſe apparet, collatum cum numismate Honorii IV apud eundem Ciacconium,

ex Muſeo equitis Gualdi. Scitur enim duplicitis in tiara coronamenti primus auctor fuſſe decimus quartus ab hoc TIUS IV. Innocentio Bonifacius VIII: tertium vero addidisse dicitur Urbanus V. Elifca etiam gentis ſcutum gentilitium tamē affixum cernitur, exempli tunc ne cum Episcopis noto, & per Bonifacium VIII prænominatum ſimiliter introduci cepto. Cetera tuis ipſe oculis aſtima; & lege vetuſtiori epigranmati, majori in tabula, ſubiectum titulam recintiorem, ut ex ſtyli ſimilitudine certius judicare poſſis de illo Mediolanensi, cuius ſupra repudiavimus novitatem. Sic autem legitur

D. O. M.

Innocentio IV Pont. Max. de omni Christiana Rep. opime merito, qui Natali S. Joannis Baptiſtæ anno MCCCXIII Pontifex renuntiatus, die Apoſtolor. Principi faſa coronatus, cum Purpureo primus Pileo recentius Cardinales exornaffer, Neapolim à Corrado eversam aliud.

S. P. reſtituendam curaſſet, innumerisque aliis preclare & prope divine gestis Pontificatum ſuum quam maxime illuſtre reddidiffet, anno MCLIV, B. Luciaꝝ Virginis luce, hac luce cefſit. Annibal de Capua Archiep. Neap. in ſanctissimi viri memoriam, abolitum vetuſtate epigramma reſtituit. Sepulcrum, quod innovatum ſeu potius novum conditum dixi, ex veteris fortaffe ſepulcri designatione, bujuſmodi eſt. Supremo ſub arcu ſedet Deipara, filium in gremio tenens, genuflexo ad dextram Pontifici benedicentem; ipſa vero benignè aſpicit flexum ſimiliter à ſinistra Cardinalem, quem credo eſſe Ottobonum Diaconum tit. S. Hadriani à patruo creatum, primique ſepulcri conditorem: poſtea Hadrianum Papam V; cuius Veterbi epitaphium nescio quis alius ſimiliter poſtea reno- vavit.

E 5 Antiquius rerum ab eodem geſtarum compendium, in Ms. noſtro Catalogo, hoc reperio: Hic ſedes Cardinalium, à multo tempore vacuas, de personis, ex diversis Synopſis. mundi partibus elec̄tis, reformavit. Hic poſt magnum tractatum de pace cum Imperatore, dum ipſius adverſus Eccleſiam contumaciam perpendiſſet, clam per Januensium auxilia deuenit in Gallias; & celebraſs Concilium Lugduni, iſum velut hostem Eccleſiæ condemnauit Imperio privando: curavitque Langraviū Thuringiæ eligi in Regem Alemanniæ, & mortuo ipſo Comitem Holandriæ. Hic Lugduni canonizavit Emundum Confessorē, Cantuariensem Archiepiscopum; & Aſſisi S. Stanislauum Cracoviensem Episcopum, qui ab iniquo Princepē fuerat interfectus. Hic mortuo Friderico, Imperatore Annus in die Ordinationis mu- puliam cum magno exercitu ingreditur, ſed poſt pau- lulum Neapoli moritur. Hujus temporibus floruit, F vitâ & ſcientiâ venerabilis, Ugo Cardinalis Ordinis, qui Doctor eximius perlucide totam Bibliam poſtillavit.

6 Quamvis propter defiſcentes in Registris Pontificiis Annorum Chriſti & Indictionum notas, in textu originali ſolennium Bullarum requirendas, difficile ſit ex ſic trun- catis plene diſcernere, annosne ſuos mutaverint Pontifices in die Elec̄tionis ſue, an vero in die Ordinationis; licet tamē in plerisque praefumere, donec contrarium conſet, ve- terem illos morem tenuiſſe, & diem Ordinationis ſeu Coronationis ſuum plerisque Natalem appellasse. Interim de Innocentio certum poſſumus accipere argumentum ex Waddingo, apud quem in Regest. extat num. xiiij ejus Bulla, data apud civitatem Castellanam viii Kal. Julii, id eſt xxiv Junii, Pontificatus anno i, quando debuiffet annus ii inchoari, ſi annus mutatus ei fuiffet in die ſue Elec̄tionis.

CHRONICON MS.

D. Matthæi Spinelli de Juvenatio, ad hunc & tres sequentes
Pontificatus pertinens.

Vm alia quadam pro hisce Commentariis
quarit R. P. Bernardus Coccovaginus, in no-
stri Viterbiensis Collegii Bibliotheca, multis
curiosis MSS. instructa, quæ una cum aliis
suis omnibus libris Cardinalis Cobellutius
Collegio isti legavit, moriens anno MDCXXVII, etiam
Ex Ms. Col- legii S. I. Viterbiæ eritu-
quod ejus esse cujus nomen prætitulabatur autographum,
ille quidem non fuit auctor afferere, notavit enim annorum
numeros Latinis litteris scriptos quidem omnes esse, eadem
tamen manu etiam scriptum haberi ad calcem rerum me-
morabilium Indicem, cuius numeri per zyfras procedunt,
quarum usus in Italia agre creâ potest adeo adhuc vulga-
rus fuisse. Verofinilius sane est, secundariam esse scrip-
tam alicujus, qui contextum vetustiorem, cum iis quos
B reperit numeris latinis in novum transfluit codicem, ei-
demque ad usum commodiorem subtexuit Indicem, in quo,
tamquam operi suo adhibuerit zyfras, uisitatores tum sibi.
Hoc autem etiam eo potest apparet credibilis, quod ex
autographo avulsum videatur fuisse sub finem folium; eoq;
defectu non animadverso, omnia consequenter transcripta
habeantur. Ut ut est: auctor ea scriptis qua vidit, vel è pro-
pinqua audivit, cum agerentur: unde primum excerpta
quadam, bistoriam Pontificiam propius spectantia, pre-
dictus Coccovaginus transmisit; cumque placuisse intelle-
xisset, addidit integrum Chronicum illius contextum: qui
quoniam etiam sic longus non est, nec alibi quod sciam re-
peritur, nisi articulatim disserptus apud Ioannem Anonium
Summonte tom. 2 Historia Neapolitanæ lib. 3, non grava-
bor eundem hic totum referre, ex Italico Latine redditum
fideliter, ad cognoscendam distinctius impietatem eorum
qui tunc Ecclesiam affligebant, Frederici, inquam, Impera-
toris & nothi ejus Manfredi. Est autem Juvenatum, ubi
vivebat & scribebat Auctor, loci ipsius Syndicus sive Iudex,
in territorio Bariensi oppidum littorale, inter Tranum &
Barium.

ANNO DOMINI MCCXLVII.

*Fridericus
Imp.*

C Imperator Fredericus, prælio victus in Lombardia, venit in Apuliam ad aucupium falconarium. Ad finem autem anni predicti, coepit militem colligere, traducendum, ut dicebatur, in Lombardiam.

ANNO MCCXLVIII.

*Saracenorum
in Apulia
patronus,*
*eorum diffi-
cile-
tia,*

Die XII Martii, in civitate Tranensi, vir ex me-
liori nobilitate insignis, cui nomen D. Simoni Ro-
ca, cum haberet uxorem formosam, & domui suæ
assignatum hospitem quemdam Saracenorum Capitanum, nomine Cocam; ab eodem, in dictæ mu-
lieris concupiscentiam accenso, noctu evocatus de
camera, ostiumque aperiens, tam præcipitante ex-
pulsus inde est, ut nec vestes quidem induere fuerit
ei permisum, retenta intus ad barbari libidinem ex-
plendam muliere. Id cum mane innotuisse per ci-
vitatem, coacto confestim Senatu delegati sunt tres
Syndici, cum D. Simone duobusque germanis Fra-
tribus ipsius matronæ; qui attractis præ verecundia
ante oculos cappuciis, accesserunt ad Imperatorem,
Præsentini agentem; procidentesq; in genua factum
narrarunt, misericordiam & justitiam postulantes.
Ait ille D. Simoni dixit: Ubi intercessit violentia,
nulla debet esse verecundia. Et conversus ad Syndicos: Ite, inquit, curabo ne tale quid amplius com-
mittatur: si de Regno natus fuisset reus, continuo

jussissim eum capite plectri.

xx Ejusdem mensis die, venit Tranum Imperator,
ut fabricam arcis inspiceret.

xx Aprilis, recedit fuit, quod castri Bariensis Ca-
varettus (ita vocant Normanni publicorum carcerum in-
spectores, quorum erat decernere, arctiusne an laxius ha-
bendi captivi essent) intendebat vincit dare effugiendi
commodatatem: missus itaque illuc ab Imperatore
D. Andreas de Capua, qui erat Advocatus fiscalis,
translavit Juvenatum cum duodecim balistariis.

xxi Facta est Barii iustitia, me istic præsente, & severus con-
Cavarettus dissipatus in partes quatuor cum decem tra Regnic-
ipsius castri famulis, Domino autem Guilielmo de *la*,
Toco, & D. Leoni de S. Angelo, nec non euidam
Comiti Lombardo, cum duobus Florentinis, absens-
sum est caput; castellania vero ablata est à D. Petro
Roccafolia, dataque Saraceno euidam Nucerino.

viii Junii, venerunt in Apuliam septem cohortes
ex Saracenorum: quapropter viri nobiles multi, qui
uxores habebant formosas ac juvenes, ipsis & tibi inducit:
metuentes, Trano Baroque emigrarunt in Sclavo-
niā (Ita tunc ab Italib appellatam Dalmatiam docet Io-
annes Lucius, in opere de regno Dalmatia & Croatia) &
D. Taddeus de Sessa obtinuit D. Joanni de Juvenatio
immunitatem ab hospitio præbendo.

xii, Expilatum fuit Bitectum, & fustibus cæsus
Episcopus loci, Bario distantis octo p. m. de quo multis
egimus ad XVII Aprilis in Vita B. Iacobi, ibidem celebris
ex Ordine Minorum.

xxviii, extinctus est tonitruo D. Zacharias, Medi-
cus Polignanensis, qui ibat Andriam ad Imperato-
rem, inter Molfettam & Juvenatum.

i Septembri, D. Paluccius de Marra occidit Sar-
acenum quemdam, & Barlettani cives eum salvarunt:
quapropter duo ex illis in vincula conjecti sunt, op-
pidumq; mille Augustalibus multatum in poenam.

Festo S. Lucæ, ingressus Barlettam est Princeps
Tarentinus, filius Imperatoris, notus scilicet Manfre-
dus: qui acceptis bis mille Augustalibus, liberavit
Barlettanos ab hospitandis Saracenis: hi vero iverunt
Canosam, Saviellum, & Minerbinum.

F v Novembri, fuit maximus terræ-motus.

ANNO DOMINI MCCXLIX.

Imperator filiam suam despondit Comiti Caserta-
no, celebratæque sunt nuptiæ Andriæ: qua est civitas
mediterranea, Barletta & Trano urbibus maritimis di-
stans 5 p. m. in territorio Bariensi.

xx Februarii, discesserunt Saraceni, bellum illaturi
ditioni Pontificiæ. Eodem anno multiplicatae lo-
custæ vastaverunt campestria Apuliz, Capitanaram, *eosdē Ponti-
ficie ditionē immittit,*
Basilicaram, & Calabriam.

xi Novembri, venit D. Bernardus Caracciolum
Rubeus, Justitiarius, in nostram terræ Bariensis pro-
vinciam. Hoc etiam anno collegit Imperator mag-
nam pecuniam: fecitque ex Sicilia & Sardinia venire
tam multas naves cum frumento, ut tumulus non va-
leret nisi duos Augustales. Eodem mense Novem-
bri, ex Apulia in Siciliam abiit Imperator: idque non
sine causa.

ANNO DOMINI MCCL.

xx Februarii, Vestiam appulit Imperator cum 17 co-
centum duabus triremibus: metatusque hospitia horribus
exer- auget:

A exercitui est in Calabria & Basilicata.

xvii Aprilis, in Calabriam venerunt septendecim cohortes Saracenorum ex Barbaria, & hospitati sunt in Calabria atque Basilicata.

Mense Mayo dicebatur, quod Imperator volebat in Lombardiam ire, venique nuntius quod filius ejus Rex Sardiniae, Ensius, à Bononiensibus, quorum agrum populabundus ingressus erat, cæsus fuerit, captis aut trucidatis omnibus ejus sequacibus: ideoque dicebatur, quod Imperator hoc anno non esset ulterius perterritus: alii vero dicebant, amore aliquo captiū retineri.

Mense Augusto per omne Regnum constituta fuit collecta pecunaria, gravior quam alias unquam, ut nescit tari per singula capita.

In festo SS. Simonis & Judæ, Imperator venit ad castellum Montis dictum.

v Novembris, Justitiarius ivit ad Imperatorem, ferens septingentas uncias auræ, quas ex collecta conflarebat. Imperator autem vehementer indignatus fuit, quia non plus collegerat; dixitque multa verba injuriosa. Justitiarius autem respondit: Domine, si tibi non placet ministerium meum, de altero tibi prospicias licet: quia oppida plane sunt depauperata. Et ex-

B canduit multo magis Imperator: seque convertens ad D. Taddæum, dixit, quod nisi ei parceret propter amorem D. Joannis, mergis eum objiei juberet.

xii, Factus est Justitiarius in provincia Bariensi, frater Admirallii Siciliæ, qui erat Magister Portulanus (i. Prefectus Portuum) & erat Saracenus.

xiv, Fuit proclamatum ut unusquisq; ad festum S. Andreae collectam solveret, sub interminatione triremum.

infirmatur, Ipsa die S. Catharinae, Imperator Nuceriam versus iter arripuit.

xxix, Intellectum fuit Imperatorem infirmari.

v Decembris, quotquot Juvenatio transiit habebant, dicebant Imperatorem pessime valere. Juvenatum, distat 60 m.p., Nuceria seu Liceria Paganorum (sic dicta, quia Friderici permisso ipsam tenebant Saraceni) juxta quam ad 6 m. p. inter Apennini colles est castrum Florentinum, ubi obiit Fridericus.

ix, Sparsa est fama quod Imperator evasisset periculum.

xiii, Festo S. Luciae, inventus est mortuus: vespere autem præcedenti comedera pyra quædam, condita zæcario; dixeratque, quod mane sequenti vellet surgere de lecto.

C xv, Venit epistola, quam scriperat Princeps Tarentinus, notificans oppidis de passu in passum mortem sui patris. Baluzius lib. I. Miscellaneorum suorum pag. 475 profert Epistolam duas Manfredi ad Regem Conradum, quarum prior affimat quod Imperator, in ipsis mortis indiciis, præter dona mirifica & beneficia gloriofa, quæ in testamento serie fidelibus gratanter indulxit, aero-sanctam Romanam Ecclesiæ Matrem suam, in corde de contrito, velut fidei orthodoxæ zelator, humiliter recognovit: & damna, quæ dudum Ecclesiæ, invitum forsitan vel potius provocatus, intulerat, integre restauranda sancivit. Quæ si vere extrema Frederici voluntas fuit, utinam eam implere curavisset Manfredus!

xxiiii, D. Coletta Spinellus de Juvenatio, parrus meus, tamquam Syndicus oppidi egressus est; fueruntque ei in subsidiū expensarum faciendarū, pro ipso & suo famulitio, dati viginti Augustales.

xxviii, Transiit hac corpus Imperatoris, quod ferrebarat Tarentum: & ego egressus sum ut viderem. Gestabatur autem in leæca, holoferico rubro operata, cinctum ducentis Saracenis peditibus, ordinaria corporis Regii custodia, & sex cohortibus equitum armatorum: qui omnes cum locum aliquem ingrediebantur, plangentes inclamabant mortui nomen: sequebantur autem eos Barones aliquot, vestiti lugubribus, & Syndici oppidorum.

Maji Tomus V.

ANNO M C C L I.

Die v Januarii, Comes Molisii, qui comitatus fuerat corpus Imperatoris, Tarento rediens, venit Bariū ad visitandum corpus S. Nicolai; & postea venit Juvenatum hospitandi causa, eum aliis Baronibus subfeudatariis suis. Et Dominus quidem Comes mansit in domo Mutii; in domo autem mea receptus fuit Princivallis de Sangro: in aliis vero domibus fuerunt hospitati D. Conradus Gambatesa, D. Leo de Montegano, D. Servius Ruffus, D. Bartholomæus de Castanea & Joannes Monticellus, universum Equites quadraginta septem: qui omnes splendide tractati sunt.

Princeps porro Tarentinus, qui ad Regni gubernationem remanserat, statim ut cognovis mortem patris, movit Neapolim versus: cum autem pervenit ad Montem Fuscolum (oppidum in ditione Beneventana, distans Neapolim p. m. 30) intellectum est quod Papa Innocentius IV miserat Neapolim & ad omnia oppida Baronum Regni, ne cui alteri quam Apostolicae Sedi præstarent obedientiam, quia Regnum erat ad Ecclesiæ devolutum: quapropter misit Princeps Comitè Casertanum, qui mentem Neapolitanorum exploraret.

Venit Comes Neapolim vii Januarii, cui cives in litteris Marzæpanis (*id est* in claris terminis, tamquam litteris uncialibus, quales ad bellaria sunt, ex Zaccaro & polenta) responderunt rædio se affici tam diurni interdicti & excommunicationis: proinde certum sibi esse nemini præstare obedientiam, nisi qui veniret cum invictitura & benedictione Papali. Inde abiit Comes cum D. Stephano Jevoli Capuam, ut iste exigeret obedientiam: sed idem etiam Capuani responderunt.

Die xii Februarii, discessit Princeps Tarentinus à Monte-fuscolo, equitans per Regnum cum undecim Saracenis (*fortassis*, cum undecim cohortibus Saracenorum) & trecentos ex illis reliquit in Principatu, ac totidem in Basilicata, per oppida quæ spectaverant ad jus familiæ Sanseverinæ: dicebatur enim quod Rogerio de S. Severino, qui solus ex gente illa erat super, annorum septendecim adolescenti, Papa desponsaverat filiam Comitis Flisci, tanguine sibi conjunctissimam.

xx Maii, intellectum est Regem Conradum appulisse Veronam, ut possessionem Regni iniret.

xxvi Augusti, venit Rex Conradus cum classe Veneta, & exsensione fecit Pescara ad montem S. Angelii: omnesque Barones regionis honoris causa ei occurrerunt: qui die xxix venit Barlettam.

Mense Septembri, cum omnibus suis copiis progressus est contra Comites Aquinatem & Soranum, qui Pontificia vexilla extulerant: cumque in die S. Martini eos pessimè disset, flamma ferroq; vastans eorum oppida, perrexit Capuam: quæ ut ipso se tradiceret, factū est medianibus familiis Leonissa & Jevolensi.

Primo die Decembris coepit obsidere Neapolim.

ANNO M C C L I.

Die xi Januarii venit Nuntius Papæ, ut apud Regem Conradum ageret in favorem Neapolitanorum; oppugnat, cui Rex jussit responderi, quod melius faceret curando homines vertice ratos.

xxv Aprilis, in die S. Marci, Rex Conradus statuit oppugnare Neapolim. Teutonibusque & Saracenis promisit trium mensū stipendia, præbenda ei nationi quæ prior in urbem irrupisset: convenit autem inter eos, quod Saraceni aggredierentur civitatem ex parte Septentrionali, Teutonici vero ex parte Orientali. Venit deinde nuntius quod multi ex Saracenis occubuerint, nec pauciores ex Teutonicis: ab eoque die numquam amplius cogitarunt assulcum facere.

Principio Maii, ad venerunt triremes Siculæ, & Neapoliti coepit annonae penuria laborari. Eodem die mensē satis multi Barones accesserunt ad castra.

In festo S. Joannis mense Junio, viri circiter quadragesimi egressi Neapolii per cryptas quæ Puteolos ducunt, dispersi per vicos, magnum annonae subsidium

D

Manfredus
Neapolim
movebat,

E
cives
frustra per
legatum jō
licitat.

R. Conra
dus in Ita
lia venit,

F

A dium intulerunt urbi: quod intelligens Rex Conradus, posuit custodias & passus omnes fecit pabulatoribus claudi.

Sub finem Septemboris, civitas Neapolitana deditaque tandem Regis tionem pepigit cum Rege Conrado, qui multos suppedditum Regis obtinet. plicio affectit, magnamque stragem edidit: & nisi milites Lombardi, qui erant in castris, bonam partem eiusum conservassent, quotquot arma gestare poterant gladio fecisset interimi.

xx Octobris, D. Donatus Caducus, rediens Neapoli, dixit, quod Rex Conradus solo æquari fecerit muros urbis Neapolitanæ.

x Decembbris, Rex Conradus ivit Barlettam: & ex tota provincia Barienti itum est ad illum cum munib. bus.

In Vigilia Nativitatis discessit, itaque Amalfim, habiturus ibi Parliamentum generale: & multi Barones illuc concurrerunt.

ANNO M C C X L I I .

indict col- lectam pe- cuniam Comes Casertanus propositus ut darentur Regi tri-

B que aurem tardabant solvere, continuo gravabantur hospitiis Teutonicorum vel Saracenorū.

Sequenti Aprili excisa sunt Aseulum, Agreniū, Cenoppida plus renza, Guismutrum, & Biseatum: paucæ autem terræ evanescerent, nisi Princeps Tarentinus re-mediū attulisset. Eodem autem tempore in morbum incidit Rex Conradus, & oblitus intra quinq; dies, relinquebat filium trium, qui est in Alemannia.

In die S. Petri, mente Junio, ingressus Neapolim est Neapolim recipit Innocentius PP. Innocentius Papa, sumptuque possessionem nomine Ecclesiæ, & scripsit Brevia Baronibus atque oppidis Dominii totius, ut venirent ad præstandam sibi obedientiam: tantum autem omnes tenebat regium regiminis Saracenorū & Teutonicorum, ut ad istius rei nuntiū universa Apulia exultaverit gaudio. Eo tempore eram ego annorum viginti trium, morabarque Barlettæ: uique viderem Curiam Pontificiam, ivi Neapolim cum D. Jessolino della Morra illuc tendenti, ad obedientiam Papæ pro Barlettanis profrendam.

xxvi Julii, appulimus Neapolim, & eodem ipso die D. Jessolino osculatus est pedes Pontificis. Invenimus autem in Curia Pontifica D. Comitem Flilius accedit,

C ubi inter alios reperit Rogerium de S. Severino, quem Rex Conradus expulerat, & alii plures Comites Longobardi: item Sinibaldus atque Odericus de Sanguine (videtur esse locus, quem S. Petro de Murrone, scribens de vita propria, Castrum-Sangrum appellat) aliqui Barones Aprutini: & D. Rogerius de S. Severino, caput egressorum à Regno.

Hie vero mihi ocurrerit notare, velut unam ex rebus memorabilioribus quæ contigerunt tempore vitæ meæ, fortunam istius D. Rogerii, quemadmodum eam mihi retulit Donatellus Statii de Matera, famulus do in comuni exitio familie,

de patris fugitivo seruo clam sub morti, & nemine lociorum id observante, per posticum educitus. Tum vero mutato illius habitu sedens ipse equo meritorio, imposuit puero saccum amygdalarum, se-

rendum post se: itaque via publica gradiens, loca tam in quibus possent cognosci declinans, pervenit Gefualdum in vallem Beneventanam, ubi erat D. Dolphus de Gefuardo, patruus naturalis D. Rogerii.

Hic autem viso Donatillo, statim dixit: Vade cito cum Deo, & apage hinc: nolò enim amittere facultates meas propter familiam Sanseverinam. Statim ergo Donatillus iter intendit Celanum versus, ubi erat Comitissa Maria Polyxena, soror D. Aymari de S. Se-verino: gradiebatur autem itineribus modicis, ne puerum fatigaret; nocte vero adveniente, ipsum imponebat equo. Porro cum venisset ad Morconense diversorum, eodem hospitii capiendo causa advenit Archipresbyter Beneventanus, & observavit quod puer (licet vilibus induitus ac laceris vestimentis) manducans ad mensam Dominorum, satis delicatus in cibo sumendo esset, nec vulgarem præ se ferret nobilitatem. Interrogavit ergo Donatillus, quis esset: eo autem respondente suum filium esse; Verumamen, inquit Archipresbyter, similis tibi non est. Cui Donatillus, Deceperit me forsitan uxor mea. Post varias autem interrogations, dum cubitum concederent, notavit Donatillus, quod pergeret Archipresbyter loqui de puerō, timuitque ne libi eum tolli juberet. Itaq; Deo ac fortunæ le commendantes, ingressi sunt cameram Archipresbyteris: eumque Donatillus per Deum oravit genibus flexis, ut infelicem colloca-ret in tuto, nec cuiquam de eo loqueretur. Tum pollicitus Archipresbyter nemini omnino se eos manite-

D

et Celanum ad amittam ductus sit:

E

et aqua Pon-

tifici com-

mandatus,

die currum assumptus: cum iisque Celanum venit, &

salvum puerum Comitissæ stitit. Erupit mox in la-

menta mulier, viso nepote sic afflita & lacero (jam enim ab octiduo intellexerat excidium) r. creatumq;

& novis induitum vestibus, ut erat matrona pruden-

tissima, statim ad Pontificem misit in comitatu

quatuordecim Equitum: versata enim erat familia, quia par-

tes Ecclesiæ tenebat. Motus autem grandi misericordia

Pontifex, mandavit preberi mille florinos annue

Donatillo, ad educationem pueri. Biennio post mo-

riens Comitissa Celanensis, viginti quatuor florenos ejus nepi-

millia D. Rogerio reliquit: Papa vero, iubus ancis matrimonio prius quam moreretur Imperator, despondit ei soro jungitur.

F

et aqua Pon-

tifici com-

mandatus,

die currum assu-

ptus: cum iisque Celanum venit, &

salvum puerum Comitissæ stitit. Erupit mox in la-

menta mulier, viso nepote sic afflita & lacero (jam enim ab octiduo intellexerat excidium) r. creatumq;

& novis induitum vestibus, ut erat matrona pruden-

tissima, statim ad Pontificem misit in comitatu

quatuordecim Equitum: versata enim erat familia, quia par-

tes Ecclesiæ tenebat. Motus autem grandi misericordia

Pontifex, mandavit preberi mille florinos annue

Donatillo, ad educationem pueri. Biennio post mo-

riens Comitissa Celanensis, viginti quatuor florenos ejus nepi-

millia D. Rogerio reliquit: Papa vero, iubus ancis matrimonio prius quam moreretur Imperator, despondit ei soro jungitur.

G

et aqua Pon-

tifici com-

mandatus,

die currum assu-

ptus: cum iisque Celanum venit, &

salvum puerum Comitissæ stitit. Erupit mox in la-

menta mulier, viso nepote sic afflita & lacero (jam enim ab octiduo intellexerat excidium) r. creatumq;

& novis induitum vestibus, ut erat matrona pruden-

tissima, statim ad Pontificem misit in comitatu

quatuordecim Equitum: versata enim erat familia, quia par-

tes Ecclesiæ tenebat. Motus autem grandi misericordia

Pontifex, mandavit preberi mille florinos annue

Donatillo, ad educationem pueri. Biennio post mo-

riens Comitissa Celanensis, viginti quatuor florenos ejus nepi-

millia D. Rogerio reliquit: Papa vero, iubus ancis matrimonio prius quam moreretur Imperator, despondit ei soro jungitur.

H

et aqua Pon-

tifici com-

mandatus,

die currum assu-

ptus: cum iisque Celanum venit, &

salvum puerum Comitissæ stitit. Erupit mox in la-

menta mulier, viso nepote sic afflita & lacero (jam enim ab octiduo intellexerat excidium) r. creatumq;

& novis induitum vestibus, ut erat matrona pruden-

tissima, statim ad Pontificem misit in comitatu

quatuordecim Equitum: versata enim erat familia, quia par-

tes Ecclesiæ tenebat. Motus autem grandi misericordia

Pontifex, mandavit preberi mille florinos annue

Donatillo, ad educationem pueri. Biennio post mo-

riens Comitissa Celanensis, viginti quatuor florenos ejus nepi-

millia D. Rogerio reliquit: Papa vero, iubus ancis matrimonio prius quam moreretur Imperator, despondit ei soro jungitur.

I

et aqua Pon-

tifici com-

mandatus,

die currum assu-

ptus: cum iisque Celanum venit, &

salvum puerum Comitissæ stitit. Erupit mox in la-

menta mulier, viso nepote sic afflita & lacero (jam enim ab octiduo intellexerat excidium) r. creatumq;

& novis induitum vestibus, ut erat matrona pruden-

tissima, statim ad Pontificem misit in comitatu

quatuordecim Equitum: versata enim erat familia, quia par-

tes Ecclesiæ tenebat. Motus autem grandi misericordia

Pontifex, mandavit preberi mille florinos annue

Donatillo, ad educationem pueri. Biennio post mo-

riens Comitissa Celanensis, viginti quatuor florenos ejus nepi-

millia D. Rogerio reliquit: Papa vero, iubus ancis matrimonio prius quam moreretur Imperator, despondit ei soro jungitur.

J

et aqua Pon-

tifici com-

mandatus,

die currum assu-

ptus: cum iisque Celanum venit, &

salvum puerum Comitissæ stitit. Erupit mox in la-

menta mulier, viso nepote sic afflita & lacero (jam enim ab octiduo intellexerat excidium) r. creatumq;

& novis induitum vestibus, ut erat matrona pruden-

tissima, statim ad Pontificem misit in comitatu

quatuordecim Equitum: versata enim erat familia, quia par-

tes Ecclesiæ tenebat. Motus autem grandi misericordia

Pontifex, mandavit preberi mille florinos annue

Donatillo, ad educationem pueri. Biennio post mo-

riens Comitissa Celanensis, viginti quatuor florenos ejus nepi-

millia D. Rogerio reliquit: Papa vero, iubus ancis matrimonio prius quam moreretur Imperator, despondit ei soro jungitur.

K

et aqua Pon-

tifici com-

mandatus,

die currum assu-

ptus: cum iisque Celanum venit, &

salvum puerum Comitissæ stitit. Erupit mox in la-

menta mulier, viso nepote sic afflita & lacero (jam enim ab octiduo intellexerat excidium) r. creatumq;

& novis induitum vestibus, ut erat matrona pruden-

tissima, statim ad Pontificem misit in comitatu

quatuordecim Equitum: versata enim erat familia, quia par-

tes Ecclesiæ tenebat. Motus autem grandi misericordia

Pontifex, mandavit preberi mille florinos annue

Donatillo, ad educationem pueri. Biennio post mo-

riens Comitissa Celanensis, viginti quatuor florenos ejus nepi-

millia D. Rogerio reliquit: Papa vero, iubus ancis matrimonio prius quam moreretur Imperator, despondit ei soro jungitur.

L

A Ad finem Septembis, venerunt duo Capitanei Teutonici, stationem habentes in distriktu Hydruntino, egeruntque cum Papa, & subsisterunt usque ad festum. Dicitur autem quod Princeps Tarentinus utrumque solicitabat, secretoque suadebat Teutonicis ne paciferentur cum Papa; Cardinalis vero Fliscus econtra, idemque suadebat Papam: spem enim conceperat totius Regni absque sanguine obtinendi, intercedente Princepe: hic vero verba iis dabant, quia videbat Papam jam esse decrepitum, nec diu posse supervivere.

Festo Sanctorum omnium cantavit Papa Missam in Episcopatu: & die sequenti discessit D. Jessolinus, & omnes Syndici Bariensis Provinciae, atque ego cum illis.

Factum est autem per D. Guilielmum de Marras, qui nobis eomitem se junxerat, quod non fuerimus omnes occisi a gladiatoriibus, inter Avellinum & Cryptam Maxandram.

Nocte S. Catharinæ terræ motus fuit per omne Regnum.

In die Conceptionis Domini nostre, D. Jacobus Savellus, Capitaneus copiarum Papalium, eccecidit Saracenos Lucerenses, infra vicum S. Bartholomæi de Vado.

ANNO MCCLIV.

Infrata Sicilia, **xiv** Martii, transiit Princeps in Siciliam, ubi dicuntur invenisse ingentem thesaurum, reconditum in arce Panormitanæ.

Sub finem dicti mensis, ad littus Molfettanum impedit triremis quædam Veneta, unde Almuz Saracenus, tunc Vice-Admiralius, magnas divitias extulit.

v Aprilis, ingens fuit tempestas, & corruit campanile S. Nicolai Bariensis.

Mense Mayo, Princeps ivit in Capitanatam, secum ducens quatuor cohortes Teutonicorum.

Hoc anno telonium pecuarium ad quinque millia unciarum.

Mense Octobri, natus est Riccio filius triceps, & statim obiit.

Die x Decembris, dicebatur quod Papa infirmabatur. Imo ille jam obierat die vxi, ut constat ex Encyclica Successoris; sed apparet mortem fuisse a Cardinali Flisco occultata, propter circumstantias temporis periculosæ.

xiiii, Transtulit aliquis per planitatem Melitanam (*media circiter inter Neapolim & Iuvenatum via*) qui proficisebatur in ditionem Hydruntinam, dicebat que se Neapoli reliquisse Papam à medicis desperatum; quo etiam die credibile est, evulgataam Neapolii mortem fuisse, quasi tunc primum obiisset; adeo ut electio successoris vix potuerit facta esse ante xv.

In die S. Thomæ Apostoli, Princeps Tarentinus in provincia Hydruntina adunavit omnes Teutonicos, qui venerunt Altamuram. *Est autem hac civitas Episcopalis in Bariensi provincia, media fere inter Neapolim & Hydruntum via.* Eodem tempore D. Jacobus Savelli cum omnibus copiis venit ad D. Brandinum Ursinum, qui erat Cirignolæ, militique D. Fredericum de Morra Neapolim ad Collegium Cardinalium. Sed postquam intellectum est Saracenos Nucenenses exivisse in campum, etiam ipsi Neapolim se repperunt. Vix autem discesserant, quando D. Znid, cum duabus cohortibus Saracenorum,cepit etiam Neapolim tendere; & descendens usque Barlettam fecit extolli per totam provinciam Bariensem insignia Conradini: Trani vero jussit æquari solo domos familie à Rocca nominatae, cuius gentiles fugerant in Slavoniam. Princeps vero postquam exercitum collegisset cum Saracenis, arripuit viam per Basilicatam, fuditque Princevallum Grimaldum Genuensem, qui iste erat cum copiis Ecclesiæ: intraque pau-

cos dies obtinuit omnia oppida, quæ erant familiae San Severinatum. Neapolitani porro, qui cœperant alios muros ædificare post mortem Regis Conradi (obierat hic anno eodem MCCLIV, xxii Maii, filium relinques Conradinum præmemoratum, cuius tutelam Manfredus sibi arrogabat) jusserunt apud se subsistere D. Jacobum & D. Brandinum cum suis copiis, usque dum electus esset novus Papa.

ANNO MCCLV.

Cardinales, qui annum integrum & menses aliquot discordes fuerant, creaverunt Papam Alexander IV.

Eligitur A-
Encyclicis, i Kal. Ianuarii datis (qua fallere nequeunt)

ita loquitur: Felicis recordi. Innocentio Papa præde-
celfore nostro, vii Idus Decembris . . . de carnis

carceri vocato . . . ejusque corpore . . . tumulato;

Nos, tunc Ostiensis & Velletrensis Episcopus, & ce-

terri Fratres nostri, mox pro eligendo successore si-

mul convenimus, dirigentes mentes ad Deum, ut

Gregi suo Pastorem idoneum consueta misericordia

largiretur. Cumque, ut moris est, Spiritus sancti

suffragio postulato, singulorum vota diligenter ex-

quisita fuissent, in Nos demum suum converterunt

intuitu, direxerunt animos, & conceptus expressare,

ac firmavere consensus; præligentes indignitatem

nostram ad tantæ officium dignitatis. Nullam hac ut

apparet longioris Interponitisci patiuntur moram: quanam unitis inter

ergo illa tam diurna discordia? non utique pro eligendo se Cardina-

libus qui

que hoc patiutur ipse Auctor, mox ea referens qua hujus ip-

fuerant,

suis anni mense Februario egit Papa, sub finem anni pra-

cedentis electus. Quanam igitur? nec enim potest nulla

fuisse, de qua tam expresse loquitur Auctor, tunc vivens &

scribens. Existimo, quod jam inde ab anno MCCLIIII (quan-

do, ut supra dictum est, mensis Iulii die xxvi Neapolim ab anno

1253. venit Manfredus, & obedientiam Papa juravit) discordare

inter se Cardinales cœperint, alii ei credi volentibus, at-

que cum Cardinali Flisco sperantibus pacem cum Teutoni-

cis haberi posse absque sanguine; alii homini perfido ac

verspelli non fidentibus: & quoniam Innocentio Papa

jam decrepito mors esse in januâ cernebat, utrosque di-

visos in factiones fuisse, pro designando successore, qui sua

esse sententia: quam tamen discordiam, mox à morte Pa-

pæ, cessure fecerit Manfredus, jam jam utrorumque cervi-

cibū imminens, cu exercitu ad omnia occupanda sufficiuto.

Hoc tempore & mense Februario, Capuae mora-

batur Princeps, misitque ad solicitandos Neapolita-

nos ut ipsi se traducerent; nec permittebat transferri

annonam in urbem. Eodem tempore Archiepisco-

pus Fulginii à Papa legatus ad Principem venit, man-

dans sub pena excommunicationis, ut revertereatur

ab obedientiam Ecclesiæ ipse, & oppida omnia que

occupabat. Ille vero respondit, Regnum nepotis sui

esse. Legatum hunc fuisse Berardum ait Vghellus, nec

causa est dubitandi; docet autem, Fulginis Ecclesia fuisse

Archidiaconum, & Episcopatus Administratorem dumta-

xat, ab anno MCCLIII ad LXIV; cum Fulginates, Eccle-

sia rebellantes, Episcopali dignitate carerent; abdicante se

Egidio eorum Episcopo, & ad regendam ecclesiam Nuceri-

nam translato. Quomodo autem Berardus iste hic vocetur

Archiepiscopus, qui nec Episcopus quidem erat, non in-

venio explicatum. Dum tamen lego quod Alexander IV,

xv Kalendas Februarii primi sui anni, Berardo confirma-

vit collatam à decessore Administrationem Ecclesiæ patriæ;

quodque idem similiter in Archiepiscopatus Regni Nea-

politanii, Reginensi & Rossanensi, vacantibus designatos à

suo decessore Antistites mox curaverit confirmandos (uti ex

regesto Vaticano docet Vghellus) data eis facultate munus an tunc Ar-

consecrationis accipiendi a quocunque maluerint Catholicos chiepiscopos

Episcopo; suspicor Tarentinum Archiepiscopatum (nam de

& cuius Ecclesiæ

Brundusino, Cusentino, Hydruntino, & Sanseverinate

f 2 suscipio

A suspicio esse nulla potest) tunc quoque vacavisse, per mortem Henrici, ab innocentio IV instituti & confirmati anno MCCLIX. Quot enim annis federit ille incertum sibi esse fateretur Vghellus; nec ante annum MCCLIX quemquam referunt diptycha; & interim istius quoque Ecclesia administratio predicto Berardo potuit committi, aut forte Archiepiscopus quoque institutus idem fuisset; sic tamen ut, ex usu vulgi, prioris Ecclesia Fulginatis titulus ei adhaeserit, cum titulo Archiepiscopi confusus. Pergit porro Mattheus:

Alexander pro Exulibus restituendis copias mittit,

Tunc omnes qui Regno sponte excesserant se colegerunt, & miserunt ad Papam D. Rugerium Sanseverinum, D. Eliam Gelualdi, D. Fredericum, & D. Onuphrium de Marra, D. Pandulfum Fasanellum & D. Aymarum ex familia Sanseverina, rogantes ut auxilio sibi esset, ad redeundum in domos suas. Papa autem confessim creavit Legatum Apostolicum Cardinalem Ubaldinum; jussitque conscribi militem per omnes ditiones Ecclesiae. Princeps vero subito discessit Capua, transiitque in Siciliam, militi latus stipendia.

Apuliam recipit.

B Ad finem Aprilis ingressus est Legatus prefatus in Regnum, multa cum turba, ut plurimum collectitorum & relegatorum; quos jungens copiis armatorum Neapoli repertorum, duxit in Apuliam, atque obstante nemine venit usque Barlettam; quae ei confessim obedientiam obtulit, & Pontificalia vexilla explicavit.

xv Maji, transivit Trano, & Monopolim usque excurrit: cui præter Hostunum, quod à Teutonicis tenebatur, omnia Barrensis provinciaz oppida deditio nem fecerunt.

xvi Junii, invasit exercitus Monopolim, Molam, Pulignianum, Barium, Molfettam, Tranum; rediitque Barlettam & inde in Campaniam, morbis gravibus extenuatus.

Auctor pugnam navalem conficitur,

C In die S. Bartholomæi, eram Barlettæ, vidique ibi pulchrum confitum: quia Anconitana quedam navis, quæ istuc advenerat frumento oneranda, expectabat ventum: superveneruntque triremes quatuor ad eam oppugnandam. Harum duæ Sieulæ erant, & una earum D. Simonis de Vintemilia, tertia Surrentina D. Paulonis Donn' Orso, & quarta Puteolana D. Henrici Spatainfacia. Circumdederant autem navim, eamque in magnum adduxerant disserimen; quia triremes Puteolana & Surrentina eidem se applicuerant tam strikte, ut ex epibatis undecim in illam transgressi puppim jam oppugnarent. Alii vero insiebant, quando subortus vehementior ventus navim à triremibus expedivit; quæ remanserunt spe sua frustræ, cum jactura, tam eorum qui insilierant in navim, quam qui insilientes eccliderunt in mare; pauci que eorum, natare docti, salvari potuerunt.

& pro amici filio rediendo laborat.

D Die sequenti, misit me D. Jezzolinus de Marra ad triremes, quæ in anchoris stabant juxta pharum Ofanti, ut inde redimerem ejus nepotem filium D. Petrelli Acconcioli de Ravello, cum epistola directa ad D. Joannottum Salvacossa, qui erat navarchus triremis Ischiensis, nec parum affinis illi. Neque stetit per D. Joannottum quo minus gratis captivum recipere: sed aliarum triremium navarehi noluerunt, dicentes D. Petrellum esse divitem: proinde si filium recipere vellat, redimendos vicissim curaret D. Proculum Venutum Nobilem Puteolanum, & Jolephum D. Marini, & Gerium Mastrum Judicem Surrentinum, qui capti erant in navi prædicta. Convenit ergo ut D. Petrellus Anconam mitteret celocem ad redimendos illos tres: quod ei stetit plus quam quadriginta uncii, quianon potuit omnes tres obtinere, nisi solatis in singula capita uncii decem.

Manfredus coronam assumit,

Hoc etiam tempore refectum fuit, advenisse in Si ciliam nuntium, quod in Alemannia mortuus erat filius Regis Conradi: & Princeps Tarentinus fecit

se coronari Panormi, appellarique Regem Manfredum.

D

xii Septembris, transivit Rex Manfredus in Calabriam, dimisitque magnam partem Teutonicorum qui erant in Regno: transiens autem per Calabriam ad Principatum, in omnibus oppidis per quæ iter erat multas partiebatur gratias, & complures Equites crebat.

In vigilia S. Matthæi, intravit Salernum velut Rex, *Salernum ingreditur,* & Saraceni distributi sunt per viculos suburbanos.

xii Die ejusdem mensis, Comes Jordanus transivit plena Amalfitana, ut Luceiam tenderet.

xiii, Venerunt D. Rogerius San-Severinas & Pandulphus Fasanella, missi à Neapolitanis, ut colligerent copias dispersas per provinciam Barrensem, traducerentque Neapolim, ac primum Barlettanas, tum ceteras omnes: sed noluit loco se mouere miles, nisi prius acciperet stipendia debita.

Ad finem hujus mensis, Comes Jordanus discessit cum tribus millibus Saracenorum Lucerensium, & transiens Crepacorium, ibat ut circa montem S. Angeli se conjungeret Regi Manfredo, simulque accesserunt Nolam.

E

Principio Octobris, Rex Manfredus misit legatos *Napolim obtinet,* Neapolim, ut ei se redderet.

Die vi, venit D. Donatillus, tulitque responsum Neapolitanorum, quod non possent amplius stipendia exerciti solvere, quia erant ad extremam paupertatem redacti: quoniam vero tam frigide agebat Papa, nolebant iterum devastari propter spem vanam, sicut eis acciderat tempore Papa Innocentii.

Festo S. Lucae, venit Barlettam nuntius de redditione Neapolis, quodque Rex promisisset omnes bene tractare.

Tunc omnes Regno egressi manserunt vehementer afflerti.

xxvi Octobris, omnes copiæ Papales & Regno egressorum convenerunt in campis Canosa, funduntur à Papalibus *Saraceni.* discesseruntque per Capitanatam, & Florentinum ac Dragonaram solo æquarunt, cæsis quotquot ibi invenerunt Saracenis: Luceiam vero duobus assultibus oppugnarunt, sed capere eam non valentes egressæ sunt Apruti.

Festo SS. Simonis & Iudæ, factum est Parlamentum apud S. Mariam extra Barlettam, adfueruntque ibi omnes Syndici totius provinciaz, metuentes ne demum in ipsos reciderent omnes calamitates. Tunc allata est eis Neapoli epistola à D. Asprene Caraciolo Rubeo, qui erat ex parte matris frater D. Iezzolini de Marra, nuntiabatque, quomodo Rex Manfredus, ingressus solenni pompa Neapolim, creaverat ibi triginta tres Equites, jussiteratque bono eos animo esse, eo quod volebat bonam concordiam cum Papa, & esse filius obediens Ecclesiæ. Recordatus autem *nepotes or-* Archipresbyteri Caracioli, qui fuerat pædagogus *nati,* suis, quæcivit quinam ex ejus familia superessent Neapoli. Intelligens porro duos superesse nepotes, accessitos ad se creavit Equites, cum provisione unciam quinquaginta: unus eorum appellabatur D. Anslemus & alter D. Richardus. Denique scribatur quod Rex volebat facere amnistiam generalem: unde epistola ista bonam spem cunctis indidit.

In festo Sanctorum omnium, iverunt Neapolim D. Coletta Canciajonus, & Notarius Stephanus Poppalettere, ad profitendam Regi obedientiam, tamquam Syndici Barlettani.

xi Novembris, dicebatur quod Papa miserat omnes copias suas ad hibernandum in Campania *amnistiam publicat,* Ro mana.

vi, Publicatum Barlettæ fuit indulsum generale, cuicunque egrelo de Regno, cui pauci admodum aliqui notæ se crediderunt: ex omibus enim nemo

A nemo redivit præter Pauluccium de Marra.
xii, Venit epistola à Notario Stephano, signifi-
cans quod invenissent Regem valde gratiosum, quod-
que omnes benigne excepérat, volebatque ipso die
celebrare festum S. Martini, ad quod invitati erant
plurimi ex Neapolitanis.

Fundatum Comitatum Ecclesia eri-
put. Festo S. Andreæ, intellectum est quod Rex venis-
set Capuam & Sinuissam, fecitque in Comitatum
Fundatum venire septem vexilla armatorum, itaque
admit Ecclesiam Comitatum, quem ei donaverat Im-
perator Fredericus, flumen Garibianum pro limite
statuens.

Eodem anno, Natalem Dominicum celebravit
Theate, & per omnia oppida Apriutij creavit Equites

ANNO DOMINI MCCLVI.

Mense Januario venit Rex in Apuliam, ad ven-
tationem quam vocant Incoronatæ, quæ toro septe-
nrio celebrata non fuerat: conveneruntque ad eam
plures quam quadringentæ personæ. Et voluit Rex
ut quidquid venatu caperetur suum esset, captaque
est multitudo ferarum quasi infinita.

B Ad finem diæti mensis, venit Siponum, decretum
que est ut oppidum transferretur ab illo maligno aë-
re, in locum ubi modo consistit, & appellaretur Man-
fredonia.

In die Purificationis, fecit ingressum Barlettæ: e-
gressisque ei obviam sunt, eum palmis in manibus, ad
septingentos, dicentes; Benedictus qui venit in no-
mine Domini.

xx Februarii, venerunt Barlettam legati à Regina, uxore Regis Conradi, atque à Duce Bavariae: quos magho cum honore Rex suscepit.

xxiv, Dedit Rex Legatis publicam audientiam, quorum unus, perquam grandævus Abbas, orationem habuit, dixitque, Conradinum filium Regis Conradi vivere; quodque eum rogabant Regina & Dux Bavariae, ut dimitteret Regnum orphano isti, sicut æquum erat: eos vero, qui attulerunt mendax nuntium de ejus morte, castigaret. Cui Rex sapienter respondit, Regnum orphano isti perditum fuisse; se autem illud manu armata vindicasse à potestate duorum Pontificum, quemadmodum notum erat omni mundo. Papam vero & Regnicolas nullo modo consensuros unquam, ut dominarentur Teutonicæ. Se tamen aliud non prætendere, quam ut sibi relinquatur Regnum ad vitam, morte sua redditum ad Conradinum; Reginam porro recte facturam, mittendo filium educandum istic, & moribus Italicis imbendum, habendumque à Rege filii loco.

C i Martii, discesserunt Legati: cum quibus Rex misit equum generosum, donandum Duci Bavariae, & quædam monilia Duci Scotiæ, ad valorem mille unciam eoque amplius. Eodem die i Martii, donavit Rex officium Justitiarii D. Leonello Fajellæ Neapolitano, ingressumque fecit Barlettæ.

Eodem tempore, Rex creavit D. Marium Capel-
lum, mari terraque Commissarium supra fabricam
civitatis Manfredoniæ, quam extrui volebat: missum-
que est in Selavoniam pro trabibus: & copia grandis
caleis atque arenæ, faxorumq; & rerum aliarum con-
vecta illuc est, adeo ut boves Apuliæ habuerint in
quo occuparentur.

Eodem mense, Rex misit in Siciliam atque Lombardiam, acer sens Astrologos duos, quia credebat eos stellarum conjunctionem apte capere posse: id-
que tantum, ut captarent momentum temporis, idoneum primæ petræ jaciendæ.

Mense Aprilis, in die S. Georgii, Rex personaliter
venit, ad metationem murorum & platearum qua-
draturam ordinandam. Eodemque mense positus
est primus lapis, & cœptum est fabricari ex parte O-

rientali, laborantibus in opere pluribus quam sex-
centis hominibus.

D Majo sequenti, misit Rex Tarentum, transiitque
in Siciliam, ubi dicebatur esse suspicio alicujus re-
bellionis, concitandæ in favorem Ecclesiæ.

xii Septembri, ad verba indeque ad manus vene-
runt D. Leonellus Fajella Justitiarius & Realtus Sa-
racenus, qui erat Præfectus portuum; mansaque Ju-
stitiarius Iesus in facie, & Portulanus vulnus grande
habuit in capite: sic autem vulneratum misit Justi-
tiarius captivum ad castrum montis S. Angelii.

xiii, Comes Casertæ, qui Neapoli manserat cum cognoscitur
titulo Vice-regis, inde misit D. Andream de Capua
Commisarium, ad formandum illorum processum. Cumque venisset Barlettam, accesserunt ad eum
consanguinei Portulani, rogantes ut eum faceret vin-
culis eximi, ipsumq; etiam Justitiarium carceri man-
cipari. Sed D. Andreas respondit, nihil se facere
posse, donec cognovisset penes quem culpa resideret
contentionis istius: multique Barlettanis examinati
& uno Saraceno, abiit. Quinto autem post die rever-
tens, mandavit ut D. Taddæus de Sinuissa captivum
adduceret Barlettam, curandum à vulnere: quod &
factum est.

xxv, Discerit D. Andreas, & exemplar processus
formati misit ad Regem in Siciliam: mansaque Re-
gulus Barlettæ in carcere: ideoque publicatum fuit
nullatenus culpandum esse Justitiarium, sed fuisse
præsumptionem illius Saraceni, quem ajebant omnes
non posse amplius tolerari.

xxvi, Recedit Barlettæ est, quod D. Andreas
fuerit spoliatus à grassatoribus ad Turrim Mandæ,
quodque quatuor balistarii atque tres famuli ejus ab
iisdem fuerint cæsi fustibus. Pro certo autem habe-
batur eos fuisse Saracenos, qui vix induitum ipsi re-
liquerant. Statimque Barlettæ missæ sunt vestes &
alia necessaria.

Octobri sequenti, ex parte Capitanatæ magna di-
ligentia adhibita est ad cognoscendos autores faci-
noris, nec pauci pecuniarii Aprutini ea de causa torti
fuerunt, sed nihil unquam reseiri potuit.

Primo Novembri, venit D. Marius Capecius, præ-
positus fabricæ Manfredonianæ, ostenditque episto-
lam mandantem, ut Justitiarius ac Portulanus re-
conciliarentur. Fecit ergo Portulanum, sicut erat,
faciis obligatum, equum confundere: simulque iave-
runt Andriæ, ubi erat Justitiarius: & pax confecta est.

Festum Natalis Dominicæ celebrans idem D. An-
dreas, divulgari fecit per omnia oppida, quod Rex
primogenitam suam filio Regis Arragoniæ depon-
disset; proinde universi se præpararent ad dotem ex-
olvendam.

ANNO MCCLVI.

Mense Januario, egressi sunt exactores tres, magna
cum festinatione collecturi prædictam dotem: quia Rex filiam
dicebant, Aprili proximo adventuras triremes Cata-
lanas ad accipiendam puellam, nomine Constantiam, ex
priori Regis matrimonio cum Beatrice, filia Ducu Servia.

xiv Februarii, Justitiarius eum multa nobilitate
Barlettana & Tranensi occupabatur in venatione cir-
ca locum Trinitatis, quando magnum accidit infor-
tunium: quia Jezzolinus Rubeus Neapolitanus, ne-
pos Justitiarii, currendo post leporem, fregit cervi-
cem: eratque juvenis formosus & generosus.

xxvii, Venit Bescavettus Saracenus, Justitiarius
Aprutii cum duabus cohortibus Saracenorum, con-
ducens Tarentum novem somas denariorum, depor-
tandas in Siciliam. Tunc etiam D. Leonellus equi-
tabat per provinciam pecunias colligens, & initio
Martii accepit Tarenti quatuor millia & duecentas
uncias auri; adeo ut diceretur, quod pro hilee spon-
f 3 salitiis

A Salitiis ultra medietatem lucratuſ sit; nec enim filiæ ſuæ dotem ampliorem fuſſe quam trigesies mille unciarum: & tam ex Sicilia quam ex regno Neapolitano corraſit plusquam ſeptuaginta millia.

Prima hebdomada Maii, nuntiarum eſt adveniſſe triremes Catalanas, pro auferenda puella in Hispaniam: quodque Reginæ diſplicet affinitas illa, eo quod Catalani adeo male vefiti incompositique apparerent. *Helena ea erat, filia Michaelis Despotæ Theſſalio, qua deinde Beneventi capta à Carolo Rege, cum unico ſuperflito filio Manfredino, apud illum in carcere obiit.*

xxiv Maii, reſcritum eſt quod triremes diſcelfiſſent Panormo, & quod Rex veniebat de Sicilia in Calabriam.

Iuvenatio Comitem, Junio Mense, Rex in morbum Casertæ incidit, non abſque gravi mortis periculo. Eodem tempore D. Jordano Pedemontano datum eſt Juvenatum cum titulo Comitis: dicebatur enim eſſe frater Regis conſobrinus ex parte matris, *Blanca scilicet Lancia Longobarda, ex qua Friderico Imperatori ſimiliter nati Entius Rex Sardinia, Fridericus Princeps Antiochia, Henricus Rex Corsica, & Ricardus Civitatis, quam credo vocant Austria, in Foro julio.*

B Septembri ſequenti, venit D. Raynaudus de Grotis Justitiarius in provinciam Barientem atque Hydruntinam, quæ numquam alteri Justitiariæ ſubjeſtata fuerat: abiitque ad Leonellum, ſequente eum boſono nomine, ex munere (ut dicebatur) bene adminiſtrator: nam ejus tempore nullam violentiam pertulit provincia à Saracenis: quapropter ei ſubmiſſæ ſunt uſque Neapolim, in donum gratuitum, plusquam de- cem uncia auri.

x Octobris, venit Rex Foggiam ad venationem, & multi Nobiles Neapolitani eodem accurerunt.

xxvii, Iverunt Syndici-Barlettani ad offerenda ei munera, & multi alii aliarum Provinciarum.

Sequenti die, accedit gravis caluſ. Etenim coram ipſo Rege Saracenus quidam, eufodia Regiæ Capitanus, D. Mazzeo Griffi Equiti Neapolitano pugnum impegit; qui reddita viciflum alapa copioſo ipſum ſanguine perfudit: itaque tam Saraceni Custodes corporis Regii, quam Neapolitani manus admove- runt armis; ſecuturumque erat graviflum ſcandalum, niſi Barones qui Regem circumſtabant medios ſeſe interpoſiſſent; fuerunt nihilominus laſi hinc manu trun- inde aliquam multi. Tum Rex, ut vidit ſedatum tu- multum, jussit ut D. Mazzeo amputaretur manus:

C quo intellecto confeſſim Neapolitani Nobiles acceſſerunt ad Regum, orantes ne vellet mutilatum virum nobilem, qui fuerat dignus ipſius Regis manu Eques creari, idque ad petitionem unius eanis Saraceni. Dominus autem Liguerus Caracciolum, nomine omniū, longam ad Regem habuit orationem. Ille ve- ro respondit, minus facere ſe non poſſe; pro amore tamen ſupplicantium largiri ut manus ſinistra ampu- taretur.

Postero die quæſiſit Rex, quomodo ſe haberet D. Mazzeus: reponſumque eſt ei quod ex ſpafimo fue- rit in periculo mortis. Tunc misit Rex qui eum vi- ſifarent, una cum dono centum Auguſtalium: Sar- acenū vero depositū officio, & alterum custodiæ luæ Capitanum creavir.

Dum autem ibidem Foggiae Rex eſſet, misit qui fabricam Manfredoniam inſpicerent: mandavitque ut fieret campana maxima, quæ per provinciam audiri poſlet ad milliaria quinquaginta; ut undique veniri poſlet ad ſuccurſum urbis, ſi forte eam invaderent inimici: erat enim habitatoribus infrequens civitas. Tum dixit, quod volet ex omnibus majoribus op- pidis totius Apuliæ tot familiæ oppidatim accipere, quod ſufficient ad conſtituendam civitatem ter mille focorum.

D **11** Decembris, venit Barlettam, & multis ibi men- fibus ſubſtituit, celebrauit etiam ibidem Natalem Do- Barletta minicum magno eum triumpho. Quotidie enim a- choreas ce- lebrat.

gebantur choreæ & omnis conditionis mulieres ſpe- cioliflum co confluxerant, quibus Rex largiebatur munera æqualiter omnibus, ſic ut ſciri nequiret, quænam ei præ ceteris placueret.

A N N O M C C L V I I I .

Mense Januario, miſit Rex Comitem Jordanum Pedemontanum, cum octingentis lanceis, in Lou- bardiam, ad auxilium conſederatis suis ferendum.

Eodem anno mense Martio, iuſſi Rex defolari Si- pontum, mandans ut cives omnes transmigrarent Manfredoniam: ipſeque eodem ivit, & voluit cam- fert, panam quæ fuſa jam erat, ſupra quafdam columnas erigit: ſed quia non dabant ſonum tam grandem quan- tus expetabatur, refundi eamdem fecit, adjecto co- piōri ære.

Nocte diei xxii Martii, accidit Barlettæ caſu hu- juſmodi. D. Amelius de Molisio, Camerarius Regis, à fratribus pueræ cuiuſdam formoſiſimæ præ cun- dīis aliis Barlettanis inventus eſt in lecto cum ipſa puella; fuitque retentus ibi (erat enim vacantiæ tem- pus) & advocate mox Iuſtitiario ſequenti mane de- ductus in carcere. Tum pater fratresque querelam ſuam detulerunt ad Regem: qui jussit ut juuenis pu- ellam ſumeret in uxorem. Miſit ergo D. Amelius qui rem significaret patruo Comiti Molisi: qui repon- dit, nequaquam uxorem iſtam acciperet, ſatis fore ſi ei daret ducentas uncias, tantumdem ſeſe ſuperaddi- turum. Acquieverunt conditioni oblatæ pater fra- tresque, ut pote ex infinita pauperiorique conditione: ſed Rex dixit, quod nolle pueræ illi perire fortu- nam, quam ſua forma ipſi acquiſierat. Itaque videns D. Amelius quod aliter non poſſet evadere carcere, *vult ab co- Rego in proposito perſiſtente, eam ſibi deſpondit. dem haberi* Rex autem ſuo ſumptu nuptias celebravit, dixitque *uxorem,* quod aſtimabat eum æque bonum Equité quam an- tea: feminas enim ſaccos eſſe, ex quibus quotquot na- ſeebantur filii, interveniente amore, viti magni eva- derent: deditque ei Alvaronē in Capitanata. Dicitur nihilominus quod Comes vehementer indignatus manferit: ſed Rex eo actu ſe justificavit, multumque ſibi adjunxit amorem ſubditorum, ac maxime femi- narum. Aulici autem exinde continentiores multo fuerunt, tamquam ſeptemplici nodo adſtricti. Rex quoque ſæpius egrediebatur noctu, captando aërem & cantando poëmatu amatoria in comitatu duorum musicorum Sieulorum, qui erant magni poëtaſtri.

E **ix** Auguſti, appulit Barium Imperator Constanti- nopolitanus, rediens Venetiis, iuſque Rex ut eum perato- rem visitaret, magnas delicias ei faciens. Et statim jussit apparari Iudum equeſtre, cuius Duceſ fuerunt quatuor, Comes Biceari D. Loffredus Loffredi, D. Tancredus de Vintemilia, D. Joannes Areduſ, & D. Conrađus Spadafora.

Festo S. Bartholomei factum eſt hastiludium, fue- runtque viginti duo qui fortunam experientur; Bet- tunius & Joannottus Saraceni, qui venerunt flavo & purpureo colore diſtincti; D. Robertus Piccinel- lus, D. Gottardus Saxo, D. Athanasius Podericus, D. Balandus Sigenulfus, D. Stephanus Brancaccius Neapolitani, omnes induiti sagum nigrum & fla- um; D. Rogerius Stellatus & D. Mazzeus à Porta, Salernitani; D. Cataldus & D. Jacobus Protentini, de Tarento; Rienzius Falconi, Gaspar Personæ, & Orlandus Maramonte, Hydruntini; Richardus de Leonissa, Guilielmus de Jevolis, Sarrus de Antinia- no, & Petrus de Alenavolis, Capuani; Simon de Sanguine, Sacco de Monte-agano, Laurentius Tor- tus & Eleutherius de Valignano, Aprutini.

Die

A Die **iiii** Decembris, venit Despota Moreæ, qui erat cognatus Regis Manfredi, & excensionem fecit Vestiæ: transivitque ad Papam, si forte inter ipsum & Regem posset pacem componere.

A N N O M C C L X .

Die **ix** Februarii, rediit D. Marinus Capecius, & dicit, quod Papa vellet in pacis conditionem adduci, ut Rex Manfredus bona eupta Regno egressis reddiret, & à Regno expelleret Saracenos. Rex autem Manfredus respondit, quod duplo plures accersere vellet: itaque fecit.

Ingens pro-cellula. **xxiiii** Maji, anni prænotati, ex Sclavonia in hæc littora irruit tam violenta tempestas ventorum, ut toto eo quod inter Castellum & Tranum est spatio domus omnes fuerint nudatae testis: eucurruntq; procella per omnem maritimam Principatus: quod in malorum præfagium accepitum est.

Augetur numerus Saracenorum in Regno. **xxix**, Igitur Rex Neapolim: & dicebatur quod erat tractatum de efferrendis vexillis Ecclesiæ.

x Julii, venit Comes Cretariæ, deducens omnes Saracenos in Campaniam Romanam, ex mandato Regis Manfredi.

Mense Septembri, Rex ipse ivit in Romaniam, & omnia susdeque verit.

A N N O M C C L X I .

Urbanus 4 creatus Pa-pus, Creatus est Papa Urbanus, natione Francus: qui subito declaravit alterius se stomachi esse quam fuerat Papa Alexander, misericordia qui Regi mandarent, ut sine mora excederet è Statu Ecclesiæ. Hic fortassis excederunt gesta Annorum duorum.

A N N O M C C L X I V .

Die **viiii** Aprilis, venit fama, quod D. Rogerius San-severinas, Capitanus Egressorum à Regno, militem cogeret, ducturus eum ad servitium Papæ, nec modicum Regnicolarum concursum haberet.

Cruciata-m contra Mæ-fredum e-vocat: Majo sequenti, Romani quidam, ex parte Manfredi, pepigerunt cum eo, quod tradituri essent in manus ejus captivum Papam; sed fuerunt detecti, & Papa se subduxit Viterbum: ubi publicavit Cruciatam contra Regem.

Julio mense, descenderunt Franci Cruciatam sub Comite Flandriæ, & fuderunt exercitum Ghibellinorum, amicorum Regis Manfredi in Lombardia.

C **i** Augsti, Rex Manfredus reclusit Saracenos intra Regnum, & expectabat Francos ad confinia, mandans Baronibus venire cum armis & equis, sub pena perduellionis.

Ipso die S. Bartholomæi, D. Jezzolinus egressus est Barletta cum septem equis: & ego ivi cum eo.

Die sequenti, hospitati sumus ad S. Severi, apud Comitem Gentilem de Sanguine, multumque humanter habiti.

Mane die **xxviii** Augsti, discessimus simul cum prædicto Comite, secum ducente viginti duos equos optime instructos, & vesperi divertimus Gambatesam.

cum quibus ipse au-tor ad castra venit. **xxix**, Gambatesa processimus in Campum-vasciū, suumque urbanissime excepti à Comite Molisi, & habuimus affatim deliciarum, ac veluti omnia bona mundi.

Mane sequenti equitavimus & prandimus in alio Comitis Molisi oppido, quod dicebatur Bovianum: & vesperi pervenimus Serguyam, comitantibus nos D. Andrea de Jevolis, & D. Bernardo de Carbonaria, & D. Colao de Monteagano, Baronibus Aprutinis, habentibus secum equos viginti quinque.

U tina Augsti, hospitati sumus ad S. Germani. **i** Septembri, pervenimus ad castra, posita in terri-

torio Freselonensi: & eramus equites satis multi.

D **iiii** Septembri, venerunt tres Nobiles, missi à Neapolitanis, rogaturi Regem ut faceret pacem cum Neapolitanis Papa: quia Neapolis manebat excommunicata, & pacem fru[n]to[n]lebat Archiepiscopus ut diceretur Missa. Is autem **sbra Regi** qui verbum ferebat, nominabatur D. Andreas Fajella, & loquebatur cum magna auctoritate. Rex vero respondit, suam culpm non esse quod bellum gereretur; sed Papæ, qui ipsum volebat pellere Regno suo: se autem missorum Neapolim trecentos Saracenos, qui curarent per vim ut Missa diceretur: Presbyteros porro & Fratres qui recularent, ad se mitterent in tritemi. Omnes autem responderunt: Domine, ne miseris; non enim Neapolis volet hospitio suscipere Saracenos. Rex vero iratus est vehementer.

v Mensis, misit Rex Neapolim D. Loffredum de Loffredis: dicebaturque timere ne civitas rebellaret. Eodemq; die appulit Comes Flandriæ cum Francis, **Apellum** & eastra in conspectu castrorum nostrorum collocavit. **Franci,**

v i, Cohortes duæ Saracenorum abierunt ex castris, interuntque horribilem conflictum cum equitatu inimico: nec ullus eorum vivus evasisset, nisi **E** *acri ve-
litatione Sa-
racenos vin-
cunt,* Comes Faleo Gesualdi, cum quatuor cohortibus gravioris armaturæ, processisset in eorum auxilium: ubi tandem inventi sunt occubuisse Saraceni triginta duo & Philippellus Caraffa Neapolitanus, Scutifer Comitis Falconis, aliique duo Milites Beneventani. Ipso autem vespere voluit Rex Comitem Falconem manere in tentorio suo.

viiii, Rex convocavit Magnates omnes in suum **hinc metus** tentorium, ad consultandum quid fieri oporteret, **incutitur** erant autem Comes Casertæ ex familia de Aquino, **Regus,** Comes Jordanus Pedemontanus, Comes Agnonis ex familia Carbonaria, Comes Faleo Gesualdi, Comes Pandulfus de Grotta, Comes Bernardus Rufus, Comes Bartholomæus Gesualdi, Comes Guilielmus Avellanus, & Comes Vintemilienus, cum tribus Nobilibus Siculis & quatuor Capitaneis Saracenis. Hi omnes ingressi in consilium sunt. **No-**cte autem sequenti, fecit retrocedere Rex totum exercitum: transitoque Gariliano ibi iussi castra metari, & ipse in persona circuibat ea munitiones ordinans, & custodias disponens ad singulos passus.

viiii, Advenit in castra Comes Molisi cum equitibus exercitatis sexaginta: eodemque die receptus **quamvis numero au-** est Comes Loriti, cum tribus Baronibus familiae Cal-**ditis,** döræ & sexaginta equis.

ix, Appulit ex Aprutio D. Conradus Aquaviva cum triginta sex equis. Eodem die ad venerunt D. Jacobus & D. Raimundus Capecii cum duabus cohortibus equitum: & nihilominus magnus erat timor in castris.

x i, Cum crederetur Comes Flandriæ vi tentaturus transitum Gariliani, nuntiatum est quod retrocedebat Romam versus, id quod Rex Manfredus initio nollet credere.

Diebus istis miserunt Romani ad Regem, qui orarent, ut deinceps sibi parcum vellet.

xiv, Rex publice dixit, quod vellet Romanis favorem impendere.

xv, Omnes Barones qui erant in castris, receperunt fe ad tentorium Comitis Molisi; conculseruntque protestari, quod non obligarentur de Regno egredi ad bellum Papæ inferendum, sed solum ad Regnum defendendum. Quo intellecto, fecit Rex modestè tractari ut Barones recipieren se in domos suas; sibi autem mutuo darent eam pecuniam, quam secum in expeditionem attulerant. Hujus autem tractatus mediator fuit Comes Casertæ: itaque est factum.

xix, Unusquisque abiit in viam suam: & ipsi processerunt Romam versus, nos vero redivimus in Apuliam.

Mense

A Mense Octobri Papa Urbanus misit in Franciam, qui accerferent fratrem Regis, ut veniret ad conquirendum regnum Neapolitanum: id quod statim innotuit: quia relegati ex Regno, qui apud Papam erant, id feribebant suis consanguineis. Paulo post mortuus est Papa Urbanus, & creatus est Papa Clemens, Francus etiam ipse.

ANNO MCCLXV.

in cuius auxilium venit Carolus Andegavensis. Sub finem Maji, reseitum fuit, quod Comes Provinciae, nomine Carolus (*pafsim dictus Andegavensis*) exercitum duceret in Italiam, ad servitium & honorem Papæ: quia Papa fecerat illum Senatorem Romanum. Tunc Rex Manfredus dejectus est animo, prævidens ruinam sibi imminentem.

Manfredus contra militem cogit. **B** xii Septembri dictum fuit quod exercitus Comitis Provinciae terrestri itinere veniebat in Italiam. Conjectusque in vincula est D. Petruccius Toccus, quia dicebatur juvare egressos de Regno.

Sub finem Septembri, misit Rex Manfredus Comitem Jordanum, cum quadringentis lanceis sufficien- tique pecunia, ut colligeret Regis confederatos ad resistendum Francis: cum illo ibat D. Leonellus Ayossa, ducens pulchram cohortem Neapolitanorum equitum ac gravis armaturæ.

C *Victo cesso que Manfredo,* xviii Octobris, equitavit [Manfredus] cum novem millibus Saracenorū verlus Marchiam: & totum Regnum ei rebellavit.

Hic porro ingens occurrit biatus historia, transcribenti vel arvulis ex autographo foliis imputandis: quis enim credit auctorem huc usque progressum, nihil scripturum fuisse de ingressa Caroli Andegavensis in Vrbem Romanam, corona- nationeque in Regem utriusque Siciliae.

ANNO MCCLXVI.

Hujus quoque anni pars prior deficit, que narrandum erat cruentus ad Beneventum conflictus partium, xxiv Februarii; quando Manfredus occubuit, ursa irrumperibus una cum hoste fugiente Francis capta est, & servitum in omnem ordinem, atatem ac sexum. Non subtilis autem diutius Beneventi Carolus, quam ut Pontifici victoriam nuntiaret per litteras. Nam ipso adhuc quo fuerat pugnatum

Die S. Matthiæ, discessit Rex Benevento, & vesperi hospitatus est Cerræ, quod est oppidum Comitis Certani.

Sequenti die equitavit Neapolim versus: cumque pervenisset ad locum dictum Salieis, exiverunt in osculum ejus Equites omnes & populus Neapolitanus: Dominus autem Franciscus Loffredi obtulit ei claves civitatis, fecitque pulchram orationem lingua Francica. Rex vero Carolus substitit ad audiendum eum, jussisque ut equitaret ubi ad latus. Dominus enim Franciscus soverat Regem, quia tempore Regis Francie Ludovici fuerat cum eo in bello Syria- co, faciens passagium contra infideles. Ut autem ingressi sunt Neapolim, ivit cum Archiepisc. Cusentino ad Cathedralem ecclesiam.

In eodem ingressu venerunt etiam quadringenti Milites Franci, omnes plumati pulchre ac decore vestiti; & venusta cohors Frisonum, speciosissimiliter insigniis distinctiorum: tum plus quam sexaginta Proceres Franci, torquibus grandibus aureis spectabiles: ac denique Regina invecta carpento, quod holoserico villoso cælestis coloris obteatum, totum liliis aureis conspargebatur, sis ut in vita mea non meminerim rem magis speciosam vidisse.

Postquam Rex fecerat orationem, accessit D. Franciscus Loffredi ex parte civitatis Neapolitanæ, & petit captivis gratiam fieri: mandavit autem Rex ut ii omnes liberarentur, qui jussu Regis Manfredi detinebantur: & prodierunt universi in atrium Castelli, ad pedes Regis deosculandos.

carceres laxatae.

vii Martii, progressi sumus omnes Syndici Provinciarum Barientis, & ego qui eram Syndicus Juvenatii.

Post festa Paschalia misit Rex Justitiarios novos per omnes provincias: & ipse egressus est Regno iturus ad Papani.

xii Maii, venit Justitiarius in provinciam Barientem, D. Rainerus Buondelmonte, Florentinus.

Hæc æstate Rex favorem præbuit negotiis Papalibus & Florentinorum, humiliando partem Ghibellinam: quo facto grande sibi negotium concivit: Conradi- quia Ghibellini miserunt qui Conradinum ex Ale- mannia accerferent.

ANNO MCCLXVII.

Principio hujus anni, filius Regis primogenitus nominatus est Princeps Salerni, & ut talis per Regnum equitavit.

Dominica Palmarum, Rex Carolus Romam rediit, ubi Papa ei dedit Rosam, faciens eum Vicarium Imperii: ob quod fuerunt festa per totum Regnum celebratae. Eodem die exitit ingens terræmotus, & corrut campanile Bariense, atque alia plura.

Ultima hebdomada Octobris, venatum in Apulia- num venit D. Philippus, secundus genitus Regis Caroli. Eodem anno venit Conradinus in Italiam: & Rex in Italiam Carolus, qui erat in Francia, confessum rediit Neapolim, invenitque Reginam uxam suam obiisse.

Novembris, Rex fecit convocari omnes Barones & Syndicos provincialium Regiarum ad parlamentum, pro die S. Catherinæ. Ipsoque die factum est parlamentum, & conclusum ut omnes Barones præparent se ad sequendum Regem in bellum, atque ut populi solverent duas collectas.

Iisdem diebus dicebatur Neapoli, quod D. Petrus parat se ad Pignatellus suadebat Regi Carolo, ut expelleret omnes familias ex stirpe Teutonica prognatas, tamquam suspectas in adventu Conradi. Noluit autem Rex, & D. Petrus magnam inde invidiam subiit, maxime apud Caracciulos, Ayossas & Putiolos, satis potentes in foro Capuano.

In die S. Stephani discessimus Neapoli cum D. Francisco Loffredi, eunte ad exercendum Justitiarii munus in provinciis Barientiæ & Hydruntina: sumus autem equites triginta sex: & in hoc itinere reconciiliatus sum D. Francisco.

ANNO MCCLXVIII.

In capite anni pervenimus Tarentum, atque inventimus totam Provinciam in seditione conversam: & D. Franciscus misit Petrillum Rombum, Oriam; & Faleonetum Cotugnum, Conversanum; & Marcum de Dura, Castellanetam; ad conscribendum militem. Erant autem tres illi, viri nobiles. Monuit etiam omnes Capitanos provincialium Regiarum, ut sollicite caverent aliquam prædicionem.

ix Junii, D. Franciscus discessit Tarento, & abiit Altamuram.

Sequenti die, reseitum fuit, quod Comes Tricaricensis veniebat ex Capitanata cum multis armatis: mandavitque Capitaneis ut sibi occurrerent in provincia Barientiæ: venerunt autem Quarata.

Sequenti die Petrus Strambone venit, tulitq; numerum quod Comes Tricaricensis fuderat Mareum de Dura sub Castellaneta, feceratque extollit in sex opidis vexilla Imperialia Aquilifera.

Die Veneris scilicet xv Junii, D. Franciscus recepit se Andriam: per viam autem intellexit totam illam regionem esse in potestate rebellantium Regi Carolo. Paulo deinde post occurrimus Bonfilio Caracciolo, qui fuerat Capitaneus Andriensis, pulsus vero à civibus efferentibus vexillum Conradi. Re-

D

ordinat nos
vos Justi-
tiarios.

E

multa ab eo
deficiunt,

Op Conra-
dini vexilla
extollunt.

F

CLXXXIII. ALEXANDER IV.

CLXXXIV. URBANVS IV.

CLXXXV. CLEMENS IV

CLXXXVI. GREGORIVS X.

A cessimus ergo in Castellum Montis, ibique mansimus cum foliis quindecim equis. Castellum porro istud carebat munitione, & ægre pro quatuor sociis sufficeret panis, vinum ac leæti; equis vero suppeditab nihil: & quamvis villici habebant in areis fruges, satis incommodo tamen habebamus ibi, quia omnes dormivimus super nudam humum.

*vario suc-
cessu.*

In die S. Mariæ gratiarum, Comes Tricaricensis misit tubicinem, qui interrogaret D. Franciscum, utrum se ei vellet tradere; hic vero respondit: *Vade,* & die Comiti, quod melius ex vexillo Conradini faceret stragulum equestre, & extolleret vexillum Caroli, veri atque legitimi Regis & ab Ecclesia probati.

Nocte sequenti ad horam quartam, venit D. Petrus de Grottaliis: & dixit, quod D. Falconettus Cottinus aliquis Capitanus copiarum nostrorum ingressi erant Bituntum, perquam male concordes.

Nocte sequenti ad primum somnum misit D. Franciscus Bituntum D. Fieramonte, filium suum primogenitum: itaque hic solus cum Paulo Pacifico de Aversa.

xx Junii, accepit D. Franciscus litteras Barletta, quod D. Rogerius Sanfeverinas cecidisset Robertum de Petra-palumba, & occidisset magnam copiam Rebelliū, multosque captivos fecisset. Eodem die

B venit D. Fieramonte cum parte exercitus nostri, equitibus scilicet centum quatuordecim, peditibus quingentis, omnibus balistariis.

*& motu co-
piarum hinc
inde,*

vi Augusti, D. Franciscus egressus est Castello, volebatq; ire ad colloquium Comitis de Leonissa: sed videntes eum Syndici Andrienses, accusarunt D. Bonfiliū Caracciolum, quod culpa ejus perdebat opidum, rogaveruntque eum ut veniret Andriam. Ivimus ergo istuc sub vesperam, & recuperavimus civitatem.

viii, Ivimus Canosam in occursum D. Rogerii

Sanfeverinatis, qui erat Capitaneus generalis contra Rebelles, magna cum humanitatis demonstratio ne exceptus fuit D. Franciscus. Dominus autem Rogerius ducebat secum equites septingentos, magnumque numerum collectitii peditatus.

Vesperi fuimus Quarantæ: & D. Fieramonte pro magna gratia exoravit Patrem, ut mitteretur cum *una cum ipso auctore,* D. Rogerio in Basilicatam & Calabriam. Dominus autem Rogerius id gratum habuit, promisitque ipsum habere ut filium.

Die Martis, inierunt viam Amalfini versus, quo se reeperat Comes Tricaricensis: nos autem circuivimus per provinciam, recuperando oppida quæ rebellarerant.

In die S. Laurentii, D. Franciscus misit D. Bonfiliū Caracciolum ad castra Regia, & ego eodem tuli bis mille sexcentas uncias: eramus autem viri octodecim, omnes in equis.

Ipsa die mediæ Augusii advenimus in castra, quæ erant turbatissima: & D. Bonfilius locutus est Regi: quod ei satis caro stetit.

Hactenus D. Matthæus, morte vero similiter interveniente prohibitus reliqua subinde istius atque aliorum se in pugna quantum annorum plurimum gesta, pari fide & diligentia 24 Aug. penè quotidiana, annotare. Commisum est enim primum, in quo forsitan Matthæus occubuit, die xxiv Augusii. Pralio isto vietus fugatusque Conradinus, & cum socio expeditionis Frederico, ultimo in sua linea Austriæ Duæ, florentissimo juvene, retractus ex fuga, cum eodem publice in foro Neapolitano, judicante Carolo, secari percussus est, xxvi Octobris anni MCLXIX. Quæ tragœdia cum totis fere undecim mensibus secuta sit obitum Clementis Papæ IV, appareat evidens calumnia eorum, qui actionis tam inhumanae, quaque indelebilem maculam inuisit fama Caroli, sua forem approbatoremque illum faciunt.

CLXXXIII ALEXANDER IV.

LEXANDER antea Raynaldus, patria Campanus, de castro Genñæ in dioecesi Anagnina, ex Comitibus Signiæ, nepos Gregorii Papæ IX, antea Raynaldus Cardinalis, Episcopus Ostiensis & Velitrensis, anno MCCLIV electus Neapoli in die Natalis Domini, coronatus Dominica proxima, festo S. Joannis Euangelistæ XXVII Decembris; sedit annos VI, menses V, mortuus Viterbii anno MCCLXI, xxv Maji; sepultusque in ecclesia S. Laurentii: & vacavit Sedes menses III, dies IV.

*Ab anno
1254, ad
1261, an-
nos 6, m. 5,*

Mortuo Innocentio Papaæ, & advenientibus Neapolim à clade ad Foggiam accepta per Manfredum, Guillelmo Cardinali Legato & Bertoldo Marchione, tantus Cardinalibus & aliis de Romana Curia timor incessit, quod viro Legato & Marchione, omnes voluerunt de Neapoli recedere, & in Campaniam redire: ad magnam autem instantiam & reconfortationem Marchionis ipsius, fecerunt: & in unum collecti, ad electionem novi summi Pontificis, elegerunt Dominum Raynaldum, Episcopum Ostiensem, vocatusque est Papa Alexander.

*Terror ab
imminente
Manfredo
victore.*

*Natus in
castro Gen-
narum,*

2 Pasim Anagninus dicitur fuisse Alexander, quia scilicet in Anagnina dioecesi natus: patria siquidem ejus Genna seu Genñæ dicebatur, vulgo Jenne, antiquæ Trebie Augusta municipium, pertinens ad jus abbaticæ Maji Tomus V.

Sublacensis, tribus & dimidio millibus passuum stum supra sacram specum S. Benedicti versus Seppentronem, in crepidine Anienis. Sic ipse ejus patruus Gregorius IX, in Brevi quodam, hunc suum nepotem vocat Raynaldum de Gennes: & sub quadam ejusdem pictura in monasterio Fessa-nova subscriptur, Alexander IV, natus in castro de Jennes. Hujus castri frequens est mentio in quadam Epitome Chronicæ Sublacensis, renovati & aucti per Cherubinum Mirtium Trevirensem, monachum Sublacensem anno MDCXXIV, propter varias qua Abbatibus Sublacensibus fuerunt de illius Dominio disceptationes. Sic anno MLXXIX, Ioannes V Abbas Sublacensis dicitur recuperasse Castrum Gennarum ab Hildemundo, Ptolomai Consulis Romani germano, in eoque condidisse arcem fortissimam; sic anno MCLXV dicitur Philippus à Marano, supplex ab Alexandro III obtinuisse Gennam in feudum;

g id

ALEXAN-
DER IV.

*id quod Auctor confirmat ipsius Alexandri III Brevi, dato
MCLXXVI. Sic denique anno MCCCXLIV idem castrum
Gennarum confirmatur in feudum Philippo de Ge-
nes. Idem porro Auctor cum dixisset, quod anno MCCCXIV,
electus sit Alexander IV, Rainaldus Anagninus, pro-
fessione monachus Sublacensis, venientq; Sublacum
ibi dedit reformationis Bullam; Pauci, inquit, inde
diebus se contulit ad castrum Gennarum, ad revi-
sendum patrum solum. Hec de patria nobis sub-
missa Roma per nostrum Conradum Ianningum. An-
nos & dies electionis ac mortis Petrus Corettinus in
Summa Chronologica de Episcopis Viterbiensibus, secu-
li bujus initio conscripta, explicat verbis inde mihi sub-
missis:*

electus 25
Decembris
Neapoli,

*3 Alexander IV Anagninus, ex Comitibus Signiæ, Raynaldus Cardinalis Episcopus Ostiensis antea vo-
catus, Neapoli die Nativitatis Domini, post obitum
Innocentii IV, summus Pontifex eligitur. Tumul-
tuante subinde Italia ob factiones Ecclesiasticas &
Imperiales, quas Guelfas & Ghibellinas appellabant,
Romanorumque dissidia moleste ferens, Anagniam
se contulit: inde cum tota Curia Viterbum venit
anno MCCCXLV: hic enim pro loci commoditate, ad
seditiones Italicas componendas, Sedem habere sta-
tuerat. Palatum sibi elegit apud S. Franciscum, ubi
nunc cenobium ejusdem Ordinis est: functiones
autem suas in Cathedrali S. Laurentii ecclesia ple-
rumque celebrabat. Plura etiam Alexander Viterbiæ
gessit annis MCCCXLV & MCCCXLVI, ut Bullæ ibidem
editæ testantur. Ecclesiam præcipue sanctissimæ Tri-
nitatis, Ordinis Eremitarum S. Augustini, omnibus
Cardinalibus suis affilientibus, solenniter consecra-
vit: id porro indicat lapidea tabula ad ostium illius
ecclesiæ. Sexta vero die Martii, Rosa Virgo Viter-
biensis, sanctitate insignis ac innumeris clara mira-
culis, obdormivit in Domino: cuius corpus Ponti-
fex, ne tumultus causâ devotionis fieret in populo,
clam sepeliri jussit. Ultima Dominica Aprilis, ec-
clesiam pariter S. Mariæ ad gradus Ordinis Prædica-
torum S. Dominici, extra mœnia ejusdem civitatis
Viterbiæ consecravit. Ante Fratres, ipsius memoria
in tabella marmorea cernitur. Benigne item erga
Viterbienses agens, excusat & liberavit eosdem à solu-
tione vestigialium apud Montem-flaconem & Por-
tum Corneti. Extat Bulla sua, data Viterbiæ XVII
Augusti MCCCXLVIII. In ultimo Consistorio, hic
habito die x Septembris ejusdem anni, quosdam fi-
dei articulos declaravit, ut in suo diplomate legitur.
Anagniam deinde petuit. Cum autem Palatum S.
Francisci nimis à Cathedrali distaret & angustum
esser, Raynerius Gattus Viterbiensis, generalis Ca-
pitaneus, Pontificum commoditati ac patriæ splen-
dori studens, Alexandro absente, Episcopale Palatum
amplificavit, & in decentiorem formam redigit: quod
Palatiū Papale dictum fuit, ut in ejus vestibulo lapi-
dea tabula tradit. Absoluto novi operi ædificio, A-
lexander anno MCCCXLIX Viterbum cum tota Curia
gressus 12-
eo S. Rosæ
canonizat,*

duas ibi ec-
clesias con-
secrat,C
Anagniam
abit 1258,in novum
Palatiū re-
gressus 12-
eo S. Rosæ
canonizat,

bani Papæ & Martyris, de carnis nuxibus libera-
rato; & ad gloriam supernæ patriæ, sicut spera-
tur, assumptio; ac ejus corpore, post celebratas so-
lennes exequias, in Viterbiensi ecclesia, prout de-
cuit, honorifice tumulato.

*4 Hic Viterbio acceptis adde ex nostro Codice Ms.
sequentia: Hujus tempore Manfredus, filius na-
turalis quondam Frederici Imperatoris, gerens se
pro pædagogo Conradini prædicti Imperatoris ne-
potis, ipso Conrado mendaciter publicato mortuo,
ibi ipsi Coronam assumpsit: quod factum, quia in
præjudicium Domini Papæ fuit, primo excom-
muniicatur: post magno exercitus contra illum,
sed nihil proficiens, mittitur. Hic canonizavit & S. Clas-
ram, quæ fuit Ordinis S. Damiani. Hu-
jus temporibus Principes Alamanniæ Electores, in
duo se dividentes, quidam Regem Castellæ &
quidam Ricardum Comitem Cornubiæ ad Impe-
rium elegerunt; quod schisma duravit multis an-
nis. Hic reprobavit duos pestiferos libellos, quia
unus dicebat quod omnes Religiosi, etiam verbum
Dei prædicantes, de collectis viventes, salvati
non possint: alter vero asserbat, inter cetera er-
ronea, quod Euangelium Christi & doctrina no-
vi Testamenti neminem ad perfectum deduxit, &
evacuanda erat post MCCCX annos: & in XL anno
debet inchoari doctrina Joachim, quam conditor
libri Euangelium æternum nominat, totam perfe-
ctionem salvandorum ei attribuendo. Dicebat et-
iam ibi, quod Sacraenta nova Legis in LX anno
evacuarentur: quæ omnia & auctoritas Apostolica
& præteriti temporis experientia exusavit. Clausu-
la hac manifestum facit, quod bac vel non sint auctoris
primi, vel ipse solum scripsit post dictos LX annos elap-
sos, id est, post annum MCCCXX.*

D

E

F

*duosque pa-
stiferos li-
bellos dam-
nat.*

*5 Miratus nullum ejus epitaphium vel aiiud condi-
ti apud Viterbienses corporis monumentum produci, scri-
psi ad prefatum Bernardinum Coccovaginum, à quo &
præmissa accepi, & trium deinde Viterbiæ sepulchorum
Pontificum monumenta, suis locis dandas: de Alexandri
autem sepultura accipere nihil potui, quia nihil inveni-
tur, prater nudam incertam memoriam, ab annis
circiter quadraginta, in quodam ipsius Ecclesia Cathedra-
lis Ms. sic Italice adnotata. Alexander IV de Comi-
tibus Anagniæ, dictus primum Raynaldus Conti,
obiit Viterbiæ xxv Maji MCCCXLIX, fuitque sepul-
tus in ecclesia Cathedrali S. Laurentii in facello
Dominæ nostra: ejusque tumba est sub terra, in-
fra custodiæ lapideam sacri Olei. Hoc indicio exci-
tati Canonici, scrutandam prædicto loco terram censue-
runt: prout factum est x Februarii MCCCXXXI, pra-
sentibus & fidem manu propria facientibus, Nicolao
Nardini Canonico Pœnitentiario ipius Cathedra-
lis, Bernardino Coccovagini & Andrea Benincasa
utroque Societatis Jesu, atque Antonio Camillo
Cecchini similiter Canonico. Coram his retecto pa-
vimento, fossa ad quatuor palmos humus nihil
exhibit præter exiguum tumulum, terra & os-
sicularis ejusdam parvuli plenam; neque profun-
dius iri potuit, propter fornicem novæ ejus-
dam sepulturæ innixum loco ubi fodiebatur: hoc
autem indicio fuit, quod ibi esse non posset tum-
ba Papalis. Quia tamen ex uno latere retectum
fuit quoddam subterraneum pavimentum, placuit
ipsum sepulturæ illius novæ forniciem circa me-
dium aperire, versus altare Deiparæ: discooper-
toque inferiori pavimento, iterum effossa humus
est ad quatuor alias palmos; & nihilo plus reper-
tum quam ante; cum tamen apertura eo loco
facta sit, unde facillime conspici potuisset ca-
pia quæcumque, vel transversim posita versus
Oleum*

sed frustra;

A Oleum sanctum, vel etiam in medio versus Presbyterium.

De Joanne Francisco Cardinale Gambara, Episcopo Viterbiensi ante annum MDLXX, sibit Ferdinandus Vghelein. 1570 in tom. I Itala saepe col. 227 quod Cathedralem extonavit, eamque ad meliorem architectonicam artis formam traduxit; multaque Reliquias Sanctorum, quae hac illacque sine decoro jacebant, in ipsam induxit. Quis dubitare potest, quin idem Alexandri IV corpus, sicut id inventum fuisse, curasset loco conspicuo decentique reponi? Suspecta proinde est prædicta Notula; sive ea intelligatur de tempore ipsius Auctoris, sive accepta dicatur ex eorum memoria, qui ecclesiam viderant ante reformationem à Gambara inductam. Est tamen ex altera parte difficile etiam creditu, vel tam humiliter sepultum fuisse Pontificem, absque ullo vel minimo tanta dignitatis*

indicio, ut fundamenta capeliarum molientes, totum ALEXANDRUM que pavimentum vetus attollentes latere inobservatum potuerit; vel ipsum Viterbio fuisse translatum alio, nulla & absque uspiam talis translationis extante memoria. Id confidetur ulla sui inventantes, quos ipsius inveniendi cupido tenebat, totam cum dicio videatur tribus Canonicis circumgyrantes ecclesiam singulos angulos tumulatus diligenter sunt perscrutati: sed & aperiri sibi fecerunt Alexander conclave quoddam, ultima capella adhærens, quod nunc Confratribus sanctissimi Sacramenti serviens, olim dicebatur Capella Beata Virginis fuisse. Sed neque hic spes nulla facta inveniendi quod requirebatur, cum recentioris illam esse operis docerent ibidem depicta SS. Francisci, Bernardini, Petri Martyris imagines; & pavimentum esse novum, nova etiam parietum dealatio; nec vestigium ullum sacri Oeli istuc aliquando servari.

CLXXXIV URBANUS IV.

R^{BANVS}, natione Gallicus, de civitate Trecensi, antea Jacobus Pantaleon Hierosolymitanus Patriarcha, electus Viterbi anno MCCLXI, xxix Augusti, coronatus iv Septembris in Dominicana, sedit annos IIII, mensem I, dies IV, defunctus Perusii II Octobris MCCLXIV; ibique in ecclesia Cathedrali S. Laurentii sepultus: & vacavit sedes menses IV, dies III.

*Ab anno
1261, ad
1264, an. 3
m. I, d. 4.*

Cessavisse post mortem Alexandri Pontificatum tribus mensibus & binis circiter hebdomadis, scribit Matthæus Paris; utique ad diem Coronationis tempus suffitans, de qua Coronatione extat encyclica apud Rainaldum, Data Viterbi mense Septembri anno I, non addito die. Auctor codicis nostri Interpontificium extendens dumtaxat usque ad diem Eleccionis, solum menses IIII, dies IV numerat, Sedique tribuit annos IIII, mensem I, dies IV. Diem mortis, indicat Successor, electus, illo, vi Nonas Octobris, ut ait, vitam universæ earum ingresso, & (sicut de largissima Dei pietate confidebatur) post labores ad præmium evocato; tantique Patris defuncti corpore, prout est juris & moris, cum honore & reverentia ecclesiastice tradito sepulturae. De ejusdem Actis hoc solum reperitur in Ms. nostro: Hic duas ordinationes fecit, exercitumque Saracenorum, quem Manfredus in patrimonium Ecclesiæ miserat, per Crucifixos fugavit, & Comiti Provinciae Carolo, Regis Franciæ [Ludovici

fratri] regnum Siciliæ, ut à Manfredo detentore recuperaret, tradidit.

2 Epitaphium à styllo illius avi nihil ab ludens, vel ipse sibi vel alias pro eo tale compositum, versibus similiter cadentibus quatuor, & indicantibus quomodo primum Archidiaconus Leodiensis (Laudunensem aliqui perpetuam scripere cum Ciacconio) tum Virdunensis Episcopus, deinde Patriarcha Hierosolymitanus existens, ad summum Romanæ Ecclesiæ Pontificatum assumptus, Urbani nomen sumperit: quo versus primus nobis in sua Bibliotheca Pontificia exhibuit Ludovicus Jacob Carmelita hoc modo:

Archilevita fui, Pastorque gregis, Patriarcha. Nunc cinis exilis: tumuli post condor in Te fine fine frui tribuas mihi, summe Hierarcha. Sed Epitaphii hujus reliquia, vetustate consumpta, videri desierunt, postquam à priori tumulo ablatum corpus in una arcu compositum fuit cum ossibus Innocentii III (ut supra dictum est) & postea nominandi Martini Papæ IV

F

DISSERTATIO XXIII.

De Officio pro festo Corporis Christi, Vrbani IV iussu, per S. Thomam composito.

*N*iderat Vrbanus, cum Leodii Archidiaconus esset, maximas inter contradictionum procellas, institutam novam festivitatem Corporis Christi, ex revelatione facta B. Julianæ Cornelienſi, allaborante Venerabili Eva, ad S. Martini ecclesiam Reclusa, & utriusque haud parum in pio cæpto urgendo faverat: Officium etiam proprium, quod ex Julianæ directione Ioannes ejus Clericus componerat, vehementer probarat. Anno abinde decimo quinto & amplius labente, cum circiter Quadragecum egisset in Romano Pontificatu; contigit ut Sacerdos, veniens Bolsenam, quod est oppidum non longe distans ab Urbe-veteri, in qua Papa Vrbanus quartus tunc cum Curia Romana residencebat, dum celebraret Missam, inter verba Consecrationis dubius in fide, vidit carneis oculis Hostiam in forma pie-

Maji Tomus V.

tatis, & de ea sanguinem fluere in calice. Quo teritus, dum conaretur occultare & cooperire de jam Pontis Corporali, apparuit mox forma pietatis in singulis partibus Corporalis: & ita coactus est populo Bolsenæ mirabiliter assistenti miraculum patetfacere. Quod ubi populus comperit, ad Urbem-veterem properans, summo Pontifici mirabilia & stupenda quæ viderat nuntiavit. Stupente autem Curia per summum Pontificem (qui neclam oblivioni tradiderat, quæ in Leodio approbaverat, dum adhuc apud S. Lambertonum resideret) interveniente consilio & assensu Dominorum Cardinalium, deliberatum est, quod festum Corporis Christi per universalis Ecclesiam semel in anno solenniter, festa quinta post Octavas Pentecostes, in toto ipsum ab universalis celebrandum decernit,

g. 2 terra.

- D**ISSERT. terrarum orbe celebraretur, & vocato B. Thoma de Aquino, qui tum præsens aderat, præceptum fuit, ut Officium de tali festo, secundum usum omnium Ecclesiasticorum, componeret.
- & Officium à S. Thome compone jubar:*
- 2 Thomas autem, divinarum armariis Scripturarum, cuius mentem obedientia & omnium virtutum decor collustraverat, præceptum hoc libenter, breviter, atque insigniter complevit: in cuius rei testimonium, in foribus ecclesiae Bolsenæ depictum est miraculum Sacerdotis celebrantis: depictus etiam est B. Thomas, sedens & scribens tamquam Doctor in cathedra, circumstante Curia: depictus est insuper Crucifixus, alloquens S. Thomam, coram se super genua adorantem, & dicens; Bene scripsi de me, Thoma. Ita Ioannes Dicetius Blarus, ad S. Iacobi Leodiensis Prior Ordinis S. Benedicti, art. 8 Commentarii de Institutione Corporis Christi, sub annum M. CCCXCVI ab eo scripti; que, quoad Officium ex Urbani IV præcepto per S. Thomam compositum, dicuntur confirmari ex funebri Oratione, quam ejus socius, Fr. Raynaldus seu Reginaldus de Piperno, post mortem Sancti habuit, quamque optarem nancisci; & ex Breviariorum precium Canonicarum, quod S. Ludovico Regi Francie in usu fuisse creditur, & ante primam Lettionem 2 Noctis hæc verba habere Sermo Fi. Thomæ de Aquino: consonant autem quæ Guilielmus de Toledo annis post Sancti obitum quadraginta, scripsit in ejus Vita atque alii plurimi.
- 3 His ita constitutis & compositis, non diu distulit Pontifex dilectam sibi Euvam consulari nuntio operatissimo, per scriptum ad eam Breve, quod licet editum in Aprili post mittens Eve vitam B. Iulianæ ante sexennium quam ista fierent defunctæ Recluse Leodienæ, hic denuo tamen juvat representare. Urbanus Episcopus, servus Invicti Domini, sicut & in Christo filia Evæ, Recluse S. Martini, laurem & Apostolicam benedictionem. Scimus, & filia, quod magno desiderio desideravit anima tua, ut solenne festum sacratissimi Corporis Domini nostri Jesu Christi institueretur in Ecclesia Dei, à Christi fidelibus perpetuis temporibus celebrandu[m]: & ideo tibi significamus ad gaudium, quod nos ad corroborationem Catholicæ fidei dignè duximus statuendum, ut de tam admirabili Sacramento, præter quotidiam commemorationem quam de ipso facit Ecclesia, specialior & solennior memoria celebretur; certum ad hoc designantes die, videlicet feriam quintam proximam post Dominicam festi Pentecoste proxime sequentem, ut in ipsa feria quinta devotæ turbæ si celium, propter hoc, ad ecclesiastam afflue concurrant: si que dies ille universis Christicolis nova festivitate jucundus, & ampla jucunditate festivus, prout in litteris Apostolicis, quas per universum o[m]inem super hoc dirigimus, pleniū continetur. Et scias, quod Nos hujusmodi festū, cum omnibus Fratribus nostris, Romanæ videlicet Ecclesiæ Cardinalibus, nec non cum omnibus Archiepiscopis & Episcopis ceterisque Ecclesiasticis Prælatis, tunc ad Sedem Apostolicam commorantibus (ad hoc ut videntibus & audientibus de tanti festi celebrazione salubre preberetur exemplum) duximus celebrandum. Magnificet igitur anima tua Dominum, & exultet spiritus tuus in Deo salutari tuo: quia viderunt jam oculi tui salutare tuum, quod paravimus ante faciem omnium populorum. Lætare insuper, quia omnipotens Dominus tribuit tibi desiderium cordis tui, & voluntate labiorum tuorum non fraudavit te exlestis gratia plenitudo. Et quia quaternum, in quo ipsius festi habetur Officium, tibi sub Bulla nostra per latorem præsentium destinamus, volumus & per Apostolica scripta tibi mandamus, quatenus quaternum ipsum cum devotione recipias, & ejus copiam personis illam petentibus exhibeas, liberaliter & libenter; & instes devotis supplicationibus apud illum, qui memoriale tam salutiferum de se ipso reli-
- quir in terris, ut nobis ex alto tribuat gratiam, commissam nostro regimini Ecclesiam suam regendi utiliter, ad laudem & gloriam sui nominis, & salubriter gubernandi. Datum apud Urbem-veterem, sexto Idus Septembbris, Pontificatus nostri anno quarto.
- 4 Officium illud obviis ulnis exceptis Ecclesia Leodienensis, inquit noster Bartholomæus Fisen, in proprio hac itenensis Cade re libello cap. 66. Martiniani tamen Canonici . . . nonici, ita dumtaxat admiserunt, ut ex Officio, quod S. Julianæ auspiciis conscriptum ostendimus, & apud ipsos ad id usque tempus in usu fuerat, in secundis (ut loquimur) Vesperis, totaque item Octava ad Benedictus & Magnificat, retinuerint Antiphonæ: in Horis vero minoribus Hymnos etiam Orationesque. Existiparunt enim futurum id olim argumento, solenne prius apud se hoc festum habuisse, quam Officium S. Thomas scripisset. Putat idem Fisen id eos non fecisse, absque impetrata Pontificis assensione: sed nisi suum anti-hanc petendam judicaverint propter annexas novo festo indulgentias, quasi ad eas obtinendas necesse fore Thomeum officium recitare; non video cur id supponi debeat pro ea etate, qua Ecclesia singula arbitratu suo sua singebant & resingebant Breviaria, quali libertate Gallicana Ecclesia etiam post Tridentinum Concilium adhuc utuntur, hoc ut summum carentes ne in consueta Apostolica Sede festum aliquod novum assumant.
- 5 sic unum ex gemino Officium compositum habent haud dubie membrana illa, tam Directori quam Antiphonarii unum ex Martiniani antiqui, unde exhibuimus eas omnes partes, duobus fuentes: duas huc pertinere, & tamen in Romano Officio constat non inveniri. Neque vero paenit eas operosa R. P. Antonii (non Iacobi) Terilli indagine repertas fuisse, & in Appendice ad Acta B. Iulianæ revocatas ad lucem; quin etiam in Supplemento Aprilis addemus Antiphonas, & alia quædam postmodum reperta. Illis tamen denuo consideratis, collatisque ad posteriores partes Romani Officii, nec non expensis iis quæ jam deduci mutata cupio, quæ istic, paulo quam par erat confidentius, dixi in favorem prioris Officii; quasi D. Thomas ex eo fere accepisset totum, quod Ecclesia oblitus ueivera legendum, mutata dumtaxat partium quadruplicem ordine, suppleto defectu Hymni unius ad Matutinum, rescißis superfluis, & expolito ut sibi videbatur styllo: exemplo acnam hæc omnia ordinandi verbo intelligi volui, certe decepti olim bui voluisse. Movebant me auctoritates tum Codicis Ms. pro priori: Rubæ vallis, tum Chapiavillæ Canonici & Vicarii Leodiensis alterumque, afferentium, Vetus officium ipsorum etate adhuc servari in nonnullis Tungrensis & Leodiensis urbis ac pluribus aliis diœceseos ecclesiis: & licet Ms. Rubæ vallis aliam initialem Antiphonam nominaret, Directorium vero, quod habebam præ oculis, eamdem quam Romanum Breviarium, priori ista alio translatâ: hanc tamen solius Ordinis mutationem tanti non credebam faciendam, ut properterea censor illa Ms. non posset de uno eodemque loqui. Nunc vero, cum veterimi illius ac prorsus invariati nullum uspiam potuerit inveniri exemplar, post multam à nostris ac Dominicanis Patribus adhibitam operam, vehementer dubito, an illi scriptores revera unquam aliud viderint, quam quod ex utroque, Romano scilicet & Leodiensi, conflatum diximus.
- 6 Ut ut est, quidquid in prænotata Appendice dixi, in Supplemento ex præfatis mutabitur. Quod autem attinet ad alteram partem questionis, quæ videri posset remanere; nunc aliter utrum scilicet S. Thomas, Officium istud quod habemus componens, antiquius istud Leodiense non habuerit præ oculis, eoque non multum usus fuerit; et si dicere posset fortassis aliquis, D. Thomam haud adeo fastidiosum alienorum scriptorum estimatorem fuisse, ut inde designaretur subinde convertere in rem suam quidpiam: contrarium enim patet saltem ex libello de erroribus Græcorum, quem ab Urbano Papa exhibuit sibi proficitur, quodque in eo quam plurima ad nostræ fidei assertionem utilia inveniens, considerans autem tructum ejus impediri

A pediri posse, propter quædam in auctoritatibus Patrum dubia; proposuit primo dubia exponere, deinde ostendere quomodo ex eis veritas Catholicæ fidei Thomæ non doceatur & defendatur. Esi, inquam, dicere posset aliquid, videri sibi verosimile, S. Thomam, si vetus illud Officium habuit, eo quadam tenue usum esse: attentis tamen circumstantiis loci, modi, ac temporis quibus is scriptus; fuisse, nequidem mibi jam manere probabile, quod ipsum viderit habueritve præ oculis. Scriptis enim Urbe-veteri, procul Leodio, occasione inexpectati miraculi, animis omnium propter expectationem novæ festivitatis ita accensis, ut moras longiores non paterentur, quemadmodum ex Ioannis Diestemii relatione colligitur. Sunt etiam qui dicant, idem ab eo visum muneris impositum S. Bonaventura fuisse, ut cuius duorum non esse ex- magis placuisse compoſtie eligeretur; & hunc viſis Thome scriptis, lacerasse sua. Quis autem iſis poſtis credit, Urbanum, annis jam duodecim absentem Leodio, ac prius Virdunensem in Lotharingia Episcopum, deinde Hierosolymitanum in Oriente Patriarcham, aut exemplar veteris Leodiensis Officii, si quod forte secum exulit, semper ita circumgeſtasse, ut ipsum tali occasione statim potuerit exhibere? aut illud, unde accersendum, fuisse expectatum? quamvis sciret Leodiensis Ecclesia ritum diversissimum esse à Romano, & Sancto Doctores duos haberet ad manū, qui absque Leodiensis Officii adminiculo possent totum novum citius meliusque componere, quam vetus ordinare & expolire; prout revera fecisse S. Thomam, docent utriusque Officii indubitabiles partes, inter se comparatae.

Collatio, inquit Ambrosius in Epistolam 2 ad Timoth. DISSERT. cap. 2, inter Dei servos esse debet, non alteratio: ideoque R.P. Fr. Jacobus Quesif, ex ordine Predicatorum vir ex qua solo doctissimus, idemque ex frequenti mearum lucubrationum facilitate, lectione animum meum perspectissimum habens, uni veritati sic intentum, ut eā sibi propositū facillime soleat etiam contra prius asserta reflecti, offendit sibi dispuicuisse, quod Collega suus, adversus Appendicem prefatam scripturus quidam, odiosa Expostulationis, ad Generalem Societatis directæ, forma uī maluerit, quam placida Dissertationis mecum una; quando res ea agebatur, quæ rationibus erat, non terroribus evincenda. Ego vero factum excusanti rescripti, non eum esse me, quem titulus unus male laevigatus, aut stylus parum blandus moveat, jam pridem assuetum diuina pro veritate audire & ferre: rem ipsam inspecturum certius probatur. Illi ergo, causa sua bonitate freti & hanc piens.

E

contenti semel exposuisse, nihil ultra moverunt conquiescere parati, etiam usque in tempus faciendi post multos annos supplementi. Et ecce citius & plus quam sperarunt ultero presto, in eorumdem sententiam totus transiens, & paratus similem satisfactionem quibuscumque aliis dare, sicut jam pluribus casibus dedi, quando pro iis viderim veritatem stare. Contra hanc nihil nec paſsum, nec volo; hanc quisquis ad causam non attulerit multiplicatis quantumvis libellis schedisque famosis efficiet nihil, nisi ut tacitus compatiar in assūmē torquenti, & causam pro qua pugnat ex mala pejorem facienti.

CLXXXV CLEMENS IV.

LEMENS, natione Provincialis, de villa S. Aegidii, antea Guido Grossus, Cardinalis Episcopus Sabinensis, in Anglicana legatione absens electus, assensum suum Perusii præbuit quinto vacantis Sedis mense, anno MCCLXV, die VI Februarii; & Coronationem suscepit ibidem prima Dominica Quadragesimæ, eademque festiva Cathedræ S. Petri, XXII ejusdem Februarii. Sedit à die suscepti oneris Pontificalis annos IIII, menses IX, dies XXIV; mortuus Viterbii die XXIX Novembris MCCLXVIII, sepultus in ecclesia Prædicatorum.

Vacavit autem Sedes annos II, menses X, dies XXVII.

Synopsis
Vita.

C Itam ejus hinc verbis descriptam invenio ex Martino Polono apud Auctorem Ms. nostris: quam ante omnia transcribere placet. Hic uxorem & liberos habens, primum fuit Advocatus famosus & Regis Francæ Consiliarius. Demum mortua uxore, propter vitam bonam & scientiam laudabilem, primum Podiensis Episcopus, & post Narbonensis Archiepiscopus, tandem Sabinensis Episcopus & Cardinalis efficitur. Sed cum post in Angliam, propter pacis reformationem, à Papa Urbano IV, Legatus missus, absens à Cardinalibus Perusii in Papam electus sit, vigiliis, jejunis, orationibus & aliis bonis operationibus intentus, multas, quas tune Ecclesia sustinebat tribulationes Deus suis meritis creditur extinxisse. Hic, cum Conradinus nepos Frederici Imperatoris, Regem Carolum, cui Pontifex regnum Siciliæ contulerat, debellatus intraret, & plerique factum Regis Caroli pro desperato haberent; tum propter ipsius Conradini multitudinem, tum propter regni Siciliæ pene totius rebellionem; prædictus in publico sermone, factum Conradini tamquam sumum transiit, & ipsum tamquam ad victimam Apuliam intraturum: quod & postmodum probavit rei eventus. Nam Conradinus post fugam captus fuit & decollatus, & factum ejus paucis diebus post tamquam fumus evanuit. Hic etiam Papa canoniza-

vit Viterbii S. Edwigam, quondam Ducissam Poloniæ, miræ sanctitatis viduam: quæ inter alia commendabilia, cum canonizatio ejus per plures annos differretur, ipsa Procuratori in Curia Romana super eodem negotio, cum esset in tristitia, apparuit per viſum; ac eum de expeditione negotii, & etiam de die expeditionis certificavit.

2. Hactenus ex Martino Auctore Ms. nostri, qui quod apud hunc in margine sic legerat, Hic jam modus procedendi aliquantulum variatur, sic extendit: A Cleli in Chronice praedicto præfensi Chronica Stylum comitauit. Nam cum à principio per annos Domini currexit (non ipsem Auctorem in nostro Ms. ubi tales anni hactenus vix notati, sed Martinus in opusculo suo, cuius pars hic transcribitur) & quilibet Pontifex positus fuerit anno sui introitus, nisi quando plures Pontifices uno & eodem anno defunctorum fuerint, & in eadem linea ponit non potuerunt (tunc enim prædictus modulus servari non potuit) [nunc] per annos Domini, non continuando sicut prius [iplam Chronicam], sed distinctim ponendo statum cuiuslibet Pontificis declaravi, sicut patet in Clemente & consequenter. Quæ omnia ipsiusmet Martini verba esse vix dubio, à transcriptoribus quidem eorum unde editio sumpta est exemplarium omissa atque summam rejecta in marginem, ab eo vero quo Auctor codicis nostri usus est librario non satis integrum transcripta,

- CLEMENS** transcripta, velut si spectarent ad Clementis elogium, de quo in excusis Martini exemplaribus legitur, quod anno Domini millesimo ducentesimo sexagesimo octavo mortuus est Viterbiæ, cum de aliis prioribus tale nihil legatur in textu, sed solum indicetur per zyfras marginales. Sensum subinde biuitem interiectis [] pauculis vocibus supplevi, ut vides, quod posthac sape faciendum erit præ oculis habenti Ms. unicum, elegantia litterarum major quam cura exaratum.
- 3** Cur acceptato, sicut dixi, Pontificatu vi Februarii, Pontificia Coronationem distulerit suscipere Clemens usq; ad xxii ejusdem mensis, vix alia ratis potest excogitari, quam ipsius humilitas: interim preparari commode potuerunt quæ ipsam die signata inveniuntur & da. & Perusii viii Kaiend. Martii anno i: quem ab ista die auspicatum eum in commutacione annorum suorum non dubiuverim. Notabilis est autem epistolaram Clementis una, ad Petru Gerosolimam nepotem suum, data in die Perpetuae & Felicitatis, id est vii Martij, cum hac clausula: Non scribimus tibi nec familiaribus sub Bulla, sed sub Piscatoris sigillo, quo Romani Pontifices in suis leteris utuntur: ad quam clausulam monet Ciacconius (id quod alibi jam attingimus ex Mabillone) Sigilla duo designari, unum in laetis iustitionibus publicis, quas Bullas vocant, idque pluineum est; alterum in privatis ad quosecumque litteris: habet enim in annulo, Piscatoris effigiem, in navicula positi & retia laxantis, id est Petri.
- 4** Petrus Correttinus, initio seculi hujus xvii scribens, ex cuius Summa Chronologica quandam Alexandri IV, Vitam dedimus, in Philipo xvi Episcopo Viterbiensi, de Clemente IV haec habet: Guido Cardinalis Sabinensis, Clemens IV vocatus, ex Anglia reciens, in itinere nuntium suæ Creationis accepit. De Manfredi insidiis veritus, Religiosi mendicantis habitum indutus, clam Perusiam venit. Re cognita Cardinales illuc properarunt, ac honorifice Viterbiuum adduxerunt, ubi die xxiv Februarii ejusdem anni mclxv Consecrationis insignia recepit. Fuit quidem dies xxiv Februarii quia S. Mattheus Apostolo sacer, aque ac xxii idoneus Pontificie Coronationi, convincitur tamen erravisse Correttinus, ex jam allegata Clementis Bulla data viii Kal. Martii; nisi error fuerit transcribentis zyfram, & 24 pro 22 notantis. Pergit autem Correttinus elogium sic texere. Vir profecto fuit, religione, pietate, laetisque moribus omnino laudandus. Viterbiæ saepius conciones habebat, populumque in fide Catholica confirmabat. Carolum, Hierusalem & Siciliæ Regem, paulo ante à Cardinalibus Legatis coronatum, hic exceptit. Bullæ ab eodem Pontifice Viterbiæ emanatae, annis mclxv & mclxvi, gesta sua probant. Postero vero anno i. Kal. Aprilis, Pontificatus iii, ut in ejus litteris legiur, Hedwigem Poloniæ Dueissam, multis miraculis illustrem, in ecclesia S. Mariæ ad gradus Viterbiæ solenniter in Catalogum Sanctorum retulit. Stephanum Hungarum, Cardinalem Prænominum, Viterbiæ sub Clemente decessisse constat; ac unicum tantummodo Cardinalem Pontificem ipsum ibidem creasse Catalogus Cassinensis doceat, Bernardum scilicet Aiglerium, Gallum, ejusdem Ordinis Abbatem, à Ciaccone prætermissem. Temporibus illis S. Thomas Aquinas, Ordinis Prædicatorum stella fulgens, atque Christianæ reipublicæ splendor, de Pontificis mandato conciones publicas universo populo Viterbiensi habuit in platea S. Mariæ novæ, ubi suggestum adhuc lapideum extat. Nonnulla alia Clementem Viterbiæ egisse, tum diplomata tum monumenta tradunt. Anno demum mclxviii mense Septembris, die scilicet illa qua Carolus Siciliæ Rex Sedis Apostolicæ rebelles ecclit, dum in Cathedrali S. Laurentii Viterbiensi ecclesia Pontifex concionaretur, in exta-
- sum raptus divinoque spiritu afflatus, exclamavit, Ecclesiæ hostes fulos fugatosque fuisse. Die autem xxvii Novembris ejusdem anni, in Domino mundanis curis solutus oceubuit, & in predicta S. Laurentii ecclesia tumulatus est. Corpus vero suum alio translatum videbimus.
- 5** De eodem Clemente scribit S. Antoninus quod sepultus quidem est Viterbiæ, ubi tunc Curia residebat, in ecclesia Fratrum Prædicatorum, ubi ipsemet sibi elegerat sepulturam; sed de facto translatus est ad ecclesiam Cathedralem, ad voluntatem quorundam. Postmodum, dictante justitia, per successorem Pontificem restitutum est corpus ipsiis Fratribus, & ante capellam maiorem in latere honorifice ut patet collocatum. Ea res in quodam ipso Patrum Prædicatorum Ms. Codice, sub annum MDXV composto à Fr. Hyacintho de Nobilibus Dominicano, sic describitur, cum brevi virtutum in vita, & miraculorum post mortem memoria. Clemens Papa IV, vir vere sanctissimus. Hic Prædicatorum Ordinem intime dilexit, ac ejus habitus sub Pontificalibus vestibus induit. Et apud Leandrum, Albertum & Sebastianum de Olmeda & Jacobum de Sufatto in sua Chronica. Cilicio ad carnem temperus. Viterbiæ die xxii Novembris mclxviii in morbum incidit: in ecclesia Gradensi corpus suum sepeliri mandavit. Die xxix ejusdem mensis Novemb. miraculis corporeare cœpit: indeque populi, ejus sanctitate ac miraculis moxi, ad ejus sarcum cadaver visendum, tangendum, & deosculandum confluere. Unde Presbyteri & Clerus Cathedralis in eorum ecclesia corpus dicti Sancti Pontificis, contra Patrum Prædicatorum voluntatem, tumulandum curarunt. Facta autem instantia per dictos Patres apud Reverendissimos Dominos Cardinales, ab eis ordinatum fuit, ut, quo interea fabricaretur sepulcrum, per Dominum Archiepiscopum Narbonensem, corpus in quodam loco tamquam in depositum collocaretur. Presbyteri Cardinales inde eum auferentes, in eorum ecclesia tam inchoatum marmorū sepulcrum quam liquamdiu, corpus sanctissimi Pontificis detulerunt, & illud prosequabantur. Cum autem Gregorio X needum coronato, qui post biennium vacantis Sedis successit, à Cardinalibus S. Marci & S. Eustachii relatum esset, quod Canonici & Clerici, contra eorum iussa, corpus abstulissent; summus Pontifex Cardinali S. Angeli hujus cause judicium commisit. Ipse autem Cardinalis, re cognita, Fratribus Prædicatoribus corpus sua sententia restituendum fore decrevit. Sed cum obedere nollent, dictus Pontifex sex Bullas dixit Cardinali S. Angeli, ut compelleret Archipresbyterum & Capitulum Cathedralis & Parochos per censuras ad restitutionem; & tamen multo labore, circa septem annis ab obitu dicti sanctissimi Pontificis, restitutum est, & in ecclesia Gradensi honorifice collocatum.
- 6** Crediderim harum rixarum causa cessavisse miracula, cum iisque sublatam spem futuram forsitan canonizationis, saltum minus solennis & popularis, qualis Successori Gregorio X apud Arretinos, & Urbano V apud Massilienses obtigit. Tumulum adhuc extare apud Prædicatorum dicatores, intelligens, ex additamentis Viatorelli & Vghelli ad Ciacconium; ipsum, ab Oldoino nostro neglegitum, Viterbiæ curavi excipiendum in chartam, oculisque per sculpturam exhibendum pro veneranda antiquitatis memoria. Est ergo opus universum latum palmos xv, altum xxxi, & elegantibus mustis seu varii aureisque coloris lappillis emblematico distinctum: in cuius summitate, sub capite S. Petri apparent sex lilia; que potius Francica originis inditum esse crediderim, quam scutum (ut vulgo putatur) gentilium. Certe Ludovicus Iacob, in sua Bibliotheca Pontifica pag. 49 prolixe probat, Grossorum scuto imprimi Aquilum nigrum in campo aureo. Ad latus marmoris, ex cœruleo funde,

Ado, sub Deipare sculpta imagine, eminentis, Epitaphium longum litterisque Gothicis (id est Teutonicis) alte incisum continentis, fletis saepius jam memorata Sancta; de qua ex altero latere ita legitur litteris fere Romanis: In hac sacro sancta ecclesia sancta Hedwigis, Poloniae Ducissa, a sanctissimo Pontifice Clemente Quarto, hic tumulata, solenni ritu Sanctorum numero adscripta fuit, anno Domini MCCLXVII. Sequuntur autem duo versus, studiose (ut videtur) erati, qui proinde legi non potuerunt: sicut etiam post verba, sub ipso arcus intercisi flexu sic scripta, Petrus Oderisi sepulchri fecit hoc opus, legi non potuit aliud quod sequebatur verbum, neque nota anni quo factum opus indicabatur. Similiter evanuerunt litterae, minio ductae, supra tumbam jacentis ad pedes Episcopi, nisi quod initio videatur adhuc legi Petrus Grossus. Plus olim legit præcatus Hyacinthus de Nobilibus, qui etiam ipse hujus monumenti delineationem libro suo inseruit, cum hisce verbis: Petrus Grossus de Sancto Egidio . . . hie jacet, ait autem, quod Neps ejus (scilicet Clementis) fuit, sed ab alio Pontifice, ne scio cuius civitatis Episcopus creatus; certe non Cardinalis, quod quidem hactenus scripsi possum. Sed neque Gallia Christiana Sammarthanorum Fratrum, neque Italia sacra Ferdinandi Vghelli, quoniam tomis singulis subjecti Indices Nominum atque Cognominum, ipsum adhuc uspiciam nobis obtulerunt.

Et sepulcrum i[n] nepo[tis] Petri Grossi:

7 Epitaphium, quod capere integræ tabella nostra non poterat, seorsim extendo.

Lector fige pedes, admirans quam brevis ædes Pontificem; quartum Clementem contegit arctum. En datur in eumer Petri successor & heres, Cujus si memor es, non mundi gaudia quæres. Hic Judex primum: quem sic successus optimum Reddidit, ut (fertur) Miles probus efficeretur.

Taleque sortitus nomen, Jurisque peritus, Virginis unius fuit unus ipse maritus.

Qui viduatus ea, mox Christi sorte petita,

Aniciensis ita dignus fuit Archilevita.

Præful ibi factus, post Archiepiscopum actus,

Pastor ut egregius Narbonæ præfuit auctus;

Utque Deo gratus vir, Cardinibus sociatus,

Papatus nomen clarum suscepit & om̄en.

Sic sublimatus, sic denique clarificatus,

Perficiendo gradus censetur ad astra levatus.

Annis sex denis octo cum mille ducenis

Transfactis Christi, CLEMENS tumulo datur isti,

Aghios * quare, qui transi, corde precare,

Ut finalis ei dent gaudia summa diei. Amen.

CLEMENS

IV.

* id est, Sāctos,

8 Secuti porro Interpontificii historiam prælaudatus Pe-

trus Corentinus sic prossequitur. Sede vacante Jordanus

Piruntus Cardinalis de Comitibus, Terracinensis, Vacante

morituri: ceteri, decem & octo, nimium inter se dis-

cordes, novi Pontificis electionem ad nonum usque de-

mensem supra biennium protracterunt: nondum en-

nim conclave usus in valuerat. Porro Cardinales Vi-

terbii (ut alibi quoque confuerant) in Cathedrali

ecclæsum summo mane conveniebant, & comitiis per-

actis ad eorum domicilia revertabantur. Ita quoque

Panvinius & Ciacconius tradunt. Cum igitur anno

MCCLXX die xxv Maji, post decimum septimum Va-

cationis mensum, Cardinales ipsi, una cum Philippo

Gallia & Carolo Siciliæ Regibus, Guidone Montis-

fortis Comite, aliisque Principibus, qui paulo ante

Viterbium venerant, ut novi Pontificis electionem

accelerarent, in eadem Cathedrali S. Laurentii ecclæ-

sia convenienter, sacramque solenne celebraretur;

Guido Montis-fortis, diabolico spiritu actus, in ele-

vatione sanctissimæ Eucharistæ, ense sacrilego eva-

ginato, Henricum Cornubiæ Comitem, Henrici

Regis Angliae nepotem, qui & ipse reperiebatur in

Curia, horribile dictu! transfixit, trucidavit, ac in-

columnis evasit. Tali tantoque execrabilis scelere per-

moti Reges Viterbio recesserunt, & ad propria re-

versi sunt.

9 Cardinales quoque rebus infectis abire cogita-

bant: Viterbienses autem suauis S. Bonaventuræ, qui

tunc ibi degebatur, due Raynero Gatto civitatis por-

titis obseratis, & Cardinalibus ipsi in Pontificium

Palarium, prope Cathedram (ut dicebatur) con-

structum, adductis, omnes ibidem incluserunt: sic

que Conclave originem traxit, ut Panvinius etiam

cum Ciacconio affirmant. Joannes interea Zanci-

ogia, Cardinalis Episcopus Porruensis, qui novum

monasterium apud ecclesiam S. Mariae de Paradiso

extra Viterbii moenia jam erexerat, in Conclavi exi-

stens, Moniales Ordinis Cisterciensis primo loco in-

troductas nominavit, & litteras emanavit. Cete-

rum Raynerius Gattus Viterbii primarius Conclavis

custos erat, ac alimenta necessaria Patribus quotidie

subministrabat: qui pervicaciores nibilominus fa-

cti, ad alios sexdecim menses electionem proroga-

ruut: quamvis Palatii ejusdem Conclavistæ Viterbien-

ses jussu Raynerii detixerint, ut incommodo

ac tædio affecti electionem ipsam accelerarent. Edi-

ctus fortasse Raynerius erat à Joanne Cardinali Por-

ruensi, qui (ut Papyrius Massonus & Panvinius re-

ferunt) ad sociorum discordiam exprobrandam, Pa-

latium, in quo electio fieri debebat, teatro & lateri-

bus nudandum prædicabat. Quod sane fabulosum

atque commentitum nonnulli existimarent: sed ut

veritas ipsa patefecit, ejusdem Conclavistæ diploma,

Henricum Cardinalem Ostiensem infirmitate grava-

tum inde extrahendi causa editum, & in hujus Com-

munitatis Secretaria servatum, ad verbum registrare

libuit.

10 Nos miseratione Divina Episcopi, Presbyteri,

&c

CLEMENS IV. & Diaconi sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalis, infirmitati Venerabilis Fratris nostri H. Ostiensis & Veletrensis Episcopi fraterno compatientes emitti Cœ*ar-* effectu: vobis Alberto de Monte-Bono Potestati, dinale Osti- & Raynero Sancto, qui pro Capitaneo Viterbiensi, infre*mum.* bienti te geris, & communi Viterbiensi, tenore præsentium, sub debito fidelitatis, quo nobis & Ecclesiæ Romanæ tenemini, districte præcipiendo manda*mandant* mus; quatenus, cum idem Episcopus juri & voci*ipius con-* fibi competentibus in electione Romani Pontificis*clavis Cu-* renuntiaverit coram Nobis, quantum ad præsentem*stodibus.* vacationem dumtaxat, volens, ut non obstante ejus absentia, sicut ipso hac vice liberè procedamus, ad providendum Romanæ Ecclesiæ de Pastore, ratam habiturus & gratam electione seu provisionem, quam

de Romano Pontifice, absque ipso & ejus requisitione, duxerimus faciendam; ac instanter petierit vobis mandari, ut de Palatio, in quo sumus inclusi, ipsum permitteretis exire; eundem Episcopum de ipso Palatio statim egredi liberè permittatis, nec ipsum de cetero aliquatenus detineatis invitū. Datum Viterbiæ in Palatio dislocato Episcopatus Viterbiensis vi Idus Junii, anno Domini MCCLXX Apostolica Sede vacante.

† † † † † † † † † † † † † †

Quot scilicet hic Cruces vides, totidem appens sigilla sunt, abque alia nominum subscriptione, a quibus cum abicit sigillum ipsius Henrici, patet cum illo octodecim Cardinales universim tunc fuisse.

D

CLXXXVI B. GREGORIUS X.

*Ab anno
1271, ad
1276, an.
q. m. 2, d.
15.*

REGORIUS, natione Placentinus, antea Theobaldus Archidiaconus Leodiensis, Viterbiæ anno MCCLXXI, i Septembris electus, ablens in Palæstina, electioni assensum præbuit xxvII Octobris, exindeque censetur sedisse annos iv, menses ii, dies xv, licet primum coronatus Romæ xxvII Martii, anno MCCLXXII, in Dominica iii Quadragesimæ: obiit autem anno MCCLXXVI, x Januarii, sepultus Aretii: & vacavit Sedes dies x.

*Ratio tem-
poris.*

D E die electionis constat ex decreto Cardinalium, ad ipsum in Syriâ missio: Acceptati seu initî Pontificatus dies, pendet à dierum ei supra annos iv assignandorum numero, dum ex Ptolomeo Lucensi constat, quod mortuus est apud Aretium iv Idus Januarii, anno scilicet MCCLXXVI: quo etiam die ut Sanctus colitur ab Aretinis, ejus incorruptum corpus in sua Cathedrali servantibus, & pro solenni canonizatione satagentibus, nostru MS. dies iv, Rollevinck & Stella x, Martinus xv numerat: & huic inheremus, sed ex stella affunimus Stylus nec menses ii, ut tantudem fere temporis itineri impenduntur nuntii eundo in Syriam, & Gregorius veniendo in Italiæ; dicitur enim Brundusium appellisse i Januarii, Viterbiumque ad Cardinales accessisse x Februarii. Inde scribens ad regem Francie iv Nonas Martii, Ne miteris, inquit, quod Bulla non exprimens nostrum nomen est appolita præsentibus, quæ ante Consecrationis & Benedictio[n]is nostræ solennia transmittuntur: quia semper ij, qui fuerunt in Romanos electi Pontifices, confuerunt, in bullandis litteris ante suæ Consecrationis munus, modum hujusmodi observare: & finiens signat, suscepit à nobis Apostolatus officii anno i, quod idem inventio in Bulla Felicis Antipapa, neendum consecrati quin etiam Roma mihi scribitur, tali in casu usq[ue] hodie servari cædem signandarum ejusmodi Bullarum formulam. Ipse vero Gregorius post Consecrationem suam signavit confuetas encyclicas Late-rani iv Kal. Aprilis Pontificatus anno i; & deinceps die vi kalend. Aprilis mutatos annos Pontificatus nihil ambigo. Actori synopsis in MS. nostro ex Martino hac est.

*Synopsis
actorum.*

2 Hic eum Archidiaconus esset Leodiensis, & devotionis causa ivissit ultra mare, ibidem existens, in Palatio Viterbiensi in Papam à Cardinalibus est electus. Hic fecit Ordinationem unam quinque Episcoporum Cardinalium, quam plurimum laudabilem, quia honestas & valentes personas assumpsit. Hic tertio sui Pontificatus anno, pro utilitate Terra sanctæ, quam personaliter visitare intendebat, Lugduni solenne celebravit Concilium, in quo Græcorum & Tartarorum solennes nuntii interfuerunt, Græcique ad unitatem Ecclesiæ redire promittentes; in cuius signum Spiritum sanctum professi

sunt à Patre Filioque procedere, Symbolum in Concilio solenniter decantando: nuntii vero Tartarorum, infra Concilium baptizati, ad propria redierunt. Numerus autem Prælatorum, qui fuerunt in Concilio, sunt quingenti Episcopi, Abbates & alii Prælati circa mille. Hic in Concilio multa bona instituit: videlicet pro subsidio Terræ sanctæ, pro electione summi Pontificis, & pro statu Ecclesiæ. Hujus tempore Rex Romanorum & Francorum, cum multis Baronibus, pro subsidio Terræ sanctæ Cruce signati sunt. Hic Papa fuit experientia mira in seculibus, nec intendebat pecuniarum lucris, sed pauperum eleemosynis. Mortuus est Aretii, & sepultus ibidem.

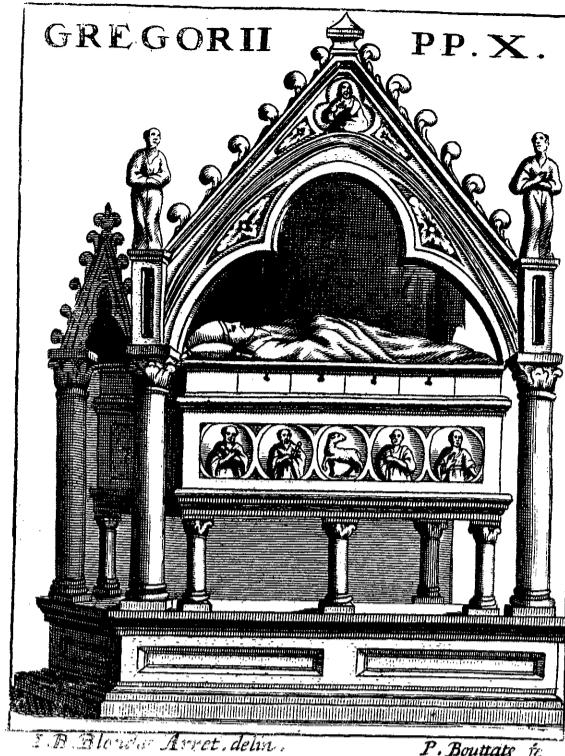
*Cultus ut
Sancti apud
Aretinos.*

3 Nescio quid causa habuerit Bollandus noster, ut eum cuius diem obitus neverat, à ducentis sere annis ciuiū Aretinorum decreto quasi festum celebrari, accensis ad tumulum facibus, poneret inter Pretermisos, donec Apostolica Sedis auctoritate in Beatorum aut Sanctorum Album referatur; cum appareat tantam cultus antiquitatem omnino facere casum exceptum à decretis Urbanianis, quibus prior cultus nequaquam obrogatus, sed continuari permisus censeri debet. Oldoinus noster ad Ciacconium & Ecclesia addit, quod major Aretii Basilica extorta denuo, sancto Pontifici Gregorio X consecrata est, tamquam Patrono Urbis ac Divo Tutelari, & ab eo tempore, hoc est à ternis omnino seculis, ex Senatus prescripto notantur in libris rationum, cereorum librae centenæ, offerendæ à Magistratu illius Urbis ad aram, ipso ejus anniversario die: plebi etiam injunctum ab Antistite fuit, ut cesset eo die ab operibus negotiosis. Nihil igitur dubitabo, in eo quod post Iunium meditor primi semebris supplemento, locum dare B. Gregorio Papæ X, & Vitam ejus, qualis in Historia Placentina tom. 2 pag. 343 ex vetustis Placentina Ecclesiæ membranis; præto subjicere, & quidquid insuper de ejus miraculis vel iam editum vel ex Processibus Aretini suggerenti, cum ceteris veteris continuatique cultus argumentis, stout facimus de aliis similibus Beatis aut Sanctis, quorum solennis Canonizatio adhuc pendet suspensa, defacta non tam probationum, quam sumptuum hæc etate requiritur. Epitaphio.

4 Interim Gregoriani apud Aretium monumenti, uti modo

F

modo est, delineationem accipe; qualem nobis delineavit Iohannes Baptista Blondi Aretinus, de mandato D. Ioannis Baptista Capalli, Decani ecclesiae illius, viri non solum ceterate & dignitate, sed etiam sanctimonia venerabilis: quam apud alios quoque promovere editis opusculis nonnullis iumentis spiritualibus conatus est; quemadmodum significat mibi operis nostri studiosissimus Magliabechius, cuius suggestione curata à Decano res fuit. Est autem monumentum illud juxta sacrarium ad manum finitram, & ante illud sovetur perpetuo ardens lampas. Figuris in fronte arca sculptis quatuor Euangelistas representari, ad caput vero Deiparam Christumque adiungit, ad pedes SS. Petrum & Paulum, idem Decanus nos postea docuit. Olim hoc quoque Epitaphium eidem insculptum legebatur.

Gregorius denus, virtutum luce serenus,
Dormit in hac arca, dignus Romæ Patriarcha
Quem genuit Placenza, urbs Aretina tenet.
Ad ingressum vero ipsius capella, crata ferrca firma pra-
munita, supra eamdem cratem spectatur effigies ipsius Pon-
tificis, cum titulo, Gregorius X. P. M. Placentinus.
Supra tabulam grandis coronis & inaurata procurrit, hoc
monastico inscripta.

Quam coluit pacem, nobis Gregorius orer.
Denique prope ipsum sepulcrum ingens alia tabula appensa miracula-
cernitur, continens varia miracula, ad presentiam sancti corporis, dum adhuc supra terram expositum staret, patra-
ta, atque etiam postea, nunc minime referenda.

CLXXXVII INNOCENTIVS V.

INNOCENTIVS, natione Burgundus de Tarentasio, antea Petrus Cardinalis Episcopus Ostiensis, electus Aretii anno MCCLXXVI, An. 1276,
xxi Januarii, coronatus Romæ in Dominica i Quadragesimæ à 21 Jan.
xxii Februarii, sedit menses v, dies 11; defunctus Romæ anno ad 22 In-
codē, xxii Junii; sepultus in Laterano: & vacavit Sedes dies XVII.

Ratio tem-
poris.

Ipsa in Encyclica, cuius datam à Rainaldo non expri-
mi perquam incommodum accidit, indicat per viam
Scrutinii electum se fuisse, ipso festo S. Agnetis.
Diem interim Coronationis ex Ciacconio sumpusimus, licet
electus nihil mora videatur interposuisse quin Romam ac-
cederet. Ibi, inquit Ptolomeus Lucensis, in S. Petro co-
ronatus & consecratus. Inde se transfert ad ecclesi-
am Lateranensem, & ibidem infirmatur, ac xxii
die Junii moritur, in magna gratia Collegii: ac præ-

sente Rege Carolo, in eadem ecclesia honorifice te-
pelitur. De ejus tumulo miror nihil apud Rasponum legi. Synopsis
De ipso ex Martino Polono sic scribitur in Ms. nostro. Hic Vita.
à pueritia in Ordinem Fratrum Prædicatorum, Do-
ctor in sacra Scriptura eximius efficitur: demum in
Archiepiscopum Lugdunensem, & post in Episco-
pum Ostiensem, tandem in summum Pontificem
assumitur. Hic, licet multa facere proposuisset, mor-
te præventus nil notabile fecit.

CLXXXVIII ADRIANUS V.

ADRIANVS, natione Genuensis, antea Ottobonus Diaconus Car-
dinalis S. Andreæ, electus Romæ anno MCCLXXVI, x Julii; sedit
mensem 1, dies ix, & antequam consecrari posset infirmatus,
obiit Viterbiæ xviii Augusti, sepultus in ecclesia Fratrum Mino-
rum: & vacavit Sedes dies xxviii.

Synopsis
Vita.

De eodem ex Martino Auctor Ms. nostri: Iste A-
drianus fuit nepos Innocentii IV, & ab ip-
so in Cardinalem tituli S. Adriani promo-
tus, à D. Clemente IV legatus in Anglia, pro guerra
quæ ibi inter Regem & Barones exorta fuerat se-
danda, missus fuit. Hic Papa factus, statim consti-
tutionem, quam Papa Gregorius X in Concilio Lug-
dunensi de constititione Cardinalium, ad accele-
randam electionem summi Pontificis, ediderat, sus-
pendit, proponens eam aliter ordinare: sed morte
præventus, Constitutionem sic suspensam reliquit.
Bernardus Guidonis apud Rainaldum, ex seniore scriptore

Maji Tomus V.

Jordanus, addit, quod obiit nondum promotus in Sacer-
dotem, nec coronatus, nec consecratus. Hoc tamen
non eximit eum verorum Romanorum Pontificum numero,
quando Electio, absoluta & nullius approbationis indiget,
qualis hoc aeo fiebat. post quam acceptata est ab Electo, Pon-
tificem constituit, secus quam primus x seculis.

2 Oldoinus noster in arca marmorea conditum ait Monumen-
cum hoc Epitaphio: Hic requiescit corpus sanctæ me-
tum sepul-
moræ Domini Adriani Papæ V, qui prius vocatus est
Ottobonus de Flisco de Janua, tit. S. Adriani Diac.
Card. Epitaphium istud etiamnum legitur litteris veteri-
bus ac semilatinis, tres lineas impletibus.

h

No*q*

ADRIANUS V.

Nos ipsum Mausoleum ari curavimus incidentum, & Epitaphii litteras, cum loco proprio exprimi commode non possem, in utroque superne vacante angulo eadem forma effingi fecimus. Alioqui sculpenda fuissent in illa marmorea tabula, qua sub Tiara Clavibusque Papalibus continet insignia gentis Flisea, ut cernis; simulque discis, non recte dici, quod Bonitacius Papa VIII primus fuerit in ejusmodi gentilitiis insignibus usurpandis. Est autem Mausoleum, ut vides, satis simile ei quod Clementi IV positum exhibuimus, ejusdemq; magnitudinis & altitudinis: ubi jacet Marmoreus Pontifex Pluviale capam induitus; cuius fibula, rotundo ac radiose monili praetexta. Agnum Dei continet; in utraque vero ejusdem Pluvialis ora representatur, tamquam Phrygionico opere, hinc digitum intendens Iohannes Baptista, cum his supra caput verbi, ECCE AGNUS; inde de Dipara Virgo cum bisce litteris, E. MATER. Is qui recentiori memoria Mausoleum hoc repoliri fecit, in vacante supra Papalia insignia pariete, colore rubro, pingi iustis titulis, in cuius fundo albo litteris nigris hoc novi styli Epitaphium legitur: Adrianus Quintus PON. MAX. Flisea è familia nobilissima Geuenensi, mensis unius dierumque ix magistratum Pontificium gerens, diem Viterbiæ funetus, hac honorifice sepultura donatur.

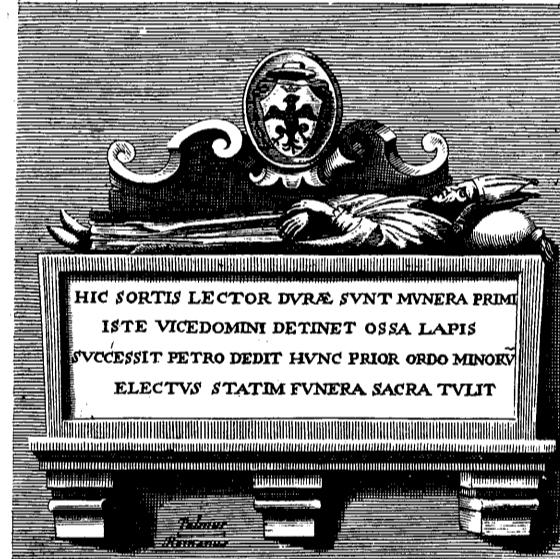
VICEDOMINVS ELECTVS

*An. 1276,
5. Sept.* **V**icedominus de Vicedominis, patria Placentinus, Gregorii X ex sorore Nepos, ex Archiepiscopo Aquensis, Episcopus Cardinalis Prænestinus, electus Viterbiæ anno MCCLXXVI, v. Septembris, obiit vi ejusdem mensis, sepultus Viterbiæ apud Fratres Minores:

Si extaret encyclica Joannis XXI, in ea de more legendes quomodo electus fuerit; intelligeremus veréne prater illum aliquis mortuo Hadriano V sufficius, & quo nomine dictus fuerit. Nunc solum habemus ex Historia Placentina auctore Petro Maria Campi, electum fuisse unum ex familia Vicedominorum Placentinorum; qui alias ab eo de quo agimus Gregorii X nepote esse non potest. Sic enim invenitur in Ms. quadam Chronica Placentina, apud Autorem prædictum: Sunt & in dicta civitate Placentiae Vicedomini: quæ est magna domus & nobilis: nam de ista domo fuit unus Papa: qui non stetit in Papatu nisi per unum diem, & mortuus est Frater Minor. Hanc Chronicam, inquit, Petrus Maria, cum an. MDCLXXVI Romam deculisse, & ostendisse tribus sacris historicis (videlicet Andrea Victorelli, Luca Waddingo & Gabrieli Fabri, atq; varijs Prelatis) fuit bene ponderata, & existimata siue digna.

D
Notitia elec-
tionis ex
Chronica
Ms.

2. Quia tamen in aliis Placentinis Ms. mox allegandis nulla Papatus mentio invenitur, existimo cum qui jam ante persona ex Annal. Ms. ager Romæ (ut dicitur) testamentum condiderat 1 Iulii, & Viterbiæ febricitans venerat, Electione sua (ut sit) magis alteratum fuisse, & assensum distulisse usque in crastinum, si forte morbus remitteret, spemque gerendi porro Pontificatus ficeret: cum autem econtra videret se mori, loco Pontificalis Pallii petuisse & assumptisse habitum Minorum, in eoque expirasse, nullodum sumpto Papali nomine: & hinc factum esse, quod non nominetur ab antiquioribus Catalogorum collectoribus. Annales Placentini Ms. satis accurate illum describunt, nescio quo modo ab iisdem verbis initio laudationis usi, à quibus incipit elogium Clementis IV in nostro Ms. Verba Annalium hac sunt: MCCLXXVI obiit Vicedominus de Vicedominis, de Placentia, Episcopus Prænestinus Cardinalis: qui habuit uxorem & liberos, & famosus Advocatus fuit: qui mortua uxore, propter ejus vitam bonam & scientiam laudabilem, Clericus & Præpositus Graffæ efficitur, post Episcopum Aquensem: demum à Gregorio Papa X in dicto Cardinalatu promotus fuit: & in Ecclesia Fratrum Minorum in Viterbiæ sepelitur. Sunt autem vicini Episcopatus Graffæ & Aquæ Sextæ in Provincia.

3. Idem qui, monumentum Joannis XXI delineavit & fabricavit artifex, hoc vero similiter seculo, etiam hujus Vicedomini cœnoraphium simili forma extruxit: & litteris, similiter elegantiam hodiernam spirantibus, sic insculpsit epitaphium styli etiam recentioris:

Hic sortis, Lector, duræ sunt munera, Primi
Iste Vicedomini continet ossa lapis.
Successit Petro: dedit hunc prior Ordo Minorum:
Electus, statim tunera sacra tulit.
Vbi sicut gratis præsumit auctor Epitaphii Vicedominū I.,
retento veteri nomine, vocandum fuisse, si consecrari eum contigisset; ita non magni faciendum quod credi velit, prius Ordinem Minorum amplexum esse, quam ad Apostolicam Sedem

Mausoleum

A Sedent eligeretur. Ipsius Monamenti lineamenta hic accipe; & nostrum de novitate operis judicium, an probes, vide.
4 Diem mortis, aique ad electionis progressus, notat Diarium Ms. Majoris Ecclesiae Placentinae his verbis. Octavo Idus Septembris obiit D. Vicedominus, quondam Episcopus Prænestinus MCCLXXV, & reliquit huic Ecclesiæ anniversarium in die obitus, qui fuit die vi Septembris, ut in Archivio. Ex his porro duo mihi consequi videntur: primo, non nisi morientem suscepisse habitum Franciscanum; nam si id fecisset statim factus est viduus, ante alias suas promotiones, non tacuissent id Placentini Annales, tam accurate omnem ejus priorem statum describentes: atque ita manet, quod habet Ordinis Franciscani traditio, primum ex eo fuisse S. Bonaventuram, cui Cardinalatus obvenerit, eisdem creatione

aut priori solus purpuram ab avunculo suo acceperit Vice- VICEDOMINUS. Secundo sequitur nec Papam quidem vere fuisse MINVS. sed simpliciter Electum: electione autem mox refutata, haud debuisse eum à Catalogis vel ipsis etiam Annalibus commemerari, itaque ejus notitiam sola familia traditione fuisse conservatam. Non est autem ex dictis omnino certum quod eadem Electio uno solum die precesserit mortem, cum potuerint inter hanc, & diem refutare Electionis plures dies intercesserent: si tamen talis Electio aliquando facta fuit. R. P. Antonius Pagi, Ordinis Minorum Conventualium in Provincia Theologus, multum de ea dubitat: neque nos familiarum nobilium genealogiis soleamus magnam fidem habere, citra documenta idonea, praesertim in rebus magnis, quales est Electio ad Papatum: indulgentius tamen agere bic volui, conjecturâ usus, ad quam neminem puto adstringendū.

CLXXXVIII IOANNES XXI.

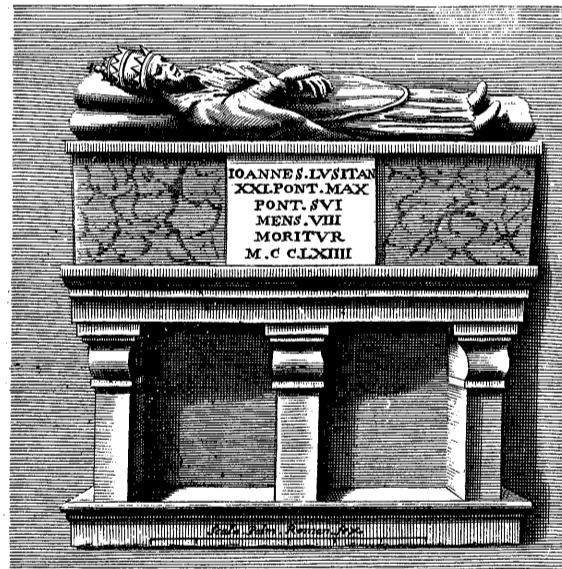

OANNES, antea Petrus Juliani, Cardinalis Episcopus Tusculanus, natione Portugalensis, electus Viterbiæ XVI Septembris, anno MCCLXXVI, coronatus ibidem die xx in Dominica; sedit menses VIII, diem I, mortuus Viterbiæ XVI Maji, anno MCCLXXVII, & sepultus ibidem in ecclesia S. Laurentii. Vacavit sedes menses VI, dies VIII.

*Ab anno
1276, ad
1277, m. 5
d. 1.*

Dies electionis & obitutus.

Epistolam quidem ejus, sub initium Pontificatus ad Regem Francorum scriptam, Oldoinus noster addidit Ciacconio, sed diem data non curavit exprimere. Licet autem Idibus Septembris renuntiatum Ciacconius scribat, de tempore tamen Sedis ejus certissimo credimus tunc viventi, & historiam suam finienti, Martino Polono: addito irrefragabili de die mortis documento, quod ex Necrologio Vlippionensis ecclesia tale profertur: Aera MCCXCV, xviii Kal. Junii, obiit Papa Joannes XXI, qui dedit Capitulo domus suas ad faciendum Anniversarium. Similiter corrigendus Ptolomeus Lucensis, cum circa finem Septembris assumptum scribit Domnum Petrum Hispanum: nisi intelligi velit de die Coronationis, quam saecula oportet saltum xix Kal. Octobris: tali enim die Constitutionem Gregorii, ab Hadriano suspensam, ut nimis severam, relaxavit. Ab hac autem die Pontificatum ejus exercitus est, qui tumulo ejusdem hoc Epitaphium fecit inscripsi: Joanni Lusiano XXI, Pontifice Maximus, cui mense VIII moritur MCCLXXVII. Sed hoc Epitaphium vel novum vel innovatum esse mihi ostendit litterarum ipsarum forma perfectissime Romana, & triplex tiara coronamentum, aetate ista needum inventum. Interim ejus quod hodie certinatur monumenti designationem hic vide.

Synopsis a-
ëorum.

2 Martinus ejus Acta sic complexus est: Hic Pontifex Joannes, Petrus antea dictus, in diversas scientias famosus, primo Tuscanus Episcopus, tandem Roma- Maji Tomus V.

nus Pontifex efficitur: qui scientiarum florem & Pontificatus dignitatem, morum quadam stoliditate defor- mabat, adeo ut naturali industria carere videretur. In hoc quam plurimū laudabilis fuit, quod se tam pauperibus quam divitibus communem exhibens, mul- totus egenos studium litterarum amplectentes fovit, & beneficiis ecclesiasticis promovit. Et cum sibi multū vitæ spatium & annos plurimos extendi crederet, & hoc corā aliis assureret, subito cum camera nova, quā pro se circa Palatium Viterbiæ ipse construxerat, solus corravit: & inter ligna & lapides collisus, ex die post easum, Sacramentis omnibus Ecclesiasticis perceptis, expiravit: & ibidem in ecclesia S. Laurentii sepultus extitit. Cum autem expiraverit hic Pontifex XVI Maji, eo anno quo Pascha celebratum fuit XXVIII Martii, conse- quens est expirasse ipsa die Pentecostes. Ciacconius forte in Octava Pentecostes mortuum credidit, & ideo Sedi ejus super menses VIII, dies etiam VIII assignavit: erravit item, quando ex male interpunctis Martini verbis, Joannis Petri geminum nomen eidem ante Pontificatum adscribit, eq̄spatū nomen non mutasse, sed solum secundum omis̄sse.

3 Gravius tamen idem erravit, quando hunc in aliquo- rum ipsiusque calculo solum Vigiliū, creditit Vigiliū, & commentitum Joannam feminam numero Pontifi- cum interferunt. Factum id enim non respectu illius fe- mine (qua purum putum pigmentum est, nullum habens in Pontifica historia fundamentum) sed respectu Joannis Filii Roberti, qui inter Joannem XIV & XV medius, & in numerando nomine neglectus à ceteris ejusdem nominis, usque ad Joannem XIX inclusive; postea, cum per annos CXL nemo alias idem nomen resumisset, & jam paſim in Catalogis Pontificiis, illo Joanne filio Roberti cum ceteris relato excrevisset numerus, ita ut diceretur Joannes XVI, qui dum viveret vocatus semper fuerat XV, & ita de ceteris consequenter; contigit hanc vocari XXI; quod non putamus nunc recte commutari, cum exemplum possea secuti sint adhuc alii duo, seculo XIV & XV. Atque hic si. Martini Po- niens Martinus Polonus, de sequenti Pontifice, sub quo ip- semet obiit, ita scribere caperat. Nicolaus III, natione Romanus, anno Domini MCCLXXVIII, sedit annis cetera additurus si supervixisset. Quæ deinde, cum ejus Chronicæ, ex Ms. Fuldenſi, edita est Continuatio Anonymi usque ad Joannem XXII, unde accepta sit nescio. iisacem autem plerumque verbis procedit, quibus Ms. nostrum, sed hoc in multis productius longe est.

b 2

N I

*Quo respe-
ctu dicatur
XXI.*

*loni conclu-
sio.*

CXC NICOLAUS III.

*Ab anno
1277 ad
80, an. 2,
m. 8, d. 30.*

ICOLAVS, natione Romanus, de Domo Ursinorum, antea Joannes Card. Diaconus S. Nicolai in carcere Tulliano, electus Viterbii die xxv Novembris anno MCCLXXVII, consecratus & coronatus Romæ anno sequenti die IX Ianuarii, seddit annos II, menses VIII, dies XXX; defunctus Suriani prope Viterbum XXIIII Augusti MCCLXXX; sepultus Romæ in Basilica S. Petri: & vacavit sedes menses V, dies XXIX,

*Dies electio-
nis, coro-
nationis,*

IN FESTO S. CATHARINA ELECTUM SEDE, declaravit ipse in Encyclica, quam dedit Romæ apud S. Petrum XVII kalend. Februarii anno I: ex qua diei nota etiam intelligimus, Ordinationem ejus factam Dominicæ precedenti, id est ea quam diximus die; nisi forte in numero erravimus Rainaldus in talibus non semper accuratis sumus, & xvii kalend. scribere debuit, ut ipsa Coronationis die fuerit signata Epistola. In Oœcava autem Assumptionis mortuum esse, scribunt Ptolomaeus Lucensis & Bernardus Guidonis; forte quia tunc eum apoplexia corripuit, qua ipsa mox nocte extinctus est: nam Clerus Basilica Vaticana anniversariam ejus memoriam renovat x kalend. Septembri, cum commemoratione prolixa acceptorum ab eo beneficiorum, qua ab Oldoino nostro invenies addita Ciacconio. Fuerat autem tumulatus in Sacello S. Nicolai quod ipse fabricaverat: hoc vero cum postea Nicolaus V, circa medium seculi XV, restaurasset; videtur illius facta translatio, de qua in Martyrologio Basiliæ ejusdem sic recitatatur xv i Kalend. Iunii. Eodem die facta Translatio corporis sanctæ memoriae D. Nicolai Papæ III in monumeto novo. Utinam hujus saltet (nam veteris reperiendi spes nulla) in predicta Basiliæ cryptis adhuc servata inveniatur memoria. Rerum ab & sub eo gestarum synopsis hanc ex M.S. nostro accipe.

Et obitus.

B Parum ante suam promotionem per aliquot dies, Tiberis Flumen in tantum exerevit suos transiens alveos, quod cunctis cernentibus erat formidini: nam super altare B. Mariæ Rotundæ per quatuor pedes & amplius transfiabat. Hie Nicolaus unam ordinationem fecit, videlicet quisque Episcopos Prenestinum, Tusulanum, Ostiensem, Portuensem & Albanensem: quorum Prenestinus & Tusulanus fuerunt Seculares, Ostiensis & Portuensis Prædicatores, Albanensis vero Ordinis Minorum. Item duos Presbyteros, D. Gerardum tit. XI Apostolorum, & D. Hieronymum de Ordine Fratrum Minorum tit. S. Praxedis. Item duos Diaconos, Magistrum Jordanum Fratrem suum tit. S. Eu-stachii, & Jacobum de Columna tit. S. Mariæ in Vialata. Hic palatium S. Petri multum ampliavit, quam plurima aedificia ibidem faciens, & juxta illud prætellum inclusit, & fontem ibidem fieri paravit; mœnibus & turribus Jardinum magnum, diversis arboribus decoratum, includendo. Hie Carolum Re-

*Synopsis A-
etorum ex
MS.*

*Nicolai Or-
dinaciones,*

*opera publi-
ca,*

gem Siciliæ, nobilem Ecclesiæ pugilem, à Vicariâ Tuscia, certis de causis quas prætendebat, amovit, ac se in Senatorem ad vitam (ut dicitur) eligi procuravit. Ac constitutiones faciens, tam de electione Prælatorum, quam de electione Senatoris Urbis, & Senatum ipsum fere per duos annos regi faciens, mortuus est in Suriano, Castro prope Viterbium: ubi Cardinales & Curiales in Viterbio morantes ad suum conspectum evocabat: ecclerique hora mortis præventus anno Domini MCCLXXX, [x] Kalen. Septembri decepsit, & vacavit Sedes mensibus v, diebus XXII: imo XXIX.

*Turbe obi-
tum confe-
cta a Roma
& Viterbii.*

3 Post eius mortem statim Hannibaldenses, quam eito eius decepsum leiverunt, convocata parte sua, Capitolii & totarum urbi, existentium sub eu-stodia Vicariorum quos idem Nicolaus constituerat, partem dominii invitit Ursinis habuerunt. Itaque ex pacto inter eos habito, pro parte Hannibaldensium unus, pro parte Ursinorum alius, in Capitulo Senatoris officium exercentes, fuerunt constituti: sub quorum regimine multa homicidia, plurimæque dissensiones, & alia quam plurima mala habita, tam in Urbe quam in eius districtu, fuerunt perpetrata & etiam impunita, Viterbienses tunc, parum post obitum ipsius Papæ, D. Ursum, nepotem ipsius Papæ, ab officio Potestiaræ turpiter amoverunt, licet absente: & post hoc in obsessione castri Valeriani existentes, à D. Bertoldo fratre dicti Ursi, cum adiutorio Tudertinorum, fuerunt imbecilles debellati: ita quod, quasi sine bello defensionis, campum relinquentes ac tentoria, multi fugientes ex eis capti sunt, & aliqui interfeci. Eo tempore parabat navigium Petrus de Aragonia, de quo plenus dicitur,

4 Videtur hic Pontifex à die electionis sua numeravi-
se annos Pontificatus, siquidem in Registro ejus secun-
dum ordinem temporis descripta sunt epistola; qua enim
ibi est anni ejus I I epistola 20 apud Waddingum sub ejus-
dem nomine Bulla 28, precedens Bullam 29 (qua in
registro est epistola 50, data Idibus Februarii) Signa-
ta habetur Nonis Ianuarii, id est, die V, quando so-
lum numerari potuisse. Annus I I, si hic numeratus fu-
isset usq; IX Ianuarii anni MCCLXXX. Sed fateor suspectum
mibi valde esse Ordinæ Registrorum: quare huic à commu-
ni aliorum stylo exceptioni, inde sumpta, non valde fido.

*Stylus in
Bullis.*

F

CXCI MARTINVS IV.

*Ab anno
1281, ad
85 annos 4
m. 1 d. 7.*

ARTINVS, natione Gallicus; antea Simon tit. S. Cæciliæ Presbyter Cardinalis, electus Viterbii anno MCCLXXXI, XXII Februarii, consecratus & coronatus Urbe veteri XXXIIII Martii, Dominica IV Quadragesimæ; seddit annos IV, mensim I, di- es VII; mortuus Perusii XXVIII Martii anno MCCXXXV, ibi- que in Ecclesia S. Laurentii sepultus: & vacavit Sedes dies IV.

Iordanus

AD CATALOGVM PONTIFICVM ROMANORVM.

*6;

A
Locus &
dies corona-
tionis.

Iordanus quidam ejus temporis *Historicus*, sapius ab Odorico Raynaldo allegatus, cuius *Acta extat in Bibliotheca Vaticana sub num. 1960*. Hic, inquit, scilicet Martinus post ejus promotionem à Viterbio discedens, noluit ibidē consecrari; sed transtulit se ad Urbe-veterem, & ibi consecratus fuit x kal. Aprilis: sunt autem hac ipsissima ejus *Vita verba*, quam invenimus in MS. nostro, in qua omnes præmissa nota chronotactica reperiuntur: videaturque idem omnino *Auctōr præmissa de Nicolao scripsisse*: ipsam ergo *Vitam*, necdum alicubi vulgatam hic accipe. *Floruit hoc tempore* quidam lordanus, *Ptolomeo Lucensi* Vir magnæ excellentiæ & innocentia, Frater Nicolai Papæ, ab eodem creatus *Diac. Card. S. Eustachii*, defunctus anno MCCLXXXVII: sed ne hunc credamus auctorem *historia Martiniana*, prohibet Raynaldus; dum velut ab eodem Auctōre citat etiam Nicolai Pontificis *Vitam*, ante cujus electionem mortuus fuerai Cardinalis Iordanus.

moriente, cum de plurium morte nil sciretur. **MARTINI**

IV.

3 Demum æstate & hieme completis, mense Februarii, primo anno Pontificatus dicit Domini Papæ, eodem Domno Papa residente in Urbe-veteri, pī *Monstrum marinus* in effigie leonis captus fuit, in illa plaga maris quæ sita est versus Montem-altum, & portatus est apud Urbe-veterem. Multitudine Curialium ad videndum hujusmodi monstrum (nec mirum) accedebat: quia pellis pilosa erat, pedes breves, cauda leonina, caput vero leoninum; aures, os, & infra dentes quasi leo referebatur, ita quod in ejus captione planctus horribiles emiserat: sieque multi prognostica futurorum exinde astrebant. Et ecce quod parum post in regno Siciliæ Panormitani, *Vespera S. censi* rabie, Gallicos qui ibi morabantur omnes, tam cule. mares quam feminas, & senes ac juvenes, in prædicti Regis contemptum occiderunt; &, quod detestabilius fuit, latus aperientes mulierum Latinarum prægnantium, quæ dicebantur à Gallicis concepisse, partus occidebant antequam nascerentur. Deinde Sicilia tota sic rebellans, Petrum Regem Aragoniæ *Hannibal densum &* in suum defensorem & dominum vocaverunt. Eodemque concursu temporis, inter Romanos fuit dissidia. sensio maxima: & paratis hinc inde aciebus suis, pars Utinorum se transtulit in * *Penestrum*; Hannibaldenses vero, credentes se habere bellum cum eis campestre, se illuc transtulerunt cum Vieario Urbis, qui certis de causis eos fovebat & ab eis fovebatur; & vastarunt totam contraram uique ad muros Pænestrae, non sine multorum occisione in fortalitione se tenentes.

E

4 Itaque die Jovis 11 Kal. Maii, præfatus Joannes de Apia, contra Guidonem de Monte-feltri pro. *ad Forlivi- grediens*, burgum civitatis Forlivii cepit hostiliter: & per hanc diem & noctem sequentem ibi cum eo-mitiva sua remanens, die crastina prima die Maii congregatis aciebus, ordinavit tres turmas militum, & unam peditum stabilivit in burgo, in facie civitatis Forlivii. Sed pars adversa [tam] per ipsam portam quam alias, diversimode suos emisit bellatores, ut plus astuta quam virtute [contra] dictum Joannem bellare [possent]. Sieque factus est hujusmodi conflictus, in quo eccecidit Comes, nobilis pugil Ecclesiæ, fere cum quingentis Gallicis; ex adverso quam plures nobiles & ignobiles, fere mille Saraceno-quingenti. Tandem nocte superveniente, superstites rum clades ad suam partem [se retro] traxerunt, nulli Gallicorum gemina vita cum capitositate attributa. Eodem [temporis] **F** concursu inter Anglicos & Portugalenses durissimum bellum fuit. Tunc etiam in Tunitio magna Pagorum multitudo, per ipsius Regis Aragonum astutiam, inter fauces Montium oppressa fuit: & ibi occiderunt Pagani quam plurima millia, partis ad-adversæ forte tria millia. Tunc etiam Soldanus Babylonie à Tartaris fugatus esse dicitur per octo diaetas, & occisi sunt Pagani ultra quinguaginta milliae sed viribus & animis [resumptis]. Soldanus dictos Tartaros Orientales fugans, circa triginta millia Tartarorum in hujusmodi fuga dicitur occidisse.

5 Tunc temporis circa festum nativitatis B. *Rebellio Ro- Joannis Baptiste*, dictus Dominus Papa se trans- manorum tulit apud Montem-flaconem: sed Romani par. & Perufi- vipendentes eundem, exercitu congregato circa norum. Cornetum, eo vidente, vineas, hortos, & blada vastarunt; & exinde alias prædam facientes receperunt. Perufini, contra inhibitionem Domini Papæ, super Fulginates exercitum facientes, quidquid extra muros civitatis fuit undique devastarunt; excommunicationis sententiam proinde promulgatam incurrentes. Parum post Princeps, Filius Domni Caroli Regis Jerusalalem & Siciæ, rediens de Francia in Apuliam, magna Militum

h 3

Militum

**Martinie-
lio.**

Martinus IV, natione Gallicus, eligitur anno Domini MCCLXXXI, in die Cathedrae S. Petri. Hic vocabatur Simon tit. S. Cæciliae Presbyter Cardinalis, fuitq; per Urbanum Papam promotus ad Cardinalatum: & per eundem Urbanum primo, & secundo per Gregorium Papam X in Franciæ missus Legatus: & per plures annos ibidem Legatus

**& confirma-
tio.**

exitit. Hic sedit iv annos, mensem i, dies vi. Hic post ejus promotionem à Viterbio discedens, noluit ibidem consecrari; sed se transtulit ad Urbe-veterem, & ibi consecratus fuit x kalend. Aprilis: & Ordinationem in Vigilia Resurrectionis Dominicæ proxime sequenti faciens, D. Gerardum tit. XII Apostolorum in Sabinensem, ac D. Hieronymum tit. S. Potentianæ Presbyteros in [Prænestinum], D. Bernardum Gallicum Arelatensem Archiepiscopum in Portuensem] Episcopos; D. Hugonem Anglicum tit. S. Laurentii in Lucina, D. Gervasium tit. S. Martini, D. Gaufredum Burgundum tit. S. Susannæ, D. Joannem Cholet tit. S. Cæciliae. D. Comitem Mediolanensem tit. SS. Martyrum Marcellini & Petri [in Presbyteros Cardinales] D. Benedictum tit. S. Nicolai in carcere Tulliano in Diaconum Cardinalem promovit.

**Constituti
Praefecti ur-
bium,**

2 Hic electus in Senatorem, de Domo seu Familia Regis ipsius, existentis in Urbe-veteri, sumptu multos ad regendum tam Patrimonium, quam Capaniam, Marchiam & Dueatum [Spoletanum]: in Romandiola vero destinavit Comitem Joannem de Apia, cum soldariis Francigenis fere octingentis, contra Guidonem Montis-feltri, qui terram Ecclesiæ in illis partibus occupatam detinebat. Qui Guido de civitate in civitatem malitiose se transferens, intra fortalitia se tuebatur; interdum prædam rapiens, ut exinde sequaces sui pascerentur. Eo tempore quadam die Dominicæ, per quemdam Latinum de Familia Regis & alium Urbe-veterum, fuit exorta diffensio magna inter gentem Regis & Urbe-veteranos: &, ut multi referunt, Renerus, tunc Capitanus Urbe-veteranus, ad id satis videbatur præbere assensum, ut Rex & Gallici viruperum sustinerent & damna. Nam cum tumultus magnus haberetur per terram, & clamores validos emitterent Urbe-veterani, mortem ad Gallos exclamantes; Renerus, saepe vocatus ut gentem illam refrænaret, fingebat se infirmum. Sed tamen cessavit diffensio, aliquibus hinc inde vulneratis & compluribus Urbe-veteranis interfectis, de Familia Regis uno tantum garcione

**Seditio Ur-
be-veterana
sophia.**

MARTI-
NVS IV.
Conatus
Francorum
contra Sicili-
am irritos,

*fecuta me-
tua prævo-
catio Regi.*

B
sed absque
effectu,

*incertum
series cat-
sa:*

C
subactus
*Guido Mo-
nte-fortii,*

*cum reliqua
Romandio-
la.*

*Aragonie
invasa à
Francis,*

*Seditio Ro-
manorum
noua,*

Militum comitiva secuta est eum, inter quos [Comes] Alenzonensis, frater Regis Franciae, Comes Atrebatenensis, Comes Boloniæ, Comes de Domno-Martino, & Comes Burgundiaæ venerunt, cum multis nobilibus; eodem Rege Carolo, de Siciliæ partibus, ubi fuerat in obsidione Messinaæ & parum profecerat, jam reverto in Calabriam, & eo existente in plano S. Martini. Post hoc ipse Carolus & Petrus de Aragonia, qui jam Siciliam occupaverat & se fecerat in Regem Siciliæ coronari, & propter hoc erat excommunicatus, & regno Aragoniaæ & omni eo quod ab Ecclesia tenebat privatus, contra Domini Papæ inhibitionem, pactum taliter inierunt, quod eorum quilibet haberet centum Milites, quos vellet & posset, in plano Burdegalensi paratos ad pugnandum ad invicem centum contra centum, inter quos ipsi duo Petrus & Carolus computari debebant, prima die Junii anno Domini MCLXXXIII, & victus esset perpetuo infamis, privatus honore & nomine Regio, & de cetero contentus esset uno solo serviante & cum eo solus incederet, & non veniens ad dictam diem sic paratus, pœnas similes & etiam perjurium incurrebat. Ad quam diem cum dictus Rex Carolus fuisset, ut debebat, multis praesentibus una cum Legato Sedis Apostolicaæ, dictus Petrus non venit, ut promiserat. Quidam tamen dicunt, eum fuisse locutum, nocte praecedente diem statutam, associatum duobus sociis, Seneschallo Burdegalensi, in loco privato & remoto, praetendens quod, propter [Regis] Franciae timorem ibidem praesens, pactum servare non audebat.

6 Hic ipse Collector sequentem parenthesim interserit. Auctor iste, partialiter loquens super isto negotio, non est credendum. Nam verum fuit, quod propter Regem Franciae ibi praesentem in defensionem Caroli, suo easu, & in offensionem Petri, cum duabus sociis tantum affuit, ter per campum currendo, semper clamando, Arago: & in praesentia. Notarii publici, infinitis circumstantibus praesentibus eum videntibus, dixit: Ego sum Petrus Rex Aragonum, comparrens ut promisi, neminem contrariorum inventiens, petens à vobis fieri publica instrumenta. Haec est veritas & nulla alia. Ita ille, de quo alii viderint: Jordanus vero historiam captam prosequitur.

7 Dum haec agerentur, Dominus Papa destinavit Guidonem de Monte-forti, virum strenuum, in Romandiolum, ut ejus praetentia confortarentur stipendiarii Domini Papæ. Quo illuc veniente, Guido de Monte-forti statim terras & civitates occupatas per eum, ut praescribitur, ipsi Guidoni nomine Ecclesiæ restituit, jurans se mandatis Ecclesiæ paritum: & ad locum, per ipsum D. Guidonem de Monte-forti sibi statutum, se transtulit, ibique ad mandatum Papæ mansurum [se promisit]: sive per terram Romanodiæ, ad ipsius Domini Papæ nuntia & præcepta [factum est] excepta civitate Urbinate: quam dictus Guido de Monte-forti post hoc aggrediens hostiliter, quidquid extra muros fuit vastavit, & in ejus adventu quinque castra cepit dictorum Urbinatum fortia, & habitantes in eis ad mandatum suum venire sunt compulsi. Eo tempore regnum Aragoniaæ, per milites & stipendiarios Regis Franciae, cum auxilio cuiusdam nobilis de Aragonia qui vocabatur Joannes Longi, invaditur, & multa castra occupata sunt, & multi de Aragonia ceciderunt; prædicto Petro absente & procurante sibi subsidium, qualiter posset Regnum ipsum, quo jam privatus erat, defendere.

8 His quoque sic currentibus, Romani, more solito & in eis innato, [alienati] à regimine Urbis, quemdam Nobilem de Apulia, Vicarium Urbis, officium Senatoriae gerentem, expellentes ab officio, carceribus mancipatum detinere præsumperunt:

suecedenteque rumore populari, per aliquorum Urbis Nobilium instigationem, ut fertur, quemdam Romanum, nomine Joannem Turehi, fratrem D. Latinum tunc Ostiensis Episcopi, in Capitaneum Vrbis & Reipublicæ Defensorem invocarunt: qui lieet *denuo re-*parum rex erit, multos Romanos offendit, & domos pressa.

Romanorum in pede Mercuri, non sine vicinarum domorum spoliatione, dirui fecit. Romanis ad mandatum Papæ reversis, vice Papæ suscepserunt duos Vicarios Senatoriae, Hannibaldum Petri & Pandolphum de Sabello: sub quorum regimine quieti fuerunt Romani, quorum multi credebantur [cum] Petro Aragoniaæ confederationem inivisse.

9 Post hoc prefato Rege Siciliae de Franciae partibus descendente per mare, se transtulit versus Apuliam: cuius adventum scientes Sicii & Hispani, lucefitti à in Messanæ partibus fortiam per mare habentes, cum clavis Sicilia, xxvii galéis armatis & munitis venerunt per mare Neapolim prope, ut tua sagacitate possent ibidem aliquos offendere ante Regis adventum. Et tandem per vii millaria prope portum Neapolitanum existentes, multos proferebant clamores, & indicia faciebant, quibus moverent Gallicos ibi existentes ad pugnandum. Tandem Princeps Salernitanus, filius Regis Siciliae primogenitus, qui, dimisso certis de causis Comite Atrebateni in Calabria, illuc venerat, ineitatus clamoribus hujusmodi, animos tristis damnosum insolitam audaciam, cum suis bellatori-pugnantibus galéas intravit: & prefatos inimicos aggrediens, pugnavit viriliter eum paucis galéis (xvi galéis de suis per fraudem nautarum revertentibus Neapolim) in quibus nobiles erant & strenui pugiles. Verum idem Princeps, cum suis secum remanentibus, debellatus fuit & captus, non sine magna occidente inimicorum suorum: sed quia viles erant galeotti & nullius nominis, non fuit æquale damnum ad Gallicos, qui fuerunt ibidem interficti, & aliqui capti: amissio Du-ce suo;

qui velut ignari præliorum maris, experti sunt quod non est ludus in mari. Sieque Princeps ductus fuit cum suis Messanæ, & carceris custodiaz mancipatus: & quarta die sequenti, patre suo veniente Neapolim, Neapolitanos, qui jam post captionem Principis spiritum rebellionis assumpserant, & fugarant Gallicos qui ibi aderant & spoliaverant, castigavit; & cum eos tuentibus ecclesiasticis, quasi inscius, à suis cruciari fecit. Tandem post multos eventus, qui plenius inferius describentur, Dominus Rex peracto exercitu, in Calabriam ivit, ubi Comes Atrebatenensis viriliter se gesserat, ut Pharum transire, cupiens Messanam civitatem obsidere. Sed quod conceperat tunc adimplere nequiens, multa vasa sua in portu Brandi, ne per flatus hemales vastarentur aut caperentur ab inimicis, postmodum recludens, reliqua per mare, ut passagia custodirent, destinavit.

10 Interea eo tempore Comes Rubeus, pater uxoris prefati Guidonis de Monte-forti, diem clausit extremum. Quo auditu, ipse Guido, de licentia Domni Papæ, exercitum Ecclesiæ in obsidione relinquens Vrbinate, se transtulit in Tusciæ, ut terram quæ ibi spectabat ex morte dicti Comitis, quam impetrabat Comes S. Floræ, defensaret. Sicque eodem Guidone in prefata terra manente cum paucis sequacibus, comitiva Comitis Anguillariae terram ipsam hostiliter invasit, ut ipsum D. Guidonem offendere. Quod cum sciret idem Guido, cum paucis ocurrere non tardavit: & quadam die fecit in prælio contra gentem ipsius Comitis Anguillariae, sicut testatur eventus: nam ibi sagaciores Tusciæ & de amicitia ipsius Comitis Anguillariae ceciderunt, quorum capti fuerunt aliqui & aliqui interficti, ipso D. Guidone graviter vulnerato.

11 Eodem tempore prefatus Dominus Papa, malitiæ

D

*Franci ad
Neapolim*

E

F

*ceptamque
expeditionē
sistere co-
guntur.*

*Pontificis
Ducis pri-
vatum bel-
lum contra
Comitem
S. Floræ.*

A

malitiam & nequitiam Reneri Capitanei Urbevetani ultra sustinere non valens, exinde discessit, die Martis post festum S. Joannis Baptiste, & secundo die castrum Bledis intravit: deinde gravitate corporis detentus, ibidem remansit usque ad diem Dominicam, propter festum S. Michaëlis. Tunc exiens dictum castrum, in die S. Francisci Perusium intravit: ubi cum ingenti gaudio & honore à Perusiniis, qui jam venerant abolvi à sententia excommunicationis supradicta, fuit receptus.

* an Todij
Ghibellini
Urbe-veteri
pulsi.

12 Eodem tempore Comes Toni*, qui manserat in obsidione Urbinate, in tantam demensis pravitatis prorupit audaciam, ut Guelphos de Urbe-veteri nobiliores & potentiores suppeditare totaliter videretur. Sed Guelphi sumptis viribus, & invocato D. Guidone de Monte-forti, qui eis adhærebat, ipsum Renerum cum filiis suis, & tandem omnes Ghibellinos sibi adhærentes, ab Urbe-veteri turpiter, antequam dictus Guido festinans veniret, ejecerunt. His undique sic occurribus, parum post

Obitus Ca-
roli R. Nea-
politanii,

Rex Carolus infirmitate gravi conceitus est; licet se quasi non patientem pro viribus suis ostenderet, ut animati fortius, & exanimis sagacius animarentur, & [non deficerent], nequidem si Caroli infirmitas nota fieret, quam evadere cito sperabat. Ordinato deinde statu Regni primitus, communicatoque suorum prudentium consilio, salutarique Corpore Christi cum Unctione extrema suscepis, in fidei ipsius Christi nominis invocatione, die Dominicæ, vii die mensis Januarii, in Domino requievit.

& ipsius
Pape, vo-
lentis Fran-
cis succurre-
re:

13 Post hunc idem summus Pontifex, audita præfati Regis morte damnosa, lugubres voces, cum Cardinalibus & Perusiniis, ut decuit, celebrans, ad celestem succursum præscriptio Principi suisque heredibus, nec non & Comiti Atrebateni strenuissimo (per eius industriam, inilitæ probitatis animositate decoratam, Regnicolæ quam plures, potius timore quam fidelitate, præstabant Gallicis obsequium) impendendum, quamdam pecunia summam, fere centum millia librarum Turonensem, eidem Comiti destinavit. Et post parum, videlicet die Resurrectionis

nis Domini, quæ fuit dies Annuntiationis Virginis MARTI-gloriosæ, postquam celebrasset solitamque refectio- nis iv. nem cum suis Capellatis sumpsisset, arripuit eum infirmitas occulta: ex qua licet se graviter pati dice-ret, ejus physici, morbum ignorantes, & tamen asserentes in eo nullum esse mortis indicium, die Mercurii proxime sequenti, circa noctis horam quintam, debitum exolvens conditionis humanæ, ad Dominum (ut certis opinatur indicis) migravit. Nam di-versarum afflicti [morbis] passionum, & specialiter ^{ta miracula} visus, auditus, & loquela ac ingressus, prostrati circa fererum, in quo corpus ejus exitit sepulcrum, infra paucos dies, videntibus & adstantibus Clericis & laicis quampluribus, multi sanati sunt: nec adhuc quando, fuit hæc scriptura compilata, xii mensis Maji, cef-sabant ibi miracula. Vacavit sedes ii diebus.

14 Hactenus ille: qui livet videatur dicere, die Mercurii post Pascha, id est xxviii Martii, sicut & nos pos-suimus, obiisse Martinum, non tamen repugnat Encyclia corpore fieri successoris, 14 Kalen. Aprilis adscribentis eam mortem: dies enim xxix Italus inchoatur post solis occasum, & obiit ille quinta hora noctis; quando alteri, diem naturalem & simili- manti à media ad medianam noctem, adhuc astimabantur ultima hora currere diei precedentis. Dolendum est quod miracula perscripta non fuerint, quoque in eamdem cum ipsius corpore arcum collocata Perusii postea fuerint, sicut dictum superius,decessorum ejus Innocentii III & Urba-ni IV, pariter Perusii defunditorum ac sepulchorum corpora, exerto jam fortassis qui ei antiquitus deferebatur religioso-ri quam ceteris culta, & refrigerante pietate cessantibus miraculis.

15 Stylus Martini, in ordiendis Pontificatus sui annis à die Ordinationis, videtur ex Regestis ejus apud Wadding. Anni Pon-gum colligi, ubi anni ejus i Epist. 101 signata invenitur tificii ini-^{1285, ad}
^{87. an. 2,}
^{d. 2.}
Kal. Januarii, & 107, vi Idus Martii id est die x: si autem ex ordine Regestis haberi potest aliquid, oportet ut hac posterior ideo censeatur ad annum 1 Martini pertinere, quia is solum cœpit annos numerare à xxiiii Martii: nam si à xxii Februarii cœpisset, numerandus fuisset annus 11. Hoc ignorans Waddingus invertit ordinem post tom. 2 Annalium suorum, quem hinc restituendum discas.

E

CXCII HONORIUS IV.

ONORIVS, antea Jacobus de Sabello, Diaconus Card. S. Mariæ in Cosmedim, electus Perusii ii Aprilis anno MCCLXXXV, con-secratus & coronatus Romæ xx Maii, Octava Pentecostes, se-dit annos ii, dies ii, defunctus anno MCCLXXXVII, iii Aprilis: sepultus est in Vaticano, & vacavit sedes menses x, dies VIII.

Honorii Ro-
me Palatiū
ad S. Sabi-
nam.

Ptolomeus Lucensis diem electionis, inventum in nostro Ms. & apud Martini Poloni continuatorem, ut cunque ambiguum ponit, cum ait, Honorius IV in octavis Paschæ (id erat i Aprili) aliis dicunt die luna post Octavam, in Cathedra Petri fudit: & addit: statim creatus in urbem se transfert, & in Monte Adventino juxta S. Sabinam magna fabricat palatia, & ibidem sedem Pontificalem constituit, totusque ille mons renovatur in ædificiis. Arguit factum Iacobus Cardinalis S. Georgii in Velabro lib. i, v. 80, tamquam pessimi exempli in successore Nicolao, idem faciente ad S. Mariam Majorem. Existimo ego, justo respectu id factum, ut urbs, diuturnâ Curia absentia haud parum desolata ac deformata, iis in locis instauraretur. Interim priusquam talia absolverentur aut etiam inchoarentur, coronatus & consecratus fuit Honorius. Diem nemo exprimit, sed ex Encyclica de sua electione, data Romæ apud S. Petrum viii Kalendas Junii, Pontificatus anno i, videor mihi

posse colligere, Coronationem factam Dominica precedenti, id est xx Maii in Octava Pentecostes. Diem mortis, obiit in Cœna Domini post biennium ab electione, docet Pascha anno MCCLXXXVII, celebratum vi Aprilis.

2 Laudavit illum Ptolomeus Lucensis, hujus omnino etatis scriptor, quod fuit homo sapiens, nulli læsivus, sed suis bene prospexit, multum autem podagricus. Martini Continuator ait, quod fuit impeditus cor-pore in manibus & pedibus. In die mortis omnes con-veniunt: temporis autem ejus historiam hujusmodi invenio in nostro Ms. ab eodem forsan Jordano compositam, qui & sequentis Nicolai Vitam scripsisse Rainaldo dicitur: Eodem anno Domini MCCLXXXV, tempore quo solent Reges ad bella procedere, Rex Philippus Franciæ, Acta sub cum filio suo Philippo Rege Navarræ, postea vero ejus Pon-tificatus, nec non cum Carolo filio suo, tunc Rege Aragonum nominato, & cum Joanne Gauleti Cardinali, collecto exercitu magno valde, & prædicata

Crucce

HONO-

RIUS IV.

Cruce in toto regno Franciæ, & concessa Cruce-sig-
natis plena Indulgentia omnium peccatorum, vadit
contra Petrum Aragoniæ, accipere sibi Regnum; per-
venitque ad Gironam, eamque obsedit, & cepit tem-
pore æstivo. Volesque exinde contra Barcinonam
[proficiunt], epidemia gravis exorta in exercitu im-
pedivit. Interim dum hæc geruntur, quædam pars
exercitus Regis Franciæ, obvium habuit Petrum de
Aragoniam: qui bellum campestre semper declinans, in
insidiis & lateribus Gallicos oppugnabat. Et dum
hinc inde pugnatur, idem Petrus fuit in bello vulne-
ratus: & post paucos dies in lecto decumbens, obiit
ex vulnera jam inflicta. Rex autem Franciæ, videns
exercitum tanta ægritudine laborantem, redire coe-
pit cum gente sua: & in reditu infirmatus, obiit in
Pirpiniano, pridie Nonas Octobris anno prædicto,
regni sui xv, ætatis sua xl: defatumque fuit cor-
pus Parisius, & in S. Dionysio tumulatum: cor vero
ipsius, prout ordinaverat, in ecclesia Fratrum Prædi-
catorum est sepultum. Carolus vero præfatus reg-
num Aragoniæ non potuit obtinere: fuitque tandem
processu temporis per Romanam Ecclesiam, & fi-
lium & heredem maiorati Regis Petri de Arago-
nia, cum consensu Regis Franciæ Philippi & me-
morati Regis Caroli, concordatum & aliter ordi-
natum.

B
*Pax inter
eorum ha-
redes san-
cita.*

3 Pax ea facta est anno MECCL, sub Bonifacio VIII,

inter Fridericum Petri filium & Carolum Valestrum: cœp-
tam autem historiam sic proficitur. *Auctor in nostro Ms.*

Tempore Honorii IV Fratres Carmelitæ, mantellos

barratos, ex albo & nigro seu griseo variatos, quos

antea portabant, in cappas albas commutaverunt.
Nos de illorum barratorum forma, seu barriæ circulariter
circumeuntibus ipsos mantellos, multa alibi diximus; quo
autem cogamur credere, non circulatiter sed perpendiculari-
ter ductas barras istas fuisse, allatum hactenus nihil est,
vel ex auctoritate vel ex picturis, contra eque magnam
minusque suspectam auctoritatem & picturas à nobis alle-
gatas: quibus suffragatur Annalium Ecclesiasticorum Con-
tinuator Odoricus Raynalda, Villanii & S. Antonini ver-
ba transcribens. Pergit auctor: Eodem anno Rex An-
gliæ Eduardus venit in Vasconiam & in Cataloniæ,
pro liberatione Caroli, filii quondam alterius Caro-
li primi Regis Siciliæ, ipsum visitaturus: & cum Al-
fonso, tunc Rege Aragonum, de concordia tractatu-
rus. Hic Honorius Papa obiit Romæ in die Cœnæ
Domini, suique sepultus in die Parascevæ juxta Ni-
colau[m] III, in ecclesia S. Petri anno prætaxato, & pultura &
vacavit Sedes, à die Cœnæ Domini in hebdomada

Continuatio
AuctorumHonoriis se-
colau[m] III, in eccl[esi]a S. Petri anno prætaxato, & pultura &
vacavit Sedes, à die Cœnæ Domini in hebdomada

E

Sancta, usque ad festum Cathedrae S. Petri. Porro ex
Varicana Basilice ad ecclesiam S. Mariæ in Ara-cæli,
iussu Pauli III Pontificis, translatum est Honorii
corpus, & in facello majorum conditum Mausoleo
Marmoreo: cuius delineationem ari incisam videre licet
in nostri Oldoini ad Ciacconium additionibus. Ejus specta-
bilissima pars est ipsam Honorii sepulcrale simula-
crum, ex ruinis basilicae veteris Vaticanae allatum, cum aliis
fortassis nonnullis marmoribus antiqui operis eodem spe-
stantibus, & superimpositum arca item marmorea, in qua
matris, ex Aldebrandeschi nata, corpus primitus conditum
fuerat: cuius etiam gentilium scutum in tumba fronte
spectatur inter Sabellica gentis insignia.

CXCIII NICOLAUS IV.

Ab anno
1288, ad
92, an. 4,
m. 1, d. 13.

ICOLAVS, antea Hieronymus, patria Asculanus, Cardinalis Epi-
scopus Prænestinus, electus xxii Februarii, anno MCCLXXXVIII
bissextili, Dominica ii Quadragesimæ, coronatus xxv ejusdem,
Feria iv festo S. Matthiæ; sedit annos iv, mensem i, dies xiv;
mortuus xiv Aprilis anno MCCXLII, sepultus ad S. Mariam-Ma-
jorem: & vacavit Sedes annos ii, menses iii, dies ii.

C
*Dies elec-
tionis,*

& mortis.

*Acta hujus
Pontifica-
tus.*

D E hoc scribens sequenti seculo Henricus Reldor-
fius; Bis electus, inquit, cum lacrymis relin-
navit, tertio compulsus omnibus Cardinali-
bus acquevit. Narrat hoc ipse pluribus in sua Encyclica
apud Raynaldum: in qua cum Dominicæ i Quadrage-
simæ convenisse ad electionem Cardinales dicuntur, nihil
ego quidem mutandum censeo legendumque ii, sed intel-
ligo, electionem non fuisse completam per ipsius consensum,
nisi die viii. Porro cum dictam encyclicam verisimile sit
more majorum datum esse, post celebratam Coronationem;
existimo corrigendam, que apud Rainaldum impressa est,
datum; atque pro vii Kalendas Martii, legendum vi
quod eo anno bis dicebatur, scilicet in Vigilia in ipsoque
festo S. Matthiæ; quo die, id est biduo post diem Elec-
tioni, coronatum Nicolaum dicit Labbeus noster, & omnino
credibile puto, licet auctorem non inveniam. Diem mortis,
unde spatium Pontificatus hujus definitivus, explicat idem,
qui Martini IV vitam compendio scripsit, Iordanus: quam
Vitam in nostro Ms. per incuriam librarii mutilam, ex
Raynaldo videmur hoc modo integrum facturi, addito,
quem iste omiserat, hic vero solum sibi censuit transcriben-
dum, loco.

2 Nicolaus IV, natione de Marchia Anconitana
de Escula civitate, electus ad Pontificalem Cathe-
dram, eam ascendit in festo Cathedrae S. Petri, anno
Dominii MCCLXXXVIII: seditq; annos iv & amplius,
sicut fuit de festo Cathedrae S. Petri usq; ad Septima-
nam sanctam; vacavitque Sedes annis i & mensibus

quasi iii. Hie prius vocabatur Fr. Hieronymus, de
Ordine Fratrum Minorum, quorum Minister fuerat
generalis, & exinde Presbyter Cardinalis [S. Puden-
tianæ ac deinde Episcopus Penestrinus: postea Papa
ad Cardinalatum promovit D. Neapolionem & D.
Petrum de Columna, Generalem Minorum Fr.
Matthæum de Aquasparta, Fr. Hugonem Magistrum
in Theologia Ordinis Prædicatorum. Dominus au-
tem Hieronymus, dum esset Cardinalis, imminente
electione summi Pontificis, clausis Cardinalibus in
S. Sabina post mortem Honorii, ceteris propter in-
firmitatem locum fugientibus, solus ibi remansit &
sanctus.] Hic Nicolaus [cum Pontifex esset] anno
Dominii MCCLXXXIX, in fine mensis Aprilis, dum Le-
tanæ fierent S. Marci, Tripolis civitas capitulatur à Sol-
dano & Sarracenis; fueruntque capti ibidem, & oc-
cisi, & alias captivati plures Christiani, & Christia-
nitatis nomen & cultus deletus est. Eodem modo,
fere biennio iam exacto à captione civitatis Tripolis,
in festo S. Potentianæ Virginis, Achon civitas capitulatur
à Sarracenis: & capiuntur & occiduntur plusquam Amisso Ter-
triginta millia perfonorum utriusque sexus. Causa re-sanctæ.
autem hujus perditionis fuisse dicitur multitudo Do-
minorum, & diversitas Nationum, quæ ibidem facie-
bant contrarietatem voluntatum. Anno Domini
MCCXCI Rodulphus Rex Alemanniæ moritur, sine
benedictione Imperiali, & apud Spiram civitatem
sepelitur, Regni sui anno XVIII expleto]. Hic fuit
in

F

Creatio
Cardina-
lium.

A

in armis strenuus & Princeps providus.

3 Nicolaus Papa obiit Romæ in Parasceve sancta, sepultusque fuit in S. Maria majore, terminante anno prædicto xcii. Ecce hic annum non solum produtum usque ad xxv Martii, more Florentinorum & plerorumque Tuscia populorum, quod invalerat cum Tuscia Comites in Italia ac circa Romam possent omnia: sed more Gallico usque Pascha, quod invalusse videtur per Gallicos Neapolitanos regno potitos. Hoc tamen brevi cessavit. Nam Bonifacius VIII Neapolitanum regnum à Francis ad Aragones transferente, circa initium seculi xiv, mutatus etiam stylus in Romana Curia est, Aragonum exemplo: quos verosimile est, jam inde à principio Christianæ apud ipsos aera, annos à Nativitate Domini una cum Hispanis ceteris, Anglis atque Germanis tenuisse. Hinc illud Concilii Coloniensis anno Mcccx celebrati statutum apud Cangium in Gloucestrio: Statuimus etiam ut ex nunc de cetero annus Domini obseretur, & in Nativitate Christi invenetur quilibet anno, prout sacrosancta Romana Ecclesia id obserbat, quæ est omnium Ecclesiarum caput & magistra. Plura de hac materia vide apud eumdem eruditissimum scriptorem verbo Annus, ex cuius sententia non illibenter deinceps mutabimus aliqua in precedentibus tomis nostris, aliter aliquando constituta.

B

4 Porro annum à nativitate Domini inchoatum proprium esse, quem ali vocant Annum gratiarum, obserbat Scalliger. Duravitque hic usus usque ad Pontificatum Gregorii XIII: nam decessorem hujus Pium V invenio annos in Nativitate adhuc mutasse, cuius Bulla xxxii in Bullario Cherubini, publicata dicitur Anno à Nativitate Domini MDLXVII, indictione x, die vero lunæ xxxi mensis Decembris, Pontificatus anno i, qua omnia notant finem anni LXVI, apud nos ordinatis à Kalendis Ianuarii. Ipse vero Gregorius apud eumdem, bullam suam viii signat, Anno Incarnationis Dominicæ MDLXXII, iiii Kalend. Januarii, Pontificatus anno i: & publicatio eius facta fuisse legitur, Anno à Nativitate Domini MDLXXIII, Indict. i, die vero xxii mensis Januarii, unde insuper disces, ex stylo Curia indifferenter usurpati Incarnationis & Nativitatis vocabula. Atque ita usque hodie eadem Curia perseverat facere, quod pro Galliis constituisse invenimus Carolum IX anno MDLXVII, qui teste Brouwero nostro in Annalibus Trevirensibus lib. 18 edidit, ut

& sub Gre-
gorio xii à
Kal. Ian.

CXCIV S. CÆLESTINUS V.

ÆLESTINVS, antea Fr. Petrus de Murrone, Eremita ex regno Neapolitano, prope Sulmonem oriundus, electus Perusii v ^{An. 1294,} mensis 5. Julii anno MCCXCIV absens, coronatus in ecclesia sui Ordinis prope Aquilam xxix Augusti in Dominica, sedit menses v circiter, abdicavit Pontificatum xii Decembris, & supervixit usque ad xix Maji anni MCCXCVI, vacavit autem Sedes post abdicationem ejus dies xi.

Spatiū Pon-
tificatus.

Wernerus Rollevinck, menses v, dies v sedisse Cælestinum hunc afferens, à die electionis Pontificatus haud dubie voluit auspicari: & hoc fecuti etiam alii videntur, qui numero rotundo dimidiū circiter annum scripsérunt. Ita etiam infra, post mortem Benedicti X, Sedes vacasse dicitur usq; ad v Iunii, quando scilicet facta est Electio procul absens Clementis V, quia nempe accedens postea consensus Electi, censetur retrahiri ad ipsum Electionis diem, ipsamque completere sufficienter, ut ex tunc dici posse Ecclesia Pontificem habuisse: & hinc factum puto ut diem acceptati, Pontificatus, neque hic neque in simili casu alias quisquam studiose notandum putaverit: de qua hac vice solum dicere possum, quod cum iter Perusia Sulmonem, cui adiacet mons Murronis, ad passum millia circiter centum extendatur, ante dimidium Iulium non videatur perlatus nuntius iste fuisse. Cetera compertissima sunt; itaque hic solum attexam summarium bi- Maji Tomus V.

Gallorum veterum Regum more sublato, Januariz NICOLAUS Kalendæ annum deinceps aperirent. Et hoc ubique per IV. Europam placuit suscepimusque fuit, etiam (ut appareat) Roma, eti Treviris ac Senis, & alii fortasse nonnullis in locis, Notariis & Scribis publicis needum persuasum sit à styllo suo veteri ac jure recedere.

5 De corpore Nicolai IV, Cardinalis Sirletus ita scriptum reliquit. Nicolaus IV jacet in terra prope portam minorem excundo à Basilica versus S. Pudentianam, habetque injectum Epitaphium, quod ita legitur: *Nicolaus hu- militer se- pulci epita- phium:*

Sic moriens statuit ossa manere sua.
Hunc Franciscus alit; Cardo ut sit almaque Petri

Sedes magoificat: gratia dia beat.

Quartus Papaæ fuit Nicolaus: Virginis ædem

Hanc laplam reficit; fitque vetusta, nova.

Petrus Apostolicus locum, Franciscus alumnum

Protegat; Omnipotens, Matre rogante, bevit.

Ita autem humiliiter jacuit usque ad annum MDLXXIII, quando Felix Perettus Cardinalis de Montalto, postea Sixtus V, communis Ordinis & Patriæ intuitu (uerat enim tū an. 1573 etiam ipse in Marchia Aenepitanata natus & Conventualium postum. cœtu aggregatus) postquam pavimenti aquandi causa, fab-

latā quadam ejus parte, corpus repetuum fuit prope

cappellam S. Francisci, in quadam antiqua urna, cum sui nominis inscriptione & titulo, illud transtulit ad ingressum chori è regione organi, ad latus Euangelii; erexitque ibi egregium ex versicolore marmore monumentum, cum ipsius effigie Pontificaliter sedentis in Cathedra: cuius descriptionem & iconisum vide sis in Additionibus Oldoni ad Ciacconium; sicut vero, tam veteris sepulcri, quam novi monumenti, require apud Paulum de Angelis, in Basiliæ predicta descriptione.

6 Porro relata Nicolai morte, Ms. nostrum hac subjunxit: Anno sequenti Electores Imperii, tam Prælati quam Principes congregati, elegerunt in Regem A. Adolphi Nas- lemanniz Adulphum quemdam Comitem de Naxo- ctio. ve, virum quidem in armis strenuum, sed in patientia non multum. Quæ ad Interpontifici diuturnioris historiæ spectant, ea exactissime descripta & notis illustrata invenientur in opere Metriaco Iacobi Cardinalis S. Georgii de sequenti Pontifice, ad xix Maji, qua de causa hic breviores etiam erimus.

E

istoria in nostro Ms. reperte, cuius auctor, si unus est, saltem post Petri Canonizationē vixit, ut constabit ex sequentibus.

2 Cælestinus V, conversione Eremita, natione de Terra-laboris, oriundus prope Sulmonem, eligitur VII * die Julii anno Domini MCCXCIV in Perusio, ubi ^{Affex Ms.} Cardinales se transtulerant post mortem Nicolai Papæ IV, sicutq; coronatus in Aquila civitate, in ecclesia S. Maria de Colle-madio, in festo Decollationis S. Joannis Baptistæ, sedisque quasi anno dimidio. Ipse si quidem in Vigilia S. Lucia cessit Papatus oneri & honoris: & in sequenti Vigilia Natalis Domini, Benedictus Cardinalis in Papam eligitur & Bonifacius.

3 Hic Cælestinus prius vocabatur Frater Petrus de Monte-murrone, de Ordine qui à plerisque dici ur puli à D. S. Damiani, sub Regula S. Benedicti Abbatis. Est tan manitus, men diversissimus Ordo, Congregatio sanctæ Crucis Avellanæ seu Fontis Avellani, cui, sub annum mille- finum

CÆLESTI- simum inchoata, præcipuam famam incrementumque dedit
nus v. Prior sius post annos LXX, S. Petrus Damiani, de quo ad
xxiiii Februarii egimus; & hac postea dicta Cælestino-
rum Congregatio. Quia tamen utraque sub Regula Bene-
dictina Eremitici rigoris perfectionem emulata est, facile
fuit utriusque nomen in principio vulgariter confundi:
quemadmodum Clerici Regulares Societatis Iesu à Clericis
Regularibus Theatini, propter habitus institutique simili-
tudinem magnam, neque olim à multis distincti fuerunt,
neque bodiedum nomine distinguntur apud Hispanos, &
urique vocantur Theatini. Interim ex illa ipsa equivocatio-
ne apparebat, per quam antiquum esse hujus compendii Ms.
auctorem, & initii ejus Ordinis proximum, quem à S. Pe-
tri Damiani Ordine tunc abduc tam male distinguebat
vulgaris. Pergit autem de Petro Auctor noster.

B 4 Qui, sicut Cælestinus, eremita degebat in magna austoritate vita, multos habens discipulos in illis circumvicinis partibus, quibus ipse præterat tamquam Pater. Hujus electio fuit miranda: perstiterunt enim duobus annis & amplius Cardinales sic fixi atque divisi in voluntate & votis, quod in unum non poterant convenire. Tandem in hunc, cuius famam sanctitatis & odorem bona conversationis aliqui ex ipsis audiverant, tamquam in lapidem angularem ocu-
los suos dirigentes, ex improviso prius in ipsum con-
venierunt, ipsumque communiter elegerunt in Perusio; miseruntque inde electionis suæ decretum ad ipsum, qui tune erat in partibus Apuliae seu Aprutii, in suo habitaculo colens Deum. Postmodum venerunt ad eum, fuitque in civitate Aquila consecratus. Deinde venit Neapolim, ubi cum suis Cardinalibus sedidit, fecitque nonnullos Cardinales, inter quos fecit duos Cardinales de Ordine suo. Hic homo Dei, in rebus secularibus minus expertus, theoriz & orationi magis deditus fuit: elegitque abjectus esse in domo Domini & habitare secum. Unde, edita prius Constitutione, quod Papa Romanus possit Papatum resignare, ipse in conspectu Fratrum Cardinalium Papatus oneri & honori, deponens ibidem Papatus insignia, in Vigilia S. Luciae in Neapoli resignavit: & se exuens Papalibus ornamentis, exemplum [dedit] humilitatis & abjectionis voluntarie; unde non tam electionem suam quam resignationem mirati sunt universi. Quod si dicatur Miraculum, quia rarum est & insolitum orbi evenire, ejus miraculosa resignatio orbi proponitur in exemplum.

C 5 Hic post cessionem fugere voluit, & redire ad cœnum sicut prius: sed à Bonifacio comprehensus in fuga, reducitur & in custodia tenetur cautius. Qui quidem in hoc bene fecit, præcavendo quod sibi & Ecclesiæ accidere poterat scandalosum, si memoratus Dominus Cælestinus ab aliquibus deinceps pro Papa haberetur: quod ex pluribus, quæ tempore ipsius Bonifacii Papæ [facta] fuerunt, in depositione duorum Cardinalium & in regno Franciæ, verosimiliter timebatur (maxime quia aliquibus dubium videbatur, utrum Papa potuerit Papatui resignare) ex quo poterat schisma in Ecclesia generari, præfertim quia ipse [Bonifacius] erat pluribus odiosus. Supervixit autem uno anno, mensibus iv & diebus xxxvii i.

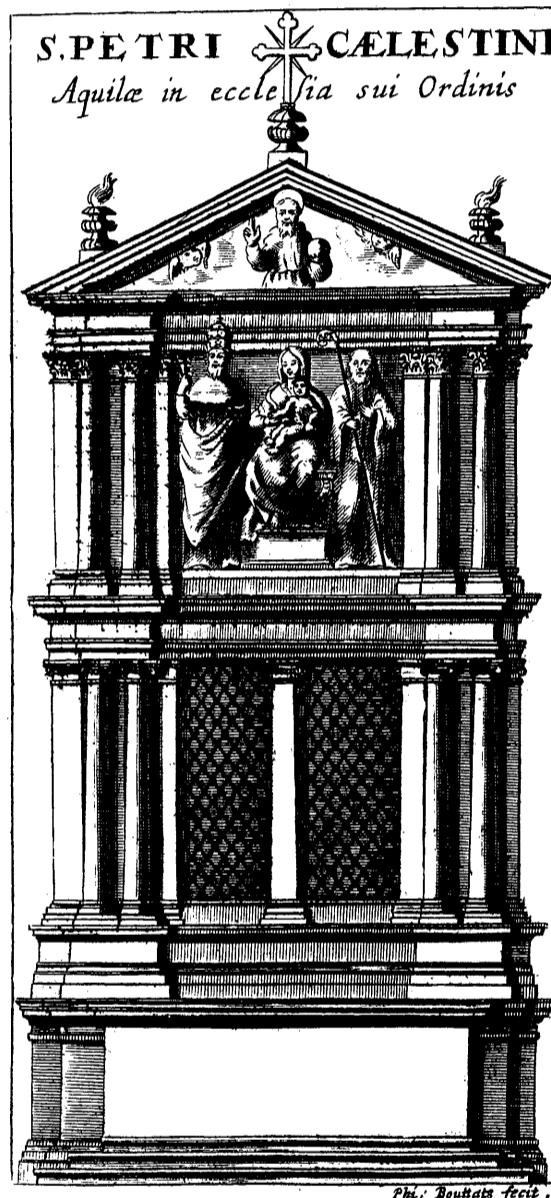
mors san- 6 Hic itaque Cælestinus, Fr. Petrus de Morrone & ante & post nominatus, tentus in custodia in castro Fumonis, moritur sabbato infra octavam Pentecostes, scilicet xiv Kalendas Junii, & in quadam monasterio sui Ordinis, quod dicitur S. Antonii de Ferenino, sepelitur anno Domini mcccxvi. Ille vir sanctus fertur & creditur, in vita sua & post mortem, miraculis claruisse: de eius canonizatione facienda postmodum apud magnos viros in Curia fuit sermo habitus & tractatus: fuitque propositum aliquoties

in Consistorio coram [Cardinalibus] publice & pri-
vatim, tempore Clementis Papæ V: fueruntque con-
scripta miracula, & oblata examini ad hoc ipsum:
fuitque postmodum canonizatus, & sub nomine S.
Petri Confessoris Sanctorum Catalogo annotatus,
per Clementem Papam V, apud Avenionem <sup>& canoni-
zatio.</sup> Nonas Maji in sabbato, anno Domini mcccxi, à
transitu vero suo anno xvii: fuitque instituta ejus
festivitas xiv Kal. Junii, qua transiverat de hoc mun-
do. Anno Dowini mcccxvi oritur discordia inter
Regem Franciæ Philippum & [Regem] Angliæ E-
duardum, in partibus maxime Vasconia, in qua plu-
rimi perierunt.

7 Corpus Sancti, Ferentinatibus eruptum à sui Ordinis Religiosis, translatum est ad Aquilanum monasterium anno mcccxxvii; ibidemque hodie magno in honore habetur intra argenteam arcam: hec vero clauditur marmoreo monu-
mento: cujus hic primam frontem celatam exhibemus, be-
neficio D. Cælestini Guicciardini Abbatis & Procuratoris
Generalis Cælestinorum in Urbe. Front posterior, ejusdem fi-
gura est, nisi quod istuc videatur Christus, medius inter
ss. Maurum & Scholasticam, sicut hic Deipara sedet, me-
dia inter ipsum S. Petrum Cælestinum & S. Benedictum.
Latera, quia angustiora sunt, carent statuis: crater autem
reticulata, quales antrosum hic cernuntur, tales etiam po-
sterius sunt, ubi etiam eadem aperiuntur, quoties opus est
arcam vel ad processiones extrahi vel alias spectandam
dari.

D

E

BONI-

CXCV BONIFACIUS VIII.

ONIFACIUS, antea Benedictus Cajetanus, natione Campanus, de Anagnia, Presbyter Cardinalis SS. Silvestri & Martini in monib[us], electus Neapoli xxiv Decembris anno mcccxciv; consecratus & coronatus Romæ xxiiii * Januarii mcccxcv in Domini- ca sedit annos viii, menses ix, dies xviii; mortuus xi Octobris Mcccxi Romæ; sepultus in Ecclesia ad S. Petrum in Vaticano.

Vacavit Sedes dies x.

Diem Coronationis, cuius Historiam prolixè descrip-
tiam à Cardinali S. Georgii damus cum Actis S.
Petri Cœlestini, sive eam quam dixi Domini-
cam, colligo ex Encyclica postridie Data Laterani ix Kal.
Februarii, quam vide apud Raynaldum. Ab hac die, non
vero à die Electionis, numerasse Bonifacium annos sui
Pontificatus, disimus ex Bulla, qua S. Ludovicus, Ordinem
Minorum profeso, Vrbis Tolosana Episcopatum confert ix
Kal. Januarii, anno Pontificatus i. Cum enim hoc
factum esse exente anno Christi mcccxcvi omnes consen-
tiant, debuisse Bonifacius annum iiii numerasse, si vo-
luerisset à die Creationis ordiri. Hinc etiam certum fit eas
que apud Waddingum habentur num. 9 & 10, data ix
Kal. Januarii, ipsique Kalendis Januarii anno Pontifi-
catus i, pertinere ad finem anni mcccxcv, quando alias
nominandus fuisset annus ii. Sed cum harum epistolarum
prior inveniatur in registro num. 636 posterior num. 596,
ista vero ad S. Ludovicum inter utramque medianum. 630;
patet non esse fidendum ei ordini quem Epistola in Registris
habent, plane ut appetat fortuitum in multis. Porro Elec-
tionis ac Mortis dies, adeoque & spatium Pontificatus, ex
Actorum synopsi habentur, qua nostro in Ms. talis est.

Bonifacius VIII, natione Campanus, de Anagnia civitate, fuit electus in Papam Neapoli in Vigilia Natalis Domini, anno Domini mcccxciv, suo prædecessore vivente: seditque annis viii, mensibus quasi novem. Hic prius nominatus fuit Benedictus Gajetani, qui fuerat prius Diaconus Cardinalis ac demum Presbyter Cardinalis, fuitque Bonifacii nomine appellatus. Incepit autem via quadam singulari suam potentiam & Papalem suam magnificen-
tiam ampliare: cuius prædecessor Cœlestinus mira-
cula operatus est in vita sua & post mortem; ipse ve-
ro Bonifacius Papa fecit mirabilia multa in vita sua,
sed ejus mirabilia in fine mirabiliter defecerunt. Pon-
tificatus sui anno i, anno Domini mcccxcv statuit
festa Apostolorum, & quatuor Euangelistarum, &
quatuor Doctorum, scilicet Gregorii, Augustini,
Ambrosii & Hieronymi, sub honore festi duplicitis,
ab omnibus universaliter celebrari. Eodem anno Adulphus Rex Alemanniæ Vicarium suum in Tuscia
constituit & transmisit Joannem de Cabilone, quem
Bonifacius Papa fauorabiliter recepit.

Canno. 1295, 1296. 3 Anno Domini mcccxcvi fecit & erexit villam Apamensem, in novam Civitatem, constituitque ibidem in Abbatia S. Antonini Canonorum Regu-
larium esse in perpetuum ecclesiam Cathedralem, D. Bernardum Saifeti Abbatem constituens primum
Episcopum in eadem. Institutionis hujus Bullam, da-
tam Anagniæ xvi Kal. Octobris Pontificatus anno i,
vide licet apud Sammarthanos tom. 2 Gullæ Christianæ.
Eodem anno cœpit processum facere contra Colum-
nenses, occasione & causa, quia Stephanus de Colum-
na thesaurum ejusdem Papæ fuerat deprædatus: de-
inde Domni Jacobus & Petrus de Columna, patruus
& nepos, Cardinales, videntes contra se motum Pa-
pam, libellum consciunt famosum contra eum: quem
ad multas partes dirigunt, afferentes in eodem ip-

duo Colum-
nenses Card.
depositi.

Maji Tomus V.

sum non esse Papam, sed solummodo Cœlestinum: unde citati à Bonifacio Papa non duxerunt compa-
rendum, & facti sunt contumaces. Ob quam cauam
tandem fuerunt per eum in Consistorio, tamquam
schismatici, condemnati, & privati Capellis rubeis,
& omnibus beneficiis ecclesiasticis, & omni Cardi-
nalatus titulo, commodo & honore. Insuper bona
ipsorum & filiorum Joannis de Columna, videlicet
Agepeti, & Stephani, & Sciarra, fuerunt pariter con-
fiscata in die Ascensionis Domini. Ipse Papa Consti-
tutionem edidit decretalem ex tunc de Schismaticis,
lib. vi Ad sustinendos &c. Prædicti vero Jacobus &
Petrus de Columna, fugientes à facie Bonifacii per-
sequentis eos, multo tempore latuerunt, donec ipse
Bonifacius fuit mortuus & sepultus.

4 Anno Domini mcccxcvi, 111 Idus Augusti, idem Bonifacius canonizavit S. Ludovicum Regem Franciæ, & sanctorum Confessorum Catalogo an-
notavit. Eodem anno, scilicet v Nonas Martii, idem
Bonifacius Papa fecit publicari vi librum Decreta-
lium, quem per tres magnos & solennes viros fecerat
compilari, plura nova constituens in eodem.

5 Anno Domini mcccxcvi, Adulphus Rex A-
lemanniæ contra Albertum Ducem Austriæ exerci-
tum congregat, & ejus sequaces pugnaverunt simul
in qua pugna occiditur Adulphus, & sui in fugam
convertuntur. Eodemque anno Electores Imperii,
congregati in Aquisgrano Leodiensi diecesis, in
Regem Alemanniæ & Romanorum, elegerunt præ-
dictum Albertum Ducem Austriæ.

6 Anno Domini mcccxcix, Albertus predictus Rex
solennes nuntios mittit ad Curiæ pro confirmatione
electionis lux: quam Bonifacius Papa, multis tunc
compulsus, repulit, & ipsam dixit penitus esse nullam.

7 Anno Domini mccc Papa Bonifacius concedit
plenam Indulgientiam omnium peccatorum, omnibus
visitantibus limina Apostolorum Petri & Pauli Ro-
mæ, & facientibus ibidem quindenam infra annum
ipsum. Statuit [erit] quod eadem Indulgencia [im-
petraretur] in posterum in omni anno centenario, ab
omnibus visitantibus eadem limina. Factusq[ue] fuit ma-
ximus concursus populorum Romæ de toto orbe, de
omni conditione, sexu & ordine, ad Indulgientiam su-
pradicatam. Eodem anno Papa excommunicavit om-
nes, qui impediabant illos qui ad Curiam Romanam
veniebant.

8 [Anno mccc . . .] Eodem anno corpus ejus-
dam nomine Armanni, quod ante annos xxxi, tam-
quā Sancti in Ecclesia Ferrarensi extiterat veneratum,
studio & mandato Inquisitorum hæreticæ pravitatis,
fuit exhumatum pariter & combustum, tamquā hæ-
retici & schismatici: & ejus ara, pretiosa satis, fracta
fuit & publice destruxta. Eadem hac verba ex suo Iorda-
no, eius Ms. servetur in biblioteca Vaticana, exhibet O-
dorius Rainaldus in Annalibus, velut reperta sub nota ani-
ni à nobis præinserti: unde intelligo Ms. nostrum hinc inde
contrahendo mutilatum haberi annosq[ue] confusos: illud au-
tem Jordani Ms. allegatur ut signatum num. 1960,

i 2

E

1298

F

1299

1300

Jubileum.

1301

- BONIFACIUS VIII.** & Oldoinus in Bonifacio verba, quadam exinde sumpta adducit, ad docendum, quod Bonitacius Calestinum jam abdicatum in custodia posuit, ad cautelam vitandi disfidi, quia aliqui mulierabunt quod cedere Papatui non potuit, ubi apparet phrasis à nostri Ms. phrasis satis diversa. Quod autem sequitur (quia Francis, annum usque ad Pascha protrahentibus, actum adhuc dicebatur anno MCCC) sub ejusdem anni nota hic etiam immediate subiungitur. Anno vero supradicto Philippus Rex Franciae, considerans quod jacula pœvila minus ferocius contra Bonifacium, convocavit omnes Prælatos & Barones personaliter, omnemque comitatus Regni per procuratores idoneos, & ad se Parisius exegit venire, consilium & auxilium ab eis contra omnes homines petitus; specialiter autem contra Papam Bonifacium intentio ferebatur: fitque rumor magnus in toto Regno, turbatio cordium, & confusio rerum. Fueruntque Bonifacio Papæ objecta crimina & titulus hæresis, quoque prædecessore vivente intrusio & ingressus illegitimus ad Papatum, & quod eidem non erat parentum: fitque contra ipsum Papam provocatio ad Concilium generale.
- B** 9 Anno Domini MCCCII Kalendis Novembbris Romæ Papa Bonifacius celebravit Concilium, quod antea per annum & amplius convocaverat, in præsencia Prælatorum Regni Franciae, omniumque Doctorum Regnicolarum, tam in Theologia quam in Juribus canonico & civili, contra Philippum Regem Franciae memoratum: excommunicationibusque multis præviis contra Regem, nulla pluvia apparuit consecuta: defeceruntque ibi Prælati magni in Regno, quærentes quæ sua sunt, & sibi ipsi ad tempus tantummodo consulentes.
- C** 10 Anno sequenti MCCCIII, Bonifacius movit item contra Regem Franciae, ipsumque excommunicat indirekte, quia non permettebat aliquem exire de regno ad Romanam Curiam libere, nec pecuniam alportare: ob quam causam idem Papa Albertum, filium quondam Rodulphi, Duxem Austriæ, Regem Alamannia, cuius confirmationem ante repulerat, in Imperatorem confirmat, eidem subjiciens regnum Franciae, sicut & alia regna. Eodem anno in Vigilia Nativitatis B. Mariæ Virginis, dum Bonifacius Papa Anagniæ, in patro solo & civitate propria originis, cum sua Curia resideret, ubi tutus esse amplius merito crederetur, in gente sua & populo & natione; ibi, consensu aliquibus domesticis ejus, proditus fuit, captusque atque tentus; & thesaurus suus atque Ecclesiæ deprædatus & absportatus, non sine ignominia Ecclesiæ & dedecore grandi: Cardinales vero timentes, relicto eo, fugerunt, duobus exceptis, scilicet D. Petro Sabinensi & D. Nicolao Ostiensi Episcopis. Hujus captionis & sceleris vexillifer fuit Guilhermus de Nogareto, de S. Felice Tolosanæ diœcesis, cum pluribus civibus & consentaneis Columnensis, ex quibus duos olim Cardinales decapellaverat. Super ipsum autem Bonifacium, qui Reges & Pontifices ac Religiosos, Clerumque & Populum horrende tremere fecerat & pavere, repente tremor, timor, & dolor una die pariter irruerunt; aurumque nimis sitiens, aurum perdidit & thesaurum. Ut ejus exemplo discant superiores Prælati, non superbe dominari in Clero & Populo; sed forma facti gregis ex animo & curam gerentes subditorum, plus amari petant quam timeri.
- D** 11 Hic apparet Auctorem, factioni Columnensem haud parum obnoxium, ea scripsisse, non qua veritas, sed qua passio suggerebat; prætermisso vero, quam magnanimititer se gesserit deprehensus sic prater expectationem Bonifacius, qui Pontificaliter induitus ultra se obtulit inimicis, quos etiam sola sui confessus majestate cohibuit, ne in se manus extendere auderent. Deus autem mox digne faci-
- nus sacrilegum ultus, facto concursu civium, quos sua perfidia pudere cœperat, liberavit Papam, actis in fugam hostibus. Quare non possum hic praterire quod S. Antoninus ex Villanio narrat, videlicet, quod Cum per civitatem Maurianensem, quæ est post transitum Alpium in persone vias Sabaudia, transiret nuntius, ista referens de capto Pon- latores dificie; Episcopus civitatis, qui erat religiosæ & castæ vinitus pri- nitas, conversionis, hæc cum audisset, coram multis ait: Hoc novum dabit magnum gaudium Regi Franciae; sed extrema gaudii lucretus occupabit: nam propter tantum excessum, notabile judicium Dei irret super eum & progeniem eius: magnas ipse luet penas, aduersa multa patientur, & plurimi insurgent contra eum & filios eius: quod totum impletum est non multo post tempore, & hoc ideo quia scriptum est, Nolite tangere Christos meos. Nomen Episcopi, quod practitati Auctores retincent, suggestum Sammarthani, quibus Ecclesia sicut predi- Manrianensem Episcopos xxv pro anno MCCCIII dicitur xerat Epi- Aymonetus, vir pius & doctus; tique sufficitur Aymo scopus Man- rianensis. de Miolano, cvidam compromiso subscriptus ad annum MCCCXXIX. Dubito ego an sint diversi: praecesserat enim mediante Amblardo Aymo, synodo Viennensi ad annum MCLXXXIX subscriptus, respectu cuius videtur successor Aymo II ab aliquibus diminutive dictus Aymonetus aut etiam scripus (non tamen in ulla publicis instrumen- tis) quod diversum nomen videri fecerit: quo posito, vide- rit ille prædictionis sua veritatem ad unguem completam.
- E** 12 Bonifacius porro, sicut consequenter Auctor noster ait, de Anagnia Romam perductus, imo patius profe- tus; xxv die à captione sua in lecto doloris & a Sepultura maritudinis positus, inter angustias spiritus, cum el- in Vaticana set corde magnanimus, obiit Romæ v. Idus Octo- bris: sequenti vero die fuit in tumulo, quem sibi vi- vens præparari fecerat, tumulatus in ecclesia S. Petri, anno Domini MCCCIII, Pontificatus sui anno IX. Tumulum illum fuisse crediderim juxta Portam Raven- nianam, intra facillum S. Bonifaci, ab ipsomet Bonifacio VIII ibi constructum ad lavam ingredientium, sicut hoc notatur in ichnographia Basilica veteris apud Paulum de Angelus. Stetit autem tumulus antiquus usque ad MDCV, quando Paulus V anteriorem quoque veteris Basilica par- corporis posse an. 300 in tem, interioribus aliis jam pridem novo opere factis, demo- tegri. litus, ut hanc quoque partem fabricaret, neceesse habuit ip- sum amovere: qua occasione inventum est corpus post tria secula mirabiliter integrum. Inventionis accuratam descrip- tionem, authentico instrumento consignatam, vide apud Rainaldum & Oldoinum: ipsum vero, novo alibi monu- mento eretto condiderunt Proceres Cajetani, cuius monu- menti expressam imaginem exhibet ultraque editio Ciacco- nii anno MDXXX, & MDCLXXVII aucti, & Iohannes Rubei- mox laudandus: sed intra absidem; non qualis alicubi ex- tam, vel extitit, sed qualem ingeniose excogitavit aliquis, ad eas omnes statuas, que variis in civitatibus ipsi, ut de illis optime merito, publicitus collocata fuerunt, sub unum aspectum collocandas: quod hic monendum fuit, ne quis levi oculo obiter rem intuens, totam revera putet ad Boni- facii monumentum pertinere. De ipso interrogatus Lannin- gus noster, in hunc modum rescriptit: Monumentum Bonifacii VIII, quod cum aliis ejus statuis exhibit Oldoinus, est antiquum; vidique ipse in cryptis Vaticani, in illa parte quæ ad frontispicium novæ basiliæ accedit proprius. Corpus autem ejusdem ubi modo sit, varii interrogati respondent varia: certius vi- deor colligere ex Turrigio, in libro de sacris cryptis Basilicæ Vaticanae, eidem monumento denuo illa- tum modo condi.
- F** 13 Exprimitur ibi ille cum duplice tiara Pontificia coro- namento, quod primus advenit, quodque nunc triplex est, Duplex tiara auctore ut alibi insinuat Urbano V, qui post annos LX r. & corona- mentum ab Bonifacio succedit. Sed hanc, ad differentiam temporis non eo insinu- attendens Iohannes Baptista Cavallerius (cujus opera & tum- studio Pontificum effigies primum prodierunt aeneis figuris incisa,

CXCV. BONIFASIVS VIII.

CXCVI. BENEDICTVS XI.

CXCVII. CLEMENS V.

CXCVIII. IOANNES XXII.

A incisa, quales typographus noster repreſentare hic voluit) etiam huic Bonifacio & successori ejus Benedicto XI triplex fecerat coronamentum; exceptus veroſimiliter exole-tis veterum picturarum coloribus, coronarum numeram hanc satis diſtincte retinentibus. Duplex tamen coronamen-tum ſignantijne reperit in imagine Benedicti XII, ad quam etiam iuſtimus Joannis XXII coronacionem con-formari, & ex riata Bonifaci bujus ſucceſſorijque Bene-dicti tertium coronamentum abraui. Qui nobis eadē im-a-gines nunc Roma mittunt, iterata ſapientia celatura multi-plicius deformatas, jam inde ab Alexandro III, annis cc ante Urbanum V, triplicius coronamenti riatas induixerunt.

Acta ejus edita & de-fensa libro proprio:

14 Qui res geſtas Bonifacii, partim illuſtratas, partim defenſas legere volet, inficiat Ioannis Rubei Benedi-cini inſigne opus, Roma editum anno MDCL; ex quo diſfendit, eum inter praefatiōnēs Pontifices merito numerandū venire, longiſime que ab iis criminibus abſuſſe, qua ca-lumniōe ei affinxerunt adverſarii ſui. Certe quod abdi-ca-tionem Cæleſtino & ingressum ad Pontificatum attinet, probatissima habemus coevorum qui eum purgant. Autorum teſtimonia, ac nominati Iacobi Cardinalis S. Georgii; cu-jus de utroque Pontifice opera damus xix Maii: ubi inter alia leges, quanta Cardinalium concordia electus fuerit, & quomodo nonnisi

---- Lacrymans & molis pondera librans,
Affenſit geſtare jugum; jam doctus ab ante
Quis labor, & meritum Cruciet quæ publica cura
Pontificem. —

Idem teſtatur, quomodo conatus fit ſuadere Cæleſtino, ut de abdicando Pontificatu ne cogitaret. Sed bujus rei teſtis etiam fide dignior erit Egidius Romanus, Auguſtiniani ordinis Generalis, ſi (quemadmodum dicitur) Columnensis etiam ipſe fuit, adeoque propinquā consanguinitate attin-gens Columnas, inſenſimmoſis adverſarios Bonifacii. Nam in libello de Renuntiatione Papatus, contra eos qui illici-tam eſſe ſuſtinebant, ſcripto, conſtanter afferit, compro-bari poſſe ex pluribus tum viventibus, Dominum Bonitacium Papam VIII, tunc in minoribus exiſten-tem, perluſiſſe Domino Cæleſtino, quod non re-nuntiaret: quia ſufficiebat Collegio, quod nomen

Sue Sanctitatis invocaretur ſuper eos: & pluribus BONIFACIUS audientibus hoc factum fuit.

15 Acta porro Proceſſus in Concilio Viennensi inſtituti, & ſententiam pro innocentia accuſati latam, Regisque Philippi penitentiam & abſolutionem, Mauclerius, Doctor Sorbonicus, in opere de Monarchia parte 4 l.7 cap. 18 ſatis dilucide explicat hiſ verbiſ: Bonifacium ita in Domino mortuum, post novem annos, ſeſilicet anno MCCCXII, Clemens V, anuentibus trecentis Patribus, in Con-cilio Viennensi (ubi præſens aderat Rex Franciæ Philippus Pulcher) verum, Catholicum, nullaque labi pollutum fuſſe pronuntiavit. Omnes malevo-lorum inimicorum calumnias, imposturas, oppro-bria, mendaciaque, in illius Pontificis famam hono-reisque contorta, qui illum atrocibus criminibus in-ſimulaverant, ut Francorum Regi Philippo place-rent, placendo illuderent, illuſum blanditiis falla-cibus fraudibusque deciperent, ipſe Pontifex cum toto Concilio detestatus, exerationi ſubjecit. Om-nes faciliogos conſpiratores, oppreſſores, detentores, captoreſque hujus Bonifacii VIII, qui captiuum atro-cibus opprobriis injuriisque ſceleratiffime laſferant, simili execrationis anathematisque fulmine conſtrin-xit, niſi quos graviflma pœnitentia, cum deteſta-tione tantorum ſcelerum, plena contritione ſatisfactio-neque, convertiſſet. Ipſi vero Regi Philippo, agnoſcenti diſſidiōrum criminia contra Bonifacium VIII patrata, caque per ignorantiā ſe commiſſile, pro-ditorie ſycophantiarum illuſionibus calumniarum-que falſumoniis perfidis illuſum deceptiu-que profi-tenti, Clemens V ignovit.... quæcumque Bonifa-cius contra eum ejusque regnum, velut in ultionem Pontificiæ laſlae majestatis, ſub forma anathematis & interdicti fulminaverat... abrogavit, & ex tabulis Ecclesiæque Romanæ reges ſtis expungit, unaque li-tura circumduci præcepit; poſtquam omnes famo-fos libellos, calumniarum impoſtu-que codi-ces, contra Bonifacii memoriā aſu ſacrilego, con-scriptos, uſtulandoſ ardentibus mandari flammis im-peraviſſet. Hattenus homo Gallus, eq; minus ſuſpettabilis.

E

CXCVI BENEDICTUS XI.

ENEDICTVS, antea Nicolaus, Cardinalis Episcopus Ostiensis, *Ab anno Tervisiae in Lombardia natus, electus anno MCCCIII, xxii Octobris; coronatus Dominica ſequenti xxvii ejusdem mensis;* ^{1303, ad 1304, m. 8,} ſedit menses VIII, dies XV, mortuus Peruſi vi Julii anno MCCCIV, ibique ſepultus in ecclesia Fratrum Prædicatorum. Vacavit ſedes menses X, dies XXIX.

Notant omnes, in hujus Pontificis electione cœ-p-tam obſervari legem Gregorii X, quam reno-vrat Cæleſtinus V, conſirmata Bonifacius VIII, de novembrio interponendo inter Pontifici prioris mortem & conventionem ad conclave pro Successoris elec-tione. Ita-que ipſe, poſtridie ingressus Cardinalium, ab iſdem ele-ctum ſe ſcribit in ſua Encyclica xi Kalendas Nove-mbris: hac vero data legitur Kalendas Nove-mbris Laterani, quem diem ideo officio bujus delectam arbitror, ut fidelium preces implorans in terris, etiam in calo omnium Sanctorum ſibi conciliaret ſuſfragia ad munus recte obeun-dum. Sed brevis fuit Pontificatus; in quo quam Deo pla-cita fuerit anima ejus, declararunt edita ad ejus ſepulcrum invocationemque miracula, qua tomum 14 Annalium Ec-clesiasticorum Rainaldi concludunt. Nos hic ſynopſim aſto-rum ex Ms. noſtro damus.

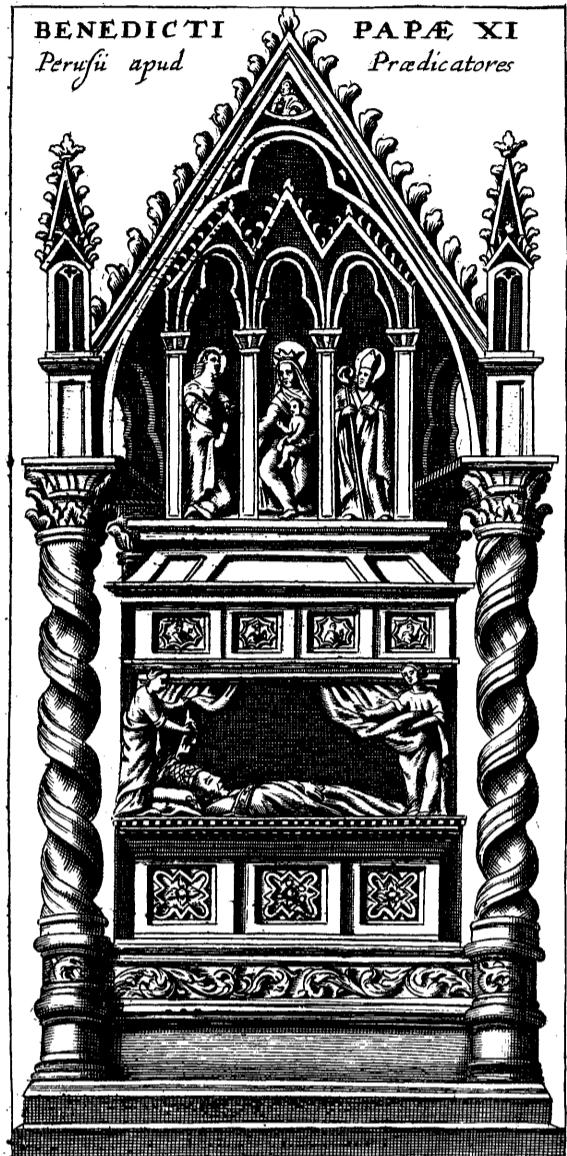
2 Benedictus, natione Lombardus, de Tervisiae ciuitate, fuit electus in Papam Romam xi Kalendas

Novembriſ, & coronatus ex more die Dominicō ſe-quenti... Hic prius erat vocatus Fr. Nicolaus, de tificatus ex Ordine Fratrum Prædicatorum. Hic Benedictus *Ms. prima,* Papa denuntiavit excommunicatos, publice & in ſcriptis, auctores ſceleris & captioris prædeceſſoris ſui, nominatim & expreſſe Guillermum de Noga-reto, & Sciarram de Columna, & quodam alios no-minatim, & generaliter omnes alios complices cum eisdem captionis & facinoris, quam ipſe Benedictus Papa, tunc Cardinalis, fide viderat oculata. Hic Pa-pa reconciliavit ad Ecclesiasticam unitatem, non ta-men ad Cardinalatum reſtituit, Jacobum & Petrum de Columna, reſtituens illa quæ ipſorum fuerant, quæ Ecclesia tunc tenebat.

3 Anno Domini MCCCIV poſt Pascha, Benedictus Papa recedit de Roma, & vadit Peruſiū cum Curia ſua. Hic ſimultatem & diſſidium, qua ſuborta fue-rant inter Bonifacium Papam & Philippum Regem

i 3 Franciæ

BENEDIC- Franciæ sedavit , privilegia & libertates , quibus
TUS XI. Regem privaverat Bonifacius prædecessor , eidem
 Regi restituit & concessit sicut antiquitus , in heb-
 domada Pentecostes , præsentibus Regis Nuntiis , Pe-
 rusi in Consistorio , anno prædicto . Item ibidem
 edidit unam Constitutionem , quæ incipit , Quidam
 olim , in qua restrinxit pœnam Constitutionis Boni-
 facii , ut non vendicet sibi locum . Hic Benedictus
Mortui mi- racula, obiit in Perusio [11] Non . Julii , sepultusque est in
 ecclesia Fratrum Prædicatorum ante altare , anno
 Domini MCCCIV : ubi hujusmodi monumentum ei pos-
 tum .

Ibidem (ut elegii Auctori prosequitur) Divina virtus &
 bonitas, ejusdem Benedicti merita cœpit evidenteribus
 miraculis declarare. Vacavit autem Sedes à prædicta

die , per illum & sequentem annum , usquæ ad v diem
 mensis Junii , Cardinalibus existentibus inclusis , non
 valensib[us] eo tempore concordare , quamvis à Peru-
 finis plures artati fuerint .

4. Addit Rainaldus , ipsum quidem , sicut iussérat , pul-
 la pompa , sepulcro humili tumulatum fuisse : postea
 tamen ab ipsius memorie cultoribus politissimo
 marmore sepulcrum elegans fuit excitatum , cum E-
 pitaphio . Formam Sepulcri , alti Palmos Romanos triginta
 duos , lati quatuordecim , eti incisam exhibui , beneficio R.
 P. Andrea Asclepii , nostrorum Perusia Patrum Recto-
 ri , anno MDLXXXII : qui & admonuit , intra excavatarum
 turbinatim columnarum volutas , cerni vestigia figurina-
 rum Angelicarum , quinque in singulis ; ipsas plerasque
 furto sublatas esse ; in fronte autem recti , Pontificia statua
 imminentis , videlicet imagines pectore tenuis duntas Apostolo-
 rum quatuor Petri , Pauli , Ioannis , & Bartholomai : quod
 hic indicandum fuit . Si forte id minus perspicue sculptor
 expresserit in tam exigua forma . Epitaphium , Gothicis lit-
 teris incisum marmori ad latu sinistrum Mansolai , nobis-
 que transcriptum , legitur etiam in antiqui Giacconio , to-
 ram vita seriem complectens hoc modo :

O quam laudandus , quam dulciter est venerandus ,
 Inclitus ille Pater ! Prius exitit ordine Frater
 Sancti Dominici , Christi vigilantis amici .
 Lector , honoratus , Pius exitit ipse vocatus ,
 Effectus talis Fratrum quoque Dux generalis .
 Post Ro. doctrinæ , post hæc fit Cardo Sabinæ ,
 Orsia , Velletri titulos sibi dant pia læti ,
 Perficit Ungariæ Legatus iussa Sophiæ .
 Fit Pater ipse patris , caput Orbis , gloria Fratris ,
 Ex merito dictus re , nomine , vir BENEDICTVS ,
 Trevissi datus : hic primo sed Pontificatus
 Anno decepsit ; sibi recte subdita rexit .
 In nono mense is mortis prosternitur ense .
 Hunc hominem sanctum reddunt miracula tantum :
 Innumeris signis dant grata juvinaria dignis .
 Lector habe menti : currebant mille trecenti ,
 Quattuor appensis , dum transit hic homo mitis
 Mente : die sexta Julii sunt talia gesta .

5. Fecit hic ultimus versus , ut cognoscere errore ana-
 nuenium in Ms. Benedicti mortem assignari Nonis Ju-
 poris .
 lli , idque corrigere : quemadmodum expungere etiā debui ,
 ne confusione lectori parerent verba , quibus dicebasur quod
 sed sit annis duobus mensibus quinque ; phras[us] utique
 nimis obscura . Sensus tamen eorum hic solum est , quod ex
 anno MCCCII menses quinque ultimos , & ex sequenti
 quinque primos suo Pontificatu occupari inchoando an-
 num à mense Martio , ut patebit consideranti nomina
 mensium , in principio & fine distincte expressa . Error porro ,
 quo Nonis , pro pridie Nonas , invenitur signata mors Be-
 nedicti hujus , transit ad omnes pene scriptores Ordinis qui
 eum inter Beatos reponunt , ac nominatim Seraphinum
 Razziū in Vitis Sanctorum ac Beatorum Prædicatorū , &
 Dominicum Mariam Marchesū in eorumdem Diario sacro .

D

E

Epitaphium

F

CXCVII CLEMENS V.

Ab anno
 1305 , ad
 14. an. 8.
 m. 10. d. 16.

LEMENS , antea Bertrandus Burdegalensis Archiepiscopus , na-
 tione Vasco , electus Perusii abfens anno MCCCIV , v Junii ; coro-
 natus Lugduni , xiv * Novembris in Dominica ; sedit annos VIII ,
 menses x , dies xvi ; defunctus in Rocca Mauri super Rhodanum
 anno MCCCXIV , xx Aprilis ; sepultus Uzestæ , Vasatenis diœcesis
 vico : & vacavit Sedes annos II , menses III , dies XVII .

*Historia Va-
 cationis &
 electionis di-
 versimode
 scripsa*

E Lectionis hujus & Vacationis eam pregressæ His-
 toriam , ex Ioannis Villani , anno MCCCXLVIII de-
 functi adeoque aetate proximi , prolixiori narratione
 Italica , Latino sed contractiori style , nitide sat redditit

S. Antoninus , & ex hoc eam tomo 15 Ecclesiasticorum An-
 naliū inferuit Odoricus Raynaldus . Sed ab ea longe di-
 versa est illa , quæ Italice legitur in capite Italici cuiusdam
 libri , absque Collectoris , Typographi , ac loci nomine editi
 (nisi

A (*nisi fallor*) *Lugduni*, sub titulo *Conclavium Pontificiorum*, à Clemente V, usque ad Clementem IX, adeo que ab anno mccc ad MDCLXVII. Est autem liber editus, ipso quo postremus electus est anno, atque adeo annis xv post predictum tomum Annalum. Collector quidem praesert non nisi originalia Acta Conclavium dare, qualia reperire antiquissima potuit; valde tamen suspecta mibi est, non solum veritas, sed etiam antiquitas narrationis de Clemente, ideoq; non censui *Latine reddendam*. Cum enim *Villanius*, ex eoque *Autoninus*, *Nicolao Cardinalis Pratensis* tribuant præcipuas partes in toto hoc negotio, ad Regis Francie commodum dirigendo; *Anonymous* iste easdem transfert in *Petrum & Iacobum Cardinales Columnenses*, à Bonifacio Octavo depositos; quos tamen Conclavi isti non adfuisse, sed tam adhuc exulaesse, verosimilius est. Certe nec nominantur quidem in Decreto Electionis apud Odericum ex MSS. *Vaticanicis* relato. Præterea idem Relatur ait, Burdegalem familiariſſimum amicissimumque Regi Francie fuisse; cum econtra & longe verosimilius dicat *Villanius*, ideo electum à plerisque, quod ei ejusque fratri ob graves acceptas injurias infensus esse sciretur, nesciretur autem clam reconciliatus, tanta spe sibi per Regem facta, cui Pratensis rem indicaverat. Atque hoc satis sit, ad illius Relatio-

B nis fidem suspectam babendum, uti meretur.

Acta Papae unde & qualia?

2. Dies Electionis & Coronationis prænotati habentur ex Actis Pontificatus mox dindis, quorum licet *Auctor coetus* fuerit, nolum tamen, in iis qua Templarios spectant, polliceri ab eo certissimam veritatem; cum admodum variarint relationes istius temporis, pro vario cuiusque affectu, multaque in gratiam Regis atque Pontificis affigere iis potuerit adulatio atque calumnia, qua tamen aliqui tormentis fracti de se confessi sunt, alii constanter negaverunt. Rem itaque accuratio diolorum discussori relinquens, priusquam ad extrema bujus Pontificis veniam; Acta illa prout in nostro Ms. inveniuntur hic transcriptam, antecedenter notans, quod præfissimus ille Carbunculus, ex Pontifica tiara decussus in die Coronationis sua, præfignasse mibi videatur nobilissimum Ordinem, sub eo ab Ecclesia corona detrahendum. Hic porro prænotatum velim, quod *Diaria Stephani de Lofillura*, sepius allegata ab Oderico Raynaldo, & existentia in Bibliotheca Vaticana sub num. 5294, initium sumant cum electione Clemencis V: & per integrum seculum xiv ac totum fere xv subsequens procurrentia, pertingant usque ad an mccccxciv; qua succincta sua brevitate mereri videntur ut integra aliquando lucem aspiciant, quod aliis similibus opusculis pluribus optaverim.

ACTA HUIUS PAPATUS

Auctore *Bernardo Guidonis Episcopo Lodevensi ex MSS.*

Clemens V, natione *Vasco*, de loco *Villendraut* Burdegalensis dioecesis oriundus, ex patre *Bertrando*, de *Milite* [Clericus], fuit electus in Papam in *Perusio* in *Vigilia* [Pentecostes] qua fuit *Nonis Junii*, anno Domini mccc. Hic prius vocabatur *Bertrandus del Got*, *Episcopus Convenarum* factus per *Bonifacium VIII*: exinde transtulit ipsum in Burdegalem Archiepiscopatum, ubi sedit annis quasi sex. *Cardinales*, prout dictum est, arrestati in conclavi *Perusii* xii mensis *Januarii*, [v mensis Junii] ipsum in summum Pontificem elegerunt. Recepto Burdigaliæ decreto suæ electionis, Clemens vocari voluit: de Burdigaliæ vero recessit in fine mensis *Augusti*, versus *Lugdunum* gressus suos dirigen, ubi *Cardinales* ad se vocat. Fuit autem coronatus solenniter in *Lugduno*, in ecclesia *S. Justi*, *Dominica* infra octavas *S. Martini*, in crastinum *S. Brietii*, ubi Rex Francie fuit prælens cum nobili comitiva.

Ab sensu elec-

*Burdigala
Lugdunum
venit,*

2 Cumque de loco coronationis, ut Pontifex procederet coronatus, cum comitiva Papali pariter & Regali, concurrentibus & comprimentibus le turbis, ^{CLEMENS} ^{v.} ubi corona- ut viderent tamquam *Salomonem*, in suo diademe *tus dum coronatum*; depulta macchia cuiusdam muri non procedit, magni corruit prope Papam, ac eum circumstantes: ceciditque ibi corona de capite ejus, & in ea uavul- sus fuit, carbunculus pretiosus, cuius pretium diceba- tur lexmillium florenorum: & ipse Papa depositus est de equo, sed minime fuit laetus. Fuerunt tamen lapsu muri duodecim de circumstantibus sic collisi, quod infra pene obrui- paucos dies obierunt: inter quos unus fuit major & tur. præcius, Dux Britannæ *Ioannes*, qui sic colitus paucis diebus supervixit & diem clausit extremum. Frater vero Regis Francie *D. Carolus*, fuit graviter collitus, sed non letaliter. Ex quibus admirati sunt *Great Car-* universi. Hic Papa Clemens fecit plures Cardinales *dinales*.

3 Anno Domini mccc Papa Clemens in mense Martii confirmavit regem Aragonum in regno Sar- ^E dinia, dictuque Rex juravit Papæ fidelitatem pro ^{& Regem} ^{Sardinia} ^{infideli.} dicto regno, promittens sub juramento ascendere di- Etiam insulam in mense Septembri tunc proxime se- quenti. Eodemque anno Papa de *Lugduno* rece- dens, redit Burdegaliæ, transiens per *Bituricam*, *Lemovicam* & *Petragoriam*; seditur Burdigaliæ cum sua Curia anno illo. Eodem anno in festo *S. Mariae Magdalæ*, de mandato & ordinatione Regis Francie, fuerunt capti omnes *Judei* ubique in regno Francie, quasi impereceptibiliter una die, & conficiata sunt omnia bona ipsorum quæcumq; potuerunt inveniri, fueruntque à Regno expulsi, ulterius minimè reverluri.

4 Anno Domini mcccxi, Clemens Papa cum sua Curia de Burdegaliæ vadit *Pictavim*, p. o. tr. &c. <sup>Reges faci-
ficare seu
det.</sup> in pace inter Regem Francie *Philippum* & Regem Angliae *Eduardum*: statique in *Pictavi* Curia anno uno & amplius. Eodem anno in mense *Ju. ii* obiit memoratus Rex Angliae, vir in omni probitate famo- sus: cui succedit in regno filius ejus, simili nomine *Eduardus*: qui eodem anno in sequenti mense Februarii duxit uxorem, filiam Regis [Francie] nomi- ne *Isabellem*. Eodem tempore res mira illis accidit temporibus, qua futuris terribilitur memoranda. In festo siquidem Eduardi Confessoris *III Idus Octo-
bris*, capti primo Templarii ubique in regno Francie, ex ordinatione Regis & *Consilii* inopinata sa- ne, mirantibus eundem, audientibus antiquam Tem- pli miliciam, ab Ecclesia Romana nimis privilegia- tam, uno sabbato captivari; cauamque ignorantibus captionis tam repentinæ, exceptis paucis secretariis & juratis: qua causa tandem detecta tuit & publice infamata, protana videlicet eorum professi, cum ab- negatione Christi & expunctione super Crucem in opprobrium Crucifixi: fueruntque ex eis plures etiam de majoribus illius Ordinis, confessi lux nefan- dae professionis ritum tam abominabilem, tam execrabilem & nefandum, qui antea à nullo potuerat usquam sciri: plurimi autem ipsorum minime con- fiteri voluerunt, quamvis multi subiecti fuerint tor- mentis & quæstionibus. Demum *Sedes Romana*, cui *Papa factus probans*, factum incredibile videbatur, & captionem prædi- etam ægre ferebat, effecta certior in *Pictavi*, ubi tunc Curia morabatur, Templarii nonnullis productis coram Papa & aliquibus Cardinalibus: ubi denuo confientibus [illis], & confessiones factas ante se cognoscentibus esse veras; ipsorum confessionibus intellectis, consequenter extitit ordinatum, ut ubi- cumque

*Capiuntur
omnes tota
Gallia Tem-
plarii.*

F

CLEMENS cuunque Templarii caperentur, & veritas prodiret in lucem.

Missa Legatio ad Regem Rassie. 5 [Anno Domini mcccvi... .] Eodem anno fuit occisus Albertus Rex Alemanniæ, à nepote suo filio fratri sui : cuius causa fertur, quia omnia dabat filii suis, & de ipso parum curabat, quamvis esset filius primogeniti. Anno prædicto mittuntur nuntii & legati à Domino nostro Papa ad Regem Rassie, qui prius ad Papam suos nuntios destinaverat, innuens quod volebat se fidei & obedientiæ Romanæ Ecclesiæ submittere & subesse, & Regnum suum pertrahere ad hoc ipsum : fueruntque nuntii Papa recepti à Rege debito cum honore : finis tamen intentus nullus fuit aut modicus subsecutus, quia ipse, matris suæ & fratris metu retractus, penitus nihil egit. Eodem anno Papa Clemens ad universa Christianitatis tam regna quam climata litteras Apostolicas destinavit, ut ubicumque Templarii caperentur, & contra singulares personas illius Ordinis per Diœcesanos, cum adjunctis sibi personis religiosis, inquisitio fieret super articulis redditis per ipsos ; & judicarentur in singulis provinciis in Metropolitanano concilio. Fuerunt insuper per Papam delegati viri spectabiles & insignes, in diversis partibus Christianitatis superintendentes, qui de toto Ordine inquirerent, ut possit illius reformatio debita, vel totalis dejectione fieri in proxime futuro Concilio Generali.

Processus contra Templarios. 6 Anno Domini mcccvi, in festo S. Catharinæ, Electores Regis Alamanniæ convenerunt in Franekfordia, & concorditer elegerunt Ducem Lucemburgensem, Henricum nomine, in Regem Alamanniæ & Romanorum : fuitque coronatus in Regem Alamanniæ Aquiligrani in festo Epiphaniæ Domini subsequenti. Eodem anno circa finem Augusti, Clemens Papa cum Curia sua recesserat Picstavi, declinavit se ad Sedem S. Bertrandi Confessoris, [Episcopi] dicētis quæ dicitur Convenarum ; ubi in festo S. Marcelli Papæ corpus saerum S. Bertrandi Episcopi & Confessoris, cuius ipse fuit consors in nomine & successor in loco & sede, de loco quo prius erat, in capiam transluit pretiosam, quam ad hoc idem Papa prius fecerat suis lumentibus fabricari : magnas quoque eoncessit Indulgencias visitantibus ibidem sacras sancti Confessoris Reliquias annuatim.

S. Bertrandi elevatio. 7 Anno Domini mcccix, in Cena Domini in Avenione, Clemens Papa magnum processum fecit contra Venetos & eos anathematizavit, & privavit consortio & commercio aliarum civitatum, & personas ac res eorum exposuit volentibus eos occupare; omnesque Religiosos mandavit exire de Venetiis & de quibuscumque aliis locis suæ ditionis subiectis, quia Veneti Ferriam civitatem contra Ecclesiam occuparunt. Fuitque missus Legatus à latere quidam Cardinalis in Italiam festinanter, & subsecuta est hominum maxima strages: fuitque capta & recuperata Ferraria per Legatum in sequenti mense Augusti, in festo S. Augustini, non sine magno effuso sanguine Ferrariebum & Venetorum in prælio juxta Padum, captis & expulsis Venetis de castro Thebaldi quod conjungitur civitati ; unde ipsam civitatem graviter oppugnabant: ipsumque castrum, cum burgo ac turri quæ est in capite pontis, ac pontem quem prius Veneti occupaverant & tenebant [recepit Legatus].

Confirmationem electionis & coronam Imperii pertinentes. 8 Eodem anno venerunt solennes nuntii Regis Alamanniæ Henrici ad Papam apud Avenionem, confirmationem electionis & coronam Imperii pertinentes : Papa vero electionem admisit & confirmavit in mense Julii subsequenti, volens ipsum nominari Regem Alamanniæ & Romanorum, & quod possit agere quæ Cæsar is erant: & coronationem Imperii promisit, tempus assignans ut à festo Purificationis ad duos annos Romam veniret, coronam Im-

peri ibi suscepturnus. Eodem anno Idibus Septembris apud Avenionem Clemens Papa, ad instantiam Regis Franciæ & suorum, in publico Consistorio pronuntiavit, ut licet prosequi volentibus procedere contra memoriam Bonifacii Papæ VIII defuncti, qui ab eisdem jam dudum de criminè hæresis extiterat diffamatus. Eodem anno v Idus Maji, per Archiepiscopum Senonensem cum suis Suffraganeis, in Concilio provinciali Parisib[us] coadunato, fuerunt sententiati & condemnati ex propriis confessionibus quinquaginta quatuor Templarii & reliqui Curiae seculari, ita quæ impudentes super nefanda & profana professione sua: & alia die fuerunt quatuor alii similiiter judicati. Item paulo post infra mensem, in alio provinciali Concilio, Silvanecti celebrato per Archiepiscopum Remensem cum suis Suffraganeis, fuerunt viginti alii Templarii simili de causa simili modo sententiati, & per Curiam secularem concremati.

9. Anno Domini mcccx, in festo Assumptionis Beatae Virginis, exercitus Christianorum cum Hospitaliis obtinuerunt civitatem Rhodi, quæ est caput & metropolis totius regionis & insularum vicinarum : & ex tunc insula Rhodi & aliæ insulæ circumvicinæ redditæ sunt sub potestate & dominio Christianorum, Turcis penitus subjugatis. Sunt autem ibi multi portus, & patet ibi apertus transitus Christianis in Achon & Cyprum. Eodem anno filius Henrici Regis Alamanniæ cepit in uxorem filiam Regis Bohemiæ, quæ erat heres regni, unde & ipse factus est heres cum eadem. Eodem anno Henricus p[re]dictus intravit Italiæ, jura Imperii percepturus: & primo venit Taurinum, deinde ad civitatem Astensem, deinde Vercellis, postea Mediolanum, ubi in Epiphania Domini recepit coronam ferream de manu Archiepiscopi Mediolanensis, quam tamen debebat [accipere] in Modoëtia ab antiquo : sed hoc ex cauia fecit Mediolani: & fecit Milites ducentos de diversis nationibus. Deinde requirit alias civitates Lombardia de homagio faciendo: Cremonenses vero & Laudenses subesse à principio noluerunt, sed paulo post, resistere non valentes, consenserunt. Brixienses vero diu & longe, usque ad sanguinem & stragem hominum, resistebant: & postmodum voluntati ejus se submiserunt, & civitatem reddiderunt, de quo finaliter doluerunt.

10. Anno Domini mcccxi, 111 Kalend. Octobris, fuit per Clementem Papam, apud Viennam suum gen. Vienne: per Rhodanum, generale Prælatorum Concilium convocatum, fuitque prima Sessione Concilii inchoata xvii Kal. Novembris. Ubi Concilio residente summus Pontifex proposuit de rebus agendis; videlicet, de statu Ordinis Militiæ Templi, qui de nefanda professione graviter culpabatur; de Passagio transmarino, ad recuperationem Terræ sanctæ; & generaliter de reformatione totius status Ecclesiæ, & conservatione ecclesiasticæ libertatis; ut Prælati recognarent super prædictis salubriter ordinandis, & circumspetione provida terminandis. Post prædictam vero Sessionem, inter colloquia & tractatus, deducendum est tempus per totam subsequentem hiemem]. Sequenti vero mense Martii, feria iv in hebdomada sancta xii Kal. Aprilis, summus Pontifex, multis Prelatis cum Cardinalibus coram se in privato Consistorio convocatis, per provisionis potius quam condemnationis viam, Ordinem Templariorum cassavit & penitus annulavit, personis ac bonis ejusdem Ordinis ordinationi suæ & Ecclesiæ reservatis. In sequenti vero mense Aprilis die 111, anno Domini mcccxi inchoante, fuit secunda Sessione celebrata, in qua prædicta cassatio Templariorum extitit per summum Pontificem, sacro Concilio approbante, publice promulgata, presente Rege Franciæ, cui negotium erat

in quo decernitur existatio Temporum,

cordi,

A cordi, ac D. Carolo fratre suo, & tribus liberis ejusdem Regis, scilicet Ludovico primogenito Rege Navarræ, & Philippo, & Carolo: sicutq; annullatus est Ordo Templi, post annos circiter CLXXXIV quibus militaverat, impinguatus & dilatatus nimis, multisq; libertatibus & privilegiis Sedis Apostolicæ communitus. v.

corumque bona aliis applicantur.

11 In eodem Concilio bona quondam Templariorum fuerunt applicata & concessa, cum certis conditionibus & pactis, Ordini Hospitalis S. Joannis Hierosolymitani, sicut ea Templarii prius possidebant ubiq; terrarum, exceptis regnis Hispaniæ, Castellæ, Portugalliae, & Aragoniæ, & Majoricarum, pro eo quod propter bona quæ in dictis regnis habebant Templarii, tenebantur ipsi Contrafrontieras Sarracenorū Granatæ in illis partibus militariter defendere ac rueri, sicut ibidem in Concilio propositum [fuit]. Verum non diu post, bona quondam Ordinis Templi, similiter sicut & alibi, habuerunt. De personis vero Templariorum sic exiit ordinatum, ut quibusdā nominati expressis depositioni Sedis Apostolicæ reservatis, ceteri omnes judicio & dispositioni Conciliarum relinquantur, ut cum eis per eadem Concilia procedatur; ita videlicet, quod illis, qui super erroribus exigente justitia fuerint absoluti, de bonis quondam Ordinis, unde juxta status sui decentiam sustentari valerent, ministretur. Inter alias autem Constitutiones, quæ fuerunt in dicto Concilio factæ, fuit una quæ incipit, Exiit de Paradiso, super declaratione seu interpretatione Regulæ Fratrum Minorum qui Spirituales dicebantur, & contra alteram [Ordinis partem] tumultuantes, alternis privatim & publice contendebant, & judicium Sedis Apostolicæ postulabant.

B 12 Anno Domini MCCCXIIII Clemens Papa celebrato Concilio revertitur Avenionem, ubi v die Maji in Sabbato, fuit Fr. Petrus de Murrone, quondam Cælestinus Papa V, canonizatus, & sub nomine S. Petri Confessoris sanctorum Confessorum Catalogo annotatus per Clementem Papam V, Pontificatus sui anno VII. Eodem anno Domini MCCCXIIII in festo Pentecostes, Rex Philippus tenuit Parisiis Curiam valde magnam Nobilium regni sui, in qua interfuit Rex Angliæ cum sua conjugi Isabella, filia ejusdem Regis Philippis; in quo festo idem Philippus Rex Ludovicum filium suum primogenitum Regem Navarræ, & alios duos filios suos Philippum & Carolum, accinxit baltheo militari. Item in eadem hebdomada tres præfati Reges, videlicet Philippus Franciæ, Eduardus Angliæ, & Ludovicus Navarræ, cum præfatis aliis duobus Regis Franciæ fratribus, Carolo Comite Valesii & Ludovico Comite Ebroicensi, cum aliis multis Nobilibus regni Franciæ Crucem suscipiant transmarinam, per manus [D. Nicolai tit. S. Euzebii Presbyteri] Cardinalis, [qui] propter hoc ex parte Sedis Apostolicæ ad regnum Franciæ [destinatus, Crucem pro dicto Passagio publice in Regno] prædicavit.

C 13 Anno prædicto in Vigilia B. Gregorii Papæ, Parisius Magister Ordinis quamdam Templi [combuscus fuit], cum alio quodam magno ejusdem Ordinis Præceptore; qui tamen fuerant prius cum peritorum & Prælatorum consilio judicati ad agendum aliam pœnitentiam: sed audiens Rex Philippus & Curiales consilii sui, quod dicti Templarii confessiones suas revocabant, dicentes te falsa fuisse confessos, eosdem Templarios indilatae perduci fecerunt ad locum supplicii & comburi, nullo alio judicio Ecclesiastico deluper expectato, quamvis ibi essent præsentes duo S. R. E. Cardinales.* Anno eodem in festo B. Benedicti Abbatis, scilicet XII Kal. Aprilis, in castro de Montillis prope Carpenteratensem civitatem, in qua tunc Curia morabatur, Clemens Papa fecit eorum se E

Regum conventus Parisiis,

Crux ibidem ab eis suscepta,

Templarii exufi.

Canoniza- tur Fr. Pe- trus de Mur- rone,

Pofsumi Re- gis nativi- tas.

Cometa duo visi.

Mors Po- nificis,

& sepulta ra.

Diffor- Cardinali.

k

in Consistorio publicari Constitutiones, quas prius CLEMENS fecerat ordinari: ex quibus decreverat fieri librum unum, quem (sicut vulgatum fuit) volebat septimum Decretalium appellari, sicut fecerat sextum Bonifacius antecessor: cœpitque Clemens Papa exinde ægrotare . . . & sic liber ille non fuit missus ad Studia generalia, ut est moris, nec expositus communiter ad habendum, sed remanserunt Constitutiones illæ sic fere quadriennio in suspense, donec postmodum per ejus successorem fuerunt publicatae, & sub Bulla ad Studia generalia destinatae.

14 Hie Clemens Papa sedit annis VIII, mensibus x, diebus XVI, à die creationis suæ usque in diem sui obitus computando. Obiit autem in nocte precedenti diei sabbati subsequenti, quæ fuit XI Kal. Maji, Pontificatus sui anno IX, anno Domini MCCCXIV apud Roccam Mauram, quod est Castrum Regis Franciæ super Rhodanum, in finibus Regni fuit: fuitque inde portatum corpus ejus ultra Rhodanum apud Carpenteratensem civitatem, ubi Cardinales cum alia Curia residencebant. Sequenti mense Augusto de Carpenterato transvectum fuit corpus in Vasconiam patriam suam, fuitque sepultum, sicut elegerat, in ecclesia S. Mariæ de Uesta dioecesis Vasatensis, ubi paulo prius Canonicos instituerat seculares, in villa minus insigni, & satis sterili & exili. Defuncto Clemente Papa, Cardinales numero XXIIII, qui apud Carpenteratensem civitatem cum alia Curia residencebant, intrantes Conclave in Episcopali palatio pro electione summi Pontificis facienda, cum ibidem aliquamdiu perstiterent, non valentes, suborta gravvi & grandi turbatione inter familias eorumdem, ipsum circa festum S. Mariæ Magdalena concorditer exiverunt, statuentes tempus infra quod redire deberent ad eundem locum, ad electionem summi Pontificis celebrandam. Sed subortis multis invicem quæstionibus, quæ stylo magis relinquendæ sunt quam scribendæ, illuc minime redierunt, sed in diversis civitatibus & villis dispersi sunt, steteruntque sic divisi loco & proposito annis amplius quam duabus.

*Hactenus non tam Ms. nostrum (ad signum *, nefcio qua transribentis incuria, omittens qua ultima erant Clementis) quam Odoricus Rainaldus in Annalibus, allegato Codice Vaticano 3765. Nunc rursus ex Ms. nostro reliqua accipe.*

15 Anno Domini MCCCXIV, in Vigilia B. Andreæ, Sede Romana vacante, obiit Philippus Rex Franciæ, anno XXX regni, in castro de Fonte-Bliaudi; fuitque sepultus apud S. Dionysium, cor vero ipsius apud Pufiacum in monasterio Monialium, quod ipse fundaverat dum vivebat: [cui succedit in regno filius ejus Ludovicus, qui tum erat etiam Rex Navarræ]. In sequenti vero mense Aprilis, obiit uxor prima D. Ludovici Regis Franciæ, filia Ducis Burgundie, quæ ob crimen adulterii in privata tunc custodia tenebatur. Eodemque anno circa Natale Domini stella cometa apparuit, cursum suum per noctem faciens circa polum, caudam vero suam longam nunc versus Orientem, & aliquando ad alias partes protendebat: duravitque ad finem Februarii. Paulo post apparuit alia stella cometa in parte Orientali, sed minor quam alia videbatur.

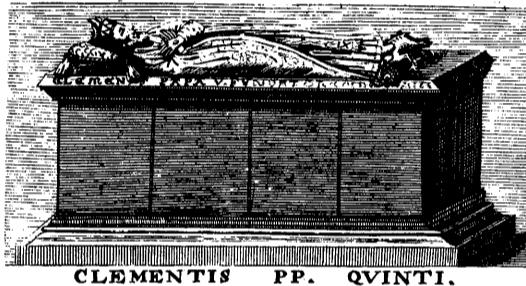
16 Anno Domini MCCCXVI Nonis Junii obiit Ludovicus Rex Franciæ, regni sui anno II, fuitque sepultus in ecclesia S. Dionysii, unicâ filiam relinquens ex prima uxore; secunda vero Clementia, Domino concedente, gravida remanente & prægnante, gubernacula vero regnorum Franciæ & Navarræ, sub nomine non Regis sed Regentis, tenenda suscepit Philippus, germanus ejus, Comes Pictavensis, si puer malculus nasceretur, ulquequo ad intelligibilem ætatem annorum XIV pervenisset;

vera.

CLEMENS vero filia nascetur, ipse Philippus Rex Francorum
v. fieret & regnaret; & duæ filiæ Ludovici haberent &
dividerent sibi regnum Navarræ & Comitatū Cam-
paniæ: & hæc dicuntur fuisse pacta primo inita &
firmata, quamvis postea aliter fuerit ordinatum. Post
hæc vero, die xiv mense Novembri, Dominica die,
memorata D. Clementia Regina peperit filium suum
primogenitum Parilius, & Joannes vocatum est no-
men ejus, in cuius nativitate multi sunt gavisi: sed
gaudium cito transit: nam vii die à nativitate ejus
obiit, abiitque regnum sibi accipere tempiternum, &
regnum Francorum præfato D. Philippo remantit.

Patria Cle-
mensis, 17 Hujus historia auctorem licet non nominet Collector
nostræ Ms. non dubitavi appellare Bernardū Guidonis, cuius
fragmenta ab Oderico Raynaldo citata hic verbotenu re-
priebantur, licet nondum viderim Chronicon ipsum, in quo
ex Jordano supra laudato bonam partem descripsit, quan-
tum ex similibus fragmentis cum nostro Ms. collatis col-
ligere potui. Obiit autem Bernardus anno MCCCCXXX, ita-
que non potuit pertenerere totum quam ex eo dabimus sequen-
tiis Pontificatus historiam, triennio ulterius producendam. Ad
Clementem quod attinet, ejus patria ab Italij scriptoribus
in nostroque Ms. (perperam scripta Mihandran vel Mi-
chandrau) fuit Vilhandraud, haud multo plus à Vasateni
metropoli versus meridiem distans quam duabus leuis. Via
autem circiter media versus Occidentem declinanti Uzesta
occurrit, ubi ait Ciacconius adhuc videri sepulcrum Cle-
mentis marmoreum admirandique operis, octo co-
lumnis ex jaspide pulchre efformatum. Hoc indicio
admonitus rogavi Collegii nostri Burdegalensis Rectorem
P. Antonium Blanchard, ut sepulcrum illud nobis delinean-
dum curaret. Tentavit is commendatum sibi negotium ex-
sequi, sed ex loco pictoribus destituto aliud non potuit obti-
nere, quam solius tumba lapidea, nigro marmore incrustata,
accuratam dimensionem, hic subitus expressam, cum superpo-
sa ex albo marmore statua descriptione verbali, absque
ulla mentione columnarum alteriusve ornatus circum vel
supra ducti: cuius tumba altitudo (præter statuam quinque
& semis pedes longam, altam unum) pedum omnino trium
cum dimidio est, longitudine pedum octo & semis.

B **sepulcrum**
Vzeſta, 18 Hujus historia auctorem licet non nominet Collector
nostræ Ms. non dubitavi appellare Bernardū Guidonis, cuius
fragmenta ab Oderico Raynaldo citata hic verbotenu re-
priebantur, licet nondum viderim Chronicon ipsum, in quo
ex Jordano supra laudato bonam partem descripsit, quan-
tum ex similibus fragmentis cum nostro Ms. collatis col-
ligere potui. Obiit autem Bernardus anno MCCCCXXX, ita-
que non potuit pertenerere totum quam ex eo dabimus sequen-
tiis Pontificatus historiam, triennio ulterius producendam. Ad
Clementem quod attinet, ejus patria ab Italij scriptoribus
in nostroque Ms. (perperam scripta Mihandran vel Mi-
chandrau) fuit Vilhandraud, haud multo plus à Vasateni
metropoli versus meridiem distans quam duabus leuis. Via
autem circiter media versus Occidentem declinanti Uzesta
occurrit, ubi ait Ciacconius adhuc videri sepulcrum Cle-
mentis marmoreum admirandique operis, octo co-
lumnis ex jaspide pulchre efformatum. Hoc indicio
admonitus rogavi Collegii nostri Burdegalensis Rectorem
P. Antonium Blanchard, ut sepulcrum illud nobis delinean-
dum curaret. Tentavit is commendatum sibi negotium ex-
sequi, sed ex loco pictoribus destituto aliud non potuit obti-
nere, quam solius tumba lapidea, nigro marmore incrustata,
accuratam dimensionem, hic subitus expressam, cum superpo-
sa ex albo marmore statua descriptione verbali, absque
ulla mentione columnarum alteriusve ornatus circum vel
supra ducti: cuius tumba altitudo (præter statuam quinque
& semis pedes longam, altam unum) pedum omnino trium
cum dimidio est, longitudine pedum octo & semis.

CLEMENTIS PP. QVINTI.

18 Lapidis arcan operientis supremus & nonnihil ac-
clinis limbus, insribitur epitaphio, per circuitum tumba Epitaphio,
ducto, antiquis illius etatis litteris, olim auro illitis, nunc
eo exolero obscuratis, & parte una qua fractu limbū ostend-
dunt, non amplius legibilibus, unica in linea puncta
post caput desuper jacentis statua initiu sumente, verbis hu-
iusmodi: Hic jacet felicis recordationis Dominus
Clemens Papa V, fundator ecclesiarum de Uzesta &
de Vilhandraud, qui obiit apud Rupem-Mauram
Nemausensis diœcesis, die xx Aprilis, Pontificatus
sui anno ix; portatus vero ad istam ecclesiam B. Ma-
riae xxvii Augusti, tunc proxime sequenti, anno
Dominii mcccix & sepultus die anno
mcccix.

D 19 Nempe delatum Carpentoratensem in civitatem ca-
daver, dum ibidem diutius in ecclesia servatur, donec suc-
cessor eligeretur, eodem fortuito incendio semiustum est, quo corpore.

Conclave dissolutum fuisse intelligimus ex Iacobo Card. S.
Georgii in suis Annotatis ad lib. 3 de Electione Celestini
V cap. 2 lit. q. Digressis autem Cardinalibus litigatum est
inter Canonicos Vzatenses & Carpentoratenses de corporis
possessione. Quod cum prioribus ex defuncti testamento
esset adjudicatum, delatum quidem Vzestam est, ut dici-
tur in Epitaphio: sed quod testamento mandaverat sibi
sieri monumentum, non nisi post annos xl (si numeri im-
presi non discrepant à sculptis) absolutum à Canoniceis:
quibus fortassis cum defuncti consanguineis & heredibus,
opulentissimam ejus gazarum partitis, longe difficilior certa-
men fuerit pro sumptibus extorquendis, quam pro corpore
suerat cum Canoniceis Carpentoratensis. Ipsum vero se-
pulcrum quomodo anno MDLXXVII à Calvinis fuerit sa-
cralige violatum spoliatumque, & invento corpore, si us-
tulationem levem excipias, externa specie integro, sed mox
in cineres resoluto, ossa sint concremata, apud Ciacconium
videri potest cum curiosis circumstantiis pluribus.

E 20 De stylo, quem Clemens hic tenuit in ordiendis
Pontificatus annis, à die Ordinationis sua & non aliter, tunc ini-
securos nos facit facta per eum translatio Stephani Episco-
pi Portugallensis ad Episcopatum Vlipponeum. Talis
enim translatio, non ut facta, sed ut facienda, innotuit
Capitulo Portuensi anno Christi MCCCXIV, ut patet ex
data supplicationis inde ad Clementem directa iiii Kal.
Julii Era MECCLII; ipsa vero translationis Bulla apud
Waddingum in Regesto tom. 3 pag. 49, expedita notatur
viii Idus Octobris anno Pontificatus viii, qui
pridem finitus fuisse, si à die acceptati Pontificatus
fuerint anni ejusdem in Bullis numerati. Quare tum in
hoc tum in aliis forte pluribus corrigendum Waddingus, qui
ad annum Christi MCCCXII iistam Bullam referit, ex ig-
norantia bujus principii.

F

CXCVIII IOANNES XXII.

Ab anno
1316. ad
1334. an.
18, m. 3,
d. 28.

OANNES, antea Jacobus Cardinalis Episcopus Portuensis, na-
tione Aquitanus de Cadurco civitate, Lugduni electus anno
MCCCXVI, viii Augusti; coronatus ibidem v* Septembri, in
Dominica; sedis annos xviii, menses iii, dies xxviii; de-
functus Avenione anno MCCCXXXIX, iv Decembris, & ibidem
sepultus in ecclesia S. Mariæ de Donis. Vacavit autem sedes
dies xv.

Initiū anni
Pontificii à
die Ordina-
tionis.

Q uod hic Pontifex annos Pontificii numeraverit
à die Coronationis sua, nihil opus est verosimi-
le facere ex ordine quem in Registro ejus habent
plures epistole, intra viii Augsti & v Septembri data.
Certius id constare potest ex ipsis ad quos earum aliqua
diriguntur, vel de quibus agunt personis. Talis est

qua ex Registris anni i parte 4, apud Waddingum habetur,
ut ab hoc Pontifice data ante omnes quas accepit ex prioribus
partibus, cum econtra sit in dicta parte 4 num. 348 i, atque
adeo inter ultimas illius anni, data scilicet Ladislao Archie-
piscopo Colocensi in Hungaria xviii Kal. Septemb. anno i.
Hic enim non signari Augustum ejus anni quo electus ipse

Ioan-

- A** Joannes est, sed sequentis anni Mcccxi, patet ex mentione qua in ea Bulla fit Raymundi bonæ memoriarum tit. S. Potentiarum Presbyteri, cui dum viveret negotium istius Ecclesia idem Pontifex commissus ait (unde convincuntur errasse, tam qui ante quam qui post Pontificatum Joannis obiisse Raymundum crediderunt) maxime quia per illam ipsi dirigunt Pallium, utique non nisi à jam coronato Pontifice. Sic Bulla ejusdem Pontificis 102 apud Waddingum, qua xi i Kal. Septembbris anno Pontificatus vi, ab Episcopatu Vilipponensi transferitur ad Conchensem Stephanus, non potest nisi ad finem dicti anni pertinere: quia ex Roderico Acuña Archiepiscopo Vilipponensi, scriptore Annales sue Ecclesie, constat, mutationem istam factam esse anno Mcccxxii, quando numerari debuisset vii Joannis, si suisset à die Electionis inchoandus annus.
- 2 In Bullario Casinensi pag. 41, ex imprelio nescio quo, insigne figuratum sub hujus Pontificis nomine reperitur, sic exordens: Ego JOANNES XXII extrahi feci de Sanctorum Catalogo omnes Sanctos & Prelatos monasteriaque de Ordine sanctissimi Benedicti, qui ab ipsius tempore usque ad nostra fuerunt tempora. Invenerimus autem ex Sanctissimo illius Ordine summos Pontifices viginti quatuor, Cardinales ducentos, Archiepiscopos septem millia, Episcopos quindecim millia, Abbates quindecim millia & septuaginta quatuor, quorum confirmatio spectat ad Papam: Sanctos canonizatos quinque millia quingentos & quinquaginta quinque, exceptis Martyribus..... Horum autem aliquos recentiores occurrunt ii, qui in monasterio S. Vincentii apud Montem Cassinum à Scodra Rege Christi Martyres sunt effecti; & Sancti Monachi mille & septingenti & sexdecim à Rege Josaphat mortui (an fortassis in India?) in monteque Thabor & Monasterio Lirinensi, ubi martyrio coronatus dicitur S. Aygulphus Abbas, cum plurimis sociis suis, & quasi innumerabilibus monachis, à Saracenis Turcisque ac Josaphat Rege. Nomen Josaphat Indorum Regis, ex Ioanni Damasceni libro, seu forsan apologe, acceptum vix dubitem: Scodram Regem qui Campaniam depopulatus fit, neendum alibi legi; nec ejus vestigium ullum apparet in Chronicis Cassinensis, usque ad Anacleti Antipapa obitum annumque Mcccxi maxima diligentia conscriptis editisque. Pergit autem qualiscumque Joannes & Monasteria, inquit, Ordinis ejusdem inventa sunt, Abbatiarum triginta millia, Praepositurarum quatuordecim millia, absque mulierum coenobitis. Ut autem brevi cuncta sermone concludam, Romana Ecclesia per quinque annos ab isto Sanctissimo recta est Ordine.
- 3 Piget minuim expendere & refutare singula, quae hoc tempore vel obiter retulisse & cavenda monuisse nimium foret, nisi identidem rudi plebi inculcarentur ab imperito concionatoribus. Trithemius lib. 1 de viris illustribus Ordinis S. Benedicti cap. 4, istius non contentus, numerum adhuc enormius auget, dum ita scribit: Temporibus Joannis Papæ 22, ex Annalibus suorum Pontificum & Historis veterum, reperti sunt de Ordine S. Benedicti, tam ex Monachis simplicibus quam ex Prelatis diversarum dignitatum, Sanctorum Catalogo inserti 1559. Necdum tamen satis id aliis: nam Gabriel Bucelinus, in prefatione ad Menologium Benedictinum, Canonizatorum Ordinis à nonnullis istarum rerum peritoribus quinquaginta quinque millia & septingentos numerari, ait. Habeant illi sibi peritiam suam: mibi placet moderissimi ac religiosissimi scriptoris Ioannis Mabillonii sententia, in Prefatione ad tom. 2 Actorum suorum sic scribitis. Quid attinet ementitos & fictos Ordini Benedictino affingere honores, eum suo satis superque splendore illustretur? Nam illi ignoravam & otiolam familiam suæ expendunt operam, qui ejus decora immodecis effundit elogis: nec tantum perficere in ejus injuriam possent iniqui contemptores aut vituperatores, quantum laudatores ab aliis enumeratio Sanctorum Benedictinorum &c.
- B** In Bullario Casinensi pag. 41, ex imprelio nescio quo, insigne figuratum sub hujus Pontificis nomine reperitur, sic exordens: Ego JOANNES XXII extrahi feci de Sanctorum Catalogo omnes Sanctos & Prelatos monasteriaque de Ordine sanctissimi Benedicti, qui ab ipsius tempore usque ad nostra fuerunt tempora. Invenerimus autem ex Sanctissimo illius Ordine summos Pontifices viginti quatuor, Cardinales ducentos, Archiepiscopos septem millia, Episcopos quindecim millia, Abbates quindecim millia & septuaginta quatuor, quorum confirmatio spectat ad Papam: Sanctos canonizatos quinque millia quingentos & quinquaginta quinque, exceptis Martyribus..... Horum autem aliquos recentiores occurrunt ii, qui in monasterio S. Vincentii apud Montem Cassinum à Scodra Rege Christi Martyres sunt effecti; & Sancti Monachi mille & septingenti & sexdecim à Rege Josaphat mortui (an fortassis in India?) in monteque Thabor & Monasterio Lirinensi, ubi martyrio coronatus dicitur S. Aygulphus Abbas, cum plurimis sociis suis, & quasi innumerabilibus monachis, à Saracenis Turcisque ac Josaphat Rege. Nomen Josaphat Indorum Regis, ex Ioanni Damasceni libro, seu forsan apologe, acceptum vix dubitem: Scodram Regem qui Campaniam depopulatus fit, neendum alibi legi; nec ejus vestigium ullum apparet in Chronicis Cassinensis, usque ad Anacleti Antipapa obitum annumque Mcccxi maxima diligentia conscriptis editisque. Pergit autem qualiscumque Joannes & Monasteria, inquit, Ordinis ejusdem inventa sunt, Abbatiarum triginta millia, Praepositurarum quatuordecim millia, absque mulierum coenobitis. Ut autem brevi cuncta sermone concludam, Romana Ecclesia per quinque annos ab isto Sanctissimo recta est Ordine.
- 3 Piget minuim expendere & refutare singula, quae hoc tempore vel obiter retulisse & cavenda monuisse nimium foret, nisi identidem rudi plebi inculcarentur ab imperito concionatoribus. Trithemius lib. 1 de viris illustribus Ordinis S. Benedicti cap. 4, istius non contentus, numerum adhuc enormius auget, dum ita scribit: Temporibus Joannis Papæ 22, ex Annalibus suorum Pontificum & Historis veterum, reperti sunt de Ordine S. Benedicti, tam ex Monachis simplicibus quam ex Prelatis diversarum dignitatum, Sanctorum Catalogo inserti 1559. Necdum tamen satis id aliis: nam Gabriel Bucelinus, in prefatione ad Menologium Benedictinum, Canonizatorum Ordinis à nonnullis istarum rerum peritoribus quinquaginta quinque millia & septingentos numerari, ait. Habeant illi sibi peritiam suam: mibi placet moderissimi ac religiosissimi scriptoris Ioannis Mabillonii sententia, in Prefatione ad tom. 2 Actorum suorum sic scribitis. Quid attinet ementitos & fictos Ordini Benedictino affingere honores, eum suo satis superque splendore illustretur? Nam illi ignoravam & otiolam familiam suæ expendunt operam, qui ejus decora immodecis effundit elogis: nec tantum perficere in ejus injuriam possent iniqui contemptores aut vituperatores, quantum laudatores ab aliis enumeratio Sanctorum Benedictinorum &c.
- C** In Bullario Casinensi pag. 41, ex imprelio nescio quo, insigne figuratum sub hujus Pontificis nomine reperitur, sic exordens: Ego JOANNES XXII extrahi feci de Sanctorum Catalogo omnes Sanctos & Prelatos monasteriaque de Ordine sanctissimi Benedicti, qui ab ipsius tempore usque ad nostra fuerunt tempora. Invenerimus autem ex Sanctissimo illius Ordine summos Pontifices viginti quatuor, Cardinales ducentos, Archiepiscopos septem millia, Episcopos quindecim millia, Abbates quindecim millia & septuaginta quatuor, quorum confirmatio spectat ad Papam: Sanctos canonizatos quinque millia quingentos & quinquaginta quinque, exceptis Martyribus..... Horum autem aliquos recentiores occurrunt ii, qui in monasterio S. Vincentii apud Montem Cassinum à Scodra Rege Christi Martyres sunt effecti; & Sancti Monachi mille & septingenti & sexdecim à Rege Josaphat mortui (an fortassis in India?) in monteque Thabor & Monasterio Lirinensi, ubi martyrio coronatus dicitur S. Aygulphus Abbas, cum plurimis sociis suis, & quasi innumerabilibus monachis, à Saracenis Turcisque ac Josaphat Rege. Nomen Josaphat Indorum Regis, ex Ioanni Damasceni libro, seu forsan apologe, acceptum vix dubitem: Scodram Regem qui Campaniam depopulatus fit, neendum alibi legi; nec ejus vestigium ullum apparet in Chronicis Cassinensis, usque ad Anacleti Antipapa obitum annumque Mcccxi maxima diligentia conscriptis editisque. Pergit autem qualiscumque Joannes & Monasteria, inquit, Ordinis ejusdem inventa sunt, Abbatiarum triginta millia, Praepositurarum quatuordecim millia, absque mulierum coenobitis. Ut autem brevi cuncta sermone concludam, Romana Ecclesia per quinque annos ab isto Sanctissimo recta est Ordine.
- 3 Piget minuim expendere & refutare singula, quae hoc tempore vel obiter retulisse & cavenda monuisse nimium foret, nisi identidem rudi plebi inculcarentur ab imperito concionatoribus. Trithemius lib. 1 de viris illustribus Ordinis S. Benedicti cap. 4, istius non contentus, numerum adhuc enormius auget, dum ita scribit: Temporibus Joannis Papæ 22, ex Annalibus suorum Pontificum & Historis veterum, reperti sunt de Ordine S. Benedicti, tam ex Monachis simplicibus quam ex Prelatis diversarum dignitatum, Sanctorum Catalogo inserti 1559. Necdum tamen satis id aliis: nam Gabriel Bucelinus, in prefatione ad Menologium Benedictinum, Canonizatorum Ordinis à nonnullis istarum rerum peritoribus quinquaginta quinque millia & septingentos numerari, ait. Habeant illi sibi peritiam suam: mibi placet moderissimi ac religiosissimi scriptoris Ioannis Mabillonii sententia, in Prefatione ad tom. 2 Actorum suorum sic scribitis. Quid attinet ementitos & fictos Ordini Benedictino affingere honores, eum suo satis superque splendore illustretur? Nam illi ignoravam & otiolam familiam suæ expendunt operam, qui ejus decora immodecis effundit elogis: nec tantum perficere in ejus injuriam possent iniqui contemptores aut vituperatores, quantum laudatores ab aliis enumeratio Sanctorum Benedictinorum &c.
- D** In Bullario Casinensi pag. 41, ex imprelio nescio quo, insigne figuratum sub hujus Pontificis nomine reperitur, sic exordens: Ego JOANNES XXII extrahi feci de Sanctorum Catalogo omnes Sanctos & Prelatos monasteriaque de Ordine sanctissimi Benedicti, qui ab ipsius tempore usque ad nostra fuerunt tempora. Invenerimus autem ex Sanctissimo illius Ordine summos Pontifices viginti quatuor, Cardinales ducentos, Archiepiscopos septem millia, Episcopos quindecim millia, Abbates quindecim millia & septuaginta quatuor, quorum confirmatio spectat ad Papam: Sanctos canonizatos quinque millia quingentos & quinquaginta quinque, exceptis Martyribus..... Horum autem aliquos recentiores occurrunt ii, qui in monasterio S. Vincentii apud Montem Cassinum à Scodra Rege Christi Martyres sunt effecti; & Sancti Monachi mille & septingenti & sexdecim à Rege Josaphat mortui (an fortassis in India?) in monteque Thabor & Monasterio Lirinensi, ubi martyrio coronatus dicitur S. Aygulphus Abbas, cum plurimis sociis suis, & quasi innumerabilibus monachis, à Saracenis Turcisque ac Josaphat Rege. Nomen Josaphat Indorum Regis, ex Ioanni Damasceni libro, seu forsan apologe, acceptum vix dubitem: Scodram Regem qui Campaniam depopulatus fit, neendum alibi legi; nec ejus vestigium ullum apparet in Chronicis Cassinensis, usque ad Anacleti Antipapa obitum annumque Mcccxi maxima diligentia conscriptis editisque. Pergit autem qualiscumque Joannes & Monasteria, inquit, Ordinis ejusdem inventa sunt, Abbatiarum triginta millia, Praepositurarum quatuordecim millia, absque mulierum coenobitis. Ut autem brevi cuncta sermone concludam, Romana Ecclesia per quinque annos ab isto Sanctissimo recta est Ordine.
- 3 Piget minuim expendere & refutare singula, quae hoc tempore vel obiter retulisse & cavenda monuisse nimium foret, nisi identidem rudi plebi inculcarentur ab imperito concionatoribus. Trithemius lib. 1 de viris illustribus Ordinis S. Benedicti cap. 4, istius non contentus, numerum adhuc enormius auget, dum ita scribit: Temporibus Joannis Papæ 22, ex Annalibus suorum Pontificum & Historis veterum, reperti sunt de Ordine S. Benedicti, tam ex Monachis simplicibus quam ex Prelatis diversarum dignitatum, Sanctorum Catalogo inserti 1559. Necdum tamen satis id aliis: nam Gabriel Bucelinus, in prefatione ad Menologium Benedictinum, Canonizatorum Ordinis à nonnullis istarum rerum peritoribus quinquaginta quinque millia & septingentos numerari, ait. Habeant illi sibi peritiam suam: mibi placet moderissimi ac religiosissimi scriptoris Ioannis Mabillonii sententia, in Prefatione ad tom. 2 Actorum suorum sic scribitis. Quid attinet ementitos & fictos Ordini Benedictino affingere honores, eum suo satis superque splendore illustretur? Nam illi ignoravam & otiolam familiam suæ expendunt operam, qui ejus decora immodecis effundit elogis: nec tantum perficere in ejus injuriam possent iniqui contemptores aut vituperatores, quantum laudatores ab aliis enumeratio Sanctorum Benedictinorum &c.
- E** In Bullario Casinensi pag. 41, ex imprelio nescio quo, insigne figuratum sub hujus Pontificis nomine reperitur, sic exordens: Ego JOANNES XXII extrahi feci de Sanctorum Catalogo omnes Sanctos & Prelatos monasteriaque de Ordine sanctissimi Benedicti, qui ab ipsius tempore usque ad nostra fuerunt tempora. Invenerimus autem ex Sanctissimo illius Ordine summos Pontifices viginti quatuor, Cardinales ducentos, Archiepiscopos septem millia, Episcopos quindecim millia, Abbates quindecim millia & septuaginta quatuor, quorum confirmatio spectat ad Papam: Sanctos canonizatos quinque millia quingentos & quinquaginta quinque, exceptis Martyribus..... Horum autem aliquos recentiores occurrunt ii, qui in monasterio S. Vincentii apud Montem Cassinum à Scodra Rege Christi Martyres sunt effecti; & Sancti Monachi mille & septingenti & sexdecim à Rege Josaphat mortui (an fortassis in India?) in monteque Thabor & Monasterio Lirinensi, ubi martyrio coronatus dicitur S. Aygulphus Abbas, cum plurimis sociis suis, & quasi innumerabilibus monachis, à Saracenis Turcisque ac Josaphat Rege. Nomen Josaphat Indorum Regis, ex Ioanni Damasceni libro, seu forsan apologe, acceptum vix dubitem: Scodram Regem qui Campaniam depopulatus fit, neendum alibi legi; nec ejus vestigium ullum apparet in Chronicis Cassinensis, usque ad Anacleti Antipapa obitum annumque Mcccxi maxima diligentia conscriptis editisque. Pergit autem qualiscumque Joannes & Monasteria, inquit, Ordinis ejusdem inventa sunt, Abbatiarum triginta millia, Praepositurarum quatuordecim millia, absque mulierum coenobitis. Ut autem brevi cuncta sermone concludam, Romana Ecclesia per quinque annos ab isto Sanctissimo recta est Ordine.
- 3 Piget minuim expendere & refutare singula, quae hoc tempore vel obiter retulisse & cavenda monuisse nimium foret, nisi identidem rudi plebi inculcarentur ab imperito concionatoribus. Trithemius lib. 1 de viris illustribus Ordinis S. Benedicti cap. 4, istius non contentus, numerum adhuc enormius auget, dum ita scribit: Temporibus Joannis Papæ 22, ex Annalibus suorum Pontificum & Historis veterum, reperti sunt de Ordine S. Benedicti, tam ex Monachis simplicibus quam ex Prelatis diversarum dignitatum, Sanctorum Catalogo inserti 1559. Necdum tamen satis id aliis: nam Gabriel Bucelinus, in prefatione ad Menologium Benedictinum, Canonizatorum Ordinis à nonnullis istarum rerum peritoribus quinquaginta quinque millia & septingentos numerari, ait. Habeant illi sibi peritiam suam: mibi placet moderissimi ac religiosissimi scriptoris Ioannis Mabillonii sententia, in Prefatione ad tom. 2 Actorum suorum sic scribitis. Quid attinet ementitos & fictos Ordini Benedictino affingere honores, eum suo satis superque splendore illustretur? Nam illi ignoravam & otiolam familiam suæ expendunt operam, qui ejus decora immodecis effundit elogis: nec tantum perficere in ejus injuriam possent iniqui contemptores aut vituperatores, quantum laudatores ab aliis enumeratio Sanctorum Benedictinorum &c.
- F** In Bullario Casinensi pag. 41, ex imprelio nescio quo, insigne figuratum sub hujus Pontificis nomine reperitur, sic exordens: Ego JOANNES XXII extrahi feci de Sanctorum Catalogo omnes Sanctos & Prelatos monasteriaque de Ordine sanctissimi Benedicti, qui ab ipsius tempore usque ad nostra fuerunt tempora. Invenerimus autem ex Sanctissimo illius Ordine summos Pontifices viginti quatuor, Cardinales ducentos, Archiepiscopos septem millia, Episcopos quindecim millia, Abbates quindecim millia & septuaginta quatuor, quorum confirmatio spectat ad Papam: Sanctos canonizatos quinque millia quingentos & quinquaginta quinque, exceptis Martyribus..... Horum autem aliquos recentiores occurrunt ii, qui in monasterio S. Vincentii apud Montem Cassinum à Scodra Rege Christi Martyres sunt effecti; & Sancti Monachi mille & septingenti & sexdecim à Rege Josaphat mortui (an fortassis in India?) in monteque Thabor & Monasterio Lirinensi, ubi martyrio coronatus dicitur S. Aygulphus Abbas, cum plurimis sociis suis, & quasi innumerabilibus monachis, à Saracenis Turcisque ac Josaphat Rege. Nomen Josaphat Indorum Regis, ex Ioanni Damasceni libro, seu forsan apologe, acceptum vix dubitem: Scodram Regem qui Campaniam depopulatus fit, neendum alibi legi; nec ejus vestigium ullum apparet in Chronicis Cassinensis, usque ad Anacleti Antipapa obitum annumque Mcccxi maxima diligentia conscriptis editisque. Pergit autem qualiscumque Joannes & Monasteria, inquit, Ordinis ejusdem inventa sunt, Abbatiarum triginta millia, Praepositurarum quatuordecim millia, absque mulierum coenobitis. Ut autem brevi cuncta sermone concludam, Romana Ecclesia per quinque annos ab isto Sanctissimo recta est Ordine.
- 3 Piget minuim expendere & refutare singula, quae hoc tempore vel obiter retulisse & cavenda monuisse nimium foret, nisi identidem rudi plebi inculcarentur ab imperito concionatoribus. Trithemius lib. 1 de viris illustribus Ordinis S. Benedicti cap. 4, istius non contentus, numerum adhuc enormius auget, dum ita scribit: Temporibus Joannis Papæ 22, ex Annalibus suorum Pontificum & Historis veterum, reperti sunt de Ordine S. Benedicti, tam ex Monachis simplicibus quam ex Prelatis diversarum dignitatum, Sanctorum Catalogo inserti 1559. Necdum tamen satis id aliis: nam Gabriel Bucelinus, in prefatione ad Menologium Benedictinum, Canonizatorum Ordinis à nonnullis istarum rerum peritoribus quinquaginta quinque millia & septingentos numerari, ait. Habeant illi sibi peritiam suam: mibi placet moderissimi ac religiosissimi scriptoris Ioannis Mabillonii sententia, in Prefatione ad tom. 2 Actorum suorum sic scribitis. Quid attinet ementitos & fictos Ordini Benedictino affingere honores, eum suo satis superque splendore illustretur? Nam illi ignoravam & otiolam familiam suæ expendunt operam, qui ejus decora immodecis effundit elogis: nec tantum perficere in ejus injuriam possent iniqui contemptores aut vituperatores, quantum laudatores ab aliis enumeratio Sanctorum Benedictinorum &c.

JOANNES machinatus. [Eodem anno ad titulum S. Eustachii
xxii. promovit D. Arnoldum de Via, suum ex foro ne-
potem.]

Tolosanam
Ecclesiam
Archiepi-
scopalem
facit.

3 Eodem anno, tam in Julio quam Augusto, Ca-
thedralem S. Stephani ecclesiam Tolosanam erexit
in Archiepiscopalem Sedem, [constituens] D. Joa-
nem de Convenis, quem transtulit de Magalonensi
Sede, in novam Metropolim Tolosanam: Episcopus
vero Tolosanus sine Episcopatu remansit, cui post-
modum de Regiensi Episcopatu idem Dominus Pa-
pa providit, quem noluit acceptare: dioecesim vero
Tolosanam, quæ in redditibus Episcopalibus pluri-
mum abundabat, in sex Episcopatus divisit, quorum
Episcopi sunt Suffraganei Tolosani sex: villaque in
novas civitates erexit; videlicet villam de Rivas, vil-
lam & Abbatiam de Lomberis, villam de S. Papulo,
villam de Vabro, villam de Mirapice, Epileopos ac
Episcopales Sedes constituens in singulis eorumdem:
fueruntque consequenter, jussu & ordinatione sum-
mi Pontificis, dieceses certis terminis limitatae. Item
in Archiepiscopatu Narboensi duos Episcopatus
fieri ordinavit in eodem, sed paulo post Sedem inde
transtulit ad Abbatiam de Electro; & secundum Epi-
scopatum instituit infra annum, & sic Sedem ejus po-
suit in Abbatia S. Pontii: fueruntque limitatae conse-
quenter dieceses.

B 4 Item Episcopatum Albensem divisit in duos,
item plures Episcopalem Sedem instituens in Abbatia Mona-
chorum apud Castras, villam Castrensem in novam
erigens civitatem. Item Episcopatum Agenensem
divisit in duos; villamque Condensem in novam
erigens civitatem, Episcopalem Sedem posuit in Ab-
batia S. Petri de Condomo, fuitque consequenter
diecesis limitata. Item in Episcopatu Lemovicensi
alium ordinavit fieri Episcopum, Sedemque Episco-
palem posuit in Abbatia Tutellensi, novam ibidem
erigens civitatem. In Episcopatu Perragoricensi in
villa de Sarlato, modo consimili novam ibi erigens
civitatem, in Abbatia instituit novam Sedem. Item
in Episcopatu Claremontensi, in Villa S. Flori novam
erigens civitatem, similiter instituit novam Sedem.
Item in Ruphenensi Episcopatu alium ordinavit, Se-
demque ejus posuit in Abbatia & villa de Vabro, e-
amdem erigens in novam civitatem. Item in Episco-
paru Picavensi duos Episcopatus alios instituit, Se-
dem propriam & diecesim euilibet designando: in
C Abbatia liquide de Malesio Sedem esse constituit,
& Malleensis diecesis appellatur: in villa vero de
Lucione in Abbatia Sedem posuit, & inde Lucio-
nensis diecesis dicitur. Item in nonnullis villis de To-
losano, Careacessio, Albigesio, & alibi, fecit & instituit
ecclesiæ Cauonieorum secularium cum Dignitatibus
& Præbendis, congruis redditibus singulis ecclesiæ
assignatis.

et Canoni-
catus.

5 Item in Pontificatus sui anno 11, sub anno Do-
mini mcccxi edidit declarationem rationabilem,
ter declarat cuius tenor incipit, Sedes Apostolica, ad dubitatio-
& ordinat. nis scrupulum amovendum, quid sit censendum &
tenendum quoad beneficia vacatura, per litteras A-
postolicas impetrata, in memoratis diecesibus prius
integris ac postmodum subdivisis; ac etiam quoad
litteras Apostolicas, iustitiam continentis in eisdem
diecesibus impetratas. Item edidit salubre statutum,
cuius tenor incipit, Suscepisti regiminis, circa percep-
tionem fructuum primi vel secundi vel etiam alte-
rius cuiuscumque sequentis anni Beneficiorum va-
cantium, rationabili moderatim dividendam inter
illos quibus dudum de consuetudine, privilegio, vel
statuto applicabantur in totum, & illos qui Benefi-
cia ipsa obrinent, ad quos alias de jure fructus ipsi
spectare deberent; ut tam hi quam illi in fructuum
perceptione participant, & ecclesiæ debitis servitiis

non fraudentur. Item edidit sacram Constitutio-
nem, cuius tenor incipit, Execrabilis quorumdam,
contra execrabilem consuetudinem habendi ab uno
in diversis ecclesiis & partibus plures Dignitates, Per-
sonatus, Officia seu Primatus aut diversa Beneficia
ecclesiastica curam habentia animarum, per quam ta-
lium ambitio & cupidio insatiabilis debito moder-
amine regulatur, & effrænata multitudo Statuto sa-
lubri refrænatur.

D 6 Item anno eodem Domini mcccxi mense No-
vembri, fecit publicari, & sub Bulla sua ad generalia
Studia destinari Constitutiones, quas D. Clemens
prædecessor suus fecerat, tam in Vienensi Concilio
quam ante & post, quæ nondum fuerant ad generalia
Studia destinatae, sed usque tunc fuerant in suspenso.
Anno eodem, post gravem dissensionem quæ fuerat
in Ordine Grandimontenæ, dictum Ordinem refor-
mavit, & plura uicia ad conservationem & bonum
regimen dicti Ordinis instituit & ordinavit; ipsamq;
domum Grandimontensem, quæ totius Ordinis nol-
citur esse caput, & quæ sub Priore & Priora-
tus nomine [sive] Abbatis electione ab initio rege-
batur, Abbatis dignitate & Abbatæ nomine voluit
insigniri; & quod Abbatis electio ad Conventum
pertineat.

E 7 Anno Domini mcccxi in mense Augosti, ordinat Epi-
scopatus in
idem Joannes Papa Archiepiscopatum Tarragonen-
sem, unicum in regno Aragoniæ, divisit, & constituit
in eo duas eft Episcopales Sedes; Cæsarugastam in
Archiepiscopalem Sedem erigens, pro secundo vero
sibi Suffraganeis Episcopis designatis ex illis unde-
cim, quos prius Tarragonensis Metropolis obtinebat,
sex tantum Suffraganeis illi reservaris.

F 8 Anno Domini mcccix pridie Idus Martii, Instituit
idem Dominus Papa instituit novum Ordinem Mili-
tum, qui dicerentur de Militia Jesu Christi, in regnis
Portugaliæ & Algarbiæ, ad resistendum in illis parti-
bus Saracenis, pro defensione fidei & Christiano-
rum, prout faciunt in partibus Rhodi Milites de Ho-
spitali S. Joannis Hierosolymitani: principalis vero
eorum Sedes est apud Sendanum, in Castro-marino
Silvensis diecesis, quod Castrum-marinum datum eis
fuit per Regem Portugaliæ ad continuam residentiæ:
eisque Dominus Papa concessit & donavit etiam bo-
na quæ Templarii possidebant in jam dictis regnis
Portugaliæ & Algarbiæ, Rege Portugaliæ consenti-
ente. Voluitque quod iste Ordo & Milites illius pos-
sent visitari, corrigi, & puniri per Abbatem monaste-
rii de Aleobatia, Cisterciensis Ordinis diecesis Uix-
bonensis. Juramentum vero præliterunt Regi Por-
tugaliæ ac prædicto Abbati, ac in futurum præstare
debent, prout ista & alia plura latius continentur in
litteris Apostolicis super hoc confessis. Item eodem
anno veterem Abbatiam Montis-caffini S. Benedicti
Abbatis in Episcopalem Sedem erexit, eidem de pri-
mo Episcopo suo tempore provisurus.

A 9 Anno Domini mcccxx Kalendas Maji, apud Canonizat
venionem canonizavit & sanctorum Confessorum S. Thomam Herfordensem Epi-
scopum, à transitu ejus anno xxxviii; qui fuit vir
nobilis genere, nobiliorque vita & moribus, præditus
leientia & doctrina, Doctor in Decretis & Magister
in Theologia [miraculis claruit, ita ut etiam mortuos Pax firma-
suscitaverit]. Item eodem anno in mense Mayo, fuit ta intor
pax & concordia reformata Parisius, inter Regem R. Francie
Francie Philippum ex una parte, & Robertum se- Comit.
niorem Comitem & Civitatem Flandriæ ex altera.
Comes Flandriæ homagium Regi personaliter [præ-
stavit], & Civitatem per procuratores idoneos, inter-
veniente, pro majori feedere, matrimonio filiæ Re-
gis nomine Margaretæ, vix octennis, cum Ludovico
primogenito Ludovici Comitis Nivernensis, filii
primo-

A primogeniti præfati Comitis Flandriæ senioris, in pactis inter cetera hoc adjecto, quod præfatus Ludovicus, primitus genitus Comitis Nivernensis, debeat succedere in Comitatum Flandriæ: nuptiæque celebratæ fuerunt Parisiis in sequenti mense Julii: guerra vero, non sine magna sanguinis effusione, ac damnis & jacturis corporum & provinciarum permaximis, per annos plusquam viginti excanduerat. Ad executionem hujusmodi pacis non modicum laboravit D. Anselmus, Presbyter Cardinalis: qui ad illas partes hac de causa per præfatum Dominum Papam missus fuerat.

Pastorellorum origo, **10** Eodem anno Domini Mcccxx nova quædam pestis exorta est in regno Franciæ (& similis reperiatur in Chronicis jam elapsis annis LXX contigisse) quæ ideo futuri temporibus seribitur memoranda, ut ex eventu præteriorum malorum pericula similia à posteris evitentur. Subito surrexit quædam congregatio hominum simplicium promiscui sexus, qui se Pastorellos vocare cœperunt, confitentes se zelum habere & animum transfrerandi ad recipiendam Terram sanctam; nullum habentes super se Ducem aut Principem, nec aliquem navigii apparatum. Crecebant que numero, & multiplicabantur quotidie paulatim;

B addebanturque ad illos inopes & aliæ vagi, vii & mulieres, velamen quærentes militiam libertatem: euntesque ibant de loco in locum, potentes sibi præstari subSIDIUM, sub specie pietatis, arte & genere mendicandi. Et dabantur eis viætalia abundanter, insomnique rumor eorum in toto regno Franciæ, & alibi extra Regnum: quibus favor populi non modicum præbuit incentivum, non dijudicans neque prævidens pericula, quæ in futurum contingere poterant; dicentibus simplicibus rem à Deo fieri, ut per eos excitaretur & promoveretur fieri generale Passagium transmarinum.

furore contra Iudeos, **11** Videntes autem Pastorelli turbam suam crescere quotidie & augeri . . . fueruntque inter eos nonnulli in malitia & astutia aciores: & ut eorum favor amplius cresceret in populo, & zelus aliquiliter appareret; communem fecerunt vocem, ut omnes Iudei, ubicumque reperitentur, qui nollent baptizari, interficerentur ab eis, nullo alio iudicio præeunte, quod & opere compleverunt. Perquirentes autem Iudeos in civitatibus, villis & castellis, nolentes baptizari absque omni iudicio trucidabant, bona eorum surripientes & suis usibus applicantes. Fausta que est strages Iudeorum magna ab eis in regno Franciæ, & specialiter in provincia Burdegalensi & partibus Vasconicis, in provincia Tolosana & in diœcesi Caturensi & Albiensi; crevit enim in peius eorum numerus & dementia, quod etiam Communitatibus villarum & castrorum, & præsidentibus in eisdem, etiam Principibus & Prælatis divitibusque, terrorem incusserunt. Castrum quoque Verdum-Regis in diœcesi Tolosana, in quo Iudei configurerant, ut eos inde extraherent, obsidebant; & in ipsa civitate Tolosana suam vespianam favente vulgo exercentes, Iudeos una die subito trucidarunt, Regalis Curia & Consulum potentia non obstante. In ipsa quoque civitate Parisiensi signa sua dementiæ erigentes, Præposito Parisiensi & servientibus Regalis Curia publice restiterunt, nec ab inceptis audacibus destiterunt.

ac denique insolentia ubique formidata, **12** Sieque proficientes in peius, videntes nomen suum esse majoribus ad terrorem, & favorem sibi à pluribus etiam personis gravibus exhiberi; amplius in malitia gloriantes, & malæ malis accumulantes, profugi & latrunculi additi sunt ad eos; & facta est turba, turbans pariter & turbata, ita ut audenter invadere & prædari. Cœperunt autem vix tandem Præsidentes & Rectores Communitatum & locorum eis

vias præcludere, & oblistere, & fortalitia contra eos JOANNES claudere & munire. Sed nisi prudentia & potentia majorum obstituerent, procedebant versus Romanam Curiam apud Avenionem, ubi eorum fama per infamiam apud Dominum Papam & Cardinales advenierat, & à Prælatis & majoribus eorum inflania imebatur plurimum; quia ubique veniret hanc tandem debant fautores plurimos, qui rem à Deo fieri creverant.

debant aut se credere simulabant. Fuitque decretum postmodum per nonnullos ex eis, quod in Clerum & Religiosos, habentes deditias, inturgere & eorum bona surripere disponebant: sed præclusa est via eorum malitia ipso tempore autumnali, nec potuerunt ultra Caressonam progredi, ubi capti fuerunt plurimi & suspedio elevati. Et deinde in territorio Tolosano plures capti sunt & suspensi, & alii aufugerunt & dispersi sunt, non compuncti: qui quasi in momento quasi eucurbita exorti sunt, sed ad solis radios arente radice aruerunt, & tamquam fumus evanuerunt.

13 Anno Domini Mcccxxi, agente Autore & a Leprosorum matore salutis humanæ, fuit detecta ac deprehensa *conspiratio* concepta nequitia leprosorum, qua contra sanos detecta, conspiraverant, videlicet omnes aquas, tam fluviorum quam fontium & pureorum, disponuerant pulvribus infectis & venenosis inficere, ut omnes sani aut leprosi efficerentur aut morerentur, & sic efficerentur domini totius Franciæ: sieque inter eos dividebant locorum dominationes, & sibi impoluerunt nomina Potentum, Comitum & Baronum, prout unicuique distributum erat inter eos dominium, si id quod conceperant eveniret. Fuerunt capti complures, qui confessi malitiam suam, præceptores & maiores hujusmodi sceleris publice sunt combusti: alii vero in civitatibus, villis & castris, quotquot reperti sunt complices & culpabiles nequissimæ factionis, tam homines quam mulieres, in domibus suis conclusi eum omnibus rebus suis, fuerunt ignibus appositis à populo in pluribus locis absque alio iudicio concremati. Tandem maturiori consideratione præhabita, reliqui omnes, qui superstites remanserunt & non fuerunt inventi culpabiles, reclusi sunt in locis ex quibus numquam egredierentur, sed ibi degenerant & tabescerent perpetuo, ne posset nocere ac multiplicari, viris à mulieribus penitus separatis.

14 Anno Domini Mcccxxii, apud Avenionem, D. Joannes Papa prædictus sententiam excommunicationis, dudum latam per D. Nicolaum III contra quosecumque glossantes vel exponentes Constitutionem aliquam per ipsum editam super Regula Fratrum Minorum, quæ Constitutione incipit, Exit qui seminat, & contra determinantes in scholis seu prædicantes contra contenta in Constitutione prædicta, [confirmavit].

15 Anno Domini Mcccxxiiii, apud Avenionem Papa Joannes canonizavit, & Catalogo Sanctorum annotavit, S. Thomam de Aquino Ordinis Prædicatorum, à felici ejus transitu de hoc mundo anno quinquagesimo decurrente. Hic siquidem fuit Doctor Ecclesiæ eximus, & multa notabilia & utilia scripsit in fide Catholica: nobilibusque ortus natalibus, videlicet de prosapia Comitū de Aquino, vita, moribus & scientia præclarus, miraculis plurimis coruscavit, prout in Legenda vita sua sanctæ latius cōcinetur & scribitur.

16 Item eodem anno pridie Idus Novembris, concertationi quorundam afferentium quod Christus & ejus Apostoli nihil habuerunt in speciali vel etiam in communī, finem imponens, ad perpetuam rei memoriam perpetuo declaravit edictum, quod in posterum pertinaciter affirmare, Christum & ejus Apostolos nihil habuisse in speciali nec in communī, hæreticum sit censendum; assertionemque hu-

Minoritas complicita.

F

Canoniza-tio S. Thome de Aquino.

Questio de pauperitate Christi & Apostolorum.

JOANNES
xxii.

justusmodi pertinacem, deinceps esse erroneam & hæreticam definitivit; cum Scriptura sacra contradicat, quæ in plerisque locis ipsos nonnulla habuisse testatur. Item pertinaciter affirmare, quod Christo ejusque Apostolis, in his quæ ipsos habuisse Scriptura testatur, nequaquam jus utendi competitorat, nec illa vendendi nec donandi jus habuerint, aut ex ipsis alia acquirendi deinceps, fuerit erroneum & hæreticum declaravit: cum Scriptura sacra testetur ipsos præmissa fecisse, [& fecisse] facere potuisse supponat; [econtra vero] talis assertio, usum eorum in præmis-
mas universalis Ecclesiæ reservavit similiter pro Pas- sagio, quod incipendum dispositum à Kalendis Augu- sti per tres annos proxime subsequentes. In prædicto etiam Consistorio Petrus Archiepiscopus Rotoma- gensis, & Joannes Episcopus Morinensis, & Decanus Parisiensis, & Henricus Miles dictus de Algoria, ha- bentes procuratorum sufficiens, in animam prædicti Regis juraverunt, quod iret in propria persona vel filius suus Rex Joannes, si causa legitima patrem impedit quod Passagium prædictum perficere non posset; & quod decimas prædictas, sibi per sex annos concessas, in alios usus non converteret, quam in sub- fidium Terræ-sanctæ, quam personaliter visitare ju- ravit per Procuratores prædictos, ut supra est præli- batum. Eodem etiam anno coepit movere quæstio- nem de Vifione, in qua sibi Rex Francorum & Stu- dium Parisiense restiterunt, una cum Magistris The- ologiæ. Verum Papa tunc motus, in Consistorio fuit

*libri duo
pestilentes
damnatis*

17 Anno Domini mcccxxv, idem Dominus Papa reprobavit & finaliter condemnavit in publico Consistorio quamdam pestiferam Postillam, quam Fr. Petrus Joannis, olim Ordinis Fratrum Minorum, de Serviliaco dicensis Biterriensis, fecerat super librum Apocalypsis Joannis, tamquam continentem hæreticum & pestiferum dogma, contra unitatem Ecclesiæ Catholicae & potestarem summi Pontificis Romani & Sedis Apostolicae. Continebat enim plures articulos erroneous & hæreticos [Postilla ista]: ex qua sumebat originem & fomentum secta quedam pestifera illorum, qui Beguni sunt vulgariter appellati, qui se Fratres pauperes de tertio Ordine S. Francisci communiter nominabant: ex quibus fuerant plurimi, per judicium Prælatorum & Inquisitorum hæreticæ pravitatis tamquam hæretici condemnati, & reliqui Curia secularis judicio, & combulti in diversis locis. Hie Papa Joannes plures Constitutiones edidit, utilles & salubres.

*Petrus de
Corbario à
Ludovico
Antipapa
factus.*

18 Hie quoque contra Ludovicum Ducem Bavariæ, qui se pro Imperatore gerebat, multos fecit processus per temporum debita intervalla, quibus duxit compreendinare. Sed Ludovicus], pravo usus consilio, contra summum Pontificem Vicarium D.N. Iesu Christi, & contra Ecclesiæ unitatem & Sædem Apostolicam, multipliciter & barbare se erexit: & quemdam pseudo-antipapam Romæ fieri fecit, dicatum Fr. Petrum de Corbario Ordinis Fratrum Minorum, anno Domini mcccxxviiii, qui seindere natus est & adhuc hodie nisi sit Ecclesiæ unitatem & tuni-
cum tractare cum septem Cardinalibus, ex pro- curatione Regis Bohemiæ, quod Ludovicus, qui le Imperatorem intulabat, deberet cedere; & quidam Henricus Dux Bavariæ, consanguineus prædicti Ludovici, deberet eligi in Regem & promoveri ad Imperium: quod tamen fuit contra Regem Robertum, qui ex hoc coepit Papæ indignari: cui Rex Hungariæ favit cum Gibellinis tyrannis, qui iura Imperii usur- pabant; & cum Guelfis, maxime Florentinis, qui super hoc impediendo suos ambasciatores, una cum ambasciatoribus Regis Roberti & Regis Hungariæ, ad Papam Joannem direxerunt, ne ipse creationi novi Imperatoris consentiret. Rex autem Francorum, una cum Joanne Rege Bohemiæ, laborabat ut eligeretur Henricus Dux Bavariæ, in Imperatorem pro- movendus.

*Hic finit
Bern. Gui-
donis.**e cetera ex
Ptolomei
Lucen. histo-
ria Ms.*

C

inter quos locum tenere cœperat jam inde ab anno mccc-
xxiv. Oportet tamen ut ille desirerit scribere duobus cir-
citer annis ante mortem, quandoquidem desinente eo adhuc Ecclesiæ turbabat Pseudo-papa, quem constat anno mccc-
xxx hæresim & schisma ejurasse. Reliqua Pontificatus A-
cta dare potest Historia Ecclesiastica Ptolomai Lucensis, ex
Ms. allegata ab Oderico Raynaldo: licet enim illius brevio-
res Annales, qui habentur ex editione Lugdunensi, ultra
annum mcccxi non pertingant, longius tamen producta hi-
storia est, scilicet usque ad annum mccccxviii, unde fi-
nem Joannis hujus accipe.

*Ioannes Paf-
fagi pre-
dictus
casus
destinas de-
cimus.*

19 Anno autem Domini mcccxxxiiii septimo Kalendas Augusti, in publico Consistorio, quod ha-
buit Joannes Papa apud Avenionem in palatio suo,
ad petitionem Philippi Regis Francorum, Passagium
casus coque generale prædicavit, constituendo eum ducem illius
exercitus: & decimas Regni sui sibi per sex annos
concessit, in subsidium Terræ-sanctæ & Passagii præ-
dicti. Ecclesiæ autem Romanæ per sex annos deci-

mas universalis Ecclesiæ reservavit similiter pro Pas- sagio, quod incipendum dispositum à Kalendis Augu- sti per tres annos proxime subsequentes. In prædicto etiam Consistorio Petrus Archiepiscopus Rotoma- gensis, & Joannes Episcopus Morinensis, & Decanus Parisiensis, & Henricus Miles dictus de Algoria, ha- bentes procuratorum sufficiens, in animam prædicti Regis juraverunt, quod iret in propria persona vel filius suus Rex Joannes, si causa legitima patrem impedit quod Passagium prædictum perficere non posset; & quod decimas prædictas, sibi per sex annos concessas, in alios usus non converteret, quam in sub- fidium Terræ-sanctæ, quam personaliter visitare ju- ravit per Procuratores prædictos, ut supra est præli- batum. Eodem etiam anno coepit movere quæstio- nem de Vifione, in qua sibi Rex Francorum & Stu- dium Parisiense restiterunt, una cum Magistris The- ologiæ. Verum Papa tunc motus, in Consistorio fuit

D

*moveat qua-
stionem de
Vifione be-
neficis,*

20 Eodem anno mccccxv circa Quadragesimam, incepit tractare cum septem Cardinalibus, ex pro- curatione Regis Bohemiæ, quod Ludovicus, qui le Imperatorem intulabat, deberet cedere; & quidam Henricus Dux Bavariæ, consanguineus prædicti Ludovici, deberet eligi in Regem & promoveri ad Imperium: quod tamen fuit contra Regem Robertum, qui ex hoc coepit Papæ indignari: cui Rex Hungariæ favit cum Gibellinis tyrannis, qui iura Imperii usur- pabant; & cum Guelfis, maxime Florentinis, qui super hoc impediendo suos ambasciatores, una cum ambasciatoribus Regis Roberti & Regis Hungariæ, ad Papam Joannem direxerunt, ne ipse creationi novi Imperatoris consentiret. Rex autem Francorum, una cum Joanne Rege Bohemiæ, laborabat ut eligeretur Henricus Dux Bavariæ, in Imperatorem pro- movendus.

*tractat de
novo Impe-
ratore eli-
gendo,*

21 Item eodem anno Domini mccccxv in Vigilia Paschæ, dum Papa Joannes Officium celebrasset, & Communione facta vellet unum Cardinalem Dia-
communicatur Dia-
conum, qui sibi ministrevrat, communicare, Domi-
num scilicet Jacobum Gaytanum; cum porrigeret sibi partem Hostiæ, & crederet se ori eius imposuisse; ille respondit se nihil percepisse, & ideo per horam quæstua est pars illa hinc inde in sede Papæ ubi stere- rat: & tandem fuit inventa in plica casula Papalis, & data prædicto Cardinali. Officio autem finito, Papa dixit, se visibiliter vidisse quod Corpus Domini de manibus suis descendendo disparuit, & casulam vi- dere non poterat ubi se referavit: & Papa hoc pro miraculo habuit: & factum est hoc xviii anno Pon-
tificatus lui.

F

22 Illo etiam anno, in Septimana sancta, expulsus fuit Dominus Ostiensis Episcopus Cardinalis de Bononia, & amissis quasi omnibus reversus fuit in festo Pentecostes. Reversus fuit etiam D. Joannes Gaytanus Diaconus Cardinalis, post mortem Joannis Papæ & ante electionem Papæ Benedicti XII, qui fuit Legatus in Tusciæ: & similiter ibi nihil profecit: sed ambo infinitum thesaurum spenderunt, & vacui instituit fe-
stitutum fru-
stra Legatos
in Italiæ,

recesserunt. Item prædictus Pontifex Dominus Jo-
annes instituit, quod festum Trinitatis solenniter ce-
lebrari deberet singulis annis, Dominica post festum Pentecostes, licet Romana Ecclesia hoc festum antea singuli Officio non consuevit celebrare, ut extat de Feriis. Instituit etiam ut post Orationem Domini-
Et precos
contra ho-
stes Ecclesiæ,
Sacerdos

A Sacerdos dicat Psalmum, Lætatus sum, cum aliquibus etiam certis Collectis, contra hostes Ecclesiæ. Et hoc etiam non fuit de antiqua consuetudine, quæ prohibet Dominicis diebus fieri publice genuflexionem, ut in Decretis patet.

23 Anno autem Domini prædicto mcccxxxiv, cum Papa Joannes duabus arduis causis valde diligenter intenderet, scilicet creationi Imperatoris novi, in quo facto Rex Philippus Francorum, & Joannes Rex Bohemiæ filius Henrici Imperatoris sibi multum favebant; & determinationi quæstionis Visionis, an seilicet Sancti in patria haberent visionem essentia divinæ; & dum prædictis & aliis causis sollicitus intenderet, & i^r Nonas Decembris Consistorium mandasset, ut aliquas provisiones quibundam faceret, in nocte præcedente Nonis prædictis, post primum galli cantum, invalidus eum morbus. Et omisso sic Consistorio, illa die i^r Nonas Decembris nihil fecit: sed i^r Nonas die sequenti post Vespertas, fecit vocari omnes Cardinales qui erant in Avenione. Hoc dico propter Joannem Gajetani, qui non erat præfens tunc in civitate; & propter D. Napoleonem Romanum Diaconum Cardinalem, qui erat in Cardinalibus antiquior omnibus Cardinalibus; qui licet in civitate esset & vocatus per Papam, ipse tamen noluit venire, nec interesse exequiis nec testamento testamentū. Papæ. Et præsumitur quod id ex eo fecerit, quia Papa in sua electione, quæ apud Lugdunum celebrata fuit, juravit se numquam aseculorum equum vel mulum, nisi iret Romanum quod & servavit: quia navigio ivit usque Avenionem, & pedes asecdit palatiū, de quo postea, nisi intrando Ecclesiam Majorem quæ contigua palatio est, non exivit; & sic suum sacramentum servavit, quia post sacramentum præstitum, sicut fecit, numquam equitavit: unde prædictus Cardinalis ubi non favit. Sed Papa nihilominus eorum aliis Cardinalibus dispoluit rite & legitime testamentum suum, recommends sanctam Ecclesiam & Nepotes suos Cardinalibus. Et sic i^r Nonas Decembris, post auditam Missam in aurora diei, & Communione percepta, orando migravit ad Dominum de hoc seculo, hora i^r & Dominica die, quæ erat tunc i^r Nonas Decembris. Sepultus est autem in ecclesia Cathedrali Avenione Nonis Decembris. Sedit autem annis xvii, mensibus iv, minus duobus diebus: & vacavit. Sedes xvii diebus (ubi ipse dies mortis & dies electionis secuta vacationi adnumerantur) sed xii Kal. Januarii elegerunt Cardinales, ut infra sequetur.

24 Hujus tam diuturni Pontificatus ut negotia plura, sic numero fuerunt Epistola & Bullæ, à Joanne, vel per seipsum dictata, vel ab aliis sub ejus nomine composita, stylo qui eruditissimum Pontificem decebat gravi, concinno, & magis fere quam ea tempora ferebant Latino. Harum vel paucas qui legerit attentius, nequaquam habefit in repudiandis quibusdam barbaræ omnino scribliginis scriptis, quæ magno cum spiritu jactantur defensanturq; à certis hominibus, promovenda pietati zelo motis fortasse, nonnihil tam etiam spectantibus, ut quasdam apud se præjudicatas opiniones sublimioris cuiusdam autoritatis testimonio fulciant, quibus cum satis ab aliis scriptoribus responsum sit, non est quod actum agere hic velim: nam iidem pari argumentorum soliditate discuerunt prætentas confirmationes quorundam Pontificum, quoad Indulgencias illis scriptis contentas, quibus confirmationibus hoc solum effectum dici potest, ut tales Indulgencias tam vere nunc habeantur, ac si à Joanne data fuissent, non autem ut eas hic re ipsa dederit. Singularis vero illa erga Deiparam Virginem devotione, cui promovenda talia scripta subservire volunt, creditur adeo multis miraculis divinitus confirmata, tantaque fidelium approbatione est recepta, ut præsidit tam incertæ, aut potius nullius fidei, omnino non indigeat.

Eiusdem
arduis negotiis intenti,
morbus &
ebius,

B post conditū
coram Car-
inalibus
testamentū.

C epistolarum
eius elegan-
tia.

25 De ecclesia Cathedrali Avenionensi vulgo S. Mariæ JOANNES des Doms dicta (quod Latine rectius fortassis de Dumis XXII. vel Dominorum quam de Donis redderetur) in qua sepultus Joannes fuit, multis agit in Historia Chronologica Avenionensis Prefulum Avenionensem Franciscus Nouguier, deque ejus origine, ex Bulla quadam Sixti IV anno mcccclxxv, refert hæc verba. Cum itaque, sicut accepimus, Ecclesia Avenionensis Ordinis S. Augustini (sequidem Canonico-Regularium tunc erat, quos anno post quinto idem Sixtus a votis religiosis absolutos secularizari permisit) quæ inter ceteras Cathedrales Ecclesiæ illarum partium claret, à B. Martha, Iesu Christi Hospita, ad laudem ejus & gloriæ Virginis [primum extructa] manu Dei (ut fama est & antiquorum habet relatio, & aliquorum Romanorum Pontificum literæ attestantur) consecrata extitit. Non existimo quemquam esse, qui hujusmodi factis, sicut ea hic à Sexto afferuntur, & afferuntur à decessoribus ejus aliis, putet indubitatam fidem ad S. Maradhibendam; quique velit ab ista Avenionensi traditio sham relatione, undeque incertissima (quod probare alterius loci ac tam temporis est) consequentiam duci ad similes alias, simili occasione aut modo, ab eodem Sexto IV aliisve Romanis Pontificibus, attestatas. Nam ex talibus aliud ad questionem facti sequitur nihil, quam Sixti aetate (dum nimis quam enorimenter neglecte jacebant bona litteræ, & sacra historia studium) ejusmodi narratiunculas, nemine illas discussiente, fidem habuisse majorem, quam hodie impetrarent à viris eruditis; aut siltē auditas patientius, & indulgentius fuisse etiam à Pontificibus Romanis receperas, quam nunc audirentur recipiunturque, si proponerentur contradictorio judicio ventilenda.

26 In ista porro, à quocumque primum condita & consecrata Ecclesia, recentiori certe opere à seculis non ita multis instaurata, jaceat Joannes, in pulchro illo & ibi perbo monumento, ut ait præcitus Nouguier, quod 22 monum- cernitur intra capellam, hodie dictam S. Josephi pro- crum. pe sacrifitiam. Est illud altum palmos triginta quinq, cum dimidio, latum tredecim, profundum sex: & jacantis quidem Pontificis statua ex candido marmore elaborata, reliquis ornatus partim faxei partim plastici est operis, juxta formam hic expressam.

E

IOANNES
Avenione in
PAPÆ XXII
Cathedrali.
R. D. Georgius Fallot Presb. Avenian. delineavit.
Iuxta appensum legitur compendium Astorum, recentiori
opere, eque ac aliud Benedicti XII de quo infra, compositum,
tenoris

JOANNES tenoris hujusmodi: *Hoc in Mausoleo inhumatum fuit*
xxii. *corpus felicis memorie Joannis XXII Pontificis*
& eulogium M. ximi, qui ante Pontificatum vocabatur Jacobus
vita appen-
sum.
** corrigere*
Idus.

Eloge de Offia Caruncensis, ex Episcopatu Foro-juliensi, in
Avenionensi, à Clemente quinto Cardinalis vocatus
anno 1312, ac demum Papa ad 7th Kal. Aug. anno
1316, Avenionem è Lugduno, ubi coronationis in-
signia suscepit, Sedem Romanam transfluit, & in ea-
dem urbe per decem & octo annos & aliquot menses
commoratus est. Vir fuit firma corporis valitudi-
ne, parvus corpore, sed ingenio magnus & acer, do-
cetina & prudentia insignis, magnarum rerum appe-
tens, & juris Ecclesiastici defensor acerrimus. Ludo-
vicum Bavaram Imperatorem, iura ecclesiastica inva-
dente, excommunicavit, eumque contumacem ab-
solvere noluit. Petrum de Corbaria Pseudopontifi-
cem, ab eodem Imperatore & suis electum, Romæ
coronatum, & Nicolaum V appellatum, Avenionem

adduci caute curavit, & pœnitentem ad misericor-
diam excepit. S. Thomam Aquinatem Theologorum
Coryphæum, & alterum Thomam Episcopum Er-
fordinensem, item S. Ludovicum Ordinis Minorum,
miraculis in vita & morte claros, in Sanctorum nu-
merum aggregavit; aliaque multa & præclara, summo
Pontifice, viroque magnanimo, & infraacto corde
digna, in sui Pontificatus decursu peregit; & tandem
Dominica die, quarta Decembbris, B. Virginis & Mar-
tyri Barbaræ sacra, post auditum Sacrum, & sacram
Eucharistiam suscepit, orans & psallens, nonagenari-
o major, obdormivit in Domino: qua die in multis
ecclesiis & monasteriis, ab ipso fundatis, videlicet in
eccllesia S. Agricoli, iuxta cuius antiquum sepulchrum
hic sepeliri voluit: Item in eccllesia B. Mariae Villæ-
novæ, & in Cathedrali Caturensi S. Remigii, Carthu-
sia Bonipassus, & aliis locis, anniversaria commemo-
ratio solenniter quotannis tali die celebratur.

D

NICOLAUS ANTIPAPA.

PETRVS de Corbario, agente Ludovico Bavarо prætenso Imperatore, à paucis ex inferiori Clero Romæ electus, assumpto nomine NICOLAI V, anno MCCCXXVIII, initio Maji, post annos 11, menses 4, ante pedes Joannis Papæ, anno MCCCXL, xxv Augusti, Avenione, sicut antea Pisæ fecerat, ejuravit schisma, culpam fassus: receptusque in gratiam, supervixit in honesta custodia annos 111, mensem 1: defunctus Avenione anno MCCCXXXII, mense Septembri exeunte, & sepultus apud Franciscanos.

Batus Odoricus de Portu-Nainis, cuius Acta dedimus
prior ejus
vita lauda-
ta à B. O-
dorico,

ab Alvaro
Pelagiogra-
viter accu-
sata.

xiv Ianuarii, ipso quo Petrus de sua reconcilia-
ne agebat anno, ab longinqua xv annorum pere-
grinatione regressus in Italianam, & sequenti anno mortuus;
inter alia scripta dicitur breve Chronicon reliquissimum, ad hac
usque tempora, quod Ms. adhuc extet. Ex hoc Ciacconii in-
terpolatori dicitur Petrus iste, inter minores laudabiliter
ultra annos quadraginta conversarius, magnus Prædi-
cator & Apostolicus Pœnitentiarius in Urbe; vir
magnæ abstinentiæ, paupertatis Euangelicæ, & reli-
giosæ obedientiæ, qui multos in viam salutis reduxit.
Sed hac ille ex fama sola scripsit, inter Imperiales audita
Pisæ quo appulit, & Utini ubi obiit, aique per viam,
dumtaxat; inimico aliqui dolore tactus, propter schisma &
tribus, per Petrum in Ecclesia suscitatus. Sed alius ex eo-

Conventuales eruditione & scriptis clarus, respondit, nul-
lum vestigium nunc supereſſe; non ſolum quia (licut
concieere licet) communem cum ceteris natus est
tumulum: fed etiam quia ſepulera Cardinalium, alio-
rūmque in ea eccliea depositorum, eversa ſunt &
abolita initio hujus ſeuli, quando Chorus ligneus,
qui ipſam ecclieam nimis arctare credebatur, ſubla-
tus fuit.

ACTA HUIUS SCHISMATIS.

Ex Ms. Fuxensi Bernardi Guidonis
apud Bosquetum.

Quem supra vidimus Bernardum Guidonis in eve-
ctione Antipape ſuum terminasse Chronicon, eodem
jan: piures forſan transcripto refuſens calamum, ipſum-
que prosequens, ultima hac tempora reliquit posteris in
Ms. Fuxensi, quod Franciscus Bosquetus natus, inſeruit
Historia Romanorum Pontificum, qui è Gallia orti, in ea ſe-
derunt, ab anno MCCCIV usque ad MCCCXIV, ante annos
quinquaginta Parifis excusa: unde, quia non omnibus
obvius liber eſt, nonnulla in hanc Chronologiam transcri-
bere placet.

F

Vnde hac
accepta.

I Hic [Ioannes] quoque contra Ludovicum Ba-
variae Duceum, qui in contradictione in Imperatorem
electus fuerat (led ejus electio per Sedem Apostoli-
cam, ſicut eſt moris & juris, non fuerat approbata) &
pro Imperatore ſe gerebat, multos fecit proceſlus per
temporum debita intervalla, cum publicis & pere-
ptoriis citationibus editis: qui non dixit comparen-
dum, fuitque tandem per eumdem ſumnum Ponti-
ficem privatus jure, ſiquid ſibi ratione talis elec-
tionis competierat aut competebat, nec non ex-
communicatus, & hæreticus & fautor & defensor
hæreticorum adjudicatus. Qui Ludovicus, pravulus
malorum confilio, contra eumdem ſumnum Pon-
tificem, Vicarium D.N.Jesu Christi, & adversus
Apo-

Ludovicus
à Ioanne
excommu-
nicatus,

A Apostolicam Sedem & Ecclesiæ unitatem multipliciter & barbarice se erexit ; veniensque Romam , qui mdam Pseudo-antipapam Romæ fieri fecit , legibus & ordine pervertitis , & exēratis orationibus execrari potius quam consecrari , sub anno Dominicæ Incarnationis m c c x x v i i i in mense Maji : cui Antipato ipse Ludovicus reverentiam exhibuit tamquam summō Pontifici , & tamquam Papam manū tenuit & deduxit , in grave scandalum Ecclesiæ D. Jesu Christi .

2 Praefatus Pseudo-antipapa fuit Petrus Rayna-
ucci de Corbario Reatinæ dicitur, de Ordine Fra-
trum Minorum: qui antequam habitum ejusdem Or-
dinis assumeret, uxorem habebat Joannam Matthæi
de Corbario, cum qua cohabitaverat conjugaliter an-
nis quinque; & ictu mortis separata, ipsa vivente
& invita, spreta fide conjugii ad Fratres Minores se
contulit, & habitum eorum sumpsit, & B. Francisci
Regulam est professus. Hic Petrus de Corbario, æter-
na miseria dignus, de se Etia Nicolitarum, quam Jo-
annes in Apocalypsi odibilem describit, spreta tam

etiam denuo adjudicatur, B religionis quam Catholicæ fidei professione, profanæ & insanæ electioni in Antipapam manum dedit & animum, & se Nicolaum quintum à suæ partis confortibus voluit nominari: cœpitque insinuando agere & se gerere tamquam Papam Romanum in ipsa Urbe, in opprobrium diætæ Urbis: fecitque Cardinales secum complices in vesania, & conatus est scindere Ecclesiæ unitatem, utpote minister & membrum Antichristi. Præfata autem Joanna uxor ejus ipsum repetiuit in judicio coram Episcopo Reatino, oblato libello; pro qua Joanna contra prædictum Petrum per D. Joannem Episcopum Reatum lata fuit tentatio publicæ, servato juris ordine, penultima die mensis Novembri anno Dominicæ Incarnationis mcccxxxviii, sicut in transumpto sententiæ plenius legimus contineri.

C 3 Ciacconii Interpolator ait, *invita quidem uxore factum esse divortium, sed Episcopo libellum divortii concedente; & suspicatur quod Ioanna, divitiis fortasse, quibus maritus splendebat, allecta, repetiit maritum, jam Pontificē locupletem, quem tot annis spreverat monachum mendicum. Existimo ego prætensas divortio causas fuisse, qua illius temporis Episcopo visæ fuerint justæ, puta adulterii vel similem quampliam ex parte Ioanna; quæ magis in speciem quam re ipsa doluerit ab eo separari, unde nec quidquam moverit per annos quadraginta; nec motura fuerit, nisi alii (hanc scilicet opportunam occasionem rati schismati disturbando, postquam jam discesserat ex Italia Ludovicus, vel saltem in contemptum adducendo Antipapa)*

C fuerit, nisi alii (hanc scilicet opportunam occasionem rati
schismati disturbando, postquam iam discesserat ex Italia
Ludovicus, vel saltem in contemptum adducendo Antipapa)
nisi alii, inquam auctores fuissent resumenda causa; quam
facile obtinuerit, nemine pro Petro agente: qui revera se
pro legitime soluto habere bona conscientia posuerit, isto
posteriori judicio non obstante; sicut neque postea postulatus
est umquam de resumenda uxore; sed nec resumere fuisset
permisus, uti infra apparebit. In Ms. Vaticano ejusdem
Bernardi, quod alleges Rainaldus sub nota numeri 2043,
verbis aliquantum amplioribus, expresse notatur annus m-
ccccxxvii 111, quem pro vii apud Bosquetum lecto substitui-
mus, tota historia id exigente: sed quomodo ibidem inve-
niatur electio atque exercitio Petri facta circa festum Af-
fectionis Domini, dicto anno celebrata xxi Maii, non
capiro, cum Ciacconii interpolator eam adscriperit 111
Idus Maii; idque exigit contextus Bernardi, qualem ex
Ms. Fuxensi Bosquetus sic prosequitur.

4. Prestatus itaque Fr. Petrus Rainaldus de Corbario, à patre suo rustico & paupere sic cognominatus, postquam fuit per dictum Ludovicum Bavaram sus cum Basiliis inthronizatus, sicut præmissum est, stetit in eadem urbe Romana à Kal. Maji usque ad iv diem sequentis mensis Augusti, cum eodem Bavaro: qua die idem Bavarus compulsus Vrbem exivit cum suo Antipapa, gressus suos ad civitatem Viterbiensem tam
Maji Tomus V.

quam fugitivi pariter dirigentes. Tandem per mari- NICOLAUS
tima cum multis infortuniis ad civitatem Pisaniam ANTIPAPA
pervenerunt, receptique fuerunt à Pisaniis; ubi dictus Pisis reci-
Petrus Antipapa resedit, & Curiam suam tenuit in piuri:
Palatio Archiepiscopali; donec praedictus Bavarus,
civibus Pisaniis odiolus effectus, inde exxit. Qui
idem dimisit Vicarium loco suo quemdam Tarlatum
omnino: qui post dilacementum dicti Bavari de civitate
Pisana, collide cogitans sibi appropriare dominium
civitatis, de voluntate civium Pisaniorum, qui erant
de tyrannide Bavari graviter afflitti, cœpit tractare sed illo die
de pace, cū Potestate, ecclesiasticis & civibus Floren- gresso,
tinis: & iunc dederunt commicatum praedicto Petro
Antipapæ, ut inde recedere & abiret. Cumque pere-
ret à praedicto Tarlato, ut sibi provideret de seculo
conducto, donec pervenisset ad Bavarium, qui adhuc
erat in partibus Lombardia; negavit Tarlatus. Et committit se
tunc praedictus Antipapa secretius dedit seipsum in fidem Comi-
manibus Bonifacii, Comitis novelli de Donoratico, tis Bonifa-
cii:
Pisani; & ipse Bonifacius fecit eum de nocte occul-
tum, cum quodam suo Anticardinali Fr. Paulo de
Ordine Fratrum Minorum, ad unum castrum suum
in maritima, quod vocatur castrum de Urgari, quod
distat à civitate Pisana per xxv millaria. Vt illi cum
cives Florentini quacumque ex causa duxissent ex- E
ercitum gentis suæ versus partes illas, dubitans & ti-
mens praedictus Bonifacius Comes ne hoc facerent,
quia praedictum Antipapam scirent ibi latere, & que-
rerent ipsum Antipapam habere; fecit eum quanto po-
tuit occultius reduci ad domum suam in civitate Pi-
sana: ubi tenuit eum absconditum & occultum, usq; ad
iv diem mensis Augusti, anno Domini Mcccxxx.

5 Dum autem sic teneretur occultus per dictum Bonifacium, per quamdam personam cœpit paulatim negotium detegi, & secretius illis qui erant pro parte Ecclesiæ revelari: & de manu Episcopi Lucani actum fuit cum præfato Bonifacio multis modis, ut ipsum detergeret & redderet. Qui à principio negavit penitus se ipsum euidentem habere: sed tandem, post multos tractatus habitos eum eodem & amicis suis, expositis sibi malis & periculis, que, nisi ipsum detergeret & redderet, sibi & suæ domui imminebant; seniori usus consilio, acquievit ipsum reddere; & mandavit Dominino Papæ, se eumdem Antipapam redditurum, juxta suum placitum & mandatum. Et tunc Dominus Papa per certum nuntium suas transmisit litteras Apostolicas Archiepiscopo Pisano & Præfato Episcopo Lucano, quatenus dictum Antipapam reciperent à Bonifacio prædicto; & si certos articulos in litteris Apostolicis expressos abjurarer, & vellet redire ad Ecclesiæ unitatem, ipsum possent absolvere à sententiis excommunicationum quibus erat ligatus, quod & factum est. Sicque fuit positus in galéa in portu ~~enq;~~ obiecta Pisano, & traditus Clerico Domini Papæ, ad hoc transit ~~A-~~ destinato eum pluribus armatis & conducto seculo, in Vigilia B. Dominicæ anno Domini ~~cccc~~ xxx. Sicq; deductus est, tam per mare usque Massiliam, quā per terram; per provinciam Provinciæ transiundo, & ergo rores suos in villis publice recognoscendo. Vbiique autem in toto itinere ab omnibus populis, in villis & civitatibus, maledicebatur eidem Antipapæ.

6 Perductus est igitur prædictus Antipapa, anno
& mense immediate præscriptis, apud Avenionem ad
præsentiam D. Joannis Papæ XXII & Cardinalium,
& coram eodem Pontifice & Cardinalibus, publice
in Consistorio, pluribus adstantibus, confessus est &
recongnovit in judicio, ore proprio & in scriptis, &
etiam cum publicis tabellionum instrumentis, errores
suos devios in quibus inciderat. Hic ipsam Confessionem,
ex Pontificia Bulla desumptam, transcribit Bernardus, qua-
lis scilicet exinde conscripta fuit v 111 Idus Septembribz:
qua confessio, quoniam ab eodem perlegi non potuerat.
propter
6 publice
veniam pe-
tit atque
imperat-

NICOLAUS potuerat, propter animi defectum confectionemque; ite-
ANTIPAPA rumque eam aggressus similiter obmutuerat; denique die
xvi mensis Septembris, in privato Consistorio, cum
iterataque longiori rerum vi die Septembris ac deinceps gestarū com-
confessione memoratione, & pluribus in fine articulū, dictam Confes-
recipitur in sponeri pertexuit, prout edita extat apud Rainaldum. Ber-
gratiam; nardus autem narrationem suam sic concludit: Quibus
peractis praefatus Petrus fuit clementer & misericor-
diter suscepitus ad poenitentiam, positus in decenti
custodia ad cautelam, ut probaretur an ambularet in
tenebris vel in luce; ibique hodie quo haec scripsimus
tractatur ut familiaris, sed custoditur ut hostis. Addit
Lucas Waddingus in Annalibus Minorum an. 1330 num.
7, quod in hac honesta & religiosa custodia vixit Pe-
terus annos tres, mensem unum; & vita sanctus ho-
norifice sepultus est in Ecclesia Minorum Avenio-
ne, in habitu Franciscano. Diem credo expessissim
ignota obseruare, se-
cundaque se-
taphium, si quod positum ei fuisset: nullum certe nane in-
pulsura hu-
matur.

Guardianus anno MDCLXXXIII R. P. Poffel, cum no-
stro P. Carolo Fabro, veteris ecclie reliquias diligenter
scrutatus, nec vestigium talis sepulcri potuit inventire, nec
memoriam ejus in archivio.

B 7 Prodiit Roma anno MDCLXVII typis Iacobi Dra-
gondelli, de licentia Episcopi Vicesgerentis & cum appro-
batione Magistri Sacri Palatii Hyacinthi Libelli, Conje-
ctore librorū & cura de libris de imitatione Christi corumque au-
de imitatio-
ne Christi,
tissime disputata Parisiis erant, a Benedictinū quidem pro
Ioanne Gerfen Abate Vercellensi, qui ab anno MCCCXX ad
XL floruisse narratur; à Canonicis vero Regularibus pro
Thoma à Kempis, cuius manu anno MCCCCLXI scriptum
exemplum ipsimet habemus; tandem in eam se ait concessisse
sententiam, ut non unum, sed plures Auctores tuisse
opinetur: ac Thoma quidem Kempensi laudem relinquit
Compilatoris, quartum vero librum adscribit indubitanter
Ioanni Gersoni: de tribus prioribus libris in dubio relin-
quit, sintne attribuendi Ioanni Vercellensi (quem cum Io-
anne Scoto Erigena, sub annum MCCCXXXVI claro, male
confundit) an Vbertino de Ilia Casalensis (qui anno MCCC-
XX ex Franciscano Ordine ad Benedictinū transiit) vel
Petro Corbariensi post abdicationem: & quod Petrum ni-
titur Mariano Florentino, qui in Chronico suo Ms. ipse tri-
buit De imitatione Christi librum I, putatque Maria-
num istum floruisse anno MCCCCXXX. Sed vehementer errat:
ad calcem enim Chronicorum, quod Romae ad S. Isidorum servari
ait, additur; Dionysius Puliniarius, in procēdū sui
Chronici Provinciæ Tusciae, refert Marianum obiisse
anno MDXXIIII, xx Julii in Ceppo, qui locus pius
est, in quo pestilentia correpti curabantur.

C 8 Potuerunt tam Ubertinus de Ilia, quam Petrus
de Corbario, eodem titulo de Imitatione Christi scri-
psisse aliquid; sed idem quod in manib[us] est alterutrius ef-
fē, solus titulus non probat, nullis extantibus sub eorum
nomine exemplaribus eorum qui nunc cum praefato Ti-
tulo habentur librorum. Pro Vbertino nec congruentiam
quidem minima adserit Conjectator; pro Petro sic ratio-
cinatur: Legitur lib. 3 de Imitat. cap. 50. Quantum
unusquisque est in oculis tuis, Domine, tantum est
& non amplius, ait humilis sanctus Franciscus (nihil
enim moror alterationem illam, an & quando San-
cti nomē adscriptum deletumve fuerit) sed certo
hinc conjicio Franciscanum fuisse scriptorem; quin
& Papam ex his verbis lib. I cap. 22, Nemo est in
mundo sine aliqua tribulatione vel angustia, quam-
vis Rex sit vel Papa. Absit a nobis tam certa conjectatio-
nis præsumptio: pro Papa nihil hic plus video, quam pro
Rege. Patriarcham Ordinis Minorum humilem Franciscum
(si ita solum initio legebatur) quivis scribere potuit:
si addebat Sanctus, non solum id addere potuit Franciscanus
aliquis, sed alius quilibet, etiam Ioannes Vercellensis; &
hic imprimis, utpote recenti adhuc memoria Canonizatio-
nis, anno MCCCXXXIII à Gregorio IX facta.

nonnemo
plures au-
tores sibi
fingit,

C

quoram u-
nus fuit
Petrus de
Corbario:

9 Si Ioannes Vercellensis auctor est operis (quod in judi-
cio contradictorio hactenus Parisiis ventilatum & necdum post institu-
tione definitum est) facile fuit & Vbertino & Petro, otium turn festum
suum (quale hic in custodia copiosum habuit) impendere ^{Corporis}
quatuor libellis de Imitatione contrahendis in unum, qua-
tamen Epitome ad nos usque non pervenerit. Necio autem
quomodo pro alterutro faciat, quod in fine charta assumit
Conjectator, festum Corporis Christi, ab Urbano IV indicatum
anno MCCCIV, fuisse à Clemente IV sanctum, à Ioanne
XXII in Gallias propagatum. Cum enim lib. 4 cap. 10,
auctor ostendisset, quod non sit de facilis Communio ^{sed hoc non}
relinquenda, tandem concludens ait, Qui aliter se non offendit,
præparat, nisi instantे festo vel consuetudine com-
pellente, sèpius imparatus erit. Cum inquam, hoc ait
Auctor, nec cogitasse quidem videtur de festo Corporis
Christi, sed locutus de quovis Festo vel Dominicō die, qui
bus communicare mos Religiosis erat, præter alios dies cuiq;
Ordini & monasterio de consuetudine proprios. Necio etiam
quomodo idem Conjectator sibi persuadeat, quod æquus &
candidus lector animadverteret in libris de imitatione ^{sicut nec di-}
Christi, stylum esse varium, nec tenorem ubiq; eum-
versus stylus
dem servari, imo diversum esse eloquii vultum; cum libroru[m] fin-
hanc diversitatem hactenus nemo potuerit observare; hoc solo golorum.
excepto, quod liber quartus procedat per formam Dialogi

E

inter Discipulum & Salvatorem: sic autem etiam procedit
tertius: nec tamen ipse admittet Gersonem tertii quoq; li-
bri esse auctorem. Phrasēs aliqui in omnibus libris tam ea-
dem sunt, ut diversitatem stylī in ipsis querere & nodum
in Scirpo, prosus idem esse videatur.

10 Quod porro ad stylum attinet, qualis hic Petro no-
stro, quamq; a stylo librorum istorum diversus fuerit, utpote
oratoriis & concessionatoriis deductionibus assueto, facile in-
telligere est ex instrumento & verbis Confessionis sua, quam
in Secreto Consistorio prælecturus post alia præmissa. Cum, Petri autem
inquit, fatigatus ex labore, debilitatus in vigore, & Stylus longe
confusus ex rubore, confractusq; ex itinere, & timore ^{alius fuit:}
[confusus], impeditus in clamore, extinctus in devo-
tione, mortuus tandem in amore (eo quod dilexi dudu[m]
malitiā super benignitatem, & iniquitatem magis quā
loqui æquitatem) justo Dei iudicio obmutuerim evi-
denter, & sicut volui non potuerim omnia exprimere
.... ideo latius in præsenti Consistorio, resumptis
cofortativis viribus, postquā de benignitate & huma-
nitate Sanctitatis vestræ apparuit, quoniam non ex o-
peribus justitiae quā numquam feci actualiter, sed se-
cundum magnam Dei & vestram misericordiam me
salvastis, & operuistis omnia mea scelera & peccata, la-
borem meum oppressivum sedando pacifice, & vigo-
rem perditum mihi restituendo integre, & dolore af-
flictum dulcificando consolative, ruboremq; confu-
sū laudabiliter removendo, ac timorem meum con-
fortando viriliter, & clamorem meum rauçū sanando
eeleriter, extingtamq; devotionem meam suaviter in-
flammando, & amorem meum mortuū vivificando;
cum confidentia securitatis pacifice & benignæ, erro-
res & hæreses, ac omnia & singula scelera & delicta
mea, iniquissima & nefanda, proponere confidi.

11 Nemo mibi persuaserit Petrum, quamvis præmedi-
tate atque de scripto hac recitaverit, tali tamen in articulo fortassis &
sibi vim intulisse, ut aliter quam ex genio & ingenio suo Kempensis,
orationem conciperet, cui nec eminus quidem simile aliquid
in libris de Imitatione reperio. Alii porro judicent, an eorum
operum quæ Thoma Kempensis nomine circa controversiam
presignantur, ulla sit affinitas stylī cum illis, quibus ipse,
non ut auctor, in principio; sed ut descriptor, subscripti in
fine, eo fere modo quo alii alii in locis, Finitus & comple-
tus anno Domini MCCCXL per manus fratris Thomæ
Kemp. in monte S. Agnet. prope Zuvoll. Non libet quem esse
mihi finalē causā decisionē prævertere, contestata jam lite & auctorem ex
ad hoc pendente. Ingenue tamen fateor, neque P. Godefrido nomen sub-
Henschenio neq; mibi unquā visum esse, quod efficax aliquod scripsit ex
pro Thoma argumentum posuit ex Ms. sic subscripto haberet. Agnosco
emplari;

A
Et idiotis-
mū quibus:
dam non
bene con-
cluditur:

Agnosco etiam, Idiotismos illos, quos cum Teutonica nostra lingua communes habet opusculum istud, qui que nostris Henrico Sommalio & Heriberto Rosweido animos fecerunt, ad ipsum tam certo adscribendum Kempeni, ex predicta subscriptione nominis dimitaxat noto, nec viso unquam Codice Gerardimontensi, qui absque auctoris nomine ante annum Mcccc scriptus notabatur; agnosco, inquam, Idiotismos illos, eaque aut magis spectare Italicae linguam, ex Latina formatae & veteri Longobardica, magnam cum Teutonica similitudinem habente. Si autem ea quae Joannis Gessen sive Gersei Abbatis nomen, non suffixum, sed præfixum habent exemplaria revera sint (ut pretenduntur) nostro coattene aut etiam antiquiora, in eorum unū propria

Abbatū predicti manu scriptum fuerit, ut editioni Veneta NICOLAVS anni MDI adscripti aliquis (fuisse autem illud potuit idem ANTIPAPA ipsum quod nunc est nostra Aronenſis domus, omnino per antiquum, & solum ex omnibus hactenus in causa productis Ioanni Ger- membraneum) haud agre absentiaſ ſuſtinentibus, libro faveſ venu- rum predicatorum auctorem petitus cendendum eſſe Ioannem fuis exempliſtum. Hoc vero confeſſo, non continuo credam totum decus plarum. deſtractum Thome; qui quam devotus religioſusque ſcrip- tor fuerit, fatis ex aliis ejus operibus liquet: quin etiam anno MDCLXXII, non sine prodigiis repertum ejus corpus die XII Auguſti, ſperare nos facit, fore aliquando ut religio- fiori cultu eum licet venerari. quam veneraremus Auto- rem libelli quantumcumque utilis atque pii.

CXCIX BENEDICTUS XII.

B

ENEDICTVS, antea Jacobus Presbyter Cardinalis tituli S. Priscæ, ^{Ab anno} 1334, ^{ad} natione Tolosanus, de Savarduno, electus Avenione xx Decembris MCCCCXXXIV, coronatus VIII Januarii ſequentis in Dominica, ſed annos VII, menses IV, dies VI; defunctus Avenione anno MCCCXLII, XXV Aprilis, sepultus in Ecclesia Cathedrali: E & vacavit Sedes dies XI.

Electionis
ē corona-
tionis dies.

ab hac ini-
tium anni
Pomificii.

C

Vita auctoſ Anonymus apud Bosquetum, fuit, inquit, electus aie XVI mēnsis Decembris, die vero XX fuit coronatus: verum errasse conve- ctitur ex eo, quod ultima hac dies non fuerit Dominica, ſed feria III, dies autem à nobis prænototos Ms. noſtrum & Ptolomeus Lucensis confirmant. Quoniam autem illa ejus prolixior Vita ſatis extat apud Bosquetum, ſolum breviorem hic placet dare ex Ptolomeo Lucensi & quatuor ultimorum annorum acta ex noſtro Ms. proponere, cui ſimile exemplar Rainaldus allegat in obitu Benediceti, tamquam in Biblio- theca Vaticana exiſtent ſub num. 2040: noſtrum autem ſic incipit: Benedictus XII, de partibus Tolosanis, elec- tus est anno Domini MCCCCXXXIV, XI (imo XIIII) Kal. Januarii, & coronatus VI Idus Januarii anno Expectationis. Cur ita vocetur annus MCCCCXXXV, ha- bens non compiri, nec libet divinare: fidentius dixerō, etiam hunc Pontificem more majorum initium annorum ſuorum duxisse à die Ordinationis ſua: ſiquidem Bulla XI apud Waddingum, pro conſtruendo Minoritis Tvodii conventu, data VIII Kal. Decembris anno I, habetur in Registro ordine 911, eftque ultima earum, quas, iſto primo anno, Christi MCCCCXXXV, Francianis datas, plures refert idem Waddingus.

ACTA PONTIFICATUS.

Ex Ms. Historia Ptolomei Lucensis,
in Codice Biblioth. Vatic. 3766.

2

Anno Domini MCCCCXXXIV, Idibus Decembris, Cardinales omnes includuntur numero XXIV, per Comitem Novalium in Palatio Avenionensi, in quo Papa Joannes decessit: in Vigilia autem Thomæ Apostoli XIIII Kal. Januarii, anno Domini MCCCCXXXIV, Cardinales prædicti numero XXIV, elegerunt in Papam unum ex se, videlicet D. Jacobum, Presb. Card. tit. S. Priscæ, natum de provin- cia Tolosana, monachum Ordinis Cisterciensis, Magistrum Theologæ, & vocatus est Benedictus XII. Qui in primo Consistorio quod habuit, ſcilicet XIIII Kal. Januarii, mandavit reparari eccliam Romanam S. Petri, item eccliam Lateranensem & alias ecclias, & palatia ibidem defolata, & ad fabricam donavit quinquaginta millia florenorum. Item ad Maji Tomus V.

Electionis
modus.

manifesen-
tia,

subveniendum necessitatibus ſuorum Frarum, Col- legio Cardinalium donavit centum millia floren- rum. Dixit eriam quod veller pacem reformatre in Indulgen- tota Ecclesia. In die autem Nativitatis D. N. Iesu tie, Christi, in publica Mifta, quam celebravit D. Petrus Epifcopus Prenestinus, fecit gratiam omnibus qui interfuerunt, ſeptem annos & ſeptem quadragenas de injunctis poenitentiis; diebus autem Sanctorum Stephani & Joannis tres annos & tres quadragenas. Anno autem Domini MCCCCXXXV Benedictus XII de- ſcendit de palatio, in quo electus fuit, & ivit affoca- tus eum Cardinalibus, ut moris eft, ad locum Fra- trum Prædicatorum VI Idus Januarii, & VI Idus Januarii in crastinum ibi coronatus eft, per D. Na- polionem Cardinalem Diaconum.

3. Et v Idus Januarii reaſcendit ſuum Palatium: & petitiones ſibi oblatae primo die post coronationem recipere recuſavit: voluit enim noſſe conditionē per- ſonæ ſupplicantis, & ſummam redditum, & ſi impe- trans ante fuerit Beneficiatus. Item v Idus Januarii in Consistorio ſuo quod habuit, licentiavit omnes Pre- latos & Curatos, ut post Festum Purificationes irent ad ſua Beneficia; alioquin Juris remedij uteretur erga eos, niſi cauſam legitimam ſtandi haberent in Cu- ria, quam in ſuper ſeire volebat ab eis. Item à XI Kal. Februarii uſque ad XIIII Kal. ejusdem mēſis vacavit circa petitiones Cardinalium expediendas. In Purifi- catione Beatae Virginis primo anno Pontificatus ſui celebrem fecit sermonem, & erat ſuum Thēma: Ecce ſponsus venit, Matthei xxv: in quo publice dixit, quod Sancti viderent clare eſſentiā Dei, contra opinionem prædeceſſoris ſui, qui de hoc dubium fecerat, ut ſu- pra dictum eſt de eo. Item pridię Nonas Februarii fecit vocari omnes illos ad ſuum Consistorium, qui prædicaverunt opinionem ſui prædeceſſoris, quod viſio non eſſet eſſentialis Dei, volens teire ipſorum motivum. Item Rex Franciæ ad Papam mitit ſuos Ambaſciatores, & perit Thesaurum Ecclesiæ pro paſſagio faciendo; ſed Papa dare recuſavit, niſi intra- ret mare, & paſſagium initiatet, & promiſſionem im- pleret, quam fecerat ſub Joanne XXII.

4. Anno Domini MCCCCXXXV, IV Kal. Maii, venit varie lega- Comes Ludovicus de Oettingen ad Papam Bene- dictum cum tribus Clericis, & Militibus, & Am- 1335 ex- baciatis Domini Ludovici, qui ſe pro Imperatore gerebat; licet per D. Joannem Papam depo-

12

BENEDICTUS XII. depositus & excommunicatus fuisset. Ipsiis autem in Curia existentibus Ambasatores Mediolanenses, & aliarum civitatum eis confederatarū Papæ obediens faciunt, & absolutionem obtinent à sententiis, quibus per Joannem fuerant irretiti; promittentes, se nunquam aliquem pro Imperatore recepturos, nisi prius per Papam esset appellatus. Item pridie Kal. Iunii Benedictus Papa revocavit in Consistorio omnes Commendas, per suos prædecessores factas, exceptis Cardinalibus, quorum nondū Commendas revocavit. Insuper Legati Romanorum petebant instanter, ut iret ad Urbe; quibus respondit, se irurum, sed diem certū super hoc non assignavit eis. Item pridie Nonas hujus mensis Julii, Ambasatores prædicti Domini Ludovici venerunt de Avenione, portantes quæ Papa petebat pro emenda suorū excessuum, quibus adimpleris sperabatur eorum concordia. Item pridie Nonas ejusdem mensis, scilicet sequenti die proxima, Papa Benedictus ivit ad Pontem Sorgæ, volendo ibi vaccinationes deducere, & habuit secum plures Magistros in Theologia: & coram illis & Dominis Cardinalibus, quibus placuit intresse, fecit legere librum, quem ipse Benedictus Papa compoluit de Visione: & auctoritates ibi politas fecit per dictos Magistros examinari, an essent pertinentes: & ibi quæstiones Visionis examinavit. Mortuus est autem Dominus Joannes Caytani in Vigilia S. Augustini, Diaconus Cardinalis & Legatus, & sepultus est apud Fratres Minores in die B. Augustini. Eodem anno in mense Septembri, xi die ejusdem, iterum misit Dominus Ludovicus, qui se pro Imperatore gessit, prædictum Comitem de Oettingen, & Magistrum Ebrehardum de Thumenouen, Magistrum Marquardum de Randegge Canonicum Augustensem, & Magistrum Ulricum de Augusta Notarium suum, & Fratrem Henricum de Cyphingen, ad Papam Benedictum de concordia, cum pleno mandato omnia faciendi, quæ Papa petebat pro emenda: & intraverunt die prædicta similiter Avenionem. Et dum expectarent reversiōnē Papæ ad villā Avenionensem, Papa intellexit, quod quidam è suis familiaribus, tam clericis quam laicis, petitiones signabant ut Papæ: & eas sic signatas, cum aliis per Papam signatis miteuerunt, & lie in Cancellariam transibant cum veris petitionibus; quas [inde afferri] mandavit Papa mente prædicto, circa festum exaltationis sanctæ Crucis.

C Item iv Kal. Octobris reversus est Papa Benedictus, associatus Cardinalibus & Ambasatoribus prædictis. Item vii Idus Octobris in publico Consistorio, quod Benedictus super hoc habuit, proposi- tum fuit per Dominum Marquardum de Randegge Canonicum Augustensis Ecclesiae, qui unus fuit de Ambasatoribus prædictis Domini Ludovici: & legatio talis fuit, qualiter petiit absolvi à Processibus factis contra eum per Joannem Papam, offrens se satisfacturum Ecclesiae & Papæ. Super hoc respon- dit, se deliberratrum cum Fratribus suis, qualiter hoc produceret ad bonum finem; licet grande esset quod petebatur ab eo, quia in multis excessit prædictus Ludovicus. Sed per Benedictum Papam de absolu- tione prædicti Ludovicī nū penitus fuit determina- tum, & fuit thema proponēti; Eripies me à con- tradiictiōnibus Populi, & constitues me in caput gentium Pl. xvii. Item Dominus Eberhardus, filius Comitis de Oettingen, dēcessit (exto Idus Octobris anno primo Domini) Papæ Benedicti. Item decimoquinto Kal. Januarii, Papa Benedictus revocavit omnes gratias, factas à suis prædecessoribus, illis qui nondū jus in re habebant. Item dēcimoquarto Kal. Januarii in publico Consistorio investivit procuratorem Regis Aragonum, de Regno Sardiniae & Corsiae, percepito ab eo homagio consueto.

*questio de
Visione S. An-
dronis ex-
pensa.*

*Legatio Lu-
dovici Ba-
varii,*

*absque effe-
ctu dimis-
sa.*

D Anno Domini mcccxxxvi, Pontificatus sui an- no secundo, Benedictus Papa in publico Consisto- rio, quod habuit in Palatio Avenionensi quarto Kal. Visio beatissima SS. Februarii, determinavit opinionem Visionis essentia- lis, videlicet quod Sancti in Patria tunc clare vident & gaudent illa Visio faciali, & eodem mysterio, de quo loquitur Paulus in Epistola sua, Tunc autem facie ad faciem; & contrarium sentientes puniri de- crevit, ut hæreticos. Revocavit etiam Papa Benedic- tus Decimas Decimarum quibuscumque concessas, ex quo passagiū vidit neglētum esse per Philip- pum Regem Francorum qui hoc juraverat, ut sup- riū est dictum. Decrevit insuper, ut percepta de De- cimis prædictis restituerentur ecclesiis, excepto Rege Francorum, & facta est prædicta revocatio anno Do- mini mcccxxxvi, decimo septimo Kal. Januarii. Item anno Domini mcccxxxvi, quinto Nonas Martii, Rex Philippus Francorum venit ad Papam Benedictum: & ibi exclusis omnibus, solus cum Papa, habuit col- loquium super passagio, quod debebat incepisse Ka- lendis Augusti proxime præteriti, & sic remansit in- expletum, ex quo multa mala inferebantur Christia- nis per Saracenos, & maxime Armeniis: qui eodem anno fuerunt superati, & planicie amittentes pete- bant montana, sperantes subisdium Ecclesie & Re- gis Philippi.

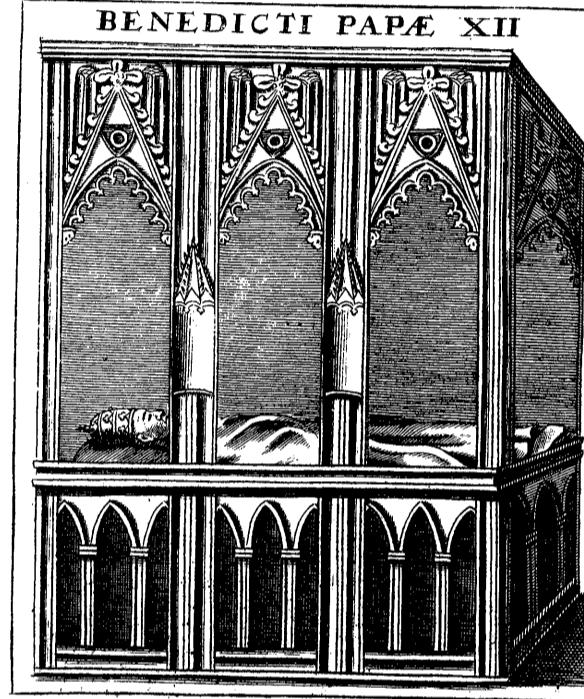
E Anno Domini mcccxxxvi i, Henricus Dux Ba- variae per Procuratores suos quos ad hoc misit, petiit se absolvi à sententiis, quas incurrit communicando cum prædicto Ludovico: & Papaam Benedictum anno Pontificatus sui tertio ipsum absolvit. Item anno prædicto, ultima die Januarii, iterato misit Do- minus Ludovicus Dominum Robertum, filium Domini Rodulfi fratris sui, Ducis Bavariae & Co- mitis Palatini, una cum Comite Conrado Juliæensi, ad Dominum Benedictum Papam: qui eos bene re- cepit die prædicta, qua ingressi fuerunt Avenionem, licet ante fuerunt cum Philippo Rege Francorum, & de illo venerunt die supradicta ad Papam Bene- dictum: qui Duci Bavariae prædicto, iii Kal. Apri- lis, Dominica qua cantabatur Lætare, dedit Rosam post Missam, in qua quatuor consecravit Epi copos, & duos benedixit Abbates in sua Capella Avenio- nensi. Prima autem die Aprilis, venerunt Ambasatores Domini Regis Franciae ad eum super causam *iterum Lu-
dovicus ab-
soluto
Henrico Ba-
varo,* *sed frustra.*

F Nuntiis, quod Dominus eorum non esset poeni- tens; & idcirco ad præfens ip'um non posset absolu- vere; & sic nunquam absolvit eum Papa Benedictus XII, quia moriebatur sub anno Domini mcccxlxi. A tempore autem suæ creationis, videlicet Benedicti Papæ XII, usque ad annum vii completum, præter præmissa nihil dignum relatione fecit, nisi quod Capellam sui Palatii ampliavit, & quod turrim ma- gnam conjunctam suo Palatio construxit, & quasi perfecit: quæ etiam ad sui similitudinem, magna & quadrata existit. Hactenus ille de Benedicto, cuius ultima Acta, omib[us] prioribus, in nostro Ms. sola leguntur *Acta alia
Pontificis,* hoc modo.

G Hic anno iv Pontificatus sui, in temporibus jejuniis, ordinavit sex Presbyteros Cardinales, videlicet Ebredunensem, Album, Guilielmum Montis- olivarum, D. Gorium de Ariminis, D. Rotomagen- sem, Dominum de Rodes. Hic confirmavit atque ro- boravit sententias contra Ludovicum de Bavaria, af- ferentem se Romanorum Imperatorem. Hic consti- tuit D. Luchinum de Vicecomitibus, tyrannum Me- diolanensem & multarum aliarum civitatum & ter- rarum Pedemontii & Lombardie, in Vicarium pro Ecclesia Romana; tamquam Imperio vacante & ad Sedem Apostolicam spectante. Item famili modo D. Mastinum de Scala in Veronam & Vincentiam: item Domi-

- A** Dominos de Gonzaga in Mantuam & Reginam ci-
vitatem; item Marchionem Ferrarensim, in Mutinam, Constantiam, atque Argentinam. Anno illo
Bellum in- Pontificatus sui prædicto, guerræ mortales & crude-
ter Francos & & Anglos. Eduardum Angliae. Pro pace vel treuga inter ipsos
ponenda duos Nuntios Cardinales dictus Papa trans-
miserat, sed modicum relevavit. Item suo tempore
Rex Angliae cum sua armata debellavit armatam Re-
gis Francie, in die S. Joannis Baptiste supra Sculas
portum Flandriæ, in quo bello mortui fuerunt cir-
citer xxxiiii millia Gallici, & Normanni amiserunt
octingentas naves.
- Laus Bene- dicti,* * s. maccaria.
- 9** Item dictus Papa fecit fieri totum magnum pa-
lrium, ubi ipse residentiam faciebat Avenione, cum
turribus circum circa, atque viridario bene fabricato
cum veronibus * circum circa. Hic fuit homo durus
& constans, magnus Magister in Legibus & Divinitate. Hic multum thesaurum Ecclesiæ congregavit.
Hic nihil dare voluit alieui de suo genere vel con-
sanguinitate. Ille vir non timebat quemquam, quam-
vis jus & justitia non observaretur ubique per uni-
versum. Hic nimis bonos dilexit, & malos odio ha-
buit. Tandem anno Domini mcccxi, in die S.
Marci Euangelistæ, Avenione, in palatio quod con-
strui fecerat, ad Christum migravit: de cuius morte
tota Curia ac Christianitas condoluit. Et sic sedi-
ab ejus electione annis vii, mensibus xv, diebus vi;
à coronatione ejus sedi annis vii, mensibus xi, die-
bus xvii; & vacavit Sedes diebus xi: sepultusque
est in ecclesia Cathedrali Avenionensi. Addit auctor
Vita Anonymus apud Bosquetum: In qua adhuc jacet, in
capella sibi specialiter fabricata, etiam miraculis co-
ruscando. Dominus des Fergues, alibi nobis laudatus, in
Indiculo Ms. Sanctorum ac Beatorum Avenionensium, eam-
dem Beatum nominat, nixus auctoritate Scriptorum Cister-
censium, & nobile sepulcrum appellat, in quo hodieque
quiescit.
- Epitaphiæ.*
- 10** Oldoinus noster ad Ciacconium hoc insuper ejus Epitaphium recitat. Hic subsunt cineres & ossa BENEDICTI XII PONT. MAX. qui fuit oriundus ex oppido Savarduno, dicec. Apamiensis in Comitatu Fuzensi, & appellabatur Fr. Jacobus Furnerius, Monachus Cisterciensis, Theologæ Doctor eximus. Fuit primum Abbas Montis frigidi, inde Episcopus Mirapicensis, demum Presb. Card. tit. S. Priscæ, à Joanne XXII, cui immediate in Pontificatu succedit, creatus. Vulgo Cardinalis Albus dicebatur: quem ob rei familiaris angustiam Cardinalium pene infi-
mum, ob ejus vita integratem, elegerunt in Vigilia S. Thomæ Apostoli, in conventu Fratrum Prædicatorum hujus urbis, ubi etiam Kal. Januar. per Neapolionem de Ursinis Diac. Card. coronatiōnis in-
signia suscepit anno 1335. Vir fuit doctrina & vitæ
integritate præstantissimus, virorum bonorum &
doctorum valde studiosus: multa præclara statuit, ad
morum & præcipue Cleri reformationem & ecce-
lesiasticam disciplinam restaurandam spectantia. Sedit
in Pontificatu annos septem, menses quatuor, dies
sex, unica tantum habita sex Cardinalium, virorum
præstantissimorum, creatione. Decessit in Avenio-
nensi Palatio, quod ipse fabricari jussierat, ex tibiaz
dolore, vxi Kal. Maji anno 1342. Funus in præsenti
Ecclesia magnifice curatum fuit, omnibus qui ade-
rant ad tanti Pontificis necem collacrymantibus. Hoc
verum antiquumque ejus epitaphium esse nemo mihi per-
suaserit: cum ab usi illius avi stylus nimium discedat; ad
hoc zyphra in annorum notis, & error in die Coronationis
manifestè redargutus ex coævis, novitatem arguant.
- in pergamo- no ad parte- tem,*
- 11** His scriptis accipio à P. Carolo Faber accuratam
Monumenti ipsius delineationem, palmos octodecim alti,
largi undecim, & quinque cum dimidio profundi, exceptam
- manu adm. R. D. Georgii Fallot Presbyteri Avenionensis: BENEDIC-
simulque disco, verissime judicasse me de epitaphio, minime TUS XII.
antiquum esse, nec ullum toti monumento insculptum un-
quam fuisse: sed id quod supra ex Oldoino retuli, scriptum
esse ab annis fortasse centum in pergameno, appensumque
ad parietem juxta sepulcrum: in quo pergameno etiam se-
quentes notitia continentur. Hi vero duo Cardinals
immediate sepulti, & ex ipsorum antiquis mo-
mentis in hoc facillum translati fuerunt. Primus, qui cum notitia
pro insigniis habet duos leones, fuit Mag. F. Helias trium jux-
sa sepul-
de S. Heredio Gallus Ord. Minorum, Magnus Theo- rum Car-
logus, ab Innocentio VI tit. S. Stephani in Cælio. dinalium.
monte Cardinalis creatus, obiit Avenione 6 Idus
Maji 1367: ad Minores primo sepultus, deinde (ab-
soluto quod fieri jussierat mausoleo) in hanc eccl-
esiæ translatus. Alter fuit Fayditus de Agri-folio
Gallus, Episcopus Avenionensis, à Clemente VII
in sua obedientia Presbyter Cardinalis creatus tit. SS.
Silvestri & Martini in Montibus. Obiit Avenione
6 Non. Octobris 1391. Is vero qui jacet ante pedes
Benedicti, creditur esse Bernardus sive Bertrandus,
Episcopus Rutensis Eius, tit. S. Cyriaci in
Thermis ab eodem Cardinalis creatus, duarum Ca-
pellianarum in hoc facello fundator. Obiit Avenio-
ne sub Clemente VI anno 1344. Quorum animæ
quiescant in pace. Amen. Possunt ha notitia locuple-
tando etiam post hac Ciacconio servire, quandoquidem Ol-
doinus noster iis caruerit: interim delineationem hic ac-
cipe.

E

12 Idem Oldoinus, ad convictionem eorum qui Carmelitam fuisse contendunt, tum alia adfert, tum ipsam ejus bullam integrum ex Vghello acceptam, & postridie Corona. Ipse se te-
tationis datum ad Abbatem Cisterciensem aliosque ejusdem statut ab
Ordinis de sua electione, ubi eos sic alloquitur: Nos igitur initio Ci-
sterciensem qui juventutis nostræ tempora in Ordine vestro per-
fuisse, egimus, sub sanctæ obedientiae imperio & obser-
vantia regulari; ac in eo effecti alumni, in dignitatibus
& administrationis gradu fuimus operosi &c. Ita et-
iam auctor Vita apud Bosquetum: In juventute sua sub
habitu regulari & monastico decrevit Domino fa-
mulari: fuitque receptus & induitus in monachum
in monasterio Balbonensi Ordinis Cisterciensis,
dioecesis Mirapicensis: ubi postquam edocetus fuit in
regularibus observantiis & claustralibus disciplinis,
diutius circa studia literarum insudavit, tam Parisiis
quam alibi permanendo: in quibus adeo profecit,
quod tandem fuit effactus sufficiens & notabilis

Mag.

BENEDIC-
TUS XII. Magister in sacra Theologia: deinde primo ad mo-
nasterium Montis-frigidi dioecesis Narbonensis, se-
cundo ad Apamiarum, tertio ad Mirapicensem fuit
promotus Ecclesias. Porro Apamensem Episcopum fa-
ctum anno MCCCXVII, indeque Mirapicensem anno MCCC-

xxvi probant Sammarthani: ut etiam ex Apamensis Epis-
copatus præteritio argui posse parum exacta cogni-
tio rerum ad Benedictum pertinentium, in eo qui su-
pradicte Epitaphio videtur voluisse totam ejus Vitam com-
pleti.

D

CC CLEMENS VI.

*Ab anno
1342. ad
52. an. 10.
m. 6. d. 30.*

LEMENS, natione Lemovicensis, antea Petrus Rogerii, ex Archiepiscopo Rotomagensi Presbyter Cardinalis SS.Nerei & Achillei tit. Fasciolæ electus Avenione vii Maji anno MCCCXLII, coronatus xix Maji in Dominica Pentecostes, sed annos x, menses vi, dies xxx; defunctus Avenione anno MCCCLII, vi Decembris: sepultus in suo, ubi Abbas fuerat, Calæ-Dei monaste-
rio: & vacavit Sedes dies xi.

ACTA SVB HOC PAPAT V.

Ex nostris MSS. Vitis Pontificum.

Clemens VI, natione Lemovicensis, de quodam loco dicto Monstro Lemovicensis dioecesis. Alii Malmonte loconatum scribunt: & Patria Cle-
mentis: Bernardus Guidonis patrem appellat Guilielmum Mon-
strum, Rosei-vici Domirum: sunt autem sub Tute-
lensi diœcesi in Lemovicibus loca vicina Maumont & Ro-
zieres; sed Monstrum nesciam nunc invenitur. Hie pri-
mo vocatus Petrus Rogerii, postmodum monachus & Abbas cuiusdam monasterii, nuncupati la Cala de
Dio; postmodum Abbas Fiteanensis in Normannia,
deinde Archiepiscopus Rotomagensis; deinde in
Cardinalatum, & ultimate in Papatum vocatus. Hie
largissimus fuit, atque in omnibus placidus & affa-
bilis, nec non conversabilis. Hie sub MCCCXLII fuit
electus Nonis Maji Avenione ad locum Prædicato-
rum: coronatus xv Kal. Junii, sedisque annis x,
mensibus vi, diebus xxvii, ab electione. Hie an-
no primo Pontificatus iiii, temporibus jejuniis Sep-
tembris, ordinavit Presbyteros Cardinales octo &
Diaconos Cardinales duos, videlicet D.Tutellensem

*gradus per
quos eve-
ditus:*
Cardinales
creati.

Suum fratrem germanum, primo monachum Tute-
lensem, D.Guilielmum, suum nepotem ex parte so-
roris germanæ; Dominum de Guardia, suum con-
sanguineum; Dominum de Turre, de Anagnia; Do-
minum de Nicosia, Archipresbyterum; Dominum
Tomacensem, de Florentia; Dominum Boloniensem;
Dominum de Chiatres, de Lemovicino, [qui
fuit] postea Innocentius VI Papa; Dominum Ade-
marum Roberti, Lemovicensem: anno [autem] se-
quenti unum Presbyterum & unum Diaconum Car-
dinales; videlicet Dominum Lemovicensem, suum
nepotem ex [parte] sororis germanæ, Diaconum
Cardinalem; Dominum Atrebatensem, nepotem
quondam [Domini Bertrandi Senioris Cardinalis]
Autissiodorens, * Cardinalem Presbyterum.

* imo Au-
gustodou-
nensis,

Iubileum
ad 50 an-
nos addu-
ctum:

Temporalia
curata.
x. Ludovi-
cius erda
R. Insul.
Fortuna-
tarum.

2. Hie concessit Romanis, rogantibus ut, sicut Bo-
nifacius VIII concesserat eis, quolibet anno Domini
centesimo indulgentiam & remissionem peccatorum
visitantibus limina Apostolorum Petri & Pauli, tan-
tum obtinerent in quolibet quinquagesimo quoties
eveni: et. Hie instituit Episcopum Pragensem in Ar-
chiepiscopum Metropolitanum Bohemiæ. Post-
quam reconciliaverat Ecclesiæ prædecessor suus Do-
minos de Vicecomitibus Mediolanenses, ex quibus
unum fecerat Archiepiscopum Mediolanensem, alterum in temporalibus Vicarium Ecclesiæ, nec esset
tyrannus, & in pluribus urbibus Lombardiæ, hic et-
iam acceptavit eosdem. Hie etiam D. Eloisium* fe-

cerat atque coronaverat [Regem] de regno Insularū
perditorum, sed possessionem numquam habuit dum
vixit.

E

3. Hujus tempore fere omnes civitates, terræ, &
castra Patrimonii S. Petri, Marchia Anconitanæ & Italia per
Romandiæ se rebellaverunt. Sedi Apostolicæ, & tyranos ad
ipsius in illis paribus Receptoribus & Officialibus, &
omnes devenerunt in manibus tyrannorum; videli-
cet Patrimonium in manibus Joannis de Vico, Prä-
fecti Viterbiæ; Marchia, in manibus Dominorum de
Malatesta & Galeotti de Arimino, Nolfi & Gelasi
atque suorum fratum, Nepotis Comitis Guidi de
Montefeltro, D.Alogiti de Fabriano, Nepotum Bur-
garitii de Matalica, Istudatii de S.Hieronymo, Ne-
potum D.Gentilis de Varano, Nepotis Mahoeli de
Monte-Milano, Nepotis D.Pangionis de Cingulo,
Nicolai de Socareto, Filiorum D.Raimundi de Esio,
& quam plurimum aliorum tyrannorum; Romandiola
vero, in manibus prædictorum de Malatesta, Franci-
ci Sinibaldi Capitanei Foroliviæ, Domini Joannis de
Manfredis de Faventia, & Bernardini de Polenta:
quas provincias prædicti tyranni cum eorum sequa-
cibus tenuerunt per multa tempora, ipso Papa vi-
viente.

4. Anno Pontificatus sui xv, Comes de Arbi An-
gleus, cum ejus alligatis Vasconibus, guerram mor-
talem & durissimam, illo tunc manu potente, per
Vasconiam, Petragoriensem & Piætavensem pro-
vincias fecerat, ferro & igne [omnes] pene illas par-
tes devastando. Nec non simil modo Comes de No-
noronia Anglie, cum suis alligatis Brittonibus, in
dicto Ducatu Britannæ [prælumebar] faciendum.
Hujus tempore & sub MCCCXLVI de mense Augusti,
Rex Eduardus Anglie, cum contingentis navibus be-
ne munitis, ad guerram in Normandia applicuit, &
viribus armorum villam * Caen, & innumerabiles
villas, castra & loca in dicto Ducatu oceupavit, fer-
ro & igne devastans usque * Clolum prope Parisius: * Saint
in quo loco dictus Rex Anglie cum suo exercitu, Clou.

F

Anglorum
progressus
in Gallia:

* Cadomi.

pugna Cres-
ciensis vi-
eti Franci.
per diem totam & noctem sequentem, castrametatus
est. Per paucos vero dies sequentes, videlicet die Sab-
bati xxv mensis Augusti antedicti, Rex Franciæ,
una cum Rege Bohemiæ, & Rege Navarræ, & Rege
Majoricarum, cum innumerabilibus Comitibus,
Baronibus & Nobilibus, nec non comitatibus armo-
tum, prælium cum dicto Rege Anglie & suis genti-
bus habuerunt. Ultimate, permissione divina, dictus
Rex Anglie & suæ gentes bellum prædictum obti-
nuerunt, & dictus Rex Franciæ cum paucis apud
Ambianenses est recepus. Dictus autem Rex An-
glie per duos dies postea subiit tentoria die noctu-
que, in loco qui dicitur Crescy, in quo fuit bellum
com-

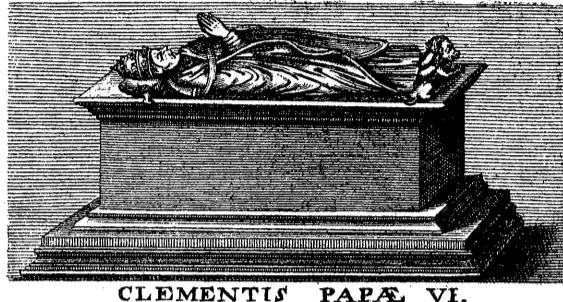
- CLEMENS VI.** & D. Ludovici, nomine Ecclesiæ Romanæ possidentem; & in possessionem poluerunt d.D. Ludovicum, in Regem per Archiepiscopum Bracarensem, ab Apostolica Sede Commissarium in hac parte, de d. regno coronatum.
- 10 Hujus tempore Archiepiscopus Mediolanensis & tyrannus transiit circa quinque millia* barbuta & tantumdem pedites, cum contentu & adjutorio nobiliorum Ghibellinorum de Tuscia, ad occupandum civitates & loca Tuscæ quæ erant in communibus fratribus nis: sed ultimate modicum eis relevavit, & diæta civitates pacem cum d. Archiepiscopo habuerunt. Hic anno ix sui Pontificatus, tempore jejunii de mense Decembri, ordinationem de infra scriptis Cardinalibus fecit, videlicet D. Egidium Hilpanum, Archiepiscopum Toleranum; D. Guillermum, Archiepiscopum Cæsaraugustanum; D. Raymundum, Archiepiscopum Tolosanum; D. Fratrem Pastorem, Archiepiscopum Ebredunensem; D., Albensem Episcopum; D. Nicolaum Capoetii, Romanum, Ur-gellensem Episcopum; D., Appamiarum Episcopum; D. Raynaldum de Vrbinis Romanum, Protonotarium Papæ; D. Joannem de Carmagnia, Protonotarium; D., Abbatem S. Dionysii; Domum de Molin, Generalem Prædicatorum; D. Petrum, Autissiodorensem Episcopum.
- 11 Hujus tempore Rex Philippus Franciæ moritur, & coronatus est primogenitus suus, nomine Joannes Dux Normandiaæ de eodem regno. Hujus tempore Guido Boloniensis Cardinalis, de consensu Papæ & suo motu proprio, ivit in Franciam suis expensis, ad tractandum pacem cum d. Rege & Eduardo Rege Angliae: propter quem tractatum Dux Borboniæ, pro parte Regis [Franciæ; & Dux] pro parte Regis Angliae, venerunt Avenionem, tempore Innocentii VI, anno Coronationis suæ primo, ad perficiendum ea quæ ordinata fuerant per d. D. Cardinalem, circa d. pacem inter dictos Reges habendam: sed ultimate concordate non potuerunt; & discordes de Curia dicti Duces, cum eorum ambationibus, ad eorum regna recesserunt: & hoc propter defectum Regis Franciæ, ut communiter dicebatur, illo tune denegate ea quæ tractata, scripta & sigillata erant per ipsos, atque jurata in manibus & præsentia d. D. Cardinalem, de voluntate & consensu d. Regis Franciæ & sui consilii.
- C** 12 Hujus tempore Rex Majoricarum ejectus fuit de regno suo & de Comitatu Rossillon per Regem Aragonum: qui Rex & Regina cum filiis suis Avenionem venit, & per plures annos in Curia cum competenti statu permanxit. Et paulo post d. Rex Majoricarum cum suo posse civitatem Majoricarum manu armata intravit: sed resistere non potuit gentibus Regis Aragonum, captusque extitit per iplos, & decollatus fuit, nec non sui sequaces perierunt in manibus Aragonum. Hujus tempore Rex Joannes de Francia fuit in Curia ad visitandum d. Papæ: quem d. Papa honorifice recepit, & per tres dies bulla in forma pauperum apta fuit generalis. Hic non modicum minuit jura, jurisdictiones, libertates, thesaurum arque patrimonia B. Petri & Ecclesiæ Romanæ.
- Motus Italicæ.** Hujus tempore Pisani debellaverunt Florentinos super territorium civitatis Lucanæ, & obfederunt dicti Pilani eamdem civitatem per octo menses: & fame compulsi eam detinentes, reddiderunt se Pisani, & civitas fuit totaliter in eorum manibus.
- Nicolaus Rentii Roma Tribunus.** 13 Hujus tempore quidam Nicolaus Rentii, de urbe Romana Notarius, sua industria & sine consensu d. Papæ, sed mortu ipius & populi Urbis, factus est Tribunus & Dominus Urbis, regnavitque per aliquod tempus in Urbe. Preliavit illo tunc cum Columnenibus & eorum sequacibus ad portam S. Lau-
- rentii dictæ Urbis: quos debellavit, & mortui cecidérunt Stephanus de Columna, cum Joanne filio suo & tribus suis consobrinis, & aliis quam pluribus eorum sequacibus. Qui Tribunus posthæ aliqua presumpsit contra jurisdictionem Ecclesiæ facere: propter quod d. Papa, cum consensu suorum Fratrum Cardinalium de Urbe, d. Tribunum suo officio exclusit, ipsumque fugavit de Urbe, acceptavitq; [illam] Avenionem captivus sibi. [Qui Nicolaus Rentii fuit] in Alamania apud adducitur. Bohemiam, ubi captus extitit per nuntios Caroli, electi in Imperatorem Romanorum: & Avenionem d. Papæ conductus, captivatus extitit per tempora, & per suum successorem Innocentium relaxatus, & transmissus paulo post per d. Papam ad Iuum officium reasumendum: quod & factum est ultimate. Paulo post per suos amulos captus extitit in Capitolio, & ibidem trucidatus.
- 14 Hujus tempore civitas Avenionensis empta fuit pro Ecclesia à Regina Joanna, consentiente suo viro D. Ludovico de Tarento, postea coronato in Regem Siciliæ & Apuliæ de consensu d. Papæ & Cardinalium. Hic die vi Decembri in die S. Nicolai, anno Domini MCCCCLXII, Avenione in Palatio Apostolico, ad Christum migravit. Sepultus est in monasterio de la Casa di Dio Claromontensis diocesis. Hac eadem sic contineri in Cod. Vaticano 2040 persuadent nonnulla loca, ab Oderico Rainaldo ex eodem ijs- tegre representarentur suo illo genuino a simplici stylo, potius quam Vita quæ erat apud Bosquetum, haud dubie recentior, cultior tamen pleniorque, sed & non pauca hic accuratus digesta omittens: corrigenda vero ubi dicit quod Clemens hic ledit annis x, mensibus vii, diebus v, quos appareat male esse suppeditatos ex die vii Maii usque ad vi Decembri, quos etiam dies Vita illa apud Bosquetum nobis nominat pro diebus electionis & mortis.
- 15 Alind Ms. Vaticanum, auctoris aque anonymi, allegat Rainaldus, signatum num. 3765, ubi de sepultura sit legitur: Corpus portatum fuit in ecclesiam B. Mariæ Clementis Virginis cathedralis, ubi stetit usque ad æstatem; deinde aportatum in monasterium Caixa-Dei, ubi pridem fuit Monachus, quinque Cardinalibus comitantibus ipsum, in capella ab ipso constructa compatum & tumulatum, cuius anima requiescat. De sepulcro apud Ciacconium genuinum hec lego, in posterioribus editionibus iterata: Sepulerum, in choro monasterii illius, quod ipse vivens Avenione à peritissimis artificibus fieri curaverat, ex candido & Pario marmore compositum erat, exornatumque variis imaginibus. Statua marmorea superposita tumulo. visibatur, ante hæc pestifera bella, quibus Gallia pene deformata est, cum de religione inter Catholicos & Calvinianos deceraretur. Monasterium namque ipsum ejusq; olim memoria no MDLXII cum obliteretur, milites Calviniani plus quam barbari templum diripiunt, statuam confingunt, sepulcrum violant, ubi ipse Clemens pene formidabilis jacebat: armati enim hominis statuam exhibere videbatur, quia singulæ corporis partes plumbo tecta erant. Cadavere igitur nudato, nihil præter ossa & cineres repererunt, eaque in flammas sacrilegi misere. Etsi vero statua Clementis comminuta fuit, imago tamen ejus adhuc cernitur Lutetiae Parisiorum in vitrea fenestra, quæ prima omnium occurrit ingreditibus templum Sorbonicæ domus, ubi flexo genu & manus ad cælum tendens, supplici habitu Virginem sacram veneratur: id enim templum ejus ope & favore conditum est, itaque illa antiqui operis inscripta videtur. CLEMENS PP. VI PROVISOR HVIVS DOMVS.
- 16 Hac Ciacconius, superiori seculo xvi execente librum hec perit, suum imprimens: nunc autem nihil ejusmodi amplius inventitur Parisiis, ubi veteris Sorbonici collegii nulla prorsus reliquia

D

E

F

A reliquiæ supersunt; sed à fundamentis nova spectantur omnia, & in singulis tam ecclesiæ quam collegiæ fenestræ Richelii Cardinalis fundatoris nomen monogrammaticæ expressum, illæ etiam nec aliud quicquam. Sed opera quam Parisius frustra possumus in requirenda, que nulla amplius extabat, fenestra; felicitas cœsi in Cœsare Dei, unde per R.P. de Fuxo Podestam noster Collegiæ Redorem, obtinimus subjectam delineationem extantis etiamnum tumuli, statuaque ea qua fuerat parte truncata redintegrata. Et hæc quidem pedes quinque cum dimidio longa, est ex marmore albo, ex quo etiam plinthus inferior longus pedes novem; ipse vero tumulus, cum inferiori ac superiori tabula, totus ex nigro. Ita delineationi à se curata Prior loci subscripterat, addens, non obstante Calvinistarum furore, in chori medio tumbam statuere; redintegranda autem statua addi dumtaxat debuisse riaram, manusq, & pedum extrema, quæ decussa fuerant omnia.

CLEMENTIS PAPÆ VI.

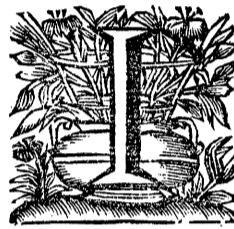
Nec minus crudeliter, inquit, corpus ipsum tanti Pontificis violarunt. Præcium tempe caput, velut orbem lusorii, diu agitatum, tandem flammis simul cum ceteris ossibus dederunt; sed pleraque ignibus crepta, corio cervino inclusa, in tumulum tandem illata sunt. CLEMENS VI.

Et ossibus collectis ab igne.
Porro nulla inscriptionis nota superest; nec mihi satis compertum est, utrum aliqua olim existeret; hoc unum circa dubium potest asserti, quod scilicet ex inferiori gradu marmoreo surgebant ante violatum tumulum variæ figurae & ornamenta operis anaglyphi, ad altitudinem felique-pedis aut circiter.

17 Albertus Argentinensis, hujus avi scriptor, ad annū MCCCXLII notat, quod Hic Papa, cum arma progeniei Rosæ gentiæ haberent quinque Rosas, contra morem antecessorum, hinc sigillo totidem Rosas ponit in Bullis: quarum ve- ejus adiutoriorum imaginem exprimens Ciacconii locupletator aliquis, crucem in bulla format, cuius singulis partibus inscriptæ Rosæ geminae, cum ea quæ in centro communis est omnibus, ipsas non solum semel, sed bis quinque efformavit. Religiosior tamen exempli semel præbiti imitator fuisse videtur Urbanus, pro signo assumens in suis Bullis quinq; Cruces cruciformiter dispositas intra coronam querneam, civium servatorum symbolum, ut videre est in eodem auctiori Ciacconio. Ceteri communem fere morem tenuerunt: & primus ab illis post duo fere secula fuit Alexander Farnesius, qui anno MDXXXIV factus Pontifex Paulus III, innovavit aliquid, in gentis sua Farnesia gratiam, nomini suo superscribi faciens sena lilia, & terna ex utroq; latere apponens.

E

CCI INNOCENTIUS VI.

INNOCENTIUS, natione Lemovicensis, antea Stephanus Cardinalis Episcopus Ostiensis, electus Avenione anno MCCCLII, Ab anno
1252, ad
62, an. 9.
m. 8, d. 26. xviii Decembris; coronatus xxx Decembris; sed annis ix, menses viii, dies xxvi; defunctus Avenione anno MCCXLII, xii Septembris; sepultus apud Carthusianos Villæ-novæ prope Avenionem, & vacavit post mortem ejus Apostolica Sedes mensim i, dies xviii.

Sepultura
Innocentii
PP. 6.

V Aticanum Ms. apud Rainaldum sub numero 3765 Acta hujus Pontificatus sic finit. Post hæc D. Innocentius, modicum decumbens, cum esset senio & ætate confitens, die xi mensis Septembris obiit, & xiv sepelitur in ecclesia D. Mariæ de Donis, ibique incolit usquequo translatus fuit. Translatus autem fuit (sicut testatur auctor Vita apud Boffquetum) ad domum Carthusensem Villæ-novæ, in qua vivens suam perpetuam elegerat sepulturam. Dabitur infra ipsum monumenti, nunc vacui, accurata delineatio, ex ipso loco accepta; cum lapide indice præsentis sepulchri, aliisque memoris eodem spectantibus.

ACTA PONTIFICATUS.

Ex nostro Ms. suppleta ex Ms. Vaticano

2040.

I Nnocentius VI, Stephanus nomine, natione Lemovicensis, de villa ex patre Hic primo Procurator, & judex postea fuit, nec non doctoratus in jure Canonico, postmodum Clericus & Episcopus Claromontanus; deinde Cardinalis. Et electus est in Papam per Cardinales anno Domini MCCCLII, die Martis xviii Decembris, hora Tertiarium: & coronatus die Dominica penultima dicti mensis, Avenione in Apostolico palatio. Sedit annis novem, mensibus octo, diebus xxv; & vacavit Maji Tomus V.

Episcopatus ejus mense una diebus xix; ipso mortis die computato.

2 Hic fuit vir justus & durus in concedendis Beneficiis & [circum] jura ecclesiastica. Subito post suam laudabilis Coronationem multas reservationes, factas per Cle- aña, mentem prædecessorem suum suspendit, & constituit Prælatos & alios Beneficiatos, in Curia illo F tunc morantes, unumquemque ad suum Beneficium personaliter applicare, & ibi residentiam facere sub pena excommunicationis: quod & factum est. Hic diminuit expensas & familiares suos & etiam omnium Cardinalium. Hie ordinavit stipendia Auditorum sacri Palatii. Hie fortis & robustus ad recuperandum provincias, terras, & jura sanctæ maris Ecclesiæ, quæ diu temporibus suorum prædecessorum fuerant Ecclesiæ re- per tyrannides occupatae in partibus Italæ, quas pene cuperata in omnes ad mandata Ecclesiæ reduxit manu potenti. Ita, Hie ordinavit & transmisit anno primo sue Coronationis D. Egidium Hispanum Cardinalem in Legatum ex latere in istis partibus Italæ ad recuperandum prædictas provincias, terras, & jura Ecclesiæ occupata per tyrannides: & facta est executio manu potenti per d. D. Cardinalem infra quatuor annos, cum multis laboribus & expensis thesauri Ecclesiæ. Hic anno 11 sue Coronationis transmisit D. Petrum Ostiensem Cardinalem, ad coronandum D. Carolum Quartum, filium Regis Bohemicæ in Romanorum Imperato- rem, quod & factum est.

3 Anno primo sue Coronationis die xxv Au- gusti, Januenses fuerunt debellati in Sardinia in

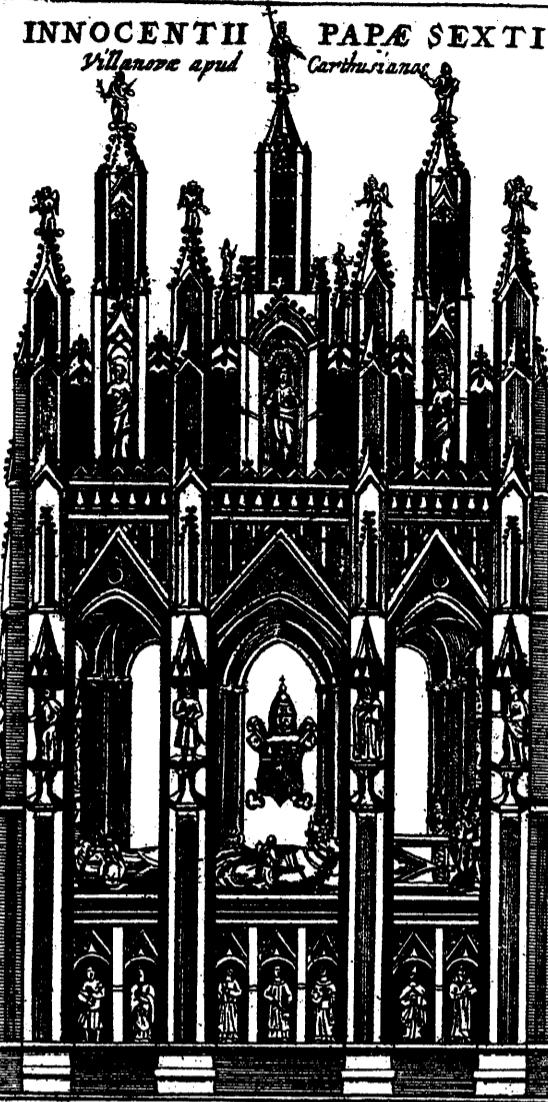
INNOCENTIUS VI. in mari per Venetos & Catalanos : in quo bello dicti Januentes xxxii galéas perdiderunt. Hujus temporibus dicti Januentes cum omnibus eorum castris & jurisdictionibus, submicerunt se Archiepiscopi Mediolanensis tyrannidi : & post paulo dicti Januentes debellaverunt Venetos in mari magno, ubi dicti Veneti amiserunt xl galéas & alia navigia, nec non homines qui erant in dictis navigiis. Hujus tempore pax facta fuit inter dictos Januentes & Venetos, & exclusi fuerunt Catalani ab ista pace.

Legati pro pace inter Reges missi. Item iub mcccvi, de mense Junii, D. Thalayrandus Perragoricensis & D. Nicolaus Capoccius Cardinales, transmissi fuerunt in Nuntiis Apostolicis per d. Papam, ad ponendam pacem finalem vel treugam fiendam inter Reges Joannem Franciæ & Eduardum Angliæ ipsorumque Regna. Qui Cardinales de mense prædicto de Curia receperunt, & in regno Franciæ applicaverunt, continuando ipsorum diætas pro pace vel treugâ, inter ipsos Reges & Regna ponendâ. Item sub præd. anno d. Papa una Ordinatione, in die Veneris xxii Decembri, ordinavit de infra scriptis Cardinalibus, videlicet de D. Petro, Archiepiscopo Rotomagensi ; D. Francisco de Tuderto, Episcopo Florentino ; Petro, Episcopo Pampelonensi suo nepote ; Elia, Episcopo Uticensi ; Fr. Guilielmo, Generali Ordinis Prædicatorum de Aragonia ; Fr. Nicolao, Generali Ordinis Minorum, Lemovicensi. Item, eodem tempore & sub mcccclvii, ordinavit D. Andoinum de Burgundia Abbatem Cluniensem, in Rectorem & Gubernatorem omnium terrarum Ecclesiæ in Italia, dum d. D. Hilpanus Legatus ibidem moram contraheret : & recessit de Curia die ultima Februarii, & sub die v d. mensis fuit ordinatus. De mense vero Augusti d. anni, d. Legatus, apud Berthenorium, totaliter vices suas in spiritualibus & temporalibus d. D. Abbatem commisit : & in paucis diebus iter versus Tusciam cum suis familiaribus, & Dominiis de Malatesta, de Arimino & aliis Nobilibus de Marchia & Romandiola, causa applicandi ad Curiam, assumptis. Die vero lunæ xxiv mensis Octobris, hic in Curia, d. D. Legatus Egidius, à D. Papa & omnibus Dominis Cardinalibus & morantibus in Curia, benevolè est receptus.

B **Ab Clunia-** **censis Vica-** **vius in Ita-** **lia reliktus.** 5 Hujus tempore & sub mcccclvii, Dominus Raynaldus * de Servilia, dictus Archipresbyter de Veneria, oriundus de Petragoricensi Comitatu, ex tractu * al. Arnal- d. Amadei de Bantio, Dominus Raymundus de Ban- volla Ar- chipresb. Garmotus de Aerzo, D. Bertrandus de Bidossio, & D. Joannes de Rùbuffello, & tere omnes nobiles de Provincia, præter Cancellenenses & tres alias domos diætae Province, fecerunt & ordinaverunt maximam partem equitum & peditum, unicuiusque Christianæ nationis, qui fuerunt in summa circa quatuor millia hominum, & vocabatur Societas del acquisto : & coadunaverunt se in Lemovicino in Auvergnia, & per illas partes circa Rhodanum. Et sub die Jovis xiij Julii, de conseculo Domini de Rossillon transi- verunt Rhodanum : & applicaverunt, continuatis eorum diætis, in Comitatu * Veransensi, de consensu (ut publice dicebatur) d. Papæ & aliquorum Cardinalium de Lemovicino ; nec non prædicta omnia [dicebantur] ordinata fuisse per D. Thalayrandum.

C *** al. Vi-** **nauicen-** **sis Villa-** **novana** **Villa-nova** **Mausoleum** **Mausoleum** 6 Hic in nostro Ms. vacat integra pagina, quasi expetet aliunde suppleri. Supplementum speravi & petui ex Ms. Codice 2060 Biblioteca Vaticana, sed frustra quia nihil ibi amplius quæ in nostro inventitur. Dabimus ergo quæ ex Carthusia Villa-novana Kalendario domestico describenda nobis curavit Dominus I. F. Maren Carthusianus, simul mittens ipsius pulcherrimi monumenti iconisnum, quem & notavit altum esse palmos triginta quatuor & dimidium, latum octodecim cum dimidio, profundum vero sex

cum dimidio, intra quod jacet ipse marmoreus : reliquum vero opus ex eo est lapide, quem Pernensem nominant, à loco unde eruitur in Comitatu Venassino : marmorei etiam sunt statucri, quibus satis multis hoc monumentum ornatur, ut videre est: non item aequæ facile divinare de singulis quorum Sanctorum sint. Positum est autem in sacello Sanctissimæ Trinitatis, bac forma.

Non tamen in hoc mausoleo jacet corpus, sed metu Hugo noctarum, omnia quocumque penetrabant vastantium & corporis Pontificio nomini insensiblitorum, ablatum fuisse significat sepulcrum. pralaudatus Dominus Maren, litteris anno superiori xxvi Maji signatis ad P. Carolum Faber: collocatumq; ait intra crastinem muri, predictum sanctissima Trinitatis Sacellum ab altari majori separantis. Cessante autem metu non fuerunt iterum ad tumulum relata ossa. sed eidem parieti additum est marmor, alie exsculptum hoc modo.

In hoc lapide ad pedes Papalis statua, spectantur que à fronte spectari nequeunt insignia Pontificia, qualia apud Ciacconium videre est; ex altera vero parte leguntur hac verba: Hic jacet Innocentius Papa sextus, primus fundator hujus domus, qui obiit anno Domini

Amini millesimo trecentesimo sexagesimo secundo, dic vero duodecima mensis Septembris: cuius anima requiescat in pace.

7 Hic productis venio ad id cuius supra memini Villa-novani Kalendarii monumentum, his verbis conceptum. Fundationis hujus causa fuisse fertur visio quædam terribilis cuiusdam sancti Eremitæ, ad quem Sanctissimus Papa Innocentius sextus, dum adhuc in minoribus constitutus, dictus Cardinalis Stephanus Alberti, anno videlicet MCCCCXIIII, devotionis ergo visitaturus adveniens, invenit eum in extatim raptum: cumque pulsanti non aperiretur, irrueribus tandem famulis in cellam, quodam impetu excitatus, quasi homo de gravi somno consurgens, coepit exclamare dicens, O mi! ò mi! Ecce vidi mirabilia: conspexi dictu horribilia. Sciscitante autem Cardinale diligenter quæ intuitus fuerat, responsum hoc dedit; ductus mentis excessu ad infernum perveni, ibique animas, sicut nivem densissimam aërem obnubilantes, aderti in abyssum descendere; in purgatorium vero, velut nivem rarissimam; sed ad paradisum tres dumtaxat animas pervenisse elevatum mihi est: illius seilicet Episcopi, illius Prioris Carthusiensis, ac illius viduae Romanæ, singulos singulis designans nominibus. Cardinalis igitur cum maxima polleret prudentia, investigare volens visionis hujuscemodi veritatem, missis hinc inde nuntiis, certissime compérit, prænominatas animas eadem hora corpore solutas; siue qui prius timuerat aliquantulum de nimio Carthusiensium rigore, maxime propter abstinentiam carnis perpetuam, amicissimus Ordinis fa-

ctus propter illius sanctitatem, novam pro monachis Carthusianis procuravit fieri donum: quam, Tius VI. eum Ecclesiæ præcesset regimini, opere complevit, sicut rei probat effectus. Eadem alius verbis & contra-ctius aliquanto leguntur in Fasciculo temporum Werner Rollewinck, perducto usque ad annum MCCCCXC, unde etiam descripta pendent ad ejus mausoleum, una cum hujusmodi memoria dedicata ecclesia. Noverint presentes & futuri, quod Sanctissimus in Christo Pater & Dominus, Dominus sanctæ memorie Innocentius Papa & Indulgenzia in Sextus, natione Lemovicensis, fundator hujus monasterii, fecit consecrari hanc Ecclesiam, ipso ibidem genia in die dedicacionis tunc presente, una cum Collegio S. Romanae Ecclesiæ, per Reverendissimum in Christo Patrem, Dominum Guidonem de Bolonia, Dei gratia Episcopum Cardinalem; ad honorem & memoriam Dei & beatæ Mariae Virginis, Sanctique Joannis Baptiste, ac S. Stephani Proto-martyris; anno Domini 1358,

et Indulgenzia in die dedicacionis tunc presente, una cum Collegio S. Romanae Ecclesiæ, per Reverendissimum in Christo Patrem, Dominum Guidonem de Bolonia, Dei gratia Episcopum Cardinalem; ad honorem & memoriam Dei & beatæ Mariae Virginis, Sanctique Joannis Baptiste, ac S. Stephani Proto-martyris; anno Domini 1358,

E

B & die 19 mensis Augusti, quæ est dies præcedens festum S. Bernardi. Concessitque omnibus & singulis Christi fidelibus, die Consecrationis prædictæ devote ecclesiam ipsam visitantibus, quæ sunt in statu gratiae vel erunt, infra octo dies proxime sequentes, singulis annis perpetuo per Bullam patentem septem annos & septem quadragenias dierum de vera Indulgentia. Etiam durantibus Octavis dictæ Consecrationis, concessit omnibus ipsam devote visitantibus, pro qualibet die, tres annos & tres quadragenias dierum Indulgentiarum. Summa annorum & dierum prædictarum Indulgentiarum sunt, triginta & unus annus & 25 dies.

CCII B. URBANUS V.

URBANVS, natione Lemovicensis, antea Guillelmus Grimoaldi, Abbas S. Victoris Massiliensis, electus absens XXIIII Septembris, misit Massilia subsignatum decretum electionis suæ XXVII Octobris, & Avenione inthronizatus XXXI ejusdem, consecratus & coronatus fuit sequenti Dominica vi Novembris MCCCCLXII: sedit à die inthronizationis suæ annos VIII, mensem I, dies XIX, defunctus Avenione XIX Decembris MCCCCLXX; sepultus in Abbatia S. Victoris Massiliensis: & vacavit Sedes dies X.

*Ab anno
1362, ad
70. an. 8.
m. I, d. 14.*

Capita Apostolorum inventa, **Et novis argenteis thecis ornata,** **N**ostrum Ms. hoc ei elogium textit: Hic summus Pontifex, vir sanctus & eminentis virtutis habitus est, libertatis ecclesiastice fortissimus defensor & innocentissimæ vitæ. Veniens enim ad Italiam & Romam intrans, capita Apostolorum Petri & Pauli, quæ ubi locata fuerant in memoria hominum esse desierant, invenit; & de altari Basilikæ Sancta Sanctorum in palatio Lateranensi, [ubi] condita erant, reverenter levavit, eaque auro & pretiosissimis gemmis ornavit: fabricatoque tabernaculo eū ciborio marmoreo super altari ligneo, quod in Lateranensi ecclesia est, illa omnibus conspicienda & veneranda honorabiliter collocavit. Fecit etiam palatium in monte Flascone, prospectum habens ad lacum Vulsinum. Aliud item palatium in Urbe-veteri magnæ structuræ fabricavit. Ex Italia deinde rediens Avenionem, animo tamen ad Italiam (ut ferebatur) redeundi, ibi defunctus est.

que statuarum, anni precedentis nota inscriptarum (quas mille ducentarum marchiarum argenti fuisse afferit dictum Breve, ac Margaritis & lapidibus preciosis ornatas) iconismum exhibit. Sunt autem consideratione hic digna, ornamenta quidem Pontificalia omnia (qua nescio an ad speciem aliquam vetustatis in idea artificis formata sic fuisse elaborata credam, an vero ex usu temporis illius) imprimis tamen Tiara, non alvearis in modum formaque ovali turbinata, sed instar coni acuminata: quale in nullis ejus aut alterius avi Pontificum monumentis reperio. Hoc tamen bene, quod triplici amiciatur coronamento, sicut hic Urbanus primus instituisse dicitur à Nicolao Alemani, in Dissertatione historica de Parietinis Lateranensis pag. 129. Aliquod tamen tertii coronamenti initium appareat in circulo illo, qui desuper quasi claudit secundam coronam in monumentis Joannis XII, Benedicti XII, atque Innocentii VI.

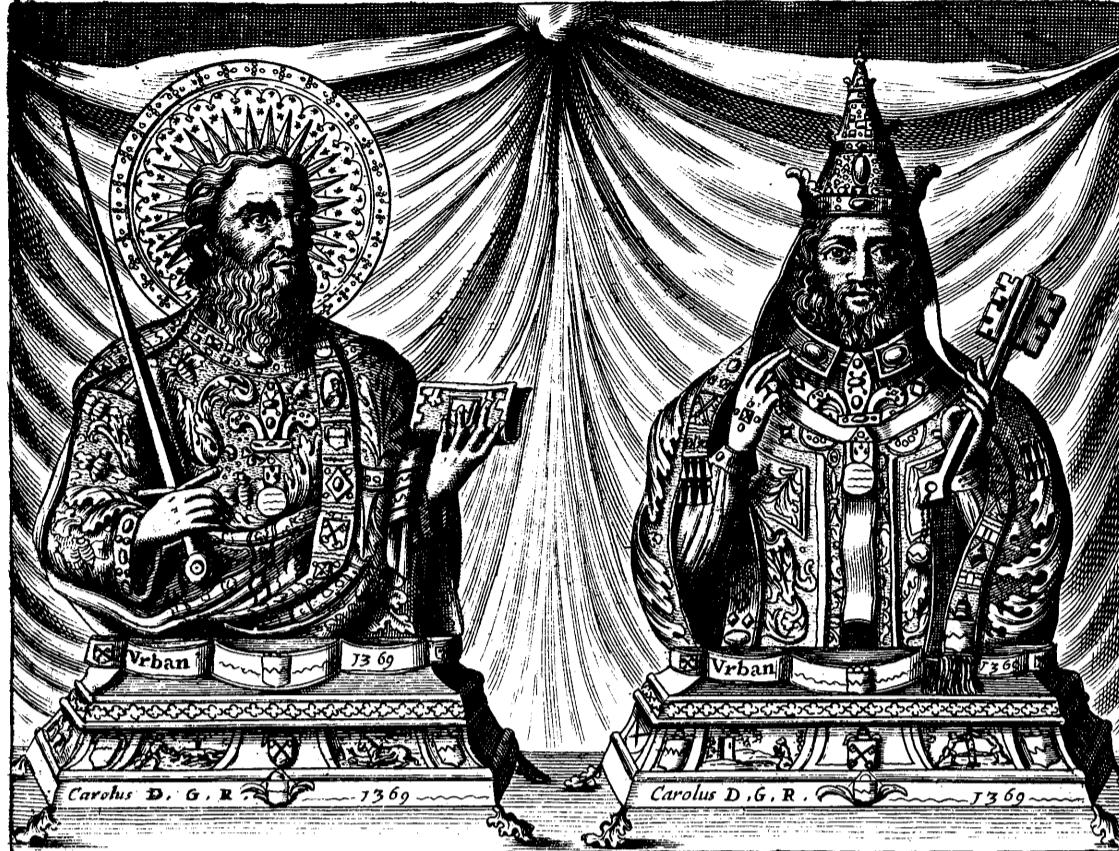
3 Sub lilio, ante petrus utriusque statua, pendet orbiculus disticho inscriptus: quod quidem distichon sic integre cum indicia legitur ad S. Petrum, *voluntatis commigrandi ad plati* Erigat ut propriam Sedem, in sua Petre, redibit *tum Lateranense.* Hue, Vaticanæ Pastor ab arce Petri. *sui necessaria, legit tua, quod obscuriorum etiam sensum facit. Existimo ego indicari, quod Urbanus, an. MCCCCLXVII*

URBANUS
PP. V.
et nota ann
ni 1349,

mense Octobri Romam reversus è Gallia, & eatenus in Vaticano Palatio commoratus, propositum habuerit migrandi ad Lateranenses ades, conceptum anno MCCCCLXVII Kal. Martii. Quando ad Lateranensem ecclesiam veniens, cum in Sanctis Sanctorum Missam celebrasset (ut habet Auctor Actorum ejus apud Bosquetum) Capita illa, quæ annis multis fuerant recondita, & sub altari in quo Missam celebraverat servata, ascendens in amphitheatrum di-

ctæ ecclesiæ, ad communem plateam proiectam habens, toti Romano populo sibi adstanti exhibuit. Et cum theca, in quibus pro tunc erant recondita, essent satis modicae & parvi valoris, ex tunc alias novas & pretiosiores fieri ordinavit: qua fuerunt sequenti anno perfectæ. Earum iconissimum, licet ab aliis jam representatum, placet tamen hic recudere, ut tam insigne Urbani Pontificis monumentum apud nos quoque reperiatur.

D

ac dono Ca-
roli V Fran-
cie Regis.

C 4 Subiit S. Petri statuam verba hac leguntur, Ur-
banus Papa V fecit hoc opus, ad honorem Capitis
Beati Petri Apostoli, anno Domini MCCCCLXIX. In in-
fimo autem basis ipsius margine: Carolus, Dei gratia
Rex Francorum, qui coronatus fuit anno Domini
MCCCCLXIV, donavit præsens lilyum, ad honorem Ca-
pitis Beati Petri, quod est possum in pectore ejus:
ex latere vero, Joannes Bartoli de Senis Aurifaber no-
men suum legendum notavit. Similia autem fere verbote-
nus leguntur circa S. Pauli effigiem: sed distichon, pen-
denti ex lilo bullæ inscriptum, hoc est:

Cedit Apostolicus Princeps tibi, Paule: vocaris

Nam Dextræ natus, Vas, Tuba clara Deo.

5 Porro allegatum superius Ms. nostrum, post indicatum
primum hujus Papa nomen, patriam unde natus, & abba-
tiā unde fuit assūptus. sic in Elogii principio habet:
In legatione ad Dominos de Vicecomitibus in Lombardia, electus est in Papam anno Domini MCCCCLXII,
xiiii mensis Septembri; sed scribendus erat dies xxiii;
in Vita enim alia Ms. Vaticanani 3575 dicitur, quod Cardi-
nales, peractis exequiis D. Innocentii, more solito
novem diebus, decima die se concluserunt, videlicet
in die S. Mauriti, hac autem est xxii Septembri. Si-
militer erravit librarius noster, sed eiūs adnumerans an-
nos octo, mentes quatuor, dies Nam licet ab ipsa
electionis die, quæ utrum acceptanda esset vehementer am-
bigebant Cardinales, numerare quis velit; solum poterit
mensis ii, dies xxvii invenire. Sed qui vitam decessoris
scripsit, tempus vacantis Sedis usque ad diem introniza-
tionis supputavit. Extat duplex ejus Vita hactenus inedita
in Mss. Vaticanis, citaturque à Rainaldo tamquam inve-
nienda in codicibus 3575 & 4026, præter tertiam excu-
sam apud Bosquetum. Prior docet diem ingressus Cardi-
nalium ad conclave, sic u prædictum est; dies item appul-

sus in Galliam, inthronizationis, & consecrationis. Altera
ex Archivo monasterii S. Victoris allata fuit, & piam ejus
mortem describit. Tertia sic finit: Fuitque sepultus in
ecclesia majori Avenionensi, demum transferendus
ad monasterium S. Victoris Massiliensis, ubi vivens
suam perpetuam elegerat sepulturam, magnis & stu-
pendiis miraculis coruscando: vacavitque Sedes xi
diebus, ipso mortis die computato.

F 6 Ciacconius addit, quod Gregorius XI ejus succe-
for præcepit solenne sepulcrum, more Pontificum, sepultura in
in monasterio S. Victoris Massiliensis fieri: quodque S. Victoris
post septemdecim mensēs Avenionensis sepultura, corpus
in cineres & ossa resolutum, illuc fuit translatum, anno
MCCCCLXXII; & positum in capella S. Petri, iuxta ma-
jus altare, Nonis Junii, ubi nunc requiescit: effigies
que ejus adhuc visitur, quæ obeso vultu & penden-
tibus genis eum fuisse demonstrat. Eadem transcribit
in Annalibus Massiliensis, sub annum 1657 editis, Ioan-
Bapt. Guesnayus noster, nescio quo errore assignans morti
ejus diem xix mensis Maii: deinde saffayum imitatus
(qui Urbani cum longo elogio, sed minoribus litteris
expresso, tamquam necrum Beatificatum, Martyrologio Gal-
licano inter Pios retulit) Ciacconii ulteriora verba sic cla-
milius distinctiusque explicat. Laudatissimus omnium
Pontifex, cuius extant plurima præclare gesta, tam
in Vita ejus ab auctore illius temporis conscripta,
quam in Articulis, quos tum monachi Massilienses
S. Victoris, tum Petrus Olivarii Canonicus Aquen-
sis, procurator Caroli Francorum & Ludovici Siciliæ
Regum, aliorumque Principum atque Prælato-
rum, obtulere Clementi VII, qui Gregorio suffectus
est in schismate: ut iis motus eum Albo Sanctorum
Catholicæ Ecclesiæ inscriberet, cum multis fuisse
ingenibusque post obitum miraculis à Deo illustra-
tus,

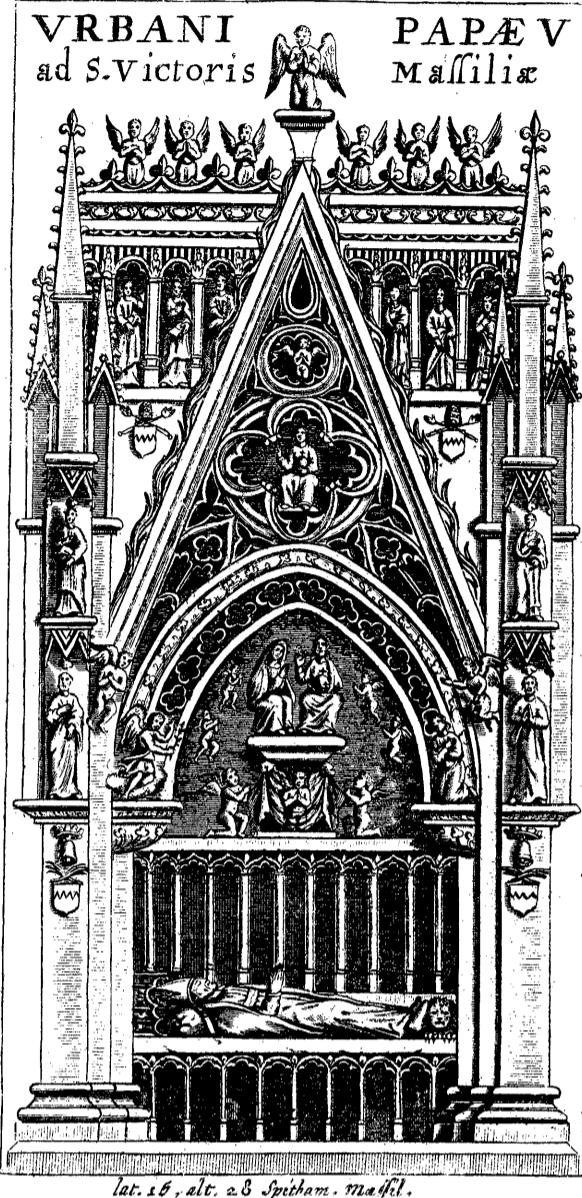
Dies ele-
ctionis,

Vita ejus
triplex.

Articuli de
miraculis
post mortem.

Abus, quæ magno numero eodem vitæ ejus Processu recensentur. Curavi istac omnia posteris meis, Decembris elaboraturis, describi.

7 Iuvat nunc spectandum exhibere monumentum, quod sepultura, hodieque extat, licet à parte inferiori pessime habitum maleque custoditum, sicut illud post multam instantiam nec sine sumptu, delineatum tandem accepi; simulque intellexi, totum opus unitas generis saxo, eoque non valde pretioso, constare.

lat. 16, alt. 28 Spitham. massl.

8 Epitaphium, eidem sepulcro olim appensum, in Ms. Altempsiiano Roma hujusmodi legitur, reserturque etiam in Additamentis ad Ciacconium:

Hic quiescit Urbanus Pontifex in ordine quintus, Summus divinitus Romanorum Præsul electus: Auctor bonorum, lux, censor, normaque morum, Speculum cunctorum, dogma duxque monachorū; Bonorum director, malorum quoque corrector; Justitiæ cultor, studiorumque reparator. Nullius acceptor, direxit justiciæ libram, Virtutibus fulgens cunctis, vera reddidit idem, Atque Simoniam sui splendore fugavit. Ecclesiæ nempe reparavit Romæ divinitus, Apostolorumque capita mire recondidit. Pauperes alendo Christi, mandata complevit.

Hicque bonus Pastor ad fidem Christi reduxit URBANUS
Graecorum Cæsarem, errorum caligine tectum. pp. v.

Pot labores tandem multos desuperque vocatus, Inter Fratrum manus illa fracta membra resolvens, Christi Vicarius transvit ad astra beatus. Quem Deus multum exaltat per signa sepultum: Qualis enim fuerit signa tanta elare demonstrant: Ad tumulum eius languentum membra sanantur. In multis aliis provinciis quoq; elare coruseat, Nec non Italiâ ab ipso multum amata. Miraculis late hæc in Hispania patent, Ac in Bohemia, nobilique Francia tota. Gaudet provincia Arelatenis jure vocata, Per tanta signa meritis Urbani peracta. Ergo mente purâ te Urbano beato, Pontifici summo, lector, devote commenda. Anno millesimo tercentenoque septuageno Currente Domini, mensisque decima nona Decembri erat dies, cum iste Beatus Urbanus ad Christum transitu felici migravit.

S. Urbanus Papa assumptus fuit ad Papatum anno Domini mcccxxi, v Novembris. Obiit in Avenione mcccxx, xii Kal. Januarii. Translatum fuit sanctum Corpus ipsius, de Avenione ad sacrum cœnobium S. Victoris Massiliensis, & positum in capella S. Petri anno mcccxx, ii Nonas Junii. Sedit in Patatu annis viii, mensibus ii.

9 In eadem Bibliotheca Altempiana inveni sequentem Antiphonam, de S. Urbano Papa V, post informationem *Vetus Antiphona & Orationes.* *Vaticano ubi eadem habentur; nec non in Ms. S. Martinii Tornacensis sub liti. E Cod. 28, continente Antiphonas, Collectas & Sequentias per anni circulum.*

ANTIPHONA.

O fugator Simonie, verae cultor justitiae: regulator monachorum, propagator clericorum, conciliator tyrannorum, & defensor oppressorum; Urbane vir magnifice, qui rexisti mirifice, ora Deum qui te fecit, & Ecclesiæ præfecit, quod nobis det hic gratiam & in futuro gloriam.

¶ Salute Urbanum. **¶** Adjutorem nostrum in Christo.

ORATIO.

Deus qui B. Urbani, Confessoris tui atque Pontificis, præclaræ vitæ merita multis modis mundo manifestas miraculis; concede, cunctis ejus memoriam agentibus, suarum effectuum petitionum consequi salutarem, veniamque peccatorum in præsenti, & in futuro cœlesti cum Christo gloria coronari, per D. N. J. C. Eadem Antiphona, ut dixi, est in Ms. S. Martinii Tornacensis, sed diversus Versiculos & Collecta, que sic i leguntur.

¶ Justus ut palma florebit,
¶ Sièut cedrus Libani multiplicabitur.

ORATIO.

Deus, qui pro reformatione universalis Ecclesiæ & dilatatione fidei Catholicæ, Urbnum summum Pontificem miraculose fieri voluisti; præsta quæsumus, ut miracula quibus nunc fulget, ut pie credimus, sic multiplicare & moxestare digneris; ut qui summum Pastorem hujusmodi in terris sine mentis scrupulo veneramus & colimus, intercessorem summum habeamus in ælis. Per D. N. J. C.

E

F

CCIII GREGORIUS XI.

*Ab anno
1370, ad
78, an. 7,
m. 2, d. 27.*

REGORIVS, natione Lemovicensis, antea Petrus Diaconus Cardinalis S. Mariæ-novæ, electus Avenione xxx Decembris anni MCCCLXX, consecratus & coronatus v Januarii sequentis in Vigilia Epiphaniæ, sed Dominica tunc die; sedit annos VII, menses II, dies xxvii; mortuus Romæ anno MCCCLXXVII, XXVII Martii, & sepultus in ecclesia S. Mariæ-novæ Vacavit Sedes Pontificia dies XI.

*Locus se-
pulture,*

EX olio Capitolino descenditibus per Forum Romanum, quod hodie Campus-vacinus dicitur, regta via dicit in S. Mariam novam, quæ hodie S. Franciscæ Romanæ appellatur, ab hujus corpore huc illatio & religiosissime culto. Ibi ante majoru altaris latus unu, quod Epistole est memini me vidisse marmoreum Gregorii XI monumentum, sicut illud eri incisum novo suo Ciacconio Oldoinus noster inferuit, veluti post annos CCV elegantiori opere renovatum ex Romani Senatus decreto,

B proper memoriam reducta ab illo in Vrbem Sedis. Octavius vero Pancirolius, de eadem ecclæsi relationem suam finiens, Reg. 2 eccl. 1 item antea dixerat, sed factum scripsit anno MDLXXXIII iub. Gregorio XIII: & hoc cum monu- confimat inscriptio, ab ipsomet Oldoino relata his verbis: & Romam Gregorio XI Lemovicensi, humanitate, doctrina, pietateque admirabili: qui ut Italæ seditionibus laboranti mederetur, Sedem Pontificiam, Avenioni diu translatam, divino afflatus numine hominumque maximo plausu, post annos septuaginta Romam feliciter reduxit, Pontificatus sui anno VI, S. P. R. Q. tantæ religionis beneficijque non immemor, Gregorio XIII Pont. Max. comprobante, anno ab orbe redempto MDLXXXIV, posuit. Scripsit ergo Oldoinus aut scribere voluerit, anno post ducentesimo vigesimo sexto: convenient enim etiam nomina Consulatum trium & Cancellarii ab ipso expressa, cum insignibus super bases columnarum sculpis in predicto Mausoleo. Veteris, quod antea existit, sepulcri & Epitaphii memoriam renovatione ista abolitam fuisse, est quod doleant amatores antiquitatis. Res ipsius Gregorii, quas auctor Vii. apud Bosquetum prolixe exequitur, ex nostro Ms. hic paucis accipe.

*Autorum
synopsis.*

C 2. Gregorius XI, natione Lemovicensis, prius vocatus Petrus Bellifortis, & Neps Clementis VI, dum esset Cardinalis S. Mariæ-novæ, concorditer à Cardinalibus electus est in Papam in Avenione, anno Domini MCCCLXX mense Decembri. Sedit annos VI, menses III, & sepultus est Romæ in ecclesia Diaconiz, quæ Nova nuncupatur, & cessavit Episcopatus dies XI.

*Praeclaræ
Gregorii à
puero inisti-
tutio,*

3 Hie dum esset annorum circiter XVII, sanctæ memoriae Clemens VI ejus patruus, eum Diaconum Cardinalem S.R.E. assumpit: & ne carni & sanguini acqueivit evideretur, continuo eum excellentissimis Doctribus Juris uriusque, & aliarum scientiarum non vulgaribus præceptoribus, tradidit erudiendum. Qui ita in multis scientiarum generibus profecit, ut non modo mediocri, sed eminentissimæ scientiæ Doctor à cunctis habetur: in tantumque culmen & tamam doctrinæ evasit, ut à famosissimis Italæ Doctoribus, à Baldo præcipue de Perusio, in cathedra legente Jus civile, ejus opiniones & dicta addu-

cerentur in medium, sèpiusque ejus dictis allegatis & juris diceret, Dominus noster in hac lege sic dicit, intelli- *peritia ex-
cellens.*

4. Dum in palatio Avenionensi moram traheret, & die quadam in aula deambularet, comitante eum Episcopo quodam ejus Cubiculario; diceretque *Monitus de
repetenda
Urbe,* Gregorius Episcopo, Domine Episcope, quare non vaditis ad Ecclesiam vestram & continuo Episcopus respondens diceret, Et vos, Pater Sancte, quare ad Ecclesiam vestram non acceditis? intelligens de Roma, quæ Sedes est Petri & Christi Vicarii propria; ita animo compunctus est & statim conscientia tandem, ut statim de veniendo Romam cogitaret. Erat per idem tempus totum fere Ecclesiæ Patrimonium in Italia, opera Florentinorum, per tyrannos plurimos Ecclesiæ occupatum: & hinc occasione lumpata, paucis hujus sui secreti consiliis, paratis galéis, contra attinentium & amicorum voluntatem, Romam venit, quæ annis ultra LXX, à tempore videlicet *illuc post
annos 70
Sedem re-
fert.* Clementis V. Romani Pontificis præfentia, qui in Urbe continue resideret, privata fuerat. Intravit ergo in Vrbem, cum ingenti Romanorum latitia & incredibili applausu receptus, acclamantibus cunctis, Benedictus qui venit in nomine Domini Pastor supremus. Gaudebant omnes videre sanctum Pontificem, dimisli parentibus & notis, dimissa patria propria, spretis omnium persuasionibus ut non veniret, in Sede propria collocatum.

5. Dum sic Romæ moraretur, veluti Pastor bonus & Christi verus imitator, agere coepit via pacis ad reducendum Populum Florentinum, qui nimis se ab Ecclesia separaverat, multaque contra Ecclesiam commiserat, proper quæ fuerant maiores de civitate anathematizati & civitas interdicto suppeditata. Pro qua reductione & pace cum dictis Florentinis tractanda & firmando, & recuperatione terrarum Ecclesiæ, misit ad eos Legatum de latere, D. Joannem tit. S. Marcelli Cardinalem Ambianensem: *Rome wo-
ante cujus legationis finem, sicut Domino placuit, ritur.*

D. Gregorius infirmatur, & Romæ moritur die XXVII Martii, an. Domini MCCCLXXVII, cum omnium multo dolore & moere; & verò dolore præfigo futurorum malorum, longi videlicet schismatis, quod ex ipsius morte in ecclesia Dei secutum est: ejus initium & causa inferius teriole describitur, veritatem sequendo sicut proprie accidit in facto, licet aliter forte ab aliquibus casus hujusmodi schismatis ponatur in terminis.

V R.

CCIII. GREGORIVS XI.

CCIV. URBANVS VI.

CCV. BONIFACIVS IX.

CCVI. INNOCENTIVS VII.

CCIV URBANUS VI.

*Ab anno
1378, ad
89. an. 11,
m. 6. d. 8.*

URBANVS, natione Neapolitanus, antea Bartholomaeus Archiepiscopus Barensis, electus VIII Aprilis anni MCCCLXXVIII, coronatus ipso die Paschæ, XVIII Aprilis; sedit annos XI, menses VI, dies VIII; defunctus MCCCLXXXIX, xv Octobris; sepultus ad S. Petrum in Vaticano: & vacavit Sedes dies XVII.

Locus sepul-

Paulus Aringhus Roma subterranea lib. 2 cap. 8, agens de summis Pontificibus in Vaticano sepultis, Urbanus VI, inquit, inter altaria Annuntiationis Beatae Virginis & S. Blatii, ad levam introeuntibus, marmorea urna conditus est: inde vero anno MDCVI, die XI Septemberis translatus, sub novæ basilicæ pavimento, ceteris Pontificibus aggregatus est. Monumenti perquam magnifici alteque elevati formam pectoritati servatam cupiens Oldoinus nosfer, ari incisam indeque expressam exhibet: ubi licet insignis Pontificis superimposita cernatur trium coronamentorum tiara, ipsius tamen supra urnam ponebat marmorea statua unius dumtaxat coronamenti est: unde apparet, etiam talis tiara usum penitus non exoleuisse, aucto jam pridem coronarum numeror: extantiori aetate ipsius arca limbo inscribitur,

HIC IACET VRBANVS VI PONT. OPTIMVS MAX.

2 Basis vero, cui urna insigniter celata insitit, hujusmodi Epitaphium legendum offert apud eundem Oldoinum:

Hac animo magnus, sapiens, justusque Monarcha Parthenopœus adebat, Urbanus Sextus, in arca. Fervebat fidei latebras conferre magistris, O decus! his latus semper post prandia sistris. Schismatibus magnis animo majore regebat: Omne Simoniacum tanto sub Patre tremebat. Quid juvat hunc terris mortali tollere laude? Pro meritis cœli splendet sibi gloria valde.

3 Qui Gregorii Papa XI vitam apud Bosquetum descripsit auctor Gallus, de electione subsecuta scriptis, qualia potuit, Clementino Schismati inherens, ex sua factionis sensu contra quæ aliaque, à Gallis adversus Urbani electionem proferri solita, multa in ejus favorem monumenta documentaque producent Annalium Ecclesiasticorum continuatores Abrahamus Bzovius & Odoricus Raynaldus.

Mibi, homini Belgæ, pernagi semper visum est, non quod Urbano constantissime semper adhaerint Belgæ, afferrima queque eo nomine à Francis paf: sed quod Comes Flandria Ludovicus, Francorum partibus tam constantier inherens, ut omnes fortunas, ditiones, & vitam ipsam eisdem consecraverit, nullis suorum sapientia ea de causa rebellantium conatus à fædere Gallicano revocabilis, numquam tamen induci potuerit quantisque confederatorum Gallorum solicitationibus, ut Clementem pro vero agnoscet Papa, à cuius ipsiusmet manu dicebat se habere & monstrabat litteras de electione Urbani; quas intercidisse doloramus magis, nisi multæ extarent alia ejusdem de eadem re. & forte eodem tenore, ad Imperatorem; alia item aliorum, nec non Cardinalium Romæ præsentium, ad absentes Avenione; has autem omnes meras simulationes fuisse metuque extortas, credat qui potest. Causam à pluribus agitatanam satis, nolo denou tractandam suscipere, contra nuperum quemdam scriptorem Francum: placet tamen ex nostro Ms. illius temporis monumentum producere, collatum cum editione Anonymi Collectoris Conclavium in Clemente VI allegata, ubi hoc Conclave locum secundum tenet: nec enim plusquam duo Conclavia ad seculum XIV pertinentia istuc inveniuntur. Invenio autem scriptum istud in nostro Codice post elogium Gregorii XI, dignum quod ei quam Bosquetus edidit relationi ex adverso componatur.

Mausolei forma.

B

Epitaphiū.

C

Cur Ludo-

vicus Com.

Flandria ad

en consans

feuerit in

ejus obe-

dientia.

ACTA ELECTIONIS ET SCHISMATIS

Ex nostro Ms.

D Efuncto Gregorio XI, erant tunc in Romana Curia præsentes sexdecim S.R. E. Cardinales, 16 Roma Collegium constituentes, videlicet, Petrus Portuensis, vulgariter dictus Card. Florinus.

Jo. Penestrinus, vulgariter dictus Card. Lemovicensis; Guilielmus S. Stephani in Cœlio-monte, dictus de Agrifolio;

Bertrandus S. Cæcilie, dictus Gladatensis Ordinis Minorum;

Robertus XII Apostolorum, dictus Gebennensis;

Hugo SS. Quatuor Coronatorum, dictus de Britannia;

Guido S. Crucis in Hierusalem, dictus Piccavensis;

Petrus S. Laurentii in Lucina, dictus Vivariensis;

Franciscus S. Sabinæ, dictus Cardinalis S. Petri;

Simon SS Joannis & Pauli, dictus Mediolanensis;

Gerardus S. Clementis, dictus Montis majoris;

Joannes S. Georgii ad Vulum-aureum, dictus de Vrbinis;

Petrus S. Euætachii; Guilielmus S. Angeli;

Petrus S. Mariæ in Via-lata, dictus de *Veruchio; * al. Ver-

Petrus S. Mariæ in Cosmedin, dictus de Luna. neyo vel

Alii item S.R.E. Cardinales, videlicet D. Alba-

nensis, D. Tusculanus, D. Sabinensis, S. Anastasiæ, S.

Vitalis S. Mariæ in portico erant in Avenione: Do- dum absum minus vero Joannes S. Marelli Cardinalis Ambia- 7 alti, nensis, de quo supra, legatus erat Apostolicæ Sedis in Tuseia, numero XXII: quorum quatuor tantum erant Italici, videlicet D. Florentius, D. Medio- lanensis, Dominus S. Petri, & dictus Dominus de Vrbinis.

2 Convocatis igitur ad se, per jam dictos Cardinales præsentes in Vrbe, Senatore Urbis, videlicet D. Guidone de Prohinis Milite Ultramontano, cere- risque almæ Urbis Officialibus, eis præstiterunt so- lenne juramentum in forma juris, de observanda Decretali, Ubi periculum, & de custodiendo fideli- ter burgo S. Petri, & de Palatio, ubi futurum erat Concclave, ab omni violentia & impressione præser- vando. Quod quidem juramentum, cum multis etiam oblationibus gratissime subierunt. Dum autem sacerdoti Cardinales frequentes adessent in eccllesia S. Mariæ-novæ, ubi D. Gregorii corpus traditum fuerat ecclesiastica sepulturæ, pro cœlebrandis exequiis defuncti Pontificis, ut moris est; ipsi quadam die sic ibidem congregatis, Officialis prefati, tam no- minine suo quam altorum civium & populi Romani, non minus humiliter quam devote dictis Cardinalibus supplicarunt, ut aliquem idoneum & sufficien- tem virum eligere dignarentur in Papam, qui esset natione Italicus, afferentes non modo hoc utile, sed prope necessarium fore Romanæ Ecclesiæ totique populo Christiano; postulationem eorum fundantes causis & rationibus intrascriptis.

3 Imprimis itaque allegaverunt & dixerunt, quod Romana Sedes, quæ Apostolica eriam esse di- citur, imo fere Italia tota, propter longissimum in-

E

F

juramentum exigunt ab Officialibus Vrbis,

ab iisque vicissim ro- gantur eli- gere Itali- cum,

URBANUS morum Pontificum absentiam ab ipsa Urbe, in qua
PP. VI. divina & incommutabili ordinatione Romana Sedes
exponenti- fucrat stabilita, multiplicita collapla & deprellata fu-
bus quam- erat, propter dictam longam summorum Pontificum
passa ut Vrbs absentiam: quodque monasteria & ecclie Urbis,
per Ponif- palatia, claustra, ædificia, in quibus S. R. E. Cardi-
cum absen- nales sunt intitulati, in eadem Urbe & Urbi adjae-
tiam in tibus, à longo tempore erant diruta, neglecta, &
Gallia, collapla, & quasi irreparabiliter ad exinanitionem
neglectis pa- deducta, in perniciolum exemplum non modo om-
plicatis & ec- nium ecclesiarum & ecclesiasticarum personarum,
eleboris, sed in scandalum etiam Christianorum omnium, Ur-
bem devotionis aut peregrinationis caula visitantium,
quorum oculis neglectus iste sacrarum rerum notitia
time subiectus erat. Adjacentes quod nulla erat repara-
tionis & reformationis aptior via, quam quod
summus Pontifex, quem Deus in Sede Romana col-
locaverat, & Cardinales pariter in Urbe residerent,
quemadmodum omnes retro Romani Pontifices &
Cardinales ibi resederunt, usque ad tempora Cle-
mentis Papæ V, à cuius electione etia usque ad
hæc tempora, Romani Pontifices & Cardinales in
urbe Roma, vel saltet in Italia prope Romanam, resi-
dentiam facere non curaverunt; sed potius se à pro-
pria Sede sequestraverunt: quæ lequestratio ex eo
potissime provenerat, quod dictorum temporum
Romani Pontifices non fuerunt Italici, sed Gallici
vel Ultramontani, suæ potius patriæ & natalis soli
rationem habentes, quam honoris & loci ad quos
provecti fuerant & divina dispositione vocati.

Ecclesia
quaque de-
structio ejus
patrimonio:

B 4 Instuper addiderunt toti mundo fore notori-
um, quod occasione prædictorum defectuum, ci-
vitates, oppida, castra, villæ, provinciæ Romanæ Ec-
clesiæ, per Italianam constitutæ, peculiare & antiquum
ipsius Romanæ Ecclesiæ patrimonium, per dicta
tempora fuerant guerris, dissensionibus, partialitatibus
innumerabilibus suppositæ, vexatae, & laefatae,
& per tyrannos & malos Officiales, maxime Galli-
cos vel Ultramontanos, miserabilitate subjugatae &
oppressæ, in tantum quod ipsa Romana Ecclesia ex
ipsis civitatibus, oppidis, terris, &c. valde modi-
cam, imo nullam utilitatem fuerat dictis temporibus
consecuta; quin imo pecunias & thesauros om-
nes, quos aliunde eadem Ecclesia, etiam cum
magnis oneribus & gravaminibus omnium Eccle-
siarum mundi, aequiverat & congregaverat, con-
sumpscerat & quotidie consumebat pro ipsorum ci-
vatum & terrarum defensione; adeo quod eadem Ec-
clesia, quoad temporalia, fuerat, erat, & est, maxime
novissimis hisce temporibus, quasi ad nihilum noto-
rie & manifeste redacta & exhausta, & in magno
contemptu ubique posita.

cum econtra
illis Rome
aut in Ita-
lia manen-
tibus, resti-
tui possint
omnia,

5 Non videbatur præterea honestum & tolera-
bile, quod post tot annorum curricula Romana
Sedes sine Pastore, & sponsi sui præsentia & solatio
destituta maneret, ne dicam contempta; & alibi in
valde remotis partibus, contra Dei præceptum, per
tot annorum decursum tot Romani Pontifices, ea
relicta & neglecta, elegissent habitare. Dixerunt
etiam, verum, clarum, & notorium fore euilibet in-
tuenti, quod ex continua residentia Romani Ponti-
fices in Vrbe Roma, vel saltet in Italia, sequeren-
tur multa Romanæ Ecclesiæ, & toti Italiz & Chi-
ristianitati Deo dante profutura; recuperatio videlicet
terrarum & dotis Romanæ Ecclesiæ prædictarum,
quæ notorie propter rationes jam dictas contra ipsam Ecclesiam rebellarent; nec non & pax & tran-
quillitas ac pacificus status Romanæ civitatis, & e-
iusdem totius Italiz, quæ non minima pars erat &
est totius Christianitatis. Et quod prædictis ratio-
nibus motus Vrbanus Papa V Italiam visitavit: &

licet post aliquot annos redierit Avenionem, & qua-
si incontinenti dilectus, intendebat tamen (ut af-
firmabatur à quibusdam, de sua mente informatis)
quod si supervixisset, procul dubio ad Italiam re-
diisset. Gregorius quoque XI, contra voluntatem
& magnas parentum instantias, patris, fratribus, ne-
potum, consanguinorum, affinium, & amicorum
omnium suorum, ac etiam multorum Regum &
Principum, Cardinalium, & familiarium suorum,
lares proprios dimittendo venire voluit ad Urbe
Romam & venit, cum magnis laboribus & expensis
personarumque periculis, in Sede propria moratu-
rus. Qui etiam dicebat, quod tempore quo erat
Cardinalis, disperuerat sibi D. Urbani reditus de
Italia seu recessus, & hoc ipsum Urbano prædictis
plures affirmabant. Propterea magnis precibus sup-
plicabant, quatenus his attentis rationibus, Ita-
licum Pontificem pro hac vice eligenter, qui his
periculis sua præsencia valerer & posset, prout op-
portunum erat tantis necessitatibus, providere.

D His auditis
Cardinales,

5 His rationibus auditis, Reverendissimi Do-
mini Cardinales paucis verbis in hunc fere modum
responderunt: Quæ nobis exposuistis & supplica-
tis attente audivimus & intelleximus: disponimus
autem, nulla acceptio nationis vel personæ, Ec-
clesiæ Dei providere de Pastore utili & idoneo,
prout Deus inspiraverit, & conscientia nostræ vide-
bitur, & non aliter. His peractis, & ordinata per di-
ctos Dominos Cardinales tam Palatii S. Petri quam
burgi ejusdem fida custodia, deputatisque etiam cu-
stodibus Conclavis, ut est moris, ut sic cum omni
libertate, omni impressione & violentia cessante, ele-
cio summi Pontificis canonica celebraretur; Car-
dinale ante ingressum Conclavis simul in certo loco
ali quando congregati, inter se colloquium babue-
runt, super persona futuri summi Pontificis tra-
stantes & colloquentes. Qui tamen non potuerunt
concordare; quoniam Cardinales Gallici inter se
erant discordes; Lemovicenses feliciter ex una, &
reliqui Gallici ex alia; nec ad eligendum de Colle-
gio Italicum dispositi videbantur: & Italici tantum
quatuor, videlicet S. Petri, Mediolanensis, Floren-
tinus, & de Ursinis non habebant potestatem, quia
minor pars; eligere tamen Italicum voluissent, &
in Gallicum non libenter consentiebant.

E

6 His auditis
Cardinales,

7 Patefacta igitur discordia inter Lemovicenses
Cardinales & alios Gallicos, reliqui Gallici qui
non erant Lemovicenses tandem concordaverunt
cum Cardinalibus Italiciis, de habendo potius Itali-
cum quam unum Lemovicensem, dicentes aperte,
quod totus mundus erat atque diatus admodum de Le-
movicensibus, qui tanto tempore Papatum posside-
rant quasi hereditarium. Lemovicenses vero, intel-
ligentes tam Cardinales Italicos quam reliquos sibi
adversari, deliberaverunt & inter se concluserunt,
quod ubi non possent habere sufficientem nume-
rum Cardinalium, ad faciendum Papam unum ex
ipsis vel saltet D. Vivariensem eorum sequacem,
eligerent potius Italicum, sed de extra Collegium:
& nominabant Archiepiscopum Barensem, qui Ur-
banus postea VI dictus est.

F

8 Et ratio quare in istum Archiepiscopum vota
sua dirigebant, potissimum erat, quia sperabant
Cardinales Italicos in istum Italicum potius quam in
alium Gallicum debere consentire: credebant etiam
quod alii Cardinales Ultramontani in hunc concur-
serent, quoniam Archiepiscopus Barensis erat ho-
mo valde scientieus, practicus, doctus, & instru-
etus in stylo Curiaz & Cancellariæ, & ab antiquo fa-
miliaris ac domesticus Cardinalis Pamphilensis Vi-
ce-cancellarii qui & ipse Lemovicensis erat; & dum
Gre-
tiffimum.

A Gregorius XI venisset ad Italiam, ipsum D. Barensem Archiepiscopum, tamquam benevolum & de quo d. Cardinalis Pamphilensis plurimum confidebat, posuit ad regendam Cancellariam loco ipsius Pamphilensis Vice-Cancellarii: tum etiam quia ipsi Cardinales habebant & reputabant ipsum D. Barensem unum Ultramontanum & ipsorum moribus conformem, ex eo quod multo tempore fuerat cum Dominis Cardinalibus Ultramontanis conversatus in Avenione: tum etiam quia d. Barensis erat de regno Siciliae & civitate Neapolitana oriundus, cuius regni & civitatis erat Domina Serenissima Regina Joanna, quae fuerat & est sancta Romanæ Ecclesiæ devotissima, & ipsis Cardinalibus valde grata & accepta. Et ante ingressum Conclavis jam erat quasi patefacta haec Cardinalium Lemovicensium voluntas & dispositio, ita ut diceretur à multis quod D. Archiepiscopus Barensis esset futurus Papa; imo & aliqui ex ipsis Dominis Cardinalibus, prout referbatur, se sibi verbis placidis commendarunt, sperantes eum in summum Pontificem assumi debere.

B Adveniente autem tempore intrandi Conclave, omnes Cardinales, qui erant numero sedecim ut praediximus, intraverunt Conclave, die videlicet **vii Aprilis**, anno Domini supradicto, videlicet **MCCCCLXXXVIIII**. Qua die **vii** mensis Aprilis, hora fatis tarda, jam clauso Conclavi & bene custodito, Cardinales de Agrifolio & Pictaviensis accesserunt ad D. Cardinalem S. Petri, & ipsi aperuerunt quæ inter se de Domino Barensi tractaverant & concordaverant, persuadentes ei ut in persona d. Domini Barensis consentiret: quorum petitioni Dominus S. Petri respondendo statim annuit & consensit. Eadem verba D. Pictaviensis dixit D. Cardinali Mediolanensi, qui similiter respondendo consensit in d. Dominum Barensem. Et statim cum d. Domino de Agrifolio computaverunt eos qui consentiebant in d. Barensem, & invenierunt duas partes Collegii in ipsum consentire, scilicet praesentium Cardinalium.

C **viii** die sequenti, **viii** videlicet Aprilis, omni impressione cessante, sed Conclavi bene custodito & munito, Cardinales convenerunt in capellam Conclavis; & audita prius Missa de Spiritu Sancto, ut moris est, cœperunt de negotio electionis inter se tractare. Cardinales vero praedicti, scilicet de Agrifolio & Pictaviensi, cœperunt tentare sigillatum unumquemque, utrum possent ex Dominis Cardinalibus ibidem existentibus, dixit haec verba: Domini, sedeamus statim: quia pro certo credo quod in continentia eligemus & habebimus Papam. Cardinalis vero de Ursinis, qui ad Papatum (ut credebatur) aspirabat, videns vota Dominorum directa & concurrentia ad eligendum in Papam Dominum Barensem, conabatur ipsum negotium electionis d. Barensis divertere, & differre, & (ut creditur) impedire; unde haec & similia verba protulit: In effetu, Domini mei, differamus istam electionem in aliud tempus, ut possimus deludere istos de populo Romano, qui volunt & clamant habere Papam civem Romanum: & vocemus ad nos unum Fratrem Minorem, eique imponamus cappam & mitram Papales, & singamus nos eum elegisse in Papam, & sic recedamus de loco isto, & postea alium alibi eligemus. Erant enim aliqui de populo in platea ante palatium foris, nullam tamen vio-

Maj. Tomus V.

lentiam vel comminationem facientes, sed incaute clamantes, Romano lo volem; & expectantes potius, publicata electione Romani Pontificis, currere ad domum Electi, & per quemdam abusum dominum Electi spoliare in signum gaudii, quam volentes aut valentes aliquam impressionem facere, siuti in veritate postea alio electo quam Romano non fecerunt.

URBANUS

VI.

11 Cui Cardinales Lemovicenses & alii sequaces responderunt & dixerunt: Domine de Ursinis, aut saltē certe hoc non faciemus: quia nolumus facere idolo- eligendum latriam, & decipere, & damnare animas nostras: imo Cardin. S. Petri.

certe intendimus de praesenti eligere & eligemus ve- rū Papam; & de clamoribus & verbis istorum de populo non curamus. Videns autem Cardinalis de Ursinis quod non proficiebat ad intentionem suam, & Cardinals federant ad dictam electionem celebrandam; volens idem Dominus de Ursinis similiter divertere & impedire, quod d. Archiepiscopus Barensis non eligeretur, persuasit dictis aliis Cardinalibus, quod eligerent Dominum S. Petri Romanum, & eum ad hoc nominavit. Fuit autem responsum ei per D. Car- Nibilomia dinalem Lemovicensem, quod licet Dominus S. Pe- nus proposi tri foret homo bonus & sanctus, duo tamen obsta- tione ista bant; primo quia Romanus erat, & Romanus per reiecta, aliquos perebatur, & ideo non haberent Romanum, ne etiam forte diceretur Papa factus ad clamorem populi. Secundo obstabat, quia Cardinalis S. Petri erat nimis debilis & infirmus, nec posset sufficere ad onera Papatus: & adjecit haec verba, vertendo se ad Florentinum; Tu vero, Domine Florentine, estis de Florentia, quæ est inimica Ecclesiæ Romanæ, & ideo non eligimus vos: Dominus autem Mediolanensis est de terra Barnabonis tyranni, qui semper fuit contra Ecclesiam: Dominus Cardinalis de Ursinis similiter est Romanus, partialis, & nimis juvenis pro Papatu.

12 His dictis Cardinalis Lemovicensis, praesentibus & audiens omnibus dictis aliis Cardinalibus, & coram eis ibidem omnibus existentibus, in libertate Ba- Papam & Romanum Pontificem elegit D. Bartholo- rensis Ar- chiepiscopum Barensem, utendo verbis istis in effectu: Ego pure & libere eligo & assumo in Pa- pam D. Bartholomeum Barensem Archiepiscopum: illicoque sine aliquo temporis intervallo ceteri omnes Cardinales, in numero sufficienti, facientes & constituentes multo majorem partem duarum partiū ipsorum Cardinalium in Conclavi existentium, pure & libere eundem Barensem Archiepiscopum similiter in Romanum Pontificem elegerunt. Cardi- nalis Florentinus, videns quod due partes & plures d. Archiepiscopum Barensem elegerant, accessit, & eundem Archiepiscopum pure & libere ibidem ele- git. Quæ electio fuit celebrata, Conclavi adhuc bene omni ex parte clauso & firmato existente.

13 Creato autem D. Archiepiscopo Barensi in Papam, Cardinales inter se fuerunt locuti, deliberan- tes an expediret dictam electionem statim populo publicare: & tandem conculserunt quod publicatio hujusmodi differretur, donec transisset tempus prandendi, & donec ipsi pranzi fuissent. Causa autem dilationis hujusmodi haec fuit, quia tunc d. Elec- tus non erat in palatio: & si dicta publicatio fa- cta fuisset, antequam Electus venisset ad palatium & ad ipsos Cardinales, dubitari poterat quod aliqua tædiosa & sinistra in via eidem Electo pos- sent occurgere, eo quod ipse Electus non erat Romanus, & Romani libenter habuissent Papam natione Romanum. Alia etiam fuit causa, quia ex quo ipsis Cardinales jam elegerant, intende- bant ante publicationem praedictam, aliqua vasa argentea & quædam alia bona, quæ tunc habebant diuum.

n infra

URBANUS

VI.

infra d. Conclave, facere ad domos eorum velalibi reportari; quod non eredebant tunc facere posse, si in continentia d. electionem publicarent. Vnde pro majori securitate ipsius Bareensis Electi, & ut aliquis nequeret suspicari vel presumere ipsum esse Electum, Domini Cardinales miserunt pro nonnullis Praelatis Italiciis, qui moram traherant Romæ, ut ad eos venirent pro nonnullis arduis Romanæ Ecclesiæ negotiis: inter quos fuit Barensis Electus, Patriarcha Constantinopolitanus, Episcopus Vlixbonensis, Episcopus Nucerinus, Abbas Cassinensis, Abbas S. Laurentii extra muros Vrbis. Qui omnes, prout vocati extiterant, accesserunt ad palatium: non tam Conclave intraverunt, sed seorsim ab ipsis Cardinalibus prans fuerunt, & similiter ipsi Cardinales intra Conclave prans sunt.

& praesens iterum eligitur,

14 Sumpto autem prandio, ad majorem expressionem liberæ voluntatis & liberi consensus eorum, & ad majorem etiam cautelam, in prefatum Bareensem Archiepiscopum iterato, libere, & concorditer ac unanimiter, omni prorsus impressione cefante, sed Conclavi adhuc bene custodito remanente, consenserunt, & eum in Papam iterato elegerunt. Præmissis sic gestis & consummatis, vox coepit exire

B & dici apud aliquos de Romano populo, fuit verum erat, quod Papa esset factus, sed ignorabant quis esset vel de qua natione: & propterea ipsi de populo clamare ceperunt & petere, quod hoc eis indicaretur & diceretur. Et tunc per D. Episcopum Massiliensem, Lœcum-tenentem Camerarii & Conclavis Custodem principalem, dictum fuit ipsi populo, quod irent ad S. Petrum, & tunc hoc diceretur & publicaretur ei. Quibus verbis dictis quidam de populo, intelligentes vel male percipientes, quod irent ad hospitium Domini S. Petri, credentes (quia erat Romanus & Romanum habere desiderabant) ipsum Dominum S. Petri esse creatum Papam, ad hospitium Domini S. Petri iverunt, & bona quædam mobilia quæ ibi erant secum asportaverunt. Quidam vero de populo stabant ante palatium & clamabant, Papam Romanum desideravimus, & Romanum habemus. Et licet verba hujusmodi sic ab aliquibus de populo jaçarentur: quia tamen electio jam facta non publicabatur, suspiciati sunt aliqui, quod populus per moram illam illudceret, eo maxime quod quædam pars Conclavis fuit aperta, causa asportandi vata argentea & alia bona Dominorum Cardinalium: ideo quidam de populo hoc percipientes unam portam Conclavis aperuerunt, ad finem ut Cardinales non exirent, nisi facta & publicata electione.

C unde timentes Cardinales suadent Cardinali S. Petri ut se Papaliter indui sinat;

15 Cardinales Ultramontani videntes populum intrasse in Conclave, & timentes valde quia Romanum non elegerant, induxerunt Dominum S. Petri ut contentaretur indui tamquam Papa ad placandum populum: sive est induitus ut Papa, & populus tunc ei tamquam Papæ, credentes eum esse Papam, reverentiam exhibuerunt. Dum haec sie per tumultum agerentur, omnes Cardinales, excepto D. Cardinali S. Petri, de palatio recesserunt, & ad eorum hospitia secure reversi sunt; D. Barensi electo in Papam in palatio in quadam secreta camera remanente. Post recessum Cardinalium de palatio, D. Cardinali S. Petri adhuc in palatio existens, haec verba protulit in effectu: Ego non sum Papa, nec volo esse Antipapas sed melior me est electus in Papam D. Archiepiscopus Barensis. Quidam vero de Cardinalibus, timentes quod populus Romanus irritaretur contra eos, propter fictionem quam fecerant de Domino S. Petri, domos proprias reliquerunt, & castrum S. Angeli ingressi sunt: hi fuerunt Cardinales Lemovicensis, de Agrifolio, Pictaviensis, de Britannia, Vivariensis, & de Veruco. Quidam

vero extra Urbem ad aliqua castra munita se contulerunt: hi fuerunt Cardinalis Gebennensis, qui accessit Zagarolum; Cardinalis de Ursinis, qui accessit Vicovarum; Cardinalis S. Angeli, qui accessit ad quoddam castrum montis S. Pauli. Ceteri vero Domini Cardinales, tam Ultramontani quam Citramontani, remanserunt Romæ in domibus propriis, sine aliqua laesione vel violentia: & hi fuerunt Domini Cardinales, Florentinus, Montis-majoris, Mediolanensis, Glandatenis, & de Luna.

D 16 Eodem vero die, viii videbatur Aprilis de qui monitus sero, Cardinales qui castrum S. Angeli intraverant, ut sibi fuga & alii quidam ex eis qui ex Urbe discesserant, misserunt ad D. Archiepiscopum Bareensem, electum in summum Pontificem, nuntios, & scripsierunt & inicierunt, quod pro eo quod non erat Romanus electus, ne si aliquid sinistrum posset occurere, bene faceret pro securitate personæ sua & statu universalis Ecclesiæ, exire de d. palatio & se in aliquo loco ruto recipere. Qua requisitione audita, praefatus Electus constituit D. Cardinalem S. Petri, adhuc in eodem palatio existentem. Qui ei respondit, quod ipse erat verus Papa & secure manere poterat: sive tota nocte sequenti in eodem palatio remansit. In crastinum autem de consilio & voluntate d. Cardinalem S. Petri, fuit electio Domini Barensis intimata Officialibus Urbis, qui de electione hujusmodi remanserunt & fuerunt valde contenti: & voluerunt accedere, & accesserunt ad d. Electum, ad exhibendam ei reverentiam summis Pontificibus exhiberi solitam: qui noluit talem reverentiam sibi 9 Aprilis fieri per dictos Officialis nec per alium quemquam, recipit gratias intercedendo inter cetera quod pro nunc solebat nominari nisi Archiepiscopus Barensis. Eodem die mane illi Domini quinque Cardinales qui remanserunt in domibus, videlicet Florentinus, Montis-majoris, Mediolanensis, Glandatenis, & de Luna, accesserunt ad palatium ad d. Electum, ei congratulando de sua concordi-electione, & humiliter supplicando quatenus dignaretur & vellet acceptare: insuper persuaserunt quod mitteretur pro aliis sex Cardinalibus qui erant in Castro S. Angeli, requirendo quod conveirent omnes simul, & intimarent Electo electionem de se factam, ut præberet consensum & demum inthronizaretur, ut est moris.

E 17 Ipse vero Electus, volens in sua conscientia esse securus, auditis quæ per dictos Cardinales dicebantur sibi, interrogavit eos & unumquemque de per se, utrum revera ipse sincere, pure, & libere, & can-

F nice per omnes Cardinales in Conclavi fuisse et. Elec-

tus in Papam. Qui responderunt, quod pro certo ita

pure, libere, sincere, & canonice esset Electus in Pa-

pam, sicut aliquis canonice eligi potuisset; ei persuadentes quod nullo modo recusaret vel differret Elec-

tioni de se factæ consentire, propter periculum longæ vacationis Papatus, quod posset occurere, pro eo

quod Domini Cardinales cum magna difficultate

possent iterato congregari. Cardinales vero qui erant

in Castro S. Angeli, per publicum instrumentum dede-

runt plenam & liberam potestatem illis quinq; Car-

inalibus qui erant cum Electo in palatio S. Petri,

circa inthronizationem d. Electi omnia faciendi, que

ipsum personaliter facere possent. Cum ad notitiam

Senatori & aliorum Officialium pervenisset tenor

hujusmodi sechedulæ, accesserunt ad d. castrum & humili-

liter supplicaverunt, quatenus exire vellent & se con-

jugere aliis Cardinalibus qui erant in palatio, quo-

niam in nullo habebant dubitare quin erant in loco

libero, ruto & securu: & licet ipsi non elegissent Pa-

tertio istera-

pam Romanum, de Electione tamen Domini Ba-

rensis populus Romanus remanserat valde conten-

tus, pacieus & quietus. Qui Cardinales auditis istis

verbis.

A verbis de d. castro exiverunt, & ad palatium iverunt: qui omnes in capella convenientes, iterum & ad cau- telam, praefatum D. Barensem in Papam elegerunt, vel ut electus esset consenserunt, pure, libere, con corditer, & uanimenter.

*cni affemiri
regatus Ba-
rensi,*

Heb. 7, 26

Pf. 54, 6

eidem an-

nuit.

B 18 Quo facto, statim per Dominum de Agrifolio d. Electus ad Cardinales introductus exitit: qui ab eis, tamquam in Romanum Pontificem electus, fuit receptus: atque inter eos pro tunc confudit. Quibus sic confidentibus, Cardinalis Florentinus nomine ceterorum ad Electum orationem habuit, propo nens illud Apostoli Pauli: Talis decebat ut nobis esset Pontifex, impollutus. Et cetera prosecutus, cum narratione rei gestae & negotii electionis de ipso celebrata, & quibus ipsum Electum ut consentiret electioni de se facta. Quia requisitione facta, ipse Elec tus verba illa assumpsit divinæ Scripturæ; Timor & tremor venerunt super me, & contexerunt me te nebræ. Et cum prosecutus fuisset ad finem, ut videbatur, volendo se excusare à sarcina tanti oneris, vel saltem velle tempus ad delibrandum: Cardinalis Florentinus & alii Cardinales tunc dixerunt, quod prosecutionem auctoritatis per eum pro posita pro tunc omitteret, quia non erat de more,

*Tunc ab om-
nibus ado-
ratus*

*denuntiatur
Populus*

*Lemovicen-
sum petitio-
nibus an-
nuit:*

C 19 Praetito consensu per ipsum Electum, & can tato primo Te Deum laudamus; statim ipsum in thronizaverunt, petieruntque ab eo quo nomine vocari vellet: qui respondit quod volebat vocari Urbanus VI, continuo que ei Papalem reverentiam exhibuerunt. Et tunc Cardinalis de Veruchio ad quamdam fenestram accessit, & dixit alta voce his qui ad erant, Annuntio vobis gaudium magnum, quia Papam habemus, qui vocatur Urbanus VI. Eadem die tres ex dictis Dominis Cardinalibus, scilicet de Agrifolio, Lemovicensis & Pietavensis recesserunt ad partem in dicto palatio cum prefato Papa in loco studii: & inter cetera dixerunt eidem, quod ipsi tres fuerant eaſa ſuæ promotionis, & supplicarunt pro exceutione testamenti D. Gregorii XI, & quod fratres suos & de gente sua haberet commendatos, & præcipue dignaretur praestare certum ſubſidium pro redemptione D. Rogerii, fratri ipsius D. Gre gorii in Anglia captivi: & quod in prima creatione Cardinalium quam faceret dignaretur affumere in Cardinalem unum eorum consanguineum, quem D. Gregorius facere intendebat, filium scilicet D. Hugonis de Rupe, Militis, nepotem dicti quondam D. Gregorii. Petierunt etiam ut dignaretur in ſuum Cubicularium retinere D. Joannem de Baro eorum consanguineum, qui etiam fuerat Cubicularius prefati D. Gregorii. Quibus omnibus D. Urbanus benignissime respondit, & in ſuum Cubicularium prædictum D. Joannem retinuit.

*10 Aprilis
imbroniza-
tur;*

20 Die vero sabbati, quæ fuit x Aprilis, D. Urbanus, sociatus ab omnibus dictis Cardinalibus & Domino & de Ursinis, qui de castro Vicovari reversus fuerat, aliis Cardinalibus ab Urbe tunc absentibus, descendit ad ecclesiam S. Petri, ubi in cathedra Papali, quæ est in capite ante majus altare, fedens, praetentibus Cardinalibus & roto populo, recepit reverentiam à Canonicis S. Petri: & tunc cum jubilo cantarum est Te Deum laudamus. Deinde audivit Missam ſubmissa voce in d. altari: qua finita dedit Papalem benedictionem: & una cum Cardinalibus prædictis numero xxi rediit ad palatium, & juxta morem Romanorum Pontificum collatio-

Maj. Tomus V.

nem ſeu sermonem Cardinalibus fecit: qui, sermo ne finito, perierunt ab eo plenariam indulgentiam URBANUS omnium ſuorum peccatorum, & dispensationem VI. super quibuscumque irregularitatibus quas ipſi qua cuque ex cauta forſitan incurritent: quod etiam Papa ſibi libenter concesſit: & conuenter quilibet eorum ſibi elegit Confefforem, per quem in forma Ecclesiæ ſe abſolvi fecerunt.

21 Die autem xi Aprilis, quæ fuit Dominica in Palmis, D. Urbanus VI, more Romani Pontifi 11 Apr. vix mos confe cis, dedit tam Cardinalibus quam Prælati & omni bus aliis palmas & ramos olivarum, ut moris est tribuit.

Romanorum Pontificum: in cuius praefentia tunc celebavit D. Cardinalis Florentinus. Die xii exequias 12 exequias quias ſolennes fecit cum Missa, pro anima felicis decolloris recordationis D. Gregorii XI prædecessoris ſui, & celebrat, Missam celebavit D. Cardinalis Pietavensis. Diebus vero ſequentibus, usque ad diem Jovis in coena Domini, D. Urbanus exiuit ſociatus ab omnibus dictis Cardinalibus, ad dandum Indulgentias populo & peregrinis, qui venerant eaſa devotionis ad ligna Apoftolorum. Die vero Jovis exiuit ſimili ter ad fulminandum proceſſus, ut moris est: cui domade ſan adſiterunt dicti Cardinalis cum candelis accensis, & cuncta ſecundum conſuetudinem Romanæ Curie: & po ſteā D. Cardinalis de Agrifolio Missam in ejus praſentia celebavit. Die Veneris ſancta in capella D. Mediolanensis Cardinalis eoram Papa celebavit: qui diſcalceatis pedibus reverenter ſanctam Crucem adoravit: & ſubsequenter prædicti Cardinalis & alii ſucceſſive Crucem adoraverunt. Sabbato ſancto Urbanus ad capellam exiuit, & coram ſe illius diei Officium cum benedictione Cerei & Missam dici fe cit, quam celebavit D. Gebennensis.

22 In die ſancto Paſchæ coronatus est D. Urbanus Papa VI, cum omnibus ceremoniis & ſolen nitatibus requiritis, coram univerſo populo, & peregrinorum qui cauſa devotionis venerant mul titudine copioſa; Cardinalibus omnibus numer oxxi, praetentibus, & licetori vo lentibus, ipſique D. Urbano ministrantibus. Omnes enim dicti Cardinalis numero xvi, qui in elec tione fuerant, in hoc Coronationis ſeto interfuerunt, pureque & libere conſenserunt: & quatuor illi Cardinalis qui ab Urbe recesserant, iam fuerant ad Urbem reversi: ubi omnes dicti Cardinales per tres menses continuos ſteterunt, ipſi D. Urbano affiſſendo & ministrando, Conſistoria & alia per Cardinalis cum ſummis Pontificibus fieri coniucta faciendo; uſquequo dum Cardinalis ſeu eorum aliqui de ipſa Urbe & de licentia d. D. Urbani ad Anagniam ſe contulerunt. Et, durante tempore di trorum ſirium mensium, dicti Cardinalis ſemper traſtarunt & habuerunt D. Urbanum pro vero & coluerunt ut unico & indubitato ſummo Ponitifice, eum ho norando, viſitando, gratias petendo, annulos & alia pretiosa joewlia ei largiendo: in Missis quo que ipſorum, tam ſubmissa voce quam in cantu celebratis, Orationem illam dicendo ſeu dici facien do, Deus omnium fidelium &c. pro ipſo D. Urbano, tamquam pro ſummo vero Ponitifice, divinum auxilium implorando, ad felix & proſperum regimen Ecclesiæ ſua ſanctæ.

23 Die xxv mensis Aprilis, D. Cardinalis Ambianensis de legatione ſua reveritus est, & à Papa Urbano vige in pa confitorialiter receptus, ut est moris recipiendi Legati de latere. Qui D. Cardinalis, pede Pope deofeu blicis omni bus adſi lato, & manu, & ore, ipſi D. Papæ exhibuit Papalem trunt no reverentiam. Adueniente die Ascensionis Domini, tali, Urbanus Missam publice celebavit, in qua inveteruerunt omnes Cardinalis prædicti, & D. Petrus de Luna Diaconus Cardinalis ei ſervivit de Euangelio &

■ 2 &

URBANUS

VI.

*idque variis
scribentes
confirmarunt.*

& aliis ceremoniis consuetis. Similiter in die sanctæ Pentecostes, & in die Corporis Christi, D. Urbanus celebravit in Pontificalibus, cui omnes praediti Cardinales, parati sacris vestibus, acfitterunt, & eidem servierunt; in die Pentecostes D. Cardinalis de Ursinis cantavit Euangelium, & Dominus de Veruchio in die Corporis Christi. Fecit quoque D. Urbanus, praesentibus & consentientibus dictis Cardinalibus, in Consistorio secreto multorum Prælatorum promotiones & translationes, tenuisse Consistoria publica, & easas commisit Cardinalibus praeditis, super quibus definitivas sententias tulerunt; pro seipso & pro familiaribus suis dispensationes & gratias impetrarunt; ad diversos mundi Princeps sponte & libere scripserunt, se D. Bartholomæum Bareensem in verum & indubitatum Romanum Pontificem elegisse; ipsis etiam consultantibus afferentes, quod non haberent fidem aliqui qui contrarium affereret, vel super eo dubitare vellent: & coram pluribus honestis & gravibus personis sapissime afferuerunt, ipsum D. Urbanum verum fore & indubitatum Romanum Pontificem.

24 Ipsique etiam consultantibus, assistentibus, & consentientibus, D. Urbanus electionem illustris Principis D. Wenceslai in Regem Romanorum electi confirmavit: Dominumque Glandatensem, seruitatis votis singulorum Cardinalium, ipsum Cardinalem Presbyterum in Episcopum Ostiensem promovit: ejus promotionis vigore D. Ostiensis praedictus possessionem dicti Episcopatus cepit, ipsumque rexit, administravit, & tam in temporalibus quam in spiritualibus gubernavit, & aliquando actus Episcopales gessit, concreando & ordinando prout Episcopis Cardinalibus facere convenit. Et per idem tempus tempus quo praediti Cardinales in Urbe fuerunt, continue absque violentia & molestatione, omni prorsus metu fœtido, habitarunt & steterunt in Urbe. Una autem dierum D. Urbanus, convocatis ad se Cardinalibus omnibus, multas eis admonitiones fecit pro bono regimine Curia Romana, & pro bono exemplo de seipso populo tribuendo. Monuit enim ut abstinerent & manus suas excuterent ab omni munere, detestans & graviter se ulturum affirmans Simoniacos & omnes turpis lueri sectatores: inhibens etiam ne munera quacumque, sive à magno sive à parvo, recipieren; intendens negotia coram eo promoveri gratis, nihil inde sperando. Monuit etiam eos de honeste vivendo; cum ipsi essent Cardinales, Ecclesiam militantem sustentantes; & tamquam signum positum ad sagittam, debebant de se normam & exemplum aliis bene vivendi dare & præbere: detectans superfluos sumptus & numerolam familiæ, equorum quoque & vestium & convivantium superfluitatem: allerens hæc omnia, pomposa & inflata, cedere ad gravamen potius quam relevamen honoris Curia Romana & Ecclesia; multasque eleemosynas propter hos sumptus pauperibus deperire affirmabat: dixitque præterea suæ intentionis fore, quod justitia administraret omnibus potentibus absque aliqua personarum acceptance: & addidit quod, cum dispositione divinæ Romana Sedes esset in Urbe collata, intentio sua erat in Urbe residere, ibique vivere & mori; quod si aliter faceret, crederet se male agere & Deum offendere.

*B
Constituit
ile Card.
Ep. Ostien-
sem**habet ad
Cardinales
adhortatio-
nem pro re-
formatione,**plus equo
vehementer.**Interim Ca-
merarius
Papa cum
thesauro fu-
git Anagni-
am,*

sueverant nonnulli Romani Pontifices coronari, & cum qua ipse D. Urbanus fuerat coronatus: propter quæ D. Urbanus commotus, mandavit dominis Cardinalibus de Agrifolio, Pictavensi & Vivariensi, qui & ipsi erant Anagniæ, ut d. Archiepiscopum arrestarent. Cum autem in castro S. Angelii esset Castellanus quidam, Petrus nomine, politus ^{Et prefectus} _{castris An-} ad instantiam Cardinalis Montis-majoris; volens ^{geli ipsum} _{Vrbano tra-} ad manum suam, requiri fecit d. Castellanum de ip- _{aere renuit:} sis castris restituzione. Sed Castellanus, spiritu re- bellionis afflupto, illud facere recusavit, & se summi Pontificis rebellem constituit: ejus quidem re- bellionis ferebatur conscius, particeps, & tractator praefatus Cardinalis Montis-majoris. Cumque id ad D. Urbani notitiam pervenisset, reprehendit acerrime Cardinalem Montis-majoris, eique comminatus fuit quod contra ipsum procederet, & de eo justitiam faceret, juxta formam & tenorem processuum felicis recordationis Joannis XXII, contra ^{qui prope-} talia perpetrantes promulgatorum. Similiter rea duos ex reprehendit & comminatus est D. Ambianensi Cardinali, pro eo quod favebat Francisco de Vico, alia <sup>Cardinali-
bus incre-
pat,</sup> Urbis Praefecto, qui occupabat civitatem Viterbiensem, quæ ei nullo modo pertinet, & est de Domini Romanæ Ecclesiæ.

26 Fuerat etiam D. Urbanus informatus, quod Cardinalis S. Eustachii quasdam occultas practicas & conventiones tenebat & fecerat cum Britonibus, in damnum ipsius Domini Papæ: imo ferebatur, ^{item alias} _{rebellionis} inBritonum in damnum ipsius Domini Papæ: imo ferebatur, confitos. quod Cardinalis praedictus sibi certas pecunias retinueret, quas Papa ei dederat ad finem recuperatio-nis castris S. Angelii; unde etiam huic comminatus est quod contra eum faceret justitiam. Fuerat præterea D. Urbanus advisatus, quod d. Cardinalis S. Angelii, per suos versutos & subtilem tractatus, & per blanda & deceptoria verba, & falsas & dolosas inductiones, solicitaverat ipsum D. Urbanum ad ^{Hinc com-} dandum Societati Britonum magnas pecuniarum ^{mori aliqui} summas, quibus receperis ipsi Britones se hostiliter opposuerunt praefato Urbano: & quod earum ma- chinationum conseii erant & auctores extiterant Cardinales Gebennensis, Ambianensis, & Montis-majoris, & nonnulli alii Cardinales Ultramontani in Italia commorantes: ipsique Cardinales bene sciebant D. Urbanum de his omnibus notitiam habere. Unde, propter jam dicta, & quia D. Urbanus denegaverat alias gratias concedere ipsis Dominis Cardinalibus Ultramontanis, credebatur eos de sua Sanctitate non contentari, imo erigere velle cornua contra eum, prout tandem fecerunt.

27 Nam circa finem Junii anni Domini MCCC-
LXX, nonnulli ex ipsis Dominis Ultramontanis in petrante Urbe existentes, Cardinales videlicet Lemovicensis, licentiam de Agrifolio, Glandatensis, Gebennensis, de Bri- ^{eundi Anag-} _{niam,} tannia, Pictavensis, Vivariensis, Montis-majoris, S. Eustachii, S. Angelii, de Veruco, & de Luna, ipsi eorum quilibet supplicaverunt & supplicari fecerunt de habendo licentiam secedendi de Urbe: & eundi ad Anagniam; prætententes in Urbe nimiam caliditatem & aeris intemperiem, & Anagniæ erat aer temperatior & clementior: unde D. Urbanus, volens eis complacere, concessit eis licentiam abeundi. Qui, prout ante conceperant, recesserunt: & ^{(Vrbano Ti-} Papa, post pauca dies à recessu Cardinalium, re- _{bur conce-} cessit & ipse de Roma, & venit Tibur. Dum autem ^{dente prop-} Papa sic esset in Tibure & Cardinales in Anagnia, _{ter asum)} jam in apertum dissidium inter Papam & Cardinales res vergere coepit, jam affirmantibus Cardinalibus, quod D. Urbanus non esset verus Papa, nec canonice electus, quia per impressionem; & quod electio non fuerat celebrata in loco tuto. Propter ^{ter asum)} _{quaæ}

A quæ Cardinales, intelligentes se cum Principe de Fundis, illuc accecerunt; & tamquam Apostolica Sedes vacaret, Conclave intraverunt, Dominumque Robertum, Gebennensem Cardinalem, in summum Pontificem, seu in idolum potius crexerunt, qui vocari voluit Clemens VII: unde in Ecclesia ortum est ingens schisma, quod multorum malorum causa fuit. Nam Principes Christiani dividi cooperunt, & quidam Urbano, quidam vero Gebennensi adhæserunt. Urbano autem adhæsit tota natio Italica, excepto Comite de Fundis & Praefecto de Vico, tota natio Germanica, regnum Portugalliae, Anglia tota; Gebennensi adhæserunt natio Gallicana, tota fere Hispania ceterior & ulterior: sieque subsecutæ sunt difficultates & errores plurimi in populo Christiano, & quod unus ligabat alter solvebat; fiebantque hinc inde processus, privationes, anathematizationes, in magnum Ecclesiæ & Christianitatis vilipendium: eadem præterea Ecclesia dabatur duobus, & vi armorum quandoque dirimebatur lis: unde sequebantur hominum occisiones, depopulationes agrorum, & plurimorum strages; propter quod etiam securum est illud famosum bellum, quod commissum est inter Ducem Burgundie & Leodienses, in quo (ut fertur) xxx millia hominum interempti sunt prope Leodium.

B 28 Cardinales qui idulum exerant, vel novum Pontificem secundum eos, de Italia una cum Eleæo suo rececerunt, & ad Avenionem se contulerunt. Dominus autem Urbanus, videns quod actum fuerat, fecit in continentia unam Ordinationem **xxxii** Cardinalium, eleætissimorum hominum & magnæ commendationis: fecitque processus, & privavit Cardinales qui erant in Anagnia vel in Fundis, una cum eorum prætenso Pontifice, eos etiam anathematizando, & ipsos & ipsorum bona occupantibus concedendo. Fecit etiam processus contra Principem Fundorum, & contra Franciscum de Vico aliae Urbis Praefectum, qui Viterbiuum oceupabat. Et econtra ille Gebennensis contra D. Urbanum & ejus sequaces processus fulminavit: sieque tota Christianitas, hac peste schismatis involuta, annis **XLV** & ultra laboravit, usque ad tempora scilicet Concilii Constantiensis, de quo infra dicetur, Urbano sic eum Gebennensi contendente.

C 29 Cardinales noviter creati, viri zelantes honorem Ecclesiæ & populi Christiani, attædiati etiam moribus Urbani (eius nimia severitas, portio quam iniustitia tituli Papatus, revera fecerat Cardinales à quibus creatus erat ab eo discedere & schisma conflare) secreto modo inter se agere coeperunt de dando D. Urbano Coadjutorem, & tractare cum Cardinalibus obedientiæ D. Gebennensis de unienda Ecclesia. Quod percipiens Urbanus captivavit septem ex ipsis; & quatuor ex eis dum esset Januæ fecit in tetro careere strangulari. Et ad parandum sibi Ambe partes fē mutuo excommunicant.

D amicitiæ plurimarum Civitatum & Dominorum, Romæ in S. Maria in Transtiberim existens, fecit **URBANUS** unam Ordinationem **xxix** Cardinalium, inter **vi.** quos multi de civitate sua Neapolitana connumerati erant. Inter ceteros Januæ interfectorum fuit D. Ludovicus Donato Venetus, primo Generalis Ordinis Minorum, & postea per eundem Urbanum creatus Cardinalis. Regem insuper Siciliæ nepotem **magnas et perfecutio-** **nnes suscitatis** suum creare constituit: qui cum per mare navigaret, cum uxore, filiis, & universis bonis suis, tempestate suborta periclitatus est; & uno momento ipse cum navi, & qui cum eo erant, maris fluctibus demersus est. Passus est hic Pontifex graves persecutions, & obfessus est per aliquantum temporis in arce Nuceria in Regno. Fertur ramen omnium persecutionum harum ipsum potissimum causam extitisse, propterea quod homo ultra quam decebat severus erat, & sui capit is, & sibi magis credens quam ceteris. Tandem liberatus ab obliudione, in Sede propria Romæ residens moritur, & in Ecclesia S. Petri in Vaticano sepelitur.

E 30 Longa verborum serie hujus Pontificis assumptionis narrata est, pro eo quod schisma subsecutum longi temporis fuit, & multorum malorum, ut prædictus causa; & ut ex gestis in electione ejusdem intelligi posset justitia tituli Papalis sui, **eius,** quamvis longe aliter à Cardinalibus qui recesserunt ab eo postea positum extiterit, prætendendo metum, qui cadere posset in constantem virum, in actu electionis intervenisse: quem de tribus mensibus, quibus continuo fuerunt cum D. Urbano, numquam allegarunt, sicut revera allegare non poterant. Et propter variam positionem casus necesse fuit varia peritorum consilia hinc inde emanare, quæ fuerunt causa ut schisma diutius duraret, qualibet parte prætendente se justitiam fovere, & alia aliam vere schismaticam dicere posse.

F 31 Hactenus Ms. nostrum, perquam conforme ipsius schismatis Aliis, que allegat Odoricus Raynaldus in definiendam Annalibus, tamquam in Vaticano servatis atque in quatuor relinquo. plurem tomos digestis. Nolo eorum cum aliis comparationem instituere, multo minus judicem agere illius controversiæ, cuius decisionem nec tentare quidem Ecclesia voluit, congregata in Synodo, primum Pisanâ, deinde & Constantiensis; sed aliam commodioremque viam unionis reformanda ingressa, finem optatum tandem est consecuta. Nihil tamen in alterutram partem definiendo (quia id fini suo videbat minus expedire) non suffulit piis historicæ veritatis indagatoribus libertatem apud se statuendi, quamnam in partem major inclinet verisimilitudo: & Ecclesia Romana, cui boni fideles libentius adhærent, Urbani partem constanter amplexa, Clementem ejusque successorem Benedictum pro Antipapis semper habuit. In hujus ergo communiori apud Catholicos omnes sensu, non autem privato nostro, de eisdem ut Antipapis agemus; relicta aliis aliter statuendi sentiendique libertate.

CLEMENS ANTIPAPA.

R OBERTUS ex Comitibus Gebennensibus, natione Gebennensis, Sanctorum **xii** Apostolorum Presbyter Cardinalis, à seditionis Cardinalibus Fundis electus, anno **MCCCLXXVIII**, **xx Septembris**, assumpto nomine Clementis VII, & **XXXI Octobris** in Dominica coronatus; usurpavit Papatum annos **xv**, menses **xi**, die **XXVII**; defunctus Avenione **xvi Septembris**, anno **MCCCXCIIII**: & vacavit Antipapatus die **xi**.

*Ab an. 1378
ad 94 an.
xv m. xi
dies 28.*

GLEMENS
ANTIPAPA
Causa dilata-
Coronationis.

VItam & actus prolixo descriptos exhibet Bosquetus, ex Ms. Regia Bibliotheca, Auctore anonymo, & quantum licet conjectare coevo: qui cum nusquam diem Coronationis indicet, nescio unde accepit Ciacconius factam fuisse proximo die Dominico Kalendis Novembbris, qui anno illo fuit ultimas Octobras. In fide tamen Ciacconii id recipiens, causam dilationis fuisse suspicabor, quem fortassis conceperat a schismaticis, de Urbano à Romanis abdicando, Romae celebranda Coronatione praedita.

Mors Cle-
mentis A-
venionis,

2 Eadem Vita, pratermittens omnia circa mortem acta, ipsam paucis his verbis explicat: Tandem, prout Domino placuit, post satis brevem infirmitatem, die xvi mensis Septembbris, anno MCCCCXIV, diem clausit extremum in Avenione. Scheda quadam Bibliothecæ Fuxensis Ms. apud Bosquetum in Notis p.g. 372 sic habet: Anno Domini MCCCCXIV die Mercurii, quæ fuit xvi Septembbris, in palatio Pontificali Avenionensi mortuus est D. Papa Clemens VII, natione Gebennensis, ex Comitibus Gebennensisibus; qui obiit dicta die circa horam sextam die Veneris, xvi idem Septembbris. Sepultura corporis facta fuit hora ante Tertiam, & reseptum fuit corpus de capella magna palatii, & portatum ad S. Mariam Ecclesiam Cathedrals Avenionensis, ubi congregati erant Cardinales: celebravitque Missam Dominus de Giffono Cardinalis, & fecit Sermonem.

unde tam
subita ex-
plicat Petrus
de Luna

B3 Petrus de Luna, Clementis in Antipapatu successor, cum diceretur Clementi mortem accelerasse, importunius abdicationem suadendo; præcipitis obitus hanc causam iusit scribi: quod ex Academia Parisiensi unus mandavit D. Clementi, quod amodo vel amplius non poterat ipsum defendere: item idem dixerunt sibi alii: & ex illis recepit iram & malinconiam D. Clemens, non propter verba D. Cardinalis de Luna, ut credo. Hac autem bene consituant cum eis quæ leguntur ad diem vii Aprilis, in Vita B. Ursulina Parvensis. Hic Auctor ferme coævus, postquam retulisset, quanta passa esset in palatio Avenionensi Ursulina, ausa Clementem convenientiter iterato super abdicatione facienda, adeo ut pene ipsum & plures ex Pseudo cardinalibus ejus infleteret, num. 28 sic prosequitur historiam suam: Interim dum tot tantisque modis in ipsam Virginem defaverint, memoratus Antipapa de B. Ursulina pereundatur; & ajunt, jam diu fatuam recessisse. Subito hoc relatum est beatæ Virgini, quæ mox misit litteras Apostolicas, divina dispensatione reservatas, quas à Roma detulerat ipsi Antipapæ ex parte summi Pontificis & Cardinalium. Tunc dictus Antipapa miratus est valde, cum cognovit ipsam Ursulinam non recessisse: & cum perlegisset dictas litteras, vehementer stupuit; & vibrans eaput, multum stetit super se, cum suspiriis anxiis diu meditans super hoc. Paucis itaque interjectis diebus, præmisus Antipapa Clemens, manus ejus abiens ut ad mensam disumberet, repentina morte præoccupatus miserabiliter vitam finivit. Hoc actum est ut impleretur sermo B. Ursulina, quem illis prædixerat, id est, quod ante ejus discessum, divinum persentirent judicium. Atque utinam non fuerit etiam implexum illud, quod dixerat Clementi, sibi in primo congressu prolixum sese qui hora sermonem, num. 17: Noveris, quod si ea, quæ tibi exposui pro parte D. N. Iesu Christi, exequi tardaveris, sedes tua in inferno parem locum cum ipso Lucifero habitura est.

sed distin-
ctio in Vita
B. Ursulina
Parvensis.
que hoc ei
prædictit.

Expenditur
imperata ei
divinitus
legatio ad
Antipapam,

luit Deus revelari, ipsaque distante conscribi; mirabile inquam lectu est. quomodo talis puella, comitanie ex Dei ejusdem mandato vetula matre, iterque in peregrini habitu preeunte B. Ioanne Evangelista, Parma Avenionem, Avenione Romam inde iterum Avenionem profecta sit pedes; & utrobique tam potenter functa fuerit commissa bobi calitus legatione, ut nullius vultum pertimescens, obstupefcere ficeret quantumvis potentes, slecteret obstinatissima etiam corda; & inter infelixissimos veritatis hostes subtilissimus de Theologâ quæstionibus exercita, ad cajusque in piendum ejus qui in ipsa loquebatur spiritus experimenta exequenda constanter, quin & tortura admota & veneno appetita, nec tia. minimum quidem habitaverit, aut prius pedes Avenione extulerit, quam, reverso Parisis Petro de Luna, subversum vidit quidquid ad Ecclesia unionem constitutam fuerat cum Pseudo-cardinalibus operata. Deo per mulierem sic confundente schismaticorum superbiam contumaciam, ut tamen dimiserit eos in manu consilii sui, ad maiorem condemnationem ipsorum; ad Gallicani regni, in quo pernicioſissimum schisma potissimum erat continuandum, extremam pene desolationem, sub Rege per intervalla amante, per plus quam civiles dissensiones, Procerum præcipitorum sedisimam cades, duorum Delphinorum continuata veneno funera, tertiique patri rebellantis arma; omnia interim impune occupantibus Anglis, & florentissimum regnum depopulantibus.

E5 Vixit Ursulina, variis post hac peregrinationibus, Difficile est Romam Hierosolymamque suscepis, exercita, usque ad hec suspecta annum MCCCCX: quæ autem ad schisma extingendum reddere gesit, ita gesit, ut, cum illusioni aut cooperationi diabolica nequeant, virtuti divina debeant necessario adscribi; nec possit ultra ignorari quæ pars Catholicæ, quæ schismatica fuerit, nisi velit aliquis totam Vita illius historiam habere de fictione & mendacio suspectam. Ita Francicus scriptor eque ac episcopum nititur suspectæ facere nonnullas S. Catharinae stolas S. Catharine Se- Epistolæ, quatenus in favorem Urbani potius & anti- nensis, mosus exarata videntur, quam politicus quorundam Regibus adulari solitorum genius probare posuit. Quasi non extarent SS. Bernardi atque Petri Damiani, contra Anatolium & Cadaloum Pseudo-pontifices corumque autores, quantumvis sublimes, invictiva acerrima; dum Patres iti, alibi toti melliflui, zelum induunt Phineez, & pro Christi Vicario depugnantes, omnem humanæ majesticatis, celitudinem conculcant. Unicum autem scriptor iste, suspectandi fundamentum assumit, quod epistolarum earum unam allegans Odoricus Raynaldus, dicat datam sexto Maji die, qua tamen promittitur Victoria, ab Urbani exercitu de Neapolitanis parta, die xxviii Aprilis, uti apud eundem Odoricum scribit Pandulphus Collenuetus. Sed si Rainaldus meruit, ob non animadversam ejusmodi contradictionem, nonnihil redargui, haud meruit, in dubium vocari tota epistola, propter datam erronee descriptam, dum oscitanti librario nomen Maji obrepit loco Martii. Quamquam ne quidem sub hac correctione certa satis redditur Data: nec enim (ut mihi scribit Rainaldi successor & continuator Leander Colloredus) originalibus Sanctæ epistolis adscripta dies videtur: quia non, ut nunc, ita & tunc subscribatur semper familiaribus epistolis, non dico Virginum sed nec Episcoporum, dies ac mensis, & plurimi id negligebant. Inveniuntur quoque dictarum Epistolarum exemplaria sane optima absque hujusmodi notis, quæ omnino videntur ab eo qui argumenta isdem proposuit, ex conjectura potius, quam originalis descriptionis fide adjuncta. Quod si Sancta in epistolis suis & jurenum Antipapam & Anticardinales execratur uti dæmones, tales utique erant qui contra suam ipsorum jurantes S. Catharinae conscientiam Christianos in schisma traxerunt: pejerarunt ne filia S. Brigittæ, autem, si vera juravit S. Catharina Vestanensis, filia S. Brigittæ, tunc Roma præsens cum Urbanus eligeretur: quia de plena ipsius electionis libertate, ex ipsorumne Cardinalium postea se retractantium ore depositis publico instrumento, suaque signavit manus: quod instrumentum legi

D

F

A legi potest apud Odoricum prefatum anno 1379 num.
20.

*Pars quida
uraque
Sanctos ha-
buit,*

6 Hoc tamen nequaquam obstat, quominus populi, Clementina obedientis inherentes, propter ignorantiam facti fundatique in facto juris, fuerint excusandi; unde etiam consigit, non minus in hac quam in Vrbaniana parte, inventas fuisse personae sanctae, atque etiam miraculis illustres; cum hac tamen differentia, quod Clementinae partis haud facile invenies quemquam, qui ei promovenda adversus alteram positive adlaboraverit; Vrbaniana vero causa non solum dictis factis que suffragata sunt tres illa Sanctae Virgines, sed ea singula attulerunt presumenda auctoratis momenta, quae salva pietate rejici vix possint. Cum vero contradictoriis de eodem subiecto assertoribus nullaque juris ignorantia excusabilibus proceditur, quarum alteram necesse est falsam esse, consequens fit, & excusari alterutrius partis capita, afferendo Vrbanum libere vel coacte à se suisque Collegiis electum fuisse, formaliter ac peccaminose schisma fecisse; qui proinde potuerint tractari possumi.

B que, quod occasionem schismatis tot humanis testimonitis & jurata S. Catharina Vastinensis afferatione firmatur.

*Miracula
Petri Lu-
xemburgii
mortui an.
atatis 18.*

7 Tribus illis opponere nituntur aliqui Petri Luxemburgii, creati à Clemente Cardinali, plurimis clarissimisque miraculis notificatam sanctitatem: unde auctor Vita Clementis apud Bosquetum, fuit, inquit, status dicti Clementis iustior & solidior multimode reputatus per quam plures, & timantes & certo teneantes, quod ipse, qui jam Spiritu Dei plenus fuisse, & secretorum cœlestium (in quantum salus sua in eis tangebatur) notitiam sufficientem habuisse creditur, sibi non adhaeserit, nec promotiones suas ab illo recipisset, nisi ipsum scivisset justum habere titulum in Papatu. Sed si hoc iis presumere licuit, qui bona fide Clementem sequebantur; alii econtra, de causa melius informati, credere debuerunt; annorum septemdecim adolescentulum, vox ab illa qualicumque promotione lecto agititudinis postrema affixum, morboque semestri abunde expurgatum, prius quam schisma quid esset nosse huma-

nitus posset, suæ ætatis xviii annis nondum comple-
tis, raptum esse ex hoc mundo, Ne (ut loquitur Scriptura
sapientiae iv) malitia Collegarum præcipuum, vere ac
formaliter schismatis præcipuum, mutaret intellectum ejus,
aut ne sicutio deciperet animam illius; qua quia placita
erat Deo, propter hoc properavit educere illum de
medio iniquitatum.

8 Interim ejus meminisse in Clementis Epitaphio
voluerunt Calestini Avenionenses, ad quos ex Cathedrali
translatum deinde fuit ipsius corpus, sic enim scripserunt. *Hujus Epis-
taphium,* Hic requiecit D. Clemens Papa VII, primus hujus
cenobii fundator, ex patre Amedeo Comite Ge-
bennensi, matre vero Mathilda de Bononia genitus;
qui fuit Prothonotarius Morinenus, & Cameracen-
sis Episcopus, dein Cardinalis, demum ad Papatum
Fundis assumptus, & Curia tunc incolomi reducta,
Dominum Petrum Cardinalem de Luzemburgo,
miraculis coruscantem, in hoc coemeterio sepultum,
ad Cardinalatum assumpit: & in fine anni xvi sui
Pontificatus migravit ad Christum, die xvi Sep-
tembris mcccxciv. Cujus anima requiescat in pace.
Hac sculpta leguntur in extrema ora lapidis tumbam con-
tegentis, cuius tumba accuratam delineationem Avenione
acepi, curante nostro P. Carolo Faber, sicut ipsam exhibet
sequens figura. Mensura autem operis totius in altum est
palmorum quinque & quadrantis, in latum palmorum sex,
in longum vero palmarum tredecim: totum, uti & statua,
ex albo marmore, sed cui hinc inde inductus color niger,
præsertim in limbo seu loco Epitaphii, sic ut in ex nigro
marmore omnino esse videatur; tabula vero, supra quam
jacet statua ex variegato. Ex candido quoque marmore
sunt statunculi marmorei viginti, qui tumulum am-
biant, ex utroque scilicet latere septeni, atque ad ca-
put & pedes terni. Sunt autem illi variorum Sanctorum,
quorum nomina haud est facile definire: solum qui ad
pedes stant, atque altare respiciunt, putantur esse S. & sepul-
Gregorius Magnus & S. Petrus Calestinus, medium-
que habent Deiparam Virginem. Ad pedes etiam
atque ad caput jacentis expressa insignia gentilitia viden-
tar, sed ex latere spectanti non apparent, qua ad caput
sunt, apparent autem tum in duplice quod illi subterni-
tur cufino, tum in extremitatibus arcuati supra idem
caput operis, scutum scilicet tessellatum caruleis quatuor,
quinque aureis punctis.

Monumentum Clementis in sua obedientia Papæ VII, Avenione apud Cœlestinos

CCV BO-

CCV BONIFACIUS IX.

Ab an. 1389
ad 1404
annos 14,
mens. 11.

ONIFACIUS, antea Petrus Tomacellus, Presbyter Cardinalis S. Anastasiæ, natione Neapolitanus, electus die 11 Novembris anno MCCCLXXXIX, die xi ejusdem mensis in festo S. Martini consecratus, coronatus autem Dominica sequenti xiv Novembris, fudit annos xiv menses xi, defunctus 1 Octobris MCCCCIV, sepultus in Basilica Vaticana, & vacavit post ejus mortem Apostolica Sedes dies xv.

*eius sepulta-
ra humilis*

E Lectionis diem indicat nobis Ms. nostrum, Consecrationis vero diem (cui proximam Dominicam Coronationi assignamus) Theodoricus à Niem: Successoris autem littera docent quando obterit. Funus ait idem Theodoricus satis humiliter in præfata Basilica Principis Apostolorum, in coniuncta capella Gregorii Papæ ad dexteram, dum itur ad altare B. Gregorii Papæ, & prope sepulcrum Gregorii Papæ V, sepeliebatur: sed interim, quod Ladislau Rex Imperium tenuit Romanum, magnum & pretiosum valde monumentum fratres ejusdem Bonifacii sibi in eadem capella construi fecerunt. Hujus structuram, ei quod supra diximus Urbano VI fuisse erectum monumento similimum, fere per omnia, atque adeo geminam, anea similiter tabula expressam, exhibet Oldoinus in novo Ciacconio; nec non Epitaphium quod olim legebatur. Nunc vero propter novæ basilicæ fabricam sublata sunt omnia, & ad Vaticanas cryptas fortassis translata, saltem arca mar morea, corpus Pontificium contingens. Epitaphium transcriptissime satu fit.

*etiam Epita-
phio.*

2. Flere super Pugilem Claves, Crux, alma Tiara, Ecclesia viduata viro, simul inlita Roma. En petra parva Patrem, sub cælica sidera primum, Claudit, Apostolicâ solium qui rexit habent Catholicamque fidem, tervans à turbine sanctum Remigium Christi, vicitis virtute tyrannis. Orthodoxus erat super omnes, area superni Consilii, sua jura tuens, & grandia tractans Cæsar ex animo, fidei clypeatus honore, Corpore conspicuus roseo flos, famine constans, Auditorque placens, miseris miserator opimus. Osse jacent: mens alta, polum felicibus alis Ascendens, micat ante Deum: nova lucis origo Glorijs Antistes. Quisnam Bonifacijs alter, NONUS ut iste, fuit, quæ Chronica scripsit umquam?

Quod ve genus parilem dedit ævo? Nomen & omnes De Tomacellis fulget, fulgebit in annos, Parthenopen lustrans. Tulit huic genus omne Latinum, Quidquid alit tellus, & quod tegit omnia cælum.

*Iuvenis ele-
ctus*

3. Acta Pontificatus in nostro Ms. hac preferuntur, cum notitia aliqua continuati schismatis. Bonifacijs IX, natione Neapolitanus, prius vocatus Petrus Tomacellus, post mortem Urbani Romæ concorditer eligitur in Papam anno Domini MCCCLXXXIX, die xi Novembris, dum esset adhuc satis juvenis annorum circiter xxx. Hic postquam ad Pontificatum assump tus est, in alterum virum est prorsus mutatus. Moribus enim & vita vivebat ut senex, & ita continentis vitæ in perpetuo fuit, ut numquam sinistrum aliquod de ejus vita prodiret in publicum. Magnanimus & alti cordis, & qui primus de multis prædecessoribus suis habuit dominium Romæ, quæ ante per Populum Romanum regebatur, & per multa tempora per multis Pontifices desierat gubernari. Verum cum magna gra-
vitate vitæ ducit,

stipatus esset ampla & nobili familia, matris videlicet, fratribus & nepotum, multa per manus vel suggestiones siebant eorum, quæ hujus Domini famam aliquantis per denigrabant. Invaluit enim per hanc occasionem Simoniaca pravitas tempore suo, & plenariae Indulgentiae ad quæstum omnibus fere petentibus dabatur, ita ut earum numero statim vilesceret Clavum auctoritas, opusque fuerit ut Bonifacijs met illas revocaret: quibus revocatis, iterum eas simili modo concedere aggressus est.

E

5. Creavit hic summus Pontifex Ladislauum de Durrachio, filium Caroli Regis Ungariæ, quem Urbanus excommunicaverat [Regem Siciliæ]; multoque sibi favores praestit, ad regnum illud acquirendum & manu tenendum. Multos de sanguine suo exaltavit in dominio temporali; duos fratres suos præ ceteris, quorum unum Marchionem Marchiæ, alium Ducem Spoletanum constituit: qui omnes, Domino disponente, ad magnam in opiam postea redacti sunt, & per D. Regem Ladislauum de regno Siciliæ pulsi. Ordinationes plures nonnullorum Cardinalium fecit, inter quos D. Baldasserem Cossa, natione Neapolitanum, Cubicularium suum, assumplit; qui postea Joannes XXII dicitur est.

Ladislauum
Regem invi-
tuit.

6. Hujus tempore Clemens VII, sic in suo obedientia nuncupatus, moritur in Avenione: & à Cardinalibus qui ibi erant, creatus est Petrus de Luna, qui Benedictus XHI nominari voluit: homo certe elegantissimus, & (excepto schismate) exemplaris viræ, & magnæ commendationis eminentisque scientiæ, de quo aliquid infra dicetur. Moritur autem Bonifacijs Romæ ex dolore iliorum, & in Ecclesia B. Petri in Vaticano sepelitur. Ante tamen creationem Benedicti, & similiter ante creationem Innocentii VHI, Cardinales utriusque Collegii, ad evitandam infamiam, ne in schismate tollendo dicerentur negligentes, dum essent in Conclavi, fecerunt certa juramenta & promissiones, quibus se adstringebant persecuturos unionem: & D. Petrus de Luna juravit idem, in forma de qua infra.

Aveniens
mortuo Cle-
menti suc-
cedit Bene-
dictus,

7. Parum certe abfuit, quin mortuo Clemente VII & irritos pax & unio coalescerent per B. Vrsulinam; sed quomodo reddit B. Vr bonum tantum disperbatum fuerit, in ejus Vita num. 28 salina pro sis narratur. Tunc, scilicet post mortem Antipapa, Petrus de Luna, qui zelum promovenda unionis insigni simulatione prese ferebat, tulit litteras Apostolicas, quarum argumentum aliud non videtur fuisse, quam ut in ordinem redire persuaderetur Clemens, oblato gradu pristino, tum ipsi tum Cardinalibus antiquis; eis autem, quos schismatice creaverat, spe facta promotionis congrua. Litteras, ergo Apostolicas, quas Vrsulina apportarat, tulit Petrus, & perrexit Parisius ad confundendum super his sapientes. Ceteri vero Pseudo-Cardinales ad eorū conversi, vitam & mores ac sanctitatem constantiamque beatæ Virginis con-

A considerantes, nec non de perpetratis illatisque injuriis in illam admōdum poenitentes, illam ad se duci fecerunt, & pro impetrata venia injuriarum illatarum beatam consulunt Ursolinam, quid facturi sint. Quibus illa: Pro salute animarum vestrarum & aliorum populorum, unanimiter & concorditer Sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ absq; mora parendum est. Sieque omnes ad vota beatæ Virginis se facturos promiseret; ac subito miserunt solennes ambasciatorum summo Pontifici Bonifacio, cupientes ad Dei misericordiam pervenire. Recessisque ambasciatoribus, & jam Januæ perventis; ecce cunctorum ille bonorum operum ardentissimus inimicus, una cum suo pessimo ministro, scilicet Petro de Luna, qui tunc post prædicta reversus est cum consilio Parisiensi, ambitione ac serpentina astutia plenus, eorum salubre consilium subvertit; cum jam omnia parata & bene disposita essent, ad obediendum summo Pontifici Bonifacio. Et statim ambasciatorum revocaverunt, & Petrum de Luna in suum Antipapam elegerunt: & sic in eorum jam excepta perfidia perseverare decreverunt.

8 Ceterum ut redeam ad Bonitacum, festivitatem BONIFACII VISITANTIS ELISABETHAM DEIPARÆ, quam decessor suus solen- CLVS IX.
niter celebrandam instituerat, sed morte preventus non potuerat publicare, edita desuper Bulla communem toti Ecclœsia fecit, sicut Pontificatus anno 1, v Idus Novembris. In hac Bulla observo, eum Pontificatus sui annos adhuc censere à die sua, non Creationis, sed Consecrationis: scribit enim tamquam jam Episcopus, adeoque anno Anni Pon-
MCCCLXXX, quando jam potuisse incepisse annum sui tifcii initiu. Pontificatus II, si voluisse eum inchoare à die 1V Nonas Novembris quo fuit Electus, sed ante Idus Novembris nondum Episcopus. Quis primus postea stylum mutaverit necedum compri, nec facile est mihi sumere resolutionem dubii ex Pontificalium Epistolarum, qua Romæ servantur, Registris: scrutando tamen Cherubini Bullarium hoc comporio, quod Eugenius IV, creatus 11 Nonas Martii MCCCCXXI, & consecratus vi Idus Martii ejusdem, Constitutionem in favorem Curialium ediderit signata anno Incarnationis Domini MCCCCXXII, VIII Idus Martii, Pontificatus anno 11, atque adeo jam tunc mutatum fuisse stylum: alias enim debuisset adhuc dici annus primus.

BENEDICTUS ANTI PAPA.

PETRVS DE LVNA, natione Hispanus, S. Mariæ in Cosmedin Diaconus Cardinalis, à Schismaticis Avenione in Antipapam electus anno MCCC- Ab anno
xciv, xxviii Septembris; consecratus & coronatus xi Octobris in Do- 1394, ad.
minica, sumpto nomine BENEDICTI XIII; non solum non cessit ceden-
te æmulo, uti facturum se ante electionem juraverat suis Pseudo-cardinalibus; in gemino
sed neque ad gemini Concilii sententiam, Pisani primum anno MCCCCVIII Concilio an-
v Junii, ac deinde Constantiensis anno MCCCCXVII, xvi Julii, dimisit male usur- te bis depo-
patum titulum, usque ad extremum pertinax in schismate, desertus licet ab omnibus Obiit Paniscola, Regni Valentini arce, xxiiii Maji, anno MCCCCXXII, ubi sepultum corpus, postea Igluescam, Arragoniæ oppidum, delatum est.

*Annus &
dies mortis.* **A**nnum & diem mortis notavimus, quem in suo Pontificum & Antipontificum Romanorum Necrologio elegit Oldoinus noster. Zaritam & Marianam secutus; licet Ciaconius ad annum sequentem mensemque Septembrem, nonnemo etiam ad extremam Novembrem morte istam differant; adeo enim contemptum mors Antipapa excepta est, ut ejus temporis scriptor nullus accusarius eam notare dignatus sit. Quare neque nos dignum censuimus opera pretium facturos, querendo Igluescam, num aliquod monumentum ei istic à nepote suo Ioanne de Luna constitutum sit. Quod autem corpus adhuc integrum esse dicitur, vi scilicet balsami ad illud conditum adhibiti, satis verosimiliter refutat venienti suspicionem, quod homini octogenario præbitum putant aliqui.

Legatus Clementis **2** Hic Petrus de Luna ab Antipapa suo Clemente in Hispaniam directus, Ilerda reperit S. Vincentium Ferrerium, Ordinis Prædicatorum, eumque annos natum xxviii, tamquam Apostolicus Nuntius, Magistrum in Theologia Ferrerium, creavit anno MCCCCXIV; & sexto post anno secum duxit in Franciam; ac denique factus ipsem Antipapam, cumdem Avenionem evocavit, suunque Confessorem & Magistrum sacri Palatii instituit; denique vero dimitti petentem, ad verbum Dei prædicandum, amplissima facultate instruxit, annos natum xxxviii. Eo toto tempore atque etiam aliquandiu postea credibile est Vincentium, non tam sua electione, quam nascenti conditio, parti deteriori implicitum, publice in suis sermonibus solitum prædicare, sicut ait Theodoricus à Niem, quod dictus Petrus

effet verus Papa, & quod libenter pro bono unionis sponte suo Papatu cedere vellet, quia sic dicuntum Fratrem & alios plerosque decepit.

3 Sed post Pisanium Concilium saepe cum eodem con- gressus Vincentius, cumque Principibus viris aliis, Sed ab eo multum sibi in hoc negotio deferentibus; tandem animo advertit, neque promisus stare Benedictum opportuno ag- jam tempore, neque suasionibus suis flecti: & totaliter declinavit ab ipso, prædicando publice in provinciis & locis per quæ transiit ex tunc fecit, quod sit vir pravus & fallax & factus, decipiendo populum Dei, ut ait prædictus Theodoricus. Vixit autem & prædicare perrexit Sanctus usque ad annum MCCCCXIX, quando obiit die v Aprilis: in cuius Vita nihil appetit, quo vel leviter censori posset aliquid divinitus didicisse in favorem Clementis aut Benedicti, sicuti expresse dicitur de Sanctis quæ à contraria parte stabant; sed econtra cum post exiguum apud Benedictum moram Avenione, mente plurimū agitaretur, & intra se quæreret quid sibi agendum esset in tanta rerum angustia & perplexitate; repente magna vi febrium occupari se lenxit, quarum die duodecimo apparet ei Christus, Quam primum convalesceris, inquit, ex Curia Benedicti dilecede, nulis addito verbo, quo hunc vere Papam esse intelligeretur; & Evangelica prædicationis manus per Hispaniam Galliamque eidem imposuit.

4 Alia Sancta, quæ aliquid singularis negotiis cum Benedicto ut Pontifice habuit, fuit Coleta, cuius Accedente Acta illustravimus vi Martii. Huic Corbeja reclusa Avenionem anno S. Coleta,

Antipapa vero elegit Confessori, sicut ait Theodoricus à Niem, quod dictus Petrus Maji Tomus V.

BENEDIC- anno XII Benedicti, Christi MCCCCVI, Nuntius ejus apud Regem, Antonius de Chalant dictus, S. Maria in Viatula Diaconus Cardinalis, facultatem egrediendi ex reclusorio vivendique in monasterio concessit. Eadem, ad S. Clara Ordinem in Gallia potissimum ac Belgio reformandum divinitus electa, ideoque ad se advenienti, benigne annuens, Benedictus, ipsam admisit ad dictam Religiosis sanctam Professionem, super caput ejus velum imponens: & consequenter illam benedicens, & consecrans eandem in Matrem, Abbatissam instituit cunctarum Religiosarum exinde reformandarum, uti scribitur num. 39. Sed ibidem antea legebatur nu. 37, quod postquam, Sancta venit ad presentiam illius, ipso dulciter oculos levante & dictam ancillam Dei pie respicere benigneque salutare volente, divina provi-

D

*ide de folio
in terram
corruit.*

*Ab anno
1404, ad
1406, an. 2
d. 21.*

NNOCENTIVS, natione Sulmonensis, antea vocatus Cosmatus de Melioratis, tit. sanctae Crucis Presbyter Cardinalis, Episcopus Bononiensis, electus anno MCCCCXIV, XVII Octobris, coronatus II Novembris in Dominica, sed annos II, dies XXI, defunctus VI Novembris, anno MCCCCXVI; sepultus in Basilica S. Petri; & vacavit Sedes dies XXXII.

R Everentia Gobolini Personæ, Cosmodromium suum hoc ipso tempore scribentis, quem secuti sunt alii, fecit, ut in nominando Cardinalitio titulo discederem à nostro Ms. in quo alias dicitur Dominus Colmatus S. Eustachii Diaconus Cardinalis. Bononiensem dici semper voluisse (licet, non recipientibus eum civibus, Archiepiscopatum postea Ravennatam suscepit) scribit Vgellus. Primus fortasse ejus Titulus Diaconalis fuerit, à quo mox translatus sit ad Presbyteralem. In hoc ipso tamen mirum est errare auctorem Italum potuisse, ut propriea non omnem fidem audeam adhibere Germano Gobelino, licet antiquiori.

2 Sepulerum, inquit, Paulus Aringus in Roma subterranea lib. 2 cap. 8, à Nicolao V restauratum, etate nostra conspiciebatur in pavimento facelli S. Thomæ, quod ad sinistram partem situm est, ejuldem ibi exsculpta imagine, & sepulcrali lapide his verbis prænotato. Innocentio Septimo Pont. Max. cum negligeti ejus sepulcri memoria interiisset, Nicolaus Quintus Pont. Max. restitui curavit.

3 Acta Pontificatus in nostro Ms. sic notantur: Hie Cardinalis existens, vir admodum continentis vita habitus est, & suorum prædecessorum notans negligentiam, quod schisma in Ecclesiam introducendum extirpare neglexissent, assumptus ad Pontificatum. Cum omnes crederent, hunc esse per eius operam & diligentiam pax daretur Ecclesiæ, ipse in hoc Urbani & Bonifacii sectatus vestigia, non solum unionis negotium prosecutus non est, sed ægre satis ferebat de re illa sibi fieri verbum. Dum autem postulatus & requisitus aliquando foret de unienda Ecclesia, tam à contendente secum quam à Rege Franciæ per suos Oratores, hujusmodi zelo Ecclesiæ ducti, elegerunt duodecim ex præstantioribus civibus Romanis, qui supplicarent humiliter D. Innocentio, quatenus hoc negotium unionis aggrederebatur, adducentes in medium rationes, quibus ad hoc tam sanctum opus intendere debebat. Innocentius haec legatione audita, satis benigne pro tempore respondens, eos à se dimisit. Dum vero redirent domum, & transirent ante Hospitale sancti Spiritus in Saxia, ubi hospitatus

*Hujus titu-
lus Cardi-
nalitius.*

*Papa factus
negligit
causam, u-
nionis,*

*illamque
suadentes
ab ejus ne-
pote fæde
mañantur:*

erat D. Ludovicus, nepos carnalis D. Innocentii; vocari ad se fecit omnes illos cives, quos sigillatum unum post alium trucidari mandavit, & corpora de fenebris in terram præcipitati jussit. Propter quod tam horribile facinus, in cives Romanos perpetratum, Populus Romanus in iram & in furorem versus,arma cepit. Ejus occasione Papa una cum Curialibus, magna cum festinatione, Urbe exire compulsus est, & concito gressu in Viterbio se recepit: multi tamen Curiales deprædati, multi etiam in domibus quorundam Cardinalium Romanorum salvati sunt. A fugit pariter nepos Papæ Ludovicus à facie Romanorum, qui uileisci parabant mortem tot electorum civium, tam crudeliter & inique, & sine causa occisorum.

4 Innocentius in Viterbio existens, concordiam tandem cum Romanis firmavit, ita ut Romam redire non dubitaret: ubi unam ordinationem plurium electissimorum Cardinalium fecit, inter quos creavit D. Angelum Coriarium Venetum, Tituli S. Marci, qui postea successit in Papatu; D. Petrum Philardi, natione Cretensem, Basilice XII Apostolorum, qui postea Alexander V exitit nominatus; Oddonem de Columna, natione Campanum, de Principibus Urbis, S. Georgii ad Vulum aureum Diaconum Cardinalem, qui postea Martinus V dictus est. Ferunt, hunc Innocentium Pontificem, in moribus placitum & valde affabilem extitisse, quin etiam magnis viris in pretio habitum, & paucos post Innocentium * IV fuisse, qui in Consistorio publico ita prompte * imo III & recte de jure responderet. Nepotem suum, D. Ludovicum prædictum, Marchionem Marchia Ancionitanæ & Principem Firmanum constituit: qui multo tempore Marchiam gubernavit, & tandem in Firmana civitate se munivit, & in pace mortuus est. Appoplexia demum moritur Romæ Innocentius, Pon- moritur ap-
tificatus sui anno XI, & in ecclesia S. Petri sepelitur, poplectus. in capella quæ Pontificum nominatur, * modo re-
staurata per S. D. N. Nicolaum Papam V. Qua ultima verba oportet addita ab Auctore fuisse, dum nostrum ex-
emplum rescribendum dictabat.

F

*Cardinales
deinde cre-
at:*

GRE-

CCVII GREGORIUS XII.

REGORIVS, natione Venetus, antea Angelus Corarius, tit. S.
Marci Presbyter Cardinalis, creatus Pontifex anno MCCCCVI, <sup>Ab anno
1406, ad
1415, an. 8
m. 7, d. 5.</sup>

xxx Novembris, coronatus v Decembris Dominica II Adven-
tus, in Concilio Pisano una cum secum contendente Benedi-
cto abdicatus anno MCCCCIX, v Junii, non tamen ante coactum
Constantiense Conciliū Pontificatu cessit, quod in eo per pro-
curatorem Carolum Malatestam Constantiæ fecit anno MCCCCXV, iv Julii, cum
ad eam usque diem sedisset annos VIII, menses XI, dies V; mortuus Recineti
anno MCCCCXVII, cum titulo Episcopi Cardinalis Portuensis vel Tusculani &
perpetui Legati Marchiæ, iv Julii, ibidem in Cathedrali ecclesia Pontifica-
liter tumulatus.

B *Monumen-
tum sepul-
crale,* **M** onumenti sepulcralis iconem Oldoinus noster exhibet, ubi supra prominentem arcam jacet effigies Pontificaliter induita, ad pedes sedentis in cathedra Pontificia, Pontificaliter item induit S. Petri, de super eminentibus Coraria genii insignibus cum mitra & clavibus. Eadem vero insignia in fronte ipsius arce, ad utrumque Epitaphii latus, exprimuntur cum pileo Cardinatio: quibus designari potest, nepotem ex fratre, Antonium Corarium, S. Petri ad vincula Presbyterum Cardinalem, qui patruo bene merito istud extiendum curavit. Epitaphium in medio sculptum sic recitat.

Epitaphii, **M** aximus Ecclesiæ Princeps summusq; Monarcha, Ordine GREGORIUS bissexus clauditur arca.
*** i. Pur-
puratos
Cardina-
les.** Hie pro pace datus, cælesti munere, semper Ferbuit * Aethereos Superis unire decenter. Archisepisma malum (facta hæc dementia Pisii) Ipsè plus relevat; facti est Constantia testis, Cardine bis sacro Pastoris conscientia Sedis Marchia; suscepit Recanati Flavius æde.

*Nempe bis Cardinalem vidit etiam Marchia, & Recine-
tentis, vulgo Recanatenis Ecclesia tutelarem Patronum
veneratur S. Flavianum Martyrem, teste Vghello; qui
nietri causa hic dicitur Flavius. Porro de illius electione
& Pontificatu in nostro Ms. legimus, ut sequitur.*

*Francia
Principes
Benedictum
solicitant ad
cessionem
faciendam,* **C** 2 Dum schisma sic protraheretur in longum, Principes Galliarum, Duces videlicet Bituricensis, Burgundia & Aurelianensis, qui regnum Franciæ gubernabant propter infirmitatem Regis Franciæ, hujus jam inveterati schismatis rædio affetti, personaliter Avenionem venerunt ad D. Petrum de Luna, Benedictum XIII nuncupatum in sua obedientia, qui ibi tunc cum sua Curia morabatur; supplicantes nomine Regis Franciæ & suo pariter, ut per omnem viam possibilem, etiam usque ad cessionem Papatus inclusive, prout promiserat & juraverat in Conclavi, daret pacem Ecclesiæ, ne diceretur juramenti transgressor: quoniam hoc facere maxime ad suum officium pertinebat, nec minus ad eos qui Catholici Principes erant hoc procurare nomine Christianissimi Regis, ipso D. Benedicto in partibus Galliarum potissimum commorante. Parati etiam erant contendentes secum de Papatu ad similem effectum, sicut etiam per solennes oratores nomine Regis Franciæ requisiverunt: quod d. D. Benedicto Principes prædicti persuadere minime potuerunt; alleganti graviter Deum offendere se putare, si sic Ecclesiam Dei, cuius se Sponsum affirmabat, defereret ad preces cuiuscumque: cum de justitia tituli Papatus sui Rex & Principes ipsi minime haberent dubitare: quodque Ecclesiam

Maj. Tomus V.

Dei poneret in periculo, si ipso renuntiante alter forte cum ipso contendens renunciare recusaret, vel renuntiatio fieret in loco non libero, & multa; dans ipse alias vias & media, per quæ secundum eum ad unionem poterat promoveri; hoc tamen semper afferens, quod quando haberet certitudinem, quod per suam & contendentes renuntiationem daretur pax Ecclesiæ, per unius summi Pontificis assumptionem; ipse etiam, ut tantum bonum sequeretur in Ecclesia, renunciare non recusaret; [quia] ad hunc effectum promiserat & juraverat, & non aliter: sed hæc via admodum sibi impossibilis videbatur.

E 3 Hi autem Principes, intellecta intentione D. seq; in Ca-
Benedicti, & percipientes eum velle in suo propo-
talauniam
talis permanere, cogitarunt quomodo via facti pos-
tent D. Benedictum ad hoc inducere. Unde ipse
suspiciens ne qua sibi violentia inferretur, munivit se
in Palatio Avenionensi: in quo per aliquot menses
obstans fuit, & tandem paratis galéis in Rhodano
de palatio clam aufugit, & in Catalonia unde oriundus erat se transtulit. Ferunt quidam, Domi-
nos Cardinales Gallieos, odio habentes D. Benedi-
ctum, & pro eo quod erat alterius nationis quam
Gallica, & quia inter se de uno Gallico post mortem
Clementis VII non potuerunt concordare, propterea
in istum convenerunt; & non bene ferentes mores
suos, eum esset conscientiosus & Simoniacæ pravita-
tis maximus persecutor, moribus gravis & conti-
nentissimæ vitæ; solicitasse hos Galliarum Principes ad
hanc requisitionem & infestationem.

F 4 Ex alia parte, Cardinales qui remanserant post
mortem D. Innocentii VII, videntes negligentiam Romani
Cardinales
trium Pontificum in hoc tollendo schismate, & juranti eam-
quod Ecclesia Dei periclitabatur in tam diuturna dem se fa-
divisione; attentis etiam requisitionibus multorum
Euros.
Regum & Princeps, qui contendentes de Papa-
tu & utrumque Collegium solicitarerunt ad reme-
dia, per quæ schisma tolli posset; congregati & in
unum convenientes in Conclavi Romæ & in palat-
io S. Petri, pro negotio electionis unius summi
Pontificis qui jam sapientio Innocentio succeede-
ret, anno Domini MCCCCVI, Indictione XIV, men-
se Novembris, in Deo & in omnibus Sanctis ejus
voverunt, & invicem unus alteri juraverunt &
promiserunt, ut si quis eorum assumeretur in Pa-
si Innocen-
tio subro-
re, & simpliciter; si & quando Antipapa, qui est & gensur,
qui erit pro tempore, consiliositer renuntiabit &
cedat suo praetorio juri & Papatui sine decedat;
dummodo etiam Anticardinales cum eis velint
sic convenire, quod ex ambabus Collegiis sequatur

GREGO-
RIVS XII.

*Op. Electum
ad id co-
etatos ce-
dente parte
altera,*

*intra men-
sem ab in-
throniza-
tione.*

Sic electus
Gregorius
12,

Ab anno
1409, ad
10, m. 10,
d. 8.

electio unius summi Pontificis & indubitati.

5 Et pari modo promiserunt & juraverunt, se eu-
ratores & facturos eamdem promissionem fieri per
eum qui de infra Collegium, vel forte de extra Col-
legium, eligeretur in Papam, infra mensam à die suæ
intronizationis, per suas patentes litteras dirigendas
Imperatori seu Regi Romanorum, Antipapæ & Anti-
cardinalibus, Regi Franciæ & aliis mundi Principi-
bus, Prælatis, Universitaribus, & aliis secundum vide-
re Dominorum Cardinalium: quodque se offerret ad
omnem aliam viam rationabilem, per quam p̄adiū
schisma tollatur. Et ultra infra tres menses, à die in-
thronizationis suæ in antea computandos, suos desti-
nabit oratores, ad eos de quibus prædicto Collegio
videbitur, cum plena potestate conveniendi de loco
decenti, ad implendum vel exequendum promissa.

Et quod non creabit Cardinales de novo, nisi forte
ad æquandum numerum Cardinalium alterius Colle-
gii: & hoc intimabit Antipapæ & Anticardinalibus
ut & ipsi similiter faciant. Quodque post ejus elec-
tionem confirmabit omnia supradicta authenticæ
modo, & de novo etiam similem faciet promissionē,
coram omnibus Cardinalibus de Collegio, Notario

B & Testibus ad hoc vocatis, & manu propria similem
faciet subscriptionem: quodque etiam in primo pu-
blico Consistorio hoc ipsum promitteret. Multa alia
insuper Cardinales promiserunt inter se, voverunt &
juraverunt, se fortiter adstringendo ad prosequendum
unionem Ecclesiæ, creato summo Pontifice, etiam se
propter manus subscriptibendo.

6 Anno Domini Mccccv prædicto, die xxx mensis
prædicti, elegerunt D. Angelum Corario, tituli S.
Marei Presbyterum Cardinalem, [Patriarchā] Constan-
tinopolitanum, natione Venetum, qui vocari
voluit Gregorius XII. Gregorius ergo XII, statim
post electionem suam, idem votum, juramentum &
promissionem fecit, prout superius continetur, præ-

D
fentibus Cardinalibus, Notariis & Testibus, sub-
scriptisque in singulis instrumentis, quorum quilibet
Cardinalis habebat unum. Subscriptio autem fuit
hujusmodi: Ego Gregorius XII, hodie ultimo No-
vembbris Mccccvi assumptus in Romanum Pontificem,
sicut præmittitur, promitto, juro & confirmo omnia
supradicta. Deinde D. Gregorius, dum prosequere-
tur juxta promissa ad finem unionis promovendæ, &
ipse & D. Benedictus tractarent de conveniendo in
aliquo tuto loco, ubi ambo renuntiarent & pax da-
retur Ecclesiæ, non potuerunt de loco concordare;
& juxta sententiam Cardinalium utriusque Collegii,
ad invicem colludebant, fugientes implere promissa.

7 Unde Cardinales utriusque obedientiæ Pisis
convenientes, generale Concilium celebraverunt: i-
bique formato processu contra ambos contendentes
de Papatu, sententialiter deposuerunt D. Gregorium
& D. Benedictum: & in Papam postea elegerunt D.

Petrum Philargi, Basilicæ XII Apostolorum, qui vo-
cari voluit Alexander V, cui adhæsit tota fere obe-
dientia D. Gregorii, paucissimis exceptis; adhæsit et-
iam pars magna obedientiæ D. Benedicti, excepta
Hispania citeriori & ulteriori, nec non regno Scotiæ

E & Comite Armeniaci. Dominus vero Gregorius se-
primum Gajetam contulit, postea in Civitatem Au-
striæ, ubi Concilium generale convocavit: sed quia
parum se ibi tutum reputavit, tandem Ariminum
concessit, ubi à Carolo Malatesta benigne suscepit,
ibi curiam suam continuat. Benedictus vero, post ce-
lebratum Concilium in Perpiniano, ad castrum Pa-
niscolæ Dertulensis diœcesis confugit, ubi diutissime
moratus est. Fecerunt utrique ordinationes Ca-
dinalium: & inter ceteros D. Gregorius, dum esset in
Luca, cum Cardinalibus qui nondum recesserant
ab eo, assumpit in Romanæ Ecclesiæ Cardinalem
D. Gabrielem Condolmari, qui postea Eugenius
Papa modernus dictus est.

*votū suum
confirmat:
sed agnita
collusione cū
Benedicto,*

*utroque ex-
auditorato
Pisis eligi-
tur Ale-
xander V,*

*autō non
sublato
schismate.*

CCVIII ALEXANDER V.

LEXANDER, natione incerta, de Ordine Fratrum Minorum,
antea Petrus Candianus, tituli XII Apostolorum Presbyter
Cardinalis, in Concilio Pisanico, post depositionem Gregorii
& Benedicti, assumptus anno Mccccix, xxvi Junii, & ibidem
coronatus VII Julii in Dominicâ, sedit menses x, dies VIII; de-
functus Bononiæ anno Mcccxi, IIII Maji; sepultus ibidem in
ecclesia Fratrum Minorum; & vacavit Sedes controversi juris, propter Grego-
rium adhuc viventem, dies XIV.

Electio &
obitus Ale-
xandri.

M odum electionis & diem Coronationis Theodore-
ricus à Niem scripto consignatum reliquit. De
mortè extat apud Odericum Rainaldum accura-
tissima relatio, inter Acta successoris reperta, hū verbi: Est
sciendum, quod felicis record. D. Alexander Papa V, qui
tituli XII Apostolorum Presbyter Cardinalis, in Concilio Pisanico, post depositionem Gregorii
& Benedicti, assumptus anno Mccccix, xxvi Junii, & ibidem
coronatus VII Julii in Dominicâ, sedit menses x, dies VIII; de-
functus Bononiæ anno Mcccxi, IIII Maji; sepultus ibidem in
ecclesia Fratrum Minorum; & vacavit Sedes controversi juris, propter Grego-
rium adhuc viventem, dies XIV.

doctrina,
2. Hic à pueritia sua Ordinis Minorum Frater ef-
fectus, vacavit liberalibus disciplinis. In Studio Pari-

sensi in sacra pagina Doctor subtilissimus evaſit, ita
ut super libros Sententiarum elegantissime scriberet.
Magnus sermocinator, etiam ex tempore, & longam
& multis auſoritatibus & sententiis orationem re-
fertam ſepe texebat. Vocatus à Galeatio Princeps
Lombardiae, ſecum eum habuit in consiliis. Deinde
Episcopus Vicentinus effectus, postea Novariensis,
deinde Archiepiscopus Mediolanensis creatus, pro-
cedente tempore à D. Innocentio VII factus est Car-
dinalis Basilicæ XII Apostolorum, ac demum ut di-
ctum est in Papam creatus fuit. Hie Pontifex, re &
nomine Alexander, omniū prædecessorum, qui
multo tempore eam anteceſſerant, ſuperasſet libera-
litatem, modo habuiffet in facultatibus: ſed juxta
ſatum Pontificalem multum pauper exiſtens, dicere
consueverat ſe fuſſe dīvitē Episcopum, pauperem
Cardinalem, & Papam mendicūm.

3 Hic Ladislauum Regem Siciliæ, approbante Pi-
ſano Concilio, regno privavit, & jus dīcti regni Lu-
dovico Duci Andegaviaz competere declaravit.

A. 152.

Finito

CCVII. GREGORIUS XII.

CCVIII. ALEXANDER V.

CCIX. IOANNES XXIII.

CCX. MARTINUS V.

A Finito Concilio venit Bononiam, ubi Legationem tenebat D. Baldasar Cossa, Cardinalis S. Eustachii, cuius auxilio fuerat prae dictum Concilium congregatum: ubi cum aliquo mensibus moram traxisset, iustificatur. Ante ejus mortem convocatis ad se Cardinalibus, ad eos sermonem habuit, proponens illud Salvatoris nostri verbum, Pacem meam do vobis, pacem reliquo vobis, exhortans eos ad unitatem fervandam; & protestans per eam mortem, quam se continuo facturum cognoscet, credere & tenere, rite & juridice omnia processisse in Concilio Pisano, ipsumque licet indignum fore Christi Vicarium, rite & legitime ad apicem summi Apostolatus vocatum. Familiari suam Cardinalibus valde commendavit, affirmans, quod propter modicum tempus quo fuerat in Papatu, non potuerat esse gratus his qui ibi serviverant. Ipse lacrymans, Cardinalibus etiam lacrymantibus, ipsis benedixit, & paulo post Deo animam dedit. In eccllesia Fratrum Minorum sepelitur.

*Sepultura,
& epitaphium ve-
tus,*

B *4 Hic ejus insigne olim visceratur ex marmore monu-*
mentum: ubi jacebat ipse Pontifex aliter induitus, sed nudi-
pes, subiux pedes SS. Francisci & Antonii Patavini medium
Deiparam stipantium, sub insigni cum Patre celesti cono-
pao: & idem quod hodie legebatur Epitaphium, nescio quo
loco tunc descriptum

Summus Pastorum Alexander Quintus, & omnis Scripturæ lumen, sanctissimus Ordo Minorum Quem edidit, & proprio Cretensis nomine Petrus,

Migravit anno MCCCCX.

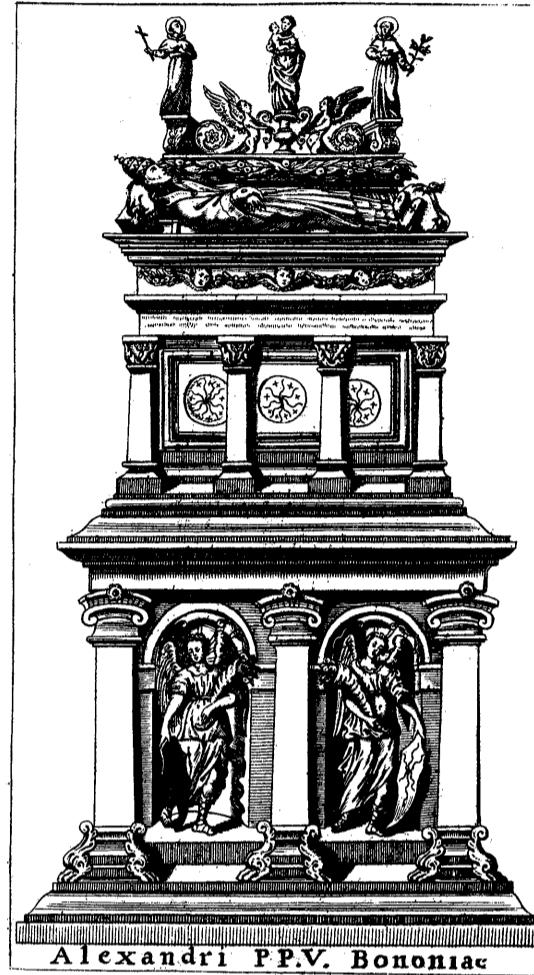
Ipsius monumenti jam olim ericti delineationem *natus* Oldoinus noster, quemadmodum fuit anno MDLXXXIV reparatum, novo suo Ciacconio inseruit, una cum ipsius reparationis titulo, bujusmodi:

Filardo Cretensi Viro
in signi, Oratori Gentium
Concionatori facundissimo,
Consiliario Ducum, dispu-
tatori acerrimo Parisiis
Publico Theolog. profiten-
ti, in quatuor sent. lib.
Scriptori Loculentis^{mo} Qui
ex Ord. Minorum Epis-
cop. Vicentia Novaria,
Archiep. Mediolan.^s
Cardin^s, & tandem
ad summi Pontif. s
Apicem evectus

Alexander V. Appellatus
Bononiae Moritur Anno
salutis MCCCCX Ponti-
ficatus sui mense VIII:
R. Jo. Baptista Paganus
De Zanettinis Bononiensis.
Hoc Templo plura Divi-
no Cultui pararet, Hoc
etiam Mausoleum repa-
ravit Anno MDLXXXVII
Die XXI Septembris.

5 Quareni mibi quo loco Epitaphium vetus, quo etiam
titulus recentior legerentur, noster Aloysius Carniolius re-
spondit, totum illud quod Ciacconius exhibet monumen-

tum, recentissima memoria innovatum denuo esse. ac fere ALEXAN-
pro quarta parte destructum. Occasione enim senectuarum, DER V.
ad eventilandum in odore aërem per gyrum aperiendarum
(erat autem estque etiam nunc monumentum positum inter ejus anno
duas sex parastatarum, que murum odai in hemicyclum ^{1584 in-}
ducti fulciant usque ad forniciem) istud quod dixi cono-
pium cum imagine Dei Patris, alibi adhuc in claustro vi-
senda, submotum fuisse: quodque sub illo olim erat monu-
mentum, nunc videri sub senectua. Addidit porro idem
Carniolius, de loco Epitaphii nihil se potuisse interrogando
cognoscere, fieri autem posse, ut predicta restorationis titu-
lus eodem modo pictus fuerit, super ipsius conopæi spatium
inter Sanctorum statuas; sicut idem nunc quoque inter si-
miles statuas parieti dealbato inscriptus legitur, his in fine
verbis auctus: Restauratum fuit anno MDCLXXII. In
bac novissima restauratione proportis partium immutata
nonnihil fuit, & latitudo operis contracta haud parum est,
ut ipsum, licet revera humilius sit, altius tamen in pro-
portione videatur quam prius; ideoque opera pretium cen-
sui, novam ejus sculpturam curare.

*6 Titulus porro pre memoratus, seu malis vocare Epitaphium peccat, inquit, Carniolius in historiam, in Patria an-
grammaticam, in ortographiam, in interpunctionem Bononia,
&c. at fideliter admotis eum in finem sealis, uti legis,
descripsi. Non meminit quod fuit Patriarcha Gra-
densis, quod tamen lego apud plures historicos:
(sed quomodo aut quando fuisse potuerit equidem non ca-
pio) & tacet fuisse Episcopum Placentinum, quod est
certissimum. Ait obiisse mense Pontificeatus octavo,
cum exceperit nonum (imo, decimum) nominatque
illum Cretensem, secundum usurpatam pridem ap-
pellationem, & hinc natam in vulgo opinionem. Ve-
rum constat ex ipsomet Alexandri Pontificis ore,
fuisse, non Cretensem, non Mediolanensem, ast Bo-
noniensem. Nempe hoc ipsum testatus sub mortem
est, dixitque se natum Bononiae, ubi decebat, in via*

ALEXAN-
DER V.

Cæsaraugustana, vulgo di Zaragozza, domo infima; & adultum à Fratre Ordinis Minorum, Theologæ Magistro, ductum Venetas, ubi habitum ejusdem Ordinis suscepit; inde Parilios, tandem in Cretam, unde adhæsit ei cognomen. Hæc apud Ghirardacium, Bombacium, Alidosium, & alios nostros historicos in aperto sunt; ex quibus haec Masinus quæcumque diligenter collecta retulit in librum de Pontificibus, Cardinalibus, & Episcopis Bononiensibus. Hæc ille, Mediola enses econtra pro se adserunt, quod habeant in sua Insuffria oppidum, Candia dictum, unde videtur ipsi Candianus vocari, & hinc factum ut alii Cretensem fecerint. Sed ex Creta, quæ nunc Candia dicitur, vere evocatum ad altiora, si non natum, in confessio est, atque hinc cognomen alterutrum remansisse: Candia autem, cuius meminisse videntur Mediolanenses, non in Mediolanensi statu, sed Pedemontio est, sub diæcesi Eporedi-

ensi, à civitate illa dumtaxat vi P. M. distans, cum Me- diolano ab aliis pluribus quam P. M. L.

7 Manet interim, usitato vulgariter cognomento (sicut Stella habet) Candianum dictum, quod Platina magus La & cognoscere putavit posse Cretensem reddi Ms. nostrum neque mentum nomen neque cognomen exprimit. Philargus etiam papim Philargus à scriptoribus cognominatur: quod nomen cum Græcum sit, honestique otii amantem notet, viro litterato perquam idoneum, assumpisse sibi in Creta potuit. in posteriori tamen renovatione tituli legitur Filardus, quod fuisse potuisse patris nomen Bononia in Italia, & nescio quid Teutonicum seu Longobardicum sonat, quorum lingua Fulard plenum ingenio, Furâr indele generosum significat. Nihil ego definio, donec compareant scripta authenticæ, in quibus ipse suum nobis cognomen indiget; ad curiosi tamen Lectoris excitandum studium, hac proponere non sum gravatus.

CCIX IOANNES XXIII.

Ab anno
1410, ad
1415, an. 5
d. 14.

OANNES, natione Neapolitanus, antea Cardinalis Diaconus S. Eustachii, Balthasar Costa, electus Bononiæ XVII Maji anno MCCCCX, coronatus est XXV ejusdem mensis in Dominica II post Pentecosten; cumque sedisset annos V, dies XV, in Concilio Constantiensi se abdicavit anno MCCCCXV, XXXI Maji; & vacavit Sedes annos II, menses V, dies X; ipse vero obiit Florentiæ anno MCCCCXIX, XXII Decembris, sepultus in Cathedrali.

Ejus elec-
cio,

Diem Electionis VII Kal. Junii nominat Gobelinus in Cosinodromio. Theodoricus vero à Niem, qui aderat, ipsa Coronationis die finem scriptio- sua imponens, factam ait ipso festo S. Urbani Papæ. De mortis anno, die ac loco infra acturus pergo Ms. nostræ exhibere contextum, qui hujusmodi est. Joannes XXIII, prius vocatus Baldassar Costa, de Nobilibus Neapolitanis originem ducens, dum esset Legatus de Latere in civitate Bononiæ, post mortem D. Alexandri concorditer à Cardinalibus creatur in Papam anno Domini MCCCCIX. Hie tempore adolescentiæ suæ in Jure canonico Bononiæ studuit: tandem sumpto gradu Doctoratus & ad Curiam Romanam veniens, Bonifacius IX eum suum Cubicularium secretum fecit, deinde ipsum Cardinalem S. Eustachii creavit, & ad acquirendam civitatem Bononiæ ipsum Legatum de Latere misit: quam de manibus gentium armorum Dueis Mediolanensis eam occupantium acquisivit, siveque annis circiter novem prudentissime & fortissime illam gubernavit. Aliquot Romandiæ tyrannos etiam ultimo supplicio tradens, totam Romandiæ ad manus suas nomine Ecclesiæ Romanæ redegit. Erat tunc nomen suum in Italia celebre, & multis etiam potentibus formidabile. Annis quibus Bononiæ gubernavit, floruit multum civitas, & adaucta est longa pace. Dum autem instaret tempus celebrandi Concilii Pisani, ipse omnes Cardinales qui à D. Gregorio recesserant, pecuniis Legationis suæ in Concilio sustentavit.

& in papa-
tum,

2 Creatus Papa ad Electores Imperii misit, exhortando ut in Imperatorem eligerent Sigismundum de Lucemburg, Hungariæ & Bohemia Regem, quod & factum est: & quia in Concilio Pisano decreatum erat aliud Concilium debere celebrari ad certum tempus pro reformatione Ecclesiæ, ipse Concilium Romæ convocavit, ad quod accessit. Sed Ladislao, regno Siciliæ privato, Papam persequente, cogitum de Roma exire & iterum Bononiæ se conferre. Ordinationem unam fecit Cardinalium, hominum profe-

cto magnæ commendationis & non mediocris scientiæ. Dum autem animo gereret Ecclesiam unire, quæ curanda, adhuc superstite Gregorio & Benedicto scissa remanserat, de Bononia recedens ivit personaliter ad civitatem Laudensem in Lombardia, ut eum Rege Romanorum Sigismundo, qui illuc venerat, loqueretur de materia unionis & celebrationis Concilii generalis. Propter quam causam postea misit ad Alamanniam, pro eligendo loco sæpe dicti Concilii, Dominos Cardinales Florentinum & de* Celancho: * al. Chalonienses qui concorditer elegerunt civitatem Constantiensem lato. Maguntinensis diœcessis: ad quam personaliter accessit, duxitque secum viros in Jure divino & humano peritos.

3 Dum stetisset aliquot mensibus ibi, expectando vocatos ad Concilium, tandem Sigismundus prædictus in nocte Natalis Domini venit Constantiam, & in Matutinis, D. Joanne præsente, septimam Lectionem cantare voluit. Deinde procedente tempore, eum multa D. Joanni objicerentur, & ipse time-
ret ne in personam suam committeretur violentia; habitu dissimulato de Constantia fugit, & Schafusa se contulit, quæ civitas seu oppidum erat Ducis Frederici de Austria. Aliqui Cardinales secuti sunt eum usque ad locum illum: sed postmodum per Concilium, quod Constantiæ remanserat, revocantur. ^{Accessus ad Concilium Constantiense,} fugæ & captivitas, Dominus vero Joannes de Schafusa ivit Friburgum, cum proposito eundi ad terras Dueis Burgundia: sed procurante Concilio, per medium Imperatoris Sigismundi, D. Joannes capitul., & in quadam insula S. Marci prope Constantiam, in palatio Episcopi Constantiensis, prope civitatem, in carcere detinatur, anno quarto sui Pontificatus.

4 Concilium causam fugæ suæ & criminum contra eum commisit Judicibus, qui examinarent omnia & causam instrustant referent: qui tandem retulerunt, propositis (ut dicebatur) & probatis XL Capitulis & ultra contra eum, quorum aliqua concernebant scandalum Ecclesiæ & ejus incorrigibilitatem, quædam

F

C

al. Cha-

Constanti-

ense,

Concilio

Constanti-

lanto.

Maguntinensis

diœcessis:

ad quam

personaliter

acces-

sit,

duxitque

secum

viros

in Jure

divino

&

humano

peritos.

A quædam vero concernebat fidem: ex quibus Joannes sententialiter de Papatu depositur & privatur; ipseque sententiam contra se latam approbat. Sed post latam sententiam, de loco ubi erat, mittitur custodiens ad manus Ducus Ludovici de Bavaria, qui erat de obedientia D. Gregorii XII. Fuitque D. Joannes positus in castro quodam ipsius Ducus vocato * Helleberg: ubi annis tribus & ultra sterit, absque alicuius Italici societate aut de suis, sed semper custoditus per Theutonicos, cum quibus tantum signis & nutibus loquebatur, quia ipse linguam Germanicam ignorabat, & qui eum custodiebant Italicam non neverant. Hujusmodi privationis sententia tantum ab illis de obedientia D. Joannis lata fuit, quoniam de obedientia D. Gregorii & D. Benedicti nullus adhuc convenerat. Et ut suam fundarent jurisdictionem ad validandam eorum sententiam, Synodicum decretum promulgaverunt, per quod affirmabant, Concilium generale, legitimate congregatum, habere immediate à Christo potestatem: quo fundamento præsupposito, ipsum etiam Papam Concilio subiecabant.

S Hypothesis hæc an & quatenus consistere posset, cum supra quæ in summo Pontifice meliores Catholicos omnes agnoscunt potestare, non est hujus loci disputare, eamq; explicare & limitare. Id vero à me nunc fieri multo minus opus est, postquam illustriss. Schelstratus, nodos hic occurrentes non tam solvit quam discidit, productus ex fide indubitate originalium MSS. genuinis ipsius Concilii (quatenus hoc spectare videntur) Actis; subiunctaque iisaeum Dissertatione per quam erudita, qua demonstrat, tantum abesse, ut Decretum i Sessionem iv & v, atque Decretum ii Sessionis v, de superioritate Concilii intellecta, ab Occumenicâ Constantiensi Synodo edita & Sede Apostolicâ comprobata sint, ut potius Decretum i Sessionis iv à Basiliensibus corruptum sit; Decretum vero i & ii Sessionis v, contraprotestantibus Cardinalibus & Regis Galliae Oratoribus edita, omnia demum à Concilio nondum universaliter pronuntiata fuerint; quæ proinde ab ipsius Constantiensi Concilii Patribus, post trium obedientiarum unionem, non recepta & ab ipso Martino V confirmata sunt. Ita titulus opusculi, per quam opportuno in lucem dati, in arguimento, quod annis quidem ccl eruditorum animos commovit, nuper vero maximo cum strepitu resumptum, schisma Ecclesiæ minari cœperat.

6 Vtcumque vero istæ se habeant, certum manet quod Joannes, si non ex vi sententia ab iis late, qui jam tunc Concilii generalis auctoritatem & nomen arrogabant sibi; saltet ex vi spontanea abdicationis sententiam secuta, nec unquam ab eodem praetextu violentia vel metus retractata, deferit Pontifex esse, etiamsi illud antea certo fuisse, quod ipsum controvertebat Gregorius. Cum hoc ergo, cavente ne personam suam Concilii potestati committeret, sicut Joannes fecerat suam in hoc sincerissimam mentem abunde probans, longe honestius actum est ad unius Malatœ & interventum; cum pro Joanne, tunc certe, sin minus alias, viro optimo, intercesserit nemo eorum quos maximis obstringerat beneficiis, & quibus hanc convenienti potestatem fecerat; quod sane Imperatori Sigismundo & aliis magno decori merito vertitur, vertebarique etiam tunc ab iis qui audiebant, praetextu ecclesiastica securitatis, inimici sui jurati custodia traditum hominem, ex tanto fastigio pene infra homines per magnam suam bonitatem dejectum, qui vel à Benedicti sequacibus mitius habendus fuisset.

7 Ms. nostrum in Vita Martini V reliquam Joannis fortunam exitumq; prosequitur hoc modo: Anno Mccccxix, Martino Florentiæ existente, erat D. Baldassar Coffa adhuc in carcerebus apud Helleberg, in manibus Comitis Palatini, carceratus in Germania: pro cuius relaxatione [soliciti] quidam cives Florentini, penes quos magna D. Baldassaris pecunia fore dicebatur,

agere cœperunt apud beatissimum Pontificem, rotantes, pro liberatione præfati Domini partes suas interponeret: quod & fecit. Misit enim legationem ad Comitem Palatinum, persuadens ei ut D. Joannem relaxaret. Ipse vero, accepis primum xxx millibus ducatorum, quibus se D. Baldassar redemit, eum tandem è carcerebus dimisit. Qui eum iter faceret ad Italiæ, pergens per Lombardiam ut veniret Florentiæ, recta via ad terras D. Petri de Rossis Parmensi di- strictus pervenit. Ibi D. Baldassari nuntiatum extitit, insidias sibi parari in via, & si progrederetur ulterius, futurum fore ut iterum cuperetur & carceri manciparetur. Hoc intellecto D. Baldassar, duobus tantum sociis comitatus, noctu de loco ubi hospitatus erat surrexit: & auxilio d. D. Petri de Rossis, qui sibi antea awicabatur, elam nuntiis Papæ eum comitantibus, fugam petiit, seque tandem contulit in potestatem D. Thomæ de Campo-forgosio Januentium Ducis, cui & in Cardinalatu & in Papatu, per multa retro tempora, amicus & servitor exiterat.

8 Vulgata D. Baldassaris fuga, cum esset homo al- ti cordis & unus fuerat de contendentibus de Papa- tu, creditum est à multis periculum aliquod iminere. re Ecclesiæ, quasi per hanc fugæ occasionem schisma redintegrari deberet: non defuerunt etiam qui eidem persuaderent, ut tentaret fortunam & iterum Pontifi- catum arriperet. Sed Deus opus unionis, tot pericu- lis comparatum, deferere nolens, D. Baldassaris ani- mum inspiravit, ut personaliter veniret Florentiam.

Venit ergo, cum magna totius populi Florentini & Romanæ Curiaæ expectatione, & ad D. Martini pedes procedens, eum verum & indubitatum summum re- cognovit Pontificem, & omnia quæ circa Pontificis electionem gesta forent. Mira profecto res hæc viua omnibus & Dei manu fabricata, ut homo, in summo rerum fastigio constitutus, de Papatu dejectus, in lo- eo libero & ubi plurimum diligebatur & poterat po- situs, hoc faceret, quod multi etiam ex Cardinalibus, qui fuerant de obedientia D. Petri de Luna vix siccis oculis inspicere potuerunt. Hac humilatione & re- cognitione peracta per D. Baldassarem, decursis diebus aliquot, D. Martinus Episcopum Cardinalem Tusculanum creavit: sicque in diem obitus ejus, inter Cardinales sanctæ Romanæ Ecclesiæ sedet. Post aliquot vero menses idem D. Baldassar Florentiæ mori- tur, & in S. Joannis celebratissimo templo sepelitur.

9 Oldoinus noster in additionibus ad Ciacconium, in Vigilia Corporis Christi xiv Junii exceptum à Martino Balthasarem, tradit obiisse xxii Decembri, quod etiam confirmatur ex Epitaphio sic lecto: Joannes quondam Papa XXIII obiit Florentiæ, anno Domini Mcccc- xix, xi Kalendas Januarii. Monimenti elegantiissimi formam are expressam apud eundem Oldoinum videre licet. Super erectam alte tumbam, cui Epitaphium istud insculptum, sub conopao marmoreo Deiparaque dimidia imagine, jacet are fusus ille & inauratus. Cardinalisque Episcopi in- star mitratus. In basi operis inferioris tres affigunt statuae marmorea; quarum media muliebri habitu, cornu copia sinistra, ardente dextra lampadem prætendere videsur; & monu- Felicitatem nisi fallor eternam denotans, lucemque perpe- tuam; quam meruerit invicta Patientia virtute, muliebri item habitu adstantis, & calicem adverstatis velut à Domi- ni manu propinatum grataanter ebibere parat; animoque à rebus omnibus terrenis abstracto, quem ex altera parte repræ- sentat alatus Angelus, manibus in altum junctis speciem exhibens adorantis. Aliter tamen eas statuas accipiunt Flo- rentini, & non inepte interpretantur. Spem alatam atq; in Deo fixam, Caritatem ardenter, omnis veri boni feracem, quarum statuas sculperit: totius machina auctor Donatus, vulgo Donatellus; Fides vero sacramentum Calicis præten- dens opus fit Michelotii, quem prius discipulum habuit & adjutorem non indecorum.

Addit

* an. Hei- delberg?

non item supremitas Concilii,

B definita pri- ma effet Concilium Universale,

¶ ab hoc posita im- probata.

C Eius & Gregorii dispar for- tunæ.

D Custodia dimissus an. 1419,

JOANNES gantes, pro liberatione præfati Domini partes suas interponeret: quod & fecit. Misit enim legationem ad Comitem Palatinum, persuadens ei ut D. Joannem relaxaret. Ipse vero, accepis primum xxx millibus ducatorum, quibus se D. Baldassar redemit, eum tan-

dem è carcerebus dimisit. Qui eum iter faceret ad Ita-

liam, pergens per Lombardiam ut veniret Florentiæ,

fugit,

motu nove captivitatis

JOANNES **XXIIII.** **10** Addit sepe memoratus Oldoinus sepulturam huiusmodi curatam à Cosmo Medicæo, cive Florentino, à Cosmo carissimo Joannis amico: quem homines existimarent pecunia Balthassaris opes suas in tantum auxilie, ut & primarius apud Florentinos eives & distillimus omnium, eum apud Italos tum apud exteris nationes, deinceps fit habitus. Ego vero existimo, non tantum magnas illas divitias, sed etiam collatam deinde in ipsis posteros patria Principatum, ac dignitatem sola Regia inferiorem, fructum fuisse fidelitatis amico servare; pro cuius liberatione intercedere maluerit, & grandem temporibus illis xxx millium ducatorum summam refundere ei in lytrum, imo quidquid apud se de ejus pecunia reliquum erat representare; quam illo deserto interverttere depositum, quod evincere nemo verosimiliter potuisset, si Cosmus pecuniam amicitia præbueret. Quod si heredem illum instituit Joannes moriens, minima haec fuerit pars gratitudinis debita.

D

CCX MARTINUS V.

*Ab anno
1417, ad
31, an. 13,
m. 3, d. 10.*

ARTINVS, natione Campanus; de Principibus Urbis Domus de Columna, antea Ottho Diaconus Cardinalis S. Georgii in Velabro, electus concorditer in Papam Constantiæ anno MCCCC-XVII, XI Novembri; coronatus XXI * ejusdem, festo Præsentationis ac simul Dominicæ; sedit annos XI, menses III, dies X, defunctus anno MCCCCXXXI, XX Februarii. Sepultus est in Basilica Lateranensi, & vacavit Sedes dies XI.

*Epitaphium
ejus in La-
terano,*

MN extremo Ms. nostri limite nullum equidem offendiculum metuebam; quando improviso impegi in Epitaphium, subscriptum ipsius Martini pedibus, in illo aeneo monumento, quod ante Capita Apostolorum ipso olim collocatum, nunc in eadem Basilica Lateranensi novis operibus instaurata alio loco erectum visitur. Exhibit illud Oldoinus noster eleganti imagine, & quidem veterum Martini numismatum corona circumdatum. Epitaphium tum ibi sculptum, tum ab Alfonso Ciaconio, Oderico Raynaldo, & Cesare Raffone concorditer transcriptum, his ipsis nec alii constat notu: MARTINVS PP. V. SEDIT ANNOS XIII. MENSES III. DIES XII. OBIIT ANNO MCCCCXXXI. DIE XX FEBRVARII. TEMPORVM SVORVM FELICITAS.

2 *Quis crederet huic ter concorditer expresso Epitaphio dies XII nu-
merans, unde & nomen sumpsit, electum fuisse constet, & x Kalendas Martii defunctum dicat infra successor Eugenius, non potuit supra annos XI, menses III, plus quam x dies sedisse, ut consideranti patebit. Sed si quis laborem sumat characteres considerandi, quibus circumscripti sunt nummi omnes Martiniani, eosque comparandi*

Cum litteris plâne Romanis in Epitaphii imagine, non difficulter dignoscet has quidem recentioris fabricæ esse, istos semi-Teutonicos, sive (ut nonnulli nunc perperam appellant) Gothicos, avi sui formam preferre. Præterea ex stylo tunc adhuc usitato Roma, notandus fuissest annus MCCCCXXX, non XXXI, qui primum numerari incipiebat XXV Martii.

3 Temporis igitur sequentis longioris lapsu extritum Epicorrigitur ut raphium, renovandum aliquis curaverit, sed infeliciter: & perperam rotundo numero inveniens numeratos annos XXX, menses innovatum. III, vacantis autem sedis dies XI, hos putaverit ad Pontificatum pertinere. Quod miror nec à Rainaldo quidem observatum fuisse.

4 Oldoinus præfatus, in suo Pontificum Necrologio, nescio qua causa, die XXI Februarii defunctum Martinum statuit: sed repugnat litteræ successoris, IV Idus Martii, apud Rainaldum, hoc principio scriptæ: Cum felicis recordationis Martinus Papa V, Prædecessor noster, sicut Domino placuit, nuper, videlicet x Kal. Martii, ab hac mortali lacrymarum valle ad immortalem vitam migrarit. Quibus prænotatis ex nostro Ms. subjungo Martini Acta.

gia inferiorem, fructum fuisse fidelitatis amico servare; pro cuius liberatione intercedere maluerit, & grandem temporibus illis xxx millium ducatorum summam refundere ei in lytrum, imo quidquid apud se de ejus pecunia reliquum erat representare; quam illo deserto interverttere depositum, quod evincere nemo verosimiliter potuisset, si Cosmus pecuniam amicitia præbueret. Quod si heredem illum instituit Joannes moriens, minima haec fuerit pars gratitudinis debita.

HISTORIA HUIUS PAPATUS.

Ex Ms. nostro, bux usque perduto.

Privato D. Joanne, actum est per medium Sigismundi Imperatoris, ut D. Gregorius convocaret Concilium in Constantia prædicta, & quod unirent se Cardinales sui, & ceteri de sua obedientia, [Cardinalibus] D. Joannis in Constantia congregatis: quod & factum est. Misitque Gregorius D. Carolum de Malatestis de Arimino, cum pleno mandato ad pure & libere resignandum juri suo, & Papatui: quod & factum est. Nam ipse seque abdi- Carolus in solenni sessione, nomine Gregorii, il- lius mandati vigore, expresse renuntiavit: & ipse D. Gregorius per Concilium factus est Legatus in Marchia Anconitana. Qui Recanati existens, ante creationem D. Martini diem obiit, & sepultus est in ecclesia Recanateni.

F His duabus obedientiis unitis, restabat tertia longe major, Domini scilicet Petri de Luna, pro quo reducendo, ut hoc ipsum faceret quod Gregorius fecerat, D. Sigismundus prædictus ad multas mundi partes perrexit: ad Regem Franciæ pri- mum, deinde ad Regem Angliæ, deinde Narbo- nam una cum Oratoribus Concilii: ubi etiam con- venit Rex Aragonum Fernandus, qui & ipse non solum regnum suum Hispaniæ, sed etiam Arago- niz, quod erat de obedientia D. Benedicti, gubernabat: fueruntque capita conclusa & firmata, qui- bus inter cetera continebatur, quod deberet requiri D. Benedictus, ut hoc ipsum faceret quod D. Gregorius fecerat: quod si non fecisset, promittebant Principes de sua obedientia eum deferere & Conci-ilio Constantiensi adhærere. Benedictus autem, in ca- stro Paniseolæ manens, in sua permanxit sententia, sua obedi- dicens ipsum esse verum Christi Vicarium, & Con- stantiam non esse locum turum pro celebratione pibus. generalis Concilii, allegans quæ manu violenta fa-cta fuerant contra D. Joannem, etiam per eos qui erant de obedientia sua, & detestans in loco non se- euro resignare in manibus eorum qui impressionem fece- rint. Principes vero Hispaniarum, videntes du- ritatem D. Benedicti, Concilio Constantiensi adhæserunt. Sicque per solennem Sessionem celebratam, uniti sunt isti de obedientia D. Benedicti ceteris de obedientia D. Joannis & D. Gregorii.

Tunc

*Gregorius
Cardinales
suis Con-
stantiam
mittit,*

*Idem facere
recusans Bo-
nedictus.*

A
Modus pro-
cedendi in
Concilio,

3 Tune quæ gerebantur in Concilio, expedie-
bantur per Nationes quinque, Italicam, Gallicam,
Germanicam, Hispanicam, & Anglicam, quæ na-
tiones constituebant totum Concilium: priusque in
nationibus obtinebatur determinatio una, deinde in
generali congregacione omnium nationum conclu-
debat, demum decretum fiebat super concluso &
publicabatur in Sessione. Hic erat modus & ordo
procedendi in Concilio: per hunc modum contra
D. Benedictum inchoatus est processus per Con-
cilium, & tandem sententialiter privatus de Papatu.
Non venerant Cardinales D. Petri de Luna ad Con-
cilium, sed adhærebant adhuc, una cum Praelatis
aliquot de regno Hispaniarum & Scotiæ & Comite
Armeniacæ, d. D. Benedicto.

ad novi
Pontificis e-
lectionem:

4 Et completis omnibus quæ ad unionem spe-
clare videbantur (condemnatis tamen prius hæresi
Joannis Wiclef, & combustis duobus hæresiarchis,
Joanne Hus & Hieronymo Pragensi ejus discipulo
Magistris Pragensibus) cum jam Sedes Apostolica
annis duobus & ultra vacasset, & circa reformatio-
nem Ecclesiæ non bene poterat vacari absque Pa-
pa; ob hanc causam, & ut Sedes ipsa non diutius
vacaret, tractare coepérunt de electione futuri sum-
mi Pontificis.

B

Et ut debita Concilio auctoritas red-
deretur, & nullus futuram electionem calumniari
posset, quodque electus in Papam pro vero & in-
dubitate summo Pontifice apud totam Christiani-
tatem haberetur, siue diei posset vere datam pa-
cem Ecclesiæ, & antiquissimum schisma extirpatum
esse per canoniam & indubitatem electionem; to-
rum Concilium in hoc convenit, quod quilibet
Natio eligeret sex, qui una cum Cardinalibus præ-
sentibus in Concilio intrarent Conclave, & haberent
facultatem eligendi Papam una cum Cardinalibus:
& qui à duabus partibus ex deputatis nationibus eli-
geretur in Papam, ille pro summo Pontifice habere-
tur & teneretur.

qua anno
1417,

omnium o-
pinione ci-
sium,

xi Novem-
bris creatus
Martinus V

5 Anno ergo Domini Mccccxvi i die viii No-
vemboris, Cardinales, qui erant numero xxxii vel
xxxiii, una cum deputatis cuiuslibet nationis nu-
mero xxx, intrarunt Conclave, præmissis primo
multis orationibus & processionibus, ut Deus in-
spiraret Electores ad eligendum virum sanctum &
idoneum, in cuius humeris cum pace & unitate
quiesceret Ecclesia. Arbitrabantur omnes non esse
facile, tot Nationum diversarum homines in unam
personam convenire posse, præfertim cum in trium
personarum, trium videlicet ex sex unius Nationis,
esser electionem impedire: credebaturque non so-
lum per dies multos, sed per menses, Electores de-
bere stare in Conclavi antequam concordarent: fie-
bat autem omni die processio circumquaque Con-
clave, quod optime custoditum erat à magnis Domini-
nis & Prælati. Tandem Dominus, compatiens
longis calamitatibus Ecclesiæ, manum misericordiæ
sua aperiens, ita Electores inspiravit, ut tantum tri-
bus diebus in Conclavi starent. Nam die xi No-
vemboris, quo festum B. Martini celebratur, hora
Tertiaria, D. Oddo de Columna, S. Georgii ad
Velum aureum Diaconus Cardinalis, tam à duabus
partibus Cardinalium & ultra, quam à duabus par-
tibus Deputatorum Concilii & ultra cuiuslibet Na-
tionis, Spiritu sancto inspirante, electus est in Pa-
pam. Non sufficeret lingua narrare, quanto gaudio
totum Concilium, una cum Imperatore Romanorum
Sigismundo, repletum sit. Publicata enim elec-
tione, statim ipse Imperator Conclave intrans,
ad pedes summi Pontificis procidens, ipsos non sine
lacrymis cordis & corporis, devotionem pariter &
laetitiam experimentibus, osculatus est: ipseque Pon-
tífex econtra, cum lacrymis Imperatorem ad oscu-

Maj. Tomus V.

lum pacis recipiens, eum benigne amplexatus est:
& quia in die S. Martini fuerat electio de se facta, MARTINUS
& pax Ecclesiæ data, æ etiam unio Ecclæsiarum PP. V.
Christi subsecuta, vocari voluit Martinus V.

6 Si Pontificis hujus dotes singulæ narrandæ fo-
rent, & quæ in annis sui Pontificatus gesta sunt, vir omni
per modum codicis surgerent quæ dicenda forent: jor,
paucam tamen de multis dicentur, per quæ hominis
hujus prudentia & vita satis perspicci poterit. Hic
à juventute liberalibus artibus erudiendus, à paren-
tibus præceptoribus liberalium artium traditus, eva-
sit in virum magnæ commendationis & famæ. Erat
supra modum humilis, gratus & dilectus homini-
bus. In Perusio postea Juri Pontificio aliquot annis
operam dedit, indeque plusquam mediocriter eru-
ditus discessit: & Romam rediens, Domini Papæ
Urbani VI Referendarius factus, cum magna integ-
ritate munus illud explevit. Deinde in Diaconum
Cardinalem à Domino Papa Innocentio VII at-
sumptus, non propterea naturæ copditionem deser-
ruit, quinimo eamdem [tenuit] humilitatem & vi-
vendi in omnibus suavitatem, quam ab ineunte pene
ætate imbibera, ita ut potius remissus quam multæ
activitatis homo crederetur; in rebus publicis non
multum se immiscens, nisi quantum dignitatis sua
onus requirebat. Unde cum in Concilio Constanti-
tensi multæ hinc inde altercationes, propter con-
tentiones hominum diversæ obedientiæ, insurrexis-
serunt; ipse velut æquus arbiter, in nullam se partium
constituit defensorem, ubi ipse potius vacans & aliena
non curans; gratus propterea tam Imperatori quam
Cardinalibus ceterisque de Concilio factus: [& sic]
hunc, quem omnium Nationum parentem judica-
bant, in summum Pontificem petierunt, summo
animorum consensu & concordia, ut nulla tumini
Pontificis electio ex multo tempore majori voto-
rum & animorum unitate celebrata fuerit.

7 Hic in summum Pontificem electus, sciens se
vocatum in plenitudinem auctoritatis & potestatis,
omne illam remissionem & neglectum rerum pre-
teritarum excusit; manumque mittens ad fortia, qui mos
etiam alios ad honorem Ecclesiæ, & reipublicæ mens,
Christianæ utilitatem excitabat. Somno & quieti
& cibo etiam indulgens, jam in virum alterum mu-
tatus videbatur, de eoque recte illud dicebatur, Prin-
ciparus virum ostendit. Multa facilitate omnes ad
se admittens & audiens, cunctos à se lertos & voti
compones aut contentos dimisit. De prudentia
vero ipsis, quæ certe eximia erat, omnium idem
judicium habebatur; perpaucosque ex Romanis
Pontificibus excitisse cerebatur, qui in consultando
tam sapienter rei & rationis modum teneret, quid
etiam amplectendum quidve fugiendum etiam ex
tempore tam apte judicaret. Secreti sui tenetissimus
fuit, ita ut perpauci quid facturus esset vix umquam
intelligere possent. In sermone brevis: & quæ ex-
primebat sententias plena erant. In ceremoniis quo-
que ecclesiasticis, quæ ad Dei cultum ad statumque
summi Pontificatus pertinabant, ita se habebat,
ut cunctos ad summam devotionem & reverentiam
provocaret. Justitiae amator & nullius acceptans
personam, æqua lance unicuique quod suum erat
tribuebat. Talem profecto Pontificem decebat Ec-
clesiam Dei habere, post tam longum & tam in-
veteratum in Ecclesia Dei dissidium & antiquatum
schisma, qui tua bonitate, prudentia, & tolleran-
tia, sciret & posset naviculam Petri, quæ pene lub-
meritione proxima fuerat, in tranquillo & quieto
portu collocare; quemadmodum Domino adjuvan-
te, brevi tempore hic almificus & à Deo dilectus
Pontifex collocavit, & moriens etiam in magna
tranquillitate & pace reliquit.

P 8 Post

MARTINUS PP. V. S. Post creationem itaque suam, miraculoſe (ut sic dixerim) factam, Petro de Luna cum [quatuor] Cardinalibus & nonnullis Praelatis sive in Paniscola permanenib[us], cum adhuc quidam populi Aragonie in animis lusensi remanerent, decrevit, sacro Constantiensis approbante Concilio, ad partes Aragonie destinare Legatum de latere D. Alamannum de Adimaris, tit. S. Eusebii Presbyterum Cardinalem, natione Florentinum, virum singularem, pro exequendo processu contra dictum Petrum, jam de Papatu dejectum, & contra ei faventes & adhaerentes. Qui cum ingredetur legationis sua terminos, Cardinales quatuor praefati, videlicet Montis Aragonius, S. Georgii, S. Eustachii, & S. Angelii, sive in sua obedientia nominati, una cum ceteris Praelatis qui remanserant in Paniscola, multum reverenter pluries expeditum D. Petrum de Luna requisiverunt, veller jam facere & adimplere quod promiserat. Allegabant enim per privationem Joannis & renuntiationem Gregorii, per consensum omnium fere Christianorum postea subsecutum, Ecclesiam Dei iam unitam esse in persona D. Martini: unde non poterat amplius dubitare, quod ipso cedente remanseret amplius Ecclesia in schismate: & quod ipse erat ille, qui per suam renuntiationem poterat indubitatam pacem dare populo Christiano, & ita ut deinceps nullus serupulus amplius posset remanere. Quod si hoc faceret, pro quo magnis precibus etiam cum lacrymis supplicabant, sequeretur ei magna laus & meritum apud Deum, de mentibus quoq[ue] hominum omnis h[ab]ilitatio tolleretur. Ad quæ d. Petrus de Luna respondebat, se nolle renuntiare, satagens suis commentitis argumentis electionem tam sanctam, de D. Martino praedictam, improbare: addens intellexisse multa de humilitate & bonitate D. Martini, & quod cum ipso bene concordaret. Videntes igitur Cardinales & Praelati praedicti non posse hominum eorū induratum flectere, tandem ab ipso recesserunt, & cum Legato Apostolico concordarunt, & ad obedientiam D. Martini, recognoscendo unicum & indubitatum Pontificem, tandem venerunt. Cum dicto autem Petro de Luna remanserunt duo Anticardinales, unus Cartusiensis & alius qui dicebatur D. Christianus de Dobba, qui fuerat unus Auditor Cameræ. Jam etiam ab eo recesserat tota Hispaniarum obedientia: remanserant solum Rex Scotiæ & Comes Armeniaci; qui tandem veritatem cognoscentes, in plenam obedientiam D. Martini venerunt. Sicque tota Christianitas, Paniscola excepta, unum Ecclesiæ sponsum D. Martinum tenebant & reverebantur.

C *Tractatus de reformatio-*
ne 9 Ecclesiæ unione perfecta, non tamen absque magnis laboribus tam secularium quam ecclesiasticorum Principum, & impioris invictissimi Romanorum Imperatoris Sigismundi, cui præcipue opus hoc Deo inspirante fuit attribuendum; restabat ut fieret in sacro Concilio reformatio morum, tam in Clero quam in populo Christiano. Sed eū jam anno circiter quartu[m] Concilium in civitate Constantiæ perficitum est, cum multo Praelatorum & Ecclesiarum particularium in eommodo & etiam gravi sumptu; placuit summo Pontifici Martino, sacro considente Concilio, materiam hanc reformationis in aliud tempus & in aliud Concilium differre; ita ut in proximo Concilio materia reformationis duceretur in medium. Et quia non omnium nationum idem est ritus & vivendi modus, & juxta B. Hieronymi dictum quilibet province abundat in sensu suo, juxta unius eiusque nationis mores in quibusdam capitulis cum unaquaq[ue] ad quinquennium tantum, D. Martinus loco generalis eiusdem reformationis concordavit. Et quoniam schisma fuerat in Ecclesia Dei introductum, eo modo quo supra narratum est; ex ejusque duratione multa mala in populo Christiano fuerant subsecuta, nec facile postmodum fuerat extirpandum; decretum quod-dam contra futura schismata & de celebratione generalium Conciliorum fuit promulgatum statim post D. Joannis fugam. Aliud quoq[ue] decretum ediderunt quod fre-de celebratione generalium Conciliorum, inter certa-hoc habens, quod à fine Concilii Constantiensis, cernitur.

D *Is in propo-*
sito perti-
nax,

B *etiam à*
Cardinali-
bus suis ple-
risque defe-
ritur.

E *Primum*
autem indi-
citur Papiæ,

F *& Constan-*
tiense dissol-
vitur.

11 Fuerat summus Pontifex Martinus magnis *Martinus in*
precibus exoratus ab Imperatore, se aliquantum *Italiam*
temporis contineret in Germania; Domini autem *pergit,*
Gallici preabantur ut proficeretur in Galliam:
ipse vero Pontifex, considerans totum patrimonium
Ecclesiæ in Italia occupari per tyrannos & gentes
armorum, quodque etiam Urbs Romana peste fa-
me & guerris diu laboraverat, & pene ad interne-
cionem redacta fuerat; compatiens Sedi propriæ
& indolens ejus calamitates, tot malis in perso-
na propria occurtere statuit, & ad Sedem pro-
priam remeare decrevit. Decebat enim ut facta
unione

A *& Mantua primum* unione in persona sua, sua Sede unicus & indubitatus Christi Vicarius collocaretur. Reces sic ergo de Constantia, & iter faciens per Sabaudiam venit Mediolanum, deinde Mantuanam intravit anno Domini MCCCCXVII die . . . Novembris, ibique Curiam suam tenuit mensibus circiter quatuor. Anno vero Domini MCCCCXIX 111 Februarii, de Mantua recessit, & per Ferrariam transiens & Romandiolam, venit Florentiam, ubi Curiam tenuit mensibus XVIII: non enim per Bononiam transire voluit, quoniam tunc rebellis erat Ecclesiae populus Bononiensis, sequae à dominio Ecclesiae post privationem Baldassaris Cossæ [subtraxerat], & in sua rebellione usque tunc perdurabat.

12 *dein Florentie subjicit:* Causa autem, cur potissimum se ad civitatem Florentinam contulit, illa fuit, quia Brachius de Montone totum Ducatum Spoletanum & Patrimonium B. Petri, una cum civitate Perusina, & multis aliis civitatibus, castellis, & terris, occupabat, sibique etiam confederaverat multos Tyrannos & armorum Capitaneos; quibus sic per tyrannidem occupatis, non erat ipsi D. Martino ad Urbem, ad quam proficiendi constituerat, tutus accessus: erat autem per id tempus Brachius de Montone valde potens & armis

B & terris, & multum amicabatur populo Florentino. Per hanc ergo occasionem, ut mediatoribus Florentinis Brachius terras Ecclesiae restitueret, & tum iter ad Urbem Pontifici faceret, Martinus ad civitatem Florentiam divertit. Ubi eum Brachius in sua duritia persisteret, & terras Ecclesiae restituere recusaret; beatus Pontifex ad arma spiritualia recursum habens, contra eum in forma juris processit, & in publico Consistorio excommunicavit, & in terris quas occupabat Interdictum posuit: Ducem Spoletanum, Comitem Antonium de Urbino creavit. Unde Florentini hoc videntes, se mediatores pacis constituerunt inter D. Martinum & Brachium occupatorem; tandemque pax firmata exitit, & Brachius ad pedes D. Martini veniam postulatus accessit, magnam partem terrarum Ecclesiae quas occupabat relaxavit, & infuper contra Bononiam rebellem Ecclesiae potenti manu se convertit, ut eam in potestatem D. Martini revocaret: pro qua expeditione creatus est tunc Legatus de latere, D. Gabriel Condalmarius, tir. S. Clementis S. R. E. Presbyter Cardinalis, postea Eugenius IV: cum quo Brachius contra Bononiam perrexerit, & tandem in potestatem Ecclesiae civitas ipsa redacta est.

C *excepit Cardinales Benedicti, & Oratores ut supra. Imp. CP.* 13 Martino itaque Florentiam existente, personaliter venerunt Florentianam quatuor illi Cardinales, de obedientia olim Petri de Luna, cum magna comitiva Prælatorum & Cortesanorum Hispanorum, ad numerum fere sexcentorum equorum, in valde decenti apparatu: qui in publico Consistorio eum magno gaudio à Papa & à tota Curia suscepit sunt: quorum tres erant Diaconi Cardinales, videlicet S. Georgii, S. Eusebii, & S. Angeli; quartus vero Presbyter, Cardinalis Montis-Aragonum, Canoniens Regularis. Erat per id tempus D. Baldassar Cossa adhuc in exercitibus apud Heldeberg *Fonseca Sedis super hoc creavit D. Petrum de *Fonte siccio, Cardinalem S. Angeli, Hispanum, virum per omnia doctum: sed præmisit Papa Constantinopolim Fr. Antonium de Massa, Ordinis Minorum generalem Ministrum, ad explorandam Imperatoris mentem & dispositionem ad tam sanctum opus. Appropinquabat tempus, quo beatissimus Pontifex Martinus Sedem suam Romanam peteret: sed pro

memoriali perpetuo Florentinorum, voluit ante ejus discessum civitatem ipsorum honore Metropolitico decorare. Cum enim habuisset Episcopum ab ipsa pene origine civitatis, Episcopatum erexit Florentiam in Archiepiscopatum, eique subiecit & Suffraganeos in Archiepiscopatum, & Vulturianum & Pistoriensem. erigit: Consecravit etiam manibus propriis altare S. Mariae novellæ Ordinis Prædicatorum, ubi continue, dum Florentia foret, moram traxit, Indulgentias ibi tribuendo.

14 Et dum jam omnes difficultates sustulisset, quibus iter suum ad Urbem retardabatur, tandem de Florentia discedens in crastinum Nativitatis Domini nostræ, versus Urbem profectus est: quam cum Romanorum omnium incredibili lætitia & singulari applausu intravit XXI Septembris anno Domini MCCCCXXI. Invenit civitatem Romanam pacificam, sed ita inopia laborantem, ut vix præ se civitatis faciem ferret: omnis cultus, omnis ornatus, propter mala quibus afflita fuerat, ab ipsa receperat. Compassus pius Pastor civitati suæ, omnem modum quo restaurari posset adhibuit: & tandem ac pene defactam eam in tempore latam egregie restituit, ut inter primores Italizæ civitates, quoad rat. opes & cives egregios, Pontificatus sui tempore, E verissime computari potuerit; meritoque etiam non modo summus Pontifex Romanus, sed patre Pater debuit appellari. De mense vero Novembris anni sequentis, in Vigilia B. Andricæ, flumen Tiberis extra alveum suum egressum, à Campo Flora per viam Papæ & Parionis, per portam Flaminianam ingrediens, Urbem inundavit. Templum Pantheon aqua repletum est usque ad altare majus. Dumque aqua sic ad staturam fere duorum hominum exerevisset, navigareturque per vicos quos aqua Tiberis repleverat; tandem post duos dies lacrata sunr aquæ, & Tiberis ad proprium alveum regressus est, non sine multo Romanorum damno, & animalium quæ in campis remanserunt perditio- ne. Venit futura æstate Romam Rex Ludovicus, [filius] quondam Ludovici Regis, pro titulo regni Siciliæ, quam & à D. Martino impetravit, cum subscriptione Cardinalium tunc præsentium in Curia: qui Rex adoptivus factus Reginæ Joannæ II, putabat per hanc viam consequi posse pacifice regni Siciliæ gubernacula: sed studio partium prædictus Rex Ludovicus repulsus, in Calabriam secessit.

15 Appropinquabat tempus quinquennii, infra quod in Papia, juxta Bullam suam & decre- tum Constantiensis Concilii, debebat beatissimus Pontifex celebrare Concilium, quod & ipse ante discessum suum de Constantia solenniter indexerat: actumque est secreto consilio cum Fratibus, præmitteret ipse aliquot ad civitatem Papiae prædictam, qui Concilium illud inchoarent; ipse vero cum Cardinalibus initato Concilio lequenteretur. Destinavit itaque pro hoc Præsidentes suos numero quatuor, videlicet Petrum Donatum Ar- chiepiscopum Cretensem, Jacobum de Campello Episcopum Spoletanum, Petrum Abbatem de Ro- fario Aquilegianis diaœcclis, Referendarios suos, & Fr. Leonardum de Florentia, generalem Magistrum Ordinis Prædicatorum: qui ad civitatem Papensem accedentes, neminem invenerunt præter duos Abbates de Burgundia, qui illue pro celebratione præfati Concilii jam convenierant. Statuta tamen die Præsidentes ipsi, una cum his qui aderant, con- vocatis etiam Prelatis circumvicinis, in Dei nomine videntes, Concilium inchoarunt: & in prima Sessione Missam celebravit Rev. P. D. Andreas Episcopus Poznanien- sis, & sermocinatus est Magister Joannes de Ragusio

MARTINUS

v.

Ordinis Predicatorum: sive per multos dies steterunt paucis adhuc comparentibus. Supervenerunt tandem ex Anglia Prelati & Abbates aliquot, cum quibus vix aliquid fieri poterat, quoniam Concilium carebat partibus suis ipsum videlicet constituentibus. Nam de natione Germanica nullus venerat; & de natione Gallica erat Episcopus unus tanum, videlicet Ambianensis, qui de Episcopatu Constantiensis in Normandia litigabat. Et licet forte cum his paucis qui aderant potuerint multa expiri, tamen parvi momenti cognoscentes fore, quod esset, licet forte iuridice, à paucis stabilitum, decreverunt adhuc modicum absentes præstolari. In hac itaque expectatione stantibus tam Præsidentibus Papæ quam ceteris paucis, supervenit Papæ grandis pestis, quæ compulit Præsidentes ad transferendum Concilium ad alium locum tutum & salutem: habitaque super hoc consultatione, de communione omnium ibi congregatorum concordia in solenni Sessione, translatum est tandem Concilium de Papia ad civitatem Senarum: in quo loco major multitudo convenit ex omni natione, quam Papæ convenisset.

16 Per idem tempus D. Alfonsum Aragonum Rex infensus erat D. Martino, pro eo quod titulum regni Siciliæ, ad quod aspirabat, ab ipso habere non poterat. Erat etiam eidem D. Martino Brachius de Montone effectus inimicus, qui ruptis fœderibus pacis, Ecclesiæ velut publicus hostis inimicabatur. Misit igitur Alfonsum Rex ad Concilium Senense Militem quedam Oratorem suum, qui quotidie seceratas practicas habebat eum quibusdam de Concilio de ducenda Synodo in longum, & quasi vellent iterum per distortas vias introduci facere causam Petri de Luna adhuc superstitis, in Paniseola existentis, qui de Papatu fuerat ejectus. Hæc perpendens D. Martinus, & intelligens quam perniciem effatum hæc Concilii protractio parere poterat per hæc machinamenta; cum jam aliqua decreta fidem Concernentia in eodem Concilio fuissent publicata; mandavit Synodus dissolvi; prius tamen electo & deputato loco, ubi haberet generale futurum Concilium celebrari. Præsidentes itaque, una cum Prælatis omnium nationum, civitatem Basileensem provinciæ Bisuntinæ concorditer deputarunt pro loco futuri Concilii, ad septennium celebrandi. Per hunc modum & Concilio Senensi, & machinationibus volentium iterum schisma suscitare, finis impositus est.

C
Coronat Io-

annam 2

Reg. Neap.

prudenter

dissoluit.

Brachio

17 Hic beatus Pontifex, anno 11 sui Pontificatus, per manum D. Petri S. Marie in Cosmedin Diaconi Cardinalis, coronari fecit in Reginam Siciliæ D. Joannam II, sororem olim Ladislai Regis; quæ tempore succedente Alfonsum prædictum Regem Aragoniæ in filium adoptavit, cum naturalibus & legitimis filiis Regina careret, in eaque domus nobilis de Durashio extincta est. Eundem tamen Regem Alfonsum Regina præfata, publice proposita caula, postmodum abrogavit; & Ludovicum, filium Ludovici Regis Siciliæ, à D. Alexandro V & Joanne XXII [depulsi] de regno Siciliæ & præcipue de civitate Aquilana, quam multiplieiter obsidebat [Alfonsum], intrmittere[volunt.] Contra quem D. Martinus exerceit paravit: sed Deus de celo victoriæ ministravit foventi partem justiorum: vietus est enim Brachius in campo prope Aquilam, captus & interfecitus, corpusque ejus Romam delatum, & extra portam S. Laurentii in loco profano sepultum. Per hanc victoriam magna D. Martino felicitas accrebit, & summa quies omnibus terris Ecclesiæ. Nam hoc extincto, civitates omnes quas detinebat, in potestatem Ecclesiæ Romanæ pervenerunt; inter quas fue-

runt Perusium, Tudertum, Assisium, innumerabiliaque alia castella & oppida munitissima; multique præterea tyranni & occupatores terrarum Ecclesiæ pacem Ecclesiæ praefacti. Hac igitur stat.

18 Hic ad armatam Bohemiæ hæresim extirpandam, quæ omnem pene Germaniam timore perculsum tenebar, in manu fortis & potenti, destinavit primo Henricum Cardinalem tit. S. Eusebii, deinde

D. Brandam Cardinalem Placentinum, postremo D. Julianum Cardinalem S. Angelii Apostolicæ Sedis Legatum:

Contra Hus-
itas Legati
mittit:

E
D. Julianum Cardinalem S. Angelii Apostolicæ Sedis Legatum: qui pro tune (non tam eulpa sua, sed ignavia potius Catholicorum, hæreticorum potentiam & levitatem nimium pertimescentium) param profecit. Hic à Deo dilectus Pontifex multas ecclesiæ Urbis reparavit. Nam porticum S. Petri, ecleasias Ro-
maris re-
staurat &
ornat:
Lateranensis ecclesiæ sumptuose valde fecit construi lapidibus porphyreticis & serpentinis: eamdem etiam navim de novo pretiosis lapidibus & mira arte fabricatis ex parte pingi procuravit; sed morte preventus complere opus non potuit. Palatum etiam Basilicæ XII Apostolorum, in quo magno tempore habitavit, quasi ex novo construxit. Ad ejus imitationem omnes Romanæ Ecclesiæ Cardinales eorum Titulos, ruinæ pene proximos, repararunt, & ad magnum ornatum usque perduxerunt. Hic Papa ordinationem fecit nonnullorum S. R. F. Cardinalium; inter quos nepotem suum, D. Prosperrum de Columna, S. Georgii ad Vultur-aureum Cardinalem creavit. Hic interponitur Antipapa-
tus Agidii Munitionis, de quo infra.

19 Habebat hic beatus Pontifex [duos fratres fratri peste germanos] Jordanum Principem Salernitanum & laborans Laurentium Comitem Albi. Erat D. Jordanus gran-

dior natu, quem ut patrem ratione ætatis Pontifex ipse colebat; & Laurentius minor erat ætate, ipse que D. Martinus medius inter eos. Contigit fratrem majorem ex acutissima peste infirmari; & cum morti proximus esset, nequivit se Pontifex continere, quin fratrem, omni timore pestis abjecto, antequam obiret, visiteret, visitaret, alloqueretur, & manu tangeret, & per magnum spatium cum eo continuo Christiane exhortando remaneret: quod certe grandis, imo excessivi amoris signum ab omnibus extitit judicatum: & quod paucissimi, etiam privati homines fecissent, ipse Pontifex, nimio fratris amore devictus, ex fraterna pietate intrepide facere est aggressus: cuius mortem postea ita patienter tulit, ut de se cunctis spectaculum simul & exemplum præberet. Alter ejus frater, dum in turri quadam igne casu inopinato absumptus foret, mane antequam celebraret (instabat autem dies solennis) novum istud tam inopinatum & casum tam miserabilem domestici ei nuntiarunt: quo intellecto non dimisit properea publice divina etiam siccis oculis celebrare: sed quieto & placido, ut videbatur, animo omnem Missæ solennitatem explevit. Erat enim homo constantis & integri propositi, quique ad omnia adversa paratum jam animum haberet.

20 Cum

alterius
mortem con-
flanter fert

A
moritur ipse
apoplexis.

20 Cum vero Deus statuisset post tot benegesta D. Martinum ad æternam viuā vocare, circiter finem mensis Februarii anni Domini MCCCCXXXI, ex apoplexia, jam sumpto prandio, infirmatus est; & nocte sequenti paulo ante diem, hic beatissimus & omni ævo memorandus Pontifex Deo animam reddidit, ætatis suæ (ut ferebatur) anno LXIIII: cuius quidem mors, non modo populum Romanum, sed universos Christi fideles magno dolore confecit. Dismisit tamen Ecclesiam ab omni proflus schismate liberam, & ab omni strepitu bellorum in felicissimo statu quietam. Corpus ejus terræ, ut ipse in vita mandaverat, in ecclesia Lateranensi sepultum est, ante Capita Apostolorum Petri & Pauli: ut quorum semper tenuerat memoriam, & pro quorum semper honore pugnaverat, ipsi apud Deum pro eo fierent continui intercessores.

21 Hadenus nostrum Ms. Catalogi Pontificii, finem in Martino faciens, licet aliquam multis post ejusdem exitum annis, ex allatis Roma schedis, elegantiori manu exarari curatum ab Auctore, non absque mentione duorum Martini successorum Eugenii III & Nicolai V. Additur autem in fine, eadem qua semper phrasit, ad vacantis Sedis tempus dumtaxat notandum, & cessavit

Interponisti-
sum breve.

B Episcopatus dies XI. Idem habet Stella: Platina solum scribit: Sanctus autem Antoninus tit. 22 cap. 10 in principio, ait, quod post solennes Martini exequias, Cardinalibus in Conclavi constitutis, intra paucissimos dies

creatus est summus Antistes Eugenius, anno Domini MCCCCXXX, unicus ex stylo Romana Curia, postquam ex Gallia reducta est, more adhuc Gallicanum tenentis, quenadmodum patet ex 3 Bulla ejusdem Eugenii apud Cherubinum Laertium, data anno incarnationis Dominiæ anno MCCCCXXXI, xv Kal. Martii, Pontificatus anno I, quando ex hodierno usu scribendus fuisset annus XXII iustus seculi.

MARTINUS
v.

22 Quod ad initium annorum Martini Pontificalium Initium anni attinet, id more majorum (cui vix hac tenus quemquam ni Pontificis contrarium invenimus) sumpsiisse ipsum à die, non Creationis, sed Ordinationis, probat Bulla ejus 19 apud Waddingum, Data Waltero Electo Roffensi, XVIII Kal. Decembris, anno I adhuc durante usque ad XII Kalendas, licet anniversarius à Creatione, facta XI Novembris, jam quadriga præteriisset. Accipitur ergo recte Bulla ista, ut data anno MCCCCXVIII; nec enim nondum ordinato fuit sumpsiisse Episcopum instituere, sicut ibi facit; & ut fuit sumpsiisse, negotia urgentiora qua totum tunc requirebant Martinum id non permisissent. Itaque qua apud eundem Waddingum est Bulla 122 data II Idus Novembris, ipso Ordinationis anniversario, recte ponitur prima eorum, quas dedit anno Pontificatus VIII, exente anno Christi MCCCCXXIV: Bulla vero 214 & 215, datae XVI & XV Kal. Decembris anno XII, non pertinent ad annum MCCCCXXVIII, uti credidit Waddingus, sed ad MCCCCXXIX, quia ad habendum finem anni XII adhuc deerant dies V vel VI.

E

CLEMENS ANTI PAPA.

Ab anno
1424 ad
29 an. 4 m.
2 dies 10.

AEGIDIUS MUNIONIS, natione Catalanus, Canonicus Barcinonensis, post Petrum de Luna electus à paucis Pseudo Cardinalibus Antipapa, anno MCCCCXXIV, nomen Clementis VIII, assumpsit cum insigniis Pontificiis, coronatus anno MCCCCXXV Paniscolæ XVII Maji, in die Ascensionis Domini; & ex hinc nomen Papæ usurpavit annos IV, menses II, dies X; abdicavit autem anno MCCCCXXIX, xxvi Julii festo S. Annæ, & schisma ex toto cessavit.

Ratio tem-
poris.

C **C**oronationis illegitima, abdicationisque annos & dies nescio unde accepit novissimus Ciaconii interpolator Oldoinus; nec vacat operose scrutari: non enim ad manum sunt Balthasaris Porroëi elogia Cardinalium Hispanorum, vel Felicis Contelori. Elenchus, primum hoc seculo compilati libelli. Quod autem apud ipsum Oldoinum Coronationi assignetur dies 18, ejusmodi actui nequaquam conveniens, typographicum esse mendum volui presumere. & 17 esse substituendum; cum ita natura comparatum sit, ut nulli scrupulosius consuetos ritus ceremoniasque observare studeant in adeunda dignitate, quam qui eam sibi disputandam sciunt, velut contra jus illegitime assumptam: inter ritus autem Pontificios vel unus ex primariis est, ut Coronatio fiat in Dominica vel aliquo majori festo. De hoc Antipapatu in Ms. nostro ista habentur, supra omissa & ad hunc locum dilata.

Benedicto
Paniscola
mortuo,

ei sufficitur
Clemens,

2. Interea Petrus de Luna, in Paniscola, ut sèpe dictum est, moram trahens, & usque ad ultimum vitæ spiritum in sua duritie persistens, diem clausit extremum. Ipso defuncto, Anti-Cardinales qui ei adhæserant, quos supra nominavimus, novum conflare idolum aggressi sunt: nam querendam Ægidium Munionis, Canonicum Barcinonensem, genere nobilem, elegerunt; & non sine voluntate Alfonsi Aragonum Regis moderni, qui aduersabatur D. Martino, pro eo quod ab eo titulum regni Siciliæ obtainere non poterat: & ipse Ægidius profanationi de se factæ consensit, voluitque Clemens VIII appellari: creavit etiam Cardinales, & reliqua fecit

quæ per summos Pontifices consueta sunt fieri. Tandem de consensu D. Alphonsi, Regis Aragonum prædicti, reconciliati Martino, in cuius patria ac deinde abdicat. & regno erat castrum Paniscola, D. Martinus ad partes illas D. Petrum Cardinalem de Fulo misit Apostolicæ Sedis Legatum, in cuius manibus ipse Ægidius suo prætenso Pontificatu sponte resignavit: quem postea in Episcopum Majoricensem D. Martinus promovit: ceteri autem Cardinales ab ipso creati omnes libere cesserunt. Duo vero Anticardinales olim Petri de Luna, qui hunc Antipapam creaverunt, in sua duritie permanentes, ab ipso D. Cardinale de Fulo capti sunt, & duris carceribus mancipati. Sieque ex omni parte schisma tam longum & horrendum, studio hujus Pontificis, extinctum est.

Oldoinus in Necrologio Pontificio diem XXVII Julii morti ejus assignat: quod pariter unde acceptum sit nescio, uti nec locum nec annum quo obiit.

F

CONTINUATIO CATALOGI,
A Joanne Stella Sacerdote Veneto
Venetiis edita anno MDVII.

Non fuerat quidem initio operis propositum mihi ultra Martinum V pertinere Chronologiam, exhibe Cur ea hic recusa.

apud autores liquidam minime controversam: confide-

P 3 trans

CLEMENS trans tamen Ioannis Stella opus de Pontificum Vitis, veteri
ANTIPAPA styllo ac simplicitate compilatum, & anno MDVII Venetis
prima vice excusum, deinde Basilea recusum MDLXX,
ad eo tempore esse rarum, ut manuscriptis posse adnumerari;
partem illius ultimam, qua sua etatis Pontificum
Acta paucis exposuit, digne hic duxi recudendam. Ampliorem Vitaram deductionem qui volet, Baptista Platina

opus adeat, in anno MCCCCCLXXI desinens; sed etiam
ac recusum sapienter cum auctariis, primum Onuphrii Pan-
vinii, usque ad annum MDLXXII deducit; ac Antonii
Ciccarella, in Urbano VIII nostri avi Pontifice termina-
tis. Intelligatur autem prima verba in cuiusque Pontificis
chronologica Synopsi, usque ad signum], esse Stella ipsius,
sequentia autem nostra.

D

CCXI EUGENIUS IV.

Ab anno
1431 ad
47 an. 15
m. XI d. 13.

EUGENIUS, Papa IV ejus nominis, natione quidem gloriissimus Venetus, familia Condeleria vetusta, patre Angelo, Gabriel religiosissimus antea vocatus, II Nonas Martii apud Minervam Romæ anno MCCCCXXXI post Martinum Papam Pontifex creatus, cum esset Presbyter Cardinalis tit. S. Clementis; coronatus XI Martii in Dominica IV Quadragesimæ, seddit annos XV, menses XI, dies XIII; mortuus XVIII Februarii anno MCCCCXXXVII, & sepultus in Vaticano; vacavitque post ejus mortem Apostolica Sedes dies XV.

B
Ratio anno-
rum apud
Stellam,

Johannes Stella, annum scripsit MCCCCXXX; quo Eugenius fuerit electus, & infra consequenter styllo eodem prosequens, non in Februario obitam adscriptis anno seculi XLVI; quod addito i utrobique supplevi, ut ex hodierni usu styllo procederem; idque in hoc auctore deinceps mihi licere peto. Interim redeat tibi in memoriam velim, quod supra ad Pontificatum Leonis IX docui ex Mabillone, jam inde à seculi XI medio in usum apud Pontifices Romanos fuisse, ut annus Incarnationis Bullis eorum subscriberetur: quem usum partim inconstantiter adhibuit, partim intermissum, primus continuo caput adhibere Eugenius hic, & quidem inchoando annos ab ipsa Incarnationis die, mensibus fere tribus post Kalendas Ianuarii. Hinc factum ut qui ex mortuo Epistolas ipsius colegerunt, quarum plurimas Waddingus habet post quintum tomum suum Annalium, multas etiam Cherubinus Laertius in Bullario, eas quas dedit in fine anni sui I cum nota anni MCCCCXXXI, crediderint datas ipso Pontificatus initio, & (quod hinc consequens est, sed solum sufficere poterat ad diarium novendum) ante suscepit Ordinationem Episcopalem: signatur enim una v Idus Marti: sed intelligi de quae sub eo debet nobis à Kalendis Ianuarii inchoantibus annum scribendum esse pro XXXI, XXXII, annum nibilominus Pontificatus retinendum I, quia hic censeri debet durasse usque ad XI Martii ejusdem anni MCCCCXXXII, idemque dicendum de omnibus quas quotibet anno ante XI Martii dedit.

C 2 Quod autem Eugenius assumperit annos, non à Kalendis Ianuarii, sed à XXV Martii sequentis inchoando, liquet ex ejusdem Bullis apud Cherubinum praeponitatum. Quia enim apud eum est tertia, data anno Incarnationis Dominicæ 1431 quinto decimo Kalendas Martii, Pontificatus anno primo, necessario spectat ad annum nostrum MCCCCXXXII: nam die XV Februarii anni prioris neodium creatus erat Eugenius. Idem probabit ejusdem pro Congregatione S. Iustina Privilgium in Bullario Casinensi pag. 591, aliaque in Bullario Augustiniano pag. 112. Non invenio autem quod stylum hunc mutarit coperitque à Kalendis Ianuarii annum numerare, nisi forte circa finem sui Pontificatus: & sic in Bullario Constitutiones ejus ultima tres (quarum prima est Canenizatio S. Nicolai de Tolentino) notantur date anno Incarnationis Dominicæ 1447, Kalendis Nonis & VI Idus Februarii, Pontificatus anno sexto decimo. Dixi forte: quia successor Nicolaus, in suis Bullis apud Waddingum, constanter annum protractabens usque ad XXV Martii, reveri me facit, ne in Bullario per errorem notatus sit annus 1447 pro 1446, tunc adhuc Romanis cur-

rente, cum nobis jam esset inchoatus novus.

E 3 Porro pro hac vice nunc primum, postea vero sapienter annorum numeros, zyfris expressos in Bullario, sicut in Abusus zy-
venio, exhibeo. Interim monitum Lectorem velim, nemini frarum ad annos nu-
nem Pontificum Romanorum, vel ante vel post Eugenium, merandos
ejusmodi zyfris usum esse, adeoque nec ipsum Eugenium: receptorum
sed numeros omnes usque in hodiernum diem ex styllo Cu-
ria exprimi vel litteris numeralibus M, D, C, L, X, V, I,
vel verbis ad longum scriptis. Quare non possum non ve-
hementer dolere, quod qui hoc vel superiori seculo exempla
transcripsere, Buillaritis alijsve libris imprimendis inseren-
da, libertatem sibi sumperint numerales notas commutandi,
zyfrisque substituendi. Sed longe gravius delinqvere,
deque publico peius mereri videntur illi, qui scrupulo sibi
non ducent mutare aut alterare numeros ipsos, non admis-
sione Lectore de mutatione facta, sed quasi sic invenissent.
Prout optandum foret, ut qui Waddingo ad imprimendum
Annalium tomum s suam Lugduni operam commo-
darunt, id non fecissent in eo quod istuc subiungitur Pon-
tificiarum Bullarum Regesto: nam de Waddingo ipso nolim
suspicari, aut sic errare potuisse, aut voluisse aliquid
immutare contra fidem tot originalium. Illi ergo, non
Waddingus, dum ignorarunt id quod de Eugenio dixi,
extreme ut summum Pontificatu corporis annos numerare
à Ianuario; & annos Pontificatus exorsus esset Waddingus F
à die creationis; illa quam dixi numerorum mutatione
subtraxerunt Lectori facultatem, dignoscendi annum verum
earum Bullarum, quas inter XI Nonas & V Idus Martii
idem Pontifex dedit; quasque ego dico, non ad ini-
tium, sed ad finem cuiusque anni Pontificii pertinere.
Quod autem revera sic mutaverint annorum numeros, patet
annis Eugenii singulis; nam quotquot invenerunt datus
anno ejus primo, inter Kalendas Ianuarii & XI Nonas
Martii, adscripserunt anno 1432; & sic consequenter,
quia alias non videbatur ipsi posse annus Christi cum
anno Pontificatus concordare. Non fuisse hoc eis difficile,
si scivissent dictum annum Christi protrahere usque ad
XXV Martii, tunc enim potuerint plerisque anni primi importunius
Bullis nonnullisque secundi ad scribere annum 1431; ne- quandoque
que ex eo quod solum in Martio fuerit creatus Pontifex, numeri.
cogi se putassent ad Bullas Ianuarii ac Februariorum insig-
nandas numero anni 1432, et si nobis à Ianuario annos
numerantibus talis numerus revera currat. Videlicet, hunc
eorum errorem sapienter aliquis, & ne in sequenti Pon-
tifice Nicolao, idem committeretur cavit. Ille ergo
zyfris quidem usus est sicut ante, sed talibus que origi-
nibus numeris & à Waddingo acceptis fideliter re-
sponderent.

4 Creationis

CCXI. EUGENIUS IV.

CCXII. NICOLAVS V.

CCXIII. CALISTVS III.

CCXIV. PIUS II.

A
Stella cor-
rectus.

4 Creationis diem prælaudatus Stella scripti v Nonas pro Eugenio : sed errorem esse numeri scribendum que 11 Nonas , persuasit mihi Interpontificium dierum XII , non solum à Stella assignatum , sed etiam ab auctore Ms. nostri ; & quidem ab hoc bis , semel in Principio Vitæ Martini V , ubi consueto more tempus Sedis colligit , ac deinde in fine . Cetera apud stellam sic leguntur .

**Eugenii
promotio,****G** fuga ab
Urbe tumultu-
tuante :**B**schismatice con-
flatum Ba-
filee :**C**
Concilium
Florentia
æsum ,Reformatus
Clerus La-
teranensis.

5 Hic Gregorii XII ex foro nepos , Canonicusque caelestini habitus Congregationis S. Gregorii in Alga Venetiis fuit , primo quidem ipsius Gregorii Thesaurarius , deinde Senensis Episcopus , postmodum Cardinalis [Presbyter tit. S. Clementis] demum Pontifex factus , nil eo honore elatiō , nulla in re pristinam naturam mutavit . Eadem certe humilitate eademque continentia & austerritate vitæ vixit , quamvis in initio sui regiminis , malis consiliis ductus , varius extiterit . Cum enim divina humanaque omnia perturbaret , Romanum populum ad arma concitatavit : qui ipsius Magistratibus è Roma pulsis , novos creare ; ita quod ipsum Pontificem , mutato habitu cum monastico eucullo , fugere compulerunt , eumque per Tiberim fugientem lapidibus & sagittis persecuti sunt . Cumque Florentiam petisset , ibi per aliquod tempus subtiliter : quo in tempore omnia bellis & schismatibus ubique turbata sunt : Romani enim sublato clamore , ad arma in libertatem conelamavere , & novis creatis Magistratibus Francorum , Eugenii nepotem & Ecclesiasticæ dignitatis Camerarium , capiunt ; arcemque S. Angeli expugnant ; Capitolium firmo præsidio muniunt , & per sex menses in libertatem se vendicant . Eo autem tumultu Basileense Concilium , antea Martini decreto inchoatum , augeri per Hispaniæ Galliæ Pannoniæque Regibus cœptum est , qui communem reipublicæ Christianæ gubernationem in arbitrio Concilii reponebant . Ad quod quidem Concilium Eugenius bis terque citatus ire recusavit : quam ob causam Eugenio Pontificatu abrogato , Amedeus Eremita , olim Sabaudia Dux , Pontifex delectus est . Eugenius autem indignatione permotus , cum inter Carolum Francorum Regem & Philippum Burgundiæ Duecum pacem componuisse , Delphinum Caroli Regis filium cum magno comitatu in Basileenses concitatavit , cuius imperio ille conventus statim dissipatus est , quamvis primo eum approbasset , unde infinita subsecuta sunt mala .

6 Ferunt autem hunc Eugenium , præter Pontificis dignitatem , mirum in modum amasse bella ; verum postea ad se reversum prudentius & constans egisse . Unde & Concilium Florentia habuit , in quo Orientale Ecclesiam cum Occidentali , maximo cum impendio & labore , univit : ubi & Joannes Palæologus Constantinopolitanus Imperator cum suo Patriarcha , cum Episcopis , Archiepiscopis ac ingenti [numero] doctissimorum virorum atque nobilium totius Græcæ , interfuerunt : qui omnes sumptibus Romani Pontificis atque Romanæ Ecclesiæ enutriti ac in Græciam reportati fuerunt : eoque in Concilio affuerunt & Armeni , Æthiopes , Georgiani , Jacobitiæ , Libyam Asiamque incolentes , atq; ali ex Asia minori , Ponto videlicet , Cilicia , Syria & Africa : qui omnes fidei Catholicae Romanæ tandem se submisere ac humiliiter subdidere : idemque Sigismundum Cæsarem , perbenigne Romanæ exceptum , Imperii corona insignivit . Philippum tamen Mediolanensem Ducem quoad vixit inimicissimum habuit , à quo per Nicolaum Picinimum & Franciscum Sforziam adeo bellis undequaque vexatus fuit , ut vix ei respirandi facultas daretur . Bona tamen multa Urbi contulit , maximeque circa Vaticanum ; quia ærarii officinam & aream palatii in-

stauravit , ac Urbis vias multis in locis stravit ; ac Lateranense palatium restituit , juxta quod monasterium dignum , jam diu conditum , instauravit : in quo , pulsis Canonicis secularibus , Regulares Canonicos sub Regula D. Augustini superprime excitatos , ex Friseonaria loco Lucensis agri accitos , introduxit , basilicamque S. Petri & ejus sacrissimam multa supellecili donavit .

EUGENIUS

PP. IV.

7 Religiosos omnes , sub regularibus institutis vivere volentes , mirum in modum dilexit , & privilegiis aliisque gratiis plurimis juvit : gymnasia omnium quam diligentissime fovit . Erat in omnes liberalis , sed potissimum doctos fovit , quorum familiaritate , licet ipse modicæ litteraturæ esset , delectatus est . Et licet numquam ad perdiscendam aliquam particularem litteraturam animum adjucerit , doctores tamen Ecclesiæ & oratores atque historicos liberos ita assidue legebat , ut subtilissimo ingenio omnes intellexerit . Hic Vladislauum Poloniæ Regem , cum Juliano Cæsarino Cardinali in Turcos misit , qui cum xxx millibus apud Andrinopolim cecidere . Erat Eugenius hic aspectu Angelicus , omni virtutes , veneratione dignus : gravis semper & moderatus in dicendo : parcus in vietū suo , sed in familia splendidus : familiares habuit doctos viros & sanctitate probatos , quorum opera in rebus arduis utebatur . Unum in eo reprehensibile fuit , quod Annatas omnium Beneficiorum , post Bonifacium IX & ipse confirmavit , quod in hodiernum usque diem perseverare cernimus . Hac Stella , non tam suo sensu & verbis , quam eorum quorū memorias compilavit auctorum : unde familiaritatem cum viris doctis tertio hic inculcatam invenis intra paucas lineas quod juverit animadveruisse , ad stylum Auctoris cognoscendum ; neque ipsi , sed iis quos transcripsit imputandum , cum aliquid occurret haud satis moderatum . Ita quod initio posuit , Eugenium initio sui Pontificatus , divina humanaque omnia conturbando , Romanum populum ad arma concauit ; ex seditione alicuius Romani calamo fluxisse debuit ; quemadmodum etiam à Concilii Basileensis partu rō videntur accepta verba nonnulla , haud satis aqua tam sancto Pontifici , qualem significant ipsius met Stella verba ; ac denique reprehensio Annatarum , tam justarum , quam sunt inevitabiles sumptus ii , quos in commune omnium particularium Ecclesiarum bonum sustinere cogitur Roma na Ecclesia , in iisdem ferendis vicissim adjuvanda . Didus vero Stella sic concludit .

Doctrina
Eugenii ,

8 Obiit autem , Eugenius , anno à Natali Domini MCCCCXXXVI (nobis vii) XII Kalendas Martii , Epita- xatis sua LXIV ; quo quidem anno B. Nicolaum de Tolentino in Sanctos retulit Confessores . Eo itaque mortuo in B. Petri basilica sepelitur , sepulchro marmoreo , cum hoc Epitaphio :

EUGENIUS jaceet hic Quartus , cor nobile ejus

Testantur vitæ splendida facta sua .

Istius ante sacros le præbuit , alter ab Ortu ,

Alter ab Oceasu , Cæsar uterque , pedes :

Alter ut accipiat fidei documenta Latinæ ,

Alter ut aurato eingat honore caput .

Quo duce & Armenii , Grajorum exempla secuti ,

Romanam agnorum , Æthioposque fidem ;

Inde Syri ac Arabes , mundique è finibus Indi .

Magna : sed hac animo euncta minora suo .

Nam valida rursum Turcos jam classe petebat ;

Dum petit ast , ipsum sustulit atra dies .

Qui semper vanos mundi contempnit honores :

Atque , Hac impressa condite , dixit , humo .

Sed non , quem rubro decoraverat ille Galero ,

Non hoc Franciscus , stirps sua clara , tulit :

Susceptiq; memor meriti , tam nobile quod nunc

Cernis , tam præstans surgere jussit opus .

9 Addidit Ciacconius , quod in reædificatione Basi-

liæ

EUGENIUS liez Vaticanae, cum sepulcrum dirueretur, Canonici sui S. Salvatoris (imo S. Georgii) in Alga, Romæ existentes, miserati memoriam tanti Pontificis, monstra quibus erat constructum emerunt, & monumentum ex ipsis in claustrō consecerunt, cum bujusmodi Elogio:

Urbs Venerum dedit ortum. Quid Roma? Urbis & Orbis

Jura. Dicit optanti cœlesta Regna Deus.

sequitur Titulus prolixus, quem memorie Eugenii IV Congregatio predicta, tamquam Fundatori religiosissimo Pieratis cauffa P. C. ponendum curavit. Opus ipsum ari incisum repreäsentat Oldoinus, locum predicti tituli implens imagine duplicis numismatis sub eo cusi: de quibus aliisque bujuscenodi (ut vocant) medallis, vide insigne opus. à Martino V incipiens, cui titulus: Historia sumorum Ponificium per eorum numismata, à Claudio du Moulinet collectum Parisis MDCCLXXIX.

Desideratur
alba Vita
Ms.

B 10 Aliquam Eugenii bujus Vitam Ms. allegat Odoricus Raynaldus, initio ac fine Pontificatus Auctore quodam Florentino, quondam sibi communicatam ab Vgello: sed ea hac tenus non potuit inveniri, etiam post diligentem inquisitionem, factam ab Odorici successore Leandro Coloredo. Nibilo magis scio ubi requirenda sit alia ejusdem Eugenii IV Vita, quam scripsisse & successor eijs Nicolaus V misisse dicitur Ioannes Iuvenis Picardus, post gestos Episcopatus, Matisonem, Morinensem & Ambianensem S. R. E. Presb. Cardinalis sit. S. Laurentii in Lucina: nam neque ista reperitur in Bibliotheca Vaticana. Insigne est specimen quod inde in suam Annalium Continuationem transtulit Odoricus, nescio an suis an veteris Auctoris verbis: quem quidem Auctorem ait addere, se redigisse in compendium Vitam, cum de rebus memoria dignis ab eo gestis ingens volumen conscribi potuisset. Profecto opera premium fore illam inventiri & lucis publica fieri. Interim ex Italico Scriptoris coavi ac verosimiliter unius ex Cardinalibus, testisque oculari, reddo historiam paulo post electionem successoris descriptam, & compilationi Conclavium Pontificiorum insertam.

ANONYMUS COÆVUS.

De Obitu Eugenii IV & Creatione Nicolai V

Ex veteri Ms. Italic.

Differenti-
bus de Vita
medica

I Um felicis memorie Eugenius Papa IV eo esset adductus, ut de vita ejus corporali omnino iam deiperarent excellentissimi quique Medici; idque ab eis esset Reverendiss. Archiepiscopo Florentino significatum, statim is ad suam Sanctitatem se contulit, secum deferens Extremæ-unctionis sanctissimum sacramentum. Hoc animadvertisens Pontifex, atque versus eum se revolvens, intrepida voce sic allocutus est. Quæ istæ novitas? Venisti ut mihi Extremæ-unctionis sacramentum administrares? Non credis quod noverimus opportunum ejus rei tempus? Nune quidem satis robustum me sentio, & quando opus erit advocari te faciam: verumtamen aliquantulum hic mane. Enim vero instanti morti generole tunc obnitezatur. Sanctitas sua; &, prout dixerunt experti atque prudentes medici, cum ipsa aliquamdiu luctabatur. Unde cum id relatum esset Alfonso Aragonum Regi, dixit circumstantibus: Nihil mirum vobis videatur quod morti resistat, qui vivens intrepide bellum geros opposuit se Comiti Francisco, Columnensis & Mibi, imo Italæ universæ.

obnitens a-
liquamdiu
Eugenius,

2 Tandem tamen urgeri sese ad finem sentiens,

acerfuri ad se fecit totum sacrum Collegium Cardinalium, quibus in hunc modum constanti voce locutus est: Adest tempus, venit hora, Fratres carissimi, qua miki convenit mori. Nihil est quod de legibus naturæ queramur, per quas nobis longum spatiū indultum est vita, ejusque honoratissimæ; in quo utinam ita supremi officii tenuissimus gradum, sicut munieris nostri erat & Dei honor exigit. Verumtamen securi sub alis divinæ bonitatis, firma spe nitimus, quod bonam voluntatem nostram potius quam actionum & operum inspecturus sit qualitatem. Dignitatis hujus culmen fateor desideravisse me, ut hominem carne compactum; eam tamen numquam studiose ambivi. Multi ac varii casus Apostolicæ Sedi supervenerunt, dum eam administrabamus; non tamen ideo credimus minus nos placuisse Divinæ Majestati; quos enim diligit, convocat, corrigit atque castigat. Ceterum quia abbreviantur horæ nostræ, & per quam modicum vobis pacem futuri sumus; prius quam discederem à vobis, volui precatur; vos coram me convenire; datus vobis eo modo pacem, quo eam Dominus noster Jesus Christus dedit caris dilectisque discipulis suis, quando volebat digredi ab eis ex hoc mundo, Pacem meam do vobis: pacem meam reliquo vobis. Ego vos omnes ad Cardinalitiam dignitatem assumpsi, excepto uno solo, quem nihilominus ut filium genuinum dilexi: proinde omnes vos fratres estis. Rogo igitur quā possum ardētissime, habetote p̄z oculis semper vinculum pacis, unionemque amoris fraterni. Longe fuit à vobis schismata, eaque abominationi, fugientes eorum omnes, quæcumque suboriri possent, occasiones: econtra adimplete legem Christi, supportantes invicem & donantes vobis met ipsi.

3 Sponsa Christi Ecclesia mox capite suo viduata manebit. Noctis optime, quæ doctes in summo Pontifice requirantur: quapropter oramus ut eligantur ap̄tissimum personam, doctrina & moribus eminentissimam. Amandate obsecro procul à vobis omnem humum affectum, in omnibus & per omnia intuentes honorem suæ Divinæ majestatis, publicumque comodum & utilitatem Ecclesiaz, non privatam unicuiusque vestrum. Quod si me audiatis, potius eligitis mediocris conditionis hominem, qui concordia studeat; quam factiosum, licet alias eminentissimum: ubi enim invenitur & regnat pax, ibi Dominus. Insuper obtestor quā possum instantissime, ne post meum ex hac vita transiū consumatis tempus in adornanda pompa exequiarum, sed simpliciter executioni mandetis ceremonias & ritus funeris Pontificis: quia eupio sepeliri ad imitationem felicis memorie Eugenii Tertii, loca humili & abjecto. Hæc maxima cum expressione affeq. humilit̄. & locutus Pontifex, Cardinalium omnium excivit ter sepeliri laerymas. Nihilominus cum iidem ip̄s eum rogal mandat, ut sua Sanctitas dignaretur Cardinalem Capuanum ab exilio liberum pronuntiare Romanique revocare, noluit assentiri; sed dixit, Nescitis quid petatis: magis enim expedit proeul eum haberi, quam votu vestro fieri sat. His gravi cum pondere pronuntiat, jussit præberi sibi sanctissimum Extremæ-unctionis sacramentum: quo per supradictum Archiepiscopum Florentinum suscepit, defactus viribus ad meliorem vitam transit, xvi Februarii Mccccxxvi. Corpus ejus statim conditum balsamo, toto illo die prostrit in ecclesia, ut accurrenti populo præberetur facultas deoseulandi pedes ejus: postea portatum fuit in Vaticanum, atque sepultum in basilica S. Petri juxta sepulcrum fel. record. Eugenii Papæ II, quemadmodum vivens imperaverat.

4 Tempore

- A** 4 Tempore hujus Pontificatus multa prospere evenerunt, cum in plerisque bellis victoria penes Papam steterit. Cardinales aliquot, qui sub nomine Concilii abdicationem ejus moliebantur, audire ipse omnino recusavit, eosdemque gradu suo movit. In electione ad Pontificatum multos habuit competitores: in bellis neutrarum partium (quod sane rarum) se ostendit: obedientia ejus se subtraxit Germania, nihil tamen minus recuperavit Sedi suae obedientiam nationis Graecæ: Jacobitas adduxit ad fidem Catholicam: contra Turcos strenue bellum gessit: S. Nicolaum Tolentinatem canonizavit. Romanus captus, inde profugit, eodemque majori deinde eum gloria revertit. Occupata contra eum Marchia fuit, sed eamdem postea recuperavit. Bracium, qui armatus Campaniam obtinebat, excommunicatione absolvit; Joannem Vitellium ad magnos honores extulit; multas expeditiones suscepit, in quibus aliquoties viator exiit; alias adversam est expertus fortunam cum maximo damno.
- B** 5 Vixdum ad alteram vitam transferat, cum advenerunt Legati Regis Arragoniæ cum litteris credentialibus, Regis sui mentem declaraturi sacro Collegio, atque dicentes; quod cum ad aures saeculi illius Majestatis perlatum esset, Sanctitatem suam decepsisse ex hac vita, maximum conceperit dolorem, eo quod Ecclesia remaneret privata tali tantoque Pastore: rogabat autem sacrosanctum Collegium, ut successorem ei eligerent plenum doctrina & bonitate; ac firmiter crederent, nullam ex parte esse causam dubitandi, quin promptissimus esset ad Ecclesiam istamque sanctam Pontificis electionem, omni quo posset modo, juvandam ac protegandam: quapropter fidenter imperarent quidquid crederent posse proficere ad opus tam pium; incundanter enim impretratuos quæ peterent. Respondit Collegium Cardinalium, securos esse omnes de ejus optima voluntate, neque ulla ratione ambigere. Interea more solito celebratae sunt exequæ Sanctitatis suæ per novem dies, quibus semper post prandium agebantur conventus ad Minervam, consultantibus Cardinalibus circa expeditionem rerum, ad futuram electionem necessariarum.
- C** 6 Cardinalis Capuanus, mox atque intellexit decessum fel. record. Eugenii IV, festinus Romam rediit: ubi non solum ab omni populo, verum etiam à Clero, maximo cum plausu & jubilo exceptus fuisseb. oratio gemina dicta:
- 7 His ita peractis tres Cardinales, Ordinum Camaj Tomus V.
- E** 7 Eugenius custodiam Capitolii excubaret Procurator ordinis Excalceatorum, circa custodiam autem Castrorum Angelii nihil mutaretur. Ordinatum etiam fuit ut Conclave fabricaretur juxta ecclesiam ad Minervam, quantumvis Canonici contra nitentes opponerent convenire, ut id potius fieret in Palatio Vaticano, ubi ut plurimum morari consueverant Pontifices, eo quod locus esset securior. Tunc multi ex Romanis Baronibus accesserunt ad Conclave, volentes interesse Pontificis futuri electioni; verum admissi non sunt à sacro Collegio Cardinals, metuentium ne astu aliquo ad istam dignitatem pertraherent eum quem ipsi magis gratum haberent, aut aliqua alia ratione macularent electionem, vel etiam schisma procrearent. Nemo hujusmodi exclusioni vehementius resistit, quam D. Joannes Baptista Savelli, vir nobilis & ætatis gravis, generolo omnino protestans, eum honorem sibi ex jure antiquo competere, pro quo tenendo obligaretur etiam vitam ponere. Verumtamen necesse fuit, ut tranquillitatis publicæ causa cederet etiam ipse: & hac occasione commode usi Romaini, liberati fuerunt à multis oneribus antiquitus sibi impositis. Erectum autem fuit Conclave ad Minervam in publico dormitorio, sub custodia quatuor clavium, quatuor personis vigilatim commissarum, videlicet Archiepiscopis Ravennati & Aquileiensis, Sermonetae & Episcopo Anconitano, simul residentibus in Capitolio; ad quorum custodiam deputatus à sacro Collegio erat Legatus Equitum Rhodienorum.
- F** 8 Decimo post Eugenii mortem die transacto finitissime exequiis, Cardinales omnes sub horam vigesimam convenerunt ad ecclesiam supra Minervam: congregationeque eo die celebrata, solenne juramentum proposuerunt Officialibus cunctis praestandum, itaque inchoato à Clericis hymno *Veni creator Spiritus*, cum omni submissione capitis atque oculorum, ingressi sunt pariter omnes in Conclave: ubi quisque se recepit ad assignatam sibi cellam. Cellæ vero non erant distinctæ asseribus, sed panno coloris viridis aut violacei: solus Cardinalis Bononiensis mandavit, ut albi coloris panno cella sua extrueretur, quamvis mens ejus fortassis neque purior neque rectior esset quam aliorum. Mane sequenti conventum in capellam est, ubi celebrata Missa consueta de Spiritu sancto, factum est primum scrutinium. Verum quia Cardinales numero octodecim erant, adeoque pro obtinendis duabus tertii suffragiorum necesse erat duodecim tractandi, omnino vota concurrere, non potuit Pontifex eligi scrutinio illo. Decreti inter Cardinales moris erat, ut quinque primis diebus Conclavis fieret ipsis quibuscumque vellent cibis vesci, deinde vero per sequens triduum uno solo ferculo toste vel elixæ carnis contenti degerent, prout maluissent; quod si ne tunc quidem crearetur Papa, adstrin gerentur ad certam panis ac vini portionem. Non poterant autem ibidem in Conclavi aliis uti ministris quam Capellano & Crucifero: nec alii istic insuper aderant præter duos Ceremoniarum Magistros, quibus concedebatur, ut post novi Pontificis electionem haberent sibi omnem ejus cellæ ornatum ac supellestilem. Porro ex eo die & hora, quibus ingressi fuerant Cardinales in Conclave, constans opinio perseveravit, quod Prosper Cardinalis Colonna esset ad Pontificatum assu mendus. Verum satis trito proverbio Romæ dicitur, cum de Conclavi Cardinalem egredi, qui Populo Cardinali Co lumque eli gendum spem ducantur,

q Papa

BEGENIUS
PP. IV.

Papa ingreditur: quod etiam ipse accedit, quamvis Cardinales complures ei faverent, puta Cardinalis Aquileiensis, Cardinalis Minoricensis, Cardinalis Vice-cancellarius, Cardinalis Tarentinus, aliquie.

*bis quidem
io vota ob-
tinet,*

9 Secundo die duo scrutinia facta fuerunt, quorum primo Cardinalis Columna decem vota est consecutus, & Cardinalis Firmianus octo: nemo autem numerum sufficientem habuit. Reliquis dies consumptis inter Cardinales est tractatibus variis circa novi Pontificis electionem: & Cardinalis iste, ad omnem fortunam prosperam adversumque obarmatus, omni conatu admitebatur pro sua. Sequenti die æque discordes, fecerunt etiam secundum scrutinium; quando plures Cardinales, aliquos extra Conclave nominarunt, interque eos Archiepiscopum Beneventanum, Episcopum Florentinum, & Nicolaum de Casa: Cardinalis tamen praedictus superabat numero votorum quæ decem obtinuit; Cardinalis autem Bononiensis solum tria. Videns ergo Cardinalis Firmianus, Cardinalem Columnam proxime attingere ad Apostolatus Pallium, exclamavit, Ut quid tempus consuminus, cum Ecclesiæ nihil sit periculosius quam si creatio Pontificis proteletur? Romana Civitas bisariam seinditur, Rex Aragoniæ prope est in mari cum exercitu, Dux Sabaudiæ Amedeus adversum nos pro se nititur, habemus Comitem Franciscum inimicum: & hæc omnia patientes ecur non expurgescimus, ut Sponsæ Christi Pastorem suum ac Duxem demus? Ecce Dei Angelum, Prosperum, inquam, Cardinalem Columnam, instar agnii mansuetum: quare hunc non eligimus Papam? Jam decem vota habet, duo solum desiderantur: quin surgitis & hæc quoque ei additis? Si vel unicus acedat, actum erit, acceder enim etiam alius. Nihil ad hæc moti alii, velut columnæ persistebant in gradu.

*sed Tarren-
tino moran-
te accessum
Bononiensi,*

10 Tunc Cardinalis Bononiensis, ne Dei Ecclesia per istiusmodi moram gravius damnum patetur, surrexit, volens ad Cardinalem Columnam accedere: quod animadvertisens Cardinalis Tarentinus, dixit: Subsistit paululum, neque tantum festina: quia in negotio adeo gravi opus est consilio bono. Rem magnam tractamus & habemus præ manibus; neque sero conficiendam, dummodo bene: quapropter neccesse est majori cum consideratione procedere: neque enim agitur de electione alicujus, qui unius dumtaxat civitatis curam gerat, sed qui totum mundum regat atque gubernet; alicujus, inquam, qui habeat potestatem ligandi atque solvendi, claudendi & aperiendi; denique alicujus, qui sit quasi alias Deus super terra. Ad hæc Cardinalis Aquileiensis reposuit: Quidquid dicas agisque, ô Cardinalis Tarentine, eo solum spectat, ut ne Cardinalis Columna ad summi culmen Apostolatus perveniat, atque ex tuo arbitrio Pontifex eligatur: dic ergo, quem tu Papam desideras? Bononiensem, inquit. At mihi respondit Aquileiensis, quemcumque tu nominaveris, is placebit. Interim ad

*subito con-
fensus crea-
tur illi ipse,
6 Martii,*

alios decem undecimus accessit Cardinalis Marinus; quando subito assurgens Cardinalis S. Sixti: Et ego, inquit, ô Thome ero Pontificem, ipso die quo S. Thomæ Vigiliam agimus: statimque alii Cardinales omnes electionem laudarunt. Qui licet indignum se agnosceret, oraretque Cardinales ne se eligerent, sed in ea quam agebat vira manere sinerent; omnium tamen precibus acquievit tandem.

11 Dum porro Sanctitas sua à ceremoniarum *& Nicolaus* Magistris inducta vestibus Pontificiis, interro-

D

gatus quod nomen sibi optaret, respondit dici velle Nicolaum Quintum, idque in honorem Cardinallis sanctæ Crucis, præceptoris sui, eo nomine appellati. Interim Cardinalis Colonna, Prior Diaconorum, de more aperuit fenestram sublimem conelavis, elataque foras Cruce ad populum exclamavit, electum esse Pontificem: sed quia eminentior locus erat, intelligi non potuit nomen Electi, quin multi dicebant electum esse Cardinalem Columnam: subitoque effracti sunt parietes Conelavis. Interim Ursini, quibus talis elec*dum popu-
lus credit* *lum Co-* *lumnam* *E* *tionem* non valde placebat, confessim suas domos valido præsidio muniverunt, diligenterque custodiebant bona sua. Romani vero existimantes Romanum aliquem Cardinalem sibi obtigisse in Pastorem, risu, plausu, ac tripudio ingentem testabantur lætitiam. Ast cum pacato tumultu expilata subito fuisse domus Cardinalis Capuani, innotuit veritas; itumque est in domum Cardinalis Bononiensis, & quæ ibi erat, modica licet, supellex direpta. Regi Arragoniæ non fuit valde grata electio tam sancta, multum enim optaverat *w* Cardinalis Columna ad supremum gradum exaltaretur.

12 Denique pro rei totius conclusione, Sanctitas sua magno cum strepitu portata fuit in ecclesiam Minervæ: ubi collocatus super altari, ab omnibus Dominis Cardinalibus, exhibentibus sibi obedientiam, fuit adoratus. Deinde in equum al*& in Bas-
bum, eo fine istuc apparatum, impositus, ductus licam S. Pe-* *tri* *tri deductus* *F* *uno ex Romanis Senatoribus, nomine Proeopio:* quem omnes Régum ac Princepum Oratores, cum maxima populi multitidine, affectabantur. In ecclesia S. Petri iterum Electro præstata obedientia est, adoratusque à Cardinalibus deductus est ad gradus S. Petri: ubi Sanctitas sua infinitæ quasi turbæ, ad hoc congregata, benedixit ex more, in ejusmodi servari solito. Inde deductus ab omnibus Cardinalibus ad cameram Papalem, majorem eorum partem secum *populo bene-
dicit* *dicte* *G* in prandio habuit: itaque relictus ab iis est ad custodiad palatii totiusque Dominic Gregis: quem diuina Majestas diu servet incolumem, ad publicam totius populi Christiani utilitatem & summi Numinis sui majorem gloriam. In hoc Conelavi præteriti fuerunt illi, qui omni studio Papatum amiebant; & is qui eudem aperte recusabat electus, per misericordiam Dei, qui vivit & regnat in secula seculorum. Amen.

FELIX ANTIPAPA.

*Ab anno
1440 ad
49 an. 8 m.
7. dies 3.*

FELIX, Vetus nominis, natione Sabaudiensis, Amedeus Eremita antea vocatus, anno Domini MCCCCXXXIX, die xvii Novembris, Eugenio Pontifice à Basileensi Concilio Philippi Ducis [Mediolanensis] procuratione deposito, Pontifex electus in schismate, Antipapatum acceptavit xyii Decembris, coronatus Basileæ anno MCCCCXXXX die xxiv Augusti festo S. Bartholomæi quæ die sedit annis viii, mensis vii, dies xiiii; abdicavit se Lausanæ vii Aprilis, anno MCCCCXXXXIX: postea Cardinalis Episcopus Sabiensis, pie defunctus est Genevæ anno MCCCCLI, vii Januarii; ac Ripaliæ, loco sui primi secessus, tumulatus.

*Ratio tem-
poris.*

Anum & diem mortuus maluimus ex Guichenono, historia Domus Sabaudica accuratissimo scriptore, accipere, licet Oldoinus noster in Necrologio Pontificio notet xiiii Januarii anni MCCCCI. Abdicationis sua diem & annum ipsem indicat, Bulla, quam ea occasione vulgavit Pontificalium actionum ultimam, quarumque licebit in prefati Oldoini Additionibus ad Ciacconium legere. Coronationis solennitatem, à qua ipse in suis Bullis invenitur annos Pontificatus numerasse, descripsit Aeneas Silvius, tunc Felici & Basileensibus adhaerens, ipsem postea Pontifex Pius II; descripsit autem illam insigni Epistola, data Idibus Augosti, doctissimo viro Magistro Ioanni de Segovia, Theologo excellenti, ipsius Felicis ad dictam Bituricensem Oratori. Acta denique Concilii Basileensis Sess. 39 & 40 confirmant diem electionis acceptanceisque prefatæ, quam Stella perperam anno uno prævertit: de Felice autem in hunc modum scribit.

*Amedei re-
cessus ad o-
remum,*

2 Eo creato è vestigio magnæ seditiones in Ecclesia Dei exortæ sunt, cum Christiana res publica trifariam divisa, aut Felicem, aut Eugenium sequeretur, essentque qui neutrales vocarentur, quod neutri obtemperarent. Hie itaque Felix primus Sabaudiæ Dux fuit, qui prius Comites appellabantur, à Sigismundo Cæsare titulo Ducatus obtento, cum annis fere xi post patrem provinciæ gubernacula tenuisset; aucto paterno imperio, parta unidique pace, demum relictis principalis gloriæ fastibus, in eremum se recepisset, cum sex viris Equestris Ordinis; & ætate jam proiectus mundo & pompis renunciasset, Ripaliæ locum, tamquam paradiſum deliciarum, sibi delegit. Cumque eo in statu vitam cœlibem ageret, à Basileensi Concilio Pontifex electus fuit, barbam totundit quam ante nutrierat, Ducatum primogenito suo tradidit, ecclesiasticas ceremonias didicit, stipatus magna Nobilium caterva Basileam perrexit: ubi inter duos filios, egregia facie adolescentes, tamquam Romanæ Præfus Ecclesiæ coronatus est. Celebravit sacerdotia divina, benedixit pœbibus, Officia Curia ordinavit, Cardinales doctrina & auctoritate præstantes assumpli. Verum cum pacis & humilitatis amator existeret; mortuo Eugenio Pontifice, illico, nullis pulsatus precibus, Nicolao ejus successori humaissimo cessit; reliquo nomine Papæ Cardinalatus honorem retinuit; in patria sua Legatus de latere creatus, defecit in feneccute bona. Fuit autem clarissimus Princeps, propter genus & suæ elegantiae formam, ac regiam dignitatem & promptam eloquentiam; manibus integer, vita & religione sanctus, in subditos clemens, in bello magnanimus, & in omnes justissimus; ac demum nimium felix, si senium suum Ecclesiasticis titulis non fœdasset.

*C
electio ad
Antipapatum,
ultrorem ab-
dicatio.*

3 Anonymus quidam, Caroli Emmanuelis Ducis Sabau-
Maji Tomus V.

dia historiographus, totam hujus Antipapatus historiam, ex originariis documentis conscriptam, satis fideliter Pa- Ejus his-
ristis edidit, sub titulo Amedei Pacifici; & Basileen- ria edita,
sis Concilii Acta improbans, quanyis olim multis Prin-
cipibus Universitatibusque probata, ostendit extra cul-
pam fuisse Amedeum admittendo Papatum; & Blondi
Flavii Forolivienſis fœdas in Felicem calumnias abſter-
git: quibus nimium credulus Odoricus Rainaldus, Anna-
lium Ecclesiæ Sticorum Continuator, ejus memoria videretur
fuisse iniq[ui]tor. Huic ergo noster Oldoinus in Ciacconio
se opponens, ex prædicto Anonymo complura describit.
Ceterum satis illum vindicare videntur Lauanensis Syno-
di & Nicolai Papæ de Felice se abdicante elogia, am-
plissimaque privilegia ipse relicta. Regestum Epistolarum Regestū Ms.
ejus, cum non modo historia derimento voluminibus Geneve.
pluribus Geneva affervatum, ab illius civitatis Magistratu
heretico pertinaciter supprimi, ita ut nec prece nec pretio po-
stulatibus Sabaudiæ Ducibus permittatur, idem Anonymus
merito queritur. Zelarorem concordia paciique Au-
torem appellat Synodus Lauanensis.

4 Nicolaus Papæ Basileensis & Lauanensis Synodo- *Acta à Ni-*
rum Acta catenus approbans, quatenus ad unionem Eccle- *colas V ap-*
siasticam opus erat, gratias à quondam Felice factas probata.
ratas esse jussit, Eugenii vero contraria Acta aboleri aique
deleri: mortuum autem Amedeum, & (sicut Philippus
Bergomensis in Chronico testatur) miraculis multis clarū,
in signi ornatus elogio. Talem, inquit, se ad unionem &
pacificationem Ecclesiæ in oculis nostris & omnium
Christi fidelium exhibuit, ut quidquid nobis factu pos-
sibile viderimus, suæ recordationi ac honori . . . li-
benter tribuamus. Porro Guichenonus scribit, defuncti cor- *F*
pus, ut Sancti, fuisse in honore habitum Ripaliæ, usque dum & landata
Bernates heretici, toto Chablasi potiti, sepulcrum everte- *memoria.*
runt, nihil ejus reliquum dimittentes præter unius marmo-
ris frustum, in quo Sabaudiæ stirpis insignia cum tiara &
clavis conficiuntur: ossa vero ex sepulcri rudieribus col-
lecta, Caroli Emmanuelis Ducis cura, deportata sunt Tau-
rinum, atque Domus illius Regia monumentis illata in
templo Cathedrali, cum hoc Epitaphio, per Comitem The-
saurem composite.

5 Amedeus Pacificus, Sabaudiæ Comitumulti- *Translatio*
mus, Ducum primus, Chablasi & Augustæ octavus, *Taurinum*
tot Regum nepos, tot Reginarū pater, gestis pruden- *offibus post-*
tia, sanctitate ter felix, xvi sui Salomon acclamatus; *tum Epita-*
docuit Sabaudiæ strenuitatis esse pro Christi Ecclesia phium,
tam bella dissipare quam gerere. Pace itaque Italiæ
parta, ditione aucta urbibus, ornata titulis, stabilita
legibus, caelesti alpirans regno, suo sece abdicavit,
alpirans soliditini. Sed orbi clarior dum later, magnus
dignitatum contemptor, omnium maximam dignitatem sibi suppliem vidit. Eugenio enim Quarto
Pontifice Maximo, Basileensis Concilii ac totius
pene Europæ consensione exauktorato, non regnandi
libidine, sed obsequendi necessitate, impositum
q. 2 orhem

FELIX
ANTIPAPA

orbem sustinuit ne corrueret, **FELIX PONTIFEX**
nuncupatus, aliis felicior quam sibi. Nam Chri-
stianæ reipublicæ reformandæ, sed andis Principum
dissidiis, sollicitum decennium impendens, publi-
cam tranquillitatem prætulit suæ, orbemque pacare
maluit, quam regere. Nam Nicolaus Quinto ad
Pontificatum rite assumpto, quam invitus dignita-
tem suscepit sponte abjiciens, Pontifex adhuc
meritis & insignibus, bonæ fidei testibus; nec jam
titulo, sed virtute Sanctissimus; amica in solitudine,
solitudine deposita, saecula S. Mauriti militia cui
auctor exiit austoratus, iterum **FELIX AMBDEUS**
esse cepit, cum **FELIX PONTIFEX** esse desit. Ejus
sanctiones, gesta, & acta Ecclesiæ saluberrima,
Nicolaus decretis, populus plausu, cælum miraculis
comprobavit. Debuit illius religioni ecclesia, quod
illud schisma ultimum fuit. Hæretorum seditione
Europam subvertente, fama notior fuit quam
anno 1654 tumulo: demum diligentia Emmanuelis Philiberti
ab nepotis, Sabaudia Ducis, Regiæ familiæ
sepulcro sub Taurinensi basilica compotitus, ut
singulare Sabaudici nominis lumen singulariter

etiam claresceret, Carolus Emanuel II Sab. Dux,
Cypri Rœx, æternæ memorie posuit anno MDC-
LIV.

D

6 Princeps etiam **Mauritius marmoream in ecclesia eidem erepta**
statuam erigendam eidem Cœiniani curavit, cum hu-
jusmodi titulo. Amedeus à Sabaudia, nomine septi-
mus, successione decimus tertius, Ducatus pri-
mus, ter Maximus; in puerili innocentia, juve-
nili conjugio, senili cœlibatu, ter Pius, cum filii,
cum subditis, cum vicinis, ter Pacificus; in Du-
catu, Pontificatu, Legatione, ter Justus; suorum,
exterorum, Conciliorum acclamatione, ter Salo-
mon; in eremi cultu, ab eremo exaltatione, ad
eremum reditu, ter Felix; vita, obitu, miraculis,
ter Sanctus; cum in Augustiniani tirocinii Cari-
nianensis secretiori delubro ad vivum expictus, im-
memorabili sed privata pietate coleretur; Mauri-
tius Princeps à Sabaudia, ad majorem Dei gloriam,
populi religionem, Regiæ stirpis decus, ad propriam
denique quam semper ei præstigi venerationem,
imaginem hanc ab illa exculptam publice collocavit
anno MDCLVI.

CCXII NICOLAUS V.

Ab anno
1447 ad
35 an. 8.
dies 19.

NICOLAUS Papa, ejus nominis V, natione Genuensis, patria Sarza-
nensis, Thomas antea vocatus, patre Bartholomæo chirur-
gico, humili familia natus, anno MCCCCXXXVII omnium
suffragiis Pontifex creatus], vi Martii; coronatus xix, Domi-
nica iv Quadragesimæ; sedit annos VIII, dies xix; defun-
ctus xxiv Martii MCCCCLV; sepultus in Vaticano: & vacavit
Sedes dies XIV.

Ratio tem-
poris ex Re-
gesto.

Quidquid de die electionis scribant alii, tenendum
est firmiter, quod supra audivimus ex ore Car-
dinalis S. Sixti, electum eo die, quo S. Tho-
mas (scilicet Aquinatu) vigilia agebatur. Nam quod
in contrarium, pro die quinta mensis adduci posset ex
Raynaldo, repertum in libro primo diplomatum bujus Pon-
tificii, memoriale sphalma esse convincitur, ex conjuncta
eidem nota diei lunæ; qua anno MCCCCXLVI, habente
letteram Dominicalem A, non fuit quinta sed texta men-
sis Martii. Sic autem ibi legitur initio scriptum, &
simil Coronationis dies indicatur his verbis: Liber primus
Bullarum de Curia, inceptus in primordiis assump-
tionis sanctissimi in Christo Patris ac Domini D.
Nicolai divina providentia Papæ V Romæ, ubi
idem Dominus, antea dictus Thomas tit. S. Susan-
na Presbyter Cardinalis, Bononiensis nuncupatus,
die lunæ, quinta (imo sexta) mensis Martii, anno à
Nativitate Domini MCCCCXXXVII, Indictione x,
per Reverendissimos Dominos S. R. E. Cardinales,
in monasterio B. Mariae de Minerva, ad summi A-
postolatus apicem concorditer assumptus est, &
die Dominica xix die mensis Martii in Basilica La-
teranensi coronatus. Quæ de humili ejus genere habet
Stella, confirmant à Vita scriptore Ianozzo Manetto,
qui patrem nominat Bartholomæum Peregrini medi-
cum: ast scriptor Conclavis ejus mortem secuti, dicit pro-
creatum stirpe nobili, quæ Luca originem suam tra-
xerit, natum vero in castro Fidiano, territorii fortasse
Zarzanensis. Lucandi cognomen addunt aliqui.

Tempus obi-
tus.

2. Obiisse Nicolaus dicitur à Stephano de Infissura
(quem alii apud Raynaldum nominati sequuntur) hora
quinta noctis, juxta Italicum horologium ab occasu so-
li, quo sensu mors eadem die xxv Martii à S. Antonino,
ab aliis Feria 111 attribuitur; concurrebat autem talis
dies cum tali Feria, anno MCCCCLV, habente litteram

Dominicalem E. Nobis tamen, ad medianam usque noctem
protendentibus diem, adhuc currebat dies xxv Martii; &
Roma enim aliisque locis in gradu xlvi Borealis altitudi-
nis positis, tali die non habebatur media nox, nisi quinque
minutis ante sextam, ut videre est in Horario Ecclesiastico
Theodosii Rubei Tabula 16. Porro Nicolai Vitam sic
brevis describit Stella, ex Bergomensis Chronico hic (ut
& alibi) nonnulla mutuatus.

3. Vir certe, Nicolaus fuit, tanto Principatu dig- **Nicolaï pro-**
nissimus & necessarius, omniumque litterarum motio,
scientissimus, ac virorum doctorum observantissi-
mus, quos undique perquisivit, eosque semper ubi-
cunque & pecunia & beneficio misericordie juvit: qui
cum omnium pene virtutum ornatus habere-
tur, & in Deum hominesque bene meritus, uno
eodemque anno & Episcopatus & Cardinalatus ac
Pontificatus munus, maxima cum omnium pace &
admiratione adeptus est. Qui cum Pontificatum
iniiisset, præter omnium spem, omnes mundi Prin-
cipes, cum esset & consilio & virtute illustris, habuit
favorabiles & obsequentes. Cujus rei gratia & Fe- **quam à Deo**
lix Pontifex permotus, animadvertis id à Deo fa- **esse agnoscit**
ctum fuisse, è vestigio, ad tollendum omne schisma, **Antipapa**
Pontificatu se sponte abdicavit, & per Oratores
suos eum Pontificem verum salutavit. Quapropter
Nicolaus hic, visa hominis humanitate, statim Ga-
lerum Cardinalium eidem solenniter transmisit,
atque Sabaudia & Germania totius eum Legatum
ex latere creavit, & quidquid in Pontificatu sanc-
verat approbavit. Qua quidem concordia lætatus est
non modo populus Romanus, sed etiam totus mun-
dus, à tanta seditione liberatus. Nicolaus vero, ne
ingratius Deo tanti beneficii videretur, supplicatio-
nes admodum celebres cum populo & Clero habuit:
idem & omnes Italiz populi effecere.

4 Ea

A 4 Ea igitur gratia & auctoritate Pontificis, populi & principes permoti, ad bella jam diu concitati, aliquamdiu substitere: & Fredericus, jam diu Romanorum Rex creatus, una cum Leonora conjugé sua nova, pro corona accipienda Romam concessit, & ab ipso coronam & benedictionem nuptiarum accepit. Multa etiam hic gloriosus Pontifex, in Urbe & extra aedificia magnificentissima aedificavit, & quam maxime in Vaticano Pontificale palatum sumptuosissime extruxit, & murorum ingentem molem ibidem inchoavit, quibus coeresti hostes possent, ne Pontificis aedes diripere possent. Pantheon quoque, quod S. Maria rotunda vocatur, plumbeo testo restituit. Templum etiam S. Theodori à fundamentis erexit, ac S. Stephani ecclesiam restituit. Pontem Milvium & Urbis mœnia instauravit, ac Urbis vicos ubique ferme stravit.

& virtutes.

B Habentur adhuc multa illius vasæ aurea & argentea, nee non & Cruces multæ gemmis ornatae, ac Sacerdotalia vestimenta auro & argento intexta, quæ ejus magnificentiam omnibus ostendunt: libroisque per pulchros infinitæ multitudinis, cum adhuc imprimendi ars non prodisset, exscribi fecit. Huic autem plures quam ulli mortalium dedicati fuerunt libri. Eleemosynas in pauperes & virgines erogavit, quasi expers avaritiae omnino esset. Gratus erga se meritos, justitiae pacisque amator atque auctor & conservator fuit. Jubileum habuit per maximum quartum. B. Bernardinum canonizavit: & omnia prospere eidem successerunt. Tandem cum captam à Turcis Constantinopolim audivisset, dolore animi quo plurimum cruciabatur, & febri sauciatus, diem clausi extreum: quem in B. Petri basilica sepelierunt: cuius sepulcro tale Epitaphium inscriptum habetur: ab Aenea Silvio Piccolomino, postmodum Pio II, compositum, ut fertur.

Epitaphii.

5 Hic sita sunt QUINTI NICOLAI Antistitis ossa, Aurea qui dederat secula, Roma, tibi. Confilio illustris, virtute illustrior omni, Excoluit doctos doctior ipse viros. Abstulit errorem, quo schisma infecerat orbem: Restituit mores, mœnia, templa, domos. Tum Bernardino statuit sua sacra Senensi, Sancta Jubilæi tempora dum celebrat. Cinxit honore caput Friderici conjugis aureo: Res Italas iacto fœdere composuit. Attica Romanæ complura volumina lingue Prodidit. En tumulo fundite thura sacro.

C Ipsius sepulcri, quale olim fuit antequam Basiliça restauaretur, videre qui volet imaginem, inveniet in novo Oldoini nostri Ciacconio, nec non aliud priori haud absimile sensu, sed metro minus culto epitaphium, à Mapheo Vegio Laudensi compositum, qui & de S. Bernardino multa scripsit, uti ad diem ejus, scilicet xx Maii, videbimus.

Vita per Iannottium de Manettis scripta.

6 Prolixorem ejusdem Nicolai Papæ V Vitam, existentem in Biblioteca Vaticana sub numero 2046, & à Iannotto de Manettis scriptam, inveniens citari à Raynaldo, & laudari in Biblioteca Pontificia Ludovici Jacob, ut qua etiam Florentia habeatur in San-Laurentiana Mediceorum Magnorum Ducum bibliotheca; quasvis quid rei esset: & à Ianningo nostro responsum accepi, styllo vago atque oratorio procedere (qualia etiam plura ejusdem Autoris opera, qui Neapoli obiit MCCCCCLIX, enumerat Ludovicus Jacob præcitus) atque in tres libros dividi, quorum primus juventutem describat nec non priorem atatem usque ad Pontificatum; secundus acta Pontificatus; tertius extrema ejusdem monita: quibus non sit opera pretium augeri molem hujus operis, nisi forte prius, quod propriæ historicum est, inde decerpserit & collegerit aliquis.

7 Nicolaum hunc V, in signandis Bullis litterisque, usum esse anno usque ad xxv Martii currente, certissimo

liquet ex singulorum annorum actis apud Waddingum; idemque probaret, quæ prima sub ejus nomine habetur in NICOLAUS Bullario, nisi typographico errore legeretur data Kal. Aprilis; sed ex margine constat 19 Martii datam esse, Anni Pontificis; atque adeo legendum xiv Kal. quo errore correto, Ordinatione anno sicut dictum est produeto, vere habebitur data anno nro.

Dominicæ Incarnationis millesimo quadragesimo septimo, xiv Kal. Aprilis, Pontificatus anno secundo, uti omnia ista, ex styllo tunc Curia, ad longum scribuntur. Quia tamen dies xix Martii anniversarius est Ordinationis, neclam intelligitur utrum is annum secundum cœperit ab hac die numerare, quod est verosimilis, an à die electionis facta v1 Martii. Doceret id, si vitio careret, Bulla ejusdem 135 in Regesto Waddingi: sed hac dum ibi data legitur anno Dominice incarnationis 1453, 13 Kal. Aprilis, Pontificatus anno septimo, solum relinquuntur conjectura, vitium non esse in anno Pontificatus, qui alias debuisset suisse octavus, pridie sive à die xiv Kalendas inchoatus; sed in zyfra, atque pro 13 ponendum 17 vel 18, ut habeatur dies ultimus vel penultimus anni septimi: tunc autem sequeretur eundem annum Pontificatus septimum non finiri in anniversario Electionis, sed Ordinationis. Aliam quæ buc faciat nullam invenio: sed qui Regestum ejus posset in Vaticano videre, plures haud dubie inveniret.

E

ELECTIO SUCCESSORIS

Ex Relatione Italica coævi Anonymi.

1 **S**ederat in Cathedra S. Petri annis circiter octo felicis memorie Nicolaus Papa V, non so. Pontifice lumi illustri prosapia ortus, sed etiam honesto vir animo doctrinaque egregia ornatus; cui natalis locus Castellum Fidianum fuit, sicut familia ejus processerit è Lucensi civitate, liberâ inter Hetruseos Republicâ. In ejus Pontificatu præ multis insignibus operibus illud specialiter eminuit, quod maxima & admirabilis cum frequentia populi, solennissime celebraverit Annum sanctum, lacram Portam referans in Vigilia Natalis Domini MCCCCXLIX, quo etiam tempore B. Bernardinum Senensem Canonizavit, coronavit etiam in ecclesia glorioissimorum Apostolorum lacram Majestatem Frederici Imperatoris ejusque uxoris Leonoræ, cum omnibus ceremoniis ritibusque ejusmodi actui convenientibus. Multas Romanæ Urbis ecclesias magnifice restaurandas curavit, plurima speciosissima aedificia inchoavit, duranteque Pontificatu suo pleraque perduxit ad culmen. Eminentissime Cardinalitatæ dignitati adjunxit viros nobilissimos septem, interque eos Philippum Cardinalem Bononiensem, hominem doctissimum & ingenii perquam acuti. Carecere claudendum ac deinde supplicio capitali afficiendum mandavit Stephanum Porcarium, nobilitate præcipuum & Romano populo valde carum. Severe cavit ne Romæ scriberentur nova forasque emitterentur. Denique Pontificatus ejus omnis felicissimus ac nominatissimus fuit, si bellum Turicum demas, quod famæ ejus haud parum detrivit; cui reparandum studet, colicis doloribus oppressus varieque agitatus, transit ad vitam meliorem: quo factum est ut ingens expeditio contra Tureas jam parata evanuerit.

2 Interim ordinatæ fuerunt solennissimæ exequiæ, per novem continuos dies more solito à Cardinalibus celebrandæ: quibus peractis, intimatum ingressi conclave Cardinales, dinales, iisdem Cardinalibus per apparitores est, ut in diem sequentem convenirent. Hi cum variis congressibus suis maxima cum prudentia disposuissent omnia necessaria ad custodiam Palatii & Civitatis, cetera-

q 3

que

NICOLAUS

v.

*post duo
fer tertia in-
finita*

que tali casu opportuna præparassent, receperant se ad electionem futuri Pontificis; itaque celebrata de more à Cardinali Decano Missa de Spiritu sancto, processionaliter ingressi sunt in Conclave numero quindecim: malius autem Conclave aperatum usque ad quintam horam noctis, ut Principum Oratores Actoresque possent agere cum Cardinalibus: illis vero digressis, nec non aliis omnibus quibus jus non erat in Conclavi remanendi, à Cardinalibus Ordinum-capitibus clausum Conclave est. Qui hic inveniebantur Cardinales, factionibus inter se divisi, difficilem reddebat summi Pontificis electionem; cum multi eorum supremum istum gradum ambirent: unde factum est ut scrutinia duo effectu earuerint:

*pene eligunt
Bessarionem
Gracum:*

3 Tum vehementer ingeri coepit Electio Cardinalis Bessarionis, ex civitate Orno (*Trapezuntium paſim alii faciunt, nec Orni nomen uſpiam reperio*) eo quod ipsum judicarent praecunctis aptissimum, ad iustinendum pondus tanti regiminis; eoque spes pro illo videbatur certior, quod jam conspirabat sufficiens numerus, neque dubium videbatur quin proximo scrutinio relatus esset duas tertias votorum: quare jam etiam ei cœperant status Principum

*B
fed per Car-
dinalē Ave-
nionensem
abducti à
proposito,*

commendari, & pro hoc illove negotio supplicabat nunc unus nunc alter. Hæc cum à partiariis referrentur contrariae factioni, Cardinali Avenionensi imprimis commissum est, ut modo hunc modo illum Cardinalem conveniens, eosdem à tali electione dimoveret: ipse autem intrepide dieebat: Sanctæ igitur Latinæ Ecclesiæ præficiemus hominem Gracum, & ad summi Pontificatus culmen provehemos Neophytum? Quid autem vos eestos fecit de sinceritate conversionis ejus? An ergo Pastor noster erit, qui non ita pridem fidem Catholicam oppugnabit? Ad eamne Ecclesia nostra est redacta inopiam, ut in ipsa nemo inveniatur idoneus qui regat & gubernet Gregem Domini? Expergitimini, illustissimi Domini; neque permitte ejusmodi scandalum fieri in Ecclesia Christi. Ego certe ejusmodi electionem non probo; nec aliis, quiscumque verbis meis fidem habuerit, umquam consentiet ut ejusmodi persona eligatur in Vicarium Iesu Christi, ejusque Gregi præficiatur, cum tanto Christianitatis periculo. Fuerunt tanta cum energia tamque vehementer spiritu hæc prolata, ut ad electionem Bessarionis numquam valuerint duæ tercia suffragiorum adduci: unde licet is tota nocte,

C

propter favoritorum suorum constantiam, eredetur proximus esse Pallio; exorto tamen quo eligendus erat die, longe se remotum viderit ab eo, quod noctu præcedenti sperabatur & pro certo habebatur. Ita scilicet contingere solet confidenti in hominibus, omniaque in irritum ei cadere.

*confessiunt
inopinatio in
Card. Bor-
giam:*

4 Nihilominus adhærentes Bessarioni Cardinales, cum eum omnino promovere vellent, tentarunt eligendum curare per viam accessus, à qua ea- tenus abstinuerant: tandem tamen duæ Cardina-

lum partes elegerunt eum de quo minima suspicio erat, videlicet Cardinalem Alfonsum Borgiam, Tit. Sanctorum Quatuor-Coronatorum, natione Hispanum ex civitate Valentia, nobiliter natum, excellensissimi ingenij atque in regimine ecclesiastico exercitatisimi, quin & secularium negotiorum peritissimi: cui auctoritatem addebat matura & gravis ac tantum non decrepita ætas, annos septuaginta supergresa. Hic, cum Sedem primum vacare contigeret, palam omnibus & intrepide dixerat, sortem Pontificatus casuram in se: seque indubitabiliter futurum Papam, eti nemo Cardinale id affirmaret sibi adhæret. Hinc pro more senuum delirare potius credebatur: sed ratione implendum erat vaticinium, hominum optimi B. Vincentii, qui palam prædixerat, quod postquam deceperet ex hac vita (*discesserat autem anno MCCCCXIX*) quidam suæ Hispanæ nationis debebat ad summi Pontificatus gradum assumi: ipse autem postea fuit relatus in Catalogum Sanctorum Christi Confessorum; nempe eodem hoc anno MCCCCLV, xxix Iunii.

D

5 Post celebratam ergo missam de Spiritu sancto, unanimiter omnes Cardinales, facto scrutinio votisque apertis, elegerunt Alfonsum: qui simul à cunctis alacriter adoratus, interrogatusque quod nomen sibi ponи vellet, Callixti tertii appellationem optavit: iterumque adoratus, recepit obedientiam Cardinalium, & per consuetam fenestram annuntiatus est populo à primo Cardinalium Diaconorum. Vix creatus erat, quin statim, ut verus Pastor, studium omne converteret ad bellum Turcicum: quo sine mora denuntiato collegioque exerceitu, militibus omnibus plenariam peccatorum Indumentiam obtulit, ac denique Legatos in Franciam & Ungariam destinavit, ad accelerandam expeditionem copiasque contrahendas. Postea in sella portatus fuit ad ecclesiam S. Petri, & facta eoram altari Sanctissimi Sacramenti oratione, collocaitus fuit super altari Apostolorum; quando iterum ad genua acciderunt Cardinales omnes, eumque ut Papam salutaverunt, absque ulla eujuſquam contradictione vel repugnantia. Relatus deinde ad cameram Pontificiam, postquam juramento confirmasset capitula aliquor, in quæ ante triduum convenerat totum sacrum Collegium, ut deinceps etiam à summis Pontificibus inviolabiliter observanda; ipsum ad Gregis sui custodiā dimiserunt. Allegat Raynaldus Stephanus de Insuffra in Ms. Varie. sign. III, qui factum id dicat vī Idus, id est, VII. Aprilis, idemque Ms. pergit citare usque ad obitum Alexandri VI & annum MDLIX: fallitur igitur Ludovicus Jacob à S. Carolo in Bibliotheca Pontificia, qui huic Stephano attribuit Diaria Alexandri V Romanii Pontificis, qui ante annos fere centum creatus fuit: dicere voluit Alexandrum VI. Notat autem Collector Actorum Conclavialium, vixisse, cum Electio fieret, Cardinales viginti, quorum proinde quinque absentes fuerint.

*qui dictus
Calixtus 3.*

E

*statuit ur-
gendam ex-
peditionem
Turcicam.*

F

CCXIII CALLISTUS III.

*Ab anno
1455 ad
18. an. 3 m.
3. dies 3.*

ALIXTUS Papa, III hujus nominis, natione Catalanus, patria Valentinus, patre Joanne viro nobilissimo natus, Alphonsus Borgia antea vocatus, Nicolao Pontifici omnium suffragiis, jam decrepitus, anno MCCCCLV suffectus est] VIII Aprilis, coronatus xx die, eademque Dominica ii post Pascha; sedit annos IIII, menses IIII, dies xxx; defunctus vi Augusti, anno MCCCCVIII, & sepultus in Vaticana basilica. Vacavit Sedes Apostolica dies XII.

*Expedition in
Turcas sus-
cepta,*

M Agni, *inquit Stella*, vir consilii & excellens animi decoratus, & utriusque Juris peracutus Doctor, atque Regis Alphonsi prius praecipuus Secretarius: qui Pontificatu suscepto, ut ante devoverat, bellum in Turcos statim indixit, & ad id perficiendum per universum orbem Christianum prædicatores misit, qui Christianos in eam expeditionem animarent, ut eum suis

B opibus adjuvarent. E quibus eleemosynis tredecim triremes primum ædificavit, & in hostes per Patriarcham Aquilegiensem eisdem praefectum statim misit: qui cum illis toto triennio Turcos acriter vexavit, & magnas clades illis intulit, & eorum multas insulas cepit. Alphonsus vero Rex & * Ludovicus Burgundiorum Dux, plurimum animati in eam expeditionem se ituros sponderunt: sed suorum regnum voluntatibus impediti tantam tamquam sanctam rem omisere. Nec idcirco Calixtus hic optimus Pontifex litteris & nuntiis eos & reliquos Christianorum Principes cessabat ad hujusmodi rem pernecellariam adhortari. Cujus rei causa etiam Sacerdotibus omnibus celebrantibus mandavit, ut orationem contra Paganos quotidie in Missa decantarent, ut Deus assiduo rogatu flecteretur. Voluit quoque ut in meridie sonum campanis darent, sicut in sero, ad salutationem Virginis Mariæ, ut ea oratione eos adjuvaret qui contra Tureos continue dimicabant. Ea etiam de causa Transfigurationis D. N. Iesu Christi festum & officium ordinavit, jussitque cum Indulgentiis illud celebrari, sicut solennitatem Corporis Christi. Præterea legatos ad Usumcassanum, Armeniae & Persarum Regem, cum multis & magnis munibibus misit, ut eum in Turcos excitarent: ejus plana persuasione magnas eisdem plagas intulit.

Acta alia. **2** Hic B. Vincentium Catalanum, suum compatriotam, Ordinis Prædicatorum; & B. Edimundum Anglicum in sanctos retulit Confessores. Hujus inter cetera præcipua laus fuit, quod eleemosynas pauperibus & Dei servis libenter & frequenter dabant, virginesque pauperes maritis eum dote colloabant. Nobiles etiam ad inopiam redactos suis impenitus pro posse juvabat, omnesque ad se venientes mira benignitate & benevolentia complectebatur, & eorum preces libenter pro posse audiebat. Denique moriens centum & quinquaginta millia aureorum, quos in Tureos conquiserat, reliquit: cuius funus in B. Petri basilica templo rotundo sepelitur. Addit Ciacconi interpolator aliquis, quod S. Maria in febris dicitur, & hodie pro sacrario, quod Sacristiam vocant, in usu est, olimque Apollini templum fuisse putatur, Nicolai V impensis restauratum. Ab Oldoinus, ex auctoribus Roma subterranea, conditum ait in Sacello, quod ipsem in honorem SS. Andreae & Jacobi exeret in subterranea ædicula: ex quo loco, dum postea facillum

Sepultura:

ipsum destrui contigit, translatus est post musicalē organum; & inde demum anno MDCL, inter recessita aliorum sepulera, sub novæ Vaticanæ pavimento depositus. Demum anno MDCL die XXX Januarii, offa ejus cum cineribus Alexandri VI, opera Reverend. Joannis Baptiste Vives, transflata fuerunt ad ecclesiam S. Mariae Montis-Serrati, nationis Coronæ Aragonum de Urbe, in cuius ecclesiæ sacrario in loculo plumbeo servantur. Veteris monumenti effigiem, cuius statua & marmora quadam Vaticanis in cryptis etiamnum spectantur, visendam ex are Oldoini Ciacconius exhibet. Raynaldus allegat Vitam auctore Poggio Florentino, ex MSS. Cardinalis Firmiani: quam quæsitam si accepisset, hic dare totam voluisse.

3 Callixtum porro, eodem usum annorum civilium initio quo sui *Decessores*, à die scilicet Incarnationis Dominicæ, probant Bulla ejus in Bullariis Casinensi & Augustiniano, nec non apud Waddingum, data ante illum diem anno nostro MCCCCCLVII O VIII, ibi autem adscripta anno MCCCCLVI O LVII. Quæ porro est apud eundem Waddingum in ordine Bulla 28, etiam nos docet, non nisi à die Coronationis numerasse annos Pontificii sui. Data siquidem invenitur anno Incarnationis Dominicæ MCCCCLVI, decimo septimo Kalendas Maji, Pontificatus anno tertio, qui fuisse numerandus quartus, si initium duceretur ab VIII Aprilis quo fuit electus. Imo ex Bulla ibidem 14, data MCCCCLVI, iuxto Idus Aprilis, Pontificatus anno primo (si error nullus subest) sequitur anniversarium Ordinationis sua anno tunc præcisæ elapsæ adhuc imputasse, contra quam pañim fecerunt alii; in ipsomet anniversario illo novi anni ponentes diem primum, non ultimum veteris.

*Stylus Date
in Bullis.*

HISTORIA CONCLAVIS

Unde prodiit electio Pii II ex Italico.

R Ecce, meo quidem judicio dixit nonnemo, Conclavia Pontificiarum electionum, esse glutinum mixtrum, di historicæ que exquisitoris prudentia; dum in iis Divina sa- quædām bie pientia, ad omnium stuporem, confundit humanam, devenir. manibusque palpatur, maxime seceras dissimulataf- que negotiationes, quibus politica ratio impedit quidquid habet oculorum, momento dissipari; & cælesti quadam operante virtute, in effectum ab in- tento diversissimum evadere. Veritas hac nulla ratione cognoscitur certius, quam ex eorum relationibus sinceris, qui nulli obnoxii parti ea scripsere, qua coram oculis suis agi viderunt, praesentes ipsi, & arcanissimorum subinde dictorum factorumque oculati vel auriti testes dum res a- gerentur. Itaque historiam Conclavis, post Callisti III mortem celebrati, atque nonnullorum sequentium ex Italico accipe.

1 Formatum fuit Conclave in Palatio Pontificio ad S. Petri, comprehensus in eo duabus aulis duabusque

CALLISTUS

III.

In Conclave
ingressi Car-
dinale 16
Augusti,post primi
scrutinii spē
frustratam,

B

imprimis
Card. Roto-
magenſi

C

palam folli-
citate,

duabusque capillis. In illarum majori ordinatae fuerunt cellae decem, in quibus comedenter & dormirent Cardinales; minor, quæ S. Nicolai appellatur; reservata fuit electioni summi Pontificis: cameræ aliæ omnes recreationi & obambulationi Cardinalium & Conclavistarum relictae fuerunt. Ipso die quo illuc ingressi Cardinales sunt (*sunt is vero similius ab obitu Callixti decimus, Augusti mensis decimus sextus, feria Hebdomada quarta*) nihil omnino aetum circa electionem est. Die sequenti capitula quedam sanxerunt, inviolabiliter servanda à Pontifice futuro, in quocumque fors eaderet. Tertio die ab ingressu Conclavis, post Missam de Spiritu sancto celebratam consueto ritu, cum venient ester ad scrutinium, reperti sunt Cardinales Bononiensis & Senensis ad Pontificatum postulati pari votorum numero; ex aliis nemo fuit qui quatuor vota ferret: Guilielmus Cardinalis Rotomagenſis nec unum quidem pro se habuit, sive id odio hominis factum est, sive sic dispositum callidore astu.

2 Confuerunt autem Cardinales praesentes, facto & publicato scrutinio, considerare & colloqui, si forte interea vellet aliquis mutare sententiam, & votum uni datum alio transferre: qui modus electionis dicitur fieri per accessum, eoque facile initur concordia. Modus hic prætermisſus ea vice fuit; cum ii qui præteriti fuerant satis essent modesti, quia fieri ad ipsos accessus non poterat. Inde iterum ad prandium est, multaque conventicula habita potentiorum, qui auctoritate & gratia præpollere videbantur. Studebat autem unusquisque allicere ad se minus potentes, & vel sibi vel amico Pontificatum obtinere, obferrando, promittendo, vel etiam comminando. Nec deerant qui seipſos prædicarent Papatu dignos, pura Guilielmus Cardinalis Rotomagenſis, Petrus Barbus Cardinalis S. Mariæ-novæ, & Joannes Castelli Cardinalis Papiensis: cumque eorum quilibet ipsum se multimodis jactaret, grandis revera erat inter eos contentio, nec diu nocte que dabatur requies.

3 Nihilominus Cardinalis Rotomagenſis, non tam illos timebat, quam suspectum habebat silentium Cardinalis Aeneas Senensis, in quo plus roboris agnoscebat esse, quam in aliorum loquacitate. Accerberat ergo modo unum, modo alterum, atque dicebat; Quid vobis cum Aenea, quod eum Papatu dignum judicetis? Vultisne Pontificem nobis dare podagricum & pauperem? Quomodo egenus ille & debilis, egenti vacillante Ecclesiæ succurret? Modo nobis ex Germania venit; quid scimus an eodem non sit deducaturus Curiam? Quas autem litteras didicit? An in Petri Sedem collocabimus Poëtam? An regemus Ecclesiæ ex statutis legibusque Gentilium? At forsitan dignum Papatu judicatis Philippum Bononiensem; hominem scilicet cervicem, qui neque scipsum novit regere, nec audire bene consilientes. Ego inter Cardinales sum senior, neque temerarius vel stolidus, quantum autem ad doctrinam haud indigens Papatu; Régia insuper stirpe editus, abundo amicis, opibus, & facultatibus, quibus succurrere possim egenti Ecclesiæ: multa etiam Beneficia ecclesiastica possideo, quæ per renuntiationem inter vos dividentur. Precibus multis etiam minas addebat. Si quis autem opponeret, Simonia infamia pridem noratum, haud idoneum Pontificatus videri, qui beneficia omnia habirurus esset venalia; non diffitebatur sordido isto vitio se quidem aliquando laborasse, sed jurejurando affirmabat abstenturum deinceps manus ab ejusmodi dedecore.

4 Favebat illi Cardinalis Avenionensis, homo audax & sordide avarus, non tam quia Francus,

quam quia ex promotione Cardinalis Rotomagenſis sperabat sibi certo obvienturam Rotomagenſem Eccliam, & Romæ Palatum Vice-cancellariæ. Multi plures pro eo in loco secesserunt ad instar mulcarum allicebantur promissorum suis conspi- magnitudine: & esca capti, absque Christo, vestem rant: Christi vendebant. Horum ergo plures in loco secesserunt, tamquam magis secreto feceroque ab arbitris, convenientes, tractabant inter se de modo promovendi Cardinalem Rotomagenſem, eoque se obligabant jurejurando etiam scriptis firmato. Quibus ille fretus, propositebat eorum cuilibet beneficia officiaque, quia & in variis provinceis designabat munia; loco digno enimvero in quo talis Papa eligeretur; nec alibi ap ius firmari poterant conventiones tam sordidæ. Guilielmi Cardinalis partes amplectebantur Cardinales Græci duo, Cardinales item Genuensis, S. Sixti, Papiensis, Avenionensis, & Columna. Verum Cardinales Bononiensis, Ursinus, & S. Anastasiæ pendebant animis, quamvis etiam ipsi videbantur se adjuncturi ceteris, ejusque rei spem aliquam fecerant: dum enim ad effectum venitur, non deest qui dicat, gratia demerenda causa, Ego quoque Papam te creo.

5 Hoc in statu res erat, jamque confecta crederatur, & solum in expectatione erat dies, quo ad scrutinium veniretur; cum media nocte Cardinalis Bononiensis Cardinalem Aeneam requisivit, dixitque, Noſt̄r̄ quod jam habeamus designatum Papam? Conjurarunt in secessu Cardinales aliquor, definieruntque eligendum Pontificem Guilielnum, & solummodo dies expectatur. Consulo itaque ut de lecto surgens eum ipse aedes, & prius quam elecio fiat tuum quoque ipsi votum offeras: ne, cum contradicente te factus fuerit Papa, habeas inimicum. Ad me quod attinet, curabo ut ne recidam in foveam eamdem, propria sciens experientia quam durum sit habere Papam inimicum: docuit id me Calixtus Tertius, qui me propterea quod ad ejus electionem non concurrerim, numquam benevolo oculo est intuitus. Et vero multum juvat præoccupare gratiam ejus qui futurus videtur Papa: ideoque consilium tibi do quod sumpsi mihi.

6 Ad hæc Aeneas Cardinalis: Consilium tuum ne faciat tibi habe. Ego ut eligam in successorem Petri, gravi ab eo quem prorsus insignum tali munere judico? Servet oratione di- me Deus à peccato tam grandis quod si alii elegerint moveture: eum, viderint ipsi quam rationem daturi sint Deo; ego culpa vacabo, neque conscientiam meam gravabo. At, durum est, inquires, habere Papam ini- micum. Fateor: scio tamen, quod non occidet me, quia ipsum non elegerim. Non faciet bene, non augabit redditus, non instruct mensam, paupertati meæ non subveniet. Ast paupertas non est dif- ficultis ei qui ipsi assuevit. Vixi pauper hactenus: nihil refert si pauper etiam moriar. Non auferet mihi Musas meas, dulce in tenui fortuna hac solatiū. Ceterum non credo, quod Deus ter maximus dilectam sibi Sponsam Ecclesiæ passurus sit perire inter manus Rotomagenſis. Quid enim concepi po- test alienum magis à professione Christi, quam fieri Vicarium ejus, qui simonia atque impudicitæ nota infamis sit? Numquam divina bonitas patietur ut hoc Palatum, tot Sacerdotum Pontificum habita- culum, commutetur in speluncam latronum & di- versorum meretricum. Deus ipse est qui conferit Pontificatus: quapropter ne dubites fore ut evane- scant consilia eorum qui ipsum Papam elegerunt. Merito sane ejusmodi conjuratio coaluit in loco fœ- tido sordidoque; conatus enim eorum abibunt in secessum, cumdemque habebunt exitum quem Ariana perfidia. Cras apparebit quod Romanus Ponti- ficatus non ab hominibus, sed à Deo conferatur: quod

A quod si vere Christianus es, numquam eliges eum quem nosti esse membrum diaboli. His dictis de-terrunt Philippum, ne & ipse consentiret electioni Cardinalis Rotomagensis.

Cardinales Vice-cancellarii, larius,

7 Summo mane Cardinalis Aeneas adivit Rodericum Vice-cancellarium, quæsivitque, num captus etiam per guttur ipse, in patrem Rotomagensis confessisset. Quid enim, reposuit ille, vis faciam, quando jam acta res est? Convenerunt eorum aliqui in locis necessariis, ibique definiverunt eum eligere: mihi vero non placet ut solus maneam ex-pers gratiæ novi Pontificis: quare majori parti me adjungo. Certus autem sum, non auferendam à me Cancellariam, quia de hac fidem ipsius habeo firmatam chirographo; si vero non eligam ipsum, eligent alii, & privabor officio meo. Aeneas ad hæc; O stolidæ ac timerarie! Ergo juvenem, tuus nationis inimicum, Pontificatus admoverebis; & chirographo hominis, fidem nullam habentis, habebis fidem? Tibi pollicitationibus istis deluso manebit chirographum, sed Cardinalis Avenionensis habebit Cancellariam; nam sicut tibi, ita etiam illi promissa est ac ratificata. Cui autem putas magis præstandam fidem? aut cui potius amicus erit homo Francus; Catalano, an Franco? extraneo, an conterraneo melius faciet? Vide, quid agas, inconsulte: quod si Ecclesiæ utilitas te non moveret, faciasque tam parvi religionem & Deum, quibus obligaris dare idoneum Vicarium; tui saltem te moveat respectus: periisti enim, si Papa Francus eligitur.

Et Papiensis similiter à Senens de-terrentur

8 Audit Vice-cancellarius amicum patienter, seque continuit: postea vero videns Aeneas Cardinalem Papensem; Intelligo, inquit, etiam te esse ex numero eorum qui Pontificem elegerunt Rotomagensem: quid ais? Respondit ille, Promisi ei dare votum meum, ne solus remanerem. Jam facta res est, neque dubitandum quidpiam quin futurus sit Papa. Subjicit Aeneas, Ego vero alium te virum esse rebar, quam revera sis. Tuus quoniam avunculus Martinus Brandus, Cardinalis Placentinus, quo tempore Papa morabatur ultra montes in Germania, eo quod Joannes X XII Sedem trans Alpes detulerat, dum Concilium Constantiense ageretur; non acquevit, donec Pontificem redixisset in Italiam; tantumque industria sua inge-nioque effect, ut ad eum gradum evehetur Martinus Quintus, è familia Columnensi. Brandus er-

ab homine Franco eli-gendo,

C go avunculus tuus Romanam Curiam è Germania reduxit in Italiam, & tu nepos ejus eamdem ex Italia in Franciam transferes? cumque sis homo Italus, Franciæ potius quam Italiae studebis? Ast, inquires, juratus promisit, numquam ex Italia absitum se absque Senatus consensu; hic vero numquam consentierit, ut eat. Dic obsecro, si nibilominus discedere velit? quis Cardinalium resistet homini, jam rerum atque regiminis potenti? Primus utique eris tu, qui cum obtinueris bonam illam Commendam, dices ei; Vade, Pater sancte, quo placuerit: quid est enim Italia absque Romano Pontifice? æquumne est ut Apostolatum retineat, quæ amisit Imperium? Quod deinde lumen videbimus, absque illo lumine? Dicetur autem quod tua auctoritate, persuasione & consilio, simus eo pri-vati. Sane vel Papa ibit in Franciam, & patria nostra remanebit absque splendore sui dueis; vel eo inter nos perseverante, Italia ipsa, mundi Regina. Domino extraneo serviet, & Francorum siemus man-cipia, qui occupabunt regnum Siciliæ, civitatesque & munitiones Ecclesiæ. Sapientiorem te face-re potest Calixtus, sub eius Pontificatu omnia tenetbant Catalani: hos expertus, nunc etiam cu-

pis experiri Francos? Verumtamen crede mihi, fore ut cito quam existimes, tuæ te pœnitentia GALLISTUS III. experientiæ: videbis mox Collegium Cardinalium plenum Francis, nec umquam de manibus eorum extorquebitur Papatus. An adeo stolidus & im-providens es, ut eo posito non videoas perpetuum jugum imponendum nationi tuæ? Quid porro de vita ejus & moribus dicam? Non te pudet, hominem lobricum, animique venalis ac fodiendi, creare Vicarium Christi? Profecto bonum sponsum Spouse Christi elegisti, ut ovem fauibus lupi tradas. Ubi conscientia? ubi zelus Dei? ubi justitia? ubi est prudentia vestra? An tua tibi mens excidit? Numquid sæpe dixisti, peritura Ecclesiæ Dei si in manus Rotomagensis deveniret: teque mortem optaturum potius quam Pontificem illum eligeres? Quæ tantæ obsecro tamque miræ mutationis causa? Numquid momento temporis ille ex dæmonio factus est Angelus lucis, vel tu ex Angelo transformarus in dæmonium, qui ames libidinem, frides, & avaritiam talis hominis? Quo nunc abiit amor ille erga patriam, quem præ te ferebas, una cum iis verbis, quibus Italiæ præponebas universis nationibus mundi? Credebam ego, quod licet ceteri omnes ei rebelles fierent, tu numquam ab ipsa esles defecturus: decepisti me, vel potius decepisti te ipsum & patriam nostram, nisi errorem istum corrigas.

E

9 Hæ dicente Aenea, hærebat attonitus Papen-sis: ejusque verbis, non minus dolore, quam podo-re motus, erupit in lacrymas; postquam vero ali-quamdiu ingemuisset; Verecundor, inquit, Aenea, rancor. sed quid agam? Jam fidem obstrinxii, & si non eligo Cardinalem Rotomagensem, traducar ut proditor & homo nullius fidei. Tum Aeneas; Eo, inquit, adducta res est, ut in quamecumque partem te verte-ris, futurus es proditor & restar ut è duobus alterum eligas, patriam & Italiæ, an Rotomagensem ma-lis prodere. Convictus ergo Cardinalis Papiensis, melius esse judicavit minusque malum Rotomagen-sem prodere quam Ecclesiæ. Sed Petrus Cardinalis S. Mariae nouæ, intellecta conjuratione Franco-rum, & amissa spe obtinendi Papatus, movente eum simul amore erga patriam, simul odio contra Roto-magensem concepto, cœpit ambire Cardinales Ita-los, neque prius quievit, quam omnes apud Cardi-nalem Genuensem ac postea Columnensem adu-nasset: ubi exposita conspiracye quam Franci in necessariis conflaverant, addebat ruinam imminere Ecclesiæ, si Rotomagensis consequeretur Papatum; orabatque ut se viros generosos præberent, zeloque ardentes pro felici statu Sanctæ Ecclesiæ infelicisque & afflictæ Italiæ: exhortabatur deinde ut, sepositis odiis & rancoribus mutuis, Italum potius quam ex-traneum Pontificem eligerent: quod si arbitrio suo rem agere vellent, omnibus præponerent Aeneam Piccolomineum.

10 Aderant simul Cardinales septem, qui omnes verba Petri laudabant, exceptio Aenea, qui modis om-nibus se judicabat tali munere indignum. Postea is-tum est ad Missam, qua finita ventum ad seru-nium. Positus fuit super altari calix aureus, quem tres Cardinales observabant, ne quis error aut fraus subrepereret, videlicet Ruthenensis Episcopus, Roto-magensis & Columnensis: ceteri lessum se recepe-runt ad sua quaque loca, atque pro sua dignitatib-gradu æratisque surgentes ponebant in calice se-chedulas, in quibus descripta erant eorum nomina, quos designabant eligantque. Cum ergo accederet Aeneas, volens suam quoque sehedulam calici impone-re, exterritus Rotomagensis, dixit, O Aenea, miserere mei, meque habeto commendatum. Verba enim

CALLISTUS vero inconsiderata ac temeraria, tali praesertim tempore, quo nequibat mutari scriptura: sed ambitio excavarat hominem sanunque judicium ei turpiter etia abstulerat: **Aeneas** autem aliud nihil respondit, quam, Mihi vermiculo te commendas? missaque schedula in suum sese locum recepit. Idem cum certi quoque fecissent, posita in medium mensa, praedicti Cardinales ipsas schedulas super eam effuderunt; dumque sigillatim alta voce legerentur, omnes notabant singulorum istuc inscriptorum nomina, ne posset dolus aut fraus subesse: quod vehementer **Aeneas** profuit. Cum enim subduceretur votorum numerus, & lector dicente ipsum octo vota habere omnes tacerent; Rotomagensis, non fereens spe sua se frustratum, mandavit lectori ut schedulas inspicteret accurati: Nam ego, inquit, novem vota habeo. Id ut fieret consenserunt omnes: lector vero, ut qui sibi videbatur errasse, subiicit modum & ordinem schedularum, quas manu propria quisque sic notaverat, Ego Petrus, vel Joannes, vel aliud quodcumque nomen, nomine & eligo in Romanum Pontificem **Aeneam** Cardinalem Senensem & Jacobum Olispponensem: poterant enim duo vel tres aut etiam plures nominari, sub hac tamen tacita conditione, quod primo nominatus præferretur; hic vero si non haberet sufficientia vota, succederet immediate secundus, idque eo fine ut facilius in unum concurrent Cardinales. Verum contingit saepe, ut quod pro majori bono excogitatum est, in pravum finem usurpetur ab aliquo: quemadmodum eodem die fecit Cardinalis Ursinus, septem nominans, ut eo beneficio allecti devinctique sibi jungerentur in suo scrutinio, vel alium non eligerent quam ipse: quam tamen fraude cognita, parum ei profuerunt domini sui.

B **plura vota** referente **Senensem**, & **singuli duos aut pluris nominabant;** **Aeneas** Publicato scrutinio, cum redditum esset ad numeranda vota, compertum est, sicut diximus, quod novem Cardinales **Aeneam** legerant, soli autem sex Rotomagensem: qui veluti perculsus stetit, videns tot suffragis **Aeneam** superare: admirabantur etiam ceteri omnes, neque enim quisquam recordabatur, quod aliquis scrutinio lectus umquam pervenisset ad tantum votorum numerum. Cum tamen is non sufficeret, sessum se recepérunt, tentare volentes an per viam accessus, ut vocant, possent eo die creare novum Pontificem. Sedeant omnes in silentio, pallidi ac velut attoniti extraque se rapti; nec quisquam audebat loqui, vel os movere, vel aliam aliquam partem corporis, præter oculos, quos modo in hanc modo in illam volvebant partem. Miram ergo erat videre taciturnitatem, sed magis vultus singulorum, qui tamquam statuæ hæreabant fixi absque voce, absque motu. Ita aliquamdiu constiterunt, expectantibus inferioribus ut superiores principium facerent accendi. Tum surgens Rodericus Vice-cancellarius dixit, Ego accedo ad **Aeneam**. Fuit ea vox tamquam sica in corde Rotomagensis, adeo ut emori videretur. Facto deinde silentio, dum alter in faciem alterius intuentur, monstrabant signis passiones affectusque animi. Jam sibi videbantur **Aeneam** videre Pontificem: quod formidantes eorum aliqui excesserunt è loco, ad evitandam infelicitatem dici istius, videlicet Cardinales Rutenus & S. Sixti, prætexentes corporalem aliquam necessitatem: sed cum eos aliqui non sequerentur, confessum reverterunt. Tunc Jacobus S. Anataliæ Cardinalis dixit, & Ego adjungor Senensi. Iterum omnes obstupuerunt obmutueruntque: jam enim una solum vox **Aeneas** deerat, cum ad electio-

nem Pontificis requererentur duodecim.

D **Prosper** Cardinalis Columna, surrexit in pedes, ^{ac denique} Card. Co- volens more solito votum dare cum gravitate: sed ^{lumna}, medium hominem atripuerunt Nicænus & Rotomagensis, vehementerque increpauerunt, quod **Aeneas** vellet accedere. Cumque nihilominus sibi in suo constarer proposito, conati sunt eum violenter abducere à loco, alter dexterum, sinistrum alter trahentes brachium. Verum eorum verba nihil faciens Columna, quamvis antea votum dedisset Rotomagensi, ab olim tamen amicitia junctus **Aeneas**, ad alios Cardinales se convertit; & Ego quoque, inquit, Cardinali **Aeneas** me jingo, eumque Pontificem facio. Hoc intellecto animus statim adversariis concidit, omnisque eorum machinatio evanuit; unde Cardinales universi, nec tantilli quidem temporis interposita mora, ad pedes **Aeneas** se provolverunt, Papamque salutarunt: ac rursus suis considentes locis electionem factam confirmaverunt, nemine contradicente aut repugnante. Qui interrogatus de nomine quo appellari vellet, Pium dixit: & continuo appellatus est Pius Papa II. Hinc Bessarion Cardinalis Nicænus, suo eorumque omnium nomine qui Rotomagensi favent, sic prolocutus est: Gaudemus, & Pontifex maxime, de tua electione, certo credentes eam esse à Deo. Equidem semper te dignum hoc gra- ^{asque à Bessarione laudata,} du extimavi, quod autem te non elegerim exigua ^{lau-} datus,

E unum deesse judicavimus sufficientiæ tuæ; maxime cum Ecclesia opus habeat homine actuoso, qui non formidet labores itinerum, seque expondere possit periculis imminentibus à Turca; tu contra quiete indiges; idque nos movit in partem Rotomagensis. Quod si fuisses corpore validus, nemo hic erat quem tibi præferendum judicavissimus. Nunc quoniam sic placitum Deo fuit, nobis quoque oportet ut placeat: Domitus qui elegit te, supplet etiam defectum pedum, neque castigabit ignorantiam nostram: adoramus te ut Papam, & quantum in nobis est eligimus, fideliter tibi tervituri.

F **13** Ad ista sic respondit **Aeneas**, Profecto, ^{Deo & Cardinibus} multo melius judicasti de nobis, quam nos ipsi ^{humilitate} stimemus, qui solis pedibus defectum tribuisti. Nos agnoscimus imperfectiones plures nostras, ob ^{adscibitis} successum; quas parum meremur hanc Sanctam Sedem: libenterque fatemur, non esse merita nostra, quæ ad eam nos extulerunt: quin potius omnino indignos nos dicieremus, nec ullo modo admitteremus honorem oblatum, nisi Dei judicium nos vocantis formidaremus: quod enim à duabus partibus Collegii fit, id certum habemus à Spiritu sancto emanare, qui se opponere nefas. Obediemus itaque vocationi divinæ; Te vero, Nicæne, etiam laudamus, quod cum ceteris tibi conjunctis, secuti dum conscientiæ vestræ, me velut insufficientem non judicaveritis eligendum. Omnes æqualiter cari nobis eritis, agnoscitibus nostram vocationem non ab hoc vel ab illo, sed ab universo Collegio arque à Deo esse, à quo bonum omne omnisque perfectio principium dueit. Hoc dicto suis se vestibus exxit, assumptaque albam Christi tunicam: ^{& adoratur ab eis.} ac jurejurando confirmatis articulis quibusdam ante tres dies formatis, collocatusque super altare, de nuno adoratus fuit ab omnibus Cardinalibus, qui sigillatim ejus pedes manus & faciem osculati sunt. Hoc facto per unam fenestrarum publicata est populo novi Pontificis electio, clamatumque Pium II dei, & esse Cardinalem Senensem.

A 14 Aëta hæc, tertia post solis ortum hora, die xix Augusti, die quarto post ingressum Cardinalem in Conclave: mox autem ministri Cardinalium, qui pariter inclusi fuerunt, aggressi sunt spoliare cellam novi Pontificis, fœdeque distraxerunt argenteam, licet modicam, supellectilem vestesque & libros; plebs vero Romana, vilis atque infamis, non solum expilavit sed evertit domum rotam, ipsa etiam marmora secum auferens. Alii quoque Cardinales haud parvum damnum passi sunt: suspenso enim in expectationem populo, cum variæ voces audiebantur, & modo hic modo iste dieceretur electus, currebat vulgus ad ædes eorum, & incipiebat spoliare: cumq; semel auditus esset nominari Genuensis pro Senensi, magna pars supellectilis domesticæ ablata ei est. Verum licet satis multi nominarentur, nullius nisi Senensis nomen excipiebatur cum applausu. Quando enim clamabatur quod Rotomagensis, Genuensis, aut Mediolanensis erant creati Papæ; omnes afflitti, dejecto in terram vultu, maledicebant Collegio Cardinalium: hi enim præ alis erant in prædicamento. Sed quando constituit Cardinalem Ænam enectum esse in supremam S. Petri Cathedram, incredibili gaudio perfusi fuerunt universi. Vidisses non solum homines, sed omnia quasi animalia, pene dixeram ipsa Romanæ urbis ædificia, exultare. Ubique plausus, ubique cantus & risus strepebant, audiebanturque voces clamantium, Sena! Sena! Felix & fortunata Sena! Cumque tota civitas esset in armis, nec alibi quam in ferro posita videretur securitas; mox atque innotuit populo Papam esse creatum Ænam Cardinalem, exarmavit se; & Urbs, quæ tota videbatur esse Martis, subito facta est, non dicam Urbs Veneris, matris Trojani Æneæ, sed Pacis atque Tranquillitatis, undique lætissima & securissima.

15 Interim novus Pontifex, restauratis nonnullis refocillatione viribus, deductus fuit ad S. Petri Basilicam: positusque est supra altare majus, sub quo jacent sacra corpora beatissimorum Apostolorum; paulo autem postea, secundum morem, in sublimi throno ipsaque cathedra Apostolica. Ubi ad sedentis pedes deoculandos accesserunt, primum Cardinales & Episcopi, deinde plurimus populus, adorans eum in throno Papali velut Christi Vicarium. Denique reductus ad palatium fuit: sub noctem vero per omnes plateas cunctasque turres lucebant ignes, audiebantur plausus acclamantiunc sibi invicem vicinorum, intersonantibus tubis luisque; & cunctis certatim deponentibus aliquod argumentum insolite hilaritatis, sic ut dicenter seniores, tantum gaudium numquam à se fuisse in populo Romano conspectum. Ipsa nocte nobiliores Barones civitatis, consensis equis aliis, funalia manu ferentes, perrexerunt ad palatium salutandi summi Pontificis causa: quorum longissima series à Castello S. Angeli usque ad Basiliacum S. Petri tendebatur. Neque Roma dumtaxat, sed plurimæ aliæ civitatis Italæ multique Principes, audita assumptione Æneæ ad summum Pontificatum, singularem demonstraverunt lætitiam: præ ceteris tamen exultabant Senenses, eivem suum videntes tantopere exaltatum, ut primum inter homines locum teneret; licet majori Nobilium parti ea res displacebet, indeque affligeretur, utpote eidem inimica.

16 Ferdinando Siciliæ Regi nuntius lætissimus accidit, quod in amicum patris sui collata est S. Petri successio. Franciscus Sforza Dux Mediolanensis, licet alium Papam optaverat, audita nihilominus Æneæ electione lætatus est: quia eum olim in suis sedibus Mediolani honorifice exceperat hospitio. Borsus Dux Mutinensis, ut illustrius gaudium pateficeret, instituit ludos ac torneamenta: quia veteri arcta que amicitia devinctus erat Æneæ, vicissimque ab eo diligebatur, ab eo tempore quo ipse Ducatum obtinuerat ab Imperatore Friderico, multam partem habens in ea concessione expedientia. Sperabat Borsus, sub hoc Pontificatus res suas meliori loco futuras, & dilatandos terminos: ideoque mandavit ut Ferrariae, & in cunctis dominatio- E

B letitia in- credibili elec-
cio excipi-
tur à popu-
lo,

nobilitate,

C civitatis,

nuntius lætissimus accidit: Florentini quidem metuebant sibi, naturali quodam odio persequi Senenses soliti: unde tam molesta eis erat assumptio Æneæ ad Pontificatum, ut cum ambulantibus per plateas salutem precabantur obvii, dicebantque Deus te salvet, ut moris est; illi vocem repulerent indignationis plenam. Nihilominus tam ipsi quam Veneti publica quædam dedere lætitiae signa, miseruntque homines honoratissimos Romanos, & quæ ac alii Potentatus Italæ, novo Pontifici gratulaturos obedientiamque delaturos. Inter Transmontanos Principes lætissimus fuit Fredericus Imperator, à ejus servitio Æneas fuerat ad Cathedram elevatus; omnes autem Reges Hispaniæ, qui Christum adorant, gavisi fuerunt: ast Scotiæ, Daniæ, Poloniæ, Franciæ, Ungariæ atque Cypri Reges, parum libenter audiverunt Ænam factum esse Vicarium Christi. Hactenus Relatio illa, quam vel ideo libentius Latinam feci, quia video Ioannem Gobelinum, in Vita Pii II, ante Commentarios lepus memorabilium rerum, multa verbotenus hinc transcripsisse. In notando die Electionis irrepererat eigrapho, unde facta est impressio, error, ut pra 19 scriberetur 27: quod cum aliunde certo constaret es- se mendum, fidenter mutavi, idem postea aliquoties faciam, cum certior diei nota, numerum zyfræ viciatum ostenderet.

F

CCXIV PIUS II.

*Ab anno
1458 ad
64 an. 5. m.
21 dies 27.*

Jus Papa; II ejus nominis, natione Hetruscus, patria Senensis, Aeneas Silvius antea vocatus, Poeta egregius, patre Silvio, nobili satis familia Piccolominia natus, anno MCCCC-LVIII Calixto Pontifici surrogatus] xix Augusti, coronatus IIII Septembris in Dominica; sedit annos v, menses xi, dies xxvii, defunctus Anconæ XIV Augusti MCCCCLXIV; sepultus primum in Vaticano, denique in ædem S. Mariæ de Valle Patrum Theatino- rum translatus, Vacavit Sedes dies XVI.

Stylus data.

S Afer sanctis insulis, *inquit Raynaldus*, redemitus est Pius apud S. Petrum III Nonas Septembris, ut Gobelinus aliquique testantur. *Hinc corrigas typographica omissionis mendum in Registro Waddingi, ubi Bulla 16 Pi notatur data anno Incarnationis Dominicæ MCCCCCLX, IV Septembris Pontificatus anno XI: appare enim legendum esse IV Nonas Septembris, ut habeatur dies ultimus anni secundi;*

B futurus alioqui dies secundus anni tertii: *ut taceamus quod hujus avi Pontificibus, & multo magis Pio Latina lingua scientissimo, in usu constanti fuerit, per Kalendas, Nonas & Idus numerare dies more Romano, non autem isto nostro vulgari. Ex eadem Data, sic correcta, insuper discimus, non nisi ad Ordinationis die ordiri annos Pontificis hujus: quod vero continuaverit etiam ipse civilium annorum initium ponere in XXV Martii pluribus ex Bullario & Waddingo exemplis probabit, cui id necessarium erit.*

Iurium Ecclæsæ vin- dæx bre- nus

contra quo- tumque.

Conatus pro- expeditione Turcicæ ir- rinius,

ut supra monstratum est, studiosissimus ac doctissimus homo, & doctorum virorum amantissimus, continentissimæque vita, & otii ac desidiae inimicissimus: statura brevi, facie senecta & serena, canaque capite: qui tandem anno ætatis suæ LIX, cum Anconæ esset ut cum innumerabilibus populis proficeretur, lenta febre percussus, diem clausit extreum. Cujus funus Romam delatum, in basilica Petri, apud altare S. Andreæ, sepulcro marmoreo conditum est, cui..... epitaphium intercipit obitus, se- cultura,

E

Hic toto suo Pontificatu Cardinales XII veteribus addidit: urbem Romam etiam multis aedi- ficiis exornavit, & Tibure arcem extruxit.

4 Epitaphium, contextui Stella exemptum, quia fine mutum, bic integrum accipe ex Ciacconio.

PIUS II. PONT. MAX.

Natione Hetruscus, patria Senensis, gente Piccolomi- *Epitaphiæ,*
nea, sedit an. vi. Brevis Pontificatus ingens fuit glo-
ria. Conventum Christianorum Mantuæ pro fide ha-
buit, oppugnatoribus Romanæ Ecclesiæ intra atque
extra Italiæ restitit, Catarinam Senensem inter
Sanctos Christi retulit, Pragmaticam in Gallia ab-
rogavit, Ferdinandum Aragonensem in regnum Si-
ciliæ eis frerum restituit, rem Ecclesiæ auxit, fodinas
inventi tum primum aluminis apud Tolpham insti-
tuit: cultor justitiae & religionis, admirabilis elo-
quio, vadens in bellum quod Turcis indixerat An-
conæ decessit, ubi & classem paratam & Ducem
Venetorum cum suo Senatu equumilitones Christi
habuit. Relatus in Urbem Parrato decreto est hic
conditus, ubi caput Andreæ Apostoli, ad se ex Pé-
loponneso adveatum, collocari jussit. Vixit annos F

quinquaginta octo, menses novem, dies XXVI.

Franciscus Cardinalis Senensis avunculo suo sanctissimo fecit, anno MCCCCCLXIV. *Idem Epitaphium etiam Translatio-*

Ciacconius refers: sed diruto postea, inquit Oldoinus,

antiquo monumento, Pi corpus sub novæ basilicæ fundamentum translatum est: usque quo Alexander Cardinalis Perettus in D. Andreæ de Valle tem-
plum deduxit, & pernibili monumento collocavit;
quod idem Oldoinus cum parergis nonnullis, implenda
charia causa non inutiliter additu, ex are representat, ve-
*tusque Epitaphium, paucis additis mutatifice ibidem refi-
tutum, cum hac clausula: Romam relatus in Basilica*
S. Petri anno MCCCCCLXIV conditur: tum, reliquo
ibidem Capite S. Andreæ, ubi ad se ex Peloponneso
adveatum collocarat, Alexandri Peretti Card. Montal-
tti pietate, hue, cum Pi nepotis ossibus, summo
translatus honore, hic honorifice tumulatur.
Kal. Febr. an. MDCXXIIII. Exceptio illa Andreani Ca-
pitii, infra tumbam & supra Epitaphium medio spatio,
eleganter sculpta exprimitur in marmorea tabula: supra
ingressum vero lateralem prædictæ ecclesiæ, ad lavam,
infra ipsum monumentum hic titulus legitur: Alex.
Perettus S. R. Vicecanc. Card. Montaltus in Pic-
colo-

A colomineorum domo, à Constantia Amalphis Duce Cler. Reg. dono data, D. Andreæ templum ædificavit, Pii II P. M. Monum. restituit & ornavit. A. S. MDCXIV.

Dies obitus 5 Qua ratione celebrata fuerit sequens electio, ex 14 Augusti epistolis Iacobi Cardinalis Papienensis qui adfuit, tam clare & eleganter scriptum invenies in Annalibus Odorici Raynaldi, ut ex Italica qua habetur relatione certius ea res disci nequeat; nisi quod hinc insuper intelligatur, præliminarem Congregationem habitam in camera Cardinalis Camerarii, qui tunc Aquileiensis erat; ibique decretum esse, ut ad Minervam constitueretur Conclave: quod ingressos Cardinales lecto Kalendas Septembris cum dicat prædictus Papienensis, non possum non erroris suspectam habere notam diei 28 Augusti, qua habetur impressa pro 27. Magis miror, quomodo, dicente Raynaldo, veluti ex eodem Papienensi, quod Pius obierit xiv Kal. Septembris, pervaigilio assumptus in cælum Virginis, nocturna hora circiter tertia, hic legam ad meliorem vitam emigrasse Pium die septimo Augusti. Utinam vel ad manum essent originales epistola prælaudati Papienensis, vel propria ejus verba singulare charactere sicut alia transcripsisset Raynaldus, tum enim nefas crederem ambigere quidquam. Nunc difficulter appetet, quomodo ea omnia, qua ipsis Raynaldus, fieri potuerint intra dies duodecim mediantes,

B Papienensis verbis ante ingressum Conclavis facta narrat Raynaldus, illa posthac uspiam juviantur. E

quot à xiv Augusti usque ad xxvii, exclusis utrimque extremis, super sunt. Demus enim sequenti mox xv Augusti, PIUS II, licet alias festivissimo, producto in templum cadavere, justa à Patribus vetusto more persoluta Ancona, ubi non caret difficultate, tunc Curia erat, intenta in expeditionem Sanctam; eodemque die auditum à Collegio Venetorum Duce, ac deductum ad classem; die xvii, in Venetorum & Hungarorum gratiam ea decreta subsidia, quorum causa rogatus Dux fuerat eum adhuc diem Ancona agere; fuerit ut minimum xvii dies, prius quam Romam iter instituerent Cardinales; quod, millium Italicorum circiter centum cum sit, dies ut minimum quinque requirebat, etiam à festinanibus. Quomodo autem inveniri poterit novemdium exequiale Roma peragendum? & tamen, non nisi celebratis ibi exequiis, Conclave ingressos Papienensis ait. Aut & forte meigitur contracta illa ad pauciores dies sunt, propter urbis statuentes maturanda electionis causas, aut viii Augusti obierit rei 7 Anno Pius: quod postremum licet commodius sit, non tamen gusti, presumo definire, nisi ipsi mes litteris Papienesis visis, quod nondum licuit. Nihil buc juvat Vita scripta integro post hac seculo per Gobelinum, Auctorem in notandis temporum circumstantiis non studiofissime versatum: magis forte juvarent Vitæ Pontificum Romanorum, quas Carmine scriptas à prædicto Papienensi, sed & mulorum malignitate derperditas, queritur Ludovicus Iacob à S. Carolo, si illa posthac uspiam juviantur.

CCXV PAULUS II.

Ab anno
1464 ad 71
an. 6, m. 10
dies 26.

AULUS Papa, II hujus nominis, patria Venetus, patre Nicolo, matre Polyxena natus, Petrus Barbo antea vocatus, Eugenii Pontificis ex sorore nepos, anno MCCCCCLXIV pridie Kal. Septembris ex Cardinali S. Marci Pio Pontifici suffectus coronatus ix Septembris in Dominica; sedit annos vi, menses x, dies xxvi; mortuus xxvi Julii anno MCCCCLXXI, sepultus in Basilica Vaticana S. Petri: & vacavit Sedes dies XIII.

Ratio temp-
oris,

C Vm pridie Kal. Septembris creatum Paulum dicant, non solum Stella, sed etiam Platina, in hoc Pontifice librum suum finiens; nescio cur 111 Kalendas debeat cum Onuphrio legere, tanto posteriori: sed in eo quod v Kalendas Augusti mortuum dicant, error agnoscendus est, non tam Platina, quam librarii; siquidem successor Sixtus, in encyclica de sua creatione, assumptum se ait, Paulo II de mortalibus hujus virtæ & ruminis ad cælestem patriam, sicut Domino placuit, septimo Kal. Augusti evocato. Quod secutum est mortem ejus Conclave, non caruit infamia aliqua adulatioñis & obsequientia nimia erga potentiores: ingenuo enim Papienesis; Si adesse voluisse, inquit, ubi periculum agebatur, & quibus offensum Princepem sciebam, fortassis alio quam Xysti nomine Pontificem haberemus: non igitur injuria me Deus ulcisebitur, qui facere omiserim quæ facto opus esse noveram. Distinctiora plura de his sciremus, si Conclavis istius habemus tam accuratam historiam, quam habemus aliorum quorundam. Fuit nibilominus eximius valde Pontifex Xystus sicut & Paulus, quantumcumque eos inimici sui conati fuerint denigrare: sed de his videantur Annales Raynaldi: de Paulo sic Stella.

Bella suscep-
ta & dimis-
ta,

2 Magni certe animi magnæque prudentiae vir, corpus habens magnum ac majestati Pontificis dignum: qui Pontificatum adeptus, mox ejus majestatem tum auctoritate tum armis augere conatus est: nam & duo bella toto suo Pontificatu in Italia suscepit, quæ nulla re prius repetita, sed insidiis primo inchoata, postea deseruit. Tolpham enim veterem obsidens & oppugnans, supervenientibus Regis

copis, quæ cum Ursinis militabant, cum adhuc lxx passuum millibus abessent, repente oblationem solvit & locum deseruit. Eo etiam modo Robertum, Sigismundi Malatestæ filium aggressus est: qui cum Ariminum aliquamdiu oppugnasset, & aliqua ejus suburbia tormentis lacerasset, ab Regio & Florentino exercitu fusus atque fugatus, obsidio nem solvere coactus est. F

3 Cum autem Pontificatum iniit, statim Abbreviatores omnes, quos Pius Pontifex prædecessor suis instituerat, abrogavit & exauktoravit: & Ca- opera publi- nonicos Regulares, è S. Joanne in Laterano à Ca- lixto Pontifice pulsos, restituit. Multa apud S. Marcum & in Vaticano extruxit, quæ virti magnificissimi dignitatem pra se ferunt. Fuit inter ce- tera justus Pontifex; & pauperum, præsertim Car- dinarium, Episcoporum, Principum, & Nobilium virorum, amator; quos una cum virginibus, viduis & ægrotis, propriis pecuniis frequenter juvabat: ejusque præcipua cura fuit, ut omnia ad vietum secessaria Urbi non deessent. Sed in hoc aliquantulum reprehensibilis fuit, quod in colligendis pecuniis & jocalibus pretiosissimis nitium diligens exitit; & imperio cum omnia ageret, omnibus odiosus erat. Denique decem Cardinalibus creatis, inter quos Franciscus à Ruvere Savonensis unus fuerat; & cum obitus, annos plurimos vivere sibi persuaderet, anno salutis nostræ MCCCCLXXI, v Kalend. Augusti, hora se- cunda noctis, cum eo die latum Confessorium habuisset & jueundissime coenasset, apoplexia cor- ruptus, vitam cum morte mutavit. Cujus corpus cum

PAULUS II. cum in Vaticano sepulturæ traditum fuisset. postmodum incredibile sepulcrum marmoreum à suis nepotibus Cardinalibus erexitur est.

Monumentum. 4 Indicat Oldoinus fuisse illud opus Mini, evo illo clari artificis, in facello S. Andrea locatum, cuius elegantes partes hodieque in cryptis Vaticanis monstrantur; ejusque, ut olim fuit, ex are imaginem idem Oldoinus representat. Nepotes (preter Marcam cognatum Patriolem, cui opus id unice in Epitaphio tribuitur) enumerat Ciacconius ex duabus sororibus, Baptistam Zenum, Episcopum Tusculanum, Cardinalem S. Maria in Portico; & Ioannem Michaelium, Cardinalem S. Angeli Episcopum Portuensem. Epitaphium vero sic legebatur.

PAULUS II. VENETUS PONT. MAX.

Epitaphii. E vetusta Barborum familia, præclaris naturæ dotibus avunculo Eugenio IV non inferior; iustitia, pietatis, divinarumque ceremoniarum cultor religiosissimus; Ecclesiasticae libertatis majestatisque defensor constantissimus; præcipuo pacis servandæ studio, & singulari omnis generis munerum abstinentia, formidanda etiam lege Magistratibus indicta clarissimus; in principes munificentia, in pauperes misericordia insignis; patrio more annonæ copiam Urbi dedit: Patrimonium B. Petri, erratis populorum indulgentissimi parentis affectu emendatis, conservavit & auxit: furentes armis hereticos repressit: & quod per difficilem rerum temporumque conditionem effici cum dignitate non poterat, matura cunctatione feliciter saluberrimeque disposuit. Uixit annos LII, menses x, dies XXVI. Marcus Barbæ, Cardinalis S. Marci, Patriarcha Aquileiensis confanguineo B. M. P.

5 Sub hoc Pontifice mutatum stylum, civilisque anni initium revocari cœpisse ad Kalendas Ianuarii, probari numeretur 1464.

poteſt ex ejus duabus in Bullario Bulli, quarum tercia data legitur Anno incarnationis Dominicæ millesimo quadringentesimo sexagesimo sexto, quintodecimo Annus civi- lis ad Kal. Kalendas Aprilis, Pontificatus anno secundo; sexta Ianuarii re- vero, millesimo quadringentesimo sexagesimo nono, vocatur à octavo Id. Januarii, Pont. anno quinto, ubi fuisse Paulus, numerandi Pontificatus anni tertius & sextus, si annos Christi oportet extendere usque ad xxv Martii. Idem patet ex Bulla ejusdem Pontificis apud Waddingum, data an. Domin. Incarn. MCCCCCLXVI, vi Idus Januarii, anno Pontif. II. unde colligitur per errorem factum quod prima Bulla apud eundem Waddingum, data v Nonas Martii anno Pontif. primo, adscribatur anno 1464 & scribendum 1465. Qua porro post eosdem Annales est sed incon-

septima, data anno Incarnationis Dominicæ MCCCC- stanter.

LXVII Kal. Septembbris, Pontificatus anno quarto, demonstrat annum Pontificatus ultra diem Electionis, qui fuerat pridie Kalendas Septembbris, protrahendum esse usque ad diem Ordinationis, non facta nisi v Idus Septembbris ejusdem. Idem probat ejusdem Constitutio in Augustiniano Bullario, data Anno Incarnationis Dominicæ millesimo quadringentesimo septuagesimo, pridie Kalendas Septembbris, Pontificatus anno sexto, ipso scilicet die quo alias fuisse inchoandus annus VI. Sed qua ibidem praeedit Constitutio I, continens Privilegium Congregationi Lombardica datum anno Incarnationis Dominicæ millesimo quadringentesimo sexagesimo nono, Nonis Januarii, Pontificatus anno sexto, ostendit, quod de anni initio ad Kalendas Ianuarii retrostilo supra dixi, non ita universaliter usurpatum fuisse, quin etiam contrarium quandoque fieret: quapropter non ausim vitii arguere, quod ejusdem Pauli Bullæ apud Waddingum, data v Nonas Martii anno Pontificatus primo, non adscribatur annus 1465, sed adhuc numeretur 1464.

E

CCVI SIXTUS IV.

Ab anno
1471 ad
84 an. 13
dies 4.

Ixtus Papa VI hujus nominis, natione Ligur, patria Saonensis, Franciscus à Ruvere antea vocatus, Ordinis Minorum generalis Minister, anno MCCCCCLXXI, Paulo Pontifici repente interitu sublatu] surrogatus ix Augusti, coronatus xxv in Dominica, sedit annos XIII, dies IV, mortuus MCCCC-LXXXIV, die XI Augusti; sepultus in Vaticano. Vacavit Sedes Apostolica dies XVI.

Ratio tem-
poris.

Licit Stella mortuum Paulum scripsit v Kalendas Augusti, & successorem creatum ipsis Idibus, jam tamen ostendimus VII Kalendas obiisse Paulum: quod autem pro Idibus, legendum sit v Idus, quo creatus sit Sextus, persuadent MSS: Vaticana à Raynaldo allegata.

2 Hic autem Pontifex, abrogato, quem Paulus inveni permisera, usu inchoandi annum à Kalendas Ianuarii, decessorum aliorum stylum presulisse dici debet, propter Bullas complures, tam in Bullario quam apud Waddingum, eum Pontificatus annum notantes, qui componi nequeat cum anno Christi, nisi usque ad festum Incarnationis Dominicæ protinctio. Tales in Bullario sunt Bulla 4, 12, 13, 16, & 22; apud Waddingum vero Bulla 3, 4, 5, 11, 14, 31, 32 & 35. Idem probat in Bullario Augustiniano Constitutio 5, signata Anno Incarnationis Dominicæ millesimo septuagesimo quarto, septimo Idus Februarii, Pontificatus anno quarto. Quomodo autem apud eundem Waddingum Bulla 13 legatur data die 22 Ianuarii 1474, Pontificatus anno tertio, non valde labore, quia video diem mensis vulgari notari numero, ubi ex stylo Curia scripsi debuisse xi Kalendas Februarii. Suspectus igitur est numerus anni, ne non secundum originalē descriptus, sed ex bidermo usu subductus sit: aut forte nomen Januarii irrepit pro Junii. Magis moveret quod qua est in Bullario num. 14 habeatur data duodecimo Kalend. Aprilis, cum anno Dominicæ Incarnationis MCCCCCLXXVI, Pontificatus anno sexto, scriberetur P. an. 7, itaque argueretur error subesse. Quamvis enim in numero per zyfram scripto erretur facilius, quam in eo ad longum extendendo; in hoc tamen non semper accuratissimum fuisse Cherubinum liquet ex Bulla 16 ejusdem Sixti, data (ut quidem habetur) anno Incarnationis Dominicæ 1478, tertio Idus Ianuarii, Pontificatus anno nono, ubi ut summum legi deberet octavo; cum tamen in margine legatur Dat. P. an. 7, ut mirum non sit, si in tam vitiöse transcripta Bulla, pro millesimo quadringentesimo septuagesimo scripto, ex usū Curia ad longum scripto, aliquis stylus veteris ignarus ex suo calculo scripsit 1478, ut salvaret annum Pontificatus septimum notatum in margine, tamquam genuinum. Idem factum videtur in Bullario Cassinensi, ubi & annus Constitutio 96 signatur die 13 Februarii 1483, Pontificatus duodecimo. O quantum negotii viris eruditis faciliunt

faciliunt

CCXV. PAVLVS II.

CCXVI. SIXTVS IV.

CCXVII. INNOCENTIVS VIII.

CCXVIII. ALEXANDER VI.

- A** faciebant istiusmodi libraria sphalmata; quia nisi ex plurium aliorum monumentorum collatione inter se agnosceri nequeunt, agnita autem vix aut ne vix quidem certo corrigo.
- 3 Requiebant porro Bullam aliquam, indicaturam unde annos Pontificatus sui duxerit Sextus, duæ occurserunt in Bullario, qua suadeant, eos duxisse à die sua Electionis; videlicet Bulla 10, data anno Incarnationis Domini milleseculo quadringentesimo septuagesimo sexto, decimo Kalendas Septembbris, Pontificatus anno sexto, adeoque inchoato ante ix Kalendas, quo primum recurrebat dies Ordinationis anniversarius: itemque Bulla 17, data anno milleseculo quadringentesimo septuagesimo octavo, quinto Idus Augosti, id est ipso anniversario Electionis, Pontificatus anno octavo, tunc praeceps inchoato. Contrarium tamen video fieri in Bullariis Casinensi & Augustiniano, ubi Constitutiones 93 & 4 Sixti hujus, signantur anno Incarnationis Domini milleseculo quadringentesimo septuagesimo quartto & sexto; Nonno Kalendas Septembbris, & pridie Idus Augosti, Pontificatus nihilominus anno 3 & sexto adhuc currente. Quare nihil hic ausim definire.
- B** dies obitus. 4 Diem quo Sextus obiit, ex Epitaphio sumimus, quia eodem quo obiit anno confessum id est: aliis tamen precedentem diem non antibus indulgendum putamus errorem exiguum, quia noctu obiit, hora post solis occasum quinta.
- Sixti doctrina,* 5 Vir ingenio tantus, inquit Stella, quantus nostro tempore fuisset, præcipue doctrinarum vigore, & propterea de potentia Dei scripsit, librumque de sanguine Christi, de futuris contingentibus, de Concepcione B. Mariae Virginis, & quædam alia per pulchra. Fuit namque ante Pontificatum ac etiam in ipso Pontificatu mitissima consuetudinis ac virtutis pientissimæ: in pauperes, Religiosos maxime, munificentissimus atque devotus & affectus: quos omnes uno ordine amavit & fovit, atque amplissimis privilegiis & gratiis, aliisque spiritualibus & temporalibus beneficiis indesinenter adjuvit: nam omnes mendicantes Religiosos, ad æmulationes evirandas, in privilegiis & gratiis censuit esse æquales. Inde inter amicos & familiares jucundus existens, elemens & modestus voluit nominari. Principes etiam pauperes, & nobiles viros patria extores, præsertim Palæologorum filios Bosæque Reginam, atque alias complurimos à Turco pulsos, pecuniis adjuvare non destitit: & Rhodiorum Milites ac Ferdinandum Regem à Turcis vexatos mira & incredibili pietate confovit & adjuvavit.
- C** fecit. 6 Urbem Romam, cœnosam & incompositam ac vetustate multis in locis collabentem & derurpatam, pro posse in omnibus instaurare fategit, & vias ejus omnes cultissime & decentissime stravit. Pontem super Tiberim maxima impensa extruxit, & à se Sixti pontem nominari voluit: aliis quoque ædificiis quasi innumerabilibus, tum in Vaticano, tum in urbe Leonina, atque Romæ extruxit: quibus mirum in modum Apostolicam Sedem exornare visus est, quasque ob res ipse Urbis novus conditor appellari merito potuit. Aedes insuper Pontificias multis in locis apud S. Petrum, non modo cultiores, sed cultissimas reddidit: ubi etiam ecclesiam novam, & quidem ornatissimam fabricavit, & in ea novos Sacerdotes constituit, additis multis preventibus ad ipsorum sustentationem, qui divina quotidie in ea suo nomine celebrarent. Hospitale sancti Spiritus in Vaticano permagnificum, quasi de novo fabricari fecit, in quo & vita sua ordinem depingi voluit. Et cum beatissima Virginis Mariæ devotissimus esset, ecclesiam S. Mariæ de populo sic nuncupatam, quasi vetustate collapsam, magnis impensis quasi de novo erigere fecit, & ipsam tan-
- dem perfectam multis muneribus decoravit; atque alia innumera tum spiritualia tum temporalia hic **SIXTUS IV.** Urbi Romanæ contulit beneficia. Et, ut brevibus *indulgentia erga nepos-* concludam, in suo Pontificatu nihil egit quod merito reprehendi posset, nisi quod etiam ipse (ut fit) *tes:* suos nimium amavit, eis videlicet divina & humana contribuens, præter Dei & Romanæ Ecclesiæ dignitatem atque honestatem: in quem sane errorem multi superiorum Pontificum etiam cedidere. Duos enim Nepotes suos Urbis Praefectos, videlicet Leonardum & Joannem successive constituit. Manfredos, Immola urbis Regulos, videlicet patrem & filium, inter se dissidentes; & postmodum Ordelafos similiter, è Forolivio expulsi; & ipsas eorum Urbes Hieronymo Riario, concisi & necessario suo carissimo, concessis, cujus quidem consilio arduis in rebus uti sape voluit.
- 7 Hie Jubilæum, à Paulo Pontifice prius per universum orbem Christianum institutum, honorifice & utiliter in anno iv Pontificatus sui celebravit: & B. Bonaventuram, Theologum Ordinis sui, in Sanctorum Confessorum numero adscripsit. Hic quædam bella, judicio multorum præter justitiam, suscepit: & imprimis Laurentium Medicem *bella suscep-* *ta contra Florentinos,* Florentinum excommunicavit, & ipsis Florentinis bellum indixit, eo quod Raphaelm Diaconum Cardinalem, Comitis Hieronymi Riarii ex sorore Violentina nepotem, ac Franciscum Salviatum Pisanium Archiepiscopum, cum trecentis viris qui Julianum Medicem, ipsum Laurentii fratrem, in Divæ Reparatae templo obtruncaverant, detinuerint ac suspendio intercesserint: quæ res eum huic Pontifici nuntiata fuisset, hortantibus Ferdinando Rege & Hieronymo Comite, bellum contra Laurentium ipsum Medicem & Florentinos suscepit, & damna multa eis intulit. Aliud postea adversus *Ferdinan-* *dum R.* illum Herculi Estensi genero suo, à Venetis obfesso, auxilio adesse: indeque cum ipso Ferdinando pace confecta, pro eodem contra Venetos mutata sententia pugnam suscepit; eo quod Veneti ipsi, nollent eidem obtemperare, ut Herculem obfessum dimitterent atque ablata eidem restituerent: & propria non modo omnes Italæ Principes & Potentatus contra eos concitavit; sed, veluti Clemens VI alias fecerat, ipsos Venetos interdixit, excommunicavit ac maledixit, atque etiam omnibus dignitatibus eos privavit, nec quoad vixit illis absolutionis beneficium impendere voluit: dumque hæc ageret *& Venetos,* feribus decubuit; & pace inter Venetos & reliquos Principes confecta & audita, mox vitam exhalavit.
- 8 Fuit nihilominus Pontifex hic inter ceteros optimus; ac præ omnibus ceteris felicissimus & fortunatus, qui omnes Christianos Principes toto tempore sui Pontificatus obsequentiissimos habuit; & quos voluit, depresso; quos autem voluit, pro voluntate exaltavit. Sois enim, ut præmissum est, sine ulla contradictione, multa ac plurima contulit beneficia: & si multos habuit detractores, tamen (ut verum fateor) vir bonus erat & justus Pontifex. Summa etenim instantia & alacritate animarum custos exitit, cupiditatem omnino à se resecavit, iras comprescit, & malitias omnes extirpavit, & virtutibus semper inhæsit. Triginta duo Cardinales toto tempore sui Pontificatus creavit, è quibus tres fuerunt Romani, duo Genoveses, & quatuor Saonenses: inter quos Julianus S. Petri ad Vineula ex fratre nepos fuit: qui ipsius corpus maxima pompa & devotissimis exequiis, ut decuit, novo in templo seu sacello apud Vaticanum in S. Petro sepeliri fecit. Hic etiam multorum [Sanctorum] Officia nova, & institutiones festi-
- Aetas alia.*

SIXTUS IV.

festivitatum veteribus addidit: & multorum Sanctorum festa, videlicet Seraphici Francisci, Conceptio-nis & Præsentationis gloriissimæ Virginis Marie, S. Annae matris ejusdem, sanctissimique Josephi Spensi ejus, celebrari iussit: ac multa alia, ad cultum Dei pertinentia, hic Pontifex observari mandavit. Quo mortuo vacavit Sedes dies xv.

Monumen-tum

9 Monumentum, quod in prædito Sacello ante ejus aram maximam faciendum ex fusili are curavit, inter ce-tera Urbis ornamenta imprimis conspicuum, ut ait Oldoinus noſter, fuit opus Antonii Palajoli Florentini, arg. auro, piæt. are clari. an. Dom. mccccclxxxix i i abſolutum; ſicut ſculptum legitur ſub Epitaphio, ad pe-des decumbentis Pontificaliter corporis exarato. in hunc modum: Sixto Quar. Pont. Max. ex Ordine Mino-rum, doctrina & animi magnitudine omnis memo-riae Principi, Turcis Italia ſummotis, auctoritate Sedis aucta, Urbe instaurata, templis, ponte, fo-ro, viis, bibliotheca in Vaticano publicata, Jubi-lao celebrato, Liguria ſervitute liberata; cum mo-dice ac plano ſolo condi ſe mandaviffet, Julianus Cardinalis patruo B. M. majori pietate qua in impeſa F. cur. Obiit Idib. Sextil. hora ab occaſu quinta, an. Chr. mccccclxxxix. Vixit annos lxx,

B

dies xxii, horas xii. Ipmam monumenti venuſiſimi, ſed non multum ſupra pavimentum extantis delineatio-nem Oldoinus repreſentat, cuius ſuperiorem aream duode-cim diſtinguunt areola, per modum limbi figuram jacentis circumcurrentes; ita ut extremitati quatuor anguli Robore a gentis inſignia occupent, ad caput accumbat Caritas, ad tempora Fides & Spes aſſideant, tum virtutes quatuor Cardinales: inſimus ad pedes loculus Epitaphium praſatum habet: in lateribus vero, quantum à pavimento accli-via eminent, ordine à pedibus circumducto ſuper inſimum limbū, aſſidere videntur totumque limbū occupare libe-rales omnes ſcientia, Grammatica, Rhetorica, Dialec-tica, Astrologia, Arithmetica, Philosophia, Theo-logia, Geometria, Musica, Prospective. Porro Sacel-lum Sixti, ubi ſacrum olim Canonicele odæum, ex-tabat ad laevam introeuntibus baſilicam S. Petri, ut ſcribit in Roma ſuitoranea Aringus lib. 2 cap. 8 addens, quod ipſum Monumentum predictum, una cum Sixti corpore, in veteri pariter Baſilicæ Canoniconum chorom translatum, & demum Urbano VIII ju-bente amotum, quod ſacris ibi functionibus impe-dimento eſſet, in ſacello quod ē regione Chori ejusdem ſitum eſt, ſervatur.

10 Fuiſſe Sixtum Deiparae Virginis cultui addictiſſi-mum, nemo dubitat, qui Ciaconium ejusque recogni-tores & ampliatores voluerit legere. Plura etiam collecta habentur, & ſeorsim exhibita, apud Magnum illum Par-thenophilum, Hippolytum Maraccium, in libello quem edidit anno MDXLII sub titulo, Pontifices Mariani, ubi Sixtus IV caput 76 bene longum implet. Sed quod is ex Manuelli Mariano Ioannis Baptista Grimaldi ad. 2 Maſi, quodque ex Maraccio indicat etiam Oldoinus noſter ad Ciaconium, extare formulam quamdam ſalutan-di Deiparam, ſub nomine Sixti hujus, repertam in anti-quis Horis Parisiensibus, quaſi is eam devote recitan-tibus undecim millia annorum Indulgenciam conces-ſerit; non facile recipiet, qui conſideraverit qua de hac materia, & de enormi illo tot annorum numero notavi ad eum Indul-gentiam S. Gregorii. In eodem, ex quo alibi relata gentia unde- & refutatas Indulgencias ſumpſi, antiqui Breviariorum, cuſo-rum Venetiis ſub annum MDXXII, invenio ſimiliter Orationem, annorum: ſeu potius Salutationem, eodem quidem quo iſtam apud Maraccium principio, ſed in progreſſu tam diversam & verbis & ſtylo, ut appareat ejusdem auctoris non eſſe: & tamen etiam huic preponitur, quod eam Sixtus ipſe con-fecit, & dedit ad eam XI millia annorum, & debet dici coram imagine Beatæ Virginis in ſole, id eſt, (ut ego interpretor) cum ſolaribus radiis circum circa depi-

Affingitur
Sixto for-mula ſalu-tandi Dei-param:

ta, ut appareat juxta Apocalypsim mulier amicta ſole. **D**
Ut autem magis clarescat quam merito ſucepta mihi ſint omnia iſta Horariorum librorum Parerga, abſque conſcientia (ut exiſtimo) Curia Romana olim variis in locis extra Urbem adjecta; accipe utrumque contextum, devo-tum quidem, ſed valde diſſonum. In Breviario, apud me ſervato, ſic legitur.
11 Ave Sanctissima Maria, mater Dei, regina celi, porta paradisi, domina mundi. Tu ſingularis pura es virgo: tu concepisti Iesum ſine macula: tu peperiſſi creatorem & ſalvatorem mundi, de quo non dubito. Libera me ab omni malo, ora pro peccato meo. Amen. His per modum Antiphona ^{fed valde di- preniſis, ſequitur quaſi Verſiculus & Reſponſorium} verba ante Breviarium anni 1522

O regina poli, mater gratiſſima proli: Spernere me noli, me commando tibi ſoli. tum porro continuantur ſalutationes inſtar Collecta:
Ave Maria, ancilla Trinitatis humillima;
A. M. ſponſa Spiritus ſancti amabilissima:
A. M. mater D. N. Iesu Christi digniſſima:
A. M. filia Dei Patriſ dilectiſſima:
A. M. ſoror Angelorum pulcherrima:
A. M. promiſſio Prophetarum deſideratiſſima:
A. M. regina Patriarcharum gloriſſima:
A. M. magiſtra Euangeliſtarum veraciſſima:
A. M. doctrix Apoſtolorum ſapienſiſſima:
A. M. fons & pulchritudo Confeſlorum ſuaviſſi-ma:
A. M. decus & corona Virginum jucundiſſima:
A. M. ſalus & conſolatrix vivorum & mortuorum promptiſſima:

Mecum ſis in omnibus tentationibus & tribulationibus, anguſtias & neceſſitatibus & infirmitatibus meis: & impetrati mihi veniam omnium peccato-rum meorum: & maxime in hora exitus mei non deſis mihi, ô piissima Virgo Maria. Amen.

12 Confer hac cum Horario Parisiensi apud Marac-cium, & judica quam parum conuenientia ſint testimo-nia, ad fidem ſaciendam ſic exorbitantis Indulgentia, Parisiensi: tamquam à Pontificum aliquo reiſpa confeſſa. Ita habet:

Ave Sanctissima Maria, mater Dei, regina celi, porta paradisi. Tu es singularis Virgo puriſſima: tu concepta ſine peccato originali & ideo immacu-latiſſima; tu ſine macula concepisti Iesum Salvatorem: tu fuisti veriſiſime ante, in partu, & poſt partum inviolata & illibata. Fac me tuis sanctis pre-cibus pure, pie, & ſancte vivere: & ora pro no-bis Iesum filium tuum dilectum: & poſt mortem me luſeipe. Ab omnibus malis mentis & corporis libera me, & alios fac me liberare, opera mileri-cordiaꝝ acquirere, & in gloria paradise in æternum tecum gaudere. Amen. Hac quin ſint recentioris mul-tiſixtus compositionis quam priora, nullus dubito; & tamen non fuerit ſub eadem traduntur Indulgencia. Hanc ergo ut omnino ſolitus ma-ſpiciam ſiſtitiamque ſcias, conſule certas & indubita-les prænominati Sixti Bullas, etiam iſto ayo, ante e-lapſos annos dumtaxat ducentos, non niſi per quam mo-deratas Indulgencias largientis: mihi exempli cauſa ſuf-ficient tres, ex Bullario Laertii Cherubini. Eſt ibi ordi-ne Tertia, data anno mccccclxxxi, Pontificatus item 11. In hac Sixtus, poſt prolixiā commemorationem ſuarum erga S. Francileum Affiliatem obligationum, volens iſpius festivitatis diem celebrem magisque devotum & cunctis fidelibus acceptabilem reddere in furi-rum, yelle ſe declarat, ipsam ut festum duplex à quā ſe vel cunctis Christianis celebrari, ab omnīque opere 7 annorum & totidem servili abſtineri, & ſub obſervantia & precepto comprehendi: ſic autem eamdem obſervantibus, an-nuatione quinque annos & totidem quadragesas de injunctis penitentiis relaxat. In Bulla quoque XVI 1, ad instantiam Margareta Duciſſae Britanniæ data, volens omnes fideles excitare ad devotum uſum Psalterii ſeu Rosarii

A

Rosarii Mariani, per centum quinquaginta salutationes Angelicas decurrenti, pro qualibet quinquagena praefati Psalterii, quinque annos & totidem quadragenas Indulgentiae misericorditer in Dominō relaxare se declarat. Denique in Bulla Canonizationis S. Bonaventura, omnibus vere pœnitentibus & confessis, qui in secunda Dominica Julii, qua scilicet festum agendum decreverat, ecclesiam in qua sanctum ejus corpus requiescit devote visitaverint, annuatim septem annos & totidem Quadragenus indulget. Ex tali autem hujus temporis parcitate liquet, profusionem illam, qua annis ante hoc tempus centum usi arguuntur Bonitacii IX familiares ejus, facilitate & nomine abutentes quaq; Plenariae Indulgentiae ad quæstum omnibus fere pœnitibus dabantur, exigui admodum temporis fuisse, forte nec illum Pontificatum exceisse.

Error circa
quamdam
ejus Bullam
indicatur,

13 Tomo 1. Aprilii nostri pag. 792 & 793 examinatur quædam hujus Pontificia, ut prætentitur, Bulla diciturque per errorem (nescio unde) inductum, qui deinde ueretur ante Tomum; Maji pag. ix col. 1 sub finem) dicitur inquit, ejus menio istuc omisso, ubi maxime debuerat commemorari. Id licet nihil magnopere faciat ad rei isticæ tractatae substantiam, libenter tamen nunc retraharem distinctius; si ii, in quorum gratiam id facere vellem, a quanimitate paterentur res suæ discuti; & quam exigunt à nobis celeritatem correctionis, si quid forte peccatum fuerit, nostro jam aliquoties provocati exemplo præstarent ipsi in longe gravioribus, & totius controversia summa attingentibus. Expectent igitur mensis Aprilis Supplémentum, aut saltem Appendicem addendam tomo 6 Maji prætoto hoc mense; ubi istud & alia quædam leviuscula errata, ab illis observata, fideliter corrigitur.

HISTORIA INTERPONTIFICII

Ab Anonymo coævo Latine descripta.

Mors Sixti,

Die decima Augusti, videlicet in festo S. Laurentii Martiris, S. D. N. Sixtus Papa quartus, vi-sus fuit complicatis manibus in vespere & multum tristis. Deinde sequenti die accesserunt ad eum Ora-tores Confoederatorum, putantes forte afferre ei aliquod gaudium; & expôsuerunt ei quod omnes Potentiae de liga & confederatione reducere erant ad concordiam: de quo ipse multum obstupuit, & miratus est quare pax sine eo concluila esset, attento quod (ut dicebar) ipse principaliter debuisse intervenire. Et cum hoc sèpius interrogasset ab illis, & esset certificatus quod dicta pax esset conclusa, adeo quod non poterat amplius retrahari, doluit valde.

C
mærori in-
ordinato
impunita.

Et causa doloris, communis omnium aestimatione, hæc fuit, quia semper in omnibus suis operibus a-nimum ostendit in hunc finem, ut aliquem statum, potentiam, sive dominium acquireret Comiti Hieronymo, ut videri potest per exempla: primo propter bellum quod gessit, Tudertinis, Spoletanis, Ci-vitati Castelli, & Florentinis: deinde propter con-federaciones quas fecit, primo cum Rege Ferdi-nando, secundo contra eum cum Venetis, tertio contra Venetos eum dicto Rege, & in aliis similibus. Purabat modo in hac pacis conclusione se posse ali-iquid omnino Comiti Hieronymo acquirere, & ista de causa intravit in tali confederatione, & pecuniam Ecclesiæ expendit: sed postquam vidit ie illum, & cecidisse ab hac spe, & pecunias Ecclesiæ expositas perdidisse, nihilque ex bello prædicto acquisivisse, doluit valde. Itaque, tam ex primo dolore quam ex novissimo, infirmatus est febre, jacuitque in lecto & obmormuit, visusque fuit exanimis per aliquod spatiuum: deinde in se reversus, inflato gutture, duodeci-ma Augusti, videlicet die Jovis, quinta hora noctis, ex hac vita migravit. Mane sequenti corpus ejus delatum fuit in ecclesiam S. Petri, cum intortiis, in

Maji Tomus V.

quædam antiqua aurea planeta, paueis comitatum ho-minibus. Ista ille, nonnihil ad invidiam exaggerata: ubi libenter intelligam, quintam horam noctis currentem, non expletam, quia media nox, unde inchoandus est xiiii Augus-ti, tunc habebatur quinque circiter minutis ante fi-nitam quintam post solu' occasum. Quapropter idem Auctor habet de eadem morte, videntur mendaciter ab emulis conficta, indigna proinde qua hic referuntur; indicanti autem scriptoris animam, à Sexto aversum, ideoque columnis credulum.

2. Eadem die & mane multi juvenes accesserunt armati ad domum Comitis Hieronymi, putantes illū se posse ibi invenire, & cum non invenissent, effetiq.

Eo mortuo
spoliatur
domus Hie-
ronymi ne-

titer, Columna! Columna! dicta domum diripuerunt, potius

illamq; de residuo expoliaverunt atque destruxerunt,

vastantes & destrucentes ferreis bipennibus portas &

fenestræ marmoreas; & omnia alio portantes, extra-

xerunt viridarium, & arbores penitus convulserunt

(prout de præsenti videri potest) quod nullū ei oltiu

live fenestra relicta est. Eadem die juventus cum fa-

mili clamore trans Tiberim se contulit, ibique juxta

ripam fluminis duo Magazena mercibus plena quo-

rundam Genuensem similiter ad faceum, ut dicitur,

miserunt; & post illa duo navilia viri cuiusdam Ge-

nuenis, cum omni instrumento nautico, alio aspor-

taveunt: & reversi in urbem, ubicumque fuerunt ali-

que domus vel bona dictorum Genuensem, similiter

accepunt & dilapidaverunt. Nec defuerunt aliqui

qui se ad castrum Jubilæi contulerunt, ubi centum

vaceas & totidem capras, mulos, porcos, asinos, anse-

res & gallinas, quæ erant Comitissæ, abstulerunt, una

cum magna copia carnium, salitarium & casei Par-

mensis, & suppelliætilium quæ ibi invenerunt. Po-

stea maxima pars aperuerunt ecclesiam S. Theodori,

& horrea S. Marie novæ, indeque extraxerunt maxi-

ma quantitatem frumenti, quod anno præterito

vendi non potuerat; sperabat tamen Papa vendere

illud in futuro.

3. Die xiv Conservatores & Officiales Populi Ro-

mani ceperunt curam civitatis, miseruntq; proclamā

varia ca-
stra ad Co-
lumnenses
redunt;

Curiale vel alias derobaret: posueruntque custodes

portis & pontibus; & fecerunt uolum Maresealum

pro guardia in quolibet Rione. Eadem die castrum

Cavarum reverum est ad Dominos Columnenses,

interfecto Contestibili & duodecim peditibus, & re-

liquis percussis & è muris precipitatis. Et illa eadem

hora castrum Capranicæ, similiter casis custodibus,

ad prædictos Dominos reverum est. Et cum castrum

Marini petiisset auxilium à Camerario, & denegatū

esset, ad dictos Dominos reverum est. Eadem die

Comitissa, uxor D. Comitis Hieronymi, castrum S.

Angeli intravit; & Virginius Ursinus cum sua comiti-va & Comes Hieronymus retrocesserunt iterum ad

Insulam.

4. Die sequenti Cardinalis Columna reversus est

Romam, & infinitissimi cives comitati sunt cum, &

multitudine peditum infinita, & cum unguis elamor-

& triumpho intravit domum suam parvam in Re-

gione [. . .] & in continentis reversus est Prosper &

Fabritius, cum magna multitudine militum peditū,

balistariorum & leoppetorum, in maximo numero,

steteruntque in domibus eorum.

5. Sequenti die, quæ fuit Mattis, xvi Augusti, in-

cepitæ fuerunt exequiæ, in quibus non fuerunt

multi Cardinales, propter timorem castri S. An-

geli. Eadem die factum fuit concilium in Capitolio,

& cives Romani decreverunt supplicare Cardinali-

bus quod diuenterent arma: omnes enim domi erant

armati, multumq; muniti: & rogaverunt ut essent con-

cordes in creando Pontifice, & cito, & quod facerent

Conclave

SIXTUS IV. Conclavè in loco tuto; & omnia & majora, quæ ab eis
perita sunt, verbis & promissionibus obtinuerunt.

Castrum S. Angeli restituitur Collegio Cardinal.
6 Die xxii Comes Hieronymus restituit castellū & fortellitias omnes Ecclesiæ, quas tenebat; sed non prius quam solutis ei per Cardinales quatuor millibus ducatis pro ejus stipendio: & ja restitutio, ut dicitur, facta fuit hoc modo: scilicet quod Episcopus Tudertinus, qui ibi est Castellanus, juret in manu Collegii, tenere dictum castrum ad eorum instantiam, & illud restituere summo Pontifici: & omnes custodes promisi mutare & dimittere ad voluntatem Collegii: & ita juravit. Et similiter facta est concordia inter Cardinales hoc modo; videlicet, quod, restituto Castro Collegio, Virginius & cohortes & alii Domini de Ursinis statim Viterbum petant, & per unum mensem non possint adhucere Urbi: Domini Columnenses cum sua cohorte familiariter excent, stentque in loco remoto ab Urbe: nec non Jacobus de Comitibus dimittat curam Palatii, & reedat: sicut firma confederatio duorum mentium, incipiendo rum à die Coronationis futuri Pontificis.

7 Die xxiv Augusti, Congregati Cardinales omnes in tribuna S. Petri, promiserunt Populo Romano unanimiter & concorditer obseruare quasdam gratias

B qui Populo multas gratias spon- dent,
contentas in una scedula (cujus summam ex Stephano de Infissura, qui vidit & legit, exhibet Odoricus Raynaldus num. 42 anni hujus) in auxiliū & comodum Populi Romani: & inter alia promiserunt omnia officia & beneficia Romana concedere non aliis quam Romanis, prout sunt Bullæ Nicolai, Callixti, & Sixti. Item obseruare ad unguē bullam Studii, removere Officiales ad vitam; & facere ut omnes terræ, subiectæ Populo, præstent ei obedientiam in carnisprizio.

8 Die sequenti, videlicet ultima exequiarum Sixti, Cardinales iverunt ad S. Petrum, ut promissum erat, præterquam Sabellus & Columnensis: & causa fuit, quia in nocte præterita, contra Capitula & promissiones prædictas, in castro S. Angeli intraverunt centū quinquaginta pedites bene armati: propter quod Cardinales prædicti & omnes alii multum admirati & turbati sunt. Sed Domini Cardinales curarunt, ut Comitissa, cum tota familia, & cum dictis peditibus, castrum Collegio restitueret: & ipsa abiit die xxv, videlicet in die S. Bartholomæi.

9 Die xxvi Augusti allatum est nuntium, qualiter Diophobus, filius Comitis Averæ, reversus est ad terras suas, & quod in continentem cepit Ronciglionum & Castrum Jovis sine prælio. Eadem die Cardinales omnes, nemine diserepante, intraverunt Conclave, in capella majori Palati S. Petri: & fuerunt numero xxv, & tres alii Cardinales fuerunt absentes.

10 Die xxix Augusti, hora videlicet xiiii, in die Dominico & in festo decollationis S. Joannis Baptista, Joannes Baptista Cybo, dictus Cardinalis Melphensis, creatus fuit Papa & vocatus Innocentius Octavus, filius Aron Cybo, qui fuit Senator Urbis tempore Calixti, & stemmata ejus sunt in Capitolio. Et modus creationis fuit iste. Videlicet, quia cum die sabbathii in hora vespertina starent Cardinales in seruilio reconsilio, qui erant omnes numero xxv, causa faciendi domum Pontificem, Cardinalis S. Petri ad Vincula, ut fertur, suam dare pro Pontifice. dixit Cardinali S. Marci, qui illo tempore habebat

C ubi Cardi- nali S. An- geli reconsi- cato, &
xi voices, si volebat promittere domum suam Cardinali Aragonensi, filio Regis Ferdinandi; & ipse promittebat ei tres alias voices, ita quod essent quatuordecim. At ille respondit, se minime hoc facerum; nam si hoc fecisset, non esset canonice (ut decet) electus: item quia domus sua fortiter præjudicabat castro S. Angeli; unde si hoc fecisset, suis forsan causa disturbanceis Urbis & totius fidei Christianæ: nam posset de facilis ibi Rex venire, & facere se dominum Urbis, & disturbare statum Ecclesiæ. Deinde

prædictus Cardinalis S. Petri ad Vincula accessit ad Vice-cancellarium, dixitque ei, si volebant simul facere unum Pontificem ad votum eorum. At ille, dummodo disturbaretur elección S. Marci, quem solum odio habebat, consensit. Deinde superveniente nocte Cardinales omnes iverunt dormitum: quibus dormientibus, prædictus Cardinalis S. Petri ad Vincula, una cum dicto Vice-cancellario, tractaverunt cum omnibus Cardinalibus, ut darent voces eorum Cardinali ^{omnes fere conspirant} Melphiteni, præterquam cum sex de senioribus & pro Melfi- principalioribus, videlicet eum Cardinali de Comiti- bus, S. Marci, Gerundensi, Lisbonensi, Senensi, Neapolitano, & aliqui dicunt de S. Maria in porticus: qui Cardinales dormiebant in eoru cubiculissitatq; ceteri dederunt vota sua, & elegerunt dictum Pontificem.

11 Mane autem facto vocaverunt illos dormientes, dixeruntque illis, Venite, Papam fecimus. At illi dixerunt; Quem? Responderunt, Melphitensem. Dixeruntque illis, Quomodo? Responderunt, Hac nocte, dum dormivitis, congregavimus omnes voces, præterquam vestrum dormientium. At illi, videntes quod erant octodecim vel novemdecim qui consenserant, & quod ipsi tamquam pauciores non poterant actum disturbare, consenserunt. Deinde die sequenti

drectum fuit, quod pro habendis vocibus multa bona Ecclesiæ promiserant, quæ (ut fertur) sic distributa fuerunt. Primo Cardinalis Sabellus habuit castrum quod dicitur Monticelli, in partibus Insulæ, item Legationem Bononiensem; Cardinalis Columnensis, castrum Ceperani & Legationem Patrimonii, & pro restauratione domus combustæ & dannorum virginati quinque millia ducatorum, & fuerunt illi promissa beneficia quamprimum vacantia pro septem millibus ducatis; Ursinus habuit Legationem Marchiæ, quæ fuit adempta Camerario, item castrum Cervetris; Matricenensis, castrum Capranicæ & Episcopatum Avenionensem. Filio Regi Ferdinandi fertur fuisse concessum Pontem-corvum. Item dura fuit domus vel palatium, quod fuerat Domini Papæ dum erat Cardinalis, videlicet S. Laurentii in Lucina, Cardinali Parmenti; palatium S. Joannis della Magliana cum omni ejus ædificio, Cardinali Mediolani. Archipresbyteratum S. Joannis Lateranensis & Legationem Avenionensem, Cardinalis S. Petri ad vincula; & Praefectus Urbis ejus frater habuerunt Fanum,

E in signibus beneficiis & officiis ideo remunerati,

cum quinque aliis terris circumstantibus, promisitq; facere dictum Praefectum ejus fratrem Generalem Capitanum Ecclesiæ. Ita ille: econtra Stephanus de Infissura apud Rainaldum afferit quod rite & recte & abs-

F presertim Cardinalis Roboreis,

que aliqua calunnia creatus fuit Innocentius: queritur tamen teste eodem Rainaldo, Cardinales amplissima bona ecclesiastica, nec non munera publica, tum in Urbe tum extra Urbem, inter se se partitos, quo ipso videtur confirmare jam ex alio relata, difficulter obtenturus ut hac partitio non dicatur facta ex compacto, adeoque ipsa creatio ex plororumque parte Simoniaca. Mirabar porro quod in Ciacconio, jam toties recognito, nusquam appareret inter Electores Innocentii aliquis cum titulo S. Petri ad Vincula: ast deinde cog. ovi, quod Julianus Cardinalis Sienensis E- Roboreus, postea Julius Papa II, cum titulum prius ges- pscopus, serit inter Cardinales Presbyters eoque passim vocaretur, etiam cum ad Episcoporum translatus Ordinem, factus effet Ostiensis & Viterbiensis. De hoc autem sic porro Rela- tor noster.

12 Qui Cardinalis S. Petri ad Vincula continuo residet & manet cum ipso summo Pontifice, & omnia quæ gesta sunt & gerentur, ex suo consilio, sive portius ad suu velle fiunt: & cù aliqua per eum inadvertenter aut in se dicto Cardinale fiunt, illico revocantur. Inter quæ est, quod Paulus Ursinus fuit per Pontificem deputatus cum militibus suis ad guardiam sive cu- stodiā palatii, cum stipendio consueto: in quo officio

A
omnia apud
Innocentium
& sic ele-
ctus ex hinc
agens.

officio solum unam diem permansit, deinde licentia-
tus cum magna indignatione ab urbe recessit. Deus
concedat sibi gratiam recte vivendi & administrandi,
quod difficile videtur, attenta ejus præterita vita, cum
sit juvenis Genuensis, & ex pluribus mulieribus sep-
tem filios inter mares & feminas habeat; & attenta
etiam qualitate ejus electionis, quæ deterior fuit elec-
tione Sixti: adeo quod omnes quodammodo uno
ore, tam Romani quam alienigenæ & Curiales, de-

ejus futura vita & gubernatione imperii & civitatis **sixtus iv.**
per maxime suspicantur, faciuntque super eo diversa
judicia. Verum ista ejus ante sacros Ordines susceptos in-
continentia, excusat integritate morum, quam exinde re-
nuit: solumque arguitur, quod in suos illos noctes (quorum
duo potissimum nominantur) effusor fuerit, novo nec sane
bono exemplo palam eos habens, & divitias cumulans. Alioqui
sequiora ista de se præjudicia egregie refutavit Innocen-
tius, Pontifex cetera bonus & inculpatus, ut mox apparbit.

CCXVII INNOCENTIVS VIII.

INNOCENTIVS, Papa VIII ejus nominis, patria Genuensis, patre ^{Ab anno} **1484, ad**
Aaron, Cyborum mediocri familia sed honorata natus, Joan
nes Baptista antea vocatus, post Sextum Pontificem ex Cardi-
nali Presbytero S. Cæciliae, anno MCCCCLXXXIV Pontifex crea-
tus] XXIX Augusti, coronatus XII Septembbris in Dominica, se-
dit annos VII, menses X, dies XXVIII; mortuus anno MCCCCXCII,
XXV Julii, sepultus in Vaticano: & vacavit Sedes dies XVI.

B
*Innocentius
virtutes,*

Hic inter ceteros Cardinales, cum pauperior,
humilior, atque humanior haberetur, *inquit Stella*, propter ipsum humanitatem & man-
suetudinem Pontificium munus assequi meruit: fere-
bat etiam se in rebus gerendis prudentissim & mag-
nanimum atque constantem, eo quod Senis & alibi
Legatione proxime functus fuisset, & magnâ sui regi-
minis & prudentiae Patribus spem præstisset. Fa-
ctus deinde Pontifex, ut erat vir optimus, Ecclesiam
Dei pro posse in pace continere constituit. Et merito
quidem Innocentius fuit appellatus, quia & san-
ctonia ac animi magnitudine cum quovis optimo
Pontifice conferri potuisset; rerum divinarum maxi-
me appetentissimus, munificusque, & quam maxime
in pauperes, ut veros decet Pontifices. Nihil erat
quod illi melius pace communi videretur, cum ejus
omnia consilia quietis forent: nec tamen bellum dis-
suadebat, cum pro tutela Ecclesiastice ditionis susci-
piendum foret. Sed arma, non propter victoriam, ne-
que propter injuriam vindicandam, sumenda diebat,
sed propter pacem obtinendam: finem vero belli, non
rapinam aut gloriam, sed quietem esse debere.

C
*pro obtainen-
da pace,*

2 Hujus itaque Pontificatus per duos annos in-
felix plurimum existit, & multorum bellorum ple-
nus: & quod à principio multa cum instantia ab om-
nibus Potentatibus expeditivit, difficillime tandem ob-
tinuit. Quibuscumque enim oratoribus à principio,
ad præstandam eidem ex more obedientiam venientib;
summopere pacem & concordiam suadebat, ar-
maque omnibus deponere præcipiebat. Sed inimicus
homo, ut bonis ejus desideriis obsecraret, haud multo
post in languorem maximum eum perduxit, statianq;
inter Ursinos & Columnenses maximum dissidium
excitavit. Diu etenim inter ipsas potentissimas fami-
lias immortale intercesserat odium, quod vivente Si-
xto Pontifice sopitum esse videbatur: sed eo Pontifi-
ce defuncto, Columnenses contra Ursinos arma sum-
psere, & multis eos incommodis affecere, ac univer-
sam Urbem perturbaveres: quas ob res multis sceleratis &
damnatis, in Urbe & extra Urbe, licentia con-
cessa fuit. Quæ res cum aliis permultis maximum an-
imi dolorem Pontifici optimo inflxit; indeque pro
Ecclesiæ libertate & ipsorum subditorum tuitione,
videlicet Aquilæ urbis aliarumque urbium & pro-
cerum, magnum bellum, licet invitus, contra Ferdinandum
Apulæ Regem suscepit; & Robertum San-Se-
verinatem, maxima cum impensa, contra ipsum du-
cem conduxit. Sed post varias depopulationes & va-
stationes atque incendia, tandem rogatus pacem cum
Maij Tomus V.

*bella suscep-
ta.*

omnibus facere voluit, ea scilicet lege, ut Rex ipse tri-
butum Ecclesiæ, quod singulis annis pendere consue-
verat, quodque Sextus Pontifex relaxaverat, de cetero
Pontificibus Romanis integre per solvet; utque regi
Proceribus, contra ipsum Ferdinandum Regem e-
rectis, omnino ipse Rex parceret: atque illum jureju-
rando adstrinxit, ne deinceps contra Romanū Pon-
tificem arma moveret, & pace conficiendâ etiam dis-
sidia Ursinorum & Columnensium composuit, qui-
bus ex rebus magnam suæ virtutis & constantiae lau-
dem reportavit. His ex sententia bene gestis, etiam
Buehallinum, Oximi Princepem seu Tyrannum, qui
contra Ecclesiæ rebellaverat & ad Turcum defecerat,
debellavit ac expugnavit; illumq; tandem captum &
vincitum, ad Ludovicum Sforciā Mediolanum trans-
misit, & oppidum sibi & Ecclesiæ subiectit.

3 Multa denique hic optimus Pontifex & circa

Pontificiam dignitatem remque publicam Christia-
nam, nec non amicorum utilitatem facere decreverat:

acta alia

sed ob temporis brevitatem, suamq; infirmitatem, ac
bellorum & epidemiac perturbationem, non adim-
plere modo, sed nec incipere potuit. Hic Cardinales
multos in toto suo Pontificatu creavit, inter quos (ut
alios missos faciam) Antoniotus Palavicinus, vir pro-
fecto religiosissimus, optimus unus fuit. Hic post be-
neficium sanitatis adeptum, Leopoldū olim Austræ
Ducem, jam diu defunctum, ob crebra miracula e-
narrata, in sanctorum Confessorum numero aggrega-
vit: Venerosque ab interdicto Ecclesiastico & censu-
ra, in eos à suo prædecessore fulminata, liberavit &
absolvit; & eosdem sibi confederatos & amicos effe-
cits: beneficis liquidem, quoad potuit, circa Deum im-
primis amicosque, pro viribus semper fuit. Nam post
corporis sanitatem, inter cetera, pro gratiarum actio-
ne, monasterio & ecclesiæ S. Mariae de populo argen-
team ecclesiæ, miro artificio elaboratam, cum magna
cleri populi; Romani frequentia, ipsem propriis *ac priva-*
tim.
manibus super altare obtulit: atq; alia quibusdam eccl. sim.
eclisis alii locisque piis condonavit. Parentibus &
agnatis aliquod beneficij signum, nisi Franciso &
Theodorinæ filiis, ostendere minime potuit: ante e-
nim Pontificatum & Cardinalatum, sicut Divus Au-
gustinus dum in minoribus esset, duos ex damnato
coitu suscepserat filios, videlicet Franciscum filium
& Theodorinam feminam, quibus nimio affi-
ciebatur amore: ambos enim pto virili sua eni-
tebatur amplos efficere. Unde imprimis filiam
honorato & illustri viro matrimonio, cum in-
genti dote, collocavit: Francisco autem filio dile-
ctissimo

INNOCENTIVS VIII. Ottimo illustris Laurentii Medieis Florentini fiduciam conjugem dedit: eique dum moreretur maximos thesauros de consenu Cardinalium dimisit: quos nihilominus ipse, dum adhuc Pontifex pater viveret, furtum abstulit, & Florentiam ad praedictum Medicem sacerdotum transmisit.

Obitus, 4 Fuit itaque hic dignissimus Pontifex omnibus virtutibus, quae in Pontifice maximo requiruntur, decoratus, sanctitate videlicet, & justitia, atque prudenter: quippe qui propria virtute, & non aliquo favore nec fortuna, ex humili loco ad id fastigium evectus fuit. Tanta enim hujus Pontificis fuit gloria, ut nullius laude crescat nulliusque vituperatione decrescat: nec plura de ejus laude ob ingenii exiguitatem referenda censeo. Denique relatio apud omnes Christianos sui desiderio, moritur, & apud S. Petrum magna funeris pompa sepelitur. Stephanus de Infissura apud Raynaldum, die, inquit, xxv Julii in die S. Jacobi, sexta vel septima hora noctis (qua nobis, post noctis mediem exordientibus diem naturalem, effet inter secundam & tertiam nocturnam) mortuus est Innocentius Papa VIII., cujus anima requiescat in pace. Corrigimus itaque in sequentis historia impresso zyfras 23, & scribimus 25: jam usū docti quam viciose sint zyfra istius editionis, culpar hanc dubio amanuensium, qui MSS. veterum exempla submiserunt Conclavium Collectoris.

sepulchra. 5 Sepultus est autem Innocentius, teste Ciacconio, in æro monumento, quod extrui jussit ejus nepos Laurentius Cybo, Cardinalis Beneventanus, iuxta aram ab eo designatam, in qua ferrum hastæ, quo Christi latus apertum fuit, condì jussérat. Huic monumento, inquit Arringue, ejusdem ad vivum superponsum est simulacrum, sicut idem areum, Pontificali residētis in throno, & dextera lanceam manu tenentis, in memoriam illius sacra Lancea, sibi à Bajazete Turcarum Imperatore transmissæ. Quod quidem nobilissimum monumenum, una cum eodem, alteroque de super jacentis ut mortui simulaero, ad hunc usque diem in navi ejusdem Ecclesiæ, in amplissimam formam exædificatae, ad sinistram introeuntibus appetat: elegantem vero totius operis iconisimum, anea expressum lamina, videre licet in Oldoini sape dicto Ciacconio novo.

Stylus quo- 6 Quod attinet initium anni civilis, in Bullis Innocentii hujus servatum, si eas solas consideres quas proponit anni civilis Waddingus, inunctanter judicabis absolute sub eo servatum varius sub fuisse, ut usque ad xxv Martii protraheretur annus: hoc Pontificis enim inveniet facere Bullam 4, 10, 15, 18, 19, 22, 26, 36 ee.

C 6 45; nec quidquam proprium erit quam ut judges, per meam hypothetam errorem factum ut pluribus signatu nota anni 1488, quarum antepenultima date sunt v Idus & pridie Idus Januarii, ultima vero v Kal. Martii, omnes anno Pontificatus quinto, intermisceatur penultima una eodem quinto anno data ix Kalend. Martii, sub nota anni 1489. Verum ad Bullarium Cherubini reflectens oculos, videbis non ita constanter servatum morem antiquorem, quin aliqua ordiantur annum à Kalendis Ianuarii. Nam Bulla ista 13 signatur data Anno incarnationis Dominicæ millesimo quadragesimo octavo, idibus Januarii, Pontificatus anno quarto, econtra Bulla 17 signatur anno millesimo quadragesimo nonagesimo primo, octavo Kalendas Februarii, Pontificatus anno octavo, quia nequeunt convenire, nisi annus ille Christi protrahatur usque in Martium anni nostri MCCCCXCII. Eodem modo procedunt in Bullario Augustiniano Constitutio prima & ultima. Innocentii hec signata die decima sexta Februarii, millesimo quadragesimo octavo, idibus Januarii, Pontificatus anno secundo; ista die decima septima Martii, millesimo quadragesimo octavo, idibus Januarii, Pontificatus anno quinto. Item in Bullario Casinensi Constitutio 103, data die 5 Januarii 1488 Pontificatus anno 4: cui si aptari debeat, correcto errore zyfra, Consta-

tutio 100 ibidem, pro eo quod nunc scribitur die 20 Februarii 1487 Pontificatus anno secundo, scribi debet, 1486 vel anno tertio: aliter enim non convenienter characteres. Est porro in Cherubini Bullario hoc etiam mirabilius, quod in praedita Bulla 13, cui tam in subfiguratione quam in publicatione bius ad longum subscriptur annus octauagimus octavus, additurque in publicatione etiam nota Indictionis sextæ, qua mense Ianuario cadere non potest nisi in annum communem MCCCCLXXXVIII, subscriptum legitur ex stylo veteri, Lecta Romæ in Cancellaria Apostolica die Sabbati, 19 Januarii 1487. Econtra sub Bulla 3, stylo veteri data anno millesimo quadringentesimo octauagessimo quarto XI Kalendas Martii, Pontificatus anno primo, subscriptar ex forma stylis recentioris, Lecta & publicata fuit suptat scripta Bulla in Cancellaria Apostolica die Jovis, xvi mensis Februarii, Pontificatus Domini Innotentii Papæ VIII. Pontificis anno primo, qua magnam stylis inconstantiam sub hoc annus à die Pontifice arguant. Certius statuerem possum, quoā anni Pontificis initium sumptum fuerit à die Creationis, ex quod Bulla 9 data an. I. D. MCCCCCLXXXVI tertio Kal. Septembbris, & 10 signata die trigesimo Septembbris, dicantur data anno Pontificatus tertio, uno scilicet aut altero die post anniversarium Creationis. Sed contra est, quod Bulla 33 apud Waddingum notetur data anno Incarn. Dom. 1490, 7 Idus Septemb. Pontif. an. 6, qui septimus fuisse, si annus esset à IV Kalendas Septembbris inchoandus: facilius tamen uno in ecgrapho errorem zyfra, quam in duabus numeros ad longum exprimentibus errorem in sensu supposueris: ypsi in hoc variaisse Notarios Pontificios diversis.

E

INTERPONTIFICII HISTORIA

Ex Italico Anonymi coædi.

O Büt Innocentius Papa VIII., post longam infirmitatem, xxv Julii MCCCCXEN, inter quintam & sextam noctis, quapropter multi Cardinalium, qui decereverant proximum Augustum hilariter transigere, & ferventem in leone sole tolerare beneficio temperatoris per vicina castella acris, coacti fuerunt ad creandum successorem regredi in Urbem. Corpus defuncti portatum fuit mature ad S. Petri, comitibus illud Cardinalibus Beneventano, Albensi, S. Anastasiæ, Medice & S. Severini, qui tune pro Galestro accipiendo advenerat: remansitque expositus venerationi populi ad plantas ejus decolculandas accurritis: felix, cui deinde sepulco idem locus obtigit in quietem, ubi olim inventæ fuerant S. Augustini Reliquæ. . . . Verum Urbs tota erat in tumultu, voluntatibus per eam male feriotorum hominum ceteris, nec paucos occidentibus, quia in tribunalibus nulla ministrabatur justitia, dum Judices clausos se continebant metu mortis. Hac de causa, ne in seditionem res verteretur, Cardinales depuraverunt viros duos, quorum unus custodiae Palatii, alter Civitatis præsideret. Gubernator autem Palatii fuit Gundisalus Archiepiscopus Tarragonensis, nobilissimus & sapientissimus Hispanus: ejus opera pax fuerat conclusa inter Innocentium Papam & Regem Neapolitanum, deinde seditio Asculanorum composta, quemque Alexander Papa Urbis deniq; Præfatum fecit.

F

2 Sequenti die coepit fuerunt exequæ quibus octavo Augusti finitis cantata est Missa de Spiritu sancto, cui Cardinales omnes presentes iorterfuerunt. Finita Missa, Bernardinus Caravaglia Episcopus Cartagenensis, Orator Regis Hispaniarum, eruditissimum elegantissimumque sermonem habuit: quæ res, quoniam tunc multi Hispani ad publica munia adhibebantur, augurio fuit Papam quoque Hispanum futurum. Ad hujus electionem in Conclave processerunt

Cardinales
23 Concla-
ve ineunt;

Aserunt Cardinales xxii, quos inter Maffeus Girardus Cardinalis Patriarcha Venetus, ex Ordine Camaldulensi, homo decrepitus: qui intellecta morte Innocentii Römat venierat ad recipiendum Galerū, quamvis ægre movere se ac pedem figere posset. Fuit autem Conclave constitutum in capella Sixti aulisque vicinis; ad cuius custodiam excubabant Principium Oratores.

Et propter periculum turbarum,

2 Discurrebant per urbem turmatim latrones, homicidæ, exiles, & quodvis gênuis hominum pessimorum; palatiis autem Cardinalium, ne expilarentur, protospæctum erat pet custodes felopetarios. Tamen, licet tota in armis esset Roma, nullus notabilis tumultus exortus est; solum inimicitarum causa occidabantur impune multi. Plateæ Burgi, repagulis trabalibus clausæ, custodiebantur à militibus, & levioris armaturæ equites continuo circuibant Palatium. Cardinales interim, multa diligentia tractantes inter se, die secundo omnes volentes accesserunt ad celeriter elegi- adorandum Rodericum Borgiam Vicecancellarium: *Card.* qui omnem artem industriamque impenderat ut immoderata ambitioni suæ faceret satis, modisque omnibus licitis & illicitis conciliaverat sibi animos omnium Cardinalium potentiorum. Sub Auroram, exposita per fenestram Crucifixum, publicatum est haberi Pontificem sub nomine Alexandri; & Basilica S. Petri statim repleta est populi quasi innumerabilis multitudo, spectatum accrente. Duri ingrediebatur ecclesiam, eram ego altari majori vicinus: cui cum appropinquasset Papa, exceptus inter brachia fuit à Cardinali S. Severini positusque in Cathedra; ubi ei publice obedientiam præstiterunt Cardinales per pedum osculum.

cum maximo gaudio totius civitatis.

3 Prius autem quam ab altari descederet Papa, Vicecancellarium creavit Aseanium Mariam Sforza: quia hoc ei promiserat in Conclavi. Deinde cantata est more solito Missa; & Cardinales suam quique dominum reversi sunt, manente apud Papam ad prandium Cardinali Sforza, & pauculis aliquor. Tota Urbe luceulentissimi ignes instructi fuerunt, ejusque Senator (erat hic Ambrosius Mirabilis, Eques Mediolanensis) in Capitolio signa lœtitiae inusitatæ exhibuit:

fuit enim in ea dignitate confirmatus à Pontifice. Po. INNOCENTIA autem Episcopatus Perusinus datus fuit Joanni TIVS VIII. Lopez, antehac Scriba Papali, cujus prius data fuerat Dataria: & in hac successor obigit Bernardinus LUNA Papiensis, cum favore Cardinalis Antonii Sforza. Tranfacto ipsis creationis die, sub horam secundam noctis, Senatores, Conservatores & Capita Regionum Urbis, cum plurima Romana nobilitatis juventute, accesserunt pulcherrimo ordine ad Palatium Pontificium equites omnes, cum facibus in manu ardenti bus; & in area S. Petri quoddam quasi torneamentum instituerunt, varios in flexu gyrosq; circumferendo easdem faces. Idem etiam fecerunt in atrio Papalis Palatii, cum maxima satisfactione sua Sanctitatis: qui de camera prospiciens, sua eos benedictione imperavit.

4 Postea die xxv i Augusti, coronatus est Papa maxima cum ceremonia: longe tamen majestuosior qui 26 Aug. fuit processus ejus ad S. Joannem Lateranensem, pro gusti cor- ineunda possessione supremi Episcopatus: in quo

eстеро omnes Papas antecessores suos splendore & magnificientia superavit: cum plateæ omnes ornatae essent corymbis & floribus in arcus triumphales contextis, ad imitationem veterum triumphorum. Ultimo Augusti Consistorium habuit, in eoque Cardinalem creavit Archiepiscopum Montis-regalis, ne potem suum scilicet Ioannem Borgiam. Hac habui quæ adderem monumentis, ejusdem fere sententia nec minoris autoritatis, à Raynaldo adductis de creatione Alexandri, in quibus præcipue considerationis sunt verba Stephani de Insuffura, Anno Domini Mccccxcii, Augusti mensis die undecima, videlicet die Sabbati, summo mane, Rodericus Borgia, nepos Callisti, Vicecancellarius, creatus fuit Papa. Concursus diei & sabbati non patiuntur dubitare nos, quin certus sit dies Creationis: qui videtur supra secundus dici, non ab ingressu in Conclave, sed à cœpta translatione inter Cardinales; si vero ipsi illud ingressi sunt die octavo Augusti, ut supra dicitur: & exequias decefforis intelligentur cœpta sequenti die, non post mortem Innocentii (sic enim notaretur xxvi Iulii) sed post constitutum Gubernatorem Palatii aliasque provisiones factas pro Virbis custodia.

E

CCXVIII ALEXANDER VI.

LEXANDER, Papa ejus nominis VI, natione Hispanus, Rodericus antea vocatus, S.R.E. Archidiaconus, Calixti olim Pontificis ex fratre nepos, anno Mccccxcir, Innocentio Papæ consensu Cardinalium Pontifex suffectus, Jxi Augusti, coronatus, xxvi in Dominica; sedit annos xi, dies viii, defunctus anno MDI, xviii Augusti, sepultus in Vaticano: & vacavit Sedes mensem i, dies iii.

*Ab anno
1492, ad
1503, av.
xx, d. 8.*

Anno Pon-
tificii initii
& die crea-
tionis:

Hunc quoque Pontificem à die Creationis sua cœpisse annos Pontificatus numerare, saltem magis ordinarie, suader Bulla 9 apud Cherubinum, data anno Incarnationis Dominicæ Mccccxcix, xi Kal. Septembbris, Pontificatus anno viii; & Bulla 19 apud Waddingum, data anno Incarn. Dom. xiv, Kal. Septembr. Pontificatus anno tertio, respectu Ordinationis needum inchoato. Ipso autem Ordinationis die invenies signatas gratias duas primas apud Waddingum. Ne tamen absolute id valuisse afferam, facit Bulla 77 apud eundem Waddingum, data (nisi error sulcit) anno MDI, xii Kal. Septembbris, Pontificatus anno ix, qui cum respectu ad diem Electionis debuisse numerari annus x, à novem diebus inchoatus.

2 Magis certum est, varium fuisse tunc temporis stylum Notarialem, etiam in Curia, quoad anni civilis initium. Nam apud Waddingum inveniuntur omnino Bulla quindicim; videlicet 4, 5, 27, 29, 34, 37, 38, 43, 44, 50, 70, 81, 82, in quibus produci dicendus est annus usque ad diem Incarnationis: inveniuntur autem nihilominus novem, videlicet 9, 12, 13, 39, 68, 69, 71, 72, 81, qua cœpendia sunt annum ordiri Kalendas Januarii; & cum his facit tercia in Bullario Cherubini, data anno Incarn. Domini millesimo quadragecentesimo nonagesimo sexto, (epitomo Idus Januarii, Pontificatus anno quarto. Denique sic etiam procedit in Bullario Casinensi Constitutioni, signata die 15 Martii 1402 (imo 1502), Pontificatus anno decimo).

ACTA PONTIFICATUS

Ex Vitis Pontificum Ioannis Stellæ.

*Alexandri doctrina,**gravia mis-
nia cum
laude obita
ante Papa-
tum.***B***Cardinales
creati ex
fus.**fœdus cum
Alphonso
R. Neap.
contra Gal-
los;**bis tamen
cedere cogi-
tur Alexan-
der:*

Hic ex gente Borgia, nobilissima Hispaniarum familia duxit originem, quem Calixtus Papa III ejus paterius à puero educavit, instruxitque atque ad hujus dignitatis gradum præparavit, unde & litteris humanis pariter & divinis à principio summope- re illum instituit & erudiri curavit in quibus certe, ut erat acri ingenio adolescens, præstantissimus eva- sit: quo factum est ut in explicandis consiliis optimam facundiam ab ipsa sua adolescentia demonstraret. Quapropter & in ipsa juvenili ætate Cardineum munus ac Vicecancelariatus officium, ad quod pro- pe omnes graves Curia Romanæ referuntur expedi- tiones, ubi & maximæ ecclesiasticarum rerum refe- runtur moles, eidem concessit. In quo quidem officio tanta cum omnium Curialium benevolentia atque admiratione se exhibuit, ut tandem ad id fastigium merito pervenire meruerit: in quo quidem officio per quatuor & quadraginta annos, maxima rerum pericula atq; naufragia constanti animo [ferens], ma- ximum experimentum de le dedit. Nulla equidem negotiorum gravitas, aut Romanæ Ecclesiæ conditio, temporumque difficultas contigit unquam, quam in officio non fuerit expertus, quæque suo non esserit consilio. Initio itaque Pontificatu ab omnibus Chri- stianis Principibus, & præcipue Italico, maxima pompa est salutatus.

C 2 Huic ideo hoc nomen magnum decretum fuisse arbitrator, quod eius regius imprimis aspectus, ac cæle- stis quedam in eo species utrique & nomini & Pon- tificatus apte conveniret: quia Alexandri omnes, tum Pontifices tum Reges, Pontificatum & Imperium felicissime gessere, ut eorum gesta feliciter demon- strant. Hic statim ex suis, ut moris est, duos Cardinales, videlicet Joannem Borgiam Montis-regalis nuncupatum, & Valentinum similiter Borgiam cre- avit: quem quidem Joannem nepotem, S. Sulianæ Presbyterum Cardinalem, ex sacri Senatus-confulto Legatum declaratum, secundo sui Pontificatus anno, Neapolim, cum ingenti Prælatorum & Curialium comitiva, ad Alphonsum nuper Regem creatam in- vestiendum & coronandum, misit: quod & factum fuit, multa cum solennitate & ceremoniarum omniū exactissima observantia. Quo facto, fœdus cum eo, maxime propter adventum Caroli Gallorum Regis, iniit: in quibus duobus, videlicet Pontifice & Al- phonso, spes omnis contra Gallos reliqua erat. Tunc Julianus à Ruvere, S. Petri ad vincula Cardinalis, Sixti Papæ nepos, Ostia oppidi Dominus, jam tum Gallorum amicus & Pontificis hostis effectus, Tiberi- um fluvium interclusit, ne commeatus in Urbem de- veherentur: quamobrem statim Romani ad rerum omniū inopiam devenerunt. Tum vero Pontifex, cum antea Romanorum numero & virtute fretus securus esse videretur, appropinquante Gallorum Rege ad eo territus est, ut vi illa ac magnitudine animi elan- guescente, ad oblatas per Regis Legatos conditions primus delenderet.

C 3 Tum populus ex summa tristitia in plausum & luctu convertitur: Pontifex invitus Regias [Al- phonsi] copias, quæ in auxilium venerant, extra Ur- bem excludit; ipse vero in arem S. Angeli se con- truit, formidinis plenus. Carolus Kalendis Januarii cum universo exercitu Romæ exceptus, in palatio Divi Marci sedem locavit: ubi cum Pontifice compositis rebus, inter mutuos complexus, Maclovensem, u- num ex Baronibus Regi carissimis, mentitur amicitiae auctorem, Cardinalem designat. Subjugata deinde

rerum quasi domina Roma, v Kal. Februarii Rex Gallus discessit: & invito Pontifice, Zizimum Im-ператорis Turcarum fratrem, virum maximæ virtutis & strenui animi, ut omnia in Turcos moliri videretur, secum abstulit. Ejus causa Pontifex quadraginta millia nummum aureorum singulis annis data taxa- tione à fratre accipiebat; traduntque eam ob causam haec tenus Tureos extra Italianam coeteritos fuisse: qui paulo post negligentia Regis rheumatismo moritur, non parva rei Christiana jaæura.

D 4 His cognitis Alexander Pontifex sibi timens, de- posita spe, quam in Romana turba rei militaris exper- te posuerat, Urbe extrema inopia laborante, cognito Caroli Regis odio ac Valentini Cardinalis fuga, in- stantem ruinam reformidans, incerta consilia volve- bat: tandemque statuit, convocato Patrum concilio de summa rei deliberare, in quo hæc pauca eloquum accepimus. Videtis, inquit, filii, Carolum Gallorum Regem magnam Italæ partem subegisse, & eam ar- mis virisque implevisse, ac Pontificia Sedi oppida urbesque ademisse, jamque penitus Ecclesiam ever- surum. Videtis etiam multos proditores, multos Ec- cleſæ hoſtes certis: nemo nostrum in reliquo tu- tus erit: hinc profecto mea sententia discedendum est. His dictis confusa voces fuere, aliis alia judican- tibus. Tandem visum est, in tanto rerum prælantium discrimine, nutantes Italæ res Principum posse fer- dere contineri, & ad id Maximilianum Romanorum Regem, Ferdinandum & Elisabeth Hispanæ Reges, Senatum Venetum, ac Ludovicum Sforziam Medio- lanensem Principem idoneos esse. Missis igitur Legatis nova fœdera inter hos Principes circiter Kalen- das Aprilis ista fuerunt: ac Senatus Venetus per Le- gatos suos adeo constanter hoc fœdus stabilivit, ut imperium omne pro Italæ & Ecclesiæ salute facile expositorum esset. Regrediente autem Rege ex Nea- poli Rōmam, cum id intellexisset Alexander Pon- tifex, Hieronymo Georgio Equite, Veneto Oratore, suadente, militibus, quos Venetus Senatus paulo ante ad ejus tutelam miserat, circumscriptus, in Urbem- verterem primum fecerit: deinde Perusia decreverat Aeneam adire, & Venetas postremo navigare si opus fuisset.

E 5 Reverso denique in Galliam Carolo Rege, & ibidem haud multo post defuncto, ac Ludovico Au- relianensi eidem Regi surrogato; Alexander pristina formidine liberatus, plurima meditari cepit, & ea quidem permaxima, quæ ad præsens usque ad votum gallis re- gressis, per omnia eidem successere. Nam Ludovico Vice- comite Mediolanensem Duce captivato, & in Galliis vincito abducto, & ejus imperio ad Gallos perducto, cumque & Parthenopæum regaum Galli denuo sibi vendicassent; hic sapientissimus Pontifex cum Fran- corum Rege & Venetis nova percussit fœdera: quibus confessis exercitus magnos congregavit, & Valenti- per Valen- num Borgiæ virum impigerimum eisdem ducem & num Bor- imperatorem præfecit. Qui dum congregatis omni- giam, bus copiis, primo omni cura contra Catharinam Vi- ecomitem, Hieronymi Riarii Comitis relictam, [Forlivii] Principem, expeditionem assumpit, & cum legionibus tandem Imolam civitatem devenit, quam penes Catherine in nullo perterrita confederat, [eamque] expugnavit. Ubi cum Valentianiana virtus videretur superior, Catherine virago reliquæ Imola Fortivium se recepit, in quo è vestigio à Valentino obfessa fuit. Quam cum aliquamdiu oppugnasset, & mira solertia se defenderet, in magnam penuriam rerum opportunarum deduceta est. Verum tandem cum viribus Pontificis oblitere Catherine non posset, post captam armorum vi civitatem, & arce tormen- civitates torum iæbus lacerata, à Valentino capta est: atque recuperat à ipsa Catherine captivata Româ missa, Pontifici viva tyrannus, præsen-

A præsentata est: ex quo Pontifex ipse, non aliter ac si per maximum superasset Ducem, est gloriatus. His gestis bellum contra Faventiam, munitissimam Manfredorum urbem, movit [Valentinus]: quam demum post multas oppugnations, cum magna suorum militum cæde, obtinuit (quæ tandem in Venetorum manus devenit) & Hastorem puerum urbis Principe, ultra sibi oblatum, Romam ad patrem Pontificem in triumphi modum perduxit.

*quos Cle-
mens 6 in-
duxerat:*

B

*Alia ejus
acta,*

& obitus.

C

2 Sabbato mane, die xii Augusti MDIIII, Alexander VI. ALEXANDER sextus Pontifex Maximus sentire coepit se male habere, & circa horam xxii correptus fuit febre; quæ ipsi ad extremum adhaesit eumque afflixit. Die Ms. folius xv, cum extraclusus ei esset sanguis ad sex uncias, su febris minit. pervenit tertiana. Die Jovis, quæ erat xvii, medicinam sumpsit. Die Veneris proximo, Confessionem fecit Domino Petro Episcopo (Rainensem Italicus textus vocat, Culmensem Latinus: est autem Clarenna vulgo Rain, notum quidem in Bavaria oppidum, sed non habet Episcopum; Culmis vero Episcopalis quidem est, sed in Prussia: neutrum satis placet, atque ne mendum aliquod subsit vereor.) Idem Episcopus, postquam coram Pontifice Missam celebravit, eidem residenti in lecto Viaticum sacrum præbuit. Missæ interfuerunt infra scripti Cardinales, Cuzentius, Montis-regalis, Arbonensis, Casanova & Constantinopolitanus; ad quos deinde se convertens Papa, dixit se male haberez nec multo post, cum extremâ Unctionem suscepisset à prefato Episcopo, expiravit eorum Domino Dario, eodem Episcopo & equis omnibus nonnullis, qui habebant custodiā. Dux Valentinus, qui eo tempore decumbebat æger, misit D. Michaelum cum multo comitatu, ut clauderet portas, respondentes cameræ & habitationi Papali. Eorum unus, inveniens Cardinalē Casæ-novæ, minabatur strangulare eum & per fenestram dejicere, nisi sibi traderet claves Pecunia Pontificia. Perterrefactus ille, porrescit claves: ipsi vero turmarum magna que cum violentia irruentes in cameram secretiorem, quidquid in duabus capsis repererunt nummorum (erant autem circiter decem millia ducatorum) diripuerunt.

E
*Direpta pe-
cunia.*

3 Tandem, post multa bella in Italia atque in urbe gesta, xvii die mensis Augusti veneno perit, & apud S. Petrum, ut decet Pontificem, magna funeris pompa sepelitur: quo mortuo vacavit Papatus mense i & diebus v, computatus utrumque extremitibus. Monumentum quod olim habuit in Vaticano, & cuius reliquia adhuc servantur in crypta, elegans sane & visu dignum, Oldoinus representat, ali nullo Epitaphio inscriptum quam paucis hisce verbis; Alexandri Sexti Pontificis cineres hic clauduntur: quomodo hi postea translati sint in Urbanam ecclesiam nationis Hispanæ, diximus in Calixto Papa III.

INTERPONTIFICII HISTORIA

Ex Italico Ioannis Brocardi, Clerici Ceremonialis præsentis.

*Veneno ex-
tinctus cre-
ditur Ale-
xander, an
recte?*

V Eneno extinctum Alexandrum vulgaris opinio fuit, etiam scripto confirmata à Petro Cardinali Bembo & Raphaele Volaterrano; ad eamque opinionem altius figura valuit, quod eodem pariter tempore morbo corruptus fuerit Caesar Borgia, & Hadrianus Cardinalis, una cum Pontifice cœnati. Sed nihil hujusmodi indicant Diaria Vaticana, ad fama illius dissipandam fidem allegata à Raynaldo, morbum pestilentia aeri tribuente, & verbotenus sere consentientia cum iis qua initio Historia Interpontifici hujus scripti Italice Ceremonialis Clericus, uti hic proficeretur, in sequenti autem Interpontificio describendo ipsum se nominans Joannem Brocardi: quem placeat Latine & sincere scribentem audire, sicut audivit & vidit; in zyfris, quas vitijs exscriptas invenimus, subinde corrigendus, dum annus 1511 pro 1503, hora 12 pro 22. & alia nonnulla exrantur contra mentem Auctoris, qui sic errasse non potuit.

4 Die sequenti, præcedente Clero Religioso de more, portatus fuit Papa per aream basilicæ S. Petri à quatuor pauperibus, manuæ feretro ex latere admoventibus Canonicis. Cum repositus esset in ecclesia, dum expectatur ut diceretur. Non intres in judicium, haud reperiebatur Clerus. Coepit tandem Responsorium, Libera me Domine: quod dum canitur, milites, quibus demandata erat custodia Palatii, violenter rapuerunt funeralia de manibus quorundam Clericorum. Reliquus Clerus se contra illos ipsis tuebatur funeralibus, milites vero armis instabant: unde territi omnes, omisso cantu, cucurrerunt in sacrarium: & mansit ibi Papa solus. Ego igitur aliqui arripuius feretrum Pontificale, detulimusque inter altare maius suamque sedem, converso ad altare capite. Eodem mane sedecim Cardinales

F
*indicuntur
exequies;*

quibus à milite rapaci turbatis,

ALEXAN- convenerunt ad Minervam, qui Gubernatorem Ur- D
DER VI. bis nominaverunt Episcopum Ragusinum, assigna- se exculavit. Sequenti die, quæ fuit xxiiii Augusti, qui sibi à
corpus absq; tis ei pro custodia militibus ducentis. Postea offici- Romam etiam ingressi sunt Ludovicus de Rutiliano regressis Vi-
eufode re- cium Camerarii dederunt Archiepiscopo Salernitano finis metu-
linquitur, no. Coram isdem Cardinalibus distractum etiam demq; peditibus, ac plures quam ducentas domos ex-
fuit plumbeum Plumbatorum Alexandri Sexti; man- pilarunt circa Palatum candidum, inter quas fuerunt
datumque est ut Annulus pectoralis consignaretur Da- ædes Cardinalis Cusani; ac postea de mandato Col-
tario, quod fecit Cardinalis Cafæ-novæ. Deinde legii recesserunt.
*et jam fa-
de deforma-
tum,*

B parum re-
verenter re-
conditur.

*Cardinales
fupius con-
gregati,*

5 Dum Papa adhuc staret ante altare, cœpit ni-
greccere & deformari, ita ut sub horam xxiiii si-
milis esset aterrimo panno; facies autem prorsus
obscura & foeda, nasus plenus foetoris, os disten-
sum, & lingua adeo tumefacta ut tota labra imple-
ret, quod sane horrendum yisu erat. Vesperi post
horam xxiv, delatus est ad Capellam à sex bajulis
duobusque lignariis fabris: qui circum eum joca-
bantur ridebantque. Et cum sandapila facta esset

justo brevior, compingebant & pedibus conculea-
bant corpus, ut totum intromitterent, postquam prius ipsum expoliassent mitra & pannis, eorumque loco obvolvissent vetus sordidissimumque raperium: atque ira posuerunt in sinistro angulo alta-
ris S. Petri. Eodem die Silvius Savelli, Marescallus Curia, permisit omnes Savellos incaceratos libere
egredi.

6 In secunda congregazione, habita xxi Augusti, commissum fuit Carolo Alfonso Capitaneo, ut cum bis mille militibus soluto stipendio custodiret diligenter civitatem: plateæ etiam repagulis obseptæ sunt, ne esset equitibus liber transitus discursusque, Castellanus S. Angeli promisit juravitque Cardinalibus sanctæ Crucis, Medices, & Cæsarini obser-
vare fidelitatem Collegio, idemque promisit pro eo Orator Regis Hispaniæ. Eodem die liberati fuerunt ab eodem Castellano, sub cautione viginti millium ducatorum, Auditor Cameræ, Abbas Cajetanus, Bernardinus Abbas Alviani, Jacobus de Saranello, & aliis quidam Abbas. Eodem die Hispani incenderunt palatum Ursinorum ad Montem Jordani.

C 7 In tertia congregazione, habita ad Miner-
vatam, factus fuit magnus tractatus ad inundam
ineunt cum concordiam cum Due Valentino: qui valde hu- D
milem se monstrabat Collegio, offerebatque ei-
tino: tio: jurare fidelitatem quandoque placet. Deputatus igitur fuit Pandolfus Notarius Cameræ, qui cum Due stipularetur quoddam mandatum, in per-
sona D. Agapiti de Ameria Secretarii sui. In quar-
ta congregazione, quæ fuit sedecim Cardinalium, ab eodem Pandulfo lectum fuit mandatum, & à D. Agapito jure-jurando firmatum juxta, quod alias etiam Dux fecerat coram Papa. Promisit insuper defendere Collegium & quemcumque Cardinalem sigillatim; nobiles item Romanos, civesque & populum, nec non Cardinalium domus custodire. Hoc vero ut faceret etiam libentius, confirmatus est ei titulus Capitanei Ecclesiæ, usque ad electionem novi Pontificis, cum omnibus consuetis honoribus & functionibus. Denique de consensu omnium Cardinalium constitutum fuit Conclave, parandum in Castello S. Angeli. Ut autem majori cum tranquillitate posset Pontifex eligi, ex parte Colle-
gii teripum est ad Prosperum Colomnaam & Ursinos, ne venirent Romam: sed contra voluntate

tem Collegii intravit Prosper eadem die, ac postea se excusavit. Sequenti die, quæ fuit xxiiii Augusti, qui sibi à Romam etiam ingressi sunt Ludovicus de Rutiliano regressis Vi- & Fabius Ursinus, cum ducentis equitibus toti finis metu-
demq; peditibus, ac plures quam ducentas domos ex- ens,
pilarunt circa Palatum candidum, inter quas fuerunt
ædes Cardinalis Cusani; ac postea de mandato Col-
legii recesserunt.

8 Die Veneris, quæ fuit xxv Augusti, vocati fuerunt in Congregationem duodecim Cardinalium quatuor Oratores, Regis Romanorum, Hispaniæ, Franciæ, & Venetiæ, simul cum Secretario ejusdem Republicæ; eisque injunctum fuit, ut per suaderent Duci Valentino excedere Roma; Orato-
ribus autem Hispaniæ & Franciæ injunctum est pro-
viderent, ne milites sui eodem accederent. Dispu-
tatum fuit inter Cardinales & Oratores per horas litteræ:

tres; multaque proposita & conclusa sunt, quæ longum foret recensere sigillatum. Ipsi vero Oratores eodem die iverunt in Vaticanum, ubi habitabat Dux, suaseruntque ei ut Urbe excederet & milites suos ablegaret. Respondit Dux, neque intra neque extra Palatum securum esse se; ideoque necesse esse sibi ut Romæ maneret cum suo armato milite. Obtulerunt ei, duobusque vel tribus ex suis, cameram & recursum in castello S. Angeli: sed non placuit ei: castellum tamen acceptabat, quando illuc ingredi posset cum iis quos veller, offerens reliquos deinde foras dimittere. Regressi sunt ergo Oratores cum modica omnino satisfacti: nam Collegio, quod opinabatur castellum esse sub obedientia sua, non placebat Ducem illuc admittere eo quo volebat modo, nec poterat ei aliter securitatem praestare. Interim inaudivit castri Praefectus, quod Cardinales constitutum haberent in eo Conclave instruere; nec voluit ulla tenetum acquiescere, dicens, quod juravisset locum conservare futuro Pontifici, idque vellet praestare.

9 Die Lunæ, quæ fuit xxviiii Augusti, ingressus Romam est D. Jacobus, frater Cardinalis Se- tandem tam-
nenis. Die Martis, Cardinalis Volaterranus. Die men ei pra-
Veneris, quæ fuit i Septembribus, in duodecima Con- fatur secu-
gregatio, habita in ædibus Cardinalis Neapolitanus, accersiti fuerunt prædicti Oratores: cum quibus tantum tamen ei pra-
multa definita sunt, atque imprimis sequentes con- fatur secu-
ditiones pro discessu Duci. Promisit lacrumum Collegium dare liberum ac securum transitum, per ci- ritus,
tatem & statum Ecclesiæ ipsi Duci & toti ejus comitatui, cum tota re tormentaria & annonaria: siue ex parte annona-
etiam Populus Romanus pollicitus est, nec ipsum nec homines ejus londere, sed tormentarium appa-
ratum ejus deducere, & præstare ac conservare ei annonam. Oblitum etiam Collegium scribere Rei-
publicæ Veneræ, ut nullum ei offendiculū vel im-
pedimentum præberet in terris Romandiæ. Ipse autem promisit invicem, non offendurum se Populum Romanum, nec permisurum ut offendereetur à suis vel ille vel bona, vel personæ, animalia, aut res alia quæcumque ad Ecclesiæ pertinens; discessurum autem se Roma intra triduum, & Prosperum Columnam cum suis tota die sequenti. Insuper Oratores Regis Romanorum & Regis Hispaniæ, suo ac Regum suorum nomine, promiserunt, quod neque Dux, neque milites ejus, neque Columnenses appropinquarent civitati ad decem milliaria, durante vacatio- ne Sedis. Idem pro Ursinis spopondit Legatus Franciæ proque militibus ejus.

10 Eodem die Dux Valentinus subscriptis ca-
pitibus conventionis, & Populus Romanus promi-
xit Cardinalibus Hispanis, quod neque ipsi neque
domibus eorum noceret. Idem Legati Franciæ, simul

A
e p discedit
ille 2 Sep-
tembris.

Emul cum Odoardo equitum suorum Magistro, qui heri Urbem ingressus fuerat, perierunt ut sibi consignaretur castrum Viterbiense, sed non potuerunt impetrare. Eodem die rediit Romam Coronatus: arque edictum per praeconem fuit, sub pena vitae & honorum, ne quis cujusecumque conditionis aut status auderet molestus esse Duci Valentino ejusve comitatu in recessu, qui futurus erat die Sabbati, id est 11 Septembris, uti re ipsa discessit incognitus, intra sepimentum quoddam. Cardinalis Cæsarinus operiebatur eum extra portam, quæ dicit ad Montem-Marium, ut ipsi loqueretur; sed dictum est illi, quod Dux iter cepisset versus Neapolim, quo ipsum securus est Cardinalis S. Severinus. Die Lunæ & iv mensis Romam venerunt Cardinalis S. Petri ad Vincula, scilicet Julianus Roreus, & Cardinalis Comensis.

*Patribus in
Conclave
ingressis,*

B 11 Tandem ordinatum est Conclave more consueto, in eoque distributæ cellæ xxxix, quæ deinde sortito distributæ sunt inter Cardinales; cumque Cardinali Senensi per sortem obtigisset sua, eo ipso loco in quo solitus erat Papa residere, res in omen versa est. Eodem die Urbem ingressi sunt Cardinales Rotomagensis & S. Georgii: omnibus autem ingressis in Conclave, prælecta eis fuerunt Capitula ejusdem, facta ab Innocentio VIII, mandatumque ut unusquisque Cardinalis eorum exemplar sibi sumeret: octodecim vero illorum sequenti die exposuerunt, quid illis additum demptumque vellent, sicut statim est factum. Die xxi inveni in lance una quamdam schedulam, directam Cardinali Bononiensi, quam apertam vidi & taceui, ex re id fore judicans. Multæ tum inter Cardinales vigebant factiones, magna varietas consiliorum, quæ reticeo, propter turpitudinem admixtamque iis Simoniam: nam hæc sine verecundia ulloque pudore inter eosdem exercebatur. Denique adjuvante Domino, die Jovis & xx mensis, Cardinales Ascanius, Volaterranus & Rotomagensis consultarunt de eligendo Cardinali Senensi, qui multa ipsi promiserat, si ipsi mediatis fieret Papa: inventique sunt multi Cardinalium quibus in animo erat ipsum eligere, qui etiam illum adiverunt exhilaraturi se cum ipso: mane autem sequenti Sacrifica pertundi fecit quamdam portam obturataam, misitque schedulam in domum Cardinalis Senensis, qua nuntiabatur ejus assump-

*& concur-
sentibus in
Senensem,*

C 12 Die Veneris, quæ fuit xxii ejusdem, dixi Missam de Spiritu sancto cum commemoratione Sedis vacantis: deinde Cardinalibus sugessi, ut, quoniam inter eos jam convenerat, electio fieret per viam Spiritus sancti. Sed respondit Rotomagensis hanc viam esse periculosam, eo quod vel uno solo contradicente electio sit irrita. Egrotabat quidem tunc Cardinalis Senensis, sed vigilabat pro illo Cardinalis S. Georgii aliisque: itaque scrutinio facto retulit vota duarum tertiarum partium: quod

cum Cardinalis Neapolitanus intellexit, statim ipse aliquie ex ordine processerunt ad pedes Electi ALEXAN- deocelandos, cumque induerunt vestibus Pontificiis: ipse autem sibi optavit nomen Pii III, & Cardinalis S. Georgii exposta per fenestram Crucem, alta voce proclamavit, *Annuntio vobis, Papam habemus.* Delatus deinde Pontifex in Basilicam S. Petri non potuit genua flectere, eo quod uno crurum infirmabatur; verum ita sedens inclinavit le altari adoravitque. Eadem deinde impositus cum esset, inchoatum est *Te Deum laudamus*, iterumque adoratio facta à Cardinalibus. Postea dimissi sub porticu S. Petri Cardinalibus, Papa relatus ad Palatium est; ubi sequenti die dedit publicam audentiam Cardinali eique contulit Signaturam. Dixit autem mihi Sanctitas sua, quod volebat Presbyter ordinari à ordinis Cardinali Neapolitano; sed eum huic id retulissem *rūs successione* rūs renuisset, acquievit sua Sanctitas ut ordinatur & retrur à Cardinali S. Petri ad Vincula, qui promptissimo animo id se facturum recepit, quemadmodum & fecit die xxx Septembris: interiu die Mercurii xxvi fuerat Papæ incisum locis duobus crux, cum magno ejus cruciatu.

ALEXAN-
DER VI.

E 13 Dominica quæ fuit 1 Octobris, Pontifex fuit consecratus Episcopus à Cardinali S. Petri ad Vincula, in Camera Papagalli, id est Psittaci. Sequenti die Urbem ingressus est Dux Valentinus, cum equitibus ac peditibus suis, & hospitium cepit ad S. Petri: die Martis sequenti fuit visitatus à Cardinali S. Praxedis. Dominica, videlicet viii mensis, fuit Papa coronatus in gradibus S. Petri, à Cardinali S. Georgii cum ceremoniis debitis. Die Jovis publicata per Urbem fuit unio & liga inter Colomenses & Ursinos, quod simul omnes proficerentur in regnum Neapolitanum, in auxilium Hispanorum contra Francos. Eodem die sumpsit Papa medicinam, & correptus fuit frigida febris. Dominica, videlicet die xv, Dux Valentinus egressus est Roma cum omnibus suis, per portam Belli-prospectus, fingeos aliorum seire ad inspiciendos stabiliendosque suos, sed eorum aliqui continuo sunt regressi. Hoc cum auditum ab Ursinis esset, egressi sunt per portam S. Pancratii, eo animo ut Duci *Dux Valen-* *tius regref-* Valentino obviā se darent: quod ille suspicatus, *sus, ulro se* rediit Romam, hospitatusque est in Cameris Roto- *in custodiâ* traditi.

*bis eligitur
22 Septem-
bris,*

CCXIX PIUS III.

Anno 1503
a - 2 Sept.
ad 18 Oct.

Ius, Papa IIII hujus nominis, natione Hetruscus, patria Senensis, nepos Pii II, Franciscus Piccolomineus antea vocatus, S. R. E. Archidiaconus tit. S. Eustachii Cardinalis, Alexandro suffectus XXII Septembris, anno MDIII, coronatus VIII Octobris, sedit dies XXVII, defunctus XVIII Octobris: sepultus in Vaticano, translatus fuit ad S. Andream de Valle: & vacavit Sedes dies XII.

Eius lata.

Hie vir, *inquit Stella*, tante modestia & integritatis fuit, ut omnium fere contensu Pontifex creatus sit: & præterea nulla injuria aff. Etus aut ignominia notatus fuit, propter temporis brevitatem. Moriens xv Kalendas Novembris, in B. Petri Basilica sepelitur: quo mortuo vacavit Sedes diebus XIV, utroque extremitate computata. Oldoinus noster ad Ciacconium addit, quod corpus in sacello S. Andreæ Apostoli conditum est prope avunculum, marmoreo eleganti sepulcro: cuius aque ac illius nulla extat memoria, nisi quatenus utrumque translatum babetur apud novam S. Andreae Theatinorum ecclesiam, super Pompeiani theatri ruinas extactam, supra utrumque lateralem ingressum, Avunculi ad dexteram, Nepotis ad lavam: hoc supra utramque portam posito titulo. Alex. Perettus, S. R. E. Vice-cancellarius Card. Montaltus, sepulcrus Pii III ex adverso positum, Paulo V. P. M. concedente è Vaticano translatum, magnificientius reponendum curavit. A. S. MDXIV. Sub tumba exprimitur magnificentissima illius Coronatio, in marmorea tabula (est enim utriusque monumenti restaurati forma prorsus eadem, solaque statuarum illud ornantium varietate distinguitur) & sub hac Epitaphium nonnihil immutatum legitur, quod res ab eo gestas breviter complexum in Vaticano tale erat, uti Oldoinus refert.

PIUS III. PONT. MAX.

Epitaphii.

A Pio II avunculo, duos & xx annos natus, in Cardinalium Collegium accitur. Ubis ac Pieeni legatione integrerime functus, à Paulo II ad Fridericum III missus, ut Germanorum arma in Turcas conseraret, conventum frequentissimum Pontificis morte disolutum habuit. Sub Innocentio VIII Umbros dissidentes pacavit. Carolo Gallorum Regge in Italiam irrumpente, ab Alexandre VI sero admodum obviam missus. Eo mortuo duodequadraginta Patrum suffragiis Pontifex creatus, dum de restituenda in pristinam majestatem Christiana republica ac Urbe agit viginti sex dies, ex terra expectatione rerum publico omniū luctu deceperit. Eloquio, prudētia, religione, innocentia & gravitate, domi forisq; insignis, in dicendis in Senatu sententiis liber & gravissimus. Vixit annos LXIV, menses v, dies x. Obiit anno Salutis Christi MDIIX, xv Kalend. Novembbris. Jacobus & Andreas fratri Sanctissimo posuere.

INTERPONTIFICII HISTORIA

Ex Italico ejusdem Clerici Cameralis.

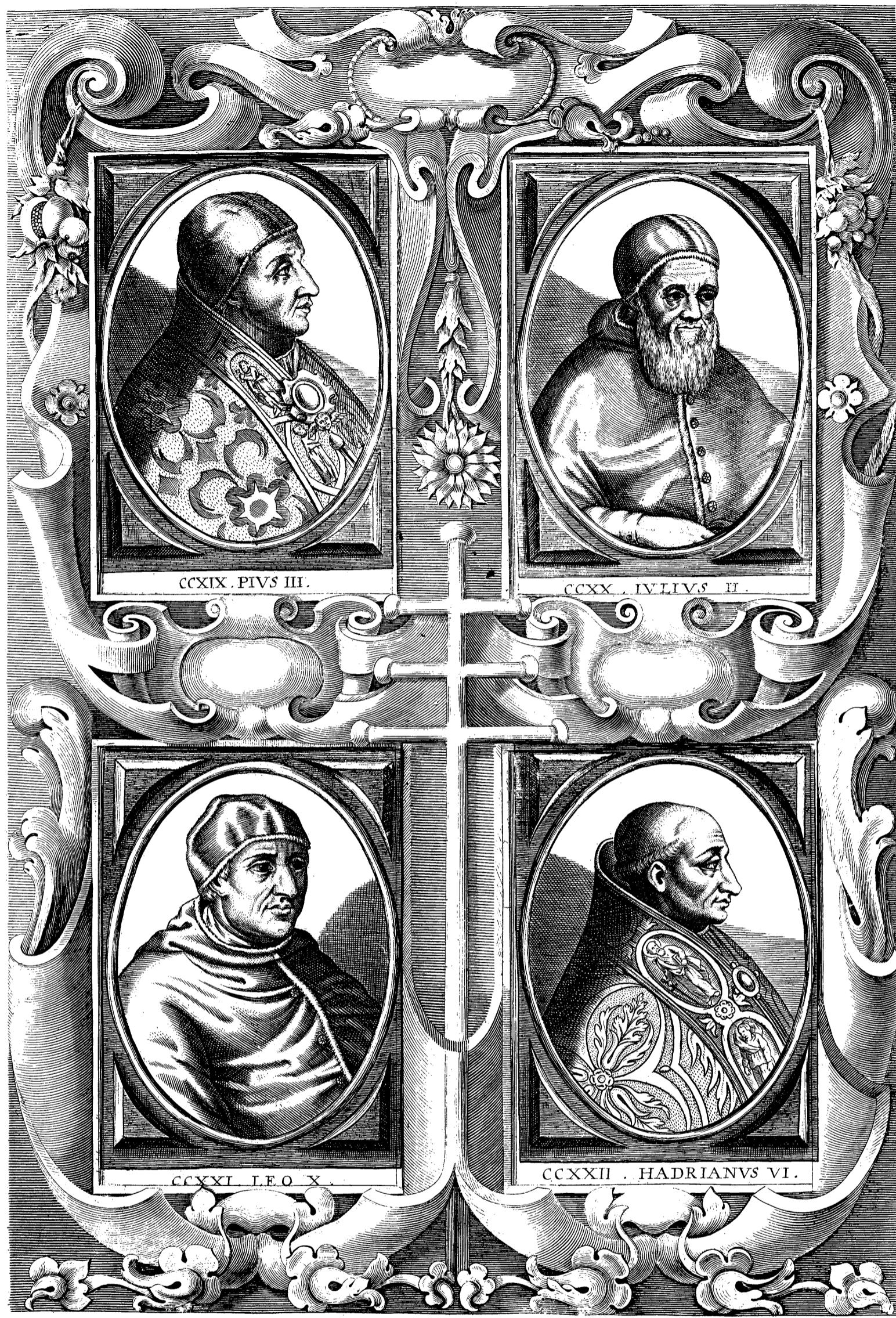
Mortuus
Pius 18 Oct.

IANNO MDIIX, die Martis XVI Octobris, Pius Papa III, graviter infirmatus communicavit de manibus sui Confessarii; acceptaque frequenti nocte extrema Unctione per euandem, reddidit Domino Deo spiritum, & anima ejus ad cælestem quietem evolavit sub horam x. Ego vero Joannes Brocardi, Clericus Ceremonialis, vocatus fui ad

Palatium per unum ex equis omnibus: statimque eo me contuli. Expositum fuit corpus Papale in anticamera sua, indutumque Pontificalibus omnibus collocatum supra culeitram, opertam holoserico viridi; sola Cruce deficiente, quam ipsi in ejus locum feci ex quatuor limbis à stragulo pendentibus, quas totidem aciculis fixi supra ejus pectus. Portato deinde eo in cameram Papagalli, compositioque supra mensam, Pœnitentiarii ipsi recitarunt super eum Officium mortuorum, quia nostræ Capellæ Cantores nolebant id facere, & alii Religiosi serius adveniunt. Dum autem transibatur per cameram, dicebatur Pater noster & Ave Maria cum Oratione, Deus qui sepelitur ¹⁹ inter Apostolicos Sacerdotes &c. & pedibus ejus uniuersisque dabat osculum. Delato deniq; corpore in S. Petri à Canonice & Beneficiatis ejusdem Basilicæ, recitatum ab illis fuit idem Officium defunctorū; & cadaver collocatum in Capella Sixti, cum pedibus extra cancelllos, ut ad eos osculandos accedere populus posset: ibique mansit usque ad diem Jovis & horam Tertiariam. Deinde præcedente Clero cum funalibus accessis, portatum ab equis omnibus est in Chapelam S. Gregorii: ubi post decentiam Missam de defunctis, sepultus fuit in monumento, quod suā Santitas sibi vivens preparaverat. Tunc ad custodiā Palatii deputatus est Archiepiscopus Tarentinus. Eodem die Joannes Marchio Salutensis, Neppos defunctorum Pontificis & Capitaneus Palatii Apostolici, habitationem suam transiit in aedes Cardinalis Senensis patrui sui.

2 Die Veneris sub horam xx, habita est Congregatio Cardinalium in Aula Pontificum, eorum scilicet qui voluerunt interesse; atque inter alia ordinatum fuit, ut omnes milites Ursinorum vacuum facerent ^{Exequies} ^{deinde celebraatis.} Burgum, atque ut Cardinales Flilius, Medices, & Cæsarini, nomine Collegii recipierent juramentum fidelitatis ab Episcopo Senogallensi Castellano S. Angelico: quapropter finita congregatio iidem Cardinales equitarunt versus Castellum, dictumque juramentum excepserunt. Die XXI tantum increvit aqua Tiberina, ex præcedentium dierum continuis pluviosis, ut circa S. Celso & ad domos Bankiorum, aqua elevaretur ad hominis staturam. Prima Missa exequialis dicta fuit à Diacono Cardinali S. Petri ad Vineula cù interventu xv Cardinalium: funebrem orationem pronuntiavit Dominicus Crispus. Hispani & Francici Cardinales, metuentes militiam Pauli Balionis & Ursinorum, quæ se in Burgum receperat, voluerunt exequiis interesse, excusantes quod nequirent secure transire per Burgum. Post Missam iterum habitus est conventus in Aula prædicta, cui interveniunt Hispani & Francici Cardinales: fuitque mihi ab Episcopo Massano, Sacrista & Thesaurario Apostolico, mandatum, ut intenderem distribuendas eræ ad exequias Pontificias, sicut feci cunctis exequiarum diebus.

3 Die XXIX Octobris commissa mihi fuit, de mandato Illustriss. DD. Cardinalium, schedula tenoris

CCXIX. PIUS III.

CCXX. JULIUS II.

CCXXI. LEO X.

CCXXII. HADRIANVS VI.

A *invitantur Cardinales ad Conclave pro 31 Octobris,*

qui confitentes in Cardinalem Roborem,

B *pollicitus est Papæ: & omnes Cardinales ibidem præsentes promiserunt & juramento se obstinixerunt, in prædictum Cardinalem conferre vota sua, ad erçandum eum Papam.*

4 Die Martis ultima Octobris, convenerunt Cardinales insimul triginta quinque: & Missa per Cardinalem Alexandrinum, sicut jam dixi, celebrata, professionaliter ingressi sunt Conclave, Canonice S. Petri indeuenienter cantantibus Hymnum *Veni creator Spiritus*; ac postea Antiphonam, *Emitte spiritum tuum*. Omnes custodes sacri Palatii, unus post alterum, præstiterunt secundum consuetudinem juramentum fidelitatis in manibus Cardinalis Camerarii. Circa horam^{xxi} fuit facta congregatio Illustrissimarum Dominationum suarum in tertia aula, in qua fuerunt conclusa Capitula: fuitque ordinatum, ut eadem à futuro Papa subscriberentur. Vesperi eodem die, sub primam horam noctis, conclusum est inter Cardinales factionis Hispanæ, ut Illustrissimus S. Petri in Vincula fieret Papa: statimque omnes excepto Alexandrino iverunt ad cellam ejus, ut gratularentur ei, & ego cum illis: qui mihi promisit Ecclesiæ Hortanam, suamque mulam cum paramentis, Cappam & Rocchetum.

C *I Novembbris eum eligunt,*

5 Die Mercurii, festo Sanctorum omnium, ad horam ^{xv} à D. Episcopo Massano, Sacrista majore & Thesaurario Apostolico, dicta est Missa de Spiritu sancto, cum Oratione solita Sede vacante, cui interfuerunt ^{xxxii} Cardinales; & ego Pacem obtuli prioribus tribus qui stabant in fronte. Missa finita assignavi omnibus Cardinalibus locum suum, circa mensam scrutinii: ubi suæ Illustrissimæ Dominationes ordinaverunt subscriperuntque Capitula, quæ singuli jurarunt promiseruntque observare *ad unguem*: & ego, sic jubentibus illis, ivi ad Cardinalem Neapolitanum, deinde ad ceteros omnes per ordinem, excepturus eorum juramenta: sicut fecerunt omnes, jurando *ad sacra Dei Euangelia*, & rogando D. Adrianum de Caprinis, Raimundum de Raimundi, Garziam Ferdinandi, nosque ipsos tam-

quam publicos Notarios, D. Venturam Episcopum Massanum Sacristam, Paulum Planæ, Justinum ^{Pius III.} Carosi, Alfonsum Dicenum, Advocatos Consistoriales, & Dionysium Morone Scribam Apostolicum. Præparata deinde mensa fuit, in qua legeretur scrutinium: supra quam positor Calice, egredi sumus de Capella & clausimus portam. Conclavistæ vero loco solito fecerunt suam congregationem etiam ipsi. Scrutinium istius matutini temporis fuit tenoris sequentis; Illustrissimus Grimanus elegit S. Petrum in vincula: & similiter in omnibus aliis schedis scriptum erat, S. Petrus in Vincula: qui ipsemet postea elegit Virbonensem & Rottomagensem: omnes autem sua quique manu schedules conscriperant, exceptis Neapolitano, Rottomagensi, & Casanova, qui scribi fecerant à suis Conclavistis.

6 Publicato scrutinio, Cardinales omnes accederunt ad gratulandum novo Pontifici, cui placuit assumere nomen Julii II, itaque publicatum fuit. Ego exi ipsum chlamyde: & remotis scabellis scrutinii, admovi Sedem Pontificiam, in quam se Sanctitas sua collocavit: Cardinalis autem Neapolitanus inseruit digito ejus annulum Pauli III, moxque allatus est annulus alius eum nomine Julii II, dictus *Annulus Piscatorum*: jam enim à duobus vel tribus diebus scitum per Urbem totam fuerat, quod Illustrissima Dominatione sua esset Papa futurus, unde sequenti mane apparuerunt multis locis exposta insignia ejus, cum Regno picto supra chartam. Cepit autem sua Sanctitas subscrivere Capitulis: cumque Cardinales festinarent, solum tres subscripterunt; & nos, ut supradictum, fuimus testes præfatae subscriptionis. Noluit Pontifex ulli supplicationi subscrivere, sed jussit eas è vestigio signari à D. Fabio, quem paulo post declaravit Datarium: promisit tamen signare omnes, æque ac bullas Conclavistarum. Ex fenestella Capellæ monstrata est Crux populo, clamatumque contenta voce *Papam habemus*. Finitis subscriptionibus ingressus est Sacrista in Capellam, & Sanctitas sua exuta fuit Roccheto atque Veste, quam mihi sumpsi, non obstante contradictione Sanctæ. Indutus est autem Pontifex veste alba aliisque ornamenti Pontificalibus; positoque super altari Cardinales omnes exhibuerunt reverentiam: mihi autem promisit deuoto ecclasiæ Hortanam, ad intercessionem Cardinalis Ascanii.

7 Denique Sanctitas sua in cathedra deportatus est deorsum in ecclasiæ S. Petri, præcedentibus Illustrissimis Cardinalibus: factisque debitæ orationib; intonuit Hymnus *Te Deum laudamus*: quo fitur ^{19 Novembris} iterum Cardinales & Prælati processerunt ad osculum pedum manuumque; dictaque oratione à Cardinali Neapolitano, ac data populo benedictione, Sanctitas sua reducta est ad cameram suam. Multi autem Cardinales redierunt in domos suas: alii remanserunt cum Papa ad mensam, interque eos Rotomagensis & S. Severinæ. Die Veneris & ^{xi} mensis [Novembbris] Dux Valentinus, de mandato suæ Beatiitudinis,cepit habitare in Palatio, fueruntque ei assignatae cameræ novem supra Audientiam. Deinde Sanctitas sua proposuit coronari die ^{xix} mensis prædicti, supra gradus S. Petri secundum consuetudinem.

CCXX IULIUS II.

Ab anno
1503 ad
13. an. 9 m.
3 dies 22.

ULIUS, Papa II hujus nominis, natione Ligur, patria Saonensis, Julianus à Ruvere antea vocatus, Sixti olim IV Pontificis ex fratre nepos, hoc anno MDIII pridie Kalendas Novembris, ex Presbytero Cardinali tit. S. Petri ad vincula, post Pium III Pontificem creatus est Pontifex] coronatus xxvi Novembris in Dominica, sedet annos IX, menses III, dies XXII; obiit anno MDXIII, XXI Februarii. Inferendus monumento, quod in ecclesia S. Petri ad vincula sibi vivens curaverat, manet adhuc in Basilica Vaticana: & vacavit Sedes dies XVII.

INITIA HUJUS PONTIFATI

Ex eodem Italico Ioannis Brocardi.

B
Egresso Duce
Valentino,

regreditur
Dux Vr-
nus:

creantur 4
Cardinales,

C
dux Valen-
tinus post
agnitā ejus
perfidiā

Dux Valen-
tinus post
agnitā ejus
perfidiā

Dominica & xix [Decembribus] Dux Valentinus sub mediam noctem dilesit Roma, ut iret Ostiam, atque inde mari in Franciam, comitante eum D. Barone Roboreo nepote Pontificis: sed postea, propter aliquam occurrentem novitatem, revocatus est Romam, ac denique iterum remissus Ostiam. Die xx Novembris sub horam xxii ingressus est Urbem Dux Ursius per portam Flaminiam, cui obviam processerunt Electus Episcopus Narbonensis, Episcopus Rutenensis, & de Francis Orator Regis Franciae. Hospitium autem accepit in Palatio Apostolico, accessitque ad Sanctitatis suæ pedes deosculandos. xxix Novembris Sanctitas sua in Consistorio secreto, coram universo sacro Collegio enuntiavit subscriptos quatuor Cardinales, Franciscum-Guilhelmum Narbonensem, Joannem Hispalensem, Clementem Mediolanensem, & Galeotum Lucensem, quorum duo ultimi erant nepotes sui. In hoc Consistorio expeditæ fuerunt plures Ecclesiæ: & ego factus sum Episcopus Hortanus, cum reservatione officiorum & beneficiorum. Finito Consistorio, novi Cardinales non processerunt ad agendas gratias Pontifici aut Cardinalibus aliis, sicuti alias solitum erat, & sicut ego eis suaferam; sed manerunt in suis cameris, neque mutaverunt pileolum, neque vestem neque chlamydem; verum ad proximum Consistorium venerunt in habitu Cardinalitio, quoero eis obsequatum fuit os, & in sequenti Consistorio apertum. In eodem Consistorio designatus fuit Legatus ad Regem Franciae Illustrissimus Cardinalis Rotomagensis: eodemque die Romanam ingressi sunt Oratores duo Ducis Ferrarensis.

2. Die Veneris xv Decembribus habitum fuit publicum Consistorium in tertia aula, in qua post so-
litas reverentias Cardinalium Illustrissimus Cesus Romanus proposuit primath commissionem; & hac finita Alfonsus Cardinalis Picenus exposuit secundam: qua inchoata, interim dum Orator Ducis Ferrarensis prestolabatur in capella minori, praefliterunt suæ Sanctitati obedientiam secundum consuetum solennem morem. Die Martis xix Decembribus redivit Romanum D. Carolus Molchiavellà, Camerarius Domini nostri, missus à sua Sanctitate, cum quodam Petro, eriam Camerario suo & Andrei quondam Papæ VI Ducisque Valentini, qui ab hoc ferebat mandatum, ut arcem Cæsenatensem aut Foroliviensem consignaret D. Carolo, eam re-
cepturo nomine Pontificis. Retulit autem Sanctitati

suæ, quod Castellanus, lectis litteris Ducis & recep-
tis contrariis signis xv mensis, suspendi fecerat præ-
dictum Petrum, absque eo quod aliquid ipsi esset
confessus. Hoc intellecto fecit sua Sanctitas advo-
cari Cardinales Olisiponensem & S. Georgii; fuit
que decretum, ut Dux Valentinus deduceretur in ca-
strum S. Angelii: eo quod nesciatur quomodo fuerit
regressus Romam, & usque in horam illam manfe-
rat sub custodia in quadam camera supra habitationem
Pontificis, in qua camera usque ad eamdem
horam fuerat Cardinalis Rotomagensis. Non fuit
tamen tunc deducens ad castrum jam dictum, sed
positus in camera alia supra turrim novam Alexan-
dri VI. Cardinales Surrentinus & Borgia, eodem
vespere discedentes ex suis habitationibus in Palat-
io, equites abierunt in ædes suas proprias, sitas è
regione ecclesiæ S. Marcelli: cumque intellexissent
Ducem clam retineri, abierunt noctu versus Mari-
num.

3. x Januarii [MDIV] die Mercurii & Dominica
sequenti, Oratores Senenses & Florentini seorsim
præstiterunt obedientiam Domino nostro in Consi-
torio secreto. xvi i equitavit sua Sanctitas ad S.
Antonii, eum amictu & cingulo albo, atque capaciō
holoserici rubri ac stola rubea. xxiv celebratum est
festum in Testaceo. xxv fuit Consistorium secrum,
& Sanctitas sua priuèquam illuc introiit, in secreto
suo cubiculo coram Cardinalibus S. Georgii, S.
Crucis, Alborensi, Cusentino, Capite-aquæ, & E-
liensi pactum invitum cum Duce Valentino quamvis
absente, cuius illico fuerunt expeditæ Bullæ: pactum
autem fuit, ut Dux infra dies quadraginta libere
consignaret Papæ terras Cæsenæ & Forolivii; &
vicissim Sanctitas sua ficeret illum cum bona comi-
tiva & secure deduci Ostiam, ubi maneret in arce.
Suscepit curam Ducis in se Cardinalis S. Crucis, mittitur
promisque quod non fugeret: postquam autem
prædictas terras resignasset, cum bonis ac luperelle & illi
sua posset libere ire quocumque vellat, prout dictus
Cardinalis ex parte Papæ Ducis pollicebatur. Quod
si intra istos quadraginta dies re ipsa non impletetur
restitutio prænominatarum terrarum Domino no-
stro facienda, reduceretur Romanum perpetuo carcere
mancipandus. Die Jovis, quem pingue vocant
(ad eoque non xxv Januarii, uti perperam transcriptum
& excusum; sed xv Februarii) celebratum festum in
Piazza Navona. Prima Dominica Quadragesimæ
(fuit ea xxv Februarii) intrarunt Urbe Oratores
duo Reipublicæ Genuensis, ad præstandam Domino
nostro obedientiam.

4. Die Mercurii (ad eoque non xvi, uti iterum ex-
cufam perperam, sed xxviii Februarii) Aquinus de
Coloreto, Clericus Aquilejensis, homicida bone
mem. Cardinalis S. Angelii, degradatus fuit in area
te pœnititur.
ante

A ante basilicam S. Petri, in theatro ante gradus, per manus D. Petri Episcopi Civitatis-vetulæ, de expresa commissione Domini nostri coram Domino A. C. Quæ sententia cum lecta esset, etiam coram Domino Cesio suum locum tenente, & Senatore Capitolii eum suis, stante supra ipsum theatrum in medio; consueto more degradatus fuit, & traditus manibus prædicti Senatoris: qui eum in sabbato decapitari fecit.

5 Die xix Aprilis Dux Valentinus Ostia Neapolitana excipit polim abiit. **xxi** Maji Urbem intrarunt per Portam obdientiam Belli-prospectus tres Oratores Regis Angliae: qui die xx præstiterunt obdientiam suæ Sanctitati, obtuleruntque litteras credentiales Regis sui, quibus supra scriptum erat, Henricus Dei gratia Rex Angliae & Francie, Duxque Hibernie. Dominus autem Robertus Episcopus Redonensis, Orator Regis Francie, conjectit se in genua coram sua Sanctitate; instanterque oravit, ne permitteret Oratores istos Anglos obdientiam profiteri cum titulo sui Regis, quam gratiam à sua Sanctitate obtinuit: unde prædicti Oratores simpliciter professi sunt obdientiam nomine Regis Angliae & Ducis Hibernie: Orator autem Francie rogavit desuper publicum instrumentum. Die xix Maji relatum fuit Domino nostro, quod Capitaneus Guido Fernandus, intra castellum Neapolitanum captivum conclusisset Ducem Valentinem, Romosinum & alios tres. Die xxxix Junii in sabbato, dedicato glorioissimis Sanctis Petro & Paulo, post Missam Papalem oblati fuerunt suæ Sanctitati duo astureones albi, pulcherrime instruti ornatae, quorum alterum obrulit Episcopus Redonensis Orator Regis Francie, nomine suæ Majestatis Christianissimæ in censum pro regno Neapolitano: cui Sanctitas sua respondit, Acceptamus, absque præjudicio nostro & aliorum.

B & Jeensum pro Regno Neapolitano ex parte R. Francie. **Stylus ejus in Bullis signandis.** **6** De stylo hujus Pontificatus in signandis Bullis, quod ad initium anni civilis, aliud dicere non possum, quam necdum ita regulatum fuisse, ut absolute desinenter Notarii Apostolici annum protrahere ultra Kalendas Ianuarias. Nam licet ab his incipiatur prima in Bullario Augustiniano; plures quoque tam apud Cherubinum quam apud Waddingum; qua tamen apud hunc sunt Bullæ 5, 16 & 17, requirunt ut annus censeatur durare usque in Martium. Porro ipso die sua Ordinationis, sicut successor fecerat, gratias plures signavit Julius, quales sunt tres prima apud Waddingum; sed utrum deinceps Pontificatus sui annos ab hac die cœperit numerare, an vero à die Creationis, non habeo unde definiam; quia nullam adhuc Bullam ejus reperi, intra pridie Kalendas Novembres & vi Kalendas Decembres datam, unde id posset affirmari.

C **Julii II° Monumen-tum** **7** Monumentum quod hic Pontifex sibi, ut dictum est, paravit, maxima ex parte marmoreum, celeberrimi architecti Michaelis Angeli Bonarota opus, videre in Oldoini. Ciacconio licet, sculptura expressum: sed purum & absque Epitaphio. Ut enim dictu Oldoinus scribit, corpus ampio funere, non ad S. Petri ad vineula, sed ad Vaticaniam basilicam illatum est sepulcro, in Canonicorum choro juxta Sixtum IV patruum: inde progressu temporis sub pavimentum ejusdem basilie translatum, scribunt omnes qui templum illud scriptis illustrarunt.

Elogium. **8** Ioannes Stella anno MDV die xxii Januarii Opus de Vita Pontificum finiens, quod ab eodem, sicut ad calcem legitur: summa cum diligentia revisum atque correctum prodit, impressum Basilea per Michaellem Furter, anno Christi MDVI pridie Kalendas Septembres; post ea qua initio de Julio proposui verba, sic Vitam orditur: Sedit usque in præsentiarum anno i, mensibus ii, & diebus xxiv, vir certe bonus & tanto Principatu dignissimus (qui Pontificatu suscepto, omnia quæ ad religionis Christianæ digni-

tatem pertinere arbitrabatur curioso circumspexit animo, maximeque circa Ecclesiæ pertinentia mirâ ulus est pietate) si prudentiam, sapientiam, consiliumque quo plurimum valet alpicias: justitia vero atque clementia ita insignis habetur, ut difficile judicetur qua in re maiorem promereatur laudem. Fuit enim bonarum litterarum Scientissimus ac virorum doctorum observantissimus, quos undique perquisivit, eosque semper & ubique pecuniis & beneficiis mirifice juvit. Tali namque Pontifice indigebat Ecclesia Dei, qui Petri navicularum, virtutum fluctibus diu acriter quassatam, redigere in portum salutis seiret & posset: quem speramus divi Petri Apostolorum Principis vestigia esse imitaturum.

9 Hic una cum Stella finiturus Tractatum, iterum impellor eo usque saltum progredi, quousque Annales Ecclesiæ-Causa reliquias continuavit Odoricus Raynaldus, eos concludens cum Pontificatu Clementis, qui fuit post Julium II tertius: XI, quin & reliquias viginti, usq; ad presentem Innocentium XI, suadeor non omnino dimittere: sed indicata strictim singulorum Chronologia integrare Catalogum, pervolvendo nibilominus eorumdem Bullas, quatenus ex eis aliquid cognosci poterit de stylo numerandi Pontificatus annos, non semper eodem observato à singulis.

E

ELECTIO SUCCESSORIS

Ex impresso Italico Auctoris coævi, & verosimiliter unius ex Conclavistis.

I Ulius II, Savonæ natus anno MCCCCLII, xv Decembris, à patruo suo Sexto Papa creatus Cardinalis tit. S. Petri ad vineula anno MCCCCLXXI, factus est Papa anno MDIII, post mortem Pii III die decimo quarto; ac denique obiit in Vaticano, xx Februarii MDXII, ætatis suæ anno LXX, cum tenuisset Pontificatum annos ix, menses III, & dies XXI.

2 Peractis solitis ei exequiis, die IV Martii MDXII, Feria vi, sub horam xiiii, celebrata est Missa de Spiritu sancto in capella S. Andreae, quæ dicitur Pii III, ab Illustriss. Cardinali Strigoniensi. Et oratione habita per Episcopum Castelli-ad-mare, professionaliter ingressi sunt Cardinales Conclave, comitibus Cantoribus S. Petri, sub horam circiter XVI. Eo die aliud nihil actum est, quam quod juramentum fidelitatis de more præstitum sit in manus Cardinalis Camerarii, coram aliis Cardinalibus, per Prælatos aliasque Officiales, deputatos ad custodiad Conclavis; itemque per Conservatores & Capitanos, deputatos ad publicum regimen civitatis. His peractis, sub horam xxii clausum fuit Conclave, præmissa tamen diligenti perscrutatione totius loci, per Illustriss. Dominos Cardinales Camerarium, Aragonie, & Farneuum, ne quis in ulla camerarum remaneret præter Cardinales & Conclavistas eorum. Eadem vespere, hora circiter 111, ingressus Conclave est Cardinalis Adrianus, qui Romæ non fuerat, sed ipso vesperæ advenerat.

3 Die Sabbati, v mensis, mane ad horam Missæ, Magister ceremoniarum pulsavit tintinnabulum ad portam capellæ majoris Sixtinæ, altaque voce dixit, illius, Crociæ. (Sunt autem Crociæ, inquit in Hierolexico Magrius, cappe nigri coloris, quibus Cardinales utuntur in Conclavi, circa collum crispata, longæ usque ad terram, & ex parte anteriori aperta, manto Gracorum Episcoporum similes, nisi quod habeant in parte posteriori exiguum capitum, ad instar illius quod fertur in Mozetta.) Et venientes omnes Cardinales exuerunt se Crociis, audi-

t 3

Mortuo Iulio 2

JULIUS II.

audiveruntque Missam in prædicta capella: qua finita ac resumptis Crociliis, intraverunt omnes in ultimam aulam tractacuri super capitulis Conclavis. Interea temporis etiam Conclavistæ in aliam aulam convenerunt, ad postulandas exemptiones & prærogativas solitas illis concedi. Paulo post eodem intraverunt Cardinales xxii, supra conclusionem Capitulorum Conclavis: sed nulla re pœcta, rediverunt in suas quique cameras.

8 Martii
admittitur
chirurgus,

4 Dominica mane, die vi, hora consueta, pulsat Magister ceremoniarum tintinnabulum, & omnes Cardinales ingressi sunt in Capellam ad Missam audiendam, qua finita convenerunt in unum. Eodem tempore intravit Conclave chirurgus quidam, dictus Jacobus de Briera, ad instantiam Cardinalis de Medices, ut apostema ei seearet; ingressum autem non permiserunt ceteri egredi, quantumvis multum instarer. Eodem die ad horam xxii congregati Cardinales, loco consueto, determinarunt quidquid faciendum erat circa Capitula Conclavis.

7 concipiunt
Conclavistæ
capitula sua

5 Feria ii, die viii, hora contueta, congregati sunt in capellam Cardinales, & consilium inierunt super diversis Capitulis aliis. Prædicto die sub horam xxii, fuerunt à Magistro ceremoniarum convocati Conclavistæ, ui scriberent Capitula sua, dictante Thoma Fedra Secretario Collegii, & multis Conclavistarum ea scripto excipientibus.

8 eadem pre-
sentant Car-
dinalibus,

6 Feria iii, die viii, hora consueta, venerunt omnes Cardinales ad Missam: qua finita illisque congregatis, cum Conclavistæ formassent Capitula sua, deputaverunt quatuor è suis, qui ea confirmanda atque subscribenda offerrent Dominis Cardinalibus, videlicet D. Gabrielem Saeristam, Thomam Fedra & Bartholomæum Salicerum. Secretarios Collegii, ac Petrum Rapelli. Hi, una cum Francisco Armellini, Rainero Gentilis, & Petro Rusticardo, ingressi ad Dominos Cardioales, supplicarunt ut dignarentur subscribere Capitulis & gratiis Conclavistarum. Quæ eum essent exhibita, sicut ea ipsi Conclavistæ in bonam formam redegerant, fuerunt eis reddita: responsumque est, quod Domini Cardinales curaverant fieri prædicta Capitula & gratias, rati modo ut esset eis faciendum satis; atque ita Capitula facta per Cardinales fuerunt ab ipsis sub signata, gratanterque & citra contradictionem ultam suscepta à Conclavistis, scientibus jam quid iis contineretur. Id autem à Cardinalibus factum est secreto, neque publicatum statim qualia essent ipsa Capitula & gratiae: egressi tamen Conclavistæ sua, quæ ipsimet scriperant, lacerarunt. Porro extra Conclave positi, quibus incumbebat admittere vñctualia ad usum Cardinalium allata, restrinxerunt ea ad unum solum ferculum, juxta Bullas desuper emanatas.

9 ipsimet
jurant ob-
servanda
quædam,

7 Feria iv, die ix, hora consueta venerunt Cardinales ad Capellam, Missaque audita subscripserunt Capitulis, & postea ingressi sunt in Capellam consuetam S. Nicolai, ubi ordine & suo quiske loco confederunt. Cumque Secretarius Fedra advo- casset Notarios, qui erant in Conclavi, multosque testes; aliquantum disceptatum fuit, super prædicta Capitula: & tandem communis consensu jurati omnes promiserunt, inviolabiliter servatuos se illa, secundum eorum formam & tenorem: quo super juramento rogati fuerunt omnes Notarii & Testes qui erant in Conclavi. Deinde leæ sunt litteræ D. Joannis Golandini, significantis illustrissimo Capitulo, quod Parma & Placentia rebellaverant Duci Mediolanensi opera Hispanorum: iisque leætis reperunt se Cardinales ad prandium. Ad horam vero xxii iterum congregati in loco consueto, ibidem manserunt usque ad primam horam noctis: disputatumque inter eos est, utrum vota ad Pontificis

electionem publice danda essent.

8 Feria v, die x, hora consueta venerunt ad Capellam omnes Cardinales. Iisdem post Missam audiuntur residentibus loco suo, illata est charta & atramentum; atque de ipsorum mandato prælecta Bulla

10 fit priu-
scrutinum,

Julii II fel. recordationis, de Simoniæ electione Pontificis. Tunc omnes Conclavistæ jussi sunt foras egredi, solique manerunt Cardinales ad primum scrutinium faciendum: ipsi vero Conclavistæ, à Magistris ceremoniarum reclusi in Capellam Sixtinam majorem, etiam ipsi fecerunt Congregationem suam; statueruntque & mutuo se obligarunt, quod Conclavista ille, cuius Patronus in præsenti Conclavi eligeretur Papa, teneretur ceteris Conclavistis solvere ad rationem Cameræ Patroni sui, ad Pontificatum assumpsi, mille quingentos aureos camerales, proportionaliter distribuendos: ac desuper rotatus fuit Notarius Cameræ Apostolicæ. Porro fa- quo frustra
cto primo scrutinio à Cardioalibus in Capella S. acto.

Nicolai, multi ipsorum retulerunt honorem aliquot suffragiorum: sed nemo pervenit ad numerum requiritum. Quare absoluta votorum lectione, redierunt omnes in cameram quisque suam: & quia in prædicto scrutinio Cardinalis Alborensis habuerat tredecim vota, usque adeo exterriti fuerunt ejus amuli, eo quod vulgo & universaliter aestimaretur esse vir famæ non admodum bonæ, ut cooperint pro se ipsius esse solici.

9 Post prandium audiebatur per Conclave rem *din & palæ*, calide & vehementer agi, numquam tamen retegi *secreto ta-* potuit in eius favoreni ageretur: eo quod multi *men, collo-* Cardinales, præsertim seniores & papabiles, essent *quuntur* consternati, non valentes comprehendere quid tra- *Cardd. S.* staretur, eo quod tractatus essent admodum secreti. *Georgii &* *Mediceus.*

Circa horam porro xxii invicem collocuti sunt in Sala Majori Cardinales S. Georgii & de Medices, protracto publice ultra horam sermonे, nemine tamen intelligente qua de re agerent. Id cum alii Cardinales notavissent, statim judicaverunt agi de eorum uno ad Pontificatum evehendo; cœperuntque ambire eos, ad discordiam inter ipsos seminandam, ne quid in alterum concluderetur. Taliter aliquamdiu trictatis illis, cum tandem inveniretur res parata atque matura, publicatum toto Conclavi est, Cardinalem de Medices futurum Papam. Tunc omnes Cardinales, videntes quod non possent invenire modum excludendi eum, iverunt ad aulam in qua dictus Cardinalis erat; ejusque manus deosculati, gratulabantur ei de tam sancta electione: postquam autem cum eo sati diu collocuti fuissent, deduxerunt ipsum ad sumum cubiculum, ubi tota nocte recepit visitationes & obsequia Cardinalium.

10 Feria vi, die xi mane, Cardinales iverunt ad *eumque eli-* cameram Cardinalis de Medices, ibique manserunt *gunt die xi* horam unam circiter, quoad usque omnes congregarentur in Capella S. Nicolai; ubi celebrata more consueto Missa, & Conclavistis omnibus foras missis, portaque obserata, itum in suffragia est, & communibus votis, nemine prorsus dissidente, electus in Papam Cardinalis de Medices. Ergo reclusa portâ, intromissus Magister ceremoniarum aliquique omnes qui foris expectabant, induerunt novum Pontificem consuetis Papalibus vestimentis: deinde collocatum in Sede Cardinales omnes eum adorarunt, vicissim amplexu osculoque dignati: tum dixit se velle appellari Leonem Decimum.

11 Die xix Martii, MDXI, fuit Sanctitas sua cū *qui 19 co-* consuetis ceremoniis coronata, corā maximo nume- *ronatur.* ro personarum: magna cum exultatione processit die ix Aprilis, ad in eundam possessionem Patriarchi Lateranensis, civitate tota pulcherrime ornata, per plateas vestitus tapetibus, & distinctas arcubus trium-

A triumphalibus, atque in letitiam ingentem effusa. Ha-
bitenus Auctor coarus, quem sine dubio crederem fuisse Par-
dem Graffum, Ceremoniarum Magistrum, cuius Diaria in
Vaticano sibi visa allegat Victorellus, si bac Italice scripta
diceret; interim ex eo censui corrigendam zyfram impref-
si nostri, Coronationis diem assignantis 18 pro 19 Martii.

D

CCXXI LEO X.

*Ab anno
1513 ad
21. an. 8 m.
8, dies 21.*

Eo, antea Joannes Laurentii de Medices, patria Florentinus, ex Diacono Cardinali tit. S. Mariæ in Dominica, electus anno MDXIII, XI Martii, coronatus xix in Sabbato, Lateranum progressus solenniter xi Aprilis festo S. Leonis Papæ, seddit annos VIII, menses VIII, dies XXI: defunctus anno MDXXI, i Decembribus: sepultus in Vaticano, translatus est ad S. Mariæ supra Minervam. Vacavit Sedes menses duos, dies XIV.

*Anni Ponti-
ficalis ipitiū
varium.*

A B hoc tempore habemus anni civilis initium in Bullis Bienvibusque Pontificum ferme continuo affixum Kalendis Ianuariis: Pontificatus autem anni principium non uno modo sub hoc Pontificatu sumptum videtur: nam Bulla 16 & 17 apud Cherubinum signatur anno Incarn. Domin. millesimo quingentesi-

B mo decimo sexto, xvi Kal. Aprilis, Pontificatus anno quarto; uique triduo citius quam elaboretur tertius annus, à die Coronationis sumptus. Econtra vero apud Waddingum ad innovationem anni videtur expectari dies iste: nam Bulla 7 signatur 17 Martii, 1514 Pontificatus anno primo; Bulla 13 data legitur, 15 Martii, 1516, Pontificatus anno tertio; & 14 Bulla, 17 Martii, 1519. Pontificatus anno sexto. Quin etiam que sunt apud eundem Waddingum Bulla 26, 27 & 28, notata anno Incarnationis Dominicæ MDXVIIT, decimo nono mensis Februarii, 5 Kalendas Martii, & 1 Martii, omnes habentur adscriptæ anno Pontificatus VI, quod fieri non potest nisi confundendo & componendo ad Kalendas Ianuarias initium anni Pontificii, non minus quam civilis.

ELECTIO SUCCESSORIS

*Ex simili stylī & auctoritatis impresso
Italico.*

*Mortuo Leo-
ne consilitor
Urbis securi-
tati,*

C D ominica die ac prima Decembribus, MDXXI, obiit nocte sequenti Leo Papa Decimus, nonno anno sui Pontificatus, non absque suspicione veneni. Feria II ac II die mensis, bene mane, venerunt Cardinales ad Palatium Apostolicum in aulam, ubi invenerunt Pontificem defunctum: quo adorato, coiverunt in aliam aulam propinquam, ibique elegerunt Officiales; ac primo Capitaneum Civitatis, D. Constantium Comitem, Ducem Macedoniae; Gubernatorem Urbis, D. Vincentium Caraffa, Archiepiscopum Neapolitanum; Custodes sacri Palatii, D. Episcopum Spoletinum, & D. Hannibalem Rangone. Pro exequis autem aliisque negotiis expedientis, deputarunt Dominos Cardinales S. Martini in Montibus Episcopum, Piccolomineum Presbyterum, & Cetum Diaconum, Huic congregationi non intervenerunt Cardinales de Medices, Cortona, Cornarus & Cybo: & quotidie habebatur congregatio in aula secunda. Inchoatis porro exequis in ecclesia S. Petri loco consueto, tres deputati convenerunt in cameram Cardinalis S. Martini in Montibus simul cum Camerario, multaque expediverunt ad custodiā urbis Romæ, platearumque & pontium ac portarum ejusdem.

2 Die x venerunt Cardinales, Grimanius, Sode-

rinus, Sedunensis, Gonzaga, Hipporegiensis: sed dum veniret Hipporegiensis retentus fuit Papæ: electionis, quapropter Collegium scriptit D. Hieronymo Morono, aut Roti, aliisque Baronibus Mediolanensis; neque prius voluerunt ingredi Conclave, quam scirent liberationem Cardinalis istius.

3 Die xi, finitis exequis, fuit facta congregatio generalis in ædibus Cardinalis Decani super ingressu in Conclave; & ex Custodibus Palatii adductus in suspicionem fuit Comes Rangonius, factaque super eo protestatio est, ut ei reialiter provideretur. Præterea adducti sunt duo Barones Colomnenses. Vespasianus & Prosper Junior, duo item Domini Ursini, Ludovicus Comes Petilianus, & Laurentius Cajetanus; qui à Cardinalibus deputatis postulaverunt sex millia ducatorum pro faciendis provisionibus: & quia tanta pecunia non inveniebatur, cogitarunt Cardinales illi eam mutuo accipere, assignando creditoribus fructus ac redditus communes minutaque servitia, quæ solvuntur Collegio Cardinalium.

4 Die xiiii, facta est congregatio generalis in ædibus Decani, cui omnes intervenerunt, exceptis Grimano, Cybo, & Mantuano: qui satis habuerunt præstare assensum suum.

5 Die xv, Cardinales deputati, simul cum Camerario, sumplerunt mutuo ab Elisis duo millia ducatorum: & D. Thomas Righi, Clericus Cameralis, tantumdem eis commodavit gratis.

6 Die xvi, facta est congregatio in Capella Sixti IV ad S. Petri: & cantata Missa de Spiritu sancto, ingressi sunt in Conclave Cardinales viginti novem: sed eo die nihil tractatum fuit circa electionem Pontificis, solumque de custodia Conclavis & audentia danda Legatis Principum.

7 Die xx, adductum in deliberationem est, utrum vota deberent esse secreta, & singulæ schedæ clausæ ac sigillatae ea parte ubi est nomen electoris; alia vero parte complicatae, sed non sigillatae; ut si quis vellet accedere ad eum qui nominatur, fraus committi non posset: decerumque est ut singulæ obsignarentur certa quadam nota, ut qui vellet accedere, exhiberet notam suam, & sic aperto nomine accedi posset ad nominatum ab eo. Hæc forma jam decreta fuerat die viii Decembribus, sed hodie iterum proposita: multique Cardinalium discepabant sententiis, nec acquiescebant ceteris, malebantque ut servatæ formæ antiquæ publica essent suffragia. Major autem pars evicit ut non darentur signata, quantum ad nomen electoris.

8 Die xxx, fuit Missa celebrata per Sacristam in 30 Decem-
Capella Papæ Nicolai, factumque est primum seru-
tinum, ubi Capita Ordinum Cardinalesque Ar-
æli & Prianus circuibant ferentes schedas, quas
Cardinalis Cornarus legebat: legebat autem vota
omnium,

F
*in quod 16
Martii in-
gressis Car-
dinilibus,*

*deceruntur
res agenda
secretis suf-
fragiis,*

EBO X.

omnium, & postea omnes Cardinales legebant ea in scriptis suis. Inventus vero est Cardinalis Ostiensis habere vota novem, Grimanus decem, Volaterranus quinque, uti etiam Fliseus, de Montibus, & Anconitanus; Farnesius & Jaconaccius septem, alii denique pauciora.

x Januarii secundum,

9 Prima Januarii factum scrutinium secundum, in qua scheda una reperta tredecim omnino nominans: quod multi indigne tulerunt, volebantque schedam illam aperiri: factum tamen non est: in aliis unus, duo, aut plures usque ad quinque nominabantur: habuitque Cardinalis Ostiensis ad quinque suffragia, Fliseus, Piccolomineus, Comensis, Jaconaccius & Ursinus septem; Medicæus, Tranensis, Anconitanus, Aræ-cæli, & Cornarius quinque; pauciora ceteri.

exinde tertium,

10 Die xi, factum est scrutinium tertium, in quo Cardinalis SS. Quatuor coronatorum retulit suffragia quatuordecim; Ostiensis & Anconitanus quinque, Fliseus, Jaconaccius & S. Sixti septem; Valentinus, Sedunensis, Aræ-cæli & Mantuanus sex; S. Martini in Montibus & Ursinus quinque; Volaterranus, Bononiensis, Medicæus, Campegius & Ægidius quinque.

B quartum,

11 Die xiv, factum est quartum scrutinium, & habuit Fliseus vota novem, Sedunensis vero, Sanctorum Quatuor-coronatorum, Valentinus, Jaconaccius, Campegius & Ursinus quinque.

quintum,

12 Die v, factum est quintum scrutinium, & Fliseus iterum retulit novem suffragia, Sedunensis octo, Sanctorum Quatuor-coronatorum quatuor, Cardinalis de Vio septem; Ostiensis, Anconitanus, Bononiensis, Medicæus & Jaconaccius sex.

sextum cum magna appetentia successus

13 Die vi, factum est scrutinium sextum, ad quod Anconitanus & Ursinus tulerunt schedam Cardinalis Cybo infirmi, & ipse habuit vota duodecim. Tunc dixit Cardinalis Sanctorum Quatuor-coronatorum, Papam habemus: & ad euindem cooperunt multi accedere, videlicet Medicæus, Petruccius, Valentinus, Campegius, Cortonensis, Armelinus, Rangonius; Cæfarinus vero accessit ad Ægidium, reedens à Farnesio, qui dederat votum suum: quod causa fuit contentionis magnæ, cum dicerent aliqui scire se velle, utrum licet inspicere votum accidentis ad alterum, & utrum posset auferri votum à prius electo: sed dictum nihil fuit; & tamen dicebat ir, Papam habemus. Cardinalis Grimanus, partim propter infirmitatem suam, partim quia videbat multa agi quæ sua conscientia ferre nequivat, recessit à Conclavi, frustra dissidentibus aliis: Cardinalis autem Ægidius Conclave totum conturbavit, multa mala dicens de Farnesio, cuius ab annis pluribus jam elapsus fuerat Confessarius.

septimum,

14 Die viii, factum est scrutinium septimum, in quo Jaconaccium nominarunt vota undecim; Ursinum, Fliseum & Sedunensem decem; Grimanum septem.

Die viii factum procul dubio est scrutinium octavum, haud dissimile prioribus, sed cuius historia festinanti inter transcribendum librario exciderit.

et nonum

15 Die ix, factum est scrutinium nonum, in quo eligitur Cardinalis Ostiensis & Dertusensis retulerunt suffragia quindecim. Cardinalis autem S. Sixti dictus de Car. absens, Minerva dixit, quod cum Cardinalis Dertusensis esset vir probus, virtuosus, ac doctus, eidem accedebat, orans ceteros ut eidem accederent etiam ipsi, siue fecerunt Columnensis, Cavalcensis, Montensis, Friuliensis, Piccolomineus, Anconitanus, Aræ-cæli, Armelinus, Jaconaccius, Comensis, Tranensis. Tunc

Cardinalis sanctæ Crucis dixit Farnesio, oportere ut accederet etiam ipse: sed respondit, non facturum, quia non noverat Dertusensem, quandoquidem numquam Romæ fuit. Nihilominus accessit ad eundem major pars Cardinalium, ipsi sumque in sumnum Pontificem elegerunt: de quo rogatus D. Darius de Grassis Episcopus Pisaurensis, tamquam Protonotarius Apostolicus, alta voce & Latine dixit: Papam habemus, Illustrissimum Dominum Adriatum, natione Flandriæ, ex civitate Traiectensi, tit. SS. Joannis & Pauli Presbyterum Cardinalem, Dertusensem [Episcopum] absentem, commorantem in Hispania in civitate Victoria: & fuit publicatum per D. Cornelium die ix Januarii MDXXII. Post publicationem predicti Pontificis, Cardinales in aula consistoriatur legatos & Legatos, per fabas nigras & albas deputarunt Legatos duos mittendos suæ Sanctitati, videlicet Cardinales Pompeium Columnam & Alexandrum Cæsarini: quo facto fuit subito reseratum Conclave.

16 Die x, in tertium Legatum legerunt Cardinales Ubinum, decreveruntque ut, quoad venisset Pontifex, tres ex tribus Ordinibus lecti per ordinem mensium gubernarent manerentque in Palatio.

17 Die x Februarii, Cardinales Cybo & Grimanus petierunt excusari à regimine propter suam infirmitatem; & depuratus fuit Cardinalis Fliseus, qui similiter se excusavit, sed excusatio ejus admissa non est: adeo ut necesse ei fuerit regimenter acceptare, verumtamen noluit in Palatio residere.

18 Die x Aprilis D. Guilielmus per litteras credentiales publicavit nomen Pontificis, Adriani Papæ VI, quod non placuit multis Cardinalibus, quia mos erat nomen mutare.

19 Die iii Augusti solvit Pontifex è portu Tarraconensi: & xv appulit ad portum Liburnensem ille 14 Aug. advenitus Liburnum; ipsas triremes quatuordecim: eademque nocte in burnum; qui obtrulissent litteras alias à sacro Collegio, osculati sunt pedes ejus: propter urbanam autem pestilentiam elegit Pontifex ipsa nocte in triremi manere.

20 Die xxvi, prædictus Pontifex cum octodecem triremis venit Centumcellas.

21 Die xxvii, advenerunt Cardinales Columna & Ursinus in navem qua Pontifex vehebatur; cumque ei obtulissent litteras alias à sacro Collegio, osculati sunt pedes ejus: propter urbanam autem pestilentiam elegit Pontifex ipsa nocte in triremi manere.

22 Die xxviii, Sanctitas sua ab Ostia per flumen, in Brigantino quod vocant navigio, multis triremis subsequentibus, ascendit usque ad basilicam S. Pauli: ubi accesserunt ad eum multi Cardinales, Legatus Piocepum cum Populo Romano.

23 Die xxix, eadem Sanctitas sua induit Pluviale & Mitram in sacristia Paulinæ ecclesiæ; & omnes Dominos Cardinales recepit ad pedum oscula. Postea cum Cantoribus accessit ad altare maius prædictæ Ecclesiæ, supra quod positus Pontificaliter denuo recepit Cardinales ad pedum oscula: eodemque die invectus est equo Pontifex cum galero & stola, per plateam Judæorum & Campum Floræ, in Basilicam S. Petri; ubi consueto loco positus, iterum suscepit adorationem Cardinalium.

24 Die xxx Augusti vestitus Pontificaliter, in Capella S. Andreæ, celebravit Missam ad altare S. Petri: post quam coronatus fuit ante gradus S. Petri à Cardinali Cornaro: convivium autem fuit in aula Innocentii V III.

D

E

F

CCXXII ADRIANUS VI.

ADRIANVS, patre Florentio Trajecti ad Rhenum in Belgio humiliter natus, ex Dertusensi in Hispania Episcopo Presb. Cardinalis tit. SS. Joannis & Pauli, electus Romæ absens ipse in Hispania, anno MDXXII, ix Januarii, Pontificatum suscepit Viceriorum in Cantabria xv Februarii, Romæ coronatus *xxx i Augusti in Dominica; sedit à die acceptati munera annum i, menses vi, dies xxx, mortuus anno MDXXIII, xiv Septembris, sepultus in ecclesia Teutonicorum S. Mariæ de anima: & vacavit Apostolica Sedes menses ii, dies iv.

*Ab anno
1522, ad
23. anni;
m. 6. d. 30.*

Historia eius scripta à Blasio Ortizio;

B

ex hac dif-

selectionem

C
*alteroque
nuntio in-
tellectam,*

*primo acce-
ptata fuisse
16 Febr.*

Totam Pontificatus Historiam, eleganter ac lucenter descriptam habemus, sub hoc titulo: Itinerarium Adriani VI ab Hispania Romam usque, ac ipsius Pontificatus eventus, per Blasium Ortizium, in Decretis Doctorum Canonicumque Toletarum ac generalem Vicarium, summa fide collectum: dedicatur autem opus Illustrissimo ac Reverendissimo Domino D. Joanni Martino Siliceo, Archiepiscopo Tolerano Hispaniarumque Primi: sicutque primo quidem editum Toleti anno MDLVI per Joannem ab Ayala typographum, curante Blasio Garaya; sed quia rarissima erant exempla, dignum censuit vir eruditissimus Stephanus Ballazius, quod libro tertio Miscellaneorum suorum nuper recuderet. Atque hinc obiter corrigitur error Ioannis Tamajie de Salazar ad xxv Octobris, in illo Archipiscopatu retinente Silicei decepcionem Iannum de Tavera usque in annum MDLII; quem ex propria hujus Chronica, per D. Petrum de Salazar edita 1603, Carilius in suis Annalibus Hispanicis docet, obiisse MDXLV. Sed in rem nostram potissimum faciunt sequentia hac puncta.

1. Quid cum Auctor Undecimo Kal. Februarii esset Lucronii, illac transferit cursor, qui litteras Domini Getundensis Episcopi, Romæ commorantis, ad amicum das deferebat; quibus continebatur Dominum Adrianum, Cardinalem Dertusensem, Inquisitorem Generalem, in Christi Vicarium unanimiter à sacro collegio creatum. Adeo ut cursor iste intra dies xiv iter istud emensus fuerit.

11. Quod cum de nuncio isto diu ambigeretur Victoria, ubi Adrianus erat, & quo mox ad gratulandum auctor excurserat; tandem Nona Februarii nobilis quidam Hispanus ex Pineia, Antonius à Studillo, Reverendiss. D. Cardinalis S. Crucis à Carravajal Camerarius, Breve sacra Electionis detulit.

111. Quod primum septimo deliberationis sumpta die, videlicet quarto decimo Kalendas Martii, Missa ex more celebrata, Pontificatum acceptare destinavit. Et quia, inquit Auctor, naturæ suæ propensione negotia ipsi peragenda potius secreto quam palam cohabatur facere; tres tantum ex multis, ad actum celebrem hujus acceptanceonis, scilicet Magnificum Doctorem de Agreda, & me indignum Doctorem Blasium Ortiz, ab sanctissimo eodem Patre postmodum Toletanos Canonicos creatos, & Secretarium Consilii generalis Inquisitionis Aragoniæ Joannem Garciam, virum satis egregium, elegit jussisque intrare in cameram interiorem, præcipiens ostiariis, ut neminem neque domesticum neque externum sinearent ad se ingredi: unde nos tanta novitate perterriti expectabamus, nos ad invicem conspicientes. Cum autem summus Pontifex in loco secretiori esset, hæc verba fatus est. Jam dudum intellexistis electionem

Maii Tomus V.

à sacro Collegio de me factam, cuius testimonium attulit Camerarius Revesendiss. Cardinalis à Carvalhal: cuius quidem acceptationem hactenus distuli, timens munera tanti onus sustinere: quamvis non me lateat, nihil esse in haec vita, & maxime hoc tempore, facilis & hominibus acceptabilis Episcopi officio, & præcipue Papæ, si obiter & ut hominibus tantum arrideat, atque adulatorie rem agat. Sed nihil est quod petuliosus homines suscipere debuissent, si arctissimam Deo reddendam rationem præ oculis mentis haberent, si non eo modo militetur quo nostra imperator Christus præcepit. Sed quia suspicor ex repudiatione graviora discrimina Ecclesiæ immunitate, ideo divino auxilio suffultus, munus hoc sacrosanctum vobis presentibus assumere statuo. Et quia ad hanc dignitatem sua inscrutabili præscientia me vocare dignatus est, spero illius gratia me idoneum ministruum evasurum, atque hujus acceptanceonis peto à præsenti Notario fidem, vosque testes rogatos volo, injungens vobis neminem rem gestam dixeritis.

iv. Quomodo quarto Idus Martii, egressus ab urbe Victoria, cum eo quem creaverat Generalem exercitui ad opem Italia laboranti ferendam comparato aliisque, Lucro Hispania Cesaraugustique acceptus honorificentissime; facta hic solenni benedictione Palmarum, atque Paschate prima die Maji, regulas Cancelleriae, à se noviter editas, Scilicenter promulgati jussit . . . atque à die illâ negotia omnia undecumque sub annulo (quamvis ab aliquibus esset dubitatum utrum Papa ante Coronationem facere possit) expediebantur.

v. Celeberrima ingressio Pontificis maximi in urbem Romanam describitur cap. 21 facta die Veneris quarti Kalendas Septembris, & Caput 22 est de Coronatione Adriani Papæ facta proximâ Dominica.

2. Ab hac solum die videatur Adrianus annos sui Pontificatus mutari voluisse: siquidem in Bullario Casinensi extat Confit. 139, signata Romæ apud S. Petrum sub annulo Piscatoris die vigesima septima Aprilis 1523 Pontificatus anno primo: & in Registro Waddingi, Adriani hujus Bulla unica datur, Romæ apud S. Petrum pti numeri sub annulo Piscatoris die 8 Junii 1528, Pontificatus rari anni primo. Neque contrarium probant prima dua Bulla apud Cherubinum. Dum enim utraque scribitur data Romæ apud S. Petrum, prior iv Nonas Maji, altera sub annulo Piscatoris die 20 Julii: & utraque nibilominus anno Incarnationis Dominicæ MDXXII, prior ad longum scripto, altera per zyfras expressa, & utraque anno Pontificatus primo; apparent manifeste vitiatam esse utramque, vel in loco vel in anno, cum Romanum non accepserit Pontifex anno MDXXII ante XXIX Augusti.

3. Et primam quidem, qua Administratio Militiarum S. Iacobi, de Calatrava, & de Alcantara in Regnis Hispaniarum

E

*post delibe-
rationem
dierum q.*

*ex mero di-
vine voluntati
refere-
tia,*

F

*susceptam
Coronam
Rome in
Augusto,*

*exibito ex-
pti nume-
rari anni
Pontifica-
tus,*

ADRIANUS viarum Corona Regia perpetuo conceditur, cum omnibus
juribus qua eorum Magni Magisiri habere consueverunt. Crediderim vero, ipso quo scribitur anno datam,
quamvis non tamen Roma, sed Cesar-augusta, ubi tunc A-
drianus manebat, aulam suam formans, eosque exspe-
ctans qui se comitatur erant Presules, virosque illustres
complures cap. 8. Itinerarii enumeratos, primum inde di-
gressus Deriusam, Sedem suam primam, tertio Idus Ju-
nii.

& quarum-
dam altera-
ta data,

etiam **B**onarum
quod utinā
non satis
in Bullario
magis quam sperandum, ut singulis Bullis ac Brevibus de-
finitum!

Contra
febricula
corripitur
& moritur
Adrianus,

Dicitur
quod utinā
Chronologicis uni
Bullario credi posse;

Excepit
ad sua originalia relatis, Data quas vocant recognos-
cerentur, & sicubi exercere ignorantia vel negligentia
fecit, ad priſtinam formam reducerentur. Et diligentia quidem
defectus excusabiles saepe sunt (quis enim homo omnem
ubique & quomodolibet, praestare semper posset?) sed quod
ignorans temeritas peccat, alterando iudicis originarios te-
xthus, dum se putat commodo lectorum servire, excusare fru-
stra conetur intentio minime mala; cum simul & juvari
quatenus opus est lector, & fides praefari integra posse,
addito ad marginem vel subtus indicio facta aut facienda
mutationis.

HISTORIA CONCLAVIS

Ex impreſſo Italico Auctoris synchroni.

Promulgata **C**um anno MDXXIIII die v Augusti, Adrianus
liga contra Papa VI ivisset ad S. Mariam Majorem, causa
tolonis ibi festi; ibidem eodem mane publicari fecit
ligam contra Francos: in quam præter Venetos con-
current etiam Henricus Rex Angliae & Ludovicus Rex Hungariae, omnesque liberae Civitates Italizæ,
Principes item omnes ac Toparchæ tubitæ Ecclesiæ;
& Generalis exercitus declaratus est Fredericus
Gonzaga Mantua Dominus. Quia autem Sanctitas
sua admodum fatigata erat prolixitate Officii, tem-
pore tam calido celebrati; recepit se ad ecclesiam S.
Martini in Montibus, loco vicinam sumendi com-
modius prandii & quietis causa; Cardinalis vero
Columna sumptuosum ac regie apparatum epulum
fecit Cardinalibus Principumque Legatis. Ibi Pon-
tifici advenit febricula, quæ initio nihil aestimata à
medicis, tandem facta est ei letalis. Ea ergo semper
crescente, cum se approximare suo fini Papa videret,
jussit se deportari in Vaticanum: convocatoque ad
se sacro Collegio Cardinalium, commendavit eis
sanctam Dei Ecclesiam & Christianam religionem,
creavitque Cardinalem unum; & paucis horis post,
die xiv Septembris, transit ad vitam meliorem, eum
sufficeret Pontifex anno uno, mensibus octo, & diebus
tex (scilicet à die electionis numeratos) ætatis suæ anno
LXIV.

invictus Ro- **2** Mors ea Romanis nuntiata, eisdem grata supra
modum accidit: universum enim Cuiæ parum acce-
maris, quia prius Adrianus erat, eo quod sua Beatitudine longe di-
minime splendidus, quem proxiniores sui decessores letati fue-
rant; quamvis revera esset propinquior bonis illis

qualitatibus, quæ requiri solebant in electionibus
Pontificum, temporibus à primitivæ Ecclesiæ spiri-
tu minus remotis. Id autem adeo publicum erat, ut
eum labente superliminari capellæ Papalis, Sancti-
tas sua quodam mane ad Missam audiendam illuc in-
trans, vehementer esset perielatus de vita (quam et-
iam amiserant milites Helveti nonnulli de custodia
corporis, petræ illius tuina oppressi) ipseque ægre
salvatus fuisset; non modo non sint gavisi Prælati
multi qui præsentes aderant; sed etiam unus eorum
fuit, qui sermone inter Cardinales ea de fortuna
moto, non verecundaretur fortunæ factoque male-
dicere, quibus fuerat à morte ereptus: quodque mi-
rabilius erat, maledicuſ atque blasphemus ille, à ne-
mine Cardinalium reprehensus castigatusque, pœna-
tis omnium auribus ac fere annuentibus frontibus
auditus & toleratus fuit. Laterabatur igitur vir iste
laetus hominum linguis atque dictis, velut pa-
rum idoneus regimini rerum secularium, variisque
calumniis impetrabatur: quia non habebat menam
lauram curiamque magnificam, sed privatum instar
religiöſi vivebat, unum secum habens familiarissi-
mum sodalem, quem etiam unicum creavit Cardi-
nalem. Fuit etiam divulgatum de eo, quod non so-
lum astrologia judicariæ studeret, sed etiam arti ma-
gice daret operam: quæ calumniae ex optimi cuiusq[ue]
sententia fallissimæ erant.

3 Ut ut fuerit, factæ sunt ei post obitum suum **Poss** ejus
exequias sumptuosissimæ & magnificentissimæ, cum **exequias**
majori quam soleat passim concurru populi: quibus **ingressi Car-**
exploris ingressi sunt in Conclave, ad novi Pontificis **dinales Con-**
electionem, Cardinales numero triginta; inter quos **clave,**
erant varii valde considerabiles, præfertim Pompejus
Columna, Alexander Farnesius, Julius de Medieci,
Franciscus Ursinus, & Cardinalis Paciecius: extima-
tissimi tamen præ ceteris erant Medicæus & Colu-
mnensis, ambo facultatibus dignitateque clari ac fa-
mosi, potentior tamen erat Medicæus, propter mag-
num numerum adhærenium ei Cardinalium, idque
mediante recenti ac grata memoria felicissimi Pon-
tificis Leonis Papæ, patruelis sui. Columna ècontra-
rio magni si bat etiam ipse, propter claritatem fami-
liae, favoremque & stricam amicitiam Caroli Quinti
Imperatoris.

4 Inter hos ergo principalissimos duos maximæ
vigebant discordia, neque poterat ad electionem
Pontificis devenir: mox enim arque proponebatur
aliquis à Cardinali Medicæo, à Columnensi & se-
quacibus ejus excludebatur; & si hic aliquem pro-
ferebat in medium, à Medicæo vicitim & partiaris
ejus repellebatur. Hæ contentiones cum iam dural-
sent diebus pluribus, Cardinales seniores, Columnæ
faventes, luce quadam convenerunt conspiraruntque
eum assūmere ad Pontificatum: verum non potue-
runt pervenire ad præfixum votorum numerum,
quem tamen ei obtinendi spem faciebant, dicentes,
duo dumtaxat deficere, quæ considerent haud diffi-
cultur obtainenda. Juniores Cardinales, ex parte al-
tera magis affecti Medicæo, vehementer ei votis suis
omnibus suffragabantur: sed non poterant numerum
Columnenium æquare. Videns ergo Medicæus,
propter Columnam frustrari se desiderio suo, nul-
lamque ferme spem reliqtam sibi videntis, proposuit
Cardinalem Ursinum, declaratum hostem Columnen-
sis, dicens quod eum vellet creare Papam, de-
volvendo in eum vota sequacium suorum omnium.
Conteritus ad hanc denuntiationem Columna,
cepit satagere pro ejus exclusione, palamq[ue] profiteri;
quod in aliud quemcumque sibi propositum esset
consensurus, præterquam in istum.

5 Interea sedulo soliciteque tractabatur pro Car-
inali

D

*ideoque va-
rias calum-
nias passus.*

E

F

*in duas se-
duntur fa-
tiones; per
Medicæum
& Colum-
nensem.*

Adinali Farnesio, multumque videbatur promotum negotium: verum quia fautores Medicæi dicebant se pollicitos vota servare ipsi, neque de suffragio suo audere disponere præter ejus assensum, multa quoq; aucta in contrarium sunt. Cum ergo appareret, propoter nimias inter Medicæum & Columnensem animositates, nullam fundari in quoquam spem posse: quia absque partis utriusque consensu frustraneum erat vel cogitare de Papa eligendo; multi ex Cardinalibus deereverunt palam in Congregatione protestari, omnino tempus esse ut tandem aliquid concluderetur, eo quod tam diurna mora gravissimum præjudicium crearet toti Christianitati. Respondit autem eis Medicæus, quod etiam Columna dixit, simul cum aliis suis magnæ auctoritatis Cardinalibus, id quoque sibi constitutum esse: proinde decretum ab omnibus fuit, sequenti mane procedendum ad electionem fore.

6 Proxima ergo die, primo mane, visi sunt multi Cardinales accedere ad cameram Medicæi: & jam per totum Conclave spargebatur factum esse Papam Vrfini, p[ro]m[overe]t, et si nemo sciret eum certo nominare. Paulo

Bautem post progressus de camera Medicæus, cum magna à tergo sequela, dixit alta voce: Nunc imus creaturi Pontificem. Hoc eum est relatum Columnæ, isque dubitaret metueretque ne eligeretur Ursinus, quem videbat per quam hilarem & festivum in comitatu Medicæi; cœpit cogitare, quod si persistet in sua cum Medicæo contentione, hic tandem illum eveneret ad Papatum, utpote arcta consanguinitate annexum familia Medicæa, & suam infestissimum inimicum. Ut ergo disturbaret hujusmodi electionem, seque ipsum periculo præsenti subdueret; exhortabatur Cardinales omnes, ut ad finiendam litem ipsum per Medicæum eligerent; eo magis, quod jam antea cum multis Cardinalibus suis per quam diligenter egerat, ut proponerent alium quemdam, tantum ne deveniretur ad electionem Ursini.

7 Iste ergo cum intellexissent resolutionem Columnæ, eo instanti factam in favorem Medicæi, solum tendere ad exclusionem Ursini, dixerunt, quod qui tantum jam laboraverant ipsius intuitu, eoque insimul rem adduxerant ut persona ipsi grata eligi posset, neminem eo viderent aptiore, quam qui istic aderat Cardinalem SS. Quatuor coronatorum, maximi meriti & valoris virum: proinde dignum vidéri ut pro eo tentaretur fortuna; efficeret ergo Dominatio sua Illustrissima ut iste proponeretur, si non ad alium finem, saltem ne illusus ab eis videretur. Volebant ergo Columna præstare fidem verbo suo de eligendo ea die Pontifice, respondit dignum & honestum id fore: & conversus ad partiarios Medicæi, orabat eos hanc gratiam sibi facerent, dignarenturque accep-

tum habere, ut proponeretur Cardinalis SS. Quatuor-coronatorum; sciens numquam pervertitur ad competentem numerum suffragiorum, eo quod multi illum palam excludebant. Eodem concurrevit etiam Medicæus, quamvis nonnulli ex creaturis ejus nollent suffragium suum illuc convertere. Propositus proinde est Cardinalis prædictus, multaque in favorem ejus vota concurrerunt, non tamen tam multa ut sufficerent electioni, licet pauca deficerent. Nihilominus constanter divulgabatur per Conclave jam electum esse Papam; idque universaliter affirmabatur ab omnibus, cum admiratione uniuscujusque. Vehementer autem gavisus est Columna, quod ejusmodi satisfactionem dedisset sacro Collegio, à quo fuerat tam instanter rogatus.

8 Interim cœperunt alii diversi proponi, multumque & vehementer tractari pro Cardinali Osti-

ensi, utpote viro maturo, magnique judicij ac multæ ADRIA-
experiencie circa regimen, & toti Collegio singula- NVS VI.
riter caro. Verum Cardinalis de Montibus, qui op-
rabat etiam ipse desiderium suum consequi, dixit,
ea ratione processum iri in infinitum, occasionem-
que suggeri longius etiam protrahendi Conclave;
quandoquidem numquam esset pervenientum ad
finem optatum nisi ad concordiam adducerentur Me-
dicæus, Ursinus, & Columna. Idem dicebat Cardi-
nal[is] Cæsarinius, quando evipiebat promovere tracta-
tum pro Cardinali Farneſio, qui & ipse dignissimus
erat Papatu, possetque satisfacere omnibus illis,
quorum merita talia videbantur, ut & ipsi deberent
aliquid experiri quo ad tantam dignitatem ascende-
rent. Tum vero Cardinalis Medicæus, considerans *Medicæus*
Columnam quidem consensisse omnibus in suum *interim re- sumit cast- sam Vrfini:*

E

9 Tractato igitur ut proposuerat negotio, in-

ventoque sufficienti votorum numero, convocavit

quod metu- ens Colum- na,

Cardinales omnes in unum. Jamque procedebat

Cardinalis de Montibus in comitatu Medicæi atque

Ursini, & interrogans eos dicebat, *Quonam imus?*

Respondit Medicæus, Eligere Papam, ex hinc

enim tempus non erit amplius. Tum Columna,

tantam turbam collectam videns, atque formidans

ne procrastinationibus suis aliud nihil effectum esset

quam ut facilius eligeretur Vrfinus, tantopere invi-

sus sibi; sumpta fiducia se convertit ad unum quem-

dam eorum qui sequebantur Medicæum: &c. Equo,

inquit, pergitis animo tam determinato? An fortas-

sis ad eligendum Cardinalem Vrfinum? Responsum *protestatur*

ei est, Nescire eos quod esset consilium voluntatis, *se velle Me- dicæum,*

que Medicæi; credere tamen potius illud ipsum es-

se quam diversum. Vnde in propiore timorem ad-

ductus Columna, denuo cœpit dicere, se quod pro-

miserat Cardinali Medicæo omnino præsticurum.

Hoc vero postquam est Medicæo relatum, cœperunt

omnes unanimiter discrepante nomine protestari,

quod vellent Medicæum eligere in summum Ponti-

ficem, & insimul Papam proclamaverunt: atque

ita, post expectationem duorum mensium ac qua-

tuor dierum, quibus Conclave duraverat, elege-

runt Cardinalem Medicæum xix Novembris MD-

xxiiii.

10 Tunc vero referato ostio capellæ accessitus

est ceremoniarum Magister: quo ingresso confessum

Sanctitas sua vestita Pontificaliter, collocata fuit su-

pra altare, atque ab omnibus pariter adorata cum pe-

dius Cle- dum oculo. Ipse vero singulos amplexus alacriter, mens 72

declaravit se velle nuncupari Clementem Septi-

imum; deditque benedictionem plurimo populo,

qui perfracto in oculi nictu Conclavi irruperat. Ad-

scendit etiam sursum continuo Clerus S. Petri, cum

multis Episcopis, Prelatis atque Proceribus, in mag-

na hilaritate atque frequentia: delataque est Beati-

do sua deorsum in ecclesiam, cunctis Cardinalibus

comitatibus; & politus Clemens supra altare ad li-

mina Apostolorum, denuo ac publice adoratus fuit,

non desistens eo mane benedictionem suam imperti-

ri accedentibus bono temporis spatio; ac deinde re-

ductus est ad consuetas cameras Pontificias. Placuit

velut

*Proponitur
tamen a-
lius, sed
frustra,*

*aliq; non-
nullis.*

Maji Tomus V.

v 2

ADRIANUS vehementer electio multis, praesertim iis qui Romæ fuerant sub Pontificatu Leonis, diceribus hunc & que felicem fore atque is fuerat, quandoquidem sua Sanctorum vir erat maximus dignitatis, auctoritatis & nobilitatis; quodque iis omnibus inatus est satis expertus in negotiis seculi, nec minus prudens atque probus. Primum nomen Julio fuerat, filio Juliani, de Medices, germani fratris primi Laurentii. Divina maiestas dignetur eum conservare longo tempore in vivis, ut possit cum amore & caritate regere & gubernare Ecclesiam universam, repertuunque in ea gregem: *quod nobis Deus concedat.*

B Hic porro finis nobis esto ex impressa Collectione Conclavialium relationum, à te libis ut plurimum oculatis descriptarum, augendi hunc Tractatum, jam ultra vii historias quam animo praeceperam ex crescere. Etenim in Clemente VII definit Annales Ecclesiastici, à Cesare Cardinali Baronio inchoati, & ab Oderico Rainaldo hactenus deducti, quorum alias Laudatissimerum defectibus corrigendis suppendique Conatum nostrum volui possumus deserire, quasi derelictas à copiosis metentibus spicis post habentur eorum vestigia colligendo. Dum autem eosdem Annales diti Annales nunc prosequitur carissimus nobis, & tantis scriptoribus Ecclesiastici dignissimus successor, Leander Coloredus, non lubet falcem mittere in messem ipsius, adhuc integrum.

C Deinde forsitan brevi in lucem dabitus dignior alia grandiorque hujus argumenti Collectio, ex MSS. Codicibus, in curiosissima Bibliotheca Laurentii vander Hem Iurif consuli Amstelodamensis, in prefatione ad Ephemerides Gracemoscas à me laudata, inventis, & pretio perquam magna sub auctio redemptis, præterito nuper Aprili. Continet auem, Temus primus, in tres libros divisus, discursus Italicos de ratione, praxi, mysteriisque Conclavium; secundus ac tertius, corundem historias à Clemente VI, id est ab anno MCCCXLIII, usque ad Julium III annumque MDL, seductas Latinas omnes propter unam; & speratur nonnullas etiam semel iterumque ab auctoribus diversis Collatio descripas; quartus denique ac quintus, similes Italicas, a prior ex Marcello II successore Julii III, usque ad Clementem VIII anno MDXCII electam. Si vir iste clarissimus, conuictus meis promovendis nihil non daturas, tandem vive-re potuisset, donec hic tractatus, quem initio propositum fuerat in Martino V finire, hactenus extenderetur, libenter utique thesaurum istum communicasset tecum, collatisque ad invicem monumentis editis ineditisque, fortasse patuisse materiali opportunam suggestere avicu Annales ecclesiasticos prosequenti: at postquam ille obiit, nec licuit cum determinato ad quantum umque pretium offerendum llicitate contendere pertinacius, aliud non restat, quam ut expectemus quid is inde facturus sit; verosimiliter hacten profusus futurus in augendo pretio, nisi ex publicatione talium lucrum ingens speravisset: quod ei adeo non invideo, ut etiam optem vehementer.

D Quid tamen jam capi, scrutando Bullas ac Brevia pergo nibi-Pontificia, quatenus impressa habentur, querere quam luminis quisque Pontifex tenetis annorum suorum numerandorum. Scrutari epocham rem à nemine hactenus observatam, utilitatis ta-chas sequentium Papa-men (ut existimo) non exigua, placet laborem opinione ma-tuum.

E 13. Quia tamen jam capi, scrutando Bullas ac Brevia pergo nibi-Pontificia, quatenus impressa habentur, querere quam luminis quisque Pontifex tenetis annorum suorum numerandorum. Scrutari epocham rem à nemine hactenus observatam, utilitatis ta-chas sequentium Papa-men (ut existimo) non exigua, placet laborem opinione ma-tuum.

CCXXIII CLEMENS VII.

LEMENS, patria Florentinus, antea Julius Juliani de Medices, ex Archiepiscopo Florentino & Cardinali Presbytero tit. S. Clementis, electus MDXXIII, xix Novembris; coronatus xxvi Novembris Feria v, sedit annos x, menses x, dies vii: obiit MDXXXIV, xxv Septembris: sepultus in Vaticano, translatus fuit ad S. Mariæ supra Minervam: & vacavit Sedes dies xvi.

C Trum hic Pontifex à die Electionis vel Ordinationis numerarit annos, discernetur ex Bulla 16 apud Cherubinum & 21 apud Waddingum, datâ Epochâ antrâque vigesima tercia Novembris, Pontificatus annorum ejus no tercio, nisi Cherubini Bulla notaretur data millesimo Pontificaliū quingentelimo vigesimo quinto; Waddingi vero anno incerta. 1526. Posterior tamen iure suspecta est zyfra, in qua errari facilius patet ex sequenti mox apud Waddingum Bulla, quæ signatur tamquam data anno Incarnationis Dominice 1526, sexto Idus Martii, Pontificatus anno quarto, ubi scribendum 1527 fateare oportet; nisi dubitare velis, utrum à Kalendis Ianuarii inchoandus fuerit annus civilis.

D Cum hoc autem Pontificatu definiuit nos Registrum Waddingi, utilis ad multa collectio, si esset aliquanto accu-

E rator. Sequentur nos Bullaria Casinense & Augustinianum, usque ad Urbanum V III pertinentia. Similiter pro continuatione Annalium ecclesiasticorum Oderici Rainaldi, hic ut dixi deficiente, ad eundem usque Pontificem deducet Continuarit Henrici Spondani; quin & Alphonsus Ciaccionius, in Vitis Pontificum & Cardinalium editus anno tuncatio. MDCL, auctus porro & continuatus à variis, videlicet ab Andrea Vittorello & Ferdinando Vghello sub annum MDCLXXX, ac denique anno MDCLXXXVII ab Augustino Oldoino nostro. Vitas quoque Pontificum descriptas à Platina, quas Onuphrius Panvinius à Sixto IV, usque ad Pium V inclusive continuaverat, prosecuti deinde Antonius Cicarella usque ad Paulum V, & Abrahamus Bzovius usque ad Urbanum VIII, nonnulli quoque usui erunt: sicut etiam impressa Collectio Conclaviū usq; ad Alexandru VII ducta.

F
Auctores
unde sumpta
haec con-

CCXXIV PAVLVS III.

AVLV, natione Romanus, ex patre Petro Aloysio de Farnesiis, antea Alexander Cardinalis Episcopus Ostiensis, electus anno MDXXXIV * xii Octobris, coronatus iii Novembris Feria IIII, sedit annos xv, dies xxix; obiit MDXLIX, x Novembris, sepultusque est in Vaticano. Vacavit Apostolica Sedes menses xi, dies xxviii.

Xlii

CCXXIII. CLEMENS VII.

CCXXIV. PAVLVS III.

CCXXV. IVLIVS III.

CCXXVI. MARCELLVS II.

*Relaxatus
nus Domi-
nica ad Co-
ronationes
Papales.*

A **H**ic Pontifex, eque ac precedens, quia erant Episcopi ordinati cum eligerentur, videntur existimasse liberum sibi esse. qua magis placet die coronari, progresso insuper exemplo Leonis X, qui die Martis xv Martii factus Presbyter, & die Jovis xvi consecratus, ac die Sabbathi xix coronatus Papa repentinissime fuerat, ante Dominicam Palmarum: quia scilicet in Consistorio diei xiv fuerat conclusum, propter septimanam sanctam quae instabat, non decere Pontificem non fore Presbyterum, & consecratum ac coronatum. Ita quantumvis antiqua consuetudines, dum se vel gravi aliqua urgentique in speciem causa pratermittuntur, alius aliisque emergentibus postea facile antiquantur aut relvantur.

2 Quod autem Paulus Electionis sua anniversarium revera constituerit epocham Pontificatus sui, intelligitur ex ejus Bullis apud Cherubinum; scilicet 15 & 48, qua in-

veniuntur data anno Incarnationis Dominicæ, prior PAULUS quidem millesimo quingentesimo vigesimo septimo, III. pridie Kalend. Novembris, Pontificatus anno quartto; altera, 1549, decimo quinto Kalend. Novembris. Epochæ, diei Electionis affixa. Pontificatus anno quinto decimo, utique intra spatiū, Electionis & Coronationis anniversariis diebus interjectum. Idem probaret Bulla 35, Dat. Romæ apud S. Petrum Kal. Novembris, anno nono, si haberet annum Incarnationis additum, qui fortassis festinanti librario excedit, sicut ad calcem sequentis Bullæ 36, dat. anno Incarnationis Dominicæ, Pontificatus nono, non solum anni Christiani numerus per evidentem discordiam desideratur, sed etiam dies 11 Novembris expressus in Matrone. Nec minus vitii suspecta est zyfra subscripta Constitutioni 169 Bullarii Casinensis, quasi signata ea sit die 23 Octobris 1546 Pontificatus anno duodecimo, cum supputando ab anniversario Electionis captus fuerit annus decimus tertius.

CCXXV IULIUS III.

VLVS, natione Hetruscus, ex oppido S. Savini, antea Joannes Maria Vincentii de Monte, Cardinalis & Episcopus Prenestinus, electus viii Februarii, MDL, coronatus xx Februarii, sabbato festo Cathedræ S. Petri Antiochiae; sedit annos v, mensim i, dies xvi; obiit MDLV, xxiiii Martii. Sepultus fuit in Vaticano. Vacavit Sedes dies xvi.

*Ratio tem-
poris quoad
electionem*

Electionem factam 8 Februarii, habet auctor & testis oculatus in Historia hujus Conclavis; Onuphrius vero Panvinius, tam in Vita quam in Chronico, 7 Idus, id est diem vii Februarii notat; & quidem addita in Chronico nota diei Veneris: que facile conciliantur, eo quod Electio facta dicatur circa horam noctis post solis occasum) tertiam, quando censeri potest inchoari dies viii mensis; eo magis quod non nisi sequenti mane publicata populo illa sit. Et sic etiam Alphonsus Ciacconius vi Idus factam ait: quod Spondanum decepit, aut ambigue saltum loqui fecit.

2. Idem consentiunt quod viii Kalendas Martii, &

quidem proximo Diu Petri Cathedræ Antiochenæ corona tionem. solenni die, ut scribit Panvinius, Coronatio successerit. Quapropter quod in Historia conclavis impressus legatur dies 21 Februarii, malim inter ejusmodi menda zyfralia, quibus plus satis inquinatur precipitata impressio numerare. Bullæ. Inveniuntur porro apud Cherubinum tres Julii Bullæ, data anno Incarnationis Dominicæ millesimo quinquegesimo octavo, Kalen. Martii, vel 22 Februarii 1550, Pontificatus anno primo: sed utrum hunc deinceps Natalem habuerit, an vero in die Electionis sui Pontificatus annos inchoaverit, nullam invenia Bullam quæ doceat.

CCXXVI MARCELLVS II.

MARCELLVS, ex patre Richardo Cervino, natione Picenas in oppido Montis-fani natus, antea Presbyter Cardinalis tit. S. Crucis in Hierusalem, electus anno MDLV, ix Aprilis, & mox propter imminens festum Paschæ sequenti die consecratus, ac coronatus Feria iv Majoris hebdomadæ, sedit dies xxii: defunctus i Maji, sepelitur in ecclesia Vaticana: & vacavit Sedes Apostolica dies xxii.

*Pauperitas
Camera A-
postolica eo
tempore.*

EX paucis quas forte edidit Bullis, extat unica in Bullario Casinensi, quarto decimo Kalendas Maji, id est Feria ii Paschali, qua præfatur, quod Julio Papa iii rebus humanis exempto, Camera Apostolica ea in egestate reperta est, ut neque ipsius Prædecessoris exequiæ modo solito, neque Conclavis expensæ commode fieri potuerint; quin iamo ad

eads satis remisse faciendas oportuerit multum æ alienum, cum gravi ipsius Cameræ jactura, contrahere; ideoq; subsidium triennale trecentorum millium scutorum ac decimarum super fructibus Beneficiorum ac Monasteriorum, à Paulo Papa III indicatum & à Julio item III successive continuatum, etiam ipse ad aliud triennium, & deinde ad beneplacitum Sedis Apostolicae, prorogat.

CCXXVII PAULUS IV.

*Ab anno
1555, ad
59, an. 4,
m. 2, d. 27.*

AVLVs, antea Joannes Petrus, patria Neapolitanus, patre Joanne Caraffa, Cardinalis Episcopus Ostiensis, electus anno MDLV, XXIII Maji, festo Ascensionis Domini, & proxima Dominica XXVI mensis coronatus, sedit annos IV, menses II, dies XXVI: obiit anno MDI IX, XVIII Augusti, sepultus in Vaticano, ac postea translatus ad Minervam: & vacavit Sedes menses IV, dies VII.

*Anni ratio
in Bullis.*

Quæ apud Cherubinum est hujus Pauli Bulla 17, & in Bullario Casinensi alia sub numero 178, amba data Anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo quinquagesimo octavo, deeimo Kalendas Februarii, Pontificatus anno quarto, demonstrant ne cum penitus exoleuisse in Curia Romana usum protrahendi civilius anni usque in Martium, alias so-

lum potuisset annus tertius numerari. Faret ordo, quo Cherubinus dictam Bullam postponit alteri data 17 Kal. Januarii, eudem Incarnationis & Pontificatus anno; nisi velimus ordinem inversum dicere, & Paulum sui Pontificatus annos, primo incompleto relicto, ad Kalendas Ianuarias retrotraxisse: quod non facile dixerim, nullo certiori argumento persuasus.

CCXXVIII PIUS IV.

*Ab anno
1559, ad
65, an. 5,
m. 11, d. 14.*

Ivs, natione Lombardus ex civitate Mediolani, antea Joannes Angelus Bernardini de Medicis, Presbyter Cardinalis tit. S. Priscæ, electus XXVI Decembris MDLIX, coronatus VI Januarii in festo Epiphaniæ in Sabbato, sedit annos V, menses XI, dies XIV; defunctus MDLXV, IX Decembris, sepultusque in Vaticano, & inde translatus in Ecclesiam S. Mariæ Angelorum.

Vacavit Sedes dies XXVIII.

*Ratio tem-
poris quad-
spatium Se-
dis,*

Epitaphium ei à nepotibus positum, preter Pontificatus annos V, mentes XI, numerat dies XV; non accurate subducto calculo: quia nocte Natalem Domini sequente inter horam septimam & octavam, ubi post medianam noctem prima, electus fuit, & sic vulgo obtulerat ut ipso Natali die electus diceretur; nam in die mortuus v Idus Decembris etiam Epitaphium convenit. Evidenter ac palpabilis omnino error obrepit ei Ms. unde habemus historiam Conclavis, electionem prægressi. Cum enim prefatus Auctor esset, vacationem fuisse mensium quatuor dierum septem, qui à XVIII Augusti ducunt ad XXVI Decembris; legitur nihilominus Electio facta 23 Octobris, viiaria non solum zyfra, que forte in autografo erat 25, sed etiam mensis nomine, quod utrumq; transcribentibus, non Auctori imputandum mibi persuadeo.

C2 Quamvis hujus Pontificis Bullæ pañim ducunt initium anni à Kalendis Ianuarii, scitum patet ex animanti

Bullarium Cherubini; tamen quæ ibidem est 19 signatur; anno Incarnationis Dominicæ 1560 Nonis Februarii Pontificatus anno 2, (si non est erratum in zyfra) procedit aliter: quare publicatio subiuncta facta dicitur anno à Nativitate D. 1561 Ind. 4 die vero 15 mensis Februarii Pont. Sanctiss. in Christo Patris & D. N. D. Pii divina Providentia Papæ IV anno 11. Plures quoq; ejusdem Constitutiones præfixum aut subscriptum habent Motu proprio, quod antea non invenio in usu fuisse.

3 Idem Pontifex Pontificatus sui annos innovabat in anniversario sua Electionis, uti patet ex Bulla ejus 24 data die ultima Decembris 1560 Pontificatus anno secundo; & ex Bulla 44 solennissima, qua Reformatio Rota Romana continetur, subscriptibus Cardinalibus triginta duobus, Anno Incarnationis millesimo quingentesimo sexagesimo primo sexto Kal. Januarii Pontificatus anno 3.

F

*Ab anno
1566, ad
71, an. 6,
m. 3, d. 25.*

Ivs, natione Lombardus, ex oppido Boschi, antea Michaël Pauli de Gisleriis, ex Ordine Prædicatorum, Presbyter Cardinalis tituli S. Mariæ super Minervam, anno MDLXVI electus VII Januarii, coronatus die suo natalitio & festo S. Antonii, XVII ejusdem mensis Feria v, sedit annos VI, menses III, dies XXV; vita functus MDLXXII, I Maji, & sepultus in Vaticano, ac postmodum translatus ad Basilicam S. Mariæ Majoris, Beatificatus autem anno MDCLXXII à Clemente Papa X, & die v Maji Officio ecclesiastico coli iussus. Post mortem ejus vacavit Sedes dies XI.

Vitam

CCXXVII. PAVLVS IV.

CCXXVIII. PIUS IV

CCXXIX. S. PIUS V.

CCXXX. GREGORIVS XIII.

A **V**iam a Gabutio scriptam dedimus post tomum
Epocæ Bul- i Maji. Innovabat hic Pontifex annos sui Pa-
larum. patus in anniversario Electionis, prout patet ex
ejus Bullæ 26 apud Cherubinum, data die 8 Januarii
1567 Pontif. anno 2; & ex Bullæ 52, data die octa-
va Januarii, millesimo quingentesimo sexagesimo o-

ctavo, Pontificatus anno tertio, numeris sic ubique ad PIUS V.
longum scriptu, ne quis in priori forte suspicetur errorem
zyfra. Similiter procedit bulla 79, signata Anno Incar-
nationis Dominicæ millesimo quingentesimo sexa-
gesimo nono, quarto decimo Kalendas Februarii,
Pontificatus anno quarto.

CCXXIX GREGORIUS XIII.

GREGORIVS, natione Italus, ex civitate Bononiæ, ante Hugo
Christophori de Boncompagnis, Presbyter Cardinalis tit. S. ^{Ab anno}
Sixti, electus anno MDLXXXII, ^{1572, ad} xiiii * Maji, coronatus in festo ^{85. an. 133}
Pentecostes xxv Maji; sedit annos xiiii, menses x, dies xxix; ^{m. 10, d. 29}
defunctus MDLXXXV, x Aprilis; sepultus in Vaticani facello
Gregoriano. & vacavit Sedes dies xiiii.

B **V**illa 50, apud Cherubinum latior extenso, facta
die prima Maji millesimo quingentesimo se-
ptuagesimo octavo Pontificatus anno sexto,
in Camera Apostolica exhibita & presentata dicitur die 12
Maii 1578, affixa vero & publicata, anno à Nativitate
Domini 1578, Indiæ 6, die vero [decima] septima
mensis Maji Pontif. . . . anno ejus sexto; unde con-
sequens foret annum illum sextum ultra diem Electionis
procurrere; sed hæc incuria scribentis fuerit, qui sicut lep-
timam diem scripti pro decima septima, ita non cogitavit
de anno Pontificatus, intra diem data Bullæ & publicatio-
nis facta mutato: & talis incuria simili casu exempla et-
iam alia observare licebit in Bullario, ac nominatim in pu-
blicatione Bullæ 55 Sixti V, signata anno MDLXXXVII,
Idibus Aprilis, Pontificatus anno secundo; qua 13
Maii, mutato jam anno ante dies novemdecim, nihil
minus affixa & publicata scribitur Anno ejus 2. Revera
enim annos suos innovasse hunc Gregorium in die sua Elec-
tionis, suadet qua sola in hanc rem occurrit Bulla 54,

signata anno Incarnationis Dominicæ millesimo
quingentesimo septuagesimo octavo, decimo
Kal. Junii, Pont. anno 7, utique duobus diebus an-
te anniversarium Coronationis inchoato.

2. Mirum est autem quomodo in prædicto Bullario non
contineatur Bulla allegata à Cicarella, cuius initium, Inter
gravissimas Pastoralis nostri officii curas ea postrema
non est, edita anno MDLXXXII, per omnia secula me-
morabilis, propter reformationem Kalendarii, eo fine insi-
tutum, ut æquinoctium vernale ad vigesimum pri-
mum diem Martii, ubi antiquitus à Patribus Con-
cilii Nicæni statutum erat, reduceretur, ablatis semel
tantum à mense Octobri illius anni decem diebus.
Quo factum statim est, ut sancta Mater Tereſia, qua ista
anno obiit Idibus Octobris, juxta Kalendarii Roma-
ni emendationem, nunc colatur xv Octobris; qua si die
uno citius obiisset, quando ante correctionem currebat
dies iv mensis, dicta fuisset obiisse & coleretur iv Nonas
Octobris.

E

Reformatio
Kalendarii.

CCXXXI SIXTUS V.

SIXTVS, natione Picenas, ex oppido tunc, mox civitate, Montis-
alti, antea Felix Peretti de Perettis, Ordinis Minorum Con-
ventualium S. Francisci, Presbyter Cardinalis tit. S. Hierony-
mi Illyricorum, electus anno MDLXXXV, xxiv * Aprilis, coro-
natus 1 Maji feria iv, sibi semper felicissima, utpote qua & na-
tus fuerat, & factus Frater, Generalis, Cardinalis, ac Papa. Sedit
annos v, menses iv, dies iv; defunctus anno MDXC, xxvii Augusti, sepultus in
Vaticano, postea translatus ad proprium suum facellum in Basilica S. Mariæ
Majoris, & vacavit Sedes dies xviii.

^{Ab anno}
^{1585, ad}
^{90. an. 5,}
^{m. 4, d. 4.}

E **T**iam hic cum anniversario sue Electionis mutavit
annos Pontificatus: itaque Bulla ejus 80 apud
Cherubinum, signata anno Incarnationis Do-
minicæ millesimo quingentesimo octuagesimo quar-

to, adscribitur Pontificatus anno quarto, scilicet ante
triduum inchoato, similiter Constitutio 228 Bullarii Caſi-
nenſis, motu proprio facta, tertio Kal. Maji anno se-
cundo, dicitur Registrata die octava Junii 1587.

CCXXXII URBANUS VII.

An. 1590,
dies 13.

URBANVS, patria Romanus, antea Joannes Baptista Cosmi C^astaneæ Genuensis, Presbyter Cardinalis tit. S. Marcelli, electus MDXC, xv Septembris, sedit dies xiiii : obiit, nec ordinatus nec coronatus, xxvii Septembris, sepultus in ecclesia Vaticana: & vacavit Sedes menses ii, dies xix.

Euit verus
Papa, licet
non ordina-
tus,

Quin verus Pontifex hic queque fuerit, dubitari non vult Ciccarella, cum Diffinc. 23 cap. In nomine Domini, decretum legatur, ut is qui electus est in Apostolatum, si juxta confuetudinem imbroni- zati non valeat; Electus tamen, sicut verus Papa, obtineat auctoritatem regendi Romanam Ecclesiam & & disponendi omnes facultates illius: quod B. Gregorium ante suam Coronationem fecisse legitimus. Ita Nicolaus II anno ab Incarnatione D. N. J. C. M^l IX mense Aprili Indict. xi au^toritate Aposto- lica decernens... & volens futuris casibus pruden- ter occurrere: suo tamen Decreto, non tam quid veteris non quia id statuit Ni- colaus 2., quod non fecit, sed quia ei electio solus sufficiebat assensus,

risditio potest absque ordinatione Episcopali exerceri. Et hoc exemplo nunc etiam Episcopi, postquam suam Confirmationem Roma acceperint, scribunt se absolute Episcopos (etiam qui sacrorum Ordinum, sicut majorum, ex- pertus manent) & tales à Romanis Pontificibus appelle- lanter.

2 Hoc vero ut sumnum, nec amplius, voluit Clemens ad obtainen- dam plenam V, quando, ut est in ultima Extravagantum ejus cap. 4 an- jurisdic-
no suo 11, Christi MCCCXL IIII, sic scribit: Quia non- nem. nulli... alferere non verentur, quod summus Pon-
titex ante suæ Coronationis insignia se non debet in-
tromittere de provisionibus, reservationibus, dispen-
sationibus & aliis gratiis faciendis; nec se in litteris
Episcopum simpliciter, sed Electum Episcopum
scribere; nec etiam uti Bulla, in qua nomen expri-
matur ipius; Nos talium temeritates compescere
cupientes, singulos, qui occasione hujusmodi aliquas
litteras nostras, super negotiis quibuscumque confe-
ctas, quæ à nobis ante Coronationis nostræ insig-
nia emanarunt, ausi fuerint impugnare, excommu-
nicationis sententia innodamus.

3 Ad Urbanum quod attinet, ei etiam mortuo Ponti- ficia omnia insignia detulit in statua sua, erectoque in ec-
clesia super Minervam tumulo, Confraternitas sanctissima lus.
Annuntiata, ejus ex ase hæres, ut videre est in novo Oldoi-
ni Ciacconio, ubi quo adduntur simili forma, ut Pontificis
jam coronati, numismata, videntur in diem Coronationis
suisse confecta, diligentia pramaturla.

E

CCXXXIII GREGORIUS XIV.

Ab anno
1590, ad
91, m. 10,
d. II.

GREGORIVS, natione Lombardus, ex civitate Mediolani, antea Nicolaus Francisci de Sfondratis, Presbyter Cardinalis tit. S. Cæciliæ, electus anno MDXC, v Decembris; coronatus viii, fe-
sto Conceptionis Immaculatæ in sabbato; sedit menses x, dies xi; defunctus MDXCI, xv Octobris; sepultus ad S. Petrum in facello Gregoriano: & vacavit Sedes dies xiv.

CCXXXIV INNOCENTIUS IX.

An. 1591, à
30 Octobris
ad 30 Dec.

INNOCENTIVS, natione Italus, ex civitate Bononia, antea Anto- nius Antonii de Fachinetti, Presbyter Cardinalis tit. SS. Qua- tuor-coronatorum, electus xxx Octobris, MDXCI; coronatus iii Novembris, in Dominica: sedit menses duos; defunctus xxx Decembris anno eodem, & sepultus est in Vaticano. Va- cavit Sedes mensim unum.

CLE

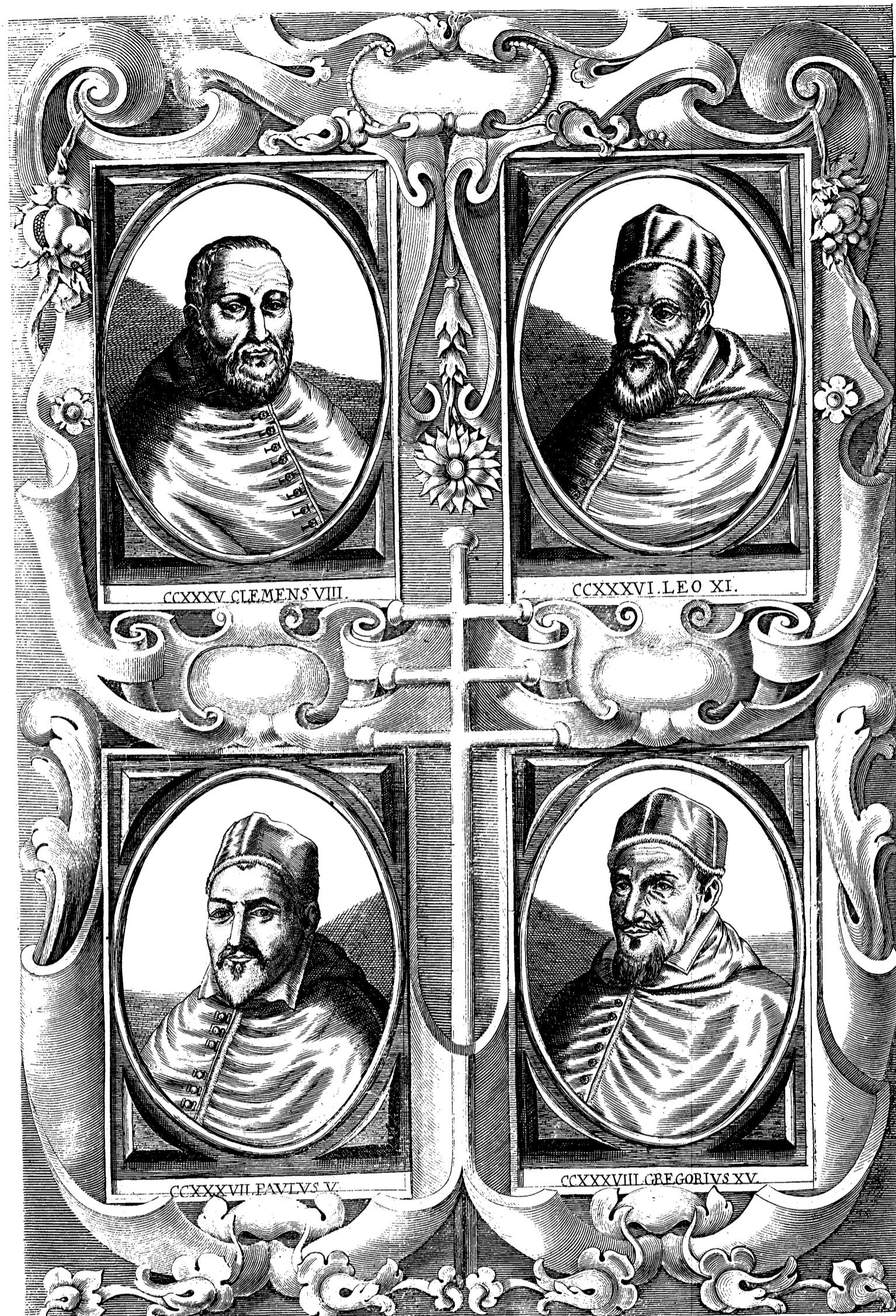

CCXXXI. SIXTVS V.

CCXXXII. VRBANVS VII.

CCXXXIII. GREGORIVS XIV.

CCXXXIV. INNOCENTIVS IX.

CCXXXV. CLEMENS VIII.

CCXXXVI. LEO XI.

CCXXXVII. PAULVS V.

CCXXXVIII. GREGORIUS XV.

CCXXXV CLEMENS VIII.

LEMENS, natione Hetruscus, de civitate Florentia, antea Hippolytus Silvestri de Aldobrandinis, Presbyter Cardinalis tit. S. Pancratii, electus anno MDLXXXXII, * xxx Januarii; ordinatus 11 Februarii, in Dominica festo Purificationis, & coronatus ix ejusdem similiter in Dominica; sedit annos XIII, mensem I, dies III; defunctus anno MDCV, III Martii; sepultus in Vaticano: & vacavit Sedes dies XXIX.

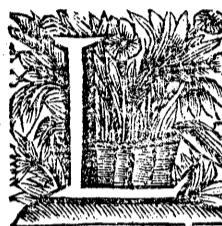
Ab anno
1592 ad
1605 an.
13. m. 1.
dies 3.

Epocha Bul-
larum.

Quod hic Pontifex ante Coronationis sua anniversarium, atque adeo à die sua Electionis vel ordinacionis annos Pontificatus numeraverit, conficitur ex ejus Bulla 97 apud Cherubinum, signata die tertia Februarii, millesimo sexcentesimo tertio, Pontificatus anno duodecimo. Si tamen numeri, sic ad longum extensi, recte se habent, nec alteruter fallit; sicut certo fallit in subscriptione Bullæ 40, data (ut legitur) anno In-

carnationis Dominicæ jmillesimo quingentesimo nonagesimo quinto, pridie Kalendas Martii, Pontificatus anno quinto: nam si dixeris annum forte produci usque ad xxv Martii, reponetur tibi Bulla immediate precedens, data septimo Kalendas Martii, Pontificatus anno quinto; Incarnationis nihilominus millesimo quingentesimo nonagesimo sexto, ut alia precedens pluresque sequentes.

CCXXXVI LEO XI.

Eo, patria Florentinus, antea Alexander Octaviani de Medices, Cardinalis Episcopus Prænestinus, electus MDCV, II Aprilis; coronatus x ejusdem, Dominica Paschæ; sedit dies XXVI, defunctus XXVII Aprilis; sepultus in Vaticano: & vacavit Sedes dies XVIII.

An. 1605
à 2 Aprilis
ad 26.

CCXXXVII PAULUS V.

Aulus, patria Romanus, antea Camillus Marci Antonii de Burghesius, Presbyter Cardinalis tit. S. Chrysogoni, electus anno MDCV, XVI Maii; coronatus in festo Pentecostes XXIX ejusdem mensis; sedit annos XV, menses VIII, dies XIII; obiit XXVIII Januarii, MDCXXI; sepultus in Vaticano, ac deinde translatus ad Basilicam S. Mariæ Majoris, & exstructum hujus imagini ab eo facellum. Vacavit porro Sedes dies XI.

Ab anno
1605 ad
21, an. 15.
m. 8, d. 13.

Epocha Bul-
larum.

In electionis anniversario, id est, die decima sexta Maii, millesimo sexcentesimo sexto anno secundo, signata Bulla 20 apud Cherubinum, certos redderet de Epochâ annorum huic Pontifici usitata, ut opus non esset plura exempla conquirere aliunde; nisi ibidem inveniretur Bulla 80, sub die 16 Maii, 1614 Pontificatus anno nono, quando conformiter ad priorem debuisset inchoari annus decimus; iterumque in Appendice Bulla 1, alias 89 futura, sub die 19 Maii, 1611 Pontificatus anno 6, quando similiter debuisset inchoatus

dici septimus. Sunt quidem suspectæ nobis semper zyfræ, quarum usus an umquam fuerit in Romana Cancellaria recipiis discam libenter ab iis quibus patent illius arcana, cum haec tenus nihil inde vel ex Dataria aut Congregatione Indulgentiis preposita viderim nisi Latinis signatum numeribus. Si tamen talium duorum consensus, compenè potest cum unico haec tenus, in quo numeri ad longum expressi reperiuntur, tutum non erit aliquid definire, donec tercia auctoritas, eaque certior, in alterutram partem judicium flectat.

CCXXXVIII GREGORIUS XV.

Regorius, patria Bononiensis, antea Alexander Pompeii de Ludovisiis, Presbyter Cardinalis tit. S. Mariæ in Transpontina & Archiepiscopus Bononiensis; electus anno MDCXXI, IX Februarii, & post dies aliquot (forte Dominica proxima, die XIV Februarii) coronatus; sedit annos XI, menses IV, dies XXIX; obiit VII Julii, MDCXXIII; sepultus in Basilica S. Petri: & vacavit Sedes dies XXX.

Ab anno
1621 ad
23, an. 2.
m. 4, d. 29.

E

Dedit hic Pontifex XVII Kalendas Decembres, Constitutionem omni posteritati memorabilem, qua Roma-
Maii Tomus V.

manorum Pontificum electionem per secreta suffragia fa-
ciendam sanxit, quo liberiora essent eligentium vota.

x URBA-

CCXXXIX URBANUS VIII.

RBANUS, patria Florentinus, antea Maphæus Antonii de Barberinis, Presbyter Cardinalis tit. S. Onuphrii, electus MDC^{ab anno} 1623 ad xxiii, *vi Augsti; coronatus xxix Septembris, Feria vi, festo 44, an. 20. S. Michaelis; sedit annos xx, menses xi, dies xxiv, defunctus m. 11, d. 24. MDCXXXXIV, xxix Julii; sepultus in Vaticano: & vacavit Sedes meniem 1, dies xvi.

Non solum ante Coronationem suam cœpit Vrbanus Bullas edere , spectantes politicum regimen , sed etiam cultum divinum concernentes ; itaque octavo Idus Augusti , expedivit eas , quas decessor suus morte preventus expedire non potuerat , de Canonizatione Sanctorum Ignatii de Loyola , Francisci Xaverii & Philippi Nerii . Quod autem ab anniversario electionis numeraverit annos diuturni Pontificatus , tam multis exemplis è Bullario sumptis demonstrari potest , ut superfluum fore ea sigillatim enumerare . Vna tamen Bulla , qua Tomo 4 occurrit 22 sub ejus nomine , indicari meretur , data die xii Augusti , MDCXXIV , Pontificatus anno secundo ; quia eam præcedit altera , data anno Incarnationis Dominicæ 1624 , duodecimo Kalendas Aprilis , Pontificatus anno secundo ; ubi procul dubio est error in zyfra , pondensque annus sequens 25 . Nam quod initium anni Pontificalis jussit ad Kalendas Ianuarii retrahiri , vel annum civilem extendi usque ad xxv Martii , non est verosimile ; tam multis in contrarium exemplis obstantibus , quot recensere opera et premium non sit .

22 sub ejus nomine, indicari meretur, data die xiiii Augusti, MDCXXIV, Pontificatus anno secundo; quia eam praeedit altera, data anno Incarnationis Dominicæ 1624, duodecimo Kalendas Aprilis, Pontificatus anno secundo; ubi procul dubio est error in zyfra, ponendumque annus sequens 25. Nam quod initium anni Pontificalis jusserit ad Kalendas Ianuarii retrahiri, vel annum civilem extendi usque ad xxv Martii, non est verosimile; tam multis in contrarium exemplis obstantibus, quorū recensere opera & preiūm non sit.

CCXL INNOCENTIUS X.

NICENTIUS, patria Romanus, antea Joannes Baptista Camilli Pamphilii, Presbyter Cardinalis tit. S. Eustachii, anno MDC-
XLIV electus, xv Septembris; coronatus *iv Octobris in Do-
minica; sedit annos x, menses IIII, dies IV; defunctus MDCLV,
vii Januarii; sepultus in Vaticano, ac postmodum transla-
tus ad ecclesiam S. Agnetis in foro Agonali. Vacavit Apo-
stolica Sedes menses IIII.

Epocha Bullarum. **R**Evocavit hic Pontifex in consuetudinem, qua
jam pene in oblivionem venerat, ut sui Pen-
tifici annos non innovaret nisi in Coronatio-
nis sua anniversario: & sic inveniuntur tomo 5. Bullarii
Bulla 11 ac 12, data 19 & 23 Septembris, 1645
Pontificatus anno primo; itemque 59 Bulla, sig-
nata 25 Septembris, 1654, Pontificatus anno de-
cimo.

CCXLI ALEXANDER VII.

ALEXANDER, natiōne Hetruscus, patria Senensis, antea Fabius Flavii Chisii, Presbyter Cardinalis tit. S. Mariæ de Populo, Episcopus Neritonensis, electus anno MDCLV, vii^{*} Aprilis; xvi ejusdem feria iii post Octavas Paſchæ, coronatus; sedit annos xii, mensem i, dies xxii, obiit MDCLXVII, xx Maii; sepultus in Vaticano, & vacavit Sedes mensem i.

*Epocha Bul-
larium.* **S**tylus hujus Pontificis, numquam sine grati animi
commemoratione nominandi in hoc de Actis Sancto-
rum opere, cui singulariter favit, fuisse omnino certò
videtur, ut die Electionis sua anniversario, Pontificatus
annum mutaret: sic enim procedunt qua habentur sub
ejus nomine in Bullario Constitutiones 63, die 9 Apri-
lis, 1660, Pontificatus anno quinto; 90, 123 &
139. Nam quod anterior illis una, scilicet 16, legatur
data anno Dominicæ Incarnationis millesimo sex-
centesimo quinquagesimo sexto, Idibus Aprilis,
anno primo, licet numeris ad longum scriptis, vi-
detur per incuriam, forte non tam scribentis quam
transcribentis factum. Etenim qua sub jungitur publica-
tio, iisdem anno ac mense facta, Indictione vero no-
na, adscribitur anno ejus secundo, eaque ad lon-
gum.

*data anno Dominicæ Incarnationis millesimo sex-
centesimo quinquagesimo sexto, Idibus Aprilis,
anno primo; licet numeris ad longum scriptis, vi-
detur per incuriam, forte non tam scribentis quam
transcribentis factum. Etenim que subjungitur publica-
tio, iisdem anno ac mense facta, Indictione vero no-
na, adscribitur anno ejus secundo, eisque ad lon-
gum.*

CCXLII CLEMENS IX.

LEMENS IX, natione Hetruscus, patria Pistoriensis, antea Julius Hieronymi Rospigliosi, Cardinalis Presbyter tit. S. Sixti, electus die xx Junii, MDCLXVII; & xxvi ejusdem, Dominica quarta post Pentecosten, coronatus; sedit annos II, menses v, dies xx; defunctus MDCLXIX, ix Decembris; sepultus in Basilica S. Mariæ Majoris: & vacavit Sedes menses IV, diem I.

CLE-1

CCXXXIX. URBANVS VIII.

CCXL. INNOCENTIVS X

CCXLI. ALEXANDER VII.

CCXLII. CLEMENS IX.

CCXLIII CLEMENS X.

CCXLIV INNOCENTIUS XI.

ALDERANVS S.R.E. CARD. CYBO
EPISC. PORT. S.D.N. INN XI PR. MINISTER

CAROLVS S.R.E. CARD. BARBERINVS
BAS. VAT. ARCHIPR. A. VRBIS PRACTV

CCXLIII CLEMENS X.

LEMENS X, patria Romanus, antea Aemilius Lauren-
tii de Alteriis, Episcopus Camerinus, & Cardinalis,
nondum accepto Galero Tituloque, electus Pontifex
anno MDCLXX, xxix Aprilis; coronatus xi Maji, Do-
minica quinta post Pascha; sedit annos vi, mensem
i, dies xxv; obiit anno MDCLXXVI, xxii Julii; sepul-
tus in Basilica S. Petri, & vacavit Apostolica Sedes
mensem i, dies xxix.

*Ab anno
1670 ad
76. an. 6. m.
i, dies 25.*

*Epocha Bul-
larum.*

Quamvis Clementis IX Bullam nullam invene-
rim, que doceret, utrum exemplum Innocentii X
securus, solum à die Coronationis anniversario
instituerit reliquos Pontificatus sui annos esse numerandos;
in affirmativa tamen propendebat conjectura, etiam prius
quam id Roma definitum acciperem: quia inveniebam, id
fecisse hunc ejus successorem Clementem X, juxta Bullas
ejus in Appendice ad tomum 6 Bullariorum, quarum ultima duæ
datae juveniuntur die 17 & die 20 Maji, 1673, Ponti-
ficatus anno quarto: tres autem immediate precedentes,
post anniversarium quidem Electionis, sed ante anniversa-
rium Coronationis expedita (videlicet 34, 35, & 36) sig-
natur die 6, aut die 8 Maji, 1673, Pontificatus an-
no IIII.

*Harum una
quomodo
confermet
Indulgen-
tias,*

2. Est autem notabilis nobis harum ultima 36, confir-
mans & approbans Indulgencias, oblatas sibi, velut etenim
concessas insigni cuidam religioso Ordini: quarum quia istic
referunt Summarium ut omnis que circa illas oriri pos-
set dubietas recideretur, putant aliqui Sedis Apostolica
auctoritate definitum haberi, non solum quod illa, dempitis
demendis (onere scilicet porrigit manuus adjurrices
Fratribus, Monialibus, Ecclesiis, vel Dominis præfati
Ordinis, sub quo plures earum dicebantur elargite, at-
que adeo per Pii V Constitutionem revocata) putant, in-
quam, definitum, non solum quod illa fuerint in eum, in
quo erant ante dictam revocationem, statum restitu-
tae & revalidatae; sed etiam quod omnes istic enumeratae
fuerint, ab iis qui nominantur etiam ante seculum xi Pon-
tificibus, revera sicut pretenduntur concessa: quod tamen, sicut

in dubitationem nondum venerat de aliquibus earum, que
fuerint predicto seculo xi anteriores, eratque pura facti
questio; sic non intendit Pontifex stabilitate, nec intendere oblatas sibi
prudenter potuit: esto fortassis intenderit in ejusmodi gratiis, ut datas an-
ticer a nemine forsan revera concessis olim, sed ut summum te sec. XI
diu postea acquisitis, utpote nemini onerosis, supplere quem-
cumque non solum juris, sed & facti defectum.

3. Hunc autem errorē in talibus potuisse & posse quoti-
die intervenire, non dubitat, qui leget Bullam 34 pranomi-
natam, ubi de Fratribus ejusdem Ordinis, Congregationis His-
panica, queritur Pontifex, quod nulla facta mentione
expressa prohibitionis, sibi facta de non institendo Bilbai
conventu, imo ex falso relatione, quod à civibus & in-
colis dicti loci de Bilbao desideraretur dicta nova
fundatio; extorserant à felicis recordar. Clemente
Papa IX . . . ut petitam licentiam fundandi conce-
deret, velut nulli in temporalibus damnosam, & om-
nibus in spiritualibus proficiam: cuius contrarium
quia constabat ex conciliis publicis & contradictioni-
bus semper factis à populo, ecclesiis Parochialibus, &
Conventibus SS. Francisci & Augustini; semel ite-
rumque decernit Pontifex, non esse locum prætentæ
foundationi. Cur autem prædicta Indulgencia, ab iis quo-
rum nomine proferuntur verosimilius numquam concessa,
contradictionem ejusmodi passa non sint, neque cum primum
Apostolica Sedi proposita fuerunt, in turba aliarum majo-
rum certarumque, neque cum deinde iterum iterumque pe-
titia est earumdem confirmatio; patet causa, ex hic & aliis
dictis.

CCXLIV INNOCENTIUS XI.

INNOCENTIUS XI, natione Lombardus ex civitate Como, *Ab anno
1673, 21 Septembris.*
antea Benedictus Livii Odeschalchi, Presbyter Cardi-
nalitis tit. S. Onuphrii & Episcopus Novariensis, electus
anno MDCLXXVI, xxii Septembris, coronatus iv Octo-
bris, in Dominica, vivat diu regatque, feliciter ad Reli-
gionis exaltationem, Mahometanæque perfidiæ extermini-
gium, divinitus tempori huic donatus.

Hec annorum suorum Pontificialium epocham ele-
git habere diem sua Coronationis, prout jam usu
communi Pontificum aliquot successorum recep-
tum afferunt, qui Dataria inserviunt idque optime scire
possunt ac debent. Addunt ideo, observari debere, quod in
Cancellaria vel Camera Apostolica annus non inci-
pit à Kalendis Januarii, sed à xxv Martii, quo myste-
rium Incarnationis celebratur. Fateor mibi hic harere
a quam, quia in ultimo edito ac sexto Bullariorum Tomo, ab anno
1655 ad 1673, video de anno in annum aliter omnino
fieri. Expecto igitur quid ad propositum sibi dubium hoc

responsuri illi sint; & responsum ponam in fine Partis I,
cujus Appendix quedam adhuc imprimenda restat: nec
enim convenit ea de causa prælum sistere.

2. Aliud quod posterius de optimo hoc Pontifice moneam
nihil est: solum autem restat, ut cum cetera opera nostra om-
nia Apostolica Sedis censura subjecta esse oporteat, hunc
imprimis in chronologia Pontifica explicanda Conatum,
ad sua Sanctitatis pedes, cum humili eorumdem osculo,
offeram; pridem quidem adumbrari à me cæptum pau-
latimque promotum, ad finem tamen nunc dumtaxat per-
ductum.

KALENDARIUM ROMANO-PONTIFICIUM

*Ex Conatu Chronico-historico,
Super Pontificum Romanorum Catalogo.*

Augustinus Oldinus noster p.m. sepe in precedenti tractatu cum laude nominatus, semperque laudandus ob insignem quam historia Pontificia simul & Ecclesiastica novissime navavit operam, recognoscendo, locupletando, continuando, & evulgando Alphonsi Ciacconii libro, de Vitis Pontificum & Cardinalium; collaturum eodem adhuc nonnihil se creditit, si eorumdem Pontificum Necrologium texeret, & hanc quasi racemationem exhibereret post collectam adeo insignem vindemiam; quamvis in die obitus cuiusque signando, vix aliquid novi docturus erat, sed vestigiis Eminentiss. Card. Baronii fere instituturus. Tali exemplo commonitus ego, qui jam tot nova reformanda Pontificia Chronologiz subsidia mibi videbar retexisse, non potui non judicare, alio Necrologio, & principiis istis imharenti opus fore eis, qui hunc Conatum meum probarent, recipiendumque putarent. Censui etiam eodem labore fieri posse, ut iudicem illi haberent, per omnes anni dies digestum Kalendarium, exhibiturum non solum qui Pontifices quoque die obierint, sed insuper qui Ele&iota, Ordinati, Coronati, vel etiam Abdicati, aut solennibus exequiis in Vaticana ad S. Petrum Basilica fuerint Depositi. Hujus Depositionis, sive (ut Anastasius loquitur) Sepulturae diem, cum die obitus habentus male confusum fuisse, satis superque in prima parte demonstravi. Docui deinde in hac secunda, non eamdem semper meriendorum Pontificium fuisse Regulam; cum initio quidem Epoca duceretur a die suscepáa Ordinationis Epitopalium, etiam ejus qua non constituebat Pontificem, sed Pontificis captivi, agri, vel alter impedit ad Pontificales functiones Vicarium. Cum vero usus hic cessavit, cessantibus qua necessarium fecerant persecutionibus, c&aepti sunt anni Pontificatus supputari a die Ordinationis Pontificiae, quantumcumque dia post Electionem celebrata, nulla ipsis Electionis habita ratione; quippe qua necdum censemur Pontificem constituere. At vero, postquam exigentibus demeritis secularium Principum, coacta fuit Ecclesia jugum eorumdem excutere (quod parvum ipfa sibi, partim tyranni Barbarici impoferunt) non habendi Pontificem,

nisi quem Rex vel Imperator probasset; coperunt Continuatores Pontificiorum Catalogorum metiri tempus eisjusque Sedis a die Electionis, ut quae Pontificia jurisdictionis plenitudinem jam conferret Electo. Hinc parro factum est, ut deinde aliqui eumdem sua Electionis diem pro Natali haberent, in ipso mutantibus sui Pontificatus annos: plures tamen, veteri instituto servato, nullaque habita ratione temporis, ante Episcopalem Ordinationem ipsamque Coronationem suam decurso, huius Anniversarium diem dumtaxat solebant recolere, in eoque annos commutare.

Taliu principiorum prius ignota observatio, uti alios aliosq; dies distinguere docuit, sic materiam non contemnendam praebevit instruendo Kalendario: quod prius quam exhibeo accipe explicationem Notarum compendiariarum, quarum hic usus futurus mihi est. Erit ergo EL. Election; ORD. Ordinatio Pontificalis; ORD. V. Ordinatio in Vicarium; CONF. Confirmatione jam ante ordinati in Episcopum Vicarium, vel controversam Electionem aut Ordinationem secuta COR. Coronatio; OB. Obitus; PAS. Passio vel Martyrium; ABD. Abdicatio sive spontanea sive coacta; DEP. Depositio solennis, scilicet in Varicano, cuius vel solius vel principia habita ratio fuit per octo prima secula, in contextendis Pontificum Catalogis; TRANSL. Translatio corporis de loco moris ad locum sepulturae solennioris; F. Festum ex alia qualunque causa. Ad h&ec; major earum Notarum alicui addita, designabit ejus rei memoria annue in Romana Ecclesia Officiis seu Romano Missali ac Breviario festivam haberi: minor vero t, indicabit ejus respectu adscriptum nomen Martyrologii, aut Romano hodierno aut aliis antiquioribus. Locus Electionis, Ordinationis, Coronationis, Obitus aut Sepulturae tunc solum notabitur, cum aliquid istorum factum extra Urbem fuerit: cum alias non additur, Urbem Romam intellige. Zyfra denique notabunt aera Christiana annum quo unaquaque res gesta est, de qua plus aliquid videre desiderans, in progresso Tractatu Chronologico, facile ipsam poterit tali indicio inventire.

JANUARIUS.

I CONR. SS. Felicis I, anno 270; & Innocentii I, 402.	xvi PAS. ✠ S. Marcelli, 310.
III OB. † S. Anteri, 236.	xvii OB. Gregorii II, 731. CATH. ✠ S. Petri Romæ, 50.
IV ORD. S. Deusdedit 616.	xviii ORD. V. S. Soteris pro S. Aniceto, 162; ORD. S. Marci, 336.
V OB. ✠ S. Telesphori, 138. ORD. S. Sircii, 385, & Gregorii IV, 828; atque COR. Gregorii XI, 1371.	OB. Paschalis II, 1118.
VI ORD. SS. Eutychiani, 275; & Zosimi, 417; atque COR. Clementis III, 1188; & Pii IV, 1560.	xx PAS. ✠ S. Fabiani, 250. DEP. Paschalis II, 1118.
VII DEP. Adrianii I. EL. B. Pii V, 1566. OB. Amedei, ante Felicis Antipap&x, Genevæ 1451: & Innocentii X, 1655.	OB. Leonis VI, 929.
VIII OB. Cælestini II 1198 & EL. Innocentii III, 1198. Item COR. Benedicti XII, 1335; EL. Adriani VI absentis in Hispania, 1522.	xxi EL. Innocentii V, 1276.
IX COR. Nicolai III, 1278.	xxii OB. Stephani IV, 817. ORD. Marini II, alias Martini II, 943.
X OB. S. Melchiadis, 314; DEP. † S. Agathonis, 682. OB. † B. Gregorii XI Aretii, 1276.	xxiii COR. Bonifacii V III, 1295.
XI OB. ✠ S. Hygini, 150; & Gregorii IV, 844.	xxiv CONF. S. Evaristi secundum Nos, 96 vel xix Septembbris ABD. Benedicti X Antipap&x, 1059.
XII vel xix ORD. S. Pii I, 150.	xxv ORD. Paschalis I, 817.
XIII PAS. S. Cleti vel Anacleti secundum Nos, aut 12 Septembbris. Eodem die vel xix CONF. S. Pii, 150 secundum Nos.	xxvi OB. S. Deusdedit, 619; DEP. † S. Vitaliani, 672. Item ORD. & OB. Sergii II, 844 & 847.
XIV CONF. S. Hygini 158. OB. Silvani 708.	xxvii OB. S. Aniceti secundum Catalogos, 150; Bonifacii III, 607. OB. Gelafii II Cluniaci, 1119, & Pauli V, 1621.
XV OB. Stephani V III, 946.	xxviii OB. S. Felicis II, 492. EL. Clementis V III, 1592.

F E B R U A R I U S.

- i O B. Romani, 898. ORD. Stephani V II, 929.
ii ORD. S. Gelafisi, 492; COR. Leonis IX, 1049; & Clementis V II, 1592. & OB. Martini V, 1431.
iii OB. Stephani III, 772; & Joannis XI in carcere, 936.
iv OB. Pelagii II, 590; & EL. Callisti II facta Cluniaci, 1119.
vi ORD. Julii I, 337. Clemens IV Electione sua assentitur, 1365.
vii OB. Sabiniani, 606; & Anacleti Antipapæ, 1238. DEP. Pelagii II, 590; & Silvini, 708.
viii ORD. Joannis V II, 705; & Adriani I, 772. EL. Julii II, 1550; & Gregorii XV, 1621.
ix OB. S. Simplicii, 483.
xii ORD. Theodori II, 898; & Innocentii III, 1198.
xiii ORD. V.S. Stephani I pro S. Lucio I, 253; & ORD. S. Felicis III, 483. DEP. † S. Gregorii II, 731; & OB. Lucii II, 1145.
xiv ORD. Leonis V II, 936. EL. Eugenii III, 1145. OB.

M A R T I U S.

- i ORD. Adriani III, 884; & Bonifacii VII Antip. 974.
ii COR. S. Gregorii X, 1272. OB. Pelagii I, 561; DEP. † S. Simplicii, 483.
iii OB. S. Zachariae, 752; Theodori II, 898; & Clemens VIII, 1605.
iv ORD. Constantini, 708. OB. † S. Lucii, 255. DEP. Pelagii I, 561.
v ORD. S. Simplicii, 467.
vi EL. Eugenii IV, 1431; & Nicolai V, 1447.
viii ABD. Silvestri Antipapæ, 1045.
ix OB. Cælestini II, 1144.
x EL. Lucii II, 1144. OB. Benedicti III, 858.
xi EL. Leonis X, 1513. COR. Eugenii IV, 1431. OB. Bonifacii V, 626.
xii OB. † S. Gregorii I, 604. EL. Urbani II Terracinæ, 1088; ORD. Joannis IX, 898; & Lucii II, 1144. OB. Stephani VII, 931.
xiii OB. Doni I, 679.
xiv ORD. Adeodati, 672. EL. Gregorii Antipapæ, 1118.

A P R I L I S.

- S Ub initium mensis, OB. Leonis VIII, 965.
ii EL. Leonis XI, 1605. COR. Silvestri II, 999.
iii OB. S. Sixti I, 127; & Honori IV, 1287.
iv OB. Formosi, 896.
v F. † Pii V, ex ordinatione Clementis X, 1672. CONF. S. Stephani I, 255. ORD. Doni II, 974. COR. Benedicti X Antipapæ, 1058. OB. Clementis III, 1191.
vi DEP. † S. Sixti I, 127; & † S. Cælestini I, 433. ORD. Benedicti IV, 900. OB. S. Symmachi, 514.
vii EL. Alexandri VII, 1655. ABD. Felicis Antipapæ, 1449.
viii EL. Urbani VI, 1378; & Callisti III, 1455.
ix EL. Marelli II, 1555. DEP. Constantini, 715.
x COR. Marelli II, 1555; & Leonis XI, 1605. OB. Gregorii XIII, 1585.
xi EL. Honorii IV, 1285. ORD. Bonifacii VI, 896; Leonis X, processus solennis ad Lateranense Palatium, 1513. DEP. † S. Leonis I, 462; & Doni I, 679.
xii EL. Cælestini III, 1191. ORD. S. Leonis IV, 847. OB. † S. Julii, 353; & Victoris Antipapæ Luca, 1164.
xiii EL. Gregorii XIII, 1572. ORD. S. Hormildæ 514. COR. Victoris II, 1055. F. † S. Martini I, apud Græcos, tali die aeveti CP. in exilium Chersonam.
xiv ORD. Pelagii I, 556; & Cælestini III, 1191. OB. Nicolai IV, 2292.
xvi ORD. S. Eusebii, 310. COR. Alexandri VII, 1655. OB. Stephani II, 757.
xvii OB. † S. Aniceti, secundum Catalogos, 154, secundum

- Nos, 162; & S. Agapeti Constantinopoli, 536.
xviii COR. Urbani VI, 1378. ABD. Joannis XIV, 985.
xix OB. † S. Leonis IX, 1054.
xx OB. † S. Soteris 17; & F. † S. Gaji. OB. etiam S. Victoris I, 197; Theodori I, 649; Leonis VIII, 965; Alexandri II, 1073; & Clementis V, in Rocca-Mauri ad Rhodanum, 1314. COR. Callisti III, 1455; & circa hunc diem, ABD. vel OB. Joannis filii Roberti.
xxi OB. Joannis II, 535.
xxii OB. † S. Caji, 296. DEP. Alexandri II, 1073; & EL. S. Gregorii VII, 1073.
xxiii ABD. Gregorii Antipapæ, 1121. OB. Benedicti etiam Antipapæ Avenione, 1423.
xxiv EL. Sixti V, 1585.
xxv ORD. Joannis XV, 986. COR. Gregorii XIII, 1572. OB. Bonifacii VI, 896; Landonis, 915; & Benedicti XII Avenione, 1342.
xxvi DEP. † S. Cleli secundum Catalogos, 84; & Marcellini, 296. CONF. S. Soteris, 162. DEP. Stephani II, 757.
xxvii ORD. S. Cornelii, 251; & Bonifacii V, 620. TRANSL. † S. Anastasii, à Sergio II curata, circa 846. OB. Leonis XI, 1605.
xxviii ORD. S. Gregorii II, 715; & ABD. Benedicti IX, 1045.
xxix ORD. S. Agapeti I, 535; & EL. Clementis X, 1670.
xxx OB. S. Hormildæ, 523; & Joannis XV, 996. ORD. Joannis X, 915.

KALENDARIUM

M A J U S.

- M A J U S.**
- i ORD. Sevérini, 640. COR. Sixti V, 1585. OB. Marcelli II, 1555; & B. Pii V, 1571. Sub initium quoque hujus mensis facta est EL. Nicolai Antip. 1328.
 ii ORD. Stephani VI, 896.
 iii PAS. S. Alexandri I, 1117. OB. Alex. V Bononiæ, 1410.
 vi CONF. S. Pii, secundum Catalogos, 154.
 vii ORD. S. Joannis I, 523. EL. Clementis VI, 1342.
 OB. Bonitacii IV, 615. DEP. Benedicti II, 686.
 viii ORD. V. S. Lini pro S. Petro, 545; & Victoris III, 1087.
 CONF. S. Anacleti, secundum Catalogos, 84.
 xi ORD. V. S. Anacleti pro S. Cleto, secundum Catalogos, 83. COR. Clementis X, 1670. OB. Pachalisi I, 824.
 xii OB. Silvestri II, 1003.
 xiv ORD. Benedicti II, 685. OB. Joannis XII, 963. DEP. † S. Theodori I, 649. EL. Clementis Antipapæ, 1424.
 xv EL. Pauli V, 1605. OB. Joannis XXI Viterbiæ, 1277.
 xvii EL. Joannis XXII, 1410. ORD. Gregorii V, 996. COR. B. Pii V, 1566. OB. Vigilii in Sicilia, 555. COR. Clementis Antipapæ, 1425.
 xviii ORD. S. Marcelli, 308. OB. S. Joannis I, in carcere Ravennæ, 526; & Adeodati, 677.
- xix OB. S. Petri qu. Cælestini V, 1296. COR. Clemens VII, 1342.
 xx OB. Alexandri IX, 1607.
 xxii COR. Honorii IV, 1285.
 xxiii ORD. S. Pauli I, 757.
 xxvii ORD. Liberii, 353. OB. S. Leonis II, 684.
 xxviii EL. Pauli IV, 1555.
 xxix OB. S. Urbani, 231. EL. Victoris III, anno 1086.
 xxv DEP. S. Urbani I, 231; & Bonifacii IV, 615. ORD. Joannis XXII, 1410. OB. † S. Gregorii V, 1085; & Alexandri IV Viterbiæ, 1261.
 xxvi F. S. Eleutherii. COR. Pauli IV, 1555. DEP. S. Soteris, 171.
 xxvii DEP. S. Joannis I, 526; & Joannis II, 535.
 xxix ORD. S. Agathonis, 679; & Benedicti V, 964. COR. Pauli V, 1605. ABD. Victoris Antipapæ, 1138.
 xxx DEP. S. Felicis I, curata à Felice II, circa annum 356.
 xxxi CONF. S. Sixti I, 117. OB. Eugenii I, 657. ABD. Joannis XXII, 1415.

J U N I U S.

- J U N I U S.**
- i Cœra initium mensis, ABD. Christophori, 905.
 ii CONF. S. Telephori, 127; & ORD. Clementis Antipapæ, 1083. DEP. Eugenii I, 657.
 iii ORD. S. Soteris, 171. OB. † S. Asteri, 236.
 v ORD. Eugenii II, 824. EL. Clementis V, 1305.
 vi ORD. S. Silverii, 536; & Joannis XVII, 1003.
 ix ORD. Sergii III, 905.
 x ORD. Joannis V, 686.
 xi ORD. S. Zephyrini, 198. OB. S. Leonis III, 816.
 xii ORD. V. S. Urbani pro S. Callisto, 222.
 xiv ORD. S. Martini I, 649.
 xvi ORD. Benedicti I, 575.
 xx OB. S. Silverii in Pontia, 578; & Joannis V, 687.

J U L I U S.

- J U L I U S.**
- i ORD. SS. Telephori, 127; & Melchiadis, 310. ABD. Joannis X, 928.
 iv OB. Severini, 640; & Angeli Corarii qu. Gregorii XII Recineti, 1417; in die anniversario ABD. factæ, 1415.
 v OB. Benedicti V Hamburgi, 965. EL. S. Cælestini V, 1294.
 vi ORD. Leonis VI, 928. OB. Benedicti XI Perusi, 1304.
 vii ORD. S. Lini, 65. COR. Alexandri V, 1409. OB. Gregorii XV, 1623.
 viii OB. Adriani III Nonantulæ, 885; & Eugenii III Tibure, 1157.
 ix EL. Anastasi IV, 1153.
 x EL. Adriani V, 1276. OB. Benedicti VII, 984; & Benedicti VIII, 1024.
 xi OB. S. Pii I, secundum Catalogos 161; secundum Nos, 153.
 xii ORD. S. Felicis IV, 526; & Anastasi IV, 1157.
 xiii OB. S. Anacleti secundum Catalogos, 95; & Sergii IV, 1022. DEP. Joannis III, 575.
 xvi ORD. † S. Aniceti secundum Nos, 153. OB. † S. Leonis

A V G V S T V S.

- A V G V S T V S.**
- i OB. S. Cælestini, 432; & circa initium hujus mensis, etiam Stephani VI, 897.
 ii PAS. S. Stephani I, 257. DEP. Severini, 640; & Joannis V, 687.
 iii OB. Cononis, 688. ORD. Stephani IX, 1057.
 iv OB. Marini II, al. Martini III, 946.
 v OB. S. Cornelii Centum cellis, 252.
 vi PAS. S. Sixti II, 258. ABD. S. Martini I in Naxo, 654. COR. Callixti III, 1458. EL. Urbani VIII, 1623.
 vii ORD. S. Sixti III, 432; & Stephani III, 768. OB. Stephani V, 891. DEP. † S. Hormisdæ, 514. EL. Joannis XXII, 1316.
- ix ORD. Agapeti II, 946. EL. Sixti IV, 1471.
 xi EL. Alexandri VI, 1492.
 xii CONF. S. Bonifacii I, 419. OB. Joannis III, 574; Benedicti I, 579; & Sixti IV, 1484.
 xiv ORD. Pachalisi II, 1099. OB. S. Sergii I, 701; & Pii II, 1464.
 xvii COR. Joannis XIV, 984.
 xviii OB. Adriani V Viterbiæ, 1276; Alexandri VI, 1503; & Pauli IV, 1559.
 xix EL. Pii II, 1458.
 xx OB. Joannis XIV, 985.
- xxi ORD.

- xxi ORD. Joannis III, 561. OB. Grégorii IX, 1241.
 xxii CONF. S. Sixti II, 257. OB. Leonis VII, 939.
 xxiv OB. Nicolai III Suriani, 1280. COR. Felicis Antipapæ Basileæ, 1440.
 xxv ORD. Bonifacii IV, 608. COR. Sixti IV, 1471. OB. Alexandri III, 1181; ABD. Nicolai Antipapæ, 1330.
 xxvi DEP. † S. Zephyrini, 218. COR. Alexandri VI, 1492.
 xxvii OB. Eugenii II, 827; & Sixti V, 1585. F. S. Libe-

- rii apud Græcos.
 xxix EL. Lucii III, 1181; Urbani IV, 1261; Clementis IV absentis in Gallia, 1264; Innocentii VIII, 1484. COR. S. Cælestini V, 1294; ABD. Callixti Antipapæ, 1178.
 xxx ORD. Sabiniani, 604. COR. Lucii III, 1181.
 xxxi ORD. V. S. Sixti II, pro S. Stephano. EL. Pauli II, 1464. COR. Adriani VI, 1522.

S E P T E M B E R.

- i EL. Gregorii X absentis, 1271. ORD. Valentini, 827; Benedicti III, 855; & Stephani VIII, 943. OB. Adriani IV, 1159.
 iii ORD. † Gregorii I, 59c. COR. Pii II, 1458.
 iv OB. † S. Bonifacii I, 423. COR. Urbani IV, 1261.
 v COR. Joannis XXII, 1316.
 vi OB. S. Soteris, 185; Cononis, 687; Joannis XIII, 972; Vicedomini, ante acceptatam Electionem defuncti Viterbiæ, 1276.
 vii EL. Alexandri III, 1159. ORD. Eugenii annuente S. Martino, 654.
 viii ORD. S. Leonis I, 440. OB. S. Gelasii, 496; & Anastasi II, 498. DEP. † S. Sergii I, 701.
 ix COR. Pauli II, 1464.
 x DEP. † S. Hilari, 462.
 xi ORD. S. Victoris I, 186; & Romani, 897.
 xii PAS. S. Cleti vel Anacleti aut 12 Ianuarii secundum Nos. OB. Innocentii VI, 1262. COR. Innocentii VIII, 1484.
 xiii ORD. S. Symmachii, 498. OB. Honorii I, 638.
 xiv OB. Adriani V, 1523.
 xv OB. Victoris III Cassini, 1087. ORD. Anastasi II, 496; Urbani VII, 1585; & EL. Innocentii X, 1644.
 xvi TRANSL. † S. Cornelii ex Centumcellis, 252. ORD.

- S. Cælestini I, 423. EL. Joannis XXI, 1276. OB. S. Martini in Cherson, 655; & Clementis Antipapæ Avenione, 1394.
 xix ORD. S. Euaristi, secundum Nos vel xix Septembri, 96. item Formosi, 891.
 xx DEP. † S. Agapiti Romæ, 536; & † S. Martini CP. in Blachernois, 655. OB. Joannis IV, 642. EL. Clementis Antipapæ, 1376. ORD. Alexandri III, 1159. COR. Joannis XXI, 1276.
 xxi EL. S. D. N. INNOCENTII XI, 1676. DEP. Cononis, 688.
 xxii EL. Pii III, 1503. ORD. Benedicti VI, 972.
 xxiii OB. † S. Lini, 67; & Liberii, 366.
 xxiv OB. Joannis VII, 707; Sergii III, 912; & Innocentii II, 1143.
 xxv OB. S. Felicis IV, 530; & Clementis VII, 1534.
 xxvi OB. † S. Eusebii, 310. EL. Cælestini II, 1143.
 xxvii CONF. S. Cleti, secundum Nos, 67. OB. Urbani VII, ante ordinationem & coronationem suam, 1585.
 xxviii ORD. Honorii I, 626. OB. S. Callixti I, 222. ABD. S. Pontiani, 235.
 xxx EL. Bonifacii II, 530. COR. Alexandri II, 1061; & Urbani VII, 1623; & circa finem mensis. OB. Petri de Corbario, qu. Nicolai Antipapæ, Avenione.

O C T O B E R.

- i ORD. V. S. Alexandri I pro S. Euaristo, 108; & S. Damasi, 366. COR. Joannis XIII, 965. OB. Bonifacii IX, 1404.
 ii DEP. S. Eusebii, 310. COR. Sergii IV, 1009. OB. Urbani IV Perusii, 1264.
 iii ORD. V. S. Telephori pro S. Sixto I, 126; & Cælestini II, 1143.
 iv ORD. Doni I, 677; & Anastasi III, 912. ORD. Innocentii X, 1644; S. D. N. INNOCENTII XI, 1676; & Victoris Antipapæ, 1139.
 v ORD. V. S. Hygini pro S. Telephoro, 136.
 vii OB. † S. Marci, 356.
 viii CONF. S. Melchiadis, 310. ORD. Joannis VI, 702. COR. Pii III, 1503.
 ix vel x OB. Clementis II Bambergæ, 1047.
 x CONF. S. Lucii, 252. OB. Valentini, 840.
 xi CONF. S. Clementis I, secundum Catalogos, 67. OB. Bonifacii VIII, 1303.
 xii DEP. S. Felicis IV, 539; Honorii I, 638; Joannis IV, 642. OB. Cælestini IV, 1241. EL. Pauli III, 1534.
 xiv DEP. † S. Callixti I, 222. OB. Bonifaci. II, 532.
 xv OB. Urbani VI, 1389; & Gregorii XIV, 1591.

- xvii DEP. Bonifacii II, 533. EL. Innocentii VII, 1404.
 xviii DEP. Joannis VII, 707. OB. Pii III, 1503.
 xix ORD. S. Leonis II, 682.
 xx CONF. S. Urbani I, 222. OB. Bonifacii III, 607; Benedicti IV, 904; & Urbani III Ferrariae, 1187.
 xxii EL. Gregorii VIII, 1187.
 xxiii EL. Benedicti XI, 1303.
 xxviii EL. Urbani V, absentis in Palestina, 1262.
 xxiv OB. S. Marcellini, 304.
 xxv DEP. S. Bonifacii I, 423; & Bonifacii V, 626. ORD. Gregorii VIII, 1187.
 xxvi PAS. † S. Euaristi, 108.
 xxvii EL. Cælestini IV, 1241. CONF. Bonifacii II, 530; Decretum Electionis suscipiunt abentes, Urbanus V, 1262; & S. Gregorii X, 1271. COR. Benedicti XI, 103.
 xxviii ORD. Leonis V, 904. EL. Honorii Antipapæ, 1061.
 xxx OB. S. Pontiani, in Sardinia, 235. OB. S. Leonis I, 461. EL. Innocentii IX, 1591.
 xxxi OB. Joannis XVII, 1603. EL. Julii II, 1503. COR. Clementis Antipapæ, 1378. Item OB. Doni II, 975; hoc mense, sed incerto die.

N O V E M B E R.

- ii ORD. Innocentii VII, 1404. EL. Bonifacii IX, 1389; Benedicti Antipapæ, 1394.
 iii ORD. Theodori, 642. COR. Cælestini IV, 1241; Pauli III, 1534; & Innocentii IX, 1591.
 v CONF. S. Alexandri I, 108.
 vi COR. Urbani V, 1262. OB. Joannis XIX, 1033; & Innocentii V II, 1406.
 viii DEP. † S. Deusdedit, 619.
 ix ORD. Benedicti IX, 1033.
 x CONF. Bonifacii II, 530. OB. Gregorii III, 741; & Pauli III, 1549.
 xi ORD. Bonifacii IX, 1389. EL. Martini V, 1417.

- xii TRANSL. † S. Martini à Constantinopoli. ORD. S. Hilari, 461. DEP. Bonifacii II, 607. OB. Nicolai I, 867.
 xiv COR. Clementis V, 1305; Bonifacii IX, 1389; & Benedicti Antipapæ, 1394.
 xvi ABD. S. Clementis secundum Nos; & REST. S. Cleti, jam Anacleti secundum Nos, 83. ABD. S. Silverii, 537.
 xviii DEP. Anastasi II, 498. EL. Felicis Antipapæ absentis, 1439.
 xix TRANSL. † S. Pontiani ex Sardinia, circa 237. ORD. S. Zacharia, 741. EL. Clementis V II, 1523.
 xx OB. S. Felicis II abdicat in suo Prædiolo, 365.
 xxii DEP.

- xxi DEP. † Gelasii, 496. COR. Martini V, 1417.
 xxii ORD. S. Anseri, 235; Vigili, 537; & S. Sergii I, 688.
 xxiii PAS. † S. Clementis in Chersono, sub Trajano
 Imp. 107.
 xxv OB. Adriani II, 872; Anastasii III, 914; & Lucii III
 Veronæ, 1185. EL. Nicolai III, 1277.
- xxvi OB. Siticii, 398. EL. Urbani III, 1185. ORD. Pe-
 lagii II, 579; & Clementis VII, 1503. COR. Julii
 II, 1503.
 xxvii DEP. † Gregorii III, 741.
 xxix OB. Clementis IV Viterbiæ, 1268.
 xxx EL. Gregorii X II, 1406.

DECEMBER.

- i O B. S. Agathonis, 681; & Leonis X, 1521.
 ii OB. Anastasii IV, 1154.
 iii ABD. S. Cleti, secundum Nos, 73. ORD. Joannis IV,
 640.
 iv EL. Adriani IV, 1154. ORD. Landonis, 614. OB.
 Joannis XXII Avenione, 1334.
 v CONF. S. Clementis I, secundum Nos, 73. ORD. S. Ana-
 stasii I, 398. COR. Adriani IV, 1154; & Gregorii X II,
 1406. EL. Gregorii XIV, 1590. ABD. Joannis XII,
 963.
 vi OB. Leonis V, 904; & Clementis VI Avenione. ORD.
 Leonis V II I, 963.
 vii OB. Innocentii IV, 1254.
 viii PAS. † S. Eutychiani, 283. COR. Urbani III, 1185;
 & Gregorii XIV, 1590. OB. Pii IV, 1565.
 ix DEP. † S. Melchiadis, 314. ORD. Christophori, 904.
 OB. S. Damasi, 384; & Clementis IX, 1669.
 xi DEP. † S. Damasi, 384. ORD. S. Fabiani, 236.
 xii OB. Callisti II, 1124.
 xiv ORD. V. S. Sixti I pro S. Alexandro, 116; Adriani
 II, 867; & Joannis VII I, 872. OB. S. Anastasii I,
 401; & Joannis V III, 882.
 xv ORD. V. S. Aniceti pro S. Hygino, 148; S. Caji, 283;
 & Honori II, 1124.
 xvii OB. S. Zosimi, 418; & Gregorii VIII Pisæ, 1187.
- xix EL. Innocentii I, 707. OB. Adriani I, 795. COR.
 Clementis II, 1046. EL. Alexandri IV, 1254.
 xxvi CONF. S. Callixti I, 217. OB. † S. Dionysii, 269.
 DEP. † S. Zozimi, 418. EL. Pii IV, 1559.
 xxviii ORD. S. Leonis III, 795. COR. Alexandri IV,
 1254. ABD. Gregorii VI, 1046.
 xxviii ORD. V. S. Felicis I, pro S. Dionysio, 268. DEP.
 S. Dionysii, 269. COR. Honorii II, 1124. EL. Ur-
 bani III, 1185.
 xxix ORD. S. Bonifacii I, 418. COR. Benedicti VII, 975.
 xxx EL. Gregorii XI, 1370. COR. Innocentii VI, 1353.
 ORD. Silvestri Antipapæ, 1049. OB. Innocentii IX,
 1591.
 xxxi OB. † S. Silvestri, 335; & S. Vitaliani, 671.

CORRIGENDA.

Non potui quantacumque adhibita cura cavere, ne etiam
 hic aliqua menda irreperire, praesertim in pagina non-
 nullis, socio absente impressis, ad plura distractus solusque reli-
 gius. Ea sic corrigere.

Pag.* 29 Col. 1 lin. 7, Gregorium, lege, Urbanum.

P.* 31 in Clemente III lin. 3, ad verba xix Decembri,
 adde, MCLXXXVII.

Pag.* 33 Innocentius III, numerandus est Pontifex, non
 CLXXII, sed, CLXXVIII.

P.* 53 in Clemente IV lin. 3. ad verba absens electus,
 adde, xxix Augusti, MCCXLIV.

P. 63 in Honorio IV lin. 5 dies VIII, lege, dies XVIII; si-
 licet cum respectu ad diem quo antea facta electio, sed per ultro-
 neam cessionem irritata, denique accidente Electi consensu, va-
 care Sedes primum desit.

P.* 67 in Nicolo IV lin. 5 MCCXLII, lege, ut est in margi-
 ne, MCCXLII

P.* 6, col. 1 lin. 2 & seqq. sic lege — etiam huius Bonifa-
 cii, & successoribus ejus Benedicto XI ac Benedicto XII,
 triples se erat coronamentum, deceptus vero similiter expletis ve-
 terum picturarum coloribus, coronarum numerum haud satis di-
 stincte retinendibus. Ne igitur contra historiam tam evidenter pec-
 caretur iuspi tribus illis tertium coronamentum abradi. Qui &c.

P.* 14 in Joanne XXII lin. 5 MCCXXXIX, lege, MCC-
 XXXIV, quemadmodum in margine recte legitur: & sic etiam
 ex marginali zyfra discere per se lector potest, quod hic tamen
 moneo, ut.

Pag.* 106 in Innocentio V II lin. 3 & 5 extrito denario
 superfluo, pro MCCCCXIV legat MCCCCIV, & MCCCCVI pro
 MCCCCXVI.

INDEX SANCTORUM

ET

INDEX CHRONOLOGICUS.

Quosa liasante primum cujusque Tomi diem solemus ponere,

hac vice invenientur ad calcem libri

ante Indicem Historicum.

ACTA

APPENDIX.

Addendorum, Mutandorum, Corrigendorum in Parte II.

Q Vamvis Errata nonnulla corrigenda jam bis nota verim, scilicet ad calcem
Paginae 6 & Pag. 168: tamen, quia posterior diligentia alia quedam nobis
detexit (est enim per difficile ad omnes numerales notas ita semper esse at-
tentum, ut aliquando non præterlabatur ullus perperam positus) quia etiam non-
nullæ de novo sese obtulerunt notitiae, haud parum ad rem quæ agitur pertinentes,
congruum censui hanc Appendicem attexere; secundum quam.

PRO PARTE POSTERIORI

Pag. 5 in Synopsi Chronographica corrigi debet, & scribi
A Gregorius, electus, Martii 16, non 14; Sedisse
d. 13, non 17; obiisse ipse, Aprilis 27, non 28.
170 Anastasius 4 sedisse d. 23, non 24.
179 Honorius 3 Sedem vacuam reliquisse, d. o, non 2.
183 Alexander 4 Sedem vacuam reliquisse, d. o, non 4.

B 195 Nicolaus 4 sedisse d. 24, non 14; post eum vacafe
Sedem m. 26, d. 29 non, m. 27, d. 2.
Pag. 6 similiter corrigi debet & scribi
215 Paulus 2 sedisse d. 26, non 27.
220 Julius 2 sedisse m. 3, non 8.
224 Paulus 3 electus Octobr. 13, non 12.
226 Marcellus obiisse, Aprilis 30 non Maij 1.
232 Urbanus 7 Sedem vacuam reliquisse d. 7, non 19.
238 Gregorius 15 Sedem vacuam reliquisse d. 29, non
30.
241 Alexander 7 Sedem vacuam reliquisse m. o, d. 30,
non, m. 1, d. o.
243 Clemens 10 sedisse m. 2, d. 24, non, m. 1, d. 25.
Pag. 9 In Gelasio 2 lin. ult. — dies xv, lege
— v.

Pag. 13 In Gregorio Antip. lin 3 — xv Martii feria iv — lege — xvi Martii Feria vi.
Ibid. lin. 6 — dies xv — lege — xxi.
Accursum in Kalendario Electionem ejus à xiv transfer
ad xvi.

Pag. 20 ad Commentarium de Lucio 2 adde —

4. Ecce autem, his jam impressis, Indulta ac Privilegia Pontificia Canonicorum Lateranensis in manus mihi
veniunt, quorum initio statim insigniter confirmantur pra-
dicta. Nam pag. 40 Innocentii II Bulla ultima, dare legi-
gitur Idibus Februarii Incarn. Dominicæ anno MC-
XLIIII Indict. vi, Pontificatus vero anno XI: ubi
patet annum à Kalendas Ianuarii inchoari: mox autem
sequitur Cælestinus II, proximam Bullam edens, quarto
Idus Ianuarii, Indictione VII Incarn. Domini-
cæ anno MCXLIIII, Pontificatus anno I, ubi
patet annum ultra Ianuarium protrahi, cum ipse Cælesti-
nus creatus sit in Septembri ejusdem anni, inchoata jam
Indictione VII, quæ alias solum numerari potuissest
VI. Ut recte dictum à me sit, stylum Curia mutatum
fuisse sub Pontificatu Lucii II, aut precedenti Cælesti-
ni II. Ipsius autem Lucii etiam extat exemplum, signa-
tum xv Kalendas Martii, Indict. VI, Incarn. Domini-
cæ anno MCXLIIII, Pontificatus vero pri-
mo: fuerat enim Lucius creatus ipsomet Martio, im-
mediate sequenti Ianuarium, quo Cælestinus prænotataam
Bullam dederat. Eodem autem consequenter facit in isto
libro Bulla Adriani IV pag. 79 data xv Kalendas A-
prilis, Indict. tertia, Incarnationis Dominicæ anno
MCXLIIII, Pontificatus primo: fuerat enim is solum
creatus precedenti Decembri ejusdem Indictionis & anni;
item, correctus corrigendis, Alexandri III pag. 94 data
x Kalendas Februarii Indictione, non 11, sed 11, In-
Maij Tomus V.

carnationis Dominicæ anno MCXLIIII, Pontificatus
XVII non XVI, cujusmodi virtus pluribus inquina-
tur impresto ista, Casena curata. Quid enim inconcinnus,
quam ibidem pag. 103 inveniri Bullam Lucii III, data
v. Non. Martii Ind. xv, Incarnationis Dominicæ
anno MCXLIIII, Pontificatus 1 cum Lucius creatus
sit anno MCXLIIII mense Augusto, & quatuor diu taxat
annis ac mensibus tribus sederit? Sed ex anno 1 Pontificatus
& Indictione XV liquet scribi debuisse MCXLIIII, usque ad
Incarnationis festum protrahendo annum, uti jam usū in-
valuerat: prout mox ibidem fit in Bulla Urbani III, data
vi Februarii Indictione quarta, anno MCXLIIII Pon-
tificatus primo; & sic de aliis consequenter, quarum
exempla ulterius profequi nihil attinet. Solum noto Cle-
mentinis III duas haberi, quæ annum incipiunt à Kalendis
Ianuarii; plures deinde sequi, quibus annus Christi per
zijfram fit additus ab editore, ex usu communis conformiter
ad annum Pontificatus qui solus exprimebat.

Pag. 23 In Anastasio 4 lin. 5 — dies iv —
lege — XXIII — & in Margine similiter pro
— d. 24 — scribi — d. 23. Deinde

Commentariolum sequentem sic ordine —

Idem apud omnes anno virum ac mensum numerus est:
dies XXVIIII notat Ms. nostrum: sed hi transgrediuntur
diem iv Nonas Decembrie, id est, diem 11 mensis, qua
obiisse Anastatium reperit in Ms. Vaticano Baronius Quod
si verum est, etiam dies XXIV, à Rollewinck, Stella, &
Platina concorditer notati, uno die inminuendi erunt, scri-
bendique solum dies XXIII. Quia autem jam carpinus Vacca-
tionem Sedis, potius quam Cessationem Episcopatus, nominare;
non est operose excutendum, & tene cessatio Episcopatus
in nostro Ms. tam ante creationem quam mortem Anastati-
i bujus, notetur; utrobique alias correctionis alicuius
indiga. Constat autem ex practicato Vaticano Ms. secun-
do die, post obitum scilicet Anastasi, Eleendum Successo-
rem, atque adeo solum uno die vacasse Sedem.

Pag. 24 col. I lin. 11 — sed Nonis —
lege — sed pridie Nonas.

Pag. 29 col. I lin. 5 — Gregorium — le-
ge — Urbanum.

Pag. 31 In Clemente 3 lin. 3, ad verba — xix
Decembri — adde — MCXLIIII.

Pag. 33 Innocentius 3, numerandus est Pontifex, non
cxxxiiii; sed cxxviii, ut ex numero precedenti &
sequenti appetat.

Pag. 49 In Alexandro 4 lin. ult. dies xv —
lege — dies III.

Pag. 51 Ad Commentariolum de Utbano 4 adde —
3. Vitum Urbani profa quidem, Gregorius Decanus
Bajocensis; Carmine vero, Theodoricus Vallicolorus, am-
bo coevi, scripserunt; & utriusque lucubrationem Papili-
anus Massonius edidit in Vitis Pontificum. Sed istud Mass-
oni opus referire non potui, cum maxime cupiebam; nunc
vero non vacat ipsum operis querere; eaque causa pro-
peranti ad finem pralo moram aliquam interponere. Si-
quid illi habent huc necessario referendum, dubitur in
Ante y Supple-

CONATUS CHRONICO-HISTORICUS

- A** Supplemento totius Maji, modo interim librum (uti spero) nancisear.
- Pag. 63 In Honorio 4 lin. ult. dies VIII — lege — dies XVIII, scilicet cum recessu, non ad diem quo primum facta Electio, quia hac per ultroneam cessionem irritata fuit, sed quo, Electi consensu accedente, vacare Sedes primum desit.
- Pag. 64 In Nicolao 4, lin. 4 — dies XIV — lege — XXIV — & in Margine — d. 13 — l. 24 — & lin. 5 — anno MECXLII — scribe (juxta quod patet ex anno Electionis & ex Margine) — anno MECXEI.
- Quia autem censeo successorem Nicolai Cælestinum V, licet Electus sit v Iulii, non accepisse sua Electionis numerum, adeoque nec consensum præbuisse, nisi post medium Iulium; ideo tempus Sedis Vacantis post mortem Nicolai ultra biennium protracti ad menses 111, dies 11. Si quis autem malit, per fictionem juris, consensum illum retrotrahere ad diem Electionis, atque ab ea ordiri Pontificatum Cælestini, hunc sufficeret ad biennium addere menses 11, dies XX.
- Pag. 69 Col. 1 lin. 2 & seqq. sic lege — Etiam huic Bonifacio & Successoribus ejus Benedicto XI ac Benedicto XII Cavalearius triplex fecerat coronamentum, deceptus verosimiliter ex eletis veterum picturarum coloribus, Coronarum numerum haud satis distincte referentibus. Ne igitur contra historiam tam evidenter peccaretur, iusti tribus illis tertium coronamentum abradi. Qui &c.
- Pag. 71 col. 1 num. 2 post lin. 9 adde — Securus tamen fuerit pro sententia stare, quam Pontificis & Consilii auctoritas tuerit. Et, si Scriptores illi, qui allegantur pro Templariis, conseruantur cum longe pluribus diversis scribentibus, sicut eos Francus quidam recentior contulit; apparebit credo, non magnum praesidium causa esse in iis, qui ex incerto satis rumore diversa scriperunt, sive ex compassione erga miseros, sive animo alieniore à Rege Francorum obnoxioque potestati ejus Pontifice. Rem nihilominus accuratori aliorum examini relinquens &c.
- Pag. 74 In Joanne 22 lin. 5 — MECXXXIX — lege, sicut est in margine — MECXXXIV.
- Pag. 80 In Nicolao Antip. lin. 4 — anno MECXL — lege, ut est in margine — MECXXX, & patet ex precedentibus & sequentibus.
- Pag. 94 Post Vitam Gregorii XI adde. —
- Ioannes Gerson, Universitatis Parisina Cancellarius, in lib. de examinatione doctrinarum p. 2 Consider. 3 scribit, quod hic Pontifex, positus in extremis, habens in manibus sacrum Christi corpus, protestatus est coram omnibus, ut caverent ab hominibus, sive viris sive mulieribus, sub specie religionis loquentibus visiones sui capitii; quia per tales ipse seductus, dimisso rationabili suorum consilio, se traxerat & Ecclesiastici ad discrimen schismatis imminentis: quibus Gersonis verbis mox Glossa apponitur, ad Catharinam de Senis id trahens, per quam Papa, ut ait, inductus est qualiter se Romam transferrer, Cardinalibus & ceteris dissuadentibus. Figmentum istud, undecimque à Gersoni arreptum, illorum fuisse, qui translata è Gallia Sedem agere ferébant, nemo prudens dubitaverit: quam autem insula ea fabula sit, demonstrat nuperus scriptor Francus, & Gersonis prudentiam merito hic requirit. Nam reductio Sedis Romam non dedit causam schismati, quod eo tempore neendum timebatur: & sicut ex aliis subito emergentibus causis post ejus mortem factum est, potuisset aque Avenione ac Roma fieri. Nec paenitendus fructus Gregorio fuit itineris, sive Italia pacanda & suscepti, Bononiensisibus mox ad obsequium reversis, Florentinis autem proximam spem facientibus sua reductionis, apud quos tunc etiam Gregorii legatione fungebatur Catharina. Quod autem hac non loqueretur visiones sui capitii, agnovit ipse Gregorius, cum votum suum, Deo soli notum, de Vrbe repentina ipsi revelavit, sicut etiam testatus est Pius II in bulla canonizationis. Quare alegetur ab eruditorum virorum scriptis ejusmodi fabella, tam ipsi Gregorio, quam Sancta Catharina, Sanctaque Brigitta (nam & hanc intelligi volunt) injuria.
- Pag. 112 Ad Martinum 5 num. 3 lin. 3 — annos XXX — lege — XIV.
- Pag. 118 ad num. 2 de Eugenio 4 adde — Quod autem hic dixi de Eugenio, usque ad ultimos fere vita annos ipsos incipiente à festo Incarnationis, confirmationem accipere potest ex Bullario Lateranensem; ubi referuntur duo ejus Bullæ, date 15 Kalendas Februarii & quarto Idus Januarii; Pontificatus anno quinto, & quintodecimo, Incarnationis Dominicæ milleseculo quadringentesimo trigesimo quinto, & 1445.
- Ibid. post num. 3 adde. —
- Simili modo prefati Bullariorum Lateranensis Evulgator, jam inde à Pontificatu Cælestini III, id est ab anno MECXL, numeros annorum Incarnationis Dominicæ & Kalendarum, quoties ad longum non exprimit, reddit per zyfras, loco numeralium Romanarum substitutas: sed ecce mox ipso in principio error, dum pro 1191 impressum habetur 1591.
- Pag. 125 col. 2 ad finem Commentarii de Nicolao 5, adde. —
- In Bullario Lateranensi duæ inventiuntur hujus Pontificis Bullæ, data Kalendis Januarii & Martii atque 111 Nonas Februarii; anno Incarnationis Dominicæ 1450, & 1451; Pontificatus anno tertio & quarto; ubi annus inchoaretur à Kalendis Ianuarii. Sed eum qui numerales Romanas convertit in zyfras, etiam ipsos numeros anni ad usum vulgarem aptavisse, ostendit mox sequens Bulla pag. 337, notata anno Incarnationis Dominicæ MECCELII, 111 Nonas Februarii, Pontificatus anno sexto; ubi appetat annum protrahi usque ad Martium, quando juxta fidem originalium Bullæ transcriberentur; sicut hic præter morem illius libri factum, servatis Romanis litteris.
- Pag. 127 Ad Callistum 3 in Marg. — dies 3 — lege — 30.
- Pag. 134 col. 2 lin. 11, dele hac — unde colligitur &c. usque ad lin. 14. Qua potro Nam contrarium in fine dicitur & judicium de errore commissio suspenditur: per oblivionem autem factum est, ut illa post correctionem non delerentur.
- Ibid. Sextus 4 numeratur Pontifex CCVI, sed legendum CCXVI.
- Ibidem ad finem Commentarii de Paulo 2 adde. —
- Multo minus videtur in suspicionem posse adduci relatum in Bullario Lateranensi Indultum, velut Datum apud Sanctum Petrum, anno Incarnationis Dominicæ milleseculo quatercentesimo sexagesimo quarto, quintodecimo Kalendas Februarii, Pontificatus anno primo, numeris singulis ita ad longum scriptis, & tamen annum requirentibus productum usque ad diem Incarnationis.
- Pag. 141 ad finem de Alexandro 6 adde. —
- Denique in Bullario Lateranensi invenitur Breve similis styllo, datum sub annulo Piscatoris, die undecimo Februarii, milleseculo quingentesimo, Pontificatus anno octavo, numeris ita ad longum expressis.
- Pag. 153 In Adriano 6 lin. 1 ad Mosam — lege — ad Rhenum.
- Pag. 156 col. 2 lin. 19 post hac verba — contendere pertinacius — reliqua istius numeri sic muta nihil restabat aliud, quam indagare, quisnam ea MSS. jussisset emi. Ita inventus est tandem, in Hamburgensi civitate, Illustriss. D. Baro de Kielmans-Egge: qui non aliquius lucri causa, sed sola argumenti raritate adductus, eisdem voluerit ornare suam Bibliothecam. Non fuit ergo mihi difficile, dum hæc jam impressa lentius ad metam adducerentur, ab humanissimo viro impetrare ex Tomo 3, ad

AD CATALOGUM PONTIFICUM.

- A** ad specimen reliquorum, transcribenda aliqua; quemadmodum factum mox est, curante R. P. Henrico Isaac, jam alibi nobis laudato ad tumulum Benedicti V; descriptaque fuerunt quæ ibi habebantur de Electione Clementis VI, Innocentii VI, Gregorii XI, Bonifacii IX, Innocentii VII, & Gregorii XII. His autem vissis, apparuit quidem diligentia Collectoris non exigua; sed qui primum scripsit initio hujus seculi, cum iam extaret opus Alfonsi Ciacconii, unde accepto Electionum singularum ordini subtexuit loca aliorum, quos ad manum potuit habere, scriptorum. Ita initium sumitur pro Electione Clementis VI à verbi Ciacconii, rursumque pro Innocentio VII describabantur verba Hartmanni Schedel Nurimbergensis, qui claruit sub finem seculi xv; alibi allegatur Platina; ut plurimum vero, cum venit ad electionem Urbani VI & schisma Clementinum, sequitur auctor Theodoricum à Niem, acta sui temporis describentem in opere de Schismate. Nihilominus, vix dubito quin porro legens aliquis, istic etiam inedita monumenta plura reperiet, seculum xv & xvi spectantia: sed hac alius scrutanda relinquo, coram judicaturis quanto opera pretio in lucem dari posse ista Collectio: quod si fiat, suaferim partes utriusque Tomi permiscere in unam codicem, secundum Ordinem Chronologia (id enim facile erit, & Lectori longe commodius) quam divisim requirere singula.
- Pag. 157 col. 2 post Commentariolum de Paulo 3 hac adde —
- 3 Electum Paulum die xi Octobris habet Cherubinus Laertius ante ejus Bullas Tomo I Bullariorum: id secutus sum, quia obscure loquebatur Ciacconius, Cardinales conclave ingressos dicens vit Idus Octobris, id est die ix, & Paulum electum post duos à Comitiorum ingressu dices, quod in rigore verborum notaret diem xii mensis: & hoc secutus est noscere Philippus Labbe in Chronologica Epitome, & quaque imagines Pontificum ediderunt, cum brevi ad singulos Synopsi Chronologica. Ex eo qui descripsit breviter Conclave, in quo Pauli III electio facta est, nihil definire possumus; solum enim ait, prius pene factam quam Conclave clauderetur, nempe quia ipso vespere ingressus Cardinalium tantum non conclusa fuit. Tandem Oldoinus in Additionibus allegat Manuscriptum Tabulariorum Capitolini, in quo notetur dies xii Octobris: quo moveor ut mallem istum quoque notasse, & supra annos xv Pontificatus solum posuisse dies xxvii. Nam quod in Historia Chronologica Pontificum Romanorum Francisci Carriere, an. 1653 iterato Lugduni edita, mihi autem nunc primum visa, scribantur solam dies 18, typographicum in zydia mendum esse censeo, non auctori.
- C Ibid. In Julio 3 lin. 3 — xx Februarii — lege — xxii — Ita ex mente mea scribendum fuisse probat festivitas Cathedra Antiochenæ, qua Julium coronatum dico, sicut etiam habetur in Kalendario.
- Ibid. In Marcello 2 lin. 6 — defunctus 1 Maii — lege — nocte ante diem 1 Maji — & sic Labbe, xxx Aprilis; plerique, xxii die Pontificatus (quos & secuti sumus) obiisse scripserunt.
- Pag. 1, 9 ad Commentariolum de Pio 5 adde —
- 2 Nescio quid hic faciam Bullario Casinensi, inter Constitutiones Apostolicas Ordini datas, num. 190, 192 & 193 referenti Bullas, & quidem postremas duas etiam à Cardinalibus subsignatas, veluti datas Anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo sexagesimo nono, Kal. Februarii, Pontificatus anno quinto; & millesimo centesimo septuagesimo, quarto decimo Kalen. Aprilis ambas, Pontificatus anno sexto: quando solum poterat numerari Pontificatus annus tertius & quartus, vel, si ad xxv Martii extendas annum, quartus & quintus. Gravis profecto ea hallucinatio est, nec Ministris Cancelleria Pontificia imputabilis. Rursus autem errore plane simili ibidem Constitutione 234 data anno I. D. millesimo quingentesimo octuagesimo nono decimo Kalend. Martii, adscribitur Pontificatus anno quinto, Sixti V, qui ut sumimum potuit natus merari quartus.
- Ibid. Gregorius 13 numeratur per peram (ut ex decesse & successore patet) ccxxix Pontifex, ubi ex punto i manere debet ccxxx.
- Pag. 161 in Urbano 7 lin. 5 — dies xix — lege — vii — Turpis, nec scio unde natus, & quomodo non animadversus citius, calculi defectus.
- Ibid. In Gregorio 15 lin. 7 — dies xxx — lege xxix — Nempe ex usu aliquorum scriptorum hic mihi praeter intentionem contigit, ipsi Vacacioni anumerare diem quo Pontifex obiit: quod tamen de industria feci in mox sequentibus, ut rotundo mensum numero utear.
- Ita Pag. 162 post mortem Innocentii X, qui obiit vii Ianuarii, Sedem vacare dixi mentes iii, quia successor electus fuit viii Aprilis; ac rursum post mortem Alexandri VII, defuncti xx Maii, dico vacasse Sedem mensem i, cum successor creatus sit xx Junii. In rigore autem dicenda esset Sedes vacasse post Innocentium, Menses ii, dies xxx; & post Alexandrum similiter, dies xxx, excluso utrimque Mortis & Electionis extremo.
- Ibidem lin ult. diem i — lege — dies xix.
- Pag. 162 ad Commentarium de Urbano 8 adde —
- 2 Pra omnibus autem hujus Pontificis Bullis Brevisque, Operi huic memorabile est Decretum, relatum in Bullario sub numero xxxvii, tamquam Feria v, die xxiiii Constitutio Martii, anno à nativitate D. N. Iesu Christi MDCXXV Urbani 8 de formatarum, in Generali Congregatione sanctæ Romanae & universalis Inquisitionis, coram ipso Sanctissimo Dominino & Cardinalibus Inquisitoribus, ac publicatum Anno millesimo sexcentesimo vigesimo quinto, Indictione viii, Pontificatus S. D. N. Urbani divina Providentia Papæ VIII, anno ejus i, die vero quarta mensis Aprilis. Hoc enim Decretum, presentis Operis quasi regula, est ad definiendum quorūnam, ut Sanctorum ac Beatorum, Acta debeat in eo locum habere; neque id tantum, sed etiam scutum contra queremonias quas posita huic cumque, de nimio vel rigore vel laxitate in faciendo detine operi nostro. Vix Heribertus Rosweidus noster, anno viii hujus pro Regula, seculi, ediderat eorum Fastos, quorum Vitæ in Belgicis Bibliothecis manuscriptas repererat, prefatus Sanctorum omnis sexus, ætatis, ac nationis historiam meditari se, per menses digerendam; cum antiquos imprimis requiri, nec alios quam quorum certus erat cultus, offerri undique copiæ tanta copia plurium recentiorum, ut animi accepti totis annis octodecim, apud se non posset plene statuere, exorsusne esset opus, quo videbat se non posse placere tam multis, quin egre faceret saltem aliquibus, oblatos à se prætermitti dolitibus; instituta cum iis quos forte retulisset comparatione invidiosa. Actum igitur erat de Sanctorum Actis, neandum inchoatis, nisi eo quod dixi Decreto succurrisset Urbanus.
- 3 Etenim solcite animadvertisens abusus, qui, istò de præcedenti secula, irrepererant & quotidie irrepere non cessabant, in colendis quibusdam, cum sanctitatis aut martyrii fama vel opinione defunctis: qui, et si neque Canonizationis neque Beatificationis sicut probet recens men imagines in oratoriis atque ecclesiis aliisque locis publicis ac etiam privatis, cum laureolis & radiis seu splendoribus proponebantur; miracula & revelationes aliaque beueficia, à Deo per eorum intercessiones accepta, in libris rerum ab ipsis gestarum enarrabantur; & ad illorum sepulcræ tabellæ, imagines & res aliae, ad beneficia accèpta testificanda, & lampades & alia lumina, apponebantur: hæc, inquam animadvertisens Urbanus, iisque volens pro debito Pastoralis officii occurtere, ejusmodi omnia absque Apostolica Sedis assensu fieri vetuit; & si que ita facta erant, abolenda, ac pro numquam captiis habenda mandavit. Declarans nihilominus, quod per suprascripta præjudicare

CONATUS CHRONIC-HISTORICUS

A dicare in aliquo non vellet neque intenderet iis, qui aut per communem Ecclesiarum consensum, vel immemorabilem temporis cursum, aut per Patum virorumque lanctorum scripta, vel longissimi temporis scientiam ac tolerantiam Sedis Apostolicarum vel Ordinarii, colebantur. Respiravit ad hujusmodi Decreta Rosweidus: Et quasi gravi jactatus efflu, videbatur sibi Cygnosuram propicere, ad quam cursum dirigeret; sed occupationes quadam alia urgentiores, ac subsecuta post annos paucos mors, non permisit opus procedere ultra cogitationem; comparata tamen non exigua materia, sed cui discerniculo opus esset non minus quam supplemento, cum redundarent multa, deficerent plura.

4 Successit morienti primum Joannes Bollandus: qui licet ad recipiendorum rejiciendorumque discrimen per Constitutionem prefatam satis j.m. instructus, ut quos duodecim vel tredecim prima secula agnovissent Sanctos, id est excedens 1000 quacumque auctoritate receptos, citra cunctationem admitteret; recentissima vero memoria neminem, nisi quem Apostolica Sedes expresse annuisset pro tali haberet, ambiguus tamen remanebat circa non paucos atatis media, quamdiu non habebatur definitum, quod esset censemendum longissimum tempus, illiusve immemorabilis cursus, sufficiens ad cultum alicuius, numquam expresse à Sede Apostolica Canonizati aut Beatificati, excipendum à lege istic lata. Sed huic quoque incommodo remedium fecit idem Pontifex, quando anno MDCXXXIV declaravit, eo nomine intelligi tempus, centum annorum metam exceedens:

Tum vero nihil causa fuit, quin statim daretur principium impressioni, ad quam maturandam socius etiam accesserat Godefridus Henschenius: ac tandem anno MDCLII praegrandibus duobus Tomis prodidit Ianuarius, ejusdem Urbani VIII nomini merito inscriptus, ad cuius leges fuerat exactus.

5 Exinde Barbarina familia, mortuo mox Urbano, subnixa Eminentissimis ejus duobus Nepotibus, Francisco

& Antonio S. R. E. Cardinalibus, opus hoc peculiariter affectu complexa, provexit ipsum protexitque: quod & in illius cur parte Martii, Cardinali Francisco dedicanda, testati sui expressum; nunc vero placuit testari denuo, praesigna Dedicatoria monumen-
Tomi IV imagine Urbaniani Monumenti; quod ipse sibi tum ante vivus erigi fecerat in Vaticana Basilica, manu & arte ce- tom. 4,
leberrimi hoc aeo Architecti Ioannis Laurentii Bernini E-
quitis Romani. Placuit etiam in ipsa tabella eidem hinc inde
appendere Nepotum effigies, nec non Eminentissimi Pro-
nepotis Caroli subitus addere; ut ab eorum memoria non
separaretur, qui ipsorum virtutes prudentiam, justitiam, pie-
tatem, religionem, munificentiam, amorem erga litteras & cum iconis
litteratos tam egregie pergit Romanæ urbi & orbi Chri- bus Nepo-
stiano representare, dignatus etiam nunc adscribi bujus
Operis Macenatibus, ad omnem posteritatem memorandis.

Pag. 163 In Clemente 10, niuim festinanti ad finem, excidit, ut prater uno mense Sedis ejus, prater sexennium solum attribuerem, lin. 6 --- mensi 1 dies xxv --- itemque in Margine --- m. 2, dies 25 --- pro quibus scri-
be --- mentes 11 dies xxiv --- & in margine pone ---
m. 2, dies 24.

IN KALENDARIO.

xiv Martii deleatur El. Gregorii Antipape 1118
& ponatur die xv eiusdem.

xxvii Aprilis addatur, Abd. Gregorii Antipape 1121,

xxx Aprilis addatur Ob. Marcelli II 1555, & dele-
atur ad 1 Maii.

xxiv Maji addatur ORD. Liberii 352 --- & dele-
atur ad xxii.

xxiv Iunii adde Ob. Nicolai II, expungens numerum
diei xxv, qui redundant.

In Julio supple omissum diem xxviii t Ob. S. Leo-
nis IV 855.

ACTA

INDEX PONTIFICALIS

Ordine Alphabetico digestus

AD TOTUM CONATUM

CHRONICO-HISTORICUM.

*Prior numerus Ordinem Sessionis, secundus Nominis, tertius Initium, quartus finem
Pontificatus per annos & menses, quintus denique paginam designat. Huic
ultimo additus Asteriscus * ad Partem secundam remittit.*

A in prima serie Antipapas; a in quarta notat Abdicantes vel Abdicatos.

79	A Deodatus	672 Mart. 14	677 Maj. 18	102	167	Cælestinus 2	1143 Sept. 26	1144 Mar. 9	*20
97	Adrian. 1	772 Febr. 9	795 Dec. 25	124	177	Cælestinus 3	1191 Apr. 12	1198 Ian. 8	*31
108	Adrianus 2	867 Dec. 14	872 Nov. 25	140	181	Cælestinus 4	1241 Oct. 27	1241 Nov. 22	*37
111	Adrianus 3	884 Mart. 1	885 Iul. 8	143	194	Cælestinus 5	1294 Iul. 5	1294 Dec. 12	*65
171	Adrianus 4	1154 Dec. 4	1159 Sept. 1	*23	29	Cajus	283 Dec. 16	296 Apr. 22	40
188	Adrianus 5	1276 Iul. 10	1276 Aug. 18	*57	17	Callixtus 1	217 Dec. 26	222 Sept. 28	27
222	Adrianus 6	1522 Feb. 16	1523 Sept. 14	*153	164	Callixtus 2	1119 Feb. 4	1124 Dec. 12	*14
59	Agapetus 1	535 Apr. 29	536 Apr. 17	79	A	Callixtus	1167 Aug...	1179 a Aug. 29	*26
132	Agapetus 2	946 Aug. 9	956 Mar. 18	160	213	Callixtus 3	1455 Apr. 8	1458 Aug. 6	*127
81	Agatho	679 Maij 29	681 Dec. 2	103	121	Christophor.	904 Dec. 9	905 Ian. .	150
7	Alexander 1	108 Nov. 5	117 Maij 3	20	3	Clemens 1	67 Oct. 11	76 a Dec. 22	17
158	Alexander 2	1061 Sept. 30	1073 Apr. 20	196	al. 4	Idem	73 Dec. 5	87 a Nov. 16	218
172	Alexander 3	1159 Sept. 7	1181 Aug. 25	*25	152	Clemens 2	1046 Dec. 25	1047 Oct. 9	186
183	Alexander 4	1254 Dec. 25	1261 Maij 25	*49	A	Clemens	1080 Iul. 25	1101 . . .	198
208	Alexander 5	1409 Ian. 26	1410 Maij 3	*108	176	Clemens 3	1187 Dec. 19	1191 Apr. 5	*31
218	Alexander 6	1492 Aug. 11	1503 Aug. 18	*141	185	Clemens 4	1265 Feb. 6	1268 Nov. 19	*53
241	Alexander 7	1655 Apr. 7	1667 Maij 20	*162	197	Clemens 5	1305 Ian. 5	1314 Apr. 20	*70
5	Anacletus	84 Maij. 9	92 Iul. 13	19	200	Clemens 6	1342 Maij 7	1352 Dec. 6	*86
A	Anacletus	1130 Feb. 17	1138 Feb. 7	*19	A	Clemens	1378 Sept. 20	1394 Sept. 16	*101
41	Anastasius 1	398 Dec. 5	401 Dec. 14	60	A	Clemens	1424 Maij. 14	1429 a Iul. 23	*117
52	Anastasius 2	496 Sept. 15	498 Sept. 8	68	223	Clemens 7	1525 Nov. 19	1534 Sept. 25	*156
123	Anastasius 3	912 Oct. 4	914 Nov. 25	155	235	Clemens 8	1592 Ian. 30	1605 Mart. 3	*161
170	Anastasius 4	1153 Ian. 9	1154 Dec. 2	*23	242	Clemens 9	1667 Ian. 20	1669 Dec. 9	*162
11	Anicetus	150 Ian. 19	154 Apr. 17	22	243	Clemens 10	1670 Apr. 29	1676 Ian. 22	*163
al. 12	Idem	153 Ian. 16	162 Apr. 17	24	3	Cletus	67 Sept. 27	73 a Dec. 3	18
20	Anteros	235 Nov. 22	236 Ian. 3	32	al. 4	Idem	77 Febr. 16	84 Apr. 26	217
	B				90	Anacletus	86 Nov. 16	96 Sept. 26	218
64	Benedictus 1	575 Ian. 16	579 Aug. 12	87	A	Constantin.	708 Mart. 4	715 Mart. 18	116
83	Benedictus 2	685 Maij 14	686 Mar. 25	109	22	Constantin.	767 Ian. 28	768 a Iul. 29	123
106	Benedictus 3	855 Sept. 1	858 Mar. 10	135		Cornelius	251 Apr. 27	252 Aug. 5	34
	D								
119	Benedictus 4	900 Apr. 6	904 Oct. 20	149		Damasus 1	366 Oct. 1	384 Dec. 10	57
135	Benedictus 5	964 Maij 19	964 a Ian.	163	39	Damasus 2	1048 Ian. 17	1048 Aug. 8	188
137	Benedictus 6	972 Sept. 22	974 Mar. . .	166	153	Deusdedit	616 Ian. 4	619 Ian. 26	95
139	Benedictus 7	975 Dec. 19	984 Iul. 10	167	70	Dionysius	259 Ian. 24	269 Dec. 26	37
148	Benedictus 8	1012 Ian. 20	1024 Ian. 10	280	26	Donus 1	677 Oct. 4	679 Mart. 13	103
150	Benedictus 9	1033 Dec. 9	1048 Ian. 17	182	80	Donus 2	374 Apr. . .	975 Oct. . .	167
A	Benedictus 10	1058 Apr. 5	1059 a Ian. 24	194	138				
196	Benedictus 11	1303 Oct. 22	1304 Ian. 6	*69		E			
199	Benedictus 12	1334 Dec. 20	1342 Apr. 25	*83					
A	Benedictus	1394 Sept. 28	1423 Maij 23	*105					
44	Bonifacius 1	418 Dec. 29	423 Sept. 4	62	11	Eleutherius	171 Ian. 3	185 Sept. 6	26
57	Bonifacius 2	530 Sept. 29	532 Oct. 24	77	6	Evaristus	95 Ian. 26	108 Oct. 26	19
68	Bonifacius 3	607 Ian. 29	607 Oct. 20	93	77	Eugenius 1	654 Sept. 7	657 Maij 31	101
69	Bonifacius 4	608 Aug. 25	615 Maij 8	94	101	Eugenius 2	824 Ian. 5	827 Aug. 27	128
71	Bonifacius 5	620 Apr. 27	626 Mar. 11	95	169	Eugenius 3	1145 Feb. 14	1153 Ian. 8	*21
114	Bonifacius 6	896 Apr. 11	896 Apr. 25	146	211	Eugenius 4	1431 Mar. 6	1447 Feb. 18	*118
141	Bonifacius 7	985 Ian. . .	985 Dec. . .	169	32	Eusebius	310 Apr. 16	310 Sept. 26	46
195	Bonifacius 8	1294 Dec. 24	1303 Oct. 11	*67	28	Eutychianus	275 Ian. 6	283 Dec. 8	40
205	Bonifacius 9	1389 Nov. 2	1404 Oct. 1	*104					
	F								
45	Cælestinus 1	423 Sept. 16	432 Aug. 1	63	21	Fabianus	236 Dec. 11	250 Ian. 2	33
	Maij Tomus V.				27	Felix 1	270 Ian. 1	274 Dec. 24	38

INDEX ALPHABETICUS

Ord.	Nomen	Initium	Finis	Pag.	Ord.	Nomen	Initium	Finis	Pag.
38	Felix 2	355 . . .	358 a Iul. 29	53	149	Joa. 19, al. 20	1024 Iul. 19	1033 Nov. 8	181
50	Felix 3	483 Feb. 13	492 Ian. 30	67	189	Joannes 21	1276 Sept. 16	1277 Mai. 16	*59
56	Felix 4	526 Iul. 12	530 Sept. 25	71	198	Joannes 22	1316 Aug. 7	1334 Dec. 4	*74
A	Felix	1436 Dec. 17	1449 a Apr. 7	*123	203	Joannes 23	1410 Mai. 17	1415 a Mai. 31	*110
113	Formosus	891 Sept. 19	896 Apr. 4	144	36	Julius 1	337 Feb. 6	352 Apr. 12	51
	G				220	Julius 2	1503 Okt. 31	1513 Feb. 12	*148
					225	Julius 3	1550 Feb. 8	1555 Mar. 23	*157
51	Gelatius 1	492 Febr. 2	496 Sept. 8	68		L			
167	Gelatius 2	1118 Ian. 31	1119 Ian. 29	*9	124	Lando	914 Dec. 4	915 Apr. 25	156
66	Gregorius 1	590 Sept. 3	604 Mart. 12	88	47	Leo 1	440 Sept. 8	461 Okt. 30	64
91	Gregorius 2	715 Apr. 28	731 Ian. 17	115	82	Leo 2	682 Okt. 19	684 Mai. 23	106
92	Gregorius 3	731 Febr. 22	741 Nov. 10	120	98	Leo 3	795 Dec. 27	816 Ian. 11	124
103	Gregorius 4	828 Ian. 5	844 Ian. 11	129	105	Leo 4	847 Apr. 12	855 Iul. 17	135
143	Gregorius 5	996 Maij. 17	999 Febr. 18	174	120	Leo 5	904 Okt. 28	904 Dec. 6	150
151	Gregorius 6	1045 Apr. 28	1046 Dec. 17	183	126	Leo 6	928 Iul. 6	929 Ian. 20	157
A	Gregorius	1073 Iun. 30	1085 Maij. 25	197	129	Leo 7	936 Feb. 14	939 Aug. 23	158
159	Gregorius 7	1118 Mart. 15	1121 Apr. 27	*13	134	Leo 8	963 Dec. 6	964 a Feb. . .	162
175	Gregorius 8	1187 Okt. 21	1187 Dec. 17	*30	154	Leo 9	1049 Febr. 12	1054 Apr. 19	189
180	Gregorius 9	1227 Mart. 9	1241 Aug. 21	*36	221	Leo 10	1513 Mar. 11	1521 Dec. 1	*151
186	Gregorius 10	1271 Okt. 27	1276 Ian. 10	*56	236	Leo 11	1605 Apr. 2	1605 Apr. 27	*161
203	Gregorius 11	1370 Dec. 30	1378 Mar. 27	*94	37	Liberius	1352 Maij. 24	366 Sept. 23	51
207	Gregorius 12	1406 Nov. 30	1415 a Iul. 4	*107	2	Linus	65 Iul. 7	67 Sept. 23	17
230	Gregorius 13	1572 Maij. 13	1582 Apr. 10	*159	23	Lucius 1	252 Okt. 10	255 Mart. 4	35
233	Gregorius 14	1590 Dec. 5	1591 Okt. 15	*160	168	Lucius 2	1144 Mar. 10	1145 Feb. 13	*20
238	Gregorius 15	1621 Febr. 9	1623 Iul. 7	*161	173	Lucius 3	1181 Aug. 29	1185 Nov. 25	*28
	H					M			
48	Hilarus	461 Nov. 12	467 Febr. 21	66	30	Marcellinus	296 Iun. 30	304 Okt. 24	41
72	Honorius 1	626 Sept. 28	638 Sept. 13	97	31	Marcellus 1	308 Maij. 18	310 Ian. 18	45
A	Honorius	1061 Okt. 28	1065 . . .	197	126	Marcellus 2	1555 Apr. 9	1555 Maij. 1	*157
165	Honorius 2	1124 Dec. 16	1130 Febr. 14	*15	35	Marcus	336 Ian. 18	336 Okt. 7	50
179	Honorius 3	1216 Iul. 18	1227 Mar. 18	*35	110	Marinus 1	Vide	Martinus 2	142
192	Honorius 4	1285 Apr. 2	1287 Apr. 3	*63	131	Marinus 2	Vide	Martinus 3	169
54	Hermidas	514 Apr. 13	523 Apr. 30	69	76	Marinus 1	649 Iun. 14	654 Aug. 6	100
10	Hyginus	138 Ian. 13	150 Ian. 11	21	110	Marinus 2	882 Dec. 23	884 Feb. 23	142
	I				131	Marinus 3	943 Ian. 22	946 Aug. 4	159
42	Innocent. 1	402 Ian. 1	415 Dec. 21	60	191	Marinus 4	1281 Febr. 22	1285 Mar. 28	*60
166	Innocent. 2	1130 Febr. 17	1143 Sep. 24	*17	210	Martinus 5	1417 Nov. 11	1431 Feb. 20	*112
A	Innocentius	1178 Aug. . . .	1178 a Sep. . . .	28	33	Melchiades	310 Okt. 8	314 Ian. 10	46
138	Innocent. 3	1198 Ian. 8	1216 Iul. 16	*33					
182	Innocent. 4	1243 Iun. 24	1254 Dec. 7	*36	107	Nicolaus 1	858 Mar. 25	867 Nov. 12	136
187	Innocent. 5	1276 Ian. 21	1276 Iun. 22	*57	152	Nicolaus 2	1059 Ian. 31	1061 Iun. 24	195
201	Innocent. 6	1352 Dec. 18	1362 Sep. 12	*89	190	Nicolaus 3	1277 Nov. 25	1280 Aug. 23	*60
206	Innocent. 7	1404 Okt. 17	1406 Nov. 6	*106	193	Nicolaus	1328 Maij. . . .	1330 Aug. 25	*80
217	Innocent. 8	1484 Aug. 29	1491 Iul. 25	*139	A	Nicolaus 4	1288 Febr. 22	1292 Apr. 14	*64
234	Innocent. 9	1591 Okt. 30	1591 Dec. 30	*160	212	Nicolaus 5	1447 Mar. 6	1455 Mar. 25	*124
240	Innocent. 10	1644 Sep. 15	1655 Ian. 7	*162					
244	Innocent. XI	1670 Sep. 21	1670	*163	100	Pashalis 1	717 Ian. 25	824 Maij. 11	127
55	Joannes 1	523 Maij. 7	526 Febr. 22	69	162	Pashalis 2	1099 Aug. 14	1118 Ian. 18	102
58	Joannes 2	532 Dec. 19	235 Apr. 21	78	224	Pashalis	1164 Apr. . . .	1167 Aug. . . .	*26
63	Joannes 3	561 Aug. 21	574 Aug. 11	87	95	Paulus 1	737 Maij. 22	767 Iun. 21	*122
74	Joannes 4	640 Dec. 3	642 Sept. 20	99	215	Paulus 2	1464 Aug. 31	1471 Iul. 26	*133
84	Joannes 5	685 Iun. 10	687 Iun. 20	109	229	Paulus 3	1534 Okt. 12	1548 Nov. 10	*156
87	Joannes 6	702 Okt. 7	704 Dec. 21	112	237	Paulus 4	1555 Maij. 23	1559 Aug. 18	*158
88	Joannes 7	705 Febr. 8	707 Sept. 24	113	62	Paulus 5	1605 Maij. 16	1621 Ian. 28	*161
109	Joannes 8	872 Dec. 14	882 Dec. 15	140	65	Pelagius 1	556 Apr. 13	561 Mar. 2	86
118	Joannes 9	898 Maij. 12	900 Mar. 16	148	1	Pelagius 2	579 Nov. 26	590 Feb. 4	87
125	Joannes 10	915 Apr. 30	928 Iul. 2	156	11	Petrus	50 Ian. 18	63 Iun. 29	11
128	Joannes 11	931 Mart. 20	936 Febr. 3	158	II	Pius 1	150 Ian. 19	153 Iulii 11	23
133	Joannes 12	956 Mart. 23	964 Maij. 14	166	al.	Pius 1	154 Maij. 6	161 Iulii 11	24
136	Joannes 13	965 Okt. 1	972 Sept. 6	165	214	Pius 2	1458 Aug. 19	1464 Aug. 14	*12
140	Joannes 14	984 Okt. 19	985 Iun. . . .	168	219	Pius 3	1503 Sep. 22	1503 Okt. 18	*146
EI.	Jo. F. Rober.	985 Dec. . . .	986 Apr. . . .	169	228	Pius 4	1559 Dec. 26	1565 Dec. 28	*158
142	Jo. 15 al. 16	985 Apr. 25	996 Apr. 30	170	229	Pius 5	1566 Ian. 7	1572 Maij. 1	*158
A	Jo. 16, al. 17	997 Maij. . . .	998 Mar. . . .	175	19	Pontianus	231 Ian. 24	235 Sept. 28	28
145	Jo. 17, al. 18	1003 Ian. 6	1003 Okt. 31	178					
146	Jo. 18, al. 19	1004 Mar. 19	1009 Iul. 18	178					

Ord.	Nomen	Initium	Finis	Pag.	Ord.	Nomen	Initium	Finis	Pag.
		R			130	Stephanus 8	939 Sept. 1	943 Jan. 15	159
116	Romanus	897 Sept. 11	898 Feb. ...	148	156	Stephanus 9	1057 Aug. 3	1058 Mar. 29	191
		S			53	Symmachus	498 Sept. 13	514 Apr. 6	68
67	Sabinianus	604 Aug. 30	606 Feb. 7	92	9	Telesphorus	127 Jun. 2	138 Jan. 5	21
86	Sergius 1	688 Nov. 22	702 Aug. 14	111	75	Theodorus 1	642 Nov. 3	649 Apr. 20	100
104	Sergius 2	844 Jan. 27	847 Jan. 27	130	117	Theodorus 2	898 Feb. 12	898 Mart. 3	148
122	Sergius 3	905 Jun. 9	912 Dec. 6	153					
147	Sergius 4	1009 Oct. 2	1012 Jul. 13	179					
73	Severinus	640 Maij 1	640 Jul. 4	98	102	Valentinus	827 Sept. 1	827 Oct. 10	129
60	Silverius	536 Jun. 6	537 Nov. 16	79	El.	Vicedomin.	1276 Sept. 5	1276 Sept. 6	*58
34	Sivester 1	314 Jan. 31	335 Dec. 31	47	15	Victor 1	186 Sept. 11	196 Apr. 20	26
144	Silvester 2	999 Apr. 2	1002 Maij 12	176	155	Victor 2	1055 Apr. 13	1057 Jul. 28	191
A	Silvester	1044 Dec. 30	1045 a Mar. 8	182	160	Victor 3	1087 Maij 1	1087 Sept. 15	199
49	Simplicius	467 Mar. 5	483 Feb. 10	67	A	Victor	1138 Mart. 16	1138 Maij 19	*19
40	Siricius	385 Jan. 5	398 Nov. 26	59	A	Victor	1159 Oct. 4	1164 ...	*25
89	Sisinnius	707 Dec. 25	708 Jan. 13	113	61	Vigilius	537 Nov. 22	557 Maij 17	82
8	Sixtus 1	117 Maij 31	127 Apr. 3	20	78	Vitalianus	657 Jul. 30	671 Dec. 31	102
25	Sixtus 2	257 Aug. 23	258 Aug. 6	37	18	Urbanus 1	222 Oct. 20	231 Maij 24	27
46	Sixtus 3	432 Aug. 7	440 Jul. 24	63	161	Urbanus 2	1088 Mar. 12	1099 Jul. 29	200
216	Sixtus 4	1471 Aug. 9	1484 Aug. 12	*134	174	Urbanus 3	1185 Nov. 26	1187 Oct. 20	*29
231	Sixtus 5	1585 Apr. 24	1590 Aug. 27	*159	184	Urbanus 4	1261 Aug. 29	1264 Oct. 2	*51
13	Soter	162 Apr. 26	172 Apr. 22	25	202	Urbanus 5	1362 Oct. 31	1370 Dec. 19	*91
24	Stephanus 1	255 Apr. 15	257 Aug. 2	36	204	Urbanus 6	1378 Apr. 8	1389 Oct. 15	*95
El.	Stephanus	752 Mar. 6	752 Mar. 10	121	232	Urbanus 7	1590 Sep. 25	1590 Sept. 27	*160
94	Stephanus 2	752 Mar. 19	757 Apr. 16	122	239	Urbanus 8	1623 Aug. 6	1644 Jul. 29	*162
96	Stephanus 3	798 Aug. 7	792 Feb. 3	123					
99	Stephanus 4	816 Jun. 22	817 Jan. 22	126					
112	Stephanus 5	885 Jul. 25	891 Aug. 7	144	93	Zacharias	741 Nov. 19	752 Mart. 3	120
115	Stephanus 6	896 Maij 2	897 Aug. ...	147	16	Zephyrinus	198 Jun. 11	217 Dec. 20	26
127	Stephanus 7	929 Feb. 1	931 Mar. 12	157	43	Zosimus	417 Jan. 6	418 Dec. 17	60

RELIQUUM APPENDICIS

*Addendorum, Mutandorum & Corrigendorum in Apparatu
& Parte I Chronologia Pontificia.*

A PPENDICEM, primæ Parti Conatus Chronico-historici subjungi cœptam pag 212, non licuit prosequi, ultra paginam illius 87, ne mora prælis injiceretur; & iis tunc necdum fuerat subjectus *Apparatus*, ad utramque Partem prævius: ideoque necesse habuimus huc referre, si quid ulterius dignum obseruat vel emendatu occurreret. Incipimus autem ab *Apparatu*: in cuius

Pag. 3 num. 9 lin. 8 adjecterit Marcellum & Eu-
sebium, — lege — adjecterit Eutychianum, Cajum, & Marcellinum; tentius junxerit Mar-
cellum & Eusebium.

Ibid. num. 10 lin. 2 — Ioannes vir eruditus Cuspinianus — lege — Ioannes Cuspinianus, vir eru-
ditus.

Ibid. num. 11 lin. 9 dele Parenthesim, qua secundo Cata-
logo applicatur, quod dictum erat de primo.

Pag. 4 num. 2 lin. 10 post verba — bac Tertullianus in sua cum Iudaïs concertatione — Adde — Altero post Tertullianum seculo Nicomedia flo-
rit, Rhetoricam docens anno cccii Lactantius Firmianus. Hic in libro quem scripsit ad Donatum Confessorem de Mortibus Persecutorum, cura Stephani Baluzii nuper feliciter protracto in lucem, ita narrationem exorditur: Extremis temporibus Tiberii Cæsaris, ut scriptum legimus, Dominus noster Jesus Christus à Judæis cruciatus est post diem decimum Kalendarum Apri-
lis, duobus Geminis Consulibus. *Alia Lactantii Maij Tomus V.*

loca infra dabuntur num. 17. Succedat illi Severus Sul-
pius &c.

Pag. 12 col. 2 lin. 7 à fine — initio Partis 3.
Propylai hujus — lege — initio Partis I Conatus Chronico-historici.

Pag. 14 col. 2 lin. 15 à fine in Aëra, lege, in Aëra.

Pag. 28 ad num. 13 post verbum — moritur Herodes — adde — idque ante Pascha, ut ex Iosepho colligitur, adeoque mense nostro Martio: nam anno Iuliiano xlvii Pascha Iudeorum celebratum fuit in Sabbato, concurrente cum die 11 Aprilis nostri, quemadmodum ex sua Traditionis Principiis demonstrare se putatis, qui modo Amstelodami habetur gentiis sua in talibus versati-
bus, quemque desuper consulendum curavi.

Pag. 40 ad finem, post utrumque S. Petri Elogium,
adde —

Hic potro monitum Lectorem velim, Romanos nostros amanuenses, quibus Catalogus utrumque transcribendam commisimus, Romanas numerales litteras convertisse in usitatiores hodie Arabicas Zijras; & has ab Henschenia

x 2 plerisque

plerisque in locis (presertim ad numerandos Annos, Menses, Dies, atque ordinatos ab unoquoque Presbytero, Diaconos & Episcopos) fuisse extensas ad longum: quod equidem factum doleo, maluissimum Romanas numerales restitutas fuisse: opera autem pretium fortasse fuerit, utrumque contextum iterum cum Originali conferri, quod modo per temporis angustias curare non posuit.

IN PARTE PRIORI.

PAG. 33 ad Commentarium de S. Fabiano sic apone:

5 Deditus XIV Maji Alta probatissima S. Pontii, Nobilis Romani, anno CLVII apud Clematam urbem per antiquam juxta Nicam in Alpibus Maritimis, martyrio coronati, descripta ab ejus familiari & plororumque teste oculato Valerio. Hic à S. Pontiano baptizatus, & à Philippis Imperatoribus ad anni millesimi Urbis condita sacrificia futura invitatus, eosdem conversisse, & S. Fabianum ad ipsos adduxisse narratur toto cap. 2, unde egeste confirmantur, qua ad ipsius S. Fabiani diem XX Maji deduxerunt Antecessores nostri Bollandus atque Henchewius.

PAG. 54 post num. 4 adde — Quod tamen de rebaptizatione dictum est, non ita ample sumi debet, ut Ariani certa intelligentur, ne quidem sub Constantio assumptissime rebaptizandi licentiam. Etenim Vita S. Eusebii Presbyteri Romani, olim à Bonino Mombrizio & nuper à Stephano Baluzio lib. 2 Miscell. edita, sic orditur. Eodem tempore, quo Liberius de exilio revocatus fuerat à Constantio Augusto hæretico, in eodem tantum dogmate, ut non rebaptizarent populum, sed una communione contaminarent plebem, Eusebius Presbyter Urbis Romæ coepit declarare Liberium hæreticum & amicum Constantii. Additur autem quod Eusebii gesta cum Constantio, conscriptis Orosius Presbyter, idem qui mortuum XIV Augusti, post mensis septem inclusionis, sepeliverat. Ceterum vereor ut si quis ab Oroso illa scripta complevit, addita clausula de persecuzione, mortem Eusebii fecuta, contra quemcumque inventum non sic confiteri vel participare sicut Liberius, fidei fuerit usquequaque sincera. Vix enim suffinet animus audire, quod Damalus, factus Pontifex, voce publica damnavit Liberium mortuum, facta Synodo cum Episcopis viginti, & octo Presbyteris: quod sane fecisse non potuit, nisi confiterit, usque ad extremum inhabessisse Arianorum communioni: contra quam crediderunt Graci aliisque, Sanctis cum annuerentes.

PAG. 94 col. 2 lin. 7 Menses IV, lege, dies IV, ut facit indicat ipse contextus.

PAG. 97 in Comm. de Honorio I num. 1 lin. 5 — Electio, lege Ordinatio.

Ibid. col. 2 post Epitaphium — anno DCLXXVII, lege, — DCLXXVII.

PAG. 98 de Severino col. 2 lin. 8 clariorem sensum feceris, ita legens — Et hec autem, quam iste Ioannes damnavit licet anno DCLXXXVIII scripta exente XII Indictione, potius quidem in Urbe Romam pervenisse Elected jam Severino; sed adeo non debuit accelerasse ejus Ordinationem, ut dilationis causa esse potuerit, cunctante Imperatore illi annuere, nisi Electus spem faceret approbanda Ecclesis. Quod ne facere aut cogeretur aut etiam posset, citia ejus morte praverit Deus; itaque res integra devoluta fuit ad successorem Ioannem, etiam post annum ab ejus evulgatione. Et sic tota nostra Chronologia cum allatis à Baronio fundamentis conciliatur.

102 in Vitaliano lin. 4 dies 1, lege, diem 1.
Ibid. De Adeodato col. 1 lin. ult. — tredecim, lege quatuordecim — & col. 2 lin. 2 — VIII Martii, — lege, — XIII Martii.

APPENDICIS

PAG. 103 in Agathone, lin. ult. dies XI — lege — dies XVII.

PAG. 104 num. 2 lin. 11 — die X Martii — lege — die X, vel potius XVI Martii: si quidem &c.

PAG. 106 ad Leonem II in marg. — 648 — corrigere ex ipso testu — 684. Similiter Pag. 113 ad Silennium, in margine pro, 15 Decembris, scribere 25, ut habet textus, ac rursum pag. 122 ad Stephanum II, pro dies 28, lege 29, sicut est in textu.

PAG. 111 in Conone lin. ult. — dies XXI; lege, XXII — & rursum col. 1, num. 1 lin. 3.

PAG. 115 Majorem vim habebit sensus num. 1 lin. 5, si ad verba — dies XX . . . sumere malui — addas — uno dumtaxat die auctor quam &c.

PAG. 120 ad Gregorium III, num. 5 lin. 14, pro Gregorio III, accipendum XIII — lege — XII.

PAG. 122 ad Paulum, Romano Martyrologio inscriptum, num. 3 lin. 7 — XXVII Junii, lege, sicut antea lin. 2, XXVIII, similiter in margine nota — 29.

PAG. 129 in Valentino lin. 5 — Mensem XI, lege, Menses II.

PAG. 135 in Leone IV lin. 7, dies XV, scribere, XIV — & infra lin. 3 ad verba — Ms. nostrum suggerit dies XV — adde — annumerato scilicet die mortis, quo secluso remanerent dies XIV.

PAG. 144 de Stephano V num. 3 lin. 9, anni CCLXXX, Menses VII, — lege — anni CCLXXXI, Menses III.

PAG. 147 de Stephano VI num. 1 lin. ult. DCCCLXVIII, scribere, DCCLXXVI.

Ibid. col. 2 lin. Stephanus VIII, lege, VII.

PAG. 148 ad Joannem IX in Marg. dies 5, scribere, 15 ut est in textu: & similiter pag. 161, ad Benedictum VII, dies 23, scribere 22.

PAG. 152 col. 2 lin. 10 agne — Ioanne Papa XII — scribere, XII — ut patet ex anno 962 in margine nota.

PAG. 154 num. 4 lin. 11 & seqq. sic lege — & annos DECECVI, quando currebat Indictione IX, positus pro anno DECCXLVI, quanduad eadem fuit numerata Indictione: qua etiam cum anno XXIII Angilberti Archiepiscopi convenit, ut post ordinati DCCCLXIV mense Iunio. Pleinius id explicabitur &c.

PAG. 155 num. 13 lin. 8 ad verba — tantum tres — adde — eosque incompletos.

PAG. 160 ad Joannem XIII col. 2 lin. 8 de anno mortis — lege — de die mortis.

PAG. 165 num. 8 lin. 8 — quatuor mensum — lege — sex fere mensum.

PAG. 166 col. 2 num. 5 lin. penult. — ad XII Septembris — lege ad XXII Septembris — ut mox sequitur.

PAG. 181 In Joanne XIX lin. 5 dies XIX, obiit VI Novembris — lege — dies XXI, obiit VIII Novembris — id est VI Idus, quod causam ballucinandi dedit, & sic consequenter in margine atque Synopsis Chronographica scribe — dies 21. In Kalendario vero transfer obitum Joannis hujus, à VI, ad VIII Novembris.

PAG. 183 col. 2 lin. 6 Gelasii, lege, Damasi.

Ibid. lin. 15 — Pascha VI Aprilis — lege, — IIII Aprilis — & lin. 18 — Pentecosten XXIX Martii — lege — XXII Martii.

PAG. 189 de S. Leone IX num. 2 lin. 21 post — verbis liquere — expunctis que sequuntur, hac substitue: Quam supra in Clemente II dedimus hujus ejusdem Leonis Bulla; ea, ut in contextu sincera sit (de quo nunc incipimus dubitare) manifeste corrupta est quoad numerum Indictionis: anno enim ipsius Leonis

Leonis quarto mense Januario, id est anno Christi M^{CM}LI, solum numerabatur Indictio vi, non xv: & in cui scribitur Hartwicus (Brusio Hardovidus, sinceriori nominis scriptione) sequenti mox anno obiit, aequo ac ipse Leo.

Pag. 191 de Victore II num. 2 lin. 2 M^{CM}XLIV, lege, M^{CM}LV. Ibidem lin. penult. — Indict. xi, lege (sicut paulo ante habetur) Indict. x. — quod etiam docet ad diutius annus Christi M^{CM}LVI.

Pag. 196 in Victore III lin. 7, xv, lege, xvi Septembbris — & in Comm. num. 2 lin. 18, post haec verba

Leonis Ostiensis, Sacracionis menses xv, dies vi — additum — non annumerato scilicet die mortis: quem si adnumerari omnino a Leone quis velit, oportet ut dicat Ordinationem factam fuisse, non in ipsa Dominica Pentecostes, sed feria in eja/dem festivitatibus: quod nec absurdum foret, nec ritui Pontificiarum Ordinationum contrarium. Malui tamen sequi Ms. nostrum de Vitis Pontificum, ubi dies vii numerantur, & sic Dominicam retinere.

Pag. 207 num. 29 lin. 11 — M^{CM}LI — scribere — M^{CM}LV.

INDEX MATERIARUM

Potuerant huic Tractatui, & que ac aliis operis nostri partibus, addi Indices, non solum Historicus, sed etiam Moralis secundum ordinem Alphabeti, aut saltem Rerum memorabilium, utramque partem complexus. Et initio quidem hujusmodi unus conceptus erat ac promissus Parte i pag. 213, quin & componi cœperat; quando visum est minoris operæ nobis, Lectoribus autem commodioris; futurum, si ordo totius Commentationis per synopsim sub oculos poneretur, deductis aliquanto diffusius titulis, per quos distinguitur, & indicatis Materiis, quæ Chronologico huic filo pro oblata occasione interfuerunt, ne sola temporum coordinatio suâ ariditate displiceat.

APPARATUS

HENSCHENIANUS.

PROLOGVS Auctoris de veterioribus Catalogis Ms. Romanorum Pontificum, quorum duo hic dantur. Prior definens in Libero, alter tempore Iustiniani Imperatoris confessus: plures vero alii indicantur.

PROOEMIVM prioris Catalogi de anno ac die mortis Christi, antiquitus adscripta xxv Martii & Consulatu Duorum Geminorum, id est anno xxxix Æra vulgaris.

EXERCITATIO I An recte statuatur Christus tali die & anno Passus ibid.

EXERCITATIO II Quomodo reliqua vita Christi huic sententia, communem Æram annis quinque prævenienti, sit adaptanda. 6

EXERCITATIO III dicta sententia confirmatur è rebus post Christi Passionem gestis. 10

R. P. Petri Pollini Epistola tres de eodem pro contraria sententia arguento.

EPISTOLA I. Negans alteri anno, quam xxxiii vulgaris Æra, posse Christi mortem aptari.

Idem cum teneret Natalis Alexander, & nibilominus quadriennio citius natum Christum teneret; Dissertatio I, Parte i, pag. 7 tentat, numqua ratione possit id sustineri, & Vita Christi ultra trigesimum tertium æratum annum, tam notabiliter prorogari: è contrario

EPISTOLA II confirmat, Christum anno precise trigesimo, ut vulgaris Æra, sic & atatis sua baptizatum fuisse. 16

EPISTOLA III respondet tribus, ex Henscheniana Exercitatione assumptis contra vulgarem Æram argumentis 20 Subjungitur nibilominus.

Papebrochii Epistola Consultatoria, super anno Christi trigesimo apud Lucam, & Euangelicæ historiæ principio exinde ordinando, sic ut Christus natus sit, circumcisus & oblatus in templo uno anno ante Æram communem, adoratus à Magis in anniversario die Nativitatis sue, & mox occisi infantes secundum tempus Stella à Magis indicatum, tribus mensibus ante Maji Tomus V.

mortem Herodis, qua acciderit anni Juliano 46; baptizatus anno vita trigesimo ante tredecim dies expleto, quinto decimo Tiberii Casaris, post mortem Augusti numerando.

25

Eiusdem Dissertatione Theogenesologica de Christi Parentumque ejus & consanguineorum atque affinitum stemmate.

31

Hic, presuppositis qua in 3 Tomo Martii de S. Josepho per tres Paragraphos deducta habentur, qualiter?

§. iv Josephi & Mariæ Matrimonium, ex Legi necessarium, quo in gradu contractum sit; resolviturque fuisse Neptis cum patre suo, S. Joachimi fratre: ut texere Genealogiam Josephi, sive Legalem sive Naturalem, idem omnino fuerit Euangelistis, quod texere Genealogiam Mariæ.

32

§. v Josephi Genealogia duplex apud Mattheum & Lucam: quorum hic Gentilibus scribens, per generationes carnates deducit Christum usque ad Adam; ille, deficiente successione carnali, per successiones Legales deducit Christum à David usque ad Zorobabel, & rursum à Salathiele usque ad Joseph Legalem solum filium Jacob.

33

§. vi Quomodo promissiones divinæ à Saloma rudit ad Nathanitas transierint, & ex his parentes Christi secundum utramque lineam processerint, explicato utrumque ipso eorum Genealogico schemate.

34

§. vii Eorum qui Fratres ac Sorores Domini vocantur in Euangeliis, sanctique Præcursoris, cum iisdem consanguinitas vel affinitas explicatur duplice schemate: uno Regali ex parte Joachim seu potius Josephi; altero Sacerdotali, ex parte Annæ. Ab utroque excluduntur filii Zebedai.

37

Sequuntur porro Romani Pontifices; ac primo S. Petrus de quo est Henschenii.

EXERCITATIO IV de tempore Sedis & præminentia S. Petri, ejusque Attis ab Ascensione ad diem Martyrii, obiti praesente Roma Nerone, atque adeo anno 65 Æra vulgaris.

41

2 Linus, 3 Clemens: de quo est Henschenii

EXERCITATIO V de Ordinatione, Pontificatu

23

Ab-

INDEX MATERIARUM

- Abdicatione, & tempore obitus S. Clementis, sub Trajano, diu post Abdicatum Pontificium Martyrio coronati. 43
- 4 Cletus, 5 Anacletus, 6 Evaristus, 7 Alexander, qui ostenditur vere passus sub Trejano & Aureliano Comite utriusque militiae ad interfectionem omnium Christianorum Romanum missio: itaque ejus Acta contra Baronium à mendozatis suspicione vindicantur. 45
- Alii Pontifices septem, de quorum ultimis est Henriciana.
- EXERCITATIO VI de legatione Martyrum Lugdunentium ad Eleutherium Papam, cum annis novem Soteris concilianda; quod impossibile visum Baronio; sed juxta hos Catalogos & filium Consulatum, cui intexunior, non habet difficultatem. 47
- Reliqui Pontifices quatuor in parte i vetustioris Catalogi, tempore Anteri Pontificis scripta 48 Ejusdem Catalogi PARIS II usque Liberium, pro variis quos habuit auditoribus in plures dividitur Sectiones: quartam I & posteriori movem Pontifices numerat II addit Eutychianum, Cajum & Marcellinum III Marcellum IV Eusebium, V ceteros usque ad Liberium.
- Hic finitur PRIMVS CATALOGVS, & sequitur ALTERVS CATALOGI, hancen primi interpositi, PROSECUTIO, usque ad Felicem IV: qui tamen Catalogus indicatur non uno loco ex fabulosis quibusdam Actis interpolatus, tam in priori quam posteriori parte, & adscititia lacinia illa à contextu reliquo [] seceruntur. 52
- CATALOGVS III, ex antiquissimis Membranis Latinis Bibliothecæ Varianæ, ab Eruditissimo illius Prefecto D. Emanuele à Schelstrate magni estimatus, & cum Anastasianis Codicibus, quo ad numeros, collatus, inseritur Parti i Conatus nostri pag. 72, & sequuntur NOMINA APOSTOLICORVM usque ad Vigilium, ex veteri Membranâ nostrâ, collata cum duplice Ms. Corbejenſi, inter Analecta Mabillonii vulgato. Similiter in Parte 2 pag. 27 dantur, corriguntur & illustrantur NICOLAI MANIACVTII Versus de Romanis Pontificibus, ad Alexandrum III usque deducti. Pag. 27
- CONATVS CHRONICO-HISTORICI
- Pars prior à Petro ad Gelasium II.
- PRÆFATIO de hujus tractationis occasione ac scopo, servanda Baronio reverentia, & quorundam iurij sistentio prætereundis pag. 1
- IEUVS CHRISTVS Pontifex in æternum, cum DISSERTATIONE I de Chronologia Vita ejus superius indicata, & sententia Natalis Alexandri, nunc etiam nobis minus probata 7
- PRÆFATIO Joannis Baptista de Cavalieris ad Pontificium effigies à se primum editas seculo superiori, & huic operi ornando adscitas à Typographo. Qua evanum atas, & eis id factum 9. Incertitudo earundem notata 90
- 1 PETRVS Apostolus ad quem spectat, DISSERTATIO II de Sede ipsius Antiochenæ & Romana, ac utriusque initio; sic ut Romana usque ad ann. 50 differatur, eique solum 15 anni, non 25 adscribendi probentur, DISSERTATIO III De tribus Episcopis à S. Petro pro urbe Roma ordinatis, & Vicariis Pontificalibus tam ipsius quam aliorum successorum tempore persecutionis 14
- Synopsis Chronographica Roman. Pontificum Parti i, secundum Catalogos & secundum Baronium, ex opposito digesta, & inserta post pag. 16
- 2 Linus 3 Clemens, in quo fingendarum Decretalium initium sumpit Isidorus Mercator. 17
- 3 Cletus, 4 Anacletus: Cleso affixa origo Salutis & Apostolicæ Benedictionis, ante epistolas Imperienda 18. Huc autem spectat in Appendice
- ANAMNESIS de utroque, in multorum opinione uno eodemque, & tertio post Petrum loco sic dando Clementi, ut unius Personæ Pontificatu bifariam divisio, primum federit Cletus; & hec cum Philosophis egresso, seque abdicante, Clemens: quo similiter, propter Domitiani consanguinei sui tyrannidem cedente, Pontificatum resumpsit Cletus, ex hoc eventu adeptus nomen Anacleti 217
- 5 Evaristus, 7 Alexander, 8 Sixtus, 9 Telesphorus, de bujus Vita in Januario quis fuerit sensus Bollandi 21, 10 Hyginus.
- 11 & 12, Anicetus & Pius, juxta Catalogos; juxta Hegesippum Ireneum &c. Pius & Anicetus: circa quos proponitur Nodus historicus, & ei solvendo adhibetur Divinatio, ad Pium sic preponendum Aniceto, ut notati à Catalogis Consules quadam tenus serventur, 22, 23
- DISSERTATIO IV de die Natalis seu Depositionis veterum Pontificum, notata in Hieronymiano Martyrologio, distinguenda à die elevations seu cultus seu translationis, sub nomine sepultura notata in secundo Catalogo & apud Anastasium. 24
- 13 Soter, 14 Eleutherius, 15 Victor, 16 Zephyrus, cuius Constitutum explicatur 27
- 17 Callistus, 18 Urbanus, in quo ostenditur finiri Pars i vetustioris Catalogi: secundam incusat 19 Pontianus 26
- DISSERTATIO V An inter SS. Pontianum & Antonerum locus esse possit Cyriaco Ursulano? & ostenditur hic eque commentitius esse, ac Cyriacus Hierosolymitanus, Crucis Dominica index, quem tamen Ciceronius Ordo Fundatorem suum credi postulat. Agitur ibidem de Argumenti negativi universalis, in ejusmodi questionibus efficacia. 31, qua rursum inculcatur & declaratur exemplis 94 f, 133 f, 177 f
- 20 Anteros, 21 Fabianus. Longior post utriusque mortem vacatio ejusque causa indicatur.
- 22 Cornelius, quem sequitur DISSERTATIO VI de loco, modo ac tempore, quo is obiit, scilicet Centumcellis Confessor, sub Gallo & Volusiano; non autem (ut ex fabulosis Actis habetur) Roma Martyr sub Decio. 34
- 23 Lucius Martyr sub Valeriano, jam inde ab anno 250, dum viveret etiamnum Decius, Christianorum hoste, contra quam creditur Baronius 35
- 24 Stephanus, 25 Sixtus II post quem uno fere anno Sedes vacat 37
- 26 Dionylius, 27 Felix: Ecclesia, via Aurelia, cur attributa Felici II, & hujus corpus pro illius corpore acceptum an sit? 38
- 28 Eusebianus, Lunensis an Lucensis? corpus Saziana 40
- 29 Caius, Thebaea Legionis baptizator 41
- 30 Marcellinus de quo DISSERTATIO VII quartis de ejus lapsu & penitentia, unde orca & an vera opinio; concluditurque pro negativa, & fiducia Synodi Sintessana Acta reprobantrur 42. Vacantis per tres annos ac septem fere menses Sedis ratio redditur 41. Obiectio ex auctoritate Nicolai Papæ & Breviarii Romanæ, modeste solvit 45
- 31 Marcellus, Epitaphium ejus correctum & explicatum.
- 32 Eusebius, ubi additur, non omnes Pontifices usque ad Hyginum, multo minus usque ad Silvestrum, Martires obiisse 47
- 33 Silvester, cur hic primus pingatur cum tiara 48 cuius initium male ad Constantinum referri, quasi is illud capiti suo detractum cum Phrygio contulerit Silvestro, ostenditur infra 210. Iudicium autem Card. Bona aliorumque eruditorum de hujus Actis habes 212. His vero sequitur:

DISSE-

- DISSERTATIO VIII.** De magna tabula Basiliæ Lateranensis in Urbe, & adscriptis in ea S. Silvestro Indulgentiis aliquaque similibus, ad S. Sebastianum & in Vaticano: *qua omnes longe posterioris ari esse demonstrantur, ex ipsis quibus nituntur testimonii* 48
 35 Marcus. 36 Julius, 37 Liberius, in quo fuit primus Catalogus, cui succedit Secundus, non sine apocryphis interpolamentis, inde in Rom. Breviarium translati, nec propterea disimulandis, ut nec induci errores a Baronio, ipsum juxta suam Chronologiam corrigerem valente 52
 38 Felix II: *hujus Pontificatus Pontificatui Liberii includitur; estque de ejus legitimo titulo.* **DISSERTATIO IX** 53, deinde **DISSERTATIO X** ostendens, quam parum verosimiliter M. rtyr obiisse dicatur credatur
 39 Damasius, cui additur, de anno mortis ejus, 82 quibusdam iphi attributis Epistolis **DISSERTATIO XI** 58
 40 Siricius, cuius Epitaphium explicatur: epistola supposita refutantur 61
 41 Anastasius, 42 Innocentius, 43 Zosimus, 44 Bonifacius, 45 Cælestinus, 46 Sixtus III: *buic affida Romana Synodus in causa Polychronii Hierosolymitanus* 63
 47 Leo, cuius extat Sermo in ipsa die Ordinationis sua, non ejus Anniversario, habitus 64, & Epitaphium illustratur 65. Victoris Tunnenensis, Chronicorum continuantis, exigua accuratio notatur Ibid.
 48 Hilarus, 49 Simplicius, 50 S. Felix III in Martirologio confusus cum Quarto 67
 51 Gelasius, 52 Anastasius II, 53 Symmachus, 54 Hormisdas: ejus Epistola ad S. Remigium supposita 69
 55 Joannes, quem sequitur de quibusdam ei minus verosimiliter affectis **DISSERTATIO XII**.
 56 Felix IV. *De hoc queritur, an aliter quam ex errore, quod fuerit Atavus S. Gregorii, Sanctis adscriptus?* 71
 57 Bonifacius II, 58 Joannes II, 59 Agapetus, 60 Silverius. *Huic accedit, de hujus ordinatione & abdicatione atque Vigilii subrogatione* **DISSERTATIO XIII** 80
 61 Vigilius, cui jungitur *De duplice ejus vexatione & schismate Romani Cleri adversus eumdem* **DISSERTATIO XIV** 82
 62 Pelagius, 63 Joannes III, 64 Benedictus, 65 Pelagius II. *Hujus est Epistola fictitia cum anno Incarnationis* 88
 66 Gregorius. *Hujus effigies & parentum ejus in tabula proponitur* 89, eidem affecta. *Bulla pro Regula Benedictina, & Indulgentia varia* 91. *Fuit Stationum Romanarum auctor, sed non Indulgentiarum iis postea additarum, et si id putaverint antiqui Scholastici, aliisque Scriptores graves, & cum iii Bonifacius VIII* 133, 134
 67 Sabinianus: *cujus virtutes in epofigmento obscuratae. Electionum Pontificiarum dies exhibe incipiunt innotescere, verosimili indicio* 92
 68 Bonifacius III, 69 Bonifacius IV, 70 Deuidedit, 71 Bonifacius V, 72 Honorius, ob nimiam erga Monothelitas conniventiam infamatus 97
 73 Severinus, 74 Joannes IV. *Plumbearum hoc tempore initium* 99. *Eodem tempore cur Syri & Graci Pontifices plures?* Ibid.
 75 Theodorus, 76 Martinus, 77 Eugenius, 78 Vitalianus, 80 Donus, 81 Agatho, quem sequitur, **DISSERTATIO XV**, de hujus Pontificatu & Synodo oecumenica sexta sub eo celebrata, fraudulenterque relato inter damnatos Honorii nomine 104
 82 Leo II. **RELATIO** de ejus electione ad Principes 106. **SERMO** in die Ordinationis 107
 83 Benedictus II, 84 Joannes V. *Papyri Egyptiaci usus in Bullis* 110
 85 Conon, additur Professio fidei, ab hoc vel ejus successore edita 111
 86 Sergius, ad hunc misi **Canones Synodi Quini sexta** in Sebo chartali quibus subscripte recusavit 112
 87 Joannes VI, 88 Joannes VII, 89 Sisinnius, 90 Constantinus, 91 Gregorius II. *Instaurit jejunandum Sabbathi in Quadragesima, abrogato contrario decreto Melchiadis, quia causa cessabat. Accedit*
DISSERTATIO XVI de Iustione Exarchi Ravennatis, ad Electi Pontificis Ordinationem, hoc tempore ultimum postulata.
 92 Gregorius III, 93 Zacharias, huic falso adscripta Canonizatio S. Kiliani; eque ac Stephano II S. Trudpergi, & Leoni III S. Silvieri 121
 94 Stephanus II, 95 Paulus, **Pseudopapa** Constantinus: *in cuius tamen Ordinatione illegitima scrupulose servata sunt circumstantia diei Dominicæ, notata in genere pag. 4, observata continue in hoc Conatu, & hic manifeste probata.* 123, 128
 96 Stephanus III, sub quo censetur Constantiniana **Donatio fabricata** 123
 97 Hadrianus. *Epitaphia, ut Patri, condita à Carolo Magno: huic ille videtur Imperium Occidentis tradere voluisse* 125
 98 Leo III Carolum Magnum Patricium creat: auctor fit sinistra in dextram convertenda 126
 99 Stephanus IV: *affitum huic decretum,* 127.
 100 Paschalis, 101 Eugenius II, non fuit auctor examinis per frigidam 128
 102 Valentinus, 103 Gregorius IV, 104 Sergius II, **DISSERTATIO XVII**, de Corporibus seu Reliquiis Sanctorum in ecclesia SS. Silvestri & Martini à Sergio II collocaitis, & Indulgentiis ab eodem (ut pretenditur) ibidem concessis 131
 105 Leo IV, 106 Benedictus III 107 Nicolaus: *cujus prejudicium de omnibus indiscreto Decretalibus, ejus etate circa dubium receptis, non potuit ipsas eripere judicio Eruditorum, multas earum nunc ut suppositias re-jicientiam.* 136
DISSERTATIO XVIII de lingua Slavonica apud Bulgares Moravosque recepta hoc tempore, & Apofolice Sedis ea de re judicio 137
 108 Hadrianus II, 109 Joannes VIII. *Vita ex Ms.*
 110 Marinus I, 111 Hadrianus VIII, locus mortis Willachara, Sepulchra Nonantula, ubi habetur pro Hadriano I. 143
 112 Stephanus V, 113 Formosus, à Iuramento de non repetendo ecclesiam Portuensem pridem rite solitus, & ad Romanam legitime translatus 145
 114 Bonifacius VI, 115 Stephanus VI: *hujus contra Formosum reprobata Acta: Epitaphium positum à sibi consimili Sergio III* 147
 116 Romanus, 117 Theodorus II, 118 Joannes IX, 119 Benedictus IV, 120 Leo V, 121 Christophorus.
DISSERTATIO XIX Successio & Chronologia Regum & Imperatorum Italicorum, post mortem Caroli Crassi seculo ix & x. 150
 122 Sergius III. *Acta hujus cum Actis Stephani VI confusa: laus ejus (si vitium incontinentia tollas) multiplex: in iis qua contra Formosum egit excusatio verosimilis* 154
 123 Anastasius III, 124 Lando: *cujus occasione explicatur inducta apud Vghellunt inter Ravennates & Bononienses Episcopos confusio* 156
 125 Joannes X: *hujus deponendi autores & cause, exitus non malus* 157
 126 Leo VI, 127 Stephanus VII, 128 Joannes XI, 129 Leo VII, 130 Stephanus VIII, 131 Marinus II, 132 Agapetus II, 133 Joannes XII. *Hujus Acta: Memoria in Secretario Lateranensi. Dicitur Indulgentias alias promulgasse, quarum certior probatio operatur*

- tetur. 161
 134 Leo VIII, videtur verus Pontifex fuisse, cedente 135 Benedicto V. Hujus mors & sepulchrum Hamburgi: Epitaphium fabulosum, & Monachatus Carmelitanus eidem affectus. 163
 136 Joannes XIII, 137 Benedictus VII, Bonifacius VII, primum Antipapa 167, ac demum post variam fortunam & trium Pontificum mortem, verus Pontifex 169
 138 Donus, probatur sedisse inter Benedictum VI & VII 167
 139 Benedictus VII, bujus Epitaphium, à Bonifacio VII abolitum, à Joanne XV restitutum. 168
 140 Joannes XIV, ante Petrus dictus, primus ex reverentia nomen mutat; quod ante eum alia ex causa, fecerant Joannes XII, & Bonifacius VII 168. Hunc sequens Joannes fil. Roberti, male cum Joanne XIV confusus, non debet augere numerum Pontificum, numquam ordinatus, nec nisi post aliquot secula inter illos receptus. 169
 142 Joannes XV, vir insigniter eruditus: non est tamen ejus Epitaphium, quod si tale allegat Baronius, sed alicuius Joannis Cardinalis, seculo integro posterioris. Sequitur
DISSERTATIO XX De solennium Canonizationum initia atque progressibus: ubi nulla invenitur facta ante 983 de S. Vdatico Augustano, & successive docentur aut & illius actus ceremonia. 171
 143 Gregorius V, qui Urbe pulsus Antipapam sufficiuit Joannem XVI: assingitur ei Electorum septem Imperialium institutio 175, nimia ejus in Antipapam suavitia, cito morte punitur. 176
 144 Silvester II. Epitaphium, columnia mortuo impedita à Bennone: ferme ejusdem ad Episcopos. 177
 145 Joannes XVII, 146 Joannes XVIII, 147 Sergius IV, 148 Benedictus VIII, ab hoc undus S. Henricus Imp. 180
 147 Joannes XIX, Conradum Imp. coronat. 181
 150 Benedictus IX, ob inquinatissimam vitam gradu illo indignus, Antipapam passus Silvestrum III, Papatu cedit accepta pensione 182, ejusdem penitentia sub S. Nilo Abbe, ac nibilominus recidivi mala mors. 187
 151 Gregorius VI, quem DISSERTATIO XXI, ostendit legitimum Papam, nec ullo modo Symoniacum fuisse, neque potuisse à Synodo Sutrina deponi nisi ultra cessisset.
 152 Clemens II, ecclesia sua Bambergensi jus Pallii concedit, in eadem sepultus, tumulo etiamnum superstite, sed ab hereticis violato. 185
 153 Damasus II, 154 Leo IX, laudatissimus Pontifex, cuius Vita ut Sancti data xix Aprilis. Sub eo cæptus adhiberi in Bullis annus Incarnationis. 190
 155 Victor II, 156 Stephanus IX. Hic mortuus Florentia, miraculis ibi claruit: dubitatur an ejus non sit corpus, quod nuper allatum Tranio, tamquam esset S. Stephani I & sequitur
DISSERTATIO XXII De legatione ejus ad Imperatricem, causa abrogandarum investiturarum verosimiliter suscepta: deque reconciliatione Ecclesie Mediolanensis ei tributa: qua potius videtur pertinere ad Joannem XIX. 193
 Benedicto X Pseudo-papa abdicare coacto, eligitur 153 Nicolaus II, coque facto jus eligendi Pontificis restitutum est ad Cardinales. 195
 158 Alexander II: sub hoc cæpti numerari anni in Curia à kalendis Ianuarii: & Antipapatum sub appellatione Honorii gestis Cadulus, Parmensis Episcopus. 197
 159 Gregorius VII, Sanctus, cuius Vita danda 25 Maii, & cultus corporis Salerni probandus: Antipapam pertulit Guibertum Ravennatem (unde Guibellino-
- rum factio nominata) qui se dicebat Clementem, & alios post eum tres, sed hos brevissimi temporis. 198
 160 Victor III, Abbas antea Casinensis. Hugois Lugdunen. contra eum conatus, & fabula de mortuo sparsa per Gallias. 199
 161 Urbanus II, Acta bujus ex Ms. Ejusdem Bulla de existentia corporis S. Benedicti Casini, à Mabilone neque negata, neque contraria aliudum Pontificum Bullis refutata: quia talibus non apte disputatur in quæstione meri facti. 201
 162 Paschalis II. Vita auct. Petro Pisano coavo ex Ms. 202 Numerus Pontifici nominis si inveniatur in antiquioribus Bullis, id ex transcribentium licetia factum, non juxta autographa originalia eorum. 207
APPENDIX I De forma Pallii aliorumque Pontificium Ornamentorum medio ævo missa: ubi & de Barbatio, quo tempore à Clero receptum fit & de Togis Consularibus atque Imperialibus, Pallio Pontificis haud absimilibus, qua res etiam figuris elegantibus illustratur. 208
APPENDIX II addenda, mutanda, corrigenda in hac & Parte usque ad pag. 87: cetera inveniuntur ante hanc Indicem. 213
APPENDIX III de usu annorum Incarnationis, in Cancellaria Pontificia diu vario, nostra æate primum firmato, diversoque ab usu Signatura Brevis. 214
APPENDIX IV de æate & auctoribus Proprietarum, B Joachimo Abbat & S. Malachia Episcopo imputatarum, circa successiones Romanorum Pontificum. 216. Ha autem duas ultime Appendices, aquæ ac prima, potius ad Partem sequentem spectant, sed ea jam pridem impressa erat, cum de his cogitat caput.
ANAMNESIS de Cleto & Anacleto non distinguendis. 217

PARS POSTERIOR.

SYNOPSIS CHRONOGRAPHICA, præter diem Ordinationis, indicans etiam diem Electionis, ex causa mox indicanda.

PRÆFATIO de mutatione Styli, in hac secunda Parte, circa mensuram possessæ & vacantis Sedis: siquidem priorum Catalogorum auctores solum à die Ordinationis incipiebant numerare, quot annis, mensibus, ac diebus, quisque sedisset; deinde vero numeratio caput à die Electionis: quod tamen quia in Bullis Brevisque non semper valuit, sed solum in usu vulgi; additio * intelligitur, quo die unusquisque Pontifex annum sui Pontificatus innovaverit, & consequenter de singulis studiisque quaratur.

- 7 163 Gelasius II, bujus vetus Epitaphium. Vita à Pandulfo Alerino familiari composita & sub hoc Cardinalibus accenseri cæpti Episcopi, Ostiensis &c. 13 & 24. Mauritius Burdinus, Epicopus Bracharense, sub nomine Gregorii, Gelasio oppositus Antipapa: bujus Vita à Baluzio collecta & edita. 13
 164 Callistus II, ejus Vita auctore Pandulpho coavo ex Ms. 14
 165 Honorius II. Hinc adhiberi cæpta Gestæ Pontificum scripta à Martino Polono, postea Gnesnensi, non Cusentino Episcopo designato. 15
 16 Innocentius II. Epitaphium ejus non satis fidum: monumentum certius in Abside Transtiberina 18. oppositi, Anastasius & Victor, Antipapa. 19
 167 Cœlestinus II. Populi acceptatio in Electione Pontificis quomodo requiri & declarari hoc tempore solet. 20
 168 Lucius II, 169 Eugenius III. Miracula ejus post mortem ex Ms. 170 Anastasius IV, qui quia conditus

- ditus dicitur in tomba S. Helene Reginæ, de ejus corpore obiter hic agitur 23
- 171 Hadrianus IV, 172 Alexander III, contra quem schisma, excisum ab Octaviano Cardinale, affumente nomen Victoris, continuarunt tres ejus successores 25
- NICOLAI MANACVTII versus de Romanis Pontificibus usque hanc, erusi à Panyvio, ex veteri Ms. Archivi Lateranensi 27
- 175 Gregorius VIII, 176 Clemens III, ita dictus, nulla habitatione Antipape Guiberti, qui eo nomine & numero ante abusus fuerat 31
- 177 Cælestinus III. In hoc cum finiantur laudissimi annales Cardinalis Baronii, viro, de historia ecclesiastica optime merito, testimonium datur 32
- 178 Innocentius III. Hujus & Urbani IV, atque Martini IV commune nunc Perusii Monumen-
tum 34
- 179 Honorius III, 180 Gregorius IX, Mi-
raulum sacra Hostia Alerina, bujus rescripto confirma-
tum 36
- 181 Cælestinus IV, non videtur ante Coronationem obiisse. Epitaphium recentius imperite compo-
stum 38
- 182 Innocentius IV Epitaphium habet duplex, ve-
tus atque recentius 39
- Chronicon D. Matthæi Spinelli de Juvenatio,
ad hunc & tres sequentes Pontificatus pertinens, ex Ms.
Italico 40
- 183 Alexander IV. Hujus Acta ex Ms. Petri Cor-
rettini; sepulcrum multis, sed frustra, Viterbiæ requisi-
tum 50
- 184 Urbanus IV. Hic instituit festum Corporis
Christi, eoque servit DISSERTATIO XXIII, de Of-
ficio diei, illius iusti per S. Thomam sic compo-
sito, ut is videatur antiquius Lediense nec vidisse
quidem 51
- 185 Clemens IV: Acta & sepultura Viterbiæ, ex
Ms. Petri Correttini, atque Interpontificii diuturni ac
turbulenti historia 54
- 186 Gregorius X: ejus, ut Sancti, apud Areinos
cultus & sepultura 56
- 187 Innocentius IV, 188 Adrianus V: bujus
apud Minores Mausoleum Viterbiæ, ut & Vicedomiini,
eo mortuo Eleæ dumtaxat 58
- 189 Joannes XXI. Exhibitetur Monumentum,
& redditur ratio numeri, alias superabundantis 59
- 190 Nicolaus III. Hujus Ordinationes & turba
obitum consecuta 60
- 191 Martinus IV. Ex nostris Ms. Vitis Pontificum
dantur Acta ejus, auctore Iordanio, ante 12 Maii anni
1285 conscripta 61
- 192 Honорius IV, 193 Nicolaus IV: bujus Acta
ex Ms. humiliterque sepulti Epitaphium 65
- 194 Cælestinus V. abdicato Pontificatu ut ante,
Petrus de Murrone, ex Ms. nostro Acta, cum figura
altaris in quo Corpus Aquila honoratur 66
- 195 Bonifacius VIII. Hujus ex nostro Ms. Acta,
defensa ejus innocentia à Maucero & Ioanne Rubeo 69.
- Coronationem duobus libris descripsit Jacobus Card.
S. Georgii in Velo aureo, teflis oculatus, qui etiam
Successoris electionem, vitam abdicationem, miracula,
canonizationem descripsit versibus, relatis ad 19 Maii
diem, inter Acta Sanctorum 68
- 196 Benedictus IX. Brevia Acta ex Ms. Sepul-
crum Perusii apud Prædicatores 69
- 197 Clemens V. Acta auctore Bernardo Guido-
ni Episcopi Lodevensis ex Ms. 71 sepultura Yaza-
ti 74
- 198 Joannes XXII. Huic affixa enumeratio enor-
mis Sanctorum Benedictinorum. Acta ex Ms. Ber-
nardi Guidoni & Ptolomai Lucensis 75. Avenionen-
sium traditio de sua ecclesia fundatrice (ut volunt)
S. Martha, & Joannis ibidem Sepultura 79. Oppo-
situm illi Petrus de Corbario Antipapa, sub nomine
Nicolai. Schismatis talis Acta ex Ms. Bernardi Gui-
donis. Illum quia nonnemo credit autorem unius ex
libris de Imitatione Christi, breviter explicatur con-
troversia, certantium hinc quidem pro vetustiori Joanne
Geffen, Abbe Benedictino in Lombardia; inde pro
Thoma à Kempis, Canonico Regulari in Belgio, ju-
niore 82
- 199 Benedictus XII, Pontificatus Acta ex Ms. hi-
storia Ptolomai Lucensis 83. Epitaphium & Monu-
mentum Avenione 85
- 200 Clemens VI. Acta ex nostris Ms. Vitis Pon-
tificum 86. Huic vendita civitas Avenionensis, Sepultura
in suo Castræ-Dei monasterio obtigit 89
- 201 Innocentius VI. Acta Pontificatus ex Mis.
Fundatio Cartusia Villanova: illius ibi Mauso-
læum 90
- 202 Urbanus V. Ab hoc Romam regresso, Apolo-
lorum capita novis argenteis thecis ornata: Maſſilia
mortui Monumentum & cultus 91
- 203 Gregorius XI. Actorum Synopsis ex nostro
Ms. 92
- 204 Urbanus VI: cur in hujus obedientia tam con-
stant Ludovicus Comes Flandria tempore Schismatis, cu-
jus tota Historia datur ex nostro Ms. 93. Urbani emu-
lus Clemens VI in Gallia, ejus Avenione Monumen-
tum insigne: expenditur quam longe aliter pro illo stete-
rit Sancta utraque Catharina, Senensis & Succica atque
Virgulana Parmensis, pro Clemente vero S. Vincen-
tius Ferrerius & B. Petrus de Luxemburgo Cardina-
lis 202
- 205 Bonifacius IX, cui Avenione oppositus Petrus
de Luna, Benedictus XIII appellatus, nequidquam
contra nitente B. Virgulina Parmensi. Hic per annos 27,
continuavit Schisma in Hispania; prius quam eo se con-
ferret, desertus à S. Vincentio Ferrerio, & coram B. Coleta
excussus de Solio 105
- 206 Innocentius VII, promovenda unionis causam
turpiter negligit 107. Gregorius XII, simili modo
differens quod promiserat, deponitur in Pisano Concilio,
& eligitur 108 Alexander V. Hujus Mausoleum,
Bononia apud Minores: disputatur de Patria 109
- 209 Joannes XXIII, bujus Acta; dispar ejus &
Gregorii, olim abdicati, in Concilio Constantiensis fortunat-
mors & Sepultura Florentia, ab amico fidei Cosmo de
Mediceis curata 111
- 210 Martinus V. Acta ex Ms. Vitis Pontificum
huc usque productis 112. Extinctum sub eo schisma, ceden-
te, qui Benedicto subrogatus erat, Clemente. Ex-
hinc Catalogum continuat Joannes Stella, Sacerdos Ve-
netus 117
- 211 Eugenius IV: notatur abusus transribentium
Bullas; & numeros, originaliter vel ad longum expressos,
vel Latinis litteris signatos, reddentium per Zyfras. 118
- Anonymi Coævi de illius obitu & successoris creatione
Historia ex Italico 120. Felix Antipapa, Ama-
dem Sabaudus, illi à Basileensis Concilio oppositus
per schisma 123
- 212 Nicolaus V: extinctum sub hoc Schisma, Felice
cedente. Eleæto successoris, Italice descripta ab Ano-
nymo coævo. 125
- 213 Callixtus III, hærtator expeditionis in Turcos 127.
Historia concilavis unde prodit sequens eleæcio, ex
Italico 127
- 214 Pius II, 215 Paulus II, 216 Sixtus IV; bujus
uti & præcedentium Elogium prolixum ex Ioanne Stella
135: affixa eidem exorbitantes Indulgentia 136. His-
toria Interpontificii, ejus mortem secuti, ab Anonymo
coævo Latine scripta. 125
- 217 Innocentius VIII, Actorum Synopsis ex
Stella.

INDEX MATERIARUM

- Stella. Hic porro & alibi diligentius queritur initium anni, civilis & Pontificii, sub unoquoque Papatu 140
 218 Alexander VI. Acta Pontificatus ex Stella. Inter pontificii sequentis Historia ex Italico Ioannis Brocardi, Clerici Ceremonialis, Conclavi presentis.
 219 Pius III, 220 Julius II: praecedens Conclave & initium Pontificatus idem Joannes Brocardus describit 148. Electionem autem successoris unus similiter ex Conclavistis Italice tradidit, ut hic Latine exhibetur 149
 221 Leo X. Hujus mortem secutum Conclave simili stylo & auctoritate reprobatur 151
 222 Adrianus VI, Indicatur obiter ejus Historia à Blasio Ortisio eleganter descripta, typis edita in lib. 3 Miscell. Baluzii 153 sub jungitur Historia Conclavis secuti, ex Italico Authoris Synchroni 154 & similes deinceps alibi quarenda indicantur tum bic tum infra in App. ad hanc paginam 156
 223 Clemens VII, in hoc finitur continuatio Anna- lium Barenii, per Odericum Rainaldum, cetera profe-
- queritur amicus noster Leader Coloredus; in eius futuram messem ne falcam minime videamus, nudam Chronologiam reliquorum ex ordine Pontificum prosequimur, usque ad hodie praesidentem feliciter Innocentium XI, cui longos optamus annos & nos nostraque subjiciimus omnia 163
 Ne autem in ultima quatuor Pontificiorum loculorum tabula necesse esset vacare duos, impoijimus eos effigiebus praecipuorum duorum S. R. E. Cardinalem, nostrique operis amantiorum, Eminentissimi videlicet Alderani Cybo, Episcopi Portuensis; qui etiam Innocentii X Pontificis Maximi à secretis, & primis Ministeri atque Legatus Avenionensis intitulatur; & Eminentissimi Caroli Barberini, cuius munera amplissima & tituli explicantur ante Tomum quartum de Actis sanctorum Maji, ijsus Nominis specialem dedicatum.
- APPENDIX addendorum, mutandorum, corrigendorum 168. Vbi sub finem laudantur Constitutiones Urbani VIII, qua nostris, Sanctorum Actis modum rationemque praescribunt.

F I N I S.

DANIELIS
PAPE BROCHII
E SOCIETATE JESU
PARALIPOMENA
Addendorum, murandorum, aut corrigendorum
IN CONATU
CHRONICO-HISTORICO
AD CATALOGUM
ROMANORUM PONTIFICUM.

P R A E F A T I O

Ad Reverendum Adm. ac Nobilissimum Dominum

D. CLAUDIUM CASTELLANUM

Canonicum S. Mariæ Parisiensis,

De horum Paralipomenorum occasione & usu.

Adm. Rev. ac Nobiliss. Domine.

Oanni Bollando nostro, τῷ Μαναγίτῃ, vasti sui operis primitias edituro in lucem, cum Abbatे Lætiensi, cui se plurimum ea tota in re debere agnoscebat, sic convenerat; ut cum is nullos sibi libros dicari vellet, de iis tamen quæ esset in exordio monendus Lector, cum ipso pateretur loqui se, ita modestiæ ejus parcitum, ac paritum voluntati, ut tamen satisfaciens necessitatì, non omnino videretur oblitus gratitudinis, debitæ pro acceptis beneficiis. Eo exemplo etiam placet agere Tecum, qui malles soli Deo Sanctisque probare singularem in toto opere nostro legendō ac relegendō diligentiam, & in defectibus notandis sinceritatem; multum enim ad rem communem faciet, si alii quamplures eamdem nobis operam navare persuadeantur, commemoratione auxilii à Te impensi. Permitte igitur, ut de hisce, quorum suaforem præcipuum te habeo, Paralipomenis, lucubrationi meæ priori addendis, & novæ, si quando fiat, editio ni servituris, Tecum præloquar, & quæ Lectorem scire convenit pauci dicam.

Præmisserat Tomo i Aprilis Catalogos Romanorum Pontificum Antiquiores duos Godefridus Henschenius p.m. Magister meus, nonnullisque Annotatio[n]ibus ac dissertationibus illustraverat. Ad hos, atque ad fundatam in his Chronologiæ melioris rationem, cum fuisse rogatus aptare laborem unius ex nostris, eo fine, ut eorumdem Pontificum defensionem, contra hæreticorum calumnias suscep[t]am, historico quodammodo filo posset aptius continuare; tam multa mihi occurserunt nova, aliisque haud animadversa haec tenus, non tantum primis quinque seculis (ultra quæ Catalogi isti vix pertinebant) sed etiam sequentibus aliis; ut visum Henschenio eidem fuerit, ex ejusmodi animadversionibus in unum collectis posse Tractatulum confici, alicui ex post edendis Tomis Sanctorum Maji haud inepte præfigendum. Hoc dum inter præli quotidianas occupationes subinde incipio, atque interpolatis nesciis vicibus perficio lentius, alio multiplici magisque urgenti studio distractus; novis subinde accessionibus ita per decennium crevit opus, ut nec bipartitum quidem commode posset aliis Tomis conjungi, pluribusque placuerit ipsum seorsim colligi in Volumen unum; quod, auctum novis præliminaribus, ac dedicatoriis; & septem Tomorum, in quos mensis iste dividebatur amplitudini respondens; PROPYLÆUM MAII diceretur. Ita futurum videbatur, Post Tom. VII vel post Propylæum Majis est Chronolog. Pontif.

a 2 ut

*in iustum
desigue vo-
num ex-
creverunt,*

*cui nunc ac-
cedunt Pa-
ralipomena*

ut illud vendi posset, etiam seorsim, sub proprio suo nomine CONATUS AD PONTIFICIAM CHRONOLOGIAM. Dixi CONATUS: nec enim plus audebam promittere; ex iis quæ identidem addenda, mutanda, corrigenda occurrerunt latis intelligens, nihilo pauciora postmodum occursera mihi aliisque, quæ addita, mutata, correcta vellem. Nec fefeller præfigitio talis. Si quidem sub ipso progressu impressionis, saepius interruptæ, Appendici plus quam uni facienda materia tene obtulit, quam conveniret (si aliquando opus recudatur) loco & ordine commodiori digeri. Postquam vero, absolutis qui restabant duobus Tomis Maji, vacavit ipsos septem Tomos recognoscere, eorumque defectus communi post ultimum Appendix supplere; lieuit etiam de perficiendo jam edito Conatu cogitare.

*in ordine ad
nouā editio-
nem;*

Hoc porro ut maturius facerem, quam animo antea constitueram, suadebat extraneorum quorumdam Typographorum mihi nuntiata propensio, ad editionem alteram, etiam inconsulto me, curandam. Evidem prohibere neminem possum, ab eo quod publici juris jam est in rem suam vertendo: quod tamen fas & æquum est, oro, ut si quis facere istud velit, nolit eo quo accepit ordine simpliciter procedere, & Appendices ad finem dare, ubi eas nunc reperit (quod quid aliud esset, quam frustrare lectorem commodo, per hæc Paralipomena sibi operose præparato?) sed sequatur instructionem nunc præscribendam, ut novum quodammodo opus videri possit, priori accuratius atque perfectius. Id ut facilius etiam sit, nec per plura folia discurrere correctorem sit opus, brevicias omnes animadversiones correctionesque priores iterare hoc loco non gravabor, & quæ prolixiora fuerint, eo faltem ordine indicare quo erunt afflimenta.

*in qua ve-
lim Appa-
ratum bifur-
riā dividī,*

Quod Apparatum præsum spectat, is, non nisi post totum Conatum præloegissum, designatus fuit; partim in eorum gratiam, quibus aut facultas aut voluntas deesset ipsa Acta Sanctorum emendi, ubi pleræque ejus partes requirendæ essent; partim ex voluntate Bibliopolæ, suis typis ac sumptibus impressionem curantis, optantisque singularem illum Tomum aliis simul prodeuntibus mole parem videri. Apparatus hujus partes sunt duæ; Posterior, Aprilium non habentibus nec habituris omnino necessaria, continet Henschenianos antiquos Catalogos, qui quatenus Pontificum vetustiorum seriem explicant, secuturo Conatui pro fundamento sunt, ac proinde ratione nulla præteriri possunt in propria ac singulari editione. Partem priorem, eamque majorem, conficiunt Exercitationes Henschenianæ ac meæ, nec non R. P. Petri Possini Epistolæ, quibus explicantur præcipua Dominicæ Genealogiæ atque Chronologiæ capita: sine quibus cum possit haberi Pontificum successio suis omnibus numeris absoluta, dubitabit forsitan aliquis, utrum convenienter illud recudendis augere molem libri, futuri per se omnino justi. Itaque in alterutrum evenit placet materiam præparare, tam eam quæ adesse debet, quam quæ potest absesse: ut qui hæc Paralipomena nunc e mente cum Actis, vel Chronogrammam seorsim jam habent, nihil desiderent alterutris addendum.

*& imagines
Pontificum
omitti ma-
tim;*

Jam vero, ut liberum unicuique fuit, Imagines Pontificum, de quibus in Præfatione ad Partem I Conatus mei ago, emere vel dimittere; ita magis etiam liberum erit opus hoc recusuro, adhibere vel non adhibere easdem. Et hoc postremum, meo quidem judicio, consultius foret; ut quid enim eo ornatus non necessario aggravabitur pretium libri, satis per se grande, propter aliarum iconum magis utilium multitudinem, etiam Paralipomenis hisce augendam? Denique rogatum Lectorem velim, ut interpunctionum, à hypotheticis, etiam post admonitionem incuriosis, conturbatarum aut inepte transpositorum menda, quæ oculus, attentus ad sensum, facile observabit, benigne excusat & corrigat etiam;

præ-

præfertim in ordine ad editionem aliam: pro qua ne nimis viderer anxius, nihil que tunc futuris Correctoribus fidere, omisi illa hic annotare sigillatim.

Conatus porro ipse Apparatum subsequens, hac vice trifariam dividendus notabitur, ut cum Paralipomena, nunc danda, suis singula aptabuntur locis, appareat æqualis fere partitio operis. In hac etiam partitione apparabit Dissertationum numerus auctus plus quam in duplum, ut nunc quadraginta novem habeantur, ubi viginti tres dumtaxat censebantur antea. Non ideo tamen existimet lector, tantumdem novæ materiæ per hæc Paralipomena accessisse. Etenim Dissertationum nunc appellatarum plures, titulo dumtaxat novæ sunt, reapse autem implicabantur Commentariis Chronologicis eorum, ad quos spectabant, Pontificatum, à quibus omnes placuit eadem nunc ratione abjungere, qua ab illis abjunctione fuerant priores viginti tres: quemadmodum declarabit mox subjiciendus Index Materia rum, ad prius editum Indicem collatus. Eo autem servient Dissertationes istæ, ut in Pontificatum spatiis, per annorum, dierum, ac mensium calculos scrupulosius subducendis, laetus Lectoris animus, ad illarum curiosam novitatem aliquantum respiret, sicque minori cum fastidio ad ulteriora progrederiatur.

Præterea ad operis totius faciliorem usum, in calce horum Prolegomenorum ponetur Index Alphabeticus rerum memorabilium, omnibus Partibus communis, secundum explicationem notularum ipsi præfigendam, ut de eo præfari nihil hic opus sit. Talis Index non potuit priori editioni aptari, motam tunc nullam ferentibus ultra prælis. Si quid post hac vel nobis ultro occurrit, vel alio suggerente didicerimus, etiam post horum Paralipomenorum editionem, id ut similiter inferi loco suo possit, optarem novam Editionem præsumi à nemine nobis non præmonitis; tantum enim abest ut illam impeditam velimus, quod potius pro viribus eamdem juvare intendamus.

PARALIPOMENA AD APPARATUM PRÆVIUM

*Mutandus
in nova edi-
zione tenu-
bus.*

Misericordia, que vere ac proprie Majum habent, & sola Propylæi Majalis nomine venire possent, id est, Dedicatoriis ad Pontificem ac Regem, aliisque Parergis, nec non Vita Petri-Georgii Odeschalchi, Episcopi primum Alexandrini tum Viglebanensis; sufficiet hic titulus reformato operi.

DANIELIS
PAPEBROCHII S. I.
CONATUS
CHRONICO-HISTORICUS
AD UNIVERSAM SERIEM
ROMANORUM
PONTIFICVM
cum prævio ad eundem Apparatu,
Dissertationibus & figuris æncis
varie illustratus.

Allocutionem ad Illustrissimum Casonum, aque ac aliâ posteriori Parti premissam directamque Eruditissimo Schelstratio, optarem equidem non pratermissi; videndum tamen erit quid loci ac temporis ratio ferat, sibi qua fieret nova Editio: nec enim eam curaturo potest an-

ferri libertas, quem voluerit Patronum adoptandi.

Dedicatoriam porro cuicunque factam, sequantar: Ordinaria & Superiorum Facultates ac Privilegia concessa Bibliopola: tum panantur Tabule preliminares hoc ordine. I. Index Pontificum Alphabeticus, Apparatu & toti Conatur communis, nunc requirendu posse Partem 2 pag. 173. II Synopses Chronologicae Partis utriusque, quarum prior invenietur nunc posita post pag. 16 part. 1 altera occurret pag. 5 part. 2. III. Index Matariorum, antehac quidem impressu p. 2 pag. 177, hic vero totus ex ordine recudendus, propter tot mutationes additionesque, in Paralipomenis suggestas. Pro primis & secundis Tabulis prius accipe correctiones faciendas secundum eadem Paralipomena & jam impressa, si placet, ad mentem nostram sic emenda:

IN INDICE ALPHABETICO

N.	Nomen	Ord. vel El.	Obitus	Pa.
132	Agapetus 2	946 Junij 2	956 Ian. 11	160
119	Benedict. 4	900 Martii 2	904 Sep. 16	149
164	Callixtus 2	1119 Febru. 14	1124 Dec. 12	* 14
121	Chistoph.	904 Novemb. 25	905 Jun. . . .	150
159	Gregorius 7	1073 Junii 30	1085 Maij 25	197
A	Gregorius	1118 Mart. 15	1121 Ap. 27	* 13
54	Hormisdas	514 Julii 20	523 Aug. 4	69
55	Joannes 1	523 Septembr. 3	526 Maij 18	69
118	Joannes 9	898 Februar. 5	900 Febr. 19	148
125	Joannes 10	915 Junii 18	929 Jun. 20	156

*corrigerendus
Index Al-
phabeticus,*

a 3 128

N.	Nomen	Ord. vel El.	Obitus	Pa.	N.	Nomen	Ord. vel El.	Obitus	Pa.	
128	Joannes 11	932 April 1	935 Febr. 16	158	117	Theodorus 2	898 Januar. 8	898 Ian. 27	148	
133	Joannes 12	936 Ianuar. 13	964 Maij 14	160	127	Stephanus 7	930 Februar. 14	932 Mar. 25	157	
137	Benedict. 6	972 Septemb. 22	974 a Marti. 166		IN SYNOPSI CHRONOGRAPHICA					
139	Benedict. 7	975 April. 25	984 Iulii 10	169	Quamquam hujus Synopses prima Pars duplicit proce- dit ordine, uno secundum Catalogos, altero secundum Chronogra- Baronium; quia tamen in ultimo vix quidquam potest cor- phica.					
138	Donus 2	974 April. 26	974 Okt. 167		En Synopps rigendum occurere, nullas pro eo hic ducam lineas; tan- tum monebo, ut si is aliquando recudatur, delectantur **					
124	Lando	914 Decemb. 4	915 Ian. 14	156	Afterisci, solum positi ad indicandum, quod Auctor, a suo ipsius calculo per inadvertentiam aberrans, plures vel pau- ciores dies mensis ponat, quam requirant termini, qui- bus ipse Electionis ac Mortis dies afficerat. Quid enim attinet ejusmodi novos operiosus inculcare? Factum id ta- men erat, ne quis praesumeret, a nobis, Baronii numeros transreibentibus, fuisse erratum: sed hoc jam satis fuerit principio monuisse.					
120	Leo 5	904 Septemb. 23	904 Nov. 18	150						
126	Leo 6	929 Iulii 5	930 Febr. 9	157						
129	Leo 7	935 Novemb. 15	939 Maij 24	158						
126	Marcellus 2	1555 April. 9	1555 Ap. 30	157						
131	Martinus 3	942 Novemb. 13	946 Maij 26	159						
224	Paulus 3	1534 Oktob. 13	1548 No. 10	156						
19	Pontianus	231 Ian. 26	235 Sept. 28	28						
116	Romanus	897 Septemb. 11	898 Ianuar. 2	148						
130	Stephanus 8	939 Iulii 9	942 Okt. 23	159						
53	Symmachus	498 Septemb. 13	514 Iulii 16	68						

N.	Nomen	An. & dies Ord.	Tempus Sedis	Ann. & dies Obitus	Vacat.
3	Clemens	Ann.	Men. dies.	a Decembbris 22 M. D.
11	Pius	23
18	Urbanus	32
19	Pontianus Iunii 26	Abdicasse notat. 2
39	Marcus	9
53	Symmachus	10	Iulii 16
54	Hormisdas Iulii 20	4	Augu. 4
55	Joannes Septembbris 3	16	Maij 18
85	Conon	9
116	Romanus	3	Ianuarii 2
117	Theodor. 2 Ianuarii 8	5
118	Joannes 9 Februarii 5	Ianuarii 27
119	Benedict. 4 Martii 2.	Februarii 19
120	Leo 5 Septembbris 23	Septembbris 16
121	Christoph. Novembbris 25	Novembbris 18
124	Lando	6	Iunii 14
125	Joannes 10 Iunii 18	14	0 3	Iunii 20
126	Leo 6	929 Iulii 5	7	0 5	Februarii 9
127	Stephanus 7	930 Februarii 14	2	1 12	Martii 25
128	Joannes 11	932 Aprilis 1	1	10 15	Februarii 16
129	Leo 7	935 Novembbris 15	Maij 24
130	Stephanus 8 Iunii 9	942	Oktobris 23
131	Martinus 3	942 Novembbris 13	Maij 26
132	Agapetus 2 Iunii 2	Ianuarii 11
133	Joannes 12 Ianuarii 13	7 10	23
137	Benedict. 6	972	Martii a. 2
A	Bonifaci. 7 Martii 29	0 1	Aprilis a.
138	Donus 2	974 Aprilis 26	0 6	974 Octobris
A	It. Bonif. 7	974 Oktobris	0 5	975 Aprilis a.
139	Benedict. 7	975 Aprilis 25	9 2	15
149	Joannes 19	21	Novembbris 8
A	Gregorius Martii 16	Aprilis 20
164	Callistus 2 Februarii 14	9	28
170	Anastasius 4	23
179	Honorius 3	0
183	Alexand. 4	3
190	Nicolaus 3	1 7 1 78 Cor. 10 Ian.
192	Honorius 4	18
193	Nicolaus 4	24	26
215	Paulus 2	26	29
220	Julius 2	3
224	Paulus 3 Oktobris 13	28
226	Marcellus 2	Aprilis 30
232	Urbanus 7
238	Gregor. 15	13
242	Clemens 9	29
				19

INDEX

INDEX MATERIARUM,

In ordine ad novam editionem haud paulo aliter dispositarum,

*Ita tamen ut ibi intelligatur mutandus vel omittendus numerus Paginarum,
bic ad singula puncta expressus.*

RÆFATIO, de hujus tractationis occasione ac scopo, servanda Baronio reverentia, quorumdam jurgiis silentio prætereundis. **Partis I pag. 1:** & sic porro hic indicabo qua quidque pagina vel Apparatus (quem addita numero littera A indicabit) vel **Partis I aut II** (quas Latinus numerus littera paginam signantibus praefixus significabit) vel denique in hisce Paralipomenis, littera P notandis, requirendum erit.

APPARATUS PRÆVII PARS PRIOR, continens Exercitationes & Epistolas, Christi Genealogiam & Chronologiam spectantes P.

EXERCITATIO THEOGENEALOGICA, de Christi Parentumque ejus, & Consanguineorum atque Affinium stemmate. A pag. 31.

§ 1. Josephi & Mariæ matrimonium, ex lege necessarium, quo in gradu consanguinitatis contrahendum. *Ibid.*

§ 11. Josephi Genealogia duplex apud Mattheum & Lucam, & Christi ex utraque processio. A pag. 33.

§ 111. Repromissiones divinæ à Salomonidis ad Nathanitas translatæ: ex his Christi parentes secundum utramque lineam. A pag. 34.

§ 1V. Eorum qui Fratres Domini vocantur in Euangeliis, sanctique Præcursoris, cum eodem Domino consanguinitas vel affinitas. A pag. 37.

EXERCITATIO THEOCHRONOLOGICA G. Henschenii, qua Christus anno xxix Ærae communis mortuus, & quinquennio ante illam natus suadetur.

§ 1. An recte statuatur Christus passus Duobus Geminis Consulibus, & viii Kalendas Aprilis? A pag. 4.

§ 11. Quomodo reliqua vita Christi dictæ sententiæ sit aptanda. A pag. 6.

§ 111. Dicta sententia confirmatur è rebus post Christi passionem gestis. A pag. 10.

PETRI POSSINI EPISTOLÆ CHRONOLOGICÆ, de Anno Nativitatis, Baptismi, ac Mortis Christi, diversam ab Henscheniana sententiam adstruentes. A pag. 12.

EP.I. Negans alteri anno quam xxxiii vulgaris Æra posse Christi mortem aptari. A pag. 13.

PARADOXON N. Alexandri. De quinquennio Henscheniano ante vulgarem Æram, componendo cum sententia, de crucifixione anno xxxiii ejusdem Ærae. I Pag. 7 & P.

EP.II. Confirmans, contra Natalem Alexandrum, fuisse baptizatum Christum anno præcise trigesimo, ut vulgaris Æra, sic etiam ætatis suæ. A pag. 16.

EP.III. Respondens tribus Henscheniani quintenii ante vulgarem Æram ponendi argumentis A 20.

CONSULTATORIÆ DVÆ, ad eundem Petrum Possinum.

EP.I. Super anno Christi trigesimo apud Lucam, & Euangelicæ historiæ principio exinde ordinando. A pag. 25.

EP.II. An dato, quod Christus integro anno ante initium Æra vulgaris sit natus, possit Magorum Adventus in æstatem ejusdem anni & Baptismus in

eamdem partem anni xxix conferri?

APPARATUS PRÆVII PARS POSTERIOR, continens antiquiores Pontificum Catalogos, partim ante hac impressos cum Actis Aprilis, partim ex MSS. vel aliunde nunc additos.

PRÆFATIO HENSCHENIANA de ætate, auctoritate, ac stylo istorum Catalogorum. A pag. 1.

I CATALOGI PARS I, eique respondens portio Catalogi secundi usque ad S. Pontianum. A à pag. 40 ad 49.

PARS II, in quinque sectiones pro varietate Autorum & stylis divisa, eique respondens portio Catalogi secundi usque ad Liberium à pag. 49 ad 52.

PROSECUTIO CATALOGI II à Liberio usque ad Felicem III, à pag. 52 ad 55.

CATALOGUS III, usque ad Stephanum II perductus, ex antiquis membranis Palatinæ Bibliothecæ Vaticanæ, collatis cum Codicibus Anastasiis. I pag. 72.

NOMINA APOSTOLICORVM usque ad Vigilium, ac porro usque ad Joannem VI continuata, ex Veteri membrana nostra, collata cum gemino Ms. Corbejensi. I pag. 75.

CONTINVATIUS ex libr. Hist. Eccles. Odorici Vitalis.

NICOLAI MANIACVTII enumeratio metrica summorum Pontificum, usque ad Alexandrum III, ab Onuphrio Panyvio ex Ms. Lateranensi eruta. II p. 27.

CONATVS CHRONICOHISTORICI PARS I, à S. Petro usque ad Pontificem 93, Zachariam II.

PRÆFATIO de vulgatis Pontificum iconibus, ostendit quam parum iis subsit fidei & antiquitatis. I pag. 9 & P.

Hinc porro sequuntur Pontifices singuli, cum suo quique Chronologico Summario & brevi ipsius Summarii demonstratione, quod primos ultimosque dies, cuiilibet Pontificio & Inter pontificio assignatos. Commentariolis autem illis quæstiones intermissiones variae, ad Pontificiam historiam spectantes; que ubi prolixiorum tractationem requirunt, peculiares instituantur Dissertationes, ipsi Pontificum serie hoc ordine intextæ.

I S. Petrus Apostolus, I p. 11

DISSERTATIO I. Chronologia Henscheniana auctorum S. Petri, ab Ascensione Christi usque ad ipsius Apostoli passionem, praesente Roma Nerone, atque adeo anno 65 vulgaris Æra, & in Henschenii Sententia anno 37 post Salvatoris mortem. A pag. 41.

DISSERTATIO II. De Sede S. Petri Antiochena, in quacumque de anno Crucifixionis sententia; deque initio positæ in Urbe Roma Cathedræ; sic ut eo usque ad annum 50 dilato, probetur ibi annis dumtaxat 15, non autem 25 sedisse. I pag. 11.

DISSERTATIO III. De singulari Primatu S. Petri pro universali Ecclesia, supra Apostolos alios ipsumque S. Paulum, suum aliqui etiam in Urbe Romana Coapostolum & Coepiscopum. Ex postuma Exercitatione V. CL. Petri de Marca, Regii in Catalonia Intendentis, postea vero Episcopi Conseranensis & Archiepiscopi Tolosani, nec non Parisiensis Nominati; ad intelligentium, quomodo Romani Pontifices, ex auctoritate Petri & Pauli Apostolorum, procedere se dicant. P.

DISSERTATIO IV. de tribus Episcopis, à S. Petro pro Urbe Roma ordinatis, deque Vicariis Pontificibus, tam ipsius quam aliorum plurium successorum,

tempore

PARALIPOMENA AD APPARATUM

- tempore persecutionis utiliter ac pene necessario institutis, I pag. 14 & pag. 220.
 2 Linus, cui aliquid accedit in P.
 3 Clemens, in quo fingendarum Decretalium initium sumpsit Iulianus Mercator, seculo viii exente; I pag. 17.
- DISSERTATIO V.** Sententia Henschenii de Ordinatione, Pontificatu, abdicatione, & tempore obitus S. Clementis sub imperio Trajan. A pag. 43.
- 4 Cletus, cui affixa origo formula, Salutem & Apostolicam benedictionem ante Epistolas impertientis. I pag. 8. item institutio Ordinis Crucigerorum. P.
- 5 Anacletus, juxta Henschenium, Catalogos, & Martyrologia, diversus à Cleto.
- 6 Eusebius, in aliiorum sententiis solum Quintus. I pag. 19.
- ANOMNESIS**, de Cleto & Anacleto, nunc in multorum opinione uno eodemque; & tertio post Petrum Clemente, sic ut Cleti Pontificatus bisariam divisus, primum ipse sedevit; & hoc cum Philosophis egresso seque abdicante, Clemens; quo similiter, propter Domitiani consanguinei saityannidem, cedente, Pontificatum resumpsit Cletus, ex hoc eventu forte adeptus nomen Anacleti seu Anencliti. I pag. 220 & P.
- 7 Alexander, anno 108, cuius Acta immerito suspecta Baronius habuit. I pag. 20.
- DISSERTATIO VI:** Chronologia fundata in vetustis Catalogis, ex Actis S. Alexandri ab Henschenio confirmatur. A pag. 45.
- 8 Sixtus, anno 117, I pag. 20, de cuius translationibus vide P.
- 9 Telephorus, anno 127, cuius Vitam, seu portu Carmelitica Paleologia epitomen, à Zegero Paulo Carmelita compositam, actus tanuarii inseruisse punituit Boltlandum nostrum. I pag. 21.
- 10 Hyginus, anno 138, cui, sicut & aliis sequentibus pluribus affecta Deseratae. I pag. 21.
- 11 Et 12, Anicetus & Pius juxta Catalogos; iuxta Hegesippum, Irenaeum &c. Pius & Anicetus, an. 150: circa quos proponitur Nodus historicus, & ei soliendo adhibetur Divinatio, ad Pium sic Aniceto preponendum, ut metas à Catalogis Consules quadam senserentur. I pag. 23.
- DISSERTATIO VII**, alias IV, de die Natalis seu Depositionis veterum Pontificum, notata in Hieronymiano Martyrologio, distinguendaque à die Elevacionis seu Cultus vel Translationis, sub nomine Sepultura notata in secundo Catalogo & apud Anastasium. I pag. 24.
- 13 Soter, anno 162, cuius Pontificatum, nec non Imperium Probi restringere coactus Baronius fuit, ne in suo nemini hactenus probato calculo, pergeret continuo aberrare à communis temporum ratione. I pag. 25. Offendit ergo Henscherius legationem Martyrum Lugdunensem ad Eleutherum, cum Soteris novenio bene confitere. A pag. 47 & P.
- 14 Eleutherus, anno 171 — 15 Victor anno 186. — 16 Zephyrinus, anno 198, I pag. 26, cuius Decretum explicatur pag. 27 & P.
- 17 Callistus anno 217, — 18 Urbanus an. 222, qui ostenditur finire Partem priorem Catalogi; I pag. 23; & secundam inchoare — 19 Pontianus, an. 231 p. 27.
- DISSERTATIO VIII**, al. V, An inter Sanctos Pontianum & Anterum locus esse possit Cyriaco Urfulano? & probatur hic aque commentarius esse, atque Cyriacus Hierosolymitanus Crucis Dominica index, quem tamen Cruciferorum Ordo suum in Terra sancta Fundatorem credi postulat. Agitur ibidem de Argumenti negativi universalis efficacia in ejusmodi questionibus: qua efficacia inculcatur pluribus postea exemplis, I pag. 31, 94, 133, & 177. Proponitur denique conjectura de tempore ac modo Virgiliani Martyrii. P.
- 20 Anteros anno 235, — 21 Fabianus an. 236. Longior post usque mortem Vacatio sedis; ejusque causa indicatur, I pag. 33. Confirmatur etiam quod Fabianus Philippus Imperatores baptizaverit P. — 22 Cornelius, anno 251.
- DISSERTATIO IX**, al. VI. Quo loco modo ac tempore obierit S. Cornelius, & docetur quod sub Gallo & Volusiano; Centumellis in exilio, ideoque meritus sit Martyr etiam dici; non autem Roma decollatus sub Decio, ut habetur ex fabulosis Actis. I pag. 34 & P.
- 23 Lucius, anno 252, Martyr sub Valeriano, Christianorum hostie, iam inde ab anno 250, duvi adhuc vivere Decius. contra quam sensit Baronius. I pag. 35.
- 24 Stephanus anno 255, circa quem mutata Henscheni sententia; ubi de corporis Translationibus ex Cemetery in Urbe, ex Urbe Trani, & Trano Pisas. I pag. 36 & P.
- 25 Sixtus II anno 257: post quem vacante Sede dicuntur Presbyteri prefuisse. I pag. 37 & P.
- 26 Dionysius anno 259 — 27 Felix anno 270. I pag. 38.
- DISSERTATIO X** Ecclesia S. Felicis via Portuenfi cuius sit; cuius item corpus sub Gregorio XIII inventum, Primine, an Secundi? I pag. 38 P. Et hoc quidem Primi petius esse videtur, à Secundo translatum in ecclesiam, per hunc via Aurelia construtam, qua ubi fuerit nunc ignoretur, adeoque diversa sit ab ecclesia ea, qua olim S. Felicis, nunc S. Pancratii dicitur via Portuenfi.
- 28 Eutychianus anno 275, Lunensis, an Luciferis? I pag. 40 & P.
- 29 Cajus anno 283, Theba Legionis baptizator. Ibidem.
- 30 Marcellinus anno 296, quem longa secuta Venatio propter savitiam persecutionis. I pag. 41.
- DISSERTATIO XI** Al. VH de S. Marcellini lapsu & Penitentiâ, unde orta, & an vera opinio: concluditurque pro negativa, & factitia Sinuiffana Synodi Acta reprobantur pag. 42. Objetio ex auctoritate Nicolai Papæ & Brevierii Romani modeste solvitur. I pag. 45.
- 31 Marcellus anno 308, cuius Epistaphium corrigitur & explicatur. I pag. 45.
- 32 Eusebius anno 310, ubi natatur Eusebii Casavicensis, circa ejus decessores, negligens. I pag. 46.
- 33 Melchiades anno 310, ubi additur, non omnes Pontifices usque ad Hyginum, & multo minus usque ad Silvestrum, Martyres obiisse. I pag. 47.
- 34 Silvester anno 314, solitus pingi cum tiara, & quidem coronata, sed coronamento simplici, cuius initium refertur ad Imperatorem Constantinum, per instrumentum suppositum Donationis eidem affecte seculo 8. I pag. 47 & P.
- DISSERTATIO XII** Expenditur & refutatur vulgarata narratio de lepra Constantini Magni, eaque per baptismum à Silvestro collatum purgata. P. Ex Tom. 2 de Actis Sanctorum Maij pag. 14, & 18 item I pag. 212.
- DISSERTATIO XIII.** De magna tabula Basilicas Lateranensis in Urbe, & adscriptis in ea S. Silvestro Indulgentiis; aliisque similibus, ad S. Sebastianum, & in Vaticano: qua omnes recentioris avi esse demonstrantur, ex ipsis quibus niantur testimoniis. I pag. 48.
- DISSERTATIO XIV.** Icones Constantini Magni & Helenæ matris, ex eorum nummis ab Alexandro Wilhemio illustratae, secundum quas sculptæ eorumdem imagines, offeruntur inter Pontificias Cavallerianas ad implendum spatiū alias in ultima partis 1 Tabula vacaturum. ex Tom. 5 Maij pag. 48 & P.
- 35 Marcus anno 336. I pag. 50. — 36 Julius anno 337. — 37 Liberius anno 357, aque ac priores omnes Sanctis adscriptus pag. 51. In hac autem finitur Primus Catalogus, & continuatur Secundus, non sine apocryphis interpolamentis, inde in Romanum Breviarium translationis, nec tamen disimulandis; ut nec disimulandi errores induci à Baronio, Breviarii Lectiones de Pontificibus sua propria Chronologia aptante.

IN CATALOGOS PONTIFICUM.

9

38 Felix II, anno 355, cuius totus Pontificatus Pontificatus Liberii includitur. I pag. 53.

DISSERTATIO XV, Al. ix. Utrum vere Romanus Episcopus fuerit hic Felix: & judicatur fuisse sicutem Episcopus Vicarius, ex consensu Liberii, atque post hujus lapsus agnitus a multis Pontifex.

DISSERTATIO XVI, Al. x, ostendit quam parum verosimiliter idem Felix Martyr obiisse dicatur crediturque. I pag. 56. & II 176.

39 Damasus, anno 366, cui additur.

DISSERTATIO XVII, Al. xi, de anno mortis ejus, & quibusdam ei attributis Epistolis. I pag. 58.

40 Siricius, anno 385, cuius Epitaphium explicatur, Epistola supposita refutantur. I pag. 59 & 216, & P.

41 Anastasius, anno 398, cui supposita Epistola aliqua, & Translatio ejus ex Epitaphio innescit. I pag. 60.

42 Innocentius, anno 402, cuius Epistola uni male additur Consulatus; corpus an sit Parisis dubitatur. I pag. 61 & P.

43 Zosimus, anno 417, cuius ex Epistoli stabilitur ratio temporis. Ibid. Et de Titulo aliquid additur pag. 213.

44 Bonifacius, anno 418, hujus Epitaphium, alteri Synonymo perperam adscriptum.

45 Cælestinus, anno 423. ---- 46 Sixtus III, anno 432, cui affectum judicium in causa Polychronii Ep. Hierosolym. nusquam inveniendi. I pag. 63, & quadam corrigenda circa eum P.

47 Leo, anno 440, cuius extat Sermo, si non ipso die Ordinationis, non tamen ejusdem Anniversario, sed in Octava habitus. I pag. 64 & P. Agitur de variis ei adscriptis diebus, & numero, qui potius Tertii fuit. P. Illustratur Epitaphium pag. 65: exhibetur forma corporis anno 1580 reperi pag. 66: & an barba rasâ fuerit, queritur. P.

48 Hilarius, anno 461, qui adhuc R. E. Archidiaconus Canonem Paschalem à Victorio Aquitano, mox Episcopo Cenomanensi facto, petit. I. 66 & P.

49 Simplicius, anno 467. ---- 50 Felix III, anno 483, S. Gregorii Magni Atavus, in Martyrologio confusus cum Quarto. I pag. 67 & 213.

51 Gelasius, an. 492, edidit librum Sacramentorum, id est, Missale, in eoque de Nativitate B. Mariae. I p. 68 & P.

52 Anastasius II, anno 496: de quo etiam aliquid in P.

53 Symmachus, anno 498. ---- 54 Hormisdas, anno 514, cuius Epistola ad S. Remigium supposita.

55 Joannes, anno 523: ob ejus certius nunc notum initium, tota horum trium Pontificum Chronologia mutanda nobis fuit, una cum Commentarioli. I pag. 69 & P.

DISSERTATIO XVIII, Al. xii, de quibusdam huic Joanni minus verosimiliter affectis. I pag. 70, imprimitu Decretales quadam, atque Sigillum, quod Joannis VIII positi credi. P.

56 Felix IV, anno 526: cuius Eleccio & Ordinatio denique probata fuit, gratianer id accipiente Rege: P. Quaritur, an aliter quam sub errore, quod fuerit Atavus S. Gregorii, dicatur Sanctus. I pag. 71.

57 Bonifacius II, anno 530, quo sub contentione ordinato, Regii arbitrii jugum Ecclesia subiit. I p. 77. Dionysius Exiguus annos exorsus numerare ab Incarnatione, receptus non fuit; sed calculus Bedæ, diversus ab illo, ex Anglia in Galliam, & hinc forte in Italianum transit sec. 8: quod tamen salvando Florentino cuidam figmento nil prodest. P.

58 Joannes II, anno 532: ejus monumentum quadam, & Epitaphium. I pag. 78.

59 Agapetus, anno 535. ---- 60 Silverius, anno 536. I pag. 79. Sub Theodato R. de quo P.

DISSERTATIO XIX, Al. xiii, de Ordinatione & abdicatione Silverii, ac Vigili subrogatione. I p. 80.

61 Vigilius, anno 537, paenam talionis passus, ob commissa contra Silverium. Hinc

DISSERTATIO XX, Al. xiv. De duplice Vigili vexatione, una propter Anthimum, quem restituere Sedes CP. pollicitus antea, noluit jam Pontifex; altera, post annos sex, propter tria Capitula: deque Romani Cleri schismate aduersus eumdem, postquam etiam ipse in illorum Capitulorum damnationem consensisset. I pag. 82 & P.

62 Pelagius, anno 556: cuius Epitaphium explicatur, I pag. 86: & dijudicantur Epistole. P.

63 Joannes III, anno 561. ---- 64 Benedictus, anno 575. I pag. 87.

DISSERTATIO XXI, de quadam Romæ pictura, huic Benedicto attributa, acsi ea S. Benedictum Ab. representaret, inter S. Petrum & Paulum: ipsa autem ostenditur multo esse recentior, & representare Deparam, medianam inter SS. Marium & Marcellianum Martyres, à S. Sebastiano, cuius ea ecclesia est, convertos. P.

65 Pelagius II, anno 579: etiam huic affecta Epistola aliqua. I pag. 87.

66 Gregorius, anno 590; cuius Vita, prolixe illustrata 12 Martii, hic additur

DISSERTATIO XXII. De S. Gregorii Parentum, que ejus imaginibus, I pag. 89 & P. Deque Indulgentiis ei affectis, occasione institutarum ab ipso Statuum, pag. 91: pag. 133 & 134: agitur etiam de Tricenario Gregoriano, & quatenus ejus usus nunc sit prohibitus, declaratur. pag. 91 & P.

67 Sabinianus anno 604, ejus virtutes inepto figuramento obscurata vindicantur. I pag. 92. Exhibet porro incipiunt dies Electionum Pontificiarum verosimili ratiocinio innescere. pag. 93. Additur aliquid de Sabiniani icona, à Cavallerio sculpta. P.

68 Bonifacius III, anno 607; in ejus veste proponere pingitur nomen Jesu, inventum S. Bernardini Senensis. I pag. 93 & P.

69 Bonifacius IV, anno 608: à quo positi altaris Titulus, male acceptus pro Epitaphio. I pag. 94.

70 Deusdedit, anno 616: ficta sub ejus nomine Epistola ad Gordianum Hispanensem. I pag. 95.

71 Bonifacius V, anno 620. Duplex Epitaphium explicatur. I pag. 96.

72 Honorius, anno 626. Ob nimiam erga Monothelitam indulgentiam infamatus. Ejusdem Epitaphia. I p. 97. An ejus tempore usitatus annus ab Incarnatione? P.

73 Severinus, anno 640. I pag. 98. addendum aliquid ex II pag. 176.

74 Joannes IV, anno 640. Plumbeatum hoc tempore initium: cur eodem plures Syri Græcique Pontifices. I pag. 99. Delendum aliquid notatur in. P.

75 Theodorus, anno 642. Quis ejus pater? I pag. 100.

76 Martinus, anno 649. Alta ex ejus Epistolis & scriptore coaco. I pag. 100. P. Corpus Roma in Ecclesia S. Martini Turonensis. P.

77 Eugenius, anno 654. ---- 78 Vitalianus, anno 657. De eo errore calculus Monaci Elmonensis ad Vitam S. Amandi. P.

79 Adeodatus, anno 672. Hujus rescripti pro monasterio Turon. auctoritas, alias dubitata nobis, vindicatur. I p. 102. Additur aliquid de occasione hujus Tractatus. P.

80 Donus, anno 677. Divalis ad eum data, fine nota temporis, postea temere addita. I pag. 103.

81 Agatho, anno 179. Ex Monachis hic fuit: sed an Benedictinus, quos Cajetanus Gregorio XV persuasi Ecclesiam rexisse per plura secula? Probari id non potest, sed potius contrarium. P.

DISSERTATIO XXIII, Al. xv. De Pontificatu Agathonis & Synodo oecumenica, ut sub eo celebra, fraudulenterque relato inter damnatos Honorii nomine. I pag. 104.

- 82 Leo II, anno 682. *Conversis Pontificii & Interponitificii anni solvit nodus, alias ineluctabilis*, I pag. 106. *Relatio de ejus Electione ad Principes, & Sermo in die Ordinationis* pag. 107, *seu potius in die Octava P.*
- 83 Benedictus II, anno 685. — 84 Joannes V, anno 686. *Papyri Aegyptiæ usum in Bullis, etiam isto tempore.* I pag. 110.
- 85 Conon, anno 687. *Professio fidei, ab hoc vel ejus successore edita.*
- 86 Sergius III, anno 688: *ad hunc missi Canones Synodi Quinque-sexta in Sebochartali, quibus subscribere fecerat.* I pag. 112. *Ejus & Sergii CP. Sigilla plumbata P.*
- 87 Joannes VI, anno 702. — 88 Joannes VII, anno 705. — 89 Silinius anno 707, I pag. 113.
- 90 Constantinus, anno 708. — 91 Gregorius II, anno 715. *Instituit jejunandum Sabbatis in Quadragesima, abrogato contrario decreto Melchiadis, quis causa cessabat.* I pag. 115.
- DISSERTATIO XXIV* de jussione Exarchi Ravennatis, ad Ordinationem Electi Pontificis, hoc tempore ultimum postulata, missa ad eum Electionis Decreto, & causa commendata tum Episcopo, tum Consulibus Ravennatis, nec non Apocrisiario R. E. ibidem residenti: quorum scriptorum formula exhibentur. I pag. 116.
- 92 Gregorius II, anno 731. *Affixa ei Indulgentia,* I pag. 120. *Ab eodem ceptus usurpari Titulus Christianissimi, datus Majoribus-domus ac postea Regibus Francorum: quem illis hereditario iure competere insigni cum laude declaravit Paulus II. P.*
- DISSERTATIO XXV.* De Epacta & Concurrente, sub hoc Pontificatu notatis in morte Theodori Regis Francorum an. DCCXXXVII: ex Epistola Ms. Gofridi Vendelini ad Io. Jacobum Chiffetum. P.
- CONATUS CHRONICO-HISTORICI PARS II.** à Zacharia usque ad Gelasium II an. 1099. *Places enim, pro duabus, tres Partes constitutae: ut magis equalis divisionis.*
- PRÆFATIO.** Ratio præsentis divisionis. P.
- 93 Zacharias, anno 741 affixa ei Canonizatio S. Kiliani, sicut Stephano II & Leoni III, Canonizaciones SS. Trudpertri & Suberti, I pag. 121.
- DISSERTATIO XXVI*, de Titulo Regio apud Francos, Zachariæ auctoritate translato à Prima ad Secundam Stirpem, *quod ut fabula explosum à paucis recentioribus, indubtibili Auctoris coavi testimonio fulcitur: agiturque de Stirpis Secundæ initii atque Primæ extremis, magna sub incertitudine traditis.* P.
- Stephanus, anno 752; *Electus tantum, ideoque præteritus, Baronio tamen dictus Secundus, præter usum antiquorum, cum successorum confusione.* I pag. 121.
- 94 Stephanus II, anno 752: *qui Pippinum Regem ejusque filias coronavit.* I pag. 122. *Hinc*
- DISSERTATIO XXVII*, de Secundæ Stirpis successione in regno Franciæ, stabilita à Stephano; de que ejusdem Stirpis fine, & Tertiæ origine. P.
- 95 Paulus, anno 757, *cui oppositus Pseudopapa Constantinus: in hujus Ordinatione scrupulose observata Dominica, notata in genere* I pag. 4, & hic manifeste probata, pag. 123 & 128.
- 96 Stephanus III, anno 768: *sub quo censetur fabricatum fragmentum Constantiniana Donationis.* I pag. 123.
- 97 Hadrianus, anno 772. *Epitaphia, ut patri, condita a Carolo Magno, cui is videtur Imperium tradere vultisse.* I pag. 125.
- 98 Leo III, anno 795. *Nomen suum primus monogrammaticæ scribit, exemplum sequentibus aliis.* P.
- DISSERTATIO XXVIII*, de Leonis & Caroli imaginibus Romæ, deque sinistri lateris potiori honore ad dextrum translato hac æstate. P. I pag. 125.
- 99 Stephanus IV, anno 816: *affidum huic Decretum.* I pag. 127.
- 100 Patchalis, anno 817. — 101 Eugenius II, anno 824. *Non fuit Auctor examinis per Frigidam.* I pag. 128.
- 102 Valentinus, anno 827. — 103 Gregorius IV, anno 828. — 104 Sergius II, anno 844: *hujus Epitaphium, & Interponitificii longioris ratio.* I pag. 130 & P.
- DISSERTATIO XXIX.* Al. xvii, de corporibus seu reliquiis Sanctorum, in ecclesia SS. Silvestri & Martini, à Sergio II collocatis, & Indulgentiis ab eodem, ut pretenduntur, ibi concessis: iterumque de Stationariis, S. Gregorio I attributis. I pag. 131 & P.
- 105 Leo IV, anno 847. — 106 Benedictus III, anno 855, *cui fabulantur aliqui Joannam Papissam successisse.* I pag. 136.
- 107 Nicolaus, anno 858. *Hujus prejudicium, de omnibus Decretalibus indiscretæ sumptis, non potuit ipsæ subducere Eruditorum iudicio, nunc recipientium multas earum us suppositias.* I pag. 136. *Hic vero incipimus ut Pontificali metrico Flodoardi.* P.
- DISSERTATIO XXX.* Al. xviii, de lingua Slavonica in sacris, apud Bulgaros Moravosque recepta hoc tempore; & Apostolicæ Sedis ea de re judicio, contra prejudicium nuperum Eximii P. Christiani Lupi, Sinensis Ecclesie postulata rejicienda suadentis, quasi nihil simile unquam sancta Sedes permisit, I pag. 137; cum recentis adhuc memoria sit indulsum anni 1624, datum Carmelitum in Perside pro usu Arabicæ. P.
- 108 Hadrianus II, anno 867, *ex patre postea facto Episcopo Minturnensi.* Acta à Flodoardo descripta, I pag. 140: & zelus in causa Lotharii Regis adulteri P.
- 109 Joannes VIII, anno 872. *Vita ex Ms.* I pag. 141. *Epitaphium & laus ex Flodoardo.* P.
- 110 Marinus, Al. Martinus II, anno 882, *ante Apostolicus Legatus ad Synodum CP. P. Et Episcopus Bulgariae,* I pag. 142. *Acta ex Flodoardo.* P.
- 111 Hadrianus III, anno 884. *Locus mortis Wilfachara, sepultura Nonantulæ, ubi colitur pro Hadriano I,* I pag. 143: *affectus ejus erga Remenses, à Flodoardo laudatus.* P.
- 112 Stephanus V, anno 885. *Epitaphium ejus, & translatio S. Calixti Papa in Belgum sub eo facta.* I pag. 144. & P. — 113 Formosus, anno 891. *Affixa ei Epistola ad Episcopos Angliae,* I pag. 146.
- DISSERTATIO XXXI.* De Formosi fructuoso ad Bulgaros Apostolatu, adversariorum calumniis apud Joannem VIII obscurato, cum jactura ipsius Bulgariæ; deque ejus laudabili Pontificatu. P.
- 114 Bonifacius VI, anno 896, *jure depositus,* I pag. 146: *supra meritum laudatus à Flodoardo.* P.
- 115 Stephanus VI, anno 896. *Acta ejus contra Formosum mortuum reprobata, Epitaphium à consimili Sergio III positum,* I pag. 147. *Memoria Flodoarde execrata.* P.
- 116 Romanus, anno 897. *Commentariolus de eo totus novus in P.*
- 117 Theodorus II, anno 898: *hujus laus ex Flodoardo.* P. *Et ex Auxilio, ob pacificatum Clerum & Acta Formosi restituta,* I pag. 148.
- 118 Joannes IX, anno 898. *Tria ab eo celebrata Concilia, teste ejus Epitaphio,* I pag. 149, & Flodoardo. P.
- 119 Benedictus IV, anno 900. *Epitaphium.* I pag. 149, à Flodoardo transcriptum P.
- 120 Leo V, anno 904. — 121 Christophorus, anno 909: *utriusque Chronologia ex Flodoardo correcta.* P.
- DISSERTATIO XXXII.* Al. xix. Successio & Chronologia Regum & Imperatorum Italicorum, post mortem Caroli Crassi, seculo IX & X, I pag. 151. *Wido Imperator,* à Synonymo filio Duce Spoleto disinctus. P.
- 122 Sergius III, anno 905: *Tempus sedis ex Flodoardo strictissim.* P.

- DISSERTATIO XXXIII.** Acta utriusque Septen-nii, Sergio, primum exuli, deinde Pontifici, tributi: quorumdam circa ipsum errores. I pag. 153 & P.
- 123 Anastasius III, anno 912. Hujus & Lando-nis successoris Pontificatus, depravatione uniuersitatem in Floredo confusus apud Mabilionem, eā correctā discernen-dus P.
- 124 Lando, anno 914, cuius Chronologia reforman-da ex Floredo P. Ejus occasione explicatur confusio inducta in Episcopos Ravennates ac Bononienses apud Vgbellum, I pag. 156.
- 125 Joannes X, anno 915. Ratio temporis ex Flo-dorando mutata P. Ejusdem incarceratio & exitus non malu-ius I pag. 157.
- 126 Leo VI, anno 929. — 127 Stephanus, anno 930. — 128 Joannes XI, anno 932. Horum quo-que triam Chronologia corrigitur ex Floredo P.
- 129 Leo VII, anno 935. qui Flodardum, hic finientem, benignè excipit, P. Matis merito laudatus, I pag. 159.
- 130 Stephanus VIII, anno 939. — 131 Mari-nus II, Al. Martinus III, anno 942. — 132 Agape-tus II, anno 945, in quibus uti & sequentis Pontificatus initio, mutanda fuit Chronologia, propter priores mutationes in eam ex Floredo inductas P.
- 133 Joannes XII, anno 956. Acta ex Ms. Monumen-tum Pontificale in Sacro Lateranensi, I pag. 161 & P. Dicitur aliquas Indulgencias concessisse, quarum certior optatur probatio. ibidem.
- 134 Leo VIII, anno 963. Videtur verus Pontifex fuisse, saltem ab anno 964, mortuo Ioanne exuctorato, & cedente qui sufficiens contra ipsum fuerat.
- 135 Benedictus V, anno 964; si non ante, certe post Leonis obitum anno 965, verus Pontifex.
- DISSERTATIO XXXIV,** de Benedicti Pontifica-tu, exilio, & sepultura prima Hamburgi, deque Pro-fessione ejus monastica: ubi docetur canotaphium quod vidit Krantzus, erroribus sartum, erectum fuisse seculo 13; quod vero ibidem nunc est sigilnum, seculi superioris opus esse, I pag. 163 & P.
- 136 Joannes XIII, anno 965. Epitaphium & Acta ex Ms. I pag. 165.
- 137 Benedictus VI, anno 972, an & quomodo huic sucesserit, 138 Donus, anno 974. P.
- 139 Benedictus VII, anno 975. Epitaphium muta-tum, a Bonifacio VII abolitum, à Joanne XV restitutum.
- 140 Joannes XIV, anno 984, antea Petrus dictus, primus ex reverentia nomen mutat, quod ante eum, sed ex alia causa, pauci quidam fecerant, I pag. 168.
- Joannes, filius Roberti, anno 986, male confusus cum Joanne XIV, & numquam ordinatus, non auges Pontificum numerum, I pag. 169.
- 141 Bonifacius VII, jam inde ab anno 974 ordina-tus Antipapa, post variam fortunam ac trium Pontificum mortem, anno 985 tandem verus Pontifex, I pag. 169 & P.
- 142 Joannes XV, anno 986. Vir fuit insigniter eruditus: non est tamen ejus Epitaphium quod allegat Bar-ronius; sed alicuius Joannis Cardinalis, seculo integro posterioris, I pag. 170.
- DISSERTATIO XXXV Al. XX** de solennium Cano-nizationum initis atque progressibus, incipiendo à S. Vdalrico Episc. Augustano, qua prima est certa, facta anno 983. I pag. 171; docenturque aucta & successive istius Actus Ceremonia.
- 143 Gregorius V, anno 996; cui affingitur septem Eleitorum Imperialium institutio. I pag. 175. Nemias ejus in Joannem XVI Antipapam captum savitia, cito morte punitur. pag. 176
- 144 Silvester II, anno 999. Epitaphium. Calum-nia mortuo impacta à Bennone: sermo ejusdem ad Episco-pos. I pag. 177.
- 145 Joannes XVII, anno 1003, — 146 Joa-nes XVIII, an. 1004, — 147 Sergius IV, an. 1009. Epitaphia duorum ultimorum explicata. I pag. 179.
- 148 Benedictus VIII, anno 1012, s. Henricus Imp. ungit. I pag. 180.
- 149 Joannes XIX, anno 1024, Conradum Imper. coronat. I pag. 181.
- 150 Benedictus IX, anno 1033, ob inquinatissi-mam vitam gradu illo indignus, Antipapam passus Silve-strum III, anno 1045; Papatu cedit accepta pensione, I pag. 182: ejusdem, anno 1048 regredi pénitentia sub S. Nilo abbe, ac nibilominus recidivi mala mors, pag. 187.
- 151 Gregorius VI, anno 1045 depositus in Synodo Sutina, I pag. 183.
- DISSERTATIO XXXVI**, Al. xxI, ostendit Grego-rium verum Papam, nec ullo modo Simoniacum fuis-se, neque deponi potuisse, nisi ultra cessisset. I pag. 185.
- 152 Clemens II, anno 1046, eximus ejus erga pri-mam Sponsam Ecclesiam Bambergensem affectus, mox à Coronatione Brevi singulari testatus. Alia ejus Bullæ, I pag. 187 & P.
- DISSERTATIO XXXVII**, De sepulcro Clementis Bambergæ, & huic concessis à Leone IX pro ip-sius reverentia privilegiis, Mitræ pro Canonis, & Pallii pro Episcopo. I pag. 186 & P.
- 153 Damatus II, anno 1048, — 154 Leo IX, anno 1049. Laudatissimus Pontifex, cuius Vita ut Sancti data xix aprilis. I pag. 189 & P.
- DISSERTATIO XXXVIII**, de quibusdam circa Bul-las Pontificias novitatibus hoc tempore cœptis, si-llicit anno Incarnationis, Indictionis Pontificia a Natall cœpta, & testam subcriptione, formulisque in per-petuum & Bene-valete monogrammatico expreßu, I pag. 190: item de Symbolo Papali, moneta sub Nom-i-nis numero cusa, aliisque figuræ emblematicis P.
- 155 Victor II, anno 1055, ab invito Imperatore, cuius intimus Confiliarius & Consanguineus erat, impe-tratus. I pag. 191.
- 156 Stephanus IX, anno 1057, Florentia mortuus, ubi & miraculæ claruit: unde dubitatum an ejus non sit corpus, Pisæ translatum, à Benedictinis ad ecclesiam, sui nominis patris quam primi, licet bujus sit Ordo Equestris S. Stephani, cui ecclesia illa deinde cessit. I pag. 192 sed dubium solvit in P.
- DISSERTATIO XXXIX**, Al. xxII, De Legatione Stephani Papæ ad Imperatricem, pro abrogandis In-vestituris, deque reconciliatione Mediolanensis Ec-clesiae ipsi tributa, sed ad Joannem XIX, potius referenda, I pag. 192 & P.
- 157 Nicolaus II, abdicare coacto Benedicto, con-tra pacatum electo, anno 1059 ordinatus: eoque factu-jus eligendi Pontificis restrictum ad Cardinales, I pag. 194, 195 & P.
- 158 Alexander II, anno 1061. Huic & successo-ribus quinque apiculis in Oratorio Lateranensi titulus San-cti ab Anastasio IV. P. Sub hoc capiti numerari anni in Curia à Kalendis Ianuarii; & Antipapatum sub appella-tione Honorii gesti Cadulus Parmensis. I pag. 197. Hinc usui nobis esse incipiunt Odorici Vitalis Annales.
- 159 Gregorius VII, anno 1073, Sanctus, cuius Vita datur 25 Maii; & cultus Salerni, ubi obiit, pre-batur. Antipapam pertulit Guibertum Ravennatem, qui se Clementem dixit, & annis 23 turbavit Ecclesiam, I pag. 198. Tiferni sepultus P. Ab hoc Ghibellini dicti, quasi Gibertini: quibus sub Vibiano II oppositi Guelfi, utrimque sic contemptim ab invicem nominati. Berengarii ab eo conversi serua demum pénitentia, P.
- 160 Victor III, anno 1087, Abbas antea Casinen-sis, scripsit miracula S. Benedicti P. Hugonis Lugdunen-sis contra eum conatus, & fabula de mortuo sparsa per Gal-lias, I pag. 199.

- 161 Urbanus II, anno 1088. *Eius Epitaphia & Acta P.* Eiusdem Bulla de existentia corporis S. Benedicti Casini, à stabilitate neque negata, neque contraria a liorum Pontificum Bullis refutata: & recte: quia ex talibus non apte disputatur in questione meri facti. II pag. 201. Locus etiam absentium & futurorum subscriptionibus relinqui captus in publicis tabulis P.
- 162 Paschal II, anno 1099. *Vita Auctore Petro Pisano coævo, ex Ms. I* pag. 202. *Huius oppositi, moxque suppressi, Clementis Antipapa successores tres, Albertus, Theodoricus, Maginulfus. P.*
- DISSERTATIO XL, Alias APPENDIX.* De forma Pallii aliorumque Pontificalium ornamentorum medio ævo mutata, videlicet Mitra, Cappa, & Plana. I pag. 208 & P.
- CONATUS CHRONICO-HISTORICI PARS III,* alias H, à Gelasio II usque ad hodie feliciter sedentem Innocentium XI; vel eum qui tunc fuerit, cum altera hujus operis editio fieri, notato (quod facile erit) nomine & tempore Electionis ac Coronationis; breviterque descripto eorum, qui forte intercesserint, Pontificatu.
- PRAEFATIO* de mutatione Styli, in hac tertia Parte, circa mensuram Possessæ ac Vacantis Sedis, ex hinc sumendam à die Electionis acceptata, II pag. 7: quia sic deinceps tempora metiuntur Auctores Catalogorum & Epitaphiorum: quod tamen, quia non etiam Pontifices omnes secuti sunt, sed plures perrexerunt Coronationis sua diem annue, ut Natalem agere, in eoque sui Pontificatus annos novare; additus* indicabit, uter dies ab iis fuerit ad id observatus in Bullis ac Brevibus, utpote res majoris, quam prima fronte videatur, momenti.
- 163 Gelasius II anno 1118, hujus vetus Epitaphium. Vita à Pandulfo Aletrino composita. II pag. 9. Sub eodem Cardinalibus accensiti Episcopi, Ostiensis, Portuensis, &c. pag. 13 & 24. Eadem oppositus Antipapa Mauritius Burdinus, sub nomine Gregorii, anno 1118: hujus Vita à Balluzio collecta & edita. II pag. 13.
- 164 Callistus II, anno 1119: ejus Vita, Auctore Pandulfo coævo ex Ms. II pag. 14. Magna ejus nobilitas P.
- 165 Honorius II, anno 1124: favor Lothario Regi contra rebelleri, ex Chronologo Saxone Ms. P. Author is ab hinc incipit nobis adhiberi, uti & Vita Pontificum scripta à Ioanne Stella, & Chronicon Martini Poloni, postea Gnesnensis, non Consentanei Episcopi designati: II pag. 16.
- 166 Innocentius II, anno 1130: Epitaphium in S. Maria trans Tiberim hoc seculo innovatum. P. Certius illius monumentum ibidem in abside, II pag. 18. Eadem oppositi Anacletus, & an. 1138 Victor, Antipapa. II pag. 19.
- 167 Cælestinus II, anno 1143. Populi acceptatio in Electione Pontificis, quomodo hoc tempore requiri & declarari soleret. II pag. 20.
- 168 Lucius II anno 1144, de cuius Bullis vide relata in P. & II pag. 169.
- DISSERTATIO XLI,* De ætatis & auctoribus Prophetiarum, SS. Malachie Episcopo & Joachimo Abbatii adscriptarum, circa successiones Romanorum Pontificum: quarum priores, seculo XIV confitit; posteriores à Ciacconio dicuntur communicata Arnaldo Wion, & recentissima compositionis sunt; fueruntque ab ipsomet Ciacconio & nepote ejus, in edendis Pontificum Vitis, sub silentio præterita. P. & I pag. 216 sub titulo Append. IV.
- 169 Eugenius III, anno 1145. *Eius miracula ex Ms. II pag. 21. Acta ex Chronologo Sax. Ecclesia Viterbii consecrata P.*
- 170 Anacletus IV, anno 1153: qui quia conditus dicitur in tomba S. Helenæ Reginæ, obiter agitur de hujus corpore, II pag. 23 & 169, ac P.
- 171 Hadrianus IV, anno 1154, ubi iterum de Episcopis Cardinalibus. II pag. 24.
- 172 Alexander III, anno 1159. II pag. 25: *Acta ejus ex Chronologo Sax. P. Contra eum schismatexcitatum*
- ab Octaviano Cardinali, assumente sibi nomen Victoris, continuarunt successores tres, sub nominibus Paschalis, Callixti, & Innocentii. *Alexandro affecta Indulgenzia P.*
- 173 Lucius III, anno 1181, mortuus & sepultus Verona, II pag. 28.
- 174 Urbanus III, anno 1185, antea non Vercellensis, sed Mediolanensis Episcopus P. Ferrarie mortuus & sepultus. II pag. 29.
- 175 Gregorius VIII, anno 1187, defunctus Pisis. II pag. 30.
- 176 Clemens, dictus III, anno 1187, nulla habita ratione Guiberti, qui eodem nomine abusus antea erat. II pag. 31.
- 177 Cælestinus III, anno 1191. Sepultura juxta altare S. Salonini, id est, Saturnini. II pag. 31. & P.
- DISSERTATIO XLII,* De Annalibus Ecclesiasticis, numquam satis laudatis, Cæsaris Cardinalis Baronii, hic desinentibus. II pag. 32 & P.
- 178 Innocentius III, anno 1198. sub quo data Carmelitis Regula. *Eius atque Urbani IV & Martini IV commune nunc Perusii monumentum.* II pag. 33.
- 179 Honorius III, anno 1216: *Pontificatus ejus monumētia Roma.* II pag. 35.
- 180 Gregorius IX, anno 1227: *cuius rescripto confirmatum miraculum Sacra Hostia, Aletrii in carnem versa.* II pag. 36.
- 181 Cælestinus IV, anno 1241, non videtur ante Coronationem obisse. *Epitaphium recentius imperite compositum.* II pag. 37.
- 182 Innocentius IV, anno 1243: *cuius Epitaphium duplex, vetus atque recentius.* II pag. 39.
- CHRONICON D.* Matthæi Spinelli de Juvenatio, ad hunc & tres sequentes Pontificatus pertinens, ex Ms. Italico. II pag. 40 & P.
- 183 Alexander IV, anno 1254. *Hujus Acta ex Ms. Petri Coreneni non magna fidei, deprehensi erroribus hujus scriptoris circa B. Rosam. P. Sepulcrum multis, sed frustra, requisitum Viterbii.* II pag. 50.
- 184 Urbanus IV, anno 1261. *Hic instituit festum Corporis Christi.*
- DISSERTATIO XLIII Al. xxiii de Officio illius Festi, jussu Urbani per S. Thomam composito, & quidem sic, ut hic non videatur viduisse antiquius aliud Leodii confessum, & (quod istud ibi suscipieretur) usitatum in Ecclesia illa, satagentibus Beatis Iuliana & Eva, contra quam alias censui in Append. Aprilis. II pag. 51 & P.*
- 185 Clemens IV, anno 1265: *notatur hic mutatio stylis in Chronica Martini Poloni.* II pag. 53.
- DISSERTATIO XLIV,* De Sepultura Clementis, & diurna post mortem ejus vacatione, atque initio Conclavium Pontificiorum, in Palatio Viterbiensi, & quidem discoperto a civibus, ad accelerandam Electionem. II pag. 54.
- 186 Gregorius X, anno 1271: *eius ut Sancti apud Areinos cultus & sepultura.* II pag. 56.
- 187 Ianocentius V an. 1276, ex Ordine Predicorum. II pag. 57 & P.
- 188 Adrianus V, anno 1276. *Hujus apud Minores Maurorum Viterbii, uti & Vicedomi, eo mortuo Electi, ut prætendent Placentini.* II pag. 58.
- 189 Joannes XXI, anno 1276. *Exhibitetur monumentum, & redditur ratio numeri nominalis, cum alias discordis solum esset XX.* II pag. 59 & P.
- 190 Nicolaus III, anno 1277. *Ordinationes ab eo celebratae, turba obitum secuta.* II pag. 60 & P.
- 191 Martinus II, Al. IV, anno 1281: *hujus Acta ex nostris Ms. Auctore Jordano, anno 1285 ante 12 Maii composita.* II pag. 61. *Ratio numeri nominalis, quo is II non IV scribitur. P.*
- 192 Honорius IV, anno 1285: *Acta ex Ms. II pag. 63. Cui hujus & aliorum honorarii nummi, Pontificem*

- cem in Cappa seu Pluviali referant? P.
 193 Nicolaus IV, anno 1288. Acta ex Ms. humiliisque sepulci Epitaphium. II pag. 63. Ratio Inter pontificii, pag. 170 & P.
 194 Cœlestinus V, anno 1294, abdicato Pontificatu, ut ante, S. Petrus de Murrone, cuius hic brevia Acta ex nostro Ms. cum forma altaru, supra quod servatur nunc Aquilæ corp. II pag. 65: ad diem vero XIX Maii dantur integra Vita & Canonizationis Acta, à Iacobo S. Georgii in Felo-aureo Cardinali prosa ac versu scripta.
 195 Bonifacius VIII, anno 1294. Coronationem duobus libri descriptis idem, qui supra, Iacobus Cardin. quos vide cum Actis Decessoris editos. Hic duplex Tiara coronamentum induxit, & lumen anni 1300 celebravit, ab eodem Cardinali descriptum opere hactenus inedito. P. Acta ex nostro Ms. dantur, atque defenduntur ejus contra Francorum calumnias innocentia, ex Nauclo & Iohanne Rubeo, II pag. 68.
 196 Benedictus XI, anno 1303. Brevia Acta ex Ms. Sepulcrum Perusti apud Predicatorum. II pag. 69.
 197 Clemens V, anno 1305. Acta Auctore Bern. Guidonis Episcopo Lodevensi ex Ms. II pag. 71. Sepultura Vazati, pag. 74. Icon probata P.
 198 Joannes XXII, anno 1316. Huic affixa enumeratioenormis Sanctorum Benedictinorum. Acta ex Ms. Bernardi Guidoni & Ptolomai Lucensis. II pag. 75. Avenionensis traditio de sua ecclesia fundatrice S. Mariba, & Joannis ibidem sepultura 79. Opponitur eidem à Schismatis anno 1328 Petrus de Corbario, sub nomine Nicolai: & ipsius schismatis Acta dantur ex Ms. Bernardi Guidonis. II pag. 80.
DISSERTATIO XLV. An Petrus de Corbaria credi possit habere partem in libris de imitatione Christi, controversis inter Joannem Geffen, Abbatem Italum Benedictinum, hoc tempore florentem; & Thomam à Kempis, Canonicum Regularem in Belgio, seculo integrum posteriore, II pag. 82: deque hujus corpore, nuper invento prope Swollam, testis oculatus narratio ex Ms. P.
 199 Benedictus XII, anno 1334. Acta Pontificatus ex Historia Ms. Ptolomai Lucensis, II pag. 83. Epitaphium & Monumentum Avenione, pag. 85.
 200 Clemens VI, anno 1342. Acta ex nostris Ms. Vitis Pontificum. II pag. 86. Huic vendita civitas Avenionensis, eidemque sepultura in suo Caso-Dei monasterio obigit. pag. 89.
 201 Innocentius VI, anno 1352. Acta Pontificatus ex Ms. Fundatio Camhusia Villanova: illius ibi Mausoleum. II pag. 90.
 202 Urbanus V, anno 1362. Ab hoc, Romanum regresso, Apostolorum Capita novis argenteis shecis ornata: Mafilia mortui monumentum & cultus. II pag. 92.
 203 Gregorius XI, anno 1370: actorum Synopsis ex nostro Ms. II pag. 32. Gersonis fabula, de penitentia movientis ob fidem adhibitam revelationibus, quibus motus Curiam reduxerat Romanum. II pag. 171 & P. Itinerarii, à Petro Aurelio scripti, optanda magis quam speranda explicatio, P. Huc usque Franciscus Petrarcha Italice deduxit Chronicon Pontificum & Imperatorum, quod Nicolaus Garanta continuavit.
 204 Urbanus VI, anno 1378. Cur in hujus obedientia tam confans Ludovicus Comes Flandria? Historia Schismatis tota datur ex Ms. II pag. 95. & mulus ejusdem Clemens in Gallia: ejus Avenione monumentum insigne: II pag. 102 & P. Indulgentia Urbano affixa P.

DISSERTATIO XLVI. Expenduntur quæ in favorem alterutrius contenduntur allegari possunt ex Actis Sanctorum, sub hoc schismate, scilicet SS. Virginina Parmensis, geminaque Catharina Senensis & Vaftanensis ab una; atque SS. Vincentii Ferrerii, Petri Luxemburgii, & B. Coletæ Virginis ab altera parte, II pag. 102 & 105.

- 205 Bonifacius IX, anno 1389. Acta brevia, II pag. 104. Huic Avenione oppositus successor Clementis anno 1394 Benedictus XIII, sive Petrus de Luna pag. 105.
 206 Innocentius VII, anno 1404, promovenda u-nionis causam turpiter deserit, II pag. 106.
 207 Gregorius XII, anno 1406, simili modo diffe-rens quod promiserat, à Concilio Pisano deponitur, II pag. 108: Itinerarium ejus.
 208 Alexander V, anno 1409. Hujus Mausoleum Bononia apud Minores: de patria controvertitur, II pag. 109.
 209 Joannes XXIII, anno 1410. Hujus Acta: diffar-ejus & Gregorii, olim abdicati, fortuna in Concilio Con-stantiens: mors & sepultura Florentia ab amico fidei Co-fimo de Medices curata. II pag. 111.
 210 Martinus V, anno 1417: Acta ex Ms. Vitis Pontificum hoc usque produxis, II pag. 112. Extinctum sub eo Schisma, cedente, qui Benedicto successerat, Cle-mente, anno 1429: pag. 117. Ex hinc Catalogum con-tinuar Joannes Stella, Sacerdos Venetus Ibideim.
COMPENDIVM CHRONOLOGIVM rerum ad Decreta Constantiensia corumque sensum & au-toritatem spectantium; ex Actis Ms. & authentici documentis collectum, ab Illustriss. Emmanuele Scheffra-tio, Vaticana Bibliotheca Praefecto & nunc etiam Basilica Canonico, hoc agente ut appareat evidenter, Sessionis 14 & v decreta, contradicentibus Cardinalibus & Oratoribus Gallis perlata; ipsiusque illum Conventum ante Obedien-tiarum trium unionem, neque Generalis Concilii pondus ha-bere, nec ejus Acta à Martino V confirmata, sed plane rejepta fuisse, quatenus videntur Concilio superioritatem tribuere. Procedit autem Historia per partes. P.
 § I. Pisarum Concilium secutus duarum Obedientia-rum congressus Constantia ad unionem Ecclesie statuen-dam.
 § II. Joannis XXIII & Gregorii XII ibidem pro-curata cœssio, tamquam securior ad schisma tollendum via.
 § III. Benedicti XIII, à sua ipsius Obedientia se-ctoribus deserti, abdicatio, per Concilium tunc primum Generale.
 § IV. Electio Martini V, per quam Concilio tandem Caput accessit, perfectaque est Ecclesia unio, salva ipsius Capitis superioritate.
 211 Eugenius IV, anno 1431: Notatur abusus Bullas sic transribentium, ut numeros, originaliter ad longum, vel saltem Latinis litteris scriptos, reddant per zyfras. Acta ex Stella, II pag. 119: Felix, alias Amadeus Sa-baudus, illi per Schisma oppositus à Concilio Basiliensi, anno 1440, abdicato quam gesto Antipapatu clarior, II pag. 123 & P. Anonymi Coavi de obitu Eugenii, deque creatione successoris historia ex Italico pag. 120.
 212 Nicolaus V, anno 1447: Acta ex Stella, II pag. 124. Electio Successoris, Italice descripta ab Anonymo, pag. 125.
 213 Callixtus III, anno 1451, bortator Expediti-onis in Turcas II pag. 127: Historia Conclavis, ejus mortem secuti, ex Italico ibidem.
 214 Pius II, anno 1458. Elogium ex Stella & Epitaphio II pag. 132.
 215 Paulus II, anno 1464. Elogium item ex Stel-la & Epitaphio: II pag. 133.
 216 Sixtus IV, anno 1471. Acta ex Stella, II pag. 135. Afficta eidem exorbitantes Indulgentia pag. 136. Historia Interpontificii, ejus mortem secuti, ab Anonymo coeve, pag. 137.
 217 Innocentius VIII, ex familia Cybo, honoribus illustri, opibus mediocri, anno 1484 P. Acta ex Stella. Hic quoque & alibi diligentius notatur initium Aucti, tam Civilis quam Pontificii, sub unoquoque Papatu II pag. 140.

218 Alexander VI, anno 1492. Acta Pontificatus ex Stella, II pag. 142 & P.

Inter pontificii sequentis Historia, ex Italico Ioannis Brocardi, Clerici Cameralis, Conclavi presentis: pag. 143.

219 Pius III, anno 1503, II pag. 146. Conclavis historia, & sequentis Pontificatus initia, Autore eadem Ianne Brocardi: ibidem.

220 Julius II, anno 1503. Electio Successoris ex Italico Coevi, & verosimiliter unius ex Conclavistis. II pag. 148.

221 Leo X, anno 1513. Hujus mortem secutum Conclave, simili stilo & auctoritate representatur. II pag. 151.

222 Adrianus VI, anno 1522. Indicatur obiter ejus Historia, a Blasio Ortis eleganter descripta, typisque edita in lib. 3 Miscellaneorum Baluzii, II pag. 153. Subiungitur Historia Conclavis, ex Italico Auctoris synchroni, & similes deinceps alibi querenda indicantur. II pag. 154 & 170 f.

DISSERTATIO XLVII, de usu annorum Incarnationis, in Cancellaria Pontificia diu vario, nostra ætate primum firmato, ut hec eosdem ordiatur à festo Incarnationis, Kalendas Ianuarias sequenti; Signatura autem Brevium, eosdem inchoet a Kalendis predictis, I pag. 214 & P.

223 Clemens VII, anno 1523, in hoc finitur Continuatio Annalium Baronii, per Odericum Rainaldum, cetera prosequitur nunc Eminentissimus Leander Coloredus, ex eadem Congregatione Oratorii Romani, cuius nunc duo Tomi sub prelo versantur. Interim nudam Chronologiam prosequimur, II pag. 156.

224 Paulus III, anno 1534, II pag. 157 & 171. — 225 Julius III, anno 1550. — 226 Marcellus II, anno 1555. — 227 Paulus IV, anno 1555. —

228 Pius IV, anno 1559. — 229 Pius V, anno 1566, II pag. 159, 171 & P. — 230 Gregorius XIII, anno 1572, Kalendarii reformator, II pag. 159, 171 & P. — 231 Sixtus V, anno 1585. — 232 Urbanus VII, anno 1590. — 233 Gregorius XIV, anno 1590. — 234 Innocentius IX, anno 1591. — 235 Clemens VIII, anno 1592. — 236 Leo XI, anno 1605. — 237 Paulus V, anno 1605.

DISSERTATIO XLVIII. Quibus rationibus motus Paulus indulserit, lingua, Sinenibus Eruditis compuni, per indigenas Sacerdotes celebrari Sacra.

S 1. Rationes ab amplitudine, genio, & politia Gentis, non diu extenuos toleraturat, cum adhortatione ad Deum tam salutare executioni tandem mandandum.

S 11. Rationes ex impossibilitate morali docendi adultores Sinas linguam Latinam, aut eum in finem erigendi puerorum seminaria, P.

238 Gregorius XV, anno 1621. — 239 Urbanus VIII, de Actis Sanctorum per sua decreta optime meritus, II pag. 139. P. — 240 Innocentius X, anno 1644. — 241 Alexander VII, anno 1655. — 242 Clemens IX, anno 1667.

RELATIO AVTHENTICA gloriosi exitus, quem sub isto Pontificatu habuit accusatio Christianæ legis apud Sinas, per sententiam in publicis Regni Comitiis juridice latam, anno 1669, ex impresso Quantchuensi Latino-sinico. P.

243 Clemens X, anno 1670. II pag. 163.

RELATIO II. De restitutione Praeconum Evangelicorum in ecclesias suas, anno 1671 iussu Imperatoris Tartaro-Sinici facta. Ex eodem impresso. P.

DISSERTATIO XLIX. De epikia seu discretione in praedicando Sinis Evangelio tenendo: ubi exhibita forma funebris Crucis, quam Neophyti sibi curare solent secum sepeliendam, refutatur calunnia negantum in China praedicari Crucifixum: & de modo illic tenendo Missio-

narii novis moti in Europa scrupuli, discussiuntur à Doctore Theologo Parisiensi, per Epistolam ejus ex Gallico Latine redditam. P.

244 Innocentius XI, cui longos optamus annos & nos nostriaque subjecimus, II pag. 163 & P.

KALENDARIVM PONTIFICIVM, per anni circulum ostendens unoquoque die, quis Pontificum electus vel ordinatus, mortuus vel abdicatus sit. II pag. 164. Sed juxta Paralipomena Corrigendum.

Porro si placeat iterum adhibere Iohannis Baptista de Cavalleria Pontificum Icones, quaternas & quaternas: ut initio factum; accipiatur ex folio inserto Parti I ante pag. 17, & ex Parte I pag. 8 absque ulla divisione, consequenter tota Instructio Bibliopegi, sub hoc titulo ORDO TABVLARVM; & secunda quod nova editio exigit, indicentur pagina, quibus erunt applicandi quaternii singuli.

Tabulis in hunc modum correctis mutatisve, succedas generalis Prefatio, toti operi respondens.

P RÆFATI O

De hujus tractationis occasione ac scopo, servanda Baronio reverentia,
quorumdam juriis silentio
prætereundis.

C Vm sub annum seculi XVII currentis septuagesima tertium, Preliminarem suam &c ut ante Partem I pag. 1 — ubi placeat etiam sequentia mutare vel addere.

Num. 7, lin. 10 — trium — adde — (qui deinde quatuor facti sunt).

Num. 8 adde — Hoc ergo consilio capta impressio fuit: Atque etiam sed ea non multum promota erat, cum apparuit necessitas involvimen dividendi alteram partem Maji in Tomos quatuor; simul singulare que constitit, Conatum istum grandiorum futurum, quam extendendo ut in unius Tomi limine totus stare posset; rediitque de eo partiendo consilium, non tam commodum quam necessarium, si cum ipsis Actis compingi res tota deberet, quemadmodum eatenac cogitatum fuerat. Divisim itaque impressa fuit gemina pars operis, eodem quo Acta imprimebantur tempore: utrisque autem jam lucem spectantibus, alia aliisque se ingesserunt rationes, qua suaserunt, ex duabus minus commode distractis partibus, & nonnullis Prologomenis qua addi possent, atque à seorsim empturis exigenda videbantur, titulum Apparatus prævii laturis, unum singulare volumen confidere; quod Actis Sanctorum additum, baberet Titulum Propylæi Majalis; seorsim vero sumptum, appellaretur, id quod proprie erat, Conatus Chronico-historicus ad Catalogum Romanorum Pontificum, sive, Chronologia Pontificia. Primam autem hujus lucubrationis occasionem nosse qui volet, legat dicenda ad Commentarium de LXXIX Pontifice Adeo dato, illa enim hujus loci non est.

9 Ceterum libens fateor quod Conatum meum, ne sic quidem &c.

Num. 11 lin. 16 — ante hos sedecim annos — 1 — ante annum MDCLXV.

Num. 12 lin. 13 — Mabillonii — 1 — Mabilionis — hoc enim proprius accedere ad pronuntiationem nominis Francici Mabilón, judicavit Dominus Memigo, superemus hac etate Parisiis arbiter istiusmodi rerum: cuius judicio etiam ipse cessit, qui se aliquando Mabilionum scriperat, cum volebat nomini suo terminationem Latinam dare. Legatur ergo deinceps & hic & in reliquo opero nostro, Mabilio, Mabilionis, & cum recandi debet aliquid, sic recudatur.

Num. 16 lin. 5 — Nepote — 1 — Consobrino.

Num. 17

Num. 17 lin. 1 mutandum erit aliquid, pro iudicio secundam impressionem curaturi, si hanc contingat fieri post obitum S. N. Innocentii Papæ XI.

Ibid, in fine adde — : quia ipse tamen si legantur ab aliquo, non ignaro objectionum mibi factarum, & forte adhuc sapius faciendarum, cum exprobatione mei ad ipsas silentii; apparebit profecto, minime mutum fuisse me, sed quasi aliud agentem cumularissime satisfecisse omnibus; & gloriros illos Triumphantores, vel non legisse nostra, vel lecta dissimulasse, ut ignaro populo nostrorumque operum usum nullum habenti, facum facerent.

18 Primo autem consilium mibi fuerat &c.

Ibid, lin 8 — ab anni prioris Augusto — 1 — ab Augusto anni MDCLXXXIII.

Num. 19 lin. 26 dele ultimam 9 lineam ab his verbis — Tali porro — nec non verba in margine illis respondentia; & numerum 20 sic ordire.

20 Iste prænotatis jam ibat in lucem Propylæum, quod dixi; quando perlatum est Roma gravissimum Sanctissimi Domini nostri Decretum &c.

Ibid, lin. 20 sic lege — Ne quis, quantum ac quintum Tomum Maji, cum ipso totius Mensis Propylæo in lucem ivisse videns, post ejusmodi Decretum lin. 24 — monitum lectorem volui, id prius &c. — & pro ultimis 6 lincis ita lege — Interim etiam sic impressa pro non impressis haberi petii; & tam in duobus qui imprimendi restabant Tomis, quam aliis mensibus abstinere proposui à nominando Autore illo; nisi quando eum nominari ipsiusmet Pontificia auctoritatis intereat; vel quando ratione Ordinis, in quo vivit & scribit, efficacior futura probatio videtur, ipsius assensu stabilita.

21 Hinc porro ibatur in materiam propositam; qua, sicut supra dixi, bifariam divisam, nunc autem commodius trifariam dividenda, ac fere impressa jam tota, cogitatio primum venit de Apparatu prævio, ex Henschenii meis que Lucubrationibus, in Martio & Aprili editis, nonnullisque prælaudati Petri Posini Epistolis, ante opus totum ponendo. Quod opus si iterum venire ad prælum debeat, poterit res tota concinnius commodiusque ordinari hoc quem jam monstrabo modo, ac novum quodammodo videri. Id tamen, quod alias monui, etiam hic nōgari volo; in Henschenianis istis lucubrationibus, ea correcturum me, qua Auctorem scio correcturum fuisse si vixisset; ita tamen, ne nihil majoris momenti innovem, quod à reliquo contextu non secernam hujuscemodi notis [].

A D C O N A T U M CHRONICO-HISTORICVM APPARATUS PRÆVIUS.

Ratio dividendi hunc Apparatum bifariam.

Apparatus hic primum indivisus prodidit; eo potissimum fine, ut haberetur contextus antiquissimum duorum Catalogorum, ab Henschenio ante Apriliem editorum, qui erant futuri basis ac fundamentum nostræ subsecutæ lucubrationis uberioris; secundario tamen etiam eo directus, ut per appositas Dissertationes Epistolæque, intelligeret lector, an & quatenus sustineri posset receptissima apud plures Patres sententia, de Christo, Duobus Geminis Consulibus passo; id est, eo anno, quem in vulgari nostra æra vigesimum nonum numeramus; adeo ut, si ea sententia vera sit, annos à Christi Incarnatione aut Nativitate numerantibus hodie, ad perfectum calculum deficiant anni quatuor omnino vel quinque, dum constat Christum, quando crucifixus fuit, egisse aut etiam pertransisse etatis sue annum trigesimum tertium. Nunc, quia nescio, an iis qui forte hunc Conatum iterato subjicient prælo, probaturi sint, tantam molem Dissertationum præviarum, multum quidem ad primi summique & aeterni Pontificis Christi Iesu historiam facientium, sed

ad Romanorum Pontificum, Vicariorum ejus, Chronologiam perquam parum; placet ipsum Apparatum partiri, & magis necessariam partem dividere à minus necessaria; hanc tamen primo loco ponere, ipsius argumenti id exigente natura, ut, que Christum spectant, præponantur spectantibus ad Vicarios Christi.

P A R S P R I O R

Continens Exercitationes & Epistolas,
Genealogiam & Chronologiam
Christi spectantes.

Primus vetustissimusque Pontificum Romanorum Catalogus, ab Henschenio ante Apriliem editus, Cur prius
hic de Christo
& qua tunc licuit illustratus, sic inchoatur: Im-
ago, deinde
gerante Tiberio Cælare, passus est Dominus noster de Pontifici-
Jesu Christus, duobus Geminis Consulibus, viii bns agatris.
Kalendas Aprilis: & post Ascensem ejus beatissimus Petrus Episcopatum suscepit. Cum ergo ostendisset Henschenius, in Praefatione ad ipsos vetustiores Catalogos, quanta antiquitatis & auctoritatis primus sit; ne statim in limine offendere Lectorem ista de anno Crucifixionis sententia, accurias tractandam sibi censuit Questionem illum, subjectis ad Proœmium prædictum Exercitationibus tribuit quas antequam hic proponam, placet proprias quasdam meas de ipsis Christi Genealogia reducere in medium ex mense Martio; & quas omte hac Henschenianis Exercitationibus postposui, ut Magistro priori locum discipulus concederem, eisdam nunc præponere, ut sequar natura humana ordinem, cui prius contingit nasci quam mori. V-
trisque interim argumenti loco sit, hoc quod subjicio nos sit salvatoris Elogium.

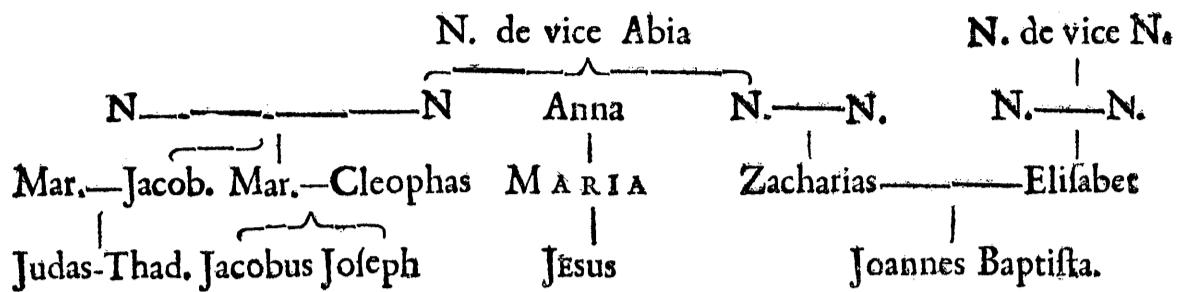
J E S U S C H R I S T U S

PONTIFEX IN ÆTERNUM.

Iesus Christus filius David, secundum Legem & Matthæum, per Salomonem, secundum Carnem vero & Lucam, per Nathan; & Josephi, per utramque lineam patrui Mariæ Virginis, non tantum putatius, sed legalis filius ac necessarius heres, adeoque etiam Rex Judæorum, & promissus iis atque ex iis Messias; conceptus de Spiritu sancto xxv Martii, natus de prædicta Virgine xxv Decembris; anno, secundum plures Antiquos, ante vulgarem æram &c ut pag. 6 & in fine adde — Mallemus tamen dicere posse, anno uno citius conceptum & natum, & anno sequenti in Autumnum proiecto, adoratum à Magis, moxque auctoratum in Ægyptum; tum anno ætatis xxx nondum expleto, vulgaris ætæ xxix, in autumno baptizatum; ac denique obiisse ut supra, expletis vitæ annis

S Y S T E M A S A C E R D O T A L E ,
E X P A R T E A N N Æ .

A A R O N .

44 Hanomenorum cœlestium &c. col. 11: & continuando cum num. sequ. col. 2 sub finem (ubi in margine legendum — Iosephi, pro, Iosepho) prosequere pag. seq. 39 col. 1, ac finiendo in lin. 5 ad verba — necessario important — fiat — novus numerus.

45 In hū autem venit accurate observanda summa illa Euangelistarum diligentia, in personū synonymū, tam viris quam feminis, per cognomina quedam distinguidis: ea enim videatur præbere certissimum fundamentum hic stabilienda diversitatē. Et quia ejusmodi cognomina ut plurimum sumuntur ab alio nomine proprio, posito in genitivo; ante omnīe expli- nia moneo, nomen genitivi casus, alicui nominativo absolute plicato sensu addituri, denotare, quod is, cui genitivus sic additur, sit ejus genitivus, qui in genitivo ponitur filius; si autem nominativus sit feminī generis, significare, quod ejusmodi femina, sit ejus qui pro cognō- mine additi, exprimitur in genitivo uxoris sui filia. Neque enim invenies locum ubi sic signetur ejus persona, qua exprimitur in genitivo, Maritus, Pater, Mater, Frater, aut Soror: quia hac subintelligi non solent. Itaque Ioseph vir Mariæ, non Ioseph Mariæ, legitur, Symon, pater Alexandri & Rufi; non Symon Alexandri & Rufi; Maria, Jacobi & Ioseph mater; Jacobus, Frater Joannis; Soror Matris Iesu, Maria-Cleophae, atque ita de ceteris. Vbi ergo dicitur Maria Iacobi, & Iudas Iacobi; intelligi censeo, Mariam istam fuisse Iacobi alicujus uxorem vel filiam; non matrem, ut volunt, qui ipsam cum Maria, Cleophae uxore, confundunt; similiter Iudam, filium Iacobi, non fratrem aut patrem. Iltis sic positis.

46 Statuo I, Iacobum, Hierosolymorum Episcopum primum, ejusque fratrem Ioseph, natos ex Cleophae & Sorore matris Iesu Maria (hac enim Iacobi & Ioseph Mater dicitur) appellatos antonomastice fuisse nati sunt ex Fratres Domini præ aliis, ex eodem Cleopha patre quoniam modicumque genitis, idque speciali aliquo præ illis jure, sibi patre, quod accepit, non à solo patre (nam ex his usus capite omnes erant aequales) sed etiam à matre, nata ex Deipara Avunculo vel Materterā, sive ex aliquo s. Anna fratre aut Sorore. Cur autem non ex Patruo vel Amita Deipara, s. Iacobimi Fratre aut Sorore? Idem quidem id est, in ordine ad duplices consanguinitatis nexus cum Iesu repudiendum in Iacobo Adelphotheo (nam de hoc præcipua nobis est quæstio; cum de Iosepho ejus fratre, quem primorum esse relicta vidua Salome suspicor, altum sit in Euangeliis silentium) priorem tamen conditionem elegit, ut major sit inter Iesum & Iacobum similitudo; cum ambo ex Regali simul & sacerdotali stirpe processisse, ratione prorsus eadem intelligentur. Et sicut Iesum, quem ipsi quoque Iudei, ad fidem ejus convertendi, summum essent agniti Pontificem, conveniebat aliqua ex parte genus ducere ex ejus gentis Sacerdotibus; ita etiam con-

gruum erat, ob eodem Sacerdotali stemmate non prorsus alienum esse, qui constituenda ex Iudeis in Ierusalem Ecclesia primus praeficiendus erat Episcopus.

47 Statuo II Hex Hegesippo &c. ut pag. 30 n. 46 & in fine adde — Iustum tamen Iuniorem Cleopham non & ex Ioseph posui in Systemate, quia ejus cum Christo consanguinitas p̄hi fratris nusquam indicatur in Euangeliis; solaque in nominis i. Cleophae dentitate fundata conjectura facit ut ipsum hic annume- rem filii Cleophae Senioris. Duos autem Cleophas melius distingui existimo; tum ut uxor senioris, soluta max. an eidam trimoniū lege per viri mortem, detentus Iesum sequi potuerit; Cleophae tuerit; tum ut Christi Hospitem in Emmaus, non faciamus iuxtor ejus que Sorores enormiter sentorem Discipulis ceteris, quos omnes fuisse non constat. Magistro suo juniores, ait ut sumnum coevo, mibi persuadeo. Sed neque Sorores ullam Christo ex priori Cleophae matrimonio praeditis adscripte, ob defectum idonei testimonialis alias agnoscō, quod illa plures esse potuerint. Nam quæscis in Euangelio nominantur, potuerunt ex eodem Cleophae & Mariæ matrimonio processisse; atque ita dupli- cili nexu, aque ac Iacobus Adelphotheus, ad Dominum propius pertinuisse. Sunt qui putant, Cleopham ipsum, alio nomine dictum Alphæum; idque, ne cogatur ab his suis filiis, uno ex duodecim Apostolorum, distingue Adelphothēum, & ita cum Iacobo Zebedæi, tres Iacobos admutere; sed eorum opinionem refutavi ad xxv Maji, quo colitur ipse Alphæus, Capharnaita, Apostolorum Matthæi ac Iacobi pater.

48 Statuo III eundem Cleopham, priusquam Mariæ sua conjungeretur aliam habuisse uxorem, ex qua genuerit Symeonem, secundum Hierosolymorum Episcopum electum, & titulo proximo post Iacobum consanguinitatis cum Christo. & priori Hic enim titulus, in Iudaizante adhuc urbis illius Ecclesia, ejusdem multum valere debebat: quamvis is esset fratre suo præde- xore natus. Cleopha adhuc multum reprobatur, utpote qui p̄ficiens meon Ep. 13. dicitur centum viginti annorum fuisse, quando complevit martyrium suum, anno Christi CVII. Fuisse autem patrem ejus Cleopham, sumique Iosephi Sponsi Deipara fratrem, ex tota antiquitate probavit Bollandus ad XVIII Februarij, testem allegans ex Eusebio Hegeſippum: qui etiam afferit, ad ejus electionem, non solum convenisse unde quaque eos qui tunc erant Christi Discipulos; sed omnes quibus cum Domino secundum carnem intercedebat cognatio, nam multi eorum supererant. Addo ego, fuisse Cleopham, non solum fratrem Iosephi, sed fratrem ejus ger- manum; atque adeo debuisse ejus filios, tamquam ex filio Iudei Iacobis natos (nisi Christus resurrexisset à mortuis, regnaturus in eternum) succedere Iosepho nullos ex se liberos relinquenti. Iltis autem filiis adnumerandus omnino est Canonica unius Epistola scriptor Iudeas, quise prefatur Iesu Christi servum, fratrem

Jacobi, scilicet Adelphothei esse; veluti dignitate, et si non estate potioris. Quem licet à Juda Thaddæo, aliis Juda Jacobi, sic dicto à patris sui (de quo infra) nomine, distingendum ego possem, contra plerosque aliter sentientes, ob causam supra allatam; non tamen miror ejus Epistolam inter Canonicas Scripturas receptam; cum inter easdem recepta sint Marci & Luca Euangelia, quos tamen constat Apostolos ex majoribus non fuisse. Nempe scripta est Epistola illa, quantum ex toto contextu colligere licet, ad fidem Iudaos, Hierosolymis sub Jacobo manentes, ad quos subintroierant aliqui Euangelium adulterantes. Cum ergo talis Epistola auctoritate ipsius Jacobi in illa primogenita Ecclesia publice legeretur, aque facile potuit prerogativam istam resinare, quam commendante Petro Euangelium Marci, & Paulo futagente Euangelium Lücae. Porro si primam illam Cleophae uxorem, dixerimus Sabæ cuiusdam frisse viduam; potuit hac utrumque Barabam, Josephum & Iudam, privignos ei attulisse: quod tamen sine auctoritate nunc non dixerim, multo minus eorum nominibus auxerim numerum Fratrum Domini, quasi Cleophas eos genuerit in nomen fratris Sabæ absque liberis defunctis; satis enim nobis in presentiarum est, fratres inter se, ex uno naturali patre Heli, fecisse Joachim, Josephum, & Cleopham.

49 Hoc modo habetur &c — pag. 39 col. 2 n. 48 & sic consequenter connectendo in eundem numerum id quod ibidem habetur sub nota numeri 49 usque ad lin. 13 columnæ sequ. ubi post hoc verba — Frater, non Cognatus Christi — adde.

Idem dices 50 Nescio an tertia in Euangeliis Maria, à marito de Maria dicta Maria Iacobi, ad Christi Genealogiam aliquatenus Iacobi, si ea referri posset: quod si posset, maritum potius ejus Iacobum hoc spectet, libentius dixerim Deipara fratrem vocari potuisse, natum ex aliquo ejus Avunculo vel Matertera generis Sacerdotalis, quam ex Fratre vel Sorore ipsius Anna; adeoque si aliquo titulo consanguinitatis appellare eam Euangelista voluerint, non Sororem, sed Cognatam dicturos fuisse, sicuti Elizabeitham dixit Lucas. Minus dubito quin ex hoc conjugio natus fuerit Apostolus Iudas qui & Thaddæus, alias dicitur Iudas Iacobi. Eos tamen quos Eusebius ex Hegesippo scribit sub Domitiano accusatos, quasi essent de posteritate Iudeæ, quem fratrem fuisse secundum carnem tradunt, putem ad Iudam Epistolæ scriptorem pertinuisse. Urgebantur enim ea invidia, velut qui ex David genere descendenter, ex quibus etiam aliquos ad Trajanum usque tempora super fuisse & Ecclesiis præfuisse, ex eodem Hegesippo traditur. Sicut autem incertum est an Iacobus supra dictus, tertia istius Mariae maritus, adeoque & filius eorum Iudas Thadæus fuerit consanguineus Christi, ita multo magis incertum est, his conjugibus natum Simonem, cognomento Zelotem, aut ex habitatione in Cana Galilee Cananæum; Chananæum aliqui perpetram scribunt, cum in Graeco optime distinguantur Karavilns & Xavavælos. Sed neque fundamentum habet conjectura illa, qua ipsum facit Sponsum, ad cuius nuptias aquam in vinum convertit Dominus; et si dubitari nequeat, quin sponsorum alteraver ad Christi cognitionem pertinuerit. Quod si revera fratres fuerint duo isti Apostoli, Simon & Iudas, ex patre Iacobo; habemus quartum par fratum in duodenario numero; cum præter Petrum & Andream filios Ioannis, atque Ioannem & Iacobum filios Zebedæi, inveniamus ex Alphæo natos Matthæum & Iacobum, & his accedentes Simon & Iudas quarti in hoc genere forent. Quibus sic positis, utinam & probatis! egregie fraternalm caritatem commendasset Christus, ipsa duodecim talium electione, in qua duæ tertiae partes Fratres fuerint.

51 Porro sic examinata & omnem in partem &c — pag. 40 col. 1 atque continua eundem numerum cum sequenti — Ad filios Zebedæi quod attinet &c — ac denique sit.

52 Adde quod Zebedæus &c col. 2.

*cum filie
Iuda Thad-
deo.*

*Hujus an
frater Simon
Cananeus,
& Sponsus
in Cana?*

*An inter
12 Apostolos
dæi, inveniamus ex Alphæo natos Matthæum & Iaco-
bum, & his accedentes Simon & Iudas quarti in hoc
fratrum?*

*An Cleo-
phae pri-
vigni Ioseph
& Iudas
Barabæ?*

EXERCITATIO THEOCHRONOLOGICA

GODEFRIDI HENSCHENII

Qua Christus anno xxix Ære communis mortuus, & quinquennio ante illam natu sūdetur.

§ 1. An recte statuatur Christus Passus duobus Geminis Consulibus, & viii Kalendas Aprilis.

I A Dmirandus plane appetit consensus vetustissimum Patrum & Scriptorum, cum Proæmio primi antiquissimum Catalogi, ubi dicitur Imperante &c in Apparatu pag. 4 & seqq. usque ad pag. 12: sed quæ ibi nominantur Exercitationes, post hac dicentur Paragraphi 11 ac 111.

Num. 1 lin. 14 immolatus — l. destinatus sacrificio.

Num. 2 lin. 11 interponatur auctoritas Firmiani Laetantii ex * 175 c.

Num. 3 lin. 16 — quinquagesimo — adde — septimo.

Num. 5 lin. 6 — Exercitationibus — 1 — Paragraphis.

Num. 11 linea 20 & seqq. 3 includantur [] noteturque annus qui curret, cum hac excudentur aut recudentur.

Num. 12 lin. 19 lege — teste Suetonio, recte propterea dictus à Tacito, filius & coheres Imperii: qui eodem anno (ne Suetonii verba prosequar) à Germania in Urbem &c.

Ibid. lin. 25 post — Dionem — adde — nisi quod is dedicationē Concordia priori Consulatu videatur adscribere.

N. 14 Post an. 29 Æ. V. in nostra parenthesi lin. 6 post — persecutionem — adde, ex pag. 6 nnn. 3 ante medium — Certe illi plusquam quingenti &c — usque — fere centum viginti — & sic prosequere — Putamus igitur eas omnes Christi apparitiones, quas Paulus commemorat i Cor. 15, 6, post Domini Ascensionem, imo post Pentecosten factas; que ac illam, qua ipsius Damascum cunit conspectus Iesu est in via; adeoque diversissimas esse ab iis, quas memorant Euangelista, factas per dies XL post Resurrectionem. Deinde visus est Iacobo &c.

Ibid. ad an. 33 Æ. V. lin. 4 pro his verbis — Deinde Cathedram hic collocat Antiochia — 1 — Alii hoc anno Christum passum dicunt.

Ad an. 37 in fine adde — Petrus Antiochia Cathedram collocat 22 Februarii.

Ad an. 40 & deinceps usque ad num. 16 mutanda omnia, sicuti idem annus ac sequentes habentur in Conatu pag. 13, sed pro Crucibus * * ponantur [], corriganterque summaria annorum 66, 67, & 68, sicuti habentur correcta pag. 212. Omittantur etiam tres linea inter utramque Crucem num. 6 signata, & continuetur tabula pro anno 69 & 70, atque inchoetur numerus 16.

16 Hierosolyma excinditur, anno post Christi Passione xxxvii, secundum Communem; secundum Catalogos annos XLII, ut plures numerant. Solevne autem fuit antiquis scriptoribus calculos annorum supputare à Christi Passione aut Resurrectione &c.

Num. 24. lin. 2 19 — aliquantulum — adde — diverse.

Hinc sequuntur Petri Possini Epistolæ, cum Praefatiuncula ad easdem ubi lin. 5 — dele — in hoc Propylæo — & lin. 15 pro — qualis infra legitur initio Propylæi hujus — lege — initio 1 Partis hujus Conatus — si autem altera sit editio, ponetur — qualis infra jam legitur ante secundam partem Apparatus — quo etiam casu verba Præteriti temporis melius mutabuntur in Plusquam perfectum tempus, v. g. lin. 1 — effluxerunt — lege — effluxerant. — Similiter lin. 40 post

post — media ista via — adde — sed eam nunc malim post ipsam primam Epistolam legi , quia ipsi responderet per quam apte Secunda.

EPISTOLA I

Negans alio anno , quam xxxiii A.V.
posse Christi mortem aptari.

Num. 8 lin. 8 à fine — in Æra — l. in Æra
Num. 13 lin. 8 — Olympiadis ccciiii — l.
Olympiadis cccii. Lin. 3 — ætate —
l. — ætate — lin. 4 Olympiadis cccii. — l. — cccii.
Num. 14 lin. 4 à fin. post — exquirere — dele reliqua & novas hæc lineas substitue — Et nihilominus, quia moris non patiebantur præla, Dissertationem concinare , quam , ut dixi , in Conatu ponerem post chronicum Elogium Christi Iesu ; in fine operis retractandam , si eam aque solide refutatam viderem. Ipsam mutato titulo hic accipe ex . 1 pag. 7.

PARADOXON. N. 1. De quinquennio Henscheniano ante vulgarē Æram, componendo cum sententia de Christi crucifixione an. xxxiii ejusdem Æra:

Prima Exercitationis Henscheniana Paragraphus 3 confirmat duos precedentes , &c ut in Conatu P. 1 pag. 7.

Num. 3 sic ordire — Natalis Alexander , videns hinc se constitutum teneri , — & expunge lineam ubi opus prohibitum nominatur & laudatur, sed ante prohibitionem.

Num. 4 lin. 11 — dele — subjungenda.

Num. 5 lin. 8 — ordini — lege — ordiri.

Num. 6 lin. 3 — xxxix — malim — xxxviii ; — ita clarius exprimetur differentia Hispanica Æra à vulgari ; quin etiam cum Hispanis mallem scribere Æra , quam Æra , nisi hoc jam occupassent decessores mei.

Num. 8 lin. 10 — interposita parenthesi — lege — partibus conciliandi (ut quidem prima fronte videri posset) per quam commoda.

Num. 9 ad finem adde — Quid autem dico , Ante initium anni ? Ipse annus Ecclesiasticus Romanis inchoabatur à Natali Domini viii Kal. Januarii : ut patet ex omnium antiquissimo Martyrologio Hieronymiano , quod Romana Ecclesia in usu fuit , prius quam in ea Vuardus recipetur, ad cuius Martyrologii exemplum descripta cetera antiquiora omnia , etiam Gallicana , ab isto die ordinuntur. Antiquissimi etiam Sacramentorum libri (Missalia nunc vocamus , qualia duo , Gallicanum unum ex S. Gelasio Papa instituto , alterū Gothicum ante annos DCCC conscriptum , accepimus ex Mss. Reginæ impressa) à Missa dicenda in Vigilia Nativitatis initium sumunt , que ac liber Sacramentorum S. Gregorii : quamquam id deinde mutatum sit , exemplo fortassis sumptu à Mediolanensibus , itus Ambrosiani tenacibus , ut à Dominica 1 Adventus Missales libritim ducerent.

Et annum
inchoans 25
Decembris.

Cerei isti
quales fuerint ?

Num. 10 lin. 25 post exordi — dele omnia quæ sequuntur atque hæc substitue — Iste autem cereos , qui bus ita quotannis inscribantur festa secundum Paschatalizationem mobilia , extinxit Claudio Castellanus meras fuisse columnas , absque elychnio ; ad earum imitationē , que ex saxe aliore durabiliori materia antiquitus solebant fieri , ad aternam memoriam illustriorum quorundam actorum , iisdem inscriptorum , posteritati commendandam ; ceram vero adhibiram , quia non nisi ad annum unum debebat conservari scriptura , quomodo ceris inscribebat vetustas quidquid ad brevis temporis memoriam signabatur ; membranis autem papyrope Ægyptia vel arborea , si quid volebant servari diuinus ; et autem vel marmori , quidquid perpetuum esse oportebat . Columnam certe nominat ipsa benedictionis formula (sed jam hujus columnæ præconia novimus) & Rupertus Tuitiensis aliique representari ea ajunt Columnam ignis & nubis , quæ Israelitas per desertum duxit.

Post Tom. II , vel post Propylæum Maji , seu Chronolog. Pontif.

11 Postquam vero Paschalis ordo ipse cere inscribi deficit , cœpitque in charta seu tabella separata notari ; eadem charta vel tabella affigebatur cereo : quod etiamnum in Rotomagensi S. Maria ecclesia totoque Ordine Cluniacensi observari docuit me idem Castellanus , præsens ipse aliquantum cum fieret . Fit autem in Gallia pridie Paschalis , quia cum Paschale ibidem antiquitus inchoabatur annus , saltem Ecclesiasticus , ut ex Concilio Turonensi anni DCLXII probat Mabilio pag. 172 , licet aliquo civilis annus inciperet à Martio ; quoad usque universum placuit Franci (ut placuit seculo circiter XIII) Paschali festivitatibz eum honore habere . Verumtamen serum esset in Paschale primū exposcere Paschalem ordinem , ab hebdomadibz novem cum Dominica Septuaginta et currere captum , nisi tabella complecteretur diem Paschæ anni sequentis , prout intelligo reappe fieri . Sed ita duorum annorum dimidjus Canon conjungitur in unum & longeque præstiterit Romanorum antiquus usus , eundem in Natalitiū proponentium principio anni Ecclesiastici . Nec minus commode Alexandrini , quibus ex Niceni Concilii prescripto commendata erat promulgatio Paschalis , in Epiphania Domini eandem faciendam instituerunt , teste Casiano Collat. 10 cap. 2 . ubi ait , quod Int̄ra Ægypti Regionem , mos iste antiqua traditione servatur (& fortassis ex ipius S. Marci institutione) ut peracta Epiphaniorum die Epistolæ Pontificis Alexandrini (ipsa uique die in Alexandria ecclesia publicata) per universas dirigantur Ægypti Ecclesiæ , quibus & initium Quadragesimæ & dies Paschæ , non solum per civitates omnes , sed etiam per universa monasteria designantur . Idem etiam ex antiquo usu , secundum institutionem S. ambrosii filii Mediolani , ne / cito tamen an adhibitis etiam in eamdem rem Columna cerea per affixionem tabella : soluim enim reperio in veteri ritus Ambrosiani Missali , quod Lecto Euangeliō fessi istius statim Diaconus annuntiat Pascha , in quo die & mensie fit futurum , hoc modo (idque cum tantu ibidem suonato) . Noverit caritas vestra , Fratres carissimi , quod annuente Dei & Domini nostri Jesu Christi misericordia (tali die , sicut erit) Pascha cum gaudio celebrabimus : & responderet Chorus , Deo gratias .

12 Ex dicto intelleges , unde originem suum habuerit Benedic̄ta Cerei Paschalis benedictio ; non tamen Roma : hac enim titulum istum admodum sero suscepit , antiquo Romano Ordine in Paschale Agnus Dei expressius attestante in Rubricis de Sabato sancto , quod Roma ,

descriptus ibi Ordo benedicendi Cerei , in forensibus dumtaxat civitatibus agitur : nam infra civitatem Romanam , mane primo Sabbato sancto venit Archidiaconus in ecclesiam , & fundit ceram in vas mundum majus , & ex ea fundit similitudines agnorum &c. Vbi videntur Forensium Ecclesiastum nomine ; non sola illa veniro , quibus inchoabatur annus à Paschate , uti siebat per totam Hetruriam , aliis Ianuarii Kalendas ad trimestre subsequentibus , aliis ad novem menses prævenientibus ; sed Suburbicaria Ecclesia omnes , id est , sub Vrbis Romana Vicario constituta per circuitum . His autem sic scientibus , ne quid minus haberet Romana illarum omnium alibi beneficiatione Pla- mater Ecclesia ; depep ipsa etiam simile aliquid facere , bene- dicendo cereos illos Agnos , qui erant fidelibus Dominica in Scholis Cor Albi distribuendi post Communionem : duravitque hunc usus per annos singulos , jam inde à seculo VI notus ; quoque Romana Ecclesia , in Benedictione Paschalis Cerei , se conformativit ceteris ; & tunc , Agnorum cereorum benedictionem servantes sibi summi Pontifices , ipsam restrinxerunt ad singula septennia , post primum quo idem fecerant Pontificatus sui annum . Hoc vero jam olim imitata Ecclesia alia , ex ipso Paschali benedicto Cereo decerpabant particulæ , transfor- mandas in Agnorum similitudinem , & simili ritu ac die di- qui ritus & tuissimus effe ostendit- stribuebant , ut Sirmonius in Notis ad Ennodium obseruat .

13 Ad commonstrandam porro antiquitatem prefati ritus , circa benedictionem Paschalis Cerei , mire facit ; quod formula , invitationis , Benedictionem istam precedentis ,

£ 2 Ex

Exultet Angelica turba cælorum, eadem sit in Missali Ambrosiano, quæ describitur in ipso Romano Ordine, eis sequentia discrepant: quodque eamdem Augustinus, qui eam Mediolani didicerat, in Africam videatur traduxisse. Nam in utroque vetustissimo Missali supra laudato, continetur Benedictio Cerei B. Augustini Episcopi, quam adhuc Diaconus cum eset edidit & cecinit. In hoc quæ sequitur Invitationem Presatio, multum diversa ab Ambrosiana, propterea est eadem cum hodierna Romana; productior tamen prælonga Apis matris commendatione, quæ nunc omittitur. Coevus aut etiam senior Augustino fuit, qui ad Præsidium Diaconum Placentinum, SS. Augustini & Hieronymi Epistola notum, de Cerco Paschalis Tractatum, Tom. 9 operum 8. Hieronymi insertum, scriptis, quando necdum annus completus erat, quod Principem Gratianum, prodente exercitu suo, ante foeda captivitas, dehinc miserabilior oppressit interitus, anno CCCLXXXIII. Atque ex istu longe solidius probatur ritu prædicti veteris, quam ex Hymno Prudentii ad incensum lucernæ, cui deinde alii titulum supposuerunt ad incensum Cerei Paschalis. Nam qui eum Hymnum animo à prejudicio libero legerit, judicabit Auctorem de Paschali Cerco omnino non cogitasse; sed quemadmodum ad alias diei horas, sic etiam ad horam accendendarum in domibus lucernarum ipsum Fidelibus cogitandum composuisse. Ceterum quod de columna cerea absque elychnio suggerit Castellanus, id Roma potuit valuisse, ubi alium nullum usum illa habebat: sed qui eamdem in Paschate benedicendam instituit, eo fine ut in figura resuscitati ac discipulis denuo apparentis Christi accessa arderet inter Sacra, quoad dicto in Missa Ascensionis Euangelio eadem existingeretur; idem hanc dubie instituit eamdem cum elychnio faciendam.

12. Atque hac dicta sunt occasione cereorum &c — post quem numerum omittantur quinque sequentes lineæ de imaginibus Pontificum. Interim jam dicto num. 12 seu (ut ibi) 11 lin. 11, ac rurum in sequenti Epistola num. 7 lin. 2 cum P. Natali — additum — Alexandro — nec non ubicumq; alias: monachorum enim, peregrinum Franci accidere, ut solo pronomine scriptor aliqui notetur; nec abesse hoc loco amphiboliā, propter Hieronymum Natalem nostrum, cuius extant insignes Annotationes & Meditationes in Euangelia. Finito autem Numero 12 hæc subjunge —

13. Verum istam sententiam S. Irenai, quantumvis antiquis & antiquioribus testibus nisi, teneri nulla ratione posse, suadebit sequens Positini Epistola, diu post predicatorum impressionem allata, in qua usum se monet Author prima editione Alexandri, citando paginarum numerū; non vero secunda auctiori, quæ ad manum ipsi non erat: quare necessarium duco ejusdem secunda editionis paginas notare in margine, si cui forte, veniam ad eos libros legendos habuit, opus sit adire ipsum ejus qui refutatur contextum.

EPISTOLA II

Adversus superius Paradoxon confirmingans Christum fuisse baptizatum, &c.

Habetur ea pag. 16 sed corrigere ac nota.
Num. 2 lin. 9 — pag. 202 — additum — * al. 225.
Num. 4 lin. 2 — pag. 205 — al. * 227.
Num. 5 lin. 2 — pag. 208 — al. * 230.
Num. 6 lin. 2 — pag. 221 — al. * 244.
Num. 8 lin. 8 — pag. 162 — al. * 184.
Num. 9 lin. 21 — pag. 163 — al. * 186.
Ibid. lin. 26 — à diluvio MMMLIV — cor-

rigē — MMCCXLIV que puncta addo pro sequentibus Alexandri verbis Periodi, Julianæ MCCCCDCCIX, Hebdomadum Danielis anno CCCCL: verba enim hec omittit Positinus, quia ad rem & questionem banc non faciunt, & ipse Alexander, omissa Julianæ Annæ à Scaligero ad inventa numerare mavult, itaque Christum dicit natum anno Julianæ XLII, & hos solos annos numerat Dissertatione illa tota.

Num. 11 lin. 3 — paginis sex & triginta à 64 ad 201 — al. * à pagina * 164 ad pagina * 201 — & in margine nota — à pag. 186 ad 224.

Num. 13 lin. 28 — pag. 189 — al. * 211.

Num. 14 lin. 10 — clarus exprimendus annorum numerus, — XXXIV.

Num. 16 lin. 4 — pag. 164 & initio sequentis — al. * 187.

Ibid. lin. 8 — pag. 165 al. * 187.

EPISTOLA III

Respondet tribus Henscheniani quinquennii, ante Æram Vulgarem ponendi fundamentis.

Num. 6 lin. 16 — ηγπων — l. ηκων.

Num. 7 lin. 13 — ηγεμονευ ευλα — l.

ηγεμονεύοντος.

Num. 8 lin. 15 — θύγατρος ησα — l. θυγατρός ησα.

Num. 10 in Marg. anno 33 — l — an Juliano 46 Ær. vulg. 1.

CONSULTATORIÆ DUÆ

Ad eumdem R. P. Petrum Positum

I. Super anno Christi trigesimo apud Lucam, & Euangelicæ Historiæ principio exinde ordinando.

QUAM ad me dedisti & ut in App. pag. 25 & corrigo sequentia.

Num. 5 lin. 7 à fine — in Galilæam — additum — & fama exit per universam regionem de illo, & cum tamen.

Num. 6 lin. 27 — Josephum autem Mariam — l — Josephum autem & Mariam.

Num. 10 lin. 1 dels hoc verba — primi moris eatus tenus retinens.

Num. 13 in fine additum — idque ante Pascha & ut pag. * 175 f. in App.

Num. 16 lin. 25 — anno Juliani — l — anno Juliano.

Ibid. dele 12 ultimas lineas, inter imprimendam additum, ad exemplandum, biatum, qui typothetarum culpa alias relinquendas fuisse; cum scilicet vel neclum legi sem precedentem paginam, ubi eadem aliis verbis habebantur; vel alius distractus eorum non recordaretur. Ista ergo expungantur, & totus numerus iste sic finiatur — quam exiguum oppidum Bethleem fuerit, & quam angusti fnes ejus: in spatio autem tali nonne multum, si centeni aliquot reperti sint, infra biennium natu?

Num. 21 lin. 9 — stella utriusque — l — stellæ utriusque.

EPISTOLA II.

An dato quod Christus integro anno ante initium vulgaris Aerae natus sit, Magorum adventus in aetatem similiter praecedentem, & Baptismus Christi in aetatem anni XXIX referri posuit?

Legenti tibi, Pater amantissime & eruditissime, Consultatoriam Epistolam meam, accedit haud dubie haerere in numero ibidem 10, atque mirari, quomodo non cogitaverim, Orientales illos, ad quorum exemplum conor sustinere, eodem quo Christus natus est die, post anni unius circulum, contigisse Adorationem Magorum, ipsam ejus nativitatem primis quatuor seculis celebravisse die vi Januarii, eodem quo Christi Baptismum die, & eodem quo Occidens hodie dicitur eamdem Adorationem. Evidem fateor id mihi tunc in mente non venisse; solum enim in eo laborabam, ut uno anno citius Christum natum persuaderem, ex iis quae inter Magorum adventum & Herodis mortem scimus accidisse. Sed neque nunc, ea de re monitus, à Claudio Castellano Parisiensi Canonico, scriptorum meorum diligenter, sed neutiquam erroribus indulgenti lectore, quidquam ex dictis aliud mutandum censeo, quam ut praecitato anno 10 de leantur paucula verba, quibus dicitur, quod Occidentalis ecclesia in die Natalis ad tertiam Missam recitet Euangelium de Magis, *primi moris eatenus retinens*. Dumi enim jam constat, in Oriente ignotum fuisse verum Christi Natalem; constat etiam, nec morem recitandi istud Euangelium xxv Decembris, ab Orientalibus ad Occidentales fuisse derivatum. Sed neque ex eo quod isti, post factam festorum divisionem, in eundem diem contulerint Nativitatem & Adorationem, efficaciter concluditur, etiam existimasse, quod eodem die res utraque acciderit. Sicut enim Latini in eundem diem via mysteria contulerunt, propter eorum aliquam convenientiam, sub titulo Epiphaniæ, adnumerantes iis manifestationem Magis factam mediante stella: sic ex parte Hierosolymitanorum, quotum exemplum fecuti Orientales ceteri, magna, imo major appetit ratio, ex vicinitate loci petita, cur duo mysteria, Bethleem peracta, conjunctim celebranda putarint.

Instantio, potius quam vel aestate, agnita etiam imbecillitate conjecturæ, fundatae in eclipsi, Herodis mortem præfignasse creditæ, in certa præcise diem incidente, qua Infantum cædem Græci recolunt (dici enim possit concursus iste mere fortuitus esse, quamquam in ejusdem diei cultu fere Græci convenerant cum Latinis) nulla jam magna causa superest, ob quam non potuerint Reges venisse die vi Januarii, sicut Occidentalium traditio habere videtur. Certe exiguum dierum XIIII discrimen nihil aut parum facit, ad apertius digerenda ea, quæ ex Josepho retulimus, de extremis Herodis morbis & calamitatibus, inter adventum Magorum & mortem ipsius. Ceterum ut ista non sinunt, adventum illum diu differri post Kalendas Januarii; sic in nostra conjectura, qua suspicamus anno Juliano XLIV exeunte natum Christum, nec nisi sequenti anno adoratum à Magis, manet nobis libertas notabiliter anticipandi horum adventum, & (quod est consequens) Infantum cæ-

dem, si hoc magis congruum visum fuerit. Videntur autem quod sicut æstivum tempus faciendis ita hibernis longe aptius est quam hibernum, ita idem etiam opportunius fit adducendis in Iudeam Magis, & Christi in Aegyptum abducendi.

3 Fabella quædam circumfertur de Agricolis; qui, seminantes in anhum sequentem, viderint fugientem cum infante matrem; frugibusque una nocte ad maturitatem perducis, inventi postridie sint ab emissariis Herodianis easdem metere; & ipsos, de fugitivis interrogantes, à persequendi consilio abduxerint ambiguitate responsi, quo dicebant, tunc illos vidisse cum feminabant id, quod coram illis tunc metebant; itaque soleant pictores nostri, dum fugam prædictam tabulis illinunt, & que solite exprimere circumstantiam illam, atque lapsum simulacrorum per viam positorum. Sed ut lapsus iste, ad litteram creditus ab Athanasio, Eusebio, atque Origine, verosimiliter fabulosus est; habet tamen aliquod fundamentum in Isaia dicente; *Ecce Dominus ascendens super nubem levem, & ingredietur Aegyptum, & commovebuntur Simulacra Aegypti a facie ejus;* ita etiam fabella ista, potest habere fundamentum in ipso tempore, quo revera fuga illa accidit, aut accidisse tradebatur. Quo cafu libenter dixerim, tunc cœpisse Magis apparere stellam, mense Septembris, cum Sacerdoti Zachariæ annuntiatus ab Angelo filius est, Messia secuturi Prodromus; vel cum idem post dies aliquot fuit ab Elizabetha conceptus: hic enim incipiunt Christiana mysteria. Sic porro Herodes, auditis mense Julio vel Augusto Magis, cum, juxta tempus quod exquisierat ab illis, occidi Infantes jussit à bimatu & infra; quam proxime accessisset ad subductos ex eorum relatu calculos, nec tamen exortus Stellæ præveniret Euangelicæ historiæ principium; totamque ultimam Herodianæ tragediæ partem, cum accusatione Antipatri filii inchoatam, antecesserit crudelis Bethlemiticorum Infantum cædes.

4 Hæc habui circa pñforetti Epistolam meam indicanda Tibi, Pater eruditissime, quo de tota sententia mea, ut ea nunc est, certius judices & respondam formes, Paralipomenis nostris inferendum. Nam quod ad diem Christi natalern attinet, actum egero, si scienti velim explicare, quæ ea de te habet Joannes Archiepiscopus Nicænus, in Epistola sub annum BCCC aut IX scripta ad Zachariam, Magis Armeniæ Catholicum. Transeo igitur ad alterum propositæ Consultationis caput, & expendum suscipio sententiam S. Epiphaniæ, Baptismum Christi affigentis Autumno, dum Hæresi LI num. 24 asserit, illum Jordane tintænti, die mensis Athyr secundum Aegyptios duodecima, id est, Novembris VII, scilicet ante VI Idum Novembris, hoc est ante sexaginta dies nativitatis ipsius secundum carnem, quam ipse tunc putabat VI Januarii accidisse; unde etiam post istos t. x dierum calculos, à Baptismo ad Nuptias in Cana subductos, ita subjungit: *in ipsa enim die nativitatis sua secundum carnem, primum signum fecisse comperitur mutata aqua in vinum, cum explevitset triginta annos, velut sibi dixi, à carnali suo adventu, quemadmodum suggredit nobis, ut intelligamus ac deprehendamus, ipsa Euangeliorum certudo.*

5 Lego Joannis Euangelium, in cuius auctori- Sed hoc iu- tate non prorsus incongrue fundatur Epiphaniæ cal- annes video culus; sed ibidem narrato aqua in vinum versæ mira- tur discere culo, statim etiam lego, Post hoc descendit Capernaum circa Pascha factum, ipse Jesus, & fratres ejus & mater ejus, & discipuli ejus; & ibi manserunt non multis diebus: & prope erat Pascha Iudeorum, & ascendit Iesus Hierosolymam. Atqui annus communis æræ XXX, quo Luna xx Christianis, si qui tunc fuissent, Patcha suum dedisset IX Aprilis, debuit

debuit illud dedisse Judæis die circiter IIII Aprilis. Hinc vero ad VI Januarii retrocedendo, tres fere menses invenirentur, mediis inter diem Nuptiarum & Pascha Judæorum, qui sane bene multos dies efficiunt, contra quam dicere videtur Joannes. Sin autem dixerimus, cum Orientalium omnium communis sententia, Christum VI Januarii aquis Jordani tinctum à Joanne, non multum profecto laborabimus, ut per assignatos ab Euangelista dies ad diem Nuptiarum, indeque per dies non multos ad Christum in Pascha pertingamus. Dicetur enim jejunium dictum XL, Christo absolutum fuisse die XV Februarii, hinc (ut Epiphanii calculo & verbis utar) duobus hebdomada aut paulo amplius in Nazareth à diebus tentationis & prima dies apud Ioannem, itemque secunda: & rursus à Joanne prima & secunda, quando secutus est ipsum Andreas, deinde Simon Petrus; & postera die, velut Euangelii consecutio habet, Philippi vocatio ac Nathanael: & deinceps tertia die nuptia facta in Cana Galilee, post predictos duos.

hinc enim facili posse 40 dies jejunii, venient ad medium Februarium;

6 Hujusmodi calculus paulo laxius sumptus (quia nihil cogit istæ omnia cum Epiphanio constringere intra dies XX) laxius, inquam sumptus istiusmodi calculus, facile supputantem deducet bene profunde in Martium, atque adeo proxime ad Judæorum Pascha; quod sic demonstro. Regressum in Galileam post jejunium quadragesimale Jesum adducit in Nazareth die XXI Februarii: nec enim ex loco dærti, in quo jejunavit, paucioribus quam quatuor diebus perveniri potuit, à pedite expedito, & octo quotidie leucas cœlestis spatiū cmetiente, ut de viarum amfractibus nihil statuam, die autem XVIII, quia Sabbatum erat, nec licet Judæis iter facere, quietem tenere Christum oportuerat. Nazarethi deinde triduum saltem unum, ordinandis ad longiorrem absentiam rebus, impensum volo; quo transacto & Sabati quiete observata, redire cooperit ad Ioannem Jesum die XXVI Februarii, & feria VI, id est IIII Martii, junxerit se Judæis, ab Hierusalem ad eundem Joannem euntibus; interque eos ipsi signotus ostenderit se Baptista suo, statimque receperit, ut potuerit ad litteram verificari, quod mox legitur; *Medius autem vestrum stetit quem vos nescitis.* Hic vero bene notandum quod additur: *Hec in Bethania facta sunt trans Iordanem,* sesequi diei itinere ab Hierusalem, & quinque vel sex à Nazareth. Altera autem die vidit Ioannes Jesum venientem ad se, puta post quietem Sabbatinam die V Martii: & ait *Ecce Agnus Dei.*

& post Ioannis de Iesu testimonium in Bethaniam,

7 Tum vero rursus altera die, respiciens Jesum ambulanten Joannes, idem ei dedisse legitur testimonium. Sed ubi & quando? Magnam enim latitudinem patitur vox illa die altera; neque necessario significat immediate sequentem, sed idem est, ac, *Alia quadam die:* & quæ sequuntur in Euangelico textu de vocatione primorum discipulorum, persuadent Joannem, cum hæc fierent, Galileæ finibus quam Bethaniæ, ubi antea à Christo & Judæis inventus fuerat, propiorem fuisse. Detur ergo conjecturæ locus, dicaturque (si placet) Joannes ipse, transito Jordane, venisse itinere bidui in Ennon juxta Salim; de quo loco legitur Joannis IIII, quia aqua multa erant illuc, & veniebant, & baptizabantur. Ita secundum testimonium fuerit Jesu à Joanne datum VIII Martii; & duo ex Joannis discipulis, quorum unus Andreas, secuti sunt illum, usque in hospitium suum, puta in Salim, manseruntque cum eo die ista. Sequenti autem die, puta VIIII Martii & feria IV, Andreas per lacum Genezareth navigatus Bethzaida, invenerit Petrum, adduxeritque ad Jesum; eo adhuc loco manentem, ubi Andreas cum ipso noctem egerat. In crastinum au-

tem, id est, IX Martii, voluit exire Jesus in Galileam, & invenit Philippum: deinde iævenit Philippum Nathanael. Et die tertia facta sunt nuptia in Cana Galilee, & erat mater Iesu ibi; vocatus est autem Iesu & discipuli eius ad nuptias;

8 Hic ego non satis capere possum præcipitan-
tiam interpretum; qui alteram, & alteram diem, ac
deinde tertiam faciunt sibi immediate succedere, non
considerata locorum distantiæ; cum interim & Na-
zareth, & multo magis Cana, bidui itinere abes-
sent à loco ubi discipuli primi à Iesu suscepisti sue-
rant. Cogitare etiam oportuerat, quod Iesus cum
discipulis vocari ad nuptias non potuerit, nisi jam
aliqua eorum ascitorum fama usque in Cana præcu-
risset. Denique animus erat reflectendus ad ea
quæ Matthæus Cap. IV narrat, de iterata magisque
feria duorum illorum, nec non filiorum Zebedæi
vocatione, quæ prædictas nuptias procul dubio an-
tecessit. Evidenter mihi videor longe convenientius
cogitare posse, quod Iesus, remissis ad propria An-
drea atque Petro V IIII Martii, voluit quidem in crastinum exire in Galileam: & Capharnaum advenerit die
17 Martii
X, ubi mox in Sabbatho die XI Martii, caput predica-
re & XII Martii, ambulans juxta mare Galileæ,
vidit duos fratres & procedens vidit alios duos
fratres: utrique autem reliquæ retibus secuti sunt eum.
Cum his predicabundus Christus ascenderit paulatim versus Cana, & invenerit Philippum XIV Martii, atque Philippus Nathanaelem; tertia autem
die, id est XVII, factæ sunt nuptiae: XVIII Sabbathum fuit: post quod descendit Capharnaum ipse Iesus,
& mater eius & fratres eius & discipuli eius jam nomi-
nati sex: manseruntque ibi diebus non multi; puta usque post Sabbathum proximum XXV Martii; quia prope erat Pascha Judæorum, die IV Aprilis celebrandum. Nempe non solus jam Iesus, sed discipulis ipsaque verosimiliter matre sua comitatus, opus habuit moderationibus itineribus progredi, sic ut Hierolymam advenerit ultima Martii; ubi prædi-
cans in Sabbatho, die I Aprilis, & alijs forte tertha die,
quæ erat Paraseve Paschæ, ementes & vendentes
ejicit è templo.

9 His ad Euangelium Joannis non incongrue
deductis, ut forsan aliis satisfaciā multis, mihi ta-
men non satisfacio. Etenim à Matthæo dicitur Iesus
habitasse Capharnaum statim à regressu in Galileam, *Sed hic hec
Ioanni fatis
sint, non
item Mat-*
ibique & in vicinis oppidis plurima patrasse miracu-
la, & magnam de se famam quaquarellum emisisse,
prius quam Nazarethanam. Synagogam ingressus,
secundum consuetudinem suam, ipse ibi quasi ex ore
civium suorum objiceret, quanta audivimus facta in
Capharnaum, fac & hic in patia tua. Hinc autem
vehementer moveor, ut inter Baptismum Christi,
& primam in Nazareth post Pascha concionem,
multo longius tempus intercessisse suspicer, quam
mensium duorum; ipsumque Salvatorem, tum ante
nuptias longiusculam moram traxisse Caphar-
nai, unde etiam ibi habitare dicebatur; tum etiam
postea serius aliquanto revertisse illuc: ideoque (si
Tibi, Pater, videatur) nihil libentius fecerim, quam
cum Epiphapio primum Christi miraculum, quo ma-
ifestavist gloriam suam, & crediderunt in ipsum, tam-
quam Dei filium & Messiam, discipuli eius, patra-
tum fuisse VI Januarii. Ista enim fuit vera & pro-
priissime dicta Christi Epiphania, id est, Manifesta-
tio: de ceteris autem videor mibi dicere posse, quod
S. Hieronymus super Ezechielis cap. I scribens ait
de Nativitate, *Tunc absconditus est, non apparuit;* li-
cet annuntiatus pastoribus ab Angelo, agnitus à Si-
meone & Anna, adoratus à Magis, & revelatus
Ioanni à Spiritu sancto. Siquidem istæ quasi pri-
vatim factæ manifestaciones, non fecerunt eum sic
notum,

*atque in
Ennon*

notum, ut post eás non pergeret adhuc latere: convercio autem aquæ in vinum, tota mox Galilæa celebrem reddit: & Apostoli, qui præsentes adfuerant, & de aqua in vinum versa biberant, hunc sibi diem memoriae videntur tenacius imprimere potuisse; dies vero mysteriorum, quorum testes esse oculati non poterant, segnus annotas.

*Licet Hiero-
solymitani
solennius
coelerent.
Baptismum
& Adora-
tionem.*

10 Cum autem Jacobus, Hierosolymorum Episcopus, tria præcipua per annum festa, sicut Iudæi confueverant, Christianis præscribere vellet, & Pascha ac Pentecoste quodam præcipuo jure servari se depositerent; cetera omnia, ipsamque Christi conceptionem, una statuit solennitate peragenda, sub nomine Epiphaniorum, assumpto quem dixi die vi Januarii, famosiori manifestatione insignito. Hujus tamen famosioris manifestationis minor ratio habita paulatim sit ab Ecclesia Hierosolymitana, habente vicinam sibi Bethlem, nec adeo remotum Jordaneum; quibus in locis natus baptizatusque Christus fuerat; distante autem plurimum dierum itinere à Cana Galilee. Hinc factum sit in Oriente, ut tandem sola Nativitas & Baptismi mysteria die isto recolarentur à fidelibus; cum interim Romana Ecclesia, antiquitus docta Natalem seorsim proprio suo die celebrare, alia tria mysteria eodem semper in gradu haberet, statueritque per octavas Epiphaniae æquilaterum recolenda, præsertim Adorationem Magorum; utpote qui fuerunt primitiae Gentium, in quibus & se vocata illuminataque gratariter commemorabant. Atque ita manet redita ratio, cur Græci Patres, ex Hierosolymitana institutione habentes ordinata Sacra, in suis de Epiphania Homiliis plurimum loquuntur de Nativitate, deque Baptismo; de Magis, deque Nuptiis in Cana, nihil: postquam autem Nativitatem à Baptismo didicerunt separare, cœperint quidem Magorum meminisse, ut probant S. Ioannis Chrysostomi Homiliae, sed non nisi conjunctim cum Nativitatibus mysterio, quia utrumque fuerat gestum eodem loco, qui tunc solennius adiabatur.

*Eo posito
inter Nup-
tias & Pa-
scha habere-
tur trime-
stre,*

11 Talis si placet ratiocinatio, primum quidem dicam; ex Cana in Capharnaum cum matre, fratribus, & discipulis descendisse Iesum; sed lento itinere, concionabundum per oppida & synagogas Galileæ, atque miracula plurima facientem ubique, unde ejus fama quaquaversum exierit; itaque expensum Ianuarium reliquum, atque etiam totum Februarium: deinde, post dies non multos Capharnai transactos, puta dies xv, à iii Martii usque ad xix, cœperit cum eodem quo venerat comitatu ascendere in Hierusalem; quo primum advenerit 11 Aprilis, præmissâ sui famâ, quam patratis in via miraculis collegerat. Hierosolyma vero regressus in Galileam, venerit in civitatem suam Nazareth, ubi nutritus fuerat; ibique primum concionatus sit mense forsitan Mayo, eo successu quem narrat Lucas Cap. iv. In eadem hypothesi miraculi, ad nuptias viii Idus Ianuarias patrati, æque nullam difficultatem habebit processus à Baptismo ad Nuptias. Sive enim Ioannes cœperit prædicare & baptizare integro anno antequam ei se offerret Christus, ut vult Natalis Alexander; sive, ut Tu ei concedis, dimidio; semper incepit anno decimo quinto Tiberii Cæsar. Hic enim annus incepit xix Augusti, anni nostri xxviii, & usque ad alterum Augustum extenditur: adeoque in ea sententia, ex qua procedit hæc Consultatio, Ioannes, circa Pascha anni ipsius xxix, agebat ætatis suæ annum xxx, post duos circiter menses complendum, circa quod Pascha libenter dicerem eum cœpisse: Christus vero, si ci se baptizandum stitit die circiter xx Septembris, fuerit annorum quasi, seu fere, triginta, tribus solum

mensibus & quinque diebus ad plenum tricenarium deficientibus; Iejunisque & Tentationis tempus Baptizatus enim Christus quadraginta diecum finiverit exeunte Octobri. In istu circa de in Nazareth feduisse ad matrem suam Iesum statuetem iv Novembris; ibique Sabbatho quiescentem, viii iterum egressum Nazareth; unaque cum missis ab Hierusalem Pharisæis conspicendum se obtulisse Baptistæ, die xii. Iohannes altera mox die testimonium de illo dederit coram discipulis suis, atque peracto Sabbatho ex Bethania progressus in Ænon; post alterum Sabbatum ibi aëtum, secundum testimonium dederit Iesu xvi ejusdem mensis; sequentibus eum duobus ex Ioannis discipulis usque ad mare Galilææ, quo unus eorum Andreas postea die adduxerit fratrem suum Petrum.

12 His autem Bethsaidam renavigantibus, remanerit ibi Iesus, quoad intellexit Captivitatem Iohannis. Tum vero etiam transiverit in Galileam; non regressus in Nazareth, sed eâ præteritam ingressus Capharnaum, facturus in eo initium prædicandi primo ex quo illuc appulerat Sabbatho, puta xxvi Novembris: & prædicationem ibidem atque in vicinia continuans, interimque discipulos nonnullos suscipiens, annum istum ad finem perduxerit: ipso vero anni principio invitatus ad Nuptias, futuras in Cana, adhuc ixi Ianuarii cum Nathanaële egerit, deinde præfasas Nuptias sua præsentia honoraverit, die vi, anno xxx vulgaris Aætæ, ætatis vero suæ xxxi recens inchoato. Quotquot hebdomades vel etiam menses Capharnaiticæ ante Nuptias coniunctioni adjunxit, totidem mensibus anticipes licet & Iohannis initium & Christi baptismum: mihi nulla appetit necessitas mutandi quidpiam. Tuum nunc est, Pater Reverende, videre an & quatenus probare hec possis, meque benignitate consueta dirigere atque instruere. Nunc patere, ut, quod scientem docere non debui, id Lectori minus versato in talibus exponam distinctius: qua scilicet ratione persuasum Orientalibus sit, Natalem Christi proprio suo die celebrare.

13 Iohannes, quem supra dixi, Nicænus Archi- Dicitur Iohannes Epilocus, in hunc modum id invenisse narrat: lues PP. scripsit aliquando *Cyrillus*, Hierosolymitanus videlicet, ad Iulium Romanum Pontificem, qui ab anno CCC-XXXVI ad CCCLII Ecclesiam rexit, ordinationi Cyrilli qualicumque annis quatuor superest, annis vero XXXVII ante illum defunctus: scripsit autem in hac verba: *Magnus est labor ac hominum paucitas in præclaris solennitatibus, eo quod eadem die celebrantur: Lettioneque ac Officia duarum vix media parte absolvuntur, quod nequeamus & Natale Domini celebrare & Baptisma. Nimis fieri non potest, ut eadem die occurramus ad locum Baptismatis: nam Bæthleem tribus milliaribus distat ab Hierusalem ad Austrum, Iordanes vero distat quindecim ad Orientem. Inbeat ergo tua Sanctitas perquiri scripta omnia Iudaorum, que Titus Cæsar abs Hierusalem prædatus, Romanum adduxit: forte inveneris certam diem nativitatis Christi ac Dei nostri. Accepta Iosephi testimoniis Epistola, sedulo ea de re quæsivit. Congregans itaque Iudaorum scripta omnia, loco spoliorum ablata ac Romanam ducta, invenit Iosephi Chronographi scripturam quamdam ab eo exaratam, ut nimis in mense septimo, in solennitate Tabernaculorum ac die Expiationis apparuerit Dei Angelus, Sacerdosque mutus remanserit, usque dum peregit Elisabeth ejus uxor in senectute. Ita Iohannes iste Nicænus: qui instituta deinde enumeratione & comparatione mensium Hebraicorum ac Romano- 23 Septemb. rum, demonstrare se putat, die XXIII Septembris conceptum Iohannem, natum xxv Iunii; Christum conceptum Ioannem, natum xxv Martii: concludit Christum vero annuntiatum Virginis xxv Martii: que dicens in hunc modum Iulius, Romanus Patriar. 25 Martis, menses Romanorum atque Hebraeorum composuit: &*

*anno 25
Decembris,* quo tempore cœpit Romana Ecclesia letis gaudiis celebrare natalem Salvatoris diem xxv Decembris, tradiditque celebrandam universis Ecclesiis.

14. Utinam Joannes, sicut nobis dedit Cyrilli verba, sic etiam Julii responsum verbotenus dare potuisset. Etenim S. Joannes Chrysostomus Scrm. 31 in Natali Domini, habito ad Populum Antiochenum sub annum CCCCLXXVI, decimo anno postquam ista festivitas, quemadmodum pridem optasse se ait, suscepta fuerat Antiochiae, diserte affirmat; quod hic dies, ab exordio iis qui in Occidente habitant, cognitus fuit. & mox subdit, novum festum arguentibus nonnullis, prospicnari eum diem ab aliis, ut admodum antiquum, quodque jam inde à primordio, ab ipsa Thracia Gades usque in orientibus cognitus & celebris fuerit. Deinde, eadem fere quā Nicenius ratione subductis calculis, quidquid prolixius antea dixerat in summam colligens: *Sicut inquit, in anno ingrediebatur solus summus sacerdos in Sancta Sancto-Chrysostomo rum: tunc nuntium de Ioannis nativitate accepit, tunc illic abicit, tunc uxor ejus concipere caput post mensem Septembrem; cum autem sextum jam mensem ipsa in uero haberet, qui scilicet est Martius, caput denique & Maria concipere. Ab Aprili igitur incipiendo novem menses si numeremus, in hunc præsentem scilicet incidimus, quo Dominus noster Iesus Christus natus est.*

15. Sed negata hypothesi, quod Zacharias fuerit summus Sacerdos, quodque ingredienti in Sancta Sanctorum, illudque expianti, fuerit oblata visio (quæ sane optimo jure negantur ex Luca, indicante unum aliquem ex communione Sacerdotum inferiorum ordine fuisse, cui tunc forte obtigerit ponere incensum super altari, quod stabat extra Sancta Sanctorum) negata inquam hypothesi, ruit (quod salva reverentia S. Chrysostomo debita dixisse fas sit) tota istæ ratiocinatio, nisi succurrat prætensa apud Nicænum auctoritas Josephi, secundum quam affirmetur, quod die eodem, quo summum Sacerdotem contigerat ex lege ingredi in Sancta, non sine sanguine expiationis, obtigerit etiam Zachariae forsponendi incensi. Atqui Chrysostomus non meminit Josephi, mentionem sine dubio facturus, si Antiochenis nota fuisset Epistola Iulii, allegantis Josephum, in cuius alioqui extantibus nunc scriptis tale nil legitur. **Præterea**, ut in hypothesi aliquid neque ex hac circa habentur dies concepti Baptista & Salvatoris, nequit determinare diem Incarnationis, atque ita consequenter. Dato enim quod Baptista conceptus fuerit XXIIII Septembris, ut habeas diem XXV Martii, probare aliunde debes mensem sextum explatum, & septimum inchoatum fuisse, cum venit Angelus ad Mariam. Istud autem de XXIIII Septembris æque incertum est, etiam in prædicta Hypothesi. Ut enim concedatur decimum diem mensis Tisri anno illo concurrisse cum XXIIII Septembris Romani, fuisset is dies in communione quidem sententia, statuente Christum conceptum & natum anno communis Aera epocham immediate prægresso, tertius dies post Sabbathum; in nostrâ, fuisset dies secundus: ministrabant autem Sacerdotes Aaronici per vices familiarum suarum, de Sabbatho in Sabbathum, quando non licebat eis ad uxores accedere; viris quoque ministrantibus, mulieres vero similiter manebant in loco habitationis suæ, quam Elisabeth habebat in Montanis Judææ, quatuor circiter leuis ab Hierusalem. Ut igitur Zacharias domum se contulerit, statim ab expleta hebdomade ministerii spii; non potuit Joannes fuisse conceptus, nisi post XXIX aut XXX Septembris.

*fient ab ex-
ordio tenuis
Romana
Ecclesia.*

*Sed eadem
fere docenti
Chrysostomo*

*ignota fuit
ista Iuli Epistola &
Josephi au-
toritas.*

*neque ex
hac circa
habentur
dies concepti
Baptista &
Salvatoris.*

16. Quapropter, dimissis ejusmodi calculis, tum quoad Joannem, tum etiam magis quoad Christum incertis, si non circa mensem, saltem circa mensis diem; existimo Julium, si vere scriptis, aliud non scripsisse Cyrillo, quam quod Romana Ecclesia to- tusque Occidens traditione acceperit, celebrandum Censum libris habet Natalem Domini xxv Decembris; eamq; traditione ri potuisse.

confirmasse auctoritatē Iosephi præallegata, si hæc etiam reapse inventa fuit. Istum autem diem Romani habuerint vel ab Apostolis aut Luca Euangelista, qui etiam post scriptum Euangeliū potuit ex Deipara, desuper consulta, eumdem distinctius didicisse; vel, quod opinatur Chrysostomus, ex libris Censum in Iudea habitorum Romæ servatis; ad hos enim libros, velut publice extantes suo tempore, appellat seculo tertio ineunte Tertullianus. Itos tamen libros haud neglexisset, ut existimo, consulere Iulius & Cyrillo allegare, si potuisse; unde dubia mihi fit ejus prætensa Epistola ad Cyrrillum, vel ipsorum librorum existentia Romæ, cum Iulius gereret Pontificatum, integro post Tertullianum scilicet & amplius. Ut ut est, ista qualiscumque Iulii definitio, quemadmodum non spectabat ad fidem, ita non statim recepta fuit: & Cyrrillus qui eam postulasse dicitur, semel, iterum, ac tertio de Sede sua expulsus, non videtur ei in usum adducendæ animum appellare potuisse ante mortem Constantii; post quam à Juliano Apostata permisus ad Ecclesiam suam redire, fecisse idem Hierosolymis potuit circa annum CCCLXX aut aliquanto ferius, quod anno CCCLXXV Antiochiae receptum fuisse ex Chrysostomo scimus, veteri usq; conjunctorum testorum etiamnun permanenti in Cypro & Aegypto. Quomodo deinde Constantinopoli probata mutatio per alias etiam Orientis provincias invaluerit, pergit Ioannes Nicænus Archiepiscopus sic narrare.

17. *Quia magnus Theodosius constituerat Arcadium Byzantium Imperatorem, ac Honoriū Roma; veniens Honoriū Byzantium, negotiis aliquid conjecturus, narravit mari ac fratri, ut Romani suā die Natale Domini celebraarent, cum Lectionibus perfectis multisque Tropariis ac Staminopolis Modulis, utque pariter festum Baptismatis die propria, integre, perfectly, nulla diminutione peragerent, vario festorum apparatu (post Adorationis Magorum & primi in Cana miraculi) nihilque altera ex altera festi- tas splendoris amitteret. Porro visa sunt Honoriū verba hac, coram matrē & Arcadio fratre, optima. Reī vim san- do Patriarchā Ioanni Chrysostomo indicant. At ille, multa soleritatem ac abicitate sermonem suscipiens, qui olim sic cu- peret festum celebrari, gavisus est. Accersunt ex Cypro B. Epiphaniū: qui ex Hebreorum scriptis ac Iosephī Chronographi historias sermonem confirmans, Domini Na- talem definivit xxv Decembris quippe majoribus Iudaicis ortus erat. Ita scilicet habet Vita, Joanni & Polybiō tam falso inscripta, quām ipsa tota est fabulosa, uti ostendit ad XII Maij, & (sicut puto) haud obscure ex super Epis- veris ejus gestis evici, parentibus nec tenuibus, nec Phanio alio- Judæis, sed opulentis & per quam Christianis na- que Episco- pius, licet discipulis variis etiam Judæorum im- butus, Hebraicarum rerum notitiam habuerit minime vulgarem, quam opera præferunt. Alii quo- que congregati Episcopi, inquit idem Joannes, san- xerunt celebrandum Natalem in regia urbe XXV Decembris anno 400. scripserunt autem ad Theophilum Patriarcham Alexandri- num, ad Ioannem Patriarcham Hierosolymitanum, ac Flavianum Patriarcham Antiochenum: acquiescentesque uni- versi Patriarchæ, Romanam Ecclesiam secuti sunt: is porro temporibus Anastasius Roma Patriarcha erat, anno CCCXCVIII creatus, & exeunte CCCCI defunctus. Res autem credi potest facta ipso anno seculari; quia Joannes Hierosolymitanus primum ordinatus videtur fuisse sub exitum seculi ipsius IV.*

18. *Scip-*

*Dixerim
ergo utrum-
que Natale,
ex Apostoli
ca traditione
& Censum
libris habet
ri potuisse.*

*Circa anni
370 in Cy-
ria cepit
Natalis Do-
mini ab E-
gyptia*

*piphania
distingui*

*Armenis
nibilioribus
sum veteri-
mentibus,*

18 Scripterunt autem (iudicem cum Ioanne Chrysostomo Episcopi) etiam Epistolam ad magnum Isaacum, magistrum Armeniae Presidem: qui id tempore absens erat a sua Sede: agebat enim in provincia Artasch, eo profectus cum Rege ad Persarum Regem. Eam ergo Epistolam retinens iniquum Sormach, invenit quo sua calumnia vires adderet, atque ad iniquum Regem, consipirasse Regem Artasch atque Catholicum cum Cesare. Cui fidem adhibens Persarum Rex, sanctum Isaac exilio multavit: quamobrem nibil ad Imperatorem aut ad sanctum Ioannem Chrysostomum ab eo rescriptum est. Eadem habet Historica Synopsis de Patriarchis Armenis, ad annum usque MCCCCXXXV perducta, & ex codice præferente notam anni MCCCC-LXVI, anno demum MDCL Romanis typis edita, cum copiosis Clematis Galgani Annotationibus, sub titulo Conciliationis Ecclesiae Armenie: ubi etiam inveniatur, quomodo iudicem Armeni, absente Isaaco Catholicu suo, ut dictum est, cunctati suscipere propriam Natalis Dominici celebrationem, tandem sub annum DLX in Threvensis conciliabulo schisma fecerint à Græcis, statuerintque quod, sicut Christus erat conjunctus (scilicet in unius, ut blasphemabant, unitate naturæ) Deus & homo; ita pariter Nativitatem & Baptismum ipsius, conjunctim uno die, & non pluribus, fas esset celebrare. Consequenter etiam ibidem legitur, quod perseveraverint Armeni in eo schismate usque ad tempora Patriarchæ sui Jeseni, & annum circiter DC-LXXI, quando adducti ad concordiam, cœperunt quidem etiam ipso divisi celeberrare prædictas festivitates, sed annis dumtaxat XCIV in rectæ fidei tranquillitate permanerunt, iterumque in schisma relapsi sunt sub Joanne Oznienſi, cum anno DCCLXVI Monachiertense Conciliabulum ea de causa adunavissent.

*Eccl. rursum
ab an. 766*

19 Cum autem ab isto Joanne decimus tertius numeretur Zacharias, is ad quem scripta fuit præmemorata Joannis Nicæni Epistola, ejusque successor nonus Dominus Chacchich Ecclesiam rexerit anno Armenorum CCCXX, qui respondet nostro DCCCC-LXXI, uti notat Galanus pag. 211, intelligitur quod prædictus Zacharias, pertineat ad seculum IX ultra medietatem proiectum, ac circa an. DCCCLX floruerit: quæ chronologia editorem Epistolæ præfatae Combeſſium latuit, ut opere pretium fuerit, eam hic notasse. Conati omnino sunt Innocentius II & Eugenius III, seculo XII inchoato cletri Pontifices, datis ad Gregorium Patriarcham litteris, eum ad resumendam concordiam perducere; illiusque frater ac successor Nierſes, & utriusque nepos Gregorius alter, propensissimos ad eandem concordiam se ostenderunt; primus anno MCLXX instituta cum Theoriano Græco Theologo super controversiis collatione; alter, coacta Tarsiensi Synodo sub annum abiinde septimi. Verumtamen in oriente ad annum MCLXXX Manuele Comnenio Imperatore, cum gravissimo cunctorum Parrum mærore, divinitum hoc opus imperfictum remansit usque ad annum MCCCVI; quo Silene Armenorum Concilium reunendas Ecclesias decrevit, scriptis à Gregorio Patriarcha Canonibus, quose ejus successor Constantinus, decimo post anno, in Synodo Adanensi confirmandos curavit, haud modicam tanti in bono partem habentibus Catholicissimis tunc Gentis istius Regibus, Haytonे Ordinerib[us] Minorum professo, filio eius Leone, atque Oscino, hujus patruo, illius fratre, & utriusque successore.

*Egypti
quaque per-
rexerunt
eadem festa
conjunctim
agere*

20 Sed neque in Ægypto recepta fuit, statim ac probata Constantinopoli, festorum Dominicorum divisio. Nam S. Isidorus Pelusiota, post annos ab ea divisione XX aut XXX, diserte scripsit, quod, cum Theophania, aut secundum carnem Nativitas, Dominica die occurrit (ubi nota in singulari eum dicere,

occurredit, tamquam de unico festo, licet duo nominina habeant) duplum solennitatem efficit, ac velut festum in festo. Et Joannes Cassianus, Isidoro superpar, Collat. 10; Provincia, inquit, illius Sacerdoties Epiphaniorum diem, vel Dominici Baptismi vel secundum carnem Nativitatem esse definitum: & idcirco usque sacramenti solennitatem, non bifariet, ut sub Occiduis provincia, sed sub una dicit hanc festivitatem concelebrant. Hinc factum existimat, quod Justinianus Imperator seculi denique VI, ut ait Nicephorus lib. 17 cap. 28, 1000 orbe tertiarum Christi Nativitatem honorandam instituit festo die, scilicet proprio, & ab Epiphania distincto, quomodo jam pridem fiebat Constantinopoli: sicut Justinianus Imperator paucis post festo Hypapantes seu Purificationis: quam oportet ut ii, qui vi Januarii Christum natum credeant, primi celeberraverint XIV Februarii. Istud autem mysticum, quia Hierosolymis gestum, non miror si festum quodque antiquissimum ibidem sit, licet Romana Ecclesia se quaque ceterum i

*Festum Purificationis
quando ceterum i*

21 Quod autem & hæc & cetere Beatae Virginis festa serius suscepit eadem Romana Ecclesia, colligo ex vetustissimo Ecclesiae Carthaginensis, ad normam Romanam ordinatae, Kalendario, Tomo 3 Analectorum Mabilionis. Ibi enim ea ab aliis omnia, adest tamen VIII Kalendas Januarii Domini nostri Iesu Christi filii DD festum, scilicet Nativitas, & v Kalendas Sandorium Infantium, quos Hebreodes occidit; & VIII Idus, sancta Epifania; & VIII Kalendas Iuli, s. Ioannis Baptiste item Nativitas. In Sacramentario vero Gelasiano, nuper Romanus edito, cum aliis vetustissimis ejusdem argumenti, sub titulo Codicis Sacramentorum, adsunt Deipara festa, Nativitas, Annuntiationis, Purificationis, & Assumptionis; quas vix dubitaverint omnes in Hierosolymitana Ecclesia primum institutas fuisse; Auctore fortissim S. Cyrillo, indeque paulatim propagatas. Noto autem quod ex diebus natalibus, tam Christi quam Baptista atque Delphatæ, quos libri censuales suggestisse potuerunt, facile fuerit Conceptionis diem cuique congruum definire, per retrogradum novem mensium. Circumcisionis festum non novit Codex Gelasianus, sed Octavas Domini: Kalendarium vero Karthaginense etiam illas præterit. Relatio Pueri Iesu ex Ægypto, VII Januarii; Transfiguratio VI Augusti, diebus prorsus arbitrarie lectis, letius longe institutæ fuerint; uti & quoad Deiparam, festa Præsentationis in templo, XXI Novembris; ac Visitationis apud Elisabetham hæc saltem immediatus lectuta est Annuntiationis diem, & tamen ponitur post Octavas nativitye Baptistarum II Julii, quando Constantinopoli alia ex causa celeberrimum festum agitur D. Virginis in Blachernis; novissime autem etiam Desponsationis & Expectationis partus ab Hispanis assumpta sunt Officia, soli Clero festiva: quæ cum ipsa quoque, lecto arbitrarie die, sint instituta; mallem in priori Epistola mea, mentionem Desponsationis omitti.

22 His sic deductis, & in epitome Tolosam missis XXII Januarii anno MDCLXXVI; cum iam Specatum ad ista regre aliud nihil quam eruditus lenis responsum præstoler, Burdegala nuntiatur, obiisse illum,

prius quam vel exemplar Conatus nostri destinatum sibi, vel ultimo missam Epistolam accipere potuerit; obiisse autem Tolosæ, in festo Purificationis Virginis, cuius immaculatam Conceptionem propugnaverat ante xxxv annos, libro cui titulus, *Vincentia vietus, sive Confutatio libri Petri de Vincentia, contra Immaculatam Deiparae Conceptionem editi*; qui quidem liber primum Montalbani in Gallia prodit anno MDCL in octavo, deinde anno MDCLX Panormi in Sicilia recusus fuit. Affectus catarro ante octiduum, vir annorum LXXVII aut amplius, de amore hora quarta matutina surrexerat, seque ad orationem, consuetam omnibus, compонere cœperat; cum deficere fœse sentiens, raptim iteravit, quam pridie vesperi fecerat peccatorum Confessionem; extremaque Unctionis sacramento munitus (hoc enim per temporis angustias solum licuit) expiravit placidissime, ante quintam horam.

Eiusdem lucubrations recensentur, 23 Post multas, & in novissima Societatis Bibliotheca enumeratas lucubrations, Roma Tolosam reversus in Provinciam suam unde venerat, Narbonæ natus, primo vulgavit *Par. Dissertationum in Matthæum, de genere Herodii & Hebdomadibus Daniellis*; deinde *Thesaurum Aſtericum. sive Syntagma opūculorum octodecimi à Grecis olim Patribus de re ascetica scriptorum*, ex MSS. Codicibus; tum *Enarrationem Apocalypsis*; justum utrumque opus in quarto. Et jam præ manibus habebat, utinam & perfectum reliquisset! aliud grandius, sub titulo *Occurus Prophecia & Historia, in Mysteriis Vita, mortis ac Resurrectionis Christi*; & huic præponendam Dissertationem *Proœmiale de adventu Christi, non nisi post prævisum Adami lapsum decreto, emiserat in lucem, cum Supplici Carmine ad Verbum Eternum Incarnatum, quo ab eo veniam petitus scrutandi Scripturas que de ipso extant, curiositate intra fines se tenente debitos.*

24 Quam in hoc opus ultro fluxura fuerit resolutio eorum, quæ nunc cum ipso consultabundus tractaveram, nemo non videt; quapropter non potest non acerba accidere mihi mors, alioqui non immatura, tam eruditus Patris, tamque facile soluturi omnia quæ animum hactenus suspensum retinenter. Interim jaeturam ea morte factam juvat utcumque solari distinctioni designati operis cognitione, qualem à R. P. Rodellio accepi, prius quam is Tolosa migraret ad regendum nostrum Apamense Collegium. Titulus, inquit ille, generalis hic erat. *Occurus Prophecia & Historia, in eventibus jam patratis rerum, Scripturis Canoniciis predicationum & Exercitationibus exegeticis declaratus.* De ejus partitione sic loquitur in Praefatione Auctor. *Vastum opus in quatuor partes partitum. Prima, quam modo unicam edo successivis mox ceteris, à conditi Mundi usque ad Salomonis obitum percurrit annos octo supra ter mille, librorumque Canonorum quindecim loca obscurissima pertractat, ex cetera quoque Scriptura non paucis per occasionem libatis. Hanc excipiet Pars altera, rem ab initio regni decem Tribuum, ad Herodis primordia, consimulo filo ducens. Tertia debinc vitam Christi considerabit universam, in ejus morte, descensu ad inferos, ascensu ad celos definens. Quarta initium, ab initio Prædicationis Euangelica die Pentecostes ab Apostolis facta, perduco per varios sacræ libris prædictos secularium aut ecclesiasticarum eventus rerum, ad ultimam Romanorum Grecorum Imperii catastrophem, excidio Constantinopolitana Vibis à Turcis expugnatam patratam anno Christi MCCCCCLIII. Hac si quis attenderit, ita unum conflent, ut per se tamen etiam ab aliis abrupta usum ac locum tueantur, in eo distimilia membrorum, que à capite absissa nec habere prodest nec juvat cernere. Totius hujus argumenti nihil repertum est absolutum prater primam Partem: sed & hanc, inquit Rodellius, vide-*

tur Auctor nitidius describere voluisse, sic enim habentur ab ejus secunda manu quaterni duo: dividitur autem Pars illa prima in libros tres, subdivisos in variis Exercitationes ut appellat. Secunda partis nihil apparet, præter libri i Exercitationes sex, quales etiam quartuor solummodo inveniuntur, inchoatura librum I Partis tercia: pro Quarta nihil reperitur. Est vero simile, solum primam absolute fuisse, eis de toto opere ut jam completo loqueretur, eo quod totum forte haberet designatum in schedis, quas non sit facile colligere in ordinem, nedum perficere. Utinam nihilominus easdem cogitationes refutat post Possimum aliquis, doctrina & felicitate pari excipiens reliquam ab illo lampadem, nostris tenebris inferendam. Etenim protestor, in præmissis nihil à me afferendi causa propositum, sed solum animo exquirendi judicia peritiorum.

APPARATUS PRÆVII

PARS POSTERIOR AC POTIOR

Continens antiquiores Pontificum Catalogos, partim antehac impressos cum Actis Aprilis, partim ex MSS. vel aliunde nunc additos.

PRÆFATIO HENSCHENIANA

De ætate, auctoritate, ac stylo istorum Catalogorum.

Remissimus Actis Sanctorum mensis Aprilis &c in Apparatu pag. I — mutatis tamen correctis que hic mutanda corrègenda monemus.

Num. 1 lin. 19 — necessario est cum hisce Catalogis distinguendus — lege — esse cum hisce Catalogis distinguendis; [ego vero ipsos in hoc ita sequor, ut ad eamdem sequelam obligatos notim successores meos, si exploratis eruditorum judiciis aliter ea de re sentiendum statuerint. Post istos autem vel duos vel tres] creditur usque ad tempora &c.

Num. 3 sic ordire — Pio, [quem non pauci, Aniceto præponunt, id quod alii porro examinandum relinquo] successit S. Soter — & lin. antepenult. — optime propugnatur — lege — videtur posse ex his Catalogis manus teneri. Postea &c.

Num. 5 lin. 24 — vix posset ille alium usum habere — lege — non videbatur is tunc ullum usum habere posse, nisi ut ex crebris erroribus discerneremus, quam parum fidendum sit computui annorum, cui Consules aut anni Imperatorum desunt. [Quia tomen Illustriss. D. Emmanuel à Schelstraten, eundem olim à nobis natus, deprebendit Anastasiū Bibliotecarium, ex primo quem mox laudabilis Catalogo ita sumptuose nomina Consulum, & ex secundo Acta Pontificis, ut ex isto quem dixi Palatino fere accepit numeros annorum, Mensum, Dierum, atque Ordinationum; opera pretium ornatio videtur, ipsum post alios duos consequenter dare; insuperque nonnulla ejusdem generis monumenta, quorum in nostro Conatu aliquis usus erit]. Alium Catalogum &c.

Num. 9 lin. 8. — Marcellum & Eusebium — lege — Eutychianum, Cajum & Marcellinum, Terius junxit Marcellum & Eusebium.

Lin. 36 — inculto — lege — invenisti.

Lin. 43 — reperit Henschenius, — lege in persona ipsius Henschenii — reperi — quandoquidem jam semel professus sum ejus vice addere & mutare qua sunt bis signis [] interjecta.

Num. 10

Num. 10 lin. 12 — *Ioannes vir eruditus Cufpinianus* — **1.** — *Ioannes Cufpinianus, vir eruditus.*

Num. 11 lin. 11 *dele Parenthesim* — [postremus, nam plures fuisse jam diximus.]

Num. 13 ordine à lin. 3 pag. 4 hoc modo — **13.** *Vixit eo tempore Jacobus Zenus &c. ac denique ad finem adde.*

14. *Hactenus Henicheniana Praefatio, ut est à me interpolata; cui extremum addiderim, quod translatis ad primam Apparatus hujus partem Exercitationibus Henschenianis ac meis, duos antiquiores Catalogos dare conjunctim & consequenter proposuerim, absque commentationculis illis, quibus eorum contextas ante Acta Aprilis, interfinguitur: quippe qua, post prolixorem nostrum circa idem argumentum laborem, oneri potius effent quam adjumento. In ipsis autem Catalogis recenditis, vellem numeros Annorum, Mensium, atque Dierum, quibus se derunt singuli, nec non Episcoporum, Presbyterorum, atque Diaconorum, ab unaquoque ordinatorum, Latinis numeralibus litteris, quibus originaliter scripti sunt, reddi; facta prius collatione cum ipsis MSS. si id fieri interim posset. Nam quod eos ad longum extenderit Henschenius, minus nunc placet: extendit autem eos, quia solebat uti Zypralibus hodierni usus numeris, quos in priorum locum substituerant nostri Romani Amanuentes, tamquam commodiores sibi, in quo quispondebit nihil peccatum ab ipsis fuisse? Nunc vero accipe Proæmium Catalogi primi, pro quo Secundus habet duas Epistolæ, ss. Hieronymo Damasique suppositas.*

PRO O E M I U M

PRIORIS CATALOGI

De anno & die Crucifixionis.

Imperante Tiberio Cæsare, passus est Dominus noster Jesus Christus, duobus Geminis Consulibus, **viii** Kalendas Aprilis, & post Ascensum ejus Beatissimus Petrus Episcopatum suscepit: ex quo tempore per successionem dispositum, quis Episcopus, & quot annis præfuit, vel quo imperante.

I CATALOGI PARS I

Eique respondens pars Catalogi secundi, usque ad S. Pontianum.

I P ETRUS Joannis xxu &c.

Beatissimus PETRVS, Antiochenus, filius Joannis, provinciae Galilææ, vico Bethsaïda &c ut pag. 40 sed corrige —

*Lin. 6 — *post omnem quatuor — scribe — post omnem *quatuor.*

*Lin. ult. — inter * Zetarium — dele — **

II LINUS annis xxii &c pag. 43.

LINVS, natione Italus, &c.

III CLEMENS annis ix &c pag. 44.

CLEMENS, natione Romanus, &c.

Lin. ult. adde — & cessavit Episcopatus dies xxii. Hanc autem cessationem ideo charactere distincto apponere, quia rebementer dubito, utrum primo Auctori, an posteriori

Post Tom VII, vel post Propriæum Maji, seu Chronolog. Pontif.

interpolatori hujus secundi Catalogi (interpolatum enim satrī cogimur) adscribenda sit Interpontificorum definitio.

CLETUS annis vi &c pag. 44. **IV**

CLETVS; natione Romanus, &c.

Atque ita consequenter usque ad xviii Urbanum inclusivæ: sed corrigere sequentia.

TGINVS, natione Græcus **lin. 3** — Fuit X autem — *adde* — temporibus Severi & Marci.

ANICETVS **lin. 3** — Fuit autem — *adde* — XI temporibus Severi & Marci.

VICTOR **lin. 14** [Cæsareæ] — **1.** *absque []* — XV *Alexandriæ — & in margine pone — *imo Cæla reæ in Palestina.

VRBANUS annos **iii**, mensis **xii**, dies **xviii**

xii. Fuit &c pag. 48.

P A R S I I

De hac divisione &c pag. 49

S E C T I O I

PONTIANUS annis v, &c. **XIX**

PONTIANVS, natione Romanus, &c.

Ita distingueatur Sectiones quinque, prosequendo usque ad pag. 52, corrigendo tamen que sequuntur.

LVCIVS **lin. 9** — **ii** Nonas — **1** — **iii** Nonas. **XXIII**

DIONYSIVS **lin. 8**, muta & lege solum — **XXVI**

Hic fecit Ordinationes, Episcopos vii perlata. Se pultus est &c.

FINIS PRIMI CATALOGI

PROSECUTIO SECUNDI

A Liberio usque ad Felicem III.

LIBERIVS, natione Romanus, ex patre Augusto, sed annos v, mensis **iiii**, dies **iiii**. Fuit temporibus &c pag. 52.

FELIX, natione Romanus &c pag. 51. **XXXVIII** Verba omnia que in Elogiis Liberii & Felicis vides **VIII** [] inclusa, non esse genuina, sed ab Interpolatori adjecta, demonstrabit *Dissertatio nostra xiv, alias x,* qua Felicis hujus Martyrium &c pag. 53. — Omittit etiam *Cruces* ✕ ✕, initio ac fine hujus monitiuncula positas.

DAMASVS, natione Hispanus, ex patre Antonio, fedit annos **xiiii**, mensis **iiii**, dies **xi**. Fuit temporibus Juliani. Fecit Basilicas &c — atque ita porro in margine positos numeros Pontificales, detracta unitate corrigere, tota pag. 53.

ZOSIMVS — **lin. 2** — dies **ii** — **1** — dies **xii** **XLIII** — & **lin. 4** — Cereus — **1** — Cere.

BONIFACIVS — **lin. penult.** — **viii** Kal. —

1 — **vii** Kal. — & **lin. ult.** — dies **ix** — **1** — **viii**.

CELESTINVS — **lin. 3** — Hic fecit ut Psalmi centum quinquaginta deberent ante Sacrificium **XLVI** psalli. — **1** — Hic fecit ut Psalmi **XL*** dd. ante sacrificium psalli. — & in Margine pone — * forte Hic fecit Psalmum **XLII** (scilicet, *Judica me Deus*) ante Sacrificium psalli.

SIMPLICIVS — **lin. 17** — esse — **1** — esset **XLIX**

FELIX — **lin. 3** — à Patribus — **1** **L** — à partibus — & **lin. 18** — excommunicatione — **1** — examinatione.

SYMMACHVS — **lin. an open.** — centum quinqua ginta septem — **1** — **cxvii.**

FELIX — **lin. 4** lege à die **iv** Iduum [Julii], usque **LVI** ad **vii** Kalendas Octobris. Hic fecit Basilicam &c pag. 55 — deinde ex parte **i** Conatus pag. 72 col. 2 buc transfer que ibi habentur num. 7. & consequenter Catalogum tertium, aliaque.

CATALOGUS TERTIUS

Usque ad Stephanum II perductus

Ex antiquissimis membranis Palatinis
Bibliothecæ Vaticanae.

Membrane ista inveniuntur ante Psalms Penti-
tentiales, in Codice XXXIX Armarii 1, inde-
que transcriptæ hic conferuntur cum Anastasia-
ni Codicibus omnibus, ad quos exacta est Regia Parisina
editio: qui cum pariter universi à numero hic indicatis re-
cedent, notabitur in Margine Anastasianus numerus, ut cer-
to diversus: si vero tantum aliqua exempla dissentiant,
runc supponemus ea quæ huic Ms. consentiunt quod nu-
meros, esse sinceriora; & discrepancia alibi occurrentis
nulla habebitur ratio.

BEATVS PETRVS &c. pag. 72.
Ne quid portio subtraham. &c pag. 75.

NOMINA APOSTOLICORVM

Usque ad Vigilium, ac porro usque ad
Joannem VI continuataEx veteri Membrana nostra, collata
cum gemino Ms. Corbejeni.

Beatus Petrus Praefuit &c—cum Continuatione
& admonitione sequenti—Porro ex tribus
pag. 75.
Odoricus Vitalius Monachus Vicensis circa annum MC-
XXX Historiam Ecclesiasticam scribens, librum ejus se-
cundum finivit cum brevi recensione Romanorum Ponti-
ficium, quibus usque ad Leonem IV perductis, ita scribit:
Ecce mentionem centum Pontificum, qui post
Beatum Petrum Apostolicæ Sedi praefuerunt, in hoc
opusculo denotavi, prout in scriptis sancti Papæ
Damasi ad Hieronymum vel in gestis Pontificalibus
investigavi. Porro de aliis quadraginta, qui post
Leonem IV usque ad nostram ætatem praefuerunt
Apostolicæ Sedi, huc usque integra gesta non inveni,
ideoque vix pauca de illis audeo profari. No-
mina solummodo nitor eorum per ordinem proferre:
sed de progenie vel actibus eorum compellor
omnino silere, donec possim donante Deo pleniora
de illis, ut cupio, scribere. Non habuit ergo Odoricus
opus Anastasii Bibliothecarii, multo minus Continua-
tionem Guilielmi: quæ autem scivit, juvat hic attrox.

CONTINAVATIO

Ex Libr. 2 Hist. Eccles. Odorici Vitalis.

BENEDICTVS Papa, sedet anno 1, mensibus
VI, diebus X.
NICOLAVS Papa, annis IX, mensibus X.
ADRIANVS Papa, annis V.
IOANNES Papa, annis X.
MARINVS Papa, anno I, mensibus IV.
ADRIANVS Papa, anno I, mensibus IV.
AGAPITVS Papa, anno I, *ignotus alius*.
BASILIVS STEPHANVS anno I. Sed omnia
Stephanus annis VI quem an prius Basilium dictum in-
telligit Vitalis, & unde id accepit, nescio.
Deinde FORMOSVS, IOANNES & STEPHANVS

NVS tempore Ludovici Transmarini florierunt. At-
qui inter Formolum & Stephanum VIII contemporaneum
Ludovici Transmarini, Pontifices omnino XXV
intercesserunt; in quibus Joannes, non sub illo, sed sub
patre eius Carolo Simplici floruit.

Ipsos quoque secuti sunt MARINVS, AGAPITVS,
OCTAVIANVS, alias Joannes XII, LEO, BENE-
DICTVS, IOANNES, BENEDICTVS, IOANNES
qui Otthonem Juniores Benedixit. Vbi Ioanni XIII
adscribitur, quod ad successorem pertinet. BENEDICTVS,
& omisso Dono, BENEDICTVS; rursumque, omisso
successoribus tribus, Gerbertus, in Pontificatu SILVESTER,
AGAPITVS, nulli natus (nisi hoc nomen antea
fuerit Joanni XIX) & BENEDICTVS IX. Sic per
annos fere centum & decem (incipiendo scilicet à Ste-
phano VIII Lodovici Transmarini aquali) Patres XI
praefuerunt Apostolicæ Sedi; cum interim in hoc con-
textu numerentur XIII; quod virtio librarii adscribi po-
ret: ipsi autem Auctori quod reliquos ignoravist qui rever-
ta XXI fuerunt, nisi contrarium malimus opinari, &
Pontificum numero denarium unum ac nomina nonnulla
texui excidisse, per librarii negligentiam. Cetera etiam,
in definiendo tempore parum accurato, sic notantur.

CLEMENS Suidgerus, qui fuit Bavembergensis
Episcopus, sedet annis IX; & Henricum Imperato-
rem benedixit & Agnetem.

Popo DAMASVS qui fuit Aquilejensis Praeful,
sedet anno I, debuit scribere mense uno, & Brixiensem
Episcopum dicere: nam Popo Aquilejien-
sis obiit anno XLVIII, quadriennio citius quam Da-
malus Pontifex crearetur.

LEO Lotharingus, sedet annis V. Hic Bruno Tul-
lensis Pontifex fuit: in Galliam venit: Remis in-
gens Concilium tenuit. Præsca sanctorum Patrum
decreta, quæ exciderant, revocavit, & multa in-
utroque ordine salubriter & utiliter correctit.

Geberhardus VICTOR sedet annis III.

Fridericus STEPHANVS, filius Gothelonis Du-
cis, sedet anno I.Gerardus, NICOLAVS, qui de Francis primus
assumptus est, sedet annis XI.

ALEXANDER Lucensis, sedet annis XI.

GREGORIVS Hildebrannus, à pueritia Mono-
chus, sedet annis XI (potius XII) cuius tempore
Henricus Imperator Guibertum Ravennensem in-
trauit, & expulso Papa Romanam Ecclesiam valde
turbavit.

Desiderius VICTOR, qui Casinensis Abbas fuit,
sedet mensibus XI; imo IV.

VRBANVS Odo, qui Cluniacensis Monachus
fuit, & Ostiensis Episcopus, sedet annis XII: exer-
citum Christianum in Hierusalem contra Paganos
direxit.

PASCALIS Rainierius, qui de Valle Brutiorum
fuit Monachus, sedet annis XI, imo XVIII.

GELASIVS, Joannes Gaditanus (*lege Gajetanus*)
sedet annis XI, utrinque incompletis, simul vix men-
ses XII.

CALLIXTVS Guido, filius Guilielmi Burgun-
dionum Ducus, qui Viennensis fuit Archiepiscopus,
sedet annis VI.

HONORIVS Lambertus, qui fuit Ostiensis Epi-
scopus, sedet annis V.

INNOCENTIVS Gregorius Papiensis, sedet annis
XII, imo XIV incompletos, qui non Papatus fui an-
no ingens Concilium Romæ aggregavit; & multa
(quamvis pauca serventur) constituit. Agit Vitalis
plenius de eadem Concilio, ut ad annum MCXXXIX In-
dict. II in medio Quadragesima celebrato, lib. 12.

NICO-

NICOLAI MANIACUTII.

Canonici Regularis Lateranensis Ordinis S. Augustini Enumeratio metrica summorum Pontificum usque Alexandrum III. II pag. 27. Cum Annotatis, pag. 28.

CONATUS CHRONICOHISTORICI

P A R S P R I M A,

A S. Petro usque ad Zacharium.

P R A E F A T I O

De vulgatis Pontificum Romanorum Iconibus.

Dicitur visionis per Titulum indicata rationem redditurus, ante secundam ac tertiam Partem hujus mei Conatus, elegi initio Partis prima prefari aliquid de Imaginibus; quas, Onuphrii Panvinii exemplo, ad historiam ornatum passim adhiberi, nunc videmus; quasque ut nostro quoque operi inferret Typographus, indulgendum etiam ipse putavi. Primum ergo accipe verba Ioannis Baptista de Cavalieris, qui eas docuit ari incidere: nam Onuphrius Figuris ligneis usus erat. Ad confirmandam Catholicæ &c. I pag. 9.

Hec ut est
collecta à I. B. de Ca-
valleriis — & dele etiam reliquas marginales notas,
pro aliis mox subjiciendis.

Num. 3 in margine sic pone — collecta à I. B. de Ca-
valleriis — & dele etiam reliquias marginales notas,
pro aliis mox subjiciendis.

Num. 4 lin. 3 dele — interim pro eo &c usque ad
lin. 14 & ibi sic prosequere — De Onuphrio, viro re-
ligioso &c usque ad lin. 25 sed post verbum — ima-
gines — dele reliqua hujus numeri omnia & se-
quentia pone — Interim pro vetustate eorum, quo se-
qui se profitentur, prototyporum nolim spondere, admodum
multa esse quæ seculum XII aut XIII anteösserint. Quan-
to enim eas magis magisque considero, & consero cum an-
te dictis in Appendice ad primam Partem, nunc autem
translati ad Dissertationem XXXVII, de forma Pallii
aliorumque Pontificalium ornamentorum medio æ-
vo mutata; tanto certior reddor de plerisque, fuisse gra-
tu excoxitatis. Primas certe XXXII imagines, usque
ad S. Silvestrum, excepta effigie S. Petri (cujus veriora
lineamenta semper fuisse à Romanis conservata, nullus
dubito) esse adinventas ab eo, qui primus præsumpsit hu-
jusmodi seriem in aliqua Romanarum ecclesiæ pingere,
facile omnes mihi concesserint. Pallium, jam inde à Li-
no, super simplicem Planetam ductum, una eademque
forma, qua usque ad S. Gregorium & ultra, Romanos
Pontifices usos scimus, non equidem culpo, non etiam bar-
bam tonsuramque, Gregoriana similem. Pallium tamen
diu ante Silvestrum copiæ adhiberi, vellem certiori ar-
gumento probatum videre: seculi XI inventum istud esse,
cum aliquanta subinde pace fuiens Ecclesia nonnihil assu-
meret maiestati, haud agre credidero.

5 Sed quod idem pictor, mutata in Silvestro universa
habitus Pontificalis forma, ipsum ejusque successores Pa-
pas Romanos instituerit ut plurimum pingere cum Tiara
coronata (Regnum postea appellariunt) & plerisque dare
formam Pallii, qualem non reperio ante Honorii III
tempora & aro. Christiana seculum XIII; hoc mihi su-
spicione ingerit, primum talis seriei pictorem post Hon-
orium istum ea atate vixisse, qua Clerus omnis, ad
imitationem sui Pontificis, barbis modice prolixis utebat-
tur, ut sunt prima quæ dixi XXXII icons. In his au-

tem effingendis, potuit is omnes aut plerisque ipsius cui
pingebat Basiliæ Presbyteris proposuisse exprimendos;
quemadmodum bac nostra atate P. Henschenius factum
meminerat, in insigni S. Michaelis Antwerpensis Pra-
monstratensis ordinis Abbatia: cuius autem priorem cum
placuisse circum ornare picturam, expressum totam seriem
Abbatum, jam inde a B. Waltmanno S. Norberti discipulo;
depicti ex ordine atatus fuerunt quaque tunc ibi erant
Canonici, quorum plerique nominibus suis idem Hen-
schenius mihi indigitavit sapientia. Nibile faventior conjectura
formari potest de Silvestro ejusque successoribus usque ad S. Gregorium inclusive, qui plerique omnes raso
ad cutem mento exprimuntur; contra quam in genuinis
ipsius S. Gregorii picturis videtur est.

6 Sic ratis barbis accedunt Cappa Chorales, quarum
in SS. Felice II & Innocentio, seculi IV Pontificibus, Cappæ Choræ
initium apud Cavallerium video, cum ego laborem ut ante roles,

Honorium IV inveniam aliquem, expressum in talibus
habitibus, ticer diu ante eo usus sciam, cum ad subdiales sup-
ponentes populo benedicturi procederent, aut Lateranensis

Palatii possessionem, mox atque electi fuerant, invitari
essent. Magis tamen bareo ad formam Casularum seu
Planetary, incipientium apud eundem Cavallerium appa-
reare cum initio sexii seculi, in imaginibus SS. Hormil-

dæ atque Joannis. Eas enim scio, ultra VIII ac IX si-
culum, plane, ut etiamnum Gracis sunt, omnino rotun-
dæ & undique clausæ fuisse; ibi video instar largi sca-
pularis accisas, & in lateribus apertas usque ad humeros,

superinposito, vel potius affuso, variis operis artificiisque,
nescio an dicere possem, Pallio; adeo multum differt ille
quiscumque ornatus à communis Pontificibus antiquis a-
mita. Equidem vehementer dubito, an talium aliquando
usus fuerit; magisque vereor, ne istuc ex ingenio suo fin-

xerit pictor, estimationem tanto majoris antiquitatis in
its captans, quanto remotiorem ab omni usu formam ex-
cogitasset. Licet enim in quadam Joannis XII pictura

& in Transiberina Innocentii II absida, suo loco exhibita
bendis, appareant Planeta usque ad cubitos fuisse, pro ma-
jori utentium commodo; nusquam tamen usque ad hume-
ros, nusquam etiam ante pectus quam à tergo strictiores,
quod utrumque nunc sit. Neque ea fissura videtur diu pro-

bata fuisse, cum usque ad annum MCCC & ultra, in
sepulcris tam Pontificum quam Canonorum, appareant
eorum sculptæ imagines in Casula undique clausæ, & su-

per brachia replicando redacta, ut ostendimus in Disserta-
tione prefata. Denique usque ad Joannem X, qui anno
DCCCCXV electus in ordine est centesimus vigesimus, ne-

mo apud Cavallerium est, de quo possum præsumere, accep-
tum esse ex pictura vetustatis idonea ad persuadendum, quod
ex prototypo ad vivum formato immediate aut mediate flu-

xerit. Posset hoc pro Joanne XIII, & Eugenio III
aliquatenus præsumi. Verum alii plerique, usque ad
Clementem V, que incertam de se conjecturam relin-

quant, ac alii peregrini: & post istum, qui videtur cer-

titus exprimi, sub finem seculi XIIII creatus, non pauci
occurruunt iterum, quos suspiceri ex ingenio solo pictoris
suppletos, donec ad proximiora nobis tempora venias.

7 Ipsi tamen omnibus considerationibus non obstantibus:
Typographo, Cavallerianas imagines, magno suo sumptu cu-

ras, offerenti, eatenus permisi ipsas inserere operi, ut eas sum adhuc
invito optuleret nemint, sed absque invenere volentibus ve-

beri & niales exhiberet libros aque ac aliis: quod etiam volui con-

stare omnibus, per impressas lateque sparsas Synopses Tomo-

rum, una cum hoc Conatu prodeunti. Causa autem cur per quales in

miserim ejusmodi imagines una cum libris meis offerri, hac

prototypo

potissimum fuit, quod animadverterem easdem &c. uti p. 10

num. 5 lin. 4 & pag. 41 usque ad lin. 14 ejusdem paginae,

8 Vident quiscumque hunc Conatum recusurus, u-

trum ex re sua sit, deniq; easdem icones adhibere: alioqui

fed illa sit ius

satis imaginum reperturus per decursum operis, etiam obstatere sit

absque illis. Etentum animadvertere nostrum P. Oldoinum integrum,

& ut pag. 11 num. 6 & ad extreum addere — Deniq;

preter alia quadam illustranda antiquitatis adjumenta, ex Romanarum basilicarum misivis & reliquis veterum parietinorum collecta, accipiam etiam ex Alfonso Ciaconio aut Continuatoribus ejus Bullarum plumbearum ac numerorum aneorum figuris; non plures tamen quam satis sit, ad primas eorundem formas formarumque mutationes successives factas cognoscendum; atque ad certius judicandum de sinceritate eorum qua forte offerentur. — Quapropter sequuntur sub nota num. 7, quia usum nullum posse habuerunt, expungi jubeo, & ad Romanos Pontifices transfi.

PRIMUS PONTIFEX ROMANUS

S. PETRUS APOSTOLUS. I pag. II.

LIn. penult. — Romæ vero, ade, sedet.

Ibid. ad Commentariolum nostrum, in ordine ad sequentes Dissertationes, hæc adde.

3 Iam vero, prius quam proprias meas Dissertationes tradidisse, placet exhibere Exercitationem IV Henschenianam, antebac ex Aprili positam in Apparatu pag. 41, servatis iisdem quibus olim usus ille est numeris (quod alibi similiter in talibus observabitur) & paucis ex Autoris cognita mibi mente mutatis.

DISSERTATIO I

Chronologia Henscheniana actorum S. Petri, ab Ascensione Christi, usque ad ipsius Apostoli passionem.

IN Proemio primi vetustissimique Catalogi, jam supra positi, relatum est, passum fuisse Dominum nostrum Jesum Christum duobus Geminis Coss. viii Kalendas Aprilis, idque verofimiliter esse conatur sumus tribus Exercitationis specialis Paragraphis suadere, contra communem sensum volentium Æra nunc vulgariter inbarere. Diximus enim, ex principiis ibi positis, passum videri Christum &c.

Num. 28 lin. 6 & seqq. sic lege, omisis nonnullis verbis intercurrentibus — in altero Catalogo, ut & in Ms. Palatino, itemque in Pontificali.

Num. 30 lin. 1 — quidam — 1 — quidem.

Num. 35 dele quæ adjunxi, transiturus ad alios veterum Catalogorum Pontifices, Petri successores; atque immedie succedat nostra.

DISSERTATIO II

De Sede S. Petri Antiochena, deque initio positæ in Vrbe Roma Cathedræ, I pag. II.

NVm. 3 lin. 7 — notiam — 1 — notitiam.

Omissis deinde toto numero 7, sequentes articuli numero uno anticipentur: & numerus 7 inchoetur à lin. 5 sequentis numeri, expunctis lineis prioribus hoc modo.

7 Quod ad confirmationem vulgaris opinionis &c pag. 34 — post lineas 12, aliae tres lineæ sic legantur — ex hisque soli ex anno xx superarunt, scilicet Silvester, Leo & Hadrianus, sui nominis Primi; Leo atque Alexander, uterque Tertius, & Urbanus

VIII: qui auem annum xxv superaverit — in margine vero scribatur — paucorum ultra annos 15 perduta.

Numerus 9 totus omittatur, utpote epitome Dissertationis sequentis, quam nunc placet totam exhibere. Qui ergo est num. 10, fiat 9 & deinde ponatur.

DISSERTATIO III

De singulari Primatu S. Petri pro universalis Ecclesia, supra Apostolos alios, ipsumque Paulum, etiam in urbe Romana Coapostolum & Coëpiscopum suum.

QUAMQUAM propositum in titulo argumentum prima hujus Tractatus editione compendio tradidimus, sub finem Dissertationis precedens; ipsum tamen deinde vixum est huic loco tam prout, ut mereatur plenius explicatum legi. Volo igitur representare, ex postulis CL. V. Petri de Marca opusculis, Exercitationem illam ipsam, unde Epitomen praeditam sumpseram; & huic illam substituendam mandare secundam editionem facturis. Composuit illam eruditissimus scriptor eo tempore, quo Regii in Catalonia Intendentis munere adhuc secularis fungebatur; deinde sub anno Christi MDCXLII in Clerum transgressus, denominatusque Episcopus Conferannensis, atque post sexennium consecratus; sed ab eadem ecclesia cito translatus ad Archiepiscopatum Tolosanum, ac denique (priusquam anno MDCLXII annis octo major sexagenario, 111 Kalendas Iulii moreretur) dictus etiam Archiepiscopus Parisiensis. Istam autem tanti viri, pro honore & preeminentia Sedis Apostolica, lucubrationem pulcherrimam, ideo etiam de Marca, libentius huic Tractatu inserendam propono, quod è celeberrimo illius opere, de Concordia Sacerdotii & Imperii, excerpta quadam loca, preter Autoris mentem continentur aliquando nonnulli adversus predictam Sedem vertere, cuius ipse semper fuit reverentissimus; ut in ejus vita, à Stephano Baluzio edita intueri est. Ipsum audiamus.

1 Contingit plerumque studiosis antiquitatis investigatoribus, ut novarum observationum publicandarum libidine correpti, ad inficetas & absurdas opiniones amplectendas descendant: quas si à novitatis cupidine vacuo & libero animo expenderent, ipsi eas respuerent primi, & suæ auctoritatis pondere compressas perpetuo silentio damnarent. Ejus generis est sententia recentioris cuiusdam, qui non infimum inter eruditorum subsellia locum occupat. Exciderat illi in commentatione quadam, ut Petri & Pauli Apostolorum, tamquam duorum Romanæ Ecclesiæ Capitum, societatem, in unum Caput coalescentem, adnotaret. Non tulit impune hallucinationem illam: quæ statim ab eruditissimo viro Isaaco Haberto, tunc Parisiensis Ecclesiæ Theologo, dein Vabrensi Episcopo, libello ea de re publicato castigata est. Illi contumeliaz, ut ipse interpretabatur, amovenda, novam & speciale lucubrationem Scriptor anonymous insumpfit, qua Petri & Pauli in Romano Pontificatu consortium, binosque illos Apostolos, duo ejus Ecclesiæ Capita ex æquo, afferere conatus est. Veritus cavillationibus & detortis Patrum testimoniis, incautis lectotribus imponere tentantem, robusta disputatione non sine iusta reprobatione infregit R. Pater Diana: cuius multiplici vanis, riaque lectioni elimatoque judicio quantum debeat Ecclesia Christiana, nec ipsos latet qui litteras non moverunt: quemadmodum pavidas mentes, consulti de rebus

rebus gravissimis Theologice moralis magistri, interposito Diana nomine, sumpissime recrearunt.

proponit breviter rem explicare

2 Ut mihi neque sententia ferenda in disceptationibus ecclesiasticis jus aliquod adhuc competit; neque vacat per otium, arduis reipublicae negotiis ex Regis Christianissimi mandatis in Cataloniæ Principatu districto, de proposita quæstione, velut uni ex cœtu inquirentium veritatem, tractate; ita viro eruditissimo, qui à me, quid ea de re videbatur, humanissimis litteris percunctatus est, non respondere nefas omnino esse duxi. Quare sententiam meam iis verbis temperabo, ut abfit & à subtilitate & tricis versutæ disputationis, & à tædio majoris longiorisque exercitationis. Attamen, quemadmodum, in veritate vindicanda, mihi cum recentiorum & veterum dogmatibus conveniet; ita, in re ipsa explicanda, antiquorum Patrum locutiones, cum hodiernis loquendi formulis comparatas, usurpab; quod institutum momenti majoris esse facile quisque perspicet, qui motas à Seculariis in hujusmodi quæstione controversias, non aliunde fere originem sumpsisse sciet, quam ex suspicione, quam sibi volentes ingesserunt, ex mutatis locutionum formulis, immutatas esse quæstionum Theologicarum definitions. Ad proposita autem opinionis disputationem, tria capita explicanda sunt. Primum est, Petri Apostoli comparatio cum ceteris Apostolis, adeoque & ipso Paulo Apostolo. Secundum est, in quo Paulus reliquis Apostolis antecelluerit. Tertium, quid ex Petri & Pauli auctoritate in Ecclesiam Romanam derivatum fuerit.

ex concordi Veterum re- centiorumq; sententia,

3 Quod attinet ad primi capituli inspectionem, res est ore Christi, summi omnium magistri & judicis, apud Matthæum & Joannem decisa. Collegii Apostolici Princeps constitutus est Apostolus, in Petram Ecclesiæ ædificandæ designatus, tradendam clavum pollicitatione, reliquis Apostolis præsentibus specialiter illi facta; & demum pascendarum ovium cura & solicitudine illi demandata, verbis utrobique ad Petrum solum directis. Variis hinc inde explicationibus hujus argumenti vis dissipari vel augeri solet: sed præstat veterum auctoritati, qui ex professo in hos locos incubuerunt, obsequentes cedere. Cyprianus, Optatus, Pacianus, Hieronymus, & Augustinus, inter ceteros, duo quædam certissima ponunt; pari quidem consortio honoris & potestatis præditos fuisse Apostolos, Petrum scilicet & reliquos; sed originem unitatis à Christo in Petro fuisse constitutam; ut unitas Ecclesiæ, à Petro incipiens, manifestaretur, & Christi auctoritate disponeretur, ut loquitur Cyprianus. Ex æquo super omnes Apostolos Ecclesiæ soliditatem fundatam, sed Caput in Petro inter duodecim electo constitutum, ut schismatis tolleretur occasio, ait Hieronymus. Nempe ut una esset Ecclesia seu Cathedra Petri, nec Apostolorum singuli suam sibi Ecclesiam & Cathedram assererent, à Petri communione alienam, ut observat Optatus. Quia, licet claves omnibus Apostolis datæ corumque successoribus; eas tamen Christus soli Petro spopondit, qui Ecclesiæ personam figurata generalitate referbat: ideoque tempus Primatus Collegii Apostolici in Petro fulgentiori gratia emicuit, ex Augustino; ut ex uno unitas fundaretur, ut notat Pacianus.

& plus ali- quid con- tinue

4 Qui legit Veteres, satis agnoscit, me ab eorum verbis non discessisse. Quare, si nos illis accommodare velimus, non inficiabimur, inter Apostolos fuisse consortium honoris & potestatis. Dignitas Apostolatus in eo verlabatur, ut designati à Christo Apostoli per universum orbem Euangelii veritatem spargerent, testes mysteriorum à se in-

spectorum: populos, qua Judæos, qua Gentiles, in fide Christi erudirent, Sacramentis paſcerent, E- *quam quod inter Apo-* pscoporum ministerio munirent. Itaque nulla po- *fratos ipsi erat cum eis* test reperiri in Petro prærogativa, quod attinet ad *comunes* Prædicationis vel Sacerdotii munus, nec etiam quo- ad potestatem Ecclesiæ instituendarum, nempe præficiendo illis Presbyteros & Episcopos, vel etiam in reos animadvertendo monitionibus & cen- ſura divina, ut loquitur Tertullianus.

5 Quod erit ergo jus eximium Petri? Anne, ut *sicut poter* de persona ipsa Apostolorum *sicut poter* Sed *sicut Apo-* eorum status, qui summa erant prædicti potestate, *sicut Apo-* & à fide deficere divinitus eruditæ non poterant, à supremæ in Petro jurisdictionis usu eos eximebat. Attamen majestatem ejus, ut Capitis à Christo constituti, duobus præcipue modis colere debebant.

6 Primus modus colendi in Petro Primatus, *Primitus* versabatur in communione cum capite retinenda. *scilicet, ut* Hæc autem communionis necessitas dupliciter spe+ *cuius com-* ciat poterat; vel habita ratione Apostolorum, qui *jus omnes* ex officio ad communionem cum Petro ut *Capite tenebantur*; vel etiam ratione habita Ecclesiæ, quas per provincias ipsi insti- tuebant ea lege, ut Petrum tamquam Ecclesiæ Caput respicerent, ejusque regimini subjicerentur. Istæc est necessitas, quam observati verbis Christi præceptum est. Etenim ut Ecclesiæ unitatem soli- daret, uni Claves tradidit, ut docent Veteres supra laudati; & super Petrum, ædificandæ Ecclesiæ Pe- tram dictum, totius ædificii compagem imposuit, Quare nullus cœtus poterat esse legitimus, nullus Ecclesiæ Pastor admitti; qui à Petro, id est, ab ejus communione, discederet. Constantiam fidei, Ec- clesiæ quidem suæ Christus solenni formula polli- cetur, adeo ut inferorum vires eam expugnare non possint; sed illi Ecclesiæ hoc privilegium spopondit, quæ ædificata est supra Petram, que fundamen- to illi niteret. Quare, si quis immobilem pietatem & integrum fidei profissionem etiam hodie deprehendere velit, accedendum illi est ad illius Ecclesiæ corpus, quod communionem Petri amplecta- tur, quod à Petri soliditate non defiscat. Ceteri cœtus per orbem sparsi, qui sè à Capite foedo dissidio removerunt, hæresibus patent, ut in Oriente & Occidente dolentes cernimus.

7 Secundus modus colendi in Petro Primatus *majoresque* Apostolis erat, ut causas communes, ad universalis *causas ad* Ecclesiæ disciplinam pertinentes, ad eum, tam- *ipsum res- ferre*, quam ad Collegii & Ecclesiæ Principem, discussio- nes referrent (quod factum à Paulo, in quæstione de rituum Judaicorum usu, à Gentilibus ad fidem conversis retinendo vel repudiando) & hæc quæstio decisa fuit à Petro, exerceente in Apostolorum con- cilio jus relationis cum prærogativa suffragii, more Principum Romanorum. Quare rectissime à Leo- ne primo explicata est Primatus in Petri personâ auctoritas; nempe ut eadem potestas, quæ reliquæ quodammodo Apostolis concessa fuit à Christo, in Petro sit *principaliter* collocata: unde proficitur, ut in eo consortio fuerit *quadam discretio potestatis*, ut ait Leo: ea scilicet quæ in Primatus prærogativa versatur, quæque ad gravium causarum relationem, & ad communionis cum Capite necessitatem cete- ros adigit.

8 Cum autem Caput in Ecclesia constitutum fuerit à Christo, ad schismatum & dissidiorum oc- casionem tollendam, ut ait Hieronymus; hinc fit *privilegio reali & ad posterum transire*, Ecclesiæ Christianam acephalam esse non posse, il- liusque statum jure divino esse monarchicum, ut lo- quebatur Gerson; ne alioqui quotidiani divisionibus pro-

alii personi dum taxat sub eo numeribus.

proscindatur. Quare Petri privilegium reale fuit, in Ecclesiæ perpetuum commodum; non autem personale, cuius generis erat reliquorum Apostolorum dignitas. Hi namque cum instituerent Ecclesiæ, per varias Provincias orbis, singulas suis finibus circumscriptas Episcopis propriis regendas committebant; sive munere à Christo sibi delato fungebantur. Hoc est, quod Recentiores volunt, cum in Petro, potestatem ordinariam agnoscunt, in reliquis voto Apostolis, delegatam seu extraordinariam, quæ morte extinguitur. Quod illi, locutione à Jure petita, docent; nos alia phrasib; Juridica quoque, sed facilitiori, expressimus: nempe, privilegium Primatus Petri fuisse perpetuum: cum forma Ecclesiæ, quæ perpetua esse debet, & ab hominibus mutari non potest, instituta fuerit in Collegio Apostolico una cum suo Capite.

Hinc ceteris Ecclesiæ formam Petri præposita di- citur forma S. Petri.

9 Primitivæ illius institutionis rationem sectuti sunt Apostoli, qui conditis à se Ecclesiæ per Provincias, *formam Petri* præpulerunt, ut loquitur Leo Papa I; id est, distributione Episcopatum per Provincias Romanas facta, singulis Episcoporum Provincialium conventibus unum Episcopum præfecerunt, qui Caput & Primas esset totius cœtus, ut alibi * scripsisse memini; per quos ad unam Petri Sedem universalis Ecclesiæ cura confluueret, quemadmodum idem Leo adnotavit.

S. Paula post alios assumpto,

10 Post Collegii Apostolici institutionem, accessit Paulus, à Christo ipso ordinatus Apostolus; nempe, ut pars cum ceteris frueretur privilegio honoris & potestatis, non autem ut superior esset Petrus, aut cum à jure Primatus dejiceret.

is que in A- posolica po- testare co- quatio,

11 Que professi sumus de comparatione Petri cum ceteris Apostolis, juxta verba & mentem Veterum, sic explicant Recentiores; Apostolos pares fuisse inter se cum Petro in gradu Apostolatus, sed non in Regimine, quod soli Petro competebat. Id autem intelligendum est, ut supra memini, principaliter, communionis atque relationis necessitate; ne alioqui reliquorum Apostolorum jus, ad instituendas & regendas Ecclesiæ à Christo iis indultum, infringatur.

concessa prærogativa inter Gen- tiles,

12 Secunda inspectio, de privilegio Pauli, in pauca, sed illustria verba contrahi potest. Erudiantur Gentium munus, quod omnibus Apostolis injunctum erat à Domino, illi specialiter concordatum est, quemadmodum Judæorum institutio Petro imposta, ut ipsem Paulus observavit: quod ita accipendum est, ut liberum quoque Paulo fuerit cum Judæis colloqui, & Petro Gentiles erudire, ut factum ab utroque Apostolo & Acta & Epistolæ testantur.

& excellen- tioris ao- grina,

13 Altera quoque prærogativæ doctrinæ viguit Paulus, qui singularis eruditiois ornamenti instrutus, & profanam literaturam civi Romano dignam, & Judaicæ disciplinæ apparatus ad pedes Galilieis congestum, scriptis sermonibusque suis expressit; & expansis sibi à Christo mysteriorum arcanis, ceteros revelationum magnitudine supergresus est: unde ab Augustino Clavis scientia huic Apostolorum Principi eleganter tribuitur, quemadmodum Apostolorum omnium summo Clavis potentia.

cum qua Romæ venit,

14 Peragratis Judææ, Syriæ, Asiæ, Macedoniæ, Achaïæ, & Illyrici spatiis, & quam plurimis in Ecclesiæ fundatione exhaustis laboribus; *ut adimpleret ea qua deerant passionibus Christi*, ad urbem Romam, verbo informaturus Romanos, quos scriptis ante litteris confirmaverat, intrepidus præco Religionis accessit: quoniam, ut notavit Chrysostomus homil. 11 ad Romanos, omnium Ecclesiæ solitudine sibi injuncta, necessarium erat ut

ad Dominæ Urbis regimen & gubernationem fese ingereret.

15 Hic fese materia aperit de tertio capite agenti, inquirendique, quid auctoritatis Ecclesiæ Romæ *ubi Petrus Primatum* contulerint Petrus & Paulus. Sane de Petro *Cathedra* nullus est ambigendi locus, quin Apostolicæ Ca- *Apostolice* thdræ Principatus, qui semper in Romana Eccle- *confituerat:* fia viguit, teste Augustino, ex Petri Primatu pro- fluxerit. Hoc docent Concilium Ephesinum & Chalcedonense, Optatus, Augustinus, Valentinius constitutio, & omnes Antiqui. Ratio vero est in promptu. Quoniam Petrus Romanam Ecclesiæ præsens rexit, & in ea regenda mortem oppetendo eam sibi propriam & particularem fecit. Quemadmodum Joannes Apostolus Ephesinæ Ecclesiæ Epi- *propriam il-* lam Sed-*m* scopus dicitur, non autem Paulus: quia, licet iste suam mo- *riendo fa-* Ephesios verbo & scriptis eruditur in fide, ab ea *ciers.*

tamen urbe discessit, aliis doctrinæ pabulum ergaturus: Joannes autem, in regenda & administranda Ephesina Ecclesia, ad necem usque perseveravit: imo vero solidæ diœceseos, five regionis Asianæ curam, septem Episcopis in eo tractu per totidem civitates constitutis, quos in Apocalypsi recenset, studiosissime gessit: quo respexit antiquus Author apud Photium in Bibliotheca. Quare à Cypriano *locus Petri* dicitur illius Ecclesiæ Pontificium; & Romana Ecclesia *Principalis*, unde unitas Sacerdotalis exorta est. Illo exemplo, Cathedram Petri dixerunt Ecclesiæ Romanae Sedem, Optatus, Augustinus, Hieronymus; & Orientalium plerique, Basilius, Nazianzenus, Antiocheni Concilii Patres apud Eusebium; Synodi, Ephesina, Chalcedonenis, Quinta, Sexta, Septima, Octava; & generaliter Tractatores omnes, qui Romanæ Ecclesiæ dignitatem attigerunt, illam ad Petri Primatum referunt.

16 Hinc est quod à Sede Romana *veneranda com-* *à quo com-* munionis *jura manare*, obseruat Ambrosius, in Epi- *munionis* stola Synodica Concilii Aquilejensis: & communi- *jura man-* nionis cum ea Sede & Petri Cathedra necessitate in *rent ad a-* urgent Irenæus & Hieronymus: quod jus inter ce- *lia,* ter Primatus Petri privilegia obseravimus. Du- *biarum sane causarum relationem Romanæ Sedis fa-* *in supremi* ciendam, ex divina auctoritate, & veteri tradicio- *judicij in-* ne, & secundum Canones profitentur, non solum fallibilitas Siricius & Innocentius I, una cum Concilii Mile- *pervenerit,* vitano & Africano, sed etiam Cyrillus Alexandrinus. Primatus iste, Petri privilegio innixus, in aliis causarum figuris, prout Ecclesiæ utilitas exigebat, sese tandem patefecit; consentientibus Episcopis, & memoriam Petri venerantibus, ut lo- quitur Concilium Sardicense.

17 Paulum vero, in Romana Ecclesia instituen- da, quas partes egisse dicemus? Sane, ut opinor, *quamquam* Apostoli plenum officium in ea formanda impletivit, *& Paulus* atque adeo Episcopi, quod munus cum Apostolatu *vere dicitur* conjunctum erat. Ac proinde, si ex regula, quam *Romanus* Episcopus supra proposui, meticenda est antiqua illa Episcopo- *fruisse.* rum institutio, vero & proprie Paulus Romanæ Ecclesiæ Episcopus fuit: in ea enim regenda diu labo- ravit, eamque decoravit sanguine, pro veritate quam docuerat profuso. Quare Epiphanius diserte Petrum & Paulum Episcopos Romanos vocat. Präverat Irenæus, qui successionem Pontificum Romanæ Ecclesiæ describens Petrum & Paulum primos enumerat, à quibus ceteros deinceps ad suam ætatem recenset: quem sequitur Eusebius, Clementi tertium à Petro & Paulo, in Romano Episcopatu, locum assignans.

18 Et ne quis offendatur, ac si duorum Episco- *porum societate Ecclesiæ unitas & vetus disciplina* laderetur, quæ suum cuique Ecclesiæ Episcopum eumque singularem præficit; obseruantum est, hanc *p clitioni*

*ex disciplina
primitiva
ecclesiæ,* politiam Synodo Nicænæ deberi: quæ Canone lato, ne plures uni Ecclesiæ præponerentur Episcopi, prudenter, ad tollendas dissidiorum occasiones, prohibuit. Alius mos Apostolorum temporibus vigebat, qui majoribus & insignioribus civitatibus plures Presbyteros sive Episcopos præfiebant, ut mutuis auxiliis suffulti, ad propagandam in suburbanas regiones fidem sufficienter. Unde Pauli exhortatio ad Presbyterium Ecclesiæ Ephesinæ his verbis concipitur:

*plures una
in kibo Epi-
scops ad-
mittentis* Attendite robū & universo gregi, in quo vos Spiritus sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei. Antiquum etenim illud Presbyterium ex pluribus Episcopis conflatum erat, sic exigente temporum ratione, ita tamen ut unus ceteris præmereret: quod ab Apostolis ipsis introductum, qui tandem quoque solos Presbyteros secundi gradus, ad confandum Presbyterium, seu mavis Ecclesiæ Senatum, adhibuerunt: qua de re copiosius alibi à nobis disputatum.

*sed ita ut
Petrus man-
ferit Caput
ecclesiæ Vni-
versalis.* 19 Interim ad præsentem quæstionem id obser- vafie sufficiet, non alienam esse à praxi Apostolorum, plurium unius Ecclesiæ Episcoporum communionem. In Romana vero non erat quod aliqua offendio, ex illa Petri & Pauli societate, timenda esset. Præterquam enim quod duo illi Apostoli, gratia divina afflati, nihil spirare poterant præter concordiam Apostolicam; illud quoque intercedebat mutua pacis vinculum, nempe officium communionis cum Petro retinendæ, ut unitas Ecclesiæ, in Petri Primatu fundata, servaretur. Duo ergo in solidum Romanæ Ecclesiæ Episcopi, Petrus & Paulus: sed ita, ut Petrus, Collegii Apostolici Caput & Princeps, suam quoque dignitatem tueretur.

*Hinc factū
us Pontifices
et auctori-
tate Petri &
Pauli pro-
cedant,* 20 Ex hoc Episcopatu Pauli manavit, ut Hieronymus, Damasum Apostolos honore sequi dixerit; Romani quoque Pontifices, inter cetera Sedis sua decora, hoc quoque posuerint, se Vicarios esse Petri & Pauli, eorumque Throni Successores, ut loquitur Hadrianus I in Epistola ad Constantiū & Ireneū Imperatores. Quem imitatus est Gregorius VII, qui se in Petri & Pauli Throno sedere jactat, in formula excommunicacionis contra Henricum Imperatorem. Scio non inepte dici à plerisque Pontifices Romanos succedere Petro, in plenitudine potestatis; Paulo vero, in plenitudine legalitatis seu scientia, ut loquebatur Joannes de Capistrano. Quæ ratio Pontifices quoque movere potuit, ut Pauli mentionem non omitterent, cui ab antiquis Patribus doctrinæ principatum tributum non ignorabant. Unde insignis reverentia conciliabatur Romanæ Sedi: quæ cum ceterarum Ecclesiærum, non solum mater esset, sed magistra quoque; in eo magisterio auctorem suum laudare posset gentium præcipuum Doctorem. Qua ratione octava Synodus Romanam Ecclesiam commendat, quod eam Petrus & Paulus, summi Apostolorum apices, praæ ceteris Ecclesiis extulerint. Sed nihil vetat, ut monui supra, quin etiam Episcopalem auctoritatem, qua fungebatur Paulus, in Romanos Pontifices transmiserit; Apostolicam quippe communicare non potuit, quæ morte extinguebatur. Petrus quoque Episcopalem auctoritatem ad Romanos Episcopos transtulit, & præterea Capitis prærogativam, id est, jus universalis regiminis, confusum cum Episcopali gradu. Alioqui, nisi successio istæ auctoritatis à Paulo derivatae admittatur, ægre ac ne vix quidem explicari potest formula illa, quam à temporibus Nicolai I, id est, oëtingensis fere abhinc annis, summi Pontifices usurpat, cum aut excommunicatione reos defigunt, aut à pec-

catis clementer absolvant: utrumque enim se auctoritate Petri & Pauli decernere testantur: quod nisi ex successione Pauli in Episcopatu interpretationem recipiat, frigidius dictum videbitur. Labores enim, ad erudiendam fundamque Ecclesiam Romanam à Paulo suscepit, & fusus in urbe Roma crux, ut ad Sedis dignitatem augendam ornandamque maxime conferunt, ita ad auctoritatem imperiendam nihil aut parum pertinere videntur.

*quod in Bul.
la videatur
Pauli ima-
go à dextris
locata,* 21 Hanc auctoritatis à Petro & Paulo deductæ la videatur communionem, impressæ oëtingensis ab hinc anni in Bullis plumbeis, utriusque Apostoli imagines testantur, Paulo ad dexteram Petri collocato,

tunc præcipui quoque honoris Paulo impensi argumenta quidam trahunt. Absurde. Quod enim latus dextrum videtur, si Pauli imago cum Petri imagine comparetur, est latus sinistrum, si referatur ad insipientes: ex qua relatione saepe metiendus est honoris gradus in conventibus publicis. Hinc profectum, ut Episcopus in parte chori sedeat, quæ dextra est ingredientibus, & tamen respondet cornu sinistro altaris; in quo sinistrum & dextrum latus nuncupamus, respectu habito ad divini Numinis præsentiam, ac si Dei majestas ibi federet (veluti super Cherubim, ut in veteri testamento) vel Christi corpus vultu ad populum obverso ibi confisteret. Olim eadem ratio habita est, cum loca assignarentur in ecclesia viris & mulieribus: pars enim dextra viris data, sinistra mulieribus, inspecta ingressus ad templum positione, ut patet ex antiquis inscriptionibus. Idem observatur quotidie in Gallia, in solenni Magistratum cœtu cum ad ecclesias conveniunt. Qui enim apud eos eminentiores, locum chori dexterum, qui respondet cornu sinistro altaris, ut dixi, occupant; reliqui vero sinistrum latus, quod respondet cornu altaris dextro. Ex hac quoque ratione ingressus tractum, ut in auditorio publico Senatum sive Parliamentorum Galliarum, Prætides id latus occupent quod sinistrum est, si confessus ordo à personis sedentium ducatur, quod tamen quo latus respondet lateri dextro adstantis cœtu: Quod splendidius eminet Rege in Senatu Parisiensi sedentem dextra pro tribunali: ad ejus namque sinistram confidunt Pares Franciæ ecclesiastici, quibus præcipius honor defertur; Duces vero dextram occupant: quæ latera vices mutant habita adstantium ratione, ita ut eorum dexteræ respondeat ordo Parium ecclesiasticorum. Aliud oblinebat in antiquis Synodis generalibus, ubi proposita in medio confessu faciolancta Euangelia vices Christi præsentis gerabant: ad cuius dexteram Legati summi Pontificis considebant, quæ tamen ingredientibus erat sinistra. Posset istæ observatio variis testimoniis ex antiquitate petitis in utramque partem illustrari, nisi satius esset ex præsenti usu confirmasse locum, imaginis Pauli in Bullis plumbeis destinatum, secundum esse censem; priorem obtinente Petro, ratione Primatus, ut decebat.

*Conclusio,
damnat e-
peccare, quod duo Capita Petrum & Paulum
in Ecclesia Romana Ex aquo constituere videatur.
Duo Capita, sive duo Episcopi, ferri possunt,
ex mente veterum & mediæ ætatis auctorum,
& ex eo qui hodie viget formularum usu: sed ad-
ditamentum illud, Ex aquo, spongea deleri debet
vel potius cauterio inuri: quia Primatum, quem in
regimine universalis Ecclesiæ solus Petrus obtinuit
ex ore ipso Christi, per indebitam comparationem
cum Primatu Pauli, qui versatur in solo ecclesiasti-*

ex institutionis magisterio, ut loquitur Maximus Taurinensis, penitus labefactat. Quare, non solum à traditione antiquorum Patrum alienam, sed etiam juri divino contrariam propositionem illam censeo.

DISSERTATIO IV

De tribus Episcopis &c ut pag. 14

Num. 3 lin. 18 — quamvis — l. — &
Num. 8 lin. 11 post — auctor —
adde — : imo Augustinus Patricus lib. 1 Rituum S. R. E. & Andreas Viborellus, in Notis ad Giacconium, positive docent esse falsum, quod tale quid unquam fuerit usurpatum: vere tamen id dici potuisse habendum &c.

Post num. 9 adde ex Pag. 220 col. 2 — 10 Adversus jam assertos Vicariatus, eruditissimum quendam Amicum meum allegare memini Concilii Nicenae de cunctis. Num. 10 (per erroris hypotheta scripto 14, & jam futuro 11) omittit 10 priores lineas, jam non necessarias vel alio translatas, atque incipe — 11 Notaturus porro in margine — atque linea 13, nunc 3 futura — Synopseos — l. — Summarii historici.

II S. LINUS.

Ab an. 65

In Commentario sub juncto post num. 1 — adde — Romana Breviaria, usque ad annum MDXXXV, quo novum unum permisso Pauli III concinnavit Cardinalis Quignonius, postea abrogatum, nihil de S. Lino habebant, nisi qua in nostris Catalogis leguntur. Quignonius autem, prolixior in Lettionibus, alibi strictior, hujus quoque Pontificis encomium dilatans, addidit, quod à Saturnino Confuse, cuius filiam à dæmonibus liberaverat, capitali supplicio affectus est: idque hodie dum, diversa licet phras, recitatur, non animadventeribus iis, quibus successive recognoscendum Breviarium commissum est, quod Saturnini Confusatus unicus annis omnino decem præcessit mortem S. Petri. Baronius in Annalibus, pro Confuse, scriptis Consularem: sed tales non nisi sub Adriano juridicando caperunt adhiberi, eattenus exercitibus soliti praesci. Nobis ad XXIII Decembribus licebit examinare, unde acceptum sit istud de filia Saturnini liberata, & alia plura à Quignonio addita; qui interim superfluum censuit cum veteribus Breviariis Confusum notare nomina, quibus quisque Pontifex Episcopus esse cœpit ac desit; & eum in hoc secuti sunt ceteri, exitum nullum communis videntes.

Post num. 2 — adde — Ego è contrario, tantum abest ut longius tempus requiramus in Anamnesi, procedente secundum sententiam, qua Lino immediate Cletum subiungit, & hujus personam non distinguit à persona Anacleti; ut possim tridaano Inter pontificio esse contentus, & successorem ordinatum credere XXVI Septembri.

3 Extendum est enim vero Catalogi, tantopere ab Henschenio laudati, circa primos XII Pontifices, non esse eam rim in præfite firmatam ac certitudinem, qua videatur esse in subsequenis XII Pontificibus; & usque ad annum vulgaris Era CLX, interea saepe certissimas haberi omnia; ex ejus nempe sumpta calculo, qui sub tam fidem annum CCXXXVI, regente ecclesiastis S. Antero, initium Catalogi, videtur dedisse Catalogo, seriatim arque cum definita Pontificiorum determinatione scribendo: in qua ipsa determinatione, ut ex satis certis documentis processerit Auctor, quis polliceri aucti, nihil etiam mutatum à prosequentibus eamdem seriem, pro suo cujusque captu ac judicio. Sunt autem præcipua difficultates duas in primis XII Pontificibus; videlicet, utrum Clemens præponi debeat Cleto, & Anicetus antefieri Pio. Faciunt hoc Catalogi, & cum iis Henschenius: contrarium magis nunc placet Erup-

ditis, iidemque à Cleto recusant Anacletum dividere. Nolo definitive in alterutram partem pronuntiare; ne vel contra id eam, quod verosimiliter ipse censeo; vel hoc affirmans, ipso in principio discessisse videar ab Henschenii contraria opinione, Catalogis inherentem. Neutrum ne faciam, placet utramque sententiam proponere, ac primo quidem loco Henschenianam.

III S. CLEMENS.

Secundum Catalogos atque Henschenium. Ab an. 67

Lin. 9 — xxii — l. — xxii Novembris.

Num. 2 lin. 6 — Nondum ergo — l. — Hinc sufficari quis posse, quod tunc nondum — lin. 8 — nullum est — l. — nullum sit — lin. 9 — dele — solum sequitur.

DISSERTATIO V.

Sententia Henschenii de Ordinatione, Pontificatus Abdicatione, & obitu S. Clementis. pag. 43 Appar.

30 **C**ardinalis Baronius &c.
Num. 43 lin. 1 — dele — pre memento rata.

IV S. CLETUS.

Secundum Catalogos atque Henschenium. Ab an. 77

Num. 2 lin. 16 — Eusebius — adde — Vſtardus Anencleto. Ibid. lin. penult. — esse; — l. — effet.

Numerus 3 circa medium dividatur, & fiat 4 ab his versus — Existimant eruditii hoc tempore viri, Gregorium VII — & ad finem addantur hac.

5 Tale habeatur, quod Marco Antonio Sabellico, sub finem seculi xv scribenti librum 6 Enneadū sua 9, & Crucigerorum, nunc in Italia extinctorum, Primordia requiriunt; ejus insituti homines, longiori, ut ait ipse, sermone scripserunt; quod scilicet Cletus, qui Petri primi Pontificis fuit discipulus, à cælesti nuntio Crucem habente dicitur monitus, ut hospitalem domum fundaret iis, qui Romanum peregre venirent Religionis causa; essentque ibi præsto, ut itineribus fessos comiter exciperent pieque reficerent. Gestarent hi perpetuo Crucem, monumentum Dominice passionis: quodque rem his principiis ortam Cyriacus Jerofolymorum Antistes, quem Julianus Apostata occidit, primus illustravit. Hac ille: que secutus Marcus Antonius Baldus, istius sua Religionis historiographus, Silvestro Maurolico Oceanum Religionum colligenti suggerit, Clementem IV, Alexandrum VI, Paulum III & IV, nec non Pium V, Romanos Pontifices, ab an MCCLXV ad MDLXXII, qui suis in Bullis ac Privilegiis Ordini datis eadem afferuerint; alii, istis non contenti, Alexandrum III & Innocentium III, prioribus antiquiores, nominant, qui confirmarint renascentem Ordinem: extinctum enim fuisse malunt dicere, quam frustra nisi ad probandum successionis continuationem, aliorum similia prætentur Pontificum exemplio. Sed ut antiquorum trium Alexandri, Innocentii, & Clementis non proferuntur Bullæ, ita gratius presumunt talia de dicto Ordine, tot seculis ignoto, afferuisse. Alexandro VI & successoribus secundi XV Pontificibus si quid tale suggestione revera fuit, eodem id illi modo receperint, quo postea Gregorius XIV, anno MDXCII Privilegia Ordinis confirmatus, auctoritatemque

aut id afferuisse di-
dam successionis continuacionem, aliorum similia præten-
tientur Pon-
tificis seculi
15.

rufisque per communicationem Privilegorum Ordinibus Mendicantibus concessorum, quando præfatur, quod Magister Generalis & Fratres Congregationis Cruciferorum exponi sibi fecerunt, quod..... prædicta Congregatio per B. Cletum instituta & per Alexandrum III Romanos Pontifices..... reformata fuit. Hac verba qui acciperet velut Gregorii ipsius assertum, cum tantum referantur ut assertum supplicantium, ne. i. vobementer aberraret; seque ostenderet ignorarum Styli in similibus teneri soliti, cum ejusmodi sic relatu, nec minimum quidem punctum majoris quam ante habuerint probabilitatis, inde accedit; aliud omnino agentibus & intendentibus Bullarum scriptoribus ac largitoribus, quam definire questiones histricas, numquam examini suo oblatas, nec si offerrentur recipiendas ab ipsis, nedum decidendas.

V S. A N A C L E T U S.

Ab an. 34 Secundum Catalogos atque Henschenium.

Num. I lin. 4 — comprehensusque ipse — l. — comprehensus, ipsique.

VI E V A R I S T U S.

Ab an. 95 Secundum Catalogos atque Henschenium.

Ad Commentariolum nostrum in fine adde.

3 Hu, ex Henschenii nostri mente, juxta tenorem Catalogorum sic deductu; subjicio meam, antea in fine prima Partis positam, Anamnesim, tanto libenter, quanto pronioribus anisius acceptam à viris eruditis intelligo; amicorum Parisiensem litteru id referentibus, gratulansque inventum modum, quo & Antiqui plures excusari possint, qui Cletum ab Anacleto diviserunt, & tamen teneri pauciorum sed illu antiquiorum sententia, qui sub duobus nominibus non nisi unitam personam agnoverunt. Ergo à pag. 217 huc transferatur.

A N A M N E S I S
DE CLETO ET ANACLETO.

Lin. 6 — Pontificatum — adde — nunc vero eamdem Collationem assignavimus Priori parti Apparatus, colocandam post veteres tres Catalogas.

Lin. 8 — elapsos — l. — elapso — & claude parenthesim Lin. 9 post — scribens, quæ nunc male clauditur post — Eusebius.

Lin. 43 — placuit Auctori — l. — placuit Auctori.

Art. IV lin. 11 — Mortuo Vespasiano Titoque, optimo Principe, jam solo — l. — mortuo Vespasiano, Titoque optimo Principe jam solo.

*Art. V lin. 13 — LXXXII — l. — LXXXII.
Lin. 15 — LXXIII — l. — LXXVIII.*

Art. VI ad finem — adde — Hoc tamen si cui videatur ex post facto felicitus quam verius cogitari à me; malitique credere jam inde à principio. & Anacletum seu Anencletum, & brevitatè causa Cletum, dictum fuisse successorem Lini; nolim equidem pro ejusmodi conjectura mea pertinacius contendere. Libenter tamen ab ita sentiente discerem, qui factum putet, ut in Canone Missæ receptum sit abbreviatum Cleti nomen, potius quam integrum Anacleti; & eadem ratione posset aliquis cogitare Lini nomen Gracum, non esse genuinum; sed ex in-

Post Tom. VII, vel post Propylæum Maji, seu Chronolog. Pontif.

tegre scripto Latino Marcellini nomine, vulgari usu acceptum.

Art. VII lin. 3 — rexerit — adde — item.

Lin. 8 — post anni LXXXII — adde — ei- que substitutus sit Euaristus. — Lin. 15 interje- citam Parenthesim (aliam utique à Sancta Virgine, & que tamen Domitiani consanguineam) exprime di- versò charactere quem curvum seu italicum vocant.

Art. IX lin. 2 — presagio fuit — adde — idque anno Christi LXXXV vel proxime sequenti: scribit enim Eusebius lib. 3 cap. 18, allegans ipsum illius temporis autores, & quidem à religione nostra alienissimos, anno Principatus Domitiani quintodecimo, ab Idibus Septembri inchoato, Flaviam Domitillam, Flavii Clementis, ejus qui tunc temporis Consul fuerat, ex forore neptem, una cum aliis plurimi, ob Confessionem Christi in insulam Pontiam fuisse deportatam. Ipse Clemens novo solum exilio &c.

Lin. 15 — anno LXXXV — l. — LXXXV.

Lin. 22 — dele — etiam.

Object. I lin. 32 — Hoc interim solum nomen — adde — (ut supra dixi.)

Post. Object. II sequentia Summaria, imprimenda erant eodem majori quo alia Summaria charactere, eademque linearum totam paginam percurrentium forma.

III S. C L E T U S seu A N A C L E T U S.

Lin. 2 ex Patre Antiocho — adde — Amiliano, Romæ in Vico Patricii commorante.

IV C L E M E N S.

** Lin. 14 — LXXXVI — l. — LXXXV.*

IT. S. C L E T U S seu A N A C L E T U S.

Lin. I ANACLETUS — adde — vel A- NENCLETUS.

V ALIAS VI S. E V A R I S T U S.

Post Summarium de S. Evaristo — adde. — Exhinc intelliges, Pontificales numeros, si hanc sententiam teneri velis, detracta unitate binc usque ad finem reformandos, aut ita sumendos ac si singulorum nominibus uterque numerus sub dubio adderetur, ut hic factum in S. Evaristo: quod ne semper fieri expresse debeat, satis est hic semel monuisse.

2 Porro ad ista sic mutanda in nostrâ Chronologiâ, & quatenus verosimiliora videbuntur etiam probanda &c. — sed quod de Vicariis sequitur, transfer ad Dissertationem II ut supra monui.

VII S. A L E X A N D E R.

Num. 2 lin. 22 — Commentario — adde — unde hic damus Dissertationem V, qua prior Apparatus inserita fuerat, sub titulo Exercitationis VI. — ac deinde post num. 3 sequatur. Ab an. 108.

DISSERTATIO VI

Chronologia in vetustis Catalogis fundata, ex Actis hujus Pontificis confirmatur ab Henichenio,

47 **A** D illastrandam &c. ex A. Pag. 45.
Num. 48 lin. 12 — dele — recte.
Post num. 50 etiam hac adde —

§ 1. Est qui dubitet, satisne certo credi debeat S. Alexandrum Papam in Canone Missa post Commemoracionem defunctorum nominari, ubi dicitur, Cum sanctis Apostolis & Martyribus, Joanne, Stephano, Mathia, Barnaba, Ignatio, Alexandro, Marcellino, Petro: qua enim causa, inquit, Pontificem Romanum postponendi Episcopo Antiocheno, scilicet Ignatio? Vtique eadem, qua fuit, ut Stephanus Diaconus preponeretur apostoli; scilicet prioritas temporis quo martyrium tulerunt. Excluso autem binc Alexandro Papa; quem obsecro poteris invenire alium Alexandrum, tam celebris in Romana Ecclesia nominis, ut SS. Marcellino & Petro proponi meruerit?

VIII. S. SIXTUS.

Lin. ult. cxxvii — adde — postea à Paschali I aut II translatus in Vaticanum, & hinc anno MCXXXII Aletrium

Corpus sub
altari in
Vaticano

à Paschali I
vel II loca-
tum,

Commentariolo addatur — 4. Romanus Canonicus, enumerans Pontifices, in Vaticana Basilica quiescere creditos, iisque Xistum accensus; Hic, inquit, tuit sepultus (scilicet post aliquam de prima sepultura loco elevationem) juxta ferratam prope corpus B. Petri, ubi est adhuc arcus de mosib; quem fieri fecit Paschalis I. Sed vel alia episudem Translatio postmodum facta est a Paschale Papa II, ante annum quo hic obiit MCXXXII; vel ab hoc sub eandem aram condita etiam fuerunt corpora S. Fabiani, Sergiique II, ut plenius dicitur ad hujus postremi Pontificatum; vel denique in numero nominis Pontificalis erravit Canonicus, erraruntque illi quos in nominando Paschale I antecessores habuit atque sequaces. Quid autem si Paschalis II, conditis sub altari duobus praeominatis, ipsius Sixti corpus inde exemerit, transferendum in aliquam Romanarum Ecclesiarum ab ipso reparatam, per a. S. Xisti; de qua dubium forte erat, Secundone ejus nominis an Primo dicata esset; quod tamen executioni mandatum non fuerit, certius cognito Secundi illam ecclesiam esse. Tale quidpiam si liceat opinari, facile concepero, quod fieri potuerit anno MCXXXIX, ut Alisanis sanctum aliquad corpus petentibus, primum fuerit illud concedere; quis enim dixerit ea causa destructum suffe altare, sub quo Xisti corpus jacebat conditum? Ea siquidem atate necdum mos inoleverat Roma, Sanctorum corpora palam habendi.

deinde po-
tentibus A-
lisanis con-
cessum.

5. Ut ut est, creditur ipsum isto anno concessum Alisanis, dumque illuc rebitur apud Aletrinos substituisse: apud quos quomodo fuerit anno MCCLVII sub proprio altari reconditum, & anno MDLXXXIV inventum translatumque solenniter, deduximus ad diem VI Aprilis num. 11 & seq. Anno post ultimam translationem centesimo, Roma Casinum excurrens tanningus noster & Aletrio transiens, reperit in veteri ecclesia Cathedralis membrana. Ad laudem divini nominis &c ad commendationem B. Xisti primi Papae & Martyris, hujusmodi Relationem, scriptam ante annos ut minimum ducentos trecentosve.

6. In gratitudinis & degeneres filii non immerito

notarentur, fierentque pro�is à perceptione paternæ substantiae jure hereditario alieni, si progenitorum suorum ignaviam, quibus in infra dicendis traditione habent negligientia somnis obrepit; filialis reverentia præter naturæ debitum præteriret. Antiquorum igitur segnitiem, licet, per succendentium narrations, infrascriptæ rei memoriam nondum intercepitur oblitio; quia tamen in scriptis redacta non exsistit, prout divina infuderit gratia, secundum quod à fide dignis & prioribus nobis accepimus, supplere pro viribus satagentes; quo ordine, quibusque miraculis glorioissimi Martyris Sixti Romani Antistitis, quem sub Hadriano Romanorum Imperatore pro Christi nomine passum sacra scriptura testatur, de Urbe ad civitatem Aletrinam, currentibus annis Dominicæ Incarnationis MCXXXII; Pontificatus Domni Innocentii II anno XI, Indictione VI, die XX mensis Januarii, succinctus sermo percurrit. Corrigendus est annus Indictionis, que tunc non VII, sed X numerabantur; annus vero Pontificatus hic rectius dicitur secundus, quam in recentius scipio lapide tertius: hic enim Innocentio isti solum inchoabatur die XXIII Februarii sequentis. Animadversione tali interjecta, prosequor tenorem Aletrienis membrana, promissum relationem sic exhibentis.

7. Dudum nutu Dei (absque cujus imperio nec folium arboris decidit, nec unus passerum ad terram cadit) in civitate Alisii, quæ intra metas regni Apuliæ sita est, aëris intemperie humana corpora variis & desperatis ægritudinibus stimulante; cum ipsi sis civitatis incolæ, medicorum consilio ac omni humano suffragio frustratos ac destitutos se fore aspicerent; divinum expetierunt auxilium, quod (prout ipsa Veritas innuit) nemini denegatur. Initio igitur fanori consilio, præfati cives ad prædictum Romanum Pontificem Dominum Innocentium, tunc in Urbe morantem, idoneos Ambasciatores sine mora transmittunt; importune ac instanter, prout factò opus erat, supplicantes, ut alicuius Corporis sacri reliquias ad civitatem Alisii mittere dignaretur, cuius virtute fugeret ab obessis corporibus valetudo. Quo auditu vehementer pius Pater indoluit, habitoque cum Fratribus super hujusmodi postulatis consilio, præfatis Ambasciatoribus corporis Sancti Martiris Xisti pie ac benigne concessit.

8. Si quis jam satageret Ambasciatorum hujusmodi gaudiorum immensitatem lingue aut calamique ipsius officio designare, vix sufficeret ad enarrandum. Accepto itaque Ambasciatores faci corporis pretiosissimatus thesauro, cum reverentia & honore decentibus, scilicet illud in scrinio super mulam imponunt; & accepto itinere gratulabundi è vestigio repedare festinant. Dum autem ad quoddam trivium pervenissent; dictum animal, præfatum thesaurum deferens, amplius stratum non absque Dei voluntate devitans, coepit arripere semitam, per quam sub compendio per abrupta montium pervenitur Alarium; contradicentibus tamen & renitentibus dicto animali ducatum præstantibus, ne per sensitam diverteret suapradictam. Verum cum nec verberibus neque adulatioibus possent dictum animal à cepta semita declinare; Ambasciatores præfati, super novitate hujusmodi turbationis & admirationis non parvam materiam assumentes, divino tandem relinquunt arbitrio, ut jam dictum animal incedat quo maluerit, absque contradictione cujusquam.

9. Quo quidem absque humano ductu ad locum, qui dicitur Volubrum, ubi aquæ pro usu animalium colliguntur, non eminus ab Aletrina civitate, per scopo ac ciuento; idem animal figens gressum, velut columnæ vibus: immobilis permanebat; nec minis aut flagellationibus seu etiam applausibus exinde recessit; donec Episco-

X S. H Y G I N U S.

*Lin.5 — quorum — adde — an. ab an. 138
notum — & ad — octo — adde —
vel quatuor.*

NODUS HISTORICVS.

Primas in Cleto & Clemente salebras, non infelicitate, ut existimo, eluctans; videbar inoffensio deinceps processus pede, sequendo ductum Consulatum, in Catalogis Pontificis ubique concorditer notatum; cum iterum nodus &c ut pag. 22.

XI S. P I U S.

In Margine — dies 21 — scribe — 23

DISSERTATIO VII al. IV.

De die Natalis &c pag. 24.

Num. 3 lin. 5 — mense Martio, non Augusto — l.
— dia ante metsem Iulium.

XIII S. S O T E R .

ab an. 152

In Commentario, omisso num. 2 conjungantur in unum numeri 1 & 3, hoc modo.

1 Consules Soteri assignantur &c. pag. 25 col. 1 — Antiquorum perro Catalogorum partem &c. pag. 26 col. 2 — Deinde continuetur Commentarius, translata buc ex Appar. pag. 47 Exeritazione v. Henicheniana, mutatis dumtaxat numeris hoc modo.

2 Eusebius lib. 5 &c. — & lin. 19 post, transmisse — adde — inde communicata Eusebio &c.

3 Hic herebat aqua Cardinali Baronio &c. — & lin. 19 post — alium dicimus — adde — [vel geminum unius ejusdemque persona Pontificatum distinguimus] — & dele haec verba — uti ad eum Acta, XVI Aprilis illius illustrata appetit. — & lin. 24 — Ecclesia — l. — Ecclesiarum.

4 Nihilominus relinquimus Soteri &c — & pag. 48 col. 1 lin. 8 sic lege — Porro illius duobus paribus Consulatum, memoratu in Elogio S. Soteris, attestatur Onuphrius &c. — & lin. 17 inchoetur novus numerus.

5 Idem novem anni Soteris referuntur in altero Catalogo &c.

XIV S. E L E U T H E R U S .

ab an. 171

Lin.4 — CLXXV — l. — CLXXXV.

XV S. V I C T O R . *ab an. 186*

Lin.5 — XXVIII Julii — adde — quando colitur.

In Marg. — m. 5 — scribe — m. 7.

XVI S. Z E P H Y R I N U S .

ab an. 198

Art. 1 sic muta — VI Patenæ vitreæ, que jubaruntur in ecclesia præseri Sacerdoti, quasque ab S. Urbano Papa factas argenteas, ab aliis etiam aureas fabrica tenas vias legitimus, fuerint ingentes pelves, recipiendis Offertoriis sive tempore fidelium sexus utriusque oblationibus, seu panibus, ad uniuscujusque eorum Communionem, una cum eo qui

c. 3

Sacer.

IN CATALOGOS PONTIFICUM.

Episcopus, Clerus & Populus Alatrinus, eidem sacro Corpori venientes obviā, processionaliter & honorifice ad dictam civitatem Alatrinam (cujus cives, uti & prædicti cives Alifenses, morbo vexabantur) hujusmodi thesaurum & animal conduxerunt. Introducto itaque in civitatem Alatrinam præfato thesauro, inter cives Alatrinos venerabilis & quodammodo pia contentio, per quam ad arma pervenit, exoritur; dum alii volunt dicti Corporis sacras reliquias in civitate veteri collocari, aliis vero renitentibus ac flagranti desiderio astantibus Corpus ipsum gloriosum reponi debere in Cathedrali ecclesia, in supremo videlicet civitatis. Cumque aliquamdiu super hoc tam pie inter eosdem cives extiterit decertatum; tandem consilium fuit, ut suprafato animali libera concessa facultate, quo illud spiritus Dei duceret, populus universus acquiescere deberet omnino.

10 O mira Dei sapientia! o tremenda potential deponitur in o ineffabilis gratia! Dum bruta animalia, sensuales Cathedrales, relinquuntia, ritus & animos rationales assumunt, & divinam innuunt atque testantur voluntatem. Nec mora: jam dictum animal, divinitus inspiratum, nullo prorsus humano conduce præambulo, venerandum corpus ad Cathedralem devexit ecclesiam; & tam diu flexis genibus, ubi dictus Martyr tibi locum elegerat, moram traxit, quoad usque Episcopus & Clerus, adstante Alatrinorum populo, dictas Reliquias, tamquam eis oblatas à Domino, honorifice suscepserunt; easque in altari, quod in ipius honorem post paucorum dierum curricula extructum est, honorificentia debita collocarunt. Sed extemporenum fuerit altare istud: constat enim ex reperita postmodum sub ipso scheda, solidum ac stabile primum fuisse dedicatum anno MCLVII, annis utique XXV post allatum Roma corpus. Et hic distinctioris notitia defectus satis indicat, non nisi seculo XIV scripta fuisse qua reculamus. Sequitur autem in pranotata membrana. Post cuius sacri Corporis adventum mirabilem, aeris protinus corruptione fugata, ægra civium Alatrinorum corpora recipiunt plenissimam sanitatem.

11 Ha! Deus, quam acutus doloris aculeus Ambascatiorum eorumdem animos pettransivit; dum tanto talique thesauro, post tot labores & innumeris sollicitudines, frustratos & expoliatos se & dictam civitatem Alifi fore conspicerent, quo spectabant ab ægritudinibus, quibus gravabantur, eximi mi ac totaliter liberari. Post multarum denique precum importunas instantias, iidem Ambascatiores ab Alatrinis civibus digitum tunicum dicti sancti Corporis obtinuerunt, quem ad ipsorum civitatem deferunt, cum omni honore & reverentia: ob cuius Martyris merita, aeris epidemia omnino cessante, oblesia Alifensis corpora à languoribus quibuslibet protinus liberantur. Lætetur igitur & exultet in Domino civitas Alatrina, & condignas gratias exsolvat Altissimo, qui dignatus est ipsos tali tantoque ditare thesauro, talemque ipsis exhibere Patronum, cuius meritis & intercessione dicta civitas & à noxiis præservatur anfractibus; & in bonis operibus prosperatur, ipsis annuente gratia qui cum Patre & Spiritu sancto vivit & regnat Deus, per omnia secula seculorum. Amen.

IX S. TELESPHORUS.

ab an. 127

Num. 1 lin. penult. & ult. sic lege — Marcum Aurelium Antoninum; sed hunc & fratrem ejus Lucium Aurelium Verum adoptavit, cum titulo Cesarum, atque in Imperio successores reliquit.

Sacerdoti super Patena sua parsus erat, consecrandis: quos cum & clysi ecclasiā circumneuntēs collegissent, ducebatur, finito Credo & dicto Dominus vobisūcum, Pontifex, sicut habet vetus Ordo Romanus, ubi oblationes à fidelibus laicis sive viris sive feminis offeruntur, eisdem accepturus. Ne autem dubitare possumus, quia oblationes ista essent iidem panes, quos postea consecratos accepturi erant communicantes, faciunt verba, quibus jubetur, ut Pontifex, qui cælestem panem accepturus est, à terreno pane, quem jam à latice accepit, manus lavando expurget: lotis autem manibus surgat. . . . apportante sibi Diacono oblatis, quae nunc vocamus Hostias seu Particulas. Et sic etiam simplices Presbyteri, atque in Missis privatis aque in solenibus hodiecum manus lavant, post Oblationem Panis ac Vi- ni, mox in Corpus & Sanguinem Christi convertoendorum.

*Positum
altaris ver-
sus Occi-
dente, . . .*

Art. 11 post lin. 3 omnia sic muta — Ad quem duplēm usum sic composita videmus plurium Basiliacarum Romanarum altaria, inter Chorūm & Navim templi, ut, contrario aliis more versa, sacrificantem habeant post sestantem, facie conversa ad Occidentem, & ad populum in navi collectum. Vnde si ut idem Sacrificans necesse non habeat, ad Dominus vobisūcum, se convertere. Post talia autem altaria ipsiusque Sacrificantem consistebant Presbyteri & Diaconi, inter altare vero & populam Clerus reliquus cum Cantoribus. Hoc locorum discrimen, olim commune plerisque, nunc in sola S. Clementis ecclesia Roma notari, observavit Claudio Castellanus; idque Predicatoribus S. Dominici laudi vertit; pra alii, qui antiquam istam dispositionem mutarunt, uti fecerunt Benedictini in Basiliā S. Pauli & alibi. Similis etiam forma Altare idem mihi scribit reperiri Bononia in aede S. Petronii; seque in talibus, ac nominatim in crypta S. Martini sape sacrificasse. Tale etiam illud est, quod Narria supra corpus S. Iuvenalis constitutum ipse vidimus, & ad 111 Maji dedimus ari incisum.

Art. 111 — adde — si ab orbiculari ejusmodi panis figura non fluxit, uti fluxisse potuit, appellatio talis.

XVII S. CALLISTUS.

an. 217 Lin. 1 — adde — Ex Regione Vrbis-Ravennatium.

Ad Commentariolum — adde — Corpus ad Cismonensem in Belgio monasterium, à B. Everardo Comite & Fundatore, translatum creditur: qua de Translatione ad dictum Cultus diem agemus.

XVIII S. URBANUS.

an. 222 Linea ult. — dies xxx — l. — xxxii.

In Commentario lin. 8 — sic lege — Verum antea, in opposita prioris Yrbis parte, corpus tumulatum fuisset videtur.

XIX. S. PONTIANUS.

an. 231 Lin. 4 & 5 — sic lege — xxvi Junii, similiter in Dominicā, & exul.

* marginis scribe — dieb. 3.

DISSERTATIO VIII al. V.

An inter SS. Pontianum & Anterum locus esse possit Cyriaco Ursulano? de que argumenti negativi in hujusmodi quæstionibus efficacia, & de ipsius Ursulanī Martyrii tempore, modo, atque auctoriis conjectura pag. 18.

N *Vm. 2 lin. 27 — ex Cardinalibus — l. — & Cardinalibus, & lin. penult. — MDLXLI — l. — MDLIX.*

*Num. 5 lin. 19 — Episcopatus — l. — Episco-
pus.*

Num. 6 lin. 2 — filium — l. — filium.

*Num. 15 lin. 11 — ab annis nunc quinquaginta —
lege — sub Urbani VII Papatu.*

*Num. 17 lin 6 — Sanctus ille Cyriacus — adde
— Hierosolymitanus.*

*Post num. 17 — adde — 18 Hic finieram, cum mi-
bi autem vellere Crombachius visus est, & quasi Henfche-
num nostrum legisset, ad XIIII Maji in Comm. de S. Ursulano Mar-
Servatio num. 13 differenter de tempore Hunnica irrup-
tione, amice quasere, quid tandem de Ursulano Marty-
rio sentiā. Etenim Magister ille meus illud sic transfert
à tempore imperantis Roma Maximini, id est, ab anno
CCXXXV, ad etatem Maximini, tractis in suas partes Bri-
tanniae Galliaeque tyrannide exercitū extinctō Gratia-
no, circa annum CCCLXXXIV; ut tamen non contennat respondet,
Ursulanarum peregrinationem & navigationem per Rhei-
bus de Ur-
fan. 3853
servatio num. 13 differenter de tempore Hunnica irruptione
cum dicit; Hunnos, dum Gallias occupat Ma-
ximus, populabundos excurrissile per eas omnes, irruptione
que illi se primæ adjunxerant Germaniæ superioris nouum,
inferiorisque regiones, ipso fortassis anno CCC-
LXXXIV; quando XI Octobris, in eisdem, Coloniā Agrippinam obsidentes, videntur incidisse Ursulanæ Virgines, cum illi scilicet jam essent in
reditu. Remis Tungrisque & aliis pluribus urbibus
destructis; cumque eorum vestigia insequeretur Maximus, ut adversus similes incursionses deinceps
muniret regiones, sedemque Imperii tibi Treviris
constitueret.*

*19 placet, fateor. ista Henschenii quod tempus ra-
tio inveniatur; nec mirarer si fabulosa Legenda Auctores, uti mo-
Maximinum supposuisse videntur pro Maximo; ita & Siricio
singendi Cyriaci Papæ occasionem fūpserint a Siricio, Papa;
quem circa Hunnica incursionis annum Roma præfuisse
Pontificem, haud vana acceperant traditione, siquidem is
anno CCCLXXXV, Ianuario mense, ordinatus fuit. Sa-
tis etiam tunc libera ac frequens fuit ad Urbem peregrinatio
fidelium, ex quibuscumque Christiani Orbis partibus. Non
tamen potest mihi facilis creditu apparere narratio, qua si non tamen
mul ex Britannia solvere facit plus quam ducentorum na-
vigatorum classem (nec enim paucioribus opus erat ad Virgines,
transvehenda XI millia Virginum, cum congruo numero profectas per
clericalis, familiaris, ac nautici comitatus) camque adver-
Rhenum,
sis ventis actam, totam impellit in aliquod Rheni ostium,
per quod Basileam usque subiecta incredibilis tali tempore
peregrinarum multitudo, reliquum iter per Vindelicias Rhei-
usque terra confecerit, in tantā tunc scribentium copia ne-
mini nota memoratare; eo tamen in primis memorabilis,
quod pro majori parte Virginibus constaret, omnia odore
sanctitatis sua & futuri martyrii fama sic replentibus, ut
complures Italicarum civitatum Episcopi, Reges item ac
Principes, ipsas fuerint usque Coloniam comitati. Adde,
quod Rheni accidens communis ostium (nam de veteris Rhei-
ni medio alveo, eis tunc adhuc patente, sed tamen prop-
ter deductas in Leckam & Vahalim aquas exili, cogitare
non*

non licet) ostium inquam illud, duorum tantorum fluviorum in Oceanum effundendorum capax, & multo nunc etiam quam tunc amplius; nullas à mari naves longe ultra Roterodamum transmisit; qua autem ex Hollandia Coloniam usque subeunt navigia planioris carina necessario sunt, quam quorum in mari usus est: ista autem vix ultra Confluentiam Rheni atque Mosella aut saltum Mœni pervadere possint, quin minoribus opus sit, ut Argentinam usque perveniantur: binc vero Basileam, propter summam fluminis rapiditatem, non datur ascensus, nisi forte exiguis litoribus, multiplicato remigum nisu impulsis, ut mihi Argentina scribit nostri nunc ibi Collegii Rektor P. Carolus Darsonval. Ruit igitur etiam ex hac parte navigatione ex Britannia; etiam eo casu quo mutata identidem navigatorum qualitate & quantitate sulcatum Rhenum volueris dicere; quanto enim hoc minora feceris Basileam pervenire, tanto magis oportebit augere numerum, eumque facere tam enormem, ut incredibile omnino sit, tot simul inveniri paratas cymbas potuisse, quot opus fuisset xv. aut xvi millibus animarum deportandu.

20 Quid ergo & inquires. An oblitorata peregrinatione Vrsulanarum Romana, in Baronii sententiam ibimus, sequentis Galfridum Asaphensem, apud ipsosmet Britannos maxime de fabulostate suspectum. quamquam ille professor interpretetur se dumtaxat fuisse historia, patria lingua ante duodecimum quo vivebat ipse seculum conscripta. Dicit is, Conano Britanno ejusque militibus, in Aremorica Gallia regione stabilitus à Maximo, petitus à Dionetho Corribus Rego uxores fuisse; in quem finem Rex ille filiam Vrsulam, cum xi milibus Virginum ex nobilitate lexit, aliis autem ex plebe ad lx milia, imposuisse navibus undecimque accersit; quarum majori parte disjecta aut submersa, cetera cum Vrsula, incident in exercitum Guanii Hunnorum & Melga Pictorum Regis, Gratiani iussu maritimam inferioris Germania oram populantium, ad infingendas vires Maximi, sibi Imperium arrogantis: horum autem lascivia cum nollenti parere puerilla, omnes fuisse trucidatas. Resecuit illam lx millium appendicem Baronium, ad an. 383; satisque habet, si duabus Britannicis Legionibus (censebantur autem legiones singula, cum plene erant, sex mille capitibus) pro numero militum qui tunc in iis reperti fuerunt, totidem delebantur. Et virgines sint, omnes numero undecim mille. Credat qui potest, aut in Aremorica tantam fuisse mulierum inopiam, ut exemplo, nullis in historiis legendis, ea debuerint trans mare accersi; aut tam facilem futurum Britannorum Principum aliquem, ut totum fere feminæ sexus florrem ex ditione sua in peregrinam mitteret regionem, matritos istic inventurum. Magis tamen miror, deprehensus à piratis maritimam oram infestantibus dici; & quia ad primum ipsarum conspectum exاردscientibus in libidinem barbaris consentire noluerint, statim fuisse eas, quod properarent alio (verba Baronii sunt) nec esset otium eas demulcere blanditiis. Cogitandum utique erat, ad Coloniam Agrippinam mactatas omnes; urbem nequitam maritimam, sed quo adverso flumine agre subire navis medioris quamvis expedita posset, remulco vel remigio acta, intra octo vel decem dies. Hunnorum præterea negotio, ex ea regione, que nunc Tartaria Crimenis ac Prekopensis dicitur, ad Maotim paludem deduxit, tam parum videatur experta fuisse expeditionum maritimorum, quam affusa percurrentis summa celeritate provinciis. Valeat ergo etiam istud commentum, neque vel ex Britannia venisse Virgines, vel adverso Rheno subiecta euntes credantur, aut omnino navigasse; quando jam peregrinationem Romanam rejectimus, à qua resumptis Basilea navigiis descendisse secundo flumine dicebantur.

21 Ceterum facilius mihi est explicare, quid non esse Interim de credendum putem de hoc arguendo, quam per conjecturam certas ram utcumque receptibilem decidere quid verosimilius dici posset. Cedem multitudinis copiosa ad mœnia urbis Colonensi patratam, testatur ager Vrsulanus, nunc

*aut à mar-
ritimis pè-
ratu inter-
ceptus,*

*cum res sit
aut Colon-
ia.*

urbis inclusus, unde primus seculo vi, inde aliis successore temporibus, eruta sunt Sanctarum corpora, partim singula, partim hinc in fossa manipulatim, ea verosimiliter modo quo narravit nobis Crombachius haud dia ante annum MDCLX, inspectante se, inventa ad centum quinquaginta corpora integra, in ipso agri Vrsulanus quasi centro, octona scilicet aut dena, pro fossa latitudine una in linea lateraliter juncta, tum modicâ interjectâ humo totidem alia, atque ita plures una in fossa ordines: vidimus autem ipsi eadem deinde ossa, unam comparsata in locum, cum evidentibus cadis indicis fragminibusque telorum hinc inde admixtis, sicut illa corporibus ipsis, & quadam ossibus fixa fuerunt, quorum iis etiamnum inhæreant cuspides. Sancta Vesula, & aliquot præcipuarum Sociarum Translati, ante annum DC facta, Testimonium præbet Vita S. Cuniberti, paulo post ordinati Episcopi; cujus capiti, in Basilia Sanctarum Virginum sacra facientis, visa fuit insidero columba, ac deinde juxta tumulum cuiusdam Virginis elabi ex oculis. Ex ea namque templi Vrsulanus tam veteri nomenclatura, apparet, jam tum certo creditum Coloniam fuisse, magnam Sanctarum Virginum ac Martyrum catervam ea in regione casam atque hanciam haberi. quarum numerus vulgo undecim millium censebatur; et si tum adhuc paucarum vel nullarum cognita haberentur nomina, paucarum etiam sepulcræ expressiori notitia signarentur; annis non multo pluribus quam ducentis ab eo cursus tempore, quo Hunnos Coloniam obsecrare credimus.

22 Ferreus sit, qui tam antiquis fundamentis nixa Colonensium traditioni fidem omnem negare sustineat, velisque tenere, non aliud eo loci fuisse quam civium cemeterium, quorum deinde, vel naturali morte functorum, vel in aliqua barbarorum incursione casorum, fuerint corpora seculis tanto posterioribus reperta. Feminæ generis esse pleraque, & quidem talia quo Martyrum Sanctarum ha Hunni autem beri mereantur, traditioni prædicta credo: solum labore, Tartari si- ut inveniam, quo ratione (nam de tempore puto sa: i: nunc no fucunt, inter eruditos constare) adducta Coloniam ea turba sit. Ad hujus autem dubii elucidationem aliquam juvat notare, quod supra monui, Hunnos ex ea processisse regione, quam bode ad Maotim paludem Tartari tenent. Horum portio qualis est hodie bellandi ratio, talem tunc fuisse Hunnorum qui dixerit, numquid non verosimilia dicere videbitur? Scimus autem, & nimium scimus omnes, gentem istam fere arcubus sagittisque & velocissimis equis instructam, feralis instar procella pervadente regiones, vanando, uendo, cadendo, nec altis fere parcendo, quam quos sexus & atas servitus barbaræ venales exponere suaseris: quales tanto sepe numero, ex provinciis Regi Polono Cesarique subjectis, abduxerunt; ut qui copiam mancipiorum, quotannis per eos advectorum, considerant, mirentur adhuc homines inveniri, in regionibus eorum incursioni obnoxii. Et bi quidem nunc fere promiscui sexus captivos abducunt ex iis quas incursarunt terris, barbarie feminas & & inclemencia magna; mulieribus tamen sic abductis, virgines canquantum hastenus inauditi, non magnopere sunt gra: pere non supraresem sueti victui, & facti ad arumnarum pene incredibilium tolerantiam equitationemque quotidianam, tunc temporis minus proni in venerem sint; & captivorum corpora exstant salva & integra adducere ad mangonium, eoque vel maxime virginibus parcant.

23 Nec quemquam in nostro casu moretur numerus qui earum undecim millium. Legat libri Numerorum Cap. 31; & XI milia inveniet quod Israelita, ulcisici Madianitarum sacrilegium facile collejisti, solisque virginibus parcere; ex uno illo populo non gerint, Alemania maximo, in partem præda numeraverint animas hominum sexus femininei, quæ non cognoverant viros, triginta duo millia. Quod si regiuncula una, horarias leucas 150 ambitu suo vix complexa, conferatur cum Alemania (in quam teste apud Maximum legato Ambrosio) aveysi à Gallia Hunni fuerunt, prompti aliqui irrumperet in

Belgicam
que popu-
lum

eam per Rhetiam, quo fuerant contra huiusmodis a Bonis
thone Valentiani dute directi) & cum reliquo Ardhenano
usque in Brabantiam provinciam, quarum sola longitudo
plusquam centum leucatum est; & per quas Hunni duxi-
trorum ac sinistrorum excarcerunt, usque in Campa-
niam Gallram Flandriamque, non multum videbitur, quod
exercitus aliquot centenorum fortasse milium (sepingenta
eduisse Rex Artilia seculo sequentis dicitur) cum præda per
tot regiones acta iter religeret, in ea numeraverit undecim
millia illibatarum Virginum. Illis autem ad Colonensis
mœnia tandem residentibus, & rerum antiquæ raptarum
affluencia diutinae farta, insolitus alius in sexum femi-
neum ardor inciderit; Ducibus præsertim, in formosores
& instante at nobiliores, quem omnium Principem Ursulam con-
ximo, prope cipere licet; captivitas ceteras verbo exemplique animare
Coloniæ solitam; ad tenenda fidei castitatisque constantiam. Hac
trucidarunt; vero constantia exasperat illi; omnes item in orbem
cinctas sagittis confecerint; eo verosimiliter magis, quod
ad solvendam obſidionem apptopinquare diceretur Maximus;
& ducentas alhuc leucas emetiendas habentibus an-
tequam in suæ sedes reverti posse, non valde commo-
dum effet, tanta imbellu ac delictationis sexus multitudine
gravem exercitum trahere; alia opulentiori præda satia im-
peditum. Quamquam nec alienum à barbaris sit; capti-
vosi Christianos simul omnes macrare, cum instans ab hoſte
potentiori metu prædam cogit dimittere, ad accelerandum
recessum. Hoc vero cum ex odio Religionis agere merito
censeantur; possent, absque alio pro castitate certamine;
caso sic Virgines, censeri Martires; maxime cum usus iſtius
avi Titulum eum extendere soleat ad quoscumque Sanctos;
etiam à latronibus & graffatoribus casos; accedenibus
præseruit divinis revelationibus atque miraculis, testanti-
bus eorum mortem in Dei conspectu pretiosam fuisse. Ta-
lia autem, puta nocturnorum luminarium &c. etiam in hoc
casu possumus concipere, ut ipsarum meritis solutam obſi-
dionem crediderint Colonenses, & oculorum corpora ſingu-
lari cum accurratione putaverint esse humana; quarum-
dam etiam, quas principaliores fuisse paucula adhuc fe-
miniva decebant, condere voluerint singularibus in arcu,
addito ipsarum nomine.

24 Erit fortassis qui prædicta sic approbet, ut tamen
ad vulgam Virulanarum Legendarum accedere cupiat pro-
pofit etiam plius, malisque tragicis circumstantiis narrationem veſti-
tades intel-
ligi tolerata
pro virtute
caſitatis;
ac deinde
di perſi pa-
robaro.

possit etiam pofit
re, concipi v.g. Regio Alemannorum sanguine Virgi-
nem; initio expeditionis captam. Duciique Hunnorum ad-
ductam; qui tam relicto domi filio sponsam definaverit,
atque honorifice ea cauſa habuerit; oblate conditioni pru-
denter acquiescentem; ſolumque poſſulanten; ut ceteras
quas ita copi contingentes ſibi ducentas, & barbarorum
ingenio aptandas ille permetteret, quounque in Hunnam
adducerentur. Hoc autem impetrato, caperit eas ſolari
prudens Virgo; atque ad patientia animare exercitium,
ſucturas ex neceſſitate viruitem, & (ſi conſtantef forent)
aut Martyris palmam obtenturas, aut barbaram illam gen-
tem conuerſuras ad fidem Christi, quemadmodum Iberos
legitur una Christiana ancilla convertisse. Tum vero et-
iam curayerit, ad ſpirituale ſuum ipsarumque ſolatium,
captivos Presbyters vel etiam Episcopos ſervari in vivis;
non invito Duce barbaro, cui commodius erat volentes &
lato animo ſequentes ducre, quae invitas marentesque
traxiffet longe difficultas. Addat quis, ſi volet, eidem
Duci, erga Virgines humaniori, ſed in oppugnatione Co-
loniensis urbis defuncto, ſucceſſe alium, qui in concu-
pifcentiam Virula accensus, quem blanditiis non poterat,
voluerit minis extorquere conſenſum; non ipsam tantum,
ſed totum virgineum gregem ſuo immolatus furori, ſi
Virula pergeret refragari. Ipsa vero, nihil iis mota, pre-
elegerit mori; idque ceteris etiam inductis, ut illatam
tali cauſa mortem generoſe exciperent: eadem autem patra-
ta, & una qua latuerat Cordula reliquis poſtridie addita,
immidſum divinitus terrorum panicum, qui diffugere com-
pulerit barbaros, & corpora Colonensibus ſcpelienda dimi-
ſere.

25 Quod si omnino velit quis, S. Ursulam Reginam
Iucifus Britanni filiam fuiffe, atque ex Britannia Romam P. teſt deni-
tiuſſe, indeque redenantem ſecundo Rheno defluxiſſe Cola que Virula
niam; eodem tempore quo ipſa ab Hunnis imprefuſa Britanni
adductis obſidebatur; neque hoc desperabo poſſe verofimili fuisse;
aliqua ratione tenero, teſcifis iis qua fidem humanam ſu-
perant circumſtantiiſ. Sane cum Tertullianum glorian-
tem legimus Lib. Adv. Iudeas cap. 7, quod Britannorum
inacceſſa Romannis loca Christo ſunt ſubdita; non
poſſum intelligere Scotos aut Pictos, trans celebrem illum
muri ad partes insulae Boreales iunt poſtos, indeque
Romanis aque ac Britannis infeflos; ſed eos qui ad Occi-
denteſ ſunt, lingua ſemper ſuam; adeoque & liberta-
tem, & Reges proprios quadamtenus tenerunt; Religione
quidem Christiani plerique, ſed adeo barbari, quales la-
crymabundus Gildas deſcribit; apud quos (ut cetera ta-
cteam) ungebantur Reges, non per Deum, ſed qui
ceteris crudeliores extarent; & paulo post ab una
Etioribus, non pro veri examinatione, trucidaban-
tur, aliis elec̄tis trucioribus. . . . & ſic agebantur
cuneta ſaluti contraria; acsi nihil mundo medicinæ
& vero omnium medico largiretur: Non ſolum au-
tem ſeculareſ vi, ſed & ipſe Grex Domini ejus-
que Paſtores, qui exemplo eſſe omni plebi debue-
rant, ebrietate quamplurima, quaſi vino madidi;
torpebant reſoluti; & animositatū tumore, jura
giorum contentione, indiſcreto boni malique judi-
cio carpebantur.

26 Tali rerum Britannicarum flatu, Ursula, velut
lilium inter spinas, nata fit: cumque forte Rex pater, in Romamque
ſpeciem Christianas, Romanorum deſtitutus praefidio, à vi- peregrinata,
tino trans murum Rege Genili, Scoto vel Picto, pacem in redditu occi- curriſſe
redimere cogeretur, eamque affinitate juncta firmare; ce- Hunnis.
lebrandarum nuptiarum inducias petierit filia, prætexto
voto peregrinationis Romanæ: ad quam cum delecto uirimq;
virginum comitatu recta per Oceanum ac mediterraneum
mare navigarent. Sacris autem locis viſitatis, cum de redi-
tu ad naues, in portu Romano ſtantes, cogitaretur, dixerim
invaliuſe rumorem de piratis a Maximō tyrauno conuictis,
& Liguria Etruriaque littora ac maria infenſantibus &
quorum metus peruaficerit, terreftri itinere, per pacatas eate-
nas Romanorum regiones deſcendere versus Rheni oſtia, ubi
non defuſa eſſe aliarum copia navium, quibuscum in pa-
triam reueberentur Virgines. Sed Deo aliter diſponente in
Hunnos incidentis, ingens agmen captivorum feminei
potiſſimum ſexus ſecum trahentes; cui ad Marty-
rium animando divinitus ſe deſtinatam intelligens ſanda
Regina, eidem ſe cum sociabus animoſe adjunxit. Sic
vero pariter omnes macrata ſint; atque poſt ſugam bar- ingeſ agmen
barorum à Colonensibus ſepulta, cum hoc diſcrimine, captivarum
quod Ursulae ac sociabus Britannicis, fortassis centum, trahētibus,
tamquam sanctioribus ac dignioribus & certiori Titulo
martyrii potiſſis, facta fuerint lapidea illa arca in quibus
poſtea ſunt reperita (nam totidem ſere Crombrachius nume-
rat ſuis inſcriptis nominibus) reliquo vulgo data fuerit,
qualem ſupra deſcripti, ſepultura.

27 Ego res eas, quarum formam non poſſum niſi
per conjecturam concipere, libenter imaginor, modo quam ſimulque
concipli potest ſimpliciſſimo atque illis autem duobus quos cum iis
proposui modis, haud agre capio, quomodo in Hunnorum marat fuſſe
manus venire potuerit cum Sociabus Ursula; & perſo- macrata.
narum ad undecim uſque millia, non quidem ipsam ex
Britannia ſecutarum, ſed cum ipſa ex odio religionis
Christianæ macratarum, Princeps cenſeri: quomodo item
inter nomina, vel ſepulcris inſcripta, vel revelatione cog-
nita, Latina pleraque, Britannica pauca, non nulla etiam
Teutonica Alemannicaque noſentur: quomodo ipſius Ur-
ſulae ac Sociarum precipuarum corpora ſecerni a ſepelien-
tibus, ac ſuis nominibus notari potuerint; indicio aliquarum
aduſt spirantium, aut neci ſubductarum, qualis me-
moratur fuſſe S. Cunera: quomodo iſta in turba reperiri
potuerint, non ſolum minuscula puelle, ſed etiam Epifco- Clerki

Clericique, & si vix promiseri sexus ac generis multitudine; servata tamen fixa ore ac fama hominum nuncupatio Virginum, tamquam à potiori ac digniori parte, quamvis barum numerum ceteri multum excederent.

Tituli vero sepulcrales & falsa reveries rem totam obfusauerimus.

28 Sepulcrales porro Tituli, qui solis quidem nominibus constant, sinceri possent estimari; ceteri vero verbis quibusdam additis autem esse, ad fidem faciendam fabulosa, quam nescio quis fuerat commentus. Legenda. Sed tantum abest, ut additamenta ista, vel pratenarum Revelationum libri, credibilitatis aliquid Legenda concilient; ut, propter evidencia quibus scatent fictionis indicia, detrahant potius, & magis constare nobis faciant, fuisse Colonia post corpora inventa, qui (uti ante Vitam S. Mauri Casenatis xx Ianuarii queritur S. Petrus Damiani) Deo se deferre existimabant, si ad deferenda laudis ejus insignia, falsitatis argumenta componerent . . . falsi testes Dei, secundum Apostolica verba (1 Cor. 15, 14) Falsus enim testis Dei merito dicitur, qui, indiscrete eum cupiens laudare, mentitur; & adversus Deum procul dubio perhibet testimonium, quisquis in ejus laude perversa molitur arte commentum. Eadem ante Vitam S. Romualdi v. 11 Februarii iterans Petrus, Hi, inquit qui in extollendis Sanctorum virtutibus mendacium fingunt . . . relicta veritate, quæ ipse est, falsitatis ei putant posse se placere commento . . . & quo se pro Deo stare quasi adjutores autuant, eo ut revera falsi testes contra Deum pertinaciter pugnant. Nonnullos autem revera tales inveniri, inventio que ante ipsam fuisse; ut assertis ille seculo XI scribens; sic & nos frequenter discimus experientia, neque cunctamur id sateri; ideoque Studium omne intendimus, ut vera à falsis, certa ab incertis secernamus, ad Dei Sanctorumque ejus maiorem gloriam, & fidelium instructionem.

XXI S. FABIANUS.

Ab an. 236 Lin. 2 — ccxxxvi — l. — ccxxxvi.

Lin. 4 post CCL adde — translatus in Vaticana mā Paschali II.

Num. 2 lin. 7 — Decius II — scribe — Decius 11 — ut appareat esse numerum Consulatus, non Nominis. — deinde adde — Ad hunc Pontificatum spectat factum memorabile, quo S. Pontius à Pontiano Pontifice baptizatus, in Vita sua dicitur, per Philippos Imperatores ad futura anni Millesimi Vrbū condita sacrificia invitatus, eosdem convertisse, & ad ipsos S. Fabianum Papam adduxisse: unde egregie confirmantur, quæ ad ipsius sancti Pontificis diem xx Ianuarii deduxerunt antecessores nostri Bollandus atque Henschenius. Corpus S. Fabiani sepultum fuisse in coemeterio Calixti Via Appia scribit Anastasius: inde translatum fuisse ad Basilicam Vaticanam, & sub eodem sub quo Paschalis Papa I S. Xisti I corpus considerat, altari conditum à Paschali Papa II, dicam ad Pontificatum Sergii II, eisdem consepulti.

XXII S. CORNELIUS.

Ab an. 253 Lin. 6 — xiiii Septembris — lege — xiii.

DISSERTATIO IX al. VI.

De loco, modo &c. pag. 34.

Num. 3 adde — Ob quam etiam idem S. Cyriacus, Ep. 58 & 67, Cornelium appellat Beatum Martyrem; & Ep. 68 ait, Martyrio quo-

Post Tom. VII, vel post Propylaeum Maji, seu Chronolog. Pontif.

que dignatione Domini honoratum: ac denique Ep. 76 dicit, quod eum Dominus, praeter Sacerdotii honorem, Martyrio quoque glorificavit. Nec enim minus Martyres censentur ab Ecclesia, qui in carcere vel exilio arum nos mortem obierunt, quam qui gladio sceti martyrium suum citissime absolverunt; ut patet in SS. Pontiano, Marcellino, Joanne, Silverio, atque Martino.

XXIII S. LUCIUS.

*Num. 1 lin. 6 — Valerianus III & Gallienus II — *Ab an. 252* scribe — Valerianus III & Gallienus II.*

Num. 2 lin. 3 — DCCCC l. DCCCC.

XLIV S. STEPHANUS.

Lin. 4 — die u Aprilis — l. — xu.

*Lin. penult. adde — inde anno MCLX *Ab an. 252**

Tranum in Apuliam, & anno MDCCCLXXXI Pilas ad ecclesiam Equestris Ordinis S. Stephani.

Num. 1 lin. 4 Valerianus III & Gallienus II —, scribe, III & II —

Num. 2 lin. 5, 6, 7 similiter scribe per minusculas — III & II, IV & III.

Num. 4 ult. linea atque sequentia substitue —
*5 Diu equidem basi dubiu, audieremne credere, ablatum *primum in* unquam Romā fuisse corpus prædictum: sed dubium tandem discussus relationes Tranii impressa anno MDCCCLXXXII & ex quibus constitit, perpetua incolarum traditio-*urbem,* ne haberi, quod anno MCLX Monachus quidam ejus mona-*rum,* pugnat. Quod ordo Beneventinus habebat in peninsula prope Tranum sita, qua dicitur Colonna) Romanum appulsus, e-*iusque ecclœ ubi corpus servabatur custodi factus familia-*tum anno**
*rior, modum invenierit ipsum fortim auferendi, arehendi-*1160 Tra-*liorum eo in littore 11 Augusti crescentium miraculo; diu-*num,***
que occulatum, tandem, cum iam locus ad Franciscanos transiisset, repertum sit anno MDCCXI in festo S. Stephani Protomartyris XXVI Decembbris, eoque repositum loco, unde nuper extractum fuit, cum hac in plumbō certificatione: Hic jacet corpus S. Stephani Papæ & Martyris, conditum A. D. MCLX, postea inventum & reconditum A. D. MDCCCLXXXII. Atque ita evanuit omnis suspicio de Stephano Papa IX, illuc forte delato; cum hujus cor-& 1682* pus anno MCCCLVII Florenti & fuerit repertum integrum, ut suo loco dicetur, utique duobus seculis post Stephani I cor-*Pisæ,* pus Columnensis Benedicτinis allatum.***

XXV S. SIXTUS II.

Num. 3 lin. 1 deele — autem —

Num. 4 lin. penult. deceffores l. successores.

Post num. 6 adde —

*7 Corpus hujus S. Xisti verosimiliter ex prima sepul-*Ab an. 252* tura loco in eam delatum ecclesiam postea fuit, quæ ejus nomen hodiecum retinet. Hanc cum restaurasset Philippus Cardinalis Boncompagnus, solicite requisivit corpus, uti diximus, de S. Sixto I agentes VI Aprilis num. 15. An invenierit nescio: Pancirolius sub altari majori haberi affir-*ab*mat: utrum ex certa scientia, libenter discam per ipsa Inventionis Acta.*

XXVI S. DIONYSIUS.

Num. 4 duas ult. lin. sic corrigere —: cum ille toto Claudi & Paterni Consulatu solum Vicarius fuerit, nec nisi principio sequentis anni, eadem quo novi Consules Magistratum die, supremum Pontificatum injecit.

XXVI

XXVII S. FELIX.

Ab an. 270

Lin. ult. dies XII — I. — XIII.

*Commentarius omisso numero 1, inchoetur à 2, hoc modo.
Tempora hic notata sic explicto. Primo xxx diem
Maii &c. — & lin. 12, ac seqq. dele — cuius tamen
anni Consules &c. usque lin. 14 — Hac autem.
2 Henschenius noster &c. — ut est num. 3.
3 Baronius videns quod &c. — ut est num. 7 lin. 2.*

DISSERTATIO X

De S. Felicis ecclesia Via Portuensi,
cujus sit; cuius item Corpus sub Gre-
gorio XIII inventum, Primine an
Secundi?

S Epulum in cæmeterio Via aurelia millario II &c.
pag. 38. Marginalis synopsis sic mutetur — Ecclesie S. Felicis via Portuensi egre concipi potest illa
esse de qua hic agitur —

In fine expanguntur linea due — Est autem millario
&c. — & Dissertation continuetur hoc modo.

2 Sed hac, quæ vix ducentis passibus distat à mu-
ro, quomodo, inquit Claudio Castellanus, in sua ad
me Epistola, censebitur esse millario ab Urbe secunda
dop An forte, sicut antiquitus, metiebantur distan-
tias à Columnâ Milliaria, quæ stabant statque etiam
num in area Montis Capitolini? Ita autem Ecclesie
qui potuit Portuensi Portæ nomen dedisse, ut
S. Felicis nuncuparetur? Vereor profecto, inquit idem,
ne hujus iam dicta Ecclesia, longius ab ea quæ S. Pancratii est, sit requirenda, sed requirenda frustra;
sicut & plurimæ aliae, quatum sola nunc apud Anas-
tasiū superflunt nomina, situs hactenus quæritur,
nec inventitur. Etenim vix dimidia pars eorum nunc
superest, quæ extabant tempore Schruderii. Ubi nunc
S. Abba Cyrus in Orphéa, versus montem Carina-
rum, atque adeo diversa ab altera ejusdem nominis
extra Portam Portuensem? Ubi S. Agatha, in Larda-
rio? Vir plures ordine alphabetico subjungam? In-
veni mihi, si potes, S. Andream, in Aquarenariorum; S.
Angelum, in Poro; S. Asterium, S. Auream, versus
Trophea Marii; S. Basiliidem, S. Benedictum, in Scon-
ca & in Panarella; S. Blasium, in Ripa; S. Caffianum;
S. Cæciliam, in Lupe-pacho; S. Cosmam, in Tracio;
S. Crescentianum; S. Crescentium; S. Donatum, in
Aventino; S. Eadmundum, trans Tiberim; S. Felici-
em, in valle Murcia; S. Felicem, in Pineis (non in
Pincis) prope S. Paulum, ubi & S. Adauetus coleba-
tur; S. Georgium, Specium sive de Specibus (non Spe-
cierum aut Speciebus). Species enim à Speciendo, id est
videndo, dicebantur quidam Officiales, quales etiam
hodie in ecclesia Senonensi plures Gallice nominan-
tur des spes, pueris choraliibus præpositi, à Latino sin-
gulari spes, unde Auspex, Haruspex &c. Quære etiam
S. Hermetis, ab Hadriano I amplificatam ecclesiam; S. Hippolyti, Abbatialem eadem; S. Januarium; S. Lau-
rentium, ad Taurellum, aliumque in Turribus, ac ter-
tium in Mondozar; S. Leonis Basilicam, dedicatam à
Leone II; S. Mamilianum; S. Mariam, in Cacabariis, in
Canella, in Cyro, in Candelari, in Caminis, in Fonti-
cana, in Mediana, in Sardis, in Vineis, & de Virginibus;
S. Marciani ecclesiam, instauratam à Leone IV; S.
Marcum, extra Portam Appiam; S. Mennam; S. Ni-
comedem, prope S. Agnetis; S. Nicandrum, extra Por-
tam-majorem; S. Pamphilum; S. Osannam; plures S.
Salvatoris, scilicet in Aerario, in Julia, trans Ti-

Videreturque
potius an-
numeranda
sor alia,
quarum fo-
la nunc no-
mina juper-
sunt,

situs autem
verus igno-
ratur.

berim, in Curtibus, in Cacabariis, ad Ursum-pi-
leatum ubi olim Guilielmus de Litteratis, in Ma-
ximis, in Statera, in Militiis, de Praefecto, in Pede-
pontis, ad tres-Imagines, in Pietate &c. S. Sen-
nem; S. Sindonem; S. Symmetrium; S. Stepha-
num, in Bagauda, in Caragalla, in Dulcitio, in
Pinea &c. S. Sosium; S. Silviam, prope S. Sab-
bam; S. Thomam, in Fraternitate; S. Ursum, in
Bancis; S. Clystum, ad Corsos; S. Zenonem. Hæ
porro omnes ecclesiæ, præter tot alias quarum no-
mina memoriae non occurunt, nonne sufficiunt
ad comprobandum quod intendebam, de multis
frustra quæri ubi fuerint? Hactenus ille, Romanarum
antiquitatum scrivitoribus copiosam præbens indaginis Prior illa
propromodum desperata materiam.

cur ab ali-
3. Viæ autem Portuensi etiam fuisse aliquam ecclesiam quibus at-
tributa &c.
S. Felicis &c. ut pag. 39 num. 4 — deinde lin. 9 & lici 11?
seqq. expandit aliquibus sic lege — dolent Bosius &
Aringus nullum ejus vestigium reperiri. Ast mibi &c.
lin. 12.

4. Imo dubitari potest &c.

5 Alterutram certe &c. mutatis numeris &c ad fi-
hem adde — Virius porro fit quod Tranensis in Apulia
prætendunt ad se translatum fuisse & apud se haberi (di-
cunt enim esse S. Felicis Papæ & Martyris) aut an om-
nino alterutrum non facile dixerit, nisi visis istius præten-
sionis fundamentis.

XXVIII S. EUTYCHIANUS.

Num. 1 lin. 3, Aurelianu IIII ... Carus II — Ab an. 275
scribe per minusculas IIII & II.

Num 3 lin. penult. post — à Strabone & Pomponio in-
dicata — sic lege porro —: qui licet vixerint, unus sub
Tiberio, alter sub Claudio, duabus ab Eutychiano & se-
mis seculis; non puto tamen etiam pro hoc tempore reci-
piendam aliquam limitem Provinciarum mutationem abs-
que idoneo testimonio.

Num. 4 adde — : si quid autem perplexitatis supere-
rat ratione Suffectorum Consulium, aut alio quovis ex ca-
pite, id totum exhaustissime videtur, laudatus in his Co-
natus Praefatione Antonius Pagi, Dissertationis Hypaticā
Auctor, & contra objectiones Norisianas vindictus.

DISSERTATIO XI al. VII

De S. Marcellini lapsu &c. pag. 24.

N

um. 10 lin. antep. — adhibuisse I. adhibi-
tam.

XXXI S. MARCELLUS.

Num. 1 lin. 7 dele — Roma.

Ab an. 308

XXXII S. EUSEBIUS.

Nam. 1 lin. 6 — duodecim I. undecim.
Ibidem lin. antep. post — Ado habet — adde — Ab an. 310
Pancirolius Reg. 9 Eccl. 19 agens de Ecclesia S. Sebastia-
ni, quæ supra ipsum Callisti cæmeterium Via Appia habe-
tur, afferit ex tot Pontificum corporibus ibi olim
sepultis, sola duo, SS. Eutychiani & Eusebii, istuc ad-
huc servari: sed si Eutychiani corpus Lunam ac deinde
Sarzanam translatum esse creditur; cur non dubitetur de
corpo S. Eusebii, ne ipsum quoque elatum alio sit? Tabu-
lam &c.

Num. 3 lin. 3 — scribens I. scribere.

XXXIII S. MELCHIADES.

In Marg. — m. 4, dies 9 I. m. 3, dies 3. — Ab an. 310

XXXIV

XXXIV S. SILVESTER.

Ab an. 314. Num. 2 lin. 6 post --- Constantinus --- adde --- unde sequentem mox Dissertationem accipiemus, in gratiam eorum; qui Acta ipsa non habent, altera hujus Conatus editione recudendam.

Num. 3 adde --- Aretini, teste Dominico Rainaldo Bullam plumbeam Bibliotheca Vaticana Castode, apud Allatium lib. 1 de combina Aretii, sensu utriusque Ecclesiae cap. 6, num. 2, putant se habere fortassis Silviniam Silvestri Papae scripturam, & quidem plumbea Bullestris II. *Ia signatum: quod licet fidem pene omnem superet, dedi tam* operam ut illius qualifcumque Bulla edipyon, & charactera specimen obtinerem, lectorum oculis judicioque subjiciendum, suspicans interim Silvestri II esse, quod Silvestri I creditur, enormi annorum DCCLXX. & amplius nulla nunc annorum intervallo. Non defuerunt desiderio meo Canonici reperitur. Aretini, & re per D. Ioannem Bapt. Capalli Decanum suum intellecto, concordibus suffragiis decreverunt referandum Archivum, quamquam nullus vel in Capitulo vel in urbe tota reperiebatur, qui de ejusmodi Bulla quidquam aliquando audivisset. Verum omnis deputatorum ad id Dominorum diligentia frusta fuit: qui tamen non contenti proprii tabularii angulos omnes excutere, etiam vicinas SS. Flora atq. Lucilla & S. Bernardi Abbatias sunt scrutati, nihil amplius inde referentes, quam desperationem quidquam ulterius reperiendi.

4. Ludovicus Vedriani tractatu de Sanctis & Beatis ci-vitatis ac dioecesis Mutinensis, ex auctoritate Gasparis Silin-gardi Episcopi scribit, quod an. MCCCCLXV Nonantula, die xxiv Septembris, in Doninica, apertum fuerit Sepulcrum, ubi S. Silvestri corpus contineri credebatur, per manus Episcopi Tripolitani Benedicti, coram Garone Eftensi, Abbe loci Commendatario, pluribusque Prelatis, Presbyteris, atq. Notariis Mutinensis; quodque inventa sint ossa Corporis ple-raqz, cum lamina plumbea his verbis insculpta: Hic requie-cxit corpus B. Silvestri Pontificis; cuius precibus Deo creditit Constantinus Magnus, delatum ab An-selmo Abbe, & Aistulpho Rege Italorum, & à Stephano Pontifice concessum, anno Nativitatis D. N. Jesu Christi DCCLII die xx mensis Decembris. Hanc inscriptionem, sculi XI aut XII esse, haud difficulter credi-derim: antiquior Autor, Regem, non Italorum, sed Langobardorum nominasset. Qua porro verosimilitudine ista Nonantulanorum credulitas mitatur, licebit ad diem ultimum Decembris expendere; quarere item, quo Titulo Mantuani ejusdem Sancti Pontificis corpus, vel saltem notabilem ali-quam Reliquiam, se habere afferant.

Constantini Donatione *4. Quoad imaginem Silvestri &c. --- scribe in margi-ne* --- Primus cum Tiara Silvester pingitur --- ex fide Constantiniana donationis --- & lin. 16 post --- veram probare --- adde --- Veram certe creditit Paulus II, cum anno MCCCCCLXIX Guilielmo Toparcha Monasteriensi, Ludo-vici XI Francorum Regis Legato, honorificentissime loquens de beneficiis Regum Francia in Romanam Ecclesiam, hanc habere ab ipsis agnoscat eas terras, quas Titulo Patrimonii possidei. Quamquam enim (verba sunt Pontificis, ex Gallico Guilielmi fideliter Latine reddita) Constantinus Magnus fecisset donum atque translationem Patri-monii, quod Ecclesia sancte Sedi applicavit, in per-sona S. Silvestri; eo tamen ipsa Ecclesia numquam fructa est, nec ejus pacificam habuit possessionem, do-nec operam suam eo contulerunt Franciae Reges, sed hac utcumque à Paulo dicta, & plenius apud Mabitionem sua originali Actorum ipsorum lingua legenda, lib. 6 de re-tum certo Diplom. num. 20, numquam efficere poterunt, ut viri eruditii scđum fuit definant de rei veritate dubitare; optentque videre certiora Constantini ana donationis, etiam quoad solam substantiam, documenta. In illo autem hyperbolico Instrumento, quod ab omnibus unanimiter nunc rejicitur, appetat ubique bar-baries stylus, avo Constantini in indigni; nusquam tamen clarius, quam hoc in parte, ubi de Phygio Papali agitur.

Post Tom. VII, vel post Propyleum Maji, seu Chronolog. Pontis.

Natali Alexandro nibilo proprius vero videtur, quam Sup-positum esse &c. . . . ad amissim refert. Cantelii no-stri, Ioannem Diaconum auctorem existimantis, verosimiliorum conjecturam, vide sis ad Pontificatum Stephani III, quem nonnulli presumperunt propterea accusare. Interim sicut Leo IX &c.

Num. 5 in Marg. scribe --- Formam pilei habet Tiara, forte in signum asserta in libertatem ecclesie: --- tum adde --- Ceterum quod de Tiara, pilei formam habente, hic dixi, aesi à S. Silvestro usurpari ea coperit, per meram conjecturam dixi; dum enim SS. Gregorium Magnum & Leonem III reperio, nudis capitibus constanter expressos, vereor ut ea conjectura satis certa sit; quamvis S. Silvester sic pileatus pingatur cum S. Anastasio Papa absq; Tiara, ab adstante, in Lateranensis oratoriis exhibendi pictura, Anastasio IV sec. XII curata. Ut ut est: debuit fuisse Tiara illa con-fuetum Pontificum Romanorum gestamen, saltem VIII se-culo, quando fabricata fuit Constantiniāna Donatio.

DISSESSATIO XII

Expenditur & refutatur vulgata narra-tio de Constantini Imperatoris lepra, per baptisum ei à Silvestro collatum curatâ.

*A*cta S. Constantini Imperatoris, ad XXI Maji, quo colitur, à me eatenū explicata, quatenus id requirebant dubia quedam circa conversionē atq; cultum ejus, Capite 11 hunc Titulum præferunt, Contro-verbia de Baptismo Constantini discussa. Satis autē fuit Leborem, rei istius penitus scienda cupidū, & Acta prædicta habentem, alegare illuc. Ut autem iis quoque fias satis, qui nova ac propria editione Conatum hunc nostrum seorsim ali- quando edendum empturi sunt (magni enim ad historiam Pontificiam momenti res est) placet tali casu prædictum Caput hoc loco recudi, sicut habetur Tom. 5 Maji pag. 14 & seqq. addita etiam parte Capitis 111, ubi Baroniana qua-dam pro vulgato errore argumento refutantur. Recudi autē utrumq; Caput jubeo, sub eadem, quæ ibi servatur numerorum partione, incipiendo Dissertationem prætitulatam hoc modo.

8. Postquam Eusebius, Cæsariensis, Capite 60 lib. 4 &c. lin. 8. --- Quadam etiam corige aut muta ut sequitur.

Num. 12 post med. εξαρτοσεως. 1. εξαρτοσεως.

Num. 15 lin. 1. lege --- Multum hic idem Baronius.

Num. 18 lin. 15 à fine --- Cyzicini 1. Cyziceni.

Ibid. lin. 5 à fine --- Episcoporum 1. Episcopum.

Num. 19 lin. 5 sic lege --- Rebaptizationem, veluti rem necessariam ad salutem, in iis qui veteri solum more baptizati erant, fuisse ab Arianis tentatam ante obitum Constantini, nemo cum fundamento dixerit, nec debet in totius antiquitatis silentio recipi. Quis enim eo vivente &c.

Ibid. lin. 23 --- hoc IV seculo 1. mortuo Constantino.

Finiatur autem hic n. 19 cum linea 7 col. 2 pag. 17 --- ut rebaptizatum condemnasse --- & omisssis reliquis ejusdem columnæ hac substituantur --- Vnde autem ista sumperit Author Catalogi 2, infra in Felice II apparebit.

20. Hactenus deductis additum velim judicium Emin. Cardinalis Bona de toto hoc arguento &c. --- ut habes in Co-nata pag. 212 & lin. 6 pro Superiori anno --- scribe --- anno MDCLXXXIV --- & lin. 8 ante finem dele --- Henscheniano.

21. Restat nunc solum, ut ea quoq; expendamus, quibus Cardinalis Baronius credit, vulgatam de lepra & Baptismo Constantiniano narrationem quadam tenus stabiliti. Pendent ea portissimum ex relatu Gentilis Historici Zosimi. Hic enim dissimulata ab Eusebio, unice in laudes Imperatoris intento, Constantini tristia, circa Crispum filium & uxorem Eustachiam, sic exaggerat libro suo 2, ut Baronio visus sit efficacissime probate suscitata revera Christianis

4 Constantino persecutionis eam, quam fabulosa S. Silvestri acta supponunt, & cupu vindicta fuerit lepra ista. Ipsa ergo Zosimi verba, licet inedentia & calumnia plena, ad Graci texius fidem excedit, preferantur in medium, sicut ea deditus in predicio dicitur. Constantini Acta Commentario Cap. 5 num. 30, numerorum ordinem hic prosequendo.

30 Post quam, devictis Licinio, universum Imperium &c. Tom. 5 Maij Pag. 20 Col. 2 lin. 2. sed

Nam. 34 lin. 14 à fine — eum — 1. — eam.

Nam. 35 lin. 25 lege — Licinium Iuniorum complices patri suo fuisse: Constantimum vero, in Crispo filio infelicem magis quam reum &c. usque ad num. 36.

DISSESSATIO XIII al. VIII.

De magna Tabula &c. ut pag. 48.

Quid Silvester Papa ad ornatum Basilarum &c. — muta autem & adde hac pauca —
Num. 4 lin. 13 sic lege — Nihil de hypothesis Constantiniani Baptismi, satis superque refutata per precedentem Dissertationem, hic dico. Nolo etiam tangere generalem illam thesim &c. — & infra lin. 21 — Dissert. XVI scribe in nova editione — Dissert. olim XVII, nunc XXIX.

Num. 10 lin. 15 post — ordinari — adde — Claudius etiam Castellanus, curiose scrutatus talia, antiquius nihil mibi potuit allegare, quam sua Parisiensis Ecclesia parvum Pastorale, ab annis circiter quadragesim exaratum: ubi in prefijo Kalendario saepe occurrit Duplum: non sic dictum, quia in eo duplicitur Antiphona (ut ritu Romano assuetus forsitan videri posset) id enim neque Parisiensis, neque aliis multis in locu Galliarum obtinet; sed quia duabus campanis pulsatur ad singula Officia tempora; & duo Cantores in medium Chorum prodeunt ad singula Responsoria: ad qua campana una & Cantor unus sufficiunt in Simplici; in Semiduplici autem, alternis duo & unus, id faciunt. Primus inter Pontifices, qui hactenus &c.

DISSESSATIO XIV

Icones Constantini Magni & Helenæ Augustæ, ex eorum nummis ab Alexandro Wilhemio nostro illustratæ.

Quamquam agere possum apud me ipsum statuere, utrum expedierit ac porro expeditat operi huic inferuisse & infervere Pontificum Icones, à Joanne Baptista de Cavaleriis collectas editasque; existimo tamen opera pretium fuisse, de earum exigua antiquitate ac sinceritate nonnihil differuisse. Idem dixerim de Imperatorum Regumque effigiebus, ad ecclesiasticam historiam eatenus adhibendus, quatenus cum eorum gesta connexa illa est. Quorumnam autem gesta magis ad ipsam pertinere venseas, quam Constantini Magni ac Marii ejus Helena, sub quibus & à quibus Gentilium servituti exempta Ecclesia, non solum libere explicare sece, sed externo etiam ornatu ac potentia cœpit esse speciabilis ac venerabilis? Itaque non importune, ut equidem reor, adducam hoc Dissertationem Wilhemii nostri, accepitam ex quodam illius Tractatu, cui sub annum MDCLXXI Antwerpia imprimente occasione dederat Constantinus, ante Annates Treverensis Brouweri, nova forma supplementoque donatos à Mafsenio, in frontali eorumdem imagine expressus, alia omnino specie quam par erat. Dabo autem Dissertationem hanc sicut ipsam contraxi in seruique post ipsius S. Constantini Acta Parergo I.

2 Animorum imagines non sunt, inquit C. Plinius &c. ut Tomo 5 Maij Pag. 22.

3 Constantini Maximi veram imaginem &c. post quem numerum exhibenda erit nummorum iporum tabula.

4 Horum porro Constantini nummorum &c. Pag. 23 — & omessa, erudita quidem, sed hic onerosa futura explicatio singulorum nummorum, numero 40,

41, 42, 43 deducta, succedit numerus 44 & sic.

5 Secundi nummi & tertii &c. Pag. 24 col. 2.

6 Ita restituto sibi in imagine Constantino &c.

7 Contemplare nunc & Helenæ &c.

XXXV S. MARCUS.

Lin. 4 — mensis VIII — I. — VIII, ab an. 336

In Margine — m. 8 — lege — 9.

XXXVI S. JULIUS.

Lin. 4 — anno CCCLIII — I. — Ab an. 337

CCCLII.

Commentariolo nostro adde — 4 Ioanni Archiepiscopo Nicano, in Auctorio Biblioth. Patrum Grac. creditur Julius, Cyrillo Episcopo Hierosolymitano per Epistolam demonstrasse, quod Natalis Domini, quem Ecclesia illa die VI Ianuarii una cum Baptismo Christi celebrabat, celebrari debeat xxv Decembris. Ea Epistola quam non certa sit, minus etiam certus qui allegatur Iosephi Iudei locus, dixi in Apparatus pravissima parte i Epistola ad Positum Consultatoria secunda num. 14 & seqq. Non deerant alia Iulio argumenta, ex traditione Romana Ecclesia in libris Censuum Romanorum fundata, quibus usum illum Cyrillo probaverit, si ea de re ipsi quidquam scribere voluit.

XXXVII S. LIBERIUS.

In Marg. — Ab anno 337 — scribe — 352. Ab an. 352
Num. 1 lin. 4 — x Kalendas I. ix Kalendas.

XXXVIII S. FELIX.

Num. 2 lin. 10 — annos 111 — adde — coque am- Ab an. 355
plius.

DISSESSATIO XV al. IX

Utrum vere Romanus Episcopus fuc-
rit hic Felix. pag. 53.

DISSESSATIO XVI al. X

Martyrium S. Felicis &c. pag. 56.

Num. 4 ad finem — adde — Quod tamen de rebaptizatione dictum est &c. — ut Parte 2 pag. 176 & num. 5 sic ordine — Prememorata fabula, de Constantino vel Constanio, declarato per Felicem rebaptizato, similis alia apud Anastasium &c.
— uis habes pag. 5 & lin. 5 à fine.

XXXIX S. DAMASUS.

DAMASUS S. R. E. Diaconus, &c. Ab an. 366

DISER.

DISSERTATIO XVII. al. XI.

De anno mortis *Oe*, ut pag. 58.**N**um. 1 lin. 5 à fine — CCCLXXXVII — scribe,
— CCCLXXXVIII.

XL S. SIRICIUS.

Ab an. 385 Lin. ult. adde —, postea translatus
ad ecclesiam S. Praxedis.

In fine Commentarii — adde — 9 *Hactenus Romani Pontif.* — *Oe*, ut pag. 213, atque his verbis concludere — *Ita observavit Petrus Josephus Cantelius noster, in sua Metropolitanarum Vbiuin Historia Tom. I Parte 2 Differit, i Cap. 2; quod opus, immatura morte Authoris interrupsum, uinam aliu parti eruditione prosequatur!* Interim ex primo illo Tomo, sub ipsam editionem hujus Catalogus primum accepto, opportunita aliquia, & antea non observata à nobis, in hac Paralipomena transcurrentur.

XLI S. ANASTASIUS.

Ab an. 398 Num. 1 lin. 2 — Honorius III — scribe — 1*III*.
Num. 3 lin. 8 — *audeat l. audeat* — *& lin. 10* — annis tribus l. annis tredecim.

XLII S. INNOCENTIUS.

Ab an. 402 Commentario adde — 3 *Eft Parisis in Gallia nobilis quedam Brancatorum domus, vulgo l'Hostel de Brancas, in cuius Sacello habetur corpus sanctum, Cardinalis Brancati munere Roma missum, una cum marmore sepulchrali, cui inscriptum S. INNOCENTII EPISCOPI: & cum duodecim lampadibus figlinis, quibus nunc circumdatur, repertum in sepulcro. Ea lucernularum multitudo videtur indicare, istud corpus minime vulgaris Episcopi fuisse: quod si licet suspicari, ipsum fuisse alicuius Episcopi Romani, in nullum ejus nominis aptius quadraret conjectura, quam in hunc Primum; cum Secundus vixerit seculo XII, quando non amplius in cæmeteris subterraneis condebantur Pontificum corpora: & ejusdem Secundi sepulchra scitur in ecclesia Lateranensi extitisse. Plura forte, ex Instrumentis pariter Roma adiectis suggeret Claudio Castellanus, cui notitiam hanc debemus, cum ipsa viderit. Interim ista hic placuit indicare quia Innocentius iste sic Parisis honoratur, ut ejus cultus ad nullum anni diem sit adstrictus.*

XLIII S. ZOSIMUS.

Commentario post num. 3 adde — *Quamquam quid opus est scripuloſe colligere loca & testimonia buc facientia? quando S. Leo, à Zofimo quartus, in Epistola vulgo 89, ad Episcopos Provinciae Vienensis, ita statuit: Non paſſim, ſed die legitimo Ordinatio celebretur: nec ſibi conſtarē ſtatus ſui noverit firmatatem, qui non die Sabbati vefperi quod lucescit in prima Sabbati, vel ipſo Dominico die fuerit ordinatus. Solum enim majores nostri reſurrectionis Dominicæ diem hoc honore dignum judicaverunt, ut Sacerdotes qui ſumuntur, hoc die potiſſimum tribuantur. Per hoc equidem non exigitimo ſummas aliquas feſtivitates ab honore iſto fecludiſſat. item pro raro aliquo caſu, cum hodiernus uſus festa Apoſtolorum aliaque majora recipiat. Si quis tamen primis quinque vel ſex ſeculis nullam omnino exceptionem patiatur, poterit paucifimis illas que forte ſic occurſent Ordinationes facile adducere ad Dominicam, mutato leviter dierum à Catalogis defini-*

torum numero, quando hunc nulla certior auctoritas firmat. Porro cum Dominicus dies à vespere inchoari censetur, uhil incommodi nobis adferit, neclum à nobis obſervatus uſus Sabbati, non enim quomodo cumque preſcribitur in Sabbato ordinandos Episcopos, ſed vespere; ita ut dies ſequens exinde haberetur vocareturque Natalis.

*4 Nomen Vrbis ad Titulum Episcopi *Oe*, pag. 213 — atque his verbis conclude. Ita pralaudatus Cantelius noster, libro ac loco jam allegatis ad S. Sircium.*

XLIV S. BONIFACIUS.

In Commen. num. 1 lin. 5 post — colitur — ex-punctis reliquis pone. — An autem ibi adhuc requieſcat, dubium mihi facit Epitaphium, teste Romano Ca-nonico in Vaticana Pontificum portico reperitum hujus-modi:

Atria magnifici ſunt membris plena ſepulcri
Sedis Apostolicæ Bonifati Praefulsi almi.
Tali indicio Primum ejus nominis ibi ſepulcum preſumit Romanus; & verofimilis videtur preſumptio, quia nullus eft ſubsequentium Bonifaciorum, cui vel aliud pro- prium Epitaphium non fit, vel iſtud aptari congrue poſit: nam quod aliquando Primi eſſe putavimus, quia in eo dicebatur, quod

Mitis adunavit diuſum Paſtor ovile, id aliunde compemimus Bonifaci II eſſe, eamdem laudem commeriti.

XLV S. CÆLESTINUS.

Lin. 1 lege — Campanus vel Roma-nus. Et Lin. 7 dele — poſtmodum.

In Commen. lin. 14 — Aetius l. Aetius — & in fine — adde — In patria, variant Anastasianni Co-dices, paucis aliquibus Romanum dicentibus, quod ſequitur Odoricus Vitalis lib. 2 Hift. Ecc. Romanorum Pon-tificum Catalogum texens, uſque ad Innocentium II, id eft, uſque ad annum MCXLIII, libraque Pontificali inba-rens, quoad eo uti potuit.

XLVI S. SIXTUS III.

Lin. 4, aliis verbis expancis, scribe — Ab an. 423 — dies XIIIII usque ad xxu Julii, — & lin. ult. dele — vel XXXU.

*Num. 1, omissa linea 14 periodum ſic conteſe — ſumpſi XI mensis, & dies XURII, ſecundum plura Ana-stasi exemplaria, porius quam XIIII, quos notant Catalogus & Prosper, ut ſilicet ex ea quia Sixti & Elecfio ſucceſſoris, non in Dominicam cadat, ſed in Feriam 11. Caput autem hujus totius calculationis eft, quod ita poſim Sixtum producere uſque ad *Oe*.*

Num. 4 lin. 10 — Catalogos l. Catalogo.

XLVII S. LEO.

*Lin. 4 — XXVIII — l. — XXVIII JU- Ab an. 440
lii — & lin. 5 dele — & Nativitati B.
Mariae ſacra.*

Nec enim conſtat, quod ante Gelafii Papa tempora ſe-ſtum hoc fuerit in Ecclesia Romana receptum.

Commentarium ſic ordire — Hac ipſa atate vivens & Chronicum ſuum ſcribens. Prosper, Leo, inquit, legatio-ne publica accitus, & gaudenti patria preſentatus, fuerit quadragesimus septimus Romane Ecclesiæ Episcopus ordinatur; & ipſe Theodoſio imperatori ſeſe excufans

per Epistolam, cur Ephesino Concilio interesse non posset; negat se, in eo rerum publicarum incerto statu, debere committere, ut, pro occasione causa Ecclesiastica; videretur patriam & Sedem Apostolicam velle deserere. His motus in Dissertatione de Vita illius Paschatus Quenellus, maluit Regios duos Codices Anastasi & Mazarijum unum sequi, afferentes Leonem patria Romanum fuisse: sed paucū isti repugnat longe major numerus Codicum, natione Tuscum dicentium, quos sequitur hactenus in sua de illo Lectionibus ipsa Romana Ecclesia: quin eiam intra quartum à Corona lapidem Castellum est, la Pietà vulgo dictum (Latina magis forma Petrella dicendum) ubi in ecclesia Parochiali S. Blasii super parietem picta cernitur effigies Sancti, in habitu Pontificali, cum tali lingua vulgaris subscripto (quod sanctam magnam antiquitatem non arguit) Communitas Pierlae in honorem S. Leonis Papæ primi, hoc loco nati; pro sua devotione: Perusini etiam, Tuscia à Livio, Plinio, Strabone accensit, nescio quā antiquas membranas archivii sui allegant pro Leonie vindicando civitati sua: in quibus, ac longa recentiorum auctorum serie, ut magnum pondus non inesset, si Catalogi Anastasio vetustiores pro Tuscia non starent; ita contra hanc non potest magnopere facere Prospere ipsiusque Leonis verba, in quibus Patriae nomen sic usurpatum, ut latitudinem admissat aliquam; maxime cum verosimile sit eundem Leonem, si non origine & nativitate, educatione tamen & habitatione Romanum fuisse, Romanoque Clero à juventute adscriptum; quippe quem Xisto decessori suo adhuc Archidiacono constat adhesisse, & Epistolas ejus ad S. Augustinum tulisse in Africam, cum inter Acolythus etiamnam censeretur, anno circiter CCCCXVIII. Ut ut hac sunt, ipsa Ordinationis die vel saltem in ejus Octava habitum esse sancti Pontificis sermonem obseraverunt nuper viri eruditii; nec dubitare potest &c. — Marginalem autem synopsim ita lege — Sermo S. Leonis — si non ipso die Ordinationis — non tamen ejus Anniversario,

sed dia O-
& ave habi-
sus fuit.

Num. 2 lin. 4 — Altum 1. aëtium — & lin. 19 dicit 1. dici putat ille — & lin. 17 dele — Hinc vero colligimus &c. usque Auctor — & haec substitue — Paschatus autem Quenel, supra memoratus, attentis iisdem rationibus ac verbis, mihi scripti; in istam quidem sententiam se ire haud invitum, quatenus ea negat in Anniversario habitum Sermonem: exigitur tamen (quod supra indicavi) commodiorem sensum habitura omnia, si idem Sermo habitus dicatur, non ipsamet Ordinationis Pontificalis die, alias occupatissima; sed ejusdem Octava recurrante. Sicut enim dies Ordinationis, non autem Electionis, proprio loquendo, erat principium Episcopalis officii; sic ejus Octava, alloquendo populo & ceteris Episcopalibus functionibus auspiciandis, aptius erat: atque ita, recurrente per suum ordinem die, scilicet octava eademque Dominica, totum festum cladebatus solenniter, peragendis coram populo Mysteriis sacris. Certe etiam Neophytios Baptismi sui Octavam celebrare moris erat; cur igitur non etiam Pontifices Ordinationis sua? Ita fere per suam Epistolam P. Quenel, cuius cogitationem per quam verosimilem existimo esse, & verbis sancti Pontificis bene consonam. Hac autem recepta, nihil refert, qua die electus Leo fit; malui tamen Electioni adscribere XXIIII Julii, quā tunc fuit Feria II, ne exequiis Pontificalibus funestata Dominica dies fuerit, nulla ad id dicendum cogente necessitate. Auctor quidem &c.

Num. 4 adde — 5 Laius Pasqualinus, S. Maria Majoris Canonicus, ancum quoddam numisma natus, attributus in cuius antica facie exprimebatur S. Petrus, cum Clave videtur posse humero pendente, in postica per D.N. LE OSUAS Baronio, ut illud esse hujus Leo — NI — nisi crederet, atque adeo jam tum usurpare, pari capisse, ut Pontificum nomina nummis impressa legentur: respici autem creditis ad illud Isaiæ 2, Dabo

Clavem domus David super humerum ejus: & aperiet, & non erit qui claudat; & claudet, & non erit qui aperiat. Postremum hoc res ipsa loqui videtur: cetera, aque ac Titulus D.N. id est, Domini nostri, suadent, ut eo signari credamus Leonem, non Primum, sed Tertium. Huic enim Urbis Romana dominium Caecilius Magnus contulit, tamquam ejusdem temporalis Dominus, quatenus erat Rex Longobardorum, Italia temporali dominio tunc gaudientium, exultis possessione veteri Imperatoribus Graecis. Certe Dominicus Raynaldus apud Allatum, supra in S. Silvestro allegatus, negat, anti-Bulla fru- quis primorum septem seculorum Pontificibus alium morem sibi quiescere, fuisse, quam nudum nomen suum imprimere bullis cereis aut plumbeis, si quando bullatas litteras dare volebant: & hujusmodi anam, qua Leonis I genuina sit, affervari ait in Archivio Castelli S. Angeli. Hujus ut mibi copia fieret cum specimenem primorum ultimorumque characte- rum, optavi equidem; nec desiderio meo defuit Illustriss. Schelstratus, quin, speciali privilegio ad Archivii illius ingressum impetrato, antiquiora quaque ibidem reposita monumenta scrutaretur: sed nihil potius invenire quod Ottonum tempora superareret.

Ceterum, bis additis correctisque, velle in altera edizione ordinem quoque mutari; & qua hic habentur de Continuatoribus Prospere, num. 6, 7, & 8, transferri ad finem Commentarii: ita habebuntur conjuncta, qua proprie S. Leonem spectant.

Num. 12 ad finem adde — : quamquam etiam sic videatur rultus nimium vividus. Vrum vero imberbe in mago an sarcophago mensum satis certo probet, jam ium in usu probet cum Ponificum fuisse ut barbam raderent, non ausim equidem rafisse barbam. licet Leonem III, qui annis CCXXX post Primum floruit, barba quoque rasa expressum videam in ectypo veteris musivis. Potuerunt enim ab exucco corpore defluxisse pili, ex mente aque ac capite (in capite autem si essent reperti aliqui, puto eorum faciendam mentionem fuisse) & inter utrosque medius S. Gregorius Magnus, ubique barbatus exprimitur.

XLVIII S. HILARUS.

Lin. 1 adde — S. R. E. Archidiaconus Ab ss. 461

Commentariolum sic ordire — 1 Fuisse amea S.R.E.

Archidiaconum scripsi: quia Epistola ejus, posita ante Adhuc Ar- victorii Aquitani Paschalem Canonem, à Bucherio nostro il- chidiacionus lustratum, prefert hujusmodi salutationem: Dilectissimo petit Cano- & honorabili sancto Fratri Victorio, Hilarus, Ar- nem Paschalem à Victo- chidiacionis Urbis Romæ. Huic autem ille quod peratio Aqui- tebatur mittens anno CCCCVII, suam Prefationem sic tan- orditur; Domino vere sancto, ac venerabili in Chri- sto Fratri, Hilario Archidiaco, Victorius. Cum ergo Gennadius, Episcopus Massiliensis, qui eodem seculo & exente floruit, in libro de Scriptoribus Ecclesiasticis sic loquitur de Victorio isto, Victorius, homo natione Aquitanus, calculator scrupulosus, invitatus à S. Hilario Urbis Romæ Episcopo, composuit Paschalem cursum indagatione cautissima; cum, inquam, Gennadius de Victorio agens Hilarum appellat Episcopum, intelligi debet prolepsis ista usus, ad tollendum dubium de persona illius. Videretur autem Hilarus, appellandi pro tali ope- re Victorii occasionem accepisse, ex sollicitudine S. Leonis Papa, testata in hujus super eo punto Epistola XII ad Episcopos Gallia & Hispania, de solennitate Paschæ, anno CCCCLV die VIII Kalendas Majas ab omnibus celebranda. Cur vero ipse Victorius in eodem Canone, quem denique Aurelianense Concilium IV omnibus tenendum prescripsit, instituerit annos Domini numerandos ab anno vulgaris Aera XXVIII, haud aliam invenio rationem, quam quod fuerit is XV Tiberii, inchoatus à XIX Augu- sti, quo, in annum nostrum XXIX procurrente, Christi Cru-

A Crucifixionem cum plerisque Patribus idem Victorius posuit.
postea Episcopo Cenomanensis.
 2 Hic porro, quoniam Titulo Sancti Fratris compellatur ab Hilario, suspicari debemus, Ecclesiastica aliqua dignitate praececelluisse: & suspicionem firmant Tabulae veteres Romænses, apud Mabilionem lib. 2 cap. 23, quæ iannu anno Abbatis obitum confignant, anno Domini quingentesimo decimo, juxta quod in Cyclo B. Victorii Episcopi numeratur. Dixerim igitur, Victorium, tunc patria Lemovicensem, fuisse illum Episcopum Cenomanicæ urbis, qui anno CCCCLXI definitioni Concilii Turonensis interfuit & sublapisit, primo post Perpetuum Turonensem loco; & cui, à Venetio Concilio absenti, anno CCCCLXV, comprovinciales Episcopi alii Synodicam suam inscribunt. Ex alia autem Concilii Andegavensis Synodica, decennio citius scripta, ubi idem inter praesentes nominatur penultimus, datur intelligi, recens tunc ordinatum fuisse. Et hoc potuit Hilarii latuisse cum scriberet, qui ideo Episcopi Titulum ei non dederit. Obis Cenomanensis iste Episcopus 1 Septembri, eumque ut Sandum coli restatur Gregorius Turonensis, libro de Gloria Confessorum c. p. 56. Atque hac dicta sunt occasione Hilarii, cum adhuc esset R. E. Archidiaconus, Paschalem Canonem a Victorio postulauit.

3 Natalem ejus in Pontificatu credidimus anniversaria celebritate recuruisse xiiii Novembri, agentes xi Aprili de S. Leone decessore, eo quod tali die &c. pag. 56 n. 1 & reliquos numeros sic prosequere. — 4 Neque vero — 5 Confirmat hoc — 6 Interponitum.

L S. F E L I X III.

Ab an. 483 Lin. 1 Presbytero — addde — de titulo Fascolox.

Num. 1 lin. 12 — Felici l. Felice.

Num. 2 lin. 2 lege — Felicis Papæ quarti, quod S. Gregorii &c.

Numerus 5 addatur ex pag. 213.

L I S. GELASIUS.

Ab an. 492 Ad Commentariolum addde — Hic notaverim, in ejus Elogio antiquo dici, quod fecit Sacramentorum, id est Missarum per anni circulum celebrandarum, Præfationes & Orationes cauto sermone; in unum scilicet colligens Rituales preces, quarum multas SS. Silvestro Julioque Pontificibus etate pares esse, eruditus agnoscunt, multas Leonii Magni sua ipsius phrasæ vindicant. Sed & ipse Gelasius novas plures addidit: quas inter numerari posse credit: in Missam In Nativitate S. Mariæ vi Id. Septembri. Nec enim ante Gelasium ea invenitur apud Latinos fuisse celebrata; invenitur autem in veterissimo illo Sacramentorum Romana ecclesia Codice, quem, ante nonagesimos annos in Gallia scriptum, nunc Romæ posedit Regina Suecorum Christina; & una cum aliis ejusdem & argumenti & antiquitatibus nuper vulgandum dedit Josepho Mariae Thomaso, multa in Præfatione verbis rationibusque probante, ipsum esse Gelasianum Codicem de Missarum solenniis; de quo in Vita S. Gregorii lib. 2 cap. 17 scribit Ioannes Diaconus, quod idem Gregorius eum in unius libri volumine coactavit, multa subtrahens, pauca convertens, nonnulla adjiciens. Gelasianum certe stylum, potius quam Leoninum, sicut hoc prima dicta Missa Oratio. Adjuvet nos quæsumus, Domine, S. Mariæ gloriæ intercessio, cuius etiam diem, quo felix ejus est inchoata nativitas, meminimus. Per Dominum &c. Pro qua, ut minus eleganti, S. Gregorius tam subtilius: Adesto nobis, omnipotens Deus, B. Mariæ festa repetentibus, quam hodiernæ festivitatis probatam exortu, ineffabili munere sublevasti

& in his de
Nativitate
B. Mariæ.

L II S. ANASTASIUS II.

Lin. 1 adde — de Regione quinAb an. 496
ta Caput-Tauri.

Lin. 5 dies 1111 adde — , vel potius
mentes II, dies XIII.

Num. 1 lin. 4 — Successori — addc. — sed quia Ordinatio contentiosa fuit, placuit Pontificatum Symmachii definire cum respectu ad diem rata confirmataque Electionis; & sic oportet numerare Interpontificium, post mortem Anastasi, mensum 11, ac dierum XIII, ut mox apparebit.

L III S. SYMMACHUS.

SYMMACHUS, natione Sardus, ex patre Fortunato, fuit temporibus Theodorici Regis & Anastasi Augusti, à die XIII Septembri, anno CCCCLXXXVIII, secunda Dominica mensis, sub contentione ordinatus cum Laurentio. Partibus autem ad judicium Theodorici Regis Ravennam recurrentibus, & in Symmachii favorem latâ sententiâ, factus est itidubitatus Pontifex XXII Novembri, item in Dominica: ex hinc seddit annos xii, menses III, dies * xxu; alias mentes x, dies 1111; *Bar. d. 27 defunctus xii Julii DXIII; sepultus apud S. Petrum XIII Julii, & cessavit Episcopatus dies III.

Anastasius Bibliothecarius, insolita Catalogorum & sua pro hoc tempore accurate; definens Symmachii Pontificatum, à die x Kalendarum Decembrum usqRatio temporis.
que in diem XIIII Kalendarum Augustarum, persuasit nobis, ut à die confirmati eidem Pontificatus, per actam Sedi possessionem, portius quam à die prima contentiosaque Ordinationis, crederemus Pontificii tempus ab antiquiori Catalogo numerari: sic tamen ut Anastasio existimetur obrepisse XIIII pro XIIII Kal. Aug. eo forte, quia XIIII Kalendas contigit Symmachum sepeliri; item pro menses ui, scribendos IIII; quos scilicet exigit intervallum Kalendarum prænominalium. Tali autem & multa correctione admissa, & sumpto initio Pontificatus à die, quo dicit Anastasius, quod lata à Theodorico æquitatis sententia, factus est Præsul Symmachus; per dies vacantiæ Sedu III assignatos à Catalogo, venitur ad diem XX Iulii eamdemque Dominicam, Hormisdæ Ordinationi congruam. Atque ita progrediendo ad Joannem (cujus nunc certius compertum initium, coëgit hac tempora alter quam prius feceram ordinare) inveniemus sublatam difficultatem; que alias nos debuisset valde torpisse.

L IV S. HORMISDAS.

HORMISDAS, natione Campanus, Ab an. 512
ex patre Justo, de civitate Fruinone, ad 523 an.
9, d. 16. fuit temporibus Theodorici Regis, Augustorumque Anastasi & Justini, à die xx Julii, Dominica ix post Pentecosten

^{*Bar. d. 10.} tecosten anni DXXIIII, usque ad IIII
Augusti DXXIIII, per annos VVIII, dies
xii; sepultus ad B. Petrum IIII Augu-
sti: & cessavit Episcopatus ferme men-
sem I.

Num. I lin. 2 dele — ut — lin. 4 scribe — annos
VVIII, — lin. 5 — dies xiiii — adde — (pro qui-
bus ex plurim consensu retinemus solum dies xii, nobis
commadiiores) — & iterum in fine adde — Licet autem
Catalogus, post mortem Hormisdæ, solum numeret ut
dies cessantis Episcopatus; initium tamen tamen sequen-
tis Pontificis, certo sat agnitus ex certius noto die obi-
tus, cogit integrum fere mensem huic Interpontificio assigna-
re; forte quia noluerit ordinari Joannes, nisi Rege
consilio.

LV S. JOANNES.

<sup>Ab an. 523 ad 526 an.
2, men. 8,
dies 16.</sup> JOANNES, natione Tuscus, ex pa-
tre Constantio, S. R. E. Diaconus, fuit
temporibus Theodorici Regis & Justini-
ni Augusti, à die III Septembbris ea-
demque Dominica XIII post Pentecos-
ten, anni DXXIIII, usque ad xiiii Maji
quo obiit, in carcere Regio Ravennæ,
anno DXXII. Sedit annos II, menses
VIII, dies xii. Rex autem Theodori-
cius, LXXXVIIII diebus post obitum
Joannis elapsis, divinitus percussus,
feria IV, xxii Augusti; Dominica le-
quenti, die XXX mensis, expiravit.
Corpus Pontificis, primo sepultum
Ravennæ extra portam, postea trans-
latum est Romam, & collocatum ad
S. Petrum XXII *Maji, quo colitur.
Et cessavit post obitum Joannis Epi-
scopatus mensem I, dies XXIIII.

<sup>*Bar. tunc
pusat obiis-
f.</sup>

<sup>Ex Anony-
mo Synchro-
no scitur eb-
iisse Rex 30
Augusti</sup>

^{an. 526,}

I De modo, anno, ac die, quo obiit Rex, certissimum, li-
cet Anonymum testem nobis dedit Henricus Valeius, post
Ammiani Marcellini Chronicon, supote qui tunc vixisse vi-
deatur, finiens cum morte Theodorici historiam, quam fuerat
à Constantio patre Constantini Magni exorsus. Verba ejus
hac sunt Symmachus Scholasticus, jubente, non Re-
ge, sed tyranno, dictavit præcepta die quartæ feriæ,
septimo Kalend. Septembbris Indictione IV, Olybrio
Consule, ut die Dominico adveniente, Ariani Basili-
cas Catholicas invaderent. Sed qui non patitur fide-
les cultores suos ab alienigenis opprimi, mox intulit
in eum sententiam Atii, auctoris religionis ejus.
Fluxum ventris incurrit; & dum intra triduum eva-
cuatus fuisset, eodem die quo se gaudebat ecclesiastas
invadere, simul regnum & animam amisit. Omnia hac
annum DXXII notantur; & quia is babuit litteram Domini-
calem D, diem XXX Augusti definitur. Tam celer vita exi-
xit, licet ad triduum protracta inter dolores, causam pleris-
que Scriptoribus dedit afferendi, quod Rex subito interierit;
idque die LXXXVIIII (quinquagenarius numerus perpe-
ram omittitur in egrapho Catalogi veteris) die, inquam,
LXXXVIIII, postquam defunctus est Joannes Episco-
pus in custodia. Hic autem constanter dicitur obiisse XV
Kal. Junii; exceptu quibusdam paucis Anastasianus exem-
plaribus, qua XII Kal. notantur. Sed in hoc minime recipi illa

possunt: quia retrogradientes à XXI Maji, per annos XI,
dies xii (potius quam xii notatos in aliquibus MSS.) ab-
ducimus à Dominica, qua debuit ordinatus Joannes fuisse,
& ad quam ultiā perveniretur. Prius autem hunc fuisse S.
R. E. Diaconum, scimus ex libro Boëtii, ipsi inscriptis
cum tali Titulo.

2 Idem Anonymus, cum narrasset de Joanne, quod re-
vertentem Constantinopolis à Iustino Imperatore Rex cum ^{adeoque &}
dolo suscepit, & in offensa sua eum esse iussit; addit 18 Maji,
eriam, quod idem Papa, post paucos dies, à suo scilicet re-
pauca die-
bus postquam ^{redit GP}
defunctus est. Nihil erat antea quod me prohiberet, ^{redit GP}
bimestris aut trimestrū carceris arumnis confectum. Joana
nem, opinari: exorsus autem numerare annos, menses, dies,
Symmachi Pontificati attributos, à die Ordinationis sua,
quantumvis litigiosæ (quos nunc video numerandos fuisse à
die adjudicati ipsi Papatus) & ad Hormisdam consequen-
ter procedens, per similiter assignatos ei annos & dies, atque
per indicata à Catalogo Interpontificia; cum credidisset por-
to ordinatum Joannem die XIIII Maji, Dominica XIIII
post Pascha, per attributos ei menses VIII, vel etiam VIII,
& dies XI aut XXII, nos potui pertingere ultra XXIIII Ja-
nuarii aut XIIII Februarii; proinde, quod ultra erat tem-
poris, usque ad XIIII Maji, censui Joanni traductū fuisse
in carcere, post abrogatum ei à tyranno Pontificatum, vel
eundem per injustam coalitionem depositum. Quin imo cre-
didi, iussum ei adhuc viventi superordinari Felicem: quod
Clerus Senatusque & Populus Romanus constanter recusa-
verit; licet mortuo Joanne, & (qui tunc opinabatur) etiam
Theodorico, in eundem consenserit; factum gratanter ac-
cipiente Theodorici nepote ac successore Atalarico. Ita tunc
ego: modo nihil istorum necessarium judico, postquam ape-
riuit se ratio supplendi hiatus, alioquit in Chronologia futuri.

3 Quod ad diem sepulturae in Vaticano attinet, is quin ^{Baremis tab-}
effet XXIIII Maji nemo prater Baronium dubitavit: quia ^{culta.}
hic, solitus diem cultus pro die mortis accipere, pro nibilo
habuit, quod istum legerit XI vel XII Kalendas Junii
fuisse, & iussit legi Julii: mortem quoque Regis distulit, us-
que ad XII Septembbris: quam ego, ex alteri scripto dierum
numero, nibilo melius adscripsoram diei u Julii. Nunc ea
omnia deleri ac mutari jubeo, & liquidam Chronologiam
babere tandem me opinor.

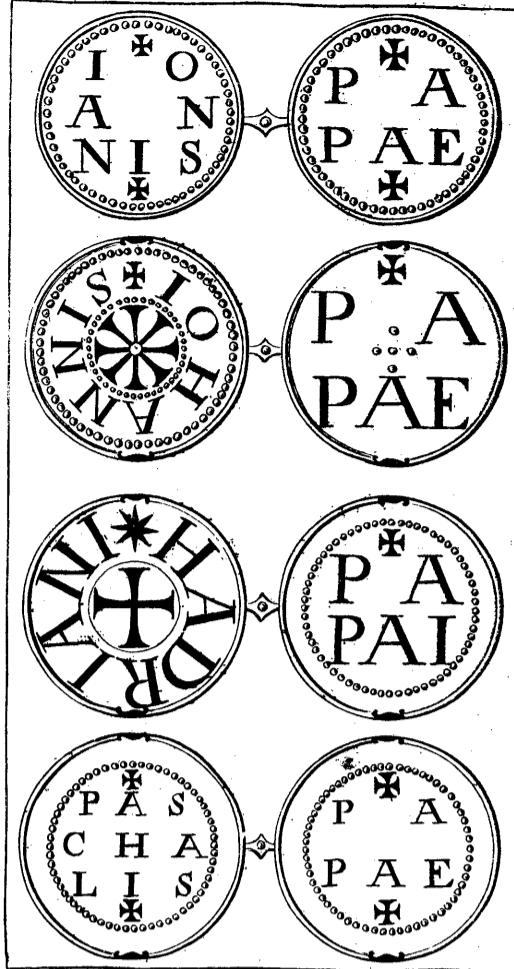
DISSERTATIO XVIIII al. XII.

De quibusdam affictis, uti pag. 70.

N Vm. 3 adde — Plura, certiora, & magis distin-
cta, circa causas & effectus Legationis Constanti-
nopolitanæ, ex prelandato Anonymo alijsq; dabo ad
XXVII Maji: ista autem, non omnibus obvia, hic colligere
malui, ad faciliorem persuasionem, adversus tam insulsum
& ab omni veri specie alienum figmentum.

4 Aliquid tamen isti fabularum Mercatori &c.
Num. 5 lineas 3 ultimas sic lege — Sed etiam ultimum
hoc, de Theodorici damnatione, pleniū accuratiusque refer-
tur à S. Gregorio; cuius verba dabimus ad prænotatum
XXVII Maji. —

6 Signa duo plumbea figura rotunda, qua addit ad Ci-
accionum Victorellus, existimans Primi Joannis ea esse, ^{Signaplum-}
numquam mibi verosimile facient, jam tunc soluisse Roma- ^{accionum}
nos Pontifices nomina sua plumbō inscribere, aut datas à se
litteras plumbō signare. Mabilio in opere re diplomatica
non audet afferere id ante Joannem IV obtinuisse, qui fuit
plus quam integro seculo posterior priore. Si autem littera-
rum formam intwearis, ferme perfecte Romanam, solumque
in prima vocali A barbariei quidquam ostentantem & con-
feras cum Bullis indubitate Hadriani, Paschalis, Nicolaie
Primorum, merito suspicaberis, eas qua Joannis I dicuntur,
ejusdem esse atatis, adeoque seculo IX, & Joanni VIII po-
tius adscribendas. Igitur Victorelli duo signacula vide, ea-
demque compara cum signillis seculi IX.

LVI S. FELIX IV.

Ab an. 526 Num. 1 lin. 4 à fine — de quo infra . 1 . jam etiam post alios vetustiores duos ad Apparatum translatus, sed in priori editione impeditus exhibitus post hunc Pontificatum. Eodem denique &c.

Num. 2 in fine addit. ultimas 9 lineas ex num. 4 — Nominatur vero Mavortius, Consul anni DXXVII, tamquam primus in Pontificatu Ioannis : quia (uti apparet) &c.

3 Designatum ab Auctore pralaudati Catalogi Supplementum, addere volueris is qui eidem adscripti Pontificum duodecim sequentium nomina. &c. — tum dele totum num. 4 & substitue quod sequitur.

Eum à Cle-
ro ordinata-
tum pacis
causa,
4 In tertio superioris memorato Catalogo de hoc Felice dicitur, quod ipse ordinatus est in quietem, id est ad quietem cum Rege barbaro habendam; utique Theodorico, tum adhuc vivente, cum is ordinaretur (uti jam dixi, priori opinione correta) ita tamen ut prius integrō mense frustra fuerit laboratum à Romanis pro libertate Electionis servanda. Virum autem revera fuerit electus alias, cuius nomen non preditur; vel omnino nullus, interponente se Rege, neque permittente ut Canonice secundum morem procederetur, non nisi per incertissimam divinationem dici potest. Nibilominus Felicis Ordinatio videtur facta fuisse à solo Clero, vel parte ejus majore ideoque potiore, reclamante Senatu & aliis forte pauculis: quoad etiam hī deinde etiam cesserunt, Electioneque, non vero & Ordinatione iterata, à Senatu receptus est ab omnibus Felix; idque paulo vel ante vel post mortem Theodorici: unde factum, ut hujus successor rescriperit Senatū, ea de re nuntianti, hoc tenore: Gratissimo nostro profitemur animo &c. ut pag. 70 in Ioanne num. 3.

gratianus
accipit Rex
athalamicus
5 Fueritne hic Quartus &c. — 6 Qua sub nomine transferendus est ad Partem priorem Apparatus, ut ibi notari.

Post Tom. VII, vel post Propylaeum M. tij, seu Chronolog. Pontif.

LVII BONIFACIUS II.

Commentarium sic ordire — i Baroniu ad annum ab an. 530
526n. 74 prudenter notat, quod sub Theodorito Rege pri-
num coactus fuerit Clerus Romanus, designatam ab illo Epitaphium
Felicem suscipiendo, subire duram conditionem &c.

Num. 3 & seqq. lege — dubium mihi fecerat,
urius credi deberet hoc Epitaphium.

Sedis Apostolicae primævis miles ab annis,

Post etiam toto Praef in orbe sacer,

Membra beata senex BONIFACIUS hic sua clausit,

Certus in adventu glorificanda Dei.

Mitis adunavit divisum Pastor ovile,

Vexatos refovens hoste cadente greges.

Iram supplicibus mitis de corde remisit,

Debellans cunctos simplicitate dolos.

Egit ne sterilis Romam conlumeret annus,

Nunc orando fugans, nunc miserando famem.

Quis te, sancte Pater, cum Christo nesciat esse,

Splendida quem rectum vita fuisse probat?

6 Interim ipsum Epitaphium hoc sub tali dubio jam adscrī- cum nota
pserā Primo, sed intelligens ex tomo 3 Analytorū Mabilis anni 533,
nū pag. 435 quoddam Secundi Epitaphium in Ms. Codice
Vitoniano repertū difficulter legibile, vel ipsa verborum
fragmina mihi mitti petii, atque obitua magis integrum
Epitaphium quam sperabam, nec puncto diversum a pre-
misso, sed auctum clausula Chronographica, omnem dubita-
tionem arcente, qua sola à Mabilione, nec satis perfecta erat
edita, & nobis litteratim ex originali sic transcripta
fuit.

Sedit annos, IIII M̄ES XXVI,

Depositus in CF XVI kl NOV:

INTER pcons 11, padio

& ORESTE VIR S CLARISSIMIS

ubi cum tō INTER nullum suum sensum faciat, puto li-
brariorum aliquem ita extendendum credidisse, quod scul-
ptum erat ITER, & quo l recte extensem fieri debuisset
ITERUM, totum autem Chronicon sic legendum. Sedit an-
nos tres, mensēs viginti sex, depositus in Confes-
sione decimō sexto Kalendas Novembris, iterum post
Consulibus Lampadio & Oreste viris clarissi-
mis: quamvis usitatori phrasē digni potuisse iterum post
Consulatum Lampadii & Orestis Virorum clarissi-
morū, ut sit in sequenti Joannis II monumento. In-
terim apparet corrigendum Anastasium, ubi scribit, quod
sepultus est Bonifacius sub die xvi kal. Novembris;
Consulatu Lampadii, sic enim notaretur annus Christi
DXXXI, cum notari debeat DXXXI.

7 In biennio Pontificatus &c. — deinde addit.

8 Ad Dioscorum quod attinet, videtur is Baroniu
idem esse, quem anno DIX Hormidas Papaā adjunxit Dioſcorū de
Legatis à se Constantinopoli pro Ecclesiastica unione Scimoniu
mis, tunc solum Diaconum; quod facilius crediderim, tuis videatur.
quam simonia criminē justē fuisse infirmatum; licet eo no-
mine eum post mortem damnaverit Bonifacius. Anastasius
certe Bibliothecarius rem narrans, hanc obſtū Bonifa-
ciūm ipsam fugillat, cum ait, quod ipsis diebus, quibus
obiit Dioſcorus. Bonifacius zelo & dolo ductus, cum
grandi amaritudine sub vinculo anathematis chiro-
graphi reconciliavit Clerum: quem chirographum
archivo Ecclesiæ reclusit, quasi damnans Dioſcorum
... cui tamen [chirographo] in Episcopatu nullus
subscripsit, dum plurimā multitudine fuisse curi
Dioſcoro. Pontificem autem Agapetum eo titulo laudat
idem Bibliothecarius, quod ipso ortu Episcopatus sui li-
bellos anathematis, quos invidiā dolo extorserat
Bonifacius Presbyteris & Episcopis, contra Cano-
nes & contra Dioſcorum, in medio ecclesiæ con-
gregatis omnibus, incendio consumpsit, & absolvit
totam Ecclesiā de invidia perfidorum. His videatur
g indicari

indicari, quod causâ pretense Simonia recognitâ à iudice indifferenti, manifeste apparuerit columniam passus Diocorius cum Clero, ac pejerasse convicti sunt, qui Bonifacii captantes gratiam, vitioam Diocorii eleborinem fuisse, Episcopis Presbyterisque à Bonifacio convocatis persuaserant.

Dionysius
exiguus Ca-
nonem Pa-
schalem Ro-
me condit,

⁹ Sub hoc Pontificatu contigit ut Dionysius Exiguus, Abbas Romanus, Canonem suum Paschalem condaret, à Victorii Aquitani Canone diversum, & anno DXXXIII, quem Bonifacius vivendo non attigit, inchoandum: in quo etiam initit calculus annorum ab Incarnatione Christi. Hic calculus inquit Mabilio, lib. 2 cap. 23, licet ab anno jam dicto compositus, non tamen statim, sed longo post tempore, admissus est. Ex Historicis primus Venerabilis Beda hanc Epocham observasse videtur. Eamdem ex Anglia in Galliam induxit S. Bonifacius Episcopus, cuius operâ Suectionense ac Leptinense Concilia coacta sunt; eisque anni Incarnationis ab ipso præfixi, Leptinensi, annus DCCXXXIII; Suectionensi, annus DCCXXXIV. A Gallis ad proximos Longobardos dicendus erit usus idem transisse qui ab Anglis ad Gal. sub finem seculi ipsius VIII, si sincera sunt quedam & forte Aistulfo atque Rachis Regibus signata diplomata apud ab his ad Vghellum tom. 2. Ea interim, quamdiu alio nullo ex capite merentur suspecta haberi, nolui ideo accusare falsi, quia annos ab Incarnatione subscriptos offerunt; fatetur tamen se dubitare Mabilio, idque jure merito, cum corudem Regum alia plura extant absque tali nota.

⁹ Quin igitur, inquires mibi, recepisti etiam annos an 743 ero, sed in Attestatione Florentina, tam operose refutariā dare nulla Parte 2 Propylei antiquari ante Tom. 2 Aprilis? Quia ratiō stades, scilicet Instrumentum illud ex aliis multis capitibus suppositū demonstratur, quorum sere nullum habētūs ab eius defensoribus est idonea response dilatum: ineptum proinde est ut ex eo probetur, pro anno DCCXLIII, Epochā Christiana usus fuisse inter Florentinos, quamvis subditos Longobardos, sive Longobardos eodem sere tempore illam usurpare cōpisse, quo cōperant Galli Germanique. Idem quidem S. Bonifacius, qui istos illam docuit, Romam venerat mense Decembri anni DCCXXIIII, ibique die XXX ejusdem ordinatus Episcopus, sequenti mox die accepit signatas instructiones ac litteras suas, cum quibus sine mora revertetur ad Turingos, sive Christiana per eum instructos, Sedem apud ipsos fixuram Episcopalem. Sed tanta festinatio, qualem indicat tam citra expeditio litterarum prædictarum, & qualē revera exigebat gregis novelli necessitas, non permittit ut idem Bonifacius credatur, paucis quibus substatit Roma diebus, persuasisse Romana Curia, non solita accipere ab exteris leges & mores, sed dare, usum annorum Christi; unde nec ante seculum X inventiuntur.

¹⁰ Pontifices in subscribendis Bullis usi Epochā prælaudat illae transita. Multo etiam minus credibile est, quod ipse Bonifacius ejus rei cōsus, fortassis per Florentina Pr̄bis, non tunc mōnia, promotor S. sed rudera transiens, tale quid persuaserit Regis, si qui Bonifacius, tunc ibi erant Notarii (pro quibus perquam ridicule istic statuitur, qui talis esset, non Regis, sed Apostolica & Imperiali auctoritate) utpote utentibus style Longobardica & Curia, cui necedūm innotuerant anni Christi, quantum quidem ex paulo post illum annum signatis Florentinorum instrumentis novimus.

Mabilio pue-
figmentis approbandis longe alieniūnum (ut mibi per nou ante sc. litteras saepe testatus est, & forsan etiam ip̄s) adeo fi-
9 capisse denter contra me testem citant. Ejus siflare illi velle-
ui Epochā iudicio, opus esset ipsos fateri, quod Italici Episcopi, non cō-
perint notare Incarnationis annos ante seculum IX. Ad
hoc enim probandum utitur Mabilio exemplo Joannis Ravennatis, privilegium quoddam signantis, imperan-
tibus Leone & Constantino Imperatoribus
1111 kalendas Februarii, Indictione XI, qui no-
bius esset annus DCCLXXVI. Verum ego libenter concesse-
ro, exemplum istud magis valere pro Episcopis, qui Exar-

chatui Graco, usque ad annum DCCL subiecti, eo extinxit nihilominibus pergebant cum Ravennisib; veteri stylo uti, & Gracos Imperatores utcumq; agnoscere, uti eos agnoscabant etiam Romani, quadrati Longobardorum ipsis exofatum regnum in Italia stetit. At qui isdem Longobardis plane suberant, ut prideam suberant Florentini, totaque Hetruria, potuerunt ejusmodi usum aliquanto citius recepisse, si vere eum isti aliquando receperunt, quod dubium valde est, ipsique nominatim Mabilioni.

¹¹ Neque refert quod Dionysius fuerit Abbas Romanus, ut creditur Romanos eorumque vicinos Herrulos habuisse mox sui calculi imitatores. Tantum enim abest quod que fecit, ut hunc illi probaverint, ut Bedam videamus afferere, quod putabatur à Romani suo tempore notabant annos Christi ab ejus Passione annis 23 ne, non autem ab Incarnatione. Postquam vero cōperunt dispare, aliqui in Gallia & Germania ad Beda cōculum, quem vulgo sequimur, etiam Dionysianum adjungere; creditus hic fuit totū XXIII annis deficere, sicut Marianus Scotus & Siegericus eum observant. Unde in rescripto Urbani II, Pontificis Galli, pro cōnobio S. Michaelis ad Mosam, hac notatur Clausula (si tamen tota ipsius est: nec enim alius Pontifex ullus simili invenitur usus) Data Laterani VII kalendas Aprilis anno ab Incarnatione Domini secundum Dionysium millesimo nonagesimo octavo, secundum vero certiore Euangelii probationem millesimo centesimo XXI, Indictione VI, Epacta XV, Concurrente IIII. Indictione VI aliisque characteres, cum anno vulgaris Aera MXCVIII, perfecte convenit: quis autem sit locus Euangelii, in quo tum credebatur fundari certior probatio, pro cōculo tam enorimē exerrante, ut Christum totis XXIII annis prius natus fuerit quam vulgo putetur, hactenus reperire non potuit.

LVIII JOANNES II.

Lin. 1 addē — de Cælio monte.

Commentarium sic ordine —

¹ Defuncto Bonifacio, inquit Liberatus Diaconus esp. 20 Brev. Joannes cognomento Mercurius Sedis Apostolicae suscepit Præsulatum: ad quem missi sunt *Afferta ad eo fidem.* ab Imperatore Justiniano, Hypatius Epheſiorum Episcopus, & Demetrius à Philippis contra Legatos Accæmetarum Cyrum & Eulogium, negantes esse confitendum B. Mariam vere & proprie Dei genitricem, & unum de Trinitate incarnatum & carne passum. Sed Papa Joannes nobis ibi positus, hoc confitendum epistola sua firmavit, & Imperatori dixit. *Quod sane eximium fuit Pontificatus initium.*

² Corrigendus porro hic rursum Anastasius &c.

LX S. SILVERIUS.

Lin. 1 Romanus. l. Campanus.

Lin. 2 Theodatus. l. Theodahatus.

DISSERTATIO XIX al. XIII.

De Ordinatione Silverii &c. pag. 80.

N Vm. 1 lin. 16 invadendo Regnum Gotthorum &c. 1. Male tractando Amalasuntham, consobrinam suam, Gothicā genti Iustinianoque carissimam, à qua, filio Rege orbata, ad regni solium ea conditione elevatus, ut penes ipsam maneret regimen; eamdem nihilominus custodia mancipatam extinxisse in balneo credebatur, meritus ingratitudine sua & populi oppressione, ut qui proprio nomine verosimiliter Theodatus, id est, Pater populi dicebatur, vulgo & communius dicereetur Theodahatus, id est, Odium populi seu Populo exsus. Quia enim &c.

LXI

LXI VIGILIUS.

*Ab an. 537 In marg. — dies 16. I. 26.
Num. 2 lin. 4 à fine dele — Joanni I & —*

DISSERTATIO XX al. XIV.

De vexatione Vigilii pag. 82.

Num. 8 lin. 3 — Apriorisario . 1. Apocrisario.
Num. 14 ad finem adde ex pag. 213 ---- Certe
Iacobus Garnerius &c.
Num. 15 lin. 6 à fine ---- Depositionis tamen . 1. sed
Depositionis.
Num. 16 lin. 31 ---- inchoando ---- adde ---- ejus
Imperium.

LXII PELAGIUS.

*Ab an. 556 Post num. 3 adde ---- 4 Epistolarum ejus &c. ---- ex
pag. 213.*

LXIV BENEDICTUS.

Lin. 4 — Menses 1. l. mensim 1.

Ab an. 575 Post Commentariolum vero interseratur.

DISSERTATIO XXI.

De quadam Romæ pictura huic Be-
nedicto attributa , acsi ea S. Benedi-
ctum Abb. repræsentaret inter SS. Pe-
trum & Paulum.

Placidus Puccinellus, Decanus Casinensis, ediderat
anno MDCLIII, Chronicon insignis Abbatis SS.
Petri & Pauli de Glaxiate Mediolani, ubi eum an-
no MDCLXII commorantem invenimus, & ipsius Chro-
nici exemplum accepimus. Hujus prima fronti pra-
Glaxiatensi fixam invenio vetustissimæ , ut pretenditur , picturæ
prefixum etypon , tamquam Benedicti Papæ I opus ea sit,
an. 1653. expressa in abside ecclesiæ S. Sebastiani in foro Boa-
rio, anno Christi DLXXXIII, qua Pontifex, doctrina
& sanctitate clarus, declararit, se S.P. Benedictum,
annis post ejus obitum triginta, Apostolorum Prin-
cipibus Petro & Paulo comparare. *Eccum ipsum.*

EGO BENEDICTVS I.PP. ET MONACHVS PINGERE FECI.

Non existimo equidem quemquam esse aut fore , qui
Monachorum Benedictinorum laudi, nedum sanctissimo ip-

Post Tom. VII, vel post Propyleum Maji, seu Chronolog. Pontif.

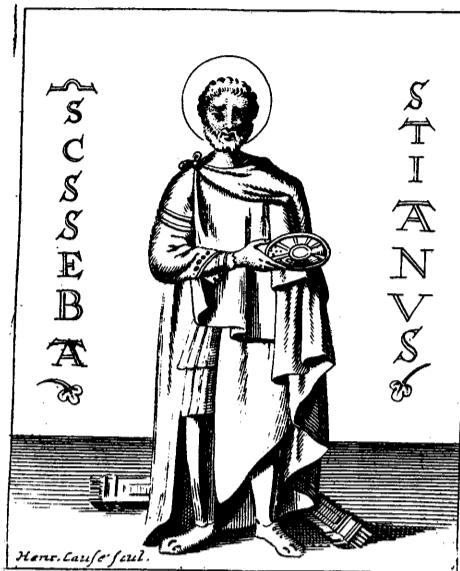
orum Patriarchæ, quidquam detrahere potet me voluisse, si,
veritatis ac vetustatis illustranda causa, ejusmodi picturam
eiusque significatione expendendas suscepere, & alterutram
arguo falsitatem; quando ipsum etiam Puccinellum si vive-
ret, non recusarem appellare arbitrum ; omnino certus nihil
ab eo mala fide actum, & neminem ex promptiore futu-
rum, ad errorem , quemcumque sibi monstraverit ali-
quis , retractandum. Est interim qui causam dijudi-
cat, quemque sidenter appello, Ioannes Mabilio. Sub hac
ergo protestatione aggredior promissum in titulo examen,
proposita superius quam dixi imagine, sed ad formam duplo
minorem contracta quam Puccinellus dedit.

2. Quicumque Sanctos Apostolorum Principes aliquan-
do viderunt , vel jam olim in antiquariis monumentis non Apo-
stolos, vel ex usu hodierno adumbratos, eam utriusque los, videlicet
ideam habent infixam animo, ut credant, curto crispoque
facie atque capitis pilo Petrum à Paulo , fuisse distin-
ctum , cui recalvastro casuaries rarius & barba prolixior
fuerit. Tales exhibent vetustissima pictura illæ Roma , qua
ab ipsa S. Silvestri statu creduntur in Vaticana Basílica
affervari ; & ad horum exemplum formata sunt illæ,
qua postmodum Pontificum Bullis plumbeis fuerunt im-
presso; sive à dextris Petrum, quemadmodum etas poste-
rior talit ; sive ex veteriori more à sinistris , tamquam
honoratori loco ponant. Nec licet omnibus ita notum sit,
ut ipsum velle exemplis probare, sit lucenti in meridie soli
candelam accendere ; non tamen me cobibeo, quin ex Ioan-
nis Iacobi Chiffletii quasi testamento variarum ejusmo-
di curiositatium legato, mihi ante mortem tradito, depro-
mam etypon insignis vetustissime anaglyphi , cuius ille
licet materiam non amplius nominare meminisset, non dubia-
tabit tamen quin dignum esset, quod aliquando ari insculp-
tumiret in lucem.

3. Hic, nulla licet adscripta legantur nomina, vel puer sed Roma-
tamen discernere poterit, uter Petrus , uter vero sit Pau-
lus; & quamvis in nodum collecta supra humerorum al-
terum vestu superior, more Romano, plus aliquid ab ingenio
sculptoris habeat, quam ab Apostolici ævi simplicitate ;
longe tamen discrepat ab illa nobilioru amictus forma,
quam Puccinellus offert : in qua pessimum videre est expre-
flos illos Martyres, qui Imperiali fastigio sanguine vel offi-
cio propinquiores, in militia Cesarea clauerunt , nonni-
natim SS. Sebastianus & Eustachius. Priorem ex ebo-
re vetusto spectandum sic idem Chiffletius nobis dedit, nec
ingratum erit etiam hic spectare: primum ut video, qua
ratione in antiquis primorum sex seculorum operibus scri-
bebantur nomina , litteris perpendiculariter descendenti-
bus; secundo ut monearis , illum humeri sinistri ornatum
gemmeum in imagine Puccinelli , artificem arguere Gra-
cum potius quam Romanum; qui tamen Roma potuit opus
ejusmodi pinxi se seculo VII vel VIII. Idem suades gem-

magis Evangelici textus tabella, qua utrique in manibus est, & forma corona quam sinistra sustinet, quales in Grecicis Ravennatum musivis, istuc ubi Galla Placidia condita dicitur, vidisse memini. Nescio an etiam corona sit, quam superiori sui parte obversam oculis (sunt enim ejusmodi corona clausa desuper) manibus tenet noster hic S. Sebastianus, an potius aliud quidpiam muneris, quod is Deo offert, tamquam inter sacra ad oblationem comparans. Quidquid id est, satis vides quo Millitem Martyrem ab Apostolis distinguas.

Alia argumenta collecta sunt, invenio ipsum an-
4 Hactenus scripsoram, demonstratus porro, imaginem inter militares duas medianas, aut à Benedicto I curatam non esse, aut nihil representare minus quam Sanctum cui aptatur Patriarcham. Hunc enim à suis in Castanibus semper videram bene barbatum pingi, & ex ipsis Archimonasterii Abbate Angelo de Nuce accepseram imaginē, infra dandam post Leonem III; in qua, seculo IX picta, tam ipse, quam Ioannes Abbas pictura auctor, vultu minime levi exprimuntur; & licet necdum constet quo primū seculo experint Benedictini Monachi barbas abradere, constat tamē id eos non secissi ante seculum X. Peregrinum est etiam, ut Pontificium aliquis, sui nominis Primum se scribat, quasi præfigus ejusdem nominis plures alios secuturos. Talia dum fūsūs volo prosequi, & occasione allegati superius Dominici Raynaldi, consulo Leonis Allatii opus de concordia utriusq; ecclesia, paulumque in capite 6 libri 2 percurrente progredior usque ad num. 35, actum agere me admiror; 1645 Roma invenio ejusmodi imaginem, non primum à Puccinello proditissima, productam in lucem, sed ejus sic excendenda diu antea (videlicet ab anno MDCXLV) auctorem fuisse Constanti- num Cajetanum, cuius ego in erudenter antiquitate studiū laudare magis quam fidem possum, acceptam etiam eidem debens prolatā in Appendice hujus Conatus ecclypa abfidis S. Nicolai in Lateranensi Palatio, & Gelasiī Papa II. Sed ut hac bona fide dederit, tamen in abside S. Sebastiani exprimenda sic illudere mundo voluisse, ut fecit, vix dubius gravissimis testib; credidi, Leoni Allatii & Iano Nicio Erythrao, eamdem absidem, quemam suis oculis vident & videre omnes quotidie possunt, describentibus. Hujus epistolam, ad nostrum Ioannem Rho Roma Mediolanum datam, xv Kal. Novembbris MDCXLVI, totam Leo describit, postquam suam ipse fustus dixit sententiam. Illam autem epistolam miror quomodo non viderit Puccinellus; nisi quod suspicer, ea modestia fuisse Ioannem, ut auctore Constatino Capetano, noluerit Mediolani vulgari scriptum, quod suo in alia contentione adversario tam luculentam male fidei notam impacterum erat. Et ille quidem, aque ac Allatius, multo sale Constantiū perficit: ego vero, quia nolim eodem uti in hominem, alias eruditum, ac de litteris non omnino male meritum, resolutis parergis auctoribus, rem ipsam Iani verbis exhibeo.

5 Est Romæ, non procul ab arcu Imperatorum Titi & Vespasiani, ad lœvam ab Amphitheatro ^{ex prototypo etiam aucto-} etiam aucto- ^{ubi videntur,} nientibus, ædes D. Sebastiani sacra, antiquissimā religione prædicta, intusque picturis ejusdem D. Sebastiani acta referentibus vestita. In his, media inter barbatos armatosque duos crurum tenus, imago conspicitur, lœvioare ac perpolita facie, cui longum à vertice velum defluit (addit Allatius, velu non esse coloris violacei, neque accuminari in cucullum, sed capiti planum incumbere) ea parte qua caput tegit, gemmis in similitudinem Crucis ornatum: cui velo, alterum albi coloris velum subest, in Mediolanensi ecclypa nusquam comparans. Tum (ubi illud torquem nescio quidem for- mat) alius quidam è collo ornatus ad pectus, cum gemmata item Cruce, dependet. Mammas, ne pa- teant neve fluant, duabus fasciis intet se contortis complicatisq; cohibentur: & inter has quidquid à me- to ad pectus pene imum est corporis, nisi quis collari or- namento tegitur, carneo colore expressam p. stere restatur in cujus me- Allatius; ne quis forte existimet, torquem illum, supre- dio f. s. f. g. m. oram esse tunica; cuius etiam finem describit, pla- ra maliebris nū explicatumq; sine rugis, contra quam in monastici cu- culi finu consuevit. Læva manus librum tenet: dexte- ra, tribus primis digitis in altum elatis aliisque duo- bus depresso, benedicentis cuiquam imaginem vide- tur exprimere. Postremo, ut mos est Sanctis, post- quam è vita excederunt, ejus capiti, sicut & alio- rum duorum, à quibus (ut diximus) illa in medium excipitur, capitibus, latus rotundusque nimbus ac- cedit. In summa hac tabula grandibus inscriptum litteris legitur, Ego BENEDICTUS (numerum, sicut pleraque alia, tempus exedit) PP. ET MONACHUS

PINGERE FECI. Præter hanc inscriptionem alia ^{fide non bon-} nulla ibi littera cernitur, unde licet latem suspi- ^{na transfor-} mata in cione conjicere, quibus imagines illæ nominibus ap- ^{Rom. Ponti-} bellandæ sint Haec tabulam Abbas Cajetanus fecit, ... anno superiori in æs incidentam curavit (in li- gnum post annos decem Puccinellus) ac primum lacu- nam, quæ est in inscriptione complevit: &, nulla cuiusquam auctoritate, sed suo marte, Iota unum posuit: tum singulis imaginibus singula elegia ac nomina indidit, atque illi quæ est ad dexteram sub- scriptit S. Petrus, Princeps Apostolorum Dæi, ac D. N. Iesu Christi Vicarius, Ecclesia Romana adiutor: alteri quæ est ad lœvam, S. Paulus, Sancti Petri Coapostolus & Doctor gentium, Ecclesia Romana Coadiutor: tertiae vero inter eas mediæ addidit, S. Benedictus Abbas, Patriarcha ac Legislator Monachorum, Ecclesia Dei Redi- ficator

6 Hactenus Ianus Nicius: qui deinde pergit expendere, ipsiusque quanta in istis commentitiis inscriptionibus ac no- vixisse an- minibus ridicula, absurdæ, falsa, ac propemodum à nis 300 ve- Catholicâ religione aliena contineantur. At Allatius, inquit, fores ecclesiæ S. Sebastiani semper patent: accedat, consideret, examinet. Imagines illæ non ita antiquæ sunt. Colores, pingendi tra-itus, lineamenta, modus ipse; non in hisce solum, sed & in aliis quæ in ipsa abside conspiciuntur, multo recentiora sunt & infra millesimum; & si fides pictoribus & harum rerum gnaris adhibenda est, non excedunt trecentesimum. Tunc sane vivebat Benedictus XIII, ex Monacho Cisterciensi factus Papa anno MCCCCXXXIV; sed Avenione, ubi & vixit & tumulatus est: ideo Allatius suggestit Undecimum istius nominis, qui ex Ordine Predicatorum fuerat ante ipsum annis XXX opus forte electus Roma. Verum quid si nullus eo loco fuerit nominis non Pape, numerus? Cajetanus autem visus sibi sit I. videre, ubi re- manebat tenuis umbra litteræ P? nec magis integræ sint teri, sequentes duo litteræ, que nunc videntur esse P P, sed solum sint partes litterarum B R? ita, non I P P, sed P B R. ibi olim steterit, legendumque fuerit Presby- ter.

ter. Certe citius credideris, quod scriptus fuerit aliquis, Presbyter & Monachus, quam Papa & Monachus.

quod inter
SS. Mar-
cum &
Marcellia-
num,

7 Quidquid de iis sit (neque enim occurrit aliquid cui satis acquiescat animus) verosimiliori conjectura dixeris, cum Iano atque Allatio, Martyres ibi expressos, esse SS. Marcum & Marcellianum, Nobiles Romanos, a S. Sebastiano ad Christum conversos; medianam autem eorum Deiparam Virginem, ut gradu sic loco & statura praestantiorem, quam tamen numquam vidisse memini in actu benedicentis librumque tenentis, quod utrumque proprium est imaginibus Christi Sanctorumque Episcoporum Vicariorum ejus; cum ipsam in actu orantis, expansis erectisque ad celum brachis, ea exhibeant figura, quae solam vel in medio loco positam representant, uti in hac tabella Graco-moscovica aliisque similibus. Nulla etiam

videtur
Deiparam
representa-
re.

antiquior pictura virginem carnem tam profunde pendit infra collum, ut facit ista superius descripta; id enim pectorum non scrupulose verecundum, & sequioris seculi licentiam arguit. Quamquam autem eccliyon istud Cajetani tantopere differat à prototypo quantum supra vidimus, aliud tamen acutius Roma curare non videtur opera pretium; cum ad id quod modo tractamus argumentum, indicasse vel errorum vel fraudem, convicisse sit, quare hic finem facio.

LXI PELAGIUS II.

Ab an. 579 Num. 2 addere — Mabilonis iter Italicum pag. 81 nos docet, hujus Pontificis effigiem, Musivo expressam cerni, in Basilica S. Laurentii extra Muros, quam ipse post Constantium instauravit auxitque. Id utinam citius rescivissim! ejus effigies. curassum utique eam hic representari, novo exemplo probaturus, quod aliquoties jam indicavi, Cavallerianas imagines plerasque, non solum à veris diversissimae esse, & ex ingenio plitoris compositas; sed nec omnes quidem antiquas, quo potuerunt Roma haberi, satis diligenter quasit as fuisse. Dicitur autem illa extare, ad arcum qui forniciem absidis claudit & cingit.

LXVI S. GREGORIUS.

Lin. 1 dele — septimus.

Post num. 1 addere — 2 Dominicus Raynaldus, ad *Ab an. 590* S. Silvestrum nobis allegatus ex Allatio, ait, in archivo Castelli S. Angeli extare genuinam aliquam hujus Pontificis Ballam, super vetustissima ex corice papyro: quam quidem vehementer videre cupiens, saltem in exemplo

eadem characterum formam descripto; atque lectori estimandam dare, sollicitavi Illustrissimum Bibliothecam Vatic. Praefictum schelstratum, ut hanc mihi gratiam ab Eminentissimo tuis Archivii Custode obtineret. Sed is, licet inspiciendi facultatem gratis impetravit, hactenus tamen nihil tam antiquum (ut supra in Silvestro dixi) ibidem poruit invenire.

Atque hic absolvatur Commentariolus noster de Gregorio, subiectaque novus Titulus.

DISSERTATIO XXII.

De S. Gregorii ac parentum ejus imaginibus, deque Indulgentiis ipsi affictis.

I Oannes Baptista Cavallerius &c. ut pag. 89, atque ita porro numeri sequentes uno numero afficiuntur, donec numerus 6, fiat 5, & locum faciat numero 6, mox notando.

Num. 4, nunc 3, adde in fine — Quanquam Ma- cum senten- ter, aque ac Filius, duos priores digitos extensor habeat; ita sibi fa- appareat tamen ita benedicendi causa eos ipsam non habe- miliari. re, ut habet ille causa benedicendi, sed indicandi locum seu sententiam, Vivet anima mea, & laudabit te; ideo istuc notagam (ut opinor) quod ipsam frequentius in ore haberet. Non enim Euangeliorum librum hic concipio, solis Episcopis cum munere prædicationis commissum: proinde manet hactenus singularis illa vel Di- parva vel alterius sanctæ mulieris expressio, de qua in Dissertatione priari, nec alibi facile inve- nienda.

Num. 5 nunc 5, scribe in marg. — Alibi pictus Gre- gorius cum Spiritu sancto ad aurem — & lin. 20, post verba — Planetæ strictror — dele cetera, & scribe — Crux super hastili, raro admodum invenitur in Pontificum imaginibus, eorum inserta dextera; minus raro incurvus superne baculus, sive cambuta aut pedum: & Cruce; hucus enim usus in Sacris Pontifici est; Crucem num- quam ipse gestat, sed Subdiaconus preferre solet; quo de Ritu insignem commentarium scripsit, & anno MDXCI Clementi VIII dedicavit Fr. Augustinus Favizianus, ex Ordine Eremitarum S. Augustini Palatii Apostolici Sacri- sta, ubi cap. 14 querit, quare Patriarcharum Crux duplice, Archiepiscoporum & summi Pontificis simplici linea in transversum ducta constet. Es sic proposita quæsto, mira procul dubio accidet iis, quorum oculi assueverunt videre avi hujus picturas sculpturasque, ubi crux Papalis triplici transversali linea formatur. Eos ergo monitos hic velim, ejusmodi tergemina Crucis, nullum omnino usum esse in functionibus Papalibus, quales in nummis, marmoribusque calatas saepe videre est, adstante Subdiacono cum Cruce semper simplici. Sed neque illius tergemina vestigium ullum apud Scriptores antiques est. Quare, licet prædictus Favizianus putet credibile, talis formæ Crucem, id est tergeminam, Romanis Pon- tificibus aliquando prælatam, qualem in manibus ipsorum nonnulli effingunt; parum verosimilis ea con-jectura videtur. Ego, quia paucim putantur Patriarche, hec unde- sis in insignibus, duplēc usurpare Crucem, ut Archi- bus triplices. episcopis maiores se ostendant; ideo existimo, visum pictori- bus aliquibus fuisse conveniens, ut Romano Pontifici (qui non solum Patriarcha, sed caput & pater omnium Patri- archarum est) triplices illa tribueretur. At vehementer fallor, si duplex Crux aliunde initium sumpserit, quam à Latinis Hierosolymorum Patriarchis; quorum decessores Graci, duplices linea Crucem è collo gestare & in sacris habere ante se soliti, exemplum istud successoribus reti- quere: quod mox secuti sint, in Oriente quidem, Antio- chenus Patriarcha Latinus; in Occidente vero, Gradenfis.

Aquileensis, & Veneti; Romano antiquum morem retinente; quippe quem alia satis multa, non solum ab Archiepiscopis, sed etiam à Patriarchis communibus distinguunt atque distinguunt. Verum prius quam ab imaginibus antiquis, S. Gregorium representantibus, stylum abduco; commemorandum mihi venit ipsius Antiphonarium, quod Molocita in sacrario Basilica S. Ioannis Baptista, à Theodelinda Longobardorum Regina fundata, inter alia ejusdem Regina monumenta vidisse merito gloriatur Mabilio, Itineris Italici pag. 213: est enim Codex ex membranis purpureis, quadratis litteris aureis exaratus, cum operculis ex ebore, quae ex una parte præfervat effigiem Davidis Regis, ex alia S. Gregorii cum hoc disticho;

Gregorius Præful, meritis & nomine dignus,
Quo genus hunc duxit, summum confundit honorem.

Hic codex, non solum judicari potest vivente etiamnum S. Gregorio Roma scriptus, sed etiam ab eodem dono missus Regina; sicut dicitur de Cruce Crystallina ibidem conservata, deque insigni Corporali sacro, ejus generis characteribus figurisque intexto, quarum specimen ibi videre est; sed tali formâ litterarum, elegantiissimarum quidem, sed iam ad Longobardicam barbariem vergentium, ut verosimilius sit, ipsiusmet Theodelinda Regina manib[us], vel

ab ipso Gregorio missi
Theodelinda
Regine.

sætem in ejus Gynaceo suisse concinnatum. Quis enim Roma sic collegisset litteras? O N Ajotorium meum intecine. Ajalio, pro, Deus in adjutorium meum intende. Alleluia, si recte ultimam vocem affequor. Properantia ad finem impreßionem dandum præla, modo non permittunt, ut anaglyphi istius eburnei linea mentia, Gregorium exprimita, sferem posse; satis tempestive obtineri, ab amicissimo mihi istius Ecclesia Archipresbytero Petro Paulo Bosca, servient ergo illa ad Supplementum Martii: eorum interim loco nunc erit alia, seculo quidem uno recentior imago (utpote sub annum

VCCXCVII in Galliis picta, ante ejus librum Sacramen torum) magni tamen ad vetustatis illustrationem momenti. Quamquam enim non existimet vera venerandi vultus

Alia sub an.
798 p[ro]l[etaria]
in Galliis,

lineamenta istic representari (utpote satis diversa ab iis qua nobis Baronius exhibuit) habet nibilominus singularia quædam circa formam Pallii atque Planeta. Hac siquidem non prossus rotunda appetet; sed utroque in latere, ad commodiorem explicationem brachiorum, modice fissa est. Pallium vero, negligenter defluens usque ad genua, hic primum circumvolvit: quod utrumque ex Gallicano, non Romano usu factum, exquisito; indeque suspicor, illam aperiendarum casularum consuetudinem, qua post plura secula etiam Roma suscepit fuit, & nunc est ordinaria, initium à Francis habuisse. Mirabar interim,

quo exemplo nudipes hic pingetur Sanctus; cum S. Hilarius Episcopi Arclatenis Vitam ad v. Maji relegens, laudari cum animadvertis, quod nec hiemis quidem rigore

eum nomine
Gracislitte
riu sculpto.

.... pedes indumento addito texit, numquam eis linum lanamve concedens: erat hoc ergo ex instituto Monachorum, saltem severiorum, quales erant Lerinenses apud Gallos, ut nudipedes incederent: quod licet Episcopus fatus Hilarius tenuerit; non tamen tenuisse credenda est & Gregorius; alter enim in curata ab ipsomet pictura exprimitur. Minus mirum videri debet quod nomen Gracis litteris exprimitur, nec ipsum tantum sed etiam titulus CTC, id est STS, seu Sanctus. Ut enim ea etate frequentes è Gracia aveniebant Morachi, eleganter scribendi pingendique periti, Iconographorum Principum declivantes vesaniam: ita eorum imitatione possim invalescerebat in monasteriis, & Graecanica litteratura affectatio placere incepit, etiam Latine scribentibus. Necio porro an alibi inventurus sis venustius exemplar radiati solis, ducti circum caput Sancti aliujus.

7 Casinense Bullarium &c. & lin. 4 — prudentissimi
— l — prudentissimo.
Numeri 14. initium, expunctis decem primis lineis, b[ea]tissima Tricennaria
fiat — Abest hodie à Missali Romano Ritus iste: quin illius ordo,
etiam sacra Congregatio Cardinalium, ejusmodi rebus cu[m] nunc à Mi
randi: instituta, anno MDCXXVIIII, VIII Aprilis, inter sedi sublatas
Missas quæ circumferuntur, quaque illa, ut non ap
probatas unquam, suo Decreto prohibuit, & rejectit
omnino, & damnavit respective, & pro prohibitis,
rejetis, ac damnatis haberet voluit, numerat Missas
S. Gregorii pro vivis atque defunctis; idque (ut exi
stimo) ratione Ordinis, quo Missa, alias in approbato
Missali contenta, precipiantur recitanda, hoc modo:

Prima debet esse &c. — usque ad xxx de mortuis,
post que verba dele ultimas 4 lineas & substitue ut
sequitur.

15 Eadem porro Sacra Congregatio, vel interpellata à curatoribus Ecclesie S. Sebastiani, cui non inutilis erat
ejusmodi observantia; vel edicta, quam frequenter soleant
fideles in utrâque Germania petere aut testamento legare
curandum sibi Tricennarium Gregorianum, cum suâ vel
alienâ, presentim defunctorum, causa anguntur; declara
vit, paulo post publicationem prænotata prohibitionis, per
seu[m] istud Decretum non prohiberi Missas triconta
pro defunctis, à D. Gregorio institutas in Dialogo illius usum
cap. 55, dicendas scilicet ritu communi de Requiem, quomodo
quoties ita dici nulla majoris festi alteriusve Decreti ratio prohibuerit
prohibet. An autem sic dicendo obtineantur Indulgentia tuum,
prænotata, ipsi Congregationi definiendum relinquo. B
quum certe non videatur, ut si ce aliquando fuerint ab In
nocentio aliquo concessæ quod credibile facit ipsarum sub
tam onerosis conditionibus mediocritas) iis priventur qui
cumq[ue] ipsas implere voluerint, de cetero parentes prohibitioni
restrictæ ad irregularē istum Ordinem, ad quem obligari sa
crificaturos, cum perturbatione tū diuturna totius ordinarii
cursus Sacrorum, non probat nunc Ecclesia: eti[am] aliqui ni
bil obstat videatur, quo minus illi, quoties liberum est
volivimus

& quatenus votivum dicere possint, vel istas, vel alias quascumque in videntur Missali reperiendas Missas, per modum votivi, quo vobis posse fuerint ordine, recitare. Atque ita videntur etiam nunc servari. posse, servatis servandis, eadem omnes Missa, eodemque Ordine quo olim, fieri, simul & satisfieri devotioni ipsas potentium: ideoque non incongrue manebit earum series hic commendata notitia posteriorum, postquam ea desit in Missalibus apparere. Satis tamen fortassis esset, excusata potentium simplicitate, & supra positae prohibitions ignorantia, continuare Tricenarium, dicendis Sacris secundum anni cursum prescriptis, ad eamdem intentionem.

LXVII SABINIANUS.

Lin. 2 adde — de civitate Blera.

Icon minus felicitate confita, Ad Commentarium adde —

5 In iis quas Cavallerius sculpsit Pontificum imaginibus, primus hic occurrit caput tectus calanica, pellibus suffulta: proximus, sub eodem capitinis integumento, vultuque & habitu prorsus eiusdem, post duo & amplius secula recurrerit Sergius II, tum XII seculo Clemens IV, fortassis ex vero delineatus; quamvis ante seculum XV nemo sit, de quo certo posset pronuntiari, quod ita vel prodire in publicum vel pingi voluerit. Interim ex tali Sabiniani imagine facile intelligitur, quale judicium formare possumus, de exigua antiquitate & fide talium picturarum: raseo nihilominus quod, aque ac quatuor deceffores sui, exprimatius Sabinianus, barbara, contra sua etatis morem.

LXVIII S. BONIFACIUS III.

A Januario anni 607. Num. 1 lin. 9 post — argumento — adde — Odoricus Vitalis, aut potius scriptor Codicis quo usus ille est, in eamdem mecum cogitationem jam olim veniens, absque habitatione, Cappadocem scriptisse inventur.

Epitaphium annus mortis. Num. 3 lin. 1 — crediderim — 1 — omnino credi debet esse — & post versus Epitaphii, reliqua sic muta — Cur autem nihil dubitandum hic patem, facit antiquissimus Codex Vintonianus, supra in Bonifacio II laudatus, unde idem ipsum Epitaphium mihi misit Mabillio, cum hac in fine Chronica clausula, Hic requievit Bonefatius, qui sedit menses VII, dies XXXII (ubi forte legendum requiescit; in diebus autem manifeste abundat denarius, alias enim notati fuissent menses VIII, dies XI) depositus prid. Idus Novemb. imperante Domno Foca pp. Aug. (ubi pp. interpretor perpetuo, nisi malis, piissimo legere) anno VI Indict. XI. Annus autem Phoca sextus ad finem decurriens, & Indictio XI inchoata ante bimestre, notans annum vulgarem a nobis signatum DCVII.

Num. 4 lin. antepen. — menses. I. dies IV — deinde adde —

Nomen Iesu februm pinguere, inventum est feculis 15. Qua inter Cavallerianas imagines hunc Pontificem representat, in Lato-clavo, Cappam Pontificiam astrigenae, pro gemma habet Iesu nomen, tribus primis Graecis litteris, sed Latina forma ductis, expressum, addita desuper Cruce, inferne autem tribus clavis Dominica Crucifixionis. Ea novitas quam etatem pectoris indicet facile intelliges si animadverteris, V

P Christi Monogramma, Romanis paucim usitatum fuisse, ex institutione Constantini Magni, vel etiam ante ipsum, ad res inscriptionesque varias; Iesu uomen nec Graecos nec Latinos usurpare, nisi cum imagines Salvatoris placebat addito nomine insignire, quod fere ad superstitionem Graci tenuerunt atque bodiedum tenent, quasi omnis fere virtus sacrarum imaginum dependeat a

nomenclatura. Latini vero arbitrium id esse semper & merito estimarunt, maxime circa imagines notarum vulgo personarum, ut sunt Christus atque Deipara. Quod autem ad nomen Iesu seorsim causa veneracionis scribendum vel pingendum attinet, primus S. Bernardinus Senensis, ut in vita ejus ad XX Maii narratur, seculo XV, religionem eam invexit; non nisi cum multa emulorum contradictione, ipsam exprimere docens in tabella, additis etiam circum circa radiis, & Cruce supra H, ut vel sic conticeferent orationem iniquam, & superstitionis periculum clamore inculcantibus; prout apparebit in genuina imagine istius Sancti quam ad Appendicem dicta dieru sumus. Sed aberant etiam tres illi clavi, quas diu post pictorum ex cogitavit industria, ad supplendam circuli vacuitatem.

LXIX S. BONIFACIUS IV.

Num. 1 lin. antepen. Augusti — adde — vel IV Septembris, pro vario ad Kalendas respectu: cum &c — & in fine adde — aque ac XXVIII Augusti & IV Septembris.

Numerum 2 totum sic muta & auge — 2. Vix possum credere non vidisse Baronium difficultatem hic aliquam, sed putem notuisse inherere minutis tam intricatis, que rumpi Epitaphium facilis quam dissolvi videantur; ideoque existimo diffi- à Romano mulasse visam. Placet tamen tentare aliquid, ac primo Canonicum ipsum Epitaphium rescribere totum, ut de ejus etate posset relatum. judicari ex stylo; deinde in sensum querere primi ultimi- que versus: nam in his tota difficultas consiftit. Genuinum contextum exhibet sub Eugenio III scribens Romanus Ca- nonicus, qui sicut seculis Manlio senior; exhibet autem his verbis:

Gregorio quartus jacet hic Bonifacius almus; Hujus qui Sedis fuit æquus Rector & Aedip: Tempore qui Phocæ cernens templū fore Romæ, Delubra cunctorum fuerant quæ demoniorum, Hoc expurgavit Sanctis cunctisque dicavit. Cujus Natalis solennia qui celebratis, Primis Septembris fert haec lux quarta kalendis.

3 Vides Rhythnum, non accuratio rem illum, qualis est Leoninorum versuum, seculo XII potissimum exclu- torum; sed rudiorum, & soli paucarum litterarum con- sonantia adhaerentem, qualem jam inde à seculi X prin- cipio capisse placere, verosimile censui in Episcopū Mediolanensis, referens Epitaphium Athonis Oldradi, Roma ubi obiit repertum. Ut autem quartus à S. Gre- gorio I Pontifex fuerat Bonifacius, sic etiam fortassis quartus ab eodem jaceat humatus, aut saltem post corporis elevationem translatus, in novum monumentum ta- libus versibus tunc verosimiliter inscriptum; translatus & videtur autem, propter frequentia ad illius invocationem mira- sec. 10 pos- cula. Cum ergo Gregorius Papa IV, Anastasio teste, con- structis ante novellum secretarium absidibus, sub altari sui nominis illius corpus collocasset, in quo anniversaria solennitas veneratione gratissima cele- bratur, die ejus Natali in Pontificatu, III Septembris (nam Natalem in calis, XII Martii, festivius agi tunc prohibebat temporis Quadragesimalis specialis ratio, nunc abolita) haud multum absimilis causa videri potuit in Bonifacio IV, ut ipsi Gregorio propinquus in tumulo, propinquuo etiam die venerandas institueretur, scilicet IV Septembris: sic enim intelligere stylo barba- ri malum versum ultimum, quam stylo Romano dicim IV ante kalendas, ut initio & fine phrasis eadem servetur, di- caturque Bonifacius à Gregorio quartus, quarta à festo ad 4 kalendas die colli. Hanc autem diem qua forte facta est corporis Bonifaciani Translatio in novum istum tumulum, Natalem dixerit auctor Epitaphii, latius sumendo appellacionem illam pro quocumque festo, nec inhabendo rigida illius vocis significationi.

4 Ita nodus, si non solitus, saltem scissus habetur;
neque

neque cogimur propter Epitaphium, tribus aut amplius feculis posterius, dubitare de die quo vel ordinatus vel mortuus Bonifacius IV fuit. Ludovicus Jacob, in Bibliotheca Pontificia, cum sibi imaginaretur Epitaphium istud ipsi ac Gregorio Quarto esse commune, ita credidit verdendum.

Gregorius Quartus jacet hic, Bonifacius almus, quasi si intelligi debeat conjunctio &c, in gratiam merri omissa: quod non putamus recipiendum, aliter legi jubente Romano Canonico: qui cum sesquicentulo scripsisset ante Pontificatum Bonifacii VIII, non posuit legisse prae dictum Epitaphium, his duobus versibus auctum:

Octavus titulo hoc Bonifacius ossa reperta,

Hac locat erecta Bonifaci nominis aræ.

*Bonifacius 8
aram addi-
dit.*

Ipsum tamen cum tali additamento restauratum fuisse libenter credam, solumque optabo discere, unde Ludovicus Versus istos accepit, Manlio ignoratos: sed hic forte solum Romani Canonici librum pra oculis habuit, describens Epitaphium istud; ipsum autem, videre non potuit aeo abolitum.

5 Aliud & magis genuinum auctoris forsan coevi Epitaphium (quod ex eodem Manlio refert Baronius loco supra citato) &c. — & sic porro novetur pro 4 & 5 numerus 6 & 7.

LXX DEUS DEDIT.

Ab an. 616 Num. 1 in marg. scribe — Error Baronii ex mendoso apud Bedam numero.

LXXII HONORIUS.

Ab an. 626 Num. 1 lin. 5 — Electio. 1. Ordinatio.
Num. 3 lin. antepen. — DCLXXVI . l. DC-
LXXXVII.

Num. 4 lin. 11 post — fuisse contendunt: — adde — atque pro se allegare possent Romana Breviaria ante Plum V, qualia habemus excusa, per annos prae flos centum, alia aliaque. In omnibus autem, ubi de S. Leone impressa habentur sex Lectiones (sunt enim aliqua tantum cum tribus) Lectio III sic incipit: In qua Syndodo condemnati sunt, Cyrus, Sergius, Honorius, Pyrrhus, Paulus, & Petrus, nec non Macarius, cum discipulo suo Stephano; sed & Polychronius nonus, & Symon; qui unam voluntatem & operationem in Domino Iesu Christo dixerunt & predicarunt. Ea sic impressa ab anno MCCCC-LXXIX, & citius etiam manuscripta, fuerunt sub Pie V contracta, absque Honorii nomine: omnes enim (qui guidem orthodoxi &c. — in fine adde — sed hac de re plura Dissertatio XXIII alias XV suggeret, quo causam plenius explicabit.

Num. 5 lin. 19 sic lege — Dissert. 1 cap. 8, seniorem Leone IX, esse Joannem XIII, eius epistola, ad Landulfum Beneventanum, data notatur anno Dominicæ Incarnationis DCCCLXIX, & Privilegium pro Vitudunensi Episcopatu, anno ab Incarnatione Domini DCCCCLXXI.

6 Quin immo existimat idem Cantellius, istius calculi usum, seculo saltē VIII cœptum induci; quan- ne Isidori doquidem Pelagii II Bulla quadam singatur, data Mercatoris: kalendis Martii anno Domini DLXXXVII. Atqui hac fidio auctorem habet Mercatorum illum, qui plurimas alias Decretales confinxisse arguitur: hic vero suppar aut major fuit Hadriano I. Quis igitur potuit de anno Domini nominando cogitasse Mercator, nisi ejus nominandi usus aliquis in nonnullorum Pontificum Epistolis fuerit? Ego vero (ut de Ioanne, & aliis forte paulo anterioribus non nullis, concedam Cantellio) nego ex isto Mercatoris fa-
to (si tamen Mercatoris revera est, nec ipsime aliud quis-
piam id supposuit) nego, inquam, aliud inde sequi, quam
quod Mercator, aliquam notitiam natus Dionysiani cal-

tuli, tamquam ab anno DXXXIII editi, voluerit sub finem suarum fictionum exprimi, an posset Hispanis suis persuadere, tamquam Pelagii sic facientis exemplo, ut & ipsi eundem modum calculandi sequentur dimissa. Era sua: quemadmodum fortasse intellexerat Anglis à suo Beda persuasum fuisse; & Gallos ac Germanos facere cœpisse suadente S. Bonifacio. Sed frustra id fuerit, apud nationem pariorum ac semel redemptorum morum retinētissimam; que, ceteris omnibus circumquaque nationibus annos Christi numerantibus, sola perrexit. Erat suam tenere usque ad finem fere XXV seculi. Miror tamen, si istud intendit Mercator, cur non curaverit pluribus precedentium aliquot Pontificum exemplis usque ad Agapetum, similem tem- poris characterem addere: ideoque an ipsius omnino ea fictio sit, non nihil addubito.

LXXIII SEVERINUS.

Num. 2 lin. 21 à verbis — Et hec autem illa — *Ab an. 640* usque ad — Nestio autem — legatur ut præscribitur Parte 2 pag. 176.

LXXIV JOANNES IV.

Num. 2 lin. ult. — illudere 1. dissipare.
Num. 4 lin. 6 dele à verbis — addit tamen — usque *Ab an. 640* ad — Testantur autem.

Num. 5 adde — Monstrosum ergo iure merito dixi Tia- ram, huic Joanni apparet am à Cavallerio; quod ut suis ocu- lis dijudicare etiam illi possint, qui Conatum hunc nostrum absque imaginibus istis emerunt vel porro empturi sunt; il- lam hic extra ordinem appono.

LXXIV. IOANNES IV

LXXV THEODORUS.

Num. 1 adde — Quid, quod verba illa de civitate *Ab an. 642* Hierosolyma, ex stylo Catalogorum videantur Patriam Theodori significare? Hierosolymis autem, licet in Syria positis, distinguebantur Syri à Gracis.

LXXVI S. MARTINUS.

Num. 2 lin. penult. dele — sui nominis, — Ad Com- *Ab an. 649* mentarium vero hac adde —

3 Persecutio, quam passus est sanctissimus hic Ponti- flex, causam sumpsit ex ea constantia, qua primo statim Sedis sua anno, mense Octobri, Indictione VIII, Synodum

La-

*Laeteranensem centum & quinque Episcoporum cōcēgit, in
eāque Typum Constantis Imperatoris ac Monothelitarum
haretim ejusque promotores damnavit. Prater extantia
hac de re Conciliorum monumenta, habetur etiam insignis
ejusdem Sancti Pontificis Epistola, ad Amandum Traje-
tensem Episcopum, à Milone Monacho Elnonensi relata,
in Supplemento ad Vitam ejusdem S. Amantiū : quod Sup-
plementum cum dicta Epistola primus in lucem edidit
Iohannes Mabilio, sec. 2 Benedictino pag. 719, ubi ipsam
requiri.*

*4 Ad Ecclesiam, ubi corpus servatur, quod attinet,
eam Sergius II adificavit, sub nominibus SS. Martini
& Silvestri, pro diababus minoribus, que sub iisdem no-
minibus iam ante stabant. Harum alteram, S. Martini
no Episcopo Turonensi sacram, restauraverat Ha-
drianus I, estque ea ipsa, unde tres Presbyteri S. Mar-
tini Tituli Equitii subscripterunt Synodo Romana sub
Symmacho, centum annis post mortem Sancti Turonensis,
adeo cito illius cultus etiam Roma invaluuerat. Putat au-
tem in Notis ad Romanum Martyrologium Baronius, quod
eadem Ecclesia, postquam illatum in eam est hujus
sanctissimi Pontificis & Martyris corpus, celsit
ejusdem Martyris honori atque memoriae; licet
more majorum populus Romanus, in die Natali
S. Martini Turonensis Episcopi, eandem frequen-
tare ardenter studio perseveret. Verum Baronium,
licet Roma sribentem, ubi rem certissimo nosse poterat,
videtur suus erga sanctum Pontificem effectus decepisse;
ut enim me monet Cl. Judius Castellanus, rem diligenter
perscrutatus ex Carmelitis, ibi nunc degentibus; solus ibi
Titularis habetur etiam hodie S. Martinus Turonensis, so-
lius ejus festum toti vicinia feriatum habetur, & solum
cum Octava agitur: festum autem Pape & Martyris, nec
in ipso quidem monasterio vacationem ab opere servi li-
natur, solumque ut Duplex per annum habetur: Sanctus au-
tem Silvester Titularis dumtaxat censor facili seu ec-
clesia subteranea, ad partem sacrificia, postquam scilicet
corpus alio translatum creditur.*

LXXVII EUGENIUS.

*Ab an. 654 Lin. 6 — annuente — adde — ordi-
natus.*

LXXVIII S. VITALIANUS.

Ab an. 657 Lin. 4 — dies 1 — l — diem 1.

Ad Commentariolum nostrum adde —

*3 Milo Monachus Elnonensis, in Supplemento, de quo
Monachi supra, ad Vitam S. Amantiū, videri posset confirmare no-
stram hic Chronologiam, quando annum 111 Vitalianus
componit cum anno Christi DCLXXI. Sed non satis ido-
neus nobis auctor est scriptor seculi 1X, isque in Romano-
rum Pontificum historiam tam parum versatus, ut S. Gre-
gorii Ordinationem componat cum anno XXII S. Aman-
di, nati ut ipse statuit anno DLXXI, & obitum ejusdem
Gregorii, cum anno circiter XXXU ipsius Amantiū. Cœ-
pisset ergo in illius Calculo Gregorius anno DCCIII,
tribus annis serius quam par est; & nihilominus obiisset
anno DCV, (ut ipse ex Beda colligere se putat) adeoque non
sedisset integris XII annis.*

LXXIX ADEODATUS.

*Ab an. 672 Num. 1 lin. 7 — annis notandis — 1 — circa annos
notandos — & in fine adde — Poscenti nempe si lumen
aliquid Chronologia, ex principiis Henscheniani Aprilis re-
formato, scriptaram tumultuaria ac fere extemporalis opera
aliquid, quod festinanti sahis esse videretur. Sed ipso in
progressu apparuerat res multipli obnoxia mutationi, prius
quam perfecta haberetur. Quod non uno edictus experi-*

Post Tom. VII, vel post Proprium Maji, seu Chronolog. Pontif.

*mento, ne aut ipse aut ego propterea possemus redargut,
curavi, ut Auctor ad calcem prima Partis protestaretur, mi-
nime se vadem manere pro singulis suppurationibus anno-
rum, quorum à me acceptos calculos citra operosam dis extendi ad
cussionem fecutus esset; rem eam ulterius perficiendam septem.
mibi committens, in eo quem sub manibus videbat accur-
tiori tractatu, quemq; expectare deberent ii, qui forte in istis
aliquid observassent minus recte procedere. Ea ergo ratione
obligatam studioſis Chronologia Pontificia lectoribus fi-
dem liberaturus, neceſſe habui Conatum hunc prosequi, qui
denum iterum iterumque recognitus & auditus, in pre-
sentem excravit amplitudinem.*

*2 Ad sequendum autem isto in punto Baronium mo-
vebat me, quod Eugenium statim à captivitate Martini
ordinatum credens cum eodem Baronio &c.*

*Num. 3 lin. 4 --- tredecim . 1 . quatuordecim --- & in
marg. scribe --- solum ad quinquennium extendendi.*

LXXXI AGATHO.

*Lin. ultima — dies III — 1 — XII. Ab an. 672
Num. 1 lin. 4 --- Pontificatus . 1 . Pontificatiu ---
lin. ult. --- in infra --- 1 --- ut infra --- ac denique
adde.*

*2 Secundus hic omnino, nec aliis ullis, à tempore S. Be-
nedicti Abbatis est, quem Anastasius dicat assumptum ex Videtur spe-
Monachis; neque alteri deinde hujusmodi elogium vel cialiter dicit
ipse, vel ejus Continuatores aut Flodoardus addunt. Videtur ex Monachis
autem id eo dumtaxat sensu accipendum, quasi soli illi fue-
rint immediate assumpti ex suis monasteriis, quorum vero
similiter Abbates erant, & doctrina fama per quam cele-
bres, atq; in negotiis Ecclesiasticis multum versati, nullum-
dum tamen locum in Romano Clero adepti, sive (ut nos
loqueremur) neandum creati Cardinales. Etenim alios plu-
res assumptos ad Pontificatus, cui aliquando Monachi
fuerant, certum est: nam & S. Gregorium Magnum,
prius quam in Clerum adscriberetur, Monachum fuisse, &
quidem Benedictinum, est per quam verosimile; idque etiam
nobis constat de Joanne XVI, Gregorio VII, Victore
III, Pakchale II, electis sub finem x & xi seculi. Ver-
osimile est etiam, plures alios, ex praebris subsequentiibus
que Agathonem Pontificibus, Monachos fuisse, prius
quam fuerint Cardinales, licet id minime hotatum reperi-
tur, deficiente speciali causa ob quam id notare Anastasius
voluisset. Nescio tamen qua ratione potuerit Gregorio XV
persuadere Constantinus Cajetanus, licet continui Com-
memorialis titulo ac familiaritate subnixus, quod ex Ordini
S. Benedicti (cui is erigendum in Urbe Hospitium & quia non
Collegium Gregorianum postulabat) tot Religiosos, in fuerit amica
S.R.E. Cardinales & Praelatos assumptos, totque ad Cardinalia
summi Apostolatus apicem electos fuisse constat,
ut longa & continuata multorum seculorum serie
Ecclesia ipsa nullos alios, quam familiae Benedicti
næ alumnos, summos Pontifices habuerit.*

*3 Exorbitantem Abbatis istius pro suo Ordine zelum
didicimus in Benedicto I nosse: quin hic aque manifeste
falsus sit, dubitabit nullus, qui secula quatuor à S. Gre-
gorio usque ad Victorem III decursa perspicet seriatim:
de his enim solis posset esse sermo, cum de ultimo trans-
actis sex habeatur satis nota plerorumque conditio ante
Cardinalatum. Quiscumque ea secula scrutari voluerit,
multos profecto inveniet, de quibus nec suspicio quidem
tenuis esse posse, quod Monachi aliquando fuerint, vel in
monasteriis enutriti. Proinde credibile fit, ipsimet Caje-
tano demandatam fuisse compositionem ejus Brevis, quod in
Bullario habetur sextum sub eo Pontifice. Certe ex illius
supplici petitione acceptum dicitur, quale ibi contine-
tur elogium Ordinis, extra dubium maximis qui-
busque encomiis digni, sed veris ita abundantis, ut fi-
cilius nulla ratione egeat. Hoc autem notatum co-
serviet, ut ii ad quorum commendationem justam
ali-*

aliquando dantur Brevia, iis fasta elogiis, qua sub historicam deducta examen, deprehenduntur non nisi omnimoda veritate ac certitudine; iisdem non nimium effrant se, quasi statim habendum pro canonizato & indubitabiliter sit, quod narrativa Pontificiarum litterarum parti qualitercumque & quocumque auctore inseritur; sed plus affectui in rebus pure historicis, & ad solam laudem spectantibus, praesertim antiquis & ob silentium auctorum coquam suorum cunctantius afferendis, cause circumficiendum; ne qui eas tam aseveranter suggererunt, plus auctoritas & gratia ad Pontificem detulerint, quam fidei certaque probationis & animi, à male fundatis præjudiciis affectibusque inordinatis liberi.

4 Quod ipsum Agathionem spectat, attento, quod ipse Agatho supra notavimus, Gracorum hujus avi studio, ut quam videatur potius Gracus plurimos Apostolica Sedi inferrent suis obnoxios imperium Latioribus; ipsum etiam Gracum fuisse, non solum suadet nus Monachus ejus nomen Gracum, sed imprimis Sicilia patria, tunc adhuc fuisse, hoc tota Graca, ac Graci ritus ecclesiis & monasteriis Basiliana Regula plena; nec alia forsitan adhuc Latina Benedictina Professionis cenobia habens; quam qua istuc S. Gregorius fundarat, & Messanense, S. Platidi sociorumque eadem nobilitatum, ac Vitaliano Papa admittente nuper restauratum.

DISSERTATIO XXIII al. XV.

De Pontificatu Agathonis &c. pag 104.

Num. 2 lin. 11 — die x — adde — vel potius XVII — & in margine — 10 vel 17 Martii.

& quiare-
vera culpa-
rins erat,
in ipso contextu Graco inveniri potuisse, ubi sic locus iste bilis Honori habet. "Οσις ταύτης τῷ Ἀποστολίκῳ Ἐκκλησίᾳ οὐκ ἐπεχέισθε διδασκαλίᾳ ἀποστολικῆς ἀρχῆς σύγνομῃ, αὐλά τῇ Βεβίλῳ ωφελοσιᾳ μανθλῶι τῷ ἀσπιλον τωρεχόμενος, id est, Qui hanc Apostolicam Ecclesiam non assumpsit doctrina apostolicæ traditionis purificandam; sed turpi proditione contaminari permisit immaculatam scilicet Ecclesiam. Παρεχόμενος, inquam, permisit, non vero (ut habet durior versio) immaculatam fidem subvertere conatus est. Et hoc idem, nec amplius, habet Epistola ad Hispanos. Honorium culpans, quia flammarum haereticorum dogmatis non, ut decuit Auctoritatem Apostolicam, incipientem extinxit, sed negligendo confovit. Etenim, ut S. Leo Epist. 3 ad Iulianum Aquilejensem Episcopum scribit, inferiorum Ordinum culpæ ad nullos magis referendæ sunt, quam ad desides negligentibusque Rectores, qui multam saepe nutriunt pestilentiam, dum necessariam dissimulant adhibere medicinam.

16 Stephanus Balusius, Petri de Marca Parisiensis Archiepiscopi familiaris & domesticus, de Viri illustris scripta epistola vole-
quod etiam simi vita, gestis, moribus ac scriptis epistolam dictavit, postu-
mique auctioris operis de Concordia Sacerdotii auctio-
nibus de Mar-
ca probata, mis deplorandum est, Marcæ per valetudinem ejus non licuisse epistolam scribere, quam ultro promi-
serat, ad clarissimum & eruditissimum virum Philippum Labbeum Presbyterum è Societate Jesu, in qua Honorium Romanum Episcopum, quem seculi hujus malignitas in sexto Oecumenico damnatum esse contendit ut Monothelitam, ab ea labe prorsus immunem reddidisset, ostendissetque nihil aliud in eo damnatum esse quam negligentiam, & quia varie se gesserat.... Probasset enim Honorium illic fuisse dampnum, non quia Concilium putarit illum docuisse haeresim, ut isti novelli haeretici existentes, sed quia Sergii Patriarchæ CP. & Cyri Alexandrini consultationem ambiguis responsis

eluserat, neque statim damnaverat haeresim, tunc recens emergentem: unde data populis Orientis occasio credendi, Monothelitarum opinionem non esse haereticam, quandoquidem eam prima Sedes non seriebat anathemate. Scilicet Honorius eo deceptus est, inquit Baluzius, quod Patriarchæ illi pollicerentur, Orientem universum, ubi Nestorii & Eutychetis errores vigebant, ad unitatem Ecclesiæ Catholicæ redditurum, si concedi aliquo modo posset, unicam in Christo voluntatem fuisse. Et cum nova hæc opinio (ut sunt omnia ferme nova) interpretationi tum obnoxia esset, quando videlicet nondum damnata erat ab Ecclesia; Honorius, quo facilius Orientem à vetustis erroribus revocaret, oikouménas & per dispensationem à summo jure recessit, ut Marcæ verba ad hunc locum traham. Hæc tamen dispensatio ei infelicititer cessit, ut jam pridem observatum est in libro 3 de Conc. cap. 13 §. 9. Nam hinc factum, ut damnationis sententiam in eum pronuntiaverit sexta Synodus, persuasum que fuerit orbi universo, illum in Ianam unius voluntatis opinionem foviisse, quam incipientem extingue debuerit. Ita pro Maria defuncto Baluzius, adferens deinde loca veterum, quibus sententiam istam fulcire destinaverat Mezenas suus: *inter qua prim. m lii.*

locum tenent, quibus probare decreverat, germana esse Acta illius Concilii, neque à Græcis corrupta: quod & ego dico: sic tamen, ut intelligi velim, aucto-
ritate Græcanico factum, ut nomen ejus, contra quem duranti-
bus Actionibus Synodi processum numquā fuerat, eorum in-
volveretur damnationi, quorum errorem illa morose expen-
derat & ex professo damnaverat; immiseretur autem in
iis Epistolis que omnium Actionum quasi signaculum esse
decebant, quasque si Romani non recipierent, in pericu-
lum adduccebatur quidquid tanti temporis disceptatio tam
operosa peregerat; cum interim negari non posset culpa
aliqua in Honorio fuisse, cuius causa id eū mereri Ori-
entes aseverare conspiraverant, ut apparet; licet non ap-
pareat id eos publice tractavisse.

LXXXII S. LEO II.

Lin. 1 sic lege. — LEO, S. R. E. Archidiaconus.

In margine — 648 . l. 684. *Ab an. 682*
In Relatione num. 2, lin. 3 — contextus . l. contextum.
Post Sermonem , num. 7 lin. 1 sic lege — Haec enim
Sermo ille, adeo brevis, ut in ipsa Ordinationis die, quem-
admodum prætitulatur, haberi potuerit. Si quis tamen, ex
dictis ad similem Sermonem Leonis I, malit illum, in die
VIII, velut ad id aptiori, habitum, nibil video incommodi,
ex tali opinione fecuturi: nam dies Octava, pro ipsa pri-
ma die habetur; imo ordinatum totum pro una die, dum in
Sacris quotidianis dicitur, Hodierna die. Manifestum est
autem, Sermonem istum habitum esse &c. lin. 2.

LXXXIII S. BENEDICTUS II.

Num. 3 lin. 11 — processerit . l. processerit. *Ab an. 683*
Ibid. lin. 4 ante finem post — subsignaret — adde —
quemadmodum in Joanne IV, ante annos XL, jam ca-
pum erat fieri: unde &c.

LXXXIV JOANNES V.

Num. 1 lin. 11 — Joannes . l. sedit Joannes.
Num. 2 lin. 12 post fecit — adde — Nuntiabat *Ab an. 684*
etiam predicta Divalis, quomodo &c.
Num. 3 lin. 8 — parabilis & commode . l. parabiles
simil & commoda.
Num. 4 lin. 12 à fine post — Prefectus — ad-
de — Idem etiam indicat servari ibidem volumina
quedam

quedam in corticibus arborum, Iustiniani atque Iustini Imperatorum evo descripta, eo charactere, qui Mabilioni quidem ad Iulii Caesaris etatem visus est pertinere; re vera autem sit quinti sextique seculi, & ad differentiam aliorum posse Ravennicus nuncupari. Ceterum his &c.

LXXXV CONON.

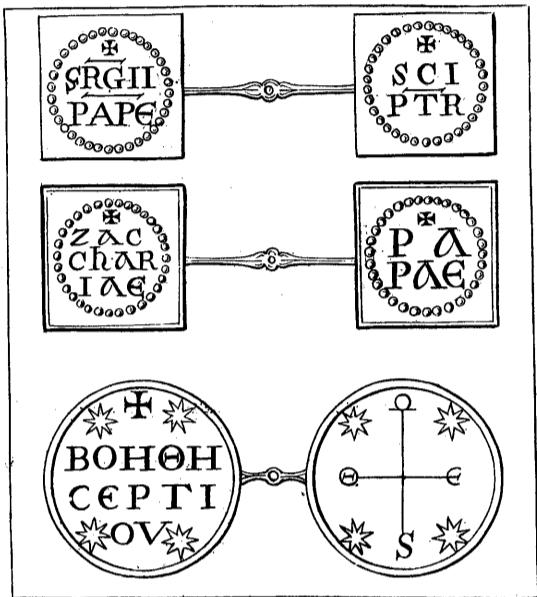
Ab an. 687 Lin. ult. dies XXI — l — XXII.

Num. 1 lin. 3 — pra quibus XXI. l. XXII.

LXXXVI S. SERGIUS.

Ab an. 688 Num. 4 lin. 6 — quo quinta ac sexta Synodus. l. quo priores Synodi quinta ac sexta.

Sigilla quadrata, Num. 6. addere — Hic addiderim barbarioris nunc seculi usum tulisse, ut bullandis litteris Pontificis sigilla plumbea quadrata, & characteribus semibarbaris notata, adhiberentur: cuiusmodi duo hic placet ex auditori Ciacconio proponere; & addere, istud quod nomine Zachariæ Papæ inscribitur, bodiedum reperit Mediolani in Musæo Illustriſ. Comitis Mezabarba, anno 1685 ibi à Mabilione vifum: qui afferit, ipsius infimi æris esse, ut videri posse numismata potius quam sigillum. Similis barbariei

characteres videre est etiam in rotundis eorumdem sigillis apud Mabilionem. Hic vero notaverim, quod, sicut in nomina aut altera Sigilli parte exprimitur contractum nomen S. Petri, *vultus Apo-* ac deinceps ab aliis multis scs PETRUS & scs PAULUS; *stolorum in* ita aliis instituerint, primum solius Petri; deinde atrius que vultus media inter eos Crucis extrema partitis, sique hic *plumbo.* fuit, quo Mabilio eos representat sub Bulla Paschalis II, & ego in hisce Paralipomenis in Anaglypto Chiffletiano Dissertatione XXI.

Sergii, non 7 Sed quod ibidem Sergio Papa additur, ex sigillo Graco antiquissimo, in Bibliotheca Vaticana servato, hujus, aut alicuius omnino Romani Pontificis esse, numquam crediderim; nisi certus siam, affixum haberet vera ac genuina Bulla alicuius eorum. Verba haec sunt, BOHΘ CEPFIOT, ex una parte; ex altera parte, SEOs, quatuor litteris per totidem Crucis extrema partitis, sique hic sensus: Adjutor Sergii Deus: ubi prima vox nescio quo errore Clamor alicui explicatur. Interim nisi certior aliunde accedit definitio, crediderim sigillum istud esse Sergii, Patriarcha Constantinopolitan heretici, ad Honorium Papam decipiens scribentis de sua fide anno DCXIII; indeque descendam potius sigillorum Gracorum formam quam Romanorum; qua Romana tamen ab istis Gracis exemplum sumperirent.

Post Tom. VII, vel post Propylæum Maji. & Catalog. Pontif.

LXXXIX SISINNIUS.

In marg. — 15 Decembr. — l — 25

Ab an. 707

XC I S. GREGORIUS IL

Num. 1 lin. 5 — sumere malui, — adde — uno Ab an. 715
dumtaxat die auctor;

Num. 5 lin. penult. — 1 — electo die u Iulit,
MDCLXXXII, concordibus omniū suffragiis præterquam suo, primoque scrutinio.

DISSERTATIO XXIV. al. XVI.

De jussione Exarchi &c. pag. 116.

N Vm. 2. lin. 15 — S. Bernardus serm. 1 de S. Victore — 1 — S. Augustinus Serm. 42 de Sandis circa medium.

Num. 4 lin. 23 — tristiarum — 1 — tristiarum.

Num. 7 lin. 7 — mitissimis — 1 — mitissimus.

Num. 16 lin. 6 sic lege — ad Pontificatum Felicis IV: quod tamen non fuit mandatum de ipso Felice.

XCII S. GREGORIUS III.

Num. 5 lin. 14 — accipendum XIII. lege l. accipien- Ab an. 731
tum XII — deinde adde.

6 Primus hic inter Romanos Pontifices invenitur, contulisse auctoribus secunda inter Reges Francorum familia, per honorificum titulum Christianissimi, in Epistola 5 ad Carolum Martellum; ubi eum, quem primo salutaverat Excellentissimum filium, titulo Hic Pontifex Majori domus coniugio, in decursu identidem compel- Martellum lat Christianissimum filium. Hoc exemplum mox se. appellans catus Zacharius Papa, Epistolam suam 7, ad ejus filium, Christianissimo inscribit Domino Excellentissimo atque Christianissimo Pippino, adhuc Majori-domus: & Stephanus III Epistola 3, ejusdem jam Regis, Christianissimam Excellentiam laudat; ut & Paulus I Epist. 39, Christianissimam Bonitatem: Epistola autem 37 gratias agens pro defensione Ecclesia; Salvum fac, inquit, Domine, Christianissimum Pippinum Regem. Eundem titulum ipsius filii, Carolo & Carolanno, etiam dederat prænomenatus Stephanus, Epist. 47; & Carolo deinde Hadrianus Epist. 55, successoribus relati à Mabilione in lib. 1, de re diplomatica ad Tabul. prævite ad 22. Merito autem idem eruditissimus scriptor appendit, eum titulum id adeo nostrum omnibus fuisse, ac vulgo sic usitatum po- dandum sterioribus seculis, ut Ioannes Sarisberiensis, homo Regibus Francorum: Anglus, & ad Sarisberiensem in Anglia Episcopum scri- bens, Epist. 167 seculo XII, glorietur, se in Curia Christianissimi Regis Francorum, apud Laudum, honeste & reverenter suscepit ab eo. His ergo consonans Pius II, Epist. 386 ad Carolum VI, Habitus es, inquit, carissime fili, devotissimus Princeps fidei & religionis nostræ præcipuus: nec immerito, ob Christianum nomen, à progenitoribus tuis defensum, nomen Christianissimi ab iis hereditarium habes. Talia si legisset Odoricus Ray- eundem it- naldus, ad annum 1496 num. 25, existimo non Pius II, fuisse ita locuturum, acsi idem Pius, Caroli prænominati filio Ludovico XI, propter abrogatam Præ- gmaticam, primus eum Titulum sanxisset Francorum Regibus.

7 Sane si eum sanxisse dicendus esset Pontificum aliquis, ea gracia potius deberetur Pius successori h 2 Pau-

Paolo item II : qui apud Mabilionem, ex Actis Guilielmi Monasteriolenis, ad Curiam Romanam Legati, dixisse refertur, quod quidquid habet Ecclesia Patrimonii, id tenet per donum, largitionem, auxilium, succursum, & confortationem Regis Pippini & Caroli Magni, & Ludovici Pii, & successorum: adeo ut Reges Francie dici possint brachium dexterum Ecclesiæ ac Fidei, quas semper manutenerunt ac custodierunt, contra quoscumque adversarios: atque idcirco rationi contentaneum esse, ut nomen inde ferant, ac decus Regis & Principis Christianissimi, præ aliis omnibus. Posito autem quod deceptrices sui Pontifices id non fecissent, in suis tam scriptis quam ore prolatis verbis, & in communi modo agendi de Rege Christianissimo, ipse tamen tam multa viderat legeratque, de magnis ac gloriis facinoribus Regum Francorum, in bonum Ecclesiæ Fideique; ut videretur sibi nequaquam impleturus officium suum, si tam scripto quam verbo non appellaret Regem Christianissimum; ideoque id & fieri a se ceptum, & eo esse animo ut facere idem semper intendat. Verum, ut recte notat Raynaldus prænominate, inanes sunt ejusmodi tituli, nisi splendore operum ornentur nomina: & Henrico VIII Anglia Regi parum profuit, scripto adversus Lutherum libro meruisse, ut Fidei defensor à Pontifice diceretur; postquam, ab ejusdem Pontificis obedientia & avita deficiente pietate, eversum ivit qua ante defenderat: ejusque non magis in regno quam in crimen successores, eundem usurpando Titulum, ridiculos posuit quam venerandos orbi Christiano se prebuerant. Illis ergo præteritis, primus ex merito eundem titulum usurpabit Jacobus II, jure non tam agnato, quam acquisito; cum, quod everterunt illi, magno fidentique animo restauraverit, ipsumque faventibus superis tenendum ad posteros pari jure transmittet.

DISSERTATIO XXV.

De Epacta & Concurrente, sub hoc Pontificatu notatis in morte Theodorici Regis Franciæ an. DCCXXXVII.

Hæ nota
primum
cepta pri-
vata dili-
gentia sub-
notari,

etiam in Pa-
palibus &
Episcopali-
bus Chartis
nonnullis
apparent
seculo 12.

Sæpe mihi laudatum, nec unquam satis laudandum Opus Ioannis Mabilionis, de re diplomatica, post illustratam lib. 2 cap. 23, usitatiorem illam Chronologicam notam, qua annos Dominicæ Incarnationis numeramus; sequenti cap. 24 agendum sibi etiam proponit de aliis Chronologicis notis, Indictione videlicet, Epacta, Luna, & Concurrente. Nam præter Indictionem (qua est revolutio annorum quindecim, à Constantini Magni temporibus incipiens, queaque in usu præcipuo olim fuit, etiam cum nondum anni Domini numerabantur) superinductæ fuerunt varia illa, quas supra dixi, nota; primaria in privatis scrupulorum calculatorum scriptis, deinde in publicis instrumentis; ac denique (licet ratus) in Pontificum Bullis & Episcoporum Chartis. Exemplum, Pontificium, quale potui, allegavi supra ad Bonifacii II Papatum, agens de initio Dionysiani Calculi; idque pro anno MXCVII; Episcopalia duo Instrumenta Mabilio allegat; unum Vimberti Gratianopolitani Episcopi, datum anno ab Incarnatione Domini millesimo duodecimo, feria v, Luna xxv, Indict. x, Epacta majorie IIII, Minore XXV, Concurrente III, Cyclo decennovennali V I; alterum Erleberti Catalaunensis Episcopi, anno Dominicæ Incarnationis MCXXX, regni autem Ludovici Regis Francorum XXIIII, Episcopatus vero Domini Erleberti anno IIII, Epacta IX, Concurrente secundo post septimum cum bissexto. Hujus tam exquisita diligentia duplum eruditissimus

Auctor causam assignat: primam, ne facilis negotio nostra Chronologicæ falsis diplomatis per imperitos supponerentur; secundam, ut Notarii penitiam suam ostentarent in arte computi; quæ ars tuu magnopere venditabatur, & à Clericis ordinandis exigebatur.

2 Certe ab his atque à Monachis videtur ad Notarios Private publicos fluxisse istius diligentia amulatio. Isthos enim, ut istius di-
jam insinuavi, priores descendisse ad spinosas istas calcu-
gationes, probant exempla: quorum unum ex vetustioribus exemplum,
idem Mabilio sumit à Rodrado Ambianensi Clerico, librum
Sacramentorum sua manu transcriptum seculo IX sic ter-
minante: Ego Rodradus, misericordia Dei indigens,
victus Hilmeradi Antistitis jussionibus, vinculique
Episcopalis auctoritatis excommunicationibus, XIIX
Non. Mart. Sacerdotalis ministerii trepidus suscepit
officium, anno Incarnationis Dominicæ DCCCLIII,
Indictione I, Epacta VII, Concurrente VI, termi-
no Paschali IIII kal. Aprilis. Vix possum credere dili-
gentissimo viro non fuisse notum exemplum, toto seculo uno
vetustius, à Labba nostro editum, in Elogiis Historicis om-
nium Regum Francie; sed exstimo noluisse eo explicando pro anno
atque ad calculos revocando proliziū facere Caput istud 853 ex
24, maxime si deprehendit, ut facile deprehendisse potuit, Mabilione;
nominal in eo esse quod indigeret correctionis. Mihi in-
terior religio est, accepit à Ioanne Iacobo Chiffletio Gode-
fridi Wendelini super ea re epistolam tenebris abderet, Re-
glæque Francorum historia subtrahere lucem inde acci-
piendam. Ea ad ipsum Chiffletum sic scribebat xxviii
Octobris anno MDCLIV.

3 Amplissime ac Prælustris Domine. Fragmen- alterum pro
tum istud, quod ex Ms. Anonymo descriptum edidit anno 737
Philippus Labbaeus in Elogiis Historicis, quodque ad filium tuum transmisisti, mecum ille communica-
vit, illico ut accepit. Idipsum vero ego, pro eo ac
me facere voluisti, vocavi ad examen: ut, anne ad
Æram Christianam DCCXXXVI pertineret (quam
consignabat) redderemur certiores, excussis char-
acteribus, quorum illic est recensio, partim mendosa,
partim brevitas compendio etiam obliterata; dum in
hunc modum balbutit: A Nativitate Domini usque ad
presentem annum, in quo Theudericus, Rex Francorum de-
functus est, DCCXXXVII. In quo anno Indictione quinta, quod ex a-
Epacta XV, Concurrente I, luna circulum XIII, XIV; XII minandum
kalend. Aprilis, luna XVII, XXIV de annorum DCCXXXVII suscipiens G.
Vendelinus, secundum Grecos cycle. Hæc lecta dedit Labbaeus;
dabo ego (pero) intellecta.

4 A Nativitate Domini numerantur hi anni DCCXXXVII: eodem plane filo, atque ab eodem capite, unde nos annorum seriem numeramus hodieque: ipsum an-
idque INDICTIO QUINTA loquitur: quæ certe isto num probat
anno fuit in cursu; ut per illum characterem fulcia-
tur certitudo, & eximatur omnis dubitandi occasio.
EPACTAM, hoc est, Ætatem lunæ, quam illa tunc
numerarit kalendis Januariis, item & Martiis, non
invenio XV: ut omnino Denarii unius nota per in-
curiam scribentis exciderit vel vetustate extrita sit;
quod utrumque non solet præter solitum contingere. Illo ergo anno kalendis Martiis pronuntiabatur,
luna XXV, & cum die Martii sexta defit ille Mensis
lunaris; communisque est Novilunium Paschale, Epactam
motu quidem medio, die VI Martii mane, post docet non 15
median noctem horis 7, minutis 51; conjunctione sed 25 suis
autem verâ per horam 9, min. 30, Parisiis. Ita Men-
sium illud, mihi suspectum, seipsum ultra emendat,
& Epactam XXV reponit pro anno DCCXXXVII.

5 CONCURRENTEM ejusdem anni adfigit primam, hoc est, litteram Dominicalem definit F, quæ cum ultimo die Martii pronuntiat Dominicam seu tempri-
mam Sabbati: qui numerus vocatur Concurrens, eo indicare lis-
tam teram Do-
quod cum Epactis lunaribus prius cognitis, concur-
rere

*ex Græco-
rum com-
putu,*

rere debeat, ut sciatur in quem diem Hebdomadisca-
sura sit decima quarta Luna, post quam proximam
Dominicam die celebretur PASCHA. Cumque sint litteræ
kalendarii designandas ferias septem, Græcus
computus primam ex illis sumit F, secundam E, tertiam
D, quartam C, quintam B, sextam A, septimam
G. Quo ergo anno currit littera F concurrens illius
annii vocatur primus numerus, litteraque prima; &
quo anno in cursu est littera E, Concurrans est se-
cundus: & sic per ordinem de ceteris. Et vero, Quare
Græci principium concurrentium statuunt cum
littera concurrente F? Quia Mundum volunt crea-
tum annis $v\circ D\text{VIII}$ ante Christianam Epocham:
quo ipso calculo monstratur, litteram F con-
currisse, & pridie kalendas Aprilis signasse Domini-
natum Mundi.

*Eram con-
dit Mundi
an. 5508
ante Chri-
stum.*

DISSERTATIO XXVI.

De Titulo Regio apud Francos, Zachiæ auctoritate translato à prima ad secundam Stirpem; deque hujus initii, illius extremis, magna sub incertitudine traditis.

In codice antiquo,

Es apud nos Antwerpia Codex in foliō Mss. per quam vetustus, grandis ac venusti pro tempore characteris, continens S. Gregorii Turonensis librum de Gloria Confessorum: cuius Codicis ultimis paginis attexitur librarii Attestatio, de Anno ab Incarnatione Domini septingentesimo sexagesimo septimo; quo, vel idem illud volumen est scriptum; vel sicutem quo vetustius aliud originale sub ejusmodi attestacione est exaratum unde codex noster, seculo nō integro post est descriptus. Primum nobis, ita tum judicantibus librumq; ostendensibus, credidit Mabilio, dubitatus fontasis, si majori cū otio singula ad juncta potuisset considerare. Secundum, nunc existimo verosimilius, suadentibus id tum librarii quibusdam mendis, primo Auctori, quantumvis rudi, agre imputabilibus; tum libri mole, tū ejusdem Attestationis extensione in paginas duas fere integras, & aque ae liber est magnas; cum ipsa se dicat, in novissima libelli paginula exarata. Tenorem & contextum integrum dedi ante Tomum 3 Martii, in fine Exegeos preliminaris 2, ad comprobandum Epocham regnantis apud Francos Pippini; sumendam ab anno DCLIX; non autem ab anno DCLIV; quando, non ipse solus, ut tunc, sed & filii ejus Carolus & Carolo- manus, per manus sanctæ recordationis viri beatissimi Domni Stephani Papæ, una cum prædicto patre Domino viro glorioissimo Pippino Rege, sacro Chrismate in, Reges Dei providentia & sanctorum Apostolorum Petri & Pauli intercessiōnibus, consecrati sunt. Nibilominus ejusdem Attestationis initium, nonnullamque progressus partem, necessarium cense hic retexere, propter eos, qui nuper rem ipsam cœperunt, ut fabulosam, rejicere. Sic ergo incipit.

ex originali anni 767,

habetur Attestatio,

quod annis ab inde sedecim,

jussu Zachariae un- sanctæ recordationis Domni Zachariae Papæ, & Hus Pipinus unctionem sancti Chrismatis, per manus beatorum Sacerdotum Galliarum, & electionem omnium

Francorum, tribus annis antea, in regni solio sublimatus est. Postea per manus ejusdem quemque Stephani (auctor, ejusdem quoque scripserit) de uno (videlicet uno legendum) in beatorum prædictorum Martyrum, Dionysii, Rustici, & Eleutherii ecclesia, ubi & venerabilis vir Polradus Archipresbyter & Abbas præesse cognoscitur, (ex anno scilicet DCCLVII, ut ad ejas Vitam xvii Februarii est demonstratum) in Regem & Patricium, una cum prædictis filiis Carolo & Carolomanno, in nomine sanctæ Trinitatis, unctus & benedictus est. Denique, post quedam de benedictione Bertrada Regina inferius danda, sic concludit Auctor: Hæc ideo caritati vestra breviter, in novissima paginula libelli inseruimus hujus, ut per succendentium temporum & vulgi relationem, propago in ævo valeat cognoscere posterorum.

3 Quod hac in nostra Dagobertina Exegeſi non quæſiverit Natalis Alexander, texens Dissertationem suam qui eam non ad selecta Capita Historia Ecclesiastica seculi VIII, vidit Alba-haud equidem miror; satis demonstrationum ex Carolo Cointe; omnia (ut videbatur) scrutato, habere se credidit, ad istud de Zacharia punctum habendum suspicionis suspectum; neque suspicari debuit, tale quid loco tali inveniendum apud nos, quod non invenerat XV Martii, ubi fuerant Zachariae Papæ Acta deducta, eaque ipsa res narrata sicut habetur apud alios, quos ipse ut atque posteriores contennit. Sed quod ipse Carolus, in Henscheniano opere perquam diligenter versatus, ex eoque multa in rem suam solitus trahere, tacito licet Auctore nisi cum refutare eum intendit; quod, inquam, ipse Carolus, vel non legerit Exegefim illam, ipso titulo præferentem id, quod ille totis duobus tomis Annalium suorum, quarto nempe ac quinto, erat tractatum; vel lectum locum dissimilare voluerit, ne ejus non item evidenter cogeretur mutare sententiam, perquam mi- rabile mihi accidit. Si enim lectum locum in medium Cointe, que adduxisset, numquam dicere potuisset, Annalistam Loy- selianum, seculo IX scribentem, suisse primum qui Zachariae, super illo negotio consulti fecerit mentionem; idque perturbare fatū, ac tempore non suo; quodque eum alii sint fecuti, vestientes fabulam, excusando Pippino haud importunam, circumstantiis variis minusque vero congruis. Nolo ego illorum, qui post annum DCCC, diversimode factum unum idemque narrarunt usque modo, vel conciliare testimonia, vel excusare errores: teneo quod San-Dionysianus Monachus scribit actum coram oculis suis, & quidem annis non nisi sedecim post rem gestam.

4 Quo autem argumento putat Carolus se probare, Frustra sit eum qui primus id scripsit, quicumque demum, purum puerum allegat morum scripsisse mendacium? Quia, inquit, idem Annalista Francorum Loyfelianus, uti & Tillianus, scribit, quod Pippinus se- cundum morem Francorum eleitus est ad Regem, & elevatus à Francis (super clypeum scilicet) in reno suo in Suectionis civitate: non erat autem moris Francorum à Romanis Pontificibus Reges petere vel accipere. Deinde ex statu causæ & æquitate Zachariae, putari fieri non potuisse quod assertur; maxime cum Zacharias, obierit eo ipso anno, quo Pippinus, dicitur elevatus. Sed obit ex nostra Chronologia die IIII Martii, anno quidem secundum hodiernum morem altero, secundum Francos tamen adhuc eodem DCCLXII, per cuius prægressam astatem Pippinus dicitur elevatus. Elevatus autem seu proclamatus Rex, numquid potuit distulisse unationem, ab Episcopis suscipiendam, usque dum legati pro elevationis talis approbatione Romam misi re- tuerit ungue divisent? itaque elevationem suam vulgo facere gra- noluisse finitorem atque etiam firmorem, Pontificium consensum often- tando iis, qui forte pro Regum priorum stirpe moliri quid- su- piam, vel obloqui presumerent novo regimini?

5 Non

S Non poterat, inquit, consentire Pontifex, cum tam manifesta injuria Regis, hereditario jure imperantis, nesciret, quod non potuisse ullo suo criminis meriti exauditorari. Crimina, qua Chil- derico, Morevngorum ultimo, posteri scriptores imputarunt, equidem facile credidero aut nulla fuisse, aut supra veritatem exaggerata: quod autem potestas tota rerumque arbitrium penes Majores domus esset, id non tam ei ejusque decessoribus ad inertiam imputaverim, quam infelicitati adscriferim. Rebus tamen jam eo adductis, ut penes Reges solum nomen, penes Majores omnis esset auctoritas; quin potius aquum videri bellicosa & adhuc semibarbara nationi, ut penes quem Regia auctoritas erat, penes eundem esset & dignitas & idque, Regno toti undique barbaris circumscripto, contra quos pugnando iidem Majores tam egregiam laudem fuerant consecuti, tantamque Principium ac Populorum gratiam? Non erat Francis tota natio novum, Regibus occisis aut in monasteria detrusis, substituere alios, ex eadem quidem Merovingica stirpe, sed non necessariam semper successionis iure proximos: ut liquet Gregorii Taronensis historiam legenti, plenam tragœdiarum & revolutionum Regiarum; quibus numquam vidimus se misericordisse Pontifices, aut de jure eorum quasi visse quomodo documque regnantium. Quando autem recusarunt aut Constantiopolitanis Patriarcha coronare, aut Romani agnoscere eos Imperatores, quos farina qualitercumque dedit? Cui ergo debebat Zacharias constantius agere in favorem Principis, propriis paternisque meritis longe maximis suffulti, qui jam cooperat ac porrò poterat Ecclesiastam Romanam liberare à iugo Saracenorū & Longobardorum, nec non Graecorum, uirisque nibilo meliorum? Si provectioni Pippini nullus Episcoporum, nulla cum totius Abbatum, nullus denique eorum contradixit, qui doctrina & Sanctitate clari multi tunc habebantur in Gallia, & contradixisset Zacharias; frustra contradixisset, tam concordi totius Regni deliberationi, jam in opus deducta, & cui solum deerat unitiois sacra complementum.

6 Si nequit excusari Zacharias, qui legationem exceptit: quo modo excusabuntur Sancti, Bonifacius Episcopus & Fulradus Archicapellanus postea San-dionysianus Abbas? Hi functi ea legatione dicuntur; & saltēm coniunctissimi antea ac postea Pippinu fuerunt, partemque bonam habuisse in ejus evetione debuerant, pro summa qua valebant auctoritate; eidem certe se non opposuerunt. Quo modo excusabitur S. Stephanus, Zacharia successor, qui non solum absens ratam habuit coronationem Pippini; sed ipsum denuo suis manibus praesens coronavit cum liberis & An etiam hic potuit ignorasse, Childerico in Monachum detonso factam injuriam, si qua facta credebarat & reb ipse Childericus, adeo sibi defuit, ut cognito Pontificis in Galliam adventu, ejus pro se equitatem non appellaret? Puer, inquit le Coïnt, erat, vix quindennis. Nos infra videbimus virum, & quidem cui filius jam tum fuerit tonsura Clericalis capax. Falloque profecto, si non ille ipse persuasus fuerit, viso tanto Statuum omnium in Pippinum consensu, monasterium ingredi, cum iis qua sibi ac filio promittebantur commendis, potius quam alieno arbitrio umbratile nomen Regis diutius gerere, audita præstidit Pontificis in favorem nova electionis sententia; atque ita purificata sit electio facta contra iurandum, quo Principes se Childerico obtrinxerant: eo certe solutos declaravit Stephanus; qui (sicut Theophanes scribit) Pippinum à perjurio in Regem admisso absolvit. Durior hac phrasis occasio nem quidem præber sic arguendi: Si iure res acta credebatur, & quidem ex auctoritate atque imperio decessoris Pontificis, ut quid absolutio? Respondeo ad tollendum omnem, qui forte poterat residere, scrupulum: neque eam tam suisse absolutionem nominandam, quam iteratam declarationem, quod Pippinus, sic electus, & à Zacharia confirmatus, ipso facto absolutus fuerit à

juramento, quod ante Childerico fecerat. Miremur interim, phrasim unam Theophanis divorem hic appendi ab iis, qui totam illius narrationem eo in loco explodunt, ut alienissimam à veritate, sicut revera est, sump tam ex vanissimis relationibus leviculorum hominum; existimantium, eo magis probandum exteris mutationem factam, quo pluribus probris priorum Regum fortunam onerafent.

7 Quamdiu postea vixerit Childericus incertum est. Senem obiisse atque adeo Dagoberti Austrasi filium est vir tamen se potuisse, aliquando credidimus Tperio, Bertinien- erat & si lium habet si justa S. Audomarum in Artesia Abbatis, in quo mona- bat aptum sacerdotio ipse Childericus vixit & obiit, sed potius Tperius, ubi nostrum egraphum Regem senem habet, Rem gem segnem scripsisse. Non fuisse tamen omnino juvenem, quando exauditoratus est, putamus adhuc probari posse ex Centulenii Chronico, intra proximos LXXX annos à Pippini coronatione scripto, ubi dicitur, quod ipsius Childerici filius, nomine Theodoricus, in hoc Centulenii monasterio, Clericus effectus, collocatus fuit. Hoc rursum aut ignoravit aut disimulavit Carolus le Coïnt, ut Childericum impune fingeret adolecentulum annorum circiter quindecim, pro eo quo est exauditoratus tempore. Nec vero poterat maiorem facere, nepotem (ut credebat ipse) ultimi Dagoberti, anno DCCXV mortui in prima pubertate, si non ante. Sed Dagoberto huic filium fuisse, aut esse potuisse, negat Henschenius; nepotem ex filio fuisse, negat Mabilio: uterque autem ipsa illa negatione ostendit, quam obscura sint prima Regis stirpis extrema; dum diffi- cultant, quis penultimo Regi Theodorico, quis ulti- mo Childerico, pater fuerit. Hoc igitur est quod tan- tisper cupio hac altera Dissertationis proposita parte expli- catum.

8 Incipio ab ultimo Merovingicorum Regum Chil- derico. Hujus adhuc Regis Privilegium exiat, sithi- venis (in quo postea privatus vixit) monasterio datum, Dagoberti quod Mabilio recitat lib. 6 de re diplom. num. 197, ubi is Consobrinus, decessorem suum Theodoricum, non appellat Geni- torem (ut paſsim in tali casu prima stirpis Reges ap- pellare solent patres suos) sed Parentem, id est, in vul- gata etiamnum acceptione, Consanguineum. Idem ve- ro, in sua novissima Retractione, Instrumentum sibi visum indicat, ubi Childericus præfatus, ultimum Dagobertum nominat Consobrinum: quid si fuit, po- tuit quadragenario aut etiam quinquagenario major fuisse, cum est exauditoratus; adeoque & filium habuisse quem diximus. Consobrini autem fuerint Dagobertus & Childericus, si habuerunt communem vel Avum vel unde collig- Proavum. Avum habere vix potuerunt: hic enim fuisse tur fuisse filius Chilpe- Theodoricus III, qui moriens anno DCXCIII, non rici 2, nisi parvulos duos filios reliquit; quorum major natu Chlodoveus III, quinto post patrem anno obiit, ut sumnum tuis pubes, nec verosimiliter pater cuiusquam: minor, fratri succedens, genuit adultiori aetate ultimum Dagobertum. Proavum si communem habuerunt iidem Childericus & Dagobertus, fuerit is Chlodoveus II, mortuus anno DCLV: cuius alter filius Childericus II, anno DCLXXV occisus, filium reliquit Chilpericum, mortuo Dagoberto, consobrini sui Childeberti filio, factum anno DCCXVI ex Clerico Regem pro quatuor anni- nis; intra quos facile potuit genuisse filium; eumque, pro usitatismo tunc more, ex sui patris nomine vocasse Childericum; eum scilicet cuius progeniem quarimus, quicquid ea ratione fuerit quadragenarius, quando est exauditoratus; major autem quinquaginta quinque annis, si fuisse (quod non credimus) proxime Consobrinus Da- goberti ultimi, id est ex patre illius natus. Hec au- tem tota ratio procedit ex communī Francorum concep- positus quam tu, in successiois gradibus nullam feminarum ratio- Theodoricis, & quam

quamdiu contrarium von probatur ex vetustis scriptoribus : alias longe expeditius foret , Dagoberti ultimi avo Theodoricus , dare filiam , ante filios natam , qua Dagoberto iſi Consobrinum proxime dictum genererit Childecicum. Manet interim , ipsum ejus ex filio nepotem non fuisse , cuius se dicit Consobrinum.

9 Quod autem Childecici decessorem Theodoricum , filium Dagoberti ultimi paſsim omnes faciunt , etiam Mabilio & le Cointe ; esse potuisse negat Henschenius , ut supra notavi ; afferiturque , omnino impuberem Dagobertum iſum obuiſſe . Suadet hoc Annalū Metenſium auctor , quando ait , quod mortuo Theoderico II , Dagoberti II consobrino , Chlodovæum filium ejus parvulum Pipinū ordinavit in Regem . Factum id est anno DCXCIX , quando si parvulus erat Chlodoveus , & anno DCXCVII cum obiit adhuc impubes ; magis etiam inpuberem oportet fuisse juniores ejus fratrem Childebertum , ultimi Dagoberti Patrem , puta octennem vel novennem , quando fratri succedit : qui proinde anno DCCXI moriens , vicenni non multo major , non potuit filium nisi parvulum reliquise , & impotem liberorum ante annum DCCXV , quo extinctus est , procreandorum . Scio quod Childebertus , in gestis Francorum & quadam Genealogia Regia , vir inclitus & Rex justus nominetur : sed turumque opusculum subleſt & fidei esse ac fabulis reseruum , norunt etiam illi qui allegant : que vero narrantur bella gesta , dotata monasteria , fundata ecclesia , Regum quidem ipsorum nomina , sed nomina dumtaxat preferunt ; Pippino ac filio ejus Martello , Majoribus domus omnia administrantibus , & Reges quos erexerant circumferentibus ad quidquid volebant.

10 Contra iſam tam tencram Dagoberti ultimi atatem , ab Henschenio assertam , obtendit Mabilio Cœnomannensis Episcoporum Regestum , à ſe laci datum in Annalē Regis , & prima ſuī parte ad annum uſque DCCCXI pertinens , ubi ipſe Theodoricus , avum Childebertum , genitorem Dagobertum , appellare invenitur . Sed quam exigua cum accuratione deſcriptum fit Regestum iſud , res ipſa loquitur . Nam in ſubsequentibus ibidem Diplomatibus agnoscit Mabilio , Childecicum pro Chilperico ſcribi , errore non facile rejiciendo in originalis ſcriptura obſcuritatem , cum littera d & p , duxa omnino in contrarium linea , non facile commutentur . Itud vero quod primo præcipue allegatur , nullam initio constructionem habet , dum ſic incipit : Fidelis Deo Herlemundus Episcopus , illuſter vir Charivius nobis ſugeffit , eo quod antecessores ſuī ab anteriores Reges , parentibus nostris . . . taliter per eorum præceptionem concesſiffent . Cum ergo in dicto Cœnomannensi registro legitur , Parentibus nostris , hoc eft avo nostro Childeberto & genitore nostro Dagoberto , ſeu & parente nostro Chilperico quondam Rege ; ceneſo interpolatricis manus additamenta eſſe hac verba , Avō nostro , & Genitore nostro ; nec aliter Childebertum & Dagobertum appellari à Theodoricō Parentes , quam quonodo etiam Parens dicitur Chilpericus , id eft , Confanguineus ; & quidem in gradu ſatis remoto , ut facile non fuerit propinquius nomen invenire in linea transversali , nam in recta linea dixiſſet Progenitores aut Majores .

11 Nihil certior fides haberi potest illis Sithiuensis monasterii tabulis , vi quarum ultimus Theodoricus credi deberet filius Theodoricī II , & frater Childeberti , atque adeo ultimi Dagoberti patruus . Siquidem ibidem Theodoricus ſcribit Avunculos ſuos , Clothocharium & Childecicum , fratres Theodoricī , ex cuius filio natus eft Dagobertus . Sed quid agas ? quando ibidem invenis , Avos Theodoricum & Childebertum , qui iſta in linea & aetate S. Bertini , cui donaſſe aliquid debuiffent , nulli fuerunt ? Quando item vides proavum cenſeri

Hic veronon
potuit fuisse
filius Dagoberti ultimi

manifeste
corrupcio;

nec talis be-
ne probatur
ex Regesto
Cœnoman-

non item fi-

lius Theodo-

rī II .

Chlodoveum , qui ſolum fuisse dicendus Avus ; & tri- tavum Theodoricum , qui rursus iſta in ſerie nullus eft ; ſed neque in collateralī Austrasiorum Regum ullus , qui fuerit , quod fuisse debuiffet . S. Bertino coauerit La- bente autem fide tabularum iſtarum ; ecquid obſero cauſa ſepereſt , ob quam dici nequeat , Dagoberti II , ſive Austrasi , Austrasi filium , uti Henschenius censuit , fuisse ultimum Theodoricum iſum ? Hunc , occido ejus patre occu- pato que regno in Neustria abduxerit Theodoricus II , ſuum forte ex forte baptismali filiolum , iderque eodem nomine dictum , & in Calensi monaſterio atendum collo- caverit ; unde iſum accepit Martellus , Regio pefien- dum nomine , eo libentius , quod familia ſua ſub Austraſis Regibus , perque eorum indulgētiā , veniſſet ad illud ſuprema potentia culmen , in quo poſſet quos vellet ad thronum Regium promovere . Alium certe à Dagober- to Austraſo vix invenies , cujuſ filium fuisse commode di- ceris Theodoricum illum ; niſi forte Childecico II aut Childe- rici II ex ſi- alius , praeter Chilpericum II , ſuperiſtes filius fuerit , lio anonym- que ut hic attenſus in Clericum ; & hic ſuſiectus fratri mo nepo- ſuo , ejuſdem ſui fratris filium poſtea nactus ſit ſuccellorem . Atque hac ſatis indiſcant , quam nihil niſi per conjecturam haberi de ultimis prima Stirpis Regibus poſſit , pro eo tem- pore , quo penes Majores domus tota fere poſteſt aſſtuit ; penes Merovingicos , ſola Regi nominis umbra : negligē- ti agentibus ſcriptoribns antiquis , circa illos , quos adeo parum poſſuſſe ſcabant .

12 Sed quam hiſ noxia fuſt antiquorum negligentia , tam pene nimia recentiorum diligētiā obſuit ſecunda Stirpis Regibus , dum unuſquisque ſtegit eam evehere , ad Stirps , que quantam poſſet concipere uetusſatum . Pippino Regi pa- Arnulfo tremuſt Carolum Martellum ; ayum , Pippinum , deſcendere ; Herſtallium valgo à commorationis frequentioris au- nativitatibz loco aſſum . nemo ignorat . Huic matrem ob- tigifſe S. Beggam , B. Pippini , senioris filiam ; patrem Anſigilum , S. Arnulfī Metensis poſtea Epifcopi fi- lium , aque in comperto eſt . Superiora omnia mera tene- bre , tantaque in ducenta ſuſum proſapia diversitas ſcrip- torum , ut appareat nihil ſolidi habuiffe quod posteris tra- derent , nec niſi meras coniecturas ; quibus tamen inter ſe combinatis , emerſit tandem ſyſtema noviſimum no- ſtri Hadriani Jordani ; tale , in quo declinari videantur omnia , quibz ſyſtemata anteriora alia obvluſuntur , in- commoda .

13 Sanctus ergo Arnulfus , quem dixi , quiq[ue] ſa- lū ad ſumma claritatem generi ſufficie poſuiffet , utpo- à Jordane noſtro ſic te Francorum proſapia ortus , altis ſane & claris pa- deduciſſit ex rentibus , ſicut narratur in Vita ; patrem habuiffe dicitur Ferreolo S. Arnoaldum , & hic pretenditūr filius fuisse Ansber- Arnulphi ti atque Blithildis , nata Chlotario I , Chlodovæi Ma- proavo , gni filio júnior , & totius poſtea ſirpi Regia propagatore . Nempe Arnoaldi frater fuſſe dicitur S. Ferreolus , Veti- censis Epifcopus ; hujus autem genitor Ansbertus accepit filiam Clotharii Regis Francorum vocabulo Blitildi , uti habetur in ejus Vita . Similiter de S. Aigulfo . Metensi Epifcopo dicit Paulus Diaconus , quod patre ex nobili Senatorum familia & ex Clodovei Regis filia procreatus fertur . Quo autem patre ? Nominatur is , in- quiunt in Vita S. Firminii , Vetiicensis Epifcopi , fravis S. Aigulfi , dicentis , Pater meus Ferreolus vocatur . Sic ergo fratriſ ex uno eodemque patre Ferreolo ponuntur , utia- nam & probenit ! Ansbertus , S. Arnulphi ayus , sanctique Epifcopi Aigulfi & Firminus ; ſed hi ex filia Clodo- vaei , ille (ne Ferreolus iſte dicitur consobrinam ſibi copulaſſe matrimonio) ex alia uxore , Senatorii generis mulie- re , Ætheria dicitur , quam ali ſuperam uocaverint filiam Clodovæi . Subſtentibus autem in Ferreolo iſtu genea- logia auctoriſ primis , ſatiſque habentibus , quod ejus fi- ut Ferreolus liam Ansbertum , per ſuas cum Blithilde nuptias , fami- ipſe dicitu- lia Regia innexuiffent , ipsamque interim Ferreolum , Se- natorio veterum Gallorum genti relinquentibus , non ac- quiescit

- A** quiescit iordanus, quoniam S. Arnulfus Francorum pro-sapia ortus dicitur, Paulumque Diaconum de p̄tre Ay-gulfi loquentem sic intelligit, ut Senatoriam familiam jam dicto parti adscribi dicat ex parte matris, tunc Francus fuit ex parte patris filius Sigimeris, Sidoniu Apollinari nominati Regii juvenis, quem constat generum suisse alius cuius Praefecti Pratorii Galliarum; atque ita totam temporiis mensuram implet, quod ab etate Sidonii Apollinaris usque Clotharium parrem Blithildis fluxit. Ipsum vero Sigimerem facit filium Clodionis, ante Merovæum Francorum Regis, qui proinde justius quam Merovæum Regnum æbetatur: quod dissimulatum volens Gregorius Turenensis, alium de Sigimere tacuerit.
- B** 11 Volupte fuerit singula deducta, & quatenus fieri potest probata, legere in prælaudati Iordanii Dissertatione critica, circa originem Domus Regie; ubi non sibil etiam causa inventa, cur Sigimerem velut Francum potius credi, quam Burgundionem vel Gorbum; Præfectum quoq; Galliarum, cuius is filiam duxit, fuisse eundem, qui alibi sapius nominatur à Sidonio Tonantius Ferreolus, à quo Ferreoli nomen fluxerit ad nepotem, Ansberti patrem. Sed hac omnia ut esse sic potuerint, ita solis sunt conjecturis coagmentata, quarum si vel una deficit à veritate (quis autem spondebit deficere nullam?) tota illa concatenatio tam speciosa deficit; semperque manebit justa formido, ne universa S. Arnulphi Genealogia gratis conficta sit, quia credebatur Senatorio veterum Gallorum Regioque Francorum sanguine procreatus, parentum nominibus oblitione sepultus. Inventus certe fuit alius, qui, assumpta persona Ioannis Episcopi Traiectensis, ipsique S. Arnulpho coavi, aliam omnino S. Arnulphi Genealogiam proponet, Vitam S. Gondulfi, Traiectensis ante Ioannem Episcopi, sic excedens: S. Gondulfus, filius deplorati Munderici, quē Theodoricus Rex necari jussit, fuit magnus in Austria, sed major & nobilior coram Dounino, cuius mandata levavit. Ille nutritus cum Bodegisilo Duce fratre suo in palatio Regis Chlotharii, ita hominibus & Deo placuit, ut ab omnibus laudaretur vir sanctus. Cum polleret honoribus Theodeberti Regis, dixit in senectute sua Arnulfo, filio Bodegisili Ducus: Audi me, nepos carissime, judicium inchoatum Domini, qui Mundericum perimi gladio permisit, filium Childe-rici parricidæ: oremus ut Christus avertat capita nostra à venturâ irâ: dixit enim Omnipotens, Visitabo iniquitates vestras usq; ad tertiam & quartam generationem. Hęc cogitans, relicto seculo, vitā monasticā amplexus est: & post migrationē Monulfi, cum attigisset ætatis annū septuagesimū extitū, ab universis civibus urbis Tungrésis eleitus, consecratus Episcopus.
- C** 12 Quomodo hac fuerint à Chapeavillo inserta historia Episcoporum Tungrenium, Traiectensem & Leodiensem; ac deinde revulsa, non solum ab impressis exemplaribus, sed etiam ab originali membraneo Codice Leodiensis Ecclesia; qua deinde via acceperimus illius membrana, sic re-vulsa & adhuc Divione servata, egraphum, nihil atinet fusus explicare. Satis fit dicere, ipsum, à me Parisis communicatum cum Duce Spernonio, in studium illustranda originis Regia tum vel maxime intento, magnum ibi motum fecisse inter Eruditos, omni fide dignum testimonium afferentibus unis, negantibus aliis; postquam vir iste, non minus doctrina quam nobilitate conspicuus, hujusmodi Genealogian S. Arnulphi in notitiam plurium adduxit: Meroveus, Francorum Monarcha, genuit Sigebertū Regem Ripuariorum Francorum, quorum Regia Colonia Agrippina fuit; & Childericum Saliorum, qui Diestpargi in Taxandria Regiam habebat; atque ultra Tornacum di-tione prolata, Francia in Gallia Monarchia fundamenta jecit. Istud autem de duobus Merovæi filiis confirmatur ex Prisco Rhetore, affirmante, quod Francorum Regis primogenitus defecerit ad Regem Hunnorum Attilam. Hoc autem cum de Childerico intelligi nequeat, intelligendū videtur de Sigeberto. Porro Sigebertus iste, à pedis vito dictus
- D** Claudius, filium habuit Childericum; à quo, instigante Chlodoveo, redunienda utrusque Francica nationis cupienti, & quidem tifimo, interempius est, scilicet Gregorio Turonensi lib. 2 c. 40. ex ejus pri-mogenito Childericus parricida, genuit Mundericum, Mundericus Bodegisilum Ducem & S. Gondulfum Episcopū. Sigeberto Bodegisilus Arnulfum, avum Pippini Heristallii, ex rum Rege, quo Carolus Martellus ex Carolo Pippinus Rex, pater Caroli Magni. Huic sic deducta Genealogia adstipulatur alia, adjuncta vita Caroli Magni, per Eginhardum de scripta, quæ sic incipit: Buorgisus, illustre vir, genuit Arnulfum, sanctissimum virum, Episcopum urbis Metenii.
- E** 13 Hoc Systema, collatum cum priori, ostendit eo collimare Francorum nunc temporis studium, ut secunda Stirpis Reges eodem aut majori jure regnasse credantur, quo Reges prius stirpis, ex hypobesi quod illa tota cum Childerico ma niatur Segni, & si quem habuit filio, defecerit. Granulari, Vitis Sanctorum, quod Systema suum sic potuerit expolire, ut nibil eorum in ipso superstis, quæ Cantarelo Fabro altisque eruditis stomachum moverant, ut Ansberti Blithildisque matrimonium fabulosum reputarent. Gratulabor etiam Spernonio Duci, si suum quoque systema possit expedire ab omnibus quas Iordanus objicit difficultatibus. Verum tamen, sicut ingenuae fateor, eas quæ à Iordanio allegantur SS. Ferreoli, Aygulfi, Firmini, atque Arnulfi Vitas, non esse tam exploratae antiquitatis sinceritatique, qnam Genealogia in its fundata certitudo firmanda requirit: ita agnosco, Vitam S. Gundulfi, etiam absque illo controversa principio, totam mihi esse de suppositione suspectam, nec ullo modo posse ad S. Ioannis etatem, cui affingitur, aspirare. De illis Vitis agendum mihi aut successoribus meis suo tempore erit: de Vita S. Gundulfi, non possum non anticipare iudicium, quandoquidem tota super illam disputatio versatur circa fragmentum istud, quod Duci Spernonio communicaui.
- F** 14 De illo ut mecum judicet Lector, prosequatur obsecro contextum reliquum, ut apud Chapeavillum est, egrapho nostra membranae veteris consentientem in omnibus. Dico prosequatur, omisso quod Chapeavillus aliunde accepit principio novo: hoc enim est Egidii Aurea-vallis: qui sicut anno MCCXL floruit, & Harigeri Leodiensis librum pluribus capitibus additis supplevit, in quibus est etiam illud de Vita S. Gundulfi; ita hunc potuit dicere oriundum ex primis Lotharingiæ, sic dicta & suo tempore, quæ atate ipsius Sancti dicebatur Austrasia, vel etiam (ut est in veteri membra-na) Austria. Omisso ergo duodecim primis apud Chapeavillum lineis (que sunt Egidii jam nominatis) prosequatur Lector post haec verba, electus consecratus Episcopus: & inveniet ibi dicti, quod contigit die quadam S. Gundulfum, juxta civitatem Tungensem iter habere: & in itis que de accedens propius, altitudinem ejus & latitudinem, & situ ex-quotidianisque maris accessus, aliaque multa quæ nusquam alibi erant in terra, miratur: preponit eam Tungensis narrat,

Post Tom. VII, vel post Propylæum Maji, seu Chronolog. Pontif.

A *adjectis, tota narratio concluditur verbis scriptis in persona S. Iohanni Episcopi, mediante S. Perpetuo, S. Gondulfum sancti, Vitam & acta habes, carissime Prælul, sanctissimi patrui tui &c.*

15 Inducitur ergo Auctor, tam propinquus loco ac tempore, nihil habuisse aliud quod de S. Gondulfo scriberet, praeter Genealogiam conversioni intexam, & frustra tentatam restauracionem Tungrorum, que in hoc fere unico suscepit a narrationis argumento versatur ille, quasi conductus ad insultandum urbis eversa ruinis, per exaggeratam prioris status fortunam, in utroq; supra omnem veri speciem mentiens. Plebejas prorsus fabellas ista sapiunt de Tungrorum ante Iulium Cæsarem Regibus, de Oceani usque ad muros affluxu, deque Octaviano Augusto conditore, nullum ex Romana historiæ fundamentum habentia. Quisquis regionum nostrarum situm novit, & quomodo per amplissima Schaldis Mosæq; estuaria marini aestus accessus recessusque iis se inferant, sed vix sensibiles ultra Mechliniam Brabantia, & Gorcomium Hollandia civitates; nequitiam credet, ullo unquam tempore factum, ut illi Tungros usque penetraverint per exiguum leoræ fluvioli alveum. post emersum IIII leucarum Ipatium, inferentes se in Mosam juxta Trajectum, unde usque Gorcomium, ubi definit aestus marinos sentire Mosa, plusquam LX leucarum navigatio est. Nec aliquis suspicetur, quia nonnulla indicia habentur mari, aliquando toti Brabantia & Hollandia que superfusi, tale quid esse potuisse ad usque nota nobis historia tempora, aut etiam seculo VI, quibus SS. Arnulphus Gondulfusque vixerent: nam indicia ista ad tempus Ante Noeticum spectare creditibius est: & saltem, ex quo Romani Francique nominari in nostris regionibus coepissent, cum fere hunc omnia tenebant, quem nunquam presertim in proxima Tungris Taxandria, nunc Campinia dicta, qua est alta ac fabulosa regio, & Francorum Rhenum ac Mosam transgressorum prima sedes fuit sub Iuliano Imperatore. Noti sunt ex Iulii Cæsaris ac Taciti Commentariis populi issit à Romanis inventi; & qui horum imperium descripsisse Geographi celebres, nusquam Octaviaz meminerunt. Ut igitur presua Geneologia Spernonii aliquid creditibilitatis accipiat, vopsebit eam aliunde probari, quam ex auctore iam manifeste mendaci.

DISSESSATIO XXVII.

c De secundæ Regiæ Stirpis successione
in Francia, per hunc Stephanum stabi-
lita, deque ejusdem Stirpis fine, &
Tertiæ origine.

Quamvis Francorum proceros adjuraverit Stephanus, **E**adem Attestatio San-Dionysiani Monachi, scripta anno DCCLXVII, qua nos certos reddidit de Zchariae Papa consensu in electionem Pippini ad regnum Francorum, pro Merovingicis, antea regium nomen ferentibus; ejusdem Pippini ac filiorum Coronationem, factam a successore Zeharie Stephano, cuperat narrare verbis supra transcriptis; quorum tenorem hic juvat prosequi, non parum conducibilem ad historiam Pontificiam illustrandam, & auctoritatem confirmandam: est ergotalis. In ipsa namque beatorum Martyrum basilica, uno eodemque die, nobilissimam atque devotissimam, & sanctis Martyribus devotissime adhaerentem, Berteradam, jam dicti florentissimi Regis conjugem, praedictus venerabilis Pontifex, Regalibus indutam cyclabis, gratia septiformis Spiritus benedixit: simulque (*mallem legere, similique*) Francorum Principes benedictione [&c.] sancti Spiritus gratia confirmavit, & tali omnes interdictu atque excommunicationis lege constrinxit, ut numquam de alterius lumbis Regem in ævo presumant eligere; sed ex ipsorum, quos & divina pietas exaltare dignata est, & Sanctorum A-

postolorum intercessionibus, per manus Vicarii ipsorum beatissimi Pontificis, confirmare & consecrare disposuit.

2 Ita Francia Regnum, sub dispositione Maiorum domus jam fere factum electivum (quale ante Meroviadas horum tamen fuerat) denuo cœpit esse hereditarium, perrexitq; etiamesse mea, simili dividibile in plures fratres, pari jure imperatorios, sicut et in priori Chlodovæus illud dividere iustuerat; adcoque obnoxium rum, labecivilibus ac intestinis bellis, inter pares facillime emergentibus. Rursus igitur post annos non plures quam centum, iisdem subjacuit motibus, quibus antea laxata fuerat, rursumque laxanda erat firmitas hereditaria successionis; non obstante adjuratione Pontificia superius memorata. Etenim mortuo Carolo Calvo, sub quo in Francia Sedem fixerant Normanni; mortuo etiam intra decennium Ludovico Balbo ejus filio, duobusque ex hoc nepotibus successore Regibus, & ipso Carolo Crasso Imperatore, Balbi Consobrino, quem ultra Franci Regem optaverant; cum supere esset solus Carolus Simplex, item Balbi filius; hujus imbecillitati diffisi Principes, in Eudonem, Roberti Andegavensis filium, defensis contra Normannos Parisis clarum, vota contulerunt. primum aſſumptus eſt Eudo,
Et quamquam Eudone mortuo, nec non filio ejus Arnulfo, ipsum Carolum Simplicem ad paternum avitumq; ibronum extulerint Franci; ac postea hujus filium, nepotem, pronepotem, Reges habuerint; in illis tamen omnis emarcuerat auctoritatis vigor: quia Simplex coactus fuerat Regni rivalem tolerare, primo fratrem Eudonis Robertum, tum alii deinde generum Roberti Rudolfum Burgundū. Quam Carolo Simplicem etiam predicti Roberti filius Hugo, Parisiensis Comes, cognomento Magnus, Regium nomen numquam missi, usurpaverit; proxima tamen Regibus potestate florebatur, sub Ludovico Transmarino, ejusque filio Lothario. Hoc vero alteri ejusdem Ludovici filio Carolo adeo visum est intolerabile, ut relicta Francia in Germaniam se contulerit, ad Ottonem II Imperatorem; ab eoque investituram accepérat ac denique Lotharingia inferioris; in cuius possessione dum se ruetur excluso illo latus patruo contra fratrem nepotemque successore Reges, visus est Franci, Huic meruisse, ut à successione excluderetur, tam ipse quam go Capetus, posteri sui, Regno in Hugonem Capetum, Roberti invasis nepotem, translato.

3 In bunc modum, præter intentionem Stephani
Papa, regno excidit posteritas Pippini; non tamen ejus-
dem familia omnis: siquidem usque hodie felicissime im-
perans Capetidarum stirps, ad ejusdem Pippini patruū
originem suam referens, eosdem quos ille maiores omnes
numerat usque ad S. Arnulfum, & si quid ultra ipsum est
in historia probabile, vel etiam fabulosum. Childebran-
dus is fuit, Pippini Herstallii, ex eadem verosimiliter
Alpaide, ex qua Carolus Martellus prodiit, filius; idem,
quem Ioannes Iacobus Chiffletius frustra conatus antehac
est Longobardum facere, filium Regis Luitprandi. Ex Chil-
debrando recta generationis linea processerunt Nibelon-
gus, in Historia Caroli Magni notus; Theodebertus Ma-
tricensis Comes, Ludovici Pii synchronus; Robertus, Caroli
Calvi pro juniore Pippino, Aquitanus & Rege suaq; sororis fi-
lio, aliquando amulus, cognomento Fortis; Eudo & Ro-
bertus fratres, Francia Reges, prior electione populi. secun-
dus potentia virtutis armata. Ex Roberto deinde progeniti
fueru Hugones duo, filius ac nepos, prior Comes dictus,
eq; titulo semper contentus; secundus Capetus, post Ca-
rolum Simplicem, excluso Carolo ejus patruo, Rex. Hunc unde Saxo
quod aliqui Saxonice originis faciant, inde natu putatur, creditus est
quia Proavis Robertus, Saxiensis Toparcha fuerit, ab
eoque Dominio suo, vulgo Saxe vel Saiffieu in Biturigi-
bus, cognomenum traxerit; uti docet noster Iordanus, om-
nes & singulos hujus Systematis gradus tam accurate di-
lincideque probans, ut nullum abundare, nullum deficere,
quam verosimillime videatur demonstrasse.

4 Quid autem secunda Domus scintilla ultima Caro-
lus, primum voluntarius à patria exul, deinde in iterato a-
tem Simpli-
viti Regni reperendi conatu vixit prælio, libera & q; custodie eis patruus,
mācipatus à Capeto, in qua etiā liberos aliquot pioveravū?

A Scriptores Franci, in eadem custodia mortuum existimant ex laterculo anno DCCCXCI: sed falli eos afferunt Lotharingi, atque sepulcrali fuga elapsum vixisse usque ad initium sexuli XI. Neque id inventio Tra- jecti ad Mo- omnino gratis afferi, persuader mihi inventus Trajecti ad sam. Mosam laterculus plumbum, cuius his formam accipe.

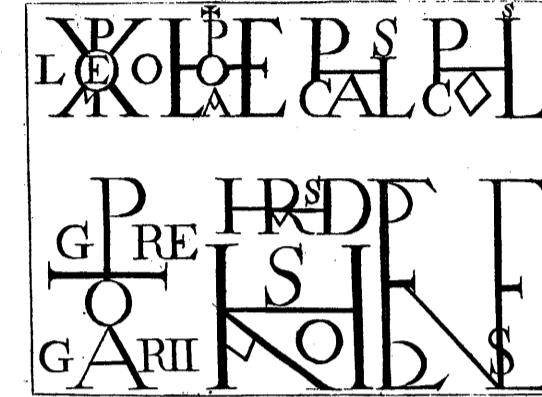
nym. Sufpicor haud absimilem eum esse Catalogo Hensche- niano tertio, addita viginti annorum continuatione: quare vehementer optarem ejus egraphum nancisci, cum illo atque Anastasi textu conferendum, prius quam ad alteram hujus Conatus editionem procedatur.

XC VIII LEO III.

Post Summarium historicum, adde loco Commentarioli.

Liquida ex Anastasio habetur Chronologia hujus Pontificatus, de quo proinde aliud in praesens notandum non o- curreat, quam quod Leo hic, seculares Principes imitatur, in Nominis sui litteris cum aliquo mysterio exprimendis, Nomina monogrammatice scribere instituit. Iisdem aliquando innexerit Christi monogramma, alias ve- ro ipsas inter se monogrammaticae copularit, ut babes in ad- juncto schemate, ubi etiam vides, quomodo ejus exemplum sint imitati Paschalis I atque II, deinde Gregorius IV atque Hadrianus I, Benedictus III, & Nicolaus I; ul- terius vero, ex Ciacconii successorumque diligentia innotuit nemo, qui aliquid simile factitariet: si qua tamen alia inve- niri contingat exempla, nequaquam ea rejecerim.

Ab an. 798
nomen mo-
nogramma-
tice scribere
instituit.

E

DISSERTATIO XXVIII.

De Leonis & Caroli imaginibus Ro- mæ, deque sinistri lateris potioti hono- re, ad dextrum translato hac ætate.

Nicolaus Alemanni, in Dissertatione Historica de parietinis Lateranensis, miratur unde factum sit, ut Angelus Massarellus Thelestanus Episcopus, Leo hic cum & Alphonsus Claconius, viri alias non indocti, potuerint sibi persuadere, ecclesiam S. Susanna ad Thermae Diocletianas, prout suo tempore id est anno MDCCXXV, adhuc stabat, Caroli Magni opus fuisse; cum Leoni id unice tribuat Anastasius, idemque profiteretur inscriptione, que sic ibidem legebatur: Dudum hæc Beatae Susannæ Martyris aula, coangusto & tetro existens loco, marcuerat; quam Dominus Leo Papa III à fundamentis erigens, & condens corpus Beatæ Felicitatis Mart., compè ædificans, ornavit atque dedicavit. Aliam porro causam erroris, quam habuerint, non invénit nisi utriusque ibidem imagines stantes, musivo opere expressas: quas etiam pagina spectandas ex ære proponit, vultu ac habitu prorsus similes alii, in Laterano reperti, sed ante S. Petrum genuflexis, hoc solo discrimine, quod ibi Leo, adiculam quamdam manibus sustinet, ut pañim ecclesiastarum fundatores solent; Carolus vero Leonem dexteram manu prætentæ indigit: ubi juxta ipsam contignationem hujusmodi etiam inscriptionem, jam pene corruptam notavit Nicolaus, S. AN- CTISSIMVS D.N. LEO PP. D.N. KARVO REGI: quod exemplū postea etiā Leo IV fecutus est, respectu Lotharii Imperatoris, Anastasio Bibliothecario attestante, quod inter Petri Pauliq; vultus atq; Andreæ, sanctissimi quarti Leonis Praefulsi, nec non & specialis filii sui Domini

sicut posse
Leo 4 cum
Lothario:

Pontif.

i 2

Impe-

Rayoli Com Cen- se scriptif. filij Lotharii fratrij Lotarii francorū regi Anna DCLVI. M.

Inventus fuit laterculus hic anno MDCLXVI, in parvâ Ser- vatiæ basilica crypta, ex eis situ, prout ipse secundo post anno vidi, atque omnino talis, quem cum corpore istic olim defossum verosimum est. Simplex titulus Comitis, in loco Franci tunc nibil debente appositus, persuaderet, Carolum, sua tandem sorti constanter adverse aquies- tem, abstinuisse titulo Regis, ne quid periculi suis in Francia liberis crearet. Ex priori thoro filius patri superstes Otto, & in Lotharingia possessione successor, extra Fran- ciam ditionem natus, eis numquam venerit in Francorum potestatem, numquam scitur aspirasse ad Regnum, & sine libertate obiit anno MV. Duorum etiam in Francia natorum junior Carolus, si liberos genuit, posteritatem certe ex iis non habuit. Senior Ludovicus, licet dicatur ab aliis etiam mortuus circa; ab aliis tamen creditur in Germaniam se contulisse, ad Conradum Regem cognomento Salicum; cu- putatur re- jus uxor Gisla ipsius Ludovici consobrina erat, nata ex Con- lignisse po- rado Burgundia Rege & Mathilde Francica, Caroli Co- sterios mas- mitis prefati ac Regis Lotharii sorore, ibi dicunt factum tuulos usque Ludovicum Thuringie Hassiaque Landgravium, & illu- ad annum 1049. strems fecisse posteritatem, per abnepotes ex se natos, Ludovi- vicum S. Elisabetha maritum, & Henricum electum Re- gem Romanorum. Sed hic ejusque duo fratres sine liberis obierunt: Ludovicus genuit Hermannum: cum quo duobusque patruis Ludovici fratribus extincta est masculina omnis linea Carolidarum anno MXLIX; & Landgravia- tus transivit ad filiam S. Elisabethæ Sophiam; unde pro- creati hodierni Landgravii, quorum unus Ernestus, Rein- feldz ad S. Goarem residens, laudem in hoc nostro opere minime vulgarem meretur, pro insigni erga ipsum affectu & erga Catholicam religionem zelo.

XCV S. PAULUS.

Num. 3 lin. penult. — xxviii. l. xxviii. Et similiter in margine pro 28. l. 29.

XC VII HADRIANUS.

Num. 3 lin. 6 à fine, dele ---, te,

N. 4 lin. 18 -- numera. l. munera.

Post n. 6 adde -- 7 In hoc Pontifice definit Liber de ge- stis summorū Pontificū, quem Mabilio pag. 189 ite- nificialis Ms. rits sui Italici, repertissime se ait Pisis, in Ecclesia Cathedrali Pisis bus Bibliotheca, post Eusebii Chronicō & librum S. Hieronymi usque do- de Scriptoribus Ecclesiasticis, sub nomine ejusdem Hiero- dulus.

Post Tom. VII, vel post Propylæum Maji, seu Chronolog.

A Imperatoris Lotharii, propter futuram memoriam sive mercedem personæ, Deo caræ & per cuncta secula venerandæ, depictæ sunt.

2 Sed magni non refert definire, cuiusnam opus fuerit ecclesia S. Susanna, Leonis an Caroli: quare nec imagines eorū hic recudendas curavi; majori autem præ illis consideratione digna sunt alia ista, quas dixi repertas in Laterano, & quarum occasione de prioribus egit Nicolaus. Statuunt illæ jam olim in triclinio Leoniano, masivo similiter seu tessellato opere expressæ ut cerni, — (imago habetur pag. 125) — Translati a Leone in Carolum Magnum Imperii monumentum id esse, existimat Nicolaus, addendum ceteris ejus rei probatibus à Bellarmino adductis. Ego vero ex his hanc picturam &c. ut p.g. 125 col. 2 lin. 4 ac mutatis porro numeris sit.

3 Reliquas dii emblemata partes &c.

4 Quoniam autem ad picturas &c. — atque in fine additum — Porro cum in ecclesiis requiri petit Lucius pictas sculptasve imagines, quæ ad finistram sint, & quam digniori loco posita; censendus est more Romano loqui, & cornu Euangeli nominare dextrum; Epistola, finistrum; licet contrarium Parisiis fieri moneat me Claudius Castellanus, cum denique loquendi modum obtinere in tota Gallia, quæ quidem ei Ligerim est; fortassis etiam in ea qua ultra.

5 Eruditis porro prænominatarum regionum viris Lucit quasitum libenter hic exposui, ut istum conatam curiosum &c.

C. S. PASCHALIS I.

Ab an. 817

Lin. 5 post — Praxedis — adde — XIV
Maji, quo & colitur.

Num. 2 lin. 15 post — transcripta — cetera sic mutata: sed dicit, quod Eugenius . . . à Romanis cunctis, pro meritorum pia relatione, post transitum sanctissimi Paschalis Papæ, Pontifex factus est. Non videntur haec verba partem Populi, oppositam Nobilium parti excludere: prouide dubitari potest, an mendax non fuerit facta Imperatori relatio, de Electionis discordia. Hac autem si fuit aliqua, ad perfectum schisma non processit. Cum tamen Quirinus Subdiaconus, unus ex Paschalis defuncti ad Imperatore Legatis, attulisset Imperatori nuntium, seu verum seu falsum, contentiose alicuius; necesse is judicavit filium Lotharium Romanam mittere, ad res componeendas, stabiliendamque electionum tranquillitatem. Turbas certe non leves indicat idem Scriptor de gestis Ludovici Imperatoris, plenius allegandas Dissertatione XXXVIII num. 7.

CII VALENTINUS.

Ab an. 827

Lin. 1 Valentinus — adde — R. E.
Diaconus.

Lin. 3 — quibus — lege — qui.

Lin. 5 — mensem II — lege
mensis II.

Num. 4 lin. ult. — Archidiaconus — I — Cardinalis Diaconus.

CIV SERGIUS II.

Ab an. 844

N. 3 adde — Extremum distichon explicat Onuphrius Paninius, describens altaria Vaticana Basilicæ; dum ait, quod primum ad dexteram altaris majoris, in transversa Basilicæ parte, quam Crucem ecclesiæ vocant, versus Absidam, fuit Oratorium & altare S. Xysti Papæ & Martyris; sub quo à Paschali II Papa, sepulta fuere corpora sanctorum Pontificum Xisti ipsius & Fabiani Martyrum, & Sergii Secundi. Credo

autem ibi intelligi altare Xisti I: quamquam de martyrio Secundi certius confit. Iustum in Vaticanam translatum à Paschali I supra vidimus, de Secundo autem, ubinam conditus sit, non liquet: est tamen verofimile quod ecclesia, simulacrum S. Xisti ferens, eum ferat à corpore Secundi, istuc olim conditi.

D

DISSERTATIO XXIX al. XVII.

De corporibus seu Reliquiis &c. ut
pag. 131.

Num. 2 lin. 7 — lapis sic habet — ita legi. — Inscripta Lapii verba varii varie exprimunt, propter compendiarias quibus obscuratur notæ, & grammatica munda quibus borrescit, seculi sui barbariem indicans. Id animadvertis Tanningus noster, prius quam Roma discederet, locum ipse adiit; totamque inscriptionem totidem lineis litterisque quibus originaliter constat transcriptis; cuius contextum, quatenus typis Latinis possumus, assimilantes, monemus in litteris M & E aliisque similibus nonnullis præcipuam figuræ disformitatem esse, ceteras modice discrepare ab usitatis; ipsas tamen M & E non semper uno modo, sed nunc barbare, nunc latine effingi, etiam in eadem dictione. Sic ergo ferrinè sculptum est.

E

† TEPORIB; DONI SERGII IVNIO-
RI PP: RECONDITA ST IN HOQ S.
AC: ALTAE B'ATI SILVESTRI PSV-
LI COP; ET B'ATI MATINI ET B'ATI-
SSIMO FABIANO: ATQ: STEPHANO
ET SOTE MATIB: HAC POTIFICIB; SI-
ML: Q; ASTEIO: CVM SACTISSIMA FILIA E-
IVS: SCO Q; CIACO. PAPIA. ET MAVRO LA-
RGO. ET SMARAGDO. TSON. SISINIO ATQ;
ANASTASIO ET INNOCETIO POTIFIC-
IB: VNA CV SCO Q. RINO AC LEONE F. PIS
PAIT ATEMIO: SISIANO: POLIONE. THE-
ODO: NICANDRO CRESCENTIANO MA-
TIB; CV Q, B'ATA SOTE ATQ; PAVLIA-
NA. NEC N MEMIA. IVLIANA. ET Q, RI-
LLA: THEOPISTE. SOPHIA. VIGINIB.
ATQ: MA: ET B'ATE Q. RIACE VIDV-
E. ET B'ATA IVSTA CV ALIHS ML-
TIS: QVOR' NOIA D'O SOLI SVT
COGNITA. VTROSQ: SVB SACRO AL-
TARE DEDICAS. COLLOCAVIT.
HEC SCOR: COPORA TRANSLATA
SVT DE CIMITEIO PSCILLE VI-
A SALARIA: STATVES OI AÑO IN FE-
STIVITATIB; VI ECE IDVLGETIA TV;
ANNOB. ET III QTGENAR: OIB; 4D EA CE-

Hactenus Lapis, ut nunc est; quem porro accipe ut eum legit Antonius Philippinus, ibidem Prior, in libello de ipsa ecclesia, com. unibus expressum & extensum litteris. Temporibus &c.

Ibid. lin. 3 a fine dele — Hactenus lapis iste —

N. 4 lin. 16 omis. verbis jam supra positis scribe — credit prefatus Philippinus, quia ita, &c.

Pag. 32 n. 8 lin. 4 post — eodemque xii seculo — expunge reliqua usque ad lin. antepenult. iſtius columnæ 2 — ubi inquit &c. — atque substitue sequentia — co-
demque

A demque XI seculo vel etiam X. Nam R. P. Ioannes Mabilio, vir curiosissimus, pag. 89 itineris sui Italicorum, offeratur, pro X seculo anni unius sed diversa forme.

& trium
pro anno
1060, sed
non satis
certa.

B

Alia ex Ms. legi in aliquo ejusdem Lucensis Ecclesiae Codice, inter Bibliothecam Vaticana libros servato, quod peracta ejusdem anno 1070, sed sine definitione temporis, Ecclesia solennissima Dedicatione, anno MLXX concessit. O. c. lin. 7 — deinde lin. 14 post — contra Hareticos — sic perge. Sicut tamen Lucensi isti Indulgencia apud auctores deest specificatio temporis, ita vereor, ne in Farfensi major vero sit annorum numerus, arque ex confirmatoria alicuius malto posterioris Pontificis extensione acceptus à Compilatore Chronicorum, post annos plus quam centum scribente. Nam ut ad an. 1177 num. 49 notat Cardinalem Baronius, non erat Romanis Pontificibus, prisco illo tempore, usus concedendi Indulgencias, quae unius anni terminum excederent, praeterquam in expeditione Terrae sanctae: quod probat ex ea quam Alexander Papa III, anno MCLXXVII in dedicatione primaria alteris in Cathedrali Ferrariensi est elargitus; ipsum altare in Anniversario visitantibus, vereque pénitentibus & confessis, annum unum de criminalibus & septimam partem de venialibus relaxando. Idem Baronius ad hujus sua sententia confirmationem, tum alia aliorum Pontificum diplomata in genere allegat, que plura se vidisse significat; tum Honorii Papae III unum integre producit, ad an. 1030, de Consecratione ecclesia Casemarii, datum Abbatii Rainierio, III Nonas Februarii, Pontificatus anno II, qui secundum nos fuit annus Christi MCCXVIII, ubi inquit O. c.

quod unius
ad hoc anni
eraut anno
1177,

& 1218.

addita etia
Quadrage-
ne,

demque XI seculo vel etiam X. Nam R. P. Ioannes Mabilio, vir curiosissimus, pag. 89 itineris sui Italicorum, offeratur, pro X seculo anni unius sed diversa forme. Vallicellana affermatum, sepius in amplius annis antiquius, in quo hac inveniri notavit: Mense Junio die XXII Sanctorum Martyrum mille CCCCLXXX, quorum Vigilia cum silentio & jejunio est celebranda: concessumque est eis (id est, si non fallor, in gratiam sive in honorem eorum, scilicet Martorum) pro illo uno die annum dimittere in pénitentia. Verbis istis videtur indicari facultas ejus Basilica Clericis aut Monachis Pénitentiariis pro tali die concessa, intuitu peculiari cuiusdam sanctorum ibi cultus vel etiam Reliquiarum: qua de re plenius agere licet dicto mensis hic sufficit notasse per antiquum istud qualiscumque Indulgencia cuiusquam forma concessa exemplum. Similiter P. Ioannes Dominicus Musani S. I. Farfensis in Latio monasterii Chronicorum anno MCL scriptum praecepit, in eo reperit, quod anno Dominicæ Incarnationis millesimo LX, mense Julio die VI, Indict. XIIII, Nicolaus sanctissimus Papa II, invitatus decentissime à Domino Berardo Abbe venerabili Farfensi monasterii, omnique Fratrum Conventu ejusdem cœnobii, una cum Episcopis Romanis & aliquantis Cardinalibus, ad hoc monasterium libentissime venit, ad hujus ecclesiæ principalia altaria consecranda; hoc est B. Mariæ Dominæ nostræ, & Domini Dei Salvatoris mundi. Quo facto honorificentissime inter sacra Missæ solennia; idem Pontifex Venerabilis omnibus pénitentibus, qui ibi convenerant & aderant, remissionem trium annorum fecit; & constituit ut hæc remissio annualiter fiat, omnibus qui in ipsa die cum votis & donis, prout potuerint, honeste & honorifice annue venire studuerint.

9 Nicolao succedit anno MLXI Anselmus Lucensis

Episcopus, assumptu nomine Alexandri II; de quo Ecclesia solennissima Dedicatione, anno MLXX concessit. O. c. lin. 7 — deinde lin. 14 post — contra Hareticos — sic perge. Sicut tamen Lucensi isti Indulgencia apud auctores deest specificatio temporis, ita vereor, ne in Farfensi major vero sit annorum numerus, arque ex confirmatoria alicuius malto posterioris Pontificis extensione acceptus à Compilatore Chronicorum, post annos plus quam centum scribente. Nam ut ad an. 1177 num. 49 notat Cardinalem Baronius, non erat Romanis Pontificibus, prisco illo tempore, usus concedendi Indulgencias, quae unius anni terminum excederent, praeterquam in expeditione Terrae sanctæ: quod probat ex ea quam Alexander Papa III, anno MCLXXVII in dedicatione primaria alteris in Cathedrali Ferrariensi est elargitus; ipsum altare in Anniversario visitantibus, vereque pénitentibus & confessis, annum unum de criminalibus & septimam partem de venialibus relaxando. Idem Baronius ad hujus sua sententia confirmationem, tum alia aliorum Pontificum diplomata in genere allegat, que plura se vidisse significat; tum Honorii Papae III unum integre producit, ad an. 1030, de Consecratione ecclesia Casemarii, datum Abbatii Rainierio, III Nonas Februarii, Pontificatus anno II, qui secundum nos fuit annus Christi MCCXVIII, ubi inquit O. c.

Ibid. in marg. dele — ipsam vere formulam vix ante sec. 12 — & continuando num. 8 nunc 9, adde in fine — Meminisse tamen nihilominus earumdem Quadragenarum etiam fertur Urbanus II; & quidem cum ampliori Indulgencia, quatuor ac septem annorum additorum in eo Privilégio, quod, sub titulo Epistola X, inter Epistolas Urbani ejusdem refertur, datum Petro Abbatii Caveni ejusque successoribus, anno MXII. Sed vereor ut Privilégium istud undequaque

sincerum habeatur ex suo originali. Primo enim loco indulget, ut quicumque in statu gratiæ Domino optulante positus, & ad dictum locum accedens, fuerit ibi uno die ante ipsius Basiliæ consecrationem, & per totum diem sequentem; de omnibus peccatis, de quibus vere contritus fuerit & confessus, illam indulgentiam & veniam à Domino consequatur, quam mereretur in eundo ac redeundo ad sub exemplo febri XI, sed dabo.

S. Jacobum Compostellatum; reliquis vero tem-

poribus & diebus singulis, causa devotionis illuc

accidentes, quatuor annorum & totidem quadra-

garum indulgentiam suorum peccatorum obiti-

neant, de Sedis Apostolicæ gratia speciali. Est autem

ea largitas ideo mihi suspecta pro tali tempore, quia qui

Compostellanas Indulgencias quam altissime accersunt,

non ultra Callixtum II ascendunt; hic vero primum

succedit Urbano post annos XVIII. Adde quod hæc tam

amplæ Indulgencies præcessent Concilium Clermontanum,

ubi largitionibus ejusmodi initium datum vide-

tur; in eorum gratiam, qui Crucem suscipientes, ipsam

vitam suam recuperando Sepulcro Domini ac Terra-sancta

devovebant.

10 Quidquid tamen de ista re sit, manet quod diximus, E

ante seculum XI frustra requiri exempla Indulgenciarum,

tali forma datarum. Quapropter cum S. Thomas &c.

N. 12 nunc 13, lin. 5 — Dissert. VII. l. VIII,

nunc XIIII.

Lin. 13 Suibertinam Vitam — adde — & Canoniza-

tionem. quanta quanta est —

N. 13 lin. 15 — Dissertationis xv. l. XVI, nunc XXI

dicende.

CV LEO IV.

Num. 1 lin. 3 — dies xu — adde —, adnumerato ab an. 847 die mortis, quo secluso remanerent dies XIV.

CVI BENEDICTUS III.

Lin. 3 — Michaeli III — scribe — III. ab an. 855

Num. 3 lin. 16 — Pontifacili. l. Pontificali.

CVII NICOLAUS.

Num. 5 lin. 20 — optare. l. optari.

ab an. 858

N. 6 lin. 9 post — continentia — adde — Defectum supplebit nobis primum Flodoardus, Remensis Canonicus, qui libros quindecim de Sanctis Carmine scriptos re- liquit, antehac è Treverensi bibliotheca indicatos Eruditis continuant à Joanne Bonderio, in Indice Belgicorum MSS.; deinde Flodoardus, ab Herovallio, in Carmelitarum Discalcedatorum bibliotheca Parisiis ostensi diligentissimo Mabilioni: qui exinde ad calcem Seculi sui tertii dedit ultimam libri 12 partem, à Gregorio II usque ad Leonem VII. Nos eum librum appellabimus Flodoardi Pontificale metricum. Ex reliquo opere curassem mibi fortassis describenda aliqua, si nancisci potuisse eorum Sanctorum nomina, quorum ibi gesta explicantur: sed intelligo in Arverniam ablatum MS. ubi ejus videndi nulla mihi Sociisve spes est, luvet ergo nos in hac parte, quisquis poterit ac volet. Atque utinam integrum Codicem aliquis publica luci donec! Auctor ea parte quæ Pontifices spectat, à S. Petro (ut reor) incipiens, & Anastasium Bibliothecarium preesse subsequens, singulorum Pontificum ab eo laudata facta conatur illustrare versibus, ut illa ferebat aras, non omnino politis. Deficiente Anastasio, prosequitur nihilominus Flodoardus ab Hadriano I usq; ad Formosum; nescio quem alium pro oculis habens, magis succinctum quam fuerat Anastasius, eoque etiam ipse cogitur esse succinctior. Eatenus autem ille nullā curam assumpsit definiendi temporis, quo quisque Pontifex sedet: sed ejus rei primum incipit habere rationem in Benedicto VI (quem anno DCCXCIV ordinatum fuisse constat) & per

i 3 dimi-

Admodum fere seculum plerisque annotat spatium sui Pontificatus; finiens in Leone VII, quem dixi, tamquam adhuc vivente, & à se Romæ viso, adeoque ante annum DCCCXXXIX, quo Leo iste obiit. Optasse sane ut hic Chronologia ordinanda adjutor citius mibi innotuisset: sic enim opus non fuisset aliunde subsidium emendare, minus securum ac certum. Quod absque eo facere posui, feci; haud obscurè dolens, fideliiora ductu desitui me pro seculo x: nunc autem nihil cuncte mutare quæ scripsi, prout consequenter factum Lector inveniet.

7 Post Flooardum auxilio nobis veniet insigne Ms. &c.
Guiliel-
mus,
impresso ex
indulio
Bouli e.,
quem &
Ioannes 8
confirmavit,
c., non ob-
stante con-
serua Gre-
gorii 7 ad
Bohemos
fententia,

DISSESSATIO XXX al. XVIII.

De lingua Slavonica in Sacris &c.

pag. 137.

Num. 1, lin. 14 post — lingua Latina — adde — Prafert Missale illud Pauli V indultum vetus, quod tamen tot jam elapsis annis executioni datum non fuit, deficientibus in Sina Episcopis qui versionem recognoscerent, deque ejus fidelitate securam redderent Apostolicam Sedem; alia præterea aliaq; interjecta fuerunt consilio tam utili impedimenta: quibus nunc demum superatis, ipsaque impressione curata, visus fuit rogandus Innocentius Papa XI (etsi id forte necessarium non erat) ut Prædecessoris sui pro Missali eo decretum confirmet. Et ipse quidem rem intelligens, non modo non laudavit Pauli factum, sed miratus vehementer est tamnam in executione moram; voluit nibilominus, quando buc usque dilata res erat, ipsum denuo in deliberationem adduci; inventaque sunt sententia Patrum admodum inter se variae, sic ut appareret periculum, ne prævaleret paucorum auditorum, negativam suadentium. Ego, ubi primum quid proponendum Roma esset intellixi, recordatus &c.

Num. 2 lin. 10 post — gloriam suam — adde. Christianus Monachus, S. Adelberti Episcopi Pragensis & Martyris avunculus. in Vita S. Ludmilla matris S. Wenceslai Regis quæ nepoti dicavit, paulo post annum Ordinatio eius primum, Christi DCCCCLXXXIII, eadem omnia confirmans, quæ supra diximus de libris sacris in Slavonicam linguam à S. Cyrillo traductis; Missas præterea, inquit, ceteraque Canonicas horas in ecclesiâ, publicâ, id est populari seu vulgari, voce, resonante statuit, quod & usque hodie in partibus Slavorum à pluribus agitur, maxime in Bulgariis: multæ quo ex hoc animæ Christo Domino acquiruntur. Non equidem ignoro S. Gregorium VII, anno MXXXIX, Vratislao Bohemia Regi, postulanti, quo secundum Slavonicam linguam apud Bohemos divinum celebrari annueret Officium, respondisse, se huic petitioni nequam posse favere: & causam addidisse, quia hoc sœpe volventibus liquet, non immerito sacram Scripturam omnipotenti Deo non placuisse quibusdam locis esse occultam, ne, si ad liquidum cunctis patet, forte vilesceret & subjaceret despectui; aut pravè intellecta à mediocribus, in errorem induceret. Neque enim, inquit, ad excusationem juvat, quod quidam religiosi viri, hoc quod simpli citer populus quererit, patienter tulerunt, seu incorrectum dimiserunt: cum primitiva Ecclesia multa dissimulaverit, quæ à sanctis Patribus postmodum, firmata Christianitate & Religione crescente, subtili examinatione correcta sunt. Unde ne id fiat, quod à vestris imprudenter exposcit, auctoritate B. Petri inhibemus; teque, ad honorem omnipotentis Dei, huic vanæ temeritati viribus totis resistere præcipimus. Bohemos Moravorum Bulgarorumque exemplum movisse videtur, ut quod apud hos ab initio prædicata istie fidei servabatur; sibi

quoque, eatenus non nisi Latine sacra audire consuetis, D concederetur. Ipsi autem negatum fuisse quod sic petebant scio equidem: quin & assentiar, si velis, Gregorius teneri jussus et fuisse mente, ut usum Slavonica lingua etiam Innocentius Balgaris ablatus fuerit, si potuisset; sed ut rationes, quas allegas, parum convincentes esse videntur: sic ille post sesquiculum successor Innocentius IV iis dominos non fuit, quin cuidam in Slavonia Episcopo prorsus contraria responderet, per epistolam quæ apud Baronii Continuato Raynaldum, ad annum MCCXLVIII num. 5 sic legitur: Porre átæ nobis tua petitio &c.

Num. 7 lin. 7 — explicare — adde — Obest quidem contra quos apud nonnullos istius Congregationis Patres, persuasio non audi quædam, à P. Christiano Lupo, viro erudito, altius in- endus Chri- fiantis Lupi, cum is Roma fuit anno MDCLIV; quando apud Apo- pus, solicam Sedem vehementius instabatur pro eadem, qua nunc iterum petitur, facultate. Etenim in Vita ipsius P. Lupi, edita ante Tomum postumum, continentem scholia & notæ ad variorum Patrum circa Ephesinum & Chalcedonense Concilium epistolæ, laudat eum P. Sabbatinus, quod Romanam Ecclesiam semper ejusmodi postulata rejecisse, dogmatico scripto monstravit; atque ita litem, quæ multos jam tenuerat annos, & alta fatigarat ingenia, posteritati peremptorie diremit. Evidem nihil deractum viro isti cupio, qui afferens S. P. Henschenii glim discipulus, eum ejusque opus semper Sedem semi- fecit maximi: sed libenter viderem, quibus ille ex talia postu- emplis thessem tam universalem visus sit adeo solidè sta- bilitivis. Interim vehementer failor, si alia babuerit quam è seculo superiori accepta, quando Bohemi Germanique importunissime flagitarunt istam libertatem, tunc minime utilem, certe non necessariam, & apud alias nationes Europæ, eo tempore ad novitatem pronas, plurimnm nocitaram. Sed quod ejusmodi exempla non debeant valere contra gentes, quibus nec est nec fuit unquam in rebus politicis vel sacris usus ullus lingua Latina, quales sunt omnes Orientales, multoque minus contra Sinas laponiosque, parentum nostrorum recenti memoria declaratum luculentius fuit, quando potentibus Fratribus Carmelitanis, ut Sacerdotibus sui Ordinis, qui in regno Persidis existunt & in futurum existent, liceat Missam lingua Arabica celebrare, sanctissimus in Christo Pater & Dominus noster Urbanus, divina providentia Papa Octavus, au- ditis venerabilium Fratrum suorum, S. R. E. Car- dinalium Congregationis de Propaganda fide sen- tentiis, ad consolationem populorum, qui in eo regno fidem Catholicam nuper suscepserunt, Sa- cerdotibus prædictis licentiam petitam concessit, &c. xvii Aprilis MDCXXIV. Ita editi egraphum, Luca mibi missum: quod utinam tunc productum fuisset, quando P. Lupus, iam fiderent quam tenere, suum istud oraculum edidit. Profuisset etiam adduci in medium Illyrica gentis Missale Slavonicum, cuius etiamnum usus est Roma in Ecclesia S. Hieronymi Slavorum, ad usum eorum edificata, qui, causa Turcicæ servitutis declinanda, Romanæ se contulerant anno MCCCCXXXI, cum tribus suis Episcopis sub Nicolao V; quibus accedens sub Pio II Regina Bosna, exul etiam ipsa, impetravit à Sixto IV jungendum ecclesiæ hospitale. Titulus libri hic est: Missale Romanum, Slavonicæ idiomate, jussu S. D. N. Urbanij VIII editum Romæ, typis & impensis S. Congreg. de Propaganda Fide MDCXXXI.

8 Hac, inquam aliaque similia debuissent P. Lupo o- stensa fuisse, sententiam ejus facile immutatura. Sed id suo ex- pretermisum querantur alii, remedium à Christi Vicario emplo do- melius informando humiliiter expectantes: ego prædictis cuerunt A- bois insuper addiderim &c.

A

CVIII HADRIANUS II.

Ab an. 867

Lin. I — post-Episcopo — l. —
post Episcopo.Pater ejus
postea Epi-
scopus.

Commentarium sic ordine --- Nemo existimet Postepiscopum unica voce dici à Guilielmo, eum qui primum ab Episcopo locum tenet; sed adverbialiter accipiatur tò post, acsi dicas --- factum Episcopum post nuptias, vel consensu vel morte uxoris direptas; talis enim revera fuit hic Talarus; & ut Episcopus Minturnensis inventitur subscriptus synodo Romana sub Leone IV, anno DCCCLIIII. Idem Guilielmus rotundus &c.

Laus ex
Flodoardo;

In fine Commentarii adde --- Res gestas ab Hadriano, paucis versibus complexus est Flodoardus, post Nicolai Papatum prolixius enarratum:

Hinc sacra succedunt ADRIANI jura SECUNDI: Qui pius ac placidus laudatur, & ordine clarus; Pauperibus largus, locupletibus atque benignus, Omnibus & mediis, nulli nisi carus habendus. Compatiens pulsis, patientes improba servans, Passorumque ferens causâ. Longinqua pererrat Scriptis regna; monens rigid os, reparans quoque fræcos,

Justitiæque viam justo moderamine pandens.

* al. supe-
ri.

Utque Patres * stuprum Regis fastuq; coercet, Ac maculis purgare nigris Regale laborat,

Nunc monitu blando, nunc alperitate, cubile.

¶ zelus
contra ad-
ulerum Re-
gem Lotha-
rium.

Lotharium, Lotharingia Regem intelligit, qui anno DCCC-LXIX reconciliari cum Ecclesia postulans, atque absolvit ab anathemate, quo eum Nicolaus Papa innodaverat, propter adulterium cum Waldrada commercium; juravit nullum sibi cum ea fuisse commercium post sententiam illam; sed perjurium morte festina luit ipse & Proceres ejus. Vi autem Rex ad ejusmodi submissionem adduceretur, juvissé Flodoardus ait Hincmarum, Remensem Episcopum; nec non Carolum Crassum, Lotharii patruum, Regem Francorum: sic enim cæptum encodium Hadriani prosequitur.

Pontificem is nostrum sumit Regemq; sodales, Hincmaru & Karolum, sociosq; laboris adoptat,

Sceptraque sic pariter tutari à crimine certat.

In multis etiam divina lege regendis,

Hunc nostru Patrem, sibi fratrem asciscit agonis. Extat scilicet inter Hadriani Epistolas una, ordine nona, qua laudat Hincmarum, eumq; hortatur ut Carolum

C Regem ad constantiam excitet in causa Lotharii.

CIX JOANNES VIII.

Ab an. 872

Num. 5 lin. 4 à fine --- habent. l. habeat.
Num. 7 adde --- His Joannis laudibus non dissonat

Flodoardus, ita canens:

Hoc [Adriano] rapto, capit OCTAVUS Segmenta *
JOANNES

Culminis eximii; quique effulsiſſe beatis
Moribus adſtruitur, doctrina ornatus & actis;
Judicii custos recti, pietatis amator;
De Christi segete crebro zizania pellens,
Et rationales per agros pia munera spargens;
Utpote doctiloquus, prudens, ſenſuque peritus,
Solicitum qui ſe gregibus præbebat alendis.

Quæ ipsa videntur ex Epitaphio, quod præmisimus. accepta.
N. 8 lin. antepon. --- mox fecutam Electionem. l. il-
lam mox fecutam.

CX MARINUS.

Ab an. 882

Num. 1 lin. 14 --- Hic ergo. l. Huic ergo.
In fine adde --- 8 Epistolarum Marini Epitaphiis; de-
flectum ſupplent quadamtenus Flodoardi verſus, utrimque
accepti:

quod in rem
suam con-
vertit Flo-
doardus.

Pallium

Commentario adde --- 6 Brevem hujus Hadriani Pon-

tificatum fuisse, etiam Flodoardus testatur, aliud nihil de

eo scribens, quam quod operā Fulconis Archiepiscopi mire

conciliatus fuerit Remensi Ecclesia. Versus ejus hi sunt:

TERTIUS emiſſos ADRIANVS honore ſecutus,

Præſule jam dicto Fulcone ſtudente, paratur

Remensi pater Ecclesiæ, curator & altor;

Jura ſibi decoris firmans ut roboret apti,

Et contra adverſos ſolatia debita præſtet,

Noſtrumque affeſtu Regem genitoris adoptet,

Præſulibus patrem pandens ſe jure benignum.

Quo cito prærepto &c.

Quæ omnia, & que ac ſupradicta de Marino, intelligere

volens clarius & diſtinctius, oportet ut adeas Remense

Chronicon, ab eodem Flodoardo proſa conſcriptū, lib. 4 cap. 1.

D

Quo [Ioanne] Patribus juncto, ſub alta MARINUS
Regmina: qui placitus Domino & decus orbis ha-
betur.

Acta Marini

ante

Pontificatū

do 8,

Augustis carus, populum dignus amator,
Doctrinis renitens ſacris, & ſemina diva
Cordibus infundens hominum, per climata mundi.

Nam Grajos ſuperans, pulſis erroribus, unam
Redditus Eccleſiam, ſcifumque coēgit ovile.

Sed hoc ad Legationem Constantinopolitanam pertinere
videtur: qua Marinus, adhuc S. R. E. Diatorus, vi-
te Hadriani II praefedit Oecumenica Synodo octava,
Photium depositum, Ignatiumque refutauit. Nam licet er-
iam Pontifex factus, Photium, ſub Ioanne decessore ſegnius
agenie refutatum, & omnia ejus acta damnaverit, atque
conciliabuli pœnū oītavi decretū refuteret, errorem quoque
de spiritu ſancti proceſſione refutaverit; in hoc tamen à
Gratiū auditus non eſt Marinus; ſed Imperatore Basilii,
reconciliatum Photio, antea ad ejus ſuafionem abjelto,
habuit vehementissimum adverſarium: ut patet ex iis cer-
tainis, que Hadriano ſuccellori fuerant cum prædicto
Imperatore pro defenſione ejusdem Marini.

9 Magis proprie ad Pontificatum hunc pertinent, que & in Papa-
cum Fulcone Remensi, Hincmari ſuccellore, egisse Mari- tu cum Ful-
num ſic ſcribit Flodoardus:

cone Re-

menſi.

Pontificem noſtrum Fulconē hic fascibus ornans,

Inſtruit, ore, manu, Pastoris comere jura,

E

Justitiæque ejus congaudet pronus amoris:

Inque refutandis præſtans suffragia pravis,

Fert ſe adjutorem, multum minitando ſuperbis:

Hunc fratre velut amplectens, incommoda vellat,

Utque fidem, monet, exhibeat, ſcriptoq; revelet.

Hujus & ad nutum Patribus mandata resignans,

Contemptore ſuper jubet exercere vigorem :

Et parti iſtius precibus ſe dedere curans,

Francorum Regem affeſtu retinere paternum

Hortatur, ſolans, votisque juvamina præbens.

Hic Carlomanum, Ludovici Balbi filium, oportet intel-
ligas; mortuo paulo ante assumptionem Marini Ludovico
fratre, Neuftria Rege, jam quidem Monarcham; ſed ob

Normannorum incuſiones, multo auro vix demum redem-
pas, jure afflīſſimum.

CXI S. HADRIANUS III.

Ab an. 884

Commentario adde --- 6 Brevem hujus Hadriani Pon-
tificatum fuisse, etiam Flodoardus testatur, aliud nihil de

eo ſcribens, quam quod operā Fulconis Archiepiscopi mire

conciliatus fuerit Remensi Ecclesia. Versus ejus hi ſunt:

F

affeſtu er-

ga Remensi

à Flodoardo

laudans.

TERTIUS emiſſos ADRIANVS honore ſecutus,

Præſule jam dicto Fulcone ſtudente, paratur

Remensi pater Ecclesiæ, curator & altor;

Jura ſibi decoris firmans ut roboret apti,

Et contra adverſos ſolatia debita præſtet,

Noſtrumque affeſtu Regem genitoris adoptet,

Præſulibus patrem pandens ſe jure benignum.

Quo cito prærepto &c.

Quæ omnia, & que ac ſupradicta de Marino, intelligere

volens clarius & diſtinctius, oportet ut adeas Remense

Chronicon, ab eodem Flodoardo proſa conſcriptū, lib. 4 cap. 1.

CXII STEPHANUS V

Num. 1 adde --- Pontificale metricum Flodoardi, de hoc Ab an. 885;
Stephano nihil habet, quod non poſit clarus diſtinguiſ-
que legi in præcitatō ejusdem auctoris Remensi Chronico: Translatio
quare ſupreſedeo attexendis hic verſibus, cum legi apud S. Calixti
Mabilionem poſtint, & bona ſu partē legi iterum debeant Papa.

In Actis Sanctorū ad XIV Octobris, propter corpus S. Calixti

Papa, per eumdem Pontificem S. Everardō Comiti donatum,

atque Cifonienſi in Flandria monaſterio illatum.

N. 3 lin. 9 --- anni CCLXXX, menses VII. l. an-

ni CCLXI, menses IIII.

FOR-

Num. 1 lin. 14 --- Hic ergo. l. Huic ergo.

In fine adde --- 8 Epifilarum Marini Epitaphiis; de-
flectum ſupplent quadamtenus Flodoardi verſus, utrimque
accepti:

A CXIII FORMOSUS.

Ab. an. 891 Post Summarium Pontificatus, pro Commentario Chronologico, ponantur ea dumtaxat que pag. 145 referuntur num. 4, 5, 6 & 7, & Marginalis Synopsis ordinetur -- Ex die obitus in Paschate an. 896, non autem in Decembri -- intelligitur ordinatur in Septembri anni 891.

1 De anno ac tempore mortis habemus &c.

2 Quod etiam praeditum Formosus non potuerit &c.

3 Porro à die 1111 Aprilu anni DCCCLXXXVI &c.

4 In Tomis Conciliorum extat Epistola &c -- usque ad

Col. 2 lin. 9 -- habes lib. 2 cap. 5 -- & hæc adde -- his

ejus ad Episcopos Angliae epistolam,

anno 905, & regno Edwardi perperam adscripta.

5 Polydorus Virgilius &c. usque ad finem.

6 Certioris fidei est Instrumentum, quo idem Formosus

Papa, Gigniacensis monasterii fundationem sub ejus primo

Abbate S. Bernone, postea etiam primo Cluniacensi, du-

& aque ab inde Congregationis auctore, factam laudavit,

ipsumque monasterium in ius Sedu Apostolica receptum de-

claravit, tertia decima Indictione, mense Novembrio,

uti ad longum scribitur in ejus Privilegiis contextu, sec 5.

Benedictino pag. 72 in Actu S. Bernonis. Ibi autem op-

portune admonet Mabilio, num. 13, observatione dignam

clausulam de Decimis, ex monasterii fundis aut à propriis

ei hominibus, nemini solvendis, maxime cum scriptum

sit, ne Sacerdotes Decimas dare cogantur : sed nescio

quo errore factum sit, ut in hac Mabilionis Observatione

scribitur Indictio XIV eaque dicatur convenire cum an-

no DCCXCIV. Itius enim Indictionis November cadit

in annum DCCXCIV, & November Indictionis XIIII in

XCIV : atque ita salva nobis manet Chronologia nostra, cui

exerratio ista adversatur, & ideo notanda hic fuit.

C DISSESSATIO XXXI.

De Formosi, adhuc Portuensis Episco-

pi, fructuoso ad Bulgaros Apostolatu,

adversariorum calumniis apud Joannem VIII obscurato, cum jactura

ipsius Bulgariæ; deque ejus laudabili

Pontificatu.

A Deo variis judiciis, etiam Pontificis, iactata est

bujus Formosi fama, non minus ante Pontifica-

tum viventis, quam post eum mortui; ut omnino

opera premium videatur, historiam ejus paulo accuratius

explicare, ex Anastasio & Guilielmo Bibliothecariis, Ni-

colai I & Hadriani II Vitas scribentibus. Rem ab ovo

exordior.

Damnato Apostolica Sedis sententia Rodoaldo, Episco-

po Portuensi, quia non tantum in causa Ignatii prævaricatus

Portuens.

catus Constantinopoli fuerat, sed postea etiam ob commissa

in Galliis, ad judicium citatus non comparuerat; subfictus

est anno DCCCLXIV Formosus, tanta cum Nicolai Papa

satisfactione, ut cum biennio post, Indictione scilicet XIV, à Rege Bulgarorum recens converso ad fidem, & sub nomine Michaëlis baptizato. Legati venissent: quærentes quid Regem facere salubrius oportaret, vel quid erga reliquum Bulgaricum, adhuc baptismò sacro carentem, populum, ut fidei perciperet sacramenta, agi mnes bapti- debet. . . . Paulum Populonensem & Formosum zat:

Portuensem, magnæ sanctitatis Episcopos, ad prædicandum genti illi ire decrevit. . . . qui magna suscepit devotione, coeperunt salutaribus edocere populum monitis, & à minimo usque ad maximum

sacro fonte abluerunt. . . . Gloriosus autem Bulgari-

rum Rex tantâ cœpit fidei flagrare constantiâ. . . .

ut omnes à suo regno pellens alienigenas, præfato-

rum Apostolicorum Missorum solummodo prædicatione

usus, . . . unum ex his Formosum, vita & morib

ibus Episcopum, sibi dari Archiepiscopum expetie-

rit. . . . simul & pro instructione gentis illius Pres-

byteros postulaverit. Ipse vero Papa . . . Presbyte-

ros quos dignos reperit prædicationis gratia in Bul-

gariam direxit, cum illoque Dominicum Tarviesen-

sem & Grimoaldum Polimartiensem Episcopos; ut,

quia ipsum Formosum plebem dimittere sibi credi-

tam non oportebat, ex his Presbyteris ad Archiepi-

scopatum qui dignus esset eligeretur.

2 Interim moritur anno DCCCLXVII Nicolaus: cui

succedens Hadrianus II mense Decembri, illos quos dece-

serat, qui quorū audito ejus obitu substituerant, ire

jubens, in quantum tempestas fluctuosi temporis

permittebat, piissimi patris votum plus heres im-

plevit. Iis in Bulgarianum appulit. Formosus & Pau-

lus remeantes, de Christianitate Bulgorum ac om-

nimoda subiectione Seden Apostolicam recrea-

runt; & Michaëlis Regis legatum, Petrum nomi-

ne, summo Pontifici præsentarunt, regias litteras

offerentem, ut aut Marinum, sibi bene compertum

Diaconum, Archi-piscopum consecratum remitte-

ret, aut aliquem ex Cardinalibus dumtaxat eligen-

dum dirigeret. Sed Marino Constantinopolim ad Syn-

odum œcumenicum VIII missus, sub annum DCCCLXIX;

mittitur Bulgaria Silvester quidam, quem Pontifex,

remittenteribus Bulgaria, magna sub velocitate re-

cepit, cum Leopardo Anconitano & Dominico

Tarviseni Episcopis, simul & litteras, pro Ar-

chiepiscopo, aut Formoso Portuensi Episcopo re-

mittendo, deprecantes. Nec profuit rescribere, quod

quemcumque nominatum devotio Regalis exprimeret, eum sine dubio Pontificalis provisio Bul-

garis Archiepiscopum commendaret; quia Rex, alienatus

expectationum moras diutius ferre non valens, ad Imperatorem Græcorum . . . eundem Petrum, Græcos transiit.

quem à Roma sine desiderii sui effectu receperat,

Constantinopolim emisit cum aliis, requisitionis

gratia, cui potissimum Bulgaria pertinere deberet:

Et ibi quidem à Legatis, quod juri Romano per-

tinerent, revicti sunt: at postmodum, per Oriente-

tales Constantinopolitanosque donis ac promissio-

nibus persuasis Bulgaria, Græcosque Sacerdotes

fusciptibus, Grimoaldus Episcopus, sine con-

scientia Sedi Apostolicæ commissum sibi prædica-

tionis officium deserens, Romam ditissimus reme-

avit. In quo facto, quia Episcopus à Bulgaria ex-

pulsus se afferit, & Presbyteri non se pullos à

Græcis seu Bulgaria, sed ab Episcopo circumven-

tos; profecto dubium non videtur, quin mutuæ

suficit proditiois imago.

3 Hæc tenus Vita Hadriani sed fine mutila, ut scire ne-

queamus quid actum porro in negotio sit. Ex subsecutis remissus non

tamen videor mihi colligere, remissum illico in Bulgaria frustra For-

Formosum, qui negotium, Romana Curia lenti- mos,

dine corruptum, quocumque meliori posset modo, re-

parares. Videor etiam intelligere, non sine fructu

D

an. 866

Bulgari

zat:

quibus pri-

mum ipsum

num Archia-

episcopum

frustra po-

culantibus

F

Rex ad

Græcos

transiit.

70-

regressum esse anno saltem DCCCLXXII : sed Hadrianum, prins quam tam impleret , de quibus intet Regem Formosumque convenerat, è vivis excessisse. Certum est autem, ab Hadriani successore Joannè VIII missum Fortholum , anno DCCCLXXIII prium in Germaniam directum ad Ludovscum Regem, postea anno DCCCLXXV in Franciam, ut regni illius Regem Carolum Calvam , Ludorici Pii secundogenitum, ad suscipiendam Imperii Coronam evocaret in Ital
deinde apud Iam: hoc autem coronato in die Natalis Domini, celebratam Ioannem esse anno mox sequenti DCCCLXXVI Romanam Synodum , Papam grati pridie Kalendas Aprilis , atque in eadem gravissime accusatum Formosum , hujusmodi sententia fuisse perstrictum : damnatur. Formosum Portuensem Episcopum &c. ut pag. 144 col. 1 lin. ult.

4 Quid egerit tanto rigore constrictus &c. ut pag. 145
n. 2. — In Margine sic lege — sed vel innocens — vel
justo graviori pena — ideoque à Marino Papa absolvitur.

5 Ego quanto magis priores posterioresq; Formosoi laudes considero, tanto vehementius inclinor ut credam, calumnia nonnihil niis meritis oppressum fuisse, apud Joanniem, licet ejus opera Ludovico usum paulo ante in maximi momenti negotiis. Est qui hunc à Formoso alteratum putet, quia is lenitudo in eis reprimendu Photii conatibus improbaverit: sed iste primum anno DCCCLXXVIII cœpit Joannem circumvenire. Quid ergo? Existimo quia plus quam is vellet favorit Ludovicus, Germania Regi, factam sibi injuriam querenti per translationem Imperii in juniorerum suum fratrem Carolum, & saltem aliquam partem reposcenti ex ea portione hereditati avita, quam Ludovicus Imperator nepos suus possederat in regno Lotharii patris, communisque eorumdem fratribus. Hac autem occasione usus aliquis Formosoi adversarius, gratia pecunia potens, fortasse Grimoaldus ille Polimartiensis, cuius probrosam in deserenda Bulgaria ignoravimus, seu potius perfidam avaritiam, Formulos verosimiliter incusaverat, cœperit falsis criminationibus ea omnia traducere, quae pro reducebis ad Romanam Ecclesiam subjectiorem Bulgaria habentus iste egreditur, & multis criminarum absentem; omnibusque modis id agere, ut ex itinere vel invitatus retrahatur, ne, si negotium ex voto conficeret, simul etiam in lucem produceret iniquum ipsius Grimoaldi nundinationem collusioneque cum Gracis, quam conabatur occultare, dicend se à Bulgaris per vim suis ejectum.

6 Quid autem in eo culpa erat? si, postquam Hadrianus Bulgaris scripserat dandum eum quemcumque nominatum postulasset Rex; hic redeunie ad se Formoso ita placari se fiverit, ut tamen, non ex aliqua inductione Formosi ipsius, sed propriis animi imperiis juraverit, nullum nisi ipsum Formosum Archiepiscopum Romam accipere, atque extorserit ut is optimos Formosos pro ea reducenda conatus essent, p[ro]p[ter]ea prasensque adesse periculum amittendi spem omnem reliquiam in Bulgaria; conscientia juramenti urgente, eodem redierit, Pontifice inconsolito, non ut mansurus ibi propria deserta Ecclesia, sed ut Regem ad ulteriorem patientiam animaturus, Et Gracorum Presbyterorum conatus obviam iterus. Quod ad crimen ambiti Pontificatus attinet, de eo si infamatus Formosus ab initio fuisset, non adhibuisset eum Joannes totis tribus annis ad ianii momenti Legationes, quales dixi: unicumque calumniae struendae fuerit fundamentum, quod, cum Romanis egerissime ferrent, Bulgariam sibi à Gracis subtrahib[er]e actum ab aliquibus fuerit post mortem Hadriani, de Formoso ad Pontificatum provehendo, qui solus videbatur certo jam fere damno posse occurrere; sicut simili ex causa postea idem Formosus electus est, ad resarcendam infamiam, Photii restitutione acceptam. Denique ex ipsa sententia absentem damnatum absentem fuisse, idque statim post ejus damnari fecerit; est enim intra xx diem à sententia jussus comparere ac satisfacere. Comparuit autem; sed judicij iniquitatis non valens resistere, periret late in se licet innocentem sententia. Interim, quidquid postea Joannes egit ad reducendum

à Gracis Michaelem fruſtra egit imēc umquam portauit à S. Ignacio Imperatore, ut Juos Sacerdotes ex Bulgaria revocarerentur; institutus autem à Joānnic post mortem Ignatii Photius, respe quod Bulgaria redilittarū est, nihil minus praefuit; ac iandem ſuscitato Schismate ſerum etiam Bulgaros in ipoſum traxit.

7 Ut ut istuc se baluerint post mortem Joannis, restitutus gradui suo arque Ecclesia Formosus, magno in pretio fuit mox secunus Marino, Hadriano, & Stephano Pontificibus &c. pag. 145 num. 3.

8 Atque hoc de Formosi initis dicta sunt; de ea autem
quam mortuus passus est in iaria, ita scribit **Anonymus Bene-
ventanus**, ejus temporis **Auctor**, apud **Camillum Peregrinum**
pag. 148. Paucis posthinc diebus elaplis (id est, post re-
versum ex **Beneventana Provincia Guidonem Spoleti**
Marchionem, **Guidonis Imperatoris filium**, & **Lamberti à Formosó** in patris locum coronati frater ut pluribus in-
fra probabitur) Stephanus Vicarius Apostolorum, **For-
mosum Papam prædecessorem suum ex sepulcro ab-
jecerat, irritas faciens cunctas ipsius Ordinationes, cu-
jus corpus post menses xi inventum est integrum :
quod dum hic illucq; crebris sactaretur, etiam san-
guis exivit tanto ja tempore elaplo. Acta ejus cum Ful-
cone Remensi ac Fráncia Rege Carolo Simplice, quæ antea
prosa, postmodum versu complexus Flodoardus, Pontificatum
istum cum hoc insigni elogio clausit, quod pro Epitaphio effe-
posset.**

Præfus hic egregius FORMOSUS, laudibus altis
Evehitur; castus, parcus sibi, largus ègenis:
Bulgariæ genti fidei qui semina sparsit;
Delubra déstruxit, populum cælestibus armis
Instruxit, tolerans discrimina plurima promptus,
Exemplum tribuens ut sint adversa ferenda,
Et bene viventi metuenda incommoda nulla.

*Ad similem Formosi commendationem facit Luitprandus
Diaconus Ticiensis, lib. t cap. 8 natr. quomodo post mor-
tem, iussu successoris resossum & in Tiberina jactatus. dum à
piscatoribus postmodum esset inventus, atque ad B.
Petri Apostolorum Principis ecclesiam deportatus,
Sanctorum quædam imagines, hunc in loculo posi-
tum, venerabiliter salutauit; uti à religiosissimis
Urbis Romanae viris persæpe audivisse idem se gesta-
tur.*

CXIV BONIFACIUS VI.

*Ad Commentariolum appone—3 Bonifacii brevē Poni. Ab an. 846
tificatum & laudes ex Fodoardi versibus nunc accipe:*

Hinc subit ad modicum Vates BONIFACIUS almū;
Tet quinōs hic in arce dies explevit honotis:
Culmina mox mutans, superat fastigia celsa,
Inque brevi spatiō quæsita cacumina scandens,
Inter Apostolici Proceres adscribitur Albi.

Vereor tamen ne pro suo erga Apostolicam Sedem affectu potius hac scripserit Fodoardus, quam ex certa de Bonifacii moribus notitia: nam si vere Sanctus ille fuisset, quomodo se ad illum gradum protulit à populo contra Catones permisisset, aut inde deponi Synodice meruisset: interim appareat existimasse Fodoardum non multo post suam evēctionem, mortuum quoque illum fuisse, & quod depositus sit nescivisse.

4 Fr. Isidorus Vgurgierius, in suis Pompis Senensis I-
talice scriptis, quas necdum vidimus, Tit. i de Pontificibus Se-
nensis, Origine Senensis, iisdem Bonifacium VI adscribit, au-
toritate cuiusdam Bishdomini Chronologi Senensis, qui dici-
tur sub annum mc floruisse, itaque scripsisse. Factus est
Papa Bonifacius Senensis, & vixit solum xv dies, nec
fuit coronatus. In memoriam vero illius ecclesia Ca-
thedralis accepit Titulum S. Bonifacii. Erat autem ex
Dominis Rosiæ, Castelli Senis propinquai, ex familia
Rossiorum apud Senenses antiquissima: Gravis ea vide-
tur auctoritas, præ ea, qua sola nixus Romanū feci, securus

collectorem Viarum ad Martinum V deductarum : quare per me licet ut Senensis credatur Bonifacius iste , quem Hermannus contractus ait decimo quinto die necatum , quod non confisit cum verbu Romana Synodi : quare si necatum ille fuit , id fuerit postquam presumpsit populus violenter tentare restitutionem rite ejeciti . Necatum autem in isto conata facilius crediderim , quam non coronatum fuisse ea erata ad scriptum Pontificum Catalogo . Nihil interim hic placet definite .

CXV STEPHANUS VI.

Ab an. 896 Num. 1 lin. 6 — assignatum stabilitur Privilegium — lege — notatum , stabilitur per Privilegium .

Ibidem lin. ult. — anno DCCXCXVIII I. DCCXCXVII.

Num. 4 addit. — Flodoardus etiam illius memoriam exercatur hic versibus :

Flodoardo execratus, Tum SEXTUS STEPHANUS sacra regina culmine carpit :
Durus qui nostris , propriis ast durior instat :
Sæva quidem legat vivis , truciora sepultis ,
Fulconemque minis , Formolum concutit actis ,
Concilium gregat infastum , cui præsidet atrox ,
Prædecessorem abjiciens * ponensque Patronum .
Vilus abhinc meritis dignam incurrisse ruinam ,
Captus & ipse , sacraque abjectus Sede , tenebris
Carceris injicitur , vincisque innectitur atris ,
Et suffocatum crudo premit ultio leto .

* i. depo-
nens.

CXVI ROMANUS.

Ab an. 897 Ultimas 2 lineas sic lege — obiit II Januarii , anno DCCXCXVIII , & vacavit Sedes usque ad VII Januarii .

In Marg. lege — ad 898 m.3.

Commentarium etiam totum muta hoc modo .

*Ratio tem-
poris.* 1. Difidentibus inter se de spatio hujus Pontificatus Auctoriis , & Platina quidem tertio mense defunctum Romanum scribente , Stella & Rollevinkio ad menses IIII adiacientibus dies XI , aut XXI ; quatuor autem menses rotundo numero ponente Mariano Scoto (qui menses apud Gotfridum Viserbensem perperam dicuntur anni) Hermannoque Contrafflo dies XX addente , pro quibus Ms. nostrum habet dies XIIII ; dies quidem plures retineo , menses vero solum tres numero , quia sic optime convenit cum Flodoardo , in hunc modum canente :

Post hunc (stephanum) luce brevi ROMANI regina surgunt ,

Quattuor haud plenos tractans in culmine menses ,
Æhere suscipitur , meritos sortitus honores .

Mali ergo Decessoris Successorem non malum supponit suis
fæ Flodoardus : qui si etiam illius Auctorescidebat , ut habet
Collector Conciliorum , allegato Luitprando (etsi hic Ro-
manum nec semel quidem nominet) quodquæ etiam Platina afferit ; profecto ineptissime quia ritio verterit cum Plati-
na , quod laudare debuerat .

*Interponi-
ficium.* 2. Quoniam autem ex majori dierum numero & minori
mensum , aliorumque Pontificatum progresso calculo , se-
quitur , XI Septembris ordinatum , anni sequentis die II obiisse , isque tunc Feria XI fuit ; nihil causa nobis est , quin
mox electum successorem , dicamus fuisse proxima Domini-
nica ordinatum , id est , VIII Januarii .

*Baronii
Calculus.* 3. Baronius , nihil habens quod definit de die vel men-
se , quia id putas ex antiquis haud facile accipi ; so-
lum in errore prænotato progreditur , & anno DCCC cre-
atum Romanum scribit , anno autem sequenti ponit inti-
tuum Successoris .

CXVII THEODORUS II.

Lin. 2 — XII Februarii — I. — VIII Ianuarii — *Ab an. 898*
nuarii — & lin. 4 — III Martii &c.
— lege — XXVII Ianuarii : & ces-
savit Episcopatus usque ad V Fe-
bruarii .

In Marg. 12 Februarii I. 8 Ianuarii .

Num. 1 addit. — Idem etiam consensu facit , ut cum Ma-
biliō audeam egraphum Flodoardi , quod Bisserios dices
legit , corrigere & scribere bis denos , in hoc ejus Elogio .

*Laus ex Flo-
doardo.*

Quo (Romano) rapto , breviore subit fastigia sorte

Dilectus Clero THEODORUS , pacis amicus :

Bis denos Romana dies qui jura gubernans ,

Sobrius , & castus , patria bonitate refertus
Vixit ; pauperibus diffusus amator & altor .

Hic populum docuit connectere vincula pacis ,

Atque Sacerdotes concordi junxit honore :

Dum propriis revocat disjectos sedibus , ipse

Complacitus rapitur , cælesti sede locandus .

2. Lucem has accipiens ex Auxilio , qui lib. 2. cap. 4

dit , quod eos , &c.

CXVIII JOANNES IX.

Lin. 3 lege — Dominica v post Epiphaniam , v Februarii — *lin. 4* — obiit
XIIII Februarii — & *lin. 5* — usque ad

II Martii .

Num. 1 addit. — Reste igitur Mabilio Tomo I Musai
Italici pag. 86 , Actu Concilii Romani , quo abrogata fuerunt
Acta Stephani contra Formosum , prænotavit annum
DCCC , potius quam DCCCIV , eidem hacenū in Conciliorū
collectionibus assignatum : suppet autem defectum editorum
ea parte , qua interrogati Episcopi singuli , qui interfuerant
damnationi Formosi , protestati sunt , coacte se vel inter-
fuisse vel subscripisse .

Lin. 3 adde — De iisdem tribus Conciliis sic canit
Flodoardus .

JOANNES subit hinc , qui fulsit in ordine NONUS ,
Pellitur electus patriâ quo Sergius urbe ,
Romulidumque gregum quidam traduntur abacti .
Conciliis tamen is ternis docuisse refertur
Dogma salutiferum , novitasque aboleta malorum ,
Et firmata fides doctrinis tradita Patrum .

*Si quis Cavalierianus Imagines adhibendas operi censcat ,
corrigat sub effigie hujus Joannis numeri nominalis errorem , & subribat IOANNES IX.*

CXIX BENEDICTUS IV.

Lin. 2 & 3 lege — ordinatus II Martii *Ab an. 900*
in Dominiea Quinquagesimæ — *lin. 4* —
obiit XVI Septembris — *lin. 5* — usque ad XXIII .

Lin. 2 lin. 10 — anno ... Papæ I — scribe —
Papæ I — deinde post num. 3 addit. —

4. Epitaphium ipsum pra oculis omnino habuit Flodo-
ardus , sic canens :

Tum sacra consurgunt BENEDICTI régmina quod imita-
tus est Flodoardus .

QUARTI ,

Pontificis magni , merito qui nomine tali

Enituit , cunctis ut dapsilis atque benignus .

Huic generis , nec non pietatis splendor optimus

Ornat opus cunctum . Meditatur justa Tonantis .

Prætulit hic generale bonum lucro speciali .

Dc-

Despectas viduas, inopes, vacuoſquè patronis
Affidua, ut natos proprios, bonitate fovebat:
Mercatulque polum, indiguis sua cuncta refudit.

CXX LEO V.

Ab an. 904 Lin. 3, 4, 5 lege — xxiiii Septembris in Dominica, sedit dies lvii, defunctus xviii Novembris.... & cessavit Episc. dies vi.

In Marg. — d. 40. l. d. 57.
Num. 2 lin. 2 dele hæc verba — iſto autem — & lin. 7 item dele — prior aliorum consensu; — atque in fine numeri adde — Mariani autem Scotti numerus dierum lvii, ideo retinetur, quia proptius accedit ad plenitudinem duorum mensium, de quibus Flodoardus ita canit.

Post quem (Benedictum) celsa subit LEO jura, notamine QUINTUS;

Emigrat ante, suum quam luna bis impleat orbē.

Num. 3 ult. & penult. lin. sic lege — cedebat in Dominicam, & ideo dixi cessasse Episcopatum tantum dies vi.

CXXI CHRISTOPHORUS.

Ab an. 904 Lin. 3 — ix Decembris — l. — xxv Novembris. — Lin. 4 — menses sex — adde — & dies aliquot.

Tempus Sedis Num. 1 in fine adde — Dies aliquot supra semestre eidem addere, nos cogunt hi versus Flodoardi:

CHRISTOPHORUS r. ix fortitus moderamina Sedis,

Dimidio, ulteriusque parum, dispensat in anno.

DISSERTATIO XXXII al. XIX.

Successio & Chronologia Regum & Imperatorum Italicorum, post &c.

pag. 150.

Pag. 151 num. 2 lin. 4 post — Lambertus Ducus Spoletinus filius l. frater — & adde — filius autem Guidonis senioris, cuius respectu Erchempero Casinensis, ejus temporis historico, num. 79 appellatur Guido junior, ad capessendum &c.

Ibid. num. 4 lin. 7 post — Wormaltiā venit — adde — Huius prima Arnulfia in Italianam expeditioni Guidonis Imperatorū mortem subiungit Regino: cui consentiens Anonymus Beneventanus, in Historia Longobardorum à Camillo Peregrino productus, post acta anni DCCXCIV, subsequenter vero, inquit, Arnulfus Rex Gallorum (sic Transalpinos Burgundiones Franconesque Arnulfo subjectos appellari) intravit Italianam, cum multa multitudine veniens usq; ad Ticinum, cupiens pertingere Romam. Sed idem fame & intemperie aëris compulsus, reversus est ad propria. Eo autem tempore Guido, qui cum Berengario Forojuliensi diu civilia egerat bella, Rex erat Italiae, & tunc aufugerat in partibus Spoletii; qui post paululum vomitu sanguinis ab hac luce subtractus est. Lambertus denique, ipfius Guidonis filius, patri successit in regnum. Sed hujus nomen suscipere recusavit Tuscus Marchio Adalbertus, qui Arnulfum acciverat: unde factum, inquit Florentinus in Memoriis Comitissimathildis lib. 3 pag. 27, ut Luce inciperent instrumenta publica hoc modo notari: Anno ab Incarnatione octingentesimo nonagesimo quarto, post ovito Domini nostri Guidoni Imperatoris anno primo, tertio Kal. Januarii, Indictione decima tertia: quibus nihil

Contra quos anno 894 fructu venit Arnulfus,

excusus à Tuscis Marchiis.

Post Tom. VII, vel post Propylaeum Maji, seu Chronolog. Pontif.

certius haberi potest ad firmandam undeque Chronologiam, circa annum quo Guido Imperator obiit.

Sed quia principio allegatus Regino, anno post eam mortem secundo, alteram longe celebriorem Arnulfi in Italiam expeditionem describens, qua is urbem Romanam armis coepit, & à Formoso Apostolicæ Sedis Prelate corollus,

cum magno honore suscepimus est, & ante Confessionem S. Petri coronatus Imperator: quia inquam Regino, his narratis, continuo subiungit: Eodem an. DCCXCIV Lamberti filius Guidonis vita decedit, & Ludovicus filius Bolonis à Provincia egressus Italianam intrat: qua constat primum accidisse exente an. DCCXCIV aut sequenti ineunte; suspectus aliquando mihi Regno fuit, ne etiam Guidonis mortem toto biennio anticiparet; maxime cum Luitprandus uno quidem seculo serius sed ipsa in Italia Ticini scribens, Guidonis obitum manifesto conjungat cum morte Arnulfi, quæ obessa ab eo uxor Guidonis, Lamberti mater, veneno potandum curavit; remque sic referat, quasi non diu latata illa facinoris sui fructu, prius erat quam infirmatus Arnulfus mortem obiret, ipsaviduitatem incurrit, Guidone ejus marito, dum aevum Arnulfi premit, ad Tarum fluvium extincto. Verum, consideratis praemissis Peregrini & Florentini autoritatibus, evidens apparet, Luitprandum, ut geminam Arnulfi expeditionem conflavit in unam, nulla facta mentione prioris, ita etiam duos confidisse Guidones: quos evidenter distinguens Anonymus Beneventanus, post relatam mortem Regis Guidonis, consequenter describit, quomodo Guido, Dux & Marchio Spoletinus, in Apuliam terredit, Beneventanos jugo Gracorum liberavit, Adefserium Principem Salernitanum capto Avellino prævenit ne ab ipso caperetur; ac denique Spoletum redit, Imperatorem Lambertum, ejusque matrem Imperatricem cernere cupiens. In eumdebet cum Luitprando error ē impegit Anonymus Salernitanus, qui in ebo*nymi Salernitani* tam ab Erchemberto historiam Longobardorum ad integrum porro seculum protractit; quando occupatum à Guidone Samnitium Principatum, captumque Avellinum retulit ad tempus morientis in Gallia Caroli, quasi eo abeunte occasione tali ad regnum Francia capescendum, Imperatrix Racheldtruda nomine (alii Ageltrudam appellant) Beneventum regendum suscepit, tanto scilicet prius quam vir suus Imperator crearetur, & Guido Marchio Beneventum obtinuisse Gracis expulsis. Nempe, quemadmodum postea Guido Marchio, Gracos expulit Beneventum, quo deinde ingressa Imperatrix Lamberti mater anno DCCXCIV, postum germano suo Radelchi restituit, qui inde fuerat annis duodecim exclusus, teste Anonymo Beneventano; ita, teste Erchempero, prior Guido Lamberti pater, cognoscens Carolum seminarem jacere, cupiditate regnandi devictus, reliquit Beneventanam provinciam sibi subiectam & Spolitensem Ducatum, abiitq; Galliam regnaturus; unde Beneventi tellus capitulat à Græcis, Spoletum ab Agarenis vastatur. Maneat ergo Guidonem Imperatorem obiisse anno DCCXCIV; alterum vero, qui illius uxoris & filii partes defendens biennio post excessit ē vivis, Marchionem dimitat Spoletinum ac Ducem Beneventanum fuisse: qui qua ratione priorem continget quarantim mibi (nec enim poterat ejus filius concipi & frater Lambertus, is qui supra dicitur Lambertus ejusque Matrem, utique non suam, cernere cupivisse) respondit illustrissimus Cosmus della Rena, in Genealogiis Florentinis perquirendis die multumque versatus, fuisse Guidonis Imperatoris ex fratre Lamberto filium; atque adeo non fratrem sed patrem Lamberto Imperatoris, rogatus autem exhibere documenta, hunc anīstane indicavit Epistolam Ioannis: Pa-pa VIII scribentis Indit. XI, id est, Christi anno DCCC-LXXX, Carolo Crasso Regi se pressum à Saracenis, una cum Guidone Comite, Lamberti filio, loqui voluisse. Lamberto autem fratrem Guidonem fuisse, demonstratur ex Chronico Casinensi Leonis Marsteani, afferentis, Carolum Regem eidem Ioanni auxilio militasse

k 2

Lam-

Lambertum Ducem & Guidonem ejus fratrem; & similiter in Chronico S. Vincentii de Vulturno narratur, quomodo idem Carolus, cum Romae sceptrum suscepisset, id est anno predicto DCCCLXXX, Lambertum Ducem & Guidone in germanum ejus Joanni Pape dedit in adjutorium, nam quibus Neapolim & Capuam profectus est per qua manifeste Guidones duo, eodem tempore viventes, distinguntur; patruus, postea Imperator; & nepos, semper Comes.

Ipsius Arnulfus ab anno 894 Imperatorem se scribit.

sed à Romanis solus agnoscitur ab an. 896 quo corona- tis fuit.

Eo digresso

Ipse Arnul- fus ab anno 894 Imper- atorem se scribit.

Cum enim Lamberti coronatio nulla fuisset, probat Privilegium, quod, ut extat apud Vgellum Tom. 3 Ital. sacra Col. 30, Amiatino prope Clusium monasterio dedit Arnulfus, divina favente Clementia Imperator Augustus. Kalendas Martii, anno Incarnationis Domini DCCXCVI Indictionis XIV, anno Regni in Francia nono, in Italia tertio. Vbi quod non addat, Imperii Romani primo, signum mihi est, Imperatoris nonen ab eo usurpatum prius quam à Formolo Coronam suscepisset; & privilegium istud datum cum Romam tenderet, expulsus inde viduam Guidonis, quae urbem pro filio Lamberto tenebat. Non ita Stephanus, Formosi successor, sed Arnulfo Archiepiscopo scribens, in mense Augusto Indictione XIII, Epistolam signavit, imperante Domino piissimo Augusto Arnulpho, à Deo coronato magno Imperatore anno primo. Dum autem vicitrix, sed sacrilegiis infirmata arma, per omnia defuncti Guidonis eppida, Lamberto luitante, & huius patrule Guidone Marchione in Apulia agente, circumserit Arnulfus, veneno ut dictum est ab obessa Lamberti matre potatus fuit, corruptusque paralysi; quare coadus obsidionem dimittere, fortassis etiam venientis contra se Guidonis Marchionis timore perculsus, dum iter trepidate relictus, brevi quidem eo metu solitus fuit, Guidone, ut scribit Luitprandus, ad Tarum flumen mortuo, sed & ipse non diu post vitam amisit: atque ita resurgere caput Bergengarii regnum.

Cum enim Lambertus Maginfredum Mediolanensem Comitem &c.

Num. 8 lin. 15 — impietas I. impietas.

Num. 9 lin. 20 — genere I. genero.

Num. 13 lin. 4 à fine — Joanne Papa XIII I. XII.

Pag. 153 col. 2 lin. 16 — annorum quinque I. triennis.

CXXII SERGIUS III.

Ab an. 905 Chronologica Synopsi Commentarioli loco subjiciantur, que habentur nunc pag. 155 num. 13 hoc modo.

Temporis ratio Pontificatus Christophori annos VII menses III &c — & lin. 8 lege — tantum tres, eosque incompletos — ac denique adde —

ex Flodoardo indubitate. 2 Evidenter existimat illum de septennio Sergii dubitaturum non fuisse, si prælaudati Flodoardi Pontificale Metrum videre potuisset; ibi enim legisset, ex Titulo inferius dando sumptos. Versus hos:

SERGIUS inde sedet, dudum quilectus ad arcem Culminis, exilio tulerat rapiente repulsam, Quo præfugus latuit scptem volventibus annis. Hinc populi remeans precibus, sacratur honore Pridem assignato, quo nomine TERTIUS exit Antistes. Petri eximiā quo Sede recepto Præside, gaudet ovans annis septē amplius Orbis. Ipse favens, Clericis censura in Culmine rapto Falce ferit pervafores. — — —

Placer nihilominus utriusque septennii Alta paulo distinxius explicare.

DISSERTATIO XXXIII

Utriusque leptennii Sergio exuli & Pontifici attributi acta, & quorundam circa ipsum errores correcti

1 U Ghellus Tom. I &c. ut Pag. 153 post Epitome. Num. 3 lin. 12 & seqq. sic lege — ponitur pro anno DCCXLVI, quando eadem fuit numerata Indiction: quæ etiam cum anno XXIIII Angilberti Archiepiscopi convenit, utpote ordinati anno DCCXXXIV; quemadmodum apparebit in proprio meo de Archiepiscopis Mediolanensis Tractatu. Plenius etiam res eadem explicabitur ad diem IX lunii &c.

Num. 7 lin. 5 paucis expunctis hac substitue. — Et revera non videtur Sergius, toto septennio exilio sui, in atque in Francia e sola Tuscia se continuuisse, sed etiam in Franciam navigasse. micante eis Nam Vghellus in Episcopis Mediolanensis recitat frag- Atthonem mentum cuiusdam Epiphilii. Atthoni Archiepiscopo Mediolanensi quondam positi, & in hortis SS. Alexii & Bonifacii Rome sic legendi, quatenus per temporis injurias licuit.

Discat qui nescit, quod Episcopus hic requiescit, Attho Oldradus, multa pietate probatus].

Sergium qui Papam

Per mare, per terras sequitur, per

Dicit autem ipse Vghellus. ergium à flore Mediolanensis Nobilitatis deducendum fuisse in Galliam, ad Lotharium Regem (deburat Carolum Simplicem scripsisse, siquidem Lotharius anno DCCCLIV primum caput regnare) unde verosimile fit, maritimo itinere revertisse in Tusciam Sergium, comitante eum Atthone postea Epiphilius; qui ejusdem Sergii, tandem à Romanis recepsi, scapo Mediolanensi anno IIII, creatus Archiepiscopus Mediolanensis, anno diolanensi denique vita sua extremo, Christi DCCCCXIX, Romam, nescio qua causa, profectus, ibique moriens, istud Epiphilium ibi accepit.

Ibid. lin. antepen. — Maurozia I. Marocia.

8 Predicta confirmationem accipiunt ex eo, quod Joannes Papa IX anno DCCXCIX, de Mediolanensem atque Francorum communibus contra se consiliis, apud Lantberum Imperatorem, Ravennæ in Synodo questus videtur, &c.

Lin. antepenult. — jam ipse Papa I. ipse jam Papas

9 Cetera Sergii acta &c.

10 Iam quod invasores &c. — & lin. 4 à fine le-

ge — regnavit Lotharius, ut supra vidimus — reli-

qua expunge.

11 Porro sicut nullum certum &c. — & lin. 24 —

paudit I. pandit.

CXXIII ANASTASIUS III.

Commentariolo adde — 3 Epitaphium hoc præ oculis habuit Flodoardus, Pontificale suum metricum ita pro-

sequens post Sergium:

Quo rebus adempto

Humanis, in ANASTASIUM sacra concinit Aula. TERTIUS hoc Præful renitet qui nomine Romæ, Sedis Apostolice blando moderamine Rector, Sentiat ut Christum veniæ sibi munere blandum. Hic autem fortassis unus versus excidit felinabundo librario, itaque de tempore nihil possumus ex Flodoardo Statuere, contra vel pro jam dictis. Eadem autem librarii officiantia sequentis Pontificis Landonis nomen Mabilioni occultavit, transformans ipsum in proverbium temporis, Quando: quo factum ut vir alias oculatissimus existimat, Anastasio solum menses VI, dies X assignari à Flodoardo,

Floardo, & Landonem ab eo prorsus ignorari, quod sane vel intolerabile sphalma fuisset Auctoris tunc viventis scribentisque, vel ipsum Landonis Pontificatum potissimum suspicionis suspectam reddere. Sed bene habet. Levi unius litterae mutatione redit Floardo, qui videbatur fugisse, Lando; & nos porro cœptam Chronologiam, ipso deducente, securi prosequimur; quando etiam ipse Mabillio correctionem nostram, mox ut intellexit, probavit per litteras, Landonem, in Floardo feliciter repertum, bene vole gratulatus.

CXXIV LANDO.

*Ab an. 914
men. 6. d. 11* Lineas 2 ult. sic lege — menses ui, dies XI: obiit XIII Junii anni DCCCCXU: & vacavit Episcopatus usque in XIII ejusdem mensis.

*Ratio tem-
poris ex
Floardo.*

Commentarium sic ordire.

Hujus Pontificatum Floardo nobis sic descriptum re-
ligit.

LANDO dein summam Petri subit ordine Sedem:
Mensibus hanc coluit sex undenisque diebus:
Emeritus Patrum sequitur quoque jura priorum.
Irrefragabilis istac auctoritate (in qua tamen pro, ut de-
nisque, cœfui legendum, undenisque) cessar omnis con-
troversia de numero mensium, qui apud Hermannum &
Mariam scribuntur iu, & in Ms. nostro atque apud
Platinam & Stellam ui; medium tenentibus, & u seris
benibus, Gotfredo & Rollevinkio. Hic etiam cum Pla-
tina dies XXI; nostrum vero Ms. & Hermannus, XXXII
numerant: unde fere movebar, ut praedictatum sphalma
corrigerem, scribendo bis denisque: sed alia correctio, ut
leior, sic verosimilior visa est.

2 Eundem Landonem, tacito nomine, designasse
videtur Luitprandus Ticinensis lib. 2 cap. 15, quando ag-
gens de Theodora &c.

3 Hac ultima verba &c.

4 Apud Ferdinandum &c. — lin. antepen. DCCCC-
xiu l. DCCCCXIII.

CXXV JOANNES X.

*Ab an. 915
ad 929. an.
14, dies 3* Lineas 4 ult. sic lege — DCCCCXU, XIIII Junii, Dominica III post Pentecosten: sedit annos XIII, dies III: obiit in carcere XX Junii anno DCCCCXXIIII, sepultus in basilica Lateranensi, & cessavit Episcopatus usque ad u Julii.

*Ratio tem-
poris corre-
cta ex Flo-
doardo.*

Initium Commentarii sit — Quæ de exitu hu-
jus Pontificatus dicta sunt, quoad annum quo mortuus in
carcere Joannes est, certissimam fidem habent ex Floardo
di Chronico, sub annum DCCCLXUI finit: sic enim is
loquitur: Anno DCCCCXXIIII, Joannes Papa, dum
à quadam potenti femina, cognomine Marocia,
Principatu privatus sub custodia detineretur; ut quidam,
vi; ut plures adstruunt, angore actus, de-
functus. Hac dum Baronius, ab anno DCCCCXIIII
Pontificatum Joannis exorsus, ad præcedentem annum
DCCCCXXVIII retulit, quasi ex Floardo auctoritate,
nos etiam secum errare fecit; minime suspicatos, adeo male
lectum ab eo Floardo fuisse. Interim etiam sic coactus
Joanni annos XI dare, ab ejusdem Floardo Pontificali
metrico (quod tamen vidisse non potuit, neque nos videra-
mus) refellitur hunc in medium.

Surgit ab hinc DECIMUS, scandens *Iacra* jura, *eius Ponti-
ficatum de-
scribente.*
JOANNES.
Rexerat ille Ravennatem moderamine plebem:
Inde peritus ad hanc Romanam percolit arcem,
Bis septem qua prænituit paulo amplius annis.
Pontifici hic nostro legat * regmenta Seulfo, *i. Palliū
Municipisque sacram decorans ornatis aulam,
Pace nitet: dum Patricia deceptus iniqua
Carcere conjicitur, claustrisque arctatur opacis.
Spiritus ast lœvis retineri non valet antris,
Emicat imo, æthra decreta cubilia scandens.

In numero annorum solus Hermannus Contractus cum Flo-
doardo convenit, ceteri unum minus numerant; sed simul
omnes uni isti non possunt prevalere apud eum qui nove-
rit, quantum interist inter eos & dia postea natos scrip-
tores. Menses nihilominus & Hermannus & alii duos
adjiciunt, quos recipere non audemus; sed bene dies IIII,
quos alii omnes assignant; itaque nos credimus ad to Paulo
amplius Floardi quam proxime accedere.

2 Initium Joannis Baronio dubium fecit Leo Matthe-
nus &c.

3 Marocia, aliis Maurozia, quam Patriciam suo
in carmine Floardo appellat, in Chronico autem signifi-
cat recto nomine Mariam dictam, sed Marociam agno-
mine diminutivo, quasi Parvam Mariam dixeris veteri
Italica phraſi. Ea olim Sergii Papæ scoriū, tunc vero
Guidoni Tuscia Marchioni juncta erat coniubio, Theodo-
ra aque impudentis mulieris filia. Ista autem Marocia,
fœri itidem Theodora succedens in Principatu Urbis, ejus
amastum Joannem non poterat non odisse, &c. --- In
Marg. dele --- Ratio temporis.

4 Ipse vero præsumi potest &c. — in fine adde — affigies.
Quæ extat illius imago apud Cavallerium, multam præ-
fert antiquitatis speciem, in Tiara, Cambuta, Pallio,
aque ornata Planeta, ut gavisurus sim si intelligam, vere
ejusmodi aliquam Roma extare in genuino etatis istius
monumento. Interim meretur illa, etiam eo casu que Ca-
valleriana imagines prætermittentur, hic omnino extra or-
dinem apponi.

CXXV. IOANNES X.

CXXVI LEO VI.

Vltimas 4 lin. sic scribe — DCCCCXXIIII, *Ab an. 929
ad 930 m.
7, dies 5.* altera post Joannis mortem Domi-
nica, u Julii: sedit menses III, dies u;

defunctus **uiiii** Februarii, & sepultus ad S. Petrum **DCCCCXXX**: & cessavit Episcopatus usque ad **xiiii** Februarii.

Commentarium sic ordire.

Pontificatum istum sic nobis describunt metra Flodoardi:
Pro quo (Ioanne) celsa Petri **SEXTUS LEO** regina lumens,
Menses haec septem servat quinque diebus,
Prædecessorumque petit consilia Vatum.
Hac autem definitione temporis non dubitabimus stare;
quamvis ex omnibus post secutis Auctoribus nemo sit, cui
non deficiat Mensis unus. Plerique etiam, præter Maria-
num Scotum, dies **xu** numerant: sed denarium, ex jam
allegata auctoritate, dispungimus.

CXXVII STEPHANUS VII.

*Ab an. 930
ad 32, an. 2
m. 1, d. 12.*

Vltimas 4 lin. sic muta — anno **DCCCC-**
xxx, **xiiii** Februarii, in Dominica;
sed annos **ii**, mensem **i**, dies **xii**;
obiit **xxv Martii DCCCCXXXII**, sepultus
ad S. Petrum; & cessavit Episcopatus usque ad **i Aprilis**.

*Ratio tem-
poris ex Flo-
doardo.*

Commentarium sic ordire.
Certius nihil optare possumus, quam quod Flodoardus
bis versibus tradidit:
SEPTIMUS hinc STEPHANUS binos præfulget in
annos
Autō mense super, bis seno ac sole jugato:
Disposita post quod spatiū sibi sede locatur.
In nostro Ms. notantur dies **xu**: sed, licet Flodoardum
non haberemus, merito prævaleret consensus plurium
Ecce.

CXXVIII JOANNES XI.

*Ab an. 932
ad 35, an. 1
m. 10, d. 15*

Vltimas 5 lin. sic muta. — **i Aprilis**
anno **DCCCCXXXII**, Dominica Paschæ;
sed annum **i**, menses **x**, dies **xu**:
obiit in carcere anno **DCCCCXXXV**, **xvi**
Februarii, sepultus in ecclesia Lateranensi; & cessavit Episcopatus usque
ad **xv Novembris**.

*ut etiam
testatu, Flo-
doardus*

In Commentario de le numerum **i** sitque — **i** Præter
juventutem Ecce. usque — narraverunt anno **DCCCC-**
XXXII — cetera hujus numeri expungantur &
subjungantur sequentia.
2 Idem Flodoardus, in suo Pontificali metrico, rem to-
tam sic describit:
Nato Patriciæ hinc cedunt pia jura JOANNI,
UNDECIMUS Petri hoc qui nomine Sede levatur:
Vi vacuu, splendore carens, modo sacra mini-
strans,
Fratre à Patricio juris moderamine rapto;
Qui matrem incestam, rerum fastigia mœcho
Tradere conantem (Decimum sub claustra Joan-
nem
Quæ dederat) claustris vigili & custode subegit:
Papaque obit, nomen geminum fere nactus in
annum.
Hec si ita accipiantur, ut videntur debere sumi, quasi
non integrum biennium vixerit à sua Ordinatione Joa-
nnes; necessario persuaderetur errasse omnes, qui annos

iiii, aut saltem **iii**, præter menses **x** dies aliquot
eisdem adscriperunt; & solum retinebis annum **i**, cum *cujus Chro-*
menibus & diebus: hos autem plures negligunt; soli Stel- perplexa,
la & Platina dies xv assignant, Rallewickius dies xx. explicatur,
Pluralitatem sequimur quoad dies: ab annis vero multi-
plicandis abstinemus, propter auctoritatem Flodoardi, hoc
tempore maximam. Neque sane iis multiplicatis opus
est, cum ab'que illis habeatur successio usque ad Mari-
num **II**, de cuius anno obituum certi sumus; & us-
que ad Joannem **XI**, de cuius etiam die ultima con-
stat. Isto enim admisso, dicetur Joannes XI obiisse in car-
cere anno **DCCCCXXXV**, **xvi** Februarii: morte autem
illius per aliquot menses celata, & Alberico Electionem
novam aut Electi Ordinationem impediente aliquamdiu,
facile vacasse potuit Sedes usque ad **xv Novembris**.
Quod si placeat Interpontificia, paulum prægressa vel sub-
secuta hunc Joannem, sumere laxiora; etiam novimetre
istud tibi decreset: nihil enim de istis certum habemus,
sed per conjecturam nunc procedimus, habita ratione Do-
minicarum fere proximarum, quamdiu longioris mora nulla
apparet ratio.

3 Præsentis Pontificatus monumentum Ecce. — & ult.
3 lineas sic muta — legi deberet annus Pontificatus *Ioannis alii-*
primus, quia nullum tertium numeravit Joannes XI, qua Bulla
& sic retineretur Indictio vi.

4 Posset hic aliquis Flodoardum fibimet ipsi opponere,
in Chronico suo ita scribentem. Anno **DCCCCXXXVI**, Flodardus
Joanne Papæ, fratre Alberici defuncto, Leo qui secum ipso
dam, Dei servus, Romæ Papa constituitur: *cum conciliatis*
antea ad annum **DCCCCXXXII** in eodem Chronico dixi-
feti, Joannem Papam sub custodia detineri à fratre.
Non confituntur hac sane cum Pontificatu, ad biennium non
integrum gesto: neque dici potest, in Carmine solum istud
tempus numerari, quod is extra custodiā paulo liberior
egit: non enim tamdiu liber fuisse potuit. Sed neque cau-
sa aliquid est, cur Joannem quidem dicamus anno **DCCCC-**
XXXII esse defunctum; Leonem vero primum anno se-
quenti, post vacationem mensum circiter **xx**, succeſſe.
Quamvis enim satis turbata fuerit res Romanorum, ut
id verosimile videri possit; non tamen id valeat sustinere,
niſi sequenti Leonem Stephano annum unum detrahendo;
quod contra omnium aliorum consensum non libenter
fecero, nulla evidenti ad id neceſſitate cogente, & tam
longam vacationem persuadente. Dicam igitur Flodoar-
dum in Chronico aliud significatum non voluisse, quam
quod anno **DCCCCXXXII** currebat adhuc primus annus
Leonis.

5 De Joanne addit Petrus Ecce.

CXXIX LEO VII.

Lin. 2 sic prosequere. — ordinatus *Ab an. 935*
anno **DCCCCXXXU**, **xu Novembris** in *ad 39 an.*
3, m. 6, d. 10
Dominica, sed annos **iiii**, menses
ui, dies **x**: obiit **xxiiii Maji** anno
DCCCCXXXIIII, sepultus in Basilica B.
Petri: & vacavit Episcopatus usque ad
xiiii Junii.

Num. 2 lin. 1 — Tomo 3. l. Tomo 2.
Num. 4 lin. 6 ab Apostolico l. à Beatis Apo-
tolis — deinde adde —

5 Flodoardus, Pontificale suum metricum hic finiens,
ipsum Leonem maximi laudibus extollit hoc modo.
SEPTIMUS exurgit LEO, nec tamen ista voluntans *Laus ejus*
Nec curans, Apicis mundi nec celsa requirens; *ex Flodoar-*
Sola Dei quæ sunt, alacri sub pectori, volvens; *do*
Culminaque evitans, oblata subire renutans.
Raptus at erigitur, dignusque nitore probatur
Regminis eximii, Petrique in Sede locatur.

Sed

Sed minime assuetam linquit decoramine curam,
Deditus assiduis precibus, peculamine celsus;
Affatu laetus, sapiens, atque ore ferentis.
Qui me, videntem ætherei pia limina Petri,
Jucunde excipiens, animo quæsita benigno
Admisit, foviisque pie, erudiisque * modeste:
Famina grata ferens, epulis recreavit utrisque
Corporis atque animæ: benedixit, & oscula libans
Ac geminans, dono cumulatum muneris alni,
Pergere lætantem amplexu dimisit honoro.
Quem Pater omnipotens, alacré cultuq; venustu
Attollat seruetque diu, digno excolat actu,
Et cum Præfulibus sanctis, consortia quorum
Promeruit Sedis, præstet super æthera sedem,
Cum quibus æternū maneat præclarus in ævum.
6 Discrete igitur &c.

CXXX STEPHANUS VIII.

Ab an. 939 ad 42, an. 3 m. 4, d. 15. Lin. 2 sic prosequere — ordinatus **u. IIII** Junii, Dominica i post Pentecosten anno DCCCCXXXU. I. sedit annos **III**, menses **III**, dies **xu**; obiit **xxiii** Octobris, anno DCCCCXLII: & cessavit Episcopatus usque ad **xiii** Novembribus.

CXXXI MARINUS II.

Ab an. 942 ad 46, an. 3 m. 6, d. 14. Lin. 1 sic prosequere: ordinatus **xiii** Novembribus, anno DCCCCXLII, in Dominica, sedit annos **III**, menses **u. I**, dies **xiii**: obiit **xxii** Maji, sepultus ad S. Petrum DCCCCXLII: & vacavit Episcopatus usque ad **ii** Junii.

Num. 2 lin. 3 post confirmans — dele lineas duas & pone — utpote datum anno DCCCCXLII. ipsum enim &c.

CXXXII AGAPETUS II.

Ab an. 946 ad 956, an. 4, m. 7, d. 10. Lin. 3 sic prosequere — DCCCCXLVI, II Junii in Dominica **III** post Pentecosten: sedit annos **u. IIII**, menses **u. II**, dies **x**, mortuus DCCCCXLII XI Januarii; sepultus in Basilica Lateranensi; & cessavit solum Episcopatus usque ad **xiii** ejusdem mensis.

CXXXIII JOANNES XII.

Ab an. 956 an. 7, m. 10 dies 23. Lin. 3 sic progredere — DCCCCXLII, XIII Januarii, in Dominica eademque Octava Epiphaniæ, sedit annos **u. III**, menses **x**, dies **xxiii** usque ad **u** Decembribus, ac porro lin. 7, mortuus **xiii** Maji — addere itaque censeretur universim sedisse, annumerato ipso exili tempore, annos **u. III**, menses **III**, dies **u**, sepultusque est &c.

Num. 1 lin. 9 — quinque diebus interjectis. 1. biduo interjecto.

*Num. 2 pro sex ult. lineis hæc substitue — qua eo faciunt, ut relata ad diem mortis (quem solus nobis indicavit Regino, fuisse **ii** Idus Maii) deducant nos in cognitib[us] diei, quo ordinat[ur] Joannes fuerat, proximum à morte Agapiti; supponendo scilicet quod auctores predi-
cti, nulla habita Depositionis Synodice ratione, Pontifica-
tum ejus univ[er]s[um] metiri volarent: quæ ratione ar ad Do-
minicam venirent, dies u. Blatina, mutavi in **i**. Nunc
Vitam Joannis, sicuti a Petro Bibliotecario scripta in Ms.
nostr[um] legitur, accipe.*

ACTA JOANNIS XII

Ex Ms nostro, auctore Petro Bibliothecario.

Hic fuit tempore primi Ottonis &c. — *num. binario decuratio* *Hora Missæ*

*Num. 7, nunc 5, lin. ult. lege — ipsum rur-
sum eti incisum representare ex Raspone: qui necio cur in
designanda sacrificii hora, sextam potius voluerit nomina-
re, quam Tertiam; cum Rubrica, definentes horam cele-
brandi Missam, jubeant. Convéntualem & solennem
in festis Duplicibus ac Semiduplicibus atque in Do-
minicis & infra Octavas (quando Pontificibus posterior est
causa publice sacrificandi quara alias) dicta in Choro
Tertia, inchoari: dicta autem Sexta, solum in Simplici-
bus & Feriis per annum: quando Joannem, utique
non nimirum religiosum, solitum ad Altare comparere, vix
crediderim; maxime, si sexta tunc adhuc dicebatur in ipso
meridie, unde & Hispani tenuerunt, ut meridianum som-
num Sistari nuncupent.*

*6 sed neque existimo ipsum hic Joannem ut sacrificar-
turum representari, & non potius ecclesia illius tunc At-
chiperterum, istic ad solenniora Sacra vestiri solitum.
Omnino enim grandevus senex inter juniores Clericos hic
exprimitur, cui forte à se tunc recens creato Joannes Pa-
pa id honoris habuerit prima vice, ut suis ipse manibus Pla-
netam imponeret sacrificaturo, cunctis cum admiratione
plaudenteribus: cuius rei memoria digna sit visa sic re-
presentari. Certe admodum juventus erat Papa hoc tempo-
re, nec pueritia annos egressus cum ordinaretur: de quo,
annum jam septimum Pontifice, cum graviter accusaretur,
respondit Imperator Ottho, apud tunc viventem continuate-
rem Luitprandi; Puer est, facile bonorum immutabi-
tur exemplo virorum. Ipse vero per Legatos emenda-
tionem promittens, haud mirum esse, mandavit dicti,
si haec tenus juventutis igne devictus, puerile quid
geserit; jam tempus instare, cum alio cuperet vi-
vere more. Adstantes à tergo venerabundi Diaconus &
Subdiaconus satu verosimile faciunt, formosulum istum
pulchraque comatum Clericatu in habitu, Joannem esse,
ea atate quo primi libidinis ignes acruis effervescente so-
lent in adolescentulus, nullius reverentia reflectuve coercitu,
qualis erat Joannes, annum atatis XVIII tunc forte, cum
ista pingueretur, neendum egressus, & tamen jam tum in
mulieres quasiunque insanens. Atque hac occasione pi-
ctura istius dicta sunt.*

7 Idem Cæsar Raspinus.

CXXXIV LEO VII.

Num. 3 lin. 4 — Benedictum — addere — quem *Ab an. 953* Joanni mortuo sufficerunt Romani anno DCCCCCLXIV, pri-
rum utique humilem &c.

CXXXV BENEDICTUS V.

Num. 1 lin. 6 à fine — arbitramur. 1. arbitramur *Ab an. 96*
— deinde sume numerum 8, qui Commentariolum claudat, hoc modo:

*2 Quod ad Interpontificium attinet &c. us pag. 165
num.*

num. 8, — atque ibi lin. 9 — quatuor mensium 1. sex fere mensum — ac denique sit.

DISSERTATIO XXXIV

De Benedicti V Pontificatu, exilio, sepultura, ac Professione.

ADAMUS BREMENSIS IN CHRONICA, sic de hoc Benedicto scribit, lib. 3 &c. ut pag. 163, numeris unitate detracta minuenda, ut 3 fiat 2, & sic consequenter. Sed eodem

Num. 2, nunc 1 lin. 9 sic lege — nisi quod per tumultum à Populo Romano electus est. — & lin. 17 — Regino 1. Reginonis Continuator tunc vivens, videtur, dicens Benedicto iniquior de eo, quod Romanos, ut diutius Imperatori resisterent animavit; ipseque Imperatori & suis fidelibus excommunicationem ministratus, muros Urbis alcendit; & elatiori se factu, quam Apostolicum decuerat, ostendit. Non diffinulat tamen &c. — & in fine adde — sed commiseratione dignior ei visu Benedictus, inuste accusatus (ut sperare se ait) ideoque improbans Imperatoris factum, cum gemita addit, quod utinam non fecisset!

Num. 4, nunc 3, in Marg. — à Kranzio refutatum — dele & scribe. — Quid hodie Hamburgi extat cœnotaphium.

Numerus 4, nunc , dividatur in his columnæ secundæ; siisque , matrio leviter initio

4 Consistat universum opus lateribus coctis, quorum superficies ex stanno polita albicat & splendet instar vitri, inquit rex plenus allegando Sperlingus: quæ incrustatio, vulgo Gläsuring dicta, admodum nuper ex Indiis ad nos collata, aut in Bataviâ inventa, ut Porcellanica vasa imitaremur, vix centum annorum ætatem egreditur. Olim nihil tale noverat figlina uila vel Germania nostra. Quamquam enim antiquitus illa Glessum suum habebat, testibus Tacito Plinioque; ea ratione voce vel electrūm seu succinūm, vel vitrūm significabat, neque noverat ipsum dissolutum lateribus figlinisque vasis inducere: nunc autem novitio huic invento vetus nomen aptavit. & ipsum quod dixi opus Gleysewerk appellat, Gleyse-steenen, Gleyse-potten, Gleyse-Ichotels lateres, pocula, lances ex Glesso: adsoque res ista frequentiori usu facta est communis, ut etiam mos invaluerit Belgis, istiusmodi laterculis integrâ aularum pavimenti parietesque obducere. Figulus color albus &c. ut Ibid. lin. 6.

5 Ceterum ex erroribus &c. — & ablatis à fine linea sex, novum numerum ordire hoc modo: —

6 Eundem lapidem versandum sit nuper etiam sumptuit prænomatus Otto Sperlingus, in Kilonensi Holsatia Academia I. V. Doctor Dissertatione erudit. Kilonii impressa anno 1675 sub hoc Titulo, Monumentum Ham-

burgense Benedictinum, seu de Inscriptione & tumulo Benedicti Quinti Pontificis Romani, qui in choro majoris ecclesiae B. V. Mariæ apud Hamburgenses olim fuit & hodie dum spectatur. Hujus Differ-

entiationis exemplum dono Generosi Domini Baronis de Kilmans-egge accipiens, disco: nullâ in eorum regionum ecclesiis Inscriptiones reperiiri secundo XIV antiqiores; tum quia grandiores lapides cadendi nullus dum usus erat; tum quia ad illud usque tempus circumcessa à gentibus barbaris ecclesia, & frequentibus eorum irruptionibus vexari solita, formidabant ejusmodi indicis parsam infidelium rapacitatem & impietatem sacrilegam irritare. Post Benedicti quoque adventum, ait, sapientis incendio conflagrassit & urbem & ecclesiam, ut illius si quod fuerit monumentum debuerit funditus periisse. Rem autem eo adducit Sperlingus, ut sub iis, quibus etiam nunc nova ecclesia insitit, forniciis sive cryptis, sepultum fuisset Benedictum suadeat; humoque ut moris erat conditum eo loco, unde Ottonis III atate est eruum

AD CONATUM

corpus Romamque translatum: quo tempore si qua in parapetina tunc ecclesia suffissent Inscriptiones, apud Bremenses Hamburgensesque, non existimat Adamum Bremensem eas omnino tacitas fuisse præteritum suo in opere, quo etatem & sepulturas Episcoporum, ex aliis monumentis librissque donationum, tam anxiæ conquisivit.

7 Docet præterea idem Auctor hanc, quæ nunc cernitur, seculo 13th ecclesiam Schouwenburgensem in Nordalbingia Principum nova ecclesia & munificencia struttam; indeq; conficit, vix ante annos excorsis 1100 MCCCC Hamburgi conspici capisse Benedicti cœnotaphium illud, quod vidit descripsitque Kranzii, multo amplius altiusque, & hac fere formula verborum, litteris vero, longioribus multo quam nunc videantur, insculptum. Anno Domini DCCLXII, IIII Nonas Julii, beatissimus Pater Benedictus, summus Pontifex, in exilium missus Hammaburgum, cum nunc revocandus esset & reduceretur ad Pontificatum, dolore aniæ confectus, in pace quievit, atque hic tumulatus est. Ita Kranzii pro eo quæ verba, hinc inde sparsa, ex styllo sec. XIIII dispositi collegitq; sublato Sperlingus; qui etiam ex his monumentum illud non exiguae mosis fuisset, quod Kranzii tempore viderunt homines; ea sola causa à templi Curatoribus deinceps sublatum, quod nimium incumbere jam forniciis, quibus vel sola vetustas morbus est, vel ipsum sua sponte cœpisset hiare & collabi: præ quo, annis aliquo post Kranzii excessum (is autem obiit an. MDXV) breve illud ac levidense monumentum, in veteris locum suffectum sit, cum inscriptione alia quam olim; ita tamen ut annus & dies ex priore retinerentur, reliqua vel omitterentur vel mutarentur. Figulus fortassis aliquis, ante abdicatum Hamburgi Catholicam religionem, hoc artis sua specimen extare voluerit, Ecclesia que surrexit donarit (numquam enim aliæ visum fuit, ut integrum sepulcrum ex figlina prodiret officina) sed labori sumptuique percferit, in mensuram tam exiguum altitudinemq; tam modicam opus extendens: cui operi inscriptionem aptare rogatus Canonorum aliqui, qui mentem istam forte figulo ipsi iniecserat, debuerit eamdem multo breviorem facere. Alia plurima longeq; minutiora Sperlingue observat, ut ostendat nihil simile Benedicti avo scribendum fuisset, quibus opus non est immorari, cum iam ipsum habeamus evidentiæ novitatiæ conflictam. Unum non omiserim, allegari ab eodem narrationem peculiarem de Benedicto V, sediam à Lindebrogio inter Historicos Septentrionales, de cuius narrationis etate eo minus commode possumus definire, quod nihil ex ipsa acceptu profiteatur Sperlingus, neque quidquam ipsemet dicat non alibi inveniendu;

titulus Mar-
tyris datum
nisi forte, quod mortuo Leone missi sint legati à Senatu Populoque Romano, Azo Proto-scrinarius & Marinus Episcopus Sutrii, repetituri Benedictum ab imperatore; & hunc ipse putat ab iu inventum Magdeburgi: nam ibi vi Kal. Iulii signasse Hamburgensis invenitur Privilegium quoddam, ipso eodem anno DCCCCLXU.

8 Baroniu videtur &c. ut pag. 164 num. 6. — & lin. 17 inchoetur novus numerus.

9 Dum apud Chrysostomum &c.

10 Bonus Henriquez &c. pag. 165.

11 Quod ad Interpontificium astinet &c.

CXXVI JOANNES XII.

Num. 5 lin. penult. — XII Septembri 1. XXII. Ab an. 965

CXXVII BENEDICTUS VI.

Post lineā 3 sic lege — sub quotum finem depositus, & ordinato contra eum Bonifacio strangulatus est in carcere, fortassis circa initium Aprilis: & cessavit Episcopatus usque ad electionem Domini, puta ulque XXVI mensis præfati.

Num. 2

Num. 2 adde — *Causa criminandi, & velut illegitime intrusum deponendi Benedicti, quæ fingi poruerit, tacentibus Scriptoribus, non divino: quod depositioni sua uno solum mense supervixerit, censeo; quia sic videor commode pertinere ad ordinationem Benedicti VII, nequaquam differendam ultra Majum anni DCCCCLXXV.*

Numeri 3 & 4 omittantur, infra commodius colloquendi.

BONIFACIUS VII ANTIPAPA.

Ab an. 934 ad 935 an. 1, menses 1. **BONIFACIUS**, antea Franco, Romanus, ex patre Ferrutio, in locum depositi Benedicti sacrilege ordinatus anno DCCCCLXXIV, puta xxix Martii, in Dominica Passionis, oppositum sibi cito habuit Donum; sed eodem sexto Sedis suæ mense defuncto, perrexit invasæ Cathedræ incubare usque ad Aprilem anni DCCCCLXXV.

Mutatio nomi- **1** *Sicut Octavianus, in ordine Pontificum cxxxiii, assumpsit nomen Joannis: ita hic proprium Franconis nomen convertit in nomen Bonifacii, rectius appellandus Malifacius: credo autem quod tam hic quam ille nomina mutarint, quia utrumque prouersus Gentile, non videbatur decere Vicarium Christi. Quod si ex nominis sui vero etymo, quo Frank Teutonice, Liber dicitur Latine, appellationem inter Pontifices haud ignotam sumere Franco voluisse; poterat ex Graeca lingua Eleutherius, vel ex Latina vocari Liberius. Patri nomen, alias omnibus ignotum, suggerit nobis Ms. deductum usque ad Martinum V.*

Tempus occu- **2** *Non fuisse illum ab urbe pulsum, nisi post annum & mensem à sua qualicunque Ordinatione, credimus Hermanno Contracto. Quod uno solum mense invasa Sedis absq; amulo incubuerit, Gotfrido Viterbiensi tribuimus eumque hic secundo auctori Compilationis Chronologica, cui si adde mensem, quo in carcere Benedictus vivebat; habebis menses duos, signatos in nostro Ms. prefato. Sed perperam notatos duodecim, cuius mendi appetit vitium, quod membris sic scriptis præponatur annus I, quem annum cum hic Auctor, Gotfridus Viterbiensis, Compilationis Chronologica, uq; Joannes Stella eidem tribuunt, nibilominus aidentes menses V, vel VI, omnino exarasse noscuntur; dum scilicet ipsi anno, quem habuit Bonifacius post mortem Benedicti, adnumeraverunt eos menses, quos sine amulo habuit Bonifacius; quosque solos verosimiliter invenerant numeratos ab iis, qui inter ipsum & Benedictum VI collocavere Donum.*

CXXXVII DONUS II.

Anno 974 menses 6. **DONUS**, natione Romanus, imperantibus Ottone II & Joanne Tzemische, cognita vulgo Benedicti morte, contra invasorem Bonifacium, à meliori Cleri ac populi parte ordinatus anno DCCCCLXXIV, fudit menses VI, puta à XXVI Aprilis, quæ fuit Dominica II post Pascha, usque in mensem Octobrem, & sepultus est ad S. Petrum: & cessavit Episcopatus ultra medium Aprilem anni DCCCCLXXV.

Post Tom. VII, vel post Propylaeum Maji, seu Chronolog. Pontif.

1 *Neque Hermannus Contractus, neque nostra MSS. Vita Pontificum, Donum hunc recensent: credo, quia videbant nullum ei posse tempus relinquere, quod usurpator Bonifacius non occuparit; alii vero omnes sic eum nominant, quasi succedens Benedicto, annum i & menses ui federit; & nibilominus Bonifacio post illum relinquunt quinque vel sex menses; videlicet Marianus Scotor, & Wernerus Rollenvink, atq; Ioannes Stella; ut taceam Gozfridum Viterbiensem, & Compilationis Chronologica auctorum, qui Bonifacio post Donum dumtaxat assignant mensem unum; omisso à ceteris post forsan per incuriam anno, quē Hermannus debeat; vel eum natus post mensem intelligentes, quem ante Doni Pontifikatum habuit Benedictum Bonifacius vacuum, mortuo Benedicto. Ut ut est: nemo VI. nunc Donum excludendum putat Pontifikum numero; & in eo quē statuimus ordine omnes antiqui conveniunt. ut sedet inter Benedictum & Bonifacium. Ego ex sesqui anno, quem certum est Dono non posse competere, propter citius suspectum magisq; legitime ordinatū Benedictum VII, sed una cum lumen menses ui relinquendo Dono, inchoando xxvi Aprilis & ipso & post protrahendo usque ad ultimos dies Octobris: quo tempore i- Bonifaciu dem hic tenuerit fortasse Lateranense Palatum arque Basi- vgl. licam; Bonifacio, viribus Crescentii nixo, ejus munitionem domum, que hodie Castellum S. Angeli dicitur, cum ponte aliisq; munitionibus occupante. Duxi fortassis, quia cū nullum uspiam hujus Domi monumentum Epistolare apparet; vereor ne ipsum quoq; Lateranense Palatum, cum Cancelleria Pontificia, manserit in potestate Bonifacii, ad S. Maria Majoris vel alibi utcumque commemorante Dono, & agre sufficiente nomen quod Ordinatio dederat, exercitio Pontificalium munierum vacuum.*

2 *Hic, inquit Stella, & iisdem fere verbis Platina. Be- per Doni necto Pontifici suscep̄tus, multæ modestiæ & in- mortem a- tegritatis vir fuit; & propterea nullâ injuriâ affec̄tus, mulo libe- neque ignominia notatus; qui tandem moriens, in B. ral. Petri Basilica sepultus est, permisente id verosimiliter Bonifacio, itaque sibi conquirante populum, qui pro vero Pontifice Donum habuerat; ut hujus partis jam accidente consensu, potuerit Bonifacius tandem verum ac legitimus Pontifex haberi; nisi contrarium postea fuisse judicatum in Synodo, de qua infra.*

3 *Imperium Romanum hoc tempore obtinebat Otto II, anno DCCCCLXVI in festu Natalitii coronatus à Joanne XIII, presente & postulante patre Ottone I; à cuius mor- te, anno DCCCCLXXIII, vii Maii obita, annus agebatur se- cundus, quando obiit Donus. Interim non poterant non multa querela ad novum deferri Imperatorem, ab eis qui Do- Interim ab num elegerant, contra Bonifacium invasorem & homici- Imperatore ad dam; ut proinde, viatio ordinatum, minime habendum pro ve- Majolus, ro Pontifice, Imperator censeret. Tali ergo occasione factum esse facilissime potuit, ut junior Otto patri suscep̄tus, ejusque mater S. Adalais, ex Burgundia in Germaniam venire ad se fecerint S. Majolus Abbatem Cluniacensem, cum eo consultaturi de Romano Pontifikatu in ipsum transferendo, quem turbis Ecclesiæ & Vrbis componendis aptissimum im- primis esse noverant; ut in Vita ejus ab xi Maii illustrata narrat, non solum Nalgodus, nequaquam (ut Henschenius in Germania, non in credidit) coetus Sancto, sed etiam Syrus, revera contempo- Italium, ranus, in Vita ab Henschenio posita loco 2, ut inveniebatur ab Aldebaldo aequo coevo interpolata. Sed hos memoria sua fecerit, cum num. 45 dixerant, quod Sanctus, Ottonis secundi juncta cum precibus matris prece, Italiam repetere à partibus est coetus Galliae. Neque enim ante annum DCCCCLXXX in Italiam profectus est Otto junior; & toto illo triennio, quo in Italia reliquum vita transegit Imperator (ad annum scilicet DCCCCLXXXIII, qui vita ejus, defuncti vii Decembbris, postremus fuit) non vacavit Romana Sedes; vivente etiam tum, qui ipsam octayum iam annum tenebat Benedicto VII. Obrepit ergo illis Italia, pro Germania, ad quem profectus post Doni mortem Majolus sit: & hoc suscipiatus fortasse posterior in scribendo Nalgodus, caute*

abst.

ablatu Pono absinuit à Provincia nominanda. Porro Majolo excusante se, & Bonifacio nequaquam segniter per Legatos agente, ut suam Ordinationem Imperatori probaret; fieri potuit ut hujus quoque accidente consensu, & vel saltem tolerantia, quoad usque cum exercitu in Italiam irajiceret, Bonifacius cœperit verus Pontifex aut esse aut haberi.

3 Baronius, nullo sententiæ sua allegato Auctore &c.

BONIFACIUS VII ITERUM.

Ab exitu Octobris, aut forte die 1 Novembris, anni DCCCCLXXIV festo Sanctorum omnium eademque Dominicæ, receptus etiam à partiariis Doni defuncti, sedit menses v, usque Apriliem anni sequentis, tum primum Urbe pulsus & declaratus illegitimus;

Hic non reverer Pontificem CXXXIX appellare Bonifacium, eorum exemplo qui illum nominant inter Donum & Benedictum VII, vel etiam Donum prætermittunt, aut Benedicto VI præponunt; nisi eo facto difficilior foret excusare secutam novi Pontificis Ordinationem post menses non multos, ipso vivente, nec abdicante, sed Synodaliter damnato. Ut igitur veri Pontifices fuerint Benedictus VII, & huic sufficiens Joannes XIV, maneat Antipapa Bonifacius etiam hac vice.

CXXXIX BENEDICTUS VII.

Ab an. 975 ad 984 an. 9. m. 2. dies 8 vel 15. Lin. 4 & 5 sic lege — inthronizatus verosimiliter xxv Aprilis, vel 11 Maji, Dominica IIII vel IV post Pascha, anno DCCCCLXXV; sedit annos IX, menses XI, dies VIII vel XV, obiit &c.

Ratio certa temporis. Num. 1 sic muta — Ioannes Mabilio seculo V Benedictino pag. 770, in elogio historico S. Majoli num. 24, diploma allegat, extans in Bullario Cluniacensi, quo monasterium Lerinense Sancto ordinandum committitur; quodque datum legitur, anno IV Pontificatus Benedicti VII, Imperii Ottonis anno XI, mense Mayo, Indictione V, quibus postremus characteribus cum manifeste notetur annus DCCCCLXXVIII, oportet omnino, ut annus I Benedicti numerari cœperit mense ipso Mayo, ante diem in Bulla non expressum, vel etiam citius. Cum ista autem tam certa notitia componendus est annus ac dies mortuus, sub Epitaphio mox dando sic notatus, D.X.M (id est, die decimo mensis) IVLII IN APOST. SEDE RESIDENS IX AN. ABIIT AD CHR'STVM INDICT. XII, id est, anno DCCCCLXXXIII. Ex bac autem compositione non solum efficiunt, ut intelligantur in Epitaphio numerati anni pleni IX, quot etiam numerant nostra MSS. Pontificum Vita (ex quibus sola habetur patrius nomen) itemque Gotfridus Viterbiensis; sed etiam evincitur, annu IX addendos saltem menses duos ac dies aliquot; quis forsitan rotundo numero scripti menses III, & male transcripti ui, fecerunt ut sic eos numeraret Marianus Scotus, non contentus annu x; pro quibus Wernerius Rollevink & Compilatio Chronologica male habent annum I. Quanum autem excesit Marianus, tantum defectu peccarunt Stella & Platina, annos VIII dunitaxat, menses u aut ui adscribentes Benedicto. Effigies ejus & Benedicti IX &c.

CXL I BONIFACIUS VII.

Lin. 3 & 4 sic lege — die verosimili ab an. 985 liter XXIX Martii, Dominica Paschalis: & oppositum sibi verum Pamphum Donum menses ui passus, post annum & mensem invasæ Sedis, Urbe pulsus fugit &c.

Num. 2 lin. adde — En tibi rursum nominatum Equum Constantini (quia sic vulgi opinione & usu serbatur) quamvis revera fuerit M. Aurelii Antonini, quem ex pluribus olim erexit eque stiribz statuis unicum servavit Roma, una cum seffore suo ex are fufum. Is ea aitate haud procul à Laterano stetisse videtur; eum siquidem Paulus III ad aream Capitolinam deduxit, quem antea Sixtus IV, humili ac fardido loco jacentem, in area Lateranensi collocaverat, teste Alexandro Donato nostro, utique in propinquuo repertum. Floravantes Martinellus, in Trophae Crucis pag. 136, exhibet formam veteris Patriarchi Lateranensis ari incisam, ipsaque in area, super excelsum basim, representat eamdem equestrem statuam. Cesar Raffonus &c.

Num. 3 adde — Huc facit Malleacense Chronicum, ad annum usque MCXXXIV pertinens, cum ante annum DCCCCLXXV sic scribit, Sequenti anno tres Apostolici apud Romanum mortui sunt, videlicet Joannes XIV, Bonifacius VII, & qui sequitur Joannes filius Roberti.

CXLII JOANNES XV.

Lin. ult. sic lege — usque ad diem XVII ab an. 986 vel XXIIII Maji.

Num. 2 lin. 12 & 13 — hoc seculo I. presenti & seculo.

Num. 4 lin. 2 — eruditissimus — adde — Stephanus Baluzius.

DISSERTATIO XXXV al. XX

*De solennium Canonizationum initiosis
&c. pag 171.*

*N*um. 4 lin. 16 — libertas I. facultas.
Num. 5 lin. 13 — inscriptare I. inscriptave.

Num. 9 lin. 20 — Elisabeth I. Elisabetham.

CXLIII GREGORIUS V.

Lin. 2 lege — ordinatus XVII vel ab 17 vol. 24 Maji 996 ad 4 vel 18 Febr. 999. Ascensionem — & lin. 5 post — menses ui, dies II, adde — vel menses ui, dies XII, aut xix, aut xxvi: defunctus IIII, vel potius XVII Februario.

Numerum I Commentarii expunge, cum initio numeri 2: pro quibus hac substitues.

I Nescio ubi invenerim, nec tamen nisi inventum in prima Conatus hujus editione allegare potui, decreatum quoddam Gregorii V in favorem Arnulfi, jubente

Deeretur *jubente ipso in Cathedram Remensem restituti Pallioque donati; quasi Scriptum per manus Petri, V Regionis Notarii & Scriptoris S. R. E. mensis Mayo, Indictione nona anno I Pontificatus Domini Gregorii summi Pontificis & universalis Papæ, Imperii vero Domni Ottonis Tertii Imperatoris anno undecimo. sed ubicumque illud habeatur, saltem in numeris vitiatum fuisse oportuit: siquidem causam istius Arnulfi, agentibus Rege & Episcopis Galliarum solenniter degradati, non potuit cognoscere & definire Gregorius, paucis illis diebus, quos reliquo post suam Ordinationem Mayo habuit; adeoque intelligenda est pars prima sequentis Maii, quando non iam amplius nona, sed decima Indictione numerabatur, Ottonis autem III annus, non duodecimus, sed primus Imperii, Regni vero à morte pairis decimus quartus. Sic autem correspondum in numeris Decretum, ut ad Majum anni DCCCVI-XCVII pertineat, nihil facit ad dirimendam questionem de mense, quo anno priori ordinatus Pontifex, Imperator est coronatus. Baronius, cum eo quod refutavimus argumento mortuum Joannem XV fraterisset die IIII Maii, post mensem, inquit, unum, dies sex, in locum ipsius mense Junii subrogatur Gregorius V, adeoque IIII Junii, ut Baronii calculos subdueat sequiturque Labbeus, Dominicam habiturus, si diem XIV dixisset.*

2. Ordinatus *Habemus insignia Chronica duo, qua Baronius vidisse non potuit, unum Hildensheimense, uno post bac se- mens Mayo tulo scribi cæptum, & jam typis inter Francica du Chiesa Gregorius, ne vulgatum; Saxonum alterum, anno MCLXXXVII finitum, accepitum beneficio R. P. Henrici Turcii p. m. cum esset Rector Treverensis, pro seculo XI ac XII magno nobis usui futurum, propter accuratam nec alibi sic inventiendam rationem Saxonorum Episcopatum à monasteriorum. Virobique sic agitur de Coronatione Ottonis III, ut omnino ea facta intelligatur mense Mayo, sub nulla tamen diei diversitate. Hildensheimense rem ita narrat: Anno DCCCCXCVI Indictione IX, Joannes Papa obiit &c. ut num. 2 lin. 3— Deinde lin. 10 post—conferatur — adde — Celebratum fuerat anno isto Pascha die XII Aprilis, atque adeo solennitas Pentecostes die ultima seu XXXI Maii: quo posito satis fuisse Gregorium ordinatum dici præcedenti Dominica, die XXIV ejusdem mensis. Sumenda autem erit Dominica ante Ascensionem, si placeat magis credere Chronologo Saxoni, rem eamdem sic narranti; Otto III, omni Italico Regno potitus, Romamque veniens, beatæ memorie Joannem Papam defunctum reperit: cui nepotem suum Brunonem, virum valde præclarum, non solum Cleiri, sed & omnium Romanorum civium unanimi voto Pontificem electum, subrogari, pie consenserit: quem Romani, dempto Brunonis nomine, Gregorium vocaverunt. Hic ergo Sede intronizatus Apostolica, Domnum, haec tenus Regem vocatum, non solum Romano, sed pene totius Europæ populo acclamante, XII Kalendas Junii, in ipsa Ascensionis Christi festivitate, Imperatorem consecravit Augustum. Pergens porro Hildensheimense Chronicon, Imperator, inquit, habito &c.*

defunctus *3. Annum DCCCCXCVIX, linea aliquot mutulum ex anno 999, hibet Hildensheimense Chronicon; solamque nobis indicat 4. Februarii successionem Silvestri: huic defestu succurrens Chronologus Saxonis, quod Gregorius Apostolicus, Imperatoris cognatus, II Nonas Februarii migravit ad Dominum. Sed ne huic diei secure adhereamus facit Epitaphium, quod omnino videri possum compositum praesente adhuc Roma, vel saltem in Italia, Imperatore; fuisse per se aut Legatos curante, ubi diversa phrasibus dicitur, Gregorius mortuus XVIII Februarii. Quapropter vehementer suspicor, invenisse Saxonem compendio scriptum x nona, pro x octava; cumque existimat, Latino more Nonas dici, ante quas solum pos-*

sunt quatuor dies numerari; putaverit scribendam 11 vel perius Nonas. Ea, dierum diversitas, concurrens cum incertitudine diei, qua ordinatus Pontifex fuit, facit ut definiiri incundanter nequeat tempus mensum atque dierum, quibus supra duos annos sediit Gregorius. Ego, quia Epitaphio magis credendum censeo, idque solum numerat menses circiter octo; libertius ordinatum illum dixerim XXIII Maii, ut in Pentecoste Imperatorem coronaretur, atque ita ultra annos II solum federit mentes taphium VIII, dies XXVI. Epitaphium ipsum, apud Baronium quo visa ex Manlio, tale est.

Hic quem tegit humus &c.

In fine numeri adde — Hujus Pontifici statua conspicitur usque hodie, Corbeja in Saxonie, inter alios Sanctos ibidem aliquando monasticen professos, cum subscripto, S. GREGORIVS V. P. M. Sed recentioris avi imagines Corbeja p. ea sunt, quam ut indubitatam fidem faciant, Mons humus eius ut Monobi Gregorium fuisse, nullo antiquiori Autore id atestantur & te: verosimilius tamen istud creditur ex Monachorum iibi traditione haberri, quam, quod idem aliquando fuerit jbi aut alibi cultus ut Sanctus.

4. Ceterum, quando ex dictis jam constat, plus quam octo menses sedisse Gregorium &c.

JOANNES XVI ANTIPAPA.

JOANNES, cognomento Philagathus, natione Græcus ex Calabria, patria Rossanensis, ex Casinensi Mona-cho & forsan Abbate Nonantulano, sub annum DCCCCLXXXII factus Placentinus Episcopus, atque ex indulto Ioannis XV dictus Archiepiscopus; corrupto pecunia Crescentio Romano, qui anno DCCCCLXXXVI Gregorium Papam, mox à recessu Imperatoris ab Italia, Urbe expulserat, in ejus locum substitutus est anno DCCCCLXXXIII; sequenti autem anno, & mente Sedis occupatae decimo, pulsus obfessusque in arce S. Angeli, ac denique obsidentibus traditus, oculis, lingua, naso truncatus, deprecante pro eo S. Nilo ægre vitam servavit; haud diu post mortuus, & in Læterano sepultus.

Constant hoc, partim ex Chronico Hildensheimensi parim ex Vita S. Nili, patria Rossanensis, ubi ipse Philagathus Archiepiscopus initialiter, & S. Nili ouvralis concivis; ut nesciam quo Auctore Ciacchini scriperit, Cariata natum, Eradotio Diametino Patre. Est tamen Cariata ejusdem Calabria cicerioris civitatis etiam Episcopalis, Gerunitensis Ecclesia nunc unita, simulque cum illa Archiepiscopo, non Rossanensi, sed San Severinati subiecta, & huic metropoli quum sit paulo vicinior, licet utrumque fere media, ad mare Iatinum. Porro cum S. Nilus inter causas depeccandi pro eo allegaverit &c.

Peg. 176 col. I numerus 3 prætermisso à Hypothetis inchoandus est post verba Chronicæ.

3. Hactenus Chronicon istud—deinde lin. 9 à fine—obsceni negotii dicebatur habere mysterium—adde—quod sane à Maria Aragonia (sic enim vocabatur) moribus non abudit: qua depli impudicitia sua convicta, sicuti ex Gotfrido

Viterbiensi narrat Baroniu*s*, judicante Marito flammū exusta fuit, Mutina, qua iter Imperatori tunc erat, Romam ad restituendum Gregorium eunti. Addis S. Petrus Damiani, quod Joannem vulgo Romanum &c. — finito deinde numero 3 adde. —

Prior ejus Vita ex Chronogra- pho Saxone, 4 Omnia jam dicta praeclare confirmat & explicat nossum Ms. Saxonum Chronicon, ad annum Christi DCCCLXVII h̄is verbis. Hoc etiam anno Crescentius qui-dam, diabolica fraude deceptus, Romam, abiente Papa Gregorio, invasit; Joannemque quemdam Cabritanum (quem Dominus Imperator Otto III, pro Græci Imperatoris filia sibi matrimonio acquirenda, cum Bernwardo Episcopo, Constantinopolim misserat, & inde revertentem cum Græcorum Legatis, se indigne suscepit honore) eumque, non tam Papam Apostolicum, quam Apostolatum constituerat, Legatos Imperatoris sub ejus custodia Romæ retinuit. Hic ergo Joannes, natione Græcus, conditione servus, astu callidissimus, Imperatorem Augustum Ottinem II sub paupere adiens habitu, ob interventum suæ dilectæ coniectalis Theophanu Augustæ, Regia primum est alitus stipe: dehinc percurrente tempore, vulpina qua nimium callebat versutia, præfatum cotenus circumvenit Augustum, ut pro loco ac tempore, satis clementi ab eo gratia donatus, pene inter primos, usque ad defunctionem suam, carus haberetur. Post dormitionem vero II Ottonis, regnante jam III Ottone filio suo, quem ab ipso matris utero divina sequebatur miseratione, præfatus Joannes ingenita sibi circa eos calluit securius astutia, quod Regis infantia & Primatum ejus permittebatur incuria. Ad hæc defuncto Placentinae Urbis Episcopo, vir bona indolis ei subeligitur: quo indecenter electo, præfatus Joannes, non pastor, sed mercenarius, eamdem, non regendam, sed devastandam suscepit Ecclesiam: quam cum aliquot annis teneret, avaritiae diabolice inebriatus veneno, tantum se extulit supra se, ut etiam Romæ ipsam B. Petri Apostoli Sedem, uti prædictum est, Antichristi membrum vere effectus, fornicando potius pollueret, quam venerando infederet.

Sedis Roma- na invasio, 5 Anno Domini DCCCLXVIII Imperator, tantis præsumptionibus compertis, secundam profec-tionem paravit in Italiam. Cui venerabilis Papa Gregorius Papiæ obviam factus, dum ei pessima Joannis & Crescentii narrasset gesta; ille divino commotus zelo, Romam quantocius perrexit cum Apostolico. Quod audientes præfati ministri fathanæ, Joannes quidem fugam initit, Crescentius verò præsidio, quod veterem Romam & Leonianum attingit Castellum, se cum suis inclusit. Tunc quidam, non tantum Imperatoris, quantum Christi amici, insequentes Joannem, comprehendenderunt eum: sed timentes, ne, si eum ad Augustum desti-narent, impunitus abiret, linguam ei & nares amputarunt, oculosque pariter eruerunt. Hoc ita multato divinitus, Dominus Papa Gregorius Sedem Apostolicam honorifice recepit, eamque usque ad obitum suum libere infedit. Imperator igitur Romam adveniens, sanctissimam illuc Christi Refur-rectionem celebravit, statimque post Albas, scalis & machinis arcem, quam Crescentius infederat, haec tenus omnibus inexpugnabilem, fortiter expugnat: illumque captum decollari, & è summō præcipitatum in patibulo pedibus jussit suspendi. Sic ille, ex parte Imperatorem excusans, reliqua subicens. Idem facit Auctor vita S. Nili, & magu Gregorium gravat, tamquam prememorata mortis auctorem &c. — deinde post lineas 10 inchoetur numerus aliis.

6 Falsum hunc de Gregorio V rumorem &c.

7 Martinus Polonus &c. — deinde addatur.

8 Ciaconius in Gregorio V, de Joanne agens,

Adeobaldum seu Arnulfum vocatum ait, ex Episco-po Placentino Archiepiscopum Mediolanensem: & male confusus & hoc facere viderat, quod in Chronicō Farfensi M. cum Arnul-Biblioteca Vaticana, allegetur Diploma Ottoni III fo Archiep-cum bac clausula, Acta duodecimo Kalendas Octo- Mediolan-

bris. Indictione duodecima, anno tertio Domini Gre-gorii V, promulgata per manus Gerberti, S. Ravennatis Ecclesiæ Archiepiscopi, * in ea Synodo, in qua Mediolanensi Episcopo, Arnulpho nomine, Papatus ablatus est in Basilica B. Petri, quæ vocatur ad Cælum-aureum, utique Ticinensis in urbe. Verum hac verba * in ea Synodo &c. non sunt verba Diplomatis: autorem vero Chronicō decepisse videtur Titulus Archiepiscopi, Ioanni Placentino attributus à Ioanne XV, sed à Gregorio V successore abrogatus per Epistolam, que extat, data ad Ioannem Ravennatis Ecclœsia Archiepiscopum, cuius jurisdictioni subtracta in-juste Ecclesia Placentina eidem restituitur, in mense Ju-lio Indictione decima, id est, anno DCCCLXVII. Petrus-Maria Campi, post Historia Placentina Tomum I, producit instrumentum Commutationis, quam fecit Don-nus Joannes Archiepiscopus sanctæ Placentinæ ec-occasione tis-clesiæ, anno ab Incarnatione D. N. J. C. DCCCLXXXIX; & sententiam cui subscripsit DCCCLXC, ipsi Placen-tiæ IOHS DI GRA ARCEPVS. Hoc autem non intelligit in con-gens Auctor Chronicō Farfensi, scensque Antipapam, cessit. contra quem in Synodo Ticinensi aque ac contra promoto-rem ejus Crescentium processum fuerat, Archiepisco-pum fuisse; nec alium in Lombardia Archiepiscopum noscens quam Arnulfum Mediolanensem, hunc cum Io-anne Placentino male confuderit. Certe nulla est appar-entia, quod castigato Joanne & restituto Gregorio, aliquis ausus se fuerit in Antipapam protrudere, nedum Mediolanensis Arnulphus, Imperatori subiectissimus, cuius nominis Primus obiit anno DCCCLXVII, Secundus vero, non ante annum XCVI creatus, supervixit usque ad annum MXVII, nulla uspiam infamia notatus; & aque ac prior Mediolani mortuus sepultusque.

8 Rem ergo sic actam concipio, ut Imperatorem anno DCCCLXV in festo Ascensionis vel Pentecostes Corona-tum, secutus in Germaniam mense Iulio sit exul Gregorius; annoque vertente regressus in Italiam, Ticini cele-braveris Synodum circa Pascha, actum XXVIII Martii; in qua & Crescentium excommunicaverit ipse, & Joanne Antipapam, non tantum anathematizari fecerit ab omnibus Episcopis, sed etiam Placentino Archiepisco-patu privatum declaraverit; atque in ejus locum, cum solo Episcopi Titulo, alium eligi fecerit. Electus autem fuit Sigefridus, cui, eodem anno eodemque mense Iulio, Otto Imperator temporale dominium civitatis attulit, te-stite Petrus-Maria Campi; quo Gregorius Ravennati Archiepiscopo sicut vidimus suum in Ecclesiam Placentinam jus redditit: simul autem ambo profecti Romam, anno sequenti, Crescentium & Joannem multis mensibus ob-cessum habuerunt: quibus tandem deditis castigatisque, nulla alio Synodus Ticini acta esse videtur: esto illac re-diens in Germaniam Imperator, ibidem dederit diploma illud, cuius sub nota Indictionis x meminit Farfense Chronicō.

CXLIV SILVESTER II.

Num. i lin. 14 post — immorari — adde — Chro-nici Malleacensis Auctor, predicta quadamtenus confir-mans, ait, quod fuit Monachus Aureliacensis S. Ge-raldi ecclesiæ, & causa Philosophiae primo Fran-ciam, deinde Cordubam lustravit. Erat Cordubæ Maurorum totius Hispanie Academia, in qua postea suas scientias profesi Avicenna & Averroës magnam eidem clari-titudinem acquisiverunt, seculo XI & XII. Cum autem Astrologicarum rerum studia præcipue inter Arabes istos floruerent, binc factum, quod Gerbertus, ut ait Chronologus

848,

Saxo, optime callebat astrorum cursus discernere; cumque à finibus suis esset expulsus, Ottone petiit Imperatorem; & cum eo diu commoratus, in Magdeburg horologium fecit, illud recte constituens, considerata per fistulam quadam stella nautarum duce. *Ista Stella satu intelligitur Polaris esse, Astrologu omni aeo notissima. Fistula dicitur specillum seu tubus opticus, cuius, ut jam tum noti, appellationem & usum opera premium fuerit hic notare. Sed hæc minoris momenti sunt: ad rem nostram, id est, ad Pontificiam Chronologiam, magis facit Epitaphium præcitatum &c.* lin. 15.

CXLVI JOANNES XVIII.

*Ab anno
1004.**Numero 4 lin. 5 à fine — Cerularius 1. Cerularius.*

CXLVII SERGIUS IV.

*Ab anno
1009.**Num. 4 lin. 11 — IV — scribe — IV —
Num. 5 lin. 12 à fine — Apostolice 1. Apostolice.*

CXLVIII BENEDICTUS VIII.

*Ab anno
1012.**Num. 3 lin. 12 — Henrico VI — scribe — Henrico, ui — scilicet anno.*

CXLIX JOANNES XIX.

*Ab anno
1024.**Lin. 5 — dies xix: obiit ui — l. —
dies xxii: obiit ui.**Et in Marg. — d. 19 — scribe — d. 21.
Num. 1 lin. 9 dele — Episcopum.
Num. 2 lin. 18 — dies xix l. xxii.*

CL BENEDICTUS IX.

*Ab anno
1033.*

Num. 3 lin. 4 — mox, 1. & lib. 5 capite similiter 5. Fuerat, inquit, ordinatus quidam puer, annorum circiter XII — & lin. 7 post — sanctitas — adde — Hinc dubites, an librario vitiis non sit superius scriptum decennis pro duodenniis. Nec hoc contenti aliqui sunt; sed confidantes quam facile erretur in numeris, præsertim litteraliter expressis, dubitan, an non melius scriberetur XI, & quindennis ille tunc fuerit. Sic dubitantium præcipius Barnabius, nullum tamen annorum numerum definire præsumens, dubitare se proficitur, sum quia &c. — & in fine adde — Gallonius, in Vita S. Philippi Nerii ad annum MDLIX, ac deinde Barnabeus num. 444 narrant, quomodo Sanctus Thomam quemdam, adolescentem annorum circiter sexdecim (leptimum enim & decimum non expleverat) laicali in habitu ad se adductum, agnovit Sacerdotio initiatum: quia videbat ejus faciem eo splendore fulgentem, qui è Sacerdotali charactere fluuit. Quod si estate ista ordinandum illum persuadere consanguineis potuit desiderium ampla (ut ibi dicitur) hereditatis, alias ad ipsos non pervenire; eaque justa satis causa Episcopo ordinatori videris, cur dubitabimus, an Alberici potentia, toti Urbi formidata, persuaserit Episcopis, ad quos ex jure Ordinatio Pontifica pertinebat, ne hanc cunctarentur conferre puero decenni, duodenni, vel saltē quindenni.

SILVESTER III ANTIPAPA.

*Ab anno
1045.**Num. 2 lin. 7 — quinaue, 1. sex.*

CLI GREGORIUS VI.

*Num. 2 lin. 5 — 111 Januar. l. 111 Kalendas Ja- ab anno
nuarias. 1045.*

DISSERTATIO XXXVI al. XXI.

Legitimum Papam fuisse Gregorium

&c. pag. 184.

CLII CLEMENS II.

C Ommentarium ordire ut sequitur. Iacobus Greizerus noster, in libro quem scriptit de Divis Babenbergibus, ad Vitam S. Henrici Cap. 16, exhibet Breve Babenbergum statim à sua Coronatione elefæ Barnexpeditum, hujusc tenoris — Clemens Episcopus, fatus fervorum Dei, sacratissimæ nostræ Babenbergi Ecclesiae, in filiis & filiabus ejus, Clero videlicet ac Populo, perpetuam in Domino felicitatem.

1 Dispensatio seculorum venit de Principe celorum, qui, antequam secula perficerentur, præcivit qualiter disponerentur. Inde fit, ut non possit non impleri, quod ab æterno illius oculo potuit provideri. Tanti Numinis nutus te suam carissimam filiam Babenberg, nobis in Sponsam legitimam despontavit, & arte regere (quantum in nobis fuit) sua propitiacione donavit. Certe nulli marito erga suam uxorem fides purior & amor ardentior, quam circa te, nobis; nec unquam vel in mentem venit te destituere & alii adhærere. Sed necio quo divino consilio actum est, ut Matri tuæ omniumque Ecclesiarum consociarer, & aliquatenus, tamen omnino, à te separarer. Ecce enim cum illud Caput mundi, illa Romana Sedes hæretico morbo laboraret, & carissimi significat ei Filii nostri Domini Heinrici Imperatoris Augusti præfentia ad hoc invigilaret, ad hoc instaret, ut hujusmodi ægritudinem propulsaret; explosis tribus illis quibus idem nomen Papatus rapina dederat, inter tot agmina Sanctorum qui aderant Patrum, dignatio cælestis gratiæ nostram indignissimam mediocritatem, cunctis nisiibus refragantem, voluit eligi, & altissimi Apostolorum Principis vice fungi. Videatur autem factus Pontifex non dimisisse Titulum Episcopi Babenbergensis, ut neque paulo post secuti, Victor II & Nicolaus II, dimiserunt Titulos Aistettenfis ac Florentini: idque etiam magis intelligitur ex sequentibus ejusdem Brevis verbis.

2 Avulsum me tunc à tuo gratissimo latere, Sponsa dulcissima, quis dolor apprehenderit, quis graviterque mœror confecerit, quo pacto exprimam necio, sentens ab ea divelli, cum nobis omnem modum videatur transgreedi. Plus honoris est, plus decoris, plus inquam virium Matri quam Filia; utpote cui omne genu terræ strium flectitur, pro cuius arbitrio janua cæli aperiatur & clauditur, aduersus quam nec portæ prævalent inferorum. Non tamen tantæ dominationis cupidio ostio nostræ mentis irrepli, cordisque cervicem libenter inflexit. Satis nobis erat. Tecum aetivam, bene; contemplativam, quoquomodo ducebamus vitam: præsertim cum perfectus amor nec speciem alterius unquam, nec intueretur opulentiam. Testem invocamus aciem divinam, non commentari nos apologiam: illa enim secreta cordis rimatur, cui nulla nox obtenebratur. Pro teste quoque utimur ipsa conscientia, ubi sua est sollicitudo continua. Interiorem pupillam nec terrarum spaciose, nec tot redundunt opposita; quin Amicam meam, Sororem meam, Sponsam meam, Columbam meam

*ejusq; cor-
modus nibil-
omius tue-
dens,*

meam diligentiori cura circumspiciam & undique munitam faciam. Concessum nobis est divinitus, non ex nostris meritis, ut jam diximus, jus illud Apostolicum, quo & celis imperatur & terris. Unde & dignum duximus, & accommodum decrevimus, ut de profecto nostro Tu quoque proficias; & inde Tibi amplius consulatur, unde nobis illa potestas ampliatur. *Exhinc commemorans Pontifex, quo-*

*modo Ecclesiam illum fundator suus S. Henricus curaverit
Apostolicu Privilegiu munidam, per Prædecessores suas
Pontifices, Joannem & Benedictum; hunc scilicet O-*

ctavum, qui ipsum S. Henricum coronavit; istum Deci-

*mum octavum, qui erationem novi Episcopatus primus
probavit; ut triplici tuitione circumcincta, per vir-*

tutem sanctæ Trinitatis nihil unquam patiatur læ-

sionis; statut etiam ipse, ne quis ipsam fraudare in ali-

*quo presumat eorum, quæ vel ipse sanctus Fundator, vel
quorumcumque post eum fidelium religio obtulit
vel oblatura est &c. Nulla ad finem addita diei vel an-*

ni data.

*an etiam
exemis In-
riptioni
Moguntina?*

*3. Ioannes Cygnus, Episcopi Bambergensis Actuarius,
afferit, quod idem Pontifex Babenbergensem Ecclesiam
ab omni jugo Archiepiscopali exemit, & multis præ-*

*claris privilegiis & immunitatibus adauxit: quorum
instrumenta dum non producuntur, dubitare nobis de veri-*

*tate licebit; attentus verbi earum Bullarum, quas postea
Leo IX in ejusdem Ecclesia favorem dedit, post lecta Præ-*

*decessorum suorum Privilegia. Non multa certe potuerunt
condi tam brevi, quo Pontificatum Clemens tenuit, tem-*

*pore. Etenim Leo Ostiensis &c. sicut initio Commentarii
legitur ubi lin. 13 sic muta parenthesim.— (sicut ait præ-*

*laudatus Cygnus) — deinde omessa Bulla Leonis IX,
optius inferius locanda (à lin. 15) — Accepi à Gamansio,
usque ad lin. 12) sic prosequere — Ita autem ratione Cle-*

menti dandi effert &c.

4. Sequentibus porro numeris 2 & 3 ad sequentem Dis-

*sertationem relatu, & expunctis primis 5 lineis numeri 4,
sic continuetur Commentarius — 4 Extant alibi duo
Pontificatus hujus monumenta &c. ut Pag. 187 col. 2.*

DISSERTATIO XXXVII.

De sepulcro Clementis II Babenber-

gæ, & huic Ecclesiæ concessis ab Leo-

ne IX privilegiis pro illius reverentia.

Hæfisse me fætor ad primum Epitaphii præcitat aspectum, cum ex una parte &c. ut pag. 186 num. 2, nunc & atque ita consequenter.

2 Dolendum profecto — ac postea hæc substituan-

tur. —

3 Præcidata S. Henrici Vita à Grotzoro edita, cap. 17 producit Bullam Leonis IX, qua, occasione Pallii missi Hartwico, Babenbergensem Ecclesiæ venerabilis, post Suidigerum seu Clementem, Episcopo, mentionem facit Babenbergensem Nundinarum, in Anniversario ejusdem Clementis Papæ, ut prædictum est, institutum: cuius Brevis, quod incipit, Si Pastores Ovium partem referre propterea placet, ubi sic ait... Pallium itaque ad Misericordiarum solennia &c. ut pag. 186 num. 1 lin. 20 usque ad lin. 14 à fine — per totum Episcopatum — tum sic prosequere — Data 111 Nonas Januarii, an. Leonis Papæ IX [quinto], Indictione vii; qui fuit annus Christi 514. Hinc etiam deficiet in Grotzoro anni Pontificalis numerum supplere nobis licuit; non tamen sine scrupulo: habemus enim à Ioanne Gamansio nostro ejusdem Brevis aliud egraphum, in quo sic legebatur: Data.... Januarii anno Domini Leonis Papæ quarto, Indictione xv. Non erat tam obesa naris Gamansius, neq; tam parum scrupulosus in transcribendis ad litteram antiquis instrumentis,

*Leo IX! Pal-
lum Baben-
bergen-
sium,*

*Sed per Bre-
ve, non si-
ne mendis
transcrip-
to:*

ut numerum nominis Pontificalis accipiens pro numero anni, annumque Leoni sciens numquam obtigisse nonum, pro ix legeret iv; idque ad longum extendens, scriberet, quarto; aut in numero Indictionis xv pro v: hac enim annis Leonis quarto respondisset. Oportet igitur ut non ex ipso originali sumptu egraphum nobis missum, sed ex alia antiquiori ac minus sincera copia. Certe Indictionem decimam quintam numquā habuit Leo iste; habuit sextam, ut infra apparet.

4 Hoc autem posito, mirum est, quomodo Auctor Vita S. Henrici, Bulla isti non proposuerit, sed postposuerit aliam, quam idem Leo scripti eidem Hartwico sibi Canonicæ in Sede Episcopatus successoris in perpetuum.

Ibi enim æternam in Domino salutem appræcatus, testatur recognitum sibi fuisse prima fundationis instrumentum.

ad instantiam predicti Episcopi, querentis quia locus suus

à Clericis Adalberonis Episcopi temeraria præsumptione invasus esset. Cui satisfaciens Adalbero, de omnibus quæ ad bannum & episcopalem justitiam & po-

testatè Babenbergensem Ecclesiæ pertinerent, ex tunc

& deinceps renuntiavit. Ipse vero Pontifex prædecesso-

rum suorum Privilegia sic confirmavit, ut sit ille Episcopatus liber, Romano-tantum mundiburdio subditus

... sed tamen idem Episcopus suo Metropolitano E-

piscopo Moguntino, in Canonicis causis tantummo-

do, sit subiectus & obediens. Denique ductus amore

& reverentia Clementis pia memorie prædecessoris

sui, quem Deus miro dispensationis ordine à Prae-

latione hujus loci, ad sanctæ Romanæ Catholicæ & A-

postolicæ Ecclesiæ apicem dignatus est avertere; &

mirabilius è Romanis finibus defunctum ejus corpus

reducere; volens hanc Ecclesiam quasi novam tanto

decoratam esse Patrono, & Romanam contentam &

sufficienter præteritis & futuriis Patribus manere or-

natam; quin etiam amore & desiderio Fratrum Cano-

nicrum, qui ipsum Babenberga existentem (ubi in die na-

talibus B. Lucæ Euangelistæ verbum Dei ad populum

habuerat, & præsente Henrico Imperatore prælecta

fuerant Prædecessorum Pontificum Privilegia) in suis

recepere ecclesiasticis stipendiis & quotidianis; iis

Presbyteris & Diaconis, quos honestiores ac digniores Epi-

scopus providerit, mitras gestare concedit licentiā...

in Natali Domini & Salvatoris nostri Jesu Christi, &

in cœna Domini, & in Sabbato sancto, & in die glo-

riosæ Resurrectionis ejusdem, & in die S. Georgii, &

in die SS. Petri & Pauli, & Assumptionis beatissimæ

Mariæ, & S. Dionysii, pro reverentia prælibati Præ-

decessoris Domini Clementis Papæ, cuius Anniver-

sarius dies tunc ab eisdē Fratribus agitur; & in Anni-

versario die Domini Heinrici Imperatoris, ejusdē loci

venerabilis constructoris. His vero concedit hanc

dignitatem, qui tantum specialiter excubant & deser-

viunt apud prædicti Prædecessoris sepulcrum.

Data per manus Friderici Diaconi, Bibliothecarii &

Cancellarii sanctæ Romanæ Catholicæ & Apostolicæ

Ecclesiæ, Anno Dominicæ Incarnationis MLI, anno

vero Pontificatus Domini Leonis Noni Papæ IV.

Nec locus nec dies data Bullæ additur; verosimile tamen est

ibidem Babenberga datam, & quidem mense Octobri, haud

diu post festum S. Lucæ; adeoq; plus quam duobus mensibus,

prius quā daretur altera de Pallio, nulli quoq; loco adscripto

etiam ipsa; necdum fortassis Romam regresso Pontifice; quipa-

pe qui istam primam sic exorsu reperiatur: Cum exigente

cura Pastorali totius sanctæ Ecclesiæ Dei, nobis Dei

providentia commissæ, in partes Germaniæ venisse-

, quæ Orientali Franciæ adjacent.

& Canone
cu mini-
strantibus
ad sepul-
crum Cle-
mentis mi-
tras conce-
ferat.

eiusque fibb
letia priva-
legia confir-
marat,

BENEDICTUS IX ITERUM.

Num. 5 lin. 7 — Gelasii I. Damasi.

Lin. 9 à fine — Pascha VI Aprilis I. III.

Ab anno

1048.

Lin. 6 à fine — xxix Maii I. xxii.

CLIV

CLIV S LEO IX

Num. 2. Deletis ultimis 7 lineis à ro' — Adde etiam
--- bac substitue ---

Quod paucos post annos ab obitu suo canonizatus fuit Leo, legitur in Obituario Abbatia S. Leonis Tullenfi, quam sub ejus nominis invocatione construxit eidem ante Pontificatum carissimus Luctulfus, Canonicus ac deinde Decanus Tullenfi Ecclesia, preficiens ei primum Abbatem Scherum, evocatum, è Castelletto, antiqua ad Romanicimontis radices domo Regularium, qui obiit anno MCXXX, VIII Idus Maij, simul etiam Calmoiacensis Abbas, vulgo Chaumay, ubi sepultus est. Ego de formali Canonizatione nihil alibi legi: ad probandum autem cultuu ei statim à morte delatum, satis est vel sola nomenclatura monasterii, bodiedum perseverans.

Miracula

post mortē. Num. 6. adde — Quedam mortui miracula, ex ore Gregorii Papa VII accepta, narrantur à Desiderio Abate Casinensi, postea Victore Papa III lib. 3. Dialogorum, quod hic notasse sufficit: nam plurimum miraculorum testimonia habemus Chronologum Saxonem, ad annum Christi MLIV his verbis: Religiosus Brunus Papa, qui & Leo, gloriose presentis vitae diem clausit, honorificaque sepulturæ traditus Romæ, miraculis coruscat.

Numerus 7 fiat initium Dissertationis sequentis hoc modo:

DISSERTATIO XXXVIII.

De quibusdam circa Bullas Pontificias novitatibus, hoc tempore cooptis.

Iohannes Mabilio lib. 2. de re Diplomatica &c. — & in fine addatur — Istud tamen non fuit statim tam universale, quin subinde adhuc variarent Notarii: & sic Bulla quadam Gregorii VII apud Mabilionem, data legitur, Non. Septemb. Indictione incipiente xv, id est anno nobis adhuc MLXXVI, Germani vero usque hodie retinuerant usum Cælareæ seu Constantinianæ Indictionis, incipientis ab VIII kal. Octobris.

2. Ait inquit &c. — & sic deinceps 3 ac 4

Num. 9. nunc 3. lin. 5 à fine, — Indict. IIII. l. IIII.

Hinc porro existimare possumus, donec aliud veterius exemplum proferatur, fluxisse consuetudinem Romanorum Pontificum, assamendi propriam quamdam gnomem (symbolum vocant) è sacris ut plurimum litteris acceptam, qualis hac Leonis fuit, Milericordiæ Domini plena est terra Ps. xxxii. Talis autem, primum circumscribatur per circulum seu orbem ipsius signature, quemadmodum reperitur etiam Alexander II descriptissime suam hanc, Exaltavit me Deus in virtute brachii fui, & alij alias, Paschalis II. præter gnomem in orbiculo circumscriptam, Verbo Do- SCS SCS
mini cæli firmati sunt, inter Crucis PETRUS PAULUS
latera primo nomina apostolorum, tum suum nomen scribi fecit; nonnul- PASCH ALIS
losque imitatores in eo habuit. Et hu- PP iI
jusmodi quidem schemata litterata, cum nomine Pontificis intus vel circum scripto, in ipsa charta vel papyro pingebantur, serviebantque probingrapho. Deinde etiam (quantum ex Ciacconio colligimus) ipsi quoque sigillis plumbeis insculpi similia verba placuit: cumq; ejusmodi plumbea sigilla geminam haberent faciem, visum est, Pontificio

Cruces una
aut plures nomine in alteram sigilli faciem re- MISERA TUÆ
iecto, per quatuor angulos Crucis, TIONES DOMINE
totum orbem percurrentis, solam gno- SUPER OMNIA
men describere in altera facie, uti fa- OPERA TUÆ
ctum cum hac Gregorii VII, quam circulo inscriptam tibi oportet imagi-

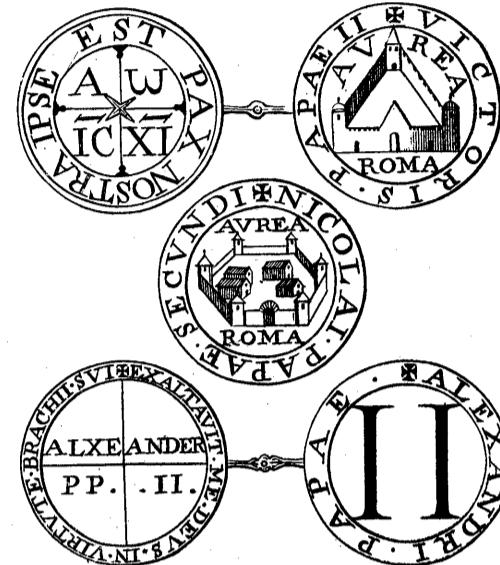
neris, ut sculptura parcam minime necessaria, est autem accepta illa ex Ps. CXLIV. Denique seculo XII invaluit, ut pro majori una totumque orbem implente Cruce, una aut plures minores adhiberentur, subque ea vel inter eas notaretur Sententia: cui etiam aliqui circumduci voluerunt coronam querneam, Civium salvatorum symbolum, ut Adrianus IV, & Innocentius etiam IV. Gelasio autem II placuit cum minoribus Crucibus etiam

majorem usurpare, sententiamque accipere ex Ps. LXVI, hoc modo.

DE U S IN LO CO

Nominis numero,

6. Ipsum quoque eundem Leonem IX, cuius occasione Dissertationem praefensem exerci sumus, suspicor primum fuisse, qui sub nominis sui numero cu- di monetam fecerit. Antiquius certe exemplum non invenio, sed invenio mox illud secutos esse Victorem Nicolaum, & Alexandrum, omnes sui nominis Secundos. Non enim sigilla, sed vere pecunarios nummos exprimi censeo à Ciacconio, dum adjunctas hoc loco figuræ exhibet.

verum ex eo quod doceo, Nominis Pontificij numerum hac atate capisse, vel nummis vel plumbeis Bullis imprimi, consequens esse ue putes, hujus seculi Pontifices, aut etiam proximorum ante vel post seculorum, in more habuisse, ut initio suorum rescriptorum ponи juberent ac scribi, Leo Papa Nonus, Victor Papa Secundus, &c. quia nulla talis usus exempla certa habentur. Quamquam enim in Bullario Cherubini Laertii inveniantur Urbanus Papa Quintus, Clemens Papa Quartus, Bonifacius Papa Octavus, prætitulari Bullis Canonizationum SS. Richar- alijque si- di, Hedwigis, Ludovici; itemque Gregorius Papa X, Epis- guris emblem- stolis ad Michaelem Patæologum ejusque primogenitum Au- maicis, dronicum: vereor tamen ne id fecerint ij qui transcrip- runt exempta Laertio communicanda: nec facile credam, nisi certiori convictus exemplo, Pontificum prænominate- rum quemquam omisso usitatisimos in talibus titulos, Epis- scopi, & Servi servorum Dei.

7. Victor II in sigillo suo hoc novum fecit, quod in una facierum ejus vel S. Petrum expreßerit, vel potius scipsum rasa barba Monachum, qui manu velata suscipit clavem, quam altera nuda calitusque demissa eidem porrigit, hoc lenitate circumscripto.

Tu pro me navem liquisti, suscipe clavem.

Idem non multo post imitatus prænominate similiter Ale- xander, in eo solum differt, quod barbatus sit qui clavem suscipit, adeoque aptior S. Petrum representare, circumscriptio ejusdem formæ hexametro:

Quod ne&is nec tam, quod solvis ipse resolvam
Inter ipsos autem duos Victorem & Alexandrum secun-
dos, mediis Stephanus IX maluit se ipsum exprimere in
habitu Episcopali, cum pedo in dextera genuflexum, pas-
cibus ante eum agnis; de quibus apparet ei ex nubibus dimi-
dius

dias Christus, brachij manibusque expansis, videtur praesepere, quod habet oculus ambiens antennam sigilli ipsius faciem,

Si diligis me, Petre, palece agnos meos.

CLV. VICTOR II

Ab anno
1055

Num. 2 lin. 2 — anno MXLIV — I. MLIV.
Ibid. lin. antepen. — Indictione XI — I. — X.

Num. 3 adde — Saxonis Chronologus de bujus Pontificis morte & successoris electione sic scribit: Gebedardus, qui & Victor, iter universæ carnis ingressus est Romanus Pontifex laudabilis: pro quo Fredericus nobilis, monachicam professus religionem, communis omnium Procerum utriusque partis electione, Romanam gloriole suscepit regendam Ecclesiam,

Ab anno
1057

Lin. 1. adde — Filius Gothelonis
Ducis

In marg. sic scribe — Offa inventa an. 1357

Num. 2 lin. 9 — usi testatur &c. dele sequentes 12 lineas usque — Nam quod — & haec substitue — inquit in practicato opere Placidus Puccinellus pag. 17: sed quem allegat Matthaeum Villanum Ioannis fratrem, & biistoria ab illo scripta continuatorem usque ad an. 1471 quo obiit, non invenio verbum unum babere de incorruptione corporis aut vestimentum, sed sola offa nominare, tum mitram, fibulam, annulum, utique corruptioni minus obnoxia. Verba Matthei, à Mgliabechio, ex impresso apud ipsum extante transcripta, sic sonant lib. 7. Quomodo inventa sunt Offa Papæ Stephani Florentiae, Caput xc. Hoc mense Augusti, MCCCLVII, cum foderetur ad datus altaris S. Zenobij in ecclesia Cathedrali Florentiae, ad jacendum fundamentum unius ex majoribus piliis novæ ecclesie, inventum est monumentum versus Septemtrionem, in quo erant ossa Stephani Papæ Noni, in Lotaringia nati; idque attestabantur litteræ sculptæ in sepultura: supra pectus autem inventa est fibula Papalis, lapidibus pretiosis ornata, cum stylo aureo, & mitra in capite, & annulo in dito: omnes autem Reliquæ illæ depositæ sunt apud Canonicos, ad honorabilem sepulturam eis suo tempore extruendam. Nominis Fibulæ Cionaccius infra nominandus intelligit, Pallium, nulla aut rei aut nominis similitudine id suadente. Vide sepulturam Adriani Papæ V, inferius exprimendam, ubi is describitur jacens in Cappa pluviali, cuius fibula rotundo ac radio monili prætexta Agnum Dei continet; vide etiam Cavallerianas Pontificum imagines plurimas in Cappis, fibulas gemmatas & orbiculari monili præstructas habentibus; & intelleges, stylum aureum, pariter repertum, ad ipsam fibulam pertinuisse; qua non habuerit uncinos committendos cum ansulis, ad oras Cappa extantibus; sed vertebras, mutuo incardinandas, transfixo per earum commissuras perpendiculariter stylo isto. Tali autem casu, cum scilicet Cappam induebatur Pontifex, nullus erat usus Pallij, quod ex pura lana, nullisque gemmis & pretiosis lapidibus intexta, compositum, aciculis aureis affigebatur, & solum adhibebatur, cum ritu sacrificiali Papa induebat Palam: alteruero autem in cultu sepeliebatur corpus defuncti, ut ex predictis ipsisque sepulcralibus statuis apparet.

3 Quod ad Sepulturam designatam-ossibus sic reperi-
ubi sunt ig- tis attinet, ea numquam facta videtur fuisse, proin-
noratur. de neque scitur quid ipsis Reliquijs postea factum sit.

Nā n̄ quod hodie offenditur &c. — Porro numerus 4, anteā 3 maneat usque ad medium: & incipiendo ab his verbis — Ceterum non possum — deleatur quidquid sequitur & haec substituantur —

5 His ita deductis, cum mihi suspicio incidisset, quod Pisas ecclesiæ corpus S. Stephani Papæ, nuper Transtasia S. Stephani, posset esse, non Primi, sed Noni, postlimino phani, reveretur in Terram; unde proximo post inventionem nunc quodammodo credi anno suspicabar auctum à custodientibus illud Canonico, tur Primi, fortasse cum Magistratibus Gibellina factionis in exilium tunc pulsis; cumque istam suspicionem mean typis mandatam legisset Claudio Castellanus, saepe à me laudatus; revocavit sibi in memoriam, quod, cum anno MDCLXIX, Senis Pisas tendens v. Maij, Senensis aliquem, non incuriosum ut videbatur, interrogasset de iis quæ Pisas essent notata digniora; audivit inter alia reperturum ecclesiam S. Stephani, quæ non esset Martyris, sed Papæ eo nomine Noni. Verum, inquit in epistola ad me sua, ingressus illam ipso die (erat enim ad Metropolitanam eunti prætereunda,) & inventiens in ea appensam ante Chorum tabellam, atque in hac descripta luffragia Patronum istius Ecclesie ad Vespertas & Laudes recitanda; notavi, primam quidem Antiphonam esse de S. Stephano Papa & Martyre, secundam vero de S. Benedicto. Prima faciebat me opinari, quod Senensis meus instructor erravisset in numero Noninis, Nonumque dixisset loco Primi: ad secundam, mirabar, quid ad ecclesiam ut nunc est equestrem, quæ non administratur à Monachis, sed à secularibus Presbyteris per Equites S. Stephani, forte tamq. istius Nonis, conduxit; quid, inquam ad ecclesiam talem à Benedicti ceret patronatus S. Benedicti, nec fuit qui causam reddere idoneam posset, sed solus usus allegabatur. Nunc vero cum lego quæ moves in favorem Stephani IX, sic ego tecum: Quid si eam ecclesiam non omnino à fundamentis erexit Dux Cosmus Medicus, sed collapsam ideo restauraverit, quia inventiebat S. Stephano Papæ dedicatam, quem ipse quidem putaverit Primum, pro suo erga hunc speciali affectu; fuerit autem revera Nonus, cuius ibi cultum instituerint Benedictini, istic olim morati, tamquam lui Sancti; & hinc porro factum sit, ut ibi S. Benedicti patrocinium perennarit, etiam post locum alijs traditum: sed ablatis inde iam pridem Monachis, exoleverit etiam distinctior illa notitia numeri Pontificalis, itaque nunc de Pontifice Martire fiat, quod olim fiebat de Confessore. Ita Cappam, ifib[us] stellanas, conjectura sane haud inverosimili: cui si addi ejus corpus transtule- posset alia, de ipso corpore paulo post pronotatum anno riat: MCCCLVII inventionem, non Tranum in Apuliam (hac enim mea suspicio evanuit, postquam repertum est Tranensis pretendere, quod inventum apud se corpus possederint jam inde ab anno MCLX) sed Florentia Pisas immediate translato; solum optandum foret, ut talis conjectura, vel productis istiusmodi translationis monumento, vel invento sub aliquo altarium corpore verificaretur; haberentque Pisani, quod gratularentur sibi, in una S. Stephani ecclesia; possidere corpora duorum istius nominis Pontificum Romanorum.

6 Sed contra conjecturam, de corpore Florentia ablato, facit Cosmus Minerberti, Archidiaconus Florentinus, in neque con- edita nuper à Francisco Cionaccio Relatione de Reli- trarium quij Metropolitana ecclesia, Magno Duci Cosmo II probatur ex inscriptâ anno MDCLX; ubi cum dixisset, quod Pallio, in duabus capsulis, ex ligno inaurato fabrica- tis & plumbō substratis, sunt corpora SS. Eugenij & Crescentii Diaconorum S. Zenobij, & Reliquiæ SS. Abdon & Sennen: addit: Et multa ossa distincta ab alijs, quæ appetat unius integri corporis esse: quæque verohumiliter sunt. Stephani

cum fibula
Cappa plu-
vialis, misra
annulo,

non cum
Pallio,

Stephani Papæ IX. Verosimilitudinem ille ex eo trahit, quod licet ejusmodi Reliquia istic solum posita sint anno MDXC, de mandato Cardinalis Archiepiscopi Florentini, postea Leonis XI, per Vicarium ejus Bencivenium; inventa tamen fuerunt intra altare Crucis, in capsula plumbea, cum predicto Pallio & hac inscriptione, Reliquæ SS. Eugenii & Crescentii, & SS. Abdon & Sennen Martyrum, & aliorum Sanctorum. Verum banc verosimilitudinem (qua alioquin summa foret, quia prater S. Antoninum, alibi cum Pallio suo sepultum, nemo vel Papa vel Archiepiscopus Sanctus Florentius sepultus fuit) infirmat Villanius, fibulam gemmatam id nominans, quod pro Pallio perperam accepit Cionaccius. Eamdem etiam infirmat Iohannes Fabri apud ipsummet Cionaccium, in memoria visitatarum anno MDLXXXIV Reliquiarum, existentium in tabernaculo S. Crucis; ubi solum dicitur, quod in aperita illiu[m] altaris arca, ipsi altari commensurata, soloq[ue] gossypio referta, reperta fuit capsula plumbea, ex latere posita, continens Reliquias SS. Eugenii & Crescentii, Abdonis & Sennæ, cum Pallio Archiepiscopali absque ullo nomine: ubi nulla sit mentio ossium ab aliis distinctorum, & corpus integrum constituere aptorum; Pallium autem hanc difficulter concessero siuisse Stephani IX, postquam jam ostendit ipsum eidem non esse consepultum. Nempe merebatur illud etiam seorsim inter Reliquias custodiri; & sic ruit tota Cionacci ratio[n]atio: manet tamen adhuc causa suspicandi, quod, si revera habeantur Florentia integri alicuius corporis ossa tamquam Sancti, & corpus Stephani IX numquam alio ablatum sit, sed in Carbedralem relatum; ipsa, quæ nunc anonyma habentur, illius credi haud inverosimiliter possint.

DISSERTATIO XXXIX al. XXII.

De Legatione Stephani &c. ut pag 192.

Num. 6 lin. 15 — anno MXU — l. MXU:III.
Num. 7 lin. 3 sic lege — Engelbertum, creatum (sicut proprio de illis Episcopis Tractatu doceo) anno DCCCXXIV; eodem circiter tempore, quo Roma initio mensis Iunii creatus fuit Eugenius II, & vincente Nobilium parte ordinatus, ripulso quem Populus sub contentione elegerat; unde Baroniū existimat, haud leves turbas extitisse; ob quas necesse habuerit Ludovicus Imperator Lotharium filium in Italiam mittere. Confirmatur hoc etiam ex auctore synchro[n]o, de Rebus istius Imperatoris ad dictum annum, dum ait, quod Lotharius, post medium Augustum, in Italianum profectus, statum Populi Romani, jamdudum quorundam Praesulum perversitate depravatum, memorati Pontificis benevolia assensione ita correxit, ut omnes qui rerum suarum direptione graviter fuerant desolati, de restitutione bonorum suorum, quæ per illius adventum provocerat, magnifice efflent consolati. Inter istas ergo Romanas urbis turbas ordinatus Engelbertus, primum distulerit, deinde neglexerit, vivente Eugenio, ob alias graviores curas minus ad eum attento, Pallium petere: illo autem post triennium extincto, mortuo etiam Valentino unius solam mensis Pontifice, ac suspecto Gregorio, plane contempserit; fretus gratia & potentia Lotharii, gravissime dissidentis à patre suo Ludovico, & à Gregorio, hujus partes contra rebelles filios tuente. Cumque ea pervicacia, longo annorum XXI tractu, quibus Engelbertus presul, velut in jus prescriptum transi-set, &c. linea 14.

Post Tom. VII, vel post Propylaeum Maii, seu Chronolog. Pontif.

CLVII NICOLAUS II.

Lin. 2 & 3 verba transpone, atque ita lego — Electus Senis, Isaaco Comneno ^{ab anno 1039,} Imperante & regnante Henrico IV, atque hoc annuente Pontifex declaratus ix Decembris MLVIII; Romæ deinde inthronizatus XXXI Januarii &c.

Num. 3 ad finem adde — Opponi posset Bulla alia ejusdem Nicolai, quam habet Vghellus tom. 5 in Append. ad tom. 3 Col. 1628, data xu kalendas Februarii anno Domini MLVIII, Pontificatus autem primo, Indict. 12; qua utique Indictione finienda est saltem mense Decembri, nec potest protrahi ad Martium sequentem, una cum anno; sumpto secundum stylum Florentinorum. Sed respondebo, suspectas mibi semper zyphras esse, quas certus sum non siuisse originaliter scriptas; quasque numeralium Latinarum loco substituens sciolus ^{negre con-} aliquis, potuit inter transcribendum variasse: variave- ^{trarinem} evinit alia rit autem, quis anni MLVIII initium perperam sumens ^{prius Senen-} negligenter à tanuario, videbat eum mensem sic non posse compendi transcriptione. ^{Florentinus} cum Indictione XIIII; quam invenisset, si annum scivisset protrahere usque ad Martium anni nostri MLX. In priori autem Bulla ad longum scriptus numerus, minus obnoxius est ejusmodi suspicioni.

4 Idem Vghellus tom. 7 Col. 1420 in Append. ad tom. 3, miratur, qua ratione Isidorus Vgurgenius, lib. I Non fuit is Pomparum Senensem Italice scripto, potuerit asseverare, Gerardum, postea Nicolaum Papam, prius sis quam quas Florentinus Episcopus crearetur, siuisse Senensem Antistitem; cum satis constet, Ioannem in throno Senensi sedisse ab anno MXXXU ad MLVIII; Antonem vero Florentinum, cui immediate succedit Gerardus, ab anno MXXXII ad MXLII Episcopatum tenuisse; quod autem Actoni immediate Gerardus successorit, liquere sibi ait ex vetustis Florentinorum monumentis.

5 Putat vir eruditus — atque hic divisio fiat post medium, sitque

6 Quod autem Cardinales solos &c.

7 Vacantis Sedis tempus &c. — postea adde — Chronicon Malacense Tomo 2. Bibliotheca Labbeana no- rat, quod in huic Pontificis Concilio Berengarius Berengarius retrahit, fuit accusatus de fide Christiana, & post accusa-tionem juravit se credere, sicut fides Catholica ha-bet. Huic succedit Alexander, & Sedem Romanam regendam felicitet suscepit: cui similiter respondit, & de fide sua rationem reddidit.

CLVIII ALEXANDER II.

Num. 2 lin. 4 post — Annales ecclesiasticos — Ab an. 1063 adde — Vnum tamen hic addatur in quo finit Ms. Chronica quadam Mediolanensis, Datii Episcopi nomi-ne perperam inscrip[ta]a, revera autem successively compilata à Landulfo Seniore, Arnulfo, & Landulfo Iuniore: B. Arialdus qui ultimus cum scripsisset, quod Passus est B. Arialdus in calend. Julii anno MLXVI, mox addit & fi- M. Me-norizatus, nit, de cuius morte doluit Alexander Papa. Ve- rum anno sequenti, scilicet MLXVII, cum idem Papa iret ad Synodus quam Mantuae celebravit, Mediolanum venit, multaque fecit statuta de sta-tu Mediolanensis Populi & Cleri; Beatumque Ari-aldu[m] Sanctorum Martyrum catalogo annotavit. Leguntur hac ex autographo Codice tom. I Analectorum Ioannis Mabilionis pag. 6.

3 Stella & Platina in Lateranensi ecclesia sepul-tum hunc Pontificem statuunt, & hoc sequitur R. Sepulcra Alexandri Epitaphio, nullo adducto quo id confirmet Epitaphio

m re

vel monumento. Ibidem in oratorio S. Nicolai absis visitatur, aut certe non ita pridem adhuc visebatur, à Callixto II extorta exornataque picturis; quarum est typus infra dabimus, prout eadem pictura fuerunt ab Anafasio IV successoribus absoluta aut reformata. ibi scs ALEXANDER ad dextrum in Sacelli latus S. Nicolai, in medio eminentis, afixis proximus S. Gregorio Magno, cum successoribus duobus Gregorio VII atque Victore III; à sinistris vero post S. Leonem, item Magnum, Urbanus, Paschalis, titulus San- Gelasius, suarum quique appellationum Secundi, omnes cum eodem Sancti titulo, omnes lucido circulo redimiti caput. Id an sufficiat, ut idem omnes, quamvis eorum nullus alius extet cultus, tamquam Sancti, Pontificio iudicio probati, in servant operi nostro, dijudicet Sacra Rituuum Congregatio. Conatur id multis suadere Constantinus Abbas Cajetanus, ad Vitam Gelasii II, (ubi primus illam Absidem produxit) auctoritate tot Pontificum, qui ibi quotidie sacrificarunt, nec quidquam mutari jusserunt. Faretur tamen, quod sanctitatis tituli duorum vel trium Pontificum, quia ob vetustatem agnoscendi nequibant, immutati nunc videantur, temeraria pictoris manu; ejus unice, qui totam picturam aliquando refecit, idque superiori forsan seculo; nec enim maiorem antiquitatem prefert forma litterarum, perfekte Latinarum, & ab usu seculi XXI diversissimarum. Itaque plura de his vide in Appendix hujus 1 partis, quæ Appendix nunc fiet Dissertatione XL.

4 Mabilio lib.2 &c. — Tum adde — Hic vero non prætermiserim laudare ejusdem diligentissimi viri aliud recentius opus, sub titulo Musæ Italici cæptum vulgari, præmisso Itinerario, cuius pag. 53 indicatur, Paulina extra Vrbem Basilica tres anæas esse portas, constructas (ut habeat inscriptio) Anno millesimo septuagesimo ab Incarnatione Domini, temporibus Alexandri Papæ II, & Domini Ildebrandi venerabilis Monachi & Archidiaconi, adjuvante Pantaleone Consule, qui fieri jussit: quod non solum ad Alexandri, sed etiam ad Ildebrandi memoriam faciens, vi- sum est annotare; cum hic Ildebrandus deinde fuerit, is qui mox sequitur, Gregorius VII, de ista ecclesia (ut ex Vita habetur) optime meritus.

HONORIUS ANTIPAPA.

*Ab anno
1062,*

Num. 2 adde — Chronologus Saxon in Ms. nostro, rem ita narrat: Nicolaus Papa obiit: cui Alexander Lucensis Episcopus succedit: quodam tamen Parmensi Episcopo Papatum turpiter ambiente, & usque ad sanguinis effusionem Ecclesiam Christi scandalizante. Sed per Annonem Colonensem Archiepiscopum, Ultramontanarum partium tunc Legatione fungentem, ac universos Italiae Præfules, eadem est controversia dirempta, Parmensis abdicator, Alexander (ut jus erat) confirmatus.

CLIX S. GREGORIUS VII.

*Lin. 6 — xxx Junii — adde — Domini-
cavi post Fentecosten. —*

*Commentariolus subsequens, mutato ordine, sic dige-
ratur.*

1 Tempus Electionis notavi, ipsis quibus Decretum inchoatur verbis; quod, aque ac totam sancti hujus Pontificis vitam, à Bernardo Bernriedensi conscriptam, ad xxv Maii Tom. 6 illustratum invenies. Leo Ostiensis &c. — ut infra num. 2.

ordinationis 2 Non existimo hunc Pontificem &c. col. 2 n. 3 usque ad & mori, lin. 14 ubi fiat nova divisio, ut sit initium num. 3.

3 Mabilio lib.2 Rei Diplomatica c. 5, notat, præcipuum Non fuit ac fere primum fuisse Gregorium &c. primus qui

4 Præter Vitam à Paulo Bernriedensi, ut dixi, editam, annos Imperiæ illustravimus Gregoriani Pontificatus Acta dupl. neglexerit ratoris no-

fia, ex Chronicis Bersoldi Constantiensis & libro cen- tare.

Priora num. 11 narrant, quomodo Gregorius Papa Synodus Romæ mensis Februarii collegit, anno

MLXXXIX: in qua Beringarius, jam tertio convi- Celebrate

&us, hæresim suam abjuravit & anathematizavit. Roma con-

Quia autem totius Gallia intererat, etiam in ipsa palam cilio, Beren-

fieri, sententiam mutasse Berengarium; Anno MLXXX ejurata he-

fuit Concilium Burdegalense, in quo Berengarius resi rece-

reddidit fidei suæ rationem, ut ex Malteacensi Chro- ptum,

nico refert Beatus, in Probationibus ad historiam Comitum

Pictav. & Dicorum Aquitan. pag. 363. Post qua cum idem

Berengarius, Andegavos reversus, nonnullas molestias

nihilominus à Comite Fulcone pateretur; R. [Rodulfo]

Turonorum Archiepiscopo, & Eusebio Andecavorum

Pontifici, ipso anno MLXXX vel sequentis ini-

tio (nam circa Majum vel Iunium Eusebius obiit) scri-

psit Gregorius in hac verba: Audivimus F. Comitem

Andecavensem, quorundam instinctu, qui filio

nostro carissimo B. Sacerdoti inimicantur, in ejus

odium exarfisse. Quapropter Fraternitati vestræ

mandamus; quatenus ipsi Comiti nostra vice præ-

cipiatis, ut non ulterius supradictum virum in-

quietare præsumat. Nec solum, sed & contra defendit ab

omnes inimicos & perturbatores rerum ipsius vi-

cem nostram ad ferenda illi auxilia suscipiatis, præ-

cipiendo præcipimus, ex auctoritate Apostolorum

Petri & Pauli. Valete, & nulla ratione quæ præ-

cipio contemnite. Vbi Berengarium intelligi verifi-

ciuntur, ex alia epistola quæ sequitur, & nomen in-

tegræ exprimit, quomodo utramque profert ex veteri Ms.

S. Albini Andegavensis, Franciscus de Roye, Anteces-

tor Andegavensis, in libello de vita, heresi, & pænitentia

Berengarii.

5 Quin tamen etiam tertia illa retractatio vel facta

fuerit, vel per relapsum irrita, dubitare Mabilionem,

tom. 2. Analect. pag. 489, non finit ipsius Berengarii

scriptum; quod in Ms. Codice legi, inquit: quan-

doquidem in eo scripto perfide rescindit tertiam

fidei professionem, iisdemque fere argumentis con-

vellit, quibus primam sub Nicolao Papa editam

Quin & labefactaverat. Tum subdit, quemadmodum ad

relapsum subscriptendum ultimæ fidei professioni inductus

an. 1083, finit, nimurum metu mortis, sibi certo imminen-

tis; quove sensu eam asseruerit. Id ipsum confirmat

Bersoldus Constantiensis, iterum de eo sub annum

MLXXXIV ita scribens: Berengarius, novæ haere-

sis de corpore Domini auctor, eo tempore defi-

cens, abiit in locum suum: qui, licet eamdem

haeresim fæpissime in Synodo abjuravit, ad vomi-

tum tamen suum canino more non expavit redire.

Quæ cum Romam referrentur, denuo citatus Berenga-

rarius, eodem videtur ab Episcopo Comiteque remissus, &

unum fere annum reverens, adhortanteque Gregorio &

pro ipso orante, tandem serio resipuisse. Ejus in Galliam

reversuri securitati atque indemnitatì consultum volens

lementissimus Pontifex, & omnibus B. Petro fideli-

bis Salutem & Apostolicam benedictionem imper-

tientis, Notum, inquit, vobis omnibus facimus, nos

anathema fecisse ex auctoritate Dei omnipotentis,

Patris, & Filii, & Spiritus sancti, & beatorum Apo-

stolorum Petri & Pauli, omnibus qui injuriam ali-

quam facere præsumperint Beringero Romanæ

Ecclesiæ filio, vel in ejus persona, vel in om-

ni possessione sua, vel qui eum vocabunt haere-

ticum: quem post multas, quas apud nos, quan-

tas voluimus, fecit moras, domum suam remittimus,

& cum eo fidelicem nostrum Fulconem. Undenam vero?

Quantum

IN CATALOGOS PONTIFICUM.

Quantum conjectura asequor, ex monasterio Casinensi, quo, capti ab Henricianis urbe & à Normannis recepta, post celebratam Roma Synodum, Gregorius se reperiat, causa securitatis, peruerso verosimiliter illuc secum ire Berengario, ubi cœpta conversionis negotium quietius tractari & securius peragi posset.

6. Certe ex conversatione tam religiosa factum credi potest, ut Berengarius, quem conceperat paenitentia spiritum tandem parturiret: prout fecisse eum censeo, mense post obitum S. Gregorii quarto, obiit enim Berengarius anno MLXXXVIII v. vel vi Ianuarii; & veteres membrana Laureacenses apud Franciscum de Roye sanctiori ejus conversationi definitiunt viginti octo menses; si quidem rede corrigo manifestum errorem, per quem scriptum legitur annos 5, quos omnino nec octo possis invenire, si de ultimo ejus relapsu sub annum MLXXXII verax est relator Bartholdus. Verba Ms. Laureacensis hæc sunt. Tunc Berengarius Roma discedens Turones venit; ibique in Insula quæ S. Cosmæ dicitur, seculi pempis abrenuntians, fere per viginti & octo annos (ego mensis lego) Domino militavit: aliisque plures Canonici S. Martini, sancto Spiritu nec non salutari ejus admonitione instruti, mutatis vestibus (quod Monachici habitus assumptionem hanc inepte interpretatur Mabilio) fese ad insulari contulerunt. Fuit vir, si heresim excipias, omni laude cumulatissimus, quod ex Wilhelmo Malmesburensi altisque ejus avi scriptoribus liquet. Amator pauperum, eleemosynis approbatus, largarum possessionum disperiendo dominus: propter qua in eo toties relapo posuit impletum videri Euangelicum istud; Beati misericordes, quoniam misericordiam consequentur. Hildebertus, postea Episcopus Cenomanensis, Epitaphium Berengario texuit omnigena referunt laude; quod ita concludit:

Vir vere sapiens, & parte beatus ab omni;

Qui cælos anima, corpore ditat humum.

Post obitum vivam secum, secum requiescam;

Nec fiat melior fors mea, forte suâ.

quo fit, inquit Malmesburiensis, ut, qui ita resipuit, sine retractatione à quibusdam habeatur Sanctus: & teste Mabilione, Turonensis ecclesiæ S. Martini Canonici justa Berengario persolvere sunt soliti, hujusque rei gratia quotannis ad tumulum (qui in claustru S. Cosmæ nigro lapide stratus, detrito Epitaphio, visitatur) feria Palchæ tertia convenient, ubi recitant Psalmum Deprofundis pro defuncto, nulla tamen Collecta adhibita. Hacenus de Berengario: de quo id mirari etiam subit, adeo robusta complexonis fuisse hominem studiosissimum, ut qui ante annum MXVII, quo S. Fulbertus factus Carnotensis Episcopus est, ejus in scholis discipulus fuerat, unus ex carioribus (sicut ex condiscipulis Adelmanni Brixienensis Epistola ad Berengarium liquet) potuerit vir octogenario major intra sexennium tertio Romanam proficisci.

7. Revertor ad Gregorium Papam, post cujus Vitam à nobis illustratam inveniet lector, notitiam sepultura in ecclesia Salernitana, atq; incorrupti postmodum reperti corporis; nec non præsentis venerationis in eadem ecclesia &c. ut Col. i n. i lin. 5.

CLEMENS ANTIPAPA.

Lin. i dele — unde Ghibellinorum perniciosa factio nomen traxit — & lege — Argenta, oppido inter Ferrariam & Ravennam, oriundus.

Commentariolum sic ordire — Patriam hujus monstrij, indicavit nobis in suo Italicu Itinerario diligentissimus Mabilio pag. 38. Plura &c. — tum addet.

2. Hic autem omnibus Antichristis pregressis & haltem

Post Tom. VII, vel post Propylæum Maji, seu Chronolog. Pontif.

*nus secutus deterior, voluit ceteris videri religiosior, exco-
gitato Sigillo, formæ prorsus singularis; cuius orbem per-
currens Crux ampla, & formata ex duabus lineis perpen-
diculariter, duabusque aliis parallelo ductis, in parte trans-
versali continet has litteras, CONFIRMA HOC DEUS,
& harum literarum sententia continuatur per litteras à perquam
summo deorsum sculptas, QUID OPERATUS ES IN NOBIS religioso.
Psal. LXVII. Inter quatuor deinde angulos ejusdem Cru-
cis, divisim legebatur istud Psal. XXXII, VERBO DOMINI
CÆLI FIRMATI SUNT. Per orbem denique exprime-
bantur hæc verba, DOMINUS NOSTER IESUS CHRISTUS.
Ipsum figuram Sigilli querat in Giacconio, cui id tantum
est: miti videor absque eñ satis clare explicuisse formam,
quam vel ideo nemo imitari voltat, quia auctorem tam
impium habuit.*

*3. Mortuo nullus curavit monumentum aliquod posere;
adèque omnis ejus memoria periit, ut nec locus quidem
nominari posset, in quo execrabilem vitam finivit, nisi Or-
dericus Vitalis, Hist. Eccl. lib. 10, nobis confignatum reli-
quissit Epitaphium, quod Petrus Leonis eidem insultando
scripsit, & est hujusmodi:*

*Nec tibi Roma locū, nec dat, Guiberte, Ravenna;
In neutra positus, nunc ab utraque vacas.
Qui Sutriæ viveris maledictus Papa fuisti,
In Castellana mortuus Urbe jaces.
Sed quia nomen etas sine re, pro nomine vano,
Cerberus inferni jam tibi claustra parat.*

*Nempe, ut idem Ordericus lib. 8 scripsit, Odo Comes
Sutriæ nepos ejus erat, & Ecclesiastica pacis fauto-
res pluribus pressuris coercébat. Igitur Albâ pulsus
Guibertus à Paschali Papa, ut in hujus Vita dicitur, ipso
foras adhuc Autumno anni M XCIX, quo iste in Augus-
tino ordinatus est, contulit se Sutrium, atq; inde in proximā Ci-
vitatem Castellanam, antiquis Fescentium dictam, x
p. m. distantem, ac forte Comiti prædicto subiectam, velut
in locum munitionem, ibique obiit anno MCX.*

*4. Sunt qui ab hujus nomine natum putent Ghibelli-
norum nomen, factio per Italiam fænistiæ secu-
lo subsequenti; aptata ad faciliorem elocutionem vocè, dicit: viden-
tia, magis integre pronuntiata, sonat Guibertinus,
vel (sicut in Vita Paschalis II scribit num. 26 P. Pisanius) Gibelli-
ni, ut à Gibertino: ita ut qui profiebantur partes Cesariæ, Guelphæ,
Pontificibus Romanis adversantium, sic per contemptum
initio vocarentur: sicut & pars altera à Cesariis voca-
ta est Guelphorum, id est, Catulorum (hoc enim no-
men Welt Germanice sonat) occasione accepta à Guel-
phone V, Bavaria Duce ac Veronensi Marchione, anno
MLXXXIX; ex voluntate Urbani II, conjuncto cum
Comitissa Mathilde, Pontificiarum partium studiosissima.
Sed nomina, primum per injuriosam diecitatem jacta,
honorū deinde sibi pars utraque duxit; maxime cum inter
Pontifici adversantes clarere cœpit Henricus V, quem
ajunt quodam Germania oppidulo Ghibel dicit, in quo
natus & educatus fuerat, sic delectatum, ut inde vulgo
cognominaretur Ghibellinus. Imo sunt qui utrumque
nomen primum volant audiri cœpisse circa annum MC-
XXXIX, in Wirtzemburgensis urbis obſidione. Verum, ut
verosimilius est, Henrico isti agnomentum accepisse à pri-
dem coalita & nominata factio, cuius erat caput,
potius quam ab ignobili oppiō, quod nescio an satis pro-
bet uspiam aliquando fuisse; sic & Guelfos, longe
prius cœpto appellatos, occasionem dante Duci ipsius
nomine.*

*5. De origine Guelphorum, inter Germanos Princi-
pes, præsertim Bavarios, atate illa estimatis morum, cir-
cumfertur seu fabula seu historia, fatus relata à Gabriele
Buccelino, tom. 2 Germania sacra & profana, in His-
toria Agilolfingica pag. 363; videlicet, Irmentrudem Sue-
vicam, s. Hildegardis Carolo Magno nuptæ sororem,
Isenbardo Principi Alemanno junctam, ex imprecatio-
ne pauperculæ, tria prole simul edita grayata, ter-*

erinos simul peperisse; qua verita adulterii suspicionem
victo ex iis fluyio mergendos dederit ancilla. Hanc autem
Isenbardo domum redeunti occurrentem, interrogatamque
quid capite gestaret in canistro, Guelfos respondisse flu-
vio mergendos; quos dum cunctatur offendere, depreben-
sa in criminis, iusta sit tacere, mandatumque expletum esse,
referre Domina. Interim à fidelis rusticis educatos omnes,
cum jam septennes essent, exhibitos in geniali epulo ma-
tri, eodem quo unus quem ipsa servaverat cultu; qui
propterea Guelfi dicti sint in memoriam facti. Rem huic
finissimam apud se contigisse tradunt Arelatenses, nisi
quod pro novem catulis, totidem dicuntur nefrendes, an-
cillari mendacio appellati infantes, in Rhodanum mermen-
di, nisi eorum unus ad heri interrogationem manum de-
cophino protendisset; unde ipsa ubi partus talis editus
fuerat ades. Scrofae domus usque hodie appellatur; te-
ste Belleforestro & Gaulardo Scriptoribus Francis, afferen-
tibus in perpetuam rei memoriam etiam nunc ibi videri
in sculptum lapidem; matrem vero perpetuo carceri man-
cipatam fuisse, in pœnam sui crudelis mandati. De Guelfo
nomine alii aliter narrant, dicuntque, Isenbardo venan-
ti una cum Carolo allatum de partu uxoris nuntium;
quare cum is multum festinaret reverti domum, Carolus
joco dixerit, quid tantum festinaret, ob Guelfum unum
sibi natum? ipse vero pari joco responderit; ita sane, vo-
caretur Guelfus, modo eum Rex ipse de fonte susciperet, si
bique comparer fieri dignaretur.

6 Clementem Antipapam, brevi temporis intervallo,
secuti sunt alii tres, schismatis criminique herodes; qui
quia ad Paschalis II Pontificatum spectant, commu-
nus post illum referuntur; hinc, ubi primum eos loca-
veram, ablati.

CLX VICTOR III.

Lin. 7 — xv Septembris l. xvI

Num. 2 iterum, post lin. 9 adde — Nibilo certius digesta
sunt, que confuso rumore accepit Ordericus Vitalis, & lib. 8,
sic proponit: Victor Papa, postquam apicem Pontifi-
catus ascendit, primam Missam in die sancto Pen-
tecostes solenniter cantare coepit: sed occulto Dei
nutu, gravem morbum subito incurrit. Nam diar-
rhœa cogente ter ad latrinam de Missa ductus est, &
sic in Papatu vix una tandem Missa perfunditus
..... In ægritudine tamen à Pentecoste usque
ad Augustum languens, defunctus est. Interim
constat &c.

Ibid. lin. 7 à fine post — dies vi — adde — non an-
numerato scilicet die mortis, quem si annumerari omnino à
Leone quis velit; oportet ut dicat, Ordinationem fa-
bam fuisse, non ipsa Dominica Pentecostes, sed ejusdem
festivitatis feria II; quod nec absurdum foret, nec ritui
Pontificiarum Ordinationum contrarium. Malui tamen se-
qui nostrum Ms. de Vitis Pontificum, ubi dies VIII nu-
merantur, & sic Dominicam retinere. Scriptit adhuc Ab-
bas Casinensis libros 4 Dialogorum de Miraculis S. Bene-
dicti & aliorum variorum Patrum: quos libros in suis An-
nalibus delibus Baronius, ipsos vero ex Ms. Vaticano edi-
dit I.B. Marus, Canonicus Romanus, sed mutilos in fine
libri 3, & toto quarto desitios; qui defectus utinam aliun-
de quandoque suppleatur!

Num. 3 adde — Malleonense Chronicum, annum
MLXXXVII finiens: Eodem, inquit, anno obiit Victor
Papa: & sequentem exodiens, Ordinatus est Urbanus
Papa: quo Chronologia nostra valde firmatur, propter at-
atem Chronicorum ipso tempore scripti.

CLXI URBANUS II.

Lin. 2 Marnam — l — Matronam, —

*Ab anno
1688.*

Num. 1 lin. 3 Papæ Urbani — adde — Ordericus Vi-
talis Hist. Eccles. lib. 8 sic eum breviter laudat, Æstate me-
diocris, corpore magnus, modestia discretus, nobili-
tate & mansuetudine clarus, religione maximus,
sapientia & eloquentia præcipiuus . . . misit Le-
gatos & Epistolas Romanæ auctoritatis Francis &
Græcis, alisque gentibus per orbem constitutis, ut
in fide Catholica irrefragabiliter persisterent, &
omne in scissuram à lege Dei & corpore Christi,
quod est Ecclesia, callide præcaverent. *Tum libro 9*
eiusdem in Gallias professionem, & Acta Synodi Arver-
nensis seu Claromontana referunt, qua istic legi possunt.
Elogium &c.

Num. 3 lin. 8 [Arnulfus — adde — Mediolanensis.]

Num. 6 dele tres ultimas lineas, utpote iterum recur-
rentes initio n. 8.

Num. 7 adde — Itaque hoc etiam transcribo, que ba-
bet hujus temporis Chronicum, vulgo dictum Malleonense,
ubi ad annum MXCV sic legitur: Urbanus Papa te-
nuit Concilium III Idus Novembris: & inde Le-
movicas veniens, depositus Umbaldum Episcopum
ejusdem Urbis. *Tum anno sequenti*: Urbarius Papa
veniens ad festivitatem S. Hilarii, fuit Piclavus, xxi
Januarii. Post haec perrexit Andegavos, & benedixit
monasterium S. Nicolai. Inde abiens, Turonis te-
nuit Concilium in monasterio S. Martini: in quo
inter alia restauravit Abbatiam S. Mauri, & præce-
pit habere Abbates . . . inde reversus est Sanctonas
civitatem, & celebravit ibi Sanctorum Pascha: & in-
de remeavit Romam: & in eundo remeavit Ne-
mausum civitatem, ubi item tenuit Concilium, &
reconciliavit Philippum Regem Francorum. Ubiquumque fuit, præcepit Cruces facere hominibus, &
pergere Jerusalēm, & liberare eam à Turcis & aliis
gentibus. Denique ad annum MXCIX: Eo anno, inquit,
fuit factum Ronæ Concilium, quod novissime te-
nuit Romanus Papa VII kal. Maji, in quo confir-
mavit viam Sancti Sepulchri D. N. Iesu Christi;
& decrevit in ipsa Synodo omni feria VI jejunare
pro peccatis suis omnibus Christianis, & maxime
pro illis de quibus non confessi sunt immemores.
Eodem anno obiit ipse IIII kalendas Augusti, &
successit ei Paschalis II.

8 Ordericus Vitalis prælaudatus, hoc tempore vivens,
libri sui IO initio mortem ejus exponit, & addit: Ejus
Epitaphium
opera quam laudabilia fuerunt, nitore famaque ma-
gnitudinis suæ, per orbem late divulgata, inimico-
rum etiam eo defuncto lamenta testata sunt. Petrus
Leo tres elegiacos versus super ipso edidit, & me-
moriam ejus breviter sic commendavit.

Canonicum Remis, Monachū Cluniacus, Odonē
Roma vocat, facit hunc Ostia Pontificem:
Cumque fit URBANUS, mutato nomine Papa,
Redditur expulsus integer Urbis honor.
Exequias hujus celebres hic Roma peregit,
Augusti quarto preueniente die. Subintellige
kalendas.

Alter quoque insignis versificator, præfati Papæ alterum
vitam, mores & occasum consideravit, & inde car-
men hujusmodi compaginavit.

Canonicus Remensis Odo, quem Cluniacensis
Hugo facit Monachum, Papa fit eximus.
Hic vivens, lux Urbis erat; defunctus, eclipsis:
Urbs stetit, URBANO stante; ruente, ruit.
Lege regens, & pace fovens te, Roma, beavit;
Servans, à vitiis intus; ab hoste, foris.

Non

Non flexit, non extulit hunc, non terruit unquam;
Dives, fama, potens, munere, laude, minis.
Eloquium linguam, sapientia pectus, honestas
Mores ornabant, exteriora decor.
Ecce per hunc Urbs-sancta patet, lex nostra
triumphat,
Gentes sunt viæ, crescit in orbe fides.
Sed citius rapitur rosa, quæ plus vernal in horto;
Sic & florentem fata tulere virum.
Mors hominem, requies animam, cisterna cadaver
Suscepit; inter nos nil nisi fama manet.
Romanus Canonicus &c. — deinde post num. 10
adde. —

11 Idem Mabilio lib. 2 cap. 20, agens de Testium subscriptionibus, de quibus jam aliquid dictum ad Pontificatum Leonis IX num. 9, sive (ut nunc insitui dividendum Commentarium illum) *Dissert. XXXVIII*, num. 3; idem, inquam, Mabilio notat, hoc potissimum Pontificatu invaliduisse, ut Bullis, etiam extra Synodum dandis, Episcopi Cardinalesque subscriberent. Addit autem, non solum in Pontificatu, sed etiam Regis cuiuscumque generis, nec non inferioris ordinis hominum scripturis, frequens olim fuisse, ut etiam absentibus futurisque volentibus eas sui nominis subscriptione firmare, spatium relinquenter. Hoc porro instituto factum, ait, in ejusmodi instrumentis multis, ut post primitus scripta suo ordine nomina testium initio rogatorum, inveniantur alia multa, nullo ordine vario que charactere, adiecta: qua cum postea à Chartulariorum ecclesiasticorum aut monasticorum collectoribus, una continuâ manu transcripta reperiuntur; magnam primâ fronte solitudinem ac suspicionem fraudis necesse est injicant viris eruditis, habentibus aliquam personarum ibi nancipatarum, temporumque ac locorum cuique propriorum, inquitque se enormiter discrepantium notitiam. Opera pretium sane fuerit, tanti momenti doctrinam (qua nescio an alia ulla utilior in re antiquaria sit) vide-re probatam autoritatibus & exemplis certissimis, ad plurimas irrefragabiles autoritatis chartas, periculo damnationis certa aliqui eximendas, atque à turpi suppositionis evidentiis nota vindicandas.

*Et locus dum
post sub-
scripturis
relicitur.*

CLXII PASCHALIS II.

Post Commentariolum adde — *Ordericus Vitalis* ait, quod de Valle-Brutorum, Monachus fuit. Fuisse Monachum, mox constabit ex Vita: Brutios, vetustum Calabria Populum, novi; Vallem-Brutorum in Toscana, nullam hactenus reperi: monasterium esse, clarus idem indicat cum ait lib. 10. Defuncto Urbano Papa Reinerius, Vallis-Bruciorum Monachus, in Paschalem Papam electus est, & xvi die à transitu Praedecessoris, id est, à die xxix Iulii, canonice consecratus est; quod cum dictis & dicendis optime congruit, eademque postea in progressu ejusdem libri ante medium idem Vitalis confirmat. Porro si animus tibi fuerit operis hujus editionem alteram Cavallarianis, quarum jam sape memini, imaginibus ornare, post Commentariolum de Paschale II, ante vitam, adde hæc sequentia. — Vides interim quod exhibenda Pontificum imagines quaternas & quaternas, cogamur hic sistere in binario, ut Pars sequens cum novo quaternione inchoetur. Ne ergo loculi duo vacent &c. pag. 208 col. 2, usque ad Appendix. — Poteris tamen etiam totum hoc punctum omittere, si velis, una cum ipsis Constantini & Helenæ imaginibus; & Urbani atque Paschalis Secundorum, iconibus junges Gelasium & Callixtum, eaque Secundos; itaque progrediendo, ultimum quaternionem finies cum Innocentio XI, Pontifice CCXLIV; nec opus habebis iterum implere tabulam duabus personis adscititiis, ut i nos oportuit facere.

In Vita num. 6 lin. 8 à fine, post verba — in Castellum se proripuit — adde in parenthesi — (no-

men credo potius de industria reticuisse Auctorem, quam illud socordi librario excidiisse: quamvis autem varia agri suburbicarii nominentur Castella, ac nominatum haud procul Alba Castellum Gandulfi, Pontificie rusticacioni nescio quam pridem dedicatum, nuperque ab Alexandro VII mira venustate restauratum exornatumque; propenderat tamen conjectura ad Castellum Romanum, situm inter Albam & Ostiam, quod inde versus mare propinquior patret fuga. Fuis tamen & hic, ubicumque sito loco, minus [tutus] &c.

Num. 11 lin. 13 — His pavoribus — adde — [consternabantur] simplices populi.

Num. 16 lin. 8 à fine — Bonum filium. l. Bonum filium — unica voce.

Num. 27 lin. antepen. dies 111 — adde — Malacense Chronicon duorum ex predictis Conciliorum meminit: primo, Anno MCVI, apud Trecas in Francia fuit Concilium, quod tenuit Paschalis Papa, in quo decrevit ut per nullam guerram incendia domorum fierent, nec oves aut agni caperentur. Vitale & Christianæ militia legibus dignum decretum, sed heu! quam alienum ab usu & praxi calamitosissima nosse atatis? Et rursum Anno MCXV I Romæ fuit Concilium, quod teput novissime Paschalis. Et, Anno MCXVIII, xxi kalendas Februarii obiit Paschalis Papa, & successit ei Gelasius. sepulcri in Laterano &c.

Num. 29 lin. 4 à fine, anno MCXIII — scribe — MCXIV.

Post num. 30, expuncto sequ. numero toto, atque altero vel sursum translato ad Commentariolum de Paschale, vel etiam integre pratermisso, sic progrede-re. —

3 Porro Paschalis II, uno aut sesquianno ante Guiberti seu Clementis Antipapa mortem electus; eo defuncto tres ejus successores, Num. 7 Vita indicatos, ideo solum habuisse videtur sibi oppositos, ut veri Pontificis gloria major esset, qui omnes tam cito ac facile vicit. Sunt autem istic jam nominati

ALBERTUS ANTIPAPA.

ALBERTVS, natione Atellanus, *An. 1101* Guiberto, qui cum Diaconum Cardinalem creaverat, anno MCX suffectus, sedente jam Paschale II; ipso electionis suæ die captus est, & reclusus apud S. Laurentium, antequam vel sacrilege ordinaretur.

THEODORICUS ANTIPAPA.

THEODORICVS, ex Abbatte Farfensi, *An. 1101*, Presbyter Cardinalis creatus à Guiberto, Pontificis Romani titulum sub nomine Silvestri III sacrilege tenuit diebus centum & quinque: captus deinde & in Cavense monasterium retritus ad poenitentiam.

MAGINULFUS ANTIPAPA.

MAGINVLFVS, natione Romanus, *An. 1101*, stigiis magicis frustra confidens, exul

m 3 mo,

moritur, eodem anno quo Guibertus, qui eum Diaconum Cardinalem fecerat, aut proxime sequenti.

Pictura *Sola horum nomina recitat Baronius; quod autem de Callixti 2 iis scimus amplius, id deberi jam diximus Auctori vi de eorum ta Paschalis Papa: cetera sumpsimus ex Ciacconio: qui suppressione. licet non repererit, quod nomen sibi optaverint Albertus, & Maginulfus; credibile est tamen etiam ipsos, consueto jam pridem ac fere in legem traducto more, statim ac electi fuerunt, aliud à primo sumpsiisse, ipso die sua protrusionis; sed magni non refert nefarii, quale. Inter picturas, quibus Calixtus II ornatus dicitur Lateranensis Palatii quadam à se extracta conclavia, quasque apud Raspoum videre est, sed ex prototypis recentiori opere, forsitan sub Sixto IV, reformatis; ea qua ordine secunda est, Guibertum devictum exprimit; tercias vero successores ejus tres, hoc disticho subitus adscripto comprehensos;*

Ecclesiæ decus Paschalis Papa Secundus;
Albertum damnat, Maginuldum, Theodoricum, ubi ordinem temporis non fuisset servatum in nominibus, excusat metri necessitas: Maginulfum autem jussus exarare Chalcographus, exerravit in littera, ut faceret Maginuldum: cum eadem describens Onufrius Mabinulfum legat, in alia littera, simili typotheta incuria, corruptum.

DISSERTATIO XL.

De forma Pallii aliorumque Pontificium indumentorum, medio ævo mutata. pag. 208 dicta Appendix.

Vbi Callixtus 2 pingi fecit suos 6 successores:

Num. 2 in Margine sic scribe — ut appareat in abside oratrii S. Nicolai — & lin. 3 sic rotum muta — imaginem accipe alterius Absidis, desumpta ex libro, quem de Vita Gelasii Papa II edidit Constantinus Abbas Cajetanus, hac auctoritate vindicaturus ei titulum Sancti. Extabat ea Absidis picta in Lateranensis Palatii Oratorio, de quo apud Casarem Raspoum, Onuphrii Panvini verba in libello de VIII Ecclesiis pag. 173 transribentem, bac lego, lib. 4 cap. 1. Calixtus Papa II, post conciliatam cum Henrico V ejus nominis Imperatore gratiam, Patriarchii Lateranensis ædificia restaurare aggressus, excitavit in medio interiori Palatio Oratorium, seu ædiculam perelegantem & forma oblongam, cum tecto ligneo imbricato; exornavitque picturis, in honorem S. Nicolai Episcopi. In hujus ædicula abside pingi curavit, et si opere parum eleganti, Romanos Pontifices qui se proxime antecesserant, initio ab Alexandro II ducto. Erant vero, ipse Alexander II, Gregorius VII, Victor III, Urbanus, Paschalis & Gelasius Secundi; illisque adjunxit ex antiquioribus S. Leonem & S. Gregorium, cognomento Magnos: semet vero in testudine absidis ad Salvatoris pedes effigi curavit. Verum in media abside pro Salvatore, quem nobis describit anno MDLXX Onuphrius, ex eoque post annos LXXX Raspoum, inventio in imagine Cajetani Deiparam, atque ad hujus pedem unum inclinari Calixtum II, ad alterum similiter Anastasiū IV. Ea propter pene cogor dicere; Onuphrium memoria lapsum esse, & Raspoum desuisse diligentiam inspiciendi propius ipsam Absidem: cum medio inter utrumque tempore Cajetanus, anno scilicet MDCXXXVIII, aliter invenerit. Quamquam autem idem Cajetanus (ut supra notavi in Alexandro II) indicare videatur, ip-

sum picturam recentiori manu innovatam fuisse; ac forte post editum Onuphrii libellum, quod etiam persuadet litterarum minime vetustarum formam; Virginis tamen inter duos Angelos residentis, filiumque in gremio tenentis linearienta ejusmodi sunt, ut antiquitatem omnino sapiant, esto colores sine innovati.

3 Itaque, hac innovatione non obstante, existimo, præter colores litterarumque formam, mutatum veteris pictura esse nihil: sed hujus duplicum partem facio, quarum inferior auctorem habuerit Callixtum prænomina- tum, qui in Superiori parte solum fecerit pingi seipsum, ipsumque ad pedes Salvatoris, medium solum insidentis; cum ejusdem spatiū implere, sequè ipsum ex parte altera pingendū statu 45 curare; reliquise predictum Callixtum ut erat; itaque ad caput ejus, tamquam viventis, etiamnum cerni te- bellam quadratam, aque ac post ipius Anastasiū caput; pro Salvatore autem radius expresso substitutam opere elegantiori Deiparam; & utrinque collocatos SS. Silvestrum atque Anastasiū, bunc nominis à restauratore assumpti primum, istum Lateranensis Patriarchii primum inquinatum. De titulo sc̄s, omnibus defunctis aequaliter nunc adscripto, deque luminoso circum eorundem capita circulo, itaue fuerint ab initio, nolim divinare. De no- minibus carminibusque adscriptis, et si nova sit chara- terum forma, non dubitem tamen, quin primitus de- scripta eadem fuerint, usitatis XII seculo litteris; id que suadet ipse versuum stylus, quos medio ex limbo, sic le- gere oportet.

Sustulit hoc primo templum Callixtus ab imo,

Vir clarus late Gallorum nobilitate:

Verum Anastasiū, Papatus culmine Quartus,

Hoc opus ornavit, variisque modis decoravit.

Florebant eodem quo Anastasiū iste tempore Poëta qui- additis ver- dam, Leo nomine, unde poësis ejusmodi rhythmica nomen sibus Leonī- Leoninorum versuum accepit; non quia primus illos nis tunc pri- exigitavat (jam enim exemplum vidimus in sigillo Vido- astimari. ris II integrō seculo antiquis) sed quia præcipuum ei fa- mā conciliavit suorum elegantia versuum; eorumque usum ex Italia in Galliam traduxit, ubi nomen Leoninorum natum videtur. Illum ergo ipsum Leonem, vel ex discipulis ejus aliquem, suspicor auctorem fuisse Ana- stasiā istius Epigraphes. Quid autem cause habuerit ipse Anastasiū, ut argumentum designata à Calixte II pictura quoad superiorem ejus partem immutaret, non vi- deo; nisi vel imperfectum opus prior dimiserit, vel vitium faciente fornice absidis corruptum illud citius fuerit. Est ergo pars illa superior absidis, Anastasiā fere tota; ejus- demque Auctoris stylo, à quo versus priores sunt, etiam medius iste, sub Deipara throno, scriptus fuit:

Præsidet æthereis pia Virgo Maria Chorēis.

4 Atque bac fusus deducere placuit, ne pictura isti, non undequaque vetustissima, omnem adhibere fidem videar; quamquam in ea toties expressa cernatur forma Pallii, qualem hoc seculo XII fuisse omnino censeo. Dubito tan- men de numero crucularum, eidem tunc intexi solitarum; hic enim seculo illo atque sequenti auctior fuit, vel saltem arbitrarius; prout ex imagine Gelasiana appetat, nec non ex ea qua nobis exhibetur Innocentius V, anno MCCLXXVI electus; quamquam postea visum fuerit antiquum nu- merum constanter resumere, qui etiam nunc servatur. Que- ri porro circa eamdem picturam posset Mitramne Episco- palē &c. — mutatis consequenter & unitate auctis numeris.

Num. 3, nunc 4, dele lineam 17 & 18 usque, Ecce — deinde lineas 6 ultimas à fine, sic muta — Quamquam autem operosiorum curvaturam preferat in Anastasiā abside S. Nicolai sinistro manu infertus baculus. id sa- men ingenio pictori, ipsum ultimo innovans, adscri- serim potius, quam vero usui illorum temporum, ni- sificioris vetustatis exemplis illary viderim confirmatam.

5 Alie-

5 Alexander Wiltheimius — 6 Vides autem — &
lin. 11 — ad hujus Appendicis illustrationem — le-
ge — ad hujus Dissertationis usum — lin. 14 —
certius — 1 — cernitur — sc deniq; ultimæ 7 linea à
fine deleaniur, & novus numerus sic inchoetur:

Num. 14, nunc 15, post 20 lineas, dele alias 13, &
sequentes cum prioribus sic juge — numquam tamen
inveni ullius veteris Pontificis imaginem, in-Cappa ex-
pressam, ante seculum XIII. Ratio autem cur recens
Electum, Cappa potius &c. . . . ob praeclenitiae di-
gnitatem.

7 Nescio ego, quis Pontificum initium fecerit procedendi in publicum, absque illo eorum paramentorum, quibus in Satis uti mos est. Primus à Cavallerio sic exprimitur (ut Eugenium IV taceam, cuius numquam consecrati coronatique alia fortassis ratio fuerit) Primus, inquam, ab illo sic exprimitur Clemens VI, super litem Clericale seu Canonicale (*Superpelliceum vulgo dicatum*) solum induitus Mantellum sive Mozettam, à communī Episcopis omnibus Canonicisque Regularibus epomide differentem rubeo colore, albaque pellicula per extimas oras apparentis ornatu, tamquam Pontificibus unice proprio. Simili pellicula infrausta calantica, utrumque tempus & cervicem muniens, quibusdam rheumaticis scribus eodem fere tempore placuit: sed inventum istud longe antiquius videri fecit Cavallerius, quando ipsum presumpsit pro Mitra imponere Sabiniano, Sergioque II, & nonnullis aliis ex antiquis, una cum Cappa seu Pluviali. Opinor ego, & Mozetta & Pileoli pellicei usum, privatim intra palatium capisse seculo XIV aut XV; & hoc jam proiecto aliquos capisse etiam ita prodire in publicum: nam de Julio II, creato sub initium seculi XVI, legitur infra num. 3, quod MDIV,XVII Januarii, equitavit sua Sanctitas ad S. Antonium, cum Amictu & Cingulo albo, atque Capucio holeserici rubeo, ac Stola rubea. Et rursus de Adriano VI lego in Historia Conclavis num. 23, quod urbem inventus est equo, cum Galero & Stola, necdum coronatus. Vbi nota initium aliquod larga illius Stola, que

hoc seculo usurpatum, velut ornamentum Pontificibus proprium nullique alteri sacro Ordini commune, ex panno ut plurimum aureo, confibulaturque ad pectus, ne ex alterutro latere defluat. Hanc tamen Stolam, dum propius considero, conseruoque cum Cappa seu Pluviali (de quo infra) adeo frequenti in Cavalerianis Iconibus, cui semper ad oram interiorem prætexitur largus operis phrygionici limbus; suboritur suspicio, quod ipse ille limbus, qui seorsim sumptus pendensque de collo formam haberet largioris Stole, cœperit seculo superiori in processu publico usurpari pro Cappa seu Pluviali, tamquam ejus pars præcipua (erat enim ipsa ad frequentiores usus incommoda nimis) quemadmodum vetus Toga Romana, totum corpus operire solita paulatim fuit attenuata in locum superiorius explicatum. Primi autem Alexander VII, & post eum Clemens IX. . . . sic. . . . conspiciuntur. Nec faulte est in vera antiquitatis monumentis istius Pontificia ac Iotoris Stole similitudinem aliquam invenire, nedum originem. Sola Cavaleriana imagines tale quid exhibent (sed multo amplius atq; instar largei scapularis humerorum tenus utrimque ductum, indeque arctiori paulatim mensura ante pectus defluunt, & intextum Cruce largiore, Christia ut Sanctorum imaginibus ornata) exhibent, inquam ratae quid à principio seculi vi, in Hormisda & Joanne; quod videri posit loco Pallii adhibitu, si constaret aliquando usurpatum fuisse: est autem similius Planeta sacrificali, humerorum tenus in lateribus excisa, sed prater modum antiquorum, casulis rotundis utentium, sicut infra dicam.

8 Ut autem ad Absidem Anafastianam &c.
Num. 10, nunc 12, lin. 9 à fine lege — descendere
ejusdem quasi Scapularis extremitatem alteram (ut fa-
ciat formā Y quamdam, I latere etiam à tergo, & sit
quasi Y geminatū cor- nibus inter se obversis, per
qua caput transeat) ve- Y rosimiliter judicat Wilibe-
mius &c.

Num. 13. nunc 15, lin. 18 à fine lege — qua dupli-
cataque Y responderet.

17 *Dixi, non invenisse me quemquam Pontificum veterum, in Cappa expressum ante seculum XIII; neque antiquius etiam ita expressos credam, persuadent pictura, quibus Rasponus lib. 4 cap. I ait a Callisto II. ornata conclavia, per ipsum in Lateranensi Patriarchio clavium extrusa; quamvis illarum picturarum formas, ubi semper in Cappa Pontifex cernitur, accepisse se dicat à Felice Contelorio, Vaticana Basilica Canonico, utriusque Signaturae Referendario, viro eruditissimo, ipse venerabilis antiquitatis memoriae pro virili sua consultum esse cupiens. Laudo studium: sed requiro judicium, existimantis, eam esse posse graphicam ipsius veteris picturæ delineationem, postquam legit Onuphrium Panvinium, describentem ejus picturæ vestigia, quæ illo vivente, id est uno ante Rasponum seculo, adhuc vetustate exolentia pene cerni poterant. Ita enim ait: Sub Alexandri II tabula, in qua ipse pictus est cum Cardinalibus, pedibus Cadolum conculcans, sunt hujusmodi Versus*

REGNAT ALEXANDER, CADOLVS CADIT ET
SVPERATVN

In Raffponi autem imagine residet quidem inter septem
Cardinales Alexander, sed Cadolus conculcatus ap-
paret nusquam: secundus autem Versus integer, sed alio
fine terminatus, adscribitur in eadem Raffponi imagine
hoc modo

TVNC EI HENRICVS OBEDIT ET INCLINATVR.
*Rursum Onuphrius: Sub Gregorii vero, Victoris III,
& Urbani II signis, sunt hujusmodi Versus.*

**GREGORIVS, VICTOR, URBANVS, CATHEDRAM
TENVERVNT :**

GIBERTVS CVM SVIS TANDEM DESTRVCTI
EXPERIMENT

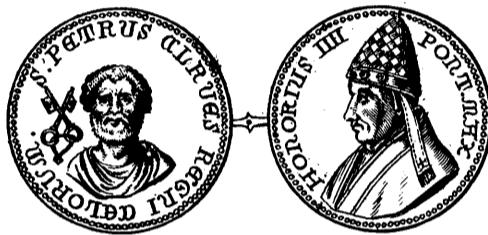
Rasponus eadem verba habet, nisi quod Wibertum, pro
Giberto; deserti scribat, pro destructi: sed duos tan-
tum Pontifices, in medio sex Cardinalium confidentes,
ipse habet, testius nusquam comparet, nusquam Giber-
tus cum suis. Tertio, idem Onuphrius describit Versus eos-
dem, quos sub tertia imagine Rasponus: sed ait, eos esse
sub Paschalis & Gelasii II simulacris, quodam
schismaticos Pontifices sub pedibus tenentibus:
Onuphriique assertum Abbas Sugerius, Alexandro PA-
pa coauis, irrefragabili confirmat testimonio, mox in-
fia ad Antipapatum Burdini, alias Gregorii proponendo.
Et tamen apud Rasponum iidem sic stant, ut omnino ni-
bil alteruter eorum sub pedibus habeat, prater marmo-
reum pavementum. Dico igitur, delineationes, quas na-
ctus est Rasponus, non esse similitudines veterum, sed
conceptus novarum picturarum, eo tempore formatos quo
de reparandis Palatii Lateranensis ruinis cogitabatur,
post editum Onuphrii libellum tempore Sixti IV: quan-
do, sicut Rasponus asserit, prater raros parietes mira-
craffitudinis, & rudera tellus carentia, adhuc exta-
bant vestigia aulæ Leonianæ, & cubiculorum In-
nocentii II & Calixti item II, & ædiculæ S. Ni-
colai, & conclaveum Cælestini III, quæ ex insi-
gnibus picturis cum elogiis ipsorum cognoscabantur:
mox tamen dejecta sunt omnia, excepta mi-
nori parte triclinii Leoniani (addo & ædicula S.
Nicolat à Cajetano adhuc rite) quando Sextus V,
novæ totius Patriarchii ædificationi manus ad-
movit.

18 Itaque jam non miror in istis Rasponi iconibus,
in quibus ipsa solarum etiamque figura maximum sa-
pit.

Nam veteres Cappae habebant cappucia cuminata: pīt novitatem, tota ad Vitruviana architectura leges exalta; non miror, inquam, Pontifices & Cardinales omnes videri in Cappis; & quidem talibus, quales hodiē formantur, cum lato inferneque rotando post dorsum scuto, potius quam cappicio. Interim veteris Cappuci, veram ac genuinam formam videre si placet, enī ibi illam ex Romano Breviario, sub annum MDXXXII Veneriis excuso, intra primam Psalmi Invitatoriū litteram.

A tempore Primus porro Pontificum, quem certo reperi expressum Honorii IV in Cappa, est Honorius Papa IV, in suo numismate, quod ex Musaeo Equitis Gualdi sic exhibet novissimi expressi Pontifices, Ciaccomii locupletator Oldoinus, cuius habitus rationem infra in ipso Honorio dabo. Similem etiam

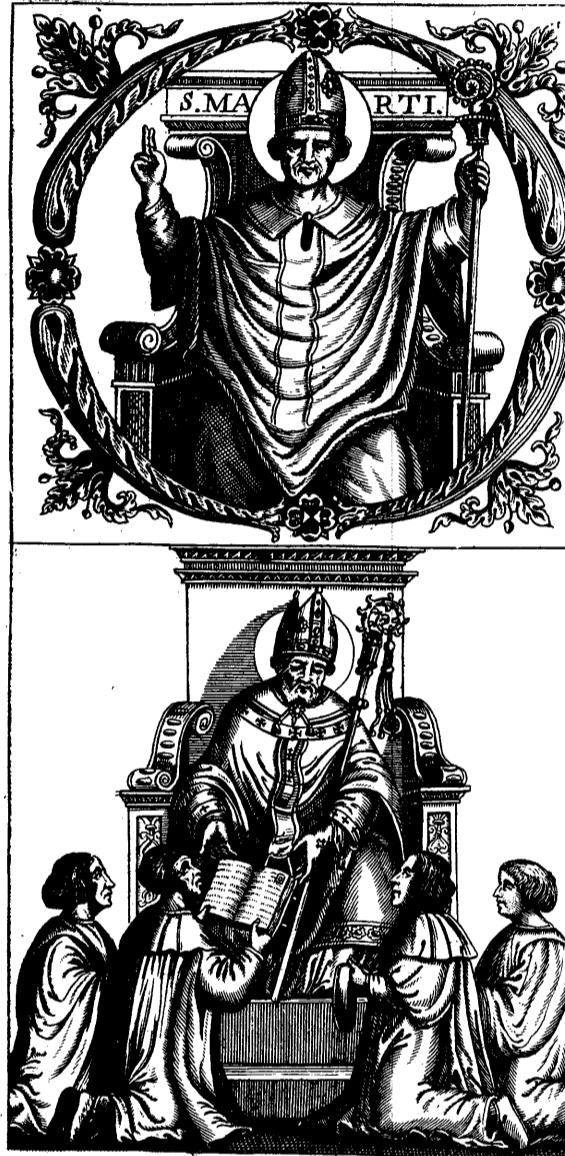

nummum Innocentii IV, anni XL vetustioris Honori pronominato, exhibet idem Oldoinus; sed isti numero aliquid credere prohibet triplex tiara coronamentum, evidens argumentum novitatis, tunc adhuc ignota.

19. Pene exciderat loqui de Planeta, seu Casula, extra quam neminem Pontificum videre nobis in vera imagine hactenus contigit primis XII seculis. Hanc fere constanter invenimus in antiquis monumentis undique clausam, instar rotunda toga, nisi qua caput transmittitur, cum superinjecto Pontificali Pallio, secundum formas supra descriptas. Eadem forma Roma tenuit eam XIV seculo, quemadmodum demonstrare possunt tria hac Presbyteralia monumenta, etiamnam Roma in Ecclesia S. Mariae trans Tiberim & S. Ceciliae risenda, quorum primum anni MCCCXIII, habet circumscriptum hujusmodi Epitaphium. Hic requiescit Dominus Presbyter Petrus Bellus, Canonicus hujus ecclesiæ, qui dimisit huic ecclesiæ unam domum bonam: cuius anima requiescat in pace. Obiit sub anno Domini MCCCXVI, Pontificatus Domni Joannis Papæ XXII anno I, Octobris die IIII. Alterum est anni XLIV prior recentius, & sic circumscribitur: Hic requiescit Dominus Petrus Francisci de Cinthiis, Canonicus Basiliceæ Principis Apostolorum de Urbe, Vice-dominus Portuensis & S. Rufinae, qui obiit anno Domini MCCCXL, mensis Septembri die XXVII, Pontificatu D. Innocentii Papæ VI.

etiam sec. 14 ut probans effigies sepulchrales,

Amen. Offenio vero post sculptum est tertium, quod hoc dicit: Hic requiescit Dominus Nicolaus Joannis Ricardi de Riccardinis, de Transtiberina Canonicus, Neapolitanus, cuius anima requiescat in pace. Amen. Obiit sub anno MCCCXVIII, Pontificatus Domni Urbani Papæ V, Indictione VII, mensis Maji die x. Quibus consideratis in ordine ad mox observanda, placeat etiam ad eundem finem videre Archiepiscopalis, apud Mediolanenses, Casulae formam, in imaginibus SS. Ambrosii atque Martini, Mediolanensis sculptis, quomodo illa hic subtiliter exprimitur, ex Missali Mediolanensi anni MDXXXII, formata ad miniaturas (ut existimo) antiquiores in Missali aliquo Ms. Earum prior, posita in fronte libri, representat S. Ambrosium, in habitu Archiepiscopali velut ad Sacrificium, cum Pallio supra Planetam, qui ipsum Missale tradit Archipresbytero & Primicerio Capituli Metropolitici (nisi fallor) atque Canonicis ad genua flexis suo quibusque in habitu altera, intra litteram O designata, inchoat ordinem Missarum, incipientem à Vigilia S. Martini, IV Idus Novembris; estque initium Orationis super Populum, Omnipotens semper Deus &c.

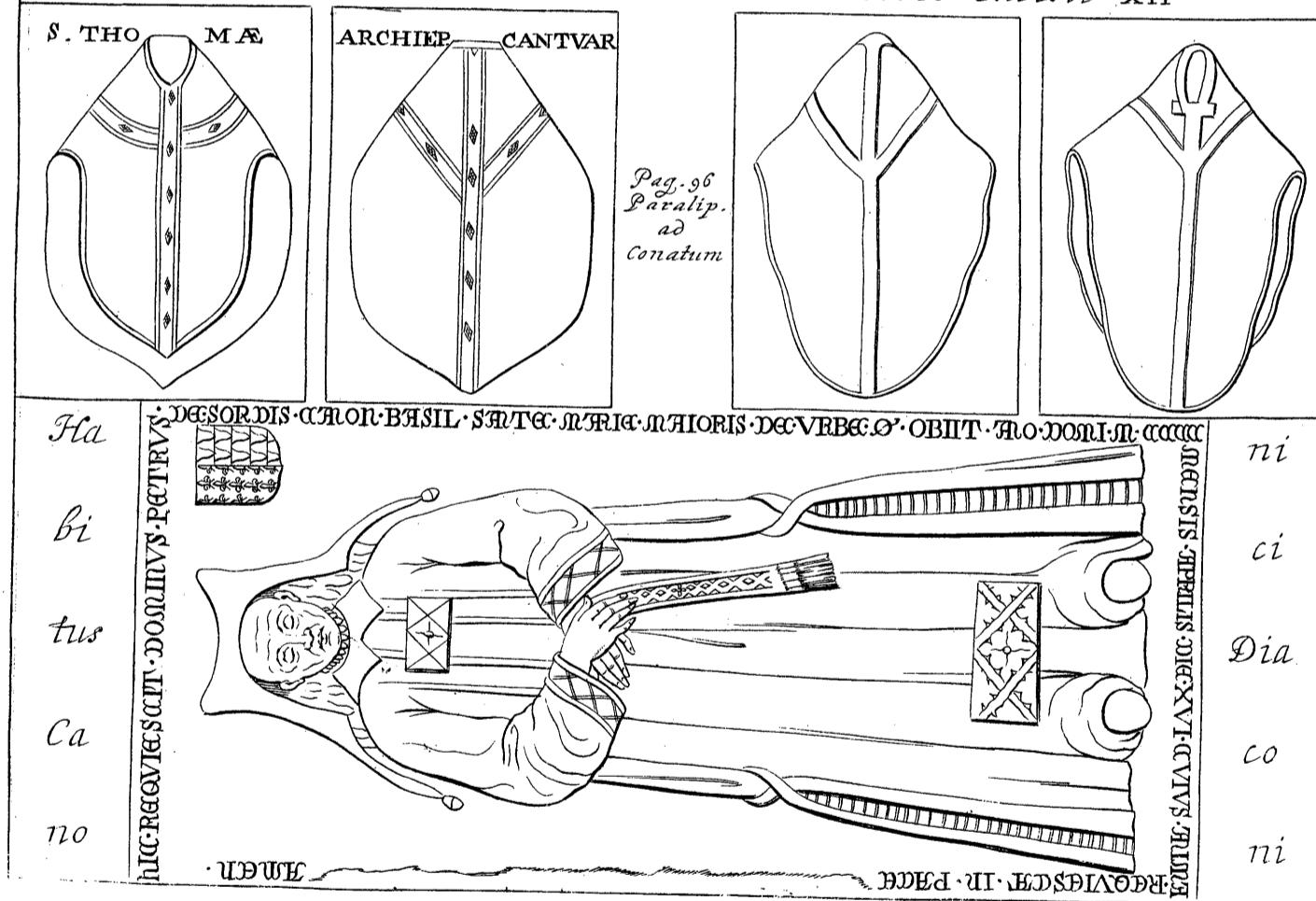

20. Plura in ipsis Casulis, presentim Canonicalibus, in quibus sunt ab hodierno usum remota; & quantum ego sufficor, ali videtur quia solis Majoribus Canonicis sic propria, ut vulgaribus notari ubi Presbyteris Roma non competenter. Atque imprimis, quod quia solis loco Stola Sacerdotalis, infra Planetam ante pectus decussata, Majoribus Canonicis ita, cuius extremitates utrimque deberent infra genua apud propria, patere, si ipsa ibi esset, videatur supra ipsam Planetam affixum veluti pectorale acupicti operis, unde quadam qua-

f

Forma eorumdem in Francia Seculo Christi xii

Si Stola defluit: ut Crucem, quam vulgares Casula totam assutam habebant in parte anteriori vel posteriori, habentque etiam nunc; Canonicales illa haberebant solam superne affixam; & sic viderentur habere aliquid accedens ad Pallium Pontificale, quod ipsum super Planetam superiori dumtaxat ejus parte affigebatur. Fortassis etiam Majoribus istis Canonicais, sive Presbyteris sive Diaconis, solis proprium fuit adsutum seu togae sua interiori, sive ipsimet Planeta vel Dalmatica collare pretiosioris operis, reflexum in humeros, in signum præcettentia: quale etiam apparet in effigie Clementis V, quem putamus à Cavallero exprimi in eodem Archidiaconali habitu, in quo pictus fuerat antequam fieret archiepiscopus Burdegalen sis.

*Squandam
tenus com-
munia
Episcopis,*

*aliaque
Presbyteris
sunt passim
testata.*

*Cæperunt
tamen Ca-
sulae,*

*fec. 10 etiam
in latribus
aperiri.*

21. Vi autem digressionem, ad Canonicales effigies institutam, prosequar; animadverto quod Nicolaus de Ricardinis collum, aliis etiam Mediolanensis nudum, perquam seculariter ornatum habeat, rotulo lineo crispato, quali nostra memoria viri ac matronæ gravez in Belgio Galliaque utebantur, ut fere in picturis paulo quam nunc sunt antiquioribus tempore Alberti & Isabellæ videre est. Atque hoc Canonicis, ut dixi, majoribus propria fuerint. Non agere ausim affirmare, Petiam illam supra pedes quadratam, qua phygionico rigens textu Alba affigitur, propriam Canonicis iisdem fuisse: memini enim ex senioribus audivisse, quod apud maiores nostros p. sim in usu fuerit, affigere Alba Sacerdotali tuicumque Petias, ejusdem cum Planeta coloris & textus, ubi illa pedes manusque attingit extimam sui parte, representandis (ut ajebant) vulneribus pedum manuumque Crucifixi; & quintam similem pro Corona spinea, supra Amictum, quo caput obducebat sacrificatus. In Pontificum Romanos Sepulcularibus statuis nihil simile videbils, quare illis saltem id in usu non fuisse intelligitur. Denique quadratum illud capitum tegumentum, quod vides in sarcophagi Petri de Cinthiis & Nicolai predicti, aliud esse non videtur, quam Almucium, quod pilei loco Canonicis erat per astarem: nam bieme cappis pelliculis utebantur, & usuntur etiam nunc; sed Almucium, ut usum, sic formam antiquam amiserit, ejusque loco Pileus quadratus cornutusque succedit. Sic etiam estimare positis Almutia esse, Epomides illas maiores minoresque flectentium ad pedes S. Ambroxi in Missali predicto.

22. Verum ab his, ex occasione potius quam proposito dictis, circa insignia Canonicalia, redeo ad considerationem Platietarum, unde digressus sum; atque observo, in tribus istis omnino non apparere indicium, alicuius scissura lateralis; sed solum videri tenuem ac bombatinum similius textus Casulam, qualis fere antiquorum fuit, adductam super brachia, sicut opus erat eam adduci tempore Sacrificii. Quia tamen s. ope describit Anastasius operosius pretiosiusq; compositas Planetas, credo paulatim inductum ut latera modice excinderentur, ad brachia commodius explicanda, ut in ea casula, qua Joannes XII induit Archidiaconū suum videre est pag. 162 pro anno DCCCLX. Merito tamen dubito, an ullo unquam seculo, paulo antiquior quam nostrum sit, fuerit usu Roma receptum, ut Casulæ ad humeros aperirentur tam alè, quam eas video apertas fuisse in Gallia & Anglia seculo XII, unde inferius subiunctas formas accepimus: quarum qua latior est, composita ex panno sericeo flavo, segmentisque argentei textus ornata, fultaque ceruleo, servatur in Abbatia Marchianensi, eo nomine quod ipsa usus fuerit S. Thomas, Cantuariensis Archiepiscopus & Martyr; altera, nescio ubi inventa, aut ad cuius Sancti facta usum, pervenit ad nos, isto modo delineata, dono Ioannis Iacobi Chiffletii. Viriusq; vero forma placuit conjunctim exhibere.

23. Ad implendam porro tabula operi nostro proportionata mensuram, placet etiam in specimen habitus Diaconalis, pro seculo XIV exequente, unum addere ex Romanis istis

Sarcophagis, sic insculptum: Hic requiescit Dominus Petrus de Sordis, Canonicus sanctæ Mariæ Majoris de Urbe, qui obiit anno Domini MCCCC, mensis Aprilis die XVI: cujus anima requiescat in pace. Amen.

CONATUS CHRONICO-HISTORICI

PARS TERTIA

A Gelasio II usque in praesens.

PRAEFATIO.

De mutatione styli &c. pag.* 7.

NVm. 6 lin. 3 sic muta — quodque ipsum voluerim bipartitum ponit, ante quartum ac quintum Totum Maji; per modum Tractatus preliminatis. Sed neq; mutato postea consilio, & utraque Parte in unum volumen coniuncto, displacevit facta alio respectu divisio; eo quod mutanda necessario esset forma Chronographicarum tabularum, deficientibus Baronianis Annalibus, cum quibus placuerat nostram Chronologiam una in tabula compondere, qua comparatio hic fere debebat finem accipere. — Deleantur porro reliqua hujus Numeri, & (si editio nova fiat) continuentur numeri paginarum, qui nunc, cum erunt allegandi in hice Paralipomenis, prænotabuntur Asterisco * ut appareat differentia Partis secunda à prima.

CLXII GELASIUS II.

Commentariolum prævium sic ordine.

Pontificatum hunc Ordericus Vitalis in Historia Eccles. sic describit initio libri 10: Anno ab Incarnatione Domini MCXVIII Indictione XI, defuncto Paschale Papæ Joannes Cajetanus, Romanorum Pontificum antiquus Cancellarius & Magister, in Gelasium Papam electus est; & contradicente Imperatore, à Romano Clero canonice consecratus. Et infra, Gelasius Papa eruditio litterarum apprime instritus fuit; & longa exercitatione (utpote qui Præfulum Apocrifarius fere XL annis enituerat) calluit: sed non plene duobus annis Romanæ Ecclesiæ præfuit. Imo nec uno integrō: nam infra iterū ait. Anno ab Incarnatione Domini MCXIX Indict. XII Gelasius II Papa, IV kalend. Februarii, apud Cluniacum mortuus & sepultus est.

In vita num. 10 lin. 12 Trajano. l. Trojano.

Num. 11 lin. 5 & 6 à fine — armico cuidam ipso forum Dominorum Castellulo — adde in margine — An Arnico ... Castellano.

Num. 16 lin. 7 — Rölemanni. l. Roscemannus. Post num. 19 adde — 20 Hic vero addiderim ex Italo itinere Malibionis pag. 147, predictos Pontificis Romanii Suffraganeos, aut eorum saltē duos, media etate vocatos Episcopos Urbis, ut qui in sui tituli civitate vix unquam, in Romana semper preſtebant, tamquam Episcopi (ut nunc appellantur) Vicarii. Id autem eruit ille ex hac inscriptione, Roma in ecclesia S. Maria de Capella, olim ad Pineam dicta; Anno Domini M XC, Indict. XI, mense Mart. die XXV, dedicata est hæc ecclesia S. Mariæ quæ appellatur ad Pineam, per Episcopos Urbis, id est, V. (Vghello, Vbaldu) Savinensem, & Joannem Tusculanensem, tempore Domini Urbanii II Papæ, in qua sunt Reliquiae &c. Atque ita idem Malibio notat ex Chartario Farfensi, quod Dodo, Episcopus sanctæ Romanæ Ecclesiæ, dedit libras quinq; pro rebus post mortem, mense Octobri, temporibus Benedicti VIII, id est intra annum MXII & MXIV; eumque putat etiam fuisse Savinensem Vghello præteritum, qui proinde fuisse successor

n Raineris

Post Tom. VII, vel post Propylæum Maji, seu Chronolog. Pontif.

Rainerii anno MIII ex Chronico Farfensi. Denique aliud diploma sibi visum ait, ubi iidem vocantur Romani Episcopi.

GREGORIUS ANTIPAPA.

ab anno 1118, Lin. 3 — XIV Martii Feria IV. l. XVI
Martii Feria VI — & lin. 5 — dies XV
l. dies XI vel IV, circa XX Aprilis.
Num. 3 lin. antepen. XIV Martii. l. XVI.

CLXIV CALLISTUS II.

ab anno 1119, Lin. 1 adde — Filius Guilielmi Bur-
gundionum Ducis.

Lin. 3 — IV Febr. l. XIV — & lin. 6
— menses X, dies IX. l. menses IX,
dies XXVII.

In Marg. m. 10, d. 9. l. m. 9, d. 28.

Commentariolum sic exordire.

1 Genus ejus sic expresse notat Ordericus Vitalis in fine libri 2: & libro 12, sic de eo loquitur: Guido Archiepiscopus Viennensis, in Callixtum Papam. IV Nonas Februarii, electus est. Ibi Lambertus Ostiensis & Boso Portuensis, Cono Prænestinus & Joannes Cremensis, aliquie plures de Romano Senatu Clerici affuere, quibus spectabilis prærogativa concessa est Papam eligere & consecrare. Intronizatus est itaque Guido, ab adolescentia castus, religiosus, largus; in operæ Dei fervidus, & multis pollens virtutibus. Hic filius fuit Guilielmi Testhardie (*id est Audax-caput*) Ducis Burgundionum filius, quem Rainaldo Duci peperit Adeliza filia Ricardi II Duci Normannorum. . . . Sic de Regali progenie ortus, frater Dicum, consanguineus Regum & Augustorum, laudabilem imbutus nescire morum, provectus est ad summum Pontificatum. Sugerius Abbas S. Dionysii, hos seculo scribens, vocat Imperialis & Regiae celstitudinis derivativa consanguinitate generosum, multo generosiorum moribus, strenuum virum, ac incomparabiliter generis nobilem. Similiter fere Auctor Vita, consanguinitatis lineam à Regibus Alemanniæ, Franciæ, Anglia ducentem describit: que sic explicant Sammarthani, in Archiepiscopis Viennensis: Guilielmi II Burgundiæ Comitis (*nec enim Duces abhuc vocabantur*) ex Gertrude Matronensi quintus natu filius, frater Rainaldi & Stephani, Comitum Burgundiæ, Hugonis Bisonticensis Archiepiscopi, Raimundi Comitis Burgundiæ & Galliciæ, Mariti Urracæ filiæ Alfonsi VI, unde Hispaniæ Reges stirpe materna propagati sunt. Inter alias forores habuit Gislam, Comitis Mauriennæ Humberti uxorem, è qua Sabaudiæ Comites & Duces, ipsaque Adelais Ludovici VI Grossi uxor prodiere.

2 Conditio sub qua acceptavit Pontificatum die IV —
lege — XIV Februarii &c — & in marg. scribe —
Ratio anni Pontificalis.

In Vita num. 1 lin. 4 à fine hæc præpone. — Non tam ita cito, ut hisce letis videri alicui posset; non enim abiit nisi sequenti anno. Pater hoc primo ex Chronico Mallesensi, afferente, quod Callixtus ipso anno sua Electionis tenuit duo Concilia, unum Tolosæ & alterum Remis, in quo excommunicavit Regem Teutonicorum Henricum: deinde ex Orderico Vitali, sub medium libri sui 12 narrante, quomodo Callixtus Papa mense Novembri in Neustriam venit, & Gisolfi cum Rege Anglorum Henrico colloquium habuit, de reformanda pace cum Rege Francie Ludovico VI: quod etiam ei succedit. Anno autem MCXX, Indictione XIIII, Ecclesiasticis rebus in Gallia be-

ne dispositis, Italiam adiit, & ingens Nobilitum utriusque Ordinis agmen fecam duxit. In hoc autem itinere (ut ad Auctorem Vita redeam) ventum est in Provinciam &c.

Post num. 2 adde — Rem clarius explicat noster Mr. Chronologus Saxo, his verbis: Anno Domini MCXXII, Henrici XVI, Callixtus Papa revocavit in communionem Ecclesiæ Henricum Imperatorem, dudum ab antecessoribus suis, Paschali & Gelasio excommunicatum. Canonica autem auctoritate sanctum ^{abolitusque invenit} est, ne amplius sibi Regalis potestas usurparet investire spiritualia, sed libera elec^{tio fieret à Clero & populo, & sic insigniretur Regalibus per sceptrum. Quod utique confirmaverunt; & sic facta est pax & concordia:}

3 Pergit porro prior Auctor: Inde in Apuliam Callixtus, Legatis &c. —

Num. 7 adde — Porro, ne quis Ordericum Vitalem, quamvis hujus temporis Scriptorem, objiciendum nobis putet, ubi ait, quod Anno MCXXV, Indictione XIIII, Callixtus Papa defunctus est: Chronologus enim Saxo expresse annum MCXXIV notavit, quo & eclipsis solis facta est XIIII Nonas Augufti, hora quasi sexta, qualis etiam à Calvisio ex Anglicis scriptoribus adnotatur. Dicit quidem posset, quod Annum ab Adventu, Indictionem à Septembri, kalendas Januarii præcedentibus, ordinatur Vitalis: sed hanc excusationem non recipit annus MCXXV, morti sequentis Honorii per eundem adscriptus; patetque ipsum in ejusmodi minus accuratum haberis; vel suo vel transcribentium vitio.

CLXVI INNOCENTIUS.

Excusa ordinem præsterum hoc loco, ne alioqui recu^{dendum} sit sequens folium, prius quam hoc excusum: & has accipe quasi posita pag. 99 post medium.

Num. 3 expunge 7 ultimas lineas, atque has substitue — inseritur, hoc modo: Innocentii II Pont. Max. ossa, olim in Basilica Constantiniana prænibili sepulcro condita, & post illius incendium sub Clemente V huc deducata, ut in æde Virgini sacra cultor etiam mortuus viveret, simplici ac nudo superimposito lapide diu tecta quieverunt, hac tantum inscriptione nota:

Hic requiescunt venerabilia ossa sanctissimæ memorie D. Innocentii Papæ II de domo Paparclorum, qui præsentem ecclesiam ad honorem Dei genitricis Mariæ, sicut est, à fundamentis, sumptibus propriis renovavit S.A.D. MCXL & An. D. MCXLVIII.

Tam præclaro Pontifici, ad imperium Orbis Christiani sola virtutis voce evocato, tamquam Religio^{à Canonicis S. Marie trans-Tiberi} nis vindici, defensori Ecclesiæ, Schismatis debellatori, religione in Deum, pietate in pauperes, prudentia ac solertia agendi incomparabili, Regibus, Cæsaribus, aliisque cuiusvis Ordinis hominibus per XIIII annorum, mensium VII, dierum VIIII spatium probato, hujus Basilikæ Capitulum & Canonici, accepti beneficii memores, Parenti benemerentissimo, cultæ in Virginem pietatis monumentum, obsequientissimi restaurarunt, an. sal. MDCLVII. Iuxta hoc egraphum nihil deficeret in veteri Epitaphio ante, S.A.D. MCXL; sed legi posset sub annum Domini, atque referri ad renovavit: sufficiusque fieret Martinellus, ne, volens annum mortis intelligi, de conceptu suo addiderit, XI.

CLXV HONORIUS II.

In Margine scribe — ab an. 1124 ad 1130 an. 5, m. I, d. 30.

Num. 4 adde — Ad hujus temporis annique jarri diitti Acta pertinet, quod de Honorio suggestit Chronologus ^{Ab an. 1124 ad 1130 an.} Saxo, qui cum anno MCXXVII narrasset, quod Eodem ^{5. men. I.} anno XV kalend. Januarii Conradus, frater Friderici ^{dies 30.} Ducis

Lothario Regis rebellis excommunicatis.

Ducis Suevorum, Regium nomen, machinantibus quibusdam Principibus, tyrannice sibi imposuit; propter quod à tribus Archiepiscopis, Moguntino, Salzburgensi, Magadaburgenli, & Suffraganeis eorum excommunicatus est, & ab omni Ecclesia anathematizatus: hoc, inquam, cum narrasset pro fine anni predicti, pro anno MCXXVIII scribit, quod Conradus, falso nomine Rex, & Fredericus frater illius cum suis complicibus, à Domno Honorio Papa, in Paschali die, extintis luminibus, à sancta Ecclesia damnati & excommunicati sunt: Lothario autem Regi, expansis in cælum manibus, benedicabant & eum collaudabant, vitam & salutem, pacem & victoriam ei à Domino exstantes.

5 Anno autem MCXXX Honorus Papa obiit. Tunc Romani divisi elegerunt duos Cardinales, Gregorium, & Petrum Leonem: factaque est inde magna perturbatio & dissensio per totam Ecclesiam. Porro acta Honori in Pontificatu paucis &c.

CLXVI INNOCENTIUS II.

Ab anno 1130,

Commentarius sic inchoetur — Anno MCXXXIII, inquit Saxo Chronologus, Rex Lotharius celebravit natum Domini in Italia apud castrum quod dicitur Medicina... inde autem progressus, sanctum Pascha celebravit apud S. Flavianum, ac postea IIII kalend. Maji Romam veniens, ad S. Joannem in Lateranis, à Papa & Clero ac Romanis honorifice suscipitur, ibique Pentecosten celebravit, & in ipso sancto die in monte Aventino ad S. Sabinam coronatus processit. Ibidem ergo per sex continuas hebdomadas commoratus, tandem ex consilio & voluntate Principum, mediante Norberto Archiepiscopo, in prefata Basilica Constantini Imperiale suscepit benedictionem, cum conjugi sua, I Nonas Junii die Dominica, quæ tunc tertia extitit post solennitatem adventus Spiritus sancti. Otto Frisingensis &c.

Num. 4 adde — Excusatum porro me habeant rei antiquaria studioſi, si litterarum formas non eas videant quas illa ferebat atas, sed perfecte Latinas: qui enim delineationem curarunt, satis habuerunt prolixiorēm scripturam suis communibus litteris ad me transmittere, nec licuit properanti operi ea de causa moram injicere: semel autem sic sculpta abolere, novamque ea sola causa sculpturam curare, non videbatur opera pretium futurum.

ANACLETUS ANTIPAPA.

Ab anno 1130,

Num. 2 post verba Chronicorum Beneventani col. 2 lin. 10 addo — Tunc, ut scribit noster Chronologus Saxo, habita est anno MCXXXI Synodus Generalis in Quadragesima apud Leodium, præidente Papa Innocentio, cum numeroſa multitudine Episcoporum, Abbatum, & Clericorum diversorum Ordinum, præſente Rege Lothario & Regina Richfa: ibique ab ipso Apostolico & omni Ecclesia inibi collecta excommunicati sunt, Petrus Leonis, Conradus & frater suus Fredericus, cum omnibus illis factibus. Deinde Innocentius Papa, iterum collectis ecclesiasticis viris & fidelium turbis, apud Remensem urbem in festo S. Lucæ Euangelistæ, generali Synodo per aliquot dies præsidebat.

3 Cetera hoc spectantia &c. — & in fine adde —

Mortem Anacleti Chronologus Saxo his verbis confitit, anno pranotato; Petrus Leonis, qui contra Innocentium Papam Apostolicam Sedem usurpavit, obiit; successoris autem post eum electi nullam facit mentionem, credo, quia fama ejus Alpes non transvivit.

& condemnatione,

ratio temporis,

Post Tom. V II, vel post Propylæum Maji, seu Chronolog. Pontif.

VICTOR ANTIPAPA.

In Comment. lin. 5 — Lengonenſi — l — Lin. gonenſi. An. 1138,

CLXVII CÆLESTINUS II.

Num. 1 adde — Chronologus Saxo, qui anno MCXLIII, ejus electionem sic notaverat, Innocentius Papa obiit, cui Cardinalis Wido, qui & Cælestinus, successit; similiter anno mox sequenti scribit: Obiit Papa Cælestinus, eique successit Cardinalis Gebhardus, mutato nomine Lucius: alii tamen Gerardum nominant.

2 Circa Cælestinum autem, nescio quid &c.

CLXVII LUCIUS II.

Post num. 2 adde — Mabilio pag. 199 Itineris sui Ab anno Italici, ab istorum calculis non multum recedit; sed quoad 1144. nomina mensium primi ac ultimi diversissima reserunt, rotamque hujus temporis Chronotaxim eversura, si tam certa forent, quam prima fronte videri possunt. Cum enim dixisset, quod Lucius II assumptus ad Pontificatum fuit ex Abbatis B. Mariae de Kheno, Congregacionis S. Salvatoris, quatuor à Bononia p̄fsum milibus; addit etiam, quod ejus mentio est in Necrologio loci, tum ad XI kalendas Octobris, quo die coronatus est anno MCXLIV; tum ad VIII kalendas Septembbris, qui dies ejus supremus fuit. Continet uerque terminus mensis XI & dies IV: & primus, scilicet XXI Septembbris, licet eo tunc anno, habente littoram Dominicalem A, Dominica non fuerit, sed Feria V; fuit tamen Apostolo Matthæo sacra, adeoque non prosus in idonea Pontificia tali functioni.

3 Sed quidquid sit de Coronatione (qua potuit usque in septimum ab electione mensem dilata fuisse, impidente intestino ac civili bello, ab Arnaldi Brixienis secessoribus, Senatus Romani auctoritatem restituere per seditionem exorsis, & aditus, ad Vaticanum ducentes, cum men fuisse arce S. Angeli insidentibus, vivente etiamnum Cælestinino, diu antea quorum quanta & potentia & insolentia fuerit ex ejus ordinatum, temporis scriptore Ottone Frisingensi eumque transcribente Baronio intellige) quidquid, inquam, sit de tempore Coronationis; de Ordinatione tamen Pontificia, licet fortassis minus solenniter tumultuarieque, multo tamen citius facta, dubitare nos non finis Bulla, quam in opere de Primatu Toletano refert Castello, ex eoque Labbas in nova Conciliorum editione, ubi Lucius Episcopus, Servus servorum Dei, Raymundo Toletano Archiepiscopo ejusque successoribus Canonice substituendis in perpetuum confirmat, ut per universa Hispaniarum regna Primatus obtineat dignitatem: Subscriptur enim: Datum Laterani per manus Baronis, Capellani & Scriptoris, II Idus Maji, Indictione VII, Incarnationis Dominicæ anno MCXLIV, Pontificatus Domini Lucii Papæ II anno I: & huic Bullæ mox consonat alia, sub iisdem notis data per manum Baronis, Ecclesiæ Subdiaconi, XI kalendas Junii, cui subscribit Lucius Catholicæ Ecclesiæ Episcopus, cum quindecim Cardinalibus, confirmingo Privilegia Cluniensis Monasterii.

4 Iam porro, evicto semel, quod initium hujus Pontificatus nequeat usque in Septembrem differri, consequens esse morum est, nec mortem posse differri ad Augustum; afferente ium 29 Ottone Frisingensi lib. 7 Chronicæ cap. 31, quod ipse Lucius, quotidiani cruciatibus ac tædio vitae affectus, infra anni spatium Pontificatus sui, diem obiit. Hunc ergo qui Necrologio isti adscripsit, xxv

n. 2

Au-

Patris cognomen ab Vifo,

Augusti; non potuit id fecisse ex certa ejusdem temporis scientia; sed longe postea ex suo calculo, innixi auctoribus, mensis ac dies Pontificii illius definitibus ex die Coronationis, certius fortassis ab antiquo descripta. Ex eodem Necrologio etiam notavit Mabilio, quod x kalendas Novembris anno MCLXXXVIII, obiit Faita, filia olim Domini Alberti ab Urlo de Cazinimicis, fratris Domini Lucii Papæ II: unde intelligo quomodo in Codice Varicano legere sibi visus sit Baronius. Hic fuit ex Provincia Æmiliae, patria Bononiensis, ex patre Viseo, ubi scriptum erat, vel saltē scribi debuerat, Urseo. Nec præterundum, quod annotat idem Baronius ex Capitolii Romani monumentis, Romanos Senatores, ex anno isto, quo creatus est Lucius, tempus restituti Senatus numerare consueuisse.

5 Sub hoc aut præcedenti Pontificatu &c. — & lin. 5 — dele parenthesim — (seu potius Boloni) — sum in fine adde — Quid dico successoris? Non solum pro hoc, sed etiam pro duobus Decessoribus insignia suggerit liber, anno 1606 Mediolani impressus sub hoc titulo, Indulta ac Privilegia Pontificia Canonorum Regularium Congregationis Lateranensis, mandante Cello Dugnano Abbe & Rectore Generali collecta. Nam pag. 40 &c. — ut in Append. post pag. 168 col. 1 num. 4 lin. 4 — & lin. 7 — à kalendas — 1 — à kalendas.

qui spiritu pravissimi erroris seductus, nomen sibi imponens Ens, in Gasconia & finitimis regionibus se Deum esse prædicaverat; qui & plures Episcopatus destruxerat, & plurima religiosorum viorum claustra, errori suo favere noletum, dissipaverat. Hic in medio Concilio interrogatus, errorem suum confessus est; & in cavea captivitatem depatus, perpetui exilio supplicio deputatus est. In eodem Concilio Magister Giselbertus scripta sua, contra omnes calumniatores suos, magnis auctoritatibus sanctorum Patrum defendit ut Clericus, id est, tamquam vir eruditus: sed frusta: quia ex Vita S. Bernardi, potentissime contra disputantis, constat, Gilbertum Porrettanum Pictaviensem Episcopum (de hoc enim agitur) communi Concili sententia damnatum, errores suos, sicut promiserat se facturum si damnaretur, humiliter retractasse, eoque meruisse ne hereticus censetur, qui pertinax in errore non fuit, sed Ecclesia judicio acquievit. Quia apud Cavallerium est illius imago, videtur omnino ex verâ effigie sumpta; utpote nulla Pontificio insigni addito suspicibilis, sed plane Cucullam talam representans, qualem serebat Abbas Cisterciensis, quemque fortassis periret gerere toto Pontificatus sui tempore, quando non erat necesse sacratori habitu ipsum indui, monastica humilitatis semper memor, etiam in Pontifica dignitate.

DISSERTATIO XLII:

alias Appendix IV Parte I, pag. 216.

De ætate & auctoribus Prophetarum &c.

Primarum insulæ Aucto tempore Sixti 5.

V Ideo nonnullis curam fuisse, ut ad hac usque progressi tempora, animum adverterent ad Prophetias, ut vocant, de Romanis Pontificibus editas, sub nominibus S. Malachiae Episcopi Hiberni, & B. Joachimi Abbatis Calabri. Fuerat sane de his nobis agendum ad cuiusque diem, Malachiaæ quidem IIII Novembris; Joachimi vero ad XXX Maii, in mensis istius Supplemento. Sed hic tam proprius de Pontificibus Romanis Tractatus, praoccupare jubes argumentum istud, ipsiusque hic tractare. Ne scilicet minetur vel etiam indigetur quispiam, tantopere jactatas predicationes, & in Dedicatoria nostra ad Clementem IX non omnino contemptas, hoc suo loco, nec semel quidem nominari. Primarum ordine argumenti, sed etate fictionis posteriorum Aucto, qui sibi nomen S. Malachiae assumpit, quamvis non valde operose nugatus, multum tamen operis reliquias futuris post se Oedipis. Videatur autem scriptisse de præritis &c. num. 4 lin. 3 & consequenter.

2 Arnoldus Wion — 3 subjungit Wion — quæ ibi faciunt num. 5 & 6.

Antiquiores iſtis, sub nomine Ab. Ioachimi, confiteſtunt ſunt

4 Alterius generis multoque operosiores nuga, sub nomine B. Joachimi, jam pridem à seculis aliquot reperiuntur in Codicibus MSS. & ex his habentur impressæ; continent autem imagines symbolicas, & explicationis, seu verius implicationis majoris causæ, subjecta singulis imaginibus lemmata; qua omnia operose defendere est conatus &c. num. 1 lin. 8 — & sic consequenter.

5 Pingitur — & 6 Quæ deinde sequuntur &c.

CLIX EUGENIUS III.

Num. 2 lin. 4 à fine post---Romam rediit---adde---Chronologus Saxo, pluribus acta explicans, ait; --- In media Quadragefima, Eugenius Papa Concilium Remis celebravit; ubi quidam ei repræsentatus est,

CLIX. EUGENIUS III.

Quapropter meretur Effigies ne omnino negligatur in ea editione, in qua forte alia Cavalleriana imagines rejiciuntur, & ut ipsas nec habentibus nec habituris consuluntur, eadem hic posita est. Plus tamen auctoritatis habebit, si aliquis doceat, an & ubi prototypon extet, certa sua vetustatis indicia referens, ex peritorum pictorum sensu. Dum enim simili proorsus habitu ac pene similibus lineamentis idem Cavallerius nobis exprimit Joannem XXI, de quo nulla est ratio suspicandi, quod antequam fieret Cardinalis Monachus Cisterciensis fuerit, ac porro eriam in Papatu Ordinis illius vestem gestaverit; incerti hæremus circa iudicium ab solutum etiam de priori ferendum.

3 Extat Viterbiæ in ecclesia S. Angelii, à Spada cognominati, in signe Pontificis hujus monumentum, in tunc ^{Viterbiæ} sculpto marmore, quod ab inferiori sacra istius aditis parte ^{secrata} ad superiore translatum, nunc cernitur ad latus aræ ecclesia S. Anna principis & cornu Euangelii, extra chorum Canonorum, gelo de spina pilis cuidam arcum sustinenti affixum, nobisque à P. Bernardino Coccovagino S.J. transcriptum. Ita ad verbum legitur: Anno ab Incarnatione D. N. Iesu Christi MCXLV,

M^cXIV, Indict. viii, Eugenius venerabilis Pontifex III, ad honorem B. Michaelis Archangeli, una cum Episcopis & Cardinalibus hanc dedicavit ecclesiam viii Idus Maii, præsidente in eadē domo Biterbo venerabili Priore, sita in burgo Biterbo: in qua tria sunt altaria, mirabiliter dedicata: majus vero ad honorem S. Michaelis Archangeli, in quo recondita sunt patrocinia SS. Protomartyris Stephani, Calixti Papæ & Martyris, Cornelii Papæ & Martyris, & de venerabili ligno Crucis Domini: Septemtrionale autem altare ad honorem SS. Savini & Eugenii (primus Vrbis-veteris Episcopus, alter Diaconus Florentinus existimantur, xxx Octobris & xvii Noyembri recolendi) quorum ibidem requiescent Corpora: Meridionale, quod ad honorem S. Fortunati Confessoris (an Episcopi Tuderini xiv Octobris?) & Illuminatæ Virginis (xxix Novembri commemo-randa) Reliquæ quorum ibi requiescent. Presbyter Petrus hæc scriptit, filius Bensivenga.

4 Vitam Eugenii auctor Codicis nostri cum Martino Polono sic concludit: Hic obiit Tiburi &c. usque numerum antea 4. nunc 5, & sic deinceps.

5 Hac Epistola accepta &c.
Num. 7 nunc 8, lin. 2 — Sancti 1. Sancto.
Lin. 14 lege — res tota stetisse videatur.
Art. 111 lin. 3 — Retius, — scribe in Margine —
An Rentius?
Art. v lin. 2 — Casa-Marni, — in Marg. pone —
An Casa-Marii?

CLXX ANASTASIUS IV.

Ab anno
1153,

Lin. 5 — dies IV — 1 — dies XXII.

Item in Marg. 1. dies 23 — & Commentarium ex-puncto toto num. 1, ordire, sicut habes in Append.

Post pag.* 168, col. 2 post medium — Idem apud om-nes &c.

in quibus notabilior una data Fr. Raymundo de Podio, Hospitali- riorum Ma-gistro.

2 Hic fecit &c. — & num. 4 adde — Fuit Ray-mundus iste, de Podio nuncupatus, loco nativitatis sua in Delphinatu Gallia provincia, primus Ordinis istius Magister, Ademari Podiensis Episcopi, in sacri belli histo-ria nominatisimi, propinquus: numquam sine titulo Beati relatus in Historiis Ordinis ipsius, & cum radiis depictus in Melitensi Insula atque ecclesia Valletta: cuius tamen obitualis dies ignotus scriptoribus est, qui etiam nullum proferunt indicium cultus publici, unquam vel usquam ipse delati. Si fallor, docebor libenter, ut locum ipsi faciam in nostro opere.

CLXXI HADRIANUS IV.

Num. 1 lin. 13 — Nonis — 1 — pridie No-nas.

Num. 2 adde — Hadriani actis meretur addi, quod, sicut Chronologus Saxo scribit, Anno Domini M-CLVI Fridericus Rex Imperiali benedictione ab Adriano Papa sublimatur, & coronatus, cum victoria & gloria magna, revertitur.

Num. 4 lin. 9 — Hadrianus — adde — vel potius Eugenius III, de quo supra, Suffraganeos Episcopos. — lin. 20 — documentum. Et — 1 — documen-tum, & Nicolai Maniacutii Versus, cum suis Anna-tatis à pag. 27, transferendi erunt in altera edi-tione ad finem Apparatus Prioris, ut suo loco no-tavi.

CLXXII ALEXANDER III.

Ad finem adde — 6 Chronologus Saxo hac insuper suggerit, non pretermittenda. Anno Domini M-CLXXVII, Alexander Papa Venetiis adveniens, Imperatorem in classe manentem expectat. In Vigilia

S. Jacobi Imperator Venetiam venit, ubi diu expe-ctatus & optatus, à Cardinalibus & Episcopis & Nobilibus & populi multitudine infinita honestissime suscipitur; & in monasterio S. Marci cum Pa-pa in osculo pacis in concordiam & pacem firmam rediit. Anno Domini MCLXXVIII, Alexander Pa-pa, à Moguntino & Wormatiensi aliisque pluribus Episcopis & nobilibus viris, quos Imperator cum eo direxit, Romam reductus, honeste suscipitur. Alexander Papa generale Concilium omnibus Ecclesiarum Prælatis Apostolica auctoritate Romæ indixit. Anno Domini MCLXXIX celebratum est Concilium generale à Domino Papa Romæ, in me-dio Quadragesimæ, ubi aderant Patriarchæ tres, Episcopi, Abbates & Prælati Ecclesiarum pene to-tius orbis, cum innumerabili Fidelium multitudi-ne, in quo de ordinatis in schismate, & diversa, quæ pro temporis necessitate & corrigenda & dispen-fanda fuerunt, ordinavit.

7 Baronius ad an. 1177 num. 4 ex quodam antiquo Ecclesiæ Parentina pergamo, refert transcripta sibi que-dam, de Historia hujus Alexandri Papa, qui latitavit Afflita Venetiis, & postea transiit Ursariam Parentinæ Indulgentiæ dioecesis, ubi dimisit Indulgentiam plenariam; cujus Ms. Auctor adducens Pontificem Anconam, simili-ter facit mentionem qualiter concessit primis Do-minicalibus mensium tantam Indulgentiam, quan-tam arenam capere potuit cum ambabus manibus. Et additur: Hoc donum Indulgentiæ fuit concessum tempore Domini Thomæ Episcopi Anconitani de anno 127, anno sui Pontificatus duodecimo, Indi-ctione quinta: sed num. 49 idem Baronius prudenter colligit, ex eo quod ejus temporis usus Pontificius in dan-dis Indulgentiis anni unius terminum non excede-ret, redargui posse ejusmodi scripta: Quæ digna, in-quæ risu, quamvis nullo penitus veritatis testimo-nio fabricantur, pluribus tamen contradictionibus locorum, temporum, rerumque gestarum facillime convelluntur. Certe, ut librario mendo imputetur annus 127, per zyrias male notatus, pro anno (quem in Margine substituit Baronius) 1177, quo gesta esse oportuisset quacumq; ibi narrantur, si gesta fuerunt; tamen, si Anco-nam venit Alexander Venetiis, ubi latuerat fuga elapsus (quod, ut merum commentum, jure expludit Baronius) eo anno currebat Indictio, non quinta, verum duo-decima. Et Thomas Episcopus, an eodem anno Ancona federit, non possumus non dubitare; cum intelligimus, velut sub quod incendio anni MCLXXIX dereditis Ecclesia istius Thoma Epis-crypturis, ducentis fere annis hæc series Episcopalis. scapo data: Vgbellus autem in Episcopis Anconitanis absolute affirmat, quod, quo tempore Gentilis Episcopus præterat Ec-clesiæ Anconitanæ, Rusticus Abbas monasterii D. Mariæ Portus-novi dioecesis Anconitanæ, amplissi-mum privilegium in favorem monasterii, ab Ale-xandro III anno MCLXXXVIII Venetiis agente, sibi suisque successoribus comparavit.

6 Frustra sunt igitur Presbyterorum & Notariorum testimonia, quoniam firmata robore anno MDXV, & pro quibus rursus MDCV etiam Episcopalia, ad fidem faciendam, frustra est quod talia fideliter descripta sint ex antiquiori Ecclesia omnis au- Anconitana cegrapho, ipsiusque concordet cum originali Etatitas re- Parentino, quando ipsum orig. n. ut mendosum est torum, centior. sic etiam fabulosum. Accidit namq; (ut verbis Baronii, post eadem relata scriptis, uar) ut quo præclarior de rebus p̄clarissime gestis sit historia conscribenda, sepe ir-repat in auctore aliquę fabulosum quidpiam, quod sine auctore vulgatum circumfertur; quodque ipse scrip-tor prætermittere expavescat, ne contradicen-tium grandine densa pulsetur; siveque fiat ut falsa admixta veris, eodem decore tituloque fulgeant; atque mendacium, veritatis, vitrum, gemmæ nomen obti-

obtineat, & pari pretio aestimetur, atque cupientibus distrahitur; quo autem nomine semel acceptum, eodem ad posteros tamquam paterna hereditas transmittatur; tenaciusque possestam non libenter admittat, quod, face veritatis admota, arguantur esse deformē mendacium, contrarium veritati. Quorum occasione ut delectu habitu (quod munieris nostri est) segregaremus pretiosum à vi- li, falso à vero, immensi sunt nobis parti labores: sed feliciter actum, nisi & odium pareret veritas; ut secundum divinum oraculum dicant videntibus, Nolite videre; & aspicientibus, Nolite aspicere nobis ea quae sunt recta: loquimini nobis placentia, videte nobis errores. Hac ille, cui paria patientes in altero Thoma, pro anno MCLXI I I, afferit Episcopo Florentino, an autem revera fuerit in dubium revocato: solamur nos exemplo Purpurati istius scriptoris, neque definitius nostro officio fungi; & certa à dubiis segregare; neque permittamus, ut ex dubiis ducantur in historiam consequentia, de quibus non licet dubitare.

dumnevidens
scenetur im-
potura.

CLXXIV URBANUS III.

Lin. 2 adde — & Archiepiscopus Mediolanensis.

Num. 1 lin. 7 Gregorium .1. Urbanum.

*Ab anno
1185,*

Num. 2 adde — Chronologus Saxon sic de eodem scribit. Anno Domini MCLXXXVII, Imperator pro pace formanda inter Urbanum Papam & Imperium, Legatos Wirzburghensem & Babebergensem Episcopos & Abbatem Hersveldensem Veronam misit: qui bene prosperati, pace in forma aetate, Legationem Imperatori retulerunt. Tum relata Hierosolymiana Vrbis occupatione per Saladinum, subjungit: His ita gestis Episcopus Hierosolymorum nuntios & litteras misit, quarens consilium & auxilium. Proinde Papa, orationes & jejunia per Ecclesias instituens, Imperatori & ceteris Principibus & Fidelibus, pro adjutorio illius terrae, Henricum Episcopum Albanensem Cardinalem misit trans Alpes. Eclipsis solis facta est. Imperator pro pace firmanda nuntios, quos pridem, Urbano Papae misit. Urbanus Papa apud Ferrariam migravit, cui Gregorius substituitur, prius Cancellarius. Ipse Legatione Imperatoris optime suscepit, pacem, filius pacis & vere Israelia in quo dolus non erat, accepit & firmavit.

*Sed Medio-
lanensis,*

Num. 5 lin. 6 dele omnia post — *Vghellus* — & haec sustitue. — *Pro Mediolanensibus irrefragabile testimonium dicit Catalogus eorum Episcopalis, alias explicandus. Hic enim, ab anno MCLXXXV usque ad MCCVI, inventus sic deductus in originali membrana Bibliotheca Ambrosiana, ut in eo singulorum Archiepiscoporum nomina, tempus Sedis, ac locus sepulturae, sigillatim a successione, manibus evidenter diversis continentur, ipso scilicet quo quisque moriebatur tempore ex ordine adscripta. Ibi autem sic legitur: Dominus Ubertus, qui fuit Papa Urbanus, sedis annos XI, menses IV, dies X, scilicet à die XI Maii, quando fuit electus Archiepiscopus, post Aligi successoris XXIX Martii pрагressam mortem, elapsō mense I, & diebus XI, usque ad XX Septembribus, quando retentum eatenus titulum Archiepiscopatus deposuisse videtur, alteriusque eligendi fecisse potestate. Hac tamen potestate adeo non est usus Mediolanensis Cœlestinus, ut, non nisi tertio post mortem Urbani mense, patuerit in novam electionem convenire. Quod autem respectu Mediolanensis Episcopatus fecit Urbanus, ut eum gereret Romano Pontificatu jurecum; factum etiam censuimus à Suidigero Bambergensi, postea Clemente II, & Gerardo Florentino, dicto Nicalao II. Fuisse etiam*

Urbanum familia Cribellum, patet ex instrumento anni MCLXXVIII apud Puricellum, in Monumentis Ambrosianis pag. 1019, cui condendo interfuisse scribitur, Oberetus Crivellus, ipsius Ecclesiæ Archidiaconus. Ast eo cognomento abstinet ipse, anno MCLXXXIV, ita signans pag. 1024 apud eundem, Ego Ubertus tit. S. Laurentii in Damaso Presbyter Cardinalis, & Apostolici Sedis Legatus subscripti.

CLXXV GREGORIUS VIII.

*Ab anno
Num. 1 adde — Chronologus Saxon, narrata, ut supra, 1187
electione & pacis susceptione addit; Gregorius Papa Imperatori & Principibus pro adjutorio terræ Hierusalem scriptit: & quia vita ejus mundus non fuit dignus, ad Pilas in fata concessit: cui substituitur Clemens, prius Episcopus Prænestinus.*

Num. 3 lin. 3—ante hos XXIV annos .1. sed circa annum MDCLX.

Num. 4 lin. ult. — notatus .1. notatum.

CLXXVI CLEMENS III.

*Lin. 1 adde — Ex patre Joanne Scho-
lari — & lin. 2 adde — anno MCCCXXXVII
coronatus.*

*Num. 1 lin. 14 — Quid autem Roma. .1. Quid ve-
ro ibidem. — In fine ejusdem num. addit — Vedit etiam
fructum Legationis, à suo successore ordinata: de qua Chronologus Saxon, Chronicon suum hic finiens, ita scribit. Anno Domini MCLXXXVIII, Imperator Fridericus pro Legatione Apostolica, de adjutorio Orientalis Ecclesiæ, omnibus Principibus Teutonicæ terræ & ceteris fidelibus, Curiam in medio Quadragesimæ Mo-
guntia insituit.... ubi Imperator inspirante Deo, in praesentia Albanensis legati & totius Imperii, in remissionem omnium peccatorum Crucem accepit; deinde filius ejus Dux Sueviæ, Lantgravius & multi Episcopi, Duces, Comites & Nobiles, Milites & vii militares. Crucem acceperunt. Ad eam Curiam [convenerunt] quatuor millia virorum electorum, & expeditio in annum integrum dilata, in die S. Georgii Ratisponæ statuta est.*

Nam. 3 lin. 6 à fine lege — abjudicavit, & huic de quo agimus vero Pontifici abjudicavit sigillum plumbeum. &c.

CLXXVII CÆLESTINUS III.

*Ab anno
1191*

*Num. 3 In marg. scribe — sepultura prope altare S. Saloni-
ni, — & ad finem adde. — Hac ego diu me- seu S. Anto-
nini: quin & Romam scribing quarendum de Martire
illo curavi, sed inventus est nemo, qui plus quam nomen sci-
ret. Tandem reperi apud eundem Rasponum lib. I cap. 12
indicari Altare Beati Antonini, seu Saloni Mart-
ris. Refertur aliquis Roma passus Antoninus, sub Communi-
do XXII Augus-; sed neque tunc, neque alias ulla in La-
teronis mentio illius fit, & cum altari destructo cultus vi-
deretur evanuisse.*

DISSERTATIO XLII.

De Annalibus Ecclesiasticis, numquam satis laudandis, Cœesaris Cardinalis Baronii, hic desinentibus.

*I*llustissimus Cœsar Cardinalis Baronius cum Pontifi-
catu Cœlestini III finivit &c. ut pag. * 32. —

2 Aft

2 Alii suppeditatio &c. numeris consequenter mutatis, deinde post num. 7, nunc 4, addit.

5 Natus fuerat Baronius Sora in Campania, anno MDXXXVII; proinde agetat atatis annum LXVII, quando sub annum v presentis seculi pralo dabant duodecimum atque ultimum Herculei sui laboris Tomum, in vitæ hujus limine constitutus; & futuram, morti jam propior, recogitans; (uti habet suprema Auctoris ad Lectorem contestatio:) quem deinde Tomum ita finit: Sicut servus desiderat umbram, cum sub extenuatis solis radiis labore fractus, calore dissolvitur; ita & ego, portans pondus diei & astus, exoptavi, ut tandem fasce solutus, sub umbra illius requiescerem, quem semper concupivit anima mea. Et sicut mercenarius prestatolatur finem operis sui; expectavi & ego, ut inclinata ad vesperam die mercedem acciperem a Patre-familias, denarium diurnum, ejus imagine cusum & pretio auctum illius, qui dixit Abrahæ, Patri creditum; Ego ero merces tua magna nimis. Ab hora namque prima conductus, ejus auxilio, indefesso studio laboravi; ut puteos illos, quos antiquiores Patres nostri fodere, impii vero Palæstini obstruxerunt, implentes humo, exhaustarem purgaremque ab immensa superiniecta mendaciorum congerie; ipsosque purissimos interceptos latices revocarem ad usum pristinum Ovium atque Pastorum. Quod vero jam sit hora diei novissima, pulsante ostium morte, sumpta fiducia immensæ Dei misericordiæ, accuro ad Patrem filius, sed Prodigo illi similis, misericordiam petens. Pergit deinde suavem hunc & plenum religiosissima humilitatis affectum pluribus verbis extendere. Mibi satis est priora illa, velut ex ore morientis, legisse; ut offendam, quam parum verosimile sit talia cogitantem, in extremis pene ultimi istius Tomi foliis, integro cvidam Religioso Ordini offensum & cum patenti passione scripsisse, qua habet ad annum MCLXXXI, de ejusdem Ordinis origine, ut nobis aliquando, non ex vulgo Fratrum aliquis, sed ipse ejus Generalis scripsit, ab eo cavere monens.

6 Quanam videtur confantiæ suo tempore assertio adeoque non circa controversiam istam, eadem qua omnia alia moderationis erendus ex passione runc scripsisse quidam. Multa Baroniani latuisse, nonnumquam etiam ipsum erravisse, prudens nemo negaverit: dicatur etiam prædicio aliquo abrepitus subinde, nihil recuso. Sed non dicatur oculos clausisse veritati, ut aperires passioni, indigna animo Christiano; ne dum prospicxisti morteni in januis positam, supremumque suorum cogitatum omnium aque a scriptorum Iudicem. Laudetur interim Baronianorum Annalium sapientissimus Continuator Raynaldus; qui sciens quam agris animis accepta esset, prolatæ à Baronio, tam candide tamque parce, sententia; cautius porro agendum sibi censuit: maluitque de Alberto Hierosolymitano Patriarcha, propter eam, quam habet cum isto Ordine connexionem, nihil dicere (licet multa suggererent Innocentii III ad eundem Epistola) quam obligatus videri, ad tangenda vel eminus controversa principia: ad quod me obligarant illi, qui Henschenium nostrum tam operose egerunt reum silentii ac brevitatis servata in Martio, cum forte operis ratio exigeret ut non omnino innominatos præterirent duos, ex primis (ut putabat ipse) Prioribus Beatis. Quam non prior in banc arenam profiliem ego, quidque egerim ut ne ad disputationem illam pertraherer invitus; si mihi non creditur, in quadam ad diem XXI Maji Commentario id explicant; proferantur integra, ad quas sapientius jam provocavi, Epistola mea; unde sola illa truncantur loca, in quibus, ut cum amico atque privatim,

fidentius confitebar, non posuisse me reddere silentii nostri rationes, nisi eas, quas nec prodere lubebat nobis, nec ipsis provocantibus expediebat prodi. Nunc si pateti cum passione scripsisse arguar etiam ipse, solabor me societate Baronii; qui apud sic effectos, ut libri eorum libellique demonstrant, non potuit notam istam effugere.

7 A' que hac ex infinitis pauca &c. ut pag. 33 num. 8 —

CLXXVIII INNOCENTIUS III.

Num. 6 lin. 5 à fine --- si qui consideraverint --- 1 --- si quis consideraverit.

Post num. 6 addit. 7 Athanasius Kircherus noster, in libro cui titulus *Vetus & novum Latium*, p. 2 cap. 2, agens de Villa-Ciceronis, hodie Crypta-ferrata in agro ^{effigie eilii} Tusculano, qua Basiliianorum Gracorum Monachorum cœnobium est, ne quid ad loci antiquitatem omittaret, apposuit & diplomata Pontificum, quæ ibi adhuc in ecclesiâ leguntur: dicer potuisse non diploma, sed Synopsim diplomatum; ac deinde debuisset, qua veris, militidine ea synopsis nitatur, indagare. Ita cum prætermisit ipse, narrandis quam examinantis rebus ejusmodi attentior, faciat ego: ac primum qua ibi verba legenduntur describam, properea quod primus auctor dicatur hic, quo de agimus, Pontifex. Innocentius III omnibus fidelibus confessis & contritis, istam sanctam ecclesiam devote visitantibus, diebus Dominicis & festivitatibus Sanctorum Apostolorum, & illorum Martyrum quorum Reliquiæ hic sunt, & etiam S. Joannis Baptistæ, festivitatibus prædictis Papa concessit omnium peccatorum tertiaræ partis remissionem, & mille annos indulgentiæ; aliis vero diebus medietatem istarum Indulgenciarum. Bonifacius VII confirmavit prædictas Indulgencias &c. Credo scribi debuisse Bonifacium VIII, nam Septimus plusquam ducentis annis Innocentium III præcessit. Errone igitur numeri excuso: sed credere non possum, aut Bonifacium confirmasse, aut Innocentium concessisse pro ecclesia Crypta-ferrata annorum millenorum Indulgencias, quando ipsis Basilicæ Vaticanae majores Indulgencias (ut supra ostensum est) haud ultra septem annos ac septem quadragesimas extenderentur. Adde quod in ista Tusculanarum Indulgenciarum Synopsi alia plura legantur de scripta, Græcanica levitatis fictiones sapientia, qua nihil hic attinet examinare & refutare singula.

CHRONICON MS. Pag. 40*.

In Præfatione nostra lin. 7 — MCLXV — lege — MC-LXVIII inclusive.

Ibid. in fine addit. Aliud ejusdem Chronicæ egraphum Tanningus noster reperit Romæ, in Bibliotheca Domus nostra Professa, ex Ms. ut prænotabatur, D. Michaelis Gesualdi; & cuius ultimam partem quoniam transcriptam in Belgium attulit, placet ex hoc etiam paucia vel in margine addere, vel contextui Viterbiensi oppondere [] interclusa.

Pag.* 42 Dic S. Petri lin. penult. tendenti. l. tenuidente.

Pag.* 45 Festo S. Andreæ lin. penult. Garibianum. l. Garilianum.

Pag.* 47 an. 1264 Julio mense . . . sub Comite Flandriæ — addit. (an Thoma & Subaudia Ducis fratre, Ioanna Constantine pulitana usque ad an. 1244 marito & an potius Margaretæ Sororis, tunc regnantis, conjugæ Guilielmo Borbonio, Dam-Petri & S. Desideriæ Dynastæ) & fuderunt &c.

Pag.* 48 an. 1265 die 12, lin penult. Toccus — in marg. scribe — * al. Joccus.

Eodem an. lin. ult. addit. — In egrapho Romano nibilo minq;

minus quam Viterbiensi consequenter describuntur omnia
aſi nibil deſeffet.

Ibid. an. 1265 Die S. Matthiae lin. 3 adde —
[ex familia de Aquino] deinde lin. 4 Loffredi,
lege hic & deinceps, Offredi ; & in margine scribe —
* al. Loffredi.

Ibid. an. 1267 Dominica Palmarum lin. ult. —
atque alia plura — l — atque insuper fatis multæ
domus — & post alteram lineam — Secundo ge-
nitus . l. quartogenitus.

Ibid. an. 1268 lin. 15. Strambone --- in marg. scribe
--- * al. Stambone.

Pag. 49 col. 1 lin. 19 ---- Fieramonte . l. Fiera-
montem.

Col. 2 lin. 6 Quarantæ --- in marg. --- * al. Qua-
ratæ.

Lin. 9 post gratum habuit --- adde --- & dedit illi
xxv Equites.

Lin. 12 sic lege --- Die Martis D. Rogerius de S.
Severino init viam &c.

tis illecebris inducti potius , quam miseratione
pietatis. Inde fieri , ut plerumque sepulcra ve-
neranda Sanctorum , quæ antiquorum Patrum
sancta devotio debitâ reverentiâ consignavit, aſu
ſacrilego violantes,cum piis impios,cum justis inju-
ſtos , cum sanctis fontes, dispari confortio ac locie-
tate damnabili, impie ſociarent. Nihil tale nunc que-
ri potest religio loci ; cum vix aliis quam summis Pontifi-
cibus , aut ne vix quidem, obtingat ibi tumulari. Aliis ab
ecclesis intra extraque Italiam non eadem ratio arcer pro-
missum fidelium sepulturam : optandum tamen omnino
foret, non ita paſim eam gratiam indulgeri omnibus , ut
ſacra circa Basilias & parochias cæmeteria , tanta ſoli-
tudine & religione à majoribus noſtriſ designata dedicata-
que, ſolis capite censis ſerviant.

Denique ponatur —

DISSERTATIO XLIII al. XXIII.

De officio pro feſto Corporis Christi
&c. ut pag. 51.

CLXXXIII ALEXANDER IV.

Ab anno
1254.

Num. 3 lin. 16 --- Sexta vero die &c. usque lin.
20 --- Ultima Dominica --- dele omnia, & bac ſubſtitue Hec Correttinus, parva apud me fidei ſcrip-
tor, poſquam animadveri, quam ſæde is fit hallucinatus
circa obitum B. Roſæ Viterbiensis, cuius Vitam tamen
annis minime ſex poſt obitum B. Roſæ.
ex professo ſcripſit singulari libello. Etenim ibi & hic eam
afferit defundam anno MCLVIII, tempore hujus Ale-
xandri, qui corpus ejus , ne tumultus, cauſa devotio-
nis, fieret in populo, clam ſepeliri jufferit ; poſtea au-
tem anno MCLX, iv Septembriſ, tranſtulerit ad ſui
nominis monaſterium, poſt decimum octavum ſui
obitum menſem. Vbi prium non animadvertiſ Corre-
ttinus, inter Martium ac Septembrem dictorum à ſe anno-
rum menses omnino triginta intercedere : deinde ignoravit, diu ante Pontificatum Alexandri, ſcilicet anno MCLII, commiſſum fuiffe Priori Prædicatorum & Ar-
chijpresbytero S. Sixti, ut examen ſanctitatis & mi-
raculorum B. Roſæ Viterbiensis conficerent ; atque
adeo uno ſaltem anno prius ipſam obiiffe : Alexandrum ve-
ro ex Bullis ſatis adiſi conſtat, non fuiffe Viterbi, iv Sep-
tembre anni MCLX, ſed Anagnia , & tamen hic dici-
tur tunc tranſtuliſe Beata iſtius corpus. Proinde etiam
iſtum locum expungere oportet, & uſque ad menſem Sep-
tembre diſſerne quaſionem , an & quid Alexander
in illius cauſa egerit. His animadverſis, reuſmo qualem-
cumque textum Correttini , exāmini eruditorum ulteriori
ſubiſciendum -- Ultima Dominica &c.

Ibid. à fine columnæ, lin. 14, dele linea 10, & priores
cum poſtemū ita conjuſe ---- anno MCLX, Viter-
biū cum tota Curia reverſus eſt & ſubeun-
te anno MCLXI die xxv Maji, vita fun-
etus &c.

CLXXXIV URBANUS IV.

Ab anno
1261

Commentario addatur --- 3 Vitam Urbani &c. ut
poſt pag. 168, col. 2 ſub finem.

Tum addatur — 4 Mabilio iter ſuum in Italianam
describens, pag. 52, indicat nobis memoſabilem ad poſte-
rō. Conſtitutionem Pontificis hujus, qua vetat, ne citra
ſuum ſuorumque ſuccellorum permifſum, alicui detur ſepul-
tura intra baſilicam Vaticanaam ; merito conquerens, quod
erga Sanctos, quorum glorioſa corpora in eadem ba-
ſilica requieſcant, ſic indevote ſe gererent, ea eti-
ae Romani , quod, etiam contra Canonicas Sanctio-
nes, mortuorum corpora quaſi paſſim in iſpa, in qua
vix paſſus pedis vacat ſepultura Sanctorum, pre-
uptione temeraria tumularent, cæcæ cupidita-

N Vm. 3 lin. 5 --- ne iuersæ — l. — uni-
verſæ.

7 Collatio, inquit Ambroſius &c. — ut pag. 53 at-
que ad finem adde —

8 Porro occaſione miraculi Bolſanensis, ſub annum
MCLV patrati, cuius cauſa S. Thomæ iuſſus fuīt Officium Aliud Offi-
pro feſto Venerabilis, toti Ecclesiæ proponendum, componeſe, cium ex ſi-
liberter hic ex Joanne Villano addiderim alterum, annis, Florentia
ante illud triginta quinque factum Florentiæ: cuius ut me. composite
moria devotius ageretur, ejusdem Ordinis Prædicatorii pro-
feſſor aliis, Mag. Joannes Caroli Florentinus, aliud
proprium Officium compoluit, quod mihi ex Con-
ventu S. Maria Novella promittitur à P. Mag. Raphaele
Badii, transcribendum juxta vetus exemplum ibidem affer-
vatum, inter plurima alia ejusdem Auctoris opera Mss. Enu-
merat eu in Bibliotheca Florentina Michael Pocciantius, & in
Dominicana, ane bos decem annos Roma vulgata, Fr. Am-
broſius de Altamura, integro fere ſeculo junior quam
Pocciantius, & quideſ ut inſtructus à prædicti Con-
ventus Patribus : ambo tamen (quod miramur) ta-
cti prætereunt Officium illud : ut vel ideo mihi id
commemorandum bic fuerit. Agit autem Altamura de
Joanne Caroli , tam in contextu quam in Appendix ad
annum MDII, quo, aut ſaltem anno MDV, obiiffe ipſum
cenſet. Historiam indicat miraculi Italice refert præla-
tus Villanius, lib. 6 cap. 8 in hanc modum. Anno
MCCXXX, die S. Florenti xxx Decembris, Presbyter
quidam ecclesiæ S. Ambroſii Florentiæ, Uguicio no-
mine, cum Miſſam dixiſſet, Corpusque Christi con-
ſecratiſſet; p̄ ſenio non ſatiſ accurate exterfit cali-
cem ; unde contigit ut die ſequenti eumdem cali-
cem accipiens, intra eum repererit ſanguinem vi-
vum, conſistentem, & rubicundum, idque manife-
ſtum fuit omnibus Sanctimonialibus prædicti mo-
naſterii, multisque viciniſ ibidem præſentibus, nec
non Epifcopo ac Populo universo, illuc cum magna
devotione aſſurrenti. Exemptus autem eſt Sanguis
prefat⁹ de calice illo, & poſitus in ampulla cry-
ſtallina, & uſque in hodiernum dien⁹ (id eſt annum
MCCCXXXII, quo primam Historia ſua decadem Ioan-
nes finivit) monstratur plebi magna cum reverentia:

CLXXXV CLEMENS IV.

Lin. 3 poſt electus — adde — xxix Au-
gusti anno MCLXIV.

Num. 3 lin. 5 — pouerunt — adde — littera, que Ab anno
&c. deinde notetur

1265.

DIS-

DISSERTATIO XLIV.

De sepultura Clementis IV & diuturna post ejus mortem vacatione, atque initio Conclavium Pontificiorum.

Scribit S. Antoninus de Clemente, quod sepultus quidem est Et. — ut pag. 54* col. 2 num. 5, mutatis consequenter numeris.

CLXXXVI B. GREGORIUS X.

Ab anno
1271.

Num. 1 lin. 13 — appellisse 1. appulisse.
Num. 3 lin. 8 à fine — qualis — adde — ponitur.

CLXXXVII INNOCENTIUS V.

Anno 1276.

Lin. 2 adde — ex Ordine Prædicatorum.

Bulla ante
consecratio-
nem data.

Commentarium sic ordine — Hic nihil cunctatus, quin statim à sua electione, ipsoque in loco, inciperet exercere paternam suam sollicitudinem, tamquam Electus Episcopus, Servus Servorum Dei, scripsit Potestati, Capitaneis, Antianis, Consilio, & Communi Januensi, optans eum spiritum consilii sanioris, ut illos ad mutuam concordiam revocaret, missum eam in rem Hugone de Vbertinu, Ordinis sui Prædicatorum Lectore ex Conventu Senensi, qui eorum Deputatos Romanam venire faceret, infra secundam hebdomadam instanti quadragesima; ubi Innocentius excusat in fine, nomen suum non expressum in Bulla, quia hi qui fuerunt hactenus in Romana Ecclesia electi Pontifices, confluuerunt in bullandis litteris, ante suæ Benedictio- mis munus, modum hujusmodi observare, adornato deinde itinere, Viterbum accessisse docet S. Antoninus. Deinde in Basilica Vaticana coronatum, sese in Lateranum recepisse ex Bernardo Guidonis scribit Raynaldus.

2 Ipse in Encyclica Et.

Effigies.

3 Quæ ejus extat apud Cavallerum effigies specialiter meretur considerari, quia ornatio videtur sumpta ex ejus temporis pictura, verosimiliter Roma supra Minervam vel ad S. Sabinam inventa. Hoc enim suadet forma habitus Dominici, archiori longe quam nunc Religiosi isti utantur capucio, & in vetustioribus ipsiusmet S. Dominici imaginibus omnibus reperiendo. Quare digna censeo, quæ seorsim exhibeatur.

CLXXXVII. INNOCENTIUS V.

Post Temp. VII, vel post Propylæum Maji, seu Chronolog. Pontif.

Non tamen binc certo probari possem, quasmvis existimem verosimile, Innocentium, etiam in Pontificatu tam brevi, retinuisse Ordinis sui habitum. Hujc certe, numquam immediate superimposuit Pallium, cuius nullus extra Sacra est usus; sed hoc sibi licere voluit Pictor, sicut etiam is, qui nuper nobis S. Antoninum Archiepiscopum Florentinum ex veteri statua pinxit, ad denotandum Pontificem ex ordine Prædicatorum.

CLXXXVIII ADRIANUS V.

Lin. 3 — infirmatus — l. — infir. An. 1276.
matus,

VICEDOMINUS ELECTUS.

Num. 3 lin. 5 — sculpsit 1. scriptit — & post E. An. 1276.
pitaphium adde — Post hæc eo modo nobis missa, conti-
guit lanningum nostrum anno MDCLXXXVI Viterbio trans-
ire, ubi totum monumentum invenit repolitum deabatum
que, & prioris Epitaphii loco substitutum aliud trium di-
stichorum :

Schemate faxa rudi tibi, Lector, muta loquuntur;

Neve caduca putes, teste latente, monent.

Namque Placentinis Vicedominus ortus ab oris,

Francisci Soboles hic veneranda jacet,

Ferre vices Domini fors huic dedit improba: verū

Una Petri solium lux feretrumque dedit.

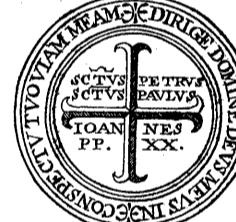
Porro sicut gratis præsumant Auctores utrinque Epitaphii
... . ita non magni est faciendum, quod credi velint
&c.

CLXXXIX JOANNES XXI.

Num. 3 lin. 5 — interferunt l. interferunt.
Ibidem lin. 9 à fine post — seculo XIV & XV — ad-

de —

4 Invenitur nihilominus in austori Ciacconio Signum
hujus Joannis (nec enim alterius dici poset) ubi sub no-
minibus Apostolorum, inter superiora transversa Crucis
latera scriptis; inter inferiora notatus reperitur numerus
Vigesimi, Sed cum bona ventia Oldoini nostri, qui ip-
sum primu Ciacconio inseruit, non est illud Signum,
quale pro Chirographo Pontificis pingebatur sub Bullis;
talia enim necesse erat simplici linearum ductu exprimi,
sed sigillum plumbeum, Cruce & characteribus anagly-
phis impressum: quod ut oculis ipsis pateat, ipsam ejus
iconem non gravabor exhibere, compositam cum altero,

quod similiter ipse putavit primus, nec dubitavit, esse Sigillum
Joannis XXI, ejus quem post Ciacconium dici vult plumbum
XXI, ut revera solum erat, sed non dicebatur. Hoc ulti-
tum, ut sua ruditate veteris plumbi ruditatem exprimit,
ita prius elegantiam plane novitiam sapit, dubiam-
que merito fidem reddit, vel ipsius plumbi (si ex eo fideliter
expressum est echypon) vel illud exprimentis. Quapropter non dubitabo asseverare, vel in echypon vel in proto-
typo admissam fraudem, omissione unius numeri, ex
proprio auctoris alterutrius judicio; atque adeo non esse
ambigendum, quin tam hic quam ille, ejus post annos
centum successor Joannes, sic ut ab auctoribus coavis
vocabantur, ita & seipso scripserint XXI & XXII

Talem

Talem autem errorem numeri, ortum ex dubio de Joanne filio Roberti, esse ne Pontificibus adscribendus (item error dicendus est, & non potius Epikia ad confusione vitandum) nemo mirabitur, qui consideraverit, quod Martinus sui nominis revera solum Tertius, anno MCCCXVI creatus, Quintus dici voluerit (uti ex omnibus ejus Bullis patet) licet ejus proximus in eodem nomine ante duo secula Dececcor Martinus, vulgo Quartus, solum Secundum se scriperit, ut erat; eo quod alii inter ipsum & S. Martinum medii duo, Martinus, non Martinus, proprio nomine vocati fuerint. Nec hoc videtur latuisse Martinum V, sed vulgato jam usui paruisse, quod & fecisse dico nostrum Joannem; de altero omnino certo confirat.

5 Hic finiens Martinus Polonus &c.

CXC NICOLAUS III.

*Ab anno
1277.*

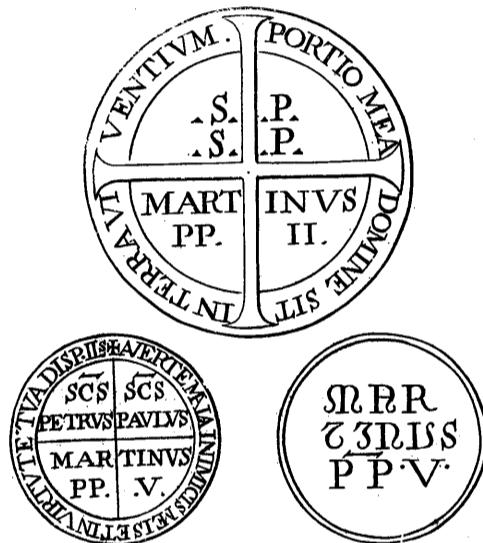
Lin. 4 — ix Januarii — l. — x Januarii in Dominica.

Num. 1 lin. 3 — ex qua diei nota etiam intelligimus. l. colligimus, ejus ordinationem factam Dominica, diebus quinque pregressa Duram Epistola; nec enim errorem possimus suscipi in Raynaldo, alias in talibus non semper accuratissimo, quasi sub Epistola legi debeat XVI Kalendas, itaque Ordinatio facta sit eodem die quo signata Epistola: quia XVIII Kalendas Februarii, etiam Acherius reperit in egrapbo missō ad Regem Francie, quod exhibet Tomo XI Spicilegii pag. 381. In Octava autem &c.

CXCI MARTINUS II AL. IV.

*Ab anno
1281.*

Poss. num. 15 adde — 16 Signum Martini hujus, sub numero Secundi, primus. Ciacconio innovate inseruit nosfer Oldavinus hujusmodi.

Hoc si sincerum est (non appareat autem magna dubitandi ratio, cum simplicibus lineis totum constet, itaque potuerit fuisse sub veru ejus Bullis pictum) sequitur, quod ipse se se scripsit, qui vulgo semper scriperit sui nominis Secundum; sciens unique, nunc Quatuor, duos, inter se & Primum medios, fuisse Marinos, non Martinos, ut supra jam dixi. Hoc vero posito, consequens esse videtur, quod Iordanus initio Vita à se scripta, non posuerit Martinum IV, sed numerum mutaverit nostri Ms. Aucto, qui nullum uspici Marinum novit, semper Martinum scribens. Proinde credi potest hic error, Marinos & Martinos confundentium, primum invalusisse post seculum XIII: cui se accommodans is qui in Constantiensi Concilio ab universa Ecclesia lectus est Papa, nihil dubitavit Martinus V dici; uti appareat cum ex ejus Bullis omnibus cunctisque sui temporis Historiis, tum ex Sigillo plumbeo, quod Alphonsus Ciacconius representat ut supra.

CXII HONORIUS IV.

**Lin. ult. — dies VIII — l. — XVIII. *Ab anno
1285.***

Commentariolo adde — 4 Predictum Honorii sepulchrale simulacrum, in habitu sacrificali, cum Regno in capite, quomodo moru erat Pontifices tumulandos effetti, exhibuimus in Appendice ad Partem, qua nunc suis expressa est Dissertatione XXXIX; atque in addendis ad eam cum dem, dedimus etiam ejus nummum. Restat nobis redenda ratio, cur in ejusmodi honorariis nummis (quorum sic cedendorum, ut ipsorum Pontificum iis imprimantur effigies, nescio quis prius fuerit institutor; non credo tamen, multo antiquiore hoc seculo fuisse) restat, inquam, reddenda ratio, cur tum hic Honorius, tum alii plures Pontifices, voluerint exprimi in Cappâ seu Pluviali. Mibi alia ratio verosimilior non occurrit, quam quad ejusmodi nummi cuderentur, aut spargendi in populum, quando ex Vaticano in Lateranum deducebatur recente ordinatus Papaâ; aut eadem occasione distribuendi inter Proceres. Conveniebat ergo novum Papam illo in habitu exprimi, in quo ille sic primum processurus erat. Atque hinc pavimentum usus invaluerit, ut etiam statua, postea erecta eisdem seu vivis seu mortuis, sic singulis cuperint; quemadmodum Bonifacio VIII fecisse videmus Anagninam & Verbetanam civitates. Primus etiam nobis occurrit Honorius hic, qui alteram sui numismatis partem emblematica tessera ornaverit, diversa ab ea quam sibi elegerat circumscribendam sigillo suo, per hac verba, Spes mea Dominus in secula. Ibi enim cernitur contexta ex triticeis spicis corona, cum circumducto lemmate, Et vitæ mortis que comes: quo optimus Pontifer videatur significatum voluisse, aliam nullam sè coronam ambire, nisi ex merito honorum operum, qua vivo mortueque prodeissent.

CXCIII NICOLAUS IV.

**Lin. 2 adde — ex Ordine Minorum. *Ab anno
1288.***

Lin. 4 — dies XIV — l. — XXIV — & Lin. 5 — anno MCCXLII — l. — MCCXCII.

In Margine scribe — dies 24.
Num. 4 lin. 17 — perseverat facere — adde — in Signatura Brevium — & in fine adde — : quod etiam Romana Curia nunc servat in signandis Bullis proprie dialis, ut apparet in Dissertatione XLVII, qua Dissertatione habet hanc post Partem I, sub Titulo Appendix.

**Num. 6 adde — ex Append. post pag. 168 * col. 3 lin.
13 — Quia autem censeo successorem &c.**

CXCIV S. CÆLESTINUS V.

Num. 2 lin. ult. adde — Bonifacius appellatur anno supradicto. *Ab anno 1294.*

Num. 3 lin. antepenult. — initii. l. initii.

Num. 7 lin. 12 — antrosum. l. antrosum. — ac porro adde.

8 Multipliciter illustravimus ad diem XIX Maii hujus Sancti Pontificis Vitam, ante, infra, ac post Papatam, cum defuncti Canonizazione & Miraculis: atque inter cetera edidimus integros libros, quos de toto isto arguento scripti versu ac prosa, testis Canonizationis oculatus, Jacobus Cajetanus de Stephaneis, S. Gregorii ad Volumen Aureum Diaconus Cardinalis, a Bonifacio Cælestini successore creatus: quos libros lector curiosus ibi inventiet, cum Annotationibus copiosis. Mirum est qui fieri potuerit, cum Annotationibus copiosis. Mirum est qui fieri potuerit, ut Franciscus Petrarca, in sua Pontificiam & Imperatorum Chronologia, erraret in nomine; & Clemensem, pro Cælestino, scriberet.

CXCV

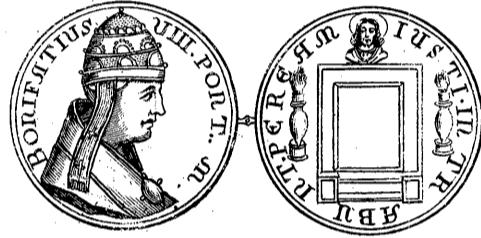
CXXV BONIFACIUS VIII.

Ab anno

1294.

Post num. 1 adde —

2 In suo de quo, infra, monumento exprimitur Bonifacius, cum duplice, Tiare coronamento, quod primus ad Duplex Tiara invenit, bac reor de causa; quod, fervente inter ipsum & Philippum Regem controversia, declaratum voluerit, summo induitum. nam in temporabilibus aque ac spiritualibus potest item sibi competere. Amplius tamen quam duplex Coronamentum videri potest in ea pictura, qua eundem expresset Giotto, ex podio Palatii vel portico Basilica Lateranensis, benedicentem populo; quam tabulam hic etiam placet exprimere.

Jubileum Dubites autem, an que pariter ibi populo prælegitus Bulla, celebratum, non sit Indulgentiarum Jubilei, quod indixit & celebavit anno seculari XIII, cuius Jubilei sic meminit Iacobus Cardinalis prælaudatus, libro de Canonizatione S. Petri de Murrone, narrans Bonifacianni Pontificatus admiranda, versu 140.

Quorum uno, celebri fama seclisque salubri, Centeno largitur opes; cui Carmina dudum Nostra canunt, referatque Prosa diffusio nostræ.

Discite centeno detergi crimina Phœbo; Discite, si latebras scabrosi criminis ora Depromant contrita sinu; dum circulus anni Gyrat, perque dies quindenos exter, & Urbis Incola tricenos; delubra patentia Patrum, Ætherei Petri, Pauli quoque Gentibus almi Doctoris subeant, ubi congerit urna sepultos.

Nescio ubinam modo inveniendus sit libellus iste, versu ac prosa scriptus, eodem stylo, quo, una cum præmemoratis Atti decefforu, dedit Iacobus duos libros, etiam à nobis editos ex Mis. de coronatione Bonifacii, ubi describens v. 141 Tiara seu Frigium Pontificale, non meminit duplicitis Coronamenti, sed v. 149 dumtaxat indicat gemmas, que eidem Tiara, in principio simpliciter candida, successi temporis accesserunt.

3 Porro ad Jubilai prædicti tempus spectare etiam putant aliqui, areum ejusdem Pontificis numisma, ex Equitis

Gualdi Musæo sumptum. Sed eruditæ observant locupletar tores Ciacconii, vel ista imagine Salvatoris, supra portam cuius tomus posita ex altera parte, inter duo candelabra cum hoc lemnate tempore circumducto, Justi intrent per eam, aliud nibil nummus ea exprimi quam quod ipse de se ait Christus, Ego sum de re regnorum; vel, si Porta sancta istuc intelligatur, quam in fabula aperte Pontificis moris est, numnum aliquamdiu postea fuisse confectum, ab aliquo, significatum volente, quid Bonifacius iste profanu olim apud Romanos ducenti seculari anni ritum, commutaverit in sacram Christianitatem ceremoniam. Illud certe cusum non fuisse tempore ipsius nostre Bonifacii, evincit triplex coronamentum Tiara, Audore Urbano V assumptum, annis LX post Bonifacium. Clementi porro VI, qui Jubileum anno quolibet quinquagesimo institutum celebrandum, similis Nummus adscribitur, sed non additur pars antica, Pontificis vultum expressura.

4 Ad istam temporis differentiam non attendens Ioannes Baptista Cavallerius (cujus opera & studio Pontificum Preproprietatis effigies primum prodierunt figuris aneis incisa, quales Kn. Tiare isti libarus noster voluit representare) Bonifacio predicto & suis & usus successoribus ejus Benedicto XI atque Benedicto XII, triplex etiam fecit Coronamentum, deceptus fortassis exoleisis colyribus picturarum quas imitatus est, haud satis distincte referentibus numerum Coronarum. Ne igitur contra historiam tam evidenter peccaretur, juſti tribus illis tertium Coronamentum abradi. Qui easdem imagines nunc Roma mitunt, iterat à sepius et latratur deformatas potius, quam reformatas, jam inde ab Alessandro III, annis cc ante Urbanum V, triplicis coronamenti Tiaras induxerunt. Existat Roma cusus anno 1609 & Paulo V dedicatus Transitus M. Antonii Mazzaronii, de tribus Coronis Pontificis Maximi, nec non de osculo Sanctissimorum ejus Pedum; qui ut varia eruditio plenus sit, vix tamen conferat aliquid ad historiam: proinde satis est eum hic ex occasione nominasse.

ACTA PONTIFICATUS.

Ex nostro Ms. & ex aliis.

I Bonifacius VIII &c. ut pag. * 57 mutatis con sequenter numeris.

Num. 11, nunc 10, lin. 6 — quos etiam.

1. eosque.

Ibidem lin. 10 à fine — Manrianensis. 1. Manrianensis.

Numerus 13 totus omittendus erit, jam supra relatus.

CXXVI BENEDICTUS XI.

Lin. 1 adde — ex Ordine Prædicato. Ab anno

1303.

Num. 3 ante figuram Monimenti, post Attæ, hac adde S. Antoninus P.; Tit. 20 cap. 9 scribit, quod dicitur intoxicatus recentibus sicubus, sibi præsentatis per Abbatissam S. Petronillæ, hoc per alios procurato, qui scilicet venenum eis asperferant, cetero antiquior eo Villanius id ita narrat, ut mittentis nomen prætextum sollemmodo fuisse Mortuus genit. indicet, quo minus suspecta esset oblatio fructuum istorum, quorum appetentior esse Papa sciebatur. Franciscus Petrarca, Orator & Poëta celebrissimus, in brevi quam Italice scriptis Pontificiarum Imperatoriarumque Vitarum Chronica, ad usque Gregorium XI sub quo obiit perducta, sicubus illis admixtum adamantem fuisse ait, quod alibi non legitur: & si verum est, intelligi debet adamæ in pulverem conquisitus fuisse, novo ad consuendam mortem, nec alias quod sciem præmonstrato exemplo.

Num. 5 adde — In Ciacconio prefato initium sexi Versus sepularis tale est, Sic Ro. doctrinæ: & hoc magis plauerit.

Verum quid est Ro. doctrinæ? Quantum conjectare possum intelligitur Titulus Doctrinæ, definitus in R. id est, Doctor; quasi dicitur; Sic, qui Doctor erat, factus est Cardinalis. Suscepserat autem Magisterium Generale Ordinis, electus in Capitulo, Argentina celebrato anno MCCCXXXVI, uti videre est apud Leandrum Albertum lib. i de viris illustribus Ord. Predicat. ubi etiam habes Breve Bonifacii VIII, absentem in Gallia Cardinalem declarantem. Datum Romæ Nonis Novembris, Pontificatus anno IIII, id est MCCCXCVII, adeoque postquam Ordinem rexisset, non biennium & sex menses, scribis Leander, sed unum annum & sex menses, si Capitulum predictum celebratum in Germania fuerit mense Mayo anni MCCCXCVI, cum successor Stephanus Bizantinus Luce in Etruria obiisset XXII Novembris MCCCXCV.

CXCVII CLEMENS V.

Num. I lin. 15 à fine — Cardinalis I. Cardinali.
Num. 2 lin. 8 post, negaverunt — adde — Securius tamen fuerit &c. — uii pag. 168 col. 3 post med. deinde post lineas 8 & verbum, Pontifice, item adde — Prodierunt Parisis Tractatus quidam Historiam Francie concernentes, Gallice composti à Petro Puteano Claudi filio, Consiliario Regio viroque eruditio, ubi primum locum obtinet Historia Condemnationis Templariorum. Hanc legat, qui volet undequare & diligenter collecta habere omnia, argumentum istud pellantia. Ego rem penitus examinandam relinquens aliis, priusquam ad extrema &c. lin. 9 à fine — 9 Hic porro prenotatum velim &c. — tum adde — Hujus Clementis imago apud Cavallerium proorsus est singularis; talisque, ut videri posse ex vera effigie sumpta, sed tunc picta cum adhuc ageret Burdegalensem, non dico Archiepiscopum, sed Archidiaconum: quantum enim divinando aequor, Diaconalem Dalmaticam citius ibi inveneris quam Planetam Sacerdotalem, sub qua Crux pendeat ex albi seu lini seu serici strophio: cuius tamen forma certiorem distinctioremque explicationem optarim exemplis minime dubius discere: quod ut facilius consequar etiam à non habituris Cavallerianas formas, predictam effigiem placuit hic seorsim exhibere.

CXCVII. CLEMENS V.

ACTA PAPATU S.

Num. 13 lin. 2 — quamdam I. quondam.

CXCVIII JOANNES XXII.

Lin. 5 — anno MCCCXXXIX — I. — ab anno
1316.

XXXIV.

Num. 4 adde — Imago ejusdem apud Cavallerium multa vetustatis signa praefert: sed an vere ipsius sit, & Imago non potius alterius anterioris, dubitare facit simplex ratio coronamentum, quod à seculo XIV initio & prius cœperat esse duplex.

In Actis num. 25 lin. 7 à fine — & sacra historia Studium I. & sacrarum historiarum studia.

NICOLAUS ANTIPAPA.

Lin. 4 — anno MCCCXL — I. — MCCC-
1328.

XXX.

In Actis schismatis num. 6 post verba Bernardi Guidonis — custoditur ut hostis — adde — Petrarcha parum verosimiliter addit, quod obtenta quam petierat gratia, mansit semper hostis Ecclesiae.

Acta autem ista finiantur cum hoc num. 6 & ponatur

DISSERTATIO XLV.

An Petrus de Corbaria credi possit habere partem in libris de Imitatione Christi, controversis inter Joannem Gersten & Thomam à Kempis: deque hujus nuper invento corpore.

I P Rodit Roma &c. pag. * 82 num. 7 & mutentur consequenter numeri, ac denique addantur sequentia.

6 Interim producatur hic ex jurata attestacione præsen- Thoma cor-
tis oculatisque testis Ioannis Wayer, Presbyteri Secularis, pus anno
Swollenes in Transsilvania Catholicos pro virili juventis, 1672 re- fidelis narratio rei tunc gesta, alias non facile locum ha- quiritur
bitura in opere nostro, digna autem que posterorum me-
moria commendetur, qualiter ipsius manu descriptam Bel-
gia nostra lingua accepi à R. P. Theodoro de Ridder, no-
stra Societatis ibidem missionario, sub hoc Titulo: Atte-
statio de inventione ossium beatæ memorie Thomæ à Kempis, in monte S. Agnetis, vulgo Berg-kloo-
ster, id est, Montanum monasterium nuncupato-
to, die IIII Augusti stylo veteri, anno Domini
MDLXXII.

7 Ego infra scriptus, hisce litteris attestor, has esse Reliquias Beatæ memorie Thomæ à Kempis: ex indicio quarum veritatem sequentes rationes & indicia sta-
bilire possunt. Primo, Invenio in Chronicis Cano-
nicorum Regularium Montis S. Agnetis, pag. 137,
Thomam à Kempis in transitu Orientali, id est,
porticus ad Orientem sita, sepultum esse. Secundo.
Ego sèpe audivi ex venerabili Sacerdote & viro in-
signi doctrina S. T. Licentiato (Volquerus Herc-
kinge nomen erat) qui quadraginta quatuor annis in Pastorali cura hujus Swollenensis civitatis trans-
fuis, obiit XXII Novembris anno MDLXXII. Au-
diui, inquam, B. M. Virum Thomam à Kempis in
porticus ad Orientem, septem pedum spatio, inter
portam qua exitur Choro & sepulcrum interjecto,
requiescere: jamque illud, defuncto Reverendo illo Presbytero, omnes me excepto latebar. Itaque,
postquam jam ibi, de mandato Serenissimi & Re- jussu Elec-
verendissimi Domini Electoris Coloniensis Maxi-
miliani Henrici, Reliquiarum inveniendarum cau-
sa, per tres pene hebdomas foderant, jamque
fossores

Color-
nensis,

fossores à sepulcro non longe aberant; ego supra illud stans, locumque designans, dixi; Si hic non inveneritis, nolite ultra querere: & ad hoc dicendum movebar indicis prememoratis.

& inveni-
tur 13 Au-
guisti,

8 Igitur tertia Augusti stylo veteri, cum effossa terra locus pateret, inventa est compages ossium, concinne admodum firmiterque inter se nexorum, quod pluribus admirationis pietatisque affectum excitavit. Caput supra duos cespites jacebat, qui etiamnum integri conspiciuntur, adeoque incorrupti ac si recenter effossi essent. Latere dextero terræ inclinabat: unde dextera pars capitis non nihil corrupta erat. Dentes, adhuc albescentes, superiorem oris ordinem implebant: sed attacatu, duo tresve exciderunt. Manus decussatim in formam Crucis compositæ, dextera scilicet supra sinistram, digitis manuum pedumque integris: costæ tamen & scapulae consumptæ erant. Pars Stolæ incorpura collum cingebat, & usque ad humeros protendebatur; reliquum computruerat.

quod ejus
revera esse
probatur,

9 Ex his plura alia indicia apparuerunt.

10. Sceletum illud, secundum supradictam traditionem, septem pedes à Chori janua aberat, cuius fundamenta nunc quoque adeo firma solidaque consistunt, ut non nisi vestibus ferreis perfringi possent. Sane cum mihi persuaderem, errorem subesse vix posse, si distantia illa septem pedum inveniretur; ad fundamentum pertingo, distantiam metior, & adeo præcise septem pedes comperio, ut nec latitudo unius straminis deesset.

ex finis loci

11. Jacebat Choro proximus, ut dignior reliquis, qui in eadem portico sepulti erant: quin & facile ostendi potest, neminem unquam Choro proprius sepultum fuisse hoc Viro venerabili. Quippe satis colligi poterat, ubi tumulus cuiusquam fuisse, ex nigris lineis, quæ in arena videbantur, latitudinem & longitudinem sarcophagi exprimentes: quæ quidem lineæ ex quernis afferibus sarcophagorum, tamquam impressa quedam vestigia, reliquæ fuerant, nullæ autem inter prædictum cadaver & Chorum conspiciebantur. Manet igitur, eum, ut dignissimum, ita Choro proximum quievisse.

12. Solito etiam profundius erat defossus, ita ut pedes infra fundamentum porticus jacerent, nempe quo non facile inde effodi aut auferri posset.

13. In Vita ejus legitur, quod staturæ fuerit infra mediocritatem: facta autem dimensione, inventus est mediocri hominis statura minor, scilicet tribus digitis infra sex pedes.

Stole pre-
stantia,

14. Colligitur ex præmemorata parte Stolæ, aliis elegantioris. Siquidem Gerardus Cortbeen, tertius ab illo situs, circum collum partem Stolæ habebat, sed ex rudiori panno; ille autem ex sattino vel holoserico albo, nigris flosculis intertexto, quam partem Serenissimus Elector Colonensis sibi reservavit.

prodigio flo-
rum, sub a-
rena talo
adnatorum,

15. Hoc notatu dignum. Pulchri inventi sunt flores, qui non sparsim sed in fasciculum collecti creverant, vernantes ridentesque, floribus Majalibus similes. Flores illi radices habebant in talo sinistra tibie, ad partem interiorem erecti in altitudinem pedis, colore albo, rubro, & flavo, quos ego dextera manu decerpsti. Conteūt fuerant terra decem pedes alta, aut potius arena, cum prædictum monasterium in monte arenoso situm sit, dedicatum S. Agneti: sed arena adeo densa & sibi cohærente, ut magno labore fuerit effodienda: ideoque flores illi à prudentioribus ut prodigium aliquod habentur, cuia sol eos numquam irradiare potuerit.

16. Nullubi, præterquam in ejus tumulo, limus cœmentarium inveniebatur, quo sandapila obliterata fuerat, ad corpus diutius incorruptum culto-

diendum. Huc accedit, quod supradictum Chronicon dicat pag. 137, Thomam à Kempis ad latus Fratris Petri Herbort Diaconi sepultum fuisse, illique proximum. Hic Petrus Herbort (ut idem Chronicon asserit pag. 135) erat parva statuta; & natura adeo tenera, ut constitutas Regulas servare non posset. Inveniebantur quidem, in loco proximo ad Thomam à Kempis, lineæ nigrae, sarcophagi (ut dictum est) indicia; sed locus vacuus erat, ita ut hic Diaconus Petrus Herbort, pro teneritudine & debilitate corporis, totus in cineres abierit, nihilque de ipso ioveniretur. Item affirmat idem Chronicon pag. 136, hunc Petrum Herbort, sepultum esse ad latus fratris Gerardi Cortbeen, anno MCCCCXXX, ut ipse Thomas à Kempis in suo Chronico refert. Hic erat Sacerdos, natus in Harderwyck; homo fortis & aptus ad communes & graves labores pag. 134. Sceletum ipsius proximum reperiatur loco vacuo, in quo fuerat sepulcrum Petri Herbort; collum, ut dixi, circumdatum Stole, parte ex rudiori panno: & facile colligi poterat ex ossibus, eum fuisse magnum & robustum, adeoque aptum qui tempore missis egregie laboraret, & hiemis tempore ligna cæderet, & alia laboriosa subiret.

17. Habeo veram effigiem Thomæ à Kempiis, appensam in Sacello meo, quacum cranium sura capiuit. conuenit.

18. Ex omnibus his præmissis rationibus & indiciis concludi potest, præfatas Reliquias esse B. M. Thoma à Kempis: quæ ossa, ordine naturali in vicem juncta, firmiter adhaerent. Verum hic XIII Augusti stylo novo, in prælencia Reverendiss. D. Canonici Metropolitanæ Ecclesiae Colonensis, Henrici Meringh, utriusque juris Doctoris, Commissarii suæ Celsitudinis; D. Emanuelis van Twenhuyzen, Prætoris Swollenis; P. Francisci Corlui, Hinc diffe-
lita & ex-
empta ossa
P. Gasparis Everhardi Schriek, Canonicorum Regularium; me quoque infra scripto, pluribusque aliis præsentibus; primum à Patre Corlui, deinde, cum hic deficeret, à P. Schriek junctoris exempta eadem ossa sunt; ac denique, ex loco sepulcri, in quo ducentis & uno anno quieverant, reverentes sublata, & rhedæ imposta, Swollam avecta. Postmodum Serenissimus & Reverendissimus Elector Colonensis, per dictum Commissarium Canonicum Colonensem Henricum Meringh, transferri ipsa ossa jussit in Sacellum meum, S. Josepho dicatum, ut hic requiescant, diligenterque custodiantur, & nihil ex ipsis alienari possit; sicut mihi mandavit Serenissima sua, cum in procinctu esset ut discederet. In hunc finem reliquit in mandatis Domino Meringh Commissario suo, ut curaret fieri caplam pretiosam, recondendis custodiendisque Reliquis hujus Deo amabilis viri, prout factum est. Ego enim ipse xxix Junii, festo Sanctorum Apostolorum Petri & Pauli stylo veteri MDCLXXIV, majora ossa capsæ imposui; & minora in scrinio, intra eamdem capsam collocato; item in altero scrinio supra alterum posito, recondidi aliquot ipsius dentes & particulam cappæ; aliquot etiam flores aridos, qui circa talum sinistri pedis ad interiorem partem creverant, ut supra memoratum est; nec non cespites duos, qui capiti suppositi fuerant, limum cœmentarium, quo sarcophagus circumlitus; & clavos, quibus connexus fuerat: hæc enim omnia juxta cadaver inventa sunt.

19. Ut sepulcrum ejus omni tempore inveniri possit, statim post sublatas Reliquias, in testinum positi sunt duo grisei lapides, de templo aut suis oculis monasterio; unus ad caput, ad pedes alter, terra que conteūt. Hæc omnia, prout ego mea manu de-

descripsi, vera esse coram Deo Hominibusque declaro, & propria manu subseribo. Subscriptum erat, Arnoldus, Waejer, Pastor Filiusque Swollenis, verus ocularis teles.

12 *Habenus ille, Belgica nostra seu Teutonica lingua: Latina deinde sic prosequitur: Postquam Reliquiae pii Thomae à Kempis mihi in custodiam traditæ, & in facello meo collocatae sunt; sequentes gratias ejus patrocinio ad dictas Reliquias acceptas attestor. Anno MDCLXXIV tempore aestivo, Virgo devota, cuius manus dextera aliquo tempore arida, omnique motu ac sensu destituta, atque à chirurgis derelicta erat, vovit, ubi pius Thomas à Kempis à sancta Ecclesia in Sanctorum numerum relatus esset, velle se annuatim in ejus profecto junare; & festum ipsum, Confessione, Communione, ac piis exercitiis sine servili opere celebrare. Ast illo nondum Sanctorum numero adscripto, id peragere non potuit. Hæc Virgo tamen, sub meo regimine existens, in eadem intentione permanxit, & votum suum implere voluit. Interim facta Confessione, ac sumpta Eucharistia, sedens coram ejus tumba, votum, quo antea se obstrixerat, renovavit vi die Novembri, & cœpit convalescere: & brevi tempore sanitati restituta est, adeo ut dextera manus suis omnibus officiis fungeretur, sicut altera quæ numquam manca fuerat. Præterea varias personas, dolore dentium laborantes, ejusdem patrocinio liberatas comperi. Insuper in facello meo suavissimus odor aliquoties, à variis & fide dignis utriusque sexus, imo & in congregazione populi more nostro habita, perceptus est.*

*Ab anno
1334.*

CXCIX BENEDICTUS XII.

Lin. 1, adde — ex Ordine Cisterciensi.

Num. 1 adde — Quæ hujus est imago apud Cavallarium, cum prossus talis sit, qualis est statua Bonifacij VIII in Vaticano olim erecta, vebementer metu, ne inde prius accepta sit, quam, ex vero Benedicti XII prototypo: alioz qui non vana præfert vetustatis indicia.

ACTA PAPATU.S.

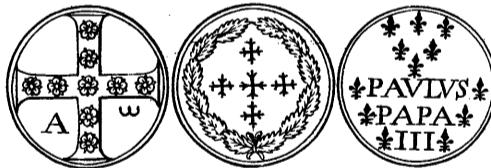
Num. 3 lin. 7 — Purificationes l. Purificationis.

Num. 7 lin. 10 — Dominus l. Dominum.

CC CLEMENS VI.

Num. 16 lin. 8 — redingrandæ l. redintegræ.

Num. 17 lin. 10 — Urbanus l. Urbanus V. — & in fine adde — Placet autem omnium trium hic exprimere egrapha. Primum hujus Clementis & Urbanii secundum, tertium Pauli III; & hujus forsitan pars aveisa, habebat Capita Apostolorum: aliis duobus in eadem parte band dubie nomen inscribeatur Pontificis.

*Ab anno
1342.*

CCI INNOCENTIUS VI.

In marg. — 1252 l. 1352

Num. 1 lin. penult. — mense una. l. uno

Num. 6. inter utramque imaginem lin. 4 — anno su-

periiori. l. anno MDCLXXXIII

*Ibid. infra minorem imaginem lin. 3 — videre est —
adde — & quadamtenus conatis sumus exprimere, spatio:
alias vacatu intra medium arcum monumenti premisi
ex altera vira parte &c.*

N. 7 lin. 1 — Hic produxit. l. His produxit.

*lin. 2 — bis verbis. l. verbis sequentibus, Ab anno
1362.*

CCII URBANUS V

In marg. dies 14 l. 19.

*N. 4 — adde Centius hoc etatem Urbani sapient, quam Oratio subiecta Breviario, id est brevi Historie, Confratrum & Confororum Sacri Scapularis, tertium jam Gallice recusa, auctore Philippo à Visitatione Namurii 1684, ac nobis hoc loco nullatenus diffundenda; quia ipsam recitantibus hic Urbanus VI & Nicolaus V. di midio post seculo, concessisse dicuntur Indulgentiam sexcentorum dierum, estque hujusmodi. Omnipotens & Indulgentia
Urbano af
clementissime Deus, qui Montis Carmeli Ordinem
gloriosissimæ Virginis Mariæ, genitricis Filii tui
Domini nostri Jesu Christi, sacrato titulo insigni-
tum, Sanctorum tuorum, Eliæ & Elisæ Prophe-
tarum, Angeli & Anastasi Martyrum, Cyrilli &
Alberti Confessorum, Euphrasie & Teresiæ Vir-
ginum, & aliorum plurimorum meritis decorasti,
ac per Sanctum Simonem magno salutis signo pro-
texisti, tribue nobis quæsumus, ut per eorum luf-
fragia, ab instantibus malis animæ & corporis libe-
rati, ad te verum Carmeli verticem. gaudentes
pervenire valcamus. Per eundem Christum Do-
minum nostrum. Nemo nescit S. Teresiæ superiori
seculo primum natam fuisse: de Sanctis autem Anastasi
ferreia atque Euphrasia Carmeliticorum Sanctorum Albo in-
ferendis, nemo probari posset vel somniaisse Urbani aut
Nicolai istius etate; cum neque inveniantur in vetustissi-
mo apud nos Carmelitani Ordinis Hagiologio, ante annos plus
quam ducentos excuso; neque eos nominet Goffus in Viri-
dario. ipsum scribere professus, ut Deus in novi ac ve-
teris Testimenti sanctis Fratribus ac Devotis Or-
dinis, qui in vita pariter & in morte miraculis cla-
ruerunt, laudetur atque magnificetur.*

*N. 7 adde — simul etiam accepi delineationem cratis ferrea per quam elegantis, ante ipsum monumentum pra-
tentæ, cum craticulato simili operis ac materia ostio ex la-
tere dextro sive ad coram Epistola: quæ crates alitudinem
habet palmorum octo, & venustè pinnaculo coronatur:
sed hic representari non posuisset absque grandi impedi-
mento conspectus præcipui in ipsum monumentum.*

CCHI GREGORIUS XI

*In Comm. post num. 3 adde — Egregia Pontificis hu-
ius erga Deiparam Virginem devotione probavit se, quan-
do ad instantiam Philippi de Mazeris, Cancellarii Cypri, devocioque
post maturam totius negotii discussionem, recepit festum erga B.V.
& Officium Præsentationis; quod coram se fecit celebra- Mariam-
ri Avenione in ecclesia Fratrum Minorum, die
Dominica, xxi Novembri, anno à Nativitate
Domini MCCCLXXII, Indict. x, uti constat ex ipsius Phi-
lippi ad omnes fideles Epistola de antiquitate festi Præ-
sentationis, & quando & qualiter illud in Ecclesia
Latina celebrari coepit. Eam Epistolam, una cum plu-
ribus ad idem argumentum spectantibus, repertam à nobis
inter opera ipsius Philippi Parisis, nō diutius Partheno-
phili desiderarent, fecit devotus amicissimi nostri R. P.
Danielis à Virgine Maria Carmelita Zelus, cui exinde,
una cum prædictis omnibus alijsque monumentis, commu- instituto
nicaveramus. Mox enim atque accepérat illam anno festo Pre-
MDCLXVI, curavit Antuerpia imprimentum libellum, sub feniātōris
hoc titulo, Præsentatae gloriose Virginis Mariæ in
templo in Ecclesia Orientali antiquissima festivita-
tis*

tis institutio, in Latina exinde recepta, opera & zelo illustris viri D. Philippi de Mazeris, Regni Cypri Cancellarii, à Mariano Ordine semper venerata, ac demum novissimo seculo à Iesu Societate mirum exaltata, ex varijs tam manuscriptis quam impressis authenticis. *Ibi vetus Officium lector invinet, nec non solennis representationis ordinem, sub quo suave istud mysterium, in Ecclesia Eremitarum S. Augustini, ibidem Avenione exhibuit fuit, anno MCCCLXXXV coram Clemente Antipapa: inveniet Bullam etiam Pauli II anno MCCCLXIV, xii kal. Februarij, Pontificatus primo, dictam festivitatem celebrantibus, atque in ejus Vigilia jejunantibus, relaxantis centum dies de injunctis poenitentijs. Ipsi porro Gregorio, in premium sua illius devotionis concessum videtur, generosum illud animi propositum ac votum, quod mox sequenti anno executioni mandavit regressus in Vibem Romanam; sciat in Ms. nostro his verbis legitur:*

5. Dum in palatio Avignonensi &c.

6. Dum sic Romæ moraretur &c.

7. Ioannes Gerson &c. uti habetur Post pag. 168* c col. 3 sub fin. & lin. 16 post---demonstrat---adde, & Gersonis prudentiam merito hic requirit, nuperus scriptor Francus videlicet Natalis Alexander: quem simili phrasij etiam in pragensis & subsequentibus intellige. Cur enim eo loco, quo in favorem Apostolica Sedit sribit aliquid, non posse cum bona ipsius sancta Sedis venia nominari Auctor, tandem tunc dignior fide, quanto alias minus solitus parcere Pontificia auctoritat, ideoque censuram promeritus? Sane reductio Sedis Romanam &c. --- post qua etiam sequentia adde ---

8. Itinerarium Gregorii, Avenione Romam, & Roma Anagniam, accurate quidem ac minutim, sed rythmo insulso & stylo obscurissimo, descriptis Fr. Petrus Amervarius curlius, ex Augustiniano Eremita, Urban: V scripta & Conmodo hic seffor: qui in munere etiam sub Gregorio perseverans, non deser. & titulum Episcopi Senogalliensis nactus, quemadmodum & alias titulos plures, opusculum illud composuit, quod primum produxit Papirus Maſonus inter Vitas Pontificum: ex quo ipsum successive reproduxerunt in Ciacconio Victorellus, Vghellus, & Oldoinus; de Auctore deque Historia Pontificia optime merituri, si aliquas Annotationes addidissent ad subsidium Lectoris. Sed hoc fortassis optari facilius quam prastari posse ab uno aliquo, nisi operam contulerint plures alii, in eoram per que transitus fuit locorum antiquitatibus & temporis illius historia apprime versati, ex Gallia, Ligeria, atque Italia. Ego certe frustra conatum me libens fatoe, & aque frustra implorasse auxilium eorum quos posse credebam aliquid.

Hic finitur 9. In eo qui porro sequitur Pontificatu finivit Petrarcha Chronicam, superius semel iterumque laudatam, Petrarcha mortuus anno MCCCLXXIV, & sub hoc conditus Epitaphio, quod ipsummet sibi scripsisse arbitror.

Frigida Francisci lapis hic tegit osla Petrarchæ. Sulcipe Virgo parens animam: Sate Virgine, parce:

Fessaque jam terris cæli requiescat in arce.

Ipsam ejus Chronicam (cuius exemplum ex Romana Alatæmpy Ducis Bibliotheca ad nos pervenit) primum Florentia anno MCCCLXXIV excusam, anno MDXXVI redudendam curavit, idem qui & Continuationem ad sua usque tempora subtexuit, Nicolaus Garanta; vel eo magis hic nominandus, quod ejus nomen, & ad Pontificiam historiam collata opera, latuerit amicum nostrum Ludovicum Jacob à S. Carolo, auctorem Bibliotheca Pontificie, in duos libros distincte. in quorum primo agitur ex professo de omnibus Romanis Pontificibus à S. Petro usque ad Urbanum VIII, ac de Pseudo-Pontificibus, qui scriptis claruerunt: in secundo verò de omnibus Auctöribus, qui cum in generali tum in particulari corum vitam &c

continua-
turque à
Nicolao
Garanta
usque ad
1526.

laudes, nec non præcellentiam auctoritatem posteritati consecrarunt: cui adjungitur Catalogus haereticorum, qui adversus Romanos Pontifices aliquid ediderunt: opus utilissimum, & nostro instituto imprimis commodum, ideoque hic jure meritato laudatum.

CCIV URBANUS VI

*Ab anno
1378.*

N. 20 lin. 3 de Ursinis l. de Ursinis

Num. 24 lin. 16 dum Cardinales l. dicti

Cardinales

Num. 24 lin. 13 semel dele, bis positum, --- tempus

CLEMENS VII ANTIPAPA.

Lin. ult. --- dic xi l. dices xi

Post num. 2 ponantur sequentia.

3. Corpus de Cathedrali ad Ecclesiam Calestinorum Monachorum, à Clemente in urbe Avenionensi fundatorum, compositum fuit, intra tumbam marmoream perquam elegantem, contra gradus majoris altaris: unde non ita tem apud pridem remota tumba illa est paibibus, aliquot versus Orationem Calestinorum cidentem, ut inter ipsam & gradus altaris transitus darietur ministrantibus, nec amplius opus esset vel circumire tumbam, vel per ipsos gradus transitum facere minus ordinatum. Tumba istius accuratam delineationem à D. Ioanne Baptista Lauze Avenionensi pictore faciendam curavit nobis P. Carolus Faber, ac seorsim statuam Clementinam eidem impositam; in qua ad perspectiva leges componenda supra ipsam tumbam si peccatum est aliquid, nostrum est, nec debet Avenionensi pictori imputari: non enim opera pretium videbatur ea causa multiplicare icones: ideoque etiam abstinuimus à representanda ea qua tumbam circumit crata; quoque figurarum conspectum vehementer impediisset.

Mensura operis totius in altum &c. ut pag. * 103 descriptio num 8 lin. 18

Lin. 11 à fine sic lege --- sunt autem illa variorum Sanctorum, Apostolorum imprimis, ut clare apparet in SS. Petro, Paulo, Andrea, nec non ex rotulis five libris quos tenent singuli, aureis olim litteris insculptos articulis duodecim Apostoli Symboli; quorum etiam nunc aliqui legibiles supersunt. Qui autem post Principes Apostolorum proximus sequitur Episcopali habitu, verosimiliter est S. Rufus, primus Avenionensis Episcopus, quem Ecclesia istius traditio quendam facit filium Symonis Cirenensis, celebrati in Evangelio: Dominica Crucis bajuli, sed hoc erit XIV Novembris examinandum. Qui ad pedes stant atque altare respi- ciunt &c. putantur esse S. Gregorius Magnus, & S. Petrus Cælestinus, mediam habentes Dicaram. Ceterum in predicta transpositione monumenti factum vi- & inscul- detur, ut ordo statuclorum immutatus ac perturbatus pum & i- nonnihil fuerit.

5. Ad pedes porro atque ad caput jacentis &c. --- & in fine additum --- In largo illo excavatoque limbo, qui ambit lapidem tumbe impositum, Gothicæ (ut vulgus apellat) forma litteris oblongis, de post caput jacenti statua circuire incipientibus, exprimitur bujusmodi Epitaphium --- Hic requiescit D. Clemens --- ut supra lin. 4 num. 8

DIS-

DISSERTATIO XLVI.

Expenduntur quæ ex Actis Sanctorum,
sunt schismate viventium, pro
alterutra parte allegantur.

Mors Cle-
mentis.

Quamquam superius professus sum, quo modo ac sensu proposuerim de Clemente ac successore eius, ut Antipapis, loqui; nihil scilicet definitio, sed communiori sensu ejus tunc Ecclesia inharente, quæ sua partis Caput in ipsa urbe Roma habens, potiori jure videbatur Romana appellari; existimo nihilominus, ea professione non prohiberi me, quo minus ex propria oblatione tractandi atque illustrandi Sanctorum Acta, & veritatem singulorum examinandi, dicam aliquid in commendationem partis illius, quæ pluribus ac posterioribus melior visa est, comparando inter se eos Santos Sanctasque, qui & quæ alterutrius obedientiam professa & professa, alterutri causa favere vel adversari inveniuntur. Incipio autem à morte Clementis; de qua aque ac vita ejus variis oportet fuisse, pro vario partium effectu, judicium.

2 Petrus de Luna — &c. ut num. 3 usque ad lin. 9 & nomen B. Vrsulina Parmensis — post quod sic progrede-re — ex qua Vita rem eamdem placet iterum transcribere, cum res momenti permaximi sit; & Auctor fere & coarus, videatur scripturis certissimis instructus ad istud opus fuisse.

3 Taliis ergo Auctor postquam retulisset &c. ibid. lin. 11. Post num. 4 adde — 5 Quomodo autem mortuo Clemente disturbatum fuerit negotium unionis, per Vrsulinam coalescere incipientis, in ejus Vita num. 8 sic narratur &c. ut pag. 104* num. 7 lin. 4 — & consequenter ex Numeris 5, 6, 7, fiant, 6, 7, 8. & num. 5, nunc 6, lin. 36 post — absque ejusmodi notis — adde — & sic impressa Veneçois fuerunt Epistola predicta originali sua Italica lingua, primum anno MD per Aldum Manutium, iterumque anno MDXLVII per Fredericum Tornanum: qua postrema editio apud nos habetur. Nota autem ista omnino videntur &c.

Post num. 7, nunc 8, adde — 9 Prater S. Petrum, sub obedientia Clementis mortuum, in ejusdem favorem allegatur etiam S. Vincentius Ferrerius, Predicatorum Ordinis non minus decus in sexu virili, quam fuit in femineo S. Catharina, vir utique doctrina & miraculis clarissimus, prout in ultimo Aprilis nostri domino videre est, ubi utriusque Acta omni fide dignissima illustravimus. Vincentium istum Illede reperit Petrus de Luna, ab Antipapa Clemente in Hispaniam sua obedientia adharentem directus; eumque annos natum XXVIII &c. — ut pag. 105* num. 2 lin. 4 & porro ex numeris 3 ac 4, facito 10 & 11.

CCV BONIFACIUS IX.

Numerus 7, jam alio translatus, auferendus ab hoc Commentario, & sequens incoandus hoc modo.

7 Idem Bonifacius festivitatem visitantis Elisabetham Deipara & &c. ut pag. 105 col. 2.

BENEDICTUS ANTIP.

Relicto Commentarioli vice solo numero 1, reliqua, ut dictum est ad Dissertationem XLVI transferentur. Eodem autem n. 1 lin. 5 — extreemam l. extremum.

CCVI INNOCENTIUS VII.

Lin. 3 & 5 anno MCCCXCV & MCCCCXVI l. anno MCCCCIV & MCCCCVI.

Ab anno

1389

1394

1404.

CCVIII ALEXANDER V. Ab anno
1409.

Num. 2 lin. 5 à fine — eam l. eum.

N. 6 pag. 110* lin. 11 post — oppidam — adde --- territorij Papensis — n. 7 lin. 7 post — potuit --- adde --- potuit & nomen familie fuisse, ex aliqua Gracia urbe insulave deducta; cum inter Papenses familias una ejus appellationis esse dicatur, quæ & Chursinallum, oppidum Novariensis diocesis, fiduciaria potestate tenuisse dicitur apud Natalem Alexandrum. Sed hoc ut verum sit, nihil videtur Mediolanensis prodeesse posse; quia illa Philargus apud Papensis gentis claritas, non bene convenit cum ea paupertate, in qua natum & educatum Petrum, solis ingenii dotibus divitem fuisse, volunt plerique. Quid & quod Ferraria in posteriori renovatione tituli, non Philargus sed Filardus scribatur: hoc autem fuisse potuisse &c.

CCIX JOANNES XXIII. Ab anno
1410.

Num. 5 adde — Contra hunc Tractatum, Gallicus quidam scriptor, elegantia stylis, quam doctrina & soliditate & reverentia Sedis apostolicae clarior, strinxit calamus, scripto libello nihil quam priores fuerant meliori. Sed resumpsi idem argumentum Schelstrati; & magna cum satisfactione Romana Curia, edidit anno MDCLXXXVI Tractatum audiorem, De sensu & auctoritate decretorum Constantiensis Concilij, sessione IV & V circa potestatem Ecclesiasticae editorum: cui præmisit Compendium Chronologicum rerum, ad Decreta Constantiensia eorumque sensum & auctoritatem spe & constantium quod censui hoc Chronologico operi inferendum, post sequentem Pontificatum.

Post num. 10 adde — 11 Apud filios & heredes Caroli Strozzi, Senatoris Florentini p. m. inter alia viri curiosissimi collectanea, servatur Codex in folio, signatus T T 426; ubi ex libro Memoriarum Alamanni qu. Ludovici Mannini ab anno 1398 usque ad 1420 de scriptarum vulgari lingua, sic notatum legimus; die xx Decembris prædictus Ioannes Papa obiit Florentiae, & huic Communitati testamento reliquit digitum S. Ioannis Baptiste: qui delatus fuit ad ecclesiam S. Ioannis die XIIII Ianuarii MCCCCXX. Cur id ad quinquennium dilatum sit, non magni resert sciunt: plura idem Alamanni, tunc viventi & scribens, circa Ioannem notaverat, qua nunc vellem descripsiisse, aut à defuncti filii citius petiisse: sed ea expectare tempus non permittit, olim autem describere ipsa non curavi, quia solas Sanctorum memorias colligebam, nubildum cogitans de hoc Conatu.

CCX MARTINUS V Ab anno
1417.

Num. 1 lin. post, circumdatum — adde --- unde & iconem ipsius accipi, in seruique imagini, ad illustracionem Dissertationis XXXIX, alias Appendix I ad primam Partem, ex varijs monumentis collecta, ac Pallij Pontificij formam medio aeo mututam representanti. Epitaphium &c.

N. 3 lin. 3, annos XXX — l. XIII
In Hisp. n. 5 lin. 10 lege — cum in potestate trium.
N. 5 adde — Hic ipso sua electionis die quaquaverum, atque imprimis ad Pontificia ditionis Civitates, expediendas curavit litteras circulares: quarum exemplar per nostrum P. Bernardinum Cocevaginum natus ex archivo Viterbiensis civitatis ubi servatur inter Bullas sub num. 121, necdum alibi reperiendum, hic non gravabor attexcere; tum quia nonnulla continent illa, in similibus Pontificium circularibus non usitata, propter Electionis hujus nationem se speciale modum; tum quia necdum ordinatus Presbyter, scribit Episcopum multo minus Episcopus(hoc enim primum factus est XI kal. Decembris, undecimo ab electione die eodemq; Dominico, praecedenti sabbato Presbyter consecratus) non Electus, ut supra Innocentius V sed absolute Episcopū se scribit Martinus.

tinus: quod aliquamdiu ante illum in usu fuisse; sufficiari possum, probare non possum, deficiens apud Raynaldum & alibi, quibus id probem, exemplis. Martini Bulla hæc est:

6 Martinus Episcopus, servus servorum Dei, dilectis Filiis & Prioribus Populi & Communictatis & Civitatis nostræ Viterbiensis, Salutem & Apostolicam benedictionem. Misericors & misericordia Dominus, unigenitus Dei Filius Jesus Christus, qui caelestia simul & terrena suæ Majestatis omnipotentia dirigit & gubernat, sacrae Romanam Catholicamque Ecclesiam, Sponsam nostram, quam non facto solum, sed sui proprii ac sanctissimi sanguinis aperitione fundavit, suæ pietatis oculis ab alto respectans, [ita est consolatus] ipsius Ecclesie viduitatis incommoda (post resignationem juris Papatus, per olim Joannem Vigesimum tertium ac subsequenter Gregorium duodecimum, ipsiusque etiam Joannis depositionem ab ipso Papatu, & per privationem ac depositionem de Benedicto XIII etiam à Papatu hujusmodi, ut toti Orbi jam debet esse compertum, in hoc Generali Concilio Constantiensi ac per ipsum canonice celebratas) [ut ipsam Ecclesiam ea] deplorate ulterius non sit pastus. Nam post longos, varios, diuturnosque tractatus inter Collegium venerabilium Fratrum nostrorum S. R. E. Cardinalium, de quorum numero tunc eramus, & quosdam venerabiles Praelatos, & alios Deputatos Nationum præfati Concilii, super electionis futuri Romani Pontificis celebrationē, solenniter habitos & consilia repetita; diebus his proximis, ad instar miraculi, divina superillustrante clementia, in ipso Concilio exitit summo omnium consensu; pro efficaci saluberrima que unione in præfata Ecclesia consequenda, totalique extirpatione nefandi schismatis, salubriter ordinatum; ut Collegio ipsorum Cardinalium, ad eligendum ipsum summum Pontificem, per quinque Nationes in eodem Concilio existentes, sex pro qualibet, in Collectorum adjungerentur; ita ut ille qui per duas partes ipsius Collegii concorditer, & consequenter per duas partes Collectorum euclusum est, in Papam etiam concorditer eligeretur, pro unico vero ac indubitate Romano Pontifice à cunctis Christi fidelibus haberetur; prout in Decretis dicti Concilii, consuetis despuper ac solenniter [approbatis], latius continetur.

7 Unde sic equidem Altissimo placuit esse effectum, quod celebratā per Nationes ipsas electione dictorum Collectorum, triginta numero, & approbata per ipsum Concilium; die Lunæ proxime præterita, circiter horam quartam post meridiem, in illius nomine qui perpetua mundum ratione gubernat, Cardinales numero viginti tres, & triginta Collectorēs hujusmodi, cooperante Spiritu sancti gratia, Conclave, libertate atque securitate, & celeberrima ab extra custodia munitionis, ad pacem aspirantes, intraverunt; Missarumque celebratis de more solenniis, ac deinde consiliis habitis & repetitis, prout tantæ rei sublimitas expolcebat, ac præsenti die Jovis, celebratæ B. Martini Confessoris atque Pontificis, hora quasi decima, eodem Spiritu (qui fiduciam corda vivificat, illustrat, ac dirigit semper in bonum) mentes nostras uniformiter & humillime ac etiam concorditer inspirante, ad Altissimi laudem & gloriam, ac statum ipsius Ecclesiæ evulsionemque totalem ex sacro Domini corpore præfati schismatis, Cardinales & Collectorēs prædicti, in Nos, tunc S. Georgij ad Vellum aureum Diaconum Car-

dinalem, licet de fragilitate humanæ conditionis ad tantum onus regiminis universalis Ecclesie insufficientibus humeris, eorum vota unapimenter, discrepante nemine, direxerunt; in jubilo hymnum Te Deum & cantico decantantes, nosque in thronizare ac etiam adorare solenniter, ut est moris: quæ Devotioni vestrae duximus, ad vestrorum jucunditatem cordium, specialiter intimanda.

8 Nam Universitatem vestram, & privatum & publice, etiam dum minori fungebamur officio, continuatis semper affectibus, in nostris gessimus ac gerere intendimus visceribus caritatis; ac de tranquillo statu vestro & aliorum subditorum, animarumque & corporum salute jugiter cogitare, & circa illa sedulo disponere internalis vigilantiæ nostræ curas. Vos autem, prout certissime credimus, sic in devotione, fidelitate & obedientia nostris ac præfata Ecclesiæ matris, Dominæ vestre, magnopere continuatis affectibus & effectibus persistatis, ut, ultra nostram & Apostolicæ Sedis benevolentiam & gratiam, à Largitore munera supernorum, valeatis sempiterne vita gratiam promereri. De hoc autem, quod Bulla sine impressione nominis est appressa præsentibus, eadem vestra Devotio non miretur, sed potius gratuletur, maxime cum eisdem nostræ sinceritatis desideriis accurrentes, easdem litteras ante Coronationis insignia providerimus dirigendas; infra quæ usus perfectæ Bullæ, cum nostri impressione nominis, non habetur. Datum Constantiæ Moguntinæ Provinciæ, 111 Idus Novembris, suscepiti à nobis Apostolatus officii anno primo.

C. de Callio.

Soli ergo Petrus & Paulus faciem anam Bullæ occupant, vacante altera; formulam vero excusatoriam Bullæ, non perfecte ante Coronationem, annis CXL ante Martinum, vidimus usurpatam, diversa dumtaxat phrasē, à Gregorio X, ad Francia Regem scribente, ejusque successore Innocentio V. Genuenses ad concordiam mutuum exhortante. Sed redeo ad Acta Martini, ex nostro hujus ipsius temporis Ms. referenda.

9 Si Pontificis hujus dotes — & sic consequenter augeantur numeri ternario uno; sintque ex hinc sequentes, 10, 11, 12 &c.

Nam. 7, nunc 10, lin. 5 à fine — submersione .l. submersioni.

Num. 10, nunc 13, lin. 20 — convocati .l. convocari.

Ibid. lin. 6 à fine — D. Ybaldo — adde * & in marg. scribe — * al. Inibaldo, & sapis Reinaldo Brancatio.

Num. 14, nunc 17, in marg. 1422. 11431 — & lin. 6 à fine — quam — l — quem.

N. 17 nunc 20, in. 14 — [Alfonlus] I. [Brachius] — & sex abinde lineis post — in loco profano sepultum — hec interjice — Brachii istius sive Bracci Gestæ libris sex descripsit Iohannes Antonius Campanus, prout ea vidiisse MSS. Bononia in insigni Canonorum Regularium S. Salvatoris Bibliotheca testatur Mabilio. Itineris Italicæ pag. 196, in eorumque fine hoc epigramma legi addit:

Cum caderes, Bracci, belli clarissime princeps,
Virtutis cecidit, sorte premente, jubar.

Obitu xvi kal. Novembr. MCCCCCLVIII.

Per hanc victoriam &c.

Pag. 117 ante Antipapatum Aegidii Munitionis, dicti apud suos Clementis, ponatur.

COM.

Post Tom. VII, vel post Propylæum Maii, seu Chronolog. Pontif.

COMPENDIUM CHRONOLOGICUM

Rerum ad Decreta Constantiensia co-
rumque sentium & auctoritatem
spectantium.

Servato titulo, quo Illusterrimus Auctor inten-
tum ea lucubratione scopum optime expli-
suit, libertatem sumo, continuum ejus teno-
rem interpolandi partitione Paragraphorum
magis historicis, & omittendi brevitas caus-
a allegationes originalium Actorum Auctorumque, post fin-
gulos pene articulos subjunctas. Sit ergo

§. I. Pisani Concilii irritus pro statuenda unione
conatus, eumque secutus duarum Obedientiarum
Constantia congressus, ad eundem finem.

Ut Constantiensis Concilii historiam à sua origine repeatant Actorum ipsius compilatores, notare consueverunt, quod ex Pisanio cœperit; Pisanum vero Concilium ortum habuerit ex horrendo schismate, quod sequenti occasione inconfutilem Christi tunicam dilaceravit. Clemens V, anno MCCC ex Archiepiscopo Burdegalensi in Romanum Pontificem eligitur: qui, pro suo in nationem Gallicam amore, Sedem Apostolicam Avenionem transtulit, ubi plus quam LXX annis sub variis Pontificibus permanxit. Anno MCCCLXXXVII Gregorius XI, hortante etiam S. Catharina Senensis, ad Urbem redit: eoque ibidem fatis functo XXVII Martii; Cardinales, ad instantiam Plebis, Papam Italum petentis, VIII Aprilis elegerunt Archiepiscopum Barensem, qui se Urbanum VI nominavit. Cardinales vero Galli, cum tribus Italibus, afferentes eum per metum electum, Fundis convenerunt; & xxv Septembris Robertum ex Comitibus Gebennensibus elegerunt in Pontificem, qui Clementis VII nomen assumpit, & Cathedram rursus Avenionem transferre conatus est..... Ex horum duorum electione ortum habuit magnum & horrendum schisma, cui nullum simile fuit, neque temporis diuturnitate, neque cauſe & rei dubietate, neque regnorū & provinciarū divisione. Clementi enim VII adhæserunt omnes Galliæ, ab Alpibus inclusive usque ad Belgium & Oceanum Britannicum, Scotia, Hispania cum insulis eidem subditis, Cyprus, Rhodus & Janua; Urbano autem paruerunt reliqua regna & provinciæ, Italia nimis cum suis insulis, Germania, Belgium, Bohemia, Hungaria, Polonia, & Anglia.....

eclaudenti- 2 Mortuo Romæ. Urbano VI, à Cardinalibus bus inter se istius Obedientiæ, anno MCCCLXXXIX, IV Nonas amulis Gre- Novembri, electus est in ejus locum Bonifacius gorio 12 & IX; cui anno MCCCIV successit Innocentius VII: Benedi- qui, una cum Cardinalibus in Conclavi existenti- go 13, bus sese juramento adstrinxerat ad cedendum Papatu, quoties alterius Obedientiæ Pontifex idem faceret: quod juramentum quoque præstitit Innocentii successor Gregorius XII, anno MCCCCVI mense Decembris in Pontificem electus; sicut & præstiterat Avenione Petrus de Luna, Benedictus XIII, in Clementis VII successorem anno MCCCXIV substitutus..... Anno MCCCCVII, Gregorio XII & Benedicto XIII promissionem cedendi Pontificatus non adimplentibus, Cardinales utriusque Obedientiæ ab iis recesserunt; & duos illos de Papatu con-

tendentes ad Concilium, pro extirpatione schismatis & unione Ecclesiæ anno sequenti habendum, evocarunt..... Ast Benedictus XIII, post subtra-
ctam sibi per Galliæ Regem obedientiam, fugit in Aragoniam ad Perpinianum, seque Concilii judicio subiectum non esse respondit: Gregorius vero XII Senas retrocessit, ad se Concilii convocationem spe-
ciale afferuit, ipsosque Cardinales ad aliud Conci-
lium in provincia Aquilejensi eyocavit.....

3 Anno MCCCCIX celebratur ab utriusque Obe-
dientiæ Cardinalibus Pisanum Concilium, in quo
adeo non fuit decisa quæstio de superioritate Conci-
lii, ut ne quidem decisa fuerit quæstio de auctoritate
Concilii supra Papam tempore schismatis. Licet
enim Universitatum Parisiensis & Bononiensis sen-
tentia esset, quod, statite dubio Papatus inextricabili, propter dubium facti & juris, provisio spectet ad
Concilium & Ecclesiæ universalem; Patres ta-
men Pisani non fuerunt ausi hoc titulo duos de Pa-
patu contendentes deponere, sed voluerunt primum
probari, Gregorium & Benedictum ad invicem col-
ludere, & non quidem docendo, sed operando contra
Articulum Symboli de una Ecclesia Catholica, schis-
ma sovere, eosque proinde, tamquam schismatis nu-
tritores & veros haereticos censeri debere Die
v Junii Sessione xv, Patres Pisani, Visis & diligenter
inspectis omnibus & singulis, productis, probatis, & agi-
tatis in praesenti causa; habitaque prius inter se ipsos, & perioritatis
demum cum copiosa multitudine Magistrorum in facie questione,
Theologia atque utriusque Iuris Doctorum plures diligentem ipsos ut ha-
collatione; tandem, deliberatione matura, in predictis, reticos aba-
tamquam de Papatu colludentes, schismaticos, & veros
haereticos, sententiam depositionis pronuntiant: & die
xxvi Junii Cardinales in eorum locum eligunt Pe-
trum de Candia, Ordinis Minorum, qui se Alexan-
drum V nominavit.....

4 Depositis in Concilio Pisano duobus conten-
dibus, & in eorum locum suffecto Alexan-
dro V, schisma non extinctum, sed adactum fuit:
nihilque aliud Patres Pisani assecuti sunt, quam
quod duobus de Papatu contendebat ter-
tium adjecerint. Non obstante enim prædicta
depositione, Benedicto adhæserunt regna Scotiæ,
Navarræ, Castellæ, & Aragonum, cum Sicilia, Ma-
jorica, & Canariis insulis, aliisque terris tam
Regi Aragonum quam Comitibus Fuxi & Arme-
niaci subjectis: Gregorio vero XII, dudum post
Pisanum Concilium, paruit regnum Neapolita-
num; & usque ad Sessionem decimam quartam
Constantiensis Concilii, in ipsius obedientia fue-
runt Carolus de Malatestis cum Romandiola, Du-
ces Bavariæ cum pluribus Episcopis Germaniæ,
ultra plures timoratos, qui Gregorium usque
ad cessionem Papatus pro vero Pontifice ha-
buerunt, ut testis est S. Antoninus parte 3 tit. 22,
ubi affirmat Gregorium XII non collusisse, nec
schismaticum aut haereticum fuisse.....

5 Anno MCCCCX, mortuo Alexandro V, ab
ejus Obedientiæ Cardinalibus in Pontificem eli-
gitur Balthasar Cossa, Legatus Bononiensis,
qui Joannis XXIII nomen assumpit; & cum Re-
ge Romanorum Sigismundo Laudam anno MCCCC-
XIII convenit, ubi, pro extirpatione schis-
mati & unione Ecclesiæ, Concilium Constantien-
se ad annum sequentem convocabit..... An-
no MCCCCXIV die xxvii Octobris, Joannes pu-
blice Constantiam intravit, & xvi mensis No-
vember primam Sessionem habuit: in qua nihil
omnino actum est de materia Unionis, sicut nec post
illam Sessionem usque ad finem Januarii sequen-
tis,

tis, quia apud aliquos erat morbus. Noli me tangere Die ix Novembris mcccxv, ante valvas Conventus Augustinianorum, qui pro habitatione Legatorum Gregorii XII parabatur, affiguntur insignia, vulgo Arma, praedicti Pontificis: quæ sequenti nocte, de mandato forsan Joannis XXIII, amota fuerunt: ob quod gravis quæstio exorta est inter Patres Concilii, quorum aliqui, Arma praedita à Legatis apponi non potuisse, alii repte apposita fuisse existimarent: omnes autem in eo convenirent, quod Gregorius ipse, si personaliter Constantiam advenisset, Arma Pontificia, non obstante Joannis XXIII præsentia, potuisset affigere

*Ad quod re-
cepitis Le-
gatis Gre-
gorii,*

6 Anno mcccxv mense Januario, Legati Gregorii petunt salvum conductum à Rege Romanorum; & Joannes Dominici, cum Capello rubeo, tamquam Cardinalis, Constantiam ingredi cupit. Variæ hanc ob rem inter Patres exortæ sunt disceptationes: & quamvis Joannes XXIII, indubitate Pontifex haberi volens, Gregorium, instar Pseudopontificis ob hæresim Pisis damnati, ejusque Legatos minime audiendos esse putaverit; Concilium tamen mentem Joannis in hoc minime secutum fuit; & quæstionem de jure Pontificatus intactam relinques, Joanni Dominico, in habitu Cardinalio, Constantiam ingredi permisit xxii Januarii Cumque Ludovicus Bavariae Dux pro Gregorio XII obtulisset Patribus Concilii, quod sele uniret, & Gregorius ipse personaliter ad Concilium accederet, si Joannes XXIII à præsidentia ipsius amoveretur, nonnulli Patres exinde anfam arriperunt agendi de materia Unionis. Circa initium itaque mensis Februarii, cum Cardinalis S. Marci schedulam publicasset, qua de variis viis, quibus ad unionem deveniri potest, mentem suam exponebat; & de via coactionis nonnulla scripsisset, quæ Joannis auctoritatem ledere videbantur; pro eadem tres schedulæ editæ sunt, in quibus pro hæretico habendum esse dicebatur, qui indubitatum Pontificem, de nullo hæresis crimen infamatum, ad Pontificatum cedendum cogi posse tueretur.

*Bunc eo cogi
posse censuit
Petrus de
Aliaco,*

7 Quibus schedulis per nonnullos Constantiæ editis, aliam schedulam vulgavit Petrus de Aliaco Cardinalis Cameracensis, in qua per modum Conclusionum de aliorum opinionibus sententiam suam exposuit. Ac prima quidem Conclusione supponit, agi de Pontificatu, quem licet obedientia Joannis XXIII eidem canonice competere existimat, alia tamen duæ Obedientiæ probabiliter contrarium tenebant; quodque in ea opinionum diversitate non essent minores difficultates juris & facti, quam erant ante Pisanium Concilium. Statuit autem Conclusione sexta, quod, attenta perplexitate casus præsentis, contendentes, pro pace Ecclesiæ acceleranda, possint ad cessionem compelli, & nolentes cedere deponi: eamque Cardinalis Cameracensis opinionem Concilium secutum postea fuisse, ex infra dicendis constabit Tunc vero prætermisso supradictorum examine, solam viam cessionis tentandam esse idem Concilium credidit, & pro ea apud Joannem instare cœpit: qui die II mensis Martii, in Sessione publica obtulit, se Papatu cesserum pro unione Ecclesiæ, casu quo alii duo de Papatu contendentes per se vel per Procuratores cederent

*stante juris
strimque
ambigu-
te.*

Post Tom. VII, vel post Propylæum Maji, seu Chronolog. Pontif.

§. II Ioannis XXIII & Gregorii XII procurata cesso, tamquam securior ad schisma tollendum via.

D Iexi Martii cœpit Rex Romanorum, cuncta Nationibus Galliæ, Germaniæ, & Angliæ, *Icannes, ex-* instare apud Joannem, quod vellet conti*torquendum* tuere Procuratores ad cedendum Papatu, ubi &c fibi cesso*nem videns*, quando Concilio videretur expedire. Quod cum Joannes animadverteret excogitatum, ad ipsum ante alios duos contendentes Papatu privandum; nihil intentatum reliquit, ut hoc telum à se averteret: obtulitque die xv ejusdem mensis, se Papatu cessurum pro unione Ecclesiæ: & casu quo per ipsum staret quo minus unio fieret, tunc ab omnibus vellet haberi pro non Papa, perinde ac si Papatu expresse renuntiasset. Verum persistentibus Germaniæ & Angliæ Nationibus in petendo Procuratorio; & die xix Martii accidente ad earum conclusionem majori parte Nationis Gallicanæ; Papa hoc sentiens, post medianam noctem, inter diem Mercurii & Jovis xxii Martii, fugam arripuit, Duce Austriae Friderico illum conduci faciente: & Schaffusam, quatuor milliaribus Germanicis à civitate Constantiensis distantem, pervenit Ex hoc Papæ discessu magna mox oritur turbatio Constantiæ; nec minus ex mandato, quod mox post fugam suam eo misit, & valvis ecclesiæ affigi jussit, quo omnes Romanæ Curiae Officiales suoque familiares Schaffusam evocabat. Unde Collegium Cardinalium, die xxii Martii, nominavit tres Cardinales Legatos ad Papam, ne Concilium dissolvet, sed Procuratores ad renuntiandum Papatu constitueret.

9 Legatis autem die sequenti ad iter se parantibus, monentur omnes Cardinales, pro parte Regis Romanorum & Nationum, ut vellent interesse *Tum mota
Superioritas
tis quæstio-* Missæ sancti Spiritus, pro unione Ecclesiæ & extirpatione schismatis. Post quam Missam habuit sermonem Joannes Gersonius, Universitatis Parisiensis Cancellarius, in derogationem Jurisdictionis Apostolicæ Occasione hujus sermonis orta est quæstio, tam Schaffusæ quam Constantiæ, de potestate Ecclesiastica. Cum enim tres Cardinales Legati eodem die Constantia discessissent; & una cum eis Archiepiscopus Remensis, Ludovicus Bavariae Dux, & Nicolaus de Calvilla, Regis Galliæ Oratores ad Joannem pervenissent, ac de sero cum eodem locuti fuissent; Papa amaro animo conquestus est cum Oratoribus prædictis, quod Joannes Gersonius, unus ex iplorum collegis, quedam contra Sedis Apostolicæ auctoritatem effutire ausus fuisset, aliosque Patres ad falsa & erronea contra Romanum Pontificem concludenda incitasset. Haec autem querela, apud Oratores Christianissimi Regis interposita, effecit, quod ea de re cum Cardinalibus egrent, & sele cum iis conjunxit, ac Decretis contra Sedis Apostolicæ auctoritatem edendis obstatent. Joannes vero eodem die xxiiii Martii, datus ad Wladislauum Poloniæ Regem aliquos Principes litteris, conquestus est inter alia, quod Constantiæ suffragia Patrum neque libera essent, neque singulorum vota in Sessionibus audirentur; sed quatuor suffragia quatuor Nationum, per earum Praefides lata, totam auctoritatem Concilii repræsentarent

10 Die xxv Martii, Constantiam redux Archiepiscopus Remensis, offert Regi Romanorum & Nationibus Procuratorium ex parte Joannis:

definitum que manre Concilium : sed exacerbatis ad ipsius fugam Patrum animis, cuncta quæ pro illo offerebantur, fragmentorum instar habita sunt: & feria tertia post Palmas, quæ fuit xxvi Martii, celebrata est ante meridiem Sessione 111; cui non interfuerunt nisi duo Cardinales, Cameracensis nimirum & Florentinus, reliquis omnibus aut Schaffusa constitutis, aut indecorum reputantibus eidem assistere, ut fidem faciunt A&a Victoria. Constitutum autem fuit in illa Sessione, Concilium Constantiense, per recessum Joannis, dissolutum non fuisse; sed nec dissolvi debere ante extirpationem schismatis, nec ad alium locum sine consensu Concilii transferri posse; nemini demum sine justa causa ante finem Concilii discedere licere. Quæ omnia Petrus de Aliaco Cardinalis Cameracensis, & Franciscus Zabarella Cardinalis Florentinus, non alia ratione publicari permiserunt, nisi sub conditione, quod Joannes ea raticaret. Omissam hac de re à Basileensibus in compilatione Actorum Constantiensium Protestationem, habeo in Regesto Concilii & Ms. Caprancensi, ex quo eam addit Labbeus. Post istam Sessionem eodem die Constantiam reversi sunt tres Cardinales Legati, cum duobus aliis: qui de sero, coram Rege Romanorum & quibusdam Patribus, agere coepérunt de auctoritate Joannis; qui sibi, tamquam vero & indubitate Pontifici, potestatem dissolvendi Concilium competere existimabat; eaque occasione locuti sunt contra ipsum Concilium, scilicet quod dissolutum esset, propter absentiam & discessum Papæ. Cum vero nonnulli Patres lese acriter opponerent, suscitato contra Cardinales clamore, Cardinales insalutato hospite abierunt.

sum nova Iorinis fuga irritatis primis, 11 Die Mercurii post Palmas, Cardinales & Ambassiatores Regis Francorum, volentes lenire quæ præcedenti die pronuntiaverant, retulerunt Nationibus & Regi in congregatione publica, quod Joannem induxerant ad dandum Procuratorium, & continuandum Concilium, & non fugiendum ad loca remotiora, dummodo ipsi præstaretur securitas. Quæ parum accepta fuere Nationibus & Regi: omnia enim, tamquam ludicra, & facte pro parte Ioannis oblata, credebantur. Unde multæ altercationes, tam ipsa die xxvii, quam xxviii sequenti, fuerunt inter Dominos Cardinales & Nationes; fuitque ibidem exclamatum: *His non obstantibus, fiat sessio: fiat Sessio* Die Veneris sancto Joannes à Schaffusa de novo aufugit: unde, turbatis contra ipsum cunctorum animis, plures ex Nationibus, Germanica, Gallica, & Anglicana, deliberarunt in craftinum celebrare Sessionem iv, & in ea statuere. Primo, quod Concilium Constantiense potestatem habeat immediate à Deo, cui etiam Papa obediens teneatur in his quæ spectant ad fidem, extirpationem schismatis, & reformationem Ecclesiæ in capite & in membris. Secundo, quod cogi possit, si obediens contumaciter contempserit. Tertio, alia plura. Quæ omnia, contradicentibus pluribus Patribus, apud Nationes conclusa sunt. Cum autem non solum Nationi Italicae displicerent, sed & sacro Cardinalium Collegio ad deliberandum oblata non fuissent; noluerunt dicti Cardinales & Ambassiatores Regis Galliæ ad Sessionem venire, nisi inter alia Capitula secundum omittentur, & in Primo non fieret mentio reformationis Ecclesiæ in capite & in membris.....

concepta decreta Sessionis 4; 12 Sabbato in Vigilia Paschæ, cum Patres jam parati essent cum mitris & pluvialibus ad celebrandas Sessionem, mediante Rege Romanorum, *adhibitum est quoddam moderamen in expediendis in illa Ses-*

sione, quod nimis inter cetera Decreta omittetur secundum, de potestate coactiva Concilii, & in primo nulla fieret mentio de reformatione Ecclesiæ: sicut reipla observatum fuisse testantur omnes Codices MSS. Porro cum Cardinalis Florentinus, ad quem, tamquam ultimum Cardinalem, spectabat pronuntiare Decreta in Sessionibus publicata, venisset ad verba de reformatione Ecclesiæ in capite & in membris, quæ Nationes in schedula delere omiserant; substitit, eaque falsa esse, & præter communem deliberationem addita, affluit: unde non solum tunc omissa fuit clausula de reformatione; sed eadem Sessione iv Cardinales Nationibus monuerunt Nationes, quod suspenderent ad tempus autem ad eas materias illas, quæ habens magnas difficultates, & ma- paratus turam exigunt deliberationem Post iv Sessionem Patres Constantienses non instituerunt de Articulis & Decretis controversis examen publicum coram Nationibus, neque statuunt coram Concilio ipso habendum; sed, quasi de re parvi momenti ageretur, nominarunt aliquos, qui cum Cardinali Florentino desuper agerent. Ubi autem inter eos aliqualiter disputatum est, Deputati quatuor Nationum die 11 Aprilis inter alia multa statuerunt, quod proxima Sessione omnes articuli & clausule, concordata per Nationes, in ultima Sessione prætermissa, expediantur

13 Die vi Aprilis, cum Cardinales Nationibus *protestantissimis nullatenus consentirent, quoad articulos & clausulas Sessione iv prætermissa, easque se invitatis confiserint:* Sessione v publicandas esse percepissent; statuerunt primo non venire ad Sessionem, sicut & quatuor Cardinales ad eam venire noluerunt: ubi autem alii animadverterunt, omnes sine publico scandalo & periculo dissolutionis Concilii abesse non posse, statuerunt ad Sessionem venire, præmissa tamen Protestatione secreta, in camera Paramentorum palatii Constantiensis, quod propter scandalum evitandum ad Sessionem ibant, non animo assentiendi his quæ audiverant in ea statui debere. Eamdem protestationem fecerunt quoque Legati Regis Galliæ, qui lese quam strictissime cum Cardinalibus conjunxerant. Adeo ut, non solum contra mentem Ioannis, sed & contra sententiam totius sacri Collegii Cardinalium, & ipsorum Galliæ Legatorum, publicata sint Decreta, quæ D. Maimbourg de superioritate Concilii intellecta, non solum indubitate auctoritatis, sed instar dogmatum fidei habenda esse credebat Præmissa igitur protestatione jam dicta, ad Sessionem v venerunt Cardinales, & inter eos Florentinus, Canonistarum sui temporis facile princeps, ad quem tunc spectabat Decretorum publicatio: qui rogatus ut Decreta legeret, munus illud exequi recusavit.

14 Electus igitur Poznaniensis, legit Decreta, & usque ad per modum Constitutionum Synodalium, quia Cardinalis Florentinus ea legere noluit. Postquam autem ea Nationes in publicatio placet majori parti Nationum, non tamen Collegio Cardinalium. Cum enim Cardinales, post fugam Ioannis, frustra petiissent pro sacro Collegio suffragium, à Nationum suffragiis distinctum; separarunt se à Nationibus, earumque congregationibus interesse noluerunt; unde factum est, quod Nationes sine Cardinalibus deliberarint & conculserint: sicque à 111 Sessione, usque ad xi inclusive, pene in omnibus Decretis Concilii factum est

est, *Cardinalibus invitis*, quod tam arto & brevi tempore ostensa sint Decreta jam conclusa in Nationibus, ut non fuerit in eorum potestate sufficierent deliberare, & in magnum contemptum habiti fuerint . . . Quamvis igitur reperiatur, quod singulis Sessionibus præsederit unus ex Cardinalibus, qui votum tulisse perhibetur; nullibi tamen significatur eum, decem primis Sessionibus, pro sacro Collegio votum tulisse Imo in Gestis Concilii Sessione x v dicitur; *Et responderunt quatuor Prelati pro quatuor Nationibus, Placet: & Cardinalis Ostiensis pro Collegio Cardinalium, Placet: & hoc nunc primo responsum est ex parte Cardinalium.*

15 Die xiv Maji Sessione xi, lecta est sententia contra Joannem XXIII, in qua mentio fiebat criminis & fautoriæ schismatis; ut, sicut Concilium Pisanum eo titulo deposuerat Gregorium & Benedictum, ita Constantiense eodem Joannem, de Pontificatu cum superioribus contendente, deponeret. Verum cum, lectâ sententiâ ; Cardinalis S. Marci cunctos Patres admonuisset, quod Ioannes sæpius obtulisset conditiones unionis, & Procuratores ad nomine suo Papatui cedendum nominare voluisset, siveque de fautoriæ schismatis & crimen hæreseos non constaret; Patres sententiam ferre ausi non sunt, sed consensum ipsius Ioannis accedere voluerunt. Unde post Sessionem xi, Rex, Cardinales, & Deputati, pluresque alii tractaverunt materiam, quod Papa consentiret sententia sua depositionis, & ex abundanti renuniareret. Etsi fuit ordinatum quod aliqui Cardinales, videlicet de Vrbinis, Cameracensis, de Thallanco, Salutiarum, & Florentinus, irent ad Papam, qui erat detenus in oppido Sellæ ad duo milliaria; non rāmen ex parte Concilii, sed Collegii ; ad persuadendum sibi contenta in dicta schedula : qui ierunt, & Papa consenserit Ergo, Sessione xii, die xxix Maji, lata est in Ioannem sententia, quanu Concilium misit ad Papam Sellæ detentum : qui ut sepe Concilio subjecerat, ita sententiæ illius acquieavit, & ex abundanti renuniareret

16 Deposito Ioanne XXIII, statim Gregorius XII, de cedendo Pontificatu egit, & pro ineunda unione Constantiam misit Carolum de Malatestis, Dominum Ariminensem, & pro Sede Apostolica Flaminiae sive Romandiola Rectorem; qui Constantiam ingressus est die xv Iunii, ac postridie Sigismundum Romanorum Regem salutationis causa invisit, significans missum se à Gregorio ad dandam pacem Ecclesiae; directumque ea de causa ad ipsum Regem, non ad Concilium, quod illud Gregorius non approbaret Die iv Iulii Sessione xiv, facta est unio Obedientiae Gregorii in manibus Regis Romanorum, non vero Concilii. Dederat namque Gregorius in mandatis, tam Carolo de Malatestis quam aliis Nuntiis suis Constantiae constitutis, ne Concilii tamquam à Ioanne convocati auctoritatem agnoscerent. Antequam igitur praedicti Nuntii fere unirent Patribus Concilii, convenit inter utramque Obedientiam, quod non fieret mentid de Pontificatu Ioannis, & ex parte Gregorii fieret, nova convocatione Concilii: quæ duo Sessione xiv observata fuerunt, ut patet ex omnibus Actis Constantiensis Concilii, tam editis quam ineditis: in iis enim refertur, Ioannem Dominici nomine Gregorii XII, Concilium Constantiente convocasse & auctorizasse: ipsum vero Concilium, per organum Archiepiscopi Mediolanensis, dictam convocationem & auctorizationem admisisse, hisque observatis, cessionem Papatus nomine Gregorii factam, ejusque Obedientiam Obedientiae Ioannis junctam fuisse.

*donec Ioan-
nes deposit-
tioni sue
consensum
dedit :*

*quo facto,
cessurus
etiam Gre-
gorius,*

*prius sive non
mine Concili-
lum conve-
cat,*

**S. III. Benedicti XIII, à sue ipsius Obedientie
sectoribus deserti, Abdicatio per Con-
cilium tunc primum Generale.**

Postquam Sigismundus Romanorum Rex, 17
cum Deputatis Concilii ex una parte; &
Rex Aragoniae, cum Regum Castellae & Na-
varrae Oratoribus, ac Comite de Fuxo de Obedien-
tia Benedicti XIII, ex altera parte, s^ep^tius Perpinia-
ni egissent de unione; tandem concordata interierunt
die xiii Decembris, in Capitulo Narbonensis eccl^e-
esiæ, quæ à civitate nomen Narbonensium obtinuerunt.
Primus articulus fuit, quod fieret nova con-
vocatio Concilii ab utriusque partis Prælatis; sic
ut Patres Constantiae congregati, absque ulla men-
tione generalis Concilii, vocarent Prælatos Obedien-
tiæ Benedicti, & Prælati illi, vice versa, convocarent
Patres Constantiae existentes ad Concilium, in quo
se unirent: qua unione mediante, *Constantiense Conci-*
lium universale totius Christianitatis fieret, quod, juxta
Obedientiam Benedicti, non nisi particularis con-
gregatio fuerat. . . . Anno mcccexvi Die iv Fe-
bruarii, in Congregatione publica Patrum Con-
stantiensium, lecta sunt Concordata Narbonensia;
& singulariter per singulos Cardinales, Patriarchas, Ar-
chiepiscopos, Episcopos, Abbates, Ambassatores Regum &
Principum, atque universaliter per universos, approbata;
confirmata & observari jurata: ordinatumque, quod
Collegium Cardinalium & quælibet Natio depu-
ret aliquos, ad faciendum omnia quæ ad execu-
tionem dictorum Capitulorum pertinebant: à quibus
Deputatis ordinatae sunt litteræ convocationis Hi-
spanorum, juxta formam sequentem: *Miseratione di-*
vina Episcopi, Presbyteri, & Diaconi Cardinales, Patriar-
cha, Archiepiscopi, Episcopi, Prelati, & ceteri in Constantia
provincia Maguntinensis in Christi nomine congregati, Il-
lustri Principi Ferdinando Dei gratia Aragonum & Sici-
lia Regi &c. ubi nulla sit mentio generalis Conci-
lii, sicut nec in toto Epistolæ contextu, ut quisque
videre potest.

18 Prima die Martii intravit Constantiam Generalis Magister Ordinis B. Mariæ de Mercede, tamquam Orator Ferdinandi Regis Aragonum. Ul- tima autem die Aprilis sequentis, nuntiatum est Pa- tribus, Regem illum, in sua resolutum initia, vitam cum morte comutasse. Ex quo cum in dubium vocaretur unio cum Obedientia Benedicti, xvi Mäjii allatæ sunt litteræ Alfonsi Primogeniti Regis Ara- gonum, qui patri successerat, & se illius propositum, in materia unionis, totis viribus perfecturum pro- mittebat. Lente interim processit negotium; & cum i^v Iulii, secundum concordata Narbonensia, Legati Regum Castellæ & Navafræ, cum Oratoribus Co- mitis de Fuxo & Prælatis Obedientiæ Benedicti, Constantiæ adesse deberent ad unionem ineundam, nemo pro parte Regum, Principum, Communita- tum, & totius illius Obedientiæ comparuit, præter Generalem Ordinis B. Mariæ de Mercede, Nun- tiuum Regis Aragonum defuncti. Post decem dies, xiv Iulii, allatæ sunt litteræ Regis & Reginæ Ca- stellæ, ad Congregationem quatuor Nationum in Constan- tia (sic enim intropserant) non vero ad Concilium Generale Constantiæ congregatum, utpote quod Obedientia Benedicti ante suam unionem agnoscere nolebat. Lecta autem fuerunt, xv Iulii apud Deputa- tos, & continebant, quod Rex & Reginæ acceperant litteras dictæ Congregationis, exhortatorias mittendi Constan- tiæ pro unione Ecclesie, cui rei adhuc vacare non po- tuerant, obstante morte Regis Aragonum, tutoris Regis Ca- stella, qui Regnum Castella & Regem gubernabat: scilicet

quam primum mitterent ad Constantiam suos Nuntios solennes, plene instructos.

19 Die v Septembris, quinque Legati Alfonsi, novi Aragonum Regis, intraverunt Constantiam, cum quibus s^epē actum est de tñenda unione, juxta concordata Narbonensia. Cum autem illi in mandatis haberent, quod lese Concilio unirent, advenientibus Pralatis Hispanie, quorum hec hucque advenerat; responderunt, quod videbatur ipsi expediens, expectare Legatos Regis Castella, quod ille esset major & pricipius Hispaniarum Rex. Cumque huic responso non acquiescerent Patres Concilii, post mensem integrum quo hac de re actum erat, Legati Regis Aragonum dixerunt, quod vellent se unire Concilio; non tamen reputare esse generale Concilium, neque agi de rebus Concilii generalis, donec venirent Legati Regis Castella. Die xv Octobris Sessione xxii: unio facta est cum Legatis Regis Aragonum, sub conditione, quod haberent in Natione Hispanica voces tantæ auctoritatis, quætæ essent voces omnium Praetatorum & personatum Cleri regnum di^ctⁱ Regis, quæ citra & ultra mare possidebat, in quibus erant insulæ Canariæ, Siciliæ, Sardiniæ, Corsica & Majoricarum. Licet autem Legati Regis Portugallie, qui post Sessionem xxii die v Junii primum Constantiam advenierant, contra concessam Aragonensibus vocem protestati essent; & Legati Jacobi Comitis Marochiæ, appellantis se Regem Siciliæ, qui etiam tunc primum appulerant, contra loca Aragonensibus tributa egissent; processit tamen Concilium ad unionem, juxta concordata Narbonensia: quorum primo Capitulo, de nova convocatione Concilii, publice perfecto, dixerunt Legati Regis Aragonum: *Cui quidem Capitulo satisfacientes, convocamus vos omnes Praetatos & ceteros Dominos de hac Congregatione, juxta tenorem dicti Capituli. Ubi videre est nullam fieri mentionem generalis Concilii, sicut nec facta est ab Archiepiscopo Mediolanensi, qui nomine Concilii legit schedulam sequentem. Nos permissione divina Episcopi, Presbyteri, & Diaconi Cardinales, Patriarcha, Archiepiscopi, Episcopi, Praetati, & ceteri his congregati, dictam convocationem acceptamus . . .*

20 Edidit circa hoc tempus Petrus de Alliaco Cardinalis Cameracensis Tractatum suum, de Ecclesiæ & Cardinalium auctoritate. Licet enim Illustrissimus Annalium Continuator Spondanus putet, Tractatum illum editum fuisse anno MCCCCXV post fugam Joannis; & licet initio Tractatus inter opera Gerlonis notatum habeatur, quod liber scriptus sit in Concilio Constantiensi anno MCCCCXVII; in antiquo tamen Codice Ms. Bibliothecæ Vaticanae, habetur ad finem ejusdem Tractatus, *Explicit Tractatus de Ecclesiastica potestate, editus à D. Petro de Alliaco Cardinali Cameracensi, datus Constantia de mense Octobris anno Domini MCCCCXVI.* Fatetur autem Cardinalis Cameracensis inter alia, quod apud nonnullos magnam perplexitatem induxit, an Nationes Constantia congregata habeant auctoritatem privandi Romanam Ecclesiam, & sacrum Collegium ipsam representans, jure suo, habendi scilicet vocem in sacro Concilio, & summum Pontificem eligendi. Significat autem Parte i cap. 4, se ideo dubium illud cum aliis omnibus proposuisse, ut in Concilio super bis deliberetur, & providetur quod in futurum Acta non possint ab emulis reprobari. Quæ bene nota sunt; cum ex his pateat, ab ipso Constantiensis Concilii tempore nonnulla ejus Decreta in dubium revocari coepisse.

21 Post Sessionem xxii coeperunt mense Novembri Legati Aragonum facere Nationem Hispanicam, & non solum dare Deputatos pro instituendo processu contra Benedictum XIII, sed &

subsignare per modum Nationis acta & mandata Concilii, ob quæ graves controversiae ortæ sunt inter Nationes Sessione xxv die xiv Decembris, Xanzius Olorinenis & Bernardus Adurenensis Episcopi, Legati Comitis Fuxi, unierunt se Concilio nomine dicti Comitis & trium Statuum Bearnæ. Exhibitis igitur Procuratoriis Episcoporum, Abbatum, Capitulorum, Cleri, atque Baronum & Nobilium ac Plebis, Statuum prædicti Ducis; facta est nova Concilii convocatione, Provincias juxta concordata Narbonensia; ut facta erat Sessione xxii, quando regnum Aragoniæ se^le Con*Concilium* denuo univerat Mense Decembris intraverunt quoque Constantiam quatuor Legati Regis convocando Navarræ, inter quos duo Episcopi & duo Doctores, qui Sessione xxvi, nomine dicti Regis & trium Statuum Cleri, Nobilium & Populi ejusdem regni, se^le unierunt Concilio, illud de novo convocando, juxta concordata Narbonensia; & convocationem nomine Patrum Constantiensium admittente Archiepiscopo Mediolanensi.

22 Die xiv Januarii anno MCCCCXVII, telatum est Concilio, quod mediante Alfonso Regi A^{ne sic qui-}ragoniæ, Rex Castellæ subtraxisset obedientiam d^{em} pro Geⁿrali agn^o Regnum publicasset, ac Legationem solenhem ad Concilium misisset. Nuntiatum quoque circa hoc tempus Patribus Concilii est, quod eorum litteræ convocatoriae in regno Scotiæ publicatae essent; lectæque sunt litteræ D^{icitur}ucis Albaniæ; tunc Regis nomine Scotiam gubernantis, quibus reverenter significabat affectum ad unionem Ecclesiæ, seq^{ue} commendabat Concilio, quod vocabat Congregacionem in Constantia, pollicebaturque se missurum Legatos, cum plena potestate ad omnia qua ad unionem Ecclesiæ pertinebant. Forma vero litterarum erat: *Reverendissimi Reverendique Patres, Doctores egregii, spectabiles Domini, ceterique devoti Viri, pro unione sancta Matris Ecclesiæ in civitate Constantiensis congregati. Die xvii Januarii, Rex Romanorum Sigismundus (qui, post tractatum in Narbona, Galliam petiverat, pro pace componenda inter Franciæ & Angliæ Reges) Constantiam reversus est, una cum Nicolao Gnezenensi Archiepiscopo, quem Concilium ei itineris socium dederat. Attulit autem Gnezenensis Archiepiscopus libellum Joannis à Falckenberg, quem accepserat à Doctoribus & Studiosis Parisiensibus, dum eos Lutetia ad convivium exceperat: effecit autem idem Archiepiscopus, ut Joannes à Falckenberg in tetrum carcerem detrunderetur, ejusque libellus famosus, in Wladislauum Regem & omne Polonum nomen conscriptus, à quatuor Nationibus & Collegio Cardinalium damnaretur, & statueretur quod censorari debeat in Sessione publica*

23 Penultima mensis Martii, intraverunt Constantiam Legati Castellæ Regis, duo scilicet Episcopi, duo Milites, quatuor Doctores, & unus non etiam ^{Castellani} Secretarius: qui iiii Aprilis exposuerunt desiderium suum ad unionem Ecclesiæ, addentes se pri- mun informari debere de aliquibus concernentibus statutum Concilii. Rogati autem die v Aprilis à Rege Romanorum, de iis circa quæ informari volebant; dederunt in scriptis quædam Capitula, quæ ut plurimum spectabant ad libertatem Patribus concessam in rebus ad Concilium spectantibus, & ad modum qui observandus esset circa electionem futuri Pontificis. Duæ vero fuerunt rationes, ob quas de his informari volebant: prima, quod scirent quædam per impressionem Constantiæ facta, inter quæ erat Decretum, de non eligendo Pontifice sine consensu Concilii, Sessione xiv editum, in quod Cardinales numquam libere consenserant: secunda,

quod nollent Cardinales ab electione excludi ; & loco Cardinalium Hispanorum, qui Benedicto adhærebant, Hispani quosdam de ejus Obedientia vellet adjungere Occasione horum Capitulorum, cœperunt Cardinales urgere materiam de modo eligendi futurum Pontificem ; de quo cum Rex Romanorum agi nollet, nisi post electionem Petri de Luna, & reformationem Ecclesiæ in Capite & in membris, facta est magna animorum contentio, quæ dudum duravit ; persistente Rege Romanorum in suo proposito, & nolentibus Legatis Regis Castellæ se unire Concilio, nisi certificati de modo electionis.

*Ipsius autem
eisdem acci-
dentiis,*

24 Compendii terminos excederem, si cuncta hac occasione inter Nationes acta describerem. Unico igitur verbo notasse sufficiat, Nationes Germanicam & Anglicanam adhæsse Regi, Italiam & Galliam Collegio Cardinalium: quibus ultimis post variis turbas significarunt Legati Castellæ die xv Junii, quod vellent se unire Concilio, prout fecerunt post triduum Sessione xxxv: in qua, juxta concordata Narbonensis, facta est nova convocatio Concilii, quod Castellani huc usque agnoscere noluerant pro Generali Post Hispanorum unionem, voluit Rex Romanorum observari ordinem in rebus generalibus : & primo quidem, ut ejiceretur Petrus de Luna; secundo, fieret reformatio in Capite & Curia Romana; tertio, ceteris reformatiōnibus Papæ reservatis, procederetur ad electionem Papæ. Quæ cum saepius Nationibus propoluisset, & apud omnes nimium urget; protestata est Natio Gallica, die xvi Junii, de lelsa libertate, quam Rex cum omni securitate cunctis promiserat. Cumque Rex Romanorum se excusare niteretur, die xxvii eiusdem mensis fuerunt date Regi, ex parte Nationum Italiæ, Galliæ, Hispaniæ, ac Collegii Cardinalium requisitiones in scriptis, quibus petebatur Decretum Concilii de modo eligendi futurum Pontificem : dicebaturque ad Regem non spectare, in rebus Ecclesiasticis sequenda præscribere. Quæ aliaque effecerunt, quod Rex die xi Iulii publicarit litteras securitatis, & in quatuor locis Constantiæ affigi jussit.

*à Concilio
tunc pri-
mum gene-
rals,*

*declaratur
Benedictus
xiii Papatu
per heresim
excidisse.*

25 His litteris publicatis, unanimi consensu statutum est procedendum ad sententiam, diffinitivam contra Petrum de Luna, ex tribus de Papatu contentibus ultimo: quæ, xxvi Iulii Sessione xxxvi, lata est in dubium illum Pontificem, tamquam perjurum, universalis Ecclesia scandalizatorem, fautorum & nutritorem inveterati schismatis & inveterata scissura & divisionis Ecclesia sancta Dei, pacis & unionis ejusdem Ecclesia impeditorem & turbatorem, schismaticum & hereticum ac à fide devium; & Articuli fidei, Vnam sanctam Ecclesiam Catholicam, violatorem pertinacem; cum scandalum Ecclesia Dei incorrigibilem, notorium ac manifestum; omnium titulo, honore, gradu, & dignitate indignum; à Deo effectum & præcium; & omni jure, eidem in Papatu & Romano Pontifici ac Romana Ecclesia quomodo liber competente, ipso jure privatum, & ab Ecclesia Catholicæ tamquam membrum aridum, præcium. Post electionem Petri de Luna, qui Benedictus XIII in sua Obedientia vocabatur, nominati sunt à Nationibus Deputati pro reformatio in Capite & Curia Romana. Quod animadver tentes Cardinales, statim materiam electionis proposuerunt; & contra Decretum, de non eligendo Pontifice absque consensu Concilii, quod Sessione xiv, ipsis invitatis editum erat, protestati sunt apud omnes Nationes. Rogarunt etiam ac exhortati sunt Patres, ne, prætextu reformatiōnis, negotium electionis different.

§. IV. Electio Martini V, per quam Ecclesiæ membris, jam inter se unitis, accessit Caput, salva in omnibus hujus ipsius superioritate.

C Um post ejectionem Petri de Luna, Rex Romanorum incepisset se iterum immiscere negotiis Concilii, & cum Nationibus Germanica ac Anglicana conclusisset, non agere de negotio electionis nisi post absolutum negotium reformatiōnis ; tres aliae Nationes se unierunt Collegio buss, Cardinalium; factumque est, quod auctor coætanæus Gobelinus Persona in Colmودromio, ætate 6 cap. 69, his verbis describit: *Orta est sedicio inter Regem & Nationem Germania parte ex una, & ceteras Nationes parte ex altera; Rege cum suis volente, quod, priusquam ad electionem summi Pontificis procederetur, fieret reformatio Ecclesia tam in Capite quam in membris; ceteris contendebat ex adverso, quod prius procederetur ad electionem Papæ, per quem reformatio Ecclesia esset deducenda ad effectum. Tandem reformatio concepta, ipsa tamen nondum publicata, processum est ad electionem Cum itaque Natio Germanica saepius à tribus Nationibus & Collegio Cardinalium, ad dandos Deputatos pro materia electionis, frustra monita fuisset, ipsa Regi Romanorum firmiter adhæseret; Cardinalis Pisanus, die x Septembri, dedit legendam coram natione Germanica protestationem, ex parte trium Nationum Hispanicæ, Gallicanæ, & Italicæ, ac sacri Cardinalium Collegii; cuius lectio, ob strepitum & discessum Regis, tunc perfici non potuit: die tamen xi Septembri, à Cardinali Pifano in Ecclesia Constantiensi, non obstante tumultu à Germanis excitato, integre lecta fuit.*

27 Plura à tribus Nationibus & Collegio Cardinalium dicta sunt in illa Protestatione, notatu dignissima, & ad auctoritatem & sensum Decretorum Sessionis v, quam maxime facientia. Dictum est enim Ecclesiæ tunc fuisse, *instar corporis accephali*, id est, sine Capite; & quorundam regniorum ac provinciarum populos, *nondum solide*. & clare Concilio adhæsse, sed expectasse finē electionis summi Pontificis eventum, ut, si Canonice eligeretur, ei obedirent, alias non. Adjunctum, quod fides quorundam, qui eidem Concilio adhæserant, propter rumors discordiarum & quasi imp̄ressionum, quæ in eodem Concilio fieri audiebant, jam vacillare cœperat; & in urbe Roma ac Italia de assumendo aliquo Pontifice plurimum dubitari. Demum Decretum Sessionis xvi, de non eligendo Pontifice sine consentiū Concilii, non ligare Nationem Hispanicam, quia Sessioni illi non adfuerat: ex quo à fortiori concludi poterat, Decretis Sessionis iv ac v de Potestate Ecclesiastica, non teneri Romanos Pontifices, ut pote qui ab illis non solū abfuerant, sed constanter contradixerant. Ne tamen expresse & in terminis tres Nationes Decreta illa reprobare vidérentur, ea alio sensu, quā Rex Romanorum & alii volebant, intelligenda esse dixerunt. Asseverant namque, Decretis illis statui, quod prius agatur de unione Ecclesiæ quam reformatiōne in Capite: *In omnibus enim locis, ubi in Consilium grām Ecclesiæ vel dicta Capitula de agendū in isto Concilio loquuntur, sic unionem semper præponunt unionem: quæ unio nec est nec dici posse habet, test perfecta, nisi Ecclesia unum Caput ministeriale habeat, cuius corpus Ecclesia unitatur. Duplex enim, secundum suos Doctores, est unio Ecclesiæ una, membrorum ad invicem, quæ jam creditur esse facta; altera, membrorum ad Caput, ut constituant Corpus integrum & perfectum; & ipsi non est facta, igitur primo loco facienda.*

28 Lecta hac Protestatione, tanta animorum conturbatio orta est in Natione Germanica, ut Rex Romanorum,

PARALIPOMENA AD CONATUM

motituri po- manorum, habito cum suis consilio, egerit de ca-
tius quam piendis nonnullis Cardinalibus; qui dc eā re per ci-
patiantur ves Constantienses admoniti, statuerunt die xii Sep-
inversi eum tembris, quod propter tales miras & terores incausos, aut
ordinem propter machinationes quae Cardinales sciebant fieri contra
 eos, non dimitterent persecutionem unionis Ecclesia usque
ad mortem; & portabant Capellum rubeum in signum mat-
yrum, si opus esset, pro Ecclesia Dei, nec de aliquo terrebantur. Post plures turbas & tumultus, cum Na-
tio Anglicana adhæsisset Collegio Cardinalium &
tribus Nationibus, ad dandum deputatos pro mate-
ria electionis, tandem Natio Germanica, quae con-
stantiam Cardinalium vincere nequiverat, agere cœ-
pit de cautione, quod facta Pontificis electione fia-
ret reformatio Ecclesiæ; & petivit a securitatem per
Decretum irritans, quod post electionem Papa fieret refor-
matio ante Coronationem ejus & administrationem ali-
quam. Cumque factæ essent varia forma Decreti ad hoc,
scindendo- tandem dictum fuit, quod Papa electus ligari non poterat,
creto aliquo *Quo responso significatum fuisse, quod verus & in-*
irritanti il- *dubitus Pontifex à Concilio ligari non poterat*
ligari eli- *sub poena depositionis, latius ostenditur alibi. Ve-*
gendum vo- *rum quidem est, quod Sessione xxxix quædam*
lens, *in materia reformationis edita reperiuntur; sed ma-*
gna cum cautela, & sine ulla mentione poenæ:
quæ auctoritatem Concilii coactivam, non vero
coactivam indicant.

vol auctori- 29 Illustrè est hac de re exemplum in Capitulo
tuem ejus Frequens, de celebrandis Conciliis generalibus & pro-
aliquatenus visione erga futura schismata. Cum enim Patres
imminutus. Constantienses statuant Concilia generalia in quin-
quennium, septennium, & decennium celebranda es-
se, plurimum auctoritatis circa tempus & locum in
Romano Pontifice agnoscunt, nulliusque poenæ
mentionem faciunt. Ubi vero de soppingo schisma-
*te, quod oriri posset, agunt; poenam privationis im-
ponunt illis qui simul de Papatu contendunt; ut ipsi
Patres Constantienses, Concilium, non nisi tempore
schismatis, potestate coactivam in Pontifices habe-
re, significarint. Cum ex his constaret, quod Conci-
lium supra verum & indubitatum Pontificem pote-
statem coactivam non assumeret, mediante Episco-
po Wintoniensi, patrolo Regis Angliae, qui tunc pri-
num Constantiam advenérat, consensit Rex Ro-
manorum, quod ante reformationem procederetur
ad electionem Pontificis, statutumque Decreto
Concilii Sessionis xl, quod Pontifex de proximo as-
sumendus, una cum Concilio vel ejus Deputatis, re-
formaret Ecclesiam in Capite & in membris. Cui
Decreto, licet irritans nō esset, nec aliquam poenam
Pontifici Ecclesiam reformare detrectanti impone-
ret, ipsa tamen Natio Germanica acquievit, contenta
addere inter Capita reformationis hoc unum; Propter
qua & quomodo Papa posse corrigi & deponi; quod ideo
adjunctum puto, ut Pontifex cum Concilio questio-
nem de potestate coactiva Concilii, quam Joannes
Gersonius Sessione v decisam fuisse crediderat, deci-
*deret**

Disputatur 30 Notavimus suprà, Cardinalem Cameracensem,
de jure illo- in Tractatu de potestate Cardinalium, Nationes mo-
rum ad ele- nisse, quod apud plures dubitaretur, num Cardina-
ctionem fa- les potuerint privari voce in sacro Concilio, tā quo-
ebendam: ad acta, quam quoad electionis futuræ modum. Quæ
ne quisquam putet ab eo tum sine fundamento pro-
posita fuisse; notandum est ex gestis Concilii, quod
anno Mccccxvi i menle Octobris, loquentibus qui-
busdam de excludendo ab electione Pontificis Col-
legio Cardinalium, ut Collegio; Cardinalis S. Marci
sele opposuerit eorum opinioni, dicens, ad Collegium
Cardinalium de jure pertinere electionem: Et multi
tenent, inquit, quod Concilium sine Papa non potest illa ju-
ra mutare, multaque Nationes sic electum non reputarent

pro Papa. Quæ Cardinalis verba tanti momenti visa
fuerunt, ut die xxv Octobris, nihil factum sit nisi dispu-
tiare, maxime utrum Concilium potuit derogare juribus editis Nationum
super electione Papa, vel illa tollere Ex quibus Deputatos
patet quām graviter hallucinantur, qui omnia De- creatus Pa-
creta Constantiensis Concilii, ante triūm Obediens pa Marti-
tiarum unionem edita; irrefragabilia putaverunt.

Postquam autem diu actum fuerat inter Nationes & Collegium Cardinalium de modo eligendi futurum Pontificem; convenit inter omnes, die xxviiii Octobris, quod una cum Cardinalibus sex Deputati ex singulis Nationibus haberent jus suffragii: qui proinde viii Novembbris Conclave ingressi, post triduum, in festo S. Martini, cum incredibili totius orbis Christiani lætitia, in summum Pontificem elegerunt Odonem Cardinalem de Columna, qui ob fe-
stum suæ assumptionis, Martinus V appellari voluit.

31 Hic cum Præsides Nationum, ad se evocasset, qui, repro-
ut ex parte illarum eligerentur Deputati, qui cum batis non-
sex Cardinalibus à se deputatis agerent de reforma-
*tione, per plures menses frustra inter illos actum est marum Se-
de hac materia, una Natione volente hoc modo, alia sionum ar-
lio. Unde prudentissimus ille Pontifex, auditis Na-
tionum opinionibus, Capitula obtulit, quibus illis sa-
*tisfecit, quæ Sessione xi de reformatione à Nationib-
*us fuerunt desiderata: ad Capitulum vero, quibus d-
causis Papa posse corrigi vel deponi, respondit; Non vide-
tur, prout nec visum fuit in pluribus Nationibus, circa loc
aliquid novum statui vel decerni. Ita duo Codices MSS.
unus Vaticanae, alter Palatinæ bibliothecæ: ex qui-
bus non solum appareat, mutila esse Capitula refor-
mationis à Labbæo edita; sed & constat clarissime,
Martinum firmare noluisse Decretum Sessionis v,
eo sensu quo à Joanne Gersone exponitur, quin po-
tius novitatis accusasse & reptobasse. Quod ipsum
ostendi potest ex concordatis particularibus, à Ma-
rtino cum singulis Nationibus initis, in quibus cum
de ceteris reformationum capitibus, salva Sedis Apo-
stolicæ auctoritate, statueret; de hoc capite ne ver-
bum quidem fieri voluit, quantumvis Natio Germa-
nica in suis advisamentis post electionem id instan-
ter petiisset. Idem Martinus, anno Mccccxvi iiii men-
se Februario, rogatus à Patribus, ut jubaret per omnes
orbis Catholicæ regiones inquire in hæreticos Huili-
tas & Wicleffitas; antequam litteras executorias, ad
hæreticas pravitatis Inquisidores, in Anglia, Polonia,
Bohemia constitutos, publicaret; voluit primum au-
toritate Apostolica confirmare omnia decreta in
Concilio Romano sub Joanne XXIII, & in Conci-
lio Constantiensi ante suam electionem contra hæ-
reticos edita: qua de re extat ejusdem Pontificis Bul-
la authentica in Archivo Apostolico, huc usque in-
edita, & orbi Catholicæ his nostris temporibus plane
ignota, data Constantia octavo kal. Martii, anno Pontifi-
*catus primo.****

32 Nicolaus Gneznensis Archiepiscopus, cum aliis
Oratoribus, qui à Wladislao Rege suo & Witholdo
Lituaniæ Duce litteras acceperant, ad prosequendā
censuram errorum & hæresum in partibus suis pul-
lulantium; cum vidissent in litteris Synodicis ad In-
quisidores Poloniæ contra hæreses, die xxii Februa-
rii datis, nullam factam mentionem errorum famosi
libelli Joannis à Falckenberg, multis indicarunt se
appellationem ad futurum Concilium intercessuros.
Quod cum ad aures Martini pervenisset, ille, sexto
Idus seu ii die Martii, in Consistorio publico Constitu-
tionem, ad perpetuam rei memoriam, edidit; in qua ap-
pellationem à Sede Apostolica ad futurum Concilium
his verbis prohibuit; Nulli fas est à supremo Iudice, vide-
licet Apostolica Sede seu Romano Pontifice Iesu Christi Vi-
cario in terris, appellare. Quo Decreto auctoritatem
Pontificis supra Concilium esse indicavit; & Decre-
ta

ta Sessionis v. in sensu Basileensium de superioritate Concilii intellecta, rejecit & infirmavit. De Martini Constitutione testatus Gersonius, in Dialogo apologetico pro Constantiensi Concilio, haec tenus (ut puto) inedito, & in Tractatu, *an & quomodo appellare liceat.*

*ab eisque
Polonos co-
hibens,*

*Concilio se-
superiorem
pendit.*

33 Mense Aprili, Sessione xlv & ultima, Oratores Regis Poloniae, videntes quod Martinus mitius cum libello Joannis à Falckenberg ageret, *en novam ans*, inquit Cromerus Warmiensis, lib. 18 de rebus gestis Polonorum, *ad futurum Concilium appellarunt*. Qua de re cum multa dicerentur, & tumultus in Concilio fieret, Martinus, imposito omnibus silentio, respondit ad prædicta & dixit, quod omnia & singula in materia fidei conciliariter decreta & statuta confirmaret, neque aliter, neq; alio modo. Quibus verbis Articulum de propositione Joannis Petiti, à Joanne à Falckenberg in libello prædicto renovatum, se cum Concilio Constantiensi damnare, statutum tamen Nationum & Cardinalium, de damnandis in Sessione publica prætensis aliis libelli erroribus, scelere rejicere, significavit. Cumque Oratores Poloniae appellationem suam ad futurum Concilium prosequi vellent, Martinus, suprema suæ Sedis auctoritate usus, & contra Constitutionem suam de non appellando ad futurum Concilium procedi nolens, appellationem prosequi volentibus, silentium sub pena excommunicationis imposuit; idq; in medio Concilii, adstantibus cunctis trium Obedientiarum, omnium Nationum, & ipsius Sacri Collegii Cardinalium Patribus, fecit, & actis publicis ad perpetuā rei memoriam inseri voluit. . . . Post Synodus vero, non solum ostendit Martinus supremam Sedis Apostolicæ auctoritatem, in ineundis cum singulis Nationibus concordatis; sed & in probandis non nullis Constantiensis Concilii Decretis, quæ illi confirmanda offerebantur.

CCXI EUGENIUS IV.

*Ab anno
1431.*

Pag. 118 Lin. 3 post — vocatus — adde — [Canonicus Regularis S. Gregorii in Alga] 11 Nonas &c.

Num. 2 & 3 adde, — quod post Pag. 168 col. 4 in Appendice suggestur.

Pag. 119 conjugantur numeri 4 & 5, usque ad dimidiam fere columnam: ubi post hac verba — & per sex menses in libertatem se vindicant — facta nova divisione, interponantur sequentia.

5 Non sunt hac ipso statim Pantificatus initio facta, si ve primo ejus anno, ut alscui forsan videri posset, obiter Stellam legenti; sed primorum annorum quarto, jam mensibus aliquot inchoato. Neque operosius refutandus hic Stella, culpam turbarum istarum Eugenio imputans, quasi divina omnia humanaque conturbanti. Satis à tali nota illum vindicant, ex Flavio Blondo Eugenii ipsius Secretario, Raynaldus & Bzovius, Annalium Ecclesiasticorum scriptores. Et Blondus quidem in Decadibus suis, totam turbarum Romanarum historiam distincte explicat, altique ex illo: sed quomodo Pisces atque Florentia exceptus sit fugitivus Papa, Annales non attingunt. Placeat ergo id accipere ab Ambrofio Abbatis Generalis Camaldulensis Hodæporico, ex Illustriss. Magliabechii MSS. ante hos fere decem annos excuso Florentia. Accingebat ille ex officio sese ad seruum accuratumque exame eorum, quæ contra duos sui Ordinis Abbates Pisani rem delata erant: sed fregit istiusmodi propositum, inut gesta erat quærum, rumor allatus. Quippe antea Romæ vinclum detineri Pontificem summum à Romanis, obsecna fama vulgaverat, tum vero effugisse proditorum manus Pisani que contendere nuntiabantur, & singulis die-

bus affuturum. Conjuraverant aduersus tanti meriti virum, Patrem ac Pastorem omnium, conselerati ci- ves; ac nisi illum Deus omnipotens servasset ex impiorū manibus, & cum fuisse de illius vita & salute. Innotuere Pontifici insidiæ perfidorum: seque observari ubi didicerat, ex Palatio S. Petri, editioni sci- licet atq; munitioni, ad ecclesiam S. Mariae trans Ti- berim contulit, ut arte illorum impios conatus elu- deret. Inde capta hora, cum jam rapiendus esset, posito Pontificali habitu & cultu, Monachi cucullum sumit; & uno tantum comite ejusdem habitus in hor- tos concedens, & quidem contra suorum sententiam, ad Tiberim pervenit; paratamq; cymbam ascendens, summo remigum impulsu ferebatur. Ubi vero inno- tuit, elapsum esse Pontificem; id etiam sceleribus suis addiderunt, ut persequi jamjam fugientem pergerent atque evadentem, irritos dolentes fuisse conatus suos; jaculisque impetebant eminus. Sed illum omnipotēs Deus mirabiliter atque misericorditer, & inter per- sequentium tela servavit illæsum; dum ille tandem ex minori scapha in tritem ad id præparatā scan- dens, paucis diebus Liburnam venit. Quorum prin- cipaliter scelere Romani tantum facinus aggredi valuerunt; quia anceps sententia est, ipsi nequaquam diffinire volumus.

6 Pisces ubi innotuit, Liburnam applicuisse Ponti- *cidom propria* ficem, congrui ad eum suscipiendum, quantum ap- *Pisces osseum* gressus temporis sinebant, apparatus siebant. Qua ve- *vit* ro die affuturus expectabatur; ipsi ante lucem obvia illi ire perrexiimus, & decimo ferme lapide equitan- tem cum paucis offendimus Pontificem summum, nudum ferme. Miserati rerum faciem, & Deo tamen gratias pro illius creptione referentes, resoluti in la- crymas sumus. Jumentis lapsi, ubi ille appropriaverat, accurrimus; illiusq; lacra osculati vestigia & manus ad oris osculū suscepti sumus, illo gratissime nos ex- cipiente & benignissime resalutante. . . . Ubi vero Pisces appropinquavimus, Populus omnis & Magistra- tus occurrit, cū laudibus & gaudio inestimabili. Prä- cedebant pueri, redimiti temporā lajro atque fronde varia & floribus, laudesq; concinantes & inclaman- tes pacem, Pontifici & omnibus fletum excussere. Sequebantur viri suo ordine, umbraculoque excepsum Pontificem in civitatem deduxere; primoribus honorifice viris fræna equi regentibus dextra atque læva, & illi obambulantibus jugiter. Tū vero omni ex parte op- *tofis quam* *exceptus* *fuerit sum* *Pisces* pidi, qua erat transitus, turba innumerabilis con- fluens, efficerunt ut esset perdifficilis transitus. Ma- tres familias & pueri atque innuptæ puellæ è fene- stris ac tectis prospectabant, donec in principale ec- clesiæ est introductus, Archiepiscopo civitatis & Cle- ro omni occurrente ex more. Ibi oratione fusa, in Pa- latio Archiepiscopalì sedem habuit. . . .

7 Advenerunt ex Florentia plures, tam Prælati quam Nobiles, ut Pontificem deducerent: Cardinali *anno Flo- rentia.* S. Xysti advenienti occurrius; solusq; ex Cardina- lium numero Pontifici Florentiam tendenti adfuit. Movimus Pisces xx Junii Pontifici adjuncti, ipsaq; die sex ferme millia passuum processimus. . . . Postridie subito mane à S. Miniate iter ingressi, Pontificem pa- rum abesse (equitarat enim ante luci) didicimus. De- scendit ad S. Jucundi Ecclesiæ Pontifex aliisque. Recreatis omnibus modice, ad Montem Lupum veni- mus. Susceptus est in ædibus ecclesiæ Pontifex. . . . Mane ante lucem equitantes Florentiæ petebamus. In villa Angeli Civis Florentini, qui secum equitabat, modice quievit Pontifex. Jam vero portæ civita- tis propinquanti, quæ vastissima tunc tota patuit, omnis Nobilitas obviam venit, totusque Clerus cum insignibus ornamenti occurrit: omnis ætas, sexus uterque, omnisque conditio se se per itinera

quaquaversum diffuderat; ut nusquam transire ferme Pontifex posset, fueritque necesse disseminare pecuniam quamcumque iter ageret, ut his colligendis occupati à pressura desisterent. Tecta ferme omnia ipsaque fenestræ vix capere spectantes poterant. Mulieres, matres-familias, pueræque innuptæ, præcipio muliebri mundo compositæ, editoribus in locis residentes, magnum plerisque sui præbueret spectaculum; suosque in unum populos tunc vere prospexit civitas. Ad principalem ecclesiam civitatis, per illustria urbis loca, ex pompa deductus; oratione fusa, inde ad habitationis sua locum eadem frequentia & celebritate ductus est; Pontificalibus infulis ornatus, & equo candido insignibus phaleris exultante inventus; quæ omnia, priusquam Urbi propinquaret, obtulerat Civitas. Ita ætate nostra Florentia, profugos Pontifices duos, Joannem scilicet XXIII atque Eugenium IV finu suo suscipere meruit, & inter hos medium Martinum V annum fere & semis tenuit; imo ut verus esset Pontifex & indubitate efficit, quando illic ad ejus vestigia (qui judicio multorum injuste abrogatus fuerat) Joannes accessit; verumque Vicarium Christi & Petri Successorem confessus, ipse minoribus contentus officiis perstitit.

Romanis interim Nc potem ejus captivum tenemibus

& pro ejus solutione iniqua pertinentibus,

que consenserit & feliciter negotiavit Eugenius.

Schismatis filea confititum.

8 Romanis, postquam Pontificem evasisse didicunt, mœsti quod res illis nequaquam ex voto successerat, ad prædam conversi, omnia illius expilare pergunt, furore inaudito; compluresque Curiales violare, & imprimis nepotem Pontificis Francicum, Tituli S. Clementis Presbyterum Cardinalem; & reliquis ægre dimissis, illum arctissimæ custodiae tradunt, vix sibi cujusquam colloquium permittentes, ingentemque pecuniam summam & Castellum munitionis, quod S. Angeli appellant, Ostiamque pertundunt. Eniit Pontificis constantia summa, dum neque affectu Nepotis potuit vinci; & quidem cum se plurimi orarent, & frequentibus litteris illius pulsaretur, ut aliquid ex his quæ postulabantur indulgere acquiesceret. Sum ipse quoque hanc ipsius magnitudinem animi summe admiratus, cum se orantem ut salutem juvenis consideraret, responso rationis & gravitatis pleno composuit, dicens, Nihil referre, utrum præcederet, se Nepos, an ipse Nepotem; cum conditione communis in vitam ambo essent ingressi. Praestare, si Nepos succumberet Ecclesia causa: se non posse salva conscientia integritate & dignitate sua, ea efficere quæ postulabantur. Denique cum ius rei gratia postea Senas ipse concesserim, ab eo missus; & ea afferrem, quæ nequaquam viderentur esse responda; ne sic quidem acquiecievit, sed rigorem constantiamque servavit; ita ut hinc ipsius severitatem plerique carperent, crudelitatemque interpretarentur. Deo tamen dirigente negotia, consilium sententiamque Pontificis approbarunt omnes, dum & ille liber evasit, & sub ditione Ecclesiæ cuncta perstitere. Præbuit se spectaculum populis in ecclesia S. Joannis Baptistæ principali, fedens editiori in loco, & ipse quoque spectans Processionis solennia, admiransque magnificentiam singularem atque ordinem; dignam profecto miraculo rem, & quam, nisi conspectam, credere quisquam aut capere non posset, longeque difficillimum esset enarrare: tam multa, tam miranda, tam varia vidimus; namque & ipsi cum Pontifice spectabamus: sed ea narranda relinquisimus ceteris.

Schismatis filea confititum.

9 Atque hic fere deficit, post unam de negotiis privatis pagellam, mutilus Codex, multa de hoc Pontifice digna scitu suggesturus, si alicubi inreger reperiatur. Nunc progradientem Stellam subsequi placeat, qui iniquiori nominali adversus Eugenium prejudicio abreptus, interrupto superius textui hac subjungit. Eo autem tumultu Basiliense Concilium &c.— continuando etiam cum hi nunc

merum 6, ubi in lin. antepenult. — Frisionaria. l. Frisionaria.

10 Religiosos omnes &c.— & sic pro 8, 9, 10, substitue zyfras, 11, 12, 13, tum eodem num. 7 nunc 10 lin. 9 — Matisonem. l. Matisonensem.

Et in Hist. Conclavis num. 5 lin. 11 lege — ex sua parte.

Num. 7 lin. 20 — ætatis. l. ætate.

Num. 9 lin. 13 — Nicolaum de Cafa. l. de Cafa — & in fine additum — Imago Eugenii representans inter Cavallerianas ejusmodi est, ut prototypum videatur ad viventem similitudinem expressum, eodem quo Regularis Canonicus uebat habitu; unde sequitur, quod vel hunc ille non mutaverit Pontifex, vel ita pictus sit ante Pontificatum: dignam proinde censeo qua seorsim hic profertur.

Num. 10 lin. 2 — patetur. l. pateretur.

CCXI. EVGENIVS IV.
FELIX ANTIPAPA.

Lin. 6 — dies XIII — l. — dies XV.

*Ab anno
1440.*

Idem muta in Margine — dies 15.
Num. 4 lin. 13 — Chablaio. l. Cabalensi tra-

etu.

Num. 6 additum — 7 Carinianensem istam, ad vivum (ut presertim) expictam olim imaginem, cum altera recentius exsculpta, delineari mihi sapius petii: sed nostris in hoc mihi servire cupientibus defuit hactenus commoditas idonei pictoris, qui ecypon ad me mittendum formaret in loco, medii fere diei itinere disito ab Augusta Taurinorum; unde necdum omnem spem abjiciens concupita accipiendi, interim obseruo, Ripaliam in Praefectura seu Balivatu Rhononensi ad meridionalem Lemani lacus ripam confidere, pari fere leucarum viii intervallo ab Urbe Geneva, & Rhodani lacum illum efficiens ostio, Helvetia limite.

CCXII NICOLAUS V.

Num. 5 lin. 9 legatur — Frederici [8] conjugis.

Num. 7 adde — In Bullario Lateranensi &c. uti post *Ab anno
1447.*

Pag. 168 col. 4 circa medium.

In Hist. Concl. num. 3 lin. 5 à fine — viderit. l.

vidit.

CCXIII

CCXIII CALLISTUS III.

Ab anno
1455.

In Marg. — dies 3. l. dies 30.

Num. 2 adde — sed neque Roma neque Florentia habet eam reperire potuit plurium utrobique amicorum diligentia, vel ubi lateat investigare.

In Hist. Concl. num. 7 lin. 13 — timerarie. l. temerarie.

Num. 1 lin. 16 lege — Mirum ergo erat videre tantam taciturnitatem.

Num. 1, lin. 8 à fine — civitatis. l. civitates.

CCXIV PIUS II.

Ab anno
1458.

Num. 1 lin. 5 à fine — ad. l. ab.

CCXV PAULUS II.

Ab anno
1464.

Num. 4 adde — Ad hujus Pontificatus res imprimū memorandas spectat votivus Friderici Imperatoris Romanum accessus, sub exitum anni MCCCCLXVIII, & mora usque ad ix sequentis Ianuarii. Eam insigni Epistola accuratissime descripta Augustinus Patricius Senensis; & ex ipso delibavit Raynaldus in Annalibus, totam vero, lettu sane dignissimam, inseruit Museo suo Italico Ioannes Mabilio ex Ms. Vallicellano.

Num. 5 sic ordire. — Sub hujus Pontificatus initium adhuc in usu fuisse annum usq; ad xxv Martii protractum, demonstrat quam supra in Gregorio XI allegavimus Bulla, pro celebrantibus Presentationis Marianae festum, data Romæ anno Incarnationis Dominicæ MCCCCLXIV, xii Kal. Februarii, Pontificatus primo. Eodem facit regulatum in Bullario Lateranensi Indulture, velut Datum apud Sanctum Petrum, anno Incarnationis Dominicæ millesimo quatercentesimo sexagesimo quarto, quintodecimo Kal. Februarii, Pontificatus anno primo, numeris singulis ita ad longum scriptu. & tamen annum requirentibus productum usque ad diem Incarnationis. Nec non ea Bulla, qua prima exca apud Wadingum, data sub simili annorum nota v Nonas Martii. Quod tamen sub eodem Pontificatu coepit etiam mutari stylus, civilisque anni initium ad Kal. Ianuarii revocari, probari potest, ex ejusdem Pauli duabus in Bullario litteris: ubi ordine tertia &c. — Deinde lin. 13 dele — unde colligitur &c. 4 lineas usque — 1465 — iterumque ultimas 4 — Quapropter non ausim — Neque labora in iis quo sugeruntur post pag. 168 col. 5 velut addenda ad fine, quia jam hic relata sunt.

CCXVI SIXTUS IV.

Ab anno
1471.

Lin 1 — Sextus Papa VI — l. — IV.

Num. 3 lin. 1 — Requirens. l. Requirenti.

Num. 6 lin. 8 — extruxit. l. extrucciis.

Num. 9 lin. 7 à fine — subterranea. l. subterranea.

Num. 12 lin. 7 à fine — Quadragenus. l. Quadragesimas.

In Hist. Concl. num. 1 lin. antepenult. — referuntur. l. referantur.

CCXVII INNOCENTIUS VIII.

Ab anno
1484.

Commentarium elogio Chronico subjectum sic ordire.

Quam merito Stella (à cuius utpote coavi verbis hunc vicinoque Pontificatus ordior usque ad nostram) quam merito, inquam, Stella familiam Cyborum, licet eo tempore fortunis mediocrem, honoratam tamen nuncupaverit, ex Ciacconio intelligi potest. Laudat ipse eam à vetusta nobilitate apud Græcos, qua in dios divisa ramos Neapolitanis Tomacellos dederit, ex quibus fuit Bonifacius VIII;

Genuenibus Cybos, unde in Hungaria prognati Cybaci, quorum unus Emericus, anno MDXXVII Temesvarense Comitatus Titulum obtinuit. Inter Cybos autem Genua clares, primus à Ciacconio laudatur Guilielmus, à sancto Rege Ludovico vel ejus filio equestri dignitate ornatus. Pater autem Ioannis Bapista Aaron, equestris ordinis vic primarius fuisse dicitur, quem Renatus Andegavensis & postea Alfonso Aragoni, Reges utriusq; Siciliae sibi Neapoli Proregem substituerunt; idemque à Callisto III Senator Urbis creatus, eam dignitatem, junc non solitam committi nisi viris omnino præcipuis, maxima cum laude gestit, eius idcirco Insignia cum elogio extabant in Palatio Capitolino cum Ciacconius scriberet. Idem Ciacconius illam ipsam fortunarum mediocritatem, quam Stella indicat, haud vulgariter commendat, dum filium, jam factum Cardinalem, virum appellat ditissimæ paupertatis, in qua, tanta moderatione alebat multam honestamq; familiam, ut in recta privata domus gubernatione optimum le universalis Ecclesiæ Rectorem futurum premonstraret.

Ad Stirpem quod attinet, ejus tunc capiti Aaroni, in preci- pisis Republica munieribus diu mulsumq; versato, laus magna fuit, non magnas in iis divitias collegisse, quibus filios locupletes & summi Principibus pares relinquerebant. & haec laudem nunc sibi propriam vindicat, illius post duo secula dignissimus Nephos Alderanus Card. Cybo, ex munere Pri- mi sub Innocentio XI Ministri aliud nibil sibi fene- rans, quam curas & labores. Sed quod præ manibus est agamus, & ex Auctore nostro cæptum Innocentii elogium prosequamur.

2 Hic cum inter ceteros Cardinales pauperior &c. & virtutes.

CCXVIII ALEXANDER VI.

Ab anno
1492.Num. 2 lin. antepenult. expunge — denique — &
in fine adde — Denique in Bullario Lateranensi inveni-
tur Breve, simili stylo datum sub annulo Piscatoris,
die undecima Februarii, millesimo quingenteimo,
Pontificatus anno octavo, numeris ita ad longum ex-
presis.

Ad Alta post num. 7 adde —

8 Hunc Pontifici Hispaniarum Reges acceptum referunt Titulus Cas-
titulum Catholicorum: testatur enim Philippus Comineus, tholici datum
lib. 5 de bello Neapolitano, idemque ad annum 1496 refert Hispania
Odoricus Raynaldus, de crevissime Alexandrum attribuere
illis ut Christianissimi dicerentur. & in suis ipsum lit-
teris atque sermone sic eos vocasse: sed cum ex Car-
dinalibus quidam resisterent, neque Galliam vellent
appellatione illa privari, Catholicos nominari jussisse,
ob Catholicam scilicet fidem, expulsis Mauris stabilitam in
Hispania, & in novum Orbem feliciter inventam. Nec de-
fuerunt suo isti Titulo Successores, perpetuis fere bellis contra
Insidieles hereticosque gerendis, videlicet Carolus, I Rex, at
V Imperator sui nominis, & tres consequenter Philippus
quorum egregia proles Carolus II nunc feliciter regnat, &
Austriacæ Pietatis erga Venerabilem Eucharistiam illu-
stria renovat identidem exempla, sicut in Propylao Maii fu-
sus declaravi. Dignus profecto illorum, quos dixi, & Gotho-
rum in Hispania Regum heres: cui per quam congrue apren-
tur elogia, qualibus ab Ariana heresi ad Catholicam Reli-
gionem traducto Recaredo Regi Tolaramum Concilium anno
DLXXXIX invenitur acclamasse: Cui à Deo æternum
meritum, nisi vero Catholicum Recaredo Regi? Cui à
Deo æterna corona, nisi vero Orthodoxo Recaredo
Regi? Cui præsens gloria & æterna, nisi vero Amatoris
Dei Recaredo Regi? Ipse novarum plebium in Ec-
clesia Catholica conquistor: ipse mereatur veraciter
Apostolicum meritum, qui Apostolicum implevit
officium: ipse sit Deo & hominibus amabilis, qui tam
mirabiliter Deum glorificavit in terris. Respirantis por-
to in Hispania Religionis instaurator Alfonso I, jam inde
ab anno DCCXXXVIII, quo Socero Pelagio Regi succedit,

Innocentii
genus illu-
stre

cognominatus Catholicus, teste Luca Tudenfi, eumdem Titulum, si non hereditarium transmisit ad successores, multū tamen usurpandum dimisit: ex quibus apud Michaelm Angelum Laureti in Vita Italica S. Ferdinandi, Ordonius I anno DCCCXXVIII, Sancius Craffius anno DCCCXXX, Alfonlus VI anno MLXVI, Alfonlus VII anno MCLX, & Joannes I anno MCCCLXXIX Castellæ Reges, eundem Titulum adamasse reperiuntur in veruſtu monumentis; ut etiam in Aragonia Petrus I & II sub annum MXCIV & MCCIII. Quid quod etiam Christianissimi Tituli, Francia Regibus, jam inde à Stirpu secunda origine quodam quasi jure proprius, Hispanis datuſt etiam ante illos invenitur: nec enim ſoli Recaredo acclamatus is fuit, tum in Concilio Toletano quod dixi, tum etiam in altero anni DXCVII ac Barcinonensi anni DXCIX: sed etiam Cintilæ in Toletano VI anni DCXXXVIII; ut taceam eo priorem Sifebutum, qui expulſis totuſt ſuo regno Iudaicam dem appellationem commeruiſſe dicitur, circa annum DCXVI.

In Hisſt. Conclavis num. 7 lin. 5 — quandoque. I. quandocumque.

CCXXII ADRIANUS VI.

*Ab anno
1522.*

Lin. 1 lege — Trajecti ad Rhenum sive Ultrajecti in Belgio.

Artic. IV lin. 7 — promulgati. I. promulgari.

In Hisſt. Conclavis num. 12 lin. 1 — brevi. I. ali quando — tum lin. 5 à fine post — pertinacius — ex punctis reliquias ſic progredere — nihil restabat aliud quam indagare &c. uti habes post pag. * 168 col. 4 & 5.

13 Non aliud ergo nunc ſupererit agendum mihi, quam ut pergam, prout ceipi, ſtrutando Bullas ac Brevia, quatenus habentur imprefta, querere, quam quifque Pontifex tenuerit annorum ſuorum numerandorum Epocham. Res hac, à nemine (quod quidem ſcire poſſim) hactenus obſervata, videtur utilitatem non parvam habitura, atque adeo digna eſſe, pro qua fuſcipiatur labor, major quam facile aſtimari ab inexperto poſſit, quemque ſolus publici boni respectus valeat dulcorare. Priuſ tamen quam progredior, placet huic ex Appendixibus, poſt primam Partem hujus Conatus alias editis, accipere Teritiam, eique dare Titulum Dissertationis, hactenuſt nunc uſurpatum.

DISSERTATIO XLVII.

De uſu annorum Incarnationis &c.
ex pag. 214.

Acturus de S. D. N. Innocentio Papa XI, fidemque Conatui meo impositorum, cum Roma quafivissem, utro is die iuſtituſſet Pontificatus ſui annos innovare. Elecutione an Coronationis Pontificie? monitus inde fui, quod in Cancellaria vel Camera Apostolica &c. uti pag. 214 praeozata num. 1 lin. 4.

Lin. 7 & 8 — nunc autem iterum admonitus disco. — I. poſtea autem iterum admonitus didici, ſtylum iſtum &c.

Num. 5 lin. 12 lege — quam idem Sixtus.

CCXXIV PAULUS III.

*Ab anno
1534.*

Lin. 3 — XII Octobris — I. — XIII

— & lin. 4 — dies XXIX. — I. XX.

VIII.

In Marg. ſcribe — dies 28.

In Comment. adde — 3 Electum Paulum die XII Octobris &c. poſt pag. 168 col. 5 ſub med. ſed lin. 6 ſic lege — ſolum notaret diem XIII mensis. Verum die XIIII factam electionem ſcripsi noſter Philippus Labbe &c.

Lin. 6 à fine lege — moveor ut nunc quoque malim iſtum notare.

CCXXV JULIUS III.

Lin. 3 — XX Februarii — I. — XXII. *Ab anno
1550.*

CCXXVI MARCELLUS II.

Lin. 6 lege — defunctus nocte ante *An. 1551.* 1 Maii.

CCXXVII PAULUS IV.

In Commentario dele ult. 4 lineas — niſi velimus — pro illis que ſic lege — Cum neutra data ſit in forma *Ab anno
1555.* Brevis ſub annulo Piftatoris, cauſa fortassis reſerri poſſet ad proprium Buſſularum ſtylum: verum & huic rationi obſtat Buſſa alſegata Diſſertatione XLVII num. 3. Niſilo magis placet ordinem inverſum dicere, & credere quod Paulus, primo ſui Pontificatus anno incompleto relliſto, ſecundum à Kalendis Ianuarii inchoaverit: hoc enim non facile admiſſero, nullo certiori exemplo perſuadus.

CCXXIX B. PIUS V.

In Commentario lin. 2 — 1 Maii — adde — Cum hac deinde conſerre voluimus Vitam Italice priuſi ſcriptam à Hieronymo Carena, ita exigentibus quibusdam auctoritatis minime levis personis, & obſervata in iſta collatione dare in Appendix, poſt VII Tomum ejusdem *Ab anno
1566.* Maii; ſed exemplari nullo reperio, non potuimus. Hic vero in ſupra monemus, quod & alibi monuimus, Abrahamum Bzovium Annales ecclieſiaſticos fuſſe proſecutum uſque ad ſecundio. obitum Pii; ſed ultimum hunc ejus Tomum non prodiſſe niſi anno MDCLXXII; eo quod Coloniam Agrippinam miſſum exemplari, mortuis jam forte omnibus iis qui priores Tomos imprefſerant Bibliopolis, incuriosos tutores nocturni fuerit. Ex illo Tomo dedi ego poſitam in calce libri No- *Pii miracu-
lum miraculorum, in vita & poſt mortem patrato-
la ex Proces-
ſorum, atque ſub Clemente X in Congregatione ſacrorum ſibis deſer-
Rituum pro ejus Canonizatione propositorum: quorum derantur.*

equidem contextum prolixiorem volebam more meo, ipſis

Teffium verbis è Procesſu excerpis, exhibere: ſed neque

tunc, neque nunc, cum feci Appendix ad omnes Tomos

Maii, quemquam ex iis, quorum maxime intererat hoc pro-

movere, potui inducere, ut ea originaliter deſcribenda mi-

bique mittenda curaret.

2 Innovabat hic Pontifex &c. ut pag. * 159.

3 Neſcio quid hic faciam Buſſulario Casinensi &c. ut

poſt pag. * 168 col. 5 ſub finem.

4 Meretus hic Sanctus Pontifex, ut, cum jam ceperimus occurrentium in Mojo Sanctorum genuinas Ejus effigies exhibere, ejus imaginem inſeramus operi no-

ſtro, accuratiorem quam rudibus priuſus lineamentis

Cavallerius repreſentandam curavit. Igitur ipſam hic

accipe, totuſt uultu reformatam, ſecundum ideam,

quam in ipſius Beatificatione Roma ſculptam accepi-

mus, invenimusque poſitam ante Annalium Eccleſiaſtiorum,

ab Abrahamo Bzovio continuatorum, Tomum poſtumum, Rerum in orbe Christiano ab

anno

nno Domini MDLXVI usque ad LXXII (hoc est sub Pii V Pontificatu) gestarum, narrationem complexum.

C CXXIX. S. PIVS. V.

CC XXX GREGORIUS XIII.

*Ab anno
1572.*

Num. 2 adde — *Hic vero eluet hæreticorum quorum-
dam Statuum ac Regnorum hoc seculo pervicacia: qui ne-
cessitatem correctionis istius notam habentes, scientesque
nihil hic egisse Gregorium nisi de consensu Imperatoris
ac plerorumque Principum Christianorum, hactenus tam
recusant ipsam admittere, cum proprio suo incommode non
levi & peritorum risu; dum scilicet novilunia censem,
quando conspicua jam in calo Luna, ipsa se ostendit ad
dies aliquot à sua innovatione progressam; idque ideo tan-
tum, ne à Romano Pontifice didicisse videantur.*

3. *Vitam Italice scriptis, & sexta post mortem Gre-
gorii anno evoluta, Gregorio XIV dedicavit Marcus
Antonius Ciappio Senensis. Ea Capitibus paucis distin-
guitur, sub hoc Elencho.* i. De origine & patria
Gregorii XIII; & dignitatibus ante Pontificatum
obtentis. ii. De multis ad publicam utilitatem
fabricis ædificiisque. iii. De inventione ac trans-
latione Sanctorum Corporum; institutione novo-
rum Ordinum Religiorum; fundatione mona-
steriorum, locorum piorum in Urbe, Collegiorum
ac Seminariorum per orbem universum. iv. De
actionibus heroicis atque per omnia secula memo-
randis, in commodum Apostolicae Sedis & Reipu-
blicæ Christianæ. v. De studio ad pacem atque u-
nionem inter Principes populosque Christianos,
sublatis discordiis, sarcinam conservandamque.
vi. De eleemosynis in pauperes, & singulari erga
vivos ac mortuos caritate. vii. De mirabili zelo
in conservandis augendisque rebus, ad fidem Ca-
tholicam & cultum divinum spectantibus. viii.
De viris principibus eximiisque, sub ejus Pontifica-
tu Romam appulsis; legationibus atque obedientia,
ex partibus etiam remotissimis, delata; & honoribus
officiisque à sua Sanctitate vicissim redditis. ix.
De conversatione, moribus, statura ac rarioribus
dotibus. Gregorii XIII. x. De felici ejusdem transi-
itu. xi. De Titulis sive Inscriptionibus eidem
per varia loca positis. *Penultimum Caput orditur Au-
tor à comparatione instituenda inter ipsum & S. Gre-
gorium Magnum sive Primum: qua comparatio, cum fere
complectatur summam prætitulatorum Capitum, nostra-*

*Vita à M.
Antonio
Ciappio
scripta.*

que Societas Pontifici isti tantum quantum vix ulli alteri
debeat, visa mihi est hic Latine reddenda.

4. *Sategit Gregorius, Sanctus & Primus hujus
nominis, ut doctrina, verbo ac scripto tradita, soli-
daret Ecclesiæ Catholicæ fundamenta, undique ab
hæreticis sectariisque concussa. Hic autem illius suc-
cessor dignissimus eodem intendit, tum observatio-
nibus ac lucubrationibus suis in sacros libros, tum
maxime operâ ad Jus Canonicum emendandum
collatâ, repurgando ipsum ab erroribus & corrup-
telis propemodum infinitis, partim per librariorum
inscitiam, partim per nequitiam inimicorum fidei
subinductis; illud insuper locupletando utilissimis
ac saluberrimis Constitutionibus ac Legibus mul-
tis; idque celeritate admirabili & promptitudine
tanta, ut satis appareret, eas jam pridem omnes in
ejus Catholicæ pectore conceptas digestasque fuisse.
Taceo reformationem Kalendarii, per anni redu-
ctionem, opus vere Gregorianum, nolo enim Cæ-
fareum dicere. Quod si Gregorius Sanctus, Ec-
clesiæ Doctor, gavilus est videre sub regimine ac so-
licitudine sua, ad Romanæ Ecclesiæ obedientiam
adduci penitus toto divisus (ut Poëta loquitur) orbe
Britannos; ecce ex insula, non una, sed pluribus,
iisque amplissimis ac remotissimis, allatos de Catho-
lica fide sub Gregorii XIII auspiciis promulgatâ
nuntios, atque imprimis ex vastissimo Japoniæ im-
perio advectiones Regum Arimæ, Bungis atque Omuræ
Legatos; ad quorum conspectum potuit cum Da-
vide dicere, Populus quem non cognovi servivit
mihi. Fuit Gregorius Magnus ipsissima caritatis
erga pauperes Christi idea: Decimus tertius autem
eamdem in le expressit, thesauros suos in viduas,
orphanos, egentesque tam larga distribuens manu,
quam forsan præteritis seculis necno. Primus, ju-
stam Dei iram placavit, quando supra molem A-
drianam vidit Angelum, reducto in vaginam gla-
dio compescere pestilentiam, Urbe tota graffian-
tem: hic autem ejus Synonymus, quo tempore
Venetias, Mediolanum, Genuam, Siciliam insu-
lam, totque alias Italæ partes sumiis desolabat ca-
lamitas, meruit ut, non solum Urbs Roma, sed
totum etiam Ecclesiasticum Dominium à flagello
isto immune servaretur. Primus, erga fidelium de-
functorum animas misericordissimum lese exhibuit,
applicando iis sacrificia quibus à purganti-
bus flammis absolverentur; hic vero Decimus
tertius, quam fuerit iisdem juvandis intentus, te-
stantur tot Altaria privilegiata, non solum Rome,
sed per totam Italiam omnemque orbem Christia-
num eo fine erecta. Denique, Primus annis trede-
cim Ecclesiam rexit, maximo cum profectu; &
iste ejus imitator, totidem annis navim Petri gubernans,
portum denique cœlestis beatitudinis attri-
git, Feria IV ante Dominicam Palmarum, anno
MDLXXXV, die x Aprilis, sub horam XVIII, atra-
tis suæ anno LXXXIII. Mors autem ea modo
contigit.*

*eius cum S.
Gregorio
Magno com-
paratio,*

5. *Die VII mensis eademque Dominica Missam
in secreta sua Capella Pontifex celebravit, deinde
in Capella Sixti IV, una cum Collegio Cardinalium,
Sacrificio solenni interfuit. Sequenti die Confisto-
rium habuit, atque in diem IX indixerat Signatu-
ram. Sed hanc inductionem revocari fecit D. Lu-
dovicus Blanchettus, Magister Cubiculi, animad-
verso malo minime levi extremaque sanctissimi Pa-
tris debilitate: jussit autem advocari medicos. Hi
cum advenissent arteriamque explorassent, habito
inter se consilio responderunt (ut solent) morbum
leuem videri, nec sine spe magna convalescentia;
lentam enim febriculam esse cum modico catarrobo,
præsentem vero debilitatem natam ex Quadragesi-
malis*

malis jejunii observantia: tum præscriptis nonnullis quæ opportuna videbantur, in horam deiemam octavam redituros se condixerunt, reliquo apud suam Beatitudinem primario ejus Medico ac Simplicista Papali, Michaelae Mercati. Is vero mox ad S. Sixti Cardinalem, Papæ Nepotem accedens, dixit; utcumque alii periculum nullum præfens agnoscerent, le tamen, attenta languentis arate, existimare in horas singulas expedientiam morte. Igitur in omnem mutationem intentus, pulchrumque explorans, pene totum defecisse animadverit: ac levocato tantisper Cubiculi Magistro indicavit, parum admodum vitæ restare, exhaustis enim spiritibus mox migraturum Pontificem. Ad hanc denuntiationem moestus ille, subito accessivit D. Sacristam, cum coque ad lectum decumbentis accedens; Beatisime Pater, inquit, ne consterneris, quod hic adsumus cum Oleo sancto, extremam animæ corporique medicinam facturi. Ad quos vultu hilari conversus Papa; Ut quid, inquit, filii vicina morte consernemur; scientes eō natos nos esse? Cum igitur usque eo processerimus, facite quidquid convenit. Inter ungendum ergo recitans Credo aliasque Orationes, animam suam gregemque commissum commendabat Deo, verbis ac gestibus devotissimis. Denique signo scelæ Crucis obarmans, dum illud tertium iteraret, cum multa circumstantium ædificatione Jesu nomen pronuntiavit, & exspiravit.

CCXXXII URBANUS VII.

Ab anno 1590.

Lin. ult. — dies xix — l. — vii.

CCXXXV CLEMENS VIII.

Ab anno 1592.

Commentariolo adde — Istarum tamen pleraque, ac nominatum Bulla 39, expedita fuerunt sub Annulo Piscatoris, ut posint à Signatura Brevium profecta astimari.

CCXXXVII PAULUS V.

Ab anno 1605.

Lin 6 lege — in Basilicam S. Mariæ Majoris, ad extructum &c.

Deinde Dissertationem sequentem interpone huic & sequenti Pontificatu.

DISSERTATIO XLVIII.

Quibus causis motus Paulus indulserit, linguâ Sinensibus eruditis communis per indigenas Sacerdotes celebrari Sacra.

Ex nuper. allata Rela- zione de sta- tu Missionis

Acturus Dissertationem XVIII, nunc XXX, de lingua Slavonica usū in sacris, seculo Christi non ab Apostolica Sede, per Nicolaum Papam I ac Successores ejus plures approbato, prefatus eram, occasionem illius argumenti tali loco tractandi oblatam fuisse mihi, ex adventu R. P. Philippi Couplet, pro novella Christianitate Sinensi missi in Vrbem Procuratorem, ad pedes S. D. N. Innocentii Papæ XI, una potissimum de causa, scilicet imperandi executionem Decreti, à Paulo Papa V anno Christi MDLXV impetrati, in favorem Sinensis lingua (ejus nempe qua Eruditi utuntur) ad Christiana mysteria recipienda, secundum Româ-

num Missale, vigore decreti illius impressum more ac typi Sinensibus. Hoc ille dum agit lenius quam optabat, quamque populorum exigere videbatur necessitas, net tamen pergit; Pontificia aula curu fere tota in Tarticum aversis bellum; otium habuit plus quam sufficiens scribenda brevis Relationis, de statu & qualitate Missionis Sinicæ, post redditum Patrum ē Cantonensi exilio, sub annum MDCLXXI.

2 Relationem autem concludit ille, afferendo, quod libertas propagandæ hoc tempore apud Sinas Religionis tanta fere est, sub Tartaro dominante & dis- simulante, quanta in iis Europa partibus, ubi va- riarum Religionum libertas permititur, sperari dicari & potest; longe autem major, quam fuerit tribus exerceri fidē primis seculis in tota Europa. Nam ubi tandem in Europa, primo prædicati Euangelii seculo, erectæ sunt publice ecclesiæ, ut in Sina? ubi imagines & altaria publice exposita, quæ, etiam tempore persecutionis, cum tamquam rei rebellionis ac capitis in aulam citabantur fidei Christianæ ministri, prohibita sunt tamen decreto Regio profanari ac destrui? Quis non miretur, & Regulos, & nominis præcipui Præfectos, cum ad ædes Patrum gratia visendi veniunt, in templo prius coram sacra imagine, & capite in terram prono, adorare Salvatorem; quando post trecentos & amplius annos, in ecclesia Romæ per S. Silvestrum publice consecrata, primum apparere visa est imago illa, depicta in parte? Cui non miraculi instar videri possit, singulis Dominicis atque festis, ad templa, ad conciones, spectantibus ad Missas quibusdam in urbibus convenientiis Christi- Tartaris & nos, intuentibus atque dissimulantibus Ethnici, Sinis Ethni- cis; Sinis pariter & Tartaris? Denique quid ad Reli- gionis commendationem illustrius, quam non solum in Provinciis procul ab aula positis, sed in ipsa orbis Sinici Regia, coram immensa populi gentilis applaudentiisque multitudine, celebrari funebres pompas Catholico ritu, in quibus vexilla Regis Christi prodeunt, fulget Crucis mysterium, & im- agines Deiparæ Virginis atque Archangeli Michaelis, præsentibus tibicinibus, & incensis suffi- tibus, deferuntur in pugnatis serico vestitis, per latissima compita, spectantibus & frendentibus, ipso cum Erebō, Idololatrica impietate, perfidia Mahometana, & Politica arrogantia?

3 sed haec & alia, qua Relator distinctius prosequi- tar, ostendit etiam evidenter, unice post Deum deberi Astronomiæ Europæ, & in ejus estimatione cupidine- sed eam li- que fundato favori Regio. Hunc vero quicq; perpetuum bortatæ dari fore aut saltem diuturnum speret, in tanta Regiorum intuitu so- lius Astro- affectum mutabilitate? maxime quando Sinenses ipsi Tar- nomie Eu- tarive, ex nostris ipsorum libris adamatas sibi tantopere ar- ropea, tes proprio affectu studio, non amplius egebunt peregrinius Magistris & quos proinde, quod nuper pene factum erat, proum sit minima aliqua occasione simul omnes extermi- nari. Hinc ergo progreditur Auctor ad demonstrandum, nullum haec tenus stabile fundamentum reperiri in adeoque fr- Sina conservandæ propagandæque per exteros mam non Sacerdotes Religionis Christianæ, adeoque per effe. indigenas id fieri debere: quod tali fere modo fa- cit.

§ I. Rationes ab amplitudine, genio, & politia Gentis, non diu extenos toleratur; cum adhortatione ad decretum tam salutare tandem executioni mandandum.)

4 **N**umerus Christianorum, cum inde dis- cessit, anno MDCLXXX, non videbatur fidei tensione Propagatio exceedere, forte nec accedere ad ducenta in Chusa quadraginta millia; ex quo satis colligitur, quam parum

parum per tot annos, in tam vasto Imperio, pro-
vecta sit Religio; quodque ea, licet jam centenaria sit, adolescens tantum censeri debeat. Acci-
dit hoc, tum ob gentis politicæ ac superbissimæ
aversionem ab omni extranea & natione & re-
ligione; tum ob ingenium hominum, qui pe-
detentim & multæ cum patientia, rationibusque
potius quam miraculis aut martyris, flectendi
sunt, ad eum fere modum quo in Germania Hol-
landiæ inter heterodoxos agendum est; tum
denique quod, et si rationibus convincantur Si-
nenes, multis iisque gravissimis illigentur impe-
dimentis; cujusmodi sunt, eorum quæ à ma-
joribus accepertur pertinax observantia, sui suau-
tus pro-
priæ genti; num alte radicatarum multitudo, auri & hono-
rum per fas ac nefas acquitendorum cupiditas pe-
ne inexplicabilis, polygamia licentia, pusillani-
mitas, suspicacitasque &c. Mirum proinde non
videbitur, consideranti quod libertas Christiana
Romano in Imperio post tria primum secula efflo-
ruerit, si eadē in hoc amplissimo Regno, post
unum dumtaxat seculum, nondum eo provecta
sit, quo sibi in Europa imaginantur aliqui; licet
per tredecim omnino Provincias (Regna potius di-
xerim) prædicata propagataque dicatur Religio
Christianæ. Nam quid sunt ducenta aut etiam tre-
centa Christianorum millia, ad ducentos & am-
plius animarum millions, qui absque controver-
sia in China censemur, nisi unus circiter ad mil-
le? Quid septuaginta fere urbes aut oppida ubi ec-
clesiæ habentur, ad bis mille & amplius civita-
tes? ut nihil de locis militaribus muro cinctis di-
cam, quæ plura insuper numerantur; nihil de
inenumerabilibus vicis municipiæ frequenti habita-
tis; nihil de fluminibus lacubusque, navigiorum nu-
merofas familias continentium non minori multi-
tudine constratis, quam terra domibus; incolis
autem utробique tam multis, ut simul omnes
sufficiuntur non sint quotquot in Italia sunt Sacerdo-
tes, excolendæ colligendæque messe.

5 Interim non potest sperari humanitus, ut in
ea laboraturi Sacerdotes Europæi, ad magnum
solum pauci
Sacerdotes
externi per-
mittuntur,
men toleran-
di diutius
quam neces-
farii erunt
ad Astrono-
miam;
per annos quater mille nullum cum externis ha-
buit commercium, sed legibus severissimis omnes
exclusit; paucos illos quos recepit hactenus, so-
lius Astronomiæ titulo suscepit, cum diplomate
Regio, in Aulam & Imperium; ceteri vero, tam
Societatis quam aliorum Ordinum Religiosi, clam
Rege & supremis Magistratibus irrepererunt in re-
motiores ab Aula Provincias; idque per solam por-
tam Macaensem, quæ patet unica, reliquis om-
nibus maritimis locis portubusque clausis. Astro-
nomia vero Europæa, cui hactenus innititur Re-
ligio Christiana, & qui eam consequuntur favo-
res Regii, quam debile fulcrum sunt? quot ca-
sibus æmulationibusque obnoxium? maxime quan-
do obierit P. Ferdinandus Verbiest, nunc qui-
dem summam Mathematicæ rei Præfeturam ge-
rens, sed incertus de successore, Europæumne
an Chinensem sit habiturus. Imperator sane, qui
anno MDLXXXV, per quinque menses, docente P.
Ferdinando, Mathesi atque Astronomiæ Europææ
constanter applicuit animum, jussit perpetuas E-
pheimerides ad bis mille annos expansas confici,
servatque in archivio Regio; & aliquando Ferdi-
nandum interrogavit, cur non edoceret discipu-
los suos theoriam motus Planetarum, rationem
que Ecliptium Europæo more accurate calculan-
dum, cum ingenio non minus acuto ac perspicaci
Sinæ quam Europæi possere videantur. Hæc sane

omnia videntur eo tendere, ut ab extraneis pau-
latim se liberet; cum tamen ipse Tartarus, extra-
neus quoque censendus sit. Quid ergo, si pullo
Tartaro Imperium aliquando recuperet Sina, quo-
modo is erga externos afficietur, Tartarorum in-
dulgentia ad istum auctoritatis gradum tantisper
evectos?

6 Ad hæc, novit quadamtenus suspicacissima *suspicios*
hæc natio potentiam Principum Europæorum, *omnes har-*
ipsorum ad se legationibus edocta: unde fit ut *bentibus Sia-*
Batavos, quantumvis de Tartarico imperio me-*nis, nee abs-*
ritos optime, quia eorum potentissimas classem ad
Fokien vidit, non audeat recipere ad commer-
cium. Novit & Americae provincias, & vicinas
sibi Philippinas, armis Hispanorum subiectas; stra-
gesque ibidem non semel editas, occisis multis
millibus indigenarum. Novit vicinioris etiam Ja-
poniæ decreta contra Christianos, & atrocissima
supplicia de iisdem sumpta, quæ in publicis co-
mitiis Imperii totius objecta fuerunt nobis ab ad-
versario nostro & verbis & scriptis. Ex istis au-
tem omnibus appareat majoris multo molimini esse,
stabilem in China pedem figere, quam in regnis
Siami, Camboya &c. ubi liberrima est facultas
nationum omnium, tam vicinarum quam Euro-
pæarum, more suo & habitu conversandi. Appa-
ret etiam Religionem Christianam nullum stabi-
le fundamentum habere ibi hactenus. Nam si
corruvit Astronomia Europæa, aut ad eam procu-
randam soli Sinenses recipientur; cessabunt favo-
res Imperatoris, & (quod consequens est) Praefe-
torum omnium; adeoque vel minima persecutio
sufficiet, ut omnes ad unum Europæi, etiam præ-
textu pieratis debitæ parentibus, in patriam remit-
tantur; occludaturque janua urbis Macaenensis, ad-
eoque & Religionis Christianæ; licet hæc ipsa, in
publicis Imperii comitiis, declarata sit rectæ ra-
tioni & gubernationi pacificæ nullatenus con-
traire.

7 His aliisque gravissimis causis motus S. D. N.
Paulus Papa V, felicis memorie, tamquam præ-
fagus futurorum in gente tam politica persecutio-
num, & humanarum bello ac pace vicissitudi-
num; pro sua erga Sinensem salutem paterna so-
licitudine, post habitas identidem cum Purpuratis
Patribus deliberationes, anno tandem MDCXV A-
postolica auctoritate concessit & indulxit Clericis
Regularibus Societatis Jesu, in florentissimo &
amplissimo regno Sinarum pro tempore commo-
rantibus, ac inibi conversioni illarum gentium o-
peram dantibus ut sacra Biblia in lin-
guam Sinarum, non tamen vulgarem, sed erudi-
tam & litteratorum propriam, transferre, illisque
sic translatis uti (ita tamen ut in ejusmodi transla-
tione summa & exquisitam adhibeant diligentiam, ut translatio fidelissima sit) insuper perfo-
nis nationis Sinarum quæ ad fidem Catholicam ve-
nerint; ut, postquam Canonice fuerint ad sa-
cros Ordines promota, sacrosanctum Missæ sacri-
ficium præfatum ac divina Officia Horarum Cano-
nicarum, nec non (postquam ab habente auctori-
tatem idoneæ repertæ & admissæ fuerint) Sacra-
menta ecclesiastica ministrare, & alias qualcum-
que ecclesiasticas functiones, lingua similiter Si-
narum & litteratorum propria, juxta Ritum ta-
men Ecclesiæ Romanæ, celebrare, recitare, ac
ministrare & peragere respective possint & va-
leant.

8 Non audeo, ut candide confitear veritatem, *quad tam*
omnino hic excusare quorundam olim operario-
rum Societatis nostræ in Sina languorem, & ni-
ctum non
miam per tot annos cunctationem, in fuscipiendo *statim fa-*
ctum non
cessit:

& executioni mandando Pauli V indulto ; multo minus probare possum aliquorum Macai degentium exiguum de gente Sinica opinionem , quasi ad munus Sacerdotale non satis idoneos homines gignat ; quod tamen nemo posset absque injuria Ecclesiae existimare de Maronitis , Coptis , Slavonibus , Armenis , Syris , tanto quam Sinae sint minus cultis , quando iis omnibus proprios Sacerdotes numquam cunctata est illa concedere : quin & Apostolus gentium , i cui Cretenses sunt , ventes pigri , semper mendaces , etiam inter ipsos reperit quos Episcopos & Presbyteros confecraret . Alter profecto de Sinis judicant , qui cum gente cultissima usum aliquem habuerunt , linguae morumque notitiam vel modicam adepti . Hos autem posteriores , ut nec responso quidem dignos arbitror ; ita priores multimodis video excusabiles esse , quibus , ut maxime voluisse , temporis opportunitas defuit , ut perlatum ad se decretum executio- ni mandarent .

*¶ dñs non
potuisse fasis
commodè
fieri.*

9 Etenim in nascente & pene adhuc balbutiente Sinarum Ecclesia , pauci admodum reperiebantur aduktiores ac vidui , ad munus Sacerdotale idonei . Necdum etiam facta erat verisimilis Missalis aliarumque rerum , ad peragenda rite Sinico sermone Sacra requisitarum ; qui labor uni alterius exercitatori , sed alias occupatissimo demandandus , non erat brevi tempore circumscribendus . Deinde vixdum perlato in Sinas indulto , quasi mox contra illud totus infernus armaretur , orta est gravissima Imperio toto persecutio contra praecones Euangelicos , qua omnes denique anno MDCXVII excedere China , Macauisque se cogebantur recipere . Dum autem hi à suis ecclesiis absunt ; Tartari , semper Sinensibus formidati , cœperunt commoveri , prælioque non uno victores timeri magis : & tum quidem eo bello , per occasionem petitorum praestitorumque à Lusitanis auxiliorum , revocati sunt , qui ante biennium exierant , auctiori etiam numero : & qui latuerant , prodierunt in publicum ; sed barbarorum potentia quotidie magis magisque invalecente , ac tandem anno MDCXXXVI intra viscera regni recepta , ad compescendam latronum exitialem tyrannidem ; data occasio novis hospitibus est transferendi ad se ab indigenis Imperii . Has inter turbas , continua- que hinc aut inde formidines , dispersis hinc inde Sociis , & aliis captis , aliis fugientibus , quis locus erat vel cogitandi de indigenis ad Sacerdotium disponendis ? Licet enim non parum creverit etiam tunc Religio Christiana , tam Sinis quam Tataris favorem praestantibus ; nihil tamen cuiquam certum alicubi erat , pendente adhuc & variante fortuna , ac veluti ambigente , utris Imperium cederet . Prius autem quam haec jactatio conquiesceret , extintâ penitus Regum priorum familiâ , & Tataris dominio absoluto potiis , defecit ab Hispano Rege anno MDCXL Lusitania ; nec potuit sibi ultra Episcopos impetrare ab Apostolica Sede , ne- dum Indis aut Sinis ; nolente scilicet Pontifice praæjudicare Regi Catholico , vetus jus suum adhuc armis & legibus persequenti . Denique annis abhinc viginti , Christianæ æræ MDCLXV , gravissima denuo excitata fuit tempestas , hostibus fidei nihilominus quam universæ rei Catholicæ apud Sinas excidium machinatis ; quando primum rei capitatis omnes suimus convocati in Regiam , deinde in Cantonense exilium relegati , non tantum nos , sed etiam duorum sanctissimorum Ordinum Religiosi , Franciscani & Dominicanii , quotquot aditum sibi in Imperium fecerant .

10 Hic primum coepimus aperire oculos , &

damnare (si quis fuit) errorem nostrum , ac serio apprehendere necessitatem adhibendi ejus medii , quod à Paulo V indultum fuerat ; quandoquidem in procinctu esse videbatur , ut ad oram maris jam positi Missionarii , omnes omnino in Europam amandaremur : quod omnino factum esset , si uenius in aula Ferdinandus Verbiest fatalem sententiam non avertisset . Mox igitur missus ab ipso exilio nostri loco , in Urbem Procurator est P. Prosper Intorcetta , ut hoc negotiorum negotium Romanæ Curiæ exponeret . Eandem in spem Societatis Generalis Joannes Paulus Oliva , anno MDCLXXII , jam dederat Vice-provinciali Sinensi cum suis ad pristinas Stationes reducto , facultatem amplissimam , admittendi in cœtum nostrum ex Litteratis Sinensibus viros etate maturos & Sacerdotio idoneos futuros ; statim atque ii , penes quos est auctoritas statuendi de mediis infiant pro fidei propagandæ , annuissent eos consecrari , sub Pauli V indulto , ea quam Paulus V addiderat , Sinensis linguae con-

*qui agnoscit
rei uicem
Christianæ
periculum ,
infiant pro
Pauli V
indulto ,*

ditione . Quæ causa licet tunc fuerit à sacra Congregatione rejecta in tempus aliud , suspensis animis in successum , quem habituri essent Episcopi , cum Vicariorum Apostolicorum Titulo in Orientem destinati ; nunc certe , cum illi penetrarunt in Sinas , quin tempus antea amissum redimitur , & præsenti occasione utitur Congregatio ?

11 Sane , si tantam commoditatem elabi nobis nunc sinamus è manibus , frustra (quod utinam non vere augurer !) redire eamdem votis omnibus cupiemus ; quando , alienato levi aliqua ex suspicione Rege , nova (quæ timetur quotidie) procella involvet & exturbabit è Sina ipsos , cum Missionariis nostris omnibus , Apostolicos Vicarios , quos solos spectat judicare de aptitudine propendorum ad Sacros Ordines . & hos ipsis conferre . Ecquis tunc obsecro modus erit rem Christianam apud Sinas erigendi ? Profecto , nisi quamprimum admoveatur manus negotio tam salutari , formidandum est valde , ne , uti de Japonia , sic & de florentissimi Imperii salute in multa secula , ac forsan in æternum , sit actum ; deque irreparabili animarum innumerarum jactura triumphet internus . Cur autem triumphet ? Aspirante Deo , triumphet Ecclesia de ipso imperio Inferorum ; opponat tartareis potestatis tot millesimis ut commis- animarum Sinicarum ad Christum convertenda , sa indigenis fides ,

*priusquam
ipsi ejiciantur,
injovis
deducendo ,*

*Interim
Europæ Sa-
cerdotes an.
1665 Can-
zonem relo-
ganter :*

extinctâ penitus Regum priorum familiâ , & Tataris dominio absoluto potiis , defecit ab Hispano Rege anno MDCXL Lusitania ; nec potuit sibi ultra Episcopos impetrare ab Apostolica Sede , ne- dum Indis aut Sinis ; nolente scilicet Pontifice praæjudicare Regi Catholico , vetus jus suum adhuc armis & legibus persequenti . Denique annis abhinc viginti , Christianæ æræ MDCLXV , gravissima denuo excitata fuit tempestas , hostibus fidei nihilominus quam universæ rei Catholicæ apud Sinas excidium machinatis ; quando primum rei capitatis omnes suimus convocati in Regiam , deinde in Cantonense exilium relegati , non tantum nos , sed etiam duorum sanctissimorum Ordinum Religiosi , Franciscani & Dominicanii , quotquot aditum sibi in Imperium fecerant .

10 Hic primum coepimus aperire oculos , &

*impleat o-
racula Pro-
phetarum
de Sina .*

implat o-
racula Pro-
phetarum
de Sina .

plauli cito secuturam ; Laudate eoli & exulta ter-
ra, jubilate montes laudem ; quia consolatus est Do-
minus populum suum, & pauperum suorum miserebitur.

Istū porro ex parte politie Sinenſis deductis rationibus,
licet mihi, ipsas publicas facienti, unam de propriis addere,
ex parte Europaeorum ipsorum. Nempe quod, licet omnibus
portis portibusque, terra ac mari, pateret China ad illos ex-
cipiendo, moraliter tamen sperari non posse futurum, ut
sacerdotes nostrates eo ingrediantur tanta copia ad rem ido-
nei, quanta opus esset, ad tot vastissimas Provincias excelen-
das, sic ut quadam tenus illi sustineant talis ministerii di-
gnitatem. Non enim solum difficultima est captu lingua, sed
iis exprimitur characteribus, qui cum singuli singulis re-
pondeant vocibus & nominibus, in tantum excreverunt nu-
merum, ut (Athanasii Kircheri verbis utor) è summorum
litteratorum numero non habeatur, qui octuaginta
characterum milium notitiam non possederit ; è
quibus saltem decem millia, ad idioma perdiscendum,
ut tolerabiliter conversari quis possit, necessaria sint.

**S. II. Rationes ex morali impossibilitate do-
cendi Sinas adultiores Latinam linguam,
aut eum in finem erigendi puerorum
Seminaria.**

12
*A Latinâ
linguâ di-
versissima
Sinenſe,*

Præter rationes communes iis omnibus na-
tionibus, quæ alio quam Latino sermo-
ne Sacra facere per Orientem sinuntur, u-
na, Sini particularis a propria, movisse Paulum
potuit debuitque, quod Latinam linguam intel-
ligeret adeo Sinenibus peregrinam ac pronun-
tiatu difficultem esse, ut moraliter impossibile
ipis sit eam recte addiscere. Hoc ut nunc etiam
intelligatur ab omnibus, placet diversissimas Si-
nenis linguae à Latina conditiones paucis per-
stringere. Non ago autem de lingua Tartarica,
quia hæc ob rationem politici status est vetita
Regio edito doceri ; non etiam de peculiari cu-
jusque provinciæ apud plebem usurpato idiomate,
quia characteres non habet quibus exprimi
possit ; non item de ipsa communis lingua, non
nullis in provinciis sic corrupta, ut non minus
quam Italica à Latinâ, differat à Mandarinicâ Er-
uditorum lingua. Et hanc solam Pontifex adhi-
beri in Sacris probavit, velut toto Imperio uni-
versaliter laudatam, viciſſitudini alteratiohique nul-
li sicut aliæ vulgares obnoxiam stablemque : quām
soli percaleant eruditæ, ceteri vero plus minus
intelligant, prout plus minus culti sunt : om-
nes tamen eatenus, quatenus ea opus ha-
bent ad quasdam in usu & convictu quotidiana-
no formulas, qualeſ pro Christianis sunt, Kyrie
eleison, Gloria Patri, Oratio Dominica, Agnus
Dei, Domine non sum dignus, aliaque similia.

*punctis con-
stat voca-
buliſ,*

*sola varie-
tate accen-
tuum.*

13 In ista autem Mandarinica seu Litterato-
rum lingua, non numerantur universim plura vo-
cabula seu dictiones, quam trecenta ac viginti
circiter, quæ licet Europæis scripta litteris poly-
syllaba subinde videantur, teveta tamen omnia
monosyllaba sunt, & cuique vocabulo respon-
det propria littera seu character : sed eadem tam
paucâ vocabula, sub diverso tono five accentu pro-
nuntiata, diversam induunt formam. Toni vero,
cum aliis quatuor aut sex, nonnullis octo, vel
etiam undecim aptari possint ; fit, ut universus Sini-
carum dictiōnum sic diversificabilis numerus ad
ducentas supra mille ascendat. Tum vero unum
idemque vocabulum, sub uno eodemque pronun-
tiatum tono, plures habet significations ; decem
aliud, aliud etiam viginti, & quadraginta ; quas si-
gnificationes tam multiplices cum discernere vix

Post Tom. VII, vel post Propyleum Maji, seu Chronolog. Postif.

aliter Sinæ possint quam characterum diversitate,
contingit ſæpe, ut litteratus aliquis, audiens epi-
ſtolam legi, non intelligat niſi characteres vide-
at : ob eamdemque vocabulorum paucitatem, & niſi scrip-
tum accentuum unius vocis similitudinem, non ſemel
vidi, ipſosmet Doctores, inter ſe colloquentes, iſſimilans.
de ſubiecta materia nihil intelligere, donec for-
mato in aere vel palma manus charactere, decla-
raret alteruter, qua de re sermonem instituerit.
Quanto igitur minus timendum erit, ne Missam,
tali ſtylo compositam, intelligere poſſit pro-
miſcum vulgus ; praeter paucas ordinarias for-
mulas, in manuā precum contentas, & ab om-
nibus ſæpius pronuntiandas? Manebit proinde ſua gacilia.
ſacrī mysteriis reverentia in vulgo, æque aut ma-
gis, quam per Latinam Græcamque, eruditis foliis
notas linguis in Europa.

14 Sed ab his rurſum ſic differt illa, quoad for-
mam modumque Grammatices, ut huic affueti
adultiores, ad Latinam Grammaticam conforma-
re phantasiam ordinarie nequeant. Siquidem ver-
ba omnia, tam activa quam paſſiva, cum ſint Si-
nenibus inconjugabilia, ad personarum distinc-
tionem utuntur Prænomiñibus, Ego, Tu, ille,
in vulgari quidem ſermone, Ngo, Ni, Ta, qui-
bus in Plurali addunt particulam Men ; in ſtylo ve-
ro litteratorum Ngu, Vlh, Y vel Ki, quibus in
Plurali addunt Chai, vel Poi, vel Tem. Ad Præte-
ritum tempus denotandum particulam Leo verbo
postponunt. Futuro præponunt particulam Ciam.
Modum Imperativum quomodo explicent, ex O-
ratione Dominicæ patebit : ſic enim recitant, ſi
verbū verbo Latine reddas : *Exiftens in calis no-
ſter Pater, nos defideramus tuum nomen fieri sanctum,
tuum regnum advenire &c.* Sic in Mifta, rō Oremus,
dicitur, *Cim zum tum tao*, id est, *Invito omnes fi-
mul orare.* Modus Optativus exprimitur tribus
vocabulis, Pa, Pa, Te, quæ singula respondent,
Latino Vitnam. Paſſivis formandis ſervit præpoſi-
ta particula Pi, quod eſt, *Recipere.* v. g. Ngo pi
ta ngai, verbotenus, Ego recipio ipſis amare, id
eft, Amor ab ipſo. Porro quemadmodum inconju-
gabilia ſunt Verba, ſic & indeclinabila Nomi-
na, quæ etiam neque per genera neque per nu-
meros variantur : ſæpe autem Verba à Nomini-
bus non differunt, eademque vox pro varia po-
ſitione Nomen ſubstantivum & adjectivum, Ver-
bum & Adverbium eſſe potest ; quo fit ut lingua
Sinica, quamvis adeo paucis conſtet vocibus, copio-
ſimma tamen videatur.

15 Omnis tamen hæc difficultas capaci ac ſub-
tili Sinarum ingenio ſuperabilis foret, niſi vocis
organæ ſic haberent longo uſu diſpoſita, ut quan-
tovis conatu adhibito nequeant efformate uſita-
tissimas aliis linguis ac Latinæ imprimis conſonan-
tes B. D. R. quatum vice pronuntiant P. T.
L.S. verbigratia, Beatus dicunt, Pe ya tu ſu ; Deus
Te u ſu ; Crux, Cu lu ſu. Præterea in medio
diſtioniſ numquam conſonantem unam imme-
diatæ ſtabiungunt alteri, fed opus habent interpo-
ſita vocali, itaque pro, Baptizo, pronuntiabunt
Pa pe ii ſu ; pro Cardinalis, Kia ulh ti na li ſu ; pro
Spiritū, Su pi li tu ſu. Ad hæc vocales A & E ne-
queant initio diſtioniſ efferre, fed loco A pro-
nuntiabunt Ta, Adam, Ta tam, vocali autem E
præponent Ng : itaque coniunctio Et, millies re-
currentes in ſermone Latino, ſiet Ngete. Denique
finales conſonantes nullas norunt, prætor M & N ;
alteri vero cuicunque neceſſe habent addere E. vel
V. Christus ergo ipſis erit Ki li ſu in ſu ; Noſter,
No ſu te le.

E 16 Uni-

*Eadem lin-
guæ cariſi-
teris B. D. R.*

*nequit conſa-
lonantes
copulare.*

*isdemque
vix finit
gllabas.*

16 Universæ autem istæ difficultates fere concurrunt in forma Consecrationis Latina, ubi enim dicimus, *Hoc est corpus meum*; dicent Sinæ, *Ho ke nge su te nge nim co lu pu su me um*, quod nemo Europæorum supervenientis intelliget: ipsi autem qui sic pronuntiabant, animumq; reflecent ad singula, pro diversis quibus eas voces exprimendas imaginabuntur characteribus, disparatismos volvent in imaginatione conceptus; aut enim intelligent verba hoc sensu, *Fluvius, posse, occiput, assequi, labor, quies, quisque, tu, non, servus, pulsus, Dominus*; aut eisdem voces aliis litteris expressas interpretari poterunt, *Ignis, hospes, labor, ista, virtus, frons, præstat, frater, auris, reficere, mori, meditari, herus*; vel sub aliorum characterum conceptu sic, *Quamodo, vincere, frons, resurgere, struma, laquax, catabus, duo, pannus, gratificari, tria, patruus*. Opus ergo erit, ut, cum verba istæ sensum nullum inter se faciant, singula tamen intelligens, creditat se Latine dicere, *Hoc est corpus meum*: quod est ridiculum, & idem ac si Hebraica vel Teutonica vocabula, nullam inter se connexionem facientia pronuntians audiensve credatur, credatque se dicere, *Pater noster qui es in celo*; quo sane non mediocriter augetur Sinis difficultas in pronuntiandis quomodocumque Latinis vocabulis. Foret enim utcumque tolerabile, si eum in modum distractæ litteræ syllabæque, nec loquenti nec audenti aliud quidquam possent significare: sic enim facilius sibi viderentur Sinæ Latine loqui, loquenterque audire, licet vox revera nihil minus quam verba Latina sonaret; & enuntiationis defectum ut cumque posset supplex phantasia, hoc, quod docta est, dici & audire persuasa. Nunc vero (quod nescio an alia aliqua in lingua inveniendum sit) perpetua vis erit adhibenda intellectui, ut aliud dici credit quam dici audit; audit autem tam disparata, ut ad eorum inordinatam conglomerationem advertens animum vel ipse Heraclitus, controverso in risu fletu, Democritus fieret.

*modo intam
feriis plane
ridiculo.*

17 Et cui tandem bono serviet, in tam factofando Mysterio, per tantas difficultates & ambages, cum tanto invalidande formæ periculo, cumque onere intolerabili, & indecentia tam insilla, obligare Sinenses ad ejusmodi Consecrationis pronunciationem? Quod si hanc nolis tolerare (quia revera sic pronuntiantes neque Latina utentur lingua, sed nova & incognita hastenus, formata ex vocabulis Sinensis, nativa sua significatione exutis, ut per imperium voluntatis Latinis vocibus æquivalere credantur) si, inquam, pronunciationem, quæ per ignorantium alterari tam facile & dubiam facere formam Sacramenti possit, tolerare nolis; cui bono eosdem Sinas æternum torquere, cum Magistrorum, alibi melius occupandorum, nihilo minori quam ipsorum molestia? eo tantum, ut ipsos astuefacias ad exprimendas combinandaque in unam syllabam consonantes, quas per quatuor annorum millia nec potuerunt nec possunt tolerabiliter pronuntiare aut copulare; cum interim ipsi in sua lingua habeant Latinis verbis æquivalentia verba, quibus Laconice & eleganter explicit necessarium sensum. Sunt enim Missalis Sinensis verba sequentia, *Cui cu sie ngu kiu ti ye*, sic verbottenus reddenda, *Nam hoc est meum corpus, leu, mea corporea substantia*. Iстis sic positis, liceat mihi quærere, an si Apostolorum Principes Petrus & Paulus in Sinam prædicaturi advenissent, non id facturi fuissent quod Romæ & Athenis fecerunt; & relictæ lingua Hebreo-Syriaca, ut ibi usi sunt

Græca & Latina, ita apud Sinas Sinica lingua in Sacris nō fuerint usuri, haud quidem vulgari illa, sed Mandarinica & Provinciarum omnium eruditis vires communi?

18 Haud equidem diffiteor, prædictas pronuntiandas linguae Latinæ difficultates magna ex parte posse superari à pueris, aliquo in Seminario studi puerorum seminariis, erudiendis. Verum annorum septuaginta experientia nos docuit, ejusmodi in copatu alumnos simul & operam perdi. Nam & Maçai & in Nancheano Provinciæ Chekiam Collegio institutis ejusmodi Seminariis, aliud profectum est nihil, improbo tanti temporis labore maximisque impensis, quam quod inde sex septemve melioris indolis adolescentes fuerint ad gradum temporalis Adjutoris in Societatem admitti, præstiti domesticis servitiis operam, quam exiguo stipendio conducti infimæ conditionis laici seculares præstare nobis potuissent. Movit ad id tunc temporis tentandum Moderatores nostros successus felicissimus ejusmodi Seminiorum in Japonia; ubi etiam viri Principes honori suæ familiæ ducebant, filios instituendos tradere Patribus nostris ad obsequium veræ Religionis, sicuti ibidem Ethnici suos non dubitant credere Bonziis instituendos. Videbant ex ejusmodi apud Japones Seminariis tot tamque egregios prodisse viros, qui fidem Christi fructuissime prædicarunt, suumque pro ea sanguinem constantia plus quam Europæa fuderunt: supersedentum ergo tantisper rem etiam istuc non durabilem, confuerunt ab executione Paulini indulti. Sed item tandem, licet serius, agnoverunt, nec in Japonia quidem durabile fuisse, quod pro Sacris lingua Latina celebrandis haud improspere suscepimus confilium videbatur; expulsis tandem tam indigenis quam externis Sacerdotibus, & simul cum eis Latina lingua, adituque per annos supra quinquaginta occluso; idemque viderunt non esse partim modo in Sinis practicabile, tum propter naturalem Gentis præ Japonica inconstantiam, maxime in adolescentia; tum propter fraudes molestiasque parentum & consanguineorum, pueros suis usibus suæque educationi reposcentium; tum denique propter exæstuantis illa in ætate juvenitatis Sinensis libidinem, quam contineri vix possibile sit.

19 Quocirca multo tutius expeditiusque videtur, hisce præsertim initis, Sacra administranda committere viduis ac maturioris ætatis viris, quemadmodum & Apostoli ubique terrarum fecisse sciuntur. Quando enim aut ubi legimus eorum aliquem instituisse adolescentium Seminaria, ad Sacerdotes formandos vel linguam Syriacam eodem docendam: quam si Græci aliqui Latine didicerunt, ideo solum id fecisse noscuntur, ut Sacra Biblia Rabinorumque commentarios Graece Latine traducerent, sicut Europæos libros in Sensem Europæi traducunt. Accedit quod eo modo Sacerdotes habituri simus viros graves & honoratos, & ut tales suis popularibus notos; cum possis viros graves ac litteratos adhibere. gratis suscipere, atque paulatim exultos & Latinam edocet linguam evrehere ad ministeria sacra, plurimum detrahet estimationi status Ecclesiastici; cum illis enim, sic natis, sic educatis, litteraturæ autem Sinensis expertibus, litteratus nemmo, nemo nobilis volet agere, quantumvis Christianus.

20 His

*qui lingua utantur do-
cis intelligibili,*

20 His addo, quod minime sperandum sit / fore
ut hæc Gens, tam politica, tam suspicax, tam aliena
ab externis doctrinis ac ritibus, præsertim nunc
temporis, patienter ferat apud se vigore ulum pere-
grinæ linguæ: quam Judices urbiumque Præfeti
nequeant intelligere, soli autem Europæorum ho-
minum discipuli, ex iisque ordinati Sacerdotes in-
telligant; qui per eamdem possint clandestina quæ-
libet inter se consilia agitare, & sine arbitrio pro-
ditiones moliri. Quoniam vero augelcente (ut spe-
randum est) Christianorum numero necessarium
erit alia atque alia seminaria singulis pene in civita-
tibus institui, quis obsecro persuadere sibi possit, id
permisum iri à Sinis? Non aliter credo quam si ve-
ritatum Gallicum aut Hispanicum eo introducere
vellet aliquis, cum neque Tartarus Imperator, qui
toti jam Chinæ pacifice dominatur, nativam Gentis
sua linguam velit à Sinensibus disci, nisi forte à
paucissimis aliquibus, ex speciali indulgentia ac di-
spensatione sua. Itaque non solum erunt rei istiusl-
*& prout res exigetur possent multiplica-
ti;*

modi difficillima initia; sed, ut superentur labore
improbo & pertinaci constantia quæcumque sale-
brae, non poterit illa unquam diuturnitatem speri-
re; verum, ut domus super arenam fundata, leví mo-
mento cito corrue tota, si non & ipsos fabricatores
suis una pariter ruina involvat.

*nec corrumpi inuestiu-
ex Europa libris dano-
bos;*

21 Denique, ut alia plurima prætermittam, de-
mus possibile esse, quod hactenus impossibile con-
atus sum demonstrare, & Latinam linguam multi ac
facile apud Sinas discant; quot schismatum erro-
rumque periculis exponetur religio Christiana per
libros, quos illuc certatim invehent Batavi atque
Angli & heterodoxi alii, causa commerciorum af-
fluxuri? Quid ibi istic non leget illa Gens, omnium
quæ uspiam sunt curiosissima, de Christianorum
Principum dissensionibus ac bellis, de populorum
integrorum ab Apostolicæ Sedis obedientia defe-
ctionibus, de scandalis per improbos Ecclesiasticos
ubique terrarum etiati supra veritatem exaggera-
tis, de novis in fide ac religione opinionibus, de ri-
tuum quamvis alias bonorum piorumque diversi-
tibus? Econtrario, si patrio sermoni suisque lit-
teris relinquatur, non plus profecto sciet, quam do-
cebunt libri Siniici, ab Europæis Missionariis editi
edendique; adeoque millenis perplexitatibus no-
vitatisque, scandalis hæresibulque obstructur via;
nihilque in toto hoc vastissimo Imperio, quod fi-
dem religionemque attinet, spectabitur, auditetur,
docebitur, quod (unam linguam excipio) non
consentiat cum Ecclesiae Romanæ ritu, consuetu-
dine, atque doctrina.

*quia solum Ecclesia Ro-
mana do-
cident.*

22 Et hoc etiam nomine videri poterit nobilissi-
ma atque amplissima natio specialiori digna favore,
quod præ aliis per totum Orientem populis, sancto
quidem, proprio tamen ritu sacra facientibus, Ro-
mano dumtaxat utetur illa; itaque à solis ortu ad
occasum spectanda sit, & triumphatura communis
Ecclesiarum omnium Mater, non solum in doctrina
sua incontaminata atque sincera, sed etiam in suis
omnibus præcipuis ritibus, non nisi quoad paucas
minutias ex Pontificis suam & Cardinalium con-
fensus leviter immutatis, pro majori utentium com-
modo & ædificatione spectantium; quotidie scilicet
contingit id quod decorum Europæis est, contume-
liosum haberi Sinensibus, puta caput ad Sacra
detegere; aut scandalum ipsis creare deberet, quod
nobis innoxie usurpatur, ut est mulierum pedes nu-
dere ad Unctionem supremam.

CCXXXVIII GREGORIUS XV.

*Lin. Penult. adde — ac deinde trans-
latus ad ecclesiam Collegii Romani
Societatis Jesu, quam S. Ignatio fun-
datori, per ipsum canonizato Card.
Ludovisius nepos extrui mandavit.*

Lin. ult. dies xxx — 1 — xxix.

CCXXXIX URBANUS VIII.

Commentario adde qua sequuntar post pag. 168
col. 6.*

2. Pra omnibus bujus Pontificis Bullis &c.

*Num. 5 — adde — Videant autem iterande editio-
nis curatores, Cavallerianas imagines forsitan omis-
sas; an ^{Ab anno} 1623, prædictum monumentum Barberinianum vellint (quod ego
sane optarem) hoc loco spectandum exhibere, cum istis
qua dixi Nepotum Cardinalium schematismis.*

CCXL INNOCENTIUS X.

*Lin. 3 & 4 lege — * iv Octobris, Feria
III festo S. Francisci.*

*Et lin ult. adde — seu mensis 11, dies ^{Ab anno} 1644.
xxx.*

CCXLI ALEXANDER VII.

Lin. ult. adde — seu dies xxx.

*Ab anno
1655.*

CCXLII CLEMENS IX.

Lin. ult. diem 1 — 1 — dies xix.

*Ab anno
1667.*

Pag. 162 post Elogium Chronologicum bujus Pontifi-
cis, addatur.*

RELATIO AUTHENTICA

gloriosi exitus, quem sub hoc felici
Pontificatu habuit accusatio Legis
Christianæ apud Sinas.

Q *Voniam persecutionis, anno M DCLXV mota contra
Christianæ legis predicatores in China, facta est Innocentius
mentio Dissertatione superiori. n. 9 eaq; gloriosi,
victrix Latino-Sinice me terminata fuit prius quam è vivis excedere Clemens
IX; placet tamen memorabilem, sub hoc, quamvis brevi,
excusa in Quàm-chéu metropoli Provinciæ
Quàm túm excusi, rari admodum sunt: solaque Latina
versio instrumentorum, istic etiam Sinice productorum,
abunde sufficit iis, qui rem, variorum litteris & sermoni-
bus in Europa vulgarissimam, authentice nosse cupiunt. Tim-
ulus libelli, sinicis typis, id est lighei formis excusi, hic
est; Innocentia victrix, five Sententia Comitiorum
Imperii Sinici, pro innocentia Christianæ Religio-
nis, lata juridice per annum M DCLXIX; jussu R. P.
Antonii de Govea, Societatis Jesu ibidem Vice-
Provincialis, Sinico-Latine expolita.*

quod post decimam in regni Comitatu causam livor & impietas Ethnicorum, de ignorantia artis Astronomicæ, de meditata perduellione, de falsitate ac pravitate Religionis: verum, pugnante pro suis illo qui ipsa est veritas, cælum quidem experientaque cælestia, erroris & ignorantiae convicerunt temulos; suspicitionem perduellionis, communis ubique Neophytorum quies, innocentia, patientiaque dispulit; calumniam falsæ prævæque Religionis, Christianæ tam veritas, quam sanctitas opprescit: poenas interim severissimas de perversis impiisque tum calumniatoribus tum etiam Judicibus exigente Deo, teste, judge, & ultiore; ac tandem innocentiam & æquitatem causæ, per illos ipsos, à quibus damnata olim fuerat, eo quo subjecimus ordine & modo, mirabiliter declarante, & in conspectu Sinarum revelante justitiam suam.

Sublati qui Christi legem dannerant Quatuor viri,

2 Multum quidem peccaverant quatuor Proceres, natione Tartari, à quibus, Imperatore etiamnum puer, Sinica res administrata fuerat vicaria cum potestate. Verum tamen haud alia ulla re peccaverant gravius, quam quod innocentissimam Christi Legem, uti seditionem prævamque, damnaverant. Neque tultit injuriam innocentiae vindex Deus. Unum ex ipsis, Soni vulgo nominabatur, mors, morbum consecuta, humano quidem eripuit judicio supplicioque, at non divino. Alterum, Sucamà nomine, ipsem Imperator, simul atque suscepit Imperium anno MDCLXII, tota cum stirpe jussit interfici. Reliqui duo per anni spatium, non impuniti modo permanserunt, sed in gratia quoque ipsius Principis, cuius adolescentia indigere adhuc videbatur consilio ipsis. Quoad apno MDCLXIX, is cui Patrocum nec non Ngao-Pai nomen erat, conscientia meritorum suorum (quæ utique non fuerant mediocria) in familiam hanc Imperioriam Tartarorum, tumidus atque insolens; jamque non auctoritatem modo Regiam, sed etiam potestatem vius affectare, idemque hostis acer & acerbis Christianæ Religionis, cecidit tandem aliquando; reusque agitatæ defectionis, alios complures qui ipso nitabantur, nec non Collegam suum, Erpicum nomine, in eamdem secum, minus tamen atrocem, suspicitionem traxit & ruinam.

Et triam phante de amulis iterum Astro nomia Eu ropæ,

3 Edictum protinus, ut quicumque damni quidam ab alterutro passi escent, oblati de more libellis id exponerent Imperatori. Plurimum passa fuerat Christianæ res. Hujus ergo causam suscipiunt tres è Societate Jesu Sacerdotes, Ludovicus, Gabriel, Ferdinandus: qui destinato plane consilio Numinis jussi fuerant in Aula persistere; reliquis omnibus divinæ Legis præconibus, numero viginti quinque, in extremam Provinciarum Australium ablegatis. Commodissime etiam paucis ante mensibus acciderat, ut peritia singularis rei Astronomicæ, qua pollebat Ferdinandus, eam denuo portam referaret Euangelio, quam cum olim aperuisset industria Societatis Jesu, Sinarum deinde superbia invidiaque Mahometanorum occluserat: sed nunc, demonstratis, sole prope ipso clarius, & horum & illorum erroribus, emerserat quodammodo, velut ex eclipsi sua annorum circiter quatuor, Astronomia Europæa; pristinoque usui & dignitati restituta, plurimorum studiis atque sermonibus, maxime quidem Tartarorum, celebrabatur. Erant jam isto nomine, non modo Ferdinandus, sed etiam duo Socii, perquam gratiose apud Imperatorem: cui adeo, non per libellum supplicem, sed (quod rarissimæ felicitatis est) coram & per se exponunt omnia, occasionem prorsus insuperatam tantæ rei offerente Deo. Et spem quidem successus optatam audientis atten-

bujus curatores in Aula Socio tres,

tio benignitasque fecerat: ea tamen haud contenti, exacto deinde biduo, Regulis sive Principibus Stirpis Regiæ, quibus fuscipendorum libellorum datum erat minus, de scripto quoque declarant acceptas in re Christiana injurias atque damna. *Hoc re-*

note: 4 Offerunt libellum supplicem Ludovicus Bu- *per suppli-*
glius, Gabriel Magellanius, Ferdinandus Verbiest. *caelibellum*
Causa supplicandi multiplex: *frais imprimis*, *qua Imperatori*
circumventus Princeps; & violentia, *qua præcipita-*
ti in exilium innocentes, *communi cum indigna-*
tione & offensa tam superam quam mortalium.
Obtestamur itaque Majestatem Regiam, ut extinguat quidquid etiam in latet nequit se confederata; & sic palam faciat causam innocentiamque Joannis Adami Schall, vita licet jam defuncti. Hoc igitur cum dolore gemituque nos tres dicimus; annum jam agi quadragesimum octavum, quod popularis ille noster & longinquus advena Joannes Adamus, pervenit ab Occidente in hanc Aulam; &, imperante etiam tum familia superiore Min, protinus mandato Regio curam suscepit rei Astronomicæ; deinde vero beneficio singulari novæ hujus Familia Tartaricæ, novo jussu diplomate perseverare in illo munere; constanter annos viginti & amplius, nemine omnium vel aduersante vel obtre-
petunt ut
stante, motus cælestes annuasque vicissitudines ac- qui causam
curate supputatas, rite quotannis vulgavit per Im- Astronomia
perium; quoad (pro dolor!) tandem incidit in in- nostra, te-
fidias ac manus improbi veteratoris Yamquam-Sien: mere erroris
accusatas.
Qui quidem homo, imperante Familia Min, jussu Regio cæsus fustibus, jam poenas semel dederat accusationis, absque justo fundamento & cum per-
vicacia instituta: & tamen idem nunc rursus, ty-
tannica fretus auctoritate unius maxime Patro-
cùm, haud dubitavit erroris arguere Astronomiam Europæam, eamque Regulam, quam præcedens Imperator ab annis decem & amplius stabiliverat, temere criminari: quoad indicis nuper Comitiis (in rem nostram sane feliciter) jussi sunt Principes primi & secundi Ordinis, nec non Regiorum Tri-
bunalium Præfides & Assessores, examinare denuo novam illam methodum; quæ & approbata tunc fuit, summo cum assentu omnium; & ipse mox *recognoscit in*
Ferdinandus, jussu beneficioque Regio, Astrono- *Comitiis*
micæ rei curam denuo suscepit; nec fas deinde *jusseras;*
cuiquam fuit movere amplius hanc controver-
siam.

5 Sola nunc superest declaranda similiter Lex atque Religio Domini cælorum, de quo pervetu-
stus ille codex vester ait, Supremus est & maximus *idem factus*
Imperator, scilicet qui descendens in hæc inferiora *in causa*
tremendam suam Majestatem manifestat, estque *Religionis*
ipse Conditor omnium rerum ac Dominus. In Oc-
cidente quidem nostro servant ipsius Legem tri-
ginta & amplius regna & satrapiae, unius omnes fa-
miliae adinstar, idque jam per annos mille ac tre-
centos, nec secus ac si foret dies una: ex quo etiam
potest intelligi Legis ejusdem tam antiquitas quam
amplitudo. Quid? quod imperante Van Lié Rege,
existebat in hac China & suntque adeo jam anni
octoginta & amplius, quod eam Doctor Europæus
Matthæus Riccius, fixo hic domicilio, scripto ver-
boque vulgavit. Summa porro Christianæ Legis
hæc est, ut veneremur cælesti Numen, ac diligamus Proximum: nec alio fere spectant quæ docet *undeq[ue]runt*
præterea, quam ut nos vincamus ipsi, & impleamus naturæ nostræ leges omnes, fidei imprimis erga Regem, obedientiæ observantiæque erga Ma-
iores, moderationis item modestiæque, quæ omnia præcipua sunt illius capita. Et talis quidem in-
ter

ter ipsa principia passim audiebat Lex nostra: quam adeo tum Nobilitas, tum etiam Magistratus habebant caram & in pretio. Xunchi certe, conditor hujus Familiae Imperatoris, adivit saepenumero aedes nostras ac templum: & in hujus quidem atrio iusfit ipse de censu Regio marmoreum erigi monumentum suae erga nos benevolentiae: aliud item praefigi voluit ipsis foribus, quo aedes ipsas more gentis celebrabat, nimirum, **SEDES ILLISTRIS PENTRANTIS ARCANA**: ipsum denique Adamum honoravit novo hoc cognomento **PRÆSTANTIS ET ARCANAE LEGIS DOCTOR**. Quod si Religio Christiana perversa est ac falsa, quomodo virtus illa a sapientia memorati Imperatoris non eam fevere omnibus interdixit?

atque ab ejus Patre laudata,

6 Et nunc tamen, propter ea quæ Yam-quam Sién confinxit, concremati fuerunt libri divinæ Legis aedesque destructæ: quin & idem præterea Yam quam Sién reum agit Joannem Adamum meditatem perduellionis. Atqui nos ceterique Sociorum, tam remotis è regnis advenæ, & qui terra marique posuimus annos omnino tres in hoc itinere stadium nonages mille & amplius; nos, inquam, qui nunc in China degimus, homines dumtaxat viginti & aliquot, nati quidem in Occidente, sed viventes & morientes in hoc Oriente, quibus tandem alis instructi sumus, quibus obsecro subsidiis, ad fuscipienda perduellionis consilia, & occupandum (armis scilicet) hoc Imperium? Et tamen os illud tortuosum subdolæque confictiones tantum effecerunt, ut innocentes isti advenæ, viginti & aliquot, ablegati sint in Provinciam Cantoniensem; ubi etiamnum hærent milites, virorum instar, & nec progredi sinuntur nec regredi: cumque nullum crimen admiserint, quod bonorum publicationem mereatur; aedes tamen ipsorum traditæ sunt alias incolendæ, loca sepulturæ destinata alii invaserunt. Quo magis etiam urgemur nos tres clara voce conqueri de tanta iniquitate. Cumque jam tyrannis illa Patrocum tandem protracta sit in lucem, & insignis illa insolentia foliis instar jam patefact; obsecramus Majestatem Regiam, ut demittat se se, ac discooperiat hos qui etiamnum latitant dolos, riteque examinet ac declareret causam istam: ut sic patefacta defuncti jam ministri innocentia, deprædicet is ipse beneficentiam Regis sui, quam vivus mortuusque senserit. Offerebant hunc libellum, anno octavo Cám Hí Imperatoris, Lúnæ quintæ die quinto, Salutis humanæ MDCLXIX, XXI Junii.

deinde in quo judicio oppressa;

7 Exeperunt eum Reguli cum inusitata quadam significacione voluntatis erga nos suæ; quamvis id haudquaquam tunc probaretur Præsidi Conciliarii Rituum, quippe hosti capitali Christiani nominis: quo etiam acerbius ipsum deinde usserit, siam prono opinor, quod eundem libellum jussus ipsem est Sincro reddere Tartaricum, referri viderit inter alios primi ordinis, ac primo loco recitandos Imperatori. Recitatus est igitur, & quidem ab eo qui nunc Colaos inter est primus, idemque patruus Imperatricis. Verum perspecta iam dudum erat Principi causa nostra & cause æquitas. Placuit ipsi nihilominus (quo perennius, credo, esset firmiusque beneficium) referri de postulatis nostris ad Concilium, quod modo dixi, Rituum. Est illud inter sex majora Concilia Regia ordine tertium, propriumque illius munus de rebus ad Religionem spectantibus sententiam dicere: ceterum numquam adhuc favere visum est rei Christianæ, postremis illis Rituum vero hisce temporibus adversari damnoque esse persæpe. Hujus rei egregie concii tres Patres, ubi delatam eo causam cogoverunt, angi animo atque

extuare scilicet. Nec mora: is, cui Ferdinandus nomen, adit rursus Imperatorem, rogat cum lacrymis & obtestatur, ad aliud Tribunal causam traduci ut jubeat. Annuit: iubet traduci. Sed enim favorem benigni Principis celeritas inimicorum jam anteverterat. Prodit illico responsum, quo homines impi, ipsam illam sententiam, quæ ante annos quatuor inique lata fuerat, tuentur & confitiant iniquius, in hac verba.

8 Præses Concilii Rituum, cum suis Assessoribus *relata ejusdem summa*, siveisque Consiliariis, libellum offert, quo exquirit reverenter voluntatem suæ Majestatis. Ego subditus ac minister Regius ceterique administrati, instituta communis consultatione, compertimus, secundum ea quæ referuntur in libello supplice Ludovici Buglii, Gabrielis Magellanii, & Ferdinandi Verbiest, quod Lex & Religio Domini cœli jam existebat in China temporibus Ván lie, qui fuit superioris Familiae Mm Imperator, jamque adeo effluxisse annos octoginta & amplius, quod Europæus Doctor Matthæus Riccius pervenit in hunc Orientem, fixoque hic domicilio vulgare coepit doctrinam suam, quam & scripto verboque declaravit: summam porro Christiana Legis hanc esse; venerari cœlestis Numen ac diligere proximum, nec alio fere spectare quæ Lex ista præterea doceat quam ut vincamus nos ipsi, & impleamus naturæ nostræ leges omnes, fidei imprimis erga Regem, & obedientiæ obseruantieque erga Majores, nec non modestiæ & moderationis.

9 Nos interim, facta disquisitione, rursum compertimus, quod anno decimo tertio Xun Chi Imperatoris proxime defuncti, luna undecima, exceperimus venerabundi edictum Regium, quo prædicto piebat is huic Rituum Concilio hisce verbis: Ego, ut administrum recte hoc Imperium, debedo ante omnia necessario dirigere probeque instituere subditorum meorum corda, adeoque rejicere doctrinas omnes artesque pravas ac perversas. Et tres quidem sedet, una Litteratorum scilicet, ac duæ quæ suo quæque ritu idola colunt, si pariter considerentur, omnes hoc efficiunt, ut agant homines quæ bona sunt, abhiciant quæ mala; ut avertant se ab eo quod pravum est, & ad id quod est rectum convertant. Verum dantur præter istas aliae quædam seæ, aberrantes ac sinistræ, quæ confundunt imperitam multitudinem, quæ sociant inter se homines improbos, noctu congregantur, dispersuntur orta luce. Ex harum seætoribus, ii qui tenuiores sunt nimis fere inhiant, ac turpitudini dedunt se: qui vero potentiores sunt, prorsus abhiciunt obedientiam Regi debitam, & clanculum meditantur defectio-nes. Porro adhibui ego saepenumero severa quædam remedia: nondum tamen (utique præter meam opinionem) penitus extingui potuerunt reliquæ illius mali. Totum hoc revera oritur ex eo, quod dentur in ipsa Aula seætores quidam, qui cum assistant Imperatori, patrocinantur interim illis hominibus, qui speculo nomine religiosarum supplcationum & oblationum, multa interim perpetrant temere & inverecunde, viris pariter ac feminis parum honeste concurrentibus &c. Nos igitur voluntati Regiæ tam disertæ reverenter morem gerentes, vulgavimus tunc leveram interdictionem: extatque processus totius rei in archivio nostro.

10 Præterea fundator hujus novæ dominatio-nis, Imperator defunctus, honoravit Joannem Adamum elogio marmori insculpto. Elegii pars una sic *bonores P. Adamo tributos*, habebat: Ego dum lustro septa mea venatoria, sita ad meridionalem plagam Regiæ nostræ, forte transivi per templum quoddam, in quo vidi Spiritus cuius-

cujusdam venerandam effigiem, similem hominibus illius regni (*scilicet Europaei*, estque sermo de pietate Christi Salvatoris imagine) formâ quoque templi & suppellex & ornamenta respondebant normæ illius regni : libri denique mensæ impositi dicuntur agere de rebus quæ spectant ad Legem Domini cœli, Joannes autem Adamus, qui ante decades aliquot annorum in Chinam est ingressus, præclare servat Legem istam, servitque dicto Spiritui (cui etiam extruxit novum istud templum) non sine laude insignis observantie, integritatis, innocentiae, plane vir est egregia virtus morumque constantia ; ad hanc vere impiger ac sedulus, & denique vir proflus eminens : aliaque ibi dicuntur ejusdem fere sententiae. Dicimus præterea, Ferdinandum Verbiest ac socios ipsius, prout ipsimet juridice interrogati professi sunt, admittere in Legem suam mares æque ac feminas : quo etiam tempore utentes aqua pura abluntur ipsis frontem, & sic remittunt eorumdem peccata. Ad hanc quotiescumque, seu virti seu feminæ, ex iis qui jam suscepserunt Legem, quodpiam delictum commiserunt, ipsis tunc loco Dei solvere illud ac remittere : quotquot item ægrotant cum periculo, inungere illis oleo sacro organa quinque sensuum ; & Deum, tunc procul dubio misericordiam illos, ignoscere peccata. Ceterum iidem isti Christiani non cremant papyrum avis suis ac majoribus vita functis (*ridicula superstitione est, qua ii maxime, qui Bonzios audiunt fabulasque Pythagoricas, opitulari conantur suorum manibus, apud inferos detentis*) quod est utique non obseruare legem honorandorum parentum : nec est interim quidquam ex quo dilucide patescat vel solutio peccatorum, vel opitulatio, vel alia quæpiam utilitas istius Legis ; sed pertinet ipsa ad sectas, à tribus supradictis diversas. Non est igitur vera Lex, lex Christiana : neque expedit eam admitti.

11 Ad id vero quod præterea in libello suo prædicant tres Europæi homines, crematos fuisse liberos suos, ædium suarum alias fuisse destructas, alias vero traditas certis hominibus qui incolerent, loca item sepulturae suæ destinata ab aliis fuisse occupata &c. Respondeamus : Libros quidem qui tractant de Religione Europæa : item ærea numismata, tabulae que etiam libelli, de propagatione Religionis ejusdem novissime excusi ; hæc, inquam, omnia, tamquam res proprias Christianæ Religionis, jam tum fuisse concremata. Templum quoque ipsorum ac domicilium, quod ad plagam occidentalem Regiæ Pekinensis situm est, ex mandato Regio (*quatuor scilicet dictorum Procerum, tunc vices gerentium Imperatoris pueri*) tradita fuisse duobus summis Præsidibus (*Tartaro & Sinae*) Collegii Astronomici : alterum vero eorumdem templum, situm ad plagam Orientalem ejusdem Regiæ, concessum fuisse Adamo, Ludovico, Gabrieli, Ferdinando incolendum : tertium denique templum, situm extra portam Feuchim dictam, traditum fuisse Concilio Regio operarum publicarum, à quo & venum datum est; emperor vero demolitus est illud in usum suum. Alia interim templum, extra Pekinensem provinciam sita, nos, obtemperantes mandato item Regio, nondum destruximus, sed habitari jussimus ab aliis: loca tamen destinata sepulturae eorum, nondum cuiquam tribuimus, sed ipsis relata sunt.

12 Præterea quod attinet ad Titulum, favore Regio præfixum foribus, SEDES ILLISTRIS PENTRANTIS ARCANÆ ; simul cum altero Titulo, qui similiter collatus fuit ipsimet Joanni Adamo ; scilicet, PRÆSTANTIS ET ARCANÆ LEGIS DOCTOR : interque hic Titulus ideo collatus ei fuit à Funda-

tore novæ dominationis, qui callebat ipse Astrohomiam, non autem ut commendaret vel illustraret ipsius Religionem : quin immo propter illam ipsam causam, quod exerceret Joannes Adamus ac propagaret Christianam Religionem, idcirco privatus fuit sua dignitate, & traditus criminum Tribunali ut castigaretur ; (*veritatem hanc ex inimicis nostris audire Europæ, causamque persecutionis tam gloriose gratuletur nobis, qui utique gloriari novimus, etiam inter Sinas, in cruce Domini nostri Iesu Christi*) dum autem deliberatur de supplicio, nos interim Titulos modo dictos eradi jussimus. De reliquis interim hominibus Europæis numero supra viginti ; cum veteremur, ne si relinquenterit hic, denuo vulgarent legem & doctrinam suam ; nos, consulta prius Majestate Regia, ablegavimus illos in Provinciam Cantonensem. (*Invidenda fors nostra ! Exilium ter felix ! tametsi decennale fiat, quod iam nunc est quinquennale, quando talis fuit exulandi causa*). Ad extrellum quod attinet ad tres illos Regios ministros, Tum-quod kí (*hic tribus in provinciis, quas Prorex administraverat, impense faverat rei Christianæ, sumptusque fecerat in extenuendas edes sacras*) Doctores ité Hiù cùm cém, Hiù chí cien, aliosque : hos omnes vel propter collatas pecunias in extenuenda templa, vel quia suscepserunt legem ipsam, vel propter conscriptum Procsum libelli supradicti de propagatione Religionis Christianæ, reos esse tunc judicavimus, adeoque privados dignitate publica : neque est quod res istæ vocentur jam amplius in deliberationem. Quippe post examen accuratum latæ fuerunt sententiae, extatque Processus rei totius in archivio nostro. Ceterum par erat à nobis simul omnia sic exponi, & exquitit sententiam Majestatis Tuæ.

13 Hæc illi, multa nequidquam cogitantes consilia, quæ numquam stabilire potuerunt. Protinus enim cognovit vel Imperator ipse, vel certe privatum ipsius ac supremum Concilium (quod ex Colais fere constat) non alio tendere ambages tam subdolas istorum Judicium, & narrationes nomini Christiano tam invidiosas, quam ut tenebras offundarent animo Principis adolescentis ; & inani quædam specie æquitatis, iniquitatem maximam superiorum temporum ac judiciorum offuscarent : paucum interim memores peccari ab se hoc pacto, non solum aduersus eum qui nunc imperat, sed etiam aduersus Xunchium, ejusdem patrem, & fundatorem Tartaricæ dominationis ; dum sic perseverant reos agere doctrinæ fallax perversaque homines illos, è quibus alterum filius, tanta cum significacione honoris ac benevolentiae, rei Astronomicæ rursum præfecerat; alterum pater ipse tam rarissime celebrarat encomiis, iisque non ab una petitis Astronomia, sed multo etiam magis ab obseruantia cultus religiosi, ab eximiæ vitæ morumque constantia, innocentia, integritate, à præstantia denique ipsiusmet divinæ Legis (quam vox Kiao citra controversiam significat isto loco ; uti Sū vox altera, Magistrum seu Doctorem) qui adeo Legis auditores atque discipulos ei similiiter permisisse dici debet : quam denique Legem, ut alia defuissent omnia, solæ septem voces, Regio præfixæ monumento, id est, MONUMENTUM INCISUM MARMORI PRO TEMPLO DOMINI CÆLORUM, satis superque & tueri debuerant & commendare ; cæcis interim hominibus impialisque nihil profusus afferentibus, quo probarent innocentissimæ Legis pravitatem, præter mirans neglectum superstitionis unius, quam ipsamet Litte- ratorum Sinenium schola disertis verbis Kò siáo, peruvicacia, ridiculam atque inanem vocat. Sic ut miranda plane fuerit cæcitas ista hominum vere pertinacum ; eo quidem

*& legis no-
stra my-
ria inuidios
delibat,*

*sumque de
neglectu
Majorum
accusat;*

*& ideo
erepta Pa-
tribus tem-
pla sua,*

*damnatum
Adamum,*

*ablegatos
Cantonem
Socios,*

*fautorespis
nitos.*

*Expendare
spensi istiæ
iniquitate,*

quidem magis miranda, quod suis ipsis oculis jam poenas viderint justissimas, quas dederant (dederant autem non isto quidem rei nomine, vere tamen & illo rei, & occulto justoque judicio Dei vindicantis) omnes illi, qui tribus ante annis, in utroque Concilio & Rituum & Criminum, causam rei Christianae tam inique violenteque tractaverant; omnes scilicet, prater unum qui nunc Praeses erat, spoliati sua dignitate, succedentibus in eorum locum hisce, qui, uti nunc videmus, errare cum prioribus, & pugnare secum ipsi perseverabant.

Rex jubet ad Comitia Imperii transferri causam:

14 Ceterum Imperator, multo plus tribuens æquitati caufæ & Ferdinandi lacrymis, quam patroris impiis tot calumniarum & judiciorum tam perversi, jubet fine mōra transferri causam à Tribunalis Rituum ad Comitia ipsius Imperii: quæ dum verbis edicit sane gravibus, ordiri voluit ab illo nomine, quod Consiliarii illi consulo malitioseque præterierant, veteratoris scilicet Yam quām Sién, qui quidem dux & administer fuerat totius fraudis ac sceleris. Mandatum Imperatoris tale erat. Superioribus mensibus jam semel in Comitiis Imperii, judicatus fuit Yam quām Sién reus esse gravioris criminis, atque adeo & capitu, quamvis id ei protinus condonatum fuerit, periniqua violentaque sententia, non tam Imperatoris, quam duorum Procerum Patrocūm & Epicūm, qui etiamnum dominabantur: propter accusationem, quam instruxerat quondam contra Joannem Adamum. Qua quidem accusatione & processu judiciali homines item aliquot (quinque Mandarini Christiani ex Collegio Astronomico) damnati fuerunt capitis, aliisque alii ad diuti poenis. Verum cum nūc aperte dicatur, quod crimen & condemnatio Joannis Adami ex iniunctia calumniaque processerit; quomodo fas sit non examinare dilucide, num ita res habeat, nec ne? Quocirca præcipio Principi Comitibutum Præsidii, aliisque Principibus ac Primoribus stirpis Regiae, item Præsidibus, tam Sinis quam Tartaris, Conciliorum nostrorum; nec non Censoribus Imperii nostri, ut coacto rite cœtu examinent denuo accurate singula, ac deinde faciant me de omnibus certorem.

Hac tenus Imperator,

is que sexies coactis:

15 Omnino sexies coactus est cœtus ille gravissimus, nec nisi ob res admodum graves solitus indici. Tres Societatis Iesu Sacerdotes tandem iusti: & in secundis quidem judiciis cum impio Yam quām Sién, præcipuo persecutionis administratore, pugnat fuit acetrine. Perduellionis simul ac falsæ religionis infame criminis, cuius ille nos reos ageare perseverabat, egregie dilutum; sic prorsus, ut cum indignabundi Principes ac Primiotes Tartari calumniatorem tam gravem sine mōravinciendum esse judicarent, Judices autem Sinæ hic dissidenterent; consulo per internuntios Imperatore & absentiente Tartaris, in ipso statim vestigio conspectuque omnium vinciretur. Confecta res erat, nisi si fraus intercessisset. Cum enim Comitia, quæ proxime lecuta sunt, multa præclare statuissent in rem nostram; memoratus ille Praeses Concilii Rituum, à nobis & à Christo alieni, alienissimus & ipse; dum Acta Comitiorum describit Imperatori recitanda, voculæ unius fraudulenta commutatione evertit rem nostram. Sed Imperator, fraudeum, credo, subodoratus (Praeses certe quidem non multo post dignitate sua privatus est) iterum jubet iterumque haberi Comitia, & quæ minus declarata videbantur rursum discuti. Prioribus iterum adstitere Patres, & pro libertate innocentiaque Christiana fortissime dimicaverunt: quo autem successu patebit ex sententia Comitiorum, quam subjungimus.

tandem per sententiam declaratur;

16 Ego summus Praeses Comitiorum (primus Lex Christi hic est Princeps sanguinis Regii, idemque minfice nunc innocē eff. favet hominibus nostris & rei Christianæ) ceterique mecum Judices, obtemperantes mandato Imperatoris nostri, postquam coacto rite cœtu denuo instituimus disquisitiones & consultationes nostras; comprimus Yam quām Sién, hominem improbum & nequam, confictis maligne criminibus, importuna violenceque accusasse Religionem Christianam falsitatis ac pravitatis: quæ quidem Religionis rejectum fuit & vetita per sententiam trium Conciliorum, cui deinde subscripserunt Imperatoris nomine quatuor Proceres. Nunc autem perspicue nos cognovimus, quod professio illa Christianæ Religionis nihil profus contineat, quod pravum sit, vel ad defectiones vergat perturbationesque publicas. Quapropter pars est rursum constituere, ut iis qui sequuntur Religionem Christianam, liceat eamdem profiteri, pristino cum ritu ac libertate; sic tamen ut prohibeantur instituere cœtus majores; item spargeant supradictum libellum de propagatione ejusdem Religionis; ærea item numisimata; ne datetur ansa scilicet renovanda suspicionis & calumnia, qua nos jam absolverant, de agitata clam defectione. Cognomentum Joannis Adami, quo ipsam Xan chi Imperator honoris integrum gratia quondam ornauit, scilicet PRÆSTANTIS ET vexatos ARCANÆ LEGIS Doctor, eidem restituatur. Cu- ræ sit etiam Concilio Magistratum (primum est in- ter sex Regia, propriumque illius munus dispensare Magi- stratus, & de eorumdem causis cognoscere) ut eidem si- militer restituatur gradus suis dignitasque pristina, tamei vita jam pridem fundo; more perpetuo gentis scilicet, quoiescumque post mortem competita est cuius- quam innocentia. Pari modo quod attinet Docto- rem Hiu quoniam cem & alios (circiter duodecim, Chri- stiane Legi causa dignitate privatos) mandetur dicto Concilio, ut exquirat ecquid publici muneri ipsi quondam gesserint, & restituatur unicuique mu- nus suum.

17 Quod item attinet ad templum ac domi- lium Societatis Iesu, sita quondam extra portam hu- jus Regiae, Feu Chm dicitam, restituatur, & pre- titum quo venumdata fuerunt, à Quaftore Regio, & ab empte dein destruta, & fundus ipse Ferdinandus & locis. Detur vero in mandatis supremo Gu- bernatori Provinciarum Quām tum & Quām si, nec non Proregi proprio Provinciae prioris, ut ex- pediant aliquos è ministris suis, qui homines quinque & viginti, ob causam Religionis Christianæ ablegatos in dictam Provinciam, deducant in hanc Atulam: quod ubi pervenerint, exquirat tunc Con- cillum Rituum voluntatem suæ Majestatis. Præ- terea Mandarino Lì qù pè, & aliis quatuor è Collegio Astronomico, privatis publico munere, fortunis ac vita, procuret Concilium Magistratum, ut singulis pro suo cujusque gradu ea impendatur beneficen- tia Regia, quæ mortuis confuevit impendi; filii- que & fratres eorumdem ab exilio revocati, quot- quot publicam gesserunt dignitatem, eam reci- piant.

18 Jam si agatur rursum de Yam quām Sién, calumnias utique innixus ille fuit iniquo patrocinio gratia- torem Yam que Patrocūm. Nuper certe, cum per se examinasset quām Sién, Imperator quæ ab illo peccata fuerant, variis in rebus spectantibus Astronomiam cui fuerat Praefectus, impune ta- men peccata proprie autoritatem perfidi Patroni, sine mōra privavit hominem suo Magistratu, usurpus deinceps opera Ferdinandi, ad Astronomicæ rei cu- ram & administrationem. Ex quo potest intelligi, eumdem Yam quām Sién, dum graffatus quondam fuit tot mendaciis & calumniis, id revera fecisse fre-

*victendum
capit.*

tum auctoritate potentiaque perfidi Ngao pâi, *sive Patrium*: qui & auctor ipsi fuit ut sic faceret. Plane sic res habet. Innexus Yam quâm Sièn isti societati improborum atque rebellium, per meras fraudes & calumnias præcipitavit homines innocentes in interitum. Idem quoque suapte auctoritate demolitus est ac destruxit altare seu pegma sacrum, nec non marmoreum Monumentum in templo Domini cæli; cum tamen ea mandato Regio vetita fuissent violari. Quæ cum ita sint, cum fuerint octo capita accusatum, ex odio & temeritate profecarum, quibus Yam quâm Sièn nocuit certis hominibus; cumque alias similiter instruxerit calumnias paulo ante memoratas; ipse quidem plectetur capite, uxor vero & liberi exiles abeant in Tartariam nostram Nîm cùtâ. *Hactenus Comitia.*

*Hinc parci
Imperator
jubet:*

*vetus fidem
Christi
propagari,*

*probat este-
ra sententia
capita,*

*quod sane
non parum
fuit,*

*sciem deinde
facit amplio-
ris gratae,*

19 Quid nunc aliud expectet, quisquis priora consideraverit attentius, quam promptissime subscripturum Principem æquitati iustitiae tam patenti? Poscebat id quidem res ipsa & ratio: sed enim voluit is vincere dumtaxat Innocentiam Christianam; triumphare (quod tamen erat justissimum) nondum voluit. *Ita ergo rescriptis.* Oportebat me quidem hic subscribere sententia vestris, ipsumque Yam quâm Sièn morti addicere: verumtamen, considerata hominis ætate, admodum jam proœcta (*era septuagenario major inveteratus ille dierum malorum*) ego pro lenitate mea & clementia, ipsum hac quidem vice mortis supplicio; uxorem vero & liberos exiliis poena abolivo. At non absolvit Deus: quippe duobus post mensibus extinxit impium calumniatorum, *sevo prorsus ac pesti-
lenti morbo corruptum.* Europæos homines quinque & viginti non est necesse adduci in Aulam. Ad Christianam Religionem quod attinet (excepto quidem Ferdinandi & reliquis, qui eam sicut prius, ipsim exerceant licet) quoniam verendum est, ne foris in hac Provincia Pekinenſi ceterisque denuo forte extrahantur templa & suscipiant ista Religio; mando tursus expediri diplomata, quibus id severe interdictatur. Cetera vero quæ censuisti (*de innocentia scilicet Legis Christianæ, atque adeo ut Sini, qui Christiani jam sunt, perseverare liceat in illa more pristino; ut item recuperent suam libertatem, nec non honores pristinos ac facultates, quicumque ea propter Christianam Religionem nuper amiserunt*) omnia approbo & rata habeo:

20 Protinus itaque executioni mandata omnia, revocati exiles, restituta bona, &c. Non respondit quidem hæc sententia spei nostræ, qui summa quæque (nec temere) speraveramus: fatendum tamen, ea nos id fuisse consecutos, quod temporibus maxime secundis & per annos octoginta summis expeditum votis, numquam potueramus consequi; ut scilicet Innocentia Christianæ Legis, gravissimo testimonio Comitorum Imperii & ipsiusmet Imperatoris, tandem confirmaretur. Regis itaque diplomatis vulgata per universam Chinam hæc sententia, adeo non dejicit animos Neophytorum (quod principio timuerant Socii) ut è contrario exeret dejectos; & quæ Religio, apud Ethnicorum non paucos, in odio & contemptu fuerat, propter calumnias superiorum temporum, hac tandem audita sententia cœpit esse in honore. Formidines interim nescio quæ, injectæ animo Principis, etiamnum adolescentis, ab uno altero Consiliario, plus quam par erat politico, hic in causa fuerunt ne penitus explerentur spes nostræ & vota.

21 Verumtamen numquam fuit, neque nunc erit, consilium contra Dominum. Coepit: utique perficiet. Sic sperare nos jubet ejusdem bonitas, summe sapiens, summe potens. Quin & ille ipse qui erravit, Imperator, inquam, creduli timoris ac facilitatis suæ

quodammodo poenitens, haud multo post coram sot latus Ferdinandum, sperare illum jussit meliora. Et vero exploraverat ipse studiosius, quo animo ferrent Socii promulgandæ Legis Euangelicæ interdiuinæ; certoque cognoverat, instar acerbissimi fuisse vulneris. Quocirca spem datam quantocius confirmare volens, missis postridie duobus Aulicis ad ædes nostras, significari jussit suo nomine Socii in genua provolutis (*sic enim mos est andire quidquid nuntiarunt Sinica Majestas*) æqua sibi videri, adeoque jam tum probari quæ postulabant: quo tamen ordinatius stabiliusque fierent omnia, libellum de more suppliæ denuo offerent. Quibus quidem verbis inde etiam accedebat pondus, quod idem Princeps tribus ante diebus Apologiam nostram & Summam doctrinæ Christianæ, gemino comprehensas volumine, exhiberi sibi voluisset. Quamvis igitur hoc in negotio nunc quoque adversarios habeamus & acres & potentes; procul dubio tamen (*led favente Regum Rege*) quæ nunc vicit Innocentia, brevi etiam triumphabit.

22 Favoris interim humani & spei etiam humana pignus haud exiguum, præter ea quæ paulo *Adami de-
functi me-
moriam honorat;* ante commemorata sunt, fuit eximius honor ille, sumptusque è fisco petitus Regio, quo celebrari jussit Sinensis Imperator memoriam & exequias P. Joannis Adami Schall; ejus nimurum viri, quem tribus ante annis per tot raptatum tribunalia, tot oppressum calumniis & injuriis, quatuor illi Proceres, quamvis iniqui infestique, absolverant tamen; primum quidem peracerbo mortis supplicio, ad quod ipsum calumniatrix (*ut ita loquar*) superstitione ceu reum perduellionis condemnaverat; quasi consulto scilicet diem infaustum designasset, ad funus effereendum infantis Regii: deinde vero absolverant ipso etiam criminis, quando nempe Imperatoris nomine declararunt, exercere judicarias observationes & electiones temporum, non esse munus proprium illius qui supremus Astronomiæ est Praeses. Quem item vitum Imperii Comitia, ut modo vidimus, altero crimine, sed longe gloriissimo liberaverant, promulgatae Legis Christianæ, quatenus scilicet eam Legem sine ullo esse criminis pronuntiaverant. Et tandem Princeps ipse Sinarum simul ac Tartarorum, vita jam defunctum, tantis est prosecutus, non modo laudibus, sed etiam gratiis; quantæ non solent nisi in viros summos optimeque meritos de Imperio conferri, per hoc Elogium exequiale.

23 Imperator deferri jubens honores funebres piis manibus Joannis Adami, ministri quondam sui *exquisitis laudibus* ex primo ordine (*sunt autem Sinica dignitatis ordines cum ornata omnia novem, primusque idem est qui supremus, adeoque do-
paucissimorum*) nec non rerum Astronomicarum Praefidis supremi, sic ait: Impendere summa cum reverentia vires omnes animi corporisque, *in obsequium* *Principis & utilitatem publicam,* laus fuit atque opus illustre hujus ministri mei, velut alterius Chú co leám, qui id olim sermone factoque usurpavit, & vir fuit integrissima fidei publicaque salutis studiosissimus, & nulli prope eorum quos China depradicat secundus, adeo ut Imperator Cháo liè, jam moriturus anno Christi CCXXIII, sic eum reliquerit filio suo & heredi consiliarium, magistrum, & patrem, ut simul capescere juberet Coronani & Imperium dejecto filio, si quando is monitis illius haud obtemperaret. Commiseratione vero nunc affici vita functi, meritisque ejus munus aliquod ac præmium rependere, *& mortem est hoc vicissim meum Imperatoris præcipuum quod-
dolendo.*

IN CATALOGOS PONTIFICUM.

suprema rerum Astronomicarum uni tibi fuit commissa: quin & condecoratus fuisti cognomento illo honorifico, Præstantis & arcanæ Legis Doctor: quando ecce drepente longum illud à nobis iter moriens ingressus es. Egò sentio vehementer hanc mortem tuam, dataque opera collaturus tibi beneficium, cujusmodi solet in mortuos conferri, legavi unum ex ministris meis Regiis, qui honores hosce exequiales tibi meo nomine rite persolvat. Ah! Ah! Tu quidem inter nos immortalem famam relinquis ac gloriam nominis tui: at fuscipe tamen hanc qualemcumque remunerationem constantis fidei, qua tuimet oblitus, totumque te utilitati publicæ quondam consecrasti: & quando is es, qui etiam nunc percipias sensum: animi mei, potes utique venire, & quæ deferimus fuscipere.

ipsum sibi que clarat fuisse innocentes.

24 Hunc igitur in modum quatuor illi præcones innocentissimæ legis Christi, Adamus, Ludovicus, Gabriel, Ferdinandus (præter alias sex & viginti; quatuor scilicet ex sacra Divi Dominici familia, ex Seraphica S. Francisci unum, reliquos minimæ Societatis nostræ) cum Legis ejusdem causa innocentes & ipsi, multas tamen gravesque aerumnas & contumelias passiissent præ reliquis in Regia Pekinensi; præ reliquis etiam honorati sunt in eadem Regia: volente sic ipsos honorari, non tam Sinico Rege, quam eoin cuius manus sunt omnium corda Regum: qui uti potuit, ita etiā voluit illustrare innocentiam Legis immaculatæ, innocentium contumelia simul & honore: idque eo admirabilius, quo suavius fortiusque & accommodatis (ut ita loquar) ad ingenium Sinarum. Cujus quidem fortissimæ suavitatis, & quæ huic famulata est Regiæ voluntatis, adeo propensæ in rem nostram, & plerisque Magistrorum tuum jam perspectæ, non minus illustre quam recente argumentum hoc est, quod videamus interdictio-
etiam non obstante de- cionem illam, seu potius suspensionem propagandæ Religionis Christianæ, sic esse vulgatam, ut timori quidem officioque politico factum sit satis, re autem vera propagetur ipsa Religio, numerusque Christianorum novis indies accessionibus, tam in hac certe risque Provinciarum, quam in ipsa Regia, nemine vel prohibente vel inquirente, feliciter augeatur.

CCXLIII CLEMENS X.

*Lin. 5 et 6 lege — mentes II, dies
xxiv, obiit anno MDCLXXVI, xxii Julii.*

*Et in marg. scribe --- m. 2, dies 24 — Similiter in corri-
genda ad Synopsm. Chronographicam ponatur, Clemens
X, & ad tempus Sedis notentur men. 2 — tum. mensis
Mortis scribatur Julius, & Vacatio definitur m. 2 d. 24.*

*Num. 3 lin. 7 à fine — predicta Indulgentia — 1 —
predicta Indulgentia.*

Post Commentariolum addatur:

RELATIO II.

De restitutione Præconum Euangelicorum apud Sinas in ecclesiæ suas an. 1671
juxta exemplar Latino-Sinice impressum in Quâmench' Provinciæ Cantonensis Metropoli.

Dubibus circiter post mensibus, quam superior Narratio typis edita fuerat, cum nos, admidum suspensi animo, successus novos expectaremus novorum conatum atque certaminum; tandem die IX Martii anni hujus MDCLXXI, ex privatis publicisque nuntiis cognovimus, desideratam diu potestatem nobis fieri ab Imperatore ad ecclesiæ ac stationes pristinas revertendi. *Quæ res quia primam Clementis X annum toti Ecclesiæ, pro Sinis jure sollicita, latifissimum reddidit, placet ipsam subtexere Pontificati ejus,*

Post Tom. VII, vel post Propyleum Maji, seu Chronolog. Pontif.

velut dignissimum quæ ad posteriorum memoriam in hoc opere conservetur tota enim contexta est ex authenticis docu-
mentis, quæ verbo tenus conservari, non tantum his voris ecclæsticæ intereft, sed etiam facit ad curiositatem & elo-
citionem, formam forensem Sinensem in hoc specimen explica-
tam habuit.

2 Annus erat eoque amplius, quod Socii Pekinenses conscriperant libellum, & ex consilio viorum ratione ex-
prudentum atque amicissimorum saepius ad limam revocatum, verbis instruxerant ac rationibus, ad im-
genium utriusque gentis, Sinensis ac Tartaræ, mire accommodatis, quibus adeo gratiam illam ac facul-
tatem supplices flagitabant. Verum cum usitata ac prope necessaria offerendi libelli ratio ac via esset, ut per manus ejus, qui Rituum Concilio præsidebat, offerretur, numquam hic, id ut faceret, exorari potuerat. Quare Socii, aliani ingressi viam, patrocinante nobis tum patruo Imperatricis eodemque primo Imperii Administro, tum etiam Principe stirpis Regiae, qui Præses fuerat Comitorum antecedentium; tandem affecti sunt, ut admissus ab alio Magistratu, qui Tum chīm sū vel gō dicitur, libellus ad manus Principis pervenireti, Magistratum eum, qui terra oblatu-
tii est Ordinis, Litterati complures constituunt, quos quidem recte Magistros supplicationum voces: ipsorum namque munus est, admittere libellos supplices, admissos discutere; & siquidem æqua postulari videantur, Colais ac Principi representare, *Libelli tenor
bit erat.*

3 Nos Ludovicus Bügilius, Gabriel Magellanius, Ferdinandus Verbiest, ceterique ex remoto Occidente subditi tui, reverenter ac supplices certiorē faci-
mus Tuam Majestatem, de rebus ad tuamplius spe-
& antibus munificentiam, cui per difficile est referre vices ac grates. Nos subditi tui, suspicimus admirabundi, reque ipsa experimur Imperatoriæ Majestatis Tuæ perspicacitatem, prudentiam, clementiamque amplissimam, nunc & olim semper unam & eamdem. Sicut patuit nuper, quando scilicet examinato progressu judiciali, quo Yam quām Sién falsi criminis accusaverat Joannem Adamum Schall, post totam illam causam tuo justi, per Principem Comitorum Præsidem, aliosque Principes ac Primores stirpis Regiae, Præsides item Conciliorum tuorum, nec non Censores Imperii, coætis rite Comitiis sigillatim & accurate discussam, quidem omnibus qui munere publico fuerant privati, restituta fuit dignitas pristina; qui vero in exilium ablegati, restituta patriæ, moribus ea quæ solet impensa est miseratio, superstites autem (eorum filii) gaudent jam humanitatis & clementiæ tuæ munificentæque donis (censu paterno sci: et ac dignitate) nihil denique tam fuit humile tamque exile, quo non pertigerit collustratio beni-
ipso quaque frui ejus

gnitatis tuæ. Soli ex omnibus Antonius (de S. Maria gratia, scilicet, ex D. Francisci familia; qui cum persecutionis tempore primus in Aulam perductus fuisse, primum Regis in Catalogis locum, qui stylus est Curia, mortuus quoque semper obtinuit) ceterique homines Sacerdotes Europæ, supra viginti, multo jam tempore, vincitorum more detinentur in Provincia Cantoniensi. Obversantur autem assidue oculis mentis nostræ prædicti Socii: ex quibus multi jam nati sunt annos plus minus septuaginta vel octoginta, plures item quam decern artis Astronomicæ periti, anno decimo sexto imperantis Xún chī, mandato ejusdem Chinam sunt ingressi; postquam nempe Concilium Rituum (cujus Acta etiamnum extant) voluntatè Regiam exquisiverat.

4 Porro nos, subditi tui, ab ineunte jam etate nostra res omnes curasque humanas abjecimus, & disciplinæ religiosæ operam damus: cumque vitam habemus in Europa, tamen finimus illam in China;

s idque

idque per annos prope centum, à temporibus familię Talminge ad hunc usque diem. Et defuncto quidem Imperatori Patri tuopenitus perspectum fuit, Legem divinam expertem esse labis omnis ac vitii: quo circa etiam benefice nobis concessit ipse templum, tribuit Titulum, foribus ejusdem præfixum, tribuitelogium marmori incisum: repetitis etiam vicibus sacra Majestas illa accessit ad templum nostrum, & permisit nos ceterosque Sociorum commorari singulos in propriis templis, & vacare divino cultui studioque virtutum. Obscuramus ergo supplices Tuam Majestatem, ut dimittas in nos perennem illam magnamq; beneficentiam tuam: & benigne memor ærumnarum Antonii ac reliquorum omni culpa vacantium, digneris permettere, ut eadem cum libertate, qua tempore Imperatoris defuncti, liceat ipsis qui vegetoris quidem ètatis sunt, remigrare proprias ad èdes ac tempora; qui vero senes atque decrepiti, ad loca sepulturæ sua destinata: ut sic humanitas atq; benignitas illa, qua Pater tuus, imperantis Familia conditor, homines exteriores complecti atq; fovere consueverat, per te perpetetur. Hoc pacto, si quid vita nobis omnibus subditis tuis erit reliquum, id omne virtutis tuae, qua nos ad vitam quodammodo revocaveris, munus erit. Iterum hic supplices imploramus sapientiam tuam, qua expendas quæ modo proposuimus, & executioni mandari jubes. Concilio quidem Rituum similiter exposueramus haec omnia de scripto: sed impetrare non potuimus, ut referret ea pro nobis Majestati Tuæ. Quocirca nos ipsi, oblati reverenter libello, certiore facimus Tuam Majestatem, ejusque mandatum prestatolamur.

Ex remoto Occidente subditi,
Buglius, Magellanius, Verbiest;

Imperantis Cám Hí anno ix, die xx mēsis undecimi.

5 Libellum hunc admisit Imperator, & intimo ac supremo Colaorum Concilio perlectū, transmisit de more ad Concilium Rituum. Mandatum autem Imperatoris, quod prodiit ejusdem anni die xxviii, tale erat: Quæ continentur hoc libello Concilium Rituum consideret ac discutiat, nosque certiores faciat. Huic mandato cum necesse fuerit vel invitatos morem gerere; patebit ex duplice quod hic subjicimus Consulto, quanta cum pervicacia simul & calliditate homines politici adversati sint propensæ in rem nostram voluntati Regie, pristinæq; libertati ad Legem divinam suscipiendam. Primum sic legebatur.

6 Nos è Concilio Rituum subditi Majestatis Tuæ, instituta consultatione communis comperimus, qua ratione Buglius ac Socii exposuerint Majestati Tuæ, quod Antonius ceteriq; homines supra viginti, jam diu hęreant quasi vincit in Provincia Cantoniensi: ex quibus cum multi jam nunc sint quasi nati annos plus minus septuaginta vel octoginta, reputantes hoc ipsi apud animum suum, supplices rogant Majestatē Tuam, ut demittat perennem illam magnamq; munificentiam, & recordetur ærumnarum Antonii ac Sociorū omni culpa vacantiū, quibus adeo liceat, vegetoribus quidē remigrare ad tempora sua, senioribus vero ad loca sepulturæ sua designata &c. Quarū rerū per nos facta disquisitione, comperimus, quod, postquam nuper instituimus communem consultationem his ipsis de rebus, mentemq; nostram exposuimus Tuæ Majestati, edictū haud multo post prodiit, quo significabatur non esse necessarium, ut Antonius ceteriq; homines viginti quinq; adducerentur in Aulā, ad Religionē vero Christianā quod attinehat (excepto quidem Ferdinando & ceteris, quibus fas esset eamdem sicut prius exercere) quoniam verebatur Majestas Tua, ne foris, in hac Provincia Pekinensi religionis causa legis: ista susciperetur; mandabat iterū expediri diplomata, quibus id severe interdiceretur. Nos itaque vene-

*Ad libellum
Concilio
Rituum re-
missum,*

*respondebat
Præfex,*

*nec manda-
tam sibi re-
stitutionem
talem,*

*ne eamton-
venire stan-
te decreto
non propa-
ganda legis:*

rabundi morem gessimus huic mandato. Nunc autem, siquidem Antonius & ceteri jubeantur redire ad sua tempora, veremur & nos, ne lapsu temporis denuo instituant ipsi tempora extruere & facere Christianos: res est saltē incerta. Quapropter ea quæ de Antonio ceterisq; proposita sunt Tuæ Majestati, non vocentur amplius in deliberationē, sed reverenter procedatur secundum dictum precedens. *At certe non edixit Im-
perator, ut ii quos innocentes declarat, ejusq; domiciliis suis
in exilio contabescerē, quæ vestra hic videtur esse sententia.*

7 Alterum consultū & responsum ejusdem Conciliū erat. Rebus iterum discussis comperimus, quod sententia superiorū Conciliorum proposita Majestati *ad gratiam sufficeret, si
permittantur.* Tuæ fuerit, ut restituere privatim dignitate dignitas pristina, ut exilibus restitueretur solum patriū, vita functis ut impenderetur solita miseratio, Antonio ceterisq; etiamnum detentis in Provincia Cantoniensi, potestas ut fieret singulis ad propria tempora redeundi. (*Liquet igitur, idque testimonio bonum tam acriter nobis adversantium, placuisse tunc Comitiis Imperii evocari nos Pekinum, eo maxime confilio, ut dimitteremur inde, majori cum honore & auctoritate, ad pristinas ecclesias & stationes nostras, & quidem sine ulla prohibitione divina Legis propaganda.*) Sed quoniam venerandum Majestatis Tuæ responsum deinde fuit ac placitum, vereri te, ne forte in hac aliisq; Provinciis denuo extruerentur ab ipsis templo, atq; indigenæ Legem istam susciperent, cumq; adeo rursus præscriperit severam ejusdem prohibitionem; censemus & nos haud expedire, ut singuli revertantur ad sua tempora. Verum tam quia *simul omnes carituti illi sunt communi noxarū condonatione & Pekini mo-
gratia, siquidem detineantur etiamnum in Provincia rari.* Cantoniensi; & quia plures quæ decem dicuntur esse inter ipsos periti Astronomiæ; poterunt satis convenienter evocari omnes in hanc Regiā, ut ibidē simul cū Ferdinandō commorenentur. Die xviii mēsis xii.

8 Mitior aliquanto sententia, verum divinæ Legis promulgationi nostræque libertati non minus quam prior adversans. Quamquā sperari non poterat quidquam melius ab eo cœtu Consiliariorum, à quo nulla unquam facta vel religio legitime suscepta vel ap-
*Plus sperari
non poterat
ab obstinatis
adversariis,*
probata fuisse dicitur, quādū stetit hęc Monarchia, secta porro Jū kiáo, rationi legique naturæ satis consentanea, primis illis Monarchiæ temporibus, diu sene perstans videtur inviolata (quantū nobis licet concicere ex vetustissimis gentis libris ac monumen-
tis) quoad lapsu vitioque temporis deprivari cœperunt, qui illam maxime profitebantur; ac tot erroribus totq; superstitionibus tandem inquinari, ut hoc tempore prisci quidē codices illā confervent; Litteratorū vero multi solo illius nomine & fucata quadā specie gloriantur: quo minus est mirandū, adversarii tā constanter legi Gratia, qui Nature parere desierūt.

9 Accedit etiam, quod tam Sinæ quam Tartari, propriis insuper stimulis contra nos concitentur: Si-
*tam Sinis
quam Tara-
taris;*
næ quidem, livoris ac invidiæ, dum se non æquari modo, sed etiam superari vident ab iis quos in incultis barbarisq; numeraverant, dum item lux Euan-
gelica suas vel invitatis exhibet maculas, ac palā facit quam tenue lumen fuerit priscæ ipforum Philosophiæ; quam cum adeo deprædicant tumidi, suis tamē erroribus vitiosq; tam foede commaculant. Tartaros perpetue quedā suspiciones agitant atq; formidines, quas gignit paucitas sua conscientiaque occupati Imperii, & sic occupati: quo fit ut nihil ipsis videatur alienius ab omni prudentia cautioneque politica, quam homines exteriores, & quidem Magistros

pere-

peregrinæ Legis, per urbes ac provincias suas dispergi. Malitiole interim callideque metus istos & curas nonnulli Sinarum exagerant, non tam ut consulunt publicæ incolumitati, quam ut barbari credulique viatoris animus contra nos fer cius conciteretur. Supersticio denique & dæmoniorum cultus multorum animos vehementer à nobis alienat (quamvis hoc ipsum mira tegant dissimulatione quoties jus dicunt) ferunt enim peracerbe, quod ea numina, quæ ipsi tanta cum superstitione colunt, Christiana Religio spernat ac detestetur, & dæmonia esse doceat æternis inferorum supplicis addita.

*editio nibi-
luminis
Rex,*

*dimitendos
exculcos,*

*restituendas
ecclesiæ,*

*enique suas
ex ordine.*

10 Et his quidem aliisque de causis, ubi duo ista Senatus-consulta ad supremum intimumque Concilium delata sunt, tam ferociter ibi contra nos a vota nostra pugnatum fuit; ut ab amico nuntiaretur tribus Sociis, non posse jam diutius adolescentulum Principem, tam obfirmatis tot ac tantorum virorum sententiis reluctari. Constatbat certe, Colaos omnino tres, natione Sinas, palam adversari rebus nostris: sic ut stupendum fuerit ac divinæ tribuendum potentia, evicisse bonum Principem, ut redditus nobis ad ecclesiæ, cum tam illustri testificatione innocentia nostræ, tametsi non cum ea qua par erat libertate, concederetur. Placitum Imperatoris ac sententia, data ejusdem mensis xii die xxxi, talis fuit. Secundum ea quæ nobis significata sunt à Ludovico Buglio ac Sociis, Antonius ac ceteri (quos inter multi sunt annos plus minus septuaginta vel octoginta natu) tam diu & absque culpa sua detinentur in Provincia Cantonensi &c. Ex his igitur qui periti sunt rei Astronomicæ jubemus felici ac venire in Regiam, una cum Ferdinand commoratu, qui vero periti non sunt, iis gratiam facimus, ut revertantur singuli ad propria templæ. Verum præter exercitia virtutum cultuque divini, propria Religioni ipsorum, haud permittimus ut quisquam in hac aliisque Provinciis suscipiat Legem istam, sed etiamnum vigore volumus priorem prohibitionem.

11 Efluxerant duo menses cum dimidio, post decretoriam hanc in causa nostra sententiam; quando perlatæ sunt litteræ Curiales ad Gubernatorem provinciæ Cantonensis, à duobus exarata Conciliis Regiis. Rituum scilicet Reique militaris, quibus executio sententia de more demandata fuerat. Repetebatur autem dictis litteris magna cum fide simplex libellus noster; ac deinde recensebantur nostra Sacerdotum Europæorum nomina, nec non Provinciarum, in quibus dicata Deo habemus templo. Dignumq; est animadversione, quod, cum similis enumeratio templorum, bona fide per nos facta in libello quodam paulo ante persecutionem edito, tam graviter offendit, ac innocentiam nostram insuspicionem crimenque vocaverit; nunc, ubi declarata fuit innocentia, Judices ipsimet in favorem nostrum eamdem repeatant provinciarum ac templorum enumerationem, hoc ordine.

12 Nos, omni cum reverentia obsequentes mandato Regio, comperimus, quod annis superioribus degebant, in ecclesiæ quidem provinciæ Xan tun, Antonius de S. Maria Hispanus, in Cantonensi exilio defunctus Joannes Valat Gallus; in ecclesiæ provinciæ Xan si, Michael Trigault Gallubelga, defunctus ut supra, Christianus Hertrich austriacus; in ecclesiæ Provinciæ Nankin, Emmanuel Georgius Lusitanus, Franciscus Rougemond Flandrobelga, Joannes Dominicus Gabiani Pedemontanus, Franciscus Brancati Siculus, defunctus ut supra, Jacobus le Favre Gallus, Felicianus Pachecus Lusitanus, Philippus Couplet Flandrobelga; in ecclesiæ provinciæ Hûquam, Jacobus Motel Gol-

lus, in ecclesiæ provinciæ Kiam si, Petrus Canevari Genuensis, Adrianus Grelon Gallus, Prosper Intorrecta Siculus, in ecclesiæ provinciæ Chékiam, Humbertus Augeri Gallus, Dominicus Navarrete Hispanus, Philippus Leonardi Hispanus, Dominicus Sarperi tri Siculus; in ecclesiæ provinciæ Fôkién, Antonius de Gouvea Lusitanus, Ignatius à Costa Lusitanus, defunctus ut supra; in ecclesiæ provinciæ Xén si, Francisco de Ferraris Pedemontanus, Claudio Motel Gallus; in ecclesiæ provinciæ Quâm tum, Stanislaus Torrens Romanus, Andreas Lubelli Lupienensis.

13 Post hac referebantur ea, quæ duplice consulo statuerant Consilia, & quæ Imperator ipse cum supremo Colaorum Concilio decreverat: actandum hac sequenti clausula litteræ finiebantur. Ubi decretum hoc Regium debita cum veneratione datum est ad Curiam nostram; oportuit nos pro officio expedire litteras ad Gubernatorem supremum provinciæ Cantonensis; qui adeo perlectis litteris diligenter examinet, quam multi sint inter ipsos valde periti rei Astronomicæ, & curet ut honorifice deducantur in Aulam: efficiat etiam ut qui minus periti sunt Astronomiæ, ad suas singuli provinciæ cuiusque ædes ac templæ revertantur. Nos itaque præmittimus hic causæ totius seriem & aucta. Gubernator autem provinciæ istius non gravetur expendere omnia, & secundum ea quæ Imperatoris placito continentur, reverenter executioni mandare Hattenus Concilium. Porro quod vix ausi fueramus sperare, permisum nobis fuit eligere pro arbitrio qui pergerent in Aulam, nec coacti fuimus plures duobus eodem destinare; magno utique commodo rei Christianæ, in tanta Ministrorum penuria.

14 Dum hæc itaque prælo committuntur, ipsi nos ad iter accingimus: & alii quidem ad leucarum ducentarum iter, ad quadringentarum alii, multi etiam ad quingentarum eoque amplius. Qui Aulam petent expensis ibunt Regiis & singulari cum honore, quem Gubernatores oppidorum, urbium, provinciarum, ubique deferent: reliquis etiam omnibus (quod modo nobis nuntiatur) Prorex hujus provinciæ navigia, per trecentas circiter leucas, attribuenda esse edictio censens, simul docet id ita fieri oportere, ut ministri Regii cum exemplo ipsius Regis, benignæ foventis exteris, conformentur. Quoniam vero superioris argumenti litteræ ad ræfæctos aliarum quoque Provinciarum sunt expeditæ; dubitari vix potest, quin, diu antequam revertamur ad ecclesiæ nostras, eæ curâ ministrorum Regiorum (sic quidem sperare nos jubent Socii Pekinenes) vacuæ serventur in adventum nostrum.

15 Quod interim prohibeantur indigenæ Legem Christi suscipere, nos usquequa non angit: tum quia non vetantur in ea perseverare qui jam suscep- perunt; tum vero maxime, quod viri graves ac prudentes, & in his Ethnici, fidenter afferant, speciem tenus fidei, id factum. Et vero qui potest fieri, ut quo editio Lex ista tam serio tamque diserte pronuntiatur innocens, & innocentes qui illam profitentur ac promulgantur, eodem ipsa editio serio prohibeatur? Quod si pœnitentia interdictum, anno MDCLXX, prima vice vulgatum, tamen illo ipso anno, & quidem in Aula conspectu que Principis, tria circiter millia Christo sunt adjuncta, ut ex postremis Sociorum litteris accepimus, quid in terris ab Aula remotioribus erit sperandum? Necessaria tamen erit in posterum summæque necessaria moderatio, prudentia, vigilancia singularis: verendum est enim, ne errore quamvis levi & peccato zeli præfestinantis atque præferyidi, five eorum qui foris cum degant, aditum sibi querunt in hasæmissiones, five horum qui filios suos in Christo,

*solum mones
prudenter
patienter
que agen-
sum.*

à quibus per exilium sex annorum fuerunt distra-
cti, denuo jam revident; Christiana res iterum ad-
ducatur in discrimen, & multo quidem gravius eo
quo modo est perfuncta. Atque adeo quæ Sinarum
claustra portæque Europæis hominibus adhuc qui-
dem non fuerunt nisi æneæ, metuendum erit ne
culpa nostra reddantur adamantinæ æternitatisque
obleratæ, cum incredibili damno tot animarum, pro
quibus mortuus est Christus; nec minori injuria di-
vini nominis, dum atroces impiaque suspiciones &
calumniæ, quæ in multorum animis non tam extin-
& quam consopitæ sunt, denuo (quod avertat
Deus) suscitabuntur, & multo quam antea vehe-
mentius exardescunt. Cum è contrario sperare pos-
simus, non libertatem modo pristinam, sed æmulam
Constantiniani quoque temporis pacem ac felicita-
tem, siquidem freti Deo, cum prudenti caritate Apo-
stoli gentium, qui omnibus siebat omnia, conjunxe-
rimus mansuetudinem ac patientiam Christi Jesu;
eius innocentia, peccatorum alienorum pondere
quondam oppressa & in crucem acta, tam gloriole
vicit ac triumphavit, & triumphabit in æternum.

DISSERTATIO XLIX.

De epikia seu discretione, in prædican-
do Sinis Tartariisque Euangeliō
tenenda.

*Cruce sepe-
hiendis Neo-
phytis addi-
plicata,*

*falsi redar-
gunt calum-
niatores
Patrum.*

*Doctor
Theologus
Parisii,*

*iturum ad
Sinas ami-
cum mones
circum res uſu
receptas,*

S1 Auctor præmissæ Relationis jure merito potuit for-
midare incommodum, rei Christianæ aliquando infi-
rendum ab iis ipsis, qui, licet tot annis in ea gente
versati, ad ecclesiæ tamen diu desideratas reddituri, haud
satis forte moderari possent fervori suo; quanto majora pe-
ricula metuenda erunt a novorum & inexpertorum homi-
num ingressu; maxime, si iidem persuasi venirent, alia om-
nino ratione, quam factum hactenus, tractari Nationem
utramque debere, ad solidum in ea fructum faciendum.
Hujus ergo periculofissima persuasionis suscepitibiles ut fa-
ceret Europæos homines, in eam missionem ituros, hostis
vaserrimus, jam pridem caput de Euangelicis istic Pre-
dictoribus sinistros rumores disseminare, & quidquid non
omnino ex usu nostro ab illis agitur in suspicionem vocare
abusus. Inventi sunt etiam qui affirmarent, occultari omni-
no apud Sinas Crucis Christi mysterium, quia illa non ubi-
que in manibus est, nec paſſim ante oculos Gentilium pon-
tur. Quam bene nota Neophytis Crux Dominica sit, doceat
hic juncta forma eorum, cum quibus jam pridem plerique
septuluntur, posteritat quantumvis sera testatam relinqueret
volentes fidem, sibi viventibus predicanam. Quam pruden-
ter Crux eadem non exponatur ubique conspectui omnium,
prefertim Hudo crucifixo. instruta, præclaræ Dissertatione
Parisijs explicuit Doctor Theologus, per modum epistola
scripta Gallice, cuiad in Chinam ituro Missionario, & su-
per moribus illic tenendis, nonnullos ex hancis perperam pre-
judicis scrupulos moventi. Ea Dissertatione cum multam hoc
tempore utilitatem habere posuit, breviterque dilucide ac so-
lide expediens plerasque difficultates, circa modum propa-
gandi inter eas gentes Euangeliæ motas, doceat epikiam &
discretionem, non solum in aliis rebus omnibus, sed etiam in
Christo anniuntiando tenendam, ipsam accipe, Latine reddi-
tam à R.P. Emmanuel van Ouders S. I. hanc mihi operam
commodare dignato.

2 Studium illud ardens, Amicorum optime, quod
relicta patria, ad extremos orbis hujus fines lu-
cum mones, strandos impulit, ut emptas Christi sanguine animas
in viam salutis revoces & reducas, eo laudabilius est,
quo justo quodam moderationis, judicii, prudentiæ
fræno temperatus; uno verbo (quoniam ita loqui
cogor) quo discretius: quam virtutem in iis litteris,
quas ad duos è discipulis animi fervidioris dedit,
Apostolus Paulus tantoperte commendat. Etenim

diversi Regionu mores & vitæ consuetudines, longo
seculoru uſu inolitæ & confirmatæ, gravi solent effigie
hominibus obstaculo, quo minus Religionè ample-
ctantur peregrinam; tum maxime, cum quis confi-
lio, tam cæco quam præcipiti, leu potius inconsulto
animi impetu, totum prioris vitæ genus, repente &
uno quasi i&eu convellit & invertit, etiam in iis re-
bus, quæ Religioni neque prosunt multum, neque in
commodant, &c. vigo dicuntur indifferentes.

3 Hæc agendi ratio tam parum Ecclesiæ menti
respondet, & ei rationi, quam Christus in terris te-
nuit ejusq; primi discipuli; ut, si vel obiter examines, *cavendum
zelum in-
discretum;*

proflus videas aperteque pugnare. Singularis illius
sapientiæ vñ miror toties, quoties cum animo re-
puto Dei Filium (qui ea mente adierat has terras, ut
dissipata Synagogæ ruinis novam Legem quodam-
modo inædificaret altiusque erigeret) totos triginta
tres ætatis annos ex Judæorū præscriptis transfigisse,
nihilq; in iis innovasse. Quemadmodum vixerat, ita
vivere desit, ritus Mosaicæ Legis observans. Neque
templi velum ante mortem ejus scissum est, radiosq;
lucis admisit, quibus reconditæ veritates divinaque
mysteria panderentur, quorum solis Judæi ducti fue-
rant promissis, & figuris inanibus allecti. An non &
tu, mecum admirabundus, prudens Apostolorum
institutum suspicis, Christianismi fundamenta, stan-
te, nec adhuc convulsa veteri Lege, molentium?
Tingebatur quotidie templum victimarum sanguine,
& spargebatur cineribus holocaustorū, etiam tum
cum primi Servatoris discipuli æterno Patri incru-
entam Filii hostiam sacrificabant. Baptismi salutaris
usu viguit, circumcisio necdum abolita. Paulus *exempla
Christi &
Apostolo-*
ipse (qui Petrum graviter castigarat, quod Gentiliū *rum,*
cervicibus ad meliora jam converlorum jugum intol-
erable imponeret) inanes abrogatasque ceremonias
non negligebat interdum, ne offensioni esset iis qui-
buscum viveret. Quot priisci Gentium ritus in no-
stris vel conversi sunt sancte, vel sapienter retenti;
ne forte eorum exasperarentur ingenia, qui, cum
nondum ita essent affecti animo, ut nuntium cere-
moniis omnibus remitterent, ad Ecclesiæ gremium
tamen aspirabant?

4 Neque adeo te fugit, qui me quoq; profundius
id genus arcana scrutatus es, res esse quasdam, sine
quibus Religio stare neq; potest neq; concipi, quasq;
in Scholis vocamus Essentiales, quasdam vero, quibus
sine pernicie & incommodo graviori facile carere
possit, diciq; solent Accidentales. Ex hoc genere non-
nullas videmus ejusmodi, ut in natura spectata sua, *ritus Iudaicæ
cos non dedi-*gnatorum,**
sint proflus indifferentes, soloque hominis animo ad
Deum verum dirigentis fiant bonæ, vel interdum (si
alio vertantur) pessimæ, ut sunt ea quæ nobis cum
hæreticis & idolatriis sunt communia: videlicet pre-
cations, vota, corporis afflictiones, supplications,
templa, imagines, sacrificia, quæ nos omnia Deo red-
dunt commendabiles, illos vero dum abutuntur ex-
crabiles. Unde sacra pâſſim nomina mutuati sumus,
si non à Gentilibus? Hinc tempora, ceremoniæ, litur-
giæ, mysteria, sacramenta. Erant siquidem illi, primi
carum linguarum magistri, quibus vel uia Religio, vel
posterioris tradita. Denique de rebus hisce dici jure vi-
detur posse, quod Philosophi veteres de Materia pri-
ma tradidere, esse nempe velut promiscuas, forma-
rumque diversarum capaces, quæ bonas eas efficiant
vel malas. Erigimus nos statuas & imagines, erigun-
tur & à Gentilibus. Erectas & nos colimus, & colunt
illi: quanto tamen discrimine? Abominabiles Deo
sunt istæ, quia vim quandam altiorem & cælesti
numen in iis prælens Gentes venerantur: nostræ ve-
ro Cælitibus Deoque acceptæ, qui nihil in iis
cultu dignum agnoscimus, nisi id quod repræsen-
tant. Reducunt ex nobis in memoriam myste-
ria

FORMA CRVCIS

*in Paralipomeno.
ad Con pag. 141.*

ex argento, ære vel ligno factæ,
cum qua Plurimi Sinenses Neophyti sepeliuntur
ad perpetuum suscepta fidei Chrana monumentum.

FACIES ANTERIOR.

FACIES POSTERIOR.

IN.R.I.

sín
vám
gnai
tién chü fán

信
望
愛

Credo,
spero,
amo
guéi yé tì

ngò
sín

我
信

Ego
Credo

體一位三主天

Cæli Dñm, trinum
nhiam
lay

仰
頰

personis, vnum essentia.
affectione
innixus

ki^{cr}
xeù
nán

其受難

cum
effe
Passum
etc
etc

je

耶穌聖功

Je
Su
Sanctis
Meritis,

yúñ

云

Pí
tiún

su

耶
穌
聖
功

firmiter
Credo,
ardenter

yúñ

云

af-
fixum

xim

活
常
生

eternit
ationis

xe

decima

cum

堅
信
切
望

litterar

cu

Constructioni

hō

活
常
生

(id est cruci)

kién

mortuum.

chám

堅
信
切
望

af-

fi

fixum

sem

活
常
生

decima

ch

litterar

chī

活
常
生

Constructioni

uám

(id est cruci)

ngēn

活
常
生

mortuum.

fo

mortuum.

畧

救
我

af-

fi

fixum

號

等
於

decima

ch

litterar

因
罷

救
我

Constructioni

ki

(id est cruci)

德

等
於

mortuum.

ch

mortuum.

助

救
我

af-

fi

fixum

及

於

decima

ch

litterar

斯

於

Constructioni

ki

(id est cruci)

彼

於

mortuum.

ch

mortuum.

利

於

af-

fi

fixum

及

於

decima

ch

litterar

費

於

Constructioni

ch

(id est cruci)

亞

於

mortuum.

ch

mortuum.

孟

於

af-

fi

fixum

多

於

decima

ch

litterar

名

於

Constructioni

ch

(id est cruci)

者

於

mortuum.

ch

mortuum.

三

於

af-

fixum

多

於

decima

ch

litterar

名

於

Constructioni

ch

(id est cruci)

者

於

mortuum.

ch

mortuum.

亞

於

af-

fixum

孟

於

decima

ch

litterar

亞

於

Constructioni

ch

(id est cruci)

孟

於

mortuum.

ch

mortuum.

Hon. Causé sculp.

S. SIGNI ORATIO.

Per decimam litteram sancta Constructionis signum,
Cæli Dominus, Noster Dominus,
liberet nos de Inimicis nostris
In Patria et Filii et Spiritus sancti nomine,
amen.

SIV YVM CHAM (est nomen defuncti)
sumkianensis civis xūnxī (Imperatoris) anno kiā kīn dicto,
8 lunæ 2 die baptizatus sicut nomen ī līpe fuit in seculo 40 annis,
Imperantis lām hī anno kiā cu. 4 mensē, 25 die abīt e seculo,
postritam actam more Chrano confissus Cæli Dñi pia misericordia.
Requiescat in Pacis loco.

徐永昌

聖斐理伯在世四十歲
于康熙甲子年四月廿五日
年八月廿二日領洗

申甲

松江人子順治

徐永昌

ria quædam, quibus animus altius attollitur, divinumque aliquid cogitat & veneratione prosequitur, quod imaginibus inesse neutquam existimat. Numquam ille cultus noster, ut Gentilium solet, in simulacris ceterisque externis signis defixus hæret: & in iis honoribus, quos Sanctorum hominum memorie tribuimus, Deum veneramur maxime, sanctitatis omnis auctorem. Solemus enim tum potissimum cælestis gratiae virtutem admirari, quæ mors eorum preiofa redditur in conspectu Domini, & transacta vita velut exemplar quoddam imitatione nostra dignum.

*nec culpandum, quod
Astronomia
fulti Patres
favorem
queferint
Religionis;*

*nec quia A-
postolos idiotas
assumpit
Christus,*

*gales aplos
Euangelio
nunc esse:*

5 Artes eæ, quibus Euangelii præcones inter Sinas usi sunt, ut aditum Religioni panderent, humanae nimis videntur, inquis; Astronomia nempe, & Scientiæ quædam illustriores, quas Mathematicæ complicitur. Ita favorem Principis sibi conciliarunt & nationis, quæ cœli conversionibus plurimum tribuit, aliaque naturæ effecta, quæ prodigiis loco sunt apud eos, qui sic ea observant, ut causas neque penetrant neque affequantur. S. Paulus, ut existimas, aliquique Apostolorum Principes adjumentis ejusmodi non leguntur usi, dum per omnes orbis oras Christi nomen & fidei lumen spargebant, quæ à se mutuo disjuncti post Magistri necem peragrarent. Gentium Doctor aperte negat, ad Corinthios scribens, eloquentia se fretum sua venisse, aut perfuasibilibus humanæ sapientiæ verbis. Non inferior utique, & est verissimum, ad confutandam & simul confundendam Ethnicorum callidam sapientiam Euangelii simplicissimis placitis, & ad Philosophorum superbiam Crucis ignominia domandam, non placuisse Christo, nisi indoctam & humilem paucorum pescatorum manum, quæ fidei facem terris inferret, cælitusq; acceptas proderet veritatem. Verū & tu considera, qualis is fuerit, qui hęc instrumenta, tam parum de se apta, ad rerum tam grandium molitionē adhibuit. Christus ipse, scilicet æterni Patris & virtus & sapientia, cui ut erat facilissimum stupidas discipulorum mentes subita arcana omnium intelligentia acuere & illustrare, cumque iisdem patrandorum prodigiorum vim summam communicare; ita non fuit difficile lapides istos, ut ejus phraesi loquar, in Abraham filios transformare. Cuius esset imprudentia, cuius arrogantia sperare, ne dum in animum inducere, idem nos ista via consecuturos? Fuerint discipuli rerum ignari omnium, eo quod vocati sunt tempore, & in filii Dei contuberniū admissi: certe nihil erat illis doctius, nihil perspicacius, cum Apostoli jussi sunt. Spiritus sanctus singulis ultimam quasi manum imposuit, & ad sacræ eruditio[n]is culmen, ut Magister multo ante prædixerat, perduxit. Et adhuc hodie in Epistolis Petri, Joannis, Jacobi, in Euangeliis Matthæi & Joannis, ejusdemq; Apocalypsi, non obscura Theologiae admiranda vestigia deprehendimus. Da mihi Missionarios, donis talibus instructos, neque magnopere repugnavero, quo minus ejus generis homines, simplices & ignorantibus, ad stabiliendū in exteris regionibus Christianismū destinentur. Verum ubi loci tandem aut temporis comperies, vel ab Apostolis vel ab Ecclesia munus Apostolici viri rudibus unquam esse commissum? istos in facrorum præcones aut præfides electos? Lucam sibi Paulus adjunxit, medicinae peritum. Dionysius Areopagita non fuit tantum juris & justitiæ consultus, sed & Astronomicis disciplinis imbutus. Sanctus ipse Paulus, cuius nos exemplo moveri cupis, Gamaliel audierat cum Stephano; cuius tantus ardor visque in disputando, cum variis Hierosolymæ factis, eo clarius enituit, quod esset in Lege sacrificatus Vatibus versatissimus.

6 Et quoniam mentio coepit de Paulo fieri, quæ tibi videtur ejus viri, divino spiritu pleni, quanta-

que sapientia? Quam ille dextere, quam prudenter, quot, quamque diversis viis Christum peccatoribus hominum inserit? Vide, qua potissimum ratione Athenienses aggrediatur, multarum disciplinarum homines, quales tuos tibi tu Sinenses fingis. Philosophorum testimonia citat, quos summo noverat apud eos esse in pretio: citat Poëtarum, & ex inscriptione aræ cujusdam, IN NOTO Deo consecratæ, occasione capta, eum Deum notum facit, cuius propagatum nomen ibat. Vide rursus, quibus telis Judæos premat, in Epistola ad Hebreos. Geminum Christi Sacerdotium ex eorum placitis statuit & firmat; alterum, secundum ordinem Leviticum, quod in ipso finem acciperet; alterum, secundum ordinem Melchisedech, sempiternum. Quo demum impetu, quanto argumentorum pondere, quanta eloquentia vi Romanos instruit, ut è Judæorum animis, qui se Romanam receperant, vanam fiduciam extorqueat, qua gloriabantur sibi solis venisse Servatorem: utque Gentilibus persuadeat, Philosophos, quos vitæ magistrorum sectabantur, voluntaria fæse vanissimarum opinionum nocte mersisse, ut eo peccarent liberius, atque ita excæcatos, flagritiis omnibus contaminasse. Ductus exemplo tam sancto, non possum non suspicere prudentiam eorum, qui Sinensem Philosophorum scripta adhibent, ut iis populis probent, Philosophos eos Deum verum solo naturæ lumine agnoscere; quamquam non ea, qua par erat, affectarent gloria. Id ipsum ad Romanos Apostolus inculcabat olim, eaque via est & facillima & reætissima, qua populos hos ad agnitionem veri Dei deducas, qui se gentium omnium existimant acutissimos & eruditissimos, quique magistrorum suorum veterum placitis adeo multum deferunt; Numen istud, quod colendum unice annuntias, demonstrare istis ipsis fuisse cognitissimum.

7 Quod de Astronomia censes, tamquam arte param Christiana, & Religioni fundandæ minus idonea; nescio utrum notaveris aliquando, hanc unam esse ex iis scientiis, quas Deus voluit nos ante alias cognoscere. Abrahamus, pater & dux piorum hominum, qui ante Legem per Moysen latam fuere, hanc inter Chaldaeos didicit: Deusque olim, diserte jubens ut sol & luna vicissitudines temporum designarent, Judeorum ceremonias per novilunia & certas solis conversiones distinxit. Idem ille instituit, ut Agnus paschalisch immolaretur, & manducaretur decima quarta lunæ post æquinoctiū vernum; unde necessaria fuit Sacerdotibus & Legis peritis quædam astronomicarū rerū intelligentia. An non & simile quid, circa Paschatis celebrandi tempus, in Ecclesia Christiana usus obtinuit? An non opus aliquando fuit peritissimi viris, qui nascentes de eo lites gravesq; controversias dirimerent & consopirent, Victore Pontifici maximo, S. Irenæi temporibus, qui Romam ab Ecclesiis Galliæ legatus venit, ut, quid de toto hoc negotio sentiendū esset, edocerentur? Adeo artes haec cum Christianismo non pugnant, ut ab iis ipse ducerit exordium. Unde sapientibus Magis Servatoris natalis innotuit, nisi per novum fidus, quod in Oriente observaverant? Unde potuissent illi discere, quid sibi vellet id ostenti genus, in quo nihil non erat extraordinarium, nisi corporum cœlestium naturam, cursum, motum apprime calluissent? Noti sunt tibi sermones, quos in Herodis aula solidis fundamentis nichil tenuerunt: notæ quæstiones objectæ legis peritis, quos in Regiam curiosus Princeps convocarat, unde opportunitas iis data est Servatoris nativitatem manifestandi & confirmandi, tum Prophetarum oraculis, tum sacrarum Litterarum testimoniiis. Si sunt, ut affirmas, Sinenses adeo cœli observationibus dediti, per quid aliud possunt facilius adduci, ut cognoscant

*neque Deum
facilius quā
ex cælo ob-
servatione
cognoscis.*

verum Deum, quam per ea prodigia, quæ quotidie deteguntur in cælo? Nonne Firmamentum laudes ejus & gloriam tot linguis annuntiat, quot in eo vivimus fidera? Solis Lunæque cursus tam constans, tamq; apte per spatiæ dimensiones; Stellarum varietas, magnitudine, lumine, influentiis, aspectibus, tamque diverso inter se situ & coniunctione discriminatarum, quæ sapientissimum quemq; Sinarum stupentem detinet, nullumne poterit in Conditoris notitiam trahere? Aliâ ratione Granatensis, facile seculi sui dilectissimus, Theologos acutissimos imitatus, divinam providentiam rerum omnium moderatricem, naturam ejus, potentiam, sapientiam stabilit, & demonstrat? Ex hoc fonte argumenta pleraque manant, quæ vocamus naturalia, quæque ille transtulit in admirabilem suum Catechismum, qui, tamquam perfectissimi operis singulare quoddam specimen, inter id genus pia opuscula, recensetur.

*Et spiritus
lucis per res
sensibiles
opere delectat;*

8 Si fieri debemus omnibus omnia, ut hominum animos afferamus Deo; quid interest, utrum sub astronomici habitu an militis, medici an mercatoris, philosophi an cuiuslibet denique, populis illis, in errorum nocte degentibus, lucem Euangeli portem? Dei filius, qui studiū animarum rebus comparat diversissimis, modo cælo ipsi, modo pecuniae & nummis, aliâ ingentis pretii margaritæ, convivio alias, interdum ædificio, interdum expeditioni bellicæ, variam in tam variis industriam haud obscure probat, qua divino mancipentur homines obsequio. Neque refert, hacne via, an alia Deus verus innotescat; modo cognoscatur & honoretur ea ratione, qua cognosci ipse ab homine, & honorari desiderat. Quamquam Deus sit ab omni materia & concretione sejunctissimus, quamquā purissimus spiritus, atque adeo ab iis à quibus adoratur adorari velit in spiritu; mundum tamen hunc aliquidabilem, velut imaginem magnitudinis suæ, oculis hominum objecit, in qua tamquā in speculo reluceret. Per has igitur sensibus quotidie expositas res, èque tot corporibus concretas, voluit intelligi, inaspeçtabilis ipse, & nulli materiae obnoxius. Et profecto, quandoquidem Christus Jesus, dum nos coram instrueret, tot tamque varias similitudines misit, ab Agricultura, Itineribus longinquis, Medicina, Architectura, Astronomia petitas, ad illustranda quæ docebat arcana; quid tu adeo nos prohibes, per istiusmodi artes, captare opportunitatem vulgandæ veritatis? Agnoscis ultro, vastissimum Sinarum regnum, ubi ante annos centum circiter nullum erat Christiana religionis vestigium, modo plenum esse Christi cultoribus. Constructa sunt innumera templorum, sed et quas oratoria nuncupamus, in quibus verum Numen adoratur; idque Mathematicæ & emendati Kalendarii beneficio. Quod magis poterat iis gentibus bonum, quam quod hæ artes perire, procurari? Qui Moysen olim populi sui ducem & magistrum destinarat Deus, perque illum Ægyptiorum frangere contumaciam decreverat; priusquam illi potestas fieret patrandorum prodigorum, quibus & populum & religionem erigeret, voluit ut in Academiis Ægypti omnibus imbueretur Scientia, quas tum superba hæc natio profitebatur. Sanctus Stephanus, in eloquenti illa disputatione quam ad convincendos Judæos instituit, nobis affimat, hunc Hæbraeorum legislatorem, & Philosophum egregijs extitisse & Astronomum excellentem, hasq; ab eo scientias in Ægypti scholis haustas. Erat siquidem, eruditus omni sapientia Ægyptiorum. S. Franciscus Xaverius, qui in ipso Sinarum aditu, post promulgatum Indis & Japonibus Christum, exhaustant tot laboribus animam Deo reddidit; necessariam harum artium peritiam jam pridem agnoverat iis, qui gentibus hisce cuperent fidei veritates aperire. Ete-

nim in litteris ad Academiam nostram datis, quibus & missionis suæ successum Doctoribus exponit, & ad culturam agri, à quo messis tam ampla speratur, invitat; diserte notavit, opus esse viris rerum cælestium totiusq; physices peritissimis: quoniā frequenter res esset cum Bonziis, Philosophiam professis, quique gloriabantur, se rationis unius lumine posse Religionis nostræ fundamenta subvertere.

9 Quis non videt opus esse periculose plenū aleæ, cum hoc hominum genere stupidos quosdam & humanarum scientiarū rudes committere? Quamlibet res mortales peregrinantes, plus detrimenti giffes:

Christianismi propagationi adferent quam obsequii, nisi vanâ. Doctorum horum sophisticen sciant detegere, dñe & tamq; expugnare, solutis, quas de natura rerum instituunt, quæstionibus. Hac naturæ peritia Xaverius inter Japones utebatur tâ dextere, ut ejus, quotquot essent, & ingenium mirarentur & scientiâ. Si quos volebat apertius confutare, non aliud quam humanis mentibus inditum rationis lumine adhibebat, peritis ab eo demonstrationibus: ita facile vieti dabat manus, & convertebantur ad meliora; quemadmodum patuit in celebri disceptatione, de mundi opificio corâ Songi Rege instituta cum Bonzio quodam, qui mundū hunc contendebat esse sempiternum. Vietus est Bonzius, Rex certaminis spectator cum plerisq; aulicorū, hac occasione, ad Christum & veritatē accessit. Econtra nuper accipimus, quantum damni passa sit Religio apud Persas, Missionariorum quorundam inscitia: qui cum nihil invenirent, quod questionibus de corporū cælestium observatione curiosioribus responderent, speraverant citharae sambuceque, cum fides non male pullare didicissent, & reliquo musices apparatu, populos hosce in amorem & existimationē nominis sui pellicere. Verum non ita multo post, accepta insigni ignominia, regno toto pulsi sunt cum instrumentis musicis, coactiq; Christiani, vulnere tanto nec minore dolore perculsi, Judæos, Astronomiæ & naturalis Philosophiæ callentes, intuerti in eorum locum substitutos. Neque à vero alienū, Missionarios hos, de quibus agis, si nihil aliud Sinenses populos docuissent præter Euclidis elementa aut Cœli accuratijs systema, si quodcum dumentaxat aut de Sphærâ tractatus aut de Trigonometria libro, plures Sinica lingua donassent, non magnū minimeq; à me jam Sixio approbadū operæ pretium fecisse. Non erant inter ligi.

*Et sic Christiana Legis libros plures
Sinis non prædictur,*

tot pericula tâ vasti maria transmittenda, ut de Mathematicis disciplinis in extremo orbe scholæ erigerentur. Verum ex libris inde huc delatis, qui in Vaticanâ Regiaque Bibliotheca custodiuntur, videmus illorum industria Sinica versum novum Testamentum, vim ingentem Catechismorum, & ante alios Concilii Tridentini, Summâ S. Thomæ, diversos preicationum libros, orationis Dominicæ, Symboli Apostolici, præceptorum divinorum explanationes, Vitâ Jesu Christi & Sanctorum, Missale Romanum, & quedam sanctorum Patrum volumina, eadē lingua vulgarata. Demū, primus liber, qui typis Sinicis editus est, auctore Michaële Rogerio, anno salutis M D LXXXIV, finiteram sacræ legis Historiâ compleatetur. Præcipua mysteria Verbi divini, hominē induiti, & acerbissima pro nobis in Cruce morte defuncti, accurate summa in eo elucidata leguntur.

10 Huic tuæ querimoniae, quæ spectabat artes, quibus prima jacta fuere apud Sinas Christianismi fundamenta, subiectis aliquam multo graviorem, neq; aero abesse ut Crucifixus.

qui auribus audiendam, si quid illi forte sublit veri.

Missionarios, qui sedem in Sinis fixere, accusari ait.

quod Christi populis non annuntient Crucifixū, sed

Crucis opprobria quo possunt studio celent. Nullum

inter eos pretensa manibus Cruce verba facere, quod

soleenne est quibusdam alii per India Religiolis: Cru-

cifixū

*Naturalibus
Scientiis in-
fructos
Moysen,*

*& Xave-
rius,*

citixi imaginē in aris populi veneratiō non exponi; neq; baptismo jam initiatisi, neque neophytis quos instruunt iunculas hujus generis dari: quo profecto paſto Crucis inimicos, non Christi præcones seſe exhiberent. Verum accipio rē habere ſecus, præconesq; iſtos adeo Christi Crucifixi opprobria non celasse, ut aperte totam ignominiosā necis historiā figuris ēneis insculptam vulgaverint, additis ad singula mysteria justis explicationibus. Hinc famulos ille Jam-Quam Sien, capitalissimus hostis, quem toto Sinarum imperio nascens Christiana republika habuit, occasiōnem avide arripiuit persequendi Missionarios. Detracta enim ex eorum libris Christi effigie, inter duc latrones in crucem ſuſſi, & ad hujus exemplar innumeris aliis excusis, librum ſcripit, quem cum iis ſpargeret in vulgo, quo callide iſnuabat, homines ejusmodi, qui Deum crucifixum, latronibus latus utrumq; ſtipantibus, adorarent, non tacite favere perditioni Prædonum publicorum, qui tyrannidē apud Sinas ea tempeſtate affectabant, nonnullasque jam tum Provincias ſubegerant. Neque caruit ſuccellu tam aſtutē compositū vaſerīni hominis ſcelus. Doctribus Euāgelii injecte catenę, Turoribus Principis, necdum per aſtem Imperii capacis, calumniatorē foventibus. Neq; fuifet ſpes libertatis innocentibus, niſi cælum inauditis prodigiis in miserorum patrociuum conjurasset. En tibi rē gestam ſeu faſtum, quod in duabus aut tribus rerum Sinicarum relationibus legi: & eſt una penes me litteris Sinicis latinisque in China impresa, quæ iſcriftur INNOCENTIA VICTRIX, in qua ſe ſtrenue Christi pugiles, adverſus calumniam defendunt, & edicto Imperatoris declarantur immunes & innocentēs. Diſco iſuper in plerisq; Provinciis, in quibus admissa eſt & confita Religio, erēcta eſſe Christi Patientis fodalitia, quæ Neophyti frequentant eo more, quo ſolē oratoria in Italia, diebus Veneris funestam Christi Crucifixi historiam meditaturi, ubi ſe flagellis excipiunt, participes futuri poenarum & dolorum mortis ejus, per iſtos poenitentiā & Christianā ſubmissionis actus. Quod ſi populis adhuc ab Euāgeliō abhortentibus partem aliquam mysteriorum tantisper ſubducimus, ut oculis lippientibus apertum ſolem, aut delicatori ſtoma-cho ſolidiores cibos; imitamus Apostolos & primos Christianismi Magistros, qui tam parci fuere cauti-que in communicandis Religionis arcanis cum iis qui necdum erant initiati aut Catechumeni; ut inde, quod noſti, præbita fit occasio nigerrimarum calumniarum, per quas accusabantur de puerorum cædi-bus quos vorarent, & abominandis flagitiis quæ in cœtibus ſubterrancis committerent.

*testimonia ex Gentiliis libris peti-
ta,*

11 Quid eſt præterea quod Missionarios hosce culpes, ſi veterum Philofororum Sinenſium ſcriptis & testimoniois in Dei notitiam populos eos adducant, quibus naturalis ingenii lumen multo eſt ſubtilius & expeditius, quam gentibus ceteris minus humanitatis legibus excultis; penes quos eſt innumerabilium librorum copia, antiquitate ipſa venerabilium, ubi diſeritur de natura divina, deque principio primo quod condidit res ceteras & auctor eſt omnis boni? Quid in eo, inquam, vituperatione dignum, ſi per Magistros Sinenſium Sinenſes doceant, Numen, quod annuntiant, majoribus ipſorum non fuiffe incognitum? Qua tandem alia ratione Paulus Apostolus Athenienses traduxit ad Christum? Hoc eſt obligare ſibi Sinenſium ingenia, nec mitiora dumtaxat ſed & dicto audientiora reddere; Confucium, cuius tanta eſt iis veneratio, quem pro Sapientiæ oraculo colunt, teſtem adhibere dictorum; ex ejus vetutissimis libris Numen illud ſupremum adſtrucere, cuius mortalia hæc omnia agantur & temporeni-ter imperio; qui & aeternitatem ejus agnoverit, &

majestatem, & justitiam, & ſapientiam, & omnipotentiam; qui que ſuos olim monuerit, qua reverentia, quo cultu par eſlet prosequi fontem bonorum omnium & auctorem rerum, qui malos ſupplciois, præmiis afficeret bonos. Si tam præclare de Deo ſenſit hic Philosophus, docuitque tam præclare, ut tu ipſe auctor es, qui monumenta ab eo poſte-ris reliqua luſtraveris; adeo non reprehendo eos qui ſcripta tam illuſtria manibus terunt, eorumque cum laude meminerunt apud populos, qui memoriam tanti doctoris ſupra modum veneſantur; ut vehe-menter probem, præſertim cum in iis nihil sit cum Christi placitis aperte pugnans, quorum auctor vixerit ante natum Christum. Laudo enī vero & admitor novorum hujus ætatis Apostolorum pru-dentiam ſingularem & industriam, qui gentis hu-juſis institutionem ab eo potiſſimum ordiantur, quod nullo negotio notitiam ſempiterni Numinis menti-bus inſinuet, facileque convincat, unum eſſe De-minum, terrarum & cæli moderatorem, improborum vindicem, re muneratorem proborum. Harum e-nim rerum perceptio juſto naturæ ordine præcedit, & viam ſternit ad agnoscendā ſecretiora multoquē altiora, ut ſunt Divini Verbi cum humana natura intima coniunctio, quam ſancti Patres Incarnationem nominant, nativitas, vita, mors, resurrecio Christi Iesu; ſiquidem natura Divina ab aeterno fuit, mysteria hæc omnia perfecta ſunt in tempo-re. Rationi igitū prorsus conſentaneum eſt, ante omnia demonſtrare, Deum eſſe ſempiternum, in- finitum, omnipotentem, unum in natura, in per-sonis trinum, mundi opificem, angelorum atque hominum conditorem, ſtatū integritatis & in- nocentiae, primi hominis fatale posteris peccatum, prius quam mentio de Christo fiat. His enim caute-lis omiſſis, magnopere timendum foret, ne Sinen-ſibus populi fieret lapis offenſionis, & ſtultiꝝ argumentum, ut fuerat olim Judæis & Gentili-bus.

12 Conſidera, quæſo, paulo attentius rationem prorsus diversam erudiendi populos, adhibito pru-denti discrimine, quod Apostolus placuit, nunc Ju-dæos, nunc Gentiles iſtituentibus. Sumendum erat apud Judæos ſtatiuſ ab ipſa Iesu Christi incarnatione, morte, reſurrectione exordium: quoniam minime dubitabant illi, Deum eſſe, & eſſe unum, rerum mor-talium moderatorem. Nitabantur oraculis, & vatici-nia jaſtant, quæ naſciturum Meſſiam, id eſt, geutis ſuæ liberatorem & ſervatorem promitterent: in iis legere erat vitæ totius mysteria, non obſcuris iudi-cis expreſſa, diſtinctaque. Baruch, incarnationem; Iſaias, nativitatem, iſtitutionem, miracula, mor-tem inter geminos latrones, & ſepulcri gloriam; Da-niel, funeris mortis tragediam, & adjuncta omnia; Michæas, locum natalem; Zacharias & Jeremias trimphalem in Hieroſolymam ingressum, prodi-rem diſcipulum, proditionis pretium, diſcipulo-rum omnium fugam, longe antè ob oculos pro-poſuerant: multa præcīnuerat regius Vates de crucis infami trabe, de injuriis & mortis opprobiis multa, de pedum manuumque plagiis, de felle, de aceto, de forte ſuper veltibus miſia, de morte denique & re-fuſcitione, & in cælum ascensu, deque Judæorum reprobatione & elecione Gentilium: Ozeas, tres definierat dies quibus hæreret in ſepulcro, Joël, Spi-ritus sancti in diſcipulos illapiūm prænotarat &c. His itaque oraculis tantum expugnanda erat Judeo-rum pertinacia: quidquid iis promittitur, jam patra-tum: veniſſe Meſſiam, natum eſſe in Bethleem, ho-minem inter homines triginta tribus annis vixiſſe, tribus vitæ ultimis docuiſſe populos, ſalutarem do-ctrinam ejusque veritatem continuis miraculis stu-

*Apostolos,
qui eum in
dais ex fa-
bris litteris
agebant.*

*quia ex hī
docendū il-
li Christum
erant;*

pendiſſ-

*epis inſtru-
endis effici-
citer adhi-
beri;*

pendisque signis confirmasse, ab immemori & integrata gente mori iustum, virtute sua factum redivivum; quæ omnia & singula mysticæ Vatum litteræ monebant. Hæc illa methodus est, quam concione sua prima, Spiritu sancto jam plenus, ipsa Pentecostes luce, sanctus Petrus tenuit. Admirare nunc, ut æquum est, prudentiam Apostolorum Principis, ejusque Iodalium. Noverat ille, Judæis haec tenus fuisse incognitum grande illud sanctissimæ Trinitatis arcana, sine quo Religio nostra nulla est, in quo peccatorum lordibus abluiuntur, quodque Sacramentorum primi & maxime necessarii formam unice constituit. Interim de eo verbum nullum. Subducitur tantisper hujus mysterii splendor animis, tantæ lucis adhuc impatientibus. De Christo agendum haec tenus: ejus divina virtus, vita, doctrina, mores demonstrandi prius sunt, iis omnibus conformari, quæ sacri Vates ante adventum ejus præsignificarent. In eo toti sunt: neque de Christo Crucifixo fit sermo, quin fiat de redivivo & immortalem gloriam consecuro. Addebat ea omnia, quæ suaderent, mortem ejus, non humanis tantum consiliis, sed semipiternis decretam, & ab ipso sponte suscepit, & centies ante prædictam. Ad hunc maxime modum Judæos Apostoli aggrediebantur.

*aliter cum
Gentilibus
egisse;*

*Constanti-
num illis
non open-
diffe Cru-
cem, nisi
Diademam :*

*Crucifixi
imagine mu-
dâ vix us-
trima 3 se-
cula esse:*

creditur ab ipso Nicodemo, vel ab alio ejus iussu expressa, notandum, in ea exhiberi Christum longa roga induitum, capite coronato; ac si jam tum metuissent, ne Crucis ignominia, cuius supplicium semper fuerat apud hos populos infame, aliquid detraheret venerationi debitæ generis humani Liberatori & Divinitati ejus tam firmiter credendæ. Et certe non sine mysterio tot prodiga portentaque Christi necem consequebantur. Repentinis tenebris obductum cælum, siderum principibus contra ordinarias naturæ leges portentoso defectu subtrahita lux: terra movit, fulcitat mortui, velum templi ruptum; ut tot veluti ultimis subsidiis Auctori suo Natura succurret, & acceptam in morte ignominiam quo posset modo solaretur; quæ cum esset tot ante seculis prænuntiata, eo quo subiretur modo, non potuit non in omnibus suis circumstantiis esse prorsus admiranda. Illa ipsa imago Crucifixi Lucensis magno mihi argumento est, quo probetur eorum institutum & à calumniis vindicetur, quibus gravius est nudum corpus, in crucem extensem, populis exhibere spectandum, quorum oculos minimæ nuditas maxime lædit ac offendit; ita ut vel hæc sola satis interdum præbitura sit causæ, ut in animum induant suum, non esse Deum Christum Jesum, sed mortalium sceleratissimum & omnium abominatione dignum. Audio quod vel idcirco sacra Rituum Congregatio sapienti consilio permiserit Sacerdotibus, testo capite in China sacrosanctis operari mysteriis, quod genus quoddam turpitudinis sit apud has gentes, aperire caput. Reverentiae indicium est in istis regionibus ita aræ adstare Sacrificii Ministros, quemadmodum & apud nos, quando velato capite ex Apostoli præscripto mulieres sacris rebus interfuerunt.

*cavendam
autem ab iis
ritibus, qui
indecori vi-
deantur:*

13 Restat nunc ut videamus, qua via quibusque telis Gentiles sanctus Paulus oppugnat, præcipue Athenienses, multæ eruditiorum multarumque litterarum, quales tui Singæ. De Christo, in ipso disputationis ingressu, altum silentium; de Deo omnia, quem colunt, nec intelligunt: de natura ejus immensa, perque omnia diffusa: de potentia qua creavit res omnes: de justitia, deque judicio aliquando ab eo instituendo, in quo mortalium vita justo examini excutiatur. Neque alter actum est primis sculis ab Ecclesia, primæ Apostolorum disciplinæ tenacissima, sive cum Græcis, sive cum Romanis, quibus nihil erat doctius, nihil ad humanitatis leges exactius ea tempestate. Neque statim Constantinus ipse Crucis signum in vexillis explicuit, aut in palatio erexit. Nudum Christi nomen diademi suum, monetæ, militaribus signis, Græcis duabus litteris indi curavit, obscurius expressum. Hæc illa est vetustissima Christianorum nota, quam licet observare veterum sepulcris inscriptam in cœmeteriis Romanis. Necdum id temporis Crux Christi ea figura exprimebatur, qua constructa fuit, ut in ea ad mortem usque torqueretur. Similis fingebatur diademi, inclusa circulo, latera ejus expansa suis extremitatibus complexo. Omnes antiquæ Jesu Christi imagines visuntur ad hunc modum coronatæ: atque hoc aliquando sanctum Paulinum impulit, ut hæc iisdem subcriberet, *Tolle Crucem, si vis auferre coronam*; circulum accipiens, qui Crucem completestabatur, coronæ loco. Atque hoc illud est diadema, quo Sanctorum imagines insignioris. Adjunctæ leguntur huic Cruci duæ litteræ Alphabethi Græci, prima nempe & postrema, A & Ω, quibus Dei filius usus est in Apocalypsi, ut mystice significaret se rerum omnium esse principium & finem. Crucifixi effigies neque sola est, neque vetustissima earum, quarum primis Christianismi seculis usus viguit in Ecclesia, quamvis signum Crucis in ceremoniis omnibus adhiberet. Quidquid Romæ est id genus monumentorum veterum & tabularum pictarum lustrati curiosus; & in omnibus passim Christum reperi, instar magistri, discipulorum corona cinctum, manu librum præferentem; aut habitu boni pastoris, gregem solcite custodientis, & ovium unam humeris sustinentis. Panas video Crucifixi imagines tantæ vetustatis: & si quæ forte sunt, ut est illa Lucensis, quæ

14 Præbet hæc mihi digressio locum explicandi quæstionum tuarum alteram, de extrema Unfeminis ratione videlicet. Quod Sacramentum Missionarii feminis Sinensibus ita impertiuntur, ut numquam pedes ungant, quas illæ semper studiosissime tegunt, & nudare hanc corporis partem parum reverendum & honestum putant. Quod si ita est, nihil utique video quod vituperare hac in parte debeam, multum vero quod laudare. Quippe, si solo pudoris respectu, diserte cavit Ecclesia, ne mulierum renes ungerentur, cum tamen soleat Oleo sacro viros in ea corporis parte linere; certum habeo, non esse ejus mentis, Unctionem sacrosanctam mulierum Sinensium pedibus admovere, quoniam in eo multum inesset indecori. Illa verecundæ cura, quæ ritum pervetustum abolevit in Baptismo, per immersionem fieri solito, cur non queat unam aliquam in extrema Unctione conferenda ceremoniam innovare? Cumque sola incommoda fieri nata in sacrosancti Sanguinis distributione in Communione fidelium, Ecclesiam potuerint impellere, ut Laicis usum Calicis denegaret, ita tamen ut Sacramenti integritati subtractum sit nihil: tune existimes aliquid detractū iri Sacramenti hujus efficacie, si Unio una vel altera prætermittatur, ab causam tam gravem justamque, quantam præbet inveterata regionis universæ censuetudo? ubi ne medici quidem micantem seminarum venam explorant, nisi linteolo interposito; ubi mariti ipsi remedia applicant egriis, quæ manum poscerent expertissimorum Chirurgorum? Age vero quantum torquerere, si cuperes ex sacrarū Litterarum testimoniosis ostendere populis istis, Unctionem pedum esse necessariam? Quid enim habet Jacobus amplius, qui clarissime omniū hujus mysterii meminit, quā Sacerdotes advocandos, fundendas

*que tanto
offendit ulo
apud Sinas
fit,*

ad

ad Deum preces, Oleo ungendum ægrum? An non sufficit, ut valeat Baptismus, si pars quæpiam corporis abluatur? An non anima sic abluti Deo protinus conciliatur, immunisque fit sordium peccati? Et *clio pectoris* quo moribundis accelerata repente mors & temporis angustia unam aut alteram harum Unctionum baptismo. invidit? Judicium etiam istorum probo, qui, dum sacro Lavacro Sinenses feminas abluunt, de more pectus haud linunt Oleo Catechuimenorum. Non id enim solum hinc populis videretur peregrinum, sed natum foret ab hoc mysterio abalienare, & sacros Praecones ita reddere suspectos, ut causa non opus esset graviore toto regno exturbandi tamquam infames, qui ceremonias inducerent verecundiae legibus tam inimicas.

15 Reliqui tui scrupuli ratione mihi videntur *Nulla quidem riti justiore; atque ille imprimis, qui te non mediocriter cruciat; si tamen verum est, permittere Misericordiosos cultus statuam adotari Confucii, celebris istius Philosophi, qui Sinensium mores ante annos amplius bis mille sanctioribus emendavit disciplinis. Est ea procul dubio idolatria quædam species: neque est quod malam populi fidem excusent Critices, idolis aut status appositæ, quasi iste honores hos venerando Christi ligno redderet & non profanis simulacris. Abominanda prorsus hypocrisis, quæque patere possit in animis adstantium infidelium errores perniciosos & offendicula plenos; facileq; persuadere, simili nos deditos cultui, & eodem habere prædiis, quos adorent ipsi. Odit germana pietas fucus tam pericolosos: & vix inducor nt credam, inventum tri à Theologis colores quospiam & titulos, quibus abominationes hujuscemodi videri queant tolerabiles. Quare, ut exactius respondeam, doceri per te primum volo, num Sinenses Confucium istum habeant pro Numine: utrum honoris ii, quos tribuunt, divini sint, & quidam quasi Religionis actus; an, ut loquimur, pure civiles politique. Hinc pen-det omnis nodi hujus difficultis explicatio. Neque enim ignorare te arbitror, esse quædam adorandi motu, id est dos mere civiles, quales esse solent ii, quibus rerum idolatriam effe.*

cipes. Qui ministrant Angliae Regibus, genia sup-pliciter incurvant: codem corporis habitu tertii Ordinis delegati Galliarum Reges affantur. Et postquam accipio, vetustum esse Sinensium morem, natali cujusque die, coram parentibus se prosternere, nec illa quo quoties eos invisunt, & quotannis idem fieri coram Imperatoris nomine, litteris Sinicis in ampla tabula exposito, in atrio ad hanc ceremoniam destinato; fateor ingenue, si reverentia nomini & memorie Confucii deferri solita generis sit ejusdem, neque aliud per hunc cultum testentur Sinæ, quam virum magnum fuisse Confucium & sapientem Legislatorem, cuius memoria apud eos in veneratione sit, quorum mores reformati; fateor, inquit, nihil in eo videri, quod idolatriam redoleat: Quoniam aliunde Sinæ consentiunt, hohorem hunc esse mere civilem, illique non dissimilem quo progenitores suos afficiunt, quos tamquam Deos colete haud volunt; quemque nos Regibus & nostræ Religionis Antistitibus exhibemus. Haud secus Episcopos honoras, quibus ad genia supplex accidis, ut facta prius potestate, facta obeundi munera, ad missione properanti bene precestitur.

16 Lubet hic mihi commemorare réti satis singulariæ, quæ Patavii contigit in honorem Titi Livii, Historici perquam celebris, qui res Romanas, Augusto imperante, multis voluminibus compulus est. Abhinc duobus circiter seculis, nescio quo casu, in quodam angulo nobilis monasterii S. Justinæ, detecta est plumbea sandapila; ossa quædam servans. Additum erat Epitaphium, Titi Livii nomen præferens. Mox desiderium honoriandi memoriam scriptoris tam clari impulit Patavinós, ut depositum tam carum in Curiæ atrium transferrent, ubi magnificum erexere monumen-tum. Andreas Dandulus Senator Venetus, tresque simul aut quatuor Equites, lati humeros feretro subjecere. Zacharias Trevisanus, & Leonardus Moretigus, duo Reipublicæ Magistratus, funus inclitum prosequabantur, solenni cum pompa per nobiliores urbis vicos circumductum. Alphonsus Rex Aragonum, litteratorum amator insignis & asti-mator, simul atque thesaufum hunc erutum agnovit, transmitti sibi brachium postulavit per Antonium Pandoritanum inelitum Poëtam, qui legatione pro Rege ordinaria apud Rempublicam fungebatur. Datum id precibus Regis, missum brachium: cui longo post temporis intervallo monumentum statui curavit Jovianus Pandoritanus, eretto rebus humanis Alphonso, priusquam Neapolim navis appelleret, tanto insignis munere, quod avide Princeps etat præstolatus. Minus sit impium, imo non sit magis, Titi Livii reliquias ea veneratione excipere, qua solemnis passim Sanctiorum corpora, quam Confucii nomen hono-rare? Interim, neque Congregatio Rituum Patavinorum demoliri sepulcrum jussit, neque legitimus nobiles hos Venetos apud fideli Qualitores idolatriæ postulatos, quod honores publicos tanta cùm pompa Ethnici hominis ossibus detulissent. Sinensium vero ritum omni suspicione impietatis libetas ipse, quando videlicet in Gymnaliis & Scholis publicis dumtaxat, affras, Confucii noniem adorari, additis septuaginta discipulorum nominibus illustratum, quibus pariter effugitur; & Mandariorum filios magno ambitu apud Imperatorem contendete, oblatæ sèpe grandi pecunia, ut parentum suorum nomina, qui civitates rexere, præcipue functi sunt magistratibus, iisdem mandentur tabulis, & inter tanti Magistri discipulos recenseantur, iisdem quibus discipuli augendi hono-ribus;

ribus; tamquam qui sapienter, ex Philosophi hujus placitis, reipublicæ præfuerint, nomenque sint meriti dignum quod cum Magistri nomine translat ad posteros. Addis insuper, Imperatoriis editæ diserte vetitum, ne quis in templis aut extra scholæ parietes hoc obseruantæ & honorum genere utatur: ex quo manifeste licet cognoscere, non esse Confucium Sinensibus quasi quemdam Deum.

Quorum etiam funebria officia. 17 Quod funera spectat & officia in mortuos, nosti pervetustum Ecclesiæ morem: publice exponi corpora, indumentis iis induita, quorum usus est in pompis solennibus; Pontificum pedes per dies complures patere piorum hominum osculis; in facello ad S. Petri adhiberi cereos accensos, thura, flores; neque tamen est quisquam qui nos ausit accusare idololatriæ, quamquam hæ ceremoniæ nobis sint cum Gentilibus communes. Quid de epulis dicam, quas mortuis Sinenses apparant? Nostri Galliæ consuetudinem, quidque Rege mortuo vetustus usus obtineat, nec opus longe exempla repeterem. Excesserat è vivis Franciscus primus anno MDXLVI. Regis mox effigies per undecim continuos dies collocatur in lecto, magnifice ad ostentationem composito: statis prandii cœnaeque temporibus, velut in scena repræsentatum quidquid vivo Principi solebat obsequii: strata mensa, per triclinii Præfectos, mensaria supplex per Nobiles ad id munus destinatos illata: expeditur canistris ceras: aderat pincerna, strator aderat, qui dæpes appositæ delibaret & distribueret, præente apparitore Regio: deprompti scyphi, & inclinatio de more reverenter corpore mensis impositi: exploratum vinum: pane in frusta seco, perque mensam distributo, inferuntur fercula, stipante Accenso Regis: Oeconomi, Pueri nobiles à cubiculo, rei culinarie Præfectus, vasorum Custos stabant, suo quisque intentus muneri: mantile per Oeconomum viro, tum in aula Principi, oblatum, per quem Regi daretur in manus: recitatæ per Cardinalem preces, quibus cibi consecrantur: aqua lavandis manibus sedili regio, non aliter acsi aderet, porrecta: continuati tres ferculorum missus, ordinaria cum pompa, admotuque calix eo tempore quo solebat bibete, bis nempe refectionibus singulis: tandem gratiæ actis largitori bonorum omnium Deo, subjecbat Cardinalis Psalmum *De Profundis*. Atius hasce tu ceremonias idololatriæ vel impiaæ superstitionis condemnare? Quid dices denique, cum intelliges similes plane ritus observatos in funere Constantini, Christianorum Imperatorū primi, testante Eusebio?

Mandarini dignitatem utiliorem rei Christiana efficiens. 18 Hic Imperator, ejurato falsorum Deorum cultu, Christum professus, ejusque in imperio & religione successores, titulum Pontificis Maximi retinuerunt, ut legimus in veteribus numis. Interim hic ille erat ipse, quo Gentiles factorum suorum Principes supremosque arbitros donabant. Verum Ecclesia Præsides & Patres publico Religionis bono censuerent conducibilius, non eripi Christianis Imperatoribus tantum dignitatis, cuius beneficio facilius auctoritatem sustinerent suam, & superstites falsorum Deorum cultus possent sensim sine sensu radicitus extirpare. Equidem non arbitror Mandarini dignitatem apud Sinas vehementius adversari non mini Missionarii Apostolici, quando & ipsa facere tam multum potest ad tergeminos veræ pietatis ampliandos, & Christianam rem publicam firmius stabilendam. Quippe & titulus quidam est, quo litterati homines supra vulgus efferuntur, & nos ipsi similibus honorum præmiis alimus artes & ingenia. Videmus quotidie Sacerdotio initiatos, adeoq; singulari cultu Christianum professos, Academicis gradibus evehi, nec Doctores solum honorifice pronuntiari, sed in tri-

bunalibus regiisque conciliis Assessores, quos Coniliarios Ecclesiasticos dicimus. Sugerus Abbas S. Dionysii, S. Ludovico rerum potente, minister Imperii factus, non putavit alienum ab instituto suo, ita volente Principe, tractare regni negotia habentaque moderari. Præpositus Generalis Fratrum Minorum, cuius nomen nil nisi modestiam & sonat & spiritat, Magnatibus Hispaniæ accenseretur. Neque unquam

quam Boni vilitatem,

In Gallia, vel Germania, dignatio Principis, Duxis, Paris, Comitis, Dominique (ut loquinur) temporarii, credita est cum sacri Antistitis dignitate pugnare. Si necesse judices ut personam tantam pro dignitate sustineas, splendore vestium pretiosiorum abutis, alere familiam servorumque manum, rerum multorum ostentare apparatum, ita exigentibus Sinensium ingenii, ne muneris Apostolici sanitatis veniat in contemptum; ego proorsus existimo, permittendas externas hasce excellentiæ cuiuslibet & nobilitatis notatas, ne vilios fiat Christiani Sacerdotii amplitudo apud populos, qui cuncta splendore apparatuque exteriori metiuntur. Fuere quidam qui Bonziorum, hoc est Sinensium Sacerdotum & religiosorum, vitam & institutum studuerunt emulari. Quo tandem operæ pretio? Nullo. Piguit incepti serius, postquam se videre vilissimo cuique despicabiles. Concedendum aliquid Euangelii dignitati, inter ingenia paupertatis & humilitatis intolerantia, quæ Apostoli profitebantur.

19 S. Paulus, qui labore manuum viatum querit, tabat ne cuiquam esset oneri, Romanum se civem aliquando dixit hocque nomitie ad Cæsarem appellavit, ut iniquæ se Romani Præsidis sententiæ servi mani:

sic Paulum usum titulo Civis R^o mani:

Etiam S. Paulus, qui labore manuum viatum querit, tabat ne cuiquam esset oneri, Romanum se civem aliquando dixit hocque nomitie ad Cæsarem appellavit, ut iniquæ se Romani Præsidis sententiæ servi mani: subduceret: neque ausus est Præses reluctari. Ut ciavis Romanus, cuius tuehdā sibi jura sumptuarat, ducus est Romam, simulque occasionē noctus, incognitam adhuc Iesu Christi Philosophiam in Neronis auli profitendi. S. Franciscus Xaverius (quo quis erat modestior?) Iusus est dignitate Legati Apostolici, adversus Gubernatorem Malacensem, injustas Euangelio moras injicientem. Ostentationem fastuofam excellentiæ, qua nihil vanius, studiose vietandam scio: sed Sacrorum majestas, quando ita opus est, quibusdam insignibus & ornamenti exquisitoribus neutiquæ destituenda. S. Carolus Borromæus, perfectum quoddam Christianæ modestiæ exemplar, festis majoribus, veste Cardinalitia galeroque prodibat insignis. Quin etiam diversa vestium & ornamentorum genera, pro diversitate cujusque Ordinis, quoties similis pompæ ulus est, Ecclesia præscriptit. Pontifex Romanus, qui se servum servorum Dei toties nominat, tiaram gestat triplici corona aurea distinetam, vocaturque haec Triregnum. Post haec omnina profecto non video, cur Patribus Dominicanis, Franciscanis, Jesuitis, Augustinianis sericarum vestium usus sit interdictus; neque fas sit alere domesticos, leticaque gestari, vitamque ducere, cuius exterior species ab habitu Doctorum Sinicorum non discrepet; modo dumtaxat id conductat auctoritati Euan gelii majori, neque prætexit præbeat vivendi mollius delicatusque. Ad extremum, si ita est, ut dicas, serica corporum integumenta tam esse vulgaria inter Sinas, ut nec manuariis artibus dediti careant; Europæaque, ex panno confecta simplicius, majoris preti luxusq; aestimanda, modestiæ quoddam genus est uti sericis. Sperandum insuper hos populos, postquam Christum Iesum penitus cognoverint, pluris Evangelica consilia facturos, neque tum amplius paupertatem vitamque humilem & abjectam Christi causam fore despicabilem.

20 Insurgerem hoc loco altius, gravibusque verbis castigarem avaritiæ, negotia quætuosa & commercii quoddam genus illuc exercentium Sacerdotum; si neglegto animarum lucro, de quibus fluxas opes solum

captas.

- A** captarent, aurum, gemmas, coralia, moschū, saccharum, ut accusari quospiam non semel audivi. Verum immensa hominum multitudine, tam brevi annorum spatio Christianæ militiae aggregata, quavis apologia facundius demonstrat & efficacius, quantū fuerit eorum studium, quæ cura rerum divinarum, quamq; animus vitio tam turpi altior. Adeo ut nihil magis hos populos in admirationem rapiat Christoq; conciliet, quam dum manifester vident, ab extremis orbis sibi oppositi finibus, per tot rerū discrimina, venisse tales viros, unico salutis suæ desiderio impulsos; qui, cum nihil sibi expetant, hoc unum agunt, ut vita post mortalem hanc alterius memores Religionem amplectantur Christianam, sine qua sperari obtineri que beata semperq; felix non possit. Non fuerit absurdum hic aliquod querere diverticulum, & paucis ex errore ridiculo processisse;
- B** Ille sibi fingere has Jesuitarum esse divitias, ductus ambiguitate nominis, quod per Gallias passim Jesuitæ, Patres Societatis appellantur. Neque opus habuit graviori argumento, ut Romā scribebet, Jesuitas in Sinis strenue negotiari & exercere mercaturā.
- 21 Qua potui diligenter inquisivi in criminacionem alteram, Romæ pariter ab ingeniosis male fidei jaqtatam; Sinenses nempe Missionarios Neophytis permittere veterem idolorum cultum, modo sub statuis delitescerent Cruces, quas animo venerarentur, eo reverentiam omnem dirigentes. Deprehendi, meram esse calumniam: pessimum hoc simulandæ & dissimulandæ Religionis artificium semper habitum esse damnatumque ut nefarium: aripi potuisse accusationis speciem ob homine calumniandi cupido, ex Christianorū consuetudine quadam; qui cum officiū vel necessitatis causa cogerentur adire Gentilium domos, ubi tum sacra idolis fierent, erigebant in cubiculi sui mensa Crucifixi imaginem, & adorabant tamquam Deum suum. Memorabile est, quod in litteris Sinensibus nuper legi, Christianæ fortitudinis exemplum. Doctor Siù Colaus, & primus Sinici imperii minister, Mandarinorum Princeps, dederat Christo nomen. Evocatur subinde negotiorum causa in provinciam: instruitur in adventum tanti hospitis magnificum palatium, collocatis de more per omnia domus conclave falsorum Deorum simulacris. Ille, ut ingressus est, viditque singula, raptis scalis in conspectu omnium Magistratum malleo diffingit; aperite professus, nullum sibi esse cum diabolis, ita vocabat, commercium, nedum communem domum. Simulacris collisis, erigi jubet in atrio ingentē Crucem; & continuo, novies solum fronte feriens more Sinico, supplex veneratur. Facinus tam audax, corā tot tantisque testibus, satis superque declarat, haud permitti Sinensibus Christianis pietatis cultum dissimulare, & celare modis tam perniciosis, quales sunt de quibus accusantur.
- 22 Denique, prius quam Epistolam prolixam finio, non moleste feres, si libere aperiam animum, & ea qua pars est inter amicos sinceritate & candore, quidquid sentio expromam. Optandum magnopere foret, quotquot iter illud arduum, quod aggredieris, instituunt, solo Christi spiritu animari, & caritatis stimulis agi; non rapi interdum invidiae & obrectationum affectibus, non partium studiis, quibus separari scjungue videmur toties in Europa. Utinam Ecclesiastici, quos de Clero dicimus, Dominicani, Je-
- suitæ, Franciscani, Augustiniani, & quotquot sunt alii, cum vestibus in China exuerent sui quiq; Ordinis affectus, neque spectarent privatum decus vel emolumentum! Utinam eadē omnes lingua unice quærerent quæ Jesu Christi sunt! ejus gloriæ salutique animarum unice studebent! Id ex animo quidem opto; sed nescio an spe ducar improba, si consequi sperem. Apostoli hi nostri, sunt homines, humani nihil ab iis alienum. Et quoniam Apostolorum primos multis infirmitatibus vidimus obnoxios, quas Euangelium, quas A&a, quas Pauli Litteræ recensent; quid ab hisce nostris expectandum? Ceterum hic perspecta prudentia tua multis in rebus, facit ut mihi persuadeam, te neque illuc ab ejus sapienti ductu declinaturum, neque aliam initurum viam quam qua processisti haec tenus tam feliciter. Considera in iis regionibus sapientissimos quoque, & antecessor longa experientia magistra ulos. Forum vestigiis rum vestis infistere judicem confutius, quam fidem habere quorundam narrationibus, qui cursim Sinenium littora explorarunt; cumque justis destituerentur praesidiis & meritis, non potuere sedem figere: hinc, cum nulla veræ gloriæ spes affulgeret, umbram ejus in orbe nostro captant, nomen illorum calumniis obscuringo, qui tanto jam tempore, fructu tam ubere, successuque tam fortunato, in hac Domini vinea excolenda desudarunt.
- 23 His à vere Catholicis discretoque Doctore ex ratione evidenti deductis, placet gravissima pondus auditoriatis addere ab Apostolica Sedis iudicio, expresso in sequenti Breve Innocentii XI, adeo non improbantis praefidum Religioni ex Astronomicæ artis usu petitum, ut illius apud Tartaro-Sinas Praesidem Ferdinandum Verbiest, eundemque inter ipsos Vicarium Provincialem Societatis nostra, vel eo nomine maxime collaudet. Brevis ipsius anno MDCLXXXI signata, die 111 Decembri, tenor est ut sequitur: Dilecte Fili, salutem. Incredibilis prope argumentum lætitiae attulerunt nobis litteræ, quibus, post devotas filialis tuæ erga nos observantie significaciones, duplex ex amplissimo isto Sinarum Regnum munus ad nos detulisti; Missale videlicet Romanum, Sinensi idiomate conscriptum; & imagines Astronomicas, Sinensi item more à te affabre delineatas, ad conciliandum Catholicæ Fidei favorem Gentis, in omni disciplinâ liberaliter excultæ, & ad omnem virtutem mirifice propense. Jucundissimum vero præ ceteris fuit ex iisdem Literis cognoscere, quam sapienter atque opportune profanatum scientiarum usum, ad Sinenium populorum salutem, & ad Christianæ fidei incrementum utilitatemque deflexeris; earum beneficio repellens falsas criminationes & calumnias, quibus nonnulli in Christianum nomen invehebantur; vimque tibi sternens ad eum gratiæ locum apud Sinarum Regem ejusque Consiliaios, ut solatus ipse gravibus molestiis, quas diu magno fortique animo pertulisti, sociosque tuos Missionarios ab exilio revocaveris, & religionem ipsam non solum pristinæ libertati dignitatique restitueris, sed etiam ad meliora indies speranda provexeris. Nihil enim oī quod Dei adjutrice gratiæ sperari non possit, te tuique similibus viris apud Gentem istam Religionis causam agentibus, & Rege ipso ingenio tam solerti atque animo ad Christianam pietatem propenso, sicuti præ ceteris declarant, quæ is auctoritate consilioque tuo adversus haereticos schismatisque mandavit; cum è contra Catholicos Lusitanos omni amoris atque humanitatis significatione complexus sit. Reliquum est, ut merito, quod in commissâ tibi Provinciâ gerendâ egregium hactenus comparasti, recentibus quotidie religiosi zeli

Post Tom. VII, vel post Propylaeum Maji, seu Chronolog. Pontif.

eique &
sociis vel
ideo benedi-
cit.

confuctæque industriae documentis majorem cumulum adjungas: in quod opus omnia tibi à Pontificia caritate . & ab hac sancta Sede polliceri debes: cum nihil antiquius pro Pastorali nostro munere habeamus, quam Christi fidem feliciter adolefcere & propagari, in nobilissimâ istâ & florentissimâ orbis terrarum plagâ ; quæ quidem quamvis à nobis immenso penè terrarum tractu sejuncta sit; proximam tamen imò præalentem facit caritas Christi cuius impulsu in populorum Sinensium æternam salutem solicitudinis nostræ oculos curasque continenter intendimus. Piis interim laboribus & conatibus tuis, tuorumque Sociorum. bene precamur; & paterni, quo vos & omnes Sinensis Regni Fideles in Domino complectimur, amoris indicem, Apostolicam Benedictionem, yobis peramanter impertimur.

24 Breve hoc Gallice nuper redditum vidimus, in ferrumque Defensioni Neophytorum Missionariorumque in China, Japonia, Indiisque, videlicet part. I cap. 3 art. I dictæ Defensionis, opposita iis columnis, quibus utrorumque integratatem commaculare nixus est auctor hereticus Theatri Iesuitici, nomen & titulum Episcopi Malacitani mentitus, quemadmodum Praeful iste clarissimus evidenter demonstravit, edita mox ad S. D. N. Innocentiam XI Querimonia Catholica adversus imposturam tam impudentem. Demonstrat autem Tractatus iste, similia etiam esse scripta ea omnia, quibus calumnia, in Theatro isto proposita, & ab auctore Moralis Practica Iesuitarum circa examen credita, superficiuntur, velut fidelissimis & nemini suspectabilibus testimoniis. Eum sane Tractatum opera pretium fuerit Latine reddi, quo vindicata in solidum innocentia notitia tam late propagetur quam late sparsa fuit calumnia, cum universa Ecclesia injurya; cui fraude tali subtrahetur justissima contra Sectarios gloria. Hi enim, cum Christiani nominari velint, pro Christiana tamen religione propaganda nihil agunt, nequidem in ipsis illis regionibus, quas satis commerciis operosissime aperuerunt & studiosissime obligatas tenent; dum interim solius Romanae universitatis professores, Gentium insudant conversioni, cum infinitis labbris sanguinisque impendio nec fructu minori.

CCXLIV INNOCENTIUS XI.

Ab anno
1676.

In marg. 1673 l. 1676.
Num. 1 servatis primis 4 lineis post — posunt ac debent — expunge reliquias hujus numeri lineas jam superfluas, & absque ulla divisione adde ex num. 2.
— Aliud quod posteris &c. — &c in fine lege — ad finem tamen dumtaxat perductum anno MDCLXXXV, ac deinde iterum revocatum ad incudem, dum postremi duo Tomi mensis Maij pararentur prelo. Cum his autem atque cum Appendicibus tomorum præcedentium ejusdem mensis prodeant bac Paralipomena anno præsentem MDCLXXXVII. Alteram editionem, ubi singula suis referantur corriganturque locis, optandam quidem scio à curiosioribus; sed hos vicefim opto tam multos esse, ut distractis prima editionis exemplaribus necessarium vel utile sit Bibliopolis secundam parare.

KALENDARIVM.

Corrections & Mutationes, in predictis Paralipomenis digestæ, non solum totidem Corrections hic exigunt, sed duplo plures; dum punctum, ab uno in alterum Diem transferendum, hic adscribi, istuc expungi debet. Placet etiam notare Dies hactenus vacuos; ut cum contingat aliquid ipsis adscribendum occurrere, locus suppetat.

IANUARIUS.

- ii Ob. Romani, 898.
- viii Ord. Theodori II, 898. Ob. Cælestini &c.
- x adde — & Agapiti II 956.
- xiii adde — Ord. Ioannis XII, 956.
- xiv vacat.
- xv vacat.
- xix vacat.
- xx dele Ob. Leonis VI.
- xxxi dele Ord. Marini II.
- xxvi Ob. S. Deusdedit, 619, & Theodori II, 898. DEP. &c.
- xxviii vacat.

FEBRUALIUS.

- i vacat.
- iii dele, Ob. Joannis XI.
- iv dele, El. Callisti II.
- v Ord. Joannis IX, 898.
- ix Ob. Leonis VI, 930.
- xi vacat.
- xii dele, Ord. Theodori II.
- xiv Ord. Stephani VII, 930. El. Callisti II, facta Cluniaci. 1119; & Eugenij III. &c.
- xvi adde, Ob. Ioannis XI, 935.
- xix Ob. Joannis IX, 898.
- xxvi vacat,
- xxvii vacat.
- xxviii vacat.
- xxix, vacat.

MARTIUS.

- ii adde, Ord. Benedicti IV, 900.
- iii dele, Ob. Theodori II.
- vii vacat.
- xii dele, Ord. Joannis IX & Ob. Stephani VII.
- xiv dele, El. Gregorii Antipapæ.
- xvi El. Gregorii Antipapæ, 1118.
- xviii dele, Ob. Agapeti II.
- xx dele Ord. Joannis XI.
- xxii vacat.
- xxiii dele, Ord. Joannis XII.
- xxiv vacat.
- xxv adde, Ob. Stephani VII, 932.
- xxvi vacat.
- xxxI vacat.

APRILIS.

- i Ord. Joannis XI, 932.
- v dele, CONF. S. Stephani I, 255 & ORD. Doni II, 974.
- xiii dele, ORD. S. Hormisdæ
- xv CONF. S. Stephani I, 255.
- xx adde, ABD. Gregorij Antipapæ, 1121.
- xxv dele, Ob. Landonis.
- xxx Ob. Joannis XV, 996. Ob. Marcelli II, 1555.

MAJUS.

- i dele Ob. Marcelli II.
- iv vacat.
- v vacat.
- vii dele, ORD. S. Joannis I.
- ix vacat.
- x vacat.
- xiii vacat.
- xv vacat.
- xxii ORD. S. Pauli I, 757. Ob. S. Leonis II, 684.
- xxiv

xxiv ORD. Liberii, 352, Ob. S. Urbani, 131,
& Leonis VII, 939 El. Victoris III 1086.
xxv ORD. Benedicti VH 975.
xxvi adde, Ob. Marini H alias Martini III, 946; &
Doni H 974.
xxviii vacat.

JUNIUS.

I vacat.
II adde, ORD. Agapiti H, 946, & Clementis &c.
IV vacat.
VII vacat.
VIII vacat.
IX adde, ORD. Stephani VIII, 939.
XII vacat.
XIII ORD. V. S. Urbani, pro S. Callisto, 222.
XIV adde, Ob. Landonis 915.
XV vacat.
XVII vacat.
XVIII ORD. Joannis X, 915.
XIX vacat.
XX adde, Ob. Joannis X, 929.
XXIV El. Innocentii IV, 1243; Ob. Nicolai H Flo-
rentiae, 1061.
XXV vacat.
XXVI CONE. S. Pontiani, 231.
XXVII vacat.

JULIUS.

I Vacat.
III vacat.
V ORD. Leonis VI, 929. Ob. Benedicti V, &c.
VI dele, ORD. Leonis VI.
XVI adde, Ob. S. Symmachus, 514.
XVII vacat.
XX adde, ORD. S. Hormisdæ, 514.
XXI vacat.
XXVII vacat.
XXXI vacat.

AUGUSTUS.

IV Ob. S. Hormisdæ, 513.
VIII vacat.
IX El. Sixti IV, 1471.
XII vacat.
XV vacat.
XVI vacat.
XXI vacat.
XXIII dele, Ob. Leonis VII.
XXVIII vacat.

SEPTEMBRE.

I dele, ORD. Stephani VIII.
II vacat.
III ORD. S. Joannis I, 523; & Greg.
XVI adde, Ob. Benedicti IV, 900.
XVII vacat.
XVIII Ob. t. S. Leonis IV, 855.
XXIX vacat.

OCTOBER.

VI vacat.
XIII El. Pauli III, 1534; & dele in XII.
XVI vacat.
XX dele, Ob. Benedicti IV.
XXIII adde, Ob. Stephani VIII, 942.
XXVIII dele, ORD. Leonis V.
XXIX vacat.

NOVEMBER.

I Vacat.
IV vacat.
VI dele, Ob. Joannis XIX, 1033
VII vacat.
XIII, ORD. Marini II al. Martini III, 942.
XIV adde, ORD. Leonis VII, 935.
XV vacat.
XVII vacat.
XVIII adde, Ob. Leonis V, 904.
XXII adde, CONE. S. Symmachus, 498.
XXIV vacat.
XXV adde, ORD. Christophori, 904.
XXVIII vacat.

DECEMBER.

VI dele, Ob. Leonis V, & adde, ORD. Leonis VIII,
963. Ob. Clementis VI Avenione, 1352.
IX dele, ORD. Christophori.
X vacat.
XVI vacat.
XXIX dele, COR. Benedicti VII, 975.

*His sic omibis, mutatis, correctis, tam in Apparatu,
quam in Conatu universo, quin subinde adhuc accessura
sint aliqua, propriâ vel alienâ observatione neutiquam con-
temnenda, nullus dubito. Nunc prater elenchum errorum
hypotheticorum, quæ ne esse est non unquam obrepere etiam
id unice agentibus, nedum distractis per studia tam varia;
occurrit addenda Apparatus, hæc*

EPISTOLA CONSULTATORIA III

Ad Illustriss. D. Emmanuel à Schelstrate, Vaticanæ Basilicæ Canonicum
& Bibliothecæ Præfectum,

*Pro majori elucidatione prioris Epistole, ponenda in Paralipomenis
ad Apparatum pag. 26.*

*N*on sine ingenti lætitia intellexi, *An-*
Volentibus *Hensche-*
nianam sen- *TIQUITATI*, secundis Tuis curis *ILLU-*
STRATÆ, accessuras aliquot Disseratio-
nes Chronologicas: in quibus Henichenii nostri, imo
tentiam te- antiquitatis pene totius sententia, de Christo *Duobus*
nere de 5 *Geminis Cap. passo*, atque adeo totis quinque annis
annis, vul- gari Epochæ & septem diebus ante Epocham æræ vulgaris nato,
gari *Epoche* & preponendis, multipliciter confirmaturus sis, tamquam unice ido,

neam solvendis omnibus circa argumentum istud
emergentibus difficultatibus, & adversas aliorum ra-
tiones, à Possino nostro in epitomen collectas, re-
futaturus. Idem acturum se mihi scripsit eruditissi-
mus P. Antonius Pagi in sua, quæ nimium diu pro-
dire cunctatur, Anatheoresi Critica ad Ecclesiasticos
Annales Baronii. Evidet nihil libentius unquam
viderim, quam inventum novo-antiquum carissimi
mei

mei Magistri, probatum eruditis passim omnibus: & ideo in Conatu, ita me utrique sententiaz attemperavi, ut live xxix anno vulgaris Aerae, seu xxxiiii, salutifera contigerit Crucifixio, ducenta exinde primi Pontificatus Chronotaxis tale habeat principium, quod teneri cum utravis Epochæ possit.

*que ac uno
jolum anno
prius natum
Christum
dicensibus,*

2 Quod in secunda mea ad Possimum Epistola in communem Aerae præfensor, solum viñus sim annum unum ei præponendum requirere; eo feci, ne, si dicenda de Magis atque Herode, deque Baptismo in Jordane, vellem (scit facile poteram) etiam Henschenianæ sententiæ aptare; rem facerem minus versatis incommodam, & non necessariam iis qui pag. 6 Apparatus vidissent Christi universam ætatem per annos chronologice ab Henschenio explicatam. Eodem enim recidunt omnia, quoad prædictos articulos, five uno five quinque integris annis communem Aerae præcesserit Nativitas Salvatoris, quia semper, plusquam integro anno, secuta eam fuerit mors Herodis; anno scilicet vel quarto vulgari Aerae prævio, vel primo ejusdem: quorum ultimum qui Christi primum fuisse afferunt, & extrellum simul Herodis, nimium quantum arctantur tempore; dum constat Servatorem adhuc initio Februarii fuisse Hierosolymis præsentatum in templo, & Regem opinantur mense Martio, duabus ut minimum ante Pascha hebdomadis, expirasse.

*Anno primo
id factum
volenter*

3 Has angustias vehementer laxaret Volumen jejuniorum Judaicorum; si verum sit, quod ibi dicit aliquis legi ad vii diem mensis Caſteū (qui nostro circiter xxv Novembri responderet) quasi dies is ideo Judæis festivus fit, quia in eo Herodes, Sapientum persecutor, mortem obiit. Neque solis communis Aerae contra Henschenium Teque ipsum Patronis, comoda ea dilatio esset; ex hoc capite non amplius cogendis, quidquam præponere vulgari Epochæ: sed etiam mihi Tibique. Mihī autem specialiter, qui sic possem initium apparentis Stellæ, quod Annuntiatio Prodromi adscripti, ad sex menses differre, usque in ipsum Verbi incarnati momentum; Magisque ad Christum, menses xiv natum, adducere; xxii ab ejus conceptione mense Martio, eodem que mense occisos Infantes dicere, à bimau & infra, secundum tempus quod exquisherat à Magis crudelis Rex; puta ante xiii Martii, quam prægressa eclipsi Lunæ à Keplero descripta, indicium fuisset malorum, tyranno divinitus imminentium; ita ut is ipsa die illa cœperit ægrotare, & usque in Novembrem protraxerit poenas, in suum caput coacervatas.

*Sed prohibet
Iosephus ex-
tremum Re-
gis morbum*

4 Sed quantumcumque mihi blandiatur congruentia illa, vetat tamen Iosephus ei applicare animum. Hic cum lib. 17 Antiqu. Judaic. cap. 8 narrasset, quomodo Rex, post missos Romanum contra Antipatrum filium legatos, morbo coruptus testamentum condidit; scribit, quod desperata deinde salute, magis fuerit efferratus; eo quod Judas & Matthias, Judæorum doctissimi, cognito ipsius incurabili morbo, juventutem ab ore suo pendentem induxerant, auream Aquilam ex teatro templi detrahere; cuius facinoris Auctores Sociosque vivos ille exufuit, qua nocte etiam luna defectum passa est. Exinde refert, aggravato morbo providisse Regem, ne ilamentatus moreretur; jubens, mox ut expirasset, Nobilium Judæorum multitudinem Circo clausam occidi. Litteris tamen Roma allatis, quibus ei permettebatur de Antipatro statuere ut vellet, recreatum aliquantis per docet Caput 9; & Caput 10 complectitur mutatum continuo testamentum, cæsum Antipatrum, ac quinto post die mortuum Herodem: cuius funus Archelaus filius, Rex ex paterno testamento acclamatus, superbissima pompa ex-

tulit, atque continuos septem dies defunctum luxit, deinde conciliandis sibi per beneficia animis intendere coepit.

5 Et hæc omnia acta esse ante Pascha ipsius illius anni quo obiit Herodes, certissimum fit ex *quam in
Paschare
Cap. 11, si quid unquam ex ullo Josephi loco habet
secundo secu-
ta sit;*

supra notata agebantur, conturbatus Archelaus fuit, importunitate eorum, qui instantे Paschate per ipos Azymorum dies congregati, ad mortem postulabant Herodis amicos, in ultionem Doctorum suorum Judæ & Matthiæ: in quos cum totum exercitum idem Archelaus immisisset, ac cæsis eorum tribus milibus dissipasset turbam, ad mare descendit una cum amicis, Romamque navigavit, quo paternum regnum sibi confirmari impetraret. Hæc autem navigatio, sicut immediate secuta est Pascha, sic ipsum immediate præcessit sedatio jamdiæta, *& haec re-
presidæ, Ar-
& ante illam plus quam duodecim vel octodecim chelai pro-
diebus non potest obiisse Herodes. Nec est quod a-
fatio Ro-
liquis suscipetur Archelaum, Herode sub fine m. am.*

Novembri mortuo, iter tam sibi necessarium propter instantem hiemem in anni tempestatem commodiorem distulisse, usque ad Pascha vel anni tertii ante Aerae vulgarem, vel ejusdemmet Aerae secundi. Nulla maris discrimina formidat cupidus regnandi; maxime si periculum in mora sit, ut revera erat. Nam fratres Archelai, Herodes Antipas atque Philippus, non carebant amicis & patronis Romæ, per quos paterni regni partem poscerent; quam & obtinuerunt, dimidia solum parte Archelao relicta: qui nec hanc quidem multis annis tenuit, sed paucos post annos, accusantibus iisdem fratribus, eadem privatus, relegatus que in Galliam est; & Judæam in provinciam redacta, cœslavit penitus regnum Judæ.

6 Verum quid fiet Volumine jejuniorum? Curra, obsecro, examinari, satine aut vetus liber is fit, aut fideliter Latine redditæ verba, quibus Herodis mors dicitur in eo consignari. Jam enim ex *Iejunium q-
die Caſteū,
mortem non
Herodis, sed
occisoris ab
ipius libri Titulo suspicari incipio, diem VII Caſteū eo Sapien-
ibidem notari, non ut festivo agendum gaudio, tum respice-
sed ut mœsto jejunio recolendum; utique non cau-
sa Herodis, qui Sapientes occidit; sed ipsorummet
Sapientum, qui ab Herode interempti fuerunt. Et for-
te levi punctorum mutatione invenietur factum,
ut interpreti activum pro passivo obrepserit, & sic
contrarius factus sit sensus. Vide etiam ut accura-
tum aliquem Ephemeridum Judaicarum calculato-
rem simul & Astronomum ex illa gente invenias: *si tali die
inveniasur
fuisse eclipsis
luna;*
fis Caſteū incident, duobus illis annis, quorum uter Herodis penultimus fuerit controverti potest. Nam & si alterutro inveniatur luna tali die passa eclipsim, pro indubitate habebimus, Sapientes, quorum istic cædes commemoratur, igni traditos tali anno fuisse; atque exinde ordiem tempus quo ægrotavit Herodes, idque dicemus quadrimestre; ceteras autem eclipses omnes assignabiles rejiciemus, veluti ad historiam Herodis nil pertinentes, auctoritate prædicti Voluminis confirmata, ex tam felici & ha-
bitenus nemini cogitato concursu; simul etiam habebimus definitum annum, post quem ante sequen-
tis anni Pascha mortuus Herodes credi possit, adeo-
que & annum nati ante menses circiter quindecim *fin minus,
seposito illo
die, tenebis
mus eclipsis
aliam,*
Christi. Quod si nec istis nec aliis viciniis annis re-
periamus eclipsim aliquam, *die VII mensis Caſteū nota-
tam:* potius quam tali die credam aut Herodem mortuum, aut Sapientes occisos, totum illud Ju-
dæorum Volumen abijiciam ē manibus, & ad ceteras Judaicæ gentis quisquilius ablegabo. Tum vero quid supererit, nisi ut alterutro controversorum annorum*

*alteratio
controversio-
rum anno-
rum inve-
niendam.*

annorum aliam quoram eclipsim, quae mortem Sapientum secuta, Herodis morbum prægressus sit? In ea quam propugnandum suscepisti sententia, offeratur eclipsis accurate supputata à Clerico: sed, nisi aliquam priorem invenias, non poterimus cum Josepho finem vivendi Herodi facere duabus aut tribus ante Pascha hebdomadis, nisi fateamur, brevissimum fuisse morbum illum, sub quo tam multa acta idem Josephus scribit. E contrario, qui primo anno vulgaris Aera mortuum Herodem dicunt, nullis hic laborabunt angustiis: duas enim ex Grandamico nostro eclipses dabunt eam mortem prægressas, unam 29 Decembris, qua die Infantum cædem Orientales colunt, alteram die 8, vel (ut Sethus Calvisius scribit) 10 Januarii, qua die possemus cæsos Infantes suspicari, si 6 Januarii Christum adoraverunt Magi, sed jam anniculum.

*Tum vero
quidoberit
quo minus
Magi, Fu-
go, Infantes
dum post na-
tivitatem
differantur*

7 His ita politis, ut alterutra in sententia Christi differat, sūs natus sit mense xv ante obitum Herodis; primo mihi facile assensurum te credo, oīnia quæ de Magis, de fuga, de Infantibus cap. 2 Matthæus narrat, facta esse ante ultimum morbum Regis, & quæ eumdem præcessit eclipsim. Nunc quero, num quid difficultatis reperias in eo, de quo posterius institueram consultare cum Possino; quod scilicet tria istæ aliquantis post Christi nativitatem mensibus, idque intra paucos dies continuos, acta sint; sicut continuo uno tenore ab Euangelista narrantur, dum exposito Magorum recessu, Ecce, inquit, Angelus Domini apparuit in somnis Ioseph; eoque & puer ac matre subductis in Ægyptum, Herodes, vident quoniam illus est, iratus est valde. & mittens occidit omnes pueros. De fuga, quibz differri possit, facile mihi concedes, scio, quando nec vehementer reformidare te indicas, ab ea differenda usq; ad xxviii vel xxix Decembris. De Magis fortasse dubitabis, obstante, quā Baronius prætentere videtur, receptori Ecclesiæ consuetudine, quod natus xxv Decembris mundi Salvator, decimo tertio post die sit adoratus in Bethleemita spelunca, & quadragesimo præsentatus in templo; indeque à parentibus adductus in Nazareth, ibi manserit, quoisque apparet Josepho Angelus fugam præscriptam in Ægyptum. Nam qui hoc tenent (uti tenent Interpretum recentiorum plerique) etiam ex Nazareth fugam initam dicunt; eoque le cogi putant ab Euangelista Luca, dicente, quod Joseph & Maria, ut perficerunt omnia, Hierosolymis in templo, secundum legem Domini, reversi sunt in Galileam, in civitatem suorū Nazareth. Puer autem crescebat &c.

*Non sane
Ecclesiæ ve-
teris Iesus*

8 Verum, quod ad Ecclesiæ consuetudinem attinet; Orientalis quidem Ecclesiæ ea antiquitus fuit, quam Armeni & Ægyptii ultra sex secula tenuerunt, ut, uno die vi Januarii, simul recoleret Christi concepti, nati, adorati, baptizati, atque in Cana manifestati mysteria: Occidentalis, licet prioribus duobus mysteriis proprium diem habuerit à principio assignatum, alia tamen tria sic conjunctim recolenda instituit, ut quid eorum tunc contigerit, ignorare se profiteretur, nec in iis videtur adoratio aliter priorē tenere locū, quam quia prior tempore fuit. Testis nobis S. Augustinus, Serm. 1 in Epiphaniā sub initium, dicit inquit, Hodie illud colimus Sacramentum, quo se in homine Deus virtutibus declaravit, pro eo quod hac die sive in calo Stellam, ortus suis nuntium, prebuit, sive in Cana Galilee in convivio nuptiali aquam in vinum convertit, sive quod in Iordanis undis aquas ad reparationem humani generis suo baptismo consecravit. Et Sermone 2 in Sequ. Dominicam, vel ipse, vel potius S. Maximus, Licet de solennitate diei hujus veterū sit diversa traditio, una tamen sanctæ devotionis est fides: & quamquam nonnulli hodie Dominum Stellarum duce venientibus ab Oriente

Magis astinent adoratum, alii autem afferant eum aquas in vinum vertisse, quidam vero illum baptizatum à Joanne confidem, in omnibus Dei filius creditur. Festum porro Innocentium Occidentalis Ecclesia videtur non aliter affixisse Decembri, quam eidem affixit festum Joannis Euangelistæ, licet, secundum vetustiores fastos, in Junio mortui vel translati; ut scilicet continua-<sup>non aliis
guiores
partes</sup> tione festorum plurium Nativitas Domini evaderet solemnis: in quo Romanos sunt imitati Orientales, quando Nativitatem eamdem ab Epiphania distingueverunt, pro Joanne Euangelista assumentes commemorationem Josephi, aliud nullum festum proprium apud ipsos habentis.

9 Et hæc dicta de die adventus Magorum, ex usu Ecclesiæ tum indefinito nullam definitionem accipere idoneo, multo magis necesse est dicere de tempore. Nam quos ceteris habemus antiquiores Scriptores, Eusebium Epiphanium, Augustinum, si tantum abest ut decimo tertio post nativitatem die Christum adoratum fuisse dicant, ut dum eodem quo ille natus est die primū apparuisse Stellam putant, non nisi ferme post expletum abinde biennium advenisse Magos in Bethleem statuant. Hoc quidem teneri ventat Herodes, citius obiisse certiori demonstratione probatus. Constat tamen ex hoc ipso errore, quod veteribus istis nullus ex Lucæ textu scrupulus motus sit, quo minus Præsentatio in templo ab eo narratæ, & Nazarethanæ commorationi non nisi post mortem Herodis inchoandæ, totum id interjecterent quod Cap. 2 narrat Matthæus. Sive autem Hierosolymis in Bethleem relatus est infans, sive ad modicum tempus in Nazareth, oportet tamen ut inde ablatus in Ægyptum sit, ubi futurum erat ut quæreret puerum Herodes ad perdendum eum: quæsivit autem, non Nazarethano in oppido, procul in Galilæa posito; sed in proximo Hierosolymis Bethleemo & finibus ejus: & hic oportet ut fixum parentes Iesu habuerint domicilium, alioqui non diceretur, quod ex Ægypto revertens Joseph, timeret in Judæam ire habitatum. Si enim ibi habitationem ante nullam habebat, nec cogitare quidem de ea debebat.

10 De Herode etiam nimis benigne sentire mihi videtur, quisquis sibi potest persuadere, eum, non redeuntibus ad se ex condicione Magis, nihil commotum fuisse, donec scilicet intelligeret dicta in templo à duobus vetulis, facilis contemporaneis, quam tam solenne Magorum indicium. Et hos ille licet visus sit inimicatus dimitisse, ne palam monstrata diligentia metum indicaret, atque jam conturbatam civitatem magis conturbaret; non potuit tamen homo suspicacissimus, & amittendi regni metuenterissimus, non adjungere illis occultos exploratores: per quos tamen nihil aliud proficiens, quam ut illusum se videret à Magis, alia via clam regressis postquam invenerant quod quæsierant; quomodo conceptam iram contineare diu potuit, tam pronus in sanguinem fundendum, etiam proximorum? Ergo vel ex isto capite, non potest Matthæi textus interpolari Præsentatione non Eu-^{non Eu-}
^{gelius textus} pueri in templo; cumque præponi totus nequeat, debet postponi totus. Hoc autem dici nequit de textu Luce, cui nemo dubitat quin saltem interponenda sit fuga & infanticidium. Quid? quod Matthæus statim à discessu Magorum dicat, Ecce Angelus Domini apparuit in somnis Ioseph: nescio autem an in toto Euangeliō vel unicus monstrari possit locus, ubi rō Ecce non significet immediatam consequentiam: nam etiam ubi initio Capitis dicitur Cum natus esset Iesus ... ecce Magi, rō Ecce non simpliciter referri potest ad Natus; sed conjunctim ad verba sequentia in diebus Herodis Regis; quasi diceretur, Paulo prius quam illi finirentur.

eritum habentur ratio eclipses, 11 Quanto autem prius? Hoc pendet ab ultimo Herodis morbo, cum eclipsi cœpto; qualis si alia nulla assignabilis sit in Henscheniana sententia, quam quæ accidit XIIII Martii, non multis ante obitum Regis hebdomadis (siquidem obiit, ut demonstratum est, ante Pascha) videtur posse Magorum adventus ultra primum Christi nati annum differri, ut revera adoratio acciderit die VI Januarii, eadē qua postea vinum est ex aqua factum: si autem potest inveniri eclipsis alia, vel VII die mensis Casleu, vel alio quocumque mense ante expletum annum quintum, vulgari æra prævium; quantum illa suaserit anticipare cædem Sapientum, adeoque & mōrbum Regis prolixorem facere; tantum de ætate Christi detrahás cum Henschenio oportet, qua adoratus à Magis sit, eaque occasione cæsi Infantes. In communiori vero sententia, si solum anno uno citius natu Christus dicitur (ita ut cum priori eatenus concordes, quatenus ipsum tenet expleuisse annum XXXIII ac IIII mensem ætatis suæ cum fuit crucifixus) si nequeas eclipsim habere mense Casleu sive Novembri nostro, illa qua oportet die ad salvandam fidem Voluminis Jejuniorum, liberum erit eligere unam ex duabus eclipsibus, XXIX Decembribus & VIIII aut X Januarii se offerentibus; interimque statuere, malisne in æstatem conferre adventum Magorum & cetera mōrū secuta (ut crudelissimam Infantium cædem videbit Herodes in sua ipsius domo punitam præstantissimorum duorum filiorum plurimumque familiarium nece, à le pariter imperata; aliquot mensibus prius quam tot in eum morbi incurrent) an vero in hiemem differre scelus, quod immediate morbus exceptit. Posterior conditio id commodi habet, quod diem VI Januarii adoratioi Magorum relinquere poteris: prior, tam adducendis Magis, quam abducendo Christo, tempestatem anni offeret commodiorem, ac faciendis itineribus aptissimam.

12 Tantum erit curandum, ut in ipso delectu ratio aliqua habeatur bimatus, à quo cœperit Stellæ Magis apparere, quando Herodes occidit Infantes. Diem ergo ortus ejus quæramus oportet, ex Euangelio vel aliunde notabilem, qui nihil minus ad Christum pertineat, quam Stella ejus nascituri nuntia, & nati monstratrix. Talis autem dies vix potest alius concipi, quam quo vel Verbi divini incarnatione fuit annuntiata Mariæ, vel Domini venturi præmonstratio facta Zachariæ, cum ille promittebatur generandus, qui ejus adventum præcessurus erat. Interim stante dubio, inter antiquos ab olim versato, utrum Christus annum XXXIII ætatis suæ in sua passione transgressus sit tribus mensibus, aut solum inchoaverit: miror eos, qui unius anni discrimen reperiunt inter calculum Dionysii Exigu & Venerabilis Bedæ (à quo, si verum facteri volumus, non autem ab illo usus hodiernus numerandorum annorum Christi exordium sumpsit) miror, inquam, eos rationem discriminis ab hoc petere, quod prior ab Incarnatione, alias à Nativitate instituerit annos numerandos; cum potius dicendum id fuisse factum ideo, quod prior annos XXXIII plenos, alias inchoatos dumtaxat putaret Christo convenisse. Nam ætatem hominis ab ejus conceptu numerare, nulli, quod sciam, nationi hactenus in mentem venit, Cur igitur hoc dicimus in Christo fecisse Dionysium? & non potius ipsum in ea fuisse sententia, quæ nobis hactenus verosimilior visa est, de plenis XXXIII annis? quorum trigesimum, currehement adhuc, vel solum XIIII diebus expletum, conne& tens cum anno XXXV Tiberii Cæsaris, necesse habuerit Epocham suam uno anno prius figere, quam fixit Be-

da: ideo autem visus sit ab annuntiato Verbi conceptu annum inchoasse, quia intentio ejus erat scribere de circulo Paschali, & docere qua die, unoquoque post Christi in carne adventum anno, celebrandum Pascha deinceps esset. Nam alioqui annus Romanis inchoabatur à Januario; nec nisi post extinctum Longobardorum in Italia regnum cepti sunt ibidem anni, incertum quando, numerari à Paschate, idque diffiniter; Pisani ad novem menses prævenientibus Romani anni initium, Florentinis ad tres sequentibus, & utrisque certas Italicas civitates in suum stylum bisariam dilrahentibus.

13 Hæc sunt, ILLVSTRISSIME DOMINE, quæ Tibi volui consideranda proponere, prius quam Dissertationes Tuas in lucem emittas; non ut ipsas ex illis corrigas, sed ut meæ in utramque partem sententie fundamentis omnibus distinctius cognitis, occasionem habeas certiora docendi, prævenientique objectiones, quæ fortassis contra tuas assertiones formatentur. Sciens autem quod hoc anno MDCLXXXVIII, impressa jam pridem Consultatione mea secundâ, cooperint inter nos eo de arguimento litteræ commeare, quarum ultimæ date sunt VI Martii; non miraberis, multo minus indignaberis, spero, quod Tu responso non expectato Epistolam hanc attexuerim hisce jamjam finientes Paralipomenis, & in lucem dandis initio Aprilis:

Hac occasione liceat mihi Lectorem meum monere, de quadam Observatione, addenda ad Pontificatum S. Gregorii, in nostru bisce Paralipomenis

Pag. 53 col. 2 post lin. 7 adde —

3 In Registro Epistolarum hujus Pontificis, ^{ibidem} supra ostendentes numerantur, libri 9 Epistolis 22 censetur Actus quidam judicialis, quo Probus inferior ^{actus judicialis, sub nota anni 601.} Abbas monasterii SS. Andrea & Lucia, ^{et} petit & impetrat facultatem; cuius Actus hac summa est: In nomine Domini Dei nostri ac Salvatoris Jesu Christi, imperantibus Domino Mauricio & Tiberio Augustis, anno Incarnationis Dominicæ sexcentesimo primo, eodemque Domino undecies Consule, sub die tertio Nonarum Octobrium, præsidente beatissimo & Apostolico Papa Gregorio, atque confidentibus reverendissimis, Menna Episcopo Telefino, & aliis Episcopis quatuor, Presbyteris autem Cardinalibus decem, adstantibus etiam Diacono & Clero, Paterius Secundicerius annuntiat, Probum presentandum confessus: qui introductus supplicem libellum offert legendum hoc exordio, In nomine Domini nostri Dei Jesu Christi, imperante Domino Mauricio & Tiberio piissimo Augusto, die tertia Octobris, Indictione quarta. Lecto libello paulisper abscedere jubetur Probus Abbas: iter in suffragia, & revocato adjudicatur quod postulaverat; Gregorio (cujus is conscientiam appellaverat, circa modum quo se dicebat Abbatem factum prius quam Monachum) exponente quid circa rem eam recordaretur, & decernente si ei licere testamentum condere, tamquam si monasterium ingressus non fuisset: & additur; Data mense Novembris Indictione IV. Quæ Indictio, Septembri precedenti inchoata, nobis à Januario annum exordientibus signaret annum adhuc sexcentesimum: unde Antonius Pagi in Dissert. Hypatica pag. 339, constare vult, quod Gregorius secutus est Dionysium Exiguum, qui Incarnationem anno Juliano XLV consignavit, cumque primum vocat æra Christianæ; quod non animadverentes Onuphrius atque Baronius, hallucinati circa annum sint.

4 Ego vero existimo, & hos & illum hallucinatos, si crediderant, Actum istum Gregoriano registro ab initio inseratum fuisse; reclamante Stylo totius Registris, quod mere

ac simpliciter est epistolare, nec similem diuum (quates tam mendoſas ac centenos ac centenos exercuit Gregorius) uſiam habet admixtum Epistolam. Qiamquam autem dubitare nolim, quin ea causa sic acta & decisa coram Gregorio fit; nego tamen, verbalem (ut nunc appellaremus) Processam, undecimque & quandocumque infartu Registro fit, ex sincero originali recte transcriptum haberi. Et hoc ultra concedere mihi videtur Pagius, cum agnoscat, male scribi, Imperantibus Mauritio & Tiberio Augustis, pro, Imperante Mauritio Tiberio Augusto; atque undecies Consule, pro sedecies: nec enim aliter inveniri potest Indictione IV, cuius Registro insertum instrumentum illud est. Huius autem aptare se volens is, qui sic corruptum contextum primum in lucem eruit ex veteri ac semiefesa polatus cetera membrana, & legibiliori forma transcriptis ut melius poterat, numquid non debebat suspectus esse, ne Incarnationis annum adjecterit ex stylo suo proprio secundum Pisanius;

potius quam affirmaret ex sive scripti, tam undeque in certi, neque simile in toto Gregorio rotque post securis Pontificibus habentis, usum annorum Incarnationis pro tempore tam antiquo? Si nosse vis qualiter ipsemet Gregorius notaret Epistolam, eam consule, quarto anno DCCVII scriptis S. Anselmo Anglorum Apostolo, relatam in bujus usum anno Vita XXVI sauii num. 7, unde & ex aliis a Beda relatis rum Christi discis, plures Gregorianas epistolam intercidisse, ne sub Gregorius que innotuisse Collectoris Registris; qui omisis fere ubique riuſiſſe. chronatactis clausulis, satis habuit mensem & Indictionem subinde signasse. Integra autem subnotatio Gregoriana sic habet: Data die decima Kalendarum Augustarum, imperante Domino nostro Mauritio Tiberio, piaſſimo Augusto, anno decimo quarto, post Consulatum ejusdem Domini nostri anno decimo tertio, Indictione decima quarta.

Atque hic abſolvatur &c.

INDEX RERVM MEMORABILIVM

*Vbi numero paginarum praefixa littera A, Apparatum; C, Conatum, & cum * Partem bujus secundam. P significat Paralipomena; † ante nomen, designat Sanctum.*

A

A Bdicatio S. Clementis ultronea A 48, C 217, & S. Petri Caleſtini* 66, Silverii coacta 80: eam Episcopo licitam esse fingitur decretivis Bonifacius IV, 94, esse patet ex facto.
Adamus Jo. Schall S. J. Mathematicorum Praeses in China, funebri eloq. à Rege honoratus P 136
Adulterum Regem Lotharium persequitur Hadrianus II C 140, P 71
Ægyptii nativitatem & epiphaniam Christi conjunctim celebant P 25
Ætate exigua Pontifex factus Benedictus IX C 182, Ioannes XII P 79, nec ita pridem Sacerdos ordinatus 17 annorum adolescens P 85
Agnes Imp. mater Henrici IV excipit Stephanum IX, pro abolitione investiturarum ad se venientem C 192
Agnus Dei benedicendi origo & ratio P 19
Alba civ. Latii, a Paschale II recuperata, fugitivum eum excipit C 204, 205
Adianis concessum corpus S. Sixti I, Aletrinis cedit, & utrisque pestilentiam tollit. P 36 P 21
Ambrosii Camaldul. Hodæporicon ex coque descripta fuga Eugenii IV P 121
Amedeus ex Duce Sabaudia Eremita, tum Antipapa Felix, pacis causa se abdicat C * 123
Anagnia, patria Innocentii III C * 33 & Alexandri IV, qui ibi palatum adificat * 49; in hoc captus a perduellibus Bonifacius VIII * 68
Anastasii Bibliothecarii Codices quorum nobis usus fuit. C 76. Sepultura Pontificia dies ab eo varie sumptus 23, multū is usus 3 Catalogo 72, ejus finis & continuatores 137
Andoinus de Burgundia Ab. Cluniac. Vicarius Innocentii VI in Italia C * 90
Anconæ enormes Indulgentias dedisse singitur Alexander III P 101
† Anna Christi avia ex stirpe Aaron A 39, P 17
Annorum Christi usus perperam affectus Gregorius I, C 152 & Pelagio II P 56, 153, induci cæptus P 50: varie sumptum eorum initium a 25 Martii, aut 1 Ianuarii C 214, * 65, * 134, * 140.
Anthimi CP. Patr. hæretici restitutioem ante Pontificatum male ſpondet, factus Pontifex conſtanter negat Vigilius C 83
Antiochenus S. Petri Episcopatus C 12, 15
Apocrisiarii Apostol. CP. male ab Imper. habiti C 110
Apostolorum communis potestas in quo sita, & quomodo omnium Caput S. Petrus P 31, Divisio quando facta C 12, cur instituerint patria principiarum gentium lingua

sacra dicenda 139
Aquæ frigidæ probatio non fuit ab Eugenio II instituta C 128
Arabicæ lingua usus in Perside concessus Carmelitis ab Vibano VIII P 70
Aretii obit & colitur B. Gregorius X C * 56
Archelaus filius Herodis quando patris regnum Rome petierit A 7, 22, P 250
† Arialdus Martyr Mediol. canonizatus P 89
Armeni schismati pertinaces in simul agenda Christi Nativitate & Epiphania ex opinione de una in eo natura P 25
Arnaldus de Scrvola auctor Societ. del Acquisto C * 90
Arnaldus de Brixia, caput factionis Romana pro reſtituenda ſupre na auctoritate Senatus P 99
Arnulfus Imp. expeditiones in Italiam P 75
† Arnulfus Epis. Meten. parens 2. stirpis Regie apud Francos: hunc à Blithilde Clotharii I filia deducunt aliqui P 64, alius ex Sigeberto Merovæ primogenito 65
Athonis Ep. Mediolan. epitaphium P 76
Avenionæ electi Pontifices Benedictus XII C 83 Clemens VI * 86, Innocentius VI * 8, Gregorius XI * 94 & Benedictus XIII * 105: ibi mortui Petrus de Corbaria Antipapa C * 82 Benedictus XII * 83, Clemens VII * 103
Augusti jocus de Herode, perperam traductus ad infanticidium A 29
Aurelianus Comes Vir. Mil. etiam Princeps dictus, sub Trajano Christianorū persecutor, cum Aureliano Imp male confusus. A 45

B

B Aleates insula ab Aragoniis occupata C * 88
Bambergenis Ep. postea Clemens II, illi ſue Eccleſia ſcribit P 85, Leo IX Pallium Episcopis & Canonicis mitras induget 86
Baptismus Christi quando factus? juxta Henichenium 6 Ian. A 8, juxta nos potius Septembri precedent P 23
Constantinus Magnus non Roma à Silvestro, sed Antiochia ſub mortem baptizatus est. P 34. Baptisterium ejus in Urbe ſic dictum, quia ab eo conditum C 212
Baronio Annalium conditori habenda etiā dum refutatur reverentia C 1. Laus operum ejus C * 35, ſinceritas aduersus figmenta circa respectum modii quod veritas parit. P 102, extrellum volumen ſcribentis proteftatio oppofita accusatoribus ejus P 103
† Benedicto Ab. perpera aptata vetus imago P 25, controverſia de ejus corpore ubiſit, non est dirimenda per Bullas C 201. Ex ejus ordine Pontifices non adeo multi ut vulgo fertur P 57
Bennonis contra Silvestrum II calumnia C 177
Be-

Post Tom. VII, vel post Propyleum Maji, seu Chro nolog. Pontif.

INDEX RERUM MEMORABILIA

- Berengarii regnum in Italia C 151, 152
 Berengarii Haresiarcha retractatio & relapsus frequens ac tandem seria penitentia P 89, 90, 91
 Bernardi Guidonis Ep Lodoven. Pontificale, datur inde Vita Clemente V C * 71, ejus finis * 78
 Bessarioni Card. pene facto Papa, obfuit Gracū eff. C * 126
 Bethleemii non solum natus Christus, sed & educatus usque ad fugam in Egyptum A 26, P 151
 Bona Card. improbat Lectiones de lepra & baptismo Constantini C 212
 † Bonifacius Ep. M. promovet usum annorum Christi P 50
 Bononiæ sepultus Alexander VI C * 109
 Bracarenis Archiep. Mauritius assumptus in Antipam, ejus Vita à Baluzio collecta C 206
 Breviarii Rom. errata si que sint, modeste indicanda, non canonizanda C 52, 134
 Brutiorū Vallis monast. unde sumptus Paschalii II, P 93
 Bulgaris concessus in sacris usus Slavonica lingua probare Apostolica Sede C 137 P 70. Eorum post Gracos Apostoli, Marinus & Formosus, postea Pontifices, C 142 hoc etiam in Episcopum constanter postulato, sed negato, ad Gracos illi transeunt P 72
 Bullarū ante consecrationem forma P 105 cum titulo ab soluto Episcopi 112. Sigillantur plumbo, Capitibus Apostolorū impresso 33, inscripto nominibus Pontificiū 48, forma quadrata 8 seculo 59. Bullarū initium C 99 Circa eae innovata multa 11 sec. 190 P 87. Outbonis i Bulla aurea 161

C

- C**ajus Cæsar quando ultimum Consul dictus ab Augusto & ad Parthicum bellum profectus A 7, 22
 Cajetani (Constant.) Ab, mala fides in veteri imagine, que vero simuliter Deipara est, S. Benedicto applicanda P 52 augendoque numero Pontificum ex suo Ordine 57
 Canon Paschalis Victorii Aquitanii P 46
 Canonicorum Romanorum & Mediolanensis antiquus habitus P 96, 97
 Canonicus Regularis Eugenius IV C * 118, P 122
 Canonizationes Sanctorum, Vd alii C 172 aliorumq; solemnitate paulatim auctori, Ludovici Ep. * 75, Thome Aquini. * 77, Hedwigis * 55 Vinc. Ferrerii & Edmundi Cantuar. * 127. Canonizationes SS. Kiliani, Trudberti & Suiberti perperam adscripta, Zacharia, Stephano II, & Leoni III * 127
 Capparum seu Pluvialium forma & usus P 96, cur cum ea Pontificis sculpti in nummis 106
 Caput Ecclesiæ unicum Petrus: qui ei socium in hoc addidit Paulum, à Diana & de Marca refutatus P 30
 Cardinalibus solis quando concessum jus electionis Pontificia C 196: an eo privati possent disputatum nec probatum in Concilio Constantiensi P 118: iis annumerari quando capiti Episcopi C * 24
 Carmelita an fuerit Benedictus vel V, vel XII. C 165
 Carolo Magno Imperium definit Hadrianus I, ab eo ut pater honoratus Epitaphiis C 124, re ipsa confers Leo III 125, hujus & illius imagines Roma ibid. & P 67
 Caroli Andegavensis in Regno Neapolitano fortuna C * 48, ubiuitus * 63
 Caroli Simplicis turbatissimum in Francia Regnū P 66
 Carolus Comes Simplicis nepos, ultimus Carolidorum à successione exclusus cum liberis, moritur Trajecti ad Mosam P 67
 Carolus de Malatestis Dominus Ariminii, protector Gregorii XI P 117
 Calini an corpus S. Benedicti dubitatum C 201: ibi obit Victor III 199
 Casularum seu Planetarū forma diu rotunda, quomodo cepta ad latera aperiunt P 96, 97
 Catalogi Pontificū qui vetustiores & cuius auctoritatis A 1, P 26, Catalogus Metrius Maniacutii C * 27
 Catholicī titulus Regibus Visigothis olim communis in Hispania, renovatus ab alexandro VI P 122
- Cavallerii (I.B.) icones Pontificum quā levis fidei C 9, P 29, 55
 Census in Christi nativitate, eamq; prægesi A 6, 7, 21
 Centumcellis moritur S. Cornelius, non Roma C 34
 Cerci Paschalis origo & usus C 9 P 19
 Childericus Merovingorum Regum in Francia ultimus videtur sua depositioni consensisse, suisse autem filius Chilperici II, non Dagoberti II aut III P 62
 Cleophas frater Iosephi, patruus Mariae, diversus ab hospite Christi in Emmaus P 17
 Christi Genealogia per Iosephum propatrium, legalis ad Salomonem, carnalis ad Nubian ducta: ex parte matris, per Joachimum ex Iuda, per Annam ex Aaron A 31, P 16: ejus Fratres & Sorores in Euangelio qui & quomodo A 37.
 Christū duobus Geminis Coss. crucifixum omnes fere anti-qui tenent, idemque rursus defendit Henschenius A 6, ac porto defendant Schelstratius & Pagius P 149, 150, stante pro Era vulgari Possino & aliis A 13. Christo regnante quomodo scriptum 10 sec. C 160
 Christianæ Religionis innocentia, imperii Sinici comitii probata P 135
 Christianissimi titulus, jam olim Caroli M. majoribus datus, & Francorum Regum exinde proprius, P 59, multo prius datum Hispanis Visigothis P 124
 † Chrysothomus (Joannes) promovet divisionem Nativitatis ab Epiphania P 24
 Cistercienses Pape, Eugenius III, & Benedictus XII, C * 21, * 83
 Cluniaci Monachus, Paschalis II 202, sepultus Gelanus II C * 9
 Cognati & Cognatæ dicuntur affines, non consanguinei A 40
 † Coletā visā ruit è throno Benèd. Antipapa, C * 106
 Columnenium in Bonifaciu VIH conspiratio C * 68 ex ea familia Martinus V * 112
 Compostellanarum Indulgentiarum initium P 69
 Conceptionis Christi, Baptista, ac Maria dies videntur ex notis Natalium diebus definiti P 25
 Conclavis pro electione Pontificia initium Viterbiæ, C * 55, inchoandum nono die post mortem Pontificis, * 59; Forma ejus & leges 15 sec. * 69, * 128. Relationes Conclavium ab an. 1305 ad 1523 * 71 * 154
 Confirmatio Pontificum quomodo deroluta ad Reges C 67, quo casu peti prætermissa 77, an petita ab Exarcho Ravennate 99
 Confucio, ut Magistro, baberi soliti apud Sinas honores, pure civiles sunt P 145
 Conradi Regis gesta & mors in Apulia C * 40
 Consecrationis forma lingua Sinenſi P 129
 Constantiense Concilium, nec ante trium Obedientiarum unionem generale fuit, nec synodaliter statuit ea qua merito postea fuerunt improbata P 117
 † Constantini Magni lepra & baptismus Roma, etiam Occidentalibus multis olim dubius C 212. Imagines ejus ex nummis à Wilhemio illustrata P 44. Donationis quæ ab eo Ecclesia facta fingitur, atas & auctor 8 sec. C 48, 123
 Constantinopolis capta à Venetis C * 34
 Consulibus signata tempora invenire quanti faciat Bizo-nius A 2. Consules extraordinarii aut Urbani tantum, 8 sec. cum scilicet Paganatus potiorem habet Imperiali C 116
 Copti qui & quales in fide C 3
 Corduba Maurorum in Hisp. Academia P 48
 Corona oblationis quid fuerit C 27
 Coronatio Pontificia, etiam in Feria fieri capta 16 sec. C * 157
 Cosmi de Medicis egregia fides in reddendo deposito et ge Ioannem XXII C * 112
 Crescentius Consul Roma infestus Pontificibus, C 170, 174, 176.
 Crociæ, cappa nigra Cardinalium C * 140
 Crux Papalis novo invento triplex, sed in solis picturis, P 53, Cruces in Bullia una aus pueris P 87, in primitiva Ecclesia

INDEX RERUM MEMORABILium.

- Ecclesia diademata? palam habentur in China* P 147
Crucifixum omnino prædicari Sinis, sed nudum minus congrue exhiberi P. d 243
Cruciferorum institutio, qua fide adscripta s. Cleto? P 34
Cruciata ab Urbanu II publicata, C 200
Cyborum familia illustris & vetus, P 122
Cyriacus Papa Ursulanus, merum fragmentum, C 28
& seqq.
† Cyrilus Ep. Hieros. consulit S. Iulium Papam de die natalis Dominici celebrandi, P 23, 44
Cyrinus quando factus Praes Syria. Ab eo aucti Censis duo, A 6, 21
- D**
- D**Agobertus ult. R. Fr. puer obist, P 64
Dalmatia, patria s. Caïs & Ioannis IV C 40, 99
Dalmaticæ forma, & 14 sec. C 89, P 97
† Damiani seu Fontis Crucis-avellana Ordo, ab aliquibus cum Celestina confusus, C * 65
Davidis posteritas omnis aut extincta aut ignota, A 37
Decori ratio babenda in ritibus sacris, & omissendum si quid offendat, P 144, 145
Decretales veterum Pontificum confusa pleraque: quis auctor, quam sine scrupulo nunc falso dicantur, quam ridicula in nomenclatura Consulatum C 4, 18, 21 : eis nulla iuvat Pontificum ipsis usorum auctoritas, qui tamen in eo usu excusandi 136, earundem etas P 56
Decretalium libri, iussu Gregorii IX compilati, addito sexto aucti à Bonifacio VIII, à Clemente V edi probati, C * 36, * 67, * 73.
Decretum Gratianii, ubi & quando conditum C 185
Decreta facta aut suspecta, Bonifacii IV C 94, Stephani IV 127, Eugenii II 128
Dedicandi Ecclesiæ & oratoria suburbicaria à Rom. Pontifice petenda facultas, C 172
Dextri & Sinistri lateris quando mutata dignitas, C 126
qua ratiō eorum in Francia sub variis respectu, P 33
Diaconi vetus habitus P 97, in eo pictus fuisse videtur Clemens V, P 108
Dies mensis vulgari modo coepit uumerari 6 sec. C 86
Dignitates seculares non semper dedecent personam ecclesiasticam, P 146
Dionis corruptela circa Cajum Cesareum, A 22
Dionysii Exiguī calculus annorum Christi, A 12, à vero differre annis 23 aliquando creditus, P 50
Dionysiani monasterii archivio sua redditu estimatio C 4
Diocorus cum Bonifacio III electus, falso accusatus Simonie, P 49
Diplomatica res à nobis ex occasione, nec sine erroribus delibata, à Mabilione ex professo accuratius pertractata, C 3
Discretio necessaria præconibus fidei, præsertim apud cultores gentes, P 140
Diurnus Pontificius seu Formularium xi sec. C 134
Dominicæ diei observantia ad Ordinationes Episcopales exordium habet à s. Petro, C 4, 12, 5, 1, 62, 96, 123
Donationis Constantianæ falsitas, etas, auctor C 123, P 43
Donatistæ videntur fixisse lapsum s. Marcellini, C 43
- E**
- E**Cclesiarum Romanarum nunc penitus oblitarum Catalogus, P 42
Eclipsis mortem Herodis pregressa, A 7. alia eodem pro sententiæ varietate referibiles, P 150, 151, alia sub Leone II chronologiam firmans, C 106
Electio Pontificia libertas ab Qdoacro haud impune sublata C 67 non facienda nisi 3 die à despositione decessoris 93, à Constantino Paganato restituta, sed frustra 107. Relatio ad Principes de eadem, 106. Populi ac Militum & Optimati ad eam jus, 117: dies ex die sepulti decessoris petenda, 39. Ad eā requisihi Misericordia, 127, 129, 130, quod decreto sancit
- Ioannes IX, 149. Dies Electionisquam sero cœptus adhiberi ad ordiendos annos Pontificum* C 4; ea non faciebat Pontificem primis x 1 seculis; C * 9, facienda forma 12 sec. C * 32
Electum Pontificem omnia agere posse, etiam ante Ordinationem, statuit Nicolaus II, C 160
Electorum Imperialium institutio, C * 175
† Elisabeth Cognata, 1. Affinis id est, Deipara, A 39
Emerentiana singitur Deipara & Elisabetha avia, A 38
Epaclæ & Concurrentes quando notari cœpta P 60
Epiphaniæ & Natalis Domini festa distinguere docet s. Iulius Papa, P 23
Episcopus Apostolicus post Papatum s. Clemens, ante eum Marinus, C 17, 142
Episcopi in una civitate initio plures, sed subordinati. C 15
Translatio ab una Sede ad alteram inusitata prisca. Ibid. ejusdem exempla vetera falso allegata, 33. Ipsa Canonibus contraria quidem, sed rationibus defensa, 154
Episcoporum officium circa electionem Papa 12 sec. C * 10
*signandi Ordo *, 24: nominatur illi Episcopi Urbis,* P 97
Epistolæ fidicæ præter decretales ante Stricium sub nomine Anastasi I, C 60, Hormisda 69, Ioannis I 70, Bonifacii II, 77, Silverii 81, Pelagii I, 213, Pelagii II, 88, Deusdedit 95, Pauli I, 122. Formosi, 146 P 72
Eua Reclusa Leodiensis promotrix festi Corporis Christi, C 52
Eucharisticæ Hostia in carnem versa miraculatum Aletrii C * 36. Aliud Bolsena sanguine fluentis, * § 1. Item Flarentia ex non satis absterfo calice, P 104
Eusebii circa Marcellum & Marcellinum negligenter C 46
Exarchi Ravennates Pontificis electiones probant 7 sec. C 99: quomodo ad eos mitteretur Decretum 116
Excommunicatio injusta humiliiter tolerata à Formoso Episi. postea Papa, C 145
Exemptio monasteriorum à jure Ordinarii, quam antiqua, C 102
Ezæchias R. Juda, solum legalis filius Achaz. A 33
- F**
- F**Avoritus (Augustinus) estimator hujus operis, C 4
Felicitis II inventio sanctitatem ejus confirmat, C 57
Ferrariæ sepultus Urbanus III, C * 29
Ferdinandus Verbiest S. I. Collegii Mathematicorum Praeses in China, exules Missionarios restitui impetrat P 137, laudatur Brevis Innocentii XI, 147
Fidei professio edita à Leone II ad altare s. Petri, C 107; & Conone vel Sergio, 111
Figlinum monumentum Benedicti V Hamburgi, C 164
Filiæ nomine erga Imperatorem primus usus Felix III, & S. Leo I erga Imperatricem C 213
Fistula seu tubus opticus, Silvestri II inventum P 85
Flaviæ Domitillæ duæ, alia Virgo M. alia hujus patruo Fl. Clementi Cof. nupta; C 218
Flodoardi Remensis Pontificale metricum, & opus de Sanctis, P 69
Florentia Archiepiscopatus titulo ornata, C * 115; patria Clemètis VII, Clemètis VIII, Leonis XI, & Urbani VIII, C * 156, * 161, * 162. Ibi sepulti Victor II, Stephanus IX, & Nicolaus II, * 191 * 195, item Balhafar Cossa, qu. Ioannes XXIII, C * 162, Florentini Concilii Acta, * 119. Exceptus ibi Eugenius IV P 12
Fortunæ mira conversio circa Rogerium Sanseverinatem, exulta familia exaltatum, C * 42
Fortunatis insulæ Rex datus Ludovicus dela Cerda, à Clemente VI C * 86
Francia, patria Calisti II, & Martini IV, C * 14, * 60: ejus Regibus acceptum refert Paulus II pastrimonium s. Petri, P. 92: regnum eorum non fuit ab initio hereditarium P 93: adjurantur à Stephano II Principes, ne aliunde quam ex Pipini posteriori Reges accipient P 93
† Francisci Assisiatis festum auget Sextus IV, C * 36
Fratri pele laboranti per se assit Martinus V, C * 116
Fridericus II, auctor Saracenorum in Apulia, ibidem mori-

INDEX RERUM MEMORABILIUM.

<i>Ius ejus filii nothi,</i>	C [*] 40, *41, *46	Hincmarus Remen. Archiep. Joanni VII carus, P 74
Fulco Remensis Archiep. Marino Papa carus,	P 71	Hispaniae Reges, duci Catholici P 123, olim etiam
Fumonis Castrum, custodia Gregorii Antipape & Petri Cae- lestini,	C [*] 13, *65	Christianissimi 124
Fundi, patria S. Soteris,	C 25	Hispania, Patria S. Damasi C 57
Funebres ritus Sinensium, quales Francorum erga Regem defundunt,	P 146	Honorii II auctoritate damnatio C 97, Acta VI Syno- di circa eum depravata 105, 110
		Hunni similes Tataris, pradas hominum ad quaestum age- re soliti, P 39

G

G aranta (Nicol.) prosequitur Pontificale Petrarchae. P 111
G alisa, patria Martini I, C 142
Geminis Coss. seu anno 29 Christum passum Patres se- re tenent, & Heschenio multa persuaserunt rationes, quas dis- solvere conatur Positus, A 4, 10, 13 & seqq.
Genealogia Christi A 31
Genealogiarum quanta cura Iudais & quare? A 35
Geneva, patria Clementis VII antipape. Ibidem obit Felix Antipapa, C [*] 101, *123
Gennae castrum, patria Alexandri IV, C [*] 49
& Georgii Mart. reliqua inventa Roma à Zacharia Pa- pa, & posita in Diaconia ad Vulum-aureum P 61
Germania, patria Stephani VIII, & Leonis IX, C 159, & 189
Ghibellini & Guelfi unde dicti? P 91
Gleſum Germanis quid sit C 164
Glossa Juris Canonici ordinaria, quomodo correcta, C 32
& Gondulfi Ep. Traiect. vita proſus fabulosa, P 65
Gonzaga Vicarius Mantua institutus, an. 1338, C 85
Gordianus, pater S. Gregorii I, ejus & uxoris effigies C 89
Græcia, patria Telephori, Hygini, Anteri, Sixti II, Eusebii, Zozimi, Theodori, Ioannis VI, Zacharia Ponificum, C 21, 32, 37, 46, 61, 100, 112, 120. Græci cur Latina lingua minus usi 139
& Gregorii Magni atavus Felix, non IV, sed III, C 67: ejus Imagines 89 P 54. Gregorianarum Missarum trice- narium quale reprobatum, C 91, 92, P 53
Gregorius Antipapa contra Benedictum VIII, C 18
Guido Imp. an. 891, C 151, distinguendus à Marchio- ne Spoletoño fratris sui filio P 75
Guido Montefeltrius, Ecclesia rebellis, domatur C [*] 62

H

H abitum Religiosum an in Papatu gestarint Eugenius III P 100, Innocentius V 105, Eugenius IV 122
Hæreticos Imperatores civili honore prosecuti Pontifices, C 118. Collati ab Hæreticis Ordines non minus validi sunt quam eorum baptismus, 54
Hazartii (Cornelii) Triumphus Pontificum, Teutonice eden- dus, occasionem dedit huic Conatu, C 102, P 57
Hebdomadæ majoris Officia Papalia, C [*] 99
Hedwigis Ducissæ Polonia Canonizatio, C [*] 53
& Helenæ nummi distinguendi à nummis Helena uxoris Juliani Apostoli P 44
& Henrici Imper. coronatio, C 180
Heraclii Imp. damnata est beatis C 98
Herodis obitus ab Heschenio & Alexandro aliquot annis ante eam vulgarem, à Posino ad ipsum aera initium relatus, A 7, 18. Fuit genere Iudeus, licet Ascalone natus, 37: ejus- dem graves ante obitum morbi statim à casis infantibus, A 28, ac rursum P 21, 150
Hetruria patria Leonis I, Ioannis I, Sabiniani, Gregorii VII C 64, 69, 92, 197, item Calestini II & Alexandri III, *20, *25: præter alios certis Hetruria civitatibus adscriptos.
& Hieronymus quando Romanam venerit, & an ad Damasum scriperit, petens gesta Pontificum? Non verit Scripturas in linguam Slavonicam, C 58, 138
Hierosolyma à Tito excisa an. 70, A 11

I acobus Zebedæi, potuit ante mortem ivisse in Hispani- am, A 11
Iannitius de Manettis scribit Vitam Nicolai V, C [*] 125
& Jacobus Ep. Hierosol. ex patre & matre Frater Domini, quando obierit A 11, 39
Idolatria calumniosa affecta Sinensibus Neophytis P 147
torum unus palam idola comminuit. Ibida
Jejunare Feria V in Quadragesima instituit Gregorius II: cur id ante vetitum C 115
Jelu Nomen quando seorsim ab imagine pingi cœp- tum? P 55
Jesuitæ à Cantoniensi sex annorum exilio ad suas ecclesiæ honorifice reducti. P 137, Discretus eorum predicatori modus & calumniis defensus, 144, 147, quam ridicule accusati de nego- tiatione. Ibid.
& Ignatii Antiocheni Epistola, sub triplex discrimine, qua- dam etiam interpolate, C 219
Ill. litteræ posita pro nomine, ut nunc N. C 116
Imaginiæ Christi & Apostolorum in habitu religioso pro- babet Urbanus VIII, C 5: in Canonizationibus quando cœpta adhiberi? 174: inclinant se cadaveri Formosi Papa, P 73.
Imaginiæ Pontificum à I. B. de Cavalleriis editæ, cur ope- ri huic addi permissa C 10 quam exigua auctoritatis ac ve- tustatis P 29
Immemorabile tempus exceedere p[er]iatum 100 annorum, definit Urbanus VII, C [*] 172
Imperatoris annos non desit primus notare Gregorius VII, C 108
Indictione Pontificalis à Nativitate cœpta notari C 190
Indigenæ Sacerdotes soli apti ad firmandam apud Sinas religionem, P 128
Indulgentia quid sit. Ecclesiam aliquam visitantibus, pri- mum 11 sec. offerri cœpta, probatur ex Anastasi & Diurni Pontifici silentio, C 133 quanta parcitate dabatur 12 sec. 49, ad Sanctorum Canonizationes & ecclesiæ dedicationes, quando adhiberi cœpta 173, 190. Falſitas eorum que S. Sil- vestro tribuuntur, 49; Stationarias justo antiquiores credidit Bonifacius VIII, 134. Non vera confirmat. Pontifex facit ut fint, C [*] 163. Enormes affecta Gregorii III C 10, Alexandro III & Innocentio III P 101, 103. Urbano V, P 110, Sixto IV, C [*] 136. Initium eorum aliquod sec. 10 & 11, P 69
Infallibilitas Pontificum non extendenda ad questiones pu- ri facti, C 45
Infantes occisi ab Herode, uno anno aut octimestri post Chri- stum natum, A 7, P 21 eorum cades disimulata à Iosepho: quo astu patrata, 18, 28
Infulæ mitrarum Episcopaliæ quid? C 209
In perpetuum, Monogrammate expressum, C 190
Inſcritia falſo objecto Pontificibus, C 171
Insignia gentilitia ante Bonifacium VIII, usurpat Adrianus V, & bullis insculpit Clemens VI, C [*] 58, *89
Inventio corporis, S. Stephani I P 4 S. Leonis I C 65, Victoris III, 199
Investituræ non sunt Carolo M. ab Hadriano concessæ, ut fingit Sigebertus & habet Decretum, C 125: pro iis abolendis in Germaniam it Stephanus IX C 192 eorumdem correſtio 200 & abolitio, P 98
& Joachimo Abbatii ſuppoſita prophetia de Pontificie- bus, C 216
Joannæ Papissæ origo & fabulositas, C 113, 136, 143 Joh-

INDEX RERUM MEMORABILium.

- † Joannes Baptist. *Consobrinus Christi per amitam Annam*, A 39
 † Joannes & Jacobus Zebedæi *Nephtalita*, *extranei à Christi familia*, A 40
 Joannes plures *Papa* : *in numero nominis eorumdem confusio*, C 162, 176, 181
 Jordanus scribit *Vitam Martini IV*, C *61
 ‡ Joannis Card. Burgundi *Lipitaphium*, *Ioanni XV eronee tributum*, C 170
 Joannes Brocardi *Cler. Cameralis* describit *concilaye Pii III*, C *143, & *Iuli II*, 148
 † Joseph cognomento *Panther* P 16, *Deiparae sponsus, ejusdem patruus & grandavus*; *suit Legalis filius Iacob*, *naturalis Heli* : debuit in genealogia Christi potius quam Iacobum nominari, A 32, 33 : *fuit ipse & Virgo fortuna saltem mediocris*, 26, 40, ex Voto Virgo 32, 38, *initi conjugium ex lege necessarium*, Ibid.
 Joseph & Judas *Barbæ*, *an consobrini Deiparae ex patruo Saba*, A 39, *non videtur*, P 19
 Joseph, S. Jacobi *Adelphorhei frater*, A 39
Itinerarium Vibani V mèricum, P 111, *Adiani VI*, C *153, A 18
 Josephi Judæi *historici mala fides*, *an scriperit de apparitione Angeli facta Zacharia*, P 24
Jubileum instituit Bonifacius VIII; *ad annum quinquagesimum illud contrahit Clemens VI*, P 107 C *86
 L. † Judas, *scriptor Epistolæ, frater Iacobi ex alia matre, non Apostolus*, A 39
 † Iudei *cyclis depravatis usi*, A 5 : *negat tamen Positus sic potuisse exercare, ut vere obiit Christus 25 Martii*, A 15
 Iulia, *Augusti filia, re adulterii peracta*, A 22

K

- K** Alendarii *reformatio sub Gregorio XIII*, C *159 *hereticorum in ea recusanda pervicacia*, P 125

L

- L** Ambertus *Imp. an. 893 in Italia*, C 151
 Lateranensis *Basilicæ restauratores Pontifices, praesertim sergius III & IV*, C 48, 155, 179
Latina lingua cur fidei prædicandæ sufficerit in Occidente, non item in Oriente, C 139, *eius ad Sinas introducenda impossibilitas, imo & damnoſitas*, P 129
 Legalis *filiatio carnali potior Iudeis*, A 35
 Lemovica, *patria Clementis VI, Innocentii VI, Vibani V, Gregorii XI*, C *86, *89, *91, *94
 Leoninbrum *versuum rudimentum* C 55, & *principia cultura sec. 12*, B 95
 Leprosorum *Machinatio contra sanos in Francia an. 1321*, C *77
 Librorum *de imitatione, unus an plures auctores?* C *82
 Liberii *Papa lapsus non satis certus, ejusdem ut Sancti cultus*, C 51, 54
 Livii *historici offa Patavii honorifice translata*, P 145
 Lotharii *Imper. coronatio*, P 99
 Lotharingia, *patria Stephani IX*, C 190
 Luca, *patria Lucii III*, C *28. *Hujus an Lunensis S. Eutychianus?* C 40
 Luciferiani *inxerunt Martyrium S. Felicis II*, C 56
 Lucius (Joannes) *suasor hujus Conatus*, C 2
 Ludovicus Balbus, *numquam fuit Imperator coronatus*, C 141
 Ludovicus Bavarus, *excommunicatus à Ioanne XXII, petit absolvı à Benedicto XII*, C *78, *84

- Ludovicus f. Bozonis *an. 900 Imp. in Italia*, C 152
 Ludovicus Comes *Flandria in obedientia Vibani VI, consantissimus*, C *97
 Lugduni electus *Ioannes XXII*, C *74

M

- M** Abilonis (Ioannis) *de re diplomatica opus insigne, cui non paenite occasionem dedisse*, C 3
 Magiæ falso insimulatus *Silvester II*, C 177
 Magorum adoratio *Nativitatì à Gracis jungitur*, A 7: postea in estate accidisse, P 21
 Majolus Ab. ad *Pontificatum invitatus ab Imp.* P 81
 Majoricarum *Rex Iacobus ejicitur, capitur, occiditur*, C *88
 † Malachiæ *Episcopo supposita prophetia de Pontificibus*, C 216
 Manfredus, *sparsò nuntio de morte nepotis, coronatus Rex Siciliae*, C *44
 Manfredoniae *superstitione fundata & perfecta, desolato ea causa Siponto*, C *45
 Maniacutii Nicolai *versus de serie Romanorum Pontificum*, C *27
 Manus cur laret *Sacerdos post suscepas Oblatas*, P 16
 de Marca (Petrus) scribit de *Primatu Petri supra Coapostolos alios, etiam Paulum* P 30. *Honorium volebat vindicare à nota herefeso*, 58
 † Marcellini *lapsus fictionis redargutus*, C 43
 Marcellini & Faustini *Presb. libellus* C 51, *corum mala fides*, 58
 † Marci & Marcelliani *Martyrum effigies ad S. Sebastiani*, P 51
 Mardochæus *patrius Estherem neptem sibi educat in uxorem*, A 32
 Mariæ *Deiparae festa serius instituta, nec recepta in Africæ, P 25. Nativitas videtur à S. Gelafo decreta* P 47. *Visitatio à Bonifacio IX*, C *115. *Præsentatio à Gregorio XI*, P 110. *Imago ad S. Sebastiani pro imagine S. Benedicti obtrusa* P 52. *Ecclesia trans Tiberim restaurata ab Innocentio II*, C *17
 Devoti ei *Pontifices, Gelasius I, Anastasius II, Gregorius XI, Sixtus IV*, C *68, *94, *136
 Maria Cleophae, *consobrina Deipara, an eadem qua Maria Iacobi?* A 39, P 17
 Mariani Scotti *negligentia in annis notandis*, C 143
 Maroccia, *Sergii III Pontificis amasia, mater Ioannis XI*, C 156, P 125
 † Martha *an fundatrix ecclesiæ Avenionensis*, C *79
 Martini *Pontifices, quomodo quinque numerentur*, P 106
 † Martini Turonensis *pervetus Ecclesia Romæ*, P 76
 Martinus Polonus, *Electus Gnezenensis: ejus aliorumque ab eo allegatorum Chronica*, C *16, *mutatio styli in ea* *53
conclusio ejus, *59
 Martyres non omnes ante Silvestrum Pontifices, imo nec Confessores; *cur tamen ut tales colantur?* C 47
 Martyrologium *S. Hieronymi* *veros obituum Pontificium dies notat*, C 4, 24
 Mauritius Burdinus, *Ep. Bracar. Antipapa Gregorius; Vita à Baluzio collecta*, C *13
 Massiliæ *sepultus S. Vibanus V*, C *93
 Mediolanum, *patria Alexandri II*, C 196, *Vibani III, Celestini IV, Pii IV, Gregorii XIV*, C *29 P *102, *C 39, *158
 *160. *Ipsum schismate distractum à Romana Ecclesia per annos 200, sed imperfecto*, C 193 P 89
 Mendacium in *Vitis Sanctorum detestatur S. Petrus Damiani*, P 41
 Memmius Regulus *co-suffectus Sulp. Galba an. 33*, A 24
 Militia Jesu Christi in *Portugallia instituta*, C *76
 Minorum Ordinis *Pontifices, Nicolaus IV, Alexander V, Sextus*, V 3

Post Tom. VII, vel post Propylæum Maji, seu Chronolog. Pontif.

INDEX RERUM MEMORABILIUM.

<i>Sixtus IV.</i>	<i>Sixtus V.</i>	*64, *108, *134, *159	Orderici Vitalis <i>Catalogus Pontificum</i>	P 28
Mihalis Gelasiani <i>vetus exemplum</i>	P 47, <i>Slavonicum</i>	Ottonis I <i>Coronatio & Bulla aurea</i> ,	C 261	
<i>Roma excusum, Sinense in China auctoritate Pauli V.</i>	P 126	Ottonis II <i>Coronatio</i>	P 83	
Mitrix Episcopalis <i>forma medio aeo</i> , C 208: <i>eius usus</i>	P 85			
<i>concessus Canonicus Bamberg.</i>				
Monogrammata <i>nominum Pontificiorum</i>	P 67			
Ex Monachis <i>assumpti Pontifices qui dicantur, an & tales</i>				
<i>fuerint per aliquot continua secula</i>	P 57			
Mons-altus in Piceno, <i>patria Sixti V.</i>	C *159			
Mons-fani in Piceno, <i>patria Marcelli II.</i>	C *157			
Mortalitas universalis an. 1347.	C *87			
Motu proprio <i>cœpit scribere Pius IV.</i>	C *158			
Mulieribus <i>severe prohibitas ingressus intra ambitum monasterii Turonensis,</i>	C *159			

N

Natalem Domini 25 Decembri celebrandum decernit *Iulus I.*, P 23, 44: potuit is, uti & Baptista atque Deipara ex libro Romanorum Censuum certo sciri P 25, ab eo initium anni Ecclesiastici & Martyrologiorum Ibid. Fuit Orientalibus primo celebratus cum Baptismo, 6 Ianuarii Ibid. Alexandri (Natalis) libri probibiti, qualiter hic allegati
C 1. P 15
Neapolis *patria Bonifacii V.*, C 95, *Vrbani VI, Bonifacii IX, Ioannis XXIII, Pauli IV.*, *95, *104, *110, *158: ibi electus Bonifacius VII, *67; *Sepultus Innocentius IV.*, C *38
Negativi argumenti, presertim universalis, quanta vis
C 30, 94, 133, 177
Negotiari accusati Jesuitæ, ab eo qui viderat mercibus inscriptum titulum Societatis, scilicet Mercatoria,
P 14
Neophytus in Pontificatu quis
C 163
Neronis extrema acta & obitus,
A 42
† Nicolai oratorium in Laterano: ejus pictura quales, P 95
Nicolai I error circa Decretales,
C 136
Nicopolis in Gracia, *patria S. Eleutheri*
C 26
Nobilitas maxima Callisti II,
P 98
Nomen qui Pontifices primi mutarint C 130, 168: qui plumbō inscribere cœperint,
P 46, 48
Nonantulæ sepultus colitur Hadrianus II, C 143: an etiam S. Silvester?
P 43
Noricum, *patria Damasi II, & Victoris II.*, C 188, 191
Northumbrorum controversoni intendit Bonifacius V, C 96. *Eorum Apostolus Paulinus* Ibid.
Norwegiæ *Apostolus Nicolaus Episcopus Albanensis, postea Honorius IV.*, C *24
Nummis Leo, non I, sed III nomen impresit,
P 46
Nuptiæ in Cana proprijsus dicitur Epiphania i. Manifestatio Domini,
P 23

O

Obitus Pontificii dies p̄ die sepulta 9 sec. notari
C 128
Oblatae laicorum, panes; quibus suscepis manus lavabat
Sacerdos,
P 37
Octavianus Antipapa,
C *25
Odoacri R. casus ob imminutam Electionis Pontificia libertatem,
C 67
Ordinatio etiam ab heretico collata, valida aque ac baptismus: reordinatio, ceremonialis tantum; Episcopalis solebat fieri in Dominica C 4, vel Sabbato post Vesperas Dominica P 43, die ejus Octava novus Papa faciebat sermonem ad populum,
C 64
Officii Duplicis, Semiduplicis, ac Simplicis distinctio quando capta
C 50, P 44
Officium corporis Christi Bolsena compositum à S. Thomas, C 52: aliud Florentia à Io. Caroli,
P 104

P

P allii Pontificalis <i>forma prius ac mediis seculis, sumpta à Toga Consulari,</i>	C 208, 210, P 94
Papæ nomen primus scitur usurpare S. Siricius,	C 243
Pandulfus Aletrinus scribit Vitam Gelasii II, C *9, & Callisti II,	*14
Papyri <i>Ægyptia usus quamdiu durarit?</i>	C 110
Paſchalis ordo cereis inscriptus, Romæ proponebatur in Natali Domini, Mediolani in die Epiphania, C 8, P 17.	
Paſchales Canones Victorii, Dionysii Exigui, & Bedæ.	P 46
Paſchasini Lilybitani Epistola ad Leonem I	C 62
Pastorellorum ſecta in Francia,	C *77
Patenæ virea, argentea, aurea pro excipiendis Oblatis Laicorum,	P 37
† Pauli Episcopatus Romanus qualis	P 30
Paupertatem Euangelicam quando amplexus Christus ejusque Mater, A 27, 40: illam plus aquo restringentes dannati,	C *77
Pecuniam ſuo nomine qui Pontifices eudere cœperint	P 87
Perſecutionis ultima immanitas ex Eusebio: priores non fuerunt continua.	C 42, 47
Peruſiæ electi, Cæleſtinus V, *65, Benedictus XI, *69, Clemens V, *70: ibi conſepulti tres Pontifices, Vrbanus IV, Martinus IV, Benedictus XI, C *34, *51, *60, *69	
Petrarchæ (Francisci) Chronica de Vitis Pontificum & Imperatorum,	P 111
† Petrus quando Romam profectus ex Henschenio, A 11: ibi 15, non 25 annis vero ſiniliter ſedit, C 12: occiſus cum Paulo an. 65, A 42: an eorum comuni autoritate utantur Pontifices Ibid. Capita ab Vrbano V novis theciſ ornata, C *91; quando in Bullis exprimi coepit, C 207, P 51. Petri nomen nulli electo Pontifici fuit ante Ioannem XIV, & Sergium IV, C 168, 179	
Petrus R. Aragoniæ Siciliam occupat invito Papa, C 62	
Petrus de Corbaria Antipapa: ejus mores: an partem habeat in libris de imitatione Christi	C *82
Petrus Leonis Antipapa,	C *19
† Petri Luxemburg. Card. Sanctitas non juvat Schisma Clementinum,	C *103
Philippici Imper. obitus, Anastasi & Theodosii successor CP.	C 115
Philippus Pulcher R. Fr. ob injuriis in Bonifacium VIII cito excommunicatus cur filii,	C *68
Philosophi, & cum iis Christianorum Magistri, Romæ pulsi sub Vespasiano, C 218: eorum licet gentilium testimonia valde utilia ad fidem perſuadendam,	P 143
Photius CP. iterum excommunicatus à Marino & Sergio III,	C 155, P 71
Pierla prope Cortonam, an patria Leonis I	P 46
Pilatus quando Iudea Procurator	A 14
Pippini R. Fr. electionem probat Zacharias, & confirmat Stephanus II,	P 62, 66
Pisa, patria Eugenii III, C *21. Pisanorum expeditio in Baleares, C 105. Excipitur ibi Eugenius IV	P 121
Planetarum seu Casularum veterum forme	P 94
Placentia, patria Gregorii X, & Vicedomini Eleſti, C *56, *58: Archiepiscopi Titulus Ecclesia illi datus, deinde ablatus	P 84
Polychronii Episcopi Hierosolymit. persona & judicium fiditum,	C 45, 63
Pontificalis libri Author an Anastasius & certe non Damasus,	C 59
Pon-	

INDEX RERUM MEMORABILIUM.

- Pontifices Romani *punci annos 15 Sedis supergrefsi*, cur seculo 7 plures exteri. Fallibiles in rebus puri facti, C 14, 99, 134, 136, 138, qui cum Papatu priorem suum Episcopatum retinuerint P 102
 Populi partes in eligendo Pontifice 14 sec. C *20
 Portugallia, patria Ioannis XXI, C *59
 Possinus (Petrus) defensor vulgaris *ara*, A 1, pricipiuus suorum ad hunc Conatum, C 1: ejus Dialacticon Theogena-logicum, obitus, opera postrema, posthumum imperse-ctum, A 31, P 26
 Prædicatorum ex Ordine Innocentius V, Benedictus X, Pius V, C *57, *69, *158
 Præfecti Urbis uno anno sape plures, C 58
 Prima Greci dicunt, que Larini Priora, A 6
 † Primi & Feliciani translatio Roma Mediolanum sub sergii II, C 253, P 76
 Provocatio ad futurum Concilium sub excommunicatione prohibita, P 120
 Provincia Gallia, patria Clementis IV, C *53
 Prudentii hymnus ad incensum, non Cerei Paschalis, sed lucernæ inscribendus, P 20
 Proloemii Lucensis Historia, C *78

Q

Q Uadragenæ Indulgentiarum quando dari cœpta? C 133, P 99

R

- R Avenna, patria Ioannis X: Episcoporum series sec. 10 correta, C 156
 Rebaptizatio quando tentata ab Arianis? P 43, C Recincti in Piceno sepultus Gregorius XII, C *107
 Rentii Tribuni Romani fortuna, C *88
 Religiosi Abbates dicti, non tamen ut distincti à secularibus Commendatariis, C 102
 Renuntiare Episcopatus an permiserit Bonifacius IV C 102
 Reliquæ à grandine & pluvia instaute, C 172: eas transferendi facultas à Pontifice petenda, 183
 Residentiam Roma resumendam qualiter persuasum Gregorio XI, C *94
 Rete contra machinas petrarias inventum, C *11
 Rhodus occupata ab Hospitalariis, C *72
 Ricci Card. judicium de hoc Tractatu, C 1
 Ripalii in Sabaudia sepultus Amedeus, alias Felix Antipapa, C *123
 Romanarum ecclesiarum solo nomine nunc notarum catalogus P 42. Eorum per Pontificum in Gallia absentiam de solatio, C *96
 † Rosa Viterbiensis, quando mortua? C *50, P. 104
 Rosarii usum commendat Sixtus IV, C *137
 Rosweidi prima cogitata de Actis Sanctorum, C *171

S

- S Abas, an frater Iosephi & Ioaachim, pater Ioseph & Iude Barbarum? A 39, P 18
 Sabbato vesperi vel die Dominica ordinandi Episcopi, P 45
 Sabina, patria Iulii III, C *157
 Sabiniani nomen à calumnia vindicatum, C 92
 Salathiel salum legalis filius Iechonia R. A 34
 Salomone Papa, scriptum 10 sec. C 163
 Salutem & Apost. bened. scribendum non instituit S. Cletus, sed alii diu post illum. C 18
 Samnum, patria Felicis IV, C 71

- Sanctorum visio beatifica, dubitata à Joanne XXII, definita a Benedicto XII, C 78, 83. Cultus ad Canonizatos & Beatificatos restrictus ab Urbano VIII, C *171
 Sardinia, patria Hilari & Symmachii, C 66, 68
 Sarzana, patria Nicolai V, C *124
 Saturninus, quando Praeses Syria, quis Census ab eo actus A 6, 20
 Savardunum diaœsi. Tolosana, patria Benedicti Pa-pa XIII, C *83
 Savona, patria Sixti IV, & Iulii II, C *134, 148
 Saxonia, patria Gregorii V & Clementis II, C 174, 186
 Schelstratius (Emmanuel) ex Canonico Antwerp. Vaticana bibliotheca Caños, & Ecclesiæ Canonicus: ejus opere Antiquitas illustrata, C 4, P 149. Decreta Constantiensia expli-cata. C *111, eorumdem Compendium Chronolog. P 114
 Schismæ confitatum contra Vigilium electo Pelagio, C 84, contra Urbanum VI, C *97
 Scientiæ profanae non dedecent sed juvant Apostolicos viros, praesertim apud Sinas, P 145, 147
 † Sebastiani Mart. imago antiqua, P 52
 Sejanum ob impeditam Christi apoteosis occisum, ait Henricus, negat Possinus, A 10, 23
 Senatus Romanus restitutum se scribit sub medium 12 seculi, P 100
 Senæ, patria Bonifacii VII, Pii II, & III, Alexan-dri VII, C 114, *132, *146, *162 P 73
 Sepulturæ dies cum die obitus non confundendas, C 4: temporaria in Laterano, solennis in Vaticano, longo sape intervallo, C 59
 Sepulcrum Clementis II non impune violatum à Luthe-ranis, C 187: Pontificalia monumenta extra Vrbem ex aere hic representata, paginis variis.

- Sergii CP heretici sigillum, P 59
 Sericæ vestis usus communis apud Sinas, P 146
 Sicilia, patria Agathonis, Leonis II, Cononis, & Stephani III, C 103, 106, 110, 123
 Sigebertus R. Franc. Ripuar. an caput Stirpis & regia in Francia, P 65
 Signia in Campania, patria S. Vitaliani, C 102
 † Simon & Judas Apostoli, quomodo fratres Domini, A 39, P 18
 Silvia mater S. Gregorii I: ejus & viri effigies, C 89
 † Simeon Episcopus Hierosolymitanus, frater Iacobi se-nior, A 39, P 17
 Sinis quam necessario concedenda facultas, facia cele-brandi patriæ Eruditorum lingua, C 139, P 126: ejus lingua proprietates 129, qualis apud eos sub Imperio Tartaro-rum fidei prædicanda libertas 243
 Sinuesiani contra S. Marcellinum Concilii fabulosi-tas, C 43
 Slavonicæ linguae usus in Sacris, Pontificibus proba-tus, C 137
 Societatis ambiguum nomen, ridicula in Iesuitas calumnia fundatum, P 147
 Stationum Romanarum initium, Indulgentia quando-iis attributa, C 133
 Stella, quando videri à Magis cœpta, quomodo obser-vata A 26: alia Averii prænuntia ventura ad monasterium B. Ioanne, A 30
 Stellæ (Joannis) opus de Pontificibus, C *199
 Suburbicariorum Episcoporum potestas quam restri-gta C 172
 Sulmo, patria Calestini V, Innocentii VII, C *65, *106
 Symbola seu Sententia Pontificia, quando cœpta Sigillis adscribi? P 87
 Symmachus quibus annis Urbis Praefectus fuerit, C 8
 Syria, patria Sisinnii, Constantini, Gregorii III. C 143, 116, 120

INDEX RERUM MEMORABILIA.

T

T Abernacolorum festum, an aptum Ioannu, adeoque & Christi, conceptionem indicare? P 24
 Talionis pœn. Vigilio reddita, ob commissa in S. Silvérium, C 82
 Tarvisium, patria Benedicti XI, C *69
 † Telephori us Carmelita vita, quomodo edita à Bellando? C 21
 Templariorum excidium, C *71
 Tenebrae universales in Christi Passione notata à phlegone, A 15
 Terre sanctæ totalis amissio, C *64
 Testes subscribi Bullis cœpti, C 190 P 93
 Thebaeorum legio, à quo baptizata? C 40, 41
 Theodora, Ioannis X ante & in Papatu amasia, C 156
 Theodorici Gothi R. funestus exitus, C 70, P 48
 Theodoricus R. Franc. ult. non fuit Filius Dagoberti III; sed vel II, vel Childeberti II, P 63
 † Thomas Aquinas componit Officium Corporis Christi, C *51 : ejus autoritatem in rebus facti non curat Cajetanus, Thomista precipuus, C 133
 Thomas à Kempis an auctor librorum de imitatione C *82, Invenit obitum ejus, P 108
 Tiaræ Pontificiæ instar pilei, an auctor Constantinus? C 48, P 41, monstrosa, affixa Ioanni IV, P 56, C 99, ejus duplex as triplex coronamentum quando cæptum? P 107
 Tiberio communicatum ab Augusto Imperium: hinc annos ejus numerari à Luca, ait Henschenius, negat Poisinus, A 8, 13: ejus obitus, 9
 Tibur, patria S. Simplicii, C 67
 Toga Consulatis paulatim in largam fasciam mutata, C 210
 Toletanus Archiepiscopus, Primas per regnum Hispania, C 200, C *24
 Tolosana Ecclesia facta Archiepiscopalū C *76
 Trajanus Imp. obitus, A 45
 Tranum translatum corpus S. Stephani t, C 36, P 41
 Inde Pisus.
 Trecæ in Gallia, patria Urbani IV, C *51
 Treugam Domini contra Baronum defendendam suscep-
 perat Reinoldus Debnius, C 115
 Trinitatis festum, an. 1334 institutum, C *78
 Tudor, patria S. Martini I., C 100
 Tungorum amplitudo & desolatio fabulose exaggerata, P 65, 66
 in Turcos bellum suscitare Callistus II, C *127, & Pius II, C 132
 Tusculum, patria Benedicti VIII, Ioannis XIX, Benedicti IX, 180, 181, 182
 Tyranni plures dividunt Patrimonium S. Petri sub Clemente VI, C *86

V

V A catio Sedis diuturnior post S. Sixtum men. 11, d. 175 post S. Marcellinum an. 3, m. 6, d. 23. Item sec. 7 &c. properius jussionem Imperialem CP, expectandam, C 37, 41, 93
 Valentia, in Hispania patria Callisti III, & Alexap-

dri VI, C *172, *141
 Valentinus Borgia, Dux Pontifici exercitus, ditiones Ecclesia fortiter recuperat; mortuo patre Pontifice varia ejus fortuna, C *142 *144
 Valeria Marsorum, patria Bonifacii IV, C 94
 Vallis-Brutiorum, patria Paschalii II, P 93
 in Vaticana Basilica nequini nisi Pontificibus sepeliri licet, P 104, Indulgentia ei concessa, C 91
 Valerianus Imp. etiam ante imperium persecutor Christianorum, ejus primus Consulatus, C 35, 37
 Vendelinus (Godefridi) epistola de anno obitus Theodori R. Francorum 60
 Venetiæ, patria Gregorii XII, Eugenii IV, C *107, *118
 Pauli II, *133
 Vesperæ Siculæ, ferali monstro marine presignata, C *61
 Viarum Aurelia & Portuensis concursus, C 38
 Vicariorum Episcopaliū quanta necessitas initio Ecclesiæ: nec iis repugnat Canon Nicanus, C 15, 220. Vicarius sedē vacante forma antiqua, Presbyteris vel solis vel cum Ele-
 gō præsidentibus, C 37
 Victor Tunnuensis in notandis Consulatibus parum ac-
 curatus, magisque corruptus sub finem, C 65, 66
 † Victorius Ep. Cænonian, auctor Canonis Paschalis, P 46
 Vicecomes (Luchinus) Vicarius Ecclesiæ in Lombardia 14
 sec. item aliis tunc Episcopu Mediolan. C *84, *86, *87
 Villanova Carthusiensis monast. fundator & in eosepultus
 Innocentius VI, C *40
 † Vincentius Fetterius Benedictum Antipapam deserit,
 Callixti III Pontificatum prædicti, C *105, *126
 Virginum millia 32 ab Israëlitis abacta ex sola Moabiti-
 de, quidni 11 millia ab Hunnis ex Alemannia & Belgio? P 39
 Viterbiæ sepulti, Alexander IV, Clemens IV, Adrianus V,
 Vicedominus Electus, & Ioannes XXI, C *49, *53, *59
 Viterbiensis scribit electus Martinus V, P 113
 Ultrajectum patria Adriani VI, C 153
 Ursulani Martyrii, quatenus prætentis revelationibus &
 titulis sepulcralibus nititur, fabulositas, C 31; Autores, tem-
 pus, modus, verisimilius conjectura definiit, P 39
 † Ursulina Parmensis Clementi Antipapa mortem prædi-
 cit, C *102
 Vulnerum Christi salutatio cum indulgentiis S. Gregorio
 I. affida, C 91
 Uzestæ sepultus Clemens V, C *74

W

W Il Sachara, an bodie spina-Lamberti & ibi obiit Adria-
 nus II, C 143

Z

Z Acharias, pater Baptista, Deipara consobrinus, A 39,
 non fuit summus Sacerdos, nec Angelum vidit in Sanctis
 Sanctorum, P 24
 Zorobabelis filii duo Nathanitarum familiam bifariam
 scindunt, A 16
 Zosimi circa Constantinum infidelis relatio, P 43
 Zyfrarum quanta incertitudo in transcriptis, C *118

ELEN-

ELENCHUS
ADDENDORUM ET CORRIGENDORUM
IN PARALIPOMENIS

ad Conatum in Catalogos Pontificum.

Pag. 5 col. 2 post lin. 8 à fine, ponatur 1 143 1 Clemens
10 1170 Apr. 29 1 1676 tan. 22 1 163.*

Pag. 6 lin. ult. addatur — 243 Clemens 10, note-
turque ille sedisse, an. 6, m. 2, d. 24, ac sedes vacasse, m.
2 d. 29.

Pag. 7 col. 2 post ita. 1 adde — EP. III, pro majori
illustratione Prioris, ostendens, ibi dicta valere, five
quinque annis, five uno ante vulgarem eam natus Christus
dicatur. P.

Pag. 11 col. 2 lin. 8 à fine — Tiferni — 1 — in Ci-
vitate Castellana.

Pag. 12 col. 2 lin. 16 — id est Saturnini — 1 — sen
Antonini.

Pag. 13 lin. 23 à fine post — pag. 119 — adde —
eius Roma profugi exceptio honorifica Pisii & Florentia ex
Hodaeo. Ambro. Camaldul. P.

Pag. 14 col. 1, ad nomen Gregorii XIII, sub med.
adde — Ejusdem cum magno Gregorio comparatio &
obitus ex Vita Italica per M. Ant. Ciappium sexto post mor-
tem anno edita P. & post Sixti V, nomen adde — Vita
à Gregorio Leti Italica scripta, Gallice reddita, unde datur
Synopsis eidem prefixa P. — lin. 14 à fine — tolera-
turatura — 1 — toleratura — & — Detum — 1 —
Decretum.

Pag. 15 col. 1 lin. 6 — exprobatione — 1 — expro-
batione — lin. 19 — gravissimum — 1 — gravissi-
mum — & col. 2 lin. 14 — imgerante — 1 — im-
perante.

Pag. 17 num. 46 lin. 1 — Hierosolymorum — 1 —
Hierosolymæorum.

Pag. 18 col. 1 lin. 13 — primogenia Ecclesia — 1 —
primogenia Ecclesia — & num. 50 lin. 3 dele — potius
& lin. 15 à fine — alterueer — 1 — alteruer.

Pag. 19 col. 1 lin. 13 à fine — atiove — 1 — aliave
& col. 2 lin. ult. — formula, invitationis — 1 —
formula invitationis.

Pag. 20 col. 1 lin. 26 — cogitandum — 1 — conci-
nendum — & col. 2 lin. 2 — Periodi, Julianæ — 1 —
Periodi Julianæ.

Pag. 21 col. 2 lin. 4 — Christi in Agyptum
abducendi — 1 — Christo in Agyptum abdu-
cendo.

Pag. 22 col. 1 lin. 5 à fine — viii Martii — 1 —
vii Martii.

Pag. 38 col. 1 lin. 14 — aque in — 1 — aque
ac in.

Pag. 40 col. 2 lin. 26 — re soluti — 1 — reflo-
luti.

Pag. 41 col. 2 lin. 12 — XLIV — 1 — XXIV.

Pag. 43 col. 1 lin. 15 dele — annorum — & col.
2 ante num. 8 lin. 3 — argumento — 1 — argu-
menta.

Pag. 46 col. 1 lin. 5 à fine — in postica persuasit —
1 — postica, hic juxta expressa, persuasit.

Pag. 48 col. 1 lin. 11 dele — tamen.

Pag. 53 LXI PELAGIVS II — 1 — LXV PELA-
GIVS II.

Pag. 55 col. 1 lin. 1 — dicere possint, vel istas — 1 —
dicere, possint vel istas

Pag. 60 lin. 17 à fine prepone — 6.

Pag. 65 num. 11 lin. 16 — juventus — 1 — in-
ventus.

Pag. 66 num. 2 lin. 9 à fine post — ejusque filio Lo-
thario — adde — & nepote Ludovico V.

Ibid. num. 3 lin. 9 à fine sic lege — secundus Cape-
tus post Simplicem ejusque filium, nepotem ac pro ne-
potem Rex, excluso Carolo, altero Simplicis filio.
Hunc &c.

Pag. 68 num. 4 lin. ult. adde — Interim hoc refer :
qua de vario dextiri vel sinistri lateris respectu differit Pa-
risiensis Archiepiscopus Marca, in Dissertatione apud nos
tertia, num. 21 pag. 33.

Pag. 80 Difser. 34 lin. 7 & 8 videtur, dicens Bene-
dicto iniquior de eo, — 1 — videtur Benedicto ini-
quior, dicens de eo, &c.

Ibid. num. 7 lin. 17 — incumbere — 1 — in-
cumberet.

Pag. 84 col. 1 lin. 5 à fine — mortis — 1 — tra-
ductionis — col. 2 num. 8 lin. 4 à fine — alio — 1 —
alia.

Pag. 85 col. 2 num. 1 lin. 7 arte — in marg. nota —
* an. ante ? — item lin. 13 — omnino — * an, non
omnino ?

Pag. 86 num. 4 lin. 10 à fine — Papæ IV — 1 —
Papæ, iv, anno scilicet: & econtrario pag. 87 num. 6 lin. 2 —
Gregorii Papa vii, scribe VII, qui est numerus no-
minis Pontificalis: & sic etiam alibi corrigere, sicuti forte si-
milis error obrepigit. — Ibid. num. 5 lin. 11 converte inter-
punctionis signa perperam notata — , Paschalis II, — &
fiat — , Paschalis II, —

Ibide lin. 14 — Apostorum — 1 — Apostolorum.
— lin. 20 — chirographo — 1 — chirographo.

Pag. 88 num. 5 lin. 19 — Patrohum — 1 — Pa-
tronorum — & lin. 5 à fine — productis — 1 —
producto.

Pag. 96 col. 2 lin. 14 — prior — 1 — inferior —
lin. 18 — altera — 1 — superior.

Pag. 97 col. 2 lin. 14 à fine — semper præsidebant
— 1 — semper residebant.

Pag. 98 col. 1 num. 10 — operæ l — opere —
col. 2 sub medium, sume que ibi habentur de Innocentio II,
& expunctis 3 lineis excusatoriis præposteri ordinis, omnis
transfer ad pag. 99 col. 1 post med.

Pag. 100 col. 2 lin. 19 — illius imago — 1 — Eu-
genii III imago.

Pag. 103 num. 5 lin. 13 — finem — 1 — finem
— lin. 4 à fine — in quadam — 1 — in quodam —
col. 2 lin. 18 — diploma — 1 — diplomata.

Pag. 104 col. 1 num. 3 lin. 20 — satis actis — 1 —
suis satis — col. 2 num. 4 lin. 3 — transversa Crucis
— 1 — per medium orbem ducta Crucis.

Pag. 107 col. 1 num. 2 lin. 7 — exprefset — 1 —
exprefsit.

Pag. 110 col. 1 num. 17 lin. 3 dele — & — ac-
scribe, comma, — col. 2 à linea 3 transfer ad lin. 4 —
male locatum : — num. 7 lin. 4 — coram — 1 —
coram.

Pag. 111 col. 2 num. 3 sic ordire — Corpus de Ca-
thedrali translatum ad &c. —

Ibid. lin. 15 — ea causa — adde — aut ob exerra-
tionem sculptoris nostri serius animadversam, vel novam
curare sculpturam, vel multiplicare icones &c.

Pag. 112 col. 2 num. 6 lin. 5 — dicatur — 1 —
feratur.

Pag. 119 num. 7 lin. 15 — XVI — l — XIV.
 Pag. 121 col. 1 lin. 25 à fine — conjugantur — l —
 conjungantur.
 Pag. 125 num. 4 lin. 26 — Bungi — l —
 Bungi.
 Pag. 126 col. 3 lin. 13 & 14 — spiritus — l —
 spiritibus — ibi ante med. ponatur.

CCXXXI SIXTUS V.

Vita auct.
Greg. Leti

Commentario adde ---- 2 Bibliotheca Pontificia Ludovici Jacob ad triginta sex scriptores enumerat, qui Sixti gesta litteris confignarint: sed appendix plerique. Cunctos antegressos prolixitate superflue videbat Gregorius Lati, tanti Pontificis vitam actionesque decem libris Italice complexus, quos nuper etiam Francice loquentes accepimus e Gallia. Eius versionis editio secunda premititur succincta rotius Vita Synopsis, digna qua hic Latina legatur:

3 Sixtus V primam lucem vidit xxx Decembris, anno MDXXI, natus in quadam Marchiae Anconitanæ vico, cui à Cryptis, vulgo Grottis, nomen est; ex parentibus summa inopia pressis, Felix tamen in Baptismo nuncupatus. Vix nonum ætatis annum ingressus erat, cum puerum pater suus (Franciscus Peretti nomen erat) opulento cuidam ejusdem vici inquilino tradidit, oves ejus in palcuis custoditurum: verum quia Domino suo minus ea in te fecerat satis, transire ab ovibus ad porcos agendos justus est. In hoc tam vili ministerio versabatur, cum Deus, qui, cum sibi visum fuerit, fuscitat de terra inopem, & de stercore (sicut Psalmista loquitur) erigit pauperem, ut collocet eum cum Principibus, cum Principibus Populi sui; fecit ut illac transiens Religiosus quidam ex Ordine S. Francisci, Asculum missus ad habendas per Quadragesimam conciones, hæreret in quadrivio, anceps in quam potissimum partem dirigeret gressum. Vedit id eminus ex eo ubi porcos palcebat loco Felix, accurrensque obsequium suum obtulit; ac viam quæ Asculum duceret requirenti, mira cum alacritate præcurrere coepit. Inter colloquendum indicavit, quanto amore teneretur liberaliorum artium discendarum: idque verbis, tanta energia ac spiritu plenis, ut Religiosus ille non dubitaverit ex eo querere; num vellet habitum S. Francisci assumere. Respondit citra hæsitationem Felix; Felicissimum ea forte futurum se. Duxit eum ergo Asculum Frater, & Guardiano Conventus commendavit; qui, sicuti & ceteri isti Religiōsi, mox pluribus in eo, quam suis Concionator laudaverat, magnæ indolis deprehensis indicis, contulerunt ipsi sui Ordinis habitum.

4 Tum litteris discendis applicitus, intra sex hebdomades eas legere perdidit; nec plus quam biennio opus ei fuit ad linguam Latinam. Ex hinc Philosophus subtilis, præstans Theologus, Concinator eximius factus, ad altiora emersit; nominatus Consultor sacri Officii Romæ, Inquisitor Venetiis, Generalis Ordinis, Episcopus, Cardinalis, ac denique

Papa. Paucos invenias qui sanctam Sedem dignius impleverint, adeo à natura factus ad regimen apparet. Summo apud Reges ac Principes in pretio fuit, universis certantibus cum sibi conciliare. Vigilantia ad ius dicendum, legumque tam civilium quam ecclesiasticarum observationem curandam infatigabili pollebat. Primo suo ad Pontificatum ingressu Ecclesiasticum statum repurgavit à publica peste Proscriptorum (Banditos appellant Itali) qui latrocinantes impune, in ipsas usque villas & oppida, freti numero, se inferebant, atque ita securitati communi consuluit. Urbem fontibus & edificiis pulcherrimis ornavit. Exercitum viginti duorum milium sic formavit distribuitque, ut quacumque superveniente necessitate posset intra mensem colligi totus. Quinquaginta millions intulit in Ecclesiæ æram; pauperum nihilominus amator egregius, præfertim verecundorum, in quos magnas secretasque eleemosynas faciebat. Nosocomium erexit, cum dote quinquaginta millium librarum annue percipiendarum; tum Collegia plura; ac denique Bibliothecam Vaticanam, omnium quotquot tanto sunt orbe instructissimam pulcherrimamque.

5 Consanguineos suos quamquam amaret tenerime, nihil ramen largitus eis est ex thelauris Ecclesiæ; satisque habuit in eorum subsidium conferre minutos quosdam proventus, quorum quomodo libel elargiendorum liberrima penes Pontificem potestas est. Sororem habebat, Domitiam Camillam nomine, ex cuius præmortua filia quatuor proles supererant, masculi duo totidemque femellæ: audi vero quomodo universis prospexerit. Camillam in suo ad S. Mariam Majorem palatio habuit, cum honesto quoad vivevet proventu. Duorum pronepotum alterum Cardinalem creavit, voluitque eodem, quo ipsem antea, cognomine dici Cardinalem Montaltum: alteri amplos fundos multumque paratae pecuniae attribuit, ea conditione, ut uxore ducta assumeret cognomentum Peretti. Quod ad proneptes spectat, earum unam Domino Virginio Ursino, secundam Comestibili Columnæ uxorem tradidit; familias duas tota, non solum Roma, sed etiam Italia nobilissimas, affinitate ea sibi obstrinxgens.

Pag. 127 num. 6 lin. 22 — corruit — l — corrut.

Pag. 129 num. 15 lin. 7 dele — S.

Pag. 134 col. 2 lin. ultima — eo — l —

& co.

Pag. 141 col. 2 lin. 23 — flagitiis — l — fla-

gitii.

Pag. 142 num. 8 lin. 3 — Astronymi — l —

Astronomi.

Pag. 148 num. 17 lin. 5 & 6 — osculis; in facello ad S. Petri adhiberi cereos — sic interpusge — osculis in facello ad S. Petri; adhiberi cereos.

Pag. 150 col. 2 lin. 4 à fine — Mortuum — l — morbo correptum.

F I N I S.

*Cum Approbatione & Facultate Censorum ac Superiorum,
eorumdem qui totum priorem Conatum & postremos quatuor
Maji Tomos probarunt atque imprimi permiserunt prout legere
est ante Partem ipsius Conatus secundam.*